UNIVERSITÄTS BIBLIOTHEK WUPPERTAL
BERGISCHE UNIVERSITÄT WUPPERTAL

Universitätsbibliothek Wuppertal

Linguarum Vett. Septentrionalium Thesaurus Grammatico-Criticus Et Archæologicus

Hickes, George

Oxoniae, 1705

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-1559

Visual Library

Ex
Bibliotheca
Familiæ Krafftianæ.

2 Voll 80 -

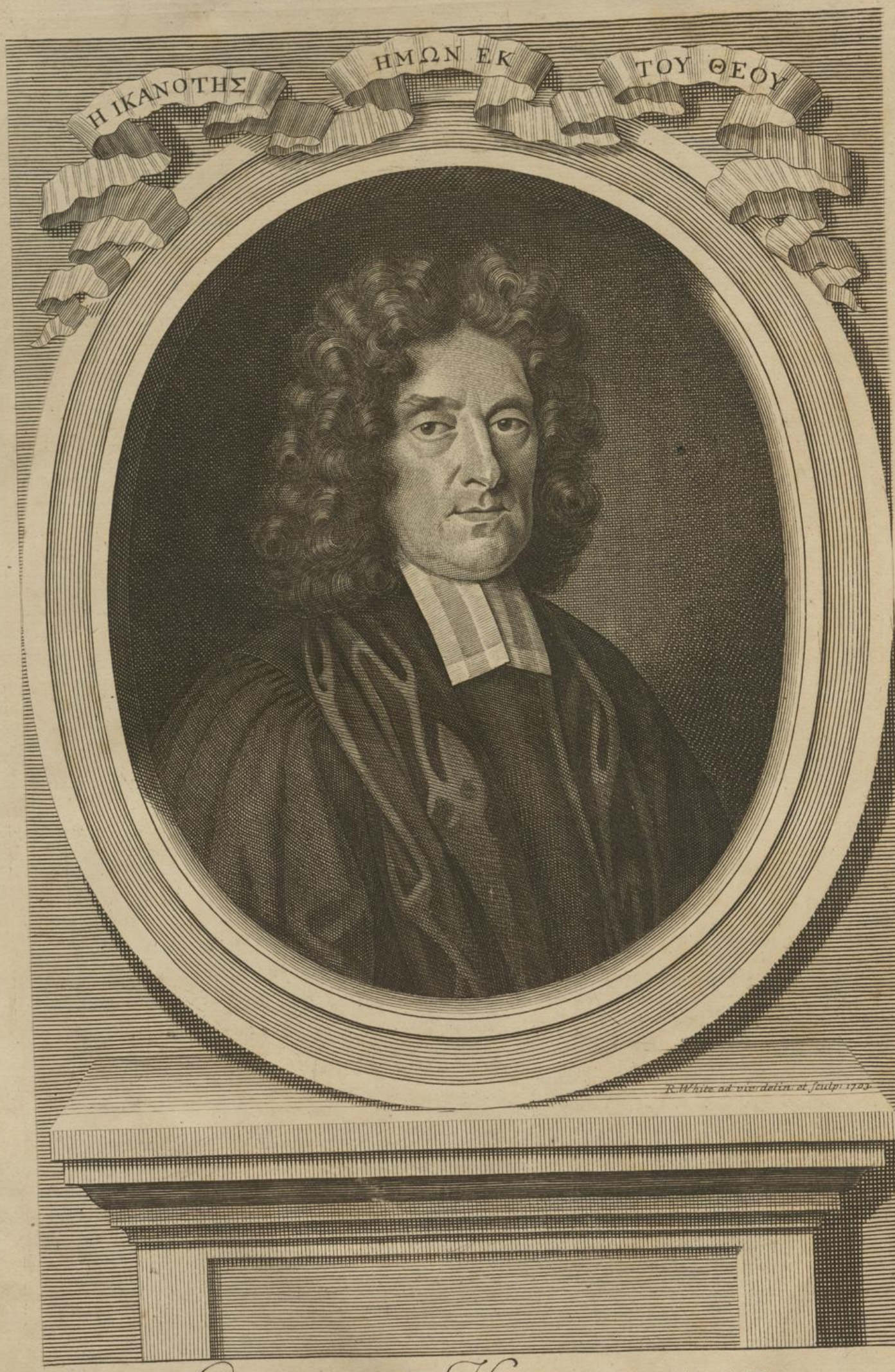

GEORGIUS HICKES S.T.P.

Non ita pridem Collegii Lincoln. in Academia Oxon. Socius, ex Canonico Ecclesiæ Cathedr. Wigorn. factus Decanus Octobris die 13. A.D. 1683.

Linguarum Vett.
SEPTENTRIONALIUM
THESAURUS
GRAMMATICO-CRITICUS
ET
ARCHÆOLOGICUS.

Auctore *GEORGIO HICKESIO*, S.T.P.

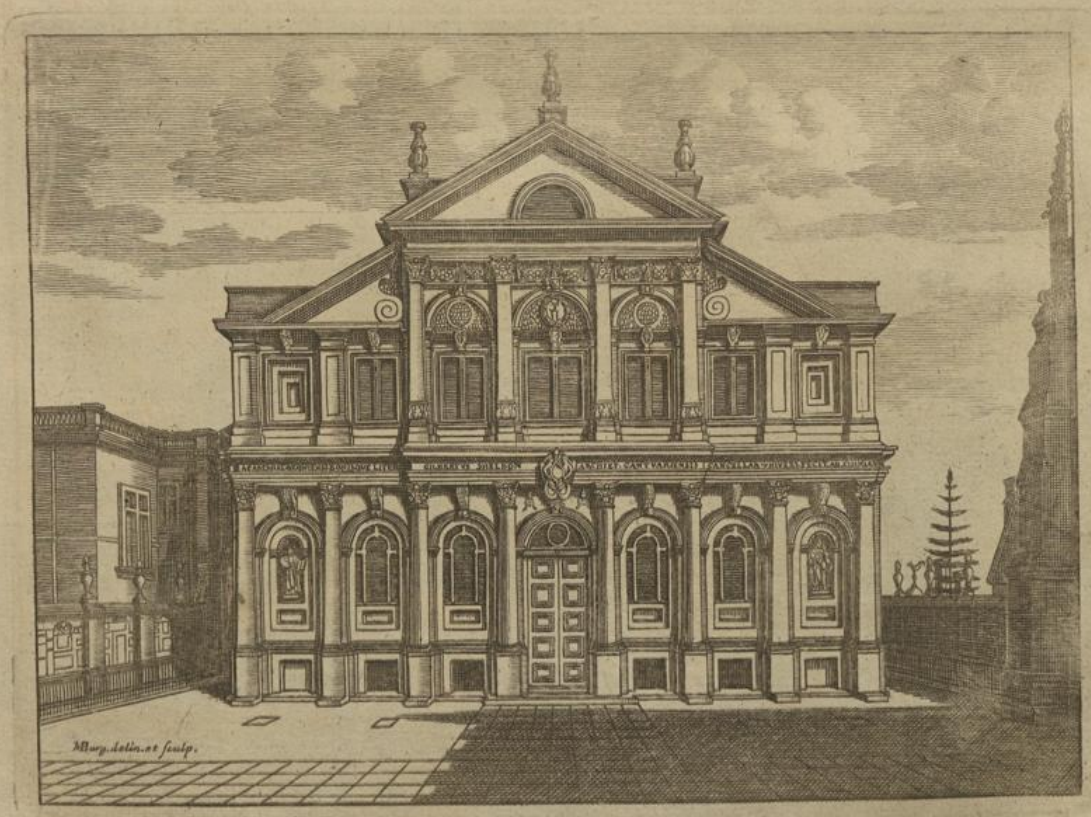

OXONIÆ.

E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCV.

ANTIQUÆ LITERATURÆ

SEPTENTRIONALIS

LIBRI DUO.

QUORUM PRIMUS

Georgii Hickesii, S. T. P.

Linguarum *Vett.* Septentrionalium Thesaurum Grammatico-Criticum & Archæologicum, Ejusdem de antiquæ Literaturæ Septentrionalis Utilitate Dissertationem Epistolarem,

ET

ANDREÆ FOUNTAINE

Equitis Aurati *Numismata* Saxonica & Dano-Saxonica *complectitur.*

ALTER CONTINET

HUMFREDI WANLEII

Librorum *Vett.* Septentrionalium, qui in Angliæ Biblioth. extant, Catalogum Historico-Criticum; nec non multorum *Vett.* Codd. Septentrionalium alibi extantium notitiam, cum totius operis sex Indicibus.

delin. M Burghers sculpt. Hanov. Oct. 1704.

OXONIÆ,

E Theatro Sheldoniano, *An. Dom.* MDCCV.

GYMNASIUM IN ELBERFELD

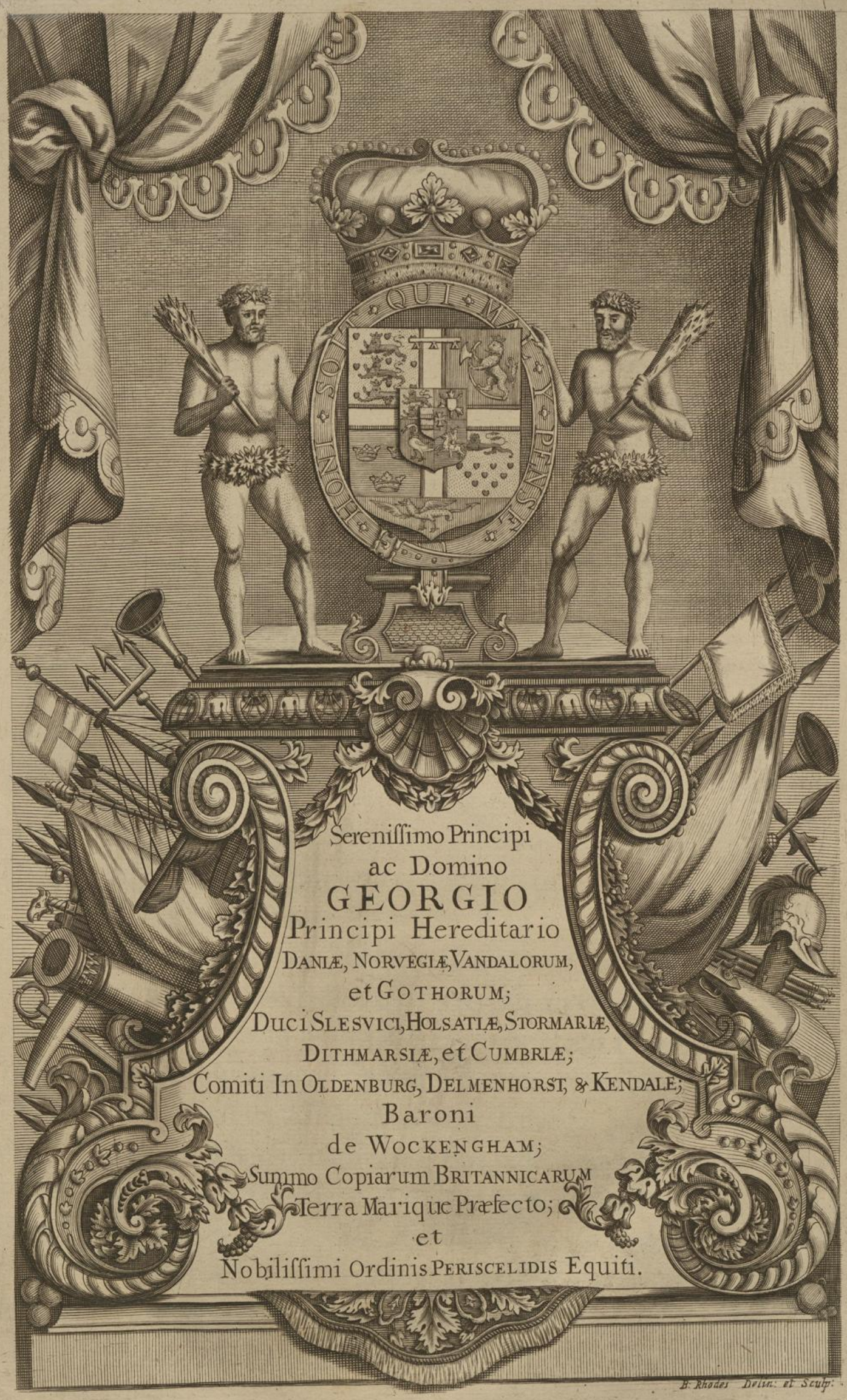

Serenissimo Principi
ac Domino
GEORGIO
Principi Hereditario
DANIÆ, NORVEGIÆ, VANDALORUM,
et GOTHORUM;
Duci SLESVICI, HOLSATIÆ, STORMARIÆ,
DITHMARSIÆ, et CUMBRIÆ;
Comiti In OLDENBURG, DELMENHORST, & KENDALE;
Baroni
de WOCKENGHAM;
Summo Copiarum BRITANNICARUM
Terra Mariq; Præfecto;
et
Nobilissimi Ordinis PERISCELIDIS Equiti.

B. Rhodes Delin: et Sculp:

SERENISSIME PRINCEPS,

INGUARUM Veterum *Septentrionalium* idoneo de Patrono ut primum cogitavi, e Regia Veſtra DANORUM & GOTHORUM Familia *Mæcenatem* illis quærendum judicabam, Cui a me quaſi vitæ reſtitutas in Clientelam & Fidem commendarem. DANIÆ enim Reges ab ODINI, Principis ASARUM, Filio SKIOLDO & Genus & Nomen *Gentilitium* ducunt, SKIOLDIADÆ, *Gothice* SKIOLDINGI ab eo Patronymice nuncupati; quem JUTIÆ Regem præfecit Pater, Dux ille longinqui itineris, quod e Septentrionalibus *Minoris Aſiæ* partibus ad Aquilonares Europæ plagas cum Profectionis Sociis confecit. Eos paſſim in locos, tam citra, quam ultra Mare *Balticum* ſitos, ſcilicet in *Germaniam*, *Jutiam*, *Sælandiam*, *Scandiam* i. e. *Norvegiam* & *Sueoniam*, Mores, Inſtituta, & præcipue *Linguam* ſuam vetuſtiſſimam novi Advenæ induxerunt. Quæ quidem

illarum Omnium, quas, Deo juvante, veluti Mortuas excitavi, *Parens*, nondum forſan GOTHICA dicta, nondum in Dialectos partita, ſed *una, pura, ſimplex*, ad antiquiſſimam ASIATICAM illam proxime accedebat, quam Japeti natu maximus GOMERUS, ab Eoque oriundi Filii & Nepotes locuti ſunt; qui, confuſis Linguis, a *Babele* Septentrionem verſus contendentes, in Aſiæ finibus conſederunt. Illinc ODINUS, neſcio quoto cognationis gradu a *Gomero* ortus, cum Suis profectus in *Orbe Arctoo* Regna *Gothica* condidit. Primum in *Saxonia* moratus, Illam, ut Veteres Veſtri Scriptores tradunt, inter Filios quoſdam Suos diſtribuit. Deinde in JUTIAM profectus, quam REIDGOTOLANDIAM, i.e. *Equitum Strenuorum Terram* appellabant, Illam, ut dixi, SKIOLDO Filio, Gentis Veſtræ Principi, dedit. Poſtremo *Sueoniam* Borealium Nationum Victor ingreſſus oblatum ab *Indigenis* accepit Imperium. Quorum Majores jamdudum, ut opinor, ante *Odinum* ex *Aſia* quoque Ductu & Auſpiciis alicujus Principis profecti, deductis *Gomeridarum Aſiaticorum* Coloniis, Primi omnium *Scandiam* occupabant. *Odinus* ille, Majoribus noſtris *Vodenus*, præclare apud *Sueones* omnia adminiſtrans, ulterius verſus Oceanum in *Norvegiam* pertendit, cui *Semingum* Filium præpoſuit. Cujus ex Fratre Nepotes *Skioldiadæ* antiquum *Norvegiæ* regnum Jure Sanguinis tranſlatum non ita pridem acceperunt. Alii vero, SERENISSIME PRINCEPS, Auguſtam Veſtram Familiam a SKIOLDO Nepote DANI, *Danicæ* Gentis Nominiſque Conditoris, qui *Snorronis* ſeu *Humbli* Regis *Scandiæ* filius fuit, SKIOLDINGORUM Nomen ſortitam eſſe volunt. A *Dano* autem Jutæ *Dani*, & Jutia *Dania* & *Danemarchia*, nuncupati ſunt. Cujus tamen Meridionalis Provinciæ Frater ejus ANGUL

Domi-

Dominus conſtitutus, Illi nomen indidit ANGULIÆ, a quo ANGLIA vocabulum, progrediente tempore, factum eſt. *Angliæ* illi veteri a meridie proximus *Saxonum* populus erat in tres Provincias diviſus. Quarum Illa quæ tunc *Anglis* a meridie confinis erat, nunc *Holſatiæ* Ducatus eſt. Hi tres fortiſſimi Populi, *Jutæ*, *Angli* & *Saxones*, primo a *Britannis* acciti, deinde Sua ſponte, ſedibus relictis, in *Britanniam* navigarunt: cujus omnis, exceptis, quæ montibus aſperæ & impeditæ ſunt, Occiduis *Cornubiæ* & *Cambriæ* Regionibus, cum immortali Nominum Suorum gloria, Dominium Sibi acquiſiverunt. JUTÆ Veſtri *Cantium*, *Vectam* inſulam, & Provinciæ partem, quæ e regione *Vectæ* jacebat, occupabant. *Eſſexiam*, *Middleſexiam*, quæ tum Unum Regnum faciebant, & quæ cum *Suthreia* Auſtralium *Saxonum* ad tempus etiam erant regnum, *Suthſexiam*, Provincias a ſe nominatas, cum aliis Pagis ampliſſimis, qui Occidentalium *Saxonum* Imperii pars erant, SAXONES ſortiti ſunt. ANGLI cæterarum *Britanniæ* Provinciarum ſunt potiti, quas Orientalium *Anglorum*, *Merciorum*, & *Northanhymbrorum* latius patentia Regna complectebantur. Ex his Populis, Jutarum & Anglorum aut idem fuit, aut non multum diverſus Sermo, qui *Danicus*, & *Cimbricus*, & *Scandicus*, & *Gothicus* a ſcriptoribus appellatur. Ab hoc etſi Saxonum Sermo in multis differt, non ita tamen diſſimilis Ingenii ab Illo eſt, quin qui utramvis Linguam recte norit, haud multo ſtudio ac labore ad Alterius notitiam pervenire poterit. *Saxonicæ* Soror eſt veterum *Francorum* Lingua, quam *Franco-Theotiſcam* vocant, ut quæ ab una eademque Parente ortum ducit; nempe ab antiquiſſima illa Lingua, qua *Gothorum* Veſtrorum Poſteri in *Mœſia* ſibi expugnata, ante mille & ter centum

 plus

plus minus annos, ſeu *Teutones* potius in *Germania* degentes, uſi ſunt.

Hæ, PRINCEPS ILLUSTRISSIME, Linguæ ſunt, quæ in hoc Duorum Librorum opere, quaſi ab Inferis revocatæ ad Auguſtum Patrocinium Tuum confugiunt, CELSITUDINEM TUAM, me oratore, per *Aſas* omnes, *Aſiniaſque*, ſummiſſe rogantes, ut Illas Redivivas quaſi tot Pupillas, Cognationis jure, legitimæ Tuæ Tutelæ commiſſas, Auctoritate Tua defendere digneris: quo nihil Sibi Renatis gratius & jucundius, nihil honorificentius, nihil adverſus livorem magis ſecurum Aſylum, nihil denique Suæ vetuſtiſſimæ & clariſſimæ ab *Aſis* Origini convenientius eſſe poſſe arbitrantur. Quamobrem offerri Se, opuſve, cujus beneficio reſpirant, dedicari Alii, quam Principi; Principique qui a communi Suo Parente *Odino* genus trahit, ea de re pluries Sententiam rogatæ, Se nolle ſemper reſpondebant. Immo vero immane nefas a me factum putarent, ſi hoc Suo cum Theſauro, Librorumque Catalogo Suorum, Alii cuipiam Principi ab *Odino* oriundo, quam Tibi Illas devoviſſem; Cui ut SKIOLDINGO, Tribulique Suo, omne Suum Obſequium jure debitum exiſtimant. Quinetiam, PRINCEPS OPTIME, vere mihi videor eſſe dicturus *Linguas* has antiquas, me obſtetricante, in lucem apud *Anglos* tandem emiſſas, CELSITUDINIS TUÆ Patrocinium jure quodammodo expectare, ſi non Sibi vendicare propterea poſſe, quod SKIOLDINGUS es Civitate *Anglicana* donatus, qui *Saxonum* & *Danorum* nationes, STUARTORUM & SKIOLDIADARUM deſtinatas Imperio Gentes, Auguſto & ſanctiſſimo Connubio conjunxiſti: quo, ut *Saxonum* & *Danorum* Soboli, Populo Anglicano, Te conjunctius nihil; ita nihil charius factum eſt, aut jam

per

per xx annos & eo plus, magis in honore fuit. Præterea *Jutas*, *Anglos*, *Saxones*, qui, ut varia elementa, expugnatis *Britannis*, in unum Corpus, unumque demum Imperium coaluerant, *Dani* Veſtri pariter expugnantes, Populos iſtos uno *Anglorum* nomine notos *Dano-Saxonicos*, & SAXONICUM tum fere Communem illorum ſermonem etiam *Dano-Saxonicum* fecere. Id maxime factum eſt a CNUTO Magno *Suenonis Tiugoskeggii* Filio, *Haraldi* Nepote, *Skioldingorum* tunc Gloria; quo Imperatorem fortiorem, meliorem Regem, aut Legiſlatorem magis ſapientem Arctous orbis nullo tempore habuit. Hic fœdere pacto Regnum adeptus, *Anglorum* Imperium amplificavit, auxit *Anglicani* nominis Gloriam, Legeſque optimas, quæ *Saxonice* etiamnum ſuperſunt, tam Eccleſiaſticam quam Civilem Rempublicam ſpectantes, condidit; & utramque, ea quidem juſtitia, ſapientia & moderatione animi, bello paceque adminiſtravit, ut *Angli* Illum, dum viveret, non minus, quam Sui colerent, & mortuum perinde Moerentes deplorarent. Ob bellicam virtutem, reſque proſpere & præclare in bello geſtas, *Fortis*; ob nominis & imperii Sui ſplendorem *Magnus*; ob benignitatem, munerumque largitionem, *Dives*; & ob aſſiduum Dei immortalis cultum, & venerabundum, quem tum in res, tum in perſonas ſacras gerebat, animum, *Pius*, & a Veſtris, & a Noſtris Scriptoribus erat nuncupatus. His virtutibus ita Majorum noſtrorum animos conciliabat, ut ab Illius temporibus, *Danos* non ut *Exteros*, ſed ut *Familiares* & propinquos Sibi conjunctiſſimos *Angli* ſemper naturali quodam amore dilexerunt, & cum ſingulari ſtudio & humanitate tractarunt ac amplexi ſunt. Porro, aucta eſt utriuſque Populi, arctiorque quam antea facta illa Neceſſitudo, adventu *Normannorum*;

mannorum; qui *Dani* etiam origine cum essent, *Dano-Saxones* Majores nostros etiam magis *Danos* fecerunt.

Quamobrem, SERENISSIME PRINCEPS, cum antiquæ *Literæ*, Musæque Septentrionis Tuæ sint, & tot cognationis Nominibus Celsitudinem Tuam attingere videantur, ne mirum, nedum offensio Tibi sit, quod e mortuis susciatæ in Te, tanquam in communem Suum *Phylarchum* oculos conjiciant, Teque Patronum Sibi ascisce-re velint; cui per tot propinquitatis principia, *Nationis*, *Gentis*, *Linguæ*, *Majorum*, Se maxime Tibi conjunctas arbitrantur. Etenim quemadmodum Exules aut Captivi, post longam & continuam absentiam, in Patriam reversi, Diis patriis & Penatibus salutatis, id imprimis curant, ut propinquos, sive nepotes, sive pronepotes, abnepotesve, præsertim qui illustrioris loci & nominis sunt, adeant, a quibus maxime Opem & Præsidium petant: sic in Arctoas Suas Sedes, quasi postliminio redeuntes Antiquæ Septentrionis Linguæ, ad Te tanquam ad Principem Sibi conjunctissimum supplices veniunt, Opem & Patrocinium Tuum flagitantes, quo munitæ & maxime honestatæ, Augustique Tui Nominis splendore Clariores factæ, majori simul cum Fidentia & Gratia in publicum prodibunt, non tantum Cognatos apud populos, *Anglos* & *Danos*, sed apud *Suecos*, *Belgas*, *Germanos*, *Gallos*, *Italos*, *Hispanos*, omnesque alias Nationes, ubi in moribus, institutis, inscriptionibus, provinciarum, urbium, oppidorum, hominum, rerum nominibus *Gothi*, Gentium domitores, quibus appellationibus cunque noti, Imperii sui vestigia reliquerunt.

Hæc ad Celsitudinem Vestram, AUGUSTE PRINCEPS, Musarum Veterum Arctoarum, quasi totidem *Asiniarum*, monitu, præsenti animo dixi. Quæ me etiam

Laudum

Laudum Tuarum heic præconem eſſe volunt: quod tamen ut facerem, etſi ab Illis imperatum, a me impetrare nequeo, quamvis Illarum, quaſi tot Syrenum illecebris captus, graviſſimos labores exantlavi, non tantum curans, ut ab Orco revocatas literario Orbi ſpectandas exhiberem; ſed omni Ope & Opera etiam enitens, ut cum magnificentiſſimo Librorum Suorum Apparatu decoratas, vere Doctis colendas oſtenderem, qui Libros propter Se, & Linguas propter Libros unice amantes, illarum ſcientiam nocturno diurnoque ſtudio aſſequuntur. Verum enimvero, etſi Illarum gratia tot tantaque feci, ea tamen una res eſt, in qua illis morem gerere non poſſum, tum quod virtutes in Celſitudine Tua conjunctæ, tanquam Sidus, ſuo ſplendore conſpicuæ omnium oculos in Se convertant; tum etiam quod ingenii exiguitatis conſcius non eum me *Apellem* eſſe cenſeam, qui dignus ſum, ut Tantum Principem meis verbis depingam, cujus Inclytas Virtutes majorum gentium Hiſtorici Noſtri Literis non poterunt non prodere; &, qui dicendi facultate maxime præcellunt, Oratores, ſingularem Præſtantiam cum meritis Laudibus prædicare. Prudentiam, Conſtantiam, Reverentiam Sacrorum, aſſiduum Dei immortalis Cultum in Te laudabunt, & veram Animi Magnitudinem cum ſumma Humanitate, Clementia, Manſuetudine, Modeſtia, & Facilitate Morum conjunctam. In Te etiam laudabunt præclaram Vitæ Sanctimoniam, Fidemque conjugalem, in corruptiſſimo ſæculo, omnis labis immunem; nec non Principe Viro maxime dignam Mentem illam ſtabilem Tuam, nunquam non quietam & tranquillam; quæ nec cupiditate aliqua vinci, nec metu frangi, nec ægritudine exacerbari, nec iracundia accen-

 di,

di, nec humano aliquo casu de gradu, ut dicitur, Suo dejici unquam potuit. In Te quoque magnopere celebrabunt divinam illam Animi Moderationem, & Honorum, de quibus nullo tempore contendisti, Contemptum vere Christianum. Qui Principatus nunquam cupidus, Imperia, Magistratus & Gloriam, quæ propter Se plerique admirantur, propter *Remp.* solam expetenda ducis. Ad quam Administrandam, Servandamque pro Modestia Tua rogatus tandem & quasi invitus accessisti, ad Animam tamen pro Illa profundendam nullo non tempore paratus, quo mortem oppetendo Ei Te profuturum credas. Denique præclarum illud & immortale Facinus, quo Regem Fratrem e confertissimis hostium turmis, ubi laborabat, ereptum Tua Virtute servasti, ad perpetuam Celsitudinis Tuæ Gloriam non poterunt non scriptores Nostri prædicare. Quibus igitur ego has, aliasque plurimas Virtutes Tuas, propter quas Te omnes colunt & mirantur, cum magna sua voluptate, laudeque Tua sempiterna celebrandas relinquo; tum quod illas a me heic amplius dici summa Tua Verecundia & Modestia vetent; tum etiam quod a specie adulationis abesse velim meam ad Te orationem; tum vero quod potius Sacerdotis in precando pro Tua salute, quam Oratoris in Te laudibus ornando, partes mihi agendas putem.

Quamobrem D. O. M. Principum Custodem ac Præsidium, suppliciter & obnixe rogo, ut Te sanum & incolumem servet; ut clarissimi Nominis Tui splendorem augeat; & post beatam & longævam maxime Vitam, cum a mortalibus migraveris, ut ad immortales & divinos animos justorum qui perfecti sunt, & beatissimum Angelorum cœtum, & Novi Fœderis Auctorem

Jesum

DEDICATIO.

Jeſum aſcendens, ſumma illa Hieroſalymæ Cœleſtis beatitudine fruaris, quam in *Eddæ* ſuæ parte *Woluſpa* dict a ante multa ſæcula *Iſlandice*, i. e. *Gothice*, ex vetuſtis veſtris monumentis metrice deſcripſit *Sæmundus* FRODE, i. e. *Sapiens*, dictus:

Sal ſier hun ſtanda ſolu fegra	*Aulam illa videt Sole clariorem,*
Gulle thaktan a Gimle havum.	*Auro tectam in ſublimi Cœlo:*
Thar skulu dygvar drotter byggia/	*In qua proborum gens habitabunt,*
Og vm alldur daga yndis niota.	*Et æterna voluptate fruentur.*

Animum Tuum e Cuſtodia, Vinculiſque corporis ſero & facile evolantem, ut ad Beatorum illam Sedem perducat, ad ſupremum omnium Principem & Rectorem, qui preces ſuorum non aſpernatur, preces quotidianas fundit *Regiæ Tuæ Celſitudini* ſummo obſequio & obſervantia deditus & devotus

GEORGIUS HICKESIUS.

AD

Archidiacc
forde

bis, à mœro
feciſſem pro
qui mihi au
illi darem ;
cutus, adm
dicebat, cu
daſti, confi
poſitum no
nificentia fi
erant, prim
fatio mihi
eam Tuo n
me Tuorum
cognoſcere
ſtudioſe pe
perſpexi, li
conjunctus,
magis peri
cenda ſunt
Philo-Saxon
pellare vid
In ſcribe
rum, qui
quos non
longa fati
Anglo-Sax
dierunt.

AD

REVERENDUM VIRUM

ADAMUM OTTLEY

S. T. P.

Archidiaconum *Scrobbesburienſem*, & Eccleſiæ Cathedralis Herefordenſis Canonicum, *Auctoris* de opere ſuo Præfatio.

QUUM rebus, quæ in *Anglia* geſtæ ſunt ante tredecim annos, factum fuerit, ADAME OTTLEY, ut mihi nihil eſſe loci, neque in Eccleſia, neque in muneribus Sacerdotalibus publicis viderem, relicta, cui viginti annos non ſine fructu ſtudueram, ſcientiarum principe *Theologia*, ad linguas veteres *Septentrionales* recolendas omnem meam operam, & curam converti; tum ut *Inſtitutiones Anglo-Saxonicas*,& *Mœſo-Gothicas* noſtras denuo edendas, quod multi flagitabant, recenſerem; tum maximè quod nulla res alia, earum ſtudio mirificè delectatum animum moleſtiis levare magis poſſet, &, quibus affici cœperat in caſibus nobis tam acerbis, à moerore & ſollicitudine abducere. Repetitis iſtis in ſtudiis cum non mediocres feciſſem progreſſus, Te etiam in iis verſari & excellere à *Wilhelmo Bromeo* Tuo accepi, qui mihi auctor eſſe voluit, ut nonnulla, quæ elucubraveram, Tecum communicanda illi darem; quibus, quoniam ipſe linguam *Saxonicum* & utramque *Goth.* perfecte aſſecutus, admodum erat delectatus, & Tibi illa fore jucunda exiſtimabat, dicam, an prædicebat, cum res non alitèr, atque putârat, acciderit. Tu enim illa perlecta laudaſti, conſiliumque noſtrum de recudendis *Grammaticis noſtris Septentrionalibus* expoſitum non comprobâſti ſolùm, ſed pro Tuo in *arctôam* literaturam amore, & benificentia ſingulari, æs etiam ad levandos ſumptus, qui in iis recudendis ponendi erant, primus omnium & optimis ominibus largiter contuliſti. Quocirca cùm præfatio mihi operi, quemadmodum atrium domui, multis de cauſis præſtruenda ſit, eam Tuo nomine inſcriptam gratus voluit animus; non tantum ut meritorum in me Tuorum magnitudinem, verum me etiam eorum ſemper fore memorem ut cognoſcerent quotquot aut caſu librum noſtrum inſpiciant, aut conſilio quæſitum ſtudiosè pervolvant. Id etiam cur faciam in cauſa eſt magnus ille, quem in Te perſpexi, literarum & antiquitatum *Septentrionalium* amor cum ſumma diligentia conjunctus. Ex quibus certus quidem ſcio neminem Te aut magis aſſiduum, aut magis peritum lectorem ad librum noſtrum acceſſurum; adeo ut de illo, quæ dicenda ſunt, apud Te præfando, lectores plane omnes, qui aut *Philo-Gothi*, aut *Philo-Saxones*, aut denique *Philo-Teutones* ſunt, vel eſſe, vel ſe haberi volunt, compellare videar.

In ſcribenda vero præfatione noli credere me in iis redarguendis opera abuſurum, qui *Grammaticas* ſcribere *S. Theologiæ Doctoris* dignitatis eſſe negant. contra quos non multis verbis hic dicendum exiſtimo, quod contra illorum opinionem longa ſatis oratione diſputavimus in præfatione, quam *Inſtitutionibus Grammaticis Anglo-Saxonicis, & Mœſo-Gothicis*, præpoſuimus, quæ ante XIII. annos *Oxoniæ* prodierunt. Ibi Clariſſimorum pallii togæque virorum, *Platonis*, *Ariſtotelis*, *Theophraſti*,

Julii Cæsaris, *Ciceronis*, *Varronisque* exemplis ostendimus, non alienum esse à sapientissimi maximive cujusvis existimatione, aut dignitate, *Grammaticalibus* se addicere, aut libros *Grammaticos* faciendo literarum studium promovere. Quinetiam exemplis **Caroli Magni imperatoris*; [a] *Ælfrici Archiepiscopi Cantuariensis*; [b] *Georgii Schottelii*, qui Serenissimo *Brunswicensium* & *Luneburgensium* duci à consiliis erat; denique *Johannis Wallisii* S. T. P. ob matheseos scientiam per totum literarum orbem præclari, id confirmavimus. Ad quos jam eruditione, & auctoritate sua venerabiles accedant, [c] *Theodorus Beza*; [d] *Johannes Cheekus, eques Palatinus*; [e] *Rogerus Aschamus*, *Elizabethæ* R. Angliæ præceptor; [f] *Robertus Bellarminus* Cardinalis; [g] *Franciscus-Maria Maggius* Panormitanus; & [h] quotquot alii à collegio *Romano* de propagandâ fide ad exteros longinquosque populos, prædicandi Evangelii causa missi, barbararum linguarum institutiones *Grammaticas* cum ingenti literarum beneficio ediderunt. Postremo accedant non minus auctoritate graves, *Jobus Ludolfus*, qui *Grammaticam* Linguæ *Amharicæ*, quæ vernacula est *Habessinorum*, cum *Lexico-Amharico-Latino* ante quatuor annos *Francofurti* ad *Mænum* publicavit; [i] *Gulielmus Bonjour Tolosanus* ordinis Eremitarum *S. Augustini*, qui *Grammaticam Ægyptiacam* nuper confecit; summæque tum dignitatis, tum auctoritatis homo prænobilis & doctissimus *Franciscus à Mesgnien Meninski* S. S. *Sep.* Eques *Hierosolymitanus*, & Sac. Cæsareæ Majestati Consiliarius, qui Lexicon *Turcico-Arabico-Persicum cum Grammatica Turcica* suis Typis & sumptibus impressum *Viennæ Austriæ* edidit, *A. D.* MDC.LXXX. Idem etiam Onomasticon *Latino-Turcico-Arabico-Persicum*, *Viennæ Austriæ*, Anno Salutis, MDCLXXXVII publicum fecit. & in conclusione procœmii ad primum opus suum incredibilem suum literarum *Turcicarum* amorem, & quantopere, & quam obstinato animo reip. literariæ prodesse cupiebat, his verbis describit: *Quanti sumptus ad inciendos, fundendosque exoticos Characteres, ad erigendam à fundamentis Typographiam requisiti, & erogati fuerint, novit exhaustum meum peculium. Quantam autem molestiam mihi ipsa operis impressio peperit, vel ex hoc judica, quod & compositorem Turcico-Persico-Arabicorum, & impressorum foliorum revisorem & correctorem, ipse agere, & ne latum unguem à typographis discedere coactus sum. Hæc autem omnia subii libens, non vanæ gloriæ stimulo agitatus, viles enim & suomet nomine obscuri videntur hoc sæculo hujusmodi grammaticales labores, - - - - non spe lucri lactatus, (sumptus enim ad hoc opus edendum liberaliter expensus distractione omnium etiam exemplarium refundi, aut compensari mininè potest) sed solo de principe, de rep. literaria, de te* (Lector Studiose) *bene merendi desiderio, studioque compulsus.*

Ex auctore doctissimo, qui barbaram linguam, qua non tantum religionis *Christianæ*, sed humaniorum literarum hostes loquuntur, hæc quorundam gratia transcripsi. qui *Græcis* & *Latinis* literis eruditi, *Arctôas* penitus contemnunt, pene mirantes stultitiam meam, qui ista volui scribere, quæ, ut clamitant, nec indocti intelligere possunt, nec docti legere curabunt. Id etiam in me temerè nimis, & curiosè reprehendunt, quod tantum studium, tamque multam operam in explicandis *barbaris*, horridisque, & incultis expoliendis sermonibus posuerim. Quod tamen ferendum esse, si moderatior & temperantior in scribendo, minus temporis pretiosi, minus operæ malè collocatæ, minus denique perituræ chartæ in-

---

* Qui *Grammaticam* patriæ suæ linguæ *Franco-Theotiscæ* composuit. a Hic præcepta *Grammatica* ex *Prisciano*, *Donatoque* collecta, *Saxonicè* transtulit in uno libro, cui glossarium *Saxonico-Latinum* adjecit. b Hic opus ex quinque libris *Grammaticis* constans de *Germanica* lingua *Germanicè* edidit. A. MDCLXIII. c Hic Scholia de *Germanâ Græcæ* linguæ pronuntiatione scripsit, quæ ab *Antonio Cevellerio* recensita *Genevæ* excudit *Paulus Stephanus*, A. D. MDC. in libello cui titulus *Alphabetum Græcum & Latinum*. d Hic *dispp.* de pronuntiatione linguæ *Græcæ* scripsit, quæ *Basiliæ* prodierunt MDLV. e Hic librum *Anglicè* confecit, quem inscripsit **The School-Master, or the plain way of teaching Children the Latine tongue.** qui Londini prodiit, MDLXXX. f Hic Linguæ *Hebrææ Grammaticam* composuit. g Hic Linguarum *Orientalium*, quæ in *Georgiæ* regionibus audiuntur, institutiones *Grammaticas* Romæ excusas publicas fecit. MDCLXX. h E quorum numero sunt *Fr. Didacus Colladus* ordinis prædicatorum, qui *Grammaticam* Linguæ *Japonicæ*, in gratiam eorum qui prædicandi Evangelii causa ad *Japoniæ* regnum se conferebant, composuit; ipse in illo regno fidei, quam *Catholicam* vocant, propagandæ minister. Romæ prodiit hic liber typis & impensis Sac. Congregationis impressus, MDCXXXII. i An vero in lucem adhuc prodiit hic liber, nescio, de quo sic auctor scribit in exercitationis suæ brevis in monumenta *Coptica* seu *Ægyptiaca*. bibl. *Valicanæ* p. 25. *ne interim lectoris studium restinguat hæc in monumenta Ægyptiaca exercitatio, eum moneo me jam absolvisse Grammaticam Ægyptiacam.* Accedat liber qui Inscribitur REGULÆ *quædam pro difficillimi* CONGIENSIUM *idiomatis faciliori captu ad Grammaticæ normam redactæ.* A F. *Hyacintho Brusciotto*, &c. Regni Congiæ Apost. Missionis præfecto. Romæ. 1659.

sumptis-

ſumpſiſſem in faciendo libro, quem neque mihi, neque reip. literariæ utilem fore exiſtimant, haud ſine aliquo mei contemptu, ſibique plus æquo tribuentes, dicunt. Sic faſtidioſi illi, & delicatiſſimi homines, qui literas *Septentrionales*, quas neſciunt, vituperant; quoſque offendit noſter in iis excolendis minimè nobis injucundus labor, quo literato orbi me ſimul & profuturum, & placiturum, quicquid illi contra ſentiant, diſſerantve, ſperare jubet animus, neſcio qua auguratione permotus. Quid enim illorum, qui literas, libroſque, quos nondum intelligunt, damnant, cenſuram pertimeſcerem? præſertim cum id faciendo præſtantiſſimorum hominum famam cum noſtra graviter lædant, qui *Gothicas*, *Saxonicas*, *Francicaſque* literas, quæ ad hanc ætatem jacuerant, non excitarunt modo, ſed literarum *Latinarum* lumine, tam apud nos, quam apud exteros illuſtrarunt. Quamobrem ab iſtis literaturæ *Septentrionalis* obtrectatoribus id impetrare velim, ut meminerint, cum de illa, aut de nobis obloquendi animo quid aliquando dicturi ſint, in *Lelandum*, *Matth. Parkerum* Cantuarienſem, *Joh. Seldenum*, utrumque *Spelmannum*, *Th. Mareſchallum*, *F. Junium* F.F. ut innumeros alios præteream, qui apud nos *Saxonicis*, apud exteros *Gothicis* literis jam incumbunt, ſe iniquos fore, illorumque exiſtimationem, & dignitatem ſummam, trajectis lateribus noſtris, graviter vulneraturos. Quare tantorum virorum exemplis, & præſidio tutus, id genus hominum faſtidia, & obtrectationes tantum contemno, quantum illi antiquas literas *Boreales*, noſtramque in iis docendis exornandiſque diligentiam aſpernantur. *Græcas* ergo *Latinas*que linguas, & auctores & homines mirentur per me, quantum velint; modo à linguis, quibus majores ſui locuti ſunt, libriſque quos ſcripſerunt, non abhorreant. Quæ res apud illos geſtæ ſunt, & qui illorum mores fuerunt jucundum ſit iis legere; modo quas hi pace belloque geſſerunt, inſtitueruntque, quaſque leges, & conſuetudines vim legum obtinentes habuerunt, ſcire non dedignentur. Quid vero cum iſtis hominibus tantopere pugno, ADAME OTTLEY? cum Te propugnatorem habeam, ne delicatis iſtis *Græcarum*, & *Latinarum* literarum ſcientia cedentem; quas, neque faſtiditis, neque ſpretis, neque denique vituperatis inique vetuſtis linguis *Aquilonaribus*, aut earum doctoribus, quod ſuum eſt utriſque tribuere ſciens volenſque, non neſcis mirari, & laudare. Quamobrem cùm Tibi æquo arbitro antiqui illi ſermones, quos *Barbaros* contumeliosè vocant, dulces adeo ſint; magna mihi ſpes eſt, illos à me *Latinis* literis mandatos, explicatoſque dulcedine ſua allecturos eſſe lectores etiam ex iſtis faſtidioſæ gulæ hominibus; quibus non invidia, malave aliquâ voluntate, ſed uſu, & falſis opinionibus venit, ut avitis *Arctôi* orbis linguis tam acerbi, & iniqui ſint. Quapropter auctor iis eſſe velim, ut rudes iſtos, ferreoſque, quos putant, linguarum iſtarum ſcriptores, vel primoribus, quod aiunt, labris delibare non graventur. Quo impetrato, auſim iis ſpondere, ſe, ut ut *Græcis*, *Latiniſque* literis eruditos, *Arctôas* veteres non amplius contempturos, meve culpatum ire, qui multos annos laboravi, ut opera, ſtudiis, laboribuſque meis, & Populares mei, & Exteri literarum ſcientiam facile adipiſcerentur; quas, qui ante nos vixerunt, docere non ſciverunt; quas etiam jam præceptis Grammaticis criticiſque traditas *Gothicæ* ſtirpis hominibus tantum non turpe erit ignorare. Quinimò Muſarum *Arctôarum* nomine omnibus eas neſcientibus auſim polliceri ſe literas iſtas non tantum inter diſcendum gratas ſuaveſque percepturos; ſed etiam iis perfectè cognitis, & intellectis, non minus, quam *humaniorum* literarum ſcientia, quas adeò extollunt, vehementer iri delectatos. Id ſane doctorum multorum exemplis expertus ſum, qui me auctore, ad literarum *Saxonicarum* ſtudium animos adpellentes tam mirificè delectabantur, ut nunquam ab illo avelli potuiſſent. Hi etſi in *Græcis*, *Latinis*que verſatiſſimi, nullos tamen è ſuis ſatis eruditos putant, quibus patriæ antiquitates ignotæ ſunt: in illis hoc merito admirantes, quod ſermone, qui ante mille plus minus annos vernaculus patriæ fuit, rebuſque graviſſimis, lectuque digniſſimis, quæ in illo ſcriptæ ſuperſunt, non vehementer gaudeant, qui fabellas *Græcas*, *Latinas*que cum incredibili voluptate legunt; & cur in monumentis *Angliæ* vetuſtis *Saxonicis*, *Dano-Sax.* & *Normanno-Sax.* cæcutire contenti ſunt, qui in *Græcis*, *Latiniſque* ſcriptoribus Lynceos eſſe totis viribus contendunt. Quocirca ut *Græcarum*, *Latinarum*que literarum cultoribus, quæ ſummo ſuo ſtudio, ingenioque digna ſunt, *Arctôas* membranas ſuppeditare oſtenderem, de Linguarum veterum *Septentrionalium* uſu, & delectatione plurimis verbis ſcripſi in Epi-

ſtola ad elariſſimæ, & ſuaviſſimæ memoriæ virum *Barth. Shower*, Equitem Palatinum, & juris *Anglicani* peritiſſimum; qui ferè neminem è politioris literaturæ, & ingenii hominibus ad eas diſcendas prius acceſſurum credebat, quam argumentationibus ei ſatisfactum foret ſe in iis ſtudendis,condiſcendiſque cum voluptate,fructuque operam poſiturum. Eum etiam in finem *Codd. Vett. Septentrionalium*, præſertim *Saxonicorum* noſtrorum Catalogum *hiſtorico-criticum*, quà fieri potuit, perfectiſſimum, non abſque magnis impenſis reip. doctorum exhibendum curavi. In illo conficiendo *Humphredi Wanley*, divini ingenii hominis, & illuſtrandis antiquis literis nati, conſilio, manu, opera uſus ſum. Qui, pro magno ſuo cum in me, tum in *Arctôas* literas amore, id operis in ſe ſuſcepit; quo non de nobis tantum, ſed de doctorum univerſitate optimè meritus eſt. Eruditis viris, qui in literaturâ *Septentrionali* hoſpites cum ſint, ſecus forsàn ac nos, de ejus dignitate ſentiant, author eſſe velim, ut catalogum illum, ſi non cum diligentia ſumma, cum aliqua tamen pervolvant. Id facientes de rep. literaria me bene meruiſſe non inficiabuntur, qui docendis obſcuris literis dedi operam, in quibus libros varii generis exaratos in haud exiguo numero ſupereſſe cernent, qui lectorum ſuorum diligentiam cum multarum rerum, quæ maximè ſimul placent, & proſunt, ſcientia compenſabunt.

Præterea ne Popularibus meis in aliquo deeſſe viderer, quo ad veterum *Arctôarum* literarum ſtudium eorum animos accenderem, nonnullos doctiſſimos viros tum è noſtris, tum exteris, alios mihi in ſubſidium vocavi, alios ſua ſponte in auxilium nobis venientes libenter, & more officioſo, amplexus ſum. Inter illos honorifice nominandus ob multijugam eruditionem, ſpeciatim ob literarum *Septentrionalium* ſcientiam clarus, reverendus admodum præſul D. *Gulielmus Nicolſonus*, nuper Archidiaconus, & nunc Epiſcopus *Carleolenſis*. Qui pluries à nobis in difficilibus, & obſcuris, tanquam oraculum planè conſultus, ſemper ad nos reſponſa lucis plena, quibus omnia explicabat, ſumma cum humanitate, & ſine mora dedit. Ingenio, humanitate & eruditione ſua præclarus *Andreas Fountain*, eques auratus, *Numiſmatibus Saxonicis*, ſuis ſumptibus multo accuratiùs & auctius, quàm prius, editis, opus noſtrum augere, & ornare voluit. *Gulielmus Elſtob*, Collegii Univerſitatis, apud Oxonienſes, Socius, Ælfredo Rege, quem fundatorem prædicant, digniſſimus, à nobis rogatus *Lupi Epiſcopi* ſermonem *Saxonicum* verſione *Latina*, & notis illuſtravit. *Gulielmus Hopkins* S. Th. Profeſſor, non ita pridem Eccleſiæ Cathedralis *Wigornienſis* Canonicus, & decus maximum, à quo impetravi, ut Commentarium de *Sanctis in Anglia Sepultis* ab incerto quodam auctore *Saxonicè* ſcriptum, à ſe in Latinum converſum notis adornaret. Denique *Edm. Gibſon* meritis ſuis maximis in rempublicam literariam notiſſimus, qui Leges *Saxonicas Æthelberhti. I. Hlotharii* & *Eadrici* RR. Cantiæ à *Joh. de Laet*, latine verſas, notiſque elucidatas mecum bona ſua cum venia publicandas communicavit. Ad illos etiam accedat poſt nullos mihi cum laude prædicandus *Edwardus Thwaites*, Collegii *Reginæ* in Academia *Oxonienſi* Socius, cujus tum in me, tum in literas *Septentrionales*, tum denique in librum meum merita cum conſiderem, vix plane à me impetrare poſſum, quin exemplum ſequar *Petri Franciſci Giambullarii*, qui librum ſuum [a] de linguæ *Florentinæ* origine ſcriptum, à *Johannis Baptiſtæ Gellii*, viri ſibi amicitia & ſtudiis conjunctiſſimi, cognomine, quem in ſcribendo ſocium & conſiliarium habuit, [b] IL GELLO nuncupari voluit. Perinde quidem & mihi THWAITESII nomine librum noſtrum inſcribendo, ſi per modeſtiam ejus liceret, nobis faciendum eſſet. Etenim ille cum literarum *Arctôarum* ſcientia, quas cum Græcis & Latinis conjungere non dedignatus eſt, tum ſummo ingenio, & honeſtate vitæ mihi charus, & jucundus, ſchedas noſtras tam imprimendas, quam impreſſas reviſendi, & corrigendi, ut & typographos, chalcographoſque quotidiè dirigendi, inſtituendique, quinque annorum cura, & diligentia de codice noſtro ita meruit, ut ſi illum mecum ejuſdem auctorem, cujus adjutor maximus fuit, prædicarem, id tantum

---

a Origine della lingua Fiorentina, altrimenti IL GELLO di M. Pier. Franceſco Giambullari, Academico Fiorentino. *In Fiorenza Appreſſo Lorenzo Torrentino* M.D.XLIX. b Pag. 8. *Nelquale, & maſſime nel Principio hô introdutto a parlare il noſtro Giovan Batiſta Gelli, ſi, perche egli è molto virtuoſo, & tanto amico mio, che dal cognome ſuo volio Chiamare queſta opera* IL GELLO.

facerem,

facerem, quod ſine arrogantia ſibi aſſumere, & jure ſuo quodammodo vendicare poſſet. Accedat etiam meus, ſive Tuus potius *Gulielmus Bromeus Ewithingtonenſis*, vir egregius, dotibus ingenii, & politioris literaturæ, præſertim numiſmatum antiquorum cognitione clarus: quem in opere noſtro mecum ſocium & conſortem fuiſſe, ſi non facerem ut omnes ſcirent, eo ſane committerem, ut neque honeſtus, neque gratus, neque denique vir bonus à quoquam mererer exiſtimari. Is enim, ut operam noſtram levaret, chartas plurimas noſtras non tantum recenſere & deſcribere voluit, quod moleſtum admodum erat; verum etiam ut colligeret typographicos errores, & quinque Indices conficeret, ſtatim atque rogatus, id *Herculei* operis ſe facturum libente animo, beneque de me merendi numquam non ſtudioſo, & verbis officioſis, pro humaniſſimo ſuo more promiſit.

Apud exteros, qui operi noſtro faverunt, memori beneficiorum animo mihi etiam recordandos exiſtimo doctiſſimos & humaniſſimos viros *Sueciæ* ſuæ, & reip. literariæ ornamenta, *Jonam Nicolai Salanum*, in Gymnaſio *Aroſienſi* Hiſtoriæ, & Moralis Philoſophiæ prælectorem, & *Johan. Peringskioldum* regiorum Archivorum *Stockholmiæ* cuſtodem. Erga quos, ut quaqua pervenerit liber noſter, quam gratiſſimus eſſe cognoſcerer, mihi propterea faciendum puto, quod ſuorum *Codd. Scano-Gothicorum* notitiam mecum communicantes, Gazas noſtras *Saxonicas* & *Dano-Saxonicas* cum ſuis augere voluerunt. Gazas noſtras (inquam) *Saxonicas*, *Dano-Saxonicas*que. Sic enim voco *Codd. Saxonicos* & *Dano-Saxonicos*, & quos complectuntur tractatus, qui, monaſteriis *Angliæ* ſtrage maxima à *Danis* primo ambuſtis & vaſtatis; dein à *Nort-mannis* miſere expilatis; denique ab *Henrico* ſui nominis octavo rege, maximo omnium direptore, fœdiſſimè ſpoliatis & everſis; ut de nupero bello civili, in quo magna pars eorum periit, nihil dicam, in *Anglorum* bibliothecis, archiviſque diſperſi etiam nunc ſuperſunt. Horum Catalogum, quam fieri potuit locupletiſſimum, magnis ſumptibus ideo curavi conficiendum, ut notiores & illuſtriores forent, quum noſtris, qui eos in tam magna copia extare neſciunt; tum exteris, qui tam pretioſo Theſauro *Angliam* jam gaudere minimè cognoſcunt. E numero autem exterorum, qui tot *Codd. Saxonicorum* & *Dano-Saxonicorum* theſauros in Bibliothecis noſtris inveniendos eſſe ignorant, eſt *Gallus* ille, auctor procœmii, quod ante *Menagii* Dictionarium Etymologicum linguæ *Gallicæ* ponitur. Hic & in lingua hodierna noſtra, & in avita *Saxonica*, *Anglicarum*que originum notitia æque hoſpes, ita ibi ſcribit, ac ſi *Codd. Saxonicorum* ea apud *Anglos* eſſet penuria, quæ quidem non tantum *Francicorum*, * ſed veterum *Gallicorum* apud *Franco-Gallos* eſt. Verba ſunt, "Les monumens de la langue *Saxone*, que l'on a pris de l' hiſtoire "du *venerable Bede* & de quelques autres, nous ont donné la clef de cette ancienne "langue, dont *l'Anglois*, & *l'Eſcoſſois* d' aujourd'huy ne'ſt qu'une corruption. Tout "ce qui fâche les Etymologiſtes *Anglois*, c'eſt que pour rendre raiſon du ſyſteme de "leur langue, il faille avoir beſoin de la *Francoiſe*. Pour peu qu'on examine l'air "chagrin dont ils en parlent, ils ſemblent qu'ils ayent honte de leur origine; & "il eſt aiſé de penetrer, qu'ils s'en paſſeroient volontiers, s'ils ne craignoient d'eſtre "bientoſt dementis par leur loix, & leur bareau, qui ſe ſentent encore de la venuë "de *Guillaume* le Conquerant, Duc de *Normandie*, lequel y porta avec les armes Nor-"mandes, l'art & les termes de la chicane.

Ex quibus quidem verbis conſtat iſthunc ſcriptorem non modo non habuiſſe notitiam *Codd. Saxonicorum*, & *Dano-Saxonicorum*, qui nondum in publico apparuerunt; ſed eorum etiam neſcium eſſe, qui in publicum, priuſquam ille ſcripſerat, diverſis temporibus prodierunt. Quod ſi illos ſciviſſet, prout à cenſore linguarum librorumque, qui ſcriptor honeſtus videri velit, cognoſcendi erant; longe aliter ſcribendum illi eſſet: nempe origines *Anglicanæ* linguæ accerſendas eſſe ab hiſtoria *venerabilis Bedæ*, quam *Ælfredus* Rex in *Saxonicum* tranſtulit, plurimiſque aliis monumentis Saxonicis, quorum haud exiguum numerum docti ex *Anglis* in magnum bonarum literarum beneficium, ſuæque gentis gloriam è tenebris in lucem evo-

* Sed, quod tertio loco adjuvare notat, majoris forſan videbitur momenti, nempe quo tempore inſtrumenta publica *Gallico noſtro idiomate* primum confici cœperunt. Ego vero nullum inveni antiquius Inſtrumento *Ludovici* VI *Francorum* R. pro civibus *Bellovacenſibus* anno M.CXXII, &c. *Mabillon* de re diplomatica, Cap. I. Sect. XIII. Pag. 60. A.

carunt. Quod verò contumelioſius ſcribit *Anglis moleſtum & grave fore ſermonis ſui origines propterea oſtendere, quod à lingua Nortmannica revocandæ ſunt*, id non minus falsè & inhoneſtè, quam ineptè, inſulsè, & pueriliter à ſe dictum ſciat. Etenim tantum abeſt, ut à *Normannicis* originibus linguæ ſuæ cauſas expoſituri *Angli* abhorreant, ut ſuarum vocum, quæ *Normannicam* matrem agnoſcunt, ab iis, quæ à *Saxonico*, vel *Dano-Saxonico* fonte derivandæ ſunt, diligenter ſemper & curioſè diſtinguant. Quod me autem ſpectat, in hoc opere, de dialecto veteri *Normanno-Saxonicâ*, ſive *Gallo-Normannica*, quâ poſt victoriam *Normannicam Angli* uſi ſunt, adeo ne quidem vel ſubinvitus, ut facile, data opera, & ſine aliquo tædio, aut ignominiæ ſenſu non modo ſcripſi; ſed ejuſdem ſpecimina in magno ſatis numero, cum ſumma delectatione exhibui. Cur enim *exiguam* ſuorum etymorum partem *Anglos* à *Normannica*, quam *univerſa* fere ſua à lingua omnium corruptiſima *Ruſtica Romana* Gallos repetere, magis puderet, pigeretve, per *Menagii ſui manes* rationem dicat miſellus ille, & in ſermonem noſtrum iniquus præfationis ſcriptor. *Exiguam* (inquam) ſuorum Etymorum partem, cum vix quidem decima quæque vox linguæ *Anglicanæ*, *Gallicæ*, *Gallo-Normannicæve* originis eſt, quemadmodum *Oratio dominica* apud nos jam vulgo uſitata demonſtrat:

Our Father which art in heaven, Hallowed be thy Name. Thy kingdom come. Thy Will be done, in earth, as it is in heaven. Give us this day our dayly bread. And forgive us our treſpaſſes, as we forgive them, that treſpaſs againſt us. And lead us not into temptation, but deliver us from evill. So be it.

In hac precandi formula tria tantum vocabula *Gallo Normannicæ* ſunt originis. Cætera vero ab avita lingua *Anglo-Saxonum* manifeſtè petenda ſunt Præterea lingua Anglorum hodierna avitæ *Saxonicæ* formam in pleriſque orationis partibus etiamnum retinet. Nam quoad *particulas caſuales*, *quorundam caſuum terminationes*, *conjugationes verborum*, *verbum ſubſtantivum*, *Formam paſſivæ vocis*, *pronomina*, *participia*, *conjunctiones*, & *præpoſitiones omnes*; denique quoad *idiomata*, *phraſiumque* maximam partem, etiam nunc *Saxonicus* eſt Anglorum ſermo, quamvis, *Wilhelmo*, *Nortmanno* victore jubente, Leges *Gallicè* conditæ, Cauſæ *Gallicè* actæ, *Gallicuſque* ſermo in aula, ſenatu, foroque integer auditus erat. Tantummodo nomina verbaque nonnulla à *Nortmannis* illata in *Saxonicam* irrepſerunt. Quæ, tantum abeſt, quod ille affirmat, ut erubeſcamus agnoſcere ea ſilentio præterire volentes, ut qui de cauſis, & primordiis linguæ *Anglicanæ* apud nos, ſive in Gloſſariis, ſive in Lexicis juris, ſive in Etymologicis ſcripſerunt, ſumma diligentia, non ea ſolum quæſiverint, verum, iis inventis, mirifice delectati fuerint. *Hybrida* quidem lingua *Anglicana* eſt, ex *Saxonica* & *Gallo-Nortmannica* orta. *Hybrida* quoque non minus *Gallica*, in qua *Latino* ſubtemini tramam *Francicam* intertextam eſſe, velint, nolint, *Franco-Gallis* agnoſcendum eſt. Porro ut ſuum dicendi morem ſatis probroſum in *Gallum* exprobrantem retorqueam, adventum *Francorum* in Galliam, illorumque imperium, *Franco-Gallicam* linguam etiamnum ſapere, quiſquis illorum linguam vel primis, quod aiunt, labris deguſtaverit, ex vocibus, phraſibuſque ejus facile percepturus eſt. Id Grammaticæ noſtræ *Franco-Theotiſcæ* multis in locis demonſtravimus; verum ſine aliquo noſtro linguæ *Gallicæ*, *Gallorumve* convitio, cujus cauſas procul habeo. Multo minus de lingua *Gallicâ*, quemadmodum hic de *Anglicâ* cum contemptu, vituperio, & malignitate, quid locutus ſum. Contrà vero, de *Gallis*, eorumve ſermone mentionem ubicunque faciens, quum hunc, tum illos, ſi non honorificè, ſaltem abſque vituperio & probro appello; ſemper ſentiens civi reip. literariæ, vel Eccleſiaſticæ id imprimis curandum & ſtatuendum eſſe, ne quando quid acerbè, libidinosè, aut injuſte ſcribat dicatve, quo ſine juſta alterum cauſa laceſſat, aut honorem, & exiſtimationem ſive perſonæ, ſive parentum, ſive patriæ alicujus lædat, qua honeſto viro nihil charius eſſe poteſt. Quod maxime etiam obſervandum iis ſcriptoribus puto, quibus cum aliis de re aliqua certamen, & controverſia eſt; ſiquidem

ſiquidem iſtis in *repp.* jura belli ſunt, quæ violare quidem immanis & væſani ſcriptoris eſt, præſertim quando quis cum altero in certamen veniat honoris tantum & dignitatis. Quale id ſane eſt, quod de linguarum præcellentia, & de gentibus, quæ ingenio maxime præſtant, cum aliis nationibus, & præſertim cum *Anglis Galli* jamdudum habuerunt. Denique quod *Gallus* ſcribit, "*Anglos* ex eo prodere ſe linguæ ſuæ originem *Gallo-Normannicam* ſibi pudori & opprobrio ducere, quod de "ſermone *Gallico* verba facere graventur; eumque ſi per forenſes voces phraſeſque "liceret, matrem eſſe abnegarent; id plane falſum, & contumelioſum eſſe *Humphredi Wanleyi* noſtri *Catalogus* quoque oſtendit; in quo priſcos *Codd.* Chartaſque, quotquot in Archivis & bibliothecis reperit, tum *Gallicos*, tum *Gallo-Normannicos* omnes, cum *Saxonicis* non invitus conjunxit; ut *Suos*, *Gallos*que perinde habens, utriſque ſuas origines ſcire volentibus, quantum poſſet, æquo animo prodeſſet.

Hæc, *Doctiſſime* OTTLEY, contra *Gallum* qui non tantum nobis, ſed patrio noſtro ſermoni, tanquam *Sorbierus* alter, convitia fecit, ſine convitio tamen mihi ſcribenda exiſtimavi; ad ea dicenda progrediens, quibus qui præfationes adhibent maxime ſunt inducti, ut eas operibus, ſive ſuis, ſive alienis poſthumis præmittant. Illorum autem tria genera ſunt; quorum primum eſt eorum, quæ ad corrigendos, retractandoſve errores, quibus auctor forte lapſus eſt, adhibenda ſunt. Secundum eorum eſt, quibus additis, auctor defectus & omiſſiones operis ſui ſupplet. Tertium vero eorum eſt, quibus ſecundas ſuas cogitationes ad primas explanandas in re aliqua obſcura expromit; vel quibus in re aliqua incerta, quæ ſcripſerat, aliorum argumentis, & auctoritate firmat, aut convellit; vel denique quibus, quæ ab aliis auctoribus contraria ſcribuntur, redarguit, & refutat. Adde quod auctoribus uſu venit, ea etiam præfari, aut quibus lectores doceant quemadmodum maximo cum fructu libros ſuos legant; aut quibus apud illos quæ minus pure proprieve, vel minus aptè vel minus clare & diſtinctè à ſe dicta putant, excuſent; aut denique quibus faciant, ut literarum fautores, & patroni cognoſcantur, qui eas ad exantlandos ſuos labores penè jacentes excitaverint.

Ut ordiar igitur ab iis, quibus forte lapſus ſum. Primum, quod erroris ſuſpicione mihi venit emendandum, eſt nexus ille, ſive nota compendiaria T & H, nempe ϮH. In quo non ipſe, ſed alii me allucinatum putant, quod in *Gramm. Anglo-Saxonicæ* p. 2. ψ, *Mæſo-Gothorum* THETA ab eo natum eſſe judico. In eo numero ſunt, qui ψ *Mæſo-Gothicum* à *Scano-Gothico* Þ circumducta rotunda linea, factum eſſe contendunt; quamvis ſunt qui hoc ab illo potius formatum arbitrantur. Alii ab altero compendio T & H nempe ϧ curva parte in ſiniſtram hoc modo circumducta ↀ, ψ accerſendum judicant. Alii à T. I. & Aſperationis *Græcæ* ſurſum ſpectantis compendio ϕ, perpendiculari linea notam aſperationis tranſecante, ψ factum credunt, ſive neſcientes, ſive forte non recordantes aſperationis *Græcam* notulam, *Ulphila* florente, nondum eſſe inventam. Verum *Edwardus Thwateſius* noſter, cujus auctoritas apud me plurimum valet, ψ *Mæſo-Gothorum*, ↄ geminum compendio ſcriptum eſt exiſtimat, propterea quod in declinatione nominum quæ in recto deſinunt in ψ, id in obliquis vertunt in ↄ: ut ϒITXΨ ϒITXↃIS. ΛIПhΛΨ ΛIПhΛↃIS. ſententiam ſuam aliis id genus exemplis ſollerter confirmat. Sic enim x Græcorum à ϗK, per ſcribendi compendium ✳ factum, natum eſſe conjectat. Sic à ΠΠ Compendioſe ſcripto ⫼, ϕ ortum ducit. Ex eo probabilior hæc conjectura videatur, quod inter monumenta *Auguſtæ Vindelicorum* à *Marco Velſero* edita, APPIUS in antiquo lapide hoc modo ſcribitur AΦIUS. Sic Ψ. τϑ Π & rotundi *Ϛίγμα* compendium Elegantiæ & Brevitatis cauſa factum cenſet. Sic etiam ꝏ ſeu ꝏ ab oo, & ꝋ ab ꝺo vel ℴ gemini *Omicri* nexu formatum putat. ubi literarum jugum uſu & conſuetudine longa excluſit literas, quarum vices pedes τϑ ꝋ ſupplent. Ita quoque à cc Latinorum hoc modo poſitis ↄc, dein à compendioſe ſcribentibus per terga conjunctis, *Latinum* ↄ natum arbitratur. Itidem à z z hoc modo poſitis ⨾ duplex ƶ conflatum exiſtimat. Denique, quod ſententiam ejus maxime confirmat, ⊡ antiquam notam Δ Δ in ⊙ vel ⊝ poſtea verſam, à ◹ hoc eſt, à Δ∇ connexis creatum eſſe cenſet. Græcum H quoque ab duobus EE, quæ ſic ſcribi ſolebant ꟾ, inde Hπι. Hæc ille pro excellenti ſuo ingenio in literis ad me datis, quæ non potui non cum eruditis, & curioſis viris, qui cauſas rerum ſcire amant, propterea communicare, quod vero multò magis ſimilia ſunt, quam quæ de *Græcarum* literarum originatione à ſe ſapienter & ſcienter dicta putat

Joh. Petrus Ericus in libro ſuo *Patavii* edito An. MDCLXXXVI. Cui epigraphe, *Renatum è myſterio principium philologicum.* Verum enim vero, *doctiſſime* OTTLEY, tametſi hæc acute omnia dicta ſunt, verique ſpeciem præ ſe magnam ferant, facit tamen, ut etiamnum putem ψ à ҤҤ petendum eſſe iſtius Elementi figura, quæ in * *Argentei Codicis* ſpecimine, quod ſub notula numerali (I) ſubjectæ Tabellæ exhibuimus, multo propius ad ҤҤ accedit, quam quæ *typis Junianis* exprimitur. Quam diverſis autem modis, vel quot factis variationibus à ҤҤ, ψ ductum cenſeam, quæ ſub ejuſdem Tab. nota (II) ſculpta aſpicis, oſtendunt. Varias etiam notas, quibus *Thorn*, ſeu *Theta Anglo-Saxonum* in vetuſtis noſtris MSS. deſcriptum cernitur, ſub Tab. nota numerali (III) aſpiciendas ſubjeci, ne ψ à ҤҤ tot interjectis diverſæ formæ notis naſci improbabile Tibi videretur. Idcirco etiam varios nexus, quibus ET *Latinorum*, tam in quadrata, quam in rotunda manu deſcribere ſolebant antiqui ſcriptores, ſub nota (IV) exhibendos curavi, ut iis ſpectatis ψ à ҤҤ ſi mecum non oriri, ſaltem poſſe eſſe ortum exiſtimares.

Quod Gramm. *Anglo-Sax.* Cap. XXII. R. XVIII. de (ſ) illiuſque cum (t) nexu diximus; nempe & (ſ) & (ſt) è *Gallia* in *Angliam* inducta fuiſſe; id quidem de iis in elegantiſſima hâc forma deſcriptis intelligendum eſt. in rudiori vero forma exarata, nonnunquam, ſed rarius, ſpectantur in vetuſtioribus *Codd.* qui ante ſcripti erant, quam *Ælfredus* R. *Gallica* manu delectatus ſcribendi rationem apud ſuos innovaverat. De hoc monendos eſſe lectores duxi, ne aut ipſe erraſſe viderer, aut, me auctore, alii errarent.

In eodem cap. *Hominem* in [a] antiquo opere *Ælfredi* R. delineatum, aut *Jeſ. Chriſti*, aut pontificis *Romani* imaginem eſſe, tum ex ſumma oris gravitate, tum ex binis ſceptris poteſtatis, tam in cœlis, quam in terris datæ ſymbolis, mihi perſuaſum eſſe dixi. Verum ex quo tempore in MS. codice Evangeliorum *Decani* & *Cap. Licetfeldenſis*, qui liber *S. Ceaddæ* dicitur, Sanctum LUCAM eadem ſpecie, eodemque fere ritu delineatum viderim, hominem iſtum, nutante animo, pene adductus ſum, ut crederem, eſſe S. *Cuthbertum* Epiſcopum, *Ælfredi* R. Patronum, qui, [b] à Domino miſſus, ejuſdem noctis una eademque hora & illi, & matri, dum dormirent, apparuiſſe, & læta nuntiaſſe traditur. Statim, inquam, atque conſpexeram D. *Lucam*, ea ſpecie, eoque fere ritu in vetuſto illo Codice deſcriptum, adductus fere eram, ut cenſerem etiam hominem in *Ælfredi* pretioſo opere delineatum potius eſſe S. *Cuthbertum* Epiſcopum, ſanctitate morum & miraculis apud *Anglos* clarum, cum gravi, triſtique & ovatæ figuræ vultu delineatum, ad communem ſpeciem moremque, quo antiqui ſanctos exhibebant; ut Icon S. *Lucæ* atque alia nummuli antiqui quæ ſub nota Tabellæ (V) ponuntur, cum illa, quæ exhibetur in Fig. I. pag. 142. *Gramm. Anglo-Sax.* collatæ facile oſtendent.

In eodem etiam cap. neſcio quo caſu lapſus, à Chartâ WILHELMI Conqueſtoris, ſub reg. XIII. exhibitâ, regiſque monogrammate munitâ, ſigillum magnum pendere dixi. Qui immanis quidem error eſt. In Charta quoque ipſa, typographi latâ culpâ, ȝehunpæþæ pro ȝelimpæþæ, (*Saxonicè* ȝelimpaƿ) & æmeȝ pro æniȝ vel aniȝ. (*Saxonicè* æniȝeȝ, aniȝeȝ) mendosè imprimuntur.

Quinetiam in eodem Cap. ſcilicet in margine p. 146. ANGLO-SAXONES pro WEST-SAXONES, vel WISI-SAXONES bis forte impreſſum eſt. Quemadmodum & in linea, quæ à fundo paginæ 219 quinta eſt, POST pro ANTE à nobis alio forte convertentibus animum ſcriptum excudi quoque contigit.

Grammaticæ *Franco-Theotiſcæ* p. 17. l. 11. Lectorem candidum, ut emendatricem manum adhibens E in A convertat, oro. Quæ ejuſdem Grammaticæ pagina 44, paginæque linea 39, de vocis HUERGIN, vel HUERGEN derivatione diximus, mihi retractanda videntur. Etenim non à *Mæſo-Gothicis* ⊙ᚢᚱᚷᚨ & ᚢᛁᚾᛋ, id pronominis accerſendum jam puto; ſed à *Scano-Gothico* huorge, *nuſpiam*, (quod à huergr, *neuter*) & ein vel en *unus*. Unde huergen, quaſi huorge-en, huorgen, à *Francomibus*, me judice, dictum eſt.

---

* Specimen hoc *Argentei Codicis* celeberrimi per totum Literarum orbem, O. *Rudbeckii* manu accuratiſſime deſcriptum, *Humfredo Wanleyo* dedit *Ericus Benzelius*, Archiepiſcopi Upſalienſis filius. a Antiquum hoc, & pretioſiſſimum quum ob artem tum ob vetuſtatem opus poſſidet vir Ampliſſimus *Nathaniel Palmer* Armiger in *Com. Somerſetenſi* militiæ civili præfectus. Quem populus illius Com. qui vices ſuas gereret in *Domo* vel *Senatu Communium* pluries procuratorem uno conſenſu elegerunt. b Vid Hiſtor. *Ingulphi Oxoniæ* Editam, p.26. & *Will. Malmsburienſem* de Geſtis R R. *Ang.* fol. 23. b.

In

I. *Specimen Codicis Argentei. Matth. VI, 9.* *Præf. pag. VIII.*

ATTA NNSAKΨN IN HIMINAM VEIHNAI NAMA ΨEIN.
UIMAI ΨINAINASSNS ΨEIS. VAIRΨAI VILGA ΨEINS.
SVE IN HIMINA GAH AIRΨAI, HLAIF NNSARANA ΨANA

V. *Icon. D. Lucæ.*

II.

TH. Ϝ. ϧ. Ψ.

III

Ð Ꝺ. ᵭ. ᵭ. ƿ. ƌ. ƕ.

IV.

Ꞩ. Ꞩ. Ɛ. Ɛ. Ꞧ. Ꞧ.

VI.

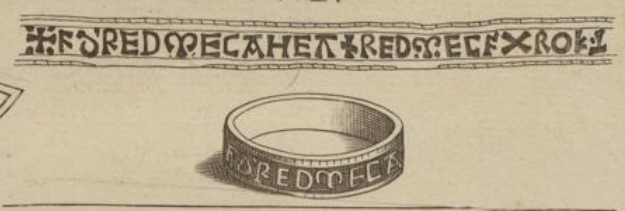

VII. *Antiqua Hunnorum Elementa.*

VIII.

IX. *Inscriptio cornu Puseyensis.*

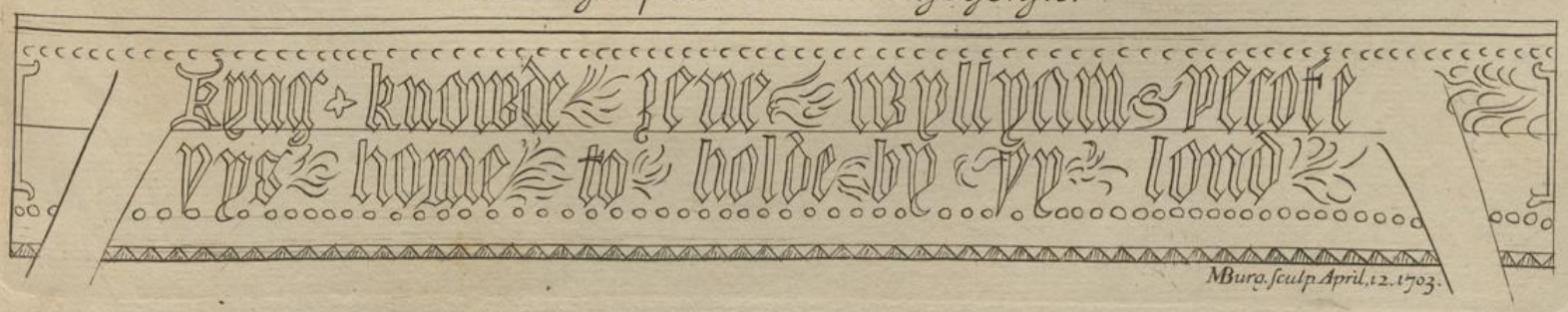

In margine pag. quintæ DISSERT. EPISTOLARIS, contendo morem nondum fuiſſe apud *Anglo-Saxones*, *Canuto* regnante, chartas literaſve ſigillis penſilibus, ſive cereis ſigillorum impreſſionibus munire. Sunt autem qui ſecus ſentientes, me allucinatum credunt, freti teſtimonio MS. Codicis fundationis monaſterii S. *Auguſtini Cantuarienſis*, in Bibliotheca *Aulæ S. Trinitatis* Cantabr. depoſiti. In cujus foliis 9. & 10. ſic ſcribitur.

Nec moveat aliquem, quod nec Rex Ethelbertus, nec etiam alii Reges de Gente illa in Cartis ſuis prout mos inolevit modernis temporibus ſigilla cerea imprimebant: cum tam rudis ac barbarus Populus ad Chriſti fidem à perfidia converſus, ſignum Crucis in teſtimonium ſuæ Converſionis omnibus ſuffeciſſe credebat. Non enim uſque poſt Conqueſtum à tempore fundationis hujus monaſterii, excepta Carta Regis Knuti, *qui fuit alienigena, & Conqueſtor, aliqua in munimentis reperimus* Sigilla Cerea; *ſed ſolummodo Crucis ſigna. Nec mirum cum tanta ac talis poſſeſſio, tantique ac tales Teſtes in principio renaſcentis Eccleſiæ Anglicanæ, velut noſtræ ſalutis primitivum ac publicum Inſtrumentum, fracto Dampnationis chirographo, poſteris Catholicis ſufficere potuerint: ubi ſigillum cereum per lapſum temporis aut per negligentiam perdi, aut propter antiquitatem ſive corruptionem in pulverem poſſit labi. Poſt adventum vero Normannorum in Angliam, tam Reges, quam alii Domini & magnates* laminas cereas *membranis apponebant Cartarum, Crucis ſignum in laminis cereis imprimentes: de Capillis Capitum vel Barbarum in eadem cera aliquam portionem pro ſigno poſteris relinquentes. Iſta patent in multis monaſteriis poſt conqueſtum Regni iſtius fundatis, ut eſt in monaſterio Sancti* Pancratii *de Lewes de Carta Willelmi primi Comitis* Warenniæ, *in quâ crines Capitis uſque in præſens ejuſdem Comitis permanent. Similiter in Monaſterio de* Caſtelacre, *quod eſt ejuſdem fundationis in Dioceſi Norwicenſi; Comes Lincoln. qui pluribus poſſeſſionibus eandem Eccleſiam dotavit, hæc in fine intulit Cartæ ſuæ. In hujus (inquit) rei evidentiam* ſigillum dentibus meis impreſſi *Teſte* Muriele *Uxore mea, ubi uſque in præſens in eadem cera apparent dentium veſtigia pro ſigillo. His etiam ſimilia in pluribus aliis monaſteriis ſunt reperta. Dicitur enim per diminutionem à ſigno ſigillum. Quod ſecundum* Yſidor. [a] *Eth. 19°. c. 12°. à Prometheo, qui primus annulorum fuit inventor, originem habuit. Scripta vero ſignis non ſigillis notantur, ut inferius de deſcriptione ſignorum dicitur.*

Verum quo minus Codicis hujus teſtimonio à ſententia mea dimovear id obſtat, quod nullius ferme auctoritatis codex eſt: utpote in quo multa ſuſpecta, falſa, & à genuina vetuſtate abhorrentia traduntur, quæ nullam fidem merentur. Id genus ſunt, quæ notavit *Hen. Spelmannus*, Concil. Vol. 1. p. 124, 125. Id genus igitur haud immerito quis ſuſpicari poteſt Chartas iſtas R. *Cnuti* ſigillis cereis dictas eſſe confirmatas, quòd omnium illius chartarum, quæ in magno ſatis numero etiam nunc extant, nulla eſt, quæ aut ſigillum cereum habet, aut ſe habuiſſe olim per aliquod ſignum oſtendit. Quamobrem non dubito, quin chartæ iſtæ *Cnuti* R. quæ in munimentis monaſterii Sancti *Auguſtini Cant.* olim extabant, Chartæ eſſent commentitiæ privilegiorum, libertatum, & exemptionum, quæ cum iſtius furfuris aliis multis, ſi jam nunc ſupereſſent, plurimis indiciis fictæ eſſe aut corruptæ eſſe conſtarent.

In margine paginæ 22. verba ꝑe ȝegilda þe ne ȝeꝑece monȝen-ꝑpæce, ſic tranſtulimus: *Socius qui exequiis ejus, vel concioni funebri non interfuerit.* Jam vero ſic vertendum cenſeo: *Socius qui poſtridie diei, quo in ſepulchro conditur, ſodalitii concilio non interfuerit.* MORGEN enim, ut me *Thwaiteſius* meus pro ſummo candore ſuo monuit, ſignificat *cras*, πρωὶ, *mane craſtinæ dici*, vel *ineuntem poſterum diem.* Unde MORGEN-SPÆCE non poteſt, quin ſignificet *ſodalium concilium*, quod poſtridie ſepulturæ defuncti Socii, vel ad comprecandum pro anima illius, vel ad concionem funebrem habendam, vel forſan ad novum ſocium in illius locum cooptandum pro more convenire ſolebat. Unde quoque MORGEN-GIFE non poteſt denotare *donationem* aliquam, quam die nuptiarum, ſed quam poſtridie nuptiarum, vel poſtera à nuptiis die ſponſæ ſponſus propter nuptias dabat: quemadmodum *Courtinus*, auctor verſionis *Gallicæ*, in quam transfunditur liber *H. Grotii* de jure belli & pacis, in indice, ſub voce MARIAGE MORGENGABIQUE. MARIAGE MORGENGABIQUE, *eſt celui où tout l' avan-*

a Lege, *Etymol.* verba citata reperiat Lector in libro Orig. XIX, XXXII.

tage de la femme conſiſte en un preſent que ſon mary lui fait le lendemain des nopces, comme pour le prix de ſa Virginité. Morgen *en Allemand c'eſt l'endemain,* gab *c'eſt preſent, & c'eſt une eſpece de ce que nous appellons* Douaire. *Et même en Allemagne dans la plus part des Païs on appelle le* Douaire MORGENGAB. *A l'égard de ce mariage* [a] *morgengabique, ce preſent ainſi fait le lendemain de la conſommation du mariage conſiſte en une deſignation d'une certaine portion de biens, que la femme & les futurs enfans de ce mariage peuvent prendre après la mort du mary (cette portion par la loy des Lombards ne pouvoit monter plus haut, que la quatriéme partie des biens du mary) & moyenant ce preſent la femme & ces futurs enfans ſont exclus de toute autre pretention dans l'heredité du mary. Ces ſortes de mariages ſe pratiquent d'ordinaire en Allemagne, par des gens qui ont été déja mariez & qui ont des enfans du premier lict à qui ils veulent conſerver leur ſucceſſion, & par des gens de qualité qui épouſent des femmes d'une condition inferieure. On appelle cela parmy le vulgaire épouſer de la main gauche, ce qu'ils font pour ne pas fruſtrer des biens, droits & honeurs de leur maiſon, leurs enfans s'ils en ont d'un mariage precedent, ou leurs heritiers. Quelques-uns appellent auſſi ce mariage* morganatique *le derivant de* morgen & *de* gnade *qui ſignifie grace, que l'on fait pareillement le lendemain, mais ce n'eſt que la méme choſe.*

Præterea ſunt, qui vehementer negant id verum eſſe, quod tradidi Differt. Epiſtolaris p. 109, 110. de nummis argenteis, ſeu *Peningis* Anglo-Saxonum in ſemiſſes, & quadrantes à mercaturam facientibus ſcindi, aut rumpi ſolitis: non quod illos facile bipartiri, aut quadripartiri potuiſſe inficiuntur; ſed quod illorum talia fragmenta in abacis nummariis nondum à ſe viſa clamant. Verum doctos iſtos, ut per candorem ſuum dicant, rogatos velim, an non ingenii ſubpervicacis, & nimium ſuſpicioſi eſt, quæ ipſi non viderint, poſſe eſſe pernegare; vel, quod perinde ab æquo alienum eſt, Probitate & doctrina cl. viris de rebus illis, quæ ſe vidiſſe dicunt, nullam fidem adhibere? An reges, quorum ipſi nummos non viderint, idcirco monetam percuſſiſſe pernegabunt; idoneiſve teſtibus fidem omnem abrogabunt, qui codices, quos forte ipſos videre non contigit, ſe pervolviſſe affirmant? Hæc ut apud ſe candide & ingenuè cogitent, velim. Siquidem teſtem locupletiſſimum habeo in ſuperioribus laudatum *Andream Fountaine* Equitem auratum, antiquitatis nummariæ ſcientiſſimum; qui partes, ſeu fruſta, in quæ denarios *Anglo-Saxonum* à nundinantibus partitos eſſe credebat, ſe vidiſſe fidem mihi dedit.

Præterea, OTTLEYE, Tuus meuſque *Bromeus*, revisâ diſſertatione noſtrâ epiſtolari, præter errores, quos in indice ſuo notavit; & aliorum me monuit haud quidem multorum; ſed quos, majoris momenti quum ſint, ut in præfamine ponerem, quum illius ſumma cura ac diligentia, tum mei muneris ratio requirit.

Ex horum numero eſt *ꝺ ille*, quod diſſert, epiſt. p. 38. l. 7. redundat. huic adde *habuiſſe*, pro *non habuiſſe*, p. 42. l. 6. *Sed quam* pro *ſed aliquanto quam*, p. 66. l. 1. *Decimviratus* pro *duodecimviratus*, alibi ſemel. ȝeꝼꝼeꝼtnoꝺe pro ȝeꝼeꝼtnoꝺe, p. 62. l. 5. DCCCLXXX. pro DCLXXX. p. 79. l. 46. *Dicere* pro *diſcere*, p. 88. l. 44. Iſta etiam, quæ leguntur in verſione legis 59. p. 91. nempe, *ſm ſit intra veſtes, ſimilibus ſcættis* XXX *emendetur*, ſic corrige, *ſi ſit intra veſtes, unaquæque plaga* XX *ſcættis emendetur*. In verſione legis 75. p. 92. pro *is compenſet patrocinium violatum*, ſubſtitue *duplici emendatione compenſetur violatum patrocinium*. Legem 10. p. 93. ſic reſtitue, ȝif man mannan on oþþeꝛ ꝼlette manꝛꝛapa haꝛeþ. Sic verte: *ſi quis aliquem in alterius domo perjurum vocet*. Iſta p. 97. l. 23. *Si mulier illa, de qua ante liberos non peperit*, ſic emenda, *ſi mulier illa liberos non peperit*. P. 116. col. 2. l. 46. lege *Mildredæ*. Denique pro iſtis: *Regis ſimplum Weregildum eſt* VI *mille Tainorum Weregildum eſt in Myrcenorum laga*, quæ mendoſa lectio eſt MS. *Cottoniani*, quem citavi, pag. 110. l. 34. 35. deletis *mille* & *eſt*, ſic emenda, *Regis ſimplum Weregildum eſt* VI *Tainorum Weregildum in Myrcenorum laga*. Etenim ſic ut emendetur locus, jubent quæ immediate ſequuntur, *hoc eſt*, XXX *millia Sceata* i.e. *totaliter* CXX *libræ*. Adde huc DCCLXIX quod p. 80. l. 22. forte imprimitur pro DCCLXVIII. & DCCCXII pro DCCCXIV.

---

[a] *Morgengabique* apud veteres *Scanos*, *Iſlandos*que vocabatur Lynſie, i. e. *Concubitus præmium*, quod imminutæ ſponſæ ſponſus dare ſolebat. Þad kvolld gieck hann ad brudkaupe med Brynhillde, en ad morgne, er hann ſtod upp, Þa gaſt han Brynhillde ad Lynſie gullbaug, *eadem veſpera nuptias cum Brynhilda celebrat, mane autem ſurgens Brynhildæ, Muneris nuptialis nomine, annulum aureum dedit.* Vide *Eddæ* Iſlandorum Mythologiam LXXIII. Vide etiam Mythologiam LXXIV.

ejuſdem

ejuſdem p. l. 23. Quibus accedat in lin. penult. p. 79. DCLXIX, quod Typographi culpâ forte contigit excudi pro DCLXXIX.

Inſuper, OTTLEYE, ſcire te velim, quod carminum *Anglo-Sax.* & *Dano-Sax.* ſtructuram attinet, me paulum de illa mutaſſe ſententiam. Quæ enim, Grammaticæ *Anglo-Sax.* Cap. XXIII ſcribens, *Pindaricis* verſibus ſimillima putabam, jam ad *Anacreonticorum* dulciores numeros propius accedere judico.

Hactenus enumerandis majorum gentium erroribus operam dedi, quibus aut ego me, aut Tu potiùs librarios meos, typothetamve lapſum eſſe cenſeas; & quod errores, quos meos eſſe putas, attinet, oratum non Te ſolum velim, ſed lectores omnes, qui Tuo candore ad librum noſtrum legendum accedent, rogo & obteſtor, quemadmodum *Ariſtarchus Homeri* verſus, quos non probavit, eſſe negabat; ſic vos id omne, quod non vero rectove conſentaneum in *Codd.* noſtris reperitis, ne putaretis meum. Etenim non *auctoris* errores ſunt, qui errores, quantum in ſe erat vitare curavit; ſed *antiquarii*, cujus via tenebricoſa & lubrica; ſed *hominis*, cujus eſt errare, labi, falli, etiamſi nil niſi verum rectumque, quo nihil pulchrius & amabilius, ſemper ſcribere totis viribus contendat. Quamobrem omnibus, quibus à me ut antiquario vel homine erratum eſt, quo, ut alii errarent, forte commiſi, qua auctor iis abrenuncio; Deum hominesque teſtans me non conſilio, ſed caſu; non ſcienter, aut ex arrogantia, ſed ignoranter nihil non ſcripſiſſe, in quo allucinatus lectorem forte in errores ducam. Quinetiam ne aut ipſe fortè deciperer, aut alios errore aliquo præeuns deciperem, ſummam curam, & ſtudium adhibui; adeo ut quamvis ab erroribus non ſum liber, à culpa tamen immunis ſum. Æquo igitur animo errores, quotquot in ſcriptis noſtris inveneris, non modo ut excuſes; operamque des, ut alii illos Tuo exemplo mihi humaniter condonent, rogo: verum etiam, ut vobis indicantibus lapſus meos cognoſcam; & Te, & illos poſco flagitoque. Etenim cum animo corrigendi, emendandi, retrahendi, nihil non ſcripſi; lectoribus non ſolum concedens; ſed ab iis petens, ut in lapſus meos animadvertentes, eos libere caſtigent univerſos; modo humaniter id faciant, meræque veritatis cauſa, erranti, licet non erroribus, meo exemplo parcentes; qui (abſque invidia dictum velim) in aliis redarguendis non cavi modo ne quod offenderet, dicerem; verum etiam curavi, ut, illa dicendo quæ ad illorum laudes haud injuſte dici poſſent, mihi gratiam & benevolentiam conciliarem.

Errorum, quibus lapſus cunque ſum, *doctiſſime* OTTLEY, humanæ imbecillitatis excuſatione probrum apud Te deprecatus; ad ea addenda pergo, quibus aut operis noſtri defectus ſuppleri; aut quibus, tanquam novo accedente lumine, quæ obſcurè, dubieve in eo traduntur, illuſtrari poſſunt.

Primo igitur quatuor illas figuras *Saxonici* THETA nondum verſatis MS. codicibus, mihi prorſus ignotas, & in impreſſis non antehac expreſſas, gaudeo me ſub tabellæ notula numerali (III) exhibuiſſe; quod earum notitiam tyronibus æque gratam fore, ac mihi fuit jucunda earum inventio, haud ſine cauſa exiſtimem. Ex quo etiam caput primum *Gramm. Anglo-Saxonicæ* de literis & literarum *regg.* Typographo imprimendum dedi, dum in Bibliotheca *Bodleyana* Codd. *Saxonicos* perſcrutarer, inveni pervetuſtum librum MS. cujus nota, NE. D. 2. 19. in quo quidem libro nonnullæ lectiones è veteris teſtamenti LXXII. interpretum verſione *Græca*, cum *Latina* tranſlatione ex adverſo in alterâ columnâ ſcripta, *Saxonicis* literis deſcribuntur: è quibus à curioſo lectore nonnulla obſervari poſſunt, quæ literarum *Saxonicarum*, ſi non omnium, ſaltem quarundam oſtendunt poteſtatem; quam qui ante nos ſcripſerunt, quaſi intactam præterierunt. In hujus libri lectionibus *Græcis* per elementa *Saxonica* expreſſis (ꝺ) diphthongus *Græcorum* fere nunquam non exprimitur per (u) ſimplicem: ut in ꝺu, uꝺanon, ꝺheu, ꝺu. τοῦ, ὀφαϑὸν, Θεὸς, σὺ. (ꝼ) fere ſemper exprimitur per [a] (ı) ut in ꝼın ξın, πλὼ γλῶ. ı ꝺe ξı, ἡ δὲ γῆ. ꝼıꝺ ξıꝺ, τῆς γῆς. Ferè ſemper inquam, quia exprimitur aliquando per (e) ut in lectione *Iſaiæ* prophetæ, p. 32. epı ꝼeꝺ ξeꝺ, ἐπὶ τῆς γῆς. Diphthongus (æ) fere nunquam non deſcribitur per (e) ſimplicem: ut in conjunctione ce, καὶ, ꝺıceẏ, δίκαιοι, &c. Eſt tamen ubi per (æ) & (ae) redditur: ut in lectione *Iſaiæ* prophetæ, p. 33. b. cæ, cae, καὶ. & in eꝼtae, ἔξαι. p. 30. b. K, καππα,

a Vide Tabell. *Grammaticæ Anglo-Saxonicæ* pag. 168.

ſemper per (c) exprimitur; unde conſtat (k) decimum elementum in Alphabeto recentiori *Anglo-Saxonum* eſſe adventitium, & ſupervacaneum. Diphthongus (ea) per (ı) ſimplicem etiam exprimitur, ut in ecne, ἐκείνη. ıpen, εἶπεν. ecı, ἐκεῖ. ıȝ, εἰς; quæ occurrunt in ſubjectis lectionibus. verum quamvis (ı) ſimplex uſurpatur ad exprimendum longam (η) & diphthongum (ει), paſſim tamen adhibetur in exprimendo ἰῶτα brevi in ἶππι, quod ſemper ſcribitur *Saxonicis* literis epı. pepı, πεῖ, &c. Diphthongus (οι) etiam ſæpiſſime exprimitur per (ẏ) *Saxonicum*, ut in *epẏıȝen, ἐπείησεν. ẏ, ὀι. thıpıẏȝ θηέλοις. aȝıẏ, ἅγιοι, &c. Uſurpatur tamen ad exprimendum (υ) ut in ẏıon, υἱῶν. in oȝẏxa. ὦρυξα. thẏȝaτepon, θυγατέρων. (φ) ſemper per (ꝼ) exprimitur. Supra dixi (ȝ) ferè nunquam non exprimi per (u) quia nonnunquam exprimitur per (o) ut in peȝıbalometha, περιβαλώμεθα. nonnunquam etiam per (οι) ut in boıle, βȝλῇ. (κυ) bis exprimitur more *Latino* per (qui) in lectione *Iſaiæ* Prophetæ, p. 33. b. in quıpıoȝ, κύριος; quıpıon, κύριον. Scribitur etiam kıpıoȝ, in lectione ejuſdem prophetæ, p. 32. b, cum κάπωα *Græcorum*. *More*, inquam, *Latino* ſcribitur per (qu) nam (q) & (qu) reapſe *Latinorum* ſunt, qui ſcripſere *cocus* & *coquus*; *cottidie* & *quotidie*, &c. Quos ergo *Anglo-Saxones* imitantes ſcripſere qual-ȝtoȝ, *ſtragis locus*; qualu, pl. *internecio*; quean, *vacca ſterilis*; queaptepn, *carcer*; quebol, *dica*; quena, *fœmina*, *uxor*; quic-beam, *fraxinus*; quice, *gramen*; quıþa, *matrix*; quıþunȝ, *queſtus*; quulmepe, *peſtilentia*; pro cpeal-ȝtoȝ, cpælu, vel cpalu, cpeaptepn, &c.

Hæc breviter: Ex quibus liquet (u) vocalem longam *Anglo-Saxonum* prolatam fuiſſe, ut hodie apud *Germanos*; ſcilicet prout (ȝ) vel (cu) *Græcorum*. (ı) vocali longæ idem valor erat, ac (η) *Græcorum*. (e) longæ eadem poteſtas, ac (αι) *Græcorum*, vel (æ) *Latinorum*. τᾶ (c) eadem plane poteſtas, quæ τᾶ (k) fuit. (i) longæ, quæ (ea.) (ꝼ) eundem valorem cum *Latinorum* (f) ac *Græcorum* (φ) obtinebat. (o) longum & craſſum, ob affinem cum (u) longo ſonum, idem fere valuiſſe ac ȝ, vel cu *Græcorum* conſtat; quemadmodum apud nos in **rood**, *crux*; **ſtood**, *ſtabam*; **mood**, *cujuſque mores*, *animus*, *genius*, *ingenium*, & id genus aliis, cum duplici (oo) vel (o) longo ſcriptis. quæ proferuntur rȝd, ſtȝd, mȝd: quibus adde **root** *radix*, quem pronuntiamus plane ut **rout**. Quod (y) attinet, triplex videtur apud *Anglo-Saxones* habuiſſe miniſterium. Nam primo vicem ὑψίλȝ *Græcorum*, vel (u) tenuis ſuſtinebat: ut in oȝẏxa. Secundo duplex (ij) combinatum exprimebat: ut in ẏȝc, *Iſlandice* vík, *vicus*; unde ob ſoni affinitatem ad exprimendum (οι) *Græcorum* ſumptum eſſe videtur. Tertio, (i) brevis valorem habuit: ut conſtat ex kıpıoȝ, quod ſcribitur pro kẏpıoȝ. Cui quidem, ex eo quod æquipollet quıpıoȝ, ſi quis contendat cȝa, cȝe, cȝı, cȝo, cẏ, pro quibus *Latino* ritu ſcribebant, *qua*, *que*, *qui*, *quo*, *quy*, *Anglo-Saxonibus* ſonuiſſe ka, ke, kı, ko, kẏ, non vehementer adverſabor. Certe à cpıþ, vel quıþa, *Angli Boreales* dicunt **kite**. cpoþ, *dixit*, multi jam efferunt **coth**, **koth**: & à cpellan, *occidere*, fit *Anglicum* **kill**. His adde quæ in *Libb. Vett. Septentrionalium* Catalogo deſcripſit *H. Wanley*, Cod. MS. Cott. qui inſcribitur *Domitian.* A. XVIII.

Hæc, Cl. OTTLEYE, de elementorum *Saxonicorum* valore, quibus Tu, cui Deus non magnum tantum ingenium, ſed otium literarium dedit, alia rectiùs addere poteris, ex ſubjectis lectionibus, quæ cum haud paucis aliis vetuſti Codicis, tam in *Græcis* majuſculis, quam in *Saxonicis* minuſculis exaratis, doctis viris, præſertim LXXII interpretum verſionis critice ſtudioſis, aliis uſibus eſſe poſſunt.

[Ex MS. Cod. *Bibl. Bodl.* cujus nota NE. 2. 19. p. 34. b. Geneſ. XXII.]

Lectıo ȝeneſeoȝ

[1.] O theuȝ epınaȝen ton habȝnacham ce ıpen pȝoȝ auton habȝnacham habȝnacham ce ıpen ıdu eȝo [2.] ce ıpen labeto ẏon ȝu ton aȝapeton on eȝapeȝaȝ ton ıȝac ce poȝeutheᴛı ıȝ ten ȝen ẏpȝelen ce pȝoȝenencon auton ecı ıȝ olocappoȝın ıȝ ena oȝoȝ on ȝẏ ıpo [3.] anaȝtaȝ be habȝacam to pȝohı------.

[*Ex eodem Codice* MS. *Pſalm.* XLII.]

Reȝponȝonium pȝalmı ō ō

[1.] On thopon epipothıe elaȝoȝ epi taȝ peȝaȝ ton ẏbaton utoȝ epipothı a pȝuche mu pȝoȝ theuȝ [2.] ebıpȝıȝen e pȝẏche mu pȝoȝ ton theon ton zonta pote ıxo cae opthe ȝome tu pȝoȝopu tu theu [3.] eȝenethe mẏ ta bacȝẏa mu apıtoȝ emeȝaȝ cae nẏctoȝ

[*Ex eodem Cod.* MS. *p.* 30, *b. Geneſ.* I.]

[26.] Phẏıȝomen anthȝopon cat ıcona ce cath omoẏoȝın ımeteȝan ce apcheto ton ıcthẏon tıȝ talaȝaȝ ce ton petınon tu upanu ce ton ctınon ce paȝȝeȝ tıȝ ȝıȝ ce panton ton heȝpeton ton heȝponton epi tıȝ ȝıȝ ce eȝeneto utoȝ [27.] ce ephẏıȝen o theoȝ ton anthȝopon cat ıcona theu epẏıȝen auton apen ce thılẏ epẏoeıȝeh autoȝ [28.] ce euloȝıȝen autuȝ leȝon auxaneȝthe ce plıthẏneȝthe ce plıȝoȝate tın

* Quod etiam ſcribitur ephẏıȝen, & ephıẏoeıȝen.

ȝin

gin ce catacynieuyate autiy ce apchete ton icthyon tiy thalayyiy ce ton petinon tu upanu ce ton panton ctinon tiy giy ce panton ton epipeton ton epponton epi tiy giy [29.] ce ipen o theoy idu edoca ymin panta chopton ypomonpi (*lege* ypopimon) ypipion ypepima o eytin epano payyiy tiy giy ce pan xulon o echi en eauto cappon ypepmatoy ypopimu ymin eytae iy bpoyin [30.] ce payyin tyy thipiyy tiy giy ce payin tyy petiniy tu upanu ce panti eppeto epponti epi tiy giy o echi en eauto pnoin zoiy ce panta chopton clopion iy bpoyin ce egeneto utoy [31.] ce yden o theoy ta panta oya ephyiyen ce idu cala lian ce egeneto heypepia ce egeneto pproh himepa ecti

[*Ex eodem Codice* MS. *p.* 33, *b. Isaiæ* LV.]
lectio Isaiae prophetæ

[1] Y dipyontey poneueythe ey yboy ce oyy men uc ecethe apgynon badiyantey agopayete ce piete aneu apgyyiu cæ timiy ynon ce yteap [2.] inati timaythe apgynio ke ton miython ymon uch i pliymoni acuyate mu cae yageythe ta agatha ce thyfiyi en agathyy i prychi ymon [3.] pproyechete tyy oyin ymon ce epacoluthiyate tey odyy mu accuyate mu cae ziyte en agathyy i prychi ymon cae chathiyome ymin diathicin eonion ta oyia dauid ta piyta [4.] idu maytynion auton dedoca ethneyin apconta ce pproytayyonta ethneyin [5.] ethni a u eidiyan ye epicale- | yonte ye ce y lay y uc epiytanto ye epi ye catayeuxonte enecen tu theu agiu iyyahel oti edoxayen ye.

[*Ex eodem Cod.* MS. *pag.* 32. *b. Isaiæ* IV.]
lectio eyaie pproyhetae

[1.] Ce epilempyonte epta gynecey enoy anthpopu legeye ton apton emon yagometha ce ta imatia emon pepibalometha plen to onoma yu ceclite ey emay apele ton onidiymon emon [2.] te de emepa ecine empilampyi o theuy en boile meta doxey epi tey gey tu ypyoye ce doxaye to catalipthen tu iyyahel [3.] ce eyte to ypoliptben en yion ce to catalipthen en hipuyalem agiy cletheyonte panter y engyaphentey iy zoen en hipuyalem [4.] oti ecpluni kipioy ton pupon ton yion ce thygatepen yion ce to aema eccathapi ec meyyo auton en pneumati cpiyeoy ce en pneumati cauyeoy 5.] ce exi ce eyte apay topoy tu opuy yion ce panta ta pepi cyclo autey yciayi nepele emepay cae oy capnu ce yotoy pynoy ceomenu nyctoy paye te doxe yceparthepete [6.] ce eyte iy yeian apo caumatoy en yeepe ce en apocpyyo apo yceleyotetoy ce yetu [*Isaiæ* v. 1.] Ayo de to agapameno ayma to agapeto to ampeloni mu Ampeloy egeneto to ecapemeno en cepati en topo pioni [2.] ce yyagmon peyietheca cae echapacoya ce ephyteuya ompelon yoyec ce ocodomeya pyygon en meyo autu ce ppolenion oyyxa en auto ce emina tu pyeye ytayylen epyeyen de acantay

Præterea librarios *Saxonicos* in ſcribendis, deſcribendiſve *Codd.* virgulam [ʹ] ad deſignandas vocales longas uſurpâſſe, dum caput iſtud contexerem, aut plane neſciebam, aut non obſervaveram. Verum in citerioris antiquitatis membranis notula iſta acutitona, ſyllabarum diſtinguendarum gratiâ, à grammaticis introducta non raro occurrit: ut in ᵹóð, bonus; ᵹeᵽéꝛa, aliter ᵹeᵽeoꝛa, *præpoſitus*; á & áá, *ſemper*.

Anglo-Saxones, *Danis Dominis*, diſcendis *Runis* operam dediſſe, iiſque in ſcribendo cum ſuis literis ſtudioſe uſos fuiſſe in Gramm. *Anglo-Saxonicæ* cap. XXII. non inidoneis argumentis probavimus. Ex quo vero caput iſtud conſcripſi, in MS. Cod. *Cott.* qui DOMIT. A. XVIII. inſcribitur, inveni *Saxonicam* crucis epigraphen, nempe, Rÿnaꝛ Dꝛiꝛhneꝛ, *myſteria domini*, literis *Runicis* deſcriptam. Quam in *H. Wanleyi* Catalogo libb. *Vett.* Septentrionalium exhibitam videre eſt. *Annulum* etiam *aureum* me vidiſſe contigit, in cujus exteriori perimetro cernitur inſcriptio *Saxonica*, in qua elementis *Saxonicis Runæ* immixtæ exarantur eo modo, quo in *Tab.* nota [VI] exhibentur. Annulum hunc jam poſſidet multis mihi nominibus colendus *Hans Sloan*, M. D. Soc. Reg. Secretarius, hujus ævi *Plinius*; non ſolum Hippocraticæ artis, in qua excellit; ſed rerum naturalium, & præſertim rei herbariæ Scientia per totum literarum orbem illuſtris. Inſcriptio autem Saxonicis literis expreſſa, ſic, me judice, legenda eſt:

ÆÐREDMEᒪAHEANREDMEᒪAGROFT

Sic autem in voces diſtinguenda:

ÆÐRED MEᒪA HEANRED MEᒪ [a] AGROFT.

Æthredus conjux Heanrædæ me cælavit. i. e.
cælari juſſit.

Dum exſcriberem quod in Gramm. *Anglo-Sax.* pagg. 181, 182, legitur epinicion, quo *Saxones* Angliæ *Æthelſtani* ſui R. & *Edmundi* Clitonis [b] victoriam canebant, quam ab *Anlafo* pagano, & *Conſtantino* Scotorum R. reportaverant, non in mentem mihi ve-

a Lectionem hanc confirmant quæ in teſtamento *Wynſledæ*, ſequuntur: and hio becpiꝺ Æþelꝼlæde hyne ðehtep hyne agnaꝼenan beah, & *Æthelſledæ filiæ ſuæ annulum* (ſive *armillam*) *ſuum cælatum legavit.* b Vide *Ingulphi* Hiſt. *Croyland.* Edit. *Oxon.* pag. 37.

nit antiqua illa ejus *latina* verſio, auctore *Henrico Huntindonienſi*, hiſt. lib. V. pagg. 203, 204, qui *Saxonicos* verſus verbum fere verbo reddidiſſe ſe affirmat.

Rex Adelſtan,
Decus ducum,
Nobilibus torquium dator,
Et * frater ejus Edmundus [* al. *filius*]
Longa ſtirpis ſerie ſplendentes,
Percuſſerunt in bello,
Acie gladii,
Apud *Brunesburh*,
Scutorum muros fiderunt.
[a] Nobiles ceciderunt,
[b] Domeſticæ reliquiæ
Defuncti Edwardi.
Sic namque iis ingenitum fuerat
[c] A genubus cognationum,
Ut bellis frequentibus [d] ab infeſtis
Nationibus * defendere [* l. *ut defenderent*]
Patriæ theſauros, & domos,
[e] Pecunias, & xenia
Gens vero [f] Hibernenſium,
Et [g] puppium habitatores
Fatales corruerunt.
[h] Colles reſonuerunt,
Sudaverunt armati.
Ex quo ſol mane prodiit
[i] Micans hilariter,
Lætificans profunda,
Dei luminare, fax creatoris,
Uſque quo idem nobilis ductor
Occaſu ſe occulit.
[k] Ibi viri jacuerunt,
Multi à Dacia oriundi
Telis perforati,
Sub ſcutis lanceati,
Simul & Scotti bello fatigati.
[l] Gens vero Weſtſexe
Tota ſimul die prius electi,
Poſt indefeſſi,
Inviſæ gentis
Globos ſtraverunt.
Viri elegantes haſtas cedebant.
[m] Viri Mercenſes acuta jacula mittebant
Duro manus ludo.
[n] Sanitas ibi nulla his, qui cum *Anlavo*
Trans maris campos
In ligni gremio
Terram petierunt
Marte morituri.
[o] Quinque occubuerunt in loco belli
Reges * juvenis [* lege *juvenes*]
Gladiis percuſſi;
Duceſque ſeptem Regis Anlavi.
Abſque numero ceciderunt Scoti.
Deperiitque Normannorum tumor.
Nec enim paucos ad litem belli
Duxerant ſecum. cum paucis vero
In maris fluctus Rex navi profectus
Intrinſecus gemebat.
Simul & *Froda*, ductor Normannus,
Cumque ſuis notis dux Conſtantinus,
De Martis congreſſu jactare nequierunt,
Ubi cognationis ſuæ fragmen apparuit,
Ubi amici ſui corruerant
In ſtatione Populi
Bello proſtrati,
Et filium ſuum in loco prælii
Vulneribus demolitum charum reliquit.
Nec *Gude* Dacus declamare potuit,
Licet verbis blandus, & mente venuſtus.
[p] Nec *Anlaf* ipſe cum reliquiis ſuis
Mentiri potuit, quod ad hoc negotium
Sui præſtiterint in campo belli,
Ictuum immanitate,
Telorum transforatione,
In concilio proborum.
Matres vero, & nurus planxerunt
Suos belli alea
Cum Edwardi filiis luſiſſe. [labefactus
Cum Normanni navibus clavatis, & Anlaf

Ultra

a *Sax.* heaþolinde, *alta vexilla.* b *Sax.* afaran *comites, aſſeclæ.* c Id eſt, *à majoribus.* d *Sax.* ƿiþ laðna, *contra inviſos*, i. e. *latrones.* e *Sax.* hettend cnungun. *Invidiam exterorum.* f *Sax.* Sceotta, *Scotorum.* g *Sax.* Scipflotan, *navium claſſis.* h *Sax.* ƿelð, *campi.* i *Sax.* Mæne tungol, *magnum ſidus.* vel *princeps ſidus.* Integram vero pericopen ſic redde: *Ex quo ſol princeps ſidus, Dei Æterni Domini Candela clara, hilaris ſuper Horizontem oritur, donec nobilis illa creatura ſedem repetebat.* k Sic autem, qui ſequuntur, V. verſus emendandi ſunt: *ibi è Septentrionalibus hominibus multi milites telis perforati; &, tranſfixis ſcutis, vulnerati jacuerunt; quemadmodum & Scoti execrandum belli incrementum.* l Sic verte: *Weſt-Saxonum ſelectæ Copiæ profectæ ad prælium inſtabant veſtigiis inviſarum gentium, à tergo valde cædentes fugientem exercitum acutis & cruentatis gladiis.* m Redde, *Mercii non metuebant à duro manus ludo.* i. e. *à prælio.* n *Tum Salus nullis, qui cum Anlavo per mare mixtum in navis gremio terram petierunt prælio morituri.* o *Quinque occubuerunt in loco prælii juvenes Reges gladiis interempti; quemadmodum & ſeptem duces Anlavi, cum innumero exercitu navali & Scotorum, ibique fugatus eſt Nortmannorum dominus; et ad proram navis compulſus eſt parvus jam factus exercitus. Sonabat navis fluctu et Rex egreſſus in mare flavum, vivus evaſit. Sic etiam ſapiens ille Septentrionalis Conſtantinus dux veteranus ipſe ſuorum reliquiis fuga ad ſuos reverſus, qui caſtris proſtratus, et bello ſuperatus, filium ſuum vulneribus attritum in ſtragis loco reliquit, fruſtra comites ſuos plorabat, fruſtra amicos perditos lugebat.* p *Nec magis Anlafus dux flavicomus, cædis bipennis, in bello juvenis, (tyro,) ſenex ingenio, cum ſuis reliquiis merito gloriari, aut jactare potuit ſe ſuperiores in prælio fuiſſe, aut dum contra Edweardi comites telis miſſis certarent victores abiiſſe ex certaminis loco, ubi duces ſunt congreſſi, et ſigna ſignis adverſa, armaque viciſſim capta ſunt. Tum pudore ſuffuſi inde diſceſſerunt in clavatis navibus mæſtæ qui fuerant in reſono Abi [Humbri] Æſtuario telorum reliquiæ, aquilonares viri ad petendam trans profundum Dublinenſem urbem, ſuamque terram. ambo etiam fratres rex*

clitoque

Ultra profundum flumen
Terras ſuas mæſto animo repetiſſent.
Poſtea frater uterque
Rediit WESTSEXE belli reliquias
Poſt ſe deſerentes,
Carnes virorum in eſcam paratas.
Ergo corvus niger ore cornutus,
Et buffo livens, aquila cum milvo,
Canis, Lupuſque mixtus colore,
His ſunt delitiis diu recreati. non fuit bel-
Hac in tellure majus patratum [lum
Nec cædes tanta præceſſit iſtam,
Poſtquam huc venerunt trans mare latum
Saxones & *Angli*, *Brittones* pulſuri,
Clari Martis fabri
Walenſes vicerunt, reges fugaverunt.

Hæc HENR. HUNT. qui de verſione ſua ſic loquitur. "*De cujus prælii magnitudine* "*Anglici ſcriptores*, quaſi carminis modo proloquentes, & *extraneis tam verbis*, *quam fi-* "*guris uſi*, *tranſlatione* fida donandi ſunt, ut pene de verbo in verbum eorum interpre- "tantes Eloquium, ex gravitate verborum gravitatem actuum & animorum gentis il- "lius condiſcamus.

De extraneis illis verbis, figuriſque quibus poetas *Saxonicos* uſos eſſe dicit, egimus: de illis in Gramm. *Anglo-Sax.* cap. XXI. de his in cap. XXIII. Quorum vero cum ille neque ſenſum, neque vim, neque verum uſum rite intellexit, verſionem ejus emendatam in margine quaſi novam feci, ut ex ea, lector *Philo-Saxo*, tanquam ex prælibamento quodam, *Anglo-Saxonicæ* poëſeos ingenium perſentiſceret.

In condendo hoc opere, ita ſcribere imprimis curavi, ut è popularibus meis lectores, quotquot id diligenter legerint, patrii ſermonis originem, & ad Henrici II. uſque tempora progreſſum, & quas in progreſſu ſubiit mutationes, ſcirent. Ob eam præcipue cauſam non modo inſtitutiones grammaticas *Mæſo-Gothicas* cum *Anglo-Saxonicis* una ſerie contexuimus; verum tam in *Diſſertatione Epiſtolari*, quam in Gramm. *Anglo-Saxonica*, ſpecimina haud pauca *Dano-Saxonicæ*, & *Normanno-Saxonicæ*, ſive *Anglo-Normannicæ* dialecti edenda diligenter etiam curavimus. Quapropter etiam ne Viris doctis, qui de origine, & progreſſu linguæ *Anglicanæ*, pro dignitate ejus, in poſterum forte ſive *Latine*, ſive *Anglice* ſcripturi ſint, deſim, aut deeſſe videar; alia id genus exempla hic adjicienda cenſeo. Horum primum locum non immerito vendicat apographum chartæ literarum patentium *Wilhelmi Conqueſtoris*, quibus certa quædam jura & privilegia dedit Monaſterio S. Auguſtini *Cantuar.* Quod cum antiqua earum literarum verſione Latina ad me deſcriptum è folio 64. ſupra citati *Cod.* MS. Aulæ Trin. miſit vir doctiſ. *Tho. Baker* Coll. D. *Johan.* apud *Cantab.* Soc. digniſſimus.

Charta Wilhelmi *Regis Conqueſtoris de* Saca ⁊ Socna.

Willm̄ Kinȝ ȝnet mine biſcopes. ⁊ mina eorlef. ⁊ ealle mine þeȝnaf fnenciſce ⁊ enȝliſce on þan ſcýran þer ſc̄ us Auȝuſtinus hefð land inne fneondlice. ⁊ ic cýðe eop ⁊ ic habbe ȝe-unnan Gode and ſcē Auȝuſtine. ⁊ þam hiredе þe þerto hýreð. ⁊ hieo bien heore ſace þeorðe. ⁊ heora ſocna. ⁊ ȝrið bryce. ⁊ hamſocna. ⁊ forſtallef ⁊ infanȝenes þeofes. ⁊ flemenefenm̄ðe ofer heora aȝene men binnan burȝh and butan. tolles and teames. on ſtrande ⁊ on ſtreame. ⁊ ofer ſra fele þeȝna ſra ic heom to ȝe-leten habbe. ⁊ ic nelle þat anig man anig þinȝ þeor on-teo butan heom. ⁊ here ricneres þe hro hit beo-tecen rillan. for þam þe ic hebbe for-ȝifen Gode. ⁊ ſcē Auȝuſtine þas ȝerihte minne ſaule to alýſednesſe. ealſra Eadpord kinȝ min meȝ ær efde. ⁊ ic nelle ȝeþafian þæt ænig man þis abrecan be minan frendſcipe. God eop ȝehelð. amen.

Ego Wilhelmus rex ſaluto omnes meos epos̄ & comites, & omnes meos optimates francigenas & anglicos, in illis comitatibus ubi Sanctus Auguſtinus terram habet Notum vobis eſſe volo me annuiſſe Sancto Auguſtino ſuæque congregationi, ut habeant ſuum *Sake* & *Sockne*, & pacis fracturam & pugnam in domo factam, & viæ aſſaltus & fures in terra ſua captos, & latronum ſuſceptionem ſuper ſuos proprios homines intra civitatem, & extra * ------ in litoribus & in marinis fluctibus, quod Anglice dicitur *teames* & ſuper omnes *allodiarios* ſuos. Et ego nolo conſentire, ut aliquis de aliqua re ſe intromittat exceptis ſemetipſis, & ſuis præpoſitis, quibus ipſi commiſerunt, vel committere voluerunt. Concedo enim iſtas rectitudines Deo & S. Auguſtino, meæ animæ ad redemptionem, ſicut Edwardus meus conſanguineus, & ſui anteceſſores reges fecerunt. Et ego nolo conſentire, ut aliquis iſtud frangat, qui de mea amicitia curet. Valete.

Huic ſuccedat altera haud diſſimilis ejuſdem *Wilhelmi* I. R. charta, cujus copiam mihi fecit vir clariſſimus *Thomas Smithus* S. T. P. bibliothecæ Cottonianæ curator,

---

clitoque vel victoriam deplorantes, Weſt-Saxonum terram patriam ſuam una repetebant, poſt ſe relinquentes cornicem carnivoram, liventem bufonem cædis avidam, nigrumque cornei oris corvum et raucum illum bufonem, aquilamque cum voraci milvo præliorum aſſecla, glaucaque fera illa, ſylveſtri lupo cum alba cæſorum eſca ſaturandos. Nunquam antehac, quam commemorant veterum hiſtoricorum libri, major in hac inſula ſtrages, pluresve gladio proſtrati, ex quo Angli et Saxones feroces belli auctores huc ab oriente profiſciſcentes, Britanniamque per ſalum latum petentes, Britannos honore præſtantes ſuperabant, terræque poſſeſſionem adepti ſunt.

* Implenda videtur lacuna cum verbis, *et theloneum.*

quo nihil non clauſum patefaciente, ad diplomatum omnium notitiam perveni, quæ *Saxonicè*, *Dano-Saxonicè*, vel *Normanno-Saxonice* ſcripta in theſauro illo MSS. vere inæſtimabili, & jam publici juris facto, æternitati conſecrantur.

Willm̄ Kinꝯ ꝥnet Goꝺꝼꝛiꝺꝯ Sciꝯꝛeꝛan ⁊ ealle þa Buꝛh-þaꝛu binnan Lunꝺene ꝼꝛeonꝺlice ⁊ ic beoꝺe eoꝛ ꝥ ꝛe on Lanꝼꝛancef lanꝺe Aꝛcebiꝛceopeꝛ þe ꝛebýꝛꝺ into Heꝛꝛan ne niman ne Heoꝛt. ne Hinꝺan. ne Hꝛan, ne ꝛe nateꝛ hꝛon ꝺæꝛinne ænig ꝺinꝯ huntian butan ꝺam he ꝛýlꝼ bebýt oꝺꝺe leoꝛe toꝛýꝼꝺ.

Willelmus rex Goisfredo Vicecomiti, & ceteris Lundonienſibus fidelibus ſuis ſalutem. Mando & præcipio vobis ne in terris *Lanfranci* Archiepiſcopi, quæ ad Hergam ſuum manerium pertinent, cervos vel cervas nec capreolos capiatis, nec omnino aliquam venationem in eis faciatis, præter eos quibus ipſe præceperit, vel licentiam dederit.

Ad chartas patris, accedat alia filii R. Henrici *Primi; quam etiam è membrana bibliothecæ* Cott. *deſcripſimus.*

H. dei gratia rex Anglorum epiſcopis, &c. ------- H. þuꝛh Goꝺeꝛ ꝛiuu Ænꝯlelanꝺeꝛ Kýninꝯ ꝥnet ealle mine Biꝛcoþeꝛ. ⁊ealle mine Eoꝛleꝛ. ⁊ealle mine Sciꝯꝛeꝛeuan. ⁊ealle mine ꝺeꝯenaꝛ. Fꝛæncisce ⁊ Ænꝯliꝛce on ꝺam Sciꝛan þe Anꝛelm Æꝛceb̄ ⁊ ꝛe hiꝛeꝺ æt Xp̄ eꝛ cinꝛean on Cantꝛaꝛebeꝛiꝯ habbaꝺ lanꝺ inne ꝼꝛeonꝺlice. ⁊ ic kýꝺe eoꝛ ꝥ ic hæbbe heom ꝯeunnon ꝥ hi beon ælc þaꝛe lanꝺe ꝼuꝛꝺe þe hi ꝺeꝛ kýnꝯeꝛ ꝺæꝯe. mineꝛ mæꝯeꝛ. ⁊ on Fillelmeꝛ kinꝯeꝛ ꝺæꝯe mineꝛ ꝼæꝺeꝛ. ⁊Sac ⁊Socne. on ꝛꝛanꝺe ⁊on Stꝛeam. Gꝛeꝺ-bꝛeceꝛ. ⁊ hamꝛocne. ꝼoꝛꝛteller eꝛ hiꝛ eaꝯene mæn binnan buꝛꝯan ⁊ butan. ꝛꝛa ꝼul ⁊ꝛꝛa ꝼoꝛꝺ ꝛꝛa mineaꝯene ꝓicneꝛaꝛ ꝺeꝯena ꝛꝛa ic heom to ꝯe n habbe. ⁊ ic nelle ꝥ ænig man ænig ꝺine þæꝛ ꝿo butan þe hiꝛ bettecan ꝓillaꝺ. ne Fꝛæncisce ne Enꝯliꝛce. ꝼoꝛꝺan þicꝯan þe ic hæbbe Cꝛiꝛte minꝛe Saꝛle to eceꝛe alýꝛeꝺneꝛꝛe. ealꝛꝛa Eaꝺꝛoꝛꝺ Kýnꝯ ⁊ min ꝼæꝺeꝛ æꝛ hæꝛꝺon. ⁊ ic nelle ꝯeꝺaꝼian ꝥ ænig man þiꝛ ꝿebꝛece be minan ꝼullan ꝼꝛeonꝺꝛcip. Goꝺ coꝛ ꝯehealꝺe.

Chartis RR. *Wilhelmi* I, & *Henrici* I, adjiciatur non abſimilis alia pronepotis illius, hujus vero nepotis, *Henrici* II. quam infra exhibeo, accurate deſcriptam è membrana, & regio ſigillo munitam: cujus copiam mihi fecit ob ſummum pariter candorem, ac eruditionem notiſſimus *Georgius Harbin*, illuſtriſſimo Dⁿᵒ. Dⁿᵒ. THOMÆ THYNNE Vicecom. de *WEYMOUTH*, Mæcenati *Anglicano*, à Sacris.

H. þuꝛh ꝿoꝺeꝛ ꝯeſu ænꝯlelanꝺeꝛ kinꝯ ꝥnet ealle mine biſceopaſ. ⁊ ealle mine coꝛlaſ. ⁊ ealle mine ſciꝛneꝛeuan. ⁊ ealle mine þeinaſ Fꝛencisce ⁊ Enꝯliſce on þan ſciꝛan þe teobalt epiceb̄. ⁊ ſe hiꝛet æt x̄ peſ chýꝛchen on Cantuaꝛabiꝛꝯ habbaꝺ lanꝺ inne ꝼꝛeonꝺlice. ⁊ ic keþe eoꝛ ꝥ ic hebbe heom ꝯeunnen ꝥ hi beon ælc ꝥ inе lanꝺe ꝿuꝛþa þe hi eaſꝺon en Eꝺwaꝛꝺeſ kinꝯeſ ꝺæꝯe. ⁊ on Wıllelmeſ kinꝯeſ mineſ ꝼuꝛþuꝛ ealꝺefaꝺeꝛ. ⁊ on Henꝛiceſ kinꝯeſ mineſ ealꝺefaꝺeꝛ. ⁊ ſaca ⁊ ſocne on ſtꝛanꝺe ⁊ on ſtꝛeame. on ꝿuꝺan ⁊ on felꝺan. tolleſ ⁊ theameſ. ꝯꝛithbꝛicheſ. ⁊ hamſocne. ⁊ ſoꝛſtalleſ. ⁊ inꝛanꝯeneſ thiafeſ. ⁊ flýmene fýꝛmtha. ofeꝛ heoꝛe aꝯene men. binnan buꝛꝯan ⁊ butan. ſꝛa ful ⁊ ſua ſoꝛꝺ ſꝛa mine aꝯene ꝓicneꝛeſ hiꝛ ſechan ſolꝺen. ⁊ ofeꝛ ſua fele þeinaſ ſꝛa ich heom to leten habban. Anꝺ ic nelle ꝥ eni man eniꝯ þinꝯ þeꝛon theo. butan hi ⁊ heaꝛa ꝓicneꝛeſ þe hi hiꝛ biꝛtechan ꝓillaꝺ. ne Fꝛencisce ne Enꝯliſce ſoꝛ þan þinꝯan þe ich habbe cꝛiſte þaꝛ ꝯeꝓichtan ſoꝛꝯiſan minꝛe ſaule to eche aliſenꝺneſſe. ⁊ ic nelle ꝯeþauian ꝥ eniꝯ man þiſ abꝛece bi minan ꝼꝛenſcipan. Goꝺ ꝯeau ꝯehealꝺe.

H. Rex Anꝯl. ⁊ dux Noꝛm̄. ⁊ Aquit̄. ⁊ Com̄ Anꝺ. Epi'ſ. Com̄. Baꝛ'. Iuſtic̄. Vic̄. Ceti'ſq; ſuis fiꝺelibꝰ. ꝼꝛanc̄. et Anꝯ. ī omnibꝰ. Comitatibꝰ. ī q̄bꝰ † teob̄. Archie'pſ ⁊ monach̄ ecclǣ xpī t'ꝛnaſ habent amicabil'eꝛ ſa'l. Not̄ uob̄. facio me conceſſiſſe teob̄. Aꝛchiep'o ⁊ monachiſ Cantuaꝛ̄. Om̄ ſt'ꝛnaſ qaſ tempoꝛ Reꝯ. Eꝺwaꝛꝺi ⁊ Reꝯ. Willī ꝓꝛoauı mei et Reꝯ. H. aui mei hū epti'. ⁊ ſaca ⁊ ſocne. on ſtꝛanꝺe ⁊ ſtꝛeame. on ꝿuꝺe ⁊ felꝺe tolneſ ⁊ theameſ ⁊ ꝯꝛithbꝛeceſ ⁊ hamſocne. ⁊ ſoꝛſtelleſ. ⁊ inꝛanꝯeneſ thiofeſ. ⁊ flemenefýꝛtha ſupeꝛ ſuoſ hō ieſ iſꝛa buꝛꝯoſ et extꝛa in tanto et tā plen're ſic̄ ꝓꝛoꝓꝛiu miniſtri mei atq; ꝛnepe ꝺebent, et etiā ſupeꝛ toꝛ thanoſ q°t eiſ conceſſit Rex Wills̄ ꝓꝛoauuſ meuſ. Et nolo ut aliq;ſ hō ium ſe intꝛomittat n; ipſi ⁊ miniſtꝛi eoꝛum q̄bꝰ ipſi Cō mitt'e uoluepunt. nec ꝼꝛancꝰ. nec Anꝯlꝰ. ꝓꝛoꝓteꝛea q;a eꝯo conceſſi xpō ⁊ ecclǣ Cantuaꝛ. ⁊ aꝛchiepō ⁊ monachiſ ſuiſ haſ libꝫ tateſ ⁊ conſuetuꝺineſ ꝓꝛo ꝛeꝺemptione aīæ meæ ⁊ ꝓꝛo animabuſ anteceſſoꝛum meoꝛum. Et nolo pati ut aliq;ſ eaſ inꝼꝛinꝯat ſi non uult peꝛꝺeꝛe amicitiam meam. teſt' Ph̄ ep'o Bajoc̄. & Arnulfo Epiſcopo Lexovienſi, & Thoma Cancellario, & Reginaldo Comite Cornubienſi, & Ran. Comite. Legr̄: & H. de Eſſex Conſtabulario, apud Eboracum.

Ad hæc accedant, quæ *Anglo-Normannice* carminis magici formulæ *Semi-Saxonice* præmittuntur manu *Normannica* exarata in membrana Eccleſiæ Dunelmenſis.

Ure ꝺꝛihtin kam fꝛa the flum Iuꝛꝺan metꝛe he ſante Peteꝛ in the buꝛch [a]Habꝛaham. Coth uꝛe ꝺꝛihtin uuat iſ te Peteꝛ. Wi biꝯinneſ thu ſa. Lauerꝺ coth Peteꝛ I ſale neꝺe, foꝛ it iſ the ꝺꝛift me ꝺꝛiueſ. that uuꝛthe the to boꝛe coth uꝛe ꝺꝛihtin. ant alle ꝺa manne that thiſe uuoꝛꝺe foꝛ neꝺe cueꝺheſ.

Hæc dicat.[ᵇnue frebri]citans,zarizaro.zebita.pori.poro.ſinai.manai.albus vel niger &c.

Les plaies qui deu priſt
qui lunois li fiſt.
[c]Seit tumas les mania.
deu meime les charma.
qui plai ne deoille.
ne Ranche ne ceoille.
ne ſane new iſſe.
nu face il ici
de ceſt voſtre chaiſtif. N.
& Poſt dic Pater. N.

† Id eſt, *Theobaldus*. a Id eſt, *Hebron*. b *Omnis Febri--*. c *Seint Tomas*.

In

In Gramm. noſtris literas *Gothicas*, ſive *veteres Runas*, quibus utebantur antiqui *Scano-Gothi*, in diverſis alphabetis deſcriptas exhibuimus. His ut adjicerem antiqua priſcorum *Hunnorum* 34 elementa, quibus ad ſiniſtram in ſcribendo more orientalium utebantur, docti nonnulli me rogarunt. Illa igitur ante XXV annos *Joh. Harſanyi*, *Hungari*, manu delineata ſub tab. nota num. (VII) exhibenda rogantibus morem gerentes curavimus. Quod ſi, OTTLEYE, ſcalpta ea Tibi quoquo modo delectationi, ſeu etiam adjumento eſſe poterint, de beneficio illo non mihi, ſed operis noſtri fautori ſingulari, *Johan. Millio*, Aulæ S. *Edmundi* apud *Oxonienſes* Principali, literarum divinarum humanarumque ſcientia præclaro, cui ea accepta gratus refero, à Te agendæ gratiæ ſunt.

In Gramm. *Anglo-Sax.* pag. 152. XXIII. dixi multas voces *Gallo-Normannicas* in *Ælfrici* Gramm. *Latino-Saxonica*, quam MS. apud me habeo, inter lineas manu *Normannica* eſſe ſcriptas. Id genus ſunt ueiꝛe, *vitrum*. mauueis *degener*. hoſtel af brebez, *ovile*. reddeuiable, *obnoxius*. aliance, *pignus*. uſurie, *foenus*. ic luꝼiȝe, ſo aim. þu luꝼaſt, tu aimeſ, &c. *amor*, ic eom ȝeluꝼoþ, ıo ſui amet, &c. *utinam amer*, ceo auenȝe que ıo ſei amet. ic cẏꝛꝛe, ıo beiſ. ic aþliȝe, ıo æſuaniſ. ic tæhte, ıo enſeiȝnoe. *doceor*, ıo ſui enſeine. ic þeþe, ıo nuriſ. *ſerpo*, ic rampiſ. cum innumeris aliis. Cauſam autem hujusmodi interlineationum cognoſcere mihi contigit ex verſione, quam fecit *Joh. Treviſa*, *Ranulphi Higdeni* Polychronici. lib. 1. cap. 59. *de incolarum linguis*, cujus ex MS. bibliothecæ collegii *S. Joannis* ſua manu deſcriptæ copiam mihi fecit ſupra merito laudatus *Thomas Baker*, iſtius florentiſſimi collegii Socius. Et ad fidem illius apographi, dignam omnino quæ ederetur judicavi, quum quod Sermonis *Anglicani* primum ex *Anglico* in *Normannicum*, dein ex *Normannico* in *Anglicum* mutati cauſas exponat; tum maxime, quod illius egregium ſpecimen ſit, prout Anno M.CCC.LXXXV. majores noſtri eo loquentes utebantur.

[1] As it is knowe how meny maner Peple beeth in this Lond. There beeth alſo ſo many dybers longages and tonges. Notheles Walſche men and Scotts that bæth [2] nought medled with other nations, holdeth wel nyh hir firſte longage and ſpeche; but [3] yif the Scottes that were ſometime confederat, and woned with the Pictes drawe ſome what after [4] hir ſpeche; but the Flemynges, that woneth in the weſte ſide of Wales, habeth left her ſtrange ſpeche and ſpeketh Sexonliche now. Alſo Engliſhe men, they had from the bygynnynge thre maner ſpeche, Northerne, Sowtherne and Middel ſpeche in the middel of the Londe, as chey come of thre manner Peple of Germania. Notheles by comyxtion and [5] mellynge firſt with Danes, and afterward with Normans, in meny the contrary Langage is [6] apayred, and ſom uſeth ſtrong [7] wlafferynge chiterynge hartynge and gartinge grisbayting. this [8] apayrynge of the burthe of the tunge is bycauſe of tweie thinges, * oon is for children in ſcole agenſt the uſage and maner of all other nations bæth compelled for to lebe hire owne Langage, and for to conſtrue hir leſſons, and here thynges in Frenche, and ſo they habeth ſethe Normans come firſt into Engelond. Alſo gentilmen children bæth taught to ſpeke Frenſche from the tyme that they bæth rokked in here cradel, and [10] kunneth ſpeke and play with a childes broche, and [11] uplondiſſche men wil likne hym ſelf to gentilmen and † fondeth with græt beſyneſſe for to ſpeke Frenſche for to be told of. [[12] Trevisa. This maner was moche uſed to for firſt [13] deth, and is ſithe ſum [14] del changed. For John Cornwaile a maiſter of grammer changed the [15] lore in grammer ſcole, and conſtruction of Frenche into Engliſche: and Richard Pencriche lerned the manere techynge of him as other

---

1 Latine, *ut patet ad ſenſum*. 2 Lat. *impermixti*. 3 *Sax.* ȝif. 4 Infra **here**, i e. **their**. *Sax.* heoꝛa, hioꝛa. 5 *Lat.* medled autem & mellynge, ab antiquo Danico meðal, *quod medium eſt*, & ſecundario *mixtum*. Significat etiam *inter*, quod in medio duorum eſt. unde *i mille*, vel *i millum* in codd. vetuſtis, *inter*. i. e. *in medio*. Hinc antiquum Anglo-Normannicum noſtrum to meðle, *miſcere*; & mellynge, quaſi meðlynge, *mixtio*. Hinc etiamnum to meðle, *alienis negotiis ſe intermiſcere*. Et *ardelio curioſus* apud nos dicitur a **medling fellow**, quippe qui omnium *negotiis ſe intermiſcet*. 6 *Lat.* corrupta, à *Sax.* pæꝛan, apæꝛan, *pervertere*. 7 Lat. *boatus*, & *garritus*. HARTINGE autem quaſi harðinge, *dure*, *aſpere*, & *ferociter loqui*. *Garrynge*, à veteri *Danico* vel *Norm.* **garrungur**, *ſcurra*, *morio*. GRISBAYTING, *Sax.* ȝniſtbitunȝ, *ſtridor dentium*, *ſtridula voce loqui*. 8 Lat. *Hæc quidem nativæ linguæ corruptio*. * Sic Ingulphus in hiſtoria Croylandenſis cœnobii, Edita Oxon. pag. 71. 10 *Sax.* cunnan, connan, *ſcire*. **Childesbroche**, nunc a **hobbyhorſe**. Sax. cild, *infans*, *puer*; & broce, *caballus*. 11 Lat. *Rurales homines*, **uplandiſhmen**. Sax. upland, *terra montoſa*, *regio mediterranea*; & uplandiȝcman, *ejuſmodi regionis incola*. † *Sax.* ꝼandian, *tentare*, *dare operam*. 12 Quod hic intra uncos concluſum vides, deeſt totum in polychronico à *Thoma Gale*, Oxoniæ edito, in libro quem inſcripſit *Hiſtoriæ Britanniæ ſcriptores* XV. 13 *Deth*, ni fallor ſignificat *tempus*, & derivandum eſt à Sax. tið. Unde *tith*, *teth*, *deth*. 14 Dæl. *Sax. pars*. 15 Læꝛe, *doctrina*, à læꝛan, *docere*, *erudire*.

men of Pencriche. So that now the yere of our Lorde a thousand thre hundred and foure score and fyve, and of the seconde kyng Richard after the Conquest nyne, and alle the Gramere scoles of Engelond children lereth Frensche, and construeth, and lerneth an Englische, and haveth thereby avantage in oon side, and disavantage in another side. Here avantage is that they lerneth her Gramer in lasse tyme, than children were woned to doo: Disavantage is that now children of Gramer scole conneth na more Frensche than can hir lift hæle, and that is harme for [1] hem, and they schulle passe the sæ and travaille in strange landes, and in many other places. Also Gentilmen havith now moche left for to teche here children Frenche.] R. Hit sæmeth a græt wonder how Englische men and her owne langage and tonge is so dyverse of sown in this oon ilond, and the langage of Normandie is [2] comlynge of another lande and hath oon maner soun amonge alle men that speketh hit arigt in Engelond. [†Trevisa. Nevertheles there is as many diverse maner Frensche in the ræme of France as is dyvers maner Englische in the ræme of Engelond.] R. Also of the foresaide Saxon tonge that is [3] deled athræ, and is abide scarceliche [4] with fewe uplonddisshe men is græt wonder. For men of the Est with men of the West is as it were undir the same partie of hevene acordeth more in sownynge of speche than men of the North with men of the South. Therefore it is that Mercii, that bæth men of myddel Engelond as it were parteners of the endes, understondeth bettre the side langages Northerne and Southerne, than Northerne and Southerne understondeth either other. W. de Pont. Li°. 3°. [5] All the langage of the Northumbers and specialliche at York, is so scharp, slitting, and [6] frotynge and unschape that we Southerne men may that langage unnethe understonde. I trow that that is bycause that they bæth nyh to strange men and nations, that speketh strongliche, and also bycause that the kinges of Engelond woneth alwey fer from that cuntrey, for they bæth more torned to the South contray, and yif they goeth to the Northe contray they gooth with græt helpe and strengthe. The cause why they bæth more in the Southe contrey than in the North, for it may be better corne londe more peple, more noble citæs, and more profitable havenes.

Trevisa's whole Booke concludes thus, God be thonked of al his nedes this translation is ended in a thorsday the eygtenthe day of avril, the yere of our Lord a thousand thre hondred four score, and sevene. The tenthe yere of kyng Richard the second after the Conquest of Engelonde. The yere of my lordes age Sire Thomas of Berkley that made me make thys translation fyve and thrytty.

In *Anglo-Saxonicæ* Gramm. Cap. XXIII. multa diximus de præpostera vocum apud *Anglo-Saxones* in stricta oratione dispositione, metri & numerorum causa. quæ non solum à collocatione verborum in simplici sermone numeris carente; sed in oratorio, qui suos numeros habet, maxime aliena est. Poëtica hæc verborum transpositio ab ordine naturali maxime abhorrens se etiam ostendit æque in versibus veterum poetarum, qui *Scano-Goth.* cecinerunt, ut exemplis, quæ sequuntur, videre est.

3 2 1 4 5 10
* Sua fræ ek hitt at hova
11 16 18 17
horg-briotur i stad morgum
8 7 6 9 13
opt kom hrafn Þars heiptum
12 14 15
hloÞ val-kostu bloÞi

20 22 23 24
Endur let Jamta kindir
21 28 29 27
Allvaldur i stir falla
32 30 25 26
Vandist hann oc Vinda
31 34 35 33
Viggrimmur a Þat suimma.

Communis ordo vocum in soluta oratione.

Ek fræ sua hitt, at hrafn kom opt, Þars hova horgbriotur hloÞ heiptum valkostu bloÞi, i morgum stad: Endur allvaldur let Jamta kindir oc Vinda falla i styr, hann Viggrimmur vandist suimma a Þat.

---

1 Him Sax. *illis*. 2 *Lat.* adventitia. Comlynge autem à Sax. Cuma vel Cumling, *hospes, advena*, à cuman, *venire*. † Et hoc omne uncis inclusum desideratur in editione *Th. Gale*. 3 *Sax.* dæled. *divisus, partitus*, à dælan, partire, dividere, distribuere, unde in usu chartarum to deal, chartas distribuere. 4 *Lat.* in paucis agrestibus. vide not. 11. in priori pag. 5 *Lat.* tota lingua Northumbrorum maxime in *Eboraco* ita stridet incondita. 6 Fremitus à *Normannico*, vel *Scano-Gothico* frata *fremere*. * Historiæ Olai *Triguæ* filii editæ *Upsalæ* 1691. p. 267, 268.

VER-

VERSIO LATINA.

"Percepi quoque beſtias carnivoras una cum rapacibus volucribus in eum locum ſe congre-
"gaſſe, ubi Ethniciſmi templorum & idolorum Ethnicorum deſtructor cruentos cadaverum acer-
"vos multis in locis zelotypus congeſſerat. Celeberrimus ille rex, & Iamtas, & Vandalos bello
"ſuperavit. Idem Ethnicorum fanis infenſiſſimus in prima juventute id curavit faciendum.

7 9 12 11
*Onnar for oc einum
14 2 10
Vnn-viggs kongur ſunnan
3 4 1 5 6
Sverþ rauþ mætur at morþi
8 13 15
Meiþi ſiotyio ſkeipa:

21 27 25
Þa-er hunlagar hreina
23 22 24
Haſþi Jarl ofkraſda
18 19 16 17
Satt geck ſeggia ættar
20 26 28
Sundar konunga fundar.

Ordo vocum in ſoluta oratione.

Mætur kongur (ſa er) ſverþ rauþ at morþi onnar meiþi for ſunnan einum oc ſiotyio unn-viggs ſkeipa; ſeggia ættar ſatt gecc ſundar Þa-er Jarl haſdi ofkrafda hreina konunga hunlagar fundar.

1 "Rex egregius, qui rubefecit gladios ſanguine cæſorum, è meridie profectus eſt navibus actuariis
"LXXI. Tum humanæ ſtirpis concordia rumpebatur, cum 2 Comes à 3 regibus puris impe-
"traſſet, ut navali prœlio congrederentur.

Grammaticam *Franco-Theotiſcam* cum orſus eſſem, nihil in *Libb.* vetuſtis, ſive *Francice*, ſive *Francica* aliqua manu *Latine* ſcriptis, ex quo, quæ literarum *Francicarum* poteſtas, ſciri poſſet, prorſus inveneram. Verum, OTTLEYE, ex eo tempore, quo exordium iſtius operis, in quo de elementis *Francicis* tractatur, typothetæ dedi imprimendum, MS. *Latinum* Bibliothecæ publicæ *Cantabr. Francica* manu exaratum, & nonnullis in locis *Francicis* verbis interlineatum verſavi, in quo *Oratio dominica*, *Doxologia*, *Symbolum*que *Conſtantinopolitanum*, vulgo *Nicænum* dictum, literis *Latino-Francicis* deſcribuntur, quemadmodum infra impreſſa cernuntur.

Oratio Dominica.

4 PAtir imon oen tiſ uraniſ agiaſtito to onoma ſu elitheto
iuaſſilia ſu. genithito to thelima ſu oſen uarno ke epitiſ
giſ. ton arton ton epiuſion doſ imin ſimeron. ke afeſ
iminta ofelimata imon oſ ke imiſ afiomentiſ ofileteſ
imon. ke mi imaſ iſ piraſmon. Alla riſe imai apotu
poniru. A ↄ—C I N:

Doxologia, ſive *hymnus Angelicus.*

DOxa enipſiſtiſ theo. ke epiſ giſ ÿrini enantropiſ eudochia
enumenſe eulogumenſe proſ kinumenſe doxologumenſe
euchariſ tu menſi diatin megalinſu doxan. kÿrrie baſileu
epuranie the epatir panto crator kÿrrie ÿe monogeni
iſu xpe. ke agion pneuma. kÿrrie otheoſ o amnoſ tutheu
oioſ tu patroſ. O erantiſ amartian tu coſmu eleiſon
imaſ. O erantiſ amartian tu coſmu proſ dexetin deiſini
mon. O catimenoſ en dexian tu patroſ eleiſon imaſ. Otiſ
ſimonoſ agioſ. ſi monoſ kirrioſ. ſi monoſ ipſiſtoſ. ÿſoſ
criſtoſ. ſin agioſ pneumatin. iſ doxan theu patroſ amin.

---

* In notarum cap. LXII. p. 87. per dictum *Olaum Trigguæ fil.* 1 *Olaus Trigguesonus.* 2 *Sigvaldus.* 3 Scil. ab *Trigguesono* rege *Norregiæ*, *Olao Sanska Suecorum* rege, & *Suenone Danorum* Rege. 4 In *Codd.* Sacramentorum *Joſeph Mariæ Thomaſii*, qui *Romæ* prodierunt M.DC.LXXX. oratio dominica *Latinis* literis ſic deſcribitur: Pater. ymon. oentis. uranis. agiaſti. totonomaſu.eltato. ibaſili. aſu. geniti. totelimaſſu. oſſe uranu. kae. pitiſgis. tonarton. ymin. omoyſion. doſymin. ſymero. kae.aphiſ. ymin. thaothelamata. ymon. us kae. ymin aphionem. tauphelemata. ymon. kae.mys. ymin. kis. ymas. ſpiraſmo. alariſſe. ymas. apotuponeru.

Symbolum *Conſtantinopolitanum*, vulgo *Nicænum* dictum.

PIſteuzo iſenan theon patiran
panto cratoran pÿitin uranu ke zıſ oraton te
panton ke aoraton ke ıſ ena kÿrrion ıſon chriſton
ton ion tu theu ton monozenin. ton ek tu patroſ
zenithenta propanton ton eonon theon ek theu
ſoſ ek fotoſ theon alithinon ek theu alithinu
zenithenta upÿithenta omo uſion to patri diuta
panta ezeneto ton dimaſtuſ anthropoſ kediatini
meteran ſotirian katelthonta ekton uranon keſ
ſarchothenta ekpneumatoſ azio kemariaſ tiſ par
thenu keen antropiſ anta ſtaurothenta te
ÿperimon. epi pontiu pilatu kepatonta ketafenta keanaſ
tanta titriti katataſ zrafaſ kenelthonta iſtuſ
uranuſ ke kate zomenon en doxian tu patroſ kepalin
erchomenon meta doxiſ krine zontaſ kenecruſ utiſ baſiliaſ
ukeſteloſ ke ıſ topneumaton azion. to kÿrrion kezo
opion to ektu patroſ keio ek poreuzomenon ton ſin patri
keio ſinproſ kÿnumenon keſin ſindoxa zomeno to
laliſan diaton prophiton iſmian azian katholikÿn
ke apoſtolicin eccelſian. Omo lozo en baptiſma iſa
pheſin amartion. Proſ doko analtaſin necron ke
zointumellontoſ eonoſ. A ɔ--C I N.

Codex MS. in Quarto, è quo hæc deſcribuntur, continet carmina varia & opera quædam miſcellanea omnium fere poetarum *Chriſtianorum*. Incipit à *Juvenci preſbyteri* hiſt. IV. Evangg. Fol. 421, habetur *doxologia*, *oratio dom.* & *ſymbolum Nicænum*. Fol. 422, habetur etiam *decalogus* Græce, literis *Latino-Francicis* ſcriptus, una cum Alphabeto *Græcanico*. Fol. 427, cernitur tractatus *de laude pudicitiæ* & *ſobrietatis*, *ſtudio Milonis* coenobitæ beati Chriſti præſulis. ut & *Hughbaldus* de *laude calvorum*, fol. 467.

In noſtro ſymbolo πιστεύω ſcribitur PISTEUGO, quemadmodum & in ſpecimine *Franco-Gallici* codicis, qui olim fuit *Dionyſiani* prope *Pariſios* monaſterii, quod exhibet [a] D. *Joh. Mabillon*, quem nominare maxime laudare eſt. Sic quoque in noſtro hoc ſymbolo προεὐόμενον ſcribitur poreugomenon, ubi G non habet valorem τῦ Γ tertii *Græcorum* & *Mæſo-Gothorum* elementi, ſed [b] τῦ Ϛ ſeptimi *Mæſo-Gothorum*, quod eodem olim modo ſonabat ac I; quomodo & ipſum G, ante E vel I pronuntiant *Franco-Galli*; & in Ω exprimendo adhibetur ad producendum ſonum *Francici*, vel *Franco-Latini* O, perinde ac h apud Germanos uſurpatur ad producendum E. Quod cætera attinet, quæ ex his & id genus aliis ſpeciminibus ad eliciendam literarum Francicarum poteſtatem obſervare licet, ea doctis, præſertim *Franco-Germanis* & *Franco-Gallis*, qui noſtrum exemplum in illuſtrando *Saxonicorum* elementorum valore ſequi non gravabuntur, brevitati ſtudens relinquo.

In Gramm. *Iſlandicæ* Cap. I. elementa *Runica* undique quæſita & in variis alphabetis ſcalpta non ſine ingenti opera & ſumptu exhibuimus; ut ſi quid forte *Runicæ* ſcripturæ, ſive in pergamenaceis, ſive in ſaxeis, ſive in metallicis monumentis exaratum inciſumve lectori curioſo occurreret, id, inſpectis tabulis noſtris, ab illo facilius indagaretur. Verum ex quo caput iſtud impreſſum eſt, penſilem quandam icunculam auream, quoad formam haud nummis iis diſſimilem, quos in tabulis expreſſos edidit *Elias Brennerus*, à ſe delineatam mecum communicavit *Humphredus Wanleyus*. In cujus inſcriptione *Runæ* nonnullæ cernuntur, quarum notitiam neque ex alphabetis noſtris, neque aliunde hactenus aſſequi potuimus. Id ergo monilis, icunculæve cum ſua inſcriptione ad tab. literas numerales (VIII) exhibuiſſe operæ pretium me feciſſe ſpero. Quo Tu, Teve qui in *Runis* magis *Oedipi*, ſive in *Daniâ*, ſive *Sueoniâ* ſint, in ignotis iis characteribus explicandis operam veſtram felicius, quam ego meam, collocetis.

---

a Liber V. de re diplom. p. 366. b Vide *F. Junii* Alphabetum *Goth.* p. 3.

Diſſer-

Diſſertationis Epiſt. p. 29. illa pleniſſimam firmitatem habuiſſe apud *Anglo-Sax.* quæ in curiis acta & teſtata erant, oſtendimus. Paginaque 76, unam eandemque chartam pluribus exemplaribus apud eos in eadem membrana confici ſolitam; modumque, quo membrana iſta bipartiri, tripartiri, aut multipartiri ſolebat, docuimus. & in pag. 85. de vario jure, quod donans donatario contulit in prædiis, iiſque, quæ ad prædiorum exemplum dabantur, nonnulla diximus. Quæ omnia cum una charta illuſtret, & confirmet, illam ab exemplari *Cottoniano* deſcriptam hic *Philo-Saxonum* gratia exhibendam cenſuimus.

✠ Þeſ ſputelaþ on þiſſum Leppite [þæt] Ebelſtan Biſceop ȝebohte æt Leoſpice æt Blacepellon ſiſ hiþe landeſ æt Intebýnȝan be Æþelneþeſ Cýnȝeſ leaſe. ⁊ be Ælfeȝeſ Apcebiſceopeſ ȝepitneſſe ⁊ be Pulſſtaneſ Apcebiſceopeſ. ⁊ be ealna þæpa Pitena þe þa on Enȝlalande liſeſ pæpon. mid ten Punþan neþeſ Golþeſ ⁊ hpiteſ Seolſſneſ. unſopþoþen ⁊ unbeſacan. to ȝeoſene ⁊ to ſýllanne æſ þæȝe ⁊ æſteſ þæȝe. ſiþþan oþþe ſnembam þæſ him leoſoſt pene:· And ſe Linȝ het þone Apcebiſceop Pulſſtan þæſ to Boc ſettan. ⁊ Æþelſtane Biſceope Boc anþ Land betecan unnanbeſne heoſtan:· þa æſteſ þýſan maneȝum ȝeaſum. ſoc Pulſſtan anþ hiſ ſunu Pulſſnic on ſum þæt Land. þa ſenþe ſe Biſceop to Þciſe-ȝemote to Piȝeſan-ceaſtſe. ⁊ þnaſ þæſ hiſ ſſnæce. þa ſealþe Leoſſpine Ealþoſman ⁊ Þacc.. ⁊ Leoſſnic. ⁊ eal ſeo Þciſ hiſ Land clæne þa he hit unſopþoþan ⁊ unbeſacan behæt ⁊ ſettan þæȝ to þæt man to þam Lanþe ſcolþe ſaſan. ⁊ þa ilcan þe him æſ Land-Gemæne lædþon hit E[þelſt]an. ⁊ cpæþan ȝiſ þa Land-ȝemæne ealſpa pæpon ſpa man heo on ſpuman lædde þæt ſe Biſceop þæt Lanþe ſul niht ahte:· Þa com ſe Biſceop þæſ to. ⁊ ſe þe him Land ſealþe. ⁊ þa he him to[niſt]neſſe pæpon. ⁊ com Pulſſtan ⁊ hiſ ſunu. ⁊ þa þe hyna Geſeſan pæpon. ⁊ heo ealle þa þa Land-ȝemæne. ȝepiþan eal ſpa heo man on ſpuman þam Biſceope lædde. ⁊ heo ealle cpæþan þe [hýne] pæpon þæt ſe Biſceop ſul niht þæt Lanþe ahte:· Þa ſe þæſ ȝeanþýnde pæſ þe him Lanþe ſealþe:· Þpæcon þa Leoſſnicer ſpeonþ ⁊ Pulſſtaneſ ſpeonþ. þæt hit beteſne pæne þ heopa reht toȝæþ[ne þý]þe þonne hý æniȝe Þace hým betpeonan heolþan. ſohtan þa hýna reht. þæt pæſ þæt Leoſſnic ſealþe Pulſſtane ⁊ hiſ ſuna an Punþ ⁊ tpeȝna þeȝna aþ. ⁊ pæne hýmſýlſ ſpiþde. þæt he þam ilcan polde beon ȝehealden. ȝiſ ſeo ſpæc to Leoſſnice eoþe ſpa ſpa heo þa pæſ to Pulſſtane ȝeȝan. Þiſ pæſ upe ealna Þeht:· Pulſſtan ⁊ hiſ ſuna ſealþon þa þæt Land clæne Leoſſnic. ⁊ Leoſſnic ⁊ Pulſſtan ⁊ Pulſſnic þam Biſceope clæne Lanþe ⁊ unbeſacan. æſ þæȝe ⁊ æſteſ. to ȝýſanne þæſ him leoſoſt pæne:· Þeſ ſputelaþ ſeo ȝepitneſ ⁊ ſe boſh þe þæſæt pæpon:· Þæt pæſ æneſt ſe Biſceop. ⁊ L[eoſſnic]e. anþ Pulſſtan. ⁊ Bnihtſine. ⁊ Cýneſiȝ. ⁊ Pýneſtan. ⁊ Æȝelpiȝ munuc. ⁊ Ælſine mæſſe-ſneoſt. ⁊ Ælmæſ mæſſe-ſneoſt. ⁊ Pulſſnic mæſſe-ſneoſt. ⁊ Cýneſoſð æt Pebbepuſþý. ⁊ Æleſiȝ [æt] Þec[can]ham. ⁊ Eaþpiȝ hiſ mæȝ. ⁊ Pulſſnic æt Cloþþeſheale. ⁊ Þæſoſð æt Uptuný. ⁊ Pulſſnic æt Býnningtune. ⁊ Pulſſniȝ Maþþinȝ. ⁊ mæniȝ ȝoþ Cniht to eacan þýſan:· Nu ſýnþan þiſſa Geſſnita ſneo. An on Piȝenna-Ceaſtſe æt Þcā Maſian þæſ þæt land to hæſþ. ⁊ oþeſ on Neneſoſþa æt Þcē Æþelþnihte. anþ ſſnide á mid þam ſe þæt land on haabe ſtande:· Goþ ælmihtiȝ þone ȝehealde ſe þiſ pille niht lice healdan. ⁊ ȝiſ æniȝ man þonne ſeo ſe þiſ apenþan pille. Goþ ælmihtiȝ ⁊ Þcā Maſia. ⁊ ealle hiſ leoſan halȝan þæne aniþeſniȝe æȝþæſ ȝe heſ on liſe. ȝe þæſ þæſ he lænȝaſt punian ſceal. butan he hit ſe beoſſoſ æſ ȝebete ſpa Biſceop him tæce:·

✠ CYROGRAPHVM

In *Diſſert. Epiſtolaris* p. 80. c. 2. Marg. hæſi in voce ſuanȝeneſa, cujus ſenſum me latere tum confeſſus ſum. Verum ex eo tempore mihi in mentem venit, vocem illam pro ſuȝanȝeneſa eſſe ſcriptam, quæ *Suibus* vel *porcis præfectum* denotat. ſuȝa enim, in obliquis ſuȝan, *ſuem* apud *Anglo-Saxones* ſignificat.

Monetæ ſpecies cum enumerare & explicare ſatagerem *diſſert. epiſt.* pagg. 109. 110, *&c.* Neſcio quo caſu contigit me nullam SICLI mentionem feciſſe: qui apud *Anglo-Saxones* nummus certe vel *cuſus* vel *computatitius* erat. *Ecgbertus* in [a] dialogo ſuo de Eccleſiaſtica inſtitutione ſic ſcribit: *Quiſquis vero* fratrum *contra interdicta venerabilium canonum transfugam clericum, vel monachum, ſine literis pacificis ſuſceperit, & conventus in hac obſtinatione perduraverit, reddat quod ſtatutum eſt,* XXX *quidem* SICLOS. XV. *vero Epiſcopo loci,* XV. *Abbati. Quicunque vero ex laicis, qui monaſteriis præeſſe noſcuntur, taliter aliquem ad ſe minime pertinentem ſuſceperit, reddat debitum ſtatutum, regi quidem* X. SICLOS, X. *vero Abbati.* Quod ad valorem autem hujus nummi attinet, illum duobus denariis argenteis valuiſſe idem [b] *Ecgbertus* innuere videtur: *Sed duplicata* XXX *Siclorum pecunia, hoc eſt,* ſexaginta argenteos *volumus dare Eccleſiæ adulterantes.* At in

a Edit. Londinenſis, quæ prodiit MDC.XC.III. p. 272. b Dialogi p. 273.

charta *Æthelſwithæ* reginæ, quam citat *Edwardus Cocus* in præfatione ante Sextam partem commentariorum juris, quindecies centum SICLI, mille quingentis ſolidis argenti & auri valuiſſe dicuntur. *Dabo* Cuthwulfo ----- *terram quindecim manentium in loco, qui dicitur* Laking, *pro ejus obedientia, atque pecunia pacabili*, hoc eſt, *mille quingentis ſolidis argenti & auri, vel quindecies centum* SICLIS. Per hanc ergo chartam *Siclus* valebat ſolido argenti & auri apud *Anglo-Saxones*, hoc eſt, undecim ſolidis argenteis, ſi aurum apud illos decuplo tantum valore argentum ſuperabat. Tu, OTTLEYE, pro perſpicaci Tuo ingenio judicioque, perpendas quid de immani hac differentia de SICLI *Saxonici* valore inter *Ecgberti* dialogum & chartam *Æthelswithæ* ſtatuendum ſit. Ego enim in re tam difficili, aleæque plena, vix audeo ſententiam meam interponere, nodum neque ſolvere ſciens neque volens ſcindere.

Multa etiam in ejuſdem *diſſertationis* p. 50, iiſque quæ ſequuntur, de *teſtamentis*, & *teſtamentorum* factione apud veteres *Anglos* tradidimus; quæ quia vim & lucem ex aliqua parte à *teſtamento Wynflædæ* accipiant, id quoque ex *Cottoniano* exemplari deſcriptum exhibere operæ pretium me facturum ſpero.

✠ Ƿynflæd cyð hu hio þile ymbe þæt hio hæfð ofep hyne dæg. hio becpiþ into Cynican hyne Ofping-f...u. ⁊ hyne betepan Ofpinge-rceat. ⁊ hyne Rode. ⁊ into Bedepn-hipun tpa delefpene cuppan. ⁊ hyne to raul-rceatte ælcon Lodep þeope Mancop Lolbep. ⁊ butan þam Ceolbpýþe i Mancuſ. ⁊ Oðelbýhte ⁊ Elfe ⁊ Æþelf..eþe. ⁊ an punð to piltune þam hipum. and Fugele anne Mancuſ:. And hio becpið Æðelflæde hyne dehtep hyne agnafenan Beah. ⁊ hyne Mentel ppeon. ⁊ ꝑ land æt Ebbelefbupnan ⁊ þa boc on ece ýnfe. to ateonne rpa hyne leofoſð ry:. ⁊ hio [a]n [hý]ne ðapa manna ⁊ þæp ýnfep ⁊ ealleſ þæp þe þæp þanne on hið. butan þæt man rcel fop hyne ðaulle þæp of don æghep ge an mannon ge an ýnfe:. ⁊ æt Ceoplatune hio hyne an ealfpa þepe manna ⁊ þæp ýnfep b..an þam Fneot mannon. ⁊ þæt man finde of þam ýnfe æt Ceoplatune [healfep] Pundep pýnðne ðaul-rceat to Mýlenbupnan. ⁊ healfep Pundep pýnðne ðaul-rceat fnam Lynnuc to Gyfle ⁊ Eadmæne þæt land æt Colef [h]ýlle ⁊ æt Inggenerhamme:. ⁊ hio an him eac þæp landep æt Faccancumbe hyne Mopgen-gifu per hif dæg. and ofep hif dæg gýf Æþelflæd lenge lýbbe þonne he. þonne fo hio to þam lande æt Faccancumbe. ⁊ ofep hyne dæg [g]a hit eft an Eadpolbep hand. ⁊ gif Lod pille þæt Eadpold peopþe to þam gepexen an hif fædep þæt he land healdan mæge. þene bid ic Eadmef þæt he him læte[an] þapa tpega landa ofep to. oþþe æt Colleſhýlle oð æt Eadbupggebýpig ⁊ ofep hif dæg buta:. ⁊ hio pile þæt man finde æt Inggenerham[me h]ealfep Pundep pýpþne ðaul-rceat to þanetinge fop hý. ⁊ æt Colleſhýlle. ⁊ finde man of þam ýnfe. lx. penegga-pýnð to ðcpifenanhamme. lx. to Colle[rhý]lle. lx. to Cillapiðe. ⁊ fneoge man Ƿulfpape folgýge þam þe hyne leo-fo[rt ry]ttýþe eal rpa. ⁊ fneoge man Ƿulflæde on þæt gepað þæt hio folgige Æþelflæde ⁊ Eadgýfe:. ⁊ hio becpeð Eadgyfe ane Lpencef tpan. ⁊ ane ðemef[tpan] ofep hatte Edgýfu. ofep hatte Æþelýfu:. ⁊ fneoge man Lepbupg ⁊ Mifcin ⁊ hif.....el, ⁊ Buphulfep ðohtup¦æt Cinnuc. ⁊ Ælfrige ⁊ hif pif ⁊ hif ýlðpan ðohtop. ⁊ Ceolftanef pif:. ⁊ æt¦Ceoplatune fneoge man Piſuſ ⁊ Edpýne ⁊ . . e . . an piſe:. ⁊ æt ðaccancumbe fnioge man Ædelm ⁊ Man ⁊ Iohannan ⁊ ðpnop ⁊ hif pif. ⁊ En[e]fætte ⁊ Gepfande ⁊ ðnel:. ⁊ æt Colleſhýlle fneoge man Æþelgýþe ⁊ Biccan pif ⁊ Æffan ⁊ Beðan ⁊ Guphannef pif. ⁊ fneoge man Ƿulfpapef fpýftop Bnýhrigef pi[f] ⁊ i.... þýrne pýphtan. ⁊ Ƿulfgýþe Ælfrpýþe ðohtop:. ⁊ gif þæp hpylc pite þeop man ry butan þýron þe hio gehcopede. hio gelýfð to hyne Beapnon þæt hi hine pillon lýhtan fop hyne ðaulle:. ⁊ Ælfpolde hyne tpegen pefenð Nopnaf. ⁊ an Nopf. ⁊ hyne neaðe Gitelð:. ⁊ hio becpýð Eadmæne an hlifæf þe Cuppan. Oþþe Æðelflæde. ⁊ bit þæt hi finðon betpeox him tpa fmicepe fcencing Cuppan [i]nto Beoðepn fop hi oþþe hyne ahgene iepeðan Cuppan geiccon hýrýn.....ec..an anon Punðe. þonne polde hio þæt man ðýðe innon æghepe Cuppan healf Punð Penega. ⁊ agýfe man Eadpolde hif agene. ii. fýlepenan Cuppan:. ⁊ hio becpið him hipe golð Fagan Tneopenan Cuppan þæt he ice hif Beah mið þam Lolde oþþe hi mon æt him gehpeopfe mið. xvi. Mancufrum neaðef Lolbef fpa micel þæp if to gedong:. and hio becpiþ him tpa Mýðpecan ⁊ þæp an innan an Beð-neaf eal þæt to anum Bedde gebýpeð:. ⁊ agýfe Eadmæn Eadpolde fpa micel ýnfe ⁊ fpa fela manna fpa [to] him æp æt Nafene becpæð, ⁊ [n]e hif Fæðep rýððan fpa he pille ⁊ be þan Lande æt Cinnuc hit agon þa hipan æt Sceaftefbýpig ofep hýpe dæg. ⁊ hio ah þæt ýnfe ⁊ þa men þenne an hio þan hýpum þapa gebupa þenn þam Gafol-lande fittað ⁊ þepa þeoppa manna hio an hýne rýna ðehtep Eadgýfe. ⁊ þæf ýnfef butan þam ðaul-rceatte ðe man to gifle rýllan rceal:. ⁊ hio pile ꝑ man læte on þan Lande ftandan. vi. Oxfan. ⁊. iiii. Cý mið feopef Cealfon:. ⁊ of [þa]m ðeopan mannan at Cinnuc hio becpið Eadpolde Ceolftan Etftaner funu ⁊ Æffan funu. ⁊ Bufhpýnne Mæptin ⁊ hif fig:. ⁊ hio becpiþ Eadgýfe þæp angean Ælfrige þene Coc ⁊ Tefl papebupgan ðohtop. ⁊ Nefertan ⁊ hif pif. and Ecelm ⁊ hif pif ⁊ hiopa Cild. ⁊ Cýnertan. ⁊ þýnrige. ⁊ Bnýhtpicef funu. ⁊ Edpýnne. ⁊ Buneleſ funu. ⁊ Ælfpefef ðohtop:. ⁊ hio becpið Æþelf[læde] Elhhelmmef ðehtep Ælffefef ðohtop þa geonpan. ⁊ hýpi tpili bpocenan Cýftel ⁊ oðepne Linnene oþþe linnen-peb:. ⁊ Eadgýfe tpa Mýðpetan

ðpetan ⁊ þæp Anmnan hýpe betpþe Beð-pahpiꝼt ⁊ Linnenne-pupan. ⁊ eal þæt Beð-neꝼ þe þæpto ȝebypeð. ⁊ hýpe betpꝛtan ðunnan Tunecan. ⁊ hýpe beteþan Mentel. ⁊ hýpe tpa tpeopenan ȝepꝛplottuðe Cuppan. ⁊ hýpe ealðan ȝepiþeðan pþeon iꝛ an. VI. Mancuꝛꝛum. ⁊ ꝛýlle man hýpe. IIII. Mancuꝛꝛaꝛ oꝼ hýpe Saule-ꝛceattɐ..... beȝe ⁊ an lanȝ heal þahpiꝼt. ⁊ oþeꝛ Sceopt. anð þꝛio ꝛet Hnæȝl :· ⁊ hio an Ceolðýþe hýpe blacena Tuncena ꝛpa þeꝛ hýpe leoꝼpe beo. ⁊ hýpe betpð Halipýꝼt. ⁊ hýpe betpþan Binðan [⁊ Æþelꝼ] læðe þiꝛꝛe hpitan hýpecine baðe nan Cýntel ⁊ Cuꝼꝼian ⁊ Binðan :· ⁊ ꝼinde Æþelꝼlæð ꝛýððan an hýpe Nun-ꝛcnuðe. loce hpæt hio betpð mæȝe þulꝼꝼlæðe ⁊ Æþelȝiꝼe ⁊ ice mið Golðe. þæt hýpa æȝþeꝛ hýpu hæbbe. LX. Penenȝ....p. ⁊ Ceolpýnne. ⁊ Eðbupȝe. þæt ꝛý. XXX. peneȝa pýnð. ⁊ þæp ꝛýnt tpa micle Mýðeꝛ can. ⁊ an hnæȝl cýꝛð. ⁊ an lýtulu Top mýðepce. ⁊ eac tpa ealðe Mýðepcan :· þenne an hio Æþelꝼlæðe on ælcum þinȝum þe þeꝛ unbecpeðen bið on Bocum :· ⁊ an ꝛpilcum lýtlum :· ⁊ hio ȝelýꝼð [þ]æt hio pille hýpe Saulle ȝeþencan. ⁊ þæp ꝛýnt eac Fahpiꝼtu ꝛum þe hýpe pýnþe bið. ⁊ þa læꝛtan hio mæȝ ꝛýllan hýpe pimmannon :· ⁊ hio becpið Cýneluꝼe hýpe ðæl þepa pilðepa Hoꝛꝛa þe mið Eaðmepe ꝛýnt :· ⁊ hio an Æðelꝼlæðe hýpe Hýꝛa..... Cuppe ⁊ þapa Anðlumena. ⁊ ealþa þepa ȝetæꝛa þet þæp binnan beoð. ⁊ eac ðæꝛ poꝛþiȝeꝛ ȝiꝼ hiꝛ hype ꝛe Cinȝ an ꝛpa ꝛpa Eaðpeapð Cinȝ æꝛ hiꝛ Býhtpýnne hýpe meðeꝛ ȝeuðe. ⁊ hæbbe Eaðpolð ⁊ hiꝛ ꝛpeoꝛtoꝛ hýpe taman Hoꝛꝛ ȝemæne .....e hiꝛ aȝene toꝼoꝛan :·

In ejuſdem diſſertationis p. 149, & deinceps, ſpecimina nonnulla dedimus errorum, in quos lapſi ſunt viri doctiſſimi, qui *Vett. Septentrionales* linguas, aut plane nullas, aut non omnes, aut ſi forte aliquam, eam tamen non ſatis bene, intellexerunt. Illis, *Philo-Saxonum*, *Philo-Gothorum*que gratia, viſum eſt & alios adjicere, qui, in rep. literaria, quamvis magni nominis homines, in quibuſdam allucinati ſunt. In quibus tamen, ſi linguas iſtas ſciviſſent, minime aut ipſi erraſſent, aut errorum aliis auctores fuiſſent. Horum primas tenet operibus ſuis inter doctos clarus JOHANNES HARDUINUS, qui in *pagg.* 34, 35, *chronologiæ* ſuæ *veteris teſtamenti*, quæ Amſtælodami edita erat An. MDCC. ſic de *Anglo-Saxonica* noſtra ſcribit: *At* Saxonica, *quæ in quibuſdam dubiæ* (*ut* Coptica) *fidei monumentis extat, nihil aliud, quam* Germanica *illius ævi eſt, quo ſunt hæc* (Coptica) *exarata characteribus ab artifice excogitatis, diverſis certe ab his, quibus* OFFA REX *ſuos olim nummos inſcripſit; qui ſunt omnino Latini, quales ii, quibus id nomen hic exhibemus. Ejus autem linguæ eſt* Saxonica Ælfrici *nomine homilia de* Euchariſtia, Ratramni *ſenſu, ſtilo, atque ipſo ſubinde ſermone conſcripta, hoc eſt* hæretico. *At* Ælfricus *non* Anglicum, Saxonicumve *nomen eſt, ſed* Hebræum, DEUS REDEMPTOR. Nam אֵל deus *eſt: quod nomen, quoniam nihil intereſt, utrum* ÆL *an* AL *efferas, ideo &* ÆLFRICUS & ALFRICUS *in libris ſcribitur.* פָּדָה redimere *eſt ex vulgato interprete, pſalm.* CXXXV, 24. *quem tum ob peritiam viri ſingularem, tum aliis de cauſis, talium nominum architecti ſequuntur.*

In *Harduini* iſtis, tot fere ſunt errores, quot lineæ. Primo enim *Gallus* iſte in bibliothecis noſtris hoſpes in hoc fallitur, quod *Anglo-Saxonicam* non niſi in paucis quibuſdam monumentis extare putet; cum contrà ingentem *Codd.* MSS. numerum, ut illos, qui impreſſi ſunt, ſilentio tranſeam, *Grammatica* noſtra *Anglo-Saxonica*, & *diſſertatio epiſtolaris* citatos ſupereſſe oſtentat, quos *Harduinus*, cum Indicem tertium perluſtraverit, præproperam hanc cenſuram ſuam protinus retractabit. Secundo autem in illo fallitur, quod monumenta noſtra *Saxonica* dubiæ fidei eſſe ſcribat. Etenim extare apud nos & dubiæ fidei, & commentitia quædam monumenta *Saxonica*, præſertim *chartas*, ſive *diplomata*, adeo non negamus, ut quæ id genus aut ſunt, aut eſſe cenſemus, in opere noſtro paſſim notaverimus: quod & *Wanleyus* noſter in *libb. Sax.* catalogo; in quo etiam alia occurrunt quamplurima exploratæ fidei notæque præſtantiſſimæ, ad quæ doctum hunc virum mittimus. Tertio in eo errat, quod monumenta *A.S.* omnia ejuſdem ævi cum *Copticis* affirmet; ſiquidem nonnullos *Codd. Saxonicis* characteribus habemus ante annos DCCCC. ſcriptos, quorum nonnullos in Grammatica *Anglo-Sax.* citavimus, ut *Codd.* evangeliorum *Rushworthianum* & *Cottonianum* verſionibus *Dano-Saxonicis* interlineatos; Codicem bibl. Bodl. Oxon. cujus nota NE. D. 2. 19. è quo ſpecimina veteris manus *Saxonicæ*, quæ apud Anglos ante Ælfredi R. tempora in uſu erat, exhibuimus p. 168. Codicem *Philippi presbyteri*, cujus ſpecimen dedimus p. 176. Denique, qui mille annorum antiquitatem ſpirat, codicem *Evangg.* Eccleſiæ Licetfeldenſis, librum S. *Ceadæ*, dictum cujus ſpecimen Grammaticæ Franco-Theotiſcæ p. 2. videre eſt expreſſum; præter alios, quos *Humphr. Wanleyus* in catalogo ſuo notavit. Qui quidem *Codd.* omnes, cum cæteris ſive genuinis, ſive ſpuriis, qui temporibus *Anglo-Saxonum* diverſi generis & non unius ſeculi manibus exa-

rati ſunt, *Harduinum* quoque immanis, & tantum non ridiculi erroris arguunt, qui monumenta *Saxonica*, quæ pauca, quæ dubiæ fidei eſſe prædicaverat, etiam characteribus ab artifice pro arbitrio excogitatis ſcripta temere, & abſque omni judicio non erubuerit affirmare. *Anglo-Saxones* autem ſcribendi rationem ſuam, perinde ac ſuam *Gallos*, habuiſſe non uno loco obſervat hiſtoriæ *Croylandenſis* auctor, qui ritus & conſuetudines *Anglicanas*, quas *Nortmanni* innovaverant, recenſens ita ſcribit: *ipſum etiam idioma tantum abhorrebant* [Normanni] *ut modus etiam ſcribendi Anglicus omitteretur, & modus Gallicus in chartis & in libris omnibus admitteretur.* Et alibi: *detuleram etiam mecum Londonias, chartas & chirographa, & præcipua monumenta noſtri monaſterii, quæ cuncta manu Saxonica ſcripta erant. Chartas etiam - - - quæ partim duplicate tam Gallicana manu, quam Saxonica ſcribebantur.* At pro arbitrio & ingenio artificis excogitatas eſſe literas *Saxonicas* vult *Harduinus*, quod diverſæ ſunt ab his, quibus OFFA REX ſuos olim nummos inſcripſit, qui ſunt omnino *Latini*. Quod ſi *omnino Græci* eſſent, an igitur ſequetur & monumenta *Saxonica*, ſcilicet diplomata, & codices ab eruditis *Anglo-Saxonibus* eſſe ſcriptos characteribus ab artifice excogitatis? Membranæ veteres *Franco-Gallorum* ſcriptæ ſunt literis longe diverſis ab iis, quibus numiſmata eorum inſcripta ſunt, an igitur characteribus incertis, & pro arbitrio artificis excogitatis exaratæ ſunt? Verùm quarto, in eo errat *Harduinus*, quod *Offæ Regis* nummos literis inſcriptos dicit, qui *omnino Latinæ* ſunt. Tantum enim abeſt, ut omnino *Latinæ* ſint; ut ductum paulo diverſum habeant ab iis, quæ omnino ſunt *Latinæ*, ſpeciem præ ſe ferentes invenuſtam, à majuſculis iſtius ævi *Latinis*, etſi non plane abhorrentem, plane tamen haud parum alienam.

Quod *Ælfrici* homiliam *paſchalem*, *Saxonice* ſcriptam, hæreticam inique vocat, id non moror, quippe qui non ut Theologus, ſed ut *Saxonicæ* linguæ præceptor, hic cum illo controverſiam habeo. Verùm cum ÆLFRICVM non *Saxonicum*, ſed *Hebræum* nomen eſſe dicit, eo ſe deridendum omnibus propinat, qui *Saxonicis*, *Francobeotiſcis*ve literis eruditi, ſciunt *Ælfricum* (haud ſecus ac *Ælfredum*, vel *Aluredum*, *Alricum*, *Alredum*, *Aldredum*, *Alberhtum*, *Alwinum*, cum id genus aliis) eſſe nomen proprium *Saxonicæ* originis, non *Ælfrico* homiliſtæ Archiepiſcopo Cantuarienſi ab aliquo nominum architecto ob peritiam viri ſingularem inditum; ſed illi cum aliis *Anglo-Saxonibus* commune: ut *Ælfrico*, cui cognomen *Bata*, *Ælfrico* Merciorum duci, *Ælfrico* Eaſt-Anglorum Epiſcopo, & *Ælfrico* Archiepiſcopo Eboracenſi.

A nominum architectis, quos apud *Saxones* noſtros fuiſſe ſomniat *Harduinus*, occaſionem ſibi oblatam arbitratur ad monendum lectorem de fraude artificum, qui unam literulam mutando ad diſſimulandam malitiam, voces ignotas interdum confingunt. *Quod* (inquit) *eſt inprimis à non nemine præſtitum, cujus librum ante annos ſex didicimus manuſcriptum alicubi aſſervari ſub ementito nomine* Ασιδαῖος, *cum ſcriptor ſit ſæculi* XIII; *Qui poſtquam captum* à Francis Byzantium *eſt*, *in* Galliam *appulit, ubi eodem, quo* Calviniani *hodiè aguntur adverſus ſacrum Epiſcoporum ordinem, odio agitatus, ac præſertim in eos, qui titulos quoſdam habent in* Galliis *honorum, ac dignitatum illuſtrium, ſcripſit eos multo delectari magis* [a] Δεκεναέῖς, *quam Epiſcopi nomine. Quo de vocabulo interrogati, amico conſulenti patefecimus hominis improbitatem, qui, ne ſtatim ea pateret, mutata litera* Π *in proximam conſonantem* N, *pro voce Gallica ex duobus conflata* Δεκεπάέῖ, DVC & PAIR, *ſcripſerit* [a] Δεκενάέῖ. Hæc ille, criticæ laudis ſtudio vehementer nimis affectus, inepte, temere, & fidenter. Nam tantum abfuit, ut *Aſidæus* ille Δεκλωάέιον pro compoſito vel potius decompoſito *Gallico* Δεκεπάέιον prave & malitioſe ſcripſerit, ut [b] antiſtites, qui *Paulo Samoſateno* Epiſcopatum ſuum abrogârunt, criminibus ejus id annumeraverint, quod Δεκλωάέιος quam Ἀπόστολος mallet vocari.

Ad *Harduinum* accedat P. *Franciſcus Giambullarius* à nobis antea laudatus. Qui, cum prius floreret, quam *Septentrionales literæ* notæ eſſent, in erroribus multis verſatus eſt, quos, ſi jam in vivis eſſet, quiſque *Philo-Teuton*, *Philo-Gothus*ve illi facile poſſet oſtendere. Id genus eſt, quod de *Tuiſcone*, quem Tacitus *Tuiſtonem* vocat, gigante dicit, à quo ortos *Germanos* ſcribit, p. 59. *Il ſecondo anno di coſtui cominciarono ad abi-*

---

a Lege Δεκλωαέῖς & Δευκναέιος. b *Euſeb.* hiſt. Eccleſiaſt. lib. VII. c. XXX. p. 229. edit. *Pariſiis*, MDCLXXVIII. v. etiam vocem Δεκπάέῖ in Gloſſario *Car. Dufreſnii* ad ſcriptores mediæ & infimæ *Græcitatis*, & in appendice ad *gloſſarium*.

tarſi

tarſi la Spagna, & la Francia. il xv°. *la Germania per Tuiſco gigante, uno de figlivoli di Noe, nato dopo il diluvio, da'l quale duro ancor'oggi il nome Todeſco, quaſi Toëſco, poco alterato da'l primo ſono.* Pag. 117, & deinceps multas voces *Italicas* quæ plane ſunt *Gothicæ* & *Teutonicæ* originis ab *Hebræo* fonte derivat, ut Ambaſciata: *diciamo noi adunque, Ambaſciata, Ambaſciatore, & Ambaſceria, da Baſcer, che à loro ſignifica nunziare.* Quum tamen, *Ambaſciata* à Gothico ΑΝΔΑΒΑΗΤS. Apud *Cæſarem* in commentariis, *Ambactus*, miniſter; unde *Anglo-Saxonibus* embiht, embihtan; *Alamannis* ambaht, ambahtan, *miniſter* & *miniſtrare* accerſendum eſt.

Giambullarium ſequatur vir doctiſſimus *Angelus Rocca*, qui ſextam columnam paraſtaticam bibliothecæ *Vaticanæ*, *Gothicæ* linguæ inventorem nimirum ULPHILAM repræſentantem deſcribens, ſic loquitur; *prima hujus paraſtaticæ columnæ facies Ulphilam Gothorum epiſcopum habitu epiſcopali indutum*, Gothicarumque literarum inventorem *repræſentat. Hinc ſupra ejus caput Alphabetum conſpicitur, & ad ejuſdem pedes hæc legitur inſcriptio*; ULPHILAS EPISCOPUS GOTHORVM LITERAS INVENIT. Alphabetum autem, quod ſupra caput *Ulphilæ* in bibliotheca Vaticana conſpicitur, non iſtud eſt à *Græcis* & *Latinis* literis ſumptum, in quo *Evangg.* Gothicam ſuam verſionem exaravit; ſed ut ex literis delineatis conſtat, Alphabetum quoddam *Runicum*, ſive *Scano-Gothicum*, quod aut ipſe *Angelus Rocca*, aut aliquis alius bibliothecæ Apoſtolicæ ante eum præfectus, inter linguas, literaſque *Scano-Gothicas*, & *Mæſo-Gothicas* quid diſcriminis eſſet nondum ſciens, ſupra caput Epiſcopi *Mæſo-Gothorum* nec ſcite, nec convenienter depinxit.

Ad *Angelum Roccam* accedat *Gul.* noſter *Camdenus*, quo auctore, morem donandi terras *ſine ſcripto*, cum gladiorum, & id genus ſymbolorum ſolemni traditione, *Anglis* veteribus ante ingreſſum *Nortmannorum* fuiſſe probavimus in diſſert. epiſt. p. 48. exemplo R. *Canuti*, qui prædium *Puſeyenſe* tradito cornu dediſſe fertur. Quod, à majoribus de *Puſey* nuncupatis acceptum prædii dominus, *Carolus Puſey*, poſſidet. id nimirum ante aliquot annos, cum Cancellariæ præſideret honorabilis dominus *Georgius Dom. Jefferyes*, cauſa in foro acta, conſecutus. In illa lite, ut accepi, exhibitum in *Cancellaria* fuit ipſummet *cornu*, de quo controverſia erat; & cum magnâ omnium admiratione, ut illud ipſum *cornu*, quo, veluti *charta*, terras *Puſeyenſes* ante DCC fere annos *Canutus* donaverat, acceptum, admiſſum & probatum. Cornu autem quod attinet, *bovinum* eſt, mediocris magnitudinis, quod in medio habet cingulum argenteum auro oblitum, duobus pedibus *canis venatici*, quibus ſepoſitum ſuſtentatur, affabrè commiſſum. In illo cingulo ſcalpitur inſcriptio, quæ hæc eſt.

I kyng knowd yeve Wyllyam Pecote
yys horne to hold by yy lond.

In apice etiam habet *canis venatici* caput cochleati operis ex argento deaurato factum. Quo perſtrias circumverſo, clauditur os apicis; reverſo vero & exempto, aperitur. Hinc binos in uſus deſtinatum id cornu exiſtimo. Nam aperto apice in flatum buccinæ *venatoriæ* ad homines, & canes convocandos; operto vero, *poculi* vices ſuſtinuiſſe videtur: ſed in venationis uſum id primario fabricatum eſſe, non ſolum *venatici* canis caput pedeſque ſupra deſcripti; ſed duo annuli, per quos à loro intromiſſo, cornicinis ad latera pendebat, ut credamus, faciunt.

Hæc obiter, Ornatiſſime OTTLEY, de Cornu, quod oſtentant domini de *Puſey*. Quod tamen non eſſe, ſaltem non poſſe evinci eſſe illud ipſum cornu, quo *Canutus* R. prædia *Pyſeyenſia* donabat, inſcriptionis *Sermo*, quo ante tercentum vel CCCL. annos *Angli* locuti ſunt; & *Characteres*, quibus ea circiter tempora uſi ſunt, in Tab. nota numerali [IX] exhibiti demonſtrant. Equidem quam primum illos delineatos conſpexi, Epigraphen cornu collegii *Reginæ* apud Oxonienſes florentiſſimi, non potui non in mentem revocare. quæ cum illa *Puſeyenſis* cimelii non ita diſſimilibus literis exarata eſt, ut qui utramvis norit, ambas noverit.

Denique agmen claudat ingenio excellens, & humaniorum literarum, præſertim dramaticæ poëſeως ſcientia clarus *Thomas Rymer*, qui literaturæ *Saxonicæ* prorſus ignarus, commentitium inſtrumentum ante ducentos circiter annos fictum, ſigilloque *Malcolmi* R. Scotorum munitum eſſe ſimulatum, quo rex ille S. *Eadwardo* II. Anglorum regi, tanquam *Scotiæ* ſuperiori domino, homagium, ligium & fidelitatem ſpoſpon-

diſſe, & profeſſus eſſe dicitur, cælatura ſplendidè expreſſum, quaſi ad pompam, edidit. Quod tamen, non dicam, ſi linguam, antiquitates & ſolennia verba; ſed ſi vel literas, manuſque *Saxonicas*, typorumque ſcutariorum originem cognoviſſet, adeo tanquam genuinum & verum edere noluiſſet, ut id plane uti figmentum primo intuitu, & omni procul dubio damnaſſet. Etenim manus ipſa, qua inſtrumentum ſcriptum eſt; vox [a] PARLIAMENTUM, quod ante annum XXVIII. *Henrici* III. regnantis, in monumentis *Anglicanis* non ſcriptum occurrit; voceſque feudales, *ligii ſubditi, ligia fidelitas, homagium ligium, jus directum, recorda coronæ*, omnes ante victoriam Normannicam *Anglis* ignotæ; ut de ſigillo, quod ſcuti regii ſymbolum gentilitium eſt; ut de tempore in quo eſſe confectum & ſigillatum fingitur, nihil dicam; id falſum eſſe evincunt. Equidem viri cæteroquin doctiſſimi non potui non dolere vicem, qui membranam iſtam publicando, ſe Scotis caſtigandum expoſuit. Quorum unus vir eruditus *Georgius Ridpath* clientelarem illam *Malcolmi* Regis profeſſionem merum eſſe commentum oſtendit in præfatione, quam præmiſit libro, quem **Scotlands Soveraignity aſſerted**, inſcriptum Londini edidit, A. 1695.

Denique adde huc quæ obſervare fas eſt de [b] τροπερε, facto à *Latino* [c] TROPARIUM vel Troparius, *Græce* [d] ΤΡΟΠΑΡΙΟΝ, quod *hymnarium, hymnologium*, ſive librum *hymnorum* ſignificat. Id genus eſt Cod. ille Latinus MS. bibl. *Bodleyanæ*, qui in col. 1. p. 135 catalogi librorum MSS. qui in magnum reip. literariæ beneficium Oxoniæ prodiit An. Dom. MDCXCVII. ſic inſcribitur: Codex elegantiſſimè ſcriptus, qui TROPARIUM appellatur: continet quippe *tropos* ſive hymnos ſacros, viz. *Alleluia, tractus, modulamina, Proſas per anni circuitum in feſtos & dies dominicos: omnia notis muſicis antiquis ſuperſcripta.* Pro hac verò voce antiqua *tropere*, ſive librarii, ſive typothetæ errore mendoſe TOPER excuditur in *R. Hovedeni* annalium p. 283. Quem locum exſcribens cl. *Johan. Seldenus* in pag. 147, [e] libelli, qui inſcribitur *Jani Anglorum facies altera*, vocem ſibi ignotam nigris in literis deſcripſit, eam lectori notandam & explicandam relinquens. Verba hiſtorici hæc ſunt: *In craſtino colloquii venit Thomas Archiepiſcopus ad curiam regis in capella ejus, & ſtatim petiit ab eo licentiam transfretandi ad Alexandrum papam, qui ea tempeſtate moram faciebat in Francia, & habere non potuit. Dixit enim ei Rex, tu prius reſpondebis mihi de injuriâ, quam feciſti* Johanni Mareſchallo *meo in curia tua. Conqueſtus enim erat regi idem* Johannes, *quod cum calumniatus eſſet in curiâ Archiepiſcopi terram quandam de illo tenendam jure hæreditario, & diu inde placitaſſet, nullam inde potuit aſſequi juſtitiam, & quod ipſe curiam Archiepiſcopi ſacramento falſificaverat ſecundum conſuetudinem regni. cui Archiepiſcopus reſpondit: nulla juſtitia defuit* Johanni *in curia mea: ſed ipſe, neſcio, cujus conſilio an propriæ voluntatis motu, attulit in curia mea* [f] *quendam* TOPER, *& juravit ſuper illum, quod ipſe pro defectu juſtitiæ à curiâ meâ receſſit, cum ſtatutum ſit in regno veſtro, quod qui curiam alterius falſificare voluit, oportet eum jurare ſuper ſacraſancta evangelia: Rex quidem non reſpiciens ad verba hæc juravit, quod ipſe haberet de eo juſtitiam. Et Barones curiæ Regis judicaverunt eum eſſe in miſericordia regis.* Verum anonymus ille, ſive is *Adamus Littleton* S. T. P. ſive quis alius fuit *Saxonicæ* linguæ rudis, qui [g] *Janum Seldeni* in *Anglicum* convertit, in vocem ſic abſurdè ſcribit: **I know what the Adverb [h] TOPER ſignifyes amongſt the Ancient Latines, but what the word means here, I confeſs I am in the dark. it doth certainly ſtand for ſomething (I was thinking a TAPER) which he brought with him into court, and ſware upon it, as he ſhould have done upon the holy Goſpels. I cannot imagine that by** quandam TOPER, **ſhould be intended ſome woman or girl, whoſe name was** TOPER, **whom he brought along with him, and in defyance to the court, laying his hand upon her, took his oath as formally, as if he had done it upon the holy Evangeliſts.**

In *diſſert. epiſtolaris* p. 121. *Britanniæ Saxonicæ*, & *Romano-Saxonicæ* topographiam à nemine niſi qui literaturæ & antiquitatis *Anglo-Saxonicæ* peritus eſt, literato orbi,

---

a *R. Bradei* liber qui inſcribitur, **An Anſwer to Mr. Petits Rights of the Commons aſſerted.** p. 71, 72. b Quod vide in librorum vett. Septentr. Cat. p. 80. c Quod vide in *Du-freſnii* Gloſſario *Latino-barbaro*. d Vid. *Watſii* gloſſarium ad finem operum *Matthæi Paris*. excuſ. Londini. 1640. Et *Du-Freſnii* Gloſ. *Græco-Barbarum*. e Edit. Londini. 1661. f In *Seldeni* libro male *quandam*. g In libro *Londini* edito, Anno. MDCLXXXIII. cui titulus **Tracts written by John Selden of the inner Temple Eſquire.** h *Topper*, Feſt. ex *Næv.* i. e. *cito, celeriter*, quaſi toto opere, πάχα, αὐτίκα, **immediatly, quickly, in all haſt.** Linguæ *Latinæ* dict. opera & ſtudio *Adami Littleton*. Londini, 1681.

qui

qui illam jam dudum desiderat, dari posse ostendimus. Ibi quoque de iis, quæ typographici hujus operis conditori curanda & facienda sunt, sententiam nostram breviter explicuimus. præsertim quo pacto locos ab illo describendos existimamus uno atque altero exemplo monstravimus. Verum dum de exemplis dandis cogitaremus, in mentem mihi non venerat *Joh. Seldeni* in *Cygneam* suam *cantionem* commentarius, in quo egregia multa, eaque locorum descriptorum luculentissima exemplaria, alphabetico ordine digesta, inveniet, quisquis ille fuerit, Britanniæ *Anglo-Saxonicæ* & Romano-Saxonicæ descriptor, quæ ei ad imitandum propono. Id genus opus animo molitus est L. *Noel*, vir in literatura *Saxonica* versatissimus, ut par est conjicere ex *Angliæ Saxonicæ* tabula chorographica, quam illius manu delineatam, *Saxonicis*que locorum nominibus descriptam cernere est in bibl. *Cott. Domit. A.* XVIII.

Cum ea, quæ de etymis & origine linguæ *Anglicanæ* tradiderim *dissert. epist.* p. 255, scriberem, OTTLEYE, constituebam aliquot centenas supra mille voces, quæ nobis in usu sunt, alphabetico ordine digestas, & à sermone *Cimbrico*, seu *Scano-Gothico* solo petitas, in *præfatione* nostra, quasi in prospectum producere. Verum illius magnitudo, quæ jam nunc ad majorem quam credideram, molem surrexit, facit ut consilium mutarem, ne porta vegrandis domum superaret.

In omnibus ferè partibus, quæ opus nostrum constituunt, tantum abfuit, ut aliquam omitterem, ut nullam non occasionem, quam mihi ad danda vetustarum manuum specimina arbitrabar oblatam, captaverim & amplexus sim. Verum *Humphredus Wanleyus*, qui ea pauciora esse censet, quam majorum nostrorum honos, operisque dignitas postulat; sparsimque insuper, & sine ordine hic illic posita dolet; auctor mihi esse voluit, ut nova specimina à se secundum seriem Temporum delineata exhiberem. Quæ ergo *Tui*, omniumque φιλαρχαίων gratia, *Colendissime mî* OTTLEYE, non sine magnis impensis ad calcem præfationis in tabulis scalptis vobis cum delectatione aspicienda adjicere non gravatus sum.

Hactenus in iis scribendis operam posui, quæ ad corrigendos errores majoris momenti, quibus forte fui lapsus; & ad supplendos operis nostri defectus, maxime conducere ratus sum. Jam ergo ad confirmanda aliqua, quæ tradidimus, aliorum scriptorum auctoritate; & quæ ab aliis scribuntur nostris contraria redarguenda progredior; in producenda paulo ulterius præfatione, neque Tibi, neque iis qui Tuo affectu venerabilem antiquitatem colunt, quod spero, molestiam creaturus.

In *dissertatione Epist.* Literaturæ & antiquitatis *Saxonicæ* quam utilis scientia est, ut ex aliis, sic ex eo præsertim ostendimus, quod *Chartularium* vel *Cartarium Anglo-Saxonicum* & *Normanno-Saxonicum* rite condere, vel *Britanniæ Anglo-Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ Topographiam* recte scribere nemini fas est, qui id genus literarum scientiam non bene assecutus fuerat. Utriusque futuris auctoribus, chartarum veterum usum perinde necessarium fore monstravimus. Speciatim pag. *Dissert. Epist.* 81. quemadmodum *tempus*, sic & *locos* in chartis suis solitos esse notare *Anglo-Saxones*, *Dano-Saxones*que, præcipuè *Reges* & *Episcopos*, nonnullis exemplis probavimus. Quamobrem meo inducere consilio velim illorum alterutrum, qui fortè primus ad scribendum surrexerit, ex Regum & Episcoporum *Angliæ* veteris diplomatibus, de eorum *Aulis* & *Villis* tractatum scribere, *Johannis Mabillonii* ad exemplum, qui *de regum Francorum palatiis, villisque regiis*, quorum notitiam ex vetustis eorum chartis hausit, [a] librum φιλαρχαίοις gratissimum conscripsit.

Præterea cum literarum *Septentrionalium* utilitatem ostendere satagens, de libris faciendis aut recudendis agerem, qui in *Saxonicis* versatissimos auctores postulant, nescio quo casu *Chronici Saxonici* oblitus sum, quod tertiam editionem, *Edmundi Gibsoni* secundâ illâ multo quidem auctiorem desiderat. Adsurgat ergo Vir ille literaturæ *Saxonicæ* scientissimus, & ad recensendum *Chronicon suum* sine mora se accingat. Id literarius orbis, id annales omnes, & chronica, sive *Latine*, sive *Anglo-Sax.* & *Gallo-Normannice* scripta, tam quæ excusa sunt, quam quæ in archivis delitescentes nondum excuduntur, flagitant & expectant; quasi gestientes ab illo diurnâ nocturnaque manu versari & pervolvi; ut ex iis diligenter perlectis *Chronici sui* lacunas, sive vacuos annos, ut & semiplenos res gestas decerptas addendo impleat, plenosque dictos etiam pleniores, quatenus licebit, pleniissimos reddat. Hoc pacto opus *historico-politicum* & reip. literariæ gratissimum, & suo nomine dignum facturus erit. Cujus

[a] Quartus est de re *diplomaticâ*.

perficiendi, dum anni, dum vires ſinunt, utinam nolit committere, ut illi uſque, & forſan uſque craſtinanti, forte quis alter gloriam præripiat.

Ea in parte *Diſſert. epiſt.* ubi de *Donationibus Anglo-Saxonum* tractavimus,ab homine, qui in literis, & antiquitatibus veteris *Angliæ* eruditus eſt, & à nemine alio, cæteroquin doctiſſimo, *Panchartarium Anglicum*, modo quem deſcripſimus, ſcribendum eſſe oſtendimus. Interea vero dum quis talis, Mecænatem ſuſcœpto parem nactus, ad Herculeum id opus ſe accingat, utinam aliquis literaturæ *Septentrionalis* ſcientia præclarus ad chartarum veterum *cenſuram*, ſeu *librum criticum* componendum exurgat. In quo *cenſoris diplomatici* officio fungens, *inſtrumenta* à veteribus *Anglo-Saxonibus*, *Anglo-Normannis*que, quovis ſermone, ſermoniſve dialecto confecta, tam ex iis, quæ excuſa, quam quæ nondum excuſa ſunt, dubia à certis, falſa & falſificata à veris, apocrapha ab auctographis, denique converſa ex alia in aliam linguam ab Originalibus, & corrupta, adulterata, interpolata à puris, & ſinceris, pro virili ſuo & ſine partium ſtudio diſtinguat & ſecernat. Hujus generis quis ſcribendo librum literaturæ *Septentrionalis* utilitatem ſimul oſtendet, & literatum orbem ſibi devinciet; gloriam immortalem inſuper acquiſiturus id faciendo, quod omnes antiquitatis cultores maximè deſiderant; planeque nullus, qui *rem diplomaticam* hactenus apud nos coluit, aut præſtitit aut præſtare potuit. Homini critica iſta manuum, ſermonumque, pro loco & tempore differentium, & id genus rerum ad antiquitates *Anglicas* ſpectantium notitia inſtructo, *Chartarum omnium*, ſive regum, ſive epiſcoporum, ſive monaſteriorum, ſive denique privatorum hominum, quas *Marculfus* PAGENSES vocat, cenſuram paucis, crede mihi, expedire licebit.

Ex. gr. Chartam *Bertulphi* R. *Merciorum* quam in hiſtoria ſua *Croylandenſi Ingulphus* exhibuit ad examen vocanti ſic paucis breviter damnare fas erit: *Charta* Bertulphi *R. Merciorum*, *quam* Ingulphus *confectam eſſe dicit anno incarnationis* DCCCLI. *ex eo commentitia eſſe conſtat, quod in illa Abbati & Monachis Croylandenſis Monaſterii Rex confirmaſſe dicitur* regulam S. Benedicti. *Confirmo* (inquit) *vobis & ſucceſſoribus veſtris regulam S. Benedicti* ſub habitu veſtro *tam nunc profeſſis, quam poſt vos profeſſuris. Per habitum intelligit Ingulphus habitum* Nigrorum monachorum, *quorum mentionem facit in Charta Æthelbaldi R. ficta, Hiſtoriæ ſuæ p.* 3. *ut & in p.* 5. *ubi tradit Offam R. Merciorum fundaſſe monaſterium* Nigrorum *monachorum in Verolamii civitate. In iſtis vero temporibus regulam S.* Benedicti *habitumque nigrum à quo monachi* Nigri *appellabantur nondum innotuiſſe ipſe Mabillonius* concedit de re diplomaticâ lib.1. p.30. Præterea Chartam hanc non eſſe Bertulphi evincunt voces phraſeſque plane Nortmannicæ, in his quæ ſequuntur: *De dono Fregiſti* [a] *militis. De dono Algari militis. Ad Seweram de Aſendyk. De eodem feodo. Mariſcum duarum leucarum. Octo quarentenas in latitudine.* Quibus forte addas *feriam ſextam in hebdomada Paſchæ*. Siquidem *feriæ* rara aut nulla mentio in deſignationibus Temporum, quibus ſaltem vetuſtiores *Anglo-Saxonum* chartæ confectæ eſſe notantur.

Ibidem chartam confirmationis *Ædredi* R. fictam eſſe hæc monſtrant: *Cœnobium nigrorum monachorum ordinis S. Benedicti à nobili rege Merciorum* Ethelbaldo *fundatum, in perpetuam & puram eleemoſynam illis monachis, & omnibus ſucceſſoribus eorum ſub eadem regula, & eodem habitu S. Benedicti ibidem Deo ſervientibus.* Quibus adde WEIF & STRAY, quæ ad *Saxonica* SOCHA, SACHA, TOL & TEM accedunt. Ut &, *Mariſcum duarum leucarum. Sex manerius. Cum advocatione eccleſiæ. A ſecta in ſchyris. Affidare ſuos nativos. Omnibus catallis. Pro quo catallo. Centum librarum legalis monetæ.* Quæ omnia *Saxonibus* nondum ſaltem audita, *Nortmannici* fori & ſermonis eſſe judicanda ſunt.

Chartam etiam à *Thoroldo*, anno Dominicæ incarnationis MLI factam eſſe dictam, falſitatis arguunt *Nortmannica*, quæ ſequuntur. *Totum manerium. Tenementis & averiis. Bonis & catallis. In villa de Spaldyng. In liberam & perpetuam eleemoſynam. Leſ-*

---

a Iſtiuſmodi multa ſunt in chartis ab *Ingulpho* exhibitis. ut in *Beorredi* charta, *De dono Mercardi militis mei*. Cum tamen *Militis* titulo, quatenus equitem denotat, nemo inſigniri ſolebat apud *Anglo-Saxones*, apud quos RYDER, *eques*, *miles*, non cenſus, civili que conditionis & *Dignitatis*, quemadmodum apud *Nortmannos*; ſed potius *Emancipationis* nomen erat; plane ut apud veteres *Germanos*, ſecundum *Tacitum*, qui in libro de moribus Germanorum, ſic ſcribit: *Tum in ipſo conſilio, vel principum aliquis, vel pater, vel propinquus ſcuto frameaque juvenem ornat. Hæc apud illos toga, hic primus juventæ honos: ante hoc domus pars videtur, mox reipublicæ.*

ſtanium

ſtanium carpentarium. Quibus accedant homines binomines, ut *Gunterus Liniet. Outy Grimkelſon. Turſtanus Dubbe. Elmerus de Pyncebek. Gouſe Gamelſon.* Quæ *Nortmannicos* mores, ne quidem inoleſcentes, ſed jamdudum prævalentes plane ſapiunt.

Sic chartam *Ædgari* R. primam, quam exhibet *Ingulphus*, fictam eſſe probant Nortmannica: *Meremium Regalibus maneriis in perpetuam eleemoſynam. Communa paſturæ. Pro tenentibus ſuis.* Waif and Strays. *Omnia tenementa.*

Denique chartam *exemptionis*, quam *Ædgarum* R. monaſterio *Petroburgenſi* conceſſiſſe tradit *Ingulphus*, ſi non falſam, ſuſpectam ſaltem eſſe evincit ipſa *exemptio*, quæ ſic ſe habet: *Ego itaque per gratiam S. Petri, tantique patris charitatem, atque animæ redemptionem, concedo gratantiſſime illud Sanctum & Apoſtolicum coenobium in perpetuum eſſe liberum ab omni ſeculari cauſa & ſervitute, ut nullus eccleſiaſticorum, vel laicorum ſuper ipſum, vel ipſius Abbatem, ullum unquam habeat dominium . . . . . Ab omni mundiali jugo tam ſecurum æternaliter conſiſtat, quam liberum ab Epiſcopali exactione & inquietudine, ex apoſtolica libertate, & reverendiſſimi Archiepiſcopi noſtri Dunſtani auctoritate.*

Dixi ſi non falſam eſſe evincere, ſaltem ſuſpectam reddere hanc chartam *exemptionem ipſam*, quâ non tantum ab omni ſeculari cauſa liberum redditur coenobium *Croylandenſe*; ſed etiam ab omni Epiſcopali inquietudine, ita ut *nullus eccleſiaſticorum*, ſive Epiſcopus, ſive quis ejus vices gerens, in ipſum, vel ipſius Abbatem *ullum unquam* habeat dominium. Quo quidem ab epiſcopali juriſdictione libertatis genere, ante adventum *Nortmannorum*, *Anglorum* coenobia non gaudebant. Accedat dicundi juris planè abſoluta, & ἀναπυζις poteſtas in *Undale* ejuſque hundredo, qua donatus eſſe dicitur Abbas. A cujus ſententia neque ad epiſcopum & vicecomitem, neque ad regem ipſum neque ad ullam majorem minoremve perſonam appellare licebat. Huc adde voces phraſeſque *Nortmannicas*: *Præter* Chriſtianitatem *attinentium parochiarum. Telonium de tota* WILLESMERE. *Ad hundred de* NORTMANNESCROS. *Ad aquam de* NEENE. *Aqua de* OPBETHE, &c.

Hæc ex *Ingulphi* hiſtoria *Croylandenſi*, qui non ut *Anglo-Saxo* natus, ſed ut *Nortmannus*, vel *Anglo-Nortmannus*, *Saxonicarum* literarum rerumque imperitus nihil non ſcripſit: ſic *Saxonicum* CROYLAND, *crudam* & *cœnoſam terram* ſignificare dicit.

Præſertim vero in deſcribendis ſtatutis & ordinationibus, quas *Turketulum* Abbatem in monaſterio ſuo *Croylandenſi* obſervandas dediſſe ſcribit, omnia pro moribus *Nortmannicis*, & temporibus *Turketuli*, qui mortuus eſt anno Chriſti incarnati DCCCCLXXV, prorſus aliena tradit.

Etenim in iis recenſendis, tertiæ claſſis monachos ſeniores, ſcilicet *quinquagenarios*, SEMPECTAS eſſe vocandos *Turketulum* ſtatuiſſe dicit. cum tamen vox illa *Anglo-Saxonibus* ignota, in nullis inſtaurati monachiſmi regulis vel monumentis, ante conqueſtum occurrat; ne quidem in iis, quorum *Edgarus* & *Dunſtanus* fuerunt auctores, quibus *Turketulus* erat coævus. Id genus multa alia vocabula *Franco-Nortmannica* in *Turketuli* ſtatutis *Ingulphianis* ſcripta leguntur: ut, *Pitanciarus. Garcion, Froccus.* Quibus adde *Indenturam*: in his: *Turketulus quarto die lecto decumbens totum conventum in cameram ſuam convocavit, & coram omnibus Dominum Egelricum tunc proviſorem ſuum ſtatum domus tam in theſauris quam in jocalibus aliis juſſit oſtendere, & de univerſis poſt obitum ſuum per* INDENTURAM *conventui reſpondere.* Indenturæ vero ſive *Chartæ indentatæ* non niſi poſt adventum *Nortmannorum Anglis* notæ erant. *Henricus Spelmannus* chartarum *indentationem* apud nos ſe non reperiſſe ante *Henrici* III. ætatem, qui regnare cœpit anno MCCXVI, & tunc quidem rariùs, ſcribit. Nos *indentatas* chartas alias protulimus *diſſert. epiſt.* p. 77. quarum prima eſt *Stephani* Archiep. Cantuarienſis, qui electus erat regnante *Johanne*, anno MCC.VIII. & diem obiit ſupremum anno MCCXXVIII.

Hæc *Amiciſſime* OTTLEYE ex *hiſtoria Croylandenſi.* Quæ, cum aliis alibi à nobis animadverſis, faciunt ut tantum non credam, aut *Ingulphum* falſarium & chartarum corruptorem fuiſſe, aut coenobium *Croylandenſe* hiſtoriam *Croylandenſem*, ejus nomine honeſtatam in indocto ſæculo orbi obtruſiſſe.

Prodiit nuper *Londini* Liber FORMULARE ANGLICANUM inſcriptus. In quo Auctor THOMAS MADOX, magna cum diligentia, nec minori judicio, vetuſtas diverſi generis chartas ſecundum ſeriem temporum ab adventu *Nortmannorum*, & ſub XVIII. titulis digeſtas & diſpoſitas, in rei antiquariæ illuſtrationem, archivorum juris *Anglicani* honorem, ejuſque ſtudioſorum beneficium, ſuique laudem edidit. In præfatione libri populares ſuos ad antiquorum inſtrumentorum ſtudium magnopere ad-

hortatur. Illis præſertim, qui legibus noſtris ſtudendis operam navant, auctor eſſe velit, ut in antiquitatum Anglicarum ſtudiis ſe diligenter exerceant, quarum notitiam iis ad multas res utilem fore non ſine ratione pollicetur. Id fecimus in Diſſertatione noſtra Epiſtolari, in qua plurimis argumentis, & præcipuè exemplis multorum, qui vetuſtatis Anglicanæ rudes in multis lapſi ſunt, veterum *Angliæ* & linguarum & monumentorum cognitionem, juris imprimis ſtudioſis & profeſſoribus idcirco contendi fore neceſſariam, quia admodum fructuoſam. Quod de donatione terrarum ſine ſcriptis dicit præfationis ſuæ p. 1. id corroborat quod ſcripſimus noſtræ diſſertationis epiſt. pagg. 83, 84. Nomina, ſive appellationes, quibus *Anglo-Saxones* inſtrumenta donationum inſignire ſolebant, notavimus diſſertationis noſtræ pag. 43. in marg. quemadmodum ille in ſuæ præfationis pag. 2. niſi quod appellationum numerus, quem nos dedimus, eo, quem ipſe exhibuit, multo major eſt. Quod ille de *feudorum inveſtitura* per ſymbola donationis ſcripſit, ſuæ præfationis p. 9. à nobis traditum eſt noſtræ diſſert. epiſt. pagg. 83, 84, 85. Quod de factione chartarum, aut factarum conſignatione in curiis, quibus prædia donabantur, rectè obſervat præfationis ſuæ p. 24. nos non de donatione ſolum, ſed de emptione & venditione terrarum, & de teſtamentorum factione paſſim in noſtra diſſertatione animadvertimus. Eamdem chartam apud *Anglo-Saxones* duobus vel tribus codicibus confici eſſe ſolitam, & quo id ritu factum erat *diſſertat. noſtræ* pagg. 76, 77. oſtendimus; quod ille pluribus verbis deſcribit præfationis ſuæ pagg. 28, 29. De temporis notatione, in quo chartæ confectæ & conſignatæ ſunt multa (ſecus tamen ac ille in præfationis ſuæ pag. 30.) noſtræ diſſertationis pagg. 79, 80 ſcripſimus: alibi etiam & chartas multas *ſine temporis deſignatione* confectas eſſe oſtendentes; quod ille quoque in loco citato obſervat. Illa quæ ad *Ingulphum* redarguendum protulimus diſſert. epiſtolaris pagg. 74, 75. confirmat ille præfationis ſuæ p. 32. ubi probat in conficiendis ſuis diplomatis veteres *Angliæ* ex *Nortmannica* ſtirpe oriundos reges ſingularem non rarò teſtem adhibuiſſe. Teſtamentum *Leofwini*, *Wulſtani* filii, Saxonice factum An. Dom. DCCCCXCVIII. quod primum exhibuit ſub *titulo teſtamentorum*, id confirmat, quod tradidimus *diſſertationis* noſtræ epiſtolaris p. 57. nempe in ordinandis teſtamentis morem inſtituendi curatores, ſive adminiſtros exequendæ ultimæ voluntatis, quos EXECUTORES vocamus, *Anglo-Saxonibus* non fuiſſe. Pagg. 77, 78, diſſertationis epiſtolaris, chartas *Anglo-Saxonico* ritu aliquandiu poſt *conqueſtum* confectas pluribus exemplis demonſtravi. Idem ille etiam probat aliis exemplis *præfationis ſuæ* pagg. 27, 28. Verum ut in his ſententiam noſtram cum ſua roborat: ita aliis in nonnullis à nobis forte differt, ut in præfationis ſuæ p. 3. ubi auctoritate *Ingulphi* fretus, vocem *forenſem* ſeu diplomaticam, *chartam* vel *cartam*, non uſu receptam fuiſſe apud *Anglo-Saxones* ſe exiſtimare ſcribit. Sed *Ingulphum* erroris arguimus in margine diſſertationis noſtræ p. 63. ubi duorum regum *Saxonicorum* diplomata citavimus, quæ *cartæ* nuncupantur; quibus addi poteſt iſtud Eadgari R. cujus in fine ſic legitur ſcriptum: *Anno dominicæ incarnationis* DCCCCLXX.VIII. *ſcripta eſt hæc* CARTA. Neque crede mihi, OTTLEYE, vel fingere animo poſſum τὸ *charta* uſu ſatis receptum non fuiſſe apud *Anglo-Saxones*, quibus *cartula* vel kartula maxime in uſu erat. quod tamen ille affirmat, non niſi rarò occurrere in codicibus donationum, qui *Anglo-Saxonum* temporibus Latine facti erant. *Cartula*, inquam, frequenter legitur in codicibus diplomaticis *Anglo-Saxonum*, præſertim in iis Eccleſiæ *Roffenſis*, qui in *textu Roffenſi* deſcribuntur; & quorum exemplaria haud pauca in bibliotheca *Cottoniana* etiamnum conſulenda extant. Quamobrem, me judice, non obſtare debet *Ingulphi* auctoritas, quo minus & diplomaticum iſtud *Carta* ſatis in uſu *Anglo-Saxonibus* fuiſſe credamus. Siquidem *Croylandenſis hiſtoriæ* ſcriptorem iſtum (ſive is *Ingulphus* fuit, ſive potius aliquis *Ingulphi diſcipulus*) in rebus *Anglo-Saxonicis* hoſpitem, & in iis quæ antiquos *Anglo-Saxonum* mores ſpectant, erraſſe non loco in uno probavimus. Verum *Madoxus H. Spelmannum*, quemadmodum ille *Ingulphum* ſecutus, videtur putare *Latina Anglo-Saxonum* diplomata, in quibus legitur *Carta*, non exemplaria eſſe habenda; ſed *Saxonicorum* exemplarium verſiones *Latinas* poſt conqueſtum ſcriptas. Verum quo minus in hanc ſententiam eam id facit, quod membrana *Cottoniana*, quam citavi in *diſſertationis epiſt.* p. 63, *originalis inſtrumenti* ſpeciem præ ſe omnino ferat; videatque, ſi velit, *Madoxus*, an *Eadgari* illam, quam ille exhibet libri ſui p. 174, in *Eadgari* temporibus ſcriptam eſſe manus non oſtendat? ficta quidem charta eſſe poteſt; ſed eſſe *Latinam* è *Saxonico* converſam ut credam, à me non poſſum impetrare.

Collatis,

Collatis iis,quæ de chartis Anglo-Saxonum ſcripſimus,cum *Madoxi formularum* libro; illa etiam conferenda cenſemus cum libris *de re diplomatica*, quos ſcripſit *Joh. Mabillonius*; quocum ut in multis convenimus; in nonnullis etiam diſſentimus.

In lib. primi c.1. de veterum inſtrumentorum ratione,formulis & auctoritate agens magnam illum à re publica gratiam initurum dicit, quiſquis certas & accuratas conditiones ac regulas tradiderit, quibus inſtrumenta legitima à ſpuriis,ab incertis ac ſuſpectis certa & genuina ſecernantur. Quapropter, OTTLEYE, me in colenda materia, & argumento non vulgari tractando laboraſſe gaudeo, quo, ſi de Re noſtra Publica benè non meritus ſum, ſaltem ſtudui bene meruiſſe. Etenim multo veterum chartarum, atque archivorum noſtrorum uſu, perinde ac linguarum antiquarum ſcientia inſtructus *Canones*, ſeu potius criteria nonnulla dedimus in *diſſertatione epiſtolari*, quibus in re noſtra diplomatica vera à falſis, certa & indubitata ab incertis, & ſuppoſititia ac interpolata à genuinis ac ſimplicibus diſtingui poſſe exiſtimabam. Hos canones vel regulas cum ſparſim, ubi de ſingularibus forte inſtrumentis à me agitur; tum in peculiari commentatione de *donationibus Anglo-Saxonum* tradidimus. Ad quos tanquam ad tot indices, chartas haud paucas revocatas, damnavimus alias; earum alias vero liberavimus.

In laude ergo noſtra, quantumvis exigua, ponatur, me rem arduam, & antehac propemodum intactam tractâſſe, meoque exemplo iis præiviſſe, qui noſtros defectus ſupplere volentes, erroreſque emendare, ad ſpartam hanc fæliciùs exornandam tandem aliquando ſurrecturi ſunt.

Quæ in lib. I. cap. II. ſcribit *Mabillonius* de *Pariclis*, ſive chartis *Pariculis* veterum *Franco-Gallorum*, maxime cum iis conveniunt, quæ pluries obſervavimus in [a] *diſſert. Epiſt.* ſcilicet idem inſtrumentum eodem tenore in duobus vel tribus membranis ſcribendi morem fuiſſe apud *Anglo-Saxones*. In eodem loco oſtendit ex *pariclis*, *indentatarum* chartarum natam eſſe originem, iiſque ſucceſſiſſe apud *Franco-Gallos*. A quibus valde probabile eſt *Franco-Nortmannos*, quos INDENTURARUM auctores apud *Anglos* fuiſſe [b] diximus, primum illarum uſum recepiſſe. Quod vero vir maximus chartas *indentatas* ſæculo nono apud *Anglos* in uſu fuiſſe ſcribit, in eo *Ingulphi*, ſeu malis, *Pſeud-Ingulphi* autoritate fretum erraſſe ſupra probavimus.

In eodem cap. ne ex coenobiorum & eccleſiarum archivis ſæpius *autographa* efferre neceſſe eſſet, notat inventos fuiſſe duos libros, qui autographorum vice fungerentur. Horum primus fuit codex CHARTULARIUM vel CHARTARIUM dictus, in quem diplomata, aliæque chartæ integre referebantur, aliquando in *rotulum* redactæ. Alius fuit liber CENSUALIS, POLYPTYCHUS dictus, qui eccleſiæ, ſeu monaſterii prædia annuoſque cenſus ſummatim exhiberet. Id genus vetuſtiſſimum librum cenſualem habere coenobium *S. Germani à pratis* dicit, ſibique *polyptycha* antiquiora videri *chartulariis*, ex quibus nullum invenit conditum ante ſæculum X. verum è tot tantiſque MSS. naufragiis, quæ *Anglia* noſtra paſſa eſt, nullum, quod ſcio, decimi ævi *chartarium*, nulluſque omnino *polyptychus* liber reſtat ante adventum *Nortmannorum* ſcriptus. Habuiſſe tamen ante illud tempus id genus cenſuales libros, qui in illorum archivis perdiu extiterunt, monaſteria vetera *Anglo-Saxonum*, nulli dubium eſſe poteſt, qui conſideraverit magnam chartarum ſegetem, quas poſt *conqueſtum* monachi ubique commenti ſunt; quas tamen illos comminiſci potuiſſe abſque iſtiuſmodi monumentis, aut chartis autographis, quæ fugientibus literis laceræ reſtabant, fidem omnem ſuperat.

Quæ de donationibus terrarum apud *Anglo-Saxones* ſine ſcripto tradidimus *diſſertationis epiſtolaris* p. 83, 84, confirmat ille libri ſui primi cap. v. p. 21. Præterea quæ de conficiendarum chartarum antiquitate apud *Anglo-Saxones* contra *Joh. Marſhamum* ille ſcripſit,pluribus chartarum exemplis corroboravimus *diſſert. epiſtolaris* p. 79. Verba *Marſhami* in propylæo Monaſtici *Anglicani* hæc ſunt: *Cautè itaque intuendæ ſunt iſtiuſmodi chartæ, quæ fidem habent eo minorem, quo majorem præ ſe ferant antiquitatem. Rudis olim & iners gens noſtra abſque ſcripto donationes conferre ſolebat. Ex Beda ſane non conſtat ſcripturam adhuc illius ætate in transferendis prædiis, aut concedendis privilegiis uſurpatam eſſe.* Contra autem loco citato *Æthelberhtum* I. R. *Cantwarorum*, *Sebbi* R. orientalium *Saxonum*, *Lotharium* & *Witharedum* RR. etiam *Cant.* ſeptimo ſæculo terras ſcriptis de-

a Pag. 8. 57. 76. 77. b Pag. 77.

disse commonstravimus. Hunc etiam *Marshami* errorem ex *Bedæ* ipsius epistola ad *Ecgbertum* refellit *Mabillonius*, ad cujus [a] verba mitto lectorem.

In lib. 1. cap. VIII. de veteribus instrumentis in membrana scriptis duo observanda dicit vir clarissimus. I. *Aliquando unum idemque instrumentum duabus constare membranis simul consutis.* Sed inter diplomatum, testamentorum, idque genus Instrumentorum reliquias, quæ *Latine*, vel *Saxonice* ante adventum *Nortmannorum* scripta apud nos supersunt, sive ea autographa, sive apographa sunt, ne quidem *unum* mihi videre contigit, quod in duabus pluribusve membranis consutis, aut alio modo conjunctis exaratum est. Alterum est, *Paucas admodum, sed tamen aliquas reperiri chartas* OPISTHOGRAPHAS. i.e. *quæ scripturam præferant in posteriori, seu aversâ parte.* Contra autem è chartis *Anglo-Saxonum*, tum *Latinis* tum *Saxonicis* multæ cernuntur, quæ in tergo seu aversa parte exaratæ scripturæ portionem, cum consignantium testium nominibus contineant. Id genus haud paucæ extant in chartarum Sylloge magna *bibl. Cott.* Augustus A. 2. Ut & inter eas, quas collectas magno rei antiquariæ beneficio servat honorificè mihi semper nominandus vir ille summus Honorabilis *dom.* JOHANNES *dom.* SOMERS, Baro de *Evesham*, non solum juris scientia, sed humaniorum literarum, veterumque instrumentorum cognitione celeberrimus.

Variam vero *materiam* quod attinet, in *qua* diplomata, librosque suos *Anglo-Saxones* scribere solebant, una illa eademque videtur fuisse, nempe *Membranacea.* Nihil enim ab illis exaratum vidi in *Corio* vel *pellibus piscium*; multo minus in peregrina materia, ut in *corticibus ligneis*, vel *papyro Ægyptiaca*, de quibus multa *Joh. Mabillon.* l. 1. cap. VIII. Præterea quoad materiam, quâ instrumenta *Anglo-Saxonum* scripta sunt, ea ex iis, quæ supersunt, solum *Atramentum* esse videtur. Nihil enim instrumentorum, quod verum & genuinum est, in rubris, viridibus, aut splendentium colorum literis ab illis scriptum conspexi. Adeo in splendentibus literis integra exarare diplomata illis mos non erat, ut vel in subscribendis nominibus, aut pingendis crucis signis, *minio*, aut *argenteo*, *aureove liquore* usos esse illos ego minime censeam, qui tot illorum *chartas* explorante oculo inspectas diligenter animadverti & scrutatus sum. Verum *Johannes Mabillonius* Carolum Calvum insigne diploma, non solum *aurea bulla*, sed etiam *rubris* literis muniviſse lib. 1. c. x. scribit. Sed Imperatorem hoc feciſse suggerit, non tam ex more *Francorum*, quam quod *Græcas* sectaretur glorias, qui modo *Francico*, modo *Græcanico* habitu utebatur. De cætero se nullum apud suos vidisse instrumentum *rubricatum* ait, præter chartam GALTERI cujusdam militis datam anno MCLXXXIV. cujus prima litera N minio scripta est.

Porro neque *aureo* vel *argenteo* liquore, quod supra dixi, in scribendis diplomatibus usi sunt *Saxones* nostri ante tempora *Nortmannorum.* Perinde neque *Mabillonius* ex auro scripta ab antiquis *Francis* vel *Franco-Gallis* ulla profert. Sed aureis exaratum literis diploma quoddam *Ariperti* Longobardorum Regis fuisse, testante [b] *Paulo Warnefridi*, dicit; & ex [c] monastico *Anglicano* Eadgari R. *Anglorum* diploma *aureis* characteribus scriptum citat, quod nos meritò damnavimus *dissert. epist.* p. 82. Ubi nunquam non suspectas esse habendas chartas *Anglo-Saxonum* esse putatas ostendi, quæ rubris aureisve literis, vel rubris aureisve crucis signis splendentes imperitorum oculos delectant.

In cap. XI. libri I. Ubi de veteris scripturæ variis generibus agit vir antiquariæ artis peritissimus, *Romanam* duplicem esse dicit. Una constabat literis majusculis, quæ *unciales*, *grandes* & *quadratæ* ab antiquis appellatæ sunt. Alia constabat *minoribus* literis, licet ejusdem essent formæ cum uncialibus, non tamen ejusdem magnitudinis. Hinc *minutæ* literæ apud veteres dictæ, imò, ut quibusdam placet, *minutissimæ* & *rotundæ*; quæ scilicet ob celeriorem scriptionem conformatæ essent. Hæc duo scripturæ genera in usu erant ante mille, imo ante nongentos annos apud nostros *Anglo-Saxones*, qui à *Romanis* ad fidem Christianam conversi, cum religione salvifica *Romanas* literas, *Romanumque* scribendi genus acceperunt. Operosâ *uncialium* scripturâ in exarandis librorum inscriptionibus, primisque forsan & secundis paginis describendis utebantur, deinde usque ad fines librorum minoribus literis ejusdem formæ cum uncialibus utentes; ut videre est in *Latinis* codd. MSS. *Evangg.* præsertim *Liccetfeldensi*; in *Cottoniano* interlineato cum versione *Dano-Saxonica*; & *Rushworthiano* Oxoniensi cum

---

a De re diplomatica, p. 18. b In Hist. Longobard. lib. 6. c. 28. c Tom. I. p. 211.

Dano-

Dano-Saxonica verſione pariter interlineato. Tertia etiam multo minutior à celeriter ſcribentibus uſitata erat apud vetuſtiores *Anglo-Saxones*, quam, cum rudior eſſet, & lectu difficilis, in elegantiorem & magis delectabilem & politam manum reformavit, teſtante *Croylandenſis* hiſtoriæ ſcriptore, Rex *Ælfredus*, *Romano* ſui temporis *Gallicoque* ſcribendi more inſtitutus, quemadmodum oſtendimus *Gramm. Anglo-Sax.* cap. XXII. & *diſſert. epiſt.* pp. 65, 66. *Romano* ſcripturæ genere uſos eſſe ad fidem converſos *Anglo-Saxones* dixi, quæ tamen nonnihil veteris characteris *Runici* habebat intermixtum, quo ut videtur nondum converſi in ſcribendo utebantur. Sic in ſpecimine ſcripturæ vetuſtiſſimi Cod. *Liccetfeldenſis*, quod exhibuimus *Gramm. Franco-Theotiſcæ* p. 4. nonnulli *Runicæ* formæ characteres cernuntur.

Libri II. c. XXII. p. 169. apud *Anglos*, tam Reges, quam Epiſcopos, ac privatos homines ante *Wilhelmum* Conqueſtorem ſigno crucis uſos eſſe oſtendens, cruces *aureas* manibus regum depictas in principiis Inſtrumentorum aliquando fuiſſe poſitas, auctore *Matth. Pariſio* in vitis Abbatum S. *Albani*, probat *Mabillonius*. Verba *Matthæi*, quæ citat, hæc ſunt: *Cumque inſpicerentur Regum Anglicanorum* Offæ *ſcilicet ac cæterorum ſcripta, in quibus pro ſigillis novo more dependentibus, veteri conſuetudine*, cruces aureæ *manu regum depictæ in principio poſitæ erant, &c.* Verum, auctore *Pariſio*, qui *Saxonicæ* linguæ & antiquitatis expers & ignarus erat, à ſententia diſcedere non poſſum, quam *diſſert. epiſt.* p. 82. mihi inſidere animo declaravi: ſcilicet ſemper pro ſuſpectis habendas eſſe *Anglo-Saxonum* chartas, quæ aureis crucis ſignis nitent. Etenim OFFÆ R. aliorumque haud paucorum regiæ dignitatis apud *Anglo-Saxones* inſpexi chartas; ſed exceptis iis, quas commentitias eſſe conſtabat, plane nullam contigit mihi videre, quæ in initio depictum minio aurove crucis ſignum habebat.

Ex eodem loco, quæ ſequuntur exſcribenda propterea duximus, quod quæ *diſſert. epiſt.* pp. 63, 77, 78, à nobis, pluribus exemplis probata ſunt, confirmant. *Hanc demum ſigni crucis ſubſcriptionem mutavit* Wilhelmus Conqueſtor, *referente* Ingulpho *Abbate in hiſtoria Croylandenſi. Nam Chirographorum* (ſic *diplomata* vocabant) *confectionem Anglicanam, quæ antea uſque ad Edvardi tempora fidelium præſentium ſubſcriptionibus, cum crucibus aureis, aliiſque ſacris ſignaculis firmæ fuerant, Nortmanni condemnantes, chirographa chartas vocabant, & chartarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum ſub inſtillatione trium vel quatuor teſtium adſtantium conficere conſtituebant. Et tamen poſtea idem Wilhelmus ſigno crucis uſus eſt, ex* [a] *Orderico Vitali, & ex Monaſtici Anglicani* [b] *Tomo I. tum Henricus primus R. Anglorum anno* M.CXIII. *chartam pro Uticenſibus monachis ſigno crucis ſignavit cum aliis, teſte eodem* [c] *Orderico. Ejuſdemque diploma ſignis crucis munitum refertur in eodem Tomo* [d] *Monaſtici. Item Henricus ſecundus in quodam diplomate quod refertur in Monaſtici Anglicani* [e] *Tomo III. Has donationes confirmarunt, & cruce ſignarunt Henricus rex, & Mathilda regina, & quidem regio ſigillo, ut puto, inſuper adhibito. Apud* [f] *Matthæum Pariſium Robertus Abbas S. Albani ad literas de ejus ſubjectione erga Epiſcopum Linc. ſibi objectas reſpondet: ſe quidem literas iſtas nec ſcripſiſſe nec ſcribi juſſiſſe, nec crucem antepoſitam propria manu annotaſſe. Quod argumento eſt crucis ſignum etiam tunc, id eſt, ſub finem ſæculi XII. in ſubſcriptionibus uſitatum eſſe.* In *diſſertatione epiſt.* p. 79. *annum* INDICTIONIS ſemper ſolum, aut tantum non ſemper ſolum, in datione chartarum ſeptimi ſæculi adhibitum fuiſſe dixi. Quam meam conjecturam à *Mabillonio* in operis ſui *de re diplomatica* p. 178, invenire confirmatam gaudeo: *Indictionis uſus Romanis ab initio*, i. e. *à tempore Conſtantini; apud Anglos à miſſione Auguſtini per Gregorium magnum; à Caroli magni imperio invaluit apud Francos.* qui etiam primus omnium regum *Franco-Gallorum* ſecundæ ſtirpis, *anno incarnationis* uſus eſt in epiſtolis ſuis, ut ex epiſtola ejus quæ capitulis ad legem *Longobardicam* anno DCCCI. præfixa eſt, præſtantiſſimus ille vir probat operis ſui p. 189. F. *Karolus divino nutu coronatus eſt*, &c. *anno ab incarnatione Dom. noſtri Jeſu Chriſti* DCCCI. *Indict.* IX. *Anno verò regni noſtri in Francia* XXXIII. *In Italia* XXVIII. *Conſulatus autem noſtri primo.*

In *diſſert. epiſt.* pp. 79, 80, plurium diplomatum teſtimoniis annum incarnationis apud *Anglos* ad indictionis annum acceſſiſſe, exeunte ſeptimo, vel inito octavo ſæculo oſtendimus. Quod idem, vir doctiſſimus Galliæ maximum ornamentum ſuo calculo comprobat in operis ſui p. 208. ubi ſic ſcribit. *Quo tempore Angliæ reges diplo-*

---

a Lib. 6. p. 602, 603. b. P. 230. c Lib. 11. p. 840. d P. 161. e P. 7. f In Vitis Abbatum p. 49. col. 2.

matibus ſuis annos incarnationis appoſuerint, non conſtat inter eruditos. [a] Spelmannus *eximat defuiſſe chartis, & privilegiis* VII *ſæculi, quemadmodum in epiſtolis ſancti Gregorii, & in diplomatibus regum Franciæ. At regibus Anglicanis longè prius quam Romanis pontificibus, & regibus Francorum hunc calculum veniſſe in morem pro comperto eſſe debet*: nec valet alterorum ad alteros comparatio. *Annos incarnationis ante venerabilem Bedam in diplomatis locum raro aut nunquam habuiſſe veri ſimile eſt. Withredus quippe tantum regni ſui annos cum indictione adhibet apud* [b] *Spelmannum. At ſæculo octavo tritus eſſe cœpit calculus ab incarnatione, ut patet ex diplomatibus relatis ab* Ingulpho, Dubleto, *& aliis. Atque ut præteream concilium* Cloveſhovienſe, *cui præfigitur annus dominicæ incarnationis* [c] DCCLVII. *ſicuti* Celichitenſi [d] *annus* DCCCXVI. *Certe in* Celichitenſis cap. IX *ſtatuitur*, ut unuſquiſque Epiſcoporum debeat deſcribere judicium illud, quod in qualicunque ſynodo conſtitutum eſt, vel ad illius parochiam pertineat, ut & cum ratione & ordine deſcribat, QUALIS ANNUS DOMINI computatur. *Cum ergo in chartis apud Ingulphum alioſque relatis legamus annos incarnationis à ſæculo octavo; non minus in Regiis, quam in Epiſcopalibus actis hunc ritum viguiſſe dicendum eſt.*

In *Diſſert. Epiſt.* p. 23, 24, 25, 26, &c. de ratione & origine *cognominum* apud *Anglos*, & de tempore quo primum nominibus addi cœperunt, diſſertavimus. Ille pariter tempus, quo cognomina obtinuerint apud *Francos*; & undenam peti atque imponi ab illis ſolerent in libri ſui II, cap. VII, ſolerter inveſtigavit. Quo in capite quæ ab illo dictæ ſunt, cum iis, quæ de hac materia ex noſtræ nationis vetuſtis monumentis ſcripſimus, per otium cum licuerit, ſi conferis, OTTLEYE, id Te & cum delectatione, & cum fructu facturum audeo Tibi ſpondere.

Deniq; quoad regulas, quas in veterum inſtrumentorum cenſura obſervandas tradit [e] *Mabillonius*, eas rite explicatas comprobo, & amplector omnes; utpote quas ipſe in examinandis chartis veteribus noſtris, quarum nonnullas damnavi, operam dedi obſervare.

Nam PRIMO concedo *Magna prudentia ac moderatione opus eſſe doctis viris, qui vetera inſtrumenta legitime examinare velint; nec cuivis in re antiquaria ut ut erudito, id temere tentandum.* Sed ex parte altera etiam cavendum eſt ne doctiſſimi viri exemplum ſequentes, ſub *prudentiæ*, *moderationis*, & *æquitatis* prætextu inſtrumenta falſa aut corrupta liberemus, quæ merito damnari debent: ſequentes, inquam viri doctiſſimi exemplum, qui in lib. III. cap. 11. contra fortiſſima quidem argumenta cum argumentorum umbris, *Dagoberti* de immunitate Monaſterii S. *Dionyſii* diplomatis *Dubletianum* exemplar, tanquam verum & genuinum, æquitatem & moderationem obtendens, propugnat.

II. *Semper cum favore judicandum eſſe, ubi res longâ poſſeſſione firmata eſt, ut leges civiles & canonicæ præcipiunt.* Verum regula hæc OTTLEYE judicem forenſem præcipue, & *quà* forenſem ſpectat. Qui non obſtante charta donationis, quam forſan ut *antiquarius* ſpuriam corruptamve eſſe noſcit, res tamen in eâ datas, ſive mobiles, ſive immobiles, propter *uſucapionem*, vel longi temporis *præſcriptionem*, aliamve juſtam acquiſitionis cauſam, *reo* in jus ab *actore* vocato adjudicare, & jure confirmare poteſt. Monachi enim aliquando neceſſitate adacti, ad propugnandas, quas *ſine ſcriptis* datas longo tempore poſſediſſent terras, diplomata, ut poſſeſſionis cauſas, quas adverſarii poſcebant, ſine *ullo dolo malo*, quia ſine alterius damno aut injuria, fingebant. Ad tutandas etiam terras *ſcriptis* datas, quæ tamen caducitate ſua, vel gravi aliquo caſu, ut bello, vel incendiis periiſſent, diplomata *citra tamen crimen falſi*, aliquando machinabantur. Quæ ſanè diplomata, etſi ab *antiquario* ut commentitia & ſpuria rejicienda ſunt, quippe quæ quoad *formam* mera figmenta ſunt; tamen cum *veræ* eſſe conſtant quoad materiam, judex forenſis, nulla fictionis habita ratione, pro rerum vere donatarum dominis, qui, tantum ad ſe ſuaque defendenda contra malorum injurias, chartas effingebant, ſententiam ferre debet. Id genus figmentum *Ingulphianam* chartam fundationis cœnobii *Croylandenſis* eſſe exiſtimo, quam monachi fundatoris ſui nomine *Æthelbaldi* R. *Merciorum* ad id à Nortmannis chartas requirentibus coacti comminiſcebantur. Nam *Nortmanni*, qui pro ſuo ſatis imperio aliam ferme nullam poſſedendi terras juſtam cauſam præter chartas à Monachis accipere voluerunt, *Chartas*, inquam, *Chartas* ab iis poſtulabant. Qui igitur alio pacto prædia ſua propugnare neſcientes, aut novorum dominorum

a Conc. Tom. I. Pag. 125. b Ibid. p. 193, 198. c Non DCCLVII ſed DCCXLII. vide Spelmanni Concitior Tomum I. pag. 230. d Ibid. 327. e Libro III. capite VI.

inju-

injurias propulsare,illos facile commentitiis instrumentis,sine fraude tamen decipiebãt. Verum progrediente tempore à machinandis instrumentis, quibus aliorum injurias vitabant, processerunt ad fingendas & corrumpendas chartas, quibus aliis injurias faciebant. chartas nimirum privilegiorum, quibus se à potestate regum & episcoporum immunes esse voluerunt. Id genus esse constat chartam [a] INÆR. quam ad cœnobium suum liberandum à jure, quod in illos habebat Episcopus *Fontanensis*, Monachi *Glastonienses* post Conquestum commenti sunt. Præterea exemplaria chartarum tam verarum, quam quæ fictæ fuerant, *privilegiorum*, *immunitatum* & *exemptionum*, clausulas adjiciendo ampliarunt, & vitiaverunt. Cujusmodi technarum haud pauca in Archivis *Angliæ* supersunt exempla.

Longe hic plura dicenda forent, *Colendissime mî* OTTLEY, si controversiæ, quam cum *Papebrochio Mabillonius* de vetustorum instrumentorum privilegiis habuit, me intermiscere liceret. Qui in antiquitatibus *Franco-Gallicis* hospes cum sim, istius litis competens judex nec esse, nec haberi possum. Præeunte tamen [b] *Baudeleto* domino *Daivalensi*, qui à *Papebrochii* & *Petiti* partibus stat, liceat mihi pace maximi viri dicere,illum de immunitate Monasterii Dionysiani *Dubletianum* diploma male defendisse, tum quod affirmat id *Thuanei*, à quo immane quantum differt, ratihabitionem, & confirmationem esse; quod quidem de corrupto quovis diplomate dici potest; tum quod *Marculfi* formulam tertiam, quæ *EMUNITAS Regia inscribitur, æque disciplinæ Ecclesiasticæ repugnantem esse dicit, ac *Dubletianum* exemplar diplomatis *Dionysiani*; tum denique quod ad vindicandam *Dubletiani* exemplaris clausulam, quâ *Dionysianum* cœnobium à Regia & Episcopali auctoritate immune declaratur, appellat ad privilegium chartæ, quam [c] Edwardus R. concessit *Westmonasterio*, eo pacto: *Ut*

a Monast. *Angl.* Tom. I. p. 13. b De l' utilité des Voyages Tom. II. pp. 440, 441, &c. * *Emunitas hæc* nihil aliud est, quam id genus chartarum una, quibus Reges *Anglo-Saxonum* privilegia forensia Episcopis concedere solebant. Scilicet ut in terris suis haberent SAC & SOC, GRIÐBRYC, HAMSOCN, &c. Sic hac immunitatis formula indulgetur Episcopo, ut ipse & ejus successores villis Ecclesiæ soli valerent dominari, & ut præter illos nemo ingrederetur ad audiendas causas, aut ad *fredam* de qualibet causa exigendam, &c *Statuentes ergo jubemus, ut neque vos, neque juniores vestri, aut successores, neque ulla publica judiciaria potestas quoquo tempore in villas - - - - Ecclesiæ ad audiendum altercationes ingredi, aut fredam de aliqua causa exigere, vel mansiones, vel* paratas *tollere præsumatis.* Quid hæc ad *Dubletianum* monasterii S. *Dionysii* privilegium, quo *Dagobertus* R. non se solum & successores suos, sed Episcopos & Archiepiscopos legitima in monachos spoliat potestate. Verba sunt: *Jubemus atque constituimus, ut neque nos, neque successores nostri, nec quilibet Episcopus, vel Archiepiscopus, nec quicunque de Judiciaria potestate accinctus in ipsam Sanctam Basilicam vel immanentes in ipsa, nisi per voluntatem Abbatis & suorum monachorum ullam unquam habeat potestatem. Sed sit hæc sancta mater, Ecclesia videlicet peculiaris nostri domini & magni Dionysii, libera & absoluta ab omni invasione, & inquietudine omnium hominum cujusque ordinis, vel potestatis esse videantur.* c Ad chartam hanc, quam *Reynerus Apost. Benedict.* p 60, *secundam*; & *Henricus Spelmannus* I *Vol. Conc.* p. 632. *tertiam Edwardi* chartam vocat, perperam appellat vir doctissimus. Siquidem clausula immunitatis, qua ab episcopali potestate monachi *Westmonasterienses* eximuntur in diplomate, quod confectum esse dicitur, exeunte fere undecimo sæculo ob ficta chartarum privilegia famoso, ad corroborandam id genus clausulam diplomatis, quod septimo sæculo datum esse legitur, nullo argumento adhiberi potest etsi ab omni dubio & suspicione,quam quod maxime, tam remotum esset. Verum enimvero charta hæc (quemadmodum & duæ aliæ, quas *Spelmannus* primam & secundam S. *Edwardi* confessoris vocat, eodem loco & tempore datæ esse dictæ) adeo certa non est, ut jure meritoque in dubium vocetur; & corruptionis, si non falsitatis suspicione laborare quis eam sine temeritate affirmare potest. Etenim fere nihil non in ejus stylo *Nortmannica* tempora sapit E. gr. fabulosa illa historia dedicationis Ecclesiæ *Westmonasterienses* per ipsum B. *Petrum* Angelorum satellitio stipatum, *Bedæ*, quamvis miraculorum facile scriptori, prorsus ignota, prout traditur à monachis *Anglo-Nortmannicis*, à rege *Eadwardo* recitatur. *Bullatæ* pontificis *Romani* literæ ad regem datæ esse dictæ *Bulla* Papæ *Nicolai* in ipso diplomate inscribuntur. propter quod, ne in suspicionem charta veniret, *Reynerus* eas *Rescriptum Nicolai Pontificis ad regem* in margine inscripsit.

In exordio Epistolæ Regis ad Pontificem sic legitur: Eadwardus dei gratia *Anglorum* Rex *Summo universalis Ecclesiæ patri Nicolao debitam subjectionem*, & OMNIMODUM SERVITIUM. Quod ne epistolam suspectam redderet, *Reynerus* OMNIMODUM SERVITIUM in OBEDIENTIAM convertit. Propterea quod sciebat pontificem *Romanum* verbis adeo officiosis salutandi regibus nondum morem fuisse. In rescripto Papæ leguntur voces *Nortmannicæ*, *Barones*, & *Advocatio* ecclesiarum, ut *jus patronatus* in communi jure *Anglo-Nortmannico* post Conquestum dici cœpit. Adde quod *Leo* Papa vocatur APOSTOLICUS, quemadmodum & APOSTOLUS in prima charta: regisque ista: *Ter beati Petri*, de tres heureux Pierre; *Parentum meorum*, des mes parents; phrases *Gallo-Nortmannicæ* sunt. Huc etiam adde, quæ de *Westmanasterio* loquitur Pontifex, *quia regia antiquitus sedes est, ----concedimus ut amplius in perpetuum regiæ constitutionis & consecrationis locus sit, atque repositorium regalium insignium*: & quod precatur *Deum, ut regem confirmet in paterno Solio, & propria hæreditate*, qui tamen regni *Anglicani* hæres non erat. Huic concinit illud primæ dictæ chartæ non minus in suspicionem vocandæ: *Adeo ut periclitata sit hæreditaria regum successio*: &, *Ne forte in via deficerem hæreditariis regibus Angli carerent.*

Præterea chartam in suspicionem merito inducit, quod Papa dicitur *concessisse regi & posteris suis non solum Ecclesiæ Westmonasterienſis, sed omnium totius Angliæ ecclesiarum advocationem, ut vice sua in concilio episcoporum, & abbatum, quæ justa sunt, constitueret.* Porro neque prætereundus est *militis* titulus, quo quatuor ultimi testes, qui chartæ subscripsisse dicuntur,

Ut neque nos, neque ſucceſſores noſtri, nec quilibet Epiſcopus, nec quicunque de judiciaria poteſtate in ipſam Sanctam Baſilicam, vel in manentes in ipſa ullam unquam habeat poteſtatem.

III. *Non ex ſola ſcriptura, neque ex uno ſolo characteriſmo, ſed ex omnibus ſimul, de vetuſtis chartis pronuntiandum.* Sed hic maxime cavendum eſt, ne chartam plures characteriſmos habentem, unum ſolum habere dicamus ad *auctoris* hujus regulæ exemplum, qui in Cap. VII. Lib. I. vindicare volens *Ingulphianas Æthelbaldi & Eadredi* chartas, in quibus *Monachorum* NIGRORUM fit mentio, ſic ſcribit: *vocem* NIGRORUM *additam indubitanter exiſtimo, non ab ipſo quidem Ingulpho, ut veriſimile eſt, cujus tempore necdum recepta fuiſſe videtur; ſed à recentiori quodam monacho*; quem in exſcribendis iſtis diplomatibus vocem illam temerè adjeciſſe, non minùs temerè arbitratur. Nam diplomata iſta pluribus characteriſmis eſſe commentitia, *diſſert. epiſt.* p. 66, 67, 68, & 73, demonſtravimus; ut & ſupra in hac præfatione, quo remitto lectorem.

IV. *Unum aut alterum defectum, modo eſſentialis non ſit, legitimis autographis obeſſe non debere.* Hujus etiam regulæ incertus utique ſenſus tantiſper erit, dum inter rei di-

---

more etiam *Anglo-Nortmannico* ſe conſignantes inſigniebant. Quamvis enim bonæ fidei diplomata ante adventum *Nortmannorum* conſecta, quæ ab aliis falſitatis aut ſuſpicionis notis immunia ſunt, *Miles ſubſcriptus*, quod *Sit ſecundum hominem*, Saxonice ꝛıþcunðman, vel ȝeꝛıþcunðman, *exercitus ductorem*, ſignificare poteſt, per ſe non afficit; in judicandis tamen *Anglo-Saxonum* chartis, quæ aliunde vocantur in ſuſpicionem, pondus ſuum habet.

Diſplicent quoque iſta ob eandem rationem ab *Anglo-Saxonico* foro, ſtyloque diplomatico aliena: *Reinbaldus regis cancellarius relegi & ſigillavi. ---- Ego Alfgeatus notarius ad vicem Reinbaldi regiæ dignitatis Cancellarii hoc privilegium ſcripſi & ſubſcripſi.* Quinetiam neque veri ſpeciem præ ſe fert, regem *Eadwardum* tribus ſimul diplomatibus Eccleſiæ *Weſtmonaſterienſis* ab integro inſtauratæ, eodem ſolenni loco & tempore datis, privilegia muniviſſe. Quorum ſecundum, tertiumque, demptis Regis Papæque literis, ſere idem ſunt, ut quæ datum *exemptionis* privilegium in prorſus eadem verborum formula ſcriptum concedunt. Præterea Wulfricus, Sywardus, Godricus, quorum quiſque *tertio* diplomati, ut ſupra obſervatur, teſtimonium adhibere dictus, ſe MILITEM (hoc eſt *equitem*, Saxonice & Nortmanno-Saxonice Rıðeꝛ) appellat: *ſecundum* conſignantes, quaſi titulum iſtum ſupernantes, *ſimpliciter* ſubſcripſiſſe cernuntur. Integra etiam paragraphe tertii diplomatis, quam lunulis notatam uncis incluſit *Spelmannus*, apud *Binium* deſideratur, qui aut eam præterire voluit, aut ab exſcriptore ſcienti forte præteritam non deſcribere voluit, qui eam prætermittendam duxit, quod ſequiora ſæcula oleret. Charta quoque, quæ in *Spelmanni* Conc. Vol. I. *prima* dicitur, primam utique non fuiſſe iſta oſtendunt: *Novam à fundamentis baſilicam conſtruxi, & conſtructam dedicari feci.* v. *Calend. Januarii.* Quum tamen AD ULTIMUM & cætera quæ ſequuntur ad finem ſecundæ chartæ his intercluſa notulis †‡ ſubjunguntur in fine chartæ primæ, quaſi partes ejus eſſent.

Hæc omnia quamvis animadvertere non poſſent non *Reynerus* & *Mabillonius*, ſilere tamen voluerunt, quod per chartarum iſtarum, præſertim per tertiæ exiſtimationem, ab aliis ea ſciri non liceret. Quapropter etiam *ſecundæ* chartæ, quæ, quoad exemptionis privilegium à rege concedi dictum, quum verbis, tum re cum tertia convenit, nullam mentionem ſeu hic, ſeu ille fecit. Inſuper hic, quænam charta *Eadwardi* illa eſſet, quam citabat; quonamve in codice, archiove quærenda eſſet; vel denique quis regum omnium iſtius nominis, qui *Angliam* tam ante, quam poſt adventum *Nortmannorum* rexerunt, *Eadwardus ille* erat, qui *chartam exemptionis* ab epiſcopali poteſtate Monaſterio *Weſtmonaſterienſi* dediſſe perhibitus eſt, dicere prætermiſit; plane quod illius data opera id erat celare, cujus non intererat notum facere.

Hæc de tribus chartis, quas eodem *loco*, nempe in *Weſtmonaſterio*; eodemque *tempore*, ſcilicet v. Kal. *Januarii*, die SS. *Innocentium*, anno dom. incarn. MLXVI, indictione tertia, annoque regni ſui vigeſimo quinto S. *Edwardus Confeſſ.* Eccleſiæ *Weſtmonaſterienſi* dediſſe fertur. Quas quidem omnes poſt *Conqueſtum* Monachos *Weſtmonaſterienſes* finxiſſe, tribus ab aliis chartis, quas idem rex eidem Eccleſiæ, eodemque loco & tempore dediſſe dicitur, inducor, ut procul omni dubio credam.

Harum UNA in archivis Eccleſiæ *Weſtmonaſterienſis* extat, ejuſdem plane tenoris cum tertia *Spelmanniana*. Sed tamen ab ea in multis differens; præſertim in hoc, quod amplior, & auctior, multis additis, eſt, ſpeciatim his, quæ ſequuntur.

Nomina Conſuetudinum Anglice præcepi ponere. Scilicet Munbꝛyce. Fuphbꝛice. Miskænningꝛ. Sceapingꝛ. Hlæſtingꝛ Fꝛiþſokne. Flymenaꝛyndꝛe. Ꝼeŋȝelðþeoꝛ. Uthleap. Foꝛꝛænȝe. Fyhꝛænȝe. Fyndꝛite. Fihtꝛyte. Ꝼeaꝛðyte. Hænȝeꝛyte. Hamꝛokne. Foꝛꝛtall. Inꝛanȝeneþeoꝛ. Saka. Socna. Tol ȝ Team. --- *Comitum, vicecomitum, procuratorum, ſeu aliorum regum clientium, vel alia quælibet magna, vel parva perſona, paſtum, cenſum, vel impenſionem caſtrorum, vel pontium reædificationem, Xenia, ſeu munuſcula, vel aliud quidlibet ab eccleſia illa, vel à terris ad eam pertinentibus, per vim, aut per conſuetudinem exigat. Non opera, non tributa, vel expeditiones ad ſe trahat; ſed excluſa penitus exactione vel angaria cunctarum conſuetudinum, omnia ſicut in manu mea habueram, melius, plenius, & liberius, ita cum omnimoda libertate ſunt conceſſa eidem eccleſiæ in terra & in aqua, in urbe & extra, in domo & extra, in villa & extra, in* Placito, *in Soka et Saka, in Theloneo, in furis apprehenſione et emiſſione, in Sanguinis effuſione*, &c.

Hanc ergo cartam meæ donationis & libertatis in die dedicationis prædictæ Eccleſiæ recitari juſſi coram, &c. *Idoneos teſtes annotare, atque ſigillo noſtro juſſi ſigillare.*

Sigillum vero ab hac charta pendet per funiculum tortum bombycinum coccinei coloris, qui membranam in ſcriptura penetrat: & ſummo margini conſutam etiam cernitur fimbria, vel lacinia involucri bombycini, ſuper quod carta circumplicari ſolebat. Quæ omnia novitatis aut ſequioris ſæculi, & proinde falſitatis, ſigna ſunt.

Præterea poſt nomina teſtium ſcribitur aliena manu, alioque atramento; *Conſentientes ſubſcripſimus. Stabilita apud Weſtmonaſt. An. dom. Incarn.* M.LXVI. &c.

ALTERA, non ita pridem bibliothecæ *Hattonianæ* peculium, habetur impreſſa in *Monaſt. Angl.* vol. I. p. 59. quam quatuor ultimi teſtes, qui in tertia *Spelmanniana*, *militis* titulo inſigniti cernuntur, nominibus ſuis ſimpliciter ſcriptis conſignaſſe oſtenduntur.

TERTIAM in bibliotheca *Cottoniana*, quæ jam clauſa eſt, me vidiſſe memini magno ſigillo pendente munitam. In cujus fine tempus, locuſque datæ chartæ in ſimili, ſi non prorſus eadem verborum formula quæ *tertiam Spelmannianam* concludit, & ſi non male memini, in *aliena* pariter manu ſcribuntur.

plomaticæ

plomaticæ peritos non convenerit, quinam chartarum habendi ſunt *defectus eſſentialis*, qui vero non. Utinam vir egregius, ſi quis unquam alius, *nigrorum Monachorum* clypeus, & ornamentum, *eſſentialem defectum*, ſive *lethale vitium*, cum quo ſolo diploma conſtare nequit, definiendo explicuiſſet; ut in diſceptando de veteribus inſtrumentis, illorumque fide, ipſe ſua definitione poſſet eſſe definitus. Privilegium Epiſcoporum pro *Curbionenſi* monaſterio conditum dicitur *tempore Theoderici regis*, quod tamen ille conditum eſſe fatetur tempore *Chilperici*. Id vero, illo judice, non eſſentiale vitium diplomatis eſt, quo perimitur privilegium; ſed error ſcriptoris non admodum periti, cui proclive fuit errare.

V. *Hiſtoricorum aut inſcriptionum teſtimonia legitimis chartis non ita præjudicare debere, ut illorum præferatur auctoritas.* Hanc autem regulam ſanius in his verbis versùs finem ſectionis exprimit: *non ſemper in diplomatum præjudicium citari debent hiſtorici & tituli, quamvis authentici & æquales.* Quod quidem de hiſtoricis & titulis publicis dici verè poteſt, qui tamen, experientia docente, ferè ſemper in diplomatum præjudicium citari ſolent à criticis, qui ad illos in causâ diplomaticâ rarius fruſtra appellant.

VI. *Additiones incarnationis, indictionis, gloſſematum, aliorumque ſimilium, maxime in exemplis, ſeu apographis non officere inſtrumentorum veritati.* Sed meo judicio, OTTLEYE, fallax & doloſa eſt hæc regula. Primo in hoc, quod dicit, *additiones* incarnationis, &c. Secundo in hoc, quod ait, maxime in apographis. Quibus via ſternitur ad vindicandum quodvis falſiſſimum, corruptiſſimumve donationis diploma, etſi *autographum*, in quo forte neque annus incarnationis cum tempore donatoris; neque indictionis annus cum anno incarnationis convenit. Hoc enim cum accidat, facile tamen ab omni mala fide diploma liberatur, dicendo cum *Mabillonio* inſtrumentum iſtud vitioſum eſſe apographon, in quo imperitus exſcriptor annos incarnationis & indictionis temerè de ſuo adjecit. Tertio, in illo fallax videtur regula, quod non conſtat an de additionibus iſtis ſeorſim, vel omnibus ſimul ſumptis illam intellectam eſſe velit. præſertim ſi phraſin (*aliorum ſimilium*) conſideres, quæ ad tot, quot quiſque vult, diplomatis vitia ſignificanda ampliari poteſt. Idem etiam, ait, dicendum eſſe de nominibus propriis male in aliquo inſtrumento ſcriptis. Siquidem ex veris, *unius primæ literæ compendio* ſcriptis, à ſciolo aliquo exſcriptore illa male eſſe reddita docet. Ut verbo dicam, ita libri ſui *de re diplomatica* à doctiſſimo auctore comparati ſunt, ut nullum ferè tam grave crimen in *reum diploma* intentari poteſt, quod illo patrono, aut illius artibus facile depelli nequit. Si ex *manu* forte, conſtat diploma aliquod eo tempore, quo confectum eſſe atteſtatum eſt, non eſſe ſcriptum, tum ex ſola ſcriptura de vetuſtis chartis non eſt pronunciandum, quia non unum eſt in uno ſæculo unaque provinciâ ſcripturæ genus. Si Hiſtoricorum, & titulorum teſtimonia tempori vel loco datæ chartæ contradicant, illorum tamen auctoritas, non præferenda eſt, quantumvis ſint authentici, & æquales, quippe quod errata non levia auctoribus aliquando ſubrepunt. Si voces, phraſeſque, vel forte utræque non in uſu fuerunt, quo tempore chartam eſſe conditam teſtatum eſt, tum charta iſta *Apographa* dicenda eſt, in qua ex imprudentia & levitate librarius nonnulla exemplaris vocabula immutavit; aut forte ſciolus tranſcriptor *exemplaris* verba non capiens, alia ſui temporis pro illis ſubſtituit; aut gloſſemata falſa adjecit. Si quando chartæ, quæ in iis ſæculis confecta erant, in quibus per *annos regni*, vel per annos regni, *annoſque indictionis*, tempus ſcripti ſemper denotari ſolebat; annus *Chriſti*, & aliquando cum illo concurrentis, & epactæ anni objiciuntur: depellitur ſtatim objectio, dicendo interpolatorem inſtrumenti, ſtudio juvandi poſteros, aut forte ex imprudentia & levitate annos iſtos adjeciſſe. Dici inſuper cum *Mabillonio* poteſt, addendi annos Chriſti maxime occaſionem dediſſe *Chartulariorum* uſum. In quibus inſtrumenta cujuſque Eccleſiæ aut Monaſterii ſecundum ſeriem temporum ordinata ſunt; obque id vetuſtioribus literis adjecti ſunt anni incarnationis ad ſeriem iſtam demonſtrandam. In *reum* aliquod diploma, ſi fraudis crimen ex falſo quopiam proprio nomine intentetur, illo etiam magiſtro, proclive eſt dicere, falſum, ſeu per errorem male ſcriptum nomen, factum eſſe à vero per compendium exarato, ab imprudenti & ignaro aliquo exſcriptore, qui veri nominis compendium non intelligebat. Si falſum eſſe inſtrumentum conſtat ex vitioſis ſubſcriptionibus, ſeu teſtium nominibus, quorum duo forte pluresve, in nullo eodem tempore ſimul vixerunt; vel ſaltem tempore, quo factum inſtrumentum eſt; cuivis ad ejus exemplum tale quodpiam inſtrumentum defendere vo-

lenti in promptu erit dicere, id non originale, ſed originalis exemplum ſeu apographum eſſe, in quo librarius ex imperitia, temerè, & inconſulto aliqua teſtium nomina addidit; aut alia pro aliis, quorum forte fugientes literas non potuit dignoſcere, ſine conſilio, ſed ſine dolo malo ſubſtituit. Eo pacto & evitantur argumenta, quibus impugnatur quodvis diploma, in quo unus aliquis, pluresve teſtium, anno quo dabatur inſtrumentum, iis non gaudebant dignitatibus, quorum titulis inſigniti diplomati ſubſcripſiſſe leguntur. Quinetiam hoc pacto, & eludi poteſt argumentum, quo quis probatum it quamlibet chartam eſſe commentitiam, in qua vel tempori, quo floruit auctor chartæ, vel ſaltem quo dignitate illa gaudebat, cujus titulo in illa ſua charta inſignitur, *dationis* annus adeo non convenit, ut illi maximè repugnet. Denique ſi à materia, ſcilicet à [a] *cortice arboreo*, in quo diploma ſcriptum eſt, contra ipſum ſumatur argumentum, tum ad tanti magiſtri exemplum facile erit reſpondere, pleroſque recentiorum corticem ex ligno cum papyro Ægyptiaca, quæ corticis ſpeciem habet, confundere: dein magna eruditionis ſpecie, & dicendi pompa, probatum iri, papyrum Ægyptiacam, quæ corticis nomine comprehendi poteſt, in codicibus, & diplomatis antiquis ſcribendis adhibitam aliquando fuiſſe.

His regulis hanc addit obſervationem: nempe *Multas eſſe chartas falſas, quarum notæ chronologicæ veræ ſunt; multas item veras, quarum notæ ſunt vitioſæ.* & primum quidem deprehendi poſſit diverſitate ſtili ab eo tempore alieni, aut aliquâ circumſtantiâ hiſtoricæ veritati repugnante, quæ obſervatio non levis eſt momenti, multiſque exemplis illuſtrari poſſet. Unum hîc affero ex Hiſtoria *Parthenonis* beatæ Mariæ Sueſſionenſis; nempe deſcriptionem bonorum ejuſdem *Parthenonis*, in Synodo Epiſcoporum, Carolo Calvo præſente, factam: cujus tenor ac ſeries nonnihil bonæ antiquitatis ſapit, convenitque prorſus cum genio ſæculi noni: tametſi Chronologici characteres, & quædam ſubſcriptiones vitiatæ ſint. Hæc deſcriptio facta dicitur, *anno dominicæ Incarnationis* DCCCLVIII, *Indictione* VI, *regni verò domini Karoli Imperatoris* XXXII. Ubi annus regni Caroli Calvi Regis, non Imperatoris, haud convenit cum anno Chriſti DCCCLVIII, ſed cum anno DCCCLXII. Vitioſæ ſunt etiam aliquæ ſubſcriptiones, ut noſter *Michaël Germanus* in ea hiſtoria obſervavit: inter quas cenſenda eſt ſubſcriptio *Adelardi Abbatis Corbeienſium. ubi expungenda eſt vox* Corbeienſium, cùm longè ante id tempus *Adalhardus* Abbas Corbeienſis deceſſiſſet; tunc vero ageret in vivis Adelardus Abbas Sancti Vedaſti, aliique ejus nominis; ex quibus unus hîc reſtituendus eſt. Cæterum optimæ notæ eſt (ut jam dixi) [b] contextus ipſius monumenti, & omnium eruditorum judicio genuinus, tametſi alicubi vitiatus. Ex hoc facilis eſt æquis ac doctis hominibus aliorum ſimilium conjectura. Hæc *Mabillonius*.

Denique (inquit) hîc addenda eſt alia regula ex tomo ſecundo Martii Bollandini, expoſita his verbis: *Falſa charta continet veram aliquando expoſitionem, vera falſam.* Fit enim ſæpe, ut chartarum conditores in commemoranda vetere hiſtoriâ hallucinentur: contra vero falſarii rem accuratiùs enarrent. Neque verò ſolum in chartis, etiam originalibus, errata ſubrepere poſſunt, ubi facti alicujus poſt multa ſæcula fit mentio: ſed etiam in rebus haud ita pridem elapſis falli, aut fallere poſſunt Notarii etiam imprudentes. cujus rei exemplum eſt in variis chartis, maximè in iis quæ de prima eccleſiarum ſeu monaſteriorum conditione agunt, in quibus nonnunquam incerta referuntur de tempore, aliiſque circumſtantiis conditionis, maxime quando monumenta illa longo poſt intervallo facta ſunt.

Hactenus de effugiis *Mabillonii*, ſive eludendis & evitandis criteriis aut characteriſmis ſeorſim ſumptis, ex quibus in diplomata falſitatis crimen impingi ſolet. Quod ſi dices, OTTLEYE, ex iis omnibus ſimul ſumptis de chartis eſſe pronunciandum concedere *Mabillonium*; quæſo dic mihi per rei diplomaticæ ſcientiam, quam in Te maximam eſſe ſcio, ubi terrarum, inſtrumentum etſi falſiſſimum reperire eſt, in quo non dicam omnes ſimul falſitatis notas, ſed tantum non omnes videre eſt. Supponamus vero aliquam talem quam deſidero, chartam, in qua omnes fraudis characteres concurrunt. Propter omnes tamen coeuntes famoſa iſta charta, ſi *Mabillonii* excuſationes juſtæ & legitimæ ſunt, non rejici aut damnari debet. Quemadmodum enim

---

a Vide lib. I. c. VIII. *de re diplomatica.* b De contextu hoc viſo gemino, & ſtylo à ſæculo quo charta data fuiſſe ſcribitur non alieno fruſtra hoc obſervatur à *Mabillonio*, qui infra docet falſarios ſæpe res accuratius enarrare, quam verarum chartarum conditores.

in

in cauſa capitis, ſi ex ſingulis accuſationis articulis læſæ majeſtatis crimen probari nequit; neque omnes ſimul ſumpti ad id in judicio aſſurgent: ſic plane in cauſa *rei* diplomatis quis in id actor perperam univerſas fraudis notas in judicio ſimul proferet, ſi ſingulæ illius ſinceritati non officere poſſunt. Equidem non poſſum quin fatear *Mabillonium* eſſentiales defectus, propter quos damnandæ chartæ ſunt, à non eſſentialibus diſtinxiſſe. Sed hoc quidem diſcrimen, quod *verbo* ponit, *re* tollit; ſiquidem, illo auctore, nullus defectus adeo eſſentialis eſſe poteſt, quem per *notarium*, *librarium*, vel *exſcriptorem* diplomati *accidiſſe* dicere non licebit. *Interpolationes*, *vitioſæ ſubſcriptiones*, *gloſſemata*, *mutationes*, *alia pro aliis ſubſtituta*, eaque non ex mala aliqua intentione, dolove malo; ſed *imprudentia*, *imperitia*, *temeritate*, & non raro ex *ſtudio juvandi poſteros* nata: ad hoc *prudentia*, *moderatio*, & *æquitas*, quibus in examinandis chartis opus eſſe dicit: hæc omnia *pharmacopoea* Mabillonii ſunt, ex qua ad ſananda, ſi liceret, vel lethalia ſui ordinis diplomatum vitia, medicamenta deprompta velle videtur.

Hæc ego, OTTLEYE, contra *Mabillonium*, qui plus ſatis verſutus, quibus technis, & ſubterfugiis commentitiæ ſuæ chartæ propugnandæ ſunt, monaſtici ordinis homines docuit. Hæc, inquam, contra *Mabillonium*, nihilo fere minus *Mabillonii* cultor, & prorſus ab omni in monachos malevolentia immunis. qui monaſteria in *Anglia* non cum religione reformata, ſed cum ſuis archivis, omni auro magis pretioſis, everſa, & ſacrilegis manubus direpta periiſſe doleo.

In diſſert. epiſtolaris p. 110, 111. de valore *Thrimſæ* apud veteres *Anglos* egi, occaſionem amplexus, quæ mihi oblata fuit, à *Weregildo* regis, qui apud illos communi jure æſtimabatur (nam apud *Mercios* alia regis æſtimatio erat) *triginta mille Thrimſis*, i. e. *tringinta mille tremiſſibus*. Nam *Thrimſam* à *tremiſſe* derivatam etiamnum judicamus. Recte etiam ex LL *Burgund.* & *Rip.* tertiam partem *ſolidi* fuiſſe *Thrimſam* ſtatuimus. Sed cum ſolidus eſſet vel aureus, vel argenteus, in eo jam hallucinatus mihi videor, quod argentei ſolidi tertiam partem, ſeu trientem, illam eſſe affirmabam.

Hujus erroris (ſi certe tamen error eſt) notitiam acceptam refero *Claudii Boterovei* Galli excellentiſſimo libro, Pariſiis edito, MDCLXVI, qui inſcribitur *Recherches curieuſes des Monnoyes de France*. In quem quidem librum ſumma diligentia à nobis fruſtra quæſitum fortè incidi ferme poſt annum, à quo tempore *diſſert. epiſtolaris* impreſſa eſt. Auctor ille libri ſui p. 175, & deinceps, aureo de ſolido *Francorum* & *Franco-Gallorum* veterum diligenter tractans, eum valuiſſe [a] *quadraginta denarios argenteos* ex lege *Salica* demonſtrat. Cum *Boteroveo* de ſolidi aurei valore convenit etiam rei nummariæ peritiſſimus *le Blanc*, in libri ſui de *Galliæ* nummis, cujus epigraphe *Traitte hiſtorique des Monnoyes de France*, editionis Amſtelodamenſis pag. 40.

Semiſſis ergo ſolidi aurei valebat xx denarios argenteos; Tremiſſis, unde Anglorum *Thrimſa*, tredecim cum tertia parte unius denarii, qui valebat noſtræ monetæ argenteæ duos denarios & $\frac{1}{2}$. *Solidus* ergo vett. *Francorum aureus* valebat noſtræ monetæ argenteæ XIII. ſolidos duoſque denarios; Semiſſis ejus VI ſolidos & ſeptem denarios; Tremiſſis vero, apud priſcos *Anglos thrimſa*, IV ſolidos & IV denarios cum tribus denarii partibus. *Thrimſarum* ergo triginta mille, regis apud *Anglos* æſtimatio, valore æquabant noſtræ monetæ argenteæ ſex mille, quingentas, nonaginta & tres libras cum quindecim ſolidis. En vero, OTTLEYE, calculum noſtrum prout, me rogante, in tabulas illum retulit aurifex quidem *Gallus*, rei nummariæ ſcientiſſimus.

Monnoyes de Francois				*Monnoyes d' Angleterre.*			
Le ſol d'or fin. -------	8	7	10	Le ſol d'or fin ---------	0	13	2
Le demi ----------	4	3	11	Le demi ----------	0	6	7
Le tiers ----------	2	16	0	Le tiers ----------	0	4	$\frac{3}{4}$
Le denier d' argent ----	0	2	6	Le denier d' argent ----	0	0	$2\frac{1}{2}$

Soiſante & douze grains d'or, ou d'argent, pois de *Marc*, ne peze que 60 grains de pois d'argent, ou d'or en Angleterre. L'once pois d' Angleterre peze plus de

---

a Le ſol d'or Francois par la Loy ſalique valoit quarante deniers d' argent. au I. *art. ſi eum ſunnis non detinuerit*, DC. *denariis*, *qui faciunt ſolidos* XV. *culpabilis judicetur*. Quinze fois quarante font ſix cens. Les demy ſols valoient vingt deniers, & les tiers en valoient treize & un tiers. au Tit. 40. *Art.* 10. In Cod. LL. antiquarum, quas edidit Frid. Lindenbrogius *art.* XIII. *ſi quis admiſſarium alienum ſine conſenſu domini ſui ſpadaverit* DC. *denariis*, *qui faciunt ſol.* XV. *culpabilis judicetur*, *& per unumquodque jumentum*, *quæ ille continere conſueverat*, *trianen* (*tria en*, in dicto LL. antiquarum codice) *componat*, *quod eſt tertia pars ſolidi*, id eſt, XII *denarii*, *et tertia pars unius denarii*.

11 grains que celui de France. En France l'once peze 576 grains. En Angleterre l'once peze 480 grains.

Hæc Tecum, quem ad lectoris vicem in præfatione noſtra gerendam ſelegi, operæ pretium communicare duxi de tremiſſis, vel *Thrimſæ* valore apud veteres *Anglos*, quibus cum antiquis *Franco-Gallis* frequens commercium intercedebat. Adde quod tremiſſis aurei ſolidi apud hos nummus percuſſus erat, cujus in citatis ſupra auctoribus icones videre eſt. apud illos vero, aut ſummam computatitiam fuiſſe; aut ſi ſignatus, & commercii nummus erat, quemadmodum jam nunc moneta *Galliæ* tam *aurea*, quam argentea, cujus uſus apud nos eſt, tum ad *Anglos* à *Francia* advenarum, præſertim mercatorum interventu, allatum illum fuiſſe affirmandum eſt.

Ad me in præloquio provectum opportune allatum eſt JOH. O. STIERNHÖÖK *De Jure Sueonum & Gothorum vetuſto*, opus vere aureum, quod ex variis monumentis, inſtrumentis, hiſtoricorum fragmentis, cum primis vero ex *legg.* provinciarum particularibus condidit, illuſtriſſimo domino MAGNO GABRIELE DE LA GARDIE, Comite de Lackdd, Cancellario regni, auctore. In hoc opere nihil fere occurrit, quod antiquitates *Anglicas* non illuſtrat. Libri primi caput 11. omne illud in *diſſertatione epiſt.* de curiis *comitatus*, *trithingorum*, & *hundredorum*, vel centenarum traditur, multa luce perfundit. Illis, quæ ſcripſimus de cauſarum *duodecimvirali* judicio, multum lucis accedit ab iis, quæ ille de NEMBDÆ initio & conſtitutione tradidit in libri 1. cap. IV. Ubi quæ nos ex aliis auctoribus, de NEMBDA diximus *diſſert. epiſt.* p. 37. ille illuſtrat & confirmat. Sententiam quoque noſtram corroborat de *duodecim juratorum* origine *Nortmannicâ* his verbis: *hæc* nembdæ *ratio etiam hodie non in Dania tantum, ſed etiam in Anglia ſuperſtes eſt, ex eo proculdubio jure, quod Dani, & Normanni in Angliam invexerunt.* Perinde *etiam ut nos, eligunt ex viris ſcilicet honeſtis, qui in vicinia habitant; perinde etiam ut nos, & habent, & nominant*, Tolfman. Alibi etiam in illo capite oſtendit *officium* Nembdæ *in vetuſtis temporibus fuiſſe, factum tantum examinare, explicare, & judici certum reddere. Quamvis in initio tam de jure, quam de facto judicaſſe* Nembdarios arbitratur. quæ noſtræ de duodecim juratorum inſtitutione, & origine opinioni minime repugnant. Cum illis etiam, quæ *diſſert. epiſtolaris* p. 8. diximus de cauſis, ſummariè ſimplicique modo agi ſolitis apud *Anglo-Saxones*, ſine cauſidicis, aut ſolennioribus juris formulis, concordat, quod in libri 1. cap. VI. ab illo ſcriptum eſt. ſcilicet *vett. Sueonibus* procuratores, & advocatos prorſus ignotos fuiſſe, tam in civilibus cauſis quam criminalibus, & quod tam citantibus, quam citatis ad curiam in perſona comparendi neceſſitas in civilibus erat. Maxime autem conjecturæ noſtræ de origine *brevium originalium* favent, quæ in illo capite dicit de modo citandi, quo partes litigantes in judicium apud *vett. Sueones* vocabantur. Etenim apud illos judex aliquando, ſed rarius; ſæpius actor ipſe citationem edebat, non per ſcripturam, ſed per teſtes, utpote qui ad domum rei cum binis teſtibus profectus *dicam, diem*que dixit. In cap, VII. luculentiſſime ſcribit de *duelli judicialis* origine. quibus in cauſis, & quibus conditionibus, ac modis admiſſum; ac quando, ac quare ſublatum oſtendit. De *ordalii*, ſive ferri igniti contrectatione non minus perſpicue, docteque ſcribit in VIII. capite; ut & in nono de probatione per *Sacramentales*, quæ *vadiatio legis* apud nos dicitur. De modis exequendi ſententiam, & pœna veterum, ſpeciatim de executione, quam veteres *Sueci* NEMA, Anglo-Saxones NAM, unde *Withernamium*, quod nos *repreſſalias*, vel *repriſalias* vocamus, agit in cap. X. In cap. XI. de poena pecuniaria, atque obiter de ſpeciebus, & ratione veteris monetæ *Suecicæ* tractat. ubi omnia ab iis, quæ de generibus nummorum *Saxonicorum* ſcripſimus, fere toto, quod aiunt, cœlo differunt. In libri II. cap. I. de nuptiis veterum *Sueonum* & jure conjugali præclare ſcribit. ubi multa occurrunt, quæ donum *Morgengabicum*, de quo in ſuperiori præfationis parte, amplius explanant, & mirifice illuſtrant morem, quo *Anglo-Saxonum* ſponſos in futuri conjugii contractibus ſponſis prædia ſimpliciter, & ut *feodum ſimplex*, ſolitos eſſe dare oſtendi. *Dotalitium* (inquit) *fuit in mobilibus vel immobilibus, allodialibus vel acquiſitis - - - - Quicquid autem ſic datum fuit, non tempore vitæ, aut ad uſum fructum tantum manſit, ut in Regum, principum hodie, & nobilium* Morgennaticis; *ſed abſolute tranſlato plene dominio, ut mulieri eſset facultas de iis pro libitu diſponendi, eaque mortua inteſtata, tranſiret ad ejus hæredes.* In ejuſdem libri cap. II. pulchre agit de jure parentum, & liberorum. In cap. III. de Succeſſionibus. In cap. IV. de jure dominorum & ſervorum, ubi oſtendit emptionem,

nem, & venditionem ſervorum, ut pecudum, per *mediatores*, & *teſtes* fieri eſſe ſolitam, ut ſemper fiebat apud *Anglo-Saxones*. Quod emptionis, & venditionis ſervorum chartæ à nobis exhibitæ commonſtrant. In capp. v. & vi. de contractibus, & eorumdem ratione, & differentiis tractat. In cap. vii. de fundorum cultu. In viii. de veneratione. In ix. de jure ſuppetiarum in caſibus paupertatis ex incendio, naufragio, morbo, &c. accurate ſcribit. Pars poſterior libri ii. quæ in octo *capp.* de criminalibus agit, apprime iis utilis eſt, qui leges *Saxonicas* recte ſcire, & intelligere cupiunt. Præſertim illi neceſſaria erit, qui legum Saxonicarum novam, ſeu tertiam editionem iſto, quem præſcripſimus, modo reip. literariæ daturus eſt. Hæc de STIERNHOOKII opere, quod ob ejus præcellentiam, Tibi, cunctiſque, qui in ſtudendo jure *Angliæ Saxonicæ* vetuſto proficere cupiunt, præcipue vero juris noſtri civilis ſtudioſis notum facere, & commendare volui, ne libri iis tam utilis ingenti beneficio carerent.

Dum hæc ſcriberem (Cl. OTTLEYE) allatæ etiam à R. viro *Geo. Harbin* ad me ſunt duæ epiſtolæ, altera *Sim. Deweſii*, altera *Fr. Junii FF.* ad *Joannem Seldenum* datæ. Quarum illam integram, hujus partem, quia ex iis cognoſcamus quanti literaturam Saxonicam faciebant excellentes illi viri, & quam bene in ea diſcenda, & amplianda ſe operam poſuiſſe, credebant, ego, qui de Septentrionalium literarum utilitate diſſertationem ſcripſi, non potui non publicare.

Viro clariſſimo, amico colendiſſimo, JOANNI SELDENO.

AB exegetico illo, Clariſſime Seldene, opera induſtriaque *Alexandri Noëlli* pridem concinnato, tantum Lexico noſtro *Theutonico-Latino-Anglico* duobus comprehenſo tomis acceſſit incrementi; ut tam inſigni à Tuâ humanitate accepto beneficio indignum me omninò æqui æſtimarent arbitri, niſi gratitudinis noſtræ hoc Te penes reſideret teſtimonium: imo ut cumulatiùs nos Tibi devincires, vetus illud ex pergamenâ fragmentum MS. Regum *Edgari* & *Canuti* leges *Anglo-Saxonicas*, aliaque eodem continens idiomate, generosè nobis nec expectantibus dono dediſti; unde pars non contemnenda vigiliarum noſtrarum in bonum publicum ſuſceptarum lucem eo maturiùs aſpectura eſt; nec parum id mihi fuit volupe, quod vir eruditione modeſtiâque eximius *Franciſcus Junius* Te conatus noſtros animitùs probare nuper teſtatus ſit. Incluſum hunc *Tiberii* Imperatoris aureum indubiæ vetuſtatis nummum, non compenſationis vice, ſed grati duntaxat animi ergô, Tibi deſtinatum, inter Tua reponere dignator cimelia. Vale, vir clariſſime, & labores in re antiquaria noſtros fovere pergas.

Viſimonaſterii, poſtridie Kal. Feb.
CIↃIↃCXLIIX.
Juliani --- CIↃIↃCXLIX.

Tibi devinctiſſimus

SIM. DEWESIUS.

To my much honored freind, Mr. John Selden.

..... The long ſtay I made the laſt year in Germany, occaſioned me to take ſome pains in excuſſing ſome old *Francick monuments*, though I lighted but on very few: but haveing met here in theſe our parts with four *MS. gloſſaria*, beſides 26 *Hymnos veteris eccleſiæ cum antiquâ interlineatione Theotiſca*, I begin to think my ſelf now ſo wel inſtructed with good ſubſidyes, as that I ſhal be bold to try how to ad ſomething to what *Goldaſtus* and *Freherus* have commented in that kind. In the meane while have I here *Anglo-Saxonick types* (I know not whether you call them Punchons) a cutting, and hope they will be matriculated, and caſt within the ſpace of ſeven or eight weeks at the furtheſt. As ſoon as they come to my hands, I wil ſend you ſome little ſpecimen of them, to the end I might know how they will be liked in England, and afterwards goe in hand with the forementioned *gloſſaries*, illuſtrateing and comparing them one by another; but eſpecially with the *Anglo Saxonick*; and ſo goe in hand with ſome of theſe *Anglo-Saxonick* monuments I tranſcribed by your favour out of divers Cottonian *MSS.* The mutual collation of both, I am ſure, will give much light to both. As for *STROZZA* or *SFORZA de condenda urbe novâ*, I could not meet with him any where, neither found I here as yet any Stationer that knew him. I ſhall not forbear to continue looking after that book; and you may be ſure to have it, if it be to be found here, or at Leiden. Elzevier meaneth ſhortly to begin with

that great work of *Vossius* his *Origines*, and his *Pelagiana historia* much augmented. But I thinke he stayeth till my kinsman be returned out of Suede, we looking for him to be here within four, or five weeks: as yet no great matters is printed of old *Vossius*: but (as it seemeth) they will shortly fall to it with better times, which God grant us to meet with.

Amsterdam. the 8 May.
St. Novo. 1654.

Your assured Freind,
and most Humble Servant,
Fr. Junius.

O Utinam superstites etiam nunc essent inclytus ille doctorum triumviratus, qui *Septentrionalium* literarum nihilo secius, quam *Græcarum* & *Latinarum*, studio gaudebant. O utinam, inquam, me jam scribente illos florere contigisset, quos non modo ingentis operæ, quam promovendo *Arctôarum* literarum studio dedi, socios haberem; sed operis etiam nostri excudendi fautores & patronos: quos cum haud exiguo præstantissimorum hominum numero, quibuscum me eodem ævo vixisse gaudeo, posteritati, & quantum tam mediocris scriptor potero, sempiternæ gloriæ commendarem. Illos intelligo, qui patriarum antiquitatum amatores ad imprimendum grande hoc opus, non suos solummodo nummos liberaliter contulerunt; sed ut alii tam è clero, quam è populo, bonarum literarum, & literatorum *Mæcenates*, suis etiam symbolis juvarent, auctores esse voluerunt. Etenim de antiquis linguis Septentrionis, illarumque utilitate & præstantia, scribendi institutum nostrum sic omnibus commendarunt; ut qui diligentissime, valdeque ex animo res aliorum, quibus bene volunt, commendare solent. Idcirco cum eximiorum horum virorum commendationes tantum nobis ad hanc rem utilitatis, quantum & ipse sperabam, nec ipsi dubitabant, attulerint; gratum & benefactorum memorem animum in me quum illi, tum boni omnes merito requirerent, si, qui tales sunt, silentio præterirem. Id etiam si facerem, ingrato mihi succenserent *Musæ* meæ *Septentrionales*; dolerentque graviter *Asæ*, & *Asiniæ* omnes, qui arctôas terras primi *runas* docuerunt. Quinetiam non tantum illorum, qui in linguis *arctôis* ante multa sæcula libros scripserunt; verum illorum etiam, quorum studio in lucem apud nos, & exteros olim prodierunt, infensos manes haberem.

En igitur, OTTLEYE, charissima nomina, quæ eo ordine, quo in *albo* nostro fortè scripta sunt; eoque consilio heic tanquam in tabulas publicas refero; ut doctis nota, maximis suis in remp. literariam meritis, laudem idoneam consequantur.

R. admodum pater supra laudatus *Gulielmus* Episcopus *Carleolensis*, scriptis suis in magnam rei antiquariæ beneficium, & amplificationem editis celeberrimus. R. vir *Joseph. Kelsey*, S. T. B. Archidiaconus *Sarum* & Ecclesiæ Cathedralis *Sarisburiensis* Canonicus residentiarius, non solum divinarum literarum sed Matheseως, præsertim Algebræ scientiâ summâ præclarus. R. vir *Gulielmus Grahm*, S. T. P. Ecclesiæ Cathedr. *Carleolensis* Decanus digniissimus, & Ecclesiæ Cathedr. *Dunelmensis* Canonicus. RR. viri, *Georgius Wheler*, eques auratus, & S. T. P. *Johannes Moreton*, S. T. P. *Johannes Smith*, S. T. P. Ecclesiæ Cathedr. *Dunelmensis* tres Canonici; omnes ob merita sua in rempublicam literariam, meumque hoc susceptum memorandi. R. & doctissimus vir *Richardus Parsons*, LL. Professor, Dioeceseως *Gloceſtrienſis* Cancellarius digniissimus, disciplinæ Ecclesiasticæ labascentis strenuus vindex, & scientia antiquitatum Pagi, & Ecclesiæ Cathedralis *Gloceſtrienſis* præclarus, operis nostri promotor eximius. R. & eruditus vir *Henricus Hickes*, A. M. Ecclesiæ Paroecialis de *Stretton* in Com. *Warwic.* Rector digniissimus. R. & doctissimus vir *Edwinus Sandys*, S. T. B. Archidiac. *Wellensis*, & Ecclesiæ Cathedralis *Wellensis* Canonicus. Cl. vir *Richardus Healy*, LL. Professor doctissimus, Decani & Cap. Wellensis Cartophylax, & Senescallus, operis nostri cum primis fautor. Honorabilis admodum Dom. *Richardus* Dom. *Annesly*, Vicecomes de *Altham*, Ecclesiæ Cathedralis *Exonienſis*, non ita pridem Decanus. Doctissimus, & Reverendus admodum pater in S. *Ceaddæ* Cathedra sedens *Johannes* Episcopus *Liccetfeldenſis*, & *Coventrienſis* Episcopus, non ita pridem cum Ecclesiæ Cathedr. Canonicus esset, à nobis in maxima existimatione habitus. Qui, pro summa sua humanitate, amorisque stabilitate, & constantia non vulgari, idem mihi in adversis, qui in prosperis rebus amicus fuit, etsi de rep. tam Ecclesiastica, quam Civili non

idem

idem prorſus ſentiremus. Quo nihil laudabilius, nihil præclaro viro dignius, qui cum vere magnum animum, & excelſum gerat, ab amico circa res ſacras civileſque forte ſecus, ac ipſe, ſentiente non ſolum ſine diſſidio, ſed ſine acerbitate poteſt diſſentire. R. & doctiſſimus vir *Carolus King*, A. M. Ædis Chriſti apud *Oxonienſes* Socius, omne genus literaturæ, & imprimis *Saxonicæ* peritiſſimus. R. vir *Humphredus Prideaux*, S. T. P. Eccleſiæ Cathedralis *Norwicenſis* Decanus, qui ad augendam rempublicam literariam, in qua magnam ſibi gloriam operibus ſuis comparavit, ut noſtrum accederet, id comprobando fecit. Cl. vir *Hans Sloan*, M. P. Regiæ Societatis Londinenſis Secretarius, multis nominibus nobis & reipub. literariæ maxime colendus. R. vir *Jonathan Kimberley*, A.M. Eccleſiæ Parœcialis S. & individuæ Trinitatis in Civitate *Coventrienſi* vicarius, & Eccleſiæ Cathedr. *Liccetfeldenſis* Canonicus doctiſſimus. Cujus in opus noſtrum beneficia, quæ contulit, ut commemorem gratus jubet animus. R. vir *Willhelmus Higden*, A. M. Eccleſiæ *Anglicanæ* Presbyter (forenſi noſtra voce utor) *deprivatus*. qui reip. literariæ & Eccleſiaſticæ, deo volente, operibus ſuis profuturus, in hoc faciendo nos interdum languentes, & ferme animum deſpondentes magnopere confirmabat. Prænobilis, & humaniſſimus vir *Franciſcus Anneſly* de Interiori Templo *Londinenſi* armiger, cauſarum actor juris peritiſſimus, de nobis, & opere noſtro præclare meritus. Honorabilis admodum Dom. *Johannes* Dom. *Somers*, Baro de *Eveſham*. cujus amicitia firma, conſtans, ſtabiliſque res proſperas noſtras ſplendidiores fecit, & adverſas leviores. Doctiſſimi, & RR. viri *Daniel Hill*, & *Johannes Wyville*, Eccleſiæ Cathedr. *Roffenſis*, ſeu Hroffenſis Canonici A. MM. ambo ſuis vicibus in Synodis provinciæ *Cantuarenſis*, quæ *Londini* nuper convenerunt, Decani & Capituli *Roffenſis* Procuratores. *Rogerus Sheldon* Armiger, Reverendiſſimi in Chriſto patris, *Gilberti* non ita pridem Archiep. Cantuar. τῦ μακαρίτυ ex fratre nepos, amicus mihi ob præclaras virtutes plurimum colendus. R. vir *Gulielmus Cave*, S. T. P. Eccleſiæ *Vindeſorenſis* Palatinæ Canonicus, libris ſuis in reip. literariæ beneficium ingens editis ſempiternam gloriam adeptus. Cl. vir *Bartholomæus Shower*, eques auratus, medii Templi *Londinenſis* non ita pridem Socius, nuper vita defunctus. cujus deſiderio, etſi me moveri fatear tali amico orbatum; illius tamen non plango deceſſum: quippe cui immortalitatem aſſecuto nihil mali accidiſſe puto. *Mihi autem accidit id mali, quod accidit*. verum ſuis incommodis graviter angi non amicum, ſed ſeipſum amantis eſt. Doctiſſimi, & RR. viri *Gulielmus Hopkins*, S. T. P. non ita pridem Eccleſiæ Cathedr. *Wigornienſis* Canonicus; & *Johannes Jephcott*, S. T. P. ejuſdem Eccleſiæ Canonicus, Par amicorum clariſſimum, tum amoris vinculo, tum etiam virtutum ſocietate inter ſe junctorum. quorum ille mihi, quanquam eſt ſubito ereptus, vivit tamen, ſemperque vivet: hic mihi ſemper plurimum colendus. Doctiſſimus & R. vir *Gulielmus Biſhop*, Coll. *Baliolenſis* apud *Oxonienſes* Socius, ante duodecim annos cum magno Collegii detrimento *deprivatus*. R. vir *Radulphus Lowndes*, A. M. Eccleſiæ *Anglicanæ* Presbyter *deprivatus*. qui in umbra & ſeceſſu degendo non poteſt facere, quin virtute & eruditione ſua ſplendeſcat, quæ celari non poſſunt. R. vir *Edmundus Gibſon*, S. T. P. pluries à nobis in hoc opere, de quo optume meruit, honorifice memoratus. R. & doctiſſimus vir *Whiteus Kennett*, S. T. P. Archidiaconus *Huntingdonenſis*, & Eccleſiæ S. *Botulphi* juxta portam *Londinenſem*, ALDGATE vocatam, parochus. qui ſæpe mecum ante ſeptennium agebat, ut de antiquis literis *Septentrionalibus* ad hoc operis me accingerem. quæ cum omnium cognitione dignæ illi viſæ ſint, in illius ædibus libros noſtros ſine mora inchoabam. in quibus tandem ad finem perductis, ſi, quo reip. literariæ profuerim, quid fecerim, id illi, tanquam auſpici, omne tribuendum eſt. Ornatiſſimus vir *Thomas Bowdler* armiger, nobis tum propter cauſam amicitiæ, *Virtutem*; tum propter ejuſdem non mediocre condimentum, *Morum ſermonumque ſuavitatem*, inprimis charus. qui in nonnullis obſcuris & difficilibus nobis Oedipus fuit. Digniſſimus vir *Richardus Snow* de *Clipſham* in agro *Rutland*. armiger, & in officina Magna Cancellariæ ſcribarum unus, forenſium negotiorum ſcientia & humanitate ſumma clarus, operis noſtri fautor & promotor maximus. Honorabilis vir *Carolus Holt*, de Aſton in Com. *Warwicenſi* Baronettus, eruditionis cum pietate & humanitate ſingulari junctæ magnum exemplum. cujus veterem initam mecum amicitiam non poſſum, quin commemorem, quod ejus memoriam vellem fore ſempiternam. Ornatiſſimus vir, nobilitate ſtirpis, & humanitate ſumma clarus, *Gulielmus Longueville*

armiger, Interioris Templi *Londinenſis* Socius, & cauſarum patronus Juriſconſultiſſimus, inter primos, qui literis *Septentrionalibus* à nobis excultis bene voluerunt, cum grato animo, & ſummo honore memorandus. R. vir *Thomas Turner*, C. C. C. apud *Oxonienſes* Præſidens, & Eccleſiæ Cathedr. *Elienſis* Canonicus digniſſimus, qui eruditionis, virtutis, ingenii, morum, ſtudiorum, omniſque denique præſtantiæ ſuæ ut fructum caperem, ab incunabulis noſtræ veteris amicitiæ ſemper facere voluit. *Johannes Forteſcue* de Medio Templo *Londinenſi* armiger, cauſarum actor, juris, & literaturæ *Saxonicæ* peritiſſimus. qui à *Johanne Forteſcue* milite, *Regii Banci*, regnante Henrico Sexto, Juſtitiario capitali, & dein magno *Angliæ* Cancellario, ob ſingularem juris peritiam, & librum *de laudibus legum Angliæ* ſcriptum, longè celeberrimo, recto ſtemmate genus ducit. R. vir *Johannes Younger*, S. T. P. Eccleſiæ Cathedr. *S. Pauli Londinenſis* Canonicus Reſidentiarius, nobis fere à juventute ob conſtantis fidei amicitiam, moderationem animi, morum candorem, & eruditionem præcellentem, maximi æſtimatus ſemper, & inter primos charus. *Charlwood Lawton* armiger, juris conſultus: Qui ſepoſito partium ſtudio, ex omni populo bonos diligit, à bonis omnibus dilectus. Qui etiam pro amicitia, ſeu potius charitate ſua, quæ non anguſta aut contracta res eſt, *miſeros*, perinde alienos, quam *propinquos*, tam qui diverſum, quam qui idem ſecum de *rep. & religione* ſentiunt, adjuvare ſtudet. Qui denique animum tam moderatum, beneque conſtitutum habet, ut aliorum ferre opiniones, qui ſuas nequeunt, facile poſſit. Ornatiſſimus juvenis *Alexander Denton* armiger, Medii Templi *Londinenſis* alumnus, juris ſtudioſus, linguæ *Saxonicæ* cum primis peritus. Doctiſſimus, & R. vir *Thomas Brown*, S. T. P. Collegii *D. Johannis* apud *Cantabrigienſes* Socius. cujus auctoritas, quæ apud eruditos omnes plurimum merito valet, multos operis noſtri fautores conciliavit, qui ad id excudendum argentum liberaliter contribuebant. Doctiſſimus, & reverendus admodum in Chriſto Pater *Franciſcus Turner* non ita pridem Epiſcopus *Elienſis*, ὁ Μακαρίτης. cujus amicitiæ recordatione ſic ſuperſtes fruor, ut beate vixiſſe videar, qui cum illo conjunctiſſime vixerim. Ampliſſimus, & antiqua virtute, fideque vir *Robertus Atkins* de *Pinbury-park* in pago *Gloceſtrienſi*, eques auratus, cujus amicitiam meminiſſe hic juvat, quod maxime è raro illo, & pene divino genere hominum eſſe eum ſum expertus, qui in amicitia ſe graves, ſtabiles, & conſtantes præſtant. Nam abſque ulla amoris & benevolentiæ remiſſione, perinde in adverſa, ac proſpera fortuna per triginta jam continuos annos me diligere perſiſtit Clariſſimus, & ampliſſimus vir *Samuel Pepys* armiger, Matheſeως, reique navalis longe peritiſſimus, non ita pridem ſub Carolo II. & Jacobo II. Angliæ Regg. Admiraliæ à ſecretis, de bonis literis, & de patria, hoc eſt, de regno & eccleſia *Anglicana* optume meritus. Venerabilis canitiei vir *Robertus Jones*, S. T. B. Eccleſiæ parœcialis *Leckhamptonenſis* in pago *Gloceſtrienſi* per multos anteactos annos rector, & archipresbyter ruralis vigilantiſſimus. cui tantum quidem me debere fateor, quantum fere fas eſt hominem homini debere. R. & Doctiſſimus vir *Nath. Spinckes*, A. M. Eccleſiæ Cathedr. *Sarisburienſis* Canonicus *deprivatus*, linguæ & antiquitatis *Saxonicæ* ſcientiſſimus, propter veterem & ſinceræ fidei amicitiam mihi chariſſimus. cujus doctrina & conſilio in faciendis his libris ſæpe uſus ſum. R. & doctiſſimus vir *Georgius Martin*, S. T. B. Eccleſiæ paroecialis S. Mildredæ de *Poultrey* in Londino Rector, & Eccleſiæ Cathedr. *Norwicenſis* Canonicus. cujus promptiſſimam erga me benevolentiam ſine ingrato animo, non poſſum ſilentio præterire. R. & doctiſſimus vir *Gulielmus Moore* A. M. Eccleſiæ parœcialis *Aldburienſis* in Com. *Oxonienſi* Rector digniſſimus, nobis ſemper honorifice memorandus. R. vir *Wilhelmus Thornton*, S. T. B. Aulæ *Cervinæ* in Academia *Oxonienſi* præfectus, Eccleſiæ *Anglicanæ*, fidei Catholicæ, Apoſtolici regiminis, & diſciplinæ, quæ omnia Chriſto aut Apoſtolis gaudent auctoribus, contra innovatores propugnator ſtrenuus, veterum dogmatum, & ſcriptorum Eccleſiaſticorum, ſi quis alius, ſcientiſſimus. Cl. vir *Johannes Lawſon*, M. P. *Saxonicæ* & *Runicæ* literaturæ peritiſſimus. qui, cum vehementer ægrotans ante XXVIII annos illum *Æſculapium* feliciter haberem, in convaleſcentis animo mirabilem *vett.* Septentrionis linguarum amorem adeo excitavit, ut, quam primum otium *Wigorniæ* nactus fuerim, ad illarum ſtudium me diligentiſſime converterem. Reverendus, & doctiſſimus vir *Nicolaus Martin*, A. M. Aulæ *Carvinæ* apud *Oxonienſes* Viceprincipalis. cujus in *libb.* hos noſtros excudendos maxima merita meminiſſe mei muneris eſſe exiſtimo. Accedant RR. & doctiſſimi

viri,

viri, *Curatores* proeli Academiæ *Oxonienſis* de bonis literis, & rep. literaria, quam *libb.* potiſſimum MSS. excuſorum ingenti copia amplificaverunt, optime meriti, mihique ſemper honorifice gratoque cum animo memorandi, quod ad excudendum hoc opus typos ſuos *Junianos*, ſine quibus quidem excudi non poterat, roganti facile accommodarent. Ampliſſimus & Nobiliſſimus Dominus Carolus Dom. *Fanſhaw* Vicecomes *Donoghmore* ob humanitatem ſummam, antiquos mores, bonarum literarum ſcientiam præclarus. qui viginti mihi *nummos argenteos Saxonicos* rari generis, in numiſmatum tabellis ſculpendos, liberaliter dono dedit. R. & præſtantiſſimus vir *Johannes Robinſon*, non ita pridem Coll. *Orielenſis* in *Oxonia* Socius, rerum Anglicarum in *Aula Suecica* per multos præteritos annos adminiſtrator feliciſſimus. cui ego *libb. vett. Sueo-Gothicorum* notitiam *Peringskioldianam*, & Academia *Oxonienſis* monumentum *Runicum* unum atque alterum acceptum fert, quod dignum cenſui quod Gramm. *Iſlandicæ* p. 3. ſculptum exhiberetur. Prænobilis & illuſtriſſimus vir *Robertus Harley* de *Bramton-Brian* in agro *Herefordenſi* armiger, rerum civilium uſu, & bonarum omne genus literarum ſcientia inſtructiſſimus. qui Senatus *Anglicani* Cathedram petiit nunquam, gaudente tamen populo *Anglicano*, factus eſt *Orator* ter: qui non ſolum ſtudia mea ductu & auſpiciis ſuis lucidiora & alacriora reddidit; ſed opus hoc noſtrum cum vetuſtis multis, quæ mihi voluit impertire, auxit & exornavit. Nobiliſſimus & honorabilis vir, Patricio genere natus, *Heneage Finch* armiger, Jacobi II. R. non ita pridem cohorti prætoriæ præfectus fideliſſimus, cui unum atque alterum rariſſimum nummum *Saxonicum* publici juris in tabb. faciendum mecum communicare placuit. Prænobilis & ampliſſimus vir, *Robertus Cotton* de *Gidding* in Com. Huntingdon. armiger, nepos Roberti & filius Joannis Cotton, Baronettorum, ab avo & patre, duo conjuncta & ampliſſima virtutis & honoris patrimonia nactus. Qui pro gentilitio ſuo in antiquas literas, & præcipue in rem nummariam amore, decem e rariſſimo genere denarios Sax. numiſmatum tabellis inſculpendos mecum communicare voluit. Huc etiam accedant tres lectiſſimæ, atque ornatiſſimæ fœminæ, ſiquidem libri noſtri, cui plus quam illis debeant, habent fere neminem. Prænobilis matrona *Dorotheæ Grahme*, apud ſuperos ante annum immortalitatem conſecuta, *Jacobi Grahme* de *Levins* prope *Kendall*, in Com. *Weſtmorlandiæ*, armigeri conjux optuma, virtutibus clariſſima, & memoria ſempiterna digna. Nobilis & veneranda matrona *Suſanna Hopton* de *Kington* in Com. Hereford. *Chriſtianæ* pietatis præclarum exemplum, & Eccleſiæ *Anglicanæ* magnum decus. quæ rerum divinarum, & præcipue ſacrarum literarum ſcientiam non vulgarem aſſecuta, libros nonnullos anonymos edidit, qui in piorum piarumque manibus teruntur. quibus tamen editis clareſcere noluit, pro modeſtia ſua inexpugnabili, utpote quæ mallet doctam & bonam ſe eſſe quam videri. Præſtantiſſima & honeſtiſſima matrona *Catherina Bovey* de *Flaxley* in argo Gloceſtrienſi, *Angliæ* noſtræ *Hypatia Chriſtiana*. de qua nulla laus tam modice, quin ejus ſummam graviter offendat modeſtiam; nec tam alte & magnifice dici poteſt, quin eam virtutes ejus æquent, ſi non exſuperent. Præſtantiſſimorum hominum hoc agmen claudat vir vere Apoſtolicus, & reverendus admodum in *Chriſto* pater *Wilhelmus LLoyd*, Epiſcopus *Norwicenſis* ante XIII annos, cum Eccleſiæ *Anglicanæ* magno damno, gregiſque ſui graviſſimo dolore, diœceſi ſua deprivatus. cujus ſummæ quidem eruditionis & ſapientiæ præſulis cum amicitia, quod poſſum comparare, ex omnibus rebus, quas mihi aut natura aut fortuna dedit, equidem fere nihil habeo.

Hæc apud Te (Clariſſime vir) quem exiſtimavi dignum, qui lectoris perſonam ſuſtineres, de libro meo præfanda putavi. qui in longe majorem, quam credebam, molem accrevit, cum meo quidem magno damno; ſed doctorum, qui *Artôæ* literaturæ ſtudioſi ſunt, ni male auguror, non minori tum emolumento futuro, tum etiam voluptate. Magno, inquam, cum meo damno detrimentoque, ſive bonæ valetudinis jacturam, quam in eo ſcribendo feci, conſiderem; ſive ingentes prœli ſumptus, in quos, præter magnam pecuniam, quam ad illum imprimendum bonarum literarum *Mœcenates* contulerunt; quod *deprivato* ſuſtentando ſupererat, tantum non integrum abiit peculium. Verum enim vero, quamvis ea eſt, quam vides, operis noſtri nimia, ut multis forſan videbitur, magnitudo, id tamen non majus prodiiſſe non poſſum quin doleam. Etenim conſtitueram *Scaccarii*, *Arcis*que *Londinenſis* archiva diligenter perſcrutari, & quæ in illis deliteſcunt *Saxonicorum* & *Normanno-Saxonicorum* inſtrumentorum, quotquot antiquitatibus noſtris illuſtrandis inſervirent, ſeu in-

tegre, seu partim, pro re natâ descripta, cum id genus monumentis, quæ *Bibliothecæ* nobis suppeditarunt, è tenebris suis in lucem protulisse. Verum id volenti facere, cum neque per labefactatas vires, neque per gravescentem ætatem, neque per numerum defectum liceret; nil restat, quin D. O. M. supplex precer, ut aliquem *Philosaxonem* rei antiquariæ peritum excitare velit; qui, quæ præstare aut perficere non potuimus in hoc opere, in alio tandem suppleat, & perfecta reddat. Quinetiam faxit immortalis idem triunus Deus, ut grande hoc opus, in quo struendo sex annos posuimus, *Septentrionalis* literaturæ saltem æque placeat cultoribus, ac, ex quo natum & cretum est, grammaticale illud opusculum, tyronibus etiamnum perutile, quod ante XV annos *Oxoniæ* edidi, placebat. Cui *Testimonia* & *Eulogia*, quæ docti, cum è *Nostris* tum *Exteris*, dederunt, subjungere propterea volui, quod ad novos hos exantlandos labores iis mirifice excitatus essem. Denique finem Præfationis facturus, Deum servatorem pro incolumitate, vitaque Tua longæva non possum non orare, illumque etiam atque etiam fusis precibus rogare, ut Te genere, modestia, vitæ sanctitate, suavitate morum, prudentia, rerumque tam divinarum quam humanarum scientia clarum; ut Te, inquam, *Sacerdotii* ornamentum, ad *Sacerdotii* fastigium, hoc est, ad Ecclesiæ gubernaculum, quo nihil citra cœlos sanctius; non Tui, qui privatam vitam agere cupis; sed Ecclesiæ suæ causa, quæ tanquam navis in procelloso mari jactatur, provehere dignetur. Vale.

Londini Calend.
anuar. MDCC.II

III.

TESTI-

TESTIMONIA
DE
Georgii Hickesii
GRAMMATICA ANGLO-SAXONICA, &c.

Testimonia Exterorum Latine.

Supplementum ad Acta Eruditorum edita Lipsiæ, *Tom.* I. *p.* 522.

Institutiones Grammaticæ Anglo-Saxonicæ & Mæso-Gothicæ, auctore GEOR. HICKESIO *Ecclesiæ Anglicanæ Presbytero.* Oxonii è Theatro Sheldoniano. 1689 *in* 4to.

QUALEM jamdudum eruditus orbis desideravit, & *Thomas Marescballus*, collegii Lincolniensis in academia Oxoniensi, dum viveret, rector clarissimus promiserat, Grammaticam Anglo-Saxonicam atque Gothicam *Georgius Hickesius* tandem laudando studio composuit, publicique juris fecit. Cum enim vir hic doctissimus deprehendisset, antiqua Saxonum Gothorumque monumenta, quorum in Anglia inprimis haud exigua copia hodieque supereſt, à theologis æque ac jureconsultis & philologis legi merito debere; pauciſſimos vero esse, qui sine Grammaticæ adminiculo facere id seu velint, seu cum successu possint: id laboris in se suscepit, ut linguam, quam barbaram & incultam plerique putant, ipse vero disertam & ad elegantiam Græci sermonis aspirantem laudat, certis disciplinæ regulis subjiceret. Sed de hoc instituto suo ipse in præfatione uberius disseruit, harum rerum studiosis omnino legenda. Cæterum Grammaticam hanc, de qua in compendio plura dici non possunt, excipiunt in eodem hoc volumine tria adhuc opuscula alia. 1. *Runolphi Jonæ* rudimenta Grammaticæ Islandicæ, A. 1651 Hafniæ jam edita: sed quibus nunc dictionariolum ab *Hickesio* nostro concinnatum accessit. 2. Catalogus veterum librorum Saxonicorum atque Gothicorum, tum qui typis exscripti sunt (quorum quidem illos, qui à *Josselino*, *Somnero*, *Marescballo* & *Junio* editi fuere, puros ac emendatos; reliquos vero omnes, etiam quos *J. Seldenus* & *H. Spelmannus* ediderunt, mendosos prodiisse, in præfatione ductor noster monuerit) tum qui in bibliothecis, Angliæ inprimis, manuscripti magno satis numero asservantur. 3. *Edwardi Bernardi*, celeberrimi sæpiusque nobis laudati viri, Etymologicum Britannicum, è dissertatione, quam de orbis eruditi literatura apparat, decerptum; quod specimen tale est, ut dissertationem integram non possint non docti omnes quam avidissime exspectare.

JOANNES GEORGIUS GRAEVIUS, *in vita Francisci Junii F. F.*

POST *Junium*, cum ille viam muniisset ad has quatuor linguas, longo situ squalidas & sepultas, revocandas in lucem rei literariæ bono, vir pereruditus *Georgius Hickesius* ecclesiæ Anglicanæ Presbyter, semitam à *Junio* factam ingressus, institutiones Grammaticas Anglo-Saxonicas & Gothicas conscripsit, quibus adjecit *Runolphi Jonæ* Grammaticam Islandicam, & catalogum veterum librorum septentrionalium &c.

Multi præterea scriptorum Anglo-Saxonicorum veteres codices, ut & multorum ἀνέκδοτα, quæ ipse *Junius* manu sua ex veteribus membranis excerpsit & descripsit, in illa Bibliotheca Oxoniensi custodiuntur, quorum indices habes in appendice *Cl. Hickesii* ad Grammaticam Islandicam, *p.* 139, & sequentibus.

Testimonia Nostrorum Latine.

EDMUNDUS GIBSONUS *Coll. Reg. apud Oxonienses Socius, in præfatione ante* Chronicon Saxonicum *ab ipso editum.*

SUMPTO in manus opere, facile statim perspexi, qua præsertim difficultate, præter cæteras, implicaretur. Ante istud tempus nemo Grammaticam Saxonicam ediderat: adeoque circa singulas pœne voces hæsi, veritus ne iis subesset idiotismi nescio quid, mihi adhuc non quidem plane incogniti, sed tamen haud satis bene intellecti. Verum cum re prope desperata totum consilium tantum non abjecissem, omne hoc incommodum opportune sustulit *Cl. Georgius Hickesius*, edita Grammatica, quæ istius linguæ arcana luculenter aperuit. Magnum hoc erat beneficium, sed mecum orbi commune.

Reverendus vir THOMAS SMITHUS *S.T.P. in Bibliothecæ Cott. historia & synopsi.* p. 37.

NEQUE hic Consilium illud, cum id mihi hac de re serio deliberanti summa ratione niti videatur, quod juvenibus quibusdam ingenuis ac bonæ indolis, quorum animi historiæ Anglicanæ Amore & studio incenduntur, qui me in ædibus Cottonianis in catalogo contexendo occupatum, Bibliothecam videndi causa, adibant, inter alia dederam, propalare piget pudetque, ut si penitiorem nostrarum rerum, præsertim ante Normannorum adventum, cognitionem assequi voluerint, ante omnia & quasi fundamenti vice, usum linguæ Anglo-Saxonicæ sibi familiarem reddant: aliter vix antiquariorum censu reponendos; aliter nobilem historiæ Anglicanæ partem mancam fore, & plane desiderandam; ne tempora quidem Normannorum

Angliæve ſtatum, quando illorum præda & lubibrium fieret, omnino patefieri; nec ſe linguæ Anglo-Saxonicæ addiſcendæ difficultates & anguſtias, quas tanquam tot ſpectra & terriculamenta timidiuſcule objiciunt, abſque injuria & ingrati animi nota cauſari poſſe, quibus tot ſubſidia & quaſi manuductiones, quæ viam ad illius abditiſſima penetralia apertam, planam ac facilem muniunt, ex D. *Somneri dictionario*, & D. *Hickeſii* Grammatica ſuppeditantur.

EDWARDUS THWAITES *Coll. Reginæ apud Oxonienſes Socius, in Epiſtola, qua Heptateuchum Ælfrici à ſe editum auctori dedicat.*

CUI vero dono hunc libellum? *Hickeſi*, tibi, literaturæ hujus omnis inſtauratori maximo. Cujus unius præceptionibus factum, ut ſcripta iſta, reliquaque id genus oculis paulo doctioribus contemplemur, & expromamus in publicum. Nempe——ita cum hiſce literis actum eſt, ut tibi uni Grammaticas debeant inſtitutiones; hoc eſt, vitam & immortalitatem. Utramque enim confecutæ ſunt ex nobiliſſimo tuo opere grammaticali; docto, ſi quid uſquam, & laborioſo. Sed neque *Anglo-Saxonicis Gothiciſque* duntaxat excolendis ſiſtitur; etiam *Francicæ* ſeu *Franco-Theotiſcæ* veteris elementa tradidiſti, juſto volumine; quod una cum aliis quibuſdam tuis in hoc genere locubrationibus nobiſcum jam communicatum voluiſti.

Teſtimonia Noſtrorum Anglice.

The Reverend Dr WHITE KENNET *in the Life of* Mr William Somner, *p.* 29.

WE have had methodical, and accurate inſtructions of Grammar by the learned Doctor GEORGE HICKES, *ſo that now to be ignorant of that Tongue is not the misfortune of a Scholar, but his fault. Common induſtry, and an eaſie application ſerves.* See other ample Teſtimonies of the Saxon-Grammar from the ſame hand, *p.* 30, 31, 54, 55.

The Right Reverend Dr WILLIAM NICOLSON *Biſhop of* Carliſle, *in his Engliſh Hiſtorical Library*, Part. I. p. 101.

BISHOP FELL *was earneſt with Doctor* MARSHALL (*late Rector of Lincoln Colledge,*) *to draw up a* (Saxon) *Grammar; and he devolv'd the work upon* †*one much more unfit for the Employment, who had made ſome Collections to that purpoſe. His endeavours were ſuperſeded by the excellent performance of Doctor* HICKES, *who has publiſhed his* Inſtitutiones Grammaticæ Anglo-Saxonicæ, &c. *The book diſcovers an accuracy in this Language beyond the attainments of any that had gone before him in that Study; and will be of moſt neceſſary uſe to ſuch, as ſhall apply themſelves to the right underſtanding of the Antient Hiſtory, and Laws of this Kingdom.*

† The learned Author himſelf.

Teſtimonium ſingulare Doctiſſimi CHRISTIANI WORMII *Olai nepotis, de* GEORGII HICKESII *Gramm.* MS. *Francica, in Literis ſuis ad Auctorem datis Id. Nov.* M.DC.XC.VI.

LEGI, iterumque relegi Grammaticam tuam Francicam, per errorem, ut patet, ad me delatam. Placuit hercle mihi hiſce in Sacris non omnino hoſpiti, reddidiq; eam demum invitus; reddidiſſem ſane ægerrime, niſi ſpem foviſſem certiſſimum fore, ut eam typorum beneficio publici juris factam propediē uſurparem.

Teſtimonium ſingulare J. P. PALTHENII *Grypeſwaldenſis, in Literis ſuis ad amicum Oxonienſem datis*, Feb. 18. 1699.

GRAMMATICAS *Hickeſii* dici non poteſt quantopere videre cupiam, cum plurimis noſtrorum hominum, qui iſta Studia linguarum Septentrionalium amant. Ego ipſis commemorare non deſiſto, quantum Auctori doctiſſimo debituri ſumus, ut Grammaticæ emendatiſſimæ denuo prodeant, ampliſſimis pulcherrimiſque ſupplementis exornatæ.

Ordo hujus Operis.

I.

LInguarum Vett. Septentrionalium Thesauri &c. Pars Prima, seu *Institutiones Grammaticæ Anglo-Saxonicæ, & Mœso-Gothicæ.*

II.

Ejusdem Pars Secunda, seu *Institutiones Grammaticæ Franco-Theotiscæ.*

III.

Ejusdem Pars Tertia, seu *Gramm. Islandicæ Rudimenta.*

IV.

De Litteraturæ Septentrionalis Utilitate, sive de Linguarum vett. Septentrionalium usu Dissertatio Epistolaris, cum Numismatibus *Saxonicis.*

V.

Antiquæ Litteraturæ Septentrionalis Liber alter, seu librorum vett. Septentrionalium &c. Catalogus Historico-Criticus &c. Cum totius operis sex Indicibus.

VI.

Addenda & Emendanda.

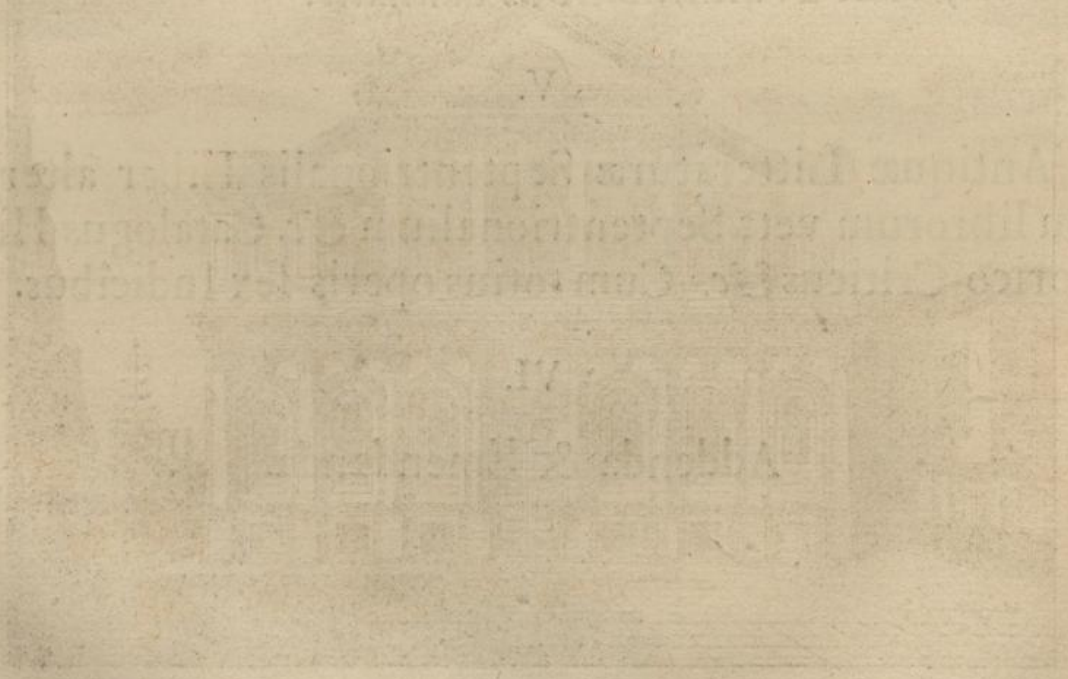

Linguarum Vett.
SEPTENTRIONALIUM
THESAURI
GRAMMATICO-CRITICI
ET
ARCHÆOLOGICI
PARS PRIMA:

SEU

Institutiones Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, & *Mæso-Gothicæ*:

Auctore *GEORGIO HICKESIO*, S.T.P.

Semper aut discere, aut docere, aut scribere dulce habui. Bed. Eccl. Hist. pag. 492.
Me ꝥymble ꝥꝑete ȝ ꝥinꝥum ꝑæꝛ. ꝧ ic oððe Leoꝛnode oððe Læꝛde. oððe ſpꝛite. *Regius interpres.*

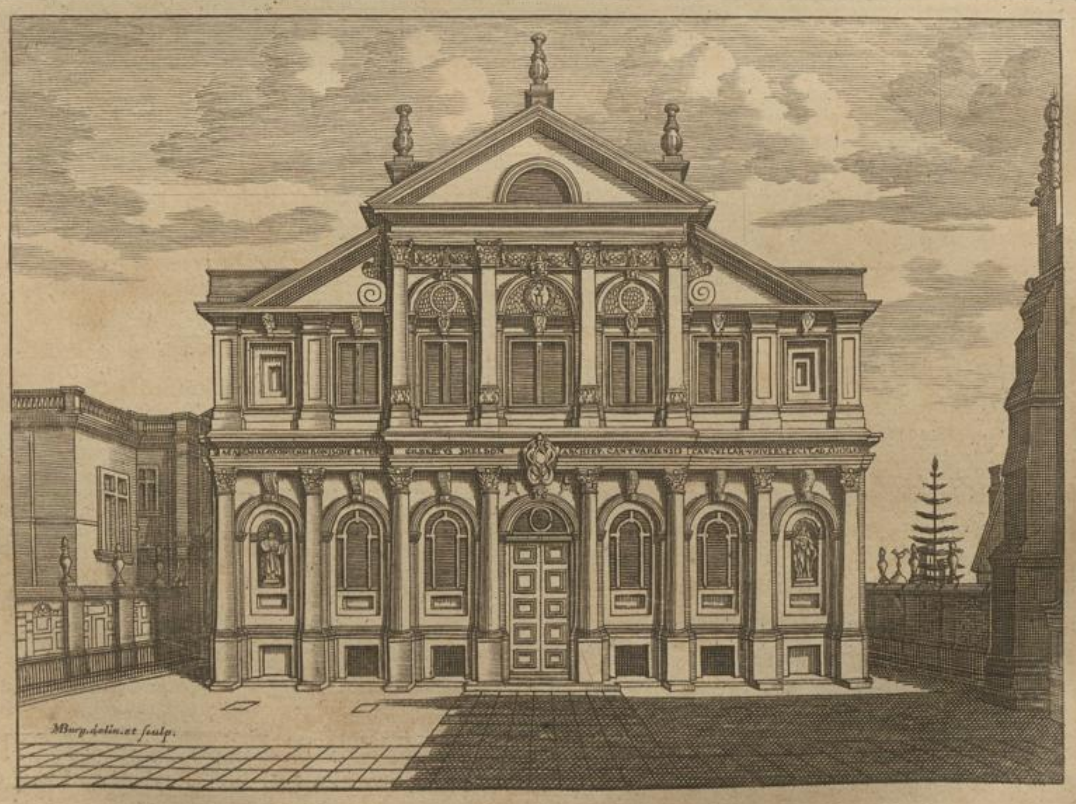

OXONIÆ,
E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCIII.

AD

Ampliſſimum & Honorabilem Virum,

JOHANNEM PAKINTON,

De *Weſtwood* in pago Wigornienſi, Baronettum,

GEORGII HICKESII

De Inſtitutionibus ſuis Grammaticis *A. Saxonicis*, & *Mœſo-Gothicis*,

PRÆFATIO.

IN conficiendis Grammaticis hiſce Inſtitutionibus, *Nobiliſſime Johannes Pakintone*, pro ingenii mei modulo maximopere laboravi, ut *Popularibus* meis, *Scotiſque*, quos etiam *Populares* dici velim, diligentia mea ſtudioque ad linguæ *Anglo-Saxonicæ* ſcientiam facilis aditus pateret. Imprimis autem iis texendis eò operam dedi, ut ex utroque populo *Nobiles* liberaliter inſtituti, quotquot patrias antiquitates, vernaculique ſui ſermonis origines ſcire cupiunt, auſpiciis, ductu, & laboribus meis uſi, abſque magno nimis ſtudio, multave ſua opera ad illarum cognitionem quàm celerrime pervenire poſſent. Abſque magno nimis, inquam, ſtudio; quoniam ad diſcendam linguam *Saxonicam*, quæ communis noſtra mater eſt, legenti Inſtitutiones noſtras paululum admodum induſtriæ ſtudioſo viro ſufficiet. Deinde illa bonis avibus cognita, ad *aviam Mœſo-Gothicam* intelligendam, negotiorum duntaxat intermiſſiones, &, qui multi dantur à muneribus vitæ, ad ſtudia reditus, ad ſuperiorem doctrinæ Septentrionalis gradum ſcandere volenti abunde quidem erunt. Quinetiam illis, quibus linguas diſcendi facultas eſt, ipſæ pene ſubſecivæ horæ ad ſuperandas non unam, alteramve; ſed plane omnes antiquas Septentrionis linguas, quod ſatis eſt temporis ſuppeditabunt. Quod cum apud Patrem Tuum, virum ingenio præſtantiſſimum ſæpius dicerem; Ille, qui quid in re quaque veriſſimum eſſet, acutiſſime potuit videre, rationibus meis adductus, quam primum per editas Inſtitutiones *Grammaticas* liceret, linguæ *Saxonicæ* ſtudere ſtatuebat; quippe quod *nobili Anglo*, bonis literis erudito, tam commode, laboreque tam exiguo linguam nolle diſcere, quæ vernaculæ ſuæ fons eſſet, turpe ducebat. *Hen.* & *Joh. Spelmanni, Roberti Cottoni, Sim. Deweſii*, & *Rog. Twiſdeni*, ſui cenſus & ordinis hominum exempla & auctoritatem illi proponebam. quibus ad *Saxonicorum* ſtudia, quorum egregii illi viri incredibili cum labore, quia ſine Inſtitutionibus Grammaticis, ſcientiam ſunt adepti, animum ejus accendebam. Utebar etiam argumentis, quæ maximam partem faciunt præfationis, quam Inſtitutionibus noſtris *Grammaticis Anglo-Saxonicis* tum primum in lucem proditurus præmitti oportere duxi. Verum Illo præpropera morte nobis ante abrepto, quam Inſtitutiones iſtæ ederentur, divinus ejus animus è cuſtodia, vinculiſque corporis liberatus, neque antiquum iſtum ſermonem, quem intelligere ſtudebat, neque hodiernum, quo æqualium ſuorum nemo aut purius, aut dulcius, aut ornatius, aut denique aptius copioſiuſve dicere potuit, amplius curans, immortalitatem in cœlis aſſecutus, linguis angelorum loqui cœpit, par angelis factus.

Doluit Illius mortem non civitatis tantum, ſed totius pagi *Wicciorum* quum populus, tum maxime clerus. Qui quam mirifice Patrem Tuum, ſeu potius GENTEM PAKINTONIAM amarent, eo teſtificabantur, quod Illius filium unigenitum, hujus ſpem unicam, & reliquias, Te, quamvis minorennem, XIX annos, aut eo minus natum, eligere voluerunt *Procuratorem*, cui per ſyngrapham datæ auctoritatis vices ſuas in *Communium* ſenatu demandarent. Doluit, inquam, Patris Tui obitum *Wicciorum* quum populus, tum maxime clerus; quem quod gentilitia obſervantia ſemper coleret, ſingulari pietate diligeret, & auctoritate ſua dignitatem ſacerdotii tueretur, eo fecit, ut tanquam Eccleſiæ & cultus divini apud *Wiccios* propugnator maximo cum honore, & conſtanti fide à clero pariter coleretur. Imprimis autem Illum Eccl. Cath. *Wigornienſis*, Epiſc. & clerus ſemper diligebant. Quibus cum vicina PAKINTONIA *gente* à reformata religione ad mea uſque tempora conſtantes amicitiæ, & perpetuæ, eæque conjunctiſſimæ familiaritates, atque neceſſitudines intercedebant.

Majoribus Tuis nihil illis charius; *Illis* nihil Majoribus Tuis aut magis in amore, aut exiſtimatione, aut deliciis erat. Mutua charitas, mutua benevolentia, mutua hoſpitia, mutua conſilia, auxilia mutua, & ut verbo dicam, mutua, honeſtaque officiorum certatio ſacram Eccleſiæ familiam Veſtramque vicinam *Weſtwoodenſem* ſtabili amicitia conjungebant. Ante omnia vero una in religione utriuſque mens, unus in cultu divino mos & conſenſus, idemque prorſus tuendæ, amplificandæ, quidni dicam, & manumittendæ Eccleſiæ *Anglicanæ* ſtudium alteram olim alteri perfecto amore conglutinabat. Tu pariter majorum veſtigiis inſiſtens, & quaſi traducem in Eccleſiam charitatem, quæ omnes omnium fidelium charitates una complectitur, in corde gerens, Comitiis non ita pridem in Publicis Eccleſiæ ſuam libertatem à ſervitute, qua ante longinquum tempus per Regem *Henricum* VIII. mancipata fuit, ſumma cum laude Tua vindicare tentaſti. Id alio forſan magis opportuno tempore Tibi, Tuique ſimilibus, qui Eccleſiæ ſua primæva jura reſtituta velint, denuo tentandum erit. De quibus quidem juribus conſervandis *privilegium latum* etiam num extat legendum in *Chartæ, Magnæ* dictæ, primo Capite, ubi imprimis Rex *Henricus* ille III. perinde ac regis Chriſtiani officium requirebat, *Confirmat pro ſe, & hæredibus ſuis in perpetuum, quod Eccleſia Anglicana libera ſit, & habeat omnia jura ſua integra, & libertates ſuas illæſas.*

Hæc de Patre Tuo dicere mihi fas ſit, quocum amantiſſime & conjunctiſſime vixit; quanta aliquorum hominum eſſet admiratio, vel querela, qui in laceranda omni ſcelere Eccleſia, eaque funditus, quoad poſſent, delenda tum occupati erant. Hæc etiam de Illo ſcribere per leges amicitiæ mihi quaſi parentanti liceat, cui omnia, ut ſecum, loqui ſolebat, animique ſui penetralia aperire: quem Sibi ægrotanti à ſacris eſſe voluit; & à quo porro in ſepulchrali majorum cavea, ut conderetur, moriens præcipiebat. Præterea neque quis non iniquus cenſor à præfationis inſtituto prorſus alienum putet, Genitorem Tuum me commemoraſſe, qui *Philo-Saxo* à me prius factus erat, linguæque *Saxonicæ* voto ſtudioſus, quàm diem obiit ſupremum. Accedat, quod amicitiæ noſtræ *memoriam ſempiternam* eſſe velim; & quod in laudibus Ejus prædicandis *vicinitatis* etiam ex officio ac jure recte apteque feciſſe me ipſe mihi videar. Addo ex vicinitatis jure, quam cum Terentiano illo ſene *in propinqua parte amicitiæ*, ego puto; qui tribus & viginti abhinc annis *Eccleſiæ Wigornienſis* Canonicus, deinde, haud tribus aliis interjectis, à Canonico factus Decanus, Penatibus veſtris *Weſtwoodenſibus*, ad quos hoſpes gratus nunquam non adveni, *vicinus* longo tempore degebam. Neque vero hoc à me arroganter dictum à Te exiſtimari velim, ſed *propter dulcem loci recordationem*, quem *Hammondo*, *Gunningo*, aliiſque multis, *quibus non dignus erat mundus*, tam è populo, quam è clero præſtantiſſimis viris, adverſus perduellionum furorem, ſalutis perfugium Avus Tuus, Aviaque fecerunt. *Avus Tuus*, qui erga CAROLOS reges Magnæ *Britanniæ* omni officio & pietate ſtabilis, & illuſtris, in regia cauſa ſuſtentanda propugnandaque per XIX annos plus facultatum impendit, quam aut filio reliquit, aut Tibi nepoti jam nunc, etſi ſatis large, ſuperſunt. In *Avia* vero Tua illuſtriſſimi *Thomæ* domini *Coventry*, magni ſigilli cuſtodis, filia, virtutum omnium, imprimis illarum, quæ in actione vitæ *Chriſtianæ* conſiſtunt, ſplendor maximus erat cum ſummo ingenio, & pure, apte, diſtincte, ornateque dicendi facultate conjunctus. Quibus adeo excelluit, præſertim in æquabili & temperato ſcribendi genere, ut libri de OFFICIO HOMINIS *Anglice* ab anonymo Editi, & ob mirificam operis in ſuo genere perfectionem per totum orbem Chriſtianum notiſſimi, auctrix & dici, & haberi mereretur. Sacras literas, rerumque divinarum ſcientiam, omniaque quæ à Philoſophis ſive profanis, ſive Chriſtianis de *Officio* gravia & utilia tradita ſunt, æque ac ſe ſcire dicebant viri doctiſſimi *Hammondus*, *Morleyus*, *Fellus*, & *Thomaſius*. In patriis etiam antiquitatibus adeo Illam hoſpitem non fuiſſe audivi, ut eas fere cum primis ſciret. Neque id adeo mirum, cum virum longe doctiſſimum *Nortonem Knatchbull* Baronettum, Tutorem & inſtitutorem Adoleſcens haberet; & conjux facta clariſſimum *Hammondum*, alioſque illius æquales, maximos viros, ſibi quos audiret, adſciſceret.

Neque porro hæc de Genetrice Tua ad rem minus dicta à ſapienti quoquam putari velim: quando nullum majus, naturæve hominis aptius ad virtutem, & vitæ honeſtatem incitamentum eſſe poſſit, quam poſteris majorum, & præcipue liberis, imitanda parentum exempla, & memoriam colendam prodere. Denique adeo non præter inſtitutum, horum quicquam à me dictum arbitror, ut plane nihil iis aptius, magiſve ad propoſitum ſcribere poſſe mihi videar, quibus Tibi ſuadere aut poſſim, aut velim ita facere, ut in Paternis ædibus, ubi humanæ, & divinæ literæ non ita pridem floruerunt, *Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ*, tum literæ, tum antiquitates, Te auſpice, apud *Wiccios* refloreſcant. Qui olim legendis *Hebræis*, *Græcis*, *Latiniſque* literis fauſtus, & amicus erat; ſtudendis *Saxonicis* adverſus, & contrarius non poteſt eſſe locus. Ibi porticus, atria, propylæa, horti, ambulacra clauſa & ſubdialia, recta & ſinuoſa, omnia ſtudiis commoda. Ibi luci, ſylvæ, nemora, prata, ſaltus, planities, paſcua, & nihil non, quod animum pene à literis abhorrentem ad legendum, audiendumve, & quoviſmodo diſcendum componere & conciliare poteſt Ibi igitur cum neceſſariis negotiis, curiſque vacuus aut ſis, aut eſſe cupias, Inſtitutiones has *Grammaticas* in manus Tibi ſume. Lociſque beatis in iſtis Tuis, *Daphnes Antiochenſium*, aut *ipſius Elyſii* æmulis, Muſarum quidem domiciliis, natura & arte ad ſtudia comparatis, finge *Saxonicas Muſas* Tibi ſemper propitias adeſſe. Finge in illorum viretis, & quaſi ſacris umbraculis, *Cuthberhtum*, *Cædmonem*, *Bedam*, *Guthlacum*, *Ælfredum*, *Ætheldrytham*, *Æthelſwitham*, *Æthelfledam*, *Edgitham*, & imprimis *Wigornienſes* veſtros Epiſcopos *Oſwaldum* & *Wulfſtanum*, tanquam tot præſentes deos, deaſque Tibi *Saxonicis* literis operam danti ſemper præſentes fore.

Ad

Ad harum ſtudium Te, per illorum Sacros manes ; & Tecum, quorum perſonas hac in præfatione ſuſtines, *nobiles Anglos*, ut meo ductu animos Veſtros appellatis, hortor & obteſtor. Meminiſſe Vos oportet, Vobiſque ob oculos ponere, majorum & minorum gentium populares, qui in hoc ſtudio, ſive potius palæſtra, ſine inſtitutionum grammaticarum ullo, ſi dicam, *Ariadnæo filo*, ſuis exemplis Vobis præluxerunt. Turpe ſibi duxit Patricius vir *Chriſtophorus* Dominus *Hatton*, ut *Robertum Cottonem Brucæum*, alioſque prætream, Saxonicam literaturam, quaſi contemptui habendam, ignorare. *Henricus Spelmannus* è re familiari ſua minerval annuum dedit *Abrahamo Wheloco*, ut in Academia *Cantabrigienſi* literas *Saxonicas*, publice legendo, & *Codd.* MSS. edendo, quaſi ab orco revocaret. Exteri quoque præclari homines & auctores, *Gerard. Johan. Voſſius*, *Olaus Wormius*, *Patricius Junius*, *Johan. De Laet Antuerpenſis*, Alterque *Caſaubonus*, *Saxonicas* noſtras literas & antiquitates, ut, quoad ipſis liceret, intelligerent ; & ad *Græcas* & *Latinas* adjungerent, omnibus viribus contenderunt. Vobis autem ad illarum cognitionem aditu facto, non amplius jam difficilis, multo minus inſuperabilis, ſed facilis, plana, & expedita via eſt. Facilis, inquam, recta, & expedita via *Saxonicæ* literaturæ opere hoc noſtro ſtrata eſt. Cujus pars hæc prima ad literarum *Saxonicarum* ſcientiam ; totuſque liber ſecundus, quem meo auſpicio ductuque curavi ſcribendum, ad librorum, qui *Saxonice* ſcripti ſunt, notitiam ducit ; tam eorum, qui in lucem emittuntur ; quam qui in membranis exarati jacentes opem Veſtram flagitant, qua tandem aliquando typis edantur. Surgite igitur quotquot eruditi eſtis & Inſtitutionum *Grammaticarum* præceptis generoſos Veſtros animos imbuite ; iiſque ſufficienter parati & muniti, ad libros *Anglo-Saxonum*, *Dano-Saxonum*que, à quibus magna Veſtri pars genus ducitis, evolvendos, qua par eſt diligentia, procedite. Id Vobis faciendum eſt, ſi ſermonis *Anglicani*, in quo tot è Vobis dicendi magnam vim, & facultatem aſſecuti eſtis, origines ; ſi vocum, quibus loquimini, cauſas ; quibus gaudetis libertatum, legum, morum, & conſuetudinum magnæ partis ſi primordia rect e ſcire velitis ; id Vobis omni ſtudio laborandum eſt. Quid enim per Majorum monumenta & imagines, per ſigna, tabulas, & toreumata, cæteraque inſignia gentilitia Veſtra Vobis dignius, quam honeſtiſſima ea ſtudia præcipue colere, quibus maxime ab humilis & agreſtis generis hominibus, *bubulcis*, *paſtoribus*, ac *idiotis*, viri generoſi ac nobiles diſtinguuntur? Nam inter nobiles, & vulgus hominum hoc maxime intereſſe videtur ; quod hi tantum, quantum ſenſu moventur, ad ea ſolum, quæ adſunt, & quæ præſentis uſus ſunt tanquam pecudes ſe accommodant : Nobiles autem, qui liberales, & ſublimes animos bonis artibus, & diſciplinis inſtitutos habent, principia, & cauſas rerum vident ; earumque progreſſus, & anteceſſiones facile perſpiciunt, ſimilitudines comparant, vetuſta novis, præſentibus præterita adjungere ſcientes, atque etiam quæ ventura ſunt. Hæc autem in avitarum literarum ſtudiis, quibus Vos Voſmet exercere velim, potiſſimum feceritis. Quæ quam jucunda, quam libero homine digna, & quam fructuoſa ſunt ; in *diſſertatione* ſingulari, quæ hujus operis pars quarta eſt, multis argumentis oſtendi. Hanc in *Saxonicis* aliquouſque progreſſi, ut diligenter, & æquo animo legatis, à Vobis impetrare velim ; & ſi de antiquæ literaturæ Septentrionalis utilitate ; & imprimis ſi de fructibus ex *Saxonicæ* linguæ ſtudio capiendis in meam pedibus eatis ſententiam ; tum per ſacros Majorum manes, per *Aſas Aſiniaſque* omnes, per *Angliæ Scotiæque Saxonicæ* notitiam, per jura, moreſque vetuſtos, per veterum codicum pretioſas membranas, &, quæ *Chriſtiano* homine obſecratio magis digna eſt, per *Evangelia Saxonica* vos oro, & obteſtor, quotquot vel in palatio, vel in ſenatu auctoritatem aliquam habetis, & Te imprimis, *Johannes Pakintone*, id omni ope & opera eniti, ut *Collegium aliquod antiquitatum*, quale *Holmiæ* apud *Suecos* eſt ; ſaltem ut prælector aliquis in altera, vel utraque potius Univerſitatum (quibus Orbis pares non habet) quamprimum inſtituatur, qui juventutem *Anglicam* antiquas *Septentrionales* linguas, & præcipue *Saxonicam* doceat, Codiceſque *Saxonicos* MSS. publicandos curet ; & cujus porro curæ fideique poſthumi quorundam doctorum libri rem *Saxonicam*, & antiquitates *Anglicas* ſpectantes, & præſertim quos *F. *Junius* F.F. Academiæ *Oxonienſi* legavit, impenſis publicis edendi demandentur. Crede mihi, Vir ornatiſſime, nihil *Anglicano* nomine indignius, gentive doctæ honeſtæque turpius opprobrium nullum eſſe poteſt, quam, majorum codices, antiquitate ſua venerandos, mucorem & ſitum contrahere, aut pulvere fœdari, aut blattis rodi, aut carie corrumpi ; aut, quod reip. literariæ perinde damnoſum eſſet, tanquam malos angelos in æternis vinculis ſub caligine ſervari, æquo animo ferre poſſe. Quod quidem neque *Galli*, neque *Batavi*, neque *Dani*, neque, qui monumentis ſuis *Sueo-Gothicis* vetuſtis publicandis ad gloriam ſui nominis maxime operam dant, *Sueci* tolerare vellent, id ferre, id pati, id ſinere poſſe *Anglos*, qui eruditione, ac ingenio præſtant, *Anglum* quidem piget dicere. Quamobrem, *clariſſime Pakintone*, cum antiquæ *Septentrionis* literaturæ, & potiſſimum *Saxonicæ* inſtauratio, res tam pulchra, tam honeſta, & liberaliter eductis hominibus tam digna ſit ; pene nunquam quicquam fingere animo licet, quo aut Vobis majorem laudem, aut majorem patriæ Veſtræ gloriam comparare poteritis, præſertim qui *Senatores* eſtis ; quam ita agere, ut per Vos literæ iſtæ quaſi poſtliminio in *Angliam* ſuam revocentur. Illarum theſaurum omnium longe locupletiſſimum *Cottonianum* lege lata ſalvum, ſtabilem, ſecurumque reip. literariæ fore voluiſtis :

---

* Linguæ Anglicanæ Etymologicum magnum. Tatiani Harmon. Evangelic. Francice. Lexicon Saxonicum, Gothicum, Runicum, Iſlandicum, Francicum, *&c.*

ſupereſt pariter privilegio de illis lato, ut cum *Hebræis*, *Græcis*, & *Latinis* à publicis prælectoribus doceri eas faciatis. Id a Vobis ſuaviſſima Majorum memoria; & ab AUGUSTA magnum, à quo genus ducit, *Ælfredi* nomen videtur flagitare. cui parem in animi magnitudine, omne genus eruditione, dicendi, ſcribendique facultate, diligentia, conſtantia, patientia, pietate in deum, numeroque etiam victoriarum, quas de bellicoſiſſimis hoſtibus reportavit, ſi unum excipias *Julium Cæſarem*, antiqua tempora neminem habuerunt.

Verumenimvero, *Johannes Pakintone*, Te non tantum ut *nobilem Anglum*, ſed etiam ut *nobilem Wiccium*, cum omnibus *Wiccii pagi* nobilibus, quos pariter ac Te in hac præfatione compello, ad *Saxonicarum* literarum ſtudium, ſimul & patrocinium *maxime adhortor*. Etenim ut †*Wiccius pagus*, qui **Merciæ*, omnium *Angliæ Saxonicæ* regni longe ampliſſimi, pars, incolarum frequentia, Eccleſia Epiſcopali, & conciliis, quæ GEMOTAS dicebant, celebris erat: ſic *Saxonicæ* literaturæ & vetuſtatis reliquiæ & veſtigia ad *Wiccium* populum ſpectantes; oppidorum, vicorum, fluminum, ſylvarum, camporum, viarum nomina; adhæc voces, phraſeſque, quas à locis, in quibus uſurpantur, *topicas* vocamus; denique chartæ, teſtamenta, acta curiarum, obituaria, terminorum prædialium chorographicæ deſcriptiones; & id genus quidem multa pretioſa, nobilium *Wicciorum* indagatione imprimis digna, quæ in *Saxonicis* verſatum lectorem requirunt; rapinæ *Nortmannorum*, bellorum civilium vaſtationibus, everſis Monaſteriis, factæque etiam contra *Carolum* I. regum optumum rebellionis furori, etiamnum ſuperſunt. Cum de his Sermones cum *Johanne* Patre Tuo haberem, memini quam erant Illi dulces, & *literarum Saxonicarum* quam mirabiles amores in illo excitabant. Me tum primum locorum nonnullorum nomina *Saxonica* recitantem, vocabulumque unum atque alterum *Wicciorum* & finitimorum populorum ad origines *Saxonicas*, rogatu ſuo, revocantem incredibili voluptate audiebat. Nomina locorum, quæ recenſebam, hæc & hujuſmodi fuerunt: Wigopenaceaſtep, *Wigornia*, *Britannis Cear-Wrangen*, vel *Caer-Gorangon*, una ex XXVIII civitatibus nobiliſſimis, quibus, ut Beda loquitur, *Britannia* inſignita erat, *antiquitate*, *longa Epiſcoporum ſucceſſione*, *comitumque ſerie*; *Eccleſia Cathedrali*; *monaſterio in collegium Decani & Canonicorum converſo*; *ſitu ad Sabrinam fluvium amœniſſimo*; *platearum nitore*; *pavimentorum æquabilitate*; *civium humanitate & induſtria ſumma*; *aere ſaluberrimo*; *victuum omne genus copia*; *pannificio incomparabili*; *ſideque ſua in Carolum* II *regem*, *cum perduellionibus de regno armis decertantem*, *urbs cum primis celebris*. Pipia *ſylva* quernea, ſic vocata; Nunc **Pirrywood**, prope Wigorniam arboribus ſpectabilis, juxta quam Rex Carolus II in adverſo prælio cum perduellionis *Cromwelli* copiis congreſſus eſt. Eouerham, nunc *Evesham* municipium antiquum, olim ob majorum gentium monaſterium celebre; nunc titulo Baronis, quo inſignitus eſt *Johannes* dominus *Somers*, nobilitatum & illuſtre factum. Benningc-peopð, Benningc-popð, (forſan à Penbingc-peopð) **Benning-worth**, **Benning-wyrth**, **Bening-wurthe**, nunc **Benge-worth**, olim caſtellum, nunc viculus ad caput pontis *Eoveshamenſis*. Fleotan-bypigc, Flodan-bypigc, Flodan-bupgh, Fledanbypgc, *Fledanburh*, *Fledibiry*, nunc **Flatbury**, vicus ob amœniſſimum ſitum in ripa *Avonis* fluminis celebris. Heanbypigc, *Heanbyri*, nunc **Hanbury**. Cnihta-tun, **Cnihton**. Carbulfer-tun, **Carlſton**. Momela, **Mamble**. Lpoh-leagc, Lpohleah, **Crowle**. Snoberc-leagc, Snoberc-leah, nunc **Snodesbury**. Obingc-leagc, Obingc-leah, *Oduncaly*, *Oduncley*, **Odingley**. Sceapperc-tun, *Sceapweaſtun*, *Scipeſton*, **Shipſton**. Hepe-popd-tun, *Hereforton*, *Hertfortune*, nunc **Herbington**. Scipenac, **Shurnock**. Lapepn, *Latine Lauuerna*, *Lawern*, **Lauhern**. CROMBA, *Crombe*, **Crome**. Tres loci ſunt in pago *Wicciorum*, qui hoc nomine gaudent: **Crome youngs**, **Crome earls**, & **Crome hill**, alias **Youngs Crome**, **Earls Crome**, **Hill Crome**: Omnes, illuſtriſſimæ *Coventreyorum* familiæ ampliſſimi patrimonii pars. Quorum unum hic *Saxonice* deſcriptum gratia honoratiſſimi Domini, *Thomæ* Dom. *Coventrey*, qua par eſt obſervantia, exhibeo.

V. Hiba æt CROMBAN.

Of pintepbupne onblanc þær oð hit cymeð to þam Mæpehege. onblanc þam oþ þ hit cymeð upon þa bune. of þær pertpeapð oð þ hit cymeð to þæpe ealban bic peartpeapbpe.

---

† A *Saxonico* Pic, Pice *ſinus*, vel *angulus terræ latus breviſque*, *ripa* vel *littus incurvum*, *ſive fluminis ſinus*. Wiccii, *Saxonice* Picpapa, Pic-pætan nomen ſumpſerunt. A Picpapa vero, & ceaptep, *urbs*, Wicciorum Civitas Picpapnaceaptep, Picpapenaceaptep, & abinde per corruptionem Pigopa-ceaptep, Pigepa-ceaptep, Pigpa-ceaptep (unde *Nortmannis* **Wirceſter**, à quo **Wurceſter**, **Worceſter**) Pigopena-ceaptep, Piagopena-ceaptep, Peogopena-ceaptep, Peogopna-ceaptep, Pigopna-ceaptep, unde urbs *Latine Wigornia* vocata eſt.

* *Saxonice* Mýpce, Mýpcan, *Mercii*. Mýpcenaland, Mýpcnaland, Mýpcenelanð, *Mercia*. Mýpcenapice, Mýpcnapice, Mýpcene-pice, *Merciorum regnum*. Et Mýpcenalagc, Mýpcnalagc, Mýpcenelagc, *Merciorum ditio*, vel ea Angliæ pars, quæ *Merciorum* legibus regebatur. Mýpce autem, vel à Meapc *terminus*, *finis*, quòd reliquorum *Heptarchiæ* regnorum, ut quod mediterraneum regnum eſſet confinis *Mercia* fuit; vel à Mæpe, *Dano-Gothicè* Mior, *magnus celebris*, & Rice *regnum*, quod *magnum* κατ' ἐξοχὴν *regnum* eſſet, dictum aliqui putant.

þ hit cýmeð on þone mæpepeig. onðlanz þæp þ hit cýmeð on Bicceppettan. onðlanz þæp þ hit cýmeð on þ litle piþig. on þæp a be polðan þ hit cýmeð on þone acephæge. onðlanz þæp on pippanleaz. onðlanz þæp miðpeapðpe þ hit cýmeð to þam lýtlan peze. onðlanz þ oð þ hit cýmeð on Æzleplonan. onðlonz þat oð þ hit cýmeð ept in þa bnþnan :.

Bpezner-ford, **Braunford.** pulfenðer-hlæpe, *Wulferdeſlawe, Wulferdilea, Wulferieſlay*, nunc **Wulverley.** Loddan-Þpicze, *Coddaricge, Coddaricce*, **Codderige, Cotherige.** Bicceſ-ford, Beccef-ford, **Beſſeford.** Cujus incolæ, ut puto, in *Crombæ* deſcriptione Biccef-retan vocantur. Prænobili *Seabrihtorum* familia clarus jam diu eſt hic locus; quam à *Saxonibus* genus duxiſſe vel nomen ipſum oſtendit: quod à *Saxonicis* Se beopht, vel Se bipht, in compoſitione per literarum metatheſin *Sebriht*, omni fere proculdubio derivatum videtur. Idque nominis, vel cognominis, quod *Illuſtrem Illum* ſignificat, præclarus aliquis Saxo, forſan hujus familiæ princeps, præclaris ſuis moribus, rebuſve geſtis apud ſuos meritus eſt. Þpeoð-Mæp-leaz, *Hrydmærlege, Hrydmarlege*, **Redmarley.** Týnðebicza, nunc **Tarbeck.** pitleaz, pitleah, *Witlaege*, **Witley.** In occidentali parte *Com. Wigorn.* ultra Sabrinam flumen, qua Septentrionem ſpectat, duo propinqui hujus nominis loci ſunt: Quorum alter viri ingenio, doctrina, & humanitate præſtantiſſimi, *Thomæ Foley* armigeri, *Stratfordiæ* in Senatu *Comm. Angliæ* procuratoris digniſſimi, ſedes paterna eſt. Quam per antiquos ſuos limites *Saxonice* duobus modis deſcriptam, ut ſummam erga dominum obſervantiam cognitam facerem, hic exhibitam eſſe volui.

Pitleaz. Of þþim zemæpan pertpiht on þa dic. onðlanz þæp on cýllanhpicz. of þam on Sýlpez. onðlanz þæp on þa Hæhihtanleaz ⁊ ppa on þæt pule pluh. of þæp ofep buttinzaznaf on Ecclefbpoc. onðlanz þæp on Dopepic. *Iterum.* Of .... mæpun on Sihfenð. of þam on peapnhæze. of þam on zipðpeze. of ðam to picacan. of þam to þpizemæpum. of þam to cýllanhpicze. onðlanz þæp to þæpe ealðan ðu. of þæp on ptanbpoc. onðlanz þæp on tæclerbpoc. of þam on Bæfepic. of þam on ðofepic. onðlanz þæp on pæfepn.

Salðefef-Forða, Saltefef-Forða, **Sawford.** Beonet-leaz, Beonetleah, **Bentley.** Heopt-lanbýpiz, nunc **Hertlebury**, Bpaðincota, **Bradicott.** Pipitun, **Pirton.** Ludileaz, Ludileah, *Cuddilea*, **Cudley.** pulfpintun, **Mulvertun.** Accatun *ultra Tamedam fluvium*, nunc **Acton-Beauchamp.** Teoðingtun, **Tedington.** Meapanclif, **Warncliffe, Warncliff.** Ufenaþýpig, **Overbury.** Fepretna-tun, **Fepſinton, Fepſton.** pendlef-clif, **Wendlefcliff.** Biphtanpylla, **Brihtwell.** pica, **Wic.** Lpiman-leaz, **Grimley.** Morleaz, **Mauſley.** Canulfertun, nunc **Alſton.** Decef-leaz, **Derley.** Æpfleaz, **Apſley.** Hymeltun, *Humeltun, Himmelton*, **Himbleton.** Hpita-hlinc, **Whitelenche.** Hlinc apud *Saxones aggerem limitaneum* significat, quo agri ſive privatorum, ſive publici diſterminantur. hinc tot nomina locorum, præſertim in pago *Wicciorum*, ſumpta: ut **Whitelench, Aſhlench, Churchlench, Hoblench, Rouſlench.** Elm-*retan, incolæ vici, ut ego judico, qui olim Elmlaeze, nunc vocatur **Elmley.** Ombepretenan, incolæ vici, cui nomen **Ombersley,** Tuo qui *Weſtwoodo* propinquus eſt. Apepe, fluvius ſic dictus, qui oppidum à ſe *Arvechurch*, vulgo **Alchurch** appellatum, noſtras non ita pridem delicias, præterlabitur. pic, **Wyche**, alias **Droit-wyche**, quod à *Dritwyche*, (*drit* autem vox *Nortmannica*, idem nunc ac **dirt** denotat) municipium antiquum ſalſis aquis celebre; & **Wychebolle**, *Saxonice* picanbottle, vel picanbýttle, vel picanbolð, i.e. *villa* vel *aula Wicenſis*, proximo Tibi notiſſima. Hæzleaz, Hæzleah, **Hagley**, vicus prænobili & antiquæ virtutis ac fidei homine, *Carolo Littleton* Baronetto, domino ſuo clarus. Salepeappa, Salopoppa, **Salewearp**, vicus Tuo *Weſtwoodo* proximus, nobiliſſimo domino ſuo ob antiquos mores, & antiquam gentem, unde genus ducit, celeberrimo, *Johanne Talbot* Baronetto clarus, cujus avita ſedes eſt. Locum hunc, qui à vicino fluvio nomen ſortitus eſt, per limites ſuos *Saxonice* deſcriptos hic quin exhiberem, non potui; ut teſtificarem honorem, in quo illum ab amicitiæ noſtræ incunabilis ſemper habui, & habiturus ſum.

Salepeappan. Onðlonz þæpe ea Salopeappe in Lolfoph. of þæp in Nælefbpoc. onðlonz þæp Sihtpan in þone Ealðan Secgmop. of þam onan betpenan ac-puðu ⁊ pulleleah. ⁊ ppa æfpe betpýx þam tpam puðan in Alpabpoce. onðlonz þæp in þone oðepne Lolfoph. ⁊ pua eft on Salopoppan :. *Iterum.* Æt Lolfoppa onðlanz þæp ftpeamef. onðlanz þ oð þ hit cýmeð þæp Dofepðæl ⁊

---

* Apud *A. Saxones* aliaſque gentes *Septentrionales*, per Setan & Setenan *Incolæ* exprimuntur, unde nata mihi eſt opinio *Urbes An-ſetenſes* vel *Aen-ſætenſes* non à noſtro Ans vel Anſt, *Goth.* ᚨNSTS, *favor, gratia*, ut olim ſentiebam; neq; à *Franciſci Junii* hᚨNSᚨ, ita dictas eſſe: ſed à *Cimbrico* A, *flumen, aqua*, in regimine Aen, (cujus gen. plur. Anna) & Seat vel Sæt, *ſedes, habitaculum.* unde in compoſitione An-ſæt, An-ſeat, *urbs maritima* vel *fluminea*; Latino Barbare, Urbs *Anleatica* & *Hanſeatica.* Etenim alias *Germanice* Urbes iſtæ *Anſeaticæ*, An-geſteeden vel Aen-geſteeden dicuntur. Sæt autem vel Seat ſignificare ut Sted, ſtad, ſtæð, ſtat, *ſtationem, ſedem, habitaculum*, & per ſenecdochen *urbem, oppidum, Saxonica* Sumurſætaf, *Sumur-ſetenſes*, Dopſætaf, *Dor-ſætenſes*, vel ſi uſus vellet, *Sumur-ſeatici, Dor-ſeatici*, luculente demonſtrant. Dopſæt autem eſt ejuſdem plane ſignificationis ac An-ſæt, Aen-ſæt, Aen-ſeat, ſcil. *oppidũ maritimum* vel *flumineum*, ex *Brit.* Dwr vel Dur, *aqua*, & *Sax.* Sæt, compoſitum. Huc quoq; ſpectant *Sax.* Dun-ſæta, *habitacula in montibus*; Dene-ſæta, *ſedes* vel *manſiones in vallibus*; & *Germanicum* Holt-ſata, *Holtſatia*, vulgo *Alſatia*, quod *Sedes* aut *Habitacula in ſylvis* denotat. *Græce* κληήμενος, οἰκούμενος.

Salepopp togebepe licga∂. onblonz þæp Dopepbæleр onzean rtpeam to Picpopda. rua onblanz þæp bicep onbutan þone pudu. ⁊ rua onblanz þæp Stpæte ymb Collhill ⁊ rua on Salepeappan. † onb æt Hunigbupnan tpezen Feopþiap. ⁊ xi æcepaр Eapþlanbeр. ⁊ æt Heanleaz iiii æcepaр. ⁊ æt Binnebupnan ⁊ mebpelanbe to Bæplæzepice. ⁊ on Bnabanmebpab xii æcepaр mebanbeр. on Pictune þeopda bæl pubulanbeр:. V hida to Fæpeрleaze. oр þæpe rtpæte de rceot to Heoptlabýpiz on þa bic. onblanz þæp on þone mop. oр þam onblonz mæpeр. onblanz þæp on þa Poptrtpæt. onblanz þæp on Hacebeр-rtubbe. oр þæp on Lumbpanpylle. oр þæp on Fazan-rtane. oр þæp on Æþelnoþeр-cnoрt. oр þæp anblanz þæp zemæpeр epт on þa bic:.

Alii *Saxonicæ* appellationis, ſi non originis, vici, viculique ſunt plurimi in Wicciorum pago, ejuſque confiniis, qui in legendis *Saxonicis* mihi occurrerunt: ut Pulfepbeprhlæpe, *Wulferdiſlea*, *Wulverdeſlawe*, *Wulwardelege*, *Wulfarieſlay*, **Wulverley.** Hallez, *Halleg*, **Hallow.** Spoecr-leaz, Spoercleah, **Spæchley.** Pepercope, Pepercopa, Pepꝛcope, Pepꝛcopa, **Pershore.** Alii etiam loci multi ſunt, *Saxonicis* nominibus gaudentes, quos in vetuſtis *Sax.* membranis aut non repperi, aut non obſervavi: ut in regio cenſu, **Domesday-book** inſcripto, Bpamer-Lnæр, **Bromesgrove.** **Grafton**, in *Saxonicis* ſeculis citra controverſiam Lnæр-tun, vel Lnaр-tun, inclytæ gentis Talbotorum ſedes, nunc Carolo, illuſtriſſimo *Salopiæ*, mihi liceat potius dicere, *Scrobisburiæ*, duce, ſplendidior facta & ornatior. Holm, unde *Holm-Caſtle*, vulgo **Hamcaſtle**, nobilis familiæ *Jeffreyſiorum* antiqua ſedes: quæ jam gaudet *Henrico Jeffreys* armigero domino ſuo pererudito. qui privatam vitam publicæ anteponens, avitas ædes, quaſi in Muſæum convertit, ubi reip. adminiſtrandæ poteſtatem aliis laudemque concedens, nobili otio, bonarumque & optimarum artium, & ſcientiarum ſtudio ſe totum quietus & ſuo contentus dedit. Accedant Hind-hlip, *i. e. curſus cervarum*; **Hindlip**, *Thomæ Abington* armigeri, ob *Anglicarum* antiquitatum, & potiſſimum *Wicciarum* Scientiam præclari, avita ſedes. De qua mentio facta eſt in deſcriptione loci *Saxonica* Penbleр-Clip vocati, quam cum aliis exſcriptam penes me habeo. Fepretnatun, *Fepſinton*, **Fepston.** Coplanzelabe, i. e. *Compitum* [bivium, trivium, vel quadrivium] *Eowla*. Hujus loci etiam deſcriptionem *Saxonicam* habeo; *Eowla* vero vel *Eowlæ Compitum*, an idem ſit, ac **Hewell**, illuſtriſſimi *Otheri* domini *Windſor*, Comitis de *Plymouth*, paterna ſedes, ex ejus deſcriptione judicent è *Wiccii*, quibus locus iſte notus eſt.

COPLAN-LELADE.

Of Coplan-zelabe onblanz þæp Blabene. oр þæp pidizeр ⁊ rua on Fuzelmæpe. oр þam on Lildbeorh. oр þam onblanz þæp Sealrtpæt to þan rtan. oр þan to þan oþepan rtan. ⁊ rua to þan þpiddan rtan. ⁊ to þan þeoрþdan rtan. oр þam to þæpe zpenan rtrize. oр þam to Laþepcanbeorh. oр þam on þone aldan peze ⁊ rua oþep þone bpoc. ⁊ epт on þone ealdan pez. oр þæp ⁊ рорð onblanz dune a bi heaþdan. onblanz ⁊ oð ⁊ hit cýmeð to þan ealdan rlo. oр þam to þam lýtlan beorh. oр þam on ⁊ ric. anblanz þæp oþep þone bpoc to Heoptpellan. oр þæp to Hpetepellan. oр þæp a bi þan eaрdland to þan tobpocenan beorz. oр þam þoрð on zepiht on ⁊ ric. oр þam be þan heaþdan, onblonz ⁊ oð ⁊ hit cýmeð to Blabene. onblanz ⁊ oð ⁊ hit cýmeð epт to Coplanzelabe:.

Hactenus, *Johannes Pakintone*, tum ut nobilem *Anglum* Te, tum ut *Wiccium* adfatus, *Saxonicas* literas utrovis nomine à Te addiſcendas eſſe, quod illarum Scientia quàm jucunda, tam utilis; tum maxime quod honeſta, & liberali homine digna ſit, plurimis verbis contendi. Verum enim vero hic mihi temporare nequeo, quin ulterius progreſſus experiar etiam, an Te ut Nobilem, *ſtirpis antiquitate* illuſtrem, ad literaturæ *Septentrionalis*, & potiſſimum ad *Saxonicæ* ſtudium, per Majorum Tuorum manes provocare poſſim? Quanto enim quiſque vetuſtiori ſtirpe ortus eſt; tanto magis illi omni ope, & opera enitendum eſt, ut ſermonem, moreſque temporum, in quibus majores ſui floruerunt, aut à quibus prope vixerunt, ſciat; quippe quos ſane neſcire liberali homini & illuſtri loco nato tantum non turpe, certe indecorum, & natalibus ejus prorſus indignum eſt. Quid in longinquis terris, & temporibus, apud Græcos Romanoſque dictum, factumve ſit, illorum libris diligenter incumbentes nobiles noſtri liberaliter inſtituti, ut cognoſcant, quaſi æmuli certant. Quid vero domi ante ſexcentos, vel octingentos annos ab atavis ſuis, quove ſermone dictum eſt; quid ab iis factum, quove linguarum genere, vel quibus in membranis, quas geſſerunt res poſteris proditæ ſcribuntur, adeo ſcire non avent, non curant, ut ea plane quaſi à ſe penitus aliena nonnunquam maxime aſpernentur. *Romulum*, *Numam*, *Brutos*, *Scipiones*, *Catones*, *Cæſares* crepant, qui à quibus ortum & nobilitatem ſuam ducunt ignorant, veteraque *Græcorum*, *Romanorum*que *Codd.* fragmenta mirantes auro pretioſiora habent; dum monumenta à majoribus ſibi relicta, antiquaſque literas, quibus committuntur, parvi & fere nihili æſtimantes, tineis & blattis turpiter dedunt; &, quod pudet dicere,

† Hic deſcripti *Salewearpæ* finis eſſe videtur. Quæ ſequuntur aliorum prædiorum locorumque adjacentium deſcriptiones, meo judicio habendæ ſunt.

non

non raro piſtoribus, & cocis, non ſine maximo majorum contemptu, ſuique ingenti dedecore, illorum copiam faciunt; aut ſi facta ſit ab aliis, graviter non ferunt. Ita qui foras aquilæ eſſe cupiunt, domi eſſe talpæ contenti ſunt; & contra id, ad quod natura hominis comparata eſſe videtur, è nobilibus noſtris multi, qui ſtirpium ſuarum vetuſtatem, & propter eam, ſe magni faciunt; vetuſtos tamen majorum *Codices*, vetuſtos mores, vetuſtique ſermonis progreſſus, quo locuti ſunt, tantum abeſt, ut ſcire ſtudeant; ut illorum ſcientiam modico ſtudio aſſequi, neque operæ pretium, neque dignitatis ſuæ, neſcio quomodo quaſi prava opinione ducti, arbitrentur. Verum longe ſecus, ac hujus ingenii nobiles, *Chriſtoph.* Dominus *Hatton*, cæterique *Philo-Saxones*, quos è noſtris ſupra memoravi, claris & antiquis familiis oriundi, de rerum iſtarum ſtudio ſentiebant. Idem cum illis minime ſentiebat nunquam ſatis laudandus *Dufreſnius* Gallus, Dominus *du Cange* ex antiquo & nobili genere profectus. Porro longe ſecus, ac illi, de literatura *Septentrionali* jam ſentit *Sparvenfeldus* Suecus, ſuorum decus, exterorum admiratio & deliciæ, claris parentibus ortus, qui ad *Gothicas* literas & antiquitates illuſtrandas, illarumque remp. ampliandam, magnam antiqui orbis partem ſub auſpiciis ſui Regis nuper peragratus eſt. Denique, ut par eſt credere, neque prænobilis ille *Gulielmus Pakinton*, qui fortiſſimo illi imperatori ante trecentos & triginta annos, *Richardo Burgidalenſi*, NIGRO dicto, principi quum à ſecretis, tum ab ærario fuit, literarum *Saxonicarum* notitiam quantum hujus ſeculi nobiles, tantum contemnere potuit, aut tam pingui, & plane plebeio more de illis cogitare & loqui. Ille enim qui Regum *Angliæ*, *Johannis*, *Henrici* III. & *Edwardi* II. vitas ſcribere, reſque ab iis geſtas *literis Gallicis* prodere voluit, quibus uſa eſt *Anglia Saxonica*, & *Nortmannica*, Sermones Sermonumque dialectos non potuit, me judice, non intelligere, atque ſuperiorum temporum membranas ſcrutari. At neque à doctiſſimo *Gulielmo* illo *Pakintoniam gentem* originis ſuæ initium ſumpſiſſe Tu bene noſti, qui in archivis habes duas antiquas chartas; alteram *Roberti Specheſl* pictoris *Wigorn.* quæ, ut ex manu conjicere licet, ante cccc. annos confecta erat; alteram autem *Roberti* de *Witinton* clerici, quæ quingentorum annorum antiquitatem, tum in ſcriptura, tum in cera pendente nondum cum ſcuto gentilitio ſignata, præ ſe fert. Ambæ hæ chartæ antiqui ſplendoris, & nobilitatis familiæ tuæ monumenta ſunt. Nam illa obſignata erat, præſentibus, cum aliis, teſtibus *Ricardo* de *Specheſl*, & Hugone de PAKINTON *militibus*. Hæc vero præſentibus (verba chartæ pono) *dominis Petro de Wike*, *Hugone* de PAKINTON, *Alexandro* de *Abbetot militibus*. Ex horum *Hugonum* juniore *Gulielmus ille* ante memoratus ortum duxiſſe, quemadmodum à ſeniore, cujus nepos pronepoſve fuit, junior ille Hugo genus traxiſſe videtur. Præterea neque Hugo ille grandior ætate familiæ veſtræ Caput magis exiſtimandum eſt, quam ſuæ fuit *Alexander ille* de *Abbetot*, qui citra controverſiam ab *Urſo* de *Abbetot* Vicecomite *Wigorniæ*, quem ſecum *Gulielmus Conquæſtor* dictus, in *Angliam* duxit, oriundus eſt. Huic ſententiæ noſtræ id maxime favet, quod, regnante *Henrico* I. *Conquæſtoris* filio, cum *Angli Saxonice* loquerentur, ex charta fundationis Monaſterii *Kenelworthenſis*, quam in archivis ſuis ſervat rei antiquariæ magiſter ſupra laudatus *Th. Abigtonus*, gentem *Pakintoniam* floruiſſe conſtat. Mitto dicere de avo Tuo *Johanne*, Baronetto. quem adeo dilexerunt *Wiccius* populus, ut cum perduelliones in illum coram quæſitoribus ſuis litem capitis ob id intenderent, quod in exercitu, quem Rex *Carolus* II. prope *Wigorniam* luſtrabat, turmæ præfectus equitaret; nemo tamen ex iis reperiri potuit, qui minis, præmiiſve denuntiatis adductus, contra illum de hac re teſtimonium ferre voluit, unde liberatus erat. De majoribus Tuis, viris, in ſuis temporibus, ampliſſimis, qui regnantibus *Elizabetha* Regina, & *Henrico* VIII Rege claruerunt, mitto etiam loqui. Quorum ex numero erant *Johannes Pakinton*, eques auratus, & *Johannes* ejus filius, quos forte commemoravit R. *Bradeyus* p. 35. adpendicis ad librum ſuum de *Burgis* Anglice Scriptum, & inſcriptum. Hi originem traxerunt à *Johanne Pakinton* equite aurato, cui Rex *Henricus* VIII Sanctimonalium *Weſtwoodenſium* prædia conceſſit. Quæ Ille *Thomæ Pakinton* equiti etiam aurato ex fratre nepoti ſuo reliquit. Cujus filius *Joh. Pakinton* eques etiam auratus, ædibus *Weſtwoodenſibus* ſtructis, hæredem reliquit *Johannem Pakinton* ex filio nepotem ſuum, qui factus Baronettus eſt. Genus, ſtemmata, majorum monumenta, imagines, ſigna, vix Tua Te vocare ſcio, qui non ex fortunæ donis, quæ ſapientibus cum inſanis communia ſunt; ſed ex ſolis animi bonis, quæ auferri, quæ eripi, quæ amitti non poſſunt, homines æſtimandos putas: qui etiam laude dignum gerere animum, quam ex antiqua & ampliſſima familia fortuito eſſe natum, multo nobilius, & clarius ſemper exiſtimaſti. Hoc etſi cognoſcerem, de proſapia Tua aliquid tamen mihi dicendum eſſe cenſui, quod ad antiquiſſimam & nobiliſſimam majorum colendam linguam hortari antiquiſſimi & ampliſſimi generis hominem ad præfationis inſtitutum maxime fore judicavi.

Quamobrem cum ex ſtirpe tam antiquâ profectus ſis, & jure ſucceſſionis tot præclaros viros repræſentes, quibus *lingua Saxonica*, & *Normanno-Saxonica* vernacula erat: jus ipſum repræſentationis, tot tantorumque ſuperiorum memoria, quæ officio vacare non poteſt; pium illud, & laudabile ſtudium cognoſcendi qui illorum mores, quis qualiſque ſermo, & quis *genius* illorum, tam ante, quam poſt conquæſtum fuit; ut verbo dicam, illud ipſum, quod ex his rebus conflatur, & efficitur *honeſtum*, Te ex atavis ſeu *Anglo-Saxonicis*, ſeu *Anglo-Normannicis* editum, ut utriuſvis populi literis, & antiquitatibus intelligendis des operam, flagitare videntur. Quemadmodum igitur *Gulielmus* ille *Pakinton*, neſcio à quoto cognationis gradu Superior Tuus, iis in ſtudiis, ut opinor, Suo Tibi anteivit exemplo: ſic Tibi id curandum eſt, ut *Tuos* Tuo

in iisdem præcedas. *Tuos* dico imprimis natos & nepotes; tum etiam Populares *Wiccios* universos, tum maxime ex iis, qui ad hæc studia ætate aptiores sunt, summæ spei adolescentem *Thomam Seabriht* Baronettum, & ornatissimos fratres *Littletonos*. Surge igitur, & ad legendam Grammaticam nostram *Anglo-Saxonicam*, Te, quamprimum à negotiis vacaveris, accinge. *Anglo-Saxonicam*, inquam, Grammaticam lege usque ad finem XVII, seu potius XVI Capitis, ubi in literarum *Saxonicarum* studio tyronibus sistendum est. In istis etiam legendis *Capp.* omnia quæ ad *Mœso-Gothicas* literas docendas traduntur, studiose Tibi prætereunda sunt, ut solis *Saxonicis* discendis sine perturbatione animum adpellas, quam incommodus, & sine ordine confusus utrasque simul discendi mos Tibi certissime creabit.

Perlectis istis *Capp.* præceptisque in iis traditis mediocriter instructus, ad legenda Evangelia *Saxonica*, quæ *Th. Mareschallus* Dordrechti edidit, quamprimum Te confer, ut quæ *Foxianis* multo castigatiora, magisque discentibus commoda sunt. His facile superatis, ad Psalmos *Saxonicos* à *Johanne Spelmanno* editos procedas. Quorum justa parte explicita, ad Heptateuchum *Saxonicum*, quem *Edw. Thwaitesius* noster purissimum *Oxoniæ* publicavit, cum spe & animo pertendas. Deinde *Ælfrici* dissertatiunculam de veteri & novo testamento, & ejusdem homiliam paschalem ordine ad legendam pergas. Hinc ad Regis *Ælfredi* versionem Ecclesiasticæ historiæ *Bedæ* paraphrasticam summa cum expectatione progrediaris, utpote quâ nunquam ipse *Cæsar*, *Cicero*ve in mediocri dicendi genere quicquam perfectius scripsit. Ab hac ad aliam sive ejusdem Regis, sive *Werefrethi* Episcopi *Wigornienſis* Paraphrasticam translationem, scilicet librorum *An. Man. Sever. Boetii* de Consolatione Philosophiæ, quam accuratissimam *Oxoniæ* in lucem emisit *Christoph. Rawlinson* Armiger, *Plantagenetiades*, imperterritus proficiscaris. Qua tandem perlecta Canones & Leges, quas in primo Conciliorum tomo *Saxonice* edidit *Henricus Spelmannus*, facile percurras; inde ad Archaionomian *Lambardi*, sive quam *Ille*, sive potius quam *Whelocus* denuo edidit, bonis avibus ascensurus.

His tandem non indiligenter lectis, ad harum Institutionum præcepta *Mœso-Gothica* perlegenda constanti animo progredere. Quibus sufficienter eruditus, ad Evangelia *Gothica*, quæ cum *Anglo-Saxonicis* excudi curavit *F. Junius* F.F. cum summa delectatione perlegenda ut properes jubeo, si linguæ *Anglo-Saxonicæ*, *Francicæ*ve causas scire, aut illarum cognitionem, quam Logici *demonstrativam* vocant, adipisci velis. Harum enim linguarum & dictæ *Mœso-Gothicæ* eam senties esse cognationem, ut alterarum alteram *Communem matrem* esse habendam mecum non poteris, quin propterea judices, quod veteris Angliæ Germano-Saxonicus sermo, Francicusque, quem Franci in Germania Galliaque usurparunt, Gothicam istam, quam magnis viris auctoribus, *Mœso-Gothicam*, & *Ulphila-Gothicam* vocavi, tum forma & facie, totiusque quodammodo corporis specie, tum moribus, si dicam, & ingenio, quemadmodum filia parentem, refert. Quod cum apud me diligenter sæpius, & attentius perpenderem, existimare cœpi aut ULPHILAM Mœsiæ Antistitem, ejusque populum à Græcis fortasse *Gothos* dictos, reipsa *Teutones* fuisse; aut, quod magis credo, *Teutonem* aliquem Uphilæ sive æqualem, sive illo forsan superiorem, *Argentei Codicis* esse Auctorem. Dico *forsan superiorem*, quia Germanos doctrinam Christianam ante *Irenæi* tempora amplexos esse constat ex ejus verbis lib. I. cap. III. Καὶ ὅτι ἀι ἐν Γερμανίαις ἱδρύμεναι ἐκκλησίαι ἄλλως πεπιστεύκασι. Verum præterquam quod istius codicis sermo, à *Bon. Vulcanio*, *Usserio Armachano*, F. *Junio*, & *Mareschallo* Gothicus vocatus, pervetustus *Teutonicus* esse videtur, accedunt rationes, propter quas Teutonicus homo istius Græcorum *Evangg.* traductionis auctor haberi; & probabiliter dici potest. Nam Primo, † *Monasterii Germanici* liber, Codex Argenteus erat. Secundo, nulla in illo *Arcianæ hæreſios* vestigium, cujus *Ulphilam Mœso-Gothicum* fuisse suspectum historici tradunt. Tertio, Argentei Codicis literæ *Runis* Scandinaviæ & circumjacentium regionum, unde Gothi in Mœsiam profecti sunt, & *figura*, & *ordine*, & *numero*, *numeralium*que *notarum* usu longe diversæ sunt. Quarto multis in locis liber is convenit cum Græco Evangeliorum Codice * *Bezæ Cantabrigienſi*, quem Latinæ Ecclesiæ librum fuisse, tum *Latina* versio, tum manus in qua describitur, tum etiam plurimæ lectiones, ab omnibus Ecclesiæ Græcæ vetustis *Evangg.* Codicibus differentes, ostendunt. De-

---

† Vid. lib. qui Anglice inscriptus **The life of the most Reverend Father in God** JAMES USHER, *&c. Londini* prodiit MDCLXXXVI. p. 563. Argenteus ille codex membranaceus, qui quatuor Evangelia aureis & argenteis literis *Gothice* descripta continebat, ad *Werdeni* sive *Werdinenſis* monasterii bibliothecam pertinuit in regione *Bergenſi* quatuor fere à *Colonia* Germanicis miliaribus distantis. * Sed Codex *Bezæ* vetustissimus, cujus lectionem non raro noster imitatur, habet ὕδατος ψυχροῦ. *Mareschallo* observat. de versione *Gothica*, p. 403. Firmat tamen hanc nostram conjecturam, quod vetustiss. *Bezæ* Codex, cujus vestigia hic noster frequenter premit, in Gr. legerit διὰ τῶν μαθητῶν. Latine *per discipulos*. *Ibid.* πὶς τελέους αὐτῦ *Goth.* STAIGRS GRÞS ÞNSARIS, *Semitas Dei nostri*, sic Codex *Bezæ* vetust. in Gr. τῦ Θεῦ ἡμῶν. In Lat. *Dei nostri*. p. 413. Inter variantes Codicum Evangeliorum lectiones in Bibliorum Polyglottorum Tomo VI notatas me Codice *Bezæ* vetustissimo haud parum adjutum fuisse in lectione illa *Græca*, quam ob oculos habuisse videtur *Interpres Gothicus*, discernenda, & ego libenter recognosco, & citationes pervetusti illius monumenti frequentiores abunde testantur. p. 484

nique

nique si curiosus lector literas Argentei Codicis cum *Græcis* & *Latinis* Codicis *Laudensis* Actorum SS. Apostolorum, qui in Bibl. *Bodleyana* adservatur, conferre velit, sentiet illas exceptis ⊙ & ψ ex isto, vel alio id genus Latinæ Ecclesiæ libro omnes esse sumptas, quemadmodum in Gramm. *Anglo-Saxonicæ*, & *Mæso-Gothicæ* cap. I. ostendimus. Dico *ex isto*, vel *alio* id genus *Latinæ Ecclesiæ libro*, quippe quod codicem illum haud secus ac *evangg.* Bezanum *Cantab.* quum *Latina* versio, tum manus tam *Græca* quam *Latina Latinæ* Ecclesiæ librum fuisse probant. Ad *Germanicam* etiam bibliothecam perinde ac *Codicem Argenteum* olim pertinuisse, atque ex *Germania* ad sempiternæ memoriæ Archiepiscopum codicem *Laudensem* esse transmissum, in una literarum quas ad Universitatem *Oxon.* dedit ὁ Μαχαίρης, se legisse me certiorem fecit *Humphr.* noster *Wanleyus*. Quod porro ut argumentum, meo quidem judicio, non contemnendum, adduci potest, ad probandum Græcorum *Evangg.* Gothicæ dictæ versionis doctum, qui illam patriæ temporisque sui literis partim ad *Græcas*, partim ad *Latinas* formatis descripsit, *Teutonem* aliquem fuisse auctorem.

Verum ut eo revertatur, unde paululum declinavit oratio, Evangeliis his sive *Mæso-Gothicis*, sive *Teutonicis*, studiose perlectis, Grammatica *Islandica* Tibi diligenti manu versanda est, si huc usque progressus ad purioris *Anglo-Saxonicæ*, & Argentei Codicis antiquissimæ linguæ scientiam, & *Dano-Saxonicæ* doctrinam velis adjungere. Hujus Grammaticæ regulis recte institutus ad studiose legendam justam aliquam *Bibliorum Islandicorum* partem pergendum est; imprimis Evangelia, quæ cum *Ulphilæ* putata Evangeliorum *Græcorum* versione *Gothica Latinis* literis impressa, *Stockholmiæ* excudit doctissimus *Georgius Stiernhielmus* Anno MDCLXXI. Hinc progredere ad legendam EDDAM *Islandorum* à *Petro Johanne Resenio* Hafniæ publici juris factam, vel quamvis SAGARUM, *i. e.* historiolarum, quas in haud exiguo numero *Dani*, *Suecique* cum magna sua laude publicaverunt.

Præcipue vero liber Heims Kringla inscriptus versione gemina per *Johann. Perinskioldum* illustratus Tibi cum primis legendus est. quippe qui continet historias Regum Septentrionalium à *Snorrone Sturlesonio Islando-Gothice* conscriptas. Quas quis *Gothicæ* linguæ rudimentis mediocriter tantum instructus non solum sine tædio, sed cum magna voluptate possit legere. Etenim crede mihi, *Johannes Pakintone*, in id genus librorum lectione aliquo modo exercendi sunt, qui *Dano-Saxonicam* dialectum, & quæ *Dano-Saxonice* scripta apud nos supersunt, recte intelligere cupiunt. Imo linguæ *Gothicæ*, sive ea *Islandica*, sive *Scandica*, sive *Norvegica*, *Suecica*ve dicenda est, non tantum admodum utilis, sed quodammodo necessaria aliqua scientia illis est, qui illorum cognitionem assequi volunt, quæ de dialecto *Dano-Saxonica*, partim ligatam metricamque orationem, partim solutam spectanti in Institutionibus nostris tradidimus. Quibus à lectore rite lectis, & intellectis, cum fructu, & delectatione facile leget tam quæ in stricta, quam quæ in soluta oratione *Dano Saxonice* scripta, posteris majores nostri prodiderunt.

In illo genere sermonis scripti sunt versus veri illius *Cædmonis*; quorum specimen, quod *Beda* nobis reliquit, descriptum ex antiquissimo Codice cernas in *Humphredi Wanleyi* Catalogi p. 287. Quod Tibi observandum est, propterea quod Specimen istud *Bedanum*, seu potius *Ælfredanum* in multis ab illo differt, quod ex impresso *Wheloci* libro desumptum exhibuimus Grammaticæ *Anglo-Sax.* p. 187. In illo, inquam, sermonis genere scripta erant veri *Cædmonis* Carmina; scilicet in sermone *veterum Anglorum*, qui *Jutis* tum confines, tum cognati erant, ac quorum proinde Sermo ad veterem *DANIGUM proxime accedebat, ut *Cædmonis* versus à *Wanleyo* descripti & aliquibus vocibus *Danicis*, & voces scribendi ratione demonstrant. Hinc fit, ut veterum *Anglorum* Sermonis, qui in Borealibus *Angliæ* partibus confederunt, tam similis sit posteriorum temporum *Dano-Saxonica* dialectus, in qua etiam scripta est *Geneseos paraphrasis poetica*, quam editor ejus *F. Junius* & Sermonis metrique, & argumenti similitudine deceptus *Cædmoni* adjudicavit. In hac etiam dialecto, quæ *Angliam* fere omnem personabat, multa alia condita sunt poëmata, quorum haud paucorum, quæ jam extant, notitiam, *Humphr. Wanleyi* librorum Catalogus Tibi suppeditabit.

Quoad dialectum, quam in his Institutionibus *Nortmanno-Saxonicam*, & nonnunquam *Anglo-Nortmannicam* dixi, nihil plane aliud est, quam *Dano-Saxonicæ* corruptior pars. Etenim *Nortmanni*, qui *Angliam* à *Danis* dominis *Dano-Saxonicam* factam sibi subjecerunt, quamvis à *Neustria* huc profecti, origine *Dani* & *Norvegi* erant, ante à majoribus suis depravatam *Saxonicam* linguam vocibus novis exoticis, tam *Danicis*, quam *Gallicis*, & *Franco-Gallicis*, data opera, contaminabant; & quoad possent, & liceret, extinguere conabantur.

Supereſt, *Johannes Pakintone*, ut quæ in hac altera Institutionum *Anglo-Saxonicarum* editione accesserunt, paucis dicam. In capitibus singulis à principio primi ad decimi septimi finem, plurima tum præcepta Grammatica, tum lectissima exempla lectoribus imprimis utilia, tum vero tabellæ *sculptæ* haud paucæ adduntur. Quæ, si illarum primam cum secunda hac editio-

---

*DAN & ANGUL, à quibus *Danorum* cœpit origo patre HUMBLO procreati. - - - ex quibus *Angul*, à quo Gentis *Anglicæ* principia manasse memoriæ proditum est. --- cujus successores postmodum *Britannia* potiti priscum Insulæ nomen novæ patriæ suæ vocabulo permutarunt. *Saxo Gr.*

ne diligenter contuleris, non ſine aliqua voluptate clariſſime cernes, quantum hæc illam ſuperat; opuſque ipſum ad incudem revocatum, quod non arroganter dictum puta, ſingulari opera & non abſque laudabili quadam artis ſpecie jam tandem elaboratum dicas.

A capite *undevigeſimo* ad finem omnia nova ſunt. Verum in hæc parte nonnulla quæ dicuntur capita tractatus juſti ſunt, præcipue vigeſimum tertium de *Poëtica Anglo-Saxonum* inſcriptum, quod in *beßalibus Chartis* ſi cum præfatione per ſe foret excuſum, juſtum librum putares. Quod *tabellas, chartas, characteres ſeu typos novos*, aliaque *vetuſtatis Saxonicæ* monumenta attinet, quæ hanc alteram Gramm. *Anglo-Saxonicæ* editionem, & imprimis nova illa capp. exornant, & illuſtrant, ſi non omnia prorſus neceſſaria, magno tamen uſui diſcentibus fore; lectoreſque, præſertim qui curioſi ſunt, fructum cum animi oblectatione ex iis capturos, niſi me de meis fallat augurium, cenſebitis & Tu, & quotquot Tui candore ſimiles, æqui rerum arbitri ſunt. Qui aliter ſentiunt, ſiqui forte tam duri cenſores ſunt, oratos illos velim, ne exiſtiment me inani gloria, aut aliqua oſtentationis cupidine ductum, illa eam ob cauſam exhibuiſſe, ut ſplendidior, & auguſtior iis facta Grammatica noſtra prodiret; multo minus ut illorum ſplendore captos iri lectores putarem; ſed quod φιλαρχαίοις, præſertim *Anglis Scotiſque* fore illa jucunda ſimul, & utilia ſpectatu judicarem; tum maxime quod tot præclara majorum monumenta, ut in tenebris perire ſinerem, à me non facile poſſem impetrare.

Præterea monendus es, ſi *harum Inſtitutionum* lector eſſe velis, illarum quaſi partem haberi debere de *antiquæ literaturæ Septentrionalis utilitate diſſertationem epiſtolarem*, quam ut ſcriberem *Bartholomæus Showere*, eques auratus, vir juris *Anglicani* prudentiſſimus, plurimis argumentis ſuadebat. Imprimis autem illam à me ita comparatam eſſe voluit, ut ſi mea ars id efficere poſſet, in ea legenda ad linguarum *vett.* Septentrionalium ſtudium juris noſtri civilis ſtudioſi potiſſimum excitarentur. Quem ad finem auctor etiam mihi eſſe voluit, ſi unquam quidquam in monumentis ſive *Anglo-Saxonicis*, ſive *Anglo-Nortmannicis* obſervaſſem, quod rem noſtram forenſem, judiciariamque ad illuſtrandam aliquo modo conduceret, ut id omne in iſta diſſertatione proferrem. Quamobrem de *Curiæ Comitatus* dignitate & auctoritate, quæ apud *Anglo-Saxones, Dano-Saxonesque* fuit, & *duodecimvirali* cauſarum judicio, ejuſque apud nos origine, tanto viro morem gerens ibi multa diſputavi; verum an recte apteque, an ſecus, candori Tuo judicandum relinquo. Tum, cum de his ſcriberem, actorum in Curia Com. *Cantiana*, regnante *Stephano* Rege, hanc tabulam non vidiſſem, quam hic porro exhibere viſum eſt, quod rei antiquariæ ſtudioſis non poteſt non eſſe grata, & quod in illa acta eſſe dicta *juratorum duodecimviralium* de exordio, & origine quæ ſcripſimus illuſtrare, & confirmare videntur.

Ælwardintune eſt terra Monachorum aeccleſiae Chriſti Cant. & de menſa eorum. Iſta terra dat 4 lib. & 10 ſol. ad victum eorum, & 3 ſol. ad altare Chriſti pro omnibus ſervitiis & conſuetudinibus quae ad terram pertinent. De iſta eadem terra, quidam Vicecomes Radulfus Picot nomine, Scottum & Denegeldum & de Murthru & cetera quae de terris reddi ſolent, exigebat injuſte. Tandem autem poſt multos ſermones & Placita inde habita, ventum eſt in Comitatum quod idem Radulfus apud Caſtainers tenuit. Et ibi *per judicium totius Comitatus* oſtenſum & diratiocinatum eſt à *Juſticiis vel miniſtris Regis*, vel ab alio aliquo nichil omnino de praedictis exigi vel accipi debere, nec aliquam poteſtatem ſuper eandem terram habere praeter Monachos aeccleſiae Chriſti Cant. quia Dominica terra eorum eſt. Iſti nominatim praeſentes fuerunt in Comitatu ubi hoc diratiocinatum fuit. Actum eſt autem hoc tempore regis STEPHANI, & Archiepiſcopi THEODBALDI ſub praedicto Vicecomite apud Caſtaners, anno ab incarnatione domini noſtri IHV̄ Chriſti M°. C°. L. III°. Radulfus Picot, Aſcketinus de Retlinga, Ricardus Caſtel, Thomas de Sancta Margareta, Malgierus, Willelmus de Ticheſei, Reginaldus Dapifer, Willelmus filius Ansfridi, & Radulfus frater ſuus, Hunfridus de Wotringeburgh, Philippus de Tanga, Rogerus Folet, Turſtanus Dapifer Epiſcopi, Gerardus de Hardes, Rodbertus de Cloevile, Guido le Napier, Willelmus de Heſetesford, Stephanus de Kennardintune, Thomas de Eſſendune, Rodbertus le Vethel, Petrus de Otteham, Hugo Brutin, Thomas de Ledeſinge, Heielnoth praepoſitus de Hollinga, Florent de Boſentune, Alanus de Retlinga, Remberd, Hugo filius, Thomas de Bockynga, Rodbettus le Arbleſtir, Rodbertus Pel de Du, Æielwinus de Cliva.

Accedunt etiam ad *Diſſertationem Epiſtolarem*, tanquam ſupplementum ejus, ſeu magnum potius decus, viri humaniorum literarum maxime gnari *Andreæ Fountaine*, equitis aurati, numiſmata *Saxonica*, quæ Tibi tam grata fore ſpero, quam quod gratiſſimum, & *Saxonicæ* literaturæ amore accenſura eſſe lectoris animum.

Denique Te rogo, ut *Gramm. Anglo-Sax.* p. 88. l. 5. poſt *Extat*, addere velis *nonnullas iſtorum temporum Chartas*. Quæ verba, qui autographum noſtrum exſcripſit, caſu prætermiſit. Quod reſtat, D. O. M. obnixe precor, ut Te patriæ diutiſſime conſervare velit; & cum poſt plurimos annos tandem è corpore exceſſeris, ut facilis Tibi ſit ad Superos curſus. Inſuper Familiæ Tuæ dignitatem & amplitudinem ut Pater cœleſtis ſemper etiam conſervet, tueatur & augeat, quotidianis precibus ab Illo ſupplex petit Tuus *Georgius Hickeſius*. Vale.

Londini IV idus Jun.
A. D MDCC.III

Index

Index *Capp.* Grammaticæ Anglo-Saxonicæ & Mœso-Gothicæ.

Cap. I. *De Literis & Literarum regulis.* pag. 1.
Cap. II. *De Articulo* definito, *sive Pronomine demonstrativo.* p. 6.
Cap. III. *De Nomine.* p. 9.
Cap. IV. *De Adjectivis.* p. 16.
Cap. V. *De Pronominibus.* p. 20.
Cap. VI. *De Nominibus Numerorum.* p. 31.
Cap. VII. *De Verbo.* p. 35.
Cap. VIII. *De Verbo Activo Regulari.* p. 39.
Cap. IX. *De Verbo Passivo.* p. 48.
Cap. X. *De Verbo Impersonali* p. 52.
Cap. XI. *De Verbis Anomalis, sive Irregularibus.* p. 53.
Cap. XII. *De Adverbiis.* p. 56.
Cap. XIII. *De Conjunctionibus.* p. 61.
Cap. XIV. *De Præpositionibus.* p. 63.
Cap. XV. *De Interjectionibus.* p. 71.
Cap. XVI. *Regulæ Syntaxeωs.* p. 72.
Cap. XVII. *Supplementum ad Grammaticam.* p. 78.
Cap. XVIII. *Paralleliſmi lingg.* Goth. & Sax. *cum* Iſland. p. 82.
Cap. XIX. *De Linguæ* Anglo-Sax. *Dialectis.* p. 87.
Cap. XX. *De Dialecto* Dano-Sax. *in Soluta Oratione.* p. 88.
Cap. XXI. *De Dialecto Poetica, præſertim de Dialecto Poetica* Dano-Saxonica. p. 101.
Cap. XXII. *De Dialecto* Nortmanno-Saxonica. p. 143.
Cap. XXIII. *De Poetica Anglo-Saxonum.* p. 177.
Cap. XXIV. *De Poetica* Semi-Saxonica, *ſive corrupta Poeſi* Anglo-Saxonum. p. 222.

Caput Primum.

De Literis, & Literarum Regulis.

Uemadmodum philoſophi, qui corporum naturam tradunt, primum de elementis, ac poſt de iis, quæ ex elementis naſcuntur, ordine ſolent auditores ſuos inſtituere: ſic *Grammaticis*, quos non minus quam philoſophos, ſive phyſicos, ſive mathematicos, ut ordine quæque tradant, docendi ratio requirit, prius de literis, quæ ſunt elementa vocum, & primordia orationis, & de earum numero, forma, & poteſtate tractandum eſt, quam ad orationis partes, & partium orationis ſyntaxin procedere eis liceat: nempe quia una omnium artium, & ſcientiarum præceptoribus lex eſt, ut iſta ſemper, quamvis parva, primo loco tradenda ſint, ſine quibus magna, & cognitu digniora, nec ſciri, nec conſiſtere poſſunt.

Quamobrem *Inſtitutiones* haſce *Grammaticas Anglo-Saxonicas*, & *Mœſo-Gothicas* ab elementorum ſcientia inchoare recte docentis eſſe arbitratus, literas utriuſque ſermonis in exordio operis ponendas exiſtimavi: præſertim *Saxonicas* iſtas, quas, quod non unius formæ, ductuſque ſunt, in variis alphabetis exprimendas curavi; plura forſan alibi exhibiturus, prout *Saxonicæ*, quod aiunt, *manûs* variationes ex Mss codicibus ſeu caſu, ſeu conſilio poſthac inſpiciendis, ſcire contigerit.

Alphabetum Anglo-Saxonicum.

Figura. A B C D E F G H I K L M N O P R S T Ð Þ U Ƿ Þ X Y Z.
Poteſtas. A B C D E F G H I K L M N O P R S T TH U W X Y Z.

Figura. a b c d e f g h i k l m n o p þ r ſ t ð þ u p x ẏ z.
Poteſtas. a b c d e f g h i k l m n o p r ſ t th u w x y z.

Alphabetum Mœso-Gothicum.

Figura. 𐌰 𐌱 𐌲 𐌳 𐌴 𐌵 𐌶 𐌷 𐌹 𐌺 𐌻 𐌼 𐌽 𐌾 𐌿 𐍀 𐍁 𐍂 𐍃 𐍄 𐍅 𐍆 𐍇 𐍈
Poteſtas. a b d e f h i k l m n o p r ſ t th u w ch z.

R reſpondet *Græco* r figura & poteſtate. G enuntiatur ut J conſonum in *Gallico* jour, vel ut y in *Anglico* your. & aliquando ut tertium hujus alphabeti elementum. ⊙ ſonat ut hp *Anglo-Saxonum*, wh *Anglorum*, vel quh *Scotorum*, in quihte, quhether, quhat, quhy, quhilk. U initiale *Anglo-Saxonibus* valebat cp. in medio vero vocum perſæpe valebat c. ſed qui plura velit de poteſtate elementorum *Gothicorum*, adeat alphabetum *Gothicum* clariſſimi *Franciſci Junii*, & *Verelii* manuductionem ad *Runographiam Scandicam*, cap. 3. & 13. Y formam & in mediis vocibus vim *Græci* υ ψιλοῦ obtinet, ut in 𐍅𐌽𐌰𐌲𐌲𐌴𐌽. 𐌱𐍅𐍃𐍃𐌰𐌼𐌼𐌹. 𐍃𐌿𐌽𐌺𐌴𐌹𐌳𐌰𐌽𐍃.

REGULA PRIMA.

Alphabetum iſtud, quod ſupra poſuimus, *Anglo-Saxonicum* commune eſt librorum *Anglo-Saxonice* in *Anglia* excuſorum. verum in MSS *Anglo-Saxonicis*, quorum haud exiguus numerus cum *Latine* tum *Saxonice* apud nos etiamnum ſupereſt, aliæ occurrunt literæ diſſimilis faciei, & formæ, quas adjecta tabella lectori antiquitatum ſtudioſo exhibet; in qua etiam oſtenditur, communis alphabeti quinque elementa, nempe ȝ. ɲ. ɾ. ꝛ. ꝑ. cum þ. formata & deducta eſſe à *Latinis* ſui nominis, & valoris literis.

Alphabetum etiam *Mœſo-Gothicum* cum alphabeto *Latino*, & *Græco* MS *Bodleiani* in hac eadem tabella exhibere operæ pretium exiſtimamus, ut curioſus lector cum his illud conferens, cernat, *Ulphilam* partim ex *Latinis*, partim ex *Græcis* literis alphabetum ſuum integrum ſumſiſſe; adeo ut literarum *Mœſo-Gothicarum*, exceptis ſolis ⊙ & ψ, non inventor, ſed collector, & conſarcinator plane dicendus ſit.

Ex hac tabella conſtat Ƀ. Ꮆ. h. Ⱪ. Ⴝ. è *Latino*, Ⲃ. Ⲅ. Ⲉ. Ⲓ. Ⲕ. Ⲗ. Ⲙ. Ⲛ. Ⲡ. Ⲧ. Ⲭ. Ⲍ. è *Græco* alphabeto eſſe ſumptas. ⅄ deducitur à primo cujuſvis alphabeti elemento paulum mutato: ⅆ à quarto *Latini* alphabeti elemento, linea (ut ita dicam) diagonali parum prolongatâ. ⴘ videtur factum pro more ſcribendi O apud antiquos, nempe ducendo in unum circulum duas ſemilunulas; quas quidem *Ulphilæ* ita conjungere placuit, ut unius cornu inferius alterius cornu tranſecaret. alii natum arbitrantur ab Ω *Græco*, pedibus in unum contractis. ⋂ eſt U *Latinorum* inverſum. ⋃ vel eſt *Latinorum* Ⴓ i. e. Q. quod in vetuſtis MSS occurrit; vel XV elementum *Latini* alphabeti, linea perpendiculari decurtata. ⊙ eſt *Latinorum* vel *Græcorum* O cum puncto centrali; quod quidem punctum ſpiritus aſperi valorem, vel ʽ *Græcorum*, videtur habere; unde ⊙ poteſtatem habeat ho, vel hoo, vel hp. *Anglo-Saxonum*. ψ eſt purum *Ulphilæ* commentum. natum fortaſſe ex ⨦, quo TH quaſi per compendium ſcribitur. forſan *Ulphilas* ϯ *Græcum* in alium uſum tranſmutaverit.

II. *Anglo-Saxones* abbreviate ⅂ vel ⅃ frequenter ſcribebant pro anꝺ, item ꝓ pro ꝑæt vel ꝑat. necnon ꝁ pro *vel Latino*, & oꝺꝺe *Saxonico*; præſertim in verſionibus paraphraſticis & gloſſatis, quales ſunt duæ illæ celeberrimæ evangeliorum interlineatæ; quarum altera in bibliothecâ *Bodleiana*, altera in *Cottoniana* extat. ꝁ vero videtur truncatum à uꝁ, quod in vetuſtis MSS ſcribitur pro *vel*. uſurpatur etiam ꝁ pro lice, ut ꝓituꝺꝁ pro ꝓituꝺlice, ꝛoþꝁ pro ꝛoþlice. ſenſum *Anglo-Saxones* imperfectum denotabant unico puncto, at perfectum tribus punctis in triangularem formam hoc modo ∴ diſpoſitis, & haud rarò hoc ⁘ ſigno. *Gothi* ſenſum imperfectum denotant unico puncto, perfectum verò duplici.

III. *H. Spelmannus* in alphabeto *Anglo-Saxonico*, quod primo conciliorum tomo præmiſit, hæc etiam notavit: Ð ꝺ & ꝺ in nonnullis MSS. proprie reor pronuntianda ut Θ in Θεὸς, & ꝺꝫ in ꝺꝫing *Anglico*. ꝑ þ tanquam ꝺꝫ in ꝺꝫat vel ꝺꝫis: ſed confunduntur hi characteres à ſcriptoribus. Notetur inſuper, quod in *Anglo-Saxonicâ*, haud ſecus ac in [1] *Ulphila-Gothica*, & [2] *Runicâ*, vocalis ſæpe abſorbetur à conſonante, præſertim in fine dictionum; ſed tum vocalis, quam conſonans includit, aut vocalis proxima ſubintelligitur: ut in nemꝛꝺ. cenꝺ. ȝeꝑꝑixl. ꝛuꝛl. neoꝑxna. hæꝑꝛꝺ. ad hæc obſervandum eſt, quod ẏ vocalis, quam *Græciſcam* i. e. *Græcam* vocat [3] *Ælfricus*, in vetuſtis MSS ſcribitur ſine puncto in vertice.

IV. Præterea notandum, & monendum *Anglo-Saxones*, nonnullas literas, præſertim vocales, & diphthongos ſæpe confudiſſe, eaſque indifferenter uſurpaſſe. *v. g.* a & æ: ut ac & æc, *quercus*; aceꝑ, æceꝑ, *ager*. item æ & ea: ut æ, ea, *aqua*; æc, eac, *æternus*. item æ & œ: ut æȝhpeꝑ, œȝhpæꝑ, *ubique*; æȝhpilc, œȝhpilc, *unuſquiſque*. item æ & ẏ: ut ælc, ẏlc, *quiſque*. item e, i & ẏ: ut eȝlanꝺ, iȝlanꝺ, ẏȝlanꝺ, *inſula*; eꝛel, ẏꝛel, *malus*; elꝺan, ilꝺan, ẏlꝺan, *cunctari*; embe, imbe, ymbe, *circa*, *circum*. hinc comparativa apud eos indifferenter exeunt in aꝑ, æꝑ, eꝑ, iꝑ, oꝑ, uꝑ, ẏꝑ; & ſuperlativa in aꝛꝺ, æꝛꝺ, eꝛꝺ, iꝛꝺ, oꝛꝺ, uꝛꝺ, ẏꝛꝺ; participia præſentis temporis in anꝺ, ænꝺ, enꝺ, inꝺ, onꝺ, unꝺ, ẏnꝺ; præteriti vero in aꝺ, æꝺ, eꝺ, iꝺ, oꝺ, uꝺ, ẏꝺ; pro varia ſcilicet vel ævi, vel loci dialecto.

Literarum *Ulphila-Gothicarum* ea eſt poteſtas, & pronuntiatio, quam in alphabeto per literas *Latinas*, *Græcas*, & *Anglo-Saxonicas* expreſſi. Sed præterea notandum eſt ⅄I legi ut E, ut in ï⅄ISnS, *Jeſus*. ⅄⅃IϒI, *Levi*. ⋲I, ut I, ut in ⅆ⅄ϒ⋲ⅆ, *David*. ⅄n, ut o, ut in ΠK⅄I-T⅄nK I⅄, *prætorium*. S⅄n⅄⅃nMϏN, *Solomon*. ΠK⅄⅃ƐTES, *propheta*. Π⅄nKΠ⅄n-K⅄I, πορφύρα, *purpura*. ⅄⅂⅂ ſonat ut ANG. ut in ⅄⅂⅂I⅄nS, *Angelus*. ⅄Iϒ⅄⅂⅂⅄I⅄IϏN, *evangelium*. ⅄⅂⅂ϒn, *angusta*. Ex his exemplis conſtat ⅄I, & ⅄n nonnunquam breves eſſe diphthongos, apud *Mœſo-Gothos*; nec mirum, cum apud [4] *Cimbros* au vel ⅄ uſurpatur ad ex-

---

[1] *V. g.* Ⲃ⅄⅂MS. ⅄I⅂K: [2] Vide *Olai Wormii* liter. *Danic.* cap. 30. [3] To ꝺiꝛum iꝛ ȝenumen ꝛe Lꝛeciꝛca ẏ ꝑoꝛ inꝛinȝa Lꝛeciꝛ-cꝑa namena. ⅂ ꝛe ẏlca ẏ iꝛ on Enȝliꝛcum ȝeꝑꝑiꝛum ꝛpiꝺe ȝepunelice. *hiſce additum eſt Græcum* ẏ. *gratia Græcorum nominum*, &c. *Ælfric.* Gramm. cap. de litera. [4] Vid. *Gudmundi Andreæ Iſlandi* Lexicon *Iſlandicum* in Ⅱ.

pri-

TABELLA.

ac b c d e f ſ g h i l m n o p þ r ſ r t ð ƀ u v p y z ƶ ȝ

æ ƕ 7 ƿ þ t. *ad exemplar Evangeliorum Dano-Saxonice, in Bibl. Cottoniana, Nero D. 4. Codex S. Cuthberti.*

aa a b c dd e e e f g ſ h h i ſ k l m n oo p þ ſ r t þ ð ƀ u v p y y

z æ ƕ 7 þ t *ad formam Evangeliorum Dano-Saxonice, in Bibl. Bodleiana, Codex hic fuit, ut dicitur, ven. Bedæ.*

a b c d e e e f g h i l m n o p þ r ſ r t ð ƀ u p x y y æ 7 *ex Codice Iuniano 24.*

ab c d ꝑ e f f ȝ h i k l ll m n o p r ꝛ n p s y ſ t

ð þ u p x y z æ æ 7 ȝ *ad modum Codicis Cottoniani, Tiberius, B. u. qui Pastorale D. Gregorii ab Ælfredo R. Saxonice redditum continet.*

ad b c d e e f ȝ h i k l l m n o p r ꝛ n ſ r r t t ð ð u.

f ƿ x y y x f y . æ . 7 . m ma. n na. ɱ mi. ȝ *à Codice Bodleiano ejusdem Pastoralis A. S. Hatt. 88.*

a b c d e f g h i k l m n o p r ſ r s t ð þ u.

p x ẏ y . æ : 7 þ . *ad speciem Hexaemeri MS.i S. Basilii, in Bibl. Bodleiana, qui inscribitur Hattwo.*

u b c o x f g h i l m n o p r y s t ð þ u p x y y

z . w 7 þ v ; *ex libro Homiliarum Bodl. N.E.F. 4. u. N.B. 7 affine est τῷ 7 pro et, in notis Tyronis et Senecæ.*

a b c d e p . g h i l m n o p r r t ð ð þ u p ẏ . x . æ .

7 þ . t . vel ȝ *è Boethio Alfrediano. Bod. N.E.C. 3. u.* t *affine est τῷ* 7 vel, *in notis Tyronis et Senecæ.*

a b e d e f g g h i k l m n o p r ſ t þ ð ƀ u p x .

ẏ z . æ 7 l þ þ . *è Libro Iuniano 1.o qui continet historiam Evangelicam cum commentario. vocatur Ormulum ab nomine auctoris, qui Orm et Ormin appellatus est.*

a b c d e f g g h i l m n o p r ꝛ ſ g t ð þ u p x . ẏ . æ .

7 þ þ . *è Libro Homiliarum, Bodl. N.E.F. 4. 12.* { *Derivatio literarum quas H. Spelmanus putavit esse pure Saxonicas.*
G G g g g . R R R r . s v V r . T t t t . V V v v . D D ð ð d d T h h h .

a b c d e f g g h h i k l m n o p r ſ s t ð þ u p x .

ẏ z . æ 7 þ . *Secundum formam quatuor Evangeliorum in Bibliotheca Bodl. quæ Hattoniana vocantur.*

a b c d e f g h i l m n o . p r . ſ t . þ ð u p x . ẏ y .

æ 7 þ . *è Libro Homiliarum, Bodl. Iun. 24.º*

* *è Cod. MS. qui continet vitas quarundam Sanctarum Virginum, Semi-Saxonice. Bodl.*

* a b c d e f g g h i k l m n o p r ꝛ ſ r t þ ð u b p . x . ẏ . z . ƶ . þ .

Λ . B . Γ . d . Є . F . g . h . I vel ï . K . Λ . M . N . Ξ . Π . ⊙ . Ρ . S . T .

ψ . n . u . y . x . z . *Alphabetum Mæso-Gothicum, è cod. argenteo sumtum, per Franc. Iunium. F. F.*

abcdefghiklmnopqrstuvxy

yz . *Alphabetum Latinum, e Codice MS. Bibliothecæ Bodleianæ. Laud. F. 82.*

ΑΒΓΔΕΖΖΗΘΙΪΚΛΜΝΞΟΠΡϹΤΥΥ

ΦΦχΨΩ . *Alphabetum Græcum, ex eodem MS.º continet ille Codex actus Apostolorum Græce ac Latine, in literis uncialibus.*

Mynshers sculp.

primendum Æ mixtum ſeu breviſſimum, quod Hebræorum *Hhateph patach*, vel *Kametz chatuph* reſpondet: ut in aumur, *miſer.* auga, *oculus.* Þav, vel Þau pro Þe, *hæc, ea,* pluraliter. aullum pro ellum, faurum pro forum, haunum pro honum. unde ſæpe accidit, ut a breviſſimum in au movetur: ut, amma *avia* in gen. aumnu.

V. Nec vocales, & diphthongi ſolum, ſed & conſonantes quædam confunduntur apud *Anglo-Saxones.* exempli gratia, b. f. u: ut obeſ, oferſ, oueſ, *ſupra, ſuper, ultra, trans.* beboſ. beforſ, *caſtor.* ebolſan, eſolſan, *blaſphemare.* ifig, iueg, *hedera.* fot, uot, *pes.* c. & g: ut ſoncef, ſongef, *cogitationes.* ſinc, ſing, *vir, mas, fortis, præſtans.* geongne, geocne, *juvenem.* item c. & k: ut cyning, kyning, *rex.* cyð, kyð, *cognatio.* aceſ, akeſ, *ager.* item c. & q: ut [1] cpen, quen, *regina, uxor, mulier.* cpið, quið, *matrix.* c quoque non raro vertitur in h, & hh: ut in ſtpehton *ſtraverunt,* à ſtpeccan. Math. xxi, 8. ſic etiam g, & i conſonans: ut gagulſpilan, iagulſpelgan, *gargarizare.* geo, ieo, *olim.* geogud, ieogud, *juventus,* cum multis aliis. g liqueſcit etiam in h: ut in hepetoha pro hepetoga, *dux.* dahum pro dagum, *diebus.* etiam in f: ut in gefupode, *obmutuit,* à gefpigan, *tacere, obmuteſcere.* Math. xxii, 12. g etiam ante n ſæpe ſupprimitur: ut in dyfine pro dyfigne, æning pro ænigne. ſic h vice verſa quandoque vertitur in g: ut in fag pro fah, [2] Gothice ψΛΙh, *crevit, profecit,* à fean: cnihd peox ȝ fag, *creſcebat & proficiebat puer.* Cædm. lvii, 20. Lucæ autem ii, 52. fe hælend feah on pifdome, *Jeſus proficiebat ſapientia.* Ratio autem propter quam c [vel k] g & h tam facile invicem mutantur hæc eſſe videtur, quod apud veteres elementum h nunc lenius nunc aſperius proferri ſolebat, ac proinde duplicem quaſi habuiſſe valorem. quando aſperius ſonare faciebat ſyllabam, ſonum edebat ut ח *Hebræorum* vel hh; unde poteſtatem quaſi obtinebat elementi c vel k, quod loco g etiam uſurpari apud veteres ſolebat. ȝ, inquit [3] *Gudmundus Andreæ Iſlandus* inter Runas veterum, neque nomen, neque figuram habuit peculiarem, ſed ejus loco nunc ƕ p, nunc ƕ uſurparunt. Poſtea autem Runarum reformatores p, nempe ƕaun punctatum, hujus loco induxerunt, & ſtungen ƕaun [i. e. ƕaun punctatum] iſtud nuncupavere. cum his conferantur quæ de ƕ ſcribit, ubi oſtendit elementum iſtud ſæpe proferri ut k, vel q. & apud veteres ante n, h & k promiſcue in uſu fuiſſe. Quam diverſa verò erat apud *Anglo-Saxones* ſcribendi ratio unius vocis exemplo *multitudinem* vel *turbam* ſignificantis conſtat. ſcribitur enim (inquit clariſſimus *Macreſcallus*) viginti modis: [4] mæniȝeo, mænio, mæniu, menio, meniu, mæniȝo, mæneȝo, maniȝe, meniȝo, maneȝeo, mæneȝeo, meneȝeo, mænyȝeo, meniȝeo, maneȝu, mæniȝu, meneȝu, meneȝo, meniȝu, maniȝo. Sic quadrifariam ſcribitur pro *fodit* dielf, dealf, delf, dalf. pro *paſcentes* lærfende, lærfiȝende, lærfȝende, læriende. pro *ejiciam* ic puppe, ic peoppe, ic pyppe, ic peppe. ſic ſcribitur pro *homo* [5] man, & mon; pro *poſſit* mæȝe, & muȝe; pro *illi, illis* þam, þan, þon. fiȝ, fi, fie, fe, fio, feo, *ſit.* findon, fendon, fiendon, finð, fient, find, fin, fien, feon, *ſunt,* cum multis aliis, quæ nobis ſuppeditant codd. *A. Saxonicorum* cum variis lectionibus editiones, quæ nuperæ prodiere è theatro *Sheldoniano.*

VI. Literas k, & q. rariſſime uſurparunt *Anglo-Saxones,* ſed earum vice c. & cp. vel cu. voces in *Anglo-Saxonica* quandoque ſyncopantur euphoniæ gratia: ut gefylðan pro gefylleðan. ænȝum pro ænigum. fpaðef pro fpahpæðef.

VII. I *Anglo-Saxonum* in initio, medio, & fine vocum apud *Anglos* ſæpiſſime in y, vel i liqueſcit. In initio: ut in yeman à [6] geman; year à geare; yoke à geoc; yelde olim, nunc yeilde, à gelde, *ſolvo, præſto, reddo*; ut in iſto,

Yet will I yelde again, if I ſo much have.

liber ſatyrarum, qui inſcribitur Peirce Plowman. fol. 27. b. In medio: ut in ſail à ræȝl; ſnail à fnæȝl; tail à tæȝl; fair à [7] fæger. In fine: ut in day à dæȝ; poppy à papiȝ. Aliquando liqueſcit in w, ut in auſtrali own, borealibus awn, ab aȝen; law à laȝa. Et demum quomodo *Anglo-Saxonicæ* voces factæ ſunt *Anglicæ,* mutando literas ejuſdem organi, aſperando lenes, & leniendo aſperas, vocales, diphthongos & interdum conſonantes leviter mutando, auferendo initiales & finales ſyllabas, præſertim terminationem modi infinitivi, præterea addendo, tranſponendo, & interponendo literas, & voces quoque ſyncopando, non abs re forſan fuerit, nec curioſo lectori ingratum ſubjectis exemplis docere.

Exempla nominum ſubſtantivorum.

Froſt, *gelu,* à forfte. loaf, *panis,* à hlafe, *Goth.* hΛΛIBS, vel hΛΛIFS. bow, *arcus,* à boga. cart, *currus,* à cpæt. youth, *juventus,* à geoguð. widow, *vidua,* à peoðepe, pioðepe. *Goth.* ViΔRVR. maw, *ſtomachus,* à maga. ſhæt, *lodix,* à fceat. barn, *horreum,* à bere-ærn. ſoul, *anima,* Eboracenſibus ſawl, à ſapel, *Goth.* SAIVΛΛ. womb, *venter, uterus, Scoticè* wamb, à pamb, *Goth.* VΛMBΛ. neighbour, *vicinus,* nechebupa. raven, *corvus,* à hnæfen. bird, *avis,* à bpydde. chaffe, *palea,* à ceaf. ſalve, *emplaſtrum, unguentum,*

---

[1] *Goth.* UENS, UEINS, UEINR, *uxor, mulier.* [2] Luc. ii, 52. [3] In *Lexico Iſlandico.* [4] *Gothice* MΛNΛIGEI. [5] A *Gothico* MΛNNΛ. [6] Quære aliam hujus vocis originem in *Gothico* rΛnge, *ingens alicujus regionis tractus.* Gloſſ. *Goth.* [7] A voce *Gothica* FΛIR. à fealf,

à ȝealȝ, *Goth.* SΛΛBRNS. **rugge**, *læna*, à ȝeope. **foam**, *ſpuma*, à ȝæm. **heaven**, *cœlum*, à heoȝen. **iland**, *inſula*, ab ıglanb. **fowle**, *volucris*, à ȝuȝel, *Goth.* ȝNΓΛRS. **meal**, *farina*, mealepe, vel melepe. **ring**, *annulus*, hȝınȝ. **ſtirk**, vel **ſtere**, *buculus*, ſtȳȝıc, vel ſtȳȝc. **ſhovel**, *ligo*, *pala*, ſcoȝel. **lapwing**, *upupa*, lepepınc. **ſty**, *hara*, ſtıȝe. **wæk**, *hebdomas*, puca vel uca. **thumb**, *pollex*, ƿuma. **witch**, *lamia*, ȝıcce. **nether** Eboracenſibus, *coluber*, næbbȝa. **nauger**, *terebrum*, naueȝaȝ. **wain**, *plauſtrum*, *vehiculum*, ȝaȝen, vel pæn. **tilt**, *tentorium*, *tabernaculum*, ȝelt. **droſſe**, *ſcoria*, bȝoſna. **gander**, *anſer maſculus*, ȝanbȝa, vel ȝanȝa. **radiſh**, *rhaphanus*, ȝæbıc. **ruſh**, *ſcirpus*, ȝıȝc. **aſh**, *fraxinus*, ab æȝc. **clock**, *horologium*, cluȝȝa, *campana*. **ȳve**, *taxus*, ab ıȝ. **lobſter**, *locuſta*, loppeȝtre. **ridge**, *dorſum*, *ſtriga*, *tectum*, hȝıcȝe. **edge**, *acies*, ab ecȝe. **ſeal**, *phocas*, ſıole. **hoaſt** Eboracenſibus, *tuſſis*, hoȝta. **marrow**, *medulla*, meȝȝ. **fole**, *pullus*, ȝola, *Goth.* ȝNΛ. **guilt**, *reatus*, ȝılt. **prieſt**, *ſacerdos*, ȝȝeoȝt. **body**, *corpus*, boȝıȝ, *ſtatura*. **halter**, *capiſtrum*, hælȝtre. **cheek**, *mala*, *gena*, ceac. **boſom**, *ſinus*, boȝme. **hail**, *grando*, haȝol. **ſnail**, *limax*, ſnæȝol. **ſpur**, *calcar*, ſȝupa. **munc**, *monachus*, munuc. **yoke**, *jugum*, ȝeoc, *Goth.* ΓΛϘNK. **honey**, *mel*, humıȝ. **ſhrine**, *ſcrinium*, ſcȝın. **gall**, *fel*, ȝealla. **biſhop**, *epiſcopus*, bıſcop. **law**, *lex*, laȝa. **comb**, *pecten*, camb. **wheat**, *triticum*, hȝæte, *Goth.* ΘΛITS. **ſwarm**, *examen*, ſȝeaȝm. **worm**, *vermis*, ȳȝm, *Goth.* ϒΛNKM. **ſæd**, *ſemen*, ſæd. **light**, *lux*. leoht, *Goth.* ΛınhΛd, vel ΛınhΛψ. **wound**, *vulnus*, ȝunb, *Goth.* ϒNNd. **laughter**, *riſus*, hleatoȝ, *Goth.* hΛΛhϘΛN, *ridere*. **thigh**, *crus*, ȝeoh. **even**, *veſper*, ab æȝen. **father**, *pater*, ȝæbeȝ. **brother**, *frater*, bȝoȝoȝ, *Goth.* BRΨΛK. **ſparrow**, *paſſer*, ſȝeaȝȝa, *Goth.* SNΛRϒΛ. **hawk**, *accipiter*, haȝuc. **mother**, *mater*, moboȝ. **nephew**, *nepos*, neȝa. **whetſtone**, *cos*, hȝetȝtan. **well**, *fons*, *puteus*, ȳl, vel pala. **craft**, *ars*, *ſcientia*, cnæȝt. **nut**, *nux*, hnutu. **ax**, *aſcia*, ab æx, *Goth.* ΛuIZI. **threſhold**, *limen*, ȝæȝrcalb. **head**, *caput*, heaȝod, *Goth.* hΛnBIΨ. **lord**, *Scotice* **laird**, *dominus*, hlaȝoȝb. **foot**, *pes*, ȝot. **ox**, *bos*, ab oxa. **ram**, *aries*, ȝom. **leaſow**, *paſcuum*, læȝe. **whore**, *ſcortum*, hupe, vide *Goth.* hRRS. **hew**, *ſpecies*, hiepe, vel hipe. **harveſt**, *meſſis*, hæȝfeȝt. **York**, *Eboracum*, (urbs,) Eoȝoȝpıc. **fiſh**, *piſcis*, ȝıxa, *Goth.* ȝISK. **fright**, *terror*, ȝȳhto, *Goth.* ȝΛNKhTΛN, *timere*. **whey**, *ſerum lactis*, hȝæȝ. **kettell**, *cacabus*, cytel. **hive**, *alveare*, hyȝe. **itch**, *pruritus*, ȝıcba. **gallowes**, *crux*, *patibulum*, ȝalȝ, vel ȝalga, *Goth.* ΓΛΛΓΛ. **otter**, *lutra*, ab otoȝ. **boar**, *aper*, baȝ, vel baȝe. **ſow**, *ſus fœmina*, ſuȝu. **bitch**, *canis fœmina*, bıcȝe. **cow**, *vacca*, cu. **bee**, *apis*, beo. **droan**, *fucus*, bȝan. **waſp**, *veſpis*, pæpȝ. **hornet**, *crabro*, hyȝnet. **fly**, *muſca*, ȝleoȝe. **flea**, *pulex*, ȝleo. **louſe**, *pediculus*, luȝa. **toad**, *bufo*, tabıȝe. **adder**, *coluber*, ab ættoȝ, vel ættep. **nædle**, *acus*, næbl, *Goth.* NEΨΛS. **bytte** Wigornienſibus, *uter*, bȳtte; **butte**, *dolium*, ab eâdem origine. **counter**, vox Londinenſis pro *carcere urbano*, cpeaȝtepn, *carcer*. **orchard**, *hortus*, ab oȝcıbd, *Goth.* ΛnKTIRΛKΔS. **thirl**, in agro Eboracenſi **noſe-thirl**, *naris*, & [1] **Turle** nomen angiportûs in Oxoniâ, per quam itur ex urbe in pomœria borealia; & forſan per metatheſin literarum **drill** inſtrumentum fabrile, quo foramina tranſadiguntur, à ȳȝel, vel ȳȝl, quod *foramen* ſignificat. **way**, *via*, pæȝ, *Goth.* ϒIRS. **wind**, *ventus*, ınd, *Goth.* ϒINΔS. **winter**, *hyems*, ınteȝ, *Goth.* ϒINTRNS. **fee**, *feudum*, ȝeoh, *Goth.* ȝΛihn. **miſt**, *nebula*, mıȝtaȝ, *tenebræ*. **embaſſy**, *Gallice* ambaſſade, ab ambȳht-ȝeȝȝa, *nuncius*, vel ambȳht, *legatio*; vid. gloſſarium *Gothicum*, in ΛNΔBΛhTS. Locus ille editus, Londinum meantibus remeantibuſque conſpicuus in agro *Middelſex*. una cum eccleſiâ in ejus ſummitate poſitâ, vulgò, **Harrow o'the Hill**, nomen ſumit à voce heaȝ, ſeu hæȝ, quæ tam *lucus*, quam *fanum* vel *templum* ſignificat. ſi eccleſia à loco, præferenda eſt prior vocis ſignificatio; ſi vero locus à templo, vel eccleſiâ denominatur, poſterior. ȝa ıȝbede and ȝa heaȝaȝ beoȝolȝylda, *aræ*, *& templa idolorum*, Bed. H. E. p. 143. Auſtrales *Angli* vocant inſulam flumineam **an eight**, ab ıȝȝaþ quod *inſulam* ſignificat. hı ȝluȝon oȝep Temeȝe on ænne ıȝȝað, *tranſvolaverunt Tameſin in inſulam*. chron. *Sax.* in Ann. DCCCXCIII. Templum ſanctæ *Mariæ* in ripâ Thameſis *Suthricenſi* poſitum vulgò vocatur **St. Mary Overs**, i. e. *Sancta Maria ripenſis*, ab oȝep, vel oȝne, *ripa*, in gen. oȝeȝeȝ vel oȝneȝ. ıȝ heoȝa ealdoȝ-buȝh nemneð Lunden-ceaȝtre on oȝne ȝeȝetted ȝæȝ ȝoneȝȝpecenan ȝtȝeameȝ, *illorum metropolis*, *Londinenſis urbs*, *eſt ſuper ripam præfati fluminis poſita*, Bed. H. E p. 116. Sic eccleſia *omnium ſanctorum* in colle juxta turrem Londinenſem (cujus non ita pridem munificentiâ *Gulielmi* archiepiſcopi *Cantuarenſis* curatus eram) poſita, vulgo vocatur **Allhallowes Berkin**, à [2] beȝȝen, quod eſt denominativum vocis beȝȝ *collem* ſignificantis. hæc obiter captandi lectoris gratiâ.

Exempla nominum adjectivorum.

Naked, *nudus*, à nacoð, *Goth* NΛUΛΨS. **bright**, *clarus*, beoȝht, *Goth.* BΛIKhT. **fain**, *lætus*, ȝæȝen, vide *Goth.* ȝΛΓINϘN, *gaudere*. **ſmooth**, *glaber*, ȝmeðe. **rough**, *aſper*, ȝeoh, *Goth.* RIh. **it**, *iſtud*, hȳt, *Goth.* ITΛ. **quick**, *vivus*, cuce, vide *Goth.* UIϒΛIZE. **worſe**, Eboracenſibus **warſe**, *pejor*, ȳȝr, *Goth.* ϒΛIRS. **beſt**, *optimus*, beȝt, *Goth.* BΛTISTΛ. vide gl. *Goth.* in voce BΛTIZR. **freſh**, *recens*, ȝeȝȝc. **right**, *rectus*, ȝıht, vide *Goth.* ΓΛ-

[1] Niſi potiùs ſit à *turrella*. [2] *Gothice* BΛIRΓΛhEIN. beȝȝahen, *montanus*, Luc. 1, 39, 65.

ϷΛIhTS. **own**, *ſuus, proprius*, Eboracenſibus **awn**, ab aȝen, *Goth.* ΛIΓIN, vel ΛIhIN. vide gl. *Goth.* in voce ΛIΓΛN, *habere.* **ought**, *aliquid*, ab ahт. **nought**, *nihil*, nahт. **all**, *omnis*, ab eal, ΛΛΛS. **mickel** *Anglis* aquilonaribus, *multus*, mycel, MIKIΛS. **little**, *parvus*, lytel. **ſhort**, *curtus, brevis*, ſceopт. **long**, Eboracenſibus **lang**, lanȝ. **any**, ab æniȝ. **glad**, *lætus*, ȝlæd. **gray**, *glaucus*, ȝpæȝ. **ſharp**, *acutus*, ſceapp. **more**, Eboracenſibus **mare**, *plus, amplius*, mare. **naſh** Wigornienſibus, *mollis, delicatulus*, neſc. **aware, unaware**, *paratus, imparatus*, ȝeappe, unȝeappe. **whole**, *integer*, palȝ, palhȝ, palh, vel pallıȝ. **emty**, *vacuus*, ab æmtıȝ.

Exempla verborum.

To **kiſſe**, *oſculari*, à cyſſan, *Goth.* ΚΙΚȜΛN. to **follow**, *ſequi*, [1] ꝼolȝıan. to **chide**, *objurgare*, cıdan. to **lend**, *accommodare, mutuum dare*, lænan. to **halſ**, *claudere*, hæꝼrıan. to **ſwallow**, *glutire*, ſꝼelȝıan. to **dry**, *ſiccare*, vel *tergere*, ab adꝼıȝan. to **row**, *remigare*, neoꝼıan. to **aſk**, *inquirere, percontari*, ab axıan, vel ahꝼıan. to **knoll**, *pulſare campanam*, cnyllan. to **ring**, *pulſare campanas*, hꝼınȝan. to **æk**, *augmentare*, ab ıcan, *Goth.* ΛIΚΛN. to **rain**, *pluere*, nıan, *Goth.* ΚIΓNΛN. vide gl. *Goth.* in voce ΚIΓN. to **threſh**, *triturare*, ꝥeoꝼcan. vide ϷΛΨΚΛSK, vel ΨΚΛSK. to **run**, *currere*, ab aꝼnıan, vel potius à *Goth.* ΚINNΛN. to **ſcrape**, *ſcalpere*, ſit à ſceoꝼan. to **carve**, *reſecare, ſculpere*, ceoꝼꝼan. to **ſhove**, *detrudere*, ſcuꝼan. to **live**, *vivere*, lıban, vel leoꝼan, ΛIBΛN. to **ſwell**, to **kill**, *occidere*, cuellan. to **buy**, *emere*, byċȝan, ΒIΓȜΛN. to **abide**, *manere, expectare*, anbıdıan. to **borrow**, *mutuari*, boꝼȝıan. to **reap**, *metere*, ꝼıꝼan. to **laugh**, *ridere*, hlıhan, *Goth.* hΛΛhȜΛN. to **wax**, *crescere*, peaxan, *Goth.* ϷΛhSȜΛN. to **wake**, *vigilare*, & *expergefacere*, pacıan, *Goth.* ϷΛΚΛN *vigilare*, & *Goth.* ϷΛΚȜΛN *expergefacere.* to **weald**, *regere*, pealdan, *Goth.* ϷΛΛdΛN. to **ward**, *cuſtodire*, peaꝼdıan, *Goth.* ϷΛΚdȜΛN. to **wæn**, *opinari*, penan, *Goth.* ϷENȜΛN. to **winnow**, *ventilare*, pændꝼıan. to **waſh**, *lavare*, pæꝼcan.

Exempla indeclinabilium.

When, *quando*, à hꝼænne, *Goth.* ȮΛN. **enough**, *ſatis*, ȝenoh. vide *Goth.* ΓΛNϷh. **ſo**, *ſic*, ſꝼa, *Goth.* SϷE. **then**, *tunc*, ꝥon, *Goth.* ΨΛN. **whether**, *num, nunquid*, hꝼæꝥeꝼ. *Goth.* ȮΛΨΛR. **hither**, *huc*, hıdeꝼ, *Goth.* hIdΛRE. **thither**, *illuc*, ꝥıdeꝼ. **but**, *niſi, excepto*, butan. **if**, *Scotice* **gif**, *ſi*, ȝıꝼ, *Goth.* ΓΛN, vel ΓΛBEI. **there**, *ibi, illic*, ꝥæꝼ, *Goth.* ΨΛΚnh. **at**, *apud, ad*, ab æт. **why**, *cur*, hꝼı, *Goth.* Ȯ Λ. **whither**, *quo*, hꝼydeꝼ, Goth. ȮΛRE. **where**, *ubi*, hꝼæꝼ, *Goth.* ȮΛR. **after**, *poſt*, ab æꝼꝥeꝼ, *Goth.* ΛFTRΛ, ſignificat idem quod **after that** apud *Anglos* i. e. *denuo, rurſus, iterum.* **from**, *à, abs, ex*, ꝼꝼam. **among**, *inter*, ȝemanȝ. **betwixt**, *inter*, beтpux. **through**, *per*, ꝥuꝑh, *Goth.* ΨΛIRh. **ober**, *ſuper*, ab oꝼeꝼ, *Goth.* nFΛR. **oft**, *ſæpe*, ab oꝼт, *Goth.* nFTΛ. **ſoon**, *illico*, ſona, *Goth.* SnnS. **yea**, *etiam*, ȝea, *Goth.* ȜΛ, vel ȜΛI. **yes**, *etiam*, ȝyꝼe, quod occurrit *Math.* xvii, 25. ꝥa cꝼæꝥ he. ȝyꝼe. he deð. **long**, ab anblanȝ, *in longum, per*: ut, ꝼoꝑ ꝼe heꝼe up anblanȝ Sıȝene, *perrexit exercitus longo tractu per Sequanam.* chron. *Saxon.* anno DCCCLXXXVII. **about**, *circum, circiter*, ab onbutan. ȝ ꝼlogon monıȝe men æт Hocnepatune. and ꝥæꝼ onbutan. *Anglice*: **and ſlew many men at Hocnortun, and there abouts.**

CAPUT SECUNDUM.

De articulo, ſive pronomine demonſtrativo, quod grammaticorum vulgus articulum vocant definitum.

I. LInguæ *Anglo-Saxonica*, & *Gothica*, quam *Mæſo-Gothicam* vocamus, pro ingenio ſuo, haud ſecus, ac *Græca*, articulo, ſeu pronomine præpoſitivo delectantur, qui variatus per caſus in utroque numero nominibus præfigitur.

II. Articulus *Anglo-Sax.* ꝼe, ꝼeo, ꝥaт, ὁ, ἡ, τὸ ſignificat. ꝼe autem præponitur maſculinis, ꝼeo fœmininis, ꝥaт neutris: ut, ꝼeo ꝼapel ẏꝼ ma ꝥonne meтт. and ꝼe lichama ma ꝥonne ꝥaт ꝼeaꝼ, *anima plus eſt, quam eſca, & corpus plus quam veſtimentum*, Luc. XII, 23.

---

[1] Vel ꝼılıȝean, quod idem denotat. unde vox *Cimbrica*, quæ toties occurrit in *Wormii* monumentis *Danicis*, ꝼılaȝa, *comes, ſocius*, **fellow** *Angliee.* vide *Stephanidis* notas in præfationem *Saxonis Grammatici*, pagg. 4, 5. & *Olai Wormii* monumenta *Danica*; libro III. capite 4.

Nume-

Numerus ſingularis			*Numerus pluralis.*			
Nom.	Se. ὁ.	ſeo. ἡ.	Þat & Þæt. τό.	Nom. Ða. οἱ, αἱ, τά.		**** Francice*
Gen.	Þæſ.	* Þære.	Þaſ & Þæſ.	Gen	* Þæra.	thero, therro,
Dat.	Þam.	* Þære.	Þam.	Dat.	Þam.	thiro, thirro,
Acc.	Þone.	Þa.	Þat & Þæt.	Acc.	Þa.	thera, theru,
Abl.	Þam.	Þære.	Þam.	Abl.	Þam	ther, der.

Uſus articulorum exemplis explanatus.

Nom. ſe, maſc. ſe Hælend him andſpaſode, *reſpondet illi Jeſus*, Joh. xix, 11. ſe dæg Þæſ mære ſeſte-dæg, *erat enim magnus dies ille ſabbati*, Joh. xix, 31. æfre Þaſ ſe fæder. ⁊ æfre Þaſ ſe ſunu. ⁊ æfre Þaſ ſe halga gaſt an ælmihtig God, *pater ſemper erat, & filius ſemper erat, & ſanctus ſpiritus ſemper erat unus deus omnipotens*, MS. bibl. *Bodl.* in Hom. cui tit. *de fide catholica.*

Gen. Þæſ. ne eaſt Þu Þæſ Caeſeres freond, *non es amicus Cæſaris*, Joh. xix, 12. Þa ſe Hælend onfeng Þæſ eceder, *cum accepiſſet Jeſus acetum*, Joh. xix, 30. ſe ſunu iſ Þæſ fader wisdom..... ſe halg gaſt iſ. ſwa se æſ cwæden. willa ⁊ ſoþ luſu Þæſ fæder. ⁊ Þæſ ſunu, *filius eſt ſapientia patris: & ſanctus ſpiritus, ut antea diximus, eſt voluntas, & genuinus amor patris & filii*, Hom. *de fid. cath.*

Dat. Þam. and cwæþ to Þam Hælende, *& dixit ad Jeſum*, Joh. xix, 9. ætſoſan Þam domſetle, *coram tribunali*, Joh. xix, 13. Þa arn heo. ⁊ com to Simone Petre. ⁊ to Þam oþrum leorningcnihte, *tum cucurrit, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum*, Joh. xx, 2. ſe Hælend ſtod on Þam ſtrande, *ſtetit Jeſus in littore*, Joh. xxi, 4. nis na Þ fyr of Þære beorhtnyſſe. ac ſeo beorhtnyſſe of Þam fyre, *non eſt ignis ex ſplendore, ſed ſplendor ex igne*, Hom. *de fid. cath.*

Acc. Þone. Þa ledde he ut Þone Hælend, *adduxit foras Jeſum*, Joh. xix, 13. Þurh Þone witegan, *per prophetam*, Matth. i, 22.

Nom. ſeo, fœmin. hit Þæſ ſeo ſixte tid, *erat hora ſexta*, Joh. xix, 14. ſeo Magdalenisce Maria, *Maria Magdalena*, Joh. xx, 1. ſeo ſunne Þe ofer us ſcineþ is licamlic geſceaft. ⁊ hæfþ ſwa deah Þneo agennyſſe on hire. an iſ ſeo licamlic edwist. Þ iſ Þære ſunnan tyndel. ofer iſ ſe leoma oððe beorhtnyſſe. ſeo Þe onlihtð ealne middaneard. Ðridda iſ ſeo hætu. Þe mid Þam leoman becymþ to us, *ſol, qui ſupra nos lucet, eſt creatura corporea, nihilominus tres habet proprietates: una autem eſt, ſubſtantia corporea, hoc eſt, ſolis orbis: altera eſt lux, ſive ſplendor, qui illuminat totum terrarum orbem: tertia vero eſt calor, qui una cum luce ad nos perfertur*, Hom. *de fid. cath.*

Gen. Þære. on Herodes gebyrd-dæge tumbude Þære Hærodiadisce dohtur beforan him, *die natali Herodis ſaltavit filia Herodiadis in medio, vel coram illo*, Matth. xiv, 6. ſe lichama Þære arwurðan femnan, *corpus venerabilis virginis.* vide cap. iv. reg. i. gaſt Þære ſoþfæſtnyſſe. Þe of minum fæder gaþ, *ſpiritus veritatis, qui procedit à patre meo.*

Dat. Þære. on Þære ſtope. Þe iſ genemned Liþoſtratus, *in loco qui dicitur lithoſtratus*, Joh. xix, 13. ſeo ſtop Þæſ gehende Þære ceaſtre, *prope civitatem erat locus*, Joh. xix, 20. of Þære tyde, *ex eo tempore*, Joh. xix, 27. ſwa ſwa Augustinus be Þære halgan Þrynnesſe tſahtenode, *quemadmodum Auguſtinus de ſancta trinitate tractavit*, Hom. *de. fid. cath.*

Acc. Þa. he ſylf bæd his Þone mid him on Þa ſtope. Þe iſ genemned Heafod-pannan ſtop, *& bajulans ſibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ, locum*, Joh. xix, 17. Þa ſtodon wið Þa Þone, *ſtabant juxta crucem*, Joh. xix, 25. nu habbað ge gehyred Þa halgan Þrynnesſe. ge ſcylun eac gehyran Þa ſoþan annyſſe, *modo de ſancta trinitate audiviſtis, audietis etiam de vera unitate*, Hom. *de fid. cath.*

Nom. Þat. neut. gif Þ realt aþyrð, *ſi ſal evanuerit*, Matth. v, 13. Þ Þæt halige gewrit ſi gefylled, *ut ſacra ſcriptura impleretur*, Joh. xix, 24.

Acc. Þat. læteþ Þat nett, *mittite rete*, Joh. xxi, 6. nim Þat cild, *accipe puerum*, Matth. ii, 13.

Nom. plur. Þa. Þa Þegnas pundon Þynnenne cyne-helm, *miniſtri plectebant coronam de ſpinis*, Joh. xix, 2. Þa Þa biſceopas ⁊ Þa Þegnas hyne geſapon, *cum vidiſſent eum pontifices & miniſtri*, Joh. xix, 6. Þ Þa lichama ne punodon on Þone, *ut non remanerent in cruce corpora*, Joh. xix, 31.

Gen. Þæra. manega Þæra Iudea Þædon Þis gewrit, *hunc titulum multi Judæorum legerunt*, Joh. xix, 20. an Þæra cempena, *unus militum*, Joh. xix, 34. for Þæra Iudea ege, *propter Judæorum metum*, Joh. xix, 38. buton ic geſeo Þæra nægla fæſtnunge on his handa, *niſi videro in manibus ejus figuram clavorum*, Joh. xx, 25.

Dat. Þam. Þa cwæþ he to Þam Iudeon. hef ys eoſer cyning, *tum dixit Judæis, ecce rex veſter*, Joh. xix, 14. on Þam dagum com Iohannes, *in diebus illis venit Joannes*, Matth. iii, 1.

Acc. Þa. bringað Þa fixas, *afferte piſces*, Joh. xxi, 10. Herodes clypode Þa tungel-witegan, *Herodes vocavit magos*, Matth. ii, 7.

III. Articulus apud *Anglo-Saxones* non ſolum appellativis, ſed & propriis nominibus præmittitur prorſus ut ὁ, ἡ, apud *Græcos*; & *il*, & *la* apud *Italos*. etenim ut hi dicunt ὁ Αλέξανδρος, *il Taſſo* &c: ſic illi dicunt ſe Iohannes, *Matth.* iii. 4. for Þæne Herodem, *Matth.* ii. 22. Þæs Hælendes modor, *mater Jeſu*, qui vocatur Hælend ab hælan, *ſanare*. ſe Sibba mid ealle his folce, *Sibba cum omnibus ſuis*, Bed. H. E. p. 251. Nonnunquam etiam præponitur nomini divino, ad denotandam divinæ naturæ excellentiam; ut, ſe God wunaþ on Þrynnesſe untodæledlic.

lic. ⁊ on anre ȝodcunbnyrre, *deus indiviſus manet in trinitate, & in unâ divinitate,* Hom. *de fid. cath.* Præfigitur ab *Ælfrico* nomini *ſatanæ*: ut, þa pæȝ eac rpilce re [1] rcucca him betpux. to þam cpæþ Dnihten. Dpanon come þu. re rceocca anbpynd. Ic reande ȝeond þar eorþan ⁊ hi be-eode, *inter quos etiam erat pariter ſatanas, ad quem dixit dominus, Unde venis? ſatanas reſpondet, Circuivi terram, & perambulavi eam.* lib. *Job.* cap. 1.

IV. Pro þone ſcriptum legitur þæne, & þene. exempla reperiet lector *Marc.* XII, 41. XIV, 27, 71. VI, 45. ðý etiam in *Dano-Saxonicis* occurrit ſcriptum pro þone: ut, pið þu rop̃ȝelde þý lætmeȝt reorþunȝ, pro þone lætmeȝtan reorþunȝ, *donec ſolveris ultimum quadrantem.* In *Dano-Saxonicis* etiam ſcribitur þæn pro þone: ut, in cod. *Rush.* bibl. *Bodl.* Math. VIII, 28. rpa þætte nænȝ mæhte rapan þýrh pæȝe þæn, *adeo ut nemo illac ire poſſet.* pro þam etiam non rarò occurrit ſcriptum þan.

V. Pro reo, ſecundum primi capitis quartam regulam occurrit rio, ut in *Otheri* periplo frequenter. pro reo etiam aliquando reperitur þæp, ut þonne onȝinneð þæp rýn acenneð beon. ... þonne bið onȝiten þæp rýn ȝeȝnemed beon, *tunc peccatum incipit naſci.* ... *tunc peccatum cognoſcitur perfici.* ðæp ir Lneca heahburȝ. ⁊ heopa cýneȝtol, *hæc eſt urbs metropolitica, & imperialis Græcorum.* Boeth. cap. 1. unde, ut opinor, genitivus þæne, pro quo occurrit þene; & pro þa accuſativo ſæ̃ reo, legitur þæne, *Marc.* v, 32. ubi, *circumſpiciebat videre eam, quæ hoc fecerat,* ſic redditur, þa beȝeah hine. þæt he ȝerape þæne þe þat dýde.

VI. Pro re maſculino etiam legitur reo: ut reo papa, *papa.* reo birceop, *epiſcopus.* reo abbat, *abbas.* Spelman. concil. p. 164, & 166. & alibi: ut & in chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCLXXV. at þir ȝepitneȝre pæȝ reo kininȝ Offa. ⁊ reo kininȝ Egferd. ⁊ reo æreceb. Hýgebeȝt, *hujus rei teſtis fuit rex Offa, rex Egferdus, & archiepiſcopus Hygebertus.* Pronomen etiam aliquando præmittitur articulo, majoris emphaſeos & diſcretionis cauſâ: ut, cpæþ he re birceop him to, *epiſcopus ei dixit.* cpæþ heo reo abbudirre to him, *dixit ei abbatiſſa.* on þinum þam halȝum naman ȝedon me halne, *in tuo ſancto nomine,* &c. cod. MS. de officiis diurnal. & nocturn.

VII. Đe etiam occurrit præfixum nominibus per omnes caſus, & in utroque numero, haud ſecus, ac apud nos monoptoton the: ut, re heofenlica fæder and þe runu and þe halȝa ȝaȝt ȝeunne uȝ, *pater cæleſtis, & filius, & ſpiritus ſanctus concedat nobis.* Iohanner þe fulluhtere cpæþ, *Johannes baptiſta ait.* þat ir þe medeme pæȝtm þære dædbote, *hic eſt fructus dignus pœnitentiæ.* hu mæȝ þe læce hælan þe pund, *qui poterit medicus ſanare vulnus,* Bed. H. E. p. 343, 344. Sic in chartâ *Henrici* tertii, cujus clariſſ. *Somnerus* nobis copiam fecit in dictionario ſuo, ſub voce Unnan; for þe freme of þe leonde, *pro bono gentis.* and rchullen don in þe porþnerre of Gode, *& facturi ſunt in honorem dei.* Sic in *Spelm.* concil. p. 165. and hpilc abbet þe beþ ðær coren of ðe munecan, *& quiſquis abbas ibi electus ſit à monachis.* Pro reo etiam occurrit þeo: ut, þeo rode dædbote ne bið heo na æfter ȝeara rume ȝerceriren, *vera pœnitentia non erit poſt anni curriculum adimpleta,* Bed. H. E. p. 344. ðeo eorþe rodlice pæȝ ydel ⁊ æmtiȝ. *terra enim erat inanis & vacua,* Gen. 1, 2. in cod. *Cantabr.* verſionis *Ælfrici.*

VIII. Đý etiam occurrit non raro uſurpatum loco ðam: ut, to funderer cilder forȝife þý forman ȝeare ȝeýlle rix rcill. þý æftepan ȝeare tpelfe. ðý þriddan XXX. *ad puerum expoſitum enutriendum dabuntur anno primo ſolidi ſeni, ſecundo duodeni, tertio triginta.* Eudpæd ȝefeaht ðý tpelftan ȝeare hir ricer bið Æþelbald, *anno regni ſui duodecimo contra Æthelbaldum pugnavit Cuthredus,* chron. *Sax.* mid ðý birceope ðone þe hi hine realdon, *cum epiſcopo, quem ei dederant,* Bed. H. E. p. 76. re pæȝ mid ðý manfullan pæpne acpealde, *qui ſica nefanda peremtus erat,* p. 131. mid þý forerppecenan birceope he ræt æt hir undern-rpærendum, *cum præfato epiſcopo ſedit ad prandium,* p. 174. ðý pite Tuda pæȝ of middanȝeande ȝenumen, *hac plaga Tuda raptus eſt è mundo.* ðý upplican dome rtitiȝende, *ſuperno diſpenſante judicio,* p. 262.

IX. [2] Articulus *Mæſo-Gothicus* ſλ, ó, ſχ, ή, ψλτλ, τό, declinatur in hunc modum.

---

[1] *Gothice* ſκχhſλλ, *dæmones.* [2] Exempla, in quibus articulus *Græcus,* & *Mæſo-Gothus* perinde uſurpantur. *Math.* v, 16. λττλn ïſψλκλnλ ψλnλ ïn himinλm. τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. *Math.* v, 24. λfλet ȝλinλk ψχ rivλ ψeinλ. ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου. *Math.* VI, 1. fkλm λttin ïzψλkλmmλ ψλmmλ ïn himinλm. παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. VI, 2. ψλi λintλns. οἱ ὑποκριταί. ſχ λkmλhλiktiψλ ψeinλ. ἡ σοῦ ἐλεημοσύνη. hλλifinnſλkλnλ ψλnλ ſintеinλn. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον. λihhλψ ψλtλ ïn ψns kiuis. ψλtλ kiuis ΘλN fiλn. τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον; λttins meinis ψis ïn himinλm. τῷ πατρὶ μου τῷ ἐν οὐρανοῖς. ψλtλ ψkntsfiλλ ïs. ἀνθῦ ἢ λέπρα. ȝλh λλλλns ψλns nbiλhλbλndλns. πᾶσι πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας. ψλtλ ȝλmeliλȝ. τὸ ῥηθέν. ψχs mitχnins ïze. τοῖς ἐνθυμήσεις αὐτῶν. λn ψλim siπχnȝλm ïs. τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. sλ λλisλkeis ïzψλk. ὁ διδάσκαλος ὑμῶν. ψχ nλtȝλ seinλ. τὰ δίκτυα αὐτῶν. ïn ψizχs mλnλgeins. διὰ τὸν ὄχλον. ψλn ψizλi bλnkr ȝλinλi. ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. *Marc.* VI, 11. nnte ψizeïst ψinλnȝλkλi rχψs. τῶν γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. *Marc.* X, 14. uλψλn ψλim ȝλinλk. λέγε τοῖς ἐκεῖ. *Math.* XXVI, 71. ïψ ȝλinλim ψλim ntλ. ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω. *Marc.* IV, 2. ΘλS sλ tekλnλs mis. τίς ὁ ἁψάμενός μου. *Luc.* VIII, 45.

Num-

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. SA, ὁ. SR, ἡ. ΨATA, & ΨR, τό.		Nom. ΨAI, & ΨR, οἱ. ΨRS, αἱ. ΨR, τά.	
Gen. ΨIS. ΨIZRS. ΨIS.	}	Gen. ΨIZE. ΨIZR. ΨIZE.	}
Dat. ΨAMMA. ΨIZAI. ΨAMMA.	}	Dat. ΨAIM.	}
Acc. ΨANA. ΨR. ΨATA.	}	Acc. ΨANS, & ΨR. ΨRS. ΨR.	}
Abl. ΨAMMA. ΨIZAI. ΨAMMA.	}	Abl. ΨAIM.	}

X. Pro SA, legitur per-sæpe SAh, & SAEI, &, ni male memini, ΨANA. sic quandoque apud *Anglo-Saxones*, þone & þæne, occurrit, pro ȝe. ut in fragm. hist. *Judith.* p. 25, nær þeah eorla nan. þe þone rıȝȝend apeccan dorrte. oððe ȝecunnian hu þone cumbol-rıȝan rıþ þa halȝan mæȝð hærde ȝeporden metodes meoplan, *nemo tamen comitum bellatorem expergefacere audebat, aut explorare, quid imperator in sanctam virginem dei pudicam commiserat.* sic cod. *Rush.* in bibl. *Bodleiana*, Matth VI, 1, elcun ȝe ne habbaþ lean ł mearde mid eoder fader þæne þe ın heofenum ıs, *alias non habebitis præmium, vel remunerationem apud patrem vestrum, qui in cœlis est.* sic etiam apud *Islandos* veteris *Cimbricæ* sive *Scandicæ* conservatores, Þann legitur pro sa, vel sa en: ut, Þar fyrer sett Þu einn Kong yfer oss, Þann yfer oss kann að dæma, *constitue igitur nobis regem, qui nos potest judicare*, 1. Reg. VIII, 5. sic Gen. XXI, 3, og Abraham kallade sinn son Þann honum var fæddur, *& Abraham appellavit filium, qui sibi natus erat.* vide etiam Gen. XXII, 22. Pro ΨAMMA, [1] ΨAMMIh, *Joh.* X, 3. pro ΨANA, ΨAN, ut in *Marc.* XV, 44. & ΨAIh, *Joh.* VI, 27. & haud raro ΨAMMA, vide *Luc.* VI, 42. ΨAMMIh legitur etiam pro ΨAMMA dativo.

XI. In plurali pro ΨAIM legitur ΨAIMEI. & pro ΨANS, ΨANZEI.

XII. Pro SR, legitur SRh, *Luc.* II, 2. & SI, [2] *Luc.* I, 29. & SAI. Pro ΨIZRS, ΨIZRZEI. pro ΨIZAI, ΨAMEI, *Marc.* IX. pro ΨR, ΨANEI.

XIII. ΨATA incerti generis nominibus præponitur: ut, ΨAIh PEILATIS IS-RAHTEIDA GIBAN ΨATA AEIK, τότε ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα. UEMIN BIMAITAN ΨATA BARN, ἦλθον θερισμὸν τὸ παιδίον.

XIV. Observandum item est, in linguis hisce cognatis, præsertim in matrici, articulum præpositivum cum demonstrativi, tum relativi pronominis vim & naturam obtinere, ut in capite quinto fusiùs dicetur. Pro ΨATA, legitur ΨATIh. pro ΨR, legitur ΨANIN, *Luc.* X, 21. pro ΨIS, ΨIZ. pro ΨR, etiam ΨA quandoque occurrit

XV. Hactenus de articulo definito, vel demonstrativo. Indefinitus autem est an singularis; & rum tam singularis, quam pluralis numeri: ut infra ostendetur in cap. VI.

CAPUT TERTIUM.

De nomine.

I. NOmen est vel substantivum, vel adjectivum. Substantivum vel simplex est, vel compositum. simplex, ut pıte, *pœna.* hus, *domus.* hipe, *domus* vel *familia.* ȝedale, *divisio.* Compositum: ut pıte-hus, *domus suppliciorum.* hip-ȝedale, *repudium.* henne-æȝ, *gallinæ ovum.* (ex henne & æȝ.) butan an henne æȝ, *nisi unum gallinæ ovum*, Bed. H. E. p. 226. Et ut linguarum nulla, ne ipsa quidem *Græca*, in componendis nominibus frequentior est, ita nec quidem felicior, quam *Anglo-Saxonica*: utpote quæ res omnigenas, rerumque affectiones, & respectus absque omni ambage suis συζυγίαις clarè, & eleganter solet exprimere. Quisquis vel primis labris *Anglo-Saxonicam* attigerit, hanc compositorum & decompositorum emphaticam elegantiam non sine summa voluptate percipiet. en prælibamina quædam! nomina scilicet, quibus sua varietate ludens *Cædmon* expressit *arcam Noæ.* mere-hus, *domus marina.* budu-fæsten, *ligneum castrum.* mere-cierte, *arca marina.* sund-dreced, *aula marina.* dæȝ-bord, *tabernaculum in fluctibus.* dæȝ-dele, *tabulatum in fluctibus.* stream-deall, *fluctuum murus.* hrof-ȝefon, *tectum mobile.* quibus adde lif-frea, *vitæ dominus.* ȝast-ȝedal, *spiritus separatio*, i. e. *mors.* eðel-stol, *patria.* heolstor-sceaduo, *antrum tenebrosum*, i. e. *chaos.* Hic observandum est priorem vocem in compositis nominibus, & duas priores in decompositis [3] adjectivi naturam habere, & per adjectivum debere reddi *Latinè*; aut ubi desunt adjectiva, per suum genitivum, vel

---

[1] Fortasse ex ΨAMMA & Ih euphonico. [2] Et *Luc.* VII, 44, 45. *Marc.* VI, 24. [3] Substantivam vocem in compositis adjectivè positam celeberr. *Johan. Wallisius* in suâ Gramm. *Angl.* aptè vocat adjectivum respectivum, utpote quo respectus alii ferè omnes, præter eos qui adjectivo possessivo innuuntur, significari solent.

peripharaſin adjectivo æquipollentem. ex. gr. ıꝛeꝑn-benꝺ, *vinculum ferreum.* bırceop-ꝛcıꝑe, *parœcia*, hodie *diœceſis*; verbum verbo, *præfectura epiſcopalis.* ꝛcıꝑe-bırceop, *epiſcopus diœceſanus.* Ƿılfꝛeꝑþe pæꝛ aꝺpıꝛen oꝛ hıꝛ Bırcoprettle, *Wilfredus pulſus eſt à ſede ſua epiſcopali.* Lonꝺonceaꝛtꝛe-bırcop, *Londinenſis epiſcopus.* Cantꝛapabupȝcypnicea, *eccleſia Cantuarienſis.* nıht-butꝺep-Ᵹleoȝ, *blatta*, quod ſit quaſi nocturnus papilio.

II. Nomina apud *Anglo-Saxones* variantur per caſus, perinde ac apud *Græcos*, & *Latinos.* Subſtantiva verò variantur (quatenus mihi hactenus obſervare licuit) ſex modis, ac proinde dici poſſint declinationes apud *Anglo-Saxones* eſſe ſex.

III. Prima declinatio eſt nominum, quæ faciunt genitivum ſingularem in eꝛ, dativum in e, nominativum pluralem in aꝛ, genitivum in a, & dativum in um: ut,

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ꝛmıꝺ, *faber.*	Nom. * ꝛmıꝺaꝛ.
Gen. * ꝛmıꝺeꝛ.	Gen. ꝛmıꝺa.
Dat. ꝛmıꝺe.	Dat. ꝛmıꝺum.
Acc. ꝛmıꝺ.	Acc. ꝛmıꝺaꝛ.
Voc. eala þu ꝛmıꝺ.	Voc. eala ȝe ꝛmıꝺaꝛ.
Abl. ꝛmıꝺe.	Abl. ꝛmıþum.

IV. Secunda declinatio eſt nominum, quorum nominativus ſingularis exit in a, genitivus, dativus, accuſativus, & ablativus in an; nominativus etiam pluralis, in an, genitivus in a, & dativus in um: ut,

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. pıteȝa, *propheta.*	Nom. pıteȝan.
Gen. pıtegan.	Gen. pıteȝena.
Dat. pıteȝan.	Dat. pıteȝum.
Acc. pıteȝan.	Acc. pıteȝan.
Voc. eala þu pıteȝa.	Voc. eala ȝe pıteȝan.
Abl. pıteȝan.	Abl. pıteȝum.

Propria exeuntia in a eodem modo declinantur: ut, Nom. Mapıa. Gen. Mapıan. Dat. Mapıan. Acc. Mapıan. Voc. eala þu Mapıa. Abl. Mapıan. on þa ẏlcan tıꝺ he pæꝛ abẏꝛȝaꝺ mıꝺ heꝛıȝum ȝeꝛeohtum pıꝺ Blæꝺlan, anꝺ Attılan Ƿuna cẏnınȝum, *graviſſimis eo tempore bellis cum Blædla, & Attila Hunnorum regibus erat occupatus*, Bed. H. E. lib. 1, cap. 2.

[1] Notandum autem eſt, ſecundam hanc declinationem non ſolum pro ſpecie declinationis habendam eſſe, ſed etiam pro communi forma declinandi, in qua flectuntur nomina omnium declinationum, terminando nominativum ſingularem in a, & pluralem in an. ſic à pıteȝ, quod frequens occurrit in codice evangeliorum interlineato *Cottoniano*, fit pıteȝa, *propheta.* ab heoꝛt, heoꝛta, *cor.* ab ẏlꝺe ł ældꝺe, plur. num. ẏldan, *majores natu.* à bꝛẏꝺȝum, *ſponſus*, bꝛẏꝺȝuma. Utrumque enim legitur, Matth. xxv. cod. *Cotton.* ꝛuıȝo uutetlice bẏꝺe ðe bꝛẏꝺȝum, *moram autem fecit ſponſus.* verſ. 5, heonu bꝛẏꝺȝuma cpom, *ecce ſponſus venit.* Præterea collatis, quæ cùm in evangeliis impreſſis, tum in dicto codice *Cottoniano* legi, cum eis, quæ à *Runolpho* in rudimentis ſuis *Iſlandicis* traduntur de declinationibus & nominibus compoſitis cap. 11, & 111, perſuaſum mihi eſt nomina hac formâ declinata æquipollere quoad ſignificationis emphaſin, ſi non ſemper, maxima certe ex parte, nominibus compoſitis apud *Iſlandos*; quibus ita conjunguntur articuli, ut ambo per omnes caſus utriuſque numeri in unum coaleſcant. Multa exempla conjecturam hanc noſtram corroborant: ut, æꝛteꝛ coꝛtnunȝe ðaȝana ðapa, *poſt tribulationem* [*tentationem*] *dierum illorum*, pro ðaȝa, Matth. xxıv, 29. mıꝺ ðẏ ȝehepaꝛ ȝeꝛehto ȝ poeno ȝeꝛehtana, *cum audiveritis prælia & opiniones prœliorum*, pro ȝeꝛehta ł ȝeꝛeohta, Matth. xxıv, 6. ȝıe pophton þa ılca coꝛu ł ȝpæꝛe ðeaꝛena, *vos feciſtis illam ſpeluncam latronum*, pro þeaꝛa ł ðeoꝛa, Matth. xxı, 13. ne ȝeþencaꝛ Ᵹıꝛ hlaꝛana, *neque recordamini quinque panum*, pro ðæpa Ᵹıꝛ hlaꝛa, Matth. xvı, 9. hpı Ᵹoꝛȝımaꝺ ðıne leopnınȝ cnihtaꝛ upe ẏldpena laȝe, *quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum?* Matth. xv, 2, verſionis impreſſæ. codex enim *Cott.* habet ældna. Ðæpa etenꝺna pæꝛ tal Ᵹıꝛ ðuſenꝺ ðæpa peapana, *manducantium fuit numerus* v *millia virorum*, pro peapa ł pepa, Matth. xıv, 21. acaꝛ to pẏptpuma tpeuna ȝeꝛetet ıꝛ, *ſecuris ad radicem arborum poſita eſt*, pro tpeua ł tpıpa, Matth. 111, 10. la næꝺꝺpena cẏn, *progenies viperarum*, Matth. 111, 7, verſionis impreſſæ, & in verſione interlineata cod. *Cott.* æteꝛna cẏn, pro ðæpa nædꝺpa, & ðæpa ættpa cẏn. Lpıꝛtbıotunȝ toðana, *ſtridor dentium*, Matth. xıı1, 50, cod. *Cott.* in impreſſo verò, toþa. Aliquando autem majoris, ut videtur, emphaſeos cauſa, articulus præmittitur nominibus hac forma inflexis: ın hpomum ðaꝛa

---

** Inde in noſtratium ſermone, nominum ſubſtantivorum genitivus ſingularis & nominativus pluralis exeunt regulariter in ſ vel ſſ: ut in **ſtoneſ**, quod *lapidis* & *lapides* ſignificat.

[1] Quæ hic ſubſequuntur prætereat tyro nondum *Anglo-Saxonicis* literis aliquantulum imbutus.

plæcena,

plæcena, *in angulis platearum*, Matth. VI, 5, cod. *Cott.* pro ðaŋa plæca. hiſce addas, en liomana ðinŋa, *unum membrorum tuorum*, Matth. V, 30, in cod. *Cott.* in impreſſo evang. *Sax.* an ðinŋa lima. Ða ƿoŋma ðoeȝe ðaŋa ƿopoƿena mæta, *in die azymorum*, pro, on ðam ƿoŋman ðaȝe ðæŋa ðeaŋƿ-mæta ł ðæŋƿ-mæta, Matth. XXVI, 17. ðatte peƿon ȝeƿýlleð ƿŋioto piȝana, *ut implerentur ſcripturæ*. in verſione impreſſa, þ ðæŋa piteȝena halȝan ȝeƿŋitu ƿýn ȝeƿýlleðe, Matth. XXVI, 56. Notandum quoque eſt, nominativum ſingularem hujus declinationis aliquando occurrere terminatam in an, more obliquorum: ut in exemplo ſupra dicto cap. II, reg. 10. cumbolpiȝan, pro cumbolpiȝa. ſic *Cædm.* XLVIII, 3. næƿƿe ȝeneȝan ƿæðað þine eaƿoŋa ýŋƿe, *villicus nunquam dominabitur tuæ hæreditati.* ſic p. 105, 7, ðu eaƿt hæleða helm. ȝ heoƿen ðeman. enȝla opðƿŋuman, *tu es heroum protector, cæli judex, angelorum auctor.* & lin. 12. legitur, þone peneȝan, pro ƿe peneȝa, *malignus, vel execrabilis.* N autem nominativo addi cenſeo juxta morem nominum compoſitorum apud *Cimbros*, de quibus infra in cap. XX, & XXI. ut enim ab herra, apud *Cimbros* fit herran: ſic à ðema, *Cimbrice* ðeman.

V. Tertia declinatio eſt nominum, quæ variantur ad exemplar primæ declinationis, excepto nominativo plurali, qui terminatur in u: ut,

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. anðgit, *ſenſus.*	Nom. anðgitu.
Gen. anðgiteƿ.	Gen. anðgita.
Dat. anðgite.	Dat. anðgitum.
Acc. anðgit.	Acc. anðgitu.
Voc. eala þu anðgit.	Voc. eala ȝe anðgitu.
Abl. anðgite.	Abl. anðgitum.

Dat. & ablat. ſingularis in hâc & prima declinatione aliquando terminantur in a: ut, þæƿ ƿann ýƿ on hiƿ handa, *cujus ventilabrum in manu ſua eſt*, Matth. III, 12.

Terminatio pluralis u ſecundum *reg.* 3. *cap.* 1. non raro mutatur in o & a, ut ȝemæno & ȝemæna, pro ȝemænu, *fines, termini.* & nonnunquam in æ.

VI. Quarta declinatio eſt nominum neutri generis, quæ variantur prorſus ut in prima, niſi quod * nominativus pluralis eandem plerumque ſortiatur terminationem cum ſingulari. plerumque, dico; nam aliquando terminatur in e, & a.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. poŋð, *verbum.*	Nom. poŋð.
Gen. poŋðeƿ.	Gen. poŋða.
Dat. poŋðe.	Dat. poŋðum.
Acc. poŋð.	Acc. poŋð.
Voc. eala þu poŋð.	Voc. eala ȝe poŋð.
Abl. poŋðe.	Abl. poŋðum.

Sic beaŋn, cild, piƿ, faciunt in plurali beaŋn, cild, piƿ.

VII. Quinta declinatio eſt nominum, quæ inflectuntur per omnes caſus, ut in prima; niſi quod genitivum ſingularem emittant in e, & nominativum pluralem in a. e. o. u: ut,

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. pild, *ancilla.*	Nom. pilna. e. o. u.
Gen. pilne.	Gen. pilna.
Dat. pilne.	Dat. pilnum.
Acc. pild.	Acc. pilna.
Voc. eala þu pild.	Voc. eala ȝe pilna.
Abl. pilne.	Abl. pilnum.

Terminata in neƿe, neƿƿe, nýƿƿe, hoc modo declinantur omnia. Sic ƿpuƿtoŋ, & ƿpeoƿtoŋ *ſoror*, faciunt in *plur.* ƿpuƿtna, ƿpeoƿtna, ȝeƿpeoƿtna, *ſorores.*

VIII. Sexta declinatio eſt nominum, quorum nominativus ſingularis exit in u, genitivus in a, dativus, accuſativus, in u, & a, vocativus in u, & quæ in plurali formantur ut in quinta. ex. gr.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ƿunu, *filius.*	Nom. ƿuna.
Gen. ƿuna.	Gen. ƿuna.
Dat. ƿunu. a.	Dat. ƿunum.
Acc. ƿunu. a.	Acc. ƿuna.
Voc. eala þu ƿunu.	Voc. eala ȝe ƿuna.
Abl. ƿunu.	Abl. ƿunum.

IX. Quædam tamen occurrunt irregularia, & planè heteroclita. Sic ƿæðeŋ, *pater*, eſt monoptoton in ſingulari, in plurali verò ſequitur formam primæ declinationis. *Dano-Saxonice* tamen

* Sic nomina neutra apud *Iſlandos* habent nominativum pluralem ſimilem nominativo ſingulari,

 legitur

legitur ꝼeꝺoꝼeꝼ, in gen. ſing. Math. xxviii, 20, cod. interl. evang. *Cott.* ubi quoque vide Joh. vi, 39. [1] Ieꝼcẏ, *calcei*, eſt plurale monoptoton. Sic bꝛoþoꝛ, *frater*, & moꝺoꝛ, *mater*, ſunt heteroclita, quæ faciunt in obliquis ſing. num. bꝛoþoꝛ, & bꝛeꝺeꝛ, moꝺoꝛ, & meꝺeꝛ. bꝛoꝺoꝛ autem in plur. ſequitur formam tertiæ declinationis, reddens bꝛoꝺꝛu & ȝebꝛoþꝛu. Hiſce adꝺantur ꝼoꝺ, *pes*, boc, *liber*, quæ faciunt in recto & accuſ. plur. ꝼeꝺ, [2] bec. Monoſyllaba in æ deſinentia ſunt quoque monoptota in ſing. num. ut ꝼæ *mare*, æ, *lex*. Man, *homo*, cum compoſitis, facit in dativo ſing. & in nom. & accuſ. plur. men: ut, nıꝼ na ȝoꝺ þıꝼum men ana to punıanne, *non eſt commodum, ut hic homo ſolus ſit*, Gen. ii, 18. ⁊ ȝepoꝛhte ꝑ nıbb to anum pıꝼmen, *& ædificavit coſtam in mulierem.* men puꝛꝺon þa ȝemenıȝꝼılꝺe. þa ȝeꝼapon ȝoꝺeꝼ beaꝛn, *quum homines multiplicati eſſent, viderunt filii dei*, Gen. vi, 1. æg, *ovum*, cealꝼ, *vitulus*, faciunt in nom. & accuſ. plurali æȝꝛu, cealꝼꝛu: ut, þa þe on þaꝼ halȝan tıꝺe cẏꝛe. ⁊ æȝꝛu. ⁊ pın. ⁊ ꝼıꝛc ꝼoꝛȝan, *qui vero hoc ſancto tempore, caſeo, & ovis, & vino, & piſcibus abſtinere poſſint*, Spelm. concil. p. 614. ẏmbtꝛẏmꝺon me cealꝼꝛu maniȝe, *circumdederunt me vituli multi*, Pſalm xxi, 22. luꝼ, *pediculus*, muꝼ, *mus*, in plur. faciunt lẏꝼ, mẏꝼ: ȝıꝼ nu ȝe ȝeꝼapen hpelce muꝼ. ꝑ pæꝛe hlaꝼoꝛꝺ oꝼeꝛ oþꝛe mẏꝼ, *jam vero ſi murem quempiam videretis, qui dominus eſt aliorum murum*, Boeth. p. 32. cu, *vacca*, in plur. facit cẏ. ⁊ aȝeꝼe men to Lımınȝe l eapa. ⁊ x cẏ, *& dabuntur Limingi* l *oves*, *&* x *vaccæ*. Anꝺ men ſelle hım to þæm lanꝺe ıiii oxan. ⁊ ii cẏ, *& dabuntur in uſum prædii* iv *boves*, *&* ii *vaccæ*, teſtament. cujuſdam *Abbæ* vicecomitis ms. quod incipit, ic Abba ȝeꝛoeꝼa. bibl. *Cott. Auguſtus*, A. 2. Ratio autem horum anomaliæ patet ex *Iſlandicâ* Grammaticâ *Runolphi Jonæ*, ad quam mitto lectorem.

Nota etiam, quod nomina propria *Latina* non raro immutata, & ſuo more finita inveniuntur apud *Anglo-Saxones*, tam in recto, quam in obliquis: ut, Laıuꝼ ꝛe Laꝛeꝛe oþꝛe naman Iuliuꝼ. Llauꝺıuꝼ ꝛe Laꝛeꝛe ꝛe pæꝼ ꝼeoꝛþa ꝼꝛam Auȝuꝼto. þone æþelan Albanum ꝛe peꝼtmbeneꝺe Bꝛẏton ꝼoꝛþbeꝛeꝺ. ꝛeo heꝛȝunȝ pæꝼ þuꝛh Alapıcum cẏnınȝ ȝepoꝛꝺen. He ealꝺeꝛlicneꝛꝛe onꝼenȝ ꝼꝛom Bonıꝼatıo þam papan. Excipe ab hâc regulâ caſum genitivum, qui fere ſemper exit in eꝛ: ut, þa comon þa æꝛenꝺꝛacan to Albaneꝛ huꝛe. ꝛe pæꝼ acpealꝺ ꝼoꝛ Lꝛıꝼteꝼ ȝeleaꝼan. & unum nominativum Lꝛıꝼt, nam Lhꝛıꝼtuꝼ, quantum quidem mihi obſervare contigit, haud legitur in avitâ linguâ.

Non rarò etiam appellativa *Latinorum* leguntur in ſermone *Anglo-Saxonico*, more *Latino* terminata: ut, þẏ tꝛelꝼtan ꝺæȝe kalenꝺaꝛum Auȝuſtaꝛum, *die XII. calendarum Auguſti*, Bed. H. E. p. 130. ꝛe mæꝛꝛe-ꝑꝛeoꝛt opatıonem apæꝺꝺe, *presbyter orationem dabat.* ȝoꝺ hẏꝛꝺe pæꝼ Peꝛꝛuꝼ, anꝺ ȝoꝺ hẏꝛꝺe pæꝼ Pauluꝼ, anꝺ ȝoꝺe pæꝛon þa Apoꝛtolı, *bonus paſtor erat Petrus, bonuſque paſtor Paulus, bonique erant Apoſtoli.*

X. Terminationes ſubſtantivorum in lingua *Anglo-Saxonica* plures ſunt, quàm quæ regulis ſubjici poſſunt; ne tamen hâc in re penitus deſim curioſis, ſequentes obſervationes ſubjungendas duxi. Quædam exeunt in ꝺom, vel ꝺome, quod primò *munus*, & *officium* denotat cum *ditione*, & *dominio*: ut in cẏn-ꝺome, vel cẏnınȝ-ꝺome, *regnum.* ealꝺoꝛ-ꝺome, *præfectura comitis.* bıꝛceop-ꝺome, *munus epiſcopale.* abboꝺ-ꝺome, *abbatia*, &c. unde in hodierno ſermone *Anglorum*, **popedome**, *papatus.* **dukedome**, *ducatus.* **Chriſtendome**, *Chriſtianiſmus.* ſecundò denotat *ſtatum, conditionem, qualitatem, proprietatem*: ut ꝼꝛeoꝺom, *libertas.* þeop-ꝺom, *ſervitus.* ꝺẏꝛıȝꝺom, *ſtultitia.* halıȝꝺom, *ſanctimonia.* huꝛe-ꝺom, *meretricium.* pıccunȝꝺom, *magia.* ꝼꝛıcꝺom, *fraus.* pıꝛꝺom, *prudentia.* pıtıȝꝺom, *ſapientia.* pıtꝺom, *prophetia.* inde noſtratia, **thraldome**, **wiſdome**, **whoredome**, & ſimilia.

XI. Quædam etiam *munus*, & *dominium* ſignificantia producuntur in pıce, vel pıc: ut, cẏnpıc, *regnum.* bıꝛceop-pıc, *epiſcopatus.* unde noſtrate **biſhop-rick**. ſed hæc & hujuſmodi potius pro compoſitis habenda ſunt; quia pıce, vel pıc *dominium, ditionem*, & *imperium* ſignificat.

XII. Non pauca producuntur in haꝺ, vel haꝺe, quod etiam *ſtatum, conditionem*, & *qualitatem* ſignificat: ut, [3] mæȝꝺ-haꝺe, vel mæꝺen-haꝺ, *virginitas*, &c. hinc noſtratium terminatio in **hẹaꝺ**, & **hood**: ut in **maidenhead**, **childhood**, **knighthood**, *virginitas, pueritia, dignitas equeſtris.* ſed ſi quis hæc & alia hujuſmodi potius ad compoſitorum claſſem reducenda contenderit, eo quod haꝺ *ordinem, ſexum, gradum, ſtatum, & qualitatem* ſignificet, non reclamabo.

XIII. Nonnulla terminantur in ꝛcẏp, vel ꝛcẏꝛe: ut ȝeꝼeꝛ-ꝛcẏꝛe, *ſodalitas*, ꝺun-ꝛcẏꝛe, *villicatio*, vel *villici munus.* niſi hæc etiam & alia hujuſmodi quoque compoſita potius cenſenda ſint, quia ꝛcẏp, vel ꝛcẏꝛe *præfecturam, curam, munus, negotium*, & *occupationem* ſignificet.

XIV. Quædam deſinunt in ꝛcẏp, vel ꝛcıpe: ut ȝeꝼeꝛ-ꝛcẏꝛe, *ſocietas.* þeȝn-ꝛcıpe, *thani dignitas*, vel *munus.* ȝebeoꝛ-ꝛcẏꝛe, *convivium.* peoꝛꝺ-ꝛcẏꝛe, *dignitas*, &c. hinc noſtratium terminatio in **ſhip**: ut in **ſteward-ſhip**, *villici munus.* **alderman-ſhip**, *munus ſenatoris urbani*, &c.

XV. Multa terminantur in a: ut cempa, *miles.* oxa, *bos.* ȝeþaꝼa, *fautor.* ȝeneꝼa, *comes.* ȝeꝼepa, *ſocius.* nama, *nomen.* pana, *defectus.* æmta, *otium.* quorum non pauca fiunt *Anglica*, abjiciendo a finalem, vel mutando a in e.

XVI. Alia à ſubſtantivis profecta finiuntur in peꝺen, pæꝺen, peꝺenn, pæꝺenn: ut, ȝeꝼeꝛ-peꝺenn,

---

[1] *Goth.* ΓΛSKΩh, in gen. ΓΛSKΩhЄ. [2] Boc etiam reddit bec, in dativ. vel abl. ſing. ut, on ðæpe ılcan bec, *in eodem libro.* [3] A *Gothico* ΜΛΓΛΨ, *virgo. Iſlandice* meẏ, *virgo.*

ſocietas.

ſocietas. mæʒ-ɲeƀen, *cognatio.* ƀeon-pæƀen, *injuria.* hip-ɲeƀenn, *familia.* ʒecpiƀ-pæƀenn, *pactum.* Quædam exeunt in elƀe: ut, à ƿæp, *iter*, ƿæɲelƀe, *via, iter, greſſus.* Nonnulla ab aliis quoque derivata exeunt in elƿ: ut ɲecelƿ, *thus*, à ɲec, *fumus, vapor, ſuffitus.* ƿæƀelƿ, *pera, marſupium*, à ƿæƀ, *vas.* pæƀelƿ, *ænigma*, à pæƀ, *conjectura.* Quædam more *Francico* terminantur in ƿceaɼƀ: ut hẏʒeƿceaɼƀ, *animus, mens*, ab hẏʒe. meƀoƀƿceaɼƀ, *deitas, divinitas*, à poetico, meƀoƀ, *deus.* exempla; ƿɲẏnƀ ƿinƀ hie mine ʒeoɲne holƀe on hẏɲa hẏʒeƿceaɼƀum, *hi ſunt maximè amici mei, ſuis animis fideles*, Cædmon VII, 15. ƿintɲa hæɼƀe ƀɲa hunƀteontiʒ ⁊ ƿifɼe eac. ƿa he ƿoɲƀʒepaƀ miɼɼeɲum ƿɲoƀ meƀoƀƿceaɼƀ ƿeon, *annos natus erat ducentos & quinque, quum longævus ad videndam deitatem ex hac vita diſceſſit*, Cædm. XXXIX, 7. Nonnulla fœminina terminantur in ẏɼɼ, iɼɼ, eɼɼ, ẏɼɼe, iɼɼe, eɼɼe: ut, cneoɲiɼɼe, cneoɲẏɼɼe, *generatio, familia.* ælmeɼɼe, *eleemoſyna.* bliɼɼé, *lætitia.* Quædam etiam occurrunt in o terminata, ut ƿɲeoh, vel ƿɲeo, maſc. *liber, dominus.* ƿeoh, vel ƿeo, neut. *pecunia, pecus, opes.* quæ flectuntur in hunc modum:

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*	
Nom. ƿɲeoh, ƿɲeo.	Nom. * ƿɲeoɼ.	*Eodem modo declinatur ƿeoh, niſi quod in nom. & accuſ. plur. facit ƿeo: & o in a verſo, ƿea.
Gen. ƿɲeoɼ.	Gen. ƿɲea.	
Dat. ƿɲeo.	Dat. ƿɲeum.	
Acc. ƿɲeoh, ƿɲeo.	Acc. ƿɲeoɼ.	
Abl. ƿɲeo.	Abl. ƿɲeum.	

Exempla. Ɽehlobon him to huƀe hoɲƀpeaɲƀna ʒeɼtɲeon. ƿea ⁊ ƿɲeoɼ ʒelæƀƀon, *onerabant ſe, ut ſpoliis, quæſtorum theſauris, nummos etiam & dominos* [nummorum] *abducebant*, Cædm. LXXVI, 17. hpæt ƿu ƿonne mæne miƀ ƿæɲe ʒitɼunʒe ƿæɼ ƿeoɼ, *quid tu igitur pro avaritia tua doles propter pecuniæ* [opum] *jacturam?* Boeth. p. 69. miƀ hu micclan ƿeo, *quanta cum pecunia?* miƀ unaɲimeƀum ƿeo, *innumeris cum nummis.* p. 88.

XVII. Plurima verbalia terminantur in anʒe, inʒe, onʒe, unʒe: ut, biʒanʒe, *cultus.* onbɲẏƀinʒ, *compunctio.* ƀoƀoɲunʒ, *ploratus.* biɼmeɲunʒe, *illuſio.* hæɼtnunʒe, *captivitas.* leaɼunʒe, *mendacium.* quibus adde [1] onɼtinʒ, cujus ſenſum non ſatis aſſequutus clariſſimus *Spelmannus*, tanquam inexplicabilem præteriit in [2] epiſtolâ *Agathonis* papæ, quâ certas quaſdam immunitates conceſſit monaſterio *Medeshamſtedenſi*, vel *Petroburgenſi*; ubi hæc verba, ƿat ne kẏnninʒ. ne biɼcop. ne eopl. ne nan man have nan onɼtinʒ, ſic vertit: *ut nec rex aliquis, aut epiſcopus, aut comes, aut quiſquam alius* onɼtinʒ *exigat, vel percipiat*: ex adverſo tamen in margine addit, fortè *hoſpitium.* Somnero eſt *tributum, vectigal.* certè **STIΓUᛦN** apud *Gothos*, ɼtinʒan *Sax.* unde vox derivata videtur, ſignificat *cum magno comitatu & pompa procedere*; unde forſan onɼtinʒ ſignificat *dominium* vel *jus hoſpitii ad dominum pertinens*, quod rex, epiſcopus vel alius aliquis dominus ſibi & ſuis vendicat, vel *tributum*, & *viaticum*, quod miniſtrare ſolent vaſalli domino, quum magno ſtipatus comitatu proficiſcatur. Hæc obiter. Nota autem, quod nomina terminata hoc modo ſunt fœminina omnia.

XVIII. Haud pauca fœminina ab adjectivis nata exeunt in neƿ, neɼɼe, vel nẏɼɼe: ut, ƀẏɼiʒneɼɼe, *ſtultitia*, ƿɲineɼɼe. *trinitas.* ʒelicneɼɼe, *ſimilitudo.* ɼoƿƿæɼtnẏɼɼe, *veritas.* Retinetur adhuc fœminina hæc terminatio apud noſtrates, in **whiteneſſe**, *albedo.* **hardneſſe**, *durities.* **newneſſe**, *novitas*, **greatneſſe**, *magnitudo*, & mille aliis. apud *Gothos* multa fœminina terminantur in **NS**, quod per primi capitis reg. 2. valet **NES**: ut, **ΓᛦᛚᛦNBEINS**, *fides.* **ΓᛦMEᛦEINS**, *ſcriptura.* **ΓᛦKᛦIhTEINS**, *juſtitia.* **ΓᛉᛦEINS**, *ſalutatio.* hinc, ni fallor, neɼɼe *A. S.*

XIX. Quædam verbalia exeunt in ƿ vel ƿe: ut, mæʒƿ, *poteſtas.* mæʒƀe, *provincia, cognatio.* ɼɲẏmƿe, *principium.* ƿieɼƿe, *furtum.* ʒeɼiƀe, *viſio.* ʒeɼælƿe, vel ʒeɼẏlƿe, *fælicitas.* mẏɲƿe, *hilaritas.* hinc terminatio *Anglica* in **th**, vel **the**: ut in **drougth**, vel **drought**, *ariditas.* **growth**, *incrementum.* **mouth**, *os, oris.* **tithe**, *decima.* **mowth**, *demeſſio.* **toth**, *dens.* **broth**, *juſculentum.* **oath**, *juramentum.* [3] **death**, *mors.* [4] **heath**, *planities inculta, ericetum.* **breadth**, *latitudo.* **depth**, *profunditas.* Apud *Gothos* quoque **ψ**, & **ψᛚ** eſt terminatio nominum; ut in **Γᛉᛦψ**, *Deus*, Ɽoƀ *Anglo-Saxonicè.* **uiψ**, *uterus.* **MᛚΓᛚψ**, *virgo.* **ᛚiψᛚ**, *artus*, liƀ *Anglo-Saxonice.*

---

[1] *Gul. Nicolſonus* archidiaconus *Carleolenſis*, in ſeptentrionalibus literis vir maximus, putat hanc vocem potius contrahi ab onɼettunʒ, quod ab onɼettan, *inhabitare*; unde *Northymbris* **onſet** idem eſt, quod *manſus, toftum.* hæc ille. ſed quo minus ab opinione meâ recedam, facit uſus verbi ɼtinʒan, in chron. *Sax. Gibſ.* anno DCXCIV. ƿat nan læƿeƀe man nah miƀ ɲihte to ɼtinʒan hine an anɲe ciɲican. na anan ƿaɲa ƿinʒan ƿe to cẏɲcan belimpƀ. quod ſic verto: *quod nullus laicus jure debet ad eccleſiam quamvis, aut aliquam poſſeſſionem, quæ ad eccleſiam ſpectant, militari ordine, aut magno ſtipatus comitatu, ut dominus, procedere.* Ratio, propter quam, ſic locum vertimus, ſumitur ab iis quæ ſequuntur: anƀ ɼoɲ ƿi ɼtɲanlice ɲe ʒeɼettaƀ ⁊ ƀemaƀ ⁊ on Ɽoƀeɼ naman ƿeɼ ealmihtiʒeɼ ⁊ on ealɲa halʒena ɲe ɼoɲƀeoƀaƀ ... eallan læƿeƀan mannum æuɲe ænne hlauoɲƀɼcipe ouer cẏɲcan, *idcirco nos firmiter conſtituimus, ac decernimus, & Dei omnipotentis nomine, omniumque ſanctorum interdicimus omnibus laicis in perpetuum dominatione omni in eccleſias.* [2] Concil. tom. I. p. 164. [3] *Goth.* **ᛅᛚnψnS**, *mors.* [4] *Goth.* **hᛚIψᛉᛦ**, *ager.*

ᚣᛁᚴᚠᚣ, *terra*, eop·ð *Anglo-Saxonice*, **earth** *Anglicè*. ᛗ᛫ᚱᛁᚠᚣ, *rumor*. Et quis dubitare poteſt, quin þ, & þe *Anglo-Saxonum* orta ſit à *Goth*. ᚠ, & ᚠᚣ.

XX. Multa maſculina exeunt in ep, vel epe: ut, ȝoðꝑpellep, *evangeliſta*. ꝓulluhtep, *baptiſta*. ꝓæðepe, *ſeminator*. hic, ut alicubi obſervat *Thomas Mareſchallus*, monendum eſt particulam finalem ep forſan per aphæreſin euphonicam fieri à voce [1] pep, quæ *virum* ſignificat; ac ſi ꝓulluhtep, v. gr. contraheretur ex ꝓulluht-pep. equidem non video, quin *baptiſta* dici poſſit ꝓulluhtep, luht-pep eodem ſenſu, ac *agricola* dicitur æcep-man: ac apud [2] *Cimbros* veteres *juriſperitus*, **laga-madur**. *prædo*, **ſtiga-madur**, **an high-way-man**. viderint critici, quid de hâc re ſtatuendum ſit. certè huic conjecturæ favet, quod *Scoti* in multis *Saxonizantes* vocant *juriſperitum* a **law-wer**, ac ſi olim *Saxonicè* ſcriberetur laȝ-pep. & in noſtrâ etiamnum linguâ omne verbum format ſubſtantivum agentis in **er**: ut in **builder**, *ædificator*. **pleader**, *cauſidicus*. **ſwearer**, *dejurator*. **drinker**, *compotator*, &c.

XXI. Haud pauca (quorum magna pars ſunt diminutiva) etiam formantur in linȝ: ut, hæꝑtlinȝ, *captivus*. helꝼlinȝ, *dupondium*. þæplinȝ, *captivus*, *ſeditioſus*. cnæplinȝ, *adoleſcens*, *puellus*. æþelinȝ, ut videtur, per craſin, ab æþel-linȝ, *princeps*, *nobilis juvenis*. & lytlinȝ, pro lytel-linȝ, *parvulus*. retinetur & hoc affixum finale apud *Anglos*: ut in **neſtling** (à **neſt**, *nidus*) *pullus tenellulus* poſtremo excluſus, & nido, poſtquam cæteri pulli avolarint, adhærens. **hireling**, *mercenarius*, ab **hire**, *merces*. **ſuckling**, *lactens*. niſi quis talia potius in adjectivorum claſſe ponenda cenſeat. quædam etiam ab adjectivis, quæ in negativum vel privativum leaꝛ finiuntur, venientia, terminantur in leaꝛt vel leꝛte: ſic à beaꝛn-leaꝛ, *improles*, baꝛn-leꝛt, *orbitas liberorum*. manȝe habbað ȝenoȝ ȝeꝛællice ȝepiꝛoð. ac ꝓoꝛ beaꝛnleꝛte eallne þone pelan ðe hi ȝeȝadepiȝað. hi lætað ꝓꝛæmdum to bꝛucanne, *multi ſatis fæliciter uxores ducunt, ſed præ orbitate liberorum, opes, quas corradunt omnes, alienigenis relinquunt*, Boeth. p. 19.

XXII. Nomina maſculina apud *Anglo-Saxones* formant ſua fœminina in eꝛtpe, iꝛtpe, ẏꝛtpe. ut nomina maſculina apud *Latinos* in *or* exeuntia formant fœminina in *ix*. ex. gr. ꝓynȝeꝛtpe, *cantrix*. ꝓæðẏꝛtpe, *ſeminatrix*. þæðẏꝛtpe, *lectrix*. læꝓẏꝛtpe, *doctrix*. bæceꝛtpe, *piſtrix*. þeccꝛtpe, *rectrix*.

XXIII. Patronymica deſinunt in inȝ: ut, ᛫lepinȝ, [3] *Eliſides*, vel *filius Eliſæ*. Lenꝼuꝓinȝ, *Cenfuſides*, vel *filius Cenfuſi*. Iba pæꝛ ᛫oppinȝ. ᛫oppa pæꝛ ᛫rinȝ. ᛫ra Inȝinȝ. Inȝin Anȝenpitinȝ. Anȝenpit Alochinȝ. Aloc Beonocinȝ. Beonoc Bꝛanðinȝ. Bꝛanð Bælðæȝinȝ. Bælðæȝ ꝗoðeninȝ. ꝗoðen Fniþopulꝼinȝ. Fniþopulꝼ Finninȝ. Finn Lodpulꝼinȝ. Lodpulꝼ Leatinȝ. *Ida fuit Eoppæ filius*: *Eoppa Eſæ*: *Eſa Ingini*: *Inginus Agenwitæ*: *Agenwita Aloci*: *Aloc Beonoci*: *Beonoc Brandi*: *Brandus Bealdægi*: *Bealdægus Wodeni*: *Wodenus Frithowulfi*: *Frithowulfus Finni*: *Finnus Godulfi*: *Godulfus Geatæ*. chron. *Sax*. ad calcem hiſtor. eccleſ. *Bedæ*. p. 510. anno DXLVII. vid. quoque p. 514. an. DCXXVI. & p. 510. an. DLII, DLX. & p. 512. an. DXCVII. *Bedæ* hiſt. eccl. p. 6, 7. Notandum autem hic eſt terminationem patronymicorum in inȝ ſecundum *Olaum Rudbeckium* deducendam eſſe ad **iung**, vel **ing**, *juvenis*. unde *Cimbrice* at **yngia**, *parere*, & **ungar**, vel **yngver** *pulli*, *fœtus*. unde de quavis fœmella gravida ex brutis animalibus *Angli* dicunt, **ſhe is with young**. & in *Snorronis* Edda, *Niordi* quidam filius occurrit dictus **ynge**, à quo tota regia ſtirps vocata eſt **ynlungar**. & in *Suedia* primorum liberi, ſi mares ſunt, **yngwar**, **yngkarar**, & **iungkarlar**; ſin fœmellæ, aut virgines, **yngfruer**, **iungefruer**, vocantur. Atlanticæ cap. IX, p. 366. certe apud *Iſlandos* **unge** eſt *pullus*, **ungr**, *juvenis*, **iungkiære**, **iunckiære**, **iunkr**, *generoſus juvenis*, & **iungfru**, *virgo eximia intacta*. notandum quoque eſt multa verbalia terminari in inȝ: ut, tæcninȝ, piꝛcinȝ, quod ſupra docuimus in reg. 17.

XXIV. Participia præſentis temporis abſolutè poſita ſubſtantivè ſignificant: ut, demende, *judex*.

XXV. Si quis perpendat ſummam illam cognationem, quæ *Anglo-Saxonicæ* cum *Mæſo-Gothicâ* eſt, dubium ei eſſe non poteſt, quin, ut illius, ſic & hujus linguæ ſubſtantiva regulariter per ſex caſus, & ſub diverſis inflectendi formulis varientur. ſed quum *Ulphila-Gothicæ* verſionis, quæ extant, reliquiæ ne ſatis quidem exemplorum ad colligendas regulas grammaticales ſuppeditent, rogandus eſt pro humanitate ſuâ curioſus lector, ut quantillum in hâc re præſtitero, æquo animo accipiat. en, perluſtratis iterùm atque iterùm *Gothicis* evangeliis, unum atque alterum integrum exemplum; cætera manca ſunt vel caſu, vel numero, vel utroque.

Exemplum I. HIMINS, *cælum*.		Exemplum II.	Exemplum III.
Num. ſing.	*Num. plur.*	*Num. ſing.*	*Num. ſing.*
n. [4] HIMINS.	n. [5] HIMINᚣNS.	n. ᚴᚣᚣᚾᚱ᛫INS, *fides*.	* HᚺNSᚣSTᚣᚠS, *altare*.
g. HIMINIS.	g. HIMIN᛫.	g. ᚴᚣᚣᚾᚱ᛫INᚣIS.	g. HᚺNSᚣSTᚣᛞIS.
d. HIMINᚣ.	d. HIMINᚣM.	d. ᚴᚣᚣᚾᚱ᛫INᚣI.	d. HᚺNSᚣSTᚣᛞᚣI.
a. HIMIN.	a. HIMINᚣNS.	a. ᚴᚣᚣᚾᚱ᛫IN.	a. HᚺNSᚣSTᚣᛞ.
v. ᛉ HIMINS.	v. ut nom.	v. ut nom.	v. ut nom.
a. HIMINᚣ.	a. HIMINᚣM.	a. ᚴᚣᚣᚾᚱ᛫INᚣI.	a. HᚺNSᚣSTᚣᛞᚣI.

* ᚣᚾᚴᚣᚴᚾᚣSTᚣᚠS *candelabrum*, facit in ablativo ᚣᚾᚴᚣᚴᚾᚣSTᚣᚠIN, *Matth*. v. 15.

---

[1] *Goth*. ᚠᚣIᚴ, *vir*. [2] Vide Lexicon *Runicum Olai Wormii*. [3] Haud diſſimiliter apud *Latinos*: ut in *libertinus*, *Auguſtinus*, i. e. *filius liberti*, *Auguſti*. [4] *Cælum*. *Iſl*. Himen, *Suec*. Himmel. [5] Neutra terminantur in ᚣ. ut in ᚠᚣᚾᚴ᛫ᚣ, *verba*. ᚠᚣᚾᚴSTᚠᚣ, *opera*.

Exem-

Exemplum IV.

Num. sing.	
n.	ᚠᚨᚾ, *dominus.*
g.	ᚠᚨᚾᛁᚾᛋ.
d.	ᚠᚨᚾᛁᚾ.
a.	ᚠᚨᚾ.
v.	ᚠᚨᚾ.
a.	ᚠᚨᚾᛁᚾ.

Exemplum V.

	Num. sing.	*Num. plur.*
n.	ᚺᚨᚾᛞᚾᛋ, *manus.*	n. * ᚺᚨᚾᛞᚨᚾᚾᛋ.
g.	ᚺᚨᚾᛞᚨᛚᚾᛋ.	g. [1] ᚺᚨᚾᛞᚨᛁᚠᛖ.
d.	ᚺᚨᚾᛞᚨᛚᚨᚾ.	d. ᚺᚨᚾᛞᚨᚾᛗ.
ac.	ᚺᚨᚾᛞᚨᚾ.	ac. . . . .

* ᛋᚾᚾᚾᛋ facit ᛋᚾᚾᚷᚾᛋ in nom. plurali.

Exemplum VI.

Num. sing.	
n.	ᛁᛚᚨᛁᛋᚾᛋ.
g.	ᛁᛚᚨᛁᛋᚾᛁᛋ.
d.	ᛁᛚᚨᛁᛋᚾᚨ.
a.	ᛁᛚᚨᛁᛋᚾ.
v.	ᛁᛚᚨᛁᛋᚾ.
a.	ᛁᛚᚨᛁᛋᚾᚨ.

Exemplum VII.

Num. sing.	
n.	ᚺᚨᛁᚴᛏᛟ, *cor.*
g.	ᚺᚨᛁᚴᛏᛁᚾᛋ.
d.	ᚺᚨᛁᚴᛏᛁᚾ.
Num. plur.	
n.	ᚺᚨᛁᚴᛏᛟᚾᚨ.
d.	ᚺᚨᛁᚴᛏᚨᛗ.

Num. sing.	
n.	‡ ᚨᚺᛗᚨ.
g.	ᚨᚺᛗᛁᚾᛋ.
d.	ᚨᚺᛗᛁᚾ.
a.	ᚨᚺᛗᚨᚾ.
v.	ᚨᚺᛗᚨ.
a.	ᚨᚺᛗᛁᚾ.

Exemplum VIII ᚨᛗᛗᚨ, *ſpiritus*

Num. plur.	‡ huc refer.
n. ᚨᚺᛗᚨᚾᛋ.	n. ᚠᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᚨ, *villicus.*
g. ᚨᚺᛗᚨᚾᛖ.	g. ᚠᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᛁᛋ.
d. ᚨᚺᛗᚨᛗ.	d. ᚠᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᛁᚾ.
a. ᚨᚺᛗᚨᚾᛋ.	a. ᚠᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᚨᚾ.
v. ᚨᚺᛗᚨᚾᛋ.	v. ᚠᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᚨ.
a. ᚨᚺᛗᚨᛗ.	a. ᚠᚨᚾᚴᚨᚱᚨᚱᚷᛁᚾ.

Exemplum IX.

Num. sing.	
n.	† ᛋᛏᚨᚾᚨ, *judicium.*
g.	ᛋᛏᚨᚾᚷᛋ.
d.	ᛋᛏᚨᚾᚨᛁ.
a.	ᛋᛏᚨᚾᚨ.
a.	ᛋᛏᚨᚾᚨᛁ.
Num. plur.	
n.	ᛋᛏᚨᚾᚷᛋ.
† huc refer	
n.	ᚺᚨᛁᛒᚷᚱ, *ager.*
g.	ᚺᚨᛁᛒᚷᚱᛋ.
d.	ᚺᚨᛁᛒᚷᚨᛁ.

[2] Exemplum X.

Num. sing.	
n.	ᚨᛁᚠᚨᚱᚴᛖᛚᚷᛟ, *evangelium.*
g.	ᚨᛁᚠᚨᚱᚴᛖᛚᚷᚨᚾᛋ.
d.	ᚨᛁᚠᚨᚱᚴᛖᛚᚷᚨᚾ.
huc refer,	*Num. ſing.*
n.	ᚱᚨᚷᚾᚴᛟ, *parabola.*
g.	ᚱᚨᚷᚾᚴᚨᚾᛋ.
d.	ᚱᚨᚷᚾᚴᚨᚾ.
ac.	ᚱᚨᚷᚾᚴᚨᚾ.
Num. plur.	
n.	ᚱᚨᚷᚾᚴᚨᚾᛋ.
d.	ᚱᚨᚷᚾᚴᚨᛗ.

Exemplum XI.

Num. ſing.	
n.	ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᛁ, *pax.*
g.	ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᛁᛋ.
d.	ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᛁᚷᚨ.
a.	ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᛁ.
a.	ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᛁ.
Num. plur.	
n.	. . . . .
g.	ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᚷᛖ.
d.	ᚱᚨᚠᚨᛁᚴᚠᚷᚨᛗ.
ac.	. . . . .
ab.	. . . . .

Exemplum XII.

Num. ſing.	
n.	* ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚷᚨᛁᚴᛞᚨᛁ, *regnum.*
g.	ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚷᚨᛁᚴᛞᚨᚷᚱᛋ.
d.	ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚷᚨᛁᚴᛞᚨᚷᚨᛁ.
ac.	ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚷᚨᛁᚴᛞᚨᚷᚨ.
* huc refer, n.	ᛗᚨᚠᛁ, *puella.*
g. ᛗᚨᚾᚷᚱᛋ.	d. ᛗᚨᚾᚷᚨᛁ.

Exemplum XIII integrum.

Num. ſing.	*Num. plur.*
n. ᛋᛁᚾᚷᚾᛖᛁᛋ, *diſcipulus.*	n. ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᚱᛋ.
g. ᛋᛁᚾᚷᚾᛖᛁᛋ.	g. ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᛖ.
d. ᛋᛁᚾᚷᚾᛁ.	d. ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᚨᛗ.
a. ᛋᛁᚾᚷᚾᛁ.	a. ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᚨᚾᛋ.
v. ᛋᛁᚾᚷᚾᛖᛁᛋ.	v. ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᚱᛋ.
a. ᛋᛁᚾᚷᚾᛁ.	a. ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᚨᛗ.

Exemplum XIV.

Num. ſing.	*Num. plur.*
n. [3] ᚢᛁᚾᚷ, *mulier.*	n. ᚢᛁᚾᚷᚾᛋ.
g. ᚢᛁᚾᚷᚾᛋ.	g. ᚢᛁᚾᚷᚾᚷ.
d. ᚢᛁᚾᚷᚾ.	d. ᚢᛁᚾᚷᛗ.
a. ᚢᛁᚾᛖᛁᚾ.	a. ᚢᛁᚾᚷᚾᛋ.
a.	a. ᚢᛁᚾᚷᛗ.

Exemplum XV.

Num. ſing.	*Num. plur.*
n. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁ, *turba.*	n. ᛗᚨᚾᚨᚱᚨᛁ.
g. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾᛋ.	g. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾᚷ.
d. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾ.	d. . . . .
a. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾ.	a. . . . .
a. ᛗᚨᚾᚨᚱᛖᛁᚾ.	a. . . . .

XXVI. Horum exemplorum alia creſcunt in genitivo, & faciunt declinationes imparisyllabicas; alia non creſcunt, & faciunt parisyllabicas; & quantum quidem conjicere licet, haud multa occurrent, quæ ad aliquod XV exemplorum non reduci queant. Ad primum inflectuntur ᚴᚨᛁᛋᚨᚱ, ᚴᚨᛁᛋᚨᚱᛁᛋ, ᚴᚨᛁᛋᚨᚱᚨ, *Cæſar.* ᚨᛁᚾᚺᚨᚠ, ᚨᛁᚾᚺᚨᛞᛁᛋ, ᚨᛁᚾᚺᚨᛞᚨ, *lux.* ᚷᚱᚠ, ᚷᚱᚠᛋ, pro ᚷᚱᚠᛁᛋ, ᚷᚱᚠᚨ, *Deus.* ᛞᚨᚷᛋ, ᛞᚨᚷᛁᛋ, ᛞᚨᚷᚨ, *dies.* ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᛋ, ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᛁᛋ, ᚠᛁᚾᛞᚨᚾᚨ, *rex.* ᛒᚱᚷᚠᚨᚴ, *frater*, à cujus nominativo plurali ᛒᚱᚷᚠᚴᚨᚺᚨᚾᛋ vel ᛒᚱᚷᚠᚴᚾᚾᛋ deducitur brethren, in noſtro ſermone. ᛋᚴᚨᚲᚴᛋ, *ſervus.* ᚨᚾᚠᛁᛞ, *eremus, ſolitudo.* ᛒᚨᚷᛗᛋ, ᛒᚨᚷᛗᛁᛋ, ᛒᚨᚷᛗᚨ, *arbor.* ᛃᛁᛏᚷᚠ, ᛃᛁᛏᚷᛞᛁᛋ, ᛃᛁᛏᚷᛞᚨ, *lex*, &c. Secundum exemplum ſequuntur omnia deſinentia in ᛖᛁᚾᛋ. ut ᚨᚾᚨᛋᛏᚷᛞᛖᛁᚾᛋ, *principium.* ᚷᚨᚴᚨᛁᚺᛏᛖᛁᚾᛋ, *juſtitia*, &c. Ad quartum variatur ᚠᚷᚾ, ᚠᚷᚾᛁᚾᛋ, ᚠᚾᚾᛁᚾ, *ignis.* Quintum ſequuntur exeuntia in ᚾᛋ, ut ᚷᚱᛁᛋᛏᚾᛋ, *Chriſtus.* ᛋᚾ-

---

[1] Sic leguntur ᚠᚷᛏᛁᛃᛖ, ᛋᚾᚾᛁᛃᛖ, ᛃᚨᚾᚴᚾᛁᛃᛖ, ᛃᛁᚾᛏᚴᚨᛁᛃᛖ, & ᚨᛁᛃᛁᛃᛖ, à ᚨᛁᛃᚨ. [2] Vide exempl. XIV. perfectum. [3] Ad illam formam, perficiendum eſt exempl. imperf. X.

ᚾᚾᛋ,

ᚾᚾᛋ, *filius.* ᚠᚱᚩᚻᛖᛏᚾᛋ, *propheta.* ᚻᛖᚪᚱᚪᛋᛋᚾᛋ, *abundantia.* ᚻᛟᚱᚳᛁᚾᚪᛋᛋᚾᛋ, *meretricium.* ᚩᚻᚪᚷᛁᚾᚪᛋᛋᚾᛋ, *ſacerdotium.* ᚠᛁᚾᛞᚪᚾᚪᛋᛋᚾᛋ, *regnum.* ᚳᚪᚪᚳᛁᚾᚪᛋᛋᚾᛋ, *adulterium.* Item ᚢᛁᚠ, *uterus*, & ᚾᚪᛒᚪᚾᛞ, *camelus.* Ad ſeptimum variatur ᚪᚾᚩᚱᚷ, *oculus.* Ad octavum ᚪᛏᛏᚪ, ᚪᛏᛏᛁᚾᛋ, ᚪᛏᛏᛁᚾ, ᚪᛏᛏᚪᚾ, *pater.* ᚠᚪᛏᛖ, ᚠᚪᛏᛁᚾᛋ, ᚠᚪᛏᛁᚾ, *aqua.* Ad nonum ᚪᛁᚱᚠᚪ, *terra.* Ad undecimum ᚹᚪᚾᚳᚪᚷᚪᚱᚱᚷᛁ, *villici munus.* ᚠᚪᚪᛞᚾᚹᚾᛁ, *poteſtas.* Ad XIV. ᛒᚱᛁᚾᚾᚷ, *febris*, &c.

XXVII. Nomina diminutiva, & blandientia apud *Gothos* occurrunt formata in [1] ᚪᚪ, & ᚪᚷ. ſic à ᛗᚪᚱᚾᛋ, *puer*, fit ᛗᚪᚱᚾᚪᚪ, *puerulus*, Joh. VI, 19. à ᛗᚪᚠᛁ *puella*, ᛗᚪᚠᛁᛁᚪᚷ, Marc. V, 41. à ᛒᚪᚱᚾ *infans*, ᛒᚪᚱᚾᛁᚪᚷ. & ſic forſan à ᚠᚾᚪᚹᛋ, *lupus*, ᚠᚾᚪᚹᛁᚪᚪ nomen epiſcopi *Mæſo-Gothorum*, quod *Græci* ſcripſere οὐλφίλας. Sic etiam apud *Iſlandos* à blað, *folium*, bledell, *foliolum*, cum multis aliis. Nec non apud *Francos*, ut videre eſt gram. *Francicæ* cap. III, 19.

Genitivus pluralis ſemper formatur in ᛖ: ut ᛗᚪᚾᚾᛖ, *hominum.* ᚠᚩᚷᛏᛁᚠᛖ, *pedum*, à ᚠᚩᚷᛏᚾᛋ, *pes.* ᛋᛁᚾᚷᚾᚷᛖ, *diſcipulorum.* ᚪᚻᛗᚪᚾᛖ, *ſpirituum.* Excipe tamen genitivos plurales nominum exeuntium in ᚱ, vel ᚱᚾᛋ. ut ᚾᚾᚻᚾᚪᚹᚱᚾᚱ, *dæmoniorum*, ab ᚾᚾᚻᚾᚪᚹᚱ. ᚢᛁᚾᚷᚾᚷ, *mulierum*, à ᚢᛁᚾᚷ. & [2] ᚴᚪᛒᚱᚾᚱᚷ, *fragmentorum.* ᛈᚪᚪᛚᛁᚷᚱ, *platearum.* Math. VI, 5.

De generibus nominum, quæ per articulos, adjectiva, participia, & pronomina indicantur, hic nihil tradimus. obiter tamen obſervet lector, ut ut minuta res ſit, *ſolem*, [ſunna, vel ſunne] in *Anglo-Saxonicâ* eſſe fœminini generis, & *lunam* [mona] eſſe maſculini. ꝛeo ſunna ȝeᵹacnaþ upne Dælenð Lhpiꝛt. ꝛe mona þe peaxþ. anð panaþ. ȝeᵹacnaþ þaꝛ anðpeapðan ȝelaþunȝe. *ſol noſtrum J. Chriſtum, luna quæ creſcit, & decreſcit, eccleſiam præſentem deſignat*, Bed. H. E. *p.* 144. ſic apud *Cimbros* ſol, & ſunna ſunt fœminini generis, mane vero maſculini, ſecundum iſtud *Volu-ſpæ.* ſtroph. 5.

Sol Það ne viſſe huar hun ſal atte
Mane Það ne viſſe huar [3]han megne atte.

Sol neſcivit, ubi palatia poſſideret,
Luna vires ſuas neſcivit.

Ratio autem, propter quam veteres ſeptentrionales *lunæ* maſculinum, *ſoli* vero fœmininum genus attribuebant, petenda eſt ex mythologia IX Eddæ *Snorronis*, ubi ſic legimus; homo quidam *Mundilfare* nominatus duos genuit liberos, tam pulchræ, & venuſtæ formæ, ut filium *Manam*, filiam vero *Sunnam* appellaret, quam nuptum dedit viro, qui [4] *Glemur* vocatur. ob hanc arrogantiam dii irati arripuerunt fratrem & ſororem, eoſque in cœlo collocarunt, ut *Sunna* equos agitaret currum ſolis trahentes, & *Mana* regeret curſum lunæ. concinnitas ſcilicet fabulæ requirebat, ut liberorum formoſior & pulchrior filia, minus autem pulcher & venuſtus filius haberetur; & ut formoſior ſolis, minus autem formoſus lunæ auriga conſtitueretur. Monendus autem hic, & exorandus es lector, ut conſulas ſupplementum ad hoc caput, quod capite XVII continetur, ante quam ad caput quartum procedas.

CAPUT QUARTUM.

De adjectivis.

I. ADjectivum vel eſt ſimplex, ut eaðiȝ, *dives.* æꝛen, *æqualis.* vel compoſitivum, ut ᚦᛁᚱᚳaðiȝ, *dominatu excellens.* eꝛen-ece, *coæternus.* eꝛen-ꝛpeðelic, *conſubſtatialis.* quæ omnia ſecundùm ſubjectum exemplum declinantur:

	Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom.	Ꮀoð, *bonus, um.*	ȝoðe, *bona.*	Nom. [6] ȝoðe, *boni, æ, a.*
Gen.	ȝoðeꝛ.	ȝoðꝛe.	Gen. [7] ȝoðꝛa.
Dat.	ȝoðum.	ȝoðꝛe.	Dat. ȝoðum.
Acc.	ȝoðne, ȝoð.	ȝoðe.	Acc. ȝoðe.
Voc.	[5] ȝoða.	ȝoðe.	Voc. ȝoðe, an.
Abl.	ȝoðum.	ȝoðꝛe.	Abl. ȝoðum.

Hîc obſervandum eſt, primò accuſativum ſingularem maſculini generis formari à nominativo, addendo ꝛ̀ ne. ſecundò gen. dat. & abl. ſing. adjectivorum fœminini generis ter-

---

[1] Sic apud *Latinos* in *la*, & *lla. lus*, & *llus. lum*, & *llum.* ut in *animula, ſpecula* à *ſpes, puella, lectulus, regulus, libellus, regniculum, ſpecillum*, &c. Diminutiva quædam apud *Græcos* terminantur in λων, ut ναυτίλων, *nautila.* [2] Hiſce addantur ᛒᚪᚾᚷᚱ, *ulcerum.* ᚪᚴᚪᚾᚻᛋᚾᚱ, *micarum.* ᚠᛁᚾᛞᚱ, *gentium*; quorum nom. plurales ᛒᚪᚾᚷᚱᛋ. ᚪᚴᚪᚾᚻᛋᚾᚱᛋ. ᚠᛁᚾᛞᚱᛋ, cujus nom. ſingularis ᚠᛁᚾᛞᚪ. inde forſan in ᚪ deſinentia, ad exempli noni formam, faciunt genit. plur. in ᚱ: [3] Alias ᚻuar ᚻan meigins atte. [4] Significat *gaudium.* [5] Vid. *Matth.* XXV, 21. XXIII, 26. XIX, 32. *Marc.* X, 7. [6] Nom. plur. aliquando terminatur in a, o & u: ut, ealla hiꝛ æhta, *omnia ſua bona*, Boeth. p. 64. oꝛeꝛ oþꝛu þinȝ, *præ cæteris rebus*, p. 52. ealle þa oþꝛu ȝoð, *omnia alia bona*, ib. verum p. 15. ymb þa oþꝛe ȝoð, *de aliis bonis*; ubi cod. *Cot.* oþꝛu. [7] Hinc in veteribus noſtris auctoribus leguntur aller, & euphonice alder, ut apud Satyrographum: And ſith I am your

minari

minari in ꝑe. tertiò dat. & abl. ſingul. adjectivorum maſculini & neutrius generis terminari in um, ut & dativum & ablativum pluralem. quartò genitivum pluralem terminari in ꝑa. notandum inſuper, quod adjectiva, pronomina, & participia cujuſvis generis non rarò terminentur in *a* proſtheticum, aut finalem ſuam vocalem in a mutent, & tum declinentur ut ſubſtantiva ſecundæ declinationis exeuntia in a. ſic à ꝓoꝑerꝑꝑecen fit ꝓoꝑerꝑꝑecena; ut, ꝑe ꝓoꝑerꝑꝑecena cyning, *præfatus rex.* ſic à ȝoðcunde *divinus*, fit ȝoðcunda, ut, mid þy ȝoðcundan fultume ꝓoꝑlæten wæꝑ, *divino auxilio deſtitutus erat.* Hiſce addas, ꝑe ylca ȝeꝑiᵹ, *idem comes.* men ꝑendon heoꝑa ðohtoꝑ to ȝeþeoðenne þam heoꝑlican bꝑiðguman, *filias ſuas ſponſo cæleſti deſponſandas mittebant.* on þam ytemeꝑtan dæle, *in ultimâ parte.* Ðat leoht þa halȝan ꝑaule ꝓꝑam þam bendum ðæꝑ lichoman onlyꝑde, *lux illa ſanctam illam animam à carnis vinculis abſolvit.* ꝑe lichoma þæꝑe apꝑuꝑþan fæmnan, *corpus venerabilis virginis.* on þam ylcan mynꝑtꝑe, *in eodem monaſterio.* on S. Stephaneꝑ cyꝑicean þæꝑ æꝑeꝑtan and þæꝑ eadiȝan maꝑtyꝑeꝑ, *in eccleſia beati protomartyris Stephani.* Maximè obtinet hæc regula in adjectivis *demonſtrativè, emphaticè,* & *vocandi* caſu poſitis: ut in ſequentibus. Oꝑpald ꝑe Englenꝑta cyning Noꝑþan-hymbꝑa-ꝑice, *Oſwaldus Chriſtianiſſimus rex Northanhymbrorum.* þat ꝑe cynelica had þæꝑ halȝan peꝑeꝑ ece ȝemynd hæfde, *ut regia viri ſancti perſona memoriam haberet æternam.* Acca ꝑe apꝑynꝑa biꝑceop, *Acca reverendiſſimus antiſtes.* tꝑæȝen pæꝑon biꝑcopaꝑ. and tꝑæȝen mæꝑꝑe-ꝑꝑeoꝑtaꝑ. ealle þa ꝑeleꝑtan, *duo erant epiſcopi, & duo presbyteri, omnes præclari.* ſic in genitivo plur. ðiꝑ iꝑ nu biꝑen þaꝑa ꝓoþena ȝeꝑelþa, *hoc eſt exemplar verarum divitiarum.* hꝑi niꝑ nu anpealð to tellanne to ꝑumum ðaꝑa heꝑtena ȝoda ðiꝑꝑeꝑ andpeapðeꝑ liꝑeꝑ, *cur non poteſtas penes nos eſt animos applicandi ad aliquod illorum præſtantiſſimorum bonorum.* ealꝑa þaꝑa ðeoꝑꝑyꝑþeꝑtena ðinȝa ȝeȝaðeꝑunȝa, *collectio omnium harum pretioſiſſimarum rerum.* huelc ꝓnemu iꝑ þe ꝑ þu pilniȝe þiꝑꝑa andpeapðena ȝeꝑælþa oꝑeꝑmeꝑ, *quid tibi proficit ſupra modum cupere hæc præſentia* [hujus vitæ] *bona?*

II. Adjectiva gentilia & patria deſinunt in iꝑc: ut Cyneniꝑc, *Cyrenæus.* Iudeiꝑc, *Judæus.* Engleiꝑc, *Anglus.* Nazeꝑeniꝑc, *Nazarenus.* Romaniꝑc, *Romanus.* Gꝑeciꝑc, *Græcus.* Ledeniꝑc, *Latinus.* Londeniꝑc, *Londinenſis.* Tyꝑiꝑc, *Tyrius.* Sidoniꝑc, *Sidonenſis*, Matth. xv, 21. Moabyꝑiꝑc, *Moabita*, Gen. xix, 36. Hinc gentilia noſtra in iſh: ut Daniſh, *Danus.* Sueðiſh, *Suedus.* Scotiſh, (contracte Scotch) *Scotus.* Legitur SΛNKΛIꝼYNISKΛ, *Syro-phœniſſa*, Marc. vii, 26. & ab hΛIψGR *ager*, hΛIψIYISK *agreſte*, Marc. i, 6. & huic terminationi in ïSKS, ïSKΛ, ïSK, reſpondet gentilium terminatio apud *Iſlandos* in sker: ut in Danſker, *Danicus*, à Dan. Nota tamen quod in lingua *Anglo-Saxonica* gentilia nonnunquam alio modo exprimantur: ut, Iudeaꝑ, *Judæi.* Siȝelheappen vel Silheappen, *Æthiops*, vel *Æthiopicus*: ut, Maꝑia ȝ Aaꝑon ciddon piþ Moiꝑeꝑ ꝓoꝑ hiꝑ Siȝelheappenan piꝑ, *locuta eſt Maria, & Aaron contra Moſen propter mulierem ejus Æthiopiſſam, vel Cuſchitam,* Num. xii, 1. Seo ymbȝæð eall þæꝑa Silheappena land, *qui* [fluvius] *circumit totam terram Æthiopiæ*, Gen. ii, 13. Sic in Cædmon. vi, 16, 17. Moabita dicitur Moabitaꝑ, & Ammonita, Ammonitaꝑ. & in verſione *Boethii* Grec eſt *Græcus.* Alias quandoque periphraſtice deſcribuntur ope præpoſitionis: ut, Ioꝑeph ꝓꝑam Aꝑimathia, Joh. xix, 38. Ioꝑep oꝑ Aꝑimathia, Marc. xv, 43. notandum quoque eſt, patronymica nonnunquam formata legi in iꝑc; ſic *Herodias*, *Herodis filia*, vocatur Heꝑodiadiꝑca, & Heꝑodiadiꝑcea, Marc. vii, 22. Matth. xiv, 6. quibus addas dunlendiꝑc, *montanus.* utlendiꝑc, vel utlændiꝑc, *extraneus, peregrinus.*

Quædam finiuntur in bæꝑ: ut, luꝑtbæꝑ, *delectans, jucundus.* pæꝑtmbæꝑ, *fœcundus.*

Supra dixi in reg. I. adjectiva emphatice, & demonſtrative uſurpata plerumque terminare nom. ſing. in a, & tum declinari, ut ſubſtantiva II. declinationis. Ita ſane fere ſemper terminantur, & flectuntur; excipienda tamen ſunt ſequentia aliaque id genus exempla. Ðu þe eaꝑt ꝑio hehꝑte ꝓꝑoꝼeꝑ eallþa pepiȝþa moda, *tu qui es fatigatarum omnium mentium ſupremum ſolatium*, Boeth. p. 47. ꝓoꝑþam pe cpeþaþ ꝑ þæt heꝑte ȝod ꝑie þe heꝑta hꝑoꝼ ealla ȝoda, *quamobrem affirmamus ſummum illud bonum eſſe ſupremum culmen omnium bonorum*, p. 85. Ða cpæþ he. hpæt ic þonne æꝑ ꝑæde ꝑ ꝑ heꝑte ȝod. ȝ ꝑio heꝑte ȝeꝑælþ an pæꝑe, *tum ait illa, num modo dixi ſummum illud bonum, & ſummam beatitudinem unum eſſe?* ꝓoꝑþam ic recȝe ꝑ þat ꝑie þat heꝑte ȝod on hiꝑ aȝenꝑe ȝecynde ꝑ te ꝓꝑuma iꝑ eallꝑa þinȝa, *quare affirmo id ſua natura ſummum bonum eſſe, quod principium eſt omnium rerum*, p. 83. ubi quoque legitur: ȝiꝼ þonne hpelc þinȝ toꝑceaðen biþ ꝓꝑom þam heꝑtan ȝoðe. þonne ne biþ ꝑ no ꝑ heꝑte ȝod, *ſi quid ergo diſtinctum eſt à ſummo bono, id ipſum non poteſt eſſe ſummum bonum.*

III. Multa formantur ex ſubſtantivis, addendo affixum negativum, vel privativum [1]leaꝑ, vel leaꝑe: ut, þecce-leaꝑ, *negligens.* ꝑcomleaꝑ, *impudens.* eȝeleaꝑ, *impavidus.* ꝑac-leaꝑ, *ſine culpa, inſons.* hinc apud nos **careleſſe**, *ſupinus.* **fatherleſſe**, *patre orbus.* **motherleſſe**, *matre orbus.* **friendleſſe**, *amicis deſtitutus.* **ſhameleſſe**, *impudens.* **ſacleſſe**, *innocens*, & ſimilia. Sciendum verò eſt

---

aller ȝed, I am your aller ȝele. *Saxonice,* ꝓoꝑþam þe ic eam eopeꝑa ealꝑa heaꝼod, ic eam eopeꝑa ealꝑa hæl. Sic in Prologis *Chauceri*, **——ſhall ȝave a ſuper at our alder coſt. Up rode our hoſt and was our alder cock.**

[1] Apud veteres *Cimbros* à dad, *virtus*, dadleiſe, *vitium, improbitas.* à log, *lex*, logleiſe, actio *illegitima.* à ſak, *cauſa, crimen*, ſaklaus, *innocens.*

leaf *Anglo-Saxonicum* deduci à *M. Goth.* ᚨᛚᚾᛋ, quod significat *liber*, *solutus*, *vacuus*, & in compositione privationem, vel defectum denotat: ut in ᚨᚴᚴᚨᚾᚨᚨᚾᛋ, *fructuum expers*. ᚨᚨᚾᛋᚢᛁᚠᚴᚨᚾᛋ, *jejuni*. ᚨᚨᚾᛋᚺᚨᚾᛞᚷᚨᚾ, *inanem*, Marc. XII, 3. vide *Junii* gl. *Goth.* in voce ᚨᚨᚾᛋ. Sic apud *Islandos* maallaus, *mutus*.

IV. Denominativa terminantur in lic, vel lice: ut, peplic, *virilis*. ælic, *legitimus*. fælic, *marinus*. piflic, *muliebris*. cild-lic, *puerilis*. heofonlic, *cœlestis*. eorþlic, *terrestris*. hanc terminationem hodie mutavimus in like, vel ly: ut in godlike, vel godly. heavenlike, vel heavenly. fatherlike, vel fatherly. Denom. *materialia* producuntur in [1] *en*: ut, ab æsc, *fraxinus*, æscen, *fraxineus*. à beorce, *tilia*, beorcen, *tiliaceus*. à stan vel stæn *lapis*, stænen *lapideus*, *petræus*. Augustinus tractavit, quod Petrus in figura significat ecclesiam. quia Christus petra, Petrus populus christianus. ær þan fyrst sæs his nama Simon. ac onihten him gesette þisne naman Petrus. þat is stænen. to þi þat he hæfde getacnunge Cristes gelaðunge. Crist is cræden petra. þat is stan. and of þam naman is gecweden Petrus eal Cristen folc. Crist cæþ. þu eart stænen. and ofer þisne stanan. þat is ofer þam geleafan þe þu nu andettest. ic getimbrige mine cyrcan. *Augustinus tractavit, quod Petrus in figura significat ecclesiam, quia Christus petra, Petrus autem populus Christianus. Ante hoc tempus nomen illi Simon fuit, sed Dominus hoc nomen Petrus illi imposuit, id est, petræus, in hoc scilicet, ut Christi ecclesiæ typum haberet. Christus dicitur Petra, hoc est lapis, & de hoc nomine dicitur Petrus, scil. populus Christianus. Christus dixit, tu es* [2] *Petrus, & super hanc petram, hoc est super fidem illam, quam tu nunc confessus es, ædificabo ecclesiam meam.* Sumpsi hoc exemplum ex pag. 237. E. H. *Bedæ*, à clarissimo *Wheloco* edit. In illa & sequenti pagina, alia haud pauca occurrunt lectu digna, quæ facile evincunt *Romano-Saxonicam* ecclesiam idem docuisse de Petro, quod nos etiamnum docemus. utinam studio partium sepositio, aurea ista analecta consulere dignetur pontificius lector. à treop *arbor*, treopen *ligneus*, &c.

Quædam terminantur in cund: ut, godcund, *divinus*. deofulcund, *diabolicus*. eorþcund, *terrenus*. woruldcund, *mundanus*. exempla. ne ðearf þe þær earfoðan sceomigan. ac ic þam mago-þince mine sylle godcunde gife, *nulla tibi causa erit, propter quam filii te pudeat, puero enim eximio dabo divina mea dona*, Cædm. I, 24. gerat þa se deofulcunda galferhþ, *tum libidinosus ille diabolicus discessit*, fragm. hist. *Judith.* p. 22. sic etiam denominativa *Gothice* exeunt in ᚲᚾᚾᚨᛋ. ut in ᚴᛟᛞᚨᚲᚾᚾᚨᛋ, Luc. XIX, 12. ᚴᚾᛗᚨᚲᚾᚾᛞᚨᛁᛉᛖ, Luc. II, 92. ᚺᛁᛗᛁᚾᚨᚲᚾᚾᛞᚨᛁᛋ, Luc. II, 13.

V. Multa exeunt in ig: ut, dreorig, *mœstus*. scyldig, *reus*. myrig, *hilaris*. ænig, *quispiam*. & numeralia tyntig, þrittig, feowertig, fiftig, sixtig. hæc terminatio apud nos hodie vertitur in y: ut in dreary, *lugubris*. any, *ullus*. twenty, *viginti*, &c.

VI. Multa exeunt in sum: ut à lang *longus*, formatur langsum *valde*, vel *nimis longus*. hæc terminatio retinetur apud nos in hodiernis fulsum, *valdè turpis*. toilsum, *valdè laboriosus*. troublesum, *valdè molestus*. wholesum, *salubris*, & in multis aliis.

VII. Adjectiva positivi gradûs formant sua comparativa in [3] ep vel epe, ap, æpe, ip, op, up, yp, & superlativa in [4] ast, vel aste, æst, est, ist, ost, ust, yst, ut antea observatum est in regulâ tertiâ capitis primi: sic à rihtwise, *justus*, fit rihtwisere, *justior*, rihtwisast, est, iste, *justissimus*. Quædam autem irregulariter comparantur: ut, god, *bonus*, betere, betera, *melior*, betest, betesta, betst, betsta, *optimus*. micel, *magnus*, mara, mære, *major*, mæst, mæsta, *maximus*. yfel, *malus*, wyrsa, wiercre *pejor*, wierrest, *pessimus*. Quædam positivo carent: ut, uttep, yttre, *exterior*, yttrest, ytemest, ytemesta, *extremus*. horum nonnulla ab adverbiis comparantur: æresta, æresta, *primus*, ab ær, *prius*. fyrmest, fyrmesta, *primus*, à *Cimbrico* adverbio fyr, vel fyrr, *prius*. unum superlativum forma, *primus*, neque positivum, neque comparativum habet. unumque comparativum scilicet furþor, furþur, furþre, furþra, *ulterior*, *major*, *superior*, neque positivum, neque superlativum habet. Nota quòd adjectivum [5] fæst mutet substantivum cui adjungitur per modum affixi epitatici in adjectivum, & illius significationem auget, ut *valdè* apud *Latinos*. sic apud *Cædm. Deus* dicitur sob-fæst ⁊ sriþ fenom, i. e. *valdè verax, & valdè præstans*, vel *veracissimus, & præstantissimus*, p. 1, l. 6. sic *cœlum* dicitur wuldor-fæst wic, *valdè glorioſa*, vel *glorioſissima arx*. Sic etiam vox tir vel tyr, (*Cimbrice* Tir, Tiir, nomen idoli, vel unius *Asarum* filii *Odini*,) adjectivis præposita, eorum significationem pro more *Cimbrorum* maximè adauget: ut in tireadig, *beatissimus*. tirfæst, *præstantissimus*, *maximus*. sic apud veteres *Cimbros*, tyrspakur *instar Tyri sapiens*, i. e. *sapientissimus*. vide Eddæ *Snorronis* mythol. de *Tyro*. XXIII. *Ol. Wormii* fast. *Dan.* p. 51. & *Runolphi Jonæ* lex. *Island.* in voce Tyr.

---

[1] Sic quædam materialia apud *Latinos* & *Græcos* formantur in *inus* & ινος: ut *cedrinus*, *faginus*, κεδρίνος. [2] *Saxonice* Petrus. [3] Emphaticè in epa, apa, &c. [4] Et emphaticè in arta, ærta, &c. [5] Fæst, *firmus*, *stabilis*. multa sunt tam substantiva quam adjectiva terminata in fæst, quæ omnia adjectivorum naturam induunt, nisi & ea pro compositis potius habenda sint: ut wæfæst, *providus*, vel *consilio firmiter adhærens*. seamfæst, *verecundus*. þrimfæst, *magnificus*. wifæst, *conjugatus*. stabolfæst, *constans*. stedfæst, *stabilis*. æfæst, *pius*. arfæst, *pius*, (cui opponitur arleas, *impius*.) & nertefæst, ut nertefæst beon, *altum dormire*, apud *Cædm.* IV, 24.

VIII. Ad-

VIII. Adjectiva, ut videtur, in lingua *Ulphila-Gothica* declinantur in hunc modum.

	Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
n.	ᚴᚨᚾᚴᛋ, *hic triſtis.* ᚴᚨᚾᚴ, *triſte.*	n. ᚴᚨᚾᚴᚨ, *hæc triſtis.*	n. ᚴᚨᚾᚴᚨᛁ, *hi triſtes.* ᚴᚨᚾᚴᚨ, *triſtia.*	n. ᚴᚨᚾᚴᛟᛋ, *hæ triſtes.*
g.	ᚴᚨᚾᚴᛁᛋ.	g. ᚴᚨᚾᚴᚨᛁᛉᛟᛋ.	g. ᚴᚨᚾᚴᚨᛁᛉᛖ.	g. ᚴᚨᚾᚴᚨᛁᛉᛟ.
d.	ᚴᚨᚾᚴᚨᛗᛗᚨ.	d. ᚴᚨᚾᚴᚨᛁ.	d. ᚴᚨᚾᚴᚨᛁᛗ.	d. ᚴᚨᚾᚴᚨᛁᛗ.
a.	[1] ᚴᚨᚾᚴᚨᚾᚨ, ᚴᚨᚾᚴ.	a. ᚴᚨᚾᚴᚨ.	a. ᚴᚨᚾᚴᚨᚾᛋ. ᚴᚨᚾᚴᚨ.	a. ᚴᚨᚾᚴᛟᛋ.
v.	[2] ᚴᚨᚾᚴᚨ, ᚴᚨᚾᚴ.	v. ᚴᚨᚾᚴᚨ.	v. ᚴᚨᚾᚴᚨᛁ. ᚴᚨᚾᚴᚨ.	v. ᚴᚨᚾᚴᛟᛋ.
a.	ᚴᚨᚾᚴᚨᛗᛗᚨ.	a. ᚴᚨᚾᚴᚨᛁ.	a. ᚴᚨᚾᚴᚨᛁᛗ.	a. ᚴᚨᚾᚴᚨᛁᛗ.

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚴhᛏᛋ, *peccator.*	Nom. ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚴhᛏᚨᛁ.
Gen. ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚴhᛏᛁᛋ.	Gen. ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚴhᛏᚨᛁᛉᛖ.
Dat. ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚴhᛏᚨᛗᛗᚨ.	Dat. ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚴhᛏᚨᛁᛗ.
Acc. ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚴhᛏᚨᚾᚨ.	Acc. ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚴhᛏᚨᚾᛋ.

ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚴhᛏᚨ, *peccatrix*, Luc. VII, 37.

IX. Hæc eſt (ni fallor) ſola, ſaltem maximè communis forma variandi adjectiva ſimpliciter, & abſque notabili emphaſi poſita. Aſt adjectiva & participia emphaticè & demonſtrativè poſita aliter terminantur, & flectuntur. Nam primò adjectiva maſc. gen. (quod de *Anglo-Saxonicis* anteà obſervavimus) emphaticè & demonſtrativè poſita, ᚨ proſtheticum ſibi adſciſcunt: ſic, quamvis legatur ᛒᚨᛚᛗᛋ ᚾᛒᛁᚨᛋ, δένδρον σαπὸν, *Mat.* VII, 28. cum articulo legitur ᛋᚨ ᚾᛒᛁᚨᚨ ᛒᚨᛚᛗᛋ, τὸ ξ δένδρον σαπὸν, verſ. 17. Item, ᛃᛁᛚᛋ ᛋᚨ ᛒᚴᛁᛚᛚᚨᚾᛞᚨ, ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα, verſ. 13, 14. ᚠᛁᚾᚠᛁᛞᚨ ᛋᚨ ᚢᛁᛗᚨᚾᛞᛋ ᛁᚾ ᚾᚨᛗᛁᚾ ᚠᚨᚾᛁᚾᛋ, ἐυλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, *Marc.* XI, 9.

Declinantur autem emphatica demonſtrativa, in ᚨ finita, ſecundum exemplum VIII. ut, nom. ᚠᚨᛁᚴᚾᚷᚨ, ὁ παλαιὸς. gen. ᚠᚨᛁᚴᚾᚷᛁᛋ, τοῦ παλαιοῦ. dat. ᚠᚨᛁᚴᚾᚷᛁᚾ, τῷ παλαιῷ. *Plur.* nom. ᚠᚨᛁᚴᚾᚷᚨᚾᛋ, οἱ παλαιοί. Sic, nom. ᚾᛁᚾᚷᚨ, ὁ νέος. gen. ᚾᛁᚾᚷᛁᛋ, τοῦ νέου. dat. ᚾᛁᚾᚷᛁᚾ, τῷ νέῳ. Huc refer ᚾᛋᚨᛁᚠᛁᚾ, τῷ παραλυτικῷ. *Mat.* IX, 2. *Marc.* II, 5.

Multa etiam pluralia nom. caſ. ut, ᚴᚱᛖᛞᚨᛚᚷᚨᛁ, πτωχοὶ, *Luc.* VI, 25. ᚾᚾᚨᛖᛞᚨᛁ, πτωχοὶ, *Mat.* XI, 5. ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚴhᛏᚨᛁ, ἁμαρτωλοὶ, *Luc.* VI, 34. emphaticè poſita terminantur in ᚨᚾᛋ, ut, ᚠᚨᛁ ᚴᚱᛖᛞᚨᛚᚷᚨᚾᛋ, οἱ πτωχοὶ, *Luc.* VI, 21. ᚷᚾᛋ ᚾᚾᚨᛖᛞᚨᚾᛋ, οἱ πτωχοὶ, *Luc.* VI, 20. ᚠᚨᛁ ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚴhᛏᚨᚾᛋ, οἱ ἁμαρτωλοὶ, *Luc.* VI, 33.

X. Adjectiva fœm. emphaticè & demonſtrativè poſita, terminantur in ᛟ, ut, ᚠᛁᚾᚠᛁᛞᛟ ᚠᚾ ᛁᚾ ᚢᛁᚾᛟᛗ, ἐυλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, *Luc.* I, 28. ᛜᛟ ᛋᛟ ᚳᚨᛁᛋᛖᛁᚾᛟ ᛋᛟ ᚾᛁᚾᚷᛟ, τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; declinantur autem ad exemplum X. ut, ᚳᛁᚠᛖᛁᚾᛟ ᚳᛁᛒᚨᛁᚾᛋ, ἡ ζωὴ αἰώνιος, *Joh.* XVII, 3. ᚠᚱᚨᚢᚨᚾᚴhᛏᛟᚾ, τῇ ἁμαρτωλῷ, *Marc.* VIII, 38. ᚴᚨᚴᚨᛁhᛏᛟᚾ, τῷ δικαίῳ, *Joh.* VII, 24. ᚨᚳh ᛋᛟ hᚨᚾᛞᚨᚾᚠᚨᚾᚴhᛏᛟᚾ, τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, *Marc.* XIV, 58. ᚳᛁᛠᛖᛁᚾᛟᛋ hᚨᛖᛁᚠᚴᛟᛋ, τὰς αἰωνίους σκηνὰς, *Luc.* XVI, 9.

XI. Neutra etiam emphaticè & demonſtrativè poſita terminantur in ᛟ, ut, *Luc.* V, 37. ubi οἶνον νέον redditur ᛠᛖᚾ ᚾᛁᚾᚷᚨᛏᚨ, per reg. 12. ὁ νέος οἶνος redditur ᛋᚨᛏᚨ ᚾᛁᚾᚷᛟ ᛠᛖᚾ. Sic, ᚨᛚᛗᛒ ᛗᛖᛁᚾ ᛋᚨᛏᚨ ᚠᚱᚨᚨᚾᛋᚨᚾᛟ, τὸ προβατόν μου τὸ ἀπολωλός. ᛋᚨᛏᚨ ᚾᚾ-ᛗᚨhᛏᛖᛁᚴᛟ ᚨᛏ ᛗᚨᚾᚾᚨᛗ. ᛗᚨhᛏᛖᛁᚴ ᛁᛋᛏ ᚨᛏ ᚴᛟᛋᛋᚨ, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ. *Luc.* XVIII, 27. Vide etiam *Marc.* IX, 43. & V, 40. *Luc.* XVIII, 14, 15.

Ex prædictis conſtat adjectiva, & participia apud *Mæſo-Gothos* bifariam terminari; vel ut ſupra docuimus in exemplo ᚴᚨᚾᚴᛋ, ſcilicet quando ſimpliciter uſurpantur; vel in ᚨ, & ᛟ, quando emphaticè ponuntur: nempe maſculina in ᚨ, fœminina, & neutra in ᛟ. exempli gratia,

ᚠᛁᚾᚠᛁᛞᛋ, ᚠᛁᚾᚠᛁᛞᚨ, ᚠᛁᚾᚠᛁᛞ, } emphatice & demonſtrative, { ᚠᛁᚾᚠᛁᛞᚨ. ᚠᛁᚾᚠᛁᛞᛟ. ᚠᛁᚾᚠᛁᛞᛟ.

XII. Adjectiva *neutra* apud *Mæſo-Gothos* non rarò producuntur in ᚨᛏᚨ. ut in ᛗᛖᛁᚾᚨ-ᛏᚨ, ᚠᛖᛁᚾᚨᛏᚨ, ᚷᚨᛁᚾᚨᛏᚨ, ᛋᛖᛁᚾᚨᛏᚨ, ᚾᛁᚾᚷᚨᛏᚨ, ᚨᚨᚨᛏᚨ, &c. *meum, tuum, ἐκεῖνο, ſuum, novum, omne.* ᚴᚨᛒᚨᛁᚴhᛏᛁᛞᚨ ᚠᛖᛁᚾᚨᛏᚨ ᚾᚨᛗᛟ, *manifeſtavi nomen tuum*, Joh. XVII, 6. vide Marc. XIV, 15. Matth. V, 29, 30. & VI, 22, 23. & IX, 8, 17. & XI, 7. Luc. IV, 5.

---

[1] ᚨ finale aliquando abjicitur: ut, ᚠᚨᚾ, ᚨᚨᚾᛋhᚨᚾᛞᚷᚨᚾ, pro ᚠᚨᚾᚨ, ᚨᚨᚾᛋhᚨᚾᛞᚷᚨᚾᚨ, *&c.* [2] ᚨᚨᛁᛋᚨᚱᛁ ᚠᛁᚾᚠᛖᛁᛏᚨ, apud Marcum, X, 17.

Nota, quod per neutra ſingularia producta in ᚩᛏᚩ *Græca* pluralia redduntur in *Ulphilanâ* verſione: ut videre eſt *Luc.* XVIII, 21, 28. & XIV, 17. & V, 11.

XIII. Comparativa formantur à poſitivis in ᛁᛉᛟ, vel ᛟᛉᚩ. ut ᛗᚩᚾᚩᚱᛁᛉᛟ à ᛗᚩᚾᚩᚱᛋ, *multus*. ᚠᚱᛟᚩᛁᛉᛟ à ᚠᚱᛟᚩᚩ, *ſapiens*. ᛋᚣᛁᚾᚹᛟᛉᚩ à ᛋᚣᛁᚾᚹᚩ, *fortis*. Superlativa verò formantur à comparativis in ISTS, & emphaticè in [1] ISTᚩ. ut ᛒᚩᛏISTS, ᛒᚩᛏISTᚩ, *optimus*, à ᛒᚩᛏᛁᛉᛟ. ᚠᚱᚾᛗISTS, ᚠᚱᚾᛗISTᚩ, *primus*. ᛗᚩᚾᚩᚱISTS, ᛗᚩᚾᚩᚱISTᚩ, à ᛗᚩᚾᚩᚱᛁᛉᛟ. hᚩᚾhISTS, *altiſſimus*, hᚩᚾhᛁᛉᛟ, *altior*, hᚩᚾh, *altus*. ᛗᚩISTS, *maximus*, ᛗᚩᛁᛉᛟ. *major*. Leguntur etiam ᚩᚾhᚾᛗISTS, & ᚩᚾhᚾᛗISTᚩ, *altiſſimus*. ᛋᚷᚩISTᚩ, *noviſſimus*. hIᚾᚩᚾᛗISTᚩ, *extremus*. MINISTᚩ, *minimus*. ᚩᚠᛏᚾᛗISTS, & ᚩᚠᛏᚾᛗISTᚩ *ultimus*, quorum comparativa non extant in pretioſis argentei codicis reliquiis.

CAPUT QUINTUM.

De Pronominibus.

I. PRonomen primitivum primæ perſonæ (ᛁᚳ, *ego*, ᛈᛁᛏ, *nos duo*, ᛈᚷ, *nos*) declinatur in hunc modum:

Num. ſing.	*Num. dualis.*	*Num. plur.*
Nom. Ic, *ego.*	Nom. [2] ᛈᛁᛏ, *nos duo.* ᚹᚩᛏ, ᚹᚩ.	Nom. ᛈᚷ, *nos.*
Gen. ᛗIᚾ.	Gen. ᚢᚾᚳᛖᚹ.	Gen. ᚢᛋᚷᛖ.
Dat. ᛗᚷ.	Dat. [3] ᚢᚾᚳ, ᚢᚾᚷᚷᛖ, & ᚢᚾᚳᚹᚢᛗ.	Dat. ᚢᛋ.
Acc. ᛗᚷ, [4] ᛗᚷᚳ.	Acc. ᛈᛁᛏ.	Acc. ᚢᛋ.
Abl. ᛗᚷ.	Abl. ᚢᚾᚳ, ᚢᚾᚷᚷᛖ, & ᚢᚾᚳᚹᚢᛗ.	Abl. ᚢᛋ.

Pro ᛈᚷ, *nos*, legitur in *Dano-Saxonicis* ᛈᚩ, & ᚢᛋᚻ, ut, ᚠᚩᚻᚢᚩᚾ ᛈᚩᛖ ᚳ ᚢᛋᚻ ᚠᛁᛖᚠᛏᚩᛋ, *quare nos jejunamus*, Matth. IX, 14. cod. MS. interl. *Cott.* Hic libet ſubjicere unum, & alterum exemplum pronominis primæ perſonæ in duali numero. *Luc.* XXIII, 41, alter latronum ad alterum, ᚩ ᛈᛁᛏ ᛈᛁᛏᚢᚦᛚᛁᚳᛖ bẏ ᚢᚾᚳᛖᚹ æᚹ-ᚦæᚦᚢᛗ ᚩᚾᚠᛟᚦ, *& nos quidem ſecundum quod fecimus, recipimus.* ᚢᚾᚳᛖᚹ ᚹᛁᛚᚠᚹᚩ ᚹᛁᚦ, inquit Adamus ad Evam, *Cædm.* p. 19. l. 23. *Matth.* III, 5, Jeſus ad baptiſtam ſic loquitur; Læt nu. ᚦᚢᚩ ᚢᚾᚳ ᚷᛖᚦᚩᚠᛖᚾᚩᚦ ealle ᚹᛁᚻᛏᚹᛁᚱᚾᚩᚹᚩ ᚷᛖᚠẏ̈llan, *ſine modò, ſic enim nos decet implere omnem juſtitiam.* Matth. XX, 31, duo cæci clamant ad Chriſtum; ᚷᛖᛗᛁᛚᛏᚹᚩ unc Dauiᚦᛖᚩ ᚹᚢnu, *miſerere noſtri, fili David.* Marc. X, 37, Jacobus & Johannes ſic Chriſtum affantur, ᚹẏ̈lle unc. ᚦᚩᛏ ᛈᛁᛏ ᚹᛁᛏᛏᚩn on ᚦᛁnum ᛈulᚦᚹᛖ, *da nobis*, &c. *Luc.* II, 48, ſic alloquitur Maria Chriſtum; ᚹᚢnu hᚹᛁ ᚦᛁᚦᛖᚩᛏ ᚦu unc ᚦᚢᚩ. ᚦᛁn ᚠæᚦᛖᚩ anᚦ ᛁc ᚹᚩᚱᛁᚷᛖnᚦᛖ ᚦᛖ ᚹohᛏon, *fili, quid fecisti nobis sic, ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* Luc. XII, 13. ᚹᛖᚷᛖ mınum bᚱᛖᚦᛖᚩ. ᚦᚩᛏ he ᚦæle ᚢᚾᚳᛖᚩ æhᛏa ᛈᛁᚦ me, *dic fratri meo, ut dividat mecum noſtram hæreditatem.* ᚦuᚹh ᚢᚾᚳᛖᚩ bᚱᚩᚦᛖᚩ-ᚹæᚦᛖnne ᛁc ᚹᛖᚳᚷᛖ ᚹoᚦ, *per fraternitatem noſtram verum loquor.* Nota etiam, quod à *Goth.* ᚾᚾSIS, *Francice* legitur [5] ᚢᚹᛁc, ᚢᚹᛁch, ᚢᚹᛁh, pro *nos*, & *nobis*. Hiſce addas exemplum gen. plur. ᚢᛋᛖ. nu Aᚦam can ẏ̈ᚠel ᚩ ᚷoᚦ ᚹᚹa ᚹᚹa ᚢᛋᛖ ᚹum, *nunc Adamus ſcit bonum & malum, ſicut unus ex nobis*, Gen III, 22.

II. Pronomina poſſeſſiva primæ perſonæ (ᛗIᚾ, *meus*, ᛗIᚾᛖ, *mea*, &c.) ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. ᛗIᚾ, *meus, um.*	Nom. ᛗIᚾᛖ, *mea.*	Nom. ᛗIᚾᛖ, *mei, æ, a.*
Gen. ᛗIᚾᛖᚹ.	Gen. ᛗIᚾᚢᛖ.	Gen. ᛗIᚾᚢᚩ.
Dat. ᛗIᚾᚢᛗ.	Dat. ᛗIᚾᚢᛖ.	Dat. ᛗIᚾᚢᛗ.
Acc. ᛗIᚾᚾᛖ, ᛗIᚾ.	Acc. ᛗIᚾᛖ.	Acc. ᛗIᚾᛖ.
Voc. ᛗIᚾ.	Voc. ᛗIᚾᛖ.	Voc. ᛗIᚾᛖ.
Abl. ᛗIᚾᚢᛗ.	Abl. ᛗIᚾᚢᛖ.	Abl. ᛗIᚾᚢᛗ.

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. ᚢᛋᛖ, *noſter, um.*	Nom. ᚢᛋᛖ, *noſtra.*	Nom. ᚢᛋᛖ, *noſtri, æ, a.*
Gen. ᚢᛋᛖᚹ.	Gen. ᚢᛋᚢᛖ.	Gen. ᚢᛋᚢᚩ.
Dat. ᚢᛋᚢᛗ.	Dat. ᚢᛋᚢᛖ.	Dat. ᚢᛋᚢᛗ.
Acc. ᚢᛋᚾᛖ.	Acc. ᚢᛋᛖ.	Acc. ᚢᛋᛖ.
Voc. ᚢᛋᛖ.	Voc. ᚢᛋᛖ.	Voc. ᚢᛋᛖ.
Abl. ᚢᛋᚢᛗ.	Abl. ᚢᛋᚢᛖ.	Abl. ᚢᛋᚢᛗ.

Pro ᚢᛋᛖ, legitur ᚢᚹᛖᚱ, ᚢᚹᚹᛖᚱ, *noſter, noſtras*, à *Goth.* ᚾᚾSᚩᚱ. vel potius *Francico* unſer: ut, ᚾᛖᚱᚷᛖnᚦ ᚢᚹᛖᚱ, *redemptor noſter*, Cædmon XIII, 21. hẏ̈ᚦᛚᛖᚩᚱᛖ ᛁᚹ ᚢᚹᛖᚱ ᛚᛁᚠᛖ, p. 82. l. 21. pro ᚢᛋᚢᛗ

---

[1] *Runice* BRᚩᚼIᚾTᚩ, bradiſta, *latiſſimus*, planè ad formam *Græcorum* in ιστος, ut in ἄριστος, κάλλιστος, &c. [2] *Goth.* ᚹIT: [3] *Goth.* ᚢᚱᚷKIS: [4] Mec ᚹoᚱᚷ bᚱᛖcaᚦ, *me dolor vexat*, Cædm. p. 47. l. 24. Mec derivatur à *Gothico* MIK: [5] Siddan ᚦu ᚢᚹᛁc unᚦᚱ æhᛏa læᚦᚦᚱᛏ. ᚦu ᚢᚹᛁc polᚦᚱᛏ ᚠacne becẏ̈ᚹᚹan, *Cædm.* p. 57. l. 24. vide caput vigeſimum.

occurrit

occurrit ſcriptum uſſum, *Bed.* H. E. p. 81. & pro uſer, uſſer, p. 86. in margine uſſum etiam occurrit, p. 122. & uſſe pro uſne. ſe liſde oþ uſſe tide, *qui ad noſtra tempora vixit*, p. 149. miclendum uſſum þam æfterran hlaforðum, p. 300. on uſſum anpealde, *in noſtra poteſtate*, Boeth. p. 25.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. uncer,	[1] *noſter.*	Nom. uncre, *noſtra.*	Nom. uncre.
Gen. uncres, pro unceres.		Gen. unceppes.	Gen. unceppa.
Dat. uncrum.		Dat. unceppe.	Dat. uncrum.
Acc. unceppe.		Acc. unceре.	Acc. uncre.
Voc. uncer.		Voc. unceре.	Voc. uncre.
Abl. uncrum.		Abl. unceppe.	Abl. uncrum.

Matth. xx, 33, clamant ad Chriſtum duo cæci: ðpihten. þæt uncre eagan ſýn ȝeoponede, *domine, ut aperiantur oculi.* vide *Luc.* xii, 13. ȝeſeo þat he ſy æfend-recg uncres heappan, *percipio illum eſſe nuncium noſtri domini*, inquit Eva ad Adamum, *Cædm.* xvi, 19, & 25. ȝemuna þu þiſſe tide, and uncres ȝeſſppæcer, *memento hujus temporis, ac loquelæ noſtræ*, angelus ad *Edwinum*, Bed. H. E. p. 139.

III. Pronomen primitivum primæ perſonæ *Mæſo-Gothicum* ᛁᚴ, *ego*, declinatur in hunc modum:

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. ᛁᚴ, *ego.*	Nom. ᚹIT, *νῶϊ, νώ.*	Nom. [2] ᚹEIS, *nos.*
Gen. MEINᛦ.	Gen. ᚢᚱKIS, vel ᚢᚱᚱKIS.	Gen. ᚢNSᚨKᛦ.
Dat. MIS.	Dat. ᚢᚱKIS.	Dat. ᚢNS, & ᚢNSIS.
Acc. MIK.	Acc. ᚹIT.	Acc. ᚢNS, & ᚢNSIS.
Abl. MIS.	Abl. ᚢᚱKIS.	Abl. ᚢNS, & ᚢNSIS.

Exempla dualis numeri petantur ex *Joh.* xvii, 22. *Marc.* x, 37. *Matth.* ix, 27. *Luc.* vii, 20.

	Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n.	MEINS, *meus.* MEIN, *meum.*	n. MEINᛦ, *mea.*	n. MEINAI, *mei.* MEINᛦ, *mea.*	n. MEINᛉS, *meæ.*
g.	MEINIS.	g. MEINᛦIZᛉS.	g. MEINᛦIZE.	g. MEINᛦIZᛉ.
d.	MEINᛦMMᛦ.	d. MEINᛦI.	d. MEINᛦIM.	d. MEINᛦIM.
a.	[3] MEINᛦN, MEIN.	a. MEINᛦ.	a. MEINᛦNS, MEIN.	a. MEINᛉS.
v.	MEINS, MEIN.	v. MEINᛦ.	v. MEINᛦI, MEINᛦ.	v. MEINᛉS.
a.	MEINᛦMMᛦ.	a. MEINᛦI.	a. MEINᛦIM.	a. MEINᛦIM.

	Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n.	ᚢNSᚨK, *noſter, noſtrum.*	n. ᚢNSᚨKᛦ, *noſtra.*	n. ᚢNSᚨKAI, *noſtri.* ᚢNSᚨKᛦ, *noſtra.*	n. ᚢNSᚨKᛉS, *noſtræ.*
g.	ᚢNSᚨKIS.	g. ᚢNSᚨKᛦIZᛉS.	g. ᚢNSᚨKᛦIZE.	g. ᚢNSᚨKᛦIZᛉ.
d.	ᚢNSᚨKᛦMMᛦ.	d. ᚢNSᚨKᛦI.	d. ᚢNSᚨKᛦIM.	d. ᚢNSᚨKᛦIM.
a.	ᚢNSᚨKᛦN, ᚢNSᚨK.	a. ᚢNSᚨKᛦ.	a. ᚢNSᚨKᛦNS, ᚢNSᚨKᛦ.	a. ᚢNSᚨKᛉS.
v.	ᚢNSᚨK.	v. ᚢNSᚨKᛦ.	v. ᚢNSᚨKᛦI, &c.	v. ᚢNSᚨKᛉS.
a.	ᚢNSᚨKᛦMMᛦ.	a. ᚢNSᚨKᛦI.	a. ᚢNSᚨKᛦIM.	a. ᚢNSᚨKᛦIM.

Ab ᚢᚱᚱKIS proculdubiò eſt poſſeſſivum ᚢᚱᚱᚢᛦᚴ, *νωίτερος*, ſed deeſt exemplum in argenteo codice lacunis pleno.

IV. Pronomen primitivum ſecundæ perſonæ (þu, *tu*, ȝýt, *σφῶϊ*, ȝe, *vos*) declin. in hunc modum:

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. Ðu, *tu.*	Nom. * ȝýt, *σφῶϊ, σφώ.*	Nom. ȝe, *vos.*
Gen. þín.	Gen. incer.	Gen. eopep.
Dat. þe.	Dat. incrum, & inc.	Dat. eop.
Acc. þe, þec.	Acc. inc.	Acc. eop.
Voc. eala þu.	Voc. eala inc.	Voc. eala ȝe.
Abl. þe	Abl. incrum, & inc.	Abl. eop.

Exempla dualis numeri in pronomine ſecundæ perſonæ: *Cædm.* p. v. ſic affatur Deus Adamum, & Evam: inc ſceal ſealt pætep punian on ȝepealde, *ſub veſtrâ ditione erit ſalum.* inc

---

[1] Νώτερος, de duobus nimirum dicitur. [2] *Runice.* ᚹIR, *weir. Germ.* Wir. gen. unſer. dat. uns. acc. uns. abl. uns. [3] Legitur MEINNᛦ, *Matth.* xi, 10. & MEINᛦMᛦ, *Luc.* xx, 13. tam in codice impreſſo, quàm apographo *Junia-no*, quod extat in bibl. *Bodleiana.* * Et incit, *Cædm.* lxii, 2. peſtaþ incit hep, *manete vos hic.* incit autem compoſitum eſt ex inc & ȝýt.

hýnaþ eall, *vobis omnia obedient.* paþnaþ inc piþ þone pæꝛtm, *cavete vobis ab illo fructu*, VI, 4. *Matth.* IX, 28, ait Chriſtus ad duos cæcos: ꝺelýꝼe ꝺýt þat ic inc mæꝳ ꝺehælan, *creditiſne, quod ego poſſim vos ſanare. v.* 29, ꝛý inc æꝼtep eopþum ꝺeleaꝼum, *ſecundum veſtram fidem fiat vobis.* in aliquot codicibus, ꝛý inc æꝼtep incþum ꝺeleaꝼum. *Matth.* IV, 19, Chriſtus ad Petrum, & Andream: cumaꝺ æꝼtep me. ⁊ ic ꝺo þæt ꝺýt beoꝺ manna ꝼiꝛceꝛaꝛ, *venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. Matth.* XX, 22, Chriſtus ait ad Zebedæi filios: ꝺýt nýton hpæt ꝺýt biꝺꝺaꝺ. maꝳe ꝺýt ꝺþincan þone calic þe ic ꝺo ꝺþincenne hæbbe, *neſcitis quid petatis: poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* denuò *v.* 23, piꝺoꝺlice ꝺýt minne calic ꝺþincaþ, *calicem quidem meum bibetis.* ꝺo ꝛýttanne on mine ꝛpiþþan healꝼe. oꝺꝺe on pýnꝼtþan. nýꝛ me inc ꝺo ꝛýllene, *ſedere autem ad dextram meam, vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis.* conſule etiam *Marc.* X, 39, 40. & *Luc.* II, 42. biꝺ ꝳemæne incþum opleꝳ niꝺ, *inter vos* (inquit Deus ad Serpentem & Evam loquens) *erit perpetua inimicitia*, Cædm. XXII, 16. Hic libet adjicere exemplum gen. plur. numeri, quod rariùs occurrit: Loꝺ com þ he polꝺe ꝼanꝺian eopep, *venit Deus, ut vos probaret*, Exod. XX, 20. Occurrit þec pro þe, quod proculdubio formatur à *Cimbrico* Þig, vel *Francico* thec, *Gothice* ψIK. Pro eop non raro occurrit ꝳeop, ut in præfatione *Ælfredi* regis ad *Wulſigeum*, quam præmiſit paſtorali ſancti *Gregorii*, ꝼop þi me þinꝳaꝺ beꝺepe. ꝳiꝼ ꝳeop ꝛpa þincaþ, *quapropter mihi optimum viſum eſt, ſi tu quoque ita exiſtimas.* Legitur etiam aliquando ꝳep: ut, pe ꝛenꝺen ꝳep, *mittimus vobis*, chart. *Hen. III.* quam publici juris fecit *Somnerus* in lexico ſub voce Unnan. In *Dano-Saxonicis* pro eop occurrit ſæpe juch, juh, juih, more ſcilicet *Francorum*, ut in cap. XX. amplius docebitur.

V. Pronomina poſſeſſiva ſecundæ perſonæ ſunt þin, *tuus, tuum*, þine, *tua*, quæ declinantur ut min, & mine, *meus, meum, mea.* & eopep, *veſter, um*, eopepe, *veſtra*, quæ ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. Eopep, *veſter, um.*	Nom. [1] eopepe, *veſtra.*	Nom. eopepe, *veſtri, æ, a.*	
Gen. eopepeꝛ.	Gen. eopeꝛꝛa.	Gen. eopeꝛꝛa.	
Dat. eopeꝛum.	Dat. eopeꝛꝛe.	Dat. eopꝛum.	
Acc. eopeꝛne, *&c.*	Acc. eopepe, *&c.*	Acc. eopepe, *&c.*	

Denique incep, *οφωΐπεϱς, ον.* incpe vel incpe, *οφωΐπεϱε*, quæ declinantur ut uncep, & uncepe. incpe cynne, *Cædm.* V, 8.

VI. Pronomen primitivum ſecundæ perſonæ *Mæſo-Gothicum* declinatur in hunc modum:

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. ψN, *tu.*	Nom. ΓIT, *οφῶϊ, οφώ.*	Nom. ÏZVIS, *vos.*
Gen. ψEINʌ.	Gen. [2] ÏꝛuIS, & ÏꝛꝛuIS.	Gen. [3] ÏZVʌKʌ.
Dat. ψNS.	Dat. ÏꝛuIS.	Dat. ÏZVIS.
Acc. ψNK.	Acc. ΓIT.	Acc. ÏZVIS.
Voc. ψN.	Voc. ΓIT.	Voc. ÏZVIS.
Abl. ψNS.	Abl. ÏꝛuIS.	Abl. ÏZVIS.

Exempla dualis numeri in caſibus obliquis occurrunt *Marc.* X, 36. & XI, 2. *Luc.* XIX, 31. In recto vero non reperitur exemplum in argenteo codice, quod tamen conjecturâ ſupplevi; ut enim ΥIT reſpondet ᛏᛦ þiꝺ in perſona primâ; ita ſuadet analogia ut ᛏᛦ ꝳýꝺ reſpondeat ΓIT:

VII. Pro ψN occurrit ψNZEI, item pro ψNS occurrit ψNZEI, *Luc.* III, 22. *Marc.* I, 11. Pro ÏZVIS etiam non raro occurrit GNS, & [4] GNZEI. & ÏZVIS GNS reperitur *Luc.* VI, 25.

VIII. Pronomina poſſeſſiva ſecundæ perſonæ ſunt ψEINS, *tuus*, ψEINʌ, *tua*, ψEIN, *tuum*, quæ declinantur ut MEINS, MEINʌ, MEIN. ÏZVʌK, *veſter*, ÏZVʌKʌ, *veſtra*, ÏZVʌK, *veſtrum*, quæ declinantur ut NNSʌK, NNSʌKʌ, NNSʌK. Et ÏꝛꝛuʌK, *veſter duorum*, quod occurrit *Matth.* IX, 29. Huic ÏꝛꝛuʌK proculdubiò reſpondet ÏꝛꝛuʌKʌ, *veſtra duorum*, & declinantur ut ÏZVʌK, & ÏZVʌKʌ.

IX. Pronomen primitivum tertiæ perſonæ (viz. he, *ille*, heo, *illa*,) declinatur in hunc modum:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. he, *ille.*	Nom. heo, *illa.*	Nom. hi, *illi.*	Nom. hi, *illæ.*
Gen. hýꝛ, hiꝛ.	Gen. hiꝛe.	Gen. hiꝛa.	Gen. heoꝛa, hiꝛa.
Dat. him.	Dat. hiꝛe.	Dat. him.	Dat. him.
Acc. [5] hine.	Acc. hi.	Acc. hi.	Acc. hi.
Abl. him.	Abl. hiꝛe.	Abl. him.	Abl. him.

X. Pro hi, *illi*, in nominativo & accuſativo plurali occurrit non rarò hýꝳ. Hio etiam ſcriptum occurrit pro hi, *illi*, & hioꝛa, heoꝛa pro hiꝛa: ut, ælþeoꝺiꝳe men ꝳiꝼ hio hioꝛa hæ-

---

[1] *Vel* eoꝛꝛe. [2] *Legitur* ÏꝛVIS, *Marc.* I, 17. [3] Vide *Luc.* XIV, 33. [4] GNZEI, *qui, οἱ*, *Luc.* XVI, 15. [5] ᚼIN, hin, in *Runicâ* lingua, ſignificat *ille*, ut obſervare licet in monumentis *Runicis.*

meꝺ

með þihtan nÿlla𝔡, *alienigenæ verò, qui de ſuo adulterio non volunt reſipiſcere*, Spelm. conc. p. 194. Occurrit etiam hepe, & hep pro hipa: ut, hi polðen ðpohtian hep lif on anceprettle, *vellent vitam ſuam agere in anachoreſi.* hia quoque legitur pro hi, *illi*: ut, ꝓo𝔡lice manega he ȝehælde ðuf þat hia þærðon on him, *multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum*, Marc. III, 10. Heo etiam reperitur pro hi, *illi*: ut, pe haten ealle upe þeope in þe þeopþe þæt heo uf aȝen, *præcipimus fidelibus noſtris per fidem, quam nobis debent*, charta *H.* III. ſuprà citata. unde heom quoque pro dativo plurali him: ut, ðem þu heom Liod, *Judica illos, Deus*, Pſ. v, 11. Sic in chartâ modò citatâ, of heom, *illorum*, vel *ex illis*. ubi etiam heom videtur poni pro hi, *illos*: ut, þæt ealle upe þeope heom healðan ðeaðlicheiftan, *ut omnes fideles noſtri eos habeant infenſiſſimos.* Occurrit etiam hi-heom, *illi ipſi*, & ab hoc heom pro hi, *illos*, forſan deducitur hem, quod in veteribus noſtris auctoribus ſemper occurrit pro them. Pro hi *illam*, non rarò occurrit hiȝ, quod à *Gothico* ïϾ deducitur. exempla videat lector *Matth.* IX, 18. & XXII, 28. *Marc.* V, 33. A genitivo plurali hipa & heopa deducitur pervetuſtum illud her, quod in antiquis auctoribus ſignificat their: ſic in libro cui titulus [1] The viſion of Pierce Plowman, legitur:

Hermets on a heape with hoked ſtaves
Wenten to Walſingham, and her wenches after. &,
Cokes, and her knaves cryden, hote pyes, hote.

ubi obiter notetur, quòd knave ab *Anglo-Saxonico* cnapa proveniens, *puerum*, vel *ſervum* ſignificat. A genitivo ſingulari hipe, venit her in moderno ſenſu.

XI. Pronomen primitivum tertiæ perſonæ in linguâ *Anglo-Saxonica* non habet poſſeſſivum declinabile, ſed ſenſus poſſeſſivus ſemper exprimitur per genitivos primitivi in utroque genere, & numero, nimirum per hif, hipa, hipe, heopa, quæ etiam reciprocè uſurpantur, uti videre eſt *Matth.* III, 17. *Luc.* III, 17. & IV, 16. & V, 25. *Matth.* VI, 29. & VII, 24, 26. & VIII, 22. Senſus tamen reciprocus non rarò exprimitur per rin, & rine, *ſuus, a, um*: ut in *Spelm.* conc. p. 196. ȝif eyne ðeð hif þabe þær ðaȝef VI ſcill. pið ðrÿhten ȝebete oððe rine hÿð, *ſi ſervus hâc die itineraverit, domino ſex ſolidos pendat, aut ſuum corium.* rpnæc healic ponð ðollice pif ðrihten rinne, *locutus eſt temere verbum ſuperbum contra dominum ſuum*, Cædm. VII, 20. bneȝo enȝla beȝeah eaȝum rinum, *angelorum princeps oculis ſuis intuebatur*, Cædm. XXIII, 20. Hæc vox rin manifeſtè derivatur à *Gothico* ϾINS, *ſuus*, ut & *Gallorum* ſien, ſienne; cum articulo, le ſien, la ſienne. Notandum tamen hic eſt aliquando legi heopum, *ſuis*: ut, on heopum tidum, *in ſuis temporibus*. unde ſuſpicor poſſeſſivum heop, hÿn, hip, hep, ab heopa, hÿna, hipa, inter legendum, ut apud *Francos*, etſi rarius, occurrere. & forſan in exemplo ſupra poſito in reg. 10. hep lif *vitam ſuam*, hep, non pro genitivo plurali primitivi he, ſed pro hep poſſeſſivo ſumendum eſt. vid. gram. *Francicæ* cap. V, 17.

XII. Quemadmodum articulus ϾΛh, vel ϾΛ *Gothorum*, induens pronominis naturam, ſignificat οὗτος, *hic*, αὐτὸς, *ipſe*, ἐκεῖνος, *ille*: ſic ȝe articulus *Anglo-Saxonum* uſurpatur pro pronomine tertiæ perſonæ: ut, ȝe þe þeof ofſlihð. ȝe mot ȝecÿþan pið aþ, *qui furem occidit, is juramento debet affirmare, &c.* LL. *Inæ* c. 16. ȝe þe hlop becoȝen rÿ. ȝerpicne ȝe hine, *qui turmæ accuſatur, is ſe culpâ purgato*, LL. *Inæ* c. 14. Sic *Marc.* XII, 3, 5. þa rpunȝon hi þæne, *tum eum ceciderunt.* anð hi þæne ofſloȝon, *& illum occiderunt.*

XIII. Pronomina primitiva tertiæ perſonæ apud *Gothos* ſunt tria, ïS, αὐτὸς *ille*, ϾΛINS, ἐκεῖνος, *ille*, & SIS, ἑαυτοῦ, *ſui*. ïS autem & fœmininum ejus SI, declinantur in modum ſequentem:

	Numerus ſingularis.			*Numerus pluralis.*	
Nom. ïS, *ille.*	Nom. SI, *illa.*		Nom. ϾIS, *illi.*	Nom. ïϾRS, *illæ.*	
Gen. ïS.	Gen. ïZRS.		Gen. ïZϾ.	Gen. ïZR.	
Dat. ïMMΛ.	Dat. ïZΛI.		Dat. ïM.	Dat. ïM.	
Acc. ïNΛ.	Acc. ïϾΛ.		Acc. ïNS.	Acc. ïϾRS.	
Abl. ïMMΛ.	Abl. ïZΛI.		Abl. ïM.	Abl. ïM.	

Pro ϾIS legitur ïϾΛ *Luc.* II, 50. unde *A. S.* hÿȝ, pro hi, *illi*. Pro ïM frequenter occurrit ïN. ut *Luc.* VI, 13, 39. Ab accuſ. ïϾΛ, derivatur hiȝ *A.S.* pro hi, *illam*. Pro dat. ïZΛI occurrit ïZΛIZϾ.

	Numerus ſingularis.			*Numerus pluralis.*	
Nom. ϾΛINS, *ille.*	Nom. ϾΛINΛ, *illa.*		Nom. ϾΛINΛI, *illi.*	Nom. ϾΛINRS, *illæ.*	
Gen. ϾΛINIS.	Gen. ϾΛINΛIZRS.		Gen. ϾΛINΛIZϾ.	Gen. ϾΛINΛIZR.	
Dat. ϾΛINΛMMΛ.	Dat. ϾΛINΛI.		Dat. ϾΛINΛIM.	Dat. ϾΛINΛIM.	
Acc. ϾΛINΛNΛ.	Acc. ϾΛINΛ.		Acc. ϾΛINΛNS.	Acc. ϾΛINRS.	
Abl. ϾΛINΛMMΛ.	Abl. ϾΛINΛI.		Abl. ϾΛINΛIM.	Abl. ϾΛINΛIM.	

[2] SIS, *ſui*, declinatur in hunc modum: Nominativo caret. Genitivo, Dativo SIS, *ſui, ſibi*. SϾINRS, αὐτῶν, *Luc.* XVIII, 13. Accuſativo SIK, *ſe*. Ablativo SIS, *ſe*. A Pronomine reci-

[1] Hujus auctorem infra per *Satyrographum* non raro deſignamus. [2] Occurrit hoc pronomen in lingua etiam *Runicâ*, quam veterem *Norreno-Gothicam* nonnulli auctores appellare ſolent.

proco SIS fit poſſeſſivum [1] SEINS, SEINA, *ſuus, ſua*, quod declinatur ut MEINS, MEINA:

XIV. Ab SVES, *ſubſtantia, facultates, bona alicui propria*, fit pronomen vel adjectivum SVES, SVESA, quod in verſione *Ulphila-Gothica* redditur ἴδιος, ία, ον, *ſuus, a, um*, & *A. S.* hiꝛ aȝen, & ſic decl.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. [2] SVES.	Nom. SVESAI.
Gen. SVESIS.	Gen. SVESAIZE.
Dat. SVESAMMA.	Dat. SVESAIM.
Acc. SVESANA.	Acc. SVESANS.
Abl. SVESAMMA.	Abl. SVESAIM.

SVESA, utì ego exiſtimo, declinatur ut MEINA, MEINAIZRS, MEINAI, MEINA, *&c.*

XV. Pronomen ðiꝛ vel ðeꝛ, ðeoꝛ, ðiꝛ, *hic, hæc, hoc*, declinatur in modum ſequentem:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
n. ðiꝛ, ðeꝛ, *hic, hoc.*	n. ðeoꝛ, *hæc.*	n. ðaꝛ, *hi, hæ, hæc.*
g. ðiꝛeꝛ, ðiꝛꝛeꝛ, þeꝛes, & þæꝛ.	g. ðiꝛꝛeꝛe.	g. ðiꝛeꝛa, þiꝛꝛeꝛa.
d. ðiꝛum, & [3] þiꝛ.	d. ðiꝛꝛeꝛe.	d. ðiꝛum.
a. ðiꝛne, *hunc.* þiꝛ, þeꝛ, *hoc.*	a. ðæꝛ, þaꝛ, þeoꝛ.	a. ðaꝛ.
a. ðiꝛum.	a. ðiꝛꝛeꝛe, þiꝛeꝛe.	a. ðiꝛum.

Ðaꝛ, ðæꝛ etiam uſurpatur ut þiꝛ, þeꝛ, neutrum, & declinatur ut ſupra in cap. ſecundo de articulo. Notandum autem genit. ꝛ̄ þæꝛ, þaꝛ, viz. þaꝛ, þæꝛ euphonice dici pro þaꝛꝛ, þæꝛꝛ.

Obſervandum etiam hic eſt pronomina demonſtrativa maſculini, & fœminini generis þiꝛ, þeoꝛ, þiꝛ, præmiſſa nominibus, articulorum naturam nonnunquam induere: ut ꝛenð uꝛ on þaꝛ ꝛpẏn, *mitte nos in porcos*, Marc. v, 12. commate autem 13, ða eoðon þa unclænan ȝaꝛtaꝛ on þa ꝛpẏn, *tum ſpiritus immundi introierunt in porcos.*

Notandum quoque þiꝛ, þeꝛ, ſignificare *iſte, iſtud*, æquè ac *hic, hoc*, & þeoꝛ *iſta*, æquè ac *hæc.* pro þiꝛum, þẏꝛum, þẏꝛon, occurrit þiꝛ: ut, on þiꝛ anðpeaꝛðan liꝼe, *in hac præſenti vita*, Boeth. p. 117. pro þiꝛꝛeꝛe reperitur þiꝛꝛe, ut, ȝe on þiꝛꝛe poꝛulðe ȝe on þæꝛe ðopeaꝛðan, *quum in hoc mundo, tum in futuro.* on þiꝛꝛe ilcan bec, *Boeth.* p. 96. on þæꝛe ilcan bec, p. 94. & pro þiꝛꝛeꝛa, þiꝛꝛa, *Matth.* xiii, 22, ⁊ þonne ȝeoꝛnꝼulneꝛ þiꝛꝛe poꝛulðe, ⁊ leaꝛunȝ þiꝛꝛa ꝓeoꝛulð-pelena ꝼoꝛþꝛẏmaþ þaꝛ poꝛð, *& tunc ſollicitudo ſæculi hujus, & fallacia divitiarum ſuffocat verbum.* ꝼoꝛ þiꝛꝛa ðiða ꝼꝛecenniꝛꝛe. *Bed.* H. E. p. 158. pro þiꝛꝛa autem denuo per apocopen occurrit þiꝛꝛ, vel þẏꝛꝛ: ut, anum þẏꝛꝛa lẏðẏlna manna, *uni ex minimis iſtis*, Matth. x, 42. Sic in præfat. *Ælfr.* ad *Wulf.* þiꝛꝛa (pro þiꝛꝛe) poꝛulð þinȝa, *hujus mundi res.* Ðaꝛ *vel* þæꝛ ſignificat etiam *id, illum, iſtud*, perindè ac *hoc.* Quinimo þiꝛ, þeꝛ, þeoꝛ, þaꝛ, emphaticè ſignificant *iſtic, iſtæc, iſtoc.*

XVI. Apud *Anglo-Saxones* ꝛe, ꝛeo, & þe, þeo, þaꝛ, & apud *Gothos* [4] SA, SR, [5] ΨATA, demonſtrativè ſignificant, ut þiꝛ, þeoꝛ, þaꝛ, *hic, hæc, hoc*, & ut *is, ea, id*, vel *ille, illa, illud*, apud *Latinos.* Nota etiam, quod ablativo þæꝛe poſtponatur aliquando præpoſitio on: ut, Eꝛiꝛꝛ ȝeꝛeꝛꝛ þiꝛ ȝebeð. ⁊ ꝛpa beleac mið ꝼeapum poꝛðum. þæꝛ ealle uꝛe neoða aȝþeꝛ ȝe ȝaꝛꝛlice ȝe lichamlice ðæꝛon ꝛẏnð belocene, *Chriſtus hanc orationem præſcripſit, & tam paucis verbis concluſit, ut omnia nobis neceſſaria, tam corporalia, quàm ſpiritualia eâ comprehenderentur*, cod. MS. pe pil-

---

[1] *Runicè* enim SIS eſt ᚼᛁᛋ, ſin: ut ᚦᚢᚢᚠᚱ: ᚢᚠ: ᚢᚢᚠᚱ: ᚱᛁᚢᚦᚢ: ᚢᛏᛁᚴᛅ: ᚦᛁᚢᛁ: ᚢᚠᛏᛁᚱ: ᛅᚢᚠᚢᛏ: ᛘᛒᛅ: ᚠᛁᚢᛅᚠᛅ: ᚼᛁᛋ. Dulfr ug Ulfr riſdu ſtino diſi uſtir Oſmut liba filaga ſin, *i. e. Dulfer, & Ulfer lapidem hunc erexerunt Oſmuto dilecto ſuo ſocio*, Ol. Worm. mon. *Dan. l.* 3. *c.* 4. ᛏᛅᚢᚠᛅ: ᚱᛁᚢᚦᛁ: ᚼᛏᛁᚴᛅ: ᚦᛁᚢᛁ: ᚢᚠᛏᛁᚱ: ᚠᛅᚠᛅᛁ: ᛒᚢᛏᛅ: ᚼᛁᛋ. Taufa riſdi ſtino diſi uſtir Gamai buta ſin, *Taufa lapidem hunc poſuit in memoriam Gamai cognati ſui.* Sic paſſim BRUÞUR ᚼᛁᛋ. brudur ſin; *&* ᚠᛅᚦᚢᚱ ᚼᛁᛋ, fadur ſin; *&c.*; ᚼᛁᚴᛅ BRᛅTᚼUR, ſina brothur, *ſuum fratrem*, Ol. Worm. regum *Dan.* ſerie alterâ

[2] Hinc adverbium *Anglo-Saxonicum* ꝛpæꝛlice, vel ꝛpeꝛlice, *propriè.* pe anðetta ð æꝛteꝛ haliȝum ꝼæðeꝛum ꝛpæꝛlice ⁊ ꝛoþlice, *confitemur, ſecundum ſanctos patres, propriè, & veraciter patrem, filium, & ſpiritum ſanctum*, &c. *Bed.* H. E. p. 301. A *Gothico* SVES, *ſuus*, petendum exiſtimo *Francicum* ſuaſo, *domeſticus*: inti fianta mannes ſin hus ſuaſo, *& inimici hominis domeſtici ejus*, Tatian. xliv, 23. oba ſie then hiuuiskes fater Belzeebub hiezun uuio mihhilo mer ſine ſuaſon, *ſi patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domeſticos ejus*, ibid. 17. [3] On þiꝛ anðpeaꝛðan liꝼe, *in hac præſenti vitâ*, Boeth. p. 117. [4] Pro SA, occurrit SAN, *Joh.* ix, 19. [5] Nota quod ΨATA ob majorem, ut opinor, emphaſin, etiam cum maſculinis & fœmininis jungatur; quemadmodum etiam neutrum ðaꝛ *Anglo-Saxonum*: ut, ȝiꝛ pe bepeꝛiaþ þaꝛ cennẏnðe piꝼ, *ſi enixam mulierem prohibeamus*, Bed. H. E. p. 89, hpæꝛ pe piꝛon anð leoꝛniað on Eꝛiꝛꝛeꝛ bocum. þaꝛ þaꝛ piꝼ þe pæꝛ þꝛeoꝛienðe bloðeꝛ ꝼloꝛnẏꝛꝛe. heo eaðmoðlice pæꝛ cumenðe æꝛteꝛ ðꝛihtneꝛ bæce. ⁊ ȝehꝛan þ ꝼæꝛ hiꝛ hꝛæȝeleꝛ, *novimus namque quod mulier, quæ fluxum patiebatur ſanguinis, poſt tergum* &c. lað

laƀ eop ſecgan ſume ſputelunge nu be þam halgum tiƀum þe pe healƀaƀ. þæt ge ſum anƀgyt ƀæþon to cnapan magon, *cod.* MS. in ſermone ad populum in octav. Pentecoſtes. Non dicitur tamen þænon *pro* on þæne, vel þamon *pro* on þam.

XVII. Hyt, vel hit (à quo, rejectâ aſpiratione derivatur noſtrum it) eſt pronomen * neutri generis, *id* ſignificans: ut *Matth.* I, 20, ƀat on hine acenneƀ iſ. hyt iſ of þam halgum gaſte, *quod ex ea natum eſt, id ex ſpiritu ſancto eſt.* vide *Matth.* VI, 19. *Marc.* X, 21. XI, 24. Huic hyt reſpondet apud *Mæſo-Gothos* ΪΤΛ. exempla videat ſtudioſus lector *Marc.* IV, 16. IX, 36. XV, 46. IV, 37. Nota vero quod hyt, quamvis neutri generis, uſurpetur maxime in reſpondendo quæſtioni, qua quis ſit aliquis, interrogatur, pro he, & heo: ut, ic ſæƀe eop þ ic hyt eom: ſe hælenƀ cpæþ. ic hyt eom, *Joh.* XVIII, 8.

XVIII. Pronomen relativ. hpilc, hpilce, *qui, quæ, quod,* à G. ΘΕΛΕΙΚS, vel ΘΙΛΕΙΚS, ſic decl.

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. hpilc, *qui, quod.*	Nom. hpilce, *quæ.*	Nom. hpilce, *qui, quæ, quod.*
Gen. hpilceſ.	Gen. hpilcepe, hpilcpe.	Gen. hpilcpa.
Dat. hpilcum.	Dat. hpilcepe, hpilcpe.	Dat. hpilcum.
Acc. hpilcne.	Acc. hpilce.	Acc. hpilce.
Abl. hpilcum.	Abl. hpilcepe, hpilcpe.	Dat. hpilcum.

Hpilc etiam ſignificat, *quis, qualis, quiſque.* ſpa hpilc ſpa, *quiſquis*: ut ſpa hpilcne ſpa hi bæƀon, *quemcunque rogaverint,* Marc. XV, 6. à hpilc, eliſo *l,* eſt *Angl.* **which,** in veteribus **whilc.** Nota etiam quod æghpilc [euphonice pro ælchpilc, ut ægþpæp *ubique,* pro ælchpæp] ſit pronomen diſtributivum, quod reddendum eſt per *quiſque, unuſquiſque, quilibet, quivis, ſinguli*: ut æghpilc ƀæg hæfþ genoh on hiſ agenum ymb-hogan, *cuilibet diei ſufficiunt ſuæ perturbationes,* Matth. VI, 34. legitur quoque gehpilc, unde gehpilcneſſe, *qualitas.* anpa gehpilc, *unuſquiſque.*

Præterea, ſe, ſeo, [1] þe, þeo, þat, apud *Anglo-Saxones,* induunt naturam pronominis relativi *qui, quæ, quod,* ex. gr. Æneaſ ſe oueſſpiþe Turnum, *Æneas, qui vicit Turnum.* ⁊ gyt þaſ ſona gemetaþ aſſan folan ofep ƀæne nan man gyt ne fæt, *invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo hominum adhuc ſedit.* ſe pæſ, *qui erat,* Luc. I, 23. ſe iſ genemneƀ Zeloteſ, *qui vocatur Zelotes,* Luc. VI, 15. ſe pæſ læpa, *qui erat proditor,* verſ. 16.

Ðe poſtpoſitum pronominibus omnium perſonarum ſignificat *qui.* ut, ic þe ſtanƀe beforan gode, *qui aſto ante deum,* Luc. I, 19. þu þe gelyfƀeſt, *qui credidiſti.* ſe þe com on ðnihtneſ naman, *qui venit in nomine domini,* Marc. XI, 9. ſe mihtig iſ, *qui potens eſt,* Luc. I, 48. fæƀep upe þu þe eaft on heofenum, *pater noſter qui es in cœlis.* ſic ge þe, *vos qui.* ælc þe, *omnis qui,* Matth. XIX, 20. ealle þa þe hyt gehyndon, *omnes qui audierunt,* Luc. I, 66. Alia exempla in plurali numero quærat lector, *Marc.* X, 39, 42. Matth. II, 16. III, 11. Hiſce addas: ſe man ſe þe hiſ gepealneſ mannan ofſlea, *is qui volens ſervum occiderit.* ſe þe hine neƀeſ ofſloge, *is qui eum coactus occiderit,* Spelm. concil. p. 356. 13. ſe þe ƀeð apeg miƀƀan eaƀeſ ſinne, *qui tollit peccata mundi.* Nota tamen, quod pro ſe þe occurrat þe þe: ut þe þe on me belyfþ, *qui credit in me.* ðe þe miƀ eallum moƀe on Cpiſt getpyped, *qui tota mente in Chriſtum confidit,* Bed. H. E. p. 344. vid. cap. II. reg. 7.

Notandum etiam eſt, quod pro þat vel þæt non rarò occurrit þatte, þætte, þat te, þæt te: ut, ælc eðpiſt, þatte God niſ. þat iſ geſceaft, *omnis ſubſtantia, quæ non eſt Deus, eſt creatura.* Ðat etiam aliquando antecedens, aliquando relativum eſt, aliquando utrumque concurrit: ut, pit ſculon ſpa þeah ſecan þ þ pit æp myntan, *nihilominus debemus id quærere, quod modo memoravimus.* Nu ic ongite þ þ ic æp ymbe tpeoƀe, *nunc id intelligo, de quo modo dubitavi.* Aliquando etiam ob majorem emphaſin ter eleganter occurrit in oratione: ut, hpæt pæſ þ þ ic æp ſæƀe þ ic nyſte, *quid id erat, quod modo dixi me ignoraſſe.* ſic non minus eleganter geminatur ſe ante þe: ut, foſþam ſe ſe þe hine foſþencþ. ſe biþ ofmoð. ac ſe ſe þe hine ſceamiaþ. ſe biƀ on pneoſſunga, *ille, qui de ſe malè exiſtimat, ſit deſperans; quem vero ſui pudet, hic reſipiſcit,* Boeth. p. 15.

Apud *Mæſo-Gothos* pariter articulus per omnes caſus & in omni genere, & in utroque numero, vicem pronominis relativi ſupplere ſolet, ſyllabicâ nimirum particulâ productus: exempli gratia:

---

* *Neutri* pro *Neutrius* habet Varro, ſecundo de Analogia. & Auſonius in epigrammate XLIX. ut,

Rufus vocatus rhetor olim ad nuptias,
Celebri ſit ut convivio,
Grammaticæ ut artis ſe peritum oſtenderet,
Hæc vota dixit nuptiis:
Et maſculini & fœminini gignite,
Generiſque neutri liberos.

[1] Supra notavimus ðe uſurpari demonſtrative, ſicut hîc relative; quem morem ſequuntur antiqui noſtri ſcriptores, præſertim *Robertus Langeland,* auctor XX ſatyrarum, quibus titulus, **The viſion of Pierce Plowman.** exempla in plurali numero, **To lyth the lays, tho lovely fowles made.** ubi **tho** à ða, ut **bone** à banſtone à ſtan. ſic etiam legitur in alio loco, apud eundem, **wher tho thre dwell. But tho that faine hem foles.** ſic ex þa, *tum, tunc,* fit conjunctio **tho** pro **then,** ut, **Peter quoth the Prieſte tho. I can no pardon fynde. I thanked Thought tho, that he me thus taught.** Cum multis aliis ejuſmodi.

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
n. ᛋᚣᛖᛁ, & ᛋᚣᛁᛉᛖ, *qui.*	n. [2] ᛋᚷᛖᛁ.	n. [3] ᚠᚣᛚᛖᛁ.	n. [5] ᚠᚷᛋᛖᛁ, ᚠᚷᛉᛖᛁ.
g. [1] ᚠᛁᛉᛖᛁ.	g. ᚠᛁᛉᚷᛉᛖᛁ.	g. ᚠᛁᛉᛖᛖᛁ.	g. ᚠᛁᛉᚷᛖᛁ.
d. ᚠᚣᛗᛗᛖᛁ.	d. ᚠᛁᛉᚣᛚᛖᛁ.	d. [4] ᚠᚣᛁᛗᛖᛁ.	d. ᚠᚣᛁᛗᛖᛁ.
ac. ᚠᚣᚾᛖᛁ.	ac. ᛋᚷᛖᛁ.	ac. ᚠᚣᚾᛉᛖᛁ.	ac. ᚠᚷᛋᛖᛁ, ᚠᚷᛉᛖᛁ.

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom. Acc. }	ᚠᚣᛚᛏᛖᛁ, ᚠᚷᛖᛁ, *quod.*	Nom. Acc. }	[6] ᚠᚣᛚᛏᛖᛁ, ᚠᚷᛖᛖᛁ, ᚠᚷᛖᛁ, *quæ.*

Nota quod ᚠᚣᛗᛗᛖᛁ, ᚠᚣᚾᛖᛁ, ᚠᚣᛚᛏᛖᛁ, contrahantur ex ᚠᚣᛗᛗᚣᛖᛁ, ᚠᚣᚾᚣᛖᛁ, ᚠᚣᛚᛏᚣᛖᛁ: ᛁᛉᛖᛁ etiam significat *qui* apud *Gothos* in singulari, *Joh.* VIII, 40. XII, 4. XIX, 12. & ᛁᛉᛖ in plurali, *Luc.* VIII, 13.

XIX. ᛞᚣᛚᚠ, *idem, ipse, ipsemet. ipsummet,* ᚣᚣᛚᚠᛖ, *eadem, ipsa, ipsamet,* declinantur in hunc modum:

Numerus singularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. [7] ᛞᚣᛚᚠ, *ipse, ipsum.*	Nom. ᚣᚣᛚᚠᛖ, *ipsa.*	Nom. ᚣᚣᛚᚠᛖ, *ipsi, ipsæ, ipsa.*
Gen. ᚣᚣᛚᚠᛖᚱ.	Gen. ᚣᚣᛚᚠᚠᛖ.	Gen. ᚣᚣᛚᚠᚠᚪ.
Dat. ᚣᚣᛚᚠᚢᛗ.	Dat. ᚣᚣᛚᚠᚠᛖ.	Dat. ᚣᚣᛚᚠᚢᛗ.
Acc. ᚣᚣᛚᚠᚾᛖ.	Acc. ᚣᚣᛚᚠᛖ.	Acc. ᚣᚣᛚᚠᛖ.
Abl. ᚣᚣᛚᚠᚢᛗ.	Abl. ᚣᚣᛚᚠᚠᛖ.	Abl. ᚣᚣᛚᚠᚢᛗ.

ᛞᚣᛚᚠ, & ᚣᚣᛚᚠᛖ, componuntur cum aliis pronominibus: ut ᛁᚳᚣᚣᛚᚠ, *egomet.* ᛗᛁᚾᚣᚣᛚᚠᛖᚱ, *meimet.* ᚹᛖᚣᚣᛚᚠᛖ, *nosmet.* ᚢᚾᛖᚣᚣᛚᚠᚠᚪ, *nostrûmmet.* ᚻᛖᚣᚣᛚᚠ, *ille ipse.* ᚻᚣᚣᚣᚣᛚᚠᛖᚱ, *illius ipsius.* ᚻᛁᚣᚣᛚᚠᛖ, *illi ipsi.* ᚻᛁᚪᚾᚣᚣᛚᚠᚠᚪ, *illorum ipsorum.* ᚻᛖᚩᚣᚣᛚᚠᛖ, *illa ipsa.* ᚻᛁᚾᛖᚣᚣᛚᚠᚠᛖ, *illius ipsius.* ᚻᛖᚩᚪᚾᚣᚣᛚᚠᚠᚪ, *illarum ipsarum.* ᚻᚣᛏᚣᚣᛚᚠᛖ, *Luc.* XI, 17. Componuntur cum nominibus: ut, ᛈᛖᛏᚹᚢᚣᚣᚣᚣᛚᚠ, *ipse Petrus,* &c.

ᛞᚣᛚᚠ, & ᚣᚣᛚᚠᛖ, oriuntur à *Gothicis* ᛋᛁᚣᛒᚣᛚ, & ᛋᛁᚣᛒᚣᛉ, *ipse, ipsa.* quæ sic declinantur:

Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ᛋᛁᚣᛒᚣᛚ, *ipse, a.*	Nom. ᛋᛁᚣᛒᚣᛚᚾᛋ, *ipsi, æ.*
Gen. ᛋᛁᚣᛒᛁᚾᛋ.	Gen. ᛋᛁᚣᛒᚣᛚᚾᛖ.
Dat. ᛋᛁᚣᛒᛁᚾ.	Dat. ᛋᛁᚣᛒᚣᛚᛗ.
Acc. ᛋᛁᚣᛒᚣᚾ.	Acc. ᛋᛁᚣᛒᚣᛚᚾᛋ.
Abl. ᛋᛁᚣᛒᛁᚾ.	Abl. ᛋᛁᚣᛒᚣᛚᛗ.

Genitivum singularem & pluralem, unà cum dativo plurali, non ex certâ scientiâ, sed quatenus liceret per analogiæ regulas, me hic posuisse lectorem moneo, & ᵛᵉ ᛋᛁᚣᛒᛉ nullos extare obliquos casus, saltem quos animadverti, in *Ulphilanæ* versionis reliquiis; sed credo variari ad formam Exempli X, vel XIV. in cap. 3.

Componuntur etiam ᛋᛁᚣᛒᚣᛚ, & ᛋᛁᚣᛒᚣᛉ, cum aliis pronominibus: ut ᛋᛁ ᛋᛁᚣᛒᛉ, *ipsa,* Luc. VII, 12. ᚣᚠ ᛗᛁᛋᛋᛁᚣᛒᛁᚾ, *à me ipso,* Joh. VIII, 28. ᚠᚢᚴᛋᛁᚣᛒᚣᚾ, *teipsum,* Joh. VII, 4. ᛁᛉᚹᛁᛋ ᛋᛁᚣᛒᚣᚾᛋ, *vos ipsos,* Luc. XVI, 15. Præterea ᛗᛁᛋᛋᛉ vox pronominalis immediatè postposita pronominibus pluralibus eundem valorem obtinet apud *Gothos,* ac particula *met* apud *Latinos* in *nosmet, vosmet*; & pariter significat, ac ᛋᛁᚣᛒᚣᛚ, & ᛋᛁᚣᛒᚣᛉ. ut ᚪᚢ ᛋᛁᛋ ᛗᛁᛋ ᛋᛉ ᚣᚢᚪᚴᚢᚢᚢᚢᚢ, *inter semet disputaverunt.* ᛗᛁᚠ ᛁᛉᚹᛁᛋ ᛗᛁᛋᛋᛉ, *inter vosmet,* vel *vos ipsos.* Legitur [8] ᚠᚢᛋ ᛗᛁᛋᛋᚣᚾ, *teipsum,* Luc. X, 27. ᛋᚣᛗᛉ etiam apud *Gothos* significat idem ac ᚣᚣᛚᚠ, & ẏlca apud *Anglo-Saxones,* & τὸ αὐτὸ apud *Græcos*: ut ᚠᚣᛏᚣ ᛋᚣᛗᛉ, *idem,* vel *id ipsum,* Matth. V, 46, 47. ᛁᚾ ᚠᚣᛗᛗᚣ ᛋᚣᛗᛁᚾ ᚣᚣᚾᛞᚣ, *in illâ ipsa regione,* Luc. II, 8. ᚠᛁᛉᚣᛁ ᛋᚣᛗᛉᚾ ᛗᛁᛏᚣᛞᛉᚾ ᚠᛁᛉᚣᛁᛖᛁ ᛗᛁᛏᚣᛞ, *eâdem mensurâ, quâ mensi fueritis,* Luc. VI, 38. ab hoc ᛋᚣᛗᛉ, & forsan ᛋᚣᛗᚣ, est *Anglicum* same.

Masculinum etiam ẏlc, *emphaticè* ẏlca, & fœmininum ẏlce eandem habent significationem, ac eodem modo usurpantur apud *Anglo-Saxones,* & sic declinantur:

Num. sing.	*Num. plur.*	*Num. sing.*	*Num. plur.*
Nom. Ylc.	Nom. ẏlce.	Nom. ẏlce.	Nom. ẏlca.	Nom. ẏlcan.
Gen. ẏlceᚱ.	Gen. ẏlcᚹe.	Gen. ẏlcᚹa.	Gen. ẏlcan.	Gen. ẏlcᚹa.
Dat. ẏlcum,	Dat. ẏlcᚹe.	Dat. ẏlcum.	Dat. ẏlcan.	Dat. ẏlcan.
Acc. ẏlcne.	Acc. ẏlce.	Acc. ẏlce.	Acc. ẏlcan.	Acc. ẏlce.
Abl. ẏlcum-	Abl. ẏlcᚹe.	Abl. ẏlcum.	Abl. ẏlcan.	Abl. ẏlcum.

Se ẏlca, *ille ipse,* ᚹeo ẏlce, *illa ipsa,* ᚦaᚱ ẏlcan. *illius ipsius,* ᚦæᚹe ẏlcan, *illius ipsius, &c.*

---

[1] Pro quo occurrit ᚠᛁᛉᛖ, Luc. VIII. 41. [2] Occurrit quoque ᛋᛖᛁ, per crasin, pro ᛋᚣᛖᛁ, Luc. II, 5. & VIII, 2. [3] Et ᚠᚣᛁᛗᛁᛉᛖᛁ, *Matth.* VII, 5. & ᚠᚣᛁᛉᛖ, *Marc.* IX, 1. [4] Et ᚠᚣᛗ, *Matth.* IX, 15. [5] Et ᚠᚷᛉᛖ, *Marc.* XV, 41. [6] ᚠᚣᛚᛏᛖᛁ etiam significat *qui* & *quæ* plur. *Luc.* XX, 45. VII, 22. vide notam 5. p. 24. [7] *Runicè* ᚺᛁᚣᚠ, sialf, [8] Ni fallor pro ᚠᚢᚴ:

XX. ᚦᚦᛁᛚᚲ, *qualis*, declinatur ut hᚹᛁᛚᚲ, & ᚠᚹᛁᛚᚲᛖ, ut hᚹᛁᛚᚲᛖ. hᚹᛁᛚᚲ, ᚠᚹᛁᛚᚲ, *talis, qualis*. ᚦᛁᚱᛚᛁᚲ etiam *talis* ſignificat. ᚠᚹᛁᛚᚲ etiam uſurpatur ad ſignificandum incertum numerum, qui tamen ad certum, vel in defectu vel exceſſu, proxime accedit: ut, ᛁ bᚹohᛏᛖ ᚦᚣᚱᛏ-ᚷemanᚷ anᚦ alepan ᚠᚹᛁᛚᚲᛖ hunᚦ-ᛏeontiᚷ boxa, *& ferebat aromata, aloaſque, quaſi centum libras*, Joh. XIX, 39.

ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᛋ, *hic talis*, ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳ, *hæc talis*, ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴ, *tale*, apud *Gothos* ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᛋ.	n. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳ.	n. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳᛁ.	n. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᛉᛋ.
g. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᛁᛋ.	g. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳᛁᛉᛉᛋ.	g. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳᛁᛉᛖ.	g. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳᛁᛉᛉ.
d. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳᛗᛗᚳ.	d. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳᛁ.	d. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳᛁᛗ.	d. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳᛁᛗ.
ac. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳᚾᚳ.	ac. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳ.	ac. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᚳᚾᛋ.	ac. ᛋᚣᚳᚳᛖᛁᚴᛉᛋ.

Ad hujus exemplum declinatur ᚦᛖᚳᛖᛁᚴᛋ, ᚦᛖᚳᛖᛁᚴᚳ, *hic*, & *hæc qualis*. [1] Ðyllic & ᚦyᛚᚳ, ᚦyllice, & ᚦyᛚᚳᛖ, *hic*, & *hæc talis*, declinantur etiam ut hᚹᛁᛚᚳ & hᚹᛁᛚᚳᛖ, *Matth.* VIII, 5. ᛒᚹa hᚹᛁᛚᚳ ᚠᚹa anne ᚦyᛚᛁᚳᛖ onᚠehᚦ, *quiſquis unum talem accipit*, Luc. IX, 9. næᚠᚹᛖ ᚹe ᚦyᛚᛁᚳᛖ ᚷeᚠapon, *nunquam talem vidimus*, Marc. II, 12. vide *Luc.* IX, 9.

XXI. Ƿᚹa, indefinitum, & interrogativum, *qui, quis, quæ*, & hᚹæᛏ, *quod*, ſic declinantur: Nom. Ƿᚹa, hᚹæᛏ. Gen. hᚹæᚠ. Dat. hᚹam, hᚹæm. Acc. hᚹæne, hᚹone. Abl. hᚹam, hᚹæm. exempla: hᚹa ᚠealᛒe ᚦe ᛞiᚱᚾe anᚹealᛞ, *quis tibi dedit hanc poteſtatem*, Matth. XXI, 23. ᚷeᚱᛏyᚾeᛞ ᚹæᚠ all ᚦiu ceaᚱᛏᚹe cueᚦenᛒe. hua iᚱ ᚦiᚱ, *commota eſt univerſa civitas dicens, quis eſt hic?* cod. evang. interl. *Cott.* ᚠaᚷa me. hᚹa ᛒyᛒe ᚦ ᚠunne ᚠᛏoᛞ ane ᛏiᛞ ᛒaᚷeᚠ. Ic ᚦe ᚱecᚷe. loᚱue, *Quæſt. & Reſp. inter Adrianum & Ritheum.* MS. *Cott.* hᚹæᚠ ᚠunu iᚱ he, *cujus eſt filius*, Matth. XXII, 42. Ƿᚹæne ᚱece ᚷe, *quem quæritis*, Joh. VIII, 4, 7. hi ᚷeᚱeah on hᚹæne hiᚷ onᚠæᚱᛏnoᛞon, *videbunt in quem transfixerunt*. ᚷiᚠ hᚹa ᚦuᚸh laᚹe anᛞ ᚦuᚸh boᛞunᚷe ᚷoᛒeᚠ beboᛞa hᚹone ᚠᚹam hiᚱ ᚹo ᚷecyᚹᚹeᚦ, *ſi quis per doctrinam & prædicationem divini mandati quem ab errore ſuo convertat*, Spelm. Conc. p. 612. Ƿᚹæᛏ, *quid*: hᚹæᛏ ẏᚠeleᚱ ᛞiᛞ he? *quid mali fecit*, Marc. XV, 4. Item, *aliquid, paululum*: ut, hᚹæᛏ maᚹe, *aliquid amplius*. ᛁ ᚦæᚱ man lẏᚱᚹæᚱ hᚹæᛏ ᚷeᛞo, *& ſi quis illic aliquod damnum intulerit*, concil. *Spelm.* p. 128. ᚷiᚠ ᚦiᚱᚱeᚱ hᚹæᛏ ᚷelimᚹ, *ſi tale aliquod accidat*, id. p. 370. Item, *quis, quæ, quid, qualis, quale, quantum*: ᛁ hloᛏu ᚹuᚹᚹon. hᚹæᛏ ᚷehᚹa name, *& ſortem mittebant, quid, vel quantum, quiſque tolleret*. ᛁ ᚦohᛏe hᚹæᛏ ᚱeo ᚷneᛏinᚷ ᚹæᚱe, *& cogitabat, qualis iſta ſalutatio eſſet*. ᚹenᚠᛏ ᚦu hᚹæᛏ bẏᚦ ᚦiᚱ cnapa, *quis putas, erit iſte puer?* ᛁ hi ᚦa ᚠᚹẏᚾeᛞan hᚹæᛏ, ᛁ hᚹonan he ᚹæᚠ, *& tum inquirebant, quis, & unde eſſet*, Bed. H. E. pag. 103. hᚹæᛏ etiam præpoſito verbo loca, i. e. *videſis*, ſignificat univerſaliter, & indefinite *omne quod, quicquid, quodcunque*: ut, ᚠona ᚠua hi ᚠᚹam ᚹᚹimᚠanᚷ ᚷanᚷon. ᚹẏᚹcen loca hᚹæᛏ ᚦonne ᚦeaᚹᚠ ᚱẏ, *quam primum à cantu matutino venerint, in omne opus neceſſarium incumbant*. ᚹẏᚹcen ᚱiᚦᚦan on [2] non loca hᚹæᛏ him man ᛏæce, *deinde ad nonam* [horam] *in opera quæcunque mandata incumbant*, reg. monach. XLIX. uſurpatur etiam à quærentibus de aliquo, *quis ſit?* pro hᚹa: ut, hᚹæᛏ iᚱ he? *Joh.* XIII. 25. huæᛏ iᚱ ᚦeᚠ manneᚱ ᚠunu, *Joh.* XII, 34. hᚹæᛏ huᚷu, hᚹæᛏ hᚹeᚷu, hᚹæᛏhᚹeᚷ, *Dano-Saxonice* huᛏ-huoeᚷo, *aliquid, aliquantulum, parum, paulum*, him biᚦ hᚹæᚠ hᚹeᚷ pana, *aliquid illi deeſt*, Boeth. Ælfredi p. 81. ᚹilnaᛞ ælce ᛞæᚷ hᚹæᛏ hᚹeᚷ ᚦiᚱeᚱ ᚹoᚹulᛒ penan, *quotidie aliquid deſiderat divitiarum harum mundanarum*, p. 57. legitur etiam hᚹæᛏ hᚹeᚷuninᚷa: ut, ne miht nanᚹuht libbenᛞeᚠ ᚹæᚹe eoᚹᚦan bᚹucan ne ᚦæᚠ ᚹæᛏeᚹeᚠ. ne on nauᚦᚹum eaᚹᛒiᚷan ᚠoᚱ cẏle. ᚷiᚠ ᚦu hi hᚹæᛏ hᚹeᚷuninᚷa piᚦ ᚠẏᚱ ne ᚷemenᚷᛞeᚱᛏ, *nihil vitam habens poſſet neque terrâ neque aquâ frui, neutramve earum habitare, niſi tu eas modice cum igne temperaſſes*. occurrit etiam hᚹæᛏ hᚹæᚷanunᚷeᚠ: ic pene ᚦeah ᚦ ic hᚹæᛏ hᚹeᚷanunᚷeᚠ ᚦe upahoᚱe oᚱ ᚦᚹe unᚹoᛏneᚱᚱe, *videor mihi tamen te ex triſtitia parum elevaſſe*, Boethius Ælfredi, p. 78. legitur etiam æᚷhᚹa, & æᚷhᚹæᛏ euphonice, pro ælchᚹa, & ælchᚹæᛏ *quiſque, quæque, quodque*; *quilibet, quælibet, quodlibet*; *quivis, quævis, quodvis*; *omnis, omne*: ut Ꝺoᛞ æᚷ-hᚹæᚠ pealᛏ, *deus omnia gubernat*, vel *deus quodque gubernat*. he ᚱceal on æᚷhᚹæᛏ hine ᛏeon, *ad quodlibet ſe ducet*. huc etiam referendum eſt, ᚱᚹa hᚹa ᚱᚹa, *quicunque, quiſquis*. ut, ᚱᚹa hᚹa ᚱᚹa miᛞ ᚠullon ᚹillan hiᚱ moᛞ penᛏ ᛏo ᚦam ẏᚠlum. ᛞe he æᚹ ᚠoᚹleᛏ, *quiſquis cum plenaria voluntate animum ſuum ad mala vertit, quæ prius deſerebat*, Boethius Ælfredi, p. 102. ᚠoᚹᚦam ᛞe ᚱᚹa hᚹæᛏ ᚱᚹa ᚦuᚸh ᛞẏᚱiᚷe ᚷeᛞon biᚦ, *quoniam quicquid ſtulte fit*, Boeth. p. 37. denique legitur ᚷehᚹa, & ᚷehᚹæᛏ: ut, ne mæᚷ hæleᚦa ᚷehᚹæm huᚱ on munᛏe lanᚷe ᚷelæᚱᛏan, *nemini diu manſura eſt domus in monte ſtructa*. ᚱᚹa biᚩᚦ anᚹa ᚷehᚹæᚱ monna moᛒᚱeᚠam micclum apeᚷeᛒe, *ſic cujuſlibet ex hominibus ſolis mens elevata eſt*, Boeth. Ælfredi. ᛞonne ᚱcealᛏ ᚦu ᚷeoᚹne ᚷeᚦolian ᚷehᚹæᛏ ᚦæᚱ ᚦe ᛏo heoᚹa ᚹillan belimᚹᚦ, *tum quodcunque illi forte volunt, tibi id ferendum eſt*, Boeth. elleᚱ hᚹæᛏ, *illud, iſtud, alterum, aliud*: ᛞonne luᚠaᚦ ᚱum ᚦæᛏ. ᚱum elleᚱ hᚹæᛏ, *tum alter hoc, alter iſtud amat*, vel *tum ille alterum, hic autem aliud amat*. Boeth. p. 74.

ᛟᚳᛋ, *quis, aliquis*, ᛟᛉ, *quæ, aliqua*, apud *Gothos*, & ᛟᛉ, *quid, aliquid*. ᛟᚳᛋ, & ni fallor ᛟᛉ & ᛟᚳ, ſic declinatur: Nom. ᛟᚳᛋ. Gen. ᛟᛁᛋ. Dat. ᛟᚳᛗᛗᚳ. Acc. ᛟᚳᚾᚳ. Abl. ᛟᚳᛗᛗᚳ. ᚴᚳᛒᚳᛁ ᛟᛁᛋ ᛟᚳ ᚳᚠhᛉᚳᛚᛞᚳ, ἕ τινός τι ἐσνηφάντησε, *Matth.* XIX, 8.

---

[1] Apud *Chaucerum* thilk, thik, thuk. [2] Noſtra eſt hora tertia pomeridiana, non cujuſque diei, ſed *diei æquinoctialis*, ut loquitur *Plinius*, Naturalis Hiſtoriæ, II, LXVII.

legitur ⊙Ɛ pro *quid*. ⊙ΛRGΛ, & ⊙ΛRGR, *quis, quæ, quid*, vel *quod*, unde gen. ⊙ΛRGIS, dat. ⊙ΛRGΛMMΛ, & acc. plur. ⊙ΛRGΛNS, *quos*. Significant etiam *unuſquiſque, unaquæque, unumquodque*. Pro ⊙R etiam legitur ⊙RNR *Marc.* VI, 2. ΛIN⊙ΛRGΛNR, ἕνα ἕκαστον, *ſingulos, unumquemque*, Luc. XVI, 5. à nominativo ΛIN⊙ΛRGΛ.

XXII. Ꞇehpa, *quiſque*, ꝷehpilce, *quæque*, ꝷehpilc, *quodque*. Hpa & hpilc ſupra declinantur.

XXIII. Ƽpahpa, *quiſquis*, ꝛpahpilce, *quæquæ*, ꝛpahpilc, *quicquid*.

XXIV. Æniꝷ, *quiſpiam, quodpiam*, æniꝷe, *quæpiam*, variantur in modum ſequentem:

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. Æniꝷ.	Nom. æniꝷe.	Nom. æniꝷe.
Gen. æniꝷeꝛ.	Gen. æniꝷne.	Gen. æniꝷna.
Dat. æniꝷum.	Dat. æniꝷne.	Dat. æniꝷum.
Acc. æniꝷne.	Acc. æniꝷe.	Acc. æniꝷe.
Abl. æniꝷum.	Abl. æniꝷne.	Abl. æniꝷum.

Pro æniꝷ legitur [1] æni, *Spelm.* conc. p. 469, 7. ne mæꝷ æni lece, *non poteſt medicus quiſpiam*. ex ne & æniꝷ fit næniꝷ, *nullus nemo:* næniꝷ alƀeȝmanna, *nullus ſenatorum*. Spelm. conc. p. 183.

Ænlipic, vel ænlipiꝷ, *ſinguli, ſingularis*, & ænlipiꝷe, *ſingulæ, ſingulare*: Nom. Ænlipiꝷ, ænlipiꝷe. Gen. ænlipiꝷeꝛ, ænlipiꝷne. Dat. ænlipiꝷum, ænlipiꝷne. Acc. ænlipiꝷne, ænlipiꝷe. Abl. ænlipiꝷum, ænlipiꝷne. Ꞇehpæƀ. *modicus, a, um, paulus, paululus, a, um*: ut, eala ꝷe ꝷehpæƀeꝛ ꝷeleaꝛan, *o vos modicæ fidei!* Matth. VI, 30. Ic eom ꝷehpæƀ tiƀ miƀ eop, *modicum tempus vobiſcum ſum*, Joh. XIII, 34.

XXVI. [2] Ƽum, *aliquis, quidam, aliquid, quoddam*, & ꝛume, *aliqua, quædam*, ſic declinantur:

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. Ƽum.	Nom. ꝛume.	Nom. ꝛume.
Gen. ꝛumeꝛ.	Gen. ꝛumne.	Gen. ꝛumna.
Dat. ꝛumum.	Dat. ꝛumne.	Dat. ꝛumum.
Acc. ꝛumne.	Acc. ꝛume.	Acc. ꝛume.
Abl. ꝛumum.	Abl. ꝛumne.	Abl. ꝛumum.

Ƽum etiam non raro idem ſignificat, quod τὶς an indefinite ſumtum denotat; ut, anƀ ƿa pæꝛſon ꝛume cyninꝷaꝛ. ƿæne ꝛume pæꝛ Æƿelhene, *& aliqui erant reges, ex quibus unus Æthelherus fuit*. ſic in numero ſingulari: on Ɲenoƀeꝛ ƀaꝷum Iudea cyninꝷeꝛ pæꝛ ꝛum ꝛaceꝛƀ on naman Zachapiaꝛ, *fuit in diebus Herodis, regis Judææ, ſacerdos nomine Zacharias*. Ƽa pæꝛ ꝛum conꝛul ꝥ pe henetoha haƫaƿ. Boetiuꝛ pæꝛ haƫen, *tum conſul erat (nos ducem vocamus) nomine Boetius*. Boeth. cap. 1. Significat etiam incertum numerum, ſed ad certum proxime accedentem: ut, Ƽa pæꝛon hi ꝛume ƫen ꝷeaꝛ on ƿam ꝷepinne, *circiter decem annos bellum gerebant*, Boeth. p. 114.

Aliquis etiam apud *Anglo-Saxones* exprimitur indefinitè per man: ut, ꝷiꝼ cyninꝷ æƫ maneꝛ ham ƀpincæƿ, *ſi rex in domo alicujus compotaverit*, Spelm. conc. p. 127, 128. *Aliquid, aliquantum*, vel *paululum*, exprimitur etiam per hpæƫhuꝷu, hpæƫhpuꝷu, hpæƫhpeꝷa, hpæƫhpiꝷu: ut, Bꝛeotene hpæƫhpuꝷu ꝼæc ꝛibbe hæꝼƀe, *Britannia per aliquod tempus pacem habuit*, Bed. H. E. p. 8. ubi pro hpæƫhpuꝷu legit codex *B*. ꝛum. Hpilce huꝷu etiam idem valet, ac ꝛum: ut, haꝼaƿ ƿaƫ moƀe hpilce huꝷu ꝛcỳlƀo, *habet iſte animus aliquem reatum*, p. 95. æƫhpæꝷ etiam ſignificat *aliquid*, æƫhpeꝷa, ꝷu, *aliquantum*.

Ƽum, & ꝛume *A.S.* reſpondent ᛋᚢᛗᛋ, & ᛋᚢᛗᚫ apud *Gothos*, quæ declinantur hoc modo:

	Numerus ſingularis.	
Nom.	ᛋᚢᛗᛋ, *quidam, quoddam.*	Nom. ᛋᚢᛗᚫ, *quædam.*
Gen.	ᛋᚢᛗᛁᛋ.	Gen. ᛋᚢᛗᚫᛁᛉᚱᛋ.
Dat.	ᛋᚢᛗᚫᛗᛗᚫ.	Dat. ᛋᚢᛗᚫᛁ.
Acc.	ᛋᚢᛗᚫᚾᚫ.	Acc. ᛋᚢᛗᚫ.
Abl.	ᛋᚢᛗᚫᛗᛗᚫ.	Abl. ᛋᚢᛗᚫᛁ.

ᛋᚢᛗᛋ, & ᛋᚢᛗᚫ, ſignificant etiam *unus, a, um*.

XXVII. An, æn, *unus, unum*, & ane, *una*, declinantur in hunc modum: Nom. An, æn, ane. Gen. aneꝛ, anne. Dat. anum, anne. Acc. anne, ane. Abl. anum, anne.

Eodem modo nan, *nullus*, pro quo occurrit aliquando noan: ut in chartâ *Hen.* III. ſuprà citatâ. Ab an, *unus*, deducitur etiam ana, aneꝛ, anum, *ſolus*: ut, pe ꝛceolun on hine ꝷelỳꝼan. ꝛoꝑ-

---

[1] Inde Acc. Ænine. [2] Nota quòd ꝛum denotet incertam aliquam perſonam τὸν δεῖνα, *Matth.* XXVI, 19. & incertum quendam numerum: ut, ꝛume hunƀ ꝛcipa, *centum circiter naves*.

ƿon

þon he ıſ ſoþ Ꮀoð. ȝ ana almıhtıȝ, *debemus in illum credere, quia verus deus eſt, & ſolus omnipotens*, MS. cui titulus, *de fide cath.* in bibl. *Bodl.*

An, ane, indefinite aliquando ſumitur: ut, he polde aþræſan ænne æþelinȝ ſe pæſ Ꮀyneheaþo haten, *voluit expellere quendam clitonem, qui Cyneheardus nuncupatus erat*, chron. *Sax. Gibſ.* an. CCLV. Deducitur autem hoc numerale à *Goth.* ᚨINS, ᚨINᚨ, ᚨIN, quæ ſic declinantur:

Numerus ſingularis.

Nom. ᚨINS, ᚨIN.	Nom. ᚨINᚨ.
Gen. ᚨINIS.	Gen. ᚨINᚨIZᛟS.
Dat. ᚨINᚨMMᚨ.	Dat. ᚨINᚨI.
Acc. ᚨINᚨNᚨ, ᚨIN.	Acc. ᚨINᚨ.
Abl. ᚨINᚨMMᚨ.	Abl. ᚨINᚨI.

Notandum, quòd ᚨINS, ᚨINᚨ, ᚨIN, non tantùm ſignificet *unus*, ſed etiam *ſolus*; & quòd ab eo fiant alia pronomina: ut, ᚨINᚨhᚨ, *unicus*, ᚨINᛟhᛟ, *unica*. NIᚨINShᚢN, *nemo*. ᚨINᚢMMᛈhᚢN, *nemini*, Joh. XVIII, 9. ᚨINᛟᚨKȝᚨNᛈh, *unicuique*, Luc. IV, 10. ᚨINᛟhᚢN, *ullus*.

XXVIII. Aȝen, & aȝene, *proprius, a, um*, à *Goth.* ᚨIᚴIN, vel ᚨihN, *propria*, vel *peculiaris poſſeſſio*, ſic declinantur: Nom. Aȝen, aȝene. Gen. aȝeneſ, aȝenþe. Dat. aȝenum, aȝenþe. Acc. aȝenne, aȝene. Abl. aȝenum, aȝenþe.

Ꮒpæne, hpon ἔκλᾰσν, *aliquantum, paululum*: ut, þẏncenðe hpon, *operarii pauci*. hpon ȝecoþeno, *pauci electi*, codd. interlin. evang. *Rushw.* & *Cott.* Inde *Anglorum* Borealium **whune**, pro *exiguo numero, parvo parcoque pondere*, aut *menſura*. occurrit etiam hpéne.

XXIX. Ꮯall, & ealle, *omnis, omne, totus, a, um*, obſervamus in hunc modum eſſe declinata:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. [1] Ꮯall.	Nom. ealle.	Nom. ealle.
Gen. alleſ.	Gen. ealþe.	Gen. ealþa.
Dat. eallum.	Dat. ealþe.	Dat. eallum.
Acc. ealne.	Acc. ealle.	Acc. ealle.
Abl. eallum.	Abl. ealþe.	Abl. eallum.

Ꮯall, æll, vel all, in compoſitione [2] *præſtantiam, perfectionem*, & *plenitudinem* denotat: ut in ællmıhtıȝ, allpalda, *omnipotens*, Dei epitheta, apud *Cædm.* p. 7. l. 18. hinc apud *Anglos* **Almighty, allſufficient, allſeeing**, *&c.*

In linguâ *Gothicâ*, ᚨᚨᚨS, ᚨᚨᚨᚨ, ᚨᚨᚨ, *totus, a, um, omnis, omne*, ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*
Nom. ᚨᚨᚨS.	Nom. ᚨᚨᚨᚨ.	Nom. ᚨᚨᚨᚨI, ᚨᚨᚨᛟS.
Gen. [3] ᚨᚨᚨIS.	Gen. ᚨᚨᚨᚨIZᛟS.	Gen. [4] ᚨᚨᚨᚨIZᛈ, ᚨᚨᚨᚨIZᛟ.
Dat. ᚨᚨᚨᚨMMᚨ.	Dat. ᚨᚨᚨᚨI.	Dat. ᚨᚨᚨᚨIM.
Acc. ᚨᚨᚨᚨNᚨ.	Acc. ᚨᚨᚨᚨ.	Acc. ᚨᚨᚨᚨNS, ᚨᚨᚨᛟS.
Abl. ᚨᚨᚨᚨMMᚨ.	Abl. ᚨᚨᚨᚨI.	Abl. ᚨᚨᚨᚨIM.

Cum ᚨᚨᚨᚨI jungitur ᚨᚨᚨKȝᛟ, majoris emphaſeos gratiâ, ac ſi *Latinè* diceretur *omnes omnino*, Marc. XI, 32. vide etiam *Luc.* IV, 22.

XXX. Ælc, ælce, *omnis, omne, quiſque, quæque, quodque*: ut, ælc þæþa þe bıt. he onþehð, *quiſquis enim petit, accipit.* ælc ȝoð tþeop bẏþþ ȝoðe peꝛtmaſ, *omnis arbor bona fructus bonos gignit*, Matth. VII, 8, 17. ælc Lıſten man ſceal æfteꝛ nıhte cunnan æȝðeꝛ ȝe hıſ pateꝛ noſteꝛ ȝe hıſ cþeðan. MS. bibl. *Bodl.* cui titulus, *de fide catholica.* Nom. Ælc, ælce. Gen. ælceſ, ælcþe. Dat. ælcum, ælcþe. Acc. ælcne, ælce. Abl. ælcum, ælcþe.

XXXI. Æȝhpılc, æȝhpılce, *unuſquiſque, unaquæque, unumquodque*, declin. ut hpılc, hpılce. vid. ſupra R. 18. Ꮀehpæþeþe, *uterque, promiſcuus*. þæþ pæſ mẏcel pæl ȝeſlæȝen on ȝehpæþeþe honð, *ex utrâque parte ſtrages magna erat*, chron. *Sax.* Ðpa hpæþeþ, & ſpa hpæþeþ ſpa, *uter, utervis, utercunque*, & pro ſuahpæþeþ, per ſyncopen, ſuæþeþ.

XXXII. Oþeþ, oþeþe, *alter, a, um, alius, a, ud*, declinantur ſecundum communem formam, ut & naþeþ, napþeþ, naþoþ, *neuter*. uſurpatur autem pronomen oþeꝛ in orationis conſtructione ut *alter* apud *Latinos*: ut, anð hẏ pæþon on ðpam ȝefẏltum. on oþþum pæſ Bachꝛeȝ ȝ Ꮒealfðene þa hæþenan cẏninȝaſ. ȝ on oþþum pæþon þa eoſlaſ, *diviſi autem erant in duas turmas*,

---

[1] Ab eall, vel all, fit allıc, *catholicus*. þone allıcan ȝeleaffan, *fidem catholicam*, Bed. H. E. p. 302. þæſ allıcan ȝeleaffan, *fidei catholicæ*, ibid. in margine, eallıcan. [2] Vide Grammaticæ *Francicæ* cap. V, 30. [3] ᚨᚨᚨᚨIS, *Luc.* XVIII, 12. [4] Legitur ᚨᚨᚨᚨÏM, πάντων, *Luc.* IV, 20.

quarum alteri præfuerunt Bachſegus & Healfdenus, pagani reges, alteri comites. chron. *Sax. Gibſ.* an. DCCCLXXI. oþeꝛ, & oþeꝛe, reſpondent in *Gothicâ* ΛNΨΛR, & ΛNΨΛRΛ, quæ ſic declinantur:

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
n. ΛNΨΛR.	n. ΛNΨΛRΛ.	n. ΛNΨΛRΛI.	n. ΛNΨΛRRS.
g. ΛNΨΛRIS.	g. ΛNΨΛRΛIZRS.	g. ΛNΨΛRΛIZE.	g. ΛNΨΛRΛIZR.
d. ΛNΨΛRΛMMΛ.	d. ΛNΨΛRΛI.	d. ΛNΨΛRΛIM.	d. ΛNΨΛRΛIM.
a. ΛNΨΛRΛNΛ.	a. ΛNΨΛRΛ.	a. ΛNΨΛRΛNS.	a. ΛNΨΛRRS.
a. ΛNΨΛRΛMMΛ.	a. ΛNΨΛRΛI.	a. ΛNΨΛRΛIM.	a. ΛNΨΛRΛIM.

XXXIII. [2] Æʒþeꝛ, *uterque*, ut, nim into þe oꝛ eallum clænum nitenum ꝛeoꝛen ꝛeoꝛen ʒecynde ..... ꝛ oꝛ ꝛuʒelcinne ꝛeoꝛen ꝛ reoꝛen æʒþneꝛ ʒecynde, *ex omnibus animalibus mundis tolles ſeptena & ſeptena, utriuſque generis; & de volatilibus ſeptena & ſeptena, utriuſque generis.* pro æʒþeꝛ occurrit ſæpe auþeꝛ, ouþeꝛ, opþeꝛ: ut, ne can þana ides opþeꝛ ʒieta beoꝛna neapeꝛt, *neutra virginum adhuc conſortium virorum novit*, Cædm. LIII, 16. heoꝛa æʒþeꝛ, *alteruter.* æʒþeꝛ ʒe, ʒe, *tam, quam*: ut, æʒþeꝛ ʒe mid piʒe. ʒe mid piꝛdome, *tam ſapientiâ, quam prudentiâ*, præfat. *Ælfred.* ad *Wulſig.* Declinatur ſecundum communem formam æʒhpæþeꝛ, *idem*: ut, æʒhpæþene þana pæꝛon on dꝛohtnunʒe munuc-liꝼeꝛ ʒeoꝛnlice, ꝛ pæl ʒeleꝛed, *utrique monachicæ vitæ diſciplinâ ſtudioſè, & probe erant inſtructi*, Bed. H. E. p. 276. ꝛ þa munecaꝛ þæꝛ ʒeꝛtaþelod, þe he oꝛ æʒhpæþeꝛan cynne ʒeꝛomnode. ꝛ mid him bꝛohte, *& monachos inibi collocavit, quos de utrâque natione collectos adduxerat*, ibid. Nohpæþeꝛ, *ne aliquid, nihil*: þat bepeꝛede þat nohpæþeꝛ þyrra beon ne ꝛceolde, *prohibuit, ne aliquod horum fieret.* Aliter aliquando ſcribitur nahpæþeꝛ:.

XXXIV. Apiht, vel apuht, & per aphæreſin [3] piht, puht, & per contractionem auht, & uht, ſignificat [4] *aliquid*: ut, ꝼoꝛþam ic ne duꝛꝛt ʒedyꝛꝛtlæcan þæna minꝛa apuhtꝼeala on ʒeꝛꝛita ꝛettan, *quoniam non audebam præſumere meorum aliquid ſcripto committere.* Hinc [5] napiht, noꝛiht, nauht, vel naht, *nihil*: ut, naʒe heo ydꝛeꝛ napiht, *nihil habeat hæreditatis*, conc. *Spelm.* p. 367. ꝛ hiʒ nanon men naht ne ꝛædon, *Marc.* XVI, 18. deoꝛol mot ælceꝛ manneꝛ aꝛandian bꝛæþeꝛ he [6] aht ꝛy oððe naht, *diabolo licet unumquemque probare, an aliquid ſit, vel nihil.* ne biꝛnode þe nan man. ꝼoꝛþam þe nan æꝛ þe næꝛ þana þe auht oððe nauht poꝛhte, *nemo tibi exemplum præbuit, propterea quod eorum, qui aut aliquid, aut nihil operati ſunt, nemo ante te erat*, Boethius *Ælfredi.* p. 77. legitur in plurali nauhtaꝛ: ut, þonne ne biþ hi nauhtaꝛ buton anlicneꝛ þ mon mæʒ ʒeꝛion þ hi ʒio men pæꝛon, *tum nihil aliud ſunt, niſi imagines, quibus videatur ipſos olim homines fuiſſe*, Boethius *Ælfredi.* p. 113. Hinc etiam ælc-uht, *quicquid*, & nan-uht *nihil.* Ad aht & naht proximè accedunt *Anglica* **ought, nought.** Apiht *Anglo-Saxonicum* proximè etiam accedit ad ſuam originem **ΥΛIhT**, *res quævis, aliquid*, quod ſic decl.

Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
Nom. ΥΛIhT.	Nom. ΥΛIhTINS.
Gen. ΥΛIhTΛIS.	Gen. ΥΛIhTE.
Dat. ΥΛIhTΛI.	Dat. ΥΛIhTIM.
Acc. ΥΛIhT	Acc. ΥΛIhTINS.

Ex NI & ΥΛIhT fit NIΥΛIhT, *nihil*, Marc. VII, 12. Luc. III, 13. Joh. XV, 5.

XXXV. ⊙ΛShNN, *quiſquam.* NI⊙ΛShNN, *nemo, nullus.* ⊙ΛZNh, *omnis.* ⊙ΛSNh SΛEI, & SΛ ⊙ΛSNh SΛEI, *quiſquis, quicunque.* quod eſt *Francice*, ſo hwaz ſo. *Sax.* ꝛpa hpa ꝛpa, ⊙ΛRGIZNh, *omnis, unuſquiſque, ſinguli.* ⊙ΛRGΛTR, *omnis.* ΨIS⊙ΛMMEh SΛEI, *quicunque.* ΨIS⊙ΛMMEh ΨEI, *cuicunque.* ΨIS⊙ΛNRh SΛEI, *quicunque.* ΨIS⊙ΛΨΛTEI, *quodcunque.* ΨIS⊙ΛZNhEI, *quicunque.* ΨIS⊙IZNhΨEI, *quodcunque.* ΨIS⊙ΛhΨEI, *quicquid, quæcunque.* ΨΛTΛ⊙ΛΨEI, *quodcunque.* NIMΛNNΛhNN, *nemo.* MΛNhNN, vel MΛNNhNN, *nemo.* ⊙ΛΨΛR, *quis?* & *quid?* interrogativè de duobus. NI⊙ΛNNNN, *nemo*, Joh. VII, 46.

Ætʒædeꝛe uſurpatur aliquando pronominaliter pro *ambo*: exempli gratia, ætʒiedꝛe biðon ʒehalden, *ambo conſervantur*, Matth. IX, 17. in MS. codice evangeliorum interlineatorum *Cottoniano.*

---

[1] ΛNΨΛRΛNN, *Luc.* VII, 19, 20. [2] Inde *Anglicum*, either. [3] Pih & puht ſignificant etiam nominaliter *rem, creaturam, animal*: ut, ne mæʒ ic nane cꝛica puht onʒitan þe unʒened luꝛt ꝼoꝛꝛeoꝛþan, *nulla animantia cognoſco, quæ ſua ſponte cupiunt perire.* Boeth. *Ælfredi.* p. 89. ælc puht ꝼꝛom Lode, *omnis creatura à Deo*, ibid. p. 7. ælceꝛe puhte iꝛ ʒecynd, *cujuſque rei natura eſt*, p. 92. [4] TIΛ forſan ſignificat *aliquid*, Luc. VI, 7. [5] Legitur & næniʒ puht: ut, þæꝛ næniʒ puht pyl ʒeꝛꝛinʒeꝛ on ʒeꝛepen beon mihte, *ibi nihil putei fontani ſperandum erat.* [6] Eadem phraſis apud *Latinos* reperitur: *namque tu ſolebas Meas eſſe aliquid putare nugas*, Catull. Τὶ ἐνας apud *Græcos* ſignificat etiam *eſſe alicujus pretii.*

Regulæ.

Regulæ.

1. In linguâ *Goth.* quando nominativus maſculinus adjectivi, vel pronominis adjectivi naturam habentis, deſinit in S poſt aliam conſonantem, formatur neutrum ſingulare abjiciendo S finale: ut, à MEINS, *meus*, MEIN, *meum*.

2. Neutrum plurale fit à ſingulari addendo Λ. ut à MEIN, *meum*, MEINΛ, *mea*.

3. Neutrum ſingulare, & plurale in obliquis formatur ut maſculinum, excepto accuſativo, qui ſemper ſimilis eſt nominativo: ùt in exemplis ΓΛNKS, & MEINS. in aliis exemplis ubi neutrum non exprimitur, brevitatis gratiâ, ſemper ſubintelligitur.

4. Quando maſculinum deſinit in ſimplicem conſonantem, neutrum etiam in eâdem terminatur: ſic NNSAR ſignificat *noſter*, & *noſtrum*.

CAPUT SEXTUM.

De nominibus numerorum.

QUum ad faciliùs addiſcendam Linguam *Anglo-Saxonicam* maximè *Philo-Saxonibus* interſit ſcire numeralia, quæ proximè ad pronominum naturam accedunt; rem non ingratam diſcentibus me facturum ſpero, ſi ea hîc appoſuero.

Cardinalia.

I. An; ane, an, *unus*, *a*, *um*. *Goth.* AINS, AINA, AIN. *Ang.* one. *Run.* IKR, IK, ITT, *einer*, *ein*, *eitt*. *Iſlandice* eyrn, eyn, eitt, vel einn, ein, citt. Tpezen, tpiz, *duo*, *tpa*, *duæ*. *Goth.* TVAI, TVOS, TVA, *duo*, *æ*, *o*. TVAdAGE, *duorum*. TVAIM, *duobus*. [1] TVANS, *duos*. *Ang.* two. *Run.* tueir, tuar, tuo, vel tu. Ðpy, þpeo, *tres*, *tria*. *Goth.* ΨKINS. *Ang.* three. *Run.* þryr, þryar, þriu, vel þry. [2] Feopep, *quatuor*. *Goth.* FIdVOR, FIdNK. *Ang.* fower. *Run.* FIUNUR. *fiuhur*, vel fioorer, fioorar, fiogur. Fif, *quinque*. *Goth.* FIMF. *Ang.* five. *Run.* FIΨ, *fem*, vel fimm. Six, *ſex*. *Goth.* SAIhS. *Ang.* ſix. *Run.* HIAKH, *fiahs*, vel ſex. Seofon, *ſeptem*. *Goth.* SIBUN. *Ang.* ſeaven. *Run.* HIAU, *ſiau*, vel ſio. Eahta, *octo*. *Goth.* AhTAU. *Ang.* eight. *Run.* ATTA, *atta*, vel aatta. Nigon, *novem*. *Goth.* NIUN. *Ang.* nine. *Run.* NIU, *niu*. Týn, *decem*. *Goth.* [3] TAIhUN, de quo *Junius*: primitùs forte fuerit dAIKA, & mutato K in aſpiratam, dAIhA, TAIhA, TAIhUN, & contractè týn. Ac fortaſsè quoque ex δέκα non modò TAIhUN, ſed & TIG olim dixerint *Gothi*, quod poſtea videri poſſunt obſervâſſe in cardinalibus minoribus: ut TVAIMTIG, *viginti*, q. d. *bis decem*, &c. In majoribus verò numeris cardinalibus TAIhUNd, vel TEhUNd, poſtponebant loco TIG, ut in AhTAUTEhUNd, *octoginta*. NIUNTEhUNd, *nonaginta*. TAIhUNTAIhUNd, vel TAIhUNTEhUNd, *centum*. quæ tantundem ſignificant, ac ſi dicas, *octies dena*, *novies dena*, *decies dena*. *Anglo-Saxonice*, týn. *Ang.* ten. *Run.* TI, TIU, *ti*, *tiu*. Endlufan, ændlefan, *undecim*. *Ang.* eleven. *Run.* AUIFU, *allivu*, vel ellefu. Tpelf, *duodecim*. *Goth.* TVALIF. vel TVALIF, numerus (inquit *Junius*) in quo unitates duæ [4] relinquuntur ſupra denarium, unde tota numerandi ratio de novo planè reſumitur, ac veluti redintegratur. Pari modo endlufon, vel anlufon *Anglo-Saxonibus* ſunt *undecim*. Tpelf. *Ang.* twelve. *Run.* TAUF. *tolf*. Ðpeotýne, *tredecim*. *Ang.* thirteen. *Run.* TKRITTAK, *threttan*. Feopertýne, *quatuordecim*. *Ang.* fourteen. *Run.* FIURTAK, *fiurtan*, vel fioortan. Fiftýne, *quindecim*. *Ang.* fifteen. *Run.* FIΨTAK, *femtan*. Sixtýne, *ſexdecim*. *Ang.* ſixteen. *Run.* HIAKHTAK, *fiaxtan*. Seofontýne, *ſeptemdecim*. *Ang.* ſeventeen. *Run.* HIAUTAK, *ſiautan*. Eahtatýne, *octodecim*. *Ang.* eighteen. *Run.* ATRTAK, *atrtan*. Nigontýne, *novemdecim*. *Ang.* nineteen. *Run.* NIUTAK, *niuntan*. Tpentig, *viginti*. *Ang.* twenty. *Run.* TIUKU, *tiuhu*. An] tpentig, *viginti*, *& unum*. Ðpittig, *triginta*. *Goth.* ΨKINSTIGUNS. & ΨKIGETIGI: SVE GEKE ΨKIGETIGIVE, *quaſi annorum triginta*, Luc. III, 23. *Ang.* thirty. *R.* TKRIATIKI, *thriatihi*. Feopertig, *quadraginta*. *Goth.* FIdVORTIGUNS. *Ang.* forty. *Run.* FIAURATIKI. *fiauratihi*. Fiftig, *quinquaginta*. *Goth.* FIMFTIGUNS. *Ang.* fifty. *Run.* FIΨTIKI, *femtihi*. Sixtig, *ſexaginta*. *Ang.* ſixty. *Run.* HIAKHTIKI, *ſiahſtihi*. [5] Hundſeofontig, *ſeptuaginta*. *Goth.* SIBUNTIGUNS.

---

[1] TVEIhNS, TVEIhNAIM, etiam leguntur. [2] Numeralia à IV ad C ſunt omnium generum. [3] AKAKMANS TAIhUNGA, *drachmas decem*, Luc. XV, 8. [4] Belifan, vel lifan apud A. S. ſignificat *reliquum eſſe*, *ſupereſſe*, inde lafafe, *reliquum*. *Goth.* AIBS, ab AFAIFNAN, vel AIFNAN, *reſtare*, *ſupereſſe*. [5] Hìc notandum, quòd ab hoc numero LXX, hund apud *Anglo-Saxones* præponitur uſque ad hundtpelftig, CXX.

Ang. ſeventy. *Run.* ᚺᛁᚢᚪᛏᛁᚴᛁ, *ſiavatihi.* Hundeahtatiʒ, *octoginta. Goth.* ᚨhᛏᚨᚢᛏᛖhᚢᚢᛞ. *Ang.* eighty. *Run.* ᚨᛏᛏᛁᛏᛁᚴᛁ. *attitihi.* Hundniʒontiʒ, *nonaginta. Goth.* ᚾᛁᚢᚢᛏᛖhᚢᚢᛞ. *Ang.* ninety. ïN ᚾᛁᚢᚢᛏᛖhᚢᚢᛞᚨS ʒᚨh ᚾᛁᚢᚢᛖ ᚴᚨᚴᚨᛁhᛏᚨᛁᛉᛖ, *ſuper nonaginta novem juſtis*, Luc. xv, 7. *Run.* ᚾᛁᚢᛏᛁᚴᛁ, *niutihi.* Hundteontiʒ, *centum. Goth.* hᚢᚢᛞ. *Joh.* vi, 7. *Luc.* vii, 41. *Marc.* xiv, 5. Item ᛏᚨᛁhᚢᚢᛏᚨᛁhᚢᚢᛞ, vel ᛏᚨᛁhᚢᚢᛏᛖhᚢᚢᛞ, q. d. *decies decem*, Luc. xvi, 6, 7. xv, 4. Sed (inquit ſagaciſſimus *Gloſſographus*) quotidiani ſermonis uſus difficilem polyſyllabicæ vocis pronuntiationem averſatus, poſtremam longioris appellationis partem retinuit. Valdè quoque ſuſpicor poſterioris ævi ſcribas, non obſervatâ hujus reduplicationis causâ, corruptè ſcripſiſſe ᛏᚨᛁhᚢᚢᛏᚨᛁ hᚢᚢᛞ, vel ᛏᚨᛁhᚢᚢᛏᛖ hᚢᚢᛞ, pro ᛏᚨᛁhᚢᚢᛏᚨᛁhᚢᚢᛞ, vel ᛏᚨᛁhᚢᚢᛏᛖhᚢᚢᛞ. Ac ſimiliter ᚨhᛏᚨᚢᛏᛖhᚢᚢᛞ, vel ᚾᛁᚢᚢᛏᛖhᚢᚢᛞ diviſim ſcripſiſſe, ᚨhᛏᚨᚢᛏᛖ hᚢᚢᛞ, & ᚾᛁᚢᚢᛏᛖ hᚢᚢᛞ, atque adeò ex hâc *Gothicorum* librariorum depravatâ ſcripturâ credo etiam *Anglo-Saxones* (quum non viderint quorſum *Gothi* poſtponerent hᚢᚢᛞ, perperàm ab integrâ cardinalis numeri denominatione reſectum) illud hᚢᚢᛞ potiùs præpoſuiſſe majoribus numeris cardinalibus, necnon ipſi quoque centenario hᚢᚢᛞteontiʒ. nam utut teontiʒ per ſe denotet *denadecies*, i. e. *centum*, præpoſuerunt tamen ei veluti ex ſupervacuo illud hᚢᚢᛞ, quod per *Gothicorum* amanuenſium oſcitantiam à numeris cardinalibus avulſum poſtponebatur. *Centum*, Ang. an hundred. *Run.* ᚼᚢᚦᚱᚨᛏᚨ, *hundrata*. Hundenluxontiʒ, *centum, & decem.* Hundtpelxtiʒ, *centum, & viginti.* Tpahund, *bis centum. Ang.* two hundred. Ðpeohund, *ter centum. Ang.* three hundred. Ðuſend, *mille. Goth.* ᚠᚾᛋhᚢᚢᛞ, per multiplicem contractionem, ut conjecturat *Gloſſator*, factum ex ᛏᚨᛁhᚢᚢᛋ, vel tiᛉᛋ hᚢᚢᛞ. *Ang.* a Thouſand. *Run.* ᛏᚼᚢᚢᛁᚴᛏᛁ, *thuſinti.* Tpa ðuſendo, *bis mille*, Marc. v, 13. *Goth.* tᛉᛋ ᚠᚾᛋᚢᚢᛞᚷᛋ: ᛏᚨᛁhᚢᚢ ᚠᚾᛋᚢᚢᛞᚷᛋᛘ, tᛉimtiᛉᚢᛘ ᚠᚾᛋᚢᚢᛞᚷᛋᛘ, *decem millibus, viginti millibus*, Luc. xiv, 31.

Ordinalia.

II. Se ꝼoꝛma, ꝛe ꝼẏꝛmeꝛꝛta, *Ang.* the formoſt. ꝛe æꝛeꝛta, ꝛe æꝛꝛa. *primus. Goth.* ꝼᚱᚢᛘiᛋᛏ, ꝼᚱᚢᛘiᛋᛏᛋ, ꝼᚱᚢᛘiᛋᛏᚨᛚ. *Ang.* the firſt. *Run.* ᚠᛅᚱᚢᛏ, *fyrſt*. Se oꝺeꝛ, ꝛe æꝛꝛteꝛa, *ſecundus. Goth.* ᚨᚢᚠᚨᚱ, ᚨᚢᚠᚨᚱᚨ. *Ang.* the ſecond. Se ꝺꝛiꝺꝺa, *tertius. Goth.* ᚠᚱiᛞᚷᚨ, ᚠᚱiᛞᚷᚱ. *Ang.* the third. Se ꝼeoꝛꝺa, *quartus. Ang.* the fourth. Se ꝼiꝼta, *quintus. Ang.* the fifth. Se ꝛixta, *ſextus. Goth.* ᛋᚨihᛋᛏᚨ, ᚱ. *Ang.* the ſixth. Se ꝛeoꝛoꝺa, *ſeptimus. Ang.* the ſeaventh. Se eahteoꝺa, *octavus. Ang.* the eighth. *Goth.* ïN ᛞᚨᚷᚨ ᚨhᛏᚢᛞiM, *in die octavo*, Luc. i, 59. Se niʒoꝺa, *nonus. Goth.* ᚾiᚢᚢ-ᛞᚨ, ᚱ. *Ang.* the ninth. Se teoꝺa, *decimus. Ang.* the tenth. Se [1] enꝺluꝼta, *undecimus. Ang.* the eleventh. Se tpelꝼta, *duodecimus. Ang.* the twelfth. Se ꝺꝛeoteoꝺa, *decimus tertius. Ang.* the thirteenth. Se ꝼeoꝛeꝛteoꝺa, *decimus quartus. Ang.* the fourteenth. Se ꝼiꝼteoꝺa, *decimus quintus. Goth.* ꝼiMꝼtᚨihᚢᚢᛞᚨᚱ. *Ang.* the fifteenth. Se ꝛixteoꝺa, *decimus ſextus. Ang.* the ſixteenth. Se ꝛeoꝛonteoꝺa, *decimus ſeptimus. Ang.* the ſeventeenth. Se eahtateoꝺa, *decimus octavus. Ang.* the eighteenth. Se niʒonteoꝺa, *decimus nonus. Ang.* the nineteenth. Se tpenteoʒoꝺa, *viceſimus. Ang.* the twentieth. An, anꝺ tpenteoꝺa, *viceſimus primus.* Se ꝺꝛittiʒoꝺa, *triceſimus. Ang.* the thirtieth. Se ꝼeoꝛeꝛteoʒoꝺa, *quadrageſimus. Ang.* the fortieth. Se ꝼiꝼteoʒoꝺa, *quinquageſimus. Ang.* the fiftieth. Se ꝛixteoʒoꝺa, *ſexageſimus. Ang.* the ſixtieth. Se hundꝛeoꝛontiʒoꝺa, *ſeptuageſimus. Ang.* the ſeventieth. Se hundeahtatiʒoꝺa, *octogeſimus. Ang.* the eightieth. Se hundniʒonteoʒoꝺa, *nonageſimus. Ang.* the ninetieth. Se hundteonteoʒoꝺa, *centeſimus. Ang.* the hundredth. Se ẏmteꝛeꝛta, *poſtremus*: ut, maneʒa ꝼẏꝛmeꝛte beoþ ẏtemeꝛte. ⁊ ẏtemeꝛte ꝼẏꝛmeꝛte, *Matth.* xix, 30.

His adde.

III. Ba, beʒen, ꝛ batꝛa, butu, butꝛu, *ambo. Goth.* ᛒᚨi, ᛒᚨ, ᛒᚨᚷᚱᚠᛋ. *Luc.* v, 38. ᛒᚨᚷᚱᚠᚢᛘ, *Matth.* ix, 17. *Anglicè* both. Nom. Ba. Gen. beʒꝛa. Dat. bam. *Goth.* ᛒᚨiM. Acc. ba. Abl. bam. Nu ꝛ heoꝛa beʒꝛa luꝼu him bam æꝼꝛe ʒemæne. *nunc horum amborum amor* (*patris, ſcilicet, & filii*) *utrique eſt communis*, Ælfric. de veteri teſtam. p. 3. tpin, & ʒetpin, *geminus.* eallꝛa ꝼela, *totidem.* eall ꝛua micel, *tantundem.* eꝼt ꝛꝛa micel, *tantidem.* hꝛilcepe, *quotus.*

Anꝼealo, *ſimplex, Goth.* ᚨiNᛈᚨᚨᚠ: tpẏꝼealo, *duplex.* ꝼꝛẏꝼealo, *triplex.* ꝼeoꝛeꝛꝼealo, *quadruplex, Goth.* ᛈiᛞᚢᚴᛈᚨᚨᚠ: manigꝼealo, *multiplex, Goth.* ᛗᚨᚾᚨᚷᛈᚨᚨᚠ. *Ang.* twofold, thræfold, fourfold, manyfold. hunꝺꝼealo, *Goth.* ᛏᚨᛁhᚢᚢᚾᛏᚨᛁhᚢᚢᛞᚨᛈᚨᚨᚠ. *Ang.* an hundred-fold.

Deſcriptis numeralibus, inſtituti noſtri fore arbitror, morem unum atque alterum, quo in rebus numerandis majores noſtri uſi ſunt, in hoc loco oſtendere. Primus conſiſtit in appoſitione numeralium cum alio nomine, vel pronomine, conjunctione copulativa non intercedente: ut, anꝺ þæꝛ ẏmb iii pucan com ꝛe cẏninʒ Eoꝺꝛun þꝛittiʒa ꝛum þaꝛa monna þe in þam heꝛe peoꝛ-

[1] Variè ſcribitur, enꝺleꝼta, ænlẏꝼta, ællẏꝼta. [2] Ex ᛒᚨi ᛏᛉᚨi, & ᛒᚨ ᛏᛉᚨ, vel ba tpa-

þuꝛt

þurt pæpon, *hinc autem hebdomadis circiter tribus pervenit Gudrunus rex cum triginta plus minus hominum, qui in exercitu fuerunt præſtantiſſimi*, chron. *Sax. Gibſ.* an. DCCCLXXVIII. Brocmail pæꝛ ȝehaten heopa ealdop-man. ꝛe ætbæpꝛt þanon ꝥixtiȝa ꝛum, *Brocmail dictus eſt eorum dux, qui cum quinquaginta plus minus inde evaſit.* chron. *Sax. Gibſ.* an. DCVII. Secúndus ſpectat uſum, & ſignificationem vocis numeralis healfe, *dimidium*, quæ non auget numerum cui apponitur, vel poſtponitur apud *Anglo-Saxones*, ſed tantum de eo demendum docet *dimidium*. ex. gr. oþep healf, *unum cum dimidio*, vel *ſeſquialterum*, þꝛeo healf, *vel* þꝛidde healfe, valet II *cum dimidio*: ut, oꝼ þꝛiddan healfne hýde, *ex duobus coriis, & dimidio.* ꝼeopþe healfe, *Latinè* valet III, & *dimidium*: ut, ꝼeopþe healfe ȝýnd, *tres virgatæ, & dimidium.* ꝼeopþe healfe hund ꝛcipe, *naves tricenæ, & quinquaginta.* †oþep healf hund biꝛcopa, CL *epiſcopi.* pulchre etiam regulam hanc illuſtrant chron. *Sax. Wheloc.* & *Gibſ.* inter ſe collata, in anno DCCCXCIII. ubi illud, mid þꝛidde healf hund ꝛcipa, hoc autem, mid CCL. ꝛcipa legit. Ita *Græci* τρίτον ἡμιωβόλιον, dicebant pro *duobus obolis, & ſemiſſe.* ἕξ τάλαντα ἡμιτάλαντον pro *ſex talentis, cum dimidio.* Nullus dubito, quin hanc numerandi rationem *Anglo-Saxones* à *Gothis*, & *Gothi*, vel *Getæ*, à *Græcis* acceperint. Eodem modo apud *Latinos* quoque *Seſtertius* dicitur quaſi *ſemis tertius*, teſte Varrone, IV, de LL. & notat * *duos aſſes librales* cum *tertio ſemiſſe*, ut obſervatum videmus à *Vitruvio*, III, 1. [1] Veteribus etiam *Cimbris* hæc numerandi ratio in uſu erat: ut, ᛦᚨᚱ ᛥᚨᚾᚠᛏᚱᛁᚠᛁᚾᛞ ᛏᚢᚾᚨᚴᚱᚨ ᚢᛏᚠᚱᚨᚠ ᛥᛁᚾᚠᛏ ᛠᛁᚱ ᚠᚢᚾᛏᚨᚴᚢᚾᛞ ᚺᛁᚴᚢᛞ, Aar halftridium tuſanda utdrog Helge mid Gutanum ſinum, *anno bis milleſimo quingenteſimo exiit Helgo cum Gothis ſuis.* [2] Hodierni quoque *Iſlandi* hanc numerandi rationem obſervant: ut, i thein biskopsdom halft fiorda hundrad kyrckna, *in hâc diœceſi CCCL. parochiæ.* ſic Exod. XXV, 10, hun skal vera half þridiu alnar að leingd, *erit* [*Arcæ*] *longitudo duûm cubitorum & dimidii.* hann var half fertugur þa hann vard kongur, *triginta quinque annorum erat, cum regnare cœpiſſet*, III. Reg. XXII. vid. Gramm. *Iſlandicæ* cap. VI. de numeralibus. *Scoti* etiam veterem *Danicam*, & deinde *Anglo-Saxonicam* à majoribus noſtris tempore Conquæſtoris edocti, quærentibus *quota eſt hora?* amant etiamnum reſpondere, it is half ten, quod *Latinè* valet *ſeſquinona eſt.* it is half twelve, quod valet, *ſemihora eſt poſt undecimam.* it is half one, hoc eſt, *duodecima eſt, & dimidia.* Tertius refertur ad τὸ an, & ꝛum, vel ꝛum, & ꝛum, quæ diſtributivè uſurpantur, ut *unus*, & *alius*, vel *alter*, & *alter:* ut, anum he ꝛealb ꝥix punb. ꝛumum tpa. ꝛumum an, *uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum.* ꝛume hi beoton. ꝛume hi oꝼꝛloȝon, *quoſdam cecîderunt, alios vero occiderunt.*

IV. Hu micel, *quantus?* ꝛpa micel, *tantus.* hu ꝼela, *quot?* ꝛpa ꝼela, *tot. Goth.* ᛟᚨᚾ ᚠᛁᚨᚺ. ᛋᚴᚨ ᚠᛁᚨᚺ ᛋᚴᛖ. ᛟᚨᚾ ᛗᚨᚾᚨᚴᚨᚾᛋ ᛋᚴᚨ ᛗᚨᚾᚨᚴᚨᚾᛋ ᛋᚴᛖ:

V. *Gothi* notas arithmeticas, more *Græcorum*, alphabeti literis exprimunt, niſi quòd carentes literâ z, (pro quâ utuntur KS,) LX. per G deſignant. ſic *Marc.* IV, 8. ᚨᛁᚾ ᚨ. ᚷᚨᚺ ᚨᛁᚾ ᚷ. ᚷᚨᚺ ᚨᛁᚾ ᚴ. *unum* XXX, *& unum* LX, *& unum* C. Sic δώδεκα ἔτη ſunt *Gothice* ᛁᛒ ᛃᛁᚾ-ᛏᚴᚾᚾᛋ, *duodecim hyemes*, quòd cum *Anglo-Saxonibus*, annorum numerum per *hyemes* computabant. τεσσαράκοντα ἐνιαυτῶν, ᛏ ᛋᚴᚨᛏᛏᛖ, *Joh.* XII, 5. πέντε ἄρτους καὶ δύο ὀψάρια, ᛖ ᚺᚨᚨ-ᛒᚨᚾᛋ. ᚷᚨᚺ ᛒ ᚠᛁᛋᚴᚨᚾᛋ, *Joh.* VI, 9. ὡς ἑξακόσιοι εἴκοσι πέντε, ᚼ τεσσαράκοντα, ᛋᚴᛖ ᛋᛗᚨᚾᚴᚨᛖ ᚴ ᚷᚨᚺ ᛖ. ᚨᛁᚠᚨᚾ ᚨ: quæ notæ lectori in hoc ſchemate repræſentantur:

ᚨ, ᚨ.	ᚴ, ᚴ.	ᛁᛒ, ᛁᛒ.	ᛏ, ᛏ.	ᛒ, ᛒ.	ᛖ, ᛖ.	ᚴ, ᚴ.	ᚷ, ᚷ.
30.	100.	12.	300.	2.	5.	20.	60.

ſed ut hæc planius, & pro ſua dignitate plenius oſtendantur, XIII cap. doctiſſimi *Olai Verelii* manuductionis ad Runographiam *Scandicam*, integrum hic adjungendum putamus.

"*Ulf-hilanas* & domeſticas noſtras *Runas* diverſas fuiſſe, ſed utrarumque uſum eundem, & "quidem duplicem, nempe ut ſermoni inſervirent, & notis numerorum ſupra monui. de priori "ſtrictim jam actum. in altero etiam lectoris curioſitati, quatenus documentorum penuria per-"mittit, inſerviemus. Qui *Runarum Ulf-hilanarum* fuerit ordo, ex capitum verſuumque evan-"gelicorum diſtinctione dignoſci antea dixi, fallente ſcilicet memoria lecti pridem auctoris, ne-"que enim *Ulf-hilæ* exemplar ad manus tum fuit. Quod cum aliter ſe habeat, hic correctum "volo. Nam codex argenteus *Ulf-hilæ* continuo texitur ſtylo per totum, ſine ulla capitum "verſuumque diſtinctione; aureis tantum literis ſententiarum illuſtrium aut narrationum diver-"ſarum initia exprimentibus; marginibus autem, à principio ad finem cujuſque evangeliſtæ, in-"dices locorum parallelorum, quos alii *canones* vocant, elementis alphabeticis adſcripti ſunt, qui "documentum illuſtre exhibent ordinis alphabetici & computationis *Ulf-hilanæ*.. Infra textum "vero, quatuor arcuata frontiſpicia exhibent paginæ ſingulæ, & ſui nomine evangeliſtæ unum-"quodque notatum, indicibuſque marginalibus impletum, qui evangeliſtarum harmoniam mon-"ſtrant. Et cum *Franciſcus Junius* in codice argenteo *Ulf-hilæ* edendo, veterique lingua *Go-*

---

† *Germani* dicunt anderthalb, drittehalb, *&c.*

* Inde vetus nota ſeſtertii apud *Valerium Probum*, hæc eſt, IIS. à qua HS deflectitur. [1] *Olai Worm.* monument. *Danic.* lib. V, p. 451. [2] Ex veteri MS. *Iſlandico* ad calcem libri *Olai Worm.* qui gerit titulum, *Regum Daniæ ſeries duplex.* [3] *Marc.* X, 30. [4] ᚴᚨᚾᛁᛗᚨᚾᛞᚨᛋ ᛦᚨᚾ ᛦᚨᚾᛋ ᛁᛒ, *aßumens autem* XII. Luc. XVIII, 31.

" *thica* exinde illuſtranda, nunquam ſatis laudatam impenderit operam, ut hoc nomine à popu-
" laribus noſtris, omnibuſque *Gothicarum* rerum æſtimatoribus inſigniter ſit meritus; miror cur
" hoc cæteræ diligentiæ ſuæ deeſſe voluerit, ut indicum & numerorum iſtorum rationem negle-
" xerit! An quia rem iſtam tanti non putavit? Nam cætera oculatum perſpicacemque, hanc non
" obſervaſſe quis credet? Mihi autem viſa eſt hæc antiquitatis particula, ut ut exigua, lucem pub-
" licam mereri. & cum *Ulf-hilæ* illa computandi ratio *Græcæ* in pleriſque conveniat, eas hic ad
" invicem collocabo, additâ ſimul *Scandicâ* noſtrâ antiquâ, quæ cum illis nihil quicquam habet
" commune: indicio ſatis manifeſto, hanc neutri illi originem ſuam debere, ut ſupra oſtendi.

" De *Græcorum* numerorum ordine in præſen-
" tia nihil; de *Ulf-hilano* vero pauca hic addam:
" ac illud quidem primum; ut inter primam, &
" ſecundam decadem novem priora elementa re-
" petuntur, & denariæ notæ ͥ adjunguntur, ita
" porro continuari inter ſingulas decades, uſque
" ad decimam, ſive centum. Abſolutis deinde,
" ordine alphabetico, ſequentibus novem deca-
" dum notis, Ι. Κ. Λ. Μ. Ν. Ϛ. Ͱ. Π. Ϙ. quæ
" ſequitur Ϟ nota eſt centenarii, vel decies decem.
" quæ hanc porro ordine alphabetico ſubſequun-
" tur, uſque ad mille, centenariæ ſunt; ita ut po-
" ſterior priori centum ſemper ſuperaddat, hac
" progreſſione, Ϡ, 200. Ͳ, 300. Ϝ, 400. Ϟ, 500.
" Ϸ, 600. ſuperſunt duo elementa literaria *Ulf-*
" *hilana* aſteriſco notata, ⊙ & Χ. ſed utrum or-
" dine prius ſit, deficientibus indicibus marginali-
" bus, ſtatuere non poſſum. incertum proinde
" utrum ⊙ notet 700, Χ 800, vel contra. Quæ
" item fuerit nota numeri 900, & 1000, juxta ne-
" ſcio; cum, finito ordine alphabetico, unico ele-
" mento deſignare nequeant; niſi forte aliquibus,
" hanc ſolùm in rem, præter ordinaria, inventis
" uſurpatiſque: & infra millenarium numerum,
" qui maxime rotundus & perfectus, conſiſtere
" computationis ejus notas vero non eſt ſimile.
" cur autem, pro *Græcâ* numeri 600, notâ ξ,
" *Runam* Ϛ repoſuerit *Ulf-hila*, miratur vir cl.
" *Thomas Mareſchallus* in obſerv. de verſione *Go-*
" *thica*, p. 423. & rationem ejus rei indaganti hæc
" viſa eſt potiſſima, quod *Gothi* non haberent *Ru-*
" *nam*, quæ reſponderet *Græco* ξ. ſed ejus loco
" binis uterentur ΚS. ſonum autem *Gothicæ* li-
" teræ Ϛ proxime accedere ad *Græcæ* illius ξ. id-
" eoque pro ipſa in numeris ſubſtitutam. Aſt nul-
" lus ejus rei ſcrupulus cl. viro ſuboriri potuiſſet,
" ſi ad ordinem alphabeti *Ulf-hilani* attendiſſet,
" qui ex indicibus marginalibus colligi debet, &
" inſertis aliquot novis *Runis*, ab ordine alphabeti
" *Græci* nonnihil diſcrepat. Numeri autem *Ulf-*
" *hilani* digeſti ſunt ad ordinem alphabeticum

Græca.		*Ulf-hilana.*	*Scandica.*
1.	α.	Λ. *a.*	ᚠ. f.
2.	β.	Β. *b.*	ᚢ. u.
3.	γ.	Γ. *g.*	ᚦ. tzh.
4.	δ.	Δ. *d.*	ᚩ. o.
5.	ε.	Ɛ. *e breve.*	ᚱ. r.
6.	ϛ.	Ϙ. *qu.*	ᚲ. k, g.
7.	ζ.	Ζ. *z.*	ᚼ. h.
8.	η.	Η. *h.*	ᚾ. n.
9.	θ.	Ψ. *tzh.*	Ι. i.
10.	ι.	Ϊ. *i.*	ᛇ. a, æ.
11.	ια.	ΙΛ.	ᛋ. s.
12.	ιϐ.	ΙΒ.	ᛏ. t, d.
13.	ιγ.	ΙΓ.	ᛒ. b, p.
14.	ιδ.	ΙΔ.	ᛚ. l.
15.	ιε.	ΙƐ.	ᛘ. m.
16.	ις.	ΙϘ.	ᛆ. au.
17.	ιζ.	ΙΖ.	ᛦ. al.
18.	ιη.	ΙΗ.	ᛝ. m,m.
19.	ιθ.	ΙΨ.	ᛞ. tzh.
20.	κ.	Κ. *k.*	
30.	λ.	Λ. *l.*	
40.	μ.	Μ. *m.*	
50.	ν.	Ν. *n.*	
60.	ξ.	Ϛ. *ghi.*	
70.	ο.	Ͱ. *u.*	
80.	π.	Π. *p.*	
90.	ϙ.	Ϙ.	
100.	ϱ.	Ϟ. *r.*	
200.	σ.	Ϡ. *s.*	
300.	τ.	Ͳ. *t.*	
400.	υ.	Ϝ. *f.*	
500.	φ.	Ϟ. *o.*	
600,	χ.	Ϸ. *w & y.*	
700.	ψ.	⊙*. *hw, qhu.*	
800.	ω.	Χ*. *ch.*	
900.	ϡ.		
1000.	ϰ.		

" genaria nota Ϙ hoc tenendum; cum in fragmentorum, quæ ſuperſunt, codicis argentei textu,
" eam non obſervaverit *Fr. Junius*, in alphabetum *Ulf-hilanum* non recepit: quem ſecuti, vigin-
" ti quinque tantum elementa ſuprâ, capite III. diximus. At cum in indicibus marginalibus ſuum
" habeat locum, & inter literas *Ulf-hilanas* anonymi recenſeat à *B. Vulcanio* editus commentarius
" in codicem argenteum, qui eo forſan integriori eſt uſus, ſex & viginti elementis alphabetum
" *Ulf-hilanum* conſtare recte dicemus. *Scandicis* autem nominibus numeros ſuos extuliſſe *Gothos*
" & *Ulf-hilam*, indicio ſunt, quæ habemus fragmenta codicis argentei, in quibus legas, ains ſtriks,
" ains gota, *unum jota*. tuos raſta, *duo miliaria*. trim ſindam, *ter*. triga hunda, *trecenta*. niund,
" *novem*. taihund, *decem*. fimtaihund, *quindecim*. tuaimtigum, *bis decem*, vel *viginti*. trigetigive,
" trimſtiguns, *triginta*. fidvortiguns, *quadraginta*. fimtiguns, *quinquaginta*. ahtautehund, *octogin-*
" *ta*. niuntehund, *nanaginta*. taihundtehund, *decies decem*, vel *centum*. fimhunda, *quingenta*. tuos
" ᚦuſundios, *duo millia*. fidvorᚦuſundios, *quatuor millia*. fimᚦuſundios, *quinque millia*. tuaimtigum-
" ᚦuſundios, *viginti millia*. De *Scandianorum* numerandi ratione antiqua, quæ obſervavimus in no-
" tis ad Ƕervarar ſaga, pag. 168. legi poſſunt, hic haud repetenda. De notis autem nume-
" rorum, *Runis* inquam, haud uſui deputatis, hic fuiſſet differendi locus, ſi ea ſuppeterent do-

" cumenta,

" cumenta; quæ nobis aliiſque ſatisfacere poſſent; ſed cum ea nobis ſubduxerit ſuperiorum tem-
" porum imprudentia, cogimur pauculis illis acquieſcere, quibus anni enneadecaëteridis in ca-
" lendario *Runico* diſcernuntur. eæ autem notæ ultra novendecim non progrediuntur; cum plu-
" res non requireret periodi iſtius ratio. ſed cum vigenarius numerus *Scandianis* maxime fuerit
" rotundus; & nihil illis frequentius, quam per vigenas computare, vigenariâ etiam notâ illos
" uſos fuiſſe extra dubium eſt. An deinde novendecim iſtarum repetitione, & ad vigenariam ad-
" ditione, numerorum rationem continuaverint, vel integris vocabulis numerum quemque ex-
" preſſerint, indictum relinquere malo, quam conjecturis incertis lectorem circumducere.

CAPUT SEPTIMUM.

De Verbo.

I. DUO ſunt verba ſubſtantiva apud *A.Saxones*; ut apud *M.Gothos*, *Franco-Gothicæ* & veteris *Scandico-Gothicæ* conſervatores *Iſlandos*; quorum ope formatur vox paſſiva; beon ł peran, *Gothice* ᛘISᚪN *eſſe*; & peoꝑan vel ȝepeoꝑan, *Gothice* ᛘᚳᛁᚴᚹᚪN, *fieri*:

Modus indicativus.

	Num. ſing.	*Num. plur.*
Temp. præſ.	Eom, *ſum.*	ꝛynd ł ꝛind, *ſumus.*
	eaꝛt, *es.*	ꝛynd ł ꝛind, *eſtis.*
	ꝛyꝛ ł iꝛ, *eſt.*	ꝛynd ł ꝛind, *ſunt.*

II. Pro eom legitur eam & am in cod. evang. interlin. *Cott.* & iſtiuſmodi *Saxonico-barbaris.* beom etiam non raro occurrit in cod. *Cott.* pro eom: ut, ðeꝛ ic am ł beom in middum heoꝛa, *ibi ſum in medio eorum*, Matth. xviii, 20. beom autem videtur euphonice dictum pro beon ł beone, à beon, *eſſe*, ut ðom *facere* vel *faciam* pro ðon, à ðon vel ðoan, *agere*, *facere*: hpæt ꝑonn ðom ic, *quid igitur faciam?* Matth. xxvii, 22. Ex beom iterum fit beo, *ſum.* ðyȝ, & ꝛy etiam uſurpatur pro eom: ut, hpeꝑeꝛ ic hyt ꝛy, *nunquid ego ſum?* Matth. xxvi, 25. Pro eaꝛt, *Cimbrice* ert, à prima perſona ek, *ſum*, fere nunquam non occurrit aꝑꝑ, in cod. evang. *Cott.* ðu aꝑꝑ vel aꝑꝑ ꝑu ꝛe ꝑe to-cymende pæꝛ, *tu es qui venturus?* Matth. xi, 3. Occurrit etiam biꝛt: ut, ꝛaðeꝛ uꝛeꝛ ꝑu aꝑꝑ vel ꝑu biꝛt in heoꝛnum, *pater noſter, qui es in cœlis*, Matth. vi, 9. Biꝑ vel byꝑ, & ꝛyȝ, ꝛy, pariter occurrunt pro ꝛyꝛ: ut, Ðat ꝛoꝑlice ꝛnom ꝑaem ꝑoꝛdum manȝ-ꝛaldꝛa iꝛ ł biꝑ, *quod autem his abundatius eſt, vel his verbis*, cod. *Cott.* hpæne ꝛecȝaꝑ menn ꝑ ꝛy manneꝛ ꝛunu, *quem dicunt homines, eſſe filium hominis*, Mat. xvi, 13, 15. ꝑæt nan æꝛyꝛꝛt ne ꝛiȝ, *non eſſe reſurrectionem*, Matth. xxii, 23. pro ꝛynd, *ſumus*, ꝛynt, ꝛyndon, ꝛyndun, & ꝛyn, *Matth.* vi, 1, 2, 25. pro ꝛynd, *ſunt*, beoꝑ, ut hiȝ beoꝑ innane ꝓeaꝛienꝺe pulꝛaꝛ, *intus ſunt lupi rapaces*, Matth. vii, 15. Pro tribus etiam ꝛynd, frequenter occurrit biꝑon in cod. *Cott.* ut, eaðiȝe biꝑon ꝛibꝛume, *beati pacifici.* eaðiȝe biꝑon ꝑa ꝑe ȝemænaꝛ nu. ꝛoꝛꝑon ꝑa ȝe-ꝛnoeꝛꝛneð biꝑon, *beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* ſic ȝeꝛylleð biꝑon, *ſaturabuntur.* biꝑon, autem contractum videtur à beoꝑon, ut beoꝑ euphonice à beonꝑ, quod denuo à beonoꝑ factum videtur. pro ꝛynd, *ſunt*, etiam frequens legitur aꝑon in cod. *Cott.* ut, ꝑe aꝑon vel biꝑon ȝeloꝛaþ, *perimus*, Matth. viii. 25. eaðiȝe aꝑon ȝe miꝑ ꝑy yꝛel hia ȝecuoeðaꝛ iuh, *beati eſtis cum maledixerint vobis.* pro aꝑon ȝie, vel aꝑon ȝe, non raro legitur [1] abjecta n finali, aꝑo ȝe, & per coaleſcentiam utriuſque vocis, aꝑoȝe: ut, ꝛ oꝛ ȝepeðo huæt ȝemende aꝑoȝe, *& de veſtimento quid ſolliciti eſtis*, Matth. vi, 28. maꝑe moniȝe aꝑoȝe be him, *plures eſtis illis.* ȝetaloð aꝑon vel ꝛint, *numerati eſtis*, Matth. x, 30. And huon aꝑon ꝑa ꝑe onꝛinðeꝛ ꝑa ilco, *& pauci ſunt, qui inveniunt eam*, Luc. vii, 14. Legitur etiam & ꝛie pro ꝛint, *eſtis*: ut, ȝie aꝑon vel ꝛie leht miððan ȝeaꝑðeꝛ, *vos eſtis lux mundi.* quod autem ad aꝑon iſtud attinet, unde antiquum noſtrum arn, quod nunc eſt are, manifeſte formatur à [2] *Cimbrico* illo ᛦᚱ, *er*, quod in plurali facit ᛦᚱᚢᚠ, *erum*, ᛦᚱᚢᚦ, *erud*, ᛦᚱᚢ, *eru.* Et notandum eſt, quod nonnunquam ſcribitur aꝑun: ut, ne ꝑa ꝑe ꝛendeð aꝑun, *non qui miſſi ſunt*, Præfat. *Hieronymi*, in codice *Cottoniano.* Quod autem arn vel arne in uſu olim fuit apud noſtros, probat iſtud *Satyrographi*,

Right ſo flatterers and foles arne the Fendes diſciples,
To entice men, through hir tales, to ſinne and harlottrye.

Sic in *Boethio Chauceriano.* **Heeres hore aren ſhad obertimeliche upon my head.** Verum

---

[1] Vide capitis octavi regulam primam. [2] Vide Grammaticæ *Iſlandicæ* caput octavum.

ne exemplorum multitudine obtundam potius, quam inſtituam ſtudioſum lectorem, en paradigma quoddam, in quo quis uno intuitu omnem varietatem cujuſque perſonæ facile poterit perluſtrare.

	Numerus ſingularis.			*Numerus pluralis.*
	Eom, eam, am, beom, beo, ar, rÿ, rı, *ſum.*	eaꝛt, aꝛð, bıꝛt, eꝛ, rı, *es.*	ÿr, ıꝛ, bÿþ, biþ, rı, *eſt.*	rÿnð, rınð, rınt, rın, rıen, rıe, rÿnðon, rÿnðun, aꝛon, bıþon, beoþ, *ſumus, eſtis, ſunt.*
III. Temp. præt. imperf.	pæꝛ, *eram.* pæꝛe, *eras.* paꝛ, *erat.* R. ꝸAR, *war.*			pæꝛon, un, *eramus.* pæꝛon, un, *eratis.* pæꝛon, un, *erant.*

Notandum autem hic eſt in verbis *Anglo-Saxonicis*, præteritum, & pluſquam perfectum idem eſſe cum imperfecto, adeo ut pæꝛ etiam ſignificet, *fui, fueram*; pro pæꝛ, pæꝛe, pæꝛon, ſcribuntur in *Dano-Saxonicis*, præſertim in cod. evang. interlin. *Cott.* peꝛ, uueꝛ, vieꝛ, væꝛ, peꝛe, peꝛon. Pro pæꝛun, legitur quandoque pæꝛum, & poeꝛon, in codicibus *Dano-Saxonicâ* dialecto ſcriptis.

IV. Tempus futurum.	Beo, *ero.* bÿꝛt, *eris.* bÿð, *erit.*		beoð, *erimus.* beoð, *eritis.* beoð, *erunt.*

Beo, formatum per aphæreſin euphonicam à beom, ut ðo à ðom, eſt etiam præſentis temporis: ſed hic ponitur ut paradigma futuri, quod in eo tempore frequentius occurrit uſurpatum. Ðu lanᵹe beo ıc mıð eoꝛ, *quouſque ero vobiſcum*, Matth, xvıı, 17. eoꝛ ne bÿþ æniᵹ ðinᵹ unmıhtelıc, *nihil vobis erit impoſſibile.* ꝛe bıþ læꝛt ᵹenemneð on heoꝛenan ꝛıce, *minimus vocabitur in regno cœlorum.* eaðÿᵹe rÿnð þa þe ꝛoꝛ ꝛıhtꝛıꝛneꝛꝛe hınᵹꝛıaþ ȝ þÿꝛꝛtaþ. ꝛoꝛþam þe hı beoþ ᵹefÿllede, *beati, qui eſuriunt, ac ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*, Matth. v, 6. In cod. *Cott.* legitur beom, à beon, pro beo: ut, ıc hal beom, *ſalvus ero*, Matth. ıx, 22. pæꝛ etiam ibi legitur pro bıþ: ut, ȝ bıð ł pæꝛ ðıu hlætmeꝛto ðuolu pÿꝛꝛe ꝛꝛom æꝛꝛu, *& erit noviſſimus error pejor priore.* bıþon etiam occurrit pro beoþ, *erunt.* vide regulam ſecundam hujus capitis.

Modus imperativus.

V.	Beo ðu, vel ꝛı ðu, vel ꝛıᵹ ðu, *ſis, eſto.* bÿþ he, vel ꝛı he, vel ꝛıᵹ he, *ſit, eſto.*	Beon pe, vel ꝛın pe, *ſimus.* beoþ ᵹe, vel ꝛın ᵹe, *ſitis, eſtote.* beon hı, vel ꝛın hı, *ſunto.*

Beo ðu onbuᵹende þınum nıþeꝛþınnan hnaþe, *eſto protinus conſentiens adverſario tuo*, Matth. v, 25. ÿ eoꝛeꝛ ꝛꝛæc hÿt ıꝛ. hÿt ıꝛ, *ſit ſermo veſter, eſt, eſt*, verſ. 37. ꝛı þın nama ᵹehalᵹod, *ſanctificetur nomen tuum*, Matth. vı, 9. beoþ ꝸulꝸemede, *eſtote perfecti.* Pro beo ł ꝛı þu, occurrit peꝛ þu, *Luc.* ı, 28. *Matth.* xxvıı, 29. *Marc.* xv, 18. ſic pæꝛ aꝛꝸæꝛt, *eſto pius*, Cædm. lx, 22. pæꝛ þınum ꝛcealcum pel eaþmode, *eſto deprecabilis ſuper ſervos tuos.* cod. ms. canonum. Pro ꝛı ł ꝛıᵹ, legitur ꝛıende: ut, ne ᵹÿt ꝛıende maꝛꝛeꝛe, *neque etiam ſit mercator.* ib. Pro beoþ ᵹe vel ꝛın ᵹe, legitur peꝛe ᵹe: ut, *hale peꝛe ᵹe, *ſalvete*, Matth. xxvııı, 9. & poꝛaꝛ ᵹe: ut, poꝛaꝛ ᵹe hoᵹe ꝛua neðꝛo, *eſtote prudentes ſicut ſerpentes.* poꝛaꝛ ᵹe ðonn ıuh pıꝛꝸæꝛt, *eſtote vos perfecti*, cod. evang. interlin. *Cott.* legitur etiam poꝛað: ut, poꝛað ᵹıe hal, *avete*, Matth. xxvııı, 9. Beo etiam occurrit pro beoð [1] poſtpoſito prononime: ut, beo ᵹe na hoᵹiende ymb þa moꝛᵹenlıcan neode, *de craſtino*, hoc eſt, *de futuro, ſolliciti eſſe nolite.* pro ꝛın ł ꝛÿn, occurrit ꝛıen: oꝛ cınıcan aꝛcaðene ꝛıen, *ab eccleſia arceantur*, Spelm. concil. p. 195. & ꝛıon, p. 106.

Modus optativus, potentialis & ſubjunctivus.

VI. Temp. præſens.	Beo, ꝛı, *ſim.* bÿꝛt, ꝛı, *ſis.* beo, ꝛı, *ſit.*	beon, ꝛın, *ſimus.* beon, ꝛın, beoð, *ſitis.* beon, ꝛın, *ſint.*

Ðpæt ꝛecᵹe ᵹe þ ıc ꝛı, *vos autem, quem me eſſe dicitis?* Matth. xvı. 15. þæt þu ne ÿ ᵹeꝛepen ꝛꝛam mannum ꝸæꝛtende, *ne videaris hominibus jejunans*, Matth. vı, 18. þæt ᵹe ÿn eoꝛneꝛ ꝸæðeꝛ beaꝛn, *ut ſitis patris veſtri filii.* ꝛoꝛþam ıc ꝛecᵹe eoꝛ. þ ᵹe ne ÿn ımbhÿðıᵹe, *ideo dico vobis, ne ſolliciti ſitis*, Matth. vı, 25. ðæt þın ælmeꝛꝛe ÿ on ðıᵹlum, *ut eleemoſyna tua ſit in abſcondito.* ðæt hıᵹ ÿn ᵹehÿꝛede, *ut exaudiantur.* nota autem quod pro ꝛı, & ꝛın, ſæpe occurrunt ꝛıo, ꝛeo, ꝛıon, ꝛeon: penꝛt ðu nu þ ꝛe anpealð ȝ þ ᵹenıht ꝛeo to ꝛoꝛꝛeonne, *putas ne potentiam & ſufficientiam eſſe contemnendas.* þa ꝸıꝸ þınᵹ þe pe æꝛ ymbe ꝛꝛæcon. þeah

---

* Inde derivatur *Anglicanum* **waſſail**, *ſalve*, peꝛe hale:. [1] Vide capitis octavi regulam primam.

hi tonembe ꝼeon mib poꝩbum. ꝑat hit iꝼ eall an ꝑinᵹ, *hæc quinque, de quibus modo locuti ſumus, etſi verbis diſtinguantur, revera tamen unum ſunt;* Boethius Ælfredi p. 73, 74.

Temp. præt. imp.	pæꝩe, *eſſem, fuerim, fuiſſem.*	pæꝩon, an, en, un, *eßemus, fuerimus, fuiſſemus.*
	pæꝩe, *eſſes, fueris, fuiſſes.*	pæꝩon, *eſſetis, fueritis, fuiſſetis.*
	pæꝩe, *eſſet, fuerit, fuiſſet.*	pæꝩon, *eſſent, fuerint, fuiſſent.*

Anb eallum on hẏꝩa heoꝩtan ꝑincenbum hꝑæꝑeꝩ he Cꝩiꝛt pæꝩe, *cogitantibus omnibus in cordibus ſuis, ne forte ipſe eſſet Chriſtus.* ᵹẏꝼ ᵹe oꝼ mibbaneaꝩb pæꝩe, *ſi de mundo fuiſſetis.* butonꝑa baᵹaꝼ ᵹeꝼcẏꝩte pæꝩun, *niſi breviati fuiſſent dies,* Matth. xxiv, 22. Perfectum tempus, & pluſquam-perfectum tempus coincidunt plane, in utroque numero, cum tempore præterito imperfecto.

Modus infinitivus.

VII. Beon & peꝼan *eſſe, exiſtere, fore.* to [1] beonne, to bionne & to peꝼanne, *exiſtendi, exiſtendo, exiſtendum.* Saxo-barbare etiam poꝼa, & poꝼꝼa *eſſe,* & to poꝼanne, *exiſtendi, do, dum.* nellaꝼ ᵹe ðonne poꝼa ᵹelic him, *nolite ergo aſſimilari eis,* Matth. vi, 8. cod. evang. interlin. *Cott.* Lob ẏꝼ uꝼ heꝑe to beonne, *bonum eſt nos eſſe hic,* Matth. xvii, 4. Lod iꝼ uꝼ heꝑ to poꝼꝼanne. cod. evang. interlin. *Cott.* ꝑilniaꝩ ꝼimle to bionne, *cupiunt ſemper exiſtere,* Boeth. *Ælfredi,* p. 92. Anpeaꝩb, [2] *præſens.* topeaꝩb, vel ꝼe ꝑe ꝼceal beon, *futurus.* notandum etiam eſt in cod. interlin. *Cott.* legi etiam peꝑe à *Cimbrico* wera, pro *eſſe:* ut, mæte ꝩoꝩðon ðiꝼ poꝼa ł peꝑe beboht in micel ꝼeh, *potuit enim iſtud venundari multo,* Matth. xxvi, 9. occurrit etiam in iſto codice, ꝼie, à *Francico* [3] ſiin, *eßе:* ut, huelc meh ꝼie ᵹie ꝼecᵹaꝼ, *quem me eßе dicitis,* Matth. xvi, 13. Hinc obſervare obviam eſt, ꝼẏnðon, ꝼẏnt, ꝼint, ꝼin, ꝼi, à ſiin vel ſie; beom, beo, bẏꝼt, bẏꝩ, beoꝩ, à beon; pæꝼ à peꝼan; & pæꝑe, pæꝑon, à were vel wera, formari & ducenda eſſe.

Conjugatio verbi auxiliaris peoꝩban, ᵹepeoꝩban, *fieri, eſſe.*

Modus indicativus.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
VIII. T. præſ. & fut.	ic peoꝩꝑe, puꝩꝑe, & ꝑẏꝩꝑe.	pe peoꝩꝩon, an, en. & peoꝩꝑaꝩ, vel puꝩꝑaꝩ.
	ꝑu peoꝩꝑeꝼt, puꝩꝑeꝼt.	ᵹe peoꝩꝑeꝩ. aꝩ.
	he [4] peoꝩꝑe, puꝩꝑe, & ꝑẏꝩꝑe.	hi peoꝩꝩon, an, en, un, & peoꝩꝑaꝩ, vel puꝩꝑaꝩ.

Ðat hi anꝑebe peoꝩꝑan. ⁊ Lobeꝼ ꝑihꝼt luꝑian, *ut concordes ſint, vel fiant, & Dei juſtitiam* [5 fas] *ament.* anb hiꝼ ꝑẏꝩꝑe ꝼtpeop, *& fit arbor,* Matth. xiii, 32. anb ꝑ ꝑẏꝩꝑe ꝑæꝑe ꝑeobe eal to unꝑeaꝩꝼe, *& iſtud erit omnino genti præjudicium,* cod. ms. canonum. Dꝑihten ne ᵹeꝑuꝩꝑe ꝑ, *domine non erit hoc,* Matth. xvi, 22. hiꝼ ᵹepẏꝩꝑ him oꝼ minum ꝼæbeꝑ, *fiet illis à patre meo,* Matth. xviii, 19. ꝼæᵹe uꝼ hꝑænne ꝑaꝼ ꝑinᵹ ᵹeꝑuꝩꝑun, *dic nobis quando hæc erunt?* Matth. xxiv, 3. ꝑu ꝼꝩpecan ne mihꝼ oꝩ ꝩone ðæᵹ ꝑe ꝑaꝼ ꝑinᵹ ᵹeꝑuꝩꝑaꝩ, *non poteris loqui uſque in diem, quo hæc fiant,* Luc. i, 20. ne nane ᵹeꝑuꝩbaꝩ, *neque fient,* Marc. xiii, 19. ubi ð pro ð; *mediæ* ſcilicet pro *aſperâ. lenes* enim & *mediæ* frequenter occurrunt pro *aſperis.*

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
IX. Temp. præt.	ic peaꝑꝩ.	pe ꝩuꝑbon, an, en. & peoꝑbon, an, en.
	ðu peaꝑꝑeꝼt.	ᵹe ꝩuꝑbeð.
	he peaꝑꝩ.	hi ꝩuꝑbon, an, en. & peoꝑbon, an, en.

Anb leohꝼt peaꝑꝩ ᵹepoꝑhꝼt, *& facta eſt lux,* Gen. i, 3. Ða peaꝑꝩ mẏcel ꝼtẏnunᵹ ᵹepoꝑben on ꝑæꝑe ꝼæ, *tum motus magnus factus eſt in mari.* anb ꝑæꝑ peaꝑꝩ micel ᵹeꝼeohꝼt tupa on ᵹeaꝑe, *ibique uno anno bis commiſſum erat acre prælium,* Gibſ. chron. *Sax.* an. 885. anb ꝑa peaꝑꝩ ꝑaꝩ ꝑice toðæleð on ꝼiꝼ, *fuit autem illud regnum diviſum in quinque partes.* ꝑa he peaꝑꝩ ᵹeboꝼen, *cum cæpißet mergi,* Matth. xiv, 30. anb hi ꝑæꝑ aꝼlẏmeðe puꝑbon. ⁊ ꝑæꝑ peaꝑꝩ ꝼeala oꝼꝼleᵹenꝑa, *ibi autem fugati erant, & multi occidebantur,* Gibſ. chron. *Sax.* an. 1001. hi puꝑbon ᵹeꝑneꝼeðe, *turbati ſunt,* Matth. xiv, 26. peoꝑbon to eꝼꝩceaꝼte, *renovata erant.* Boeth. *Ælf.* p. 90. Tempus futurum circumſcribitur etiam per auxiliare ꝼceal; ut, ic ꝼceal ᵹeꝼlaᵹen puꝑben, *occiſus ero.* ꝑu ꝼcealt, &c.

Modus imperativus.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
X.	peoꝑðe, puꝑðe, vel ꝑẏꝑꝑe ic.	peoꝑðon, an, en, pe.
	peoꝑða ðu.	peoꝑðe ᵹe.
	peoꝑðe, puꝑðe, ꝑẏꝑðe he.	ꝼeoꝑðon hi.

Lepeoꝑðe leohꝼt, *fiat lux,* Gen. i, 3. ᵹepuꝑðe nu ꝼæꝼtniꝼ, *fiat firmamentum,* Gen. i, 6. ᵹa ⁊ ᵹeꝑuꝑꝑe ðe ꝼꝑa ðu ᵹelẏꝼbeꝼt, *vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi,* Matth. viii, 13. ᵹepeoꝑꝑe ꝑe ealꝼꝑa ꝑu

[1] Vid. cap. viii. reg. 13. [2] Quaſi *præeſſens,* ut *abſens* quaſi *abeſſens.* [3] Vid. Gram. *Franc.* cap. viii. [4] ꝼeoꝑꝑeꝑ. *Cædm.* xxxix, 17. ꝼolðe peoꝑꝑeꝑ ꝑeoðlanð moniᵹ ꝑine ᵹeꝼẏlleð. & 48, 7, ᵹien ðe ꝼunu peoꝑꝑeꝑ beaꝑn oꝼ bꝩẏðe ðuꝑh ᵹebẏnð cumen, [5] Lobeꝼ ꝑihꝼt, *fas,* Ælfric.

pỳlle, *fiat tibi ſicut vis*, Matth. xv, 28. ne puꝛþe næfre pæꝛtm oꝛ þe acenneð, *nunquam ex te fructus naſcatur*, Matth. xxi, 19. Æꝛ þam þe ealle þaꝛ þinȝ ȝepuꝛþon, *donec omnia fiant*, Mat. xxiv, 34.

Modus optativus, potentialis, ſubjunctivus.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis*
XI. Temp. præſens.	ic peoꝛðe, puꝛþe, vel pỳꝛþe. ðu peoꝛðeſt. he peoꝛðe, puꝛðe, pỳꝛðe.	pe peoꝛðon, an, en. ȝe peoꝛþe. hi peoꝛðon, an, en.

Ðæt æniȝ man to lanȝe unbiꝛcopað ne pỳꝛþe. *ut nemo confirmatione epiſcopali nimium diu deſtitutus ſit.* nỳꝛ ꝛoþlice nan þinȝ ðýhle þ ne puꝛþe ȝeꝛputelod. ne nan ðihle þinȝ þ ne puꝛþe ȝeopenod, *nihil enim eſt opertum, quod non revelabitur, aut occultum, quod non ſcietur, vel apertum erit*, Matth. x, 26. þa ȝeꝛeah Pilatuꝛ þ ȝepuꝛþe maꝛe ȝehlỳð, *videns autem*; Mat. xxvii, 24, &c.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
XII. Temp. præteritum.	ic puꝛðe. ðu puꝛðeſt. he puꝛðe.	pe puꝛðon, an, en. ȝe puꝛðeð, að. hi puꝛðon, an, en.

Ealꝛa baꝛna beꝛꝛt þe æfre ȝeboꝛen puꝛðe, *omnium infantium, qui unquam nati, optimus*, MS. *Jun.*

Modus infinitivus.

XIII. ꝼeoꝛþan, ȝepeoꝛþan, & poꝛþan, *fieri, eſſe.* to peoꝛþanne, *exiſtendi, exiſtendo, exiſtendum.*

Participium.

ꝼoꝛðen, ȝeboꝛðen, *factus, a, um.* Ðeah þe he piꝛ ȝeboꝛðen pæne, *tametſi certus eſſet factus.* Ða pæꝛ ꝛumpe niht ȝeboꝛðen ȝniꝛ ꝛtoꝛm, *facta eſt nocte quâdam ſæva tempeſtas.* ȝecpỳðpæðenne, *conventione factâ*, Matth. xx, 2.

XIV. Reperitur hoc verbum in diverſis modis & temporibus apud antiquos noſtros auctores, maxime in egregio Satyrarum libro, qui inſcribitur **The viſion of Pierce Plowman**: ut,

Much [1] wo worth the man, that miſruleth his [2] inwitte.
And ſaid mercy madam, your man ſhall I worth.
And well worth Pierce Plowman that purſueth god in doinge.

Similia frequenter etiam occurrunt exempla apud *Galfridum Chaucerum* noſtratem, ut II. de *Troilo*:

Wo worth the faire gemme vertuleſſe,
Wo worth that hearbe alſo that doth no bote.
Wo worth the beauty that is routhleſſe,
Wo worth that wight that trede ech under fote.

XV. Duo ſunt Verba ſubſtantiva ap *Mæſo-Gothos*: ᚹISᚨN, *eſſe*; & ᚹᚨIKΦᚨN, *fieri, eſſe.*

ᚹISᚨN, *eſſe.*

Modus indicativus.

	Num. ſing.	*Num. plur.*
Temp. præſ.	ïM, *ſum.* ïS. ïST.	SIGUM, *ſumus.* SIGUÞ, nd. SINd.

Pro ïST, occurrit SIGN, *Marc.* xiii, 29. pro SINd, SINdRN, *Luc.* viii, 21. SIGN, SIGUM, SIGUÞ, videntur deduci ab obſoleto SIGᚨN, ſiquidem apud *Alamannos* Seín, & apud *Francos*, eorum majores, Siin, *eſſe* ſignificat.

XVI. T. præt.	ᚹᚨS, *eram.* ᚹᚨST. ᚹᚨS.	ᚹESUM. ᚹESUÞ. ᚹESUN.

Pro ᚹᚨST, legitur ᚹᚨRST, *Joh.* ix, 34. pro ᚹᚨS, occurrit ᚹᚨRΦI: pro ᚹESUN, ᚹERUN:

[3] ᚹᚨIKΦᚨN, *fieri, eſſe.*

Modus indicativus.

	Num. ſing.	*Num. plur.*
T. præſ.	ᚹᚨIKΦᚨ, *fio.* -ΦᚨIS, vel ΦIS. -ΦEIΦ, vel ΦIΦ.	ᚹᚨIKΦᚨM. ᚹᚨIKΦᚨIÞ. ᚹᚨIKΦᚨNd.

In numero duali occurrunt etiam ᚹᚨIKΦRS, & ᚹᚨIKΦᚨTS: & ᚹᚨIKΦIΦ, aliter ſcribitur ᚹᚨIKΦIÞ, & pro ᚹᚨIKΦᚨIÞ, ΦᚨIKΦᚨId. De numero duali conſulat lector cap. VIII. *reg.* 17.

Temp. præt.	ᚹᚨRΦ, *fiebam.* ᚹᚨRΦ. ᚹᚨRT.	ᚹᚨNKΦUM. ᚹᚨNKΦUÞ. ᚹᚨNKΦUN.

[1] Id eſt, *male illi contingat, qui*, &c. [2] Id eſt, *inward ſenſe. Sax.* inpit. [3] *Belgæ* & *Germani* dicunt werden & worden. **Worth up if thou wolt**, *aſcende ſi placet*, Chauceri Boeth. Temp.

Temp. futur.	[1] SIGAN, *ero.* [2] SIGAIS. SIGAI.	SIGAIMA. SIGAIÞ. SIGAINA.

XVII. *Modus imperativus.*

SIGAIS, *sis, esto.*	SIGAIMA, *simus.* SIGAIÞ.
[3] SIGAI, *sit, esto.*	SIGAINA.

XVIII. *Modus optativus, potent. subjunctivus.*

Temp. præs.	SIGAN, *sim.* SIGAIS. [4] SIGAI.	SIGAIMA. SIGAIÞ. SIGAINA.
Temp. præt.	ƿESGAN, *essem.* [5] ƿESEIS. [6] ƿESEI.	ƿESEIMA. ƿESEIÞ. ƿESEINA.

Modus infinitivus.

Absolutus: ƿISAN, & SIGAN, *esse.*
XIX. Cum præpositione: AN ƿISAN, *ad existendum.*

Participium.

ƿISANDS, *existens, cùm sim,* &c. *Græce,* ὤν, ἔστω, ὄν. quod *Italico* sermone dicitur *essendo.*

Temp. fut.	ƿAIKΨAN. ƿAIKΨAIS. ƿAIKΨAI.	ƿAIKΨAIMA. ƿAIKΨIÞ. ƿAIKΨAINA.

Modus imperativus.

ƿAIKΨAIS, *sis, esto, factus.*	ƿAIKΨAIMA. ƿAIKΨIÞ.
ƿAIKΨAI.	ƿAIKΨAINA.

Modus optativus, potentialis, subjunctivus.

Temp. præs.	ƿAIKΨAN. ƿAIKΨAIS. ƿAIKΨAI.	ƿAIKΨAIMA. ƿAIKΨIÞ. ƿAIKΨAINA.
Temp. pr.	ƿANKΨAN. ƿANKΨEIS. [7] ƿANKΨEI.	ƿANKΨEIMA. ƿANKΨEIÞ. ƿANKΨEINA.

Modus infinitivus.

Absolutus: [8] ƿAIKΨAN, *fieri, esse.*
Cum præpositione: AN ƿAIKΨAN, *ad existendum.*

Participium.

ƿANKΨANS, γενόμενος. ƿANKΨANA, γενομένη. ƿANKΨAN (emphaticè ƿANKΨANX) γενόμενον.

CAPUT OCTAVUM.

De verbo activo regulari.

I. VErbum activum est personale, vel impersonale; personale autem est regulare, vel irregulare.

Paradigma verbi activi regularis LUFIAN, *amare.*

	Numerus singularis.	*Numerus pluralis.*
Temp. præs. & fut.	Ic lufige, *amo.* Ðu lufast, eſt, ſt. he lufaþ, eþ, ſþ.	pe lufiaþ, *amamus.* ge lufiaþ. he lufiaþ.

Terminatio tertiæ sing. þ aliquando, euphoniæ gratiâ, vertitur in t: ut aristt *resurget.* Matth. xv, 19. Cùm infinitivus exit in AN purum, personæ plurales desinunt in iaþ: ut, hingniaþ, þyniaþ, þoliaþ, &c. Quod si exeat in eon, tum formantur in eoþ: ut, gefeoþ, à gefeon. Cùm verò consonans præcedit AN, exeunt in aþ: ut, ðyrstaþ, depaþ, ælaþ, biddaþ, &c. Iam ante AN in formandis temporibus liquescit plerumque in h: ut in pæhþ, *trutinat,* à pægan: Notandum autem hic est desinentia in ðan *vel* tan in infinitivo, formare tertiam singularem præsentis in ð abjiciendo AN. D autem, maximè in ðan desinentibus, mutatur sæpe in t. Aliter: Communis terminatio tertiæ singularis in aþ, eþ, þ, in desinentibus in infinitivo in ðan, mutatur in t. sic fedan, *pascere, nutrire,* facit fet, *pascit*: ut, eopep heofenlico fadep hig fet, *Matth.* vi, 26. Sic scrydan, *vestire,* format scrýt, *vestit*: gif æcepes peoð Lob spa scrýt. ealá ge gehpæðes geleafan þam mycle ma he scrýt eop, *Matth.* vi, 30. Sic biðan, *rogare,*

[1] SIGAN &c. formata videntur ab infinitivo SIGAN, quod corruptè extat in *Francico* Siin, tametsi non occurrat in *Ulphilana* versione. [2] Pro SIGAIS occurrit SINDA, *Luc.* v, 10. [3] *Luc.* xx, 16, & SIG, *Matth.* v, 37. [4] Pro SIGAI, legitur SIAI, *Luc.* viii, 25. & SIAN, *Luc.* xiv, 31. [5] Pro ƿESEIS, occurrit ƿEISEIS: [6] Pro ƿESEI, legimus ƿEISI: [7] Pro ƿANKΨEI, legitur ƿANKΨI: [8] ƿAIKΨAN ÞKNMIST, γινέσθαι πρῶτος, *Marc.* x, 44.

format bit: ut, ælc þaþa þe bit he onȝehþ. &, ȝif hiſ ſunu hine bit hlaȝeſ, *Matth.* vii, 7, 8. Sic ȝýldan, *ſolvere*, format ȝýlt: ut, eopeſ laſeop ne ȝýlt he ȝeſol, *Matth.* xvii, 24. Sic ſoþlætan, *dimittere*, facit ſoþlæt; & ȝeþeoden, *copulare, conjungere*, ȝeþeot: ut, ſoþþam ſe man ſoþlæt ſæden ⁊ moden. ⁊ hine to hiſ piſe ȝeþeot, *Matth.* xix, 5. Sic quoque pealdan, *regere*, format pealt & pelt; ȝeſſnedan, *percipere*, ȝeſſnet. porro notandum eſt tres personas pluralis numeri ſæpiſſime terminari, ut prima ſingularis, quando pronomina iis poſtponuntur: ut, Nellen ȝe eoſſnoſtlice beon ymbhýdiȝe þuſ cpeþende. hpæt ete pe, oððe hpæt ðrince pe. oððe mid hpam beo pe oueſſproȝenne, *nolite vero eſſe ſolliciti, dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur*? Matth. vi, 31. Hu ſleo ȝe ſnam helledome, *quomodo fugietis à judicio gehennæ*? Ne beo ȝe na hoȝiende ymb þa moſtȝenlican neode, *nolite ſolliciti eſſe in craſtinum*. Ne ȝa ȝe, *non intrabitis*. Hu mæȝe pe þæne pæȝ cunnan, *quomodo poſſumus viam ſcire*? Huæden pille ȝe þ ic eop aȝifie Baþaban. oððe þone Hælend, *quem vultis dimittam vobis Barabban, an Jeſum*? Hpæt do pe, *quid faciemus*? Sic etiam poſtpoſito pronomine dualis numeri: ut, maȝe ȝýt ðrincan þone calic, *poteſtis ne bibere calicem*? Hpæt pille ȝýt þ ic inc do, *quid vultis, ut faciam vobis*? Regula hæc clarius eluceſcet, ſi primum exemplum, *Matth.* vi, 31, conferatur cum loco parallelo, *Luc.* xii, 22, 29, ubi pronomen præcedit verbum: ut, ne beo ȝe ymbhýdiȝe hpæt ȝe etan, oððe ðrincon. Generalis autem non eſt regula, quamvis maxima ex parte obtinet: ut, hu þincþ eop, *Matth.* xxi, 28. Sic in dialecto *Dano-Saxonica* ape ȝe, & apon ȝe, *eſtis*: ut, oſ ȝepedo huæt ȝemende apoȝe, *de veſtimento quid ſolliciti eſtis*? eadiȝe apon ȝe miþ þý ýſel hio ȝecuoeþaſ iuh, *beati eſtis, cum maledixerint vobis*. Valet etiam hæc regula in aliis temporibus, & modis: ut, ne pædde ȝe, *nonne legiſtis*? pro pæddon ȝe, *Matth.* xxii, 31. Sic in cod. evang. interl. *Cott.* ne leoſnade ȝie, *nonne didiciſtis*? pro leoſnadon: hpæt ſmedde ȝe be peȝe, *Marc.* ix, 33.

Denique notandum perſonas plurales præſentis, ſive futuri temporis, terminari nonnunquam in en, on, un: ut, ȝe ne cunnon haliȝe ȝeſſnitu *neſcitis ſacras ſcripturas*, Matth. xxii, 29. in cod. interl. *Cott.* ȝe nuuton: ȝe pitun þ ſumeſ ýſ ȝehende, *ſcitis, quod prope eſt æſtas*, Matth. xxiv, 32. legitur autem, pitaþ þ ȝif ſe hipeder ealdoſ piſte on hpilceſe tide ſe þeoſ topeaſð pæne. in cod. *Cott.* ȝe putaſ: Sic: ȝe nýton on hpýlceſe tide eoſeſ hlaſoſð cuman pile. *v.* 42.

Præt. imp.	Ic luſode, ede, *amabam*.	pe luſodon, *amabamus*.
	⁊ ðu luſoderſt, *amabas*.	ȝe luſodon, *amabatis*,
	he luſode, *amabat*.	hi luſodon, *amabant*.

Verba habentia ſ. l. m. n. p. ſ. t. ante terminationem infinitivi, ſæpè contrahunt ſua præterita: ut, adpæſan, ȝeſtpýnan, quæ faciunt adpæſde, ȝeſtpýnde. Eadem ſynæreſis accidit participiis præteriti temporis. Unum eſt præteritum, nempe ic pat, à pitan, *ſcire*, quod præſentis ſignificationem habet: ut, ic pat, *ſcio*, þu paſt *ſcis*: ðu paſt þ ic þe luſiȝe, *tu ſcis, quod amo te*, Joh. xxi, 15, 16. Paſt autem per contractionem, & tranſpoſitionem euphonicam fit à pateſt, hoc modo: pateſt, patſt, paſt. Notandum etiam eſt tempus imperfectum non raro *Cimbrice* formari ope verbi auxiliaris pæſ, ut, he pæſ bodiende ȝoſpel þæſ piceſ, *prædicabat evangelium regni*. he pæſ hælende ælc adle *ſanabat omnem languorem*. Sic in cod. *Cott.* hia poſhte i hia pæſ pýſcende, *operata eſt*, Matth. xxvi, 10. Leſýlȝed vel ſýlȝende pæſ, *ſequebatur*, verſ. 58. cum multis aliis.

II. Perfectum, & pluſquam perfectum ſe habent, ut imperfectum. Formantur etiam per participium præteriti temporis & hæbbe, vel hæſod, quorum illud eſt præſens indicativi, hoc præteritum auxiliaris verbi hæbban, *habere*. Formatio ꝛc̄ hæbbe.

Ic hæbbe.	pe hæbbað.
ðu hæbbeſt.	ȝe hæbbað.
hi hebbað.	hi hæbbað.

Pro hæbbe, occurrit haſa, & haue. pro hæbbeſt; haſaſt & hauſt. pro hæbbaþ; haſaþ & haueþ. pro hæbbaþ *plur.* haſan, & hauen. Et nota quòd noſtrum **have** deducitur ab hæbbe, haſa, vel haue.

Exempla formandi tempus præteritum per auxiliare hæbbe, & participium præteriti temporis: ðume þaſ nace pe habbaþ ȝetnahnod, *partem hujus narrationis tractavimus*. ic hen ȝeſet hæbbe, *hîc poſui*. ic haue ȝeheoſd, *audivi*. ſpa ȝe hit ſpnæcene hauen, *ſicut locuti eſtis*. ſoþlice ſela ic hæbbe ȝeþoled to dæȝ, *multa quidem paſſa ſum hodiè*, Matth. xxvii, 19. Me God haſað ȝehæſted be þam healſe, *Deus me collo ſtrictum vinxit*, Cædm. ix, 24. Nu ic miner þeodener haſa hýldo ſoſſoht:

Num. ſing.	*Num. plur.*
Ic hæſod.	pe hæſdon.
ðu hæſoderſt.	ȝe hæſdon.
he hæſod.	hi hæſdon.

Pro hæſdon legitur heaſdon; & hæddan, in *Gibſoni* chronico *Saxonico*, anno dccclxxi.

---

[1] In ſecundâ perſonâ non tantum ſæpe occurrit contractio, ſed metatheſis: ſic pro pealderſt, vel pealteſt, occurrit peltſt; & pro peltſt, occurrit ſæpe pelſt, *Boethius Ælfred.* p. 77, 78.

Exempla

Exempla formandi tempus pluſquàm perfectum per auxiliare hæꝺ (*Anglicè* had) & perfectum præteriti temporis: Ða hiꝛ hæꝺon hẏna loꝼꝼanꝛ ꝛeꝼunꝛenne, *poſtquam hymnum ſuum cantaſſent*, Matth. xxvi, 30. Þu hiꝛ bꝛeþꝛe heaꝺon ꝓꝓohꝛ an mẏnꝛtꝛe, *ut fratres ejus monaſterium condidiſſent*. ⁊ þeꝛ hi hiꝛ heaꝺon ꝛeꝼꝼeoꝺ, *illúdque immune conſtituiſſent*, Spelm. concil. p. 164. he onꝛeaꝛ ðaꝛ he þa þeoꝺe to Lnıꝛꝛeꝛ ꝛeleaꝺan ꝛecẏnꝛꝛeꝺ hæꝺe, *comperit, quòd gentem ad Chriſti fidem converti ſſet*, Bed. H. E. p. 223.

III. Futurum formatur ut præſens: *Matth.* i, 21, Ꝼıtoꝺlice heo cenꝺ ꝛunu. ⁊ þu nemꝛꝛ hiꝛ naman Hælenꝺ. He ꝛoþlice ꝼolc hal ꝛeꝺeþ ꝼꝛam hiꝛa ꝛinnum, *pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jeſum; ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Vide etiam *Marc.* xvi, 17, 18. *Luc.* i, 13, 14, 15, 16, 17, 32, 33, 34. ðu naꝛt nu hꝑæꝛ ıc ꝺo, ac þu paꝛt ꝛẏððan, *quod ego facio, tu neſcis modò; ſcies autem poſteà*, Joh. xiii, 7. Formatur etiam futurum per auxiliare ꝛceal, (unde noſtrum ſhall, *Belgicum* ſullen, *Germanicum* ſollen.) quod eſt præſens indicativi, verbi ꝛceolꝺan, *debere*, utì conſtat ex *Luc.* xvi, 5. & ſic declinatur:

Ic ꝛceal, *debeo.*	þe ¹ ꝛceolon, un, an, *debemus.*
ðu ꝛcealꝛ, *debes.*	ꝛe ꝛceolon, *debetis.*
he ꝛceal, *debet.*	hi ꝛceolon, *debent.*

Exempla formandi futurum indicativi, per *auxiliare* ꝛceal: þeah þe ıc ꝛceal ealle þucan ꝼæꝛtan, *quamvis integram ſeptimanam jejunavero*, vel *jejunaturus ſim.* Mæꝺen ꝛceal ꝛeacnian, *virgo concipiet*, vel *conceptura eſt.* eaꝛt þu þe to cumenne eaꝛt oððe þe oþþeꝛ ꝛceolan abiꝺan, *an tu is, qui venturus es, an alium expectabimus?* ꝛceal ıc hon eoꝑeþne cẏninꝛ, *regem veſtrum crucifigam?* Joh. xix, 15. Sic in chartâ *Hen.* iii. ðaꝛ loanꝺeꝛ ꝼolc on uþe Kẏnþıce hebbeð ıꝺon. ⁊ ꝛchullen ꝺon, *quod populus regni noſtri fecerint, vel facturi ſint.* Formatur etiam per þılle, præſens indicativi verbi þıllan, *velle*: ut, ıc þılle luꝑıan, *amabo*, vel *amaturus ſum.* ıc þılle to ꝺæꝛ on þınum huꝛe punıan, *hodiè in domo tuâ manebo*, vel *manſurus ſum.* Notandum autem hic eſt auxiliaria ꝛceal, & þılle, ſæpe legi cum elleipſi verbi principalis, quod ſignificare facit in futuro tempore: ut, in rubricis evangeliorum: Ðiꝛ ꝛoꝛpel ꝛceal on Anꝺꝛæaꝛ mæꝛꝛeꝺæꝛ, ſubintellige, beon ꝛeꝑaꝺen, *hoc evangelium debet legi, vel legendum eſt, in feſto ſancti Andreæ.* Sic in *Cædm.* xviii, 12, hie to helle ꝛculon on þone ꝛꝑeaꝛtan ꝛiþ, *ad infernum proficiſcentur nigrum illum carcerem*, i. e. ꝛculon ꝼaꝑan, vel iſtiuſmodi. ꝓoꝛþẏ iꝛ beteꝛe þæt ꝛeoh þæꝛꝛe næꝛꝛe loꝛıan ne mæg. þonne þæt þe mæg ⁊ ꝛceall, *quamobrem divitiæ illæ, quæ perdi non poſſunt, præſtantiores eis ſunt, quæ perdi poſſunt, & perituri certo ſunt*, Boeth. p. 21. heꝛ ıc þılle nu ꝛtanꝺan. nelle ıc nu næꝛꝛe hionon, *hic manebo, non hinc faceſſam.* p. 104.

Futuri formati per þılle non extat exemplum in literaturâ *Gothicâ*, utpote quod videtur *Anglo-Saxonibus* peculiare: ſed futurum per ꝛceal formatum, manifeſtè ſumitur à cognatâ phraſi, quâ *Gothi* futuri temporis adjacentiam, vel rei alicujus futuræ neceſſitatem, ſive naturalem, ſive moralem, ſignificant: ut, *Luc.* xvii, 25, δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, ΣΚΛΛ ΜΑΝΑΓΑΙ ψΠΛΑΝ. *Luc.* xix, 5, ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι, ΑΝΔ ΓΑΚΔΑ ΨΕΙΝΑΜΜΑ ΣΚΑΛ ΪΚ ΨΙΣΑΝ. *Joh.* xix, 7, κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ΒΙ ψΑΜΜΑ ΨΙΤΚΑΔ ΠΝΣΑΚΑΜΜΑ ΣΚΑΛ ΓΑΣΨΙΛΤΑΝ. ὁ γὰρ υἱὸς τῦ ἀνθρώπυ μέλλει παραδίδοσθαι, ΣΠΝΠΣ ΜΑΝΣ ΣΚΠΛΔΣ ΪΣΤ ΑΤΓΙΒΑΝ. ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, ΣΑΕΙ ΣΚΠΛΔΑ ΨΙΜΑΝ. τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσαι, ΘΑ ΣΚΠΛΙ ψΑΤΑ ΒΑΚΝ ΨΑΙΚψΑΝ. πῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι; ΘΑΔΚΕ ΣΑ ΣΚΠΛΙ ΓΑΓΓΑΝ, αὐτός ἐστιν Ηλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, ΣΑ ΪΣΤ ΗΕΛΙΑΣ ΣΑΕΙ ΣΚΠΛΔΑ ΨΙΜΑΝ, *hic eſt Elias qui venturus eſt.* Lector his non contentus adeat *Gothicum* gloſſarium *Junii* in ΣΚΑΛ, & ΣΚΠΛ. ubi plura poterit exempla reperire.

Modus imperativus.

IV.

Luꝼa ðu, *ama, amato tu.*	luꝼıon pe, *amemus.*
luꝼıge he, *amet ille.*	² luꝼıge ge, *ametis.*
	luꝼıon hi, *ament.*

Multa ſunt anomala ſecundæ perſonæ, quæ deſinunt in conſonantem: ut, alẏꝛ, *libera.* ðæc, *doce.* ꝼoꝛgıꝼ, *condona.* apuꝛꝛ, *abjice.* aceoꝛꝼ, *abſcinde.* læt, *relinque.* cum, *veni.* bꝛıngꝛ, *adfer.* Et ın e, ut, ꝛẏle, *da.* bıꝺe, *ora.* þꝑean facit þꝑeah. Modus imperativus quandoque circumſcribitur per læt, *ſine* vel *ſinas*, & infinitivum verbi principalis: ut, læt ꝺeaꝺan bebẏꝛıgean hẏna ꝺeaꝺan, *ſepeliant mortui ſuos mortuos.* quod ſonat *Anglice*; let the dead bury their dead. Secunda pluralis ſæpe terminatur in en, on, un: ut, nellen ge ꝛẏllan ꝑ halıge hunꝺum. ne ge

---

¹ Nota, quòd pro ꝛceolon legitur ꝛchullen.

² Pro luꝼıge ge; legitur abſolute luꝼıaþ, non poſtpoſitis pronominibus: ut, luꝼıaðꝺ eoꝑꝑe ꝛẏnꝺ, *diligite inimicos veſtros.* ꝼaꝑaþ ⁊ axıaþ, *ite, & interrogate.* hælaþ unꝛꝑume, *infirmos curate.* cẏmaþ to þam gẏꝼꝛum, *venite ad nuptias.* ea certe terminatio à lingua *Mœſo-Gothica* dimavit, in qua legitur ΣΧΚΕΙψ, & ΣΧΚΙψ ΪΖΨΙS, *quærite.* occurrit etiam apud *Chaucerum*:

And cryed, awaketh, wonder hye.

ne puppen eoppe mepeȝpotu toforan eoppum ruinum, *nolite dare ſanctum canibus, neque mittatis margaritas veſtras, coram veſtris porcis*, Matth. cap. VII, verſ. 6.

Modus optativus.

	Numerus ſingularis.	*Numerus pluralis.*
V. Temp. præſ.	ealа ȝif ic nu lufiȝe, *utinam amem.*	eala ȝif pe nu lufion, an, *utinam amemus.*
	eala ȝif ðu nu lufiȝe.	eala ȝif ȝe nu lufion, an.
	eala ȝif he nu lufiȝe.	eala ȝif hi nu lufion, an.

Verum poſtpoſitis pronominibus, tres perſonæ pluralis numeri terminantur, ut prima ſingularis.

Temp. imperfect. perf. pluſq. perfect.	eala ȝif ic nu lufode, *utinam amarem*	eala ȝif pe nu lufodon.
	eala ȝif ðu nu lufodeſt.	eala ȝif ȝe nu lufodon.
	eala ȝif he nu lufode.	eala ȝif hi nu lufodon.

Tempus præteritum formatur ut in indicativo.

Temp. futur. | eala þat ic lufiȝe ȝÿt, *utinam amavero.* eala þ þu lufiȝe ȝÿt, *utinam*, &c.

Modus ſubjunctivus.

VI. Temp. præſ.	ðonne ic nu lufiȝe, *cum amem.*	ðonne pe nu lufiaþ, *cum amemus.*
	ðonne þu nu lufaſt.	ðonne ȝe nu lufiaþ.
	ðonne he nu lufaþ.	ðonne hi nu lufiaþ.
Temp. imperfect. perf. pluſq. perfect.	ðonne, ſ þa þa ic lufode.	ðonne pe lufodon.
	ðonne þu lufodeſt.	ðonne ȝe lufodon.
	ðonne he lufode.	ðonne hi lufodon.

Tempus futurum. | ðonne ic lufiȝe ȝÿt, *cum amavero.* þonne þu lufiȝe ȝÿt, *cum amaveris*, &c.

Modus potentialis.

VII. Modus potentialis vel eſt purus, vel circumſcriptus ſeu periphraſticus. purus formatur plane ut optativus: ſic, arriȝe nu of noðe þ pe ȝereon ȝ ȝelÿfon, *deſcendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus.* ðe ir bettepe þ an þinpa lima forþpurþe, *expedit tibi, ut pereat unum membrorum tuorum.* þ ȝe eallunga ne ȝpeþion, *ut non omnino juretis.* he ȝpiæc mið þapa ȝaceþða ealdoþmannum anð ðuȝuþe-ealdȝum hu he hÿne hÿm ȝerealde, *locutus eſt cum principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis*, Luc. XXI, 4. And he ȝmeade hu he hÿne ðiȝellice ȝealde, *Marc.* XIV, 11, *& quærebat quomodo clanculum illum traderet.* Hoc autem circumſcriptive exprimitur, *Matth.* XXVI, 16. he ȝmeade ȝeoþnlice þ he hÿne polð belæpan, *quærebat opportunitatem, ut illum traderet.* Modus igitur potentialis circumſcriptus vel periphraſticus eſt, qui potentiam, & facultatem agendi, vel patiendi, ſive naturalem, ſive moralem, auxilio certorum [1] verborum deſignat, quæ modi potentialis auxiliaria haud improprie dici poſſunt. Sunt autem apud *Anglo-Saxones.* mæȝ, miht, polð, nolð, ȝceolð, quibus reſpondent apud nos **may, might, would, ſhould**; & per [2] mot, (quod adhuc retinetur in ſermone ruſtico occidentalium *Anglorum*) ut & per moȝt, ejuſdem ſignificationis.

VIII. Mæȝ eſt præſens, & miht imperfectum indicativum verbi maȝan, *poſſe*; & ſic formantur:

Ic mæȝ.	pe maȝon, un, an,	Ic miht.	pe mihton.
ðu mæȝeſt.	ȝe maȝon.	ðu mihteſt.	ȝe mihton.
he mæȝ.	hi maȝon.	he miht.	hi mihton.

Exempla formandi modum potentialem ope horum auxiliarium: man ne mæȝ ſpilc þinȝ foreþbringan, *nemo tale proferat*, Spelm. concil. p. 578. ſpa pe ſecȝan ne maȝon, *adeò ut exprimere non poſſimus*, Ælfr. de V. T. p. 14. Ða þu mihteſt pæðan be þiſſepe pace, *ubi legeres, vel poßes legere, de hâc re.* hi mihton ða pel habban piſ on þam ðaȝum, *bene tamen ſub iis ſeculis uxore fruerentur*, concil. *Spelm.* 574. ða hæfde he nan ſettle hpaþ he ſittan miht, *tum nullam ſedem habuit in quâ ſederet*, Ælfr. de V. T. p. 4. hiſ fet ne mihton fuþþon ahpæþ ſtanðan, *ibid.* on þæpe cÿnicean Auȝuſtinuſ lic. anð ealpa Lantpapa birceopa ſomoð anð heopa cÿninga ȝeſette beon mihten, *in hâc eccleſiâ, Auguſtini, & omnium epiſcoporum Cantuarienſium,*

---

[1] Quæ verba etſi perfecta ſunt, ſuaſque habeant ſignificationes, adhibentur tamen in linguis ſeptentrionalibus ad circumſcribendum modum potentialem: ut hæbbe, & hæfoð, ad circumſcribendum tempora imperfectum, perfectum, & pluſquam perfectum. ſceal, & pille, futurum tempus circumſcribunt. [2] *Belgæ* dicunt moet. atque alicubi in *Anglia* dicunt, I **mot** I **mout.**

ſimul

ſimul & regum Cantii corpora condi poſſent, Bed. E. H. p. 102, Ita loquuntur etiam *Gothi*, ᛊᛘᚨ ᛊᛘᛖ ᚾᛁ ᛗᚨᚻᛏᚨ ᛗᚨᚾᚾᚨ ᚾᛊᚨ᛫ᛁᛦᚨᚾ ᚠᚨᛁᚴᚻ ᚠᚨᚾᚨ ᛃᛁᚱ ᚷᚨᛁᚾᚨᚾᚨ, ϭpa þat nan man ne mẏhte ƿaƿan þuƿh þone þeȝ. Mæȝ, miht, *&c.* uſurpantur cum ellipſi principatis verbi quod circumſcribunt: ut, ƿe þe pille ȝodcundne pirdom ƿecan, ne mæȝ he hine piþ oƿeƿnetta, *qui divinam ſapientiam vult quærere, ne ſe elevet cum ſuperbia*, ſubintellige igitur upahæbban, vel iſtiuſmodi verbum. ƿpa ƿpa oƿeƿdƿuncen man þat þ he ƿceolde to hiƿ huƿe, and to hiƿ þæƿte. ȝ ne mæȝ þeah ðider aþedian, *quemadmodum ebrius bene novit, quod eundum ei eſt ad domum, & lectum, verum eo non poteſt ſe recipere*, Boeth.

IX. ƿold eſt imperfectum indicativum ab verbo pillan, *velle*, & formatur in hunc modum:

Ic pold.	pe poldon.
ðu poldeƿt.	ȝe poldon.
he pold.	hi poldon.

Exempla: ƿe cẏninȝ anƿþanede. þat he æȝþeƿ ȝe polde ȝe ƿceolde þam ȝeleaƿon onƿon þe he læƿde, *rex reſpondebat quòd & vellet, & deberet fidem, quam docebat, amplecti*, Bed. H. E. p. 141. ƿoþa God þa ȝeƿceaƿta ȝeƿceop þe he ȝeƿcippan polde, *certè tum Deus, quæ crearet, creavit*, Ælfr. V. T. p. 4. ƿite ȝe þ to ƿoþan. þ ƿe hineder ealdeƿ pacian polde. ȝiƿ he pẏƿte þone timan. hƿænne ƿe þeoƿ come. hiƿ huƿ to bƿecanne, *Hom.* ſuper illa verba, *Vigilate ergo*, &c. þe nolde þa habban hiƿ ƿcippend him to hlaƿonde, ne he nolde þuƿh-punian on þæƿe ƿoþƿæƿtnẏƿƿe þæƿ ƿoþƿæƿtan Godeƿ ƿunu, ac polde mid piccetene him pice ȝepinnan, *tum creatorem ſuum dominum habere noluit*, [vel *non haberet*] *neque manere in veritate veri filii Dei, ſed per proditionem regnum ſibi quærere voluit*, ibid.

Nold ſit per craſin, ex ne, & pold, & ſecundum illius exemplar declinatur: ut, unc peaƿð God ẏnƿe ƿonþon pit him noldon on heoƿenpice hnigan mid heaƿdum, *Cædm.* p. 18. l. 18.

X. ðceolde eſt [1] imperfectum verbi ƿceoldan, *debere*, atque formatur in hunc modum:

Ic ƿceold.	pe ƿceoldon.
ðu ƿceoldeƿt.	ȝe ƿceoldon.
he ƿceold.	hi ƿceoldon.

Exempla: Đat ƿe dema ƿceolde ƿoƿȝẏƿan þam ƿolce ænne ƿoƿƿẏƿhtne mannan ƿpilcne hiȝ habban poldon, *ut judex populo dimitteret unum vinctum, quem vellent*, Matth. XXVII, 15. ðat hiȝ ealle leoda læþan ƿceoldon, *ut omnes gentes docerent*. ða þuhte him to huxlic þat he hẏnan ƿceold ænigam hlaƿonde, *tum turpe illi videbatur ut alicui domino obediret*, Ælfr. de V. T. p. 4. he pirt hpa hẏne ƿceolde belæpan, *ſciebat quiſnam eſſet, qui traderet eum*, Joh. XIII, 11. pirte þat hie Godeƿ ẏnƿe habban ƿceoldon, *Cædm.* XVII, 17. Non abſimilis eſt locutio apud *Gothos*: ut, ᚠᛚᛏ ᚢᚤᚠ ᛒᚤᚾᛞᚤᚷᚤᚾᛞᛊ ᛜᛁᛚᛖᛁᚴᚤᛗᛗᚤ ᛞᚤᚾᚠᚤᚾ ᛊᚴᚺᛚᛞᚤ ᚴᚤᛊᚤᛁᛚᛏᚤᚾ, *hoc dixit ſignificans quâ morte eſſet moriturus*, Joh. XVIII, 32.

XI. Mot, *poſſum*, vel *licet*, (atque hoc quoque derivatur à maȝan, *poſſe*;) formatur in hunc modum:

Ic mot.	pe moton.
ðu moteƿt.	ȝe moton.
he mot.	hi moton.

Exempla: Ne nan pƿeoƿt mot beon æt þam bƿẏdlacum, *nullus ſacerdos interſit nuptiarum ſolennitatibus*. nu pe hit habban ne moton, *quum jam illud habere nos non poſſimus*, Cædm. p. X, 16. Moƿt ſynonymum ꝛ̄ mot infra declinatur. En autem exempla: he ȝeoƿnlice pilnade þ he ƿoƿ hine þƿopian moƿte, *multum cupiebat, ut pro illo pateretur*, Bed. E. H. p. 34. ƿoƿȝeaƿ him aȝenne cẏne. þat hi moƿton þuƿhpunian on eceƿe ȝeƿælþe þuƿh ȝehẏƿƿumneƿƿe. ȝ mihton eac þa ȝeƿælþa ƿoƿleoƿan, *proprium illis arbitrium dedit, ut in æterna felicitate per obedientiam permanerent, poſſentque etiam felicitatem illam perdere*, Bed. H. E. p. 65. þat ȝiƿ hi ƿƿom piƿum clæne pæƿon. þ hi moƿton onƿon. ȝ þicȝean þa ƿoƿƿetenẏƿƿe hlaƿaƿ, *ut ſi à mulieribus mundi eſſent, panes propoſitionis acciperent, & guſtarent*, vel *accipere, & guſtare poſſent*, Bed. H. E. p. 93. Þe ƿoƿȝeaƿ him þa lẏƿneƿƿe þ he moƿte mid ƿeoh hine alẏƿan ȝiƿ he mihte. Bed. H. E. p. 317.

XII. Verùm quamvis modus potentialis ſæpè circumſcribitur in *Anglo-Saxonico* ſermone per antedicta auxiliaria & infinitum verbi, cui inſerviunt, tamen monendus eſt iterum lector ipſum habere peculiare præteritum, quo ſenſus potentialis exprimitur: ut *Marc.* XVI, 1, Bohton pẏƿtȝemanȝ þat hi comon. and hine ƿmẏƿedon, *emerunt aromata, ut venientes ungerent illum*. þat þu oncnape þaƿa poƿda ƿoþƿeƿtneƿƿe oƿ þam þe þu ȝelæred eaƿt, *ut cognoſcas eorum verborum, quibus eruditus es, veritatem*, Luc. I, 4. Þe com to Rædpolde Eaƿt-Engla cẏninge. and hine bæd þat he hiƿ liƿe ȝeƿcilde piþ ƿƿa miccleƿ ehteneƿ ƿetninȝum, ȝ hẏm ƿeoh hẏnde pæne, *venit ad Rædwaldum Eaſt-Anglorum regem, & ipſum obſecrabat, ut ſe defenderet à tanti perſecutoris inſidiis, & animam ſuam ſervaret*, Bed. H. E. p. 136. bæd hine þat he hẏt ƿpam lande tuȝe, *rogavit illum, ut ipſam paululùm à ripâ reduceret*. ƿƿæcon beƿpux him hpæt hiȝ

[1] Ut conſtat *Luc.* VII, 41, an ƿceolde ƿiƿ hund penega. ȝ oþeƿ ƿiƿtiȝ, *unus debebat* D. *denarios*, &c.

þam Hælende ðýdon, *colloquebantur ad invicem quidnam facerent Jesu.* ðа comon þаt hi hine ȝehýndon, ⁊ pæron oƿ hyna aðlum ȝehæleðe, *qui venerant, ut audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis.* ðаt he uƿ hæle-hopn aþændе---- ⁊ uƿ alýred oƿ upum ƿeondum, *ut erigeret nobis cornu ſalutis, & eriperet nos ex inimicis noſtris,* Luc. I, 69, 70. þаt pe hým þeopian, *ut illi ſerviamus,* Luc. I, 74.

Notetur, quòd mæȝ & mot formant tempus præſens modi potentialis; & miht, & ƿceolð tempus præteritum; & quod futurum fit addendo ȝýt ad tempus præſens: ut, ic mæȝ ȝýt luƿian, *Anglicè,* I may love hereafter. Obſervandum etiam eſt auxiliaria mæȝ, mot, moƿt, miht, polð, cum verbi principalis ellipſi interdum uſurpari: ut, and hi hindan oƿ-þidan ne meahte. æþ hi on þam ƿæƿtenne pæron ðæne him man to ne meahte, *verum eos aſſequi haud potuit, priuſquam in propugnaculum pervenißent, ubi nullus ad eos venire poſſet.* ſubintelligitur enim COMAN, aut iſtiuſmodi verbum. ða ƿealde ƿe hepe him ȝirlaƿ. ⁊ micel aþaƿ þat hi oƿ hiƿ þice polðan, (ſubaudi, ȝepitan) *tum exercitus illi obſides dedit & fidem ſolenniter juratam, ſe ex illius regno diſceßuros.* [1] Sic auxiliare *Gothicum* ᚴᚨᛗᚷᛊᛏᛖᛞᚾᚾ uſurpatur cum ellipſi verbi principalis, *Marc.* II, 2, ᛊᛃᚨ ᛊᛃᛖ ᚾᛁ ᚴᚨᛗᚷᛊᛏᛖᛞᚾᚾ ᚾᛁᚺ ᚨᛏ ᛞᚨᚾᚴᚨ, (ſubaudi ᚢᛁᛗᚨᚾ, vel ᚾᛖᚩᚨ ᚢᛁᛗᚨᚾ.) *adeo ut non poßent ad oſtium accedere.* Sic in libro Satýrarum cui titulus, the viſion of Peirce Plowman, noſtrum would uſurpatur cum ellipſi verbi principalis: verbi gratia; would pro would goe. Exemplum hoc ſit:

And asked him with that whetherward he would;
To holy kirk, ſaid he, for to heare maſſe.

Modus infinitivus.

XIII. Duo ſunt infinitivi in linguâ *Anglo-Saxonicâ*, quorum alter reddendus eſt per præſens infinitivi *Latini*, alter verò per ſupina, vel gerundia, vel participia finita in *rus*, & *dus*. Quamobrem ille poteſt dici infinitivus primitivus, hic derivativus; ille purus, vel ſimplex, hic ſupinalis, gerundivus vel participialis.

Infinitivus primitivus, [1] luƿian, vel luƿiȝean. *amare.* tæcan, *docere.* beƿpinan, *interrogare.*

Infinitivus derivativus, to luƿienne, vel to luƿiȝenne, *amatum, tu, amandi, do, dum, amaturus, amandus.*

Exempla: com ðu uƿ to þoƿpillanne, *veniſti nos perditum?* Marc. I, 24. Luc. IV, 34. hýt iƿ eaþelic to cpeþanne, *facilè eſt dictu.* hýt iƿ time to luƿienne, *tempus eſt amandi.* me iƿ to luƿienne, *amandum eſt mihi.* uƿ iƿ to pæðenne, *legendum eſt nobis.* hæƿt ðu æcepaƿ to epiȝenne, *habes ne agros, ad arandum?* Matth. III, 15. ⁊ he hým anpealð ƿealð untþýmneƿƿe to hælanne, ⁊ ðeoƿol-ƿeocneƿƿa ut to aðpiƿanne, *& dedit illis poteßatem curandi infirmitates, & ejiciendi dæmonia.* Þepoðeƿ ƿecaþ þat cild to þoƿpillanne, *Herodes quærit puerum ad perdendum eum.* ne elca þu to ȝecýpþanne to Ðoðe, *ne ſis tardus in convertendo ad Deum.* ƿoþ þeoƿ he býþ to ƿþoƿpianne, oððe to alýranne, *fur morti tradendus, aut redimendus eſt.* to ƿýllenne hiƿ ƿolce hæle-ȝepit, *ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ſuæ,* Luc. I, 72, 77. eaƿt þu þe to cumenne eaƿt, *an tu is, qui venturus es.* pitoðlice manneƿ ƿunu ýƿ to cumenne on hiƿ ƿæðþ puldpe, *filius enim hominis venturus eſt in gloriâ patris,* Matth. XVII, 27.

Quinimò manifeſtè diſtinguuntur hi duo infinitivi in *Luc.* I, 72, 73, 76, 77. ubi infinitivus, quem dico, primitivus, uſque reſpondet præſenti infinitivi *Latini* in vulgatâ verſione, & infinitivus, quem dico, derivativus, gerundiis, vel participiis in *dus.* Nota vero, lector, quod linguæ *Cimbro-Gothica*, & *Mæſo-Gothica* infinitivum, quem voco gerundivum vel participialem non agnoſcunt; *Franco-Theotiſcæ* tamen cum *Anglo-Saxonica* communis eſt: ut ex iſtis *Keronis* manifeſtum eſt: ze hlauffanne, *ad currendum*; za ſinkanne, *ad cantandum*; keban ſin dei kebanne ſint, *dentur, quæ danda ſunt*; za teilanne *dividendi ſunt*; kepetan ſin dei ze pittane ſint, *petantur, quæ petenda ſunt.*

XIV. Attamen hic notandum eſt gerundia in *dum*, & participia in *dus* finita, reddi etiam *Anglo-Saxonicè* per moƿt, *debeo*, & verbum infinitum. moƿt verò ſic formatur:

Ic moƿt, *debeo.*	pe moƿton.
ðu moƿteƿt.	ȝe moƿton.
he moƿt.	hi moƿton.

Exempla: ⁊ þæp nan þinȝ belipan ne moƿte oƿep niht, *& nihil relinquendum eſt ultra noctem,* Ælfr. ſerm. Paſch. p. 12. ða ȝemettan ne moƿton þæƿ lambeƿ ban ƿcænan. ne þa cempan ne moƿton to bpæcan hiƿ halȝan ƿceancan, *comeſtoribus non frangenda erant agni oſſa, neque militibus frangenda erant ſancta illius crura,* p. 14. on þæne ealðan æ moƿt ƿe biƿcop niman him ane clæne mæden, *in lege veteri pontifici ſumenda erat pura virgo.*

---

[1] Quædam exeunt in eon: ut, beon, beonne. ȝeƿeon, ȝeƿeonne, ateon, ateonne. & ejuſmodi. In *Runicâ* & *Iſlandicâ* modus infinitivus exit in ᚨ, a: ut, ᚨᚠ ᚹᚨᚱᛏᚾᚨ, ad wartha, *eße.* ᚨᚠ ᚠᚱᛁᛒᚨ, ad dripa, *occidere.* ad habа, *habere.* ad elska, *amare.* ad bidia, *precari.* ad huerba, *evaneſcere.*

Parti-

Participium futurum in *rus* etiam circumſcribitur per ſceal, & ille, & infinitum verbi principalis: ut, ic ſceal luſian, ic ille luſian, *amaturus ſum.* Item per verba motûs ſaran, & gan: ut, ic gan þincan, *bibiturus ſum*; ic ſare huntian, *venaturus ſum.* ſimiles loquendi formulæ in lingua *Latina* occurrunt:

Hoc vide, in mea vita tu tibi laudem is quæſitum, Scelus. Terent. Heautont. II, 3.
Occiperes túte amare, & me ires conſultum male. Plaut. Bacchid. I I.
Qui poſtquam audieret non datum iri filio uxorem ſuo. Terent. Andr. I, 2.

Perfectum, & pluſquam perfectum infinitivi *Latini* redduntur per conjunctionem ðat, & perfectum indicativi: ut, *ſcio te amaviſſe Deum*, ic wiſt ðat þu luſodeſt God.

Participium præſentis temporis luſigende, *amans.*

Hoc participium fit nomen ſubſtantivum dempto *e* finali. Sic ab ageotende, *fundens*, fit ageotend, *fuſor*; à bebeodende, *præcipiens*, bebeodend, *præceptor*; à begymende, *procurans*, begymend, *procurator.* ab hælende, *ſanans, ſervans*, hælend, *Servator Jeſus.*

Aliquando etiam vim obtinet gerundii in *do*: ut, hæbende ic tæce, *legendo doceo.* luſigende ſegenodon, *amando gaudebant.* Ab hoc etiam participio, & verbo ſubſtantivo eom, formantur tempora verborum, præſertim verborum *motûs*: ut, he æſ ſylgende, *ſecutus eſt.* þeoſ ſweoſtor þa hit dagian ongan æſ utgangende oſ hire cleoſan, *hæc ſoror; incipiente crepuſculo, egreſſa eſt de cubiculo ſuo.* ⁊ æſ ealles nowiht him ſylfum æſ gehealdende, *nihil horum omnium ſibi reſervavit.* cwæþ he þat hir ſapul mid mycele beowhtnesſe pæne utgangende of lichoman, *dixit, quòd anima ejus cum magno ſplendore eßet egreßura de corpore.* ſe grimmesta hungor þat folce æſ pæcende, *fames acerbiſſima plebem oppreſſit.* he mid him ſpecende and gleopiende æſ, *cum illis loquebatur, & jocabatur.* on æfenne þæne niht þe he of poſulde gangende æſ, *veſpere noctis, quâ de ſeculo exivit.* nu þu þus glædlice to us ſpræcende eart, *nunc nobis tam hilariter loqueris.* ⁊ þa ſylfan hwæl mid pondorlicum lufan cyſſende æſ, *& ipſum indumentum miro deoſculabatur affectu.* hwæþer wen pæne þat we þat ealond gesecean mihton þe we æſ ut ofgangende pæron, *ſi fortè ipſam, de quâ egreſſi eramus, inſulam repetere poßemus.* he æſ biddende ſor use hælo, *pro noſtrâ ſalute precabatur.* seo wedner æſ ſtormes æſ blinnende, *ſævitia tempeſtatis ceſſabat.* on me ſylfum ic æſ ongitende, *in meipſo expertus ſum.* Sæpiſſime occurrit periphraſticum hoc præteritum in verſione *Boethianâ*: ut, ða ſe mod þa þillic ſar cwedende æſ. ⁊ hir leoð ſingende æſ. se wisdom þa ⁊ seo gesceadwisnes him bliðum eahum onlocodon, *dum mens iſtiuſmodi querimonias ſuas ediceret, & canticum caneret, philoſophia & ratio placidis oculis me intuebantur.* Maxime autem omnium *Cimbricum* hoc præteritum affectat ille *Pſeudo-Nicodemus*, in evangelio ſuo fictitio, quod publici juris fecit, pro ſuo in *Saxonicas* literas amore, *Edw. Thwaites.* Exprimitur etiam per hoc participium, & infinitum verbi ſubſtantivi beon, participium futurum in *rus*: ut, ðone ſylfan num pintra hine hæbbende beon ofer he æſ hir monnum ſoreſæde þat he mid onſniegenesſe hir ſweſnes ongeat, *quem ſe numerum annorum fuiſſe habiturum ipſe jamdudum ſomnii revelatione edoctus, ſuis prædicere ſolebat*, Bed. de *Theodoro* archiepiſc. *Cantw.* l. 5. c. 8.

Participium præteriti temporis luſod, geluſod, *amatus.* de quo amplius in cap. IX, reg. I.

XVII. Augmenta illa initialia, ſive præpoſitione, quas vocant inſeparabiles, a, be, ſor, ge, to, præfiguntur verbis, verbalibus, & participiis, quamobrem ſæpè evenit, ut ſimplicia, quæ pura & per ſe non extant, cum his augmentis compoſita occurrant: ut, Genýþeman, cujus augmentum initiale ge, venit à *Gothorum* augmento ΓΑ, quibus tamen ΓΕ aliquando uſurpatum eſt loco augmenti ſyllabici ΓΑ: ut in ΓΕSΕΘΝ, *viderant*, Luc. XIX, 37. Nota, quod A vel BE augmenta quandoque, ſed rariùs, participiis præteritis præponuntur: & quod augmentum ſyllabicum ΓΑ reduplicatur. *Marc.* VII, 23. in ΓΑΓΑΜΑΙΝϚΑΝΔ, *coinquinant.* Nota ſecundo has præpoſitiones ſæpe invicem commutari, præſertim ge, be, & a: ut, in gecunnan, becunnan, acunnan, *experiri, explorare.* Tertio ſæpe mutant ſignificationem verbi, quocum componuntur, præſertim be, & ſor, de quibus in cap. XIV. Sic à cuman, *venire*, fit acuman, *tolerare, portare, pati*: ut, ac ge hyt ne magon nu acuman, *ſed non poteſtis portare modo*, Joh. XVI, 12. Acumendlicre bið Sodoma lande, *tolerabilius erit terræ Sodomorum*, Matth. X, 15. a ſpiman, *natare*, berpiman, *ad natandum ducere, natare facere.* Quarto ſæpiſſime augent, intendunt & ampliant ſignificationem verbi, cui præponuntur, eamque magis perfectam & emphaticam reddunt, reique ſuſceptæ, vel agendæ finem, effectum, & ſucceſſum denotant: ut, bæd hine Criſtenne beon, ⁊ eac [1] abæd, *oravit ſe Chriſtianum fieri, atque etiam exoravit*, vel, *impetravit.* he ſandode þa. ⁊ aſunde þær, *tum tentavit, & ibi invenit.* Acsian, ahsian, axian, *interrogare, quærere*; geahsian, *interrogando exquirere.* Blisſian, *lætari*; gebliſſian, *exultare*, χαίρειν χαρᾷ.

---

[1] Sic apud *Iſlandos*, a nonnunquam vim intendendi obtinet: ut in afall, *impetus*, afeingt, *fortis potus*, anaud, *magnum malum*, avoxtur, *fructus.* frequentia alia ſunt exempla.

De verbo activo apud Gothos.

XVIII. Paradigma ᛋᚱᚴᚷᚨᚾ, *quærere*, ζητεῖν. *Francice*, fuochan.

Modus indicativus.

	Num. sing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Temp. præs.	ᛋᚱᚴᚷᚨ, *quæro.* ᛋᚱᚴᚷᚨᛁᛋ, vel ᚷᛁᛋ. [2] ᛋᚱᚴᛖᛁᚠ, vel ᚴᛁᚠ.	ᛋᚱᚴᚷᚱᛋ, ζητεῖτον. ᛋᚱᚴᚷᚨᛏᛋ, ζητεῖτον.	[1] ᛋᚱᚴᚷᚨᛗ, *quærimus.* ᛋᚱᚴᛖᛁᚠ, vel ᚴᛁᚠ. ᛋᚱᚴᚷᚨᚾᛞ.

Exempla dualium primæ perſonæ occurrunt, *Marc.* x, 35. ubi ᚠᚢᚴ ᛒᛁᛞᚷᚱᛋ, *rogamus te nos duo.* Joh. xiv, 23, ubi Chriſtus loquens de ſe, & ſuo patre, dicit, ᚷᚨh ᛞᚨᚾ ᛁᛗᛗᚨ ᚱᚨ-ᛚᛖᛁᚠᚱᛋ. ᚷᚨh ᛋᚨᚨᛁᚠᚣᚱᛋ ᚨᛏ ᛁᛗᛗᚨ ᚱᚨᛏᚨᚾᚷᚱᛋ, *& ad eum veniemus nos duo, & manſionem apud eum faciemus.*

Dualia ſecundæ perſonæ terminata occurrunt (ut obſervavit acutiſſimus *Thom. Mareſchallus*) I. in ᚨᛏᛋ. ut, ᚱᚨᚱᚱᚨᛏᛋ, *ite vos duo.* Marc. xiv, 13. II. in ᛁᛏᛋ. ut, ᚨᛏᛏᛁᚾhᛁᛏᛋ, *adducite vos duo,* Marc. xi, 2. III. in ᚾᛏᛋ. ut, ᚱᚨᛋᛖᚣᚾᛏᛋ, *vidiſtis vos duo,* Luc. vii, 22. IV. in ᚾᚠᛋ. ut, ᚣᛁᛏᚾᚠᛋ, *ſcitis vos duo,* Marc. x, 38. V. in ᚨᛁᛏᛋ. ut, ᚢᛁᚠᚨᛁᛏᛋ, *dicite vos duo,* Marc. xi, 3. & *dicetis vos duo,* Luc. xix, 31. VI. in ᛖᛁᛏᛋ. ut, ᚣᛁᚨᛖᛁᛏᛋ, *vultis vos duo,* Marc. x, 36. Aliquoties tamen verba pluralia de duobus uſurpata reperiuntur; ut, ᚨᚾᛞᛒᛁᚾᛞᛁᚠ, *ſolvite,* Joh. xi, 44. Obſervet etiam curioſus lector verba ſecundæ perſonæ ſingularis ſæpè terminari in ᛁᛋ, & ᚨᛁᛋ. ut, hᚨᛒᚨᛁᛋ, ᚱᚨᚾᛁᛗᛁᛋ, ᚱᚨᛒᚨᛁᚴᛁᛋ, ᚦᚴᚨᛗᛒᛁᛋ. & verba ſecundæ perſonæ pluralis ſæpiſſimè terminari in ᛁᚠ, ᛁᛞ, ᚨᛁᚠ, ᚨᛁᛞ:

Notetur inſuper, quòd tertia perſona pluralis producitur in ᚨ. ut in ᚾᚦᚴᚾᚾᚨᚾᛞᚨ, Joh. xiii, 35. ᛏᚴᚾᛞᚨᚾᛞᚨ, *Luc.* vi, 44. ᚨᛁᛋᚨᚾᛞᚨ, *Matth.* vii, 16. Aliquando etiam, per paragogen τῦ [3] ᚾ, in ᚨᚾ. ut in ᛋᛏᚱᚷᚨᛁᚾᛞᚨᚾ, *Luc.* vi, 37. Atque ita producta paſſivè accipitur. vide cap. ix, reg. 15.

		Num. ſing.	*Num. plur.*
XIX.	Tempus præteritum imperfectum, perfectum, pluſquam-perfectum.	ᛋᚱᚴᛁᛞᚨ. ᛋᚱᚴᛁᛞᛖᛋ, ᛖᛁᛋ. [4] ᛋᚱᚴᛁᛞᚨ.	ᛋᚱᚴᛁᛞᛖᚨᚾᛗ. ᛋᚱᚴᛁᛞᛖᚨᚾᚠ. ᛋᚱᚴᛁᛞᛖᚨᚾᚾ.

Duo dualia ſecundæ perſonæ occur. *Luc.* vii, 22. ſcilicet ᚱᚨᛋᛖᚩᚾᛏᛋ, ᚱᚨhᚨᚾᛋᛁᛞᛖᚨᚾᛏᛋ:

Præteritum etiam formatur à *Gothis* per reduplicationem vel augmentum ſyllabicum, more *Græcorum*: ſic ab ᚨᚾᚴᚨᚾ, *augere*, occurrit ᚨᛁᚨᚾᚴ. ex ᛒᛁᛚᚨᛁᚴᚨᚾ, *illudere*, ᛒᛁᚨᛁ-ᛚᚨᛁᚴᚾᚾ. ex ᚱᚴᛖᛁᛏᚨᚾ, *flere*, ᚱᚨᛁᚱᚱᛏᚾᚾ. ex ᚦᚨhᚨᚾ, *capere*, ᚦᚨᛁᚦᚨh. ex ᚦᚨᚨᛞᚨᚾ, *plicare*, ᚦᚨᛁᚦᚨᚨᚠ. ex hᚨᛁᛏᚨᚾ, *jubere*, hᚨᛁhᚨᛁᛏ. ex hᚨhᚨᚾ, *ſuſpendere*, hᚨᛁhᚨh. ex ᛗᚨᛁᛏᚨᚾ, *concidere*, ᛗᚨᛁᛗᚨᛁᛏ. ex ᛏᛖᚴᚨᚾ, *tangere*, ᛏᚨᛁᛏᚱᚴ. ex ᚨᛖᛏᚨᚾ, *ſinere*, ᚨᚨᛁᚨᚱᛏ. ex ᛋᚨᛁᚨᚾ, *ſerere*, ᛋᚨᛁᛋᚱ. ex ᛋᚨᛖᛗᚨᚾ, *dormire*, ᛋᚨᛁ-ᛋᚨᛖᛗ, & cum augmento ᚱᚨᛋᚨᛁᛋᚨᛖᛗ: Sed forſan quæret grammaticalibus intentus lector cur non dicendum eſt *Gothicè* ᛋᛖᛋᚨᛖᛗ, & ᛏᛖᛏᚱᚴ potiùs quàm ᛋᚨᛁᛋᚨᛖᛗ. & ᛏᚨᛁ-ᛏᚱᚴ. Ratio eſt, ut obſervavit egregius ille Literator *Mareſchallus*, quòd *Gothi* exprimere ſolebant valorem ε *Græcorum* per ᚨᛁ: ut in ᛉᚨᛁᛒᚨᛁᛞᚨᛁᚾᛋ, ᛒᚨᛁᚨᛁᛚᛉᚨᛁᛒᚾᚴ. inde pro more ſuo reduplicatio præteriti ad exemplum *Græcorum* non facienda erat per ᛖ, ſed ᚨᛁ. Præterea notet lector in *Ulphila-Gothicæ* verſionis reliquiis ne quidem unum exemplum occurrere præteriti formati per auxiliaria hᚨᛒᚨ, & hᚨᛒᚨᛁᛞᚨ, & participium paſſivum verbi principalis. Unde mihi ſuſpicio oritur apud *Mæſo-Gothos* id genus præteritum in uſu non fuiſſe, quamvis *Scandia-Gothi*, & ab iis *Anglo-Saxones* eo maximè gaudebant.

Notet denique Lector quòd præteritum formatur in ᚨᛁᛞᚨ, & non in ᛁᛞᚨ, quoties conſonans, & non ᚷ, præcedit terminationem infinitivi ᚨᚾ: ut in hiſce verbis hᚨᛒᚨᚾ,

---

[1] In *Runicâ* terminatur prima pluralis in ᚾᚠ, um: ut in ᚠᚨᛚᚾᚾᚠ, kollum, *vocamus.* ᛗᛁᚠᛁᚾᚠ, higium, *putamus. Goth.* hᚾᚱᚷᚨᚾ eſt *putare arbitrari.* [2] Nota quòd in tertiâ perſonâ aliquando retinetur ᚷ. ut in ᛏᚨᚾᚷᛁᚠ, à ᛏᚨᚾ-ᚷᚨᚾ. ᛋᛏᚱᚷᛁᚠ, à ᛋᛏᚱᚷᚨᚾ: aliquando non; ut in ᛋᚱᚴᛖᛁᚠ, à ᛋᚱᚴᚷᚨᚾ. ᚴᚱ-ᚨᛖᛁᚠ, à ᚴᚱᚨᚷᚨᚾ. vide *Joh.* vii, 4, 18, 19. & viii, 50. Hæc regula etiam valet in ſecundâ plurali præſentis indicativi, & imperativi. [3] Vide gloſſ. *Goth.* in ᚾ, vel ᚾh: [4] Legitur ᛗᚨhᛏᛁᛞᛖ, *potuit*, Luc. xiv, 29. & ad hujus formam veteres *Norræno-Gothi* terminabant tertiam præteriti in ᛖ. ut in ᛋᚴᛁᛗᛚᛞᛖ, *creavit.* ᛋᚴᚨᛏᛏᚨᛞᛖ, *ſubjugavit*, vel *tributarium fecit*, (*Anglo-Saxonibus* enim ꝛceat, vel ꝛceot, & *Gothis* ᛋᚴᚨᛏ eſt *pecunia, cenſus*) nec non hodierni *Iſlandi: ut in* ᛁᛖᚴᚨᛞᛖ, *amavit.* ᚷiᚨᚱᛞᛖ, *fecit, à* ᚷiᚨᚱᚨ facere, unde illud *Eboracenſium* ᛏᚩ ᚷᚨᚱ, *cogere*; quod adhuc retinetur.

ᚱᚨᛚᛖᛁ-

ΓΛΛGIKΛN, quæ faciunt ΗΛΒΛΙΔΛ, ΓΛΛGIKΛΙΔΛ, cum multis aliis ejuſmodi.

	Num. ſing.	*Num. plur.*
Tempus futurum	SΧΚϚΛN.	SΧΚϚΛΙΜΛ.
	SΧΚϚΛΙS.	SΧΚϚΛΙΨ.
	SΧΚϚΛΙ.	SΧΚϚΛΙΝΛ.

A ΥΚΧΗϚΛN, *accuſare*, ΥΚΧΗΙΔGΔϚΛN, *accuſabo*, & ΥΚΧΗΙΔΛ *accuſavit*, Joh. v, 45. contra regulam & analogiam grammaticalem.

Sed quamvis futurum indicativi, perinde ac præſens habet peculiarem formam apud *Mæſo-Gothos*, nihilominus affectant illi deſignare futurum tempus per verba auxiliaria SKΛΛΛΛN, MNNΛN, HΛΒΛN: Primò per SKΛΛΛΛN: ut, SKΛΛ ΨNS ⊙Λ UIΨΛN, *aliquid tibi dicturus ſum*, Luc. VII, 40. NΛNH ΓΛNΧH SKΛΛ UIΨΛN ÏZΥIS, *Joh.* XVI, 12. ⊙Λ SKNΛI ΨΛTΛ ΒΛKN ΥΛIKΨΛN, τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται, *Luc.* I, 66. SΛGI SKNΛΔΛ UIMΛN, ὁ μέλλων ἔρχεσθαι, *Matth.* XI, 14. Plura exempla ponuntur ſuprà in reg. 3. Futurum etiam ſcribitur per SKNΛS ÏST. ut, SNNS MΛNS SKNΛS ÏST ΛTΓIBΛN ÏN HΛNΔNNS MΛNNG, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, Luc. IX, 44. Secundo per MNNΛN: ut, NNSIS MNNΛIS ΓΛΒΛIKHTϚΛN ΨNK SIΛΒΛN, *nobis manifeſtaturus es teipſum*, ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, *Joh.* XIV, 22. ΛNΔ ΨΛTΛ MNNΛIΔΛ ΨΛIKHΓΛΓΓΛN, *illâc cogitabat tranſire*, vel *illâc erat tranſiturus*, δι' ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι. KNNΛNΔS ΨΛTEI MNNΛIΔGΔNN NSΓΛΓΓΛN γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, *cognoſcens quod venturi erant*, Joh. VI, 15. Tertiò per HΛΒΛN verbo infinitivo adjunctum, inſervit futuro tempori, ac denotat quid adhuc fieri debet: ut, SIΛΒΛ ΥISSΛ ΨΛTEI HΛΒΛIΔΛ TΛNϚΛN, *ipſe ſciebat, quid eſſet facturus.* ΨΛKEI ÏM ÏK. ΨΛKNH SΛ ΛNΔΒΛHTS MEINS ΥISΛN HΛΒΛIΨ, *Anglo-Saxonice*, mın þen byþ þæp þæp ıc eom. Qui plura deſiderat exempla adeat inſtauratorem *Mæſo-Gothicæ* linguæ in gloſſ. Notetur etiam, quòd verba *Græca* futuri temporis redduntur ſæpe in verſione *Gothicâ* per verba præſentis: ut, *Luc.* XIX, 40, 43, 44. & XX, 13, 16, 18. *Joh.* VI, 45. & X, 16. & XI, 23, 24, 25. Unde etiam conſtat in lingua omnium Septentrionalium matrice *Gothicâ*, perinde ac in ſuis filiabus, *Anglo-Saxonica*, & *Franco-Theotiſca*, futurum formari, ut præſens tempus.

Modus imperativus.

XX.	SΧΚϚEI ΨN, *quære.* SΧΚϚΛI ÏS.	* SΧΚϚΛM ΥEIS, & * SΧΚϚΛIMΛ. [1] SΧΚEIΨ, KIΨ ÏZΥIS. SΧΚϚΛINΛ EIS.

Secundùm formam τοῦ SΧΚϚEI, occurrunt NI ÞΛNKhTEI, *noli timere.* ΓΛΛΛNBEI, *crede*, Luc. VIII, 50. NSΛΛNSEI, NSSΛTEI, *Luc.* XVII, 6. MΛNΥEI, verſ. 8. Exit etiam aliquando in ΛI. ut in [2] ΛKMΛI, *&c.* At Anomala formant ſecundam perſonam ſingularem imperativi in conſonantem: ut, ΛÞΛET, *relinque.* ΛTBΛIK, *adfer.* ΥΛIKΠ, *abjice.* ΛÞMΛIT, *abſcinde.* Aſt ΧΓΛN, *timere*, facit ΧΓS: Exeuntia in ΧN in imperativo formant ſecundam perſonam ſing. in Χ. ut, SΛΛBΧ, *unge*, Matth. VI, 17. ΓΛSΠIΛΛΧ, *annuntia*, Luc. IX, 60.

Secundùm formam τοῦ SΧΚϚΛI, occurrunt ΓIBΛI, *det*, Matth. VI, 31. ÏNΥIΔΛI, NIMΛI, ΛΛISTϚΛI, *Marc.* VIII, 34. ΓΛhΛNSϚΛI, *Matth.* XI, 15. *Marc.* IV, 9.

At leguntur ΛTSTEIΓΛΔΛN, *deſcendat*, Matth. XXVII, 42. ΛΛNSϚΛΔΛN, *liberet*, Matth. XXVII, 43. de quibus conſulas cap. IX, reg. 15.

Notetur etiam, quod modus imperativus habet dualem numerum: nam *Matth.* IX, 30, inquit Jeſus ad duos cæcos, SΛIΘΛTS EI MΛNNΛ NI ΥITI, *videte ne quis ſciat.* Sic ΓΛΓΓΛTS, *ite*, de duobus, *Luc.* IX, 30. vide regulum 18.

Modus optativus, potentialis, & ſubjunctivus.

XXI. Tempus præſens in hiſce tribus modis nequaquam differt à futuro modi indicativi.

XXII.	Præteritum imperfect. perfectum, pluſquam perfectum.	SΧKIΔEΔI. SΧKIΔEΔEIS. SΧKIΔEΔI.	SΧKIΔEΔEIMΛ. SΧKIΔEΔEIΨ. SΧKIΔEΔEINΛ.

à ΔISTΛhIΔΛ, *diſpergebat*, ΔISTΛhIΔNΔI, *Luc.* XVI, 1.

XXIII. Apud *Goth. modus infinitivus*, ut antea obſerv. vel eſt abſolutè dictus, vel cum præpoſitione.

** *Matth.* VI, 31. [1] *Exemp.* cum NH emphatico, ΥITΛIΔNH, aſpero mutato in lene. [2] ΛKMΛI MIK, *miſerere mei.* Marc. X, 48. Hoc illuſtrat locum D. *Auguſtini*, epiſtola CLXXVIII. quæ eſt altercatio inter *Auguſtinum* & *Paſcentium*: *Si licet dicere, non ſolum Barbaris lingua ſua, ſed etiam Romanis*, Sihora armen, *quod interpretatur*, Domine miſerere; *cur non liceret in conciliis patrum, in ipſa terra Græcorum, unde ubique deſtinata eſt fides, lingua propria ὁμολογεῖν confiteri?* loquitur *Auguſtinus* de ſuo ſæculo, quo *Gothicam* linguam *Roma* capta didicerat. Hoc tamen in loco (inquit *Junius* in *v.* ΛKMΛN) *armai* reſtituendum eſt pro *armen.*

Absolutè dictus, ᛋᚱᚴᚷᚫᚾ, *quærere*; cum præpositione, ᚪᚾ ᛋᚱᚴᚷᚫᚾ, *ad quærendum*. Infinitivus, quem dixi, derivativus, vel gerundivus *Anglo-Saxonum*, ab hoc posteriore infinitivo deducitur, ut sequentia exempla docent: τὸ καθίσαι enim *Marc.* x, 40, redditur ᚪᚾ ᛋᛁᛏᚫᚾ: ᚪᚾ ᚩᚠᚫᚾ *ibid.* in *Anglo-Saxonicâ* versione, to yllenne: Πρὸς τὸ θεαθῆναι, Matth. vi, 1, ᚪᚾ ᛋᚫᛁᚩᚫᚾ. τοῦ πιεῖν, ᚪᚾ ᛒᚫᛁᚴᚫᚾ, *Luc.* ii, 6, ðat heo cende, in *Anglo-Saxonica* versione. ᚫᛉᛖᛏᛁᛉᚱ ᚪᚾ ᚢᛁᚹᚫᚾ, efne to fecgenne, *Marc.* ii, 9. τοῦ ἀφιέναι, ᚪᚾ ᛒᛁᛗᚫᛁᛏᚫᚾ, *Luc.* ii, 21. ᚻᚫᛒᚫᚾ ᚠᚫᚫᚾᛏᚾᛁ ᚪᚾ ᚻᚫᛁᚫᚷᚫᚾ, *habere potestatem sanandi*, anpealde to hælanne, *Marc.* iii, 15. *Luc.* viii, 5.

XXIV. *Participium præsentis.*

ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛋ, *hic quærens.* [1] ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛖᛁ, *hæc quærens.* ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞ, *hoc quærens*; & emphaticè ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚱ, *hoc quærens.* Accusativo ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛖᛁᚾ, *hanc quærentem.*

Nom. ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛋ.	Nom. ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᚾᛋ.
Gen. ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛁᚾᛋ.	Gen. ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᚾᛖ.
Dat. ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛁᚾ.	Dat. ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᛗ.
Acc. ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᚾ.	Acc. ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚫᚾᛋ.
Nom. ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚱ.	Nom. ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᚱᚾᚫ.

Participium præsentis temporis masculini generis in ᚫᚾᛞᛋ, exphaticè positus, mutat suam terminationem in ᛞᚫ. ut, *Joh.* xi, 27. vi, 14. ᚦᚾ ᛁᛋ ᚲᚱᛁᛋᛏᚾᛋ ᛋᚻᚾᚾᛋ ᚷᚱᚩᚦᛋ ᛋᚫ ᛁᚾ ᚦᚫᚾᚫ ᚹᚫᛁᚴᚩᚾ ᚢᛁᛗᚫᚾᛞᚫ. vide *Marc.* xi, 9. Idem accidit adjectivis masculinis in recto singulari, præsertim emphaticè, & demonstrativè positis: ut, *Joh.* x, 11. ᚻᚫᛁᚴᛞᛖᛁᛋ ᛋᚫ ᚷᚱᛞᚫ, *bonus pastor*. Nota autem quod ᛋᚱᚴᚷᚫᚾᛞᛖᛁ participium declinatur secundum paradigna xv, cap. iii. ᛗᚫᚾᚫᚷᛖᛁ:

Participium præt. temporis ᛋᚱᚴᚷᛁᛞᛋ, ᛋᚱᚴᚷᛁᚦᛋ, *quæsitus*. De quo fusius in cap. ix, reg. 14.

Porro curioso lectori ostendam, quàm conformis est flexio verborum in lingua *Mæso-Gothica* & *Latina*, planè quasi una eademque esset utriusque parentela. Conformitas hæc flexionum patebit, si *Ulphila-Gothicum* exemplar *Latinis* literis expressero hoc modo:

Præsens indicativi.	Haba, *habeo.*	Particip.	[2] Habands, *habens.*
	habais, *habes.*		habandis, *habentis.*
	habaith, *habet.*		habandin, *habenti.*
	habam, *habemus.*		habandan, *habentem.*
	habaith, *habetis.*		habandans, *habentes.*
	haband, *habent.*	Præterit.	habaida, *habuit.*

XXV. Notandum est haud pauca infinitiva linguæ *Gothicæ* terminari in ᛉᚾ: ut, ᚻᛉᚱᛁᚾᛉᚾ, *mœchari.* ᚴᚫᛋᛁᛒᚷᚾ, *reconciliari.* ᛋᚻᛁᚫᚫᛉᚾ, *narrare.* ᚦᛁᚾᛞᚫᚾᛉᚾ, *regnare.* ᚴᛖᛁᚴᛁᚾᛉᚾ, *principari.* ᚫᛁᚻᛏᚱᚷᚾ, *mendicare.* ᛋᚫᚫᛒᚷᚾ, *ungere.* ᚠᚫᚷᛁᚾᛉᚾ, *gaudere.* ᚫᚠᚻᚷᚫᚷᚾ, *defraudare.* ᚻᚫᛏᛁᛉᚷᚾ, *indignari.* ᚴᚾᛞᚷᛁᚾᛉᚾ, *sacerdotali officio fungi*, & similia, quæ per omnia tempora, & modos suum ᛉ servant: ut, ᛋᚫᚫᛒᛉ, ᛋᚫᚫᛒᛉᛋ, ᛋᚫᚫᛒᛉᚦ. ᛋᚫᚫᛒᛉᛞᚫ, ᛋᚫᚫᛒᛉᛞᛖᛋ. plur. ᛋᚫᚫᛒᛉᛞᛖᛞᚾᚾ. imperat. ᛋᚫᚫᛒᛉ, *unge.*

Caput Nonum.

De Verbo passivo.

I. Verbum passivum formatur apud *Anglo-Saxones* per verbum substantivum & participium præteriti temporis, quod parum differt à præterito tempore indicativi, vocis activæ, nisi quod ei, discriminis causâ, plerumque præfigitur *augmentum* ᚷe: sic à luᚹoᛞe, *amabam*, fit ᚷeluᚹoᛞ, eð, uð, *amatus*. Excipe participia præterita *anomalorum*, quorum magna pars exeunt in an, vel en: ut, ᚷebunden, *vinctus*. ᚠunden, & ᚷefunden, *inventus*. Alia servant præteriti terminationem: ut, oᚠeppᚹoh, *tectus*, ab oᚠeppᚹoh, (quod ab oᚠeppᚹehan) *tegebam*. Quæ

---

[1] *Marc.* v, 25, 26, 27, 30, 31, 33. [2] A *Gothico* ᚻᚫᛒᚫᚾᛞᛋ, & *Anglo-Saxonico* habbanð, *habens*, derivatur *Scoticum* ᚻᚫᚡᚫᚾᛞ, *habens*; eadem plane terminatione retenta: ut, **Havand disdene ane brig.** *G. Douglasius. Pontem indignatus.* Virgilius Æneid. lib. viii.

autem

autem in infinitivo terminantur in ᵭan, & ᵵan, in præterito, & participio præteriti temporis plerumque euphoniæ cauſa finale ed abjiciunt: ut in beoᵵ, ᵹebeoᵵ, *verberabam, verberatus*; aᵹed, *nutrivi, nutritus*, pro beoᵵed, ᵹebeoᵵed, aᵹeᵭed.

Paradigma verbi paſſivi.

II. *Modus indicativus.*	Tempus præſens.	Ic eom ᵹeluᵹoᵭ, *amor.*
III.	Tempus præteritum-imperfectum. perfectum. pluſquam-perfectum.	Ic pæꝛ ᵹeluᵹoᵭ.
IV.	Tempus futurum.	Ic beo ᵹeluᵹoᵭ, ł ic {ſꝛceal / pille} beon ᵹeluᵹoᵭ.
V. *Modus imperativus.*	Tempus præſens.	Si ᵭu ᵹeluᵹoᵭ, *amare. amator.*
VI. *Modus optativus.*	Tempus præſens.	Eala ᵹiꝟ ic eom ᵹeluᵹoᵭ.
	Temp. præterit. imperf. perfect. pluſq. perfectum,	Eala ᵹiꝟ ic pæne ᵹeluᵹoᵭ.
	Tempus futurum,	Eala ᵹiꝟ ic beo ᵹeluᵹoᵭ,
VII. *Modus ſubjunctivus.*	Tempus præſens.	ᵭonne ic nu eom ᵹeluᵹoᵭ.
	Tempus præter. imperf. perfect. pluſq. perfectum.	ᵭonne, ł ᵭa ᵭa ic pæꝛ ᵹeluᵹoᵭ.
	Tempus futurum.	ᵭonne ic beo ᵹeluᵹoᵭ.
VIII. *Modus potentialis.*	Tempus præſens.	ic mæᵹ beon ᵹeluᵹoᵭ.
	Temp. præterit. imperf. perfect. pluſq. perfectum.	ic miht, polᵭ, ſceolᵭ, moᵵ beon ᵹeluᵹoᵭ.
	Tempus futurum.	ic mæᵹ ᵹyᵵ beon ᵹeluᵹoᵭ.

Modus infinitivus.

Quo meliùs dignoſcat lector ingenium linguæ *Anglo-Saxonicæ*, hic operæ pretium erit oſtendere quomodo infinitivus *Latinus* paſſivæ vocis in omnibus ſuis temporibus *A.S.* vertendus eſt.

IX. *Amari*, beon ᵹeluᵹoᵭ. Exempla. Ic pille nu beon ᵹeluᵹoᵭ, *volo amari.* ic polᵭ nu beon ᵹeluᵹoᵭ, *vellem amari.* polᵭon hi ᵹ pilnedon æᵵ heoꝛa ᵹæᵭeꝛ lice oᵭᵭe Dode liᵹian. oᵭᵭe ꝛoꝛþᵹeꝛende þæꝛ bebyꝛiᵹede beon, *volebant & cupiebant ad corpus ſui patris, Deo vivere, aut morientes ibi ſepeliri*, Bed. E. H. p. 227.

X. *Amatum eſſe*, vel *fuiſſe*. Exempla. Ic polᵭ þaᵵ þu pæne ᵹeluᵹoᵭ, *volui te amatum eſſe*, vel *fuiſſe*. ic ᵹehyꝛᵭ þaᵵ þu pæne ᵹeluᵹoᵭ, *accepi te amatum eſſe*, vel *fuiſſe*.

XI. *Amatum iri.* Exempla. Ꝟilᵵ þu beon ᵹeluᵹoᵭ ᵹyᵵ, *viſne amatum iri.* ic pille beon ᵹeluᵹoᵭ, *volo amatum iri.*

XII. *Amatus*, ᵹeluᵹoᵭ.

XIII. *Amandus.* Exempla. *Ille eſt amandus*, he iꝟ to luᵹiᵹenne. *hic liber eſt legendus*, ᵭiꝟ boc ꝛceal beon ᵹeneᵭ. *ille, qui vapulandus eſt*, ꝛe ᵭe ꝛceal beon beꝛꝛunᵹen:

De verbo paſſivo Gothorum.

XIV. Verbum paſſivum apud *Mæſo-Gothos* formatur variis modis: Primò per verbum ſubſtantivum, & participium paſſivum præteriti temporis, quod undecim habet terminationes: ΨS, vel ΔS, & NS maſculini generis; Ψ, & N, vel majoris exphaſeos, & demonſtrationis ergo, ΔR, & NR neutri generis; NΛ fœminini; & ΔΛ, & ZΛ, vel per adjectionem [1] n paragogici, euphoniæ gratiâ, ΔΛn, & ZΛn communis. Exempla ΔΛnnIΨS, *baptizatus.* ΓΛSVEKIDS, vel ΓΛSVEKΛIDS, *glorificatus.* ЬnNΔΛnS, *vinctus.* ΓΛMELIΨ, & ΓΛMELIΔR, *ſcriptum.* UIΨΛN, & UIΨΛNR, *dictum.* nSΔKIЬΛNΛ, *ejecta.* hΛITΛΔΛ, & hΛITΛZΛ, *vocatus, a, um.* SΛTGΛIΔΛn, *poſitus, a, um.* Notetur hîc à lectore neutrum formari à maſculinis auferendo S finale, ut in ΓΛMELIΨ, UIΨΛN; vel quum emphaſis, & demonſtratio poſtulet, illud mutando in [2] R, ut in ΓΛMELIΔR, UIΨΛNR:

[1] Vide gloſſarium *Gothicum* in n, vel nh. [2] Vide regulam undecimam capitis quarti.

Exempla illuſtrata.

ΨS, ΔS. NI ΓΛΛЄVIΨS VЄSGΛN ÏNΔΛINM, *ut non traderer Judæis*, Joh. XVIII, 36. ЄIKS ΨIS ÞΛIKOΛNS ΛÞΔXMIΨS VΛKΨ, *princeps hujus mundi judicatus eſt*, Joh. XVI, 11. ЄI NSKΛMIΨS VЄSI, *ut crucifigeretur*, Marc. XV, 15. ÏK MΛNNΛ ÏM NÞ VΛΛΔNÞNGΛ ΓΛSΛTIΔS, *homo ſum ſub poteſtate conſtitutus*, Luc. VII, 8. NN ΓΛSVЄKΛIΔS VΛKΨ SNNS MΛNS, *nunc glorificatus eſt filius hominis*, Joh. XIII, 31. Exempla pluralis numeri [1] ΓΛhΛIΛIΔΛI VΛNKΨNN, *ſanati erant*, Luc. XVI, 18. VЄSNN ΛÞΔΛNÏΔΛI, *erant vexati*, Matth. IX, 36. ЄI MЄΛIΔΛI VЄSЄINΛ, *ut conſcriberentur*. VЄSNN KΛNKIΔΛI SΛЄΠΛ, *gravati erant ſomno*. Notetur hîc quòd participium paſſivum in ΨS, vel ΔS aliquando contrahitur, ut in KNNΨS, à KNNNΛN, *noſcere*. MNNΔS, à MNNΛN, *putare*.

NS. MΛNNΛ hΛITΛNS ÏΛISNS, *homo qui vocatur*, [vel *vocatus*] *Jeſus*, Joh. IX, 11. ÞKΛΛNSΛNS VΛS. GΛh BIΓITΛNS VΛKΨ, *perditus erat, & inventus eſt*. BNΔΛNS VΛS ЄISΛKNΛ BΛNDGXM, *vinciebatur catenis ferreis*. Exempla pluralis numeri, VЄSNN ÞKΛVΛNKΠΛNΛI, *erant projecti*, Matth. IX, 36. [2] ΛTTIBΛNXS VЄSNN ÏMMΛ BXKXS, *traditi ſunt illi libri*, Luc. IV, 17.

Ψ. MЄINΛTΛ MЄΛ NINΛNh NSÞIΛΛIΨ ÏST, *meum tempus nondum impletum eſt*, Joh. VII, 18. VΛS NÞΛKMЄΛI NÞΛKMЄΛIΨ, *inſcriptio ſuperſcripta erat*, Marc. XV, 26. Legitur participium deſinens in Ψ maſculini generis, ſcilicet KΛhNIΨ, *reputatus*. GΛh MIΨ NNSIBGΛIM KΛhNIΨ VΛS, *cum iniquis reputatus eſt*, Marc. XV, 28. Sed non incredibile eſt aut tranſcriptorem argentei codicis, aut typographum *Junianum* S finale præ incuriâ, aut caſu omiſiſſe. Exempla pluralis numeri, ΛNΔ ΨΛIM ΨXЄI KXΔIΔΛ VЄSNN BI ÏNΛ, *ſuper his, quæ dicebantur de illo*.

ΔX. MΛTGΛIΨ ΨΛTΛ ÞΛNKΛΛΛΓIΔX ÏZVIS, *manducate quod apponitur vobis*, Luc. X, 8.

N. UIΨΛN ÏST ΨΛIM ΛIKIZΛM, ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, *dictum eſt à veteribus*, Matth. V, 21.

NΛ. ΨΛNNh ΨΛN NSΔKIBΛNΛ VΛKΨ SX MΛNΛΓЄI, *& cùm ejecta eſſet turba*, Matth. IX, 25.

NX. ΨΛTΛ UIΨΛNX ΨΛIKh ÏΛIKΛIMIΛN ΠKΛNÞЄTN, *quod dictum eſt per Jeremiam prophetam*. ΓΛSΛIOΛNΔΛNS ΨX VΛNKΨΛNX, *quod factum eſt videntes*, Matth. XXVII, 9, 54. ΛKKΛ hΛBΛIΔΛ GΛh ΨΛTΛ ÏNVΛNKΠΛNX BΛK, *loculum habebat, &, quod immittebatur, portabat*. VΛNKΔ ΨΛTΛ ÏNSΛIΛNX, *verbum, quod ſeminatum eſt*, Marc. IV, 15.

ΔΛ. maſcul. NN SΛ KЄIKS ΨIS ÞΛIKOΛNS NSVΛIKΠΛΔΛ, *princeps hujus mundi ejicitur foràs*. fœminin. ЄI ÞΛhЄΨS ÏZVΛKΛ SIGΛI NSÞNΛΛIΔΛ, *ut gaudium veſtrum ſit plenum*. neutr. ΛΛΛ BΛΓMЄ NSMΛITΛΔΛ GΛh ÏN ÞXN ΛTΛΛΓGΛΔΛ, *omnis arbor excidetur, & in ignem mittetur*, Matth. VII, 19. ΨΛKЄI SΛIΛΔΛ ΨΛTΛ VΛNKΔ, *ubi ſeminatur verbum*, Marc. IV, 15. fœminin. iterum, SVΛIhXX SЄIMXNIS VΛS ΛNΛhΛBΛIΔΛ BKINNXN MIKIΛΛI, *ſocrus Simonis tenebatur magnâ febri*. GΛh STΛINΛ NÞΛKΛΛΓIΔΛ VΛS NÞΛKX, *& lapis ſuperpoſitus erat*. Plural. fœminin. ΛINΓΛΔXS VЄSNN, *dabantur* (ſcilicet fœminæ) *ad nuptias*. [3] Notetur, quòd ΔΛ purè fœminin. formatur à ſuo maſculino ΔS, vel ΨS ſecundùm regulam 8. cap. IV. & in hoc videtur diſcrepare à ΔΛ maſcul. & neutr. quòd cum eo ſemper expreſsè ponitur verbum ſubſtantivum in eadem oratione. Apprime notetur etiam quòd ΔΛ maſculin. fit à ſuo maſculino ΔS, vel ΨS, mutando S finale (& leniendo aſperam Ψ) in Λ ſuffixum, quod omnium temporum, & perſonarum verbi ſubſtantivi inſtar videtur habere (ut infrà clariùs patebit.) quamobrem ſemper legitur ſine verbo ſubſtantivo, cui æquipollet in eâdem oratione. ΔΛ neutrum pariter formatur à Δ addendo ſuffixum Λ, &, haud ſecùs ac ΔΛ maſcul. legitur ſine verbo ſubſtantivo, cujus inſtar habet, in eâdem oratione. Non abs re forſan fuerit hanc obſervationem de Λ ſuffixo pluribus exemplis illuſtrare: GΛh ΛhMINS VЄIhIS ΓΛÞNΛΛGΛΔΛ, *& Spiritu ſancto replebitur*, Luc. I, 15. ΛÞNIMΛΔΛ ΛÞ ÏM SΛ BKNΨÞΛΨS, *auferetur ab eis ſponſus*, Matth. IX, 15. ΛNΔΛΓS ÏST OΛZNh SΛЄI NI ΓΛMΛKZGΛΔΛ ÏN MIS, *beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me*. ΨINΨIΔΛ SΛ UIMΛNΔΛ, *benedictus, qui venit*. SΛЄI hΛITΛΔΛ XRISTNS, *qui vocatur Chriſtus*, Matth. XXVII, 17. in quibus omnibus Λ eſt ſuffixum vices gerens verbi ſubſtantivi.

ZΛ. Fit mutando terminationem maſculinam ΔS in ſuum æquipollens Z, & ei adjiciendo Λ ſuffixum paſſivum: NKΛNÞЄTЄS hΛNhISTINS hΛITΛZΛ, *propheta altiſſimi vocaberis*, Luc. I, 76. ÏN KΛKKΛKΛ ΓΛΛΛTGΛZΛ, *in carcerem mittaris*, Matth. V, 15. ΔΛN, & ZΛN, fiunt ex ΔΛ, & ZΛ, per additionem N paragogici, ut ſupra notatum: ΛNΛ ΛNKΛKNΛSTΛΨIN SΛTGΛIΔΛN, *ſuper candelabrum ponatur*, Marc. IV, 21.

---

[1] A ΓΛhΛIΛIΨS, vel ΓΛhΛIΛIΔΛ: [2] A fœminino ΛTTIBΛNΛ: [3] Vide reg. 18.

NI

ΝΙ ƀUΛΓΙΝ ψΛΤΕΙ ΝΙ ΓΛΚΠΝΝΛΙΔΛΝ, *nec occultum, quod non cognoſcatur*, Luc. VIII, 17. ΝΙΨΛΙΗΤ ΛΝΚ ΪST ΓΛΗΝΛΙΨ ψΛΤΕΙ ΝΙ ΛΝΔΗΝΑϾΛΙΔΛΝ, *nihil autem eſt apertum, quod non revelabitur.* ψΛΤΕΙ ΝΙ ΓΛƁΛΙΚΗΤϾΛΙΔΛΝ, *quod non manifeſtetur*, Marc. IV, 22.

Hactenùs de formatione verbi paſſivi apud *Mæſo-Gothos* per participium paſſivum, & verbum ſubſtantivum, vel verbi ſubſtantivi vicarium ſuffixum Λ, vel ΛΝ, quorum illud ſuffixum purum, hoc paragogicum, ſive euphonicum dici poteſt.

XV. Secundò igitur formatur verbum paſſivum apud *Mæſo-Gothos* adjiciendo ſuffixum purum, vel paragogicum perſonis verbi activi in utroque numero: ſic à ΗΛΙΤΛΙS, *vocas*, fit, mutato S in Z, euphoniæ gratiâ, ΗΛΙΤΛΙΖΛΝ. ΛΚ ψΛΝ ΗΛΙΤΛΙΖΛΝ, *cùm vocatus fueris.* A ΓΛSΛΙΘΛΙS, *vides* vel *videas*, fit ΓΛSΛΙΘΛΙΖΛΝ, *videaris*: ΕΙ ΝΙ ΓΛSΛΙΘΛΙΖΛΝ, *ne videaris.* Huc refer, [1] ΝΙ ΛΙΝΓΛΝΔ. ΝΙ ΛΙΝΓΛΝΔΛ, *neque nubent, neque nubentur*, Marc. XII, 25. ΛƑΛƐΤΛΝΔΛ ψΝS ƑΚΛΥΛΝΚΗΤΕΙS ψΕΙΝϨS, *remittuntur tibi peccata tua*, Luc. V, 20. ϾΛΗ ƁΛΓϨψS ΓΛƑΛSΤΛΝΔΛ, *& ambo conſervantur*, Luc. V, 38. ψΚΝΤSƑΙΛΛΛΙ ΓΛΗΚΛΙΝϾΛΝΔΛ, *leproſi mundantur.* ΝΝΛƐΔΛΙ ΥΛΙΛΛΜΕΚϾΛΝΔΛ, *pauperes evangelizantur*, Luc. VII, 22. ΤΥΛΙ SΠΛΚΥΛΝS ΛSSΛΚϾΛΝ ƁΝΓΛΝΔΛ, *duo paſſeres aſſe væneunt*, Matth. X, 29. Hiſce addas [2] ΕΙ ΓΛΝΜϾΛΙΝΔΛΝ, *ut videantur*, Matth. VI, 5. ΕΙ ΛΝΔΗΛΝSϾΛΙΝΔΛΝ, *ut audiantur*, verſ. 7. ΓΛSΛΙΘΛΙΝΔΛΝ, *videantur*; [3] quæ videntur formari à ΓΛΝΜϾΛΝΔΛ, *&c.* interponendo I, quaſi characteriſticum modi potentialis. Terminatio tamen verborum pluralis numeri in ΛΝΔΛ, vel ΛΙΝΔΛ, occurrit promiſcuè uſitata in *Ulphila-Gothicâ* verſione, tam in ſecundâ, quàm tertiâ perſonâ: ut, ΝΙ STϨϾΙΔ. ΕΙ ΝΙ STϨϾΛΙΝΔΛΝ. ΝΙ ΛƑΔϨΜϾΛΙΔ. ϾΛΗ ΝΙ ΛƑΔϨΜϾΛΝΔΛ. ƑΚΛΛΕΤΛΙΔ. ϾΛΗ ƑΚΛΛΕΤΛΝΔΛ, Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ κατακρίνετε, καὶ οὐ μὴ κατακριθῆτε· ἀπολύετε καὶ ἀπολυθήσεσθε, *Luc.* VI, 37. quibus adde, ΕΙ ΔΛΠΠϾΛΙΝΔΛΝ, *Marc.* X, 38.

Neſcio an ad rem hîc fuerit, ex [4] gloſſario *Georgii Stiernhielmi* obſervare, quod Λ eſt *Gothica* monoſyllaba EST ſignificans. Hanc inter abſtruſas, & multis ignoratas radices numerat, in quibus eruendis multum ſe laboris, & ætatis inſumſiſſe gloriatur doctus ſenex. Certè inducor ut credam, ſuffixum purum Λ, vel paragogicum ΛΝ non ſolum EST præcisè ſignificare, ſed etiam in ſe implicitè complecti nihil non, quod verbum ſubſtantivum in toto ſuo ambitu temporum, & perſonarum, per omnes modos ſignificat. Hoc præter alia, ſuadent [5] exempla ſuprà allata. Viderint tamen critici, & quid de hâc re ſtatuendum ſit, judicent: ego enim de re tam obſcurâ nihil præcipio.

Vox ΝƑΗΛϨΗϾΛΝΔΛ, γελάσετε, *ridebitis*, Luc. VI, 21. non eſt integra, ſed pars integræ ΝƑΗΛϨΗϾΛΝΔΛΝS. Ego (inquit *Junius* in gloſſario) ſuppleveram ΝƑΗΛϨΗϾΛΝΔΛ ΥΛΙΚψΙψ. At doctiſſimus *Mareſchallus* ſuſpicatur ſcriptum fuiſſe ΝƑΗΛΛΗϾΛΝ ΔΝΓΙΝΝΙΔ, prout ejuſdem capitis paragrapho 25, legimus, ΓΛΝΝϨΝ ϾΛΗ ΓϨΕΤΛΝ ΔΝΓΙΝΝΙΔ, πενθήσετε, καὶ κλαύσετε. Si verò locus per ΥΛΙΚψΙψ ſupplendus eſt, ut opinatur *Junius*, non ΝƑΗΛϨΗϾΛΝΔΛ, ſed ΝƑΗΛϨΗϾΛΝΔΛΝS, vel ΝƑΗΛΛΗϾΛΝΔΛΝS ΥΛΙΚψΙψ ſcribi debet.

At intactum præteriit *Junius* locum illum perplexum *Matth.* XXVII, 42, 43. [6] ubi pro ΛΤSΤΕΙΓΛΙ, & ΛΛΝSϾΛΙ in paſſiva formâ, leguntur, ΛΤSΤΕΙΓΛΔΛΝ, *deſcendat*, ΛΛΝSϾΛΔΛΝ, *liberet*. ΛΤSΤΕΙΓΛΔΛΝ ΝΝ ΛƑ ψΛΜΜΛ ΓΛΛΓΙΝ, *deſcendat nunc de cruce*. ΛΛΝSϾΛΔΛΝ ΝΝ ΪΝΛ, *liberat nunc illum.* Græcè κατεβάτω, à κατάβηθι, à κατεβαίνω, & ῥυσάσθω à ῥύσαι, quod ab ἐῤῥυσάμην à ῥύομαι, quæ in paſſivâ formâ ideo reddenda duxit interpres, ut ego opinor, quòd, activa quum ſint, paſſivorum tamen formam ſequantur.

XVI. Tertiò formatur verbum paſſivum in *Mæſo-Gothicâ* ab activo, mutando terminationes infinitivi ϾΛΝ, vel ΛΝ, in ΝΛΝ, vel interponendo N ante ΛΝ. Sic à ΔΚΡƁϾΛΝ, *turbare*, fit ΔΚΡƁΝΛΝ, *turbari*; ab ΝSƑΠΛΛϾΛΝ, *adimplere*, ΝSƑΠΛΛΝΛΝ, *adimpleri*; ab ΝSΛΝΚΛΝ, *aperire*. ΝSΛΝΚΝΛΝ, *aperiri*; à ϒΕΙΗΛΝ, *ſanctificare*, ϒΕΙΗΝΛΝ, *ſanctificari*; à ΓΛΗΛΙΛϾΛΝ, *ſanare*, ΓΛΗΛΙΛΝΛΝ, *ſanari*; ab ΛƑΘΛΠϾΛΝ, *ſuffocare*, ΛƑΘΛΠΝΛΝ, *ſuffocari*; à ƑΚΛUISTϾΛΝ, *perdere*, ƑΚΛUISTΝΛΝ, *perdi*. ΔISTΛΙΚΛΝ, *diſcindere, rumpere*, ΔISTΛΙΚΝΛΝ, *rumpi*. Sic etiam verba activa apud veteres *Cimbros*, & *Iſlandos* paſſiva fiunt, vertendo finalem infinitivi a in na: Sic ab at doda, *ſtupefacere*, fit at dodna, *ſtupefieri*; ab at Þverra (à Þor, *aridus*) *aridum facere*, at Þverna, (in præt. Þornade,) *aridus fieri*; ab at rifa, *lacerare*, at rifna, *lacerari*; ab at bata vel bæta, *meliorare*, *in melius mutare*, at batna, *meliorari*, *in melius mutari*. Sic legitur at Þykna, *incraſſari*, *craſſus fieri*. Ita adhuc apud *Anglos*, to thicken, *denſari*, *incraſſari*; to lengthen, *longus fieri*; to darken, *tenebreſcere*, vel *tenebroſus fieri*; to brighten, *lucidus*, *ſplendidus fieri*, vel *ſplendeſcere*; to batten, *meliorari*, vel *melior fieri*. to batten, apud *Anglos* Boreales, dicitur de infante, vires acquirente.

---

[1] Vide *Marc.* XIII, 25. *Luc.* I, 20. [2] *Matth.* VI, 2. [3] Vide ΛƑΛΕΤΛΙΝΔΛΝ, *Marc.* VI, 12. *v. Luc.* II, 35. [4] In voce ΗΛƁΛΝ. [5] Quibus adde ΓΛƁΛΙΚΛΔΛ, ΗΛΙΤΛΔΛ, *Luc.* I, 35. [6] Vide capitis octavi regulam 19.

Exempla quædam illuſtrata.

NI ïNAKRBNAI ïZYAK hAIKTR, *non turbetur cor veſtrum*, Joh. XIV, 1. NSANK-NRAEANN ïM ANTRNA, *aperti ſunt eorum oculi*, Matth. IX, 30. EI NSÞNLANAI TARAS MEINS, *ut impleatur domus mea*, Luc. XIV, 23. YEIhNAI NAMR ΨEIN, *ſanctificetur nomen tuum*. AÞOANNRAEANN ïN MAREIN, *ſuffocabantur in mari*, Marc. V, 13. ΨEI YAIhTAI NI ÞKAUISTNAI, *ne aliquid pereat*, Joh. VI, 12.

Præterea, notandum eſt iſtiuſmodi paſſiva formare ſua præterita, & participia, ut infinitiva exeuntia in NRN, vel RN. Sic à TAKRBNAN, formatur TAKRBNRDA, *Luc.* I, 12. Plura ſiquis exempla velit, conſulat *Luc.* I, 29, 80. *Matth.* V, 29. *Luc.* II, 47. & I, 64. *Matth.* VI, 9. *Marc.* VI, 11, 35. *Joh.* XVIII, 28. *Luc.* VIII, 47, XIV, 23, VIII, 14. & V, 6.

XVII. Quartò etiam verba activa immutata non rarò paſſivè à *Mæſo-Gothis* uſurpantur: ut, ANAMELGAN, *Luc.* II, 5. NSUIMAN, NKKEISAN, *Luc.* IX, 22. TAKKRTAN, *Luc.* XX, 18. DANNGAN, *Luc.* III, 7. TASYIKNNΨGAN, *Luc.* XIX, 11. ATTIÞAN, *Luc.* IX, 44. YASGAN, *Matth.* VI, 25, 31. TALEIKRN, *Matth.* VI, 8. ÞKABNTAN, *Marc.* XIV, 15. NSKINSAN, *Marc.* VIII, 31. *Luc.* XX, 17. Sed quando verba activa, cujuſcunque linguæ ſint, paſſivè uſurpantur, hoc iis accidit aut vi ſignificationis, ut in *tabeo*, *putreo*, *inſanio*, apud *Latinos*, vel per elleipſin, ut in *vapulo*, *væneo*, quæ implicant [1] reciprocum loquendi modum, quo paſſio in pleriſque linguis ſignificatur, ut apud *Gallos* in *je m'etonne*, *attonitus*. *ce livre ſe vend à Paris*, *liber iſte vænet* (i. e. *ſe vænet*) *Pariſiis*. Sic NKRAN ΨAN ïRSEÞ NS TALIALIA ANAMELGAN MIΨ MAKIïN, i. e. ANAMELGAN SIK MISSR, *Græcè*, ἀπογράφασθαι, *Luc.* II, 4, 5.

Corollarium.

XVIII. Supra obſervatum eſt in reg. XIV. de finitis in DA, quod participium paſſivum finitum in A purè fœmininum ſecundum reg. 8. cap. IV. in hoc diſtinguitur à maſculinis, & neutris in A ſuffixum finitis, quod cum illo verbum ſubſtantivum ſemper expreſsè conjungitur in eadem oratione, hæc vero ſemper leguntur ſine verbo ſubſtantivo, quippe quod A ſuffixum ejus vices gerat. Obtinet hæc regula etiam in participiis fœmininis in A ſuffixum finitis, quæ diſtinguuntur à participiis in A purè fœmininum terminatis, in eo, quod illa ſine, hæc cum verbo ſubſtantivo leguntur in oratione: ut *Luc.* II, 4. ïN BAUKh DAYEIDIS. SEI hAITADA BEΨLAIhAIM, *in civitate David, quæ vocatur Bethlehem.*

Notetur etiam, quòd finitis in A, ſuffixum I aliquando adjicitur, me judice, euphoniæ gratiâ: ut in TADRANSGAZAI, *Luc.* X, 15. ΨN KAÞARNAUM. ΨN UNA hIMIN UShANhIDA. UNA hALGA TADRANSGAZAI, *tu Capharnaum, tu uſque ad cœlum exaltata, uſque ad infernum demergeris.*

Hactenus non ſine maximo tædio in re prorſus intentatâ ſudavi, ut *Mæſo-Gothorum* verbum paſſivum, ſuâ nocte obvolutum, in lucem proferrem, nè quod mihi diù crux erat, & tantum non à diſcendâ *Ulphila-Gothicâ* deterruerat, foret offendiculo tyronibus, quibus intricatiora, & inventu difficilia non rarò in cauſa ſunt, ut incæptis præproperè valedicant.

CAPUT DECIMUM.

De verbo imperſonali.

I. HActenus de verbo perſonali, quod certis perſonis diſtinguitur. Jam de imperſonali agendum eſt, quod nulli certæ perſonæ aſtrictum indefinitè, & incertè ſignificat. Exprimitur autem vel per MAN, *homo*: vel per pronomen plurale, hi, *illi*: vel per pronomen hÿt, *id*, & verbum ſubſtantivum: vel per verbum tertiæ perſonæ abſolutè poſitum.

Primò per man: ut, man bꝛohte ðа hiꝛ heaꝼoð on anum ðiꝛce, *allatum eſt caput ejus in diſco*, Matth. VI, 10. ⁊ man oꝼꝼloh mæꝛt ealne hiꝛ hepe, *& exercitus ejus penè totus deletus fuit.* nÿꝛ hÿt na ȝoð þat man nime beaꝛna hlaꝼ, *non eſt bonum ſumere panem liberorum*, Matth. XV, 28. man hꝛÿmðe, *clamatur*, vel *clamor factus eſt*, Matth. XXV, 6. ⁊ heom man þæp ÿꝼel ȝeðo, *& his illic injuria inferatur*, Spelm. concil. p. 127. Ita majores *Gallorum*, ut ſcribit *H. Stephan.* dixerunt *Hom court*, ac ſi *Latinè* diceretur *homo currit*: [2] unde *h* ablato, & *m* verſo in *n*,

---

[1] Vide cap. XVI. r. 6. [2] Hanc *H. Stephani* conjecturam confirmant verba Sacramenti, quod *Ludovicus Germaniæ*, *Carolo* fratri, *Galliæ* regi præſtitit apud *Argentoratum* anno DCCCXLIII. ſicum *om* por dreit ſon fradre ſalvar diſt, *ut homo jure fratrem ſuum ſervare debet.*

factum

factum eſt, ut ille putat, hodiernum *on*. Sed ſi quis tamen pace tanti viri dixerit *on* potiùs fieri ab Italico *uno*, non refragabor. Certè nos dicimus, **one told me**, *mihi dictum eſt*: **one ought not to do ſo**, *non ſic fieri debet*: **one had better kæp awake, than ſleep after dinner**, *à prandio ſalubrius eſt vigilare, quàm dormire.*

II. Secundò impersonalis ſignificatio exprimitur per hi, *illi*: ut, ne hi ne ælaþ hÿna leohtfæt, ⁊ hÿt unden cÿne ſettaþ, *neque accendunt lucernam, & ponunt illam ſub modio*, Matth. v, 15. *Gothi* vero exprimunt impersonalem ſenſum per verbum paſſivum: ut ubi verſio *Anglo-Saxonica* habet, Eriſt þu gaderaþ man pin-berian of þornum. oððe fic-æppla of þÿrn-cynnum, *nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus*: *Ulphila-Gothica* habet, ΪΒΔΙ ΛΙSΛΝΔΛ ΑΓ ΨΛΝΚΝΠΜ ϒGINΛΒΛSGΛ. ΛΙΨΨΛΝ ΑΓ ϒΙΓ ΛΔGINϏΜ SMΛΚΚΛNS, *Matth.* vii, 16.

III. Tertiò per pronomen hÿt, & verbum ſubſtantivum: ut, hÿt þunnode, *tonabat*. hÿt gecweden pæf, *dictum erat*, Matth. v, 21. on rumera hit biþ pearm, *Boeth.* p. 46. hÿt pæf cealð, *Goth.* ΚΛΛΔ ϒΛS, *frigeſcebat*, Joh. xviii, 18. Hoc modo exprimuntur verba, quorum actio extra nos & noſtram poteſtatem eſt: ut, *ningit, pluit, veſperaſcit, tonat.*

IV. Quartò per verbum tertiæ perſonæ abſolutè poſitum: ut, ðuf unc gedafenaþ ealle pihtpirnerfe gefillan, *ſic decet nos adimplere omnem juſtitiam*, Matth. iii, 15. uf biſceopum gedafenað, *nos epiſcopos decet*, Ælfrici epiſtolarum prioris initium ms. forþam þe hif hine lÿſt oferi ealle oþre þing, *quia hoc præ omnibus cupit*, Boeth. *Ælfredi.* p. 74. rpa me þincþ, *ita mihi videtur.*

Caput Undecimum.

De verbis anomalis, ſive irregularibus.

I. Multa ſunt verba in linguâ majorum, quæ à normâ dati paradigmatis deflectunt: ut, gangan, vel gan, *ire*, quod in præterito facit eode, vel geode. hinc apeg-eode, *abiit*: forþ-eode, *proceſſit*: in-eode, *intravit*: of-eode, *exiit*: þurh-eode, *pertranſivit*: uf-eode, *aſcendit*. hþý eode ge ut gereon, *cur exiiſtis videre*, Matth. xi, 8. Sic apud *Mæſo-Gothos* ΓΛΓΓΛΝ cum ſuis compoſitis, ut ΠSΓΛΓΓΛΝ, faciunt in præterito ΪΔΔGΛ & ΠSΪΔΔGΛ. gangan, facit in imperativo ga, *ito*, Luc. v, 14. Ne ga ge, *non intrabitis*, Matth. v, 20.

II. Gebindan, *vincire*, & hujuſmodi, ut, gefpingan, *flagellare*: apindan, *intexere*: bipindan, *involvere*: findan, *invenire*: formant præteritum in and, & participium paſſivum in unden: ſic à bipindan, legimus bipand, *involvit*, Matth. xxvii, 59. & à cæteris gebunden, gefpungen, apunden, funden. Sic apud *Mæſo-Gothos* ΒΙϒΙΝΔΛΝ, facit ΒΙϒΛΝΔ, *Matth.* xxvii, 59. & ΓΛΒΙΝΔΛΝ, ΓΛΒΠΝΔΛΝS, *Marc.* xv, 7. * Tæcan, *docere*, facit in præterito tæhte, *docebat*, (*Anglice*, taught) in imperativo tæc, *doce*. * Feohtan, *pugnare*, facit feaht, *pugnabat*. in plur. fuhton, gefuhton, *pugnabant*. * Faran, *ire*, & forþfaran, *mori*, faciunt fere, & forþfere. * Faran tamen, & afaran faciunt etiam for, & afor: ut, Ceolpulf biſcop and Ealdpald biſcop of þam lande aforan, *Ceolwulfus epiſcopus, & Eadwaldus epiſcopus ex natione emigraverunt*. her Æþelheard ancebiſcop ⁊ Cÿnebrihт biſcop fopan to Rome, *hoc anno Æthelheardus archiepiſcopus, & Cynebrihtus epiſcopus Romam profecti ſunt*. * Tÿþan, *concedere, donare*, facit in præterito tÿþde, & tÿde. * Unnan, *dare, concedere*, regulariter in præterito facit unnade, per contractionem unde, ex quo euphonicè uðde, *conceſſit*. Simili proceſſu cunnan, *ſcire*, format cuþe, *ſciebat, ſcivit*. * Bnucan, *frui*, in præt. dat bneac *Luc.* i, 8. & bnæc. * Getan, *confirmare, obtinere*, facit in præt. geot, geotte. plur. geoton. * Ƿiþracan, *negare*, facit piþroc in præterito. * Coman, cuman, cpiman, *venire*, facit in præterito com, in plurali cumon, comon. * Setten, *ponere*, in præterito reddit reotte, *poſuit*. * Arigan, onrigan, nÿþerrigan, *dilabi, occidere*, in præterito reddunt arag, onrag, nÿþerrag, & g in h liqueſcente, arah, &c. * Cnapan, *cantare*, cneop, *cantabat*. * Gemetan, *invenire*, gemette, *invenit*. * Orrlean, *occidere*, in præterito format, orrloh, pro orrlog, ab orrlægan, vel orrlagan, ejuſdem ſignificationis. * Gemunan, *recordari*, dat gemune, & gemunde in præterito, plur. gemunon. * Slitan, *ſcindere*, facit rlat, *ſcidit*. * Hengan, *pendere*, facit heng, *pendebat*, plur. hengon, *pendebant*. * Bedrifan, *fugare, pellere*, bedraf. * Ahneopan, *ruere*, ahneop, ahnup. plur. ahnupon, *ruerunt*. * Feallan, *cadere*, feoll, *cadebat*. * Hpeorfan, ahpeorfan, *vertere*, hpurf, ahpurf. plur. hpurfan. * Ongÿtan, *intelligere*, ongeat, *intellexit*. plur. ongeatun. * Arifan, *ſurgere*, araf, *ſurrexit*. * Onridan, *inequitare*. onrad. * Secgan, ræggan, ræcgan, *dicere, loqui*, facit in præterito rægde, & ræde, *dicebat*. * Arnian, arnan, ÿrnan, *currere*, in præterito, facit arn, plur. urnon. * Scippan, gefcippan, *creare, formare, facere*, in præterito gefceop. * Gepæccan, gepeacan, gepæcean, *afficere*, facit in præterito gepæhte, gepeahte. * Ahebban *elevare*, ahof, upahof, *elevavit*, Marc. ix, 27. Ahof autem potius ab ahafan, *levare*. * Stpec-

can, *ſternere*, ꝛtꝑeht. plur. ꝛtꝑehton, *ſtraverunt*. * Ꞇeꝛꝑiȝan, *ſilere, tacere*, ȝeꝛupoð, *tacuit, obmutuit*. * Ꞇeceoꝛan, *eligere*, ȝeceaꝛ, *elegit*. * Teon, *ducere*, in præterito facit tuȝe, & teh, *Joh.* xxi, 11. (veteribus *Cimbris* toga eſt *attrahere*) in imperativo teoh, vel teo, (inde nautarum **toiu**) *Luc.* vi, 42. Et ſimplicis formam compoſita, ut, ateon, ſequuntur. * Ꞇeꝛean, *videre*, in præterito facit ȝeꝛap, *Luc.* ix, 32. ȝeꝛeah, *Luc*, xviii, 43. ȝeꝛeh, *Matth.* iv, 18. occurrit etiam ȝeꝛeaȝ, & ȝeꝛaȝ. ȝeꝛepen, *viſus*, Spelm. concil. p. 573. Sic apud *Gothos*, ΓΛSΛΙΘΛΝ facit ΓΛSΛΘ, *Marc.* i, 10. * Belȝan, ȝebelȝan, *iraſci*, facit in præterito bealh, ȝebealh, *Luc.* xiii, 14. & xv, 28. * A ꝛapan, *ſerere*, formatur in præterito ꝛep, *Marc.* vi, 4. in participio ꝛapen. *Goth.* SΛΙΛΝΛNS, à SΛΙΛΝ. * Sꝑeꝛian facit ꝛꝑoꝛ, *Luc.* i, 73. ubi SVΛΚΛΝ etiam facit SVΧΚ. * Hniȝan, *inclinare ſe*, à HNΛΙΓΛΝ, vel HNЄIVΛN, facit in præterito hnah, & hnaȝ, ut in unðeꝛhnaȝ, *ſubii*. * Stiȝan, in præſenti ꝛtih, *Luc.* xvii, 31. in præterito ꝛtah, ut in compoſitis aꝛtah, ȝeꝛtah. STЄIΓΛN facit in præterito STΛIΓ, *Joh.* vii, 14. * Foꝛꝑyꝛncean, vel ꝓoꝛꝑyꝛncan, *perdere, deſtruere*, in præterito ꝓoꝛꝑoꝛhte. * Beatan, *verberare*, in præterito beot, *Luc.* xviii, 13. * Hlihan, *ridere*; hloh, *riſit*. *Goth.* HΛΛhȠΛN, HΛΧh, *ridere, riſit*. * Beoꝛȝan, *cavere, defendere*, facit beoꝛh in præterito, *Cædm.* p. 56. l. 22. * Ab abuȝan, *incurvare*, fit abeah in præterito, *Joh.* viii, 6. & à buȝan, buȝean, vel biȝean, beah, *Spelm.* conc. p. 574. & biȝðe, *Bed.* E. H. p. 162. ȝebuȝan, vel ȝebuȝean, facit in præterito ȝebiȝðe, in participio ȝebeȝð, ȝebeȝeð. * Aðꝑeoȝan, *pati, ducere*, in præterito aðꝑuȝon, *Ælfricus* de veteri Teſtamento, p. 1. * Apacean, *expergefacere*; apeahte, *expergefecit*. * Standan, *ſtare*, in præterito ꝛtoð, & ſimplicis anomalian compoſita ſequuntur. Sic STΛNdΛN, cum comp. facit STΧψ. Ða mið þam he on hiꝛ ȝebeðum ꝛtoð, *Hom.* in Nat. *Johannis* B. * Fenȝan, *capere*, in præterito ꝓenȝ, Præf. *Ælfr.* ad *Wulſig*. * Ꞇeꝛlaȝan, *percutere*; ȝeꝛloh, *percuſſi*, ſcilicet à ȝeꝛloȝ, ȝ in h liqueſcente. * Oꝓeꝑꝑean, *tegere*, facit in præterito paſſivo oꝓeꝑꝑoh, *tectus*. Sꝑiꝛan, *ſpuere*, facit in præterito ꝛꝑaꝛ; ut, SΠЄIVΛN, SΠΛIV, *Joh.* ix, 6. * Ꞇꝑinðan, ad formam ȝebinðan, in præterito ȝꝑunð. in plurali ȝꝑunðon, *Pſ.* xxxiv, 19. * Ðencan, *cogitare*, in præterito þohte vel þuhte, *Luc.* i, 3. *Pſ.* xl, 7. Sic ψΛΓKȠΛN facit ψΛhTΛ, *Luc.* i, 29. * Veoꝛcan, *operari*, in præterito poꝛhte, *Pſ.* xliii, 2. Sic VΛNKKȠΛN, in præterito facit VΛNKhTΛ, *Joh.* ix, 6. * Bebycȝean, *vendere*, bebohte, *Pſ.* xliii, 13. Sic ΒΠΓȠΛN, facit in præterito ΒΛΠhTΛ. * Delꝓan, *fodere*; dulꝓe, *Pſ.* lvi, 8. part. dolꝓen. * Ꞇehelpan, *auxiliari*; ȝehulpe. * Scinan, *lucere*; ꝛcean, *Luc.* ii, 9. * Bꝛinȝan, *ferre*; bꝛohte, *Matth.* ii, 11. Sic ΒKIΓΓΛN facit ΒKΛhTΛ. * Bepæcan, *fallere*; bepæhte, *Matth.* ii, 16. * Secan, *quærere, petere*, ꝛohte. plur. ꝛohton, ȝeꝛohton, *quærebant, petebant*. * Beꝓꝛinan, *interrogare*; beꝓꝛan, *Matth.* ii, 7. Et, Ða beꝓꝛan he hiꝛ leoꝛnniȝ cniht aꝛ hu poꝛuld men be him cꝛiddodon, *Hom.* de *Petro*, & *Paulo*. Ða beꝓꝛan ꝛe apleaꝛa, *Hom.* de *Alexandro, Eventio* & *Theodulo*. * Biddan *orare*; bæd, & bad. Sic ΒIÐȠΛN facit ΒΛψ. * Æt-hꝛinan, *tangere*; in præterito æt-hꝛan. * Liþan, *navigare*; laþ. Sic ΛЄIψΛN facit ΛΛIψ, ut in ΠЄΛKΛIψ, *transfretavit*, Matth. ix, 1. * Onginnan, *incipere*; onȝan, *Luc.* vii, 15. Sic ΘΠΓINNΛN facit ΘΠΓΛN. * Niman, *capere*; nam, *cepit*. Sic ΓΛNIMΛN facit ΓΛNΛM. Particip. numen, ȝenumen. * Liꝓan, *dare*; ȝaꝓ. ut, ΓIΒΛN facit ΓΛꝓ. * Sittan, *ſedere*; ꝛæt, *ſedit*. Sic ΓΛSITΛN, ΓΛSΛT: * Maȝan, *poſſe*, in imperfecto miht. Sic MΛΓΛN facit MΛhTΛ. * Aꝑꝑean, *lavare*, in præterito aꝑꝑoh, *lavabat*. Sic ψVΛhΛN facit ψVΧh. *Joh.* xiii, 12. * Healdan, *tenere*; heold, *tenebat*. * Hanȝen, ahanȝen, *ſuſpendere*; hoh, ahoh, ab hΛhΛN, quod à hΛnh, *altus*, unde etiam hΧN, *ſuſpendere*. * Leotan, *effundere*; ȝut. plur. ȝutan, *effuderunt*. * Fenȝan, beꝓenȝan, *capere*, in præſenti ꝓeh, à ꝒΛhΛN, unde etiam ꝓon, *capere*. * Dyrꝛan, *audere*, in præterito ðoꝛꝛte, *Matth.* xxii, 46. *Gothicè* ΓΛÐΛNKSTΛ, *Marc.* xii, 34. * Apreah, *revelavit*, fit ab apreon, *revelare*, *Ælfricus* de novo Teſtamento, p. 25. * Arꝑanan, *allicere*; arꝑon. particip. paſſ. arꝑonnen. * Reccan, *curare*; ꝓoht. plur. ꝓohton. * Dꝛeccan, *vexare*; ðꝓoht. plur. ðꝓohton. * Acpencan, *extinguere*; particip. acpent, acpanc, acpinen, *extinctus*. * Vedan, *inſanire*, in præterito pedde, *inſanivit*. Ða pendon hi þat he pedde, *æſtimabant eum inſanire*, Bed. H. E. p. 143. * Ꞇelæcan, *appropinquare*; ȝelihte, *ibid*.

III. Hiſce addas: Aȝan, *poſſidere*, quod in plurali præſentis indicativi reddit aȝun, vel aȝan, *habemus, tis, ent*, in præterito aht. plur. ahton. Don, *agere, facere*, ſic formatur: in præſenti indicativi ðo, ðeꝛt, ðeþ, ðyꝛt, ðyþ. plur. ðoþ, *facimus, itis, iunt*. præterito did, dide, dyde. præſ. potentialis ðo, ðo, ðo. plur. ðon, *faciamus, atis, ant*. can, *ſcio*, [1] *ſcit*. pille, à pillan, *volo, vult*. nelle, *nolo*, & *nonvult*; nellen, *nolite*. Vide gramm. *Iſland*. cap. viii.

IV. Notandum autem hic eſt, lector ſtudioſe, anomalorum, quæ ſupra ponuntur, haud exiguam partem id genus eſſe, quæ formant præteritum abjiciendo ultimam præſentis, & mutando vocalem penultimæ in aliam vocalem, maxime autem in a: ſic à ȝiꝓe, *do*, ȝaꝓ, *dabam, dedi*; à biddе, *jubeo*, bad, *jubebam, juſſi*; à liþe, *navigo*, laþ, *navigabam, navigavi*; à nime, *capio*, nam, *capiebam, cepi*; à hlihe, *rideo*, hloh, *ridebam, riſi*; ab ahaꝓe, *levo*, ahoꝓ, *levabam, le-*

---

[1] Þa ðam ðe ȝodcundne heoꝛðe ꝓehþ. and naþeꝛ ȝehealdan ne can. ne hi ꝛylꝓne. ne ða heoꝛðe ðe he healdan ꝛceolde. and þyꝛꝛ þam ðe can and nele:

vavi;

vavi; ab ᚪᚠᚹᚪᚾᛖ *allicio*, ᚪᚠᚹᚩᚾ, *alliciebam*, *allexi*. à ᚦᛖᛚᚠᛖ, *fodio*, ᚦᚢᛚᚠᛖ, *fodiebam*, *fodi*; & iſtiuſmodi innumera alia, quæ forſan magis proprie ſecundam conjugationem verborum conſtituere videantur, quam inter anomala recenſeri. Quamobrem in [1] grammatica *Francica* id genus verba ad ſecundam conjugationem tanquam ad ſuam claſſem reduximus.

Verba anomala apud Gothos.

V. * ᚠᚱᚪᚹᛁᛚᚹᚪᚾ, *rapere*, ᚠᚱᚪᚹᛚᚪᚹ, *arripiebat*, Luc. VIII, 29. * ᚴᚪᛚᚴᚪᚾ, *ire*, cum compoſitis: ut, ᚾᛋᚴᚪᛚᚴᚪᚾ, faciunt in præterito [2] ïddgᚪ, ᚾsïddgᚪ, ᚪᛏïdᚷᚪ, ᚴᚪïddgᚪ. plur. ïddgeᚪnᛖ, ïddgeᚪnᚹ, ïddgeᚪnᚾ: * ᚪᚾᛞᛒᛁᚾᛞᚪᚾ, *ſolvere*, in præterito ᚪᚾᛞᛒᚪᚾᛞ. plur. ᚪᚾᛞᛒᚾᚾᛞᚪᛖ, ᚪᚾᛞᛒᚾᚾᛞᚪᚹ, ᚪᚾᛞᛒᚾᚾᛞᚪᚾᚾ: * ᚾᛁᛖᚪᚾ, *capere*, præterito ᚾᚪᛖ, plur. ᚾᛖᛖᚾᛖ, ᚾᛖᛖᚾᚹ, ᚾᛖᛖᚾᚾ: * ᚴᛁᛒᚪᚾ, *dare*; ᚴᚪᚠ. plur. ᚴᛖᚠᚾᛖ, ᚴᛖᚠᚾᚹ, ᚴᛖᚠᚾᚾ: * ᚢᛁᛖᚪᚾ, *venire*, in præterito ᚢᚪᛖ, ᚢᚪᛖᛏ pro ᚢᚪᛖᛋᛏ, ᚢᚪᛖ. plur. ᚢᛖᛖᚾᛖ, ᚢᛖᛖᚾᚹ, ᚢᛖᛖᚾᚾ: * ᚴᚪᛋᛁᛏᚪᚾ, *ſedere*; ᚴᚪᛋᚪᛏ. plur. ᚴᚪᛋᛖᛏᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚴᚪᚾᛁᛋᚪᚾ, *ſanari*; ᚴᚪᚾᚪᛋ. plur. ᚴᚪᚾᛖᛋᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚪᚾᚪᚠᛁᚳᚳhᚪᚾ, *cuſtodiæ tradere*; ᚪᚾᚪᚠᚪᚳᚳh: * ᚠᚪᚾᚴᛋᚾᛁᚹᚪᚾ, *prævenire*; ᚠᚪᚾᚴᛋᚾᚪᚾ: * ᛒᛁᚴᛁᛏᚪᚾ, *invenire*; ᛒᛁᚴᚪᛏ. plur. ᛒᛁᚴᛖᛏᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚠᛁᚾᚹᚪᚾ, *ſcire*; ᚠᚪᚾᚹ. plur. ᚠᚾᚾᚹᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚾᚴᚴᛁᚾᚾᚪᚾ, (euphonice pro ᚾᛏᚴᛁᚾᚾᚪᚾ) *exire*; ᚾᚴᚴᚪᚾ: * ᚴᚪᛋᚹᛁᚳᛏᚪᚾ, *mori*; ᚴᚪᛋᚹᚳᚳᛏ: * ᚴᚳᚳᛁᛋᚪᚾ, *colligere*; ᚴᚳᚳᚪᛋ. plur. ᚴᚳᚳᛖᛋᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚾᛋᛋᛁᚴᚴᚹᚪᚾ, *legere*; ᚾᛋᛋᚪᚴᚴ. plur. ᚾᛋᛋᚾᚴᚴᚹᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᛟᚴᛁᚴᚴᚪᚾ, *bibere*; ᛟᚴᚪᚴᚴ. plur. ᛟᚴᚾᚴᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚴᚪᚹᛁᚠᚹᚪᚾ, *conjungere*; ᚴᚪᚹᚪᚠᚹ: * ᛒᛁᛋᛏᛁᚢᚪᚾ, *irruere*; ᛒᛁᛋᛏᚪᚴᚴ. plur. ᛒᛁᛋᛏᚪᚴᚾᛖ, & ᛒᛁᛋᛏᚾᚴᚢᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ. Sic ᚾᛋᛒᚳᚪᛁᚴᚴᚹᚪᚾ, *cædere*, facit in præterito ᚾᛋᛒᚳᚪᚴᚴ. plur. ᚾᛋᛒᚳᚾᚴᚴᚹᚾᚾ, *cæderunt*. * ᚪᛁᚴᚪᚾ, *jacere*; ᚪᚳᚴ: * ᛋᛁᚴᚪᚾ, ᚴᚪᛋᛁᚴᚪᚾ, *delabi*, ᛋᚪᚴ, ᚴᚪᛋᚪᚴ: * ᚴᚪᛒᚱᛁᚳᚪᚾ, *rumpere*; ᚴᚪᛒᚱᚪᚳ. plur. ᚴᚪᛒᚱᛖᚳᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚢᛁᚠᚹᚪᚾ, *dicere*; ᚢᚪᚠᚹ. plur. ᚢᛖᚠᚹᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚾᚴᛁᚾᚾᚪᚾ, facit in num. plurali ᚾᚴᛖᚾᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᛋᛁᚴᚢᚪᚾ, *mergere*, vel *mergi*; ᛋᚾᚴᚢᚾᚾ, *mergebantur*. Anomalia hæc in præterito indicativi efficit ſimilem anomalian in præterito potentialis, vel optativi: ut, * ᚴᚪᚾᛖᛗᛁ, ᚴᚪᚾᛖᛗᛖᛁᛋ, ᚴᚪᚾᛖᛗᛁ. plur. ᚴᚪᚾᛖᛗᛖᛁᚾᚪ, ᚴᚪᚾᛖᛗᛖᛁᚠ, ᚴᚪᚾᛖᛗᛖᛁᚾᚪ. à ᚴᚪᚾᚪᛗ, ᚴᚪᚾᚪᗰᛋᛏ, ᚴᚪᚾᚪᗰ. plur. ᚴᚪᚾᛖᗰᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ:

Ex ſuprà poſitis exemplis hanc regulam ſtatuere forſan non temerarium erit, *viz.* habentia I breve in penultimâ infinitivi formant præteritum mutando I in ᚪ, & abjiciendo ultimam; ſic à ᚪᛁᚴᚪᚾ, abjecto ᚪᚾ, fit ᚪᚳᚴ: & in plur. ᚪ mutatur in ᛖ; ſic à ᚾᚪᗰ formatur plur. ᚾᛖᗰᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ:

VI. Et ex infra poſitis forſan ſtatuenda eſt hæc regula: habentia ᛖI, vel I longum in penultimâ infinitivi faciunt præteritum mutando ᛖI, vel I longum in ᚪI, & abjiciendo ultimam. Sic ᚪᚾᛞᛒᛖIᛏᚪᚾ, *increpare*, facit in præterito ᚪᚾᛞᛒᚪIᛏ: * ᚴᚱᛖIᚠᚪᚾ, *prehendere*; ᚴᚱᚪIᚠ: * ïᚾᚹIᛏᚪᚾ, *adorare*; ïᚾᚹᚪIᛏ: * ᚾᚠᛋᚾᛖIᚹᚪᚾ, *occidere*; ᚾᚠᛋᚾᚪIᚹ, ᚾᚠᛋᚾᚪIᛋᛏ, ᚾᚠᛋᚾᚪIᚹ: * ᛋᛏᛖIᚴᚪᚾ, *ire*, *vadere*; ᛋᛏᚪIᚴ. plur. ᛋᛏIᚴᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᛒIᛋᚴᛖIᚾᚪᚾ, *fulgere*; ᛒIᛋᚴᚪIᚾ: * ᚾᚱᚴᛖIᛋᚪᚾ, *reſurgere*; ᚾᚱᚴᚪIᛋ: * ᚹᚱᛖIhᚪᚾ, *comprimere*, ᚹᚱᚪIhᚾᚾ, *comprimebant*. * ᚾᚠᚪᚱᚪᛖIᚹᚪᚾ, *transfretare*; ᚴᚪᛖIᚹᚪᚾ, *ire*; ᚪᚠᚪᛖIᚹᚪᚾ, *diſcedere*; ᚾᚠᚪᚱᚪIᚹ, ᚴᚪᚪIᚹ, ᚪᚠᚪIᚹ. At ᚹᚪIᛏᚪᚾ, *circumſpicere*, non facit in præterito ᚹᚪIᛏ, ſed ᚹᚪIᛏᚷᚪᚪ, *Marc.* V, 32.

VII. * ᚹᚪhᛋᚷᚪᚾ, *creſcere*, facit in præterito ᚹᚷhᛋ: * ᚹᚹᚪhᚪᚾ, *lavare*, facit ᚹᚹᚷh. plur. ᚹᚹᚷhᚾᚾ, *laverunt*. * ᚹᚪIᚪᚾ, *ſpirare*, facit ᚹᚪIᚹᚷᚾᚾ, *flaverunt*. Matth. VII, 25, 27. * ᛋᚪᚪhᚪᚾ, *percutere*; ᛋᚪᚷh: * hᚪᚪhᚴᚪᚾ, *ridere*; ᛒIhᚪᚪhᚴᚪᚾ, *irridere*, faciunt hᚪᚷh, ᛒIhᚪᚷh. plur. ᛒIhᚪᚷhᚾᚾ, *irriſerunt*. * hᚪᚠᚴᚪᚾ, *tollere*. ᚪᚾᛞhᚪᚠᚴᚪᚾ, *reſpondere*, faciunt hᚷᚠ, ᚪᚾᛞhᚷᚠ: Aſt hᚪIᚠᚴᚪᚾ, *lamentari*, facit hᚾᚠ, *Matth.* XI, 17. * ᛋᚹᚪᚴᚪᚾ, *jurare*; ᛋᚹᚷᚴ: * ᚴᚪᛋᚴᚪᚠᚠᚪᚾ, *facere*; ᚴᚪᛋᚴᚷᚠ: * ᚴᚪᛋᚪᚴᚪᚾ, *arguere*; ᚴᚪᛋᚷᚴ: * ᚾᛋhᚪhᚪᚾ, *ſuſpendere*, ᚾᛋhᚪIhᚪh, *ſuſpendit*.

VIII. * ᛒIᛏIᚾhᚪᚾ, *circumire*, in præterito ᛒIᛏᚪᚾh: ᚪᛏᛏIᚾhᚪᚾ, *adducere*; ᚪᛏᛏᚪᚾh. plur. ᚪᛏᛏᚪᚾhᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚪᚾᚪᛒIᚾᛞᚪᚾ, *jubere*, facit ᚪᚾᚪᛒᚪᚾᚹ, *juſſit*. * ᚴᚪᛏIᚾhᚪᚾ, *nuntiare*; ᚴᚪᛏᚪIh. plur. ᚴᚪᛏᚪIhᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚾᛋᚴIᚾᛋᚪᚾ, *ejicere*; ᚾᛋᚴᚪᚾᛋ. plur. ᚾᛋᚴᚾᛋᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚴᚪᚹᚪIᚾhᚪᚾ, *fugere*; ᚴᚪᚹᚪᚪᚾh. plur. ᚴᚪᚹᚪᚪᚾhᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᚴᚪᚪᚾᚴᚪᚾ, in præterito ᚴᚪᚪᚪᚾᚴ. plur. ᚴᚪᚪᚾᚴᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᛟᚴIᚾᛋᚪᚾ, *cadere*; ᛟᚴᚪᚾᛋ. plur. ᛟᚴᚾᛋᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ: * ᛒIᚾᛞᚪᚾ, *jubere*; ᛒᚪᚾᛞ, *juſſit*. * ᚴᚪᚾIᚾᛏᚪᚾ, *capere*; ᚴᚪᚾᚾᛏᚾᚾ, *ceperunt*. * ᚴᚪᛋᚪIᛟᚪᚾ, *videre*; ᚴᚪᛋᚪᛟ. plur. ᚴᚪᛋᛖᛟᚾᛖ, ᚾᚹ, ᚾᚾ:

IX. * ᛋᛏᚪᚾᛞᚪᚾ ſimplex, *ſtare*; & compoſita, ut ᚾᛋᛋᛏᚪᚾᛞᚪᚾ, *reſurgere*, in præterito ᛋᛏᚷᚹ, ᚾᛋᛋᛏᚷᚹ:

X. * ᚹᚪᚾᚴᚴᚷᚪᚾ, *operari*. ᚴᚪᚹᚪᚾᚴᚴᚷᚪᚾ, *facere*, in præterito ᚹᚪᚾᚴhᛏᚪ, ᚴᚪ-

---

[1] Cap. XI. [2] ïddgnh, *Luc.* VII, 6. ut ïᚹ ïᚪIᛋᚾᛋ ïddgnh, *& Jeſus ivit.*

wrought, ab infinitivo to work. * MÆRCHTÆ. Inde præteritum in noſtrâ linguâ

RÆN, *poſſe*; MÆHTÆ: * ÞRÆN, *timere*; ÞHTÆ. plur. ÞHTEÆNM, NÞ, NN. Legitur NHTEÆNN. *Marc.* XI, 32. * ÆIRÆN, *habere*, præterito ÆIHIÆÆ, & ÆIHTÆ. præſ. indicativi, ÆIH, *habeo*. plur. ÆIHNM, *habemus*, ÆIRNN, *habent*. * BRIRÆN, *ferre*; BRÆHTÆ. plur. BRÆHTEÆNM, NÞ, NN: * ÞÆRKÐÆN, *cogitare*; ÞÆHTÆ: * BNRÐÆN, *emere*; BÆNHTÆ: * KNNNÆN, *noſcere*; KNNÞÆ, & KÆNN, *novi*. * FRÆÆINSÆN, *perdere*; FRÆÆÆNSÆÆ: * MNNÆN, *cogitare*; MNNÆÆ, & MNNÆIÆÆ. plur. MNNÆEÆNM, & MNNÆIÆEÆNM:

XI. NSÞÆIKNÆN, *ejicere*, in præterito NSÞÆIKN, & NSÞÆNKN. plur. NSÞÆNKNNM, NÞ, NN: * ÆTBÆIKÐÆN, *offerre*; ÆTBÆK. plur. ÆTBEKNM, NÞ, NN:

XII. FRÆHÆN, *reſciſcere*, & FRÆIHNÆN, *interrogare*, in præterito FRÆH, & FRÞH. plur. FREHNM, NÞ, NN: * FRETÆN, *comedere*; FRÆT. plur. FRETNM, NÞ, NN:

XIII. Et forſan habentia E breve in penultimâ infinitivi, formantur in præterito ut habentia I breve, de quibus præceptum eſt reg. 5.

XIV. Huc refer omnia formata in præterito per reduplicationem; de quibus cap. VIII, reg. 19. quibus adde ÞÆIÞÞNN, *flaverunt*, à ÞÆIÆN, *flare*, Matth. VII, 25, 27.

XV. Ex ſupradictis forſan haud temerè ſtatui poſſent duæ conjugationes verborum apud *Gothos*: Una eorum quæ formant præteritum indicativi, mutando ultimam præſentis in IÐÆ, ÆIÐÆ, ÐÆ, quomodo à SÞKÐÆ, HÆBÆ, SÆÆBÞ, formantur SÞKIÐÆ, HÆBÆIÐÆ, SÆÆBÞÐÆ: Altera eorum, quæ formant præteritum abjiciendo ultimam præſentis, & mutando vocalem, vel diphthongum penultimæ in aliam vocalem vel diphthongum, quo modo formantur à NIMÆ, NÆM; à ÞREIMÆ, ÞRÆIM; à ÞÆSÆKÆ, ÞÆSÞK; ÐÆKINSÆ, ÐÆKÆNS; BÆIKÆ, BÆK; FRETÆ, FRÆT; STÆNÐÆ, STÞÞ; N abjecto, & tenui Ð in aſpiratam Þ mutato euphoniæ gratiâ. Et nota, quod omnia ſecundæ conjugationis faciant præteritum paſſivum in NS: ut, BNNÐÆNS, ÞÆBÆNKÆNS, *natus*.

Notetur etiam, quod ad priorem conjugationem reducenda ſint omnia decimæ regulæ exempla, utpote quæ anomala tantum fiunt per contractionem euphonicam ut, in MNNÐÆ, à MNNÆIÐÆ. at in contractis præteritis ſolvuntur radicales K, & Þ in H, & media T mutatur in tenuem Ð ulterioris euphoniæ causâ ut in ÞÆNKHTÆ, pro ÞÆNKKÐÆ, à ÞÆNKKIÐÆ, *&c.* In voce tamen KNNÞÆ, à KNNNÆ, Ð mutatur in aſpiratam Þ:

Quædam etiam & contrahuntur, & mutant vocalem vel diphthongum penultimæ præſentis: ſic à BRIRÆ formatur BRÆHTÆ, pro BRÆÞÐÆ, à BRÆÞIÐÆ:

XVI. Denique coronidis loco notetur, quod à quibuſdam verbis formentur alia, quæ vim obtinent verborum *Hebræorum* in hiphel. Sic à FÆÞINÞN, *gaudere*, formatur FÆHGÆN, *gaudio afficere, oblectare*; à KNNNÆN, *noſcere*, ÞÆKNNGÆN, *notum facere*.

CAPUT DUODECIMUM.

De Adverbiis.

I. ADverbia temporis: Geƿýrn, *pridem*. nipan, *nuper*. iu, vel ȝeoh, ȝeo, *olim*. ȝeapa, *olim*. iuȝepa, *olim*. betpih þaƿ þinȝ, *interea*. æp, *antea*. æƿre, *ſemper*. næƿre, *nunquam*. æpanðæȝ, *nudiuſtertius*. [1] ȝýpꝑtanðæȝ, & ȝeopꝑtenðæȝ, *heri*. æt ꝑumum cýƿƿe, *aliquando*. oft, ȝelome, *ſæpe*. oft and ȝelome, *perſæpe*. to ðæȝ, *hodie*. to mepiȝen, *cras*. nu, *nunc*. þýðæȝeƿ, vel iðæȝeƿ, *eodem die*. æt nextan, æt nýhꝑtan, *tandem, demum*. ða ða, *quando*. ðonne, *tunc, quando*. hpænne, & ahpenne, *quando*. hpilon, *aliquando, olim*. ðæƿ þe, *ex quo*. oþ þiƿ, *huc uſque*. ȝiƿ æƿre, *ſi aliquando*. ꝑýmbel, & ꝑymle *ſemper*. á & áá, *ſemper*. aliquando á ter repetitum occurrit, ut, ꝑi þe loƿ ȝ puldeꝑ nu ȝ ááá to ꝑopulde buton æȝhpilcum ende, *Boeth. Ælfredi*, pag. 149. ꝑinȝallice, *ſemper*. á butan ende, *ſine fine*. nuȝena, *adhuc*. hpæðincȝo, *brevi, citò*. on á ꝑopuld, *in ſeculum*, Luc. V, 55. fæꝑlice, *ſubitò*. ꝑemninȝa, ꝑemnunȝa, *ſubitò, continuò*. ðe leƿ hpenne, *ne quando*. ꝑpa ꝑpiþe, *tantiſper*. on hpæþnefƿe, *brevi*. ꝑpa micelum, *tantiſper*. ecelice, *æternum*. ꝑona, *ſtatim*. inꝑtæpe, *immediatè, illico*. ꝑona inꝑtæpe, *citò*. Nota, quòd ꝑona regat genitivum: ut, ꝑona þæƿ pintꝑeƿ, *ineunte hyeme*. ȝ he ðæꝑ foꝑþfepde ꝑona þæƿ pintꝑeƿ, *& ille ibi obiit ineunte hyeme*. Suppl. MS. ad Chron. *Sax*. Hinc ꝑona þæƿ þe, *quàm primum*: ut, ða þæƿ ꝑona þæƿ þe hi eodan, *& factum eſt quam primum intraverunt*, Bed. E. H. c. 16. pelhpæꝑ, ȝepelhpæꝑ, *ubique, paſſim*. late, *tardè*. lanȝ, *diu*. ȝete, ȝet, *modò, adhuc*. með mýcel hpil, *pauliſper*. an læꝑt, anlaꝑte, *è veſtigio*. lanȝe,

---

[1] *Anglice* yeſterday. *Gothis* tamen ÞISTRÆÐÆRIS eſt *cras*: unde vero *Gothi* dixerint *cras* ÞISTRÆÐÆRIS nulla (inquit *Junius*) conjecturâ potui aſſequi.

diu.

diu. hnaþe, *cito*: ut, ɣeoc lanȝe aᴅlaþ. oððe hnaþe ɣnilt, *æger diu languescit, vel cito moritur*, MS. *Cott.* de obsservatione *Lunæ.* ɣpẏþe hnaþe, *statim*: ut, nu biþ ɣpẏþe hnaþe antiepiɣtes timma, *Hom.* de *Antichristo.* to hnaþe, *nimium cito.* ɣelᴅen, *rarò.* ða hnile, *dum.* ne læɣ æɣtes, *non multò post.* miᴅ þẏ þe, *quam primùm, quando.* æᴅne, *illico, confestim.* him ða æᴅne Loᴅ anɣpaneᴅe, *tum illi Deus confestim respondit*, Cædm. p. 21. l. 20. on laɣte, *tandem.* apa, *semper.* apa to alᴅne, *in ævum*, Cædm. p. 23, l. 71. Quibus addantur: ðæn niht, *confestim.* ɣuloɣt, *persæpe.* heoᴅæȝ, *hodie.* ðenᴅen, *dum, quoad, quamdiu*; ut, ðenᴅen þu hen leaɣaɣt, *dum hic moratus fueris.* ðænon, þanin, *illico.* hen, in chronicis, *hoc anno.* þa *tum*, & þa þa, *tum quum.* lonȝe on ᴅæȝ, *die provecto.* ᴅæȝhpamlice, *quotidie.* to lanȝe, *nimium diu.* lunȝne, *protinus, statim.* ɣnelne, *celeriter.* ɣnuᴅe, *confestim, sine mora.* heononɣonþ, *à modo, ab hoc tempore.* ɣelᴅhpenne, ɣelᴅhpænne, *raro.* ɣelᴅhpænne oððe næɣne, *raro aut nunquam.* reg. mon. cap. LIV. hnilum, *nunc*: ut hnilum on ane halɣe. hnilum on ælce healɣe, *nunc ex una tantum parte, nunc vero ex omni.* ȝoᴅe hnile, *diu, spatio temporis bene magno.* chron. *Sax.* ᴅccexxxvii, æn i an, *mane.* æne menȝen. un mẏnȝen, vel an in monne, *primo mane*, gloss. R. 94. Cod. interl. *Cott.* Marc. xxvi, 2. ᴅnine æn, *valde diluculo*, ibid. *Marc.* i. 35. ẏmbalẏtel, ẏmblẏtel, *brevi.* þæɣ, *abhinc, deinde.* on niht, *noctu.* ȝelomlice, *crebro.* þa þa, *quamprimum.* Notandum autem est æᴅᴅne, lunȝne, & ɣnuᴅe, quibus maxime delectantur poetæ, esse *Francica* origine. His adde hnilᴅum, *modo, nunc.* hẏlan, *quondam, aliquando.* Ðahnile, *dum, donec, quamdiu.* ða hnile þe, *idem.* Ahnænne, *aliquando.* Leo hnilum, *non ita pridem.* Nahponan, *non aliunde.*

Loci: hiᴅen, *hùc.* ðiᴅen, *illùc.* hniᴅen, *quo.* hen, *hic.* ðæn, *illic.* hnæn, *ubi.* tohnæn, *ubique.* nohnæn, *nusquam.* æȝhnæn, *ubique.* þæn þæn, *quo in loco.* hniᴅen hneȝa, *alicubi.* ðonan, þonon, *inde.* ellenᴅe, *procul.* buɣan, buɣon, *supra.* beneoþ, beneoþan, *infra.* ᴅunepeanᴅ, *deorsum.* hampeanᴅ *domum versus.* peɣtpeanᴅ, *occidentem versus.* on bæc, on bæclinȝ, *à tergo.* Lehpæn, *ubique.* uppeanᴅeɣ, *sursum.* innanpeanᴅ, *intus, interiora versus.* uton, *exterius.* Ahnan, *alicubi.* hponan, ahponan, *undecunque.* ahponanutan, *ab extra.* nahponan, *à nullo loco*, nahponan utan, *non ab extra.* æȝhnanon, *undique.* heonon, *hinc.* þanon, *illinc.* hnanon, *unde.* ᴅuþan, *ab austro.* Nonþan, *ab aquilone.* ȝehenᴅ, *prope.* ɣonnean, *propè.* ɣonneah, *prope.* on þiɣ healɣe, *hâc.* on þa healɣe, *illâc.* niþuɣan, *supra.* nẏþen, & niþẏþan, *infra.* niþutan, *extra.* binnan, *intus.* beȝeonᴅan, *ultra.* beheonon, *citra.* upp, *sursum.* niþen, *deorsum.* aᴅun, aᴅune, *deorsum.* on þa ɣnẏþnan healɣe, *dextrorsum.* on þa pẏnɣtnan healɣe, *sinistrorsum.* ellenhniᴅen, *aliorsum.* uɣan, *supra, sursum, desursum.* neoþan, *deorsum.* ellon, *allibi.* beneoþ, beneoþan, *infra.* ȝehpæne, *undique.* ɣna hnæn ɣna, *ubicunque.* ɣna hniᴅen ɣna, *quocunque.* æȝhniᴅen, *quaquaversum.* up, *sursum.* ᴅune, *deorsum.* ute, *extra.*

Hortandi: uton, *age, agite, agedum.* uton nu ȝehẏnan hu une ᴅnihten pæɣ ɣnnecende, *Homil.* in dominic. II, in Quadragesima. uton eonnoɣtlice ɣleon to heoɣunȝe roþne ᴅæᴅbote ða hnile þe pe moton. æn þam þe re ɣæɣlica ɣlæȝe uɣ aɣtnecce:· uton ȝemunan ɣna hnæt ɣna pe ᴅeliȝende aȝẏltan. ⁊ uton miᴅ pope ȝenitnian þ þæt pe manɣullice aᴅnuȝon:· uton ɣonnaᴅian Loᴅeɣ anɣẏne on anᴅetnẏrre. ɣna ɣna re piteȝa uɣ manaþ:· uton ahebban une heontan miᴅ hanᴅum to Loᴅe, *Hom.* in Natal. *Gregorii P.* Occurrit etiam utan: ut, leoɣan men utan ᴅon. ɣna uɣ mẏcel ðeanɣ iɣ. habban anɲæᴅne ȝeleaɣan, cod. can. MS.

Dehortandi: paɲna þat, *cave ne.*

Excipiendi: buton, [1] *nisi*, butan, *absque.* elleɣ, *aliter, aliàs.* ælcon, *alias.* þẏ læɣ, *nè.* nẏmþe, *nisi, præter.* nẏmþe pen pæne, *ni forsan.* nemne (*Islandis* nema) *nisi.* ɣonan, *tantùm.* naleɣ, *nihilominus.* noht ðon læɣ, *nihilominus.*

Negandi: ne, *non.* no, nocht, noht, *non.* ne ne, *non*, inde forsan *Gallorum* nenny. nateɣhpon, & nateþæɣhpon, *minime, haud.* næɣɣne, *nunquam.* on nan piɣum, *nullo modo.* neɣe, vel næɣ, *non.* na, *non.* naleɣ, *non.* na læɣ, *ne.* nohpæþeɲ, *nec, nullâ ex parte.* neɣe neɣe, *nequaquam.* næɣ næɣ, *idem.* Hic notandum est, NE, per aphæresin ne, coalescere in unam vocem cum nominibus, & verbis: ut in nænigum, pro ne ænigum. næɣᴅon pro ne hæɣᴅon. [2] nẏɣ, niɣ, vel næɣ, pro ne iɣ, ut, næɣ ic na ȝeᴅẏɲtiȝ, *non audebam*, Hom. in Nat. *Mariæ* V. nan Loᴅ niɣ butan þu ana, *Hom.* in passi. *Petri* & *Pauli.* nille, pro ne pille. nabbaþ, pro ne habbaþ. Quod turpiter ignorans editor *Chauceri* ita præfatur lectorem: **Chaucer many times understands his verb, as I WOT what men him call: for I KNOWE WOT.** Cum tamen **not**, vel **nat**, veterum coalescat ex ne pat, **I know not, or wot not.**

Notandum etiam est, quod in lingua *Anglo-Saxonicâ* negatio enuntietur per duo negativa: ut, *Matth.* xxii, 23. recȝaþ Saᴅucei þat nan æniɣt ne riȝ:· Ne om ic na Lniɣt, *non sum ego*

---

[1] Hinc in veteribus nostris auctoribus **but** à *Dano-Saxonico* buta, pro butan, buton, nunquam non significat *nisi*; apud Satyrographum enim nostrum hæc & similia exempla occurrunt:

And beate Beton therwith, but if she will werk.
Unblessed arte thou bruer, but if the Gode helpe.

[2] Sic apud *Gothos* **NIST** contrahitur à **NI ïST**, vel **Nih ïST**, *Luc.* ix, 13. Et in Satyrographo nostro, **naroos** pro **ne arose.** ut, **That he naroos.** ——

Christus, Joh. I, XX. hỳpa nan næp aclænpuð, *Luc.* IV, 27. Addam etiam & alterum exemplum (à quo orthodoxa doctrina ecclesiæ *Anglo-Saxonicæ* de Eucharistia dignoscatur) ex *Ælfrici* monachi epistolâ ad *Wulstanum* archiepiscopum *Eboracensem*, lectoris *Pontificii* gratiâ: Ne bip pe liplica hlaf lichamlice ppa þeah ne pe ylca lichama ðe Cpipt on ðpopoðe. ne þæt haliġ pin næp þæp Nælenðep blod ðe pop up aġoten pæp on lichamlican ðinge. ac on ġaptlicum anðġỳte, *Nihilominus panis ille vitæ non est corporaliter idem corpus in quo passus est Christus, neque sanctum illud vinum est Jesu sanguis, qui pro nobis effusus erat, in corporali statu* (vel *conditione*) *sed in spirituali sensu.* Hoc & quæ deinceps sequuntur in Gulielmi *de Insulâ* excerpto impresso vel codice MS. qui extat *Oxoniæ* inter libros *Junianos*, hoc, inquam, & sequentia, quam repugnantia sint doctrinæ concilii *Tridentini* de S. Eucharistiâ, penes lectorem esto judicium. Sed, ut eò redeam unde eram digressus; editor *Chauceri*, nihil *antiqui* sapiens, dicit ipsum imitatum fuisse *Græcos* in vehementiùs negando per duo negativa, tametsi *Chaucerus* literarum *Græcarum* ignarus, more sui temporis, in quo *Saxonismus* penitus non exoleverat, duobus negativis usus est: ut, **Ic ne saiꝺ none ill.** Occurrunt persæpe tria negativa *Joh.* I, 18, ne ġeseah nænne man Ġoð. Cpipt ip ġecpeðen hlaf þuph ġetacnunge. ȝ lamb. ȝ leo.---- ac ppa ðeah æfter poþum ġecỳnðe nip Cpipt naþop ne hlaf. ne lamb. ne leo:. Et, Đeah þi pip þe hpane toppe ġe. ne ġeþafa þu. ne ne ġelỳf ðu na to hpaþe. pop þam hỳ peopþaþ manegum to pỳnð, MS. *Vossii* moralia præcepta continens. Occurrunt etiam quatuor: ne nan ne ðopfte of þam bæge hỳne nan ðinġ mape axiġean, *Matth.* XXII, 46. sic in MS. *Bodl.* in homiliâ, cui titulus *de fide catholicâ*, ne nan Cpipten man ꝑ næfne ne pceal ġelỳfan:. Sed, ut editorem *Chauceri* denuò perstringam, quàm insulsè etiam lectorem docet *Chaucerum* suum scripsisse **gon** pro **began**, **leve** pro **beleve**, **loveden** pro **did love**, **woneden** pro **did won**, quo nihil putidius. Certè non possum non dolere vicem nostratis *Ennii*, utpote cui contigit habere editorem *Anglo-Saxonicarum* literarum prorsus imperitum. Præterea monendus est *Philo-Sax.* lector regulam hanc de modo negandi per duo, vel plura negativa, non adeo generalem esse, quin exceptionem admittat. Nam in chronologiâ *Saxonicâ* rarius occurrunt duo negativa; in *Regiâ* Hist. Eccles. *Bedæ* paraphrasi multò crebriùs negatur per solitarium negativum, quàm per duo, vel plura, etiam in dictis vehementissimè negantibus; ut, ubi describens, quàm pertinacitèr *Britanni* inhæserint suis traditionibus contra preces, & increpationes *Augustini*, interpres sic scribit Rex: * hi him hỳpan ne polðan. ne hi polðon pihte Eaptpan healðan:. Atque paulò post, * ne hi Auġupfinep lapum. ne hip benum. ne hip ðpeam anð hip ġeþenena æniġe ðinġa ġeþafiġean polðon, p. 110. Et pagina sequenti, cpæðon hi þat hi nænig þỳpfa ðon polðan. ne hine pop apicebipceope habban polðon. Dicentes ad invicem: ġif he nu pop up apiran ne polde. mỳcel ma ġif pe him unðeþþeoðde beoþ. he up pop nopihte popþỳġeþ, *Bed.* H. E. l. 2. c. 2. In *Cæmoniană* paraphrasi (ni malè memini) nunquam non negatur per simplex negativum, ut & in *illo* paragrapho chronologiæ *Saxonicæ* ad annum DCCCCXXXVIII. quem, cum duobus aliis ad annos, scil. DCCCCXLII. & DCCCCLXXV. auctor, quisquis fuit, *Cæmonis* non insulsus imitator, *Cædmonianis* [1] verbis, & *Cædmoniană* verborum [2] pompâ grandiloquus composuit. Proferamus exemplum: ne peanþ pæl mape on þip Eiġlanðe æfter ġỳta polcep ġefỳlleð, *in hâc insulâ haud unquam major populi strages facta est.*

Denique *Ulphila-Gothica*, ad quam proxime accedit vetustissima dictio *Cædmoniana*, semper utitur simplici negativo, quamvis in multis aliis Græcisset. Hæc adnotare lectorum gratiâ visum est mihi, relicta iis libertate judicandi, an modus iste negandi per duo, plurave negativa adeo antiquus sit, & primò advenientium *Saxonum*, & *Anglorum* temporibus coævus; an potiùs, interjecto tempore, ortus sit, prout usus voluit,

Quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi.

Affirmandi: la, *etiam.* ġỳre, *etiam.* pitoðlice, *profecto, quippe, nempe.* buton tpeon, *proculdubiò.* ġepiplice, *scilicet.* pop, poplice & fulpop, *certè.* hpæt ðonne, *tum certè.* ġeġnunġa, *omnino,*

---

* * Imò sanè hic vehementissime negatur. Nam, ut scribit historicus, lib. 2. cap. 20. *usque hodiè moris sit Britonum, fidem, religionemque Anglorum pro nihilo habere, neque in aliquo eis magis communicare, quam paganis.* Regius interpres: Bpỳtta þeap ip þat hi Anġelcynnep ġeleafan. anð æfestnỳsse fop nopihte habbaþ. ne him an æniġum ġemænpumian pillaþ ðon ma þe hæþenum mannum. Noluit scilicet *Ecclesia Britannica*, per D. circiter annos libera, (quia non licebat salvâ libertate,) cum *Romano-Saxonica* communicare. [1] Qualia sunt. metoð. pinc. hæleþ. beopn. opleġ. poðop. ġeopon. fpea. fpeġl. topht. pofe. tip. &c. quæ explicabimus cap. XXI. [2] Hpỳ fceal ic æfteп hip hỳlðo ðeopian. buġan him fpilcep ġeonġepðomep. ic mæġ peran ġoð fpa he. biġftanðaþ me ftpanġe ġenentap. þa ne pillaþ me æt þam ftpiþe ġefpican. hæleðap heapðmoðe. hie habbað me to heapþan ġecopene pofe pincap. *Cædm.* VII, 11, 12, 13. Non horrida hæc, ut putat *Whelocus*, sed Poetica, sed magnifica, & orationis poeticæ *vere sublimes* venustates, & elegantiæ. Ast excusandus erat vir cl. utpote cui nondum in manus inciderat ineditus liber Poeticus, *Geneseos* scilicet *paraphrasis Poetica*, quem *Cædmoni* monacho inscriptum edidit *Fr. Junius* F. F. *Amstelodami.* M. DC. LV.

planè,

planè, certò, prorsus. Ðæꝛ aꝛ ꝛecgaþ þat hit gegnunga fꝛom Gode come, *Nuncius hic dicit hoc à Deo eße*, Cædm. p. 17. l. 10. fuꝛþon, *etiam, quidem.* gea, ea, *etiam*: ut, gea bꝛihten, *Joh.* xxi, 15, 16. eoꝛnoꝛtlice, *certe, profectò.* Gelice, *nimirum, quippe, certe.* Gallunga, *omnino, jam enim, certo*; ut, eallunga iꝛ ꝛe ax to þæꝛa tꝛýꝛa puꝛtꝛumum aꝛett, *jam certè ſecuris ad radices arborum poſita eſt.* Matth. iii, 10. gýꝛe gýꝛe, vehementius affirmat, ut yes yes, apud *Anglos*, & ſæpe eleganter occurrit, ut etiam neꝛe neꝛe, in *Boethiana* verſione.

Optandi: eala gif *utinam.*

Dubitandi: penunge, *forſan.* pen, *fortè, forſan.* tꝛinigendlice, *forſitan, fortaſſis.* ðelæꝛ, ſeu ðýleꝛ, *ne fortè*, nimþe pen pæꝛe, *ni forſan.*

Diverſitatis: ælcoꝛ, *alias.* elleꝛ, *aliter, ſecus.* na elleꝛ, *haud ſecus, non aliter, non alias.*

Diſtantiæ: gehende, *prope.* nean, *prope.* feoꝛꝛan, *procul.* gehendoꝛ, & gehendꝛe, *propius.* gitbeheonan, *citerius.* getbehionam, *idem.* ut, hidꝛeꝛ oððe getbehionam, *citerius*, gl. *Ælfr.* heanon, *hinc*, & heonon. vide adverbia loci.

Quantitatis: ut, micclum, *multum.* genoh, *ſatis.* micelum, *multum, nimium.* ꝛꝑa lang ꝛꝑa, *quamdiu.* ꝛꝑa micelum, *tantiſper.* ꝛꝑa ꝛꝑiþe, *tantiſper.*

Segregandi: on ꝛundꝛan, *ſeorſim.*

Sitûs adverbia quære inter adverbia loci. quorum pauca à nobis ſupra enumerantur.

Tranſitionis: uton, *porro, deinde, præterea, denique.* hꝑæt, *porro, adhuc.*

Intentionis & comparationis: ꝛꝑiþe, *valde.* to ꝛꝑiþe, *nimium.* pel, *valde, ſatis*: ut, pel manega, *valde multa*, LL. *Inæ* c. 43. ma, *magis.* ma þonne, *magis quàm.* Nu monige on Noꝛþanhýmbꝛa þeode ge æþele ge un-æþele hý ꝛýlfe. ⁊ heoꝛa beaꝛn ma gýnnaþ on mýnꝛteꝛ ⁊ on Godeꝛ þeoꝛdom-had to ꝛýllanne. ðonne hi ꝛýnd bigongende poꝛuldlicne camp-had. ꝛeo piꝛe hꝑýlcne ende hæbbende ꝛý ꝛeo æfꝛtꝛe ýldo gefýþ ⁊ ꝛceapaþ. Hæc contra creſcentem indies exceſſum monaſteriorum, & monachorum ipſe *Beda* monachus *H. E.* lib. 5. cap. 24. Eodem tendit, quod valetudinarius ſcripſit paulo ante obitum in epiſtolâ ad *Egbertum* antiſtitem, quam edidit clariſſimus *J. Waræus* eques auratus A. D. MDCLXIV. In hâc epiſtola graviter taxat prævalentem condendi monaſteria conſuetudinem, quæ *per incuriam Regum*, ut ipſe ſcribit, *præcedentium, donationeſque ſtultiſſimas*, ad longè majorem numerum, illo vivente, excreverant, quàm quem reſpublica ſive *civilis*, ſive *eccleſiaſtica* pati aut poſſet, aut deberet. Ðeaꝛle, *multum, nimis vehementer.* micclum, *multum, nimiùm.* eallunge, *prorſus.* fæꝛinga, *ſubitò, illico.* bet, *melius.* ꝛýꝛꝛe, *pejus.* mid ealle, *omnino.* hꝑædlice, *actutùm.* genoh, *ſat, ſatis.* ꝛꝑiþoꝛ, & hꝑaþoꝛ, *magis.* ꝑecene, *cito, ſtatim, confeſtim.* elleꝛ, *plenariè.* elleꝛ to ꝛꝑiþe, *ultra modum.* elleꝛ to gelange, *nimium diu.* elleꝛ to fæꝛte, *nimium tenaciter.* eallum gemettum, *omnimodè.* heapmælum, *acervatim.* ma, *magis.* þe ma þe, *magis quàm.* hlude, *clamoſe*, ut clýꝛa hlude, ⁊ heꝛe up ðone ꝛtemne, *Hom.* in Dominic. 1. in XL^a^. to þan, *tam, adeò.* ne ꝛý nan man to þan anleaꝛ. þat he Adam pýꝛige, *ne quis tam improbus ſit, ut Adamum execretur*, Bed. H. E. p. 67. lýtetne, *pene*: ut lýtetne eall hiꝛ peoꝛod, *omnis pene ejus exercitus.* hꝑeconlice, *cito.* hꝑaþe, *cito.* hꝑædinge, *cito, brevi.* tohꝑædlice, *nimis feſtinanter.* geoꝛnlice, *ſedulo.* hꝑæthꝑaꝛa, *paulo amplius.* Ðæꝛ þe ma, þæꝛ þe maꝛe, *eo magis.* geaꝛe, geaꝛa, *bene, valde, ſatis*, cum verbis ſenſus: ut, gemunan, cennan.

Remiſſionis: lýtlum, *paulatim.* ꝛtund-mælum, *ſenſim.* ꝛticce-mælum, *paulatim.* ꝛoꝛte, *ſuaviter.* fægeꝛe, *gradatim, pedetentim.* hꝑon, *paululum.* hꝑæt-hpega, hꝑæt-huga, hꝑæt-hpuga, hꝑæt-hpýga, *pauliſper, pene.* hꝑonlicoꝛ, *minus.* pona, pana, *minùs.* aneꝛ pana, *uno minùs.* hꝑon, *paulum, parumper, raro.* hꝑene, *vix paulo, paulum.* lýt, *parum, minus.* lýthꝑon, *parumper.* to lýt, *minus.* huga, hugudæl, *parum.* hꝑonlic, *parumper.* hꝑæthuga, hꝑæthpega, hꝑæthpeganingeꝛ, *aliquantum, paulum, parum, modice.* exempl. vide in capitis quinti regula 21.

Congregandi: ꝛamod, *ſimul.* ætgedepe, *ſimul.*

Qualitatis, & modi: pel, *bene.* geaꝛa, *benè, valdè, ſatis.* ýfele, *malè.* fægeꝛe, *pulchrè.* unceapenga, *gratis.* aꝛꝑunga, à *Goth.* ᚨᚱᚾᚷᛟ, *gratis.* æninga, *neceſſario.* ꝛputolice, *expreſsè.* eapunga, vel eapunge, *coram, palam, publice.* deaꝛnenga, deaꝛnunga, *clam, furtim, occultè.* ꝛundꝛon, *ſecreto.* ælcoꝛ, *alias.* holinga, holunga, *nequicquam.* todælelice, *ſeorſim, diviſim.* digellice, *ſecretè.* ꝛnoteꝛlice, *prudentèr*, à ꝛnotoꝛ, *prudens.* heaꝛdlice, *duritèr*, à heaꝛd, *durus.* ꝑihtlice, *rectè*, à ꝑiht, *rectus.* Hic notandum omnia adjectiva poſitivi gradûs, qualitatem, vel modum rei ſignificantia adverbiaſcere in LICE, quod apud Nos vertitur in ly: ut in rightly, *recte.* Præterea notandum eſt, abverbia qualitatis, quia qualitates ipſæ intenduntur, & remittuntur, per gradus etiam comparari: ut, à ꝛnotoꝛlice, *prudenter*; ꝛnotoꝛlicoꝛ, *prudentius*; ꝛnotoꝛlicoꝛt, *prudentiſſime.* A ꝑihtlice, *rectè*; ꝑihtlicoꝛ, *rectius*; ꝑihtlicoꝛt, *rectiſſime.* huceaꝛeꝛ, *qualitercunque.* beꝛtæl, *clam, furtim.* Ang. beſtealth. Æninga, *neceſſario*: ut, gif þa cnihtaꝛ æninga oꝛꝛlagene beon, *ſi neceße eſt pueros interfici. Bed.* H. E. p. 299. Ðæꝛ onbead þ hi æninga gedýdon þ Wilfꝛid pæꝛe onꝛongen on hiꝛ B.ꝛcipe, *& juſſit, ut illi ea facerent, quæ neceßaria eßent* [quæ neceſſitas poſtularat] *ut Wilfridus in epiſcopatum ſuum reciperetur.* Ælce healfe, ælce piꝛe, *omnifariam.*

Similitudinis: ꝛꝑa, *ſic.* ealꝛꝑa, *ſic, ſimiliter.* ðuſ, *ſic, ita.* þuſ gedad, *talis, hujuſmodi.* ꝛꝑa ꝛꝑa, *ſicut, quaſi, uti.* eacꝛꝑilce, *conſimiliter.* ꝛꝑa gelice, *ſimiliter, ſic.* ꝛameýlca ꝛꝑa, *ita, taliter.* ꝛꝑilce, *quaſi, ac ſi.* Ꝺꝑilce Gode hi neadige to yfel dædum, *quaſi illos Deus ad malefacta co-*

geret, Bed. Hiſt. Eccl. p. 64. ᵹᵭemeᵹ, *pariter, ſimiliter.* ac buᵹon ealle ᵹᵭemeᵹ to Ꝺoᵭ, *ſed omnes pariter ad Deum convertebantur.*

Opponendi. onᵹean, onᵹeon, & ᵹean, ᵹeon, *adverſus, contra, adverſum, ex oppoſito,* &c.

Ordinis: ðæꝑ ꝓihᵹ, *confeſtim, rectà.* anᵭ ðæꝑ ꝓihᵹe peaꝑþ ꝛe man ᵹeclænꝛoᵭ ꝼꝑam hiꝛ ꝼulan ᵹaꝛᵹe, *Hom.* in Paſſ. S. *Barthol.* ꝛiððan, *deinceps, poſtea.* nexᵹan, *poſtea.* nexᵹan, *tandem, pene.* on bæc, *retro.* eꝼᵹ, *iterum.* oð þiꝛ, *hactenus.* uꝼoꝑ, *ſuperius.* uꝼemeꝛᵹ, *ſupremo.* æᵹnexᵹan, *poſtremo, noviſſime, tandem.* ⁊ ᵹehu-elleᵹ, *& cætera,* vel *ſimilia.* oꝼ þam, *inde.* hꝑýnꝼᵹum, *viciſſim.* hýnᵭan, *retro, poſt.* behinᵭan, *id.* on bæc, on bæclinᵹ, *à tergo, pone.* þæꝑæꝼᵹeꝑ, *poſtea.* anᵭ ꝛꝑa ꝼoꝑþ, *&c. deinceps.* ac cꝑýþ uꝑe ꝼæᵭeꝑ. anᵭ ꝛꝑa ꝼoꝑþ ealle ðа poꝑᵭ þe þæꝑæꝼᵹeꝑ ꝓýliaþ, *ſed dicit* Pater Noster, *& deinceps omnia verba, quæ poſtea ſequuntur.* cod. ms. *Jun.* Nu ᵹeᵹ, nu ᵹeᵭ, *hactenus.* miᵭþýþe, *ſimulac.* æꝑþamþe, *priuſquam.* æꝑeꝛᵹ *prius, primum, primo.* æᵹ næxᵹan, æᵹ nehꝛᵹan, *poſtremo, noviſſime, denique.*

Demonſtrandi: eꝼne, hæꝑ iꝛ, þeꝛ iꝛ, nu heꝑ, eællenᵹe, *en, ecce.* heonu, henu. *en, ecce.* loca, loca nu, *vide ſis.* ꝛihþe, *vide, ecce.* henu �units ꝛihþe, �units hepiꝛ ꝼæmne in innoþe �units in hꝑiꝼe hæꝼþ, *ecce virgo in utero habebit,* cod. *Rush.* bibl. *Bodl.* Matth. i, 23.

Interrogandi: hꝑý, *cur?* ꝼoꝑhꝑý, ꝼoꝑhꝑýᵹ, ꝼoꝑhpon, *quamobrem?* ᵹohꝑý, *quare?* humeᵹa, *quomodo?* cꝑýꝛᵹ ðu, vel cꝑýꝛᵹula, *an, num?* hu oꝼᵹ, *quoties?* ᵹo hpan, ᵹo hpon, *quorſum?* *quouſque?* cpeþe pe, *nunquid,* Matth. xii, 24. cpeþe ᵹe, *nunquid,* Matth. ix, 15. hu ne, ah ne, *nonne?* Ah, *nunquid.* Ah ic hiᵹam, *nunquid ego ſum,* Matth. xxvi, 22. cod. evang. interl. *Cott.* Ah huu, *quomodo.* ah huu biþ ᵹeꝼýlleᵭ ꝓꝑioᵹo, *quomodo implebuntur ſcripturæ,* verſ. 54. hu lanᵹe, *quouſque?* hpæᵭeꝑ, *nunquid?* hpænne, *quando?* hpæꝑ, *ubi?* hpæþeꝑ, *an?* hpanon, *unde?* hpiᵭeꝑ, *quo?* ᵹo hpon, *quid, cur?* hpæᵹ, *num, an?*

Numeralia: æne, *ſemel,* ᵹuua, *bis.* ðꝑiꝑa, *ter.* ꝼeopeꝑ ꝛiþon, *quater,* &c. on ᵹꝑa piꝛan, *bifariam.* on þꝑeo piꝛan, *trifariam.* on ælceꝛ piꝛan, *omnifariam.* SIBNNSINΨΛM, *ſepties,* Luc. xvii, 4. ᵹýnꝛiþon, *decies.* ᵹꝑa hunᵭ ꝛiþon *ducenties.* ᵹꝑa piꝛan, on ᵹpam healꝼe, *bifariam.* ᵹien, *iterum.* ꝼuꝑþon, ꝼuꝑþum, *quinetiam, præterea.* ᵹeᵹ ma, *præterea.* ᵹoꝼoꝑan þam, *præterea.* eꝼᵹꝛona, *iterum.* on ᵹꝑa, *in duas partes.* Ang. **in two.** Porroque notandum eſt, multa abverbia à nominibus adjectivis eſſe nata, & inſtar adjectivorum comparari in oꝑ, & oꝼᵹ: ut, ᵭiꝑᵹtelice, *audacter,* ᵭiꝑᵹtelicoꝑ, *audacius,* ᵭiꝑᵹtelicoꝼᵹ, *audaciſſime.*

Denique unicum eſt adverbium apud *Anglo-Saxones,* ſcilicet ᵹelonᵹ, quod verbo ſubſtantivo præpoſitum *occaſionem, cauſam, culpam, conſilium* & *datam operam* ſignificat per quæ aliquid fit vel contingit: ut, ᵹiꝼ þu penꝛᵹ þ hiᵹ on þe ᵹelonᵹ ꝛe þ ða poꝑulᵭ ꝛælþa on þe ꝛꝑa onpenᵭa ꝛinᵹ. ðonne eapᵹ þu on ᵹeᵭpolan, *tu, ſi putas te in cauſa eſſe* [*tua culpa evenire*] *quod fortuna adeo in te ſit mutata, erras,* Anglice, **if thou thinkeſt that it is long of thee,** &c. at forſan aliquis ᵹelonᵹ inter adjectiva aptota potius, quam adverbia, numerandum fore contendat.

Adverbia Gothica.

Loci: HEK, *hic.* ᏀΛINΛK, *illic.* ᏀΛINᏗΛIKΨS, *illuc.* ΨΛK, & ΨΛKNH, *ibi, illic.* ΨΛKEI, *ubi.* ΨΛᏗEI, *ubi, quo.* ΨISOΛᏗNH ΨΛᏗEI, *quocunque.* ᚹΛIKKΛ, *longe, procul.* ᛁᚾᚾ, *ſurſum.* ᏗΛΛΛΨ, *deorſum.* ΛΛᏀΛΨ, *aliorſum.* ΛNᏗΛΛΛ, *ubique, undique.* OΛΨ, vel OΛᏗ, *quo.* ΨNSOΛᏗNH, *ubicunque.* OΛᏗKE, *quo.* HIᏗᏗKE, *huc.* ᏀΛINᏗ, *illuc.* NT, NTΛ, *extra, foras.* ΨISOΛᏗNH ΨEI, *quocunque.* ΨISOΛKNH ΨEI, *quocunque, ubicunque.* ᏀΛINΨKᛉ, *inde.* OΛΨKᛉ, *unde.* ᛁᚾᚾΛΨKᛉ, *à ſummo.* ᚹΛIKKΛΨKᛉ, *à longè.* ΛΛᏀΛΨKᛉ, *aliunde.* ᏗΛΛΛΨKᛉ, *de deorſum.* Quibus addi poſſunt adverbia verbalia vocantis ſimul, & accerſentis: HIKI, *huc, in hunc locum,* δεῦρο. HIKᏀIΨ ad plures, δεῦτε, *huc agite.* HIKᏀΛTS ad duos, *huc agite.* ᛁBNKΛI, & ᛁBNKΛNΛ, *retro.* BISNNᏀΛNE, *in proximo, in circuitu.* ΛΛΛΛΨKᛉ, *undique.* ΨΛΨKᛉ, *hinc.* ΛΛᏀΛΨ, *aliò, aliorſum.* ΛᚹTΛNᛉ, *retro, retrorſum.* ᛁNNΛΨKᛉ, *ab intus.* NZΛΨKᛉ, *ab extra.* NZΛΨKᛉ MΛNS, ἔξωθεν τῶ ἀνδρώπω.

Temporis: SNNS, & SNNSΛIᛉ, *confeſtim, ſtatim.* ᏀN, & ᏀNΨΛN, *jam, nunc.* ΛNΛKS, *ſtatim, ſubito.* ᚹKΛMᛉIᚱIS, *ſemper.* ΨΛN, *cùm, quando.* ΨΛNᏗE, *dum.* ᏗΛᚱOΛNᛉh, **ᏗΛᚱΛOΛMMEh, *quotidie.* HITΛ, vel HIMMΛ ᏗΛᚱΛ, *hodie.* ᚱISTKΛᏗΛᚱIS, *cras.* ΛIKISΨΛN, *olim.* NINΛNh, *nondum.* OΛNHNN, *unquam.* NI OΛNHNN, *nunquam.* ᏗN ΛIᛉΛ, ᛁN ΛIᛉIN, NNᏗ ΛIᛉ, *ſemper, in ſeculum, in æternum.* NIΛIᛉ, *nunquam.* ΨΛN, *tum, tunc.* NN, *nunc.* SINTEINᛉ, *ſemper.* ᚹKNMIST, *primum.* NhTᛉᛉ, *mane.* NNᏗ ΨΛTEI, *donec.* SᛉΛ ΛΛᚱᚱΛ OEIΛΛ SᛉE, *quamdiu.* NᚹTΛ, *ſæpe.* NKKIΨE, ὁπόταν, *quum.* ᚹΛNKΨIZEI, *priuſquam.* ᚹΛNKΨIS, *priùs.* NΛNh, οὐκέτι. ΛIᛉ, & NI ᛁN ΛIᛉΛ, *nunquam.* Marc. ii, 12. ix, 33. NΛNh ΨΛNNh, *nondum.* NI NΛNh ΨΛNNh, *nondum.* NNᏗ HITΛ, *uſque nunc.* ᚹKΛM HIMMΛ, *à modo, ex hoc.* BI ΨE, ὕστερον. HINΛ ᏗΛᚱ, *hodie.* ΨΛΨKᛉ, *ex eo, hinc.* ΨΛΨKᛉ ΨΛN, *poſtea.* ΛIKIS ΨΛN, *olim.*

Adverbia qualitatis apud *Gothos,* magnâ ex parte, formantur ab adjectivis neutris, in ΛBΛ,

* Inde vox *Anglo-Saxonica* ᵭæᵹhpamlic, *quotidianus,* upne ᵭæᵹhpamlican hlaꝼ, *Matth.* vi, 11. vel

vel ʙʌ: ut à ꝼʀϧɑʌ *ſapiens*, ꝼʀϧɑʌʙʌ *ſapienter*. à ꝵʌtiʌ *opportunum*, ꝵʌtiʌʌʙʌ *opportune*. à tʀiꝵꝵʏʌ *fidele*, tʀiꝵꝵʏʌʙʌ *fideliter*. à ʀʌihT, ʀʌihTʌʙʌ. ab ʌʙʀ *validum*, *vehemens*, ʌʙʀʌʙʌ *valde*, *vehementer*. ab ʌrʌn *difficile*, ʌrʌnʙʌ *difficulter*. ab ʌnʌʌʌnrn *occultum*, ʌnʌʌʌnrniʙʌ *occultò*. à ʏikhnᴪ *manifeſtum*, ʏikhnᴪʌʙʌ *palam*. ab nʙiʌ *malum*, nʙiʌʌʙʌ *male*. à ʙʌikhT, *ſplendidus*, ʙʌikhTʌʙʌ, *ſplendide*. Huc refer, ꝵʌʙʌnkgʌʙʌ, *libenter*. ʌknibʌ, *caute*. ꝵʌʌꝵꝵʏnbʌ, *diligenter*, *accurate*. ʙʌʌᴪʌʙʌ, *aperte*, *libere*, *Joh.* VII, 13. nsstinkibʌ, *luxurioſe*. ʌnɑʌnꝵibʌ, *manifeſte*, *palam*. ʙʌitkʌʙʌ, *amarè*; quorum adjectiva non occurrunt. ʃniiimihnɑᵡ, *cum feſtinatione*. ʌnɑʌnrgᵡ, *manifeſte*. ᴪinʀgᵡ, *clanculum*. nsɑʌnɑᵡ, *ſollicite*, ʃiᴨkʌntᵡ, *cito*. nnʌrein, ἀφόβως, *ſine timore*. mʌisʏe, *multo*. mʌis, *magis*. ʃʌmʌʌeikᵡ, *ſimiliter*.

Reliqua ponuntur promiſcue: ʃʏʌke, *temere*, *abs re*. ʌᴇtkʌ, *denuo*. ʌʌʌis, *omnino*. ʙisinngʌi, *vere*. nʌnh, nʌnhᴪʌn, nʌnhᴪʌnnh, *adhuc*. ninʌnh, *necdum*. hʌnhis, *ſuperius*, *altius*. ᴪʌnʌmʌis, *adhuc*, *amplius*. gnᴪʌnʌmeis, *adhuc*. * ʃʌi, *ecce*. ᴪʌnʌſeiᴪs, *ultra*, *amplius*. niᴪʌn, niᴪʌnh, *non*. niᴪᴪʌn, *non*, *neque*. niᴪᴪʌn nʌnh *nondum*. ʌᴇtʌkᵡ, & ʌᴇtʌnᵡ, *retrò*. ᴇkʌmisʌeitiʌ, *puſillum*. ꝵʌhʌhgᵡ, *deinceps*. ᴪʌtʌinei, *tantum*. ſinɑkᵡ, *ſegregatim*. ʌᴇtʌnʌ, *retro*. ᴇʌnkᴪis, & ᴇʌnkᴪizei, *priuſquam*. ſʌmʌn, ſʌmʌnʌ, *ſimul*. ʌiᴪ, niʌiᴪ, ni ïn ʌiᴪ, *nunquam*. gʌhᴪʌn, *forſan*, *forſitan*. ei ʌnᴇtᵡ, *ſi forte*. ïʙʌi ᴪn, & ïʙʌi ʌnᴇtᵡ, *alioquin*, *ne forte*, *numquid*. nin ʌnᴇtᵡ, *ne forte*. ʃʏʌ, *ſic*. ʃʏʌſʏe, *ſicut*, *prout*, *ita*. ʃʏʌei, *ita ut*, *itaque*. gʌh, *etiam*, *certe*. ne, *non*, ni, vel nih, *ne*, *ni*. niᴪʌn, &, nihᴪʌn, *nequaquam*. ᴪʌʀnh, *ibi*. nin, *non*, *nonne*. ɑnʘe, & ɑnᴪᴪe, *quare*. ninn, *non*, *ne*. ʙisinngʌne, *in proximo*. compoſita hæc vox videtur ex præpoſitione ʙi, & sinn, *viſus*, *viſio*; unde ɑn ᴪʌim ʙisinngʌne hʌimᵡn, *ad vicos in conſpectu*, vel *circuitu*. ꝩeihsʌ ʙisinngʌne, *caſtella in conſpectu*, vel *quæ in proximo ſunt*. An minero anſiunne, *in conſpectu meo*, Willeram. ʌiᴪʌn, εἰ ϛ μήγε. ʙiᴪeh ᴪʌn gʌh, *atque inſuper*. nnɑʘʌnᴇiʌn, *quanto magis*. nᴇtᵡ, *forſitan*. ᴪʌn, *an? nonne?* gnᴪʌnʌſeiᴪs, *deinceps*. nᴇʌkʌſſʌn, ὑπερπερισσῶς, *abundantius*. gʌ, gʌi, *ſic*, *certe*, *ſane*, *ita eſt*. ᴪʌʀnh, *ergo*. ꝵʌnſtʌgʌne, *perfectè*. hʌnis, *ſuperius*. ïʙʌiei, *nunquid?*

Caput Tertiumdecimum.

De conjunctionibus.

Copulativæ: anɒ, onɒ, *&*. eac, *etiam*, *item*, *quoque*. eꝿt, *porro*, *iterum*. hpæt, *&*.

Diſcretivæ, & disjunctivæ: oððe, *vel*, *aut*, *ſive*. ne, *nec*, *neque*. aþoꝛ oððe, *ſive*, *aut*. oððon, aþoꝛ oððon, *idem*. æghep, ouhep, *vel*, *ſive*. hpæþep, *ſive*, *utrum*. nehpæþep, *neque*. ꝛpa hpæþep ꝛpa hẏt ꝛẏ, *ſive*. nana, *neque*. ac, *ſed*. ꝛam, *ſive*: ꝛam hi fæꝛten. ꝛam hi ne fæꝛten, *ſive jejunent*, *ſive non jejunent*, Reg. Monach, cap. XLIII. ðam pe pillan. ꝛam pe nẏllan, *ſive nobis volentibus*, *ſive nolentibus*, Boeth. p. 92. Nen, *neque*. ꝛpa hpæþep ꝛpa ꝛpa, *ſive*, *ſive*. oþep tpega oððe, *aut*, *vel*: ꝿoꝛþam oþep tpega oððe hi næꝿpe to nanum men ne becumaþ. oððe hi þæꝛ næꝿpe fæꝛthice ne þuꝛpumaþ ꝛpelca ꝛpelce hi æꝛ to coman, *quoniam* [beatitudines mundanæ] *aut nunquam hominibus obveniunt*, *aut nunquam tales manent*, *quales prius advenerunt*, Boeth. p. 19. hpæt ælc þaꝛa þe þaꝛ poꝛulð-gefælþa hæfþ. oþep tpega oððe he paꝛ þaꝛ he him fꝛompeanðe beoþ. oððe he hiꝛ naꝛ, *ad hæc is qui mundana felicitate fruitur*, *vel ſcit eam à ſe eſſe tranſituram*, *vel id neſcit*. Boeth. p. 22.

Interrogativæ: hꝛi, *cur?* ꝿoꝛhpẏ, ꝿoꝛhpẏg, ꝿoꝛhpon, *quare?* la, *ne*, *necne*, *anne*, *nonne?* Exemp. unðeꝛꝛtanðeꝛt þu la, *ſentis ne?* piltꝛ þu la, *viſne?* cpẏþꝛt þu, cpẏꝛt þu, cpẏꝛt þu la, *num*, *anne*, *nonne?* † penꝛt þu, *num*, *anne*, *nonne?* † cpæþ ge, *num*, *anne*, *nonne?* cpeþe pe, *nunquid?* Matth. XII, 24. hpæþep þe, *num?* hu, humeꝛa, *quomodo?* hunu, *nonne*: ut, hunu ðꝛihꝛ, *nonne dominus? Pſ.* XXXVIII, 11. *ſed*, *etiam*, *ſimiliter*, *utpote*.

Completivæ: anɒ, *ſed*, *autem*. ꝛoþlice, piꝛoðlice, *autem*, *vero*, *quidem*. eac, *autem*, *vero*, *equidem*, *utique*. hpæꝛ, *quid multis?* þaꝛ, þaꝛꝛe, þaꝛ ꝛe, *quod*. hpæꝛ þa, *verum*. ꝛpilce. ꝛpa hiꝛ pæꝛ, *utpote*. uꝛon, uꝛon nu, *ſed*, *præterea*, *porro*, *denique*, *nunc demum*. ꝛpilce eac, *quin &*, *etiam*, *præterea*. eac ꝛpilce, *præterea*, *quoque*. ꝿuꝛþon, ꝿuꝛþum, *etiam*, *quinetiam*.

Adverſativæ: ðeleꝛ, *ne*. ðeah, *quamvis*, *tametſi*. hpæþeꝛe, hpæþep, hpæðep, *tamen*, *veruntamen*. ðeah hpæþeꝛe, *ne vero*, *veruntamen*. naleꝛ--ac, *non ſolum--ſed*. ꝛpilce, *etiam*, *quidem*.

---

* Derivatur à verbo *Mæſo-Gothico* ʃʌiʘʌn, *videre*. †† *Matth.* XXIV, 45. *Marc.* II, 19.

ac, *ſed.* þiþ þon ðaꝛ, *dummodo.* to þon þaꝛ, *adeo ut.* ðeah þe, *quamvis, ac, etiam.* ꝛþa þeah' *tamen, veruntamen.* ðeah þe, *etſi, quanquam, licet.* and, *at, aſt, ſed.* æȝþeꝛ ȝe, ȝe, *cum, tum, tam, quam.* ða pæꝛon æȝþeꝛ ȝe ꝛþiꝛtþan. ȝe unpealtþan, *erant autem cùm velociores, tum minus mutantes,* chron. *Sax.* ðæꝛ ȝeꝛleamde ȝe þa ƿealaꝛ ȝe þa Deniꝛcan, *ibi cum Britannos, tum Danos fugabat,* chron. *Sax.* an. ɒccclxxxv. he bebeaþ æȝþeꝛ ȝe on ðæꝛe ealðan æ', ȝe on þæꝛe niꝛan æ', *juſſit tam in veteri lege, quam in novâ lege,* MS *Voſſii,* de officio hominis Chriſtiani. ȝe aliquando eleganter ter repetitur: Ðeah nu Ꝺoð ȝeꝛẏlle ðaꝛa peleȝꝛa manna þillan ȝe miþ ȝolde. ȝe miþ ꝛeolꝛꝛe. ȝe miþ eallum ɒeoꝛꝛẏnþneꝛꝛum. ꝛꝛa ðeah ne beoð þuꝛꝛ ȝeꝛẏlleð heoꝛa ȝitꝛunȝa, *Etſi, deus divitum appetitum quum auro, tum argento, tum etiam omne genus pretioſiſſimis, expleret, nihilominus eorum avaritia ſatis non extingueretur,* Boeth. p. 14. Na læꝛ ðaþ an--ac, *non ſolum-verum etiam*: ut, ꝛꝛa þaþ na læꝛ ðaþ an ealle þine ealðan. ac ealle cẏninȝaꝛ oꝼeꝛꝛtiȝeꝛþ, *ita ut non ſolum omnes tuos progenitores, ſed omnes Reges tranſcendas.* na læꝛ þaþ an hꝛilce ðæȝ. ac eac ꝛꝛilce hꝛilce compeꝛ, *non ſolum qua die, verum etiam quo genere certaminis.*

Conditionales: ȝiꝼ, *ſi.* ȝiꝼ æꝼꝛe, *ſi quando.*

Exceptivæ: buton, *niſi.* nẏmþe, nemne, *niſi.* nẏmþe þ, *niſi quod.* huꝛu-þinȝa *ſolum, ſolummodo.*

Illativæ: ꝼoꝛþan, ꝼoꝛþam, ꝼoꝛþanþe, ꝼoꝛþamþe, *quia, quoniam, quamobrem.* ꝼoꝛþe, *quia.* * ꝼoꝛþi, ꝼoꝛþi þe, *propterea, idcirco.* eoꝛnoꝛtlice, ꝑitoðlice, *ergo, igitur.* ðæꝛ, *propterea quod.* ðẏ, *propterea, ideo, quia, quamobrem, quoniam.* ða, & þa þa, *quapropter, quamobrem.* ꝼoꝛþi þonne, *quamobrem.* hꝛæt, *itaque, at vero, autem.* aþẏ, *Cimbrice* a Þvi, *ideo, eo quod,* & cum ðe, *propterea quod.* hꝛelc ȝeꝛceaðꝛiꝛ mon miht cꝛeþan þæt he aþẏ peoꝛþna pæꝛe ðeah he hine peoꝛþoðe, *quis prudens jure poſſit dicere ſe eò digniorem eſſe, quod iſte* [Nero] *eum honorificaret,* Boeth. p. 62. ut autem þẏ à *Cimbrico* Þvi vertitur in þe: ſic aþẏ ſcribitur aþe. penꝛt þu þ hi aþe ɒeoꝛꝛẏnþnan ꝛeon. ðe hi to þinꝛe note ȝalende pæꝛon, *putaſne quod pretioſiora ſunt, propterea quod tibi ad utendum accommodata erant.* ȝeþenc nu hꝛæþeꝛ ænig mon beo aþẏ unpeoꝛþna ðe hine maniȝe men ꝼoꝛꝛeon, *cogita cum animo tuo an quis indignior ſit, propterea quod multi eum deſpiciant,* p. 62.

Diminuentes: huꝛu, *ſaltem,* & huꝛuþinȝa, *Matth.* xiv, 36. hꝛæȝa, *ſaltem, Otheri* periplûs pag. ult.

Cauſales: ðẏ, *propterea, quia, ideo.* þaþ, *ut.* ꝼoꝛþam, *quoniam.* mẏð þẏ, *quum.* miþ ðẏ þe, *ſimulac.* þẏ þe, *quoniam.* þiþ ðone þaþ, *ita ut, dummodo.* ðatte, *quod.* to þon, *ut, eo fine*: to þon þaþ unlæꝛnede ꝛẏn ȝelæꝛnede, *ut indocti doceantur.* ꝼoꝛþiȝ, *quamobrem*: ꝼoꝛþiȝ ne bẏþ nan bot naht. butan þæꝛ beo ȝeꝛꝑicneꝛꝛe, *quamobrem nulla pœnitentia valet, ſine ceſſatione,* Cod. MS. *Jun.* ꝼoꝛþi, *idem.* Ðæꝛ, *quod, eo quod, propterea quod, ex quo.* ðæꝛ þẏ, *quippe.* þæꝛ ic polde oꝼ ꝛelde ꝛunu meotodeꝛ ðꝛihten aðꝛiꝼan, *quòd dominum Dei filium ex aulâ* [cœlesti] *vellem expellere.* verba *Satanæ* apud *Cædm.* xcv, 7.

Conjunctiones Gothicæ, *prœmiſcuè poſitæ.*

ΛΦΨΛΝ, *autem, enim, verò.* ΛΠƑΤϞ, *utique.* ϊΨ, *autem, verò, &, ſi, ergo.* ϾΛh, *&.* ΛΚΕΙ, *ſed.* ϊΒΛ, *numquid?* ϊΒΛΙ, *numquid?* ϊΒΛΙΕΙ, *numquid?* ΨΛΝ, ΓΛΨΛΝ, *forſitan,* ΨΛΝhϾΛΒΛ, *quanquam.* ΨΛΝ, *an? quàm.* ΨΕΕΙ, ΨΙ, *quia, ut.* ΒΙ ΨΕ, *quum.* ΘΝ ΨΕ, ΘΝhΨΕ, ΘΝ ΨΕh, ΘΝ ΨΕΕΙ, ΘΝΨ ΨΕ, *ideo, quamobrem, eo ut, præterea.* ΠΝΤΕ, *quod, enim, quia, quoniam.* ΠΨΨΛΝ, *quidem.* ϾΛΒΛΙ, *ſi.* ΛΙΨΨΛΝ, *autem.* ΛΙΨΨΛΝ, vel ΠΨΨΛΝ, *aut.* ϾΛΒΛΙ, *ſi.* ϚϒΕΨΛΝ, *tamen, veruntamen.* ΝΙΒΛ, *niſi.* ΝΙΒΛ ΨΛΝ, *niſi forte.* ΛΛΛΙS, *enim, quidem.* ΛΚ, ΛΚΕΙ, *ſed.* ϾΛΝ, ΓΛΝ, *ſi.* ΨΛΝ, *cùm, autem.* ΨΛΝΔΕ, ΨΛΝΔΕΙ, *quia, quod, dum.* ΝΝ, ΝΠh, *ergo, igitur.* ΛΛϾΛ, *ſed.* ΨΛΝΠh, ΨΛΝΝΠh ΨΛΝ ΝΝ, *ergò, igitur, cùm, tunc.* ΨΛΚΠh, *ergo, autem.* ΕΙ, *ut, quòd, quaſi.* ΛΠΚ, *enim, etenim, etiam, quippe.* ΠΚΚΙΨΕ, *quum.* ΝΛΠh, *adhuc.* ΝΙΠ, *nonne?* ΠΝΤΕ, *donec.* ΚΛΙhTIS, *igitur.* ΨΛΝΔΕ, *ſi autem.* ΨΛΝΔΕΙ, *quia.* ΠSϾΛ, *niſi, excepto.* ΨΛΜΜΕΙ, ΘΝ ΨΛΜΜΕΙ, *quòd.* ΠΝΤΕ, *quòd, quia, quoniam.* ΨΛΝΕΙ, *ut.* ΜΙΨ ΨΛΝΕΙ, *dum.* ΝΙΠ ΛΠƑΤϞ, *nè fortè.* ΝΙhΨΛΝ, *neque.* ϾΛh ΨΛΝ ΛΠΚ, *etenim.* ϊΝΠh, *&,* Joh. vii, 32. ⊙ΛΙΨΛ, *quomodo.* ΨΛΤΕΙ, *quòd.* ΠhΨΛΝ, *enim, ergo.* ΛΤΠh, *vero.* ΝΛΠhΨΛΝΠh, *adhuc.* ΛΝ, aliquando præponitur interrogationibus: ut, ΛΝ ⊙ΛS ΜΛΓ ΓΛΝISΛΝ, *quis poteſt ſalvus fieri,* Luc. xviii, 26. *v.* Joh. ix, 36. xviii, 37. ΕΙΨΛΝ ϾΛΒΛΙ, *alioquin.* ΠSϾΛ, *niſi.* ϊΨ ϾΛΒΛΙ NI, *ſin autem.* SIΛΝ, *ei, an.* ΛΛΛIS ΨΛΝ, *cum enim.* ΠΝΤΕ ΚΛIhTIS, *quoniam, enim, quandoquidem.* ΛΠΚ ΚΛIhTIS, *enim, etenim.* ΚΛIhTIS, *quidem, vero.* ΛΠƑΤϞ, *utique.* ΕΙ ΛΠƑΤϞ, *ſi forte.* ϊΒΛΙ ΛΠƑΤϞ, *ſi forte, alioquin.* ϚϒΕΨΛΝ, *quidem, veruntamen.* ϊΝ ΨIZΕΙ, *propterea quod, eo quod, quoniam.* ϾΛΒΛΙ ΨΛΝΔΕ, *ſi vero.* ΨΛΝΔΕ ΝΝ, *ſi autem.* ΘΝ ⊙Ε, *quare.* ϾΝ, μὲν, *quidem.*

---

* ƿRITAN, fore thy, in *R.* extat hæc conjunctio in ſatyrogr. Forthy bewere ye wiſe men.

CAP.

CAPUT QUARTUMDECIMUM.

De Præpositionibus.

I. PRæpositiones *Anglo-Saxonicæ* considerantur vel in constructione, vel in compositione.

II. In constructione, vel regimine, Præpositionum quædam regunt accusativum; quædam ablativum vel dativum; & quædam utrumque.

III. Præpositiones, quæ regunt accusativum casum, eæ sunt, quæ immediate sequuntur:

Toȝeanes, *contra, erga, adversus*: ut, toȝeanes hyne, *Ps.* XII, 4. toȝeanes hiꝛ ꝼýnd he ȝæþ.

Teh, *contra*: teh hine ðа ꝼеꝩon, *tum contra illum venerunt.*

Be, *in, ad*: Æꝩeꝛt ꝼulh-ælmeꝛꝼan xv niht oꝼeꝛ Eaꝛtꝛan. ȝeoȝoþe-teoþunȝe be Pentecoꝛten. Rom-ꝼeoh be Peteꝛ mæꝛꝼan. eoꝛþ-pæꝛtma be ealꝛa halȝena mæꝛꝼan. cyꝛicꝛceat to Maꝛtinuꝛ mæꝛꝼan. ⁊ leoht-ȝeꝛceatu ðꝛiꝛa on ȝeaꝛe. æꝩeꝛt, on Eaꝛteꝛ-eꝛē. ⁊ oðꝛe ꝛiþe on Lanðel-mæꝛ-ꝛe æꝼen. ðꝛiddan ꝛiþe on ealꝛa Halȝena mæꝛꝼeeꝼen, *primum arationis eleemosyna quindecim dies post Paschа; fœtuum decimæ in Pentecoste; nummus papæ pendendus ad Petri festum; terræ fruges, in omnium Sanctorum festo; ecclesiæ census in festo Sancti Martini; nummi autem candelares ter in anno; primo in vigiliis Paschæ, secundo in vigiliis festi purificationis B. Mariæ, tertio in vigiliis festi omnium Sanctorum.* Cod. MS. Canonum, inter libros *Junianos.*

ðiddan, *post*: ut, ꝛiddan miꝛꝛeꝛa poꝛn, *post certum annorum numerum*, Cædm. XXVII, 22.

Emb, embe, vel ymb, ymbe, *circum, circa, super, de*: ut, emb hyne, *Luc.* XI, 54. ymbe Loꝺeꝛ ꝛice, *Hom.* in ascensione *Domini.* ymbutan, *circum*: ut, ymbutan hine, *circum se*, Matth. VIII, 18.

Foꝛ, *pro, vice*, ut, ȝebyꝺꝺe eopeꝛ ælc ꝼoꝛ oþeꝛne, *alter vestrûm pro altero oret*, Bed. E. H. p. 342. On æꝼen timan uꝛe ðꝛihten oꝼꝼꝛoꝺe. æt æꝼenȝeꝛeoꝛðe ⁊ ðælꝺe hiꝛ ðiꝛcipulum ðuꝛh haliȝ ȝeꝛine hlaꝼ and ꝛin ꝼoꝛ hiꝛ ꝛylꝼeꝛ lichaman. ⁊ ꝼoꝛ hiꝛ aȝen blod, *in vespertino tempore Dominus noster immolabat: in convivio suo vespertino distribuit discipulis suis per sanctum mysterium panem & vinum, pro sui ipsius corpore, & pro proprio sanguine*, Cod. can. MS. sub Rubricâ de officiis diurn. & noct. cap. XXXI. Et ne fortuitò hoc dictum videatur, idem in iisdem verbis sæpiùs occurrit quasi consultò: ut fol. MS*pti* 37. a. Lꝛiꝛt pæꝛ ꝓꝛeꝛbyteꝛ. ða ða he nam hlaꝼ. ⁊ heolꝺ beteoх hiꝛ handum. ⁊ þone calic eac ꝛꝓa. ⁊ to heoꝼonum beꝛeah. ⁊ to hiꝛ ꝼæꝺeꝛ clýꝺde. ⁊ ðancienꝺe bletꝛode to huꝛle. ⁊ ꝛýþþan hit hiꝛ ðiꝛcipulum ꝛealde to ðicȝanne ꝼoꝛ hiꝛ ꝛylꝼeꝛ lichaman. and ꝼoꝛ hiꝛ aȝen blod. vide quoque fol. 38. b. Et si Dominus panem pro sui ipsius corpore, & vinum pro proprio sanguine distribuit; dicant nobis Papistæ, quî potuit dare sui ipsius ipsummet naturale corpus, & corporis ipsummet naturalem sanguinem discipulis edendum, & bibendum. Huc spectat etiam quod legitur MS*pti* fol. 39. a. Se mæꝛꝛe-ꝓꝛeoꝛt ȝetacnaþ Lꝛýꝛtꝛýlꝛne. ⁊ þæt altaꝛe ȝetacnaþ Lꝛiꝛteꝛ ꝓoꝺe. ⁊ ꝛeo oꝼlete ȝetacnaþ Lꝛiꝛteꝛ lichaman. ⁊ ꝓin ⁊ ꝓæteꝛ on þam calice ȝeꝛꝓuteleþ ða haliȝneꝛꝛa þe oꝼ Lꝛiꝛteꝛ ꝛiðan ut-ꝼleopan. ðæt ꝼæꝛ blod. ⁊ ꝓæteꝛ, *sacerdos significat Christum ipsum, & altare significat Christi crucem, & panis eucharisticus significat corpus Christi, & vinum cum aqua in calice indicat sanctum illud, quod ex Christi latere fluxit, id erat sanguis, & aqua.* Ealle hiȝ hæꝼ-ðon Johannem ꝼoꝛ anne ꝓiteȝan. *omnes habent Johannem, sicut prophetam.* ꝼoꝛ, *propter*: ut, ꝼoꝛ eoꝛꝛe laȝe, *propter traditionem vestram*, Matth. XV, 3, 6. ȝebiddeþ ꝼoꝛ eoꝛꝛe ehteꝛaꝛ ⁊ tælendum eoꝛ. *Matth.* V, 44. ubi utrique casui inservit illud ꝼoꝛ.

Beꝼoꝛan, *coram*: ut, beꝼoꝛan ðine anꝛyne, *coram facie tua. Luc.* VII, 27.

Ꝼiþæꝼtan, *post, pone*: ut, piþæꝼtan hiꝛ ꝼet, *Luc.* VII, 38. piþæꝼtan þa menigu, *Marc.* V, 27.

Ðuꝛh, *per, trans, ultra*: ut, ðuꝛh þa ceaꝛtꝛe, and þat caꝛtel. ðuꝛh ȝebeoꝛꝛcipaꝛ ꝼiꝼteȝum, *Luc.* IX, 14. ꝛe mæꝛa cyninȝ Salomon. ⁊ ꝛe piꝛeꝛta manna ȝehꝓylceꝛ þ ꝼoꝛme tempel æꝩeꝛt on Dieꝛlm Loꝺe to loꝼe ȝehalȝoꝺe. ꝛꝓa uꝛe Dꝛihten ꝛylꝼ þuꝛh þone halȝan ȝaꝛt him ȝetæhte, *Hom.* in dedicatione ecclesiæ.

On, *in*, vel motum ad locum, ða comon ꝼꝛam eaꝛt-ðæle to ȝebiddenne hi on Ieꝛuꝛalem, *devenerunt ex plaga orientali orandi causa, Hierosolymas*, chron. *Sax.* Gibs. An. CCCXLVII. & ut *inter, super*, significat: sic, on ða ꝓoꝛnaꝛ, *Luc.* VIII, 7. on læcaꝛ, *Luc.* VIII, 43. on þa ꝛceaþan, *Luc.* X, 30. on ðone heoꝼen beꝛeah, *Luc.* IX, 16. on anne munt, *v*, 28. hoc sensu eleganter casui suo postponitur: ut, þæne halȝan ꝓoꝺe. þe uꝛe ðꝛihten on ꝓꝛopoꝺe, *Hom.* de invent. crucis.

Oꝼeꝛ, *super, supra, trans, ultra*: ut, oꝼeꝛ þiꝛne meꝛe, *Luc.* VIII, 21. oꝼeꝛ mine mýꝛan, *Luc.* XXII, 30. oꝼeꝛ þone muþan, *Marc.* V, 21. oꝼeꝛ þa ȝoðan, and oꝼeꝛ ða ýꝼelan. he behealð on ða tacna þe he ꝓoꝛhte oꝼeꝛ þa unꝛhuman menn, *Hom.* in *Abiit Jesus trans mare Galileæ.* oꝼeꝛ týn ceaꝛtꝛa, *Luc.* XIX, 17. oꝼeꝛ, *post, contra*: ut, oꝼeꝛ Eaꝛtꝛon ȝeꝼoꝛ Æþeꝛeð cyninȝ, *post pascha decessit Ætheredus rex.* oꝼeꝛ tpelꝼtan niht, *post epiphaniam.* And ȝiꝼ þ huꝛ oꝼeꝛ hýt ꝛýlꝼe biþ toðæleð, *& si domus super ipsam dispertiatur*, Marc. III, 25.

Onȝean, *in, contra, adversus*: ut onȝean Galileam, *Luc.* VIII, 26. onȝean haliȝne ȝaꝛt,

Luc. XII, 10. onȝean þone bryðguman, *Matth.* XXV, 1. Saul. Saul. Hpi ehſt þu min. yfel bið þe ſylfum. þ ðu ſpuþne onȝean ða ȝaðe, *Hom.* de paſſ. S. *Pauli.*

Onteonan, *in, adverſus, contra aliquem*, vel *contra alicujus voluntatem & mandatum*: ut, him ða Adam eft andſpapode. me ða blæda on hand bryð ȝefealde. ſneolicu fæmne. ſnea dryhten min. ðe ic ðe onteonan ȝeþah, *tum ei iterum Adamus reſpondebat*: O *domine mi, libera fœmina ſponſa mea fructum illum, quem contra voluntatem tuam edebam, mihi tradidit in manum*, Cædmon XXII, 1. Sic ibidem, lin. 6, ða þu ȝitſiende on beam ȝlipe. blæda name on tneoper telȝum. ȝ me onteonan æte þa unfneme. Adame fealdeſt pæftme, *quod tu concupiſcens ſuſtuleris ex arbore fructum, eum rapiens ex arboris ramis, & contra meum mandatum ediſti, & tradidiſti Adamo perniciosum fructum.*

Neah, neh, *fere, prope, juxta*: neah tpelf pintſe, *Luc.* VIII, 42. neah eahta dagaſ, *Luc.* IX, 28. Ita, fop nean: ut, fop neah ðneo þuſend. fop neah þſittig ȝeapa. neh cyſnicean þapa eadigra Apl'a, *juxta Eccleſiam beatorum Apoſtolorum.*

Buton, butan, *præter, ultra, extra*: ut, buton Petrum and Johannem, *Luc.* VIII, 51, buton fif hlafaſ, and tpeȝen fixaſ, *Luc.* IX, 13.

Oþ, *uſque ad, tenus*: ut, oþ ða ðnorna, *uſque ad fæces.* oþ æfen, *uſque ad veſperum.* oþ ende. oþ cnihт-hade. oþ þa hylta, *capulo tenus.* oþ deaþ. oþ þone ſpuþan. oþ þa ſceancan. oþ þa ancleop.

Undeþ, *ſubter*, ut, undeþ heah nodore, *ſubter ſublimi cælo*, Cædm. IV, 10.

In-undeþ, *in, intra*: ut, eodon ſona in-undeþ edoſaſ, *illico in domum profecti ſunt*, Cædm. LIV, 5. ða cumun æfterte in-undeþ edoſaſ. *ibid.* 3.

Innan, *in, eis*: ut, heo abeah nyþeþ. ȝ beſeah innan ða byſȝenne, *inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum*, Joh. XX, 11.

Uppan, *ſuper*: ut ſete þine hand uppan hiȝ, *impone manum tuam ſuper eam*, Matth. IX, 18. Ledon hyra ſneaf uppan hiȝ, *impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua*, Matth. XXI, 7.

Mid, *cum, inter*: ut, Ic Fulfepe kyninȝ mid ðaſ cyninȝaſ. ȝ mid eorleſ. ȝ mid hepetoȝaſ. ȝ mid þæȝnaſ þaſ ȝepitneſſe mineſ ȝifeſ, *Ego Wulferus rex cum regibus, & cum comitibus, & cum ducibus, & cum thanis teſtibus mei muneris*, chron. *Sax. Gibſ.* An. DCLVI. Ðæſ ſie almihtiȝ dryhten dema mid unc tpiȝ, *de hoc ſit omnipotens dominus judex inter nos duos*, Cædm. XLIX, 10, 11. Ðpa mid piþaſ tpa Nilus ſceadeþ, *qua Nilus* [Ægyptum] *duos inter rivulos diſtinguit*, Cædm. XLVIII, 13. Sic, mid haliȝe hand, *Cædm.* LXXIII, 4. mid þiſ peſode, *Cædm.* IX, 17. ðeah he epiȝe hiſ land mid þuſend ſula, *quamvis fundum ſuum vertat mille aratris*, Boeth. p. 58.

Lemanȝ, *inter*: ut, ſpa ſceap ȝemanȝ pulfaſ, *Matth.* X, 16. Sic comp. onȝemanȝ: ða yfelan habbaþ ſimle hpæt hpeȝu ȝodeſ on ȝemonȝ hiora yfel, *mali ſemper quid boni intermixtum ſuo malo habent*, Boeth. p. 118.

Betpux, betpeox, betpox, betpix, betþyh: ut, ſpa ſpa lamb betpux polfaſ, *Luc.* X, 3. betpux eop alle, *Luc.* IX, 48. and Mellitus betþyh hi æt þam ſynoþe fæt, *& Mellitus inter eos in Synodo aſſedit.*

Utan, *circum, circa*: ut, ða beftodon ða Iudeaſ hine utan, *Joh.* X, 24.

Aȝen, aȝean, *contra, adverſus*: ut, aȝen maneſ ſunu, *Luc.* XII, 12. aȝen oþerne cyninȝ, *Luc.* XIV, 21. aȝen hyne ajn, *Luc.* XV, 20.

Leonð, ȝeondan, beȝeonð, beȝeondan, *per, ultra*: ut, ȝeonð XXX ȝeapa fæc, *Hom.* in paſſ. *Jac.* apoſt. ȝeonð ſtopa. ȝeonð daȝaſ. beȝeondan Humbre, Præf. *Ælfr.* ad *Wulfig.* beȝeondan fæ he iſ. Legitur & eonð: ut, eonð ealne middan ȝeaſð. *Evang. Nic.* p. VIII. XVIII. eondfapan. p. XIX. eonð þa muntaſ. ibid.

Fiþȝeondan, *circa*: ut, piþȝeondan Iordanem, *Matth.* III, 5.

Fið, *juxta, cum, contra, adverſus, pro, circa, circiter, erga, a, ab*: ut, ȝefibruma piþ ðinne bropeþ, *Matth.* V, 24. Lod ȝefcyld uſ piþ deofol. piþ hane-cræd, *circa galli cantum.* piþ þa ceap-ſtræt, *circa forum.* piþ hiȝ, *juxta illos.* piþ þa fæ Adriaticum, *juxta mare Adriaticum*, Hom. in dedicatione eccleſiæ *S. Michaelis.* ſtaniend piþ heofonaſ, *cœlum aſpectans.* tpeȝen penaſ piþ hine, *Luc.* IX, 30. piþ þone peȝ, *Matth.* XXI, 30. piþ feoh ſyllan, *pretio vendere.* piþ ðone þat, *ita ut, dummodo.* ſpa ſpa pe foſȝifaþ þam þe piþ uſ aȝyltaþ :· Lymaþ, ȝ papniaþ piþ ælce ȝyttunȝe, *videte, & cavete ab omni avaritid*, Luc. XII, 25.

Fiþutan, *extra*: ut, apuppon piþutan ðone pinȝeaſd, *ejecerunt extra vineam*, Matth. XXI, 29.

Hiſce addas, andlonȝ, andlanȝ, ondlonȝ, *per, in longum*: ut, andlanȝ ſæ, *per mare.* andlanȝ Siȝne, *per Sequanæ flumen.* fop ſe hepe up ondlonȝ Mæſe, *exercitus per flumen Mæſæ perrexit*, chron. *Saxon.* andlanȝ dic þæt on Hoſſa-bpoc, *in longum foſſæ uſque ad rivulum Equorum dictum*, Chart. MS. *Edgari* Regis.

IV. Præpoſitiones, quæ regunt vel ablativum vel dativum, ſunt, quæ ordine ſuo ſubſequuntur.

Be, *de, ſupra, ſecundum, pro, propter, juxta, circiter, in, ex*: ut, be þam Hælende, *Luc.* VII, 3. be eallum ðyſum þinȝum, *v.* 18. on ealdum daȝum men hioſodon be heoſa aȝenum luſtum to ſpiþe. æft Lnifter tocyme. Epiſt. *Ælfrici* ad *Clerum.* in Bibl. c. c. c. *Cant.* be ȝefeohte. be midde nihte. be ðæne apoſtolican lare. be Tamere. be þam menn ic ſpæce. be ſce Martineſ meſſan, LL. *Inæ*, c. 4. ða pæſton ȝeſett be ſihtȝaneſ dæȝe. and be oðða

cinȝa

cinza dæge, *quæ fuerant conſtituta Wihtgari diebus, aliorumque regum diebus.* Occurrit etiam bi, & aliquando big, quæ ſignificant *de, juxta, prope, circum*: bi Johanne, *de Johanne.* hi aseoſaþ bi ðæm þeht, *reddent de eo rationem.* ſe Biſceop ðe him big ſæt, *Epiſcopus qui juxta eum ſedebat.* big þær halgan gaſtes cyme, *de adventu Spiritûs ſancti.* Be hyra pæſtmum ge hig oncnapaþ, *ex fructibus eorum cognoſcetis eos,* Matth. vii, 20.

To, *ad, in, uſque*: ut, to hym, *Luc.* vii, 3. to þam Hælende comun, *v.* 4. ða cpæþ Moyſes to þam cenan Ioſue [lege cempan Ioſue] *Hom.* de Orat. *Moyſis.* to ðe, *Luc.* vii, 7. to ðinum huſe, *Luc.* viii, 39. TIL, til, * vox *Cimbrica, ad, uſque,* ſignificans, aliquoties occurrit: ut, geappian til etanne, *parare ad edendum.* cpæþ til him Hælend, *dixit ei Chriſtus*: at til in vet. *Norrena* & hodierna *Iſlandica* regit *gen.* Notandum etiam eſt to apud *Anglo-Saxones*, ut apud *Anglos* to, finalem cauſam denotare: ut, ðy ilcan geare gebocube Æþelpolf cyning teoþan dæl hiſ landes oſep eall hiſ pice Lobe to loſe. ⁊ himſelfum to ecepe hælo, *eodem anno Æthelwolfus rex decimam partem terræ ſuæ per totum ejus regnum charta donavit deo in laudem, & ſibi in æternam ſalutem,* chron. *Sax. Gibſ.* An. dccclv.

Mid, miþ, *cum, apud, penes, inter*: ut, mid mycelum ⁊ ſpemfullum gerceadef todale, *cum magna ac ſubtili nationis* [lege *rationis*] *diſcretione,* Proëm. regularis concordiæ monachorum Sanctimonialium in *Anglia,* in Spicilegio *Seldeni, Lat.* & *Sax.* mid ſnoteſum ſmeagende peneðe, *prudenti diſcutiens examine,* De officiis monachorum *Lat.* & *Sax.* in Spicilegio dicto. ubi peneðe a ſciolo quodam reponitur pro þæðe, quaſi *examen* in hoc loco *turbam* denotaret. Zacheus ða on ðam gebeoncipe mid bliþum mode clypode to þam Hælende, *Hom.* de *Zacchæo.* meancodon ða þruh mid inſegle, *Hom.* in *Paſcha.* mid hyne, *Luc.* vii, 16. mid him, *v.* 12. mid hnescum neaſum gescridne, *v.* 25. mid hyre teaſum, *v.* 38. mid godum peoncum. mid demum, *penes Judices.* miþ hnescum genelum, *mollibus veſtimentis,* Matth. xi, 8, cod. evang. interl. *Cott.* In uſu erat hæc præpoſitio mid apud majores noſtros *Anglos*: ut in Satyrographo,

and al the might myd him is. & and makes hem merry thermyd.

Lemang, *inter, apud*: ut, ða ne ſop ſe Hælend na openlice gemang þam Iudeon, *Jeſus ergo jam non in palam ambulabat apud Judæos,* Joh. xi, 54. gemang broþrum, *Joh.* xxi, 23.

Amang, onmang, ut gemang: amang ðam þe hig þur ſpræcon, *inter eos, qui ſic locuti ſunt,* evang. *Nic.* p. 15. xxvii. onmang þam ðe hig pæſon ingangende, *inter eos qui intrabant.* idem p. 3. v. Sic comp. ongemang: ut, ꝥ he ne mihte ongemang oþrum mannum beon, *ut non poſſet aliorum ferre præſentiam,* Boeth. p. 100.

Undef, *ſub, ſubter, infra*: ut, undef anpealde. undef me, *Luc.* vii, 8. undef peleſum heora, *Pſ.* xiii, 5. undef mine ðecene, *Luc.* vii, 6. undef þam ſic-ſteore, *Joh.* i, 48. undef ðam ſylfum portum.

To-middef, *inter, in medio*: ut, and ſtod to middef hym, *& ſtetit in medio eorum,* Joh. xx, 26. gepurþe nu ſæſtnif tomiddef ðam pæteſum, *fiat firmamentum in medio aquarum,* Gen. i, 6. omiddan, *in medio*: ut, omiddan Neoſxena pang, *in medio paradiſi,* Gen. ii, 9.

Togeanef, *contra, adverſus, erga, obviam.* ða upnon him togeanef, *occurrebant ei.* þa eode eall ſeo ceaſtef-papu togeanef ðam hælende, *tum tota civitas exivit obviam Jeſu,* Matth. viii, 28, 34. ſapaþ hym togeanef, *exite obviam ei,* Matth. xxv, 6.

Ongean, ongen, *contra*: ut, ongean þeode, *contra gentem,* Matth. xxiv, 7. ongen hyre ſpegre, *adverſus ſocrum ſuam,* Matth. x, 35. Betux, *cum*: ut, betux þam bocepum, *cum ſcribis,* Marc. xv, 31.

Of, *à, ab, abs, de, ex, extra, ultra*: ut, tpegen of hiſ leoſnincg-cnihtum, *Luc.* vii, 19. manega of ædlum, *v.* 21. of pitum. and of yſelum gaſtum, *ibid.* ſum of þam ſundep-halgum, *v.* 36. an pep of ðære manegu, *Luc.* ix, 30. of apyſgedum gaſtum. and untſumneſſum, *Luc.* viii, 2. Legitur tamen apud *Spelm.* Conc. p. 165. of Lpiſt. and of S. Peteſ. and of ðone Abbot. and of ðone Muneca:. Of Ioſdane, *ultra Jordanem,* Marc. x, 2.

On, ſine motu ſignificans, *in*: ut, on peſtenne, *Luc.* vii, 24. on deoſſpuſþum neaſe. and eſtum, *v.* 25. on bigſpellum, *Luc.* viii, 10, 27. on hymſylfum, *Luc.* vii, 30. on ðære ceaſtre, *v.* 37. on eauum, *in aquis,* Baſilii *Hexaëmeron.* Bſynaſ on gehpilcre ſtope geſihþ. ſume ſpeceðnyſſe getacnaþ:. On hoſſre ſpeaſtan ſittan. anxumneſſe getacnaþ, ms. *Cott.* de *Somniorum* diverſitate. ſimilia ſunt ea judicia his Aſtrampſychi, ἀνδρὶ βαίνειν ἰκθελκὴν δηλοῖ βλαβὴν. & ἵππους μελαίνας ἰδεῖν κακὸν πάντως βλέπειν. Pro On aliquando occurrit An, à *Goth.* ANA, *in.*

Æſpopan, † toſopan, onſopan, *ante, coram, præ*: ut, æſpopan ðære ſunnan. æſpopan ðam Hælende. æſpopan Lobes ðſimſettle, *coram Dei tribunali,* Hom. in Nat. ommium SS.

---

* Legitur hæc Præpoſitio in veteribus noſtris Scriptoribus. ut in carmine *Chauceri,* quod inſcribitur the Teſtament of Creſeide.

A doly ſeaſon til a carefull dite
Should correſpond———

† Nota, quod particula to non rarò ponatur inter ſopan, & caſum nominis, quem regit: ut, hes on þiſſum geare ſopan to middum ſumeſa ſop cyning mid ſiendе to Snottingham, *Hic, anno hoc, ante mediam æſtatem Rex cum exercitu Snottingham profectus eſt.* A toſopan, tofore in veteribus noſtris, ut in Satyrogropho,

And made a bowe tofore God.

toforan eallum þirum, *Luc.* xxi, 11. ðat eop toforan afet ir, *Luc.* xix, 8. hpæt ic hym toforan lecge, *Luc.* xi, 6. toforan eallum Galileiscum, *Luc.* xiii, 2. ætforan ðæne duna he rtent. ætforan eop he rtent. onforan pintene, *ante hyemem.* toforan Godes domrettle, *coram dei tribunali.*

Betpux, *inter*: ut, betpux pira beapnum, *Luc.* vii, 28. betpux him, *v.* 32. betpux ðam altane, and þam temple, *Luc.* xi, 51. betpux þam temple. and þam peofode, *Matth.* xxiii, 35. betpýh him hæfdon ribbe. and lufan, *Bed.* H. E. p. 110.

Fra, fram, *à, ab, abs, de, ex*: ⁊ þone hetolan deofol him fram adpæfde, *Hom.* dominic. iii. in xl. Se Hælend pæs gelæd fram þam halgan gaste to anum pertene. to þi þ he pære gecorenod fram deofle, *Hom.* in illud, *Ductus est Jesus in desertum.* Lif on tide non þunnaþ fram nonþdele. apenduncge þeoda ⁊ pæpna gepuxlu ⁊ nipe topýnar folcna hit getacnaþ, ms. *Cott.* de *Tonitruum* consideratione. cujus textus *Latinus* sic se habet, *si hora nona tonitruaverit ab aquilone, mutationes gentium, & armorum strepitus, & novos concursus populorum significat.* fram þam Hælende gefullod:. beo apoppen fram ealdum. ⁊ ealdormannum. ⁊ fram bocenum, *Luc.* ix, 22. gehalgod fram Eanbalde, *consecratus ab Eanbaldo.* fram mildeorum re þe hine gerihþ ehtan. fram feondum be biþ ofepripred, ms. *Cott.* de somniorum diversitate.

Be-æftan, *pone, post, retro*: ut, be-æftan þære manigeo, *Luc.* xxii, 5. per crasin bæftan, bæfton: ut, gang bæftan me Satanas, *vade post me, Satana,* Matth. vi, 22.

Æt, *apud, ad, à, sub, pro*: ut, æt hir fotum, *Luc.* viii, 35. æt Ledicef ofan, *Ælfr.* fragm. hist. Reg. *Westsax.* æt anum hpýþere, *pro unâ vaccâ,* æt me. æt ðinum hufe. æt uf, *Ælfr.* de vet. testam. Animaþ þ pund æt him, *tollite ab eo talentum.*

For, *præ, ob, propter, ex, ab, pro, ultra, præter, contra*: ut, for hpylcum ðinge, *Luc.* viii, 47. for Gode. and for forulde, *Ælfric.* ibid. for mannum ic gebide. for eage ic ne deapp, *præ timore non audeo.* Se halga apostol Paulus læreþ ælcum mærrepheorte. ðe Godes folce to lareope geret biþ. þ heopa nan ne pandige for nanner manner ege. ne for lufe. ne for rceame. ne for nanum rceatte, *Tractatus* de Presbyterorum conversatione.

Beforan, *coram*: ut, beforan eallum folce, *Luc.* viii, 47. beforan Gode, *Luc.* xii, 6. beforan Godes engum, *v.* 8. beforan hpilcum rcip-men, LL. *Inæ* c. 8.

Binnon, binnan, *intus, intra, ad*: ut, binnan pagum, *Spelm.* Conc. p. 391. binnon peallum. binnon þam gemænum unef nicef, LL. *Inæ* c. 10. binnan Londenbýrig tobrohton, *Londinum adducebant,* Chron. *Sax.* aliquando videtur genitivum regere, ut binnan rix ⁊ trentigra geara, *intra sex & viginti annos,* Hom. ms. notandum est ἔκθεσιν hic fieri vocis fæce ł fýrft, *spatium.* binnon autem & binnan contrahuntur ex beinnon, beinnan, de quo infrà in innon, innan.

Butan, * buton, *sine, absque*: ut, butan beapnum, *Luc.* xx, 28. butan beapne, *v.* 30. butan obrum mannum, *Spelm.* Conc. p. 598. butan anigre hære, *sine quolibet jussu.* butan anum Brýttiscum girle, *unico obside Britanno excepto*, Chron. *Sax.* p. 522. an. dccxviii. re ælmihtiga rcippend re ðe ealle gerceafta butan ælcum antimbre þurh hir pirdome gefcop, *Hom.* de Adnun. M. V.

Abuton, *circum, circa, in circuitu*: he cpæþ þa behealdende þe hym abuton pæron, *tum aspiciens illos, qui circa eum stabant, ait*; vel, *circumspiciens eos, qui in circuitu ejus erant, ait*, Marc. iii, 34.

Betpeonan, betpýnan, *inter*: ut, ða cpædon hir leornincg-cnihtar hym betpýnan, *Joh.* xvi, 17. andettaþ geopne eoppe rynna eop betpeonan, *Hom.* de *Letan. majore.*

Innan, innon, *in, intus, intra:* ut, innan hufe. innan Samaritana ceartre, *Matth.* x, 5. innan eart-Engle, Chron. *Sax.* innon Lent, *in Cantio.* Innan ðære cyrican, *in ecclesia.* on-innan, *idem*: ut, oninnam me relfum, *in me ipso.* legitur etiam beinnan: ut beinnan ðam cancerne, *in carcere,* Boeth. cap. i.

Bufan, bufon, *super, supra*: ut, hæt me gan þe bufan ðam pætere, *jube me adire te super aquam,* Bed. H. E. p. 236.

Uppan, up, uppe, *super, desuper*: uppan hrofum, *Matth.* x, 27. uppan tampe arrene. and hýre folan, *Matth.* xxi, 5.

Ofer, *super, cum*: ut, ma ðonne ofer nigon. ⁊ hund-nigontigum rihtrirna, *magis quam super nonaginta novem justis.* Luc. xv, 7. ofer grenum boge, *super fronde viridi.* gerapen ofer rince falo hlifian neced ofer neadum golde, *videbant palatia argento, aulasque eminere conspicuas cum rutilante auro,* Cædm. lii, 10.

Æftep, *post, infra, pro*: ut, æftep birrum ðingum, *Luc.* xvii, 30. æftep ðam butan,

---

* Ab butan, *sine*, fit vetus *Scoticum* **but**, *absque*, quod in præfatione *Æneidos Douglasiæ* occurrit; ubi opus *Virgilii* à *Gawino Douglasio* interprete laudatur in hunc modum:

Bot thy werke shall endure in laude and glorie,
But spot and falt, condigne eterne memorie.

Reperitur sæpius certe in eadem præfatione: **but ony indigence**, *sine omni defectu*; **but sentence or ingine**, *sine judicio, aut ingenio*; **but spot of crime**, *sine nota criminis*; **but doubt**, *sine dubio.*

Joh.

Joh. XIII, 27. æfter ufum hadum, *Spelm.* conc. p. 586. æfter miccelre mid-heortnyrre dinre. *Pſ.* L, 1. Æfter interdum ſignificat ut into: he lytle pendede unedelice æfter pudum for ꝛ on mor-fæftenum, *ille autem parvo cum exercitu difficulter in ſylvas, & montana propugnacula ſe recepit.* chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCCLXXVIII.

Æf, *ante*: ut, æf dam Eaftron. &, æf dam fymbel dæge, *Homilia* in Dominica *Palmarum.*

Of, *uſque, ad, tenus*: of Daniele dam pitegan, *Ælfric.* de vet. Teſt. p. 13. ofanum, *Pſ.* XIII. 2.

Unfeor, *propè, non longè*: ut, unfeor dam hufe, *non longe à domo, Luc.* VII, 6. feor proculdubio regit eundem caſum.

Into, *in*, & *ad*: ut, into dam bane, *Ælfr.* de vet. Teſt. p. 32. ic gang into dære dyri-ge. ic gang into dinum hufe dihten. into Godes hufe, *Luc.* VI, 4. da on anum fertten dæge com fe Hælend into heom, *Hom.* dominicâ 1ª. poſt *Paſcha.*

Fid, *cum, contra, juxta, ad, erga, pro, ex, circa, circiter, adverſus, pone*: ut, pid hir dæges ponce, *Matth.* XX, 2. ne fecge du leaf gepitnefre pid dinum nehftan. pid dam dom-fetl ic fitte, *pone tribunal ſedeo.* pid dam monad, *circiter calendas.* pid dam dat, *ita ut, dummodo.* dat hir engel ongan ahebban pid hir heafdan, *quod Angelus ſuus cepit librare ſe contra dominum ſuum*, Cædm. p. 7. l. 19. pid dam hungre andlyfen fecan, *contra famem alimentum quærere.* Bed. E. H. p. 89. ꝛ com mid unmæte peodode pid him to gefeohte:· hu ne come du to me pyncanne pid anum peninge, *nonne ex denario mecum conveniſti.* Matth. XX, 13.

Beheonan, *cis, citra*: ut, beheonan Rome, *citra Romam.* beheonan muntan. beheonan dære ftræt.

Gehend, *propè*: ut, gehend dam eh-dyrle ic prite, *propè feneſtram ſcribo.*

Todeard, *verſus, ad*: ut, on undern timan Crift fæf to deade fordemed. and todeard dære node geled, *tempore antemeridiano condemnatus erat Chriſtus, & ad crucem ductus*, Cod. MS. canonum, & conſtitutionum eccleſiaſticarum in rubrica de officiis diurn. & nocturn. horarum, cap. XXVIII. da liggan todard Huntendune porte, *quæ jacent verſus Huntenduni oppidum*, chron. *Sax. Gibſ.* DCLVI.

V. Ex his præpoſitionibus, quædam utrumque caſum regunt: ut, befodan, on, ofer, butan, of, betpux, pid, gemang, ongemang, fod, ongean, betpux, togeane, mid, innan, uppan, undef.

Notandum etiam eſt apud *Anglo-Saxones*, haud ſecus ac apud *Latinos*, præpoſitiones aliquando elliptice ſupprimi in oratione: ut, hine Abrahaam on hir agene hand beacen fett fua him bebead Metod, *in eum Abrahamus ſignum* [circumciſionis] *impoſuit propria manu, ſicut deus illi juſſerat*, Cædm. LIX, 18. Sic, hie him fealdon, ꝛ him da afar fforan:· & paulo ſuprà: he lytle pendede fof:·

Quædam etiam præpoſitiones regunt genitivum: ut, pid, andlang: hpi murcaf [murcnaft] du pid min, *quid contra me murmuras?* Boeth. p. 12. Sequitur tamen paulo poſt, hpæt feofaft du pid me, *quid me querimoniis vexas?* Sic p. 77. Ne gemet he hine. ne fundon nihtne peg pid hir ne apedad, *neque inveniet illum, neque etiam viam rectam ad eum ducentem inveniet.* and fpa uppeardef gnepf of done ftemn. ꝛ fiddan andlang dæf pidan. ꝛ andlang dære finde of done helm arppingd, *& ſic ſurſum creſcit in caudicem, & dein per medullam & corticem ſurgit in calamum*, p. 90. da fmercode he pid min. ꝛ cpæd, *tum in me ſubridens, ait*, p. 93. da befeah he hine undef bæc pid dæf pifef, *tum retroſpiciebat verſus* [vel *in*] *mulierem*, p. 102.

VI. Notandum præterea eſt præpoſitiones *Anglo-Saxonicas*, perinde ac *Latinas* & *Græcas* abſolutè poſitas adverbiaſcere, & poſtponi haud rarò nominibus, quæ regunt: ut, ic ftande on daf healfe. ꝛ du ongean, *ego ex hâc parte ſto, tu contrà.* fe Angel hyre fnam gepat, *Luc.* I, 38.

De præpoſitionibus in compoſitione.

VII. Præterea notandum eſt, præpoſitionum alias componi cum nominibus, & verbis, alias non. Præpoſitiones quæ componuntur, ſunt; emb, vel ymb, duph, ongean, of, betpux, agen, geond, pid, to, be, mid, undef, of, toforan, fnam, æt, fod, uppe, ofer, æftef, æf.

VIII. Emb, & ymb, componuntur cum nominibus, & verbis, & idem valent in compoſitione, ac *circum* apud *Latinos*: ut, emb-hpyfft, vel ymbhpyfft, *circuitus*, vel *orbis terrarum*, ab emb-hpyfnan, vel ymb-hpyfnan, *ambire, circumire.*

IX. Duph, componitur cum nominibus, & verbis. Nominibus junctum excellentiam ſignificat, & *Latinè* redditur *per, præ, valde*: ut, duph-beorht, *perſpicuus, perilluſtris, prænobilis.* Verbis vero præpoſitum exponitur *per, trans, ultra*: ut, duph-holian, *perforare*: duph-punian, *permanere*: duph-faran, *tranſire*: duph-pundian, *transfigere.*

X. On, in compoſitis ſignificat ut *in* apud *Latinos*, & quandoque ut *Angl.* un, particula negativa, vel privativa, quæ extra compoſitionem non invenitur: ut on-ageotan, *infundere*: on-alædan, *inducere*: on-æhte, *inops*: on-geapo, *imparatus*: on-gepiffe, *incertus*, unwiſe.

XI. Ongean, in compoſitis idem valet, ac *iterum*, & redditur plerunque in compoſitione per *re*: ut, ongean-bringan, *referre*: ongean-fendan, *remittere*: ongean-ftandan, *reſiſtere.*

XII. Of, in compoſitione ſignificat *de, ab, ex, à*: ut, of-feallen, *deficere*: of-hebban, *extollere*: of-flean, *aufugere*: of-fpeorian, *abjurare.*

XIII. Betpux, & betpỳ vel betpỳh, (pro betpỳx) & betpeonan, in compositis significat ut *inter* apud *Latinos*: ut, betpỳx-apoppennyrre, *interjectio*: betpux-cuman, *intervenire*: betpỳ-ȝerittan, *interponere*.

XIV. Aȝen, in compositione vim habet *rursùs adversus*, & *rursùs iterum* apud *Latinos*: ut, aȝen-coman, *occurrere*, & *revertere*: aȝen-hpỳpfan, *redire*: aȝen-rtandan, *obstare*, *opponere*. Sed composita ex aȝen præpositione, & aȝen pronomine *suum*, *cuique proprium* significante, à discentibus distinguenda sunt.

XV. Geond, in compositis redditur per præpositionem *per*: ut, ȝeond-fapan, *pertransire*: ȝeond-ȝeotan, *perfundere*: ȝeond-rcinan, *perlustrare*, *perlucere*.

XVI. Wið, in compositione nunc significat idem ac *cum*: ut in wiðmetan, *conferre*, *comparare*. Nunc ut *contra*, & *adversus*: ut, wiþ-rtandian, *adversari*, *resistere*. ne wiþcpeþe we, *ne contradicamus*, Hom. de Assump. B. M. V. Nunc autem ut *in* in *Latino injustus*: ut, wiþ-copen, *improbus*: wiþ-recȝan, *inficiari*. Aliquando ut * *de*: ut in wiþ-teon, *detrahere*: wiþ-lædan, *deducere*. Plerunque verò †adversatricem significationem habet: ut in wiþ-winnan, *oppugnare*: wiþ-rcufian, *repellere*: wiþ-racan, *contradicere*, *abrenuntiare*: wiþ-cpeðan, *contradicere*.

XVII. To, in compositis quandoque excessum denotat: ut in to-weceleaf, *nimis incuriosus*: to-læt, *serò nimis*: to-anwillic, *nimium pertinax*. Inde nostrum **too**: ut, **too careleſſe, too ſtudious**. Quandoque significat ut Præp. *dis* apud *Latinos*, in compositione: ut in to-cnapen, *discernere*: to-ȝoten, *diffusus*: to-lỳſan, *dissolvere*. Ut plurimum autem exponitur per *ad*: ut, to-cuman, *advenire*: to-bæran, *adportare*: to-fealden, *applicare*: to-beȝỳman, *attendere*: to-ȝecỳȝan, *advocare*. Non raro etiam ut a, & ge, est merum augmentum syllabicum nihil significans.

XVIII. Be, in compositione nunc est merum præfixum, quod verbis, verbalibus, & præteriti temporis participiis præponitur: Nunc habet vim præpositionum, *circum*, *prope*, *re*, *con*: ut, befeðe fe Hælend ealle Galilæam, *circuivit Jesus totam Galilæam*, Matth. iv, 23. bependе hỳne, *conversus*, Matth. ix, 22. Sic bi, biȝ, vel bỳȝ in compositione *circum*, *prope*, *juxta* significant: ut, biȝrtandaþ me rtranȝe ȝeneatas, *me circumstant strenui servi*, Cædm. vii, 12. vide gloss. *Goth.* in BIMAITAN.

XIX. Mið, in compositione exprimitur per *co*, *con*, *com*, *cor*, in compositis *Latinis*: ut in miðþolian, *compati*: mið-punungе, *consortium*: mið-rpecian, *consonare*. Sed hic à discentibus cautè distinguenda sunt composita cum mið præpositione, à compositis cum mið, pro middel, *medius*, *a*, *um*. Observandum etiam est adverbium famoð, *simul*, vel *unà* significans, eundem usum habere in compositis ac mið: ut in famoð-aristan, *consurgere*: famoð-cyman, *convenire*: famoð-ȝeflet, *concertatio*: famoð-rpeȝen, *consonans*.

XX. Of, valet in compositione *à*, *abs*, *de*, *ex*: ut, of-ceorfan, *abscindere*: of-aðrifan, *abigere*: of-animan, *auferre*. Aliquando tamen ut merum affixum simplicis significationem non variat: ut in of-torfian, *lapidare*: of-rlean, *occidere*.

XXI. Toforan, in compositis significat *ante*, *præ*: ut in toforan-beon, *præesse*: toforan-faran, *præire*.

XXII. Æt, in compositione plerunque exponitur per *ab*, *è*, *ex*, *de*: ut in æt-bræðan, *auferre*, *eripere*: æt-berrtan, *aufugere*, *evadere*. Interdum redditur per *ad*: ut in æt-beon, *adesse*: ætrtandan, *adstare*.

XXIII. For. Quando for non est merum augmentum initiale, redditur per præpositiones *per*, *re*, *de*, *dis*, *ex*, *ab*, *con*, *ultra*, *præter*, *contra*, & sæpe dat composito significationem, quæ simplicis significationem pessundat, & in malum sensum vertit: ut, à ðoen *facere*, forðoen *interficere*: à niman *capere*, *sumere*, fornniman *consumere*: à liȝȝan *jacere*, *cubare*, forliȝȝan *fornicari*, *adulterari*. In compositis etiam sæpe fore, *præ*, *pro*, *ante*, significans, confunditur cum for: ut, fore-ȝewitnyrre, *falsum testimonium*.

XXIV. Up, vel uppe in compositis exponitur per *ad*, *ex*, & per voces, quæ significant motum sursùm, locum superiorem, & res supernas: ut, up-aðenden, *elatus*: up-aðrỳcan, *erumpere*, *effringere*: up-ahebban, *extollere*: up-flerinȝ, *cœnaculum*: up-arisan, *assurgere*: up-land, *regio montana*: up-pana, *superi*.

XXV. Ofer, in compositis plerumque denotat excessum: ut in ofer-ðrincan, *plus æquo bibere*: ȝif hwylc Birceop oððe mærre-preoft hine rylfne fæðlice ofersrince. oððe he ðær ȝerrice. oððe his haðer ðoliȝe, *cod. can.* MS. Hisce addas ofer-æt, *nimia ingluvies*: ofer-bliþ, *supra modum lætus*: ofer-moðian, *superbire*: ofer-hoȝian, *contemnere*. Quando non excessum significat reddendum est per *trans*, *in*, *super*, *per*, *præter*, *præ*, *de*: ut in ofer-climan, *transcendere*: ofer-faran, *transire*: ofer-flean, *supervolare*: ofer-ȝildan, *inaurare*: ofer-hlinan, *incumbere*: ofer-hweorfan, *irruere*: ofer-wæðan, *perlegere*: ofer-ðeon, *præstare*: ofer-penan, *præsumere*.

XXVI. Ær, in compositis redditur per *ante*, *prius*, *præ*, *primùm*: ut in ær-boren, *primogenitus*: ær-ȝeðon, *anteactus*: ær-leoht, *primum-mane*: ær-ȝenemneð, *prænominatus*.

---

* In hodierno sermone nostro **to withdraw** est *detrahere*, *subducere*; **to withhold** est *detinere*.

† Retinemus adhuc **with** in eodem sensu: ut **to withſtand**, *resistere*, *oppugnare*.

XXVII. Ær-

XXVII. Æfter in compoſitione exponitur per *poſt*, ut in æfter-boren, *poſthumus*, &c.

XXVIII. Præter has præpoſitiones, quæ tam in conſtructione, quàm in compoſitione uſurpantur, aliæ ſunt, quas * inſeparabiles vocant, utpote quæ extra compoſitionem non occurrunt, & disjunctæ à vocibus, cum quibus coaleſcunt, nihil ſignificant: ut, ed, em, un, or, mis: quibus adde fore, quæ rarò extra compoſitionem occurrit, & Æ.

XXIX. Ed, *Francice* it, in compoſitione idem valet ac *re* apud *Latinos*: ut in edcenned, *renatus*. edniwian, *renovare*. edfcæft, edfceaft, *palingeneſia, renovatio, recreatio*.

XXX. Em, ſcribitur per apocopen pro embe, & per ſyncopen pro efen, vel efn, *æquus, æqualis*. Quando ſtat pro embe redditur ut ſupra in Reg. 8. Quando autem pro efen ponitur, valet *par, æquus, a, um*: ut in emniht, *æquinoctium*: emlang, *paris longitudinis*. Emne etiam ſignificat *æqualis, æquus, par*, unde compoſita cum emn: ut, emn-fcolere, *condiſcipulus*: emn-deop, *conſervus*.

XXXI. †Un, in vocùm compoſitione negativè, privativè, & contrariò ſignificat, & exponitur per *in, de, dis, ex, à*, & per voces ſimplici in ſignificatione contrariò, vel privativè oppoſitas: ut, unacenned, *ingeneratus*: unacumendlic, *impoſſibilis*: uncnyttan, *diſſolvere*: unfriþ, *diſcordia*: unfreda, *paupertas*: unheapfa, *ſervus*: un-trywerþ, *falſitas*: un-bræd, *angustus, parvus*: unlytel, *magnus*: un-menn, *i. e.* un-menigu, vel unmeniu, *pauci*. Sic *Scoti* dicunt **unwell**, *ægrotus*; atque *Angli* **uneven**, *ſcaber, aſper, ſalebroſus*: **unſound**, *inſincerus*: **unſtable**, *vacillans*: **unskilfull**, *imperitus*: **unrighteous**, *injuſtus*. Quod ſanè loquendi genus primitùs venit à *Gothis*, in quorum linguâ occurrunt iſtiuſmodi non pauca: ΠΝΛΓΕΙΝ, *imperterritè*: ΠΝΒΛΙ-ΚΛΝΔS, *ſterilis*: ΠΝΒΛΚΝΛhS, ἄπεκνος, *qui non habet liberos*: ΠΝΨΙΠΨ, *malum*: ΠΝ-SEΛ, *nequam*: ΠΝΛΕΔS, *pauper, &c.*

Or, in compoſitione ſignum eſt plerunque privationis (inquit *Somnerus*) vel negandi particula: ut in or-punfe, *ignominia*: or-fyte, *impunè*: or-trupian, *diffidere*: or-mæt, *immenſus*: or-leahtre, *inculpatus*: or-geporden, *increatus*, Cædmon. p. 1. Præpoſitio hæc inſeparabilis deducitur à *Cimbrica* or, vel vr, quæ *de, è, ex* ſignificat in regimine.

Of, in compoſitione ſignificat *à, ab, de, ex*: ut in ofpendan, *aufugere*: ofgnyfan, *eripere*: ofrcytan, *deflectere*.

Mis, à *Goth.* **MISSΛ**, in compoſitione inſinuat defectum, errorem, corruptelam, diſſimilitudinem, *&c*: ut in mis-dæd, *maleficium*: mis-boren, *abortus*: mis-cefan, *maledicere*: mis-lician, *diſplicere*: mis-hyran, *inobedire*: mis-lic, vel misfren-lic, *diverſus*. Ita *Gothis* **MISSΛ-ΛEIKS**, *varius*: **MISSΛΔEΔINS**, *offenſæ, delicta*: **MISSΛuISS**, *diſſenſio*. Inde noſtratia **misdeed**, *delictum*: **to misbecome**, *dedecere*: **to miscarry**, *perire*, non aſſequi, quod quis intenderat: **to miſtruſt**, *diffidere*. Hiſce addas ΨIИΨΛИИ, miſmæle, vocem *Cimbricam*, quæ errorem linguæ ſignificat, à ΨIИ, mis, & ΨΛΛИ, maal, *ſermo. Goth.* **MΛΨΛΛ**. & ΨIИFRПΛΛ, miſgruna, *diffidere*. Inde etiam à veteri *Francicâ*, quæ ſoror erat *Anglo-Saxonicæ*, *Gallorum* illud *mes*, & per apocopen *mé*, in *méconnôitre, mécontent, médiſance*, & ſimilibus. Vide miſſa in evang. *Iſland.* Marc, XIII, 24. & At miſſa in *Gudm. Andreæ* Lexico *Iſlandico*.

XXXII. Fore, redditur per *præ, pro, ante*: ut in fore-cpædan, *prædicere*: forecyn, *anteceſſores*: fore-niman, *præ-occupare*: fore-pitung, *præſagium*: fore-gehat, *promiſſum*.

Æ *privationem*, vel *negationem* denotat: ut in ægyld, æmenne, æmelle, æmode. Aliquando tamen præteriti temporis participiis præponitur, more a, be, for, ge: ut in æceled, apyrp.

XXXIII. Præter præpoſitiones ſeparabiles, & inſeparabiles, quæ compoſitionem ingrediuntur, ſunt & aliæ voces, quæ in compoſitione, præpoſitionum naturam induunt, & per præpoſitiones *Latinè* exponuntur: ut, efen, eft, pider, and, quibus adde ord, full.

XXXIV. Efen, à *Goth.* **ÏBN**, eſt adjectivum ſignificans, *æquus, æqualis, par*, & in compoſitione idem valet, ac *co, col, com, con, cor*, &c. *Latinorum*: exemp. gr. efen-birceop, *coëpiſcopus*: efen-dropian, *compati*: efen-pyrhta, *cooperator*: efen-deopa, *conſervus*, &c.

XXXV. Eft eſt adverbium, quod *poſtea, porro, iterum* ſignificat, & in compoſitione idem plerumque ſignificat, ac *re*, & *retro*: ut in eft-cuman, *revertere*: eft-cyrran, *recurrere*: eft-gecygan, *revocare*.

XXXVI. Fider, à *Goth.* **ΨIÞRΛ**, eſt vox adverbialis ſignificans *adverſum, contra*, & facit ſimplex malè ſemper ſignificare, & maximâ ex parte oppoſitionem implicat: ut à coren *electus, dilectus*; fider-coren *reprobus, maledictus*: à recgan *dicere*, fider-recgan *contradicere*: à raca *cauſa*, fider-raca *cauſæ adverſarius, à cauſa profugus, apoſtata*.

XXXVII. And. Tametſi hæc vox apud *Anglo-Saxones* ſolùm obtinet naturam conjunctionis copulativæ, apud *Gothos* tamen eſt præpoſitio *in, coram, contra, adverſus* ſignificans. Quod quamprimum didiceram, mirari ampliùs deſii, quòd tot nomina, & verba in *Anglo-Saxonicâ* occurrentia, quibus and præfixum erat: ut in andweard, *præſens*, à *Goth.* [1] **ΛNΔ**, ἀντὶ, *contra*,

---

* Quales ſunt apud *Latinos*, ut, *di, dis, re, ſe, con.* † Æ, o, & Π, u, apud veteres *Cimbros* eundem in compoſitione obtinent valorem: ut in ÆBB, ohapp, *infortunium*: ÆHIBIИ, okeipis, *gratis, ſine emtione*: ÆПIPΛ, olucka, *infelicitas*: ÆBΛHPK, ohæfa, *nefas*: ÆИÆΨI, oſome, *dedecus*: ÆΨIRPΛK, owerkan, *malefactum*: Π-PΛHRT, ufært, *impervium*: ПPRIΛИHR, ufrialſer, *ſervi*. [1] Vel **ΛNΔΛ**. quod apud *Gothos* idem valet.

& ᛉᚣᛁᚴᚹᚣᚾ, unde ᚹeoᚹᚦan, *eſſe*, quod nimirùm præſentes *coram* adſtent, & *contrà* ſiſtant ſe veluti ex adverſo. Hinc ᚣᚾᛞᛉᚣᛁᚴᚹᛁᛋ, *contra*, & ᚣᚾᛞᛉᚣᛁᚴᚹᛁ, *facies*, *præſentia*. Sic anᛞᛉᚦᚩᚦ eſt *reſponſum* à *Goth.* ᚣᚾᛞᛉᚣᚾᚴᛞ, vel ᚣᚾᛞᚣᚣᚾᚴᛞ, quod ſit ex ᚣᚾᛞ, vel ᚣᚾᛞᚣ, *adverſum*, *contra*, & ᛉᚣᚾᚴᛞ, *verbum*; ut anᛞᛉᚦᚩᚦ proprie ſit ſermo, quem reſpondens regerit percontanti. Sic ᚣᚾᛞᚻᚣᚠᚷᚣᚾ, eſt *reſpondere*, ab ᚣᚾᛞ, *contra*, & ᚻᚣᚠᚷᚣᚾ, *tollere*, quaſi dicas, vocem ad reſpondendum contra tollere. In eâdem ſignificatione occurrunt veteres * *Cimbricæ* voces: ᛦᚣᚦᚢᛁᚦᚱᚾ, advidre, *ventus contrarius*: ᛦᚣᚦᛏᚣᚠ, andtof, *remigatio in adverſum*: ᛦᚣᚦᚢᚣᚢᚢᚢ, andſælis, *contra ſolem*: ᛦᚣᚦᚷᚣᚱᚢᚢ, andhæris, *adverſo crine*. Quibus adde, *Angl.* to anſwer, *reſpondere*, ex anᛞ, & *Cimbricâ* ᚢᚢᚣᚱᚣ, ſuara, *reſpondere*, compoſitum. videſis anᛞ in dictionario *Iſlandico* Gudmundi *Andreæ*.

† Oᚩᚦ ſubſtantivum eſt, quod in *Saxonicâ*, & *Francicâ* linguâ *ordium*, *initium*, *principium* ſignificat. Inde compoſitione idem valet, ac *primus*, *primitivus*: ut in oᚩᚦ-ᚠᚹuma, *author*; oᚩᚦ-bana, *homicida primus*; ut *Cain* vocatur in *Cædmonis* paraphraſi. plura de hac voce commentati ſumus in cap. XXI.

Full vero adjectivum eſt, quod *plenus* ſignificat, & in compoſitione, tam verborum, quam nominum, ſignificationem valde auget, & perficit: ut in ᚠulᚷanᚷan, ᚠulᚠæᚱnian, ᚠulᚠᚹemian, ᚠulbeoᚦe. Adjectiva autem, & ab eis profecta adverbia quaſi in ſuperlativo gradu collocat: ut, maneᚷe beoᚹ ðeah æᚷᚦeᚹ ᚷe ᚠullæᚦele. ᚷe ᚠullᚹeliᚷe. ᛁ beoᚹ ðeah ᚠullunᚹoᚦe, *multi ſunt valde nobiles, & valde divites, qui tamen ſunt valde triſtes.* Boeth. p. 19.

Præpoſitiones Gothicæ.

XXXVIII. ïN. ᚦᚣᚾᚴ, vel ᚦᚣᚾᚴᚣ. ᚣn. ᚾᚾᛞ, vel ᚾᚾTᚷ. ᚦᚱᚣᛗ. ᚦᚣᛁᚴᚴᚣ. ᛒI. ᚣᚦ. ᚣᚦᚣᚱ. ᚾS. ᚣᚾᚣ. ᛗIᛋ. ᚣᚾᛞ. ᚣT. hIᚾᛞᚣᚾᚣ, vel hIᚾᛞᚣᚱ. ᚾᚦ. ᚾᚾᛞᚣᚱ, vel ᚾᚾᛞᚣᚱᚱ. ᛉIᛋᚴᚣ. ᚾᚷOᚣ. ᛉIᛋᚴᚣᛉᚣᛁᚴᛋ. ᚾᚦᚣᚱ. ᚾᚦᚣᚱᚱ. ᚦᚱᚾᛗᚣᚾ. ᚾZᚣᛋᚴᚱ. ᚾT, vel ᚾTᚣ. ᚾTᚣᚾᚣ. ïᾔᾔh. ᛋᚣIᚴh:

ïN, ſignificans, ἐν, *in*, regit ablativum, aliquando accuſativum. ſignificans autem εἰς, *in*, *ad*, *inter*, regit accuſativum aliquando ablativum: ſignificans verò διὰ, ἕνεκεν, *per*, *propter*, *ergô*, regit genitivum; *Marc*, II, 27. III, 9. VI, 26. & VIII, 35.

ᚦᚣᚾᚴ, vel, ᚦᚣᚾᚴᚣ, quando ſignificat πρὸ, *ante*, vel παρὰ, *juxta*, *ſecus*, regit accuſativum: quando ſignificat ὑπὲρ, *pro*, regit ablativum. quando verò ἔμπροσθεν, *ante*, regit genitivum. Significat etiam ἀπὸ, *à*, *ab*, & διὰ, *præ*, & tum regit ablativum, *Luc.* III, 7.

ᚣn, ſignificat πρὸς, ἐπὶ, vel εἰς, *ad*, ἐν, *in*, & regit dativum: ut, ᚣn ᚣhMIN ᛉeIhᚣMMᚣ, ἐν τῷ πνεύματι ἀγίῳ, *Marc.* XII, 36. in quem locum videſis *Thomæ Mareſchalli* obſervationes. διά π etiam redditur ᚣn Oᚷ, & διὰ τοῦτο, ᚣn ᛋᚷ:

ᚾᚾᛞ, vel ᚾᚾTᚷ, ἕως, ἄχρι, *uſque*, *uſque ad*, regit accuſativum. Legitur tamen ᚾᚾᛞ ïᛦhᚣᚾᚾᚷ, *Matth.* XI, 13. At ᚾᚾᛞ ïᛦhᚣᚾᚾᚷᚾ, *Luc.* XVI, 16.

ᚦᚱᚣᛗ, ἀπὸ, ὑπὸ, παρὰ, ὑπὲρ, περὶ, ἐκ, ἀ, *ab*, *apud*, *pro*, *de*, *ex*, regit ablativum caſum.

ᚦᚣIᚴᚴᚣ, μακρὰν, ἀπὸ, *longè*, *à*, *ab*, regit ablativum.

ᛒI, ſignificans ἐπὶ, *in*; μετὰ, *cum*; διὰ, *per*; κατὰ, *ſecundum*; regit ablativum. Significans autem ὑπὲρ, *pro*; περὶ *circum*, *circa*; κατὰ, *adverſum*, *ſecundum*; διὰ, *poſt*; regit accuſativum. Significans verò περὶ, *de*, regit quum accuſativum, tum genitivum. Denique ſignificans ἐπὶ, *ſuper*, regit nunc accuſativum, nunc ablativum. In compoſitione autem perſæpe ſignificat *circum*.

ᚣᚦ, & ᚣᛒᚾ, ἀπὸ, *à*, *ab*, *abs*, regit ſemper ablativum.

ᚣᚦᚣᚱ, μετὰ, *poſt*, ſignificans, regit accuſativum. ᚣᚦᚣᚱ autem ὀπίσω, *poſt* vel *retro*, & ἐπὶ, *in* ſignificans, regit dativum vel ablativum. Legitur ᚣᚦᚣᚱᚾh, *Luc.* I, 24.

ᚾS, ἐκ, ἐξ, *ex*, *de*, *ab*, & ἔξω, *extra* ſignificans, ſemper regit ablativum. Pro ᚾS, per proſtheſin euphonicam legitur ſæpe ᚾZᚾh; vide *Luc.* XX, 4. In compoſitione autem cum ver-

---

* *V.* Lexicon *Runicum* Ol. Wormii. † Ord *initium*; ſiquidem in gemino *G. Chauceri* loco certe *G. Chaucero* denotat *exordium*, *principium*, crediderim ord pro word, reſtituendum: ut

Lucan to thæ this ſtory I commend,
And to Sueton, and Valerie alſo,
That of this ſtory writen ord and end.

Ita duntaxat legendum videtur, non autem word and end, ut in editis omnibus habetur: &

Ye goeth him home, and gan full ſone ſend,
For Pandarus, and all this new chaunce
And of this broch he told him ord and end,
Complaining of her harts variaunce.

Manifeſtiſſimum in his eluceſcit veſtigium *Cædmonianæ* paraphraſios, LXXVIII, 16, in quo loco occurrunt hæc verba: ᚠona onᚷeaᛏ. ᚠᚹiᚦmoᚦ cyniᚷ. oᚩᚦ and end. ðæᚠ ðe him ẏpeð pæᚠ, *ſubito percepit animoſus rex initium ac exitum ejus, quod ei manifeſtatum erat.*

bis

bis incipientibus ab K. NS euphonice vertitur in NK: ut in NKKEISAN, *surgere*, NKKINNAN, *exire*.

ANA, ὑπὸ, ἐπὶ, εἰς, ἐν, ἀπὸ, *in, super, de* significans, regit ablativum. Significans verò ἐπὶ, *ad*, & περὶ, *circum*, gaudet accusativo.

MIΨ, & aliquando MIA, μετὰ, *cum*, significans, etiam ἐν, & μεσὸς, *inter*, requirit semper ablativum.

ANA, ἐν, εἰς, κατὰ, διὰ, *in, per* significans regit semper accusativum. Significans verò ἐπὶ, *super*, ἐν, *in*, regit ablativum, *Luc.* VI, 48. & XIX, 5. In compositione respondet *Anglo-Saxonico* un: ut in ANAHNAGAN, *detegere*, quod *Anglo-Saxonicè* est unhælan. ANABINDAN, *solvere*, unbindan *Anglo-Saxonice*.

AT, παρὰ, πρὸς, *secus, apud, ad* significans gaudet dativo.

HINDANA, vel HINDAK, πέραν, ἀπὸ, *trans, à, ab*, ὀπίσω *pone*, regit accusativum. HINDAK etiam significat *inter*, vel *apud*, ut onder *Belgarum*: ut, NIST HINDAK NS, *non est apud nos*, Luc. IX, 13.

NE, & NNDAK, ὑπὸ, *sub*, regit ablativum: & quandoque accusativum. NNDAKR, ὑπὸ κάτω, regit etiam ablativum. Pro NE, occurrit NBN, *Luc.* XVIII, 38.

VIΨKA, πρὸς, *ad*; παρὰ, *secus, juxta*; κατὰ, *adversum*, & ὑπάντησιν, *occursum* significans gaudet accusativo.

NEOA, *juxta, prope, secus*. Quemnam casum regat hæc præpositio non docent pretiosæ argentei codicis reliquiæ.

VIΨKAVAIKΨ, ἀντιπέρα, *contra*, regit accusativum.

NEAK significans πέρα, *trans*, gaudet accusativo. Quum vero significat ἐπὶ, vel ὑπὲρ, *super*, gaudet dativo; & aliquando accusativo: ut *Luc.* VI, 40. NEAK ALISAKI: at *Matth.* X, 24. NEAK ALISAKGA: NEAKR, ἐπάνω, *supra*, regit etiam accusativum, & genitivum, *Luc.* X, 19.

NZAΨKR, ἔξωθεν, *extra*, regit genitivum.

NT, NTA, NTANA, NTNN, ἔξω, *extra*, regit tam genitivum, quàm accusativum.

ÏNNh, ἄνευ, χωρὶς, *sine*, ἐν, *in*, ἕνεκεν, *propter*, regit ablativum & quandoque accusativum. genitivum vero, quoties significat, *propter*.

ΨAIKh, διὰ, *per*, regit accusativum.

Hisce adde MIΨ TVEIhNAIM, ἀνὰ μέσον, *Anglo-Saxonibus* betweonan, betwynan, betweoh, betwih, betwuh, betwux, betwix, *Anglis* betwæn, betwixt, *inter duo*, vel *in medio duorum*, quæ regunt dativum. *Marc.* VII, 31. MIΨ TVEIhNAIM MAKKVM, *inter medios fines*. Nota quod præpositio AIS occurrit in compositione: ut in AISAKANSGAN, AISTAhGAN, *&c.*

CAPUT QUINTUMDECIMUM.

De Interjectionibus.

INterjectiones dolentis, pa: ut, paiʀ me, *væ mihi*! pam me, *heu mihi*! * pala pa, *heu*! *proh dolor*! eop, *heu*! eop me, *væ mihi*! higla, *heu*! higla me, *heu mihi*. eala eap, eala ea, hela pa, *eheu*!

Gaudentis, & Exultantis: pel me.

Abominantis: pala pe, *vah*! Marc. XV, 29. on peg, *apage*.

Vocantis: eala, eala þu, *ô*? hlyrt eala beapn bebota lapeopeʀ. ȝ ahyld eape heoptan þinpe, *ausculta, ô fili, præcepta magistri, & inclina aurem cordis tui*, Regula *Bened.* MS interlin. *Cott. Lat. Sax.* hyrrt þu, *heus*! † la, la ðu, *heus*! O la, *ô*! *eho*! Libet hic proferre duo exempla lectu jucundissima; alterum sublimis, alterum autem mediocris dicendi generis; in quorum illo, EALA, in hoc LA, per anaphoram elegantissimam repetuntur. Primum tibi exhibet, lector, lamentationem *Satanæ* in tartaro obserati, *Cædm.* XCV. Secundum autem continet Helleʀ, i. e. *Hecates* queremoniam ad *Satanam*, in ornatissimo illo *Nicodemi* pseudo-evangelio, quod ob orationis nitorem, & suavitatem, vir mihi amicissimus publici juris fecit cum heptateucho *A. Saxonico*. M.DC.XC.VIII. Eala þinhtener ðrym. eala þuguþa helm. eala meotoder miht. eala miðdan eanð. eala dæg leoþa. eala þeam goder. eala engla ðreat. eala up heofon. eala þ ic eam. ealer leaf. ecan þeamaf. þ ic miþ handum ne mæg. heofon genæcan. ne miþ eagum ne mot. up locian. ne huru miþ eapum ne rceal. æfre gehepan. ðæp byhtertan. beman rtefne. ðæf ic polde of-

---

* Hæc interjectio frequenter tropice ponitur pro dolore, præcipue in scriptis Satyrographi, ut,

Wote no wyght what warre is, ther that peace reineth,
Ne what is witerly weale, till welawey him teache.

† La amat præponi & postponi interrogativis. pro eala legitur æla, & æala maxime in poëticis.

ꝛelde. ꝛunu meotodeꝛ. dnihten adꝛiꝛan. ⁊ agan me ðæꝛ dꝛeameꝛ gepald. puldeꝛ ⁊ þynne. me ðæꝛ þýꝛꝛe gelamp. ðonne ic to hihte. agan moꝛte. nu ic eom aꝛceaden. ꝛꝛam ðæꝛe ꝛciꝛan dꝛihte. alæded ꝛꝛam leohte. in ðone laðan ham. ne mæg ic þ gehicgan. hu ic in ðæm becpom. in ðiꝛ neople genip. mid ꝛýnnum ꝛáh. apoppen oꝛ populde, *ô domini* [Jeſu] *majeſtas! ô virtutum corona! ô dei* [patris] *potentia! ô munde! ô lux diei! ô jubilum dei,* vel *apud deum! ô angelorum caterva! ô cœli cœlorum! ô me miſerum! quod æterno gaudio omnino cariturus ſum, quod ne vel manibus quidem cœlum attingere poßum, neque oculis id aſpicere, & quod auribus nunquam auditurus ſum melodiæ clariſſimæ vocem, propterea quod vellem ex auld* [cœleſti] *dominum, dei filium expellere, & mihi vindicare* [cœleſtis] *jubili gaudium, & gloriæ imperium. Inde mihi pejus accidit quàm expectarem, ſiquidem ex purâ familia* [ſocietate] *ſeparatus ſum, abjectus à luce in hanc domum abominabilem; neque poſſum vel cogitando fingere, quomodo in eam ingreßus ſum, quomodo peccatis inimicus* [vel *diſcoloris*] *factus, in hanc nebuloſam abyſſum ſum dejectus, ab omnibus reprobatus.* Ða cpæþ ꝛeo helle to ðatane. La ðu ealdoꝛ ealne ꝛoꝛꝛþýlleðnýꝛꝛe. ⁊ la ðu oꝛdꝛuma ealna ýꝛela. ⁊ la ðu ꝛæden ealna ꝛlýmena. ⁊ la ðu þe ealdoꝛ pæne ealle deaþeꝛ. ⁊ la oꝛdꝛuma ealne modignýꝛꝛe. ꝛoꝛ hiᵹ gedýꝛtlæhteꝛt ðu ðe þ ðu þ gepanc on þ ludeiꝛce ꝛolc aꝛendeꝛt þ hiᵹ ðýꝛne Nælend ahengon. ⁊ ðu him nænne gýlt on ne oncneope. ⁊ ðu nu þuþ þ tþýþ ⁊ ðuþ ða node hæꝛꝛt ealle þýne blýꝛꝛe ꝛoꝛꝛþýlled. *tum inquit* Morta [Hecate] *ad Satanam: ô tu princeps perditionis! ô auctor omnium malorum! ô profugorum* [apoſtatarum] *omnium pater! ô qui fuiſti princeps omnis interitûs! ô omnis ambitionis auctor! cur præſumebas indere in mentes Judæorum, ut Jeſum, quem ſciebas eße innocentem, crucifigerent, quando quidem per ligneam illam crucem tuam, omnem delectationem perdidiſti.* Evang. Nicod. p. 17. §. xxix. Hiſce quoque libet adjungere quæ *F. Junius F. F.* in Lexico ſuo v. linguarum habet in voce la. la, vocandi vox, *ô.* hola, *idem.* la leoꝛ, *dilecte.* la hu oꝛt, *quoties?* pilt ðu la, *viſne?* Item interrogandi, la hu ne, *nonne?* la hpilc, *quis?* la, *en, ecce!* la nota vocativi. *Matth.* xxxvii, 7, 5. xii, 34. xxii, 12. & deinceps. Reg. *Bened.* interl. in prologo, la videtur poni pro eala. Sic *Pſ.* xxx, 23, habes, la hu micel, *ô quam magna!* quanquam abundare videtur in la hpilc, *Pſ.* xxxviii, 6. La videtur aliquando eſſe intenſivum; ita maxime ſibi neceſſariam operam ſuppliciter exigentis eſt illud: bidde ic ða la, *Bed.* cxxii, 13. Adſtruentis, & magis affirmantis eſt illud: ðat la pæꝛ ꝛæᵹeꝛ, *Cædm.* civ, 4. Optantis, vel ſedulo hortantis, uton la ᵹeþencan, *Cædm.* civ, 24. Inſultantis vel ſarcaſtice exprobrantis, la ðuꝛ beo nu on ýꝛele. nolðeꝛ æꝛ teala, *Cædm.* cvi, 8. Graviter dolentis, pa la pa, *heu, proh dolor!* Beda ii, 1. *Marc.* xv, 29. *Cædm.* ix, 16. La hpideꝛ mæg ic nu ꝛleon, *quo nunc fugiam!* Bed. xi, 12.

Optantis: eala gif, *ô ſi!* pa la, *utinam, ô ſi!* pa la ahte ic minpa handa gepealð, inquit Satanas in barathro vinctus jacens, *Cædm.* p. 9. l. 15.

Hortantis, vel Laudantis: pella pel, *age, agite:* uton, *age, agite, agedum:* do, *age, agedum.* ute nu, *age:* ut, ute nu tellan, *age, dicamus.* Boeth. uton aꝛiꝛan æt ꝛumum cýꝛꝛe, *exurgamus ergo tandem aliquando,* Regula *Benedicti* interlin. ms. *Cott.* quæ verba verſio alia *Saxonica* ſic reddit; uton eoꝛnoꝛtlice on ꝛumne timan aꝛtandan:

Admirantis: eala hu, *ô quam!* Demonſtrantis: heonu, eꝛne, ꝛe, *ecce.*

Laudantis; beo bliþe, ᵹebliꝛꝛa ðu, þýlcýma, ꝛelðe, *euge.* Eala, eala, *euge, euge.*

Interjectiones Gothicæ.

Vocantis, & admirantis: ᚱ, *ô, vah.* Dolentis, & execrantis ſeu imprecantis: ᚹᚨᛁ, *væ.* Demonſtrantis: ᛋᚨᛁ, ᛦᚨᚴuh, *ecce.*

Caput Sextumdecimum.

Continens regulas quaſdam ſyntaxeos promiſcue poſitas, cum miſcellaneis quibuſdam obſervationibus.

I. Ablativus abſolutè ponitur apud *Anglo-Saxones:* ut, ᵹebiᵹedum cneopum him to cpæð, *& genu flexo dixit illi,* Marc. i, 40. Sic *v.* 31. hýne handa ᵹeᵹꝛipenne, *apprehensâ manu ejus.* ðe eac adpæꝛctum ꝛeondum þinum on ꝛoðe cýneꝛice ᵹehateð, *te regem futurum extinctis in veritate promittit,* Bed. H. E. p. 138. Plura occurrunt exempla, *Matth.* xvi, 4. xvii, 5. x, 1. ix, 43. *Marc.* xiv, 52. *Matth.* vi, 6. xiii, 6. *Marc.* xvi, 2. Sic apud *Gothos,* Matth. viii, 16. ᚮᛏᚨᚾᛞᚨᚾᚮhᛏᚷᚨ ᛦᚨᚾ ᚷᚨᚾᚴᛦᚨᚾᚨᛗᛗᚨ. *veſpere autem facto.* ᚴᚨᚢᚾᛗᚨᚾᚨᛁᛗ ᛦᚨᚾ ïᛗ, *Matth.* xxvii, 17. vide & comma 19. & *Marc.* v, 35. etiam *Marc.* x, 17, 46. *Luc.* vi, 48. vii, 24.

II. Verba

II. Verba acquiſitivè poſita regunt dativum: ut, ȝiꝼ hpa him ꝑihteꝛ biddе, *ſi quis ſibi æquum poſtulaverit*,' LL. *Inæ*, c. 6. Lynnȝeꝛ hoꝛꝛ-pealh ꝛe ðe him mæȝ ȝe-æꝛendian, *equiſo regis, qui poteſt ejus mandata deferre.* Foꝛȝiꝼ uꝛ upe ȝiltaꝛ ꝛpa ꝛpa pe ꝼoꝛȝiꝼaþ þam ðe uꝛ aȝylȝaþ:. nellen ȝe ȝoldhoꝛdian eop ȝoldhoꝛdaꝛ on eoꝛþan; ita apud *Gothos*: ΑΓΑΕΤ ΠΝS--SΥΛ SΥΕ ȜΛh ΥΕIS ΑΓΑΕΤΛΜ ΨΛIM SKΠΛΛΜ ΠΝSΛKΛIM, & NI hnsȜΛIΨ ÏZΥIS hnsΛΛ ΛNΛ ΛIKΨΛI. ðoþ pel ðam ðe eop yꝼel ðoþ, aſt *Gothi Græciſſantes* dicunt, ΨINΨȜΛIΨ ΨΛNS ΥKIKΛNΛΛNS ÏZΥIS, καλῶς ποιεῖτε τὰς μισοῦντας ὑμᾶς, *Matth.* v, 44. buton pe ȝan. ȝ uꝛ mete biczon anð eallum ðiꝛꝛum pepeðe, *Goth.* ΨΛ-TEI ΥEIS ꝛΛΓΓΛNΛΛNS ΒΠΓȜΛIMΛ ΛΛΛΛI ΨIZΛI MΛNΛΓEIN MΛ-TINS, *Luc.* ix, 13.

III. Verba imperandi, & obſequendi regunt dativum: ut, he bebeaþ ðam unclænan ȝaꝛte, *Marc.* viii. ða beaþ he þam unclænan ȝaꝛte, *Luc.* viii, 29. unclænum ȝaꝛtum bebÿt. ȝ hi hÿꝛꝛumiaþ him, *Marc.* i, 27. ic bebeoðe eallum minum ȝeꝼeꝛum, *Spelm.* conc. p. 396. þat hi Loðe hÿꝛan, *ib.* p. 514. ꝑinðaꝛ anð ꝛæ him hÿꝛꝛumiaþ, *Marc.* i, 27. Valet hæc regula apud *Gothos*: ut *Marc.* i, 17. ΛhMΛM ΨΛIM ΠNhKΛINȜΛM ΛNΛBINΔIΨ. ȜΛh ΠꝼhΛNSȜΛNΔ ÏMMΛ. Verbum autem pealðan regit genitivum: ut, ealðoꝛ-men pealðaþ hÿꝛa ðeoða, *principes gentibus ſuis dominantur*, Matth. xx, 25. Loð æȝhpæꝛ pealt, *Deus omnibus dominatur.* Ðu ꝛæðeꝛt þ ðu onȝeate ðat te Loð peolðe ðiꝛꝛeꝛ miðdan-ȝeaꝛðeꝛ. ac ðu ꝛæðeꝛt þat ne mihte pitan humeta he hiꝛ peolðe, *dixiſti te intelligere Deum mundum gubernare; quomodo autem eum gubernaret, te non poße ſcire dixiſti*, Boethius *Ælfredi.* p. 94.

IV. Verbum ꝼÿlian, vel ꝼÿlizean, *ſequi*, gaudet dativo: ut, ðaꝛ tacnu ꝼÿliaþ ðam þe ȝelÿꝼaþ, *Marc.* xvi, 17. ða ꝛceap him ꝼÿliȝeaþ----ne ꝼÿliȝeaþ hiȝ uncuþum, *Joh.* x, 4, 5. Petꝛuꝛ ꝼÿliȝde ðam Nælende, *Joh.* xviii, 15. ꝛe þe ꝼolȝode ðam Apoꝛtolum, *Ælfr.* de vet. Teſt. p. 25.

Verba 1 dandi, 2 miniſtrandi, 3 reddendi, 4 ſerviendi, 5 objurgandi, 6 vetandi, 7 favendi, 8 nuntiandi, 9 reſpondendi, 10 commodandi, 11 credendi, 12 judicandi, 13 gratias agendi, & 14 regendi, 15 tentandi, 16 nocendi, requirunt dativum: I. Nellan ȝe ꝛÿllan þat haliȝe hundum, *Matth.* vii, 6. Sic apud *Gothos*: ut, ΓIÞ hΛnhEIN ΓRΨΛ, *Joh.* ix, 24. II. ȝ heo ðenoðe him, *Marc.* i, 31. Sic apud *Goth.* ȜΛh ΛNΔBΛhTIΔΛ ÏM: III. ȝ bꝛohte þa ðꝛittiȝ ꝛcÿllinȝaꝛ to ðæꝛa ꝛaceꝛða ealðꝛum, *Matth.* xxvii, 3. *Goth.* ΓΛYΛNΔIΔΛ ΨΛNS ΨKINSTIΓΠNS SIΛNBKINΛIZE ΓNΔȜΛM, ȜΛh SINISTΛM: IV. Ne mæȝ nan ðeoꝛ tꝛam hlaꝼoꝛðum ðeoꝛian, *Luc.* xvi, 13. *Goth.* NIΛINShΠN ΨIYE MΛΓ TYΛIM ÞKΛNȜΛM SKΛΛKINRN: V. ða cidðon hiꝛ leoꝛninȝ-cnihtaꝛ ðam ðe hi bꝛohton, *Marc.* x, 13. *Goth.* ÏΨ ΨΛI SIΠRNȜRS ÏS SRKΠN ΨΛIM BΛIKΛNΔΛM, vide *Luc.* xix, 39. VI. ȝ ne ꝼoꝛbeoðe ȝe him, *Marc.* x, 14. vide & xxxviii, 39. ubi in verſione *Goth.* ȜΛh ΥΛKIΔEΔΠN ÏMMΛ----NI ΥΛKȜIΨ ÏMMΛ: VII. Pilatuꝛ polde ða ðam ꝼolce ȝecpeman, *Marc.* xv, 15. *Goth.* ÏΨ ΠEILΛTΠS ΥIΛȜΛNΔS ΨIZΛI MΛ-NΛΓEIN ÞΠLΛΛÞhȜΛN: VIII. ꝛpa ꝛæðeꝛ me ꝛæde, *Joh.* xii, 50. ꝛpa he ꝛꝛpæc to upum ꝛæðeꝛum, *Luc.* i, 55. ic ꝛæȝ ðiꝛꝛum, *Luc.* vii, 8. *Goth.* SΥΛ SΥE RRΔIΔΛ ΔN ΛTTΛM ΠNSΛKΛIM. ȜΛh UIΨΛ ΔN ΨΛMMΛ: IX. Anꝛꝛapaꝛt ðu ꝛpa ðam biꝛceope, *Joh.* xviii, 22. *Goth.* SΥΛh ΛNΔhÞEȜIS ΨΛMMΛ KEIKISTIN ΓNΔ-ȜIN: X. ðeoꝛ boc mihꝛ ꝼꝛemian iunȝum cilðum, *Ælfr.* in præf. ad gramm. Ne mæȝ hÿꝛ him ȝehelpan, *Spelm.* conc. p. 607. Sic apud *Gothos*: ΘΛ ΛNK BRTEIΨ MΛNNΛN, hpæꝛ ꝼꝛemaþ men, *Marc.* viii, 36. XI. Foꝛþam ðu minum poꝛðum ne ȝelÿꝼðeꝛꝛt, *Luc.* i, 20. *Goth.* ΔN ΨEEI NI ΓΛΛΛNBIΔES ΥΛNKΔΛM MEINΛIM: XII. ðu ne ꝛcealt næꝼꝛe ȝelice ðeman ðam ꝑican anð þam heanan. ðam ꝼꝛeon anð þam þeoꝛan. ðam ealðan anð ðam ȝeonȝan. ðam halan anð þam unhalan:. ðemaþ him be eoꝛꝛe æ. *Joh.* xviii, 31. Legitur tamen *Joh.* vii, 51. cÿꝛt ðu ðemþ uꝛe æ ænigne man. forſan mendosè. XIII. on hiꝛ heoꝛtan he Loðe ðancie ealleꝛ ðæꝛ ðe he him ꝼoꝛȝeaꝼ, *Spelm.* conc. p. 605. Sic *Gothi*: ΛΥILINΔR ΨNS, *Luc.* xviii, 11. XIV. ðat hiȝ elleꝛ ne mihton manezum ȝe-ꝛteoꝛan, *Spelm.* conc. p. 390. Recan tamen, & ȝeꝛæccan R. accuſativum: ut videre eſt *Matth.* ii, 6. *Pſal.* lxvi, 4. XV. hꝛi ꝼanðiȝe ȝe min, *quid me tentatis?* Matth. xxii, 18. ꝼanðoðe hÿꝛ, *tentavit eum*, Matth. xxii, 35. Nu on populðe heꝛ monnum ne ðeꝛiaþ mane aþaꝛ, *in hoc ſeculo non hominibus nocent perjuria.* verſiones poeticæ *Cott.* ad calcem *Boetii A. Sax.* redditi p. 154.

V. Quædam verba regunt duplicem accuſativum: ut, ȝ ȝedo hine ꝑihtꝛeꝛ ꝑÿꝛþe, *& jus ei faciat*, LL. *Inæ*, c. 8.

VI. * Multæ ſunt reciprocæ locutiones in veteri *Anglo-Saxonum* idiomate: ut, ðat hiȝ hiȝ ȝebædun, *ut orarent*, Luc. xviii, 10. hiȝ æteopðon hiȝ manezum, *apparuerunt multis*, Matth. xxvii, 53. læꝛe uꝛ uꝛ ȝebiddan, *doce nos orare*, Luc. xi, 2. ne aðꝛæðe ȝe eop, *nolite timere*, Luc. xii, 7, 31. ða bealh he hÿne, *tum indignatus eſt*, ib. xv, 28. ða he hÿne beꝛeah, *cum circumſpiceret*, Luc. xxi, 1. Lꝛiꝛt hÿne ȝeꝛeꝛt, *Chriſtus conquievit*, conc. *Spelm.* p. 355. ic

* Hujuſmodi phraſes reciprocæ non ſunt omnino à *Latino* alienæ: ut, *mihi placebat, ſi firmior eſſes, ut te Leucadem deportares, ut ibi te plane confirmares*, M. T. C. Epiſt. fam. lib. xvi. ep. v.

me hyngpebe. ic me ðyrpte, *eſurivi, ſitivi*, Matth. xxv, 35. pe comon up him ȝeeaðmeðenne, *venimus adorare eum*, ib. ii, 2. he ætyðe hine, *apparuit*, Marc. xvi, 14. ȝif pite-þeop Enȝliſc mon hine ꝑoꝑꝑtaliȝe, *ſi Anglus ſervus foriſfactus furetur*, LL. *Inæ* c. 23. ȝif hpam oþþe ſcype hine berꝑæle, *ſi quis in aliená provinciá lateat*, LL. *Inæ* c. 39. Hoc ſanè loquendi genus à *Gothis* deduxere majores noſtri, ut conſtat ex paucis hiſce exemplis, quæ literaturæ *Gothicæ* ſtudioſi gratiâ, hic ſubjeci: ΨΚΛΕSTEI ΨΝΚ, θάρσει, *Matth.* ix, 1. *Joh.* xvi, 33. ΓΛΥΛΝΔGΛINΛ SIK, ἐπισρέψωσι, *Marc.* iv, 12. ΓΛUEMNN SIK, συνάγονται, *Marc.* vii, 1. ΕΛIKKΛ hΛЬΛIΨ SIK, πόρρω ἀπέχει, *Marc*, vii, 6. SKΛMΛIΨ SIK MEINΛ, ἐπαισχυνθῇ με, *ibid.* viii, 38. NI ΕΛNKhTEIΨ ÏZYIS, μὴ ἐκδαμβεῖσθε. UEMNN hΛIΛGΛN SIK, *venerunt, ut ſanarentur*, Luc. vi, 18. ΛTNÉOIdΛ SIK, ἤγγικεν, *ibid.* x, 11. ΕΚΛ-ΥΛNKhTΛ MIS, ἤμαρτον, *Luc.* xv, 18. ÏdKEIΓX MIK, μετανοῶ, *ibid.* xvii, 4. NI ΧΓEIΨ ÏZYIS, μὴ φοβεῖσθε, *Joh.* vi, 20. & xii, 15. ΛTΛNΓIdΛ SIK hELIΛS, Ηλίας ἐφάνη, *Luc.* ix, 8. Præter reciproca jam obſervata, ſunt & alia hujus generis in verſione *Ulphilanâ*, & iſtiuſmodi etiamnum ſunt multa in hodiernâ *Gallorum* linguâ; ut, *je me repens*, pœnitet me: *il ſe trompe*, fallitur: *je me réjouis*, lætor: *vous vous égarez*, vagamini: *il ſe vêt*, amicitur: *ils ſe promenent*, ambulant: ubi notandum eſt, verba paſſiva, & neutro-paſſiva *Græcorum*, & *Latinorum*, phraſibus reciprocis quandoque verti poſſe apud *Gallos*, haud ſecus, ac apud *Gothos*: ut *Matth.* vi, 29, NIh SΛhΛΛnMXN IN ΛΛΛΛMMΛ ΥhΛΨN SEINΛMMΛ ΓΛ-ΥΛSIdΛ SIK SYE ΛINS ΨIZE, *nec Solomon in omni gloriâ ſuâ coopertus eſt, ſicut unum ex iſtis.* Marc. iv, 12, NIЬΛI ΘΛN ΓΛΥΛNdGΛINΛ SIK, *nequando convertantur.* Ex quibus conſtat reciprocas locutiones linguæ *Gallicæ* eſſe planè *Gothiciſmos*, vel *Theotiſciſmos*, quos *Franco-Galli* avitam linguam jamdiu dediſcere conati, quaſi inviti retinent, tanquam manifeſta originis ſuæ indicia. Etenim reciprocas locutiones veteribus *Francis* vernaculas fuiſſe, ſcriptores *Francici* oſtendunt: ut, wonderon ich mich, *je m'étonne.* frequentes etiam occurrunt in ſcriptis *Runicis*, ut à doctis vocantur, veterum *Iſlandorum, Scandicorum*, & *Cimbrorum*; à quibus *Normanno-Galli* originem ſuam trahunt; & in *Iſlandica* quoque recentiori, quæ nihil fere veteris *Runicæ*, præter ipſas *Runas*, mutavit. *Itali* quoque, quos *Gotho-Romanos* jure meritoque vocemus, ut de *Goth-Hiſpanis* nihil dicam, hunc loquendi morem retinent: ut,

Verranno i Teucri al regno di Lavinio	..... *In regna Lavini*
..... Ma bentoſto d' eſſervi	*Dardanidæ venient* .....
Si pentiranno ..... Annibal. Caro.	*Sed non & veniſſe volent* .... Æn. vi. v. 85.
Amiam, che 'l Sol ſi muore & poi rinaſce,	..... *Amemus*,
A noi ſua breve luce	*Soles occidere & redire poſſunt*;
S' aſconde, e 'l ſonno eterna notte adduce.	*Nobis, quum ſemel occidit brevis lux,*
Taſſo Amint.	*Nox eſt perpetua una dormienda.* Catull.
La morte s' appreſſa, & il viver fugge.	*Mors imminet, & vita fugit.* Petrarch.
Quién bien te hará, o ſe yrá, o ſe morirá.	*Amici aut abibunt, aut interibunt.*
	La *Vida* de Lázaro de Torme.
Tiémpo viéne, que ſe arrepiénte.	*Tempus veniat cum ſui pœniteret.*

VII. Verbum Ðolian, þoliȝean, *pati, luere*, regit genitivum: ut, oððe he ſceal ðæȝ habeȝ ðolian, *aut gradu privabitur*, Spelm. conc. p. 593. ðoliȝe hiȝ hyðeȝ. oððe hiȝ hyð-ȝilbeȝ, *corio* [i. e. *corpore*] *luat, vel corium redimat*: ſcil. *nè vapulet.* ꝑniȝea ðoliȝe hiȝ ꝑpeoteȝ. oððe ꝑiꝑtiȝ ſcillinȝeȝ, *liber libertate ſuâ privetur, aut* l *ſolidos dependito.* Sed hæc locutio proculdubio eſt elliptica, ſuppreſſo accuſativo nominis æꝑꝑýnðlan, quod *damnum, detrimentum, mulctam, ſupplicium* ſignificat, vel pite, quod *pœnam, mulctam, ſupplicium* etiam ſignificat. Sic helpan, *auxiliari, adjuvare*, regit genitivum: ut, helpaþ min ſpa ic mycele ðeaꝑe ah. Ꝺoð ælmihtiȝ helpe upe, *i. e.* min untꝑumneꝑꝑe. upe untꝑumneꝑꝑe, cod. ms. can. cap. XIX. Sunt multæ id genus conſtructiones, ut in *Græcâ*, & *Latinâ*, ſic in *Anglo-Saxonicâ*: ut *Matth.* xi, 3. eaꝑt ðu he ðe to cumenne eaꝑt, oððe pe oþꝑeȝ ſceolon abiðan, in quibus certe vocibus mihi videtur ſubintelligi aliud nomen, quale eſt cyme, vel to-cyme, *adventus*; ac ſi diceretur, oððe pe oþꝑeȝ to-cyme ſceolon abiðan, *an tu is, qui venturus, an alterius adventum expectabimus?* Sic verba rogandi & appetendi *Græco* more requirunt genitivum rei rogatæ: ut *Matth.* vii, 9, 15. ȝif hiȝ ſunu hine biꝺ hlaꝼeȝ, oððe ȝif he biꝺ ꝼiſceȝ, *ſi petierit filius ſuus panem, aut ſi petierit piſcem.* ȝif hpa him þihteȝ biðde, *ſi quis ſibi æquum fieri petierit*, in quibus exemplis, vox ȝife, *donum, gratia*, ut opinor, ſubauditur. Sic apud *Gothos*: ut, *Matth.* xxvii, 58. ЬΛÞ ÞIS ΛEIKIS, *petiit corpus.* ÞΛN * ÞIS ΓΛIKNEIÞ, *dominus hunc deſiderat*, Luc. xix, 31. ÞKEhNN ÏNΛ †ÞIZXS ΓΛGNKXNS, *interrogaverunt eum parabolam*, Marc. vi. 10. ΔN ΛNSTXN ÏZXS, *ad concupiſcendum eam*, Matth. v, 28. Sic onbitan,

---

* Subintellige in hoc loco *operam.* † Subaudire potes hîc *ſenſum, mentem, ſignificationem. delibare,*

delibare, deguſtare, poſtulat genitivum per ellipſin ꝛ̄ꝺ ꝺæl, *pars, portio*, hpæt, *quid*, hpon, vel hponꝺæl, *paululum*, vel iſtiuſmodi: ut, ꝺæt næniȝ man naneƿ meteƿ onbiꝛe, *ut nemo cibum deguſtet*. ꝺæƿ * pineƿ onbyƿȝꝺe, *guſtabat vinum*. Joh. II, 9. Sic apud *Goth.* ut *Marc.* IX, 9. ΨΛΪΖΕ NI ΚΛΠSÇΛΝÀ ÀΛΠΨΛΠS, *qui non guſtabunt mortem*. Sic quoque verbum ȝemilƿian, *miſereri*, quandoque regit genitivum per ellipſin alicujus nominis, quod *ærumnam*, vel *conditionem* ſignificat: ut *Marc.* IX, 22. upe ȝemilƿoꝺ, *noſtrî miſertus*, i. e. *conditionem*, vel *ærumnam noſtrî miſertus*: aliàs autem regit dativum, ut *Matth.* XVIII, 33. hu ne ȝebyƿꝺe þe ȝemilƿian ꝺinum eƿenþeopum. Ꞇoꝺ ælmihtiȝ uƿ eallum ȝemilƿiȝe, *Spelm.* conc. pag. 560. ȝemilƿa me ƿinƿullum, *id.* p. 599. Hiſce addas, tyþiȝean, *concedere*: ut, þiht iƿ ꝺat þþeoƿta ȝehpilc ƿulluhteƿ ȝ ƿcpiƿteƿ tyþiȝe. ƿona ƿpa man ȝyþne, *i. e.* ƿulluhteƿ ȝ ƿcpiƿteƿ ȝeþyne. Sic etiam æt-hpinan, *tangere*, quandoque regit genitivum per ellipſin: ut *Joh.* XX, 17. ne æt-hpin ꝺu min. ubi ſubintelligi videtur lice, vel lichama, *corpus*, Matth. IX, 21. ȝyƿ ic hiƿ þeaƿeƿ æt-hpine, ubi videtur ſubintelligi ƿnæꝺ, *fimbria*. alibi autem regulariter, ut verbum tranſitivum, regit accuſativum: ut in *Marc.* XXX, 31. *Luc.* VII, 14, & V, 13. Sic etiam cepan, *curare*, per ellipſin ꝛ̄ ꝺinȝe, vel id genus nominis, quod πρᾶγμα, *rem*, vel *negotium* ſignificat, regit genitivum: ut, he ƿleameƿ cepꝺ, *meditabatur fugam*. he cepꝺ poƿulꝺlicpe hepunȝe, *curavit mundanam gloriam*. ꝺe æniȝeƿ cƿiƿtenꝺomeƿ cepaþ on heoƿa liƿe, *Ælfric.* de nov. teſt. Sic quoque ætƿacan, *negare*, regit genitivum per ellipſin ꝛ̄ lape, vel iſtiuſmodi nominis, in *Luc.* XX, 27. ꝺa ætƿacaþ þæƿ æƿiƿteƿ, *qui negant eſſe reſurrectionem*. Sic in *Matth.* XXVI, 34, 35. ꝺƿipa ꝺu piþþæcꝺt min. *Marc.* XIV, 31. ne ætƿace ic ꝺin; in quibus exemplis, ſubintelligi videtur aliquod nomen *cauſam*, vel *notitiam* ſignificans, ut mihi ſuggerit locus iſte *Luc.* XXII, 57. ꝺa ætƿoc he, anꝺ cpæþ. eala piƿ. ne ΓAN ic hine. Aſt ubi ſenſus non eſt ellipticus, hæc verba, utpote verè tranſitiva, requirunt accuſativum, uti videre eſt *Matth.* X, 33. & XVI, 24. vide reg. 14.

VIII. Verba infinitivi modi accuſativum ante ſe ſtatuunt: ut *Luc.* XXIV, 39. ȝaƿt næþþ ƿlæƿc anꝺ ban. ƿpa ȝe ȝeƿeoþ me habban. *ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me habere videtis*. verſ. 23. ꝺa ƿecȝaþ hyne libban, *qui dicunt eum vivere*. Apud *Anglo-Saxones* (ut & apud *Franco-Theotiſcos*) pronomen tertiæ perſonæ verbis tranſitivis, & neutris per pleonaſmum eleganter, & quaſi acquiſitive, poſtponitur: ut, ȝepiꝛon him ꝺa eaƿtan, *tum ab oriente diſceſſerunt*, Cædm. XXXVII, 9. ȝepaꝛ him ꝺa miꝺ cnoƿle oƿeþ Ꞇalꝺea ƿolc þæꝺeþ Abƿahameƿ, *tum pater Abrahamus cum prole ſuâ tranſiit ultra Chaldæos*, XXXVIII, 25. Ða ƿe eaꝺiȝa beplaꝛ þinc oƿeþ exle, ȝ him ꝺæþ þom ȝeƿeah unƿeoþ þanon ænne ƿtanꝺan, *tum beatus vir* [*Abrahamus*] *reſpexit, ibique vidit non procul ſtantem arietem*, LXIII, 1. Soþȝeꝺon baꝛpa anꝺ him oƿꝛ beꝛuh ȝnoþnpoþꝺ ȝenȝꝺon, Ꞇoꝺeƿ him onꝺþeꝺon, *dolebant ambo, & mutuas lamentationes multiplicabant à Deo metuentes*, XIX, 9. Onȝunnon him ꝺa bẏtlian. ȝ heoƿa buþh þæþan, *tum ædificare cæperunt, & urbes excitare*, XLI, 23. ꝺaꝛ me iƿ ƿoþȝa mæƿꝺ þ Aꝺam ƿceal minne ƿtþonȝlican ƿtol behealꝺan, peƿan him on pẏnne, *id maximè me vexat, quod Adamus ſolium meum eximium aſpecturus eſt, & in beatitudine manſurus*, IX, 14. Ic hæbbe me ƿæƿtne ȝeleaƿan up to ꝺam ælmihtiȝan Ꞇoꝺe, *firmiſſime Deo omnipotenti confido*, XIII, 25. Sic, ꝺu meahꝛ þe ƿoþþaƿan, *faceßas hinc*, ibid.

IX. Apud *Gothos* nomina partitiva, aut partitivè poſita, & certa numeralia poſtulant genitivum: ut, SΠMΛI ÞΛKEISΛIE, *Luc.* XIX, 39. ΟΛKȜΛMMEh hΛBΛNÀΛNE ΓIBΛÀΛ, *v.* 26. ÏN SΠMΛMMÀ ÀΛΓE ȜΛINΛIZE, *Luc.* XX, 1. ΟΛKȜIS ΨIZE ΥΛIKΨIΨ UENS, *v.* 33. ÀΛΓE ÞIÀẎXKTIΓΠNS, *Marc.* I, 13. MΛNΛΓΛI ΨIZE SIΠXNȜE ÏS, *Joh.* VI, 60. ΛNΨΛK SIΠXNȜE, *Matth.* VIII, 21. ΛINhΠN ΛEIKE, *Marc.* XIII, 20. NIΛINShΠN ÏST ΨIZE ΛÞΛETΛNÀΛNE, *Luc.* XVIII, 29. ȜΛh ÏN ΨXEI BΛNKΓE ΓΛΓΓΛIΨ, *ib.* X, 8. NI ΥΛIhTE ΛINXhΠN, *ib.* V, 19. ΛΛΛ BΛΓME ΓXÀΛIZE, *Matth.* VII, 17. ΟΛKȜIZNh BΛΓME, *Luc.* VI, 44. ΟΛZNh ΓΠMΛKNNÀΛIZE, *ib.* II, 23. vide ulterius *Joh.* XVIII, 29. *Marc.* IX, 49. *Luc.* VII, 41. *Joh.* XV, 2. *Luc.* XVI, 19. & V, 12, 17. & VI, 30. ΤΥΛNS SIΠXNȜE SEINΛIZE, *Luc.* VII, 19. Non rarò occurrunt ſimiles locutiones apud *Cædm.* ut, engla ƿum uƿan cẏȝꝺe, *p.* 62. *l.* 16. eaꝺiȝna ȝehpam, *p.* 63. *l.* 8.

X. Superlativa cum *Latinè* exponuntur per *è*, *ex*, aut *inter*, genitivum ſibi adſciſcunt: ut, ΛΛΛΛIZE ΓKΛSE MΛIST, *omnium olerum maximum*, Marc. IV, 32. MINNIST ΛΛΛΛIZE ÞKΛIΥE, *omnium ſeminum minimum*, *v.* 31. vide *Marc.* IX, 35. & XII, 28. Sic apud *Anglo-Saxones*, ealna pẏnta mæƿt. ealna ƿæꝺa læƿt.

XI. Comparativa cum *Latinè* exponuntur per *quàm*, & *Anglo-Saxonice* per ꝺonne, ablativum adſciſcunt: ut, MΛNΛΓΛIM SΠΛKẎΛM BΛTIZΛNS SIȜnΨ ȜnS, *multis paßeribus meliores eſtis vos*, Matth. X, 31. MΛNΛΓIZΛ ΠKΛNÞETΛN, *majus prophetâ*. MΛNΛΓIZR ÏST ΛΛΛΛIM ΨΛIM ΛΛΛBKnNSTIM, *majus eſt omnibus holocauſtis*, Marc. XII, 33. *Anglo-Saxones* hunc ſenſum nunc per conjunctionem ꝺonne & nominativum exprimunt, nunc verò per ablativum: ut, ƿẏnt ƿelna ꝺonne maneȝa ƿpeappan. iƿ mape eallum onƿæȝꝺ-

* Subaudienda eſt aliqua vox in hoc loco, qualis eſt calic, *poculum*, aut ejuſmodi.

nyrrum, *Luc.* VII, 28. ᛗᚨᛁᛉᚨ ᛁᚷᚺᚨᚾᚾᛖ ᚠᚾᚨᛗᛗᚨ ᚨᚾᚷᚷᚨᚾᛞᚨᛁᚾ --- ᛗᛁᚾᚾᛁᛉᚨ ᛁᛗᛗᚨ --- ᛗᚨᛁᛉᚨ ᛁᛗᛗᚨ.

XII. Interrogativum ᛜᚨ genitivum poſtulat: ut, ᛜᚨ ᚾᛒᛁᛚᛁᛋ, *quid mali?* Marc. XV, 14. ᛜᚨ ᚠᚾᚳᛞᛖ, *quid eſt hoc verbum*, Luc. IV, 36. ᛜᚨ ᚨᚾᚾᛖ, *quid mercedis*, ibid. VI, 32, 33. ᛜᚨ ᛏᚨᛁᚳᚾᛖ, *Joh.* VI, 30.

XIII. Legitur Nominativus abſolutè poſitus: ᚷᚨᚺ ᚠᚾᚳᚹᚨᚾᛋ ᛞᚨᚱᛋ ᚱᚨᛏᛁᚨᛋ, καὶ γενομένης ὁρμῆσης ἰσχύος, *Marc.* VI, 21. Poſt ablativum abſolutè poſitum occurrit immediatè nominativus abſolute poſitus, *Luc.* III, 1. ᚲᚨᛚᛁᚾᚷᚾᛞᚨᛁᚾ ᚷᚾᚾᛏᛁᚨᚾ ᚷᛖᛁᛚᚨᛏᚨᚾ ᛁᚾ-ᛞᚨᛁᚨ, ᚷᚨᚺ ᚦᛁᛞᚾᚲᚲᚨᚱᛁᚾᚷᚨ ᚹᛁᛋ ᚱᚨᚨᛖᛁᚨᛚᚨᛁᚨᛋ ᚺᛖᚲᚷᛞᚨᛖᛋ. ᚦᛁᛚᛁᚷᚷᚨᚾ-ᛉᚺ ᚹᚨᚾ ᛒᚲᚷᚹᚱᛋ ᛁᛋ ᚦᛁᛞᚾᚲᚲᚨᚱᛁᚾᚷᚨ ᚹᛁᛋ ᛁᛏᚾᚲᚨᛁᚨᛋ, *tetrarchâ autem galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarchâ Iturææ.* Legitur etiam accuſativus abſolutè poſitus, *Matth.* VI, 3. ᛁᚹ ᚹᚾᚲ ᛏᚨᚾᚷᚨᚾᛞᚨᚾ ᚨᚲᛗᚨᛁᚷᚾ, σὺ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην. Sic *Marc.* V, 18. ᚷᚨᚺ ᛁᚾᚷᚨᚱᚷᚨᚾᛞᚨᚾ ᛁᚾᚨ ᛁᚾ ᛋᚲᛁᚾ, καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον. Sic *ib.* VI, 22. ᚷᚨᚺ ᚨᛏᚱᚨᚱᚷᚨᚾᛞᛖᛁᚾ ᛁᚾᚾ ᛞᚨᚾᚺᛏᚨᚲ ᚺᛖᚲᚷᛞᚨᛁᛚᛞᚨᛁᚾᛋ. ᚷᚨᚺ ᚠᛚᚨᛁᚾᛋᚷᚨᚾᛞᛖᛁᚾ. ᚷᚨᚺ ᚱᚨᚨᛖᛁᚲᚨᚾᛞᛖᛁᚾ ᚺᛖᚲᚷᛞᚨ.

XIV. Multa etiam verba apud *Gothos* per ellipſin genitivo gaudent: ut, ᚺᛁᚨᚠᚨᚾ, *adjuvare*, Marc. IX, 22, 24. ᚺᚨᛒᚨᚾ, *ib.* IV, 5. ᛒᛁᚨᛖᛁᚠᚨᚾ, *relinquere*, Luc. XX, 31. ᛒᛖᛁ-ᛞᚨᚾ, *expectare*, Matth. XI, 3. Marc. XV, 43. ᚦᚲᚨᛁᚺᚾᚨᚾ, *interrogare*, requirit gen. rei quæſitæ: ut ᚦᚲᚨᛁᚺᚾᚨ ᛁᛉᚹᛁᛋ ᚨᛁᚾᛁᛋ ᚷᚾᚳᛞᚨᛁᛋ, *Luc.* XX, 3. ᚠᚾᚳᛒᚨᚾ, *indigere*, Matth. IX, 12. Marc. XIV, 63. Luc. IX, 11. ᚱᚨᛗᚾᚾᚨᚾ, *meminiſſe*, Luc. I, 72. ᚾᛋᚨᛖ-ᚠᚨᚾ, *tranſire*, Marc. IV, 35. ᚱᚨᚦᚨᚺᚨᚾ, *capere*, Luc. XX, 20. ᚾᛁᛗᚨᚾ, *capere*, Marc. XII, 2. ᚱᚲᛖᛁᚠᚨᚾ, *prehendere*, ib. XIV, 51. ᚾᛋᚹᛖᚾᚷᚨᚾ, *ſperare*, Luc. VI, 35. Simplex tamen ᚹᛖᚾᚷᚨᚾ regit accuſat. *Luc.* VII, 19, 20. Item verba ſenſus: ut, ᚲᚨᚾᛋᚷᚨᚾ, *guſtare*, Luc. XIV, 24. Marc. IX, 1. ᛋᛁᛞᚨᚨᚨᛖᛁᚲᚷᚨᚾ, *admirari*, Luc. XX, 26.

XV. Verba hæc ſequentia regunt dativum vel ablativum: ᛒᛁᛞᚷᚨᚾ, *orare*, Matth. VI, 6. ᚱᚨᚨᚾᚲᚨᚾ, *claudere*, ib. ᚱᛁᚦᚨᚾ, *dare*, ib. *v.* 12. ᚨᚦᚨᛖᛏᚨᚾ, *remittere*, ibid. ᚨᛏ-ᛏᛖᚲᚨᚾ, *tangere*, cap. VIII, 3, 15. ᚾᚦᚺᚨᚾᛋᚷᚨᚾ, *obedire*. ᚨᚾᛞᚺᚨᚾᛋᚷᚨᚾ, *idem*. ᚱᚨᛗᚷᛏᚷᚨᚾ, *obviam ire*. ᚾᛋᚢᛁᛗᚨᚾ, *occidere*. ᚦᚲᚨᚢᛁᛋᛏᚷᚨᚾ, *perdere*. Sic ᚾᛋᚢᛁᛋ-ᛏᚷᚨᚾ, *Marc.* XI, 18. ᚨᚾᛞᚺᚨᛁᛏᚨᚾ, *confiteri*. ᚨᚾᚨᛒᛁᚾᛞᚨᚾ, *præcipere*. ᚦᚨᚾᚲᛒᛁᚾ-ᛞᚨᚾ, *præcipere*. ᚨᛏᚤᚨᛁᚲᚷᚨᚾ, *projicere*. ᚷᚨᛟᚷᛏᚷᚨᚾ, *objurgare*. ᚤᛁᛏᚨᚾ, *obſervare, cuſtodire*. ᚱᚨᛋᚨᚲᚨᚾ, *corripere*. ᚾᚦᛒᚲᛁᚲᚨᚾ, *irritum facere, ſpernere*. ᚤᚨᚲᚷᚨᚾ, *prohibere*. ᛒᛁᚨᛖᛁᚠᚨᚾ, *relinquere*. ᛋᚲᚨᛁᛞᚨᚾ, *ſeparare*. ᛋᚨᚲᚨᚾ, *arguere, increpare*. ᚦᚲᚨ-ᚠᚷᚨᚾ, *ſcire, cognoſcere*. ᚱᚨᚦᚲᚨᚾᚷᚨᚾ, *dominari*. ᚱᚨᚤᚨᚨᛞᚨᚾ, *dominari, habere* vel *exercere poteſtatem*. ᚲᚾᚲᚷᚨᚾ, *oſculari*. ᛁᛞᚤᛖᛁᛏᚷᚨᚾ, *exprobrare*. ᚱᚨᛋᚲᚨᚠᚷᚨᚾ, *nocere*. ᚱᚨᚺᚷᚲᛁᚾᚷᚾ, *mœchari*. ᚱᚨᚺᚷᚲᛁᚾᚷᛞᚨ ᛁᛉᚨᛁ ᛁᚾ ᚺᚨᛁᚱᛏᛁᚾ ᛋᛖᛁᚾᚨᛗᛗᚨ, ſed hic ante ᛁᛉᚨᛁ, ᛗᛁᚠ videtur ſubintelligi. ᚺᚨᚾᛋᚷᚨᚾ, *audire*. ᚦᚾᚨᚨᚨᚦᚨᚺᚷᚨᚾ. *Marc.* XV, 15. ᚾᛋᚷᚨᚾᛒᚷᚨᚾ, *permittere, licentiam dare*. ᚦᚲᚨᚢᛁᛗᚨᚾ, *conſumere*. ᚨᚦ-ᚢᛁᚠᚨᚾ, *renuntiare*. ᚦᚲᚨᚨᛁᚾᛋᚨᚾ, *perdere*. ᚦᚲᚨᚨᛖᛏᚨᚾ, *remittere*. ᚨᚤᛁᚨᛁᚾᛞᚷᚾ, *gratias agere*. ᚾᛋᚨᚱᚨᚷᚨᚾ, *ſuggillare*. ᚱᚨᚨᚨᚾᛒᚷᚨᚾ, *credere*. ᚾᛋᚤᚨᛁᚲᚾᚨᚾ, *ejicere*. ᚾᛋᚠᚱᛁᚾᛏᚨᚾ, *moleſtum eſſe*. * ᚾᛋᛞᚱᛖᛁᛒᚨᚾ, *ejicere*. ᚾᚦᚨᚱᛋᚲᚨᛞᚷᚨᚾ, *obumbrare*. ᚾᛒᛁᚨᚤᚨᚾᚲᛞᚷᚨᚾ, *maledicere*. ᚱᚨᚠᚨᚨᛁᚺᚨᚾ, *amplecti*. ᚠᛁᚾᚠᚷᚨᚾ, *benedicere*. ᚲᛖᛁ-ᚲᛁᚾᚷᚾ, *gubernare*. ᚨᚦᚤᚨᛁᚲᚾᚨᚾ, *abjicere*. ᛋᛏᚱᚨᚤᚨᚾ, *ſternere*. ᚤᚨᛁᚨᛏᚨᚾᚷᚨᚾ, *benefacere*.

XVI. Cùm adjectivum vel pronomen refertur ad duas perſonas, quarum altera eſt maſculini, altera fœminini generis & ſingularis numeri, adjectivum iſtud, vel pronomen apud *Gothos* ponitur in neutro genere & plurali numero: ut, *Luc.* I, 5, 6. ᛋᚨᚲᚨᚱᛁᚨᛋ, ᚷᚨᚺ ᚢᛖᛁᚾᛋ ᛁᛋ ᚨᛁᚨᛖᛁᛋᚨᛒᚨᛁᚠ --- ᚤᛖᛋᚾᚾᚾᚺ ᚠᚨᚾ ᚱᚨᚲᚨᛁᚺᛏᚨᛒᚨ. --- ᚱᚨᚷᚷᚨᚾᛞᚷᚾᚨ ᛁᚾ ᚨᚨᚨᛁᛗ ᚨᚾᚨᛒᚾᛋᚾᛁᛗ ᚦᚨᚾᛁᚾᛋ ᚾᚾᚤᚨᚺᚨ. verbum verbo: *Zacharias, & uxor ejus Elizabeth --- erant autem* juſta *ambo, &* incedentia *in omnibus mandatis Domini inculpatè.* Sic *Luc.* II, 43, 44. ᚾᛁ ᚤᛁᛋᛋᛖᛞᚾᚾ ᛁᚷᛋᛖᚦ, ᚷᚨᚺ ᚨᛁᚠᛖᛁ ᛁᛋ ᚺᚾᚱᚷᚨᚾᛞᚷᚾᚨ ᛁᚾ ᚱᚨᛋᛁᚾᚠᚷᚨᛗ ᛁᚾᚨ ᚤᛁᛋᚨᚾ, *non cognoverunt Joſeph & mater ejus*, exiſtimantia *illum eſſe in comitatu.* Sic *v.* 45. ᚷᚨᚺ ᚾᛁ ᛒᛁᚱᛁᛏᚨᚾᛞᚷᚾᚨ, *& non* invenientia. *v.* 48. ᛋᚨᛁ ᛋᚨ ᚨᛏᛏᚨ ᚠᛖᛁᚾᛋ (inquit mater Jeſu) ᚷᚨᚺ ᛁᚲ ᚤᛁᚾᚾᚨᚾᛞᚷᚾᚨ ᛋᚷᚲᛁᛞᛖᚨᚾᛗ ᚠᚾᚲ, *ecce pater tuus, & ego* dolentia *quærebamus te. v.* 50. ᚷᚨᚺ ᛁᚷᚨ ᚾᛁ ᚦᚲᚷᚠᚾᚾ ᚠᚨᛗ-ᛗᚨ ᚤᚨᚾᚲᛞᚨ, *& ipſa non intellexerunt verbum iſtud.*

XVII. ᚷᚨᚺ, conjunctio copulativa in *Luc.* cap. VII, 21, copulat diſſimiles caſus: ᚱᚨ-ᚺᚨᛁᚨᛞᚨ ᛗᚨᚾᚨᚱᚨᚾᛋ ᚨᚦ ᛋᚨᚾᚺᛏᛁᛗ. ᚷᚨᚺ ᛋᚨᚨᚺᛁᛗ. ᚷᚨᚺ ᚨᚺᛗᚨᚾᛖ ᚾᛒᛁ-ᚨᚨᛁᛉᛖ: *Luc.* VIII, 2. ᚤᛖᛋᚾᚾ ᚱᚨᚨᛖᛁᚲᛁᚾᚷᛞᛖ ᚨᚺᛗᚨᚾᛖ ᛁᚾᛒᛁᚨᚨᛁᛉᛖ ᚷᚨᚺ ᛋᚨᚾᚺᛏᚨᛁᛗ. ᚨᚾ ᚷᛖᚲᚨᚾ ᚠᚲᛁᚾ ᚷᚨᚺ ᛗᛖᚾᚷᚠᛋ ᛋᚨᛁᚺᛋ, *Luc.* VI, 25. Sed ambæ hæ locutiones pro *ellipticis* potius ſunt habendæ, utpote in quibus ſubintelligi videtur vox aliqua in ablativo caſu, per quam ἐνέργειαν ſignificatur, à qua dependere τὸ ᚨᚺᗰᚨᚾᛖ videtur.

XVIII. Verba compoſita regunt caſus ſuarum præpoſitionum in utrâque lingua: ꝛ eallum

---

* Regit accuſativum, *Marc.* IX, 28, ᚾᛋᛞᚨᛖᛁᛒᚨᚾᛞᚨᛋ ᚨᚨᚨᚾᛋ ᚾᛏ, *ejiciens omnes.*

hiꝛ

hiꝛ poꝺum piꝺcpæꝺon, anꝺ piꝺpunnon, *& cunctis, quæ dicebat, contradicebant, & oppugnabant.* Ða æꝼteꝛꝼýliȝꝺe þam ꝺniht̃neꝛ peꝛe Luþbeꝛhte ꝛe appuꝛþa peꝛe Æþelpolꝺ, *successit autem viro domini Cuthberto vir venerabilis Æthelwoldus*, Bed. H. E. p. 367. ΑΓΓΙΑΝS ÞΑΝINS ΑΝΑϢΑΜ ÏNS. ϚΑh ϒΝΑΨS ÞΑΝINS ΒISKΑIN ÏNS. *Luc.* II, 9.

XIX. Amant *Anglo-Saxones* ſubſtantivum ponere inter duo adjectiva cum eo concordantia in caſu, genere, & numero: ut, na læꝛ on eoꝛþliche ꝼꝛætꝼædnýꝛꝛe anꝺ ȝeꝛitenꝺne, *non in terrenis, & caducis ornamentis.* ðæꝛ ꝼoꝛeloꝛenan manneꝛ, anꝺ ȝeniþeꝛeꝺan, *perditi illius, & damnati hominis*, Bed. H. E. p. 222, 224. Oꝛꝺo ꝛe cýninȝ ȝhimme heꝛȝunȝe anꝺ unaþæꝛnenꝺlice ðꝺoꝛaꝺe, *Rex Oſwio acerbas, & intolerabiles irruptiones paßus eſt*, p. 229. þæꝛ he ꝛe cýninȝ in ða tiꝺ becumen on ꝛꝑa mýcle luꝼan ðæꝛe Romaniſcan cýꝺicean ȝeꝛetnýꝛꝛe, anꝺ ðæꝛe apoꝛtolican, *rex eo tempore, tanto tenebatur amore inſtitutionis Romanæ, & apoſtolicæ eccleſiæ.*

Verbum ȝeꝛitan, *decedere, diſcedere, tranſire, abire*, eleganter & aliquando per pleonaſmum præponitur in conſtructione aliis verbis in infinitivo poſitis, & præcipuè verbis cognatæ ſignificationis: ut, ȝeꝛiton him ða eaꝛtan æhta læꝺan, *tum ab oriente diſcedentes bona ſecum ferebant.* Sic, ȝeꝛaꝺ him ðaꝺ miꝺ cnoꝛle oꝼeꝛ Ealꝺea-ꝛolc ꝼeꝛan miꝺ ꝼeoꝛme ꝼæꝺeꝛ Abꝛahameꝛ, *tum pater Abrahamus cum prole ſua, & bonis diſceſſit ex Chaldæis.* Sic, him ða Abꝛaham ȝeꝛaꝺ æhte læꝺan. Sic etiam, him þa ýt ȝeꝛaꝺ Abꝛaham eaꝛtan eaȝum pliꝺan on lanꝺ-cýꝛꝺ:

Notandum etiam eſt eundem uſum verbi ꝺoen, vel ꝺon, *agere, facere*, olim apud *Anglo-Saxones* fuiſſe, qui nunc obtinet apud *Anglos*, ut, *Marc.* VIII, 6. ubi hæc verba, *& dabat diſcipulis, ut apponerent; & appoſuerunt turbæ*, ſic vertuntur; anꝺ ꝛealꝺe hiꝛ leoꝛninȝ-cniht̃um þ hiȝ toꝛoꝛan hým aꝛetton, anꝺ hiȝ ꝛꝑa ꝺýꝺon; *Anglice*, **anꝺ he gaꝺe to his diſciples, that they ſhouꝺ ſet before them, anꝺ they ꝺiꝺ ſo.** Quemadmodum enim mos apud *Gallos* obtinuit utendi pronominibus *celui*, & *celle*, ad tollendam nominum in eadem ſententia repetitionem; ſic *Anglo-Saxones*, & *Franco-Theotiſci*, ad evitandam verborum repetitionem, in eodem membro orationis, invenerunt haud diſparem uſum verbi ꝺon, nec minus elegantem; quo ejuſdem verbi in una periodo concurſus, tanquam ſcopulus evitatur: ut, in iſta *Evæ* ad *Adamum*: Ðu meahꝛ hiꝛ me piꝛan. pine min Aꝺam. poꝺꝺum ðinum. hiꝛ ðe þeah pýꝛꝛ ne mæȝ on þinu [ðinum] hýȝe hꝛeopan. ðonne hiꝛ me æꝛ heoꝛꝛan ðeð, *mi dilecte Adame, me jure meritoque poſſis verbis tuis increpare, etſi te non magis in animo tuo hujus facinoris, quam me animitus pœniteat*, Cædm. XX, 19. *Anglice* autem ſic: **My ꝺear Aꝺam, you may well chiꝺe me, though in your ſoule you cannot repent more of this ꝺæꝺ, than I from my heart ꝺo.** Notandum autem eſt iſtiuſmodi phraſes eſſe ellipticas, ut conſtat ex eo, quod ſequitur: hꝛæꝛ eaȝ ꝛe bꝛoc. ðeah he ꝛuiþe oꝼ hiꝛ niht̃-nýne. ðonne þæꝛ micel ꝛꝑan pealꝛienꝺe oꝼ þam heahan munꝛe on innan-ꝛealþ: ȝ hïne toꝺælþ. ȝ him hiꝛ niht̃-nýneꝛ niþꝛtent. ꝛua ꝺoþ nu ða þeoꝛꝛpo ðinne ȝeꝺneꝼeꝺneꝛꝛe niþꝛtanꝺan minum leohꝛum laꝛum, *porro quemadmodum in torrentem juſto ſuo alveo tumentem, ingens ſaxum ex ſumma rupi ſolutum volvitur, eumque dividens recto illius curſui reſiſtit; ſic tenebræ perturbati animi tui noſtræ doctrinæ claritati obſtant*, Boeth. p. 9.

XX. Affectant *Anglo-Saxones* iſtiuſmodi phraſes, in quibus retrahitur præpoſitio à nomine vel pronomine, cui præponi debet per ordinem conſtructionis, verbo in fine orationis adjungere: ut, oꝼeꝛ ealle ða ꝛcine þe he on ꝛcꝛiꝼe, *pro* oꝼeꝛ ealle þa ꝛcine on ðe he ꝛcꝛiꝼe, *per totam diœceſim, in qua pœnitentias injungit.* Liꝺ ꝛꝑa ȝeꝺemaþ uꝛ. ꝛꝑa pe heꝛe ꝺemaþ þam ðe pe on eoꝛþan ꝺom oꝼeꝛ aȝan, *pro* þam oꝼeꝛ þe pe on eoꝛþan ꝺom aȝãn, *Cod.* Canonum MS. Sic, ȝ ealle hiꝛe men ðe hiꝛe miꝺ polꝺon, *pro* ȝ ealle hiꝛe men þe miꝺ hiꝛe polꝺon, *Supplem.* MS. ad chron. *Sax.*

XXI. ÏST non raro apud *Mæſo-Gothos* ſubintelligitur: ut, ΟΛΝ ΑΓΓΥΝ ΨΑΤΑ ΑΛΝΚ, *quam anguſta (eſt) porta*, Matth. VII, 14. ΨΛΤΑ ΚIUIZ ΟΛΝ ÞIΛΝ, *quantæ (ſunt) illæ tenebræ?* ib. VI, 23.

XXII. *Mæſo-Gothi* modum ſubjunctivum eleganter reddunt per participium: ut, ΜΛΝΝΑ ΥISΛΝΔS, *homo cum ſis*, Italicè, *eſſendo huómo*, Joh. X, 33. ΥISΛΝΔS ÏN ΒΛΛΥϵINIM, *cum eſſet in tormentis*, Italice, *eßendo in tormenti*, Luc. XVI, 33.

XXIII. Verbum ſæpe ab ΛT præpoſitione divellitur: ΛT ÏST ΑSΛNS, *adeſt meſſis.* ΑÞTKΑ ΛT ÞIΛN ΜΛNΑΓΛI ΜΛNΑΓϵIN ΥISΛNΔϵIN, *iterum cum multa turba adeſſet.* Tmeſios iſtius, quâ particula ΛT à verbo ſuo avellitur, innumera paſſim exempla occurrunt in argenteo codice, quæ attentus Lector per ſe facillime poterit obſervare: ut in *Matth.* VIII, 16. ubi ΛT debet ſeparari ab ΛNΔΛNΛhTϚΛ.

XXIV. ΛΛnd poſtpoſitum adverbiis aut nominibus videtur (ut obſervat *Junius*) comparationem inſinuare: ut in ϚΥΛΛΛnd, *Joh.* XIV. 9. *Matth.* VIII, 10. *Luc.* VII, 9. ϚΛMΛΛΛnd, *Luc.* VI, 34. ϚnΓΓΛΛΛnd, *Luc.* XIV, 51. *Marc.* XVI, 15.

ÞΛΨS, vel ÞΛΔS, in compoſitione nominibus poſtpoſitum ſignificat ſummam rei totius diſpoſitionem, procurationem, curam: ut in hnnΔÞΛΔS, *centurio.* ΨnSnnΔIÞΛΨS, *tribunus.* ΒKnΨÞΛΨS, *ſponſus.* ϚΥNΛΓΧΓΛÞΛΔS, *archiſynagogus.*

XXV. ΥΛIKΨ, vel ΥΛIKΨS, in compoſitione poſtpoſitum vocibus reſpondet Latino *verſùs, contra.* Hinc *Anglo-Saxonibus* eaꝛtꝛeaꝺ, peꝛtꝛeaꝺ, *orientem, occidentem verſus. Angli* ſimiliter **eaſtwarꝺ, weſtwarꝺ** dicunt, ut & **forwarꝺ, backwarꝺ, upwarꝺ, ꝺownwarꝺ.**

CAPUT SEPTIMUMDECIMUM.

In hoc capite, tanquam in appendice, continentur ſupplementa quædam haud ab inſtituto noſtro aliena, quæ, ut majorem cum ſtudioſo lectore inirem gratiam, hic adjungere viſum eſt.

Supplementum ad caput I.

Ex MS.° Codice Bibl. Bodl. Digby, 63. de computo eccleſiaſtico. *Exaratus eſt codex à* Regimbaldo *ſcriptore de* Wigornia *circa nonæ centuriæ initium.* *Hæc ſunt Specimina manuum, quas* Ælfredus R. *mutavit in* Gallo-Romanam. *vide cap. xxii, reg. xviii et xxii.* page 78.

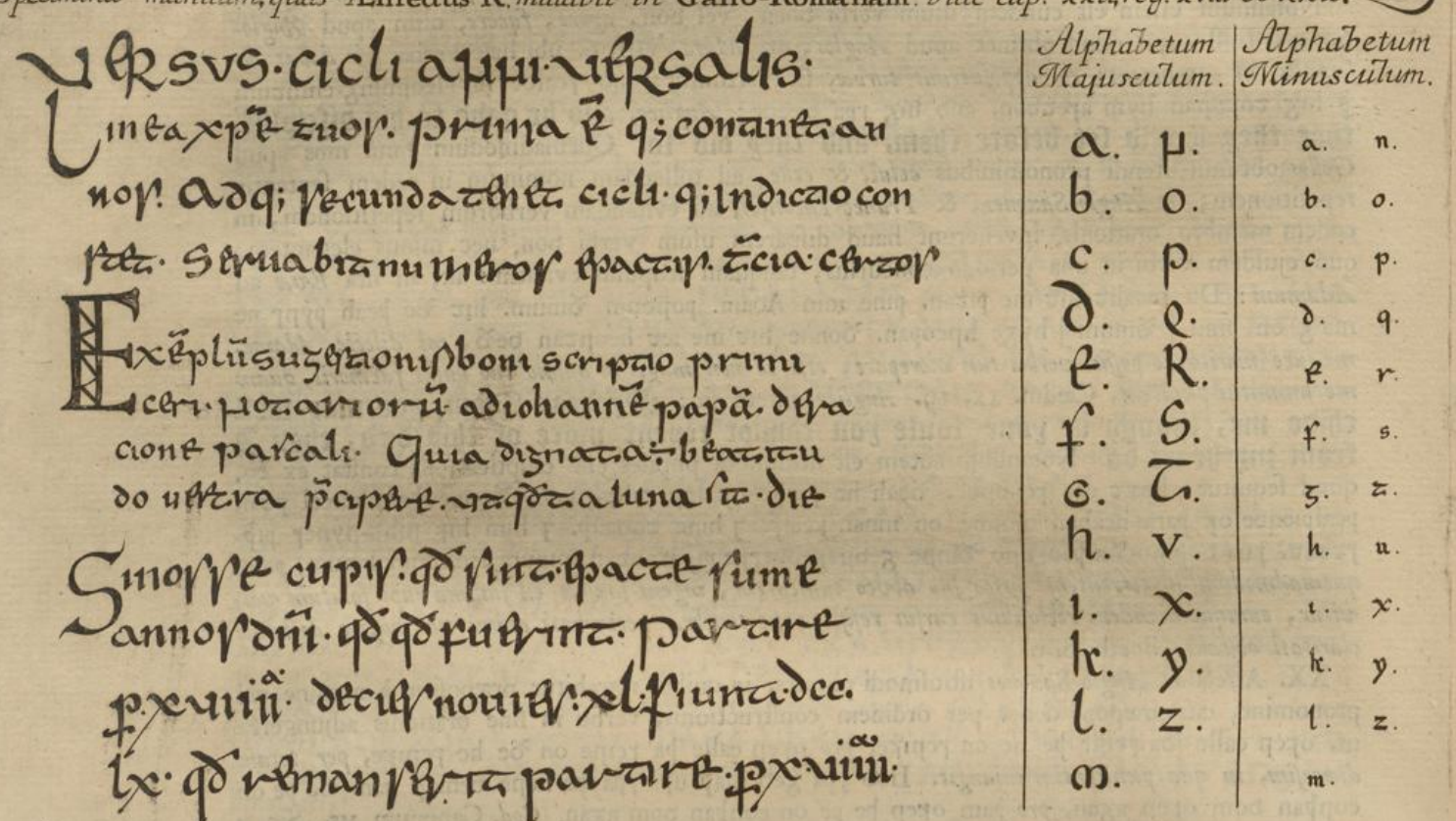

Alphabetum Majusculum.		*Alphabetum Minusculum.*	
a.	μ.	a.	n.
b.	o.	b.	o.
c.	p.	c.	p.
d.	q.	d.	q.
e.	R.	e.	r.
f.	S.	f.	s.
g.	t.	g.	t.
h.	v.	h.	u.
i.	x.	i.	x.
k.	y.	k.	y.
l.	z.	l.	z.
m.		m.	

Paſtorale Gregorii Alfredanum. MS. Hatton. Bibl. Bodl.

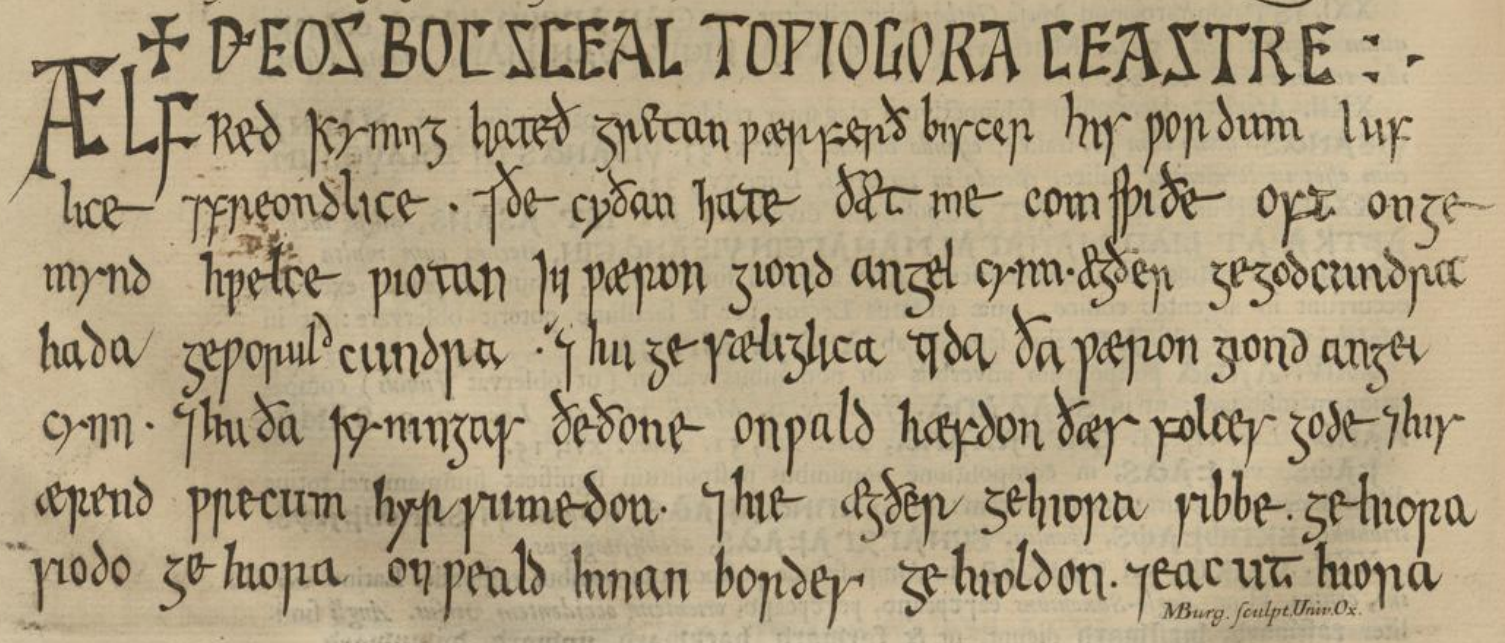

MBurg. ſculpt. Univ. Ox.

Supple-

Supplementum ad caput II.

Nota, quòd in hujus capitis *reg.* 12. poni debet ΨΛΤΛ ante ΨΧ in numero plurali. Nam *Marc.* VI, 2. *τῶνδε* redditur *per* ΨΛΤΛ.

Supplementum ad caput III.

Quædam ſubſtantiva apud *Anglo-Saxones* ſunt dubii generis. Nota quod in *reg.* 25. Exempl. V. hΛNΔNS facit gen. plur. in IVE: ut, hΛNΔIVE: Ita conjicio, quia leguntur ÞXTIVE à ÞXTNS: SNNIVE à SNNNS: ψΛNKNIVE à ψΛNKNNS: VINTKΛIVE à VINTKNS: Leguntur etiam ΛIψIVE à ΛIψΛ, & TNNψIVE à TNNψS, quæ forſan ſunt heteroclita. Nota etiam quod hΛNΔNS facit in vocativo ſingulari hΛNΔΛN: Sed quamvis facit in nominativo plurali hΛNΔNNS; SNNNS tamen facit SNNGNS; & ΛRRIΛNS, ΛRRIΛGNS, *Marc.* XII, 25. & ΛRRIΛEIS, *ib.* I, 13.

Notetur inſuper, quòd prima tria exempla, *ſcilicet*, hIMINS, RΛΛΛNBEINS, hNNSΛΛSTΛψS, me judice, conſideranda ſunt tanquam unum idemque paradigma ejuſdem declinationis, quæ facit genitivum ſingularem in IS, & ΛIS; dativum ſingularem in Λ, & ΛI; nominativum pluralem in ΛNS, XS, & EIS; dativum pluralem in ΛM, & IM; accuſativum pluralem in ΛNS, & INS:

Exempla genitivorum ſingularium exeuntium in ΛIS; MΛhTΛIS, *Marc.* XIV, 62. ΔNΛψΛIS, *Luc.* II, 42. ΛNSTΛIS, *ib.* IV, 22. ΛNΔΛNNMÞTΛIS, *Luc.* IX, 51. ΛEK. *medicus*, facit ΛEKEIS, *Matth.* IX, 12. & pro ΔNΛψIS vel ΔNΛψΛIS, occurrit ΔNΛψNS, *Joh.* VII, 14. Quædam in genitivo ſingulari occurrunt ſyncopen paſſa: ut, BΛNKRS pro BΛNKRIS, *Luc.* VII, 12. NΛhTS pro NΛhTIS, *ib.* II, 8. ψINΔΛNS pro ψINΔΛNIS, *Luc.* I, 5. RΛBEINS pro RΛBEINΛIS, vel RΛBEINIS, *Marc.* IV, 19.

Exempla dativorum ſingularium exeuntium in ΛI; ΛNSTΛI, *Luc.* II, 52. TΛIKNΛI, *ib.* II, 34. MΛhTΛI, *ib.* IV, 14. ΛNψIΔΛI, *ibid.* III, 16. Λ finale aliquando abjicitur à dativo ſingulari: ut in MITΛΔ, BΛNKR, ÞKΛIV, pro MITΛΔΛ, BΛNKRΛ, ÞKΛIVΛ:

Exempla nominativorum pluralium exeuntium in XS, & EIS; ψINΔΛNXS, VΛIKXS, BXKXS, hNNΔXS, STΛINXS, VINΔXS, hΛIMXS, MΛhTEIS, BΛΛGEIS, ÞKΛVΛNKhTEIS:

Exempla dativorum pluralium exeuntium in IM; RΛKΔIM, BΛNKRIM, VΛNKTIM, SΛNhTIM, ÞKΛVΛNKhTIM, STΛΔIM, ΛhΛKIM, ΛΛΛΛBKNNSTIM, ΛNΛBNSNIM:

Exempla accuſativorum pluralium deſinentium in INS; TΛIKNINS, *Joh.* VII, 31. VΛIhTINS, *Luc.* I, 1. ΛKMINS, *ib.* II, 28. MΛhTINS, *ib.* III, 11. MITXNINS, *Luc.* V, 22. Sic pro linguæ *Mæſo-Gothicæ* genio vocales facile tranſmutantur in aliis declinationibus: ut in hΛNΔΛNS pro hΛNΔNNS, *Marc.* XIV, 46. hΛNΔΛM pro hΛNΔNM, *Luc.* I, 71. SΛNΔGΛNΔIN pro SΛNΔGΛNΔΛN, *Joh.* XV, 21. ψIZΛ, *ibid.* X, 16. & XVIII, 13. ni fallor pro ψIZN:

Appendix exemplorum.

Numerus ſingularis.		*Numerus pluralis.*	
Nom.	ΛΛISΛKIS, *magiſter.*	Nom.	ΛΛISΛKGXS.
Gen.	ΛΛISΛKIS.	Gen.	ΛΛISΛKGE.
Dat.	ΛΛISΛKGΛ.	Dat.	ΛΛISΛKGΛM.
Acc.	ΛΛISΛKI.	Acc.	ΛΛISΛKGΛNS.
Voc.	ΛΛISΛKI.	Voc.	ΛΛISΛKGXS.
Abl.	ΛΛISΛKGΛ.	Abl.	ΛΛISΛKGΛM.

Declinatur ΛΛISΛKIS ut SIIXNEIS, excepto dativo & ablativo ſingulari. hΛIKΔEIS, *paſtor*, facit hΛIKΔGXS, *Luc.* II, 8. & hΛIKΔGXNΔS, *v.* 20.

Numerus ſingularis.

Nom. ÏXhΛNNES, *Johannes.*
Gen. ÏXhΛNNES, *Matth.* IX, 14. *Luc.* V, 33. ÏXhΛNNIS, *Marc.* II, 18. *Matth.* XI, 12.
Dat. ÏXhΛNNE, *Matth.* XI, 4, 13. ÏXhΛNNEN, *Luc.* VII, 18, 22.
Acc, ÏXhΛNNEN. ÏXhΛNNΛN, *Luc.* IX, 4.

Num. ſing.		*Num. plur.*		*Num. ſing.*		*Num. plur.*	
Nom.	MΛNNΛ, *homo.*	Nom.	MΛNS.	Nom.	VΛSTGX, *veſtis.*	Nom.	VΛSTGXS.
Gen.	MΛNS.	Gen.	MΛNNE.	Gen.	VΛSTGXS.	Gen.	. . . . .
Dat.	MΛNN.	Dat.	MΛNNΛM.	Dat.	VΛSTGΛI.	Dat.	VΛSTGXM.
Acc.	MΛNNΛN.	Acc.	MΛNS.	Acc.	VΛSTGΛN.	Acc.	. . . . .

Occurrit MΛNNΛ in dativo ſingulari. Gen. & acc. pl. non occurrunt.

Supplementum ad caput IV.

Nota in *reg.* 6. hujus capitis, quòd adjectiva non ſunt omnia *materialia*, quæ formantur in en: ut docent mıdlen, *medioxumus*, ruþeaɼteþen, *euro-auſtralis*, cum multis aliis. Quod animadvertendum eſt à lectore.

Nota etiam in *reg.* 7. quòd ȝoð, mẏcel, & lẏtel irregulariter comparantur: ut, ȝoð, beteþe, betɼt, & ɼeloɼt; mıcel, maþe, mæɼt; lẏtel, læɼɼe, læɼt. Quibus addas, eaþlıc, eaþne, eaþeɼt. adverbium tamen regulariter comparatur: ut, eaþlıce, eaþlıcoþ, eaþlıcoɼt.

Regula adjectitia.

Adjectiva *Anglo-Saxonica* in Є deſinentia, in maſculino genere, ſervant eandem terminationem in fœminino, & neutro, & ſunt communis generis: ut, ðeȝ, ðeoȝ, anð ðıȝ pıȝe, *hic, hæc*, & *hoc ſapiens*. Sic ɼelıȝe eſt *hic, hæc, & hoc fælix*.

Supplementum ad caput V.

Nota in *reg.* 6. quòd pronomen ψn ſignificat ὁ, *qui*, *Anglo-Saxonicè* ðu ðe. Et plur. ȝnzeı, oı, *qui*, *Anglo-Saxonicè* ȝe ðe ſignificat, ſcilicet *qui* in utroque numero, ſed ſolum quatenus refertur ad *ſecundam perſonam* ſingularem vel pluralem præcedentem in eâdem oratione.

Obſervetur ad *reg.* 9. quod he pronomen demonſtrativum uſurpatur quandoque relative, ut articulus vel pronomen demonſtrativum ðe: ꝑoɲma monaþ. hıne ꝑolc mẏcel Ianuapıuȝ ȝeɲm heton, *primus menſis, quem magnus populus* [*Romanus*] *Januarium Calendarii vocabant.* pıntep bıþ cealðoɼt. lencten hpımıȝoɼt. he bıþ lenȝeɼt cealð. *hyems eſt frigidiſſima. ver autem, quòd diutiſſime manet frigidum, maxime pruinoſum eſt.* Hoc autem pro more veterum *Cimbrorum*, & *Iſlandorum*, apud quos hinn pronomen demonſtrativum relative non raro uſurpatur.

Nota de pronomine SIʌʙʌ ſub *reg.* 19. hujus capitis, quòd, quamvis facit accuſativum ſingularem in ʌN, ut videre eſt *Marc.* III, 26. *Luc.* IV, 23. c. IX, 23. *Joh.* VIII. 54. c. X, 33. c. XIV, 41. & alibi, occurrit tamen accuſativus ſingularis terminatus in ʌ, *Luc.* XIV, 11. & bis in commate 14. cap. 18. quod librarii errore factum puto.

Ad notas pag. XXIV. ꝑıꝑ eſt nomen neutrum, ut in omnibus linguis Septentrionalibus, ita ſpeciatim in *Anglo-Saxonica*, ut obſervatum eſt ad regulam ſextam capitis tertii. Exemplum ideo quod adductum eſt ad probandam regulam in imo margine datam, ad notam numeralem 5, ut falſum & plane ineptum rejiciendum eſt. Quamobrem, quòd errori huic ſuo forte non intenderit auctor, quum opus ſuum percenſeret, de eo hîc loci monere candidum lectorem, & veniam ab eo rogare, ſui arbitratus eſt.

Supplementum ad caput VI.

Inter numeralia reponas ȝetpınne, *bini*, quæ vox occurrit in *Ælfrici* gramm. *Romano-Saxonicâ*.

Supplementum ad caput VII.

A ʏISʌN, *eße*, formatur, ut ego exiſtimo, præſens tempus modi optativi hoc modo:

Num. ſing.	*Num. plur.*
ʏISʌN, *ſim.*	ʏISʌIMʌ.
ʏISʌIS.	ʏISʌIψ.
ʏISʌI.	ʏISʌINʌ.

Nota etiam, quòd, ut κατηχέω redditur per ʏKꝟhIÐEÐAȝAN, à ʏKꝟhȝAN, contra regulam & analogiam grammaticæ: ſic ἐλάλησα redditur per KꝟaIÐEÐAȝAN, à KꝟaȝAN æque irregulariter, *Joh.* XVIII, 21.

Nota denique in regula 24. quod pro ÞKIGꝟNÐʌNS legitur ÞKIGꝟNÐS, *Luc.* VII, 6. pro ÞIGʌNÐʌNS, ÞIGʌNÐS; pro nSʏENGʌNÐʌNS, nSʏENʌNS, *Luc.* VI, 35. & pro ʙISITʌNÐʌNS, ʙISITʌNÐS, *Luc*, VII, 17. Et participia ita ſyncopata in plurali, ni male auguror, fiunt nomina.

Supplementum ad caput XVII.

XXVI. Adjectivum apud *Anglo-Saxones* abſolute poſitum non raro poſtulat genitivum: ut. paɼt þu auht oþþeɼ bı þe ɼelꝼum to ɼecȝanne, *noſtine quid aliud de teipſo dicere?* ðu ꝑoɲ þınum ȝoðan pıllan penðeɼt þ nan puht unɲıhtlıceɼ þe on becuman ne mıhte. *tu, pro probitate tua, putabas nihil injuſti tibi accidere potuiſſe.*

XXVII. Adjectivum etiam abſolute poſitum ſubſtantivum fit: ut, heoɲa ꝑæȝeþ hıt ıꝛ. næɼ þın. hpæt ꝑaȝnaɼ þu þonne heoɲa ꝑæȝeneɼ, *hoc eſt eorum ſplendor, non tuus, quid ergo eorum ſplendore gloriaris?* Behealð nu mıð hu heꝼıȝne pacentan ðẏrıȝeɼ ȝ unȝeɼælþa hı ɼınt ȝebunðene, *ecce*

quam

quam gravi catena inſipientiæ & infortunii vincti ſunt, Boeth. p. 107. Me þincþ ȝeᵹ maþe punᵹoþ þ ir þatte ᵹyrᵹ. ⁊ unþihtþirner nu þicþaþ oᵹer ealne miᵹᵹan eaþᵹ, *ad hæc magis miror, quod ſtultitia, & injuſtitia regnant per totum terrarum orbem*, p. 103.

XXVIII. In præterito periphraſtico, participium non raro ſequitur formam adjectivorum, cum ſubſtantivo non numero tantum, ſed caſu, & genere conveniens: ut, ᵹu me hæᵹᵹt aᵹᵹeᵹᵹnoᵹne, *me conſolatus eſt*. ᵹu me hæᵹᵹt nu ȝeþetne ⁊ oᵹeᵹcumenne miᵹ þinne ȝerceaᵹþirneᵹᵹe, *emandaſti, & viciſti me tuis ratiociniis*, Boeth. p. 47.

Obſervationes generales.

I. A finale ab accuſativo ſingulari adjectivorum maſculini generis aliquando per apocopen, euphoniæ gratiâ, aufertur: * ut in hAITANAN pro hAITANANA, *Luc.* VI, 15. ψANA SVINψAN pro SVINψANA, *&c.* Hinc forſan MEINNA, *Matth.* XI, 10. per errorem ſcribæ literas tranſponentis ſcriptum erat in argenteo codice pro MEINAN. Idem etiam accidit ſubſtantivis in accuſativo ſingulari terminatis in A: ut in SEIMXN, *Luc.* VI, 15. pro SEIMXNA, *Marc.* V, 18.

II. M, & N, in motione nominum tam ſubſtantivorum quàm adjectivorum facilè invicem mutantur: ut in rAunMψIM, *Luc.* IV, 15. rAunMψIN, *Matth.* IX, 35. Sic leguntur MANArAIM, & MANArAIN; MEINANA, & MEINAMA; ïM, & ïN, *Luc.* VI, 13. *Marc.* X, 24. MANArEIN, & MANArEIM: aKinSAnaAM pro aKinSAnaAN: MAhteAnn pro MAhteAnM; rAᵹnkXM, & rAᵹnkXN; AAAAMA, & AAAANA, vide *Joh.* VII, 23. *Luc.* III, 7. & IV, 11.

III. n, & nh, non ſolum verbis, atque adverbiis, ut obſervat *Junius* in *Gloſſario*, ſed & nominibus, & pronominibus adjicitur, euphoniæ gratiâ: ſic legitur SEIMXNn, *Simona*, ex SEIMXN, & n, vel per craſin ex SEIMXNA, & n. inde etiam SEIMXNAn, *Luc.* V, 4. Sic leguntur AnhᵹXaAn pro AnhᵹXaA, *ſeditione*; & AnhᵹXan, pro AnhᵹXa, *ſeditionem*. Quibus adde SKnAan, ψATnh, ψIZnh, &c.

Nota etiam, quòd ex nh, vel n, & finali ſyllabâ vocis cui adjicitur, aliquando fit ſynæreſis: ut in SnMAih, *Marc.* VIII, 28. *Joh.* VII, 41. pro SnMAinh. ïaaᵹnh pro ïaᵹAnh, *Luc.* VII, 6. ANψAKAnn pro ANψAKAnAn. vide cap. XI, reg. 5. in margine, & cap. V. reg. 32. in margine.

IV. A, & X, facilè mutantur in linguâ *Gothicâ*: ut, rAKAZnAnS, *Luc.* XV, 6. rAKAZnXnS, *v.* 9. AIVEINAN pro AIVEINXN, *Joh.* VI, 27.

V. Occurrunt etiam in *Ulphilanâ* verſione irregularia nonnulla, & quaſi extravagantia, de quibus ratio vix reddi poteſt, & quæ regulas, & præcepta grammatica prorſus reſpuunt. Sic ἐν χαρᾷ redditur (regulariter) ïN KILψEIN, *Luc.* I, 31. ïN KILψX, *v.* 24. & ïN KILψXN, *c.* II, 5. εἰς πλῶσιν, an aKnSAEI, *Luc.* II, 34. forſan pro an aKnSAI, vel aKAnSAI. ïZyAKAIZXS rAKAIhTEINS, pro ïZyAKA. hKAINᵹAI cum ᵹ, à hKAINS, forſan quia hKAINS eſt à hKAINᵹAN. Hæc, & hujuſmodi irregularia dicenda ſunt, niſi potius numeranda quis cenſeat inter errores *librarii*; quorum haud exiguum numerum en tibi, lector candide, exhibeo: ut totidem exemplis diſcas nullâ curâ ſtudiove præveniri poſſe, quo minus in correctiſſimis, & maximè venerabilibus manuſcriptis, perinde ac præſtantiſſimis, & virtutis nomine reverendiſſimis hominibus ſui defectus contingant.

Luc. X, 1, ANψAKANA pro ANψAKANS: *Luc.* X, 2, ïMMA pro ïM: *ib.* IV, 27, hAIAEISAnA pro hAIAEISAIA: *Marc.* VIII, 6, ψIZE pro ψIZAI: *ibid. v.* 12, rIBAIdI pro rIBAIdA: *ibid. v.* 38, yEIhAM pro yEIhAIM: *Marc.* IX, 3, rAITMnnᵹAnAE pro rAITMnnᵹAnAAnS: *ib.* X, 8, an AEIKAS AIN pro an AEIKA AINAMMA: *Luc.* X, 6, ψAMMEI yESInA pro ψAIMEI yISAnAM: *Marc.* X, 13, ïNA pro ïMMA: *Joh.* X, 14, KnNNXN pro KnNNAnA: *Marc.* XVI, 7, an ïNA pro annS; & pro an ïZyIS, *Marc.* XVI, 7. *Luc.* IX, 26, yEIhAME pro yEIhAIZE: *v.* 48. AAAAN pro AAAAIM: *cap.* XV, 22. SEINAME pro SEINAIM: *Luc.* XVII, 6, AnAhAnSEIAEI pro AnAhAnSEIAEAI: *Marc.* XI, 1, yEMnn pro yESnn: *Luc.* I, 86. aArnS pro aArAnS: *Marc.* XI, 17, yAIAEAᵹINS pro yAIAEAᵹINE, & BIAX (ut & in *Luc.* XIX, 46,) forſan pro BIAXS, niſi potiùs ſit genitivus pluralis à BIAA, ſecundum obſervationem in margine ad finem capitis III. ac ſi legeretur in codice, quem tranſtulit *Ulphilas*, non οἶκον πνευχῆς, ſed οἶκον πνευκῶν. *Marc.* IX, 23, ψnS pro ψnK: *ibid.* XVI, 1. ïNyISAnAIN pro INyISAnAIS: *cap.* XII, 22, SA pro SX: *cap.* XV, 1. rnAᵹAnAS pro rnAᵹAnS: *Luc.* XV, 10. ArrIAnM pro ArrIAIyE: *cap.* IV, 18, EKAhnnψAnAIS pro EKAhnnψAnAIM: *v.* 40, SArn pro STAIrn: *Luc.* VIII, 42, rAAEIψAnTI pro rAAEIψAnAAN: *cap.* VII, 35, SEInAMA pro SEInAIM: *cap.* V, 34, MArnA pro MArnn: *v.* 17, hAIMX pro hAIMA, dat. ſing. vel hAIME, gen. plur. *Luc.* VIII, 29, EISAKnA pro EISAKnAIM: *v.* 49, ψEIN pro ψEInA: *Luc.* VI. 26, an SIMXnᵹE SEInAI pro an SIMXnᵹAM SEInAIM: *cap.* XV, 23, yISAM pro yISAIM: rAψAAnhnnAEI, pro rAψAAnhnn. *Marc.* XV, 8.

His, cum paucis aliis, inter legendum obſervatis, exiſtimavi ſubinde in aliis quidem fortè latere figuras dictionis, ſcilicet, *ſyncopen, epentheſin, apocopen, paragogen, metaplaſmum, metatheſin*, &c. in aliis verò unam figuram conſtructionis *antiptoſin*. Sed cùm conſiderarem iſtiuſmodi figuras rariùs locum habere in ſolutâ & ſimplici oratione, ea ſphalmata habenda duxi, quæ ex argenteo codice in ſuum apographum tranſcripſit clariſſimus *Junius*: partim quòd minutias grammaticas nondum excuſſerat, gloſſario ſuo intentus; partim quòd, pro more ſuo, religio illi erat in tam vetuſto & venerabili codice, ne vel unum apicem mutare.

CAPUT DUODEVIGESIMUM.

In quo, inſtitutis quibuſdam paralleliſmis, linguæ Anglo-Saxonica & Mœſo-Gothica cum Iſlandica, ſive Scandia-Gothica conferuntur.

ATque hìc quidem tantùm non laſſato, & ſuſcepto operi finem imponere volenti ecce mihi allata eſt multum deſiderata grammatica *Iſlandica Runolphi Jonæ*, quam *Hafniâ* petitam pro humanitate ſua mihi tranſmiſit reverendus & ornatiſſimus vir *Joan. Meckenus*, illuſtriſſimo *Georgio*, *Daniæ* & *Norwegiæ* principi hæreditario, à ſacris domeſticis. Avidè perlegi *Iſlandicæ* linguæ rudimenta, utpote in quibus, & quæ erudirent, & delectarent curioſos lectores me inventurum ſperarem. Neque res multum aliter, atque expectavi, evenit. Nam aurea multa & quæ præſertim oſtendunt propinquitatem *Anglo-Saxonicæ*, & *Mœſo-Gothicæ*, cum veteri *Cimbro-Gothicâ* inter legendum ſe obtulere, quam inſtitutis certis quibuſdam paralleliſmis, ſive collationibus, linguarum & antiquitatum arctoarum ſtudioſis non gravabor in peculiari capite ob oculos ponere.

Collatio prima, quæ eſt articulorum.

I. Art. *Anglo-Sax.* Se, ſeo, þæt. Art. *Mœſo-Goth.* ᛋᚨ, ᛋᛟ, ᚦᚨᛏᚨ. Art. *Iſlandicus* Sa, ſu, thad.

Numerus ſingularis.			*Numerus pluralis.*		
Nom. Sa.	ſu.	thad.	Nom. their.	thair.	thaug.
Gen. theſs.	theirrar.	theſs.	Gen. theirra.	theirra.	theirra.
Dat. theim.	theirre.	thui.	Dat. theim.	theim.	theim.
Acc. thann.	tha.	thad.	Acc. thaa.	thær.	thaug.
Abl. theim.	theirre.	thui.	Abl. theim.	theim.	theim.

Docet *Runolphus* articulos *Iſlandicos* (inter quos enumerat pronomen ſecundæ perſonæ, quod præponitur vocativis) ex pronominum promptuario eſſe ſumptos. Nos vero obſervavimus articulos *Anglo-Sax.* & *Mœſo-Goth.* quum demonſtrativi, tum relativi pronominis vim, & uſum obtinere, & diſcentibus in idem redit utraque præceptio.

Collatio ſecunda, quæ eſt adjectivorum.

II. *Runolphus* in cap. IV. docet apud *Iſlandos* omnia adjectiva in omni genere bifariam terminari, vel ſecundum certas quaſdam regulas, quas ibi tradit; vel in e, & a, ſi articulus præponatur. Exempli gratia. Docet diſſyllaba, & polyſyllaba in ur in fœminino abjicere ur, & in neutro ad terminationem fœmininam adjicere t. ſic à goodur *bonus*, fit good *bona*, & goodt *bonum*. à blydur *blandus*, fit blyd *blanda*, & blydt *blandum*. Præmiſſis vero articulis adjectivum maſculinum terminatur in e, fœmininum, & neutrum in a: ut à blydur, fit ſa & thu blyde, ſu & thad blyda. Sic participia in ande, ſub unâ terminatione omnis generis ſunt, ſed præeunte articulo terminatio iſta mutatur in e, & a: ſic ab elskande, *hic, hæc, & hoc amans*, fit ſa & thu elskande, ſu & thad elskanda. His non abſimile quid notavimus in regula X. capitis IV. noſtræ grammaticæ, ubi obſervavimus adjectiva & participia *Gothica* emphatice, demonſtrativè, & vocandi caſu poſita, terminari, ſi ſint maſculini generis, in ᛋ; ſi fœminini vel neutrius in ᛉ; quod etiam in idem ferè redit cum regulâ *Runolphi*, quum neque demonſtretur, neque emphaticè quid dicatur ſine præmiſſis articulis, neque quis quem vocare vel invocare poteſt in *Anglo-Saxonicâ* non præpoſito pronomine ðu, quod inter articulos numerat Auctor noſter.

De comparatione adjectivorum in *Iſlandicâ* hæc eſt regula generalis, quod ab adjectivo fœminino in a formatur comparativum & ſuperlativum, illud addito re, hoc addito ſtur: ut ab haala fit haalare, haalaſtur. Quod quàm conſonum ſit iis, quæ tradidimus in regula VII, & IX, capitis IV. penes lectorem eſto judicium.

Porro

Porro docet grammaticus noſter adjectivorum quædam terminari in **lingar**, **ingar**, & **ungar**. quædam in **leg**, & **legur**; quædam in **sker**, præſertim *Gentilia*, quæ exorandus eſt curioſus lector, ut conferre dignetur cum iis, quæ obſervavimus in cap. III, reg. XX. & in cap. IV, r. II, III, IV.

Tradit etiam diminutiva deſinere in **ull**: ut à **bagge**, per diminutionem fit [1] **boggull**, quod quàm prope accedit ad morem formandi diminutiva apud *Mæſo-Gothos* viderit lector, cap. III. reg. XXVIII.

Denique tradit adjectiva, cujuſcunque terminationis fuerint in nominativo, vocativum ſingularem ſemper terminare in **e**, ut nos docuimus adjectiva *Anglo-Saxonica*, & *Mæſo-Gothica* ſemper emittere vocativum in **a**, & **ᚨ**:

Collatio tertia, quæ eſt pronomium.

III. Cognatio pronominum patebit conferentibus ea, quæ tradidimus cap. V. cum ſequentibus.

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. **ᛁᛈ**, IC, *ego*, G. **ᛁᚴ**.	Nom. **wiþ**, PIT, G. **ᚹIT**.	Nom. **wier**, I WAR, G. **ᚹEIS**.
Gen. **myn**.	Gen. **ockar**.	Gen. **worrꝺ**.
Dat. **mier**.	Dat. **ockur**.	Dat. **oſs**.
Acc. **mig**.	Acc. **ockur**.	Acc. **oſs**.
Abl. **mier**.	Abl. **ockur**.	Abl. **oſs**.

Num. ſing.	*Num. dual.*	*Num. plur.*
Nom. [2] **thu**, *tu*.	Nom. **thiþ**.	Nom. **their**.
Gen. **thȳn**.	Gen. **yckar**.	Gen. [3] **ydar**.
Dat. **thier**.	Dat. **yckur**.	Dat. **ydur**.
Acc. **thig**.	Acc. **yckur**.	Acc. **ydur**.
Voc. **thu**.	Voc. **thiþ**.	Voc. **thier**.
Abl. **thier**.	Abl. **yckur**.	Abl. **ydur**.

Sing. Plur. Nominat. caret. Genit. **ſon**, *ſui*. Dat. **ſier**. Accuſat. **ſig**. Ablat. **ſier**.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. [4] **hann**, *ille*.	**hun**, *illa*.	**thaꝺ**, *illud*.	Nom. **theyr**, *illi*.	**thær**, *illæ*.	**thaug**, *illa*.
Gen. **hanns**.	**hennar**.	**theſs**.	Gen. **theirra**.	**theirra**.	**theirra**.
Dat. **honum**.	**henne**.	**thui**.	Dat. **theim**.	**theim**.	**theim**.
Acc. **hann**.	**hana**.	**thaꝺ**.	Acc. **thaa**.	**thær**.	**thaug**.
Abl. **honum**.	**henne**.	**thui**.	Abl. **theim**.	**theim**.	**theim**.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. **hinn**, *iſte*.	**hin**, *iſta*.	[5] **hitt**, I **hiþ**, *iſtud*	Nom. **hiner**.	**hinar**.	**hin**
Gen. **hins**.	**hins**.	**hins**.	Gen. **hinna**.	**hinna**.	**hinna**.
Dat. **hinum**.	**hinum**.	**hinum**.	Dat. **hinum**.	**hinum**.	**hinum**.
Acc. **hinn**.	**hina**.	**hitt**, I **hiþ**.	Acc. **hina**.	**hinar**.	**hin**.
Abl. **hinum**.	**hinum**.	**hinum**.	Abl. **hinum**.	**hinum**.	**hinum**.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. [6] **huer**, *quis*.	**huer**, *quæ*.	**huort**, *quid*.	Nom. **huorier**, *qui*.	**huoriar**.	**huer**.
Gen. **huers**.	**huorrar**.	**huers**.	Gen. **huorra**.	**huorra**.	**huorra**.
Dat. **huorium**.	**huorre**.	**huoriu**.	Dat. **huorium**.	**huorium**.	**huorium**.
Acc. **huorn**.	**huoria**.	**huert**.	Acc. **huoria**.	**huoriar**.	**huer**.
Abl. **huorium**.	**huorre**.	**huoriu**.	Abl. **huorium**.	**huorium**.	**huorium**.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
N. [7] **ſiaalfur**, *ipſe*.	**ſiaalf**.	**ſialft**.	Nom. **ſialfer**.	**ſialfar**.	**ſialf**.
Gen. **ſialfs**.	**ſialfrar**.	**ſialfs**.	Gen. **ſialfra**.	**ſialfra**.	**ſialfra**.
Dat. **ſialfum**.	**ſialfre**.	**ſialfu**.	Dat. **ſialfum**.	**ſialfum**.	**ſialfum**.
Acc. **ſialfann**.	**ſialfa**.	**ſialft**.	Acc. **ſialfer**.	**ſialfar**.	**ſialf**.

[1] In motione nominum **a** breve mutatur in **o** breviſſimum apud *Iſlandos*: ſic **kanna**, *cantharus*, facit in genitivo & dativo ſingulari **konnu**, in nominativo plurali **konnur**, in dativo **konnum**. [2] Ðu, **ᚦᚢ**. [3] **ᛁᛉᚢᚱᚴᚱ**. [4] **ᚵᚨᛁᚾᛋ**, **ᚵᚨᛁᚾᚨ**. [5] **ᛁᛏᚨ**, hýt. Hinn tranſit in naturam articuli præpoſitivi: (quod non obſervatum eſt à *Runolpho Jona*) ut, **til hins thriꝺia ꝺags**, *Goth.* **ᚺᚾᛞ ᚦᚱᚾᚨ ᚦᚱᛁᛞᚵᛁᚾ ᛞᚨᚵ**, *Matth.* XXVII, 64. **hiner blindu**, **ᚦᚨᛁ ᛒᚨᛁᚾ-ᛞᚨᚾᛋ**, *Matth.* IX, 28. *v. Matt.* V, 25. [6] **ᛜᚨᛋ**, & **ᛜᚨᚴᚵᛁᛋ**. [7] Sýlf, **ᛋᛁᚨᛒᚨ**.

Prono-

Pronomina poſſeſſiva.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
N.	minn, *meus.*	myn, *mea.*	mitt, *meum.*	Nom. miner.	mynar.	myn.
Gen.	myns.	minnar.	myns.	Gen. minna.	minna.	minna.
Dat.	mynum.	minne.	mynu.	Dat. mynum.	mynum.	mynum.
Acc.	minn.	mina.	mitt.	Acc. myna.	mynar.	myn.
Abl.	mynum.	minne.	mynu.	Abl. mynum.	mynum.	mynum.

Eodem modo declinatur thinn, *tuus*: ſyn, vel ſïjn, *ſuus*.

Ockar, *noſter, noſtra*: ockart, *noſtrum*, de duobus ſcilicet; ut uncep *Anglo-Sax.* ᚢᚾᚲᚢᚨᚱ *Goth.*

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	wor, *noſter.*	wor, *noſtra.*	wort, *noſtrum.*	Nom. worer.	woraz.	wor.
Gen.	wors.	worraz.	wors.	Gen. worra.	worra.	worra.
Dat.	worum.	worre.	woru.	Dat. worum.	worum.	worum.
Acc.	worn.	wora.	wort.	Acc. wora.	woraz.	wor.
Abl.	worum.	worre.	woru.	Abl. worum.	worum.	worum.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
N.	yckar, [3] *veſter.*	yckar.	yckart.	Nom. yckrer.	yckar.	yckar.
Gen.	yckars.	yckrar.	yckars.	Gen. yckara.	yckara.	yckara.
Dat.	yckrum.	yckare.	yckru.	Dat. yckrum.	yckrum.	yckrum.
Acc.	yckarn.	yckra.	yckart.	Acc. yckra.	yckar.	yckar.
Abl.	yckrum.	yckare.	yckru.	Abl. yckrum.	yckrum.	yckrum.

Eodem modo declinatur ydar, *veſter*, ïZYᚣᚱ.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
N.	theſſe, [4] *hicce.*	theſſe, *hæcce.*	thetta, *hocce.*	Nom. theſſez.	theſſar.	theſſe.
Gen.	theß, theſſa.	theſſarar.	theß, theſſa.	Gen. theſſara.	theſſara.	theſſara.
Dat.	theim.	theirre.	thui.	Dat. theſſum.	theſſum.	theſſum.
Acc.	thann.	thaa.	thad.	Acc. theſſa.	theſſar.	theſſe.
Abl.	theim.	theirre.	thui.	Abl. theſſum.	theſſum.	theſſum.

Collatio quarta, quæ eſt numeralium.

IV. Cognatio numeralium cardinalium patebit, ſi cap. VI. cum his, quæ ſequuntur, conferatur.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	eyrn, *unus.*	eyn, *una.*	eitt, *unum.*	Nom. tueiz, *duo.*	tuær.	tuo.
Gen.	eyns.	eyrnraz.	eyns.	Gen. tueggia.	tueggiã.	tueggia.
Dat.	eynum.	eyrnre.	eynu.	Dat. tueimur.	tueimur.	tueimur.
Acc.	einn,	eyna.	eitt.	Acc. tuo.	tuær.	tuo.
Abl.	eynum.	eyrnre.	eynu.	Abl. tueimur.	tueimur.	tueimur.

	Pluraliter.			*Pluraliter.*		
Nom.	thryz, *tres.*	thriar.	thriu.	N. fioorez, *quatuor.*	fioorar.	fiogur
Gen.	thriggia.	thriggia.	thriggia.	Gen. fiegra.	fiegra.	fiegra.
Dat.	thremuz.	thremor.	thremur.	Dat. fioorum.	fioorum.	fioorum.
Acc.	thriaa.	thriaar.	thriu.	Acc. fioora.	fiooraz.	fiogur.
Abl.	thremur.	thremur.	thremur.	Abl. fioorum.	fioorum.	fioorum.

Reliqua uſque ad *centum* ſunt indeclinabilia: ut, ſimm, ſex, ſio, aatta. nyu. tyu, ellefu, toolf, threttan, fioortan, *&c.* Tuttugu, *viginti.* thriatyu, fiorutyu, ſimmtyu, ſextyu, ſiotyu, attatyu, nyutyu, tiutyu. [*Goth.* ᛏᚨihᚢᚾᛏᚨihᚢᚾᛞ] vel hundrad: quod ſic declinatur:

[2] Min, ᛗEINS. [2] Upe. [3] De duobus. [4] *Anglo-Saxonice* ðiſ, ðat, *Gothice* ᚠᚨᛏᚨ.

Num.

Num. ſing.	Nom. hundrad.		*Num. plur.*	Nom. hundrud.	
	Gen. hundrads.			Gen. hundrada.	
	Dat. hundrade.			Dat. hundrudum.	
	Acc. hundrad.			Acc. hundrud.	
	Abl. hundrade.			Abl. hundrudum.	

Sic compoſita cum declinabilibus: tuo hundrud, tueggia hundrada, tueimur hundrudum, *&c.* in quibus utrumque declinatur. At in reliquis ſolum poſterius, cum prius ſuâ naturâ ſit indeclinabile: ut, fimm hundrud, fimm hundrada, *&c.* Sic ſex hundrud, ſio hundrud, aatta hundrud, nyu hundrud. thuſund, quod ſic declinatur:

Num. ſing.	Nom. thuſund.		*Num. plur.*	Nom. thuſunder.	
	Gen. thuſundar.			Gen. thuſunda.	
	Dat. thuſund.			Dat. thuſundum.	
	Acc. thuſund.			Acc. thuſunder.	
	Abl. thuſund.			Abl. thuſundum.	

Propinquitas *ordinalium* ex ſubjectis oſtenditur: Firſtur, vel firſte, *primus*: firſt, vel firſta, *prima*: firſt, vel firſta *primum*. plural. Firſter, *primi*: firſtar, *primæ*: firſt, *prima*.

Annar, *ſecundus*: onnur, *ſecunda*: annad, *ſecundum*. plural. adrer, *ſecundi*: adraz, *ſecundæ*: onnur, *ſecunda*.

Thridie, *tertius*: thridia, *tertia*: thridia, *tertium*: gen. dat. acc. abl. thridia, thridiu, thridia. plural. thridiu, per omnes caſus. Sic declinantur fioorde, fimtte, fiotte, fiounde, aattunde, nyunde, tiunde, elleffte, toolffte, threttande, fimtande, ſextande, *&c.* tuttugaſte, thritugaſte, fertugaſte, fimtugaſte, ſextugaſte, fiotugaſte, attatugaſte, nytugaſte, hundradaſte, *&c.*

Idem etiam *multiplicativa* demonſtrant, ut, einfalldur, vel eynfallde: eynfalld, vel eynfallda: eynfallt, vel einfallda. Simplex: tuefalldur, threfalldur, *&c.*

V. *Quinta collatio, quæ eſt verborum, & imprimis verbi ſubſtantivi, cujus auxilio formantur verba paſſiva apud* Iſlandos.

Modus indicativus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	Er, *ſum*.	erum.	Perfect.	War, G. ᚢᚨᛋ, *eram*.	worum.
	ert.	erud.		warſt, ᚢᚨᚱᛋᛏ.	worud.
	er.	eru.		war, ᚢᚨᛋ.	woru.

Eg er elskadur, *amor*, vel *amatus ſum*. | Eg war elskadur, *amabar*, vel *amatus eram*.

Imperativi præſens.

Sing.	*Plur.*
were eg.	werum wid, wier.
wer thu.	were thid, thier.
were hann.	were theyr.

Were, vel ſie eg elskadur, *ſim amatus*.

Conjunctivus, vel potentialis.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. Præſ.	ſie, G. ᛋᛁᚷᚨᚾ.	ſieum, G. ᛋᛁᚷᚨᛁᛗᚨ.	Temp. Imper.	wære, pæpe.	wærum, pæpon.
	ſiert.	ſieud. ᛋᛁᚷᚨᛁᚦ.		wærer.	wærud.
	ſie.	ſieu. ᛋᛁᚷᚨᛁᚾᚨ.		wære.	wære.

Að eg ſie elskadur, *ut ſum amatus*. | Að eg wære elskadur, *ut eſſem amatus*.

Infinitivus.

Præſens tempus. Að wera, *Gothice* ᚢᛁᛋᚨᚾ: Participium præſentis. Werande, *Sax.* peranbe, *Gothice* ᚢᛁᛋᚨᚾᛞᚨᛋ, *&c.* Participium præſentis paſſivum. Wered, γενόμενος.

Vox paſſiva.

Modus indicativus.

Temp. præſ.		Imperf.	
werd, *fio*, ᚢᚨᛁᚱᚦᚨ.	werdum, ᚢᚨᛁᚱᚦᚨᛗ.	ward, ᚢᚨᚱᚦ.	wrdum, ᚢᚨᚢᚱᚦᚢᛗ.
werdur.	werdid.	wardſt.	wrduð.
werdur.	werda.	ward.	wrdu.

Imperativi præſens.

werde eg, ᛉᚣᛁᚴᚠ:	werdum wid, wier.
werder thu.	werde thid, thier.
werde hann.	werde their.

Conjunctivus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	werde.	werdum.	Imperfect.	yrde.	yrdum.
	werder.	werded.		yrder.	yrdud.
	werde.	werde.		yrde.	yrde.

Ad eg werde, *ut fiam.* Ad eg yrde, *ut fierem.*

Infinitivi præſens: * Ad werda, ᛉᚣᛁᚴᚠᚣᚾ, peorþian.
Particip. præt. wordenn, ᛉᚣᚾᚴᚠᚣᚾᛋ, porðen.

Præterea lingua *Iſlandica* ſequentia auxiliaria habet communia cum *Anglo-Saxonicâ*, heffe, wil, skal, mag, quæ conjugantur, ut infra ordine ponuntur:

Modus indicativus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	heffe, *habeo.*	† hoffum	Præteritum.	haffde.	hofdum.
	heffur.	haffed.		hafder.	hofdud.
	heffur.	haffa.		haffde.	hoffdu.

Eg heffe elskad, *amavi.* Eg heffe wered elskadur, *amatus fui.* Eg haffde elskad, *amaveram.* Eg haffde wered elskadur, *amatus eram.*

Conjunctivus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	hafe.	hofum.	Præteritum.	hefde.	hefdum.
	hafer.	hafed.		hefder.	hefdud.
	haffe.	haffe.		hefde.	helde.

Ad eg hafe elskad, *amaverim.* Ad eg hafe wered elskadur, *amatus fuerim.* Ad eg hefde elskad, *amaviſſem.* Ad eg hefde wered elskadur, *amatus fuiſſem.*

Infinitivi præſens: Ad hafa. Ad hafa elskad, *amaviſſe.* Ad hafa wered elskadur, *amatum fuiſſe.*

Modus indicativus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	wil.	wilium.	Temp. præt.	willde.	willdum.
	willt.	wilied.		willder.	willdud.
	will.	wilia.		willde.	willdu.

Eg wil elska, *amabo.*

Modus indicativus.

Tempus præſens.	skal.	skulum.
	skallt.	skulud.
	skal.	skulu.

Conjunctivus.

	Sing.	*Plur.*		*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ. vel futur.	skule.	skulum.	Temp. præt.	skillde.	skilldum.
	skuler.	skuled.		skillder.	skiſdud.
	skule.	skule.		skillde.	skillde.

Eg skal elska, *amabo.* Ad eg skule elska, *amavero.* Ad eg skule werda elskadur, *amatus fuero.*

---

* Ad werda, vel wera elskadur, *amari.* † Sic apud *Mæſo-Gothos* vocales ſæpe mutantur in motione verborum: ut in ᚦᚱᚨᚠ, plur. ᚦᚱᛟᚠᚢᚾ. ᚾᚨᛗ, plur. ᚾᛖᛗᚢᚾ, *&c.*

Mun

Mun etiam apud *Islandos*, ut apud *Mæso-Gothos* ᛗᚢᚾᚨ, in constructione cum aliis verbis, futuri temporis adjacentiam indicat, &, haud secus ac skal, efficit orationis structuram non absimilem illi, quam habet *Græcorum* μέλλω: ut, eg skal giora, eg mun giora, *faciam*, vel *facturus sum*. Sic autem conjugatur.

Indicativi præsens.

Sing.	*Plur.*	*Sing.*	*Plur.*
* mun.	munum.	mune.	munum.
muntt.	munud.	muner.	mune.
mun.	munu.	mune.	mune.

Eg mun elska, *amabo*. Eg mun werda elskadur, *amatus ero*. Að eg mune elska, *amavero*. Að eg mune werda elskaduz, *amatus fuero*.

Nota etiam quod skal, & mun sola nihil signif. apud *Island.* & quod mun apud septentrionales *Anglos* & *Scotos* gerundivam vim etiam habet, conjunctum cum aliis verbis: ut, I mun go, *abeundum est mihi*.

Indicativi præsens. *Conjunctivi præsens.*

Sing.	*Plur.*	*Sing.*	*Plur.*
maa.	meigum.	meige.	meigum.
maatt.	meigid.	meiger.	meiged.
maa.	meiga.	meige.	meige.

Eg maa elska: Að eg meige elska.

Islandi etiam circumscribunt tempus futurum per eg aa, *debeo*, ab að † eiga, *habere*: & eg ætla, *destino, statuo, certum mihi est*: ut, Eg aa giora thad, eg ætla giora thad, *ego faciam*, vel *facturus sum hoc, certum est mihi hoc facere*. Hujus vocis ætla manifesta sunt vestigia in sermone *Eboracensi*: ut, I never etled that, *nunquam hoc intendi*: I never etled yout, *nunquam hoc tibi destinavi*.

VI. Denique *collatio* indeclinabilium ostendit linguas *Anglo-Saxonicam* & *Mæso-Gothicam Islandicæ* esse propinquas: ut adverbia huar, hpæp. thar, ðæp. hiodra, hiðep. thadra, ðiðep. nidre, nyðop. huadan, ⊙ᛣᚠ, vel ⊙ᛣᛞ. idag, iðæȝep. iia, ȝea, Ꮐᛣh, *&c.*

Præpositiones: til, til. innan, innan. af, of, ᛣᚩ: wmm, ymb. ofann, uppan, *&c.*

Conjunctiones: og, eac. edur, aþop, *&c.*

Hic gradum sistet Tyro in Anglo-Saxonicis; *etenim quæ sequuntur non in usum novitiorum scripta sunt; sed iis destinata, qui in hac lingua mediocrem saltem peritiam sunt consecuti.*

Caput Undevigesimum.

De Linguæ Anglo-Saxonicæ *Dialectis.*

I. Hactenus de *Anglo-Saxonico* sermone, quem in auctoribus, qui in australibus, & occidentalibus nostræ *Britanniæ* partibus floruerunt, habemus purum, suavem & regularem, tractavimus. Jam restat, ut de ejusdem linguæ Dialectis, in sequentibus nonnihil commentemur; siquidem varias apud proavos nostros extitisse suæ linguæ Dialectos nemini in *Saxonicis* monumentis vel mediocriter versato dubitandi locus esse potest. Hoc ut *Philo-Saxonum* gratiâ in alterâ editione facerem, *G. Nicolsonus* vir in Septentrionali literatura & antiquitatibus summus, cum in literis suis ad nos datis, tum in egregio opere suo, cui titulus * The English Historical Library, auctor primus fuit; non solum nostri fore instituti ratus, ut de *Dano-Saxonicâ* Dialecto singulare caput adjungerem, sed id ad ipsas *Institutiones* nostras, si non perficiendas, saltem adornandas, desiderari clamat, & ut effectum darem, plurimis verbis contendit.

II. Morem igitur doctissimi viri precibus gerens, ut ut ingravescente ætate, & adversis rebus pene fractus, ad opus me accingo, ingens quidem studio & operâ, etsi mole exiguum. Et ne in atrio operis lectorem candidum diutius officiosis verbis, quam par est, detineam; pro tribus linguæ *Saxonicæ* epochis totidem Dialectos censeo esse statuendas: Prima est, quam majores nostri locuti sunt à primo suo in *Britanniam* ingressu ad *Danorum* usque introitum, per trecentos

---

* Vide *Fr. Junii* glossarium *Gothicum* in ᛗᚾᚨᛁᛞᛖᚨᚾᚾ, & regulam XIX cap. 8. † Vide capitis VII regulam 19. * Pagina 110, partis primæ.

& triginta ſeptem annos, quo tempore *Pictis* & *Britannis* ſe immiſcentes, parum ſimplicitatis, & puritatis linguæ ſuæ patriæ non potuerunt forſan non amittere. Sed cum nulla, proh dolor! iſtius ævi literaria monumenta, neque membranis inſcripta, neque lignis ſaxiſve inciſa extent quæ ſcio, præter veri *Cædmonis* fragmentum quod in lib. IV, cap. 24. E. H. *Bedæ* regia verſione extat, & forſan Harmoniam evangeliorum *Cottonianam* poetice, & paraphraſtice ſcriptam; de hoc, quod *Britanno-Saxonicum* dicendum eſſet, idiomate, nihil plane habemus dicere.

III. Secunda eſt, quæ in uſu erat à *Danorum* in *Britanniam* ingreſſu ad *Normannorum* adventum, per bis centum ſeptuaginta quatuor annos, præſertim in locis *Angliæ* ſeptentrionalibus, & auſtralibus *Scotiæ*, quibus victores longe ante incubabant *Dani*, quàm ſub *Canutis* R.R. univerſam Angliam ſubjugaverunt; & de hac Dialecto, binis [1] evangeliorum verſionibus inſignitâ, quarum alteram interlineatus codex *Rushworthianus*, alteram interlineatus codex *Cottonianus* conſervat, in proximo capite cum Deo tractaturi ſumus.

IV. Tertia illa eſt, quam locuti ſunt majores noſtri à *Normannorum* ingreſſu ad *Henrici* ejus nominis ſecundi tempora. Hanc *Normanno-Dano-Saxonicam*, & versùs hujus periodi finem, *Semi-Saxonicam* vocandam cenſemus, & de eâ, quoniam [2] monumentis literariis ex quibus exempla ſumenda ſunt, uti fruique nobis contigit, ut pauca etiam tradam, inſtituti noſtri rationem poſtulare judicamus.

CAPUT VIGESIMUM.

De Dialecto Dano-Saxonica, *in ſoluta oratione.*

I. HIſce, de variis linguæ *Anglo-Saxonicæ* Dialectis & Dialectorum epochis, prælibatis; de *Dano-Saxonicâ*, quæ & *Germano-Saxonica*, vel *Theotiſco-Saxonica* dici poteſt, tractandum eſt. Etenim ut magnam gentium colluviem, quas *Northmannos*, *Ethnicos*, & *Piratas* chronographi, & hiſtorici *Saxonici* vocabant, cum *Cimbris* ſive *Danis* ſuis, ad novas in *Anglia* ſedes quærendas, ſecum diverſis temporibus duxerunt profectionis Duces: ita *Dano-Saxonica* Dialectus, de qua jam agitur, non ex *Cimbricis* tantum vocibus, ſed etiam *Theotiſcis* tam nominibus & pronominibus, quàm verbis, cum *Saxonicis* intermixtis conſtat, ut lector in *Franco-Theotiſca* lingua haud omnino hoſpes in exemplis regularum, quæ ſequuntur, facile poterit obſervare. Porro non exoticas tantum voces, ſed exoticum genus ſcribendi, exoticas phraſes, & præceptorum grammaticalium, quibus purior *Saxonica* gaudebat, contemptum omnimodum & deſuetudinem introduxit colluvies illa hominum; adeo ut Dialectum hanc, ſi voces ſpectes, barbaram; ſi ſcriptionem vocum, magis barbaram; ſi vero phraſes exteras & idiotiſmos conſideres, & ut grammaticæ, pari feritate, quâ illi omnes *Angliæ*, partes devaſtavit, ipſa barbarie magis barbaram jure meritoque poſſis dicere.

II. Primo igitur purioris *Saxonicæ* nitorem & elegantiam cum externarum vocum barbarie dehoneſtavit *Dano-Saxonica* Dialectus. Sic in codice *Cottonianâ* legimus mec, mek & meh, pro me, *me*, à *Francico* mich, mik, mih, vel *Cimbrico* mig, i in e mutatâ: ðar þe alle ic [3] ꝑello ȝif ðu [3] ꝑalleþ ł [3] ꝑlihtaþ to popþenne mec, *hæc tibi omnia dabo, ſi cadens adoraveris me.* Ne iſ meh þýnþe, *non eſt dignus me.* oꝑeꝛ meh, *ſuper me.* Se þe [4] onꝑoeꝛ iuh, meh onꝑoeꝛ, *qui recipit vos, me recipit*, Matth. x, 41. Eadiȝ iſ ꝑe ðe ne býþ onꝑýꝑnende in mec, *beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus in me*, Matth. xi, 6. Sic etiam legitur þec & þeh, pro þe, *te*, à *Cimbrico* þig, vel *Franco-Theotiſco* thich, thigh, thih: ꝑende þeh uꝑe hiðune, *mitte te deorſum*, Matth. iv, 6. enȝlum hiꝛ bebeaþ oꝑ þe ȝ in honðum ȝenimmeꝛ þec, *angelis ſuis mandavit de te, & manibus tollent te*, ib. Sic juh pro eop, *vos, vobis*: ut, ꝑopȝeꝑeꝛ ȝ iuh, *dimittet & vobis*, Matth. vi, 14. & iueꝛ, iueꝛꝑe, *veſter, veſtra*, à *Francico* jûuuer, jûuuere, *Sax.* eopeꝛ: ut, ꝑuæ lehteþ leht iueꝛ, *ſic luceat lux veſtra.* ꝑaðeꝛ iueꝛ, *pater veſter.* ꝑopȝeꝑeꝛ ȝ iuh ꝑaðeꝛ iueꝛ heoꝑenlic ꝛýnna iueꝛꝑa, *dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra.* ne ꝑaðeꝛ iueꝛꝑe ꝑopȝeꝑeꝛ ꝛýnna iueꝛꝑe, *nec pater veſter dimittet peccata veſtra*, Matth. vi, 14, 15. Sic uꝛic, uꝛich, uꝛiȝ, uꝛih, *nos*, pro *Sax.* uꝛ. *Francice* unſich, unſih, unſihh, unſig: ne inlæð uꝛih in coꝛtnunȝe, ah ȝeꝑꝛiȝ uꝛich ꝑꝛom ýꝑele, *ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.* ðꝛihten hæl uꝛih, *domine ſalva nos*, Matth. ix, 25. ðu cuome hiðeꝛ æꝛ tið to pinenne uꝛih, *veniſti huc ante tempus torquere nos.* ȝif ðu poꝛꝑeꝛ uꝛiȝ ꝛend uꝛiȝ, *ſi ejicis nos, mitte nos.* Sic

[1] De his codd. MSS. tractat *Tho. Mareſchallus* in obſervationibus ſuis in verſionem evangeliorum *Anglo-Sax.* p. 491, 492. De *Cottoniano* autem codice conſulendus eſt reverendus vir *Thom. Smithus* de rep. literaria & eccleſiaſtica præclare meritus, in ſua Bibliothecæ *Cottonianæ* hiſtoria & ſynopſi. [2] Qualia ſunt nonnullæ *Chartæ*. liber *Ormulum* inſcriptus. Eccleſiæ cathedralis *Roffenſis* codex, *Textus Roffenſis* dictus. & in biblioth. *Coll. Trin. Cantab.* Rythmi cujuſdem poetæ *Semi-Saxonice*. quique etiam extant in bibl. *Bodl.* Digb. A. 4. [3] Vid. R. XIV. [4] Vid. R. XIV.

uꝛe

uſe & uſeр, *noſter. Francice* unſer, uſer, uſſer, uſſe, uſe, pro *Sax.* uре. ƿabeр uſeр þu арþ ƒ ðu biрт in heoƿnum, *pater noſter, qui es in cœlis.* cod. *Rush.* Joh. III, 11, ⁊ cýþniрſe uре ƒ uſeрра ne onƿear ȝe, *& teſtimonium noſtrum non accipitis.* Joh. IV, 12, ahne арþ þu maрa ƿeðeр uрum Iacobe, *anne major es patre noſtro Jac.* hlaƿ uſeрре oƿeррiрtlic ƿel uр to ðæȝ. ⁊ ƿoрȝeƿ uр ƿcýlða uрра ƿuæ ue ƿoрȝeƿon ƿcýlðgum uрum, *panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie, & dimitte nobis debita noſtra, ſicut nos dimittimus debitoribus noſtris.* ðe ilco untƿymne-ре ƒ unhælo uрru onƿenȝ, *ipſe infirmitates noſtras accepit,* Matth. VIII, 17. Nota autem quod iuh pro eop, *vos, vobis,* ſcribitur etiam iuh, iph, iuch, iuih, *Francice* juich, juch, juh, juu, ju. oƿ iuh an ðivl iƿ, *ex vobis unus Diabolus eſt.* ich cueþo iph, *dico vobis,* Matth. XXVI, 21. anð ic ȝeðo iuih, *& faciam vos,* Matth. IV, 19. ic cuæþ iuch, *dico vobis.*

Lneo, ut cneoрiрre, *generatio*: ƿрom Daviþe oððe to ƿæрenniрre Babýlonie ƿeopeрtene cneo ƿinт. ⁊ ƿрom ƿæрeniрre Babilonie oððe to Kриrte kneoрiрre ƿinт ƿeopeрtene, *à Davíd uſque ad tranſmigrationem Babylonis quatuordecim generationes, & à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtum* XIV *generationes,* cod. *Rush.* Matth. I, 17. Sic in eodem cap. ƿæрe, & ƿæ-рenniрre, *tranſmigratio.*

Beoþan, pro beoþ: ut in cod. *Rush.* cumaþ æƿteр me. anð ic ȝeðom þ ȝiт beoþan monna ƿiрceрeр, *venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum,* in cod. impreſſo, ⁊ ic ðo þ ȝiт beoþ manna ƿiрceрaр:.

Iuich, iuch, iuih, iuh, iph, in cod. *Rush.* ſcribitur eopic & iopih, & ȝe iop, *ipſi vos.* ut in evang. Matth. capite quinto, Cаðiȝ ȝebeoþ ðonne eopic pæрȝaþ menniрce eoper hettende beoþan, *beati eſtis cum maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint.* ðoeþ pell ðæm ðe eopic haтeþ, *benefacite his, qui oderunt vos.* Sic Joh. I, 26, ic ƿulpo iopih in pætре, *ego baptizo vos in aqua.* cap. III, 28, ȝe iop me cýþniрre þeрhтnýmeр, *ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis. Saxonice* ȝe ýlƿe me ýnð to ȝepitneрre:.

Ðeȝen, vel ðeȝn, *diſcipulus.* cod. *Rush.* Joh. II, 11, 7. ȝeleƿðun in hine ðeȝnaр hiр, *& crediderunt in eum diſcipuli ejus.* & *v.* 17. ȝimýndiȝe pæрun ðeȝnaр hiр, *recordati ſunt diſcipuli ejus.* In hac ſignificatione non raro uſurpatur vox in primæva *Anglo-Saxonica* ſive *Francice* ſcripta harmonia Evangeliorum *Cottoniana.*

Ƿæр, *Cimbrice* vos. neut. gen. *humor, mador, aqua, humectatio.* vaſa, & veiſa, idem. vasbære, *aquarius.* vasfata, *hydria.* cod. *Rush.* Joh. II, 9, ȝipiрtun ða ðe bipilaðon pæр ƒ þ pætре, *miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant laticem, vel aquam.* Sic enim legendum puto pro bipila-ðon ƒ pær þ pætтре. Nota autem quod à *Cimbrico* vos, vaſa; *locus paluſtris* & *humidus* vocatur a waſh. Inde etiam apud nos to ouſe, per metatheſin pro woſe, *humorem emittere.*

Sie, & poра vel poрra, *eſſe,* à *Francico* ſijn, [*Goth.* ut videtur, SIGAN] peрan. *eſſe.* ⁊ ic ȝeðo iuih ƿie ƒ poра ƿiрceрaр manna, *& faciam vos fieri piſcatores hominum,* Matth. IV, 19. poраr ȝe hoȝo ƿuæ neðро, *eſtote prudentes ſicut ſerpentes,* Matth. X, 16. vide etiam poра, infra.

Scuia, ƿcua, *umbra.* quod *Cimbrice* eſt skugge, & skugga. *Francice* ſcûuua. *Saxonice* ƿcaðe. ðæm ƿittendum in lænð ⁊ ƿcuia ðeaþeр, *ſedentibus in regione & umbra mortis*: in cod. *Rush.* ðam ƿittendum in ðeoðe lonðe anð ðeað ƿcaðe ƒ ƿcua:.

Aрþ, *es.* ert *Cimbrice.* aрon, *ſumus, eſtis, ſunt. Cimbrice* erum, erud, eru; ab er, *ſum.* cod. *Rush.* Joh. I. hpelc aрþ þu, *quis es?* piтȝa aрþ þu, *eſne propreta?* ȝiƿ ðu ne aрþ Lриrт, *ſi non es Chriſtus.* Exempla alia è cod. *Cott.* quære in cap. VII.

Lupрumboр, *thus,* ƿecelƿ *Saxonice*; ȝebрohтon him ðinȝa. ȝolð cupрumboр ⁊ ƿecelƿ, *obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham.* Matth. II, 11.

Hepa, & haрра, *dominus. Sax.* ðrihten, vel laƿoрð. *Cimbrice* etiam & *Francice* hera & herra.

Bæрtepe, euphonice pro Bæpрtepe, *baptiſta. Sax.* ƿulluhтepe: cuom Iohanneƿ Bæрtepe ƒ ƿuluiтepe, *venit Johannes baptiſta.* A bæрtepe autem infra bezepe. in cod. *Rush.*

Lamell, *Camelus.* aƿ hæрum ðæра Lamella, *de pilis Camelorum. Sax.* oƿ olƿenða hæрum, *Matth.* III, 3.

Fраriȝan, ƿраraр, ȝeƿраraр, *ſciſcitari, interrogare. Sax.* axan vel ƿræȝnian. *Francice* fraſan. *Goth.* FRAISAN, *tentare.*

Foрtраþ, *eſca, cibus. Cimbrice* ad foſtra, *enutrire, nutrire*: foſtre, *nutritius*; foſtur, *educatio, nutritio.* met ƒ ƿoрtраþ hiр pær locuрtæ, *eſca ejus erat locuſtæ,* Matth. III, 4.

Leonðuuрðe, & ȝeonðuaрðe, *Matth.* XI, 4, *reſpondit.* ðe ȝeonðuuрðe ⁊ cuoeþ, *qui reſpondens dixit,* Matth. IV, 4. *Goth.* ANDAUARDA. *Cimbrice* andyrði, *reſponſum,* plane ab AND vel ANDA, *adverſum, contra,* & WARDA, poрð, *verbum.*

Rietep, *porriget. Cimbrice* ad rieta vel rietta, *porrigere.* ⁊ ȝiƒ ðone ƒiрc pilniaþ vel ȝiuiaр cuiðeрtu þa neððpie pieteр him, *aut ſi piſcem petit, ſerpentem porriget ei,* Matth. VII, 10. *Saxonice,* oððe ȝiƒ he biтт ƒiрceр ýlрт ðu him næððpan:.

Uulƿeр, *lupus. Cimbrice* ulfr. *Sax.* pulƒ. hinepeaрð uuтeðlice ƿinт uulƿeрeр *ƿoрende, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces,* Matth. VII, 15. *Sax.* ac hiȝ beoþ innane peaƒiende pulƒaр:.

Lamboр & lamboро, *agnos.* more *Cimbrorum,* qui terminant nom. & accuſ. maſc. & fœmin. plur. in ur, er, ar, & neutrorum in ur exeuntium, in ur. ƿoeð lamboр mino, *paſce agnos meos,* Joh.

---

* Mendoſe ſcriptum, ut videtur; omnino enim in eo loco legendum eſt poƒende:.

xxi, 15. ȝehala ł ꝓoeð lamboꝺo mino, *cura vel paſce agnos meos, v.* 16. *Sax.* healð mine lamb:

Doȝoꝺ, plur. *dies. Cimbrice* ꝺagar. ꝓoꝺꝺon ꝺꝺio ꝺoȝoꝺ æt-ȝeeþeꝺ huunaꝛ mec miþ, *quia biduo jam perſeverant mecum*, Matth. xv, 32. *Saxonice*, ꝓoꝺꝺam hiȝ þꝺẏ ꝺaȝaꝛ miꝺ me punoꝺon:

Tꝛeo, *arbor. Cimbrice* triu, i in e, & u in o converſa. paſſim in cod. *Cott. Saxonice* ſemper ꝺꝺip:

Ðit, barbarè pro tiꝺ, *hora*: ut, ȝehæleꝺ pæꝛ cnicht in ꝺit ꝺæm, *ſanatus eſt puer in illa hora*, Matth. viii, 13.

Bæꝛꝓuiniȝ, bæꝛꝓuiniþ, bæꝛꝓẏnꝺiȝ, bæꝛꝓumniȝ, bæꝛꝓunniȝ *publicanus. Cimbrice* autem bærſyn-ꝺugr, & berſyndugr, *flagitioſus, ſceleſtus, peccator ingens*: à bar, *nudus, manifeſtus, palam factus*, & ſyn-ꝺugr, *peccator*, quaſi dicas, *peccator publicus*. Se æꝛeꝛt vel ꝓoꝛma alꝛa iꝛ bæꝛꝓunniȝ Matthæus, *primus omnium eſt Matthæus publicanus.* præf. *Hieron.* ad novum teſt. *Aldrædo* interprete. Ðeonu moniȝo [1] bæꝛꝓuiniho anꝺ ꝛẏnꝛullo cuomun ȝepæꝛtun miþ ꝺone Hælenꝺ, *ecce multi publicani [ſceleſti] & peccatores venientes diſcumbebant cum Jeſu*, Matth. ix, 10. Sic in verſione *Saxonica*, ꝺa comun maniȝa manꝛulle ȝ ꝛẏnꝛulle anꝺ ꝛætun miꝺ ꝺam Hælenꝺe. Sic *Luc.* xviii, 10, 13, in verſione *Sax.* transfertur manꝛul. & ꝛe manꝛulla:· *Luc.* iii, 12, *publicani* redditur, ꝺa manꝛullan:· *Luc.* vii, 34, *Amicus publicanorum*, manꝛulꝛa ꝓeonꝺ:· *Matth.* ix, 10, 11, *publicani* & *publicanis* vertuntur manꝛulle, & manꝛullum:· *Marc.* ii, 15, *multi publicani*, maneȝa manꝛulle:· At *Matth.* v, 47, *publicani* vertitur hæthene *ethnici*. Ex his conſtat neque *Aldrædum* noſtrum, qui vir fuit pius, magis quam doctus, neque etiam *Anglo-Saxonicos* evangeliorum interpretes, etſi *Aldrædo* multo doctiores, quid *publicanus* ſignificaret, quodve genus hominum eſſent *publicani*, intellexiſſe. Sed quoniam animadvertiſſent mentionem eſſe factam eorum in evangeliis, ut peſſimi generis hominum, quibus infamiæ nota erat inuſta, ideo eos bæꝛꝓuiniho, manꝛulle, hæþene i. e. *ſceleſtos* & *infideles* vocarunt. Notavi ſupra, *Cimbricum* bærſyn-ꝺugr compoſitum eſſe à bar, *manifeſtus*, & ſyndugr, *peccator*, quod ſane confirmat verſio *Fermanni Dano-Sax.* in cod. *Rush.* Marc. ii, 15, 16, ȝ ȝepoꝛꝺen pæꝛ miꝺ þẏ ȝehlionaꝺ in huꝛe ꝺæꝛ. moniȝe openlice ꝛẏnniȝe vel hehꝛunne ȝ ꝛẏnꝛulle ætȝeꝺꝛe ȝeꝛeꝛton hleonaꝺum miꝺ ꝺon Hæl. ȝ ꝺeȝnum hiꝛ peꝛon. ꝓoꝛþon moniȝu ꝺa ꝺe ȝ ꝓẏliȝꝺun vel ꝓẏlȝenꝺe peꝛun him. ȝ uþꝓutu ȝ ꝺa alꝺu ȝiꝛeȝun ꝓoꝛþat þæt he ett vel ettenꝺe pæꝛ miþ ꝺæm ꝛẏnꝛullum ȝ bæꝛꝓẏnniȝum. hie cpeꝺun ꝺeȝnum hiꝛ. Foꝛhꝓon miþ bæꝛꝓunniȝum ȝ ꝛẏnꝛullum eteꝛt anꝺ ꝺꝺinceꝛ laꝛoꝓ ioꝓeꝛ, *& factum eſt, cum accumberet in domo illius, multi publicani & peccatores diſcumbebant cum Jeſu & diſcipulis ejus: erant enim multi, qui & ſequebantur eum; & ſcribæ & phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis, & peccatoribus, dicebant diſcipulis ejus, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat, & bibit magiſter veſter?* Hic notandum eſt *publicani* verſum eſſe per openlice ꝛẏnniȝe, quaſi diceret, *Infames peccatores. Publicanis* autem per bæꝛꝓẏnniȝum & bæꝛꝓunniȝum redditur; unde conſtant bæꝛꝓẏnniȝ *publicum* & *notorium peccatorem* ſignificare, ut notatio nominis quoque confirmet. *Tatiani* monoteſſaro *Francice* tranſlato, *publicani* vocantur firnfolle, & firnfollan man, i. e. *ſceleſti.* quamun tho thie firnfollan man, *venerunt & publicani.* cap. xiii, 17. eno ni tuont thaz thie firnfollun man, *nonne & publicani hoc faciunt?* ſenu tho manage firnfolle inti ſuntige, *ecce multi peccatores, & publicani.* cap. lvi, 2. Inti thiu firnfollun man, *& publicani*; firnfollero inti ſuntigero friunt, *publicanorum, & peccatorum amicus.* cap. lxiv, 8, 14.

Moꝺ, *numiſma, cenſus.* [2] Æꝺepaꝛ me mẏnittꝛe vel moꝺ ꝺæꝛ [3] cẏninȝ vel ꝺæꝛ ȝꝛeoꝛa, *oſtende mihi numiſma cenſus. Saxonice*, ætẏpaþ me ꝺæꝛ ȝaꝛoleꝛ mẏneꝺ. Eſt autem *Goth.* ΜΧΤΛ vel ΜΧΤΛSTΛ, *telonium.* ΜΧΤΛΚΕIS, *publicanus.*

Lemniꝛe, *valentibus.* ꝛoþ Hælenꝺ þ ȝeheꝛꝺe cueþ. Ne iꝛ ꝺaꝛꝓ þæm halum vel ȝemniꝛe to lece vel ꝓꝛom, *at Jeſus audiens ait, Non eſt opus valentibus medico*, Matth. ix, 12. *Saxon.* ȝ ꝛe Hælenꝺ cpæþ ꝺiꝛ ȝehẏꝛenꝺe. Nẏꝛ halum læceꝛ nan þeaꝛꝓ:· ȝemniꝛe autem iſtud derivatum videtur à *Goth.* ΓΛNΛSGΛN, ΓΛNISΛN, *Francice* geneſan, *ſanare.* ꝓꝛom etiam *medicus*, barbarum eſt.

Eheꝛu, *ſpicas. Francice* aher, *ſpica.* ꝺeȝnaꝛ uuteꝺlice hiꝛ hiu hinceꝛꝺon onȝunnun [4] ȝenioma eheꝛu, *diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas*, Matth. xii, 1. *Sax.* hẏꝛ leoꝛnin̄ȝ-cnihtaꝛ hinȝꝛeꝺe. anꝺ hiȝ onȝunnun pluccian ꝺa eaꝛ:·

Biom, *ero. Francice* bium. ic nieꝓa ȝeonꝺ-ꝛꝓẏꝛnaꝺ biom, *nunquam ſcandalizabor*, Matth. xxvi, 33. *Sax.* ic næꝓꝛe ne ȝe-untꝛeoꝓꝛiȝe:·

Biꝛeno, *cæci.* biꝛeno ȝeꝛeaþ, *cæci vident*, Matth. xi, 5. blinꝺ ȝeꝛeoþ, in verſione impreſſa.

Aꝓȝ, *adultera.* à *Cimbrico* argur, per metatheſin ragur, (unde noſtrum rogue apud auſtrales, & rague apud boreales *Anglos*) vel à *Francico* arg, *piger, deſes, timidus, meticuloſus, igna-*

---

[1] *Fermannus* autem, codicis *Rushworthiani* Interpres & gloſſator, multo aptius reddit vocem *publicani* per ȝeꝓel-hꝓoeꝓ, & *publicanis* per ȝaꝓel-ȝehneꝓum: anꝺ henu moniȝe ȝeꝓel-hꝓoeꝓe ȝ ꝛẏnꝛulle cpomon ȝ hlionaꝺun miþ Ðælenꝺ:· ꝓoꝛhꝓon laꝛeup eoꝓeꝛ miþ ȝaꝓel-ȝehneꝓum ȝ ꝛinꝛullum eteþ, *ecce multi publicani venientes diſcumbebant cum Jeſu. Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter?* Sic in cap. x, *Matthæus publicanus* vertitur, Maþeuꝛ ꝛe ȝaꝓel-ȝeꝓoeꝓe. verum *Marc.* ix, 15, 16, reddit *publicani* openlice ꝛẏnniȝe, & *publicanis*, bæꝛꝓunniȝum, ut infra oſtenditur. [2] Vide reg. xiv. [3] Vide reg. xiv. [4] Vide reg. x, & xiii.

vus

vus, imbellis, pravus, improbus, ineptus, inutilis, perverſus, ſtrenue & ignominioſe malus. Hinc *Ericus* rex *Daniæ*, qui ſucceſſit *Olao* juniori, *Suenonis* filio, dictus erat hin argaſta, *ignaviſſimus, flagitioſiſſimus.* Hinc *arga* quoque *Latino-barbarum*, quod *Henr. Spelmannus* exponit per *uxoris adulterio infamem, currucam, qui ſpurios pro ſuis liberis legitimis nutrit, & educat.* ſecundum iſtud *Aldrædi* noſtri, cneoꝛiꝛꝛe yꝼlo ⁊ aꝛʒ, *generatio mala & adultera.* Sax. yꝼel cneoꝛyꝛ ⁊ ꝼoꝛliʒeꝛ, Matth. xii, 39.

Sunep, *grex.* anb henu ꝓeceb eobe all ꝛꝑin ꝛunep niþep peaꝛbe in ꝛáe, *& ecce ferebatur totus grex porcorum præceps in mare*, cod. *Rush.* Matth. viii, 32. & v. 31, ꝛenb uꝛic in ðaꝛ ꝛunꝛae ꝛꝑin, *mitte nos in gregem porcorum.*

Falꝛan, *blaſphemare.* cod. *Rush.* Matth. ix, 3, þæꝛ he ꝼalꝛaþ, *hic blaſphemat. Iſlandice* fals, *fraus, falſitas, dolus.* falſare, *impoſtor.* at falſa, *impoſturis fallere.* falskur, *falſus, doloſus.*

Biꝛæc, *pera. Francice*, i. e. *Franco-Gallice* beſace, vel biſſac, forſan quaſi *bis ſaccus, mantica*, cod. *Rush.* Matth. x, 10, ne ꝛculon ʒe aʒan ʒolb. ne ꝛÿlꝼuꝑ. ne ꝼeoh in ʒÿnbelꝛ eoꝑꝑum. ne biꝛæc on pæʒe, *nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris, non peram in via.* In evang. impreſſis, ne cobb on peʒe:.

Bÿan vel bÿa, *Cimbrice* at bua, *habitare. Goth.* ᛒᚨᚾᚨᚾ. cod. *Rush.* Joh. i, 28. laꝑop hpæꝑ bÿeꝛ to [pro tu] vel punaꝛ. *magiſter, ubi habitas vel manes?* & cod. *Cott.* Matth. iv, 32. maʒon unbeꝑ ꝛcua hiꝛ ꝼuʒlaꝛ heoꝼeneꝛ bÿa vel punia. Apud *Herefordenſes*, ruſtici pulſantes oſtium ſolent dicere where by ye. i. e. *ubi habitatis, vel manetis.*

Laꝑꝑ, *rupes, petra.* cod. *Rush.* Joh. i, 42. ðu apþ Symon ꝛunu Ioh. ðu biꝛt ʒiceʒeb Cephaꝛ ðæt iꝛ ʒitꝑahtob capꝑ, *tu es Symon filius Johanna, tu vocaberis Cephas, quod interpretatione eſt petra.*

Middum. *Saxonice* to middeꝛ, *in medio, inter.* middum putublice ioꝑꝑe ʒiꝛtob ꝑone ʒe ioꝑ ne cunnon, *ſed in medio veſtrûm ſtat, quem vos neſcitis, Joh.* i, 26.

Biꝑiliʒan, vel biꝑilan, *haurire.* cod. *Rush.* Joh. ii, 8. biꝑiliʒaþ nu ⁊ bꝑenʒaþ ꝑæm albofmen, *haurite nunc, & ferte architriclino.* & 9. ða embihtmenn putublice ʒipiꝛtun ða ꝑe biꝑilabon ꝑ ꝑæꝛ vel pætep, *miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant humorem, vel aquam.*

Sexo & ſex, pro ſix, *ſex*: ut cod. *Rush.* ꝛtenene ꝼato ſexo, *lapideæ hydriæ ſex.* ꝼeopeptiʒ anb ꝛex pintep, *Saxonice* on ꝛix anb ꝼeopeptiʒon pintꝛon, *quadraginta, & ſex annis.*

Seel, ꝛel, *tempus, opportunitas*: anb æꝼtep ðon he ꝛohte ða ꝛeel, *& exinde quærebat opportunitatem*, Matth. xxvi, 16. *Saxonice*, ſecundum veterem vulgatam vel *Italicam* verſionem, ⁊ ꝛiððan he ꝛmeæbe ʒeoꝛnlice ꝑ he hine polbe belæꝑan:.

Untale, *malum.* huæt to untala bÿde he, *quid mali fecit?* Matth. xxvi, 23. *Sax.* hꝑæt yꝼeleꝛ bÿde ðeꝛ:. Untale autem ex un particula privativa, & til, *Goth.* ᛏᛁᛚᛋ, *bonus*: he þæꝛ ꝛelꝼa til, *ipſe erat bonus*, Cædmon. xxxvi, 13. on ðæꝑe mæʒþe pæꝑon men til, *iſtius ſtirpis erant homines boni*, Cæd. xxxvii, 5. vide ᚷᚨᛏᛁᛚᛋ, in Gloſſario *Gothico.*

Ebul, *malum. Francice* ubil. *Goth.* ᚢᛒᛁᛚᛋ, in ʒeebulꝛabon. Leebulꝛabon hine, *blaſphemabant eum*, Matth. xxvii, 39. *Sax.* hÿne bÿꝛmeꝑebon:.

Snube, *denuo.* cod. *Rush.* Joh. iii, 3, ꝛoþlice ic cpeoþo ꝑe. buta hpelc acenneb ꝛie ꝛnube ł niopunʒa. ne mæʒe ʒiꝛea ꝑice ʒobeꝛ, *amen dico tibi, niſi quis renatus, vel de novo natus fuerit, non poteſt videre regnum dei.* occurrit vox non raro apud poetas, & verti etiam poteſt, *cito, protinus, illico.*

Oeþiʒan, *ſpirare.* Joh. iii, 8. ʒaꝛt ðeꝑ pill oeþiʒa, *ſpiritus, ubi vult, ſpirat.* Opebaþ, *ſpirat. Sax.*

Æꝼtep ðaꝛꝛum, *Saxonice* æꝼtep ðÿꝛon, *poſthæc.* cod. *Rush.* Joh. iii, 22.

Liꝼian, ꝼian, *odiſſe, odio habere. Francice* fian, fihan, *Goth.* ᚠᛁᚷᚨᚾ. *Joh.* iii, 20, in cod. *Rush.* Se ðe yꝼle vel miꝛ boeþ, ʒiꝼiaþ ꝑ leht, *omnis, qui mala agit, odit lucem.* de hac voce iterum in cap. de dialecto poetica.

Sæꝛlice, *jam.* cod. *Rush.* ꝛæꝛlice ʒiboemeb iꝛ ꝼoꝛþon ne ʒileꝼeþ on noma ðæꝛ ancenba ꝛunu ʒobeꝛ, *jam condemnatus eſt, qui non credit in nomen unigeniti filii dei*, Joh. iii, 18.

Bezepe, bezepa, *baptiſta.* cod. *Rush.* Matth. xi, 11. ne betpeon piꝼa beaꝛnum mapa Iohanne ðam bezepe, *non inter natos mulierum major Johanne baptiſta.* & verſu 12. ꝼꝛom ðaʒum ðonne Iohanneꝛ bezepa, *à diebus Johannis baptiſtæ*, Matth. iii, 1. in þam ꝛoþlice ðaʒum cuom Iohanneꝛ ꝛe bezepa. Bezepe autem euphonice à bæꝛtepe, quod alibi legitur. at bæꝛtepe à bæꝑꝛtepe, ut alibi notavimus.

Ðiu ðÿ vel ða, *quæ.* ſing. *Francice* thiu vel tha. Linca ðiu ðÿ vel ða opep ꝛtaþelꝼæꝑtan ðꝑihtneꝛ ꝛtepne ʒeꝼetteb iꝛ, *eccleſia quæ ſupra petram domini voce fundata eſt.* præfat. Hieronym. ad novum teſt. in *Aldrædi* verſione.

Neiꝑxna-ponʒ, neoꝑxna-panʒ, neoꝑxena-panʒ, *paradiſus.* Neiꝑxna-ponʒ onʒelic, *paradiſi inſtar.* præf. *Hieron.* ad novum teſtament. Extat hæc vox quoque in *Cædmone*, & ſignificat *elyſium quietis.* Vox decompoſita eſt, cujus poſterior pars, ut *Junius* obſervat, manifeſte venit à *Cimbrico* vang, *campus, planities.* Prior autem neiꝑxn vel neoꝑxn, ex ne, & vetere *Cimbrico* virk vel yrk, *opus, labor.* Inde *Iſlandis* ad yrka, *laborare*, & ſpeciatim *arare.* virker dagar, *feriæ, quibus laborare licet*: virkar dagr, *dies non feſtus.* yrknada ꝼæ, *avaria*, vel *jumenta operibus ruſticis adhibenda.* Ab yrk autem, noſtrum irkſome, *operoſum*, & ex ne & virk, vel ne & yrk, in gen. neyrks vel ex ne, & *Sax.* peoꝛc, in gen. peoꝛcꝛ, formatur adjectivum neiꝛcꝛen vel neoꝛcꝛen: ut, upe

eapd rofflice if neofcrena panz, *Hom. Sax.* ms. de epiph. Dom. Inde cf in x mutato, neifxen, neifxn, neofxen, neofxn, *laboris expers* vel *liber*, *à labore ſolutus, quietus.* Inde neifxna vel neifxenaponz, *quietorum & otio fruentium campus, beatorum elyſium, paradiſus.* *Saxonice* on papadiſo, *Luc.* xxiii, 43. *in paradiſo.*

Ðinz, *munus, oblatio*; *Cimbrice* thing, *res pretioſa.* zif ec zebpenzef ðinz þin to pizbeð, *ſi ergo offeres munus tuum ad altare*, Matth. v, 23. *Sax.* eofnoftlice zif þu bpinzſt ðin lac to pefode:

Ðý uſurpatur pro omnibus articulis; unde forſan ý in e verſo, ðe *Anglo-Saxonum* omnibus utriuſque numeri nominibus præfigi cœpit. zehuelc tpe ðý ni vel ne boeþ pæftm zod, *omnis arbor quæ non facit fructum bonum.* piþ ðu fofzelde ðý lætmeft feofðunz, *donec ſolviſti ultimum quadrantem.* zif hpa ðec rlaef in ruiþpa ceica ðin. rel him] þý ofpe, *ſiquis te percuſſerit in dextram maxillam, præbe illi & alteram.* ðý bettpa vel þý relpa, *meliores*, Matth. x, 31.

Fepe, *eße. Cimbrice*, wera, ut cod. *Rush.* Joh. i, 12. ralde him mæhte runu zodef pepe, *dedit illis poteſtatem filios dei fieri.* plura vid. exempla è cod. *Cott.* cap. vii.

Fora, *eße. Francice* uueſan: cod. *Rush.* Joh. i. of Nazapeth mæze hpæt hpoeznu zod pora, *à Nazareth poteſt aliquid boni eße?*

Hýre, hýrre, *vir, mas, maſculus.* cod. *Rush.* cod. *Cott.* 102, & 193. & in paraphraſi geneſeos p. lxxix, 22. lxxx, 19.

Hýre-bepþlinze, *puerperium*, cod. *Rush.* ðeznhýrrar, *clientes*, cod. *Cottonianus*, pag. 43.

Heahftealð & hæzftealð, *cælebs, virgo.* vox hæc occurrit in cod. *Cott.* & in *Cædmonis*, ut dicitur, paraphraſi. p. lxix, 24.

Lixan, *lucere.* ða foþfiefð rcinef] lixeþ ruæ runna, *tunc juſti fulgebant ſicut ſol*, Matth. xiii, 43. occurrit etiam vox in paraphraſi geneſeos.

Ðpopunzum, *paſſeribus.* of monizum ðpopunzum ðý bettpa vel ðý relpa ze bipon iuh, *multis paſſeribus meliores eſtis vos*, Matth. x, 31. Scilicet, ut *Aldrædus* locum intellexit, *ex multis paſſeribus meliores eſtis vos*, Cenſuit enim vir bonus *paßer* eſſe nomen verbale, à *patior, paſſus*, atque adeo ſatis orthodoxe ut theologus, etſi non ſatis perite ut grammaticus, *paſſeribus* [rpeappan] per ðpopunzum vertit. Ignorantia hæc, ut ut craſſa, non hominis fuit, ſed [1] ſeculi, in quo vixit, humaniorum literarum ad ſtuporem rudis, & barbarie ipſa magis barbari; quod & id genus errores, qui infra ponuntur, curioſum lectorem plus ſatis docebunt? nam *vox in Rama audita eſt*, Matth. ii, 8, vertitur, rtefn in tuizza zehæfneð pæf. Et *Matth.* vi, 6, *intra in cellam tuam*, redditur, betuih vel inzeonz in cotte ðinum; ubi incertus hærebat gloſſator, an verbum vel præpoſitio eſſet illud *intra.* Et *Matth.* vi, 19, verbum *demolitur* ex terminatione paſſivæ vocis eſſe exiſtimans, ſic interpretatur, *ubi ærugo & tinea demolitur*, ðæf hpuft] mohþe fpeten bif] zefpilleð; etiamſi verſu xx vere reddiderat locum, ðæf ne hpuft ne ec mohþe zefpilleſ. Sic *Matth.* vii, 16, *nunquid colligunt de tribulis ficos*, cuiþef tu [2] fomninzaf of ðofnum rceappum uvaf vel of hazaþofnum ficbeamaf, i. e. *ficos arbores*, pro fic-æppla. Sic *Matth.* vii, 4, reddit verbum *ſine* per præpoſitionem buta, *Saxonice* butan: anð hu cuiþef tu bpoeþef ðinum. buta ic popfe mot vel rtfe of ezo [3] ðin. *quomodo dices fratri tuo, ſine, ejiciam feſtucam de oculo tuo.* Sic *væneunt* transfert per cumaf, *veniunt*, Matth. x, 29. ahne tuoeze rtafaf vel hpondfpafuaf of anif cumaf, *nonne duo paßeres aſſe væneunt?* Sic etiam *Matth.* xii, 44, *vacantem* per pefteneðe exponit, loco æmtiz, *vacuam.* Ic ceappo, vel ic pille ceappe in huf min ðonu ic cuom.] cuom infanð vel bezat pefteneðe vel liceneðe miþ befmum zeclienfeð, *revertar in domum meam, unde exivi, & veniens invenit vacantem & ſcopis mundatam.* Sic incertus an *ſpinas*, Matth. xiii, 7, *ſpinas dorſi* necne ſignificaret, locum ita gloſſavit; oðfo uutetlice zefeolon in ðofnum vel hpýzum anð poxon ða ðofnaf vel hpýzaf, *alia autem ciciderunt in ſpinas, & creverunt ſpinæ.* Sic Matth. vii, 16, cuiþef tu fomninzaf of [4] hpýum vel of ðofninum rceappum uvaf, *nunquid colligunt ex ſpinis uvas?* Haud minus perite nomen *ſatis* pro *ſatis* adverbio male capiens, *Matth.* xiii, 33, ſic locum vertit, in mealo zenoh ðpim, *in farinæ ſatis tribus. Saxon.* on ðpim zemetum melefef:. *Manus* etiam mendoſe pro *munus*, ab *Edfrido* ſcriptore exaratum, *Matth.* xv, 5. ſic locum vertit, ruahuelc vel rua hua cuæþaf ðæm fæðef vel ðæf moeþef, honð anð rua huæt if of me ðe if behofflic, *quicunque dixerit patri vel matri. Manus eſt quodcunque ex me tibi proderit.* Matth. xvii, 24. reddit *ſolvit* per unbanð, loco zýlt vel zýlðaþ; lafua iuf ne unbanð Lafepinz vel Lafepef zæfel, *magiſter veſter non ſolvit didrachmam?* ubi *ſolvit* præſentis temporis, pro *ſolvit* [*diſſolvit*] præteriti male etiam intellexit. *Cædebant ramos*, Matth. xxi, 8, reddit, hia zeðepfcon ł hia zefuinzðon tuizzo, ſcilicet *tundebant* vel *verberabant ramos.* pro, hia heopun tpizzo. Sic neſciens an adverbium an pronomen *quidem* eſſet, *Matth.* xxii, 8, ſic locum gloſſat, *nuptiæ quidem paratæ erant*, fæfmo rum vel ec zezeapuuð rinðon; i. e. *nuptiales epulæ quædam, vel quidem paratæ ſunt.* Sic in præfatione *Hieronymi*, verba illa, *qui dominum quidem ipſe non vidit*, ita interpretatur, ðe bpihten rume he reolf ne zefeah. i. e. *qui dominum quidam ipſe non vidit.*

---

[1] Vide *Ælfrici* præfationem, ante grammaticam ſuam *Latino-Saxonicam.* [2] Vide regulam xiv. [3] Vide reg. xvi. [4] Liqueſcente nimirum z ex hpýzum, quod frequentiſſime factum eſt.

dit. & *multarum eccleſiarum legationibus*, vertit, monigna cinica heŋgum, i. e. *multarum eccleſiarum legionibus*. Sic incertus quid per *panes propoſitionis* intelligendum eſſet, *Matth.* XII, 14, per ȝetemeŋda hlaƕaƕ, i. e. *cribratos panes*, vel *panes ex peræribrata farina factos*, vertit; hu meabe in huƕ Goðeƕ ȝ hlaƕaƕ ȝetemeŋda vel ƕoŋeŋetene ȝebŋec, verbum verbo, *quomodo intravit in domum Dei, & panes percribratos, vel propoſitos-comedit.* Incertus pariter an *major*, Matth. XI, 12, adjective vel ſubſtantive ſumendum eſſet, ſic verba, *dico vobis non ſurrexit inter natos mulierum major Johanne baptiſta*, vertit, ic cueƿo iuh ne aƿaƕ betuh ƒunum piƕa maƿa ł heƿa ƕƿom Iohanne ƒulluiteƿe:. Similia his occurrunt etiam in cod. *Rushworthiano*[1]: ut, bŋohtun him lac. ȝolð. ŋeceƕ ȝ muŋŋa. ƿ iƕ ƒmeŋennis, *obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham*, i. e. *ſmerennis*, quod *unguentum* ſignificat. ita enim gloſſatores *Fermannus*, & *Owenus* μύρον & *myrrham* confundebant. In legendis autem *Dano-Saxonicis* evangeliorum verſionibus, quas utinam quis è *Philo-Saxonibus*, cui eruditio, & opes ſuppetunt [1] *Rawlinſonii* ſecutus exemplum, in publicum emitteret, multa alia vocabula occurrunt peregrinæ originis, quæ, ne in molem excreſceret hoc caput, prætereunda exiſtimavi. Verum lector, iis quæ notavimus, inſtructus ea facile omnia dignoſcet, præſertim cum in *Cimbricis*, & *Franco-Theotiſcis* aliquouſque progreſſus fuerit.

III. Porro, ut apud veteres *Cimbros* vel *Dano-Gothos*, ex nominibus cum articulo vel pronomine in fine affixo oriuntur nomina compoſita, totidemque nominum compoſitorum declinationes, quot ſimplicium, ut in ſuis linguæ *Iſlandicæ* rudimentis docet *Runolphus Jonas*: ſic iſtiuſmodi nominum & declinationum compoſitorum haud pauca veſtigia extant apud [2] *Dano-Saxonicos* ſcriptores, præſertim in plurali numero. Quomodo autem affixa illa finalia ex articulis vel pronominibus abſcinduntur, & dein nominibus in fine addita in unam cum eis vocem coaleſcunt, ex iis quæ ſequuntur haud arduum erit diſcere. Ex **hann**, *ille*, abſcinditur **nn**, quod, ut vocale fiat in fine nominum in conſonantes exeuntium, vertitur in **enn**. Sic ab **ande**, *ſpiritus*, fit compoſitum **andenn** τὸ πνεῦμα. ex **Gud**, *Deus*, fit compoſitum **Gudenn** ὁ Θεός. Ex genitivo **hans** abſcinditur **ns**, quod, ut vocale fiat poſt conſonam, vertitur in **ens**. Sic ex **anda**, *ſpiritûs*, fit **andans** τῦ πνύματος. ex **Guds**, *Dei*, **Gudſenns** τῦ Θεῦ. A dativo vel ablativo **honum**, abſcinditur pariter finale **num**, unde ex **anda**, *ſpiritui*, fit **andanum**, τῷ πνύματι· ex **Gude**, *Deo*, **Gudenum**, τῷ Θεῷ. Ex **hann**, *illum*, **nn** abſecatur, unde ex **anda** *ſpiritum*, **andann**, τὸ πνεῦμα· ex **Gude**, *Deum*, **Gudenn**, τὸν Θεόν. Ex fœminino **hunn**, *illa*, abſcinditur **nn**, quod, ut vocale fiat poſt conſonam, fit etiam **enn**, unde ex **kuinna**, *mulier*, fit **kuinnann**, ἡ γυνή· ex **vomb**, *venter*, **vombenn**, ὁ γαςήρ. Hujus genitivum eſt **hennar**, ex quo abrumpitur **nnar**, quod ut vocale fiat poſt conſonam, fit **ennar**, unde ex **kuinnu**, *mulieris*, fit **kuinnunnar**, τῆς γυναικός· ex **vambar**, *ventris*, **vambarennar**, τῦ γαςρός. Ex dativo & ablativo **henne** ſimiliter abſcinditur **nne**, quod ob dictam rationem mutatur in **enne**: ſic ex **kuinnu**, *mulieri*, **kuinnunne**; ex **vombe**, *ventri*, **vombenne**, &c. Sic ex neutro **hitt** vel **hið** abſcinditur **ð**, quod ob prædictam quoque rationem fit **ed**: ſic ex **auga**, *oculus*, fit **augað**, ὁ ὀφθαλμός· ex **blað**, *fruges*, **bladed**. Ex hujus genitivo **hins**, abſcinditur **ns**, quod, ut vocale ſit poſt conſonam, fit **ens**, ſic ab **auga**, *oculi*, fit **augans**; à **blads**, *frugis*, **bladſens**. Verum finale dativi & ablativi **hinum** vertitur in **nu**, & poſt conſonam in **enu**, ut in **auganu**, *oculo*, **bladenu**. In plurali pariter ex maſculino **hiner**, *illi*, abſecatur **ner**, quo affixo, ex **andar**, *ſpiritus*, formatur compoſitum **andarner**. Ex fœminino **hinar**, abſcinditur **nar**, quo affixo, ex **kuinnur**, *mulieres*, formatur **kuinnurnar**, ex **vamber**, *ventres*, **vambernar**. Ex neutro **hin** *illa*, **nn** abſecatur, quod poſt conſonam vertitur in **enn**, & **n**, ut in **bloðenn**, **augun**, à **blað**, **augu**. Ex genitivo & dativo vel ablativo communi **hinna**, **hinum**, abſcinduntur **nna** & **num**, quibus affixis, formantur nomina compoſita, ut in **Gudanna**, **Gudunnum**, ex **Guda**, **Gudum**, *Deorum*, *Diis*: **andanna**, **endunum**, ex **anda**, **endum**, *ſpirituum*, *ſpiritibus*: **vambanna**, **vombunum**, ex **vamba**, **vombum**, *ventrum*, *ventribus*: **kuennanna**, **kuinnunum**, ex **kuenna**, **kuinum**, *mulierum*, *mulieribus*. Hanc autem compoſitorum formam veteri linguæ *Danicæ* propriam quadantenus imitatur *Dano-Saxonica* dialectus: ſic à **ðaeme**, *Sax.* **ðema**, *judex*, fit **ðaemen**, unde in plurali **ðaemenaƿ**: ut, ða ðaemenaƿ biƿon iuoƿa, *ipſi judices erunt veſtri*, Matth. XII, 27. *Sax.* hiȝ ƿylfe beoƿ eoƿne ðeman:. Sic, æfteƿ coƿtnunȝe ðaȝana ƿæƿa, *poſt tribulationem dierum illorum*, Matth. XXIV, 29. *Sax.* æfteƿ ƿæƿa ðaȝa ȝeðƿefyðnyffe:. Enne hiomana ðenƿa, *unum membrorum tuorum*, Matth. V, 30. *Sax.* an ðinƿa lima:. In huommum ðaƿa plæcena, *in angulis platearum*, pro plæca. ȝniſtbiottunȝ toƿana, *ſtridor dentium*, Matth. XIII, 50. verſu autem 42 legitur ȝniſtbiottunȝ toƿa:. Ðæƿa etenðƿa æf tal fiƿ ðuſenð ðæƿa peaƿana, *manducantium numerus fuit* v *millia virorum*, Matth. XIV, 21. *Sax.* ðæƿa etenðƿa ȝetæl æf fiƿ ðuſenða peƿa:. Ne ȝeƿencaf fiƿ hlaƕana, *ne recordamini quinque panum*, Matth. XVI, 9. *Sax.* ȝe ne ȝeƿenceaƿ ðæƿa fiƿ hlaƕa:. Ene poƿhton ða ilca coƿu vel ȝnæfe ðeaƕena, *vos feciſtis illam ſpeluncam latronum*, Matth. XXI, 13. ȝe poƿhtun ƿ to ðeoƿa cote:. Miððy ȝie ȝeheƿaf ȝefehte ȝ poeno ȝefehtana, *cum audiveritis prælia & opiniones præliorum*, Matth. XXIV, 6. *Sax.* pitoblice ȝe ȝehyŋaƿ ȝefeoht and ȝefeohta hliŋan:. Acaf to fyŋtfuma tŋeuna ȝefette iŋ, *ſecuris ad radi-*

---

[1] Qui ſuis ſumtibus edidit *Anglo-Sax.* verſionem *Boethii* ab inclyto rege *Aluredo* concinatam.

[2] Vide quæ ſupra animadvertuntur in ſecundam declinationem nominum. cap. III.

cem arborum posita est, Matth. III, 10. *Sax.* ꝛeo æx to ðæꝛa tꝛẏꝛa ꝓuꝓꝛumum aꝛett iꝛ: Luiþeꝛ tu ꝛomniᵹaꝛ oꝑ hꝛẏum vel oꝑ ðoꝛniᵹum ꝛceaꝛꝓum uvaꝛ, *nunquid ex spinis colligunt uvas?* Matth. VII, 16. cẏꝛꝛ ðu ᵹaðeꝛaþ man ꝑin-beꝛꝛian oꝑ ðoꝛnum? Ætꝛeꝛna cẏn, *progenies viperarum*, Matth. III, 7. cui respondet & *Saxonica* versio, næðꝛienð cẏn:. Sic in cod. *Rush.* Matth. II, 2, hꝛæꝛ iꝛ ꝛe ðe akenneð kẏniᵹ Iuðeana, *ubi est, qui natus est rex Judæorum?* in evang. impress. hꝛæꝛ iꝛ ꝛe Iuðæa cẏniᵹ ðe acenneð iꝛ:.

IV. Tertio, purioris *Saxonicæ* nitorem & suavitatem non tantum externarum vocum barbarie, sed *barbarographia* & exotico scribendi genere deturpat *Dano-Saxonica* dialectus. Sic nalðe, palðe, ꝛteaꝛꝓa, bian, hia scribuntur, pro nolðe, polðe, ꝛteoꝛꝓa, beon, heo; ubi a pro o. & vicissim noma, pomb, onðꝛueꝛe, ᵹeonðeton, ᵹeneolocebon, oc, scribuntur pro nama, pamb, anðꝛuaꝛe, ᵹeanðetton, ᵹenealæhton, ac; o nempe pro a posito. Etiam a pro e ponitur: ut in ceaꝛtꝛa pro ceaꝛtꝛe, ꝛulpa pro ꝛulpe. Atque a usurpatur pro ea: ut in allum, pro eallum, am pro eam. & pro eo: ut in am pro eom:. Є usurpatur pro a; ut in ᵹebeðe pro ᵹebeðða, ec pro ac, pitᵹe pro pittᵹa, à piteᵹa. e pro u: ut in ðeꝛh pro ðuꝛh, ꝛune pro ꝛunu. neᵹele pro neᵹule vel neᵹula. & pro æ: ut ðeꝛum pro ðæꝛum, peꝛ pro pæꝛ. occurrit etiam pro ea: ut in eᵹo pro eaᵹe. & pro eo: ut in ꝛleh, *fuge*, pro ꝛleoh. i usurpatur pro e: ut in hia, pro heo. cliopenðe, pro cleopenðe, biꝑoꝛa pro beꝑoꝛan: & pro u: ut in ẏuluihteꝛe pro ꝛulpuhteꝛe:. ẏ pro e: ut in ꝛtẏð pro ꝛteð. ẏ pro i: ut in ðꝛẏia pro ðꝛiᵹe. & pro u: ut in pẏnꝛtꝛuma pro puꝛtꝛumum. o pro a: ut supra observatur. & pro æ: ut moꝛa pro mæꝛꝛa, *missa*. pro e: ut in cuoeþo pro cuæþe, ꝛaeᵹo pro ꝛæcᵹe, ᵹepoꝛðeno pro ᵹepoꝛðene, eᵹo pro eaᵹe, ꝛello pro ꝛelle. usurpatur etiam pro ue vel pe: ut in toᵹe pro tueᵹe vel tꝛeᵹe, *discordia*. coðaꝛ pro cueþaꝛ, *dicetis*. u pro a usurpatur: ut in heoꝑenu *cælorum*, pro heoꝑena. pro p: ut in uæꝛ, pæꝛ; uæꝛteꝛn, pro peꝛtenne; uiꝛton pro piꝛton. atque hoc etiam *Cimbricum*: nam veteres *Dani Theotiscum* w, & *Anglo-Saxonicum* p non norunt, sed voces proavorum à p incipientes per ſ, v, scribere solebant: ut pexan, voꝺſa, *crescere*. pẏnþe, virdur, *dignus*. peaꝛð, vaꝛdur, *custos*. cpeþan, cueþa, *dicere*. u quoque scribitur pro ẏ: ut in buꝛiᵹ pro bẏꝛiᵹ. & pro o: ut, hiuꝛa pro hioꝛa:. U etiam occurrit scriptum pro pe: ut ꝛtou pro ꝛtope:. U etiam pro pi: ut, uþuta vel puþuta pro uþꝓita, *scriba*. ubi quoque in antepenultima u pro pu.

V. Sic inter diphthongos & bivocales, æ pro a: ut ꝛuæ pro ꝛua. pro e brevi: ut apeccæ pro apecce, ᵹenimmæ pro ᵹenimme, bꝛoeþꝛæ pro bꝛoþꝛe. au pro ap: ut ꝛauel, ꝛaul, pro ꝛapel, ꝛapl. ae pro a: ut ꝛaeꝛaꝛ pro ꝛaꝛaþ *vadit*. & ae pro æ diphthongo more *Cimbrico*: ut Þaelenð pro Þælenð, Þaem pro Þæm. ea pro eo: ut ineaðon pro ineoðon, eaðe pro eoðe. ea pro æ; ut meaꝛa pro mæꝛꝛa. ea pro i: ut, hea pro hi vel hiᵹ. & ẏ; ut onᵹeata pro onᵹẏtan, *intelligere*. ee, pro e longo; ut ᵹee pro ᵹe, *vos*. ei pro i longo; ut ᵹeceiᵹeꝛ pro ᵹeciᵹeþ. pro æ: ut ꝓoꝛleita, pro ꝓoꝛlætan, *dimittere*. eo pro a; ut ᵹeonᵹ pro ᵹanᵹ. pro e: ut ꝛeolꝑ pro ꝛelꝑ:. eo pro e: ut peoꝛum pro peꝛum. cpeoþo pro cpeþe. pro i vel ẏ: ut heo pro hi vel hiᵹ, eoꝛꝓæ pro ẏꝛꝓe. pro o: ut pæꝛeon pro pæꝛon, *erant*. etiam pro ẏꝛ vel iꝛ: tꝛeo pro tꝛẏꝛ vel tꝛiꝛ:. eu pro eo: ut cneuꝛiꝛe pro cneoꝛiꝛe vel cneoꝛiꝛꝛe, ꝛteuꝛꝛa pro ꝛteoꝛꝛa, ꝓꝛeuꝛt pro ꝓꝛeoꝛt, ᵹeuðon pro ᵹeoðon. eu pro æ: ut ᵹeᵹeuðꝛeðon pro ᵹeᵹæðeꝛeðon vel ᵹeᵹeðꝛeðon. ia pro i: ut hia pro hi vel hiᵹ. ie pro æ: ut, ꝛoþꝛieꝛt pro ꝛoþꝛæꝛt. & pro e longo: ut, ᵹie pro ᵹe, *vos*. etiam pro i longo: ut cnieht pro cniht. io pro a: ut, ioꝛnenðe pro aꝛnenðe. etiam pro i: ut niomanne pro nimanne, ðioꝛne pro ðiꝛne. denique pro e: ut ᵹenioma pro ᵹeneman. io pro eo: ut, ᵹehꝛioꝛðaðon pro ᵹeꝛeoꝛðeðon. iu pro i: ut, hiu pro hi, vel hiᵹ. oa pro o; ut, onꝛoanne pro onꝛonne. oe pro e longo; ut, ᵹeðꝛoeꝛeð pro ᵹeðꝛeꝛeð. oeþel pro eþel, *patria*. ᵹepoenðon pro ᵹepenðon. ꝛoeꝛðe pro ꝛeꝛðe. oehtniꝛꝛe pro ehtniꝛꝛe. boec pro bec. voe pro ve, *vos*. poene pro penan, *putare*. ðoeme pro ðeman, *judicare*. tꝛoeᵹe pro tꝛeᵹe:. oe pro æ; ut, cuoeðon pro cuæðon:. oe pro o: ut, beꝛoen pro beꝛon. oeꝛeꝛt pro oꝛꝛt. behoeꝛe pro behoꝛ:. oe pro e; ut, ꝛoeꝛnum pro ꝛꝛeꝛnum:. oi pro o: ut, onꝛoiæ pro onꝛoæ, ab onꝛoan, n finali abjecto. ue pro æ; ut, cꝛueꝛt pro cꝛæꝛt, *ars*. ui pro p. ut huiæt pro hꝛæt:. iæ pro a, & æ: ut, ꝛuiæ pro ꝛꝛa vel ꝛꝛæ. huiæt pro hꝛat, vel hꝛæt:. uu pro pi; ut, uutetlic pro pitoðlic:. uu pro ope: ut, eðeuu pro æteope:. pe pro ue; ut, ꝛꝛeꝛnum pro ꝛueꝛnum:. po pro pi: ut potetlic pro pitoðlic:. puo pro pi: puotetlic pro pitoðlic:.

VI. Єau pro eou vel ẏ: ut, ættðeauðe pro æteouðe vel ætẏðe. oea pro eo: ut, poeap pro peop. eupu pro eop vel ẏ: ut ættðeupuðe pro æteopðe vel ætẏðe:.

VII. B pro ꝑ usurpatur: ut ðiobul pro ðeoꝑul; quod etiam scribitur in cod. *Cott.* ðepl, ðipl, ðiopl, ðiopol, ðiul. c pro ᵹ: ut, hẏnceꝛðon pro hinᵹeꝛðon. h pro ᵹ; ᵹeꝛæh pro ᵹeꝛeᵹe, *vidit*. c pro hꝛ: ut ceꝛꝑðe pro hꝛẏꝛꝑðe, *rediret*. ch pro h: ut ꝛuachua pro ꝛuahua vel ꝛua hꝛa. ð pro ð: ut, læðaꝛ, *oderunt*, pro læðaꝛ. ð pro ð: ut, mið pro mið. moeðeꝛ pro moðeꝛ. Daviðe pro Daviðe. h finale pro a vel æ finali: ut onꝛoh pro onꝛoa, vel onꝛoæ, *Matth.* I, 20. *Cott. Rush.* h pro c: ut, ah pro ac. ðeh pro ðec. meh pro mec. eah pro eac. h & hh pro ᵹ: ut beꝛꝛinniho bæꝛꝛuiniho vel bæꝛꝛinnihho pro bæꝛꝛinniᵹo bæꝛꝛuniᵹo bæꝛꝛiniðiᵹo, *publicani*. ꝓꝛittih pro ꝓꝛittiᵹ. h nonnunquam ab initio vocis tollitur: ut in iꝛ pro hiꝛ. & non raro additur; ut in huꝛ pro uꝛ, *nobis*. huæto beᵹuih huꝛ ꝛ ðe, *quid nobis & tibi*, Matth. IX, 29. unde Borealium *Anglorum* ꝟuᵹ pro uᵹ. Sic legitur hinepeaꝛð & hinapeaꝛð pro inpeaꝛð. hu pro

p: ut

ƿ: ut in huunaƿ pro ƿunaƿ, *manent*. k pro c: ut Kɲiɼt pro Cɲiɼt. kneoɲiɼɼum pro cneoɲiɼɼum. l pro ɲ: ut bloeƿɲæ, pro bɼoƿɲæ, vel bɼoƿɲe, *fratres*, in cod. *Rush*. Matth. cap. i. m pro n: ut ƿom pro ƿon, unde ƿo, *facio, faciam*; beom pro beon, unde beo, *ſum, ero*: ƿo autem a ƿon, & beo a beon per reg. x, aut xiv. ɲ, ut apud *Cimbros*, præponitur in nominibus ante n finale: ut, in eɼeɲn pro eɼen, *veſper*. ɼæɼteɲn pro ɼæɼten, *jejunium*. poeɼteɲn pro peɼten, *deſertus*. beɲeɲn pro beɲen, *horreum*. ɼɼ pro ɼ: ut in poɼɼa pro poɼa, *eße*. & viciſſim ɼ pro ɼɼ: ut, meaɼa-ɼɲeoɼtaɼ, moɼa-ɼɲeoɼtum pro mæɼɼa-ɼɲeoɼtaɼ, mæɼɼa-ɼɲeoɼtum. t pro ƿ: ut tu pro ƿu. & pro ƿ: ut ɼiotetlice pro ɼitƿlice. v pro p: ut væɼ pro pæɼ. avɲat pro apɲat. v & u promiſcuè: ut væɼ uæɼ, *erat*. u quoque pro ɼ: ut ɼiue pro ɼiɼe: ȝ ɼenȝ ɼiue hiɼ, *& accepit conjugem ſuam*, Matth. cap. i. cod. *Rush*.

VIII. Frequens etiam occurrit metatheſis literarum: ut tintɼeɲȝe pro tintɼeȝe, *gehennæ*. ðiɲƿa pro ðɼiƿƿa.

IX. Monoſyllaba quandoque in diſſyllaba vertuntur: ſic à *Sax.* ɲnaƿ fit paɲaƿ: ut ɼɲom toɼeaɲƿ paɲaƿo, *ab ira ventura*, Matth. iii, 18. Sic legitur ðoɲopenƿe am pro ðɼopenƿe eom, *paſſa ſum*, Matth. xxvii, 19. Et in cod. *Rush*. Joh. i, buɲuȝpeoɲum pro buɲȝpaɲum.

X. Literæ quoque finales non raro abjiciuntur: ut, b in pom, pro pomb. ƿ in Helen pro Hælenƿ. ȝ in pe pro peȝ, vel pæȝ. Sed maxime abjicit *Dano-Sax.* dialectus n finalem: ut in buta, & a in e verſo, bute pro butan, *ſine*. biɼoɲa pro beɼoɲan, *coram*. ɼeoɲɲa pro ɼeoɲɲan, *procul*. pitȝa, & a in e mutato, [1] pitȝe, pro piteȝan, *prophetam*. beȝe & tɼeȝe pro beȝen & tueȝen, *ambo, duo*. eȝo pro eȝon, *oculi*. præſertim vero obtinet hæc regula in verbis infiniti modi, qui tametſi in linguis cæteris ſeptentrionalibus terminatur in n, apud veteres *Cimbros* finitum erat in a: ut in BLOTA, blota; *Anglo-Sax.* blotan, *ſacrificare*. GRIPA, greipa; *Anglo-Sax.* ȝɼipan, *apprehendere*. HABA, HAFA, haba, haſa; *Anglo-Sax.* haban, *habere*. Porro præ mutabili vocalium natura, a finale in modis infinitis *Cimbrorum* in *Dano-Saxonica* mutatur in æ, e, i, o, u; imo nonnunquam & in h, ut infra oſtendetur. ſed maxime in e breve; unde verba infinita in noſtra lingua (quæ plane ab *Anglo-Saxonica* proxime derivatur) in e breve terminantur; ut **to write, to have, to gripe.**

XI. Porro ab n finali adeo abhorret *Dano-Saxonica* dialectus, ut illius gratiâ non raro abjicit finalem ſyllabam, quando vocalis ſequitur n: ut in eɼtɼo pro eɼtɼona. Ante alias conſonantes etiam abjicit n: ut in cynȝ pro cynnȝ, *rex*. Hoc etiam pro *Cimbrorum* genio. Sic à ſtingo, *pungo*, apud *Iſlandos Cimbricæ* conſervatores, formatur in præterito ſtack. à [2] ſpringa, *rumpor*, ſprack. Pro *Anglo-Saxonico* ȝanȝ, *Iſlandicum* gack, *Luc*. v, 7, 8. Sic pro ɼɲencan, dreckan *potare*. pro benc, beck *ſcamnum*, cum multis aliis. Abjicit etiam non raro *Cimbricus* ſermo n ante t, & d: ſic à bind, *ligo* formatur in præt. batt; à vind, *glomero*, vatt; à ſannur, ſonur, *verus, vera*, in neutro ſatt. Sic MADR, madur, *homo*, pro mandur, ut apparet ex genitivo mans. Huc refer & muſter pro munſtur, *monaſterium, eccleſia, templum*.

XII. Duæ ſyllabæ breves contrahuntur in unam: ut in ȝɼeoɼa pro ȝeɲeɼa. æðeɼaɼ me mynnyɼɼe ðæɼ ȝɼeoɼa, *oſtende mihi procuratoris numiſma*. Sic kynȝ, pro cynnȝ: ut Heɲoðeɼ kynȝ pæɼ ȝeðɲoeɼeð, *turbatus erat Herodes rex*, Matth. cap. ii. cod. *Rush*.

XIII. Inter omnes autem exoticos ſcribendi modos, quos *Dano-Saxonica* introduxit, maxime eſt obſervanda terminatio modi infinitivi in a, abjecto n, & præ facili mutatione vocalium in alias vocales & diphthongos, ut in æ, e, i, o, u, & nonnunquam in h, ut ſupra notavimus. Nalðe hea ȝebɲenȝe ł ȝelæða, *noluit eam traducere*, Matth. i, 19. palðe ðeiȝlice ɼoɲleitu hea, *voluit occulte dimittere eam*, ib. nelle ðu onðɲeðe, *noli timere*, Matth. i, 20. heonu hehɼtalð in hɲip ɼcal habba, *ecce virgo in utero habebit*, Matth. i, 23. oɼ ƿon ł ðonu onȝunn Hælenð boðiȝe ȝ cuoeða, *exinde cæpit Jeſus prædicare & dicere*, Matth. iii, 17. ic ȝeðo iuih ɼie vel poɼa ɼiɼceɲaɼ manna, *faciam vos fieri piſcatores hominum*. nellaɼ ȝie poenæ, *nolite putare*. ne mæȝ buɲiȝ ȝehyðu vel ȝeðeiȝlu, *non poteſt urbs abſcondi*. ɼoɲƿon ɼunna hiɼ aɲiɼe ðoƿ oɼeɲ ȝoðe ȝ yɼle, *qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & impios*. nellaƿ ȝie ðonne ȝemanðe ȝeɼie, *nolite ergo ſoliciti eſſe*. nellaƿ ȝe ðoeme, *nolite judicare*, Matth. vii, 1. ȝeleɼeɼ ȝe ɼoɲƿon ic mæȝ ðiɼ ȝeðoa, *creditis quia poſſum hoc facere*, Matth. ix, 28. ðe ic ðaɲɲ huelchueȝo in alðum bocum to ecanne, ȝeɼuiȝa, ȝeȝemu, *qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere*, prolog. x. can. interprete *Aldrædo*. nellaƿ ȝe ȝeƿence, *nolite cogitare*, Matth. ix, 19. ɼuɲƿon ɲehtlic iɼ hine oɼɼlæ, *quia oporteret eum occidi*. nellaƿ hueɼtɲa, vel miɼɲɲæca, *nolite murmurare*, Joh. vi, 13. onȝunnun ȝenioma ða eheɲu, *cæperunt vellere ſpicas*. ȝeɼea hpeƿeɲ cyme Eliaɼ ȝeɼɲieȝa hine, *videamus an veniat Elias liberare eum*? Sic pro onɼon vel onɼoan non ſolum onɼoa, *Joh*. iii, 27. *Cott*. ſed onɼoiæ, & onɼoh, *Matth*. i, 24, *Cott*. & *Rush*. ðunu Daviƿeɼ ne onðɲeð ðu ðe onɼoh vel onɼoia Maɲia piɼe ðinum, *fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam*. ɼoɲƿon ðe ðu ne mehƿ ænne loc hpitne ȝepiɲce oððe blæcne, *quia non potes unum pilum album, vel nigrum facere*. Et *Matth*. x, 14. ɼpa nyle onɼo eop, *quicunque non receperit vos*. Et *Joh*. iii, 27, ne mæȝe mon onɼoa æniȝ. buta ɼe him ɼalð oɼ heoɼne, *non poteſt homo accipere quicquam, niſi ei datum fuerit de cælo*; *Saxonice* ne mæȝ man nan ðinȝ unðeɲɼon

---

[1] Vide regulam xvii. [2] Inde nata eſt locutio illa nautarum ſatis frequens, **to ſpring a maſt.**

buton hẏt beo hẏm oꝑ heoꝑenum ȝeꝑealð. *Joh.* iv, 7, ꝑel me ðꝓinca, *da mihi bibere. Saxonice*, ꝑẏle me ðꝓincan. *Matth.* xi, 14. he iꝑ ꝑe Elιaꝑ ꝑe ðe cume ꝑceal, *hic eſt Elias, qui venturus eſt. Saxonice*, he iꝑ Helιaꝑ ðe to cẏmenne iꝑ:

Prima quoque pluralis imperativi vel optativi modi in an vel on deſinens, abjicit n finale: ut ſupra, ȝeꝑea hpeþeꝑ, *videamus an?*

XIV. Denique exoticum ſcribendi genus, quo gaudet *Dano-Saxonica* dialectus, non tantum cernitur in terminationibus verborum infiniti modi, verum etiam in terminationibus verborum aliorum modorum. Sic in præſenti vel futuro tempore modi indicativi, prima perſona ſing. [1] vel in a, more verborum primæ conjugationis apud *Cimbros*; vel in o, more [2] *Theotiſco* exit: ut, ic ꝑulpa iuih, *baptizo vos.* ic ꝑꝓom ðe neht̃a iꝑ ȝeꝑulpie, *ego à te debeo baptizari.* ic ꝓoþli-ce cueþo to iuih, *ego autem dico vobis.* ða ł þon ic anðeto him vel ðæm, *tunc confitebor illis.* ic ꝑendo enȝil min, *mitto angelum meum*, Matth. xi, 20. anð ic apecco hine on ðaem hlæt-meꝑte ðæȝe, *& ego ſuſcitabo illum in die noviſſimo*, Joh. vi, 54. ȝ ic hioꝑo ꝑoꝑe ðæm ꝑaðeꝑ, *& ego vivo propter patrem*, Joh. vi, 57.

Secunda perſona ſing. deſinit in eꝑ & aꝑ: ne eꝑt ꝑceapeꝑ ðu plit vel onꝑiun manna, *non enim reſpicis perſonam hominum.* ȝiꝑ þu ꝑalleꝑ ȝ ꝑliohtaꝑ, *ſi cades & adorabis.* Sic in cod. *Rush.* ȝiꝑ ðu ꝑallende to me ȝebiddeꝑ, *ſi cadens adoraveris me.* & Joh. i, 38, laꝑop hpæꝑ bẏeꝑ to vel punaꝑ, *magiſter, ubi habitas?*

Tertia ſingularis terminatur, ut verba primæ conjugationis apud *Cimbros*, in o; & mutando vocalem, in u, & in eꝑ, iꝑ & aꝑ: ut ꝑuahua cueþeꝑ vel cueþa, *quicunque dixerit*, Matth. xii, 32. ꝑe ðe ꝑeapaꝑ vel ꝑeapa ða, *qui ſeminavit ea*, Matth. xiii, 39. ȝecenneꝑ potetlice ꝑunu, *pariet autem filium*, Matth. i, 21. ðe ilca hal ȝepẏncaꝑ ꝑolc hiꝑ, *ipſe ſalvum faciet populum ſuum.* ib. ðæꝑ ne hꝑuꝑt ne ec mohþe ȝeꝑpilleꝑ, *ubi neque ærugo, neque tinea demolitur*, Matth. vi, 1. ꝑaðeꝑ iueꝑ heoꝑenlic ꝑoeðaꝑ ða ilco vel hia, *pater veſter cæleſtis paſcit illa*, Matth. vi, 26. anð ðe þiꝑða dæȝ eꝑt apiꝑaꝑ, *& tertio die reſurget.* ic cueþo ðiꝑꝑu vel ðaem. ȝaie ȝ ȝaieꝑ vel ȝanȝaꝑ vel ꝑaeꝑeꝑ, *dico huic, Vade, & vadit*, Matth. viii, 9. ȝ hꝑinȝaꝑ hæꝑiꝑ, *& annulos habet.* proleg. x can. ꝑoꝑ þaem ȝ Haelenð ꝑꝑecieꝑ, *de quibus & dicit Salvator.* ib. Sic in cod. *Rush.* Joh. i. ðiꝑ iꝑ ꝑe ðe [3] ȝipulpaꝑ in ȝaꝑte halȝum, *hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto*, Joh. iii, 8. ȝaꝑt ðeꝑ pill oeþiȝa, *ſpiritus, ubi vult, ſpirat.*

Prima pluralis exit quoque in aꝑ & eꝑ: ut, ꝑaðeꝑ pe habbaꝑ Abꝑaham, *patrem habemus Abrahamum*, Matth. iii, 9. ȝ pe ȝeleꝑeꝑ him, *& credimus ei.* Matth. xvii, 42.

Secunda pluralis exit etiam in aꝑ & eꝑ: anð mið ðẏ ȝe him ꝑinðaꝑ. ꝑecȝaꝑ me, *& cum inveneritis, renuntiate mihi*, Matth. ii, 8. ȝiꝑ ȝe luꝑiaꝑ ða ilca ða ðe iuih luꝑȝaþ, *ſi diligitis eos, qui vos diligunt.* ȝiꝑ ȝe hælo beaðaꝑ ł pilcumaꝑ bꝓoþeꝑa iueꝑꝑa ane. huæt ꝑoꝑþon ȝeðoaꝑ vel pẏncaꝑ? ahne eꝑꝑice vel apoꝑþane ðiꝑ ðoaꝑ, *ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantum, quid amplius facitis? nonne Ethnici hoc faciunt?* ȝiꝑ ȝe habbaꝑ ȝeleaꝓo ꝑuæ vel ꝑuelce coꝑn ꝑineꝑeꝑ. ȝie coþaꝑ moꝑe ðiꝑum, *ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic*, Matth. xvii, 20. Sic in cod. *Rush.* i. ꝑteꝑn cliopenðe on peoꝑtenne. þehtaꝑ poeȝ ðꝓihtneꝑ, *vox clamantis in deſerto, dirigite viam domini.* hpæt ꝑoecaꝑ ȝe, *quid quæritis?*

Denique tertia pluralis etiam exit in eꝑ & aꝑ: eaðiȝe biþon ða þe ȝemænaꝑ, *beati, qui lugent.* eaðiȝe biþon ða ðe hẏneȝneþ ȝ ðẏꝑꝑtaꝑ, *beati, qui eſuriunt & ſitiunt.* Ðæꝑ þeaꝑaꝑ oꝑðelꝑeꝑ vel hꝑẏꝑeꝑ vel ꝓoꝑꝑtealaꝑ, *ubi fures effodiunt & furantur.* ȝ ðæꝑ þeoꝑaꝑ ne oꝑðelꝑeꝑ ne ꝓoꝑꝑteleþ, *ubi fures non effodiunt nec furantur.* Ic cueþo ꝓoþlice iuih to. ðatte moniȝe ꝑꝓom eaꝑt-ðæl vel eaꝑtu ȝ poeꝑtu cẏmaꝑ ȝ ȝeꝑettaꝑ mið Abꝑaham, *dico autem vobis, quod multi de oriente & occidente venient, & recumbent cum Abrahamo*, Matth. viii, 11. Biꝑeno ȝeꝑeah. halto ȝeonȝeꝑ. licþꝓouꝑeꝑ ȝeclenꝑað apon vel biþon. ðeaꝓo ȝeheꝑaꝑ. ðeaðo apiꝑaꝑ vel apeccaꝑ, *cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt*, Matth. xi. 5. ne oncnauaꝑ hia, *non intelligunt*, Matth. xiii, 14.

Secunda etiam perſona ſing. in præterito terminatur in eꝑ: ut, la ꝑꝓeonð huu hiðeꝑ inneaðeꝑ ne hæꝑðeꝑ ðu peðe vel ꝑeoꝑ bꝑẏðlic, *amice, quomodo huc veniſti non habens veſtem nuptialem*, Matth. xvii, 20. ðene þu ȝeꝓohteꝑ, *cum quærebas.* proleg. x. canon.

Secunda quoque pluralis imperativi terminatur in eꝑ vel aꝑ: ȝaeꝑ ȝ ȝeꝑꝑaȝneꝑ, *ite & interrogate*, Matth. ii, 8. ȝeapꝑaꝑ poeȝ Dꝑihtneꝑ. þehta ðoeþ vel pẏncaꝑ ꝑtiȝa hiꝑ, *parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus.* Nellaꝑ ȝe poenæ, *nolite putare.* Ic ꝓoþlice cuoeþo to iuih. luꝑaꝑ ȝe ꝑionðaꝑ iuꝑꝑe. uel ðoeþ vel ðoaꝑ ðaem ða ðe læþaꝑ vel lædeðon iuih, *ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros, & benefacite his, qui oderunt vos.* poꝑaꝑ ȝe ðonne piꝑꝑæꝑte, *eſtote ergo perfecti.* ꝑtꝓionaꝑ ȝe ꝓoþlice iuh ꝑtꝓiona, *theſaurizate autem vobis theſauros.* Matth. vi, 20.

XV. Quarto, *Dano-Saxonicæ* barbaries in hoc oſtenditur, quod verbum præſentis vel præteriti temporis abſolute ponit pro participio præſentis temporis, vel pro verbo præteriti temporis cum pronomine relativo ðe, vel ða ðe; vel cum conjunctionibus ða, þaþa, anð: ut, ȝeonð-

---

[1] Vide *Runolphi Jonæ* grammaticæ *Iſlandicæ* rudimenta. cap. viii. [2] Vide grammaticam noſtram *Franco-Theotiſcam.* [3] Lipulpaꝑ pro ȝiꝑulpaꝑ, ab ȝiꝑulpan *baptizare.*

uaꝑðe

ũaṗde ſoþlice Hælend cuoeþ him, *reſpondens autem Jeſus dixit ei*, Matth. III, 15, pro ða ȝeonduaṗde ſoþlice Hælend ȝ cuoeþ him. *Sax.* ða andȳpaṗode ꝑe Hælend him ȝ cpæþ:. Sic ȝ ȝeneolacede ðe coſtepe cuoeþ him, *& accedens tentator dixit ei.* regulariter, ȝeneolacende þe coſtepe cuoeþ him, vel, ða ȝeneolacede ðe coſtepe ȝ cuoeþ him:. Uepeh tuoiȝe bꝛoþeꝛu ȝeſendon nett in ꝑæ, *vidit duos fratres mittentes rete in mare*, Matth. IV, 8. regulariter, ȝeſeh tuoiȝe bꝛoþeꝛu ða þe ȝeſendon, vel ȝeſendende. *Sax.* he ȝeſeh tpeȝen ȝebꝛoþꝛu ſendende hȳꝛa nett on ꝑæ:. Ymbeade Hælend alle Galilea læꝛde in ſomnunȝum hioꝛa, *circumibat Jeſus totam Galilæam docens in ſynagogis eorum*; pro læꝛende, vel þa ymbeade Hælend. ȝ læꝛde:. Uepeh putodlice ðꝛeataꝛ ȝeſtaȝ in moꝛ, *videns autem turbas aſcendit in montem*, Matth. V, 1. pro pitodlice ða he ȝeſeh ðꝛeataꝛ, ða ȝeſtaȝ he in moꝛ. *Sax.* ða ſe Hælend ȝeſeh ða menigu he aſtah on ðone munt:. And cuom ȝebȳde ðeꝛ in ceaſtre, *& veniens habitavit in civitate.* pro cuomende, vel he cuom ða, ȝ ȝebȳde:. And peꝛeon ȝefulpad in loꝛdanem ꝑꝛom him ȝeondeton ſynna heoꝛa, *& baptizabantur in Jordane ab eo, confitentes peccata ſua*; pro ȝeondetende, vel ȝ ȝeondeton:. Uepeh ſoþlice moniȝa Phaꝛiſæoꝛum ȝ Sadducæoꝛum cuomun to hiꝛ ꝑulꝑiht cuoeþ him, *videns autem multos Phariſæorum & Sadducæorum venientes ad baptiſmum ſuum dixit eis. Sax.* ſoþlice ða he ȝeſeh maniȝa ðæꝛa Phaꝛiſæoꝛum ȝ Sadducæoꝛum to hiꝛ ꝑulluht cumende he cpæþ to him:. And untȳnde muth hiꝛ ȝelæꝛde hea cuoeþ, *& aperiens os ſuum docebat eos dicens.* regulariter, and untȳnde muþ hiꝛ ȝ ȝelæꝛde hea and cuoeþ, vel untȳnende muþ hiꝛ he ȝelæꝛde hea ȝ cuoeþ. Sic cod. *Rush.* Matth. cap. II, ȝ ȝeꝛomnade ealle aldud ſaceꝛdaꝛ ȝ bokeꝛaꝛ ðaꝛ ꝑolceꝛ. ahꝛade ꝑꝛom heom. hꝑæꝛ Cꝛiſt pæꝛ akenned, *& congregavit omnes principes ſacerdotum & ſcribas populi, percontatus eſt, ubi Chriſtus naſceretur.* regulariter, ȝ ȝeꝛomnade. ahꝛende. vel ȝ ȝeꝛomniende. ahꝛade. vel and ȝeꝛomnade ȝ ahꝛade. Sic *Matth.* cap. V. ȝ ontȳnde hiꝛ muþ læꝛde hie cpeþende, in cod. impreſſo. ȝ he ontȳnde hiꝛ muþ. and læꝛde hi ȝ cpæþ, *& aperiens os ſuum docebat eos dicens.* Suæ leȝeꝛaꝛ ða ðe luꝑaꝛ in ſomnunȝum ſtondeꝛ vel ſtandende to ȝebiddanne, *ſicut hypocritæ, qui amant in Synagogis ſtantes orare*, Matth. VI, 5. *Sax.* ſȳlce liceteꝛaꝛ ða luꝑiaþ þ hiȝ ȝebiddon hi ſtandende in ȝeꝛomnunȝum:. Huælc uutedlice iunge ȝeþenceꝛ mæȝe to ece, &c. *quis autem veſtrum poteſt cogitans adjicere*: pro ȝeþencende:. Cod. *Rush.* Matth. cap. II, ȝ ontȳnden heoꝛa ȝold hoꝛd bꝛohtun him lac, *& apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera*; regulariter, ontȳnden. ȝ bꝛohtun. in evang. impreſſ. ȝ hi untȳndon hiꝛa ȝold-hoꝛdaꝛ. ȝ him lac bꝛohton:. Nellaþ ȝie ðonne ȝemende ȝeꝛie ȝecuæþaꝛ. Huæt ſalla pe eta, *nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes, Quid manducabimus?* Matth. VI, 31. *Sax.* nellen ȝe eoꝛnuꝛtlice beon ymbhȳdiȝe ðuꝛ cpeþende. Hꝑæt ete pe? Đȳlaꝛ hiu ȝetꝛede ða ilco mid ꝑotum hioꝛu ȝ ȝepoendo vel ȝeceꝛdo toꝛlitaꝛ iuh, *ne forte conculcent eas pedibus ſuis, & converſi diſrumpant vos*, Matth, VII, 6. *Sax.* þe-læꝛ hiȝ mid hȳꝛa ꝑotum hiȝ ꝑoꝛtꝛedon. and hiȝ ðonne ongean ȝepende eoꝛ toꝛliton:. Ꝑæꝛ ꝑoꝛþon læꝛde hiu ꝛuæ mæhte hæꝑde ne ꝛuæ vel nelleꝛ ꝛuæ vel ꝛuelice uþuta hioꝛu, *erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut ſcribæ eorum*, Matth. VII, 29. *Sax.* læꝛende. mæht vel anpealð hæꝑende:. Ne uoꝛþade hine cueð. Dꝛihten ȝiꝛ ðu pilt þu mæht mec ȝeclienꝛiȝe, ȝ aþenade vel ȝeꝛpinnade hond ȝehꝛan hine þuꝛ cueþ, *adorabat eum dicens, Domine ſi vis, potes me mundare, & extendens manum, tetigit eum* Jeſus, *dicens*, Matth. VIII, 2, 3. regulariter, he uoꝛþade hine cueþende. ȝ ða aþenade vel ȝeꝛpinnade hond. ȝ ȝehꝛan hine Hælend ȝ ðuꝛ cueþ, vel ðuꝛ cueþende. *Sax.* hine to him ȝeeaþmedde and ðuꝛ cpæþ. Đa aꝛtꝛehte ꝛe Hælend hiꝛ hand. and hꝑepode hine ȝ ðuꝛ cpæþ:. Uebꝛohton him meniȝo diobleꝛ hæꝑdon, *obtulerunt ei multos dæmonia habentes.* regulariter, ða ðe diobleꝛ hæꝑdon, vel diobleꝛ hæꝑende:. And ȝeſeȝon Phaꝛiſæi cuedon to þeȝnum hiꝛ, *& videntes Phariſæi dicebant diſcipulis ejus.* regulariter, and ða ȝeſeȝon Phaꝛiſæi þa cuedon, *vel* ȝ ȝeſeȝon Phaꝛiſæi ȝ cuedon, *vel* ȝeſeȝende Phaꝛiſæi cuedon:. Luom ſunu manneꝛ etteꝛ vel ettende ȝ dꝛinȝeꝛ vel dꝛinȝende, *venit filius hominis manducans & bibens.* Oſtendit hoc exemplum cum nonnullis aliis, præteriti temporis verbum & participium præſentis in *Dano-Saxonica* perinde uſurpari. Đeȝnaꝛ pitodlice hiꝛ hȳnceꝛdon onȝunnan ȝenioma ða eheꝛu, *diſcipuli autem ejus eſurientes cœperunt vellere ſpicas.* regulariter, hȳnceꝛdon ȝ onȝunnan:. Sic, ȝ ȝeheꝛdon teno ꝑꝛaþe peꝛon, *& audientes decem indignati ſunt*, Matth. XX, 24. regulariter, and ða ða ȝeheꝛdon teno hi ꝑꝛaþe peꝛon, vel ða ȝeheꝛdon teno ða hi ꝑꝛaþe peꝛon, vel denique, ȝ ȝeheꝛende teno hi ꝑꝛaþe peꝛon:. La ꝑꝛeond hu hideꝛ ineadeꝛ ne hæꝑdeꝛ þu pede ł neaꝛ bꝛȳdlic, *amice, quomodo huc veniſti non habens veſtem nuptialem?* Matth. XXII, 12. regulariter, and næꝑdeꝛ, vel næꝑende. *Sax.* la ꝑꝛeond humeta eodeꝛt ðu in ȝ næꝑdeꝛt ȝiꝑtlic neaꝛ? Suiȝo uutedlice dȳde ðe bꝛȳdȝum, *moram autem faciente ſponſo.* regulariter, ða ðe bꝛȳdȝuma ꝛuiȝo dȳde, vel ꝛuiȝo deondum þam bꝛȳdȝuman. *Sax.* ða ꝛe bꝛȳdȝuma ylde. *Matth.* XXV, 5. Sic in cod. *Rush.* Matth. cap. IX, 8, ȝeꝛeȝon ða meniȝu ȝ dꝛeoꝛdun heom ȝ puldꝛædun ȝod, *videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum.* regulariter, ða þa ȝeꝛeȝon meniȝu. ða ondꝛedon, *&c.* Hujuſmodi exempla non raro occurrunt in *Tatiani* Monoteſſaro *Francice* verſo: ut, uuantun in uueſan in thero ſamnaferti, quamun eines tages uueg, inti ſuohtan inan, *exiſtimantes illum eſſe in comitatu venerunt iter diei, & requirebant eum.* regulariter, ut videtur, uuenende in uueſan, cap. XII, 3. Inti giſamanota then herduom thero biſcofo, inti thie gilerten thes folkes eiſgata fon in uuar Chriſt giboran uuari, *& congregans principes ſacerdotum*

& ſcribas populi, ſciſcitabatur ab iis, ubi Chriſtus naſceretur. ubi giſamanota, pro giſamanondi. vel alias, eiſgota, pro inti eiſgota, cap. VIII, 2.

XVI. Quinto, *Dano-Saxonicæ* barbaries in eo ſe manifeſtat, quod non tantum negligit terminationes nominum caſuales, quibus *Anglo-Saxonica* cum linguarum politiſſimis, *Græcâ* & *Latinâ*, gaudet; ſed etiam caſus nominum penitus ſæpiſſime confundit contra ſyntaxeos regulas, caſum alterum pro altero ponens. ſic meaȝþe nabbaƿ ȝe miþ ƿaðeƿ iuƿƿe ƿe ðe in heoƿenaƿ iƿ, *mercedem non habetis apud patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* regulariter, miþ ƿaðeƿ iuƿƿum, vel eoƿƿum ƿaðeƿ. ƿe ðe in, vel on heoƿenum iƿ:. In moniȝƿolð ƿƿnec hiƿ biþon ȝeheƿneð, *in multiloquio ſuo exaudiantur.* regulariter, moniȝƿolðum hỳna ƿƿecȩ. *Sax.* þ hiȝ ƿyn ȝehỳneð on hỳna maniȝƿealðan ƿƿæce:. Salomon in all pulðre hiƿ, *Solomon in omni gloria ſua.* regulariter, allum vel eallum:. And hu cueþeƿ tu bƿoeþeƿ ðinum. Bute ic poƿƿe mòt vel ƿtƿe oƿ eȝo ðin, *& quomodo dices fratri tuo: * ſine ejiciam feſtucam ex oculo tuo.* regulariter, ðinum eȝo, vel ðinum eaȝan:. And ðaem cnỳƿenðe untuneð biþ, *& pulſanti aperietur*, pro ðam cnỳƿendum:. Moniȝe palle ȝecuoda to me in ðaem dæȝ. Dƿihten dƿihten ahne in noma þinne vel þinum pe ȝepitȝedon. ȝ in noma ðinna vel ðinum ðiobleƿ ƿoƿðƿiƿon i ƿoƿƿoƿƿon. ȝ in nomu ðinum mæhto moniȝo pe ðỳðon, *multi dicent mihi in illo die, Domine, domine, nonne in nomine tuo prophetavimus*, &c. regulariter, naman: Ƿalle etiam pro pillon, & ahne pro hune, in hoc exemplo ponuntur. Ȝeeƿneþ biþ i ȝeliceð biþ vel ȝeteleð biþ peƿ ƿnotƿe, *aſſimilabitur viro ſapienti*, regulariter, ƿnotƿum peƿe, vel ðam peƿe ƿnotƿan:. Foƿe noma minne, *propter nomen meum.* regulariter, ƿoƿe naman minum:. In huƿum vel in huƿa cỳninȝa beoþon, *in domibus regum ſunt*, Matth. XI, 8. Ic ƿendo Englil min, *mitto angelum meum.* regulariter, minne enȝil:. Hu mæȝ æniȝ inȝeonȝe in huƿ ƿtƿonȝ and ƿato i mæþmaƿ hiƿ oƿȝenimma vel ƿƿom ȝenimma. buta æpeƿt ȝebinðe ðone ƿtƿonȝa, *quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi prius alligaverit fortem*, Matth. XII, 29. regulariter, in huƿ ƿtƿonȝeƿ vel ƿtƿonȝan, & ȝebinðe ðone ƿtƿonȝan. Ƿiþ ȝaƿt haliȝ, *contra ſpiritum ſanctum*, pro piþ ȝaƿt haliȝne:. Ne in ðiƿƿum liƿ. ne in ðæm topæpð liƿ, *neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* regulariter, topæpðum, vel topeapðan liƿe:. And ȝenom to ƿeoƿenum oððe ȝaƿtaƿ miþ hine, *& aſſumpſit ſeptem alios ſpiritus ſecum.* regulariter, ƿeoƿen miþ him:. In tal vel peȝol ðone ƿoƿma, *in canone primo.* pro in þam ƿoƿman tale vel peȝulan. Sic in peȝula ða æƿtepa, *in canone ſecundo.* in tal vel peȝla þa þiƿða ðƿea, *tres in canone tertio.* in peȝele ða ƿeaƿþa, *in canone quarto.* in tal ða ƿiƿta, *in canone quinto*, pro in þam æƿtepan, þiƿðan, ƿeaƿþan *&c.* Sic, in tal ða ƿiƿta tƿuoe, *in canone quinto duo.* in peȝula ða ƿeiƿta tuoiȝe, *in canone ſexto duo.* in tal ða ƿeoƿunða tuoiȝe. in peȝula ða aehteþa tuoiȝe. in peȝula ða nioþa tuoiȝe. in peȝula ða teiþa ƿumðriȝ. pro in ðam ƿiƿtan, *&c.* Onȝelic iƿ þic heoƿenu ƿtƿion toȝeðeȝleðe, *ſimile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito.* regulariter, toȝeðeȝleðum ƿtƿione:. Eƿt onȝelic iƿ þic heoƿenu peȝne ƿende in pæ oƿ all vel eȝhuelc cỳnno ƿiƿca ƿomnende vel ȝeaðriȝende, *iterum ſimile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, ex omni genere piſcium congreganti.* regulariter, ƿendenum, ƿomniendum, ȝeaðriȝendum, vel ƿe ðe ƿenden iƿ, ȝ ƿomniaþ oƿ allum i eȝhuelcum cỳnnum:. Dƿihten hal mec ðoa, *Domine ſalvum me fac*, pro halne me ðo:. Sic, i ðoeþ tƿe ȝoð ȝ pæƿtm hiƿ ȝoð. vel ðoeþ þæt tƿe ỳƿel ȝ pæƿtm hiƿ ỳƿel, *aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum, aut facite arborem malam, & fructum ejus malum.* regulariter, pæƿtm ȝoðne, pæƿtm ỳƿelne:. Nabbaƿ pe heƿ buta fiƿ hlaƿum ȝ tpeȝ fiƿcaƿ, *non habemus hic niſi quinque panes & duos piſces.* regulariter, hlaƿaƿ vel hlaƿa:. In mealo ȝenoh þƿim, *in farinæ tribus* † *ſatis.* regulariter, mealeƿ vel meleƿ:. Miþ mæȝne meniȝo, *cum multa virtute*, pro mæȝene mæniȝum:. Oƿeƿ ðaƿ ƿtan, *ſuper hanc petram*, pro ðiƿne ƿtan:. Beƿoƿa hia, *ante eos*, Matth. XVII, 2. regulariter, beƿoƿan him, & *v.* 4. beƿoƿe hine, pro beƿoƿan him, *ante eum.* Næniȝne man ȝeƿeȝan buta anum ðæm Hælend, *neminem viderunt niſi ſolum Jeſum.* regulariter, næniȝne, & butan anne ðone Hælend:. And ðe þiƿða dæȝ apiƿaþ, *& tertio die reſurget.* regulariter, on ðam þƿiddan dæȝe:. Sic cod. *Rush.* Matth. cap II, ðuƿh oþeƿ peȝe ȝepenðun, *per aliam viam reverſi ſunt.* regulariter, ðuƿh oþeƿne peȝ:. Sic, ƿoƿþon ȝeƿƿiten iƿ. þ he hiƿ Englum bebeoðeþ be ðe. þatte he þe ȝehealðen in allum peoȝaƿ ðine; pro allum peoȝum þinum:. Sic, cap. VII, 24, he biþ lic pepe ðam ƿnottƿa, *aſſimilabitur viro ſapienti*; regulariter, pepe þam ƿnottƿan. ut in evang. impreſſis, ðam piƿan pepe:. Sic *v.* 26, ða ȝelic biþ pepe ðỳƿiȝ i ðolum, *aſſimilabitur viro fatuo.* regulariter, pepe ðyƿiȝum vel ðolum: in evang. impreſſis. ðam ðyƿiȝan men:. Sic cap. VIII, 17, ðuƿh Eƿaiam þe piteȝu, *per Iſaiam prophetam.* regulariter þone piteȝu. in evang. impreſſis, ðone piteȝan:. Sic *Matth.* cap. IX, 2, cƿæþ to þem loma, *dixit paralytico.* at *v.* 6, cƿæþ to þam loman:. Sic iterum in cod. *Cott.* ƿe þe onƿoaƿ anum litlum cnæhtum ðuƿlic in noma minum, *qui ſuſcipit parvulum talem in nomine meo*, Matth. XVIII, 5. regulariter, anne litlna cnihte ðuƿlicne:. ðat in muþ tuoe pitneƿƿa vel þƿea, *ut in ore duorum teſtium vel trium*, pro tueȝƿa oððe ðƿeoƿa:. cuoeþ hlaƿoƿð ðæƿe pinȝeaƿðe, *dixit dominus vineæ*, pro

---

* *Aldredus* noſter cenſuit *ſine* eſſe præpoſitionem. Vide regulam II, in voce ðƿopunȝum:.

† *Satis* adverbium eſſe putavit *Aldredus* noſter. Vide ſupra in ðƿopunȝum. regula II.

ðæƿe

ðæne þingeanðef :· Ic pille ȝ ðirrum hlietmeȝto ȝeala ȝua ȝ ðe, *volo & huic noviſſimo dare ſicut tibi*, pro þirrum hlietmæȝtum :· Fnom ȝeðef min, *à patre meo*, Matth. xv, 23, pro ȝnom minum ȝaðef :· Ða ȝeȝomneð peȝan alðeȝ raceȝðaȝ ȝ ða alðna ðæȝ ȝolcef, *tum congregati erant principes ſacerdotum, & ſeniores populi.* regulariter, ða alðaȝ vel ða ealðaȝ þæȝa ȝaceȝða :· In ceȝeȝtun ðæȝ alðoȝ ȝaceȝðaȝ, *in atrio principis ſacerdotum*, pro þæȝ alðneȝ, vel alðneȝ, vel ealðneȝ ȝaceȝða :· Anð þu miþ þone Hælend Galilefcan pefe, *& tu cum Jeſu Galilæo eras.* regulariter, mið þam Hælende :· Foȝþ þæȝ ȝibohta, *pretium appretiati*, pro þæȝ * ȝebohtan :· Sic, þim ðæȝ ilca ȝoðȝpelleneȝ, *numerus ejuſdem evangeliſtæ*, pro þæȝ * ilcan :· Alexanðneȝca cinica ðe ȝonma biȝcop, *Alexandrinæ eccleſiæ primus epiſcopus.* regulariter, ðæne * Alexanðneȝcan cinican :· Oȝ haliȝ ȝaȝt, *ex ſpiritu ſancto*, Matth. i, 18. oȝ ȝaȝt haliȝ. *v.* 20. regulariter, oȝ þam halȝan ȝaȝte :· Hefæȝen peȝon ȝleðniȝȝe miclo, *gaviſi ſunt gaudio magno.* regulariter, mið miclne vel micelne ȝleðniȝȝe :· Ðeȝh oȝef poeȝ, *per aliam viam*, Matth. ii, 12. pro oȝenne peȝ :· Ic ceiȝðe ȝonu min, *vocavi filium meum*, pro minne ȝunu :· In allum ȝemæro hine, *in omnibus finibus ejus*, Matth. ii, 16. pro allum ȝemænum :· Anð biþon mancalmo, *& erunt peſtilentiæ*, pro mancalmaȝ vel mancealmaȝ :· Steȝn cliopenðe, *vox clamantis.* regulariter, ȝteȝn cliopenðeȝ :· Iohanneȝ hæȝðe ȝÿnðilir ȝellenu, *Johannes habebat zonam pelliceam.* regulariter, ȝÿnðil ȝellenne :· Fnom ðoceonð punaþo, *ab irâ venturâ.* regulariter, ȝnom ðam ðoceanðan punaþan, vel ȝnaþan :· Ne iuich ȝeȝulpaȝ in haliȝ ȝaȝt ȝ fÿneȝ, *ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne.* regulariter, in vel on þam halȝan ȝaȝte and fÿne :· Ða halmaȝ ȝonbennef in fÿneȝ unþnÿrnenðe, *paleas comburet igni inextinguibili.* regulariter, in vel on fÿne unþnÿrnenðum :· Appiten ir. Ne in hlaf ane hlifef monn. eah in alle ł æȝhuelc popð þ roþlice cuom oȝ muþ Goðeȝ, *ſcriptum eſt, non in pane ſolo vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei.* regulariter, hit ir appiten. Ne in hlafe anum hlifeþ monn. eah in allum vel æȝhuelcum ponðe þ roþlice cuomþ oȝ muþe Goðeȝ, *Matth.* iv, 4. Ða ȝeȝenȝe hine ðiobul in haliȝ ceaȝtre, *tunc aſſumſit eum diabolus in ſanctam civitatem*, pro in halȝan ceaȝtre :· Sic in moȝ heh ȝuiþe, pro in moȝ hehne, vel heahne ȝuiþe, *in montem valde excelſum.* Anð ȝebȝohton him alle ða ÿfle hæfðon miþ maniȝfalðe unhælo, *& obtulerunt ei omnes male habentes cum variis languoribus*, pro miþ maniȝfalðum unhælum :· Ne oȝfæȝt tu ðona, piþ ðu ȝoȝȝelðe ðÿ lætmæȝt ȝeoȝþunȝ, *non exibis inde, donec reddas noviſſimum quadrantem*, pro ðone lætmæȝtan ȝeoȝþunȝ. *Sax.* ðone ÿtemeȝtan ȝeoȝþlinȝ :· Cod. *Rushworthianus* non tantum nominum caſus, ſed etiam numeros ſæpe confundit: ut, ontÿnðen heoȝa ȝolð-hoȝð, *aperuerunt ſuos theſauros*, pro ȝolð-hoȝðaȝ, ut in impreſſo codice. Ðÿleȝ þu anðȝpunne æt ȝtane þinum ȝotum, *ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*, regulariter, þin ȝot. in impreſſo codice, þe-læȝ þe þin ȝot æt ȝtane ætȝpoȝne :·

Huc etiam ſpectat, quod nominativus non raro abſolute ponitur pro ablativo vel adverbio temporis cum verbo: ut, þu uutetlice pÿncenðe þa ælmeȝȝa, pro ðe pÿncenðum, vel ðonne þu pÿncaȝt, vel ða ðu pÿncaȝt :· Anð ȝeȝanneðo ðuþe þin ȝebiddu, *& clauſo oſtio tuo ora*, pro ðinna ðuþe ȝeȝanneðne. *Sax.* ðinne ðura belocenne :· Anð oȝȝtiȝende hine ł ða he oȝȝtaȝ in lÿtlum ȝcÿpe, *aſcendente eo in naviculam.* regulariter, oȝȝtiȝenðum hÿm :· Eȝenn uutetlice ponðen ȝepænþ, *veſpere autem facto*, pro ða oȝenn ȝepenþ. *Sax.* ða hÿt æȝen pæȝ :· Anð butatuia ȝefunðena ȝimaȝ þa eȝ þu ȝebecnaðeȝ. onȝinðeȝ ȝ ȝtopa, *& ſine mora, repertis numeris, quos ante ſignaveras, reperies & loca.* regulariter, ȝefunðenum ȝimum, vel þa ðu ȝimaȝ ȝefunðene hæfeȝt :· Anð ȝopleopt ceaȝtna Nazuȝeðeȝ, *& relicta civitate Nazàreth*, pro ȝopleoptenne ðæne ceaȝtne, Matth. cap. viii.

XVII. Supra obſervavimus ſub regulis x, xi, xii, *Dano-Saxonicam*, haud ſecus ac antiquam *Danicam*, maxime abhorrere ab n finali; quamobrem non patitur nomina ſua poni in ſecundâ, quam † emphaticam voco declinationem, ſi excipias nominativum ſingularem & genitivum ac dativum pluralem, quoniam cæteri omnes caſus utriuſque numeri terminantur in n. præter exempla ſuprà in xv regula notata, innumera alia occurrunt: ut, ȝenemne ðu noma hiȝ Hælenð, *vocabis nomen ejus Jeſum.* regulariter, noman, vel naman :· Ðeȝh ðone piteȝan, *per prophetam*, pro ðone piteȝan :· Anð onfenȝ ȝebeð hiȝ, *& accepit conjugem ſuam*, pro ȝebeðan. *Sax.* ȝ he onfenȝ hÿȝ ȝemæccan :· Anð ne cunnaðe hea pið ȝecenðe ȝunu hine fȝumcenðe, *& non cognoſcebat eum, donec peperit filium ſuum primogenitum.* regulariter, hine ȝunu fȝumcenneðan :· Uriet piȝ ðæȝ cempa, *Uriæ militis uxor*, pro ðæȝ cempan :· Ieȝeȝon pe ȝoȝþon ȝteȝȝu hiȝ, *vidimus enim ſtellam ejus*, pro hiȝ ȝteoȝȝan, *Matth.* ii, 2. ſic, *v.* 10, ȝeȝeȝon pioteclice ȝteaȝȝa, *viderunt autem ſtellam*, pro ȝteoȝȝan :· Ða ȝeȝenȝ hine ðiobul in haliȝ ceaȝtna, *tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem*, regulariter, in þa halȝan ceaȝtne :· Foȝþon ȝunna hiȝ aȝiȝe ðoeþ oȝeȝ ȝoðe ȝ ÿfle, *etenim ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos*, pro oȝeȝ ða ȝoðan ȝ ða ÿfelan :· Anð ȝinneþ oȝeȝ roþfæȝta ȝ unroþfæȝta, *& pluit ſuper juſtos, & injuſtos*, regulariter, ða roþfæȝtan ȝ þa unroþfæȝtan :· Se þe onfoef þone piteȝe in noma piteȝeȝ meaȝþ piteȝeȝ he onfoeþ, *qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet*, Matth. x, 41, *Sax.* ȝe ðe unðeȝfehþ piteȝan on piteȝan naman :· Fnom ȝeiȝta þonn tið, *à ſexta horâ*, Matth. xxvii, 45. regulariter, fȝnom ðæne ‡ ȝixtan tiðe :·

*** Vide regulam xvii. † Vide capitis iii regulam iii. ‡ Sexta hora *meridiem* ibi deſignat.

XVIII. Sexto, quam ſit barbara *Dano-Saxonica*, ex hoc patet, non tantum quod caſus nominum & caſuales terminationes contra ſyntaxin confundit, ſed etiam, quod non raro contra ſecundam regulam concordiæ partium orationis, adjectiva diverſi generis cum ſubſtantivis in oratione connectit: ut, ðý leaſ ðu piþſpuſne to ſtane ſoт þinne, *ne offendas in lapidem pedem tuum.* Ubi ſoт þinne, pro ſoт þin; maſculinum ſcilicet pro neutro. *Matth.* iv, 6. ſope onſionne ðin, *ante faciem tuam*, pro ðine onſione; neutrum ſcilicet pro fœminino. ahebbaſ ȝeoc minne, *tollite jugum meum*, pro min ȝeoc; maſculinum iterum pro neutro. E contra. Ic onðýno in birenum muþ min, *aperiam in parabolis os meum*, pro muþ minne; neutrum nempe pro maſculino. middum uutedlice nieht, *medià autem nocte*, pro middepe vel middne næht; maſculinum pro fœminino. ȝecliopade ðe Hælend ſtefne miclum, *clamavit Jeſus voce magnâ*, pro miccelpe ſtefne; maſculinum iterum pro fœminino.

XIX. Septimo, in *Dano-Saxonica* nunc deficit articulus, nunc etiam redundat. deficit: ut ȝeſeh uutedlice þneataſ, *videns autem turbas*, Matth. v, 1. pro ða ðneataſ:. Nelleſ ȝe ſelle halíȝ hundum, *nolite dare ſanctum canibus*, pro þ halíȝ ir:. Laſteſ uutedlice ebulſunȝ vel eſulſonȝaſ ne biþ ſonȝeſen, *ſpiritus autem blaſphemia non remittetur*, Matth. xii, 31. regulariter, ðæſ ȝaſteſ:. Of heapte unȝaaſ ſmeunȝe ýfle, *de corde exeunt cogitationes malæ*, Matth. xv, 19, pro of ðæpe heaptan:. Leſomneð peſon aldoſ ſaceſdaſ, *congregati ſunt principes ſacerdotum*, Matth. xxvi, 3. regulariter, ða aldaſ ðæſa ſaceſda:. redundat: ut, ða ðe ſalleſ of beað þeſa laſeſda hioſu, *quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.* ubi ðeſa ſupervacaneum eſt. ða i roþ ða vel hia nioman þe ðone Hælend ȝelædon to Laiphan, Matth. xxvi, 57, *at illi ferentes Jeſum duxerunt ad Caiphan*, ubi ðe ðone, pro ðone:.

XX. Pronomen pariter nonnunquam redundat: ut, piþ he cýme ſunu manneſ, *donec veniat filius hominis*, Matth. x, 23. *Sax.* æſþam þe manneſ ſunu cume:. And þæm ðe he pelle ðe ſunu ædeuua, *& cui voluerit filius revelare*, Matth. xi, 27. *Sax.* and ðam ðe ſe ſunu pýle onſneon:. Foſþon ſunnadaȝum meaſa-ſneoſtaſ in temple ſunnadaȝ hia pidlaſ, *quia ſabbatis ſacerdotes ſabbatum violant*, Matth. xii, 5. *Sax.* ðæt þa ſaceſdaſ on neſtedaȝum ȝepemmaþ ðone neſte-dæȝ:. Foſhuon ðeȝnaſ þine hia oſeſȝeaſ vel oſeſhoȝaſ relineſe i ſetneſa þapu ældra, *quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditionem ſeniorum*, Matth. xv, 2. *Sax.* hpi ſopȝýmaþ þine leoſninȝ-cnihtaſ upe ýldrena laȝe:. Ða þe ne ſuppaſ hia deaþ, *quia non guſtabunt mortem*, Matth. xvi, 28. *Sax.* ðe deaþ ne onbýriȝaþ:. And ða eſneſ þa uſ þu dýdeſt, *& pares illos nobis feciſti*, Matth. xx, 12. *Sax.* ȝ ðu dýdeſt hiȝ ȝelice uſ:. Sic in cod. *Rush.* cap. ix, 3. ðæſ he ſalſaþ, *hic blaſphemat.* in evang. impreſſis, ðeſ ſſpýcaþ birmoſ-ſſpæce:.

XXI. In hac quoque dialecto verba activa ſæpe paſſive uſurpantur: ut, ne mæȝ buſuȝ vel ceaſtſu ȝehýdu vel ȝedeiȝlu oſeſ moſ ȝeſetted, *non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita.* regulariter, beon ȝehýd vel ȝedeiȝlod. *Sax.* beon behýd:. Lehuelc tſe þý ni vel ne doeþ pæſtm ȝod ȝecoſſen biþ vel ȝeceaſſaſ ȝ fýſ biþ ȝeſended i ȝeſendaſ, *omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*, Matth. iii, 10. ȝiſ ec roðlice ſpam peſtm tſeo oncnaua eaþa mæȝ, *ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur*, Matth. 12, 39, pro beon oncnauen, vel oncnapen:. Foſþon ſehtlic ir hine vel he ȝeȝae Hieſuſalem ȝ ſeolo ȝeþoliȝa ſpom aldpum ȝ uþuttum ȝ aldoſmannum ðaſa ſaceſda ȝ oſſlæ, *quod oporteret eum ire Hieroſolymam, & multa pati à ſenioribus, & ſcribis, & principibus ſacerdotum, & occidi*, Matth. xvi, 21. regulariter, beon oſſleȝen:. betſu ðe ir to liſe inȝae unhal vel halt. ðone tua handa i tuoeȝe ſoet hæbbende ſende in ſýſ ece, *bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum*, Matth. xviii, 8. regulariter, beon aſend, vel ſý aſend:. Luſaþ and hia ceiȝa vel hia ȝenemna ſpom mannum, Laſuaſ, *amant vocari ab hominibus, Rabbi*, Matth. xxiii, 7. regulariter, þ hia ſie ȝeceiȝed, vel ȝenemned; *vel* þæt menn hiȝ laſeopaſ ȝeceiȝon vel ȝenemnon:. Lehat ſoſþon ȝehalda vel þatte ſie ȝehelden býrȝen, *jube ergo cuſtodiri ſepulchrum*, Matth. xxvii, 64. Sic in verſione *Sax.* hat nu healdan ða býrȝene:. And nolde ſnoſſa, *& noluit conſolari.* regulariter, nolde beon ſnoſſed, vel ȝeſnoſſed: in *Saxonica* verſione, nolde beon ȝeſneſſed:. Sic in cod. *Rush.* Matth. cap. viii, 3, ȝ aþennende Hælend honda hir. and æthþan him. cpæþende. Ic pille ȝeclænſiȝe, *& extendens Jeſus manum, tetigit eum, dicens, volo, mundare.* in evang. impreſſis: ic ſýlle. beo ȝe-clænſod:.

XXII. Porro in hac dialecto, quæ univerſas fere grammaticæ regulas aſpernit, numerus ſingularis verborum cum plurali confunditur: ut, andſuepe onſeinȝ, þ hia eſt ne ceſdon vel ne ceſde to Heſode, *acceperunt reſponſum, ne redirent ad Herodem. Sax.* hi aſenȝon andſpaſe, þ hi eſt to Heſod ne hſýſſdon:.

XXIII. Dialectus quoque hæc mutat aſ terminationem nominativi & accuſativi pluralis primæ declinationis in eſ: ut in cod. *Rush.* ȝiſ ðu ȝodeſ ſunu ſiæ. ȝecpæþ ðæt þaſ ſtaneſ hlaſeſ beon vel ȝepæſþe, *ſi filius es dei, dic ut lapides hi panes fiant*, Matth. cap. iv. Sic ſupra in reg. ii. Monna ſiſceneſ, pro manna ſiſceaſ:. Mutat etiam eſ terminationem genitivi ſingularis primæ declinationis in aſ: ut cod. *Rush.* Matth. viii, 20, ſoxeſ hole habbaþ. ȝ ſuȝlaſ heoſunaſ ſelecota, *vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos.* regulariter, heoſuneſ. in evang. impreſſis, heoſonan ſuȝlaſ:.

XXIV. In hac etiam dialecto nunquam non negatur negatione ſimplici: ut, ða onȝann he aþu-

aþurtþiga ȝ ſuepniga. ðætte ne cuþe þone manno, *tunc cæpit deteſtari & jurare, quia non nôviſſet hominem*, Matth. xxvi, 74. regulariter, þ he næfre þone man ne cuþe, ut in *Saxonicâ* verſione. Æniȝ man ne mæȝ tuaam hlafenðum hepa, *nemo poteſt duobus dominis ſervire*, Matth. vi, 24. *Sax.* ne mæȝ nan man tpam hlafonðum þeopian.

XXV. Porro verba tranſitiva & tranſitive poſita quæ accuſativum in puriore *Saxonica* regunt, in *Dano-Saxonica* cum dativis vel ablativis junguntur: ut cod. *Rush.* Matth. viii, 21, ðuihten læt æpiſt ȝangan. ȝ bebýriȝen fæðep minum. in evang. impreſſis, alýfe me æpeft to fapenne, ȝ bebýriȝean minne fæðep, *domine permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum.* Genitivi quoque poſt verbum tranſitivum leguntur: ut, bodede ȝodſpeller picef, *prædicabat evangelium dei*, cod. *Rush.* Matth. ix, 35. In cod. evang. impreſſo; picef ȝodſpel:. Verba etiam dicendi, quæ dativum regunt in puriori *Saxonica*, in *Dano-Saxonica* regunt nominativum vel accuſativum cum præpoſitione to: ut, ða cpæþ to leorneraf hiſ, *tunc dicit diſcipulis ſuis.* regulariter, ða cpæþ leornefum hiſ: ut, ða he fæde leornineȝ-cnihtum hiſ. in evang. impreſſis. Matth. ix, 37.

Denique nominativus pro genitivo ponitur: ut cod. *Rush.* Matth. x, 1, and þa to fomne cigende tpælf hiſ leorneraf. falde heom mæhtæ ȝaftaf unclænna, *& convocans diſcipulos duodecim ſuos, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum.* regulariter, mæhtæ unclænna ȝafta. ut, unclænna ȝafta anpealð, in evang. impreſſis.

Caput Vigesimumprimum.

De dialecto poetica, præſertim de dialecto poetica Dano-Saxonicâ.

I. HActenus de dialecto *Dano-Saxonica*, & de iis, quæ inter illam & puriorem *Saxonicam* diſcrimen ponunt. Jam reſtat, ut de dialecto poëtica: præſertim *Dano-Saxonica* illa, quæ in poëmatis borealium *Saxonum* legitur, tractem. Nam in poëticis *Anglo-Saxonum* ſcriptis, voces à ſoluta oratione alienæ, *Cimbricæ, Franco-Theotiſcæ* & aliæ exoticæ, quas, quod earum origo nondum mihi nota eſt, dubias & incertas appello; maxime autem in iis, quæ ſeptentrionales, & forſan orientales poëtæ contexuerunt, qui ex vetuſtioribus poëtis, *Cimbrorum* nempe [1] *Scaldis*, & *Theotiſcæ* gentis verſificatoribus, plane multa, ut par eſt credere, ſumpſere. Hinc tot vocabula phraſeſque quæ nunquam occurrunt in ſoluta oratione, in [2] metricis codicibus & fragmentis leguntur, iis communia cum *Eddicis* carminibus, & vetuſto illi ſive *Saxonico* ſive *Francico* evangeliorum quadruno codici metrice ſcripto, quem poſſidet bibliotheca *Cottoniana*. Quinimo *Anglo-Saxonum* poëtæ non vocabulis tantum phraſibuſque, quæ iis cum *Cimbrorum Scaldis* communia ſunt, utuntur; ſed etiam ad eaſdem fabellas & appellationes alludunt, quæ, ut *Edda Snorronis Sturleſonii* demonſtrat, ex vetuſtiſſima ſeptentrionalium gentium poëſi, tanquam ex communi quodam theſauro depromptæ ſunt. Hinc a [3] *Baldro* laudatiſſimo illo & optimo *Cimbrorum* heröe, *Odini* filio, *Aſarum* omnium ſapientiſſimo & benigniſſimo, qui corporis ſpecie & nitore vultûs præcellebat, quem quidem *Loki* inſidiis peremtum lugebant omnes *Aſæ*: princeps, dominuſve quiſque formæ ſpectabilis, & à ſuis ob fortitudinem magni factus, & ut ἐνεργέτης & ſapientiâ inſignis æſtimatus, [4] Balðor metonymice vocatur à poëtis *Anglo-Saxonum*. Sic in fragm. *Judith*, *Holofernes* dux appellatur ȝumena baldor, piȝena baldor, pinca baldor, i. e. *hominum præſtantium, bellatorum & heroum dux & princeps.* Sic in Geneſeos paraphraſi p. lviii, 6. poeta

---

[1] *Cimbrorum* mythologia dicit hominem quendam ex ſputo Deorum factum, cui Kuaſar (quaſi kuaðſer vel kuæðſer, i. e. kuæðſ=wer, *cantûs* vel *carminis auctor*) nomen, primum inventorem poëſeos fuiſſe, atque ex ejus ſanguine cum melle miſto mulſum fuiſſe factum: ex quo qui bibit fit ſkalld & frædemadur, i. e. *poëta* & *multiſcius*. Edda *Snorronis Sturl.* mythol. lx. [2] Paraphraſis poëtica geneſeos, *Alſtelodami*, typis & ſumptibus *Fr. Junii* edita, 1655. cujus exemplar extat in bibl. *Bodl.* inter codd. *Junianos*. Fragmentum hiſtoriæ *Judith*, cujus exemplar extat in bibl. *Cott.* Vitellius A. 15. 6. Apographum, *Fr. Junii* manu deſcriptum, inter libb. *Junianos*, in bibl. *Bodl.* repoſitos. Kalendarium poëticum, quod initium eſt *Abingdonenſis* Chronici, in bibl. *Cott.* Tiberius B. deſcripſit quoque hoc kalendarium *Fr. Junius*, ejuſque apographon extat inter libb. *Junianos* in bibl. *Bodl.* æviternitati conſecratos. [3] Edda *Snorr. Sturleſ.* cap. xx, & xliii. [4] Sic nomen *Jofur*, qui fuit unus filiorum *Halfdani*, rebus geſtis celebris, pro cujuſlibet regis egregii nomine apud *Skaldos* uſurpatur: ut in iſta ſtrophe, Harvar. ſag. cap. vi drec=kur med Jofri Jarla meingi, *multitudo procerum compotant cum rege.* Eadem plane ratio eſt nominum Budlungur & Iofdunga vinur, ſtroph. 22, & 24. cap. vii, ejuſdem libri. Quæ licet propria ſint, pro appellativis tamen & communibus in carmine uſurpantur, ut obſervat *Ol. Verelius* in auctario notarum in Hervarar Saga, pag. 21.

introducit *Abrahamum* ad *Abimelech* ita loquentem: ac ic me ȝumena baldop ȝuþ bopdeſ ſpenȝ-leodmaȝum ſceop, lane ȝebeaph, *ego vero, ô hominum domine & clypeorum flagrum, procul à meis* [profectus] *me conſilio tutabar.* Hinc in cantico immanis cujuſdam monſtri è foſsâ *Fomsburgana* emergentis, quod habetur in hiſtoria *Styr-Biornonis*, occurrit vil-balldr: ut, ærigur wiga weige vil-balldurs fodurillan, *inſtigatores cædium interficiant principes ſtrenui malum patrem.*

Hinc etiam *Tyrus* vel *Tirus*, nomen *Aſarum* apud *Cimbros* principis, metonymicè transfertur ad ſignificandum quum magnum quemque ducem, principem ac dominum, tum imperium, principatum, dominationem, victoriam, poteſtatem & gloriam: ſic in dialogo metrico inter *Oddurum* & *Hialmarum* cap. v. Hervarar ſag. inquit *Oddurus*: er þeir geingu utan að oskum tyrar lauſer, ero tolf ſaman, *ſunt una duodecim, qui proficiſcuntur ducis expertes verſus naves.* Cui *Hialmarus*: ganga haler hrauſter af herskipum tolf ſaman tyrar giarner, *duodecim viri fortes ex navi piratica exeunt, victoriæ avidi.* Ubi notandum quod à proprio Tyr in gen. Tyrs, vel Tys, fit appellativum tyr. tyrar. Sic in fragm. *Judith*: Leppec me nu mihtiȝ dpihten topht-mod tiper bpyttа, *potentiſſime domine, ſpiritus clariſſime, gloriæ princeps, nunc me vindica.* Ða pæp hypa tiper æt ende eaber ⁊ ellen dæda, *tum finis aderat eorum domini nationis rerum proſperarum & facinorum præclarorum.* Eop yr puldop-blæd tophtlic topeapd. ⁊ tir ȝirſeþe þæna læddа. Ðe ȝe lanȝe dpuȝon, *vobis venturus eſt præſtantiſſimus gloriæ fructus; & in inviſos imperium, quos diu tolerâſtis, vobis dabitur.* ſynd ſindon eopepe ȝebemed to deaþe. ⁊ ȝe dom aȝon tir æt tophtan. ſua eop ȝetacnod haſaþ mihtiȝ Dpihten. Ðuph mine hand, *inimici veſtri ad mortem condemnantur, & per manum meam vos jam victoriam reportatis à principe illuſtriſſimo, ſicut potentiſſimus Deus vobis prædixit.* Sic apud paraphraſten Geneſeos, *Deus* vocatur topht tire: ut, Ða he ȝebolȝen peapþ. berloh sýn ſceaþan. ſiȝore ⁊ ȝepealde. dome and duȝeþe ⁊ dpeam benam. hir ſceond ſpiþo. ⁊ ȝeſean ealle. topht tire. ⁊ hir topn ȝeppæc, *tum iratus factus Deus* [*illuſtris princeps*] *ſceleſtum adverſarium percuſſit, & eum, jam hoſtem factum, principatu, imperio, poteſtate, & virtute, & jubilatione, & pace, gaudioque omni ſpoliavit, & iracundiam in eum effudit,* p. 2. 11. Sic p. 34, 15. tymaþ nu ⁊ tiedpaþ. tiper bpucaþ mid ȝeſean ſpyþo ſyllaþ eop-þan. eall ȝeiceaþ eop ir eþel-ſtol holmer hlæſt. ⁊ heoron ſuȝla. ⁊ pildu deop on ȝepeald ȝe-reald. eorþe all-ȝnene. ⁊ eacen ſceoh, *creſcite nunc, & propagate, implete terram, maxime augeſcite, & imperio (quod vobis dedi) gaudete: veſtræ enim poteſtati ſubjeci piſces, proventum vel merces maris, volatilia cœli, feras & pecora fœta, & patriam vobis dedi terram florentiſſimam.* Sic. p. 93, 15. nir hep eadiȝeſ tir, *non eſt hic beati imperium.* Sic p. 51, 21, *Deus* quoque dicitur tir metod, *dominus creator*, & tir-fæſt metod, p. 25, 11. hine palden on tir-fæſt metod tacen ſett, *dominus creator maximus ſuper eum poſuit ſignum.* tir-fæſt etiam attribuitur patriarchis *Abrahamo*, *Iſaaco*, & *Jacobo*: ut, p. 82, 1, ne ſorlæt ðu uric ana ece dpih-ten. ſor ðam miltrum. Ðe ðec men hliȝaþ. ⁊ ſor ðam treopum. Ðe ðu tirum-fæſt niþa nepȝend ȝenumen hæfdeſt to Abraham. ⁊ to Iſaac. ⁊ to Iacobe. *unice domine æterne, noli nos relinquere ob miſericordiam tuam, propter quam homines in te præſidium ponunt; & ob fidem, quam tenuiſti erga præſtantiſſimos patriarchas, Abrahamum, Iſaacum, & Jacobum, ô nepotum eorum ſervator.* Sic harmoniæ evangeliorum *Cottonianæ*, cap. 11. quad that hie im tyreas ſo filo an Godeſ rikea ſorȝeban uuoldi, *dixit ſe ei in regno dei tot dominationes daturum.* Et cap. xiv, cuningo craftigoſt Criſt, imforth giuuet an Galileo land, Godes eȝan barn, fuor im te them friundun thar hie afuodid uuaſ tirlico atoȝan, *regum potentiſſimus Chriſtus, dei proprius filius, deceſſit in Galilæam terram, proficiſcens ad conſanguineos, apud quos Auguſtus natus & educatus erat.* Sic cap. xxxi, thie tha eȝan uuili aldar langan tir hohheban riki endi huldi Godeſ, *qui habere vellent vitam æternam, & gloriam excelſi regni cœleſtis, & favorem Dei.* Tir etiam adjectivis junctus * perfectiſſimam iis dat ſignificationem, & in gradum ſuperlativum provehit, ſecundum iſtud *Snorronis*, Mythol. xxiii. de Tyro. Hinc ſermo ille fluxit Tyrhrauſter, (i. e. *inſtar Tyri audax*) *qui præ cæteris animoſus eſt*, & *qui nihil metuit.* Vulgo etiam dicitur tyrſpakur (i. e. *inſtar Tyri ſapiens*) *qui maxime ſapit.* Pariter apud *Saxonicos* poëtas legitur tir-eadiȝ, *potentiſſimus, excellens, inclytus*: ut, in calend. *Cott.* And ðæſ embe fif nihт ðætte fulpiht tiid eceſ dpihtneſ to ur cymeþ. ðæne tpelfta dæȝa tir-eadiȝe hæleþ heapu poſe hataþ on Britene, *& quinque abhinc diebus* [*epiphania*] *tempus, in quo baptizatus erat æternus dominus, ad nos viſendos veniet. hanc diem* xii. *Britanniæ potentiſſimi heroes, & clari principes nuncupant.* tir etiam, cujus gen. tirſ, tirs, cum adjectivis componitur apud *Franco-Theotiſcos*; unde forſan per metatheſin literarum, apud *Franco-Gallos* compoſita *tresheureux*, *tresbon*, & id genus innumera adjectiva, quæ illud *tres* ad gradum ſuperlativum evehit.

II. Nomen quoque † viri cujuſdam, quem ex *fraxino* (*Cimbrice* askur, *Sax.* æſc) Dii primum condidere, metonymice uſurpatur ad ſignificandum virorum ſexum & humanum genus. Sic in fragm. hiſt. *Judith*, vocantur *principes Judæi* eorlaſ æſc-porſe, *viri*, vel *magnates clariſſimi.* Sic *Deus* appellatur Æſca-tir, apud Geneſeos paraphraſten. pæſ ðu ȝepurþod on pera time ſor ðæſ eaȝum þe ðe Æſca-tir æt ȝuðe foreȝeaſ, *ſis tu in faſtis, inter fortes viros, celebratus, ob militarem perſpicacitatem, quam tibi hominum princeps dedit.* p. 46, 11. Hinc Æſc-tyr ab-

* Vide capitis iv regulam 7. † Conſule hac de re Eddam *Snorronis*, mythologiâ ſeptimâ.

ſolute

ſolute ſignificat *magnum principem*, cui multi viri ſubjecti ſunt: ut in Paraphraſi Geneſeos, p. 45. 17. ꝛıȝoꝛ eꝼꝳ ahpeaꝛꝼ oꝼ Noꝛþmonna nıþ ȝeꝳeone Æꝛc-tıꝛ peꝛa Abꝛaham ꝛealbe, *victor reverſus eſt à Northmannis princeps*, vel *imperator fortium virorum Abrahamus, & graves injurias rependit.* Ab hoc *Asko*, vel *Æſco*, primo condito homine, venit proprium nomen Æꝛc, apud *Anglo-Saxones*: ut *Hengiſti* filii in chron. *Sax. Gibſ.* pp. 13 & 14. Æꝛc-pine etiam, i. e. *hominum amicus, humanus*, eſt proprium nomen apud *Anglo-Saxones*, chron. *Sax. Gibſ.* pp. 16, 41, 44. Sic Æꝛc-pıȝe i. e. *hominum dux*, vel *vir heroicus*, eſt nomen epiſcopi, p. 127. De primi autem parentis creatione ſic canit Wolu-ſpa in Edda *Sæmundi*, ſtroph. 17, 18.

[1] Vnſt þriar komu vr þui lide	*Donec tres venerunt ex illo agmine*
Aufflgir og [2] Aſgier Aſer, ad huſe	*Præpotentes & amabiles Aſæ, ad domum quandam*
Fundu a lande lyte meigande	*Offenderunt in littore [5] miſeros*
Askr og Emblo, ørløg lauſa,	*Askum & Emblam, [6] omni conatu deſtitutos,*
[3] Aund þau nie atta, od þau ne hoſdu,	*Animam nec poſſidebant, rationem nec habebant,*
La, nie læte, ni litu goda.	*Nec ſanguinem, nec ſermonem, nec faciem venuſtam.*
[4] Aund gaff Odinn, od gaff Hæner,	*Animam dedit Odinus, rationem indidit Hænerus,*
La gaff Lodur, og litu goda.	*Lodurus ſanguinem addidit, & faciem venuſtam.*

Æꝛc etiam per metonymiam materiæ ſumitur pro *clypeo, ſcuto, umbone*: ða ꝛe halȝa heht hıꝛ heoꝛþ peꝛoð pæꝛna onꝼon. he ðæꝛ pıȝena ꝼanð æꝛc-beꝛenðꝛa xvııı ⁊ ccc. eac 7 þeonðen holðꝛa, *tum ſanctus vir* [*Abrahamus*] *juſſit domeſtico ſuo exercitui arma ſumere: è quibus diſpoſuit trecentos decem & octo milites ſcutigeros, qui domino fideles erant.*

III. *Snorro Sturleſonius*, in ſecunda ſuæ Eddæ parte, docet *terræ* appellationes in Eddicis *Cimbrorum* ſcriptis eſſe **folld, grund, molld, vangur**, quæ omnes quoque occurrunt in *Anglo-Saxonicis* poëmatis: ſic apud Geneſeos Paraphraſten, p. 3. 15. heꝛ æneꝛt ȝeꝛceop ece ðꝛıhten. helme eall pıhta. heoꝛon ⁊ eoꝛþan. ꝓoðoꝛ apæꝛðe. ⁊ ðıꝛ ꝓumelanð ȝeꝛtaþeloðe ꝛtꝛanȝum mihtum ꝼꝛea almihtıȝ. [8] ꝼolde pæꝛ þa ȝyta ȝꝛæꝛ unȝꝛene. ȝaꝛꝛecȝ ðeahte. ꝛpeaꝛt ꝛynnihte ꝛıðe ⁊ pıðe, *tum primum æternus dominus, creaturarum omnium corona, creavit cælum & terram, & firmamentum erexit, & ſpatioſam hanc terram ſtabilivit firma ſua poteſtate omnipotens dominus. nondum enim erat terra, herba nondum viridis, nec oceanus factus; ſed longe lateque perpetuæ noctis nigredo.* Sic p. 4, 10, ꝼolð pæꝛ aðæleð unðeꝛ heah ꝓoðoꝛe, *terra erat diviſa ſub ſublimi firmamento.* dein ſequitur, ða com oꝼeꝛ ꝼolðan ꝼuꝛ ꝛıþian mæne moꝛȝen ðꝛıðða. næꝓon metoðe ða ȝyta pıð lanð ne peȝaꝛ nyttе. ac ꝛtoð beꝓꝓıȝen ꝼæꝛte ꝼolðe mıð ꝼloðe, *tum tertius dies ſuâ vice expeditus illuxit celebris ſuper terram, nondum enim inventa* [*depicta, menſurata*] *erat arida, & mare utile; ſed terra cum aqua tecta erat.* Sic in Kalendario, on ꝼolðan heꝛ, *in hac terrâ.* oꝼeꝛ ꝼolðan panȝ, *ſupra planitiem terræ.* hæꝓꝼæꝛt cumaþ. butan anne panan plıtıȝ pæꝛtmum hlaðen. pela byþ ȝeẏpeð ꝼæȝene on ꝼolðan, *advenit meſſis formoſa ab omni indigentiâ libera, fructibus onuſta, & divitiæ telluris revelatæ ſunt.* Sic in fragm. *Judith*; he ȝeꝼeoll to ꝼolðan, *in terram cecidit.* Sic etiam in *exorciſmo ad reddendos agros fertiles*, bibl. *Cott.* Caligula, A. 7, 2. hel peꝛ ðu ꝼolðe ꝼıꝛa moðeꝛ, *ſalve hominum mater terra.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. li, uuirthit thiu tid cuman that ıꝛ afstandan ni ſcal ſten oðar oðron ac ıt fellit te foldu, *tempus venturum eſt, quo in eo non relinquetur lapis ſuper lapidem, ſed ad terram ruet.* Sic cap. lxviii, Endi an ȝꝛaf leggian foldu bifelahan, *& in ſepulchro ponere terrâ conditum.* De cæteris non eſt ut eis immorer, utpote quæ à propria ſignificatione ad *terram* ſignificandam tranſlatæ ſunt; lectorem tamen monere vellem, has voces apud veteres noſtros poetas reperiri: præſertim apud omnium principem *Satyrographum*; qui in *Anglo-Saxonum* poetis omni procul dubio verſatus erat. Sic in Satyrâ primâ, *Paſſus primus* inſcriptâ:

> And when [9] it had of this fold fleſh and blood taken.
> The moſt miſchiefe on mould is mounting well faſt.
> The money of this moulde, that men ſo faſt holdeth.

Sic in ſecundâ ſatyrâ, quæ *Paſſus ſecundus* inſcribitur, hæc carmina ſubſequentia occurrunt:

> And men on this mould, that mainteneth truth.
> Of many maner men, that on this mould lybbeth.
> Shall never man on this mould mainpriſe the leaſte.

IV. *Snorro* etiam obſervat, quod *viri* apud poetas nationum ſeptentrionalium, præſertim *Cim-*

---

[1] Ons. [2] Audga. [3] Ond. [4] Ond. [5] *Impotentes.* [6] *Sine fatis.* [7] Pro þeoden. [8] *Woluſpa.* ſtroph. 3.

Ar var allda Þa er ymer bygde.	*Principium erat ſeculorum, cum Ymerus conderet;*
Vara ſandur ne ſær nie ſualur vm.	*Erat nec terra, nec mare, nec circumſpirantes auræ:*
Jord fanſt æfa nie uphimen.	*Nondum inventa erat terra, nec altum mare,*
Gap var ginnunga, enn gras huerge.	*Immenſum erat ſpatium, & nulla omnino herba.*

[9] Intelligit auctor in hoc loco *Principem pacis*, quem ille ibidem vocat, **the Plans of peace.**

brorum appellantur, I. * Reckar, i. e. *ſtrenui milites*, & per poeticam ſynecdochen, *viri*, *homines*. *Saxonice* þincaþ. Nam ut *Cimbrorum* [1] beckur & dryckur, *Saxonice* ſunt benc, dryncc; Sic reckur, þinc:. II. Verar, i. e. *milites præſidiarii*, *propugnatores*, *Saxonice* peþaþ, à *Cimbrico* veria. *Sax.* peþan, *ſervare*, *defendere*. III. Gumar vel gummar, *gubernatores*, *duces*. *Sax.* [2] ȝumaþ, ȝuman, vel in declinatione [3] compoſita ȝumenaþ:. IV. [4] Segger, *ex humili ſtatu in viros magnos evaſi milites*, & per ſynecdochen poeticam *viri*. *Sax.* recȝaþ vel reȝȝaþ:. V. Lidar, *comites viarum*. *Sax.* [5] leodaþ. Quæ omnia etiam leguntur apud *Anglo-Saxonum* poetas, apud quos per ſynecdochen ſpeciei pro genere, non raro etiam [6] generaliter, & aliquando hyperbolice ſignificant omnis [7] ſtatus & conditionis viros; ut & eorle, æþelinȝ & þiȝa in poeticis libris; lord apud *Satyrographum*; & bar, vel baro in *Francico* evangeliorum libro quadruno metrice ſcripto; & reddenda ſunt omnia ſive in generali ſive in ſpeciali ſignificatione, prout poetæ ſenſus ſcopuſque & tropus requirunt. Aliquando etiam nomina illa magnifica neque in ſpeciali ſenſu neque generali præciſe; ſed medio quodam ſenſu, quatenus præſtantes, nobiles & eximios viros cujuſcunque ſtatûs & conditionis denotant; quod à lectore poetarum ſtudioſo imprimis obſervandum eſt. En autem exempla: Da dær þincef re þica onȝan. cynnȝ corrigan. cunnode ȝeorne. huilc þær æþelinȝef. ellen pæne, *tum* [8] *virum hunc* [9] *rex potens cæpit tentare, ſtudioſe explorans, qualis* [10] *virtus hominis eſſet*, Paraphraſt. *Gen.* p. 61. 8. Ne duhte da ȝenyrne. þoþoþa peapde. þ Adam lenȝ ana pæne. neoþxena-panȝef. nippe ȝerceaþte. hynd ȝ healdend. þoþþon him heah cynnȝ. þnea almihtiȝ. þultum tiode. piþ apeahte. and da naþe realde. liþer leoht þnuma. leoþum þince, *non conveniens putavit cælorum præpoſitus, ut Adamus paradiſi, qui recens factus erat, cuſtos & cultor diu ſolus maneret. quamobrem Dominus omnipotens excelſiſſimus rex* [11] *uxorem illi excitavit, & adjutrici vinxit, quam protinus vitæ lucis Auctor dilecto viro tradiderat*, p. iv, 20. Occurrit etiam in compoſitione, da maȝo-þincaþ metode ȝeþunȝen Abraham ȝ Loth, *Abrahamus & Lotus patrueles Deum religioſe colebant*, p. 38, 17. Sic p. 46, 9. þ pær re mæra Melchiredec leoda birdop re mid lacum com þyrd-þinca þruman þæȝre ȝnetan Abraham aplice ȝ him onrette ȝodef bletsunȝe ȝ rpa ȝydde. pæp du ȝeþunþod, *hic erat magnus ille Melchiſedecus gentis pontifex, qui cum muneribus venit honorificenter ſalutare venerabilem Abrahamum* [12] *exercitus ducem, eique benedixit, ſic canens: ſis tu honoratus*, &c. Sic p. 35, 10. hatene pæron runa Noef Sem ȝ Ham ȝ laþeþ ðnidda. þrom dam ȝum-þincum rolc ȝeludon and ȝeþylled peaþþ eall dær middanȝeard monna beaþnum, *vocabantur autem Noachi filii Sem & Cham & tertius Japhet. ex his* [13] *patriarchis homines exierunt, & repletus eſt hominibus totus hic terrarum orbis.* Sic in Kalendario: dæne hepiaþ pel in ȝeppitum pire-þincaþ pæȝolþærte, *hunc magnopere celebrant in libris ſapientes viri regulares*. i. e. *monachi*. Sic in fragm. *Judith*: hep ȝe maȝon rpeotole rige-þoþe hæleþ leoda pærpan on dær laþertan hæþenef heaþo-þincef heaþod rtapian Holoþepnef unlyþigendef. de ur monna mærc moþþa ȝeþnemed, *hic, ô victoriâ clari, & excellentes populi principes! conſpicuum poteſtis aſpicere inviſiſſimi gentilis ducis Holofernis jam mortui caput, qui omnium maxime noſtros clade affecit.* Sylþne bpohton eorlaf ærc-þoþe Holoþepnef rpeorod ȝ rpatiȝne helm rpilce eac ride byrnan ȝenenode peadum golde. ȝ eal þ re þinca baldon rþiþ-mod þincef ahte, *clariſſimi viri ipſum Holofernis gladium & ſudabundam galeam, pariter ac promiſſam loricam rutilante auro adornatam adferebant, & quicquid virorum dux magnanimus theſauri poſſidebat.* Sic in Harm. evang. *Cott.* thuo hie ſo hardo ȝibod Erodes obar is riki het thuo is rinkos faran cuninȝ thero liudo, *tum Herodes ſævus rex gentes per totum regnum ſuum mandavit, & juſſit homines ſuos ire.* Sic cap, xvi, quat that oc ſaliga uuarin thia rinkos, thia redto *dicebat & homines fore felices, qui juſtitiam colerent.* Sic cap. xxvi, thie þinc upp aſat that barn an thero barun, *juvenis ille, ille filius in feretro ſe tollebat.*

IV. Vox þeþ etiamſi poetis apud *Cimbros* [14] propria ſit, non eſt tamen, ut ad illam illuſtrandam

---

* In ſingulari numero reckur. extat vox in dialogo poetico, cap. vii, Hervar. Sag. ſtroph. 6, Hirdum ey fælaſt þott elldar brenni: latum ey ockur lijtid ſaka recka ſlijka rædum fleira. *armentariis animum non terrefaciat ignis flamma, non ſinamus nos duo tales homines parvi cauſa damnari plurimorum ſermone.* vid. infra in marg. ad ſignum vi. [1] Vide capitis xx, reg. xi. [2] rnmeins *mas.* [3] Vide cap. xx, reg. iii. [4] In ſing. num. ſeggur: ut in ſtrophe prima cap. xvii. Hervara ſag. Ingack Þu ſeggur i ſal hafan, I *intro homo in palatium ſublime.* Sic in Gretla; ut Þotta eg hæfur ad hrotta Hreggindi fyrer ſeggium, *ego Hreggindi antea videbar hominibus aptus ad prælia.* Sic etiam in ſtrophe cap. xix. Hervarar Sag. ut Mikid er Þeirra meinge. ſex ein eru ſeggia ſilki, *magna eorum eſt multitudo, ſex enim ſunt virorum* [militum] *cohortes.* [5] In num. ſing. leode *gens, natio, populus.* [6] Hoc obſervatur in ſecunda parte Eddæ *Snorronis* de voce reckur: ut Reckar voru kallader Þeir menn, er fylgdu Alfi kongi, og aff Þeirra nafni eru kallader hermenn, og er rett ad kalla ſvo alla menn, *Reckar vocati ſunt Alfi regis commilitones, & ab eorum nomine milites nuncupantur* [reckar] *ſed recte etiam ſic vocari poſſunt omnes homines.* Scaldorum hanc figuram, per quam nomina individuorum pro ſpecie, & ſpeciei pro genere uſurpant, iterum, lectoris gratia, iterumque inculco. [7] Vide cap. xxiii. reg. 26. [8] *Abrahamum.* [9] *Deus.* [10] Vel *indoles.* [11] Vel *adjutricem ducens, uxorem illi excitavit.* [12] *Militum.* [13] *Principibus, auctoribus*, vel forſan *viris.* [14] Ver, m. g. *vir, maritus.* poeticum eſt. *G. Andr.* in Lex. *Iſl.*

exempla

exempla proferam, utpote quæ apud *Anglo-Saxones* ſolutæ ac metricæ orationi communis eſt.

Quamobrem ad tertiam Ium vel ȝuma tranſeo, cujus unum atque alterum accipe exemplum. ȝe maȝa pæȝ. on hiȝ mæȝþe. mine ȝeȝneȝe. ȝuma on ȝeoȝoþe. laneð haten, *filiolus hic in ſua gente, cum juvenis eſſet, ut ego reſcivi, Jared erat vocatus*, Paraphraſt. Gen. p. 27, 24. Ðe ȝua hatte. bneȝna Babilonigе. ðæne bunȝe peanð. anne manlican. oȝeȝ metoðeȝ eȝt. ȝylð oȝ ȝolð. ȝumum anænðe. ȝoȝ þam he ȝleap ne pæȝ. ȝumpicеȝ peanð, *prorſus ut juſſerat, erexit durus Babyloniæ urbis * cuſtos † viris ſtatuam, & ex auro numen, contra Dei voluntatem, quia non erat ſapiens regni cuſtos*, i. e. *ſapiens rex*, p. 71, 22. Apehte ðone pæl-niþ pepa alðoȝ ȝnea Babiloneȝ bneȝo on hiȝ buȝhȝtеðe Nabochoðonoȝoȝ ðuȝh Niþhete þ he ȝecan onȝan ȝeȝan ȝehýȝðum hu he Iȝnaelum eaþmoȝt meahte þuȝh ȝhompa ȝanȝ ȝuman oþ-þȝinȝan, *Nebuchadonoſor hominum princeps dominuſque & Babylonis rex, tyrannidem adeo in ſua urbe exercuit, ut præ invidia, cogitationibus pervolvere cæpit, quomodo facillime poſſet viros* [*Iſraeliticos*] *crudelitate opprimere.* Sic in Kalendario. Ne hýnðe ic ȝuman apýnn ænigne æȝ æȝne bninȝan oȝeȝ ȝaltne meȝe ȝelȝan laȝe, *non ego prius accepi virum quenquam per ſalum attuliſſe doctrinam magis ſalutarem.* Sic Harm. evang. *Cott.* cap. iv, Thuo bigan im the uuiſo man ſuitho ȝoð ȝumo loſeph an is muoðe thenkean, *tum ſapiens ille optimuſque vir Joſeph cæpit cum anima ſua cogitare.*

Quarto poſtulat vocabulum ðecȝe, id ut exemplis illuſtrem. primo autem ex paraphraſte. Ðæȝ hlihenðe huþe ȝefeðon ȝecȝaȝ ȝ ȝeȝiþaȝ, *tum gaudentes ſpolia referebant* [Abrahamo] *magnates & comites*, p. 45. 17. Sic in fragm. *Judith.* ȝtopon cyne-noȝe ȝecȝaȝ ȝ ȝeȝiþaȝ, bænon ðuȝaȝ, *profecti ſunt regii ſatrapæ & comites vexilla portantes.* Sic in harmonia evangelica *Cottoniana*, cap. xxv, ina enig ſeȝȝio ni meȝ handon ȝihelian, *nemo illum potuit manibus ſanare.*

Hinc ad vocabulum Leoðe tranſeamus, cujus exempla haud pauca occurrunt in legendo paraphraſte. Sic p. 84, 23, Liebeað ða ȝe bnæȝna Babylone peanð. ȝniþ-moð ȝinum leoðum, *tum durus Babylonis cuſtos comitibus vel ſatellitibus ſuis iratus juſſit.* l. 14, leoða cyninȝeȝ, *comites vel ſatellites regis.* Sic p. 85, 17, cuþ iȝ me þ Daniel. ðýȝlan ȝueȝneȝ. ȝoþ ȝeȝeðe. þ æȝ ȝniþ oþȝtoð. maneȝum on moðe. minȝa leoða, *notum eſt, quod Daniel oculti ſomnii veritatem mihi enarravit, quod multis valde in mente hæſit meorum magorum.* Sic eâdem pag. l. 10. ða ȝe ðeoðen onȝan ȝeðinȝeȝ þýncan. het ða to ȝomne ȝine leoðe, *tum cæpit rex concilium convocare, convenire jubens comites ſuos.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. vi, fundun ſan folco drohtin liudo herron, *protinus invenerunt populi dominum, hominum regem.* cap. vii, im haƀda for liuuan liudo herro, *illis conceſſerat hominum dominus.* cap. xii, Iohannes an Iordana ſtrome allan lanȝan daȝ liudi manaȝa ƀoph *Johannes toto die longo multum populum* [multos homines] *baptizabat.* Sic cap. xlvii, thuo hie te them uueroðe ſprac te allon them erlon, *tum locutus eſt ad turbam illam, ad omnes illos homines.* Endi ſia at eriſt erl mid is handon ſten auuerpe, *& vir ille cum manibus ſuis primum lapidem jaciat.* Sic cap. xxvi, helithos quamun thia liudi te lande, *homines terram appulerunt.*

His adjice ðeoð, ðeoða; *Francice* theod, thiud, *gens, natio, populus*, & per ſynecdochen poeticam *homines, viri, humanum genus.* harm. evang. *Cott.* cap. vi, nu iſt thie helaȝo Criſt, uualdand ſelƀo an theſan uuih cuman to aloſannea thia liude thia hier nu lanȝo bidun an theſaro middilȝarð manaȝa huila thupiſtiȝ theoða, *nunc Chriſtus ipſe ſanctus dominus profectus eſt in templum ad redimendum populum, & indigentes* (Servatoris) *homines, qui jam diu, & multoties eum expectaverant in hoc mundo.*

Huc quoque referenda ſunt, ut ſupra dixi, eoȝle, piȝa & æþelinȝ. puȝðon ðam æþelinȝe. eaȝoȝan acenðe. in Babilone. beaȝn aȝeðeð. ȝneolicu tu. ȝ ða ȝȝumȝaȝan. hæleþ hiȝe-noȝe. haȝene pæȝon. Abȝaham ȝ Aaȝon. ðam eoȝlum pæȝ. ȝnea enȝla ban ȝneoð ȝ alðoȝ, *huic nobili viro in Babylone poſteri nati ſunt, & ingenui duo filii geniti, & vocati erant Abraham & Aaron, hi patriarchæ & heroes magnamini, his ambobus principibus dominus angelorum ſervator erat atque pater.* paraphr. 38, 18. Sic 46, 7. ȝepaȝ him ȝnea leoða. eaȝlum beðȝopen. Abȝaham ȝecan. ȝneonðo ȝeȝceaȝt, *egreſſus eſt rex magnatibus* [vel *viris*] *orbatus, amiciſque nudus ad quærendum Abrahamum.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. vi, An them ahtoðen ðaȝe erlos manaȝa ſuitho, *in octavo die valde multi homines.* cap. ix, nu thie cuninȝ ni lebit erl oƀarmuoði, *nunc non vivit rex, homo ille ſuperbus.*

In fragm. *Judith*, Holofernes vocatur býȝn-piȝena bneȝo, *loricatorum militum dux.* Di hȝaþe ȝnemeðon ambýht ȝcealcaȝ ȝpa him heoȝa ealðoȝ bebeað býȝn piȝena bneȝo, *confeſtim fecerunt nuntii, ſicut illis mandaverat eorum dominus, loricatorum virorum princeps.* i. e. *dux* vel *imperator.*

Horum autem haud exigua pars in antiquis noſtris poetis, præſertim in *Satyrographo* leguntur, & in *Scoticis* auctoribus; ut in *Virgilii* Æneadum verſione *Duglaſſiana*, in cantico quod inſcribitur **Chriſt's kirk on the green**, in libro cui titulus **the life of William Wallace**, & apud *Chaucerum* noſtrum.

---

* Intelligitur *Nebucchadonoſor.* † Id eſt *Satrapis, ducibus, principibus, provinciarum præſidibus*, &c.

Rink occurrit in poematio *Jacobi*, ut creditur, primi, *Scotorum* regis, cui titulus, **Christ's kirk on the græn**; at reliqua exempla subsequentia è *Satyrographo* nostro desumsi:

Rink.

Then Stephen came stepping in with stends,
Noe rink might him arrest.

Gome vel **Gomme.**

Therefore God of his goodnes the first gome Adam
Set him in solace, and in sovereign mirth.
I gluton, quod the gome, giltye me yelde.
Nay so God me help seyd that gome than.
And if the gommes grutch then, bid hem go swynke.
And I will go with this gomme, if God will give me grace.

Segge.

I have seen segges, quoth he, in the city of London
Beare byghes full bryght about their neckes.
That every segge shall say I am sister of your house.
In ensample tho segges, ye should done the better.
I must sit sayd the segge, or els I must næds nap.
I am a surgeon sayde tho segge, and salves can make.

Leode vel **Ladde.**

Among these lettred leodes this Latin is to meane
That fyre shal fal, and brenne all to blo ashes.
Therefore have I no liking with tho leodes to wonne.
Till late was and longe, ere they a leode mette.
To tel Latin thou learnedst leode in thy youth.
Was never wight as I went, that me wish could
Wher this ladde lenged, less or more.

Hic observare est etymologiam Anglici **ladde**, quod *virum*, *masculum*, *adolescentem*, *hirquitallum* significat. Nec miretur lector **leode** & **ladde** diversimodè scribi ab auctore nostro, cui nihil magis in usu est, quam vocabula non diversa diversis modis scriptitare: ut **absoyle** & **assoyle**; **graundmercy** & **grammercy**; **gomes** & **gommes**; **pelure**, **pelore**, **pelyre**, [nunc **pearle** vel **perle**] & infra **girle**, **gyrle**. A **ladde** autem jampridem in usu apud nostros derivatur **laddesse**, pro quo per contractionem usurpatur hodierno die **lasse**, *adolescentula*.

Wye *ab* Ϸiza.

He light down of liard, ladde him in his hand,
And to the wye he went, his woundes to beholde.
For went never wye in thys world through the wildernes.
And as these wise wyes weren togythers,
In an house al beshette, and the doors barred,
Christ came in, &c. [wise wyes, i. e. apostles.]

Hisce addas **reuke**, **freke**, & **girle** vel **gyrle**, quæ sunt omnia appellativa virorum, in veteribus nostris auctoribus, præsertim in *Satyrographo* omnibus, me judice, anteponendo. Primi etymologiam à *Cimbrico* reckur ducendam censeo. Secundum derivandum puto à *Cimbrico* frægur, *celebris*, vel frekur, *asper*, *strenuus*: *Snorro* enim, in secunda suæ Eddæ parte, res ab his, quæ iis accidunt & attribuuntur, appellationes sumere, nos docet. Tertium autem manifeste venit à *Saxonico* ceopl, *vir*, *mas*. En vero exempla:

Reuke.

Therefore I red you reukes, that rich be on this earth.
For may no reuke there rest have, for rattons by night.
And riche reukes right so gaderen and sparen.

Freke.

Freke.

And if thou find any freke, that fortune hath apaired.
The freke, that fedeth himself with his faithfull labour,
He is blessed by the boke, in body and in soule.
It is not four dayes, that this freke, before the Dean of Poules,
Preached of penaunce.———————

Girle, vel Gyrle.

Aristotle and other moe to argue I taught,
Grammer for gyrles I garde first to write.
Through wine and women ther was Loth accombred,
And ther gat in gluttony, girles that were cherells.

Ita enim *Moab* & *Ammon, Lothi* filii, à poeta appellantur; qua vero catachresi accidit ante multos annos, *adolescentulas* apud nos ita vocari me plane latere fateor; nisi girle, *adolescentula*, derivetur forte à carlinna vel karlinna, quod *fœminam* apud *Cimbros* significat. Hæc obiter ex *Satyrographo* nostro, cui *Anglo-Saxonum* poetæ adeo familiares fuerunt, ut non solum eorum verbis versus scripsit, sed tinnitum illum consonantem initialium apud eos literarum imitatus est, & nonnunquam etiam versus tantum non *Saxonicè* condidit; ut,

And I hote the, quod hunger, as thou thy hele wilneste.
And ic ðe hate, cueþ hungor, þua ðine hæle ðu pilnerte.

Denique vates hic noster, in seculo suo doctissimus & acerrimus morum vindex, Clericis, quos in omnibus satyris, ipso summo Pontifice non intacto, perstringit; Clericis, inquam, utriusque nominis, quid propter peccata eorum, hypocrisin, avaritiam, luxum, terrenorum cupidinem, defectum charitatis, beneficiorum & reddituum abusum, desidiam & turpem gregum neglectum, in postero tempore eventurum erat, ante ducentos circiter annos, quàm evenerit, non uno in loco prædixit in iis quæ sequuntur. *

Litle had Lords to done, to give lands from her heirs
To religious, that have no ruth, if it rain on her alteres
In many places ther they persons be, by himself at ease,
Of the pore have they no pity, and that is her charitie.
And they letten hem as Lords, her lands lye so brod.
And there shal come a king, and confess you religious,
And beate you as the Bible telleth for breking of your rule:
And amende moniales, monkes, and chanons,
And put hem to her penaunce, ad pristinum statum ire.
And barons with erles, beat hem through, beatus vir.

And then shal the Abbot of Abington, and all his issue for ever
Have a knocke of kynge, and incurable the wound:
That this worth soth seke ye, that oft overse the bible.

——That rode they honoure,
That in grotes is graven, and in nobles:
For covetous of that Crosse, men of holy kyrke
Shal turn as Templars did, the time approcheth nere,
Wyt ye not ye wyse men, how tho men honored
More treasure them trouth, I dare not tell the soth,
Reason and rightfull dome, the religious demed
Kyght so you Clarkes, for your covetise ere long
Shal they deme Dos ecclesie, and your pride depose.

Ex his, Lector Christiane, mecum perpende præfinitum esse tempus, ultra quod non tardat punire justus naturâ Deus, quum ad vindictam surgens non peculio suo, sive populo, sive clero, non unctis suis, sive regibus, sive sacerdotibus, parcet, impios impiis castigandos tradens, & peccatores peccatoribus perdens; quemadmodum figulus, in furore suo urceum urceo, & vas honoris vas iræ tandem factum vase ignominiæ & contumeliæ frangit. Sapite igitur O sacerdotes; sapite & vos

* Vide titulum, **The suppression of Abbeyes**, in satyra quæ inscribitur *Passus decimus*.

reges, erudimini vos qui judicatis terram; osculamini supplices Filium, ne irascatur, & pereatis; cum enim exarserit furor ejus, quasi virga ferrea vos conteret, & veluti vasa figulina vos vobiscum confringet, & tum beati omnes, qui in eo confidunt.

Sed ut redeam Grammaticus, unde Theologus digressus sum, dictus *Snorro* in secunda suæ Eddæ parte, inter poeticas appellationes quibus *Cimbrorum Scaldi* usi sunt, enumerat, I. * brynia, *Sax.* byrn vel byrna, *lorica, thorax ferreus.* II. sefe vel seffe, *Sax.* reaxa, *mens, animus.* III. mund, *Sax.* mund, *manus.* IV. brage, *Sax.* brego, *rex, dux, dominus, imperator.* V. mogur vel mægur, *Sax.* mago, *gnatus, filiolus.* VI. alldur, *Sax.* aldor, ealdor, *vita.* VII. raund, *Sax.* rand, *clypeus.* VIII. [1] logur, laugur, metonymice, *aqua, mare, diluvium.* IX. kollur, kollner, *galea.* colla, *Sax.* X. gullbriotur, *aurum distribuens*, tropice, *rex, princeps. Sax.* goldes brytta, rinces brytta. XI. niður, *filius, nepos*; unde per synecdochen poeticam, *Sax.* niðar vel niðdar, *homines, mortales, posteri à majoribus descendentes.* XII. salur, *domus. Sax.* sal, *domus, aula.* XIII. leið, *navis. Sax.* lið. XIV. firar, & firðar, proprie *præsides, viri præfecti*, per synechdochen autem poeticam, *viri. Sax.* firas. Quæ omnia exemplis munienda sunt.

Primi autem exempla suppeditat fragm. hist. *Judith.* nempe, sra him heora aldor bebead byrnsiggena brego, *sicut eis jusserat dominus suus loricatorum heroum imperator.* Sic, and hæddon to dære beorhtan byrig Bethuliam. helmas and hussreax. hare byrnan. gudscearp gumena. golde gefrætewod. *& ad illustrem urbem Bethuliam vexerunt galeas & gladios, & ducis loricas auro adornatas.*

Secundi exempla accipe quæ sequuntur. Ne sealdest du me sunu. sorhon mec sorg dreceð. on resan suiðe, *non mihi dedisti filium, quamobrem dolor animi valde me excruciat.* Paraphrast. 47, 24. Ac heo geapum snod done hleahor-cyðe hurce belegde on resan suiðe, *sed senex facta oraculum in animo ignominiose valde mendacii insimulavit*, p. 52, 25. Sic p. 77, 23, ða him unbliðe ansparedon. deoxol sitgan. nas him dom geapu. to asecganne. speken cyningе. hu magon pe sua dygle. dyhten ahicgan. on resan dinne. hu de spednede. oðde pynda gefceaft. pisdom bude. gif du his æness ne meaht. or aneccan, *tum illis responderunt [2] Diaboli vates, quod sibi in promptu non erat narrare regi somnii mysterium, dicentes, quomodo possimus domine exscrutari rem absconditam, aut dicere quomodo sapientia somnium menti tuæ indidit, aut fatorum decreta revelavit, si tu ejus initium non potes nobis explicare.* Sic p. 78, 6. ge sueltab deaðe. nimðe ic dom site. sodan sueðer. ðær min resa mynegað, *moriemini, nisi sciam mysterium veri somnii, cujus mens me commonet.* Sic p. 72, 5. nymðe hpilc. ðær snottor. in resan seodðe. ð he ana magе. ealle geniman. stanes on eorðan. steodpan on heofonum, *nisi quis tam sapientis animi fuerit, ut solus possit enumerare omnes terræ lapides & stellas cœli.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. LXVIII, thiu uuib soragodon an iro sebon suuitho, *valde mæstæ erant mulieres in suis animis.* Sic cap. LXXI ejusdem harmoniæ, quat hie ist inc iamer hugi sebo sora gonofull, *inquit ille, num vobis est animus mæstus, dolorum plenus.* iro muod sebo, *animus ejus*, cap. v.

Tertium mund legitur in *Voluspa* sive Edda *Sæmundi*, strophe 55. **lætur hann moge huedrungs mund ofstanda.** quem versum sic *Gudmundus Andreæ* reddit, *facit is nato Cyclopum manum insistere*: deinde in notis sic scribit, **mund**, *manus*, olim frequens, unde **mundlog**, *malluvium*; **mundhangur**, *turtina.* Idem notat ad vocem in Lexico suo *Islandico.* Sic apud Paraphrasten, p. 31, 19, him on hoh beleac. heofon stices peard. mese-hures muð. mundum sinum sigora paldend.] segnade. eastce innan. agenum spedum. nesgend ussep, *regni cœlestis custos manibus suis marinæ domus ostium in superna parte illi obseravit, & servator noster bona sua intra arcam signavit.* Sic p. 34, 23, ic monnes seoh. to slagan sebe. ðær ðe blod-gyte, sæll-sylle penes. sæpnum gesedeð. moð mið mundum, *ego vitam hominis occisori (carnifici) trado, qui sanguinis effusionem, & cædem hominis armis perpetrat, aut manibus suis homicidium.* Sic p. 25, 9, gif manna huelc. mundum sinum. aldre beneotað. hine oncymeð. æftes ðære sinne. seohon sealð sacu. site æftes seonce, *si quis hominem manibus suis vita deprivat* [i. e. homicidium committit] *post pecatum istud, post facinus septemplex vindicta & supplicium illum adsequetur.*

Quartum brego occurrit non raro in Paraphraste: ut in p. 5, 1, ubi *Deus* dicitur brego engla, *rex angelorum.* Sic p. 80, 20, *Nebuchadonosor* vocatur Babilone brego, *rex Babylonis*: & in fragm. *Jud. Holofernes* vocatur beorna brego: ut, mynton ealle ð re beorna brego. and seo beorhte mægð in ðam slitegan træse pæron ætsomne, *meminerunt omnes dominum & formosam virginem fuisse simul in splendido tentorio.*

---

* Sic in dialogo illo metrico inter *Oddurum* & *Hialmarum*, cap. v. Hervar. Sag. ut **Hialmur.** er ðin hoggvin en a hlið brynia, *galea tua est cæsa, & in latere lorica.* Sar **hef** eg sextan, oc slitna bryniu, *vulnera habeo sedecim & ruptam loricam.* [1] **Logur** nobis est quod *Latinis* est *liquor*: certe ea vox *aquam* significat, & sæpius pro *pelago* tropice ponitur *Gudmundo Andreæ* in hæc verba, **vm log lyder.** *Voluspæ* strophe 51. hinc quoque istud, **laugur er landa bellte**, *mare est terrarum cingulum.* [2] Harioli, magi, Chaldæi, &c.

Quin-

Quintum maȝa legitur in *Voluſpæ* ſtrophe 1. ſignificat autem *filium, propinquum, cognatum.*

Hliods bid eg allar helgar kinder
Meire og minne mogu Heimdallar.

Silentium jubeo omnes ſanctæ creaturæ,
Majores minoreſque filios Heimdalli.

de hac voce mogur ſic *Gudm. Andreæ* in notis ad *Voluſpæ* ſtrophen 51. mogur antiquis eſt *filius.* primus hoc nomine *Majus,* à *Maiâ* matre vel *Mercurii* vel alterius primarii dictus eſt *filius,* deinde quilibet *filius* per ſynecdochen ſpeciei, ſeu partis pro integro. Hinc à ſignificatione *filii* denuo per ſynecdochen generis ſignificat *propinquum, cognatum*: ſic *Cædm.* p. 24. he ða unfæden folmum ȝefremede. freo-mæȝ oferloh. broþor ſinne, *ſcelus manibus perpetravit, germanum occidit fratrem ſuum.* Sic p. 25, 7, ne ðearfest ðu ðe ondræban. ðearf broȝan. feorh-cælm nu ȝiet. ðeah ðu from ſcyle. freo-maȝum feor. ſáh ȝeritan, *non neceſſe habes mortis terrores, interfectionem timere, etſi à cognatis procul exoſus diſcedere debueris.* Sic in compoſitis apud poëtas frequentiſſimis, *ſanguinis propinquitatem & neceſſitudinem* denotat: ut in cneo-maȝar vel cneor-maȝar, *cognati, gentiles*; hleo-maȝar *fratres conſanguinei.* maȝo-ſincar, *eodem genere vel ſtirpe creati.* Quibus addi poteſt fæderen-maȝar, *agnati.* Sic in Hervar. Sag. cap. XI., mag fadr konu mans, *ſocer.* & in notis *Ol. Verelii* ad locum, dottr mag, *gener.* ſyſtr mag, *affinis.* mag-kona, *mulier affinitate conjuncta,* ut frænd-kona, *conſanguinea quælibet,* & infra in cap. XVII.

Hier er Hlaudr komin,
Heidreks arfi,
Broder þinn,
Hin baudskar.
Mikill er ſa mogur
Á mars baki,
Vill ſa þundur
Vid þig mæla.

Hlaudurus huc venit,
Heidreki hæres,
Frater tuus,
Ille cruentus.
Ingens videtur ille propinquus
Supra dorſum equi,
Vult autem vir
Tecum loqui.

In harm. evang. *Cott.* cap. XXV. than findis thu ȝiſundan at hus maȝu junȝan, *tunc domi invenies juvenem filium ſanum factum.* Sic cap. XXVI, ſprac the man uuid is maȝos, *allocutus eſt vir ille conſanguineos ſuos.*

Sextum aldor, ealdor, *vita*; ut in Paraphraſte inquit *Sarah* ad *Abrahamum*: ȝif ic pealdan mot næfre Ismael þiſ Isace þiſ min aȝen bearn ýfre dæleþ on larte ðe ðonne þu of lice aldor arendest, *ſi ego poſſim prævalere, Iſmael nunquam cum Iſaaco meo filio hæreditatem dividet.* Sic in fragm. *Jud.* ða pær nefȝendes ðeopen ðrymfull ðeaple ȝemyndiȝ hu heo þone ætolan eaþest mihte ealdre benæman, *tum magnifica Dei ſerva valde in animo agitabat, quomodo facillime odioſo vitam eriperet.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. XLVII, thiu idis uuas bifanȝan an farleȝarniſſe uuas iro lifes ſcolo that ſia firio barn ferahu binamin ahtin iro aldras ſo uuas an iro euue ȝiſcriban, *deprenſa in fornicatione, mortis rea erat, adeo ut homines ei animam eripere vitam tollere poßent*; *ſicut in eorum lege ſcriptum eſt.* Sic cap. L, that man aldra biloſie, *ut homo vitam perdat,* vel, *ut vita perdatur.*

Septimum þand, *clypeus,* ſæpe legitur in compoſitis: ut þond piȝȝende, *clypeati milites.* in fragm. *Judith*: þond piȝȝend comon to ðam pican-þeodne færan folcef pærfan, *milites imperatorem exercitus ducem adierunt.*

Octavum laȝo: ut in Paraphraſte p. 4, 17, ða ȝefundþod pær laȝo piþ lande, *tum diviſa erat aqua à terra.* Sic p. 5, 16, *fluvii* dicuntur laȝo-ýrnende, *currentes aquæ.* Sic diluvium vocatur laȝo-flod, & laȝo-ſtream, & laȝo-riþ, *ſemita, via maris*: ut oþ ic ðære lafe laȝo-riþa eft ýman pille, *donec ſuperſtitibus* (inquit Deus ad Noachum) *viam ex maris ſemitis aperuero,* p. 31, 9. Sic harmonia evangelica *Cottoniana,* cap. LII, thiu thar mid laȝo-ſtromon liudi farteriða bi Noes tideon, *quod in diebus Noachi homines perdidit cum aquarum fluctibus.*

Nonum, colla, *galea.* vide feþhþ:.

Decimum ȝolder bryttа, rincer bryttа. frequens occurrit in fragm. *Jud.* ubi *Deus* vocatur toþhtmod tirer brýttа, *illuſtris majeſtatis vel imperii rex. Holofernes* quoque appellatur rincer-brýttа, *auri diſpenſator, dominus,* i. e. *princeps, dux*: & morþrer-brýttа, *cædis auctor, princeps.* Sic in Paraphraſte, 58, 24, cæþ ða eft naþe oþre porde to ðanan rincer brýttа, *tum rex* [ſcilicet Abimelech] *confeſtim alia verba ad Sarram locutus eſt.* Hinc brýttan, brýttian, & brýttiȝan, *poſſidere ut dominus, libere uti, frui, rei dominium habere*: ut Paraphraſ. p. 28, 25. 38, 2. 70, 24. Inde brýttа, *dominus, auctor*: ut paraphr. III, 20. Metod engla heht. liferf brýttа. leoht forþcuman, *creator angelorum, vitæ dominus, juſſit lucem prodire.* vide l. 24, ejuſdem paginæ.

Undecimi habes exempla in Paraphraſte: ut p. 5, 23. on ðære eþýl týfre niððaf finðaþ. nean ȝ feorþan. ȝold ȝ ȝým-cynn, *in hac terra homines* vel *poſteri offendunt aurum & omne genus gemmas.* Sic p. 81, 12. ða Azarias. in ȝeþancum. hleoþrade haliȝ. ðurh hatne liȝ. dæda ȝeorn. bihten hefede. þer pommalear. ȝ ða porð acpæþ. Metod al pihta. hpæt ðu eart. mihtum frið niþaf to nefȝenne, *tunc ſanctus, immaculatus & fortis Azarias reſonans in ardente*

igne

ígne dominum laudabat, hæc verba dicens: Creator omnium, ecce quam potentiſſimus eſt ad ſervandos mortales. Hinc etiam *Deus* vocatur nıþa nepȝenð. p. 82, 1. & *mortales* nıðða beoþna plurimis in locis. Sic in fragm. hiſt. *Judith. Holofernes* vocatur, nıþ heaþð, *durus homo*, & moðıȝa nıþ, *vir animoſus.*

Duodecimum occurrit quoque in Paraphraſte: ut, p. 41, 24, onȝunnon him ða bẏtlıan ȝ heoþa buþh pæþan ȝ * ſele ſettan. ſalo nıþian peþaſ on ponȝe þıbeð ſettton. neah ðam þe Abraham aþæpðe hıȝ paldende, *tunc cæperunt viri ſibi aſtruere & ædificare habitacula, & ponere ſedes & domus novas, & in planitie altare ponere prope illud, quod Abraham domino ſuo conſtruxerat.* Sic p. 52, 10. ȝeſapon oþeþ ſınce ſalo hlıþıan. þeceð oþeþ þeaðan ȝolðe, *videbant palatia argento, & aulas rutilare rubro auro.*

Tertiumdecimum †lıð, *navis*, legitur in Paraphraſte p. 31, 3. Ic ðe ðæȝ mine. monna leoþoȝt. pæþe ȝeȝẏlle. þ ðu peȝ nımeȝt. ȝ ſeopa ¹ ſæȝl. ðe ðu ſeþıan ſcealt. ȝeonð ðeop pætep. ðeȝpımeȝ popn. on lıðeȝ boȝme. læð ſua ıc ðe hate, *quamobrem hominum dilectiſſime, te admonitum velim, ut abeas, &, ut jubeo, animalium pabulum, quod habere debes in diluvio, poſt aliquot dies in navem* [*arcam*] *vehendum cura.* Sic p. 32. 15, ða ȝemunðe Lod. mepe lıþende. ſıȝopa paldend. ſunu Lamecheſ. ȝ ealle ða pocpe. ðe he pıþ pætpe beleac. lıþeȝ leohт ſþuma. on lıðeȝ boȝme, *tum Deus dominus* ² *dominantium recordatus eſt Lamechidæ per mare navigantis, & omnium animalium, quæ ab aquâ obſeraverat in navigio vitæ glorioſus princeps.*

Quartumdecimum ſæpe legitur in metrorum *Boethianorum* verſionibus *Cottonianis*: ut, p. 156. Ne mæȝ eac. ſıþa nan. pıðom timbþıam. ðæþ ðæþ populð ȝıtſunȝ. beoþȝ oþeþ-bþæðaþ, *nemo poteſt ſapientiam adſtruere, ubi fundamentum avaritia pervadit.* Sic p. 158, Ne ſuþþum ſıþ nan ymb ȝeſeohт ſppecan, *ſed neque quiſquam de bello loquitur.* Hinc toties apud poetas πολυδρύβους, iſtud ſıþa beaþn, pro *hominibus* vel *humana gente*: ut in *Cædm.* p. 20, 20, þonne moton pe hie uȝ to ȝeonȝþum habban ſıþa beaþn, *tum poterimus habere homines noſtros diſcipulos.* Sic in poëtica *Runarum* explicatione, infra, cap. xxii. ſeoh bẏþ ſpoſup ſıþa ȝehpılcum, *pecunia eſt conſolatio omnibus hominibus.* Sic etiam in metrorum *Boëthianorum* verſionibus *Cott.* p. 154, ſıþum uncuþ. hþı ſıo pẏpð. ſpa þo penðan ſceolðe. & p. 156, ne mæȝ eac ſıþa nan. denique p. 140, ne ſuþþum ſıþa nan. & in *exorciſmo* quodam *ad reddendos agros fertiles*, bibl. *Cott.* Caligula, A, 7, 2. hal peȝ ðu ſolðe. ſıþa moðoþ. beo ðu ȝþopende. on ȝoðeȝ ſæþme. ſoðþum ȝeſẏlleð ſıþum to nẏtte, *ſalve terra, mater hominum, floreas in dei ſinu, pabulo in uſum hominum repleta.* Vide *Olai Verelii* notas in hæc verba, **frækin með firðum**, cap. vi. Herv. Sag. p. 87. **Fyrar** & **fyrðar**, proprie *præſides, præfecti.* poetice *viri.* ut *Gudmundus Andreæ Iſlandus* in voce. occurrit **fyrar** inter *virorum* appellationes parte 2. In harm. evang, *Cott.* nihil etiam frequentius occurrit, quam firiho barn, firiho barno, firio barnun, allaro firio fruma. firio þrihten. allaro firio faðer.

Verum præter has voces, quas à poetis *Cimbrorum* uſurpatas fuiſſe animadvertit *Snorro* in ſecunda ſuæ Eddæ parte, aliæ occurrunt obſervatione dignæ in carmine Eddico ³ *Voluſpa* inſcripto, quam publici juris fecit, *P. Joh. Reſenius, Hafniæ*, anno 1665. cum *Stephani Olai Iſlandi* verſione & notis. Voces autem quæ *Voluſpæ* & fragmentis *A. S.* poeticis communes ſunt, infra ſequuntur.

Fpoð. *Cimbrice* **fraður**, *ſapiens, prudens, eruditus*; à verbo **at fræða**, *erudire.* Hinc *Ara Iſlandus* vocabatur **Are preſti hin frode**, *Ara presbyter ille doctus.* Hinc apud poetas *Anglo-Sax. Senex* vocatur ȝeaþum fpoð, *annis eruditus*, vel *ſapiens factus.* Sic Paraphraſeos p. 51, 23. *Sarah* ita dicitur: ut, ða þ pıf ahloh. peþeða þrihtneȝ. nalleȝ ȝlæðlıce. ac heo ȝeaþum fpoð. ðone hleoþoncpẏðe. hurce beleȝðe. on reȝan rpiþe, *tum fœmina non alacris deridebat exercituum Deum, ſed ſenex facta*, &c. ut ſupra. in eâ pagina dicitur etiam per ſynecdochen omnibus Septentrionalibus gentibus communem pintþum fpoð: ut, ðe ſceal pintþum fpoð. to populð bþinȝan. ðaþþa ſunu, inquit angelus ad Abrahamum; *tibi annoſa Sarah filium in lucem pariet.* Sic etiam in eadem pagina *Abraham* dicitur mıſſaþum fpoð, per metalepſin troporum. Ut enim pintep per ſynecdochen partis pro toto, ponitur pro ȝeape; ſic ⁴ mıſſape vel mıſſepe *anni dimidium*, vel *ſemeſtre* ponitur pro pintep. en exemplum, he ða metoðe oncpæþ mıſſaþum fpoð, *tum ille ſenex Deum alloquitur.* Plura vide exempla, p. 39, 6. 51, 7. 64, 7. Hinc quoque p. 27, 22. ſıððan mıſſepa popn, *poſt certum annorum numerum.* Hinc apud *Francorum* poetas fpuoðon & ȝıfpuoðon, *ſeneſcere*: ut in harmonia evangeliorum *Cotton.* cap. xlii. Sum biȝinnit thann oc furthor thann hie iſt fruodto, *aliquis tardius incipit, quando ſeneſcit.* Sum uuirðit than ſo ſuitho ȝifruodto, *aliquis autem eſt tam grandævus.* cap. iii, quam fruoð ȝumo ut fan them alahe, *ſenex è templo exiit.*

---

* A ſetle, *ſedes*: ut, bole a botle. † **Lið** etiam **skip**, *navis*, *Gudm. Andreæ* in ſtrophen *Voluſpæ* 16. ¹ *Cimbrice* **fæðſla**, *pabulum*, ut & **fæða**, & **fæde**, ab **at fæða**, *paſcere*: inde noſtrum **food.** ² *Triumphantium.* ³ Id eſt *Vaticinium volæ.* ⁴ Mıſſape, *Cimbrice*, miſære vel miſſere, *ſemeſtre*, Gudmund. *Andreæ*, in Ar. Ar. m. g. *annus*; miſere, *ſemeſtre anni ſpatium.* Miſſere, quaſi midzere, n. g. *ſemeſtre.* Smidur nockur kom til Aſa og baud ad giora Þeim borg a Þrim miſſerum, *qui ad civitatem illis ædificandam ſeſquianni tempore obtulit.* Edda *Snorronis.* Mythol. xxxvi. vid. Mıſſape, infra. ubi plura occurrunt hanc vocem explicantia.

Fæl, pæle, *cædes, clades, strages. Cimbrice* valur. N. G. *cadivum, cadavera cæsorum in acie.* Hinc [1] *Odinus* Mavors *Cimbrorum* vocatur **Volfodur**, i. e. *stragis auctor* vel *parens*; & ejus *aula, cœlum bello cæsorum*, **Vallholl** vocatur. Hinc exercitus *Nebuchadonosoris* vocatur pælhneop peneod, *exercitus cruentus.* Paraphras. p. 76, 11. & p. 32. 4. pællgrim nibe, *livor pernicioſus.* Vox etiam extra compoſitionem frequens occurrit apud poetas.

Gin, per epentheſin gien, & emphatice giena, *chaſma, abyſſus, vaſtum ſpatium*, & in ſenſu adjectivo *amplus, latus, ſpatioſus, vaſtus, immenſus*, à *Cimbrico* at gina, *hiare, biſcere.* Inde **ginnunga**, *vaſtus hiatus, chaſma* vel *ſpatium immenſum, abyſſus*, & **gina**, *chaſma nubium.* Hinc immenſum illud *vacuum* vel infiniti *vacui ſpatium* ante mundum conditum vocatur in [2] *Voluſpa*, **gap-gynnunga** vel **gab-gynnunga**, *vaſta capedo, fovea* vel *hiatus ille vacui ſpatii immenſus.* Hinc etiam apud Paraphraſten p. 5. 24. vaſtus *Æthiopicæ* terræ tractus vocatur gin-nice: ut, bonne reo æfne. Ethiopia land. ⁊ leodgeard. beligeb uton. ginne-nice, *tum ſecundum* [flumen] *ambit terram & regionem Æthiopicam, regnum vaſtum vel ampliſſimum.* p. lx. 15. Sdeotol is ⁊ gifene. þ de rob Metod. on gerydde is. fregler aldor. re de fugor releb. rnyhtrum mihtum. ⁊ din mod trymeb. godcundum gifum. foppon de giena rfeor. dæt bu pib. fneond oddre feond. fnemman ongunne. popdum oddre dædum, *manifeſtum & viſum eſt, quod ætheris rector, verus deus, qui animum tuum corroborat divinis donis, & pro ſapientia & potentia ſua victoriam tibi dat, eſt tibi comes, quippe quod tibi magnopere ſuccedit, quod in amicum vel inimicum verbis factiſve, incipis facere.* Sic p. lxii, 22. ginfæstum gifum, *ampliſſimis donis.* Sic p. lxxii, 1. donne befæhman mæge. foldan fceatas. eopban ymbhyrfst. and up-rodor. gafrecges gin. ⁊ deor geomre lyfst, *quam ulnis quis amplecti poteſt, telluris angulos, terræ circuitum, & cœlum quod ſupra eſt, oceani intercapedinem, & hunc murmurantem aera.* Sic in fragm. *Judith.* lungre het gleau-hydig pif gumena fumne of dære ginnan byrig hyre togeanes gan, *prudens fœmina ſtatim jubebat aliquem virum ex ampla urbe ei obviam ire.* Hinc quoque gin in compoſitione, *valde, vaſte, immenſe* ſignificat. Sic *Deus* apud Paraphraſten vocatur gin-fæst God, *firmiſſimus, veraciſſimus, immutabilis Deus.* Et in *Voluſpæ* ſtrophe 6. *deaſtri Cimbrorum* vocantur **gin-heilog God**, *numina ſanctiſſima.* Perperam igitur omnia, quæ de hac voce ſcripſit *Gudm. Andreæ*, in *Voluſpæ* ſtrophen ſextam, & in lexico ſuo *Iſlandico.*

Fæsl, *Cimbrice*, **fadsla**, *pabulum, eſca, victus*: ut par. xxx, 17. dæs fceal fæsl peran. epic lifigendra. cynna gehpilcef, *ibi pabulum reponetur omnis generis animantium.*

Har, ut apud *ſcaldos* **hara**, & **herra**, *dux*, appellatur, ſic in ſecunda Eddæ parte inter regum appellationes. **hara edur herra hertuge heiter eirnenn ſuo iarl, ſem kongur. hara** vel **herra** *dux* appellatur tam *jarlus* quam *rex.* & in cap. de regiorum nominum origine, *rex* vel *dux* dicitur nominari **hari** vel **herra** à nono *Halfdani* regis filio. occurrit vox har in paraphr. p. lxvi, 24. pigend unfohte. hare heora pulfar. hilde gnettan, *imperterriti eorum duces, militares lupi prælio gaudebant.* Sic ſupra tranſtuli hare byrnan, *ducum loricas.*

Hom vel ham, *Cimbrice* **hamur**, *induviæ, exuviæ*, & per ſynecdochen, *quodlibet corporis indumentum, exterior forma, tegumentum:* Occurrit hæc vox in *Voluſpæ* ſtroph. 41.

Vard af þeim ollum einna nokur	*Factus eſt ex illis omnibus unus aliquis*
Tunglis tiugare i trolls hame.	*Lunæ infeſtator* [3] *formâ giganteâ.*

Hinc in Edda *Snorronis*, Mythol. lii. [4] *Lokus* accipitris exuvias [**valshame**, & in compoſita declinatione **valshamenn**] indutus *Jotunheimos* advolavit. Hinc vox varie componitur in Paraphraſi: ut, p. 17, 2. gereo ic him. hif englaf. ymbehpeorfan. mid fepen-haman ealna folca mæst. pepeda pinfumaft. *video illum cum angelis ſuis, cum plumigeris illis circumcinctum, qui omnium cœtuum maximi, omnium exercituum glorioſiſſimi ſunt.* Occurrit eadem vox in concione, quam *Satanas* habuit ad ſuos, p. 11, 1. þ he mid fæden-homan fleogan meahte pindan on polcne, *ut pennis indutus poſſit volare & in aera gyrare.* Sic p. 32, 5, *corpus humanum* vocatur flæsc-hom: ut, pfæcon apleafra feorh. of [5] flæsc-homan, *impiorum animas è corporibus vindictam ſumentes expulerunt.* Sic p. 82, 14, *ſchema angelicum* vocatur puldor-ham, *forma glorioſa*: ut, fra fe halga pen. hengende fæs metodes milte. ⁊ his mihta fped. nehte dufh neorde. da of nodenum fæs. engel æl-beorht. ufan onfended. plite-fcine pene. on his puldor-haman. fe him cpom to fnofte. ⁊ to feorh nene, *dum ſanctus ille vir juſtâ* [*ſuâ*] *linguâ celebraret Dei miſericordiam & omnipotentiam, deſuper mittebatur è cœlo angelus fulgentiſſimus in glorioſis ſuis indumentis decore lucens, qui venit ad illum conſolandum, & vitam ejus* [6] *ſervandam.* Hinc quoque in *Dano-Saxonica*, gihaman, *tegere, tegumento munire*; ut, Aldred dis boc gihamadi, *Aldredus hunc librum tegumento munivit.* in fine codicis *Cott.* iv. evang. *Dano-Sax.* Sic harm. evang.

---

[1] Vide *Voluſpæ* ſtroph. 1. & Eddam *Snorronis* in Mythol. xxxi, 33. [2] Strophe 3. [3] Vel *gigantis indutus exuviis.* [4] *Mercurius* technarum & inſidiarum ſtructor, apud *Aſas.* Vide Eddæ *Snorronis* Mythol. xxvii. [5] In gloſſis, child-hama, *uterus.* Hinc hert-hamon, *præcordia*, in legibus *Friſionum*, Tit. xxii. §. 48, *ſi quis præcordia*, i. e. hert-hamon, *gladio tetigerit*, xviii *ſolidis componat.* quem locum (inquit *Junius*) temere nimis ſuſpectum habuit *F. Lindenbrogius*; nob. *Spelmanno*, ut videtur, non diſſentiente. vide Gloſſ. *Spelmanni.* [6] *Liberandam.*

Cott. cap. XIX. fuglon thia hier on theſaro uueroldi ſind farat an feder-hamon ſia ni cunnon enig ſihu uuinnan, *volucres, quæ in hoc mundo ſunt, & induuntur plumeis induviis, hæ non poſſunt quid pecuniæ lucrari vel ſibi acquirere.*

Hleop, *Cimbrice* hlyre, poetice *frater, ſocius, conſors,* & ſynecdochice *vir, homo*: ut paraphr. XLIII, 10. Næfre hleop lopa. æt eopihtan. æfre peoppeþ. feoph beſendpa. fophт and acol. mon fop metode. de him æftep. á duph gemynda fped. mod ȝ dædum. popde ȝ gepitte. pire dance. oþ hiſ ealdop ȝedal. oleccan pile, *nunquam diſcipulus* [vel *diſciplina vir inſtitutus*] *è viventium numero, probrorum* [i. e. *culpæ*] *magis timens metueuſque erat dei cauſa, utpote qui illi poſtea pro ſanctitate mentis, animo & officiis, verbo & intellectu uſque ad animæ* [*à corpore*] *divortium ſervire ſuper vellet.*

Feoph, *Cimbrice* fior, *Francice* ferah, ferahu, ferhu, ferh, *vita, anima, vis vitalis*; *Voluſpæ* ſtrophe 42, filleſt hann fiorve feigra manna. *ſaturatur vita morientium hominum.* Sic Paraphr. p. 5, 2. of dam pophte god fneolicu fæmnan feoph inbyde ece raula. heo pæpon englum gelice, *ex qua* [*coſta*] *Deus fecit liberalem virginem vitâ inditâ & immortali anima, erant* [*Adamus & Eva*] *angelis ſimiles.* Sic harmon. evang. *Cott.* cap. XLVI, uuas iro libes ſcolo that ſia firio barn ferahu binamin ahtin ira aldras, *obnoxia erat morti, adeo ut homines animam illi & vitam eripiendi jus haberent.* Sic cap. XLVII. Ef hie that giquat hi that ſia quika lietin friðodi ira fepahe, *ſi hoc diceret, quod illi eam vivam dimitterent, & vita in pace fruentem.* ac hetun ſia ſtandan thar ena thar inne, endi im it utt thananan gengun gram harda Iudeo liudi, en after oðron, ant that iro thar enig ni uuas thes fiondo folkes thia iro ferahes thuo thero idis aldar lagio ahtean uueldi, *& ſiverunt illam ibi ſolam manere in domo, & inde exierunt crudeles Judæi ſingulatim alius poſt alium, uſque dum nemo inimicorum, qui fœminæ iſti vitam eripere vellent, ibi maneret.* & cap. L, ni uuitin uuerod Iudeono, that hier iſt betera rad barno gihuilicon, that man hier enna man aldra biloſie, endi that hie thuru iûuua dadi drorah ſterabe furi thit foleſcipi ferah farlate than all thit liud uuerod farloran uuerthe, *nonne cognoſcitis ô Judæi quod multo melius ſingulis futurum eſt, ut unus vitam amittat, & per facinora veſtra moriatur, & animam perdat, quam ut univerſus hic populus perdatur.* bithiu hie ſo uuar giſprak biſcop thero liudio huo ſcolda that barn alla irmin thiod mid is enes ferhu mid is libu aloſean, *quamobrem ſacerdos populi adeo vere prædixit, ut vir ille miſerum omne humanum genus cum ſua ſolius anima cum vita ſua redimeret.* Sic cap. XXII, thoh ſia hebbean iûuues ferhes giuualð, *quamvis habeant in vitam veſtram poteſtatem.*

Pynde *Fata, Parcæ.* Da hit fophæfed gepeapþ þ hie pædon fpefn cyninge pyrda gepynu, *dum prohibitum erat, quo minus ſomnium & fatorum ſecreta regi oſtenderet,* Paraphraſeos p. 78, 10. *Francice,* uurdi eſt *Fatum, Parcæ.* harmon. evang. *Cott.* cap. XLI, thuo quamun ok uurdi giſcapu them odagen man orlag huila, *tum Parcarum decreta & fatale tempus ad divitem venerunt.* [1] *Cimbrice* vrdreſt, nomen unius *Parcarum*; alterius, verdande; ut tertiæ, ſkuld. Hinc in *Duglaſſiana Virgilii* verſione, *Fata* ſemper redduntur werdes: ut,

Thar war hir armes, and here ſtude eik her chare;
This goddes ettled, gif werdes war not contrare,
This realme to be ſuperior and maiſtreſs, &c.

Virgilius: ——— *Hic illius arma,*
Hic currus fuit: hoc regnum dea gentibus eſſe,
Si qua fata ſinant, jam tum tenditque fovetque.

Hleop, hleoþ. *Cimbrice* hle vel hliæ, *locus à ſole ventove immunis, umbra, umbraculum*; & per tranſlationem, *refugium, aſylum, hoſpitium, domus.* Sic Paraphr. p. 53, 5, da to fotum Loth. dam giefrum hnah. ȝ him geofne beað. pefte ȝ gepeopda. ȝ hiſ pecedef hleop. ȝ degnunge, *tum Lothus ad genua hoſpitum procumbens, magnopere eos obteſtatus eſt, ut apud ſe cœnare & pernoctare dignarentur, & ſuæ domus hoſpitium & officia æquo animo acciperent.* Sic p. 59, 4, he pæf leof Lode. foþþon he fibbe. gefelig dpeah. and hiſ fcippende. undep fcæde gefop. hleop fefþum deahт. hep denden lifde, *charus erat Deo* [Abrahamus,] *quamobrem pace beatus vitam egit, & ſub umbra Creatoris ſui peregrinatus eſt, dum* [2] *hic vixit,* [3] *refugio illius pennarum tectus.* Plura habes exempla. p. 64, 22. 89, 24.

Mirrape, ut ſupra in Fnod, *ſemeſtre ſpatium, anni dimidium.* & ſynecdochice, *annus. Cimbrice* miſſere: ut Harvarar Saga. capite XI, pagina 131, a þeim miſſerum ol Suafa ſon þan Hlaudur hiet, [4] *in ſemeſtri ſpatio Suafa peperit filium, qui Hlaudurus vocatus erat.* Sic in *Aræ* multiſcii ſchedis. p. 2. fra miſſeris tali, *de anni computo.* Sic in Gautrikſs Saga. ut, ſitter Rolf k. i Suiþiod mid mikili gledi, oc fridi þau miſſeri, *regnavit Rolfo rex in Suecia cum magno gaudio ac pace aliquot annos.*

Lind, *vexillum, labarum, inſigne militare,* per metonymiam materiæ à [5] lind, *Cimbrice* lind,

---

[1] Vide *Voluſpæ* ſtrophen 19. & *Gudmundi Andreæ* in eam notas. vide etiam Eddæ *Snorronis* Mythol. 15. [2] *In terris.* [3] *Sub alis divinæ majeſtatis.* [4] Id eſt *intra.* [5] Legitur hoc nomen in *Satyrographo*: ut, And under a lynde on a land leaned I a ſtounde.

tilia

tilia arbor. *Voluſpæ* ſtrophe 45. *Steph.* Hrymur ekur auſtann heffur lind, *Hrymur aurigat ab ortu, levat vexillum.* & non reddendum ut *Steph.* reddit: *intumeſcit aqua.* Sic Paraphr. p. 45, 5. ðaþa ðe he þyrte. þ meahte pel æghpilc. on fyþ pegan. realpe linde, *quorum bene novit unumquemque in exercitu vexillum album portare poſſe.* Sic p. 68, 11. hponne rið-boda. ræ-rtreamum neah. leoht ofep lindum. lyft-edopar bræc, *quando* [1] *lux, expeditionis dux, prope mare ſupra vexillum æthereas domos perrupit.* Sic in carmine cap. XVII Hervar. Sag. ut, breſta mun aduꝛ broder i blíchuita lind, oc kalldur geir koma vid annan, oc margur gunni i gras hnígga, adur eg Tirfing i tuent deile, mun Þeir Humlingur halfan arf giefa, *deficiet prius frater, & frigida tela convolabunt circum vexilla candore nitentia, & multi milites ceſpitem rodent; prius Tirfingum* [*gladium*] *in binas partes diſpartiam; quam dimidium hæreditatis tibi dedero.* Sic etiam p. 69, 11. hofon hefe cyrte. hpite linde. regnar on rande, *levarunt milites delecti alba vexilla, ſigna in littore.* Vexillum etiam dicitur lindcroda. i. e. *tiliæ germen* vel *ramus*, p. 44, 7. pundon Sodom-pape. ⁊ Gomorrhe. golder-bnyttan. leofum bedroren. æt ðam lind-croðan, *Sodomæ & Gomorrhæ reges ſuis hominibus orbati ſtabant ad vexilla.* Sic in fragm. *Judith.* bepaþ linde fforþ, borð for breortum. ⁊ byrn-homar, *vexilla, clypeos & loricas efferunt.* rtopon heaðorincar beornar to beaðore borðum beþeahte hpealfum lindum, *principes viri, duceſque clypeis tecti, & ſinuantibus vexillis profecti ſunt ad bellum.*

Beorn, beorna, *vir primarius, ſatrapa, princeps, nobilis, in ſuo ſtatu & dignitate antecellens, heros, dux*: & per ſynecdochen generis pro ſpecie apud poetas frequentiſſimam, *vir, homo, maſculus.* Exempla habes bene multa in *Somneri* Lexico è paraphraſte deprompta, quibus iſtud addam ex Fragmento hiſt. *Judithæ.* Beornar rtoðon ymbe hyra ðeodnes træf, *ſatrapæ circumſtabant imperatoris ſui tentorium.* Et chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCCCXXXVIII. Æþelrtan cyninc beorna beah-gifa, *Æthelſtanus rex, princeps, monilium largitor.* Quoad vocis hujus derivationem, petenda videtur à *Cimbrico* beorn, biorn, bearn, biarn, *urſus*, qui ob bellicam virtutem apud ſeptentrionales gentes, ferarum eſt princeps; vel forſan per ſynecdochen ſpeciei pro genere, ab heroibus & principibus viris, qui ſe *Beornar*, ſcil. *Urſos* vocatos voluerunt. Apud gentes enim boreales præſtantiſſimi quique, & fortiſſimi viri honorificum ſibi duxerunt ferarum, URSI præſertim ac LUPI, nominibus inſigniri. Hinc in hiſtorüs iſtarum gentium tot nobiles & primarii viri, qui *Beorn, Biorn, Ulfur* vel *Wulfur* nuncupantur. In *Araæ* ſchedis celebrantur Ketil-Biorn, *Ketilli filius.* Biarn-hartur, unde *Latinum Bernhardus*, i. e. *Urſus fortis.* Ibi etiam legitur de morte *Godrodi* cujuſdam magni Bearnar ſonar, i. e. *Beornonis filii*; & de *Beornone* quodam, qui vocabatur Biarn hinn ſpaci, i. e. *Biorno ſapiens.* Omnium autem, qui hoc nomine gaviſi ſunt, maxime celebratur *Suecicus* ille heros è regio ſtemmate oriundus, Beorn vel Biarn vocatus; quem rex *Sueciæ Eiricus* [2] propter fortitudinem & ferociam ſuam Styr-Biorn, *Styrbiornonem*, i. e. *bellicoſum urſum* cognominavit. ſive igitur per metaphoram poetis *Saxonicis* uſitatam; ſive per ſynecdochen ab inclyto & inſigniſſimo iſtius nominis heroe, ad heroem & principem ſignificandum Beorn vel Biorn transfertur; ſive denique heroem ſignificat, quod heroibus & magnatibus tam commune nomen erat; perſuaſum mihi eſt *primarios viros* & *duces*, ab iſto Beorn vel Biorn, Beornar apud *Saxonicos* poetas vocari.

Manlic, monlic, emphatice manlica, monlica. *Goth.* ΜΑΝΛΑΕΙΚ, ΜΑΝΑΕΙΚ, *Marc.* XII, 16. *Cimbrice* mannlyka, monnlyka, *ſtatua, imago, effigies humana.* Voluſpæ ſtroph. 10.

Thar Motſogner er mætſtur vm ordenn	*Hic Motſognerus primas obtinuit,*
Sverga allra, enn Durenn annar,	*Inter nanos omnes, Durimus autem ſecundas,*
Their mannlykan morg vm giordu	*Qui nanorum multas fecerunt imagines,*
Sverga ur iordu ſem Durenn ſagde.	*Ex terra ſicut dixit Durinus.*

Sic in Paraphraſi p. 55, 17. Se monlica þ if mære rpell, rtille punode ðær hie rtranc begeat pite, *hæc ſtatua* [ſcilicet uxoris Lothi] *immota manſit, quæ hiſtoria celebris eſt; ubi grave ſupplicium eam occupavit.* Sic p. 78, 22. ðære burge peand anne manlican ofep metodef eft gylde of golde gumum apænde, ut ſupra in Lum.

Vig *ſacrum*, tam *templum*, quam *idolum*. Paraphr. p. 79, 11. oft hie to bote. balde gecpædon. þ hie ðær pigef. pihte ne pohton, *præterea audaces dicebant, quod idolum nihili faciebant.* & l. 16. ðegnar ðeodne ræddon. þ hie ðæne geþeahte pæron. hæftar heapan. in ðirre hean byrig. ða ðir [3] hegan ne pillaþ. ne ðirne pig purþigeon. *Regi* [Nebuch.] *thani dicebant, quod excelſi captivi in hac excelſa urbe ejus conſilii eſſent, ut neque ſimulacrum illud, neque idolum honorare vellent.* pig autem primario *ſacrum, conſecratum* ſignificat; unde idolum illud aureum, alias abſolute gyld dictum, vocatur pig-gyld, *ibid.* l. 2. hæþne ðeode purþedon pig-gylde. unde

---

[1] Scilicet *præcedens noctu columna ignis.* [2] Enn adur enn Beorn for ut lande, gaf Eirekur kongur honum widur nefni af hardfeinge ſinne og ſtyrioll, og kallade hann Styrbiorn, *verum antequam Biorno regione excederet, dedit Eiricus rex ipſi cognomen à ferocia ſua & bello, vocavitque Styrbiornonem,* Hiſtor. *Styrbiornonis, Suecici* herois, extans in commentar. Chriſt. *Wormii* in *Araæ* ſchedas. [3] Forſan mendoſe: atque legendum, ut videtur, hepgan:

 pig-bod,

ꝑiꝛ-boꝺ, vel ꝑi-boꝺ, *altare*. ꝑiꝛ autem *Cimbrice* vx, eſt *Gothice* ᚴᛖihS vel ᚴᛖihᛦ emphatice; *Francice* wiho, *ſacer*, wihan; *Cimbrice* at veiga, *conſecrare*. Inde uuih, *ſacrum templum*, in harm. evang. *Cott.* Qui plura vult, conſulat *F. Junium*, in ᚴᛖihS. & *Gudmundi Andreæ* notas, in veberg, *Voluſpæ* ſtroph. 52.

Oꝑleꝛ, *fatum*, & in compoſitione *fatalis*: ut paraph. XLIV, 19, ꝛe ꝥ oꝑleꝛ peoꝑc. ꝺam Ebꝑeiꝛcan. eoꝑle ꝛecẏꝺꝺe, *vir qui fatale facinus*, vel *eventum Hebræo narrabat*. Hinc paraph. p. 50, 2, *Ismael* vocatur oꝑleꝛ-ꝛiꝼꝑe, *fati* vel *mortis*, i. e. *cædis avidus*. Componitur autem vox ex *Cimbrico* vrð, vel *Francico* urdi, *fatum*, & leꝛ, *Cimbrice* laug vel løg, *lex*. Inde euphoniæ gratia uꝑloꝛ, & u in o mutato oꝑloꝛ. occurrit vox in *Voluſpæ* ſtroph. 6. & in harm. evang. *Cott.* cap. LV, orlaꝛies uuord, *fati decretum*; & in cap. XLI. ſupra citato, orloꝛ huila, *fatalis hora*. vide ſuprà, in pẏꝑꝺe.

Fæꝛe, *moribundus, morti appropinquans, ad moriendum deſtinatus ac expoſitus fatis*; cui extrema Parcæ jam nunc fila legunt. *Cimbrice* feigur: ut in ſupra citato verſu *Voluſpæ*. filleſt hann fiorve feigra manna, *ſaturatur vita expirantium hominum*. Sic in colloquio iſto inter *Giſſorum* & *Angantyrum*, cap. XIX, Hervarar Sag.

Feltur er ẏdar fylke,
Feigur er ẏdar vïſir,
Gnæfur ẏdar * gunnfani,
Grammur er ẏdur Odin.

Metuit veſter exercitus,
Morti vicinus eſt dux veſter,
In alto poſitum eſt vexillum veſtrum,
Iraſcitur tamen vobis Odinus.

Sic in fragm. *Judith.* ꝼæꝛe ꝼꝑumꝛaꝑaꝛ ꝼẏnꝺ ꝛinꝺon eoꝑeꝑe ꝛeꝺemeꝺ to ꝺeaꝼe anꝺ ꝛe ꝺom aꝛon tiꝑ æt toꝑhtan, *hoſtes veſtri, principes fato moribundi ad mortem condemnati ſunt, & à Deo judicantur.* Sic paraph. LXXII. 16. laꝼe cẏnmꝺon. lẏꝼt up ꝛeꝑpeaꝑc. ꝼæꝛum ꝛteꝼnum, *clamabant moribundis vocibus inviſi, uſque ad cæli nubes.* Sic iterum in fragm. *Judith.* ꝺæꝛ ꝛe hlanca ꝛeꝼeah pulꝼ in palꝺe ꝛ ꝛe panna hꝑæꝼn pæl ꝛiꝼꝑe ꝼuꝛel peꝛtan beꝛen ꝥ him ꝺa ꝺeoꝺꝛuman ꝺohton tilian ꝼẏlle on ꝼæꝛum, *propter hoc gaudebant in ſylvis, quum famelicus lupus, tum famelicus corvus cadaverum in acie cæſorum avida avis, qui ex occidente ambo venerunt, eo quod credebant ſe deſtinatis cædi hominibus ſaturatos iri.* Sic in compoſitione ꝛleꝛe-ꝼæꝛe *ad cædem deſtinatus, cæde periturus*: ut, ꝛleꝛe-ꝼæꝛe hæleþ ꝛlæpe to-bꝑeꝺon, *cæde morituri duces ſomnum protrahebant.*

Gen, poetice ꝛien. *Cimbr.* quoque ſcribitur gen, *iterum, denuo.* Occurrit hæc vox *Voluſpæ* ſtroph. 25.

Gen geingu Reigen oll á tokſtola
Gin-heilog God ——— ———

Denuo acceſſere Dii omnes tribunalia
Sanctiſſima numina ——— ———

Sic Paraphr. p. XLVII, 14, ꝺa ꝛen Abꝑahame. eoꝑꝺe ꝛelꝼa. heoꝼona heah cẏniꝛ, *tum iterum ſe oſtendit Abrahamo excelſus cælorum rex.* Sic XLVIII, 7, ꝛien ꝺe ꝛunu peoꝑþeþ. beaꝑn oꝼ bꝑẏꝺe, *tibi denuo filius erit ex ſponſa natus.*

Ylꝺaꝛ, eldaꝛ, *homines, viri.* ꝛe maꝛo-ꝑinc ꝛceal. mið ẏlꝺum peꝛan. Iꝛmahel haten *& eximius ille filius vocabitur apud homines Iſmael*, Paraph. p. 50, 2. Hinc ẏlꝺa beaꝑn, ẏlꝺo beaꝑn: ut, Paraphraſ. XII, 3, ꝥ ꝺæꝑ ẏlꝺo beaꝑn. moꝼte onceoꝼan. ꝛoꝺeꝛ ꝛ ẏꝼeleꝛ, *ut ibi homines* [nempe Adamus & Eva] *eligerent bonum & malum.* alibi, ꝥ pæꝛ ꝺeaꝼeꝛ beam. ꝛe bæꝑ biꝛꝑeꝛ ꝼæla. ꝛceolꝺe bu piꝛan. ẏlꝺa æꝛhpilc. ẏꝼleꝛ ꝛ ꝛoꝺeꝛ, *hæc erat mortis arbor, quæ acerbis onuſta erat, ut* † *terra* [habitaculum] *& hominum quilibet ſcirent bonum & malum.* Sic p. LIII. 19. æꝑ ꝛe ꝛceonꝺe piꝥ ꝛeꝛceapu ꝼꝑemman unꝛẏꝼꝑe ẏꝼel ẏlꝺa beaꝑnum, *antequam abominabile in homines ſcelus contra naturam perpetretis.* Occurrit eadem phraſis *Cimbrice*, *Voluſpæ* ſtroph. 21.

Thær log logdu, Þar lyff furu
Allda bornum. ———

* *Hæ leges ſanxerunt, hæ vitam diſpenſarunt*
Mortalibus. ——— ——— ———

& in harm. evang. *Cott.* cap. IV, thie ſcal Helanð to naman eꝛan mið elðion, *qui Jeſum nomen habebit inter homines.* Sic cap. VI, thoh hie ſi cuniꝛ oðar all erðun endi himiles endi oðar eldi barn uueroldes uualdand, *& ſi ſit rex totius terræ, & cæli, & dominus hominum, qui in mundo ſunt.* Sic cap. XIII, ni muꝛun elðiu barn, quaþ hie enuualðeꝛ broðes liuði libbean, *non poterunt, inquit ille, homines ex ſimplici pane vivere.*

---

* Vox compoſita videtur ex *Cimbrico* vel *Scandico* gunn, *prælium*, & fani, *Sax.* ꝼana, *vexillum*. Inde apud *Anglo-Saxones*, ꝛuþꝼana, *vexillum militare, labarum.* At *Verelius* reddit gunnfani, *Suecice* konung *regem* i. e. *belli dominum*; à gunn, & fan, *dominus*, quod apud boreales *Gothos* in communi uſu non erat; penes tamen lectorem ſit judicium. præterea notetur, quòd ut munne *os, oris*, apud *Anglo-Sax.* eſt muþ, à *Gothico* ᛗᚢᚾᚻS; Sic gunn, *bellum, prælium*; *Sax.* eſt ꝛuþ; & utrumque forſan à ᚴᚢᚾᚻS, quod, ut par eſt credere, apud auſtrales *Gothos* in communi uſu erat. † Alias *ambo*, ſcilicet Adamus & Eva. * Scilicet *Parcæ.*

Op,

Or, orð. *Cimbrice* ar. n. g. in compoſita declinatione ard, *initium, principium, quod primum eſt, origo. Voluſpæ* ſtroph. 3. ar var allda, Þa ymer bygde, *principium erat ſeculorum, cum Ymerus habitavit*, vel potius, *ædificavit*. alias, ar var allda, Þa ecke var, *principium erat ſeculorum cum nihil extaret*. Sic in verſione interlin. evang. *Cott.* or i ƿrumo þeꝛceo ðaƒ, *initium dolorum hæc.* Marc. XIII, 8. Sic initium harmon. evang. *Cott.* inſcribitur OR EVANGELIUM. Sic etiam *Gregor.* Paſtoral. XLIX, 4, ȝebiþ miþ ðæþe anƒƿaƿe, oð ðu piꝛe ðæꝛ þin ƒƿƿæc hæbbe ȝe orð vel or ȝe ende, *differ reſponſum, uſque dum noris ſermonis tui initium & finem.* Sic paraphr. LXXVIII, 1, ȝif ðu hiƒ æƿoƒꝛt ne meahꝛ. or aƿeccan, *ſi tu ejus principium narrare non potes.* Sic quoque in paraphraſi legitur orð & ende, bis térve. ſpeciatim p. LXXVIII, 16, ðaꝛꝛe ƒona onȝeaꝛ. ƒƿiþmoþ cynnȝ. orð ⁊ ende. ðæƒ ðe him ẏþeþ pæƒ. *adeo ut ſtatim magnanimus rex principium & finem intelligeret ejus quod ei oſtenſum* [in ſomnio] *erat.* Sic p. XVII, 19. vocatur *Adamus* orð moncynneƒ. & p. 30, 1, ƿolc-mæȝþa cynnȝ ⁊ æþelinȝa orð:. *Cain* quoque vocatur orð bana, *primus homicida.* Gudm. *Andreæ, Stephanides* & *Verelius Cimbricum* ar abſciſſum putant à *Græco* ἀρχὴ, ab eoque derivandum putant ÆRA *Latinum. Junius* quoque in obſervationibus in *Willeram.* p. 248, cognationem notat inter *Saxonicum* orð, & *Latinum ordiri* & *ordium.* orð tamen *Cimbricum* eſſe conſtat à nomine compoſito ard, plane ut or à ſimplici ar, vel ut ƿelð & ƿele, *aula*, à *Cimbrorum* ſæl vel ſel, in compoſita declinatione ſæld, ſeld.

Aldorleȝe, vel ut forſan ſcribi debet, ald-orleȝe, *fatum.* ȝe me ƒæȝðon. ⁊ þ ȝecpæðon. þ ȝe cuðon. mine ald-orleȝe. ƒƿa me æƿteƿ peanþ, *mihi dixiſtis & declaraſtis, quod noſceretis ſeculi mei fata, & quod mihi eventurum eſſet*, Paraphr. LXXVIII, 4. Orleȝ autem, vel ut alias ſcribitur orlæȝ, eſt quod *Cimbrice* orlog, *fatum.* Sic *Voluſpæ* ſtroph. 16, Fundu -----Aſk og Emblu orlog lauſa, *invenerunt Aſcum & Emblam* [vel virum & fœminam] *ſine fatis.* Hinc *Gudm. Andreæ* in locum: [1] orlog, *fatum*, ab or vel ar, *primordium*, & log, *leges*, quaſi *cujuſlibet lex.* Hinc ſtrophe de tribus Parcis additur, Þær log logðu Þær [2] log kuru, Allda bornum, *hæ leges poſuerunt, hæ leges elegerunt ſeculi filiis.* inde iterum *Gudm. Andreæ, Nota quam manifeſte hic ponitur vox* orlog *pro* fatis; *quibus ego addo*; *nota quam manifeſta eſt cognatio inter* log allda bornum & aldorleg. Hinc Eddæ *Sturl.* Mythol. XII. og beið Þa at ðæma með ſier orlog manna, *juſſit, ut ſecum judicarent fata hominum.* Sic etiam *Daniel* ad *Balthaſarem.* Paraphr. p. XCI, ac ðe unceapunȝa. orleȝ ƒecȝe. ƿorða ȝenẏnu. ða ðu penðan ne miht. *ſed tibi gratis oſtendam fatum, verborum myſteria; quæ tu avertere non poſſis.* Orleȝ etiam ſignificat *cædem, bellum, prælium, contentionem*; ut in Paraphraſte de *Iſmaele*, p. 50, 1, ƒe maȝo þinc ƒceal. miþ ẏlðum þeƒan. Iƒmael haten. ƒe bẏþ unhẏƒe. orleȝ ȝiƒƒe piþeƿ-bƿeca, *puer ille fortis erit, & à majoribus Iſmael vocabitur: indomitus hic erit, belli cupidus adverſarius.* Sic p. XXII, 18. bẏþ ȝemæne incþum. orleȝ niþ. á ðenðen ſtanðeþ. ƿoƿlð unðeƿ ƿolcnum, *inter vos ſemper erit fatalis, vel bellica malevolentia, dum mundus ſub æthere extabit.* Sic etiam Pſalm. LXVIII, 32. bibl. *Iſland.* ſundur dreiff Þu folked ſem giarnan vill hafa orlog, *diſſipe gentes, quæ bella vel fatalem cædem volunt.*

Benn, *homo.* in ſecundâ parte Eddæ *Snorronis* inter hominis appellationes bann. Paraphr. p. LXXXIV, 14, pæȝon ða benne ƒoȝbuȝnene. ðe him on banum. laȝon laþ ƒeaƿo. leoða cẏnnȝeƒ, *tum odioſi homines, ſatellites regis, qui ligna poſuerunt ad eos interficiendos, combuſti peribant.*

Reȝn, vox poetica. bis legitur in *Voluſpá* reiginn vel reginn. I. in ſtrophe 12, Nu hef eg dverga reiginn oc radſvidur riett vmtallda, *nunc ſunt à me nanorum virtutes, & in conſiliis prudentia rite enumerata.* ita *Steph.* II. in ſtroph. 6. Þa geingu Reiginn oll a tokſtola gin heilog God, *tum petebant Dii omnes tribunalia, ſacroſancta numina.* Scribitur etiam ragn, rægn & rogn: ut in ragna rockur, *crepuſculum deorum*, ſive *ultimus cataclyſmus univerſi*; de quo vid. Mytol. XLVIII. Eddæ *Snorronis.* Βαλευτὴς, *Marc.* XV, 43, Latine *decurio* redditus, *Gothice* vertitur ΚΑΓΙΝΕΙS. & *Luc.* III, 1. ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου, ΚΑΓΙΝΩΔΙΝ ΠΟΝΤΙΑΝ ΠΕΙΛΑΤΑΝ. Sic *Luc.* II, 2. ΚΑΓΙΝΩΔΙΝ ΚΥΡΕΙΝΙΑΝ, *præſidente vel præſide Cyrenio.* Hinc conſtat ΚΑΓΙΝΩΝ ſignificare, *præſidere, præpollere, præeſſe, eſſe præfectus, eße dominus* vel *princeps.* Inde, me judice, ſic verti debet prius exemplorum ſupra citatum. *Nunc ſunt à me Nanorum præſides & conſiliarii* vel [3] *rectores rite enumerati*: & poſterius ſic, *tum principes omnes ſacroſancti* [i. e. dii majorum gentium] *tribunalia petebant.* Inde in Paraphraſte *fures improbi*, & *regnorum raptores & direptores* vocantur peȝn-ðeoƒaƒ. LXXIV, 6, muþnaþ on moðe man-huƒ piton fæƒt unðeþ ƒoldan. ðæþ biþ fẏþ anð pẏþm. open ece ƒcnæf. ẏfela ȝehpilceƒ. ƒpa nu [4] peȝn-ðeoƒaƒ þice dælaþ. ẏlðo oððe æþ ðeaþ, *omne genus ſcelera lamentantur illi animis fixi in domo ſupplicii, ubi ignis & ſerpens, ſpelunca æterna patens*; *tametſi fures dominantes* [improbi] *ad ſenectutem uſque extremam regna diſtribuunt, vel regiones largientur.* i. e. *tametſi dominantes fures uſque ad mortem regnabunt.* Sic harm. evang. *Cott.* XIX, huanð it rotot hier an roſte endi reȝin thieðos forſtelaƫ, *quoniam hic conſumitur ærugine, & fures furantur.* Sic cap. LXIV. laȝ thar oc an bendion an thero burȝ innan en ruob reȝin-ſcatho, *jacebat ibi vinctus in urbe latro, princeps latronum* vel *famoſus latro.* Sic cap. LXV, *milites* qui de *Chriſti* tunica inconſutili ſortiebantur,

---

[1] Vide aliam derivationem ſupra in orloȝ. [2] Alias lyff *vitam.* [3] *Cimbrice* enim at rada eſt *regere.* eg rade, *rego.* [4] Alludere videtur poeta ad *Danos* per *Angliam* olim graſſantes.

vocantur quoque regnſcathon. Sic cap. XLII, *decretum divinum* dicitur regnu gıſcapu, ut metod gıſcapu, cap. XXVI. & XLIII. *duo cæci* qui vocibus canoris à *Chriſto* prætereunte, ut oculos ſanaret, petebant, vocantur regni blindon i. e. *inter cæcos principes*, vel *maxime cæci, oculis prorſus capti.* Sed non tantum vocabulis & phraſibus *Scaldorum* utuntur *Anglo-Saxonum* poetæ, verum etiam ad eorum fabulas & hiſtorias mythologicas alludunt. Supra oſtendimus in Ƿyrd, *fata*, Paraphraſten ad parcas Eddicas plane reſpexiſſe; & auctor additamenti ad paraphraſin, quiſquis ille fuit, poeta eximius, in deſcribendo *Tartaro*, in quem Deus Satanam cum angelis præcipitaverat, plane alludit ad viperinam illam *Scaldorum* Gehennam, quam *Snorro* mythologia ſuæ Eddæ XLIX, ſic depingit. [1] *Multæ tum manſiones bonæ ſunt, multæ etiam malæ: ſed poſt hæc eventa, optimum erit in cœlo manere, ubi nectar generoſiſſimum abunde ſuppeditatur iis, qui eo delectantur in aula, quæ Brymer appellatur, quæ in Okolno ſita eſt. Suavis eſt hæc aula, & in* [2] *montibus voluptatum ſita eſt, fabrefacta ex rutilante auro, quod Sindri vocatur. In hujus aulæ manſionibus boni juſtique habitabunt. In* [3] *Na-ſtrandis vero aula eſt magna & mala, cujus fores Boream ſpectant. Hæc tota contexta eſt ex* [4] *tergis ſerpentum, quorum capita introrſum ſpectant, & virus ſufflant, ita ut amnes veneni per aulam decurrant, in quibus vadant perjuri & homicidæ: ſicut dicitur.*

Sal veit eg ſtanda	*Aulam novi ſtare*	Sa er vndenn ſalur	*Hæc eſt aula contorta*
Solu fiærre	*A ſole remotam*	Orma hryggium;	*Ex ſpinis ſerpentum;*
Na-ſtrandum a,	*In Naſtrandum,*	Skulu Þar vada	*Illic vadabunt*
Nordur horffa dyr,	*Ad boream ſpectant fores,*	Thunga ſtrauma	*Per Stygia fluenta*
Galla eitur dropar	*Illabuntur veneni guttæ*	Menn mein-ſuarar,	*Homines perjuri,*
Inu vmm liora.	*Per feneſtras.*	Og mord-vargar.	*Et homicidæ ſicarii.*

In iiſdem vere verbis & verſibus pingitur hæc viperina Gehenna in *Voluſpa*, ſtroph. 37, 38, 39. in [4] quam *Gunnarum* projici mandavit rex *Atla*. Mythol. LXXV. & ad quam non uno in loco manifeſte alludit toties ſupra citatus poeta *Chriſtianus* in proſopopœa Satanæ ad ſocios in Tartaro concionem habentis: ut, p. 93, 19. Nazan pe ðær heolſtſeſ. Þ pe ur gehyðan mazon. in ðiſſum neoplan genipe. heſ iſ nebſan ſueg. pynmaſ [6] gepunaðe, *non poſſidemus hanc ſpeluncam, ut in hac abyſſo nebuloſa nos abſcondamus, ubi eſt colubrorum ſibilatio & viperarum manſio,* vel *habitaculum.* Sic p. 94, 7. ſpa ſe pepeza gaſt. poſðum ſæde. hiſ eaſfoþo. ealle æt ſomne. ſah in fynnum fyn leoma ſtoð geonð Þ atol ſcnæf. attre geblonden, *ſic dixit malignus ſpiritus vel in igne hoſtis, ſuis, qui triſtes convenerant, dum flammans ignis veneno mixtus per totum fœdum antrum ardebat.* & paulo poſt; hpilum nacode men. [7] pinnaþ ymb pynmaſ. iſ þeſ pindiga ſele. ealle inpeaſð. [8] atole gefyllеð, *nunc vero ſerpentes nudos homines circumcingunt, totaque hæc ventoſa aula eſt ſanie repleta.* Sic etiam p. 98. 9. vocatur Satanæ habitaculum, ſflor attre peol, *pavimenti vortex venenoſus*, vel *pavimenti venenoſi vortex.* & paulo poſt; ðæn iſ pom ȝ pop. pide geheneð. ȝ gniſt bitunge. ȝ gnornnunge mecga. nabbaþ pe to hyhte. nymþe cyle ȝ fyn. péan ȝ pitu. ȝ pynma ðneat. ðnacan ȝ næðdan. ȝ ðone dimman ham, *ubi horror, & ploratus, & ſtridor dentium, & gemitus ſociorum late audiuntur: nihil habemus ſperare, niſi frigus & ignem, mœſtitiam & ſupplicia, viperarum cœtum, baſiliſcos & colubros & tenebroſum hunc locum.* Hæc ad orcum Eddicum vel *Scaldorum* infernum reſpiciens poeta noſter; qui in hac ſuâ inferorum deſcriptione omnes poetas quum *Græcos* tum *Latinos* longe ſuperat: *Miltonoque* noſtro, optimo poetæ, ſed peſſimo civi, qui in carmine vere rhythmico, quod inſcripſit **Paradiſe loſt**, tartarum & cacodæmonum mores depinxit, æquandus, me judice, ſi non anteferendus. Sic in fragm. *Judith*, de *Holoferne* decollato, læg re ſula leap gegrne beæftan gæſt ellor hpeaſf undeſ neopelne næſ. ȝ ðæſ genyðeſaþ pæſ ſurle geræleð. ſyðdan pynmum beponden. pitum gebunden. heaſde gehæftеð in helle bryne æftеſ hinſiþe ne þeaſfe. he hopian no ðyſtſum foſþylmeð þæt he ðonan mote of ðam pynm ſele. ac ðæſ punian ſceal apa to aldre butan ende foſþ in ðam heol ſtſum ham hyht pynna-leaſ, *jacebat impurus truncus, ſpiritus vero remeabat, alio abiens ſubter barathrum non habens fundum, eóque damnatus ſulphuri erat traditus, dein ſerpentibus æternum involutus, & ſuppliciis vinctus arcte cuſtoditus fuit in inferni igne. adeo ut poſt mortem fruſtra ei ſperare eſſet, ut tenebris liberatus inde ex aula viperina exiret; ſed ibi ſemper manebit in ſecula infinita, in voraginoſâ illa domo, quam* pinna-leaſ *vocant.* i. e. *acherontem.*

Huic autem à *Scaldis* deſcripto Tartaro vel Gehennæ, operæ pretium erit annectere & *cæli* apud illos deſcriptionem in verbis *Snorronis Latio* donatis, Mythol. XV. *In auſtrali cœli cardine, palatium eſt omnium ornatiſſimum & ſole clarius, quod vocatur* ſimle. *hoc, deſtructis cœlo & terra, manebit, & in eo habitabunt viri boni & juſti in ſecula ſeculorum.* Sicut in *Voluſpa*, ſtroph. 58 dicitur.

---

[1] Scil. poſt mundi conflagrationem. [2] A inde fiollum. [3] Id eſt *in cadaverum littoribus*; tropice vero, *in mortuorum terris* vel *regionibus.* [4] Ur orma hryggum. [5] Gunnare liet hann kaſta i ormagard, *Gunnarum projici juſſit in carcerem viperinum.* [6] Forſan mendoſe pro gepunðene. [7] Conjecturæ ſi ſit locus, ſinðað forſan eſt vera lectio. [8] Id eſt atope.

Sal

Sal veit eg ſtanda ſolu fegra
Gulle þaktan i Gimle;

Than skulu digvar drotter byggia
Ogvm alldur daga ynder niota.

Palatium ſtat clarius ſole
Auro tectum in Gimle;

Illud colent integri vitæ,
Et per omne ævum voluptate fruentur.

Sed præter voces ex Eddicis fabulis depromtas, & aliæ occurrunt *Cimbricæ* originis, apud *Saxonicos* poetas: iſtiuſmodi nonnullæ ſupra cum Eddicis miſcentur. plures hic ſequuntur, quas raro aut nunquam invenies in purâ ſcriptorum ſoluta oratione. Hujuſmodi ſunt hepna, & per epentheſin poeticam metri cauſa heapna, *Francice* herro, *dominus*, quod * innumeris vicibus occurrit in paraphraſi.

Cnæct vel cnact, *Cimbrice* kraptur, *Francicè*, craft, *poteſtas, potentia*: ut paraphr. VII, 2, 4. ðuhte him ryltum. ꝥ he mægin ⁊ cnæct. mæne hæbe ðonne se halga god habban mehte. *putabat ſe majorem potentiam & poteſtatem habiturum, quam ſanctus Deus habere poſſit.* ðohte ðurh hiſ aneſ cnæct. hu he him ſtrenglicnan. retol gepohte, *cogitabat, ut per ſuam ſolius potentiam, ſibi præſtantiorem cathedram fabricaret.*

Hæle, *Cimbrice* halur, *vir egregius*, & hæleþ. in ſenſu ſpeciali, *vir ſtrenuus, ob res geſtas clarus, heros, dux*, & per metonymiam ſpeciei pro genere poetis communem, *vir omnis ſtatus & dignitatis.* verbalia ſunt ambo, ut mihi videtur, à *Cimbrico* at hæla, *laudibus evehere, commendare.* Boetius se hæle hatte, *hic vir Boetius vocatus erat*, metrorum *Boeth.* verſiones *Cott.* p. 151. Sic in iſta ſtrophe, cap. 5. Hervar. Sag. p. 68, Ganga haler hrauſter af herskipum tolf saman, XII *viri fortes ex navali exercitu ſimul deſcendunt.* Sic paraphr. VII, 13, ða ne pilla ð me. æt ðæm ſtpiþe. gefricap hæleþar heapomode, *heroes fortes, qui nolunt me in prælio relinquere.* Sic XVIII, 6, Hæleþa foploþ, *hominum perditio.* Si plura requiris exempla, conſulas velim paraphraſten in p. XXVIII, 4. XLVII, 11. LVI, 21. præter alia multa, quæ reperies in calendario, fragmento hiſt. *Judithæ*, & metrorum *Boethianorum* verſionibus *Cotton.* p. 156. 157. 161. 168. 182. 193. Sic harm. evang. *Cott.* cap. 1. habda im uualdand god them helithon an iro herton helagna geſt faſto bifolhan, *dominus deus viris iſtis ſanctum ſpiritum firmiter commiſerat.* cap. v. hiet man that all thia elilendiun man iro uodil ſuohtin elithos ito hand mahal; *mandatum eſt, ut omnes peregrini homines peterent ſuam patriam & urbes.* So ima ſcolda gelban gihuie helitho fan is habde, *prout quiſque pro ſuo capite ſolvere deberet.* cap. VI. helithos giſpracun, *homines loquuti ſunt.*

Hyge, *animus, mens, cogitatio, affectus.* *Cimbrice* huge & hugur. *Francice* hugi, hiugi. paraphr. p. 9. 3. Satan maþelode. ſorgiende ſpræc. ſe ðe helle foſþ. healdan ſceolde. gyman ðæſ gnundeſ. pæſ æp Godeſ engel. hpit on heofne. oþ hine hiſ. hyge foſpfeon. ⁊ hiſ ofepmetto. ealna ſpiþoſt. ꝥ he ne polde. pepeda dpihtneſ popd purþian, *Satanas concionem habuit, dolenſque locutus eſt*, vel *Satanas concionem habuit mœſtam*; *hic qui deinceps infernum regere debebat, & iſtius ditionis fore curator, non ita pridem Dei angelus erat ſplendens* [vel *innocens*] *in cælo, donec maxime omnium animum ſuum adeo extulit & arrogantiam, ut nollet domini exercituum dicto obedire.* Sic ibid. l. 25. ſpa ic pat he minne hyge cuþe, *ſcio enim quod cogitationem meam novit.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. IV, thuo uuarth thes uuibes huge after them arundie all gihuorban an godes uuilleon, *tum virginis animus nuntiis dictis totus converſus erat in Dei voluntatem.* ni lat thu thinan huge tuiflan, *ne ſinas mentem tuam dubitare.* cap. VI, oft uuarahta hie thar lof gode mid hluttro hiugiu, *ibi ſæpe laudavit Deum cum puro animo.*

Gegenge [à *Cimbrico* geingur, *bene procedit, ſuccedit, evenit*; unde geinge, *ſucceſſus bonus, quod ſecundo numine fit.*] *quod felix fauſtumque ſuccedit.* Ac unc gegenge ne pæſ ꝥ pit him on ðegn-ſcipe ðeopian polðan, *ſed non ita nobis fauſte feliciterque evenit, ut in ſatellitum* [Thanorum] *dignitate ei ſervire contenti eſſe poſſemus.*

Ðingan, *concionem habere, perorare, loqui, forum celebrare*; *Cimbrice* at þinga. Him ða bnego engla godſpedig gaſt gean ðingade, *tum ei rex angelorum ſpiritus benigniſſimus concionans reſpondet.*

Dogop, *Cimbrice* dagur, *dies.* Ece dpihten ofep uſ gefton and gebleſtode bilipitne heap dogna gehpilcne, *præſidebat nobis, & quotidie benedicebat innocentium cœtui æternus dominus.* Sic in Calendario, ðæſ embe ehta ⁊ nigon dogopa, *hinc* XVII *diebus.* & in fragm. *Judith.* ꝥ pæſ ðy feopþan dogope ðæſ þe Iudith hine gleap on geþonce ideſ ælf-scinu æneſte gefohte, *hoc evenit quarto die, ex quo ſagax Juditha mulier nymphæa* [vel ſemideæ] *formæ primum illum conſulto quærebat.*

Hnæp, *Cimbrice* hræ, *Francice* hreu. Land dnyfmyde deadpa hpæpum, *terra mœſta ſit mortuorum cadaveribus.* Sic harmon. evang. *Cott.* cap. XLIX. thuo hiet thie helago cpiſt andlucan thia hlea that hie moſti that lik ſehan hreu ſcauuoran, *tum ſanctus Chriſtus jubebat ſepulchrum aperiri, ut corpus* [Lazari] *videret, & cerneret cadaver.* Sic in capite XXVI. harm. *Cott.*

* Lector dignetur conſulere *Cædm.* pag. VI, 24. VII, 7, 13. XVI, 20. XVII, 7. XIX, 10. &c.

ſaun ſia thar enn hreo ðraȝan liflofan lichamon, *videbant ibi cadaver trahi, corpus vitæ experſ.*

Grindle. *Cimbrice* grind, *clathrum, crates. Snorr.* Mythol. xxxix, og var da a vollum nockrum til grind fyrer hlydum, *& à certa diſtantia clathrum ante fores poſitum erat.* Þor gieck a grindena og fieck ei upploked, *Thorus impetum faciens in cratem, aperire nequiit.* Sic Paraphr. p. 9, 24, inquit *Satanas*, lyȝaþ me ymb heanðer mener hate ȝeflæȝene ȝrindlar ȝneate, *circumcludunt me ingentes crates ex duro ferro candentes percuſſæ.*

Scio. *Cimbrice* skie, *fio, factus ſum*, ab infinitivo at skie, *fieri, evenire, contingere.* Þa skier Þad allt i epter liſkingum, *in parabolis omnia fiunt*, Marc. iv, 11. oc Þad skal ydr skie, *& fiet vobis.* Joh. xv, 7. Sic paraphr. p. 36, 22, ða him cpealm ȝeſceod. ſe maȝo mæȝþa ſinſe. ðomaſ ſæȝðe. oþ þ hiſ ðoȝopa pæſ. ſim aufinen, *cum ille mortuus erat* [Cham] *filius* [Chus] *præfuit genti ſuæ, uſque dum numerus ſuarum dierum expletus erat.* Sic & p. lxxxix, 19, pæſ Balþazaſ. buſȝa alðoſ. peolð pepa ſicef. oþ þ him plenco ȝeſceod. oſephyð egle, *Balthaſar erat urbis rex, gubernans regnum, donec ei accidit inſolentiæ & ſuperbiæ malum.* Sic p. 26, 16, Inquit *Lamech* ad uxorem, micel æfter.mane mine ſceal ſuiþoſ. mið ȝſimme ȝſyſe. ȝolden poſþan. fyll ȝ feoſh-cpealm. ðonne ic foſþfcio. *poſt magnum hoc facinus meum, cædes & interfectio cum atroci horrore mihi graviter rependetur, quum mortuus ſim* vel *fuero.* Ut enim foſþȝepitan & foſþfaran, ſic foſþfcian *mori* ſignificat.

Ond, *Cimbrice* * ond, *anima, ſpiritus.* ða he ðaſ poſulð ofȝeaf. ond Geapeð þa. ȝleapum læfðe. land ȝ leoðpeaſð. leofum ſince, *tum veneranda anima mundum hunc derelinquens, terras & dominium gnaro & dilecto viro reliquit*, paraphr. xxviii, 10. Hinc derivatur aynd vel end, quod *Scotis* eſt *anima, ſpiritus.* ut conſtant ex his verſibus *Gaweni Douglaſii*:

That arrow ſmate him right in at the hals bone;
The lopperit blude ſtoppit his aynd anone,
And cloſit in of life the tender ſprete.

Virgilius: —— *Hæſit ſub gutture vulnus, & udæ*
Vocis iter tenuemque incluſit ſanguine vitam.

And thare withall the naturall hete outquent,
And with ane puft of end the life forth went.

Dilapſus calor, atque in ventos vita receſſit.

Hleoþ, *jugum montis. Cimbrice* hlyð, *latus clivi* vel *latus montis.* paraphr. xxxiii, 15. pæſon ſteap hleoþo bepſiȝen mið pætſum, *prærupta montium juga aquis tecta erant.* vide hlioþ, infra.

Ðnaȝe, *diurnans, diu idem vigens, manens, perennans*; & adverbialcens, *diu, longum.* à *Cimbrico* Þrauge, *diurnatio*; at Þrauga, *diurnare, continuare, diu in eodem ſtatu florere, diu idem manere.* Paraphr. 28, 22, ðnaȝe ſiðdan Meþuſal heolð. maȝa yfe ſe on lichoman lenȝeſt þiſe ſopulð ðneama bneac ſopn ȝeſtfynde æſ hiſ ſfyl-dæȝe ſuna ȝ ðohtna, *dein Methuſalah hæreditatem tenuit, diu idem florens, qui diutiſſime vivens, hujus mundi bonis fruebatur, & ante obitum, cætum genuit filiorum & filiarum.* he ðæſ þnaȝe bað, *hunc diu expectabat*, lix, 22. ac ðu lanȝe ðnaȝe. heopta hlypum. ȝeond holt punaſt, *ſed diu manens in cervorum ſaltibus, in ſylvis manebis*, lxxxvii, 15. Occurrit vox iterum bis, p. xxxii, 22, 24. Et in metrorum *Boeth.* verſionibus *Cott.* quater. viz. p. 151. 177. 181. 190.

Byn. *Cimbrice* byr, bur, *filius.* hinc obiria, *ſterilis*, burdur, *fœtus, nativitas, genus, familia.* ab at bera, *parere.* paraphr. p. 29, 4. him bynaſ pocan. eaſopu ȝ ibeſa. he ðone ylðeſtan Noe nemðe, *filii ei nati erant, ſobolis autem natu maximum Noachum nominavit.*

Lyfte, *Cimbricè* lopt, *camera, fornix, hypæthra*; item *æther, aer.* Paraphr. p. 11, 21, panð him up ðanon. hpeanf him ðuſh. ða hell-ðopa. hæfðe hyȝe ſtnaȝne. leolc on lyfte. laþ penðe mod. ſpanȝ þ fyſ on tpa. feonðef cnæfte, *inde ſe gyris levans, remeavit per inferni fores, & habens, inſtar leonis, fortem animum, in camera* [Tartarea] *avolavit, odioſam habens mentem, & virtute diabolica ignem in duas partes* [volando] *flagellavit.*

In *Scaldorum* carminibus, *pugna* vel *prælium* appellatur † vedur vopna, *armorum nimbus, procella.* hars vedur, *ducis* vel *Odini tempeſtas*; Hiadninga vel Hiadinga vedur, *Hedinorum procella.* & vidris vedur, *adverſa tempeſtas.* holmur quoque, *Saxonice* holme, *inſula*; tropice certè eſt *locus metis certis circumſeptus*, qualis eſt locus duelli. Inde halmgaga, *duellum*; at ganga a holm vid annan, *duello cum aliquo congredi. Pugna* etiam poetice vocatur hod, hoden. Et har, ut alibi oſtenditur, *dux.* Quæ omnia videre mihi videor, paraphr. p. lxv, 15, heofen canbel bann. nipe niht peanð. nybe ſceolde. pician ofep pepedum. ðy læſ him perten. ȝnyne haſ hæð. holmeȝum pebepum ofep clamme. fephþ ȝetpæf. quæ ad populum Iſraeliticum à fronte mari Erythræo, à tergo Ægyptiaco exercitu, montibus ab utroque latere, quaſi in loco duelli, vel are-

* Vide ſupra in Æſc. † Vide ſecundam partem Eddæ *Iſland.* in ſectione *de pugnæ nominibus.*

na

na undique incluſos ſpectantia, ſic, me judice, haud inepte reddi poſſunt: *cæleſtis candela* [nempe *columna ignis*,] *novæ vigiliæ nocturnæ*, *ardebat*, *manere juſſa ſupra populum*, *ne deſertum & horrendus prælii dux* [Pharaoh] *eos duellico certamine ſuperando perderet*, vel *quaſi duelli loco circumſeptos prælio opprimeret.*

Ɪeneȝan vel ȝenoȝan, *multiplicare*, à *Goth.* ᚴᚨᚾᚷᚺ, *multus*, *ta*, *tum. Sax.* ȝenoh & ȝenoȝ. *Cimbrice* gnog, *ſatis*, *affatim*, *ubertim*, *copioſe.* gnoglega, gnogt, & nogleg̃a, nogt, nægt, *abundantia*, *copia.* at gnæga vel at næga, *ſufficere*; at anæga, *ſatisfacere.* Paraphr. p. 19, 9. ƿoꝛȝeðon baƿa Aðam ȝ Eue ȝ him oꝛt betuh ȝnoȝn-ƿoꝛð * ȝenȝðon, *Adamus & Eva ambo dolebant*, *& querimonias* [invicem] *inter ſe multiplicabant.*

Feðan. *Cimbrice* at fæda vel at feda, *parere.* paraphr. p. 25, 17. ðæꝛ him ƿꝛeolicu mæȝ. iðeꝛ æƿteꝛ æþelum. eaƿoꝛan ƿeðde, *ibi uxor ejus generoſa illi* [natu] *nobili natos poſt hæc peperit.* Sic p. 26, 3. eaƿoꝛan ƿeddon Aða anð Sella, *liberos pepererunt Ada & Sella.* & l. 17, ða peaꝛþ Adame. on Abeleꝛ ȝÿlð. eaƿoꝛa on eþle. oþeꝛ ƿeðeð. *tum Adamo alius filius nobilis in loco Abelis natus erat.*

Racu, *Cimbrice* ꝛaƿia, *pluvia*, *unda*, *humor*, ſynecdochice *inundatio.* Paraphr. xxxi, 14, ic pille on peꝛaꝛ ꝛtælan. ȝ miþ pæȝ-ðꝛeate. æhta ȝ aȝenð. eall acpellan. ða beutan beoþ. eaꝛce boꝛðum. ðonne ꝛpeaꝛt ꝛacu. ꝛtiȝan onȝinneþ, *improviſos homines invadam*, *& fluctuum caterva omnes poſſeſſiones & poſſidentes*, *qui extra arcæ navigium fuerint*, *occidam*, *quum tenebroſa inundatio inchoaverit.*

Eȝoꝛ, in eȝoꝛ-hepe, *maris* vel *aquarum exercitus.* eȝoꝛ ꝛtꝛeamaꝛ, *maris* vel *aquarum fluenta.* Quibus vocibus utitur Paraphraſtes in deſcribendo cataclyſmo. Gloceſtrienſibus & aliis eager eſt *æſtus marinus*, vel *acceſſus maris*; omnia plane à *Cimbricis* ægur, *æquor*, *oceanus*, *pelagus*, vel ogur, *fretum.*

Ƿꝛino, *vociferatio*, *exclamatio*, *ejulatio*, *rugitus*, *vox ſtentoria. Cimbrice* ƿina, verbale ab at ƿrina, *exclamare*, *vociferari*, *ejulare*, *grunnire.* Paraphr. xxxii, 10, pætꝛeꝛ bꝛoȝan. hæꝛte hꝛinon, *aquæ terrores*, *æſtus vociferationes* vel *tumultuationes.*

Monneꝛ-eln, *cubitus*, *ulnæ menſura*; *Cimbrice* munda-aln, à veteri *Cimbrico* mund, (quod & mun ſcribitur) *manus*, & aln, *ulna.* Paraphr. xxxii, 11, ꝛiꝛtena ꝛtoð. ðeoꝛ oꝛeꝛ ðunum. ræ ðꝛence ꝛlað. monneꝛ-elna. ꝥ iꝛ mæꝛo ꝑÿꝛð, *diluvium altum extabat ſupra montes quindecim cubitus*, *hoc eſt memorabile fatum.* Hæc (monneꝛ-eln) eſt vox agrimenſoria; ſcilicet qua uſi ſunt Gromatici apud gentes boreales in finibus regundis.

Mæȝ. *Cimbrice* † mægr, mogr, *filius.* Paraphr. lvi, 21, mæȝ pæꝛ hiꝛ aȝen ðꝛiðða, anð he ƿeoꝛþa ꝛÿlꝛ, *tertius ſuus erat filius ipſe ille quartus.* vide ſupra, maȝa.

Ƿlioþ, hleoþ, *latus clivi*, *latus montis*, tropice *mons. Cimbrice* ƿlïð, Paraphr. xxxiii, 6, ðæꝛ ðe he heah hlioƿo hoꝛðe onꝛenȝon, *ex quo alti montes gazophylacium* [arcam] *exceperunt.* Sic l. 16, ac pæꝛon ꝛteap hleoƿo beꝛꝛiȝen mið pætꝛum, *ſed acclives montes tecti erant aquis.* vid. hleoþ, ſupra.

Ɫlÿꝛan, *Cimbrice* at ɫlïꝛa, *torquere forfice*, *unguibus*, *digitis.* Paraphr. xxxv, 19, ða him heaꝛtan clÿꝛte, *tum eum cor torquebat.*

ðoꝛan, *Cimbrice* ſoddan, *hoc* vel *iſto modo*, *taliter*, *ita*, *ſimiliter*, *talia.* Paraphr. xli, 2, ðu him ꝛæꝛt-hel ꝛoꝛan ꝛꝑæce ꝛꝛa ðu minum ꝛcealt ꝛeoꝛe ȝebeoꝛȝan, *tu maxime ſecreta ita loquere*, *ut vitam meam ſerves*: inquit ad *Saram Abrahamus.*

Lÿt, *Cimbrice* lit, ut andlit, auglit, *vultus*, *facies.* Paraphraſ. xli, 20. ꝛæȝeꝛꝛo lÿt iðeꝛe ꝛunnon, *vultus fœminæ pulchrioris ſole.*

Mÿn, in piꝛ mÿne. nam ita vocatur *Pharaonis* piaculum, cujus reus erat propter *Saram* ſibi aſſumtam. Paraphr. xli, 14, hꝑæþepe ðꝛihten peaꝛþ ꝛꝑea Faꝛaone ꝛah ȝ ÿꝑꝑe ꝛoꝛ piꝛ mÿne:. Mÿn autem vel *Saxonice* man eſt à mein, quod *Cimbrice* eſt *nocumentum. Francice* eſt *nefas*, *ſcelus.*

Ðeȝð, *nobis cognitus*; à ðoȝan, *Cimbrice* at ƿeckia, *cognoſcere.* Ei ƿecke eg ƿan man, *non novi hominem*, Matth. xxvi, 72. Paraphr. xliv, 9, him on ꝛꝑaðe ꝛeollon æþelinȝa beaꝛn ecȝum oꝛ ðeȝðe pill ȝeꝛiðaꝛ, *voluntarii comites nobiliſſimi gladiis* [forſan *alacritate*] *noti*, *per viam in eos impetum fecerunt.*

Ðnuðe, *protinus*, *confeſtim*, *cito*; *Cimbrice* ſnuduȝr, ſnuduglega. ða peaꝛþ ꝛnellꝛa peꝛoð ꝛnuðe ȝeȝeaꝛꝛoð cenꝛa to campe, *tum exercitus fortium expeditorum protinus paratus erat ad bellum.* fragm. *Jud.* ða ꝛeo ꝛnoteꝛe mæȝþ ꝛnuðe ȝebꝛohte ðæꝛ heꝛe pæþan heaꝛoð on ðam ꝛætelꝛe, *tum ſapiens virgo protinus imperatoris caput portabat in pera.* ibid. vide vocem infrà.

Flett, *Francice* flett, *aula*, *cœnaculum. Cimbrice* flet, *lectus*, *cubile*, *ſtratum*, *ſcamnum*, *cubiculum.* Paraphr, p. 53, 6, eoðon ꝛona. ꝛꝑa him ꝛe Ebꝛiꝛca. eoꝛle piꝛaðe. in-unðeꝛ eðoꝛaꝛ. þæꝛ him ꝛe æþela ȝeaꝛ. ȝleaꝛꝛeꝛhþ hæle. ȝieꝛtliþniꝛꝛe. ꝛæȝꝛe on ꝛlette, *ſtatim ibant angeli*, *prout Ebræus heros* [*Lothus*] *direxit*, *in tecta*, *quibus nobiliſſimus prudentiſſimuſque vir hoſpitium præbebat in aula* vel *lecto ſpecioſo.* Sic harm. evang. Cott. cap. xxiv, uuas thar erlo brom faȝar an flettie, *ibi heroum erat hilare gaudium in aula.* & cap. xxxiii, bruoȝ man uuin anflet ſciri,

---

* Id eſt ȝeneȝðon. † Vide Eddæ *Snorronis* partem ſecundam in cap. *de heroum nominibus.*

ferebatur vinum purum in cœnaculum. thaᵹ ſia thar for them ᵹeſtion ᵹaman athuoði faᵹar an ſettie, *ut ibi coram hoſpitibus in aula choreas lætas ageret.*

Sien, *Cimbrice* ſion, ſien, *viſus, viſio.* Paraphr. LIV, 4, and ða oᵹᵹtlice. anpa ᵹehpilcum. ymᵹtanðenðpa. ᵹolceᵹ ðoðoma. pæᵹte ᵹopᵹræton. heaᵹoð ᵹiena, *& tum feſtinanter* [angeli] *viſum firmiter obſtruxerunt unicuique populo Sodomæ, qui circumſteterunt* [Lothi domum.]

Ðeap. *Cimbrice,* har, *altus, celſus, ſublimis.* Paraphr. LVI, 8, oþ þ hie be hliþe. heape ðune. eorþ-ᵹcpæᵹ ᵹunðon, *donec juxta clivum excelſi montis, antrum in terra invenerunt.* Sic LXXIX, 15, ðeᵹnaᵹ ðeoðne pæᵹðon. þ hie ðæne ᵹeþeahte pæpon. hæᵹtaᵹ heapan. in ðiᵹᵹe hean bÿ-ᵹiᵹ ða hiᵹ * heᵹan ne pillaþ. ne ðiᵹne piᵹ puᵹþiᵹean, *ſatellites regi dixerunt, quod erant captivi* [*ſuperbi*] *excelſi, in hac urbe protecti, qui iſtius conſilii erant, ut neque hoc ſimulacrum, neque hoc conſecratum idolum adorare vellent.*

Dpeorẽ, *Cimbrice* dreÿre, *Francice* dror, *cruor, ſanguis.* raudr ſem dreÿre, *inſtar cruoris rubens.* Ólafr helti vt ſinum dreÿra, *Olaus effudit ſanguinem ſuum.* Sic Paraphr. LXII, 16, polde hiᵹ ᵹunu cpellan. ᵹolmum ᵹinum. ᵹiᵹe ᵹencan. mæᵹeᵹ ðpeore, *voluit filium ſuum* [Abrahamus] *manibus ſuis occidere, & ignem extinguere filii cruore.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. LVII, uuas im is huᵹi druoui bi thera menniski muod ᵹihruorid, iᵹ flesk uuas an farahtun, fellun im trahni drop, is diurlic ſueᵹ alſo dror cumit uualla fan uuûndon, *mens ei ſollicita animuſque perturbatus erat diſcipulorum causâ, corpus erat in tremore, & lachrymarum guttæ ab illo ſtillabant, & pretioſus ejus ſudor manabat quemadmodum ſanguis cruorque ex vulneribus.* Sic cap. LXI, ik hebbiu mines drohtines droru ᵹicopoᵹ, *domini mei ſanguinem vendidi.* Sic cap. LXVI, is blod ran an ertha dror fan uſon drohtine, *ſanguinis ejus nempe cruor à domino noſtro in terram defluebat.*

Sca, *Cimbrice* skar & skarr, ska, skatt, *eximius, a, um, excellens, præſtans*; unde ska, *præſtantia.* Paraphr, XCVI, 17, to ðæm æþelan. hniᵹan him ᵹcaᵹ. riᵹetophᵹ apaᵹ, *& nobiliſſimo* [Chriſto] *ſe ſubmittebant præſtantes triumphanteſque angeli.*

Aþop, *Cimbrice* addre, *ſublimior,* vel forſan *prior, anterior. Cimbrice,* adur. Paraphr. CV, 10, ir ÿlᵹ cynin̄ᵹ. ealpa aþop in ðæne ecan ᵹeᵹceᵹt, *ipſe eſt rex omnibus ſublimior* [prior] *in cælo.*

Leᵹpecnan, *exaſperari. Cimbrice* at freka, *aſperare.* frecknaſt, *exaſperatur.* frekr, *durus, ſævus.* Paraphr. p. LXXXIX, 3, ᵹpa hÿna alðop ðÿde máne ᵹemenᵹod. mode ᵹeᵹpecnod, *quemadmodum ſuus fecit rex ſcelere taminatus, mente exaſperatus.*

Cᵹnan; *Cimbrice* at efna, *præſtare, implere quod promiſsum, facere quod ſtatutum eſt.* Paraphr. LXXXIX, 2, eᵹnðon unᵹiht ðom. ᵹpa hÿna alðop ðÿde. máne ᵹemenᵹod. mode ᵹeᵹpecnod. ᵹpæmde ᵹolc mæᵹen. ᵹpa hÿna ᵹpea æpeᵹt. unᵹæð eᵹnde, *nefas, haud ſecus ac rex ſuus, qui ſcelere erat taminatus, mente exaſperatus, perpetrarunt*; *prædeſtinatum nempe ſcelus, quod dominus ſuus prius perpetraverat, populus commiſit.*

Fÿᵹᵹcÿde, in iſto Paraphraſtæ p. LXXXI, 1, ac ðæt ᵹÿᵹ ᵹÿᵹᵹcÿde, *ſed ignis ille ignem obumbrabat,* vel *ignis ille ſibi umbram faciebat. Cimbrice,* at skÿgga, at skugga, at skÿa; & *Francice* ſcuian eſt *umbram facere.*

Dnihᵹ, *Francice* druht. *Cimbrice* drott. de quo ſic *Gudm. Andreæ.* drott. f. g. *familia, plebs, populus, turba*; inde in *Hævamal,* ſal-drott, *domeſtica familia*; vig-drott, *exercitus, excubatores:* inde quoque drotten, *dominus,* quaſi *familiæ dominator, herus familias.* Paraphr. XXIV, 8. hᵹinon heapm tanaᵹ. heapðe ȝ rape ðnihta beapnum, *tetigerunt nociva vimina, humano generi duritiem & dolorem inferentia.* hinc compoſitum, ᵹolc-ðnihᵹ, *comitatus.* Sic harm. evang. *Cott.* cap. XII, Iohanneᵹ ſtuod ðopta allan ðaᵹ ðruht folc mikil uuerod an uuatere endi oc uualdan Criſt herren heban cuniᵹ, *ſtabat Johannes per totum diem baptizans in aqua, populum, ingentem cœtum, & rectorem Chriſtum, dominum, cœli regem.*

Na, ne; *Cimbrice* nar; de quo ſic idem *Gudmundus.* nar, nas, na, nae in obliquis, *cadaver, cadivum:* inde compoſitum in Paraphraſte LXVI, 15, ðnihᵹ-neaᵹ, *populi cadavera.* hie ᵹeᵹapon oᵹ ruþþeᵹum. ᵹÿrð Fapaoniᵹ. ᵹorþ onᵹanᵹan. oᵹeᵹ holt peᵹan. eoᵹeð lixan. ᵹapaᵹ tᵹÿme-ðon. ᵹuþ hpeapᵹoðe. blicon boᵹð hᵹeoþan. bÿman ᵹunᵹon. ðuᵹaᵹ ðunian. ðeod meapc tᵹe-ðan. onhpæl hpneopan hepe ᵹuᵹelaᵹ. hilde ᵹpeðiᵹe. ðeapiᵹ ᵹeðepe. oᵹeᵹ ðnihᵹ neum, *videbant exercitum Pharaonis ex auſtro per vias ſylveſtres procedere, legiones fulgere ad prælium parantes*; *bellum undique agebatur, coruſcabant clypeati, canebant tubæ, vexilla explicabant, populus conterminus* [*Ægyptii*] *inſtabant, caſtrenſes volucres, belli cupidæ roſcidis alis circumcirca, populi cadiva, cædem expectantes percupiebant.*

Sancᵹ blanð, verbum verbo, *aggregationis mixtio,* i. e. *aggregatio mixta* vel *collectio mixta*; ita enim *promiſcuum vulgus,* Hebraice *mixtio* dictum, vocatur à Paraphraſte LXIX, 15. Sanc autem forſan eſt verbale à *Cimbrico* ſanka, quaſi ſamka, *colligo, aggrego*: & blanð, *mixtio, mixtura,* pariter verbale *Cimbricum* à blanda, *confundo.* pæᵹ ᵹeo eopla ᵹeðnihᵹ. aneᵹ moðeᵹ. ᵹæᵹtum ᵹæþmum ᵹpeoþo pæpe heolð. nalleᵹ hiᵹe ᵹehÿnðon. haliᵹeᵹ lape. ᵹiððan leoᵹeᵹ leoþ. læᵹte neap. ᵹpeᵹ ᵹpiþþnoðe. anð ᵹanceᵹ blanð. locus ſane plus ſatis obſcurus, ſed qui ſic forſan verti poteſt: *heroum dominus, nobilis & ſolers præfectus* (Moſes,) *firmo ſinu conſtans erat*; *at familia* (populi) *ſancti viri documentis non obediens erat. poſtea vero amabilis ultimum pæana* vel *paræ-*

---

* Neſcio an locus ille corrigendus ſit. at forſan reſcribi hic debet helᵹan vel hepᵹan.

neſin

neſin ortus propius clamor & mixta multitudo, (i. e. clamor mixtæ multitudinis) *ſuperabat.*

Run, *litera, runa*; *Cimbrice* **run**; unde lingua *Cimbrica* appellatur *Runica*, ſcilicet à vetuſtis illis literis, quas patrio ſermone **Runer**, *Runas* vocabant. Paraphr. p. LXXIII, 23. ȝiꝼ onlucan þile. liꝼeþ pealhẏtoð beoþhtˇ on bneoꝼtum. bánhuꝼeþ peaþð. ȝinꝼæꝼten ȝoð. ȝaꝼteþ cæȝon. þun biþ ȝeþecenoð, *ſi vitæ interpres verax deus, lucidus pectore reſerare vult mentem ſpiritus clavibus*; *litera* [literalis ſenſus] *erit expoſita.* vide infrà, in Lætan:. **Run** etiam ſpecialius apud *Cimbros* ſignificabat *literam & characterem magicum*; unde **Runa capitule** inſcribitur *de magicis artibus libellus*, quem cum *Havamal* edidit *P. J. Reſenius.* Paraphr. p. 90, 21. Ne mihton aþæðon. þun-cnæꝼtiȝe men. enȝleþ æþenðbec. æþelinȝa cẏn. oþ þ Daniel com. ðþihtne ȝecoþen. þnotoþ ȝ roþꝼæꝼt. in þ þelð ȝanȝan. Ðam pæþ on ȝaꝼte. ȝoðeþ cnæꝼt micel. to ðam ic ȝeoþne ȝeꝼþeȝn. ȝẏꝼum ceapian. buþh-ȝepeaþðaþ. þ he him boc-þtaꝼaþ. aþæðde and aþehte. hpæt þeo þun buðe, *magorum principes non potuerunt explicare angeli commonitorium, donec Daniel Deo electus, ſapiens, veraxque in cœnaculum venit. Illi erat in ſpiritu ſcientia divina multa*; *ab eoque, ut ſtudioſus didici, donis impetrare voluerunt primores urbis, ut ipſis ſcripturam exponeret, & quid literæ* [magicæ] *ſignificarent, indicaret.*

Sigoþ, *victoria, triumphus, victor*; & þigoþa, *dominus*, à *Cimbrico* **ſigur**, *victoria*; unde at ſigra, *triumphare*; **ſigurſæll**, *victorioſus*; **ſigurlaus**, *victus*; **ſigradur**, *triumphatus, victus*; **ſigrari**, *victor.* En exempla ex Paraphraſte: þpeotol iþ ȝ ȝeþene. þæt ðe þoþ metoð. on ȝeþiðde iþ. þpeȝleþ alðoþ. þe ðe þigoþ þeleþ, *manifeſtum eſt & conſpicuum, quod Deus verus cæli dominus, qui dat victoriam, in comitatu eſt.* beþloh þẏnþceaþan. þigoþe ȝ ȝepealðe, *ſempiternum adverſarium victoria & poteſtate pulſavit.* Ne aþ þpeþeþ. enȝla ðeoðen. þẏnða palðenð. ȝ pepeða Loð. þoþꝼæꝼt þigoþa. ðuþh hiþ þẏlꝼeþ liþ, *quandoquidem angelorum rex, fatorum dominator, & exercituum Deus, verax dominus per vitam ſuam, jusjurandum jurat.* þete þigoþeþ tacn þoþ on ȝehpilcne. pæpneð cẏnneþ, *pone domini verum ſignum* [circumciſionem præputii] *ſuper unumquemque marem.* Sic in fragm. *Jud.* þoþȝiþ me þpeȝleþ ealðoþ. þigoþ ȝ þoþne ȝeleaþan. þ ic mið ðẏþ þpeoþðe. mote ȝeheapan. ðiþne moþþneþ bnẏttan, *da mihi domine victoriam & veram fidem, ut cædere poſſim hoc gladio hunc cædis auctorem.* & in locis innumeris *Deus* quoque vocatur, þigoþa þettenð, *victoriarum* vel *triumphorum arbiter.* þigoþa palðenð, þigoþa cẏninȝ. þigoþa ðpihten, *victoriarum rex* & *dominus.* Imo à *Gothis* ad fidem converſis, ſimpliciter * **SIГЯK** vel **SIhЯK** vocabatur *Auguſtino.* Epiſtola CLXXVIII. **ИIᛦ**, Siar autem & **ИIᛅ**, Sir, occurrit in monumentis *Runicis*; nec dubitandum eſt quin noſtrum **Syr** vel **Sir**, quo omnes dominos & dignitatis viros; & *Sire*, quo *Galli* ſupremum dominum *regem* ſolum compellant, à Siar & *Sihor* derivanda ſint. Ut autem *Galli* abſolute *Sire* utuntur, cum regem compellant; ſic noſtri olim *regem* compellantes, dicere ſolebant **Syr King**: ut in iſtis ſatyrographis

Chriſt kepe the, Syr King, and thy kingriche.
Let thy confeſſour, Syr King, conſtrue this.
Daniel ſayd, Syr King, thy dreames betoken. &c.

Hiſce addas Fuþ, *Cimbrice* **fus**, *promptus, cupidus, lubens*; & þẏþan vel ȝeþẏþan, *Cimbrice* at **fyſa**, *inſtigare, calcar addere, incitare, feſtinare, quid prompte aggredi, expedire.* Exempla petas à Paraphraſte. p. IV, 12: X, 17: XXVI, 15: LII, 7: LXI, 16, 21: LXV, 9. Sic in *Calendario*, æþele Anðpeaþ upon þoðeþum hiþ ȝaþt aȝeaþ on ȝoðeþ pæþe þuþ on þoþþ-peȝ, *Andreas in Dei cauſa inſignis, cœlis reddidit ſpiritum ſuum promptus ad moriendum.* Sic in fragm. *Jud.* nu ic ȝumena ȝehpæne. ðẏþþa buþhleoða. biðdan pẏlle. þanðpiȝȝenðþa. þ ȝe þiecene. eop þẏþan to ȝeþeohte, *jam oratos velim ſingulos milites è civibus hujus urbis, ut confeſtim ad prælium promti contendatis.* Sic in harm. evang. *Cott.* min ȝeſt is ȝapo an ȝoðes uuilleon fus te feranne, *ſpiritus meus paratus eſt ad faciendam Dei voluntatem, & promtus ad patiendum.*

Lalla; *Cimbrice* **kall**, ut **karl**, *vir.* Inde hilðe-calla, *vir belli, dux.* Paraphr. p. LXVIII, 11. ahleop ða þoþ hæleþum hilðe-calla, *tum militibus præcurrit dux.*

Ðenȝel, apud *Cimbricos* poetas **Þengill**, *rex*; ut in Paraphr. LXVI, 20, manna ðenȝel, *rex hominum.*

Mece, meca, *Cimbrice* **mæki**, *Francicè* maki, *machæra, gladius.* eac hit ȝeþælðe ðæt þe ilca het aȝene bþoðoþ. anð hiþ moðoþ mið meca ecȝum. billum oþbeatan, *etiam accidit eundem* [Neronem] *fratrem & matrem ſuam gladii acie, ſecuri percuſſiſſe*, Metrorum *Boethianorum* verſiones *Cott.* p. 160. Sic in **Herv**arar Sag. cap. VII, 20 & 26. **Æg mun hirða, oc í haund nema huaſſan mæki**, *opportet me reportare, & ſervare acutum gladium* [Tirfingum.] Sic, 8. **Vekur þu Hervor, ſel þu mer ur hauge hardan mæki**, *ſurge Hervor, da mihi ex tumulo durum gladium. Gothis* etiam *Tauricam Cherſoneſum* incolentibus *mycha* eſt *gladius*, ut *A. Busbequius* oſtendit, Epiſt. IV. vide etiam *Olai Verelii* notas in vocem **mæki**, in **Herv**ar. Sag. p. 69. Sic harm. evang. *Cott.* cap. XXXIV. huo habða thie luðeono cuninȝ manno thena mariſton makies eggion hobðu bihauuan, *ut rex Judæorum celeberrimum hominem gladii acie decollaverat.*

---

* Vide Gloſſarium *Goth. Franciſci Junii* F. F. in voce **ᚨRMᚨN**, ubi de voce þigoþ agit auctor.

Speot, *Cimbrice* ſveit, *certa pars plebis, regionis* vel *comitatûs, cohors, multitudo, comitatus; ſatellitium.* Og med honum mikel ſveit, *& cum eo multa turba.* Marc. XIV, 43. var Þar hia einglenum marg fiolde himneskra her-ſveita, *erat ibi cum angelo multitudo cœleſtis militiæ.* Sic in Paraphr. p. LXV, 21. ȝeɼapon ɲanÞɒiȝan. ɒihte ɼtɲæte. ɼeȝn oɼeɲ ɼɲeoton, *videbant clypeati milites ſignum rectâ ſupra turmas impendens.* Sic p. LXXV, 2. hoɼon hepe Þɒeatar. hluÞe ɼtɛɼne. ɼoɲ Þam Þæd-peoɲce. ɒɲihten hepeÞon. pepar pulÞɒeɼ ɼanȝ. piɼ on oÞɲum ɼolc-ɼɲeota mærɼ, ɼýɲÞ leoþ ȝalan, *militares catervæ canoram vocem elevabant, propter* * *ſuppetias latas* [vel *præclarum facinus*] *dominum laudabant, & mulieres ex altera parte, quæ maxima multitudo erant, pœana, & epinicium cantabant.*

Hild. *Cimbrice* Hilldr, *Bellona*, poetis *pugna, prælium.* Sic in cantico immanis illius monſtri è foſſa *Fomsburgana* emergentis, quod in hiſtoria *Styr-Biornonis* extat, leguntur hilldur ſtendur huerian myrgin Gialldurs under raudum skilde, *pugna* vel *prælium committitur quovis mane, Bellonæ ſub rubro ſcuto.* hinc in Paraphraſte hilde-ɼpelle, p. LXXV, 25. & hilde-calla, de quo ſuprà. & in fragm. *Jud.* hilde-nædÞan, *militares ſerpentes, jacula* vel *ſagittæ*, à forma & ſtimuli ſimilitudine vocantur. hie Þa ɲomlice. leton ɼoɲÞɼleoȝon. ɼlana ɼcuɲaɼ. hilde-nædɲan. oɼ hoɲnboȝan, *tum ſtrenue evolare fecerunt ſagittarum nimbos, ex corneis* [vel *corni-formibus*] *arcubus, militares viperas.*

Hadre; *ſerenus*; *Francice* hedro. à *Cimbrico* heide *ætheris ſerenitas*; unde heider, *ſerenat.* vox frequens occurrit in metris verſionis *Boethianæ*: ut, Þonne heo ɲunne on haÞɲum heoɼone beophtoɼt ɼcineþ. &, Þonne ɼeo ɲunne haÞɲoɼt ɼcineþ. & in harm. evang. *Cott.* cap. VIII, ut, huan ſia ȝiſahun thena cuninȝ ſterron cumbal leohtan hedro fan himile, *quum* [magi] *viderent regiam ſtellam ſignum ſerenum ex cœlo lucere.*

Hæɼa, ut apud *Franco-Theotiſcos*, pro hæbbe, vel haɼe *habeo.* Þeoþneɼ haɼa hýlÞo ɼoɲpoɲhte, *regis favorem perdidi.* Paraphr. XXI, 1. haɼa aɲna Þanc Þaɲa Þe Þu unc buÞe, *ago tibi gratias de honoribus, quibus nos decoraſti*, LIII, 2.

Hamol vel ȝamul. *Cimbrice* gamall, gomull, gamallr, *vetus, annoſus, ſenex*: ut in Kalendario, ȝamol biþ ɲnoteɲoɼt, *ſenex ſapientiſſimus eſt.* Hinc *Abrahamus* plus quam centum annos natus vocatur ȝamol-ɼeɲhþ, à Paraphraſte, p. LXI, 19. onȝan Þa hiɼ eɼolaɼ bætan. ȝamol-ɼeɲhþ ȝolÞeɼ bɲýtta, *tum ſenex patriarcha cœpit aſinos ſuos parare.*

Þýɲɼ, *Cimbrice* Þurs vel Þus, *gigas, cyclops, ſpectrum*; ut in Kalendario, Þýɲɼ ɼceal on ɼenne ȝepunian, *ſpectrum* [ſcilicet *ignis fatuus*] *in locis paludoſis amat habitare.* vel forſan reddendum eſt Þýɲɼ, *latro, prædo.* Þuſs enim vel Þurs, ut vargur, primario notat *lupum*, nempe rapax iſtud & maleficum animal: inde per tropum, *latrones, fures* improbi & *raptores*, qui pacem hominum ſuis latrociniis turbant, Þuſſar vel Þurſar *Cimbrice* appellati ſunt. Inde etiam in *Cimbricis, Scandicis* & *Iſlandicis* libris *gigantes* illi veteres è prædonum & homicidarum grege, vocantur Þuſſar, Þuſs ablendingar, [1] totnar, [2] riſar, [3] berg-riſar, [4] half-riſar, [5] bergbuar, [6] troll, [7] half-troll. Secundum autem hanc ſignificationem ɲ̃ Þýɲɼ, locus ſic vertendus eſt: *latro in paludoſis locis amat habitare.* etenim inacceſſi loci paludoſæ terræ, ſunt latronum refugia; quemadmodum in *Hibernia*, ubi latrones publici à locis paludoſis vocantur **Moſſe-troopers.**

Abal. *Cimbrice* Aſl, *robur, fortitudo*: ut Paraph. XII, 25, cpæþ þ Þin abal ȝ cræɼt. anÞ Þin moÞɲeɼa. maɲe puɲÞe. *dicit robur & potentiam & animum tuum præſtantiora fore.* Sic Hervarar Saga. cap. VII, p. 95, Far-vel dotter, fliot gioſ eg Þier tolfmanna ſior, eſ Þu trua nædir aſl, oc eliom, alt hid goda er ſyner Angrims epter leiſdu, *vale filia, protinus tibi daturus ſum duodecim virorum vitas, robur etiam corporis ac fortitudinem animi, & omne id boni, quod poſt ſe reliquerunt Angrymi filii, ſi poſſis credere.*

Mil. ni fallor ut *Cimbrica* i mille, i millum, a mille *inter*: ut Paraphr. LXVI, 19, Folc pæȝ ȝehæȝeÞ. hpilum oɼ Þam peɲoÞe. plance Þeȝnaɼ. mæton mil paÞaɼ. meaɲa boȝum, *populus* [Iſraeliticus] *jam obſeptus erat exercitu* [Ægyptiorum] *& ſuperbi illi homines in confinium angulis inter ſemitas eum inveniunt.*

Foþ; *Cimbrice* fuþ, fud, *matrix, vulva*; ſic in Paraphraſte. ɼoþ-ɼoɲþȝan pýɲÞ æɼteɲ Þiɼɼum poɲÞ ȝemeaɲcum, *vulvæ apertio*, i. e. *primogeniti partus fiet, ſecundum quod deſignavi his verbis.*

Liɼt, *ars, ſcientia, peritia, aſtutia.* inde liɼtum, *perite, affabre, ſolerter, ingenioſe.* à *Cimbrico* liſt, *ars, ſcientia*: unde liſtugur, *artificioſus*, & liſtumaÞr, *inſignis artifex.* læÞÞe hie ɼɲa miÞ liȝenum. anÞ miÞ liɼtum ɼpeon. ibeɼe on þæt unɲihт, *ſic mendaciis duxit, & aſtutiis allexit mulierem ad iſtud peccatum.* Paraph. XV, 2. he þ anÞpeoɲc oɼ Adameɼ lice aleoþoÞe. anÞ him liɼtum ateah piÞ oɼ ɼiÞan, *materiam ex Adami corpore ſumſit, & ex ejus latere coſtam artificioſe abſtraxit*, Paraphr. IV, 24. Sic in fragm. hiſt. *Judith.* ȝenam Þa Þone hæþenan mannan. fæɼte be ɼeaxe ɼinum. teah hine ɼolmum piþ hýɲe-peaɲÞ býɼmeɲlice. ȝ Þone bealoɼullan liɼtum aleÞe laþne mannan ɼɲa heo Þæɼ unlæÞan eaþoɼt miht pel ȝepealÞan, *tum firmo*

---

* *Cimbrice* dad, *virtus*, & *amica officia*; unde at dryggia dade, *ſuppetias ferre.* [1] Id eſt *Titanes, gigantes, Cyclopes.* [2] Id eſt *gigantes.* [3] Id eſt *montani gigantes.* [4] Id eſt *ſemigigantes.* [5] Id eſt *monticulæ.* [6] *Monſtra, immanis & giganteæ ſaturæ homines, dæmones.* [7] *Semigigantes.*

pre-

prehendens gentilis hominis comam, horrendum cuſtodem ſuum ſe verſus manibus ſuis traxit, & execrabilem inviſum hominem, quatenus impurum per vires facillime movere licebat, ſolerter abduxit. Francice etiam liſt eſt *ars, peritia*, ſecundum iſtud *Otfridi*:

Tho quam oſtano in thas lant	Sterrono giruſti
Thie irkantun ſunnum fart	Thas uuarun iro liſti.

tum qui ſciebant ſolis motum & ſtellarum curſum, quod eorum ars erat, venerunt in hanc terram. Hinc in gloſſ. *Keronis*: kiuuizidu deru liſti, *ſcientia artis.* inde quoque liſtar & liſt-meyſter, *artifex*; ut in iſto *Willerami*, thie thar geſmithot ſint mit galeredes liſtmeyſteres hand, *quæ fabrefacta ſunt periti artificis manu.*

Þpæc. *Cimbrice* Þrek, *corporis robur, cum animi fortitudine & audacia.* Inde in Paraphraſi Compoſita Þpæc-poꝛe & Þpæc-piga: ut p. XLIV, 23, bæd him Þpæc-poꝛe. Þa pincaꝛ Þæꝛpæð ahicgan. þ hiꝛ hýlde mæg. ahꝛeð puꝛde. beoꝛn mið bꝛýde, *rogabat viros ſtrenuos & inſignes* [Abrahamus,] *ut de hoc conſilium expedite darent quomodo cognatus ejus dilectus princeps* [Lothus,] *cum uxore ſua liberandus foret.* Sic p. LVI, 24. Þuꝛꝛtigе Þpæc piger, *avidi certaminis in quo vires oſtenderent & probarent.* Occurrit etiam Þpaca, *vehemens, fortis.* p. LXIX, 23, Þpaca pæꝛ on oꝛe. heaꝛð hetað plega. hægꝛtealð modigе. pigenð unꝛophte, *vehemens in principio erat prælium, tyro animoſus, dux intrepidus.*

Aꝛoꝛ; *Cimbrice* afur, *odioſus, inviſus, injurius.* ꝛe galmoda eger̃ul ȝ aꝛoꝛ, *libidinoſus ille* [Holofernes] *terribilis & odioſus.* fragm. *Judith.*

Spipan. *Cimbrice* ſvipan, *cito agere, volvere, raptare*; unde ſvipan, *motus ſubitus, cita raptatio*; at ſvipa ſier, *ſubito ſe vertere.* Paraphr. LXXIII, 18, laꝛe cynmðon. lyꝛt up gerꝛeaꝛc. ꝛægum rtexnum. ꝛlod blod gepod. ꝛanðbýniȝ pæꝛon noꝛene. noðeꝛ rꝛipode. mene ðeaꝛa mæꝛt, *infeſti* [Ægyptii] *morituris vocibus ad nubilum æthera clamabant*; *fluctibus ſanguis ſupernatabat*; *clypei erant rapti*; *aerque cito agitabat mare* [Erythæum] *mortibus nobilitatum.*

† Dnepe, in ðeaþ-ðnepe, *violenta mors, internecio, occiſio, lethi cauſa.* Paraphr. LXXIII, 9, ðý ðeaþ-ðnepo ðnihte rꝛæꝛon rýnꝛulna rꝛeoꝛ, *populus peccatorum turba lethali occiſione conſopiti ſunt.*

Geðneoꝛan, *cadere, procidere, ruere, corruere.* vide Gloſſ. *Goth.* in AKINSAN: Paraphr. LXXIII. 11, ꝛiðdan hie on boȝum moðe pæȝa mæꝛt mæȝen eall ȝeðneaꝛ, *deinde iratorum fluctuum maxima potentia ſuper illos arcuatim ruebat.*

Gætan, *conjecturam facere*, cum verbo cognatæ ſignificationis, *ænigma ſolvere, obſcurum explicare.* *Cimbrice*, at gæta. unde Paraphr. LXXIII, 25, giꝛ onlucan pile. liꝛeꝛ pealhꝛtoð. beoꝛhꝛ on bꝛeoꝛtum. bán huꝛeꝛ peaꝛð. ȝin-ꝛæꝛten God. ȝaꝛteꝛ cæȝon ꝛun biþ ȝepecenoð. ꝛæð ꝛoꝛþ-ȝæt, *ſi Deus, ſapiens & ampliſſimus vitæ interpres* [intellectum] *domus oſſeæ* [cranii] *cuſtodem ſpiritus clavibus reſerare vult, exponetur litera & ænigma ſolvetur.* ubi ut at gæta gatu apud *Cimbros*, ſic hic ꝛæð ꝛoꝛþȝæt:.

Sceo, in ꝛceo-ȝolð, forſan quaſi ska-gold, i. e. *aurum præſtantiſſimum*, à *Cimbrico* ska, *præſtantia*, de quo ſupra. ꝛceo-ȝolð, ȝ ȝoð-peb, *puriſſimum aurum & purpuram.* Paraphr. LXX, 7.

De *Cimbricis* jam ſatis. Procedamus igitur ad *Francicas* voces, quæ *Anglo-Saxonum* poetis cum ſolutè ſcribentibus in dialecto *Dano-Saxonica* communes ſunt. Hujuſmodi ſunt pronomina ðec, uꝛic, uꝛeꝛ, uꝛꝛeꝛ, de quibus in ſuperiori capite, & quorum exempla habes in quam plurimis locis Paraphraſeos: ut p. LXXXI, 16, 25. LXXXIII, 5. LVII, 23, 25. XIII, 22. XXX, 2, 7. XLI, 4. XXI, 2. XXIII, 7. XXVI, 22. XXXIX, 20. XXXV, 22. LIII, 5. Sic in metri v. lib. II. *Boeth.* verſione *Cott.* Eala ðæꝛ hit puꝛde. oððe polde ȝod. þ on eoꝛþan nu uꝛꝛa tiða. ȝeond þaꝛ piðan peoꝛuld. pæꝛen æȝhpæꝛ ꝛpelce. undeꝛ ꝛunnan, *utinam ita nunc comparatum eßet in terris, ut tempora noſtra prorſus talia forent, per latum hunc mundum, qui ſub ſole eſt.* i. e. per totum terrarum orbem.

Gerceapu. *Francice* giſcapu, *mandatum, decretum*; ſpeciatim, *Dei, naturæ mandatum*: ut Paraph. LIII, 19, æꝛ ȝe rceonde. piþ ȝerceapu ꝛꝛemmen * unȝiꝛꝛe ýꝛel. ylda beaꝛnum, *priuſquam contra naturæ mandatum in homines ſcelus perpetratis.* Sic in harm. evang. *Cott.* leſtun thia berehtun ȝiſcapu uualdandes uuilleon, *implebant juſtum mandatum & voluntatem domini.* & cap. XXVI, *fatalis hora* vocatur metod ȝiſcapu, & reginu ȝiſcapu, cap. XLII, ſcilicet *decretum divinum.*

Gingꝛa, ȝeonȝꝛa, *diſcipulus, ſubditus.* Vox jungro, jungron, frequens occurrit in codice *Francico* evangeliorum quadruno, metrice ſcripto; & in *Tatiani* monoteſſaro nunquam non jungiro eſt *diſcipulus*: ut Tho gihortun inan thie jungiron ſprechantan, *tunc audierunt eum iſti diſcipuli loquentem.* cap. XVI, 2. inti fon ſinen jungiron zuene, *& ex diſcipulis ejus duo.* ib. I. Sic in Paraphraſte p. 102. 14, 16. Ða ic ȝonȝan ȝeꝛꝛpæȝn. ȝinȝꝛan æt ꝛomne. ealle to Galileam. hæꝛðon ȝaꝛteꝛ blæð. haliȝne Godeꝛ ꝛunu. ꝛꝛa heo ȝeꝛeȝon. hpæꝛ ꝛunu Meotodeꝛ. Ða ȝinȝꝛan on upꝛtod ece ðnihten. God in Galileam. ðæꝛ ȝinȝꝛan ðideꝛ. ealle uſinon. ðæꝛ ꝛe eca pæꝛ ꝛeollon on ꝛolðan. ȝ to ꝛotum hniȝon. ðancedon ðeodne. ðæt hit ðuꝛ ȝelomp. þ hi ꝛceapoðon ꝛcýppenð enȝla, *dein, prout fama, diſcipuli convenerunt omnes in Galilæa, ubi præſen-*

† *Cimbrice* drep, *lethale morbi nocumentum.* ab ad drepa, *occidere, interficere.* * Ab unȝiꝛe *impius*, comparativum unȝiꝛꝛe. attamen in ſenſu ſuperlativo accipiendum & exponendum eſt.

tem habuerunt ſanctum Dei filium, ſpiritus donum, ſicut eum olim vidiſſent creatoris filium. tum dominus Deus æternus in Galilæa inter diſcipulos ſurgebat, diſcipulique eo concurrentes, ubi æternus dominus Deus erat, proſternebant ſe in terram, & Capite ad pedes ejus inclinantes, regi ſuo gratias egerunt, quod res ita evenerat, ut cernerent creatorem angelorum. Sic p. VII, ne þille ic lenȝ hiſ ȝeonȝþa puŋþan, *non amplius ejus ero ſubditus.* Hinc ȝeonȝeþ-ſcipe & ȝeonȝeþ-ðome, *diſcipuli vel ſubditi ſtatus & conditio.* p. VI, 11. VII, L, II, 18. X, 20. XL, 12. XVIII, 20.

Toht, tohta & teohhe, *fœtus.* verbalia ſunt; illud à præterito, hoc à præſenti verbi *Francici* zihan vel zeohan, *nutrire, ducere, educere, alere, educare*; unde zuht, *fœtus.* Paraphr. *Willerami* Cant. Canticorum, cap. IV, p. 65. ande ſint thine zene ſamo thaz coſter thero ſcorenon ſcapho, thie ther uphgeent vone waſcha, alle mith zuinelero zuhte, ande hiro nehein ne is unbarigh, *& ſunt tui dentes ſimiles gregi tonſarum ovium, quæ de lavacro aſcendunt omnes gemellis cum fœtibus, & earum nulla ſterilis eſt.* Sic Paraphr. XXII, 17, ðu ſcealt ꝑieþſna ꝑæran. tohtan nippe tuðoþ. Sic p. XXIII, 16. het þam ſinhipum. ſæſ ȝ eoſþan. tuðoþ teonðna. teohha ȝehpilcne. to poþulð nýtte. pæſtmaſ ꝑeðan, *juſſit conjugibus* [Adamo & Evæ] *ut ad vitam conſervandam veſcerentur fructibus maris & terræ, & ſobolem procreantium, & omnis fœtus*, i. e. *omnis fœcundi.* A zeohan etiam *Sax.* teoȝan, teon, teoch; *Francice* toch, toge, *dux, ductor.* Paraphr. XXXVIII, 4. ða hie ȝemitton. mihtum ſpeðȝe. teoche æt toppe. ȝetalum mýclum. peoncef piſan, *tum apud turrim convenerunt cum magna potentia, & in magno numero potentiſſimi duces & rectores operis.* toȝe occurrit apud *Anglo-Saxones* in compoſitis: ut, in hepetoȝa, ꝑolctoȝa:.

Eȝſtpeam. *Francice* ahaſtrome. uſurpatur hæc vox apud poetas pro *cataclyſmo, diluvio, mari:* ut in Paraphr. XXXII, 19, ȝelæðde ða piȝend. pepoða ðpihten. popð oꝑep pioland. pill-ꝑlod onȝan. lýtliȝan eꝑt. laȝo ebbade ſpeapt unðeſ ſpeȝle. hæꝑde roþ metod eaꝑopum eȝſtpeam. eꝑt ȝecyppeð. topht pýne peȝn ȝeſtiled, *tum principe, & domino exercituum verbum per totam terram ferente, diluvium cœpit diminui, & aqua receſſit nigra ſub cœlo, vero deo cataclyſmum ab hominibus avertente, & pluviam inundationem compeſcente.* Sic harm. evang. *Cott.* thar hie ſittean fanðe Anðreaſe endi Petruſe bi them ahaſtrome bethia thia ȝibruoðer, *ibi ſedentes Andream & Petrum duos illos fratres juxta mare invenit.*

Hopſc. *Francice* horſca, *ſapiens, prudens, ſolers, ingeniosus, ſagax, ſciens*: ut Paraphr. LXIII, 10, Ðone on peſtenne. pepoðe ðpihten. poſþæſt cyninȝ. mið hiſ ſýlfeſ. mihte ȝepýnþoðe. ȝ him punðna ꝑela. ece alpalða in æht ꝑopȝeaſ. He pæſ leoſ ȝoðe. leoða alðoſ. hopſc ȝ hpeþep ȝleap. hepȝef piſa. ſpeom ꝑolctoȝa, *hunc* [Moyſen] *in deſerto populi dominus, verus rex æternus omnipotens cum ſuâ ipſius potentia inſignibat, & quaſi in dominico miracula multa donavit: nam deo charus populi princeps, exercitûs director prudens & ſagax & ſtrenuus dux erat.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. XXI. thie ȝilic ðuoð uuiſon manno thie ȝiuuit habit hopſca huȝiſcoſti endi huſ-ſtedi kiuſit an ꝑaſtapo folðan endi an felis uppan, *hic facit quemadmodum ſapiens, qui ingenio & ſolerti animo præditus locum domui ſuæ eligit in firma terra & ſuper petram.*

Maþelan, mæðlan, mælan, *ſermocinari, concionari, loqui.* meþel, *ſermo*, à *Goth.* ΜΑΨΛS, *forum*, in quo *conciones* habentur. onȝann ða. ꝑeþþ ceapiȝ. to pepe pinum. popðum mæþlan, *tum ſollicita cœpit ad maritum ſuum loqui*, Paraphr. XLVIII, 19. Sic p. IX, 3, Satan maþelode. popȝiende ſppæc, *habuit mœſtus Satanas concionem.* & p. LXXIX, 19, ða him bolȝen mod. Babilone peaþ. ýſpe anſpaþode. eoſlum on mælde. ȝpimme ðam ȝinȝum. ȝ ȝeocſe oncpæþ, *tum iracundus rex Babylonis in furore reſpondens * ad heroes concionatus eſt, inque juvenes aſper, temerarius ad eos locutus eſt.* Sic p. LXVIII, 13, ðenðen modiȝef meþel. moniȝe ȝehýrðon, *tum multi fortis ſermonem audirent.* Nota autem, †mælan *Cimbricum* eſſe, nam apud *Cimbros* at mæla eſt *loqui.* Satyrographus etiam in Paraphr. geneſeos verſatiſſimus ſæpe utitur hoc verbo: ut.

To Mede the mayde melleth theſe words.
To mede the mayde he melled theſe words.

Scealc & ſcealca, *ſervus, miniſter*, cum compoſito ombiht-ſcealc: ut, Paraphr. LIV, 8, ſppæcon popðum ða. ꝑæle ꝑneoðo-ſcealcaſ. ꝑæȝne to Lothe, *fideles obedientes miniſtri* [ſcil. *angeli*] *loquebantur placide ad Lothum.* & p. XLI, 19, abeað ða ðeoð cýninȝ. þeȝnum ſinum. ombihtſcealcum, *tum rex juſſit Thanis ſuis & miniſtris.* Verum de ombiht, ambýht, ambýhto, vide gloſſ. *Goth.* ΛNΔΑΛhTS: Notandum autem hic eſt vocem ſcealc per ſynecdochen poëticam ſpeciei pro genere ſignificare non raro *hominem*: ut in metrorum *Boeth.* verſionibus *Cott.* p. 170, hu mæȝ þ ȝeſceaðpiſ ſcealc ȝeneccan. ðæt he him ðý relna. ſie oððe ðince; in proſa verſione, hpelc ȝeſceaðpiſ mon mihte cpeþan ðæt he aþý peopþna pæne:. Sic p. 158, næſ ða ſcealca nan ðe mete oððe ðpinc mænȝan cuþe, *nemo tum erat, qui cibum & potum ſciret miſcere.* Sic quoque pin, *amicus*, & ȝeſena, *ſocius, ſodalis*, ſynecdochice *hominem* denotant apud poetas.

Lixan, *fulgere, ſplendere.* Scýlðaſ lixton, *clypei fulgebant*, Paraphraſte LV, 20.

Sal, *niger, fuſcus. Francice* ſalo; ex quo *Franco-Gallorum* illa *ſale* & *ſoviller*; noſtrum **ſoyle**

---

* Scilicet *Ananias, Azarias* & *Miſael.* † Inde *mallus*, & *mallare*, Latino-barbara derivantur.

&

& ſoyled. Ac higgaþ me ymb iþen benda. þiðeþ þacentan ſal, *ferrea vincula me circumdant*, [inquit Satanas] *onerant nigræ catenæ*, Paraphr. IX, 17.

Foran, *eße*: ni male memini, occurrit in Paraphraſi, ut & in verſionibus evangeliorum *Dano-Saxonicis*.

Ende, *&*: ut, ſinc ende fæflod, *aquarum collectio & diluvium*. Paraphr. XXXIII, 4.

Dæþe *Francice*, *qui*: Ælc hine relfa æþeſt. begſindeþ gaſteſ dugeþum. Dæþe þe mid gaþeſ ofde. ofþum aldon of ðþingeþ, *ſe ipſe primum animæ excellentia deprivat, qui alteri cum gladii mucrone vitam eripit*, Cædm. XXXIV, 21.

Genoh, *Goth.* ΓΑΝΑh, *multus, ta, tum, amplus, a, um*. Ða ðæſ Euan frægn ælmihtig God. hæt ðuge ðu ðohtod ðugeþa genohna, *tum interrogavit Evam Deus omnipotens, quid te turbat filia multorum ornamentorum?* i. e. *filia multis virtutibus decorata?* ⁊ hiſ paldende. on ðam glæd-ſtede. gild onfægde. lac geneohe, *& in jucundo illo loco, domino ſuo munus amplum, ſacrificium immolavit*. Paraphr. LXI, 6.

Fnea; *Francice* fraho, *dominus*; *Goth.* FRAUJA. creberrima occurrit vox in Paraphraſte: ut fnea almihtig. fnea ðnihten. heofona fnea. fnea engla. &c. *Noachus* quoque dicitur flot manna fnea:. *Evaque Adamum* compellans ſic loquitur: Adam fnea min. quemadmodum & *Sarah* vocat *Abrahamum* min fnæf fnea. Sic in calendario: Siðdan sintfes dæg. ðide gangeþ. on fyx niht digol-beofhtne genimþ. hæfdæft mid hefige. hrimef. and fnafef fordðe gefetenad. be fnean hæfe, *dein hyems cum pruinæ niviſque exercitu poſt ſex dies late graßans autumnum gemmeis fructibus ſplendidum excipit, ſecundum domini mandatum glacie vinctus*. Sic in fragm. *Jud.* him feng ðnihten God. fægde on fultum. fnea almihtig, *eis ſubſidium tulit propitius dominus Deus*. Sic in harm. evang. *Cott.* thuo bigan eft niuſon endi nahor gieng unhiuri fiond othar fithu fandoda is frahon, *tum cæpit immorigerus diabolus iterum viſere, & propius accedens ſecunda vice tentabat dominum ſuum*. tho ſprak eft the helago criſt allero barno beſt, ſo is oc an buokon giſcriban, quat hie that thu tihardo ni ſcalt herren thinef fandon thinef frahon, *tum reſpondit ſanctus chriſtus, omnium hominum optimus; ſic in bibliis, inquit, ſcriptum eſt, quod tu impudentiſſimus non tentabis principem dominum tuum*. Legitur etiam non raro frohe: ut cap. LXI, mid is frohon. & LXIV, umbi thines frohon. Huic adde fneo, *Francice* frio, *domina*: Paraphr. II, 25, he Adam fundo. ⁊ hiſ pif fomed. fneo fægfoſte:. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. VI, fodda ina thuo fagaro frio, ſconioſta thiu muoder, thuru minnea managero, drohtin helag, himilifc bafn, *tum formoſa domina, pulcherrima mater, pro ſuo in homines amore peperit dominum ſanctum, cœleſtem infantem*. Sic cap. LXVIII, ſo thia fri habdun gegangan te them gardon, *ut dominæ* [*duæ Mariæ*] *profectæ eſſent ad hortum*.

Alh. *Goth.* † ALh. *Francice* Alah, *templum, baſilica*. In compoſita declinatione more *Cimbrico* alh; ut Paraphr. LXXI, 7, ðæf eft fe fnotfa. funu Dauides. pulfof-fæft cyning. pitgan lafum. getimbrede tempel gode. alhn haligne. eofh cyninga. fe pifefta on populo nice. heahfte ⁊ haligoft. hælefum gefegoft. mæft ⁊ mæfoft. ðafa ðe manna beafn. fifa æftef folðan folmum gefopht, *poſtea ſapiens ille Davidis filius, glorioſiſſimus princeps, & regum terreſtrium longe ſapientiſſimus, prophetæ hortatu templum illud Deo condidit in regno ſuo altiſſimum, maxime ſacrum, inter homines celeberrimum, & omnium, quæ hominum filii per terrarum orbem manibus conſtruxere, maximum & inſigniſſimum*. Hinc quoque compoſita alhftede & ealhftede, p. LXXXIX, 16, 24. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. LI. quathun, that ni uuari guodlicero alah obar erthu, thie io thuru erlo hand, thuru manner giuuerc mid megin craftu racod arihtid, *dicebant, quod in terra non erat templum magis ſpecioſum, quod virorum manibus, & humana opera cum potentia magna conſtructum, & fabricatum erat*. Sic caput III, quam fruod gumo ut fan them alahe, erlos thrungun nahor, *exiit è templo ſenex, hominibus propiùs prementibus*.

Fneon; *Francice* frihan, friehan; *Goth.* FRIGAN, *vere* & *integerrimè amare*: inde *Goth.* FRIGANDS. *Francice* friunt. *Sax.* fneond, *amicus*. Ne forlæte ic ðe ðenden fit lifiaþ bu afnaleafe. ac ðu ðin agen moft mennen ateon fa ðin mode fneoþ, *non ego te* [inquit *Abrahamus* ad *Saram*] *quoad ambo ſimul vixerimus, inhonoratam derelinquam, ſed tu, * prout animus tuus amat, ancillam tuam poſſis diſponere*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. XVII. friehan is friundo gihuena, *amare omnes ſuos amicos*. A fneon autem, verbalia illa fneoþe, fneoþo, & fneþo, fnifo. *Goth.* FRALIUGA, *dilectio, benevolentia, ingenuus amor, pax, favor*: etiam adjective, *dilectus*; & metonymice, *ingenuus* vel *ingenue amans*, & *præ animi ingenuo amore fidelis, obediens*. ac ic forfophte hæbbe heofena heah cyning. hyldo ðine lufan. and fneode, *verum celſe rex cælorum perdidi favorem, affectum & benevolentiam tuam*, Paraphr. XXV, 1. & p. XXVII, 15, fiðdan on fnifo dnihtner. gleap-fenhþ hæleþ. geogoþe ftfynde. funa ⁊ dohtra, *poſtea ſapiens juvenis in favore domini genuit filios filiaſque*. Sic, gefit on fneþo. gangan ut of eafce. and on eofþan beafm. of ðam hean hofe. hifan læd ðu, *exi* vel *procedas in pace ad exeundum de arca, & ex alto tecto educ domeſticos tuos in terræ gremium*, Paraphr. XXXIV, 4. Sic II, 23, ða fæf fof fa æf. fibb on heofnum. fægfe fneoþo ðeafaf, *tum quidem, ſicut prius, pax erat in cœlis, & honeſti ingenuique mores*. Sic LXXIX, 24. nolðon ðeah ða hyffaf. hypan lafum. in hige

† De hac voce, vide obſervat. *Junii* in *Willeramum*. * *Prout animus tibi eſt*, vel *pro affectu tuo*.

hæþnum. hoȝeðon ȝeonne. ðæt æ ȝoðeſ. ealle ȝelæſte. ⁊ ne apacoðon. peneða ðnihtne. ne ðan mæȝen hpýnſe. in hæþen ðom. ne hie to ſacne. ſneoþo pilneðan. ðeah þe him. re biðena ðeaþ. ȝeboðen pæne, * *verum viri doctrinæ ethnicæ obedire, vel in cogitatione nolebant, ſolicite curantes, ut legem Dei implerent, neque à domino exercituum præ infirmitate deſciſcebant, neque majeſtatem ejus Idololatria, neque fidelitatem fraude contaminare cupiebant.* Sic in exemplo ſupra allato, angeli cum *Lotho* hoſpitantes vocantur ſæle ſneoþo-ſcealcaſ, *fideles, ingenui amoris & obedientiæ miniſtri.*

Lnæſt, *vis, potentia. Francice* craft, craht. *Iſlandice* kroſtr, *vires, robur.* krapta-verk, *miracula.* Paraphr. p. LXVI, 22, ſoſȝiſ me mennen. minna leoða. ðe ðu ahneððeſt. heſȝeſ cnæſtum. pæna pæl-clommum, *redde mihi ſervos è meo populo, quos liberaſti ex turmarum potentia & cruentis militum unguibus.* Sic XCV, 23, he þ ȝecýðde, þ he mæȝencnæſt hæſde. mihta micle. ða he ða mænego aðnaſ. hæſtaſ oſ þæm hean relde, *declaravit ſe vires & potentiam habere* [i. e. *maximam potentiam,*] *ingentemque virtutem, in ejiciendo ex ſublimibus ſedibus multitudinem illam victorum* [*angelorum.*] Sic CIII, 19. þ ir moneȝum cuð. þ he ana ir. ealna ȝeſceaſta. þýhta ⁊ paldend. ðuh hir puldneſ cnæſt, *omnibus notum eſt, quod ille ſolus omnium creaturarum opifex & dominator eſt, per glorioſam ſuam potentiam.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. 1, thuru is ena craht uualðand, *dominus per ſolam ſuam potentiam.* cap. III, thuo uuarð ſan after thiu maht ȝoðeſ ȝicuthið is craft mik uuarth, *tum brevi poſtea poteſtas Dei, & ejus potentia mihi nota facta erat.*

Scuia, *umbra.* in niht ſcuia, Paraphr. LIX, 13. & LXV, 15, neople niȝh ſcupan. & alibi.

Lifeþe peonþan ⁊ beon. *Francicè* gifithig, gibithig, gibidi, gibithig werthan vel uueſan, *dari, impetrari, concedi.* Paraphr. XLVIII, 21, me ðæſ ſonþýnde. paldend heofena. þ ic mæȝbuȝe. mort ðinne. nim miclian. noðenum undeſ. eafonan ðinum. nu ic eom onnena. þ unc ſeo eþýltæf. æfne peonþe ȝifeþe ætȝeðepe, *me de hoc præmonuit dominus cœlorum, quod cognationis tuæ numerum ſub firmamento filiis tibi multiplicarem. nunc autem deſpero, ne hæc progenies nobis unquam conjugibus detur.* Sic in harmon. evang. *Cott.* cap. L, ne uuas im thiu fruma ȝibithiȝ that ſia heban-riki hebbian muoſtin, *non iis conceſſum erat hoc beneficium, ut regnum cœlorum obtinerent.* Sic cap. III, ſcolda im erbi uuarð ſuithuo ȝoðcund ȝomo ȝiðiði uuerthan barn an burȝeon, *ei dandus eſt hæres valde divinus, in urbe.*

Feon, ſean, *odiſe, odio habere. Goth.* ᚠᛁᚷᚨᚾ, ᚠᛁᚨᚾ. inde ᚠᛁᚨᚾᛞ, ᚠᛁᚷᚨᚾᛞ, *inimicus. Francice* fiiant. *Sax.* ſeond. *Cimbrice* fiand, fiand-madur. Ðe þat pif ſeoþ. hataþ undeſ heofnum. ⁊ ðin heafod tneðeð. ſáh mið fotum finum, *mulier te odio habebit, & à te ſemper abhorrebit, & inimica pedibus ſuis tibi caput conculcabit,* Paraphr. XXII, 16.

Lod-peb, *purpura.* ſceo-ȝolð ⁊ Lod-peb loſeneſ ȝeſtneon, *aurum præſtantiſſimum & purpuram, Joſephi Theſaurum. Francice* autem goto-uuebb, *purpura*; inti intuuatitun inan lahhanes inti gotouuebbes, *exuerunt eum chlamydem & purpuram,* Monoteſſar. *Tatiani,* cap. 200, 4. Inde gotouuehhbin, *purpureus*; ut, giuuatitun inan mit gotouuehhbineru tunihun, *induerunt eum tunicam purpuream,* ib. cap. 200, 1. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. XLI, ȝaromiðu ȝolðu endi mið ȝoðu uuebbiu faȝaron fratohon, *periſtromata pulchra ex auro & purpura contexta.*

Teſo, *dexter, tra, trum. Francice* zeſo & zeſeuua; *Gothice* ᛏᚨᛁhᛊᚹᚷ, i. e. *Tehſwo.* Araugta ſih imo Gotes engil ſtantenti in zeſo thes altares, *oſtendit ſe illi angelus domini ſtans à dextra altaris.* Tatiani Monoteſſ. cap. 2, 4. ſentin in zeſo thes skefes nezi, *mittite in dextram navigii rete,* cap. 236, 3. Inti ſaz in zeſo Gotes, *& ſedit à dextra Dei,* cap. 244. Sic in Paraphraſte, LXXX, 20. Ða ſe liȝ ȝepanð on laþe men hæþne oſ halȝum. hýſſaſ pæpon bliþemoðe. bupnon ſcealcaſ. ymb oſn utan †alet ȝehpeapf teonfullum on teſo, *tum flamma in odioſos ethnicos retorta, gaudebant* [tres] *pueri, ardebant autem ſervi, igne extra fornacem circum circa in dextram malignorum reverſo.*

Porro non tantum voces *Francicas* affectat Poetica dialectus, ſed voces *Saxonicas* amat *Francico* more terminare; ſic format verba in tertia perſona præſentis indicativi in oþ; ut in ſuperioribus ſneoþ, ſeoþ; & adjectiva in nominativo ſingulari in u & o: ut ðnihtlicu pro ðnihtlice. Paraphr. LX, 1, ða cpæþ ðnihtlicu mæȝ. bnýð to beonne:. Fneolicu pro fneolice; v, 2, of ðam ponhte ȝoð. fneolicu fæmnan:. ſcieno, per epentheſin poeticam, pro ſcine; ut, mæȝælf ſcieno, LVIII, 25. quod iterum ſcinu; ut, iðeſ ælf ſcinu:. Sic in Kalend. ben-týð bnemu, *feſtum ſolemne.* þ ir healic ðæȝ ben-týð bnemu:. Sic æþelo in plurali pro æþele. flod on ſund ahof eapce fnam eonþan. and ða æþelo mið:.

Jam vero à *Cimbricis* & *Francicis* vocibus, ut ad eas pergamus, quas dubias & incertas vocavimus, ordinis ratio poſtulat. Hujuſmodi ſunt metod, metud, per poeticam epentheſin, meotod, meotud. *Francice* metad, metod, *Deus,* omnium creator. Hoc verbale forſan eſt à metan, quod *Saxonice* & *Francice* ſignificat *invenire, pingere, metiri, trutinare*; ideoque ſenſus quadam prærogativa denotare videtur *ſummum omnium inventorem menſoremque,* qui res omnes ſecundum imagines & ideas, quas ab omni æternitate in mente ſua pinxerat, in tempore forma-

---

* Vel *viri vero familiæ ethnicæ, doctrinæ obedire,* &c. † *Cimbrice* ellðr. *Sax.* æleð, elð, *ignis* & *pabulum ignis. Cimbrice* etiam ellða, *igne coquere, ignibus torrere.*

vit;

vit; & terræ cœlique universitatem, atque singula, quæ in eis sunt statuminavit, suisque limitibus & figuris circumscripsit, omnia faciens in numero, pondere & mensura. vox hæc, quâ poetæ *Anglo-Saxonum* summum omnium inventorem, pictorem & geometram designaverunt, centies occurrit in suspecto *Cædmone*, Paraphraseos auctore: ut, þe hælo abeað Marian mycle þ heo Meotod ȝeolde cennan cyninȝ betst, *qui plurimum salutans Mariam nuntiavit, quod paritura esset Deum creatorem regum optimum.* Sic, Philippus & Iacob modiȝe maȝo ðeȝnas ȝeorh aȝesan ȝor Meotudes luxan, *Philippus & Jacob fortes cognati discipuli vitas obtulerunt pro suo in Deum amore.* Sic, ðurh sunu Meotudes, *per filium dei.* Sic, sa him bebeað Meotud, *sicut ei Deus jussit.* &, Meotod ana wat, *Deus solus novit.* extat quater vel quinquies in Kalendario; sæpe in fragmento hist. *Judith*; ut, eor is Metod bliþe, *Deus vobis est propitius.* & in iis quæ dormiens canebat verus & indubitatus *Cædmon* apud *Bedam.* histor. eccl. lib. iv. Nu we sceolan hefiȝean heofon rices weard Metodes mihte ⁊ his mod ȝeþanc weorc fulodor fæder, *nunc laudare debemus auctorem regni cœlestis, potentiam Creatoris, & consilium illius, facta patris gloriæ.* Sic harm. evang. *Cott.* mikila maht metodes, *magna Dei potentia.* & *fatalis hora* vocatur Metod ȝiscapu, cap. xxvi. & Paraphr. lxxxvii, 18, þ sie an metod. eallum mannum neccend ⁊ nice. se on nodenum is, *ut sit unus deus omnibus rex & gubernator, ille qui in cœlis est.*

Rodes, nodos, *Francice* rador, *firmamentum, æther, cœlum*; forsan à *Cimbrico* raudur, *ruber, rufus*, sic dictus à rutilante ætheris colore. sold þær adæled undes heah nodene, Paraphrast. iv, 10. oþ ðat ðu ȝelyfest þ sie an Metod eallum mannum neccend ⁊ nice se on nodenum is, Paraphr. lxxxvii, 18. Legitur etiam & up-nodes, *cæli cælorum*, lxxiv, 9. ðonne he soþfæstra sapla lædes eadiȝe ȝestas on up-nodes: Sic in Kalendario, up on nodenum, per translationem metricam, pro on up-nodenum. & in fragm. *Jud.* fædes on nodenum, & ðær sy ðam leofan. Dnihtne suldor. to widan aldre. ðe ȝesceop sind ⁊ lyfte. nodenas and nume ȝnundas: Sic harm. evang. *Cott.* cap. lxxviii, 10. so thiu fri habdun ȝe-ȝanȝan te them ȝardon, that sia te them ȝraue mahtun ȝisehan selbon, thuo thar suoȝan quam enȝil thes alouualdon obana fan radure faran, an fetherhamon, that all thiu folda ansciann, thiu ertha dunida, *quam primum fœminæ profectæ sunt in hortum, ut ipsæmet inspicerent sepulchrum, dum præco, angelus omnipotentis Dei desursum ex cœlo descendit in plumeis induviis, tota terra tremente, ipsa tellure sonante.* Sic cap. xi, after quam thar uuord fan himile hlud fan them hohon rabore, *postea venit verbum de cœlo, vox canora ex sublimi æthere.*

Hurce. *Francice* horce, *contumelia, opprobrium, convitium.* Paraphr. li, 23, ða þ wif ahloh. wenda dnihtnes. nalles ȝlædlice. ac heo ȝeanum fnod. ðone hleoþorcyðe. hurce belegde. on sefan sniþe. sor ne ȝelyfde. þ ðære sprace. sped solȝode, *tum illa fœmina* [Sarah] *non læta deridebat hominum Dominum, sed senex facta in animo oraculum contumelia afficiebat, neque veritati credebat, & ut narrationem successus sequeretur.* Sic harmon. evang. *Cott.* Iudeon spracun ȝelp mikil habdun it in te hosce, *Judæi effutientes multum arrogantiæ, id illi exprobrabant.* Endi ina an is uuanȝun slogun an is hlier mid iro handon, all uuas im that te hoske ȝiduan, *& eum in gena & maxilla feriebant, & id omne ei in opprobium factum erat.* Sic cap. lxiii, hietun im thuo te hoske huit ȝiuuadi umbi is lithi leȝȝian, *tum in contumeliam, juvebant veste albâ corpus ejus vestiri.* Iudeon faȝanodon thuo sia ina te hosche hebbian ȝisahun erlos obermuoda, *Judæi superbi gaudebant cum illum opprobrio habitum viderent.*

Tibes, *sacrificium, victima, oblatio.* cyninȝ eall pihta. Lainer ne polde. tibes sceapian, Paraphr. p. xxiv, 1. ðu scealt Isaac me onsecȝan sum ðinne sylf to tibre, lxii, 6. þit hes syn and speord. snea min habbaþ. hwæs is þ tibes. verbale forsan est à *Francico* ziberan vel tiberan. *Sax.* to-beran, *adferre, offerre.* Hinc *superficies* vel *planities terræ*, quòd munera fert vel frugifera sit, dicitur tibesceaca, [forsan mendose pro tibesceata] & metonymice *hemisphærium* seu *planitiem terræ* visibilem vel Horizonte terminatam denotat: ut Paraphr. iv, 3, ða seo tid ȝepat. oses tibesceacan. middanȝeardes, *hoc die per hemisphærium mundi* [*superficiem orbis terrarum horizontalem*] *præterito.*

Lneor, cneo, in *Dano-Saxonicis* evang. versionibus, *generatio.* Paraphr. lxxxix, 18, ða in ðære ðeode. apoc his þ ðridde cneor, *tum in hac natione tertia ejus generatio orta est.*

Sweȝel, sweȝl, *Francice* suuigli, *cœlum, æther*: ut Paraphr. xxxii, 19, laȝo ebbade. sweart undes sweȝle, *diluvium nigrum subter cœlo recedebat.* xxxix, 16, wridende sceal. mæȝþe þinre. monrim weran. sriþe undes sweȝle, *sobolis tuæ numerus, multitudo, valde sub cœlo germinabit.* Hinc composita, Sweȝl-borsmas, *gremia* vel *mansiones cœlestes.* Sweȝl-torht, *quid cœlestis splendoris particeps.* Sweȝl-buan, *cœlicola.* Sweȝl-cyninȝ & sweȝlis aldor, *Deus*; & in harm. evang. *Cott.* Suuiȝli lioht, *sol*, i. e. *lux cœli:* ut cap. lxxvii, thuo uuarth it cuth obar all, huo thiu Sunna uuarth ȝisuarkan, ni mihta Suuiȝli lioht sconi ȝiscinan, *tum ubique notum erat, ut Sol obscuratus erat, non potuit lux cœli splendida lucere.* vide quoque vocem infra.

Hyrra, hyrre, hyre, *vir, masculus, hirquitallus.* Paraphr. lxxx, 4, 18, het ða his scealcas scufan ða hyrras in bæl blyre beornas ȝeonȝe, *jussit servis suis præcipitare viros, heroas, juvenes in pyram flammantem.* hyrras pæron blibmode, *pueri gaudebant.* Sic lxxxiv, 11. het þe se cyninȝ to him cnihtas ȝanȝan hyrras heande. & 19, hyrras henedon dnihten. Sic tres apud *Danielem* pueri vocantur à Paraphraste.

Meople, meopla. denotat hæc vox *fœminam*, virtute, forma, dignitate, & præſertim vitæ puritate præſtantem *virginem*, vel *virgineæ caſtitatis heroinam*. bis dicitur de *Judith*, in fragm. Eodon ða ꝛꝛeꝓceð ꝓeꝓhþe hæleþ heoꝓa heaꝓꝓan cyþan þ þæꝛ ꝛeo haliꝛe meople ꝛebꝓohꝛ on hiꝛ buꝓ-ꝛeꝛelðe; *tum fortes ſatellites domino ſuo nuntiarunt, quod ſancta heroina ducta erat in ejus tentorium*. næꝛ ðeah eoꝓla nan. ðe ðone piꝛꝛend. apeccan ðoꝓꝛte. oððe ꝛecunnian hu ðone cumbol piꝛan piþ ða haliꝛan mæꝛþ hæꝓðe ꝛeꝓoꝓden meꝛoðeꝛ meoplan, *nihilominus nemo magnatum imperatorem* [*Holofernem*] *expergefacere audebat aut experiri, quo modo cum belli duce egerat ſancta virgo, Dei heroina*. quo in loco *Juditha* quamvis vidua, dicitur haliꝛa mæꝛþ, & meople, ut in ſuperiori exemplo haliꝛe meople; adeo ut nomen Meople *virginem* vel *virginiæ caſtitatis & verecundiæ fœminam* ſignificare videatur. In Paraphraſte *ſponſa* Patriarchæ *Malalelis* meople etiam vocatur. *Cædm.* xxvii, 23, him bꝛýð ꝛunu meople to mannum bꝓohꝛe, *ei ſponſa virginea filium maſculum peperit*. & p. lxxv, 3, vox videtur eſſe compoſita ex *Cimbricis* meȳ vel meȳ, *virgo*, & oll, f. g. *omnis*, unde facili mutatione meople pro **meȳoll**, *integra virgo*.

Iðeꝛ, iðeꝛe, *omnis ſtatus & conditionis fœmina, mulier, puella*. In fragmento hiſt. *Judithæ*, tam *Juditha* ipſa, quam *pediſequa* ejus ita nuncupantur. Eodon ða ꝛeꝛnum ðanonne. ða iðeꝛa ba. ellen ðꝛiꝛte, *exinde abierunt proſpere ambæ fœminæ indolis audaciſſimæ*, i. e. *fortiſſimæ*. Paraphraſtes quoque ita vocat quum *Hagaram*, tum *Saram*, tam *uxorem*, quam *filias Lothi*. & in Kalendario cum * ꝓæmne, quod *verecundam* ſignificat, jungitur: iðeꝛ ꝛceal ðyꝓne cꝓæꝓt ꝓæmne hiꝓe ꝓꝓeond ꝛeꝛecean, *fœmina verecunda ſecretis artibus amantem ſuum petet*. Sic in harm. evang. *Cott.* cap. iv, iðis enſtio ful, *virgo* vel *mulier gratiæ plena*. thuo ſprak im thiu maꝛat anꝛeꝛin uuiþ thena enꝛil ꝛoðeꝛ iðiſeo. ſconioſt ellero uuiðo uulitiꝛoſt, *tum virgo omnium mulierum pulcherrima, omnium fœminarum formoſiſſima Angelo dei reſpondebat*. thuo habða eſt is uuoꝛð ꝛaro Enꝛil thes alpallðen thero iðiſi teꝛeꝛnes, *tum omnipotentis angelus paratum habuit reſponſum ad virginem*. Apud *Scaldos*, ut docet *Gudmund. Andreæ*, eida eſt *mater*, ida, *filia*, id, *fœtus*. unde forſan iðeꝛ, cognatum ejuſdem originis.

Feꝓhþ, & per poeticam epentheſin, ꝓeoꝓhþ, *animus, mens, ſpiritus*. exempla quærat lector apud *Somnerum*. Componitur, quemadmodum moð, cum aliis vocibus, præſertim cum adjectivis, ad indicandos animi affectus: ut ꝛtiþ-ꝓeꝓhþ, alias ꝛtiþ-ꝓꝓihþ, *gravis, conſtantis & immoti animi*, i. e. *gravis, æquanimis, conſtans, immotus*. On ðone eaꝛum plaꝛ ꝛtiþ-ꝓꝓihþ cynin. and ða ꝛtope beheolð. ðeamaleaꝛe, *hoc* [nempe Chaos] *oculis circumſpiciebat æquanimis rex* [Deus,] *& locum mœſtum contemplatus eſt*, Paraphr. iii, 13. Sic *Patriarcha Cainan* vocatur ꝛleap-ꝓeꝓhþ hæleþ, i. e. *vir ſapientis animi* vel *ſapiens*, xxvii, 14. *Abrahamus* nuncupatur ꝛamol-ꝓeꝓhð, lxi, 19. *Sara* quoque dolens ob retentam *Hagaram*, dicitur ꝛaꝓ-ꝓeꝓhþ, i. e. *mœſti ſpiritus* vel *mœſta*. In fragm. *Judith. Satellites Holofernis* vocantur ꝛtepceð-ꝓeꝓhþe, *rigidorum* vel *fortium animorum*, i. e. *rigidi* vel *fortes*. *Juditha* & *ancilla* ejus dicuntur collen-ꝓeꝓhþe, (vel à call, in compoſita declinatione callen vel † collen, ſive à colle poëtice *galea*,) i. e. *viragines* vel *bellicoſæ*. *Holofernes* ipſe nuncupatur ꝛal-ꝓeꝓhþ, i. e. *vir libidinoſæ mentis* vel *libidinoſus*; & à ꝛtal-ꝓeꝓhþ, *chalybei animi homo* ſive *fortis*, vel forſan ꝛtaþol-ꝓeꝓhþ, *ſtabilis & firmi animi, vir*; vel denique ꝛtolt-ꝓeꝓhþ, *magnanimus*, iſtud **ſtalwart**, in verſione *Æneidos* nunquam ſatis laudandâ; *Duglaſſio* epiſcopo apud *Scotos Dunkellenſi* auctore: ut, P. ii. B. **Stalwart bodyes lyes warpit**, *fortia corpora volvit*. P. 14. l. ult. **Stalwart Cloanthus**, *fortem Cloanthum*.

Ellen, apud poetas *Cimbricos* **elun**. *Francice* ellan, & per epentheſin poeticam ellean, *animus, animoſitas, ſtrenuitas, ſtudium, labor, opera, virtus, vis, robur*. ðe ðæꝛ ꝓincꝛ ꝛe ꝓica onꝛan. cynin coꝛtiꝛan. cunnoðe ꝛeoꝓne. hꝓilc ðæꝛ æþelinꝛeꝛ. ellen pæꝓe, *tum potentiſſimus rex* [Deus] *cœpit tentare inclytum virum* [Abrahamum,] *bene noſcens qualis herois virtus eſſet*, Paraphr. lxi, 8. ellen ꝛceal on eoꝓle. ecꝛ ꝛceal piþ helm hilðe ꝛebiðan, *virtus in horoe gladiuſque contra galeam actus prælium ſuſtentabunt*, Kalendar. Reperitur ſæpiſſime in compoſitione: ut in ellen-ðæða, Paraphr. xiii, 14. ellen-ꝓoꝛ, *in potentia præſtans, fortis & clarus*. Sic *Adamus* vocatur beoꝓn ellen-ꝓoꝛ, Paraphr. xxvi, 23. & de *Abrahamo* dicitur, xl, 1. xli, 6. Sic, hi ða ꝛe heꝛta ðema æððꝓe mið elne onbꝓýnðe, *tum eam ſupremus judex protinus fortitudine inſpiravit*, fragm. *Judith*. Sic in cantico illo, cap. xii. Herv. Sag. ſtroph. 27. far vel dotter, fliott gief eg þier tolf manna fior, ef þu trua nædir; afl oc elion, alt hid goda, er ſyner Angrims epter leifdu; quæ ſic Latine verto: *vale, filia, cito dabo tibi vitas* xii *hominum, ſi poſſis credere; robur etiam ac fortitudinem, & omne id bonum, quod filii Angrymi poſt ſe reliquerunt*. Hic autem afl, *corporis robur* & *vires*; elun, *animi fortitudinem* notat; quæ recte conjunguntur à poeta in viragine ſeu fœmina Martii ingenii; ut obſervat *Ol. Verelius* in locum. Sic in harm. evang. *Cott.* quam Simon Petrus erl ellen roſ, *venit Simon Petrus princeps magnanimus*. Nu uuiꝛ ſus ꝛifruoboꝛ ſind habiꝛ unc eldi binoman ellðan ðadi, *jam nunc adeo grandævi ſumus, & nobis ſenectus ſuſtulit robur & vires*. & cap. xxxvii. habða im ellen ꝛuoð thriſta ꝛithahti, *habuit fortitudinem & cogitationes generoſas*.

---

* Feyma heiter ſu kona, er ofram er ſvo ſem ungar meyar eru, *Feyma vocatur mulier, quæ verecunda eſt, quales ſunt virgines juniores*. Edda *Snorronis*, pars ii. † Inter *galeæ* appellationes, in ii parte Eddæ *Snorronis*, leguntur **kollner** & **kollur**; ſcilicet à forma capitis vel cranii ſic vocantur; ut apud nos *mitræ illæ* vel *tiaræ*, quas **commodes** dicunt, vocantur **womens-heads**.

Eðop,

Eðoþ, *domus, tectum*: Paraphr. LIII, 7, eoðon þona. þa him Ebꝛiꝛca. eoꝛle þiꝛaðe. in-unðoþ eðoꝛaꝛ, *tum ſtatim in tecta ſe receperunt, ſicut inſtructi erant ab Hebræo homine* vel *heroe*, ſcil. *Abrahamo*. Sic LIV, 1. him ƿýlꝛton pel. ȝýꝛtaꝛ þine. ⁊ hine oƿ ȝþompa ða. cuman án ƿæꝛte. clommum abꝛuȝðon. in-unðeþ eðoꝛaꝛ, *opem ei opportune ferebant hoſpites, eumque ad-venæ venerandi manibus in domum trahebant*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. LIX, quamun fan themo berȝe ti burȝ thar iro biſcop uuas iro uuihes uuarð. thar leddun ina uulanca mannerlos under ederos, *profecti ſunt à monte in urbem, ubi eorum pontifex, templi præfectus erat, & arrogantes ibi homines eum* [Jeſum] *duxerunt in principis* [ſacerdotis] *domum*.

Roƿe vel þoꝛ, *clarus, inſignis, excelſus, illuſtris*; ut in oratione iſta apoſtatæ Archangeli jam bellum Deo denuntiaturi: hþý ꝛceal ic æƿtep hiꝛ hýlðo ðeopian. buȝan him ꝛþilceꝛ ȝeonȝoþomeꝛ. ic mæȝ peꝛan Loð ꝛþa he. biȝ ꝛtanðaþ me. ꝛtꝛanȝa ȝeneataꝛ. ða ne þillaþ me. æt ðam ꝛtꝛiþe ȝeꝛþican. hæleþaꝛ heaþo moðe. hie habbaþ me. to heaþþan ȝecoþene. þoꝛe þincaꝛ, *cur ſervus ero ei* [*Deo*] *fidelis, cur officia præſtabo talis ſubjectionis, cum ipſe poſſim eſſe quemadmodum ille, Deus. me circumſtant ſtrenui vaſſalli, qui me fortes in certamine non relinquent. præclari athletæ me dominum elegerunt*, Paraphr. VII, 14, Sic p. XXXVIII, *Abraham* & *Aran* vocantur hæleþ hiȝe-þoꝛe, *viri magnanimi*. & p. XLVII, *Abrahamus* nuncupatur ðæðþoꝛ ðꝛihtne ꝛinum. Ter vox legitur in fragm. *Judith*. Sed non opus eſt pluribus exemplis, in *Saxonicis*. In *Francica* autem harm. evang. *Cott.* ſemel tantum occurrit vox, nempe in cap. LXX, ſan after quam Simon Petrus erl ellen-ruof, *cito dein venit Simon Petrus vir* [*princeps*] *ſtrenuus, inſignis*.

Faȝ, *rutilans, rutilus*; metaphorice apud poetas *cruentus*; à ƿaȝan, *rutilare*. ƿaȝaꝛ unþoðlic heoƿon, *rutilat triſte cælum*, cod. evang. interlin. *Cott.* Matth. XVI, 3. ꝛloh ða punðen loce þone ƿeonðꝛ ceaþan ƿaȝum mece, *tum plexis crinibus* [Juditha] *gladio rutilante percuſſit hoſtem iniciſſimum*. ƿýllan ƿolc-toȝan. ƿaȝum ꝛpeoꝛðum. ƿꝛumȝaþaꝛ, *duces principes cruentis gladiis ceciderunt*. fragm. hiſt. *Judith*.

Balo, bealo, forſan à *Cimbrico* baul vel bol, *malum, noxa, moleſtatio, dolor*. unde at bolua, *maledicere, imprecari*; boluan, *diræ, imprecationes*; boluadr, *dirus, execrandus*; bolvaulegr, *execrabilis*. occurrit autem balo, bealo & bealope, ſæpe in compoſito bealoƿull, bealoƿulla; quod eſt epitheton *Holofernis* in fragm. hiſtor. *Judith*. & ſignificare videtur, *dolorificus, peſtiferus, ater, horrificus, terribilis, malignus, dirus, execrabilis*. Sic in paraphraſi p. 106. 13, *Satanas* vocatur blac bealope ȝaꝛt, *ater malignus* vel *execrabilis ſpiritus*. Sic p. 73, ðatte ꝛiþ heoꝛo. ꝛecȝan moꝛte. boðiȝean æƿteꝛ buꝛȝum. bealo ꝛpella mæꝛt, *qui eorum* [Ægyptiorum] *profectionem narraret, & traderet poſteris hiſtoriam mœſtiſſimam*, vel *maxime diram*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. XVI, *peccata* vocantur balu dadi. & cap. XX, *maledicta* vel *blaſphemiæ* vocantur balo ſpraca. & *inſanabiles morbi*, balu ſuhteo, cap. XXVIII. Sic cap. LVII, *Judas* vocatur balo huðiȝ man, *malum* vel *execrandum meditans*. Balo huðiȝ autem, quaſi balo huȝðiȝ, quo epitheto inſignitur *Caiaphas*, cap. LX. Sic cap. LXVI, ni miht thi ſelbon uuiht balouues ȝibuotian:.

Receð, *aula, palatium, baſilica*. Sic Paraphr. LXXVI, 14, beþeaƿoðon ða þeceða pulðoþ. þeaðan ȝolðe. ꝛince ⁊ ꝛeolƿꝛe. Salomoneꝛ templ, *diripiebant hi baſilicarum gloriam, templum Salomonis, quod auro, obryzo & argento rutilabat*. p. XXXI, 5, *Arca Noachi* vocatur ꝛunðþeceð, *palatium marinum*: * Onð ðu ꝛeoƿene ȝenim. on þ ꝛunð-þeceð. tuðꝛa ȝehꝛilceꝛ. ȝeteleð ꝛimeꝛ. ðaꝛa ðe to mete mannum liꝛiȝe. anð ðaꝛa oþeꝛꝛa ælceꝛ tꝛa, *ſume in arcam ſeptem numero animantia, cujuſque propaginis, quæ hominibus in eſcam permittitur, & aliorum duo*.

Sinc; ni fallor, *eſt rerum omne genus, collectio, ſtrues, cumulus, congregatio, cœtus & coacervatio*; & per ſynecdochen ſpeciei, *theſaurarium, gazophylacium*, & quicquid ob pretium *theſaurus* vel *gaza* dici meretur. Sic in Paraphraſi, XXXIII, 4, *collectio aquarum in diluvio* vocatur ꝛinc: ut þa ƿanðoðe ƿoꝛþ. þeaꝛð ꝛciþeꝛ. hþæþeꝛ ꝛinc enðe. ræƿlod ða ȝýt. pæꝛe unðeꝛ polcnum, *tum navarcha* [Noachus] *probabat an aquarum congregatio & diluvium adhuc ſubter nubibus extaret*. Sic p. XLIV, *Sodomitæ, Lothus* & reliqui, qui captivi ducebantur à quatuor regibus, vocantur ꝛuþmanna ꝛinc, *auſtralium cœtus*. Aſt alibi ſignificat *opes* & *divitias*, ut *aurum, argentum, gemmas*; utpote quæ coacervari, recondi, & theſaurizari ſolent: hie ða pintꝛa ƿela populð bꝛýttedon ꝛinc ætꝛomne, *hi vero multis annis, mundanis opibus ſimul fruebantur*. i. e. *ſimul vitam duxerunt*. Sic *reges* apud poetas vocantur, quod ſupra notavi, ꝛinceꝛ bꝛýttan: *Deus*que *Abimelecho* perituro, denuo imperium & divitias offerens, ſic loquitur, p. LVII, 17, þ ic ðe liꝛꝛa. liꝛiȝendum ȝiet. on ðaȝum læte. ðuȝuþa bꝛucan. ꝛinceꝛ ȝeꝛunðne, *ut te ſoſpitem & vivum ſinam frui pace, imperio & divitiis*. Sic harm. evang. *Cott.* cap. XIX, than ni ſamnoþ ȝi hier ſinc mikil ſilubres ne ne ȝolðes, *quare nolite hic coacervare magnum argenti aurive theſaurum*. thar ilt allaro manno ȝihues muoð-ȝithahti huȝi enði herta thar is horth liȝit ſinc ȝeſamnot, *cujuſlibet hominum cogitationes, mens & cor ibi eſt, ubi theſaurus ſuus reponitur, & gazæ congregantur*.

Ðpeȝl, ꝛpeȝel, *æther, cœlum*. Kalend. ꝛumoꝛ ꝛun plitegoꝛt. ꝛpeȝel býþ hatoꝛt, *in æſtate ſol eſt pulcherrimus, & aer calidiſſimus*. Paraphr. XXXIX, 16, ðuꝛh ðe eoꝛþ-buenðe. ealle onƿoð ƿolc-beaꝛn. ƿneoþo ⁊ ƿpeonðꝛcipe. blirre minꝛe. ⁊ bletꝛunȝe. on poꝛulð ꝛice. ꝛþiþenðe ꝛceal.

---

* *Cimbrice* önd, *anima*, Synecdochice autem omnia *animantia* cujuſcunque generis ita vocantur.

mæʒþe ðinþe. monþum peþan. þriþe undeþ þpeʒle, *per te omnes incolæ terræ, populuſque percipient favorem & beneficium lætificationis & benedictionis noſtræ: erit multitudo in terris gentis tuæ, quæ ſub cælo valde fructificabit.* Sic XXXII, 18. þill-þlod onʒan, lỳtliʒan eþt. laʒo ebbade. þpeaþt undeþ þpeʒle, *porro torrens cæpit minui, receſſit diluvium ſub cælo furvum.* De origine vocis vide Gloſſ. *Goth.* in SWIRAGANS. vide vocem ſuprà.

Holm, *mare, aqua.* heoþon peaþdeþ ʒaþt pæþ oþeþ holm boþen, *ſpiritus dei ferebatur ſuper aquas,* Cædm. III, 20. oþeþ holmeþ hþineʒ, *ſuper maris ambitum,* XXXII, 8.

Ædre, *illico, ſtatim, cito, confeſtim, protinus.* and ða on bæl ahoþ. Iſaac ʒeonʒne. ȝ ða ædre ʒeʒþap þpeoþd be ʒehiltum, *& tum Iſaacum in pyram levans, ſtatim prehendit gladii manubrium,* Cædm. LXII, 14. hi þa re heþta dema ædre mid elne onbrỳdde. þpa he deþ anpa ʒehpilcne heþ buendpa. ðe hine him to helpe þecaþ, *tum illam protinus cum fortitudine inſtigavit [inſpiravit] ſupremus judex, qui omnibus ab illo auxilium ſibi patentibus opem ferre ſolet,* fragm. hiſtor. *Judith.*

Snude, *ſtatim,* &c. ða peapþ þnellpa peþod. þnude ʒeʒeapepod cenpa to campe, *tum celerum & alacrium exercitus cito ad bellum paratus erat.* hie ða on þeþten ʒebpohten þnude ða þnotepan ideþe, *tum prudentem virginem illico ad lectum adducebant,* fragm. hiſt. *Judith.* ſignificat etiam *denuo,* ut ſupra in cap. XX. & ſic aliquando vertendum eſt.

Lunʒre, *ſine mora, ſtatim, quamprimum, confeſtim.* Paraphr. p. 53. eode lunʒre ut, *ſtatim exiit.* & in fragm. hiſt. *Judith.* p. 23, ider ellen þoþ pæþ ða eþt cumen. leoþ to leodum and ða lunʒre het. ʒleap hỳdiʒ piþ. ʒumena þumne. oþ ðære ʒinnan bỳriʒ. hỳre toʒeaneþ ʒan, *ſtrenua & dilecta fœmina reverſa eſt ad conterraneos, & confeſtim juſſit prudens mulier, ut ex ampla urbe aliquis ei obviam veniret.*

Heaþo, *culmina.* gloſſ. *Cott.* 60. hinc apud poëtas tam in compoſitione, quam extra, *celſum & ſublime quid* ſignificat: ut heaþoþincaþ, *celſi viri, ſublimis ſtatus & conditionis homines.*

Lopþþ, copþeþ, *multitudo, ſatellitium, comitatus, pompa:* forſan à *Francico,* corter vel chortar, *grex.* Paraphr. LIII, 11. comon ðodom-paþe. ʒeonʒe and ealde. ʒode unleoþe, copþþum miclum, *veniebant inviſi Sodomæ cives juvenes ſeneſque in comitatu magno.* XLIV, 1, hæleþ onetton. on mæʒen copþþum, *viri feſtinabant cum potenti multitudine.* LXXII, 19, modiʒe þpulton cỳninʒaþ on copþþe, *reges pompa ſuperbi peribant.* LXXVII, 6, ðæþ re hæþena þæt. cỳninʒ copþþeþ ʒeoþn, *ibi rex pompa ambitioſus ſedebat.*

Fþatoh, þpatoho, *tapes, aulæum, peripetaſma, periſtroma.* Extat vox, ſi recte memini, in Paraphraſi; & in harm. evang. *Cott.* cap. XLI, hie habda uuelono ʒenoh ſinkes ʒiſamnot, endi im ſinnon uuas ʒaro midi ʒoldu endi mid ʒodduebbiu faʒoþon fratohon, *habuit opes multas, & theſauros magnos coacervatos; & ei ſemper parata erant periſtromata pulchra ex auro, & purpura contexta.* Sic cap. XLVI, mid ʒoldu endi mid ʒuodu uuebbiu diurion fratohon.

Toþht, *clarus, illuſtris, inſignis, ſplendidus, præſtans.* Hinc in fragm. hiſtor. *Judith.* vocatur *Juditha,* toþhta mæʒþ. *angelus*que in ſomnio *Nebuchadonoſori* viſus vocatur toþhtan, Paraphr. LXXXVI, 7. *Deus* ipſe quoque paſſim in Paraphr. vocatur toþht-tiþe & puldoþ-toþht. & in fragmento *Judith* toþht-mod tiþeþ bþỳtta, & þæder on þodeþum toþht-mod; ubi quoque à toþht, toþhtlic. Eop iþ puldoþ-blæd. toþhtlic topeaþd. and tiþ ʒiþeþe. Sic in Kalend. *ſol* vocatur tunʒla toþhtaþt. On þam ʒim aþtihþ on heoþoneþ up hỳrton ʒeaþe tunʒla toþhtaþt:. Probabile autem eſt hanc vocem toþht, quæ in codice evang. harmonico bibl. *Cott. Francice* ſcripto, ſemper exaratur toroht, *Franco-Theotiſcæ* eſſe originis. Hinc in *Tatiani* monoteſſari verſione *Francica,* ougo * zorhtan, giougozorhtan, ougozorohtan, *manifeſtare,* i. e. ſecundum notationem vocis, *ſe alterius oculis clarum & conſpicuum reddere.* After thiu giougozorhta ſih ther Heilant abur, *poſtea manifeſtavit ſe iterum Jeſus,* cap. 235, 1. In thiu ju thrittun ſtuont giougozorohtot uuas ther Heilant then jungiron, *hoc jam tertio manifeſtatus eſt Jeſus diſcipulis,* 237, 6. Inti ougozorhton imo mih ſelbun, *& manifeſtabo ei meipſum,* cap. 164, 6. Gibot in thas ſie inan ougozorahtan ni tatin, *præcepit iis ne manifeſtum eum facerent.* cap. LXIX, 8.

Toþn, *ira, iracundia*; exempla ex Paraphraſi collegit *Somnerus,* in voce, quibus addas iſtud in fragm. *Jud.* me iþ ðuþ toþne on mode hate:.

Lumbol, cumbl, *Francice* Cumbal, *ſignum*; ſpecialiùs *ſignum militare* & *teſſera militaris.* Paraphr. LXXIX, 1, ða hleoþoþ cpom bỳman þtefne oþeþ buþh-paþe. ða hie þoþ ðam combl on cneopum þæton. onhniʒon to ðam † hepiʒe. hæþne ðeod puþþedon pih-ʒỳld, *cum tubæ vox perſonuiſſet inter cives, tum ſigno dato inclinabant genu flectentes coram falſo numine, ethnici idolum adorabant.* LXVI, 21, Lumbol lixton piʒeþ on penum, *inſignia fulgere faciebant prælium expectantes.* Sic in fragm. *Judith.* eall þæt ða ðeod ʒuman. ðþỳmme ʒeeodon. cene undeþ heaþʒ. Secundum iſtud *Voluſpæ,* ſtroph. ſeptima.

Hittuſt Aſer a Ida velle
Their ed horg og hof hatymbrudu.

Conveniebant Aſæ in Ida campo,
Qui lararia, & delubra alte ſtruxerunt.

* Hic notet lector, quod t *Anglo-Saxonum* ſæpiſſime apud *Franco-Theotiſcos* exprimitur per z. & s. † Apud *Cimbros* haurg *numen*: unde à recepta religione *Chriſtiana* eſt *numen ethnicum, profanum.* Significat etiam *lararium, fanum, ſacellum*; ut *Anglo-Saxonicum* hæþʒ vel

cum-

cumblum. ȝ comp piȝe. ðuþh Iudithe. ȝleape lape. mæȝþ modiȝþe. hi to mede hype bþohton; *quicquid populares magnifici, ſub vexillis alacres, duceſque belli per magnanimæ virginis Judithæ prudens conſilium victores acquiſierant, id omne ipſi præmii nomine ex ſpoliis ad eam referebant.* Hinc etiam *exercitus imperator, Holofernes*, bis à poeta vocatur cumbol-piȝa:. Chron. *Sax. Gibſ.* p. 113, 24, hie beadu peoþca betþan puþdon on campþtede cumbol-ȝehnaðeþ *in caſtris ſuperiores erant, bellico conflictu, & vexillis victoriâ captis.* Sic in harm. evang. *Cott.* cap. VIII, hie fraȝoda after thiu huan fia an oſteruuegon eriſt ȝiſahun thena cunniȝ ſterron cumbal leohtan hedro ſan himile, *poſtea ſciſcitatus eſt* [Herodes] *quando primum in itinere ab oriente viderent regis ſtellam, ſerenum ſignum, ex cælo lucere.* thuo ȝenȝun eſt thiu cumbal forth uuanum under thiu uuolcan, *tum iterum ilico prodiit ſignum in æthere.* Antkendun ſea thiu cumbal ȝodes, *agnoſcebant divinum ſignum.* In vetuſtis libris *Iſlandicis* & *Scandicis* **her-cuml** vel **her-cumbl** eſt *teſſera militaris.*

Lombon. Paraphr. XLIII, 22, ða pintþa XII. Noþþmonnum æþ: niede ſceoldon. ȝombon ȝield an. ȝ ȝaſol ſellan, *tum duodecim per annos, ante quam * gentibus borealibus neceſſe eſſet tributum ſolvere & vectigal dare.*

Rærpa, *præſes, princeps, dux, dynaſta, dominus*; exempla habentur bene multa ex Paraphraſte apud *Somnerum*; quibus addas iſtud è fragm. *Judith.* comon to ðam pican ðeoðne ȝepan ſolcer þærþan, *ad dominum ſuum ac principem duces populi proficiſcebantur.*

Ert, *amor, gratia, charitas, favor, benevolentia*, & metonymice, *charitatis* & *amoris officium.* Paraphr. LI, 12, ic Iſmael. ertum pille. bletþian nu. ſpa ðu bena eapt. ðinum ſpum-beapne, *Iſmaeli primogenito tuo, quemadmodum rogas, gratioſe benedicam.* XXIX, 11, 12, oþ ðæt beapn Loder bryða onȝunnon on Lainer cynne recan pefȝum folce. ȝ him ðæp piȝ cupon. oſep metoder ert, *donec filii Dei cœperunt ex execrabili populo, Cainis genere, ſponſas quærere, & ſibi uxores elegerunt contra Deo debitum amoris officium. Cimbrice* aſt eſt *amicitia*, item *amor inter ambientes conjugium*, & *amor inter conjugatos. Francice* Anſt vel enſt eſt *gratia*, favor, benevolentia. *Gothice.* **ANSTS.**

Oht, ut oȝa, & eȝen, *timor, terror, horror, metus.* Oht autem videtur eſſe verbale à *Francico* ogan, *timere*; *Goth.* **ΧΓΑΝ**. Paraphr. LXV, 24, ða pæȝ ſeoþþe pic. þanðpiȝena pært. be ðan peaðan ſæ. ðæþ on ſyþð hyþa ſæþ ſpell becpom. oht inlende. eȝran ſtodon. pælȝnyne penoda ppæc mon ȝebað, *tum juxta mare erythræum, quarta manſio, & ſtatio armatorum* [Ægyptiorum] *erat, ubi de exercitu eorum ſubitaneo nuntio ſuperveniente terrefacti littore incluſi Iſraelitæ metum habebant, & expectabatur vindicta & horrenda cædes populi.* XL, 23, ic me on aȝen mæh. þ me ppaþþa ſum. pæpner ecȝe. ſoþ ſȝeond mynde. ſeope beneote, *metuendum mihi eſt, ne eorum qui mihi iraſcuntur aliquis, pro amica ſua in te mente, me gladii acie vita deprivet.*

Ƿæþa; in compoſito hepe-pæþa, *dux, exercitus imperator.* ða ſeo ſnotepe mæȝþ. ſnude ȝebnohte. ðæt hepepæþan heaſod ſpa blodiȝ on ðam ſætelpe, *tum prudens virgo ferebat ducis caput, ut cruentum erat, in ſacco*, fragm. *Judith.* ða ſeo ȝleape het. hype ðinenne. þancol mode. ðæt hepe-pæþan. heaſod onppiþa. ȝ hyt blodiȝ ætyþan. ðam buþhleodum, *tum ſagax provida* [virgo] *juſſit ancillæ ſuæ imperatoris caput* [è Sacco] *eximere, idque civibus oſtendere*, ibid.

Pada, in ſolutâ oratione, *bufo, rubetum majus*; aſt in ſtrictâ, volucrum, qui cadivis in prœlio veſcuntur, appellatio eſt, qua Poetæ utuntur forſan ad indicandam illarum *immundam* & *abominabilem naturam*: ut, in anno DCCCCXXXVIII, chron. *Sax. Gibſ.* lætan him ȝehynðan. hpæpn bpyttian † ſalupi paðan. ȝ ðone ſpeaptan hpeſn. hynneð nebban. ȝ ðane haſean paðan eapn. æptan hpit æſeſ bpucan. ȝpæðiȝne ȝuþ-haſoc. ȝ þ ȝpæȝeðeop pulſ on pealðe, *poſt ſe reliquerunt corvum, ſalignei coloris bufonem, & nigrum illum corvum corneo roſtro, aquilamque ravum illum bufonem cum voraci milvo, & ſylveſtri ferruginei coloris lupo, alba eſca* [ſcil. humanis cadaveribus] *uti, frui*, Sic in fragm. *Judith.* on ðæt dæȝneð ſýlſ dynedan ſcilðaſ. hluðe hluin mon. ðæſ ſe hlanca ȝeſeah. pulſ in palðe. ȝ ſe panna hneſn. pæl ȝiſne ſuȝel. peptan beȝen. þ him ða ðeoð ȝuman. ðohton tilian. ſylle on ſæȝum. ac him ſleah on laſt. eapn æteſ ȝeopn. upiȝ ſeþepa. ſalopiȝ paða. ſanȝ hilðe leoþ. hynneð nebba, *in ipſa aurora reſonabant clypei, & canore clamabant homines. propter hoc jejunus in ſilva lupus, corvuſque luridus, cædis avidus ales, ex occidente ambo, gaudebant, quod multos homines lacerare ſe credebant, morituris ſaturandi: denique etiam advolabat aquila, famelicus canus ales, ſalignei coloris bufo, corneo roſtro, ad claſſicum canendum.*

Bæpan, bepan, *excellere, præpollere, præcellere, eſſe celeberrimus* vel *princeps*: ut, ða ðe piccunȝðom piðoft bæpon, *qui in præſtigiis maxime præpollebant*, i. e. *magorum celeberrimi*, Paraphr. LXXVII, 20. Sic p. LXXVIII, ða ðe pirðom bepeþ, *qui ſunt ſapientiſſimi*, ſcil. *magorum, ſapientiæ magicæ principes*, vel forſan, ut ȝebæpan, *ſe gerere, prætendere, ſimulare*, & ſic, ða ðe pirðom bæpaþ, vertendum eſt, *qui ut ſapientes ſe gerunt, qui ſe ſapientes eſſe ſimulabant* vel *prætendebant.*

Lapтaſ leȝȝan vel lecȝan, *feſtinare, properare.* Paraphr. LII, 8, haliȝe ȝaſtaſ. laſtaſ loȝðon, *ſancti ſpiritus* [*angeli*] *properabant.* Sic LV, 2, Da onette. Abpahameſ mæȝ. to ðam peſtenne. ȝeþe ne ſpapode. eopl mið iðeſum. ac he offtum ſoþþ. laſtaſ leȝde, *properabat itaque*

---

* Scil. *regi Sodomæ*, & *ſociis ſuis.* † Alias ſalo vel ſalupiȝ padan, *militarem* vel *prælii aſſeclam bufonem.*

Abrahami nepos ad deſertum cum uxore & filiabus, pedibus non parcebat heros, ſed ocyus feſtinabat. Sic LXI, 9, ȝepiꝺ ðu oꝼeꝛtlice. Abꝛaham ꝼepan. laꝛtaꝛ lecȝan, *diſcede Abrahame hinc celeriter, & propera.*

Mætinȝe, *ſomnium.* Paraphr. LXXVIII, 5, ne ȝe mætinȝe. mine ne cunnon, *neque ſomnium meum ſciviſtis.* à verbo, ut videtur, mætan vel ȝemætan, *ſomnium habere, in ſomnio videri* vel *videre*: ſecundum illud quod ſequitur ibidem. l. 14. him ȝoꝺ realꝺe. ȝiꝼe oꝼ heoꝼnum. ðuꝛh hleoꝺoꝛcpiꝺe. haliȝeꝛ ȝaꝛteꝛ. Þ him enȝel ȝoꝺeꝛ. eall aꝛeȝꝺe. ꝛpa hiꝛ man ꝺꝛihten. ȝemæteꝺ peaꝛþ, *Deus ei ex cælo gratiam, per ſpiritus ſancti revelationem, dedit, ut angelus Dei omnia ei ediceret, quemadmodum dominus ejus in ſomnio habuiſſet.* Sic p. LXXVII, 21, heꝛ ða to ꝛomne. ꝛinꝺa leoꝺa. þa piccunȝꝺom. piꝺoꝛꝺ bæꝺon ꝼꝛæȝn þa þa mæniȝeo hꝛæꝺ hine ȝemætte, *tum convocavit illos è conterraneis ſuis, qui longe latéque in præſtigiis excellebant.* [i. e. magorum principes,] *& interrogavit homines, quid ſomnii vidiſſet.* Hinc in Satyrog. **to meten** eſt *ſomnium habere*, **to dream**: ut,

Than gan I to Meten a merveloufe fwiven.
And Joſeph Met marveilouſly, how the Moon and the Sunne
And the xi Starres halſed him all.
I fell efte ſones a ſlepe, and ſodaynely me Mette,
That Pierce the Plowman, was painted all bloudye.

Hinc quoque derivanda eſt ea vox **metell** & **metall**, quæ notat *ſomnium*, a **dreame**: ut,

Muſinge on theſe Metales, and my waye ich yede.
Many times theſe Metals, hath made me ſtudy
Of that I ſe ſleppynge. ——————————
And all this maketh me on theſe Metals to thinke.

Ȝeoꝼon, *Francice* geban, *mare, pontus.* harm. evang. *Cott.* CLII, ȝꝛimmiꝺ thie ȝꝛoto ſeu uuiꝛkiꝺ thie ȝebanes ſtꝛom uȝiſon miꝺ is uthion eꝛthbuændion, *magnus oceanus, maris unda cum terribilibus ſuis fluctibus terrorem incutiet telluris incolis.* Sic cap. XXXV, oƀaꝛ theſon ȝebanes ſtꝛom. Sic in Paraphr. XXX, 22, ȝeꝛeah ða ẏmb pintꝛa poꝛn. pæꝛꝼæꝛt metoꝺ. ȝeoꝼon huꝛa mæꝛt. ȝeaꝛo hliꝼiȝean. innan anꝺ utan. eoꝛþan lime. ȝeꝼæꝛtnoꝺ piþ ꝼloꝺe. ꝼæꝛ Noeꝛ, *tum veraciſſimus Deus, poſt certum annorum numerum, cernebat vehiculum Noachi, marinarum domorum maximam, in altum erectum, & contra diluvium, intus & extra, bitumine munitum.* Sic LXXV, 4, on ȝeoꝼoneꝛ ꝛtaþe, *in littore maris.*

Aꝼoꝛa, Eaꝼoꝛa, *Francice* abara, auaro, *filius, proles, ſucceſſor.* Aꝺameꝛ ȝ Evan. aꝼoꝛan pæꝛon. ꝼꝛeolicu tꝛa. ꝼꝛumbeaꝛn cenneꝺ. Lain anꝺ Abel, *Adamo & Evæ filii* [*nati*] *ſunt duo ingenui, proles primogenita, Cain & Abel.* Sic metrorum *Boeth.* verſiones *Cott.* p. 189, pæꝛ ꝛe Apolliniuꝛ. æþeleꝛ cẏnneꝛ. Ioꝺeꝛ eaꝼoꝛa, *erat hic Apollo nobilis proſapiæ, Jovis filius.* In plurali eaꝼoꝛan, *poſteri, ſucceſſores.* Sic in harm. evang. *Cott.* XXVI, thuo uuarth thoꝛ cuth oƀaꝛ all abaron Iſraelos, *tum notum id erat per omnes filios Iſraelis.* & cap. XXV, quaꝛ thaꝛ hie an Iuꝺæon hueꝛeȝin unꝺeꝛ Iꝛꝛaele auaꝼon ni funꝺi ȝimacon thes mannes, *dixit ſe inter Judæos, inter Iſraelis progeniem non inveniſſe iſtius hominis parem.* Sic cap. XXXVI, eꝛiſt ſcal ik Iſꝛahelos aƀaron uuerthan folcſcipie te fꝛuman, *primum Iſraelitarum populo & progeniei profuturus ſum.* Aꝼoꝛa autem foꝛſan verbale eſt ab aꝼaꝛan, (quod in præt. facit aꝼoꝛ) *exire, emigrare.* Inde aꝼoꝛ, ut apud nos in ſenſu forenſi *exitus, proſapia, progenies.* vide autem ᚫᚹᚫᚱ. in gloſſ. *Goth.*

Beaꝺu, beaꝺuꝑ, beaꝺo, beaꝺoꝑ, *bellum, prælium, cædem, ſtragem, crudelitatem* & *homicidium* denotat; foꝛſan quaſi beatu, à beatan, *percutere, cædere.* ða ꝛeo ȝleap heꝛ. ȝolꝺe ȝeꝼꝛæteꝑoꝺ hẏꝛe ðinenne ðancol moꝺe ðæꝛ heꝛe pæþan heaꝼoꝺ onꝑꝛiþan. ȝ hẏt to behþe bloꝺiȝ ætẏþan ðam buꝑh-leoꝺum hu hẏꝛe æt beaꝺupe ȝeꝛpeoꝑ, *tum* [Juditha] *prudens, auro ornata, & perita juſſit miniſtræ ſuæ imperatoris* [Holofernis] *caput explicare, idque civibus cruentum in ſignum oſtendere, ut ei in* [perpetranda] *cæde ſucceſſit.* fragm. hiſt. *Judith.* p. 24. Sic paulo poſt; ꝛtopon heaþo ꝑincaꝛ. beoꝑnaꝛ to beaꝺope boꝑꝺum beþeahte, *proceſſerunt ad prælium clypeis tecti viri principes & primarii.* Sic p. 25, ꝛum to þam aꝑoꝺ ðaꝑa beoꝺa-ꝑinca þæt he in ðæt buꝑ-ȝetelꝺ niþ heaꝑꝺ neþꝺe ꝛpa hine nẏꝺ ꝼoꝑꝺꝑaꝼ, *unus militum* [crudelium ſatellitum] *conjectavit, quod vir fortis* [Holofernes] *dormiret in tentorio, prout eum neceſſitas coëgit.* Sic in metrorum *Boethianorum* verſionibus *Cott.* p. 150, ða pæꝛ Romana ꝑice ȝepunnen. abꝛocen buꝑȝa cẏꝛt beaꝺu-ꝑincum pæꝛ, *tum ſubjugatum erat Romanorum imperium, & magnifica maxime urbium expugnata militibus erat.*

Hiſce adde Lneaꝑ vel cneaꝑꝑ, *navis, navigium.* bis extat vox, ni fallor *Hibernica*, in chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCCCXXXVIII, ȝepitan him ða Noꝑþmen næȝleꝺ cneaꝑꝑum, *diſceſſerunt viri aquilonares in navibus clavatis.* cꝛeaꝺ cneaꝑum ꝼloꝺ cẏninȝ ut ȝepaꝺ on ꝼealene ꝼloꝺ, *claſſis dux in vehementer vocatis navibus exiit in gilvum mare.*

Verum non ſolum, quoad voces *exoticas*, ſcilicet *Cimbricas, Francicas*, & quas *ignotas* voco, poetica Dialectus *Anglo-Saxonum* plane *Dano-Saxonica* eſt, ſed etiam quoad alia nonnulla, quibus

Dano-

Dano-Saxonicus iſte ſermo à puriori *Saxonico* diſcriminatur, *Dano-Saxonicæ* nomen meretur.

Primo enim à puriori ſcribendi more nonnunquam deflectit, & orthographiam purioris *Saxonici* in haud paucis, in barbarographiam quaſi convertit: ut in moniȝ pro maniȝ; noma pro nama; ƿnom pro ƿnam; ƿneo pro ƿnea; æþelu pro æþela; ðeoſtnæ pro ðeoſtno, vel ðeoſtnu; haƿuſ tu pro haƿeſ tu; unneonðaðon pro annеonðaðon, vel potius anðneonðaðon; ƿio & ƿeo pro ƿi vel ƿiȝ; hio vel heo pro he, hi vel hiȝ; ah pro ac; pitȝa & pitȝan pro piteȝa, piteȝan; eȝra pro eȝeſa; eðȝe pro eðiȝe; liƿȝe pro liƿiȝe; opþeſ pro æȝþeſ; anðƿpenaðon pro anðƿpanеðon; no pro nu; na pro no; ȝionȝeſƿcipe pro ȝeonȝeſƿcipe; benæman pro beniman.

Secundo, nominibus cum articulo compoſitis, pro more *Cimbrorum*, aliquando utitur: ut in fragm. *Judith.* Sect. x. ða pæſ neſȝenðeſ ðeopen ðƿymƿull ðeaple ȝemynðiȝ hu heo þoen atolan eaþoſt mihte ealðne benæman æſ ſe unſyƿſa pomƿull apoce, *tum magnifica Dei ſerva* [Juditha] *vehementer animo volvebat, quomodo tetrum* [Holofernem] *facillime poſſit vita ſpoliare, priuſquam impurus ille terribilis expergefactus eſſet.* Sic Paraphr. LXXI, 6, ƿunu Dauiðeſ. pulðonƿæſt cyniȝ. ȝetimbnoðe tempel Loðe. alhn haliȝne, *filius Davidis, glorioſiſſimus rex, Deo templum ſtruxit, baſilicam ſanctam.* Sic XXIX, 15, ða neonðaðe. noðona palðenð. ƿnaþ moncynne. anð ða poƿðe cpæþ. ne ſyndon me on ƿeƿhþe. ƿneo ƿnom ȝepitene. cneonisn Lainеſ. ac me þ cynn haƿaþ. ſaſe abolȝen, *tum ætheris dominus, humano generi iratus, locutus eſt, hæc verba dicens: Progenies Cainis non mihi erit à pœna immunis, quia generatio iſta graviter me provocavit.* Sic, hi ða on neſten ȝebnohten ſnuðe þa ſnotenan iðeſe, *tum protinus ad lectum ducebant ſapientem virginem.* fragm. hiſt. *Judith.* Sic *Cædm.* XCIV, 8. ſpa ſe pepeȝa ȝaſt. pondum ſæðe. ƿah in ƿynnum, *ſic malignus ſpiritus* [Satanas] *verbis concionatus eſt in igne,* [Deo] *adverſarius.* Sic XXI, 18, ic pneo me hen. pæðaleaſne. liƿ ƿnea min. leaƿum ðecce. ſcyldƿull mine. ſceaþen, *ô domine vitæ* [inquit *Adamus* ad *Deum*] *hic me nudum tego, foliis, reus protego thecam* [i. e. *corpus*] *meam.* In primo horum exemplorum legitur ðeopen pro ſeo ðeope; in ſecundo, alhn pro ſe alh; in tertio, cneonisn pro ſeo cneonis vel cneonise; in quarto, ſceaþen pro ſeo ſceaðe. Hinc quoque venit, quod ðnihten communiter uſurpatur pro ſe ðnihт; ſelð, à ſeleð, pro þ ſelð; & id genus alia. Innumera etiam occurrunt exempla pluralis numeri, quæ, quod à ſecunda declinatione *Saxonica* diſtingui non poſſunt, prætereunda cenſeo.

Tertio, *Dano-Saxonicam* barbariem in hoc etiam non raro imitatur, quod verbo præſentis vel præteriti temporis utitur vice participii præſentis temporis, vel loco verbi præteriti temporis, cum pronomine relativo, vel conjunctionibus ða, ða ða, vel anð: ut, hen æneſt ȝeſceop ece ðnihten helm eallpihta heoƿon ȝ eonþan. noðon aþænðe ȝ ðiſ numelanð ȝeſtaþelode ſtnangum mihtum, *hic primo æternus dominus cœlum, omnium rerum tectum, & terram creavit, omnipotentia ſua firmamentum erigens, & hanc ſpatioſam tellurem ſtabiliens.* Sic in chron. *Gibſ.* An. DCCCCLXXV. hen ȝeendoðe. eonþan ðneamaſ. Eaðȝaſ Engla cyniȝ. ceaſ him oþen leoht. pliтiȝ ȝ pynſum. anð ðiſ pace ƿonlet. liƿe, *hoc anno finivit terræ gaudia Eadgarus rex Anglorum, aliam ſibi lucem pulchram & jucundam eligens, vitamque hanc fragilem relinquens.* Sic quoque Paraphr. XLII, 1, 2, ða neſtan com ðæn ſe eaðȝa eƿt. ecan ðnihtneſ. nipan ſteƿne. noman peonþaðe. tilmoðiȝ eonl. tiðen onſæȝðe. ðeoðne engla. ðancoðe ſpiþe. liƿeſ leohtƿpuman. liſſe anð apa, *tum beatus ille ab occidente venit illuc, ubi, novo mandante oraculo, æterni domini nomen adorabat, ſacrificium offerens regi angelorum, & maximas gratias agens vitæ lucifero auctori propter libertatem & vitæ neceſſaria.* Plura qui deſiderat, conſulat velim Paraphraſeos XL, 17, 18. XLII, 2. XLV, 7. XLVII, 14. XLVIII, 10. LVIII, 2, 3. LXI, 18. VI, 24, 25. IX, 12, 13. XI, 21. XXXVII, 3, 4. XXXIX, 5, 6, 7. LXXX, 18, 19. Hujuſmodi plura quoque leguntur in *Kalendario* & fragmento hiſtoriæ *Judith*, ut & in chron. *Sax. Gibſ.* Ann. DCCCCXXXVIII. DCCCCLXXV. Quæ *Paraphraſeos* ut & *Kalendarii* & *fragmenti* adeo ſtylum ac genium ſapiunt, ut auſim dicere omnia eſſe ejuſdem ſeculi, ſcilicet exeuntis milleſimi. Hoc ſatis oſtendit dialecti poeticæ qua boreales poetæ uſi ſunt, cum *Dano-Saxonica* fere in omnibus convenientiam, quæ ſane tanta eſt, ut utraque dialectus pro eadem habeatur, niſi quod illi fere eſt religio violare Syntaxeos regulas, quas hæc multo magis negligit & aſpernit. *Cædmone* igitur abjudicandam Paraphraſin cenſeo quam ei * inſcribit vir maximus *Fr. Junius*, & tantum non adjudicat in obſervationibus ad *Willeramum* p. 248. Ibi eam vocat hiſtoriarum veteris teſtamenti perantiquam Paraphraſin, dicitque innumera in eâ occurrere, quæ penitiorem ſapiunt antiquitatem. Denuo eam vocat reconditum antiquitatis theſaurum; eamque citaturus utitur plane *Cædmonis* nomine; quaſi, ſe judice, verè *Cædmonis* eſſet, quam citerioris ſeculi poeta aliquis *Anglo-Saxonum* ſeptentrionalis contexuit, *Cædmonis*, quoad operis argumentum, quiſquis fuit, non infelix imitator. Quod enim ſtylum geniumque operis attinet, is idem eſt in fragmento hiſt. *Judith.* Calendario, & in additamento illo, quod in fine Paraphraſeos extat, p. 91. quod tamen eſſe citerioris antiquitatis, operis argumentum demonſtrat: de deſcenſu *Jeſu* ad inferos, de perruptis ab eo Inferni januis, de raptis ab eo inde animis, qui per *Mariam* Virginem, opem & miſericordiam ejus prius imploraverant. Omnia nimirum ſecundum *Karini* & *Leutici* fabulam iſtam in Pſeudo-evangelio fictitio

* *Cædmonis* monachi Paraphraſis poëtica *Geneſios* ac præcipuarum ſacræ paginæ hiſtoriarum, abhinc annos MLXX. *Anglo-Saxonice* conſcripta, & nunc primum edita à *Fr. Junio*, F. F.

Nicodemi, quod poſt *Normannorum* ingreſſum ab auſtrali aliquo *Anglo-Saxone*, ut ut elegantiſſime fuiſſe ſcriptum, oſtendunt inter alia voces illæ repetitæ, capta & þiht hand, quarum illam *Gallicæ* originis, & hanc ad *Gallorum* ſermonem, qui *dextram* tunc temporis *la droict hand* vocabant, formatas eſſe conſtat.

CAPUT VIGESIMUMSECUNDUM.

De dialecto Normanno-Saxonica *ſive* Anglo-Normannica; *& de dialecto* Semi-Saxonicâ.

I. HActenus de dialecto *Dano-Saxonica*, quâ, tam ſolutâ, quàm vinctâ oratione qui ſcripſerunt, uſi ſunt *Boreales Angli* imperio *Danorum* ſubjecti; quibuſcum diuturna conſuetudine & mutuis conjugiis ſociati, tandem in unum quaſi populum, ut *Sabini* & *Romani*, coierunt. Ordo igitur poſtulat, ut de dialecto *Normanno-Saxonicâ* tractemus. Verum ut quæ ei elucidandæ ſerviunt clarius & diſtinctius tradamus, de dialecto *Semi-Saxonica*, ut vocatur, dicendum eſt; in quam auſtralis illa *Saxonica* (ſub qua ſemper & occidentalem comprehendo,) quam puriorem *Anglo-Saxonicam* ſupra vocavimus, tandem, pariter ac purior ille ſermo antiquorum * *Anglorum* qui *Northymbriam* veterem incoluerunt, in *Dano-Saxonicam* mutata & corrupta erat. *Semi-Saxonicam* autem eam docti nominant, quòd medius quaſi ſermo, vel pene medius eſſet, inter puriorem *Anglo-Saxonicum*, & *Anglicanum* illum, qui majoribus noſtris ante centum & quinquaginta annos vernaculus erat. Quemadmodum enim *vinum aceſcens*, nondum tamen in acetum converſum, *ſemivinum* & *ſemiacetum* dici, uſu adprobante, poſſit; ſic auſtralium noſtrorum *Saxonum* medium illum, vel ad medium accedentem ſermonem *Semi-Saxonicum*, & ſi uſus vellet, *Semi-Anglicum* haud abſurde nuncupandum eſſe judicamus.

Quinimo labefactatus ille auſtralium *Saxonum* ſermo, ſi uſus pateretur, *Dano-Saxonicus* auſtralis dici haud improprie poſſit. *Dani* enim longe latéque per auſtrales & occidentales *Angliæ* partes continuo peragrantes, eaſque, præſertim exeunte nono, & decimo ſeculo ineunte, circumcirca navigantes, atque tandem quum mari, tum terrâ, ſummâ rerum potiti, novâ linguâ, novis, moribus, noviſque inſtitutis *Anglo-Saxonum* loquelam, ex ſimplici hybridam, ex ſincera mixtam, & ex pura corruptam adeo & barbaram fecerunt; ut verſus ſeculi decimi finem, & deinceps ad introitum *Nortmannorum*, non tantum apud boreales, ſed etiam auſtrales *Saxones*, *Anglo-Saxonicum* ſermonem in ipſo *Anglo-Saxonico* ſermone quæreres. Porro etiam *Canuto* totius *Angliæ* monarcha imperante, par eſt credere clerum *Saxonicum* cum patriciis & equeſtris ordinis hominibus, ut domino ſuo placerent & gratificari viderentur, ejuſque gratiæ velificari, *Danicam* linguam, quæ jam tu aulam perſonabat, ſtudioſe didiciſſe. Hoc ut credam faciunt *runarum Danicarum*, tam ſimplicium, quam duplicium deſcriptio quædam poetica, *Anglo-Saxonice* explicata; quæ in bibliotheca *Cott.* extat, *Otho* B. 10. p. 165. quamque vix antea & ne vix obſervatam, nedum publici juris factam, plane quaſi ab omnibus doctis ſpectatu dignam, hic cum *runis* ære inciſis, operæ & ſumptûs pretium exhibere judicamus, *Latinis* additis ex adverſo elementis, ad oſtendendam *runarum* poteſtatem, una cum iis nominibus quibus appellantur ipſæ *runæ*.

* Chron. *Sax.* bibl. *Cott.* Anno DCCCXLIX. þa cpomon ða men of ðrym mægðum Germanie. of Ealdreaxum. of Englum. of Geatum oððe Iotum:· Of Iotum cpomon Cantpara. and Pihtpara. þ ir reo mægþ ðe nu eardiað on Piht. ⁊ ðat cyn on Peartreaxum. þe nu git to dæg Iutna cyn het:· Of Ealdreaxum cpomon Eartreaxa. ⁊ Subreaxa. and Pertreaxa:· Of Engle cpomon re a rýððan rtod pertig betpeox Iutum ⁊ Seaxum. Eartengla. ⁊ Middelengla. ⁊ Mearca. and ealle Norþhymbra. *Ac venerunt viri de tribus Germaniæ provinciis, de Antiquis Saxonibus, de Anglis, de Gothis ſive Jutis. Jutis oriundi ſunt Cantwari & Vectuarii; hæc eſt ea gens quæ nunc incolit Vectam, quæque gens apud Occidentales Saxonas adhuc vocatur Jutarum progenies. Ab Antiquis Saxonibus originem duxerunt Orientales Saxones, & Auſtrales Saxones, & Occidentales Saxones. Ab Anglis (quorum patria ab eo uſque tempore manſit deſerta inter Jutas & Saxonas) originem duxerunt Angli Orientales, Mediterranei, Angli, Mercii, ac omnes Northhymbri.* vide etiam chronicon *Saxonicum Gibſoni*, in eodem anno.

E Codice MS. Bibliothecæ Cottonianæ, *cujus nota, Otho, B.* 10.

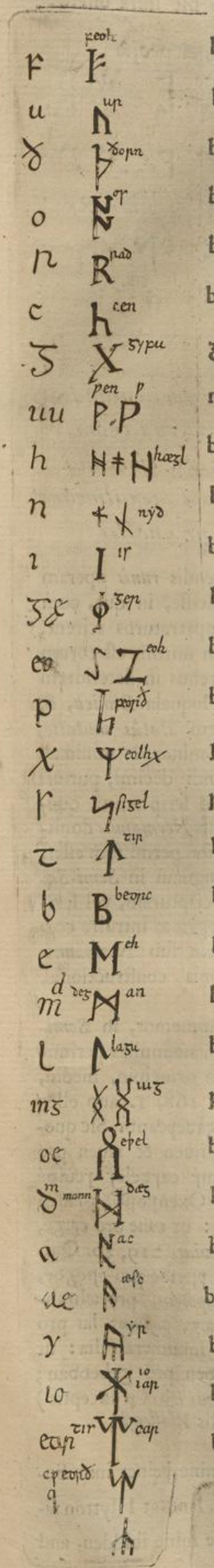

byþ fnoftun. fina gehpylcum. rceal ðeah manna gehpylc. miclun hyt bælan. gif he pile. fop bnihtne domef hleotan:.

byþ anmod. ⁊ oferr hypned. fela fpecne. deop feohteþ. mid hopnum. mæne mop rtapa. þ if modig puht:.

byþ ðeaple rceapp. ðegna gehpylcum. anfen-gyr yfyl. ungemetun neþe. manna gehpylcun. ðe him mid nefteð:.

byþ onðfnuma. ælcne fpnæce. pifdomef pnaþu. and pitena fnoftun. and eopla gehpam. eadnyf and to hiht:.

byþ onnecyde. finca gehpylcum. refte and fpiþhpæt. ðam ðe fitteþ onufan. meane mægen heapdum. ofer mil paþaf:.

byþ cpicena gehpam cuþ on fyne blac and beophtlic bynneþ ofturt ðæn hi æþelingaf inne nefteþ:.

gumena byþ gleng and henenyf. pnaþu ⁊ pynþfcype ⁊ pnæcna gehpam an and ætpift ðe byþ ofna leaf:.

ne bnuceþ ðe can peana lyt rafef and fopge and him fylfa hæfþ blæd ⁊ blyrre and eac byngа genihт:.

byþ hpituft copna. hpynft hit of heofonef lyfte. pealcaþ hit pindef fcuna. peonþeþ hit to pætepe fyðdan:.

byþ neapu on bneoftan peonþeþ hi ðeah oft niþa beapnum to helpe and to hæle ge hpæþne gif hi hif hlyftaþ æfop:.

byþ ofer cealdunge metum flidop glifnaþ glæf hluttun gimmum gelicuft. flop fopfte ge populit fægef anfyne:.

byþ gumena hiht ðon god læteþ halig heofonef cyning hnufan fyllan beophte bleda beopnum and ðeanfum:.

byþ utan unfmeþe tpeop. heapd hnufan fæft hyþde fyref. pyftpumun undeppeþyð pynan on eþle:.

byþ fymble plega. and hlehtef plancum ðaf pigan fittaþ on beop fele bliþe æt fomne:.

feccapd hæfþ oftuft on fenne. pexeð on patupe. pundaþ gnimme. blode bnened beopna gehpylcne ðe him ænigne onfeng gebeð:.

fe mannum fymble biþ on hihte ðonn hi hine fepiaþ ofer fircef beþ oþ hibnim hengeft bningeþ to lande:.

biþ tacna fum healdeð tryda pel. piþ æþelingaf a biþ onfæfnylde. ofer nihta genipu. næfne fpiceþ:.

byþ bleda leaf. bepeþ efne fpa ðeah tanaf butan tuddef. biþ on telgum plitig. þeah on helme hnyfteð fægepe. geloden leafum lyfte getenge:.

byþ fop eoplum æþelinga pyn. hopf hofum planc. ðæf him hæleþe ymb. pelege on picgum pnixlaþ fpnæce. ⁊ biþ unftyllum æfne fnofun:.

byþ on myngþe hif magan leof. rceal þeah anpa gehpylc odnum fpican. fop ðam dnyhten pyle dome fine þ eapme flæfc eopþan betæcan:.

byþ leodum langum geþuht gif hi fculun neþun on nacan tealtum. ⁊ hi fæ yþa fpyþe bnegaþ. and fe bnim hengeft bnidlef ne gym:.

pæf æpeft mid eaft denum. ge fepen fecgun. oþ he fiðdan eft. ofer pæg gepát pæn æftef nan. ðuf heapdingaf ðone hæle nembun:.

byþ ofer leof. æghpylcum men. gif he mot ðæf. nihtef and gepyrena on bnucan on blode bleadum oftaft:.

byþ dnihtnef fond. deope mannum. mæpe metodef leoht, myngþ and to hiht eadgum and eapmum. eallum bnice:.

byþ on eopþan. elda beapnum. flæfcef fodof fepeþ gelome ofer ganotef bæþ gapfecg fandaþ. hpæþef ac hæbbe æþele tpeope:.

biþ ofer heah. eldum dyne. ftiþ on ftaþule. ftede nihte hylt. ðeah him feohtan on finaf monige:.

byþ æþelinga ⁊ eopla gehpæf. pyn and pynþmynd. byþ on picge fægef. fæftlic on fæpelde. fynd geacepa fum:.

byþ ea fixa. and ðeah abnuceþ. fodef onfalðan. hafaþ fægepne eaþd. pætne bepoppen. ðæf he pynnum leofaþ:.

byþ egle eopla gehpylcun. ðonn fæftlice flæfc onginneþ. hnapcolian hnufan ceofan blac to gebeddan bleda gedneofaþ. pynna gepitaþ pena gefpicaþ:.

Nan
ſt z
gpr
ʒ

Hos Characteres ᚾᛇᚺᚹᛏᚣᚹᚱᚷ *ad alia feſtinans ſtudioſo lectori interpretanda relinquo.*

II. Extat & altera literarum *Dano-runicarum* descriptio, cum explicatione *Anglo-Saxonica*, in eadem bibliotheca, (*Domitianus A.* 9.) quam in tabella lectori studioso hic infra offero:

Ex his, tanquam ex idoneis testibus, valde probabile est *Anglo-Saxones* discendis *runis* operam dedisse. Neque mirum est victos victorum, servos dominorum linguam didicisse, in qua, cum aliquid rogarent, ab iis se gratiores audiendos esse, & quæ peterent, facilius impetraturos scirent.

III. Præterea cum in potestate *Danorum* tandem *Saxones* australes essent, non mirum est eorum sermonem sub *Danico* imperio languentem fatisci cæpisse, & cum *Saxonicis* rebus in deteriorem partem abiisse. *Saxones* fregerunt *Dani*, fregitque paulatim *Anglo-Saxonicam* loquela *Danica*, & quasi statum illius mutando in alteram pene mutavit. Quemadmodum autem *Statûs mutatio*, quam diminutionem capitis veteres *Romani* vocabant, triplex fuit; maxima, minor & minima: sic à *Danis* in *Anglia* prævalentibus, & deinceps usque ad finem seculi secundi decimi, puriori australium *Saxonum* sermoni quasi triplex accidit *mutatio statûs*; minima quoad scripturam, quoad voces & phrases major, & maxima quoad syntaxin; quo jus omne suum, sub *Normannis* dominis, cum *Saxonica* civitate & libertatibus, adeo perdidit, utnomen suum retinere non permissum esset.

Secundum hanc igitur triplicem statûs mutationem, australium *Saxonum* linguam in *Semi-Saxonicam* labascentem tripliciter considerandam esse judicamus. primò quoad scripturam, vel scribendi rationem mutatam. secundò quoad voces phrasesque, quæ jam tum peregrinæ introire cœperunt. denique quoad syntaxin, quæ cum tempore primum sub *Danis*, dein sub *Normannis* dominis, non solum in concordantiæ regulis, sed in omnium partium orationis constructione, quas antea erat religio temerare, maxime violata est.

IV. Primum igitur, in quo *Anglo-Saxonica* australis, quasi suæ dignitatis immemor, in *Semi-Saxonicam* degenerasse cernitur, est veteris scribendi moris in novum conversio, nonnullas permutando literas, ex quibus voces solebant formari. Sic ȝ in ı vel ẏ vertitur in principio, medio, & fine dictionum. In principio: ut ıunȝe pro ȝeonȝe, chron. *Sax. Gibs.* p. 168, 1. and elleȝ amẏrdon manıȝe ıunȝe men. Sic p. 37. 11, 13. ıatepeard bis legitur pro ȝatepeard. Sic quoque ıæf legitur pro ȝaf, 231. 2, 10. ıet pro ȝẏt, 232. 42. ıaf pro ȝaf, ıuen & ıauen pro ȝifen, 242. 37, 38, 46. he ruor on haliȝdom. ⁊ ȝifleȝ fand. þ he alle hiȝ carteleȝ fculde ıuen up. rome he ıaf up. ⁊ rome ne ıaf he noht. ..... ⁊ bꝛohten hiȝe ınto Oxenforð. ⁊ ıauen hiȝe ðe bunch. Sic quoque ıeden pro ȝeoden, *iverunt*. 22, 4, 46. In medio: ut cæle pro cæȝe, *clave*, 38, 29. æiþre pro æȝþre, *utrâque*, 153, 25. neinaf pro neȝnaf, *pluvias*, 219, 30. Quibus adde dæief pro dæȝef, bebẏnied pro bebẏnȝed vel bebẏniȝed, *sepultus*, fneide pro fneȝde, *accusabat*, & id genus multa. In fine: ut dæi, *dies*, pro dæȝ; ælmihti, *omnipotens*, pro ælmihtiȝ; tpenti, *viginti*, pro tpentiȝ; hæui pro heffiȝ, *gravis*; mai pro mæȝ, *poßum*; lai pro laȝ, *jacebam*; æni pro æniȝ, *ullus*; bẏri pro bẏriȝ, *urbs*; & istius modi innumera alia: ut ðeineſ pro ðeȝneſ; ıfelled pro ȝefelled; ipitneffe pro ȝepitneffe; ibidden pro ȝebeddan; quæ omnia leguntur in charta quadam *Edwardi* confessoris dicti, quæ in *Latinis* (þ & p exceptis) literis transcripta extat, inter alias haud paucas in archivis ecclesiæ cathedralis *Wellensis*.

EDuuard King gret Harold Erl and Tavid minne schyre-refen and alle mine þeines inne Sumirsæten frendliche. And ich keþe eu þat Alfred havet iseld Gise bisiop his land at Hlyttón sacleas and clane toforen me silven æt *Peddredan* on mine ipitnesse and Eadithe mine ibidden, and on Haroldes ærles.

V. Sic

V. Sic etiam c in k vertitur: ut in kinꝛ & kinꝛeſ, pro cýnꝛ, cýnꝛeſ; mýnekeſ pro munecſ; bꝛoke pro bꝛoce; maken pro macan; makeðe pro maceðe vel macoðe; akýnneðniſſe pro acenneðniſſe; kenþ pro cenþ; taken pro tacen vel tacn; & in multis aliis.

VI. Sic ƒ mutatur in u & v: ut in æueſtlice pro æƒeſtlice, *quam celerrime*; have pro haƒe, *habeo*; leove pro luƒu, *amor*; live pro liƒe, *vita*; luveðe pro luƒiaðe, *amabat*; ſeoven pro ſeoƒon, *ſeptem*; heouene pro heoƒene, *cælo*; herueſt pro hæꝛƒeſt, *autumnus*, *meſſis*; neue pro neƒa, *nepos*; æuꝛe pro æƒꝛe, *ſemper*; næuꝛe pro næƒꝛe, *nunquam*.

VII. A finale vertitur in e: ut in ðaꝛe & ðæꝛe pro ðæꝛa, gen. plur. articuli vel pronominis ſe, ſeo, ðæt. Lantꝛaꝛe pro Lantꝛaꝛa, *Cantiani*; oþꝛe pro oþꝛæ, *aliorum*; tweꝛe pro tweꝛa, *duorum*; Lantꝛaꝛebýꝛi, *Anglice* Canterbury. bꝛoðheꝛ & ſuſtꝛe, pro bꝛoþꝛa & ſuſtꝛa, *fratrum* & *ſororum*. Hinc a finale in e breve verſum nonnunquam in fine omittitur: ut in ꝛeꝛiten pro ꝛeꝛitena, læꝛeð pro læꝛeða, laꝛeð pro læꝛeða vel leꝛeða: ut, be hiſ ꝛeꝛiten næð. læꝛeð. ⁊ laꝛeð. ðe on hiſ kýneꝛice pæꝛon:.

VIII. Æ in æ mutatur: ut in Daniſcæ pro Daniſce, *Dani*; innæ pro inne, *in*; ꝛeꝛihtæ pro ꝛeꝛihte, *jus*; pæll pro pel, *bene*, *valde*. cýþæ, pro cýþe *oſtendat*; ænde pro ende, *finis*. ænð pro anð, *&*, &c.

IX. L & ꝛ vertuntur in ch: ut chilð pro cilð; ða oncneopan hio be ðam poꝛðen. ðe heom ꝛeƒæð pæƒ be ðam childe. . . . . æƒteꝛ ðam ðe ehta ðaꝛeſ ꝛeƒelð pæꝛon þ ðæt chýlð emboꝛniðen pæꝛe, *Luc.* II, 17, 21. evang. *Hatton*. Sic peꝛchen pro peoꝛcan; ꝛniche ꝛꝛo ꝛnice; cheſtꝛe pro ceaſtꝛe; ich pro ic; cheƒu pro ceaƒu; ut, he ꝛaðeꝛeð hýſ hꝛæte on hiſ beaꝛn. ða cheƒu he ƒoꝛbæꝛneþ on unaðpeꝛcendlice ſýꝛe, *Matth.* III, 12, evang. *Hatton*. Sic mýchel pro micel; buꝛch pro buſꝛ; & ſimilia.

X. D & ð invicem tranſmutantur: ut Dauiðe pro Dauide, *Davide*; ꝛechýꝛð pro ꝛecýꝛð, *convertet*; ꝛaðeꝛeð pro ꝛaðeꝛað vel ꝛaðeꝛð:.

XI. F ante m abjicitur: ut in ꝛimman pro ꝛiƒman, *mulier*, *fœmina*. hlammæſſe vel lammæſſe pro hlaƒmæſſe *primitiarum feſtum*. h non raro ponitur ante voces à leni incipientes: ut in hiſ pro iſ, *eſt*; huſe pro uſe, *noſter*; huppon pro uppon, *ſuper*; holðe pro olðe:. n finale etiam haud raro vertitur in m: ut in inðom pro inðon, onꝛem pro onꝛen:.

XII. Aſ terminatio nominativi & accuſativi pluralis primæ declinationis vertitur in in eſ: ut in ſtaneſ pro ſtanaſ, *lapides*: ut cpæþ þ ðaſ ſtanaſ ſýen to hlaƒe ꝛeþoꝛðan, *Matth.* IV, 3. in evang. impreſſis, cpeþ þ ðaſ ſtanaſ to hlaƒe ꝛeþuꝛþon:. Sic, ſoðlice maneꝛe ða ðe him ƒolꝛðon paꝛen bokeꝛeſ:. Ðꝛi ƒæſteð Iohanneſ leoꝛninꝛcnihteſ. ſoðlice ða ðaꝛeſ cumeð:. Iſtiuſmodi plurima occurrunt in chron. *Sax. Gibſ.* ut biſcoꝛeſ, eoꝛleſ, cinꝛeſ, utlæꝛeſ, & ſimilia.

XIII. Ƿ in uu vertitur: ut in uuꝛeiðe, *accuſavit*, pro ꝛꝛeiðe, chron. *Sax. Gibſ.* 237, 5. uuolðe pro polðe. ibid. 6, 13, 14. uuaþð pro paþð; quod etiam pro paþþ vel peaþþ, ibid. 26. uſurpatur etiam poſt introitum Normannorum pro u: ut in pncꝛæ pro uncꝛe, ꝛꝛ pro uſ, Bꝛteꝛmæꝛe pro Buteꝛmeꝛe, quæ omnia extant in hac charta Gullhialmi, Conquæſtoris dicti, quæ magno ſigillo appendente munita extat in Bibliotheca *Cottoniana*.

✠ IC ꝛillæm cininꝛæ ꝛnæt pælcælm biſcop ⁊ huꝛæn ðæ poſt ⁊ eaðpaþð ſciſ ꝛæneſæn ⁊ eallæ hiſ ðæꝛnæſ on hæmpton ⁊ on ꝛilton-ſciſæ ſneonðlicæ ⁊ cꝛiaþæ eop þa ic an ðæſ landæſ æt bꝛtæmæſæ to ðæm ealðan hieꝛæðæ on ꝛintanceaſtꝛæ to hæbbænnæ ⁊ to bꝛuccannæ eallæ ſpa ſneolſ þa hiæ hæbbænnæ on ꝛlꝛæ moncan ðæꝛæ ðæ ꝛæ hit ſælðæn into ealðan munſtꝛæ on ꝛintanceaſtꝛæ on cininꝛ cænut ðæꝛæ ðæ hæ monancæn becæmæ. þonnon ic ꝛillan ðæ hiæ hæbæn eallæ ſpa ſneo mið eallæ ðæ ðinꝛæ ðæ to ꝛæ hinpæþæ þ hiæ hælðon on cænut ⁊ eaðpaþð cininꝛæ ðæꝛæ on lænð ⁊ on ſipændæ on ꝛiðæn ⁊ on ſælðæn anð on læſan ⁊ eallæ ꝛitæ læſſæ ⁊ mæꝛæ ſpa ſneiꝛæ ſpa hiæ ſneiꝛoſt hæſðon on æmæſ cininꝛæſ ðæꝛæ oþæ biſcopæſ ðæꝛæ ðæ ætſoꝛan ꝛſ pæꝛon.. ꝛæꝛꝛitæ æt lonðon on pncꝛæ ꝛæmotæ ꝛæꝛitænæſſæ ðonnon biſceop pælcælm oðan ælꝛælſi ſaꝛlſ ælſſi ⁊ eaðnic; ✠

$$\frac{\text{p}}{\text{cō}} \left| \frac{\overline{\text{ıll}}}{\overline{\text{qꝛ}}}. \right.$$

XIV. In *Normanno-Saxonicis* t legitur pro þ: ut in tatt pro þatt, *id*, *quod*. tæꝛ pro þaꝛ, *ibi*. teꝛꝛ, pro þeÿÿ, *Anglice* they, *illi*. Et ut ꝛ in *Semi-Saxonicis* convertitur in ı vel ẏ, quemadmodum ſupra oſtendimus: ſic in *Normanno-Saxonicis* non raro pro his vocalibus ſtat, earumque poteſtatem vel valorem exprimit: ut in Maꝛꝛe pro Maꝛıe, *Maria*, teꝛꝛ pro teÿÿ, *Anglice*, they, *illi*. teꝛꝛne pro teÿÿne, *Anglice*, their, *eorum*, *ſuos*. ꝛeðe & ꝛeðen pro ıeðe, ıeðen,

ðen, *Sax.* ȝeoðe, ȝeoðon, *ibat, ibant.* Quæ omnia occurrunt in homiliarum libro quodam in Bibliotheca *Badlejana* ORMULUM inſcripto, columna 330, ubi deſcribuntur nuptiæ, ad quas *Jeſus* & ejus diſcipuli vocati erant. excerpta hæc conſulat lector *Latine* hunc in modum reddita:

to ðe ðnioðe ðæȝ belamp. ꝛpa ꝛum ðe ȝoð-
ꝛpell kyþeþ. Þ in þe land of ȝalile paꝛ an bꝛi-
ðale ȝappkeð. ⁊ itt paꝛꝛ ȝappkeð inn an tun
ðatt paꝛꝛ cana ȝehaten. ⁊ cꝛiꝛteꝛ moðoꝛꝛ
manȝe paꝛꝛ att tatt bꝛiðaleꝛꝛ ꝛæte. ⁊ cꝛiꝛt
paꝛꝛ clopeðð till þatt huꝛꝛ piþ hiꝛe lepninȝ-
cnihhteꝛꝛ. and teȝȝne pin paꝛꝛ ðꝛunken ꝛpa.
þatt tæꝛ naꝛꝛ þa na mape. ⁊ cꝛiꝛteꝛ moðeꝛꝛ
com till cꝛiꝛt. ⁊ ꝛeȝȝðe him þuꝛꝛ piþ poꝛðe.
þiꝛꝛ pin iꝛ ðꝛunken to þe ȝꝛund. ⁊ niꝛꝛ heꝛ
nu ne mape. ⁊ upe laꝛeꝛð leꝛu cꝛiꝛt ꝛeȝȝðe
till hiꝛ moðeꝛꝛ. phat ꝛalleþ þiꝛꝛ till me piþ
ðe pimman þatt tu mæleꝛte. Abið abið pim-
man abið. ne com nohht ȝet mi time. ⁊ ꝛan-
te manȝe ȝeðe anen. ⁊ ꝛeȝȝðe to þe biꝛleꝛꝛ.
ðoþ þatt tatt he ꝛhall bidden ȝup. ne be ȝe
nohht tæꝛ ȝeneꝛꝛ. þeȝ haꝛꝛðen ꝛexe ꝛetleꝛꝛ
þæꝛ att tat bꝛiðaleꝛꝛ ꝛæte þatt pæꝛen. ꝛum
þe ȝoðꝛpell ꝛeȝȝþ. ꝛexe ꝛtanene ꝛetleꝛꝛ. ꝛpillke
ꝛum þatt ludiꝛꝛkenn ꝛollk paꝛꝛ puneðð i þ time
to paꝛꝛhenn oꝛꝛe þeȝȝne lic. to clenꝛen hem þ
piꝛe. ⁊ tpaꝛalð oþne þpeꝛalð mett þa ꝛætleꝛꝛ
alle token. ⁊ cꝛiꝛt baðð tatt teȝȝ ꝛholden
ȝan ⁊ ꝛillen þeȝȝne ꝛetleꝛꝛ piþ pateꝛꝛ. ⁊ teȝȝ
ȝeðen till. ⁊ ðiðenn þ he ꝛeȝȝðe. ⁊ ꝛilledun up
till þe bꝛeþð piþ pateꝛꝛ þeȝȝne ꝛetleꝛꝛ.

die tertia contigit, ſicut in quodam evangelio traditur, quod in terra Gallilæorum paratum eſſet epulum nuptiale, & paratum quidem erat in oppido quodam Cana dicto. Chriſti autem Mater in epulo iſto nuptiali diſcumbebat, imò Chriſtus ipſe ad domum illam [in qua nuptiæ celebratæ erant] *cum diſcipulis ejus vocatus erat. vino vero eorum ita exhauſto, ut nihil amplius reliquum eßet, mater Chriſti ad eum venit, dicens: vinum ad fundum eſt exhauſtum, & ejus nihil amplius reſtat. Dominus autem noſter Jeſus matri reſpondet: quid mihi & tibi eſt, quod dicis mulier! Expecta, expecta mulier, expecta, nondum enim venit hora mea. Sancta igitur Maria ſola ſecedens, dixit miniſtris; quodcunque vobis dixerit, facite, neque adverſamini. In epulo autem nuptiali poſita erant ſex vaſa, quæ, quemamodum evangelium quoddam refert, lapidea erant, in quibus Judæi ſecundum conſuetudinem, corpora ſua lavabant in iſtiuſmodi temporibus, ad ſe id faciendo purificandos. Singula autem vaſa capiebant binas vel tres metretas* [amphoras;] *atque Chriſtus jubebat, ut irent atque implerent vaſa ſua, cum aqua, & abeuntes illi, quod ille juſſerat, fecerunt, vaſa ſua uſque ad labra adimplentes.*

Hinc etiamnum apud *Scotos*, ȝ in z mutatum ſcriptum non raro legitur pro **y**: ut in **zit** pro **yet**, *tamen, hactenus*; **ze** & **zou** pro **ye** & **you** *vos*; **zeris** pro **yeris**, *Anglice* **yeares**, *anni*; **disdenze** pro **disdenye**, *Anglice* **disdein** *contemptus*; **fenze** pro **fenye**, *Anglice*, **feigne**, *diſſimulare*; **failzeit** pro **failyeit**, *Anglice*, **failed**: ut **I have failed**, *defui.* Quæ omnia occurrunt in *Douglaſii* præfatione, ante verſionem ſuam *Æneidos Virgilianæ*: ut,

Pane is nor was nor zit ſal be trow I.
And that ze knaw at quhais inſtance I tuke
For to tranſlat———————
And git forſoith I ſet my beſy pane
As that I couth to make it brade and plane.
——— quhen twelf zeres ye had been diligent.
Quharfor zou gentill Kedaris, I beſeiche.
His twelf zeris labours war not worth ane myte.
That never zit na ſinfull liſt refuſe.
In caiſe I fail have me not at disdenze
Thocht I be lewt, my leile hart cannot fenze.
Gif I have failzeit, baldlie repreif my rime.

XV. Ȝ etiam in *Semi-Saxonicis* videtur uſurpatum nonnunquam pro h: ut in ȝeꝛeaȝ, ȝeꝛeȝen pro ȝeꝛeah vel ȝeꝛah, ȝeꝛ̣hen; heaȝ, pro heah; & heaȝeꝛteꝛ pro heahꝛteꝛ, vel hehꝛteꝛ; heaȝeꝛtan, pro heahꝛtan.

XVI. Porro ſyllabicum iſtud augmentum ȝe, quod verbis, verbalibus, & præteriti temporis participiis apud *Anglo-Saxones* præponitur tum ornamenti cauſa, tum non raro ad augendas eorum ſignificationes, amat *Semi-Saxonica*, haud ſecus ac elementum ȝ, in i vel ẏ vertere: ut in ilæpeð pro ȝelæpeð; ẏlæꝛteð pro ȝelæꝛteð; iol pro ȝeol; iclepeð pro ȝeclepeð; *&c.* Quinetiam id quaſi aſpernens *Semi-Saxonica* amat abjicere: ut in ȝæꝛepieð, *Saxonice* ȝeaꝛꝛiaþ pro ȝeȝeaꝛꝛiaþ, *parate*; pilnunȝe pro ȝepilnunȝa *cupiditates*; mæcchen pro ȝemæccan, *uxorem*; mæꝛꝛian pro ȝepiðmæꝛꝛian, *diffamare.* Sic in evang. *Hatton.* Læꝛepieð ðnihtneꝛ peiȝ, *Marc.* 1, 3. *Saxonice* ȝeȝeaꝛꝛiaþ ðnihtneꝛ peȝ:· Oꝛ eꝛmþe ⁊ ꝛpicðome peoꝛlð pelene. ⁊ oþꝛe pilnunȝe, *Marc.* iv, 19. *Saxonice* oꝛ ẏꝛmþe ⁊ ꝛpicðome poꝛulð pelene. ⁊ oþꝛe ȝepilnunȝa:· And nolðe hio mæꝛꝛian, *Matth.* 1, 19, *Saxonice*, ⁊ nolðe hi ȝepiðmæꝛꝛian. *v.* 24, he onꝛenȝ hiꝛ mæcchen. *Saxonice*, he onꝛenȝ hiꝛ ȝemæccean:·

XVII. Um

XVII. Um etiam terminationem tum ſubſtantivorum dativi pluralis, tum adjectivorum in dativo utriuſque numeri, *Semi-Saxonica* non raro mutat in *en*, & quandoque in *an*: ut in evang. *Hatton. Luc.* 1, 5. on Hepode dagen. *Sax.* on Hepodep dagum. &, of Aaponep dohtpen. *Sax.* of Aaponep dohtpum. *v.* 17. to heopa beapnan. *Sax.* to hypa beapnum. *v.* 28. ðu ept gebletped on pipen. *Sax.* ðu eapt gebletpud on pifum. *v.* 44. on minen eapen. &, on minen innoþe. *Sax.* on minum eapum; on minum innoþe:.

XVIII. Supra obſervavi þ *Saxonicum* in *Gallo-normannicum* uu eſſe verſum, chronici *Saxonici Gibſ.* pag. 237, 5. nempe in anno MCXXII. qui fuit *Henrici* I. XXXI. Nec mirum cuíquam videatur monachum *Petroburgenſem*, qui hoc chronicon partim tranſcripſit, & partim compoſuit, ſive is *Hugo Candidus*, alias *White*, qui floruit Anno 1130. ſive qui poſt eum floruit anno 1245. *Robertus Swapham*, ſive quis alius fratrum fuit, *Saxonicam* ſcripturam in nonnullis immutaſſe; cùm, * *Ingulpho* teſte, *modus ſcribendi Anglicus* [i. e. *Saxonicus*] *Gulielmo* ſuo regnante *omitteretur, & modus Gallicus* [i. e. *Gallo-Normannicus*] *in chartis & libris omnibus admitteretur.* Imo *manus Saxonica* tunc temporis, † eodem auctore, *inuſitata penitus & inviſa, ac maxime cum gente ſua contemptui habita, & nimium inacceptata erat; & manus Gallicana, quia magis legibilis & aſpectui prædelectabilis præcellebat, frequentius indies apud omnes Anglos complacebat.*

Verum ut ſcripturæ *Anglo-Saxonicæ*, in *Gallicam* ſive *Italicam*, mutationem altius repetam, ſciendum eſt ab *Ælfredi R.* temporibus, qui à *Gallis* doctoribus in literis inſtitutus erat, *manum Saxonum*, quæ in ſcribendis omnibus antea uſitata erat, in deſuetudinem abire cœpiſſe, & *manum Gallicam*, quæ nitidior & magis oculos delectare videbatur, apud *Anglos* inoleviſſe. Hoc magnopere tradit *Ingulphus* in hiſtoriæ ſuæ *Croyland.* editæ *Oxonii*, ** pag. 85. ubi ſcribit chartas *Eldredi R.* monaſterii *Croylandenſis* inſtauratoris, *Edgari* & aliorum *R. R.* qui iis ſucceſſerunt, uſque ad ſua tempora duplicate, quum *Saxonica*, tum *Gallicana* manu ſcriptas fuiſſe, ſeque omnia monaſterii ſui monumenta, tam hâc quam illâ conſcripta, coram domino ſuo *Gullhialmo Conq.* exhibuiſſe, qui ea diligenter perlecta & examinata benigniſſime ſuo diplomate confirmabat. Hinc tot *RR. Anglo-Sax.* chartas *Latine* ſcriptas, in manu *Gallica* nitentes, etiamnum in archivis videmus. penes me habeo à digniſſimo viro *Edwino Sandys* archidiacono *Wellenſi* miſſum apographum accuratiſſimum chartæ *Eadredi R.* quâ monaſterio *Glæſtingabyrienſi* quandam villam XXV caſſatorum, *Pucelcyrcam* vocatam, pro animæ ſuæ & fratris *Edmundi* ſalute donat, in literis *Gallicis* integre, ſi ỳ *Saxonicum* excipias, exaratam. Termini autem terrarum *Saxonice*, & in *Saxonica* manu, in eadem charta, integre deſcribuntur. excepto Gallico ſ, quod cum Saxonico ꝛ, non raro per totam deſcriptionem, intermiſtum cernitur; præſertim in voce ſpa, & in ſyllabis quæ ab ſt ordiuntur. Hinc etiam eſt quod in †† charta *Eadgari R.* qua Anno Dom. DCCCCLXIV. terræ quandam portionem *Beorhtnotho* comiti dat, non tantum ſ longum, ſed s curvum & rotundum, quum in principio, tum in medio & fine vocum occurrit. ut in hoc ejus Apographo cernere eſt.

✠ ANno ab incapnatione dnī nrī ihū xpī. DCCCCLXIIII. ego eadgap diuina allubescente gpatia pex et ppimichepiup albionis pupis quandam papticulam binip ab accolip estimatam manſiunculis beophtnoþe comiti mihique ppæ quibusdam cetepip dilecto libepam ppetep apcem pontem expeditionemque ppo ſua lapgipſlua mepitopum Inpenſione in loco qui uulgapi famine dicitup culnan clip ut temporibus uitæ ſuæ felicissime utatup. hisque tpansactis in peppetuum ius hepedi cuicumq; placuepit depelinquat libentep abmodum lapgitus sum. Quod ſiquisque quod non optamus huiuscæ donationis scedulam uel in minimo inppingepe temptauepit hoc ni digno ppius dempsepit penitemine. ſe sentiat pepennitep passupum in cpuciamine. Et his limitibus ppæfatæ tellupis papticula quaqua uepsum cipcumgipapi uidetur Æpeſt of upmepe on heaſecan-beoph. of ðan beophge on cuþþedes-tpeop. of ðan tpeope on þa dic glang dic ðæt on ſtupe ðonne of ſtupe ðæt ept on ða dic glang dic ðæt on hopsa bpoc glang bpoces on cenunga fopd of ðan fopda utan pīþ ðone pudu ðæt to cyneſapes ſtane of þan ſtane on hoccan ſtige of ðæpe ſtige on mæp pylle of ðæm pylle on ða dic ȝ lang dic on ſtupe of ſtupe on mæpdene glang dene to pind-ofpe of

---

* Edit. *Oxon.* p. 71. †P. 85. ** *Manus Saxonica ab omnibus Saxonicis & Merciis, uſque ad tempora R Ælfredi, qui per Gallicanos doctores omnibus literis apprime inſtructus erat, in omnibus chirographis uſitata, à tempore dicti domini regis deſuetudine viluerat, & manus Gallicana, quia magis legibilis, & aſpectui perdelectabilis præcellebat, frequentius indies apud Anglos omnes complacebat.* †† Extat hæc charta cum iis quæ continuo ſequuntur in Arch. Eccl. *Wigornienſis*.

þinð-oꝼꝼe on ðone ſtapol oꝼ ðan ſtapole on ðone peȝ anðlanȝ peȝes in þæt ſlæð oꝼ ðæm ſlæðe on lẏtlanðune anðlanȝ peȝes ðæt eꝼt on uſmeꝺe. Hi testes ꝑꝑæꝼatæ uiðeban-tuꝑ laꝑȝitiuncule quoꝑũ inꝼeꝑiuꝑ titulatim nomina caꝑꝑaxaꝑi uiðentuꝑ.

✠ Eȝo eaðȝaꝑ ꝑex hoc ðonum laȝitus sum.
✠ Eȝo ðunſtan aꝑchiepiscopuꝑ consenſi et ſubs.
✠ Eȝo oſcẏtel aꝑchiepiscopus conſenſi et ſubs.
✠ Eȝo ælꝼſtan lunðaniensis epĩs coñs et ſubs.
✠ Eȝo pẏnſiȝe liceꝼelðenſis epĩs cons et ſubs.
✠ Eȝo eþelpolð uuentaniensis epĩs cons et ſubs.
✠ Eȝo alſpolð uuiȝoꝑnensis epĩs cons et ſubs.
✠ Eȝo alꝼꝑolð scipa buꝑnensis epĩs cons et ſubs.
✠ Eȝo alꝼꝑolð cꝑiðiensis epĩs cons et ſubs.
✠ Eȝo eaðelm ꝼelinensis epĩs cons et ſubs.
✠ Eȝo beoꝑhthelm ꝼontaniensis epĩs cons et ſ.
✠ Eȝo oſulꝼ ſunnunȝnensis epĩs cons et ſubs.
✠ Eȝo ælꝼſtan hꝑouenſis epĩs cons et ſubs.
✠ Eȝo aþulꝼ helm hamnensis epĩs cons et ſubs.
✠ Eȝo ælꝼheꝑe ðux cons et ſubs.
✠ Eȝo aþelſtan ðux cons et ſubs.
✠ Eȝo ælꝼheh ðux cons et ſubs.
✠ Eȝo beoꝑhtnoð ðux cons et ſubs.
✠ Eȝo æþelpine ðux cons et ſubs.
✠ Eȝo beoꝑhtꝼæꝑð mins cons et ſubs.
✠ Eȝo ælꝼpine mins cons et ſubs.
✠ Eȝo oꝑðpolð mins cons et ſubs.
✠ Eȝo æþelſiȝe mins cons et ſubs.
✠ Eȝo alꝼꝑolð mins cons et ſubs.
✠ Eȝo pulꝼſtan mins cons et ſubs.

Hinc quoque eſt, quod in charta Oſwaldi *archiepiſcopi A. D.* 990. *non tantum* ſ, *ſed* r *&* t Gallicum *vel* Romanum *cum* Saxonico ꝑ *intermiſta leguntur. ut ex hoc tranſcripto cernitur:*

✠ DIſponente regi regum cuncta caeli ſecr&a nec non quae ſub caeli culmine aput homineſ mutantur miro ordine gubernante cuiuſ incarnationiſ humanae anno ðccccᵒ.xcᵒ. indictione. iii. haec donatio quae in iſta cartula ſaxoniciſ ſermonib; appar& confirmata & donata erat. In uſſeſ ðꝑihtneꝑ noman haelenðeꝑ cꝑiꝼteꝑ ic oꝑꝑalð epce biꝼcup cẏþu ꝑ ꝼeo hiopæðden æt ꝑioȝeꝑna ceaſtꝑe ȝe ealðe ȝe iunȝe me ȝeþaꝼeðan ꝑ ic moꝼte ȝebocian tꝑeȝa hiða lonð on moꝑtune on ðꝑiopa manna ðæȝ minum tꝑæm ȝe-tꝑiopum mannum bioꝑnaȝe ȝ bẏꝑcſtane tꝑæm ȝebꝑoþꝑum ȝ ꝼe elðꝑa hæbbe ða þꝑio æceꝑaꝑ ȝ ꝼe iunȝꝑa ðone ꝼeoꝑþan ȝe innoꝑ ȝe uttep ſpa to ðæm lanðe ȝe bẏꝑiȝe ꝑ mon nemneþ oþꝑe noman uppþꝑop ȝ ꝑe alle halle halꝑiaþ on ȝoðeꝑ noman ꝑ hio nænig mann þæꝑ ne beꝑeaꝼiȝe ða hꝑile þeſ liꝼien ȝ oꝼep hiopa ðæȝ ceꝑꝑe to þæꝑ honða þe hio beꝑꝼt unnen ȝ hit ꝼeo ðonne þæm aȝen æȝhpæꝑ to bꝑucenne to ꝼꝑio tꝑeȝꝑa mannum ðæȝ butan þæm circ ꝼceatte ȝ ic cẏþe ꝑ ða ȝebꝑoþꝑa tꝑeȝen me ȝeꝼealðan iiii punðlic pẏꝑþeꝑ ꝼeoꝑ piþ ꝼullan unnan. & nunc obſecramuſ per miſericordiam dĩ qui eſt propriuſ & ueruſ dñſ omniũ terrarũ quae ad eccl̃am dĩ pertinent & per amorem ſcãe mariae cuius nomine conſecratum eſt monaſterium in peoȝeꝑna ceaꝑtꝑe in quo ſeruire debemus. ut haec nrã laꝛgitio ſiue conſentio inuiolata permanere queat. & ſiquiſ de nrĩſ ſucceſſorib; hoc in aliquo foedare temptauerit & nrãe fraterne congregationiſ licentiam diſrumpere ſciat ſe rationem redditurum in tremendo examiniſ die ni priuſ ſatiſ faciendo emendet. ðiꝑ ꝑẏnðan ðapa bꝑoþꝑa noman ðe ðaꝑ ꝑẏlene ȝeþaꝼeðan anð ȝeꝼealðon ȝ miþ cꝑiꝼteꝑ ꝑoðe tacne ȝeꝼæꝑneðon.

✠ oꝑꝑalð ance biꝼcup. | ✠ piꝼtan pr̄. | ✠ leoꝼꝼtan diãc. | ✠ pulꝼȝaꝑ cl.
✠ æþelꝼtan pri' mõ. | ✠ æþelꝼiȝe pr̄. | ✠ pulꝼpaꝑð diãc. | ✠ leoꝼpin moñ.
✠ ælꝼꝼiȝe pr̄. | ✠ æþelꝼtan pr̄. | ✠ æþelꝑic diãc. | ✠ pulꝼꝑic cl.
✠ eaðȝaꝑ pr̄. | ✠ ȝoðinc diãc. | ✠ cẏneþen cl. | ✠ pulꝼnaþ cl.
✠ pulꝼpine cl.

Ab hujus chartæ ſcriptura haud adeo abſimilis eſt iſta charta lacera Wulfſtani *archiepiſcopi, A. D.* M.XVII. *in qua non ſolum* Gallica f, r, ſ, s, t, cum *Saxonicis* ꝼ, ꝑ, ꝛ, ꝧ, *communia uſurpantur; ſed etiam* Runicum ᚠ *cum* Saxonico Ɛ *cernitur uſurpatum.*

✠ Xp.....i propriarum omnia ubiq; regna ſuo in pondere & menſura .....
ſca..... precipui cultoreſ ſuiſ hoc ſtatuerunt dominatib; quæ ... quia .....
uellent ..... neceſſitatib; litterarũ apicib; necteretur, ne forte in poſteriſ rationeſ minueret con-

conpactaſ oblivio ſiue potiuſ inſidioſa frauſ ſuccedentium deleat. Propter quod ego pulꝛſtaꝛuſ dei omnipotentiſ prouidentia archipontifex meo ȝermano fratri utenti nomine elꝛꝛiȝe aliquam telluris partem. id eſt. vi. † manſiaſ in loco quem uulȝuſ appellat beonet leah cum omnib; ad eundē locum rite pertinentibuſ. Þæt ıꝛ ſe oncean̄ð æt n....ſceon ȝ ða haȝan þe Þæꝛ to ȝebẏꝛıað. ꝑ ſẏnðon þa betꝛeox ælꝛ....eꝛ..... ȝ eaðꝛineꝛ æðan ſunan ȝ æ..... ſplott be eaſtan ſæꝛeꝛn ꝛoꝛneȝean hẏltun ȝ tꝛeȝen o...aꝛ æt ðæꝛe ſealt ꝛıc. ob eiuſ erȝa me benimerita ..... bum libenti animo conbono ut ıpſe uita comite poſſibeat ſalubriterque perfruatur. L..... illius tranſacto duob; quib; cumq; eleȝerit in ſua tamen proȝenie poſt ſe derelinquat hæredib;. Deincepſ autem ꝛcē matri pıȝoꝛnenſi reddatur eccleſiae maneat igitur prenominata telluſ libera ab omni mundiali ſeruitute tributorum exceptiſ ſcāe matriſ aeccleſiae neceſſitatib;. aut communi expeditione ł pontiſ arciſue reſtauratione. Scripta eſt etiam haec kartula anno dominice incarnationiſ milleſimo ſeptimo decimo hiſ teſtib; adſt.... buſ quorum nomina inferiuſ carraxata cernuntur. hiſ etiam limitib; prefata circumȝyratur telluſ.

Ðiꝛ ꝛẏnðon þa lanð ȝemæꝛu to beonet leaȝe. oꝛ ſæꝛeꝛn in bæle. anðlanȝ bæle in ꝛulebꝛoce. oꝛ ꝛulebꝛoce in ſihtꝛẏꝛþ. oꝛ ſihtꝛẏꝛþ in þa ealðan ꝛoðe. anðlanȝ þæꝛe ealðan ꝛoðe to þæꝛe nẏþeꝛ boȝenan ac. oꝛ þæꝛe nẏþeꝛ boȝenan ac eꝛt in þa ealðan ꝛoðe. anðlanȝ ðæꝛe ꝛoðe to þꝛẏmȝemæꝛe. oꝛ þꝛẏm ȝemæꝛe in ða ealðan ðic. anðlanȝ þæꝛe ealðan ðic in laȝȝe buꝛnan. oꝛ laȝȝe buꝛnan in cẏneꝛanðeꝛ ȝemæꝛe. oꝛ cẏneꝛanðeꝛ ȝemeꝛe in ðoꝛeꝛıc. anðlanȝ ðoꝛeꝛıc eꝛt in ſæꝛeꝛn.

Ɛȝo pulꝛſtan in humilitate eccleſiarcheſ cum caractere crucıſ conſignavi.
Ɛȝo ȝoðꝛine epſ conꝛınmaui.
Ɛȝo æþelſtan epſ adquievi.
Ɛȝo bꝛıhtꝛolð epſ aðnuo.
Ɛȝo aꝛa abbaꝛ.
Ɛȝo ælꝛꝛeanð abb.
Ɛȝo leoꝛꝛıne monach.

Ꝛȝo eaðꝛıc. dux.
Ꝛȝo leoꝛꝛıne. dux.
Ꝛȝo noꝛþman min̄.
Ꝛȝo eaðꝛıc min̄.
Ꝛȝo eaðꝛine min̄.
Ꝛȝo æþeꝛıc diac̄.
Ꝛȝo ælꝛȝaꝛ min̄.
Ꝛȝo æȝelꝛeꝛð. min.
Ꝛȝo leoꝛꝛıc. min̄.

Ꝛȝo bꝛıhtꝛıne.
Ꝛȝo beoꝛnoþ.
Ꝛȝo pıꝛtan. diac̄.
Ꝛȝo eaðꝛıc. ꝛꝛbt.
Ꝛȝo ȝoðꝛine. ꝛꝛbt.
Ꝛȝo pulꝛꝛıne. ꝛꝛbt.
Ꝛȝo æþelꝛıne. ꝛꝛbt.
Ꝛȝo ælmæꝛ. ꝛꝛbt.
Ꝛȝo pulꝛꝛıȝ. ꝛꝛbt.

Ꝛȝo ælꝛȝaꝛ. diac̄.

Titulus in Dorſo. ȝean boc to beonet leaȝe.

Hinc etiam eſt, quod in charta quadam *Edwardi* Confeſſoris, quæ in inferioribus exhibetur, *Saxonicum* Neꝛtan ſcribitur cum *Gallico* ꝛ, ut & middelꝛeꝛten in charta *Eadwardi* Confeſſoris, quæ in Bibl. *Cotton.* loculis aſſervatur, hic infrà deſcriptâ, ubi quoque *Gallorum* non tantum ſ longum, ſed rotundum iſtud s finale cum *Anglo-Saxonico* ꝛ locum obtinent.

✠ Eaðꝛaꝛð kẏnȝe ȝneꝛ alle mine biꝛceopeſ. ȝ mine eoꝛleſ. ȝ mine þeȝeneſ on Baꝛꝛoccꝛcıne. ȝ on middelꝛeꝛten ꝛneonðlice. ȝ ic kẏþe eoꝛ ꝑ ic habbe ȝeȝeꝛan cꝛiꝛte. ȝ ꝛancte peꝛꝛe into peꝛtmẏnſtꝛe pinðleſoꝛan. ȝ ſtane. ȝ eall ꝑ ðæꝛ to heꝛꝛ. binnan burh. ȝ butan. * mið ꝛıca. ȝ mið ꝛocne. mið tolle. ȝ mið teame. ȝ mið inꝛanȝenum þeoꝛe. on puðe. ȝ on ꝛelðe. be ſtꝛanðe. ȝ be lanðe. on ſtꝛæte. ȝ oꝛ ſtꝛæte. ȝ on eallan þinȝan ꝛꝛa ꝛull. ȝ ꝛꝛa ꝛoꝛꝛ. ꝛꝛa hit me ſẏlꝛan ꝛtoð. ȝ ic nelle ȝeþaꝛıan ꝑ þæꝛ ani man ænine onꝛtẏnc ðæꝛ oꝛeꝛ habbe on ænigȝe þonȝan butan ꝛe Abb. ȝ þa mẏnekas to ꝛancte peꝛꝛeſ neoðe. Ꝛoð eop ȝehealðe.

Chartæ huic membranaceæ appendet, lemniſco ex ipſa membrana exciſo, ſigillum, in cujus altera facie Rex in ſolio ſedens dextrâ crucem, ſiniſtrâ orbem tenet; in altera vero, ſolio inſidens dextrâ haſtam, cui columba ſupereminet, tenet, & ſiniſtrâ gladium vibrat. Inſcriptio circa limbum in utraque facie; Sigillum Eadwardi Anglorum Basilei.

† Poſterior hujus vocis pars non apparet in membrana. * Alias, mið ꝛaca anð mið ꝛocne.

Huic etiam chartæ annectere lubet & aliam *Aldredi* episcopi sub *Edwardo* Confessore confectam, intra annum M.XLIX. nimirum annum consecrationis *Aldredi* in episcopum *Wigorn.* & an M.LVIII. quo *Manni* abbas *Evesshamiensis* cœnobii regimen sponte deposuit; propterea quod ꝛ ſ & ꝛ s in eadem syllaba ostendit, & novi etiam ductus s in hac forma ſ delineatam exhibet.

IN NOMINE DNI. Þeꝛ ꝛputelaþ on ðiꝛlum ȝeꝛꝛıte. þæt ealðneð. ƀ. hæꝛþ ȝeunnen æþeꝛtane ꝛættan ꝛumne ðæl landeꝛ þ ꝛýnð tꝛa hiða. mið þam þe he æꝛ hæꝛðe. ⁊ mið þam hnoꝛ-leoꝛan landе. ⁊ he hiꝛ ȝ eac péꝛiȝe ꝛoꝛ tꝛa hiða to þam ꝛoꝛnepeaꝛðum. þ he hit hæbbe ⁊ pell bꝛuce hiꝛ ðæȝ. ⁊ æꝛtеꝛ hiꝛ ðæȝe tꝛam ýꝛꝛepeaꝛðum. þam þe him betꝛt to ȝeaꝛnian pýlle. ⁊ þiꝛſ land ıꝛ on þam tune þe ꝛþam cuðū mannum. hýlle ıꝛ ȝehaten. ⁊ æꝛtеꝛ þiꝛsena þꝛeoꝛa manna ꝛoꝛþꝛoꝛe. ȝanȝe þæt land eꝛt into piȝena ceaꝛtꝛe to þam þinȝan þe ꝛe pýlle. þe þonne biꝛceoꝛeꝛ pealde. butan ælcan piþeꝛ cpýðe. ⁊ þiꝛꝛ pæꝛ ȝeðon be eaðpaꝛðeꝛ cýnȝeꝺ leaꝛe. ⁊ be hiꝛ ꝛullan unnan. ⁊ þiꝛſeꝺ ıꝛ to ȝepitnýꝛse eall ꝛe hiꝛeð on piȝena ceaꝛtꝛe. ⁊ manni abb. ⁊ ꝛe hiꝛeð on eoꝛeꝛ hamme. ⁊ ælꝛꝛıc abb. ⁊ ꝛe hiꝛeð on peꝛꝛceoꝛan. ⁊ leoꝛꝛıc eoꝛl. ⁊ obba. ⁊ ælꝛꝛıc. hiꝛ bꝛoþoꝛ. ⁊ býꝛhtꝛıc ælꝛȝaꝛeꝛ ꝺunu. ⁊ æȝlıc þæꝛ. ƀ. bꝛoþeꝛ. ⁊ leoꝛ-ꝛıc. ⁊ opine. ⁊ paȝan. ⁊ atꝛuꝛ. ⁊ ceolmæꝛ. ⁊ opðpiȝ. ⁊ pulꝛꝛıc. ⁊ ælꝛꝛıc æt cumbꝛin tune. ⁊ ȝoðꝛıc ꝛinc. ⁊ benhtꝛine. ⁊ cola. ⁊ ealle þa þeȝnaꝛ on piȝena-ceaꝛtneꝛcine. ðeniꝛce ⁊ enȝliꝛce. ⁊ ꝺý þiꝛꝺ land ælceꝛ þinȝeꝛ ꝛneolꝛ. butan peall ȝepeoꝛce. ⁊ bꝛýȝc ȝepeoꝛce. ⁊ ꝛeꝛo ꝛocne. ⁊ ciꝛic-ꝺceatte. Ꝺoð ælmihtiȝ þone ȝehealðe þe þiꝛs ȝehealðe. ⁊ ꝛe þe hit apenðe. oððe on ænigum þinȝum ȝepaniȝe. hæbbe him pið ȝoð ýlꝛne ȝemæne. butan he ȝeꝛpice. ⁊ to ꝛihte ȝeceꝛꝛte.

Denique, hinc etiam est, quod inscriptio *Saxonica* antiqui operis, quod in uno codicum, quos TRANSACTIONES PHILOSOPHICAS vocant, [N. 247.] exhibendum curavit vir pereruditus & humanissimus *Hans Sloane* M. D. Regiæ societatis socius & secretarius, *Saxonici* ductûs duas tantum literas habet, nempe Ꝉ & Ꝉ; ut inspicere volenti hic infra patet:

AELFRED MEꝈ HEHT ꝈEWYRꝈAN.

ÆLFREDUS ME JUSSIT FABRICARI.

Præstantissimi autem hujus operis ab omnibus ingeniosis quum propter artem, tum propter antiquitatem, in magno pretio habendi, tres icones hic damus. Prima repræsentat prototypi superiorem planitiem, sive obversam frontem, non ut sculptam eam exhibuerunt *Transactiones Philosophicæ*, sed ut eam à se graphicè delineatam cœlari fecit vir insignissimus, & ab omnibus doctis, præsertim φιλαρχαίοις cum honore semper nominandus, *Robertus Harley*, armiger, prænobilis & perantiquæ *Harleyorum* gentis in comitatu *Herefordiensi* hæres, & ingens Patriæ ornamentum:

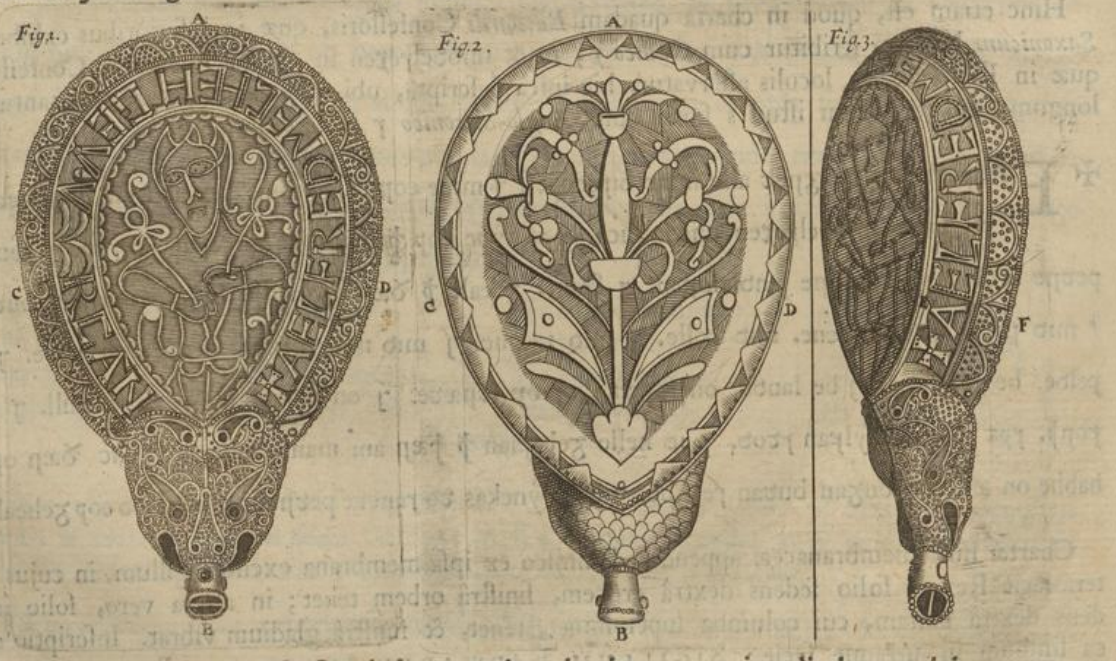

In hac superioris sive obversæ frontis icone multa adumbrantur. primo limbus, qui in prototypo totus ex auro factus, retiformi & foliato suo artificio notabilis, à perimetro protenditur ad inscriptos characteres, qui præpositâ cruce ex auro formati, oblique in tumorem surgunt, & tam

sua

ſua prominentia quam fulgore ſpectabiles, ſecundo loco intuentis oculos perſtringunt. Ultra characteres adumbratur lamella figuræ quaſi pyramidalis vel potius coniformis ex auro quoque facta, quam in ſe conſpicuam, etiam obſervabilem reddunt duæ lineæ, quarum quæ propior characteribus eſt ſimplex, quæ remotior autem punctata ſive lacinioſa eſt. Intra lamellam hanc pyramidalem ſeu coniformem, continetur area plana & æqua, quæ per chryſtallum hominem gravis & triſtioris vultûs, caput in dextram parum inclinantem, brachia nudum, ambabuſque manibus bina ſceptra tenentem repræſentat, quæ infra delineati hominis pugnos in circulo coeuntia, ſurgunt ſupra humeros in duo diviſa faſtigia, quibus cum lilio aliqua ſimilitudo eſt. Denique vertex hujus iconis non minus ſpectabilis eſt, ob caput piſcis alicujus, vel belluæ marinæ, quod repræſentat; ex cujus rictu tubus exit, cujus orificii diametrum paxillulus aureus tranſecans, in eum finem aptatus videtur, ut prototypus, ejus ope retinaculi pendens, ad libitum geſtantis ſpectandus dependeret. Notandum porro eſt belluino iſti capiti, ſive quid reale repræſentet, ſive fictum ab artifice fuerit, deeſſe inferiorem mandibulam, cujus vicem in prototypo ſupplet planities parum extans, in qua quaſi ſquamæ delineatæ videntur, ut oſtenditur in icone II.

Porro lineæ omnes, quibus, ſive in encauſto, ſive in aſſula gemmea, puta ſmaragdi, hominis facies, brachia, manus, oculi, (qui jam ſine orbitis vacui ſpectantur) ſceptra, pileus delineantur, & nihil non præterea, quod album in delineati hominis ectypo apparet, in prototypo ex auro omnia ſolida ſunt. Literæ etiam *inſcriptionis*, quæ in ectypis I & III, paulo majores quam in prototypo ſunt, ut ſpecioſius ſe oſtenderent, exhibentur, ad limbi laminam (quæ utrinque perpetua fabrica eſt) & lamellam coniformem interiorem hinc illinc continuantur, & ſe inter etiam junctæ videntur in locis prototypi interlinearibus, quos puncta interlinearia hic infra deſignant.

✠ AELFREDMEHEHTEWÆRLAN

Ob majorem quoque illius firmitatem, *Romanum* iſtud ſive v ſive y in ultima voce inſcriptionis quaſi in cornua, ſive floris formam infra ſupraque divaricatum formatur, ut vicinos utrinque characteres commodius prehenderet. porro quod elegantem operis ſtructuram oſtendit, chryſtallo, quæ nitet per interſtitia, quæ literas aureas intercedunt, ſpectantium oculi mirifice delectantur.

Icon ſecunda, quam ad me delineatam pro humanitate ſua miſit doctiſſimus *Muſgravius*, inferiorem planitiem ſive faciem averſam prototypi oſtendit, quæ in ambitu undique, quàm obverſa, paulo extenſior, quaſi fundus integri operis conſiderari poteſt.

In hac vero planitie cernitur *lilium*, lamina in aurea affabre cœlatum, è cujus radice emergens caulis duo emittit folia; dein flores, qui ſupremam laminam pertingunt, quæ quidem lamina perinde ac chryſtallus, qui delineato homini in ſuperiori operis planitie obducitur, foliolis aureis limbi undique conſtricta in ſuo fixus & ſtabilis loco tenetur.

Icon III. quam ad me etiam miſit *Muſgravius*, profunditatem operis oſtendit, ut & alterum limbi literarum, & lamellæ coniformis duabus cum lineis inſignitæ proſpectum. Dimenſiones autem ſi requiras operis,

			Poll.
Longitudo ejus inter. A & B.	icon. I, II.	eſt	2, 44.
Latitudo inter C. & D.	icon. I, II.	eſt	1, 20.
Profunditas inter E. & F.	icon. III.	eſt	0, 46.

ſin autem quantum pendeat ſcire velis, totum in aurificis ſtatera examinatum tredecim circiter drachmas pendere judicatur; at deducto chryſtalli vel aſſulæ gemmeæ, in qua homo delineatur pondere, unciam plus minus. Repertum erat prope * Achelney, pagi *Somerſetenſis* oppidum, ab *Ælfredo R.* frequentatum. Prototypum poſſidet honorabilis Vir —— *Palmer*, Tribunus militum, qui *Fairfeldi* in eodem pago degit, quo humaniter indulgente, eum pluries inſpexerunt *Harleyus* & *Muſgravius*, quibus humaniſſimis viris ejus deſcriptionem gratus refero ac-

---

* Vel *Achelney*. *Sax.* Æþelinga-igge, & Æþelinga-ygge. de quo ſic chron. *Sax. Gibſ.* in anno M.D.CCCLXXVIII. And þæt on Eaſtron poſhte Ælfred cyning little pepede gepeopc æt Æþelinga-igge. De Æþelinga-igge autem ſic in nominum locorum explicatione Cl. *Gibſ.* Æþelingaeg, Aſ. Æþelingaeige, F. Adelingia, *M.* Eþelingeie, *Hunt. W.* Edelingeheie, *E.* Eþelingheie, *B.* i. e. nobilium inſula, Hodie Achelney in agro Sumerſætenſi. de quo hæc habet Aſſerius Menevenſis: Nam cum de neceſſitate animæ ſuæ ſolito cogitaret. inter cætera diutuſna ⁊ noctuſna bona quibuſ aſſidue ⁊ mazime ſtudebat. duo monaſteſia conſtruere impeſauit: unum monachoſum in loco qui dicituſ Æþelingaeg. quod peſ maxima gſonnia paludoſiſſima ⁊ intſanſmeabili ⁊ aquiſ undique cinſcum cingituſ. ad quod nullo modo aliquiſ accedeſe poteſt niſi cauticiſ. aut etiam peſ unum pontem qui inteſ duaſ aliaſ apceſ opeſoſa pſotelatione conſtructuſ eſt. in cuiuſ pontiſ occidentali limine apſ munitiſſima pſæfati ſegiſ impeſio pulcheſſima opeſatione conſita eſt. in quo monaſteſio diueſſi geneſiſ monachoſ undique congſegauit ⁊ in eodem collocauit:.

ceptam. Quoad opificium autem, tam elegans quidem id eſt & perfectum, ut ejus antiquitatem in dubium vocandi doctis nonnullis occaſionem dederit, etſi *Ælfredi* regis hoc olim fuiſſe peculium, ex quo primum vidi, nunquam dubitavi. Quoad hominem in eo delineatum, certe ſumma ea in ejus ore gravitas & bina ſceptra poteſtatis, quam *Chriſto* Pater tam in cœlis quam in terris dedit, ſymbola, faciunt ut credam eam *Jeſu* eſſe imaginem, quem forſan dum *Romæ* verſaretur, ab egregio aliquo artifice delineatum eſſe voluit, pro pietate ſua *Ælfredus*. Vel forſan *Papæ* imago eſſe poſſit, qui eum *clitonem* unice amavit, & quaſi prophetici ſpiritus plenus in regem apud *Romam* conſecravit, viventibus adhuc fratribus *Æthelbaldo* & *Æthelbrybto*.

Sed ut eo redeam, unde hujus monumenti gratia digreſſus eram, non chartæ tantum, ſed codd. qui poſt *Ælfredi* tempora ſcripti ſunt, *Gallicas* vel *Italicas* literas in uſu fuiſſe apud *Anglo-Saxones* oſtendunt. Scriptura * *S. Dunſtani*, qui floruit ab anno dom. D.CCCC.LXXXVIII. quam ex MS. cod. bibl. *Bodl.* NE. D. II. 19. cum picto ab eo *Jeſu*, ad cujus pedes ipſe provolutus cernitur, hic exhibemus, id luculente monſtrat; utpote in qua ſ longum, & ſt occurrunt: Codex etiam *Wigornienſis*, qui inter *codd. Junianos* in eâdem bibliothecâ reponitur id monſtrat, ubi in initio, medio & fine vocum, ſt. ſr. s. r. f. g. frequenter occurrunt: ut, p. 43. a. Epiſt ir ealler mancynneſ fultum. ----- ⁊ him aþancian ðæne milðheortnyſſe. & b. Deuſ in adiutorium meum intende domine ad adiuuandum me feſtina. Sic in *Capp. Canonicorum.* IV. be cineſtole. XIII. be preoſtan. XVIII. Item ad ſacerdoteſ. XXV. de officiiſ diurnalium nocturnalium orarum. XXXV. be cirican. XL. be ðær mæſſe ppeoſteſ ȝeſceadpirneſſe. Codicem autem *Wigornienſem* poſt *Eadgari* R. exceſſum ſcriptum eſſe conſtat ex X. cap. be ȝeneran, ubi ſic legitur; ſyððan Eadgar ȝeendode. *Eadgarus* autem mortuus eſt an. dom. D.CCCC.LXXV. In capitulo etiam XX. SINODALIA DECRETA, inſcripto, verſus finem mentio fit *Dunſtani*, in his verbis: Dunſtan ȝedemede þ re mæſſe ppeoſt. *&c.* Sic quoque in tomo III homiliarum *Sax.* qui aſſervatur inter *codd. Junianos*, eædem literæ paſſim occurrunt: ut, ſ. r. f. ſt. g. in hac periodo. on ðere ilcan nihte godeſ engel undyde ða loca ðæſ cpeartenneſ. ⁊ bodiaþ þam folce lifeſ popð. Sic in alio loco, þera Apoſtola forþyrð; & alibi, fela ſind þera rihtpiſra gedreccednеſſa. occurrunt etiam eædem literæ in computo ſcripto ante librum homiliarum, qui extat inter *libb. Junianos* 99. qui quidem computus ſcriptus erat ab *Edrico*, monacho *Wigorn.* ut conſtat ex IX calend. decembris; ubi paulo, ut videtur, recentiori manu hæc verba ſcripta leguntur: *Obiit Edricus monachus, & ſacerdos, qui ſcripſit hunc computum.* occurrunt quoque in ipſo libro, præſertim in iis, quæ *Latine* ſunt ſcripta. Et in exemplari *Ælfredanæ* verſionis eccleſ. hiſt. *Bedæ*, quod extat in bibl. *C. C. C. Oxon.* ſ. quoque cernitur in initio, medio, & fine vocabulorum: ut, in ſyx. ſpa. biſcope. laneopaſ. ſt etiam ſæpe occurrit: ut in ſtream. ſyxſta. æpæſtnese. s etiam ſcribitur in principio, medio, & fine: ut in spyþe. scs. pæste. þysse. mæsse. pæs. ſylpes. ppiþes. st etiam occurrit, ut ſupra in pæste. ſr etiam in iſto MS. cernitur: ut in blisriende. þyſrum. *&c.* Quibus addas rubricas in majuſculis Italicæ, vel Romanæ formæ ſcriptas: ut INCIPIT ECCLESIASTICE HISTORIE GENTIS ANGLORUM LIBER QUINTUS. Porro occurrunt hæ literæ in quamplurimis aliis MSS. bibl. *Bodleyanæ*: ut in evang. *Hatton.* in *Ælfrici* pentateucho, *Laud.* E. 19. in codice *Canones pœnitentiales* inſcripto, *Laud.* F. 17. in chronico, *Laud.* E. 80. in evangg. *Sax.* NE. F. III. 15. & in cod. MS Sermonum *Saxonicorum*, qui extat in bibl. *Lambethana*: ut in criſt, iuſtificatuſ, Fol. 53. b. & ſimilia in aliis locis. Denique hujus *Gallico-Romanæ* manus, quæ primum *Ælfredo* regnante apud Anglos inolere, dein ſub *Eadwardo*, confeſſore dicto, obtinere cœpit, & demum *Gullhialmo* primo ſummâ rerum potito, prorſus obtinuit, multa exemplaria extant, quæ non multo ante *conquiſitionem* ſub *Eadwardo*, Confeſſore dicto, qui in *Normannia* enutritus in *Gallum* quaſi tranſiit, vel haud multo poſt eam ſcripta eſſe conſtat. Poſſident *Wellenſis* eccleſiæ Decanus & Capitulum, nobiliſſimum hujus manûs exemplar, quod, ut cum *Ingulpho* loquar, *pulcherrimum, maxime legibile, & aſpectu jucundum eſt*: & ad me mittendas curavere humaniſſimi & doctiſſimi viri *Edwinus Sandys*, & *Richardus Healy*, illius eccleſiæ alter archidiaconus, alter ſeneſchallus, nonnullas chartas, quas integra infra dabo, in hac manu exquiſitiſſime deſcriptas, quarum ſpecimen habeo, fig. I.

Hujus etiam manus exemplar pulchrum ſupereſt in libro illo *Scaccariæ* cenſuali, vulgo dicto † **doomes day book**, cujus etiam ſpecimen, ut lectori antiquorum ſtudioſo gratiſſimum in

---

* In eadem pagina habetur hæc nota in manu paulo, ut fas eſt credere, recentiori: *Pictura & ſcriptura hujus pagine ſubtus viſa, eſt de propriâ manu ſci Dunſtani.* † De quo ſic chron. *Sax. Gibſ.* Anno M.LXXXV. Æfter ðirum hæfde re cyng mycel ȝeþeaht. and rpiþe deope rpæce piþ hir pitan ymbe þir land hu hit pære ȝerett. oððe mid hpilcon mannon. Sende ða ofer eall Engla land into ælcere rcire hir men. ⁊ lett aȝan ut hu fela hundred hyda pæron innon ðære rcire. oððe hpet re cyng him rylf hæfde landes. ⁊ ofrer innan ðam lande. oððe hpilce ȝenihtæ he ahte to habbanne to tpelfe mondum of ðære rcire. Eac he lett ȝeppitan hu mycel landes hir Ancebircopar hæfdon. ⁊ hir leod-bircopar. ⁊ hir abbotar. ⁊ hir eorlar. and þeah ic hit lenȝre telle. hpæt oððe hu mycel ælc mann hæfde ðe lande-rittende pær innan Engla lande. on lande oððe on ofre. and hu mycel feoh hit peare punþ. rpa rpyþe neappelice he hit lett ut arpyrian. þ nær an ælpiȝ hide. ne an gyrde

fig.

Fig. I. Ex Archivis Ecclesiæ Cathedralis Wellensis.

Edward king gret Harold erld. 7 Ælnod abbot. 7 Godwine. 7 ealle mine þeynes on sum seten freondlich. Ich cuepe eoupich Willeh Gyse bissop beo þisses bissopriches werthe heer inne mid vou. and alch þare þinge. þe þas þar mid richte to se hyrad binnan porte 7 butan. mid sacha. 7 mid socna. swo wol 7 swo vorð swo hit em bissop him to uoren formest haued on ealle þing. And ich bidde vou alle þat se him beon on fultome' Cristendom te spekene loc what hit þarf sy. 7 eower fultumes bepurfe ealsyo ich secroyyentho coy habben þat se him on fultume' beon willen. And sif what sy mid unlase out of þan bissopriche seydon. sy hit londe oþer an odd þinge þar fulstan him vor minan luuen þ hit in on seyn cumie syo syo se for gode witen þar hat richt sy. God eu ealle sehealde.

Fig. II. Ex Libro SCACCARIÆ *censuali, vulgo* DOOMS-DAY-BOOK.

VII TERRA ECCLÆ DE ABENDONE In overetone hund. ~~Abbatia de Abendone~~ hē in hille .ii. hid. qē tenuit de fundo Turchillu. 7 Warin⁹ ten' de abbe. Tra. ē. iij. car. Ilc in dño .i. car'. 7 v. uilli . 7 vij. bord hūt .i. car' lbi .xii. ac' p̄ti Valuit .xx. solid'. Modo .xl. solid.

VIII TERRA ECCLÆ DE BERTONE. In Cmeshelle hd ~~Abbatia de Bertone~~ ten in Aldvlvestrev .ii. hid. alnud 7 ral' .iii. car'. In dnio. ciuna 7 vi. uilli 7 iii. oorð cū .i. car'. T.R.E. uatb xb. sol. 7 post. x sol. Modo xxx. sold. ant tra dect Leuric com cui eccle.

IX TERRA Ecclæ De malmesberie. ~~Abbatia de Malmesberie ten'~~ Elwebold .ii hid 7 tra .i. car. Ilc in dño .ii. car' 7 iij serui. 7 viij. uillicū .vj. bord hnt .ij. car' lbi molin de .viij. solid. 7 xvi. ac' p̄ti. Valuit xxx. solid Modo .l. solid. Vluum⁹ monach tenuit 7 ipse dect eccle gelo faccul ē monachus.

B. SPECIMEN chartæ historicæ de Wulstano *Episcopo, ex archivis Ecclesiæ Cathedralis* Wigornienſis.

Largitiua dr omipotentis grā p̄ordinante: & beata sēp̄q: uirgine maria ut fas ē credere suffragante adiuncta simul beati oswaldi mr̄cessione. ALDRED archi epc uenerabilē uirū Wulstanū nondū a depiscopat' apicē electū rectuū constituit uuigorneusil ęcclię. Uidr enī illo castitatē ungere: aliasq; diuersas uirtutes meo mansionē habere. Illū laude dignis moribus p̄dictū fore. nec suā uitā ceteroꝝ ducere more: Mundanā omnino pompā despicere & cęlestē dūtaxat inhiantem concupiscere: Undr nsolū ab ipso aldredo archi epo. uerū etiā ab omib; regib; nobilib; & ducib; & p̄cipib; honorabat & sūmo &c.

A. SPECIMEN e codice Wigornienſi *ſumptum, qui inter libros* Iunianos *extat,* Oxon.

Anno abincarnatione dñi mill' Lxx. vi. Indictione xiii. Regnante inbrittannia gloriosissimo rege willelmo p̄sidente cantuarię lanfranco totius brittannię p̄mate. eboraco ū thoma archi epō. eo inq; anno inktis ap̄lis habita ē. sinod' wintonie. cuocata abeodē cantuariensis eccle p̄mate. Inq; fris nris aulrici ciceſtrensis epi causa canonicę definita. & adcertū finē p̄ducta. ē. Decretūq; ē ut nullꝰ canonicꝰ uxorē habeat. Sacerdotū ū incastellis t muticis habitantiū habentes uxores n̄ cogant ut dimittant. n̄ habentes inducant ut habeant

C. Alphabetum ſumptum ex originali charta fundationis ecclesiæ Norvicenſis.

A.B.C.D.E.F.G.H.I.L.M.
N.O.P.R.S.T.V.U.W.X.

Burg. sculp.

D. J

Fig. IV. Sp

C. *Specimen desumptum ex originali charta fundationis Ecclesiæ Norwicensis* pag. 144.

NOMINA: ARCHIEP̄ORVM: ET: EP̄ORVM:

EGO ANSELMVS ARCHIEP̄S CANTVARIE SVBSCRIPSI. ✝

EGO GERARDVS EBORACEYSIS ARCHIEP̄S SVBSCRIPSI. ✝

EGO WILLELMVS ROVECESTREYSIS EP̄S SVBSCRIPSI. ✝

EGO MAYRICIVS LONDONIENSIS EP̄S. SVBSCRIPSI. ✝

EGO ROBERTVS LINCOLNIENSIS EP̄S. SVBSCRIPSI. ✝

EGO SAMPSON WIGORNECESTRENSIS EP̄S. SVBSCRIPSI. ✝

EGO JOHANNES BATHONIENSIS EP̄S SVBSCRIPSI. ✝

D. *Specimen charta R. Ethelredi de fundatione Ecclesiæ Eynesthamensis.*

Carta Regis Æthelredi de fundatione huius Ecclesiæ.

DOminante pclâ in cuncta omnium clûatore xp̄o saluatore nr̄o immúlitatisq; creatore. Æthelredus grâ dī eiq; misericordiarum rector regni anglorū & deuotus sēç ecclīç defensor humilisq; adiutor oīb; ecclīasticç pietatis ordinib; seu claris potentiç dignitatib; ī xp̄o dnō pacis & beatitudinis prēmiā considāns pacifico prç mentis intuitu cū bonauo' lunitate una cū dī sacerdotib; & consiliariis nr̄is nam pluſ solito seuientis dī in nos. eū placare cū gnīā bonorū operum exhibitione & ab eō laudib; nunq̄ desistere decrem & q̄a in nr̄is ēporib⁹

Fig. IV. *Specimen desumtum ex codice consuto Coll. Trin. Cantab.*

Ihū crist le fiz marie cil ke cunt le munde fist. de nul eit pite
eüen si li plest. ke nos alnez ne seit dampnez p̄ ul' mauſet.
Loüd ēst you hauest ul bouſt. you madest al yis World of nouſt.
We bidden ye Wid Word āt youſt gsel āt red. yat oure solē
ueke fur lore for no qued.
Sire deu ū eistes tel. pere de tere ede sel. pluſ douz ke mel
kaūt il est chaud. à ū ū deuū oblīg' sire au haut.
Loüd ēst al you art kīg. fad' āt soue of alle yīg you yef us
alle god eudeuīg āt tī loue. yat ke modē to yi blisse alle cōm.
d un pīer fulle. e p̄ ū p̄cheurs dmere. sire ūn par charite
par aūm ke ū ne seū acumbie nuyt ne iour.
Jboūden eWal to a pīer. āt al to corn Wal ul her. sire ūn
pcharite fur godes loue mīlde bet yi sWete cheres marie soue.
Wort de sour la croīz suffri marie e seīt toute uī. e seke pē
derent en couste de li le du laron. le un i cria ūn ul out
pdoū. li autre aual cheit en pu par fūd.
Weet he yolede up ouye tre āt Wuden boyen dWo āt pre.
co saue ya yat hile ben āt hider ben comen. ihū yi
blisse ul bi see for yi sWete moder loue Amen.

R. Sposforth Sculp:

Fig. V. *Aliud ex Eodem Cod.*

Quant sein micholas out done.
quanke il out p̄ la mour de de.
A mīr dreit soun chemin tint.
q̄nt il en la cite par uint.
To uz les euekes del regne.
esteyent iluc assemble.
Kar li erceuke ke mort esteit.
ke cel onour tenu aueit.
I lucel erent assemble.
aky dreiement le ueche.
N e lauerent ou doner
ne se poient acorder.
A il le oustraient cil le uoleient.
alle grauereient cil de diseient.
A n seint erceueske ke i aueit.
ke le meister fere deueit.
A ū maunda graūt oreisount.
fere agraunt afflictiount.
K e deu apertement moustreit.
aki le euesche durreit

Fig. VI. *E Codice MS.° Bibliothecæ Lambethanæ.*

hic dicendum est de quadragesima
ece nūc tempus acceptabile ecce nūc dies
salutis & cēta · Gode men nu beoð icumen
þa bi cumeliche dasel 7 þa halie dasel uppen us
sif ye yuller us seolue þer is þer ye masen on
ysse gastliche dasen iberen ure sunne þer ye
abbet idon ersnisse yurh þe licomne lust has
dasel beoð iset us to muchele helpe 7 to fre
fre al moncun · al swa moyses þe hehte heom
feste þes dasel uppon þe mūte of synai þer he
nefre ne ete mennisses metes for drihtenes
luue · 7 ec crist sit valde habben idon · eft þan
drihten him bi talhte tya stanene tables breode
on hyuleche godalmihti heofde iwriten þa ten
lase þeða isrlisce folc sceolde halden þa heheom
ledde of egipte londe · þer weren i wer oðres tables
sunderliche · ūi · ibode þa weren · Audi isrl · Ūūs deus
tuus ūn est · Sēd Hon habebis nomen dei tui
unuanum Tercium Observa diem sabbati
þet is on englis shered se is silisce ben þet us bu
ten an god on heofene 7 on eorðan 7 ouer alle
þing hine se scule yurþnan 7 her sumen 7 luui

Fig. VII. *Ex Eodem Cod Bibl. Lambethanæ* — *Gram. A. Sax. p. 14*

þa
nem nostr-um cotidianum da nobis ho
die · ȳif us to dei ure deies bred. Laūd god
al ure red ȳif us ure liuenad: 7 to þe fleȝe
scrud 7 clað. Bred on gōkisce is: lar spel to us
fulyis for alse me fet þ fleis yið uten mið
mete nuð claðe al abuten: swa bihoueð
þe saule fode: mið godes yordes nuð gode
mode · Godes songes beoð alle gode to here
saule heo senden fode · Þe hit aȝen to ȝeme ·
7 god folf þer mið iqueme · þerme meiure
saule liken · þ ure lauerd us hyis haueð ige
uen · þe luste nulleð þeine red yisliche he
scal yurðeu ded · for þe saule of him: is fle
lozen · 7 þe lozse is him bilozen · 7 fereð in
to helle mið eche ya: ut ne cumeð heneſre
ma · Ah laūd god her ure bone ✠ of ure
sunne make us clene · þ he us ȝeue alswa
he mei: þ us bihoueð uleche dei · to liuę 7 to
saule ure fode · ~~ure fode~~ 7 him luuien mið
clene mode ·

Fig. VIII. *Alphabetum è Cod Semi-Sax. Bibl. Cott. D. 5.*

Specimen E Cod. MS. consuto Coll. Trin. Cant.

Lucifer eēce cecidit fouis ille sophie.
Quo pia mōrta pie spirauit martha marie.
Vnx hic robertus p pastorale cacumen
Fitigiens aquilam solis peuectiuū acumen
Psaltor oues refouens. q̄ pingnētauia cella
Signatiū or habens + commisa labella.
Hou caput hiē oleo fraudis 9 uentor nuxti
laudib; ypocrit non luc uephauia supplic
Ex torquere uolens figa vigilante tuuorem
Plus cū allexit modatiue pacis amorem
Argute didicit scelerū cohibere sophistas.
Sp reues fugiens + fugueuti caritas.
Calib; adūsis coultant acleta pbatus.
Flouit. ut palma q̄ cedrus ultiplicat.
Celitus indulta sic pcipant monimēta.
Feuore ultiplici solut 9 uulta talenta.
Plangtib; hic dign plus ; plangend r uno
Sobetas pietas. facundia fama. fauores.
Ibreuitas + amor modancia. unn honores.
Forma. facellia. magnificēa. regla mor.
Gra. gla. spualia dona bonorum.
Singla que fuerant hi illust ta vigente.
Ipe subiecto pariē cecidere cadente.
Ergo sequax pet bē patz alle videt.
Iu pet solium Jam soli: cāte iret.

Alme pr. doctor mor, forma for lb'd tor. vita. vlo · ope.
Informador tu gregis. vlo docē. actu regis. vita dasplicite
Carne pur. carni dn carne domas aspre.
Jam solutus carne tut. celo gaudes vite.
Cuo Roberte. pr ppe. psim ptingere.

Pictura S^ti. Dunstani, è Cod. MS Bibl. Bodl. OX. NE. D. II. 19.

Pictura et scriptura huius pagine subtus
uisa : est de propria manu scī dunstani.

Pag. 144. Gram. Sax.

fig. II. exhibendum curare mei muneris esse existimo. Specimen hoc Domesdayanum sequuntur alia nonnulla, è quibus ob nitorem suum exemplaria quoque esse à me addenda æquum puto. Horum agmen ducit istud concilii *Winton.* quod extat codicis *Wigornienſis* folio 4. Dein sequitur specimen chartæ illius historicæ de sancto *Wulstano* episcopo, quam, auctore viro maximo *Gulielmo Hopkins* S. T. P. & eccleſiæ Cath. *Wigorn.* præbendario, in *Anglia* sua *Sacra* publicavit immortalis memoriæ *H. Whartonus.* Tertio specimen dandum etiam censemus ex elegantissima charta originali fundationis eccleſiæ *Norwicenſis*, quæ facta erat per *Herbertum* episcopum, Anno Dom. M.CI. regnante *Henrico* primo, qui chartam signavit & confirmavit. Hujus chartæ mihi copiam fecit cl. vir *Th. Tanner* A. M. coll. Omnium Animarum, quod Oxoniæ est, Sotius digniſſimus, & antiquæ literaturæ apud *Anglos* instaurator egregius. Quarto sequitur specimen chartæ *R. Æthelredi* de fundatione eccleſiæ *Eyneshamenſis*, prout descripta extat in vetusto registro cœnobii *Eyneshamenſis*, quod jam possidet Decanus, & cap. eccleſiæ Cath. Christi apud *Oxonienſes.* Hæc autem omnia ordine ponuntur fig. III. A. B. C. D. His alia succedunt ex cod. MS. consuto Coll. *Tr. Cant.* fig. IV, V. & è cod. pulcherrimo MS. homiliarum *Semi-Sax.* qui extat in bibl. *Lambethana*, fig. VI, VII. & VIII, Alphabetum codicis MS. *Semi-Sax.* bibl. *Cott.* Titus, D. 15. Literæ manûs, in quibus rhythmi, sive potius pseudorhythmi illi *Semi-Saxonici* codicis compacti, qui asservatur in bibl. Coll. *Trin. Cantabr.* ex quo nonnulla in hoc capite, & cap. XXIV, transcripsimus, istis cod. *Cott.* fig. VIII. expressis haud multum absimiles sunt, retentis adhuc *Saxonicis* p. ð. þ. ƿ. quæ in omnibus *Anglo-Normannicis*, *Gallicanâ* manu scriptis, usitata diu manserunt. In omnibus, inquam, *Anglo-Normannicis* usurpata diu fuerunt post *conquisitionem* ista elementa; sed in *Normannicis* nunquam occurrunt MSS, quod eorum sonum & potestatem *Gallica* lingua, ut jam nunc non agnoscit; ita nec in anteactis istis temporibus agnovit. p autem & uu vel w, ut antea tradidi, promiscue in *Anglo-Normannicis* post expugnatam à *Normannis Angliam* usurpata erant. Hujus exempla peti possunt ex cod. Coll. *Trin. Cantabr.* compacto supra citato, ubi in homilia de *Adventu* p. 1. Sic legitur: to ðai is cumen ðe holie tiþ ƿ me clepeþ aduent. þanked be ure louerd ihu cst ða haueþ isend. and hit lasteþ þre wuke fulle. ȝ sum del more. sequitur autem paulo post: ðe oþer pas on þe hold laȝe. ȝ ðe ðridde pas on ðe nepe laȝe. Sic quoque, men þe þaren punede, pule ȝefare toȝenes him. t etiam & t in *Anglo-Normannicis* promiscue usurpantur, ut ex superiori exemplo patet. th etiam & þ vel ð pariter leguntur in istis MSS. & *Saxonicum* ȝ quum ut in *Saxonicis* libb. excuditur, tum ut parum ab ista forma cum virgula transversa in aliam formam mutatur, (hoc modo * ȝ) in iis occurrit.

Hactenus de mutatione *Saxonicæ* manûs vel scripturæ, in *Gallicanam*; cujus postremum specimen ex archivis *Wellenſibus* ad me etiam ab iisdem præstantissimis viris missum habes fig. IX. & si iis opus esset, & per sumptus liceret, etiam ex aliis MSS. specimina pulcherrima dare facile esset. Apud me enim habeo *Ælfrici* grammaticæ *Latino-Saxonicæ* exemplar vetustum, quod mihi vir literarum omnium, & speciatim *Saxonicarum* peritissimus *Agenhoenſis* eccleſiæ in pago *Northamptonienſi* Rector digniſſimus, *Matth. Hutton* S. T. P. pro sua humanitate, præstantissimi viri, & ejusdem eccleſiæ patroni *Thomæ Cartwright* armigeri nomine, à quo id acceperat, accommodavit. In quo quidem codice, quum in margine, tum in linearum intercapedine, multa vocabula & *Latina* & *Normannica* manu *Gallicâ* nitide scripta cernuntur. Nam † *Ingulpho* teste, quem monasterio *Croylandenſi* præfecit *Normannus Conquæstor*, adeo exoleverat *Saxonica* manus, & neglecta plane viluerat, quod plurima chirographa *Saxonicâ* manu exarata, & ex chartaria desumpta junioribus tradi jusserit, ut ex iis ad legendum & scribendum *Saxonice* instructi, monasterii monumenta contra adversarios suos scirent allegare.

Ex iis autem, quæ in hoc capite dicta, & primi capitis tabella descripta sunt, constat ab *Ælfredi* temporibus, ex quibus *Saxonicam* manum in desuetudinem abiisse scribit *Ingulphus*, *Gallica* sive *Latina* elementa f. r. ſ. s. t. ſt. w. x. quibus addas q. g, quæ nonnunquam in *Semi-Saxonicis* & *Anglo-Normannicis* occurrunt, apud *Anglo-Saxones* recepta fuisse. imo *Italicum* ɑ, & ab eo factum a, & *Italicum* e cum majusculis R. S. post *Ælfredum* ab exteris reducem, è *Romano* in *Saxonicum* alphabetum irrepsisse conjicio; propterea quod elementa ea me observasse non me-

---

landeȝ. ne. ꝑuþþon hit iȝ ȝceame to tellanne. ac hit ne þuhte him nan ȝceame to donne. an oxe. ne an cu. ne an ȝþȳn næȝ belȳȝon. ƿ næȝ ȝeȝett on hiȝ ȝeppite. ȝ ealle þa ȝeppita pæþon ȝebþoht to him ȝȳþþan :. Sic in anno M.LXXXVI. Þe ꝑixade oꝑeþ Englæ land. ȝ hit mid hiȝ ȝeaꝑȝipe ȝþa þuþh-ȝmeade. ƿ næȝ an hid landeȝ innan Englæ land. ƿ he nyȝte hþa heo hæꝑde. oððe hþæȝ heo puþþ pæȝ. ȝ ȝiððan on hiȝ ȝeppit ȝerætt. Vide quoque *Ingulphi* hist. *Croyland.* edit. *Oxon.* p. 79, 80. ex his penes lectorem sit judicare, An *Gulielmus* I, conquæstor dictus, in victos *Anglos*, necne, jure victoris usus est. * Character is, quo ET *Latinum* & *Anglo-Saxonicum* AND significantur, jugatus est, atque originis, ut videatur, *Runicæ.* coalescentibus enim duabus *Runis* ᛁE, ᛏ T, nascitur illud ȝ. hoc est, quoad literas, ET; quoad sensum, AND. ipsa certe ligatura occurrit in *Runico* quodam monumento, ad *S. Brigidæ* fanum apud *Cumbrenſes* prostanti. adeo ut inter elementa composita, quæ *vefjur* & *ſlitrur* vocat *Wormius*, (lit. *Run.* cap. V.) illud ȝ numerandum est. † Historiæ suæ paginâ 98.

mini in chartis ante id tempus ſcriptis, quales ſunt, charta lacera *Æthelredi Merciorum R.* circa A. D. DCXCII. Charta *Osheri* reguli *Huicciorum*, circa A. D. DCXCII. Charta *Ubtredi* reguli *Huicciorum*. A. D. DCCLXVII. Charta *Offæ R. Merciorum*, A. D. DCCLXXV. Charta *Cænwulfi R. Merciorum*, A. D. DCCCXVI. Quæ omnes in archivis eccleſiæ *Wigorn.* laceræ, exeſæ, aut hic illic obliteratæ, exceptâ chartâ *Offæ R. Merciorum*, quæ integra extat, etiamnum aſſervantur.

XIX. A mutatâ autem ſcribendi ratione, quâ ab *Anglo-Saxonica* puriori *Semi-Saxonica* & *Anglo-Normannica* ſe diſtinguunt, procedamus ad voces & phraſes obſervandas; imprimis ad notandas voces, quarum ingenti numero, tam Borealium, quam Auſtralium *Saxonum* ſermonem dialecti iſtæ & ante & poſt *Conquæſtum* corruperunt.

Harum tria genera ſunt. Nam aliæ ſunt *Gallo-Francicæ*, aliæ *Gallo-Latinæ*, aliæ denique *Danicæ*; quarum duo priora genera univerſa, vel tantum non univerſa, *Nortmanni*, qui vernaculum avitum ſuum dediſcentes, omnia fere *Gallice* loqui diu affectarant, ſecum in *Angliam* introduxerunt. De *Danicis* autem, quarum haud exigua copia apud *Nortmannos* non potuit non manere, non tam facile judicatu eſt, quænam ex iis ante, & quæ poſt *Conquæſtum*, quem ſcriptores noſtri vocant, in uſu eſſe cœperunt, exceptis forenſibus paucis, & aliis nonnullis, quæ in chartis & iſtiuſmodi monumentis *Nortmannicis* occurrunt. Incipiamus autem à *Gallo-Francicis*, quale eſt **grave**, *Francice* grab, *ſepulcrum*: ut in *Tatiani* harmonia *Francica*, cap. 220, quom tho Simon Petrus folgenti ino inti ingieng in thas grabe, *venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in ſepulcrum.* Tho ingieng ther jungero thi ther er quam zi themo grabe, *tunc introivit & ille diſcipulus, qui venerat primus ad ſepulcrum.* *Saxonice* autem ſic vertuntur; pa-tohlice Simon Petpuf come æfteп him. ȝ eode into ðæne byrgene. per byrgen etiam *Saxonice* redditur *ſepulcrum* vel *monumentum* in hiſtoria *Lazari* ſepulti & à mortuis reſuſcitati, *Joh.* XI. Hujuſmodi eſt **to roſt**, *aßare*, & **roſt-meat**, *caro aſſa.* nam *piſcis aſſi*, Luc. XXIV, 42, in *Tatiani* harmonia vertitur ȝiroſtites fiſges; *Saxonice*, ȝebpeddef fiſcef. Sic in *Ælfrici* heptateucho, *Exod.* XII, 8, 9. & *comedent carnem illam aßam igni*; & *ſed aſſum tantum igni*, redduntur, and eaton ealle ꝑ flæſc on fyre ȝebpædd; &, ac fyȝ hyt eall on fyre ȝebpædd. Hujuſmodi etiam eſt **cider**, *Gallice* du cidre, *vinum pomatium*, proculdubio à *Francico* cidari, *cicera*; ut in *Tatiani* harmonia; inti uuin noh cidari trinchit, *& vinum ciceramque non bibet.* nihil linguis univerſis communius eſt, quam vocum generalium in ſpecialem ſignificationem, uſu præſcribente, tranſitio. **Softe**, *lenis*, *facilis*, *mitis*, chron. *Sax. Gibſ.* M.LXXXVII. *Francice* ſamft, ſanft, *Kiliano* ſaft, ſaecht; unde *Francicum* unſamft, unſemft, unſenft, unſanft, *arduus*, *difficilis*. Ant, *&*, *Francice* enti. Wou, *Anglice* **how**, *Francice* wio, wiou. Wou ho þoledon martirdom, in vita ſanctæ *Margaretæ*, *Normanno-Saxonice*, vel *Anglo-Normannice*, in MS. cod. conſuto coll. *Trin. Cantabr.* Meſſagers, ibid. *nuntii*, *Anglice* **meſſengers**, i. e. *menſagers*, vel forſan *mitſagers*, verbale à mitſagan, metſagan, medſagan. Aſe, aſa, nunc **as**, *ſicut*, *Francice* als. ib. **wune**, *gaudium*: ðe Norice hiré fedde wið well muchele wune, ibid. *Francice* wunna, winna, *gaudium.* de quo *Junius* in obſervationibus in *Willeramum* p. 51. Leuemon, *Anglice* **lemmon**, *concubina*, ibidem. ho ſcal be my leuemon, **ſhe ſhall be my lemmon.** &, meiðan mý leuemon you ſcal be. ibid. *leuemon* autem videtur componi ex *Francico* lief vel lif. *Tatian.* XIV. liob. *Sax.* leoꝼ, *dilectus*, *gratus*, *acceptus*, & mon, man, *homo.* vel ex leue, *amor*, & mon, man; nam in *Anglo-Normannicis* tam *amaſium*, quam *amaſiam* ſignificat. Snelle, *celeres*, *diligentes*, *agiles*, ibid. *Francice* ſnell, ſnello, *celer.* þe ſergaunz weren ſnelle ant brotten hire ſon. *Angl.* **the ſervants were quick and ſoon brought her.** **To curſe, curſed**, *maledicere*, *execrari*, *maledictus*, *execratus.* Chron. *Sax. Gibſ.* In *Saxonicis* ſemper apýȝan, apýrȝed. unde *Semi-Saxonicum* awaried: awaried worþe þine ȝodeȝ, **curſed be thy gods**, vita *S. Margaretæ.* Barun, baron, *vir*, *maritus*, *homo*; *Francice bar*, *baro*; ut in evang. harmon. *Cotton.* ſive in *Francicum*, ſive in vetuſtiorem *Saxonicum* verſo, *Petrus* apoſtolus bis vocatur bar uurðiȝ ȝumo, vel bar uuûrðiȝ ȝumo; XXXV, & LV, *dignus ille vir Petrus.* Hic autem bar & ȝumo ſynonyma poetice junguntur in eadem oratione, ſecundum cap. XXIII, reg. XXIV. Inde adhuc termini apud nos *forenſes* baron & femme, *vir* & *uxor*; & *proceres* regni, qui, ut cum *Feudiſtis* loquar, *homines regis* ſunt, & regiæ majeſtati hominium vel homagium jurant, *Barones regis* & *regni* vocantur.

* Seỳntz voſ ke alez par mer, — *Vos qui per mare peregre proficiſcimini,*
De ceȶ †barun oiez parler, — *Audite, dum loquar de hoc viro,*
Ke ȶanȶ eſȶ par ȶuȶ ſocurable, — *Qui ubique ſuccurrere poteſt,*
Eke en mer eſȶ ȶanȶ aiðable. — *Et qui per mare tantus eſt ad ſuppetias ferendas.*

Hæc ex antiquo carmine de vita *Sancti Nicolai*, de quo infra. Tenrepie, *cenſus*, chron. *Sax. Gibſ.* anno MCXXXVII. *Stephano* dominante. hi læiden ȝælðer on þe tunef æuþeu pile. ȝ clepeden it tenrepie, *impoſuerunt tributa oppidis valde frequenter, & impoſitionem iſtam vocarunt* tenrepie. De hoc autem tenrepie ita pro modeſtia & candore ſuo doctiſſimus interpres, nondum in *Francicis* verſatus: *hujus vocis ſignificatio mihi plane incognita.* Vox enim *Franco-Theotiſca*

* Nunc *Seigneurs*. † Scilicet de *Sancto Nicolao*, è cujus vita *Gallice* conſcripta hæc hauriuntur.

eſt,

eſt, ex *Francico* tenſe vel tinſe, *tributum, cenſus*; & *rice*, quod quum *regem*, tum *regnum* ſignificat, compoſita. tenſerice autem in tenſeriȝe verſum, liqueſcente ȝ, mutatur facile in tenſerie, ut *Saxonicum* ðuþþice, ſcriptum ðuþþiȝe, facile tandem mutatum erat in noſtrum **Surrey**. vel forſan hybrida vox eſt, ex tenſe & *Gallico* rei, nunc roi, compoſita. & ſic *cenſum* vel tributum regis denotat. Quod vero *tenſe* ſignificationem *cenſûs* habet, conſtat ex harmonia evangg. *Cott.* xxxix, quamun into Kapharnaum, thar fundun ſia enna cuninȝeſ theȝan uulancan under tham uuerode. thiu ðymon Petruſe quat that hie uuaȝi ȝiſendid tharod, that hi thar ȝimanodi manno ȝihuilican thero hobid ſcatto, thia ſia te them hobe ſcoldun tinſi ȝeldan, *venerunt ad Capernaum, ubi invenerunt quendam miniſtrum Imperatoris inſolentem inter populum, qui dicebat ſe eſſe Cæſaris primarium & egregium miniſtrum: dein Simonem Petrum allocutus, dixit ſe eo miſſum eſſe, ut omnes homines moneret cenſûs capitis,* [didrachmatis,] *quem tributi nomine aulæ ſolvere deberent.* ðo thu that eriſt muȝi fiski fahan, ſo tiuh thu thena fan them fluode, te thi ant-klemmi im thiu kinni, thar maht thu undar them kaſton niman ȝuldina ſcattoſ that thu forȝeldan maht them manne te ȝimuodie minan endi thinan tinſeo ſo huilican ſo hie uſ toſuokit; *piſcem, quem primum capere poſſis, è mari extrahe; tum unco genas prehende, ubi inter fauces ſumes aureum nummum, quem homini pro meo & tuo tributo poſſis dare, quantumcunque ſit, quod à nobis requirat.* Sic xlvi, nu uui thi fraȝon ſculun riki theodon, huilik reht habit thie Keſur fan Rumu, thi im to te theſon Kuninȝe-herod tinſi ſuokit, *nunc à te percontari debemus rex patriæ, quodnam jus habet imperator Romanus, qui ſibi in hoc regno cenſum quærit.*

XX. A *Gallo-Francicis* autem tranſeamus ad *Gallo-Latinas* voces, quas in *Semi-Saxonicam Normannica* lingua intulit. id genus ſunt, quæ in chron. *Saxon. Gibſ.* leguntur, nomina menſium *Latina*, ut in anno mxiii, toforan þam monþe Auȝuſt. anno mxliv. on ðirum ilcum ȝeare forþferde Ælfſtan Abbot ſce Auȝuſtine, non. Julii. mxiv, iii non. Febr. mxlii, ⁊ ða pæſton Eaſtron on iii. non. Apr. mxlvii, on ðirum ȝeare forþferde Lodpine eorl on xvii. Kl. Mai. mlxi, on ðirum ȝeare forþferde Lodpine. b. æt ſce Martine on vii idus M̄. mlxx. he þar ȝehadod iv kal. ſeptembr. m.c.vii. idus Ianuarii. mcxvii. on ðære nihte kl. Decembr. Huc referenda etiam ſunt feſtorum nomina *Latina*; ut parche vel parcha, chron. *Sax. Gibſ.* mxii. on ðone ſunnan eſen octabas parchæ. mxv. ða toforan Natiuitas ſce Marie maſſan. mlxxvii. anre niht æſ Aſſumptio ſce Marie. m.xcix. ⁊ Ormond birecop of Scarbȳrig innan Aduent forþferde. mcii, mcv, mcvi, *Natalis Domini*, quod *Saxonice* midpintres mæſſe-dæȝ, *Semi-Saxonice* cnihtes mæſſe vocatus erat. Natiuiteþ *Gallo-Latine* dicitur. Sic anno mcxviii, *feſtum Circumciſionis* & *baptiſmi Domini* vocatur theophanie; on ðiron ȝeare on ðære pucon Ðeophanie pæſ anes æſenes ſpire micel lihtinȝ. mxxiii. ꝑ pæſ þes dæiȝes Annuntiatio ſ. Marie. mx. Ðis pæſ on ðam dæȝ prima aſcenſio Dmi̇. Alia etiam nomina *Latina*, & à *Latinis* formata occurrunt, quæ huc ſpectant: ut anno mxii, on ſcs Paulus mȳnſtre. mxxiii, Æþelnoþ Aſceb. ſeneſe ſce Ælfeȝes reliquiaſ to Cantpara bȳrig of Lundene. mlxx, ⁊ bebead þam birecopan ðe þæſ cumene pæſon be þaſ Aſceb. L. hæſe ða ſenſire to * ðonde. mlxx, Concilium; ut toforan eallan þam Concilium ðe ðaſ ȝeȝadeneð paſ. Sic anno mcxix, ſe riðdan to ſce Lucaſ mæſſan evanȝeliſta com into Fſance to Rædmſ. and ðæſ heold Concilium. Anno autem mcxxv, *Concilium* emollitur in *Concilie*; ut and riðdan he heold hiſ Concilie on Lundene. Sic autem à ȝe-mot & mot, quæ *Conventus* tam eccleſiaſticos, quam civiles apud *Anglo-Saxones* ſignificabant, *Normanno-Saxonice* ventum eſt ad *Concilium* & *Concilie*, nunc **Council**. Hujuſmodi etiam ſunt *capitulan*; ut, Aneſ daȝeſ ſe abbot eode into capitulan. ⁊ hi comon into capitulan, mlxxxiii. Chor, ut, þa ſpencirce men bræcen þone chor. ibid. Cnaban; ut ſpa ꝑ blod com of þam peofode uppon þam ȝnaban, ibid. Clenecef, clene & clene-hadef man, m.lxxxv, mcxiii. Corona, de quo infra, nunc **crown**, mlxxxv. hen ſe cinȝ bæn hiſ corona. Cœna domini mcvi. Mid proceſſion mciii. Cartelaſ. mlxix. Cartelmen, mlxxv, & Cartele. *ibid.* Candel, in Candelmæſſan, mxiv. Capelein; ut, þæſ cynges capelein, mcxiv. infra kinȝes hird clene, mcxxiii. Litania major, mcix. prior, mc.vii, mcxxiii. On octabaſ ſce Iohanniſ euanȝeliſtæ, m.cxiv. Sepulchrum domini, mcxx. leȝat; ut, on þa ilca tyma com an leȝat of rome, mcxxiii. leȝat autem alibi *Saxonice* dicitur, ſandeſ man. Market: ut, at anne maſket, mcxxv. Canceleſ; ut, ða hpile ꝑ ſe Arcebiſcop pæſ ut of lande ȝeaſ ſe cinȝ ðone biſcop-ſtice of Baþe þes cpenes canceleſ Lodeſtneiþe pæſ ȝehaten, mcxxiii, mcxxxvii. Pſioneſ, Canoniaſ, Æſce-decneſ, cellaſ, mcxxix. luſtice; ut, ⁊ na luſtice ne ded, *neque malos ſupplicio afficiebat*, mcxxxvii. Capited; ut, ⁊ heold micel Capited in the huſ, *& hoſpitio apud ſe omnes liberaliter excepit*, m.cxxxvii. Renteſ, ꝑriuiligeſ, plantede, miracleſ, *ibid.* Empeſie, cunteſſe; ut, ðeſ eſtes com þe kinȝes dohtes Henſies. ðe hæfde ben Empeſic on Alemaine. ⁊ nu pæſ Cunteſſe in Anȝou. ..... and ſæhtleden ȳð þempeſice, *& fœdus fecerunt cum Imperatrice*, mcxl.

Hic autem duo notanda ſe offerunt, lector benevole; primo, morem non fuiſſe apud *Anglo-*

---

* *Semi-Saxonice* pro ðonne, vel ðoenne, ut ſupra in charta *Gullhialmi Conquæſtoris* ſioſæn- ðe pro ſioſenne. & infra, to ðeminde pro to ðemenne. Occurrunt alia ejuſmodi.

Saxones ante *conquæſtum*, magnatum & principum uxores virorum ſuorum titulis inſignire. Nam *regina* vocata erat [1] ðæꝛ cyninᵹeꝛ cpen, *regis conjux*, & non cyningenna; & *imperatrix* vel *auguſta*, ðæꝛ caꝛeꝛeꝛ cpen, *imperatoris uxor*, & non ut ſupra emperic, vel empeꝛice. Uſu vero obtinente tranſiit tandem communis vox cpen, *uxorem* ſignificans, in ſpecialem ſignificationem ad denotandem *regis uxorem*, i. e. [2] *Reginam*. Quæ etiam emphatice vocari ſolebat, ꝛeo hlæꝛðiᵹ, hlæꝛðiᵹea, hlæꝛðia, *Semi-Saxonice* hlæꝛði, hlavði, nunc **lady**. *domina*. Sic in duabus chartis *Edithæ R.* quæ deſcriptæ extant in manu *Gallica*, in MS. eccleſ. Cath. *Wellenſis*, altera ſic incipit: Eðith ſeo hlavedi Eaðwarðes kinges lefe gret, *&c.* Altera autem ſic: Eaðgyþ ſe hlaviðiᵹe gret Harold Erl min broðor. Quo nomine quoque *Procerum* omnium *conjuges* in ſcriptoribus non raro honorificantur. Verum la roÿne, nunc la reine, la ðucheꝛꝛe, la cunteꝛꝛe, nunc la counteſſe, la maꝛquiꝛe, la chanceliepe, & id genus omnia, à *Normannis* ſive *Gallis* in ſermonem noſtrum allata ſunt, qui novâ linguâ, novis moribus, novis inſtitutis & legibus labeſcentem prius auſtralem *Saxonicam*, ex *Semi-Saxonica* quam voco dialecto, in *Anglicanam* planè converterunt. ſecundo notandum eſt à vocabulis *Emperic* & Iuſtice, c apud *Anglo-Normannos* in *Gallo-Latinorum* fine ſonuiſſe ut s *Romanorum*. Unde forſan in *Runarum* alphabeto quod extat in bibliotheca *Cotton. Vitellius*, A. 12. tertium elementum, quod reſpondet *Latinorum* & *Anglo-Saxonum* c, deſignatur per *Cimbrorum* veterum ſigma ᛋ. ut in hæc tabella videre eſt:

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

ᚨ ᛒ ᚺ ᛞ ᛖ ᚠ ᚷ ᚻ ᛁ ᚲ ᛚ ᛗ ᚾ ᛟ ᛈ ᛩ ᚱ ᛋ ᛏ ᚢ ᚹ ᚻ ᛇ ᛉ ᛎ.

ᚨ ᛒ ᚻ ᚦ ᛗ ᚠ ᚺ ᚧ ᛁ ᚳ ᛚ ᛘ ᚾ ᚩ ᚹ ᚱ ᛋ ᛏ ᚢ ᚠ ᚹ ᚼ ᛇ ᛉ ᛝ.

ᚪ ᛒ ᚳ ᚷ ᚽ ᚠ ᚠ ᛯ ᛁ ᚠ ᚡ ᚴ ᚾ ᚩ ᚹ ᚱ ᛋ ᛏ ᚢ ᚠ ᚣ ᛇ ᛉ ᛝ.

ᚪ ᛒ ᚳ ᚷ ᚽ ᚠ ᚠ ᛯ ᛁ ᚠ ᚡ ᚴ ᚾ ᚩ ᚹ ᚱ ᛋ ᛏ ᚢ ᚠ ᚣ ᛇ ᛉ ᛝ.

Z X Þ Ƿ.

ſuperioribus addas paiꝛ, nunc **peace**, MCXXXV. ᵵꝛeꝛoꝛ, M.CXXXVII. cuꝛᵵ, *Anglice* **court**, à *Latino cors*, *chors*, *cohors*. Norice, nunc **nurſe**, *nutrix*, & noriceſcep: ut enim *Franci* habent land, & landſcepi, *regio*, & iſtiuſmodi multa: ſic *Franco-Galli*, & ab iis Normanni norice, & noriceſcep. þe norice hire fedde... aſa witte iꝛ noriceſcep; vita *S. Margaritæ*, *Normanno-Saxonice*, vel *Anglo-Normannice*, quæ extat in MS. cod. conſuto bibl. *Trin. Coll. Cantabr.* Sergaunz, nunc **ſergeantes**, *ſervientes*. ðe ſergaunz eden aſe he am bed, *Anglice* **the ſerjeants [ſervants] went as he bid them.** ðe ꝛergaunz deden ar ernde, **the ſerjeants did their errand.** ib. pine, pin, *pœna*, *dolor*, *tormentum*, *cruciatus*. pinan, *torquere*, piner, *tortor*, chron. *Sax. Gibſ.* MCXXXVII. & in vita *S. Margaretæ*:

Đo ſpec Olibrius. bi hire þet he ſtod
Meiðan † M. iſ ðiſ þine ᵹod.

Conſiler, *conſiliarius*, Angleſ, *Angeli*, ioie, nunc **joy**, *gaudium*, ab antiquo *joco*, *jogo*. poutte, nunc **pity**, à *pietas*. ſtourbing, nunc **diſturbance**, *perturbatio*. vie, *vita*. ibid. en exemplum:

Here i mai tellen ou. wid wordes feire ant ſwete.
Đe vie of one meiðan. waſ hoten Maregrete.

deliuure, *Anglice* **deliver**. ibid. cum nonnullis aliis. Multa hujuſmodi erui etiam poſſunt è vetuſtis *Gallorum* monumentis, quale eſt carmen de vita *S. Nicolai*, *Gallicè*, vel *Gallo-Normannice*, quod etiam extat in præfato Manuſcriptorum *Coll. Trin.* theſauro, antiquorum cultoribus

---

[1] Ratio, propter quam *regis uxorem*, *reginam* appellari noluerunt *Anglo-Saxones*, traditur ab *Aſſerio Menevenſi*, in his verbis: *Æthelwulfus Juditham Caroli R. filiam, quam à patre ſuo acceperat, juxta ſe in regali ſolio ſine aliqua nobilium ſuorum controverſia, & odio uſque ad obitum vitæ ſuæ, contra perverſam illius gentis conſuetudinem, ſedere imperavit. Gens namque occidentalium Saxonum Reginam juxta Regem ſedere non patitur, nec etiam* REGINAM *appellari, ſed* REGIS CONJUGEM *permittit. Quam controverſiam, imo infamiam, de quadam pertinaci & malevola ejuſdem gentis Regina ortam fuiſſe majores illius terræ perhibent.* Orta autem eſt occaſio notandi uxores regum apud *Anglo-Saxones* iſta quaſi ignominiâ, ut pergit narrare *Aſſerius*, ab *Eadburga*, Offæ R. *Merciorum*, regina, quæ tyrannidem in proceres regni exercens eorum haud paucos conſilio, & regem ipſum caſu veneno extinxit. [2] Sic in charta fundationis eccleſiæ *Eyneshamenſis*, quæ nunc *Ædis Chriſti Oxon.* peculium eſt, ſubſcriptio *Ælfgifæ* poſt illas *Æthelredi R.* & clitonum, ſic ſcripta extat. EGO ÆLFGIFU REGINA SCIENS TESTIMONIUM ADHIBUI. * hæc duo elementa ſic exarata cernuntur in Alphabeto *Runico Arngrimi Jonæ*, *Crymogææ* capite tertio. † Maregrite. Sic enim vocatur *S. Margareta*. plurimi

plurimi faciendo. Ibi leguntur lai, *laici*, *Anglice* **laity**, **lay-men**; riche, richeſſe, nunc **riche**, **riches**; antiquite; empire; deſirer; conqueſt, *conquiſitum*, *acquiſitum*, *bona acquiſita*; Bachilerſ, nunc **bachelers**; bounte, **bounty**; poure, pouerte, **poor**, **poberty**; conſeil, **counſell**; plente, **plenty**; creatour; marier, **to marry**; cite, **city**; aſembler, **to aſſemble**; acorder, **to accord**; afflictioun; honour; ioie; charite; humilite; almeſ; eſcole, **ſchool**; marinarſ; paſſer, **to paſſe**; ſage; port; ewe, *aqua*, unde noſtrum **ewer**, gutturnium, aqualis. Sucurer, **to ſuccour**, à *ſuccurrere*; aide; meſere, **miſery**; pardoun, **pardon**; & *Latinæ* ſtirpis ſexcenta alia. In hoc MS. carmine, etiam leguntur, deuſ, nunc *dieu*; eleſ, nunc leſ; &, nunc *il*, *le*,; ia, nunc *je*; out, nunc *ait*; cum, nunc *comme*; auum, nunc *avons*; dirrum, nunc *dirons*; oum, nunc *on*, quod demonſtrat *on* non ab *Italico uno*, ſed ab antiquo *houm* vel *houme* derivandum eſſe, de quo tamen quaſi dubitavimus, cum decimum caput ſcriberemus, quem locum videas.

Souent ſe claiment cheitiff e laſ.	*Sæpe miſelli & laſſi clamantes,*
Souent dient ſein Nicolaſ.	*Sæpe dicebant, ſancte Nicolae,*
Sucurez nuſ ſein Nicholaſ ſire.	*Succurre nobis domine ſancte Nicolae,*
Si tel eſ cum *oum dire.	*Si, quem dicunt, is es.*
A taunt unſ houme lur aparutt.	*Tandem iis apparuit homo,*
Ke en la nef iuſte euſ ſe eſtutt.	*Qui in nave juxta eos ſtetit.*

A nobis autem minime prætereundum eſt *Latino-Gallicum* canta, *charta*, & per metonymiam materiæ, *Anglice* **charter**, *ſcriptum*, *diploma*, *chirographum*, (*Anglo-Saxonibus* ſemper ȝeppit) de quo hæc †*Ingulphi* lectu digna ſunt: *chirographorum confectionem Anglicanam, quæ anteà uſque ad Edwardi Regis tempora fidelium præſentium ſubſcriptionibus cum crucibus aliiſque ſacris ſignaculis firma fuerunt, Normanni condemnantes chartas vocabant, & chartarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum, ſub intitulatione trium vel quatuor teſtium aſtantium, conficere ſolebant.* Legitur autem canta in evangelio *Nicodemi*, multis in locis: ut §. XX. hiȝ ða rpa ðeah beþohton þ hiȝ him reoꝛon penaꝛ ȝecupon. ðe Ioreper ꝼnýnð pæꝛon. ȝ him to rendon. ȝ an canꝛan mið him. reo pæꝛ þuꝛ appiten. ðib riȝ mið ðe Ioreph. Sic XXIII. pe pýllaþ eac. rýllaþ uꝛ eac ða canꝛan þ pe hit maȝon on appitan þ þæt pe ȝehýrdon. ȝ eac ȝeꝛapon:. Ða ealdnaꝛ þa. ȝ ða mæꝛꝛeppeoꝛtaꝛ heom canꝛan ꝼundon. ȝ eall þæt þæꝛto ȝebynede. Kaꝛinuꝛ and Leucticuꝛ heom pæꝛon þa þa canꝛan onꝼonde heoꝛa æȝþeꝛ ane. Sic XXXIII. hiȝ up apiꝛon. ȝ ða canꝛan. þe hiȝ ȝeppýten hæꝼdon þam ealdꝛum aȝeaꝛon. Æque demonſtrat hæc vox canta, ac ſupra piht hand, pſeudo-evangelium iſtud *Saxonice* poſt [1] *conquæſtum* à nonnemine verſum fuiſſe, qui ex eorum numero erat, qui in literatura *Saxonica*, *Normanno* imperante, neglecta, perinde ac in *Latina* juvenes inſtructi *Saxonice* ſcripſerunt, quemadmodum docti *Græce* & *Latine* ſcribere jam ſciunt. Quinetiam ſententiam hanc noſtrum confirmat iſte Galliciſmus ejuſdem verſionis capitulo xxx. piht hand, nunc **right hand**, *dextera manus*, qui *Anglo-Saxonibus* nunquam non ꝼýþꝛe hand: ȝ ꝼe hælend ða Adam be ðeꝛe piht hand ȝenam. ȝ hým to cpæþ. Hic etiam notandam ſe offert vox coꝛona, nunc **crown**. chron. *Sax. Gibſ.* 216. 35. on ðiꝛon ȝeaꝛe ne bæꝛ ꝛe cýnȝ Henꝛi hiꝛ coꝛonan to cꝛiꝛtep mæꝛꝛan ne to eaꝛtꝛon, ne to pentecoꝛtem, *hoc anno coronam ſuam non induit* (hoc eſt, comitia regni non convocavit) *rex Henricus*, *neque in natalibus*, *neque in paſcha*, *neque in pentecoſte*. Pagina autem 190. 6. *Saxonice* exprimitur per cýne-helm. ðꝛipa he bæꝛ hiꝛ cýnehelm ælc ȝeaꝛe. ꝛpa oꝼt ꝛpa he pæꝛ on enȝlande. on eaꝛtꝛon he hine bæꝛ on ꝼinceaꝛtꝛe. on pentecoꝛten on ꝼeꝛtmýnꝛtꝛe. on mide-pintꝛe on Gleapeceaꝛtꝛe. *ter* [Gullhialmuꝛ I.] *geſtavit ſuam coronam ſingulis annis*, *quoties eſſet in Anglia*; *ad paſcha eam geſtavit Wintoniæ*, *ad pentecoſten Weſtmonaſterii*, *& ad natales Gloceſtriæ.*

XXI. In ſuperioribus, de vocibus *Gallo-Francicis*, & *Gallo-Latinis*. Jam ad *Danicas* procedamus, quæ, *Danis* & *Normannis* è *Dania* & *Norvegia* oriundis, *Angliæ* dominantibus, Auſtralem *Saxonicam* temerantes, paulo minus corruperunt, quam borealem dudum antea corruperat *Danorum* ſermo, qui primi *Northymbriam* expugnabant. Incipiamus autem ab iis, quas à *Normannis* introductas fuiſſe monumenta eorum oſtendunt. Id genus procul omni dubio ſunt ðpenȝeꝛ clacleꝛ & bꝛaue in charta *Ranulphi* qui ex *Gullhialmi*, *Rufi* dicti, capellano factus erat epiſcopus *Dunelmenſis*, anno M.XCIX. Chartam autem à doctiſſimo viro *Gullhialmo Nicolſono* eccleſiæ *Carleolenſis* Archidiacono ex eccleſiæ *Dunelmenſis* archivis deſcriptam & ad me miſſam cum verſione noſtra *Latina* hic infra appono.

R. biꝛceop ȝpeteþ pell alle hiꝛ þeineꝛ ȝ ðpenȝeꝛ oꝼ Ealondꝛcipe ȝ oꝼ Nohamꝛcipe. ꝼite ȝe þ ice habbe ȝetýþed ðte Cuhtbeꝛht þ lond in [2] Elpedene. ȝ all þ þæꝛ to belimpeþ clæne ȝ clacleꝛ. ȝ [3] Halipaꝛcꝛtelle. ic habbe ȝetýþed ðte Cuhtbeꝛht hiꝛ aȝen into hiſ cýꝛice. ȝ hua ſua bꝛaueſ ðiſſeꝛ bꝛave. Cꝛiſt hine þiſſeꝛ liueſ hele ȝ heofne piceſ miꝛde:.

---

* In libro autem MS. *fœmina* inſcripto, (de quo infra) ſcribitur *lom* i. e. *loum*, pro *le oum* vel *le houm*, cum articulo præpoſitivo, unde modernorum *lon*, quod tamen exoleſcere cœpit. † Edit. *Oxon.* p. 70. [1] Vide *Ingulphi* hiſtoriam, p. 98. [2] Hodie **Allerden**. [3] Halipaꝛcꝛtelle legendum.

R. *Epiſcopus omnibus ſuis miniſtris, & * militibus Lindisfarnenſis inſulæ, & pagi Norhamenſis ſalutem dicit: Scite me conceſſiſſe Sancto Cuthberhto terram Elredenſem cum omnibus ad eam ſpectantibus immunem & à lite quietam, ut & piſcariam* hali-pape-ſtelle *dictum. Hæc S. Cuthberhto, plane ut ſua, in uſum illius eccleſiæ conceſſi, & quiſquis has literas ſpoliaverit, Chriſtus eum quum ab hujus, tum à cœleſtis vitæ ſalute peſſundato.*

In hac verſione ᵭpengeꝛ reddidi *militibus*, & eadem gaudere ſignificatione cenſeo, in hiſtoria familiæ de *Sharnburn*, quæ extat in *Reliquiis Spelmannianis*, à cl. *Gibſono*, *Oxoniæ* nuper editis. In hoc non vulgari, ut à *Spelmanno* vocatur, monumento, ſic ſcriptum legimus: *propter quod idem rex* (ſcil. *Gullhialmus conquæſtor*) *præcepit, ut omnes illi, qui ſic tenuerunt ſe in pace, in forma prædicta, quod ipſi retinerent omnes terras & dominationes ſuas, adeo integre & in pace, ut unquam habuerunt & tenuerunt, ante conquæſtum ſuum, & quod ipſi in poſterum vocarentur* DRENGES, i. e. ut ego puto, *milites*. à *Cimbrico* dreingr, *vir ſtrenuus, fortis*, & Synecdochice, *miles*. Sic in Edda *Iſlandorum*, mythol. XLII. Thor gieck vt vm Aſſgard ſem vngur dreingr, *Thorus ex Aſgardio profectus eſt in forma juvenis militis*. Sic in hiſtoria *Styrbiornonis Suecici*, quod extat in commentariis *Chriſtiani Wormii* ad *Aræ multiſcii* ſcedas: nu er dan markar drotten i dreingia lid geingenn, *nunc profectus eſt Daniæ rex ad militum copias*. Sic etiam in Olafs Saga:

Gaek attu inn, quad eckia, *Intro i, inquit vidua,*
Armur drengr. *Miſelle miles.*

Sic denique in Hervarar Saga, cap. v. p. 68. en þar voru ſuo goder dreingir, *& ibi erant ſtrenui milites*. & p. 69. eirn skal vid eirn oroſto heya hraustra dreingia nemur hugurbili, *alter robuſtorum militum contra alterum pugnabit, niſi animus fatiſcat.*.

Llacler. *Saxonice* ſacler, *quietum* verti. *Cimbrice* enim at klaga eſt *accuſare, conqueri*, & klagan, aklagan, klægamal, *accuſatio*; & g in k verſo, klaklauſt, *à carmine & damno immunis*.

Halipaꝛcſtelle, mendoſe eſſe ſcriptum pro Hali-paꝛe-ſtelle, me pro humanitate & eruditione ſua ſingulari, *Th. Comber*, S. T. P. Decanus *Dunelmenſis*, quem conſului, docuit. decompoſitum autem eſt ex halig, quod *ſanctus, ta, tum*; & *Cimbrico* var, ſeu vor, in gen. varar, quod primùm *labium* vel *labrum*, deinde *oram portus*, ubi navigia appellunt, vel *crepidinem* quam aqua alluit, denotat; & *ſtelle*, quod etiamnum apud *Dunelmenſes*, *alveum*, ad quem fluxus maris accedit, ſignificat; unde ſecundario *piſcariam* ſignificat, quia iſtiuſmodi *alvei* loci ſunt ad piſcandum maxime commodi. Piſcaria autem ad cœnobium *Dunelmenſe* pertinens, quæ fuit ad ripas auſtrales fluvii Tweed, vocata fuit Halipaꝛe-ſtelle, i. e. *ſanctæ crepidinis piſcaria*; propterea quod ad eccleſiam ſpectaret. Verum Halipaꝛeſtelle, & non Halipaꝛcſtelle ſcribendum eſſe teſtimonio ſuorum Archivorum probat vir doctiſſimus, in quibus exaratur Haliwereſtelle.

Braue etiam tranſtuli *literas*, à *Cimbrico* bref, quod *epiſtolam, literas, chartulam, diploma, tranſacti inſtumentum* ſignificat. Sic Bibl. *Iſland.* II. Cor. III, 3. Þier erut vort bref skrifad, *epiſtola noſtra vos eſtis ſcripta*. Sic I Cor. XVI, 3. hueria hellſt Þier kioſit met brefin, *quos per epiſtolam elegeritis*. A bref etiam venit verbum at briefa, *exſcribere, literas actis* vel *tabulis mandare*. Inde quoque noſtrum breif, quo nomine jam nunc *ſchedulas*, aut *literas principis* vocamus, quibus pecunias in pauperum ſublevamen colligendas mandat.

Hujus quoque claſſis eſt ſiꝛendæ, *mare*, in ſupracitata charta *Gullhialmi* I. on lænd ꝛ on ꝛiꝛendæ, *terrâ marique*. ꝛiꝛendæ vero barbare ſcribitur pro ꝛiꝛenne; ut ᵭoende, pro ᵭoenne; & ꝛiꝛenne idem eſt ac *Cimbricum* ſirenn, nomen III declinationis compoſitæ à ſimplici ſir, ſar, ſior, *mare*; Bibl. *Iſland.* Joh. VI, 18, enn ſiorenn tok at æſaſt upp af miklu vedre, *mare autem, vento flante, exurgebat*. verſu etiam 17. og ſtigu a skip, og komu yfer um ſiorenn, til Capernaum, *& cum aſcendiſſent navim venerunt trans mare in Capernaum*. Huc etiam, me judice, ſpectant vetera *Danica*, quæ in carmine de vita Sanctæ *Margaretæ*, *Normanno-Saxonice* vel *Anglo-Normannice* condito: ut may, mai, *Cimbrice* meij, mei, may, *virgo*; *Gothice* autem ΜΑΓΛΨ:

Ðe eitteþe was Maregrete, Criſteſ may of heuene.
Olibriuſ heitte þe mai ut of priſun don.

Felawe, *ſocius*, nunc dierum fellow, quod eſt *Cimbrice* ſelagi, ſælegi, felaga, *ſocius, par, æqualis*:

Ir felawel þat hire biſeten. ful ẏerne hire behulde.
He barſt a two peces. felawe nauete he nan.

To call, quod eſt à *Cimbrico* verbo at kalla, *vocare*; ut in hoc verſu, in vita Sanctæ *Margaretæ*:

Ðe heie King of heuene, to him wol ic calle.

O, quod eſt *Cimbrice* a, & i vel ẏ, *Cimbrice* autem i, *in*: ut, ho ſcal leuen o mine godeſ. &,

Aſe Ieſu Criſt waſ ẏmſelf ẏ þe † ſiem Iurdan.

---

* Epiſcopos, qui ab omni ſervitute ſeculari immunes erant, ante *conquæſtum*, *Gullhialmus* I. ſub ſervitute militari ſtatuit, inrotulans ſingulos epiſcopatus pro voluntate ſuâ quot milites ei & ſucceſſoribus ſuis, hoſtilitatis tempore, voluit à ſingulis exhiberi. *Matth. Paris.* Edit. *Londini* 1640. p. 7. † A *flumen* hæc vox derivatur; Italice autem eſt *fiume*.

Sic

Sic in chron. *Sax. Gibſ.* p. 239, 28. Ða pæꝛ coꝛn þæꝛne. ⁊ ꝛlerc. ⁊ ceꝛc. ⁊ buteꝛne. ꝛoꝛ nan ne pæꝛ o ðe lanðe. Sic in *Pſeudo-Cædmone*, p. 20, 23, ðat hiꝛ o min mod ȝetþeoðe, *ut de eo in animo meo dubitarem. Normannos* quoque puto primos intuliſſe verbum dubban, *Cimbrice* at dubba, in phraſi iſta ðubban to ꝓiðeꝛne, *equitem creare* ſeu *conſtituere*; *Cimbrice* at dubba til riddara. ꝛe cynȝ ðubbaðe hiꝛ ꝛunu henric to ꝓiðeꝛne ðæꝛ, *ibi filium ſuum Rex* [*Gullhialmus Baſtardus*] *equitem creavit.* chron. *Sax. Gibſ.* An. MLXXXV. Sic in Orms Wilkina ſaga. pag. 45. Rikard dubbade Bering til riddara, *rex Beringum equitem creavit.* ibid. etiam p. 122. kongrin hann dubbar til riddara, *rex ipſum equitem creat.* Ek dubbade hann til riddara, *ego ipſum inter equites retuli.* Hinc dubbaðr riddare, *eques cataphractus.* Doctiſſimus *Olaus Verelius*, at dubba til riddara, *Suecice* vertit, ſla en til riddare, i. e. *percutere aliquem in equitem*, ſcilicet *percutiendo aliquem equitem creare.* at dubba enim primario ſignificat *cædere, verberare, percutere*; ac quod moris erat à gentibus *Scandicis*, ut opinor, profecti, juvenem juſtæ militiæ candidatum gladio cinctum manu percutiendo, vel gladio ſtricto feriendo * equitem creare, propterea creatio equitis per hoc verbum denotari contigit, poſt introitum *Normannorum.* Etenim ante id tempus apud *Anglo-Saxones* mos erat, non per *dubbationem* à rege, ſed per *conſecrationem*, militiam legitimam ambientem, *abſolutum* prius ab omnibus peccatis, quæ ei confitenda erant, & in eccleſia totam noctem vigiliis & orationibus intentum, craſtino die miſſam auditurum, gladiumque ſuper altare offerentem, tandemque ſacrorum in miſſa participem factum à ſacerdote, ſive is epiſcopus, ſive abbas, ſive monachus, vel quis alius è presbyteris eſſet, gladium collo ejus cum benedictione imponente, equitem, ut *Ingulphus* tradit, creari. Hunc autem conſecrandi militis modum *Normanni*, ut idem ſcribit, abominati ſunt, talem non militem legitimum exiſtimantes, ſed equitem ſocordem & degenerem.

XXII. Verum præter voces *Danicas*, quas *Normannos* è *Dania* & *Norvegia* oriundos, è *Neuſtria* in *Angliam* tranſtuliſſe conſtat, aliæ id genus ſunt, de quibus haud adeo certe definire poſſumus, an ante, vel poſt ingreſſum *Normannorum* in uſu apud auſtrales *Angliæ Saxones* eſſe cœperunt. Hujuſmodi ſunt ꝛꝛa, apud *Anglos* boreales adhuc, fra, *de, è, ex, ab, abs*: ut in diplomate iſto *Semi-Saxonice* per falſarium illum monachum *Petro-burgenſem* condito, chron. *Sax. Gibſ.* anno DCLVI. Fꝛa eꝛendic to ꝥ ꝛteoðe þe man cleopaþ ꝓeþeꝛmuþe. ⁊ ꝛꝛa ꝥ ꝓiht peie. x mile lanȝ to ȝuȝȝeðic. ⁊ ꝛꝛa to ꝓaȝȝeꝛilh. and ꝛꝛa ꝓaȝȝeꝛilh v mile to þe ꝓiht æ ðeȝaþ to ælm. Sic in anno MCXL. and te cuen oꝛ ꝛꝛance. toðælðe ꝛꝛa ðe kinȝ. ⁊ ꝛcæ com to þe iunȝe eaꝛl Henꝛi.

Liþ, *Saxonice* ꝛcip, *navis*, & liþꝛ-man, *Saxonice* ꝛcippeꝛ, *nauta*, chron. *Sax. Gibſ.* p. 154. l. 27, 30. 160, 35. 161, 11. 166, 10.

Bunda, *Cimbrice* buande, contractè bonde, *qui ruri domum habet, ruſticus, colonus, villicus*; ut burgeis, *civis urbanus.* Hinc etiam *Semi-Saxonice* †huſbanda, *Cimbrice* husbonde, vel husbondi, *pater familias, herus.* chron. *Sax. Gibſ.* p. 162. 25, ða com an hiꝛ manna. ⁊ polde pician æt aneꝛ bundan huꝛe hiꝛ unþancer. ⁊ ȝepundode ðone huꝛbondan. ⁊ ꝛe huꝛbonda oꝛ ꝛloh ðone oþeꝛne. Verum quum vox bonda occurrat in *Canuti R.* II. 70, 74. & bonda & ðeȝen opponantur in tractatulo *de variis Caſibus*, probabile eſt & huꝛbanda ante *Normannicum* conquæſtum apud *Anglo-Saxones* jus civitatis obtinuiſſe.

Mal, *ſermo, loquela*; *Cimbrice* mæl, maal, mal, (*Alamannice* mahal) *ſermo*; & mæle, male, *loquor. Gothice* ΜΑΨΑϾΑΝ, & *Anglo-Saxonice* mæþlan, meþelan, maþelan, *ſermocinari, ſermonem habere*; mæþel, *ſermo.* chron. *Sax. Gibſ.* ðæꝛ bæꝛ Godꝛine Eorl up hiꝛ mal, *ibi concionem habuit Godwinus comes.* p. 168, 12.

** Snacca, *navis*; *Cimbrice* ſneckia, forſan *anguiforme genus navigii.* and he ꝛoꝛ to Scotlande mid XII ꝛnaccum, chron. *Sax. Gibſ.* 172. 15.

Saht-lan, *reconciliare*; ꝛaht-nẏꝛꝛe, *reconciliatio*; *Cimbrice* ſætt, ſaatt, at ſætta, & ſættaſt, *litem componere.* chron. *Sax. Gibſ.* 173, 24. Ða eoðen goðe men heom beꝛpenen. ⁊ ꝛahtloðen heom. ȝeaꝛ ða ðane kinȝ XL. marc ȝolðeꝛ to ꝛahtnẏꝛꝛe. Sic 183. 41. heꝛ on ðiꝛum ȝeaꝛe puꝛðon ræhte Fꝛanca cẏnȝ. ⁊ Pillelm Enȝla landeꝛ cẏnȝ.

Cꝛaꝛan, *Cimbrice* at kreſia, *poſtulare, jure poſcere, peremptorie rogare*, nunc to crave, *petere.* chron. *Sax. Gibſ.* 175, 11. Ða ða landꝛꝛanc cꝛaꝛede ꝛæꝛtnunȝe hiꝛ ȝeheꝛꝛumneꝛꝛe mid aþꝛꝛeꝛunȝe. & 177, 2. Ða aȝann ꝛe Anceb. L. atẏꝛian mid openum ȝeꝛceade. ðæt he mid ꝓihte cꝛaꝛede ðaꝛ ða he cꝛaꝛede :.

Hæcce, hacelo, hæcla, hæcle, *pallium, chlamys, ependytis. Cimbrice* hekla. de quo ſic *Gudmundus Andreæ*, in lexico ſuo *Iſlandico*: Hakla, *palliolum breve, inde mons in Iſlandiâ nomen eſt ſortitus, eo quod perpetua fere nive ceu pallio ſit obtectus.* chron. *Sax. Gibſ.* 177, 42. ðæt pæꝛ þone hæcce, *nempe ependytis.* & 176, 33. nam ða be nihte eall ꝥ he mihte. þet pæꝛon cꝛiꝛteꝛ bec. ⁊ maꝛꝛa hakeleꝛ, *noctu ſubduxit, quicquid poſſet, Chriſti nempe libros & caſulas.*

Stoꝛ, *Cimbrice* ſtor, vel ſtoor, ſtott, ſtoott, *magnus, ingens, grandis*; at ſtæra, *magnificare*; ſtærre, ſtæſtur, ſtærkar, *grandeſcit, majus fit, incrementum ſumit.* chron. *Sax. Gibſ.* p. 187. 37. ꝛꝛa ꝛtoꝛ ðunꝛinȝ ⁊ læȝt pæꝛ. ꝛꝛa ꝥ hit acpealde maniȝe men, *tam magnum fuit tonitru & fulgur, ut eorum impetu multi homines occiſi fuerint.*

---

* *Seld.* Titles of honour. part. II. LVI. †Nunc husband, *maritus.* ** N in M verſo, a ſmack.

Niþinȝ, *homo nequam, nefarius, ſceleſtus*; *Cimbrice* at nida, *vitiare, depravare, convitiis lædere.* nidingr, *apoſtata, fædifragus, qui turpe & deteſtabile facinus perpetravit.* nidingsкapur, *ſcelus.* nidingsvig, *cædes turpiſſima, parricidium.* nidingsverk, *nefaria & infamia ſcelera.* Extat vox in un-niþinȝ, chron. *Sax. Gibſ.* 195, 26. ⁊ bæd þ ælc man þ pepe un-niþinȝ rceolde cuman to him, *& juſſit unumquemque, qui non eßet proditor* [deſertor, perfidus,] *ad ſe venire.*

Stipaꝺ, *diſpenſator, œconomus, procurator*; *Cimbrice* ſtivardur. de quo ſic *Gudmundus Andreæ.* ſtivardur, *œconomus*: *à* ſtia, *operæ, quæ ſtando currendóve in agris & rure peraguntur,* & vardur *vel* vordur, *cuſtos, vigil, quaſi præfectus operis. unde vero Scotorum* ſtuart? *id ſcio in noſtris hiſtoriis frequens eſſe* ſtivardur, *pro præfectis operum.* Chron. *Sax. Gibſ.* 199, 23. re pær ðær eorler rtiþenar. ⁊ bynlar, *& quamplurimi ex aula, diſpenſatores, & promi, & victualium præfecti.* Ubi quoque bunþen, ex *Cimbrio* bur, *promptuarium, penuarium,* & þen, *miniſter*; & bynla, quaſi bynȝla, verbale à *Cimbrico* at byrga, *victualia ſuppeditare,* ut inter *Danica* cenſeantur, poſtulant.

Oppert, *Cimbrice* orruſta, orrusta, oroſto, *pugna, prælium.* Supra eirn ſkal vid eirn oroſto. chron. *Sax. Gibſ.* 204. 8. ðæp beteah Lorfpei Bainaꝺ Pillelm of Ou. ðæt cinȝ mæȝ. ðæt he hæfde ȝebeon on þæt cinȝes rpicdome. ⁊ hit him on ȝefeaht. ⁊ hine on oppefte ofepcom, *ibi accuſavit Gosfrei Bainard Willelmum de Ou, fuiſſe in conjuratione contra regem, & cum eo pugnavit, eumque prælio ſuperavit.*

Ppirun nunc priſon. *Cimbrice* priſund, de quo ſic *Olaus Verelius* in indice ſuo linguæ veteris *Gothicæ*; priſund, Gautr ſaga, cap. 41. Olafs ſaga, cap. 229. vilkin ſaga, pag. 5. *carcer,* inde *Gall. priſon.*

Byprtfull, *valde deficiens*; *Cimbrice* breſtur, *defectus*, ab at breſta, *deficere, deeſſe.* chron. *Sax. Gibſ.* ðir pær rpiþe byprtfull ȝeap on corne, *hic annus fuit frugibus valde deficiens.* p. 220, 25.

Ðæpnoð, *privatus*; *Cimbrice*; at þuera, *deficere*, paſſive at þverna, & at þorna, *diminui, conſumi, privari*; inde participium þornað, *diminutus, privatus.* chron. *Sax. Gibſ.* p. 222, 3. and he ður hir Ancebircoppricer ðæpnoð, *adeoque Archiepiſcopatu privatus.*

Spein, *Cimbrice* ſveinn, sveirn, *puer, ſervus, miniſter, adoleſcens.* chron. *Sax. Gibſ.* 232, 48. oc re eorl peaph ȝepunðoð at an ȝefeaht fnam an rpein, *& comes fuit vulneratus in prælio à quodam ſervo.* ubi quoque oc, *Cimbrice* og, ok, *&, atque, etiam.*

Fipſt, nunc firſt, *primus*, *Cimbrice* fyrre, fyrſtur, *prior, primus.* fyrſt, *primum.* chron. *Sax. Gibſ.* re fipſte fape, *prima expeditio.* & p. 238, 1. al re fyrſt Baldpin de Redpepr. *omnium primus Baldwinus de Reduers.*

Hæpner, apud *Anglos* boreales harnes, *cerebrum.* Apud *skaldos* vel *skaldros*, veterum *Cimbrorum* poëtas, hiarne, *cranium, caput. Gothicè* ⊙ΛIKN. Me ðide cnotted rtrengef abuten hefne hæued. ⁊ uupiþen to þ it ȝæde to þe hærner, *illorum capita laqueo arcte ligarunt, & torſerunt adeo, ut cerebrum tactum eſſet.* chron. *Sax. Gibſ.* 239, 1.

Verum, ne ulterius, quam opporteat, in his progrediar; quàm numeroſa *Danicorum* cohors primum à *Danis*, dein à *Danorum* progenie, *Nortmannis*, in *Anglo-Saxonicam* linguam irrepſit, eamque ex ſimplici & meracâ in farraginem, quam *Normanno-Saxonicam* vel *Anglo-Normannicam* voco, convertit; diligens lector ex ſolis *Scandicis* & *Iſlandicis*, ſive in *Runis*, ſive in *Romanis* exaratis, maxime autem ex bibliis *Iſlandicis Gudbrandi Thorlakſonii*, *Holæ Iſlandorum*, anno Chriſti MDLXXXIV. impreſſis, ſcire poterit; utpote ex quibus non minus fere, quam ex *Saxonicis* monumentis, vernaculæ noſtræ origines petendæ ſunt, & ſine quibus quis *Anglicanæ* vel *Scoticanæ* linguæ etymologicum, aut gloſſarium ſcripturus, opus ſuum adeo non perficiet, ut ei certò par non eſſe poteſt.

XXIII. Quinetiam etſi voces, quas *Normanni è Neuſtria* ſua ad majores noſtros jam tùm *Semi-Saxonice* locutos detulerunt, ad tria genera reduxerimus; ſcilicet ad *Gallo-Francicas*, *Gallo-Latinas*, & *Danicas*: notandum tamen eſt haud paucas in *Anglo-Normannicis* occurrere, de quibus ſtatuere non poſſum, an *Danicæ* vel *Gallo-Francicæ*, an alîus forte originis ſint. hujuſmodi multæ occurrunt in *Ælfrici* Grammatica *Latino-Saxonica*, quam apud me habeo, *manu Gallica* ſive *Normannica*, ut ſupra memoravi, multis in locis interlineata: ut Pron, *Sax.* ðalc, *ſpinther.* Nuſcheber, *Sax.* mỳne, *monile.* Io * æſuaniȝ, *Sax.* ic abliȝe, *fruſtror, langueo.* Io defrein, *Sax.* ic hneore, *ruo.* Io debut, *Sax.* ic rceofe, *trudo.* Ic me † eſcrat, *Sax.* ic clifpiȝe, *ſcabo.* Io eſluuerch, *Sax.* ic æcrlibe, *labor.* Co, *utinam.* keinable, *Sax.* ȝetinȝe, *diſertus.* Hancha, *Anglice* haunche, *Sax.* hỳpe, *clunis.* Pulmeau de la jamba, *Sax.* lipa, *pulpa.* Cheuilla, *Sax.* ancleop, *Angl.* ancle, *talus.* Cuſings ¹ meis, *Sax.* rıblinȝ, *conſanguineus.* Ciſel, *Sax.* ȝnæf-fæx, *ſcalpellum.* Baubecre, *Sax.* rtamuþ, *balbus.* Chacius, *Sax.* rupeȝebe, *lippus.* Mauaux, *Anglice* a mavis, *Sax.* ðnortle, *Anglice* etiam throſtle, *merula.* Lneſil, *Sax.* haȝol, *grando.* Tuf,

---

* Vox forſan hybrida, ex *Latina* præpoſitione *ex*, & *Francico* uuan vel uuana, *deficiens*, unde uuanan, *minuere, deſcreſcere.* † Forſan à *Latino exrado*, ut in proxime ſequente linea *io eſrat, uello*, ab *exradico.*. ¹ *Semi-Saxonice* mai, *cognatus*; chron. *Sax. Gibſ.* p. 232, 8. and re cinȝ het him iætte. forþi he pær hir mai, *atque id ei rex conceſſit, quod erat ipſius cognatus.* mai autem à *Saxonico* meȝ. liqueſcente ȝ in ı, aut in ỳ. quod in multis vocibus fit, ut anteà notatum.

Sax.

Sax. [1]ꝛpolaþ, *æſtus*. Barahans, *Anglice* **barrennes**, *Sax.* unpæꝛtmbæꝛnnyꝛꝛ, *ſterilitas*. Spec, *Sax.* ꝛ̄ina, *ficus*, avis quædam. Faucun, *Anglice* **falcon**, *Sax.* pealhaꝛuc, *Latino-barbarè falco*. Sincerelæ, *Sax.* ȝnæt, *cynips*, *culex*. Sardine, *Sax.* hæꝛinȝ, *halec*. Aloſa, *Sax.* ꝛcealȝa, *rubellio*, piſcis. * ſereina, *Sax*, loppeꝛtꝛe, *locuſta*. Teiſſim, *Sax.* bꝛoc, *taxo* vel *melus*. Bul, *Sax.* byꝛc, *populus*, arbor. [2] Ære, *Sax.* ꝛ̄lop, *Angl.* **floor**, *pavimentum*. Emit, *Sax.* ꝛculbophꝛæȝl, *ſuperhumerale*. Maiſun, *Sax.* huꝛ, *Anglice* **houſe**, *domus*. Io rampiſ, *ſerpo*. Dameſca, *aper*. Morter, *Anglice* **morter**, *Sax.* anbpeoꝛc, *cementum*. Io be, *bio*. Io taſt, *palpo*. Io creſ, *crepo*. Io aiarun, *circundo*. Io ti, *nexo*, *Angl.* **to tye**. De cæteris autem facile dignoſcitur cujus ſint originis, & ad quamnum claſſem reducendæ ſunt: ut mauuais, *degener*, à *Lat. malus*. Ueire, *Sax.* ȝlæꝛ, *Anglice* **glaſſe**, *Latine vitrum*. Stel, *Anglice* **ſteel**, *chalybs*, *Cimbrice* ſtaal. Seruiſe, *obſequium*, *Latine ſervitium*. Uſurie *fœnus*, à *Lat. uſura*. Aliance, *pignus*, ab *alligo*. *Cubile*, oſtel, ab *hoſpitor*, *hoſpitium*; & alberge, *Francice* alaberga, i. e. *commune hoſpitium*. [3] Io aim, *ego amo*. [4] Cil aimet, *ille amat*. Cil autem ab *Italico* quello, *Latine*, *hic ille*. Cil aimerent, *amaverunt*. Par la imperatif met, *modo imperativo*. Par le tems preſent, *tempore præſenti*. Par la optatif met, *optativo modo*. La mei volentet, *utinam*: ut, la mei volentet ameraie io, *utinam amarem*. Par le preterit parfet, *præterito perfecto*. Par le preterit met perfet, *præterito imperfecto*. plus que parfet, *plus quam perfectum*. Ouſes, ouſſex, ouſt, ouſent, *utinam*; ut, ouſes tu amet, *utinam amaviſſes*. ouſt icil amet, *utinam amaviſſet*. ouſſex vos amet, *utinam amaviſſetis*. ouſent icil ame, *utinam amaviſſent*. manifeſte omnia ſunt *Cimbricæ* originis, ut *Anglica* **wiſh**, **wiſhes**, **wiſheth**, *opto*, *optas*, *optat*, à *Cimbrico* verbo at oska, optare. Ceo auenge qui, *utinam*: ut, ceo auenge qui nos amaim, *utinam amemus*. Ceo auenȝe autem, *Latine* ſignificat, *hoc adveniat*. Par la conjunctif mot, *modo ſubjunctivo*. Cum io ama, *cum amem*. Cum tu amaes, *cum amares*. Par la non fimer meſura, *modo infinitivo*. aler amera ł eſtre alet amer, *amatum ire*, *vel amaturum eſſe*. eſtre ale amer, *amatum iri*. Par la infinitif mot, *infinitivo modo*. Gerundif, *gerundia*. Participiel, *participium*. Io ſu, *ſudo*. Io nag, *navigo*. Io uenc, *triumpho*, *Angl.* **vanquiſh**. Io criblæ, *cribro*. Io [5] appai, *ſedo*, *Angl.* **appeaſe**. In eſquat, *quaſſo*. Io [6] prec, *evangelizo*. Io cuual, *vexo*, à *Francico* cuuellan, *cruciare*. Io fri, *frico*. Io reſplends, *mico*. Io deſpli, *applico*. Io arif, *Angl.* **arrive**, *appello*. Io eſtois, *ſto*. Io enſemble ſtois, *conſto*. Ic [7] parmain, *perſto*. Io [8] beiſ, *oſculor*. Io blam, *criminor*, *Angl.* **blame**. Io ment, *adulor*, id eſt, *mentior*. Io vai, *vagor*, id eſt, *vado*. Io acheiſun, *cauſor*. Io enquir, *percunctor*. Io ſuſpet, ł io meſcrei, *ſuſpicor*. Io [9] eſtrang, *peregrinor*. Io peſc, *piſcor*. Io achet *negotior*. Io attempre, *moderor*. *Angl.* **temper**. Io enſein, *doceo*. nous enſeignums, *docemus*, i. e. *monſtro*, *monſtramus*, ex *in* & *ſignum*. Io ſui, *oſculor*, *ſuavio*. tu ſuiueſ, *ſuavias*. Io engendre, *gigno*. Io fremis, *fremo*. Io tiſ, *texo*, unde *Anglicum* **tiſſue**, *texturæ opus*. Io coil, *meto*, i. e. *colligo*. Io eſcruiſ, *ſtrepo*, *clamo*. Io nuriſ, *alo*. *Angl.* **nurriſh**, & **nurs**. Io repun, *occulo*, i. e. *repono*. Io [10] cant, *promo*. Surtreire, *demere*. Aurner, *comere*, *ornare*. Io carp, *carpo*. Io re, *rado*. Io ruu, *rodo*. Io enbat, *illido*. Io lecchiſ, *Angl.* **lick**, *lingo*. Teindre, *tingere*. Puindre, *pungere*. Peindre, *pingere*. Poter, *Angl.* **potter**, *figulus*. Io rechin, *ringo*. Io forfar, *delinquo*. Le mei volunte, *utinam*. Io oi, *audio*. oir, *audire*. Outance, *ambiguitas*. [11] demuſtre, *exhibere*, *demonſtrare*. Egælid, *Angl.* **eylid**, *palpebra*. Nuriceſ, *nutrix*. *Angl.* **a nurſe**. Vizdama, *primas*, i. e. *vicedominus*. Campiun, *Angl.* **champion**, *athleta*, *Francice* kempa & kempan, *miles*, *pugil*. Parlareſſa *procus*. Orfeure, *aurifex*. Tumbere, *Anglo-Sax.* & *Francice* tumber, à tumban *ſaltare*, *Angl.* **tumler**, *hiſtrio*. Bleſerre, *blæſus*, Glu, *Angl.* **glue**, *gluten*. Endebbla, *debilis*. Luiſ, *ſtrabo*. Renummet, *famoſus*. renume, *fama*, *Angl.* **renowned**, **renoun**. Cigiunna, *ciconia*. Scarbot, *ſcarabæus*. Delfinſ, *delfin*. Muluel, *mullus*. Raia, *raia*, piſcis. Martina, *martes*. Chiſemuſ, *Francice* ſilemus, *glis*, *gliris*. Ver, *aper*, i. e. *verres*. Leſarda, *Angl.* **lizard**, *lacerta*. [12] Coldre, *corylus*. Murer, *morus*. [13] Vix, *vites*. Stane, *Angl.* **ſtank**, *lacus*, nunc apud *Gallos*, etang, ab eſtang. Egue, *latex*, *aqua*. Lihtſtan, *laterna*. Pailla, *acus*, *eris*. i. e. *palea*. Pettrel, *antilena*, i. e. *pectorale*. Eſcumine, *profanus*. i. e. *excommunicatus*. Sarcu, *ſarcophagus*. Hæc autem *Franco-Gallorum* gratia. Quæ quidem maximis viris, *Menagio* & *Dufreſnio*, qui, vernaculæ ſuæ originibus ſcrutatis, etymologica ſcripſerunt, tam grata, ſi apud mortales jam nunc verſarentur, ſcio, quam quod gratiſſimum.

Præterea nonnulla *Normannica* leguntur in chron. *Sax. Gibſ.* quorum fontes me ignorare liberaliter fateor, eos poſthac forſan inventurus. Hujuſmodi ſunt on, one, *cum*. tꝛucobe, & tꝛucobon, à tꝛucan, *deficere*; [14] ꝛcæ, *Angl.* **the**, *illa*. [15] ꝛcatepan, *Angl.* **to ſcatter**, *diſſipare*, *diſpergere*, *profundere*. ꝛotlice, *ſtulte*, a ꝛot ſtultus, nunc apud *Anglos* & *Gallos* **ſot**. ȝ ꝛop he

---

[1] A ꝛpolþ, contracte à ꝛpolaþ, *Angl.* **ſoultry**, *calidus*. * Forſan quaſi ſe-reina, *capella marina*. [2] Forſan ab *Area*. [3] Nunc *je*. [4] Nunc *qu'il*. [5] Appaiſer, ex ad, & paiſ, *pax*. [6] A *præco*. [7] A *permaneo*. [8] A *baſium*. [9] Id eſt *exterraneus* ſum. [10] Cant autem à *condus*. unde noſtrum **decant**, *expromere*, de vaſe in vas promere, vel haurire. [11] Muſtre à monſtrare, idem, unde noſtrum **to muſter**, vel **to muſter a troop**, **a regiment**, **an army**, militum turmas, cohortes, exercitum luſtrare, recognoſcere, exhibere. [12] Id eſt *Corltre*. *Corylus*, arbor. [13] Id eſt *vits*. [14] Scribitur etiam *Anglo-Norm.* **ſche**. [15] Forſan derivanda eſt hæc vox à *Latina* præp. *ex* in *es* verſâ, & *Francico* gaderan, *colligere*, *congregare*. eſgater, eſcater, ſcater. iſtiuſmodi multa in ling. *Gallica*.

had ȝet hiꝛ tꝛeꝛoꝛ. ac he tobælde it ꝛ ꝛcatteꝛed ꝛotlice, *verum etsi adeptus esset ejus thesauros, eos tamen stulte & distribuit & dissipavit.* Tunnan nunc **to turne,** *vertere, convertere.* legitur etiam hæc vox frequenter in antiquis *Norman.* & *Anglo-Norman.* sic in vita *S. Nicolai, Gallo-Norman.*

Sein Nicholaſ ſen ua a taunt, Ke turne ſu de pouertie,
Li houmez remÿſt leez e joiaunt, E ſes files de mauueſte.

Sic in vita *S. Margaritæ* eadem hæc vox non ſemel occurrit: bringeꝫ hire before me. ic tunne hir mod ful ſone. &, ——turnen e wolde ir mod.

Multa etiam, quæ diſquiſitionem noſtram pene ſuperant, legenda ſunt in tractatu quodam antiquo *Gallo-Anglico* [1] FOEMINA inſcripto. Qui quidem tractatus ultimus eſt in Manuſcriptorum ſylloge, quæ extant in libro conſuto coll. *Trin.* apud *Cantabrigienſes.* En nonnulla, quæ curioſo antiquorum indagatori lectu non moleſta fore ſpero, è capite primo, quod hunc titulum habet, *Caput primum docet rethorice loqui de aſſimilitudine beſtiarum*:

Primez ou ceruez ſont aſemble, First when hartez beþ aſſembled,
Un [2] herde donque eſt apelle. An herde þanne hyit is appeled.

Dez grues enſy vn herde, Of cranes alſo an herde,
Et dez grinez ſanz h. erde. And of feldfares without h. [3] erde.

[4] Nye dez feſauntez, coueye dez perdryz, A nye of feſauntes, a coueye of pardryȝ,
Dame dez alowez, [5] eipe dez [6] berdyz. A dame of larkes, a eipe of ſhep.

[7] Soundre dez porks & eſtarnyz, A ſondre of hogges and of ſtares,
Deueye dez heronez, & pipe de oſeaux. A deueye of herone, a pipe of bryddys.

Greyle dez geleynez, [8] torbe dez cercieles, A Gryle of hennes, a turbe of teles,
Lure de faukonez & demezelez. A lure of faukones and damezeles.

Oſthele dit homme en batayle, An hoſt ſeiþ a man in batayle,
Fuſon dit homme de vif [9] amayle. Fuſon ſeiþ man of quyk beſtayle.

[10] Haraz dit homme dez poleynez Haraȝ ſeyþ man of Coltys
[11] Folie dit homme dez vileynez. Foleye ſeyþ man of cherlys.

[12] Summe du ble, ſumme du bienez, Summe of corn, ſumme of goud,
[13] Mace dargent, fume dez fuez. Mas of ſiluer fume of fier.

[14] Mut dez chiens vos dirrez, A mut of houndes ye ſhall ſay,
Quant vint racchez [15] enſemble couptez. When xx racchez ycoupled togedyr.

Un [16] leſe dez leurerz eſt nomme, A leſe of grahoundes yſ ynamed.
Quant tres en leſe ſount enſemble. When iii en leſe beþ togedere.

Et vn bras eſt dez leurers, And a bras of grahoundes ys,
Quant deux en leſe ſount entiers. When ii en leſe beþ togedere.

Brut dez barones doit homme nomer, A brut of barones ſhall man name,
Frap des clerkes & droit deuer. A frap of clerkes wit ryit [17] deuere.

Aray dit homme dez chivalers, Aray ſeyþ man of knyittys,
Route dit homme dez eſquiers. A Route ſeyþ man of ſquiers.

In capite jam citato, lector, tanquam in exemplari, multa *Northmannica* & *Anglo-Normannica* occurrunt, quorum parentelam, (ne ſcire, quæ neſcio, videar) plane ignoramus. Ratio autem propter quam aciem noſtram effugiunt quorundam vocabulorum id genus ortus, ea eſſe conſtat,

---

[1] In hujus libelli initio hæc leguntur: *liber iſte vocatur* FEMINA; *quia ſicut* FEMINA *docet infantem loqui maternam: ſic docet iſte liber juvenes rethorice loqui Gallicum prout inferius patebit.* [2] Heꝛd. *Angl.* **heꝛd**, *grex.* [3] Eeꝛd, *Sax. habitaculum,* ab eaꝛdian, eaꝛdiȝan, *habitare.* [4] Nÿe, forſan à *nidus,* ut coueye à *conventus.* [5] Eipe. *Sax.* & *Francice* heap. *cætus, turma, grex.* [6] Nunc *brebis. berdyz* autem à *vervex.* [7] Sonder, *Francice, grex.* [8] *Latine* turba, unde per metatheſin *Italicum* troppo, *Gallicum* trop, & troupe. [9] A Latino *animal.* [10] Videtur accerſendum à *Sax.* vel *Francico* heꝛde, heaꝛde, in plurali heꝛdaꝛ, *cætus, legio.* Engla heꝛdaꝛ, *angelorum legio.* [11] Nunc apud *Gallos* foule *multitudo, Francice* (ut par eſt credere à ꝼIAN) felo, ꝼeala, ꝼela, *multus, multum.* [12] Vide *Car.* du *Freſne.* [13] *Latine* maſſa. [14] *Sax. Francice,* mot, ȝemot, *conventus.* [15] Adſcribitur hæc nota in margine cod. MS. DEUX ET DEUX. [16] *Collectio.* verbale eſt à *Francico* liſan, *Sax.* leſan, *Goth.* **ΛISΛN**, *colligere.* [17] Nunc *devoir.*

conſtat, quod aliunde veniunt, quam ex trinis, quos ſupra memini, fontibus; vel quod ſi ex eorum aliquo veniant, adeo tamen curſu mutantur, ut non facile, quod exinde profluxerint, poſſum diſcernere.

Prioris generis eſſe cenſeo iſtud ꝑẏꝑꝑe, [1] *bellum*, in FOEMINA [2] werre, *Gallo-Normannice* guerre, gerre, gere, *Latino-barbare* guerra, werra. Apud *Anglos* jam nunc war vel warre; quod è *Celticâ* proſapia oriundum exiſtimo, quia ut neque *Latinæ*, neque *Danicæ* originis eſt; ita neque *Francicæ* eſſe, ut credam, faciunt iſta verba in *Caroli* capitulis tit. 24. cap. 15. *Rixas, & diſſentiones, ſeu ſeditiones, quas vulgus* werras *nominat, commovere.* Sic vox barbycan, propugnaculum ante-murale, quam *Galli* ab *Italis*, & academici *Cruſcani* ab *Arabibus* accerſendam putant, *Normanni* ad nos deduxerunt, ut in iſtis FOEMINÆ:

Homme fiche ſon baner en terre,	A man ſtrikyþ hys banner in grounde,
Pur le *barbycan* defendeir.	For the barbycan to defende.

poſterioris autem generis ſunt quiſton, kiſton, nunc apud nos kitchin, *culina, coquina, Normannice* quiſton, quiton, à cuire, *coquere*, quod ſic formatur, cuir, cuis, cuiſt, unde verbale quiſton, pro quo jam cuiſine. FOEMINA:

Ale a quiſton one tout-hauet,	Go to the quiſton wyþ þynn fleſhhok,
Et eſtriez le hagys du poſnet.	And drawe þ out the hagys of the poſnet.

Inter hujuſmodi etiam recenſendum eſt *Norman.* cheſtun, (dein cheſcun, vel chaſcun, nunc chacun) ab *Italico* queſto uno vel queſtuno, quod à *Latinis* HIC ISTE, *unus, unuſquiſque, quilibet.* FOEMINA.

Cheſtun de eux & cheſtune,	Eury of hem he and ſche,
Solonque qui ſa nature done.	After þat har nature yeueth.

Hæc pro modulo inſtituti noſtri, quamvis argumenti dignitas his non contenta, per genium, per amorem in antiquas linguas noſtrum, denique per copiam verborum, quæ è re eccleſiaſtica, forenſi, feciali, militari, veſtiaria, venatoria, culinari, fabrili, herbaria, piſcatoria, & fere omne genus artibus, in *Dano-Saxonicam* borealium, & auſtralium *Anglorum Semi-Saxonicam Normannica* invexit, ſimul & *Saxonicorum* loco ſubſtituit, ne hic ſiſtemus, orans & obteſtans, nos tantum non ſuis precibus expugnat.

XXIV. Hactenus de vocibus, quibus auſtralium *Saxonum* ſermonem *Dani*, & *Danorum* poſteri *Normanni* corruperunt, & in alium quaſi convertere. Jam ordo requirit, ut ad phraſes notandas procedamus, quas aut novas intulerunt, aut rarius & ſpecialius antea uſurpatas nimium affectantes fere ſemper, utendo communes fecerunt.

Prioris generis ſunt ꝼaꝑan oꝼ ðiꝛꝛe liue, pro, ꝼoꝛþꝼaꝑan, *mori.* ðiꝛ ðæi, pro, ꝺoꝺæȝ, *bodie.* Hi poꝛꝺon vel pæꝛon aꝼiꝛhte, vel aꝼeꝛeꝺe, pro, hi onꝺꝛæꝺon, *timuerunt.* Beꝛan piꝛneꝛꝛe, vel piꝛneꝛꝛe to beꝛenne, pro, cẏþan ȝeꝛiꝛneꝛꝛe, beon to ȝeꝛiꝛneꝛꝛe, *teſtari, eſſe teſtis.* Maxime autem imperſonalis ille loquendi modus per ME, quod factum videtur per aphæreſin, * à *Saxonico* men, vel per apocopen truncatum à *Gallico* HOMME vel HOUME: ut chron. *Sax. Gibſ.* na ȝoꝺ ne ꝺiꝺe me ꝼoꝛ hiꝛ ꝛaule ðaꝛoꝼ, *cujus animæ nihil boni eo factum erat.* Me henȝeꝺ up bi ðe ꝼeꝺ, *pedibus ſuſpenſi erant.* And ꝛahtlaꝺe ꝛua þ me ꝛculꝺe leꝺen ut þe kinȝ oꝼ ꝑꝑiꝛun ꝼoꝛ þe eoꝛle, *ea conditione pacem fecerunt, ut liberatus eſſet carcere rex pro comite.* And me læt hiꝛe ꝺun one niht oꝼ ðe tuꝛ miꝺ ꝛapeꝛ, *& demiſſa erat noctu è turri per funes.* Sic in vita S. *Margaretæ*: þo ho com wiꝺoute þe toune þer me ir ſculꝺe ſclo, *cum extra urbem ad locum veniret, ubi occidenda eſſet.* Sic etiam in FOEMINA:

Owne jangle, ſars jaroyle,	Goos jangleth, gander grulleþ,
Mez il ad garoyle, & jaroyle.	But me haþ garoyle and jaroyle.
Yl y ad flour ꝺe ſwortye,	We haþ flour of the rode,
Ge as lez enlez fait grant aie.	Dat to eyen doþ gret helþ.
Il y ad meſſier & meiſſeir,	We haþ meſſier and meiſſeir,
Entenduz en diuers maner.	Underſtande in divers maner.

Poſterioris autem generis ſunt; primo, in quibus uſurpatur præpoſitio oꝼ cum ablativo caſu, pro genitivo poſſeſſivè poſito: ut, an oꝼ heom, pro an heoꝛa, *unus ex illis*; an oꝼ eoꝛ, pro

---

[1] Chron. *Sax. Gibſ.* p. 220, 33. þæꝛ cẏnȝeꝛ ꝑẏꝑꝑe oꝼ Fꝛance, *bellum à rege Franciæ ſuſceptum.*

[2] Quant le faukoun volant by quere, Mez deuant vne ville en gere. — Whanne þe faukonn fleynge hyr ſecheþ But afore a town in werre. FOEMINA.

* Huic conjecturæ favet apprimè quod infra in vita S. *Margaritæ*, Ꝛepme ſcribatur pro Ꝛepmen.

an eoper, *unus è vobis*. bircop of nore-cærtre, cyng of scotlande, pro norecertrer bircop, scotlander cing. plane ut lubea cyning, *Matth.* 2, 2. Isnahela cyning, XXVII, 42. sub-dæler cpen, *Matth.* XII. 42. manegra deoda sadep, *Gen.* XVII.

Secundo, in quibus præpositio mid, ut *Cimbrorum* med, accusativo jungitur: ut mid land ⁊ mid husep, *cum terris & mansionibus*. Mid juppe singre, *cum vestris digitis*. & innumera alia.

Tertio, in quibus tempora verborum formantur per participium & verbum substantivum, more *Cimbrico*: ut de spa manig ungelimp pær gorbbringende, *qui tot infortunia peperit*. chron. *Sax. Gibs.* 188, 46. Hujusmodi locutiones maxime leguntur in evangelio *Nicodemi Saxonice* verso. In hoc evangelio, quod supra probavi post *conquisitionem*, ut *Matth. Paris.* loquitur, *Anglo-Saxonice* translatum fuisse, interpres, qui in schola monasterii cujusdam, *Saxonicam* perinde ac *Latinam*, didicisse videtur, nunquam fere non utitur hoc loquendi more; qui apud *Cimbros* in communi usu erat: ut, se synel da spa bide. ⁊ micelum ofste pær forð ynnende. ⁊ done hælende gemetende. ⁊ hine geeadmedende, *ita fecit cursor, & multa cum festinatione excurrens, Jesu obviam venit, eumque adoravit.*

Quarto, huc reducendæ sunt phrases, in quibus *Anglo-Saxonicæ* voces usurpantur ad exprimendas consuetudines *Normannicas*: sic professio illa fidei & obsequii, quam quis, ut cliens, vel vassallus domino suo feudali præstare apud *Normannos* solebat, *homage*, & *Latino*-barbare *homagium* & *hominium* dicta, *Normanno-Saxonice* per MAN & MAN BEON & MAN WEORTHAN denotatur: ut chron. *Sax. Gibs.* 181, 27. and se cyng Melcolm com. ⁊ gripade pið done cyng Willelm. ⁊ girlas realde. ⁊ hir MAN pær. Rex etiam [*Scotiæ*] *Melcolmus* accedens pacem iniit cum rege *Gulielmo*, & obsidibus datis, ei *cliens*, *vassallus* vel *homo* factus est. Sic juramentum fidelitatis, quo clientes domino suo feudali ratione feudorum, quæ tenebant, stricti erant, vocatur *Saxonice* HOLD-AÞ: ut, chron. *Sax. Gibs.* 187, 10. Syðdan he serde abutan. spa þ he com to lam-mærsan to Seasbyrig. ⁊ dær him coman to hir pitan. ⁊ ealle da landsittende men. de ahtes pæron ofer eall England. ⁊ ealle hi bugon to him. ⁊ pæron hir menn. and him hold-aþas sponon. þ hi poldon ongean ealle oþre menn him holde beon, *postea sic itinera dispositit, ut in festo primitiarum ad Searbyrig profectus sit, ubi ad eum venerunt ejus proceres, & quotquot per totam Angliam melioris notæ essent, feoda tenentes, & omnes illi se submittentes facti sunt ejus* HOMINES, *ac ei fidelitatis juramenta præstiterunt, se contra omnes alios ei fidos futuros.* Fieri etiam *alterius cliens* vel *homo*, *Saxonice* dicitur man-pæden don: ut chron. *Sax. Gibs.* 218, 44 he bide þat ealle da * heafod-men on Normandige dydon man-pæden ⁊ hold-aþas hir sunu Willelm, *coegit omnes summos viros Normanniæ homagii solemnem professionem facere, & juramenta fidelitatis præstare filio suo Willelmo.* Huc etiam spectat phrasis bæpan cynehelme, vel bæpan coronam, de qua supra in reg. XX.

Quinto, huc phrases spectant, in quibus modus infinitivus, ablato N finali, in vocale terminantur: ut hpanen ir me dis þ mines dihtes modes scolde to me cume. *Sax.* to me cumen, vel cuman. evang. *Hatt. Luc.* cap. 1. Sic, *Marc.* 11, 45, bye, pro bion, byon, beon, vel bien. spa þ he ne mihte openlice on da ceastre gan. ac bye ut on pertun stopen. *Sax.* ac beon ut on pertum stopum:.

XXV. In superioribus, ut australium *Saxonum* sermo primo *Danorum*, dein *Normannorum* linguis, moribus & institutis, quoad scripturam, voces & phrases mutatus, & innovatus est; atque tandem in dialectos *Semi-Saxonicam*, & dein *Normanno-Saxonicam*, quam *Anglo-Normannicam* etiam voco, conversus est, ostendi. Jam igitur demonstrandum restat, quantum ab indole sua iis etiam immutatus est quoad syntaxin, cujus omnia præcepta, quæ purus servavit, adeo corruptus neglexit & contemsit, ut quum trium, quas vocant Grammatici, concordantiarum regulas, tum regimen præpositionum, tum denique duorum substantivorum diversæ significationis concurrentium, & verborum transitivorum accusativum exigentium, constructionem barbarus factus amandavit.

Regulam etiam de verbis acquisitivis, quæ in omnibus linguis dativum adsciscunt, adspernit jam in *Semi-Saxonicum*, & *Normanno-Saxonicum* conversus *Anglo-Saxonicus* sermo. En autem exempla promiscuè posita, quibus hæc demonstrantur! and he ett of da ofspringe-hlafes. pro ofspringe-hlafum, evang. *Hatt. Saxonice*, ⁊ he ætt þa ofspringe hlafas. evang. impress. *Marc.* 11, 26. hyo hym on scype denedon fos dære manigeo, evang. *Hatt. Saxonice*, hi him on scype denodon fos dære menigum. evang. impress. *Marc.* 111, 26. Evang. *Hatt.* hu maig Sathanas Sathana utadrifen. *Saxonice*, hu mæg Satanas Satanan ut-adrifan. *v.* 23. Evang. *Hatt.* ealle synne sende manne beapne forgefene. *Saxonice*, ealle synna synd manna beapnum forgifene, *v.* 28. Evang. *Hatt.* he fædepan heoptan to heopa beapnan gecynne. and ungeleafulle to mihtpire gleaufcipe. *Saxonice*, he fædepa heoptan to hyra beapnum gecynne. ⁊ ungeleafulle to mihtpirpa gleaufcipe. *Luc.* 1, 17. Evang. *Hatt.* spa he spræc to ure fædepen. *Saxonice*, spa he spræc to urum fædepum, *Luc.* 1, 55. Evang. *Hatt.* da on dam

---

* Occurrit alibi hæc vox in chron. *Sax.* ut, 209, 20, And þa rona dær after punden þa heofod-men her on lande pipep-næden togeaner dam cynge, *& statim post hæc facti erant viri summi hostes regis.* Sed vox pro consuetudine *Normann.* melius reddatur *in capite tenentes.*

ehtoþe

ehtoþe taiȝe hẏo comon þ chẏlð to embrcniden. ȝ nemden hine hiſ fæðeſ name Zachaṗian. *Saxonice*, ðа on þam ehteoþan dæȝe hiȝ comon þ cẏlð ẏmbrniþan. and nemdon hine hiſ fæðeſ naman Zachaṗian, *v.* 59. evang. *Hatt.* Sꝑa he rṗnæc þuṗh hiſ halȝene piteȝene muþ. *Saxonice*, ſpa he ſpnæc ðuṗh hiſ haleȝna piteȝena muþ. *v.* 55. evang. *Hatt.* ðæt pe buton eẏȝe oſ upe ꝑeondon handen aleſde hym ðeopian on haliȝnerre beſopen him eallen upe ðaȝen. ȝ ðu cnapa ȝæſt. ȝ beoſt þaſ heaȝeſte piteȝa ȝenemneð. *Sax.* ðæt pe butan eȝe oþ upe ꝑeonda handa alẏſeð him þeopian on haliȝnerre beſopan hẏm eallum upum ðaȝum. And ðu cnapa biſt ðæſ hehſtan piteȝa ȝenemneð. *v.* 74, 75, 76. evang. *Hatt.* Iacob ȝeſtþẏnede Ioſeph Maṗie pep. *Sax.* Iacob ȝeſtþẏnde Ioſeph Maṗian pep. *Matth.* I, 16. evang. *Hatt.* hẏo þæſ ȝemet on innoþe hæbbende oſ þam halȝe ȝaſte. *Sax.* oſ ðam halȝan ȝaſte. *v.* 18. evang. *Hatt.* ða ȝeȝaðeneðe Neṗoðeſ ealle ealðneſ ðaṗe ſaceṗdæſ. *Sax.* ða ȝeȝaðeṗode Neṗoðeſ ealle ealðnaſ ðæꝑa ſaceṗda. *Matth.* II, 4. evang. *Hatt.* ðuṗh Ieṗemie ðanne piteȝa. *Sax.* ðuṗh Nieṗemiam ðone piteȝan. *v.* 7. evang. *Hatt.* ðuṗh ẏꝑia ðanne piteȝa. *Sax.* ðuṗh Eſaiam ðone piteȝan. *Matth.* III, 3. evang. *Hatt.* on unaðpærcenðlice ꝑẏpe. *Sax.* on unaðpærcenðlicum ꝑẏpe, *v.* 12. evang. *Hatt.* he ȝeſeah tpeȝen oþþe ȝebꝑoþꝑum Iacobum Zebedei. ȝ Iohannem hiſ bꝑoðeſ. *Sax.* he ȝeſeh tpeȝen oþþe ȝebꝑoþꝑu. Iacobum Zebedei. and Iohannem hiſ bꝑoþuſ. *Matth.* IV, 21. evang. *Hatt.* to hiſ aȝene he com. *Sax.* to hiſ aȝenum he com. *Joh.* I, 11. Be al hiſ ȝepiten pæð, chron. *Sax. Gibſ.* p. 34, 17. *Sax.* be ealꝑa hiſ ȝepitena pæðe. And ꝑeotte ða ðæi hꝑonne man ſceolde þ mẏnſtpe ȝehaleȝon. ða man halȝode ſeo mẏnſtpe. ða pæſ ſeo cẏninȝ ðæꝑ. p. 35, 10, 11. *Sax.* halȝode þ mẏnſtpe. ſe cẏninȝ. Sic, cpæð luddoꝑ ſtexne. *Sax.* cpæþ luddꝑe ſtexne. Sic, ic ȝiſ ðone Abbod, and ða munecaſ. *Sax.* ðam Abbode and ðam munecum. Sic, þ pætep penneþ to ſeo ꝑoꝑeꝑꝑecone Noꝛþbuꝑh. *Sax.* to ðam ꝑoꝑeꝑꝑecenan Noꝛþbuꝑh. Sic, butan to ða munecan ane. *Sax.* butan to ðam munecan anum. Sic, on upe bꝑihtneſ halꝑe. *Sax.* on upeſ bꝑihtneſ healꝑe. Sic, leidon ða ȝodeſ cuꝑſ. ȝ ealꝑa halȝane cuꝑſ. ȝ al chꝑiſtene ꝑolceſ. *Sax.* ȝ lædon ȝodeſ apẏꝑiȝednerre. ȝ ealꝑa halȝena apẏꝑiȝednerre. ȝ ealleſ chꝑiſteneſ ꝑolceſ. Sic, ða ſende ſeo kẏninȝ to ſeo papa. *Sax.* ða ſend ſe cẏninȝ to ðam papan. Sic, munec oþ ðe ſelue mẏnſtpe. *Sax.* ðæſ ſeluef mẏnſtpeſ muneca i munec oþ ðam ſeluon mẏnſtpe. Hæc & ſexcenta iſtiuſmodi ex fictitia ea charta *Semi-Saxonica*, quam falſarius ille monachus *Petroburgenſis* nobis obtrudit in chron. *Sax. Gibſ.* ad annum DCLVI. Ejuſdem furfuris eſt & iſta charta in anno DCLXXV, ut & iſta, anno DCCCCLXIII. Quas omnes mentitus in ſui temporis *Semi-Anglicana* conſcripſit miſellus falſificator, à *Normannis* tamen non explorandus, qui immane quantum ab *Anglo-Saxonica* illa *Semi-Saxonica* ſive quoad ſcribendi rationem, ſive quoad voces phraſeſque, ſive denique quoad ſyntaxin differret, tantum *Gallice* & *Latine* gnari nullo modo ſcire potuerunt.

Ejuſdem quoq; naturæ facile etiam ex ſtylo ſuo *Semi-Anglico* eſſe dignoſcitur *Ægelredi* regis charta in archivis bibliothecæ coll. *D. Johannis* baptiſtæ apud *Oxonienſis*, qua, ſi falſario monacho credendum eſt, eccleſiæ *Dorobernenſi* donavit terras ſuas, *viz.* SANDWICH & ÆSTREE in uſum monachorum.

IL Ægelneþ ðuṗh Ꝺodeſ ȝeue ȝe ealꝑa Einȝlalandeſ ane kinȝ. ȝ ealꝑa ðeſe ẏlande. ðe ðæꝑto beliȝȝat. ꝑoꝑ mine ſaule aliſendneſſe. ȝean cꝑiſteſ chiꝑican inne Lhantꝑaſebeꝑi landaſ on mine ȝeꝑihte. þ iſ to pitenne Sandꝑich ȝ Æſtꝑe. to ðeſe moncken biȝleue in ðe ſilue minſtꝑe ȝode ſeꝑuende. ꝑꝑom alle poꝑlðliche ðeudome ȝ kinȝeſ ȝeue. piþute bꝑiȝȝe ȝ caſtelꝑunke. And ȝif æniȝ iſ ðæt ȝeꝑilnat oþþe to bꝑekenne oþþe to ȝeſlitende mið toþundene modiȝneſſe ðaſ upe ȝeſeſtnunȝe. pite he hine ſilfne amanſumoð ꝑnam ȝode. ȝ ꝑnam eallen hiſ halȝen mið ða ꝑoꝑepoꝑꝑenen inne domeſ deie a chꝑiſteſ ſpinſtꝑe hanð ȝeloȝeð undeſſanȝ ðone dome oþ ꝑoꝑdemðneſſe mið ðam deoꝑle and hiſ ænglea. butan he toꝑoꝑan ðam deaþe mið puꝑþe beſeuſinȝe ȝebete þ he unꝑihtꝑiſliche ꝑoꝑȝilde. Ðeoſ landboc ſeſ ȝeꝑꝑiten on ðan neoȝan unðꝑeð ȝeaꝑe ȝ neoȝan ȝ ſeoſentiȝ ꝑnam uneſ lauoꝑdeſ Helende cꝑiſteſ akennedneſſe : DCCCC

Sic autem *Latine* ſe habet:

Ego Egelredus rex, gratia dei, totius Britanniæ monarcha, pro ſalute animæ meæ, concedo eccleſiæ Chriſti in Dorobernia terras juris mei, ſc. Sandwich & Eſtre, ad opus monachorum, in eadem eccleſia Deo ſervientium, liberas ab omni ſeculari ſervitio, pontium & caſtrorum conſtructione. Quiſquis hanc meam largifluam munificentiam violare præſumpſerit, eam cum reprobris in die judicii à ſiniſtris Chriſti collocatus accipiat ſententiam dampnationis cum diabolo & angelis ſuis.

Quamvis autem in anteriorum temporum annalibus, quæ poſteriorum dialectis ſcripta reperiuntur, ſuorum auctorum fraudes facilè eſſe apparent; ex altera tamen parte, non adeo conſtat, ut ſpuria ſemper & fictitia rejicienda eſſe ea, quæ in poſteriorum temporum monumentis, priorum idiomatis ſcripta, extant. Nam in omnibus fere corruptæ eloquentiæ temporibus, ali-

qui emicuere egregii viri, qui ſi non pure & proprie, ſaltem tamen non tam prave & barbare ſcripſerunt, quam æquales ſui: ut, *Gothis* in *Italiâ* regnantibus, apud *Romanos Boëthius*; & ſub *Normannis* dominis, qui ex *Latino* in *Saxonicum* convertit evangelium *Nicodemi*. Etenim exceptis temporum verborum circumſcriptionibus *Danicis*, quibus nimium indulget iſte interpres, & uno atque altero vocabulo, quo utitur, *Normannico*, omnia proprie adeo pureque tranſtulit, ac ſi *Ælfredo* regnante ſcripſiſſet, eumque habuiſſet præceptorem.

Sed ut eo, unde digreſſi ſumus revertamur, innumera alia occurrunt * in chron. *Sax. Gibſ.* quæ, etſi in characteribus *Saxonicis* ſcripta, *Saxonicæ* tamen orationis partium ſtructuram, qua veterum probatiſſimi *Anglo-Saxonum*, tum in ſcribendo, tum in loquendo uſi ſunt, penitus ſubvertunt, ad *Anglicanum* ſermonem propius accedentia. Caſus enim pro caſu; genus pro genere, & numerus pro numero in iis ponuntur: ut p. 173, 5, on hiſ dæg pæſ ealle bliſſe. ⁊ ealle ᵹode on buſh. ⁊ he paſ leoſ eall ꝼolc, ſꝑa ꝥ ſe cyniᵹ ᵹeaſ ſancte Peteſ. ⁊ him ꝥ abbotꝼice on byſtune. ⁊ ſe oſ couentſe. ꝥ ſe eoſl leoſſic. ðe pæſ hiſ eam. æſ heaſde macoð. ⁊ ſe oſ cnulande. ⁊ ſe oſ ðoſneie. Sic 176, 27, ſe cyniᵹ heaſde ᵹyſen ꝥ Abbotꝼice an ꝼancifce Abbot. *Sax.* to anum ꝼancifcum Abbote. Sic 37, to ðone Abboð Tuſolde. *Sax.* to ðam. Sic 44, ꝼoſbæſnden ealle ða munece huſeſ. *Sax.* ealle þæſa muneca huſaſ. Sic p. 177, clumbon upp to þe halᵹe ꝑode. *Sax.* to ðam halᵹan ꝑode. Oſ upe ðſihtneſ heaꝑoð. *Sax.* oſ upeſ ðſihtneſ heaſde:. Ðꝑa nan man ne mæi oþeſ tellan. *Sax.* ne mæᵹ oþþum tellan:. Mið ealle ða ꝼoſenſꝑecena ᵹeſſume. *Sax.* mið eallum ðam ꝼoſeſꝑecenan ᵹeſſuman:. Fæſ ðone hæcce. *Sax.* ſe hæcce:. Sic 185, 26, ðſeo ðæꝑ pæꝑon oſſlaᵹene to deaþe. *Sax.* ðſý. Sic 195, 20, Roᵹeneſ eoſleſ þneo ſunan. 214, 1, 2, piþutan ðam eoſle. ⁊ ꝼeapa oþſe. *Sax.* ⁊ ꝼeapum oþþum. 189, 12, 13, ſe ſceaꝑꝑa deaþ --- ſeo hine ᵹenam. *Sax.* ſe hine ᵹenam. 225, 38, ꝼꝑom ſe biſcop. 230, 19, ꝼꝑom þone biſcop. *Sax.* ꝼꝑam ðam biſcope:. Sic 227, 30, oſ þa oðſe, & 229, 35, oſ þone pape. *Sax.* oſ þam oþþum. oſ þam pape:. 230, 5, þe cpen. *Sax.* ſeo cpen. 234, 28, ᵹeaſ ðone Abbot. *Sax.* ðam Abbote. 235, 16, ða ꝼoſeſꝑꝑecon biſcopeſ. *Sax.* ða ꝼoſeſꝑꝑecenan biſcopaſ:. MCXXIV, on ðiſ ᵹeaſe. *Sax.* on ðiſon

ðingum. ꝥua ꝥull. ⁊ ꝛꝑa ꝥoꝛþ. ꝛꝑa ðuꝛꝛtan mın huꝛkaꝛll hıt ꝥuꝛmeꝛt oꝝ me heolð. anð ınto ðæꝛne halgan ꝛtoppe geaꝝ. Anð ıc ðæꝛ ꝥullıce geuþe. ⁊ ıc an heom eoꝝt ealꝛꝑa þ hẏ habben þæꝛ oꝝeꝛ ꝛaca ⁊ ꝛocna. toll ⁊ team. ınꝝangene ðeoꝝ. ⁊ ꝥlemene ꝥẏnmþe. anð ealle oþꝛe geꝛıhtu on eallum ðingum ðe ðaꝛ upp aꝛꝑꝛıngaþ. anð æac ꝛꝑılce to ðeoꝛum lanðe mıð ꝥullan ꝥneoðome ıc ann þ ðꝛıðde tꝛeoꝛ. ⁊ þ ðꝛıðde ı ꝛꝑun oꝝ æueꝛan ðæꝛ neꝝtan puðeꝛ ðe lıþ to kẏngeꝛbẏꝛ̄g. ꝛe ıꝛ gemæne. ꝛꝑa he on ælðum tımum gelægð pæꝛ. ⁊ ꝥoꝛ ðan ıc nelle nateꝛhpoꝛ geþaꝝıan. þ æni man ætbꝛıðe oððe geutıge an ækeꝛ lanðeꝛ oꝝ puðe oððe oꝝ ꝥelðe. ðe he hæꝝ ðẏðeꝛ ınn geẓẏꝝan. oððe þ ðæꝛ æni man æníne onꝛtẏnge hæbbe on æmingum ðingum. oððe on ænige tıman. butan ꝛe Abboð ⁊ þa geþnoþꝛa to þæꝛ mẏnꝛtꝛeꝛ neoðe. Anð ıc ꝑılle. ⁊ ꝥæꝛtlıce bebeoðe be ꝥulne ꝑıte. þ þeoꝛ munðbẏꝛðneꝛꝛe beo ꝛtꝛanꝛ ⁊ ꝛtaþelꝥæꝛt ınto ðæꝛne halgan ꝛtope a on ece epꝝe. Amen.

*Ego Eadwardus Rex Rodberdo Epiſcopo, & Oſgodclapæ, & Ulfo vicecomiti, & omnibus meis Thanis, & fidelibus amicis, in Middelſexia, benevole ſalutem dico. Vobis notum facio me velle, & conſentire, ut Sanctus Petrus & fratres Weſtmonaſterienſes in eorum convictum habeant prædium iſtud, quod eſt in Cealchylle, omniáque jure ad illud pertinentia, cum terra, & cum aqua, cum ſylva & cum agro, cum prato & cum paſcuo, cum porcorum eſca & cum fructibus & cum omnibus emolumentis, tam plenè & liberè, quam præfectus meus palatinus Thurſtanus ea primo ex me tenuit, & ſacro dein loco donavit. Quod quidem donum ego plane corroboro, iis iterum etiam concedens, ut inſuper habeant * privilegium tenendi curiam ad cauſas cognoſcendas, & dirimendas lites inter vaſſallos & colonos ſuos ortas, cum poteſtate tranſgreſſores & calumniæ reos mulctis afficiendi, eaſque levandi. porro etiam ut ibi habeant in vendendis & emendis mercibus à [2] tolneto immunitatem; cum [3] privilegio habendi totam ſuorum ſervorum propaginem; poteſtatem etiam [4] fures in terra ſua cum*

---

[1] Id eſt ſuum M in N verſo, & p pro u poſito. ſuum autem alias ſaum, *Latino-barbare* ſauma, *Saxonice* ꝛeam, *Gallice* & *Teutonice* ſomme, *Germanice* ſom, *Belgice* ſoom, *onus* vel *ſarcina jumentaria*, quantum jumentum vel equus ferre poteſt. Inde apud *Gallos*, ſommier olim ſaumier, ab antiquo *Gallico*, ſaume, *equus clitellarius*, vel *ſarcinarius*. *Ita reddo SACA, & SOCNA, ſak enim ubique in vetuſtis legibus *Danicis* & *Scandicis cauſam, actionem, litem, culpam* ſignificat, & ſakaðr, *reus*. ſokn etiam in LL. paſſim deſignat I. *actionem* vel *conventionem judicialem*. II. etiam *rei judicatæ* vel *mulctæ exactionem*. Inde ſoknar, *executor litis*, & konungs ſaknar; biſcops ſoknar, *executor litium regis* & *epiſcopi*; & ſoknarmen, *mulctarum exactores*. SACA aliter RICA dicitur ſupra in charta, qua *Edwardus*, confeſſor dictus, *Windeſoram* & *Stane*, nunc Staines, abbati & monachis *Weſtmonaſt*. donat. RICA autem *Cimbrice* rici, *ditionem, juriſdictionem, poteſtatem* denotat, & junctum cum SOCNA, *juriſdictionem forenſem* non poteſt non denotare. SACA, igitur, ut ejus ſynonymum RICA, *juriſdictionem*, ſive *poteſtatem tenendi curiam* denotat. contrariè autem gloſſographi noſtri forenſes allucinati fere omnes, SACA pro SOCNA, vel SAC pro SOC invicem confundentes ſumunt. Sic gloſſator ille, (qui terminos hos in charta MS. concordiæ, arbitro *Joanne* epiſcopo *Lincolnienſi*, factæ inter abbatem & cœnobium *Ouſneyenſe* ex una parte, & ex altera majorem & communitatem civitatis *Oxon.* explicare voluit) SAC ut SOC, & SOC ut SAC errore mutuo interpretatur in iis, quæ ſequuntur. SOK, *hoc eſt, ſecta de hominibus in curia veſtra ſecundum conſuetudinem regni*. SAC, *hoc eſt, placitum, & emenda de tranſgreſſionibus hominum in curia veſtra*. SAC *etiam* forfeyt. Quæ verba excuſa etiam leguntur in libro cui titulus LES TERMES DE LA LEY, qui altera editione prodiit *Londini*, 1685. [2] Ita quoque gloſſator modo memoratus, in verbis huc ſpectantibus: TOLL. *hoc eſt, quòd vos & homines veſtri de toto homagio veſtro ſitis quieti in omnibus mercatis de Tolneto, de rebus venditis & emtis.* [3] Ita etiam gloſſator iſte in ſuis *Barbaro-Latinis*. TEM, *hoc eſt, quod habeatis totam generationem villanorum, cum eorum ſectis & catallis, ubicunque in Anglia fuerint, inventis, except. quod aliquis nativus, quietus per unum annum & diem in aliqua villa privilegiata manſerit.* [4] Ad eundem ſenſum gloſſator. INFANGHTEEF, *hoc eſt, quod latrones capti in dominio veſtro vel feodo veſtro de latrociniis convicti in curia veſtra indicentur.* Quibus addit, DANGELD, *hoc eſt, quietus eſſe de quadam conſuetudine, quæ currit aliquo tempore, quam quidem levaverunt in Anglia Dani.* Vel ſic, *eſt* TALLAGIUM *datum quondam Danis* I. III D. *de qualibet bovata terræ*. Charta prædictæ *concordiæ*, ex qua hæc citare placuit, extat in MS. cod. inſcripto the Regiſter of Duſney, qui in florentiſſimæ Ædis Chriſti *Oxon.* archivis adſervatur. Tempus autem ſcriptæ chartæ ſubſignatum eſt in his verbis: yeven at London the xxii day of february the yere of the reign of our Soverein Lord the king Edward the third ſens the Conqueſt that is to ſey of Engelond Cynquant primer, and de Fraunce trente octiſme.

re furtiva deprehenſos in jus vocandi & puniendi, cum privilegio fugitivos ſuſcipiendi, & omnia alia jura, quæ omnimodo exinde oritura ſunt; præterea quoque una cum hoc prædio liberrime dono tertiam quamque arborem, & tertiam quamque ſarcinam jumentariam fructuum, qui naſcuntur in ſylva proxime ad kyngesbyrig ſita, quæ, ſicut antiquis temporibus lege cautum erat, eſt communis. Quamobrem omnino nolo permittere, ut quis ſive ex ſylva, ſive ex agro, quæ is Thurſtanus illi loco dedit, unum jugerum auferat, vel excludat, vel ut quis jus habeat eo proficiſcendi ad ſumendam rem ullam, vel ullo tempore, præter Abbatem & fratres, quibus indultum eſt eo proficiſci ad ſumenda, quæ monaſterio opus ſunt. Volo igitur & firmiter mando, ſub pœna graviſſima, ut hæc confirmatio noſtra in loco illo ſancto æternæ hæreditatis vim & firmitatem ſemper obtineat. Amen.

Charta, quam hic Latio donavimus, cerâ ſigillo impreſſâ, & ligamine ſerico, pro [1] more *Normannorum*, pendente firmata eſt, cujus in prima fronte extat effigies regis dextra crucem, ſiniſtra orbem tenens; in aversâ autem, eadem effigies, dextrâ haſtam, cui ſupereminet columba, & ſiniſtrâ gladium geſtans. Inſcriptio autem in utraque facie eſt, SIGILLUM EADWARDI ANGLORUM BASILEI.

Chartæ huic *Cottonianæ Edwardi* confeſſoris etiam nonnullas alias adjicere lubet *Semi-Saxonice* ſcriptas, quas ex archivis *Wellenſis* eccleſiæ in *Gallica* manu exaratas, & nitidiſſime deſcriptas ad me mittendas curaverunt præfati digniſſimi viri, *Edwinus Sandys* & *Ri. Healy*, ejuſdem eccleſiæ alter canonicus, & alter ſeneſchallus.

EAdward king gret Harold Erl & Tovid minne Schyre-refen & alle mine þeines inne ſomerſæten ƿrendliche. And ich keþe eu þat Alƿneð hauet yſeld Giſe biſſop his land at hlytton ſacleas and clæne toforen me ſilven æt peddredan. on mine ıƿıtneſſe. and on Eadithe [2] mine ıbıdden. & on Haroldes ærles ȝ on maneȝna oþra manna. þe mid me þæƿ waren. Nu wil ich þat ſe biſſop beo þaƿ londeƿ worthe into his biſſopriche þe he under honde hauet. and alch þare þinge þas þe þarto mid richte ȝebyraƿ. mid ſaca and mid ſocna. ſwo ful ȝ ſpo furth. ſwo hit ænıȝe biſſoppe formeſt on honde ſtodon ællen þinȝan. And ȝyƿ þar ſy̆ anni þinȝ out ȝedon þas þe þaƿ mittbyrþ. ich beode þat man hit lete in onȝean comen. Þ non oþer ne ſy̆.

Edwardus rex Haroldo comiti, Tovid vicecomiti, & omnibus Ballivis ſuis Sumerſæt. ſalutem. Sciatis quod Aluredus vendidit Giſoni epiſcopo terram ſuam de [3] Lutton, pacifice & quiete, teſte meipſo, coram nobis apud Perret, & teſtibus Editha conjuge noſtra, Haroldo comite, & multis aliis, qui una nobiſcum illic aderant. Volumus quoque, quod idem epiſcopus terram illam cum omnibus pertinentiis habeat, cum epiſcopatu, quem poſſidet, & Saca & Socna, ita plene ſicut unquam aliquis epiſcoporum prædeceſſorum ſuorum in omnibus habuit, & ſi quid inde contra juſtitiam fuerit ſublatum, rogamus, ut revertetur, nec aliter fiat.

Ante vero, quam veterem verſionem ſupra datam receperamus, ſic tranſtulimus hanc chartam.

Ego Edwardus R. Haroldum comitem, & Tovidem meum vicecomitem, & omnes Thanos meos Somerſætenſes benevole ſaluto. Ego vobis notifico Alfredum terras ſuas in Hlytton litis immunes & quietas Giſoni epiſcopo coram me ipſo Peddredanæ vendidiſſe. Teſtibus meipſo & Eaditha regina mea & Haroldo comite, & aliis multis, qui mecum ibi adfuerunt. quamobrem volo ut epiſcopus confirmetur in epiſcopatu, quem poſſidet; & poſſeſſione omnium rerum quæ ad eum jure pertinent, cum poteſtate cognoſcendi cauſas & dirimendi lites inter ſuos ortas, & tranſgreſſores ac columniæ reos mulctis puniendi, tam plenè ac libere, quam ullus priorum epiſcoporum omnino eis graviſi ſunt. Et ſi quid eorum, quæ ad hæc pertinent exinde alienatum ſit, jubeo, ut reſtituatur, nec aliter fiat.

EAdward king gret Harold Erl, & Aylnoð Abbot, & Godwine ſchyrereuen, & alle mine þeynes on Sumerſeten frendliche. And ich kyþe eop þat ich habb [4] gevinen Giſan minan preſteo þes Biſſopriche her mid eop, and alre þate þinge þas þe ðær mid richte ȝebyrað on

---

[1] *Rex autem Edwardus natus in Anglia, ſed nutritus in Normannia, & diutiſſime immoratus pene in Gallicum tranſierat, adducens ac attrahens de Normannia plurimos, quos variis dignitatibus promotos in immenſum exaltabat..... Cœpit ergo tota terra ſub rege & ſub aliis Normannis introductis Anglicos ritus dimittere, & Francorum mores in multis imitari; Gallicum ſcilicet idioma omnes magnates in ſuis curiis tanquam magnum gentilitium loqui, chartas & chirographa ſua more Francorum conficere, & propriam conſuetudinem in his & aliis multis erubeſcere.* Hiſt. *Ingulphi.* Edit. *Oxon.* p. 62.

[2] *Sax.* minne ȝebeddan. [3] *Lutton* vel *Lytton*: nunc eſt præbenda eccleſiæ *Well.* [4] *Sax.* ȝeunnen.

pode

þobe anb on ƿelbe mib Saca anb mib Sokna binnon porte & buton ſpo ful & ſpo forth ſpo Duduc biſſop oð anẏ biſſop hit firmeſt him toforen havede on ællem þinȝan. Anb gif her anı lanb ſẏ out of þam biſſopriche geðon ıch ƿille þ hit cume ın onȝeæn other þ man hit of-go on hiſe ı ȝemoð ſpo man with him ² bet findo mage. Anb ıch bibbe eou allen þ ge him fulſtan to briuan Gobes gerıhte lock huen hit neoþ ſẏ and heo eopper fultumes biþurfe. Anb ıch nelle nanne man geþefien þ him vram ³ honðe teo anige þare þinge þas þe ıch him unnen habben.

Edwardus rex Haroldo comiti, Ailnodo Abbati, Godwino vicecomiti & omnibus Ballivis ſuis Somerſet. ſalutem, ſciatis nos dediſſe Giſoni presbytero noſtro epiſcopatum hunc apud vos cum omnibus pertinentiis, in boſco & plano, & Saca & Socna, in villis & extra: ita plene & libere in omnibus ſicut epiſcopus Dudocus aut aliqui prædeceſſorum ſuorum habuerunt. & ſi quid inde contra juſtitiam fuerit ſublatum, volumus quod revocetur, vel quod aliter ei ſatisfaciat. rogamus etiam vos, ut auxiliari eidem velitis ad chriſtianitatem ſuſtinendam, ſi neceſſe habuerit. nolumus autem ut ullus hominum ei auferat aliquid eorum quæ ei contulimus.

EDwarb king gret Harolb erl. ⁊ Aylnob abbot. ⁊ Gobwine. & ealle mine þeines on Sumerſeten. frendliche. Ich queþe eou þ ıch wille þ Gẏſe biſſop beo þiſſes biſſopriches wrthe heer ınne mib eou. Anb alch þare þinge. þe þaſ þar mib richte to ge-byraðb binnan porte ⁊ butan. mib Saca. ⁊ mib Socna. ſwo uol ⁊ ſwo vorðb ſwo hit enı biſſop him to-uoren formeſt haueþ on ealle þing. Anb ıch bibbe eou alle þ ge him beon on fultome Criſtenbom te ſprekene loc whar hit þarf ſy. ⁊ eower fultumes beþurfe eal ſpo ıch getroppen tho eop habben þat ge him on fultume beon willen. Anb gif what ſy mid unlage out of þan biſſopriche geyðon. ſy hit lonbe oþer an oðð þinȝe þar fulſtan him vor mınan luuen þ hit ın on-geẏn cume ſpo ſpo ge for gode witen þat hat richt ſy. Gob eu ealle gehealbe.

Edwardus rex Haroldo comiti, Ailnodo abbati, Godwino, & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. ſignificamus vobis nos velle quod epiſcopus Giſo epiſcopatum apud vos poſſideat cum omnibus dictum epiſcopatum in villis & extra de jure contingentibus; cum Saca & Socna adeo plene & liberè per omnia ſicut ullus Epiſcoporum prædeceſſorum ſuorum unquam habebat. Rogamus etiam vos, ut coadjutores ipſius eſſe velitis ad fidem prædicandam & chriſtianitatem ſuſtinendam pro loco & tempore ſicut de vobis fideliter confidimus vos velle idipſum. Et ſi quid de dicto Epiſcopatu ſive in terris ſive in aliis rebus contra juſtitiam fuerit ſublatum, adjuvetis eum pro amore noſtro ad reſtitutionem, prout juſtum fuerit, habendam. Conſervet vos Dominus. Vetus verſio.

EAdward king gret Harold erl & Ailnod abbot & Tovid ſchırereue & alle mine þeines on Sumerſeten frendliche. & ıch kẏþe eop þ ıch habbe ȝeȝefen Giſo ƀpe þæt lanb æt Ƿeobmore & ælch þæþe þinȝa þar þe þæþ ınne mib þichte tobẏreð ınne to his clerken bilæva æt Sancte Andrea æt þillan. mib Saca & mib Socna. ſpo full & ſpo forth. ſpo hit me ſẏlven on hanbe ſtob. mib eallon þa forþẏrhtan. þe me oþer minon æfteþȝenȝan to honba bogen þẏllon on eallen þingan. for mine ſaple & for mines faber & for allra minra ẏlbrena ſaplan þe þone ƀp-ſtol geſtaþeloðon. Anb gif anig man ſig þat mine gife apenban þẏllen apenbe hine Gob almihtı fram his anſẏne & fram ælre criſtenne manna.& ıch þille þ ſe ƀ. þichte privilegiū þærto bi minon fullan gelifan.

Edwardus rex Haroldo comiti, Ealnodo abbati, & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. Sciatis me dediſſe Giſoni epiſcopo ad ſuſtentationem cleri, eccleſiam beati Andreæ in Well. terram de ⁴ *Wedmore cum omnibus pertinentiis ſuis, adeo plene & libere, ſicut unquam plenius mihi manu ſtetit, aut alicui prædeceſſorum meorum per omnia. pro anima patris mei, & animabus anteceſſorum meorum, qui dictam ſedem epiſcopi ſtatuerunt. Si quis autem hanc meam donationem præſumpſerit*

ı *Sax.* ȝemoт. ² *Cimbrice* bet. *Sax.* bete. ³ *Sax.* honbe. ⁴ Terræ fere omnes apud **wedmore** olim ad eccleſiam *Wellenſem* pertinebant; nunc vero tantum reſtant *decimæ* loci, quæ quidem decimæ ad Decanum *Wellenſis* eccleſiæ hodierno die pertinent.

evertere, avertat eum Dominus à conſpectu ſuo, & à conſpectu omnium fidelium. Volo & quod idem epiſcopus iſto gaudeat privilegio, & vos amici mei ipſius ſitis coadjutores. Vetus verſio.

Charta Eadithæ Edwardi Confeſſoris relictæ.

EAdgith ſeo hlavedi Eadwardes kinges lefe gret al þat hundred at Wedmore frendliche. And ich Cyþe eop þat ich habbe gegefen Giſo b. þat land at Merketun. & alch þare þinga þæs þe þar mid richte tobirid into his canõcan æt Sancte Andrea æt Fyllan mid Saca and mid Socna ſpo full and ſpo forth. ſpo hit me ſylfen on honde ſtod for Eadwardes kinges ſaple. & for mine. And ic bidde eop þ ge deme me richtne dom of pudemann þe ic. hors bitachite & mi gauil hauiþ of healden fpa geaf eiðep gehimig & eac feoch. & eac feoth. God eop gehealde.

Editha domina regis Edwardi relicta Hundredo de Wedmore, Salutem. ſciatis me dediſſe Giſoni epiſcopo ad ſuſtentationem canonicorum eccleſiæ Sancti Andreæ in Wells. terram de [1] Merke cum omnibus ipſam jure contingentibus, cum Soka & Sake, ita plene & libere, ſicut mihi plenius manu ſtetit, pro anima regis Edwardi & anima mea, &c. Vetus verſio.

Charta Haroldi Regis.

HArold king greet Ailnoð & Tovid & alle mine þeines on Sumerſeten frendliche. And ic cyeð eou þ ic pille þ Giſo b. beo his Saca perð & his Socna. ofer his lond & ofer his mannen. & tolles perð & temes & infangenes þefes binnen burekh & butan. ſwo full & ſwo forth. ſwo he furmeſt was on Edward kinges dage on alle þingan. And ich bidde eou alle þ ge bien him on fultume at thys criſtendome Godes [2] yerichtten for to ſetten & to driven, loc þar hym neð ſy. & heo eoppes fultumes biþyrfe ſpo ſpo ich yetpuþan to ep habbe þ ue pyllan for mina luuen. And ich nelle yeþefien þ man him æt anie þingan anye unlag beoðe. God eop gehealde.

Haroldus rex Ailnodo, Tovid & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. ſciatis nos velle quod epiſcopus Giſo habeat Saca et Socna de terris ſuis & hominibus & Toll & Team & Infangenethef in Vill. & extra, ita plene & libere in omnibus; ſicut unquam habuit tempore regis Edwardi. Rogamus etiam vos, quatenus eidem ſi neceſſe fuerit auxiliari velitis ad Chriſtianitatem ſuſtinendam, ſicut de vobis confidimus idipſum velle. Nolumus autem ut ullus hominum ei in aliquo inferat injuriam Valete.

Altera charta Edwardi R.

EDpard ging gret Harold & Ægelnoð abbd. & Godpine ſcyregerefan, & alle mine þegenas on Sumerſæten freondliche. & ic cyðe eop þ ic pylle þ Giſo bp. [3] pepyge on his lande æt chyp ælſwo hys foregenga ætforen him ær dyde, ⁊ ic nelle geþafian þat man hym ænige unlage beode.

---

[1] Maneria de **merke** olim pertinebant omnia ad Decanum *Wellenſem*, nunc vero ſolæ decimæ ad eum pertinent. [2] Gerichte *Sax.* gepihte, & emphatice gepihtan, in hac charta yerichten, i. e. *jura, canones, veritates, rectitudines.* Inde Godes gepichte, vel Godes yerichten, ut Godef gepihta, in LL. eccl. *Canuti* R. 14. *jura, veritates, rectitudines dei.* i. e. *jura eccleſiæ* vel *Chriſtianitatis*, prout *Chriſtianitas* & *Chriſtiani* in mediæ antiquitatis ſcriptoribus, *Clericatum* & *ordines eccleſiaſticos*, præſertim *functionem*, *juriſdictionem* & *audientiam epiſcopalem* denotat. And ich bidde eop alle þ ge bien him on fultume at thys [hys] criſtendome Godes yerichten to ſetten & to driven loc þar hym neð ſy. *& vobis omnibus jubeo, ut quoties neceſſitas poſtulet, eum adjuvetis in ſua juriſdictione ad ſtabiliendas & propagandas veritates & jura divina.* To driuen autem reddidi *ad propagandas*, à *Cimbrico* at dreifa, *diſpergere.* [3] In vetuſto regiſtro terrarum, quod etiam eſt in archivis Decani & cap. *Wellenſis*, extat charta ab hac non adeo abſimilis in his verbis: Edward kynge gret Haſolb eorl ⁊ Egelnolb abbod ⁊ Godwyn ſcherrue and alle mynes þægenes on Somerſet. froendlych. ⁊ ich cuþe how þat ich wolle þat Gyſo biſſchop pepie now hiſs lond alſo hir forgenge aforen hym er oude. and ich nelle fuðden þat man hym eny unlawe beode. In margine hujus chartæ pepie redditur *libere teneat*, ut pepige ſupra *poſſideat.* Ego autem puto pepige, & pepie vertenda eſſe *defendat, ſepiat*, vel *ſepimentis muniat.* Hinc ab at varia, *defendere*, in vetuſtis *Scandicis* varn, *ſepes.* & in libris LL. varnælag, *plurium pagorum ad communem agrum ſepiendum obligatio.* varna-ruf, *ſepimenti ante legitimum tempus ablatio & deſtructio*, per quam vicinis damnum infertur. varnfalladrafog, *ſylva conſepta.* Huic noſtræ conjecturæ favet caput VIII. *veteris Conſuetudinis Normanniæ de* BANON & Ead-

Eadwardus rex Haroldo comiti, Aelnodo abbati, Godwino vicecomiti, & omnibus ballivis ſuis Sumerſet. ſalutem. ſciatis me velle quod Giſo epiſcopus poſſideat terram ſuam apud [1] chyw, ſicut fecerunt prædeceſſores ſui. Nec autem impune feram quod aliquis ei injuriam inferat, aut moleſtiam. Vetus verſio.

Charta altera Eadithæ Reginæ.

EAdgiþ ſe hlauedizge gnet harold erl mine broðar. ȝ touid. ȝ ealle ure [2] þepena on Sumerſeatan freondliche. ȝ ic cyðe eop þ ic pille þ Giſo b. beo þaef londeſ purðe æt [3] Milferton. ſpo full. ȝ ſpo forð. ſpo hit me ſelfon æn honde ſtod to þan foreparden þæt peo ȝeporht habbað. ȝ ȝyf þar hpa æniȝ land habbe hut buuban oððe ȝeboht of þam þe þar mid richte inte ȝebyrað ic pylle þat man hyt lætе in ongean cuman ȝ ſpece ſe mann pið þone mann þe him æþ land ſealde.

Vetus verſio ſequitur:

DEFFENS inſcriptum, quod ſic ſe habet: Terres ſont aucun temps en DEFFENS, & en autre ſont communes. Toutes terres cultivees ſont en DEFFENS. de quoy beſtes peuent legierement tollir les fruitz. vuides terres ſont en DEFFENS depuis la my mars juſques a la ſainte croix en ſemptembre. en autres temps elles ſont communes, ſe elles nec ſont cloſes d'anciennete. ſi commes des hayes ou telles choſes. le temps en quoq les terres ſont communes eſt apelle temps de BANON en quoq les beſtes peuent aller communement par les champs ſans paſtour. ..... Nulle ne peut defendre ſa terre en temps de BANON ſi elle neit cloſe d'anciennete. excepte le DEFFENS des bois qui praus & per conſtumes ſont toujours en DEFFENS. BANON doit eſtre oſte de toutes terres: en quoq la blee eſt appariſſant, qui pourroit eſtre empiree par auoirs ſi quil ny endoit point auoir. Hinc a *Gallico* DEFFENS, *ſepes*, apud nos vocatur **a fens**, vel **fence**, & *ſeptum*, **a fenced ground**, & *ſepem ſegeti prætendere*, **to fence inn the corn**. Occurrit etiam vox pepiȝan in altera chartarum R. *Canuti*, bibl. *Cott.* Tiberius, B. 4. 2. qua Archiepiſcopus *Cantwarenſis* libertatem, ut ego cenſeo, agros vel terras quaſdam arabiles *ſepimentis muniendi* conceſſit. Cnut cyniȝe ȝnet Eadpiȝe b. ȝ ælfpȝtan abb. ȝ æȝelpic. ȝ ealle mine þeȝnaf on cent fneondlice. ȝ ic cyþe eop þ ic pille þ æþelnoð apceb. pepiȝe hif landaþe into hif birceoppice nu ealfpa he dyde æn æȝelpice pæne ȝefeȝa. and piðða he ȝefeȝa pæf fonð oð þif. ȝ ic nelle na ȝeþafian þ man þam birceope æniȝe anlaȝe beode. beo ȝefeȝa pe þe beo:. Ita chron. *Sax. Gibſ.* an. MXVI, ȝ hif pice he heapdlice pepode þa hpile þe hif zima pæf, *& ſuum regnum is difficulter defendebat, quo tempore illud tenuit.* pæpan, *defendere.* LL. eccleſiaſticæ *Canuti* R. 20. ubi *Bromtonus* pæpan interpretatur *exaltare.* ita ut ſuſpicetur lector eum legiſſe pæpan pro pæpan. Notandum autem hic eſt in cap. de BANON & DEFFENS, praus ſcriptum eſſe pro *per uſe*, & *auoirs* ſignificare ut Barbaro-*Latinum aueria.* Nota etiam, quod *Landare* in charta *Canuti* ſignificat *terras arabiles*, à land, *terra*, & ar, quod *Cimbrice*, *aratio*, *aratrum* ſignificat. Ar autem verbale eſt ab eria, yria, *Sax.* epian, epiȝean, *arare.* Sequitur antiqua verſio, cap VIII. veteris conſuetudinis *Normanniæ* de BANON & DEFFENS. *Quodam autem tempore terræ ſunt defenſivæ, quodam communes. Defenſivæ ſunt omnes terræ cultæ quarum fructus per beſtiarum acceſſum credentur ex facili deperire. Terræ vero vacuæ à medio martio uſque ad feſtum ſanctæ crucis in ſeptembri defenduntur, alio vero tempore ſunt communes, niſi clauſæ fuerint, vel ex antiquitate defenſæ, ut* haye, *& hujuſmodi. Tempus autem quo terræ ſunt communes tempus Banonii vulgariter nuncupatur: quo tempore animalia ſine paſtore herbas depaſcunt per campos communiter, ac decurrunt. Quædam ſunt animalia quæ nullum habent Banonium, ſed omni tempore debent cuſtodiri, & ad dampnum illaturum detineri, ut capræ, quæ corrodunt germina vinearum, productiones arborum, & porci, qui ſata & prata ſuffodiunt, & omnino animalia fractiva, & maleficioſa, quæ ſemper cuſtodiri debent, & mala quæ faciunt, reſtitui. Nullus in tempore Banonii terram ſuam poteſt defendere, niſi clauſa fuerit* [ex antiquitate] *exceptis illis deffenſis boſcorum, quæ ex uſu conſueto ſemper habent deffenſionem. A terris autem in quibus ſeges eſt apparens, quæ per aueria poſſet pejorari, amovendum eſt Banonium, nec in iis debent haberi.* De banon & deffens, hoc eſt, *de agris & eorum ſepimentis.* Ban *enim* (unde banon & banonium) in veteri *Gotho-Scandico* ſive *Danico*, pro *agro*, & *territorio* haud infrequenter accipitur, auctore doctiſſimo *Carolo Lundio* in *academica ſua diſſertatione*, cui titulus ZAMOAZIS, *primus Getarum legiſlator*, cap. v. §. v. p. 115. Inde tempus quo agri communes ſunt tempus Banonii, id eſt tempus agri, vel tempus quo agri liberè depaſcuntur, nuncupatur. Sic animalia nociva in forenſi ſermone *Nortmannorum* dicuntur habere nullum Banonium, id eſt, nullo agro gaudere, vel nullam in agris habere paſcendi libertatem. Sic à terris in quibus ſeges apparet amovendum eſt Banonium, hoc eſt agri libertas, ſive communis agri depaſcendi liber uſus tunc temporis denegandus eſt. [1] Manerium *Chywenſe* olim ad epiſcopum *Wellenſem* pertinebat. Nunc vero alios dominos agnoſcit. [2] Ꝥ in þ ſoluto pro þeȝena. [3] **Milferton** nunc eſt corpus præbendæ quæ ad Archidiaconum *Tauntonenſem* pertinet.

Editha domina Haroldo comiti fratri ſuo, & Tovid & omnibus Ballivis Sumerſet. ſalutem. ſciatis me velle quod Gyſo epiſcopus habeat terram de Milvertone ita plene & libere, ſicut mihi plenius modo ſtetit. Si qua autem terra ipſam jure contingens ſublata vel quoque modo diſtracta fuerint, volo quod revocetur.

Ego vero hanc *Edithæ* Reginæ chartam ſic *Latinam* prius feceram, quam veterem verſionem recepi; *Ego Eaditha Regina fratri meo Haroldo Comiti, & Tovido & noſtris Thanis omnibus in Com. Somerſeatenſi amice ſalutem. Ego vobis notifico me Gyſoni epiſcopo has terras, quæ apud Milferton ſunt, tam plene & libere dediſſe, quam egomet eas unquam habui, ex quo primum eas acquiſivi. & ſi quis aliquem fundum alienari fecerit, vel eorum, quæ ad eas jure pertinent, quid emerit, volo ut reddatur, & emptor in venditorem actionem ſuam intendat.*

Hiſce adjici poſſunt ex evangeliis *Hattonianis* haud pauca *Semi-Saxonice*, præter ea, quæ in ſuperioribus afferuntur: ut, ⁊ ða ȝeþẏlleden daȝen þa hẏo aȝen ȝehpuꝑꝑon. belaꝼ ꝛe hælend on Ieꝛuſalem. ⁊ hẏꝛ mæȝeſ ðet nẏꝛton. penðe þ he on heoꝛe ȝeꝼeꝛꝛeðe pæꝛe. ða comen hẏo aneſ ðaiȝeſ ꝼeoꝑ. ⁊ hẏo hine ꝛohte betpeoxe hiꝛ maȝeſ, ⁊ hiꝛ cuþan. *Sax.* ⁊ ȝeꝼẏlledum ðaȝum ða hiȝ aȝen ȝehpuꝑꝑon belaꝼ ꝛe hælend on hieꝛuſalem. and hiꝛ maȝaſ þ nẏꝛton. penðon þ he on hẏꝛa ȝeꝼeꝛe pæꝛe. ða comon hiȝ aneſ ðæȝeſ ꝼæꝑ. and hine ꝛohton betpux hiꝛ maȝaſ. ⁊ hiꝛ cuþan, *Luc.* II, 48, 44. Sic, hpa atepedo eop þ ȝe ꝼleon ꝼꝛam þam topeaꝛðan ẏꝛꝛe, *Luc.* III, 7. *Sax.* hpa ætyðe eop þ ȝe ꝼleon ꝼꝛam ðam topeaꝛðan ẏꝛꝛe: ꝼꝛam haliȝe ȝaꝛte ȝelæd, *Sax.* ꝼꝛam haliȝum ȝaꝛte ȝelæd. *Luc.* IV, 1. ealle ða pice eoꝛþe. *Sax.* ealle pica eoꝛþan. *v.* 5. 7. ⁊ hẏm ane þeoꝛaꝛt. *Sax.* ⁊ him anum ðeoꝛaꝛt. *v.* 8.

XXVII. Hactenus ea, quæ, ut ſermo *Anglo-Saxonicus* auſtralis in *Semi-Saxonicum* ante *Normannorum* introitum, declinavit, oſtendunt. Jam igitur jure expectanda ſunt à lectore φιλαρχαιῳ ſpecimina quædam *Normanno-Saxonicæ*, vel *Anglo-Normannicæ* dialecti, quæ hic pariter daturus ſum, incipiens à mandato *Gullhialmi* conquæſtoris, miſſo ad *Gullhialmum* de *Curtello* comitem vel vicecomitem, ut videtur, *Somerſætenſem*, de ſolvendis Sancti *Petri* denariis; quod ad me a doctiſſimis, & humaniſſimis viris *Edwino Sandys* & *Ri. Healy* cum chartis ſupra exhibitis *Gallica* vel *Normannica* manu accuratiſſime non deſcriptis dico, ſed depictis miſſum, tantum non ovans accepi.

Willelm kẏnȝ Willelme ðe Curtello. and ic biðde þe þat þu ðo þ þiſ ꝑom-feoh forð cume of minan mann. ⁊ ſẏððan ælchene þeȝene. and hire mannum æt þiſſe Michaeliſ maſſen biſullan pite. ⁊ tan cẏþe þiſ to Montachut and to Briſtope. ðæt man þe hit unðon habben þ hit ðon. ⁊ þæt hit forð ne cumeð. ſeche ꝛe þ. and þu þapaftер. ⁊ æc ic beoðe þ nani mann ne ſẏ ſpo þeaꝛf þ nẏme æniȝe *name in Gẏſe þp. landе ær hẏt toforan hẏm ſẏle cume. Ne ðu. ne nan þinre manna. Goð þe ȝehealðe. Vetus verſio.

Willelmus rex Willelmo de Curtell ſalutem. Mando tibi, quatenus † intromittas, ut denarii Rom ſolvantur ad inſtans feſtum Sancti Michaelis de hominibus veſtris, & poſt de liberis. Et hoc notum facias apud Monteacutum & Briſtollium, ut qui nondum ſolverunt, ſolvant, & de his, qui non ſolverunt per dominum epiſcopum, & poſtea per te fiat inquiſitio. prohibeo & ut nullus ſit tam temmerarius, quod capiat namium ſuper terram Giſonis epiſcopi, antequam veniat coram eo, nec tu nec aliquis tuorum, Vale.

---

* Pecora vel ob debitum vel ob delictum apud *Normannos* capta ſive diſtricta, forenſi nomine vocantur NEMPS, NAMS, & aliquando M in N verſo NANS. NAMPS autem cum *Latino-barbaro* NAMPTA, videtur factum à namfes, namfs, per contractionem à plurali nam-feos vel namfeohs, quod *pecora diſtricta* ſignificat; ut namfæ, in vetuſtis *Danicæ* & *Scandicæ* linguæ libris. NAMS vero vel eliſo p. à namps, vel potius à *Saxonico* & *Francico* plurali names, apud antiquos Danos namer, in ſingulari name, nam, *Latino-barbare namium*, accerſendum eſt. Name vero & Nam verbalia ſunt, *Sax.* & *Francice* niman, neman, *Cimbrice* at nema, *Goth.* NIMAN, *capere, auferre*; & in ſenſu forenſi, à debitore vel reo quid ſolutionis loco auferre vel diſtringere, ſpeciatim pecora ob non ſolutum Domino terræ reditum, vel damnum alicuicunque ab iis illatum, diſtringere. De his namiis complura leguntur in veteri conſuetudine *Normanniæ*, cap. VII. *de deliurance de namps.* Inter alia: Len doit ſauoir, que celui qui tient namps, ne leur doit pas donner a manger, mais il doit purvoir de les mettre en lieu convenable quilz nempirent, par la raiſon des lieu ou ilz ſont, ne par la villaine maniere de les tenir. † Hic videtur deeſſe TE, ut in charta *Henrici* I. qua archiep. *Willelmo* & monachis eccl. *Chriſti Cantuar.* omnes terras quas tempore *R. R. Edwardi Confeſſ.* & *Gullialmi* I. habuerunt, confirmat, *& nolo ut aliquis hominum ſeſe intromittat.* Eadem phraſis occurrat in charta *Henrici* II. archiep. *Theobaldo*, & iiſdem monachis conceſſa. *Intromittere* autem idem ſignificat, ac *Gallicum* s'entremettre, negotio ſe interponere, ſuſcipere aliquod negotium, curare ut res fiat. *Anglicè* **to intermeddle, to meddle with.** **Meddle** autem & **intermeddle**, à *Gallicis* ſe mettre, & s'entremettre,

Verſio

Verſio autem à nobis facta, antequam veterem iſtam à doctiſſimo viro *Ri. Healy* LL. D. & eccleſiæ *Wellenſis* ſeneſchallo miſſam Tabellarius adtulit, ſic ſe habet:

Willelmus rex Willelmo de Curtell, ſalutem. Ego graviſſima pœna tibi mando, facias, ut denarii S. Petri ſolvantur à meis vaſallis, & dein ab omnibus thanis, & eorum villanis in curia comitatus proximo S. Michaelis feſto tenenda. Tum proclama hoc Montacuti & Briſtoliæ, ut qui non ſolverunt eos, ſolvant, & de iis qui ſolvere neglexerint, Epiſcopo & Tibi inquirendum erit. Porro jubeo ne quis, ſive Tu (ſive aliquis miniſtrorum tuorum) adeo inconſultus ſit, ut pecus aliquod namii nomine prius capiat in Gyſowis Epiſcopi terris, quam ſe coram illo ſiſtat. Deus Te conſervet.

Has *Normanni* victoris literas proxime ſequantur *Anglo-Normannicæ* ſpecimina ex paraphraſi quadam evangeliorum bibliothecæ *Bodleyanæ* ORMULUM inſcripta; atque imprimis ea, quæ quis auctor, & cur codicem ita inſcripſit in fine præfationis oſtendunt. Icc þ̄ þiꝛꝛ Enȝliꝛꝛh haꝑe ꝑett Enȝliꝛꝛhe men to laꝑe. icc paꝛꝛ þæꝑꝑ icꝑiꝛtneð ORMIN bi name nemneð. ⁊ ic ¹ORMIN ꝑull inꝑeꝑbliȝ piðð muð. ⁊ ece piðð heꝑte heꝑ biddе þa cꝑiꝛtene menn þatt heꝑenn oððe ꝑeðenn þiꝛꝛ boc. hem biddе icc heꝑ þatt teȝȝ ꝑoꝑꝑ me þiꝛꝛ bede biddenn. þatt bꝑoþeꝑꝑ þatt þiꝛꝛ Enȝliꝛꝛh-ꝑꝑite allꝑ æꝑeꝛt ꝑꝑat ⁊ ꝑꝑohte. þatt bꝑoþeꝑꝑ ꝑoꝑ hiꝛ ꝛꝑinc to læne ꝛoð bliꝛꝛe mote ꝓinden. Alibi etiam: ðiꝛ boc iꝛꝛ nemnedd ORRMULUM. ꝑoꝑ þi þatt ORRM itt ꝑꝑohte. ORMIN autem vel ORM noſter ORMULUM ſuum *Waltero* cuidam, triplici nomine fratri ſuo dedicat, in iis, quæ ſequuntur: Nu bꝑoþeꝑꝑ paltеꝑꝑ bꝑoþeꝑꝑ min aꝓꝓtеꝑꝑ þe ꝓlæꝛheꝛꝛ kinde. ⁊ bꝑoþeꝑꝑ min i cꝑiꝛtendom þuꝑꝑh ꝓulluhht ⁊ þuꝑꝑh tꝑoꝑꝑþe. ⁊ bꝑoþeꝑꝑ min in Loðeꝛ huꝛꝛ ȝet o þe ꝑꝑiðe piꝛe. þuꝑꝑh þatt pitt haꝑenn takenn ba an neȝhell boc to ꝑollȝhenn undeꝛ kanunkeꝛꝛ-had ⁊ liꝛ. ꝛꝑa ꝛumm ꝛannt apꝛꝛtin ꝛette. Canonicus etiam noſter ex ordine S. *Auguſtini* non caſu ſed conſulto, per binas conſonantes ſcribendi ratione per integrum ſuum *Ormulum* uſus eſt, ut ex monitione ad ſcriptorem, quæ proxime ſequitur, conſtat: tatt he loke pell þatt he an bocꝛtaꝓꝓ ꝑꝑite tꝑiȝȝeꝛ æȝȝhpæꝑ þæꝑ itt upp o þiꝛꝛ boc iꝛꝛ ꝑꝑitten þætt piꝛe. loke he pell þatt het ꝑꝑite ꝛꝑa. ꝑoꝑꝑ he ne maȝȝ nohht elleꝛꝛ on Enȝliꝛꝛh ꝑꝑitenn ꝓiht te poꝛð. þatt pite he pell to ꝛoþe.

A præfatione autem ad librum procedamus. col. 368. ꝑoꝑꝑ þatt bꝓihhtin piꝛte pell þatt adam ꝛhollde ȝillten. ⁊ ꝛhollde poꝛꝛþenn poꝛꝛꝑenn utt oꝓ papadiꝛeꝛ ꝓiche inn till þiꝛ midbellæꝛð tatt iꝛ o ꝑoꝑꝑe baleꝛꝛ dæledd. ꝑoꝑ þi nam Lod. tatt pit tu pell. þe ꝓiꝑꝑte ꝛtaꝓeꝛꝛ alle ut oꝓ þa nameꝛꝛ þ̄ he ꝓand upp o þe ꝓiꝑꝛt man hiꝛꝛ name oꝓꝓ alle ꝑoꝑꝑe. ꝑoꝑ þ̄ hiꝛ ꝛtꝑenn all ꝛhollde ben todꝓiꝓenn ⁊ to ꝛkeȝȝned in all þiꝛꝛ midbellæꝑð. tatt iꝛꝛ o ꝑoꝑꝑe baleꝛꝛ dæledd. æꝛtbale oꝓꝓ all þiꝛꝛ peꝑellð iꝛꝛ anatole ȝehaten. ⁊ oꝓꝓ þ̄ name toc bꝓihtinn an ꝛtaꝓꝓ Allꝑa ȝehaten to timbꝑenn till ðe ꝓiꝑꝑꝛt man hiꝛꝛ name oꝓ ꝛtaꝓeꝛꝛ ꝑoꝑꝑe. peꝛtbale oꝓ all þiꝛ peꝑellð iꝛ bẏꝛiꝛ bi name nemneð. ⁊ oꝓꝓ ðatt name toc bꝓihhten an ꝛtaꝓꝓ belta ȝehaten to timbꝑenn till ðe ꝓiꝑꝑꝛte man hiꝛꝛ name oꝓ ꝛtaꝓeꝛꝛ ²ꝑoꝑꝑe. &c. Sic *col.* 309. *Joh.* 1, 26. On an oðeꝛ daȝȝ ꝛannt Iohan bapptiꝛꝛte ⁊ tpeȝȝen ꝛtodenn þæꝑ piþ him oꝓꝓ hiꝛe leoꝑninȝcnihhteꝛꝛ. ⁊ he ꝛahh upe laꝓeꝑð ȝan. ⁊ ꝛeȝȝde þuꝛꝛ piðð poꝑde. Loc heꝑe. ðiꝛꝛ iꝛꝛ ȝodeꝛꝛ lamb. ⁊ ta tpa leoꝑninȝcnihhteꝛꝛ heꝑden þ̄ poꝑð ⁊ ȝeden ꝑoꝑþ aꝛꝛteꝑꝑpaꝑꝑð upe laꝓeꝑꝑð. ⁊ eꝓt him tuꝑnde hem. ⁊ ꝛahh hem baðe. ⁊ ꝛeȝde. phat ꝛeke ȝitt? ⁊ teȝ him ða ðuꝛꝛ ȝaꝓen ꝛꝑape onȝeneꝛꝛ. Leꝓ maȝꝛtpe phæꝑe biȝȝeꝛꝛt tu? ⁊ upe laꝓeꝑð ꝛeȝȝde þuꝛꝛ till hem baþe. cumeþ nu ⁊ lokeþ phæꝑe i beȝȝe. ⁊ teȝ ða ȝeden ꝑoꝑþ piþ him till ðæꝑ he paꝛꝛ att inne. and pæꝑen all þ̄ daȝȝ piþ him. ꝛꝑa ꝛum ðe ȝodꝛpell kydeþ. þat time þ̄ ta tpeȝȝen men till upe laꝓeꝑð comen paꝛꝛ ꝓiht ꝛꝑa ꝛum itt oꝓꝓ þætt daȝȝ þe tende time pæꝑe. ðymoneꝛꝛ bꝑoþer ꝛant Andꝑeꝑ. he paꝛꝛ an oꝓꝓ ða tpeȝȝen. þatt comen till ðe laꝓeꝑð cꝑiꝛt ðæꝑ he bi ȝate ȝede. ⁊ ꝛant Andꝑeꝑ ꝛað allꝑe ꝓiꝑꝑt ꝛymon hiꝛꝛ aȝenn bꝑoþeꝑ. ⁊ cpaþ till him. pe ꝓundenn nu meꝛꝛyam þ̄ bitacneþ ꝛoð cꝑiꝛt. ꝛoð

---

facili elementorum ejuſdem organi mutatione, fiunt. Porro conſtat has literas ſcriptas eſſe dum Epiſcopus & Vicecomes una jus dicerent, & cauſas cognoſcerent in curia comitatus, & forſan antequam leges terræ ſtatutáque *Anglicorum* Regum lingua *Gallica* tractarentur, ut *Ingulphus* loquitur in hiſtor. *Croyland.* Edit. *Oxon.* p. 71. Denique notandum eſt in his *Conquæſtoris* literis, ut & in chartis, quæ eas præcedunt Biꝛceop abbreviatim eſſe ſcriptum, per ꝺp. & ꝺ. haud ſecus ac in vetuſtis MSS. *vel* abbreviatim ſcribitur per uſ & ſ, & *Saxonicum* anꝺ in *Heptateucho Sax.* per ⁊ꝺ & ⁊. Eodem etiam modo ſcribuntur voces in *Græcis*, *Latinis*, & *Rabbinicis* codd. per abbreviationum abbreviaturas. ¹ Ormin patronymicum eſſe videtur à veteri *Danico* Ormur, unde abjecta terminatione, Orm, *Sax.* pyꝛm, *Anglice* worm, *vernis*, *anguis*. *Ormin* igitur noſter *Ormii* cujuſdem filius vel nepos, ut par eſt credere, è *Danica* ſtirpe oriundus, recolendi mihi gratam occaſionem præbet cl. *Wormiorum* gentem, de literatis omnibus & præcipue de ſeptentrionalis literaturæ cultoribus optime meritam, quæ apud *Danos* jam diu floruit, & ſemper utinam efflоreat. ² Similia pene occurrunt apud Chryſoſtomum Orat. v. de *Creatione*: ἐπειδὴ ἔμελλε τὰ πόσαρκα κλίμαξ ἐξ αὐτῆς [ἀνθρώπε] πληρῶθαι, τίθησι τὸ ὄνομα τοῦ ἀδάμ· ἄλφα, ἀνατολή· δέλτα, δύσις· ἄλφα, ἀρκτος· μῦ, μεσημβρία. ex verſione *Latina* hæc deſumta ſunt ab homiliſtâ.

ꝺoꝺeꝛꝛ ſune ꝺoꝺ. ꝼatt cumen ıꝛꝛ to manne. ⁊ toce ⁊ lebbe him ſone ꝼoꝛꝼ anan till upe laꝼeꝛꝺ. ⁊ cꝛıꝛt paꝛꝛꝺ eꝺe up on ſẏmon ⁊ ꝛeꝺꝺe him ꝼıꝛꝛ pı ðð peoꝛꝺe. ðu nemneꝺꝺ apt ſẏmon. ⁊ tu ꝼuꝛꝛh ıohana paꝛꝛ ſtꝛeneꝺ. nu ſhallt tu ben nemneꝺꝺ ceꝼaꝛ ꝼt ı ꝺup bıtac-neð peteꝛꝛ. ⁊ ꝛıððen oþ oþeꝛ ꝺaꝺ toc leꝛu cꝛıꝛt. &c.

Sic col. 145. quatuor [2] animalia quatuor evangeliſtas repræſentantia, deſcribuntur in iis, quæ ſequuntur. An oꝼꝼ ða ꝼoꝛꝛe ıꝛꝛ ſant maþþep ⁊ he paꝛ ecan poſſtell. anoþeꝛꝛ ꝺoꝺꝺꝛpell-ꝛꝛıhhte paꝛꝛ maꝛcuꝛꝛ bı name nemneꝺꝺ. ⁊ he paꝛꝛ ꝺoꝺꝺꝛpellꝛꝛıhhte ꝺoꝺ. aec he ne paꝛꝛ na poꝛtell. &c. ⁊ heꝛ haꝼe ı nemneꝺꝺ nu till ꝺup ða ꝼoꝛꝛꝛe ꝺoꝺꝺꝛpellꝛꝛıhhteꝛꝛ. ꝼt pæꝛenn uꝛꝛ bıtacneꝺꝺ pell ꝼuꝛꝛh tale oꝼꝼ ꝼoꝛꝛeꝛ hunꝺꝛneꝺꝺ ꝼoꝛ þeꝺꝺꝛe liꝼ ꝼullꝼꝛemeð paꝛꝛ ınn alle ꝺoꝺe ꝺeꝺeꝛꝛ. all ꝛꝛa ꝛe tale oꝼ hunꝺꝛneꝺꝺ ıꝛꝛ ꝼullꝼꝛemeð tale nemneꝺꝺ. tıꝛe ꝼoꝛꝛꝛe pæ-ꝼenn ec ꝼuꝛꝛꝺ ꝼoꝛꝛꝛe ꝺeꝛ bıtacneꝺꝺ. ꝼatt ꝺoꝺeꝛꝛ ꝼepp ezechıel ꝛahh ꝼuꝛh ꝺaꝛtlıche ꝛıhhþe. ꝼıꝛꝛ ılike ezechıel paꝛꝛ an puꝛꝛþꝼull ⁊ heh ꝛꝛoꝼete ꝼull mikell ꝛꝛneꝛꝛt bıꝼoꝛan ꝼ ꝼ cꝛıꝛt com heꝛ to manne. ⁊ he ꝛahh æneꝛꝛ ꝼoꝛꝛꝛe ꝺeꝛ ðuꝛꝛh halıꝺ ꝺaꝛt ınn heꝼꝼne. abuten ꝺꝛıhhtın heꝼꝼneꝛꝛ kınꝺ. ꝼæꝛ he ꝛat on hıꝛ ꝛætе. ꝼoꝛꝛ ꝼatt teꝺꝺ ꝛhollꝺenn tacnenn uꝛ ꝼa ꝼoꝛꝛe ꝺoꝺꝺꝛpellꝛꝛıhhteꝛꝛ. ðatt ꝛꝛıtenn oꝼꝼ ꝼe laꝼeꝛꝺ cꝛıꝛt ꝺoꝺꝺꝛpell o ꝼoꝛꝛe bokeꝛꝛ. ꝼatt an ꝺeꝛ oꝼꝼ ða ꝼoꝛꝛꝛe ꝺeꝛ paꝛꝛ ınnan manneꝛꝛlıke, ꝼoꝛꝛ ꝼatt ıtt ꝛhollꝺe tacnenn uꝛꝛ maþþep ðe ꝺoꝺꝺꝛpell-ꝛꝛıhhte. ꝼatt ꝛꝛat uꝛꝛ onn hıꝛꝛ ꝺoꝺꝺꝛpellboc. oꝼ cꝛıꝛteꝛꝛ mennꝛꝛcneꝛꝛe. oꝼꝼ ꝼatt tatt cꝛıꝛt paꝛꝛ puꝛꝛþen mann. ꝼoꝛꝛ all mann-kınne neꝺe. ꝛꝛa ꝼ he paꝛꝛ ꝛoþ ꝺoꝺ anꝺ ec ꝛoþ man. ı lıꝼ ⁊ ꝛaple. ⁊ ec oꝼꝼ all ꝼ hallꝺe peꝛꝛe ꝼ cꝛıꝛt on enꝺe ꝛꝛohhte. ınn upe boꝺıꝺ ꝼ he toc. oꝼꝼ ꝛante maꝛꝺeꝛꝛ kınꝺe. An oþeꝛꝛ ꝺeꝛ paꝛꝛ ꝛeꝺenn ꝼæꝛ ın an leuneꝛꝛ like ꝼoꝛꝛ ꝼ ıtt ꝛhollꝺe tacnenn uꝛꝛ maꝛꝛcum ðe ꝺoꝺꝺꝛpellꝛꝛıhhte ꝼatt ꝛꝛat uꝛꝛ onn hıꝛꝛ ꝺoꝺꝺꝛpellboc hu cꝛıꝛt paꝛꝛ upp oꝼꝼ ꝺæꝼe onn uhhtenn tıꝺ te ꝼıꝺꝺ ꝺaꝺꝺ. ꝛꝛa ꝼ he ꝛꝛalt o ꝛoꝺe. ⁊ tatt paꝛꝛ ꝛıhht tatt le paꝛꝛ ꝛett onnꝺænn ꝼatt ꝺoꝺꝺꝛpell-ꝛꝛıhhte ꝼatt ꝛꝛat oꝼꝼ hu ꝼe laꝼeꝛꝺ ꝛaꝛ. ðe ðꝛıꝺꝺe ꝺaꝺꝺ oꝼꝼ ꝺæꝼe. ꝼoꝛꝛ leneꝛꝛ ꝼhellꝼ ꝼæꝛ ꝼeꝛ ıtt ıꝛꝛ ꝼhellꝼ-eꝺꝺ tæꝛ liꝼ ıtt ꝛtille. ꝼꝛe ꝺaꝺeꝛꝛ allꝛ ıt pæꝛe ꝺæꝺ. ꝼoꝛꝛ cꝛıꝛteꝛꝛ ꝺæꝼ to tacnenn. ⁊ o ꝼe ðꝛıꝺꝺe ꝺæꝺꝺ ıtt ıꝛꝛ paceneꝺꝺ. oꝼ ꝛlæꝼ. ⁊ neꝺꝺꝛeꝺꝺ. ðuꝛꝛh ꝼatt te ꝼaꝺeꝛꝛ ꝺaꝼ ðæꝼ to ⁊ ꝛtıꝛeð ıtt. ⁊ paceneꝼ. all all ꝛꝛa ꝛum ꝼe laꝼaꝛꝛꝺ paꝛꝛ ðe ðꝛıꝺꝺe ꝺaꝺꝺ oꝼꝼ ꝺæꝼe. all ðuꝛꝛh hıꝛ hallꝺe ꝼaꝺeꝛꝛ mahht. ⁊ ꝼuꝛꝛh hıꝛ aꝺen mahht. ðe ꝼnıꝺꝺe ꝺeꝛ ꝼatt he ꝼæꝛ ꝛahh paꝛꝛ ınn ann kallꝼeꝛꝛ like. ꝼoꝛꝛ ꝼatt ıt ꝛhollꝺe tacnenn uꝛꝛ Lucam ꝼe ꝺoꝺꝺꝛpellꝛꝛıhhte ꝼat ꝛꝛatt uꝛꝛ on hıꝛꝛ ꝺoꝺꝺꝛpellboc. oꝼꝼ cꝛıꝛteꝛꝛ ꝺæꝼ o ꝛoꝺe ꝼæꝛ he paꝛꝛ oꝼꝼneꝺꝺ lac ꝼoꝛꝛ uꝛꝛ to leꝛenn uꝛꝛ oꝼꝼ helle, ⁊ ꝛat paꝛꝛ ꝛıhht tatt callꝼ paꝛꝛ ꝛett onꝺænn ꝼt ꝺoꝺꝺꝛpell-ꝛꝛıhht ꝼatt ꝛꝛat oꝼꝼ hu ꝼe laꝼeꝛꝺ cꝛıꝛt ꝼaꝛꝛ oꝼꝼneꝺꝺ upp o ꝛoꝺe. ꝼoꝛ kallꝼ paꝛꝛ ðıꝛꝛ to ꝼulle ꝼoꝼ an lac amanꝳ ꝼa lakeꝛꝛ ðatt ꝼæꝛenn oꝼꝼneꝺꝺ ꝺꝛıhhtın ꝺoꝺ. bıꝼoꝛen cꝛıꝛteꝛꝛ come. ðe ꝼeoꝛþe ꝺeꝛ ꝼ he ðæꝼ ꝛahh paꝛꝛ ın an æꝛneꝛꝛ like. ꝼoꝛꝛ ðatt ıtt ꝛhollꝺe tac-nen uꝛꝛ Iohan ðe ꝺoꝺꝺꝛpellꝛꝛıhhte ꝼatt ꝛꝛat uꝛꝛ onn hıꝛꝛ ꝺoꝺꝺꝛpellboc oꝼꝼ cꝛıꝛteꝛꝛ ꝺoꝺꝺ-cunꝺneꝛꝛe. oꝼꝼ hu ðe laꝼeꝛꝺ leꝛu Cꝛıꝛt ın hıꝛꝛ ꝺoꝺꝺcunꝺe kınꝺe ȝ aȝȝ paꝛꝛ ⁊ ıꝛꝛ ⁊ æꝛꝛe beoþ hıꝛꝛ ꝼaꝺeꝛꝛ æꝼen-mete allmahhtıȝ anꝺ allpælꝺennꝺ ꝺoꝺ. ðatt alle ꝛhaꝼꝼte ꝛꝛohhte. ꝛıðð ꝼaꝺeꝛꝛ ⁊ ꝛıðð halıȝ ꝺaꝛt. all an ı ꝺoꝺꝺcunꝺneꝛꝛe. ⁊ tatt paꝛꝛ ꝛıhht tatt æꝛn paꝛꝛ ꝛett onꝺænn ꝼ ꝺoꝺꝺꝛpellꝛꝛıhhte. ꝼatt maꝛt ꝛꝛatt on hıꝛ ꝺoꝺꝺꝛpellboc oꝼꝼ cꝛıꝛteꝛꝛ ꝺoꝺꝺ-cunꝺneꝛꝛe ꝼoꝛ ı ꝼ tatt he ꝛꝛat oꝼꝼ ꝛꝛılc he ꝼlæh upp ınn till heoꝼꝼne ꝼuꝛh ꝼ he ꝛꝛat heꝛ ı ðıꝛꝛ liꝼ oꝼꝼ ꝺoꝺeꝛꝛ ꝺepe kınꝺe. ⁊ tæꝛ paꝛꝛ he ꝼull lıc ꝛıðð æꝛn ꝼ ꝼleȝeðð upp ꝼull heȝe ꝼuꝛꝛ pæꝛen ꝼuꝛh ða ꝼoꝛꝛꝛe ꝺeoꝛ ꝼa ꝼoꝛꝛꝛe men bıtacneꝺꝺ ꝼ ꝛꝛıte oꝼꝼ ðe laꝼeꝛꝺ cꝛıꝛt. ꝺoꝺꝺꝛpell oꝼ ꝼoꝛꝛꝛe bokeꝛꝛ. &c.

Ormulanis ſuccedat ſymbolum *Nicænum*, quod in pagina olim vacua recentiori manu ante initium *Codicis Wigornienſis*, jam *Bodleijanæ* bibliothecæ peculii pretioſi, ſcriptum extat in his verbis.

Ic ıleue on enne ȝoꝺ ꝼæꝺeꝛ almıhtı. puncheꝺ heouene ⁊ eoꝛþe. ⁊ alle ıꝛeıenlıche ðınȝ ⁊ unıꝛeıenlıche. ⁊ on enne cꝛıꝛt helenꝺ ꝺꝛıhten. ꝼene ancenneꝺen ȝoꝺeꝛ ꝛunu. oꝼ ðæne ꝼæ-ꝺeꝛ akenneꝺ æꝛ alꝛe poꝛlꝺe. ȝoꝺ oꝼ ȝoꝺ. lıht oꝼ lıht. ꝛoþ ȝoꝺ oꝼ ꝛoþ ȝoꝺe. akenneꝺ nout ıꝛꝛoꝛ. eꝼeneꝺꝛıꝛtlıcne ðan ꝼæꝺꝛ. ꝼ ꝼene beoð alle ꝼınȝ ıꝛꝛouht. ꝼe ꝼoꝛ uꝛ mannen ⁊ ꝼoꝛ upe hæle nıþeꝛaꝛtaıh oꝼ heouene. ⁊ peaꝛþ ıꝼleꝛchomoꝺ oꝼ ꝼen holı ȝoꝛte ⁊ oꝼ maꝛıan ðen meıꝺene. ⁊ peaꝛþ mon ıꝛuꝛþen. he ðꝛoꝛeꝺe eæc ꝛꝛılc on ꝛoꝺe ahonȝen ꝼoꝛ uꝛ. ⁊ he paꝛ ıꝺuꝛıeꝺ. ⁊ he aꝛoꝛe on ðan ꝼnıꝺꝺe ꝺeıe ꝛo ꝛo ıꝛꝛıte ꝛeȝȝeð. ⁊ he aꝛteıh to heouene. ⁊ he ꝛıt æ ꝛıht hanꝺ hıꝛ ꝼæꝺeꝛ. ⁊ he eꝼtþ cumeþ mıꝺ ꝼulꝺꝛe [4] to ꝺemınꝺe ꝼen cꝛıke anꝺ ðam ꝺeaꝺen. ⁊ hıꝛ ꝛıche ne bıð non enꝺe. ⁊ ıc ıleue on ðene holı ȝoꝛt ꝼene lıꝼꝼeꝛtan ȝoꝺ. ðe ȝeþ oꝼ ꝼen ꝼæꝺeꝛ. ⁊ oꝼꝼ ꝼen ꝛunu. ⁊ he ıꝛ mıꝺ ꝼan ꝼæꝺeꝛ ⁊ mıꝺ ðan ꝛunu ıꝺeꝺen ⁊ ıꝛul-ꝺneꝺ. ⁊ he ꝛꝛæc ꝼ pıtezen. ıc anꝺettе ꝼa onan halpen ⁊ ða ıleaꝼꝼulle. ⁊ ða apoꝛtolıcan ıla-ꝼunȝe. ⁊ on ꝼoꝛȝıueneꝛꝛe ꝛunna. anꝺ ıc abıꝺe aꝛıꝛte ꝺeaꝺꝼe monne ⁊ ðeꝛ eche lıueꝛ ðæꝼe toupapꝺe poꝛlꝺe. beo hıt ꝛo.

Id genus quoque ſunt & iſta cujuſdam homiliæ *Semi-Saxonice* bibl. *Bodl.* in hæc verba: *audi filia & vide, & inclina aurem tuam*, &c. Davıꝺ ðe ꝼalmꝼnuhte ꝛꝛpekeð ı ꝼe ꝛaꝼteꝛ topaꝛt ȝoꝺeꝛ ꝛꝛuꝛe. ꝼat ıꝛ euch meıꝺen ꝼ haueþ meuþ-ꝼeapeꝛ. ⁊ ꝛeıþ. heꝛ me ꝺohteꝛ. bıhalꝺ anꝺ

---

[1] *Sax.* eop. [2] Vide *Irenæi* opera adverſus hæreſes, Edit. *Feuardentii*, Colon. *Agripp.* anno M.DCXCVI. lib. III. cap. XI. pag. 259. [3] *Sax.* eac, ac. [4] *Sax.* to ðemenne.

beı

bei þin eaꝛ. ⁊ ꝓꝓꝛget ti ꝓolc. ⁊ tineꝛ ꝓeabeꝛ huꝛ. Nim ȝeme hꝑet each poꝛꝺ beo ꝛunbeꝛliche to ꝛeȝȝen. heꝛ me bohteꝛ he ꝛeiþ. bohteꝛ he cleopeþ hiꝛe ꝓoꝛ þi þ he unbeꝛꝛtanbe. &c. Iſta etiam alterius homiliæ, quæ inſcribitur heꝛ biȝine ꝛauleꝛ paꝛbe in hæc verba, *ſi ſciret pater familias in qua hora*, &c. uꝛe laueꝛb ı þe ȝobꝛpel teacheþ uꝛ þuꝛh a biꝛne hu pe ahen peaꝛluche to bipiten uꝛ ꝛeoluen piþ þe unpiht oꝛ helle. ⁊ piþ hiꝛ peꝛucheꝛ. ȝeꝛ þeꝛ laueꝛb piꝛte he ꝛeiꝺ hpenne ⁊ [1] hpuch time þe þeoꝛ palbe cume to hiꝛ huꝛe he pulbe pakien. ⁊ ne nalbe he naꝛt þolien þe þeoꝛ ꝓoꝛ to bꝛeoken hine :.

Hæc in manu *Saxonica*: in *Gallica* autem manu multa id genus ſcripta extant, ut fol. 1. a. b. libri homiliarum *Semi-Sax.* membranacei, qui in bibl. *Lambethana* aſſervatur. *Cum appropinquaſſet Jeſus Ieroſoliman. &c.* Gobemen hit iꝛ an heſte bei to bei þe iſ on xii monþe. þiſ gobſpel ſeb hu þe helenb nehſechebe toparb ierſm þare burh to bei mib hiſ apoſtles ⁊ ec mib oþere ſloc manna þa he com to þere bune oliueti hiſ ihaten þa ſenbe he iſ ii. leoꝛnmc-cnihteſ ⁊ oþeb to heom ȝaa in þane caſtel þet iſ on-ȝein eou ⁊ ȝe ſinbeb rebliche par ane aſſe ȝebunben mib hire colt. unbinbeb heo ⁊ leabeb heo to me. ȝif eni man ſeiþ eapiht to eou ſeggeb þet þe ſauerb haueb þar-of neobe ⁊ rebliche heo eou leteb fere þer mib. Euntes autem discipuli fecerunt ſicut præcepit illis Jeſus, *&c.* þa apoſtles eoben ⁊ bebun alſpa þe helenbe heom het heo nomen þe aſſe ⁊ here colt ⁊ lebben to him. ⁊ heo buben heore claþeſ huppon þe aſſe ſole ⁊ ure brihten ſeobþan rab þeron uppen toparb ierſm. þa peſ hit cub ouer al þe buþ þet þa helinb peſ þiberparb. heo urnen on-ȝein him al þa hebreiſce men mib gobere heorte ⁊ ſumme mib ufele þeonke, moni of þan ſloc manna þe ear þan fulieben ure brihten ⁊ ec þe ȝe-leafulle of þere burh heo nomen heore claþeſ ⁊ þe beſte þet heo hefbe ⁊ ſtrehiten unber þa aſſa fet þer brihten rab inne þe peye. him to luue ⁊ heriȝinge. þa oþre men þe reil nefben heo ſtiȝen uppeon þe gobeſ cuuneſ treope. ⁊ nomen þa tpigga ⁊ þa bloſtme ⁊ buben unber þe aſſa fet ⁊ biſtrepeben al þane peye him to purþſcipe ⁊ al þe hebreiſce folc þe eobe efter him ⁊ biuoren him ſumgun þiſne loſ ſong hehliche to heringe ⁊ cpeþen. Oſanna filio bauib benedictus qui venit in nomine bomini. þet iſ he iſ ibletſob þe þe her cumet on brihtneſ nome. þuſ ha hine hereben a þe þe rab in et þan eſtȝate þere burh. þet ȝate me hat Ꝺpecioſa porta þet hiſ þet faire ȝet me hat hit. ⁊ ſeobþan þe Criſtin bom peſ nefre ouer xii monþe niſ hit unbon bute to bei al þat folc eobe þarforb to proceſſium, to munte oliueti: ⁊ in al ſpa. Nu leoue broþre nu ic eou habbe þet gobſpel iſeib anfanbeliche þet hit bitacnet. ge iherben er on þe gobſpel hu ure brihten ſenbe hiſ ii apoſtleſ petrum ⁊ iohannem ongem þene Caſtel þ heo unbunben þat aſſa ⁊ hire ſole. leoue broþre ⁊ ſuſtre ge hihereb hu muchel eбmobneſe ure brihten bube for uſ. he mihte riban gif he palbe on riche ſtebe ⁊ palefrai ⁊ mule ⁊ arabiſe nalbe he no. na for thon uppon þa muchele aſſa agc uppon þa luttlhle ſole þat get peſ kinde ne ber hit neſ nefre nane burbene ne hit neſ nefre ifuleb of nane oþre aſſa. In ſpa muchele eбmobneſſe gob almihti hine bubi for uſ ⁊ ece ſete uſ biſne þag habbe pele to ouerſtohpenneſſe on þiſſe liue ne beo þu þeruore prub ne pilb ne ſterc ne pemeb ne ouermobi ah þeſ þe pe heoueben mare pele on þiſſe liue þeſ pe ahte to beon þe eбmobre. þa mare imete alſpa hit ure pele nere. ⁊ þonkien hit ure brihten þe hit uſ lenbe ⁊ bon þan monna þereof. &c. In hom. prima in Adventum.

Iſtiuſmodi quoque eſt oratio illa fervens, ſive allocutio ad Jeſum in fine hujus MS. ut ex his conſtat. Ieſu ſoþ gob. gobes ſone. Ieſu ſoþ goð. ſoþ mon. mon meadene-bern. Ieſu min hah loue. min ſikere ſpetneſſe. Ieſu min heopte. mi ſel. mi ſaulehele. Ieſu ſpete. Ieſu mi leof. mi lif. mi leome. min halwi. min [2] humiter. þu al þ ic hopie. Ieſu mi peole. mi punne. mine bliþe breoſteſ bliſſe. Ieſu teke þ tu art ſe ſofte. ⁊ ſe ſpote. ȝettet to ſpa leoflic. ſpo leoflic anb ſpa luſum þ te engleſ. á biholbeþ þe. Ne beoþ heo neuer fulle. for to lokin on þe. Ieſu al feira. ȝein hpam þe ſunne niſ boten a ſchabwe.

His quoque accenſendæ ſunt vitæ *SS. Margaritæ & Catherinæ, A. Normannice* ſcriptæ, in MS. cod. bibl. *Bodl.* NE. A, III, 11. quarum illius initium, hujus autem finis infra ordine ſequuntur.

Exordium vitæ *S. Margaritæ, Normanno-Saxonicè.*

I þe feaberef ⁊ ı þeſ ſuneſ ⁊ ı þeſ hali gaſteſ nome her beginneþ þe liflabe & te paeſiun of ſeinte margarete. Efter ure lauerbeſ pine ⁊ hiſ paſſiun ⁊ hiſ beaþ o robe ⁊ hiſ ariſte of beaþ. ant efter hiſ upaſtihunge aſ he ſteah to heouene peren monie martyrs pepme ba ⁊ pummen to ðeaþeſ miſliche ibon for þe nome of brihtin. ⁊ aſ ı cubbe kempen ouercomen ⁊ [3] akeſten hare þreo cunne uan þe ueont ⁊ teos pake porlt ant hare licomeſ luſtes. ⁊ penben of þeoſ peanen to peole ⁊ to eche punne ierunet to criſte.

Finis vitæ *S. Catherinæ, Nortmanno-Saxonice.*

Heo pib þeoſ ſteuene ſtrahte uorþ ſpiftliche þe ſuah pite ſpire. ⁊ cpeþ to þe cpellere. Mi hiſ ⁊ mi leoꝛ mon ieſu criſt mi lauerb haueþ nu icleopet me þo nu þenne hihentliche þ te

[1] Nunc **which**. hpuch autem fit à hpulc pro hpilc, eliſo *L.* [2] *Sax.* humȝeꝛteaꝛ, humteaꝛ, idem ac humȝeꝛ bropa, *mel ſtillatitium*, item *nectar.* [3] Forſan legendum eſt akeaftен. vide akafe, & akiefb, & akafr. in Lex. *Run. Runolph. Jonæ.* & akaft, & akafaſt in *Olai Verelii* indice, &c.

ꝛꝛ ihaten. ant he as ha het him hef þ heatele ꝛpeopd up [1] ꝛpipte hire þ heaued ——— þuꝛ pende þe eadie meiden Katerine icrun to criſt from eorþliche pinen. 1 Nouembres moneþ de ꝛiꝛ] tpentuþe dei] fridei on te under 1 þe dei] 1 þe tune þ hire deope leoꝛmon ieſu ure lauerd leaſde liſ o þode for hire] for uꝛ alle. beo he aſ healent iheret] iheiet in alre porlde porlt a on ecneſſe. AMEN.

Ex libro etiam compacto homiliarum Coll. *Trin. Cantabr.* *Anglo-Normannice* ſcripto, quem lectu & perlectu dignum exiſtimavit [2] *Abrahamus Wheelocus*, nonnulla proferenda ſunt, lectoris φιλαρχαίᾳ gratiâ, cui ex homilia IN ASCENSIONE inſcripta hæc præſento: Alſe ſeint ambroſie ſeiꝺ þuſ queþende Receptus ad ſedem dei. he ſteh to heuenliche hehſettle. and þiche ſtridef he makede dunparꝺ. & eft upparꝺ. þ ſeiꝺ Sācs Salomon þe pile.] Ꝺuſ queꝺ, ecce uenit ſaliens in montibus,] tranſiliens colles. here he cumeꝺ ſtridende fro dune to dune.] [3] ouerſtit Ꝺe cnolleſ. Septem igitur ut ita dicam ſaltus dedit. E celo in uirginiſ uterum. Inde in præſepium. Inde in crucem. Inde in ſepulchrum. Inde in infernum. Inde in mundum. Et hinc in celum. Seuen ſtridef he makede. on of heuene into Ꝺe maidenef [4] inneꝺe. oꝺer þenne into þe ſtalle. Ꝺridde into Ꝺe holi rode· feorþe Ꝺanne into þe ſepulcri. fifte into helle. ſixte into þiſ middenerd. þe [5] ſeueꝺ eft into heuene ac þo he to helle com. Ꝺe engleſ þe mid inn comen clepeden to þe deuel] ſeiden. tollite portas &c. maſter-lingef of þeſterneſſe openeꝺ [6] giper gaten. Ꝺe king of bliſſe pile fare her in. Ðe ſtefne herden Ꝺe piteief þe þep inne peren] on of hem þ paſ Ꝺauid andſpereꝺe þuſ. dominuſ fortiſ &c. Ꝺe lourd þe iſ ſtrong.] mihti] on fehte.] dide ure lourd alſe þe boc ſeiꝺ. portaſ ereaſ contriuit & uectef ferreof confregit] dedit lumen hiſ qui erant in penſ tenebrarum.] ligauit ſatanan] captiuam duxit in captiuitatem.] ure helende brac þo þe irene heite] al to ſhiuede þe [7] giaten.] in-pende. þo paſ helle liht eneſ] nefre eft of heuene-liht.] bound te holde deuel.] herede helle of Ꝺo Ꝺe him haꝺden her er-quemeꝺ. alſe Ꝺe ſalmprihte ſeiꝺ. et duxit eoſ &c.] he brac hepe bendeſ] ledde hem ut of þeſterneſſe.] of deaþef ſhadepe.] roſ of deaꝺe þe þridde dai. þiſ eſtrene dai.] punede mid hiſ dicipleſ noht alegate ac ſtundmele. for te þe [8] ſuperti Ꝺe dai. þ iſ to dai.] þo he dide alſe þe holi boc ſeiꝺ. Eleuatiſ manibuſ ferebatur in celum et benedixit eis. he heuede up hiſ honꝺ.] giaf hem hiſ bleſcinge.] ſpo ferde to heuene alſe dauid ſeiꝺ. Aſcendit dominus in iubila &c. drihten ſteh on [9] pordleſe ſonge.] on bemene ſtefne.

XXVIII. Supra in R. XVIII. magnopere laboravi, & pene totus fui in oſtendendo, ut *Anglo-Saxonicæ* ſcripturæ apud exteros inſtructus R. *Ælfredus* primus innovator erat; & in tradendis criteriis, quibus nova illa *Ælfredi* quaſi *Gollo-Romana* manus, quæ pulchritudine ſua adeo ipſos Anglos delectabat, & in qua omnes fere MSS. codd. qui ſuperſunt, nitent, à veteri illa *Saxonica*, quæ ante *Ælfredi* tempora ab omnibus *Saxonibus* & *Merciis* in uſu erat, dignoſci & diſtingui poſſet. Jam igitur reſtat, ut vetuſtiorem illam manum *Saxonicam*, quæ ante *Ælfredum*, *R.* factum uſitata rarior in Bibliothecis reperitur, quaſi è tenebris ſuis, ubi veluti præ pudore deliteſcere videtur, exhibeam. Hujus autem perantiquæ manûs, quæ nec *tam legibilis*, nec *oculis tam delectabilis*, ab ipſis *Saxonibus*, introducta à ſuo rege manu *Gallicana*, aſperari cœpit, nonnulla forte exemplaria conſervata ſuperſunt in cod. MS. bibl. *Bodl.* NE. D. 2. 19. In cujus codicis fol. 20. a. extat brevis narratiuncula in miniatis hujus manus literis *Latine* ſcripta de invento, à quodam *Britanno*, Alphabeto; quam cum ipſis Alphabeti literis in ære Sculptam oſtendit fig. I. In fol. 22. a. extat aliud hujus manus exemplar, quod exhibet fig. II. In fol. 23. a. alterum habetur exemplar, cujus ſpecimen videre eſt Sculptum fig. III. In folio autem 24. a. Incipiunt pauca ex prophetarum libris excerpta tam *Græce* in literis *Græcis* uncialibus, quam *Latine* in hujus pervetuſtæ manus characteribus in duabus parallelis columnis exarata, quorum utriuſque, ut & Alphabeti *Græci* & *Saxonici*, quod in ſiniſtro margine à ſumma ad imam paginam pingitur, ſpecimen oſtentat fig. IV. In folio autem 28. b. Incipiunt lectiones ex *Geneſeos* libro ſumptæ, quæ columnatim etiam parallelæ ſcriptæ ſunt, in hac manu tam *Latine*, quam *Græce*, ut repræſentat fig. V. Deinde lectionibus ex *Geneſi* ſumptis ordine ſequuntur aliæ ex libb. *Exodi*, & prophetarum ſumptæ, quas omnes quum *Latine*, tum *Græce*, in hac pariter manu exaratas alibi deo vitam, & vires largiente, publico forſan daturus ſum.

Iſtiuſmodi etiam manus, nempe minus venuſtæ, delectabiles, & quæ ab hujus codicis ſcriptura non adeo abſimiles ſunt, cernuntur in chartis quidem pervetuſtis quorundem RR. qui ante *Ælfredum* aut natum, aut factum regem, terras dederunt *eccleſiæ Wigornienſi*, quæ, dum

---

[1] A *Cimbrico* at ſvipa, *cito agere*, vel at ſvipta, *cito raptare*. [2] Hic in ſumma pagina, quæ Codicis tegmini interior conglutinata hæret, teſtimonium ſuum ſic ſcriptum reliquit; HIC CODEX MS. FIDEM PROTESTANTIUM IN PERMULTIS MULTUM ORNAT. LEGI, ET PERLEGI. A. W. [3] *Sax.* oꝛepꝛtiȝꝺ. [4] *Sax.* inneꝺ. [5] *Sax.* ꝛeoꝛoꝺe. [6] *Sax.* eopen. [7] Forſan mandoſe pro graten. [8] *Sax.* ꝛeopen-tiȝeꝺ. [9] Ꝺordleſe ſonge, ſic explicat homiliſta in iis quæ ſequuntur: pordleſ ſong iſ þe her te michele bliſſe. þe heo haueþ of hevenliche þinȝe,] ne mai þereoffe be ſtille. ne mid porde hem atellen. ſpiche ben þe ſongeſ þe me ſingeꝺ hege ſageſ alſe Alleluiah.] ſpiche oꝺer. Ꝺpo dide þe apoſteleſ ſo hie behelden ure helend. þo þe to heuene yeade.] folgeden him mid egen. þo hi mid lichame ne mihten.

ei

Fig. i. Ex MS codice Bibl. Bodl. OXON. NE. D. II. 19. *Pag. 168. Gram. Sax.*

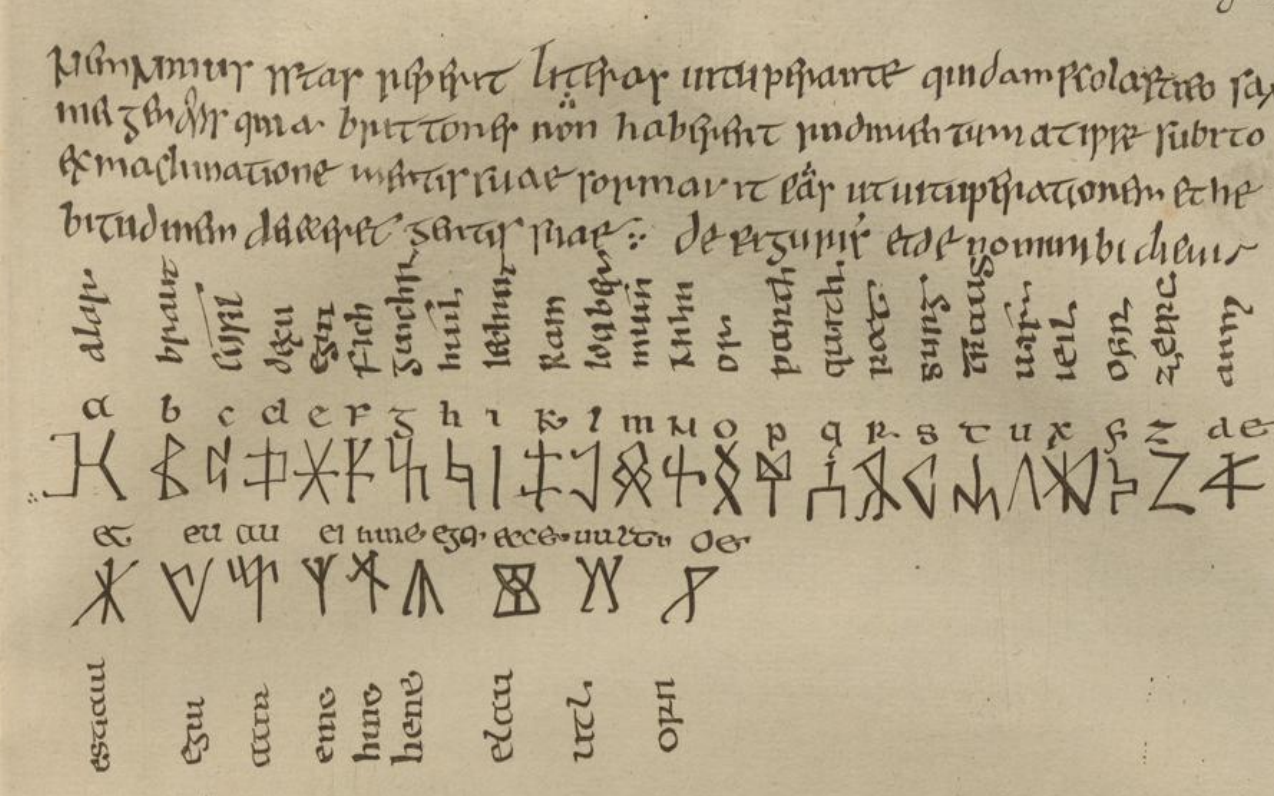

Fig. ii. Ex eodem MS codice. Folio 22. a.

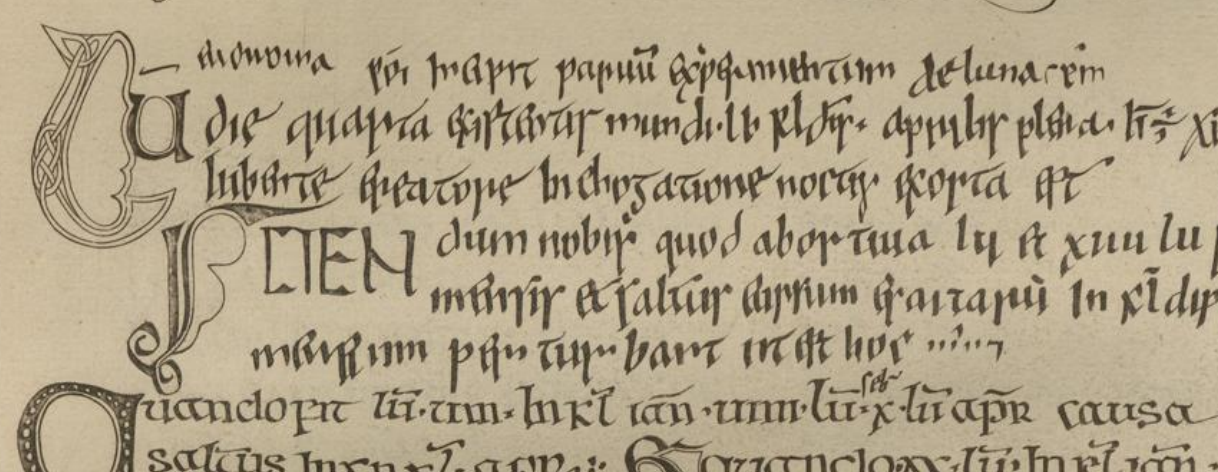

Fig. iii. Ex eodem MS codice. Folio 23. a

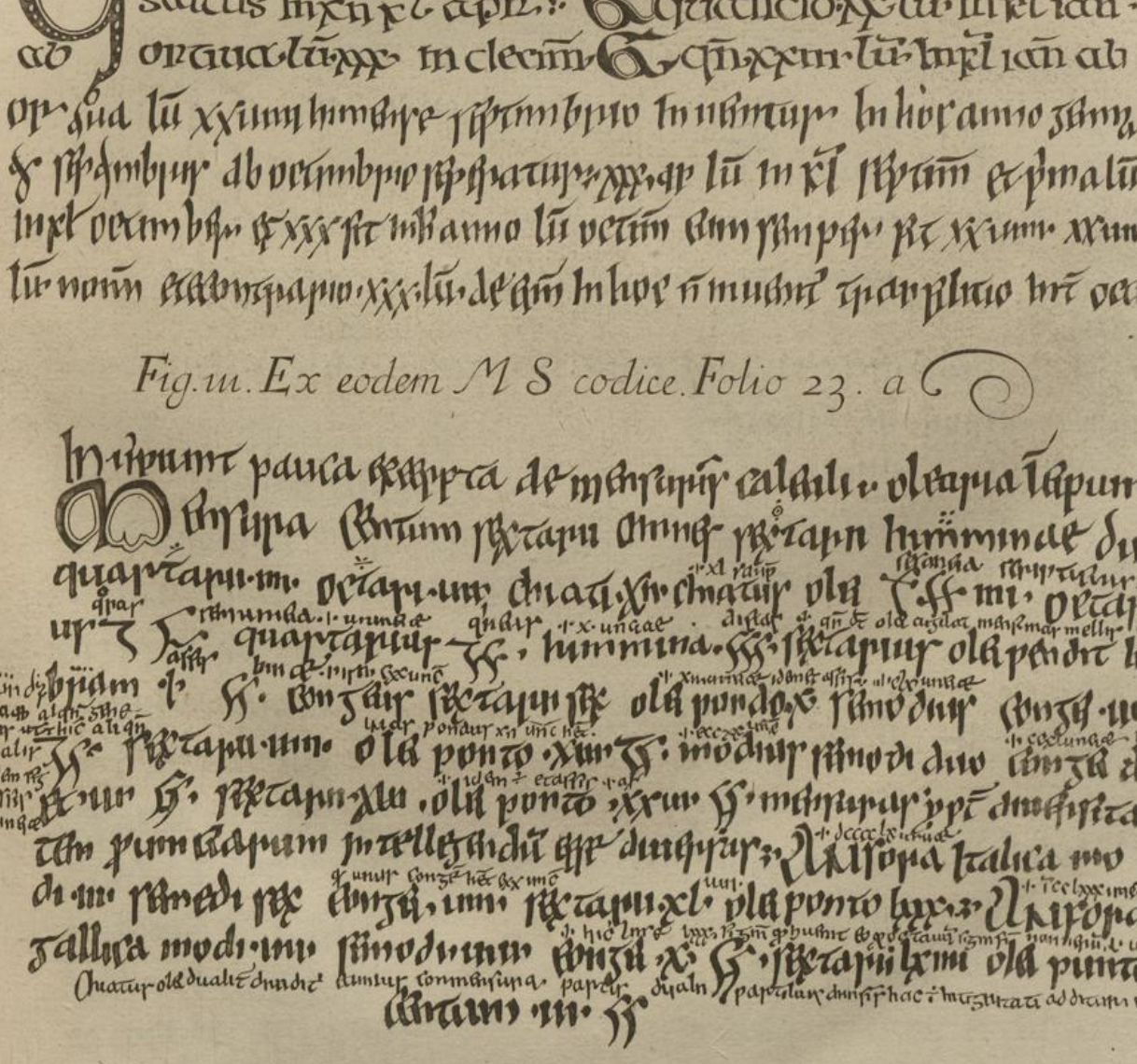

MBurghers Transc. et sculp.

Fig. iv. Ex eodem MS codice. Folio. 24. a.

ad pag. 168.

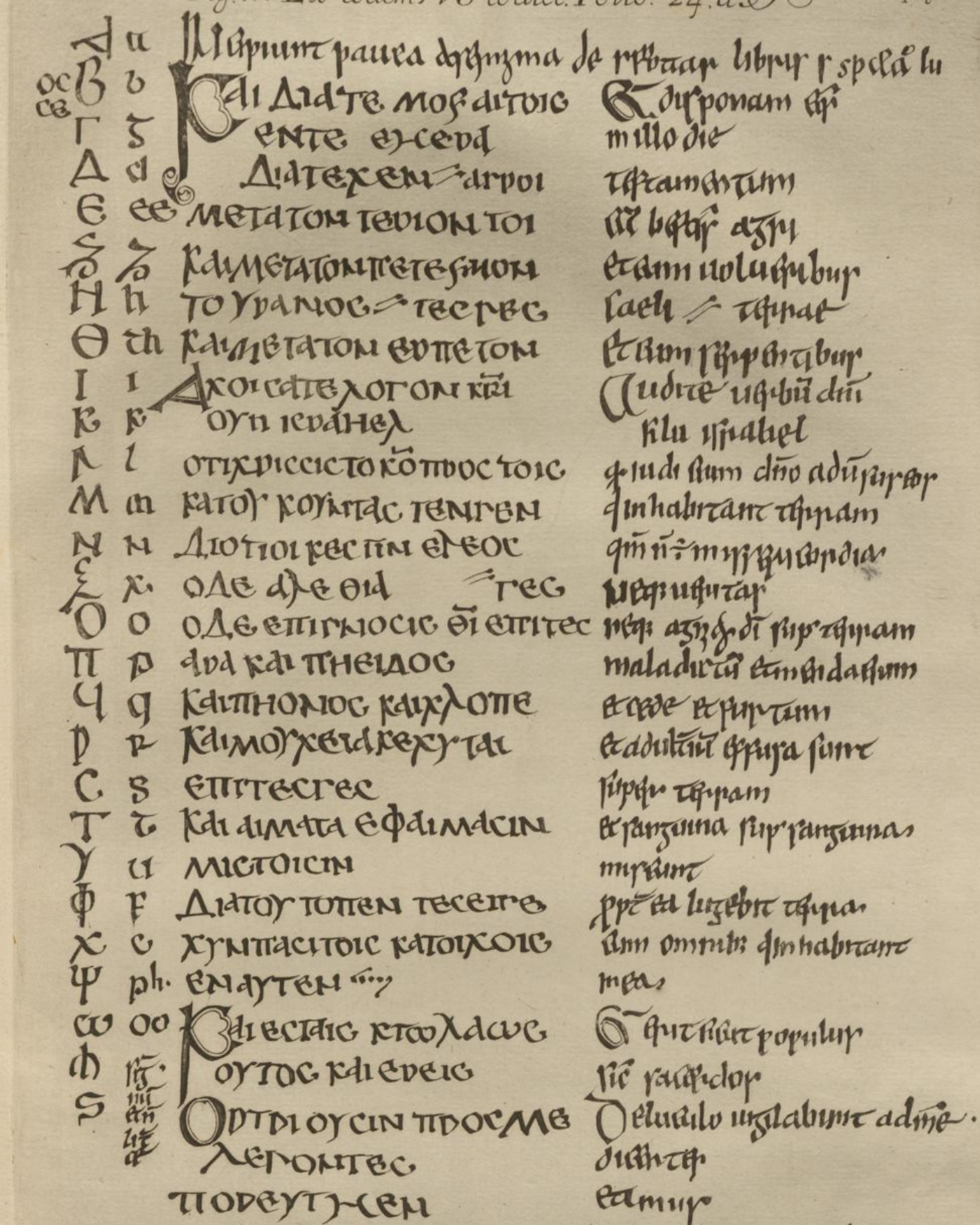

Fig. v. Ex eodem MS codice Folio. 28. b.

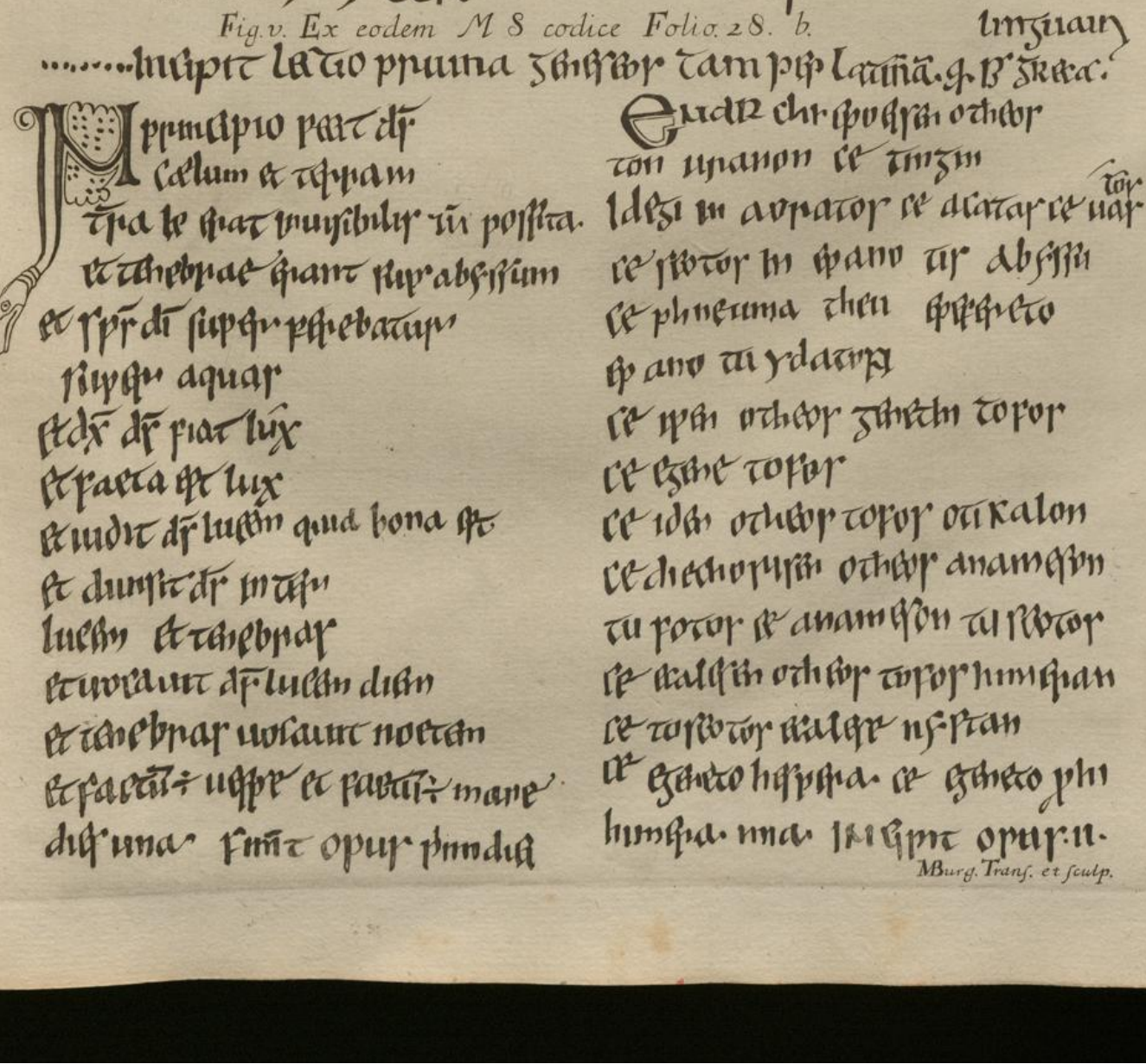

MBurg. Transf. et sculp.

ei præſiderem, à pulvere, & tineis ereptæ, in Archivis, ut ut laceræ & exeſæ, repoſitæ fuerunt.

Denique quoniam harum chartarum nulla exhibetur in Monaſtico *Anglicano*, cum rerum antiquarum ſtudioſis me initurum gratiam exiſtimo, ſi eas omnes excuſas, quatenus jam legi poſſunt, hic loci interſeruero.

Carta lacera Æthelredi *Merc̄ Regis circa A. D.* 692.

APoꝛtolur Paulur de extꝛemo iudicio manifeꝛtiſſime loquenſ ita dixit omneſ enim ſtabimur ante tꝛibunal xꝛī ut ꝛecipiat unuſquiſque pꝛout ꝛeſſit ſiue bonū ſiue malū. etiam ipſe dñſ in euanǧ ſuo manifeſtat dicenſ ibunt impii in ſuppliciū æteꝛnam iuſti autem in uitam æteꝛnam. hoc ſane tꝛemendum ȝ teꝛꝛibile dī omnipotentiſ iudiciū omnibuſ eſt nobiſ peꝛhoꝛꝛeſcendū. Quapꝛopteꝛ ego aethelꝛed xpō donante ꝛex Mꝛcenſiū pꝛo abſolutione cꝛiminū meoꝛū ȝ pꝛo amoꝛe dī uiuentiſ teꝛꝛam qui uetuſto uocabulo nuncupatuꝛ heanburǧ ȝ in alio loco æt auſtin hoc eſt ciꝛciteꝛ in illiſ duobuſ locis xxx caſſatoꝛū [1] oꝛtꝛoꝛo meo ueneꝛabili epiſc. in pꝛopꝛiam poſſeſſionem tꝛadidi ab illam eccleſiam beati Petꝛi [2] pꝛincipis apoſt. quæ ſita eſt in uueogoꝛna ciuitate cum antiquiſ conſiniis ȝ captuꝛa piſcium ȝ cum omnibuſ utilitatibuſ campo ł in ſilua ł in ſlumine ad ſe ꝛite peꝛtinentibuſ illi ..... peꝛſſuantuꝛ in æuū. ſimiliteꝛ etiam ab ſeculaꝛibuſ omnibuſ ſeꝛuitutibuſ ..... leuis. ſint in peꝛpetuum libeꝛati niſi tantū .... ȝ expeditione contꝛa hoſteſ ñ ſc̄ ..... ſeꝛuantibuſ minuentibuſ ueꝛo ł con..... ſempiteꝛna. Amen.

✠ Ego aethilꝛed ꝛex pꝛopꝛiā donationem coꝛꝛoboꝛanſ titulo ſcæ cꝛucis ſubſcꝛipſi.
✠ Ego heabda epīſ. conſen. ȝ ſubſ.
✠ Ego tophtuualb oſen. ȝ ſub.
✠ Ego eabuualb oſen ȝ ſub.
✠ Ego cille conſen ȝ ſub.
✠ Ego oſſꝛith conſen. ȝ ſub.
✠ Ego ecgfꝛith conſen. ȝ ſub.
✠ Ego tudbul conſen. ȝ ſub.
✠ Ego ȝuthlac conſen. ȝ ſub.
✠ Ego ſiȝuualb conſeꝛ. ȝ ſub.
✠ Ego oſtꝛoꝛ epiſc. donationem quam a ꝛeȝe ..... pꝛopꝛia manu ꝺnotaui.
✠ ..... conſen. ȝ ſub.
✠ ..... conſen. ȝ ſub.

Carta Osheri *reguli* Huuicciorum, *circa A.* 692.

✠IN nomine dnī nꝛī Ihū xꝛī. Omnia enim ut ait ap̄ quae uidentuꝛ tempoꝛalia ſunt quae autem non uidentuꝛ aeteꝛna ſunt. pꝛo qua ꝛe ego Oſhepe ꝛex Huuicciorum pꝛo ꝛemedio animae meae cū aedilheaꝛdo filio meo dabo teꝛꝛam quae dicituꝛ penitanham quindecim tꝛibutaꝛiorū cū ꝺylla uuidu caſſatas conſentiente comite meo Lutbeꝛhto ad conſtꝛuendum monaſteꝛium Lutſuidae abbaē cum campis ſyluiſque cum piſcaꝛiis pꝛatiſque et cum omnibuſ .... aliſ quae ad eam ſunt peꝛtinentia hanc cum omnibuſ hiſ iuꝛe poſſidendam in peꝛpetuum peꝛdonabo.

✠ Ego oſhepe ſubdictuſ [3] ꝛex conſentiens et ſubſcꝛipſi ſignū ſalutaꝛe.
✠ Ego aedilhaꝛd conſentiens et ſubſ.
✠ Ego edilwaꝛd conſentiens et ſubſ.
✠ Ego æðilbeꝛht conſentiens et ſubſ.
✠ Ego ediline conſentiens et ſubſ.
✠ Ego oſwuido conſentiens et ſubſ.
✠ Ego oſtoꝛoꝛ epiſcopuſ conſentiens pꝛopꝛia manu ſig̃ conſcꝛipſi.
✠ Ego edilꝛedus conſentiens.
✠ Ego beꝛhtwualdus aꝛchi epiſcopus conſentiens ſubſcꝛipſi.
✠ Ego uuilfꝛidus epīſ. conſ. ſſ.
✠ Ego heabda epīſ conſentiens ſubſ.
✠ Ego tyꝛtel epīſ conſentiens ſubſ.
✠ Ego ..... de epīſc conſentiens ſubſ.
✠ Ego bedwin epīſ conſentiens ſubſ.
✠ Ego ȝelmund epīſ. conſentiens ſubſ.
✠ Ego alꝛicus epīſ. conſenſi et ſubſ.
✠ Ego cuinꝛicus conſenſi et ſubſ.
✠ ego ꝛehthaetius conſenſi et ſubſ.

---

[1] Oſtꝛoꝛus episcopus conſecratus, ſede cantuarienſi vacante, poſt mortem *Theodori*, Anno Dom. 692. obiit an. 693. [2] Eccleſiam hic loci primitus in ſedem episcopi fundatā, in honorem *D. Petri* fuiſſe conditam facile liquet ex hac *Æthelredi* donatione. [3] Id eſt, regulus.

ꝺiquiꝭ hanc ꝺonationem minuetuꝭ. ꝛciat ꝛe ꝑeꝺꝺituꝭñ ꝑationem in ꝺie Iuꝺicii, et ꝑaꝛtem eiuꝭ eꝛꝛe cū peccatoꝛibuꝭ et cum Iuꝺa tꝛaꝺitoꝛe, cꝛuciatuꝭ ꝛine ꝛine in inꝼeꝛno cum ꝺiabulo.

In nomine ꝺī ꝛummi. Tempoꝛa tempoꝛibuꝭ ꝛubeunt. abiit et uenit aetaꝭ ꝛola ꝛcōñ ꝺloꝛia ꝺuꝛat in xꝓ̄. Ideoque eꝝo eaꝺilheapꝺuꝭ et aeꝺiluueapꝺuꝭ. ꝺabimuꝭ tiꝺi cuꝺꝛuiꝺae teꝛꝛam quae ꝺicituꝭ inꝝinn v manentium quam tu à nobiꝭ ꝓꝛopꝛio ꝓꝛaetio ꝑeꝺemiꝛti iꝺ eꝛt ꝺc. ꝛoliꝺiꝭ ut in tua poteꝛtate ꝛit habenꝺi et ꝺonanꝺi cuicunque uoluꝛeꝛiꝭ. ꝺiquiꝭ in hanc ꝺonationem auꝝeꝛe uoluꝛeꝛit ampliet ꝺꝛ ꝑaꝛtem eiuꝭ in ꝑeꝝione uiuentiū. ꝛiquiꝭ e conꝛtꝛaꝛio minueꝛe temptauꝛeꝛit euellet eum ꝺꝛ ꝺn̄ꝭ e ꝑeꝝno ꝛuo et ꝑaꝛtem eiuꝭ ponet cum peccatoꝛibuꝭ. nomina hic teꝛtium ꝛubteꝛꝛcꝛipta ꝛunt.

✠ ꝺiꝝnum manuꝭ coenꝑeꝺi. ✠ ꝺiꝝnum manuꝭ aeꝺiluueapꝺi.
✠ ꝺiꝝnum manuꝭ aeꝺilheapꝺi. ✠ ꝺignum manuꝭ cuthbeꝛti.
✠ ꝺiꝝnum manuꝭ ecuuini.

Carta Uhtredi *reguli* Huicciorum.

IN nomine ꝺnī nī ihū xꝓ̄ī. Leꝛtiꝛꝛime itaque abꝛque ꝺubitatione conꝛtat omnia quae uiꝺentuꝭ tempoꝛalia eꝛꝛe, et quae non uiꝺentuꝭ aeteꝛna eꝛꝛe. iꝺciꝛco eꝝo uhtꝛeꝺuꝭ ꝺo ꝺonante ꝛeꝝuluꝭ huuicciopum coꝝitaui ut ex accepta poꝛtione teꝛꝛiꝝeniꝭ ꝛeꝝni a laꝛꝝitoꝛe omnium bonoꝛum aliquiꝺ quamuiꝭ minuꝭ ꝺiꝝnum ꝓꝛo ꝛemeꝺio animae meae in uꝛuꝭ eccleꝛiaꝛticae liꝺeꝛtatiꝭ epoꝝaꝛem. unꝺe ꝛiꝺeli meo miniꝛtꝛo aeꝼelmunꝺo uiꝺelicet ꝛilio inꝝelꝺi qui ꝛuit ꝺux et ꝓꝛaeꝼectuꝭ aeꝺ̄ilbalꝺi ꝛeꝝiꝭ cum conꝛenꝛu et licentia oꝼꝼani ꝛeꝝiꝭ meꝛcioꝛum ꝛimulque epiꝛcoꝓoꝛum et ꝓꝛincipum eiuꝭ teꝛꝛam quinque ꝛtꝛibutaꝛioꝛum iꝺ eꝛt uicum qui nominatuꝭ eaꝛtun iuxta ꝛluuium in ..... qui ꝺicituꝭ ꝛaluuaꝛꝛe iuꝛe eccleꝛiaꝛtico poꝛꝛiꝺenꝺam liꝺentiꝛꝛime ꝓꝛo ꝺnō omnipotenti ꝺonabo. quam iꝛ ꝛempeꝛ poꝛꝛiꝺeat et poꝛt ꝛe cui uoluꝛeꝛit heꝛeꝺum ꝛelinquat. inꝛupeꝛ ꝺiꝝno ꝓꝛaetio ab eo ꝛuꝛcepto ꝓꝛo ꝛemeꝺio animae noꝛtꝛae et ꝓꝛo amoꝛe coeleꝛtiꝭ paꝛꝛiae ꝛciat unuꝭquiꝭq; hanc teꝛꝛam liꝺeꝛam eꝛꝛe ab omni ꝛtꝛibuto paꝛuo uel maioꝛe publicalium ꝛeꝛum et a cunctiꝭ opeꝛibuꝭ uel ꝛeꝝiꝭ uel ꝓꝛincipiꝭ ꝓꝛaeteꝛ inꝛtꝛuctionibuꝭ pontium uel neceꝛꝛaꝛiiꝭ ꝺeꝼenꝛionibuꝭ aꝛcium conꝛtꝛa hoꝛteꝛ. omnimoꝺo quoque in ꝺi ompiꝭ̄ nomine inteꝛꝺicimuꝭ, ut ꝛi aliquiꝭ in hac ꝓꝛaenominataꝛ teꝛꝛam aliquiꝺ ꝝoꝛaꝭ ꝛuꝛaue.... alicui ꝛoluꝛe aliquiꝺ niꝛi ꝛꝛecialiteꝛ ꝓꝛetium ꝓꝛo ꝓꝛetio aꝺ teꝛminum aꝺ penam nihil. ꝝoꝛaꝭ auꝝentem hoc meum ꝓꝛaeceꝓtum omnipoteneꝭ ꝺꝛ ꝛua auꝝeꝛe bona in aeteꝛnum non ceꝛꝛaꝛ. minuentem quoꝺ non optamuꝭ ꝛciat ꝛe ante ꝛtꝛibunal xꝓ̄ī ꝑatꝛionem ꝑeꝺꝺituꝓum. niꝛi ante ea ꝺo et hominibuꝭ ꝛatiꝭ emenꝺaueꝛit, conꝛcꝛipta eꝛt haec ꝺonatio anno ab incaꝛnatione ꝺnī nī ihū xꝓ̄ī ꝺccLxvii. Inꝺic. vi Iun. v.

✠ Ego oꝼꝼa ꝺ̄ ꝺono ꝛex meꝛc̄ huic ꝺonatione ꝝenꝛi et ꝛubꝛcꝛipꝛi. ✠ Ego alꝺneꝺ ꝛubꝛeguł. huuic. ꝝenꝛi et ꝛubꝭ.
✠ Ego uhtꝛeꝺuꝭ huic̄ ꝛeꝝuloꝭ meam liꝺeꝛtatiꝭ ꝺonationem coꝓꝛoboꝓanꝭ ꝛcꝛipꝛi. ✠ Ego miꝛꝛeꝺuꝭ eꝓi huic̄ ꝝenꝛi et ꝛuꝺ.
✠ Ego ꝺata ꝝenꝛi et ꝛuꝺ.
✠ Ego ꝺꝛoꝛꝺa ꝝenꝛi et ꝛuꝺ.
✠ Ege beꝛhtꝛalꝺ ꝝenꝛi

Carta Offæ *regis* Merc̄. *&* Aldredi *ſubreguli. A. D.* ꝺccLxxv.

✠ IN Nomine ꝺn̄ꝭ nꝛ̄ī ihū̄ xꝓ̄ī. ꝛummo quiꝺem menꝛiꝭ ꝓꝛoꝓoꝛito unicuique penꝛanꝺum eꝛt et coꝝitanꝺum. quatinuꝭ ut cum huiuꝭ ꝛaeculi caꝺuciꝭ ac labentibuꝭ ꝛebuꝭ manꝛuꝛa aeteꝛnitatiꝭ ꝓꝛoemia aꝺiꝓiꝛcaꝭ̄. Quaꝓꝓoꝓteꝛ eꝝo oꝼꝼa ꝺi ꝺono ꝛex meꝛc̄ ꝺe animae meae aeteꝛno ꝛemeꝺio coꝝitanꝭ ceꝛtiꝛꝛime ꝛcienꝭ mihi in ꝛutuꝛo multum ꝓꝛoꝺeꝛꝛe quicquiꝺ

quib de donif et de febuf fpoppiif quibuf meam paffuitatem piuf omnium bonopum laf-
gitop ditaffe dignatuf eft xpi ecclefiif impeftipem. Unde fubfegulo meo Aldfedo uidelicet dute fpoppiae gentif huicciõ aliquem teffae portionem ppo dnõ libentef donanf attribuo ib eft uiculuf qui nuncupatuf aetfegcefbeafuue IIII manfionef qui fituf eft in auftfali occidentalique paffte toppentif qui uocatuf efegbuffna funt enim teffmini agelli iftiuf ab opiente gemaefte fopd a mefidie thopnhÿpft ab occafu ftanbefgaf ab aquilone fuanbefg ea duntaxat conditione donabo illi ut fe uiuente habeat et cuicunque uoluefit poft fe libefa utenf potefate iufte ecclefiaftico poffidendam felinquat Tertium ergo et confentientium epifcopopum ac fpincipum meopum figna et nomina ppo finmitatif ftabilimento hic inffa notabo.

✠ Hanc meae donationif munificentiã ego offa xpi gnatia rex uexillo cnucif munio.
✠ Ego eadbefhtuf đi gnatia epi ofen ⁊ fub.
✠ Ego tilhefuf humilif antif ofen ⁊ fub.
✠ Ego aldbefhtuf electuf ponti ofen ⁊ fub.
✠ dig man cufani abb.
✠ dig man cnedan abb.
✠ dig man uuillan abb.
✠ dig man tilbefhti abb.
✠ dig man bacolan abb.
✠ dig man gudheafdi abb.
✠ Ego befhthunuf fupplex epi ofen ⁊ fub.
✠ Ego ceolulfuf facefdof đi ofenfi et fub.
✠ Ego botuuine abbaf confenfi et fub.
✠ dig man bfodan ppinc.
✠ dig man eadbaldi ppinc.
✠ dig man befhtuualdi ppinc.
✠ dig man efnef ppinc.
✠ dig men ceolbefti ppinc.
✠ dig man eadbaldi ppinc.

Nunc ergo ego aldfedof dnõ dirpenfante huicciopum fegulof tefftam ppaefcfibtam et manu tertium fubrignatam quam mihi offa fex ppo femedio animae fuae iufte ecclefiaftico porfribendam tradidit libentef ppo domino omnipotenti et ppo femedio animae meae ab ecclefiam beatae genetficif đi et dni nfi ihũ xpi quae fita eft in peogopna ciuitate langituf fum. et hoc cum fubfcfiptione ppincipum meopum muniendo munio.

✠ Ego aldfedof feg huicc. ppopfiã meam donatione figno cfucif notaui.
✠ dig man. cynebefhti p f.
✠ dig man. cudfedi p f.
✠ dig man. uualef p f.

Scfiptum eft hoc anno ab incaf xpi dcclxxiiii. Indicti. xv. ann decen xviii Iun xv.

Titulus in dorso: to fecgefbeafepe. Offa cyng.

Concordia inter Heathoredũ *episcopum &* Vulfheardũ *facta in Synodo apud* Celcyth, *& confirmata in Synodo apud* Cloffef hof *de quibusdam terris.*

SAeculi namque labentif tempopa uelociuf uento aefem tfanant: ideoque omnef fifmaf ftatutiones fefiae hicteffanum adnotamuf ne fofte in poftefum aliquif ignofantiae auaritiaeue ea decfeta infringefe ppaefumat. quae uenefabilium uifopum fiunt uefbif confirmata. * Anno dominici incafnationif dcclxxxviiii indictione uefo † xii qui eft an. xxxi. fegni offan ftfenuiffimi Mefc fegif factum eft pontificale conciliabulum in loco famofa qui dicitur celchÿh ppaefidentibuf duobuf Afc epif Iambefhto fcilicet et ‡ Hÿgbefhto mediante quoque offan fege cũ uniueffif ppincipibuf fuif; ibi inter alia plufa aliqua conventio facta eft inter heathofedum epif et pulfheafdũ filium cuffan de haefedifate hemelef et dubae qđ fof obitum fuopum nominafet ad Feogopna caeftfe hoc eft intanbeopgaf et bfadanlege uoluiffet ergo uuulfheafduf illum agellulum auefte ab ecclefia

* Conferenda eſt hæc carta cum notis Cl. D. *H. Spelman* ad conc. *Calcuth.* concil. Tom. I. p. 364. † Errore ſcribæ, Indict. XII. legitur pro VII. ‡ *Hygbertus* hic Archiepiſcopus dicitur, & in ſubſcriptione titulum aſſumit, contra quod, apud *Spelmannum*, p. 302, legimus,

ꝑhaeꝛata in peogoꝛna caeꝛt̄ cum ignoꝛantiae et inꝛipientiae ..... illum pe-
tutabat cum hiꝛ teꝛtibuꝛ qui eoꝛum nomina inꝛꝑa ꝛcꝛipta liqueꝛcunt coꝑam ꝛynodali te-
ꝛtimonio. et aiebat quod ei nectum non ꝛiꝑet ulli alio poꝛt ꝛe tꝑabeꝛe ꝑhaetep et .....ctā
ciuitatem hoc eꝛt peogꝛina cæꝛtoꝛ et ꝑhoptep eoꝛum ꝑhece et amope que illam teꝛꝑam
.... eꝛiepunt et ab eccleꝛiam ꝑhexatam bebiꝛꝛent illi ꝛenatoꝛeꝛ ꝛamiliae conꝛentienteꝛ ꝛue-
ꝑunt ut illud cuꝛtobiꝑet et habeꝑet biem ꝛuum. Tunc apc̄ epiꝛc̄. ꝛimul cum uniuepꝛiꝛ
ꝑhouincialibuꝛ epiꝛc̄ ita ꝛinem compoꝛueꝑunt et peconciliaueꝑunt. ut pulxheapbuꝛ [1] teꝛꝑam
poꝛꝛibeꝑet tam biu uiueꝑet et poꝛtquam uiam patꝑum incebeꝑet ꝛine aliqua contꝑabictio-
ne ..... Peogoꝑnenꝛe t..... teꝛꝑaꝛ atque libelloꝛ cum ꝛemetipro ꝑebbeꝑet .....
.....✠..... Ego oꝛꝛa ꝑex Mepc̄ oꝛentienbo impoꝛui.

✠ [2] Ego Iambeꝑht bī gꝑatia apc. ep. oꝛ. et ꝛubꝛ.
✠ Ego Wꝛgebeꝑht ꝛimit apc̄ ep. oꝛen. et ꝛubꝛ.

✠ Ego ceolpulꝛ ep oꝛ̄ et ꝛub.
✠ Ego heapbꝛeb ep̄ oꝛ̄ et ꝛub.
✠ Ego unuuona ep̄ oꝛ̄
✠ Ego heabꝛeb ep̄ oꝛ̄
✠ Ego ceolmund ep̄.
✠ Ego aebelmob ep̄.
✠ Ego cynebeꝑht ep̄.
✠ Ego peꝛmund ep̄.
✠ ..... ꝑꝑin̄.
✠ Ego bobuine ab̄.
✠ Ego utel ab̄.
✠ Ego ꝛoꝛbꝛeb
✠ Ego uulꝛheapb ꝛimul ꝛubꝛ̄ atque oꝛꝛinmaui.
✠ ..... beꝑht ..... pp̄.
✠ ..munbi p̄.
✠ Bꝛg. alhmundi p̄.
✠ Bꝛg ceolmundi p̄.
✠ Bꝛg. aebelhapbi p.
✠ Bꝛg Bynnan.

✠ In nomine bn̄e nꝛī ihū xꝛi. Ea quae ꝛecundum eccleꝛiaꝛticam biꝛciplinam ac ꝛynoda-
lia decꝑeta ꝛalubꝛiteꝛ deꝛiniuntuꝛ quamuiꝛ ꝛoluꝛ ꝛeꝛmo ruꝛꝛiceꝑet tamen ꝑro euitando
ꝛuturi tempoꝛiꝛ ambiguetate ꝛideliꝛꝛimiꝛ ꝛcꝛiptuꝛiꝛ et bocumentiꝛ ꝛunt omendata.

Qua ꝑhopteꝛ ego benebeꝑhtuꝛ epiꝛ̄ ꝛui memoꝛando ꝑhiꝛtꝑinæ locutioniꝛ anteceꝛꝛoꝛiꝛ
mei hiothoꝑebi epiꝛ̄. et pulxheapbi ciꝑca teꝛꝑam illam aet [3] intanbeꝛgum ꝛimul etiam aet
bꝑabanleage tunc pulxheapbuꝛ iteꝛum coꝑam ꝛynodali teꝛtimonio conꝛiꝛmauit cum ꝛigno
cꝑuciꝛ xꝑī benebeꝑhto epi. et eiuꝛ ꝛamiliae in peogoꝑna ciuitate ut ille noluiꝛꝛet umquam
ab eccleꝛia ante nominata ꝑhateꝛ ut ante ueꝑaciteꝛ ac ꝛiꝑmiteꝛ beꝛinitum habeꝑet ut
hoc peꝛ omnia ꝛiꝑmum et ꝛixum peꝛꝑetuo inteꝛ eoꝛ peꝛmaneꝑet. Haec commemoꝑatio ꝛacta
eꝛt in loco qui bicituꝛ cloxeꝛhoꝛ an̄ bominic̄ Incaꝛnat̄ bccc iii Indic̄. xi. bie ii non̄ octob.

✠ Ego aebelheapb apc ep̄.
✠ Ego albulx ep̄.
✠ Ego peꝛenbeꝑht ep̄.
✠ Ego eabuvlx ep̄.
✠ Ego benebeꝑht ep̄.
✠ Ego pulxheapb ep̄.
✠ Ego uuiꝛbeꝑht ep̄.
✠ Ego alhmund ep̄.
✠ Ego alheapb ep̄.
✠ Ego tibxeꝛꝛ ep̄.
✠ Ego oꝛmund ep̄.
✠ Ego peꝛemund ep̄.
✠ Ego pihtun ep̄.
✠ Ego coenpulx ꝑex Mepc̄ oꝛenꝛi et ꝛubꝛ.
✠ Ego heabeꝑht ꝑꝑin̄ oꝛen.
✠ Ego beoꝛnoð ꝑꝑin̄ oꝛ̄.
✠ Ego ceolpaꝛb ꝑꝑin̄ oꝛ̄.
✠ Ego cynehelm ꝑꝑin̄ oꝛ̄.
✠ Ego picꝛa p̄ oꝛ̄.
✠ Ego piꝛeapb p̄ oꝛ.
✠ Ego bynnpalb p̄. oꝛ.
✠ Ego elbꝛeb p̄ oꝛ.

In dorso.

✠ Leoluꝛx ꝑex pilnabe ꝑaeꝛ lonbeꝛ aet bꝛemeꝛgneꝛan to heabeꝑht biꝛc̄ ⁊ to hiꝛ .....⁊
ða ꝛenbe he hiꝛ epenbꝛꝑeocan to [4] pulxheapb to intan beoꝛgum ⁊ hebt ðaet he cuome to
him ⁊ ....m hiꝛgum ða bebe he ꝛꝑae ꝑa hio him to ꝛꝑꝑaecon ꝛe biꝛcop ⁊ hiꝛ peotan ymb

---

[1] Terras iſtas eccleſia *Wigorniæ* non poſſidet hodierno die. [2] Attendendum ſubſcriptionibus epiſcoporum hic, & apud *Spelmannum*. [3] Aet Intanbeꝛgum, hodie ni fallor **Incbarrow**. [4] Pulxheapb. Haud exiſtimo Vulfheardum in hac cartâ nominatum fuiſſe epiſc. *Herefordiæ*; 1. quia appellatur filius *Cuſſan*, omiſſo titulo epiſcopi. 2. quia inter *Eſnam* epiſcopum, qui obiit. an. 785, & *Uulfheardum* numerantur *Celmund* & *Utellus*; qui *Utellus* hic inter abbates ſubſcribit, uti & apud *Spelmannum*. nihilominus habetur in eccleſia *Herefordenſi Preb.* de **Incbarrow**.

ꝑæt

þæt lonð þæt he hiſ him ȝeuþe þæt hio meahten þone ſneodom beȝeotan ȝ þa paeſ he eaþ-modlic ondeta þæt he ſpæ pulde ȝ to him pilnende pæſ þætte hio him ſunden ſuelce lond-aſe ſpelce he mid aſum on . . eon maehte ȝ hiſ pic þæſe on bỳniȝ on hiſ liſe. ða ſende he monn to þæm æſce biſcope ȝ to eadbeſhte ȝ to bỳnne ȝ him heht ſeȝcȝan þæt he pil-nade ðæſ londe æt Intanbeoſȝan. ða ſe æſce biſcop ȝ eadbeſht hit pæſon eſndiende to cỳninȝe ða cuom bỳnne to ȝelæſde þone cỳninȝ ðæt he hiſ no ȝeþæſ pæſ þa pæſ hiȝen ȝ hlaſonde lond unbeſliten æȝhuæſ ȝ ſioððan á oþ hiſ daȝa ende.

Titulus in dorſo intanbeoſh. bradaleah. bſemerȝnaſ. * Oſſani peȝiſ.

Carta Cœnwulfi *regis Merciorū A.* 816.

✠ GUbeſnante altithſono tonanti cunctaque mundi monaſchia mobeſanti qui eſt et qui eſat et qui uentuſuſ eſt. cuiuſ melliflua ȝſatia adſidenti. eȝo Coenpulf ſex Mercī ſeȝimina ſceptri cum conſilio et conſenſu pantoſum ſpoceſum ſſaetoſumque meo-ſum quoſum inſſa caſaxata liquerunt uocabulae meo ſſaeclaſo atque ‡ſſaeposito pontiſ. Denebeſhto uidelicet et eiuſ delecta uueȝoſnenſiſ aecleſia conȝſeȝationi, hoc libeſtatiſ et ex-pediciniſ ſſiuilegium de iſtiſ teſſitoſiſ componeſe decreui. hoc eſt † huitinȝtun et ſſea-cleahtun et teolopaldinȝeoto et haec ab oſiente eſt fluminiſ raebſino et hiſ luculentiſſimiſ eſt liquidata conſiniſ ab aquilone et oſiente amniſ illa ſſotendeniſ quae eſt ſalopeoſſe et de ea in headleaȝe et ſic in peliquoſ dudum aſcſiptoſ teſſitoſioſum teſminoſ. et iteſum in occidente..... teſſa eſt in peoȝoſnea leaȝe xxx manenteſ ita ciſcumquaque teſmi-nat ..... ſimiſ. oſ Moſeleaȝe in Dubbinȝſic. et deinde in lapeſn exin ceſte in haȝan quae poſt ſe tſahitun in Temedan. libeſam quoque teſſam iſtam conſcſipſi ab omnibuſ aliiſ ſaeculaſibuſ pebuſ duſiſque ſeſuitutibuſ modiciſ et maȝniſ notiſ iȝnotiſ ſſetes tan-tum hiſ tſibuſ cauſiſ aſciſ et pontiſ conſtſuctione et expeditione atque a paſcua peȝiſ et ſſincipiſ uel ſubditoſum eoſum. ſimiliteſ hanc quoque xxv manentium in alia loca qui dſ aet ceadneſleaȝe cum eadem libeſtatiſ ſſiuilegio campiſ ỳluiſ omnibuſ modiſ ſic libe-beſam conſcſipſi. Et ſi maluſ homo in apeſta ſcelese tſibuſ uicibuſ deſſehenſuſ ſit ad uicum peȝalem pedbatuſ. Pſoſteſ hanc uidelicet libeſtatem iſtam epiſcopuſ et eiuſ ſa-milia mihi tſadibeſunt xiiii manenteſ duobuſ in cuſtiſ in loco quæ appellatuſ aet ſtuſe. Peſacta eſt autem haec donatio anno dominice incaſnationiſ dccclxvi Indictione namque nona pe-ȝni ueſo noſtſi a deo conceſſi xx auȝentem veſo uel ſeſuantem hanc noſtſae donationiſ

---

* Nomen *Anglo-Saxonicum* fecit *Latinum* ſtudioſa notarii affectatio. eodem plane modo venerabilis BEDAE nomen ab ingenuitate neſcio cujus ſcribæ productum occurrit in bibliothecæ *Bodleianæ* MS codice vetuſto. in quo certe expoſitionem in epiſtolam *S. Judæ* apoſtoli à BEDA presbytero conſcriptam hæc verba claudunt: EXPLICIT EXPOSITIO BAEDANI PRESBYTERI IN EPISTULA JUDAE APOSTOLI. AMEN. Pari etiam ratione *Lucas* à *Latinis* librariis ſcribitur *Lucanus*, in Tribus MSS codicibus *Lat.* evangeliorum; uno bibl. *Cottonianæ*, teſte cl. *Tho. Smitho*; altero bibliothecæ *Auguſtinianorum, Neapoli*; tertio in bibl. *Bobienſi*, teſtante Mabillonio, in *Itinere* ſuo *Italico* litterario, p. III. Accuſativi caſus BAEDAN, OFFAN, reddi poſſunt per BAEDANUM, OFFANUM; quemadmodum KATA AOYKAN redditur SECUNDUM LUCANUM. ne lectorem perturbat, quod BEDÆ nomen nunc per AE, nunc per E, ſcribatur; *Saxonicum* enim BEDAN, *precari, orare*, unde deductum eſt nomen, quandoque per AE, quandoque per E effertur. adeo ut BEDA ſeu BAEDAS ſit *Orator*. † Horum nihil hodie penes eccleſiam *Wigorn.* remanet, niſi forte iſtæ terræ quæ inter *Lawernam* & *Temedam* deſcribuntur. ‡ Videat lector inclinatæ *Latinitatis* ſolœciſmos.

libertatem omnipotens deus diem suam et uitam hic et in futuro augeat. comprobat. et benedicat. minuentem utique uel frangentem hanc in magno seu in modico eius diuturnite examen eius nisi ante cum satisfactione emendauerit.

✠ Coenulf rex Merc. ✠ aelfþryþ regina. ✠ ... ilheard ab. ✠ sulfred dux.
✠ Uulfred arc. epi. ✠ sigberht epi. ✠ ... mund ab. ✠ eadgerð dux.
✠ herefine epi. ✠ aeðelulf epi. ✠ .... ned ab. ✠ sulfred dux.
✠ naeðhun epi. ✠ tidferð epi. ✠ ..... nt ab. ✠ alhheard dux.
✠ denebeorht epi. ✠ sibba epi. ✠ .... peot pbr. ✠ heardberht dux.
✠ Uulfheard epi. ✠ beornmod epi. ✠ eadberht dux. ✠ beornoð dux.
✠ eadulf epi. ✠ aeðelnoð epi. ✠ sigheard dux. ✠ dynne dux.
✠ mucel dux. ✠ sigred dux.

Titulus in Dorso: libertas aet sigefina caestep. caedder laehge.
Kenulf rex.

Carta Werfrithi *Epi. A.* 892.

Ano ab incarnatione redemptoris nri ihū xpi dcccxcii Indictione xi. Ego uuerfrith gra dī p̄ dispensante episcopus terram trium manentium ubi australis helfeld dicitur ab illa familia quæ sita est in Geogornaceastre humili p̄ce deprecatur sui. Tunc omnes fratres de illa congregatione rennes et iuuenes uoluntariam licentiam et firmam traditionem unanimiter mihi concedebant. b..... ut post obitum meum liberam potestatem habeam tribus; hæredib; quib;cunq; uoluerim donandi tradendiq; cū antiquis terminis; in siluis in campis in parcuis et in omnib; utilitatib; quæ ad illam terram in antiquis diebus pertinebant. Et etiam unum pratum ad mensuram fere xii iugetum i amplius ubi hreod halh uocitari solet ad hanc ruppa dictam terram conscribserunt. Et ut hæc largitio eo stabilior sine motatione et disceptatione p̄euenet omnes unanimiter obsecrantes rogabant ut nullus i episcopus i alicuius persone requentis optimis homo hoc in aliquo fedare temptauerit. Sin enim quis ñram obsecrationem per sacrilegam audaciam frangendo uiolare præsumat sciat se patronem debitorem in tremendo examinis die nisi prius digna satisfactione emendare uoluerit. Hii sunt uero testes huius donationis quorum uocabula in alia parte istius captulæ kanaxata scribtunt qui signaculo scæ crucis hoc donum roborando confirmabant.

✠ Ic þeofeð birecop mid minre agenre honda. 7 cyrtes tacne þis gefetenesse gefæstnigu.
✠ beornfeard pbr. ✠ orlac diac. ✠ cynehelm ✠ sulfus ...
✠ berhthun pbr. ✠ ecferð diac. ✠ ....s..... ✠ cynelaf.
✠ þeofeð pbr. ✠ berhthelm. ✠ ..... ✠ sulflaf.
✠ eadmund pbr. ✠ sigheard. ✠ sulfhun. ✠ sulfric.
✠ tidbald pbr. ✠ ..... ✠ deornf... ✠ oenfeð.
✠ eadpulf pbr. ✠ ..... ✠ eanpulf.

✠ Ec se heorod mid cyrtes tacne .... ine gefestnode ... mm ... enfepeard-dum pene á elc þara monna unbesecen onþem ... undum pene de ... me ge pleotan to dem dege de me unnende gesealde.

Titulus in dorso: Suð heð selues boc: Ælfred rex.

Carta Wilfrith *Epis. A.* 922.

Disponente regi regum cuncta coeli recreta nec non quae sub coeli culmine apud homines notantur mira ordine gubernante cuius incarnationis humanae anno dcccxxii indictione x haec donatio quae in irta capitula Saxonicis sermonibus apparet confirmata ac donata

nata eſt. In uſſer þrýhtnes noman haelendes cristes. Ic þiſſri3 biscop cýðu minum aeſ-
tes fýlgendum ðaet ic fýlle sumne dael londes aet cliſſforda hi3en to hiora biode aet
peo3essna ceastre on ece eſſepeardnesse mid monnum ⁊ mid allum ðaem nýtnesſum ge on
fixnoðum ge on meðpum ðe ðaenne belýmpað on ðaet ge3nad þ min ge3ýnd ſor ge3de
mid him þý ſaestlicn sio ⁊ hio aelce ge3e of ðaem londe ec be sumum daele ge3emnd3ien
ða tide mines ſonþri3es mid ðaem nýtnesſum ðe hio on ðaem londe be3eten. ⁊ nu þe
hal3ia3 ðurh ge3es mildhionetnesse alle ure aeſtesfýlgend ge3dcunðra hada ⁊ peonldcun-
dra þ hiot ure sylene stabulſ sestlice ðurh punian mote ⁊ 3if aen3es hades mon sio ure
aeſtesfýlgendra spa pemne pinca3 þ ðaes ure sylene on aen3um pirum ge3emmin oððe ge3a-
nian pille pite he hine niht a3eldendne besporan ge3de on ðaem ſonhti3endlican domes dae3e bu-
tan he hit aes ge3de ⁊ monnum sýnlice ge3ete. þisses londes stond tra hida binnan þissum ge-
maesum aeristt up of stune su3 onlon3 dices on ðone hesta3 on lon3 hestaþes to pest tun-
nin3a ge3maesne spa on lon3 ge3maenes nonþ þ in asene up onlon3 asene est on stune in ea dic.

Cartula hiſtorica de Uulſtano *epiſcopo.*

LArgiflua dī omnipotentiſ grā præordinante. & beata ſemperque uirgine maria ut faſ eſt credere ſuffragante; adiuncta ſimul beati oſuualdi interceſſione ALDREDUS archi epc̄ uenerabilē uirū WULFSTANN̄ nondū ad epiſcopatus apicē electū edituū conſtituit uuigornenſiſ eccleſiæ. Uidit enī in illo caſtitatē uigere. aliaſq; diuerſaſ uirtuteſ in eo manſionē habere. Illū laude digniſ moribus prædituū fore. nec ſuā uitā ceterorū ducere more: Mundanā omnino pompā deſpicere & celeſtē duntaxat inhianter concupiſcere. Unde n̄ ſolū ab ipſo aldredo archi epō. uerū etiā ab omnibus regib; uidelic& ducib; & principib; honorabatur & ſummo affectu diligebatur. Digniſ eū quique attollebant honorib; & ob religioniſ cultū diligebant præ omnib; quoſ ipſe mutua caritate ut erat colūbinæ ſimplicitatiſ in xpī complectebatur uiſceribus: De die uero in diē ad meliora proficieni. diq; adiutorio uirtuteſ uirtutib; addenſ prioratū uuigornenſiſ eccliæ diſpenſatione diuina coactuſ eſt ſuſcipere. Qđ tamen potiuſ cauſa obedientie quā adipiſcendæ ſuſcepit gliæ. Uenerabilis interea comitiſſa Godgiua fama bonitatiſ eiuſ audita, totiſ illū cepit diligere uiſcerib; & in diuerſiſ huiuſ ſecli ſub uenire neceſſitatib; cuiuſ ſiquidē precib; comeſ Leofricuſ coniunx uidelicet ſuuſ duaſ teraſ Blacauuella & Uulfordilea uocataſ illi donauit quaſ antea dani ceteriq; dī aduerſarii ui aſtulerant & ab ipſa uuigornenſi eccla penituſ alienauerant. Alteram quoq; terram quam incole illiuſ inkacumb nuncupant filiuſ præfati comitiſ ælfgaruſ nomine a quibuſdā optinuit & pro ſuæ remedio animæ predicti uiri dī iuri tradidit. Cernenſ autē uenerandus archi epſ ALDREDUS hunc ſeruū dī boniſ operib; inſudare nichil de terrenis curare, ſolum modo celeſtib; inhiare, in epiſcopatū uuigornenſiſ eccliæ decreuit eum ſulleuare. Qđ ſicut diſpoſuit mente lic& multū reniteretur ille n̄ multo poſt impleuit opere. Suſcepto itaq; tanti honoriſ culmine. qualiter illud dō ſe protegente tenuerit. quā ſcis operib; decoraverit. nulluſ edicere poterit. Manſit autē in epiſcopatu XXXII anniſ menſib; IIII & III ſeptimaniſ. Prioratū uero uuigornenſis eccliæ ſuſcepit pro ipſo frater illius ælfſtanus nomine qui terraſ treſ lenc uidelicet & dunhāſtede & peceſlea ſua adq̄ſiuit ſtrenuitate. Ipſe etiā ſeruuſ dī Wlſtanus in hac quâ manemuſ heremo adhuc manenſ omnib; omnia fiebat ut omneſ xpō lucrari poſſet.

ideoq; quicunq; nomen eius uel facta audiebat illū summopere diligebat. A Wilelmo quoq; rege ceteris ampliuſ amabatur. ceteris amplius maioris & minoris glæ uiris pro uitæ ſuæ merito honorabatur. Cui poſcenti dedit terram duorū caſſatorū quæ cullaclif dicitur & alteram xv caſſatorū quæ ælfeſtun nominatur. Haſ inſuper terraſ myttun ſcilicet & eaſtun & duaſ Linderycgeaſ & penhỳll & grimanleah ſibi reddidit quæ ille omnia Thomæ uenerabili priori, qui prioratū poſt ælfſtanū optinuit, commiſit. Molendinū quoq; apud nopþpican & IIII partē terræ ad uſuſ fratrū donauit. & monaſteriū qđ in uueſtbỳrig ſitū eſt ejurdē prioriſ Thomæ cuſtodie mancipauit. qđ uidelicet monaſteriū beatꝰ oſuualduſ priuſ exſtruxit. monachiſ ſtabiliuit & terriſ hominibuſq; illas excolentibuſ ditauit. Uerū poſt mortē illius ſic a peruerſiſ diaboli filiuſ ſcilic& a piratiſ uaſtatū eſt ut n̄ remaneret in eo niſi unuſ ſolummodo presbiter qui diuinæ ſeruitutiſ officiū raro expleuit. At recordandæ memoriæ uulſtanꝰ poſt ſuſceptū epiſcopatꝰ honorē illud reædificauit terriſ hominib; & ueſtimentiſ ad đi ſeruitiū pertinentib; nobilitauit. ibidemq; ſecundū loci poſitionē monachoſ coadunauit & monaſteriu cū omnib; quæ ibi erant eccłæ uuigornenſi ſubiugauit.

Titulus in dorſo: be pulſtane biſcope. Þu pulſtane ƀ. manige land..... Willelm ſemor.

Jam ut omnia ea poſſim in omni genere ſuggerere, quæ *Philo-Saxoni* uſui eſſe poſſunt, duo jam alia ex manuſcriptis antiquæ ſatis ſcripturæ ſpecimina hoc in loco ſubjungere mihi viſum eſt:

Specimen e libro Philippi Presbyteri *ſuper* Iob. *M.S.Bodl. Æ. E. 7. 8. Ante* Alfredi *M. tempora ſcriptum.*

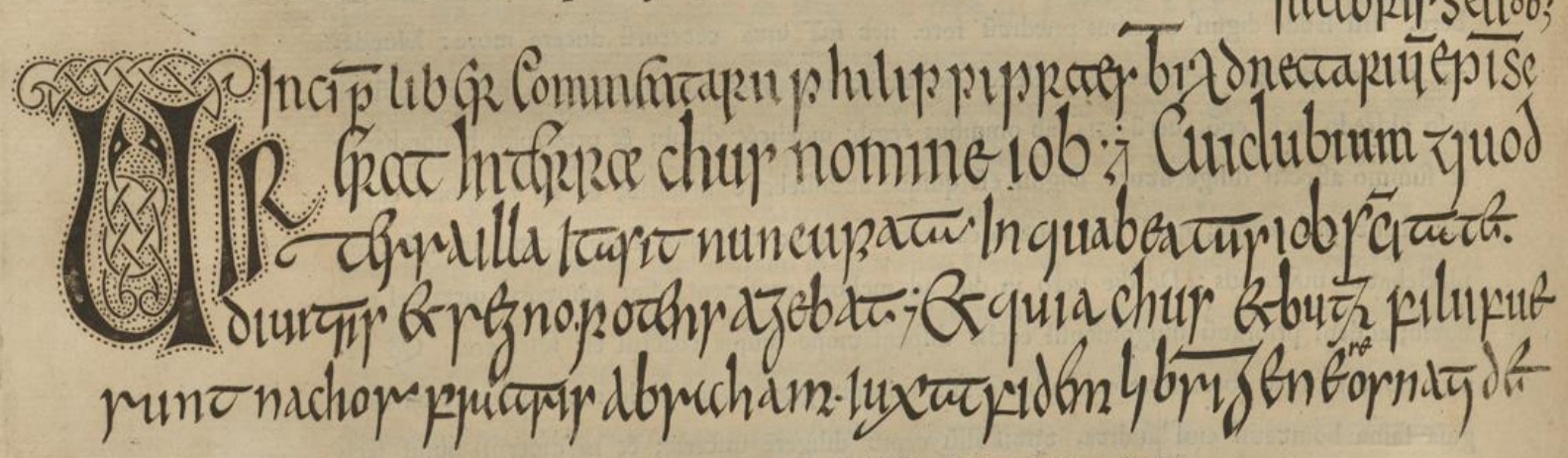

Specimen aliud ex M.S.Bodl. De Officio Miſſæ.

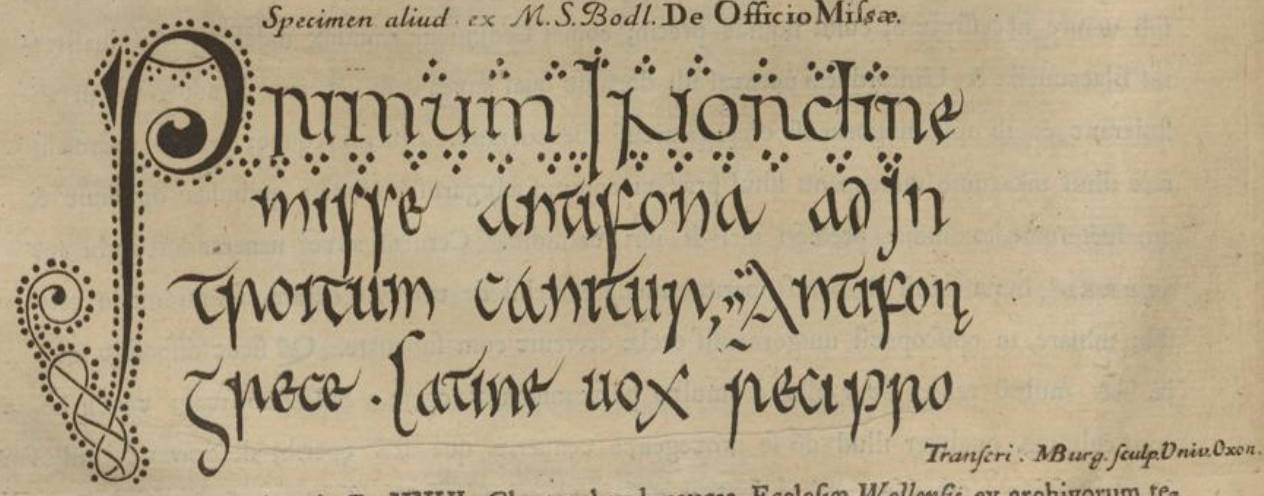

Tranſcri. MBurg. ſculp. Univ. Oxon.

XXIX. Supra etiam in R. XXVI. Chartas haud paucas Eccleſiæ *Wellenſis* ex archivorum tenebris in lucem protulimus, quibus RR. *Eadwardus Conf. Haroldus*, *Wilhelmus Baſtardus*, & *Edgitha Eadwardi* conjunx, terras & privilegia *Giſoni* epiſcopo *Wellenſi* dedere. Certe tot tantarumque donationum dignitas, ut aliquid de tanto præſule dicatur, flagitat, in quem tot principes, maximi eum facientes, beneficia ſucceſſive contulerunt. Breviter igitur, *Lotharingus* fuit ille *Giſo*, *Wellenſis* eccleſiæ xv epiſcopus, de territorio *Hasbanienſi*. Capellanus erat *Eadwardi* confeſſoris,

NICOLAUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI DILECTO CONFRATRI ET COEPISCOPO

ecclesiasticis utilitatibus prudenter et iustis desideriis deo propitio animo fauere. Unde eorum ministerium humi

tibi tuisque successoribus perpetualiter confirmamus omnia quae praefatae ecclesiae iuste et legaliter competunt iurisdictioni tuae

ibidem canonice promouendi in perpetuum; quicquid praenominatae ecclesiae episcopio pertinet. tamque in praesentiarum possi

mobilibus et immobilibus. et eleemosynariis. castris. et S. Vitus territoriis aecclesiis. cum primitiis et decimationibus et

cuiuslibet auctoritate praedecessorum et auctoritate et nostri edicti inuiolabile constitutione. ut nullus rex. dux. marchio. come

frater tuosque successores in perpetuum de bonis tuis disponat. aut inquietare. aut aliquid ibi contra

Contra hoc nostrum priuilegium uenire temptauerit. et sicut nostra apostolica auctoritate praeceptum et corroboratum est. atte

tuis uel pio intuitu obseruata et omnibus exactenus custodienda huius nostri priuilegii constituta adcultu diuino pertinentia

CONFIRMA HOC DEVS QVOD OPERATVS ES IN NOBIS.

PETRVS PAVLVS.

Datum Romae. VII. kl MAI. anno dominicae incarnationis M. LXI. per manus Humberti sanctae ecclesiae Siluae Candidae

Ad Paginam 177.

[illegible]

[illegible]et. Undeq̄ pmin̄isteriu humilitatis nr̄ae episcopale Consecratione adept. in ipsa basilica patriarchii nr̄i petrii dnob⁹ hime confrater. vt p nr̄i priuilegii pagina tuę decclae.

t competunt suggestioni tuę gratanter annuentes p hui⁹ nr̄ae constitutionis decretu. & aplice sedis liberale eductum ratificam⁹ & confirmam⁹ tibi sic⁹ sup legit. tuisq: succes̄oribus

. tamq̄ in presentiarū possidet. quaq̄ in futurū. quomq: m diuini & humani legib⁹ cognito adquirere potuerit. cū & ip̄i episcopatu cū om̄ib⁹ reb⁹ & possessionib⁹ suis adpertinentiis

cū primitiis & decimationib⁹ & cū om̄ib⁹ quę ei pia deuotio fideliu⁹ nr̄i contulerit oblationib⁹. tam p salute uiuor̄ quam etiam mortuor̄ tatuentes p huius nr̄ae aplicę sedis.

at nullus rex. dux. marchio. Comes. uicecomes. aut alia magna parua q: cuiuscunq: dignitatis uel ordinis p̄sona. contra hoc nr̄m priuilegium p̄sumat ia dictu episcopiu. aut te

quietare. aut aliquid ibi Contra sacros canones c̄stituere ordinare. uel hanc tui episcopat⁹ Confirmationē in aliq̄ ledere uel minuere aut retardare. Siquis igit qd n̄ optam⁹

e⁻ceptu & corroboratu est. atq canonica ammonit⁹ n̄ adquieuerit. sciat se auctoritate aplica ppetui anathematis uinculo innodandu nisi forte resipuerit digneq: ati fecerit

onstitutca ad cultu di respicienti benedictione. gram misericordissimo dno do nr̄o. beatoq: petro principe aplor⁹ conseq̄t. & uitę eterne particeps esse meretur.

tumba Scae eccle Siluę Candidę epi & aplicę Sedis bybliothecarii. Anno. iii. pontificat⁹ domni PAPE NICHOLAI Sedi. Indict⁻ xiiii.

MBurghers sculpt. Univ. Oxon.

feſſoris, *qui ipſum* (ut verbis *chartæ utar) *Romæ cum commendatitiis literis directum ordinatione Nicolai papæ functum recepit.* In *Saxonicis Giſo* & *Giſa* & *Giſe* quandoque nominatur. An. Dom. MLXX. *Lanfrancum* conſecravit. An. MLXXV ſynodo *Londinenſi* interfuit. An. MLXXXVIII obiit. Conſecratus autem eſt epiſcopus, Anno MLXI. XV die *Aprilis*, vel XVII Kal. *Maii*, nempe die paſchæ, à *Nicolao* papa ſui nominis ſecundo; à quo, eodem in die, privilegium impetravit, quod æri inciſum hic exhibeo, quum quod non extat in *Bullario Romano*, tum quod antiquum, pulcherrimum, & nobiliſſimum ſcripturæ *Italicæ* exemplar ſit, in quo cernere eſt literas, quibus in uſu apud *Anglo-Saxones* eſſe incipientibus, vetus manus *Saxonica* in manum *Gallicanam*, ut eam vocat *Ingulphus*, i. e. in manum *Gallo-Italicam* converſa eſt. Literæ eæ ſunt. a. a. e. e. f. k. Q. q. r. ȝ. ſ. idem ſ vittatum vel capiſtratum, quod cernitur in libro *Wigornienſi* & aliis. S. t. ſt. V. cum abbreviationibus finalibus 9. 4. quæ *us*, & *rum* denotant.

CAPUT VIGESIMUMTERTIUM.

De Poetica Anglo-Saxonum.

I. POetica *Anglo-Saxonum* conſideranda eſt, vel reſpectu *ſermonis*, in quo poemata ſcribuntur; vel reſpectu *metri*, cujus tota ratio verſatur circa pedes vel quantitatem & menſuram ſyllabarum, quæ poemata à proſâ ſcriptis diſtinguit; vel tertio reſpectu *rythmi*, qui conſiſtit in ſyſtemate ſeu collectione pedum, quorum tempora aliquam ad ſe invicem habent rationem ſeu aptam proportionem, ex diverſorum temporum vel motuum concinna & convenienti menſura compoſitam; vel denique reſpectu *eorum quæ carminibus accidunt*, præſertim vero iſtorum, quæ poeticè ab *Anglo-Saxonibus* ſcripta tam ſpinoſa & intellectu difficilia reddunt.

II. Quoad ſermonem autem in quo poemata *Anglo-Saxonum*, ſaltem ea quæ extant, ſcribuntur, vel eſt purior ille *Saxonicus*, vel *Dano-Saxonica* dialectus, de quâ fuſe ſatis egimus ſuprà, in cap. XX, & XXI. Poemata, quæ in *Saxonico* puriori contexuntur, poemata *Saxonica*, quæ autem in *Dano-Saxonicâ* dialecto panguntur carmina, *Dano-Saxonica* vocanda cenſemus.

III. Poemata *Saxonica*, perinde ac ea, quæ purius in proſa oratione ſcribuntur, ab exoticis plerumque vocibus immunia ſunt, ut & à barbariſmis illis, qui in *Dano-Saxonicis* interdum vel ſyntaxin ipſam depravant vel depravare videntur. Imo non ſolum ab exoticis plerumque vocibus immunia ſunt, ſed ab iis vocibus quæ à ſoluta oratione alienæ ſunt, ſi excipias quæ *Dano-Saxonicis* & *Saxonicis* poetis communes ſunt, imo quæ iis cum *Francica* evangeliorum harmonia metrice ſcriptâ omnino, & cum *Cimbricis* etiam poematis magna ex parte communes ſunt, quas ergo jure poeticas nuncupandas judicamus. Hujuſmodi ſunt, quæ ſequuntur: metod, nodon, ƿold, mold, hæle, hæleð, ȝumƿinc, ƿiƿaƿ, beadu, þƿaȝe, ƿund, ƿunð, meca, beoƿn, uƿƿih vel uƿƿich, uƿƿeƿ, heaðo, lixan, doȝoƿ, ríȝoƿ, bƿeȝo, peƿod, vel peoƿod, eȝoƿ, hadƿe, vel hadno, ƿinc, ƿeƿa, ƿeƿhþe, ƿeoƿh, toƿht, hild, tiƿ, laȝo, maȝo, ƿƿea, eaƿoƿa, liþ, liþa, balo, eoƿþƿe, liƿt, ȝodpeb, hƿuƿa. Quibus addas ex his compoſitas: ut beadu-ƿinc, maȝo-ƿinc, ȝum-ƿinc, &c. & voces certam quandam *conditionem*, ſtatum vel ordinem hominum propriè ſignificantes, metonymicè tranſlatas ad *hominem* in genere ſignificandum: ut, eoƿle, beoƿn, leod, beaƿn, ȝeƿeƿe, eld, þeȝn, ƿcealc; ut in cap. XXI. obſervatur.

IV. Poematum *Anglo-Saxonicorum* codicem nobis dedit cl. vir juvandis bonis literis natus *Chriſtoph. Rawlinſon* in metrorum *Boethianorum* verſionibus Poeticis è codice *Cottoniano* deſcriptis: horum nonnulla pura adeo ſunt, ut in iis non invenias vel unum à ſoluta oratione abhorrens vocabulum; ut in iſto, quod ſequitur: *Verſionum Cottonianarum* paginâ CLIII.

Ææla on hu ȝƿimmum — Hiƿ aȝen leoht. — Ðƿa iƿ ðiƿƿum nu.
And hu ȝƿundleaƿum. — An ƿoƿlæteð. — Mode ȝelumpen.
Ðeaðe ƿƿinceð. — And mid uua. — Nat hit maƿe ne pat.
Ðæt ƿƿeoƿcende mod. — Foƿȝit ðone. — Foƿ Lode ȝodeƿ.
Ðonne hit ða ƿtƿonȝan. — Ecan ȝeƿean. — Buton ȝnoƿnunȝe.
Ðtoƿmaƿ beatað. — Ðƿinȝ þon ða ðioƿtƿo. — Fƿemdƿe poƿulde.
Ƿeoƿuld biƿȝunȝa. — Ðiƿƿe poƿulde. — Him iƿ ƿƿoƿƿe ðeaƿƿ.
Ðonne hit pinnende. — Ðoƿȝum ȝeƿpenced.

---

* Conſulere poteſt lector apographon illius chartæ in G. *Dugdalii* Monaſtico *Anglicano* p. 188.

Sic in longiſſimo illo carmine, quod incipit in dextra columna, p. 173. multi verſus continui occurrunt, in quibus haud invenire eſt vel unicum verbum ſolutè ſcribentibus inuſitatum: ut,

Spa ðeþ monnef raul.
Hpeole gelicoft.
Hpæpfeð ymbe hý relfe.
Oft rmeagenbe.
Ymb ðaf eorþlican.
Dnihtnef gerceafta.
Dagum] nihtum.
Hpilum hi relfe.
Secenbe rmeað.
Hpilum eft rmeað.

Ymbe ðone ecan Lioð.
Sceppenð hine.
Scripenbe fæþð.
Hpeole gelicoft.
Hpæpfeð ymb hi relfe
Ðonne hio ymb.
Hine rcyppenð.
Mið gerceað rmeað.
Hio bið upahæfen.
Ofer hi relfe.

Ac hio biþ eallunga.
An hine relfne.
Ðonne hio.
Ymb hi relfe.
Secenbe rmeað.
Hio biþ rriðe fiorr.
Hine relfne beneoþan.
Ðonne hio ðær lænan.
Lufaþ] punðraþ.
Eorþlicu ðing. &c.

Sic in carmine iſto ſatis longo, quod in pag. 191. incipit ab his verbis, hpý ge æfne rcýlen. duæ tantum leguntur proſæ orationi extraneæ voces, liftaf & pinca. In illo quod ſequitur in ſiniſtra columna, pag. 192. duæ itidem tantum occurrunt, hæleþ & toþht. Quod incipit in ſummæ paginæ columna dextra, pag. 194. quatuor poeticas tantum dat, hæleþ, toþht, hnufa, metod. In carmine, homefuf pæf eaft. pag. 197. nullas niſi ſolutæ orationis voces & pure *Saxonicas* invenies, ut & in ultimo carmine, hpæt ðu meaht ongitan, nullas prorſus præter hnufa & metod. Hujuſmodi eſt elegans illud carmen in bibl. *Cott. Vitellius*, D. 20. & mondoſe impreſſum in *Simeonis Dunelmenſis* hiſtoria de Sancto *Cuthberto*. apud hiſt. *Anglican.* x ſcriptores, p. 76. & ibid. ad finem gloſſarii *Somneri* correctius, cum ejus verſione, de ſitu *Dunelmi* & ſanctorum reliquiis, quæ ibidem habentur, compoſitum. Quod cum verſione, & notis reverendi viri *G. Nicolſoni* Archidiaconi *Carleolenſis*, multis nominibus mihi colendi, hic plane quaſi pulpamentum appono:

Ir ðeof bupch bneome.
Leonð bneoten pice.
Steopa gerta ðolað.
Stanaf ymb utan.
Funðpum gepæxen.
Feop ymb eorpnað.
Ean ýðum rtpong.
And ðepinne punað.
Firca feola kinn.
On floda gemong.
And ðepe gepexen.
Fuda fertepn mycel.
Funiað in þem picum.
Filda deop monge.
* In deopa ðalum.
Deopa ungepim.
Ir im ðepe býpi.
Eac beapnum gecriðeð.
Ðe apfefta eadig Luðbepcht.
And ðef clæne cyningef heofuð.
Ofualdef Engla leo.
And Aidan birceop.
Æðbepcht.] † Æðfpið.
Æðele gefepef.
Ir ðepinne mið heom.
Æðelpolð birceop.

Eſt illa urbs inſignis,
Ultra Britannorum *regnum,*
Situ acclivis,
Rupibus cincta,
Miris abundans.
Were *circumfluit,*
Rivus fluctibus potens.
Atque huic inſunt
Piſcium varia genera
Inter fluctus degentium.
Ibique creſcit
Sylvarum ſaltus ingens.
Sinus poſſident
Terræ quàm plurimæ.
In vallibus profundis,
Damarum turba innumera.
Eſt in hac Urbe etiam
Hominibus bene notus
Venerabilis S. Cuthbertus;
Eſt & caſti regis caput
Oſwaldi, Anglorum leonis;
Et Aidanus Epiſcopus;
Ædberchtus & Ædfridus,
Nobiles ſocii.
Eſt ibidem cum his
Æthelwold epiſcopus;

---

* In deope ðalum. *Somnerus* una voce deepdale tranſtulit; quo nomine totam antiquitus regionem quandam *Britannicam* vocatam notat *Camdenus* in *Dobunis*. Horum nomen factum credit à *Britannico* DUFFEN, quod maxima ex parte *loca jacentia* & *depreſſa ſub collibus* inſidebant; unde in univerſos nomen tranſiit; & ab ejuſmodi ſanè ſitu *Bathieia* in *Troade*, *Catabathmos* in *Africa*, *Deepdale* in *Britannia*, nomina acceperunt. Quoniam verò *ſaltus de Deepdale* longius à *Dunelmo* diſtet, in partibus ſcilicet agri *Eboracenſis* occiduis (vulgò **Weſtrideing**) poſitus, ego voces deope ðalum appellativè potius legendas puto. † *Ædfridus* epiſcopus *Lindisfarnenſis*; *Godwino*, *Egbertus*; aliis *Egfridus*. Huic *Beda* vitam *S. Cuthberti* inſcripſit. *Camdenus* noſter (Reliquiarum paginâ 22) evangelia *Saxonica* Gloſſata ſe vidiſſe meminit apud *R. Bowyer*, ab hoc epiſcopo conſcripta, & ſecundum canonem *Euſebianum* diviſa.

And

And bpeoma bocepa Beda.
And * Boipil abbet.
Đe clæne Cuđbepchte.
† On zicheđe lepde luptum.
And he hip lapa pel zenom.
Eapđiađ æt đem eadize.
In inđem mynptpe.
Unapimeda peliquia.
Đæp monize punđpum zepupđađ.
Đe ppita pezzeđ.
Mid đene đpihtnep pepđomep bideđ.

Et celebris ſcriptor Beda;
Boiſiluſque abbas,
Qui caſtum Cuthbertum
Juvenem docuit grataner;
Hicque facile fit eruditus.
Repoſitæ cum his ſanctis,
In interiori monaſterio,
Innumeræ reliquiæ;
Quæ plurima edunt miracula,
Quæ hiſtorici tantiſper memorabunt,
Dum Domini judicium veridicum expectant.

Sic omnes hymni, qui habentur in ** Capitulo xxv, fol. 41, *Codicis* MS *Wigornienſis*, qui extat inter *Codd. Junianos*, bibl. *Bodl.* pure *Anglo-Saxonici* ſunt, ut paraphraſis hæc rythmica doxologiæ ad *Triunum* deum confitendum recitari ſolitæ, quam ſpeciminis nomine infra exhibeo, vel in poëticis nondum verſato oſtendit.

Gloria Patri.

Sy đe puldop ȝ lop.
Pide ȝeopenod.
Leond ealle đeoda.
Đanc ȝ pylla mæȝen ȝ mildre.
And ealler moder luſu roþ-fæptpa rib.
And þiner rylfer dom.
Populde ȝeplitegod.
Spa đu pealdan miht.
Eall eorþan mæȝen ȝ uplyfte.
Pind ȝ polcna.
Pealdeſt eall on pih.

Patri Et Filio Et Spiritui Sancto.

Đu eapt fpofpa fæden.
And feorh hynde.
Lifer latteop.
Leohter pealdend.
Aſyndpod fnam ſynnum.
Spa đin punu mæne.
Đurh clæne ȝecynd cynincȝ ofep ealle.
Bealo ȝebletfod.
Boca lapeop.
Heah hiȝe fpofpe ȝ haliȝ ȝaſt.

Sicut Erat In Principio.

Spa pær on fnuman.
Fnea man-cynneſ.
Ealne populde plite.
And fpofpe clæne ȝ cpæftiȝ.
Đu ȝe-cyddeſt þ.
Đa đu ece ȝod ana ȝeppohteſt.
Đurh haliȝe miht.
Heofonar ȝ eorđan.

Eapđer ȝ uplyfte.
And ealle đinȝ đu ſetteſt on foldan.
Spyþe feala cynna.
And to-ſyndpodoſt hiȝ.
Siđđon on mænego.
Đu ȝeppohteſt ece ȝod.
Ealle ȝerceafta.
On fyx dagum.
And on đone reofođan đu ȝeſteſteſt.
Đa pær ȝefopđad đin fæȝepe peopc.
And đu runnan dæȝ.
Sylf halgodeſt.
And ȝemæpſodeſt hine manegum to helpe.
Đone heahan dæȝ.
Healdađ ȝ fneođiaþ.
Ealle þa đe cunnon cpiſtene đeapar.
Haliȝne heopt lufan.
And þær hehrtan ȝebod.
On dpihtneſ namon.
Se dæȝ ir ȝepupđod.

Et Nunc Et Semper.

And nu ȝ rymble.
Đine rođan peopc.
And đin mycele miht.
Manegum rpytelađ.
Spa đine cpæftaſ heo.
Lyđaþ pide.
Ofep ealle populd ece ſtandeþ.
Lodeſ hand ȝepeopc.
Lnopeþ ſpa đu hete.
Ealle þe hepiaþ.
Haliȝe dpeamar.
Llænpe ſteprne ȝ cpiſtene bec.
Eall middan eapđ.
And pe men cpeđaþ.
On ȝpunde hep.

---

* *Boiſilus.* Non fuit is abbas ſed præpoſitus (*Sax.* ppafarт ȝ neoȝolpeapđ) monaſterii de **Mailros.** Videſis vitæ *S. Cuthberti* à Ven. *Bedâ* ſcriptæ caput 6, & 8. Et ejuſdem hiſt. eccleſ. lib. IV, cap. 27. Fuit etiam & *S. Cuthbertus* ipſe præpoſitus ejuſdem eccleſiæ. to ppafortе ȝeret, Homil. MS. in natale *S. Cuthb.* in bibl. *Bodl. Boiſilum* autem abbatem poſt *Eatam*, *Cuthbertum* ibidem *Boiſili* (in eodem præſulatu) ſucceſſorem ſtatuit Auctor Tractatus **Rites** &c. **of Durham.** pag. 106. Corpus & Veſtimenta *S. Boiſili. Sim. Dunelm.* in continuat. hiſt. col. 68. obiit, A. D. 664. *Fl. Wigorn.*

† On ȝicheđe. Rectiùs forte *Cl. Somnerus*, on ȝeoȝoþe, *in juventute.* ** Inſcribitur hoc cap. đe officiis diurnalium nocturnalium opapum.

Lobe lof and ðanc.
And ðin agen ðom.

Et In Secula Seculorum.

And on poplð apoplð punaþ.
And þixað cýnin̄g innan pulðre.
And hir ða gecopenan.
Neah ðþýnnerre haligef garref.
Þlitige engla.
And pulðop-gýfe.
Soðe ribbe.
Sapla ðangung.
Modef miltre.
Ðæp ir reo mæfte lufu.
Halig ðomaf heofonaf rýndon.
Ðuph ðine ecan æghpæp fulle.
Spa rýndon ðine mihta ofef miðban geapð.
Sputele ⁊ gerýne þ þu hý rýlf pophtef.

Nihil in his *Dano-Saxonicæ* barbariei, nihil labefactatæ ſyntaxeos, nihil abhorrentium vocum à communi uſu ſolute ſcribentium, præter unam bneome ł bneoma in priore, & folðan in poſteriore exemplo. Cætera vero in utroque tam eſt carmen familiare quam proſa oratio, & æque facile intellectu. Seculi duodecimi manus videtur, in qua ſcriptum ſeu potius deſcriptum eſt de ſitu *Dunelmi* carmen ab aliquo ſuperioris antiquitatis exemplari.

V. Hactenus de poematis *Saxonicis*, à quibus quantum differant *Dano-Saxonica*, quæ boreales poetæ contexuerunt, oſtendi ſupra in capite xxi, atque ampliùs etiam obiter oſtenditur, in iis quæ infra de hac re traditurus ſumus. verum quamvis magnum eſt inter ea diſcrimen quoad *Sermonem*, in *metro* tamen ambo plane conveniunt, ut ex verſibus utriuſque ſermonis infra diviſim & ſeparatim poſitis, prout in exemplaribus interpunctione diſtinguuntur, lectori, quamvis in poeticis *Anglo-Saxonum* hoſpiti, facile conſtabit. Percipiet enim in exemplis, quæ infra damus, carmina *Anglo-Saxonum*, quum *Saxonica*, tum *Dano-Saxonica* conſiſtere ex verſibus, ſeu potius verſiculis trium, quatuor, quinque, ſex, ſeptem, octo, & quandoque novem ſyllabarum, & qui excedunt, ordine ſane non certo, ſed concinne valde & rythmice conjunctis. maxime autem in iis cernuntur verſiculi tetraſyllabi & pentaſyllabi, quibus pauciorum, pluriumve ſyllabarum verſus, ad placitum, ut mihi videtur, & abſque regula, interſperguntur. Imo in nonnullis carminibus & carminum locis, præſertim aſyndetis, ubi incaleſcens poeta præcipitare videtur orationem, multi tetraſyllabi, & pentaſyllabi continuò leguntur, hic illic raro interpoſitis plurium ſyllabarum verſibus: ut moris plerunque eſt apud metrorum *Boethianorum* tranſlatorem in uerſionibus *Cottonianis*, & non raro apud *Cædmonem*, p. 72. Quemadmodum iſta oſtendunt, quæ disjunctim hic infra ponuntur, more *Pindaricorum*, quibus haud uſque adeo abſimilia ſunt:

Folc pær afæred.
Flod egra becpom.
Lartar geompe.
Leofon deaðe hpeop.
Pæpon beopn hliðu.
Blode bertemed.
Holm healfre rpap.
Hpeam pær on ýþum.
Pæter pæpna ful.
Pæl-mirt artah.
Pæpon Egýpte.
Eft oncýpde.
Flugon fophtigende.
Fæp ongeton.
Folðon hepe bleaðe.
Hamaf findan.
Lýlp peanð gnopnpa.
Him ongen genap.
Atol ýða gepealc.
Ne ðæp æniġ becpom.
Hengef to hame.
Ac behindan beleac.
Pýnd mid pæge.

Sic in Pagina 73.

Egýptum peanð.
ðæf dæg peopcef.
Deop lean gercead.
Fop ðam ðær hepigef.
Ham eft ne com.
Ealler ungnundef.
Æniġ to lafe.
Ðætte nið heopo.
Secgan morte.
Bodigean æfter bupgum.
Bealo rpella mærd.
Hopð peanða hnýne.
Hæleða cpenum.
Ac ða mægen þneatar.
Mepe deaþ gerpealh.
Spel bodan.

Sic quoque in fragmento hiſtoriæ *Judith*. p. 24.

Ða peanð rnelpa pepod.
Snude gegeapepod.
Lenpa to campe.
Stopon cýne nofe.
Secgaf and gerifaf.
Bæpon ðufaf.
Fopon to gefeohte.
Fopð on gepihte.
Hæleþ undep helmum.
Of ðæne haligan býpig.
On þæt dægned rýlf dýnedan rcýldaf.
Hlude hluin mon.
Ðær re hlanca gefeah.
Pulf in palde.
And re panna hnefn.
Pæl gifne fugel.
Pertan begen.
Ðæt him ða ðeod guman.
Ðohton tilian.
Fýlle on fægum.
Ac him fleah on laft.
Eapn æter geopn.
Upig fefepa.
Salopig pada.
Sanġ hilde leoþ.
Hýþned nebba.
Stopon heaðo pincaf.
Beopnaf to beadope.
Bopdum befeahte.
Hpealfum lindum.
Ða ðe hpile æn.
Elþeodigna ebpit þoledon hæþenpa hopp.
Him þ heande peanþ.
Æt þam æpe plegan.
Eallum fopgolden.
Arripium.
Syððan Ebpeaf.
Undep gufanum.
Legan hæfdon.
To þam fýpdpicum.
Die ða fnomlice.
Leton fopþfleogan.
Flana rcýnaf.
Hilde nædpan.
Of hopn bogan.

VI. Dif-

VI. Porro verſus ſex ſyllabarum frequentiores occurrunt, quam triſſyllabi. Heptaſyllabi etiam & ogdoſyllabi crebriores leguntur quam enneaſyllabi, qui quidem rariores ſunt. At qui enneaſyllabos ſuperant, rariſſime omnium occurrunt in *Anglo-Saxonum* poematis, & forſan mendoſe ſcribuntur ſine punctis metricis, quibus in plures verſus diſtinguendi ſunt, ut longus iſte ſuprà poſitus, eldeodigþa eorit þoleðon hæþenra horp.

VII. Difficile etiam eſt ſcire ex quot ſyllabis verſus aliquando conſtat ob diverſas cauſas: primò, quòd neſcimus ſyllabarum quantitatem, ac proinde ignoramus quo in loco duæ breves longæ locum ſupplent: ſecundo, quòd neſcimus quarundam ſive bivocalium, ſive diphthongorum poteſtatem, ut ea, eo, io, in his & hujuſmodi vocibus, ſteap, heoſoð, ſpeorð, hleop, ðeop, bneome, hio, ſiop: tertio, quod non conſtat quomodo voces in e fœminino vel obſcuro terminatæ pronuntiandæ ſunt in carmine: ut bnohte, pophte, ſæge. quæ metrice forſan nunc ut monoſyllaba, nunc ut diſſyllaba edenda ſunt. ex quibus incertum eſt. e. g. an verſus hleopmago þeop, *Cædm.* p. xxxvi, l. 8, tetraſyllabus, vel hexaſyllabus habendus ſit: an, reop ræda ſela, p. xxxv, 14. pentaſyllabus ſit vel hexaſyllabus: an, hexaſoð-ſpima p. xix, tetraſyllabus vel pentaſyllabus ſit; denique an, ſunu mið ſpeorðeſ ecge, inter ogdoſyllabos vel heptaſyllabos numerandus ſit. Sic ambigitur, pærtmaſ bnohte, p. xxxv, l. 15, triſſyllabus an tetraſyllabus ſit; & an, ſteape ðune, p. lxi, l. 11, pro tetraſyllabo vel diſſyllabo, quod vix credo, habendus eſt.

VIII. Denique nullæ in hiſce carminibus, etſi lyricorum plane ſpeciem præ ſe ferant, quas ego invenire potui, ſtrophæ, antiſtrophæ vel epodi ſunt, ex certo verſuum numero conſtantes: verum ſi quæ ſint, labor certe plus quam herculeus erit in continuæ ſcripturæ codicibus eas invenire.

Ut autem carmina, quæ majores noſtri, tam *Saxonice* quam *Dano-Saxonice* condidere, in metro conveniant, & quam veræ ſint obſervationes, quas in regulis dedimus, & daturi ſumus, magis eluceſcat, uberioribus exemplis confirmanda omnia cenſemus. Carmina ideo & *Saxonica* & *Dano-Saxonica* adjungam, inter quæ magnum primo intuitu diſcrimen deprehendatur.

Æthelſtanus victor. Cap. in Chronico *Saxonico Gibſoni.* * Anno Domini dcccc.xxx.viii.

Hep Æþelrtan cyning.
Eorla bnihten.
Beorna beah-gyfa.
And hir bro'ðor eac Eadmund æþeling.
Ealdor langne tyf.
Gerlohgon æt recce.
Speorða ecgum.
Ymbe bnunan-burh.
Borð-peal cluran.
Heopan hea'ðolinde.
Hamora laran.
Aranan Eadpeardeſ.
Spa him geæðele pæſ.
Fnom cneo-mægum.
Ðæt hie æt campe oft pið laþna gehpæne.
Land [1] ealgodon.
Horð ȝ hamaſ [2] hettend cpungun.
Sceotta leoda.
And rcip-flotan.
Fægen feollan.
Feld dynede [3] recgaſ bpate.
Syððan runne up on morgen tid.
Mære tunegol.
Glad ofer gnundaſ.
Godeſ condel beorht eceſ Dryhtneſ.
Oðð rio æþele gerceaft.
Sahto fetle.
Ðæn læg recg mænig.
Lapum ageted.
[4] Luma norðerna ofer rcylð rcoten.
Spilce rcittirc eac.
Fenig ' pigeſ fæd.
Fert reaxe forþ.
[6] Ondlongne dæg.
Eorod cyrtum on laft legdun.
Laðum ðeodum.
Heopan hepe-flyman.
Hindan þeaple mecum [7] mylen rceapran.
Myrce ne pyrndon.
Heorðeſ hond plegan.
Hæle þa nanum þara þe mid Anlafe.
Ofer [8] æra geblond.
On lideſ borme.
Land gerohtun.
Fæge to gefeohte.
Fixe legun on ðam camp-ſtede.
Lyningaſ geonge.
Speordum arpefede.
Speolce reofene eac eorlaſ Anlafer.
Unrim hepigeſ.
Flotan and rceotta.
Ðæn geflemed peard norðmanna [9] bnegu.

* In cod. *Cott.* & in *Matth. Weſtmonaſt.* Anno 937. *Hybernenſium* multarumque inſularum rex *Anlaffus* paganus, à *Scotorum* rege *Conſtantino* invitatus, oſtium *Humbri* fluminis cum valida claſſe ingreditur. cui rex *Anglorum Æthelſtanus* & frater ejus *Eadmundus* cum exercitu occurrentes, in loco, qui *Brunenburgh* nuncupatur, à diei principio uſque in veſperam, prœlio protracto, v regulos & vii duces ex adverſariis peremerunt, tantumque ſanguinem ibidem fuderunt, quantum in nullo *Angliæ* prœlio fuſum eatenus audierunt. Reges vero *Anlaffum* & *Conſtantinum* ad naves fugere compellentes, cum glorioſo triumpho ad propria remearunt. [1] In cod. *Cott.* gealgodon. [2] Cod. *Cott.* hetted. [3] Cod. *Cott.* recga rpate. [4] Cod. *Cott.* guman norðhænne. [5] Cod. *Cott.* pigeſ næd. [6] Cod. *Cott.* ȝ langne. [7] Cod. *Cott.* myrcel rceaprum. [8] Cod. *Cott.* eap gebland. [9] In Codice autem *Cottoniano* legitur bnegu.

Nÿbe ȝebæbeb to liber ſtefne litle peȝebe
1 Lneab cneapon ſlot cÿninȝ.
Ut ȝepat on ſealene ſlob.
Feoph ȝeneȝebe.
Spilce þæp eac re ſnoba mib ſleame com.
On hir cÿðde nonð Conſtantinuſ.
2 Nap hÿlde 3 ninȝ.
Nheman ne ðonſte.
4 Mæcan ȝemanan.
Ne pær hir mæȝa ſceaþð.
Fheonda ȝeſÿlleb on ſolcſtebe.
Berlaȝen æt ſecce.
And hir ſunu ſon-let on pæl-ſtole.
Sundum ſopȝhunden.
5 Leonȝe æt ȝuðe.
Lÿlpan ne ðonſte.
Beonn blanden-ſeax.
6 Bilȝe ſlehteſ ealð in pidda.
Ne Anlaſ ðÿ ma.
Mið heopa 7 hene-laſum.
8 Nlehan ne ðonſtan.
Ðæt hie beadu peonca beteȝan punðon
on camp-ſtede cumbelȝehnaðeſ.
Lanmittinȝe.
Lumena ȝemoteſ.
Sæpen ȝeſſnixleſ.
Ðæſ ðe hie on pæl-ſelda.
Sið Eadpeanðeſ.
Aſonan pleȝoban.
Lepitā him þa noſþ men 9 næȝleb cneappū.
Dneonih 10 ðapa ða laſ.
On ðinneſ mene.
Oſeſ 11 ðeop pæteſ.
12 Diſelin ſecan.
13 And heopa land æþiſcmode.
Spilce ða ȝebnoðen.
14 Beȝen æt ſamne.
Lÿninȝ and æþelinȝ.
Lÿðde rohton.
Seſt-Seaxna land.
Siȝeſ 15 hneamie.
Lætan him behÿnðan.
16 Nnæſn Bnÿttian ſalu ſipaðan.
And ðone ſceaſtan hneſn.
Nÿnneð nebban.
And ðane hafean paðan eaſn.
Æſtan hpit æſeſ bſucan.
Lnæðiȝne ȝuð-haſoc.
And þ ȝnæȝðeon pulſ on pælde.
Ne peaſð pæl mane.
On ðir eiȝlande.
Æſeſ ȝÿta.
Folceſ ȝeſÿlleð.
Beſonan ðiſſum.
Speonðeſ ecȝum.
Ðæſ ðe ur ſecȝað béc.
Ealde uðpitan.
Siððan eaſtan hideſ Engle and Seaxe.
Up becomon.
17 Oſeſ bnÿmum bnað.
Bnÿtene rohton.
Flance piȝſmiðaſ.
Fealleſ oſeſ-comon.
Eoſlaſ anhpate.
Eaſð beȝeatan:.

Philoſophia Cantans, in Metrorum *Boethianorum* Verſionibus *Cottonianis*. p. 156.

Ða ſe pirðom eſt.
Foſð hoſð onleac.
Sanȝ roð cpiðaſ and ðuſ ſelſa cpæð:.
Ðonne ſio ſunne.
Speotoloſt ſcineð.
Naðnoſt oſ heſone.
Nnæþe bioð aðirſnoð.
Ealle oſiſ eoſðan.
Oðne ſteoſſan.
Foſ ðæm hioſa.
Biſhtu ne bið.
Auht to ȝeſettane.
Sið ðæſe ſunnan leoht.
Ðonne ſmolte blæpð.
Suðan and peſtan.
Sind undeſ polcnum.
Ðonne peaxeð hnaðe.
Felðeſ bloſtman fæȝen ðæt hi moton.
Ac ſe ſteaſca ſtoſm.
Ðonne he ſtſonȝ cymð.
Noſþan and eaſtan.
Ne ȝenimeð hnaðe.
Ðæſ noſan plite.
And eac ða ſuman fæ.
Noſðeſne ÿſt.
Nede ȝebæded.
Ðæt hio ſtſanȝe.
Leond ſtÿned.
On ſtaðu beateþ.
Eala þ on eoſðan.
Auht fæſtliceſ.
Seoſceſ on poſulde.
Ne punað æfſe:.

Deus tentans fidem Abrahami. paraphr. Geneſeos, p. 61.

Lepit þu oſeſtlice.
Abſaham ſeſan.
Laſtaſ lecȝan.
And ðe læde mið.
Ðin aȝen beaſn.
Ðu ſcealt Iſaac me.
Onſecȝan ſunu ðinne.
Sÿlf to tibſe.
Siððan ðu ȝeſtiȝeſt.
Steape ðune.
Nþincȝ þæſ hean landeſ.
Ðe ic þe heonon ȝetæce.

---

1 Cod. *Cott.* cneat cneaſ on ſlod ſeoſh ȝeneſede ſſilce þæſ. 2 Cod. *Cott.* hal. 3 Rinc. 4 Mæcȝa. 5 Cod. *Cott.* ȝeonȝne. 6 Cod. *Cott.* bill ȝeſlihteſ ealð inpuða. 7 Neſe leaſum. 8 Nlÿbban. 9 Cod. *Cott.* ðæȝleð on ȝaſum. 10 Cod. *Cott.* ðaneða. 11 Cod. *Cott.* ðeopne. 12 Diſliȝ. 13 Eſt ÿna. . 14 Beȝe ætſunne. 15 Nnemiȝe. 16 Nna bnÿttinȝa ſaloſȝ paðan ðone. 17 Oſeſ bnaðe bſimu. Has & hujuſmodi lectiones alias exhibet codex *Cottonianus*.

Up

Up ðinum aȝnum ƿotum.
Ðæƿ þu ƿcealt.
Aþ ȝeȝæppan.
Bæl-ƿýƿ beapne ðinum.
Anþ blotan ƿýlƿ.
Sunu miþ ƿpeopþeƿ ecȝe.
Anþ þonne ƿpeaptan liȝe.
Leoƿeƿ lic ƿopbæpnan.
Anþ me lac bebeoþan:
Ne ƿopƿæt he þý ƿiþe.
Ac ƿona onȝann.
Fýƿan to ƿope.
Him pæƿ ƿpea enȝla.
Ƿopþ on þpýƿne.
Anþ hiƿ palbenþ leoƿ.
Ða ƿe eaþȝa.
Abpaham ƿine.
Niht-peƿte oƿ ȝeaƿ.
Naller nepȝenþeƿ.
Næƿe piþ hoȝoþe.
Ac hine ƿe halȝa peƿ.
Lýnþe ȝnæȝan ƿpeopþe.
Lýþðe þ him.
Laƿta peapþeƿ eȝeƿa.
On bpeoƿtum punoþe:
Onȝan þa hiƿ eƿolaƿ bætan.
Lamol ƿeþhþ ȝolbeƿ bpýtta.
Neht hine ȝeonȝe tpeȝen.
Men miþ riþian.
Mæȝ pæƿ hiƿ aȝen þnibba.
Anþ he ƿeopþa ƿýlƿ.
Ða he ƿuƿ ȝepat.
Fƿom hiƿ aȝenum hoƿe.
Iƿaac læban.
Beapn un-peaxen.
Spa him bebeaþ metoþ.
eƿƿte þa ƿpiþe.
Anþ onette.
Foƿþ ƿolþ peȝe.
Spa him ƿnea tæhte.
Ƿeȝaƿ oƿep peƿten.
Oþ þ pulþoƿ-topht.
Dæȝeƿ þnibban.
Up oƿep þeop pætep.
Onþ apæmþe.

Ða ƿe eaþȝa pep.
Lepeah hliƿiȝan.
Nea þune.
Spa him ræȝþe æp.
Spezleƿ alþoƿ:
Ða Abpaham ƿppæc.
To hiƿ ombihtum.
Rincaƿ mine.
Reƿtath incit hep.
On ðiƿƿum picum.
Fit eƿt cumaþ.
Siððan pit æpenþe.
Uncep tpeȝa.
Laƿt cýninȝe.
Aȝiƿen habbat:
Lepat him þa ƿe æþelinȝ.
Anþ hiƿ aȝen ƿunu.
To þæƿ ȝemeapceƿ.
Ðe him metoþ tæhte.
Faþan oƿep pealbaƿ.
Fuþa bæp ƿunu.
Fæþep ƿýƿ anþ ƿpeopþ:
Ðe ðæƿ ƿpicȝean onȝann.
Fep pintƿum ȝeonȝ.
Foƿþum Abpaham.
Fit hep ƿýƿ anþ ƿpeopþ.
Fnea min habbaþ.
Hpæp iƿ þ tibep.
Ðæt ðu topht ȝoþe.
To ðam bpýne-ȝielþe.
Bpinȝan þencept.
Abpaham maðeloþe.
Næƿþe on an ȝehoȝoþ.
Ðæt he ȝeþæþe.
Spa hine þnihten het.
Him þ roð cýninȝ.
Sýlƿa ƿinþeð.
Moncinneƿ peapþ.
Spa him ȝemet þinceð:
Lepтah ða ƿtið hýþiȝ.
Steape þune.
Up miþ hiƿ eaƿopan.
Spa him ƿe eca bebeaþ:
Ða he on hpoƿe ȝepeton.
Hean lanþeƿ.

On þæƿe þe him ƿe ƿtpanȝa to,
Fepƿæƿt metoþ.
Foƿþum tæhte.
Onȝan ða aþ hlaþan.
Æleþ peccan.
Anþ ȝeƿeteȝoþe
Fet anþ honþa.
Beapne ƿinum.
Anþ ða on bæl ahoƿ.
Iƿaac ȝeonȝne.
Anþ ða æþpe ȝeȝnap.
Speoƿþ be ȝehiltum.
Foldh hiƿ ƿunu cpellan.
Folmum ƿinum.
Fýne rencan.
Mæȝeƿ þpeoƿe.
Ða metoþeƿ ðeȝn.
Uƿan Enȝla ƿum.
Abpaham hluþe.
Steƿne cýȝþe.
Ne ƿtille ȝebaþ.
Apeƿ ƿppæce.
Anþ ðam enȝle oncpæð:
Him ða oƿƿtum to.
Uƿan oƿ noþeƿum.
Fulþoƿ ȝaƿt ȝoþeƿ.
Foƿþum mælþe.
Abpaham leoƿa.
Ne ƿleah ðin aȝen beapn.
Ac ðu cpicne abpeȝð.
Lniht oƿ áþe.
Eaƿoƿan ðinne:
Him án pulþneƿ ȝoþ.
Maȝo Ebpea.
Ðu meþum ƿcealt.
Ðuph hæƿ halȝan hanþ.
Heoƿon cýninȝeƿ.
Soþum ƿiȝoƿ-leanum.
Selƿa onƿon.
Lin fæƿtum ȝiƿum.
Ðe pile ȝaƿta peapþ.
Lýƿƿum ȝilþan.
Ðæt ðe pæƿ leoƿna hiƿ.
Sibb anþ hýlþo.
Ðonne ðin ƿýlƿeƿ beapn.

Boethius mutatam fortunam plorans. Metr. Boeth. Verſ. Cott. p. 152.

Hpæt ic hioðа ƿela.
Lufthice ȝeo.
Sanc on ræƿum.
Nu ƿceal ƿioƿiȝenþe.
Foƿe ȝepæȝeð.
Fpeccea ȝiomoƿ.
Singan ƿaƿcpiþaƿ.
Me ðioƿ ƿiccetunȝ.
Haƿaþ aȝæleð.
Ðæƿ ȝeocƿa þ ic.
Ða ȝeð ne mæȝ.
Leƿeȝean ƿpa fæȝne.
Ðeah ic ƿela ȝio ða.
Sette roþ cpiþa.

Ðonne ic on ræƿum pæƿ:
Oƿt ic nu miƿcýnne.
Luðe ƿppæce.
Anþ ðeah uncuþne.
Æþ hpilum ƿonþ me.
Ðaƿ poƿulþ ræliþa.
Fel hpæƿ blinðne.
On ðiƿ þimme hol.
Dýrine ƿoƿlæðþon.
Anþ me ða beƿýpton.
Ræþeƿ ȝ ƿnoƿne.
Foƿ heoƿa untƿeopum.
Ðe ic him æƿne betƿt.

Tƿupian ƿceolþe.
Hi me topenþon.
Heopa bacu biteƿe.
Anþ heopa blirre ƿnom.
Foƿhpam polþe ȝe.
Feopulþ ƿpýnþ mine.
Secȝan oððe ƿinȝan.
Ðæt ic ȝerællic mon.
Fæne on peopulþe.
Ne ƿint ða poƿþ roþ.
Nu ða ȝeræliþe.
Ne maȝon ƿimle.
Lepuniȝan:

NERO, *sive Fortuna pessimos ad imperium provehit. Metr. Boeth.* p. 159.

Hpæt pe ealle piton.
Hpelce æplęrte.
Geneah ge feoh.
Nepon pophte.
Rompapa cyning.
Ða hiꝛ pice pæꝛ.
Hehꝛt unbeh heofonum.
To hpyꝛe monegum.
pælhpeoper gepeð.
pæꝛ ful pibe cuð.
Unpiht hæmeð.
Aplearta fela.
Man and mopþoh.
Mirðæða popn.
Unpihtpiręf inpið ðoncaf.
He het him to gamene.
Geapa fonbæpnan.
Romana bupig.
Sio hiꝛ picef pæꝛ.
Ealleꝛ eðelꝛtol:
He fop unꝛnyttpum.
Polde fandian.
Giꝛ þ fyn meahte.
Lixan ꝛpa leohte.
And ꝛpa longe eac.
Readpa rettan.
Spæ he Romane.
Secgan gehenbe.
Ðæt on fume tibe.
Troia bupig.
Ofep togen hæfde.
Lega leohtoꝛt.
Lengeꝛt bupne.
Hama unbeh hefonum.
Næꝛ þ henlic bæð.
Ðæt hine fpelceꝛ gameneꝛ gilpan lyꝛte.
Ða he ne eapnade.
Elleꝛ puhte.
Buton ðæt he polde.
Ofeh peh ðeode.
Hiꝛ aneꝛ hupu.
Anpalð cyðan.
Eac hit gefælde.
Æt fumum ciepfe.
Ðæt fe ilca het.
Ealle acpellan.
Ða picoꝛtan.
Romana pitan.
And ða æþeleꝛtan.
Eopl gebýnðum.
Ðe he on ðæm folce.
Lefpigen hæfde.
And on uppan.
Agene bpoðoh.
And Hiꝛ mobop.
Mið meca ecgum.
Billum of beatan.
He hiꝛ bpyde ofꝛlog.
Self mið fpeopde.
And he fýmle pæꝛ.
Micle ða blipþa.
On bneoꝛt cofan.
Ðonne he fpylceꝛ mopþpeꝛ.
Mæꝛt gefpemede.
Naller fopgode.
Hpæþep fiððan á.
mihtig Dpihten.
Ametan polde.
Fpece be gepýnhtum.
Foh fpemmendum.
Ac he on feþþe fægn.
acneꝛ and feapupa.
Fælhmop punode.
Fiold emne ꝛpa.
Ðeah elleꝛ ðiꝛꝛeꝛ.
Mæpan miðan geapdeꝛ.
Spa fpa lýfꝛt and lagu.
Land ymb clýppað.
Lapꝛecge embe gýpt.
Lumena pice.
Secge ritlu.
Suð eaꝛt and peꝛt.
Oþ ða nopþmeꝛtan.
Næꝛꝛan on eopþan.
Eall ðæt nepone.
Nede oððe luꝛtum.
Heaþopinca gehpilc.
Hepan fceolde:
He hæfde him to gamene.
Ðonne he on gýlp aꝛtag.
Hu he eoꝛð cyningaꝛ.
Ynmde ȝ cpelmde.
penꝛt ðu þ fe anpalð.
Eaðe ne meahte.
Lodeꝛ ælmihtigeꝛ.
Ðone gelp fcaðan.
Rice bepædan.
And bepeafian.
Hiꝛ anpaldeꝛ.
Ðuph ða ecan meaht.
Oððe him hiꝛ ýfeleꝛ.
Elleꝛ gefticpan.
Eala gif he polde.
Ðæt he pel meahte.
Ðæt unpiht him.
Eaðe fopbioðan.
Eapla þ fe hlafopð.
Hefig gioc.
Slepte fpafe.
On ða fpýpan.
Sinpa ðegena.
Ealpa ðapa hæleða.
Ðe on hiꝛ tidum.
Leond ðaꝛ lænan popolð.
Liban fceoldon.
He on unfcýldgum.
Eopla blode,
Hiꝛ fpeopð felede.
Spiðe gelome.
Ðæp pæꝛ fpiðe fpeotol.
Ðæt pe fæðon ofꝛt.
Ðæt fe anpalð.
Ne deð apiht godeꝛ.
Giꝛ fe pel nele.
Ðe hiꝛ gepealð hafað:

Noachus vino superatus, Paraphr. Genes. p. 35.

Ða Noe ongan.
Nipan ꝛtefne.
Mið hleo-magum.
Nam ꝛtaðelian.
And to eopðan him.
Æteꝛ tilian.
pon and pophte.
Fingeapð fette.
Seop fæda fela.
Sohte geopne.
Ða him plite beophte.
Fætmaꝛ bpohte.
Leaptophte gifte.
Lpene folde:
Ða þ ge eode.
Ðæt fe eadega pep.
On hiꝛ picum peapð.
Fine bpuncen.
Spæf fýmbel pepig.
And him felfa fceaf.
Reaf of lice.
Spa gefýfne ne pæꝛ.
Læg ða lim-nacod.
He lýt ongeat.
Ðæt him on hiꝛ inne.
Spa eapme gelamp.
Ða him on hpeðpe.
Heafod fpima.
On ðæꝛ halgan hofe.
Heoptan clýpte.
Spiðe on flæpe.
Sefa neapode.
Ðæt he ne mihte.
On gemýnd dpepen.
Hine handum felf.
Mið hpægle ppýon.
And fceome ðeccan.
Spa gefceapu pæpon.
pepum and pifum.
Siððan puldneꝛ ðegn.
Urrum fæðep ȝ medep.
Fýpene fpeopde.
On lafte beleac.
Lifeꝛ eðel.
Ða com æpeꝛt.
Lam inidian.
Eafopa noef.
Ðæp hiꝛ aldop læg.
Feph ðe fopftolen.
Ðæp he fpeondlice.
On hiꝛ agenum fæðep.

Ape

Ape ne polde.
Leyceapian.
Ne ða rceonde hupu.
Hleo-magum helan.
Ac he hlihende.
Bnoþþum ræge.
Hu re beopn hine.
Reyte on pecede.
Hie ða paðe rtopon.
Heopa andplitan.
In bepprigenum.

Unden loðum lirtum.
Ðæt hie leoþum men.
Leoce geþþemede.
Lode peron bezen.
Sem and laþeð:.
Ða oþ rlæpe onbrægd.
Sunu Lamecheþ.
And ða rona onzeat.
Ðæt him cyne zodum.
Lham ne polde.
Ða him pæþ ape ðeapþ.
Ænige cyðan.
Hylde and tpeopa.
Ðæt þam halgan pæþ.
Sap on mode.
Ongan þa hir relþeþ beapn.
Ponðum pynzean.
Lpæð he peran rceolde.
Hean unden heoþnum.
Hleo-maga ðeop.
Lham on eopðan:.

Boethius Deum laudans. Metr. Boeth. pag. 153.

Æala ðu rcippend.
Scippa tungla.
Heþoneþ ȝ eopðan.
Ðu on heahretle.
Ecum picraþt.
And ðu ealne hnæþe.
Heþon ymb hpeanþeþt.
And ðuph ðine.
Halige miht.
Tungla zenedeþt.
Ðæt hi ðe to hepað.
Spylce reo runne.
Speaptpa nihta.
Dioptpo abpærceð.
Ðuph þine meht.
Blacum leohte.
Beophte rteoppan.
Mona zemetzað.
Ðuph ðinpa meahta rped:.
Hpilum eac ða runnan.
Sineþ bepeapað.
Beophtan leohteþ.
Ðonne hit zebyrigan mæg.
Ðæt rpa zeneahrne.
Nede peopðaþ.
Spelce ðone mæpan.
Mopzenrteoppan.
Ðe pe oðpe naman.
Æþenrteoppa.
Nemnan hepað.
Ðu zenedeþt ðone. [pitige.
Ðæt he þæpe runnan rið be-
Leapa zehpelce.
Ne zonzan rceal.
Beþopan þepan.
Hpæt ðu þædep.
Þencest rumup.
Lange dazaþ.
Spiðe hate.

Ðæm pintep dazum.
Punðpum rceoptа.
Tida zetiohhaþt.
Ðu ðæm tpeopum relept ruþ-
an and pertan.
Ða æp re rpeapta rtopm.
Nopðan ȝ eartan.
Benumen hæfde.
Leapa zehpelcep.
Ðuph ðone laþpan pind.
Eala hpæt on eopðan.
Ealla zeprceaþta.
Hýpað ðinne hære.
Doð on heoþonum.
Spa rome.
Mode and mægne.
Butan men anum.
Se pið ðinum pillan.
Þýncеð oþtoþt.
Þella ðu eoa.
And ðu ælmihtiga.
Ealpa zeprceaþta.
Sceppend ȝ neccend.
Apa ðinum eapmum.
Eopðan tudne.
Monna cynne.
Ðuph ðinpa mehta rped.
Hpi ðu ece Lod.
Æþne polde.
Ðæt rio pynd.
On zepill.
Penðan rceolde.
Yþlum monnum.
Ealleþ-rpa rpiðe.
Hio ful oft.
Depeð unrcylðegum.
Sittað yþele men.
Liond eopðpicu.
On heah retlum.

Halige ðpiccað.
Unden heopa þotum.
Finum uncuð.
Hpi rio pynd.
Spa po penðan rceolde.
Spa rint zehydde.
Hep on populde.
Leond bupga þela.
Beophte cnæptap.
Unpihtpire eallum tidum.
Habbað on hoþpe.
Ða ðe him rindon.
Rihteþ pirnan.
Ricep pynþnan.
Bið þ leaye lot.
Lange hpile.
Bepprigen mid pnencum.
Nu on populde hep.
Monnum ne depiað.
Mane aðaþ.
Lir ðu nu paldend.
Ne pilt pinde rteopan.
Ac on relþ pille.
Sigan lætept.
Ðonne ic pat.
Ðæt te pile.
Populd men tpeogan.
Leond þolðan rceat.
Buton þea ane.
Eala min Dnyhten.
Ðu ðe ealle opepriht.
Populde zeprceaþta.
Plit nu on moncyn.
Mildum eagum.
Nu hi on monegum hep.
Populde yðum.
Pynnað and rpincað.
Eapme eopðpapan.
Apa him nu ða:.

Chron. Sax. A. D. DCCCCLXXV. *Eadgarus R. Merciorum moritur; Eadwardus filius in regno succedit.*

Hep zeendode.
Eopðan dpeamaþ.
Eadgap Engle cyninz.
Leaþ him oðep leoht.
plitiz and pinrum.
And ðir pace þoplet.
Lyþ ðaþ læne nemnað.
Leoda beapn.
Men on molðan.

Ðæne monað zehpæp in ðirre æðel tyþr.
Ða ðe æp pæpan.
On pim cpæfte.
Rihte zetozene.
Luliur nomað.
Ðæt re onza zepat on ðone eahtateoþan dæz.
Eadgap of life.
Beopna beah.
Lyra.

Anð ƒenȝ hiƒ beaƿn ƿýþþan to cýne-ƿice.
Lýlð unpeaxen.
Eoƿla ealdoƿ.
Ðam æƒ Eadpeaƿd nama.
Anð him týƿƒæƒt hæleð.
Týn nihtum æƿ.
Oƒ Bƿýtene ȝepat.
Biƒcop ƒe ȝoda.
Ðuƿh ȝecýndne cƿæft.
Ðam æƒ Lýnepeaƿd nama.
Ða æƒ on mýƿce.
On mine ȝeƒƿæȝe.
ƿide and pel hpæƿ.
ƿaldendeƒ loƒ.
Aƒýlled on ƒoldan.
Feala peaƿð to-dƿeƒed.
Lleappa ȝodeƒ ðeopa.
Ðæt æƒ ȝnoƿnunȝ micel.
Ðam ðe on bƿeoƒtum.
ƿæȝ býƿnende luƒan.
Metodeƒ on mode.
Ða æƒ mæƿðа ƒƿuma.
To ƒƿiðe ƒoƿƒepen.
Sigoƿa ƿaldend.
Rodeƿa ƿæden.
Ða man hiƒ ƿihƒ to-bƿæc.
Anð ða peaƿð eac adƿæfed.
Deoƿmod hæleð.
Oƒlac oƒ eande.
Oƒeƿ ýða ȝepealc.
Oƒeƿ ȝanoteƒ bæð.
Lamol ƒeax hæleð.
ƿiƒ and ƿoƿd ƒnotoƿ.
Oƒeƿ pæteƿa ȝeðƿinȝ.
Oƒeƿ hpæleƒ æðel.
Nama beneafod.
Anð ða peaƿð ætýped.
Uppe on ƿodeƿum.
Steoƿƿa on ƒtaðole.
Ðone ƒtið ƒeƿhðe.
Næleð hiȝe ȝleape.
Natað ƿide.
Lometa be naman.
Lnæfttȝleape men.
ƿiƒe ƒoðboƿan.
ƿæƒ ȝeond peƿ ðeode.
ƿaldendeƒ ƿƿacu.
Fide ȝefƿæȝe hunȝoƿ oƒeƿ hƿuƒan.
Ðæt eƒt heoƒona peaƿð ȝebette bƿeȝo Engla ȝeaf.
Eft bliƒƒe ȝehpæm eȝbuendƿa ðuƿh eoƿƿan peƒtm.

IX. Ex iis quæ præcedunt manifeſtum eſt ab exemplis, *Anglo-Saxonum* carmina, quam quæ *Saxonice*, tam quæ *Dano-Saxonicè* conduntur, in metro convenire, & quod verſiculis maximâ ex parte triſyllabis, tetraſyllabis, pentaſyllabis, & hexaſyllabis conſtant, quorum maxime certi & conſpicui ſunt, tetraſyllabi è duobus, & hexaſyllabi è tribus ſpondæis compacti: ut

Verſus ex quatuor ſyllabis conſtantes.

Anpalð cýðan. | Foh fƿemmendum.
Æled peccan. | Hiƿ anpaldeƿ.
Fepfæƒt Metod. | Men on moldan.

Verſus ex ſex ſyllabis conſtantes.

Ðam æƒ cýnepeaƿd nama. | Ða peaƿð eac adƿæfed.
Anð ðæƒ ȝnoƿnunȝ micel. | Ða æƒ mæƿþa ƒƿuma.
Ða man hiƿ ƿihƒ tobƿæc. | Eaðgaƿ Engla cýnnȝ.

Quum autem ſpondæos dico, loquor equidem de veris ſpondæis, quæ ſecundum proſodiæ regulas ex duabus longis ſyllabis conſtant. Nam quamvis *Anglo-Saxonum* poetæ nonnullas proculdubio ſyllabas communes habeant, non tamen ſyllabarum quantitatem ſpernunt, quemadmodum hodierni noſtri verſificatores, qui ad libitum longas, imo naturâ longas corripiunt; & breves, quidni dicam breviſſimas producunt: ut in iſtis, quæ infra ponuntur.

Cowleius.

With the full choice of thine own happineſs.
And loves his own contemporary trees.
When Babylons high walls erected were.
And ſoon hold back fit opportunities.
Unto the mulberry træ fair Thisbe came.
His blood had dropt upon the mullberries.
But when ſhe ſaw the berries changed were.

Ita quidem noſtri, ita etiam exteri, per totam *Europam* poëtæ, apud quos una carminis lex eſt, certum & definitum ſyllabarum numerum obſervare, nulla tamen obſervata ſyllabarum quantitate. Hoc ſolum jam verſum facit, cujuſcunque vero naturæ & temporis iſtæ ſyllabæ fuerint, id perinde eſſe creditur, modo certum ſyllabarum numerum coacervaverint. Abeſt itaque ab hodiernis carminibus pedum *metricorum* obſervatio, qui ſi ullibi occurrunt, caſu ſane id fit, non arte, aut ſtudio, cum promiſcue licitum ſit cujuſvis menſuræ ſyllabas cuilibet aptare loco, adeo ut de hujus ſeculi verſibus dici poſſit, illos uno tantum pede decurrere. Aſt in *Anglo-Saxonum* poematis, ut par eſt credere, non ita negligitur ſyllabarum quantitas, vel pedum metricorum obſervatio, etſi forſan non tam ſtricte habent temporum & numerorum poeticorum rationem, quam heroici veteres *Græci*, & *Latini* poetæ. Habere tamen me ſuadent haud contemnendæ rationes:

Primò, quod verſus ſuos *pſeudo-rythmis* illis, quos *Rimas* vocant, ſive ſimiliter ſonantibus ra-

ro

ro terminant. *Pſeudo-rythmos* voco, quoniam rythmi vocantur, etſi cum eis nihil omnino commune habent, niſi quod rythmi defectum apud aures tinnitu *rimarum*, ſive battologia vulgaris rythmicæ corruptas, locum ſuppleant. Quum igitur hoc ſonorum ὁμοιοτελεύτων *Pſeudo-rythmo* ubivis fere careant uerſus *Anglo-Saxonum*, argumentum haud ſpernendum eſt eos non tantum ex pedibus qui temporibus diſcrepant eſſe factos, ſed ex apta & legitima illa pedum metricorum diſpoſitione, in qua rythmi natura & poteſtas conſiſtit.

Secundò, hoc ut credam facit, in *Anglo-Saxonum*, ſi dicam, *Pindaricis* audax illa & libera vocum, non ſolum à ſimpliciter loquentium, ſed ab ornate dicentium ratione inter oratores maxime aliena tranſpoſitio, qua opus, ut videtur, non foret, niſi lex aliqua metri diverſorum temporum & pedum obſervationem requirens, eam à Poetis poſtularet. Triplicem enim eſſe dictionum in oratione diſpoſitionem omnes docti æque noſcunt; alteram nempe in ſimpliciter loquentium & ſcribentium oratione, alteram in oratione oratoria, & tertiam in poetica vel metrica oratione. Harum prima ad dictionum ordinem naturalem proxime accedit, à quo ſecunda magis, & tertia maxime recedit.

Triplex hæc collocatio vocum plane cernitur, ut in omnium gentium, ſic in *Anglo-Saxonum* ſcriptis, ubi oratores, qui & ſuos numeros habent, à naturali verborum ordine multo remotiores abeunt, quam ſimpliciter vel ſine arte cultuve loquentes & ſcribentes; & poetæ pariter ab ordine, in quo verba collocant oratores tantum recedunt, quantum hi ab illo, quo ſimpliciter ſine omni numero loquentes utuntur. Hoc autem cur facerent *Anglo-Saxonum* poetæ, nulla, ut videtur, alia cauſa aſſignari poteſt, quam quæ, ut idem facerent, *Græcos* & *Latinos* Poetas coegit; nempe metri lex, quæ obligat poetas non tantum ad temporum & pedum obſervationem, ſed ut ea ita diſponant, requirit, ut mutuum habeant partium inter ſe conſenſum, quo concinne moveantur verſus; & motus in affectibus, quos excitare intendit Poeta, convenientes habeant. Hinc oritur, prout ratio jubet credere, in *Anglo-Saxonum* Poematis illa vocum diſpoſitio non ſolum à naturali, verum etiam ab oratorio ordine, tam remota, ut eorum orationem obſcuram, & mentem Poetæ in eis intellectu difficilem efficiant; quod uno atque altero exemplo patebit:

Veri Cædmonis *ſpecimen* Aluredanum. Bed. *H. E.* L.IV. cap. 24.

Nu pe ꝛceolon hefiȝean.
Heofon ricef peaꝛð.
Metodef mihte.
And hiꝛ mod ȝeðanc.
Feoꝛc pulðoꝛ fæðef.
Ðꝛa he pundꝛa ȝehpæf.
Ece ðꝛihten oꝛð onꝛtealð.
Ne æꝛeꝛt ꝛcop.
Eoꝛðan beaꝛnum.
Heofon to hofe.
Haliȝ ꝛcippend.
Ða middanȝeaꝛð.
Moncynnef peaꝛð.
Ece ðꝛihten æfteꝛ teode.
Fiꝛum foldan.
Fꝛea ælmihtiȝ.

In collocationem metricam verborum hujus ſpeciminis à communi ordine quum loquentium, tum ſcribentium tam diverſam, ſic, ubi ea tranſtulerat, *Beda* animadvertit: *Hic eſt ſenſus, non autem ordo verborum, quæ dormiens* [Cædmon vel Ceadmon] *ille canebat.*

Sic in *Paraphraſi* Geneſeωs, p. LXXI. l. 5.

Ðæꝛ eft ꝛe ꝛnottꝛa.
Sunu Dauiðef.
Fulðoꝛ-fæft cyniȝ.
Fitȝan laꝛum.
Getimbꝛede temple ȝode.
Alhn haliȝne.
Eoꝛð cyniȝa.
Se piꝛefta.
On poꝛuld ꝛice.
Heahft and haliȝoft.
Hæleðum ȝefꝛæȝoft.
Mæft and mæꝛoft.
Ðaꝛa ðe manna beaꝛn.
Fiꝛa æftef foldan.
Folmum ȝepoꝛhte:.

Ibi poſtea prudentiſſimus ille Davidis filius, glorioſiſſimus Rex, terreſtrium principum ſapientiſſimus, mundano in imperio celſiſſimus, & ſanctiſſimus, hominibuſque celebratiſſimus, Prophetæ monitis Deo conſtruxit palatium ſacrum, maximum eorum & clariſſimum, quæ hominum filii virique per terrarum orbem diſperſi manibus unquam perfecerunt.

E Paraphraſi quoque alia, p. LXII. l. 24. *&c.*

Að ꝛtoð on æleð.
Hæfðe Abꝛahame.
Metoð mon cynnef.
Mæȝe Lotheꝛ.
Bꝛeoft ȝeblifꝛað.
Ða he him hiꝛ beaꝛn fopȝeaf.
Iꝛaac cꝛicne:.
Ða ꝛe eaðeȝa beꝛlat.
Rinc ofeꝛ exle.
And him ðæꝛ.
Rom ȝefeah.
Unfeoꝛ ðanon.
Ænne ꝛtanðan.
Bꝛoðoꝛ Aꝛoneꝛ.
Bꝛembꝛum fæftne.
Ðone Abꝛaham ȝenam.
And hine on áð ahofe.
Ofeftum miclum.
Foꝛ hiꝛ aȝen beaꝛn:.

Igne autem ſtante ſuper pyram, [*ſtruem ligni,*] *humani generis conditor lætificabat cor Abrahamo, Lotis propinquo,* [*avunculo,*] *reddens ei filium ſuum ſalvum. Tum beatus ille vir, frater Aronis, reſpiciens ſupra humeros, vidit ibi arietem, non procul abinde ſtantem, in vepreto implicatum, atque illum confeſtim levavit in pyram, loco filii ſui.*

E Paraphraſi Geneſeos, p. xxxix. l. 11.

Ðu ȝebleſſad ſcealt. Liſ ðe æniȝ. Ic hine þeȝðo on.
On mund-býrde. Eorð-buendra. Mine ſette.
Minre lýfiȝan:. Mid þean ȝreteð. And mod hete. &c.

Tu benedictus vives in præſidio meo. Siquis terræ incolarum te malo afficiat, ego in eum execrationem meam cum furore & diuturno odio effundam.

Unde autem, quæſo, tam præpoſtera vocum in oratione collocatio, ſcilicet adjectivorum à ſuis ſubſtantivis, nominum à verbis quæ regunt, præpoſitionum denique à nominibus quibuſcum conſtruuntur, contra omnem ordinem remotio & avulſio, niſi metri & numerorum harmonicorum causâ. Si vero certus tantum & determinatus ſyllabarum numerus, nulla quantitatis in iis habita ratione, contexendo carmini ſufficeret, ut apud hodiernos Poetas, cur nulla cauſa impellente adeo partes orationis contra ordinem ſolutæ orationis tranſponerent *Anglo-Saxonum* poetæ? cur inquam non ſolum à ſimplici oratione numeris carente, ſed ab oratoria, quæ ſuos numeros habet, oratio poetica tantum quoad vocum diſpoſitionem differret, ſi poetis *Anglo-Saxonum* perinde ac noſtris breves producere, & longas ad libitum corripere liceret?

Tertiò, *Anglo-Saxonum* poetas non ex cujuſcunque menſuræ ſyllabis promiſcue, ut noſtros carmina condidiſſe hoc quoque ſuadere vult, quod eorum lingua non adeo conſiſtit ex monoſyllabis, quæ metro plane inepta ſunt, ut quæ nunc eſt vernacula, quæ monoſyllabis abundat. E contra uberrimo diſſyllaborum & polyſyllaborum, quum nominum, tum verborum, tum etiam indeclinabilium ſupellectile gaudebat, quæ pedibus metricis apta erant, ut norunt ii, qui hanc linguam primis, quod aiunt, labris deguſtarunt.

Variatione verborum & nominum per tempora & caſus, & augmentorum ſyllabicorum ope, monoſyllaba in diſſyllaba, & diſſyllaba in polyſyllaba convertebant. Adhæc, patronymica, gentilia, poſſeſſiva, denominativa, compoſita, & decompoſita, carmini omnia ſunt apta, in quibus adeo eſt dives *Anglo-Saxonica*, ut poſt *Græcam Latinæ* æmula ſecundum, ſaltem tertium locum inter linguas vindicare ſibi videatur. Non in hac ut in noſtra ſcribentes Poetæ coacti erant octo vel decem monoſyllaba ſimul in verſu coacervare, ideoque ſyllabarum quantitatem & pedes metricos, ut multum ſaltem negligerent, ratio non patitur, ut credamus. Prima & ſecunda periodus Paraphraſeos Geneſeos continent octo verſiculos, in quibus numerantur xxv vocabula, ex quibus octo tantum monoſyllaba ſunt, cætera diſſyllaba & triſſyllaba ſunt, ut infra videre eſt.

Uſ ir þiht micel. Þoþum hefiȝen. Heaſod ealra heah ȝeſceaſta.
Ðæt þe þoðera þeaþ. Moþum luſien:. Frea ælmihtiȝ:.
Þeneða puldor ciniȝ Þe ir mæȝna ſpeð. . . . . .

Noſtrum magnum eſt officium verbis laudare & animis amare cælorum cuſtodem, exercituum [*cæleſtium*] *gloriam. Ille enim eſt dominus omnipotens, virtus efficax, & ſublime caput omnium creaturarum.*

Certe quibus tantus eſt verborum metro aptorum delectus, non æqua incumbit neceſſitas quantitatem ſyllabarum & leges metricas negligendi, ac iis qui monoſyllaborum quaſi mancipia ſunt, quiq; numeros poeticos reſpuunt, & naturæ carminis adverſantur.

X. Hactenus de metro, cujus tota ratio conſiſtit in quantitate & menſura ſyllabarum, ex quibus pedes conſtant. Jam de rythmo, qui ex apta pedum conſtitutione oritur, quorum tempora ad ſe invicem habent proportionem. Hæc autem apta pedum in carmine conſtitutio & proportio, eſt quaſi anima metri, ex qua non tantum vita, ſi ita dicam, ſed decor & venuſtas, imo & omnis illa virtus, qua animum & affectus carmen movet & ſedat, & ſupra omnem efficaciam ſolutæ orationis ſurgit: ut verbo expediam, metrum ſine rythmo verſum facit vitioſum, incompoſitum & inconditum, ut in iſto, ubi pedes temporibus diſcrepantes invicem miſcenrur:

Optime, maxime, quis niſi tu divum atque hominum rex?

Quam inconcinnus eſt inceſſus hujus carminis, in quo motus & percuſſiones pedum inepte & abſque temporis proportione male conjunctorum aures offendunt, haud ſecus ac motus & percuſſiones uniroti ſarraci, dum per ſalebras & ſaxa trahitur vel protruditur. In *Anglo-Saxonum* vero poematis, ſive *Saxonicis*, ſive *Dano-Saxonicis*, aptam pedum metricorum in verſibus conſtitutionem, ac numerorum & temporum rythmum harmonicum, ubivis fere percipiet lector, ex concinno iſto carminum motu, quo carmina ſtatim ac leguntur, vel non prænoſcentibus eſſe carmina, ſentiuntur. Equidem cum in *Saxonicis* tyro eſſem, & in legendo chronico *Saxonico* ventum eſſet ad annum dcccc.xxxviii protinus ex carminis decoro inceſſu, quo me pro viribus rythmi afficiebat, orationem percipiebam eſſe metricam, etſi continuò ſcripta erat, inſtar liberæ orationis. Etenim quamvis verborum ſenſum tum neſciebam, ut & quantitatem ſyllaba-

rum

rum & tempora pedum, venuſtam tamen partium quandam ſymmetriam in iſto poemate diſcernebam, verſuſque eſſe quos legi intelligebam, ex vi numerorum, quam in libera & numeris metricis carenti aliorum annorum oratione non ſentiebam. Quis itidem vel in *Saxonicis* hoſpes primo viſu non deprehenderet metrica eſſe quæ ſequuntur ex concinno eorum motu & harmonica in eis verborum diſpoſitione?

Quædam deſumta è *Paraphraſi*, XXVIII. 14.

Se ꝼinc heonon.
On lichoman.
Liꝼꝼe ꝼohte.
Dꝼihtneꝼ ðuguðe.
Naleꝼ ðeaðe ꝼpealt.
Miðdan ȝeapðeꝼ.
Spa heꝼ men ðoð.

Heonȝe anð ealde.
Ðonne him ȝoð heoꝼa.
Æhta anð ætpiꝼt.
Eopðan ȝeꝼtheona.
On ȝenimeð.
Anð heoꝼa alðoꝼ ꝼomeð.
Ac he cpic ȝepat.

Mið cynnȝ enȝla.
Oꝼ ðiꝼꝼum lænan.
Liꝼe ꝼhean.
On ðam ȝeappum.
Ðe hiꝼ ȝaꝼt onꝼenȝ.
Æꝼ hine to monnum moðoꝼ
bꝼohte:.

Hic vir [*Enoch*] *hinc in corpore dimiſſionem obtinuit, domini potentiâ, ne morte moreretur. quemadmodum hujus mundi homines, quum juvenes, tum ſenes, cum deus iis ſimul & poſſeſſiones & ſubſtantiam opeſque terreſtres & vitam aufert. verum vivus ex hac vita miſella, cum rege angelorum, vitæque domino diſceſſit, in apparatu* [*veſtibus*] *iſto, quem anima ejus aſſumſit, antequam eum inter homines mater produceret.*

Certe ſi hæc & hujuſmodi multa alia maxime ἐνεργήμα non forent, non merus eorum inceſſus vel ſenſum verborum ignoranti uſque adeo placeret, & carmina ea eſſe tam ignaro, quam gnaro declararet.

Longe aliter ſe res habet in noſtri ſeculi poematis, à quibus abeſt rythmus & pedum vere metricorum obſervatio. In iis enim continuo ſcriptis ſine ὁμοιοτελεύτων pſeudorythmis, vel finientibus, quas vocant, *Rimis*, ne quidem intelliget quis verſus eſſe, quos legit, licet linguam in qua ſcribuntur perinde intelligat ac vernaculam. Quamobrem cum legenti, & non intelligenti, rythmus, & ſymmetria partium ſe prodit in *Anglo-Saxonum* carminibus, manifeſtum eſt eos verſus ſuos ex pedibus ſyllabarum & temporum legitima menſura, & juſto ordine diſpoſitis conſtruxiſſe, atque id imprimis curaſſe, ut metro rythmus, corpori ſcilicet anima, in ſuis carminibus jungeretur.

XI. Ex iis, quæ protulimus, exemplis, è carminibus *Anglo-Saxonum*, conſtat *pentaſyllabos* verſiculos dactylicis numeris gaudere, quorum qui à dactylo incipiunt, carmen illud faciunt, quod *Adonicum* Grammatici vocant, qualia ſunt, ſaltem eſſe videntur, hujuſmodi quæ ſequuntur.

Rinc oꝼep exla.
Ꝼepeða pulðop.
Alðop apenðeꝼt.

Liꝼena ðpihten.
Ðama bepeaꝼoð.
Eaꝼopa ꝼemeꝼ.

Fæðepa Lotheꝼ.
Ðæleða palðenð.
Ðicce ȝeꝼýlleð.

XII. Imo non dubito, quin in *Anglo-Saxonum* carminibus, omnes illi pedes, quos ſimplices, forſan & quos * compoſitos magiſtri vocant, & metrica ratio, prorſus ut in *Pindaricis*, perfecte explicari poſſent, ſi modo ſyllabarum quantitatem ſciremus; cujus unius ignorantia obſtat, quo minus *Anglo-Saxonicæ* poëſios ſecreta, quâ metrica, quid ſi dicam, quâ lyrica, aperire poſſimus.

Hoc quaſi *Pindaricum*, *Lyricumve* genus carminis, ſi non invenit verus ille *Cædmon*, dictante numine, ſaltem, numine dictante, eo prius à vetuſtioribus *Scaldis* invento uſus eſt; ut ex fragmento ſupra citato manifeſtum eſt. *Lyricum* autem genus carminis voco, quod lyræ & cantui aptum, pro veri carminis genio ac indole, ab inſpirato Poeta cantari ſolebat, ſuorum poematum vel odarum cantore. Idem enim & carmina condere, & canere erudiente ſpiritu docebatur.

Eodem genere carminis etiam uſus eſt veterum *Germanorum* quiſquis ille fuit qui *Francice* compoſuit harmoniam illam IV evangeliorum, quæ LIBER CANUTI inſcribitur, in bibl. *Cott.* Caligula, A. VII, 1. Nam tametſi codex ille continuo ſcribatur, more liberi ſermonis, & ſine punctis metricis, quæ in continuæ ſcripturæ *Codd.* verſus diſtinguere ſolent, tamen carmina *Cædmoniani* generis eſſe, quæ in eo leguntur, conſtat ex motu & inceſſu metrico orationis, quo poemata à proſa inſigniter diſtinguuntur. res exemplis manifeſta erit.

EXORDIUM LIBRI.

Maneȝa Waron, the ſia iro mod ȝe-ſpon, that ſia biȝunnun uuord Lodoſ reckean, that ȝiruni that thi riceo cniꝼt undar mancunnea maritha, ȝiꝼrumide mid uuordun, endi mid uuercun. that uuolda tho uuiſara filo liudo barno laƀon

Extiterunt multi, qui animos ſuos appulerunt ad enarrandum verbum dei, nempe myſterium illud, quod dominus Chriſtus inter homines verbis prædicavit, factiſque perfecit. Multi etiam è ſapientiſſimis hominum præconizare voluerunt doctri-

* De quibus ſcholiaſtæ veteres in *Pindari* Olympia, Pythia, Nemea, Iſthmia, quos conſule.

lera criſteſ haleg uuord godaſ, endi mid iro handon ſcriben berethlico an buok, huo ſia ſcoldin if gibodſcip frummian. firiho barn than uuarun thoh ſia fiori te thiu undar thero menigo, thia habdon maht godeſ, helpa fan himila, helagna geſt, craft fan criſtie. ſia uurdum gicorana te thio, that ſie than euangelium enan ſcoldun an buok ſcriban, endi ſe manag gibod godeſ helag himiliſc uuord. Sia ne muoſta helitho than mer firiho barno frummian neuan that ſia fiori te thio thurucraft godaſ gecopana uurdun. Matheuſ endi Marcuſ. ſo uuarun thia man hetana. Lucaſ endi Iohanneſ. ſia uuarun Gode lieba uuirdiga ti them giuuirkie; habda im uualdand God them helithon an iro hertan helagna geſt. faſto bifolhan endi ferahtan hugi ſo manag uuiſ-lic uuord, endi giuuit mikil, that ſea ſcoldin ahebbean helagaro ſtemnun godſpell that guoda, that ni habit enigan gigadon huergin. *nam Chriſti, ſanctum dei verbum, & cum manibus ſuis in libris ſtudioſe ſcribere, quo pacto homines mandata ejus facerent. Verum quatuor ex cœtu, qui cœlitus habuerunt potentiam, & auxilium divinum, ſanctum ſpiritum, & virtutem à Chriſto, ad hoc electi erant, ut evangelium libris ſcriptum mandarent, ſcilicet multiplicia dei mandata, ſanctumque cœleſte verbum. Hi quatuor autem egregii viri non potuerant hoc efficere, niſi ad hoc per potentiam divinam electi fuiſſent. Nomina vero eorum hæc fuerunt:* Matthæus, Marcus, Lucas, Johannes, *qui deo dilecti, & operi pares erant; utpote quibus in cordibus Dominus Deus concrederat ſpiritum ſanctum cum timore & ſapientia. Adhæc tot verba perſpicua, tantumque ingenium iis indidit, ut ſancta voce extollerent bonum illud evangelium, quod par nullum habet, id eſt incomparabile.*

Solus Deus Adorandus. cap. xiii.

Liet ina thuo, an thena triddeon ſith thena thiet ſcathon gibrengean uppan enon berage them hohon, thar ina thie blau uuiſo liet all obar ſean irmin theoda uunod ſamna uuelon, endi uuerold riki, endi all ſulic odaſ, ſo thiuſ ertha birid, fagararo frumuno, endi ſprak im thuo the fiond angegin quat, that hie im that all ſo guodlic fargeban ueldi hoha heriduomoſ, ef thu uuili hnigan te mi, fallan te minon fuoton, endi mi frahon habiſ, bedoſ te minon barme, than lato ik thi brukan uuel allaſ thieſeſ oduuelon, theſ ik thi hebbiu giogid hier. thuo ni uuelda theſ lethon uuord langron huila horean thie helago criſt, ac hie ina iſ huldi fordref ſataneſe for-ſuep. Endi ſan after ſprak allaro barno beſt quat, that man bedon ſcoldi te them alomahtigon gode, endi enen thionon ſuitho thiolico thegnoſ managa helithoſ, after iſ huldi thar iſ thiu helpa gilang manno gihuilicon.

Tum hominum adverſarius, maligne prudens, tertia vice ſuſtulit illum in montem excelſum, ubi cernere illum fecit miſerorum mortalium labore collectas opes, & mundi regna, & omnes tales ſplendentium principum divitias, quales terra fert, & tunc adverſarius eum allocutus eſt dicens; Omnia hæc principatûs magnifica & pretioſa tibi dabo, ſi vis caput inclinare, & pedibus meis obvolutus, dominum me agnoſcere. Adora coram me [verſus ſinum meum] & tum dabo tibi frui omnibus hiſce bonis, quæ tibi hic oſtendi. Tum ſanctus Chriſtus diutius audire nolùit abominabilis verba, ſed à favore ſuo Satanam abigens profligavit. porro continuo locutus omnium hominum optimus dixit, quod deus omnipotens hominibus adorandus eſſet, & quod illi ſoli ſervire deberent omnes excellentes homines, ſecundum illius patrocinium, in quo auxilium omnibus præſto eſt.

Oratio Dominica. cap. xix.

Pater Noster. Fader iſt uſa firio barno. thu biſt an them hohen himilo rikie. giunihid ſi thin namo uuordu gihuilicu. cume thin craftiga riki. uuerthe thin uuilleo, obar theſa uuerold. alla ſo ſamo an erdu, ſo thar uppe iſt an them hohon himilo rikie. gib uſ dage gihuilicef rad, drohtin thie guodo, thina helaga helpu. endi alat uſ hebaneſ uuard manegaro menn ſculdio, alſo uuiodron mannon duan. ni lat uſ farledean letha uuihti ſo forth an iro uuilleon, ſo uui uuirdiga ſind. ac hilp uſ uuidar allon ubilon dadeon.

So ſculon gi biddean, than gi te bedu hnigat, uueroſ mid iuuuon uuordon, that iu uualdand God lethef alate an liudcunne.

Pater Noster, *hoc eſt pater noſtrûm, qui homines ſumus. tu rex es in excelſo cælo. ſanctificetur in omni verbo nomen tuum. Adveniat regnum tuum potentiſſimum. fiat voluntas tua, ſic in terra per univerſum mundum, ſicut ſupra in excelſo cœlo. da nobis quotidie, optime domine, conſilium auxiliumque tuum ſanctum. Et dimitte nobis, ô cœli rector, omnia debita noſtra, ſicut & nos aliis dimittimus debitoribus noſtris. ne ſinas peccatores, [abominabiles perſonas,] quatenus ſeduci meremur, eatenus nos in ſuam voluntatem ſeducere. ſed adjuva nos adverſus omnia mala.*

Sic precari debetis, ô viri, cum vocibus veſtris, cum proni inclinatis ad precandum, ut dominus deus vos in humana gente liberet à peccato.

Petrus Christum Confitens. cap. xxxvii.

Thu biſt thie uuaro, quat petruſ, uualdendeſ ſuno, libbiandeſ godeſ, the thit lioht giſcop, criſt cuning euuig. ſo uuelliat uui quethan alle iungron thina, that thu ſiſ god ſelbo, helendero

Tu es, inquit Petrus, domini dei viventis verus filius, Chriſtus, rex æternus, qui lucem hanc creavit. ſic nos omnes diſcipuli tui confitebimur, quod tu es deus ipſe, ſervatorum omnium ma-

beſt

beſt. Thuo ſprac im eft iſ herro angegin: ſaligbiſ thu, Simon, quat hio, ſuno Ionaſeſ; ne mahtaſ thu that ſelbo gihuggian gimaþcon an thinon muod githahtion, ne it ni mohta thi manneſ tungga uuordon giuuiſan, ad deda it thi uualdand, ſelbo fader allaro firio barno, that thu forth giſprakı ſo deopo be drohtin thinan, diurlic ſcalt thu theſ lon antfahan. Hluttro habiſ thu an thinan herton gilobon. hugiſceftı ſind thina ſtena gilica, ſo faſt biſt thu ſo feliſ thie harbo, hetan ſculun firio baþn ſce peter. obar them ſtene ſcal man minan ſelı uuirkean helag huſ godeſ, thar ſcal iſ hiuuiskı tuo ſaligſamnon, nı mugun uuid them thinon ſuitheon crafte ant hebbean hellı portun. Ik fargibu thi himilriceaſ ſlutila, that thu muoſt after mi allon uualdan Criſtinon folke. cumat alla te thi gumono geſtoſ. thu habı grotan giuuald, huena thu hier an erthu eldı barno gibindan uuelliеſ, them iſt be thiu giduan himil rikı bilokan, endı hellia ſind im opana brinnandı fiur. ſo huena ſo thu eft antbindan uuilı, ant heſtean iſ hendi, them iſt himilrikı antlocan liohto meſt, endı lib euuig, gruonı godeſ uuang met ſulicoro. ik thi gibu uuelliu lonon thinon gilobon.

ximus. Tum illi dominus ſuus reſpondit; Beatus es, inquit ille, Simon fili Jona; non poteras tu ipſe hoc opinari, neque in cogitationibus tuis definire, neque potuit hominis lingua hoc tibi monſtrare, at dominus ipſe, pater omnium hominum, auctor fuit ut tam profunda de domino tuo eloquereris. præmium hujus confeſſionis pretioſiſſimum reportabis. Sinceram habes in corde tuo fidem. Cogitationes tuæ petræ ſimiles ſunt, & tam firmus es ipſe, quam durum Saxum. Te vocabunt homines ſanctum Petrum. Super hanc petram ædificabitur domus dei, palatium meum, in quo familia ejus congregabitur, adverſus quam præ tua virtute inferni portæ non poterunt pollere, & prævalere. Ego tibi dabo peſſulos regni cœleſtis, ut poſt me omni Chriſtiano populo imperare poſſis. ad te proficiſcentur omnium hominum ſpiritus. Magnam utique poteſtatem habiturus es, & quemnam mortalium hic in terris ligaveris, illi ea propter regnum cœleſte obſeratum erit, & inferni flammans ignis patebit. quemcunque etiam ſolveris, eique manus reſtrinxeris, illi regnum cœleſte maxime lucidum, & vita æterna, nempe paradiſus Dei reſerabitur. Cum iſtiuſmodi donis ego tibi rependam fidem tuam.

Paschæ Institutio. cap. lvi.

Liuuet im thuo ut thanan inuuidieſ gern Iudaſ gangan, habda im grimman hugi thegan uuidiſ theodan. uuaſ thuo iu thiuſtri naht ſuitho giſuorcan ſuno drohtineſ uuaſ im an them gomon forth endi iſ iungron thar uualdand uuin end brod uuihida be thiu helgoda heban cuning mid iſ handon brac, gaf it under them iſ iungron, endi gode thancoda ſagda them alat them thar all giſcuop uuerold, endi uuunnia, end ſprac uuord manag: gilobeat gi theſ liohto, quat hie, that thiet iſt min * lichamo endi bloud ſo ſamo: gibu ik iu hier be thiu ſamad etan endi drincan: thit ik an erthu ſcal geban endi giotan, endi iu te godeſ rike loſian mid minu lichamen, an lif euuig, an that himileſliohт. Gihuggeat gi ſinnon, that gi that fulgangen. thia ik an theſon gomon duon marient thitt for thero manigi. thit iſt mahtig thing, mid thiuſ ſculun gi iûuuon drohtine diuritha frummean. hebbeat thit min te gihugdion helag bilithi, that it eldi barn after leſtian uuaron an theſaro uueroldi, that that uuitin alla man obar theſan middilgard, that it iſt thuru mina minnia giduan herren te huldi.

Tum inde faceſſit Judas, mali ſtudioſus, & contra dominum ſuum crudelia meditatus eſt. Nox tum erat valde tenebroſa, & fuliginoſa, cum filius dei & diſcipuli ejus in cœnâ diſcumberent, ubi dominus cœli rex cum ſuis manibus quum vinum tum panem conſecrans, & ſanctificans inter diſcipulos ſuos diſtribuit, & deo gratias egit, illi propter refectionem grates perſolvens, illi qui univerſum mundum & lætitiam fecerat, multa verba addens: Hoccine facile creditis (inquit) quod hoc eſt corpus meum pariter ac ſanguis; do vobis hic ambo ſimul edere & bibere. Hæc in terra daturus & effuſurus ſum, & vos cum corpore meo ad regnum dei, in vitam æternam, in cœleſte illud lumen redempturus ſum. Conſiderate in animis veſtris, ut hoc comprehendatis. Quæ in hoc convivio facio declarate coram populo. Magna enim res hæc eſt, quacum debetis dominum veſtrum glorificare. retinete ergo in memoriis veſtris hoc ſanctum meum † exemplum, [vel hanc ſanctam meam repræſentationem,] ut rite in hoc mundo obſervetur à poſteris, & ut omnes homines per univerſum hunc orbem ſciant, quod id mei gratia, ſcilicet in domini obſequium obſervatum eſt.

---

* *Saxonicè* lichama, *corpus*. eſt etiam lic, *corpus*. atque hæc duo confunduntur. Primitus tamen inter hæc duo nomina notabilem fuiſſe diſtinctionem nullus dubito. ſiquidem lic illud videtur *corpus inanimatum* denotare, atque ab *Gothico* ΛϵIK derivatur. lichama autem *corpus animatum* ſignificet, quaſi ΛϵIKΛhMΛ ſcriberetur, atque tractum eſſet à ΛϵIK, *corpus*, & ΛhMΛ, *ſpiritus*. † Bilithi, quod alias ſcribitur bilidi, pilidi, bilethe, belidi, bild, *Kiliano* beeld, beld, bild, *Saxonice* bilid, *exemplar, exemplum, icon, imago, ſimulacrum, typus, ſignum, effigies, ſtatua, ſimilitudo, repræſentatio*, & ſpecialiter ab hoc auctore pro *parabolâ* alibi ſemper uſurpatur. Hinc apud *Kilianum* beelden, *imaginem fingere, effigiare*. Beeldinge & Beeldeniſſe, *imago, ſimulacrum, ſignum*. Beeldener, *typus, figura, archetypus, exemplar, exemplum*. Hæc de voce, quam bifariam tranſtuli. Locus enim vel inſtitutionem *S. Cœnæ* reſpicit, vel ipſam *S. Cœnam*. prioris reſpectu bilithi per *exemplum* vertendum cenſeo, quippe quòd *S. Cœnæ* inſtitutio à ſer-

Eodem metro conditum forte reperi fragmenti poëtici ſingulare folium, in codice MS. homiliarum *Semi-Saxonicarum* qui extat in Bibliotheca *Lambethana*. Fragmentum autem ſubſequitur.

****
* nar bỳnnaƀ. [ɣeonɣ cỳninɣ.
Næfre hleoþnoƀe ƀa heapo
Ne ƀiſ ne ƀaɣaƀ Eaſtun.
Ne hepoþaca ne fleoɣeƀ.
Ne hep ƀiſſe healle hoþnaſ ne bỳnnaƀ.
Ac hep foſþbepaƀ.
Fuɣelaſ ſinɣaƀ.
Lỳlleƀ ɣnæɣhama.
Liuƀ puƀu hlỳnneƀ.
Scỳlƀ ſceftte oncpỳƀ.
Nu ſcỳneƀ þeſ mona.
Faƀol unƀep polcnum.
Nu apiſaƀ pea-bæƀa.
Đe ƀiſ ne folceſ niƀ.
Fnemman pillaƀ.
Ac on pacniɣeaƀ nu.
Fiɣenƀ mine.
Habbaƀ eoſſe lanƀa.
Hie ɣeaþ on ellen.
Finƀaƀ on oſƀe.
Feſaƀ on moƀe.
Đa apaſ mæniɣ ɣolƀhlaƀen ƀeɣn.
Lỳſƀe hine hiſ ſpuſƀe.
Đa to ƀuſa eoƀon.
Dnihtlice cempan.

Sigefeþaƀ anƀ Eaha.
Hỳſa ſpoſƀ ɣetuɣon.
Anƀ æt oþþum ƀuſum.
Oſƀlaf anƀ Luþlaf.
Anƀ Henɣeſt ſỳlf.
Hpeaſf him on laſte.
Đa ɣỳt Laſulf.
Luƀepe ſtỳſƀe.
Đæt he ſpa fneolic feoſh.
Foſ·man ſiþe.
To ƀæpe healle ƀuſum.
Hỳſſta ne bæſan.
Nu hỳt niþa heaſƀ.
Anỳ man polƀe.
Ac he fnæɣn oſep eal.
Unƀeaſninɣa.
Deoſmoƀ hæleþ.
Hpa ƀa ƀuſu heolƀe.
Sigefeþeþ iſ min Nama cpeþ he.
Ic eom recɣena leoƀ.
ſnecten piƀe cuƀ.
Fæla ic peuna ɣebaƀ.
Heoſƀna hilƀa.
Đe iſ ɣỳt hefſitoƀ.
Spæþeſ ƀu ſỳlf to me.
Secean ſỳlle.
Đa pæf on healle.
Fæl-flihta ɣehlỳn.

Sceolƀe Lelæf boſƀ.
Lenumon hanƀa.
Banhelm beſſtan.
Buſuhƀelu ƀỳneƀe.
Oƀ æt ƀæpe ɣuƀe.
Laſulf *ɣecpanɣ.
Ealna æpeft.
Eoſƀbuenƀna
Luƀlafeſ ſunu.
Ymbe hỳne ɣoƀna fæla.
Hpeaſflacna hnæſ.
Hnæfen panƀnoƀe.
Speaſt anƀ fealo bſun.
† Spuſƀ-leoma ſtoƀ.
Spỳlce eal Finnſbuſuh.
Fỳnenu pæſe.
Ne ɣefſnæɣn ic.
Næfre puſþlicoſ.
Æt pepa hilƀe.
Sixtiɣ ſiɣebeoſna.
Sel ɣebæſann.
Ne neffe ſpa noc hpitne meƀo.
Sel foſɣỳlƀan.
Đonne hnæfe ɣulƀan.
Hiſ hæɣſtealbaſ.
Hiɣ fuhton fiſ baɣaſ.
Spa hỳſa nan ne feol.
Dnihtɣefiƀa.

---

vatore noſtro *exemplum* vel *exemplar* eſt, ad quod conformanda erant in futuris eccleſiæ ſeculis omnes aliæ ſacræ ſynaxes & euchariſtiæ adminiſtrationes: poſterioris autem reſpectu, per *repræſentationem* reddidi, in quo vocis ſenſu *S. Cœna* eſt *ſimulacrum*, *ſimilitudo* & *repræſentatio* paſſionis domini, in qua nimirum panis illius corpus, vinum ſanguinem, & vini effuſio effuſionem ſanguinis repræſentat. hebbeaƀ thiƀ min te ɣihuɣƀion helaɣ bilithi, *conſervate in memoriis veſtris hoc ſanctum meum dati pro vobis corporis & effuſi pro vobis ſanguinis ſignum & imaginem*; vel *conſervate in memoriis veſtris hoc ſanctum meum adminiſtrandæ ſacræ Cœnæ exemplum*. In utroque quidem ſenſu locus accipi poteſt. Tu vero, lector, in quovis accipias, *Eccleſiæ Romanæ* non placebis adverſariis noſtris, qui non tantum primævum adminiſtrandæ *S. Cœnæ* morem ſecundum *Chriſti exemplare* inſtitutum, denegando fidelibus calicem, mutarunt & perverterunt, ſed de ipſa *S. Cœna* novas & fidei contrarias doctrinas excuderunt; de quibus forſan poëta noſter, cujus ſcripta grandævam antiquitatem redolent, nunquam fando audivit. Certe, ſi de *S. Cœna* ita olim ſentiiſſet, ac jam ſentit ac definit *Eccleſia Romana*, non tam jejunam, quidni dicam frigidam nobis reliquiſſet myſterii deſcriptionem, qui alibi quaſi inſpiratus res ſupra quod juſtum eſt more poëtico cum omni verborum ſublimi apparatu & troporum pompa & ſplendore deſcribit. * *Occubuit*, *ſuccubuit*. ɣecpanɣ, ɣecponɣ, *mortuus*, *occiſus*. cpanɣ etiam ut ɣecpanɣ. fæɣe cpunɣon, *fato deſtinati occubuerunt*, Paraphraſ. *Geneſios* p. 73, l. 2. Sic Chron. *Sax. Gibſ.* p. 112, anno DCCCCXXXVIII, cpunɣun Sceota leoƀa, *Scotorum gens occubuit*, *periit*. cpanɣ autem, *mortuus*, *occiſus*; & verbum cpanɣan, ɣecpanɣan, *occumbere*, *ſuccumbere*, *perire*, à *Cimbrico* krankur, krank, krankt, *æger*, *ægrotus*, accerſenda ſunt. † Spuſƀ-leoma, *ſplendor gladiorum*; communis hæc Metaphora *Scaldis*, apud quos multa de *gladiorum coruſcatione*: ut iſtud *Voluſpæ*, ſtroph. 85. skyn aff ſverde ſol Valtiffa, *radiat inſtar ſolis gladius Valtiffæ*. Hinc in ſecunda parte *Eddæ Iſland.* *gladius* nominatur elldur, lios, liome, (*Sax.* lioma,) ſtiarna Odins, *ignis*, *lumen*, *lux*, *ſtella Odini*. nominatur etiam brand & glad, vel glod, (*Sax.* ɣleƀ,) *titio*, *torris*, *pruna ignita*, & *Odini* aula dicitur ſtrictorum gladiorum ſplendore ſolo illuminari. Hinc originem *gladii* poſt doctiſſimum *Stiernhielmum*, à glad, gladur, glod, quæ omnia verbalia ſunt, à gloa, glia, glea, *ſplendere* accerſendam putat Vir magni acuminis pariter ac eruditionis *Nicolaus N. Salanus Weſtmannus*, in diſſertatione philologica, cui titulus GLADIUS SCYTHICUS, quem vide pag. 6, 7, &c. ubi inter alia multa obſervat, quod veteres, quoties gladios fabricarent, eos in ignis flammantis ſpeciem formarunt. Hinc à brand, *Anglice* to brandiſh a ſword, *gladium ſtrictum vibrando coruſcare facere*. Simili figurâ, *aurum*, apud *Pindarum*, *ardenti igni* comparatur: Olymp. I, 2,

χρυσὸς, αἰθόμενον πῦρ.

Ac

Ac hiʒ ða ðupu heolðon.
Ða ʒepat him punð hæleð.
On pæʒ ʒanʒan.
Sæde þ hiſ býnne.

Abpocen pæpe.
Hepe rceoppum hpop.
And eac pæſ hiſ helm ðýpl.
Ða hine rona ꝑnæʒn.

Folceſ hýnðe.
Nu ða piʒenð hýna.
Punða ʒenæron.
Oððe hpæþep ðæna hýrra.

Metro haud multum diſſimili carmina ſua ſcripſit, *Scaldus* ille, auctor libri, cui titulus HERVARER SAGA, (quem edidit cl. *Olaus Verelius*) ut conſtat [1] ex dialogo illo inter *Hervaram* & *Angantyri* patris ſui manes, à quo ad tumulum ſtans, ut *Tirfingum* gladium cum eo ſepultum daret, rogat.

HERVOR.

Waknadu Angantyr,
Vekur þig Hervor
Einka dotter
Yckar Suafu.
Sel þu mer ur hauge
Hardan [2] mækir,
Þan er Suafurlama
Slogu [3] duergar.
Hervardur, Hiorvardur,
Hrani, oc Angantyr,
Vek eg iðr alla,
Vidar under rotum.
Med hialmi oc brinin
Oc huoſſu ſuerdi,
Raund oc reida,
Oc rodnum geiri.
Ero miog vordner
Andgryms ſyner

Mein-giarnar að
Molldar auka!
Að eingi gior ſona
Eyvor vid mig mæla
Vr munar heimi!
Hervardur, Hiorvardur.
Suo ſie iðdur aullum
Innan riſia
Sem er i [4] maura
Mornid hangi,
Nema ſuerd ſelier,
Þad er ſlogu duergar
Samyra draugum;
Syrt um fetla.

ANGANTYR.

Harvor dotter
Huiſ kallar ſuo,
Full feikiuſtafa,
Fer þu að illu?

[5] Að ertu ordin,
Oc orvita,
[6] Vill-higgiandi
Vekia dauda menn.
Grofu mig ey fader
Nie frændur adrer.
Þeir haufdu Tirfing
Tueir er lifdu,
Vard Þo eigandi
Einn af ſiidan.

HERVOR.

Satt mæler þu ecki:
So lati [7] As þig.
Heilan ihaugi,
Sem þu haſir eigi
Tirfing med þier.
Trautter þier að veita
Arf Angantyr
Einka barne.

HERVOR. Awake Angantyr, Hervor the only daughter of thæ and Suafu doth awaken thæ. Give me out of the tombe, the hardned sword, which the dwarfs made for Suafurlama. Hervardur, Hiorvardur, Hrani, and Angantyr, with helmet, and coat of mail, and a sharp sword. with sheild and accoutrements, and bloody spear, I wake you all, under the roots of træs. Are the sons of Andgrym, who delighted in mischeif, now become dust and ashes. can none of Eyvors sons now speak with me, out of the habitations of the dead! Harvardur, Hiorvardur! so may you all be within your ribs, as a thing that is hanged up to putrifie among infects, unlesse you deliver me the sword which the dwarfs made **** and the glorious belt. ANGANTYR. Daughter Hervor, full of spells to raise the dead, why dost thou call so? wilt thou run on to thy own mischief? thu art mad, and out of thy senses, who art desperatly resolved to waken dead men. I was not buried either by father or other freinds. Two which lived after me got Tirfing, one of whome is now possessor thereof. HERVOR. Thou dost not tell the truth: so let Odin hide thæ in the tombe, as thu hast Tirfing by thæ. Art thu unwilling, Angantyr, to give an inheritance to thy only child?

---

[1] Cap. VII. p. 91. [2] De hoc nomine ſic *Car. Lundius* in libro, *Zamolxis, primus Getarum legiſlator*, inſcripto, p. 31. *Machæra* Plauto *gladius* eſt: *machæria, gladioli*, à *Gothico* Mæker, unde & *Græcum* μάχαιρα. [3] De *Duergis* ſive *Nanis*, qui humanæ ſcientiæ & formæ compotes intra terram & in Saxis habitabant, vide *Eddæ Iſlandorum* myth. XIII. [4] Maur, *formica*; ſpecies metonymice pro genere. Maur *Iſlandicum* ſonat ut mor. in lingua autem *Cymræca*, morgrugin, *formica*: morgrug, *formicæ*: Bibl. *Cymr. Oxon.* 1690. Prov. VI, 6, cerdda at y morgrugyn, tydi ddiogyn, *vade ad formicam, ô piger.* & Prov. XXX, 25, Nid yw 'r morgrug bobl nerthol, etto y maent yn derparu eu lluniaeth yr hâf, *formicæ populus infirmus, qui præparat in meſſe cibum ſuum.* De hac voce *Cymraecâ*, ſic *Joan. Davies*: morgrug, ſing. morgrugyn, *formica, myrmex. Arm.* merienem. Morgrug eſt potius *tuberculum formicarum*, quod demonſtrat myrdwin, à myr, *formicæ*, & twyn. nam mor & myr eſt *formica. Plur.* morion & myrion. *Angl.* boreales: **piſmoor**, *formica*: **moorhill**, *tuberculum formicarum.* [5] Odr, od, odt, *furioſus, ſa, ſum*, veluti furioſa *ſibylla*, cum ab *Apolline* acta verſus eſſet prolatura. derivatur nomen à verbo **æða**, *furere.* [6] Vill, à villur, *erroneus, ferinus, ferus.* Hinc ſubſtantivum vil, ſumitur quam maximè pro *deſperatâ mente* & *feroci animo.* [7] Famoſus ille *Odinus* & ejus aſſeclæ ſe pro deaſtris ſeu diis aut ſemidiis venditantes ex ASIA oriundi ſunt. Itaque AS, in plurali ASER, diis ſeptentrionalibus nomen gentile erat. ÆSA vel ASA & ASINIA etiam dea. fuerunt autem ÆSER proprie numero XII; quorum ipſe *Odinus* princeps, & κατ' ἐξοχὴν AS, & helgi AS.

ANGANTYR.

Seige eg þier, Hervor,
Þad vera mun,
Sa mun Tirfungur
(Ef þu trua mætter)
Ætt þinni nær
Allre spilla.
Muntu son gieta
Þan sidar mun.
Tirfing hafa,
Oc trua marger
Hann manu Heidrek
Heita lyder.

HERVOR.

Eg of=kingi
So uirda dauda
Ad þier þoled
Alldrey fyrrer,
Nema Angantyr
Selier mier Tirfing,
Hlyfum hættan,
Hialmars bana.

ANGANTYR.

Mær qued eg unga
Monnum líka,
Er um hauga
Huarlar a nottum,
Grofnum geiri
Med gotta malum,
Hialm oc brinju
Fyre hallar dyr.

HERVOR.

Madur þotter þu
Menskur tilforna
Ádur eg sali
ydra tok kanna.
Sel þu mier ur haugi
þan er hatar brinju
1 Suerga smidi,
Suger þier ey ad leina.

ANGANTYR.

Liggur mier under herdum
Hialmars bani,
Allur er han utan
Elldi sueipinn;
Mey veit eg aungua
Molld a huorge
Er þan hior þori
Hond i nema.

HERVOR.

Eg mun hirda
Oc i haund nema
* Huassan mæki,
Ef eg hafa gnædi.
Hugg eg eige
Elld brenna þan.
Er framlidnum firdum
Leikur um sioner.

ANGANTYR.

Heimsk ertu Hervor,
Hugar eigandi.
Er þu ad augum
Jelld hrapar,
Helldur vil eg suerd þier
Selia ur haugi,
Mær en unga,
Mun eg þig eyleina.

HERVOR.

Vel giorder þu,
Vikings nidur,
Er þu sender mier
Suerd ur haugi.
Betur þikiumst nu,
† Budlungur, hafa,
Enn eg Noreyge
Mede allre.

ANGANTYR.

Veistu ey ad
Uppsol ertu,
Mala, flarad kona,
þui þu fagna skalt.
Sa mun Tirfingur
(Ef þu trua næder)
Ætt þinne mær
Allri spilla.

HERVOR.

Eg mun ganga
Til gialfur manna.
Hier mun ey mær
3 hug godum.

I will tell thæ, Hervor, what will come to paſſe: this Tirfing will, if thou doſt beleive me, deſtroy almoſt all thy ofspring. thou ſhalt have a ſon, who afterwards muſt poſſeſſe Tirfing, and many think that he will be called Heidrek by the people. HERVOR. I do by enchantments make, that the dead ſhall never enjoy reſt, unleſſe Angantyr deliver me Tirfing ******* ANGANTYR. Young maid, I ſay, thou art of manlike courage, who doſt rove about by night to tombes with ſpear engraven with magicall ſpells, with helmet, and coat of mail before the door of our hall. HERVOR. I took the for a brave man, before I found out your hall. give me out of the tombe the workmanſhip of the dwarfs, which hates all coats of mail; it is not good for thæ to hide it. ANGANTYR. The death of Hialmar lies under my ſhoulders, it is all wrapt up in fire; I know no maid in any country that dares this ſword take in hand. HERVOR. I ſhall kæp, and take in my hand, the ſharp ſword, if I may obtain it. I do not think that fire will burn, which plays about the ſight of deceaſed men. ANGANTYR. O conceited Hervor, thou art mad. rather than thou in a moment ſhouldſt fall into the fire, I will give thæ the ſword out of the tomb, young maid, and not hide it from thæ. HERVOR. Thou didſt well thou ofſpring of heroes, that thou didſt ſend me the ſword out of the tomb. I am now better pleaſed, O Prince, to have it, than if I had got all Norway. ANGANTYR. Fals woman, thou doſt not underſtand, that thou ſpeakeſt fooliſhly of that, in which thou doſt rejoice. for Tirfing ſhall, if thou wilt beleive me, maid, deſtroy all thy ofſpring. HERVOR. I muſt go to my ſeamen.

---

1 Supra ſlogu duergar. hic *gladius* vocatur duerga ſmidi, opus fabrile *Nanorum*. Notandum autem veteres per *Nanos* non intellexiſſe monſtra humana in defectu debitæ quantitatis peccantia, aut gibbo deformata, ſed quoddam ſaxicolarum, & monticolarum genus artificiorum fabrilium, perinde ac cyclopes, perquam gnarum, ut antiqua monumenta paſſim teſtantur. * Hinc inter nomina *Eddica* gladii occurrit huesſingur. † Nomen *Eddicum* regis. ut, Bodle er Budlungur eru frakonner. pars II. *Eddæ Iſlandorum*. nomen proprium uſurpatur pro communi.

Lit

Lit ræke eg þad
* Lofdunga vinar
Huad fyner miner
Sijdan deila.

ANGANTYR.

Þu skalt eiga
Oc unna leingi,
Hafdu ad huldu
Hialmars bana.
Tak tu ad eggium,
Eitur er ibadum,
Sa er mans matadur
Miklum verri.

HERVOR.

Eg mun hirda,
Oc i haund nema,
Huassan mæki,
Er mig hafa latid:
Vgge eg eye þad,
Vlfa greinir,
Huad fyner miner.
Sijdan telia.

ANGANTYR.

Far vel dotter,
Fliott gief eg þier
Tolf manna fior.
Ef þu trua nædir,
Afl oc eliom
Alt hid goda
Er fyner angryms
Epter leifdu.

HERVOR.

Bui þier aller,
Burt mun eg skiotla,
Heiler i hauge,
Hiedan fyser mig.
Helst þottunst eg
Heima i mill,
Er mig umhuerfis
Elldar brunnu.

here I have no mind to ſtay longer. Little do I care, O Royall freind, what my ſons hereafter quarrell about. ANGANTYR. Take and kæp Hialmars bane, which thou ſhalt long have and enjoy. touch but the edges of it, there is poyſon in both of them, it is a moſt cruell devourer of men. HERVOR. I ſhall kæp, and take in hand, the ſharp ſword, which thou haſt let me have: I do not fear, O ſlain father! what my ſons hereafter may quarrell about. ANGANTYR. Farewell daughter, I do quickly give thæ twelve mens death. if thou canſt beleive with might and courage. even all the goods, that Andgryms ſons left behind them. HERVOR. Dwell all of you ſafe in the tombe, I muſt be gon, and haſten hence, for I ſæm to be, in the midſt of a place where fire buzns round about me.

XIII. Hactenus de Poematis *Anglo-Saxonum*, quoad ſermonem, quoad metrum, & quoad rythmum tractavimus, ducem, quem in his inviis ſequeremur, neminem habentes, at qui nos ſequentur majori cum ſucceſſu multos, quod optamus, habituri. Jam vero ad ea, quæ eorum carminibus accidunt, progrediamur; quorum imprimis ſe obſervandum offert dictionum ab eadem † initiali litera incipientium uſus non infrequens, quæ harmoniam carminis augere & quodammodo regere videtur. In hoc autem *Anglo-Saxones* & *Græcos* & *Latinos*, quemadmodum noſtri *Anglo-Saxonum* Poetas imitantur; vel potius *Muſis* ipſis magiſtris, omnes idem faciunt, quùm in omnibus omnium gentium poëmatis initialium illa conſonantia auditur, ut ſequentia oſtendunt.

Ex *Pindaro*.

Πάπλωνε πόρσιον. | Ἄσηρ ἀείζηλον, ἀλήθινον | ——μεγάλων δ' ἀέθλων | Πόμῳ ἀνδρῶν αὐχηταῖσι, πλέκων.
Κάδμῳο κέρως. | Ἀνδρὶ φέγγος. —— | Μοῖσα μεμναῖτ' φιλεῖ. | Ποικίλον ὕμνον ——

Ex *Homero*.

Αὐτὰρ ὁ βᾶν ἴέρευσεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων | Πατρί τε τῷ μέγα πήματ, πόλῃ τε, πάντι τε δήμῳ.
Πίονα πυῖέτηρον. —— —— —— | Ὄφρα ἴδῃς ὠθητὸν τε πόσιν, πηύς τε, φίλως τε.

Ex *Heſiodo*.

Ἄρχεσθ' ἀμητοῦ, ἀρότοιο τ' δυσομεάων. | Αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτοισι παλαίει.

Ex *Dionyſio* Characeno.

Κηφισσὸ μέγα χεῦμα κελιερχόμενον κελαρύζει, | Ἀνδρῶν ἀνθεμόεντα ἀγαυῶν Ἀμυθάωνα.
Δακῶν τ' ἄσπετος αἶα κ' ἀλκήεσσες Ἀλαοί. | Χωρὶς μὲν Κόρος ἐστὶ μέγας, χωρὶς δ' Χάασπις.

Ennius.

Brundyſium pulchro præcinctum præpete portu.

---

* Nomen *Eddicum* regis: Lofde er Lofdungar. pars II. *Eddæ Iſlandorum*. † Notat *Voſſius*, Inſtitut. orat. lib. IV. ipſam rei naturam aliquando exigere, ut crebrior ſit ejuſdem literæ initialis concurſus in eodem verſu; ut in his & ſimilibus:

Τυφλὸς τά τ' ὦπα, πὴν τε νᾶν, τά τ' ὄμμαθ' εἷ. Sophocl.
O Tite, tute Tati tibi tanta tyranne tulisti. Enn.
Non potuit paucis plura plane proloqui. Plaut.
Libera lingua loquuntur ludis liberalibus. Næv.

Catullus.

Theſea cedentem celeri cum claſſe tuetur
Indomitos in corde gerens Ariadna furores.

Plangebant aliæ proceris tympana palmis,
Aut tereti tenues tinnitus ære ciebant.

Lucretius.

Ductores Danaum delecti prima virorum.

Virgilius.

Mæonia mentum mitra crinemque madentem.
Aſcanius clari condet cognominis Albam.

Prima petit ——————————
Pectora plauſa cavis, & colla comantia pectunt.

Eadem plane carminis affectio obſervanda eſt in *Iſlandorum* poematis, ut videre eſt in omnibus *Voluſpæ* ſtrophis, ubi literæ initiales harmoniam regunt. Exempli gratia hæc appono carmina:

Vlor ok nide nordre, ſudre,
Auſtre, weſtre, alÞiofur dvalinn,

Bivor, oc bavor, bumbur nore
Aan ac annar, ae, miodvitnar.

Sic etiam in *Semi-Saxonicis* verſibus, in bibl. *Bodleianâ, Digby*, 4. mutua cernitur initialium χέσις: ut,

Þe mai him ſoþe aþreden,
Ðæt he ðanne oþe biðde ne muȝen,
Uoþ Þ bilimȝeð ilome.
Þe iſ piſ Þ bit and bote
And bet biuoþen dome.
Deað com on ðiſ midelaþ
Ðuþ ðæſ deȝles onde,
And ſenne and ſoſȝe and iſþinc,
On ſe and on londe.

Valde ei timendum eſt,
Ne miſericordiam exoret,
Nam ſæpe id ita accidit.
Quare ſapiens eſt qui precatur & emendat,
Et melioreſcit ante judicium.
Mors veniebat in hunc mundum
Per invidiam diaboli,
Et peccatum & dolor & ærumna,
In mare & terras.

Sic noſtrorum Principes Poetæ: ut celebris ille *Satyrographus* qui ſe **Pierce Plowman** vocat:

In a ſomer ſeaſon, when ſet was the ſunne,
I ſhope me into ſhroubs, as I a ſhepe were,
In habite as an harmet, ungodly of werkes,
Went wyde in in thys world, wonders to hear.
And on a may morning, on Malverne hills,
Me befell a ferly, of fayry me thought,
I was wery of wandering, and went me to reſt,
Under a brode benk by a bourne ſide,
And as I leanid and lokid on the water,
I ſlombred into a ſleping, it * ſwyzed ſo merye.

Chaucerus.

It is full harde to halten uneſpied,
Before a crepil, for he can the craft.
Creſeide when ſhe redy was to ride
Full ſorrowfully ſhe ſighed, and ſaid alas.
And he full ſoft and ſlighly gan her ſeie
Now hold your day, and doe me not to deie.

Spencerus.

Her wanton Palfrey all was overſpread
With tinſel trappings, woven like a wave.
Whoſe bridle rung with golden belts and boſſes brave.
As where th' Almighty's lightning brand do's liht
It dims the dazled eyne, and daunts the ſenſes quite.
So far as doth the daughter of the day
All other leſſer lights in light excell.

* Ab ſpiȝan *reſonare.* ȝ *Anglo-Sax. in* ʒ *Anglicum* commutatur, ſecundum reg. XIV. cap. XXII.

De

Ne may with ſtorming ſhowers be waſht away;
Ne bitter breathing winds with boiſtrous blaſts.

Donne.

Then with new eyes I ſhall ſurvey, and ſpy
Death in thy cheeks, and darkneſs in thine eye.

Denham.

Now private pity ſtrove with publick hate,
Reaſon with rage, and eloquence with fate.
Nor fire, nor fate their bays ſhall blaſt,
Nor death's dark veil their day orecaſt.

Waller.

Like faulcons theſe, thoſe like a numerous flock
Of fowls, which ſcatter to avoid the ſhock.
Illuſtrious acts high raptures do infuſe,
And every conquerour creates a muſe.

Drydenus.

In freindſhip falſe, implacable in hate,
Reſolv'd to ruine, or to rule the ſtate.

Cowleius.

The inundation of all liquid pain,
And deluge dropſy thou doſt drain.

Sic muſis inſpirantibus etiam *Anglo-Saxonum* Poetæ vocum ab iiſdem initialibus incipientium harmonia gaudebant. id genus ſunt, in vero *Cædmone*, numine afflato, hefigean heofon ficef peaſd: Metodef mihte ⁊ hif mod gedanc: feorc fuldor fæder: Fifum folman. fnea ælmihtig: Sic in ſuſpecto *Cædmone*, mærc and mæforc: Metod mancynnef: Fifa æfcef folman: quæ ſupra leguntur. & quæ ponuntur infra: æhta ⁊ ætfift: fola fnum beafne: fif ⁊ fillan: fceaft undef fcegle: dome ⁊ duged: feoh ⁊ fuglaf: laðra lind: beorht blifro: degnaf drymfærte: finena fnemman: næfan on nodefum: * fide and fcegle-toght: fefan ⁊ feccean: flite ⁊ fuldre: eafce fnom eorfum: æf to mannum modof bnohte: demdon dnihtenef dugedum: mid gnim gnipe: bnad ⁊ bnerne. beafna tudre: † fædfæft nedfan ⁊ fecene genam: holm fær heonon peaſd: afef fcfeam-fcaðe fcæf-fan morton. fuldref ealdof fufd to Noe: tymað nu ⁊ tiedfað. tifef bfucað: beagaf fnom Bethlem. ⁊ botl gefcfeon: & ſexcenta alia.

His accedunt ejuſdem verſus ſimiliter conſonantes partes; ut in *Pſeudo-Cædmone*: fide and fide: gleam ⁊ dfeam: on gepald gefcald: gefeah deorc feorc: lædað ⁊ fædað: fefede ⁊ nefede: lifre ⁊ blifre: fceafef ⁊ geafef: of ne fofe: & id genus alia. Hanc verborum in uno eodemque verſu conſonantiam, ἐπισυνέμπλωσιν vocant *Græcorum* rhetores & grammatici, quam inter vitia carminis notant: ut ‡ *Euſtathius* in iſtud *Homeri*, Iliad. Υ. v. 116.

Πολλὰ δ' ἄναυδα, κάτουδα, πίερσά τε, δεκριά τ' ἤλθον.

Verum quamvis hæc ἡ συμφώνων ἐπαλληλία in *Græcorum* & *Latinorum* heroicis merito damnanda eſt, in *Anglo-Saxonum* tamen carminibus, quæ alius indolis ac ſtructuræ ſunt, venuſtatem, nitorem, & nonnunquam majeſtatem metricæ orationi conciliat, hic illic ad recreandum animum & affectus excitandos, tanquam ſymphonia concinentium, interpoſita.

Ab his nonnunquam proceditur ad ſimiliter ſonantia & cadentia in fine diverſorum verſuum, ſive ad ** ὁμοιοτέλευτα & ὁμοιόπλωτα illa, quæ noſtri *Rimas* vocant; ut in veri *Cædmonis* fragmento: middangeard. mancynnef peaſd: & in fragm. Hiſtor. *Judithæ*. fylce eac pedde fcfeamaf. ⁊ fcegleſ dfeamaf: & apud *Pſeudo-Cædmonem*, XLII, 10, 20. feo fæf fæfcum peahf. ⁊ fæfc-

* Hujus literæ frequentatio polyſigma ſeu συγκοπισμὸς nominatur. † Antiqui rhetores frequentem hujus elementi repetitionem ῥωπικισμὸν ſeu ῥωπισμὸν dixere. ‡ Πέντε ἢ ἓξ ἀσῶν κακιῶν τοῦ ἔπους, κακίζεται ἢ τὸ, πολλὰ δ' ἄναυδα, ἢ ἐξῆς. ἢ λέγεται ἡ τοιαύτη ἐπικὴ κακία, ἐπισυνέμπλωσις, ἤτοι λέξεων ὁμοιοκαλαξία, ἢ ἡ αὐτῶν συμφώνων ἐπαλληλία. ** Grammaticis eſt ἁρμονὴ ὁμοιοτέλευτον, ταυτότης τελειόδων ἢ κώλων

mum ðeahτ. laᵹo ſτɲeamum leohτ:· Sed hæc & hujuſmodi quamvis rariſſime occurrentia, erant forſan *Rimarum* principia, in fine carminum, quæ * labaſcente indies puriori *Saxonica*, veri rythmi jacturam quodammodo compenſabant, ut in proximo capite oſtendetur.

XIV. Jam reſtat, ut ad ea tradenda tranſeamus, quæ carmina *Anglo-Saxonum* tam obſcura reddunt, & intellectu adeo ardua, ut neglecta ubique & inculta jaceant à *Philo-Saxonibus*; cum quibus igitur me initurum gratiam ſpero, ſi *Anglo-Saxonum* carmina in lunari quaſi ſplendore poſuero, tametſi non potero ſolari perfundere. Quamobrem ut è tenebris ſuis pene *Cimmeriis*, & è craſſa, quâ obvolvuntur, nocte ea eripiam, notanda à me omnia ordine ſunt, quæ ad obſcuritatem illam aliquid contribuunt: inter quæ vocabula à communi oratione aliena primas partes tenent. ſed de iis tractavimus in antepenultimo capite, ad quod remitto lectorem.

XV. Poſt vocabula, notandæ veniunt vocabulorum tranſpoſitiones; de quibus ſupra diſſeruimus. Lectori igitur, qui cum fructu poetas legere velit, ſtudioſe in ſecundo loco exquirendus eſt communis & magis naturalis ordo vocum; utpote qui neceſſarius eſt, ad inveniendam vocum in oratione conſtructionem grammaticam, & ad ſenſum autoris recte capiendum. Etenim vocabulorum poſitione in oratione metricâ ad ordinem ſimplicem & magis communem converſa, quaſi ex ſe liquebit vera conſtructio, & ex conſtructione Poetæ mens; ut in his quæ ſequuntur:

Nu pe ſceolon hepiᵹean. heoꝼon piceſ peaɲð. meτoðeſ mihτe. ⁊ hiſ moð ᵹeðanc. peoɲc puloɲ ꝼæðeɲ. ſɲa he punðɲa ᵹehpæſ. ece ðɲihten oɲð onſτealð. he æɲeſτ ſcop. eoɲþan beaɲnum. heoꝼon τo ɲoꝼe. haliᵹ ſciɲɲeð. ða miðan ᵹeaɲð. moncynneſ peaɲð. ece ðɲihten æꝼτeɲ τeoðe. ꝼiɲum ꝼolðan. ꝼɲea Ælmihτiᵹ.

In hoc veri *Cædmonis* ſpecimine, primo voces, quæ à communi ſermone alienæ ſunt, ſecundum regulam præcedentem, ſpectandæ ſunt, ut Metoðeſ. oɲð. ꝼiɲum. ꝼolðan. ꝼɲea. De quarum ſignificatione ope indiculi conſulendum eſt caput XXI. Inventis vocum ſignificationibus, dein ad communem ordinem reducendæ ſunt; hoc modo: Nu heoꝼon piceſ peaɲð meτoðeſ mihτe ⁊ hiſ moð ᵹeðanc [⁊] peoɲc puloɲ ꝼæðeɲ pe hepiᵹean ſceolon ſɲa punðɲa ᵹehpæſ he oɲð [⁊] ece ðɲihten onſτealð:· he eoɲðan beaɲnum τo ɲoꝼe heoꝼon haliᵹ ſciɲɲeð æɲeſτ ſcop· ða ꝼiɲum ꝼolðan miðan ᵹeaɲð moncynneſ peaɲð [⁊] ece ðɲihten [⁊] ꝼɲea Ælmihτiᵹ æꝼτeɲ τeoðe.

Sic in fragmento Hiſt. *Judith.*

Anð ða ꝼɲomlice linð piᵹᵹenðe læðan onᵹunnon ða τoɲhτan mæᵹð τo τɲæꝼe ðam hean ðæɲ ſe pica hẏne peɲτe on ſẏmbel mihτeſ inne nepᵹenðe lað Holoꝼeɲnuſ:· ðæɲ pæſ eall ᵹylðen ꝼleohneτ ꝼæᵹeɲ ⁊ ẏmbe ðæſ ꝼolcτoᵹan beð ahonᵹen þ ſe bealo ꝼulla mihτe plitan ðuɲh piᵹena balðoɲ on æᵹhpẏlcne ðe ðæɲ inne com hæleþa beaɲna ⁊ on hẏne nænᵹ monna cẏnneſ nẏmþe ſe moðiᵹa hpæne niðe noꝼɲa him ðe neaɲ hete pinca τo pune ᵹeᵹanᵹan:· In duabus his periodis, voces, à quibus communis abhorret ſermo, ſunt linð, in compoſito linðpiᵹᵹenðe. τoɲhτ. τoᵹa, in ꝼolcτoᵹan. τɲæꝼe. bealo. balðoɲ. hæleð. niþe. noꝼ. pinc. quæ omnes exquirendæ ſunt in indiculo Grammaticæ noſtræ adjuncto. Vocum ſignificationibus inventis dein invenienda eſt earum conſtructio grammatica, ex ordine magis ſimplici, qui ſimpliciter & libere loquentibus in uſu eſt; qualis hic eſt: ⁊ ða linðpiᵹᵹenðe ða τoɲhτan mæᵹþ ɲomlice læðan onᵹunnon τo τham hean τɲæꝼe. ðæɲ inne on ſẏmbel mihτeſ hẏne peɲτe nepᵹenðe lað holoꝼeɲnuſ:· Ðæɲ pæſ eall ᵹẏlðen ꝼæᵹeɲ ꝼleoh-neτ. ⁊ ẏmb þæſ ꝼolcτoᵹan beð ahonᵹen þ on hæleða beaɲna æᵹhpẏlcne ðe ðæɲ inne come mihτ ðuɲh plitan ſe bealo ꝼulla piᵹena balðoɲ ⁊ on hẏne nẏmðe hpæne niðe noꝼɲa pinca him ðe neaɲ hete ſe moðiᵹa τo pune ᵹeᵹanᵹan, *tum vero militares viri gnaviter cæperunt ducere egregiam virginem ad ſublime tentorium, in quo* † *ſemper noctu dormitare ſolebat odioſus dominus Holofernes. inibi erat ſpecioſum canopæum aureum, quod circa lectum ducis ſuſpenſum erat, ut execrabilis ille imperator in unumquemque hominum* [omnes,] *qui intraret perſpicere poßet; in illum vero nemo perſpicere audebat, niſi quem ex inſignioribus viris juberet ad ipſum prope accedere ſuſurrandi gratia.* Sic Paraphr. Gen. XLII, 13. Ða ic alðoɲ ᵹeꝼɲæᵹn. Elamiτaɲna. ꝼɲomne ꝼolcτoᵹan. ꝼẏnð ᵹebeoðan. Oplahomaɲ. in hoc membro una vox eſt poetica, quærenda in indiculo. ſcilicet alðoɲ· deinde facienda eſt conſtructio in hac poſitione vocum: ða ᵹeꝼɲæᵹn ic Elamiτaɲna al-

---

*In *Græcis Latiniſque* verſibus, pſeudo-rythmus apud antiquiſſimos ex penthemimeri & ultima compoſitus quandoque occurrat. ut habent *Homerus*: Ex γὰρ Κρητέων γένος εὔχομαι εὐρειάων. *Heſiodus*: Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας. *Virgilius*: *Ætnæos fratres cœlo capita alta ferentes.* Et: *Vinaque fundebat pateris animamque vocabat.* alia quoque carmina ſimilia reperire eſt. hujuſmodi ſunt *Neroniana* illa à *Perſio*, in ſatyrâ primâ notata. *quod genus carminis* (inquit *Iſaacus Caſaubonus* in *Perſium*) *ita probatum eſt, cum latè regnum occuparet barbaries, ut tota cœnobia* μοναζόντων *poematis fuerint adimpleta ejuſdem farinæ.* Corruptionem *Latinæ*, eidem origini, cui nos illam *Saxonicæ* poeſeos attribuit *Caſaubonus*, *Cum igitur vitio & affectatione paucorum ſciolorum, ab his principiis, corrupta fuißet vera ac legitima poeſis, paulatim creſcente imperitorum numero, ſolida vero eruditione languente ac tandem deficiente, in locum legitimæ poeſeos, corruptela illius & fucus ſuccedere cœpit.* † Vel *nocte quaque ſolenni.*

ðon ƿhomne folctogan Oplahomaƿ ƿýnd gebeodan, *tum accepi Orlahomarum, Elamitarnorum Regem, ſtrenuum illum ducem, exercitum conſcribere.* Sic Paraphr. XLVII, * hæt giƿeſt ðu me. gaſta pældend. ƿneo manna. to ƿnoƿƿe. nu ic þuſ. ƿea ſceaft eom. ne þeanƿe ic ýnƿe ſtol. eaƿonan býtlian. ænegum minna. ac me æftep ſculon. mine ponulð magaſ. pelan bnýttian. Quorum eaƿonan. magaſ. bnýttian. poetica ſunt. Ordo autem magis communis & ſyntacticus: gaſta palðend. hæt ƿneo manna giƿeſt ðu me to ƿnoƿƿe ne ðeanƿe ic ænegum minna eaƿonan ýnƿeftol býtlian. ac mine ponulð magaſ ſculon æftep me pelan bnýttian, nu ic ðuſ ƿea ſceaft eom, *Domine ſpirituum, quid liberorum dabis mihi in ſolatium? non enim neceſſe habeo ædificare alicui filiorum meorum domum hæreditariam, verum coævi mei cognati me mortuo opes meas occupabunt, quandoquidem liberorum orbus ſim.* Sic XXV, 11, hine palðend on. tinƿæft metod. tacen ſette. ƿneoðo beacen ƿnea. ðý læſ hine ƿeonda hnilc. mið guð ƿnæce. gnetan ðonnte, ƿeonnan oððe nean. Quorum tinƿæft. metod-ƿnea. guð. ƿnæce. à communi oratione aliena in cap. XXI. quærenda ſunt. ordo autem ſyntacticus hic eſt: palðend, tinƿæft metod, ƿnea on hine ƿneoðo beacen tacn ſette. ðý læſ ƿeonda hnilc ƿeonnan oððe nean hine mið guð ƿnæce gnetan ðonnte, *Dominus potentiſſimus creator, & princeps in eum,* [Cainum,] *libertatis ſignum, notam, poſuit, ne quis inimicorum procul aut prope auderet eum duello adoriri.*

XVI. Tertio, poemata *Anglo-Saxonum*, perinde ac iſta *Pindari*, obſcurant periphraſes & tropi, ſc. metaphoræ, ſynecdochæ, metonymiæ, & troporum in eodem vocabulo multiplicatio, quam metalepſin vocant. Quibus ergo diligenter à Lectore attendendum eſt, ut poetas cum fructu legat. Sic mare vocatur hpon paðe, *balænæ iter.* ganotef bæð, *fulicarum balneum.* hpæleſ æþel, *balænæ patria.* & *piſces maris*, bnim hlæſt, *merces* vel *proventus maris*, *Cædm.* v, 9, Inc ſceal ſealt pætep. punian on gepealðe. ⁊ eall ponulðe gefceaft. bnucað blæð daga. ⁊ bnim hlæſte. ⁊ heofon fugla:. Inc if halig feoh. ⁊ pilde deop. on gepealð gefealð. ⁊ lifigende. ða ðe land tneðað. feoph eaceno cynn. ða ðe flod pecceð. geond hpon paðe. Inc hýnað eall, *ſalum manebit in poteſtate veſtra, cum omni mundana creatura*; † *fruimini fructu dierum, & piſcibus, & volatilibus cæli. vobis jumentum mundum, feræ etiam beſtiæ in poteſtatem datæ ſunt, animantia quum quæ vivipara terram calcant, tum quæ fluctus movent per oceanum, vobis omnia ſubjiciuntur.* chron. *Sax. Gibſ.* ad ann. DCCCCLXXV, ða peanþ eac aðnæfed. deofmod hæleð. Oflac of eanðe. ofep ýða gepealc. ofep ganotef bæð. gamol feax hæleð. pif ⁊ pofð fnotof. ofep pætepa geþingg. ofep hpæleſ æþel. hama benealod, *tum princeps chariſſimus Oſlacus, canus ſenex, ſapiens & ſermone prudens, expulſus erat patria per volventes fluctus, per fulicæ balneum, per aquarum ſtrepitum, per balænæ patriam, lare ſpoliatus.* Cædm. XXXIV, 17, eof if eðel-ſtol. holmeſ hlæſt. ⁊ heofon fugla. ⁊ pildu deop. on gepealð gefealð. eonþe ælgnene. ⁊ eacen feoh, *vobis patria eſt florentiſſima terra. piſces & volatiles cæli, & feræ & pecus fœtum in poteſtatem tradita ſunt.* Sic *anima* vocatur bneoſta hoſð, *pectoris theſaurus.* & *ſtirps, progenies* vel *familia*, heoſþ-peſod, *focularis cætus*, Cædm. XXXVI, 13, 14. XLV, 3. Sic LXXIII, 24, *animus* vel *mens* vocatur banhuſef peaſð, *oſſeæ domûs cuſtos.* gif onlucan pile. lifeſ pealhſtod. beofht in bneoftum. banhuſef peaſð. ginfæften god. gaſtef cæfon, *ſi verax deus, pectore lucidus, vitæ interpres, vult mentem reſerare ſpiritus clavibus.*

Sic *ſuperficies* vel *exterior pars terræ* vocatur à *Cædmone*, tibeſ-ƿeaca, i. e. [1] *oblationum quaſſatrix*; quod colentibus fruges ſuas quaſi munera & dona offert. ða ƿeo tið gepat ofep tibeſ-ƿeacan midðan-geaſdeſ, *poſtquam hic dies per orbis terrarum ſuperficiem tranſiit.* Sic *ſol* vocatur, folca fnið-candel, *homines animans* [2] *Candela*, LV. 5. &, godeſ candel beofht, chron. *Sax. Gibſ.* ad ann. DCCCCXXXVIII. vocatur etiam abſolute, pulðof tofht, *gloria præcellens*, LXI, 24. *Mare* etiam, ob tumorem ejus ſphæricum, vocatur holm, *collis, mons*: ut ofep [3] holmeſ hning, *per maris ambitum.* Sic *bellum* vocatur paſſim apud Poëtas, æfc-plega, *ludus clypeorum.* heaſð handplega, *durus manûs* [4] *ludus.* & in fragmento hiſtoriæ *Judith.* p. XXIV, *ſagittæ* vocantur, hilde nedra, *militares colubri.* leton foſð fleogan flana fcufaſ. hilde næðnan, *evolare*

---

* Verba ſunt *Abrahami* ſe improlem eſſe querentis. † *Dominamini.* [1] Apud *Græcos* poetas γαῖα vocatur, quoad eundem ſenſum, πολυφόρβη, φερέσβιος, πολύβοσκος, πολύκαρπος, ὀλβιόμοιρος, βωλάνεμος, ὁπωροφόρος, φισίζοος, πυθφόρος, καρποδότειρα, &c. horum nullum ἐπιθέτον ad audaciam *Cædmonianam* adſurgit. unicus *Callimachus* ſimile quiddam affectat, qui γῆν vocat πολύβωμον. Neſcio an alludat *Cædmon* ad ſacrificia AGITATIONIS. [2] *Solem* vocat *Orpheus*, ſimili pene tropo, κόσμου τὸ πεῖδεσμον ὄμμα. [3] Hanc metaphoram doctiſſ. *Olaus Verelius* in notis ad **Harvarar Saga**, cap. I. antiquis uſitatam fuiſſe demonſtrat, qui *mare* **belte** denominare ſolebant, quod undique ſtringat, circundet, ac liget terram continentem inſulaſque, ſecundum iſtud **Laugur er landa belte**, *mare eſt terrarum cingulum*; unde à *Græcis* γαιήοχος appellatur oceanus. Ibi quoque citat carmen **einari Skulaſon skaldi**, è Lexico *Runico* magni *Olavi, Iſlandi*, in quo mare quater appellatur **belte**, i. e. *balteus.* quater etiam **linda**. i. e. *faſcia.* ſexies **gyrdill, gyrde, videgyrdell**, i. e. *zona.* ter itidem **vingiord**, i. e. *cingulum* vel *vagina.* quater **ſile**, i. e. *helcium.* ſemel **baugur**, i. e. *Annulus.* **men** quater, i. e. *torques.* **helſe** itidem ſemel. i. e. *monile.* **fiotur** bis, id eſt *compedes.* & **hringur** bis, i. e. *annulus.* à **belte** autem *ſinus Balticus* nomen ſuum accepit. Huc ſpectat myth. *Eddæ Iſland.* de *Formungando*, angue orbem terrarum cingente. de quo iterum in Myth. XLI.

fecerunt ſagittarum imbres, militarium illorum anguium. Sic *milites* vocantur, hilde pulfaſ, *pſeudo-Cædm.* XIV, 8. Sic à hleo vel hleop, quod primario *locum à ſole ventóve immunem*, deinde *aſylum, hoſpitium & domum* ſignificat, & maga, *filius*, hleo-magaſ, fratres, i. e. *ejuſdem domus filii, Cædm.* XXV, 25. XXXVI, 8. Ape ne polde. gefceapian. ne ða ſceonde hupu hleo-magum helan, *reverentiam non voluit oſtendere, neque pudenda à fratribus occultare.* Sic p. XXXVI, cpæþ he peran ſceolde. hean undeſ heofnum. Cham on eorþan. hleo-maga theop, *dixit, quod Cham dum viveret, foret ſub alto cœlo fratrum ſervus.* Idem ſignificat hneo-maga, ex *Cimbrico* hneo, *generatio*, & maga, *filius.* Sic fnoð fýrn dagum, pintfum fnoð, mirfenum fnoð, *ſapiens diebus anteactis, annis ſapiens*, paſſim *ſenem* ſignificant. huc ſpectant Engla helm, pro *deo*, & gumena Baldor, Æþelinga helm, Syncef bryttа, & iſtiuſmodi periphraſes metaphoricæ *regem* ſignificantes, & id genus alia multa.

XVII. Quarto, lectoribus poetarum moram & negotium facere poſſunt aſyndetæ orationes, in quibus nomina & verba quaſi bifrontia, tam quod præceſſerit, reſpiciunt, quam quod ſequitur, proſpiciunt: ut in Paraphr. *Gen.* VIII, 3. ſe feond mid hiſ gefenum eallum. feollon þa ufon of heofnum. ðuph longe fra þneo niht ⁊ dagaſ. ða englaſ of heofnum on helle. ⁊ heo alle forfceop driht̃en to deofulum, *Cacodæmon ille, cum Sociis omnibus, per tres longos dies, pariter ac noctes, deſurſum ex cœlis decidebant; angeli ſcilicet cœlitus in tartarum, quos omnes Dominus in diabolos tranſmutavit.* Sic in fragm. hiſt. *Judith.* Ðe uſ manna mæſt morþra gefremede fadda fordga, *qui hominum maxime inter nos homicidia perpetravit, & luctuoſa mala.* Sic Paraphr. *Gen.* XXV, 13, 14. Heht ða fnom heofenan. medeſ ⁊ magum. man fcýldigne. cnofle finum, *tum ſceleſtum juſſit decedere à matre & fratribus & parentela ſua.* Sic in calendario: hafuc fceal on gloſe. pild gepunian. pulf fceal on beafope. eafn on haga. eofoſ fceal on holte. toþ mægeneſ tfum, *accipiter in clivis, lupus in nemore, aquila in campis, & aper dentium robore valens, in ſylva feri manebunt.*

XVIII. Hiſce addenda ſunt in aſyndetis orationibus nominum appoſitio, præſertim ſynonymorum, rem eandem denotantium. ſic in fragm. hiſt. *Jud.* het ða niþa geblonden ða eadigan mægþ ofſtum fetigan to hiſ bed-peſte beagum gehlæſte hringum gehodene, *tum vir corruptus adduci juſſit beatam virginem ad lectìcam ſuam armillis oneratam, annulis onuſtam.* Sic in *Cædmonis* Paraphr. LI, 12, of ðam leod-fruman. bnad folc cumað. bnego peanda fela. nofe afirað. ricef heanbaſ. populd-cyningaſ. þide mæne, *ex quo patriarcha, vaſtus populus orietur, reges multorum principum, præclari regni paſtores, mundani reges celeberrimi excitabuntur.* Sic XIV. 12. Ic hebbe me fæſtne geleafan. up to tham ælmihtegan gode. ðe me mid hiſ eafmum pophte. hef mid handum finum, *firmam fidem repono in Deo omnipotente, qui me brachio ſuo, ſuiſque manibus hic creavit.* Sic XXV, 4, ic hiſ blod ageat. dneop on eorðan, *ego ſanguinem ejus fudi, cruorem, in terram.* Sic XXVI, 1, oð þ aldor gedal. fnod fýrn dagum. fnemman fceolde. liſ of lætan, *donec ſenex paſſus fuerit vitæ divortium, vitam relinqueret.* Sic XXVI, 9, ða hiſ pifum tfæm. popdum fægde. Lameh feolfa. leofum gebeddum, *tum ipſe Lamech verbis dixit ad uxores ſuas duas, dilectas conſortes tori.* Sic ſupra, ofef ýða gefealc. ofef ganotef bæð. ofef fætofa gefþing. ofef hfæleſ æðel. Aſyndeta autem communiſſima ſunt: ut, ðegnaſ ðrymfæſte. ðeoden hefeden. fægdon luſtum lof. heofa lifſean. demdon dihtnef duguðum. pæfon fþiðe gefæligе. fynna ne cuðon. fifena fnemman, *miniſtri magnificentiſſimi regem laudabant, alacriter laudes canebant vitæ ſuæ domino, erant valde beati, peccata non norunt flagitioſa committere.* Sic XLII, 24. punode fiðdan. be Iordane. geafa mænego. ðæf folc ftede. fægfe pæfon. men afleafe. metode laðe. pæfon Sodomifc cynn. fynnum ðnifte. dædum gedfolene. dfugon heofa felfna. ecne unfæð, *habitavit poſtea, ubi erant urbes pulchræ, Sodomitarum gens, homines turpes, peccando audaces, actionibus errantes dabant ſuæ ſtultitiæ pœnas.* Sic V, 1, of ðam fofhte god. fneolicu fæmnan. feofh in dyde. ece faula, *ex qua creavit deus liberalem fœminam, indidit vitam, æternam animam.*

XIX. Quinto, apud *Anglo-Saxonum* poetas, *Dano-Saxonice* præſertim ſcribentes, verba in aſyndeta oratione ſæpe *participialem* habent ſenſum, & per participia reddenda ſunt vel per conjunctiones copulativas, quod lectori in metricâ oratione hoſpiti moram facere poteſt. Sic in *Cædm.* Paraphr. VI, 23. ne mihte him bedýfneð peoſðan. þ hiſ engil ongan. ofefmod peran. ahof hine pið hiſ heafenan. fohte hete fcfæce. gýlifpoſð ongean. nolde gode ðeopian. cpæð þ hiſ lic pæfe. leoht ⁊ fcene. hfit ⁊ hiop-beofht. quæ ſic verto: *non ab eo celari potuit, quod angelus ſuus cœpit ſuperbus eſſe, levans ſeipſum contra dominum ſuum, petens colloquium odioſum, verba glorioſa incœptans, nolens deo ſervire, ſed dicens quod corpus ſuum erat leve & lucidum & forma ſua clara:* plane quaſi ſcriptum eſſet, ahebbende, fecende, onginnande, nillende, cpæþende. Sic LXXX, 18, ða fe lig gepend. on laðe men. hæðne of halgum. hýfſaſ pæfon bliðe mode. bufnon fcealcaſ. ymb ofn utan alet. gehpeaf teon-fullum on tefo, *tum flamma extra fornacem demiſſa, & dextrorſum infeſte rediens, torquebat ſe à ſanctis in odioſos ethnicos, pueris gaudentibus, & ardentibus* [*carnificibus*] *ſervis.* Sic enim locum vertendum puto, ac ſi ſcriptum eſſet; ða fe lig ymb utan ofn alet. ⁊ gehpeafſende teon fullum on tefo on laðe men hæðne fe gepand. ða hýfſaſ bliðe mode pæfon ⁊ fcealcaſ bufnon:. Sic IX, 10. Næfð he ðeah. fiht gedon. þ he uſ hæfð befielled. fýfe to botme helle ðæfe hatan. heofon fice benumen. hafað hit gemeafcod. mid moncýnne. to gefettanne, *non tamen quod juſtum*

juſtum fecit, quod nos præcipitavit ad ignis fundum, & regno cæleſti ſpoliavit, decrevitque illud genere humano inſtaurare. Sic XL, 17, him ðа pir-hýðiȝ. Abrahaam ȝepat. on Eȝýptе. ðrihtne ȝecopen. ðrohtað recan. fleah pær-fært pean. pær þ pite to rtranȝ. Abrahaam maðelode. ȝereah Eȝýpta. hofn rele phite. ȝ hea býrniȝ. beorhte blican, *tum ſapiens Abrahamus à Domino ductus in Ægyptum abiit ad convictum quærendum caute fugiens miſeriam, dum famis ſupplicium prævaleret, videns autem Abrahamus faſtigia palatiorum alba, & ſublimes urbes, clare ſplendere, concionari cœpit.* Sic XLII, 1, ðær re eaðȝa eft. écan ðrihtner. nipan rtefne. noman peorðaðe. til-moðiȝ eorl. tibeр on rægðe. ðeoðne Enȝla. ðancoðe rpiþe. lifer leohtfruman. lifre ȝ afa, *ibi beatus, bonus, heros nomen æterni domini nova oratione adorabat, ſacrificium immolans Regi Angelorum, & gratias agens vitæ auctori propter liberationem & conſervandæ vitæ neceſſaria.* vel ſic, cum conjunctione copulativa: *ibi beatus, bonuſque heros æterni domini nomen renovata oratione adorabat, & regi Angelorum ſacrificium immolabat, & gratias agebat vitæ auctori propter libertatem & conſervandæ vitæ neceſſaria.* Sic XLV. 5. Him ða Abrahaam ȝepat. ȝ ða eorlaf þrý. ðe him æn. trheope realðon. mið heopa. folce ȝetrume. polðe hif mæȝ hupu. Loth alýnnan, *tum Abrahamus volens ſervitute liberare ſaltem cognatum ſuum, profectus eſt cum tribus principibus, qui cum ſuis cohortibus fidem ei dabant.* Sic XLVII, 14, ða ȝén Abrahame. eorðe relfa. heofona heah cýninȝ. haliȝe rþræce. trýmeðe tilmoðiȝne. ȝ him to peorðoðe. Meða rýnðon. micla ðina, *tum iterum excelſus rex cœlorum ſeipſum oſtendit Abrahamo, bonum ſacra allocutione corroborans, & ad illum dicens, ampla ſunt præmia tua.* vel ope conjunctiouis copulativæ *& bonum ſacro colloquio corroboravit, & ad illum dixit.* Sic in chron. *Sax. Gibſ.* An. DCCCCLXXV. hef ȝeenðoðe. eorþan ðreamaf. Eaðȝaf Enȝla cýninȝ. Leaf him oþef leoht. plitiȝ ȝ pinfum. ȝ ðif pace fop-let. lýf ðaf læne nemnað. leoða beapn. men on molðan, *hoc anno Eadgarus, Anglorum Rex, finivit terreſtres triumphos, aliam ſibi lucem eligens pulchram & lætam, & hanc fragilem relinquens vitam, quam tranſitoriam vocant gentium filii, homines in terra degentes.* alias per copulam: *& elegit, & reliquit. Cædm.* Paraphr. LII, 7, ȝepiton him ða. æðre ellorfure. æftef ðære rþræce. rpeðum fepan. of þam hleoðor rteðe. haliȝe ȝaftaf. laftaf leȝðon. him pær leohtef mæȝ. rýlfe on ȝeriddе. oð þ hie on Sodoman. peall-fteape bupȝ. plitan meahton. ȝerapon ofef rince. ralo hlifian, *tum *ſancti ſpiritus alio tendentes poſt hoc colloquium propere abierunt ex oraculi loco feſtinantes. quibus †ipſe lucis filius comes erat, donec in Sodomam muros altos habentem urbem ſpectare poſſent, videntes palatia auro rutilare.* Notandum vero hic eſt, quod participium, per quod in aſyndetis verbum eſt reddendum, poni nonnunquam debet in ablativo caſu abſolute poſito; ut ſuprà, bufnon rcealcaf, *ardentibus ſervis.*

XX. Morari poſſent lectorem in poeticis non verſatum quædam quaſi ſyntaxeos violationes, quæ tamen eſſe viſæ tales revera non ſunt. Id genus ſunt, primo *ſubſtantiva compoſita*, quorum prius à poſteriori poſſideri viſum, in genitivo poni debere videtur: ut, pulðor cýninȝ. poþulð cýninȝ. heofen þice. folc ȝeftæl. heofen rtolaf, *ſedes cæleſtes.* rpeȝl-borfmaf, *cæli ſinus.* Leoðrceaþa, *humani generis hoſtis.* hellrceaða, *hoſtis tartareus.* ðorȝporð, *doloroſa verba, querelæ.* eorðþice, *terræ dominium.* handrceaft, *manuum opus.* handȝeperne, *idem.* Æfenðræcȝ, *nuntiorum præco, nuntius.* Modrorȝ, *animi dolor*, & id genus multa. Quæ quod non ſcribuntur cum nota unionis, videntur poni pro pulðorer uel pulðrer cýninȝ. poþulðer cýninȝ. folcer ȝeftæl. Secundo, terminatio nominativorum in ſingulari numero ſecundæ declinationis in an. ut in iſtis *Cædmonianis*, ðu eart hæleða helm. ȝ heofen ðeman. engla orð-fruman, *tu es principum corona* [rex,] *& cæleſtis judex, creator Angelorum.* Sic Paraphr. *Gen.* CV, 13, þone pepiȝan, pro re pepiȝa. Tertio, compoſitio adjectivorum cum ſubſtantivis in qua adjectiva immota manent, per omnes caſus, ut, nægleð cneaþr. cneað cneaþ, chronicon *Sax. Gibſ.* DCCCCXXXVIII. ȝepitan him ða norð men nægleð cneaþrum, *fugerunt viri aquilonares in clavatis navibus.* cneað cneapon flot cýninȝ. ut ȝepat on fealene flod, *in navibus optatis rex navigans evaſit in gilvum mare.*

Verum fýrene videtur poni pro fýrenum, in his quæ ſequuntur: him on lafte beleac. lifræ ȝ pýnna. hihtfullne ham. haliȝ Enȝel. be fream hære. fýrene rpeorðe, *poſtremo ſanctus angelus, domino mandante, quietis & gaudii jucundiſſimum locum eis gladio flammante obſeravit.* Sic quoque offleȝene & berlæȝene videntur poni pro offleȝenum, berlæȝenum, in ſequentibus: *Gen.* Paraphr. XLIV, ȝepiton feorh heopa. fnam ðam folc rtýðe. fleame nefȝan. recȝum offleȝene, *diſceſſerunt à caſtris, ut vitas ſuas fugiendo ſervarent, militibus occiſis.* Fneondum berlæȝene. from hleop rtole. hettend læddon. ut mið æhtum. Abrahamef mæȝ. of Soðoma býriȝ, *incaleſcentes eduxerunt cum bonis ſuis Abrahami nepotem ex urbe Sodoma, ſociis occiſis.*

XXI. Septimo, phraſes elleipticæ, maxime in orationibus ubi verba auxiliaria ſunt, occurrunt non raro apud poëtas *Dano-Saxonice* ſcribentes: ut *Gen.* Paraphr. XCIX, 7, blæð bið æȝhpæm. ðæm þe hælende. hefan þencеð. ȝ pel ir ðam þe þæt mot. ſubaudi ðon. *præmium omnibus*

---

* Tres Angeli cum Abrahamo collocuti.
† Scilicet tertius ille Angelus qui æternus λόγος erat, in præludium carnis ſe manifeſtans. Angelus ille increatus. Angelus fœderis.

erit, qui Jesu obedire putant, & bene illis est, qui hoc possunt facere. xc, 20, rohton þa rþiþe. in reran zehydum. hpæt reo hand þpite. halizer zaster. subaudi zetacnian mot. *tum in cogitationibus internis quærebant, quid scriptura illa sancti spiritus significaret.* xlii, 10, þit rynt zemazar. unc zemæne ne rceal. (*subaudi* peran) eller apiht. nymþe eall tela. luru lanzru-mu, *nos sumus duo consanguinei, nihil aliud præter quod optimum est, amor diuturnus, inter nos erit.* Ibid. 23, him ða eand zeceas. ⁊ eðel-retl. runu Aboner. on Sodoma bynig. æhte rine. beazar rþom Betlem. ⁊ botl zestreon. pelan pundun zold. subaudi ærende. *tum habitationem & sedem sibi elegit filius Aronis in Sodoma urbe, possessiones, supellectilem, & gazas secum ferens.*

XXII. Octavo, nominibus cum articulo compositis, de quibus tractavimus cap. xx. reg. 3. & xxi. versus finem, nonnunquam utuntur *Anglo-Saxonum* poetæ: ut, Alhn pro alh. *Gen.* Paraphr. lxxi. 6. rirenum pro rirum, ci, 16. pro quo rirnum, c, 18. ðeopen pro ðeop. fragm. hist. *Judith.* 22.

XXIII. Nono, operæ pretium forsan est de epenthesibus poeticis, quibus voces à se mutatæ molestiam aliquando faciunt tyronibus, lectorem admonere: Sic heold legitur pro hold. heonotar pro heotar. zielp pro zelp. zield pro zeld. heanna & hienna pro henna. zien pro zen. niede pro nede. meotod pro metod. rtrienan pro rtrynan. ziet pro zet. zieta pro zeta. riem pro rem. reczeað pro reczað. rneom pro rnom. rpreocan pro rpræcan. beonan pro benan. rienðon pro rinðon. zierrum pro zerrum. &c. Metatheses etiam nonnunquam occurrunt, ut rprýrt pro rpýrrt. & syncopationes vocum non raro: ut edze pro eadize. edza pro eadiza. nepzan pro nenizan. ezra pro ezera. lixze pro lixize. *Dano-Saxonice* etiam scribentes Poetæ orthographiam nonnunquam in plateasmum quasi convertunt: ut in æðelo pro æðela. rneolicu pro rneolice. helizu pro heliza. haxur pro haxer, quod pro haxert. ðeortræ pro ðeortro ł ðeortru. opþer pro æzþer. sed de barbarographia *Dano-Saxonice* scribentium satis in superioribus capitibus.

XXIV. Notandum quoque est *Anglo-Saxonum* poetas maxime gaudere in jungendis synonymis quum substantivis, tum adjectivis, ad denotandam rem in suo genere esse summam & perfectissimam: ut Paraphr, xxii. 2. rnea drihten min, *supreme mi domine!* Istiusmodi sunt mæzen-cræft, *maxima potentia, omnipotentia*; reond rcearða, *hostis inimicissimus.* pulðor-torht, *glorioſissimus, splendidissimus*; & innumera alia.

XXV. Gaudent etiam non raro omnes Poetæ in enallage numeri, præsertim qua pluralis pro singulari ponitur: ut in Paraphr. liii. 7. eodon rona. rpa him Ebrirca. Eorl pirade. in-under eborar, *ibant statim intro subter tecta, prout instructi erant ab Ebræo viro, vel heroe*; scilicet *Abrahamo.*

XXVI. Porro ab iis, qui Poetas *Anglo-Saxonum* cum voluptate legere cupiunt, primo observandum est *humanum genus* vel *homines* in genere ab eis denotari, tam absolute, quam in compositione, per nomina multitudinis: ut leod, leoda, *gens, populus, turba*; ðeod, ðeode, *gens, populus, natio, provincia*; peneð, penod, *cœtus, exercitus, agmen, chorus*; þriht, *familia, plebs, populus, turba*; rolc, rolce, *vulgus, populus, plebs, familia*; þrihr-rolc, *idem.* Quibus addas nomina quæ *omne genus hominum* comprehendunt; ut eorlar & ceorlar, *nobiles & ignobiles.* penar ⁊ pir, *viri, & fœminæ.* Secundo aliquem *numerum hominum*, vel *aliquem hominem singularem* denotari per nomina ordinem, status, & conditiones hominis significantia; ut eorl, *dux, comes, satrapas*; zerið, *comes, socius, comes palatinus, satrapas, nobilis.* Æðelinz, *nobilis, splendidus, inclytus.* ðezen, *thanus*; pizа, pizend, *dux, bellator*; zenera, *vice-comes, præfectus, tribunus, decurio, villicus.* pine, *dilectus, amicus*; zerera, *socius, sodalis*; * rcalc, *servus.* &c. Horum tamen nonnulla, ut eorl, æðelinz, zerið, *homines* in suo statu & conditione præcellentes nonnunquam specialiter denotant.

XXVII. Hucusque in iis explicandis laboravimus, quæ in legendis poeticis lectores excruciant; quibus ultimo studiose curandum est, ut metricas orationes in suas periodos; periodosque in sua membra, in codd. quum impressis, tum mss. recte distinguant, nulla habita punctorum metricorum ratione, quæ non orationem in singulas partes, sed carmen in metra tantum dividunt. hinc inter substantivum & suum adjectivum, inter præpositionem & casum quem regit, inter nomen possessivum & id quod ab eo possideri videtur, denique inter nominativum & verbum quod præcedit, ubique interveniant, ut quæ sequuntur docent exempla: Paraph. *Gen.* xii, 1, ⁊ him bi tpezin. beamar rtodon, *& juxta eos, duæ arbores erant.* xi, 19, hpeanr him þurh. ða hell dorna, *regressus est per inferni fores.* xv, 9, heo ða ðær oretter æt. alpaldan bræc. porð ⁊ pillan, *tum de fructu illo comedebat, omnipotentis mandatum & placitum rumpens.* xxvi, 3, ðarra anum pær. Iabal noma, *horum alteri Jabal nomen erat.* Præterea in eodem membro plurales fere semper occurrunt interpunctiones metricæ: ut, xxv, 6, ic aþynzeð rceal. þeoden or zeryhðe. ðinre hreorran, *ego, domine, maledictus è conspectu tuo discessurus sum.* xxvii, 5, ða peaþ ðeme. runa ⁊ dohtra. on porulð þice. porn arebed, *tum Semo cœtus filiorum & filiarum in mundano suo regno natus erat.* xxxix. 11. Ðu zebletrað rcealt. on mund-bynde. min-

* *Gothice* SKΛΛKS: Ab hac voce, quædam nomina propria, ut *Godesscalcus*, &c. derivantur.

ne

ꝑe liꝼiꝛgan, *tu beatus ſub præſidio meo vives.* Quinimo punctum iſtud metricum nonnunquam ponitur inter ejuſdem vocis ſyllabas: ut, Paraphr. *Gen.* Ða ginꝛꝑan on upp. ꝛtoð éce ðꝛihten. God in Galileam, *tum in Galilea Deus æternus dominus ſurrexit inter diſcipulos.*

XXVIII. Supra dixi lectoribus poetarum ſtudioſe curandum, ut metrica ſcripta in periodos ſuas recte diſtinguant, quum in MSS. tum in impreſſis codd. quoniam aliquando accidit periodos ſive perfectæ diſtinctionis notas (:· & ·:) poni, ubi ponendæ non ſunt, & omitti itidem ubi poni debent. Prioris exemplum habes, Paraphr. *Geneſ.* 1, 6, poſt heolð, ubi non ponenda eſt plena diſtinctio, ſed poſt ȝaꝛꝛa peaꝑðum, lin. 8. & p. LXI, 1, 2, ponitur (:·) poſt eaꝑð·ꝼæꝛꝛ, ubi non eſt plena diſtinctio, ſed poſt ꝼꝑemðum, l. 3. Poſterioris exemplum habes, LVIII, 18, ubi poſt ȝeꝛꝛah deeſt (:·) quod tamen ibi poni debet. poni etiam debet poſt beaꝑn, LXI, 10, Et poſt punoðe, l. 19. & poſt punðꝑa miht, XCI, 16. & in omnibus locis, quibus ſententia perfecta eſt, etiamſi notæ periodi non ponantur.

Hactenus tui gratia, lector benevole, omnem operam navavi in tradendis regulis, quæ, ſi ad eas deligenter animum intendas, non tantum facilia tibi reddent *Anglo-Saxonum* carmina, ſed lectu jucunda ac utilia. & ne tibi jam præceptis munito deeſſent, in quibus diligentiam & ingenium tuum exerceas, tractatulum metricum, quoad ſermonem *Dano-Saxonice* ſcriptum in calce hujus capitis ſubjungere viſum eſt, in quo legendo regulas à nobis datas probare poteris, & an votis noſtris & expectationi tuæ reſpondeant, experiri. Hoc quoque ut facerem, tum pulchritudo carminis, & librorum metricorum infrequentia, tum aliquorum doctorum preces moverunt, qui me iterum iterumque rogarunt, ne *Calendarium* hoc, ſive *Menologium* elegantiſſimum, ſine verſione *Latina* in publicum prodiret.

CALENDARIUM
SEU
MENOLOGIUM
Poeticum,

Deſcriptum ex codice Manuſcripto Bibliothecæ *Cottonianæ.* codicis autem nota eſt, *Tiberius*, B. 1. 2.

Cꝛiꝛt pæꝛ acennyð.
Cyninga pulðoꝛ.
On miðne pinteꝛ.
Mæꝑe ðeoden.
Ece ælmihtig.
On þy eahteoꝑan ðæg.
Nælend ȝehaten.
Neoꝛonꝑicef peaꝛð.
Spa ða ꝛylꝼan tið.
Siðe hefiȝeaꝛ.
Folc unmæte.
Nabbað ꝛoꝛe peaꝛð ȝeaꝛ.
Foꝛ ðy ꝛe kalenduꝛ.
Cymeþ ȝeþincȝeð.
On þam ylcan dæȝe uꝛ to
Foꝛma monað.

Nine folc mycel.
Ianuaꝛiuꝛ ȝefum hefon:·
And þæꝛ embe ꝼiꝼ niht.
Ðæt te fulpiht tið.
Eceꝛ ðꝛihtneꝛ.
To uꝛ cymeþ.
Ðæne tpelfta dæg.
Tiꝛ eadiȝe.
Næleþ heaðu noꝛe.
Natað on Bꝛytene.
In foldan heꝛ:· [can.
Sꝛylce embe ꝑeopeꝛ pu-
Ðæt te fol-monað.
Siȝeð to tune.
Butan tpam nihtum.
Spa hit ȝetealdon ȝeo.

Febꝛuaꝛiuꝛ ꝼæꝛ.
Fꝛoðe ȝeꝛiðaꝛ.
Ealde æȝleape:·
And þæꝛ embe ane niht.
Ðæt pe Maꝛian.
Mæꝛꝛan healdað.
Cyninȝeꝛ moðoꝛ.
Foꝛþan heo Cꝛiꝛt.
On þam dæȝe.
Beaꝛn pealdendeꝛ.
Bꝛohte to temple:·
Ðænne þæꝛ embe ꝼiꝼ niht.
Ðæt aꝼeꝛed byþ.
Pintef oꝼ picum.
Andꝛe piȝend þa æꝼteꝛ ꝛeo-
Sꝛylc ðꝛopaðe. [ꝛentynu.

INTERPRETATIO.

Chriſtus, rex gloriæ, dominus illuſtris, æternus, omnipotens, regni cœleſtis præfectus, natus erat in media hyeme, octavo [à natali] die Jeſus vocatus. Quo quidem tempore iniens annus, turbis undequaque concurrentibus & magnis frequentiis gaudet, propterea quod eo ipſo die adveniunt celebratæ calendæ, nempe primus menſis, quem magnus populus Januarium calendarii vocabant. Et quinque abhinc noctibus, æterni domini feſtum baptiſmale venit, quod hîc diem duodecimum florentiſſimi, excelſi & præclari homines Britanniæ vocant. Dein elapſis, duas ſi demas noctes, quatuor ſeptimanis ingreditur ſolmonath, quemadmodum ferum Februarium vocabant veteres homines, antiqui legum (Aſtronomicarum) periti. Tum abhinc poſt unam noctem obſervamus Mariæ domini parentis feſtum, propterea quod in hoc die filium Dei ad templum ferebat. Tum, quinque noctibus elapſis, hyems terrefacta aufugit è vicis, & deinde poſt ſeptemdecim dies ephemerios,

Niht ȝeþimeþ.
Nepȝenber ðeȝen.
Mathiaþ mæþe.
Mine ȝefþæȝe.
Ðæþ ðe lencten on tun.
Leliðen hæfðe.
þeþum to picum:.
Spýlce eac iþ piðe cuð.
Ymb ðþeo ȝ tpa.
Ðeoðum ȝepelhpæþ.
Hiþ cýme Kalend.
Leoplum ȝ eoplum.
Butan ðænne biþeþ.
Leboden peoþþe.
Feoþðan ȝeaþe.
Ðænne hi fuþþoþ cýmeð.
Ufoþ anþe niht.
Uþ to tune.
Hþime ȝehýþfteð.
Haȝol fcuþum fæþð.
Leond miðdan ȝeaþð
Maptiuþ peðe.
Hlýða healic:.
Ðænne re halȝa.
Ðæþ emb xi niht
Æðele fcýnde
Lþeȝopiuþ.
In ȝodeþ pæþe.
Bþeme in Bþýtene:.
Spýlce Benedictuþ.
Embe nȝon niht.
Ðæþ nepȝend foht.
Heaþð ȝ hiȝefthanȝ.
Ðæne hefiaþ pel.
In ȝeppitum piþe.
þealdendeþ þeop.
Rincaþ þæȝol fæfte:.
Spýlce eac þýmcþæftiȝe.
On ða ýlcan tiid.
Emniht healdað.
Foþþan pealdend ȝod.
Fophte æt fþýmðe.
On þý fýlfan dæȝe.
Sunnan and monan.:.
Hpæt ymb feopeþ niht.
Fæðeþ onfende.
Ðæþ þe emnihte.
Eoplaþ healdað.
Heah enȝel hiþ.
Se hælo abead.
Maþian mycle.
Ðæt heo meotod fceolde.
Lennan cýninȝa betft.
Spa hit ȝecýþed peaþð.
Leond middan ȝeaþð.
þæþ þ mæþe pýþð.
Folcum ȝefþæȝe:.
Spýlce emb feopeþ and
þþeo niht ȝeþimeþ.
Ðæt te nepȝend fent.
Appelíþ monað.
On þam oftuft cýmð.
Seo mæþe tiid.
Mannum to fþoftfe.
Dþihtneþ æþift.
Ðænne dþeam ȝeþift.
Fel piðe ȝehpæþ.
Spa fe piteȝa fanȝ.
Ðiþ iþ fe dæȝ.
Ðæne dþihten uþ.
Fiftfæft pophte.
þeþa cneoþiffum.
Eallum eoþðþaþum.
Eadiȝum to bliffe:.
Ne maȝon pe ða tiðe.
Be ȝetale healdan.
Daȝena þimeþ.
Ne dþihtneþ fti ȝe.
On heofonaþ up.
Foþþan he hpeaþfað áá.
þiffa ȝepýndum.
Ac fceal pintþum fnoð.
On cifcule cþæfte.
Finðan haliȝe ðaȝaþ:.
Sculan pe hpæþepe.
Lýt maþtiþa ȝemýnd.
Ma apeccan.
Fpecan poþðum foþð.
Fiffe ȝefinȝan.
Ðæt embe niȝontýne niht.
Ðæþ þe eaftep monað.
To uþ cymeð.
Ðæt man feliquiaþ.
Repan onȝinneþ.
Haliȝa ȝehýþfte.
Ðæt iþ healic dæȝ.
Ben tiid bþemu:.
Spilce inbuþh naðe.
Smicepe on ȝeappum pu-
ðum and pýntum.
Lýmeþ plitiȝ fcniðan.
Ðþýmlice on tun.
Ðeapfe bþinȝeð.
Maiuþ micle ȝeond meni-
ȝeo ȝehpæþ.
Spa þi ylcan dæȝe æþele
ȝefepan.
Philippuþ ȝ Iacob.
Feoþh aȝefan.
Modiȝe maȝo ðeȝnaþ.
Foþ meotudeþ lufan.
And þæþ embe tpa niht.
Ðæt te tæhte ȝod.
Elenan eadiȝþe.

INTERPRETATIO.

ex quo ver ad homines profectum eſt, illuſtris Matthias, ſervatoris apoſtolus, ut traditum accepi, paßus eſt. Deinde etiam, poſt quinque noctes, omnibus ubique gentium & cujus conditionis cunque hominibus bene notus eſt adventus Kalendarum Martii, niſi quolibet quarto anno biſſextus intercaletur. Tum vero, ferox Martius, hlyda inſignis, pruinis phaleratus, per terrarum orbem grandinis nimbis allatus ſerior, & uno die poſterior init. Tum, elapſis abhinc undecim noctibus, Gregorius, in Dei exercitu apud Britannos celebris, inſignis præcellebat. Præteritis novem pariter noctibus, Benedictus magnanimus & fortis Domini ſervus, quem domini ſervi eruditi, regulares homines [monachi] in ſcriptis celebrant, ſervatorem petebat. Eodem die, in calendario vel arte computandi tempora periti æquinoctium celebrant, quòd dominus deus in principio Solem & Lunam eo ipſo die creavit. Porro poſt quatuor noctes, ex quo æquinoctium homines celebrant, pater archangelum ſuum miſit. heros hic magnus annuntiabat Mariæ, quod paritura eſſet regum optimum Deum, ſicut nota facta erat celebris illa prædictio & audita ab hominibus per terrarum orbem. Poſt ſeptem dein calendarii noctes, ex quo [archangelum] deus mittebat, menſis Aprilis & celebre iſtud feſtum, Reſurrectio domini, in ſolatium hominum, cum feſtinatione venit. Tum gaudium ubique eſt congruum, ſicut cecinit propheta: hæc eſt dies, quam fecit ſapientiſſimus dominus hominum generationibus, omnibus terræ incolis, ut in ea exultarent. Neque hoc autem feſtum, neque aſcenſionem domini in cœlum obſervare fas eſt pro numero dierum ephemerino, utpote quod ſemper redit ſecundum computum ſapientum, prout ſenes aſtronomiæ [vel circuli paſchalis] periti ſanctos dies inveſtigant. Nobis tamen reſtat imprimis exponere, verbis enarrare, & notas cantando facere martyrum memorias, nimirum quòd, noctibus ab ingreſſu menſis Aprilis novemdecim, ſanctorum reliquiæ, (ſacra illa ornamenta) levandæ ſunt. dies hic eſt ſolennis & ſupplicationibus feſtum notandum. Tum etiam protinus Maius hoſpes multa beneficia ferens, decoratis arboribus & herbis elegans, venuſtus, magnificus, ad homines, qui ubique ſunt, commeat. In eodem quoque die Philippus & Jacobus, nobiles ſocii, pro ſuo in deum amore animas tradiderunt.

Æþe-

Æþelurt beama.
On ðam ðnopode.
Deoden engla.
Fop manna luxan.
Meotud on galgan.
Be xæden leaxe:
Sþylce ymb xyrt pucan.
Butan anre niht.
Dæt te yldum bringð.
Sigel beorhte dagar.
Sumop to tune.
Ƿeanme gepyderu.
Dænne pangar hraðe.
Blortmum blopað.
Sþylce blir artihð.
Leond middan geard.
Manigra hada
Lpicera cynna.
Lyninge lox recgað.
Mænxealdlice.
Mærre bremað.
Ælmihtigne:
Dær emb ahta ȝ nigon.
Dogera rimer.
Dæt te bnihten nam.
In oðer leoht.
Agustinus.
Blirne on bneostum.
Dær þe he on Brytene her.
Eaðmode him.
Eorlar sunde.
To goder pillan.
Spa him se gleapa bebead.
Lregorius.
Ne hyrde ic gumã* aþyrn.
Ænigne æp.
Æxre bringan.
Oxer realtne mere.
Selran lare.
Birceop bremran.
Nu on Brytene rert.
On Lantparum·
Lynertole neah mynstre mærum.
Dænne monaþ bringð.
Ymb tra ȝ ðreo.
Tuda langе.
Æfra liða.
Ur to tune.
Iuniur on geard.
On ðam gim artihð.
On heoxenar up.
Hyhrt on geare.
Tungla torhtart.
And ox tille agrynt.
To rete rigeð.
Þyle rýðdan lenȝ.
Lrund behealdan.
And gangan latop.
Oxer xolban pang.
Fægerurt leohta.
Þopuld gerceapta.
Dænne puldrer ðegn.
Ymb ðreotyne.
Deodner dyrlinȝ.
Iohannes in geardagan.
Ƿeard acenned.
Tyn nihtum eac.
Ƿe ða tid healdaþ.
On midne rumop.
Mycler on æþelum.
Ƿide ir gepeorðod.
Spa þ pel gerirt.
Halirra tid.
Leond hæleða beorn.
Petrur and Paulur.
Hpæt ða aportolar.
Deoden holde.
Dropedon on Rome.
Oxer midne rumop.
Micle gerirre.
Furðon rir nihtum.
Folc bealo ðrealic.
Mærne martyrdom.
Hæxdon mænige æn.
Sundra geporhte
Leond pær ðeoda.
Sþylce hi æxter ðam
Unrim xremedon.
Sputelra and gerynra.
Durh runu meotudes.
Ealdor ðegnar.
Dænne æðre cym̃ð.
Emb tra niht ðær.
Tidlice ur.
Iuliur monað.
On ðam Iacobur.
Ymb xeopex niht.
Feorh gercealde.
On tpentigum.
Trum in bneortum.
Frod and xærtræd.
Folca lareop.
Zebedes axera.
And þær rymle reri ð.
Ymb reoxon niht ðær.
Sumere gebrihted.
Ƿeodmonað on tun.
Ƿel hræt bringeð.
Agustus ynmen ðeodum.
Hlax-mærran dæg.

INTERPRETATIO.

Et abhinc duabus noctibus, Deus beatæ Helenæ revelabat nobilissimum lignum, in quo, pro amore in homines suo Rex angelorum, patre permittente, creator in cruce passus est. Deinde etiam post spatium septimanæ, una dempta nocte, æstas ad homines fert tempestates calidas & gemmei nitoris dies. Tunc autem campi floribus alacres germinant, & dum ovatio omne genus viventium ascendit per terrarum orbem, Laudem multiplicem domino offerunt, MAGNUM *celebrantes omnipotentem. Abhinc septemdecim noctibus numeratis, Dominus in alteram lucem sustulit placidi pectoris Augustinum, eo quod hic humiles Britannos ad Dei voluntatem flexisset sicut sapiens Gregorius ei præceperat. Nunquam accepi quenquam hominum, aut episcopum insigniorem antea unquam per salum attulisse meliorem doctrinam. Requiescit jam in Britannia apud Cantwarenses in magna ecclesia juxta thronum regium. Tum hic mensis, post quinque longos dies, habitacula nostra ineuntem ducit ad nos Junium mensem, Ærra litha dictum. In hoc autem mense, sol, astrorum fulgentissimum, altissime ascendit in cœlis, unde descendit ad abyssum, ut in eo occidat; posteaque terras longum aspiciet per telluris campos, tardior proficiscens, lucentium & creatorum omnium pulcherrimus. Tum post viginti & tres noctes ephemerinas, gloriosus apostolus Johannes, Domini dilectus, natus erat. festum istud in media æstate observamus, & longe lateque ab hominibus magnopere celebratur, prout maxime decet sanctorum festa apud homines celebrari. Præterea post quinque, ultrà mediam æstatem, noctes, magna cum celebritate Petrus & Paulus Deo fideles, illustre passi sunt Romæ martyrium, cum inter gentium populos malignos & serviles miracula operati essent principes Apostoli, sicut postea innumera alia evidentiora & manifestiora per filium dei fecerunt. Tum interjectis abhinc duabus noctibus, opportunus protinus ad nos venit Julius mensis, post cujus introitum viginti & quatuor noctibus elapsis, Zebedæi filius Jacobus, firmi pectoris vir, sapiens & constans populi doctor, vitam tradidit. Dein etiam post septem æstivas noctes, gloriæ plenus Augustus, Weodmonath dictus, primitiarum festum ad egenos homines tempestive semper ducit.*

* *Cimbricum* cirn huor, vel einhuor, *aliquis*, facit in acc. einhuorn, pro quo hic, ut ego conjicio, apynn.

Spa þær hæpfert cýmþ.
Ymb oðep rpýlc.
Bután anpe panan.
plitig pærtmum hlaben.
þela býð geýpeð.
Fægepe on folðan.
Ðænne foph gepat.
Ymbe þpeo niht ðæp.
Ðeoðne getþýpe.
Ðuph maptýnðom.
Mæpe ðiacon.
Laupentiup hæfþ nu lif
piþ ðan.
Mið pulðop fæðep.
Feoпca to leane.
Spýlce þæp ýmb fif niht.
Fægepuft mæg ða.
Fifa pulðop.
Sohte pepoða god.
Fop funa fibbe.
Sigefærtne ham.
Neopxna pang e.
Hæfðe nepgend ða.
Fægepe foptoplean.
Fæmnan fopgolden.
Ece to ealðpe.
Ðænne ealling býð.
Ymb týn niht ðæf.
Tiu gepeopðað.
Bapðolomeup.
In Brýtene hep.
Fýnð pel ðungen.
Spýlce eac piðe býð.
Eoplum geýppeð.
Æþelinger ðeað.
Ymb feopep niht.
Se ðe fægepe iu.
Mið pætepe ofeppeapp.
pulðper cýne beapn.
Fifa peopðlice.
Be him pealðend cpæð.
Ðæt nan mæpþan man.
Leond miðdan geapð.
Betpux pife j pepe.
þupðe acenned.
Onð þæf ymbe þpeo niht.
Leonð ðeoða feala.
Ðæt te halig monð.
Hæleðum gebingeð.
Fepeð to folce.
Spa hit fope gleape.
Ealðe uð-pitan.
Æpop fundan.
September fæp.
And þý reofoþan dæg.
Ðæt acenned peapð.
Lpena felopt.
Dpihtner moðop.
Ðænne dagena popn.
Ymbe ðpeotýne.
Ðegn un-fop-cuð.
Lodfpeller gleape.
Laft on fende.
Matheuf hif.
To metod fceafte.
In ecne gefean.
Ðænne eallinc cymð.
Ymb ðpeo niht ðæf.
Ðeodum piðe.
Emnihter dæg.
Ylda beapnum.
Hpæt pe peopðiað.
Fiðe geond eopðan.
Heah engler tiu.
On hæfterte.
Michaeler.
Spa þ manigo pat.
Fif nihtum ufop.
Ðæf ðe folcum býð.
Eoplum geýpeð.
Emnihter dæg.
And þæp embe tpa niht.
Ðæt fe teoða monð.
On folc fepeð.
Fnoðe geþeahte.
Octobep on tun.
Uf to genihte.
Fintepfýlleð.
Spa hine piðe cigð.
Igbuende engle j Seaxe.
Fepaf mið pifum.
Spýlce pigena tiið.
Ymb tpentig þæf.
Tpegna healðað.
And fif nihtum.
Samoð ætgæðepe.
On anne dæg.
Fe ða æþelingaf.
Fýnn gefpunan.
Ðæt hý fope-mæpe.
Simon j Iudaf.
Sýmble pæpon.
Dpihtne ðýne.
Fopþon hi ðom hlutan.
Eadigne up pæg.
And þæf offtum bpingþ.
Embe feopep niht.
Folce genihtum.
Blotmonað on tun.
Beopnum to pifte.
Nouembpif.
Niða beapnum.
Eaddignerre
Spa nan oþep na beð.
Monað mapan.
Miltre dpihtnef.
And ðý ylcan dæge.

INTERPRETATIO.

Tum poſt alias (ſeptem) tales, Autumnus formoſus, fructibus onuſtus abſque omni defectu venit, pulchris ejus opibus in tellure manifeſtatis. Tum, tribus abhinc noctibus præteritis, illuſtris diaconus Laurentius, domino fidelis, obiit Martyr, vitâ nunc apud patrem gloriæ fruens, operum ſuorum mercede. Dein etiam interjectis quinque noctibus, pulcerrima virginum, fœminarum gloria, propter filii conſanguinitatem, deum exercituum & victoriæ [gloriæ] locum paradiſum petebat, ſervatore virgini formoſæ educationis præmium in vita æterna rependente. Tum prorſus decem noctibus elapſis dignum & bene frequentatum Bartholomæi feſtum hic in Britannia celebratur. Porro etiam poſt quatuor noctes, hominibus longe lateque notum eſt illuſtris hominis martyrium, qui pura olim cum aqua regem gloriæ perfundebat. vir digniſſimus erat, de quo dominus dicit, quòd ex conſortio viri & fœminæ nemo major natus erat. Dein tribus abhinc noctibus, Septembris ferus, halig monath dictus, apud homines celebris, ad populum proficiſcitur, quemadmodum præſcii veteres aſtronomi inſtituerunt. Et dein ſeptimo die, mulierum optima, Jeſu mater nata erat. Tum poſt numerum tredecim dierum, bonus apoſtolus & evangeliſta Matthæus animam ad Deum miſit, in æternum gaudium. Tum prorſus tribus noctibus elapſis dies æquinoctialis ad homines ubique gentium proficiſcitur. Porro quinque noctibus ultra tempus, quo æquinoctialis dies plebi & patriciis [omne genus hominibus] notificatus eſt, feſtum Archangeli Michaelis in autumno celebramus. Et poſt duas abhinc noctes, decimus menſis October, conſilio prudens, Winter filleth, ſicut Angli & Saxones inſulares, viri cum fœminis, eum late vocant, ad populum veniens ubertatem nobis affert. Dein etiam poſt viginti & quinque noctes, duorum Apoſtolorum feſta ſimul celebrant in uno die, Etenim de viris inclytis, Simone & Juda, ab antiquo accepimus, quod ſtrenui domino ſemper charique erant. quamobrem finem ſortiti ſunt beatum ſurſum evecti. Tum abhinc quatuor noctibus elapſis, November uberrimus, blotmonath dictus, hominibus ad epulas copiam omnibus adeo, dei elementia, adfert, ut nullus alius menſis majorem. Et eodem die [nempe Kalendis novembris]

385 Eal-

Ealna þe healdaþ.
Sancta ymbel.
Þana þe yþ oþþe æp.
Forhtan in populde.
Pillan bnihtnes.
Siþþan pintnes þæg.
Pide gangeþ.
On yx nihtum.
Sigel beohtne genimþ.
Hæfest mid hepige.
Hnimes and snapes.
Fonste gesetenad.
Be fnean hæse.
Dæt us punian ne mot.
Pangas gnene.
Foldan fnætupe.
Dær ymb feopes niht.
Dæt te Martinus.
Mæne geleonde.
Fes pommaleas.
Fealdend rohte.
Up engla peand.
Dænne emb eahta niht.
And feopesum.
Dæt te fangode.
Berenctum on fæ gnund.
Sigefæstne pes.
On bnime hapan.
De iu beosna felda.
Elementes oft.
Lyfiað to deafse.
And þæs embe feofon niht.
Sige bnihtne los.
Æþele Andsneas.
Up on rodesum.
Hit gast agease.
On goder pæne.
Fus on fosþeg.
Dæne folcum bningð.
Mosgen to mannum.
Monað to tune.
Decembnis.
Dnihta beasnum.
Æsna iula.
Spylce ymb eahta and tpelf.
Niht gesimes.
Dæt te nesgend sylf.
Dnisthydigum.
Thomase fosgeas.
Fið easfedum.
Ece pice.
Bealdum beosn pigan.
Bletsunga hi.
Dænne emb feopes niht.
Dæt te fædes engla.
Hit sunu sende.
On ðas sidam gesceaft.
Folcum to fnofse.
Nu gesindan magon.
Halignas tid.
Da man healdan sceal.
Spa bebugeð gebod geond bnyten picu.
Sexna kyninges.
On ðas sylfan tid.

† Lyning sceal pice healdã
Leastha beoð feosnan gesyne.
Osðanc enta gepeosc.
Da ðe on ðisse eosðan syndon. [peosc.
Fnætlic peall stana gepind byþ on lyfte spifstust.
Dunas byð þnagum hludast.
Ðnymmas synban Cnistes mycele.
Fynd byð spidost.
Sinten bið cealdost.
Lencten hnimigost.
He byð lengest cald.
Sumos sun plitegost.
Spegel byð hatost.
Hæfest hneð eadegost.
Hæledum bningeð.
Lenes pætmas.
Da þe him god sendeð.
Soð bið spicolost.
Sinc bið deopost.
Old gumena gehpam.
And gomol snotepost.
Fynu geapum fnod.
Se ðe æs feala gebideð.
Fea biþ pundpum clibbos.
Folcnu scnibað.
Leonge æþelinge.
Sceolan gode gesiðas.
Byldan to beadupe
And to beah gife.

INTERPRETATIO.

*omnium ſanctorum, qui in omni tempore Dei voluntatem fecerunt, feſtum obſervamus. Dein poſt ſex noctes hyems late ubique graſſans, gemmeum autumnum, gelu rigida, cum exercitu pruinæ & nivis, deo præcipiente, expellit, adeo ut in virentibus campis, telluris tapetibus, non poſſimus manere. Dehinc poſt quatuor noctes, vir immaculatus, illuſtris Martinus diſcedens, deum ſupernum angelorum dominum petebat. Deinde poſt duodecim noctes captum invictiſſimum virum Clementem, quem utique invocant homines, in agrorum beneficium, in fundo maris, in fluctibus ſpuma caneſcentibus ſubmerſerunt. Abhinc etiam ſeptem noctibus elapſis, nobilis Andreas, promptus ad moriendum in dei cauſa animam in cœlos tranſituram reddidit domino, in gloriæ domini honorem. Tum craſtina dies ad homines introducit menſem Decembrem ærra jula dictum. Deinde poſt viginti noctes ephemerinas, [vel viginti noctibus numeratis,] ſervator ipſe rex æternus, difficilis fidei Thomæ audaci illi Apoſtolo, ægre benedictionem ſuam dedit. Tum poſt quatuor noctes, Angelorum pater filium ſuum in hunc ſpatioſum mundum hominibus ſolatio miſit. Nunc autem invenire poßumus ſanctorum feſta, quæ obſervanda ſunt in propriis temporibus, quemadmodum obligat poteſtas per Saxonum Regis Britannicum imperium. † Gubernabit rex regnum. Urbes ingenioſa principum opera, qui in hâc terra vitam degunt, mœnibus è cæſis lapidibus conſtructis, è longinquo ſpectabuntur. ventus in aere omnium eſt ocyſſimum. tonitrus fragor eſt maxime ſonorus. Ingens eſt majeſtas Chriſti. fatum eſt fortiſſimum. hyems frigidiſſima. vernum tempus frigidum permanens maxime pruinoſum eſt. Æſtivus ſol eſt formoſiſſimus. æther eſt calidiſſimus. tempeſtivus autumnus anni fructus ad homines ferens, quos ad eos deus mittit, beatiſſimus eſt. verus facillime decipitur. theſaurus *regibus eſt chariſſimus, & ſenex anteactis annis grandævus, qui pridem multa eſt expertus, ſapientiſſimus eſt. Mœror eſt graviſſima ſarcina. Nubes ultro citroque commeabunt. Boni comites juvenem principem ad bellum & munificentiam inſtigabunt.*

† Calendario jam finito ſubjungitur hoc carmen quaſi *dithyrambicum*, cujus primus verſus in majuſculis miniatis exaratus nitet. In eo autem mores hominum, affectus animantium & inanimatorum naturæ; res itidem alius generis, civiles, ethicæ, theologicæ deſcribuntur in gnomis & ſententiis aſyndetis, quarum elegantia, ſplendor & proprietas *Latine* exhiberi non poſſunt. *Forſan *avaris*, vel *theſaurariis*, ſcilicet qui *nummos condere* cupiunt.

Ellen rceal on eorle.
Ecg rcel pið helme.
Hilde gebiban.
Daruc rceal on glorre.
Filde gepunian.
Fulf rceal on beaforre.
Earn an haga.
Oforr rceal an holte.
Tor mægenes tiuum.
Til rceal on eðle.
Domes pyncean.
Daroð rceal on handa.
Lar golde fah.
Lim rceal on hringe.
Standan rteap ȝ geap.
Streame rceal on yðum.
Mecgan mere flode.
Mærr rceal on ceole.
Segel gyrd reomian.
Speord rceal on bearme.
Dryhtlic ræfn.
Draca rceal on hlæwe.
Frod frætum planc firc rceal on pætene.
Lynran cennen.
Lyning rceal on healle.
Beagas bælan.
Bera rceal on hæðe.
Ealo ȝ egesfull.
Ea of dune rceal.
Folo gnæg fepan.
Fyrd rceal æt romne.
Tirfæstra getruum.
Treow rceal on eorle.
Firdom on pere.
Wudu rceal on folman.
Blædum blowan.
Beorh rceal on eorðan.
Lwene rtandan.
Lof rceal on heofenum.
Dæda demend.
Dugu rceal on healle.
Rum nearwes muð.
Rand rceal on rcylde.
Fæst fingra gebeorh.
Fugel uppe rceal.
Lacan on lyfte.
Leax rceal on pæle.
Mid rceote rcriðan.
Scur rceal on heofenum.
Pinde geblanden.
In ðar polud cuman.
Deor rceal gangan.
In ðystrum pedenum.
Dyrr rceal on fenne gepunian.
Ana innan lande.
Iser rceal dyrne cræfte.
Femne hire fneond gereccan.
Lif heo nelle.
On folce gebeon.
Dæt hi man beagum gebycge.
Brim rceal realt peallan.
Lyft helm ȝ lagu flod.
Ymb ealra land gehwylc.
Flodan finȝen rtreamas.
Feoh rceal on eorðan.
Tydran ȝ tyman.
Tungol rceal on heofenū.
Beorhte rcinan.
Spa him bebeað meotud.
Lof rceal pyð yfele.
Leogoð rceal pið ylde.
Lif rceal pið deaðe.
Leoht rceal þi þystrum.
Fynd pið fyrde.
Feond pið oðrum.
Lað pið laþe.
Ymb land racan.
Synne rtælan.
A rceal rnotor hycgean.
Ymb þyrre porulde gepinn.
Feaph hangian.
Fægere on gilðan.
Dæt he ær facen dyde.
Manna cynne.
Meotod ana pat.
Hwyder reo rapul rceal.
Syðdan hpeorfan.
And ealle ða gartas.
De for gode hpeorfaþ.
Æfter deað dæge.
Domes bidað.
On fæder fæðme.
Ir reo forð gerceaft.
Digol and dyrne.
Dryhten ana pat.
Nergende fæder.
Næni eft cymeð.
Hider under hrofas.
De þ her for roð.
Mannum recge.
Hwylc ry meotodes gerceaft.
Sige folca gereta.
Dær he rylfa punað:

Interpretatio.

Virtus in duce, & gladius cum galea, bellum tolerabunt. Accipiter in clivo, lupus in nemore, aquila in campo, & aper dentium robore valens in ſylva feri manebunt, vel habitabunt. Bonus civis juſtitiam faciet. gladius & haſta auro adornata in manu, & gemmæ in annulo circumcirca obſitæ eſſe debent. fluvius exundans faciet diluvium. Malus in navigio antennas ſuſtinebit. Gladius domini, [vel liberi ferrum] in ventre recondetur. Vafer draco variegata pelle ſuperbus in locis umbroſis, & piſcis in aqua fœtum pariet. Rex in palatio dona diſtribuet. In incultis vetus, & terribilis urſus manebit. Aqua de montibus irruens inundationem luteam faciet. conſcribentur fortiſſimorum exercitus & cohortes. fides in principe & in homine ſapientia eſſe debet. Sylvæ in terris fœcundæ florebunt. Montes terræ virides permanebunt. Deus factorum judex in cœlis, oſtium, cœnaculi ſpatioſi os, & firmum digitorum tutamen, umbo, in clypeo erit. Volucres ſupra in aere ludent, ſalmo & raia in gurgitibus hinc illinc vagabuntur. Nimbi vento mixti in aere, in terram irruent. Fur in tenebris exibit. Latro ſolivagus, terræ indigena, in paludoſis manebit. Virgo ſecrete aſtu ſibi amaſium adipiſcetur, ſi non vult publice ita facere, ut à viris pretio redimatur. Mare ſale æſtuabit. Aerei imbres, diluvia & tranſgreſſi fluvii inundabunt omnes terras. Pecus in terris procreabit & pariet. Luna in cœlis, ſicut ei juſſit deus, clara lucebit. Bonum adverſus malum, juventus adverſus ſenectam, vita contra mortem, lux contra tenebras, exercitus adverſus exercitum, inimicus contra inimicum, qui odit contra quem odio habuerit, contendent ubique & ſemper ſe obfirmabunt. In mundanis rebus prudens ſemper conari debet, ut exlex ſuſpendatur, & ut ei bene rependantur injuriæ, quas humano generi prius fecerat. Deus ſolus novit quo anima, & omnes ſpiritus, qui pro deo diſcedunt, abeunt poſt mortem, in ſinu patris diem judicii expectantes. Is ſtatus valde eſt occultus & ſecretus: ſolus dominus, redemtionis auctor novit eum, ſiquidem nemo huc invecta reverſus eſt, qui hic hominibus pro certo dicere poteſt, qualis dei ſit conditio, vel glorioſum habitaculum, in quo ille ipſe manet.

NOTÆ IN CALENDARIUM.

Verſ. 3. On mıdne pıntep, *media in hyeme*] Scilicet octavo calendas *Januarias*, vel *Decembris* die XXV. qui duplici nomine celebris apud arctoas gentes fuit, quum quòd principem noctem illam, quam **mædrenecht**, vel **modrenecht**, i. e. *parentem* aliarum *noctium* omnium vocabant, à qua annum ſuum inchoabant, ſequeretur; tum quòd ad fidem converſæ natalem domini multa cum celebritate in eo cum eccleſia obſervabant. Inde *natale Domini* apud *Anglo-Saxones* vocatum erat mıdpyntpeſ mæſſe-dæg. ut *feſtum S. Joannis* baptiſtæ vocatum erat mıdſumeneſ-mæſſe-dæg. *Feſtum nativitatis domini* vocatur etiam in monumentis *Saxonicis* Geol, Geola, & in *Dano-Saxonicis* Iol, Iul, & etiamnum apud boreales *Anglos* & *Scotos*, **Yule**, ut in Liturgiæ eccleſiæ *Scoticanæ* rubricâ, quæ pſalmos quatuor magnis feſtis legendos deſignat, ſcriptum rubris literis cernitur, **Youle or Chriſtmas day.**

V. 6. On dy eahteodan dæg, *octavo* (*à natale*) *die*] Vel *octavo Juliorum die*, quaſi poſt eahteodan, ſcriptum eſſet geoldeg, ut in menologio biblioth. *Cott. Julius*, A, 10. on done eahtedan geohhelidæg bıd þaſ mondeſ fruma. de mon nemned Ianuapıuſ. þ ıſ on upe gedeode ſe æftep geola. dıſ ıſ æpeſta geapeſ monad ge mıd pompapum ge mıd uſ:.

V. 13. Kalendup gepıncged, *celebratæ calendæ*] ſive *multa celebritate obſervatæ*. de quibus in 1. lib. *Faſtorum* poëta. *Proſpera lux oritur linguiſque animiſque favete*, & *Salve feſta dies meliorque revertere ſemper*. Obſervatus erat hic dies apud veteres *Chriſtianos*, non ut *feſtum circumciſionis domini*, de quo hic nulla mentio, ſed in comeſſationibus, cantilenis, ſaltationibus, ludis, ſtrenis invicem datis, & iſtiuſmodi boni anni auguriis, quæ ex fidelium cœtu tollenda omnia boni epiſcopi & presbyteri ſemper contendebant, utpote ad ingens religionis detrimentum, & populi magis damnationem, quam ſalutem tendentia.

V. 17. Folc mycel, *magnus populus*] hoc eſt, ut ego puto, *Romanus*, mycel ab auctore dictus.

V. 18. Ianuapıuſ gepım, *calendarii Januarium*] Sic enim gepım, ut **rîm** apud *Cimbros* veteres, *calendarium*, *faſtos*, *ephemerida* denotat. **Rîm**, inquit *Gudm. Andreas* in lexico ſuo *Iſlandico*, N. gen. *calendarium*, *faſti*. Hinc, ut *Ol. Wormius*, Faſt. *Dan.* lib. 1. cap. 2. ſcribit, veteres *Dani* lignea illa inſtrumenta, quibus faſtos ſuos incidebant, **rimſtocke** vulgo vocarunt. rim enim (inquit) quamvis noſtro ſeculo *verſus* ſeu *carmina* notet, *Danis* & *Iſlandis* plures rythmi, viz. XX, XXX, LX, nomine collectivo ſingulariter *Rima* dicantur; antiquitus tamen *calendarium*, cui anni decurſus, menſium tenor, dierumque ordo eſſet commendatus, deſignabat. Cujus rei mihi teſtis eſt membrana perantiqua in cujus fine hæc lego:

ᚫᚫᛏ. ᚦᚢᚾᛋᚫᚾᛏ. ᚫᚱ. ᚫᚠ. ᚦᚱᚢ.	Att duſant ar, og dry
ᚼᚢᚾᛏᚱᚫᚦ. ᚫᚱᚫ. ᚫᚠ. ᛏᛁᚢ-	Hundrat ara og tiu-
ᚼᚢ. ᚫᚱ. ᚫᚠ. ᚫᚫᛏ. ᚫᚱ. ᚢᚫᚱᚢ.	hu ar og ata ar varu
ᛚᛁᚦᛁᚾ. ᚫᚠ. ᚴᚢ. ᛒᚫᚱᚦ. ᚦᚫ. ᚾᚫ.	Liden af Gus byrd da en
ᚦᛁᛏᛏᚫ. ᚱᛁᛘ. ᚢᚫᚱ. ᚺᚴᚱᛁᚠᚫᛏ.	Ditta Rim var skrivat.

Mille triceni viginti octo anni elapſi erant à nativitate Chriſti, cùm hi faſti literis mandarentur.

Primus autem anni menſis haud inepte *Januarius calendarii* vocatur, ſecundum iſtud *Ovidii* in 1, lib. faſtorum: *primus enim Jani menſis, quia Janua prima eſt.*

V. 19. And dæſ embe fıf nıht, *& quinque abhinc noctibus*] Sic per totum hunc faſtorum eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* libellum, embe feopep pucan, *elapſis quatuor ſeptimanis*. dæſ embe ane nıht, *dein una nocte præterita*, &c. In quibus præpoſitio embe non ſignificat *circiter*, tempuſvé *certo proximum* denotat, ſed ut **vm** apud *Cimbros*, tempus *abſolute certum*, vel totidem præciſe dies, noctes, ſeptimanas, menſes, annos, quot adjectivum numerale deſignat. Sic in bibliis *Iſlandicis pernoctarunt*, *Gen.* XXIV, 54, redditur, **Þeir voru Þar vm nottina.** Sic in **Olafs Saga.** cap. 117. **Þridiu veitzlo hafdi han vm paska**, *tertiam vero paſchatis tempore comeſſationem inſtituit*. Sic *Gen.* XVI, 16. ſex **vm aatrat**, *octaginta ſex*. Sic IV. Reg. VIII, 17, **han hafde tuo vetur vm Þrituſt**, *triginta duorum annorum erat*. Et verſ. 26, **Ahaſia hafde tuo vm tuitugt.** *Ahaſias viginti duorum annorum erat*, vel *viginti duos annos natus erat Ahaſias*.

V. 19. Fıf nıht.] Veteres arctoæ gentes annos, menſes & ſeptimanas, non per dies ſed noctes computare ſolebant, ut ante nos obſervavit Verſteganus, cap. 3. & *Olaus Wormius*, Faſt. *Dan.* lib. 1. cap. XII. Hinc etiamnum apud *Anglos* **ſennight**, i. e. *ſeptem noctes*, & **fortnight**, i. e. *quatuordecim noctes*, *ſeptimanam*, & *duarum ſeptimanarum tempus* denotant.

V. 20. Fulpıht tıd, *feſtum baptiſmale.*] Sive feſtum *epiphaniæ* domini, quæ duplex fuit: altera quæ Magis facta eſt per ſtellam, altera in die baptiſmi quæ & *Theophania* dicitur, quia SS. Trinitas tum apparuit, Pater in voce, Filius in carne, & Spiritus ſanctus in columba. His tertiam aliqui addunt, nimirum manifeſtationem, qua Deum ſe eſſe declaravit Chriſtus, mutando aquam in vinum. Hanc domini manifeſtationem *Bethphaniam* dicunt ritualiſtæ, quia facta fuit in *domo*, quum nuptiis intereſſet. Inde propter triplicem Chriſti manifeſtationem hac die factam, apud antiquos *dies* vel *feſtum epiphaniarum* ſemper legitur, verum in hiſce faſtis ſecun-

dæ tantum mentio fit, ſcilicet epiphaniæ in die baptiſmi, utpote cujus obſervatio omnium antiquiſſima, & celeberrima eſſet ſecundum ea Chryſoſt. hom. 161. Tom. 5. p. 979, ubi ſeptem enumerat Chriſtianorum feſta. De duobus autem prioribus ſic ſcribit, πρώτη γὰρ ῥίζα τῶν ἑορτῶν, Χριστοῦ ἡ κατὰ σάρκα γένεσις. δευτέρα ἑορτὴ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καθ' ἣν εἰς τὸν Ἰορδάνην παραγινόμενος, ἔδειξε πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς ἀφάτου αὐτοῦ συγκαταβάσεως τὴν συγκατάβασιν, *primum atque omnium feſtorum præcipuum, Chriſti ſecundum carnem nativitas; ſecundum feſtum, apparitio Chriſti, Dei noſtri, qua ad Jordanem accedens, omnibus hominibus ineffabilis miſericordiæ ſuæ condeſcenſionem oſtendit.* De *baptiſmo Chriſti*, ἐπιφάνειαν intelligit iterum *Chryſoſtomus*, hom. 74. Tom. 5. p. 524. Τίνος ἕνεκεν οὐχὶ ἡμέρᾳ καθ' ἣν ἐτέχθη, ἀλλ' ἡ ἡμέρα καθ' ἣς ἐβαπτίσθη ἐπιφάνεια λέγεται; *quam ob cauſam non dies quo natus, ſed quo baptizatus eſt ἐπιφάνεια dicitur?* Et mox reſpondet: Ἐπειδὴ οὐχ ὅτε ἐτέχθη, πᾶσιν ἐγένετο καταδηλος, ἀλλ' ὅτε ἐβαπτίζετο. μέχρι γὰρ ταύτης ἠγνοεῖτο τῆς ἡμέρας τοῖς πολλοῖς· καὶ ὅτε ἠγνόησαν αὐτὸν οἱ πολλοὶ καὶ οὐκ ᾔδεισαν ὅστις ποτὲ ἦν, ἄκουσον Ἰωάννου. c. 1. 26. *Quoniam non cum fuiſſet natus, omnibus innotuit, ſed cum fuiſset baptizatus; ad illum enim diem uſque multis erat incognitus; & quod eum multi non agnoverint, nec ſciverint quiſnam eſſet, audi Joannem,* &c.

V. 23. Ðæne þelfta dæg hataþ. *diem duodecimum vocant.*] Dies iſte etiamnum vocatur apud *Anglos* **the twelfth day**, nempe computando excluſive à die ineuntis anni, vel natale Chriſti; at in veteris eccleſiæ *Danicæ* faſtis *Runicis*, quos nobis exhibet *Olaus Wormius* in lib. III. Faſt. *Dan.* vocatur incluſive computando ᚦᚱᛁᚴᛅᛚᛏᛁ ᚦᛅᚱ *threttandi dahr*, i. e. *dies tertiuſdecimus*. In chron. *Sax. Gibſ.* An. M.LXVI. vocatur þelfta mæſſe-dæg.

V. 28. Sol-monaþ.] i. e. *Solaris menſis*. Nam apud *Cimbros* ſol vel ſola, *ſolem* ſignificat, ut in iſto *Voluſpæ*, ſtroph. 63. ſal ſer han ſtanda, ſolu fegra, *palatium videt ſtare ſole pulchrius*: & in ſtroph. 4. ſol ſkein ſunnan a ſalar ſteina, *ſol ex meridie illuminabat lapides palatii*. Dictus autem erat *Februarius*, menſis ſolaris, quod ſol tum conſpicue verſus tropicum æſtivum regrediens dies longiores, clariores, & calidiores facit.

V. 33. Februarius fæþ, *ferus Februarius*] Fæþ apud *Anglo-Saxones* duplici gaudet ſenſu. primo enim ſignificat, ut far apud *Cimbros*, & eſt *fortis, ferus, impetuoſus*; ſecundo ſignificat *vacuus, inanis, caſſus* à *Cimbrorum* far, *paucus, parvus*; & in utroque ſenſu, fæþ haud inepte dici poteſt. In primo ſenſu dicitur fæþ, haud ſecus ac *Septembris* infra, quod ventoſus, pluvius, & procelloſus plerumque menſis eſt; in ſecundo etiam, qui maxime proprius eſt, fæþ appellari jure poteſt, quod menſis quaſi vacuus, & deficiens eſt; utpote pauciores habens dies, quam reliqui omnes anni ſive pleni, ſive cavi menſes, præſertim anni, qui non biſſextilis eſt.

V. 37. Marian mæſſan, *Mariæ feſtum*] i. e. Feſtum purificationis *Mariæ*, quod nos **Candelmaſs**, & faſti veteris eccleſiæ *Danicæ* ſupra citati, ᚴᚾᛁᛏᛁᛚᛘᛖᛋᛋ *kindelmeſs* vocant.

V. 45. *Hyems terrefacta aufugit*] i. e. Ver incipit. A nono autem Februarii, ſeu quinto iduum, veris initium computant faſti *Romanorum*, ſecundum iſtud *Ovidii*, faſt. lib. II.

Quintus ab æquoreis nitidum jubar extulit undis
Lucifer, & primi tempora veris erunt.

V. 71. Hlyda healic, *hlyda inſignis*] *Martius* menſis vocatur apud *Anglo-Saxones* hlyð-monaþ. à verbo hlyðan, *Cimbrice* at hlioda, *reſonare, clamare, tumultuari*, quod procelloſus & nimboſus menſis eſt.

V. 205. Ærra liða, *prior litha*] *Junius* apud *Anglo-Saxones* vocatus eſt ærra liða vel liba, & *Julius* æfterra liða, *ſecundus litha*, vel *lida*. Sic dicti autem ſunt duo illi menſes, vel à *Saxonico* lið, *mitis, blandus*, unde liðan, *fovere, lenire*; vel à liðan, *transfretare, navigare*; nempe quod in iſtis duobus menſibus blanda & mitis ſit aeris ſerenitas, & navigari ſoleant æquora. he orfer fær lað in Gallia rice, *navigavit in Galliam. Bed.* E. hiſt. III, 19.

V. 222. Ðeodner dyrlinz, *domini dilectus*] Poëta Johannem apoſtolum cum Johanne baptiſta hic confundere videtur.

V. 265. Ferð-monaþ] Ita Auguſtus ab *Anglo-Saxonibus* vocatus erat. apud antiquos autem *Anglos* peorð-monaþ, *weiden monath*, quod, ut *Beda* ſcribit de temporum ratione, cap. 13, Zizania, vel malæ herbæ maxime in hoc menſe abundarent.

V. 268. Hlaf-mæſſan dæg, *primitiarum feſtum*,] In *Anglorum* faſtis ante reformatam religionem **Lammas day**.

V. 484. Fæzerurt mæzþa. pira pulþor, *pulcherrima virginum, fœminarum gloria.*] Supra autem beata virgo à poeta tantum vocatur Lyninzes moþor, *domini mater*, & infra cpena relorc, *fœminarum optima*. De *Maria* enim virgine tam ſobrie ſentire & loqui ſolebat Eccleſia *Anglo-Saxonica*, ut ne poetæ quidem, ſupra quod opportebat, de ea ſcriberent. Sic etiam poeta ille, quiſquis fuit, qui ſervatoris res geſtas in harm. Evang. *Cott.* tradebat, nihil non de virgine, matre domini, ſanum & modeſtum ſcripſit, imò quum in ejus laudes furore quaſi poetico efferri videretur. Sæpiſſime eam vocat ſimpliciter *virginem, fœminam, mulierem, Mariam*: ut, thuo ſprac im thiu mazat anzezin, *tum reſpondebat virgo*. thuo habda eft if uuorð zaro Engil thef aluualden thero idefi tezegnef, *tum omnipotentis angelus mulieri reſpondebat*. thiu thiorna all forſtuoð uunſef manneſ uuorð, *virgo bene capiebat omne ſapientis verbum*. Maria all bihelð, *Maria recondebat omnia*. &c. Altius aſſurgens eam vocat *virginem monialem*; *fœminam caſtam*; *ſanctam virginem*; *mulierem bonam*; *bonam virginem*; *beatam virginem*; *Dei virginem*; *omni-*

omnipotentis matrem; *mulierum, hominum, virginum pulcherrimam*: ut, munelica Magat thar Maria uuaſſ mid iro ſunie ſalig thiorna mahtigeſ moder, *ibi Maria, monialis virgo, beata virgo, mater omnipotentis erat cum ſuo filio.* endi ina that uuib bihilo thiu thiorna githiudo, *& eum fœmina benedicta illa virgo aſpexit.* Ideſe ſcomoſt ellero uuiuo uulitigoſt, *fœminarum pulcherrima, formoſiſſima omnium mulierum.* Ni uuiſ thu quat hie manum uureth theornum thinero ſiu iſ githungan uuib, *noli, inquit ille, iraſci virgini tuæ, ea eſt enim caſta mulier.* theru helagun thiernum Marium thero guodun, *ſanctæ illius, & bonæ virginis Mariæ.* biuuand ina mid uuadi uuibo ſcomoſta fagoron fratohon, *fœminarum pulcherrima cum veſtimento, cum ornamentis ſpecioſis eum involvebat.* Fagar helag thiorno thiu magat, *virgo pulchra adoleſcens.* mid thero godeſ thiornun, *cum Dei virgine.* Ibiſ thero guodun, *bonæ mulieris.* thuo ni uuaſ lang te thiu that it ſan antfunda firio ſcomoſta criſteſ muoder, *tum non longum tempus præteriißet, antequam id invenit mater Chriſti hominum pulcherrima.* Maxime autem furens duntaxat, *immaculatam mulierem*, & *ſanctam conjugem regis cæleſtis* vocat: ut, gruotta hie thuo Iohanneſ ant hiet that hie iru fulgengi uuell minniodi ſia ſo milda ſo man iſ muoder ſcal idiſ unuuemma, *tum blandus eam compellabat Johannes, promittens, ſe immaculatam mulierem tam perfecte amaturum, quam quis matrem ſuam amare debet.* Iuuuitun im thuo eft an Galileo land Ioſeph endi Maria helag hiuuiski heban cyningeſ, *tum in Galilæam terram reverſi ſunt Joſephus & cæleſtis Regis conjux Maria.* Hæc paulo ſublimius, quam par erat, poeta ſupra ſe raptus; quæ tamen ſano & ſobrio ſenſu capi poſſunt; quem prorſus reſpuunt, non ſolum *Anſelmi, Bernardi* & aliorum ſcriptorum *Romanæ* eccleſiæ, ſed ipſius etiam eccleſiæ *Romanæ* ſacrorum officiorum de beata virgine blaſphema, quæ in libro *Anglice* ſcripto, cui titulus, *ſpeculum beatæ virginis*, congeſta hic piget recitare.

V. 315. Halig mond] Id eſt *menſis Sacrorum.*

V. 255. Þinter fylleð] *October* ſic ab antiquis *Anglis* dictus erat, quod in hoc menſe hyemalia tempora incipiebant. *Menſem quo hyemalia tempora incipiebant*, (inquit *Beda*) *Winterfylleth appellabant, compoſito novo nomine ab hyeme & plenilunio, quia viz. à plenilunio ejuſdem menſis hyems ſortiretur initium.*

V. 362. And fif nihtum] Ita ms. ſed videtur deeſſe vox ðæo. Nam feſtum SS. *Simonis* & *Judæ* in omnibus antiquis martyrologiis deſignatur v. cal. Novemb. vel die XXVIII. *Octobris.* legendum ergo putamus ðæo ⁊ fif nihtum.

V. 376. Blotmonað] *November* vocatus eſt blotmonað, à *Gothico* ᛒᛚᚹᛏᚨᚾ, *Cimbrice* ᛅᚴ ᛒᛚᚮᛏᚨ, at blota. *Saxonice* blotan, *immolare hoſtias, ſanguine litare*; omnia autem à ᛒᛚᚹᚠ, blod, *ſanguis. Blothmonath menſis immolationum*, (inquit *Beda* de temporum ratione, cap. XIII.) *quod in eo pecora, quæ occiſuri erant, diis ſuis voverent.*

V. 428. Æfterra Iula, *prior Jula.*] Nam *Januarius* dictus erat æfterra Iula, *ſecundus Jula*, ut poeta *Dano-Saxonice* ſcribens vocem exaravit. à *Cimbrico* iol vel iul. de quo *Gudmundus Andreæ* in voce. Unde igitur iol originationem ſumpſerit in tanta vetuſtatis caligine non licet eſſe lynceum. *Anglo-Saxonice* autem ſcribitur geola, & dicuntur menſes ærra geola & æfterra geola; eoſque ſic dictos putat *Somnerus*, quòd alter præcedit & alter ſubſequitur *natale domini*, quod geol apud *Anglo-Saxones* appellatum eſt. Recte ſane. quia Chriſtianis placuit *natali domini* noſtri antiquum ſacrorum & feſtivitatis gentilium nomen IOL vel GEOL, tribuere; ut antiquum nomen eaſter ł eoſtro ł eoſtur, ad *paſchale* feſtum denotandum tranſtulerunt. verum ut *Aprilis* vocatus eſt Eoſturmonað, ut teſtatur * *Beda*, à dea Eoſtre, cujus feſtum celebrabant veteres arctoæ gentes, antequam nomen gentilis feſtivitatis ad ſignificandam *Chriſtianam* transferretur; ſic ab *Jolenſibus* ſacris & feſtivitatibus *December* primus, & *Januarius* ſecundus geola vel iula dictus eſt, apud eas gentes, antequam ad fidem converſæ nomen geol, geola, giul, iol, iola ad deſignandum feſtum *nativitatis* tranſtulerunt. Verum ob quam rationem arctoarum gentium *Saturnalia*, vel mediæ hyemis ſolennitates id nominis ſortitæ ſunt non convenit inter doctos. Alii, quorum ſententiam explodit Loccenius lib. I. cap. 5. Antiquit. *Sweo-Goth.* putant *Julias* has feſtivitates in honorem *Julii Cæſaris* primitus inſtitutas fuiſſe. *Georgius Buchananus* putat *Britannos Saturnalia Romanorum, Julia* vocaſſe, *Cæſaris* nomine pro *Saturno* ſubſtituto. Alii vocem Iul petitam volunt à *Græco* Ἴουλος, quod *hymnum* ſignificat quem lanificæ Mercurio cantare ſolebant, ut ex iſto verſu liquet:

Δενδαλίδας πέυχουσα καλὰς ἴειδεν ἰούλους.
Farque parans ſalſum ſcitos cantabat iulos.

Didymus ait hymnum in laudem *Cereris* fuiſſe, quod ex *Semo Delio* annotat etiam *Athenæus*, lib. 14. & indicat *Theodoretus* libro de materia & mundo, ſic inquiens: *Ne cantemus Julum cereri, nec Baccho Dithyrambum.* Quod ſane optime ſenſui noſtro, & ludis iſtis *Jolenſibus* noſtratium competit, qui aut celebrantur poſt completa jam *cerere* horrea, aut quod novus jam annus

* Vide venerabilis *Bedæ* librum, quem de temporum ratione ſcripſit, cap. 13. Eoſturmonað, *qui nunc paſchalis menſis interpretatur, quondam à dea illarum, quæ Eoſtre vocabatur, & cui in illo feſta celebrabant, nomen habuit: à cujus nomine nunc paſchale tempus cognominant, conſueto antiquæ obſervationis vocabulo, gaudia novæ ſolennitatis vocantes.*

ac verum tempus inſtet, *Cereri* denuo faciendum operandumque. Sed inquies, unde vox exotica & *Græca* & adeo exoleta boreæ populo eſſe nota aut familiaris poterit? Reſpondeo, alia & magis remota à *Græcis* tracta, quæ *Dani*, hodieque uſurpamus. Quid? nonne *fod* noſtras, i. e. *natus*, à *Græco* φύω *naſcor*, eſt? Nonne *kerling*, *vetula*, à χέρας? *Sinnep*, *ſanapi*, à Σίναπι? Et quo nihil utimur frequentius, *Smor*, *butyrum* à μύελον, & adjecto σ, σμύελον, *unguentum*? ſicut *Attici* pro μικρὸν dicunt σμικρόν. Hanc *Pontani* ſententiam ex *Stephani Stephanii* literis ad ſe miſſis citat *Olaus Wormius*, in lib. I. faſt. *Dan.* cap. VII. Improbatur vero à doctiſſimo *Olao Wormio* in notis ſuis ad cap. IV Hervarar Saga in verba iola apton, hiſce verbis; *Rectiſſime hæc à Pontano aſſeruntur, niſi quod vox* iul *Latioris aliquanto ſit ſignificationis, quam ut ſolum Cereris hymnum notet.* Revera enim in honorem & laudem *Cereris*, quæ noſtris Frigga vel freia, iol celebratum, ut auctor noſter cap. 14, & Olafs Saga, cap. 107 oſtendit; at non ſolo cantu ac hymno, ſed ludis etiam, compotationibus & omnibus feſtivi gaudii ſignis, ac bonis ominibus. Inde iola *genio indulgere*, iæla & iala, *confabulari.*

Porro ad hæc *Verelii* adjici poteſt ad refellendam *Pontani* ſententiam, iul iſtud *Cimbricum*, apud *Antiquos Anglos*, ante *Bedæ* tempora ſcriptum fuiſſe Giuli, & *Anglo-Saxonice* ȝeol, ȝeola, ȝehol, ȝehul, ȝeohol, quæ parum, aut nihil affinitatis cum *Græco* Ἴαλος habent. E contra *Cimbricum* iul vel iol deducendum videtur ab *Anglo-Saxonico* ȝeol, ȝehul; ȝe in i converſo, ut in iſur, *Saxonice* ȝeruȝ, *peracerbus*; igrœnn, *Sax.* ȝeȝpene, *valde viridis*; & ſic in dialecto *Dano-Saxonica* præfixum ȝe in i liqueſcit: ut in iula vel iul, à ȝehul vel ȝeul vel ȝeol, emphaticè ȝeula, ȝeola. Quamobrem ad rite inveſtigandam originem *Cimbrici* iul vel iula, indaganda prius eſt *Anglo-Saxonici* ȝeol vel ȝeul origo, de quo mox tractatum ibimus.

Gudmundus Andreæ, in *Angl-Saxonicis* etiam hoſpes, qui omnia ſua ab *Hebræo* fonte derivare affectat, iol neut. gen. plur. dupliciter conſiderat, vel ut in recentiori ſenſu idem ſignificat, ac iola dagr, iola hatið, nempe feſtum natalitiorum Chriſti, vel ut ſignificat *ſolemnia hyemalia* longe ante Chriſtum natum, apud *gentiles*, imo apud giganteum genus, quod à *Canaanitis* transfugis oriundum tradunt, celebrata. In priori ſenſu dicit vocem ad *Iol*, vel *Hebræum* יוֹל *parvulus*, *puerulus*, non inepte referendum eſſe, ſcilicet, cum *nova progenies cælo demittitur alto.* In ſecundo autem ſenſu de voce ſic ſcribit: *Quid ergo reſtat, niſi hos* (*nempe gigantes à Canaanæis oriundos*) *à jubilo Hebræorum ſibi ſumſiſſe exemplum & etymon rei.* feſtum enim Jubilæum à יובל i. e. *productio*, & *intenſio clangoris buccinarum*, quæ ſunt cornua arietina, dictum eſt. Sed hæc tam perperam, ut refutatione non indigeant.

Olaus Wormius Faſt. *Dan.* lib. I. cap. XIV. non minus perperam iul à *Danico* huile, *quies*, deducendum cenſet. Menſes giuli (inquit) à converſione ſolis in auctum diei, quia unus eorum præcedit, alius ſubſequitur, nomina accipiunt. Hæc, ut verba *Bedæ*, integra citat. deinde conjecturas ſuas apponit in verbis, quæ ſequuntur. *A ſolſtitio hyberno, ni fallor, quod tum ſol quaſi quieſcere videatur antequam ad æquatorem propius accedat,* Huile *etiamnum apud nos quietem denotat*; at huile *quieſcere, facilis autem mutatio* h *in* g; *cum in ordine alphabetico vicinæ exiſtant, ac creberrime talium permutationem typothetæ feſtinans committat manus etiam in aliis. Quod ſi cum Scaligero* Giuſi *legas, non incommode à feſto, quod tum temporis à noſtratibus celebrabatur, ac etiamnum* iuel *vocatur, derivabis.* Hic doctiſſimus vir, linguæ *Anglo-Saxonicæ* ignarus in qua *Danicum* iul, olim iol dictum, ſcribitur ȝeol, *&c.* ut ſupra oſtenditur, pro giuſi, contra omnem analogiam, huile legendum vult. Præterea duos iſtos menſes, nimirum Decembrem & Januarium, à veteribus *Anglis* dictos *giuli* ſcribit *Beda*, non à viſa ſolis in ſolſtitio brumali *quiete*, ſed ab ejus *converſione* in auctum diei; ad *Anglo-Sax.* hpeol, hpel, vel ȝe-hpeol, ȝehpel; *Iſlandice* hiol, & huel, *rota*; manifeſte alludens. Quamobrem fruſtra ſunt omnia, quæ de facili permutatione h & g, & typothetæ errore ſcribit vir magnus. Nec minus diſplicet, quod ait nempe Giuli, *i.e.* Giul *plurale*, ſi ita legendum cum *Scaligero* eſt, à *Cimbrico* iul derivandum eſſe. cum ſupra oſtendi ex aliorum exemplorum analogia iul à giul potius petendum eſſe.

Quare jam ad inquirendum procedamus unde Giul *Anglorum* veterum, qui cum *Jutis* & *Saxonibus* in *Angliam* venerunt, & *Saxonum* ȝeol, emphatice ȝeola, deducenda ſunt. *Beda*, ut ſupra ejus verba teſtantur, à hpeol, hpel, cum ſyllabico augmento ȝehpeol, ȝehpel, *Cimbrice* hiol & huel, Giul & Geol derivanda putat. Ejuſdem opinionis videtur eſſe auctor menologii, quod extat ſoluta oratione *Anglo-Saxonice* ſcriptum in bibl. *Cott.* Tiberius, B. I. verba ejus ſunt: on ðam ȝpelꝑtan monðe byð an ȝ xxx ðaȝa. ȝe monað iꝛ nemneð on Leden Decembꝛiꝛ. ȝ on uꝛe ȝeðeoðe ȝe æꝛꝛa ȝeola, ꝑoꝛðan ða monðaꝛ ȝpeȝen ꝛýndon nemðe anum naman. oðeꝛ ȝe æꝛꝛa ȝeola. oðeꝛ ȝe æꝑteꝛa. ꝑoꝛþan ðe hýꝛa oðeꝛ ȝanȝeð beꝑoꝛan ðæꝛa ꝛunnan. æꝛþon þe heo cýꝛꝛe hiȝ to ðæꝛ dæȝeꝛ lenȝe. oðeꝛ æꝑteꝛ. *In duodecimo menſe ſunt dies* XXXI. *Menſis hic vocatur Latine December, noſtra vero lingua prior Geola, quoniam duo ſunt menſes qui uno nomine gaudent, alter Geola prior, alter poſterior eſt.* Horum enim alter præcedit ſolem, priuſquam convertat ſe ad longitudinem diei, alter ſubſequitur. Hanc *Bedæ* ſententiam de nomine Giul, à hpel vel ȝehpel, hpeol vel ȝehpeol, confirmat, quod *Saxonice* ſcribitur cum h, ȝehul, & ȝehol, ut in legg. *Aluredi* R. cap. 39. duodecim à feſto Natalis domini dies vocantur XII ðaȝaꝛ on ȝehol. Eam etiam iſtud corroborat, quod obſervat *Loccenius*, lib. I. cap. 5. Antiquit. *Sueo-got.* nempe in ſcipione *Runico-Norvagico* ad nativitatis Chriſti feſtum *Rotam* eſſe ad-

adpictam. Ultro id largitur *Verelius* in notis ad cap. IV Hervarar Saga, cui *Bedæ* ſententia non ſatisfacit. Non negat *Scandianos* Solſtitium utrumque *rota* deſignaſſe, uti in Calendario quopiam (inquit) ad Solſtitium æſtivum *rotam* inciſam vidi; ſed juxta nego eos propterea vocabulum Iul, quo antiquitus uſi, quoque jam eodem ſignificatu utimur, à converſione ſolis circa æquinoctium deduxiſſe. Alia converſio circa æſtivum Solſtitium iul dici debuiſſet.

Verelius igitur vocis originem & ſignificationem aliunde petendam cenſens, multis teſtimoniis contendit iul & iol antiquitus *commeſſationum* & *feſtivi gaudii tempus* denotaſſe, & quoniam commeſſationes iſtæ brumalibus ſacrificiis peractis inſtitutæ maxime publicæ & ſolennes eſſent, ideo iol, iolabod & iolaveitzla, κατ' ἐξοχὴν vocatas fuiſſe. Sententiam ſuam primum confirmat ex Olafs Saga, cap. 117.

Sigurdr var þui vanr medan heidni var ad hafa þren blot huern vetr; Eitt at vetrnottum; annat at medium vetri, þridia at ſumri. En ſidan er Sigurdr tok vid Kriſtni hellt han teknum hætti um veitzlornar: hefdi han a hauſt vinabod, en Jolabod a vetrin, oc baud þa enn til ſin morgum monnum; þridiu veitzlo hafdi han um paska oc hafdi þa en fiolment, *conſuevit Sigurdus tria ſacrificia peragere qualibet hyeme*, (*anno*,) *unum ineunte hyeme*, *alterum media hyeme*, *tertium ineunte æſtate. poſtea vero quàm Chriſtianus factus eſt Sigurdus*, *conſuetum morem retinuit*, *quoad commeſſationes*: *ita ut in autumno amicos ad ſe invitaret*, *media vero hyeme commeſſationes Jolenſes*, *invitatis quamplurimis celebraret*; *tertiam vero paſchatis tempore commeſſationem inſtitueret*, *& eam quidem hominibus ſatis frequentem.* *Non pauca* (inquit) *hic obſervare licet*; *hyemis quidem nomine totum annum deſignatum*, *deinde tria ſingulis annis ſacrificia peracta*, *& in ſingulis ſacrificiis commeſſationes publicas inſtitutas*; *eam itidem*, *quæ media hyeme fiebat*, *cæteris longe ſolenniorem & vocatam* iolabod, *i. e. invitationem convivialem.*

Deinde ex Olafs Saga, cap. 108. citat *Alveri* reſponſum ad regem *Olaum craſſum*, qui indignanter accepiſſet *Trandhemenſes* midvetarblot & blotveitzlor inſtituiſſe: At hænder voru uſanner at þeſſari ſauk, haufum ver ſagni han iolabod, oc vijda i heraudum ſamdrykiur. Ætla hænder ei ſua hnept til iolaveitzlor ſinnar, at ei verdi ſtor afhlaup, oc druckio menn þad leingi ſiþan. Er a more mikill hafud ſtadur, oc hus ſtor, en bygd mikil umhuerfis. þicker monnum þar gott til gledi, at drecka morgum ſaman. negabat ruſticos iſtius criminis reos eſſe. Celebravimus, inquit, feſtiva gaudia, & hilaria Iolenſia, atque compotationes late per territoria; non enim tam parce inſtruunt ruſtici convivia ſua Iolenſia, ut non ſuperſint magnæ reliquiæ continuandis compotationibus. præcipua hic in More civium eſt multitudo, & ædificia ampla, frequenſque circum circa vicinitas, quæ omnia ad augendam lætitiam faciunt, ut multi una compotationibus indulgeant. *Ex his jam* (inquit *Verelius*) *manifeſtum eſt*, iol, iolabod, & iolaveitzla *comeſſationes fuiſſe ſacris hyemalibus*, *quæ* midvetrar blot & haufud blot *dicebantur.* Deinde addit, *vocavere menſes illos* [Decembrem & Januarium] *Angli pariter ac Scandiani ex ſacrorum conviviorum feſtivitate* iol; *non vero à converſione ſolis vel rota*, *Giuli priorem & poſteriorem. Denique*, inquit vir doctiſſimus, & ſeptentrionalium antiquitatum indagator ſummus, *totum hoc gaudiorum Iuliorum tempus cornu erecto & Cereali liquore impleto in calendario Runico expreſſerunt.* Multa etiam alia citat huc facientia, ut iſta ex Olafs Saga, cap. 144, þar var Jolaveitzla mikil oc ſamburdar aul; marget voru hænder þar i torpinu oc druku aller ſamt um iolin, *apparata ibi erat commeſſatio Iulia*, *& compotatio ex collatis ſymbolis*, *frequenſque in prædio iſto ruſticorum turba unà compotabant per feſtivitatem Iuliam.* Oc er komo midiol, for þorar, oc aller frulſingiar mid honum til maga ſins, ekyldi han þar dreka en efra hlot iolanna, *conſumpta dimidia parte* iol, *profectus eſt Thorrerus cum omnibus ingenuis ad affinem ſuum*, *ut ibi quod ſupererat de* iol, *compotando traduceret.*

Hæc *Verelius* ad probandum, id quicquid eſt vocis, iol *commeſſationes*, *compotationes*, *convivia*, *ſympoſia* indicare ſacris hyemalibus haberi ſolitas. Sed miror virum maximum vocis originem pro ſuo acumine in ol, *cereviſia*, & metonymice *convivium*, *compotatio*, non vidiſſe. In Lexico ſuo *Scandico* ol, inquit, proprie eſt *cereviſia*, ſed ſæpius accipitur pro *convivio.* Inde olgiora, *convivium inſtruere*; olſtemna, *convocatio ad convivium*; olbodiu, *invitatus ad convivium*; & ſupra ſamburdar aul, i. e. ol, *compotatio*, *ſympoſium ex ſymbolis.* Imo *cornua* illa emblematica *Cereali liquore* repleta, quibus *julia* feſtivitas in calendario *Runico* expreſſa erat, ad derivandum iol ab ol plane quaſi indigitant. Quinimo *Gudmundus Andreæ* aliquid τοῦ ol in ſuo iol videre ſibi videbatur, *feſtum autem* (inquit) *hoc ab* ol, *cereviſia*, *tanquam Bacchanalia ipſis auſpicari injunxit.* Sed dices hic forſan, quid *Verelio* adeo viſum obſtruit, ut iol ab ol derivandum non cerneret? *Reſp.* præfixum Ʒ, quod eſt augmentum ſyllabicum adaugens vocum ſignificationes quibus præfigitur, & eas emphaticas reddens. Audi, quid dicit *Gudmundus Andreæ*, in notis ſuis ad ſecundam ſtrophen *Volu-ſpæ*: Ʒvide: *præfigitur vero* Ʒ *quod eſt particula intenſiva*, *velut & in vocibus* igilldr, intenſum pretium; iſurt, perquam acerbum; igrænn, valde viridis. particulæ autem intenſivæ Ʒ apud *Cimbros* & *Scandianas* gentes reſpondet ȝe *Anglo-Saxonum*, de quo diximus ſupra, cap. IX. reg. 17. quod auget, intendit, & ampliat ſignificationem verbi, cui præponitur, eamque magis perfectam & emphaticam reddit. Inde evenit, quod iol *Cimbricum*, *Anglo-Saxonice* ſcriptum ȝeol, & *Dano-Saxonice* iul, o in u facile mutato, ope intenſivi præfixi i & ȝe, faciunt ol, ol, *commeßatio*, *compotatio*, *convivium*, *ſympoſium*, Emphatice & κατ' ἐξοχὴν deſignare *commeßationes* & *conviviales iſtas ſolennitates*, quæ ſacris hyemalibus conjunctæ erant, utpote omnium principes & maxime publicas. Verum iterum forſan objiciens quæres,

cur *Beda*, ſi ita res eſt, aliunde veterum *Anglorum* Giul deducendum cenſeret; nempe à hpel, ȝe-huel vel hiol? *reſpondeo. Beda* de temporum ratione ſcribens, ut mathematicus, aſtronomicam notationem, quæ retrogradum ſolis motum ſive converſionem ejus in auctum diei ſubindicaret, Grammaticæ prætulit. Nam, *Bedâ* florente circa annum DCC. cùm Solſtitium in XVII diem Decembris incideret, die XXV ejuſdem menſis, cum *Julia* celebrarentur, Sol jam tum in auctum diei, quinque dierum curſu, à tropico brumali, verſus æſtivum, reverſus erat. Hactenus de ſacris iol, iul, ȝeol, ȝiul, dictis, à quibus duodecimus & primus menſis anni Juliani, primus & ſecundus ȝeola vel iola denominati erant. Duodecimus vero ſic denominatus eſt, quòd in ejus die XXV, octavo nempe Calendas Januarias, quem cum Solſtitio brumali coincidiſſe credebant antiqui, & anni ſui caput fecerunt, prima iol ſive feſtivitates Iolenſes celebrari cum ſuis ſacris cœperunt. Continuari autem ſolebant hæ feſtivitates per multos dies, uſque, ut putat *Verelius*, ad XIII diem Januarii, & deinde cum ſacrificiis ſuis renovari & repeti circa finem Januarii & initia Februarii, unde ſecundus ȝeola vel iola, apud *Anglo-Saxones*, *Januarius* dictus eſt.

Supra dixi Antiquos *Arctoi orbis* incolas *Solſtitium* ſive medium hyemem in XXV diem Decembris, ſive octavum calendas Januarias incidere, credidiſſe. Nam, ſolemnia hæc longe ante Chriſtum natum celebrata ſunt apud ethnicos, imo forſan tum primum celebrari cœperunt, cum Solſtitium in XXV diem Decembris cadebat, nempe circa annum conditi mundi MMMDLVIII. hoc eſt ante natum Chriſtum CCCXC.

Quinimo *Gudmundus Andreæ* ſolennitatem hanc gentilem primitus, non in XXV die Decembris, ſed in Januario, ut nunc ſunt periodi, ſub ingreſſu ſolis in Aquarium, nempe in initio menſis *Thorri*, cum Solſtitium brumale in id tempus incideret, celebratam fuiſſe putat; quod fidem ſuperat, quia Solſtitium brumale incidit in initium Januarii, ſive *Thorri*, vel *Thoræ* circa annum mundi conditi MMDCX. hoc eſt ante Chriſtum natum ann. MCCCXXXVIII. utcunque vero hæc res ſe habeat, certum eſt ante multa retro ſecula & Januarium habuiſſe ſua iol, unde æfteþa ȝeola, vel æfteþa iula, menſis ille dictus eſt.

V. 443. Nu ȝeſinðan maȝon. haliȝþa tiid. þe man healðan ſceal. ſþa bebuȝeð ȝeboð. ȝeonð Brytteniſca. Saxna Lyniȝes, *nunc autem invenire poſſumus ſanctorum feſta, ſicut poteſtas Saxonum Regis ea obſervanda jubet per Britanniam.*] oſtendunt hæc verba, Primo Menologium hoc noſtrum commune vel *Pananglicum* eſſe, in quo particularium ſanctorum & martyrum nomina, quos *topicos* vocant, in Eccleſiæ *Anglo-Sax.* faſtos nondum reducta erant. Secundo oſtendunt menologium eccleſiæ *Anglo-Sax.* fuiſſe proprium, quod ſanctis exteris & peregrinis faſtos ſuos non amplificavit. Quare fruſtra in eo quæruntur nomina multa ſanctorum, quæ in menologio *Cottoniano* altero, quod infra in ſecundis notis citatur, congeruntur. Tertio ex iis non minus conſtare videtur hos eſſe veros ac indubitatos eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* faſtos, ex ſoluta oratione duntaxat in vinctam converſos, qui à privato nullo pro libitu ordinati erant, ſed jubente rege, quiſquis ille fuit, &, ut ex more gentis *Anglo-Saxonicæ* par eſt credere, non Rege ſolo auctore, verum etiam accedante conſenſu ſenatus, qui MYCEL GEMOT vel WITENA GEMOT vocari ſolebat, ſine quo regibus, quod regnum & eccleſiam ſimul ſpectaret, ſtatuere aliquid, pacis maxime temporibus, mos non erat. Quarto oſtendit hic locus menologium ſcriptum fuiſſe, poſtquam uni monarchæ, Regulis deletis, tota *Anglo-Britannia* ſubjecta erat. Denique notandum eſt cum menologium hoc à rege & ſapientibus ſuis conſtitutum eſſet, non ingens volumen eccleſiæ faſtos poſtulaſſe, creſcente vero cum tempore ſanctorum oſtentandorum ſuperſtitioſa eccleſiarum æmulatione, adeo creſcebat etiam numerus ſanctorum, ut non modo ſinguli fere dies rubrica notarentur, ſed unus idemque dies duorum pluriumve ſanctorum martyrumve memoriæ ſacraretur. Porro obſervandum eſt, quàm parum ſit diſcriminis inter Eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ* & *Anglicanæ* reformatæ faſtos. Iidem fere ſancti in ambobus, & non multum diſpar feſtorum numerus. Sic etiam Deo cogitationes, & actiones hominum, ipſis inſciis, regente, Reformatores noſtri eadem de SS. *Euchariſtia* ac Paſchalis illa homilia, Eccleſiæ *Anglo-Saxonicæ*, quæ quater apud nos edita fuerit, definiverunt.

V. 483. Daſuc ſceal on ȝloſe ȝeþunian, *accipiter in clivo vel rupe habitabit.*] vel in fiſſuris clivorum aut rupium. Nam apud *Cimbros* klif, n. g. in gen. klifs, eſt *rupes*, *clivus*, & *trames in clivo ſaxoſo difficilis*. *Rupes* autem klif dicitur à klif, *findo*, quod facit in præt. klauf; Inde verbalia, klofe, *fiſſura*; & ſynecdochicè *fiſſura montis*; klauf, *ungula fiſſa*, *fiſſura bifida*; hliufr, vulgo gliufr, h in g mutato, *montium* & *rupium hiatus* & *fiſſuræ*, per quas flumina præcipitantur; klof, *fœmorum intercapedo*; denique *Anglo-Saxonicum* ȝloſe, *chirotheca*, à fiſſuris vel intercapedine digitorum ſic dicta. An vero ȝloſe in hoc loco *clivos* & *rupes*, in quibus ſopiunt, nidificant, & pullos alunt accipitres, an falconarii *chirothecam*, an denique aliud quid deſignet, mihi incognitum, penes lectorem ſit judicium.

Hacte-

Hactenus quæ notare visum est in Ecclesiæ *Anglo-Saxonicæ* fastos, *Dano-Saxonice*, regnante *monarcha* aliquo, scriptos. Jam autem concludere omnia lubet cum Tabella, in qua nomina mensium anni *Juliani* sive mensium *solarium* septentrionalia ob oculos lectoris ponuntur.

Nomina mensium solarium Septentrionalia.

	Anglo-Saxonica	*Francica Carli M. Imp.*	*Islandica.*	*Danica.*	*Suedica.*
Januarius.	Se fyrma monaþ, æftergeola ł iula.	Uuinter-monath vel uuinter-monat.	Midsvetrar-manudr.	Glugmanet, Ismanet.	Thora, thorri.
Februarius.	Solmonaþ.	Hornug vel hornung.	Fostengangs-manudr.	Goie, blinde-manet.	Goia.
Martius.	Hlyda ł hlyd-monaþ.	Lentzin-monath vel lentz-monat.	Jaffndegra-manudr.	Thormanet.	Blida.
Aprilis.	Eastermonaþ.	Ostarmanoth ł ostermonat.	sumar-manudr.	Faremanet.	Varant.
Maius.	Maiumonaþ.	Uuinne-monath vel uuunne-monat.	Fardaga-manudr.	Maymanet.	Maji.
Junius.	Sere-monaþ. mid-fūor-monaþ, Ærra liþa, Iuniur monaþ.	Brach-manoth, Brach-monat.	Nottley sa manudr.	Skersommer.	Hovilt.
Julius.	Medmonaþ, Mædmonaþ. Æftera liþa, Iuliur monaþ.	Heuuin-manoth vel heuu-monat.	Madka-manudr.	Ormemanet.	Hoant.
Augustus.	Weod-monaþ, Auguftus monaþ.	Aran-manoth ł Arn-monat.	Heyanna-manudr.	Hestmanet.	Skortant.
September.	Halig-monaþ, hamfæst monaþ.	Uuintu-manoth herbst-monat.	Addrata-manudr.	Fiskmanet.	Hostmonat.
October.	Se teoþa-monaþ, halig-monaþ.	Uuindu-manoth, Uin-monat.	Slatrunar-manudr.	Sede-manet, riid-manet.	Slactemonat.
November.	Blot-monaþ.	Herbisti-manoth. uuinde-monat.	Rydtrydar-manudr.	Slagte-manet. Winter-manet.	Winter-monat.
December.	Midwintermonaþ, Ærra Geola vel Iula.	Heilag-manoth, Helig-monat.	Skamdeiges-manudr.	Christ-manet.	Jula-monat.

Verum quoad nomina, quæ *Karlus Magnus* mensibus imposuit, eorum nonnulla paulo aliter scripsit *Fr. Junius* F. F. id glossario suo MS *Francico*, quod servatur in bibl. *Bodleiana*; hoc modo:

Januarius. Uuintermonet vel uuindermanoth.
Februarius. Hornung, vel hormunc vel orming.
Martius. Lentzmonet vel lentzinmanoth.
Aprilis. Ostermonet, vel ostarmanoth.
Maius. Uuûnnemonet vel uuinnemanoth.
Junius. Brachmonet vel brahmanoth.
Julius. Heumonet ł heuuin-manot ł vain-M.
Augustus. Arnmonet vel aranmanoth.
September. Herbstmonet vel uuintumanoth.
October. Ueeinmonet vel uuindrumanoth.
November. Uuindmonet vel herbistmanoth.
December. Heiligmoneth vel heilagmanoth.

Nominibus menſium *Solarium* ſeptentrionalibus libet quoque & *Lunarium* adjicere nomina, quæ apud antiquos *Anglorum* populos, ut * *Beda* memorat, habuerunt. Hæc autem exhibet XIII menſium *Lunarium* annus *intercalaris*, ut in ſubjecta tabella depingitur:

Januar.	Giuli poſterior.	*Julius.*	II. Lida.
Februar.	Solmonath,	† *Emboliſmus.*	III. Lida.
Martius.	Rehdmonath.	*Auguſtus.*	Weidmonath.
Aprilis.	Eoſturmonath.	*September.*	Haligmonath.
Maius.	Trimilchi.	*October.*	Winterfyllith.
Junius.	I. Lida.	*November.*	Blotmonath.
		December.	Guili prior.

Lunaris hîc annus, cum emboliſmus eſſet, à tribus *lidis* TRILIDI dictus erat, & in eo, hoc obſervandum eſt, quod Lunares menſes ſolaribus non reſpondeant. Nam primus incidit in Januarium & Februarium, ultimus in Decembrem & Januarium, & ſic de cæteris, quorum quiſque partem ab uno ſolari, partem ab alio ſumit, niſi accedat emboliſmus, qui uno ſolari totus clauditur. Hoc animadvertendum duxi, ut docti videant, an auctorum veterum *enantiophaniæ* de ſacrorum hyemalium **midvetrar blot** dictorum, & feſtivitatum *Jolenſium* tempore, quæ tot eruditorum ingenia exercuerunt, hujus unius conſideratione, nempe quod menſium initia mobilia fuerint, conciliari poſſint.

Inter Lunares autem menſes, *Martius* vocatus eſt *Rehdmonath*, à deâ illorum *Rhedâ*, cui in illo ſacrificabant. & Maius *Trimilchi*, quod tribus vicibus per diem in eo pecora mulgebantur. Ita *Beda*. Ego vero cum menologiſta noſtro *martium* potius *Rehdmonath* denominatum cenſeo à *Saxonico* ꝑeꝺe, *ſævus, ſeverus*: ꝺænne cymeꝺ hꝑime ȝehẏꝑꝛteꝺ. haȝol-ꝛcuꝑum ꝓæꝑꝺ. ȝeonꝺ miꝺꝺan ȝeaꝑꝺ. Maꝑtiuꝛ ꝑeꝺe. Cæterorum menſium nomina, quatenus ego potui indagare, ſic explicata paucis accipe. Inter nomina *Carolina*, *Januarius* dicitur *Uuintermanoth*, ab hyeme tunc maxime rigida. *Februarius*, *Hornung*, &c. i. e. *Mœrens, plorans, flens.* pluviæ enim ob quas Februarius notabilis, cœli *Lachrymæ* ſunt. *Martius*, *Lentzinmanoth*, id eſt *veris menſis*. Aprilis, *Oſtarmanoth*, i. e. *paſchalis menſis*. *Maius*, *Uuiinne manot* vel *Uuinnemanoth*, i. e. *gaudii menſis*. Junius, *Brachmanoth*. de quo ſic *Kilianus*: **Braeck-maend**, *Junius menſis, quo agri repaſtinantur, arvaque & vineta aratris & ligonibus paſſim franguntur. Julius Heuu-monat*, i. e. *fœni menſis. Auguſtus*, *Aran-manoth*, *ariſtarum menſis. September*, *Herbſtmanoth*, *autumni*, *vel meſſis menſis*: & *Uuintumanoth. October*, *Uuindumemanoth*, *vindemiæ menſis*; & *uuinmonat*, *vini menſis. November*, *Uuindtmonat*, *ventoſus menſis*, & *Herbiſti-manoth. December*, *Heilag-manoth*, *ſacer menſis*. nempe à *natali Jeſu Chriſti*, & *feſtis* quæ continuo ſequuntur. Inter *Iſlandica* nomina *Januarius* vocatur **midſvetrarmanuꝺr**, i. e. *mediæ hyemis menſis*; *Februarius*, **foſtengangsmanuꝺr**, ut ego conjicio, à *proceſſione* in capite jejunii quadrageſimalis, vel *die Cinerum*; *Martius*, **jaffnꝺegramanuꝺr**, *æquinoctii menſis*; *Aprilis*, **ſumarmanuꝺr**, quod ab eo computant *Iſlandi æſtivum anni dimidium*; *Maius*, **farꝺagamanuꝺr**, *ſerenorum dierum menſis*, vel dierum itineribus opportunorum menſis, vel forſan à **fær**, *Danice* **faar**, *ovis*, quod tum parere in *Iſlandia* oves inciperent; *Junius*, **Ꝛlottleyſamanuꝺr** *menſis ſine noctibus*; *Julius*, **maꝺka manuꝺr**, *vermium menſis*, qui ingentem vermium & inſectarum copiam producere ſolet; *Auguſtus*, **heyannamanuꝺr**, *fœni menſis*; *September*, **Aꝺꝺraaramanuꝺr**; *October*, **ſlatrunarmanuꝺr**, *Cædis menſis*, utpote in quo pecora occidebant; *November*, **Rẏꝺtrẏꝺarmanuꝺr**; *December* **Skammeiges manuꝺr**, i. e. *curtorum dierum menſis*.

Dani vocant *Januarium* **Jiſmanet**, *glaciei menſem*, & **Glugmanet**, *feneſtrarum* vel *foraminum menſem*, quæ tum temporis claudi ſolent. *Februarium*, **blideманet**, *blandum menſem*, & **Goie**, vel **Goe**, de quo ſic *Gudmundus Andreæ*: **Goe**, f. g. Nomen menſis, quo ſol piſces permeat, ita denominatus à filia *Thori* regis *Finlandiæ* vetuſtiſſimi. *Martium*, **Thormanet**, de quo ſic *Arngrimus Ionas Iſlandus*, crymogeæ lib. 1. cap. 4. A *Thorre* (quem *Thorronem* vocant) *Gotlandiæ*, *Finlandiæ*, *Kuenlandiæ rege*, &c. Menſis *Norvagorum* & nunc *Iſlandorum* nomen habet **Thorre**. Et *Gudmundus Andreæ*: Þorre, proprium nomen Regis olim *Quenlandiæ*, à quo menſis, dum Sol Aquarium peragrat, nomen adhuc retinet. Sequens vero **Goe** ab ejus filia. Sed apud *Danos* **Goe** præcedit. *Aprilem* vocant **faremanet**, ab **at fara**, nunc **aꝺ fare**, *Saxonice* ꝓaꝑan, *proficiſci*; utpote qui menſis eſt itineribus aptus. *Maium* autem nominant **May-manet**, non à *Danico* verbo **at Maye**, ut putat *Olaus Wormius*, ſed à *Maio* Latinorum, à quo verbum **at Maye**, *frondibus* ac *floribus decorare*, derivandum eſt. Sic enim *ſpini flores*, qui in *Anglia* ineunte Maio germinare ſolet, **May** i. e. *Maium* vocant *Angli*, & **to go a Maying** eſt *Kalendis Maiis ad carpendos & colligendos flores & frondes, & cædendos vireſcentes ramos exire. Junium*, **ſkerſommer**, hoc eſt *claram* & *ſerenam æſtatem* vocant. Et *Julium* **ormemane**, i. e. *Anguium* vel *vermium menſem*, qui tunc quaſi redivivi prodire ſolent, & animalia reliqua infeſtare. *Auguſtum*, **Høſtmanet**, *autumni menſem* vocant. Et *Septembrem* **Fiſkmanet**, quaſi *piſcationibus idoneum menſem*. *October*, **Sædemanet** dicitur, quod tum *frugum ſemina ſerere* ſolent, & **rỹdmanet**. *November* vocatur **ſlagtemanet**, quod tum *occidere* ſolent *pecora*; & **wintermanet**, ab *ineunte hyeme*. Et *Decembrem* vocant à *Chriſto* nato **Chriſtmanet**.

---

* Vide librum *Bedæ*, De temporum ratione, cap. XIII. † Vel menſis intercalaris.

Apud

Apud *Suedos*, *Januarius* Thora, & *Februarius* Goia, à *Thorre* & ejus *filia*, dicuntur. *Martius*, blida vocatur, forsan quod apud eos *blandus* est *mensis*. *Aprilis* Varant, ut apud *Danos*, faremanet dicitur, scilicet quod mensis *itineribus* commodus est. Maij est à *Maio*. *Junius* Hovilt. *Julius* hoant. *Augustus* vocatur skortant, i. e. *deficiens*, vel *abbrevians*, quod tum dies deficere, & abbreviari sentiuntur. *September* Hostmonat, *autumni mensis*. *October* Slactemonat, ab *occisis pecoribus*. *November* wintermonat, ab *ineunte hyeme*. Et *December* Jylamonat, à festo *Julio*, dicitur.

Denique ut ultimam huic capiti de poëtica *Anglo-Saxonum* manum admoveam, coronidis loco, lubet adjicere regulas & observationes nonnullas de veteri poësi *Danica*, ex *Olai Wormii* literarum *Runicarum* appendice, quia *Anglo-Saxonum* poësi aut plane conveniunt, aut ab eâ usque adeo non alienæ sunt.

Rhythmorum veterum infinita fere sunt genera..... nec inter hæc recensebatur illud genus, quo jam ludunt nostrates totum artificium in ὁμοιοτελεύτοις ponentes.

Certis vero stropharum numeris hoc metri genus alligatum non est, sed materiæ ubertas legem numero præscribit, adeo ut quandoque unica sufficiat.

In his artificium spectatur, tam rhetoricum, quam poeticum. Poeticum in quantitate & harmonia consistit.

Harmonia quæ rhythmum reddit sonorum, & suavitatem ei conciliat, in literis & syllabis consistit.

Harmonia in literis hæc est, ut in quovis disticho tres sint trium vocum initiales literæ plane similes.

Has literas peculiari nomine ᚼᛖᚨᚱᛗᚨᚱᛁᚱ, *seu* literas sonoras *vocarunt, eò quod magna pars suavitatis soni ex iis dependeat. Harum autem, ut legitimus fiat usus, hæ regulæ attendendæ veniunt.*

1. *Consonantes sonoræ prorsus debent esse eædem tam in priori, quam posteriori versu.*

2. *Illarum duæ sunt in priori, una in posteriori versu, vel vice versa, una in priori, & duæ in posteriori, nunquam omnes tres simul in eodem. Hinc versus* *ᚼᛁᚾᛞᛁᚾᚷ, hending *dicti dividuntur in* ᚻᚾᛁᚦᚼᛁᚾᛞᛁᚾᚷ, snidhending, *seu* semicomprehensionem; *&* ᚨᛚᚼᛁᚾᛞᛁᚾᚷ, *seu* totalem comprehensionem. *ac in disticho prior versus* ᚻᚾᛁᚦᚼᛁᚾᛞᛁᚾᚷ, snidhending *dicitur, quia* partem *saltem continet artificii; posterior* ᚨᛚᚼᛁᚾᛞᛁᚾᚷ, alhending, *qua priori cùm adjungitur totam complet structuram.*

3. *Vocales omnes eandem reddunt harmoniam. Quarum una, si bis ponatur in priori, & semel in posteriori versu, perfecta est harmonia, vel si in priori versu ponas A, E, in posteriori I, nil refert, nec turbatur harmonia, quia omnes vocales ejusdem sunt valoris in Harmonia.*

Valet etiam hæc *Wormii* regula de diphthongis, quæ eandem inter se, & cum vocalibus reddunt harmoniam. Et perinde se ostendit, quod observationem fugit nostram in *Anglo-Saxonum* carminibus, ac in *Scaldorum*: ut in istis paraphraseos *Geneseos*:

Ac he bıð a þıce.	Ac lıggað me ymbe.	Adam and Eue.	Ac ıc can.
Oferr heofon.	Innen benda.	On eorþþıce.	Eall sra geare.
Ibe and unnyt.	Him ða Adam.	Oððæt he Adam.	Engla gebyndo.
On ðone eagum plat.	Est anspaande.	On eorðþıce.	Oð þ Adam.

Harmonia in syllabis ea est, qua in quovis versu præter literalem harmoniam duæ ponuntur ejusdem soni syllabæ.

Harum autem syllabarum consonantia, vel exacta est, vel aliqualis.

Exacta censetur in qua syllabæ harmonicæ iisdem tam vocalibus, quam consonantibus constant: ut in illo Ciceronis, non instituti, sed imbuti.

Aliqualis dicitur, quando in consonantibus est similitudo, sed in vocalibus discrepantia: ut in

---

* De quo sic *Olaus Verelius* in voce. Hending in *Edda* est *harmonia*, cum unus rythmus adprehendit alterum, & pro diversa collocatione rythmi in carmine *Scaldico* diversa sortitur nomina. E. g. Adalhending, vel Alhending, *plena harmonia*, & ponitur in secundo versu. Snidhending, *semiplena harmonia*, & semper est primus versus cujusque distichi; hinc diversæ figuræ carminis & nomina. Allhent, detthent, dunhent, frumhent, hluthent, lidhent, oddhent, ridhent, samhent, skialfhent, skothent, snidhent, stamhent, vidhent, þrihent. Nomina hæc sunt carminis heroici, sed pro diversa collocatione rythmi in quolibet membro, v. *Eddæ* partem Hliods grein. Hactenus *Verelius*. *Hendingorum* autem sive distichorum literas sonoras habentium exempla in qualibet *Volu-spæ* strophe habes: ut

Meire og minne	Gab Ginunga	Sol skein sunnan	Nott oc Nidum
Mogu heimdallar.	Enn Gras huerge.	A salar steina.	Nofn vmgafu.

Istiusmodi sunt omnia *Satyrographi*, si versus illius in distichis, ut structura postulat, scribantur: ut,

I shope me into shrubs,	Went wide in this world,	In setting and sowing,
As I a shæp were.	Wonders to hear.	Swonken full hard.

Carmina multa etiam alia istiusmodi in *Anglo-Saxonum* libris poeticis hic illic reperiuntur: ut,

Sceop ða ȝ scyppende.	Nam ȝ heahretl.	Nelle heafar.	Eorð folen fyn.
Scippend upe.	Neofena þicer.	Heande niðar.	And fæn cyle.

illo

illo ejuſdem auctoris, non docti, ſed facti, *ubi* o *&* a *diſcrepantiam gignunt, ac ſemiconſonantiam conſtituunt. Heic obſervandæ veniunt hæ regulæ.*

In priori diſtichi verſu ſufficit conſonantia aliqualis, ſed in poſteriori ſemper debet eſſe exacta.

Dictiones, in quibus harmonia conſiſtit, ſe immediate ſubſequi non debent.

Artificium oratorium in rythmis obſervandum concernit tam res ipſas quam verba.

Verba ſunt ſelecta, emphatica, tropis variis, & allegoriis modificata.

In hiſce nec Græcis cedunt, nec Latinis; Metaphora enim, ſynecdoche, & metonymia illis uſitatiſſima, fabulas habent proprias in libro Eddæ deſcriptas, ad quas alluſiones fiunt frequentiſſimæ.

Ex diſcurſu Magni *Olavii* de poëſi veteri *Danorum*, ſive *Iſlandicâ*.

Nec in poëſi noſtra pauciores cautiones, licentiæ, tropi & figuræ uſurpantur, quam in re metrica apud Latinos *poëtarum principes. Tot præterea in veterum cantilenis (quas ſtudioſe affectarunt) pulchra inveniuntur hyperbata, ut unico ſæpe rhythmo duas vel plures materias alternatim ſibi reſpondentes concluſerint. Tot in illis logogryphi & luſus metaphorici ingenioſe confecti animadvertuntur, ut ipſis etiam Rhythmiſtarum coryphæis nodus pene ſit Gordius, & lectores verba quidem intelligentes, rei parum aut nihil ſapiant.*

Etſi enim formulæ Eddicæ, appellationes rerum multiplices & longe petitæ quodammodo deſcribi, & Latine *nominari queant; vocum tamen ſplendor, elegantia grandis, & genuina proprietas, prout in lingua noſtra ſonat, exhiberi & oſtendi nequaquam poteſt. dulcius hic ex ipſo fonte bibuntur aquæ.*

Quantum hæc cum iis, quæ ſupra tradidimus, conveniunt facile lector animadvertet. Verum una eſt *Wormii* obſervatio, quæ noſtra manifeſte impugnat de ſyllabarum quantitate: *Heic*, inquit, *nec ſyllabarum attenditur quantitas ut apud Latinos.* Canon hic verus necne ſit, nobis in *Scaldica* poeſi haud adeo verſato judicare non licet. In iis forſan tenet, ubi ordo verborum, ut in iis quæ *Wormius* citat, ad ordinem communem loquendi prope accedit. at in *Scaldicis*, ubi diſpoſitio verborum præpoſtera & convulſa eſt, & non tantum à ſimpliciter loquentium, ſed ornate dicentium ordine, ut in *Anglo-Saxonicis* ſemper, maxime aliena eſt, fallere hanc *Wormii* Regulam, vero ſimillimum eſt. Nulla enim ratio dari poteſt cur voces in carminibus ita contra, non naturam tantum, ſed artem loquendi rhetoricam, tam intricato & turbato ordine tranſpoſitæ eſſent, niſi id lex metri, & pangendorum carminum ratio requireret.

NOTÆ SECUNDÆ IN MENOLOGIUM DANO-SAXONICUM,

Deſumptæ ex alio Menologio *Saxonico* ſoluta oratione ſcripto, quod mutilum etiam extat in bibliotheca *Cottoniana*, *Julius*, A. 10. 2.

V. 6. On ðý eahteoðan dæg] Sic *Menol. Sax.* on ðone eahteðan geohhelðæg bi þær monþer fruma. ðe man nemneþ Ianuarius. þ is on ure geþeode. re æfterra geola. ⁊ on þone eahteþan dæg rceopan Criſt naman æfter ealdre piran. re nama pær on ludeirc IH̄S. and on gpeciſc SOTER. ⁊ on ure geðeode HÆLEND:.

V. 20. Fulpiht tiid ecer dpihtner] *Menol. Sax.* on ðone rextan dæg ðær monþer bið re micla ⁊ re mæra dæg ðone Cpecar nemnaþ Epiphania. ⁊ Rompare hine nemnað Apartia dni. þ is on ure geþeode Dpihtner ætýpnerre dæg. on þam dæge he gecýðde mid þam mærtum pundrum reoperum. þ he pær roð god. þ æreft pundor. pær þæt ðreo tungol cpæftigan coman fram eartdæler mægðum to Cpiſte. ða he pær cild. *** ⁊ on ðone dæg Cpiſt onfeng fulpiht on Iordane fram Iohanne ðam fulpere.*** ⁊ on ðone dæg on rumum bpýðþýngum Cpiſt geceprde rex fatu full peterer to þam betertan pine.*** ⁊ on ðone ilcan dæg Cpiſt gereorde fif ðuſenda of fif hlafum ⁊ of tpam fixum. eac pifum ⁊ cildum ðara pær ungerim. ⁊ ðara hlafgebrocт pær to lafe tpelf binna fulle:.

V. 70. Martius þeþe] *Menol. Sax.* on ðæm ðridda monþe on geare bið an ⁊ þritig daga. ⁊ re monað ir nemned on læden Martius. ⁊ on ure geþeode hredmonaþ:.

V. 74. Æþele rcýnde gnegorius] *Menol. Sax.* on ðone tpelftan dæg ðær monþer bið rcē Cnegorier geleornes unes fæder. re ur fulpiht onrænde on þar Brýtene:. ðe ir ure altor. ⁊ pe rýndon hir alumni. ðæt ir ðæt he ir ure fertenfæder on Cpiſte. ⁊ pe rýndon hir fertenbearn on fullpihte:.

V. 78. Bpilce Benedictus] *Menol. Sax.* on ðone an ⁊ tpentegðan dæg *** on ðone ilcan dæg bið rcē Benedicter geleornes ðar halgan abboder. re pær acenned on Nurria dæle mægðe. ⁊ rona on hir cnihade he pilnade þ he gode anum licade:.

V. 97. Þeah engel hir re hælo abead Marian mycle] *Menol. Sax.* on þone fif ⁊ tpentegðan dæg ðær monþer com Gabriel æreft to rcā Marian mid Godes ærende. ⁊ on ðone dæi rcā Maria pær eacen geporden on Nazareth þære Cearpe ðurh ðær Engles pord ⁊ ðurh hire earena gehýrnerre rpa þar tpeopa þonne hi blortmiaþ þurh þær pinder blæd:.

V. 138. Dær ðe eartenmonaþ ta ur cýmeð.] *Menol. Sax.* on ðæm feorðan monþe on

geare

ȝeare biþ þriteȝ daȝa. þone monaþ man nemneþ on Læden Appelir. and on ure ȝeþeode Eartep-monaþ:.

V. 149. Ðeapre bringeþ Maiur micle. rpa þý ylcan dæȝe æþele ȝerepan Philippur ȝ Iacob.] *Menol. Sax.* þonne on þone rixtan monaþ on ȝeare biþ an and þritiȝ daȝa. re monaþ ir nemneþ on Leden Maiar ȝ on ure ȝeþeode Ðrymilce. forþon rpilc ȝenihtrumner pær ȝeo on Bryttone. ȝ eac on Germania lande. or þæm Onȝla þeod com on þar bpeotone. þ hi on þæm monþe þripa on dæȝe mylcedon heora neat:.

On þone æpertan dæȝ þær monþer biþ rcē Philipper tid þær Apoſtoler. ȝ þær Godes æpendþrecan. hir nama ir ȝepeht on Læden *os lampadis*. þ ir on ure ȝeþeode leohtfæter muþ:. *hic autem nulla mentio S. Jacobi.*

V. 184. In oþen leoht Auȝurtinur.] *Menol. Sax.* on þone rix and tpenteȝþan dæȝ þær monþer biþ rcē Auȝurtaner ȝemynd þær birceper. re æpert fullpiht bpohte on þær Bpeotone. on anȝla þeode ȝ hir birceprtl pær on Dorobernenrir þære Learcre. þ pær on Lantpæpebyrig. ond hir pondor pær þ he realde blindum menn ȝerihþe. ond hir rihtfatar ealle to bpeotone. ȝ hir ȝarclice lare rýndon appitene on Engelcynner rteore. þ ir on Mirtopia Anȝlopum:.

V. 205. Æppa liþa ur to tune Iuniur on ȝeard.] *Menol. Sax.* on þæm rýxtan monþe on ȝeare bið þritiȝ daȝa. Se monaþ ir nemneþ on Læden Iuniur. ȝ on ure ȝeþeode re æpra liþa for þon reo lýft biþ þonne rmýlte ȝ þa pindar. ond monnum bið þonne ȝepunelic ðæt hi liþaþ ðonne on ræt bryme:.

V. 224. Iohanner peaph acenneð.] *Menol. Sax.* on þone reoper and tpenteȝþan dæȝ þær monþær biþ rcē Iohanner acenner þær fulpener. re pær acenneð rex mondam æp Cpirt. ȝ Gabriel re heah engel bodade hir acennerre. ȝ ræȝde hir fæder hir noman æp þon he acenneð pære.

V. 265. Þeodmonaþ on tun pel hpæt bringeþ Aȝurtur.] *Menol. Sax.* on ðam eahtoþan monþe on ȝeare biðan xxxi daȝa. þone monaþ mon nemneð on Leden Auȝurtur monaþ. Romana duguþ hine nemnde æryrt þý noman. for ðon þý æpertan dæȝe þær monðer he ȝetrýmede Romana cynedom. ȝ ofenrpiþde þa þe æp ðæt topunpon. ȝ on ure ȝeþeode pe nemnaþ þone monaþ peodmonaþ. for þon þe hi on þam monþe mært ȝepeaxaþ.

V. 279. Mæne diacon Laurentiur.] *Menol. Sax.* on þone X^an. dæȝ þær monþer biþ rcī Laurentiur ðær archidiaconer. re realde monegum blindum men ȝeriðde:.

V. 302. Æþelinȝer deaþ. re þe fæȝere iu. mid pætere ofenpeapp. puldner cynebearn.] *Menol. Sax.* on ðone xxviii. dæȝ þær monðer biþ rcī Iohanner ðnopunȝ þær miclan fulpihtener. ðone het Nerodes beheafdian. for ðon þe he him loh þ he hæfde hir bropor pif him to cifere. ȝ þ heafod het beran on dirce ȝ rellan anre rcattiȝan hine pleȝan to mede ðær pær ðære hir cifere dohtor: &c.

V. 315. Haliȝ monaþ reptembrer fæn.] *Menol. Sax.* on ðæm nigoþan monþe on ȝeare bið xxx daȝa. re monaþ hatte Leden Septembrir. and on ure ȝeþeode Haliȝ-monaþ. for þon ðe ure yldran ða ða hi hæbene papon on ðam monþe hi ȝuldon hiora deofol-ȝeldun:.

V. 323. Acenned peaſð brihtner modor.] *Menol. Sax.* In ðone viii. dæȝ ðær monþer bið rcā Marian acennedner. hyre fæder pær nemned Ioachim. ȝ hire modor Anna. &c.

V. 330. Lart onrende Matheur hir.] *Menol. Sax.* on ðone xxi dæȝ ðær monðer biþ ðær apoſtoler tid rcī Matheur. re pær anert mid Iudeum theloniariur þæt ir ȝafoler monienð ȝ picȝeneſa. ac Cpirt hine ceap him to ðeȝene. &c.

V. 341. Heah engler tid on hæfterte Michaelir] *Menol. Sax.* on ðone xviiii. dæȝ þær monðer biþ rcē Michaelir Lipican ȝehalȝunȝ in Tpacia ðære Learcre hiepacle ðære mæȝðe:. Feonda menigo com to ðære Learcre. *** on ðone dæȝ ðe pe mærria ð rcē Michaeler ȝemynd:.

V. 355. October on tun ur to ȝenihte pintenfylleð.] on ðam teoðan monðe on ȝeare bið xxxi daȝa. ðone mon nemneþ on Leden Octember. ȝ on ure ȝeðeode Pintenfylleð.

V. 368. Simon ȝ Iudar.] *Menol. Sax.* on ðone xxviii dæȝ þær monðer ðara apoſtola tid Simonir ȝ Thaddeor. Simonir pær rcā Marian rpýrtor runu Cpirter modrian runu. reo pær nemned on Cpirter bocum Maria. cleopode ðonne pær Thaddeor oðer noma Iudar ðar apoſtolar. &c.

V. 376. Blotmonaþ on tun beornum to pirte Novembrir.] *Menol. Sax.* on ðam endlyfan monþe on ȝeare bið xxx daȝa. re monaþ ir nemneð on Leden Novembrer. ȝ on ure ȝeðeode Pintenfylleð.

V. 368. Simon ȝ Iudar.] *Menol. Sax.* on ðone xxviii dæȝ þær monðer ðara apoſtola tid Simonir ȝ Thaddeor. Simonir pær rcā Marian rpýrtor runu Cpirter modrian runu. reo pær nemned on Cpirter bocum Maria. cleopode ðonne pær Thaddeor oðer noma Iudar ðar apoſtolar. &c.

V. 376. Blotmonaþ on tun beornum to pirte Novembrir.] *Menol. Sax.* on ðam endlyfan monþe on ȝeare bið xxx daȝa. re monaþ ir nemneð on Leden Novembrer. ȝ on ure ȝeðeode blotmonaþ. forþon ure yldran ða hý hæbene pæron. on ðam monþe hý bleoton á. þ ir þæt hý betæhton ȝ benemdon hýra deofolȝyldum ða neat ða þe hý poldon rýllan.

Hæc animadvertere viſum eſt ex menologio *Saxonico*, quod libera oratione ſcriptum fuit, poſtquam inolevit mos peregre eundi ex occidentalibus *Europæ* partibus ad viſendum ſepulchrum *Domini*. Nempe poſt inchoatum bellum, *ſanctum* dictum, quod à Chriſtianis ſuſceptum eſſet ad propugnandam *Hieroſolymam*, & ſanctum, quod in ea Urbe erat, ſepulchrum contra *Saracenos*. Hoc conſtat ex iis, quæ ſequuntur: on ðone reofon ȝ tpenteȝðan dæȝ þær monþer [ſcilicet *Martii*] bið re dæȝ on ðone ure dribten of deaðe aras. ȝ æfter hir æpefte hine tyn riðum monnum ætypde. rpa hit on hir ȝodrpelle appiten ir. ȝ mid hir ðegnum æt ge-

bnæðne fiſe. ⁊ hunigeſ beo bneaþ. ⁊ him ætýþde ða punda on hiſ handum. ⁊ on hiſ foſtum. ⁊ ða gepunðeðan fiðan. ꝥ hi ðý foðlicoſ ongeaton. ꝥ hit þæſ foðlice hiſ agen lichoma. ðæt þæſ oſ ðeaþe apaſ. Seo býngen iſ on Hieruſalem. ðe he oſ apaſ. þiſ finopalthuſ acoſ-fen oſ anum ſtane. on ðæm magon nigon men ſtanðende hine gebiððan. ⁊ hit iſ ſpa heah ꝥ hit biþ manneſ oðneſ healfeſ foteſ gemet buſan ðæm heafðe. ⁊ ſe ingang iſ eaſtan in. ⁊ on ða ſpiþþan healf ðæm ingange. ꝥ iſ on ða noſþhealfe. iſ ſtænen bedd ſeoſon fota lang ðnym † mundum hienna þonne ðæſ huſeſ floſ. on ðæm bedde-neſte bnihtneſ lichoma on ſceten bepunden. ða he pæſ deað foſ uſ: Sic ſancti *Georgii* feſtum, quod ante *Bellum* iſtud *ſanctum* in faſtos non relatum erat, deſcribit menologiſta idem die xxiii Aprilis in his verbis: on ðone ðneo ⁊ tpentegþan dæg þæſ monðeſ biþ ſce̅ Geoſgiuſ tiþ þæſ æþelan peneſ. ðone Datianuſ ſe Laſene ſeoſan geaſ miþ unaſecgendlicum pinum hine ðneaðe ꝥ he Cniſte piþſoce. ⁊ he nohpæþene hine oſenſpiðan mihte. ⁊ ða æftef ſeoſon geaſum het he hine beheaſðian:· Ða he ða pæſ læðed to þæne beheaſðunga. ða com fýſ oſ heo-fenum. ⁊ ſoſbænnðe þone hæðnan Laſene. ⁊ ealle þa miþ hine æſ tintegegðon þone hal-genan peſ:· And he ſce̅ Geoſgiuſ him to bnihtne gebæd. ⁊ ðuſ cpæð. Hælende Cniſt on-foh minum gaſte. ⁊ ic ðe biðde ꝥ ſpa hpilc man ðe min gemýnð on eoſþan ðo. ðonne aſýſſ þu ſnam ðæſ maneſ huſum ælce untnumneſſe. ne him feond ſceððe. ne hungoſ. ne cpýlð. ⁊ gif mon minne naman genemnað on ænigne fnecenniſſe. oððe on ſæ. oððe on niðfæte. þonne gefýlge ſe ðinſe milðheoftneſſe:· Ða com ſtefn oſ heoſonum. and cpæð to him. cum þu gebletſoða. ſpa hpælc ſpa on ænigne fnecenneſſe minne naman þuſih ðe geceg̃þ. ic hine ġehene. ⁊ niððan þiſſeſ halgan peneſ mihta pæſon oft micle geciþed. ꝥ mæg ongetan ſe ðe pæðeþ ſce̅ Aſculfeſ boc. ꝥ ſe man pæſ ſtſanglice gepitnað ſe ge-nafaðe ſce̅ Geoſgieſ anlicneſſe. ⁊ ſe pæſ pið hiſ feondum gefcilðed betpech micle fnec-enneſſe ſe ðe hi to ġeþingum ſohte:·

Ex his conſtat, Fabularum, pro ſui ſeculi credulitate, egregium fuiſſe venditorem menologi-ſtam noſtrum; qui non ſolum fictitios ſanctos in Faſtos ſuos retulit, ſed in iis, de ſanctis Ve-ris, multas falſas narrationes tradidit: præterea quàm humaniorum literarum, ſcientiæ Aſtrono-micæ, & computi Paſchalis rudis erat, non id ſolum oſtendit, quod de ſancto *Georgio* ſcripſit, & quod diem certum *feſto reſurrectionis* Domini aſſignavit, ſcilicet diem viceſimum ſeptimum menſis Martii; ſed etiam quod feſtum Pentecoſtes tertio die Maii abſurdiſſime deſignavit. Ut ex his videre eſt.

On ðone ðniddan dæg *** on ðone ilcan dæg bið feo tid monþeſ. biþ ſe micla dæg ðe iſ nemneð Pentecoſten. ſe dæg pæſ mæne on þæne ealdan æ' æſ Cniſteſ cume. foſ þon ðe God ſpnæc to Moyſe oſ heoſenum. gehenendum eallum Iſnahela folce. ⁊ eft æftef Cniſteſ uppaſtigneſſe to heoſenum. ðý ilcan dæge he onfende hiſ ðegnum þone halgan gaſt. ⁊ ealna þana monna pæſ on hufe hund teontig ⁊ tpentig. *** ðæm gaſte æghpelc gefullpað man nu onfehþ þuſh biſcopa handa onfetneſſe.

Dies, qui *Ælfredo* jubente, *Anglo-Saxonibus* feſti & magis ſolennes erant.

Be mæſſe-dæge ſneolſe.

Callum ſneopum mannum ðæſ dægeſ ſýn foſgifene. butan ðeopum monnum ⁊ efne-pihtum:· xii dagaſ on gehol. ⁊ þone dæg þe Cniſt þone deoful ofeſſuiþde. ⁊ Seintuſ Cnegoniuſ gemýnde dæg. ⁊ vii dagaſ to Caſtſon. ⁊ vii ofeſ. ⁊ an dæg æt Seint Pe-tneſ tide ⁊ Seint Pauleſ. ⁊ on hæfteſte ða ſullan pucan æſ Sanctan Manian meſſan. ⁊ ealna haligna peoſþunge an dæge:· And ſeopeſ podneſdagaſ on ſeopeſ ýmbnen-pucan. þeo-pum eallum ſýnd foſgifen. ðæm þe him leofaſt ſý to pýllanne. æghpæt þæſ þe him man foſ godeſ naman geſýlle. oþþe hi on ænigum heona hpil-ſticcum ge-æfnian magon ⁊ *L.* 41.

Præceptum *Edgari* regis de obſervandis die dominico, feſtis & jejuniis Eccleſiæ.

Be ſneolſ dægum ⁊ fæſtenum.

Healde mon ælceſ ſunnan dægeſ ſneolſ ſnam nontide ðæſ Sateſneſ dægeſ oð þæſ monan dægeſ lihting. be ðam pite þe dom-boc tæch. ⁊ ælcne ofeſne mæſſe-deg ſpa he beboden beo:· And mon beboden fæſten healde mid ælcne geonnfulneſſe. *L.* 5.

De feſtis, jejuniis & nefaſtis diebus, qui, *Canuto* ſtatuente, apud *Anglo-Saxones* obſervati erant.

And ealle goðeſ gefihta fnuðige mon geonne. eallſpa hit ðeonf if. ſneolſa ⁊ fæſtena healde man. ælceſ Sunnan-dægeſ ſneolſungа ſnam Satænneſ dægeſ none oð monandægeſ

† Mund vox *Anglo-Saxonica* ab *Cimbris* accepta. Mund *Cimbrice*, *manus*. inde **mundlaug**, *malluvium*. **mundhangur**, *trutina*. **mundrid**, plur. **mundridar**, *anſa in clypeo*, *ſcuti manubrium*.

hli-

lihtinge. and ælcne oþeþne mærredæg þa he beboden beo:· And ðunnan dæga cyþinge pe þorbeodað eac eorneþtlice. ⁊ ælc þolc-gemot. buton hit þor myclpe neodþearfe þy. and huntað þapa. ⁊ ealpa populðlicpa peopca on ðam halgum dæge gerpice man georne:· And ðat man ælc beboden þerten healde. þy hit ymbpen-þerten. þy hit lengcten-þærten. þy hit elleþ oþpe þerten mid ealpa geornfulnerre:· And to ðcam Mapiam mærran ælcepe. ⁊ to ælcep Apoptolep mærran þærten. butan Philippi and Iacobi. pe ne beoðað nan þærten þor ðam Eapteplican þneolre. ⁊ ælcep þpigdægep þærten. buton hit þneolr þy:· And ne ðearf man þærten þnam Eapran oð Pentecopten. buton hpa gerchyfen þy. oððe he elleþ pille þærten. ⁊ of midðan pintre oð Octabar Epiphaniæ:· * And pe þorbeoðaþ ondal. ⁊ aþar þneolrdagum. ⁊ ymbpan-dagum. ⁊ lencten-dagum. ⁊ pihtþerten-dagum. ⁊ þnam Aduentum domini oð re eahtopa dæg agan þy ofep tpelfradæg:· And þnam Septuagirrima oð fifteneniht ofep Eapran:· † And ðcē Eadpeapdep mærre-dæg pitan habbað gecopen. þ man þneolrian rceal ofep eal Engla land on 15 Kł. Appił. ⁊ ** ðcē. Dunrtanes mærredæg on 14 Kł. Iunii. ⁊ beo þam halgan tidum. ealpa hit pihtir. eallum Cpirtenum mannum ryb ⁊ rom gemene. ⁊ ælc þacn totpæmeð. ⁊ gif hpa oþrum rcyle borh. oððe bote æt peopðlicum ðingum. gelæpt hit him geopne æp. oððe æftep. LL. 14, 15, 16, 17.

Supra obſervavi Calendarium ſubſequi carmen quoddam quaſi dithyrambicum, in quo naturæ rerum anima carentium, animantium affectus, & mores hominum in aſyndetis verſibus abſque omni plane connexu deſcribuntur. Genus autem iſtud ſcribendi dithyrambico haud diſſimile eſt, quod è MS. Eccleſiæ *Exonienſis* pulcherrimo, ſed in principio & fine (eheu!) mutilo, qui carmina varia & miſcellanea ſine punctis metricis continet deſcriptum, *Philo-Saxonum* gratia, ſubjunxi.

Foprt rceal þneoran þyn pudu meltan eorþe gnopan ir bryċgian pætep helm pegan pundpum lucan eorþan ciðar an rceal inbindan þoprtep þetre þela meagtig god. pintep rceal gepeorpan pedep epr cuman rumop rpegle hat rund unrtille deop deada pæg dyrne bir lengerr holen rceal inæled ynre gedæled deadep monnep dom bið relapt. cyning rceal mid ceape Cpene gebicgan bunum ⁊ beagum bu rceolon æpert geoxum god peran. gud rceal in eorle pig gepeaxan ⁊ pir gepeon lox mid hyne leodum leoht mod peran pune healdan pum heopit beon meapum ⁊ maþmum. meodo pædenne þorge-rið mægen rymle æghpæp eodop æþelinge æpert gegnetan þop man fulle to fnean hond þicene gepæcan and him pæd pitan bold agendum bæm ætromne. rcip rceal genægled rcyld gebunden leoht linden bopd leox pilcuma fnyran pixe don flota rtondeð bið hir ceol cumen ⁊ hyne ceopl to him agen æt geoxa. ⁊ heo hine inlaðap pærceð hir papig hnægl ⁊ him ryleð pæde nipe lið him on londe ðær hir luxu bædeþ. pix rceal pið pep pæpe gehealdan oft hi mon pommum behlið. þela bip fæpt hyðigna þela bið fynpet geonpa fneoð hy fnemde monnan don re ofep þeop gepiteð lida bið longe on rihe á mon rceal re ðeah leoxer penan gebidan ðær he gebædan ne mæg. hponne him ept gebyrne peopðe. ham cymeð gif he hal leoxað nexne him holm gertyneð mepe haxað mundum mægþ egran pyn ceap eadig mon cyning pic don leodon cypeþ. ðonne liðan cymeð puda ⁊ pætper nyttað þon him bip pic alyxed mete byġeð gif he mapan ðearf æpþon he to meþe peoþe. reoc re bið þe to relðan ierað þeah hine mon on runnan læde. ne mæg he be ðy pedre peran ðeah hit ry peapm on rumepa ofepcumen bip he æp he a cpele gif he nat hpa hine cpicne þede mægen mon rceal mid mete þedan mopðop undep eorþan bexeolan hindep undep hpuran ðe hit þor helan þenceð. ne bip þæt gedexe deaþ þonne hit gedynned peopþeþ. hean rceal gehingan adl gerigan nyht nogian pæd byð nyttopt. yrel unnyttopt þ unlæd nimeð. god bip genge ⁊ pið god lenge. hyge rceal gehealden, hond gepealden. reo rceal in eagan rnyttro in bneoftum þæp bið ðær monnep modgeðoncar muþa gehpilc mete ðearfe mæl rceolon tidum gongan gold gepired on guman rpeopde rellic rige rceopp rinc on cpene god rcop gumum gap nip pepum pig to piþre pic fneoþa healdan. rcyld rceal cempan rceaft. neaxene rceal bryde beag bec leopnepe hur. halgum men hæþnum rynne poden pophte peor pulðop alpalda pume podepar þ ir pice god. rylf rod cyning rapla nepgend re ur eal fopgeaf ðæt pe onlifgaþ ⁊ eft æt ðam ende eallum pealdeþ monne cynne þ ir meotud rylfa.

Ræd rceal mon recgan. pune pnitan. leoð geringan. leoxer geapman. dom apeccan. dæger onettan. tilmon tiler ⁊ tomer. meaper cuþer ⁊ gecorter ⁊ calc pondep. nænig fira to þela gertryneþ.

---

* Dierum certe nefaſtorum origo apud majores noſtros hic primum memoratur. † Eadwardus hic Rex interfectus erat xv. Kal. April. apud Corfeſgate. vide chron. *Sax. Gibſ.* Anno D.CCCC.LXXVIII. Et *Bromtonum* inter X ſcriptores p. 873, 874, &c. ** *Dunſtanus* Archiepiſcopus mortuus eſt Anno D.CCCC.LXXX.VIII. ut chronicon *Sax.* & ſecundum *Florentium Wigorn.* XIV. Kal. Junii. unde conſtat Menologium ſive Calendarium noſtrum ſcriptum fuiſſe ante annum D.CCCC.LXXVIII. quod feſta neque *Eadwardi* R. neque *Dunſtani* archiepiſcopi in eo notantur.

CAPUT VIGESIMUMQUARTUM.

De Poetica Semi-Saxonica, *ſive corrupta poeſi* Anglo-Saxonum.

SUpra in cap. XXII. oſtendimus puriorem, quam dixi, *Saxonicam* partim pro ingenio Linguarum, quæ in ſola ſui mutabilitate conſtantes cùm tempore facile mutantur, partim quod veteris *Danicæ* mixturâ labefactata eſſet, à ſtructura ſua in *Semi-Saxonicam* declinaſſe, quæ variationibus nominum & verborum & ſyllabicis augmentis perditis, monoſyllabis, iiſque maxima ex parte ſcabris, & aſperis, & numeris poeticis ſive metro rythmoque ineptis tota fere conſiſtere cœpit. Hoc monoſyllaborum pondere oppreſſi poetæ, ex certo & determinato ſyllabarum numero, nullâ habitâ quantitatis metricæ ratione, coacti fuerunt carmina conſtruere, ac metri rythmique defectum cum ὁμοιοτελεύτῳ ſimiliter deſinentibus ſonis, apud aures jam non amplius memorum pedum harmoniæ conſuetas, qualitercunque reſarcire. Extant hujuſmodi carmina in Bibliothecis noſtris; ſpeciatim in Bibl. *Bodleiana* aſſervatur Codex *Semi-Saxonicus*, (*Digby*, A. 4.) continens CXCI *ſtrophas, quarum ſingulæ ex quatuor verſibus conſtant; è quibus ſecundus & quartus in ſimiliter deſinentibus clauſulis, quas *Rimas* vocamus, ſibi invicem reſpondent. dignus quidem eſt quum propter vetuſtatem pſeudorythmorum, quos in labefactato *Anglo-Saxonum* ſermone poſt conquæſtum exhibet, tum præcipue propter argumenti gravitatem, ut integer in lucem prodeat. Sed brevitati & tui & mei gratia ſtudens, lector benevole, ſtrophas potius nonnullas excerpendas cenſeo, quas hic tibi in manus trado:

I.

Ic [a]am elðeȝ ðanne ic þeȝ,
A þintȝe ȝ [b]ec a loȝe.
Ic [c]ealdi moȝe ðanne [d]ic ðede,
Mi þit [e]oȝhte to bi moȝe.

II.

[f]Vel longe ic habbe childe ȝ ibien,
[h]On ȝonde and on ðede.
Ðeȝh ic bi [i]on þinteȝ ealde,
To [k]ȝiunȝ ic am on [l]ȝede.

XIII.

[m]Se þ [n]hine ȝelue [o]uonȝet,
[p]Uoȝ þiue oþeȝ [p]uoȝ childe.
Ne ȝal comen on euele ȝtede,
Bute ȝod him bi milde.

XIV.

[q]Sende ȝum ȝod biuoȝen him,
Men þ þile to heuene.
Foȝ betene iȝ on elmeȝȝe [r]biuoȝe,
Ðanne ben [ſ]eȝteȝ ȝeuene.

XV.

Ne hopie piȝ to hiȝe peȝe,
Ne peȝe to hiȝ piue.
[t]Bi ȝoȝ him [u]ȝelue [x]euȝich man,
[y]Ðeȝ þile he bieð aliue.

XXXI.

[z]Euȝich man mið þ he haueð,
Mai [a]beȝȝen heueȝiche.
[b]Se ðe leȝȝe ȝ ȝe ðe moȝe,
Neȝe aideȝ iliche.

XXXII.

[c]Al ȝuo on mið hiȝ panie,
[d]Spo oðeȝ mið hiȝ punde.
Ðæt iȝ ȝi pondeȝlicheȝte paȝe,
Ðæt ani man [e]euȝe uonde.

XXXVI.

Neuene and eȝðe he oueȝȝieð,
Hiȝ [f]eȝhen bið ȝulbȝiht.
[g]Sunne ȝ mone ȝ alle ȝteȝȝen,
Bieð ðieȝtȝe on hiȝ lihte.

XXXVII.

Niȝ him ec noþinȝ uoȝ hole,
Spo muchel bieð hiȝ mihte.
Niȝ noðinȝ ȝpo ðieȝne idon,
Ne on ȝpa ðieȝtȝe nihte.

XXXVIII.

Ne pot hpet ðencheð and hpet doþ,
Alle quike pihte.
[h]Niȝ no loueȝð ȝpich iȝ ⁻xiȝt,
Ne no kinȝ ȝpich iȝ ðȝihte.

---

* Extant etiam in principio cod. compacti coll. *Trin. Cantabr.* & in bibl. *Lambethanæ* cod. MS homil. *Semi-Sax.* fol. 59, b. ubi incipiunt in rubrica. Lectiones Cod. Coll. *Trin. Cantab.* *a* Am nu. *b* deeſt. *c* pealde. *d* idude. *e* oh. *f* to. *g* iben. *h* a poȝde ȝ a dade. *i* a. *k* iunȝ. *l* pade. *m* ðe ðe. *n* him ȝelȝ. *o* ȝoȝȝiet. *p* ȝoȝ. *q* ȝende ȝod biȝoȝen him man þe hpile he mai to heuene. *r* biȝoȝen. *ſ* aȝteȝ. *t* be. *u* ȝelȝ. *x* aȝȝic. *y* þe hpile. *z* aȝȝich. *a* buȝȝe heueȝiche, infra heuenȝiche. *b* þe þe moȝe haueð and þe þe leȝȝe boȝe ailiche. *c* alȝe on hiȝ penie. *d* ȝe oþeȝ. *e* deeſt. *f* eien. *g* Niȝ him no þinȝ ȝoȝholen, Spo muchel iȝ hiȝ mihte. Ne bie hit no ȝpo deȝne idon, Ne on ȝpo þuȝtȝe nihte. *h* Niȝ loueȝð ȝpilch iȝ Ðniȝt, Ne kinȝ ȝpilch uȝe ðnihte. Boð ȝemeð ðe hiȝ bien, Bi daie and bi nihte.

XXXIX.

Heuene ȝ eꝛðe ȝ all ðat iꝛ,
Biloken iꝛ on hiꝛ [i] honde.
He deð al þ hiꝛ pille iꝛ,
[k] On ꝛea and ec on londe.

XL.

He piteð ȝ pialdeð alle ðinȝ,
He iꝛcop alle ꝛcaꝛte.
He pꝛohte ꝼiꝛ on ðeꝛ ꝛae,
And ꝼoȝeleꝛ on ðaꝛ leꝼte.

XLI.

He iꝛ opð [l] albuten opde,
And ende [l] albuten ende.
[m] He one iꝛ eupe on eche ꝛtede,
Fende [n] peꝛ ðu pende.

XLII.

He iꝛ buuen uꝛ and bineðen,
[o] Biuoꝛen and [p] ec bihind.
[q] Se man þ ȝodeꝛ pille deð,
Hie mai hine aihpaꝛ uinde.

XLIII.

[r] Eche pune he ihenð,
And pot eche dede.
He ðuꝛh-riȝð ſecheꝛ iðanc,
[ſ] Fai hpat [t] ꝛel uꝛ to pede.

LVIII.

Se man * neupe nele don ȝod,
Ne neupe ȝod liꝼ † leden.
[x] Eꝛ deð ȝ dom [y] come to hiꝛ ðupe,
He [z] mai him ꝛope [a] adpeden.

LIX.

[b] Ðæt he ðanne ope bidde ne muȝen,
Uoꝛ þ bilimpeð ilome.
He iꝛ piꝛ þ bit and bote,
And bet biuoꝛen dome.

LXXXV.

[c] Ðo ðæt habbeð pel idon.
[d] Eꝼteꝛ hipe mihte.
[e] To heuene-piche hi ꝛullen ſuape,
Uoꝛð mid upe ðpihte.

LXXXVI.

[g] Ðo þ pꝛohten do ꝼleꝛc peꝛc,
And peꝛen ðeꝛinne iuende.
Ðo ꝛullen uape uoꝛð mid him,
Into helle ȝꝛund.

LXXXVII.

[h] Ðeꝛ hi ꝛullen ponien ai,
Buten ope and ende.
[i] Ne bꝛekeþ neupe eꝼt Cꝛiſt̄ helle duꝛe.
[k] To aleꝛen hi oꝛ bende.

XCIV.

[l] Deað com on ðiꝛ midelaꝛd,
Ðuꝛð ðeꝛ deꝼleꝛ onde.
And ꝛenne and ꝛoꝛȝe and iꝛpinc,
On ꝛe and on londe.

XCVI.

[m] Hunȝeꝛ ȝ ðuꝛꝛt hete ȝ chele,
Ecðe and all unhelðe.
Ðuꝛh deð com on ðiꝛ midelaꝛd,
And oðeꝛ uniꝛelðe.

CXXXVIII.

Ne mai non heꝛte hit [n] ipenche,
Ne no tunȝe telle.
[o] Hu muchele pinum and hu uele,
Bieð inne helle.

CXLVIII.

[p] Louie Cod mid upe [q] hieꝛte.
And mid all upe mihte.
And upe emcriꝛtene [r] ꝛpo uꝛ ꝛelꝼ,
Spo uꝛ [ſ] leꝛneð ðpihte.

CXLIX.

[t] Al ðæt men net and ꝛinȝð
Biuoꝛen ȝodeꝛ boꝛde.
Al hit [u] honȝeþ and halt,
[w] Bi ðiꝛ tꝛam poꝛde.

CL.

[x] Codeꝛ laȝe he uoluelð,
Do niepe and ðo healð.
Ðæt thoꝛ tꝛo loue haueð,
And pel hi pile healde.

CLXXI.

Ne mai non euel ne [y] ne pane,
[z] Bi in heuepiche.
Deȝ ðeꝛ bi ponunȝe uele,
[a] Ech oðeꝛ uniliche.

CLXXII.

[b] Sume ðeꝛ habbeð leꝛꝛe mepȝðe,
And ꝛume [c] ðeꝛ habbeð mope.
[d] Ech eꝼteꝛ ðan þ he dede,
Eꝼteꝛ þ he ꝛpanc ꝛope.

---

i Honden. *k* A patepe ȝ a londe. He makeþ ðe ꝼiꝛꝛeꝛ in þe ꝛa. þe ꝼueleꝛ on þe loꝼte. he pite ȝ pealdeð alle þinȝ. ȝ he ꝛop alle ꝛaꝼte. *l* abuten. *m* he iꝛ aꝼꝛe. *n* ðaꝛ. *o* biꝛoꝛen. *p* deeſt. *q* ðe ȝodeꝛ pille doþ aihpaꝛ he maiȝ him ꝼinde. *r* elche pune heꝛþ. ȝ he pot alle dade. *ſ* elcheꝛ manneꝛ ðanc. *t* pi. *u* ꝛal. * naꝼꝛe. † lade. *x* aꝼe deað. *y* cumeð. *z* maiȝ. *a* adꝛade. *b* ðat he ne muȝe þanne bidden. ope ꝼoꝛ þat nat ilome. ꝼoꝛþi he piꝛ þe bit ȝ biȝiet. ȝ bet biꝛope dome. *c* þo þe. *d* aꝼteꝛ heꝛe. *e* heueꝛiche. *f* ꝼaꝛeꝼoꝛþ. *g* ðo þe diueleꝛ habeþ idon. ȝ ðaꝛ inne beð iꝛunde. hie ꝛulle ꝼape ꝼoꝛð mid hem into. *h* ðaꝛ hi ꝛulle punien abuten. *i* bꝛeeþ naꝼꝛe. *k* ꝼoꝛleꝛen hem. *l* deaþ cam in ðiꝛ midðan eaꝛð. ðuꝛh ealde deueleꝛ onde. ȝ ꝛenne ȝ ꝛoꝛeȝe ȝ iꝛpinc. a patepe ȝ londe. *m* ðuꝛꝛt ȝ hunȝeꝛ chele and hete. ȝ alle unhalþe. ðuꝛh deað cam in ðiꝛ middaneaꝛð. ȝ oþeꝛ uniꝛalþe. *n* ðenche. ne tunȝe hit ne mai telle. *o* hpu muchele pine ne hpu ꝼele ꝛenden in helle. *p* luue þe. *q* heꝛte. *r* elꝛe. *ſ* tacheð. *t* al ðat me naðeþ ȝ ꝛinȝeð biꝛope. *u* hanȝeð. *w* in ðeꝛe. *x* Alle Codeꝛ laȝeꝛ hie ꝛulleþ. þe nepe ȝ ðe ealð. þe þe boꝛ tꝛo luueꝛ halt. and pile heꝛ pel healde. *y* non. *z* ben in Codeꝛ piche. þeh ðaꝛ ben ponunȝeꝛ ꝼele. *a* elck. *b* ꝛume þaꝛ habbeþ laꝛꝛe bliꝛꝛe. *c* ðaꝛ. *d* elch aꝼteꝛ þat he dude heꝛ. aꝼteꝛ þane þe ꝛpanc ꝛope.

CLXXIII.

[e] Ne ſel ðeſ bi bꝛeð ne þin,
Ne oþeꝛ kenneꝛ eꝛte.
God one [f] ſel bi echeꝛ liꝼ,
And bliꝛce and [g] eche neꝛte.

CLXXIV.

[h] Ne ſal ðaꝛ bi ſcete ne ſcꝛuð,
Ne poꝛlðeꝛ pele none.
Ac ꝛi mecgþe þ men uꝛ bihat,
All ſall ben god one.

CLXXV.

Ne mai no mecgþe bi ſpo [i] muchel,
Spo iꝛ godeꝛ [k] kiꝛihðe.
Hi iꝛ ſoþ ſune and bꝛiht,
And ðai [l] bute nihte.

CLXXVI.

Ðeꝛ iꝛ pele bute pane,
And neꝛte buten [m] iꝛꝛinche.
Se þ mai and nele ðeðeꝛ come,
Sone hit ſel [n] uonðenche.

CLXXVII.

Ðeꝛ iꝛ bliꝛce buten tꝛegꝛe,
And liꝼ buten ðeaðe.

Ðet euꝛe ſullen punie ðeꝛ,
Bliðe hi bieþ and eaðe.

CLXXVIII.

Ðeꝛ iꝛ [o] geugeþe buten elde,
And elde buten unhelþe.
Niꝛ ðeꝛ ſoꝛngge ne ſoꝛ non,
Ne non [p] uniꝛelðe.

CLXXIX

Ðeꝛ me ſel bꝛihten iꝛen,
Spo aꝛe he iꝛ mid iꝛiꝛꝛe.
He one mai and ſel al bien,
Engleꝛ and maneꝛ bliꝛce.

CXC.

To ðaꝛe bliꝛce uꝛ bꝛinge god,
Ðet ꝛixeð buten ende.
Ðanne he uꝛe ſaula [q] unbint,
Oꝼ lichamlice bend.

CXCI.

Cꝛiꝛt geue uꝛ lede ſꝛich liꝼ,
And habbe ſꝛichne ende.
Ðet pe moten ðideꝛ cumen,
Ðanne pe [r] henneꝛ pende.

In fine etiam vitæ *Sanctæ Julianæ* (in veteri MS codice Bibliothecæ *Bodleianæ* NE, A, 3, 11.) extant hi verſus, quorum duo primi & tres ultimi ſimiliter finientibus clauſulis terminantur:

Hpen bꝛihtin o domeꝛ dei pindpeð hiꝛ hpeate,
And peꝛꝛeð ðæt duꝛti cheꝼ to hellene heate.
He mote beon acoꝛn í godeꝛ gulðene edene,
Ðe * tunðe ðiꝛ oꝼ latin to engliꝛche ledenne.
† Ant he þ heꝛ ** leaꝛt onꝛꝛat ꝛꝛa aꝛ he cuþe. *Amen.*

Rhythmos hos vel potius pſeudo-rhythmos dignum eſt quod ſequatur carmen *Anglo-Normannicum* de paſſione *S. Margaretæ*, quod ex libro conſuto Coll. *Trin. Cantabr.* deſcriptum, quum quod dialecti *Normanno-Saxonicæ* omnium longe nobiliſſimum ſpecimen, tum quod corruptæ *Anglorum* poëſeως, ſive rhythmi in *Rimam*, ut vocamus pſeudo-rhythmum, mutati præclarum exemplum ſit, hic locum ſibi vendicans, & non poſtremo loco dignum, ponendum eſſe integrum exiſtimo.

VITA SANCTÆ MARGARETAE.

1 Olde [a] ant yonge [b] i preit [c] ou oure foliеſ for to lete.
Ðenchet on god þat yef ou wit oure ſunneſ to [d] bete.
Here i mai tellen ou. wid wordeſ feire ant ſwete.
De [e] vie of one meidan. waſ hoten Maregrete.
2 Hire faðer waſ a patriac. aſ ic ou tellen may.
In auntioge [f] wif echeſ i ðe falſe [g] lay.
Deve godeſ ant doumbe. he ſerveð nitt ant day.
So deden mony oþere. þat ſinget weilawey.
3 Theodoſius waſ iſ nome. on criſt ne levede he noutt.
He levede on þe falſe godeſ. ðat peren wid honden wroutt.
Ðo þat child ſculde chriſtine ben. it com him well in þoutt.
[h] E bed wen it were ibore. to deþe it were ibꝛoutt.

---

[e] Ne ſal þaꝛ ben bꝛeað ne þin. [f] ſal ben ach liꝼ. [g] ache. [h] ne ſal þaꝛ ben ꝛoh ne gnai. [i] micle. [k] geꝛiþe. [l] butan. [m] geꝛꝛinc. [n] ꝛoꝛðenc. [o] geogoðe. [p] ungeꝛelþe. [q] unbinde. [r] heonan. ab henneꝛ eſt hodiernum **hence**. * Sic MS. at proculdubio pro *Gallo-Normannico* tunnde, vel euphoniæ gratia, more veterum *Danorum*, qui, ut oſtendimus, n ante ð non amabant proferre; vel errore potius ſcribentis, qui ultimum verſum ſui gratia videtur adjeciſſe. † Recentiori manu. ** *Ultimò*, id eſt **laſt**. [a] *Francice* ant, and. [b] *Francice*, berechte, perechte, prehte, preit, *inſtituo, dirigo.* [c] ou, oure. *Saxon.* eop, eopepe. [d] *Sax.* beten. [e] *Gallice* la vie. [f] *Sax.* piꝼ gecaꝛ, *uxorem elegit.* [g] laga. [h] e pro i *Cimbrice*, in.

4 Đe moder waſ an heþene wif. þat hire to wyman bere.
Đo þat child ibore waſ. nolde ho hit [i] furfare.
Ho ſende it into aſye. wid meſſagerſ ful yare.
To a [k] nopice þat hire wiſte. ant ſette hire to lore.
5 Đe norice þat hire wiſte. children aheuede ſeuene.
Đe eitteþe waſ maregrete. criſteſ [m] may of heuene.
Taleſ ho ani tolde. ful feire ant ful euene.
‡ Wou ho [n] þoleden martirdom. ſein Laurence ant ſeinte Steuene.
6 Đe norice hire fedde. wid wel muchele [o] wunne.
Alle loueden hire. in þe toun þer [p] ho waſ inne.
Ho toc hire to ihū̄ chriſt. ant leuede al hire [q] cunne.
Đo ho couþe of wiſdom. ho hatede muche ſunne.
7 Sone ſo þe maiden waſ of þrettene winter elde.
Ho wiſte hire norice ſcep. daieſ i þe felde.
Hir [r] felaweſ þat hire biſeten. ful [ſ] yerne hire bihulde.
Wou ho makede ir [t] bone. to ihū̄ þat al mai [u] welde.
8 Olibriuſ waſ [x] louerd. aſe þe boc uſ telle.
He haued auntioge. [y] to yeuen ant to ſelle.
He ſerude nitt ant day. fendeſ in helle.
Alle þat leueden on ihū̄ chriſt. [z] e heitt hem aquelle.
9 From aſie to auntioge. bet mileſ tene ant fiue.
For to ſlen chriſtene men. [a] he hiede him biliue.
[b] Є ſei maiden Maregrete. ſcep biforen hire driue.
Sone wolde þe ſarezin. habben hire to wiue.
10 He ſaid to hiſ ſerjaunſ. a maiden ic iſee.
[c] Faret ſomme of myne men. ant fatchet hire to me.
Bi my lay yef ho iſ boren. of [d] cumraden free.
Of all hire [e] cunne. beſt ſcal hire bee.
11 Ant for ir feirneſſe. þau ho bee comen of [f] þrelle.
Hire wedlac ne ſcal ho nout leſen all.
Ful wel ic ſcal ir cloþen. wid * ciclatoun ant * pelle.
Ho ſcal be my † leuemon. ſo me hire ſcal calle.
12 Đe ſergaunz [g] eden aſe he am bed. to meiden Maregrete.
[h] Aſ a wiſt ir norice ſcep. nout fer from þe ſtrete.
Sone muchele a hire boden. ant more a hire bihete.
Đe trouþe of hire herte. nolde ho nout furlete.
13 Đe ſergaunz deden [i] ar ernde. feire ant fele ſiþe.
Meiden Maregrete nulle we nout mitte fike.
Olibriuſ iſ louerd. of auntioge þe riche.
He wil het þe to wiue. wel it may þe like.
14 Maiden Maregrete. [k] britt ſo eni leme.
Sone [l] ham onſwerede. wid wel milde [m] ſteuene.
[n] Ic abbe yeuen my maiden hod. ihū̄ chriſt of heuene.
He me wite to day. for iſ nomen ſeuene.
15 Ihū̄ chriſt my louerd. Đat deet þolede for uſ alle.
Đe heie king of heuene. to him wol ic [o] calle
Of mine ſtable herte. ne lete ir neuer at falle.
Ne lete neuere my bodi. to dai in ſunne falle.

---

[i] *Saxonice*, ꝑoꝑꝑaꝑan, *perire, perdere.* [k] *Gallo-Latinum.* nunc **nurſe.** [l] *Sax.* laꝑe. [m] *Cimbrice* **mey** vel **meÿ**, *virgo.* ‡ *Franc.* wiou, *quomodo.* [n] *Sax.* þoledon, *paſſi ſunt*; à þolían, *pati.* [o] *Franc.* wunna, *gaudium.* [p] *Sax.* heo, *illa.* [q] *Sax.* cynne, *genus, ſtirps.* [r] *Cimbr.* **felaga**, *Socius.* [ſ] *Sax.* ȝeoꝑn, ȝeꝑn, *ſtudioſus.* [t] *Sax.* bene, *precatio.* unde apud Boreales noſtros **to clapp benne**, *manibus plaudentibus precationem ſignificare.* **clapp** autem à *Cimbrico* **at klappa**, *manibus mulcere, plaudere.* [u] *Sax.* pealdan, *regere.* [x] *Sax.* hlaꝑord, *dominus.* [y] *Sax.* to ȝeꝑenne. [z] *Sax.* he heit heom acpellan. *juſſit eos occidi.* [a] heide, *feſtinabat*, à *Sax.* hiȝan, *feſtinare.* biliue, *confeſtim, protinus.* [b] Є iterum pro he. [c] ꝑaꝑed, à ꝑaꝑan, *ire.* [d] *Sax.* cynneꝑed, nunc **kindred**, *cognatio.* [e] *Sax.* cynne, *genus.* [f] *Sax.* ꝑꝑal, ꝑꝑæl, *ſervus, ſervitus.* * * ciclatoun eſt vox *Gallo-Norman.* quam non intelligo. pelle autem idem eſt, ac infra pall, à *Lat.* pallium, nunc **robe.** De hac voce in ſuperiore cap. [g] *Sax.* eodon, *ibant.* [h] *Angl.* **as ſhe kept her nurſes ſheep.** [i] ar, infra hore. *Sax.* heoꝑa. ernde. *Sax.* æꝑende. ar ernde, *ſuum nuntium.* [k] *Sax.* beoꝑhte, vel beꝑhte ꝑꝑa æniȝ leoma, *ſicut quævis lux, clara.* [l] *Sax.* heom, *eis.* [m] *Sax.* ꝑteꝑn, *vox.* [n] *Sax.* ic habbe ȝeȝeꝑen, *dedi.* [o] à *Cimbrico* **at calla**, *vocare*, noſtrum **to call.**

16 Ihū̄ chriſt mi louerd. to þe ic wile me ẏelde.
Đou [p] neuedeſt bigunne. ne neuer neuedeſt ende.
[q] Yef þi wille were. þe holi goſt þou me ſende.
Đat from þe fareſinz. i mitte me defende.
17 Al mẏ cun i furſake. to þe [r] niþe cne.
Ihū̄ chriſt mẏ louerd. to þe i take me.
For þi loue here. martir woll i bee.
Đeſ hounđeſ habbet me biſet. ne mai ic [ſ]henne fle.
18 Đe ſargaunz [t] aẏem eden. ant ſeiden [u] here ſawe.
Of alle þine mitte. ne ẏeued ho word [w] ati hawe.
Of all þat we ſaiden. al ir þunchet [x] plawe.
Þo leued on ihū̄ chriſt. to waraunt ho him drawet.
19 Đenne ſpec olibriuſ. [y] awarie him ſonne ant mone.
Of alle mine ſergaunſ. gode [z] nabbi none.
Bringet hire bifore me. ic turne hir mod ful ſone.
Þo ſcal [a] leuen o mine godeſ. er halfueẏ [b] to none.
20 Đe ſergaunz aẏein eden. ant [c] cunnen hire imete.
Þo leiden honden hire upon. ant ledden ir to þe ſtrete.
Þo com biforn Olibriuſ. ant he hire [d] con grete.
Þe asked what ir nome waſ. ho ſeide Maregrete.
21 Meidan Maregret. mẏ [e] leuemon þou ſcal bee.
Ant habben þe to wive. ẏef þu art of cunne fre.
Yef þou art of þþelleſ. ic ẏeue þe gold ant [f] fee.
Đou ſcalt be mẏ leuemon. ſo long ſo ic be.
22 Đe meidan him onſwerede. ſwiþe feire anon.
Chriſtine wiman ic am. [g] iheuen of þe fonſton.
Ihū̄ chriſt mẏ louerd. to him ic wille gon.
[h] I nule [i] leten if loue. for oþer neuer on.
23 Leueſtou on ihū̄ chriſt. men deden him [k] o rode.
Yef þou leueſt þat e leuet. ic holde þe for wode.
Oþ if ſide [l] orn adoun. þe water ant te blode.
Đe croune waſ of þorneſ. þat on if * heued ſtode.
24 Đe meidan him anſwerede. aſe þe anȝel hire [m] kende.
Ye deden him on rode. al chriſtine folc ta mende.
Ant ſeþen in to helle. þe holi goſt he ſende.
[n] To aleſen chriſtine men. ant þider þou ſcalt wende.
25 Đo [o] i ſei þe fareſin. þat him ueſ no bot.
To ſtruen wid þat meidan. ir herte waſ ſo god.
Þe bed þat ho bounden hire. [p] boþen hond ant fot.
Ant depe into priſun don. turnen e wolde ir med.
26 Meidan Maregret. one nitt in priſun lai.
Þo com [q] biforn olibriuſ. on þat [r] oþer dai.
Meidan Maregrete. lef up on mẏ laẏ.
Ant ihu þat tou leueſt on. þou do him al aweẏ.
27 Lef on me ant be mẏ wif. ful wel þe mai ſpede.
Auntioge ant aſie. [ſ] ſcaltou han to mede.
Liclatoun ant purpel pal. ſcaltou haue to wede.
Wid alle þe meteſ of mẏ lond. ful wel i ſcal þe fede.
28 Alle þine [t] redeſ. ido ut of mẏ þoutt.
Ant take me to ihū̄ chriſt. þat me haued iwrott.

---

p Sax. neꝑdeꝑt, *non habuiſti.* *q Sax.* ȝif, *ſi.* *r* niþe, forſan à nẏþan, *deorſum*; ut bute, à butan *niſi.* unde niþe cne, *genubus flexis.* *ſ Sax.* heonan, *hinc.* *t Sax.* aȝen eoden, *redierunt.* *u* hore ſawe, *Sax.* hiꝑe ꝑaȝa, *ejus dictum.* ſcilicet *quod dixerat.* *w* æt all, *omnino.* *x Sax.* pleȝa, plæȝa, *luſus.* *y Sax.* apẏꝑȝe, *maledicat.* him, *Sax.* heom, *illis.* *z Sax.* nabbe, næbbe, *non habeo.* *a Sax.* leaꝑan, ȝeleaꝑan, *credere.* *b Sax.* non. *hora* ſcil. *diei nona*, apud *Saxones*; apud nos *tertia pomeridiana* *c Invenerunt eam. Sax.* enim ȝemetan eſt *invenire.* *d Sax.* ȝan, vel onȝan ȝnetan. *e* de hac voce in ſuperiori cap. *f* ꝑeoh, *argentum, Sax.* *g Sax.* ȝeheoꝑen, *levatus, ſublatus.* *h Sax.* ic nille, *nolo.* *i Sax.* lætan, ꝑoꝑlætan, *relinquere.* *k Sax.* on ꝑode. O autem à *Cimbrico* a, quod ſignificat ut *Angl.* **in, on.** *l Sax.* aꝑnian, *currere.* * *Sax.* heoꝑod. heaꝑud, *caput.* *m* kende *Cimbrice*, *docebat* ab **at kenna**, *docere.* *n Sax.* leꝑan, alẏꝑan, *liberare.* to leꝑenne, to alẏꝑænne, *ad liberandum.* *o Sax.* ȝeꝑeah, ȝeꝑap, *videbat.* *p Cimbrice* bade, *cum, tum.* *q Sax.* beꝑoꝑen, *coram.* *r Sax.* ꝑe oþeꝑ, *ſecundus.* *ſ Sax.* ꝑcalt tu to mede haꝑan. *Angl.* **thou ſhalt have for reward.** *t Sax.* ꝑæd, *conſilium.* ꝑædan, *conſilium dare.*

For

For he all þiſ [a] middelerd. makede of rett noutt.
Ant [b] reþen mid iſ ſwete fleſc. of helle he uſ boutt.
29 Denne ſpec olibriuſ. nou it ſcal ben ſene.
Upon [c] wam þou leueſt. ant wi þou art ſo kene.
Monget ir up bi þe fet. hire louerd to [d] tene.
Wid ſcourgeſ betet hire fleiſc, þat ho ir deet [e] wene.
30 De ſergaunz deden þat he bed. on hire gunne ſtriue.
Wid [f] ſwopen ant wid ſcourgeſ. boþe [g] ful riue.
De blod ron of hire fleiſc. wnder liche [h] ſwiþe.
Alle ho [i] wenden. þat broutt [k] a were of liue.
31 Do ſpec olibriuſ. bi hire þer he ſtod.
Meidan Maregrete. iſ þiſ [l] pine god.
Lef nou on my godeſ. [m] ant ſone wend ti mod.
Naue merci of þi fleiſc. me ſpillet þi blod.
32 Ihū chriſt my louerd. waſ born ine bedlehem.
On þe holi meidan. he ſende [n] litt ant glem.
Dou deſt aſe techet. ſatanaſ [o] þin em.
Me þenchet þeſ pine ſwete. ſo eni milc [p] rem.
33 Do ſpec olibruſ. [q] nauet ho none care.
Of al þilke pine. al ir þunchet [r] plawe.
Wid oure ſcarp naileſ. ir [ſ] hude al to drawe.
Aſe clene from þe fleiſc. ſo hound it hede [t] ignawe.
34 De ſergaunz deden ſo. to hire gonnen go.
Al þet [u] fel from þe fleiſc. gunnen ho to flo.
Al þet blod þat in hire waſ out it [v] ede þo.
Al þiſ ho þolede. ant oþere pinen mo.
35 Summe þat ter ſtoden. ar herte waſ ful ſore.
For hire [x] wite fleiſc. ant ſor ir [y] elewe here.
Maidan Maregrete. of þe we habbet care.
Lef on him ant be hiſ wif. ne þoele þou ſo nan more.
36 Awei þe euele conſilerſ. [z] wi ſaid þe ſo.
Mit ſwopeſ ant mit ſcorgeſ. habbe ye me flo.
Ihū chriſteſ angleſ. comet me to ant fro.
Al þiſ iſ my ioie. ne do ye me ſo wo.
37 Denne ſpec olibriuſ. þiſ iſ oure [a] pouſte.
Er hauedeſtou eyen. nou maiſtou nout i ſee.
Lef on me ant be my wif. ful wel i [b] rede þe.
Yef þou leueſt oþerweiſ. [c] ſclawen ſcaltou bee.
38 De godeſ þat tou leueſt on. are dede aſe a ſton.
Of my louerdeſ ioie. ne mai tellen no mon.
Nou þou haueſt pouſte. of my fleiſce ant bon.
To [d] deruen myne ſoule. pouſte naueſtou non.
39 Olibriuſ [e] heiſt. þat [f] mai in priſun don.
De holi goſt from heuene. to hire com ful ſon.
Ant þe rode in hiſ hond. þat chriſt waſ on idon.
Ant [g] ſcon aſe britt. ſo ſonne abouten none.
40 Meidan Maregrete. ne drede þou [h] nowid.
Di [i] ſeȝe iſ maked in heuene. biforen ihū ful britt.

---

u Sax. middelȝeard, *mundus*. *b Sax.* riþþan, *poſtea*. *c Sax.* hpam, *Angl.* **whome**. *d Sax.* teon. *contumelia*. *e Sax.* penan *putare, opinari*. *f Cimbr.* ſvipa, *ſcutica, flagellum*; plur. ſvipunum, *flagellis*, in declinat. comp. *g* forſan hinc *Angl.* **full drive**. *h* rpiþe, *valde, magnopere*. *i Sax.* penden, à penan, *opinabantur*. *k* ex *ho* fit *o*, & *o* dein vertitur in *a*. *l Sax.* pin, pineþe, pinian, *pæna, tortor, punire*. *m Sax.* ⁊ rona þin mod pend, *& animum tuum protinus verte*. *n Sax.* leoht ⁊ ȝleam, *lucem & fulgorem* vel *gaudium*. *o Sax.* þin eam, *tuus avunculus*. i. e. *majores vel nos*. *p Sax.* peam, *cremor lactis*, apud boreales *Anglos* **ream**. *q Sax.* naȝed, næbbþ, nabbaþ, *non habet*. *r Sax.* plæga, *luſus*. *ſ Sax.* hyd, hyde, hude, *corium, pellis, cutis*. *t Sax.* ȝeȝnæȝed, *roſus, morſus*. *u Sax.* ȝel, ȝelle, *cutis*. *x* nunc **white**, à *Sax.* hpite. *albus*. *y Sax.* eode, *ibat*. *z* nunc **why**. à *Sax.* hpi, *cur*. *a* pouſte eſt *Gallo-Latino-Normannicum*. à *poteſtas*. *b* i rede, *conſulo*. *c Sax.* ſlaȝen. *d Sax.* depian, *nocere*. to depienne, *ad nocendum*. *e Sax.* hett, *jubebant*. *f Cimbrice* mey, *virgo*, *Scoti* jam dicunt **the quæns meys**, *reginæ ancillæ*. apud quos etiam in adagium abiit, **there are ma meys, than Margery**. *g* nunc **ſhone**. à *Sax.* ſcinan *ſplendere*. *h Sax.* napiht, napht, *nihil, nil*; nunc **naught, nought**. *i Gallo-Normannicum*. *Gallicum* hodie ſiege *ſedes, ſedile, ſella*.

Niſ no tonȝe an erþe. ne non eyen litt.
Ðat mai telle þe ioie. þat wai maket of þe to nitt.
41 Meiðan Maregrete. britt ſo enẏ *k* leme.
Ibleſſet wort þou to ðai. of al þat i con neme.
Ðe heie king of heuene. ful wel hauet herðe þi ſteuene.
Ne þe ſende þiſ *l* croiſ. þine *m* fou to *n* aferene.
42 Bleſſeð be ihū chriſt. þat me *o* bote ſende.
Ant iſ holi angel. to me þat he wende.
Faðer ant ſone ant holi goſt. þat alle uſ mai amende.
Ne lete neuer to ðai. mẏne herte wende.
43 Meiðan Maregrete. lokeðe hire bi ſiðe.
Ho ſei a foul ðragun. *p* ine þe hurne gliðe.
Bernine aſe fur. ant *q* gonine ful wiðe.
Ho wert aſe grene. ſo greſ ine ſomereſ tiðe.
44 Ðe *r* fur flei of iſ mouþe. ſo * leie of brenſton.
Ho fel ſ to þen erþe. ant quakeðe uich bon.
He *t* nom ir in iſ mouþe. ant ſwalen hire anon.
He barſt a two peceſ. felawe nauede he non.
45 Meiðan Maregrete. upon þe ðragun ſtoð.
Bliþe waſ ir herte. ioiful waſ ir moð.
u Sclawen waſ þe ðragun. þoru þe uertu of þe roð.
Bleſſeð be ihū chriſt. iſ mitten iſ ſo goð.
46 Meiðan Maregret. þe ðragun eðe fro.
Ho ſei anoþer ðeuel. þer inne þo.
Ꞓ heueðe eien on iſ *x* cleu. ant eken on iſ to.
Ne mitte foulore þinȝ. neuer erþe go.
47 Ho wende to þe loþe þing. þe roðe in hire honð.
Ðoru þe mitte of ihū chriſt. *y* wið her wempel ȝho *a* hin *b* bonð.
Ho toc him bi þe *c* toppe. abouten ho him ſwong.
Sette ir fot in iſ necke. ant to þen erþe wrong.
48 Sai me *d* nouþe wat tou art. þou foule loþe þinȝ.
Upon wam þou bileueſt. ant wo iſ þi kinȝ.
Ant wo þe hiðer ſende. to maken *e* ſtourbing.
Tel me nou ſwiþe. ant into helle ſpring.
49 *f* Leueði for þe roðe loue. þat iſ i þine honðe.
Hef up þi fot a littel. þat ine mẏn necke ſtonð.
Muchel ic habbe iwalken. bi water ant bi londe.
g Naſ ic neuer iðounden. in ſo harðe bonðe.
50 Ruffin waſ mẏ broþer. þat tou here ſclowe.
Ðe wile e waſ aliue. ecouþe ſunneſ inowe.
Ꞓ ðeðe men to ſunne. þere fore we louðe lowe.
Ant ẏelð here ſeruiſe. ofte mið muchele wowe.
51 In a ðragoneſ liche. i ſende him to þe.
To turne þine herte. ant apaie me.
Ne iſ iborſten a two. iðounden haueſtou me.
A maiðain hauet uſ ouercomen. noutt niſ oure pouſte.
52 Belſebug iſ mẏ nome. i ne maẏ þe nout lie.
Ne mai ic longe þolien. þe pine þat i *b* ðrie.
Al ic wolde *i* biſwike. þat iſen mitte mið eie.
k Nab ic none mitte. þe nou to *l* ſtruẏe.

---

k Sax. leoma, *lux.* *l* croiſ, *Gallice* la croix, *crux.* *Sax.* per ꝓoð vertitur. *m Gallice* nunc ꝓoẏ, *fides.* *n Sax.* aꝓæþan, *terrere*; hic autem *terrendo explorare, probare.* *o Sax.* bote, *compenſatio, reparatio, remedium.* to bote ſendan, *quid compenſationis gratia*, & *reparationis*, vel *remedii nomine alteri mittere.* *p* in the hurne, *Anglice.* **in the corner.** *Sax.* hẏꝑn. *Cimbr.* horn. *q Sax.* ȝeonan, ȝinan, ȝinian. *Cimbr.* at gina, *hiare, hiſcere, oſcitare. Angl.* **to yawn.** ȝoninde **gaping, yawning.** *r* nunc **fire.** *Sax.* ꝓẏꝑ. *Cimbr.* fur. * leie apud *Scotos* & *Boreales Anglos* **lowe,** *flamma*; à *Cimbrico* loga. *ſ Sax.* to þam eoꝑþan. *t Sax.* nam, *ſumebat*, à neman, *capere, ſumere.* *u* nunc **ſlain.** *Sax.* ꝛlaȝen, ȝeꝛlaȝen. *x* **claws.** *Sax.* clapu, *ungues.* *y* **with her girdell.** z. ho. *Sax.* heo *illa.* *a* hin *Sax.* hina *illum* *b Angl.* **bound.** *c* top, *faſtigium, vertex.* *d* nouþe, forſan ut *Sax.* niþinȝ, *nequam.* *e* vox *Gallo-Normannica*, ab *Ital.* ſturbar, ſtorbar, *diſturbare.* ſturbar, autem ab *ex* & *turbo.* *f Sax.* hlaꝳðiȝ, hlaꝳði, hlauði, *domina*, nunc **lady.** *g Sax.* næꝛ, pro ne pæꝛ, *non eram.* *h* ðreoge. *Sax. ſuſtineo*, à ðꝑeoȝan. *i Sax.* beꝛꝑican, *ſupplantare, decipere, ſeducere.* *k Sax.* nabbe ic, *non habeo.* *l* nunc **deſtroy.**

53 Wen ic wiſt a wif. [m] ſculde be bet of berne.
Ic com þider ſone. ſwift aſ an [n] erne.
Ant wen i þider come. to croke fot [o] oþer arme.
Ant te wif ir ſelue. [p] i fonde to furfarne.
54 Haue þi paiſ þou foule þing. þou fli into helle.
Ne be þou ſo hardi. lengore þat tou duelle.
I bidde ihū chriſt. þi mitte þat he [q] felle.
Ðou fal into helle. ſo ſton deet in to welle.
55 Upon þet oþer dai. alute biforn non.
Olibriuſ heitte þe mai. ut of priſun don.
Ðe ſergaunz were * ſnelle. ant brouttен hire ſon.
Wið þe rode on hire honde. þat chriſt waſ on idon.
56 Ðo ſpec olibriuſ. i wiſ e waſ ful [r] wroet.
Ant ſaide to iſ ſergaunz. wonder wou ho goet.
Lef on me Maregrete. ant haue mete ant cloet.
Do after me ant be mỳ wif. ne be þe þi lif ſo loet.
57 Awaried worþe þine godef. þat tou leueſt inne.
[t] Ho weren ỳare awaried. ant al ful of ſunne.
Ho beet al of helle. of ſatanaſ cunne.
[u] Wene þou weneſt beſt to liue. to him awollet þe winne.
58 Ac do nou wel ant lef on him. þat made þe to mon.
Fader ant ſone ant holi goſt. þat þiſ world bigon.
Ant let þe folewen. in holi fonſton.
Aſe ihū chriſt waſ ỳmſelf. [x] ỳ þe [y] flem iurdan.
59 Ðenne ſpec olibriuſ. a [a] pine ic chulle kenne.
[b] Wellinde laumpeſ. letet on hire [c] renne.
From þe necke to þe to. [d] ſcalden ir aſ an henne.
Bote ho turne hire mod. to deþe ỳe ſculen ir [e] brenne.
60 Ðe ſergaunz deden al ſo. [f] elỳ letten ho welle.
Deie upon ir heuede. wallinde letten ho felle.
It [g] orn on hire wite fleiſc. ſo water det of welle.
Ðe holi goſt ir wiſt. ne mitten ho hire [h] aquelle.
61 Alle weren þe ſareſinz. ſo boc iſ writen wid enke.
To bringen hire of liue. ho gunnen hem biþenke.
In a [i] fet ful of water. ho gunnen hire abrenche.
Ant [k] bote ho turne hire mod. þer a ſcal abrenche.
62 Louerd ỳef þi wille iſ. a water ic iſee.
Ðrin ic chulle deien. for þe loue of þe.
Ðet fet bigon to berſten. þe folc bigon to fle.
Ðe engel ir nom of þe water. þat alle ic mitten iſee.
63 Ðer bileueden on ihū chriſt. a þouſend ant fiue.
Al wid outen children. ant wid outen wiue.
To don ham to deþe. he [l] hiede [m] biliue.
For ho leueden on ihū chriſt. he brouttе hem of liue.

---

m ſculd be bet of bern, ni fallor, **ſhould be labouring in child-birth.** verbum verbo, **ſhould be expecting a child.** *Cimbrice* enim at bida vel byda; *Sax.* bidan eſt *expectare*. *n Cimbr.* ern. *Sax.* eapn, *aquila*. *o Sax.* ouþep *vel*, nunc **or.** *p Sax.* ic to ꝑoꝑꝑapan ꝑonde, **I endeavoured to deſtroy.** *Sax.* ꝑundian, *niti.* ꝑoꝑꝑapan, *perdere*. *q Cimbrice* at fella, *proſternere*. * *Francice* & *Sax.* ꝛnell, *celer*, *acer*, *expeditus*. *r* à *Sax.* ꝓꝓaþe, *ira*. *Angl.* **wrath.** ut infra cloet, à claþ, nunc **cloth**, *pannus*. loet à laþ, *odioſus*, *inviſus*. *ſ Sax.* apỳꝑgeð puꝑþon þine ꝗodaf, *maledicti ſint dii tui*. *t* ho weren, ho beet. *Sax.* hi peꝑon, hi beoþ, *erant*, *ſunt*. ut enim ho ponitur pro heo, *illa*, in *Anglo-Norm.* ſic non raro legitur pro hi *illi*. *u Sax.* hpenne þu peneꝑt, *cum putes*. *x* ỳ, pro *Cimbrico* i, *in*; ut *i kirkium*, *i hollini*, *in templo*, *in palatio*. *y Gallo-Latino-Norman.* à *flumen*. *Ital.* fiume. *a Gallice* nunc à peine, *vix*. a pine ic chulle kenne, *vix noſcam*, vel *ſentiam*. kenne enim ab at kenna, *noſcere*, *ſentire*. *b Sax.* pealande, *æſtuantes*, *ferventes*, à peallan, *æſtuare*. *c Cimbr.* at renna, *fluere*. *d Angl.* **ſcald her as an hen.** **to ſcald** autem *Anglice* ſignificat *aqua fervida calvum* vel *glabrum quid facere*. à *Cimbrico* at **skallda**, *calvum facere*, *glabrare*; à cujus participio **skallaðr**, fit noſtrum **skall'd** in **skall'd head**; & à nomine ᚼᚠᚫᛚᛚ, **skalle**, *calvicies*, *caput*. à **skall**. *e* brennan, *urere*. *f Sax.* ele, *oleum*. *g* ut ſupra, arn. *h Sax.* cuellan, cpellan, acpellan, *necare*, *occidere*. unde *Angl.* **to kwell.** *i Sax.* ꝑat, ꝑata, ꝑæt, *vas*. *k Sax.* butan. *Semi-Saxonice* bute, *niſi*. *l feſtinabat*. *Sax.* hiꝗade, hiꝗede. à hiꝗan, *feſtinare*. *m* biliue, *protinus*, *ſtatim*.

64 Wel ſeÿ þe ſarezin. ne mitte hire [n] bere.
Є clepede ford malcuſ. iſ [o] monquellere.
Ne bed leben hire wid oute toun. oþer hire bere.
Ant bringen hire of liue. wid ſworde oþer wid ſpere.
65 Đo ho com wid out þe toun. [p] þer me ir ſculde ſclo.
Al ſiwede hire. þat euer mitte go.
Đe wind bigun to blowen. þe ſonne wert al blo.
Đet folc fel to þen erþe. ne wiſten ho hire nout þo.
66 Ure lord ſende to hire. a ful feire ſteuene.
Ant gon hire greten. ful feire ant wel euene.
Bleſſed be þou [q] dai. mid al þat ic con nemme.
To day þou ſcalt ben icrounet. biforn þe king of heuene.
67 Malcuſ herde þeſ wordeſ. he ſette him [r] acue.
Meidan Maregrete. þi louerd hat ſpeke wid þe.
Ant a þouſent angleſ. aboute þe iſee.
Spred þin hond. ant [ſ] nym mÿ ſwerde. ant haue merci of me.
68 Đo ſpec þat meidan. ſeinte Maregrete.
Broþer ÿef þi wil iſ. abid alutel ÿet.
[t] Đe wile i make mÿ bone. to him þat may bete.
Bidde wat tou euer wile. ic it wole gete.
69 Alle þat mÿ lif. wollet heren oþer rede.
Oþer for me cirche ſette. mid almeſ dede.
Ihū chriſt mÿ louerd. [u] mit monſcipe þou am fede.
Đe heie bliſſe of hiuene. habben ho to mede.
70 Alle þat habbet me abaÿ. ine memorie.
Oþer mid gode herte. iheret mÿne vie.
Ihū chriſt mÿ louerd. ſone ſainte Marie.
Haue merci of þe ſouleſ. leie were þe boneſ lÿe.
71 Ihū chriſt mÿ louerd. [w] wen wiman bet ſcal be.
[x] Iher hire bone. ÿef ho [y] clepet to me.
Deliure hir [z] mÿd menske. for þe loue of þe tre.
Đat tou dedeſt þi bodi on. to maken uſ alle fre.
72 Đo ſpec ure louerd. ſeinte Marie ſone.
Bi heuene bi erþe. bi ſoune bi mone.
Maidan Maregrete. i cuiþe þe þi bone.
Cum in to þe ioie. þer þou ſcalt euer wone.
73 Maidan Maregrete. ir bone hauede þenne.
Malcuſ ſmit of mÿne heued. fur ÿeuen iſ þe þe ſunne.
Đat ne dude ic nout. for al þiſ worldeſ wune.
Đi louerd haet igrete te. þat tou leueſt inne.
74 [a] Bote þou do aſe i bidde. ne ſcalt tou neuer haue.
Đe ioie þat iſ in heuene. ne lif boute care.
Malcuſ þiſ [b] iherdeſ. iſ ſwerde e gon out drawe.
Smot of hire heued. þat weſ [c] hore lawe.
75 Michael ant gabriel. ant raffael here fere.
Cherubin ant ſerafin. a þouſend þer were.
Mit tapreſ ant mit ſenſerſ. to heuene [d] he ir bere.
To hore louerdeſ bliſſe. ho waſ ÿm [e] lef ant dere.
76 Theodoſiuſ þe clerc. he wrot hire vie.
Hire nource þat hir wiſt. i þe toun of aſie.

---

n Sax. derian, *nocere.* *o* monquellere, ex mon, *homo*, & quellere, vel cuellere verbali (à cuellan, *occidere*,) *homicida*, *carnifex*. legitur hæc vox in libro cui titulus, **the third part of a treatiſe intituled of the Converſions of England**, cum in epiſt. dedicat. **John Ziſca was a common manqueller**; tum in lib. p. 261. **that moſt notorious murtherer and manqueller John Ziſca.** liber autem iſte ſcriptus erat à noſtrati **Parſons** è Soc. *Jeſu.* *p* Locutio imperſonalis, in qua *me* ſignificat ut *houme*, *houm*, unde *Gallicum* on, vel ut *Sax.* man. ſcilicet, *ubi occidenda eſſet.* *q* hic deeſſe videtur *to.* *r Gallice*, au cul. *ſ Sax.* nim *cape*, *ſume.* *t* **the while.** *u Cum humanitate*, *humaniter.* *w Angl.* **when women ſhall be in labour,** ut ſupra. *x Angl.* **hear their prayer.** *y Sax.* cleopeþ, clÿpeþ, *invocat.* à cleopan, clÿpan, *invocare.* *z* delure hire mid monske. *Angl.* **deliver her of a man-child.** à *Sax.* mennirc. *Goth.* MANNISK, *homo.* * *Sax.* punian, *habitare.* *a Niſi feceris, prout jubeo.* *b Sax.* ȝehÿrdeſt. *Angl.* **Malcus, didſt tho hear this.** *c* hore lawe. *Sax.* hire laȝa. **her order, or command.** *d Sax.* hi, *illi.* *e Sax.* leof, *dilectus, gratus, amicus.*

Þo ir þiber beren. mid gode memorie.
Ant makeden an chirche. ant þerine maden hire to lie.
77 Alle þat *f* seke weren. ant þider wolde go.
g Þore hele haueden. are aheden ir fro.
Þe heie king of heuene. lef us to don so.
Þat we habben þe blisse. *h* þat lest ouer ant oo.
78 Of þe swete meiðan. þis is hire vie.
i Þe twenteuþe dai is hire. i þe time of iulie.
Ihū̄ christ þat was born. of seinte Marie.
Far seinte Maregrete loue. of us haue mercie.
Amen Amen. *k* checun die Amen.

Dum de claudendo hoc capite, quod, ut longius, quam vellem, protraherem, argumenti & novitas & fœcunditas fecerunt, cogitarem; traditus mihi inopinanti erat cod. MS. consutus, *Anglo-Normannica* multa, cum nonnullis *Normannicis* & *Latinis*, complectens; quem ad me pro humanitate sua misit, qui ab omnibus antiquorum studiosis, de quibus optime meruit, summo cum honore nominandus est, *Tho. Tanner*, A. M. & coll. Omnium *Animarum* apud *Oxonienses* Socius & magnum ornamentum. In hoc codice primo se spectandam offert malevolentissimi cujusdam in monachos & moniales satyra; quam quia ad sermonem carminis de passione *S. Margaretæ* similitudine prope accedit, non potui, quin ut eam adjicerem, à me ipso impetrare.

Fur in see bi west spaynge.
If a lond ihote *l* cokaygne.
Der nis lond under *m* heuenriche.
Of *n* wel of godnis hit iliche.
Doy paradis be miri and briyt.
Cokaygn is of fairir siyt.
What is þer in paradis.
Bot grasse and flure and grenerís.
Doy þer be ioi and gret *o* oute.
Der nis met bote frute.
Der nis halle *p* bure no bench.
Bot watir man is þurst to quench.
Beþ þer no men but two.
Hely and enok also.
Clinglich may hi go.
Whar þer woniþ men no mo.
In cokaygne is met and drink.
Wiþute care *q* how and *r* swink.
Þe met is *s* trie þe drink so clere.
To none russin and sopper.
I † sigge for soþ boute were.
Der nis lond on erþe is pere.
Under heuen nis lond i wisse.
Of so mochil ioi and blisse.

Der is mani swete siyte.
Al is dai nis þer no niyte.
Der nis *t* baret noþer strif.
Nis þer no deþ ac euer lif.
Der nis lac of met no cloþ.
Der nis man no woman wroþ.
Der nis serpent wolf no fox.
Horse no capil. kowe no ox.
Der nis schepe no swine no gote.
No non horwyla god it wote.
Noþer harate noþer *u* stode.
Þe land is ful of oþer gode.
Nis þer flei fle no lowle.
In cloþ in toune bed no house.
Der nis *x* dunnir slete no *y* hawle.
No non vile worme no snawile.
No non storm rein no winde.
Der nis man no woman blinde.
Ok al is *z* game ioi ant gle.
Wel is him þat þer mai be.
Der beþ rivers gret and fine.
Of oile melk honi and wine.
Watir seruiþ þer to noþing.
Bot to siyt and to wausling.

---

f Sick. *Sax.* seoc. *g Sax.* heopa hæl haueðon, *salutem suam obtinuerunt.* *h Angl.* **that lasts ever and ay.** *i* **the twentieth day is hers.** *k* Phrasis *Gallo-Normannica.* *l* Nunc *coquin, coquine.* quæ olim apud *Gallos* otio, gulæ & ventri deditos, *ignavum, ignavam, desidiosum, desidiosam, segnem* significabant. Hinc *urbanos*, utpote à rusticis laboribus ad vitam sedentariam, & quasi *desidiosam* avocatos *pagani* nostri olim **Cokaignes**, quod nunc scribitur **Cockneys**, vocabant. Et poëta hic noster in *monachos* & *moniales*, ut segne genus hominum, qui *desidiæ* dediti, ventri indulgebant, & *Coquinæ* amatores erant, malevolentissime invehitur; monasteria & monasticam vitam in descriptione terræ *Cokaineæ*, parabolice perstringens. *m Sax.* heoxenapice. *n* A *Sax.* pela, *opes.* *o* Infra *dute*, nunc apud *Gallos*, *deduit.* de quo sic *Menagius* in etymologico suo dictionario, cui tit. *Origines de la langue francoise*: DEDUIT, *ce mot se prend pour plaisir. & en particulier pour la plaisir de l'amour.* *p* A *Cimbrico* **bur**, *domus penuaria.* *q* A *Sax.* hoga, *cura.* *r Sax.* rpinc, *labor.* *s* A *Gallico* trier, *seligere, delectum habere*, ex magno numero *quid eligere.* trié, *selectus, lectus, eximius, egregius.* † *Sax.* recge, *dico, affirmo.* *t* A *Cimbrico* **barattan** *prælium, pugna, lis, contentio*, quæ vox etiamnum in usu est apud *Gotho-Italos.* A *Dano-Normannico* autem *baret*, forenses nostræ **baretter, barettry.** *u Cœtus equarum, Cimbr.* stod. *x Angl.* **thurder**, à *Cimbrico* **duna, dynia**, *tonare, intonare*; unde **dunur, dynur**, *sonitus, fragor, tonitur.* *y Sax.* hagle, *grando.* *z Sax.* gama.

Ðer ıſ maner frute.
Al ıſ ſolaſ anð bebute.
Ðer ıſ awel fair abbei.
Of white monkeſ anð of grei.
Ðer beþ bowreſ anð halleſ.
Al of paſteuſ beþ þe walleſ.
Of fleiſ of fiſſe anð a rich met.
Ðe likfullıſt þat man mai et.
Fluren cakeſ beþ þe ſchingleſ alle.
Of cherch cloiſter bourl anð halle.
Ðe pinneſ beþ fat podingeſ.
Rich met to princeſ ant kingeſ.
Man mai þer of et inoẏ.
Al wiþ riẏt anð noẏt wiþ [a]woẏ.
Al ıl commune to ẏung anð olð.
To ſtoute anð ſterne mek anð bolð.
Ðer ıſ a cloiſter fair anð liẏt.
Brod anð lang of ſembli ſiẏt.
Ðe pilerſ of þat cloiſter alle.
Beþ ıturneð of criſtale.
Wiþ harlaſ anð capitale.
Of grene jaſpe anð rede corale.
In þe praer ıſ a tre.
Swiþe likful for to ſe.
Ðe rote ıſ gingeuir anð galingale.
Ðe ſiounſ beþ al ſed wale.
Trie maceſ beþ þe flure.
Ðe rind canel of ſwet odur.
Ðe frute gilofre of gode ſmakke.
Of cucubeſ þer niſ no lakke.
Ðer beþ roſiſ of red ble.
Anð lilie likful for to ſe.
[b] Ðai [c]faloweþ neuer bai no niẏt.
Ðiſ aẏt be a ſwet ſiẏt.
Ðer beþ IIII willıſ in þe abbei.
Of tracle anð halwei.
Of baum anð ek piement.
Euer [d]ernend to riẏt [e]rent.
Of þai ſtremiſ al þe molde.
Stoniſ pretiuſe anð golde.
Ðer ıſ ſaphir anð uniune.
Carbuncle anð aſtiune.
Smaragde. lugre. anð praſſiune.
Beril. onix. topoſiune.
Ametiſt anð criſolite.
Calcedun anð epetite.
Ðer beþ birdeſ mani anð fale.
Ðroſtil þruiſſe anð niẏtingal.
Chalandre anð wodwale.
Anð oþer briddeſ wiþout tale.
Ðat ſtinteþ neuer bi har miẏt.
Miri to ſing bai anð niẏt.

****

Hic aliqua videntur deeſſe.

Yite ı do ẏow mo to witte.
Ðe Geef [f]ıroſtid on þe ſpitte.
Fleeẏ to þat abbai god hit wot.
And [g]gredi þ geef al hote al hot.
Hi bringeþ galek gret plente.
Ðe beſt [h]idiẏt þat man mai ſe.
Ðe leuerokeſ þat beþ cuþ.
Liẏth adun to man ıſ muþ.
Idiẏt in ſtu-ful ſwiþe wel.
Pudrid wiþ gnigelofre anð canel.
Niſ no ſpech of no drink.
Ak take inoi wiþute ſwink.
Whan þe monkeſ geeþ to maſſe.
Al þe feneſtreſ þat beþ of glaſſe.
Turneþ in to criſtol briẏt.
To giue monkeſ more liẏt.
Whan þe maſſeſ beþ ıſeid.
And þe bokeſ up ileid.
Ðe criſtal turniþ in to glaſſe.
In ſtate þat hit raþer waſſe.
Ðe ẏoung monkeſ euch dai.
Aftur met goþ to plai.
Niſ þer hauk no fule ſo ſwifte.
Better fleing bi þe lifte.
Ðan þe monkeſ heiẏ of mode.
Wiþ har fleueſ anð har hode.
Whan þe abbot ſeeþ ham flee.
Ðat he holt for moch glee.
Ak naþeleſ al þar amang.
He biddiþ ham liẏt to eueſang.
Ðe monkeſ liẏtiþ noẏt adun.
Ac furre fleeþ into [i]randun.
Whan þe abbot him ıſeeþ.
Ðat ıſ monkeſ fram him fleeþ.
He takeþ maidin of the route.
Anð turniþ up hir white toute.
Anð betiþ þe taburſ wiþ ıſ hond.
To make ıſ monkeſ liẏt to lond.
Whan ıſ monkeſ þat ıſeeþ.
To þe maid dun hi fleeþ.
Anð geþ þe wench al abute.
Anð þakkeþ al hir white toute.
Anð ſiþ after her ſwinke.
Wendiþ meklich hom to drink.
Anð geþ to [k]har collacione.
A wel fair proceſſione.
An oþer abbei ıſ þer bi.
For ſoþ agret fair nunnerie.
Up a riuer of ſwet milke,
Whar ıſ plente grete of ſilk.

---

a A *Cimbrico* vog, *trutina, ſtatera, pondus*, quod verbale eſt a vega, *trutinare, ponderare, librare.* *b Sax.* þa, *Cimbrice* Paug, *qui, quæ.* plur. *c Angl.* **falleth.** *d Sax.* aprnende, *currens.* *e Curſus, fluxus.* à *Sax.* þennan, *currere, fluere.* *f* Geroſted *Francice.* *g Angl.* **crieth.** à *Gallo-Francico* grider, nunc *crier. Ital. gridare. Hiſp.* gridar, critar. *Gothico* ᚴᚱᛖᛁᛏᚨᚾ, *clamare, flere.* *h* ȝediht, *Sax.* *i* Randon *Gallice, rapidus curſus fluvii, fluminis rapiditas torrentis impetus.* à *Francico* rentdun, *torrens, cataracta, catadupa.* quod verbale eſt à rennan & dun, *fluere deorſum.* Hinc aller à grand randon, *inſtar rapidi torrentis cum feſtinatione & impetu currere, præcipiti curſu ferri.* Hinc etiamnum apud nos **to run at random.** de hac voce autem ſic *Menagius*: Randon. *s'enfuir a grand randon. l'origine de ce mot ne m'eſt pas connüe. Du ſubſtantif randon, on a fait le verb randonner, pour s'enfuyr rapidement.* *k Sax.* heopa, hira, *eorum, ſui.*

Whan

When þe ſomeriſ dai is hote,
Đe yung nunnes takiþ a bote.
And doþ 'ham forþ in þat riuer,
Boþe wiþ oriſ and wiþ ſtere.
Whan hi beþ fur from þe abbei
Hi makiþ ham nakid for to plei.
And leiþ dune in to þe brimme,
And doþ ham fleilich for to ſwimme.
Đe yung monkes þat hi ſeeþ.
Hi doþ ham up and forþ hi fleeþ.
And commiþ to the nunnes anon.
And euch monke him takeþ on.
And [m]ſnellich beriþ forþ har prei.
To þe mochil grei abbei.
And techiþ þe nunnes an oreiſun.
Wiþ [n]iambleuc up and dun.
Đe munke þat wol be ſtaluu gode.
And kan ſet a riyt his hode.
He ſchal hab wiþoute danger.
XII wiues euch yer.

Al þroy riyt and noyt þroy grace.
For to do him ſilf ſolace.
And [o]þilk monke þat clepiþ beſt.
And doþ is likam al to reſt.
Of him is hope god hit wote.
To be ſone uadir abbot.
Whoſe wil com þat land to.
Ful grete penance he mot do.
Seue yeriſ in ſwineis [p]dritte.
He mote wade wol ye iwitte.
Al anon up to þe chynne.
So he ſchal þe land winne.
Lordingeſ gode and hend.
Mot ge neuer of world wend.
For ye ſtond to yure cheance.
And fulfille þat penance.
Đat ye mote þat land iſe.
And neuer more turne a ye.
Pray we god ſo mot hit be.
Amen per ſeint charite.

Biſſop lorles. Kyng rebeles. Yung man rechles. Old man witles. Womman ſſamles.

I ſwer bi heuen kynge,
Đos beþ fiue liþer þing.

Carmen inſuper hic loci Pſeudorhythmicum adjiciam, Symboli duntaxat Athanaſiani *verſionem, ut luculentius contempletur lector, quibus gradibus Poeſis noſtra Anglica ab antiquiſſimis principiis in hodiernum ſuum ſtatum paulatim declinavit.*

Symbolum S. *Athanaſii*, Anglicè. è Cod. MS. Bibl. Bodl. NE. E. 66. f. 69. b.

Who ſo wil be ſauf to blis	*Quicunque vult ſalvus eſſe.*
Before alle þinges nede to is	
Dat he hald with alle his miht	
De heli trauthe and leue it riht	
Whilk bot ilken to queme	*Quam niſi quiſque.*
Hole and wemles it yheme.	
Withouten drede bes þet forn	
Fro godes ſight in ai forlorn	
Sothelic þe heli trauht þis iſſe	*Fides autem.*
Dat o god inne þrinneſſe	
And þrinneſs in onneſſe	
Wurchip we þe more and leſſe	
Ne þe hodes oht mengande	*Neque confundentes.*
Ne þe ſtayelnes ſondrande	
For oþer hode of fader oþer of ſon	*Alia eſt enim.*
Oþer of heli goſt wil with am wun.	
Bot of fadir and ſon and heli goſte	*Sed patris & filii.*
On is godes toningue þat is moſte	
Heuen blis is til am þre	
Bi on in mikelhede to be	
Whilk þe fader whilk þe ſon	*Qualis pater talis.*
Whilk heli goſt wil with am wun	

l Sax. heom, unde ham, *illis*. *m Gallo-Francica* vox eſt, à *Francico* ſnell, *celer, acer*. *n* A veteri *Gallico* gambiller, quod, ut gambier, gambayer, & gambader, ſignificat *crura cum geſticulatione movere, crura in ſublime jactare, ſaltantes ſatyros imitari*. Hinc noſtrum **gambol**, & **gamboling**. *Gambier* autem & *gambiller* à *gambe* veteri; quod nunc *jambe* ſcriptum, *crus* ſignificat. *Gambe* autem ab *Italico* gamba, cujus originem habes in *Menagii* dictionario etymologico. *o Saxonice* hpilc. *p* A *Cimbrico* dritt, *excrementum*.

Unſhapen fader unſhapen ſon is — *Increatus pater.*
Unſhapen yeli goſte in blis — *Immenſus pater.*
Mikel fader mikel ſon ai
Mekel yeli goſte niht and dai. — *Æternus pater æternus filius.*
Ai laſtand fadir ai laſtand ſon
Ai laſtand yeli be uton — *Et tamen non tres.*
And þow be þer noht þre ai laſtand
Bot on ai laſtand ouer al land — *Sunt non tres.*
Als noht þre unmade ne mikel þre
But on unmade and on mikel is he. — *Similiter omnipotens.*
Als ſo almihtand fader almihtand ſon
Almihtand yeli goſte to wun — *Et tamen non tres.*
And þowheþer noht almihtand
Bot on almihtand is licand — *Ita deus pater deus.*
Als ſo god fader god ſone iſſe
God hali goſt with am in blis — *Et tamen non tres.*
And þowheþer noht godes þre
Bot on is god and ai ſal be — *Ita dominus pater.*
For als ſengellic yode god oure louerd to be
Durght criſten ſothenes lette ſal be — *Et tamen non tres.*
So þre godes or louerdes to kall
Durght yeli feſtnes forboden ar all — *Quia ſicut.*
De fadir of non made is he
Ne ſhapen ne kumed to be
De ſone of only fader blis
Noht ſhapen ne made but kumed is — *Pater à nullo eſt.*
De yeli goſte of fadir and ſon mihtand
Noht ſhapen ne made bot forþ comand — *Filius à patre.*
Den o fader noht fadres þre
O ſon noht þre ſones to be — *Spiritus ſanctus à Patre.*
O yeli goſt and no mo
Of þam comand ne þre no two — *Unus ergo Pater.*
And þis þrinnes þet with inne
Noght firſt or latter noht more or minne — *Et in hac trinitate.*
Bot al þre perſones laſtand ai
To þam and euenmette are þai — *Ita ut per omnia.*
So þat bi alle als bifore ſaide is
And þrinnenes in onnes
And onneſſe in þrinnes ai
Wle to wurſchip niht and dai
Who þat þen wil berihed be — *Qui vult ergo.*
So of þe þrinnes leue he
And nede at hele þat laſt ai ſal — *Sed neceſſarium eſt.*
Dat þe fleſhede ai with al
Of oure louerd Jhu Criſt forþi — *Eſt ergo fides.*
Dat he trowe it trewli
Den is ever trault right
Dat we leve withalle oure miht
Dat oure louerd Jhu Criſt in blis — *Deus ergo ex ſubſtantia.*
Godes ſone and man he his
Gode of kinde of fadir kumed werld biforn
Man of kinde of moder into werld born — *Perfectus Deus.*
Fulli god fulli man livand
Of ſchilful ſaule and mannes fleſshe beand
Euen to the fadir þurght god hede — *Æqualis patri.*
Leſſe þen fader þurght man hede
Dat þof he be god and man — *Qui licet Deus.*
Noght two þrwþhæþer is bot Criſt an
On noht þurght wendinge of godhed in fleſshe
Bot þurght takynge of manhede in godneſshe
On al noht be menginge of ſtayelnes — *Unus autem.*
Bot þurht onhede of hode þat is
Dat yholed for oure hele doun went til helle — *Qui paſſus.*
De þred dai ros fro dede ſo ſelle

Up-

Upſtegh til heuen ſittes on right hand — *Aſcendit ad.*
Of god fadir alle mightand
And yhit for to come is he
To deme þe quik and dede þat be
Ate whos come alle men þat are — *Ad cujus adventum.*
Sal riſe with þaire bodies þare
And þelde ſal þai nil þai ne wil
Of þair awen dedes il
And þat wel haf doun þat dai — *Et qui bona egerunt.*
Sal go to lif þat laſtes ai
And iuel haf doun ſal wende
In fire laſtend withouten ende
Dis is þe trauht þat heli iſſe — *Hæc eſt fides.*
Whilk bot ilkon with miht hiſſe
Trewlic and faſtlic trowe he
Hauke ne mai he neuer be. — *A M E N.*

In his & hujuſmodi, Lector curioſe, hodiernæ noſtræ poeſeos prima rudimenta habes, quæ, ſi antiqua amas, & in iis origines rerum ſcire cupis, ac ex unius interitu alterius ortum indagare, tibi non ingrata, imo longe jucundiſſima fore hæc ſperamus; præſertim, ſi ex *Anglo-Saxonicæ* corruptione, ut *Anglica* generata ſit, te delectat cernere.

Grammaticas *Anglo-Saxonicam*, & *Mæſo-Gothicam* jam tandem, Deo favente, ad umbilicum perductas ſequuntur *Inſtitutiones Grammaticæ Franco-Theotiſcæ*, quas ne *Philo-Teutonum*, *Germanorum* præſertim, & *Franco-Gallorum* expectationi vel deeſſe viderer, tametſi rebus adverſis quotidie exercitatus, & alienis, quæ crebræ, & improviſo orta ſunt, negotiis præpeditus, unius anni curriculo, nocturnis diurniſque laboribus exegi. Hæc de opera. De opere vero, ne verbum quidem, ſiquidem auctori in gratiam eorum, quæ ab ipſo ſcribuntur, nihil quicquam dicendum eſt.

Quamobrem, lector benevole, calamum hic ſiſtens, rogo duntaxat, ut à *Saxonicis* progrediaris. Quæ, ſi te in legendo tantum, quantum in ſcribendo me delectaverint, ſcriptas fuiſſe mecum & vehementer gaudebis, & tibi gratulaberis. *Vale.*

Linguarum Vett.
SEPTENTRIONALIUM
THESAURI
GRAMMATICO-CRITICI
ET
ARCHÆOLOGICI
PARS SECUNDA:
SEU
Institutiones Gramm. *Franco-Theotiscæ*:
Auctore *GEORGIO HICKESIO*, S.T.P.

Đe ꝛtæꝛcꝛæꝛt ıꝛ ꝛeo Cæg þe đaꝛa boca anđgẏt onlẏcđ. *Grammatica clavis est librorum aperiens intellectū.*
Præfat. Grammaticæ ad explicandas literas *Latinas Anglo-Saxonice* ab *Ælfrico* scriptæ.

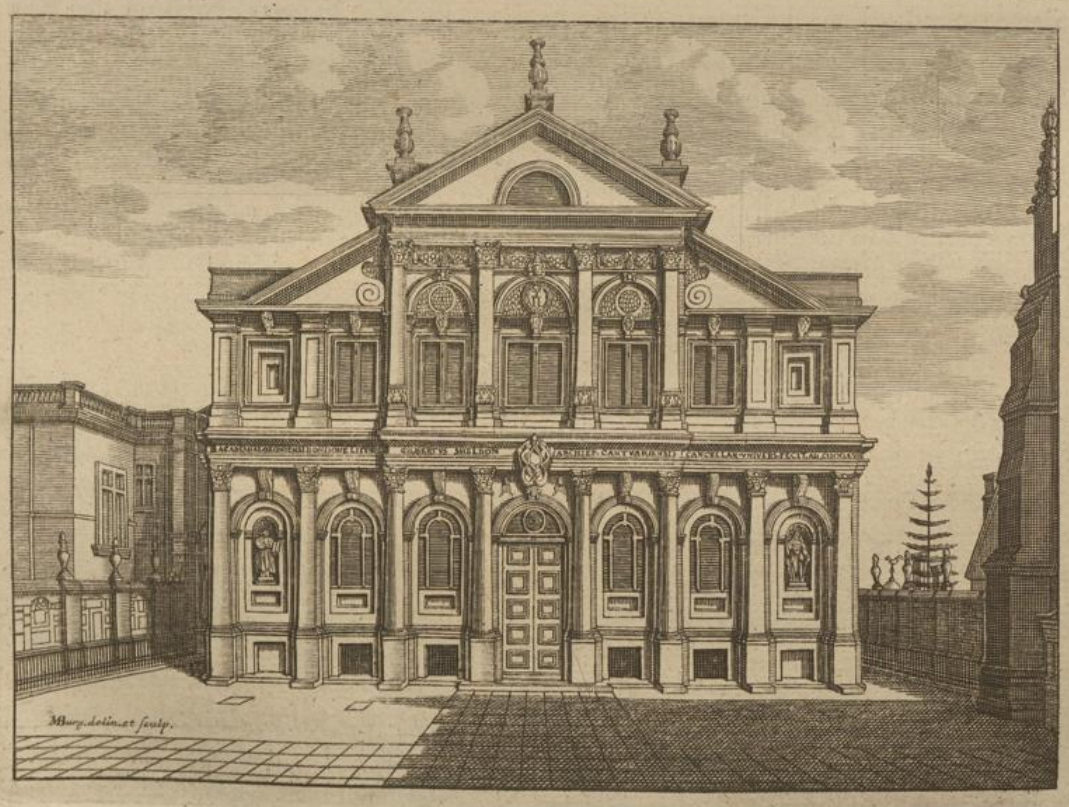

OXONIÆ,
E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCIII.

A D

Doctiſſimum & Reverendum admodum Patrem,

GULIELMUM NICOLSON,

Epiſcopum *Carleolenſem,*

GEORGII HICKESII

De Inſtitutionibus Suis *Franco-Theotiſcis*

PRÆFATIO.

Ne cui ſit veſtrum mirum cur parteis ſeni
Poeta dederit, quæ ſunt adoleſcentium.

LICEAT enim verſibus iiſdem affari Te, *Reverende Præſul,* quibus *Comicorum* Poëtarum princeps, cum jam ſenex factus, prologum recitaret, auditores ſuos affatus eſt. Etenim perinde ac in Theatro *Juvenes Prologos,* ut ad decorè venuſteque dicendum maxime idoneos, *Senibus Græci Romani*que præferebant: ſic Grammaticis & Lexicis faciendis minores ætate, ut multo magis laboris patientes, grandioribus longe aptiores ſapientes ſemper judicarunt. Iſtius ſententiæ cum eſſet ὁ Μωμόχειτος *Johannes Fellus,* Epiſcopus *Oxonienſis,* Tibi, in quo cum firmitate corporis mirificas animi vires junctas perſpiciebat, ante viginti annos auctor eſſe voluit, ut Collegii Reginæ *Oxon.* tum Socius, Linguarum *Vett.* Septentrionis Inſtitutiones *Grammaticas* ſcriberes. Quod Te molitum, ad alia tamen vocatum non feciſſe, qui literarum *Septentrionalium* ſtudio bene volunt, omnes perinde mecum dolent. Ego vero pene Sexagenarius, quem jam tum enervare & affligere cœperat ſenectus, Inſtitutiones *Grammaticas* has *Franco-Teutonicas* ſcripſi, ſcriptas reviſi, reviſas proelo dedi; & quæ iis jam inde prodituris præmitti oportere cenſeo, ad Te, quem multis de cauſis lectoris perſonam ſuſtinere volui, Sexagenario major, &, qui cum † Elle luctor, plane miſer depontanus ſcribo. Apud Te, inquam, quæ Lectori prænoſcenda exiſtimo, præfari vult animus; tum quod maxime *Philo-Teuton,* veterem & hodiernum *Germanicum* ſermonem perfecte intelligis; tum etiam quod Arctoarum *Lingg.* ſtudium, quod jacebat apud nos, & exemplo præeuns, & argumentis inſtans, excitare contendiſti; tum maxime, quod huic operi incumbentem me conſilio, ingenio, doctrina, omnique præſtantia Tua adjuviſti; & ad id imprimendum, ut aurum, argentumque ſuum conferrent, tam è Clero, quam è Populo, quum in Senatu, tum extra, bonarum literarum patroni, Commendationis Tuæ & judicii pondere ac auctoritate effeciſti.

Longe enim aliter de illo ſentiebas, ac vir magnus, & celebris apud *Germanos.* Qui cum primum à quodam non vulgaris ingenii nobili *Anglo* acciperet, me *Grammaticam Franco-Theotiſcam* feciſſe; *Monſtrum,* inquiebat, *narras,* & *quod ab Extero recte fieri poſſe non puto: Grammatica Linguæ Franco-Theotiſcæ Theotiſcum hominem poſcit auctorem; alienigenæ vires ſuperat.* An uero alienigenæ id recte commodeque facere necne liceret, quod doctiſſimus ille a ſolo

† *Eddæ Iſland.* Mythol. XLI.

Theotiſco homine faciendum exiſtimabat, perlectis Inſtitutionibus noſtris, arbitrium Tuum, Tua exiſtimatio, qui *Germaniam* peragraſti, valebit & decernet. Dum hæc ſcriberem, opportunè ad me allatæ ſunt è *Gallia* literæ, ex quibus intelligo virum vere magnum Doctiſſimum illum Abbatem, & S. Theologiæ doctorem Sorbonenſem *Pezronem* operibus ſuis clariſſimum, qui de linguæ *Celticæ* antiquitate librum nuper edidit, opus noſtrum maxime deſiderare. Penes quem igitur judicium eſſe velim rectene ſatis & commode, an ſecus Linguæ *Franco-Theotiſcæ* rudimenta tradidi; quæ ſolus ante me *Carolus Magnus* imperator præceptis *Grammaticis* explicavit, ſeu potius explicare perperam tentavit. *Inchoavit*, inquit, *Eginhartus* qui vitam ejus ſcripſit, *Grammaticam Patrii Sermonis*; non perfeciſſe tamen oſtendunt, quæ de Sermone iſto dicit in Prologo Evangeliorum à ſe rhythmis *Francicis* ſcriptorum *Otfridus* Monachus *Wizambergenſis*, qui ſermonem illum *barbarum*, *incultum*, & *indiſciplinabilem* vocat, atque *Grammaticæ artis fræno capi inſuetum* etiam dicit. Contra ego hujus linguæ periculum faciens, illam diſciplinæ *Grammaticæ* capacem eidemq; idoneam judicavi; reque longe ſecus, ac *Otfridus* ſcripſerat, reperta, tentare volui, an poſſem *Grammaticam Francicam* texere. Quod cum fieri poſſe expertus eſſem, congeſtis, quæ comparare liceret, libris *Francicis* ad Grammaticum hoc opus me accinxi. Cui, anno poſt, aut non tam longo tempore, quam illud orſus eram, ſupremam manum appoſui. Codices autem quibus in illo faciendo uſus ſum ſic deſignantur:

C. C.	denotat	Codicem Evang. *Cottonianum.*
S. Ann.		Vitam S. *Annonis.*
Otfrid. *vel* Ot.		*Otfridi* Evangeliorum librum.
W.		*Willerami* in Canticum Cant. paraphraſin.
Hymn.		Hymnorum librum.
Winſ.		*Winsbekii* parænesin.
Gloſſ.		Gloſſarium *Francicum.*
Tatian. *vel* Tat.		*Tatiani* Harmoniam Evangelicam.
F. V. C.		Formulam veterem Confeſſionis.
Kero.		*Keronis* Monachi gloſſarium.

In illo autem faciendo ſudans, Te non habuiſſe proxumum, quem facile conſulerem, aut cl. virum *Johannem Schilterum*, *Argentoratenſem* advocatum Regium, quem ad illuſtrandam literaturam *Francicam* multa molitum eſſe acceperam, ſæpe quidem maxime dolebam. Veſtri enim utriuſvis ope, conſilio, ingenio fretum, rectius & perfectius me omnia ſcribere licuiſſe ſcio, quam ſcripſiſſe fas eſſe poſſet homini, non tantum non *Theotiſco*, ſed primo ſiliquè operis auctori; qui neque quem ſocium aut adjutorem haberem, neque quem ducem ſequerer, quenquam uſpiam poteram invenire. Verum quale quale opus hoc eſt, quorum cauſa multo cum labore & opera illud feci, *Philo-Teutones* omnes, Teque potiſſimum, æquo animo accepturos ſpero. Id autem imprimis rogo, quidni dicam, expecto à *Francorum poſteris*, *Gallis*, *Germanis*que, qui cis citrave *Rhenum*, *Moenum*ve degunt: quorum præſertim gratia labores maximos exantlavi, ut majorum ſuorum communis ſermonis cognitionem facile aſſecuti, bibliothecas ſuas ſcrutentur, earumque forulos excutiant; ut quicquid codicum *Francicorum* in membranis ibi forte etiamnum deliteſcat, in lucem evocent; illiſque quamprimum editis, literaturam & vetuſtatem Arctoam, ac imprimis *Theotonicam*, doctorum ex aliis gentibus Septentrionis exempla ſecuti, nobilitent & amplificent. Perperam multa multos illorum, quamvis viros doctiſſimos, ſcripſiſſe, quod *Francicam* linguam neſcirent, eamve haud ſatis intelligerent, in *Diſſert. Epiſtolari*, & in Præfatione generali ad *Adamum Ottley* ſcripta, plurimis exemplis oſtendi, In quorum numero etiam habendus eſt *Georgius Caſpar Kirchmayerus*, prof. publ. *Wittebergenſis*. Cujus commentarium in *Taciti* de ſitu, populis & moribus *Germanorum* libellum, mihi antea non notum, ad me ſcribentem hæc doni nomine miſit *Baſilius Kennett*, *Whitei* frater, C. C. C. apud *Oxonienſes* Socius, ſcriptis ſuis editis clariſſimus. In libro

bro illo, ad quem legendum hic ſiſto, doctiſſimus auctor, antiquitatis *Theotiſcæ* ſtudioſiſſimus, res, moreſque *Germanorum* à ſuis originibus cum magna ſua laude petere conatus eſt. verum in eo infoelix, quod *Francicam*, ſive veterem *Theotonicam* linguam, quæ ignorantia non homìnis, ſed ſeculi fuit, neſciret, multa tradidit, in quibus illius ſcientiam valde requires. Conſule modo quæ de *Barritu*, *Aſciburgio*, *Framea*, *Valleda*, *Aurinia*, *Tuiſcone*, *Diæta*, *Freda*, *Saionibus*; denique quæ de origine *Malli* & Grave *Germanorum*, & de Dea *Tanfana* dixit; mecumque ſenties linguæ *Franco-Theotonicæ* doctrinam *Germanis*, *Gallis*que, qui ſuas origines & antiquitates recte ſcire volunt, æque utilem, imo æque neceſſariam fore; ac *Anglis*, *Scotis*que antiquitatum, originumque ſuarum ſtudioſis, *Anglo-Saxonicæ* ſcientiam utilem, & plane neceſſariam eſſe cognoſcis.

Quantus igitur Tu vir es, doctiſſime *Antiſtes*, qui utramvis, perinde ac vernaculam intelligis? quinetiam in quo ad humanarum atque divinarum literarum cognitionem & Arctoarum veterum omnium notitia acceſſit. Illarum plane ſcientiæ acceptum referre debes, quod BIBLIOTHECÆ ANGLICANÆ Hiſtoricos Tres egregios libros, & SCOTICANÆ unum, in utriuſque Populi ingens beneficium deinceps ſcribere potuiſti. Illis etiam perfecte intellectis debes, quod *Nort-Hymbriam Tuam veterem* moliri potes, quem quidem librum qui antiquitates Septentrionales in utraque natione colunt, avide expectant. His denique cognitis debes, quod *Volumina Regni*, quæ Rotulos Parliamentarios vocant, Te deſiderant idoneum lectorem, veterum & linguarum & rerum eruditione peritiſſimum. Crede mihi ad gloriam Tuam, qui jam ſuperioris ordinis Senator es, nihil majus poteſt accedere, quam ut ad antiqua Senatus acta, & monumenta diligenter perlegenda, Te ſine cunctatione accingas. Iis enim inſtructus & dignitatem tuam tuebere, & auctoritatem augebis tum Tuam, tum communem Epiſcoporum; qui cum ante centum aut plures annos, in rotulis vetuſtis verſati eſſent, eo fecerunt, ut in ſuam ſententiam cæteri proceres pedibus irent, conſiliique & dictorum pondere ſenatum facile gubernarent. ſuperiorum temporum exemplis, actis & monumentis, illarumque rerum auctoritate omnia tum magis, quam *voce magna*, *boniſque lateribus*, ut *Cicero* Tuus loquitur, *ſuadebant*; magnaque cum delectatione ſimul & reverentia tum imprimis audiebantur *Sacerdotii Proceres*, quos rerum civilium, perinde ac divinarum ſcientia ac uſu inſtructos ad id, quodcunque forte agebatur, vel diſputatum erat, ſcite, apte, & opportune poſſe dicere *Populi Proceres* cognoſcerent. Ante ſexdecim, aut eo plus annos, vixit vir ampliſſimus ſapientiſſimuſque, & ſui temporis juriſconſultus ſine Pare maximus, *Franciſcus* Dom. *North* Dominus *Guilford*, *Carolo* II. & *Jacobo* II. RR. Angliæ magni ſigilli cuſtos, qui me multum & familiariter utebatur. Itaque multa ab Illo prudenter diſputata, multa etiam breviter & commode dicta memoriæ mandabam, ut qui fieri ſemper ſtudebam Illius prudentia doctior. Is autem cum ſæpe multa narraret, tum præclare memini domi in coenaculo ſedentem, cum & ego eſſem una, & pauci familiares, in ſermonem de *Proceribus Sacerdotii* incidiſſe; in quo Epiſcoporum vicem magnopere dolebat vir maximus, utpote quorum auctoritatem diu in ſenatu labefactatam tum ferme jacere dicebat, ex eo, quod ad *Rotulorum Parliamentariorum* ſtudium, contra deceſſorum ſuorum, qui in anterioribus ſeculis floruiſſent, morem, minime animos appuliſſent. Memini etiam ſæpius audiiſſe Illum vehementer hortari egregios è clero viros, tum qui facti Epiſcopi erant, tum quos ad Epiſcopatum deſtinatos eſſe ſciebat, ut in *Rotulorum iſtorum* ſtudio, quos Senatoriarum rerum quaſi BIBLIA appellabat, nocte dieque ſe exercerent. Finge Tu Illum, qui tum & Fori, & Senatus oraculum erat, hoc Tibi conſilii dediſſe; Finge, inquam, Illum, qui *Philo-clerus* etiam maxime ſemper erat, ut id faceres Te hortatum eſſe; tantoque viro quaſi monitore ſurge, & ad eorum ſtudium animum appelle, qui *Francicæ*, *Saxonicæ*, *Dano-Saxonicæ*, & *Anglo-Nortmannicæ* antiquitatis notitia ad id maxime paratus & comparatus es. Tu, inquam, ad legendos ROTULOS Parliamentarios Tuo præi Reverendiſſimis Collegis præſtantiſſimo exemplo; omnique ope & opera enitere, ut per Te, *Epiſcoporum*, ut loquuntur, *Banco*

priſtina ſua dignitas Senatoria conſtet; ſummaque, quæ fuit ejus in præteritis temporibus, auctoritas & amplitudo, Tuo auſpicio, atque ductu ad antiquum ſtatum revocetur.

Virtutes Tuæ, & imprimis, quas in Te ſemper intellexi ſitas, ſumma animi moderatio & modeſtia faciunt, ut Te tam audacter moneam & familiariter. Quod ſi à me in re tam ſublimi liberius juſto & arrogantius id factum eſſe videatur, delictum non defendo, ſed veniam ſuppliciter rogans, me non à Te ſolo, ſed ab omnibus ſacerdotii Collegis Tuis, qui quo animo dixi conſiderabunt, facile veniam deprecaturum ſpero.

Dom. noſter Jeſus Chriſtus Te diutiſſime incolumem ſervet, novoque indies accedente virtutis & doctrinæ ſplendore exiſtimationem Tuam augeat. Tandemque cum ex hac vita gloriæ & annorum plenus migraveris, ad immortalis vitæ, quam beatorum animi in cœlis degunt, ineffabilem illam gloriam Te perducat. Sic quotidianis ſupplicationibus D. O. M. pro Te orandus mihi eſt; quem in amicitia conſtans, & ſtabilis perſtitiſti diligere & adjuvare, etſi de rep. non idem ſentiremus. Id Tui gratia honorifice dictum velim. Quoniam ea humanæ naturæ imbecillitas eſt, ut iſta quidem ex cauſa, quam ſingularis Tua humanitas neſcit, magna inter veteres amicos diſſidia nimis ſæpe exiſtere, & diuturnas familiaritates labefactatas non raro extingui ante noſtra tempora ſapientes obſervarint. Supereſt ut, quemadmodum hoc in opere laborans, de Te, quem maxime deſiderabam, quaſi die nocteque cogitabam: ita Tibi, cum *id*, ſive *alias Inſtitutiones noſtras* legeris, in mentem ſemper veniat Tui cum primis amantiſſimus & ſtudioſiſſimus cultor *Georgius Hickeſius*. Vale.

Londini Calend. Maias.
A. D. M.DCC.III.

Index *Capp.* Grammaticæ Franco-Theotiſcæ.

Cap. I. *De Literis & Literarum Regulis.* pag. 1.
Cap. II. *De Articulis.* p. 10.
Cap. III. *De Nomine & Specialius de Nomine Subſt.* p. 14.
Cap. IV. *De Nominibus Adjectivis.* p. 20.
Cap. V. *De Pronominibus.* p. 26.
Cap. VI. *De Numeralibus.* p. 46.
Cap. VII. *De Verbis Auxiliaribus.* p. 49.
Cap. VIII. *De Verbis, quibus Vox Paſſiva formatur.* p. 57.
Cap. IX. *De Verbo & iis quæ Verbo Accidunt.* p. 62.
Cap. X. *De Conjugationibus Verborum.* p. 63.
Cap. XI. *De ſecunda Conjugatione Verborum.* p. 71.
Cap. XII. *De Verbo Paſſivo.* p. 71.
Cap. XIII. *De Verbo Imperſonali.* p. 73.
Cap. XIV. *De Verbis Reflexivis.* p. 73.
Cap. XV. *De Verbis Anomalis* p. 74.
Cap. XVI. *De Adverbiis.* p. 75.
Cap. XVII. *De Conjunctionibus.* p. 80.
Cap. XVIII. *De Præpoſitionibus in Conſtructione.* p. 82.
Cap. XIX. *De Præpoſitionibus in Compoſitione.* p. 86.
Cap. XX. *De Interjectionibus.* p. 87.
Cap. XXI. *Regulæ Syntaxeos*, &c. p. 87.
Cap. XXII. *De Poetica Veterum* Francorum. p. 101.

CAPUT PRIMUM.

De Literis & Literarum Regulis.

AMETSI quorundam * doctorum sit opinio, veteres *Francos* aut nullas habuisse literas, ante receptam Christianam fidem, aut nulla ante id tempus monumenta scripsisse; in contrariam tamen ut fere eam sententiam, auctor est *Eginhartus*, *Karli* Magni gener & cancellarius, in † libro, quem de ejus vita composuit; ubi narrat *eum barbara & antiquissima carmina, quibus veterum regum actus & bella canebantur, scripsisse, memoriæque tradidisse.* Etenim *barbara* & *antiquissima*, ni fallor, vocat *carmina*, quibus veteres *Germanorum* poëtæ res gestas suorum regum ducumque patrio suo sermone descripserunt. Quemadmodum enim veteres *Galli* & *Britanni* BARDOS suos DRUIDAS que, & *Cimbri* sive *Dani* veteres SCALDOS sive SCALDROS suos habuerunt, qui heroum præclara facinora, vitasque canebant, & carminibus scriptis ante multa secula posteris relinquebant: sic priscos *Germanos* & suos poëtas habuisse verisimile est, qui principum suorum res gestas celebrarent, & scriptis longe ante *Karli* M. tempora libris heroica majorum exempla nepotibus imitanda traderent. Sic apud ‡ *Tacitum* legimus, *Germanos* veteres *Arminii Cheruscorum* principis laudes post mortem ceciniſſe, & ** *patrium suum Deum, filiumque ejus Mannum, gentis suæ conditorem, carminibus (quod unum apud illos annalium genus est) antiquis celebrasse.*

Hæc antiquorum poetarum carmina *barbara* vocat *Eginhartus*, quod *Gothico*, sive vetustiori sermone *Germanico*, quo atavi & atavorum proavi usi erant, scripta, non intelligebant magis istius ævi *Franco-Germani*, quam, qui jam degunt, eorum posteri libros *Francice* scriptos intelligunt; aut *Anglorum* gens, *Saxonum* & *Danorum* nepotes, *Anglo-Saxonice* sive *Dano-Saxonice* scriptos codices jam nunc facile intelligere possunt. Quemadmodum enim *Theotisca* lingua, qua usi sunt *Francones*, *Karlo* M. regnante, vetus *Germanica* sive *Theotonica* (alias *Teutonica*) nunc dicitur: sic *Gothica* illa magis primæva sive vetustior *Theotonica*, quam magnifico ore, non tantum *Ariovisto* regnante, ante M.DCCXL annos, sed quam, *Faramundo* imperante, ante mille & ducentos

---

* Inter quos G. *Joh. Vossius*. de hist. *Lat.* in *Hunibaldo*. *Nec enim veteres Germani gesta sua mandabant literis, quas nesciebant. At ille ferrei oris & plumbei cordis Hunibaldus, non modo promit his indicta, sed plane repugnantia. Quare Hunibaldus eo loco habendus est quo Berosus, Annii, & similis farinæ scriptores.* Vide etiam *Genebrardum* ad annum *Christi* CCCC.XXVIII. † *Petrus Lambecius* in comment. de bibliotheca *Cæsarea*, lib. II. cap. VI. p. 263, exhibet hujus libri loca nonnulla, non ut vulgo leguntur in impressis *codd.* sed ita ut ea repperit in vetustissimo MS *Cæsareo*. ‡ In fine lib. II. Annal. *Ceterum Arminius -- dolo propinquorum cecidit, liberator haud dubie Germaniæ, & qui non primordia populi Romani, sicut alii reges, ducesque; sed florentissimum imperium lacessierit, prœliis ambiguus, bello non victus. Septem & triginta annos vitæ, duodecim potentiæ explevit, caniturque adhuc barbaras apud gentes, Græcorum Annalibus ignotus, qui sua tantum mirantur: Romanis haud perinde celebris, dum vetera extollimus, recentium incurioſi.* ** De mor. *Germ. Celebrant carminibus antiquis (quod unum apud illos memoriæ & annalium genus est) Tuistonem Deum terra editum, & filium Mannum, originem gentis, conditoresque.*

circiter annos, locuti ſunt *Germani*, vetus quoque *Theotiſca* ſive *Germanica* non poterat non dici, quo tempore *Eginhartus* ſcripſit, nono ſcilicet ſeculo; carminaque & poëmata in eâ, quibus finge cunque literis ſcripta, non potuerunt non æque barbara apud *Francos*, nobiliſſimam *Germanorum* gentem, tunc temporis ſonare, ac *Otfridi* carmina ante octingentos circiter annos condita, apud poſteros eorum non tantum *Franco-Gallos*, ſed *Franco-Germanos*, jam nunc ſonant.

De tempore autem, quo ſcribere cœperunt veteres *Germani*, vel quibus uſi ſunt literis, ut nihil (eheu!) certi haberi poteſt; ita nihil pro certo tradimus. Certum id autem eſt, *Helvetios Germanorum* vicinos & ſocios, *Cæſare* in *Galliam* miſſo, *Græcis* literis uſos fuiſſe. Monumenta etiam tumuloſque, in confiniis *Germaniæ*, *Rhætiæque*, *Græcis* literis, ut quidam putabant, ab Ulyſſe inſcriptos, extitiſſe, [a] *Tacitus* ex aliorum fide narrat; *Græcas*que literas apud *Druidas*, *Gallorum* ſcriptores, in uſu quoque fuiſſe, in commentariis ſuis tradit *Cæſar*. Quidni ergo eorum [b] opinioni & ipſe accedam, qui *principes* & *ſacerdotes Germanorum Græcis* pariter literis, antequàm *Romanorum* jugo ſubderentur, monumenta ſcripſiſſe arbitrantur. Poſtea vero quam *Romanis* ſubacti jacebant *Germani*, & in eorum finibus non præſidia ſolum ponerentur, ſed ductæ etiam inter eos eſſent *coloniæ*; & ad jura tandem municipalia, ſedibus fixis, provinciales facti ſurgerent; non potuerunt ante receptam, [c] *Cludoveo* primo imperante, fidem, quin una cum lingua & literas *Romanas* acciperent, in quibus, ſi non in *Græcis*, nonnulla carmina aut carminum fragmenta principum res geſtas deſcribentia, ad *Karlum* tum *Græcorum*, tum *Latinorum* peritum, & antiquorum imprimis ſtudioſum, perferri poſſent forſan ab iis, quorum intererat ea exquirendo domino ſuo gratificari. Equidem non ignoro ſententiæ huic noſtræ impugnare id, quod à [d] *Tacito* dictum eſt: ſcilicet, *literarum ſecreta apud Germanos, viros pariter ac fœminas ignorare.* ſed per *literarum ſecreta*, literas ſive epiſtolas ſecretas, quibus ultro citroque miſſis, apud *Romanos* corrumpi fœminæ ſolebant, intelligi vult hiſtoricus; ſecundum iſtud *Suetonii* de *Nicid*, quum codicillos Memmii ad Pompeii uxorem de ſtupro pertuliſſet. Eum eſſe ſenſum verborum, quæ præcedunt & ſequuntur, manifeſtè probant, utpote in quibus [e] oſtendit, nulla apud *Germanos* muliebris pudicitiæ tentamenta neque ſpectaculorum, neque conviviorum, neque denique literarum ſecretarum, in uſu fuiſſe. Quare tantum abeſt, ut pro elementis orationis *literarum ſecreta* in loco iſto ſumenda ſint; ut [f] *Trithemium*, qui ſcripſit ante ducentos, decem ademptis, annos, [g] *Hunibaldo* auctore, tradere non puduit, *Francos*, qui *Marcomero* duce, de *Scytharum* finibus ante *Chriſtum* natum egreſſi ſunt; & ut ille ſcribit à *Saxonibus* fratribus ad oſtia *Rheni* ſedes acceperunt, bella cum *Romanis* & *Gallis* pene continua habuiſſe, & literas *Romanorum* tandem acceptas cum forma ſcripturæ ſervâſſe, & linguam eorum didiciſſe. Idem *Hunibaldo* etiam auctore, tradit *Waſtbaldum* quendam *Franco-Theotiſcum* res, quas gerebant reges, duces & principes, per annos ferme ſeptingentos & quinquaginta octo, patrio ſermone, ſed ſuis characteribus ſcripſiſſe. [h] Quos quidem characteres ſculptos in ſuo libro exhibuit *Trithemius*, monens lectorem ſe illos è codice, qui præ vetuſtate vix legi poterat, ſumſiſſe, atque ideo veritum eſſe, ne deceptus eos male effigiaſſet. Monet etiam eorum nonnullos *Græcis* eſſe ſimiles, ut elementum primum, quartum, ſeptimum, octavum, undecimum, decimum quintum, decimum ſeptimum, decimum octavum, viceſimum quartum. Cætera etiam fere omnia *Græca* ſunt aut tranſverſa, aut inverſa, ut ſecundum, tertium, quintum, decimum-tertium, decimum-ſextum. Duodecimum autem, quod ᴿ M reſpondet, *Runicum* eſt, ut in voce QUIDEM, quæ à ſcriptore vetuſtiſſimi codicis evangeliorum *Lychfeildenſis* in uncialibus ſic exarata ᛩᚢᛁᛞᛁᚺ conſpicitur, in initio evangelii *S. Lucæ*. Decimum nonum manifeſte formatur ex T & ᚦ. viceſimum eſt Y tranſverſum. Sextum autem, quod *Græcorum* ζ reſpondet, ut & viceſimum-primum, viceſimum-ſecundum, viceſimum-tertium, peculiaris formæ characteres ſunt, ut in adjecta tabella videre eſt.

Idem etiam aliud Alphabetum, in *Hunnibaldi* codice repertum, ſuis characteribus exhibuit ſic inſcriptum: ALPHABETUM FRANCORUM QUOD DORACUS INVENIT. vide appoſitam tabellam. [i] In hoc alphabeto, elementum primum & decimum-ſextum, quæ A & O reſpondent, cernuntur etiam abſque tranſverſa virgula in unciali ſcriptura cod. *Lychfeildenſis*, illud in [k] AUTEM, hoc in [l] QUONIAM, utrumque in [m] GENERATIO & [n] GENERATIONIS; quæ omnia ſic ſcribuntur, ᛩᚢᛏᛖᚺ. ᛩᚢᛟᚾᛁᚫᚺ. ᚷᛖᚾᛖᚱᚫᛏᛁᛟ. ᚷᛖᚾᛖᚱᚫᛏᛁᛟᚾᛁᛋ. Duodecimum autem media linea producta (Ψ) pro *Runico* habendum eſt, ut & decimum-tertium ſive M. alterum, ſi, ut iſtud in *Waſtbaldi* alphabeto, tranſverſum lineam haberet. Notandum quoque eſt

---

a In libello *de moribus Germanorum*. *b Germanos olim literas habuiße à Græcis plurimorum opinio tenet*; Johan. Trithemius abbas. lib. polygraphiæ ſexto. *c Cludoveus*, *Gallice Clouis*, baptizatus erat Anno Dom. CCCC.XCVI. *d* In libro de moribus *Germanorum*. *e Ergo ſepta pudicitia agunt, nullis ſpectaculorum illecebris, nullis conviviorum irritationibus corruptæ. Literarum ſecreta viri pariter ac fœminæ ignorant. pauciſſima in tam numeroſa gente adulteria. f Polygraphiæ lib. ſexto.* *g* Scripſit *Hunibaldus* vel *Hunnibaldus* hiſtoriam ſuæ gentis. An. Dom. 944. *h* Ex his conſtat, *Trithemium*, virum ſeculi ſui doctiſſimum, non ita de *Hunibaldo* ſenſiſſe, ac *Gerardus J. Voſſius*. *i* Alphabeti hujus & ſuperioris, cum codicis *Lychfeildenſis*, ante M. annos ſcripti, uncialibus literis, convenientia oſtendit *Ger. Joh. Voſſium* haud adeo æquum *Humibaldi* cenſorem fuiſſe. *k* In evangelio ſecundum *S. Matth.* I, 18. *l Luc.* I, 1. *m Matth.* I, 18. *n Matth.* I, 1.

tum

TABELLA

Alphabetum Nortmannorum, *è* Trithemio.

A. b. c. d. e. F. g. h. I. K. L. m. n. O. P. q. r. s. t. v. x. y. z. w.

α. B. γ. β. ε. P. ȝ. H. ψ. ι. ια. ιβ. ιγ. ς. ιε. ιρ. ιȝ. ιн. ιθ. K. Kα. Kβ. Kv. Kθ.

Alphabetum Wastbaldi.

A. R. L. Δ. ə. C. h. O. η. ɦ. Λ. Ш. Z. X. O. C. P. G. Ȝ. ʎ. ƀ. ℍ. Ⱥ. ω.

L. b. g. d. e. ȝ. e. ȣ. ı. K. ɨ. m. n. ϰ. o. P. r. ŧ. ţ. y. ƥ. ȝ. ſ. ∞.

Alphabetum Francorum *quod* Doracus *invenit*

H. Ir. Tl. Tl. Tp. Φ. Π. Ω. q. E. m. Ш. Ш. Ч. H. Ꞑ. Ꞑ. Ш. ⊐. C. ꝑ. Γ. ɦ. b. Tl. Ш. Ғ. Ⱥ. Ⱦ. x.

A. b. g. d. e. σ. F. ɦ. ı. k. ɨ. m. m. n. n. o. p. Pƀ. q. r. s. ſ. t. ȣ. v. w. Pr. x. y. ȝ.

Alphabetum Nortmannorum, *è Hrabano Mauro.*

ase. birith. chen. thorn. ech. fech. gibu. hagale. his gile. lagie. man. not. othil. pere. chon. rehir. Sugil. tae. hur. halach. huyri. ziu.

ᚨ. ᛒ. ᚴ. ᚹ. ᚻ. ᚾ. ᛁ. ᛃ. ᚴ. ᛚ. ᛘ. ᚾ. ᛟ. ᛈ. ᚱ. ᛋ. ᛏ. ᚢ. ᚦ. ᚤ. ᛉ. ᛧ. ᛪ.

Alphabetum Nortmannorum, *Bedanum.*

ᛦ. ϑ. ᛇ. ᛗ. ᚻ. ᛈ. x. Y. L. Ψ. ᛦ. ш. ᚠ. 4. ᚻ. ᛘ. ᚱ. ᛏ. ᛁ. ᚳ. ᚻ. ᛇ. ᛐ. w.

a. b. c. d. e. f. g. ȝ. ı. K. L. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z. w.

Alphabetum Secretum Caroli M.

ZI. ᛏ. ᛕ. ᛠ. co. ᚺ. ᚹ. ᛦ. ᛗ. ᛩ. ᛀ. ᛠ. ᛗ. ᚴ. ᚣ. ᛦ. ᛉ. ᛏ. ᛩ. ᛀ. ᛠ. ᛗ. ᚴ. ᚣ. ᛦ. ᛉ. ᛏ.

a. b. c. d. e. F. g. ȝ. ı. K. L. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z. w.

Alphabetum Francicum, *è Codice* Cottoniano. *Caligula A.7.*

A A Λ, B b, C L, D D, E E E, F, Ç G G G, H H, I, K K, L L L, M M M O Q, N N N N,

a. b. c. d. ee. f. ȝ. hh. ı. kkk. l. m. n.

O O, P, Q Q R, S, T T, V U U, W, X X. Z h.

o. pp. q. rr. ſ. t. uuu. y. ı z. b. d. ſc.

Alphabetum Francicum, *è* Iuniano *Codice. n°.25.*

a. b. c. d. e. f. g. h. ı. k. l. m. n, firalis. o. p. q. r. ſ. t. u. w. x.

a cc. b. c. d d. e. f. g ȝ h h. ı. k. l. m. n μ n. o. p. q. r. ſ. t t. u. uu. x.

y. z. æ. ri. ſt. et.

y. y. z. æ. ŋ. ſt. &. *aliæ sunt etiam harum literarũ jugationes, quas omitto.*

Alphabetum ex numiſmatis.

A Λ A Λ A Π A X A, B B G, C C Ɔ ⊧ C C, D P Þ ∂ D Δ Þ, E E C G I C, F A R,

G ϥ C ⊃ ⌒ G C E G, H h h K, I I, K K h R R R, L ⊧ L Λ Γ L, M m H m ω, N N

И H N N N I I Z n, O Ω ω □ o O, P Γ ſ, Q R, R R R n n ∾ ᛋ R R, S ∾ Ɔ

ᓭ ᔑ ϥ ᓭ C, T T ⊧, V Y ≺ Y U, W Y Y W, X ⊹, Y, Z ≺ 3.

dno. da. he. ma. mp. hp. ne. th. te. us or os. vat. va. vs. vs. vr. rex. et. nth.

N. DN. D. HE. M. MP. HP. NE. Θ. TE. ∝ VA. VA. W. VR. R. Z. NH.

Burn. scrips. et sculp.

rum duodecimum elementum quod denotat M, & decimum-octavum, quo PH denotatur, eodem modo formari, ſcilicet per ⲘⲘ, ut in codice *Lychfeildenſi* m, & p, vel forſan ph, per ᚻ, ut conſtat per vocem QUONIAM in principio evang. *Luc.* & vocem SCRIPTUM ᛈᛈᚱᛁᚻtum. *Marc.* I, 2.

Hrabanus etiam *Maurus*, ad finem tertii voluminis operum ſuorum, literas *Marcomannorum*, quos & *Nortmannos* vocat, effigiatas poſuit; in hoc hallucinatus, quod *Runarum* neſcius, ſecretas eas eſſe putavit, in quibus carmina ſua magica, incantationes & divinationes ſcripſerunt, qui paganis ritibus utebantur. Non autem arcanæ ſive magicæ runæ, ſed communes & literariæ fere omnes ſunt, quibus peregrina, ſcilicet *Francica* nomina data ſunt, ad poteſtates earum ſignificandas, ut ex tabella conſtat. Alphabetum iſtud cum alio quodam *Nortmannorum* in multis convenit, quod apud *Bedam* repertum ſe exaraſſe ſcribit *Trithemius*. nec dubitandum arbitror, quin in omnibus exacte conveniret cum *Bedæ* dicto alphabeto, ſi characteres ejus vere & exacte exarati eſſent. In tabella autem videas quomodo apud *Trithemium* exarantur.

Hujus *Bedani* alphabeti quatuor primæ literæ, ut & ſexta, decima-ſeptima & octava conveniunt plane cum iis ejuſdem formæ in *Hrabani* alphabeto; ſeptima etiam litera in utroque eadem eſt, niſi quæ in *Bedæ* alphabeto eſt tranſverſâ lineâ caret: ſic octavæ & decimæ in *Bedæ* alphabeto deeſt pars inferior, quæ cernitur in octava & decima *Hrabaniani* alphabeti litera. Differentias autem inter cæteras, quas præſertim in *Bedæ* alphabeto literarum mala poſitio & mali ductus faciunt, lectori obſervandas relinquo.

Ex his videtur *Francos* veteres, præter *Romanas* literas, *Gotho-Runicas* habuiſſe, ex quibus cum *Græcis* & *Latinis* maxime non ſuo loco interpoſitis, & non raro etiam truncatis, diſtortis, inverſis, duplicatis, conjunctis, dimidiatis, tranſpoſitis docti eorum ſecreta alphabeta fecerunt. Hujus generis *Karlus* M. teſte *Otfrido*, multa excogitavit, quibus per latiſſimum ſuum imperium ſecurus uteretur, cum ad duces & præfectos literas mitteret. E quibus id unum, quod *Otfridus* poſteris relinquendum cenſuit, utpote dignum quod reſuſcitetur & in novam lucem prodeat, hic exhibere eſſe noſtri arbitramur. Vide tabellam præcedentem.

Præterea ſimilitudo maxima, quæ eſt *Francicæ* linguæ cum *Mæſo-Gothicâ* matre, argumento mihi eſt, & *Ulphilanos* characteres, ſive literas *Gotho-Græco-Romanas*, ante *Karli M.* imò forſan & ante *Cludovei I.* tempora, qui primus *RR. Francorum* Chriſtianus factus eſt, ad *Franconum* veterum notitiam perveniſſe. Certe auſtralium illorum *Gothorum*, qui è *Scandia* oriundi & profecti, tot nationes *Galliæ* vicinas, & ante & poſt * *Ulphilæ* epiſcopi tempora, virtute ſua fregerunt, *Francos*, qui linguam eorum cognatam non potuerunt non intelligere, literas, quibus linguam, *Ulphila* auctore, ſcripſerunt, diu ignoraſſe, à me tantum abeſt ut probabile judicetur, ut contrarium potius, me judice, veri ſpeciem præ ſe ferre videatur. Sed de hoc quamvis nihil certi ſtatuere poſſumus, certum id tamen habemus, *Karlum* M. qui peregrinis literis operam ſtrenuè navarit, veterem *Gothicam* ſive avitam *Theotiſcam*, quæ ſuæ *Francicæ* parens erat, ſtudioſe didiciſſe; & antiquiſſima illa carmina, quæ in ea condita erant, & quibuſvis literis, ſive *Græcis*, ſive *Latinis*, ſive *Runis*, ſive *Ulphilanis*, ſcriptis, tanti feciſſe, ut ea plane tanquam dulciſſimas & pretioſiſſimas ſuperiorum ſeculorum reliquias non deſcribere tantum, ſed memoriæ mandare haud indignatus eſt utraque Pallade præſtantiſſimus *Cæſar*. Barbara, inquam, & antiquiſſima illa carmina *Theotiſca* quibuſvis literis ſcripta ex vetuſtis membranis deſcripſit, & memoriæ tradidit Imperator. Etenim carmina illa antiqua, quibus veterum RR. bella canebantur, ut & antiqua illa, quibus *Tuiſtonem* ſuum Deum celebrabant veteres *Germani*, pro carminibus ſcriptis intelligi poſſunt non minus, quam de hiſtoria ſcripta id accipi & poteſt & debet, quod à *Pſalmographo* ſcribitur: *Majores noſtri narraverunt nobis, quod operatus ſis in temporibus priſcis.* Certe ſi carmina ſua antiqui *Cimbri* ſaxis & rupibus inciderunt, quod unum, ut cum *Tacito* loquar, apud illos memoriæ & annalium genus erat; quidni affirmare auſus ſim, carmina illa antiqua, & barbara olim ſcripta fuiſſe, quæ ſcribere, hoc eſt, deſcribere, & memoriæ deinmandare MAGNUS haud gravatus eſt. O utinam jam extaret auguſta illa *Bibliotheca*, in quâ delicias has ſuas repoſuit imperator! O quam lubens, quam jucundus, ad extremos *Carolini* imperii fines proficiſcerer ad legenda antiqua illa, ut ut barbara carmina, in quibus tanquam in clariſſimo fonte perlucidas cernere quidem eſſet voces, phraſes, & deſcriptiones illas rerum poëticas, quæ in *Scaldorum*, & *Saxonicorum* poëtarum reliquiis & fragmentis opacæ jacentes nulla fere vel perſpicaciſſimi ingenii arte diſcerni queunt. Præterea veterem *Gothicam* ſive *Theotonicam* linguam non intellexit tantum MAGNUS, & in ea carmina, longe ante ſua tempora facta, ſcripſit, ſed *Francicam* ſuam jam tum inconditam, incultam, & à doctis ſuæ nationis neglectam primus excoluit & expolire cœpit † *Grammaticis* inſtitutionibus, quarum ope, ad orthographiæ

---

* *Ulphilas, Mæſo-Gothorum* epiſcopus, floruit circiter quarti ſeculi medium. † *Trithemius* in libro VI. polygraphiæ ſic ſcribit: *Ex Grammaticis Otfridi Monachi Wiſſenburgenſis legimus, quod Carolus Rex Francorum, cognomento Magnus, nationis ſuæ miſertus barbariem, Nannone, Theobaldo, Albino,* (hoc eſt *Alcuino*) *& Berengero adjutoribus, linguam tentavit regulare Germanicam. Cumque, teſtante Turpino, tam arduum inchoaſſet opus, crebris bellorum incurſionibus retardatus non perfecit, ſed morte præventus imperfectum dereliquit; nec ſurrexit poſt eum alius, qui hujus rei curam ad animum revocaret. Otfridus autem jam dictus monachus, Rabani Ful-*

&

& ſyntaxeos regulas reduxit, & quaſi ex fero & agreſti ſermone in civilem & honeſtum convertit.

Proximus à MAGNO *Hrabanus Maurus*, qui anno Chriſti DCCC.XL.VII. ex Abbate *Fuldenſi* in archiepiſcopum *Moguntinum* eſt electus, linguam *Francicam*, quam & * *Franciſcam* nonnunquam vocamus, excoluit. Iſ enim, præter gloſſas *Latino-Theotiſcas* de partibus humani corporis à *Walafrido Strabo* ex dictantis ore exceptas, quæ à *Melchiore Goldaſto*, Tomo II. veterum de rebus *Alamannicis*, & inter *Hrabani* opera, (*Coloniæ Agrippinæ*, Anno Dom. M.DC.XXVII. ſex tomis in folio) editæ ſunt, compoſuit etiam integrum Gloſſarium *Latino-Theotiſcum* in Biblia ſacra veteris & novi teſtamenti, quod nondum editum eſt. Hujus egregii operis vetuſtiſſimum, & ipſa *Hrabani* ætate exaratum codicem membranaceum cum incredibili gaudio reperit *Petrus Lambecius*, arcis *Ambraſianæ* bibliothecam pervolvens, & repertum cum multis aliis præſtantiſſimis MSS. in Bibliothecam *Cæſaream Vindebonenſem* tranſtulit aſſervandum.

Poſt *Hrabanum* diſcipulus ejus *Otfridus Wizamburgenſis* maxime omnium perpolivit & elimavit patriam linguam, quam à ſuis, ut barbaram, adeo contemptam memorat, ut ab ea ſcribenda prorſus abhorrerent; aut ſi ſcribere dignarentur, in ſingulis fere verbis à recta ſcribendi ratione aberrare non verecundati ſunt. Is igitur *Theotiſcum* ſermonem iterum polire & reformare cupiens, *Grammaticam Francicam* à *Karlo* imperatore haud conſummatam auxit & perfecit, multaque præclara opera *Franciſce* compoſuit. *Petrus Lambecius* in comment. de [a] bibliotheca *Cæſarea*, mentionem facit pervetuſti codicis in membranis exarati, quem cum haud paucis aliis ex bibliotheca arcis *Ambraſianæ* in Auguſtam *Vindebonenſem* transferendum curavit; in quo extant *Otfridi* homiliæ quædam *Theotiſcæ* in evangelia, quarum *Johannes Trithemius* meminit, cum paraphraſibus *Theotiſcis* [b] *Eſaiæ prophetæ*; [c] *in canticum Ezechiæ regis Judæorum*; [d] *in canticum Hannæ*; [e] *in canticum Moyſis*; [f] *in canticum Habacuc prophetæ*; [g] *in canticum Moyſis*, AUDITE COELI; [h] *in orationem dominicam*; [i] *in canticum Zachariæ prophetæ*; [k] *in canticum beatiſſimæ virginis*; ac denique *in ſymbolum Athanaſii*, ut inſcribi ſolet. De hoc quidem pretioſo MS *Lambecius* promiſit ſe ex profeſſo tractaturum in libro tertio bibliothecæ *Cæſareæ Vindebonenſis*; ſed *Græcis* MS vetantibus quo minus fidem abſolveret, tractatum deſideratiſſimum, quem promiſit, fruſtra in libro tertio quæſivimus. *Otfridus* etiam carmen *Theotiſcum* ad monachos *Sancti Galli* compoſuit, quod, inquit *Petrus Lambecius*, *Trithemius* perperam vocat *librum*. [l] Extat hoc carmen integrum in antiquiſſimo codice MS. bibliothecæ *Cæſareæ* ſic inſcriptus: *Otfridus Wizamburgenſis Monachus Hartmuate & Werinberto, Sancti Galli Monaſterii Monachis.* Idem in Pſalterium tria magna volumina in *Franciſco* ſermone contexuit, ut *Trithemius* memorat, in catalogo illuſtrium *Germaniæ* virorum; & alia nonnulla, quæ abbatum & monachorum culpâ perdita, ad noſtra tempora non pervenerunt. Hujus Pſalterii ſpecimen publico dedit *P. Lambecius* ex authentico exemplari, nempe Pſalmi primi paraphraſin *Theotiſcam*, in commentariorum ſuorum de biblioth. *Cæſarea* lib. II. cap. V. Sed paraphraſin hanc, & verſionem Pſalmorum *Teutonicam*, *Notkero Labeoni*, Abbati *S. Galli*, qui ante ſeptingentos annos floruit, adjudicat *Jo. Schilterus*

---

denſis quondam auditor atque diſcipulus ſub Ludovico pio, Caroli filio, Grammatica illa quamvis imperfecte conſecutus, multa ſcripſit in lingua noſtra Germanica, quæ regularis inſtitutionis mirandam videntur ſonare gravitatem, carmina enim ad normam lucubravit plura heroico metro ſimul & elegiaco. Inſuper & proſaice nonnulla compoſuit ad Ludovicum R. Germaniæ, filium Pii Ludovici, & fratrem Lotharii imperatoris. ad Otgarium quoque Archiep. Moguntinum, ad monachos S. Galli, & alios. Hujus fragmenti Grammatices aſſecutus & ego præſentes Alphabeti characteres, de multis extraxi, ne penitus interirent.

* Ex gentili nomine FRANCO fecerunt veteres *Germani* FRANCISC, FRANCISG, alias FRANKISC, FRANKISG. Unde *Latinum* FRANCISCUS, quod ſæpe legitur in *Ernoldi Nigelli* poëmate elegiaco de rebus geſtis Imp. *Ludov. Pii*,

Si quis Franciſcam mavult reſerare loquelam.
Cuſpide Franciſco forte repletus eris.
Milite Franciſco rura repleta manent.
Coſlus erat quidem Franciſco germine natus.
Nort, quoque Franciſco dicuntur nomine, manni.
Extera namque cohors Franciſco more paratur.

Sic apud *Eginhartum*, in vita *Karli M.* legitur; *veſtitu patrio, hoc eſt Franciſco utebatur.* Teſtatur etiam *Iſodorus* Archiep. *Hiſpalenſis*, lib. XVIII. cap. VI. *ſecures oblongas, quibus Francones olim in bello uſi ſunt, appellatas fuiſſe Franciſcas.* Quinetiam *Otfridus*, lib. I. cap. I. *Linguam Francicam* vocat *die Frenkiſga Zungun. Petr. Lambecius*, in comment. de bibliotheca *Cæſar.* lib. II. cap. V. Verum ut à patriis Suenskur, & Danskur, abjectis durioribus literis ns, formantur *Latina, Suecus & Dacus*; & ab *Anglo-Saxonicis* Engliſc & Scotiſc, abjecta ſibilanti literâ, *Anglicus, Scoticus*: ſic à *Franciſc* vel *Frankiſc*, euphoniæ causâ, mediæ Latinitatis magiſtri fecerunt *Francicus*, quod magis obtinuit. [a] Lib. II. cap. V. p. 460. [b] *Eſaiæ* cap. XII. [c] *Eſaiæ* cap. XXXVIII. [d] I lib. *Regum*, cap. II. [e] *Exod.* cap. XV. [f] *Habacuc*, cap. III. [g] *Deuteron.* cap. XXXII. [h] *Matth.* cap. VI. [i] *Luc.* cap. I. [k] *Luc.* cap. I. [l] Vide *Petri Lambecii* comment. de bibliotheca *Cæſarea Vindebonenſi*, libro II. cap. V. pagina 418.

Argentoratenſis in inſcriptione libri, cujus editioni jam incumbit vir cl. de rep. literaria & Arctois, præſertim patriis, muſis optime meriturus. Hunc autem codicem Pſalmorum, in quo edendo operam navat *Schilterus*, eum eſſe credo, quem *Beatus Rhenanus* in libro ſecundo rerum *Germanicarum*, ubi de *Francorum* veterum agit lingua, teſtatur ſe vidiſſe apud *Johannem Huttichium*, *Argentorati*, ubi nunc è muſæo generoſi domini *de la Loubere* in publicum proditurus eſt.

Ex omnibus autem *Otfridi* operibus, quæ *Theotiſce* ſcripſit, maxime percrebuit volumen pſeudorythmicum evangeliorum in quinque libros diſtinctum. Hujus eſſe dicit **Petrus Lambecius* tria exemplaria; Unum *Friſigenſe* in principio mutilum, cui *Otfridi* nomen defuit, quod cognitum fuit *Beato Rhenano*, *Wulfgango Lazio*, & *Wiguleo Hundio*. Alterum quod *Matthias Flaccus Illyricus* mendis plenum edidit, Anno M.D.LXXI. & haud recte inſcripſit OTFRIDI EVANGELIORUM LIBER. Tertium autem Auguſtiſſima *Cæſarea* Bibliotheca poſſidet, quod *Illyrico* non innotuit, atque cum vetuſtiſſimo hoc codice *Cæſareo Illyricianam* ejus editionem diligenter contulit *Petrus Lambecius*, Bibliothecæ *Cæſareæ* cuſtos; cujus auxilio, in multis, ut par erat, caſtigavit codicem ab *Illyrico* editum, nonnullaque ſupplevit, quæ non eſt hic deſcribendi locus.

Otfridum merito ſequitur *Willeramus Abbas* † *Uſpurgenſis*, qui *Cantici Canticorum* paraphraſin *Francicam* ante quingentos annos fecit. Hanc primus edidit *Paulus Merula*, Anno M.D.IIC. eamque poſtea obſervationibus decoravit *Franciſcus Junius* F.F. Anno M.DC.LV. Inter codd. etiam *Franciſci Junii* in bibliotheca *Bodleijana* repoſitas, extat *Tatiani* harmonia evangelica *Latino-Francica*, manu doctiſſimi viri illuſtrata, prœlum heu jam diu expectans, cum ejus ad eam Annotatis, & Annotationum ſatis amplo Auctario.

Extat quoque in Bibliotheca *Cottoniana*, *Caligula*, A. 7. quaſi ex quatuor evangeliis conſarcinatus codex unus harmonicus, poeticus & paraphraſticus, qui res geſtas ſervatoris noſtri θεανθρώπου tradit; & qui quum metro, rythmoque, tum orationis ſtructura & ſtylo cum paraphraſi Geneſeos *Cædmoni* vulgo adjudicatâ convenit, ut in Grammaticâ *Anglo-Saxonicâ* obſervavimus, & inter *Franco-Theotiſcos* libros merito numerandus eſt. Inter *Franco-Theotiſcos* inquam libros jure recenſendus eſt ille codex, tametſi non deſunt, eáque non contemnenda argumenta, quæ me olim ut crederem induxerunt, eum ab aliquo antiquo *Anglo-Saxone* ſcriptum fuiſſe, qui florebat haud multo poſt receptam ab *Anglo-Saxonibus* fidem, circiter Annum DCI, ſcilicet ante ingreſſum *Danorum* in anno DCCXCIII. In hoc enim temporis intervallo, *Anglo-Saxones* non potuerunt non quaſi loqui & ſcribere *Franco-Theotiſce*, in puro illo & adhuc haud multum adeo mutato ſermone, quem majores eorum *Angli* & *Saxones* è *Germania* ſecum in *Britanniam* tulerunt. Verum ante aliquot menſes, lector benevole, ſententia mutata, ab *Anglo-Saxonibus* abjudicandum, & *Francorum* non nemini, qui circiter *Karli* M. tempora vixit, adjudicandum cenſui aureum illum codicem, quem ſive *Franco-Theotiſcus*, ſive *Anglo-Theotiſcus* ſit, plurimi facio; tum quod cæteros omnes *Franco-Theotiſce* ſcriptos, verborum copia & dictionis magnificentia antecellit, tum quod vetuſtate puriſſimi ſermonis proxime accedit ad *argenteum codicem*; cui ſoli, me judice, à veterum linguarum Septentrionalium ſtudioſis poſthabendus eſt. Ex his codd. ne alios memorem, conſtat *Francos* veteres, ſi non ante quam ad fidem converſi fuerint, literas habuerunt, ut docti quidam putant; cum fide tamen à religionis Chriſtianæ doctoribus literas accepiſſe; eâque tandem receptâ brevi animos appuliſſe, ut quæ propagando evangelio, ædificandæ Eccleſiæ, & morum ſanctitati promovendæ ſervirent, ea diligenter ſcriberent. *Karlus* quidem M. ‡ SS ſcripturas in patrium ſermonem verti juſſit, & ut ſpecimina, quæ nobis exhibuit vir maximus *Mabillonius*, demonſtrant, non aliis uſi ſunt Chriſtiani facti *Francones* literis cùm *Franciſcè*, quam cùm *Latine* ſcriberent; ſcilicet *Romanis* illis, quæ pro more temporis in uſu erant. *Francica Tatiani* harmonia evangelica, quæ *Oxonii* inter codd. *Junianos* repoſita eſt, deſcripta eſt recenti manu. Cottonianus autem codex ille evangg. harmonicus *manu* ** *Franco-Italica* exaratus eſt; cujus characteres cum majuſculos, tum minuſculos in tabella exhibuimus: inter quos conſpicuus eſt *Saxonicus* ð & đ, cujus valor aliquando eſt th, quod ſæpe etiam occurrit; & duæ peculiares *notæ*, nempe þ; & [a]ꝏ, quæ ter quaterve pro diphthongo improprio *uo* ponitur.

Huic duo alia Alphabeta *Francica* adjunximus; quorum alterum, quod etiam *Franco-Italicum* eſt, ex uno codd. MSS. *Franciſci Junii* F. F. Alterum autem è vetuſtis nummis deſumitur.

Reg. I. In his alphabetis, numiſmatum illo excepto, ut in pleriſque codd. ſive impreſſis, ſive MSS. quos mihi contigit inſpicere, duplex x deſideratur, perinde ac apud *Cimbros* & *Mæſo-Gothos*. pro ea apud *Francos* in uſu erat [b] *hs*: ut in uahs vel vahs, *coma*, *cæſaries*. uuahs vel wahs, *cera*. uuahſan, wahſan, *creſcere*. ahſla, *humerus*. ſehs, *ſex*. uuehſlan, *decipere*. In editis tamen à *Flacco Illyrico* evangg. libris occurrit aliquando duplex x.

II. In codice *Cott.* ut ſupra obſervatum eſt, frequenter occurrunt peculiares illæ notæ þ & đ vel ð, illi & linguæ *Saxonicæ* membranis communes. Peculiaris illa þ quandoque ut F, quan-

---

* Libro ſupra citato, p. 457. † *Willeramus Abbas Mersburgenſis* in *Trithemio*. ‡ Hiſtoriæ *Francorum* ſcript. Tom. III. per *Franc.* du *Cheſne*. ** *Franciſcus Junius* eum deſcriptum putat ab *Anglo-Saxone* quodam, cum alio tractatu *Anglo-Sax.* qui ad illius finem adjungitur, *de exorciſmis ad reddendos agros fertiles*. [a] Hanc priorem pro vocali v collocavit inter notas *Lombardicas* auctor libelli *de lingua Gothorum* à *B. Vulcanio* editus. [b] Apud *Cimbros* defectus ⁊ x ſuppletur per ⁊H.

doque

doque ut v conſonans pronuntianda eſt. pronuntiatur ut f in ſequentibus: uuiƀ, *mulier.* haƀda, *habuit.* heƀan, *cœlum*, forgaƀ, *dedit.* liƀ, *vita.* hoƀ, *domus, aula*; quod in C. C. ſcriptum etiam occurrit hof. In ſequentibus vero v conſonantis poteſtatem habet; ſcriƀan, *ſcribere.* oƀar vel oƀer, *ſupra.* oƀana, *deſuper.* graƀe, *ſepulchrum*; quod in C. C. ſcribitur etiam grave.

III. At ð vel ȝ perinde ut apud *Anglo-Saxones*, nunc ut TH, nunc ut DH pronuntianda eſt. pronuntiatur ut TH in ſequentibus: eðil, *præclarus.* quað, quod ſcribitur etiam quath, *dixit.* muð *os, oris.* uuarð, quod ſcribitur etiam uuarth, *factum erat.* effertur autem ut DH in iis, quæ ſequuntur: oðer, *alius.* uurðig, *dignus.* uuið, *contra.* ſtað, *littus.* ƀlið, *lætus*, & ſexcentis aliis.

IV. In codice *Cott.* vocalis i ſemper exaratur ſine puncto in vertice.

V. Conſonantium & vocalium numerum oſtendunt alphabeta, & ex vocalibus inter ſe junctis fiunt diphthongi, triphthongi, tetraphthongi. En, quos nos inter legendũ obſervavimus, ordine poſitos.

Diphthongi.

Aa. ut in raad. *conſilium.* aana, *abſque.* niſi duplex A pro A longo potius quàm diphthongo habenda ſit.

Au. ut in kalauba *fides.* rauûa, *quies.* Ei, ut in ſtein, *lapis.* meiſtar, *magiſter.*

Eo. ut in ſneo, *nix.* ſeo, *mare.* ſeola, *anima.* leoht, *lux.* ſeoc, *ægrotus.*

Eu. ut in ſeu, *mare.* Ie. ut in thie, *quæ.* hie, *hic, ille.* Ii. ut in ſiin, *eſſe.*

Jo. ut in jo vel joh, particula expletiva. Ju. ut in ju, juh, juch, *vobis.*

Oi. ut in haloian, *ducere.* duoian, *facere.* poeticè pro halan, duan.

Oo. ut in nood, *neceſſitas.* ſcoon, *pulcher.* Ou. ut in ouch vel ouh, *etiam.*

Ua. ut in huand, huant, huanta, *nam, enim, etenim.* guato, *bonus.* quað, *dixit.* tua, *ad.* muat, *mens.*

Ue. ut in ſueran, *jurare.* tuena, *duo.*

Ui. ut in ſuin, *porcus.* ſuitho, *valde.* huilic vel huilc, *quilibet.* biſuichen, *prodere.*

Uo. ut in guodo, *bonus.* tuo, *ad.* ſuoken, *quærere.* muot, *poßem.* giſcuop, *creavi.*

Uu vel w. Quamvis manifeſtum ſit veteres *Francos* uu vel w pro *vau*, præſertim ante u, ut * *Otfridus* in prologo obſervat, uſurpaſſe; non poſſum tamen quin credam illam in quibuſdam vocibus *Anglicæ* w, vel *Græcæ* ϐ poteſtatem habuiſſe, atque idcirco in diphthongorum claſſe ipſam etiam ponendam duximus.

Triphthongi.

VI. Uei. ut in tuein. uuo, ut in uuorolt, *mundus.* Uuû. ut in uuûnta, *vulnera.*

Uie. ut in huie, uui, uue, *nos.* Uoi, uoy. ut in gruoient, *creſcunt.* bluoyent, *florent.*

Tetraphthongi.

VII. Vuio, *quomodo.* vuie, in vuielih, pro uuelih, uuelich, *quis, qualis.*

VIII. Obſervandum quoque eſt à linguæ *Francicæ* ſtudioſis, non tantum in diverſis auctoribus pro ratione loci & temporis, in quibus vixerunt, ſed ſæpiſſime in uno eodemque auctore, vocales, diphthongos, & conſonantes aſperas, medias & tenues inter ſe confundi, & mutari; ut unius †vocis in margine ſcriptura varia, præter exempla, quæ ordine ſequuntur, monſtrat.

Vocales.

A. e. ut in doupha, douphe, *baptiſmo.* à nom. douph, *baptiſmus.* aphula, ephela, *poma.* cortar, corter, *grex.* armlich ermlich, *pauper, miſer,* einago, einego, einigo, *unicus.*

A. i. ut in fehtan, fehtin, *pugnare*; & in omnibus verbis infinitivi modi.

A. o. u. ut in hira, hiro, hiru, *illorum, arum, orum.* A. aa. gedan, gedaan, *factus.*

E. a. ut in under, untur, *ſub, ſubter.* crippe, crippa, *mandrum, præſepe.* legelich, lagilih, *unuſquiſque,* unbewollene, unpawollene, *immaculata.* ſyllabicum augmentum ge, ga, ke, ka.

E. æ. heizen, hætzen, *vocare.* cum multis aliis in *Stricheri* carmine.

E. i. ut in felis, filis, *lapis, ſaxum.* ze, zi, *ad.* over, ovir, *ſuper.* tegelich, tagilih, *unuſquiſque.* riche, riki, *regnum.* uuer, uuir, *quis, aliquis.*

E. o. himole, himolo, *cælo,* à nom. himil. ſageta, ſageda, *dixit.* cribbe, cribbo, *præſepe.* vortheron, fordoron, *majoribus.* wie, wio, *quomodo.*

E. u. ephela, aphula, *poma.* afur, aber, *ſed, tamen.* E. ie. ſelan, ſielan, *animæ.*

I. ii. ſin, ſiin, *eße.* ſi, ſii, *ſit.* gelich, geliich, *ſimilis.*

I. e. ir, er, *vos.* wir, wer, *nos.* wiſan, weſan, *eße.* es, is, *id.* cuſti, cuſte, *oſculatus eſt.* ſprihhet, ſprehhet, *loquitur.* bilidi, bilethe, *exemplum.* karati, garode, *pararet.* peithi, peidi, beithe, *ambo.* diſi, diſe, *hi.* I. u. finſtarneſſe, funſtarneſſe, *tenebræ.* O. a. buon, puan, *habitare.* vide a, o.

O. e. zo, ze, *ad.* gioffonota, geophenota *aperuit.* vide e. o.

---

* Nam interdum tria uuû, ut puto, quærit in ſono: priores duo conſonantes, ut mihi videtur, tertium vocali ſono manente. † Buach, buah, buoch, buoh, puach, puah, puoch, puoh, *liber.*

O. u. tho, du, *quum, quando.* thero, theru, *horum, harum, horum.* ſido, ſitu, *mos, conſuetudo.* auor, auur, *ſed, tamen.* ſeo, ſeu, *mare.* io, ju, particula expletiva. O. oo. not, nood, *neceſſitas.* ſcon, ſcoon, *pulcher.* U. e. ſuochtun, ſuochten, *quæſiverunt.* U. o. vide o. u.

Diphthongi.

Au, ou. raûua, roûua, *quies.* kalauba, geloûua, *fides.* Ei. oi. zeigoti, zoigode, *oſtenderet.*
Eo, euu, *lex.* Ou. eu. froûuen, freûuen, *lætari.*
Ua, uo. huaten, huoden, *cuſtodire.* ſuahtun, ſuochten, *quæſiverunt.* muat, muod, *affectus, animus.*

Conſonantes aſperæ, tenues, mediæ.

B. f. ob, of, *ſi.* wib, wif, *mulier.* aber, afur, *ſed, tamen.* B. u. wib, wiu, *mulier.* wiba, wiua, *mulierum.* uber, ouer, *ſuper, ſupra.*

B. p. brunno, prunno, *fons.* beſueich, piſueih, *decepit.* bim, pim, *ſum.* bilidi, bilethe, piladi, *exemplum.* crippe, criobe, *præſepe.* beranne, peranne, *parere.* bi, pi, *juxta.* buon, puan *habitare.* unbewollene, unpawollene, *immaculata.* brot, prot, *panis.* beithe, peidi, *ambo*; ubi etiam d pro th, & i pro e. buoch, puoch, *liber.* geſcrib, geſcrip, *ſcriptura.* lob, lop, *laus.*

C. k. cunning, kuning, *rex.* cuman, kuman, *venire.* crippe, krippa, cribbe, kribbo, *mandrum, præſepe.* eiſcon, eiskon, *petere, rogare.*

C. g. Iuncfrouwan, jungfrouwan, *liberæ adoleſcentulæ.* cunni, gunni, *poſſim.* tac, tag, *dies.* fleiſc, fleiſg, *caro.*

C. h. fleiſc, fleish, *caro.* ſoſo thu imo gabi giuualt iogeuuelices fleishes, *ſicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis*; *Tatian.* CLXXVII, 1.

Ch. h. hh. mich, mih, *me.* ich, ih, *ego.* iuch, iuh, *vos.* nachlichito, *appropinquavit.* ſprichet, ſprihhet, ſprihet, *loquitur.* trinchan, trinhan, *bibere.* nechein, nehein, *nemo, nullus.* beſueich, piſueih, *decepit.* gelichniſſe, kilihniſſa, *ſimulatio, ſchema.* ruacha, ruahha, *cura.* iegelich, iigilih, *unuſquiſque.* lachan, lahhan, *pallium.* egeſlich, egeſlih, *terribilis.* pruchan, pruahhan, *uti, frui.*

Ch. k. denchet, denket, *cogitat, meditatur.*

Ch. gh. iethoch, iethog, *quanquam.* nechein, neghein, *nullus.* ſuochta, ſuoghta, *quæſivit.*

Ch. q. chenun, quenun, *mulieris.* chuit, quit, *dicit.*

D. t. gardo, garto, *hortus.* bodo, boto, *nuncius.* untar, under, *ſub.* viand, fiant, *hoſtis.* deda, teta, *fecit,* wordon, worton, *verbis.* liud, liut, *populus.* ſcado, ſcata, *umbra.* druhtin, trohtin, truchtin, *Dominus.* beluchande, piluchante. dac, tac, *dies.* gitan, gedan, *factus, a, um.*

D. th. duruh, thuruh, *per.* bilidi, bilethe, *exemplum.* fordoron, fortherin, *majoribus.* kedingue, gethingue, *coerceat.* frid, friđ, *pax.*

F. b. vuif, vuib, *uxor.* F. p. uuif, uuip, *mulier.*

F. v. fure, vure, *pro.* fon, von, *à, ab, è, ex, de.* fiant, viand, *inimicus.* forderon, vorderin, *majoribus.* afur, avur, *ſed.* hoƀde, hovde, *caput.* wif, wiu, *mulier.* fater, uater, *pater.*

F. ph. gioffonota, geophenota, *aperuit.* kemfa, kempha, *ſimiles.* F. h. craft, craht, *poteſtas.*

G. gh. thurg, thurgh, *per.* G. c. tag, tac, *dies.* G. h. ſlagente, ſlahente, *percutientes.*

G. k. ſyllabicum augmentum ge, gi, ga, ke, ki, ka. ut in kinado, genate, *propitius ſit.* geſaloda, kiſalota, *denigravit, decoloravit.* kalauba, gelaûua, *fides.* tak, dag, *dies.* egiſo, ekiſo, *terror.* karati, garode, *pararet.* diſge, diske, *menſa.* ghet, ket, *it, vadit.* kereſt, gehreſt, *deſideras.*

G. i. ſyllabicum augmentum ge liqueſcit nonnunquam in je, ut jegivan pro gegivan, *datus.*

G. q. guot, quot, *bonus*: ſi ſibbo mannon quotes uuillen, *ſit pax hominibus bonæ voluntatis. Tatian.* VI. 3. H. hh. ſprehhit, ſprehit, *loquitur.*

H. ch. nehein, nechein, *nullus.* ſuht, ſucht, *morbus.* lihamo, lichamo, *corpus.*

H. hh. lihamo, lihhamo, *corpus.* lantsheffi, lantſchoffi, *regio.* mihil, mihhil, *magnus.* ſuohet, ſuohhet. *quæritis.*

H omiſſa. iro, ira pro hiro, hira, *illorum, arum, orum.* imo pro himo, *illi.* obde pro hobde. *caput.* Hiet thuo the heritogo, obar them obde ſelbes Criſtes an cruce ſcriƀan, that that uuari cuning Judeono, *tum præſes juſſit, in cruce ſcribere ſuper caput ipſius Chriſti, quod eſſet rex Judæorum.*

H. etiam præponitur aliquando vocalibus, quæ aſperæ eſſe non debent: hunpuakkhie, *idiota.* Gloſſ. B. 28. cui (*inquit Fr. Junius*, in notis ad *Tat.*) vocabulo, ſi aſpirationem, quam rudiora ſecula initiis vocum à vocali incipientium præmittebant, ademeris, atque inſuper duas treſve literas in affines alias permutaveris, deprehendes, quod *idiota* noſtris diebus eſt *unbuokig.* q. d. *expers librorum,* & *qui nihil unquam vitæ communi utile ex libris hauſit.*

K. ch. werkon, werchon, *operibus.* riki, riche, *regnum.* K. c. vide c. k.

K. g. kimiſgetan, gemisketan, *mixtus.* ket, geht, *ambulat.* keiſtis, geiſtis, *ſpiritûs.*

K. h. skeff, sheff, *navigium.* gikalota, gihalota, *vocavit.*

M. n. ſconem, ſconen, *pulchris.* thiernum, thiernun, *virginis.* tuon, tuom, *facere.*

P. b. puzza, buzza, *puteus.* geſcrip, geſcrib, *ſcriptura.*

P. ph. up, uph. *ſurſum.* ephela, appele, *poma.*

Qu. ch. quenum, chenum, *mulieris.* quit, chuit, *dicit, ait.*

Qu. k. kecbrunnan, quecbrunnan, *aquam vivam.* S. z. thas, thaz. is, iz, *id, hoc.* zuei, tuei, *tuo.*

T. d.

T. d. berit, berid, *parit*, *fert*. hoiuet, hoiued, *caput*. trinchan, drinchan, *bibere*. touph, douph, *baptiſmus*. unte, unde, &. wat, wad, *veſtimentum*. kiwatotet, gewadodet, *veſtitus*. kiſalota, geſaloda, *decoloravit*. not, nood, *neceſſitas*. leithan, leidan, *pati*. giwalt, gewald, *poteſtas*. vide d. t.

T. th. gelathode, giladoti, *vocarem*. tur, dur, *fores*.

Th. d. thuruh, duruh, *per*. fortheron, fordoron, vorderin, *majoribus*. then, den, *illis*. thin, din, *tuus*. werthen, werden, *fieri*. peidi, beithe, *ambo*.

Tſ. ſt. uuets, uueſt, uuets thu, uueſt thu, *ſciſne*?

V. f. veghtan, fehtan, *pugnare*. auur, afur, *ſed*. vide f. v.

U. a. thiernum, thiernun, thiernan, *virginis*. U. uo. tur, tuor, *oſtium*.

Z. ſ. thaz, thas, *hoc*. iz, is, *is*, *id*. Z. t. thaz, that, *hoc*. cum multis aliis.

Z. ſt. muoz, muoſt, *poſſem*.

Z. zh. ut in belazh, *dimitte*. firlozhen, *dimittimus*. dazh, *ut*, *quod*. pro belaz, firlozen, daz. ſic izh pro iz, *id*. zheichen, pro zeichen, *ſignum*. *Petri Lambecii* comment. de biblioth. *Cæſ*. lib. II. p. 462.

IX. Præterea notandum eſt, non ſolum cognatas conſonantes invicem confundi in linguâ *Francicâ*, ſed in duplices etiam ejuſdem organi mutari: ut in wedan, watten, *veſtire*. deda, teta, dette, *fecit*. ſido, ſitu, ſiddi, *mos*, *conſuetudo*. thero, therro, *horum*, *harum*, *horum*. Huc ſpectat regula tyronibus imprimis obſervanda de *U* & *O* paragogico, quibus apud *Francos* voces producuntur, ut apud *Mæſo-Gothos* in †ⁿ, ⁿʰ: ſic à gemes, *eamus*, duplicato ſ, gemeſſo; ambahtituno pro ambahtitun, *miniſtrabant*; hebbiu, pro hebbe, *habeo*; alliu pro alli ł alle, *omnia*.

X. Huc etiam referendæ ſunt regulæ de varia terminatione adjectivorum maſculini & fœminini generis in recto caſu ſingularis numeri. Regulæ etiam de multiplici terminatione adjectivorum dativi & ablativi caſus in plurali numero in an, en, in, on, un, am, em, im, om, um. Regulæ quoque de terminatione verborum in omnibus fere modis & modorum temporibus utriuſque numeri, præſertim de terminatione infinitivi in an, en, in, on. Regulæ denique de terminatione ſubſtantivorum omnium ferè declinationum in pleriſque caſibus utriuſque numeri; ex quibus percipiet lector curioſus, quam varia, incerta & inconſtans fuit apud *Franco-Theotiſcos* auctores, pro loco & tempore, ſcribendi ratio. Incertæ hujus incultæque ſcriptionis rationem ipſis *Francis* imputat *Otfridus* in ſua ad *Luitbertum Moguntiacenſem* Archiepiſcopum epiſtola, quam præmiſit rhythmicæ tranſlationi evangeliorum. In præfatione etiam *Franciſcam* linguam *barbaram*, *agreſtem*, *indiſciplinabilem* vocat, *ſcriptuque difficilem*, & *inſuetam capi regulari fræno Grammaticæ artis* affirmat, graviter de ſuorum negligentia querens, & de contemptu, in quo habebant *patriam linguam*, cum *Græcam*, & *Latinam* diligenter colerent, & pro ſummo dedecore haberent in eis ſcribendis, vel una literula orthographiam violare. Hanc autem querimoniam de majoribus ſuis *Otfridi* non injuſtam fuiſſe oſtendit fragmentum periphraſticum, & ut videtur, metricum, & pleudorythmicum infra poſitum linguæ *Francicæ* barbariſmis & ſolœciſmis plenum, quod *Petrus Lamb*. exhibet in comment. de biblioth. *Cæſarea*, lib. II. cap. 5. p. 383. Deſumpſit id vir doctiſſimus ex vetuſto codice, *Caroli Magni* tempore ſcripto. Continet autem diſputationem *Chriſti* cum muliere *Samaritana*, atque hic, quatenus fieri potuit per vetuſtatem linguæ & ſcripturæ barbariem, quibus lectu & intellectu difficile redditur, *Latinum* factum ob oculos lectori ponere ab inſtituto noſtro nec alienum, nec inutile duco:

Leſen uuir, that fuori ther Heilant fart muodi zeuntarne uuizzun thaz er zeinen brunnen kiſaz. Quam ſone Samario quein ena ſario ſcephan thaz uuazzer. Thannanoh ſo ſaz ar. vurbon ſina thegana beſina lipleita. bat er ſich ketrincan daz uip thaz ther thara quam. Biuuaz ketoſt thu guot man daz ih thir geba trincan. Ia ne nezant uuizze Xriſt thie judon unſera uuaſt. Uuip, obe thu uuiſſis uuielih Gotes gift is, unte den erkantis mit themo do koſotis tu batis dir unnen ſines kecprunnen. Diſiu büzza iſt ſo tiuf, zedero ih hei mina liuf, noh tu ne habis kiſcirres, daz thu des kiſcephes. uuar maht thu guot man neman quecprunnan. Ne biſt tu liuten kelop mer than Iacob ther ga-[-bita uns] brunnan tranc eran joh ſina man ſiniu ſmale ****** uuazzer. Ther trinkit thiz uuazzer der ****** der afar trinchit daz min lazit ****** Got imon pruſton in euuon mit luſton. Herro ih thi thichoze dir thaz uuazzer gabiſt du mir daz ih mer ubar tac ne liufi hera durſtac uuib. Tu dih anne vært hole herra dinan virt. Siu quat ſus, libiti commen ne habiti. Uueiz ih daz du uuar ſegiſt, daz du commen ne hebiſt. du habitos her ſinfe dir zi uolliſte, dæz mattu ſichure ſin nu hebiſt ein der ni is din. Herro in thir uuigit ſcin daz thu maht. forunſergiborana betoton hia in berega. unſer altmaga ſuchton hia genada. tho hir ſagent kicorana thia bita in Hieroſolem:

Legimus, quod abiit Jeſus fatigatus itinere, ut docendi cauſa ſederet ſupra [*apud*] *fontem. venit mulier de Samaria diligenter haurire aquam. Cum ſic ſederet, abierunt illius diſcipuli, ut cibos ſuos emerent. Rogavit mulierem, quæ illuc venerat, ut ſibi potum daret. Quomodo tu* (*inquit illa*) *bone vir, poſcis ut tibi potum darem. . . . . (Reſpondit ille) mulier, ſi ſcires quodnam donum Dei eſt, & noſceres illum quocum nunc colloqueris, tu tibi peteres donum ejus aquæ vivæ.* (*replicat mulier*) *puteus hic adeo profundus eſt . . . . . neque tu habes ſitulam,*

† Vide Gloſſarium *Gothicum Franciſci Junii* F. F. in ⁿ vel ⁿʰ. ubi multa huc ſpectantia.

quacum haurias; quomodo ergo, vir bone, potes habere aquam vivam. Secundum populi opinionem non es major Iacobo, qui dedit nobis fontem. ****** *qui bibit ex hac aqua, hic* ****** *qui autem biberit ex mea aqua, Deus in æternum in ejus pectore cum deliciis* ****** *Domine, supplico tibi, ut mihi des hanc aquam, ut non amplius huc quotidie curram sitibunda mulier.* [*dicit ei Jesus*] *tu autem vade, & voca dominum tuum virum. Sic respondit illa. ut viverem, virum non habeo. Novi verum esse, quod dicis, te non habere virum, quinque enim viros habuisti omnino, ut possis certus esse, te quendam nunc habere, qui non est tuus. Domine videris ..... majores nostri in hoc monte adoraverunt, nostri antiqui cognati hic gratiam quæsiverunt, etsi contradicant qui adorant* [*manent*] *in Hierusalem.*

XI. Notet etiam lector *Anglo-Saxonicæ* linguæ peritus, *Francos Anglo-Saxonum* A in EI plerunque mutare. sic pro an, *unus*, scribunt ein. Pro ban, *os, ossis*, bein. Pro dal vel dæle, *pars*, deil. Pro gast, *spiritus*, geist. Pro ham, *domus*, heim. Pro lað, *detestabilis*, leid. Pro man, *malus*, mein. Mutant etiam *Anglo-Saxonum* T, in z vel s; ut in thaz vel thas, pro that. hiz, his, iz, is, pro hit. ziohan, *ducere*, pro teohan. ze, zi, zo, *ad*, pro to. puz, *puteus*, pro pyt. zaharin, pro tæherum, *lachrymis*. gezelt, pro getelt, *tentorium*. heizan, pro hetan vel hætan, *jubere*.

CAPUT SECUNDUM.

De Articulis

I. ARTICULUS, ut cum *Grammaticis* loquar, est vel *definitus*, vel *indefinitus*.

II. Articulus definitus est pars orationis, quam è pronominum penuario mutuantur *Franco-Theotisci* ad determinandam vagam & incertam nominis substantivi significationem, sive ad denotandam rem aliquam certam, vel designandam alicujus rei excellentiam.

III. Triplex autem est articulus definitus. Masculinus, fœmininus & neuter. Masculinus ther, der, den, dir, thie, the, se. Fœmininus thiu, diu, thie, the, tha. Neuter thaz, thas, that; & sic declinantur.

Numerus singularis.

N. † Ther, der, dir, den, thie, the, se, *hic*, ὁ.	N. Thiu, diu, thie, the, tha, *hæc*, ἡ.	N. Thaz, thas, that, *hoc*, τό.
G. Thes, des.	G. * Thero, therro,-u, thiro, thirro,-u, thera, theru, ther, dera, der.	G. Thes.
D. Themo, demo, them, dem, tham.	D. * Thero, therro,-u, thiro, thirro,-u, thera, theru, ther.	D. Themo, them, & thiu.
Acc. Then, thene, thena.	Acc. Thiu, diu, dia, thie, the, tha.	Acc. Thaz, thas, that.
Abl. Themo, demo, them, dem, tham.	Abl. ut gen. & dat.	Abl. Themo, them.

Exempla generis masculini.

Nom. Ther, der, dir, den, thie, the, se. Thuo ther cuning gesaz upho sinemo stuole, *cum rex sederet in solio suo.* w. 16. Ther stanc thines mundes is samo ther suoten ephelo, *odor oris tui est sicut suavium pomorum.* w. 137. Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo selvemo, *non magis quam luna aliquid lucis à seipsâ habet.* w. 116. Hic notet lector quod †† *mano lunam* significans in *Francico* sermone est masculini generis, ut & *sunna solem* significans fœminini; sequitur enim in loco citato, also thiu sunna, *sicut sol.* Ther min *dilectus*, ther *verus Solomon*, ther mit sinemo dootha suona hauet gemachot *inter Deum & hominem, dilectus ille meus, ille verus Solomon, qui reconciliationem fecit inter Deum & hominem.* w. So dede imi Got also dir gollsmit düt, *ita cum illis Deus, sicut aurifaber, egit.* S. Ann. Zin Duringen du dir siddi was, *Thuringis tunc moris erat.* S. Ann. Was iru den sun drut, *erat ei filius charus,*

† Articulus *Germanicè* declinatus sic se habet:

Nom. Der.	Nom. Die.	Nom. Das.
Gen. Des.	Gen. Der.	Gen. Des.
Dat. Dem.	Dat. Der.	Dat. Dem.
Acc. Den.	Acc. Die.	Acc. Das.
Abl. Dem.	Abl. Der.	Abl. Dem.

** Poeticè therero & therera: quam engil ir himile, braht er therera uuorolti diuri si arundi. *venit angelus ex cælo, portavit ad mundum tam gratum nuncium.* Otfr. kuning therero liuto, *rex populi.* Otfr. †† Vide Grammaticam *Anglo-Saxonicam.* cap. IV. regula 27.

Otfrid. Ina thie keſar tharod ſon Rumuburg riki thiodan ſatta, *illum ibi imperator Romanus regem conſtituit*, C. C. Nu thie cuning, *nunc rex.* thie helago geſt, *ſanctus ſpiritus.* C. C. Tho antlingenti thie engil, *tum reſpondens angelus. Tat.* cap. II. 9. The floud anthabda thena man, ant that hie on iſ muode bigan andradan, *fluctus hominem ſuſtinuit, uſque dum in animo timere cœperit.* C. C. Thuo ſprak im aft the helago Criſt, *tum ſanctus Chriſtus illi reſpondit.* C. C. Se articulus *Anglo-Saxonicus* non raro occurrit in C. C. Thuo balg ina ſe biſcop, habda bittran hugi, *tum iratus eſt ſummus ſacerdos, & habuit amaram cogitationem.* Nu habit thit leoht ageban, quat hie, Herodes ſe cunning, *nunc, dixit ille, Herodes rex hanc lucem reliquit.* i. e. *mortuus eſt.* Hoc autem à lectore notatu non indignum eſt, linguam *Anglo-Saxonicam* articulum ther, þæþ, à *Francica* itidem mutuari, ut Gramm. *Anglo-Sax.* cap. II. reg. 2. docuimus, adeo cognatæ linguæ par pari referre gaudent, & invicem gratias reddere.

Gen. Thes, des. ſino thaz bedde thes cuninges Salemonis, *en lectum regis Salomonis*, w. ſo is kuman thiu heyderhed thes heyligan geloûuan ouer al thie wereld, *ſic ſanctæ fidei ſerenitas venit ſuper totum mundum*, w. Des rebeſnites zit iſt hiè, *tempus amputationis* (amputandi vineas) *adeſt.* w. Loſe unſih fone des tiufelis chorungen, *libera nos à diaboli tentationibus.* Otfridus apud *Lamb.*

Dat. Abl. Themo, them, tham. Min wino is gelich themo hindkaluo, *ſimilis eſt dilectus meus hinnulo.* w. Forſtuntun fan themo uuorte, *intellexerunt de verbo. Tat.* VI, 5. Thic kundent themo liude thie ruode mines bluodes thar mide icg ſie verlooſda, *qui indicant populo ruborem ſanguinis mei, quocum illos redemi.* w. Witer themo diuuel, *contra diabolum.* w. Thiu meniga *fidelium* is gelich themo geize cortare, *congregatio fidelium eſt ſimilis caprearum gregi.* w. Fan them anagine, *à principio*, C. C. Thuo uuarth thar geſamnod te them uuihe filo uuerodes, *tum congregata eſt in templo magna multitudo hominum.* C. C. Sie flugen iri gezelte ane dem berge Suedo, *fixerunt tentoria ſua in monte Suedo*, S. Ann. Thar fundun ſia enna cuninges thegan under tham uueroda, *invenerunt illic unum regis* (Chriſti) *diſcipulum.* C. C. Van themo graua ze himolo, *à ſepulchro ad cœlum.* w. Under themo aphelderbouma, *ſub malo.* w. mit themo beſigatadin brunnen, *cum fonte ſignato.* w. Bezzere ſint thine ſpune themo wine, *meliora ſunt ubera tua vino.* w. Fon demo, ih jû quad, *de quo vobis dixi*, Tatian. Suntir irloſe unſih fona demo ubile, *ſed libera nos à malo. Otfr.* apud *Lamb.* Occurrit etiam thiro vel thero: giſentit uuard engil zi thiornun gimahaltere gommanne thiro namo was Ioſeph, *miſſus eſt angelus ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph.* Tat. III, 1.

Acc. Thene, thena, then. Thie the Chriſtanheyd cunnan beskirman with thene diuuel, *qui Chriſtianam eccleſiam poſſunt defendere contra diabolum.* w. Thuo uuarth thiu tid cuman the thar gitald habdun uuiſa man mid uuordun that ſcolda thena uuih Godas Zacharias biſehan, *tum adfuit à ſapientibus prædictum tempus, quo Zacharias templum dei viſeret.* C. C. An thena uuih, *in templum.* C. C. Ich meinoda then wingardon ther thie menigo thos liudes heuat. *intelligebam vineam multitudinem populi habentem.* w. Nemet then kelih ouh nu zi ju, *accipite jam & calicem vobis.* Otfr. apud Lamb. Thurh then uuizagen ſus quedantan, *per prophetam ſic dicentem*, Tat. cap. V, 9.

Exempla generis fœminini.

Nom. Thiu, diu, thie, the, tha. Thiu *eccleſia* is cuman, *eccleſia venit.* w. Thiu genatha thines *evangelii* ſuozer is than thiu *auſteritas* thero ewo, *gratia tui evangelii dulcior eſt auſteritate legis.* w. So thiu ſunna, *ſicut ſol.* w. Thiu idis uuas bifangan an farlegarniſſe, *mulier deprehenſa erat in adulterio.* C. C. Diu himiliſchi wunne, *cæleſte gaudium*, diu gotheliche wunne, *divinum gaudium*, S. Ann. Thie thornina *corona, corona ſpinea*, w. Ne is uns thie natha niet verſagat, *non nobis eſt gratia negata.* w. Ni gibit uns thaz alta, thaz diu jugund ſcolta. *non datura eſt nobis ſenectus, quod præſtitiſſe debuit juventus.* Otfr.

Gen. Thero, &c. ſtand upa van themo ſuozen ſlapho thero *contemplationis, ſurge à dulci ſomno contemplationis*, w. Thiu *auſteritas* thero ewo, *auſteritas legis.* w. Mich thero werelt verthruzet, *tædet me mundi.* w. Ef hie latat ina is muod ſpanan that hie hit biginne thera gernean thiu im gigangan ni ſcal, *ſi ſinat ipſum ſuum animum adeo applicare, ut illam tandem percupere incipiat, tum illam aſſequetur.* C. C. Thar uuas thes helithes hand mahal endi oc theru helagun thiernum Marium thera guodun, *ibi erant ſponſalia herois ac etiam ſanctæ virginis Mariæ illius bonæ.* C. C. Dazh izh zheicen ſi dera chriſtenlichen geloube, *ut ſignum ſit chriſtianæ fidei.* Otfr. apud Lamb. That Godes bedde bewarent in thirro wereld thimſterniſſe thie *ſancti doctores, lectum Dei in ſæculi tenebris cuſtodiunt ſancti doctores.* w.

Dat. Abl. Thero, &c. Ze thero doupha, *ad baptiſmum.* w. Min wino is gelich thero reion, *ſimilis eſt dilectus meus capreæ.* w. Vore thero porte, *in portâ.* w. After thero burg, *per urbem.* w. Bi thero reyno, *per puritatem.* w. Thuo ſprak eft uualdend Criſt thero idis anduurdi, *tum reſpondit Chriſtus mulieri.* C. C. Thuo ſagda riki Criſt thero idis alomahtig opanon uuordon, *tum dixit Chriſtus Rex omnipotens mulieri.* C. C. Ther ouh unkuſti ni habet in thero bruſti, *qui nihil incaſtum habet in pectore*, Otfrid. Wio mag thaz ſin firlougnit, thaz himil thero woralti ougit, *quomodo hoc poteſt negari, quod cœlum terræ oſtendit*, Otfrid. Ni uuas

lang ze thiu thaz man hobid brahza, endi iz thar thero thiornun forgab, *non longum erat, ante quàm caput allatum erat, & adoleſcentulæ traditum. C. C.* Waz giſeheſtu in ther verhundeton, *quid videſ in captivâ?* w. Inti this iſt ther ſehſto manod thera thiu thar ginennit iſt undberenta, *& hic eſt ſextus menſis illi, quæ vocatur ſterilis.* Tatian. III, 8. In therru naht, *in nocte iſtâ.* Tat. CLXI, 2. Giuuitun im thuo ſuocan an ther uuoſtunia uualdandes ſuno Criſt, *tum abierunt ad quærendum Chriſtum Dei filium in deſerto. C. C.* Van thero cribbon, van thero douphe, *à præſepi, à baptiſmo.* w. Van thero gaue minero hande, *ex dono manuum mearum.* w. Mit thero ſuoze ſines *evangelii, cum ſuavitate ſui evangelii.* w In thero doupha, *in baptiſmo.* Bim ich geboran van thero magath, *natus ſum ex virgine.* w. Ob ir willit bekennin der burge anaginne, *ſi ſcire velitis urbis primordia,* S. Ann. Var tho ſancta Maria thiarna thiu mara mit ilu joh mit minnu zi ther iru maginnu, *tum ſancta Maria, virgo celebris, cum feſtinatione & amore profecta eſt ad cognatam ſuam.* Otfr.

Acc. Thiu, &c. Uphferit thurg thiu woſte, *aſcendit per deſertum.* w. Ande thero thorninan *coronam* thie himo *Judaica Gens* uphſazza, *& corona ſpinea, quam Judaica gens illi impoſuerunt.* w. Thie thornina coronan thie druog her gerno thurg juueren willan, *corona ſpinea, quam ille veſtri causâ ſuſtinuit.* w. Thaz bezeychnet thie hoghen, and thie *incomprehenſibilem majeſtatem Chriſti, quod ſignificat altam, & incomprehenſibilem majeſtatem Chriſti.* w. Ich weyz nu *in fide & ſpe* the genatha, the min noch beydet *in re, expecto nunc in fide & ſpe gratiam, quæ me manet in re.* w. Vane himile gaf her in diu craft daz ſi ubir-wunden diu heidenskapht, *à cælo dedit illis virtutem, ut vincerent paganiſmum.* S. Ann. Unde in dia chorunga ne leitiſt du unſih, *& ne nos inducas in tentationem.* Otfridus apud *Lambecium.*

Exempla generis neutri.

Nom. Thaz, &c. Alſo thaz hoiued richtet *cætera membra, ſicut caput dirigit cætera membra.* w. Nu is thaz ungewedere thero *infidelitatis* fure, *nunc præteriit infidelitatis tempeſtas.* w. Sino thaz bedde thes kuninges, *ecce lectum regis.* w. Thaz eyno is auor ze merchene, thaz that eriſt vers hored *ad eccleſiam de gentibus congregatam, hoc unum vero obſervandum eſt, quod primus verſus ſpectat ad eccleſiam,* &c. w. Wanda geſcriven is thaz that middelothe thes diſches mit minnon geſlihtat ſie, *nam ſcriptum eſt, quod medium menſæ cum charitate lævigatum eſt.* Alſo thaz veld ungeerid, thie bluomen berid, *ſicut incultus ager, qui flores fert.* w. Tho uuard irfullit thiu zit thas ſaliga thiu alta thas kind tho beran ſcolta, *impletum eſt tempus, in quo beata ſenex puerum pareret.* Otfr. That menda mahtig Criſt barno that beſta, thuo hie that bilithi ſprak huo thar te them uuingardon uurohtion quamun, *Chriſtus omnipotens, optimus ille hominum, hoc intelligi voluit, dum parabolam illam de operariis in vineâ loqueretur. C. C.* That mendun thia uuûruhteon thia an them uuingardon: adro an uhta arbidlico uuerc bigunnun endi thuru uuonodun forth erlos unt abband, *operarii in vineâ hoc ſignificarunt: alii in diluculo magnoperè laborare cæperunt, & ad veſperam uſque manſerunt fortes. C. C.*

Gen. Thes.

Dat. Abl. Themo, them, thiu. Thuo giuuet im uualdand Criſt forth mid thiu folcu innan Hieruſalem, *tum Chriſtus dominus profectus eſt cum populo ad Hieroſolymam. C. C.* Mid thiu Godes barnu, endi mid thero guodun thiornan, *cum Dei filio, & bonâ virgine. C. C.* Si ſprachun filu blide zi themo ſaligen uuibe, *valde gaudentes reſponderunt beatæ fœminæ.* Otfridus.

Acc. Thaz, &c.

Numerus pluralis communis omnium generum.

IV. N.* Thie, the, thiu, thio, thia, thea, tha, thu, dea. G. Thero, therro, there, ther, der. D. Then, them, thiem, dem, den. Ac. Thie, the, *&c.* Abl. Then, them, thiem, dem, den.

Nom. Thie, *&c.* Thaz thie diere gerno in thero hoghe ſint, *quod feræ alta affectant.* w. Thie *cancelli miſerationis.* w. Thuo thie *parentes* thus quathan, *dum parentes ſic locuti ſunt.* w. Thie bittera figon, *amari ficus.* w. Thie wingardon bluoyent, *vineæ florent.* w. Thie *legalia præcepta.* thie *angelica præſidia.* w. Kunde mir war the *veræ fidei doctores ſint.* w. So thu van him gelernes ſo ne werthent thine *auditores oves,* the *juſtos* bezeychnet, ſun der *hædi* the *peccatores* bezychnent, *adeo ut ab illis diſcas, ſic tui auditores non ſunt oves, qui juſtos ſignificant, ſed hædi, qui peccatores ſignificant.* w. Thiu wiif ſint *fragilioris ſexûs,* than thie man, *fœminæ ſunt fragilioris ſexûs, quàm viri.* w. Ze thiu thaz thiu wiif ſamfto ze themo diſche uph getredan muga, *eò ut mulieres facile ad menſam aſcendant.* w. Ich bim ſalo ſamo thiu hereberga Cedar, and ich bim auor wathelic ſamo thiu gezhelt Salomonis, *nigra ſum ſicut tabernacula Cedar, ſed formoſa ſum ſicut tentoria Salomonis.* w. Thiu geſperre, *tigna.* Thiu getauela, *laquearia.* w. Matheus endi Marcus ſo uuarun thia man hetana, *Matthæus & Marcus, ſic appellati erant homines. C. C.* Thio in uns gifulta ſint, *quæ in nobis completa ſunt.* Tat. procem. I. Dit ſint dae tyaen wird, *hæc ſunt* x. *verba,* ep. decal. Thea liudi ſtuodun umbi that helaga hus,

* *Germanice.* N. Die. G. Deren l der. D. Denen l den. Acc. Die. Abl. Denen, vulgò den.

populus

populus circum ſteterunt ſanctam domum. C. C. Thar gifran ik that ſia thu berehtun giſcapu mariun gimanodun, *ibi, ut ego reſcivi, manifeſta mandata nobiles illos monuerunt. C. C.*

Gen. Thero, *&c.* Withene thine zigan bi then herebergan thero herdon, *paſche hædos tuos juxta tabernacula paſtorum.* w. Will ich jemer gehugan thero ſinero micholen genathan, *ſemper memor ero illius magnorum favorum.* w. Thero allero jegelich hauet ſin ſuerd an handon, *quiſque omnium habet*, i. e. *ſinguli habent gladium ſuum in manibus.* Thero *Apoſtolorum prædicatio.* w. Samo thaz corter thero ſcorenon ſcaphon, *ſicut grex tonſarum ovium.* w. Ich bim veld bluome, and lilia therro dala, *ego flos campi, & lilium convallium.* w. Thero allero jegelich ne ſcal ſin ſuerd van ſinemo thike niet lazan, *nemo omnium ſuum gladium à femore ſuo dimittet.* Therro ther ein ze anderen *mutuâ charitate cohærent, Horum alter alteri mutuâ*, &c. w. Nah themo ſpore there herdniſſen, *poſt veſtigia gregum.* w. Alſo thiu binda ze ſamene thinguet thie maniga ther lokko, *quemadmodum vitta ſimul vincit multitudinem capillorum.* w.

Dat. Abl. Thie ſint gelich then ſcorenen ſcaphon, *qui ſimiles ſunt tonſis ovibus.* w. Withene thine zigan bi then herebergan, *paſce hædos tuos juxta tabernacula.* w. Then weynegen dieren *aſſimilatus, Parvis feris aſſimilatus.* Von thannon ſint mith then wiuon bezeychenet thie guode ſielan, *Quare per fœminas ſignificantur bonæ animæ.* w. Ze then linebergon, *cancellis.* w. Ze then thie nithana ſint, *iis qui deſurſum ſunt.* w. Mit then bezzeſton ſaluon, *cum optimis unguentis.* w. Bi then dugethen, *per virtutes.* w. Alſo thiu lilia is under then thornan, *ſicut lilium eſt inter ſpinos.* w. Sihet uz then venſtron, *deſpicit per feneſtras.* And wardet van then linebergon, *& proſpicit per cancellos.* w. An then *conventiculis, In conventiculis.* w. Ande van then dugathan quam guod liumunt, *& à virtutibus venit bona fama.* w. That mugat gi antkennian uuell an thiem is uuaron uuordon, *hoc vos poſſitis benè diſcernere ex verbis illius veris. C. C.* Lob thu in tugenlicher aht, und lat den kranken alſo leben als im von arte is geſlacht, *vive tu in virtutis exiſtimatione, & ſine impotentes vitam inſtituere, prout illis à naturâ conſentaneum eſt.* winſ. Da uuir dih geſehen ſculen, unde den engilen geliche uuortine lib ane tot haben ſculen, *ubi te videbimus, & angelis ſimiles facti in cœlo convixerimus. Otfr.* apud *Lamb,*

Acc. Thie, *&c.* Thiu binda ze ſamene thuinget thie maniga ther lokko, *vitta colligat faſciculum capillorum.* w. Wanda ſiu thie ſconen, ande thie ſuozen ephela bired, *quia pulchra & ſuavia poma fert.* w. Her overſpringet thie huuela, *tranſilit colles.* w. Thie angelica *præſidia* hauon ich geſcaphat, *angelica præſidia ego feci.* w. Hiro kind vuchta ſo erneſthafto wither the Chriſtenen, *ejus liberi pugnabant tam vehementer contra Chriſtianos.* w. Geng im thuo uuid thia man ſprecan, *tum abiit ad loquendum contra homines. C. C.* So lerda thie helago Criſt thia is guodun jungron, *ſic docuit ſanctus Chriſtus bonos ſuos diſcipulos. C. C.*

V. Articuli in linguâ *Francicâ* eleganter præponuntur pronominibus poſſeſſivis, ut apud *Græcos* & *Italos*: ut, ther thin weyniga gardo, ther in Judæâ was, *hortulus tuus, qui in Judæâ erat.* w. Vone thannan thiu thin *dextra* wirthet vone mir gezieret mit *palmâ victoriæ, Quamobrem dextra tua à me ornata eſt cum palmâ victoriæ.* w. Einigh is thiu min duua, *unica eſt mea columba.* w. Thiu min *eccleſia catholica.* w. Wille ich jemer gehugan thero ſinero michalen genathan, *ſemper meminero magnarum ejus gratiarum.* w. So lerda thie helago Criſt thia is guodun jungron, *ſic docuit ſanctus Chriſtus bonos ſuos diſcipulos.*

VI. Articulus ponitur etiam eleganter inter ſubſtantivum & adjectivum: ut, Meſtar thie guodo, *bone Magiſter.* heland thie guodo, *ſalvator bone.* fromin thie guodo, *domine bone. C. C.* Thuo giuuet im oc mid is hiuuiskie Joſeph thie guodo, ſo it God mahtig ualdand uuelda, *tum diſceſſit cum ſuâ familiâ Joſephus bonus, ſicut Deus dominus omnipotens mandavit. C. C.* Thar uuas thes marien ſtuol an er dagon adal cuninges Dauides thes guoden, *ibi antiquitùs erat ſolium celebris illius patriæ regis Davidis boni. C. C.* Thar iro bethero uuas thes helithes hand mahal endi oc theru helagan thiernum Mariun thera guodum, *ibi amborum erant (celebratæ) nuptiæ, herois & ſanctæ virginis Mariæ bonæ. C. C.*

VII. Articulus indefinitus apud *Franco-Theotiſcos* eſt nomen numerale, quod nomini ſubſtantivo præpoſitum, oſtendit ejus ſignificationem eſſe indeterminatam, ſive quod rem aliquam incertam ſignificat; eſtque duplex vel quantitatis *continuæ* vel *diſcretæ.*

VIII. Articulus indefinitus quantitatis *continuæ* eſt ſume, *aliquis*; præfigitur nominibus res per partes vel gradus diviſibiles ſignificantibus.

IX. Articulus indefinitus quantitatis *diſcretæ*, vel numeri, eſt ein, eyn vel en, *unus*; ſumelich, *quidam*; pluraliter ſumeliche. de quibus in capite de pronomine.

Exempla.

An enaro copſtedi, *in quodam foro. C. C.* Thuo fundun ſia ena thar fruodon man ſittean bi them ſeuue, *tum invenerunt ibi quendam ſapientem virum ſedentem juxta mare. C. C.* An ena uuoſtinnea giuuet Godes ſuno, *Dei filius abiit in quandam deſertum. C. C.* Sume ſtund *eſt tempus actionis*, ſume ſtund *tempus contemplationis.* w. Thuo waron ſumeliche *proceres* thie ther beythe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter obſervare, Tum erant quidam proceres, qui vellent & in me credere, & legem carnaliter obſervare.* w.

CAPUT TERTIUM.

De nomine, & ſpecialius de nomine ſubſtantivo.

I. NOMEN eſt vel ſubſtantivum vel adjectivum. Subſtantivum eſt, quod rem abſolutè vel ſine connotatione ſignificans poteſt præmitti verbo, ut ſubjectum orationis: ut man, *homo*; drohtin, *dominus*; himil, *cœlum*. Subſtantivum autem vel eſt commune vel proprium. Commune rem pluribus communem ſignificat; ut man, menniſco vel menniſc, *homo, humanum genus*. Proprium rem ſingularem ſignificat: ut Karle, *Carolus*; Leodawig, *Ludovicus*; Adalmunt, *Adalmundus*; Adalrat, *Adalradus*.

II. Subſtantivum iterum vel ſimplex eſt vel compoſitum: ſimplex, ut rok, *fumus*; fat, *vas*. compoſitum, ut rokfat, *thuribulum*. Compoſitum autem fit vel ex duobus ſubſtantivis, ut rokfat, *thuribulum*; vel ex adjectivo & ſubſtantivo, ut uuihrog vel uuihrok, *thus*; uuihbod, *altare*; quorum alterum componitur ex uuih, *ſanctus*, & rok, *fumus*; alterum ex eodem uuih, & bod vel beod, *menſa*.

III. In ſubſtantivis ſive ex duobus ſubſtantivis, ſive ex adjectivo & ſubſtantivo compoſitis, prior vox eſt pars ſpecificans; poſterior, pars ſpecificata; unde in *Latina* verſione nominum compoſitorum prior vox, quamvis nomen ſubſtantivum ſit, per adjectivum reddenda eſt, vel per ſupum genitivum, aut periphraſin aliam adjectivo æquipollentem, ut in Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* capitis tertii regulâ I, fusè oſtendimus.

IV. Nomina quum ſubſtantiva tum adjectiva variantur per caſus in Linguâ *Francicâ*, haud ſecus ac in *Græcâ* & *Latinâ*. Subſtantiva autem variantur (quatenus mihi hactenus obſervare licuit) quinque modis, ac proinde dici poſſint declinationes apud *Francos* fuiſſe quinque.

V. Prima declinatio eſt maſculinorum, quorum genitivus ſingularis exit in ES, & præ mutatione vocalium in IS & AS; Dativus & Abl. in E, & propter vocalium mutabilitatem in O & A. Nom. & Acc. plur. in E, & A. & in *C. C.* in OS. Gen. in A, & cognatam O. Dativus & Abl. in AN, EN, IN, ON, UN, UM.

Numerus Singularis	*Numerus Pluralis.*
Nom. Ther cuning, *rex.*	Nom. Thie cuninge, * a.
Gen. Thes cuninges, is, as.	Gen. Thero cuninga, o.
Dat. Themo cuninge, o, a.	Dat. Then cuningan, en, in, on, un, um.
Acc. Thene cuning.	Acc. Thie cuninge, a.
Voc. O thu cuning.	Voc. O ir cuninge, a.
Abl. Themo cuninge, o, a.	Abl. Then cuningan, an, en, in, on, un, um.

Exempla.

Nom. Ther cuning leydede mer in ſine genathema, *rex me duxit in ſua cellaria.* w. Min minna is ſamo ſtarc ſo ther dooth ingegen thich, *fortis eſt ut mors dilectio mea erga te.* w. Ther hals ze ſamene vogat thaz hoiuet ande then lichamo, *collum connectit caput corpori.* w. Ther win then thu meinoſt ther zimet minemo drute ze drinchene, *vinum, quod intendis, eſt dignum dilecto meo ad potandum.* w. Hic autem notandum eſt nom. ſingularem aliquando terminari in vocali, ut in firinari; zollanari, *publicanus*; conſtari, *tentator.*

Gen. Ande is auor thin vahs gedaan alſo cuninges purpura, *coma tua, ut purpura regis.* w. Hiuuiskı heban cuninges, *familia regis cœleſtis. C. C.* Sino thaz bedden thes cuninges Salomonis, *ecce lectum Salomonis.* w. Thes helithes hand mahal oc theru helagun thiernum, *ſponſalia herois* [Joſephi] *& ſanctæ virginis. C. C.* Menigi himiliſches heres, *multitudo cœleſtis exercitus.* Tat. IV, 4. Min *ſponſus* thie the bitterheyd thes dothes thurg mich leyth, *ſponſus meus, qui amaritudinem mortis pro me paſſus eſt.* w. Haua je thoch jegen mich then ſido thero reion, ande thes hindkalues, *obſerva tamen erga me morem capreæ, hinnulique.* w. Geſceret haueſtu mir min herzo in einemo thinero ougan, other in einemo hare thines halſes, *vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum, aut in uno crine colli tui.* w. Ich mines wines minno ſiechon, *amore langueo mei dilecti.* w. Godis drut, *Dei dilectus.* helag uuord Godas, *ſacrum verbum Dei.* Thuru craft Godas, *per divinam poteſtatem.* Thaz uuart all mid uuordon Godes faſto bifengan, *omne id verbo divino ſtabilitum erat.* Ni uueldun derbeas uuiht gifrummean, *nihil mali committere voluerunt. C. C.* Sin bilethe is alſo the bergas Libani, *ſpecies ejus, ut Libani montis.* w.

* Et in C. C. in OS, ut in Lingua *Saxonicâ* in AS. Vide Grammaticam *Anglo-Saxonicam.*

Dat. & Abl. Ande thaz leyth ich thurg einen jegelichan *fidelium auditorum qui adhærent doctoribus*, alſo thaz vahs themo halſe, *& hoc paſſus ſum propter unumquemque fidelium auditorum, qui adhærent doctoribus ſicut coma collo.* w. Minemo wine bin ich hold, *dilecto meo ego ſum fidelis.* w. Quad Zacharias zi themo Engile, *dixit Zacharias ad Angelum. Tat.* Wis geliich thero reion, ande themo hindkaluo, *aſſimulare capreæ hinnuloque.* w. Samo geize corter thaz ther geet upho themo bergo Galaad, *ſicut grex caprarum, qui aſcenderunt montem Galaad.* w. Vox prædicantium, thiu is geliich themo bezzeſton wino, *vox prædicantium, quæ ſimilis eſt optimo vino.* w. Ther ſuoze ſtank an themo niwen ouaze, and an themo alden wine, *ſuavitas recentis fructûs & veteris vini.* w. Ther *verus pacificus* the ther mit ſinemo dootha *diſſolvit inimicitias inter deum, & hominem.* w. In himile in abgrunte ouh hier nidere, *in cœlo & profundo* [*abyſſo*] *& hic infra. Otfr.* apud *Lamb.*

Ac. Gehuga miner minnon, thiu ingegen thich ſo ſtarc is, thaz ich ſelf then dooth thurg thinan willan leith, *memor eſto amoris mei, qui erga te tam fortis eſt, ut tui gratiâ mortem paſſus fuerim.* w.

Nom. Plur. Inti ambahta uuarun uuortes, *& miniſtri fuerunt ſermonis.* Tat. procem. 2. Ich geſcapho, thaz thie keyſere, and thie cuninga *adorabunt veſtigia pedum tuorum, Me auctore, imperatores & reges adorabunt*, &c. w. Helithos ſtuodun gumon umbi thena Godes ſuno, *egregii & eximii viri circumſteterunt filium Dei. C. C.* Thuo te thes uuaṫeres ſtade ſamnodun thia geſithos Criſtes, the hie im habda ſelbo gicorana ſia tuelifi, *tum ad maris littus congregati erant diſcipuli Chriſti, quos ipſe elegerat illi duodecim.* Sic occurrunt rincos, uuûluos. *&c.* plura exempla videas in reg. 13.

Gen. Van thero ſpizzon thero hohen bergo Amana, ande Sanir, ande Hermon, *de vertice montium Amana, & Sanir, & Hermon.* That iro an them ſithe ſuno odan uuarth giboran an Bethlehem allero cuningo craftigoſt, *quòd illis in regione iſtâ filius natus erat in Bethlehem, partus omnium regum potentiſſimus.* Ac cumit fan allaro bomo gihuilicon ſulic uuaſtom ſo im ſan ir uurtion gidregit, *ſed ab arborum quâque provenit talis fructus, qualis illi à radicibus trahitur. C. C.*

Dat. Abl. Ich ſiho vilo clare, min weythe is ouch an then bergan, *ego valdè clarè video, & paſtus meus eſt in montibus.* w. Untar mannum, *inter homines*, Otfrid. Din uuille giskehe in erda ſone menniſgen, alſo in himile ſone den engilen, *fiat voluntas tua ab hominibus in terra, ſicut ab angelis in cœlo. Otfr.* apud *Lamb.* Mit engelon joh mannon in euuenigen ſangon, *cum angelis, & hominibus, in ſempiternis canticis. Otfr.* apud *Lamb.*

Acc. Minnot juwera fianta, *diligite inimicos veſtros.* Tatian.

VI. Secunda declinatio eſt neutrorum, quorum genitivus ſing. exit in ES, Dativus & Ablativus in E, A, O, U. Nominativus & Accuſativus plurales eandem ſortiuntur terminationem cum nominativo ſingulari; & præterea deſinunt in O & A. Genitivus in E, O. Et Dativus & Ablatiuus exeunt in ON, AN, EN, IN, UN, UM.

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Thaz word, *verbum*, werch, *opus.*	Nom. Thie word, werch, thie worda, wercha, wordo, wercho.
Gen. Thes wordes, werches.	Gen. Thero worde, werche, o.
Dat. Themo worde, werche, a, o, u.	Dat. Then wordon, werchon, an, en, in, un, um.
Acc. Thaz word, werch.	Acc. Thie word, werch. thie worda, wercha, wordo, wercho.
Voc. O thaz word, werch.	Voc. O thie word, werch, a, o.
Abl. Themo worde, werche, a, o, u.	Abl. Then wordon, werchon, an, en, in, un, um.

Exempla.

Nom. Sing. Ich gieng in then nuz gardon, thaz ich beſahe wie thaz ouaz in ther dala ſlahta worthan wara, *deſcendi in hortum nucum, ut viderem qualis erat fructus in valle.* w. Do wir thes wara of the wingardo bluoie, of nah thamo bluothe thaz wocher ſich geſcuphe, *videamus ſi floret vinea, ſi flores fructus parturiunt. ł an poſt florem fructus ſe formet.*

Gen. Ich gero thaz min wine kume in ſinen gardon, thaz her thar ezze thaz wocher ſines eigenen ouezes, *utinam veniat dilectus meus in hortum ſuum, ut ibi comedat fructum pomorum ſuorum.* w. Thuo ſprak ſan after thiu modor thes kindes, *tum ſtatim locutus eſt mater infantis, pueri. C. C.*

Dat. & Abl. So ich in ſulichemo bedde geligon mid minon winon, ſo is ſin winſtra under minemo hoyueda, and ſin zeſewa umbegriphed mih, *dum in tali lecto jaceam cum dilecto meo, læva ejus ſub capite meo, & dextra illius amplexabitur me.* w. Qui adhærent *mihi* alſo thie lokka themo hoiuede, *qui adhærent mihi, ut cæſaries capiti.* w. Mines wines winſtra liget under minemo hoiuede. w. An themo niwen ouaze, *in novo fructu.* w. Buomgardo ruodero ephelo mith allero ſlahto ouezo, *hortus pomorum rubrorum cum omne genus fructu.* w. Mid thiu Godes barnu, endi thero guodan thiornan, *cum filio Dei, & bonâ virgine. C. C.* Mith wochru thera reuuûn, *cum fructu pœnitentiæ.* Hymn.

Acc. Thaz hals zè ſamene vogat thaz hoiuet, ande then lichamo, *collum connectit caput & corpus.* w.

Nom. Pl. Alla ſine werch waron alſo mahtiga, alſo ſiu *procedebant ex potentiâ divinâ, Omnia ſua opera, ſicut procedebunt ex potentiâ divinâ, ſic magna erant.* w. So luchent mer allo thino word, and allo thino werch, *ſic mihi placent omnia tua verba, & omnia tua opera.* w. Alſo thiu wad then lichamon ziret an menniskon geſihte, ſamo zirent thich guode wercho an minero anſiune, *ſicut veſtis adornet corpus in conſpectu hominum, ſic te adornant bona opera in conſpectu meo.* w. Thiu word mines *ſponſi* ſint ſcone ſamo lilion, *verba mei ſponſi ſunt pulchra, ſicut lilia.* w.

Gen. Uuorto, *verborum*, in gloſſa *Hrabani Mauri* apud *Lamb.* biblioth. *Cæſ.* lib. II. cap. 5. Thiu vernumſt ſinero wordo is ſuper mel & favum, *perceptio illius verborum eſt*, &c. Thaz is al thaz geruſte guodero lero and guodero wercho, *id eſt omnis ille apparatus bonæ doctrinæ & bonorum operum.* w. Ih uuirdu Gote almahtigen bigihtig minero unrehtero uuorto, *confiteor deo omnia mea injuſta verba.* F. V. C.

Dat. Abl. In thinen werchon, *in operibus tuis.* w. Tho ich mich geeinoda thurgh mines wines willan *ſubire opus prædicationis*, tho richt ich mich uph ze guodon werchon, *quum ſtatuerim mei dilecti ergô ſubire opus prædicationis, erigebam me ad bona opera.* w. Wanda ich an allon minon werchon neheinen *humanum favorem* ne wille *expetere.* w.

Acc. Wanda ſia alla hiro werch duont thurgh wereldlichon ruom, *nam omnia ſua opera faciunt propter mundanam remunerationem.* w. Ande wanda thu alla thine werch feſtinas *munire* mit exemplis, *& quia omnia tua opera feſtinas munire cum exemplis.* w.

VI. Tertia declinatio eſt fœmininorum, que in genitivo ſingulari flectuntur in E, A, O, U. at in cæteris caſibus utriuſque numeri ſequuntur formam primæ declinationis, ut geſcripht, *ſcriptura.*

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Thiu * geſcripht, *ſcriptura.*	Nom. Thie geſcriphte, a, o.
Gen. Thero geſcriphte, a, o.	Gen. Thero geſcriphte, a, o.
Dat. Thero geſcriphte, a, o, u.	Dat. Then geſcriphton, an, en, in, un, um.
Acc. Thiu geſcripht.	Acc. Thie geſcriphte, a, o.
Voc. O thiu geſcripht.	Voc. O thie geſcriphte, a, o.
Abl. Thero geſcriphte, a, o, u.	Abl. Then geſcriphton, an, en, in, un, um.

Exempla.

Nom. Sing. Thiu geſcripht hauet ſamo thrada vard, *ſcriptura habet æque vehementem impetum.* w. Notandum hic autem eſt nom. ſingularem terminari non raro in e & i.

Gen. Under then lilian, thaz ſint thie luttere, and thie ſcona ſinne thero haligan ſcriphte, *inter lilia, quæ ſignificant clarum & pulchrum ſcripturæ ſenſum.* w. Thie bezeichenet cinnamomum, weynegaz boumelin, ande auor michelere crefte, ande ſuozes ſtankes, *quam cinnamomum ſignificat, parva arbuſcula, ſed magnæ virtutis, & ſuavis odoris.* w. Skeyne mith githes wilcharo doychene thinro crafto, thaz thu min niet vergezzan haueſt, *oſtende interdum aliquo ſigno tuæ virtutis, quod mei non oblitus es.* w. Vone thannan ther manlichero dugathe is, ther huodet gerno thes, thas her in vineâ Domini niet mercenarius ne ſi, *quamobrem qui virilis virtutis eſt, is cavet diligenter ne mercenarius ſit.* w. Thero ſlachta was thiu ſalua thar mide Maria Magdalena ſaluado *pedes Domini*, *Id genus erat unguentum, quocum Maria Magdalena unxit pedes Domini.* w. Van thero magathe wambon in the cribbon, *à virginis utero in præſepe.* w. Wanta er iſt edil Franco, uuiſero githanko uuiſera redinu, thaz duit er al mit ebin, in ſines ſelbes bruſti iſt herza filu feſti, *etenim nobilis eſt ille Francus prudentis animi, prudentis conſilii, quòd nihil non facit æquanimiter, utpote cor habens in ſuo pectore valde firmum. Otfr.* apud *Lambecium.* Vocales e, a, o, quæ terminant genitivum, nonnunquam omittuntur: ut, tauganiu dera naht, *ſecreta noctis.* Hymn. XV, 3.

Dat. Abl. Thie ſielan the ther jugethet ſint in thero doupha, *animæ quæ renovatæ ſunt in baptiſmo.* Van thero cribbon ze thero doupha, van thero douphe ze themo cruce, *à præſepi ad baptiſmum, à baptiſmo ad crucem.* w. In erdu ioh in himile, *in terrâ & cælo. Otfr.* apud *Lamb.* At in paraphraſi orationis dominicæ: Din wille giskehe in erda fone menniſgen, *fiat voluntas tua in terra ab hominibus.* In anaginne uuas uuort, *in principio erat ſermo.* Tat. I, 1. Inti uuas in uuoſtinnu, *& erat in deſerto.* Tat. IV. 9.

Nom. Pl. Thar ſchinen aller ſlachte dugathe, *ibi fulgent omne genus virtutes.* w. Alſo *multa grana ſub uno cortice mali punici continentur*, ande an then aller ſlachta dugatha vunden werthent, ſamo in themo boumgardon aller ſlachta ouaz, *quemadmodum multa grana ſub uno cortice mali punici continentur, & in illis omne genus virtutes inveniuntur, ſic in horto omne genus fructus.* w. Cuninginnan, ande keueſe louenden ſie, *reginæ & concubinæ laudaverunt eam.* w.

---

* Alias giſcrib: Ni uueſtun ſie giſcrib, *non ſciebant ſcripturam.* Tat. cap. CCXX. 5. Arrekita in alle giſcribon, *interpretabatur illis omnes ſcripturas.* CCXVII. 3. vide R. 18. legitur etiam Giſcrip: Inti offonota uns thiu giſcrip, *& aperuit nobis ſcripturas.* CCXXIX. 1.

Gen.

Nom. Ahtzoh ſint thero keveſe, *octoginta ſunt concubinæ.* w. Thar mide machot ir ſie liumhaftig ſtadigare dugatha, *hac ratione redditis eam aſſiduarum virtutum famâ conſpicuam.* w.

Dat. Abl. Thrie ſtund hauon ich thich gelathot thaz thu wizzeſt thaz thu thurgnatigh ſcalt ſin an then thrin dugathen, *ter te vocavi* [*monui,*] *bene nôſti, ut perfecta eſſe debeas in tribus virtutibus, fide, ſpe, charitate.* w. Van then dugathan quam quod liumunt, *à virtutibus provenit bona fama.* w. Inti thas lioht in finſtarneſſen leuchta, *& lux in tenebris lucebat.* Tat. cap. 1. 4.

Acc. So tharnah tho ich hiro geſcriphta thurg ſuohta, tho vand ich minen wine, *quam primum illorum ſcripta ſcrutatus ſum, inveni meum dilectum.* w.

VIII. Quarta declinatio eſt nominum fæminini generis, quæ in recto, accuſativo & vocativo ſingulari in E exeuntia, faciunt cæteros caſus utriuſque numeri, excepto vocativo ſingulari, in AN: ut genatha, *gratia*; thiorna, *adoleſcentula, virgo*; ſunna, *ſol.*

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Thiu genatha, *gratia.*	Nom. Thie genathan.
Gen. Thero genathan, un.	Gen. Thero genathan.
Dat. Thero genathan.	Dat. Then genathan, en, on, in, un, um.
Acc. Thiu genathan.	Acc. Thie genathan.
Voc. O Thiu genatha.	Voc. O thie genathan.
Abl. Thero genathan.	Abl. Then genathan, en, on, in, un, um.

Exempla.

Nom. Acc. Sing. Thiu ſelua genatha is thir gara, *eadem eſt gratia tibi parata.* w. Minemo drute leiſto ich trûuua, ande min wino leiſtet mir genatha, *dilecto meo ſervo fidem, & dilectus meus præſtat mihi gratiam.* w.

Gen. O *Synagoga* thu wundereſt thich thero genathan thiu mir geſchehan is, O *Synagoga! eſt tibi admirationi gratia, quæ mihi facta eſt.* w. Der man eſt ſalig, der in dero argon rat ne giene, ſo Adam teta, doer dero chenun rates volgeta uuider Gote, *beatus eſt vir, qui non abiit in conſilio impiorum, quemadmodum Adamus, qui conſilium mulieris ſecutus eſt contra Deum.* Otfrid. apud *Lamb.*

Dat. Abl. Thunket mir alſo ſcona ſo ther mano, wanda ſiu wole weiz thaz ſie *pulchritudinem virtutum* von hiro ſeluero niet ne hauet, ſunder von Godes genathan, niet te mer than ther mano jeht lightes hauet von himo ſeluemo, *mihi videtur æquè pulchra, ac luna; nam bene novit, quod pulchritudinem virtutum à ſeipsâ non habet, ſed à gratia Dei; quemadmodum luna nihil luminis à ſeipsâ habet.* w. Notandum autem hic eſt, terminationem AN, præ confuſione vocalium & conſonantium non raro mutari in EN, ON, UN, UM; ut ſequentia exempla in genitivo, dativo, & ablativo ſingulari oſtendunt: Ioſeph Davides ſunu ni curi thu zi nemanne Mariun thina gimahhun, *Joſeph, fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam.* Tat. v, 8. Thar uuas thes helithes hand mahal endi oc theru helagun thiernum Marium thero guodun, *ibi (celebrata) erant ſponſalia viri & ſanctæ virginis Mariæ illius bonæ. C. C.* Tho ni uuas lang te thiu that man an thia halla hobid brahta thes thiod gumen, endi it thar thero thiornun forgab, *tum non longum erat antequam caput utilis viri publicè allatum in aulam erat, & illic virgini traditum. C. C.* After is lerun, *ſecundum illius doctrinam. C. C.* Thie era ne hauon ich niet von einegan minan *meritis*, ſunder vone mines *ſponſi* genathon, *Hunc honorem non habeo à propriis meis meritis, ſed à ſponſi mei gratiâ.* w.

Dat. Sing. Nu wil ih ſcriban unſer heil, evangeliono deil, ſo uuir nu her beginnen, in frenkiſga zungun, *nunc in linguâ Franciſcâ deſcribam, prout hic ordior, integros evangeliorum libros.* Notandum autem hic eſt, accuſativum ſing. terminari etiam ut nom. in A.

Nom. Plur. Thie thiernan ſahon ſie, *filiæ viderunt eam.* w. Cuninginnan and keueſe lovenden ſie, *reginæ & concubinæ laudaverunt eam.* w.

Gen. Thero thiernan ne is nehein zala, *adoleſcentularum nullus eſt numerus.* w. Thero dugathen allero anaginna, *initia omnium virtutum.* w.

IX. Notandum quoque eſt, nomina primæ, ſecundæ & tertiæ declinationis emphatice & demonſtrative poſita ad quartam tranſire addendo A, ſi in conſonantem deſinant; vel ſi in E deſinant, mutando E in A: ut dugeth, dugetha, *virtus*; wunne, wunna, *gaudium*; ere, era vel eera, *honor.* Wunne thes euuigan liues, *gaudium æternæ vitæ.* w. Diu Goteliche uuûnna, *divinum gaudium.* S. Ann. Ther tod uuas in uuûnna thuruh Gotes minna, *mors iis erat gaudium propter dei amorem.* Otfrid. Mihil uuûnna, *magnum gaudium*, Otfrid. Michil ere, *magnus honor.* S. Ann. Thiſu uuorult era, *hujus ſæculi gloria.* Otfrid. Thie hauent ouch thar thie meyſto eera, *hi habent maximam gloriam.* w. Truhtin, *dominus*, emphatice truhtina: ut, thih truthinan gehemes, *Te dominum confitemur.* Hymn. M.

X. Præterea à tyronibus Linguæ *Francicæ* ſtudioſis obſervandum eſt, quòd nomina quartæ declinationis in A exeuntia ſæpe vertunt A in O, & in nom. & vocativo & in cæteris caſibus AN in ON: ut, want er iſt ſelbo brunno, ioh alles guates wunno, *nam ille ipſe fons eſt, & oble-*

ctamentum omnis boni. Otfr. Wir ne willon niet vergezzan thaz thiu genatho thines *Evangelii* ſuozer is, than thiu *auſteritas* thero ewo, *non obliviſcemur, quòd tui evangelii gratia dulcior eſt auſteritate legis.* w. Thin wamba is ſamo weizes houph, *venter tuus eſt ſicut acervus tritici,* w. At in alio loco, min wambo erbeueda ze ſinemo angripho, *venter meus intremuit ad tactum ejus.* Sic, erfloigat hauet mich min gethanka, *conturbavit me anima mea.* w. Aſt alibi, wanda thurgh thaz hauon ich thir mine *corporalem præſentiam ablatam,* thaz al thine gethanco ſi ze therro werelde, *ubi regem in decore ſuo videbunt oculi beatorum*; *Nam propter hoc à te abſtuli corporalem meam præſentiam, ut omnis tua cogitatio ſit* (converſa) *ad illum mundum, ubi regem,* &c. Sic in eodem auctore legimus kere withere, kere wither verhundeta, *revertere, revertere captiva*; aſt alibi, waz ſiheſtu in ther verhundeton, *quid videbis in captivâ.* Wille ich jemer gehugan thero ſinero michelan genathon, *ſemper meminero magnæ illius gratiæ.* w. Sic quamvis fere ſemper ſcribitur *thiarna vel thierna, *virgo,* apud *Otfridum*; thiorno tamen magis placuit *Tatiano.*

XI. Quinta declinatio eſt maſculinorum, & neutrorum, quæ in recto & vocativo ſingulari in o exeuntia, formant cæteros caſus utriuſque numeri in on, ut wingardo, *vinea*; herzo, *cor.*

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. Ther wingardo.	Nom. Thie wingardon, un.
Gen. Thes wingardon.	Gen. Thero wingardon, wingardono.
Dat. Themo wingardon.	Dat. Then wingardon.
Acc. Thene wingardon.	Acc. Thie wingardon, un.
Voc. O ther wingardo.	Voc. O thie wingardon.
Abl. Themo wingardon.	Abl. Then wingardon.

Exempla.

Nom. Acc. Sing. Unſer wingardo is an bluothe, *vinea noſtra floret.* w. Thu biſt wola ſlozhaft gardo ſueſter min, gemahela, gardo ſlozhaft, brunno biſegelad, *hortus concluſus es ſoror mea, ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus.* w. Thu biſt gardbrunnon, *tu fons hortorum.* w. Samo ther fliezende brunno, *ſicut fons ſaliens.* w. Ich gieng in then nuzgardon, *deſcendi in hortum nucum.* w. Thogh ich minon wingardon beuolan haue then winzurnelon, *quamvis vineam meam cuſtodibus commiſi.* w. Nota vero, quod accuſativus ſing. aliquando ſimilis nominativo factus terminatur in o.

Dat. Abl. Min drut is nither gegangan ze ſinemo gardon, *dilectus meus deſcendit in hortum.* w. In thinemo garden ſint gewaſſen *aromaticæ arbores,* and allero ſlahta bouma, thie uphon libano gewaſſen ſint, *in horto tuo creſcunt aromaticæ arbores, & omne genus arbores, quæ ſuper Libanum creſcunt.* w. Wanda aller ſlahta dugeth an thir quekkent, alſo in themo gardon aller ſlahta krud gruoient, *nam omnigenæ virtutes in te floreſcunt, ut omnigenæ herbæ creſcunt in horto.* w. At pag. 73. w. legitur in themo boumgardo, ſed *mendosè,* ut opinor, pro boumgardon.

Nom. Acc. Pl. Thie wingardon bluoyent, *vineæ florent.* Alſo thie diuren ſaluon thie vol ſint thes guodes ſtankes, *ſicut pretioſa unguenta, quæ ſunt plena boni odoris.* w. Muade ruacham lichimanun, *feſſa curis corpora.* Hymn. Sia badun ina helagna, that hie im iro ogun opana gidedi, *rogaverunt ſanctum, ut illis oculos aperiret.* C. C. Hren ſia thuo mid is handon deda is helpa thar tuo, that them blindon thuo bethion uurthun ogun giopanod, *tum manibus ſuis tetigit eos, opemque ita tulit, ut cæcis ambobus oculi aperirentur.* C. C. Thaz her giuuente herzun fatero in kind, *ut convertat corda patrum in filios,* Tat. II, 7. Samo mit then guoden ſalvon geheiled wirthent thie gekniſedon, and thie ſiechon lichamon, *quemadmodum cum pretioſis unguentis contrita & languida corpora ſanantur.* w. Fahent uns thie luzzelon vohon, thie the wingardon hardo geargerent, *capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas.* w. Ther thin weinega gardo, ther *in Judæa* was ther hauet maniga gardon gemachot, *parvulus ille tuus hortus, qui in Judæâ erat, fecit multos hortos.* w. Ward forhta ubar allo iro nahiſton, *factus eſt timor ſuper vicinos eorum.* Tat. IV, 10.

Gen. Zuene thine ſpune ſint ſamo zuey zuinele kizze thero reion *duo ubera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli.* w. Nec it God ni giſcuop that thie guodo bom gumono barnon bari bitteres uuiht, *nec ordinavit Deus, ut arbor bona quid amari hominibus ferret.* C. C. Manage zilotun ordinon ſaga rachono, *multi conati ſunt ordinare narrationem rerum.* Tat. procem. I. Cunni natrono, *progenies viperarum,* Tat. XIII, 13.

---

* Quod originem vocis hujus attinet, notandum eſt *Anglo-Saxones* pro *Francico* thionan, *ſervire, famulari,* dixiſſe ðenan i ðenian, unde ðinen (& ðinenne) iis erat *ancilla, Marc.* XIV, 69. *Luc.* I, 38. *Joh.* XVIII, 17. dicebant & ðinenp. Ita legimus *Pſ.* LXXXV, 15. ſicuti & *Pſalm.* CXV, 6. punu ðinenpe ðin, *filium ancillæ tuæ. Pſalmo* vero CXXII, 3. eaȝan þienenpe, *oculi famularum.* Ab hoc ergo ðinenp vel ðienepn, per leviſſimam contractionem, factum eſt *Franco-Theotiſcum* thiorno, thiorna, thierna, thiarna; unde *Belgicum* deerne, quod nunc in malam partem acceptum, *ſcortillum* ſignificat: ut, een gemeyne deerne, *proſtibulum.*

Dat.

Dat. Abl. Ste wir fruo uph ze then wingardon, *mane ſurgamus ad vineas.* w. Mit then guoden ſaluon, *cum pretioſis unguentis.* w.

XII. Notandum etiam eſt terminationem ON hujus declinationis præ confuſione vocalium mutari quoque in EN, & UN: ut in exemplis ſupra poſitis; in thinemo garden; muade ruachom lichamun; & ſexcentis aliis. Præterea obſervandum eſt, Ut nomina quartæ declinationis non raro mutant nominativi & accuſativi ſingularis terminationem A & AN, in O & ON; Sic nomina quintæ ſæpe invicem vertunt O in A in nominativo; & in accuſativo ſingulari & in aliis caſibus, ON in AN; ut ſequentia exempla docent: geſeereſt haueſtu min herto ſueſter min, *vulneraſti cor meum ſoror mea.* w. Thie hiro herza an themo thinga geueſtenont, *qui cor ſuum in ſpe hâe fundant.* w. In minemo herzan thaz enzuiſchan minan bruſtan ligad, *in corde meo, quod inter mammas meas jacet.* w. Hauon ich *remotam* vone minemo herzon alle *contradictionem.* w. Thine huffelon ſin ſamo turtelduvan, *genæ tuæ ſunt ſicut turturis.* w. Sine huffelan ſint ſamo wurzbedde, thie ther geſezzet ſint von then cuſtigan pigmentaren, *genæ illius ſicut aromatum areolæ, quæ conſitæ ſunt à gnaris pigmentariis.* w. Thine ougan ſint douuan ougan, *oculi tui oculi columbarum.* w. Wende thine augon, *verte oculos tuos.* w.

XIII. Notandum inſuper eſt, nomina primæ, ſecundæ & tertiæ declinationis, emphatice, & demonſtrative poſita, in quintæ claſſem tranſire, addendo o finali conſonanti nominativi casûs; ſic ab engil, *angelus*, fit engilo; à uuer, *vir*, uuero; à uuard, *cuſtos*, uuardo; & in *C. C.* non raro faciunt nom. & acc. plurales in os; ut, thia uueros aftergengun, *ſecuti ſunt viri.* Than gangat engilos Godes helaga heban uuardos, *tum profecti ſunt angeli Dei ſancti cæli cuſtodes.*

XIV. Hactenus de ſubſtantivorum declinationibus; jam, ut Grammatici loquuntur, de eorundem ſpecie tractandum eſt. Species autem ſubſtantivorum duplex eſt, *primitiva* & *derivativa.* Primitiva eſt, quæ aliunde non trahitur: ut himil, *cælum.* man, *homo.* fiur, *ignis.* wif, *mulier*, Derivativa ſunt, quæ aliunde, ſive à nomine, ſive à verbo formantur; & duplicia ſunt, vel ſine peculiari terminatione formata, vel quæ peculiarem ſibi terminationem adſciſcunt.

XV. A nomine formata vel ab adjectivis vel ſubſtantivis formantur. Ab adjectivis formata trahuntur à recto, vel ſine terminatione, vel cum terminatione. Prioris generis ſunt ſcone ł ſcona, *pulchritudo*; à ſcon, ſcone, ſcona, *pulcher, a.* Ungilaufulli, *incredulitas*, ab ungiloubfol vel ungilouful, *incredulus.* Luttri, vel luttre, *puritas*; à lutter ł luzzer, luzzere, luzzera, *purus, a.* Huldi ł hulde, *obſequium fidele*; à huld, hulde, a, *fidelis, devotus, a.* Wathlicha, *excellentia*, à wathliche, *excellens.* Poſterioris generis ſunt in heit, heyd, heyt terminata, ut ſconheit, *pulchritudo*, luzzerheyd, *puritas*, wathelicheyt, *formoſitas.* Secundo in niſſe vel neſſe & niſs; ut lutterniſſe, *puritas*, gelicneſſe, *ſimilitudo*, arloſneſſe, *redemptio.* Tertio, in duom, tuom vel dom: ut, wiſduom, *ſapientia*, jungarduom, *ſtatus* vel *relatio diſcipuli ad magiſtrum.* Thuruh thin jungarduom, *propterea, quod tui diſcipuli ſumus. C. C.*

XVI. Subſtantiva ab aliis ſubſtantivis formata omnia peculiari terminatione finiuntur: ut, I. in burd: ſic à mund, *tutela* vel *patrocinium*, mundburd, *protectio, protector*; à cunne, *genus*, cunniburd, *genus, proſapia.* II. In skepi vel skepe & skip: ut à land, *terra*, landskepi, *regio.* fiond, *inimicus*, fiondskepi, *inimicitia.* à gibod, *mandatum*, gibodskepi & gibodſcip, *idem.* ab ambaht, *miniſterium*, ambahtſcepi, *miniſterium, officium.* III. In ſcaf ſchaf ſcaft, & ſcefti: ut, à land, *terra*, landſcefti, *regio.* à giuuiz, giuuitſcaf, giuuitſchaf, *teſtimonium.* à hugi, *cogitatio*, hugiſcefti, *idem.* IV. In hedi, heiti: ut à jugund, (*extrito* N) jugud, *juventus*, juguthedi, *idem.* à magath, *virgo*, magatheiti, *virginitas.* V. In niſſi, niſſe & neſſe: ut à forliggar, *adulter*, forliggarniſſi, *adulterium.* VI. In ſli: ut à doupha ł douphe, dopa ł dope, *baptiſmus*, dopiſli, *baptizatio*; à mende, *gaudium*, mendiſli, *lætamen.* VII. Fœminina à maſculinis facta, addendo terminationem inna vel ina recto ſingulari. ſic à coning, *rex*, fit coninginna, *regina*; ex meyſter, *magiſter*, meyſterinna, meiſtrinna, *magiſtra*; ex friund, *amicus*, friundina, *amica.* VIII. In buſti: ut ab eid, *juramentum*, eidbuſti. Denique quædam à ſubſtantivis formata terminantur in er; ere; eri; ar; ut à gart vel garto, *hortus*, garteri, *hortulanus*: ſio tho uuanenti thaz iz garteri uuari, *illa exiſtimans, quod hortulanus eßet.* Tat. CCXXI, 4. A trumba vel trumbo, *tuba, tibia*, trumbar, *tibicen, tubicen.* Ab arn, *meſſis*, arnar, *meſſor.* Lazet iogiuuedar uuahſan unzan ziarni, in thero arn ziti quidu ih then arnarin, *ſinite utraque creſcere uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus.* LXXII, 6. Denique ſubſtantiva ab aliis ſubſtantivis formata terminantur in duom, tuom: ſic à rih, *rex*, rihtuom, *regnum, imperium*; ab her, *dominus*, hertuom, *dominium.*

XVII. A verbo formata vulgò *verbalia* dicta, formantur vel ab infinitivo, vel ab indicativo. Ab infinitivo deducuntur terminata in eri, ere vel er, *officium* ſignificantia; ut doperi, *baptiſta*, à dopen, *baptizare.* Suoner, *pacificus*, à ſuonen, *expiare.* Ther ſuoner hauet einon wingardon, *pacifico vinea eſt.* w. Notandum autem eſt à lectore eri, ere & er, mutari non raro in ari, æri & ar, ut in toufar, *baptiſta*, apud *Tatianum*, à toufen, *baptizare.* forliggar, *adulter*, à forliggan, *mœchari.* Ab infinitivo etiam deducta terminantur in no, vel n in m mutato, in mo; ut, uuahſmo, *fructus*, à uuahſan, *creſcere.*

XVIII. Ab indicativo formata vel à præſenti vel à præterito proveniunt. A præſenti provenientia vel ad primam vel ad ſecundam vel ad tertian ſingularem reducenda ſunt. Ad primam: ut breſta, *defectus*, à breſto, *deſum.* Thes wines iſt in breſta, *deſtituuntur vino.* Otfrid. Giſcrib, *ſcriptura*, à giſcribo, *ſcribo.* trinko, *potator*, à trinko, *poto.* Hriuuo, *pœnitentia*, à hriuuo,

me pænitet. Geheyze, giheizi, *promiſſum*, à geheize, *promitto.* Beſwich, piſwich, *dolus*, à beſuicho, piſuicho, *decipio.* Cumi, *adventus*, à cumo, *venio.* Minno vel minna, *amor*, à minno, *amo.* Freûui, e, *lætitia*, à freuuo, *gaudeo.* Mara, e, i, *rumor*, *fama*, à maro, *divulgo.* Waſſi, *ſagacitas*, à waſſo, *acuo.* Chundo, *nuntius*, *angelus*, à chundo, *indico*, *nuntio.* Bodo & poto, *præco*, *nuntius*, à bode, *declaro*, *nuntio.* Forachundo, *præco*, à forachundo, *præconizo.* Scirmo, *defenſor*, à ſcirmo, *defendo.* Ad ſecundam reducuntur cumſt vel cuomſt, *adventus*, à comeſt vel cuomeſt, *venis.* Kunſte vel konſte, *ſcientia*, à kunneſt, *ſcis*, & iſtiuſmodi. Ad tertiam reducitur gevarda, giferte, *apparatus*, gefert, *ſocius itineris*, fert, *iter*, à gefarit, gevarit, farit, varit, *it*, *proficiſcitur*, & ſexcenta alia.

XIX. A præterito formata reducuntur itidem vel ad primam ſive tertiam perſonam ſingularem, quæ eodem modo in linguâ *Francicâ* formantur, vel ad ſecundam. Prioris generis ſunt Dugath vel dugatha, *virtus*, à dugada vel duchada vel dugade, *valui*, *valuit.* Geſcripht vel giſcripht, *ſcriptura*, à giſcribada, giſcribata, *ſcripſi*, *ſcripſit.* Freuuida, *gaudium*, à freuuida, *gaviſus ſum*, *eſt.* Martha, e, vel maritha, e, *bona diffamatio*, à marida, *diffamavi*, *diffamavit*, *divulgavi*, *vit.* Waſſid, *acies*, à waſſida, *acui*, *it.* Kiſuonida, *pactio*, à kiſuonida, *reconciliavi*, *it.* Irrida, *error*, ab irrida, *erravi*, *it.* Chundida, cundida, *indicium*, à chundida, *indicavi*, *it.* Gaue *donum*, gaf vel gab, *dedit.* Ad ſecundam reducitur vernumſt, *perceptio*, à vernamſt, *percepiſti*, & id genus alia. Nota etiam nomina ejuſdem rei non raro tam à præſenti quam à præterito formari: ut à diurian, *glorificare*, diuri & diurida, *gloria.*

XX. Verbalia quoque terminantur in ung: ut, ilung, *feſtinatio.* Arſtantenti Maria in then tagon, gieng in giburgu mit ilungu, *exurgens Maria in diebus illis*, *abiit in montana cum feſtinatione.* Tat. IV, 1. Heilizung, *ſalutatio*: uuard tho ſo ſiu gehorta heilizunga Mariun, *factum eſt autem cum illa audiret ſalutationem Mariæ.* Tat. IV, 2.

XXI. Diminutiva terminantur in * el, il, elo, ela, ilo, ila. Sic à tubi, *columba*, tubiel, *columbula*, *pullus columbæ*: zua gimachun turtilutubun edo zuei tubielin, *par turturum*, *aut duos pullos columbarum.* Tat. VII, 3. In ſo uueliha burg odo burgilun ganget, *in quamcumque civitatem*, *aut caſtellum intraveritis*, XLI, 7. Sic à ſhef vel ſhif, *navis*, ſhefila, *navicula*: ſteig tho in ſhifilin, *aſcendit tunc in navigium.* LIV, 1.

CAPUT QUARTUM.

De nominibus adjectivis.

I. ADJECTIVUM rem, ut alîus eſt, vel ut aliud connotat, ſignificans non poteſt præmitti, ut ſubjectum orationis; vel ut alii definiunt, adjectivum eſt nomen, quod unam rem ſignificat, & connotat alteram: ut Scon, *pulcher.* Gotelich, *divinus.* Himiliſc, *cæleſtis.* Erthiſc, *terreſtris.* Siluerin, *argenteus.* Guod, *bonus.* Ubil, uƀil, *malus.*

Quamobrem tametſi adjectivi ſignificatio ſimplex ſit, utpote rem unam denotans; multiplex tamen eſt ejus connotatio. Connotat enim totum; partem; ſubjectum; adjunctum; cauſam efficientem; effectum; materiam; ſignum; objectum; dominum vel poſſeſſorem; habitum; privationem vel defectum; circumſtantiam, ut locum, tempus, ſitum; munus vel officium; materiam ex qua res fit, & rei formam; actionem & paſſionem.

II. Declinantur autem adjectiva per tria genera ſecundum paradigma infra poſitum:

Numerus Singularis.

N. †Sconer, ſcon, e, i, a, o, *pulcher.*	N. Scone, i, a, o, u, ſconiu, *pulchra.*	N. Scon, ſconaz, as, *pulchrum.*
G. Scones, is, as.	G. Sconero, a, u, ſconere, er.	G. Scones, is, as.
D. Sconemo, *more Gothico*; & ſconon, an, en, um, *more Saxonico.*	D. Sconero, a, u. ſconere, er.	D. Sconemo, ſconon, an, en, um.
Ac. Sconena, ina, ana, *more Gothico*; & ſconen, an, on, *more Saxonico.*	Ac. Scone, i, a, o, u.	Ac. Scon, ſconaz, ſconas.
V. Ut nom.	V. Ut nom.	V. Ut nom.
Ab. Sconemo, ſconon, an, en, um.	Ab. Sconero, a, u, ere, er.	Ab. Sconemo, ſconon, an, en, um.

---

* Vide Gramm. *Anglo-Saxonicæ* cap. III. 27.

† Nota vero, quod adjectiva, pronomina, & participia maſculina nom. caſûs ſingularis numeri rarius terminantur in er.

Exempla

Exempla per omnes casus in genere masculino.

Nom. Min wino is wiz, ande ruod, *dilectus meus est candidus, & rubicundus.* w. Ther suoze stank an themo niwen ouaze, *suavis odor fructûs recentis.* w. Thich ne minnot nieman, her ne sii recht, ande nieman ne is recht, her ne minnot thich, *nemo te amat nisi justus, & nemo justus est nisi te amet.* Vel, *nemo te amat, qui non est justus, & nemo est justus, qui te non amat.* Nam *her* pro *ther* bis scriptum mendose esse suspicor. Than uuas thar en mari berg bi thero burg utan, the uuas bred, endi ho, gruoni, endi sconi, heton ina Iudeo barn oliueti bi namen, *tum ibi juxta urbem* (situs) *erat mons celebris, qui latus & altus, viridis & pulcher erat, Judæi illum olivetorum montem appellaverunt. C. C.* Thie ubilo bom guodan uuastom ni gibit, nec it God ni giscuop that thie guodo bom gumono barnon bari bittéres uuiht, *mala arbor bonum fructum non præbet, neque ordinavit Deus, ut bona arbor quid amari ferret hominibus. C. C.* Ubil boum berit thas, thaz imo ist joh gislachtaz, *arbor mala fert illud, quod generi suo consentaneum est.* Otfrid. Hic tamen denuo notandum est, Adjectiva, pronomina, & participia masculini generis in recto singulari produci nonnunquam more *Cimbrico* in syllabicum augmentum ER, vel R ejecto E: sic à slaff, fit slaffer, *iners*; à muad, muader, *lassus*; à bisuuichan, bisuichaner, *deceptus*; à zuawartent, zuawartenter, *intuitus*; à trieffente, *distillans*, trieffenter. Thine leffa, gemahela, sint trieffenter wabo, *labia tua, ô sponsa! sunt favus distillans.* w. A zuakimanot zuakimanoter, *admonitus*; à kekarat kekarater, *præparatus*; ab habente, habenter, *habens*: giwalt habenter, *potestatem habens.* Tat. A keuuerdonte, kewerdonter: kewerdonter ist, *dignatus est.* Kero. A min, miner, *meus.* A thin, thiner, *tuus:* ut, uuih si namo thiner, *sanctificetur nomen tuum.* Otfrid. Guati so ister hor her, ioh Gote filu Liuber, *bonus erit & magnus, & deo valde dilectus.* Otfrid. Tho uuard mund siner gar sprachanter, *tum perfectè locutum est os illius.* Otfrid. Tho uuaro ther fater alter, Gotes uuihi irfulter, *tum erat pater annosus domini spiritu impletus.* Otfrid. vide cap. XII. R. 5.

Gen. Ne seent thaz niet ana weliches leythes ich leuon, *non percipiunt, quam acerbè vivam.* w. Si thor ik muosta thieses erlo folcas giuualdan theses uuidon rikeas gi sculon mi te uuaron seggian far theson liudeo folca bihui gi sin te thesan lande cuman, *quandoquidem mihi incumbit, huic forti populo, huic amplo regno dominari, vestri est mihi vere dicere coram hoc populo, cur huc veniatis. C. C.* Than lato ik thi brukan uuel allas thieses oduuelon, *tum sinam te frui omnibus hisce divitiis. C. C.* Gi sculun niman lon alles thes unrehtes thes gi odron hier gilestead, *recipietis retributionem omnis injustiæ, quam aliis feceritis. C. C.* Than is hie thes ferahes scolo all sulicas urdeles so thie ander uuas, *tum est ille protinus mortis reus, & omnino talis condemnationis, qualis alter,* (dignus) *erat. C. C.* Thie ju dopan scal an juuas drohtines namo, *ille vos baptizabit in nomine domini vestri. C. C.* Frumida sinas Godes jungerscepi, *perfecit dei sui ministerium. C. C.* Usas uualdandes, *domini nostri. C. C.*

Dat. Ab. Vone thannan sint sie gelich elphandinemo wiguse, *quamobrem sunt similes eburneæ turri.* w. Ich besueron jua thaz ir thie thes ne irret mit cheinemo wereldlichon *strepitu, Adjuro vos ne illam ab hoc vagari faciatis cum aliquo mundano strepitu.* w. Sunder joh hiro *posteritatem* mit bitteremo fluoghe begreiph, *sed illorum posteritatem cum amara* (dirâ) *execratione constrinxit.* Diuremo giwate, *pretiosâ veste.* Tatian. Tiuremo pluate, *pretioso sanguine.* Hymn. Hertuom habentemo Herode, *dominium habente Herode.* Tatian. Dativus, aut ablativus in emo exeuns, dativus vel ablativus *Gothicus* haud absurde dici potest, quippe quod in linguâ *Gothicâ* dat. & abl. exit in ᚨᛗᛗᚨ, *amma*, ut docuimus grammaticæ nostræ *Anglo-Sax.* & *Mæso-Goth.* cap. IV. R. 7. Et præ mutatione vocalis o in u, definit etiam in emu: ut truhtinlichemu tage, *dominico die.* Kero. Lutteremu nemin, *puro nomine.* Kero. Sitiu kewonanemu, *more solito.* Kero. So sculon gi mid juuuon leron liud folc manag uuendean after minon uuilleon, *sic vestrâ doctrinâ convertetis multum populum secundum meam voluntatem.* Vane then help mich mit thinan genathan, so scund ich andere ze thinemo wega, *quare auxiliare mihi gratiâ tua, & alios advocavero ad vias tuas.* w. Thu bist an them hohen himilo rikie, *tu es in alto cœli regno. C. C.* uuerthe thin uuilleo obar thesa uuerold alla so samo an erdu so thar up ist an them hoho himilo rikie, *fiat voluntas tua per totum hunc mundum, sic in terrâ, ut in alto cœli regno.* In sulichemo bedde geligon mid minon winon, *in tali lecto jaceo cum meo dilecto.* w.

Dativus, aut ablativus in on, an, en, um exeuns, Dativus *Saxonicus* haud improprie dicitur, quippe quod in linguâ *Anglo-Saxonica* desinunt hi casus in um, (quod facile vertitur in un, & deinde in on, & an,) ut capite citato quoque docuimus.

Acc. Accusativum in ina, ena, ana desinentem, accusativum *Gothicum* voco, quòd iste casus apud *Mæso-Gothos* in ᚨᚾᚨ, *ana*, formatur, ut in citato capite etiam docui; & insuper hic notandum est terminationem ina, ena & ana haud raro contrahi in na: Almahtigna God suitho lodon, *Deum omnipotentem valdè laudaverunt. C. C.* Tho uuarth thegno hugi blithi an iro brioston that sia fundan habdun helagna heban cuning, *tum discipulorum animus in suis pectoribus lætus erat, quòd invenissent sanctum cœlestem regem.* Endi ina mid iru folmon tuem ligda lieflico luttilna man that kind an ena cribbum, *& illum parvulum ipsum infantem ambabus manibus posuerunt cum affectu in præsepi. C. C.* Giuuitun im thuo suocan an ther uuostunnia uualdandes suno craftigna crist, *tum iverunt ad quærendum in deserto domini filium omnipotentem*

tem Chriſtum. C. C. Siu bad thena craftigna drohtin helagna that hie iro helpa giredi, *petiit à Chriſto omnipotente & ſancto domino, ut illi ferret opem. C. C.* Kieſan im oderna niudſamana namon, *elegerunt illi aliud gratum nomen. C. C.* Geng im thuo frithu barn Godes eft giſittian under that folc, endi ſagda filo langſamana rad, *tum diſceſſit pacificus Dei filius ad ſedendum inter populum, & longam concionem habuit. C. C.* Accuſativum in en, an, on deſinentem, acculativum *Saxonicum* voco, quippe quòd iſte caſus ſermone *Anglo-Saxonico* deſinit in ne, quod contractum eſſe reor ab ene, cui haud diſſimile eſt terminatio en, & per mutationem vocalium, an, on. Thurgh thinen willon, *tui gratiâ.* Hebbeat juuuan willeon tharod liudi juuan gilobon, *ibi habete amorem veſtrum, & veſtram fidem. C. C.*

Exempla per omnes caſus in genere fœminino.

Nom. wie ſcone, ande wie ziere thu biſt in thinen weleluſten, *quàm pulchra es & decora in tuis deliciis.* w. Scone biſtu *in fide*, ziere *in operatione.* Scona biſtu min friundina, mithewara, ande ziere alſo Hieruſalem, *pulchra es amica mea, ſuavis & decora, ſicut Hieruſalem.* Et paulo poſt; ſcona biſtu friundina min, mitheware biſtu ſamo Hieruſalem. w. Ich bim ſalo, *nigra ſum.* w. Magad zieri, *virgo eximia, compta,* Otfrid. Ne duor thes niet wara thaz ich ſo ſalo bim, *nolite conſiderare, quod fuſca ſim.* w. Einfaltu wunna, *merum gaudium.* Otfrid. Iah alt quena thinu iſt thir kind berantiu, *& uxor tua ſenex pariet tibi filium.* Otfr. Maria Magdaleneſgiu. Tat. CCXXI, 1. alias, Magdaleniſga: ut CCXVI, 2. Euua altiu, *lex vetus.* Hymn. VII, 2. Tiure ſela, *pretioſa anima.* S. Ann. Min thurghnatiga, *mea perfecta.* w. Thiu ſuoze thinere *gratiæ* is bezzera, than thiu skarphe thero *legis.* w. Hic tamen notandum eſt in auctoribus *Francicis* adjectivum fœminini generis indifferenter occurrere ſine vocalibus I, E, A, O; ut, ſcona biſtu min friundina egeſlich alſo wole gethrangada zeltſcara, *pulchra es amica mea, terribilis ut caſtra conferta.* Bezzer is thiu moderliche ſuoze mines *evangelii*, thánne thero aldon ewon *aſperitas.* w. Sæpe tamen abſcinditur vocalis à fine adjectivorum fœminini generis: ut, Auor *ipſa vox prædicantium, quæ per guttur intelligitur*, thiu is geliich themo bezzeſton wino. w. Thiu ſteyga tha man ze themo diſche uph ſcal gan, thiu is ruod. w. Ich bim ſalo, ande ich bim auor wathelich, ſamo gazheit Salomonis, *nigra ſum, ſed formoſâ, ſicut tentoria Salomonis.* w. Vide Reg. 13.

Gen. Ze thiu thaz ſie mugan *conſortes* werthan minero *paſſionis.* w. In minero muoder hus, *in domum matris meæ.* w. Miner muoder kind vuchtan wither mer, *matris meæ liberi pugnabant contra me.* w. Hic tamen obſervandum eſt terminationem ero contrahi haud raro in ro: ut, skeyne wilcharo doichene thinero caſtro, *oſtende aliqua ſigna tuæ poteſtatis.* w. Quinimo præ confuſione vocalium ſæpe in era vertitur: ut, herro thie guodo, quat hie, us is thinera huldi tharf te giuuirkeanne thinan uuilleon, *bone magiſter, inquit, nobis opus eſt tuâ gratiâ ad faciendam tuam voluntatem. C. C.* Vertitur etiam ob eandem rationem in eru, ut infra oſtendetur. Mith wirthegaro ruowon trahenen, *cum dignis pœnitentiæ lachrymis.* w.

Dat. Abl. Thine *cogitationes* thie ther *procedunt de mente*, alſo thaz vahs *de capite*, thie ſint geliich thero cuninglichero *purpuræ*, *Cogitationes tuæ, quæ procedunt de mente, ſicut coma de capite, ſimiles ſunt regiæ purpuræ.* w. Thuo hi te Lazaruſe hreop ſtarkero ſtemnun, endi hiet ina up ſtandan, *tum clamavit ad Lazarum forti voce, & juſſit illi ſurgere. C. C.* Heitareru zeſawan, *præclarâ dextrâ,* Hymn. Hiet that ik thi thoh gicutdi that thi kind giboran fan thinera aldera idis odan ſcoldi vuerthan, *juſſit mihi tibi dicere, quod filius ex ſene tuâ uxore tibi naſceretur. C. C.* Iſt ſineru giburti ſih vuorolt mendenti, *mundus in ejus natalibus gaudebit.* Otfr. Zi mitter naht, *media nocte.* Tatian.

Acc. Thu behaldes thich alſo ſcona, *tu adeo pulchram te ſervas.* w. Saliga mich quedent alliu cunniu, *beatam me dicent omnes generationes.* Thie thiernan ſahon ſie, ande zaldon ſie ze aller wiuo ſaligoſta, *filiolæ viderunt eam & reputaverunt eam omnium fœminarum beatiſſimam.* w,

Exempla per omnes caſus in genere neutro.

Nom. Acc. Sin haar is ſuarz ſamo ein rauon, *coma ejus nigra ſicut corvus.* w. Vuanta iſt gibet thinaz fon druhtine gihortaz, *nam oratio tua à domino eſt audita.* Otfr. Er unthankes in zalta wio iz allaz weſan ſcolta, *invitus iis dicebat, quomodo id omne fieri deberet.* Otfrid. Thaz allaz druhtin was thiner dank, *omnia hæc, domine, tuæ gratiæ debemus.* Otfrid. Ubil boum birit thaz, thaz imo iſt joh giſlachtaz, *arbor mala fert illud, quod generi ſuo conſentaneum eſt.* Otfrid. Thie bezeichnet *cinnamomum* weynegaz boumelin, *quos ſignificat cinnamomum parvus frutex.* w. Wig hebigaz, *certamen grave.* Otfrid. Zuakihanganaz, *adpenſum.* Kero. Thar was ſtrit umbi thaz, ioh gefliz hebigaz, *de illo orta eſt contentio & certamen grave.* Wehſit jamarlichaz thing ubar theſan worolti ring, *ſuccreſcit res miſerabilis ſuper hunc mundi circulum.* Otfr.

Thie man thoh thie thar ſcantun, *Homines, qui miniſtrabant,*
Iz filo wola irkantun, *Valde bene noverunt,*
The iz wazzar luzzeraz was, *Aquam fuiſſe puram,*
Tho ſi vultun thiu vaz. *Dum vas impleverunt.* Otfrid.

Impri-

ſimprimis mirari me ſubiit, cur neutrum recti ſingularis in linguâ *Francicâ* produceretur in AZ, antequam mihi in mentem venerit, neutrum ſingulare adjectivorum recti casûs produci apud † *Mæſo-Gothos* in ᚨᛏᚨ, *ata*, unde ablatâ A finali reſtat AT, quod per cap. I. R, 15. mutatur in AZ; & AZ itidem per ejuſdem capitis R. 12. facilè mutatur in AS. unde in *Germanicâ* linguâ neutrum fit à maſculino, addendo S vel ES: ut à ſchon, *pulcher*, ſchons vel ſchones, *pulchrum*; à gut, *bonus*, guts vel gutes, *bonum*.

Dat. Abl. In einemo hare thines halſes, *in uno crine colli tui.* w. So ich in ſulichemo bedde geligon, ſo is ſin winſtra under minemo hoiueda, *In tali lecto dum jaceam, læva ejus eſt ſub capite meo.* w.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Scone, a, o, iu.	Acc. Scone, a, o, iu.
Gen. Sconero, ere, er.	Voc. Ut nominativus.
Dat. Sconen, in, an, on, un. & N in M mutatâ, em, im, am, om, um.	Abl. Sconen, an, in, on, un, em, im, am, om, um.

Exempla.

Nom. Acc. Thiu word mines *ſponſi* ſint ſcone ſamo lilion, *verba mei ſponſi ſunt pulchra, ut lilia.* w. Manega waron the ſia iro muod geſpon thaz ſia bigunnun uuord Godes reckean, *Multi fuerunt, qui animum ſuum appulerunt ad enarrandum verbum Dei.* C. C. Thie engilos haliga an himile, *ſancti angeli cæleſtes.* In *cypro* thar ſint ethelo reuon, *in cypro ſunt præſtantes vites. Reginæ*, thaz ſint thie ethele ſelan, *reginæ, hoc eſt, nobiles animæ.* The thar huſe ne hauent, ſunder okkerret wildesbuda, ande andere unwatheliche herebergan, *qui domos non habent, præter latebras ſilveſtres & iſtiuſmodi turpia tabernacula.* w. Giuuerbit manage, *convertit multos.* Tat. II, 6. Saliga mih quedent alliu cunnu, *beatam me dicent omnes generationes.* Tat. Tauganiu muates, *occulta mentis.* Otfrid. Heitariu liohtfaz, *claras lampadas.* Hymn. Heitariu muat, *ſplendidas mentes.* Hymn. Unkiwarnotiu, unfeſtiu, *immunita.* Kero. Liſtlikhiu, *ſophiſtica.* Kero. Thie lutteres and thie ſcona ſinne thero haligan ſcripte, *puri & limpidi ſenſus ſanctarum ſcripturarum.* w.

Gen. Wir gehugega thinere ſpune ouer then win, *memores ſumus uberum tuorum ſuper vinum.* So war ſo ir ioh ainega juwera geluchon vindet, *ubicunque aliquam veſtrarum ſodalium inveniritis.* w. Ubi notandum eſt terminationem genitivi pluralis ERO verti etiam in ERA & ERU.

Dat. Abl. Si ſiu dura, vougen wir mit cedrinin tauelon, *ſi oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis.* w. Allem gernlicho, *omnibus diligenter.* Tat. Unchreftigem, *imbecillibus.* Kero. Frouuem muatum, *lætis mentibus*, Otfrid. Ruachon wanchontem, *curis laſcivis.* Otfr. Lauginem radum, *flammeis votis.* Hymn.

III. Adjectiva, præmiſſo articulo, aut alias emphaticè & demonſtrative poſita, in recto ſingulari deſinunt in O vel A; & in AN, ON, EN, UN, cæteris caſibus utriuſque numeri; excepto accuſativo ſingulari, quæ in fœmininis & neutris eſt nominativo ſimilis; & præter vocativum ſingularem, qui in maſculinis in O deſinit, in fœmininis in A, in neutris in AZ; & vocativum pluralem, qui in fœmininis deſinit in E, A, O. ut exemplar ſubjectum docet.

Numerus Singularis	*Numerus Pluralis.*
Nom. Ther, thiu, thaz ſcono, a.	Nom. Thie ſconan, on, en, un.
Gen. Thes, thero, thes ſconan, on, en, un.	Gen. Thero ſconan, on, en, un.
Dat. Themo, thero, themo ſconan, on, en, un.	Dat. Then ſconan, on, en, un.
Acc. Maſc. thena ſconan, on, en, un. Fœm. & Neut. thin, thaz ſcono, a.	Acc. Thie ſconan, on, en, un.
Voc. Maſc. ſcono. Fœm. ſcona. Neut. ſconaz.	Voc. Maſc. thie ſconan, on, en, un. Fœm. ſcone, a, o.
Abl. Themo, thero, themo ſconan, en, an, un.	Abl. Then ſconan, on, en, un.

Exempla promiſcua.

Ludouuig ther ſnello, thes uuiſduames follo, *Ludovicus ille alacer, ſapientia plenus.* Otfr. apud *Lamb.* in carmine quod dedicavit *Ludovico* imp. *Ludovici* pii Nepoti. Iz ſprichit ouch gilluaro *Hieronymus* ther maro, *id verum dicit Hieronymus ille magnus. Otfr.* apud. *Lamb.* Daz rinnenta uuazer iſt diu gnada des heiligen keiſtis, *aqua illa decurrens eſt gratia ſpiritûs ſancti*, Idem ibid. Unde ſi garo ce firgebenne dazh luzhila alſo er uuelle, dazh imo firgeben uuerde dazh michila, *& ſit paratus ad condonandum* [debitum] *illum parvum, quemadmodum vult, ut ipſi condonetur magnum iſtud debitum.* Fater unſir guato, biſt druhtin thu gimuato, O *pater noſter bone!* *Tu es dominus ille****. Biqueme uns thinaz richi, thaz hoha himilrichi, thara uuir zua io gingen, ioh emmizen thingen, *adveniat nobis regnum illud tuum, ſublime iſtud cœlorum regnum,*

† Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* & *Mæſo-Gothicæ* caput 4. Reg. 12.

ad quod ſemper tendimus, & quod jugiter ſperamus. id. ib. Dath izh zheichen ſi dero Chriſten-lichen gloube, *ut ſignum ſit Chriſtianæ fidei.* id. ib. This helithes hand mahal, endi oc thero helagun thiernum, *ſponſalia herois* [*Joſephi*] *& Sanctæ virginis. C. C.* So der boum der bi demo rinnenten uuazere beſezzet iſt, *ſicut arbor, quæ plantata eſt ſecus decurrentem aquam. Otfr.* apud *Lamb.* Thia dagelichun zuhti gib hiut uns, *panem quotidianum da nobis hodie. Otfr.* apud *Lamb.* Pediu ne irſtent die argon te dero urteile, *quare non reſurgunt impii in judicio.* id. ib. Noh die ſundigen ne ſizhzhent in demo rate dero rehtono, *neque peccatores ſedebunt in conſilio juſtorum.* Sint die uuirſiſten diſi ne ſint die bezhzheſten, *peſſimorum numero habentur, qui non ſunt optimi.* Die bezhzheſten irteilent den metemen, *optimi judicabunt mediocres.* So uuola ne dihent auer die argon, *ſic autem non creſcunt impii.* Unde dero argon uuart uuirt florn, *& impiorum iter peribit.* Got uueizh den ueg dero rehtona, *deus novit viam juſtorum.* Noh in dero ſuntigen uuege ne ſtuont, *neque ſtant in via peccatorum.* ib. id. Notandum autem hic eſt, gen. plur. terminari etiam in NO, more ſubſtantivorum quintæ declinationis; & cum ſic terminantur, quaſi ſubſtantiva habenda ſunt: ut, ſo Frankono cuning ſcal uber Frankono lant, *quemadmodum Francorum rex per terram Francorum. Otfr.* apud *Lamb.*

Porro, ut ego opinor, nominativi caſus ſing. num. adjectivorum, pronominum, & participiorum maſculini generis in R vel ER producti, emphaticam quandam ſignificationem, demonſtrationem, vel excellentiæ denotationem in ſe nonnunquam habent, aut ſaltem habere videntur: ut, God diuriſente inti quedenti, theſer man rehtlicho iſt, *glorificantes Deum & dicentes, hic juſtus eſt.* Fater unſir guato biſt thu in himile, io hoher uuih ſi namo thiner, *ô pater noſter bone, tu es in cœlo ſemper ille ſublimis, ſanctificetur nomen illud tuum.* Addo *ille, illud,* plane quaſi cenſerem finale iſtud augmentum ER aliquando eſſe, non communem terminationem, ſed potius pronomen demonſtrativum HER vel ER in fine adjectivorum affixum, more ſubſtantivorum in veteri lingua *Runica,* quibus articuli in fine affixi novam ſpeciem nominum compoſitorum efficiunt. Hoc, nonnunquam fere adducor, ut credam, ſed incertus nihil definio; quare penes lectorem ſit judicium. Certe pronomen HER ita coaleſcit cum aliis vocibus: ut niſter, pro niſther: niſter hier, *non eſt ille hîc.* Tat. CCXVIII. 3.

Exempla alia ordine poſita ad uberiorem ejus explicationem.

Nom. Sing. Thaz eino is auor ze merchene, *verum hoc unum eſt obſervandum.* w. Thie thornina coronan, thie druogher gerno thurgh juweren willan, *corona ſpinea, quam veſtri gratiâ tulit.* w. Thin chela ſmecket ſamo ther diureſto win, *guttur tuum olet, ſicut vinum optimum.* w. Ther liſno ſuthene wind waiet, *lenis auſter ſpirat.* w. Sin hoiued is aller golda bezzeſta, *caput ejus eſt aurum optimum.* w. Thie ubilo bom guodan waſtom ni gibit. *C. C.* Thuo ſprac im enn thero manno angegin obar bord ſcipes bar uuûrdig, gumo Petrus ſe godo, *tum Petrus ille bonus, vir dignus & magnus, unus diſcipulorum illi ex nave reſpondit. C. C.* Thuo ſprac eft thie fruodo man, *tum iterum locutus eſt vir ſapiens. C. C.*

Gen. Engil thes aluualdan, *omnipotentis angelus. C. C.* Thiu wunne thes ewigan liues, *gaudium æternæ vitæ.* w. Gehuget allizana thero thorninan coronan, thie himo *Judaica gens* uphſazza, *memores ſemper eklote ſpineæ coronæ, quam illi Judaica gens impoſuit.* w. Ich willo mich then nachan thie ther *carnem ſuam mortificant,* unde thie ther ouch mir thaz offer bringent thes goden willon, ande thes reinen gebedes, *illis appropinquabo, qui carnem ſuam mortificant, & qui oblationem mihi ferunt bonæ voluntatis & puræ orationis,* w. Mit themo uuithemo ſines haligan bloudes, *cum dote ſacri ſui cruoris.* w. Bezzer is thiu muoderlich ſuoze mines *evangelii* thie thu *prædicas* thanne thero aldon ewon *aſperitas, Melior eſt maternalis ſuavitas mei evangelii, quod tu prædicas, quam veteris legis aſperitas.* w. Ich hauo thaz ſtubbe thes ertheſcon gethancon af mir mith wirthegaro ruowon trahenen geflozet, *pulverem terrenæ cogitationis à me dignis pœnitentiæ lachrymis abſterſi.* w. So wen ſo min *dilectio perfecte inflammat,* ſiu machot hin contemptorem alles erthiſcan guodes, ande machot him giregan thes ewigan rihduomes, *quemcunque mei dilectio perfectè inflammat, facit illum contemptorem omnis boni terreſtris & æternum regnum percupere.* w. Minon eigenen wingardon ne mochteich behoodan, *propriam vineam non potui cuſtodire* w.

Dat. Abl. *Vox prædicationis,* thiu is geliic themo bezzeſton wino. w. Thiu aana ſunda weſan ni magh ſie ſteigerent iethogh gerno mit hiro gelduuan ze themo ewenlichon liue, *qui ſine peccato non poſſunt eſſe, aſcendunt tamen per fidem ad vitam æternam.* w. Ther ſuoze ſtank an themo niuuen ouaze, ande an themo aldon wine, *ſuavis odor, qui fructui recenti & veteri vino ineſt.* w.

Acc. Maſc. Thine *doctores* thie vurebringent hiron *auditoribus* then claran drank *ſpiritualis dulcedinis.* Mit uuiu ther diuful ſo ſtrang biſuah then ereſtan man, *cum muliere diabolus prævalens decepit primum hominem.* Otfrid.

Acc. Fœm. Thie havent ouch thie meſta eera, and that ereſta geſithele, *maximum illi habent honorem & primam ſedem.* w.

Acc. Neut. Vone thannan bezeichenet her *perfectas animas,* thie ther thurgh thaz ewiga erue guod wirchont, *quare ſignificat hic perfectas animas, quæ propter æternam hæreditatem operantur.*

Voc.

Voc. Maſc. Thu druhtin eino es aller beſt, *tu, Domine, ſolus es omnium optimus.* Meſtar thie guodo, *bone magiſter!* C. C. Thuo uuid is drohtin, ſprac *Symon Petrus*, ne thunkit mi thit ſo metlic thing, quat hie, fruomin thie guodo, that thu mina fuoti thuohes, *tum Symon Petrus domino ſuo reſpondit, domine bone! non mihi adeo decens videtur, ut pedes meos tu lavares.* C. C. Heouandi gang Martha, endi uuid uualdand ſprak, thar thu mi herro min, quat ſiu, neriendero beſt nahor uuaris heland thie guodo than ni thorftig ik nu ſulic harm tholon, *& abiit flens Maria, & domino reſpondit, ſalvator bone! inquit illa, ſi tu herus meus, & ſervatorum optimus, mihi propior adfuiſſes, tum non cauſa mihi fuerat talis luctûs.* C. C. Fruomin thie guodo, quat ſiu, ef man thena ſelis nimid thena ſten antlukit thann uuaniu ik that thanon ſtank cume unſuoti ſuec, *domine bone, inquit illa, ſi lapis auferatur & recludatur ſaxum, tum, ut ego opinor, exinde fœtor proventurus eſt.* C. C.

Voc. Fœm. Min ſcoona ſtand uph, *ſurge mea pulchra.* w. Iof thu thines ſelues niet bekennes wiuo ſconeſta, *ſi ignoras te mulierum pulcherrima.* w. Kere withere, kere withere verhundeta, *revertere, revertere captiva.* w.

Nom. Plur. Thie wole gethrangadon hereberga forghtent thie viende, *conferta bene caſtra terrefaciunt inimicos.* w. Hier im thuo thia is guodun jungron nahor tuelifi gangan thia uuarun im triuuiſtun man obar erthu, *tum hîc boni ejus duodecim illi diſcipuli propiùs ad eum acceſſerunt.* C. C. Than ſcedit hie thia farduanun man thia far uuarahtun uueros an thie uuinſtrun hand, ſo duot oc thia ſaligun an thie ſuithrun half, *tunc ſegregabit ille improbos homines & peccatores à ſiniſtrâ, & à dextrâ cum beatis pariter aget.* C. C. Thie bittera figon vorecundent thaz thie riphon, ande thie ſuozen nach ſulen cuman, *amaræ ficus præmonſtrant maturas, & dulces brevi venturas.* w. Thie meyſton thruuo, *maximæ uvæ.* w. Mit then guoden ſaluon geheiled wirthent thie gekniſedon, ande thie ſiechon lichamon, *bonis unguentis ſanantur contrita & languentia corpora.* w.

Gen. Seſtogh bitherua knighta thero bitheruestan in Iſrael, *ſexaginta fortes milites ex fortiſſimis Iſraelis.* w. Samo thaz corter thero ſcorenon ſcaphon, *ſicut grex tonſarum ovium.* w. Thu wertheſt gezieret van thero ſpizzon thero hohen bergo Amana ande Sanir ande Hermon, *coronaberis de vertice altorum montium Amana & Sanir & Hermon.* w. Thu biſt puzza thero quekken wazzaro, *puteus es viventium aquarum.* w. Ther ſtanke thines mundes is ſamo ther ſuozen ephelo, *odor tui oris ſicut ſuavium pomorum.* w.

Acc. Fahent uns thie luzzelon vohon, *capite nobis vulpeculas,* w.

Voc. Ezzet, drinket, ande werthet drunkan mine lieueſton, *comedite, bibite, & inebriamini chariſſimi.* w. Ich beſueron juih guode ſielan, *adjuro vos bonæ animæ.* w. Ir heyliga ſielan, ir ther thurgdan ſint in Godes minna, *vos ſanctæ animæ, quæ perfectæ eſtis in Divino amore.* w.

Abl. Mit then guoden ſaluon, *cum bonis unguentis.* w.

Ex his exemplis abundè conſtat, adjectiva in linguâ *Francicâ*, perinde ac in * *Gothicâ, Saxonicâ & Iſlandicâ*, ſecus flecti à communi formâ, quum emphaticè & demonſtrativè uſurpantur; unde in Linguâ *Germanicâ* contingit, quòd adjectiva, quando articuli præponuntur, in recto ſingulari terminantur in E trium generum, cui in cæteris caſibus utriuſque numeri N additur, excepto accuſativo ſingulari, qui in fœmininis & neutris eſt nominativo ſimilis; & præter vocativum, qui in maſculinis in ER, in fœmininis in E, in neuttis in ES definit, ut ſequens exemplar oſtendit.

	Singulariter.				*Pluraliter.*
N. Der,	Die,	Das,	Gute,	*bonus, a, um.*	N. Die Guten, *boni, æ, a.*
G. Des,	Der,	Des,	Guten,	*boni, æ, i.*	G. Der Guten, *bonorum, arum, orum.*
D. Dem,	Der,	Dem,	Guten,	*bono, æ, o.*	D. Den Guten, *bonis.*
A. Den Guten,	Die Gute.	Das,	Gute,	*bonum, am, um.*	A. Den Guten, *bonos, as, a.*
V. O du Guter,	Gute,		Gutes,	*bone, a, um.*	V. O ihr Guten, *boni, æ, a.*
A. Dem,	Der,	Dem,	Guten,	*bono, a, o.*	A. Den Guten, *bonis.*

IV. Hactenus de flexione adjectivorum per genera in utroque numero; jam de eorundem ſpecie, quæ duplex etiam eſt. primitiva & derivativa. Adjectivum primitivum eſt, quod aliunde, ſive à ſubſtantivo, ſive ab alio adjectivo non trahitur: ut ſcon, *pulcher*; guod, *bonus*; grim, *crudelis, ſeverus.* Derivativum eſt, quod aliunde vel à ſubſtantivo, vel ab alio adjectivo trahitur: ut ſconlic, *formoſus.* guodlic, *ſpecioſus.* grimlic, *torvum aſpectum habens.* Than togid hie juu en guodlic hus, hohan ſolari, thie iſt bihangan all fagoron fratohon, *tunc oſtendet vobis ſpecioſam domum, & ſublime cœnaculum* (ſolarium) *ſplendidis aulæis circundatum.*

V. Adjectiva derivativa variè terminantur. Quæ gentem, patriam, proprietatem, aut ſectam ſignificant, formantur in iſc, isk, iſg, iſch, eſc, eſg, esk, eſch: ut, Galileisk, *Galilæus.* Phariſeisk, *Phariſæus.* himiliſch, himiliſg, *cœleſtis.* ertheſc, ertheſg, *terreſtris.* farriſc, *taurinus.*

VI. Quæ qualitatem, ſtatum, geſtum, aut ineſſe vel adeſſe alicui quidpiam ſignificant, in lic, lich, ligh, lih: ut, Gotelich, *divinus.* jamarlich, *miſerabilis.* luſtlic, *amænus.* egeſlih, *terribilis.*

* Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, & *Iſlandicæ* caput 4.

VII. Quædam etiam terminantur in ich, igh, ig, ih, ech: Ginathigh *gratioſus*. Mahtig, *potens*. Armſtrangig, *manu fortis*. Wurdig *dignus*. Adeligh, *expers*. Flizech, *ſtudioſus*. Thie ſint flizech ze bilithene *exemplum meæ humilitatis, Qui ſunt ſtudioſi ad exprimendum exemplum* &c. Suntih, *flagitioſus*: uuanta ih ſuntih man bin, *quia* [homo] *peccator ſum*. Tatian.

VIII. Quæ copiam, ubertatem, & plenitudinem denotant, formantur in haft: ut, Spunhaft, *mammoſus*. Eerhaft, *inclytus*. Wackerhaft, *fertilis*. Treuhaft, *fidelis*. Slozhaft, *concluſus*. Haft autem ſæpe producitur in haftig: ut in liumhaftig, *celebris, bonam famam habens*.

IX. Quædam autem in bar, par, beer exeunt: unthacpar, *ingratus*. piderbeer, *utilis*.

X. Quædam etiam in ſam terminantur: ut friudſam, & frithuſam, *pacificus*. Luſſam (ex luſtſam) *delectabilis*. Wunniſam, *delectabilis*. Genihtſam, *copioſus*. Quædam etiam in fol, uol, terminantur: ut, ungiloubifol, *incredulus*, Tat. CCXXXIII, 6.

XI. Quæ privationem aut defectum ſignificant, deſinunt in los, ut apud * *Anglo-Saxones* in leaye, leay; apud *Mæſo-Gothos* in ΑΛΝS, & apud *Iſlandos* in leiſe: ut ſcaphlos, *informis*. ruachalos, *negligens*. treulos, *perfidus*. Hic autem notandum eſt los, à loſen, *ſolvere, liberare*, extra compoſitionem ſignificare *liber, ſolutus*, & regere genitivum: ut in uuameſlos, *immaculatus*. Hie ſted hier uuameſlos, *hîc ſtat hic immaculatus*. C. C.

XII. Quæ valdè augent ſubſtantivi ſignificationem, & rem per illum ſignificatam alteri intenſiſſime ineſſe denotant, terminantur in faſt, in linguâ *Saxonicâ* fæſt: ut in uuarfaſt, *verax*. So uuillıu ık thı ze leran geban uuordon uuarfaſton, *ſic te docebo verbis valdè veris*. C. C. Suothfaſt, *verax*. Ilu thu nu ofstlıco, endı them erlon cuthdı bruothron mınon that ık uſer bethero fader aluualdand juuuan endı mınan ſuothfaſtan God ſuokean uuillıu, *feſtina nunc, & eximiis illis fratribus meis notifica, quòd utriuſque noſtri omnipotentem patrem, quum veſtrum, tum meum veracem Deum aditurus ſim*. C. C.

XIII. Materiam, ex quâ res fit, ſignificantia terminantur in EN, IN: ut, Gulden, *aureus*. Siluerin, *argenteus*. Thiu lineberga ze themo diſche, thiu is guldin, *reclinatorium menſæ erat aureum*. w. Thie ſule thar the disk upha lag, thie waran ſiluerin, *columnæ, quibus incumbebat menſa, erant argenteæ*. Ubi notandum eſt adjectiva ſine articulis, & cum ſubſtantivo, prædicati loco, vel in fine orationis abſolutè poſita primam terminationem recti ſingularis in maſculino genere in conſonantem deſinentem retinere in omnibus generibus utriuſque numeri: ut, Thiu ſteyga is ruod, *ſemita eſt rubra*. w. Thiu geſperre ſint cedrin, thiu getauela ſint cypreſſin, *tigna ſunt cedrina, laquearia cypreſſina*. w. Sic etiam in linguâ *Germanicâ* dicitur, dir mann is fromb, die fraw iſt fromb, das thier iſt fromb, das kind iſt fleiſſig, die kinder ſeind fleiſſig. Er iſt ſchon, ſie iſt ſchon, ſie ſeind ſchon.

De adjectivorum comparatione.

XIV. Adjectiva comparativa ſua formant in er, or, & ſuperlativa in iſt, eſt, oſt: ſic à ſcon fit ſconer, ſconor, ſconeſt, ſconoſt. Quædam tamen irregulariter formantur: ut, Guod, bezzer, beſt.

XV. Adjectiva diminutiva, haud ſecus ac ſubſtantiva, ſecundum cap. III. reg. 19. terminantur in il, el, ilo, elo; ut, lahan this tempales ziſlizzan uuas in zueli teil, *velum templi ſciſſum eſt in duas partes*. Tat. CCIX, 1. Ubi zueli, à zue. Tho antlingetun imo ſumelon fon then boucharin, *tunc reſponderunt ei quidam de ſcribis*. LVII, 1. Ubi ſumelo, à ſum. Sic quoque à zuene ſit zuenel, zuinel, *gemellus*: ut, zuei zuinele kizze, *duo gemelli hædi*. w.

CAPUT QUINTUM.

De pronominibus.

I. PRONOMEN eſt nominis *vicarium*; ſive nomen, quod alîus vel aliorum nominum vicem in oratione obtinet. Dividitur autem pronomen vel reſpectu pronominum, quæ vicem gerunt, vel reſpectu nominis, quorum vices geruntur. Priori reſpectu pronomen vel eſt ſubſtantivum vel adjectivum. Subſtantivum: ut ich, *ego*; thu, *tu*; her, *ille*. adjectivum: ut ſeman, *aliquis*; nieman, *nullus*; uuiht, weht, jeweht, *quid, aliquid*, &c. Poſteriori reſpectu pronomen eſt vel univerſale, vel particulare, vel ſingulare. Univerſale eſt quod perſonas vel res omnes, de quibus eſt oratio, ſignificat: ut all, *omnis*; neghein, *nullus*. Particulare eſt, quod perſonas vel res aliquas, de quibus eſt oratio, ſignificat: ut ſum, ſumer, *quidam, aliquis*; ſumelich, *quidam*; &c. Singulare eſt, quod perſonam aliquam vel rem ſingularem, vel plures aliquas perſonas, vel res ſingulares, de quibus oratio eſt, ſignificat: ut ich, *ego*; wir, *nos*; thu *tu*; wir,

---

* Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* caput 4.

vos; her, *ille*; ſie *illi*, &c. Hic autem notandum eſt pronomen ſelf vel ſelƀo, *ipſe*, & ther, thiu, thaz, *qui*, *quæ*, *quod*, æque ſignificare omnes perſonas, prout cum aliis nominibus vel pronominibus conjungi in oratione, aut ad ea referri contigerit. Pronomen etiam dividitur in *definitum* & *indefinitum*. Definitum, ut, ther, thiu, thaz, *hic*, *hæc*, *hoc*, &c. Indefinitum: ut, ein, *unus*, eine, *una*, ein vel einaz, *unum*. Sumer, ſum, *quidam*.

II. Denuo dividitur pronomen à Grammaticis in *primitivum*: ut, ik, *ego*; wir, *nos*; & *derivativum*: ut, min, *meus*; unſer, *noſter*, &c. Primitivum iterum ſubdividitur in *demonſtrativum*: ut, thiz, *hic*; her, *ille*. *relativum*: ut, ther, thiu, thaz, *qui*, *quæ*, *quod*. & *interrogativam*, wer, *quis*? waz, *quid*? welich, *qualis*? &c. Denique dividitur pronomen in *collectivum*, *diſtributivum* & *partitivum*. Collectivum eſt, quod plura collectim ſignificat: ut, all, *omnis*; manag *multus*; pluraliter managa, *multi*. Beithe, *ambo*, zuene *duo*; & omnia numeralia cardinalia, præter ein, *unus*, pronomen vel articulum indefinitum. Diſtributivum eſt, quod plura ſingulatim ſignificat: ut, egelich, *quiſque*; einegelich, *unuſquiſque*, &c. Partitivum eſt, quod unum è pluribus ſignificat: ut ſum, ſumer, *quidam*, *aliquis*; ſumelich, *quidam*; ander, *alius*; newether, *neuter*; forma, *primus*; oƀar vel other, *ſecundus*; & omnia numeralia ordinalia. De quibus omnibus ſuo loco & ordine.

De pronomine primitivo ſingulari primæ perſonæ *Ich*, cum ſuis poſſeſſivis.

III. Pronomen primitivum ſingulare ich declinatur vel ad normam † *Gothicam* vel *Saxonicam*. Declinatio *Gothica* communis duali caret, quâ mihi obſervare licuit; at declinatio *Saxonica*, codicis *Cottoniani* quaſi peculiaris, duali gaudet.

Declinatio prima *Gothica*.

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
* Nom. Ich, ik, ih, *ego*.	Nom. Wir, wer, *nos*. *Cimbrice* weir; *Gothice* ᚹᛖᛁᛋ, unde *S* in *R* mutato, wir, weir.
Gen. Min.	Gen. Unſer.
Dat. Mir, mer.	Dat. Uns, unſich, unſih.
Acc. Mich, mik, mih.	Acc. Uns, unſich, unſih.
Abl. Mir, mer.	Abl. Uns, unſich, unſih.

Exempla.

Nom. Sing. Ich bim ſalo, *nigra ſum*. w. Ich beſueron juch jungfrouwon, *adjuro vos filiæ*. w. Ich mir clagon, *conqueror*. w. Ik is engil biun, Gabriel biun ik hetan, *ego ſum ejus angelus, Gabriel ſum vocatus*. C. C. Ni trinku ih fon nu, *non bibam amodò*. Tat. Ih inti thin fater, *ego & pater tuus*. Tat. XII, 6. Ih ben uuec, inti uuar, inti lib, *ego ſum via, veritas, & vita*. Tatianus CLXII, 3.

Gen. Ande in thinero *prædicatione* gehuge aller thickeſt min, *& in prædicatione tuâ mei ſæpiſſimè memor eſto*. w.

Dat. Thicco gehiez er mir ſine cuomſt, *ſæpe mihi promiſit ſuum adventum*. w. Miner muoder kind vuchtan wither mer, *matris meæ liberi pugnabant contra me*. Sage mir wine min war thu thine ſcaphe weythenes, *dic mihi, dilecte mî, ubi paſcas oves tuas*. w. Uuas mir giſehun, *viſum eſt mihi*. Tat. procem. 3.

Acc. Cuſſe her mich mit themo cuſſe ſines mundes, *oſculetur me oſculo oris ſui*. w. Zich mich nah thir, *trahe me poſt te*. w. Help mich mit thinan genathan, *adjuva me cum gratiâ tuâ*. w. Stiured mih mid jûuuan godan bilethen, *gubernate me bonis veſtris exemplis*. w. Ir heizet mih meiſtar, *vocatis me magiſtrum*. Tat.

Abl. So mir thin *corporalis præſentia per aſcenſionem* wirthet *ablata*. w. Skeythe opheno vane mir, *egredere palam à me*. w.

Nom. Plur. So louphen wir in themo ſtanke thinere ſaluon, *ſic curremus in odore tuorum unguentorum*. w. Ghie wir anne then akker, weſe wir alle wile in then thorpon, ſte wir fruo uph ze then wingardon, do wir thes wara of thie wingardo bluoie, *egrediamur in agrum, commoremur in villis, mane ſurgamus ad vineas, videamus ſi floreat vinea*. w.

Dat. Her quam uns jethoch *cum humilitate*. w. Ne is uns thie natha niet verſagat, *non nobis denegata eſt gratia*. w. Saga uns war is thin wino untwichan, *dic nobis, quò abiit dilectus tuus*. w. Biqueme uns thinaz rich, *adveniat nobis regnum tuum*. Otfrid. Kum unſich *in humanâ carne*. w.

Acc. Ande wer vreuwen uns ana thich, els an uns ſeluon, *lætabimur in te, non in nobis ipſis*. w. Ande her ſeluo unſich *humilitatem* lerda mith ſinemo bilithe, *& ille nos docuit humilitatem ſuo exemplo*. w. In then uuiſota unſih ufgang fon hohi, *in quibus viſitavit nos oriens ex alto*. Tat. IV, 18.

---

†† Vide Gramm. *Anglo-Saxonicæ* & *Mæſo-Goth.* caput quintum. * *Germanice*. Nom. Jch. Gen. Meiner. Dat. Mir. Ac. Mich. Abl. Mir. N. Wir. G. Unſer. D. Uns. Ac. Uns. Ab. Uns.

IV. Declinatio ſecunda *Saxonica.*

Num. Sing.	*Num. Dual.*	*Num. Plur.*
Nom. Ik, *ego,*	Nom, Uuit, *nos, duo.*	Nom. Uui, uue, *nos. Sax.* pe.
Gen. Min.	Gen. Unker, o.	Gen. Uſe, a. upe, *Sax.*
Dat. Mi, me. *Sax.*	Dat. Unc.	Dat. Us, uns.
Acc. Mi, me. *Sax.*	Acc. Uuit.	Acc. Us, uns.
Abl. Mi, me. *Sax.*	Abl. Unc.	Abl. Us, uns.

Exempla.

In numero ſingulari. Nom. Gabriel biun ik hetan, *Gabriel ſum vocatus. C. C.*

Gen. Te hui gi uuarlogan, quat hie, fandot min, *ô hypocritæ, dixit ille, cur me tentatis? C. C.* Niſt her min uuirdig, *non eſt me dignus.* Tat. XLIV, 24.

Dat. Uuerthe mi after thinon uuordon, *fiat mihi ſecundum verba tua. C. C.* Nis mi hugi tuifli, *non eſt mihi dubia cogitatio. C. C.*

Acc. Neri us af theſaro nodi, *eripe nos ab hâc neceſſitate. C. C.*

In num. dual. Nom. Gen. Dat. Uuit hier be thia tholod ſer thuru unca ſundiun. IS UNC unkero ſelbero dad uuordan te vuitie: hie ſted hier uuameſlos allaro ſundiono ſceur. *Nos duo ambo paſſi ſumus malum propter noſtra peccata. Nobis duobus noſtrimet facinus factum eſt ſupplicium, verum ille hìc eſt immaculatus & omnium peccatorum expers.* alter latronum ad alterum in *C. C.* In hiſtoria tamen duorum cæcorum, quibus oculos aperuit Chriſtus, pluralis numerus occurrit: ut, drohtin Dauides ſunu uuis us mid thinon dadion mildi, neri us af theſaro nodi, *domine, Davidis fili, propitius nobis eſto factis tuis, eripe nos ab hoc gravi malo. C. C.* In plur. num. Nom. Ne vui be thinon vuercon ni duot, quathun ſia, that vui thi aldres tuo ahtian vuelliat, ac vui duot it be thinon vuordon, huand thu ſulic vuah ſprikis, huand thu ſo maris, gihis for theſon ludeon, *non hoc facimus, inquierunt illi, ut te interimeremus propter opera tua, ac id facimus propter verba tua, ſiquidem talem blaſphemiam loqueris in eo quod ſic divulgas & affirmas coram hoc populo. C. C.* Alat us managaro menn ſculdio, allſo uui odron mannum duan, *remitte nobis multa debita, ſicut nos facimus* (remittimus) *aliis hominibus.* Thuo ſpracun im eft tegegnes gumon oſtronea uuord ſpaha uueros, vui thi te uuarun mugan, quathun ſia, uſa arundi otho giſegian luothlico bihur uui quamun an theſan ſit herod fan oſtan te theſaro erthu, *tum reſponderunt illi homines orientales, ſapientes viri, poßumus ſane, dixerunt illi, tibi vere negotium noſtrum dicere, & cur venimus huc ab oriente itinerantes in hanc terram. C. C.* In uns gifulta ſint, *in nobis completa ſunt.* So uns ſalthun, *ſicut tradiderunt nobis.* Tat. procem. 1, 2.

D. Saga us huat thu manna ſis, *dic nobis, qualis homo es. C. C.* Vuiſt thu that us giriſit allaro rehto gihuilik te gifullanne, *noſtine, quod nos decet omnem juſtitiam adimplere.* Herro thie guodo us is thinera huldi tharf te giuuirkeanne thinan vuilleon, *domine bone, nobis opus eſt tua gratiâ ad operandum voluntatem tuam.*

Acc. Ni lat us forledean letha uuihti ſo forth an iro vuilleon, ſo vui uuirdiga ſind, ac help us uuider allon ubilon, *ne ſinas peccatores eatenus nos ſeducere, quatenus meremur, ſed auxiliare nobis contra omnes malos.*

V. A pronomine primitivo ſingulari ICH oriuntur tria poſſeſſiva. unum à genitivo ſingulari, Min. alterum à genitivo duali, unker et unke. tertium à genitivo plurali, unſer & us. De quibus ordine.

Numerus Singularis.

Nom. Min, i, e, o, *meus.*	Nom. * Min, i, e, o, a, u, *mea.*	Nom. Min, minaz, *meum.*
Gen. Mines, is, as.	Gen. Minero, u, minere, er.	Gen. Mines, is, as.
Dat. Minemo, u, minon, an, en, um.	Dat. Minero, u, minere, er.	Dat. Minemo, u, minon, an, en, um.
Acc. Minena, ina, ana, ona, en, an, on.	Acc. Min, i, e, a, o, u.	Acc. Min, minaz.
Voc. Min.	Voc. Min.	Voc. Min.
Abl. Minemo, u, minon, an, en, um.	Abl. Minero, u, minere, er.	Abl. Minemo, u, minon, an, en, um.

Exempla in genere maſculino.

Nom. Min wine is mir alſo ein gebundelin mirron, *dilectus meus mihi eſt, ſicut faſciculus myrrhæ.* Min mahtig fader, *pater meus omnipotens. C. C.*

Gen. Mines *ſponſi itinera.* w. Wanda ich mines wines minuo ſiechon, *quod dilecti mei amore langueam.* w. Giburt ſunes thines, drohtines mines, *nativitas filii tui, Domini mei.*

* Præſertim quando ponitur, ut prædicatum orationis. Vide caput IV. Reg. 13.

Dat.

Dat. Abl. Nah minemo raada, *ſecundum meum conſilium.* w. Samo was minemo ſponſo al ſin *operatio facilis.* w. Minemo wine bin ich hold, *dilecto meo ſum fidelis.* w. So ich in ſulichemo bedde geligon mid minon winon, *ſicut in tali lecto jaceo cum meo dilecto.* So ſculon gi mid jûuuon leron liud folc manag vuendean after minon uuilleon, *ſic veſtra eruditione convertetis multum populum ſecundum meam voluntatem. C. C.* In minemo herzan, thaz entuuiſchan minan bruſtan ligad, *in corde meo, quod inter ubera mea jacet.* w. Mid einegamo wereldlichon ſtrepitu, *cum aliquo mundano ſtrepitu.* w. Thes nachtes an minemo bedde, *per noctem in lectulo meo.* w. So is ſin winſtra under minemo hoiuede, *ſic læva illius eſt ſub capite meo.* w. Nu ik thi hier minemo ſcal jungron befalhan, *nunc ego te hic diſcipulo meo committam. C. C.* Karitte minemu, *equitatui meo.* gloſſ.

Acc. Haued her mich gewiſed thaz ich him ſeluon minne, ande minen *proximum, Me rogavit ut & ipſum amarem, & meum proximum.* w. Ich bim cuman in minen gardon, *veni in hortum meum.* w. Ich ſneyth thar minen mirran, *meſſui ibi mirrham meam.* w. Thurgh minon willon, *mei gratiâ.* w. Ir ezet, quad er, ana uuan lichamon minan, *edite vos, inquit ille, abſque defectu corpus meum. Otfr.* apud *Lamb.*

Voc. Minon ich thir, win mine, mine ſpune, *do tibi, mi dilecte, ubera mea.* w. Allerſlachta ouaz niwa, ande ald hauon ich thir gehaldon wine min, *omne genus fructus, recentes & veteres tibi reſervavi, mi dilecte.* w.

Exempla in genere fœminino.

Nom. Acc. Mit thero ich behaldon mine *interiorem pulchritudinem.* w. Wanda thiu heizza ſunna ne hauet mir benoman mino ſcona, *nam flagrans ſol non à me abſtulit meam pulchritudinem.* w. Ich beſueron juich thaz ir mine winian ni wecchet, *adjuro vos ne ſuſcitetis dilectam meam.* w. Wanda thiu heizza ſunna hauet mir benoman mino ſcona, *quia flagrans ſol mihi abſtulit meam pulchritudinum.* w.

Gen. In minero muoder hus, *in matris meæ domum.* w. Vone thero gauo minero hande, *ex dono manûs meæ.* w. Ze thiu thaz ſie mugan *conſortes* werthan minero *paſſionis.* w. Ich thar umbe mich nie ne gelouuon minere *virtuoſæ conſtantiæ, Quapropter non confido meæ virtuoſæ conſtantiæ.* w. Miner muoder kind vuchtan wither me, *matris meæ liberi pugnabant contra me.* w. Vone thannan gehuga miner minnon, *quare memor eſto mei amoris.* w.

Dat. Abl. Zirent thich guode wercho an minero anſiunne, *adornant te bona opera in conſpectu meo.* w. Ich drank thar minen win mit minero milicho, *bibi vinum meum ibi cum lacte meo.* w.

Voc. Stand uph friundina min ilego, *ſurge, propera, amica mea.* w.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Mine, a, o, iu.	Acc. Mine, a, o, iu.
Gen. Minero, ere, er.	Voc. Mine.
Dat. Minen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.	Abl. Minen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.

Exempla

Nom. Acc. Thar giuon ich thir, win mine, mine ſpunne, *ibi dabo tibi, ô mî ſponſe, ubera mea.* w.

Gen. Gehuge ouch minero wundon, thie ich in themo cruce thurgh thich leyth, *memor eſto vulnerum, quæ tui gratiâ in cruce tuli.* w. Herdan minero ſcaphe, *paſtores mearum ovium.* w. Ih uuirdu Gote almahtigen bigihtig, inti allen Gotes heilagon allero minero ſuntono, *confiteor deo & omnibus Dei ſanctis omnia mea peccata.* F. V. C.

Dat. Abl. Entwiſchan minan bruſtan wunot her, *inter ubera mea commorabitur.* w. Mit minen pimenton, *cum aromatibus meis.* Thin ſtemma skella in minon oron, *reſonet vox tua in auribus meis.* w.

Voc. Ezzet mine friunde, drinket, ande werthet drunkan mine lieveſton, *comedite, amici mei, bibite & inebriamini, mei chariſſimi.* w.

VI. *Pronomen poſſeſſivum duale,* vnker vel uncer & vnke, *noſter.*

Numerus Singularis.

N. Unker, unke, a, o, *noſter.*	N. Unke, i, a, o, u, *noſtra.*	N. Unker, unke, unkeraz, *noſtrum.*	N. Unke, a, o, iu. *noſtri, æ, a.*
G. Unkeres, unkes, is, as.	G. Unkero, kro, u. unkere, er.	G. Unkeres, unkes, is, as.	G. Unkero, kro, u, a, ere, er.
D. Unkeremo, ermo, unkon, an, en.	D. Unkero, kro, u. unkere, er.	D. Unkeremo, ermo, kon, an, en, un.	D. Unken, an, on, un, em, am, om, um.
A. Unkerena, ina, ana, ona. unkeren, an, on. unken, an, on.	A. Unke, i, a, o, u.	A. Unker, unkeraz.	A. Unke, a, o, iu.
V. Unker.	V. Unke.	V. Unker.	V. Unke,
A. Unkeremo, ermo, unkon, an, en.	A. Unkero, kro, u. unkere, er.	A. Unkeremo, ermo, unkon, an, en,	A. Unken, an, on, un, em, am, om, um.

Rarius occurrunt exempla hujus pronominis poſſeſſivi dualis in *Francicæ* linguæ codicibus, quos mihi perlegere contigit. Aſt unum atque alterum ſequens paragraphe præbet. Zacharias thuo gimalda, endi uuid ſelbo ſprak drohtines engil, endi im thero dadio bigan uundron thero uuordo: Huo mag that giuuerthan ſo, quat hie, after an aldre it is unc al ti lat ſo te giuuinnanne, ſo thu midi thinon uuordon ſprikis; huand uuit habdun aldres er efno tuentig uuintro an UNCRO ueroldi, er than quami that uuib ti mi: then uuarun uuit nu atſamne at ſiounta uuintro gibenkeon endi gebeddeon, ſithor ik ſea mi te brudi gicos: ſo uuit an UNCRO iuguthi gigernean ni mahtun that uuit erbi uuardegan muoſtin fuodan an UNCON flettea nu uuit ſus gifruodot ſint. habit unc eldi binoman ellean dadi that uuit findan UNCRO ſiuni giflekit, endi an UNCON ſidon lat fleskis unc afallan. fel unſconi is UNCA lud gilithan lik gidruſi not ſind UNCA andbari odarlicron muod endi megin craft ſo uuit ju ſo managan dag uuarun an theſaro ueroldi, ſo mi thes uundur thunkit hui it ſo giuuerthan mugi ſo thu mid thinon uuordon ſprikis: *tum locutus eſt Zacharias, & reſpondit ipſemet angelo Domini, & miratus quæ fecerat, & dixerat: Quomodo, inquit, poteſt hoc ita fieri, quoniam * nobis valde ſenibus nimis ſerum eſt, quo minis eo gaudeamus, quod tu verbis tuis enarras. Etenim ambo nos viginti annos ætatis noſtræ conſumpſeramus antequam ad me ducta eſt mulier illa: deinde conviximus ad menſam & thorum ſeptuaginta annos, ex quo illam in ſponſam elegerim! adeo ut hæredem, quem vehementer deſiderabamus in noſtrâ juventute,* [dum juvenes eſſemus,] *non poſſimus generare in paternâ noſtrâ ſede ſenectute adeo fracti. Senectus enim ita nobis abſtulit vires, ut viſu noſtro percuſſi ambo ſimus, & laterum noſtrorum caro jam tandem tabuit multa cum deformitate: præteriit* [deferbuit] *noſtra cupido: præ corporis ruinâ neceſſaria ſunt infœcunditas noſtra, & longe alius* [quam qui fuerit] *ſpiritus & vires, poſt tot dies â nobis in hoc mundo tranſactos, adeo ut mirum mihi videtur, quomodo fieri id poteſt, quod tu verbis nuntias tuis.*

VII. *Pronomen poſſeſſivum plurale*, unſer, unſe, uſe, *noſter.*

Numerus Singularis.

Nom. Unſer, unſir, unſe, uſe, uſſe, a, o, *noſter.*	Nom. Unſe, uſe, uſſe, i, a, o, u, *noſtra.*	Nom. Unſer, unſir, unſe, unſeraz, *noſtrum.*
Gen. Unſeres, unſes, uſſes, uſes.	Gen. Unſero, uſſero, uſero, u. unſere, er, uſſere, uſere, er.	Gen. Unſeres, unſes, uſes, uſſes.
Dat. Uuſeremo, ermo, unſon, uſon, uſſon, an, en.	Dat. Unſero, uſſero, uſero, u. unſere, uſſere, uſere, er.	Dat. Unſeremo, ermo, unſon, uſon, uſſon, an, en.
Acc. Unſeren, unſen, uſen, uſſen, an, on.	Acc. Unſe, uſe, uſſe, i, a, o, u.	Acc. Unſer, unſir, unſe, unſeraz.
Voc. Unſer.	Voc. Unſe.	Voc. Unſer.
Abl. Unſeremo, ermo, unſon, uſon, uſſon, an, en.	Abl. Unſero, uſſero, uſero, unſere, uſſere, uſere, er.	Abl. Unſeremo, ermo, unſon, uſon, uſſon, an, en.

Exempla in genere maſculino.

Nom. Unſer wingardon is an bluothe, *vinea noſtra floret.* w. Alſo deda unſer drohtin, *ſicut fecit dominus noſter.* w. Fater unſer guato. *Otf.* Uater unſir, du in himile biſt, *pater noſter, qui es in cœlis. Otfr.* apud *Lamb.* Thar uſa drohtin uuas ſelbo, *ibi dominus noſter fuit. C. C.*

Gen. Uſes uualdandes lera, *C. C.* Thuo ſprac engil hert man, the iro gaduling uuas, ni hiet er gio uuiht ſo, quat hie, aldoboranes uſes kunneas, *tum locutus eſt angelici cordis homo, qui illorum conſanguineus erat, nemo noſtræ antiquæ proſapiæ quondam ita vocatus fuit. C. C.* Thu ſcalt uſes drihtnes uueſan modor, *domini noſtri eris mater. C. C.* So anthlidun thuo himiles duru endi quam the helago geſt fan them aluualdan obona te criſte. uuas im an gilicneſſe iungras fugles diurlicaro dufun, endi ſat im uppan uſſes drohtines ahſla, *tum apertæ ſunt cœli portæ, & venit ſanctus ſpiritus ſurſum ab omnipotente ſuper Chriſtum; ſimilis erat tenero pullo columbæ, & ſedit ſuper humeros domini noſtri. C. C.*

Dat. Abl. Turtelduuan ſtimma is fernoman in unſermo lande, *vox turturis audita eſt in terrâ noſtrâ.* w.

Exempla in genere fœminino.

Nom. Acc. Unſer ſuſter is nogh weinigh, *ſoror noſtra parvula eſt.* w. Uui thi te uuarun mugun, quathun ſia, uſa arundi giſeggian, *tibi, dixerunt illi, poſſumus vere noſtrum negotium declarare. C. C.*

Exempla in genere neutro.

Nom. Acc. Unſe bedde is wole gebloomed, *lectulus noſter eſt floridus.* w. Unſir tagelich prot gib uns hiuto, *panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Otfrid.* apud *Lamb.*

---

* Sic reddimus *after an aldre*, ducti auctoritate & exemplo *F. Junii* in gloſſario *Gothico*, quod conſulas, ſi libet, in voce ᚠᚲᚨᛗᛚᚨ-ᚨᚲᛟᛉᛖᛁ.

Num-

Numerus Pluralis communis.

Nom. Unſere, unſe, uſe, uſſe, a, o, iu.	Acc. Unſere, ra, unſe, uſe, uſſe, a, o, iu.
Gen. Unſero, uſero, uſſero, a, u. uſro, a, u, ſere, er.	Voc. Unſe, uſe, uſſe, ſa.
Dat. Unſen, uſen, uſſen, an, on, un, em, am, om, um.	Abl. Unſen, uſen, uſſen, an, on, un, em, am, om, um.

Exempla.

Nom. Acc. Unde uſere skulde belazh uns, *& dimitte nobis debita noſtra. Otfr.* apud *Lamb.*
Gen. Thiu geſperre unſer huſero ſint cedrin, *tigna domorum noſtrarum ſunt cedrina.* Gib uns lera dera unſere ſela, *da nobis inſtructionem animarum noſtrarum. Otfr.* apud *Lamb.* Fon hentin unſero fianto, *de manu inimicorum noſtrorum.* Tat. Her unſara unmaht intphieng, inti unſa cumida truog, *ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portavit.* Tat. I, 2.
Dat. Abl. Skinent in unſen *conventiculis* beythe *doctores*, ande *auditores.* w. Alſo ouh firlazhen unſeren ſculdenaren, *ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Otfr.* apud *Lamb.* Ne lath unſih gichorit uuerden nah unſeren ſunden, *ne ſinas nos induci in tentationem à peccatis noſtris.* idem. So her ſprah unſen faterin, *ſicut locutus eſt ad patres noſtros.* Tat. II, 8.

De pronomine primitivo ſingulari tertiæ perſonæ, thu, *tu*, & ejus poſſeſſivis.

VIII. Pronomen primitivum ſingulare THU declinatur etiam vel ad normam *Gothicam* vel *Saxonicam.* Declinatio *Gothica* communis duali caret, at declinatio *Saxonica*, Codicis C. quaſi peculiaris, duali gaudet.

Declinatio prima Gothica.

Numerus Singularis.	*Numerus Pluralis.*
Nom. † Thu, tu, *tu.*	Nom. * Ir, er, *vos.*
Gen. Thin.	Gen. Juwer, ar, jûuar.
Dat. Thir, ther, dir.	Dat. Juich, juch, juih, juuih, jûuuih, juh, juu, ju.
Acc. Thich, thigh, thih, dih.	Acc. Juich, juch, juih, juuih, jûuuih, juh, juu, ju.
Voc. O thu.	Voc. O ir, er.
Abl. Thir, ther, dir.	Abl. Juich, juch, juih, juuih, jûuuih, juh, juu, ju.

Exempla.

Nom. Sing. Thu ther nu biſt *in ſinu patris, Tu, qui es in ſinu patris.* w. Tu batis dir unnen ſines kecprunnen, *tu peteres tibi donum ejus aquæ vivæ.* fragm. diſp.
Dat. Abl. So willon ich thir skeinan *fortiſſimum fervorem amoris.* w. Si uns in dir raûua, *ſit nobis in te requies.* Otf. Thir ſcriban, *tibi ſcribere.* Tat. procem. 3.
Acc. So ich thich muoz anne ſehan, *adeo ut te poſſem videre.* Gethingon ich, thaz thu mir nah thich bringos. *ſpero, quod me ad te duxeris.* w. Heilago geiſt quimit ubar thih, *ſpiritus ſanctus ſuperveniet in te.* Inti thes hohiſten megin biſcatuit thih, *& virtus altiſſimi obumbrabit te.* Tatian. III. 6. Ich gegriphon thich, ande wolle volgon thich unzen inne minero muoder hus, *apprehendam te, & ſequar te in domum matris meæ.* w. Thie rechte minnon thich, *juſti te amant.* w. Bure thigh northwind, *ſurge Aquilo.* w. Uuir dih geſehen ſculen, *te videbimus. Otfr.* apud *Lamb.*
Nom. Plural. Er *O ſanctæ animæ!* ir fragodot welich min *ſponſus* ſi *in humanitate, Vos ô ſanctæ animæ! vos interrogabitis, qualis ſit ſponſus meus in humanitate?* w. Ich beſueron juih guode ſielan, ir tha drephet *ad ſupernam* Hieruſalem, *Adjuro vos, ô bonæ animæ, vos quæ ſpectatis ad ſupernam Hieruſalem.* w. So war ir einege juwera gelichon vindet, *ubicunque aliquam ſodalium veſtrarum inveneritis.* w. Geet uz er jongfrouwan, ir tha bowet in Sion, *egredimini vos filiæ, vos, quæ habitatis in Sion.* Er guode ſielan, er thie ſin *poſitæ in ſpecula fidei*, ande er gethinge hauet, thaz er cumet *in atria cœleſtis Hieruſalem.* w. Mit then ju fluohhont inti hazzont jûuuih man, *cum maledixerint vobis, & oderint vos homines.* Tat. XX. 16.
Gen. So huilich ſo juwer, *quiſquis veſtri.* Inti ahtent jûuuar, *& perſecuti vos fuerint.* Tat. XX. 16. Uuelih jûuar, *quis veſtrûm.* cap. XXXVIII, 3. Simon Simon! ſenu Satanas geroto juuuer thaz ir juuih riho ſamo ſo uueizi, *Simon, Simon! ecce Satanas expetivit vos, ut vos cribraret, ſicut triticum.* Tat. CLX. 4.
Dat. Abl. Duot juich ſeluon eynan ruom, *vobiſmet ipſis unam hanc gratiam concedite.* w. Tho ſagode ich juh ſine *qualitatem.* w. Thar zuo lagon ich juh, *præterea vobis dico.* w.

† *Germanice.* N. Du. G. Deiner. D. Dir. Ac. Dich. V. Du. Ab. Dir. N. Ihr. G. ewer. D. euch. Ac. euch. V. ihr. Ab. euch. * Et iru: *Tat.* XL, 7. Mit thiu iru ubile birut, *cum ſitis mali.*

Nu vernemet thiu maara thiu ich ju vone himo ſagon, *nunc intelligite famam, quam ab illo ego vobis nuntio.* w. Leiſtet himo truwa, ſo leiſtet her ju thie genatha ſinero mithewiſte, *præſtate illi fidem, ſic præſtabit ille vobis gratiam ſuæ præſentiæ.* w. Neme then kelih ouh nu zi ju, *nunc etiam calicem ſumite vobis. Otfr.* apud *Lamb.* Giboran iſt ju hiutu Heilant, *eſt vobis hodie ſalvator natus.* Tat. VI. 2.

Acc. Ech beſueron juih jongfrouwan, *adjuro vos filiæ.* w. Thaz juih negheyn wereldlich *ſtrepitus* ne irre, *ut nullus mundanus ſtrepitus vos errare faciat.* w. Ich beſueron juch jongfrouwon. w. Thaz juich *cæleſtis gloria amplecteretur.* w. Alſo ſcal juh *panis verbi mei confirmare ad bona facienda.* w. That ik ſamad mid juu ſittean muoti, *ut ego vobiſcum ſedeam.* w. Nu ic juuues drohtines ſcal uuilleon ſeggian, *nunc veſtri domini voluntatem vobis dicam. C. C.* Thaz drinkan deilet untar ju, *potum illum diſtribuite inter vos. Otfr.* apud *Lamb.*

IX. *Declinatio ſecunda Saxonica.*

Num. Sing.	*Num. Dual.*	*Num. Plur.*
Nom. Thu, *tu.*	Nom. Gi͛t, gy͛t, *Sax.*	Nom. Gi, ge, *Saxon.*
Gen. Thin.	Gen. Inker, incer.	Gen. Juuuar, er, eopeꝛ, *Sax.*
Dat. Thi, the, *Sax.*	Dat. Inc.	Dat. Ju, eop, *Saxon.*
Acc. Thi, the, *Sax.*	Acc, Inc.	Acc. Ju, eop, *Saxon.*
Voc. O thu.	Voc. Gi͛t, gy͛t, *Sax.*	Voc. Gi, ge, *Saxon.*
Abl. Thi, the, *Sax.*	Abl. Inc.	Abl. Ju, eop, *Saxon.*

Exempla.

In numero ſing. Dat. Abl. That uuirði͛t thi uuerk mikil te gi͛tholanne, *hoc pati tibi grave erit. C. C.* Ik an them bendion mid thi bidan willie, *tecum in vinculis manebo. C. C.*

Acc. Samo looſen ich thi *per baptiſmum, Te pariter redimo per baptiſmum.* w. Thoh thi all thi͛t helithо folc thina geſithos giſuican, *quamvis tota hæc nobilis caterva, comites tui te prodant. C. C.* Pro thi occurrit di: ut, hoed di uan tyefta, *cave à furto.* ep. decal.

In numero dual. Nom. So gi͛t her an Iordane ſtrome fiſcos gifahad: ſo ſculon gi͛t noh firio barn te incon handon thaꝛ ſea an heƀan riki thuru inca lera li͛than muoti͛n faran folc manag, *quemadmodum hic in fluvio Jordane piſces capitis: ſic veſtris manibus capturi eſtis multos mortales, ut per veſtram doctrinam tranſeant & proficiſcantur in regnum cæleſte.* Sic *Andræam* & *Petrum* alloquitur *Jeſus* in *C. C.* Dat. Abl. Uuas im thuo Godes ſuno an iro geſithie ſamad, andi fragoda umbi huilica ſia ſaca ſpracin; hui gangaꝛ gi gornionda, quaꝛ hie, iſt inc ſamer hugi ſebo ſoragono full? *Dei filius unà erat in illorum comitatu, & ſciſcitatus eſt de quibus rebus loquerentur: cur adeo dolentes itis, inquit ille, & mœſta & luctuoſa eſt vobis cogitatio? C. C.* Verba *Jeſu* ad duos diſcipulos *Emmauntem* proficiſcentes.

In Num. Plur. Nom. Thar gi ina findan muotun an Bethlehem barno rikoſt, *illum invenire poſſitis in Bethlehem natorum maximum.*

Gen. So huilik ſo juuuer ano ſi ſli͛thia ſundiun eriſt ſ͛ten avuerpe, *quiſquis veſtrûm immunis ſit à peccato, mittat primum lapidem. C. C.* Nio thaꝛ juuuar enig ni dua, *nemo veſtri hoc faciat. C. C.* Nu ſeggiu ik ju te uuaren hier thaꝛ vuili jûuuer tuelifio enn treuon giſuican, *nunc hic vobis verè dico, quòd unus veſtrî duodecim verum prodet.* Sa farat fan them folke thie juuua fri͛tho huirði͛t eft an juuuer ſelƀaro ſi͛th, *citò abierit ab iſto populo veſtra pax, revertetur in veſtrum ipſorum locum. C. C.*

Dat. Abl. Nu ſeggiu ik ju, *nunc vobis dico. C. C.* Ik ſcal ju liebera thing cuthian, *vobis quid gratius dicam. C. C.* Luſtonte luſta theſo oſtrun zi ezzanne mir ju, *deſiderio deſideravi manducare hoc paſcha vobiſcum. C. C.* Endi undar ju middeon ſted thoh gi ina ſelƀon giſehan ni vuelliaꝛ, *& inter vos medius ſtat, quamvis illum ipſi non vultis videre. C. C.*

X. A pronomine primitivo ſingulari THU, oriuntur tria etiam poſſeſſiva. unum à genitivo ſingulari, THIN; alterum à genitivo duali, inker vel incer; tertium à genitivo plurali, juwer. De quibus ordine.

Numerus Singularis.

Nom. Thin, i, e, o, *tuus.*	Nom. Thin, i, e, o, a, u, *tua.*	Nom. Thin, thinaz, *tuum.*
Gen. Thines, is, as.	Gen. Thinero, nro, a, u. thinere, er.	Gen. Thines, is, as.
Dat. Thinemo, u. thinon, an, en, um.	Dat. Thinero, ro, u. thinere, er.	Dat. Thinemo, u. thinon, an, en, um.
Acc. Thinene, ine, ana, ona, en, an, on.	Acc. Thin, i, e, o, a, u.	Acc. Thin, thinaz.
Voc. Thin.	Voc. Thin.	Voc. Thin.
Abl. Thinemo, u, thinon, an, en, um.	Abl. Thinero, nro, u, thinere, er.	Abl. Thinero, nro, u. thinere, er.

Exem-

Exempla maſculini generis.

Nom. Thiu hals ther iſt ſamo ſmithe ſcirethe, *collum tuum ſicut monilia.* w. Din namo uuerde geheiligot, *ſanctificetur nomen tuum. Otfr.* apud *Lamb.* Sic, din riche chome, din wille giskehe. Pro thin occurrit dyn: ut, Iſrael dyn God is een weer God, *Deus tuus ô Iſrael eſt unus verus Deus.* Ep. decal.

Gen. Iof thu thines ſelues niet bekennes wiuo ſconeſta, *ſi ignoras te, ó pulchra.* w. Thiu genatha thines *evangelii.* w.

Dat. Abl. In thinemo garden ſint gewaſſen *aromaticæ arbores.* w. Gihugi thu an thinemo herten huat thu habdos ju uuelono an uueroldi, *recordare tu quantum bonorum habuiſti in mundo. C. C.* Se ſeund ich andere ze thinemo wega, *ſic alios advoco in viam tuam.* w. Thu quithes auor in thinemo *evangelio, Tu vero dicis in evangelio tuo.* w.

Acc. So ich ſume wiila geruowet bim *à perſecutione,* ſo willon ich thes te meer bitherue skunan thurg thinan willan *in contemplatione,* &c. *Quum pauliſper requievero à perſecutione fortior tui gratia apparebo in contemplatione,* &c. w. *O ſponſe* thu mich heyzeſt ufsteen *de lecto contemplationis,* and thurg thinen willon *procedere ad publicum actionis.* w. Allmahtig druhtin forgib uns mahti, inti giuuizi thinan willon zi giuuircanne, *det nobis omnipotens dominus potentiam & ſapientiam ad operandam ejus voluntatem.* F. V. C. Wizzon wir thinen ſponſum, *cognoſcimus tuum ſponſum.*

Exempla generis fœminini.

Nom. Wanda thin ſtemma is ſuoza, ande thin anluzza ſcona, *nam vox tua eſt dulcis, & facies tua pulchra.* w. Verum in iſtiuſmodi exemplis thin forſan pro genitivo pronominis thu habendum eſt.

Gen. Doichene thinro crafto, *ſigna tuæ potentiæ.* w. Thiu ſuoze thinere *gratiæ, Suavitas tuæ gratiæ.* w. Uuahſmo thinero uuamba, *fructus ventris tui.* Tat.

Dat. Abl. Honig ande miloch is under thiner zungon, *mel & lac ſub linguâ tuâ.* Vone thinero lera wizzon wir thinen *ſponſum in naturâ divinitatis, filium de patre, Deum de Deo, lumen de lumine.* w. Hiet that ik thi thoh gicutdi that thi kind giboran ſan thinera aldera idis odan ſculdi vuerthan, *juſſit mihi, tibi dicere, quod puer tibi ex ſenili tuâ uxore naſceretur. C. C.*

Exempla generis neutrius.

Nom. Acc. Biqueme uns thinaz richi, *adveniat nobis regnum tuum.* Otfridus.

Numerus pluralis communis.

Nom. Thine, a, o, iu.	Acc. Thine, a, o, iu.
Gen. Thinero, ere, er.	Voc. Thine, a, o, iu.
Dat. Thinen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.	Abl. Thinen, in, an, on, un, em, im, am, om, um.

Exempla.

Nom. Thine huffelon ſint ſamo turtolduuan, *genæ tuæ ſicut turtura.* w. So luchent mir allo thine word, and allo thino werch, *ſic mihi placebunt omnia tua verba & omnia tua opera.* w.

Gen. Ther ſtank thinero wade is alſo wiroches ſtank, *odor veſtimentorum tuorum ſicut thuris odor.* w. Ande ſcalt allero thinero wordo, ande allero thinero wercho *intentionem* an mich keran. w. Wir gehugega thinere ſpune ouer then win, *memores ſumus uberum tuorum ſuper vinum.* w.

Dat. Abl. Thin einwaldicheyd skinet an allan thinan werkon, *ſimplicitas tua apparet in omnibus tuis operibus.* w.

Acc. Stiuri dina (*pro* thina) ſcalca, *guberna tuos famulos.* Hymn.

XI. Pronomen poſſeſſivum duale, inker vel incer, declinatur ut poſſeſſivum duale unker, ſupra. En exempla: Te incon handon, *ad manus veſtras.* Thuru inca lera, *per veſtram inſtructionem.*

XII. Pronomen poſſeſſivum plurale juwer, vel juuuer, vel juuar ſic declinatur.

Numerus Singularis.

N. Juwer, jûuer, juuuar, jûuar, ara, juuue, a, o, *veſter.*	N. Juwe, jûuar, juuuar, ara, vel juuue, a, o, u, *veſtra.*	N. Juwer, juuuar, jûuar, juuara, juweraz, juueraz, *veſtrum.*
G. Juweres, juuuares, juuares, juuues, is, as.	G. Juwero, u, juwere, er, jûuero, jûuere.	G. Juweres, juuares, juuues.
D. Juweremo, juuaremo, ermo, juuuon, an, en.	D. Juwero, u, juwere, er, jûuero, &c.	D. Juweremo, jûuaremo, ermo, juuuon, an, en.
A. Juweren, juuaren, an, juuuen, an, on.	A. Juwe, juuuara, jûuare, a, o, u.	A. Juwer, juuar, a, juweraz, juuaraz.
V. O juwer, juwe, a. o.	V. O juwe, a, o, u, jûuar, &c.	V. O juwer, juweraz.
A. Juweremo, juwaremo, ermo, juuuon, an, en.	A. Juwero, u, juwere, er, jûuero, &c.	A. Juweremo, juuaremo, ermo, juuuon, an, en.

Exempla generis maſculini.

Nom. Uuet it juuua drohtin ſelf, *dominus veſter ipſe hoc cognoſcit. C. C.* So huat ſo gi dadun an juuues drohtines namon, that antfang juuua drohtin ſelbo, *quicquid feciſtis in veſtri domini nomine, id accipit veſter dominus. C. C.* Juuuar mieta iſt ginihtſam, *veſtra merces copioſa eſt.* Tat. XXII, 17. Soſo jûuuar fater ther himiliſcon, *ſicut pater veſter cæleſtis.* Tat. XXX, 10. Jûuer fater ther in himile iſt, *pater veſter, qui in cælo eſt.* Tat. XL. 7.

Gen. An juuues drohtines namon. *C. C.* Duot juich ſeluon eynen ruom thaz er ne gehuget allizana thero *myſteriorum* juweres *redemptoris*, *Facite vobis unam hanc gratiam, ne ſemper memores ſitis myſteriorum veſtri redemptoris.* w. Thie ju dopan ſcal an jûuuas drohtines namon an thena helagan geſt, *hic vos baptizabit in nomine veſtri domini in ſpiritum ſanctum. C. C.* Ni forhtiat iro fiondſcepi, thoh ſia hebbean juuues ferhes giuuald, *ne metuatis ab illorum inimicitiâ, tametſi habeant vitæ veſtræ poteſtatem. C. C.* Jûuuan oduuelon gibat gi them mannon the ina an theſaro uueroldi ne lonon, endi ruomot te juues uualdandes rikea, *bona veſtra date hominibus, qui non retribuere poßunt in hoc ſeculo, & remunerationem accipietis in domini veſtri regno. C. C.* That ir kind ſint juuuares fater, *ut ſitis filii patris veſtri.* Tat. XXXVI. 3. Ni ſit ſorgfolle jûuares ferahes, *ne ſitis ſolliciti animæ veſtræ.* XXXVIII, 1.

Dat. Abl. So ſculun gi mid juuuon leron liud folc manag wendean after minon uuilleon, *ſic veſtrâ doctrinâ multum populum convertetis ad meam voluntatem. C. C.* Hugeat te juuuon liebon herren, *attendite domino veſtro dilecto. C. C.* Endi ſprikit thie helago geſt mahtig fan jûuuon muthe, *& loquetur ſanctus ſpiritus omnipotens ex ore veſtro. C. C.* Mit jûuaremo fater ther in himile iſt, *apud patrem veſtrum, qui in cælo eſt.* Tat. XXXIII, 1.

Acc. Thurg juweren willan, *veſtri gratiâ.* w. Ni latat juuuan hugi tuiflean, *ne ſinite veſtram cogitationem dubitare, C. C.* Deleat jûuuan oduuelon under thero thurftigan theod, *diſtribuite veſtras opes inter egenos. C. C.* Uuet mahtig God juuuan uuilleon, *omnipotens Deus novit veſtram voluntatem. C. C.* Thuru juuuaron herron, *veſtri domini gratiâ. C. C.* Inti diuriſo juuuaran fater, *& glorificent patrem veſtrum.* Tat. XXV, 3. In jûueran buoſum, *in ſinum veſtrum.* XXXIX, 4.

Exempla generis fœminini.

Nom. Acc. Latat juuua leoht mikil ſcinan, *luceat magnoperè lux veſtra. C. C.* So liuhte juuar licht, *ſic luceat lux veſtra.* Tat. XXVI, 3. Wanta ir habet juuuera fluobara, *quia habetis conſolationem veſtram.* Tat. XXIII, 1.

Dativus & Ablativus. Than motun gi ina after te juuuero frumu findan.

Exempla generis neutrius.

Nom. Acc. Inti aruuerphen juuara namon ſama ſo ubil, *& ejecerint nomen veſtrum tanquam malum.* Tat. XX. 16. Uuartet ir thaz ir jûuar reht ni tuot fora mannon, *attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus.* Tatianus XXXIII. 1.

Numerus pluralis communis.

Nom. Juwe vel juuue, a, o, iu. jûuare, jûuara, juuuare, juuuara.	Acc. Juwe, a, o, iu. juuare, jûuare, juuuare, juuuara.
Gen. Juwero, a, u, juwere, er.	Voc. Juwe, a, o, iu.
Dat. Juwen, jûuaren, juuuaren, an, on, un, em, am, om, um.	Abl. Juwen, jûueren, juuuaren, an, on, un, em, am, om, um.

Exempla.

Nom. Acc. Ni mugun juuua uuerc biholan uuerthan, *veſtra opera non poſſint abſcondi. C. C.* that thar man nigen thuru juuua gidadi bidrogen ni uuerthe biſuican thuru juuua ſundea, *ut nemo veſtris operibus ſeducatur & decipiatur veſtris peccatis. C. C.* Under juuua fuoti, *ſub pedibus veſtris. C. C.* Thaz ſie giſehon juuuaru gote uuerc, *ut videant veſtra bona opera.* Tat. XXV. 3. Minnot juuuara fianta, *diligite inimicos veſtros.* Tat. XXXII. 2. Noh ſentit ni jûuara merigrotta fori ſuin, *neque mittatis margaritas veſtras coram porcis.* cap. XXXIX, 8. Noh ni horit juuaru uuort, *neque audierit ſermones veſtras.* XLI. 9.

Gen. So war ſo ir einege juuuera gelichon vindet, *ubicunque aliquam veſtrarum ſodalium inveneritis.* w. Nu latat an juuuon muod-ſebon juuuera ſelban ſundea hreuuan, *nunc vos pæniteat, in veſtris affectibus, veſtrorum peccatorum. C. C.*

Dat. Abl. An juuuon muod-ſebon. *C. C.* Stiured mih mid juwan goodan bilethen, *gubernate me bonis veſtris exemplis.* w. Ni latat thes melmes uuiht falgon an juuuon foton thanan the man ju antfahan ni uueli, ac ſcadeat it fon juuuon ſcohon, *non ſinite quid cœni in veſtris pedibus exportari eo loco, ubi vos non receperint homines, ſed excutite illud à calceamentis veſtris. C. C.* Uueſat gi eft an juuuon dadeon dufon gelica, *eſtote ſimiles columbis in operibus veſtris. C. C.*

Oft

Oft vurthun mi tharod helpa fan juuuan handon, *ſæpe illic mihi allata fuerunt auxilia à veſtris manibus. C. C.* Uuizzut guot zi gebanne juuueren kinden, *noſtis bona dare filiis veſtris.* Tat. XL, 7. Fon juuaren fuozen, *de pedibus veſtris.* XLI, 9.

De pronomine primitivo ſingulari tertiæ perſonæ HER, SIU, HIZ, ille, a, ud. *cum ſuis poſſeſſivis.*

XIII. Declinatur hoc pronomen ſingulariter in tribus generibus ſecundum ſubjectum paradigma.

Numerus Singularis.

N.* Her, hir, ir, er, hie, *ille, is.*	N. Siu, ſia, ſea, ſa, ſie, ſe, *illa, ea.*	N. Hiz, iz, hit, het, it, *illud, id.*
G. Sin, is vel es.	G. Hiro, u, a, iro, u, a.	G. Sin, is, es.
D. Himo, imo, imi, im.	D. Hiro, u, a, iro, u, a.	D. Himo, imo, imi, im.
A. Hina, hino, hine, ina, ino, ine, hinan, inan, hin, in, him.	A. Siu, ſia, ſea, ſa, ſie, ſe.	A. Hiz, iz, hit, het, it.
A. Himo, imo, imi, im.	Ab. Hiro, u, a, iro, u, a.	A. Himo, imo, imi, im.

Exempla generis maſculini.

Nom. Her is mir ſo hold, thaz her niet tholan ne wela, thaz mich jeman ſiner minnon irre mid eſnegamo wereldlichon *ſtrepitu, Adeo mihi amicus eſt, ut non permiſerit quenquam me ab illius amore abducere mundano ſtrepitu.* w. Inti hir iſt thir gifelo, *& ipſe erit gaudium tibi.* Tat. II, 6. Thicco gehiez er mir, *ſæpe promiſit mihi.* w. Johannes ſcal er heizan, *Johannes vocabitur.* Otfr. So er teta, *quemadmodum ille fecit.* Otfr. Satanas geroto juuuer, thaz ir juuih riho, *Satanas expetivit vos, ut vos cribraret.* Tatian. Allſo hie it fan them anaginne thuru is ena craft Waldand giſprak, *ſicut ille à principio id locutus eſt per ipſius ſolam potentiam dominus ipſe. C. C.* Hie giſah thar ena engil, *ibi vidit angelum. C. C.* Matheus uuas hie hetan, *vocatus erat Matthæus. C. C.* Fuor im te them friondon thar hie afuodid uuas, *ad amicos profectus eſt, apud quos natus erat. C. C.* Huat ik ju ſeggian mag, quat hie, geſithos mina, *quod vobis dicturus ſum, inquit ille, diſcipuli mei. C. C.*

Hic autem notandum eſt HIE eſſe pronomen *Saxonicum*, quod mutuatur lingua *Francica*, utviciſſim à lingua *Francica* pronomina ſubinde mutuatur *Anglo-Saxonica*, quemadmodum alibi oſtendimus.

Gen. Sin bilethe is alſo thes bergas Libani, *ſpecies ejus, ut Libani.* w. Sin chela is vilo ſuoze, *guttur ejus eſt valde ſuave.* w. Tho quad ſin muoter zi imo, *tunc dixit mater ejus ad illum.* Tat. XII, 4. Tho ich minon wingardon bevolan haue then winzurnelon ich duon ſin jethogh ſeluo allizana, *quamvis vineam meam cuſtodibus commiſi, tamen illam ſemper ipſe obſervo.* w. Huo ſia ſcoldin is gibodſcipi frummian, *quomodo mandatum illius perficerent. C. C.* Ina thia uuiderſacon fahan ni gidurſtin, ac mithun es, *adverſarii non auſi ſunt illum apprehendere, ſed evitarunt eum. C. C.* Endi thuo zi es jungron ſprac, *& tum locutus eſt ſuis diſcipulis. C. C.* Huand hie thit uuerold riki ertha endi upp himil thuru es enes craft ſelbo giuuarahta, *nam hoc mundanum regnum, terram, & cœlos ſupra ſuâ ſolius poteſtate ipſe fecit. C. C.* Es hie latat ina is muod ſpanan that hie hit biginne thera gernean, *ſi ſinat ſuam mentem flectere, adeo ut id percupere tandem cœperit. C. C.* Uuantun in uueſan in thero ſamantferti, *æſtimabant illum eſſe in comitatu.* Tat. XII, 3.

Dat. Abl. Ther cuning Salomon machoda himo ſeluemo eynan disk thes holzes van Libano, *rex Solomon ſibi fecit menſam ex ligno Libani.* w. Thie himo *adhærent per fidem*, alſo thaz har themo hoiuede. w. Thaz himo hungredo, *quòd eſuriret.* w. Ande ophenent himo the doichne thero geſcriphte, *& illi aperiunt arcana ſcripturarum.* w. Andera heyligon ni mugan himo geliic ſiin, *alii ſancti non ſunt illi æquiparandi.* w. Sum imo ok laſtar ſprak, *aliquis autem illum blaſphemavit. C. C.* Gabun imo gimirrotun win trinhan mit gallun gimiſgitan, *dederunt illi ad potandum vinum myrrhatum cum felle mixtum.* Tat. Thaz duit imo ubil herza, *hoc illi attulit malignum cor. Otfr.* apud *Lamb.* Druhtin kos imo einan wini, *dominus ſibi elegit unum dilectum.* So dedi imi Got alſo dir Goltſmit düt. *S. An.* Thar uuas thuo uualdendes megin craft gimarid huo ſcal allaro manno gihuilik ſuitho uuillendi is uuerold herren ſculdi, endi ſcattos, thia imi geſcerida ſint, gerno geldan, *tum divulgata erat Domini omnipotentia ad docendum, ut unuſquiſque homo Domino ſuo terreſtri debita & tributa, quæ illi impoſita ſunt, libentiſſime & ſtudiosè ſolveret. C. C.* Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo ſeluemo, *non magis, quàm luna aliquid lucis à ſeipsâ habet.* w. Her ſcal an himo ſeluemo bethuvan thes lichamon geluſte, *in ſeipſo reprimit corporis libidines.* w. Thuo thero tuelifio en Thomas gimalda, uuas im githuungan man, *tum locutus eſt duodecim unus, Thomas vir gravis. C. C.* Endi im ſelbo gicos tueliui, *& ſibi duodecim elegit. C. C.* Huo im an erl bigan an ertha ſaian hren corni mid is handon, *ut homo quidam cœpit in tellure ſuis manibus ſerere purum granum. C. C.*

---

* *Germanicè*, N. Maſc. Er. G. Seiner. D. Ihrer. D. Ihr. Ac. Sie. A. Ihr. N. Neut. Ihm. Ac. Ihn. A. Ihm. N. Fœm. Sie. Gen. Es. G. Seiner. D. Ihm. Ac. Es. Ab. Ihm. Acc.

Acc. Ande wiſda mich wie ich hina minnan ſule, *& me inſtruxit qualiter illum amarem.* w. Mit hiro wiisheyde ne moght ich hino vindan, *cum illorum ſapientiâ non poſſem illum invenire.* w. Ich vortheroda hine, and ne vand ſin niet, *quærebam illum, & non inveni eum.* w. Willo hine ſuochen, *quæram illum.* w. Tho ina thiu muoder nam biuuandina mid uuadi wibo ſconoſta, endi ina mid iru folmon tuem legda lieflico luttilna man that kind an ena cribbun, *tum mater fœminarum pulcherrima prehendit illum faſciis involutum, & cum palmis ſuis duplicibus amanter poſuit puerum parvulum in præſepi. C. C.* Hiet ina thuo ledian thar Lazarus uuas fuldu befolhan, *juſſit, ut illum eo ducerent, quò Lazarus terræ commiſſus erat. C. C.* So wenan ſo ich cuſſe, ther iſt iz, fahet inan, *quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum.* Tat. Nahlito, thaz her man cuſti, *appropinquavit, ut oſcularetur eum.* Tat. Heiz inan Heilant, *voca eum Jeſum.* Otf. Suahtun inan heizo, *quærebant eum fervidè.* Otfr. Erloſit her inan nu, *liberet eum nunc.* Tat. That ſie giant wurtiten inan Gote, *ut ſiſterent eum deo.* Tat. Pro inan apud *Otfridum* non raro occurrit nan per aphæreſin: ut, tho batun nan thie liuti, *rogaverunt eum homines.* Hiazun in Heilant, *vocaverunt eum Jeſum.* Otfr. Ther cuning leydoda mich in ſinan winkelnere, ande wiſda mich wie ich inan minnan ſule. *introduxit me rex in cellam ſuam, & inſtruxit me, quomodo illum amarem.* w.

Exempla generis fœminini.

Nom. Acc. *Eccleſiam Chriſti* thie ich er *deteſtabar per ignorantiam*, therro ne magh ich mih nu uolle wunderan wie hoogh ſiu is, ande wie ſiu alliz anathihet *de virtute in virtutem.* w. Nu beſueret her auor *filias Hieruſalem* umbe ſine *ſponſam*, ſo wanne ſo ſiu ſlaaphe, thaz ſie ne wecchan eer ſiu ſelua wolla, ſo war ſo min *dilectio* is, thar ne is ſiu niet *ocioſa.* w. Thie thiernan ſahon ſie, ande zaldon ſie aller wiuo ſaligoſta, *viderunt eam filiæ, & prædicaverunt illam omnium mulierum beatiſſimam.* w. Ef hie that giquathi that ſia ſia quika lietin, *ſi ille hoc jubeat, ut vivam illam dimittent. C. C.* Sithor ik ſea mi te brudi gicos, *ex quo illam mihi in ſponſam elegi. C. C.*

Gen. Ande eer thes maneda ſie hiro *ſponſus*, *Et antehac monuit illam ejus ſponſus.* w. In minero muoder hus, and in hiro gegathema, *in domum matris meæ, & in conclave ejus.* w. Sazta inan in ira barm, *poſuit eum in ſinu ſuo.* Otfr. Inti ni uuard ira uuis, *& non cognoſcebat eam.* Tat. v. 10. Thiu idis uuas bifangan an farlegarniſſe, uuas iro libes ſcolo that ſia firio barn ferahu binamin, ahtin ira aldras, *deprehenſa fuit mulier in adulterio, vitâ mulctanda erat, ut jure homines animam illi auferrent, & morte afficerent. C. C.* Ef hie that giquathi that ſia quika lietin, fridodi ira ferahe, *ſi hoc jubeat, ut vivam illam dimitterent, & animam ejus liberet. C. C.* Anna uuas ſiu hetan, uuas iru githuungan uuib, *Anna vocata erat, erat mulier gravis*, vel *ætate provecta.*

Dat. Abl. Quad iru ther engil, *ait angelus illi.* Tat. Uuas iru then ſun drut, *tunc erat ei filius dilectus.* Hiet that ſiu vuihtes than er ni gerodi neuan that man iro Johannes hobid gabid aloſit fan is lichamon, *juſſit ut nihil illa rogaret, niſi ut caput Johannis ſibi daretur exciſum à corpore. C. C.* Inti quena imo fon Aarones tohterun, inti ira namo uuas Elizabeth, *& uxor illi de filiabus Aaron, & nomen ejus Elizabeth.* Tatian. II, 1. Wanda ſiu wole weiz thaz ſiu thar *pulchritudinem virtutum* von hiro ſeluero niet ne hauet. w. Wand ſie thie craft, and then ſmak *ſupernæ dulcedinis* an hiro ſeluero hauet. w.

Exempla generis neutri.

Nom. Acc. Wanda hiz geskiede an ſinemo maheldaga, *nam id factum erat in die ſponſionis ejus.* w. Ih uueiz ouh thaz thu ir kenniſt, ioh thih iz unfarholan iſt, *ſcio te hoc noſcere, & quod tibi non abſconditum eſt. Otfr.* apud *Lamb.* Hit geſcagh ouch an themo dage ſinero freuwe, *factum erat etiam in die lætitiæ ſuæ.* w. Hiz duot mir michel nood, *cogit me gravis neceſſitas.* w. Ther iſt iz, *ipſe eſt.* Tat. Cundel iz mir, *renuntiate hoc mihi.* Tat. Er in zalta wia is weſan ſcolta, *iis dicebat, quomodo id omne fieri deberet. C. C.* Endi im uuar angegi ſuot ſpell ſagda, tho ſia ni vuarin ſo ſaliga, that ſia it ſo far fengin, ſo it iro fruma uuari, *& illis vera blandâ oratione reſpondit, tametſi illis non liceret eſſe tam beatis, ut illam caperent, prout commodum ſuum poſtularet. C. C.* Than ſcalt thu that thin horth neman, ſcalt thinon oduuelon allon forcopan diuna methmos endi delian het armon mannon, *tum theſaurum tuum prehendens, omnes divitias tuas cum pretioſiſſimis cimeliis vendes, & pauperibus diſtribues.* C. C. Thaz ih es bigunni in unſera gizungi, *ut id auſpicarer in noſtrâ linguâ. Otfr.* apud *Lamb.* Fuorun thar thia liudi thuo obar all Galileo land, that Godes barn ſehan, dadun it bi them vundre, huanan im mohti ſulic vuord cuman, ſo ſpahlico giſprocan; that hi ſpell Godes ſo ſuodlico ſeggian cunſti, ſo craftlico giquethan, *tum profectus eſt populus per totam Galilæam, ad videndum filium Dei, mirati ſunt unde illi veniret tale verbum & tam ſapiens dictum, ut verbum dei ſciret tam veraciter dicere, tam potenter prædicare.* C. C. Leiti unſih in richi thin, thoh uuir es uuirdig ni ſin, *duc nos in regnum tuum, tametſi illo non ſumus digni. Otfr.* apud *Lamb.*

Gen. Thar er es miſta, *ubi hoc non deprehendit.* Tat. Sia ni vueldun es im horean, *non illi voluerunt in hâc re auſcultare.* C. C. Ni ſint ſia vuirdiga than that ſia gihorean juuua helag

uuord,

uuord, ef ſia is ni vuelliaƀ an iro hugie ƀhankean, *non ſunt digni, ut veſtrum ſanctum verbum audiant, ſi non de eo cogitare volunt. C. C.*

Numerus pluralis communis.

Nom. Sie, ſiu, ſio, ſia, ſea, ſi, ſe, *illi, illæ, illa.* Gen. Hira, hiro, hero, her, ira, iri, iro, iru, era. Dat. Him, hin, ira, in, imo. Acc. Sie, ſiu, ſia, ſea, ſi, ſe. Abl. Him, hin, im, in.

Exempla

Nom. Acc. Thaz ſie ſe ne wecchan, *ne illæ eam expergefaciant* w. Ande thaz ſculon ſie duon *propter timores nocturnos, Et hoc facturi ſunt,* &c. w. Thie ſich anazuchon that ſie thine gefellon ſin, *qui ſe prætendunt eſſe tuos comites.* w. Siu cunnon alle maghtigan wole voghtan, *hi poſſunt omnes egregie pugnare.* w. Ni namun ſi gouma thera wiba claga, *non animadvertebant queremonias mulierum.* Otf. Thas quadun ſi, *hoc dicebant.* Otf. Huo ſia ſcoldin is gebodſcip frummian, *quomodo deberent mandata ejus exequi. C. C.* Sia vuurƀhun gecorana ƀe ƀhio ƀhaƀ ſie ƀhan euangelium enan ſcoldun an buok ſcriƀan, *ad hoc electi erant, ut evangelium in libro ſcriberent. C. C.* Thaƀ ſcoldun ſea fiori ƀhuo fingron ſcriƀan, *id hi quatuor debuerunt digitis ſcribere. C. C.* Inti uuard mit thiu ſio in muote giforhte uuarun, *& factum eſt, dum mente conſternatæ illæ eſſent.* Tat. CCXVIII. 1.

Gen. In hira *conventicula* ne wille ich niet cuman, *in illorum conventicula non veniam.* w. Sunder hiro gewelich hauet ſine herdniſſe, *ſed eorum quiſque ſuum habet gregem.* w. Ande hiro neheyn latat ſin ſuerd van ſinemo thihe thurgh thie naght uorghta, *& illorum nemo gladium ſuum à femore diſcingit propter timores nocturnos.* w. Her allero jegelich hauet ſin ſuerd an handon, *horum omnium unuſquiſque habet gladium ſuum in manibus.* w. Thie hiro *auditores* lernent caſtitatem, *qui ſuos auditores docent caſtitatem.* w. Ik ſcal im ƀhena vueg ruman, lerean ƀheſa liudi huo ſia era geloƀon haldan, *ego illis viam dilatabo, docebo populum, quomodo ſuam fidem tenebunt. C. C.* Si ſlugen iri gezelte ane dem berge Suedo, *fixerunt tentoria ſua in monte Suedo.* Iri beidere vorderin, *utrorumque proavi.* S. Ann. Habda im vualdand God ƀhem helithon an iro herƀan helagna geſt faſto bifolhan, *dominus Deus ſanctum ſpiritum viris illis in cordibus eorum commiſerat.* w.

Dat. Abl. Ande hin ouch *iter ſalutis* ougant, ande hin allizana *reficiunt* mit *heil-ſamo dranche *divini verbi,* ande hin ouch lernont *in præſenti* hauen *luctum propter æternam conſolationem.* w. In in ſelbon, *in ſemet ipſis.* Tat. CLXXVIII, 5. Ih gab in thin uuort, *ego dedi eis ſermonem tuum.* Ibid. 6. Ih in in, *ego in eis.* CLXXIX, 2. Gif her in diu craft, *dedit illis virtutem.* S. Ann. Als im von arte iſt geſlacht *prout illis naturâ conſentaneum eſt.* w. Batun inan in iz zeigoti, *rogabant, ut ſibi id aliquis oſtenderet.* Otf. Gebet in thrato, *præcepit iis vehementer.* Tatian. Inti ſprah fon imo allen, *& loquebatur de illis omnibus.* Tat. VII, 10. IMO autem eſt pro IM, per appoſitionem paragogici o.

De pronomine reciproco tertiæ perſonæ SIN, *ſui.*

XIV. Tametſi pronomen primitivum tertiæ perſonæ HER in obliquis omnium generum & utriuſque numeri reciprocè uſurpetur, ut multis ſupra exemplis patet; nihilominus in uſu eſt apud *Franco-Theotiſcos* pronomen reciprocum SIN utriuſque numeri, quod ſic declinatur.

Gen. Sin. Dat. Himo ſelvemo, hiro & hiro ſelvero. Pl. Him & him ſelvon. Acc. Sich, ſih.

Exempla.

Wanda ſiu hauet ſich bekeret *ad verum lumen, Quoniam ſe convertit ad verum lumen.* w. Thiu ſich ſo verro gemeret, *quæ ſe in tantum multiplicant.* w. Alſo thiu *cacumina foliorum nardi* ſih zebreident in aher, *quemadmodum cacumina foliorum nardi ſe dilatant in ariſtam.* w. Hic tamen obſervandum eſt SIN & SICH haud ſemper reciprocè ſignificare, ſed non raro uſurpari ut IS & HINA abſque reſpectu ad id, quod in eâdem oratione præceſſit, aut per copulam iis annectitur.

XV. Præterea notandum eſt †Dativum ſingularem & pluralem pronominis tertiæ perſonæ in oratione aliquando eleganter redundare, præſertim poſt verba motus, ut ex codicis *Cottoniani* exemplis infra poſitis oſtenditur. Giuuet im ƀhuo umbi ƀhria naht after ƀhiu ƀheſſaro ƀhiedo drohtin an Galilea land, *tum poſtea circiter tres noctes gentis hujus Dominus diſceſſit in terram*

---

* Heilſamemo, heilſamo. † Credo etiam hanc regulam locum habere in dativis pronominum primæ & ſecundæ perſonæ, tametſi inter legendum mihi non occurrerunt hactenus exempla; at in *Ulphilana* evangeliorum verſione ἡμαξιὸν redditur ƑKΛΥΛΠKTΛ MIS. Sic *conveniunt ad eum Phariſæi,* Luc. VII. 1. *Saxonice,* ða comon ƀo him Faριſeι. *Gothicè* vertitur, SΛh ΓΛUƐMПN SIK ΔП ÏMMΛ ƑΛKƐISΛIƐIS:

Galilæam. Thuo giuuet im thie vualdandes ſuno forth, *tum Dei filius exiit.* Thuo giuuet im mahtig ſelf an ena barg uppan barno rikioſt, *tum omnipotens ipſe natorum princeps aſcendit in montem.* Huat ik ju ſeggian mag, quat hie, geſithos mina, huo im an erl bigan an ertha ſaian, *ego vobis dicam, inquit ille, comites mei, ut vir cæperit in terra ſerere.* Sat im thuo helag drohtin, *tum ſanctus dominus ſedebat.* Godes egan barn fuor im te them friondon thar hie afuodid vuas, *Dei proprius filius profectus eſt ad amicos, apud quos natus erat.* Fundon ſia ſittean bi them ſeuue Iacobe endi Iohanneſe, vuarun im junga man, *invenerunt ſedentes juxta mare Jacobum & Johannem; erant juvenes.* Anna uuas ſiu hetan, vuas iru githuungan uuib, *Anna vocata, erat mulier gravis,* vel *provecta in annis.* Ac vuarun im barnolos, *erant liberorum orbi,* ſcilicet *Zacharias* & *Elizabetha.* Habda im eft es ſpraka giuuald, *habuit itelrum* (Zacharias) *loquendi id facultatem.* Giuuitun im thuo an Galilea land Ioſeph endi Maria helag hiuuiski heban cuninges, *tum in terram Galilæam profecti ſunt Joſeph & Maria familia regis cæleſtis.* Thuo giuuet im mahtig ſelf ſundar giſittean endi im ſelbo gicos tueliui treuhafta man, *tum omnipotens ipſe abiit ad ſedendum privatim, & elegit duodecim fideles homines.* Sum man than farlatit ſuara ſundiun, fahit im an ſalig thing, biginnit im thuru Godes craft godaro werco, *alius vero linquit gravia peccata, ad frugi ſe recipit,* & *divinam per potentiam orditur* [bona opera] *bona operari. C. C.* Notandum iterum eſt, reciprocum SIN, etiam abſolute uſurpari, ut HER reciproce. ſic Tat. I, 2. Alliu thuruh thas uuurdun gitan, inti uzzan ſin ni uuas uuiht gitanes, *omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.*

XVI. A pronomine primitivo tertiæ perſonæ HER oriuntur duo poſſeſſiva, ſin & hir vel her; illud à genitivo ſingulari, hoc à plurali. SIN autem declinatur ut MIN & THIN, ut ſequentia exempla docent.

Exempla numeri ſingularis in genere maſculino.

Nom. Sin bilethe is alſo thes bergas Libani, *ſpecies ejus, ut Libani.* w. Sin chela is vilo ſuoze, *guttur ejus eſt valde ſuave.* w.

Gen. Cuſſe her mich mit themo cuſſe ſines mundes, *oſculetur me oſculo oris ſui.* w. And cuſſe mich mit thero ſuoze ſines *evangelii.* w.

Dat. Abl. Nu ich ze ſinemo louuan bim cuman, *nunc perventus ſum ad illius fidem.* w. Mit ſinemo herige, *cum exercitu ſuo.* Tat. Ich ſaz under ſinemo ſcada, thes ich jegeroda, ande ſines ouezzes niedet mich, *ſedi ſub ejus umbrâ, quam percupivi, & oblectabat me fructus ejus.* w. Wither ze ſinemo louuan bringa, *ad illius fidem reducam.* w. Loſe unſih fone des tiufelis chorungen, unde fone ſinemo giuualte, *libera nos à tentationibus diaboli, & ab illius poteſtate.* Otfr. apud *Lamb.*

Acc. Wanda ich ſinen skirm jehafda, *nam ejus præſidio gaudebam.* w. Ther kuning leydoda mich in ſinan winkelnere, *introduxit me rex in cellam ſuam.* w. Willon ich negheyn arbeyd thurh ſinan willan ſcuvan, *nullam operam illius gratiâ recuſabo.* w. Ih quam man zi ſcheidanne widar ſinan fater, *veni ad ſeperandum hominem adverſus patrem ſuum.* Tat. Vannana iſt iz fromin, that ih es vuirdig bin thaz ih druhtine ſinan ſun ſouge, *unde eſt domine quòd ego digna ſim, ut domino ſuum filium lactarem.* Otfr.

Exempla in genere fœminino.

Nom. Acc. Her skeynet ſine *divinitatem.* w. Nu beſueret her *filius Hieruſalem* umbe ſine *ſponſam.* Von thes ſuor her *filias Hieruſalem,* thaz ſie ſine winian niet ne geirredan mid eynegemo ungeſtiuro, *quare adjuravit filias Hieruſalem ne dilectam ſuam excitarent aliquo ſtrepitu.* w. wir wizun alla ſina ſlachta, *novimus omnem ejus ſtirpem.* Otfrid.

Gen. An themo daga ſinero freuwe, *in die lætitiæ ejus.* w. So her thes innena werthed, thaz mich okkeret ſiner minnon gelusted, *ſic præcepit me ſolum ejus amore delectari.* w. Mit giuuelti ſineru henti, *cum potentiâ ſuæ manûs,* Otfr. Fon reue ſinero muater, *ab utero ſuæ matris.* Tat. II, 6.

Dat. Abl. Thar zuo ſagon ich juh, thaz ich ze ſinero friundſcephe niet ne quam *ullis præcedentibus meritis,* ſunder okkeret *gratuita gratiâ illius.* w. Mit ſinero helpho, *ope ejus.* w. Wanda ich mines *ſponſi* genatha verſteen in ſinero *vocatione.* w.

Exempla in genere neutro.

Nom. Acc. Ther thie ziloſit einaz, *qui ſolverit unum.* Tat. XXVI, 6. Thuo vuellia ik ju te vuaron ſeggian that gi im (keſare) ſin gebet, endi vualdand Gode ſelliat that that ſin iſt, *vobis vero bona fide dico, ut Cæſari ſuum reddatis, & domino Deo, quod ſuum eſt. C. C.* Thie in herzen ni eigen niheinaz wig, *qui in corde nullam habent contentionem.* Otfr. Ther ni thuinget ſinaz muat, *qui non coercet affectum ſuum.* Thaz her ſeluo zallei eriſt ſin *evangelium,* ande thiu *myſteria regni cæleſtis* furebringa. w. Ubar allaz ſinaz richi, *per totum ſuum regnum.* Otfr. apud *Lamb.*

Exempla numeri pluralis.

Nom. Acc. Stinkent ſine piementon, *aromata ejus olent.* w. Du her ſini troume ſagiti, *quum ſomnia ſua referret.* Otfr. Ubi ſini pro ſine. Ther figboum hauet furebraht ſina bittera figon.

ficus

ficus protulit recentes ſuos ficos. w. So giued her andera ſina *dona, ſic dabit alia ſua dona.* w. So giuet her andere ſine dona. w.

Gen. Thiu vernumſt ſinero wordo is *ſuper mel, Perceptio verborum ejus eſt ſuper mel.* w. Iof ich einech ſinro ſpore muga vindan, *ſi aliquod veſtigiorum ejus poſſem indagare.* w. Occurrit & ſino: ùt ſino uuitagono, *prophetarum ejus.* Tat. IV. 15.

Dat. Abl. Her hauet vore-gegareuet ſinen holden einan disk thar ze himole, *præparavit ſuis fidelibus menſam cælo.* w. Ande ſie thar nah ſinen *Apoſtolis* beuele *exponenda.* Alſo ther *ſponſus* ſeluo skeynede in ſinan daaden, *ſicut ſponſus ipſe ſuis factis oſtendit.* w. Ich hauo wola verſteen thaz himo aller niudeſt is an ſinan heyligon, *benè intellexi quod illi gratiſſimum eſt in ſuis ſanctis.* w.

XVII. Hir, hire, vel her & here declinantur ut cætera pronomina poſſeſſiva, more adjectivorum, ut conſtat ex ſequentibus exemplis. Wanda *Apoſtoli, & martyres,* thie ther mith hires ſelues bluode himolriche arnodan, thie hauent ouch thar thie meyſto eera, *nam Apoſtoli, & martyres, qui ſuo ipſorum ſanguine cæleſte regnum meriti ſunt, habent ibi maximum honorem.* w. Inti giſpentota allu iru, *& erogaverat omnia ſua.* Tat. LX. 3. Ich vand in hiran buochan thaz her is *verus Deus.* w. Wanda mit then *exhortationibus,* thie ich fand an hiran wordan, and an hiron geſcriftan ward ich ſo hardo geſeeret, *nam exhortationibus, quas in eorum verbis & ſcriptis inveni, tam graviter vulneratus eram.* Ande the ſo ſalich ſint, thaz thu in hiran herzan thir hereberga machoſt, *& qui adeo beati ſunt, ut tu in eorum cordibus tibi caſtra facias.* w. Thine *doctores* thie vurebringent hiron *auditoribus* then claren drank *ſpiritualis dulcedinis. Judæi* vuchtan ſo erneſthafto wither the Chriſtenen thaz ſie ſe driuen uz heran lando, *Judæi pugnaverunt tam acriter contra Chriſtianos, ut eos ex eorum terrâ expulerint.* w. Wanda geſtarchent thie *Hæretici* in hiron *perverſis dogmatibus.* w.

XVIII. *De pronomine* ſelf, ſelƀ, ſelƀo, ſelvo, ſelbo, *ipſe.*

Hoc pronomen, ut *ipſe* apud *Latinos,* eſt omnium perſonarum, ſive ex pronominibus ſolum trium perſonarum ſignificationem repræſentat: ut, ik ſeluo, thu ſeluo, her ſeluo. Sic autem declinatur.

Numerus ſingularis.

N. Self, ſelƀ, ſeluo, ſelbo, a, ſelƀo, a, *ipſe.*	N. Self, ſelƀ, ſeluo, a, ſelƀo, a, *ipſa.*	N. Self, ſelƀ, ſelvaz, *ipſum.*
G. Selues, ſelƀes, ſelbes.	G. Seluero, ere, er, ſelbero.	G Selues, ſelbes.
D. Seluemo, ſelbemo.	D. Seluero, ere, er, ſelbero.	D. Seluemo.
A. Seluon, ſelƀon, ſelben.	A. Self, ſelƀ, ſeluo, ſelƀo, a.	A. Self, ſelƀ, ſeluaz.
A. Seluemo, ſolbemo.	A. Seluero, ere, er, ſelbero.	A. Seluemo.

En exempla quædam promiſcuè poſita.

Zacharias thuo gimalda endi uuid ſelƀa ſprac drohtines engil, *tum Zacharias locutus eſt, & ipſe reſpondit domini angelo. C. C.* So gifran ik thaƀ thuo ſelƀo ſuno drohtines allaro barno beſt bilethi ſagda, *ſic reſcivi, quod tum ipſe filius domini natorum optimus parabolas locutus eſt. C. C.* Thar Maria vuas mid iro ſunie ſelƀo ſalig thiorna, *ibi erat beata virgo Maria ipſa cum ſuo filio. C. C.* Thuo ſprac im eft thaƀ friđu barn Godes ſan after thiu ſelƀo tegegnes, *tum illi protinus reſpondit ipſe pacificus dei filius. C. C.* Nam er tho ſelbo thaz brot, *tum accepit ille ipſe panem. Otfr.* apud *Lamb.* Inti Got ſelbo uuas thas uuort, *& Deus ipſe erat verbum.* Tat. I, 1. Quathun thaƀ im uualdand ſelf God Alomahtig forgiƀan habdi merun mahti, *dixerunt, quod omnipotens ipſe Deus illi dediſſet magnam potentiam. C. C.* Nu cume her ſeluo, *nunc ille ipſe veniat.* w. Unzen ſiu ſelua wolle, *quoad uſque illa ipſa voluerit.* w. Alſo ther *ſponſus* ſeluo skeynede in ſinan daadan. w. Unzen ſiu ſelf wolle. w. Turu is ſelbes craft, *per ſui ipſius potentiam. C. C.* Habdun ſelbes gihorid heƀan cuninges helaga lera, *audiverant ipſius regis cæleſtis ſanctam doctrinam. C. C.* Mit thines ſelbes mahtin, *cum tui ipſius potentia. Otfr.* apud *Lamb.* Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo ſeluemo, *non magis, quam luna aliquid lucis à ſeipsâ habeat.* w. Wanda her ſcal an himo ſeluemo bethuwan thes lichamon geluſte, *nam in ſeipſo reprimet corporis libidines.* w. Ther cuning Salomon machoda himo ſeluemo eynan disk, *rex Solomon ſibi ipſi facit menſam.* w. Uuas quidis thu fon thir ſelbemo, *quid dicis de teipſo.* Tat. XIII, 21. Huand thie duom cumid thena ſelƀon man, *quando judicium venerit ſuper illum ipſum hominem. C. C.* Thuo hie gihorda thia man ſprecan thaƀ ſia ina ſelƀon ſeggian gihordin gehan fur them gumſcipe thaƀ hie vuari Godes ſuno, *tum audivit hominem dicere, quod audiviſſent illum ipſum dicere & confiteri coram populo, quod filius Dei eſſet. C. C.* Siu wole weiz thaz ſiu thie *pulchritudinem virtutum* von hire ſeluero niet ne hauet, *Nam bene novit pulchritudinem virtutum ſe non à ſeipsâ habuiſſe.* w.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Self, ſelue, ſeluo, ſeluon, ſelbo, ſelbon, *ipſi, æ, a.* Gen. Seluero, ſeluere, er. Dat. Seluan, on, en, ſelben. Acc. Selue, ſeluo, ſelbo. Abl. Seluan, on, en, ſelben.

Exempla promiſcuè poſita.

The ſeluo *doctores ſint* ſmithe ſcirithe thero Chriſtanheyd, *idem doctores ſunt monilia* (ornamenta) *Chriſtianitatis.* w. Bi thero reyno, ande bi then dugethen thie ir ana juch ſeluon hauet, *per caſtitatem & per virtutes, quas in vobiſmet ipſis habetis.* w. Ande mache ſie *conſtantes in prædicatione*, thaz ſie ſelf thie *paganos* mit *aſſiduitate verbi* bekeran *ad fidem.* Under thero ſeluero *doctorum* zungon is honigh ande miloch. w. Thaz ſie beithe hin ſeluon joch hiro *auditoribus* ſezzen fure ze bilethene *virtutes, & exempla priorum patrum.* Mit ſelben Kriſtes ſegenon, *cum ipſis Chriſti benedictionibus.* Otfr. Thie thar ſon anaginne ſelbon giſahun, *qui ab initio ipſi viderant.* Tat. procem. 2.

XIX. Quamvis à pronomine trium perſonarum ſelbo non oritur poſſeſſivum, eſt tamen adjectivum pronominale eygen, egan, ogun, *proprius.* quod trium perſonarum poſſeſſivum dici mereatur; utpote quod omnium ſignificationem repræſentet: ut, min egan, thin egan, ſin egan, hir egan.

Exempla nonnulla promiſcuè poſita.

Godes egan barn diurlic drohtines ſunu, *Dei proprius filius domini dilectus filius. C. C.* Minon eygenen wingardon ne mochte ich behoodan, *propriam meam vineam cuſtodire mihi non licebat.* w. So huie ſo ogun ginimit odres mannes, *quiſquis alterius proprium aufert*, vel *quiſquis, quod alterius eſt, aufert. C. C.*

XX. Duo ſunt pronomina demonſtrativa ther, thiu, thaz, *hic, hæc, hoc*; de quo, in capite ſecundo, ut articulo præpoſitivo vel definito; & thiz, thiſe, thiz, *hic, hæc, hoc*; quod ſic declinatur.

Numerus Singularis.

N. Thiz, this, theſer, thes, dis, ditz, thes, thius, thies, *hic.*	N. Thiſe, theſe, a, o, u, thius, thus, *hæc.*	N. Thiz, thit, *hoc.*
G. Thizes, thiſes, diſes, theſes, thieſes.	G. Thiſero, theſero, theſere, thiſere, er.	G. Thizes, thiſes, theſes.
D. Thizemo, theſemo, thiſun, theſun.	D. Thiſero, theſero, ere, er.	D. Thizemo, theſemo.
A. Thizen, thiſen, diſen, theſen, an, on.	A. Thiſe, theſe, a, o, u. thius, thus, thas.	A. Thiz, thit.
A. Thizemo, theſemo.	A. Thiſero, theſero, thiſere, theſere, er, theſo.	A. Thizemo, theſemo.

Exempla nonnulla promiſcuè poſita.

Thiz is thiu ſtemma mines wines, *hæc eſt vox dilecti mei.* w. Ditz puoch iſt von chunich Karl unde von Ruolond gemacht, wieſi diu heidenſchaft uberchomen, *hic liber eſt de Carolo & Ruolando, qui ethnicos vicerunt*: Titulus carminis, *Strichero* auctore, apud *Petr. Lamb.* in comment. de Biblioth. *Cæſar.* lib. 2. cap. v. p. 385. Heliaſe ruofit theſer, *Heliam vocat iſte.* Tat. CCVII. 3. Thiſe wereldliche thimſterniſſe, *hæc mundana caligo.* w. Wer is thiſa thiu fureget, *quæ eſt iſta, quæ progreditur.* That vui githolian ſculua ſo huat ſo us thus thioda tuo bittres bringid, *ut pateremur quicquid mali nobis hæc natio infligeret. C. C.* Thius ertha berid, *hæc terra fert.* Geiſt uuares then thiſu uuerolt intfahan ni mac, *ſpiritus veritatis quem hic mundus capere non poteſt.* Tat. CLXII, 3. Thius vuerold is thie accar thit breda buland barno mancunnies, *hic mundus eſt ager, latumque habitaculum natorum ex gente humana. C. C.* Sithor ik muoſta thieſes erlo folcas giuualdan thieſes vuidon rikies, *ſiquidem ego debeam gubernare hunc nobilem populum, & hoc regnum amplum. C. C.* Hie iſt thieſes cunnies, quathun ſia, *eſt hujus proſapiæ, inquiebant illi. C. C.* Ubar theſan vuorolti ring, *ſuper hunc mundi circulum.* Otfr. Luſtonte luſta theſo oſtrun zi ezanne mit ju, *deſiderio deſideravi manducare hoc paſcha vobiſcum.* Tat. Behui ledis thu mi theſa liudi tuo, *quare ad me ducis hunc populum. C. C.* Than lata ik thi brucan vuell allas thieſes oduuelon, thes ik thi hebbiu giogid hier, *tunc ſinam, ut fruaris omnibus hiſce divitiis, quas tibi hic oſtendi. C. C.* Ni trinku ih fon nu fon thiſemo berde winrebun, *non bibam à modo de hoc genimine vitis.* Thiſemo namon, *hoc nomine.* Tat. IV, 12. In theſemo forleganen cunne, *in generatione iſta adultera.* Tat. XLIV, 22. Inti abahio ſin ora thas zeſeuua, *& amputavit auriculam ejus dextram.* CLXXXV, 2.

Numerus Pluralis communis.

Nom. Thiſe, thiſu, diſe, diſi, theſe, *hi, hæ, hæc.* Gen. Thiſero, thiſere, theſere, er. Dat. Thiſen, diſen, theſen, an, on. Acc. Thiſe, diſe, diſi, theſe. Abl. Thiſen, diſen, theſen, an, on.

Exempla.

Got mag theſe kiſila, joh alle theſe fiſila, joh theſe ſteina alle erquicken zi manne, *Deus poteſt omnes has cautes, & omnia hæc ſaxa, omnes hos lapides in homines vivificare.* Otfr. Af theſon ſtenum, *ex his lapidibus. C. C.* Noh diſe daz ſi urteilen, *neque hi ut illos judicent. Otfr.* apud *Lamb.*

Diſi

Disi ne sint die bezhzhesten, *hi non sunt optimi.* idem. Thisu thir sagen, *hæc tibi evangelizare.* Thisu uuerdent, *hæc fient.* Tat. II. 9. Quid thaz these steina zi brotu uuerden, *dic ut lapides isti panes fiat.* Tat. XV. 3. Thesen mer gisihist thu, *majus his videbis.* Tat. XVI. 6.

De pronomine relativo ther, thiu, thaz, *qui, quæ, quod.*

XXI. Pronomen relativum ther, thiu, thaz, declinatur ut articulus definitus, vel pronomen demonstrativum. En igitur, omisso paradigmate, exempla haud ordine posita. That ir minimo *sponso* kundet minen siecheduom ther mir analiggat, *ut sponso meo notum faciatis languorem, qui me urget.* w. Der man is salig der in dero argon rat ne gienc, *beatus est vir, qui non ambulat in consilio impiorum. Otfr.* apud *Lamb.* Ther uuas Enos, ther uuas Seth, ther uuas Adam, ther uuas Gotes, *qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Tat. v. 5. Ther hals ther dragat thaz ezzan in then buch, *collum, quod trahit edulium in ventrem.* w. Ther thie muothe is her leynet sich gerno an thie lineberga, *qui lassus est lubens reclinat se in cancellos.* w. Min *sponsus* thie the bitterheyd thes dothes thurgh mich leyth, *sponsus meus, qui amaritudinem mortis mei gratiâ passus est.* w. Ther win then thu meinost, *vinum, quod intendis.* Wer weret mich ouch thes, thaz ich thich then ich nu *intus* weiz *verbum in principio apud Deum* nogh *foris* gesehe *verbum caro factum.* w. Thu vuunderest thich thero genathan, thiu mir geschehan is, *est tibi admirationi gratia, quæ mihi facta est.* w. Wer is thiusa thiu tha uphferit vone thero woste? *Quæ est ista, quæ ascendit à deserto?* w. Her warth incarnatus *ex virginali castitate,* thiu ther mit themo elphondbeine bezeichnet is, *Incarnatus erat ex virginali castitate, quæ ebore significata est.* w. Min duua thu the ther nisteles in steinlochoran, *columba mea, tu quæ nidificas in foramine petræ.* w. Thiu duua thie ther nistelot in steinlochoran. w. Wie eerhaft is thiu *Ecclesia,* thiu ther samo thrado iled *ad terram viventium, Quam honorabilis est Ecclesia, quæ festinat,* &c. w. Thuo vuarth thiu tid cuman the thar gitald habdun vuisa man mid vuordun, *tum ventum erat tempus, quod sapientes prædixerant. C. C.* Sino thaz bedde thes cuninges *Salomonis,* thaz umbegeent thes nahtes seszogh bitherua knehta, *en lectulum Solomonis, quod sexaginta fortes ambiunt noctu.* w. Thaz aliquando etiam usurpatur, ut pronomen relativum masculini & fœminini generis vice ther & thiu: ut, tho sprac *sancta Maria* thaz sin zi huge habeta, *tum respondit sancta Maria, quæ illam recognovit.* Thaz thin nasa is samo wighus uffen *libano* thaz ther gekeret is ingegen Damascum, *nasus tuus est sicut turris Libani, quæ respicit adversus Damascum.* w. Quat that sia saliga uuarin man thia her an iro muode uuarin arma, *dixit homines esse beatos, qui hic in suo spiritu pauperes sunt. C. C.* That giruni that thie ricceo Crist under mancunnea maritha, *mysterium, quod rex Christus inter homines publicavit. C. C.* Kunde min *evangelium* allen then thu mugest, *prædica meum evangelium omnibus quibus fas est.* w. In minemo herzan thaz entuischan minen brustan ligad, *in corde meo, quod inter ubera mea positum est.* Willeramus. Her was Ismaelis sun van them Ismaelitæ cuman sin, the ther huse ne hauan, *erat ille Ismaelis filius, à quo Ismahelitæ orti sunt, qui domum non habent.* w. Kunde mir *ô sponse,* war the *fidei doctores sint,* the thin scaph wisan *ad pascua vitæ.* Ande the so salig sint, thaz thu in hiran herzan thir hereberga machost. Willeramus. Ich giuo thich suleche *doctores,* thie ther hauent *sensum sapientiæ.* Willeramus. Er guode sielan, er thie siit *positæ in speculo fidei.* w. Geet uz er jungfrouwon, er tha bowet in Sion. w. In then sorgan fundan mich thie waghtara thie the burgh umbegeent, *invenerunt me in dolore vigiles, qui circumeunt urbem.* w. Radfragoda ich *Prophetas, & Apostolos,* thie the Guodes burgh behuodent, *consului Apostolos & Prophetas, qui civitatem Dei custodiunt.* w. Ich biddon juch guode sielan ir tha drephet *ad supernam Hierusalem.* Thiu *divina eloquia,* thiu ther luzzer sint samo thaz branda siluer, *divina eloquia, quæ sunt pura, ut argentum igne probatum.* w. Thie sielan the ther jugethet sint, *animæ, quæ renovantur.* w. Bilaz sunta thia uuir thenken, joh emmizigen uuirken, *dimitte peccata, quæ excogitamus, & continuo facimus. Otfr.* apud *Lamb.* Thiu steyga tha man ze themo dische uph scalgan, thiu is ruod, *semita vel gradus, super quem ascenditur ad mensam, ruber est.* w. So willon ich thir skeinan *fortissimum fervorem amoris* met thero ich thich minnon. w. Ande andere sine *dona* mit then ich *rationem mentis meæ* cunnan gerihtan w. Then sprach ich sus zuo, *quibus adeo locutus sum.* w. In then uuisota unsih ufgang fon hohi, *in quibus visitavit nos oriens ex alto.* Tat. IV, 18. Thu tha bouwest in then gardon, *tu, quæ habitas in hortis. O sponsa* thu ther fliz hauest allizana *virtutum germina* ze phlanzene in thinen *auditoribus.* w.

XXII. Notandum hic etiam est vocabulum thar, thara, dar, habere vim pronominis relativi, atque ejus vicem supplere, præcipue in casibus obliquis: ut, thar all giscuop uuerold, *qui totum mundum creavit. C. C.* Ande ouch *accedunt ad prædicationem verbi* thar mide sie gewinnont *spirituales filios, Accedunt etiam ad prædicationem verbi, quo spirituales filios gignunt.* Thie suule thar the disk upha lag thie waran siluerin, *columnæ, super quas mensa jacebat, argenteæ fuerunt.* w. Duot wara thes cuninges *Solomonis,* ande thero coronan thar hin sin muoder mide hauet geziret, *spectate regem Salomonem, & coronam, quâ mater ejus illum ornavit.* w. Thie kundent themo liude thie ruode mines bluodes thar mide ich sie verloosda, *declarant populo ru-*

borem mei ſanguinis, quo illos redemi. w. Sunder thar mide machod ir ſie liumhaftigh ſtadigaré dugatha, *ſed iis efficitis illam celebrem conſtanti virtute.* w. Thiu ſalua thar mide *Maria* ſaluado *pedes domini.* w. Thin hals is ſamo Dauithes wighus, thar thiu were ouene gewrocht is, *collum tuum eſt ſicut turris Davidis, ſuper quem armamentarium ædificatum eſt.* w. Wanda thie *doctores* cunnon thiu *Sacramenta ſcripturarum* thar man ana vindet thiu *firmiſſima munimenta præceptorum.* w. In thero douphe thar thu untfingeſt *remiſſionem peccatorum, In baptiſmo, in quo recipis,* &c. w. Thiu puzza thar uz man thaz wazzar ſcephet, *puteus ex quo hauritur aqua.* w. Thaz uuir ne miſſi gangen, thara ana ni gifallen, *adeo ut nec euntes erremus, nec in illam (diaboli viam) incidamus. Otfr.* apud *Lamb.* Er chom dar ana, er chom an den breiten weg, der ze dero hella ket, *qui in illam (viam peccatorum,* ſuntigen uuege) *venit, venit in latam viam ad mortem ducentem. Otfr.* apud *Lamb.* Suntir der iſt ſaliz des uuillo an Gotes eo iſt unde der dar ana denchet dac, unte naht, *ſed felix ille eſt, cujus voluntas in dei lege eſt, & qui in eam meditatur die & nocte. Otfr.* apud *Lamb.* Notandum quoque eſt vocem hiu pronominaliter, quum ut relativum, tum ut interrogativum, uſurpari: juvere kind in hiu uuerphent ſie, *filii veſtri, in quo ejiciunt.* Tat. LXII, 4. Sic zi hiu, & per craſin ziu, *propter quod? quid? quare?*

XXIII. Præterea notandum eſt pronomen tertiæ perſonæ, her, ſiu, hiz, etiam relativè uſurpari: ut, nieman ne magh *intrare portam regni cœleſtis* her ne werthe *per doctores baptizatus.* w. Thich ne minnot nieman her ne ſii recht, ande nieman ne is recht, her ne minnot thich. w. Bezzere ſint thine ſpune themo wine, ſie ſtinchent mit then bezzeſton ſaluon, *meliora ſunt ubera tua, quæ fragrant optimis unguentis, vino.* w.

XXIV. De pronomine indefinito & interrogativo, wer, *quis, quæ?* waz, *quid?* quod ſic declinatur.

Nom. Wer, huer, *quis, quæ.* waz, wat, huat, *quid.* Gen. Wes, hues, Dat. Wem, huem. uuemo, huemo. Acc. Wena, huena, wenan, huenan. Abl. Wem, huem.

Exempla haud ordine poſita.

Wer weret mich thes? *quis mihi hoc præſtabit?* Wer is thiuſa thiu tha uph ferit? *quæ eſt iſta quæ aſcendit?* Uuer biſt thu, *tu quis es?* Uuer biſt thu thanne, *quis es igitur?* Tat. Thanne thaz uuer ſin foraht ſezze furi ſina friunta, *quam ut animam ſuam quis ponat pro amicis ſuis.* Tat. CLXVIII, 1. Ob ir uuaz bittet then fater, *ſi quid petieritis patrem.* Tat. CLXXV, 1. It uuet all vualdand God hues thia bithurbin, thia im thienot, *dominus Deus benè novit, quo indigeant, qui illi ſerviunt. C. C.* Endi ſia fragon huena ſiu mid thiu geſithu ſokian quamun, *& interrogaverunt ad quem quærendum venerunt. C. C.* Bouchniton tho ſinemo fater uuenan her uuolti inan ginemnitan uueſan, *innuebant tunc patri ejus, quem vellet eum vocari.* Tat. VI. 12. Zuehonte fon uuemo her it quade, *dubitantes de quo diceret.* CLVIII, 7.

XXV. A wer ſit gihuer, quod in conſtructione cum genitivo plurali reddendum eſt diſtributivè. Hie mag allero manno gihuena mengithahto ſundiono ſicoron, *ille poteſt ſingulos homines à pravis cogitationibus & peccatis purgare. C. C.* Huand thar iſt allaro manno gihues harta thar is *horth ligit, *nam ubi eſt uniuſcujuſque theſaurus ibi eſt cor ejus. C. C.*

XXVI. So huer ſo, *quiſquis, quicunque.* Quam thar manno filo angegin thena Godes ſuno, hie ſia gerno antfieng ſo huena ſo that mid hlutru hugiu helpa ſohta, *multi obviam venerunt dei filio, qui eorum quenquam lubenter amplexus eſt, qui purâ mente auxilium peteret. C. C.* So huer ſo farlaze ſina quenun, *quicunque dimiſerit uxorem ſuam.* Tat. XXIX, 1. So uuenan ſo hi cuſſe, ther iſt iz, *quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt.* So huat ſo ſiu gihorda iro barn ſprecan, *quicquid audivit filium ſuum loqui. C. C.* So huat ſo hie her guodes giduot, *quicquid boni fecerit. C. C.*

XXVII. Huat cum genitivo plurali reddendum eſt per *qualis*; ut, endi fragoda huat hie gumono uuari, huat biſt thu manno, quat hie, *interrogavit, qualis homo* [vel *quis*] *eſſet? Qualis homo es,* vel *quis es? inquit ille. C. C.* Sic *Angli* dicunt **what men are theſe? what man is that?** *quinam ſunt illi? quis iſte eſt?*

XXVIII. So huie ſo, *quiſquis, quicunque.* So huie ſo that men farlatit, *quiſquis peccatum deſerit. C. C.* So huie ſo habit hluttra treue up te them alomahtigon Gode, *quiſquis puram fidem habet in Deo omnipotente. C. C.* So huie ſo mi forlognit, *quiſquis me negat. C. C.* So hwaz ſo, *quiſquis. Goth.* ſA ⊙ʌSnh SʌGI: Gihuie, *quiſque.* Mid them ſcal ſimbla gihuie himilrice gihalon, *quibuſcum quiſque regnum cœleſte aſſequuturus eſt. C. C.*

XXIX. Sequuntur reſidua pronomina, quorum alia itidem ſubſtantiva ſunt, alia adjectiva. Subſtantiva ſunt Jeman, *aliquis*; Nieman, *nemo.* † Wiht, whet, jeweht, jeht, jet, *quid, aliquid,*

---

* Vel hord. † Nota tamen, quod wihti, wihta, wita, ſignificat *perſonam*: ut endi gangat im Diuball ferit uuretha uuihti, *tum illum adit diabolus iracundus ille. C. C.* Than farlediat ina lethia uuihti, *tum ſeducit illum abominabilis perſona.* viz. *diabolus. C. C.* Uſes cnuoſles uuita, *noſtræ ſtirpis homo. C. C.* Vuold is latan coſton craftiga uuihti ſelbon Satanaſe. *Satanas ipſe potens illa perſona à ſuâ tentatione deſtitit. C. C. Saxonicum,* ÿƿelpiht, *cacodæmon.*

res,

res. Niewiht, nieweht, nieht, niet, *nihil.* Quorum illa declinantur, ut man, *homo*, hæc ut nomina ſecundæ declinationis. Exempla. Thaz her niet tholan ne wela thaz mich jeman irre, *ut non permiſerit aliquem me ſeducere.* w. Wanda an hin nieman ne vindet jeweht unrechtes, *nam in illis nemo poſſit invenire quid injuſti.* w. Ni ſcal nieman lioht the it habit bihullean, *nemo debet abſcondere lumen, quod in ſe habet.* C. C. Endi ni latat thes melmes uuiht folgon an juuuon foton, *& ne permittite cœni aliquid adhærere pedibus veſtris.* C. C. Was ju joh wihtes wan? *num quid defuit vobis?* Tat. Wanda an hin nieman ne vindet jeweht unrechtes, jeweht ſcandliches, jeweht booſliches. w. Thu ſcameſt thich that thu jet skandlikes duoſt. w. Niet te mer than ther mano jeht lightes hauet van himo ſelvemo. w. Thaz mich niewehtes ne luſtet ne ware ſinero anſiune, *ut nihil mihi cupiendum præter faciem ejus.* w. Mich ne luſtet niewehtes, *niſi tantum diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* w. Samo ther wole geſeden moſt nieht unreines ni tholet under himo beliuan, *ut muſtum bene coctum nihil impuri patitur in ſe manere.* w. Thaz thu ni nieht anderes meynas, *quod nihil aliud intendis.* w.

XXX. Pronomina adjectiva ſunt, quæ more adjectivorum declinantur: ut, huilc, huilic, vuielih, wether, hueder, *qui, quis, quiſnam*; huether, *uter*; newether, *neuter*; ſum, ſumelich, *quidam, aliquis*; other, oder, *alter, alius*; ander, *alius*; eynig, enig, *ullus, aliquis.* Egelich, jegelich, *quiſque, unuſquiſque*; einjegelich, *unuſquiſque*; gewelich, gihuilic, *quilibet*; chein, *aliquis*; negheyn, nigen, nechein, nehein, *nullus*; welich, welic, uuelih, *qualis, quis*; ſulech, ſulich, *talis*; all, *omnis*; ſum, ſumer, *quidam, aliquis*; beythe, beide, bethiu, *ambo*; & omnia numeralia, quæ ſuo loco ponenda ſunt.

Exempla quædam ordine poſita.

Huilc, huilic, vuielih. That folc vuundroda endi ſuma mid vuordun ſprakun huilic that ſo mahtigro manno vuari, thar im ſo thie vuind endi thie vuag wordu hordin, *populus miratus eſt, & aliqui loquentes dixerunt, quis omnipotens hic eſt, cujus verbo ventus & fluctus auſcultant.* C. C. Endi fragodon ſan firiuuitlico regini blindon huilik that rikiman under them folcſcipe furiſta vuari, *& interrogaverunt ſtatim inclyti cœci, quis princeps inter populum ibi eſſet.* C. C. Vuip obe thu vuiſſis vuielih Gotes gift is, *mulier, ſi ſcires quodnam donum Dei eſt.* Fragm. diſp.

Ad huilc referendum eſt ſo huilc ſo, *quiſquis, quicunque, quotquot.* ut, ſo duot liudeo ſo huilc ſo thes herren vuili huld gethienon, *ſic facit ex hominibus quiſquis domino velit gratus* (vel *fideliter*) *ſervire.* C. C. Endi forth giuuet an ſo huilicon thero lando ſo im than lioboſt uuas, *& in terram quamcunque profectus eſt, prout illi maximè lubebat.* C. C. So uueliche ſo inan intphiengun, *quotquot receperunt eum.* Tatian.

Ad Huilic etiam reducendum eſt gihuilik, *quilibet*: ut, ſo deda Drohtines ſun dago gihuilikes guod vuerc, *ſic quolibet die bona opera fecit Dei filius.* C. C. Vide infra in gewelich & welich.

Wether, newether, uueder, niuueder. Thuo bigan thie heritogo, thie heri Iudeono that folc fragnan thar ſia im foraſtuodun, huederon ſia thero tueio tuomian uueldin, ferahes biddian? *tum præſes Dominuſque Judæorum populum coram ſe adſtantem rogavit utrum duorum, petendo ejus vitam, eripere vellent?* C. C. Mit newetheremo mugad ir hiro gederan, *neutro poſſitis illi nocere.* w. Nu werthet her thes wola innena thaz ich thurgh hiro newether ne ſlafto *à virtutum conſtantiâ, Nunc benè percipit, quod neutrius horum gratiâ à virtutum conſtantiâ flacceſcam.* w.

Huc ſpectant Giuuedar, iogiuuedar: Latet iogiuuedar uuahſan, *ſinite utraque creſcere.* Tatian. Sum, ſumelich. Sume ſtund is *tempus actionis*, ſume ſtund *tempus contemplationis.* w. Adro an * uhtan, ſum quam thar thar oc an † undorn tuo, ſum quam thar an middian dag te them vuerke, ſum quam thar te ‡ nonu, thuo vuas thiu niguda tid ſumar langes dages; ſum thar oc ſithor quam an thia ** elliftun tid. thuo gang thar aband tuo ſunna te ſedle, *alii valde manè, alii hora tertiâ, alii vero meridie venerunt ad operandum*; *quidam autem NONA, quum nona hora eßet longioris in æſtate diei, venerunt*; *alii autem venerunt undecimâ horâ, quum ad occaſum ſolis veſpertinum tempus vergeret.* Endi ſuma mid vuordun ſprakun, *& aliqui loquentes dixerunt.* C. C. Sum ſagit, that thu Elias ſis, *quidam dicit te Eliam eſſe.* C. C. Sum ſo ſalig vuarth manno, *quidam hominum tam felices erant.* C. C. Sumon vuarun eft ſo letha lera Criſtes vualdandes vuord, *Doctrina Chriſtiana, & Dei verbum quibuſdam adeo abominabilis fuit.* C. C. Tho waron ſumeliche *proceres*, thie ther beythe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter obſervare.* w. Hiro ſumeliche *inſignes* waron. w. Hauon ich fundan ſumeliche, *inveni aliquos.* w. Ingengit zi ſumemo, *intrat ad quendam.* Tatian.

Other, oder, odar, oder, *alius, alter.* Endi ſuokeat ju burg odar, *& quærite vobis urbem aliam.* C. C. Thie thuru is hand megin habda biloſda erl oderna, *qui per manum ſuam potentem liberaverat virum alterum.* C. C. Ni im ni thorfta im thuo after thiu odaru vuordu

---

* *Goth.* ᚢᚺᛏᚤᛉ. *Anglo-Sax.* uht tid, uhten tid, uhtu tid, *diluculo, valde mane. Runico* Lexico ᛅᚾᚾᛅ, otta, eſt *vigilia matutina.* † Hora diei tertia, quæ nobis nona antemeridiana eſt. ‡ *Non.* eſt noſtra tertia pomeridiana. ** Noſtra quinta pomeridiana.

furthor gibiodan, *non illi posthac opus fuit, ut iis amplius aliis (vel secundis) verbis præciperet. C. C.* kiesan im oderna niudsamana naman, *eligant illi alium nomen gratum. C. C.* Duo allaro manno gihuilic odron manne so hie vuillie that im firio barn Guodes angegin duon, *quilibet homo alteri faciat quicquid vult boni ut vicissim illi faciant homines. C. C.* So huat so thu odron giduos, *quicquid aliis facias. C. C.* Thuo bigan thero erlo gihuilic te odremo scauuon, *tum virorum quilibet cæpit alter alterum aspicere. C. C.*

Ander. Thiu apheldera sconer is, than ander waldholz, *malus pulchrior est alio ligno.* w. Thaz thu nieht anderes thar mide ne meynas newara mina minna, *ut tu nihil aliud iis intendas præter mei amorem.* w. Inti Iudam andaremo namen Scarioth, *& Judam Scarioth alio nomine.* Tat. xx, 6. Far mit imo andere zuene, *vade cum illo alia duo.* Tat. xxx, 15. Odo her einan hazzer inti anderan minnot, *aut unum odio habebit, & alterum diliget.* Tat. xxxvii. 1. Ziu sorget ir thanne thes andres, *quid de cæteris solliciti estis?* Tat. xxxviii, 3. Vnder anderen liuden, *inter alios homines.* w. Vnder anderemo waldholza, *inter alia ligna sylvestria.* w. Her is Godes sun *per naturam*, andere *electi sunt filii Domini per gratiam.* w. Tho wold ich jethogh minen *sponsum* bekennan *per doctrinam Platonis*, and andero wereld wiisan. w. So giuet her mich *in præsenti intellectum sacrarum scripturarum* ande andera sina *dona.* w. Mit bede, mit *Eleemosyna*, & mit anderen woledadan. w. Ich gescapho thaz thie keysere, ande thie cuninga, ande andero wereldfurestan, thaz sie *adorabunt vestigia pedum tuorum.* w. *Ego faciam ut imperatores & Reges, & alii mundani principes adorabunt vestigia.* &c. Nu sint andere *Ecclesiæ.* w. *Apostoli* sazton me ze meystrinnan andero *Ecclesiarum. Apostoli præfecerunt me magistram aliis Ecclesiis.* w. Andera heyligon ne mugan himo geliic siin, *alii sancti non sunt illi comparandi.* w. Her is gesceythan van anderen heyligon, *differt ab aliis sanctis.* w.

* Eynig, einig, enig, eynegh. Wanda also thaz Guold diurer is than eynegh ander gesmithe, *nam quemadmodum aurum pretiosius est ullo alio metallo.* w. Thurgh eynega hiro woledada, *causâ ullorum suorum bonorum operum.* w. So war so ir eynega juwera gelucha vindet, *ubicunque vos ullam sodalium vestrarum inveneritis.* w. Et alibi; So war so ir einege juwera gelichon vindet. Mid eynegamo wereldlichon *strepitu.* w. Sin eineghe thie ther er thes waran *clari ingenio? Sunt ne ulli, qui antehac fuerunt clari ingenio?* w. Sin auor eineghe andere thie ther niet ne sin *profundæ sapientiæ, Sunt ne vero ulli alii, qui non sunt profundæ sapientiæ?* Notandum autem hic est vocabulum elcor eleganter cum hoc pronomine poni in oratione: ut, quat that siu thar geba brahti merun mikilu, than elcor enig mannes suno, *dixit, quod illa multo majora dona dedisset, quam ullus alius hominis filius, C. C.* Quathun that im vualdend God self alomahtig forgeban habdi merun mahti than Elcor enigon mannes sunie, *dixerunt Deum ipsum omnipotentem illi majorem potentiam dedisse, quam ulli alii hominis filio. C. C.* Vocabulum iergen vel huergin, suaviter in oratione conjungitur cum hoc pronomine: ut, it ni mag ju te enigaro frumu huerigin vuerdan, *hoc vobis non ullo commodo esse potest. C. C.* Gi ni thurbun an enegan forgan uuesan, an hugie huergin, *Non causa vobis est ullius doloris, aut sollicitudinis. C. C* Thie ni habda enigon gimacon huergin err nec after, *qui non habuit ullam æqualem antea, nec postea habiturus est. C. C.* Huergin autem videtur derivandum à *Gothico* ⊙ΛΚϚΛ, quod legitur compositum cum ΛINS; ut, ΛINⵙΛΚϚΛNEh ïZE hΛNΔNNS ΛNΛΛΛΓΛNΔΛNS, *singulis illorum manus imponens.* Luc. iv, 10. ΛINⵙΛΚϚΛNNE ïZE, *singulis illorum.* Luc. iv, 40. ΛINⵙΛΚϚΛNX, *singulos, unumquemque.* Luc. xvi. 5. Quatenus autem conjecturâ assequi licet, suspicor vocem huergin vel esse pronomen indeclinabile *quicunque, quæcunque, quodcunque* significans, vel adverbium, quod *ubicunque* vel *usquequaque* significat.

Egelich, jegelic. Waz hiro aller egelich van himo kunde gesagan, *quid singuli possent de illo dicere.* w. Her allero jegelich hauet sin suerd an hando, *horum omnium unusquisque gladium suum habet in manu.* w.

Ein jegelich. Ande thaz leith ich thurgh einen jegelichan thinero *doctorum*, ande thurgh einen jegelichan *fidelium auditorum. Et hoc passus sum propter unumquemque*, &c. w.

Gewelich, giuuelih, gihuilic. Sunder iro gewelich hauet sine herdnisse, *sed eorum quilibet suum habet gregem.* w. Alibi; Sunder iro allero gewelich hauet sine herdnisse. w. Hie vuissa hugiscesti manno gihuilices, *novit cogitationes cujuslibet hominum. C. C.* Jogiuuelih, *omnis*: Jogiwelih uuort, *omne verbum.* Tat. iii, 9. Bithiu uuam iogiuuelih gommon barn, *quia quævis mascula proles.* Tat. vii. 2.

Chein. Other chein *martyrium*, other chein *perfecta justitia.* w. Thaz ir thes ne irret mit cheinemo wereldlichon *strepitu, Ne ab hoc hanc vagari faciatis aliquo mundano strepitu.* w. Thie ther ne havent cheine *maculam gravioris peccati*, noh ne cheine *rugam callidæ duplicitatis.* w. Chein autem, me judice, factum est à ge-ein, vel ge-eyn, liquescente g in ch, & extrito e.

---

* Et apud *Tatianum.* eining, heining: ni habetos giuuald uuidar min eininga, *non haberes potestatem adversus me ullam.* Tat. cxcvii, 9. Ih ni fundi in imo ni heininga sahha, *ego in eo non invenio causam ullam*, ibid. 5. Unz nist erloubit zi slahanne einingan, *nobis non licet interficere quenquam.* cxciv, 3. Inti ni antlingita imo zi neheinigemo uuorte, *& non respondit ei ad ullum verbum.* Tatianus, cxcviii, 5.

Negheyne,

Negheyn, nigen, nechein, neheın, negan. Ne willon ich negheyn arbeyd thurgh ſinen willan ſcuwan, *nullum operam illius gratia evitabo.* w. Negheyn meila ne is an thir, *nulla macula in Te eſt.* w. Ande hiro neheyn ne is unbarigh, *& illarum nulla ſterilis eſt.* w. Ande ſie negheyn gethinga ne hauan an him ſeluon, *& nullam ſpem in ſeipſis reponunt.* w. Wanda nehein *virtus* ne douch *ſine charitate, Nam nulla virtus valet ſine charitate.* w. Wanda thiu *corda credentium* necheinen *fructum* bringan ni mugan *ſine gratiâ ſpiritûs ſancti.* w. Wanda mit ſinemo bluode *facta eſt purgatio peccatorum,* thie ther ni moghta werthan mit neheynemo *ſanguine ſacrificiorum.* w. Endı filo ſagda vuararo vuordo, ſo nıſt an theſaro vuerold enig an theſaro manno ſo ſpahı liudeo barno nigen, *& multa vera verba dixit* (populus;) *non eſt aliquis in hoc mundo, inter homines hoſce tam ſapiens, mortalium nemo. C. C.* Vuas ım thar mıd ıs jungron ſo ına thar Iudeono negen nı vuiſſa te uuaren, *erat ibi cum ſuis diſcipulis, ſed Judæorum nemo cognovit illum. C. C.* Nıs thas tueho enig gumuno nıgenon, *non eſt hoc dubium ulli hominum. C. C.* Thuo te thes vuateres ſtaðe ſamnodun thıa geſithos Chriſtes the hie ım habda ſelbo gicorana thuru iro treua guoda, ne vuas ım tuehono nigen, *tum diſcipuli Chriſti congregati erant ad littus maris, quos ipſe ſibi elegiſſet propter eorum fidem firmam, nullum enim iis erat dubium. C. C.*

Welich, uuelih, uuilig, uuelig, ut huilc, huilich, *quis, qualis.* Nu vernim *ô ſponſa* weliche hals zirethe ich, ande mine *doctores* thir willon machon, *jam intellige ô ſponſa, qualia monilia ego & mei doctores tibi fecerimus.* w. Ther uuas thuruh giſtriti uuelihaz gibuntan, *qui erat propter ſeditionem quandam vinctus.* Tatian. Welich is thar thin Drut, *quis* vel *qualis eſt dilectus tuus?* w. Nu ſaga uns welich her ſi, *nunc dic nobis quis* vel *qualis ſit.* w. Uuelih uuari thas uuolaqueti, *qualis eßet ſalutatio.* Tatian. A uuelih vel uuilig, fit giuuelig, giuuelih; & deinde iogeuuilih, *unuſquiſque, quilibet, omnis.* Inti forun alle thaz bijahin thionoſt iogeuuelig in ſinero burgi, *& ibant omnes, ut profiterentur obſequium, unuſquiſque in ſuam civitatem.* Tat. v. 11. Iogiuuelih tal uuerde gifullit, inti iogiuuelih berg inti nollo uuerde giodmuotigot, *omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur.* Tat. XIII. 3.

Sulech, ſulik. Ich giuo thich ſuleche *doctores,* thie ther hauent *ſenſum ſapientiæ.* w. So ich in ſulichemo bedde geligon. w. Ne ſulık barn, ne ſulık bocon, *non talis infans, non tale ſignum. C. C.*

All. Alles guates wunna, *omnis boni oblectamentum.* Otfr. All thıt helıtho folc, *omnis hic nobilis populus. C. C.* Thie bluomen ſkeynent in allen themo ſande, *flores apparent per omnem terram.* w. Wanda thu alla thine werch *feſtinas munire cum exemplis.* w. So luchent mir allo thino word, ande allo thino werch, *ſic mihi placent omnia tua verba & opera.* w. Sus ſint thiu thing ellu, ſo ih thir hiar nu zellu, *ſic omnia ſunt, prout ego tibi dico. Otfr.* apud *Lamb.* Thie andere alle, *omnes alii.* ibid. Allen Gotes theganon, *omnibus Chriſti ſervis.* ibid. Sculd bilaz uns allen, *dimitte nobis omnibus debita.* ibid. Corn ſenafes iſt minniſta allero uuurzo, *granum ſinapis eſt minimum omnium olerum.* Tat. LXXIII. 2. Ande ſcalt allero thinero vuordo, ande allero thinero vuercho *intentionem* an mich keran, *& omnium verborum & operum tuorum intentionem in me vertes.* w. Kunde min *evangelium* allen then thu mugeſt, *prædica evangelium meum omnibus, quibus poſſis.* w. In allemo liute, *in univerſo populo.* w. Allaz in houf werfan, *omnia in acervum conjicere.* Otfr. Saliga mih quedent alliu cunniu, *beatam me dicent omnes generationes.* Tat. Allero minero ſuntono, *omnium meorum peccatorum.* F. V. C. Thu Drohtin eino es aller beſt, *Tu Domine omnium es optimus.* Otfr. Hic autem notandum eſt * All in compoſitione perfectionem & gradum ſuperlativum denotare: ut Alahuit, *maxime albus*; Alomahtig, *omnipotens*: ſo ſtodun ım tegegnes thar engılos tuena an alahuiton vuanamon giuuadıon, *adverſus eum ſteterunt duo angeli in candidiſſimis ſplendidis veſtimentis. C. C.* Ili thu nu oſtlico endı them erlon cuthdı bruothron mınon, that ık uſer bethero fader alauualdan juuuan, endı mınan ſuothfaſtan God ſuokıan vuilliu, *propera nunc cito, & viris illis egregiis fratribus meis dic, me petiturum utriuſque noſtri patrem, veſtrum & meum, veracem Deum. C. C.* Thie thes meſter vuas adal ordfrumo alomahtıg, *qui hujus magiſter erat eximius, ſine principio omnipotens. C. C.* Sum, ſumer, *quidam, aliquis.* Vuas in tagun Herodes thes cyninges Iudeono ſumer biſcofi, *fuit in diebus Herodis regis Judææ, quidam ſacerdos.* Tat. II, 1.

Beide, beidu, beithe, peidi, bethia, bethiu, bithiu, *ambo, ambæ, ambo.* G. Beidero, beithero, ere, er, bethero, bithero. D. Beiden, beithen, bithion, bethion, *&c.* Thuo ſalıg barn Godes hiet that ſia gıengın, bethıa kın jungaman, *tum beatus Dei filius juſſit, ut ambo cognati juvenes accederent. C. C.* Uuanda ſie peidi ſundige ſint, *quoniam ambo peccatores ſunt. Otfr.* apud *Lamb.* Siu uuarun rehtiu beidu fora Gote, *erant juſti ambo apud deum.* Tatian. II. 2. Mit bithion handon, *cum ambabus manibus. C. C.* Bithion them bruoðron, *ambobus fratribus. C. C.* Iri beidere vorderin, *amborum proavi.* S. An.

Jergen vel huergin, quod cum pronomine particulari eynig, ſuaviter in oratione conjungi ſupra diximus, jungitur etiam eleganter cum aliis pronominibus: ut, Saghet ir jergen minen wine? *num dilectum meum veſtri quis videt?* So thuo aband quam ſo vuarth thar all gıſamnod ſeokara manno, haltaro endı habaro ſo huat ſo thar huergın vuas, *veſpere congregati erant omnes*

* Vide Grammaticæ noſtræ *Anglo-Saxonicæ* caput v. regul. 29.

ægroti, claudi, & ſurdi, quotquot ibi fuerunt. C. C. Thes liþes is ni vuas forlebiþ vuihþ huergin an them huſe, *nihil ſiceræ permiſſum eſt* vel *erat in domo ejus.* Than faran vui þar alla þuo halan it mid uſſan handon, endi þat hren corni leſan þe ſamne, endi it an minon ſeli duoian, þat it huergin ni mugi vuihþ auuardian, *tum ivimus omnes ad id trahendum noſtris manibus, & ad colligendum purum frumentum, & illud reponendum in horreo meo, ne nonnihil corrumperetur.* C. C. Uſurpatur etiam huergin abſolutè: ut, þan ni haƀes þu friþo huergin mundburd mid mannon, *tunc non habiturus es pacem ullam, vel protectionem inter homines.* C. C. Than niſt friþo huergon, *tunc non erit pax ulla.* C. C. Than lag þar an bendion en ruob regin ſcaþo þia uuas mari megin þhioſ, ni was þar is gimaco huergin, *tum ibi jacuit in vinculis latro, princeps ſicarius, qui fur celebris & potens erat, cujus non erat aliquis æqualis.* C. C.

Hiſce addas ſama, *idem,* quod in compoſitione occurrit, ut in thazſama, izſama, ſelbſama. C. C.

CAPUT SEXTUM.

De numeralibus.

PROXIME ſequuntur nomina numeralia, quæ etiam inter pronomina annumeranda ſunt.

N. Eyn, ein, en, enn, *unus.*	N. Ein, eine, en, ene, *una.*	N. Ein, en, enn, einaz, *unum.*
G. Eines, enes.	G. Einero, enero, ere, er.	G. Eines, enes.
D. Einemo, enemo, enon, an, en.	D. Einero, enero, enaro, ere, er.	D. Einemo, enemo, enon, an, en.
A. Einen, an, enen, * enna.	A. Eine, ene, a, o.	A. Ein, enn, einaz.
A. Einemo, enemo, enon, an, en.	A. Einero, enaro, enero, ere, er.	A. Einemo, enemo, enon, an, en.

Exempla.

En giuuiþig man, *vir ſolers.* C. C. En uuis cuning, *rex ſapiens.* C. C. Ein ſon then zuein thie thar gihortun thiu uuorte, *unus è duobus, qui audierunt hæc verba.* Tat. XVI, 3. Uuanta thu ni maht ein har thes fahſes uuizaz gituon odo ſuarz, *quia non potes unum capillum cæſariei album facere aut nigrum.* Odo her einan hazzet, *aut unum odio habebit.* Tat. Man zuogiouhhon zi ſinero giuuahſti eina elina, *poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum.* Tatian. So ein ſon theſon, *ſicut unum ex iſtis.* Tat. An is enes craft, *in ſui ſolius poteſtate.* C. C. An enaro copſtedi, *in telonio.* C. C. Thuo fundan ſia enna thar fruodon man ſittean bi them ſeuue, *tum invenerunt ibi ſedentem juxta mare virum ſapientem.* C. C. An ena vuoſtinnea giuuet Godes ſuno, *Seceſſit in quendam locum diſertum Dei filius.* C. C. Quat þat man bedon ſcoldi te them alomahtigon Gode, endi enon thionon, *dixit debere homines Deum omnipotentem precari, eique ſoli ſervire.* C. C. An enon dage, *certo quodam die.* C. C. Ac ſia hietun thar ledian forth enn vuiƀ, *ſed juſſerunt extra ducere quandam mulierem.* C. C. Thuo quam thar oc en vuiƀ, *tum venit quædam mulier.* C. C. Ab ein, en, venit einigh, enig, *unus, unicus,* & einae eino, *ſolus:* Criſt ſuno drohtines enig barn Godes, *Criſtus filius domini, unicus infans Dei.* C. C. Einigh is thiu min duuua, *una eſt columba mea.* w. Einigh is ſiu hiro muoder, *unica eſt matris ſuæ.* w. Siu is ouch einega hiro muoder thero *cæleſtis Hieruſalem.* w. Noba eino Got, *niſi ſolus Deus.* Tat. LIV. 5.

The vel ther forma, *primus.* Gihugdin þat im þat helage barn an thena formon ſith filo mid vuordon tocohtes gitalda, *putabant ſanctum filium pro primâ vice multa præclara dixiſſe.* C. C.

Ther furiſta *primus.* Fragodon huilik thar riki man under them folcſcipe furiſta vuari, *ſciſcitati ſunt, quis potens inter populum, & princeps ibi eſſet.*

Nom. Zuene, na, tue, tuei, zuei, *duo.*	Nom. Zuo, a, *duæ.*	Nom. Zuey, tuuei, tue, *duo.*
Gen. Tuuei, zuui, zueio, tueio, *duorum.*	Gen.	Gen.
Dat. Zuein, tuem, *duobus.*	Dat. Zuein, tuem, *duabus.*	Dat. Zuein, tuem, *duobus.*
Acc. Zuene, na, tue, tuei, zuei, zuui, *duos.*	Acc. Zuo, a, *duas.*	Acc. Zuey, tue, *duo.*
Abl. Zuein, tuem, *duobus.*	Abl. Zuein, tuem, *duabus.*	Abl. Zuein, tuem, *duobus.*

---

* *Pro* enena, *ut* ſaligna *pro* ſaligena. omiſſâ duntaxat literâ E ob brevitatem ſuam.

Exempla.

Exempla.

Zuene thine ſpune ſint ſamo zuey zuinele kizze thero reion, *ubera tua ſunt ſicut duo gemelli hœdi caprarum.* w. Thuo quamun forth vuarloſa man tuena, *tum proceßerunt duo falſi teſtes. C. C.* Thar ſatun tuena man bi vuege, blinda vuarun ſia bethia, *tum ſederunt in viâ duo homines, ambo erant cœci. C. C.* Tuuei jarigen inti innan thes, *à bimatu & infra.* Tat. x, 2. Tua naht endi dagas, *duæ noctes & dies.* Hie bethia vuarun im giſueſter tua, *erant ambæ illi ſorores duæ. C. C.* Ina antleddun thanan drohtines engilos, endi is dohter tua, *angeli domini conduxerunt illum illinc, & illius filias duas. C. C.* Huederon thero tueio tuomian uueldin, *utrum duorum eripere vellent. C. C.* Mid iru folmon tuem, *cum illius duabus palmis, C. C.* So manag barn umbi Bethleem ſo filo ſo thar giboran uurdi an tuem jaro, *tot infantes circa Bethleem, quot ibi nati erant in duobus annis. C. C.* That menit huo ſia mahtig God an then anginne thuru is enes craft ſinhiuuun tue giuuarahta, *hoc monet, quomodo ipſos Deus omnipotens per ſuam ſolius potentiam conjuges duos fecit. C. C.* Zua gimachun turtilutubun, *par turturum.* Tatian. VII. 3. Edo zuei tubielin, *vel duos pullos columbarum.* ibid. Arfluog alle zuui jarigen, *occidit omnes à bimatu.* Tat. X. 1. Ther thie habet zua tunichun, *qui habet duas tunicas.* Tat. XIII, 16. Ein for then zuein, *unus è duobus illis.* Tat. XVI, 3. Giſah zuene bruoder, *vidit duos fratres.* Tat. XIX, 1. Nioman ni mag zuein herro thionon, *nemo poteſt duobus dominis ſervire.* Tatian. XXXVII. 1.

A zuene, fit zuinel *geminus, gemellus.* & zuer *binus.* Samo thaz cortes thero ſcorenon ſcaphon, thie ther uphgeent vone waſcha alla mith zuinelero zuchte, *ſicut grex tonſarum ovium, quæ aſcenderunt de lavacro, omnes cum gemellis fœtibus.* w. Zuene thine ſpune ſint ſamo zuey zuinele kizze thero reion, *ubera tua ſunt ſicut duo gemelli hœdi caprarum.* w. Santa ſie zuero furi ſin annuzzi, *miſit illos binos ante faciem ſuam.* Tat. LXXVII. 1.

Ther oðar, *ſecundus.* Guod iſt that man thi hier giuuirkie en hus, endi Moyeſe oðar, endi Eliaſe thridda, *expedit, ut tibi ædificetur una domus, Moſi altera, & Eliæ tertia. C. C.* Ther ander, *ſecundus.*

III. Nom. Thrie, thri, thriro, iri, *tres, tria.*	Acc. Thrie, a, u, thri, tri, thriro.
Gen.	Voc.
Dat. Thrin, thrim.	Abl. Thrim, thrin.

Exempla.

Hiet that thar ti bedu forin thria man fan thuro theodo, *juſſit, ut tres homines à patriâ proficiſcerentur ad adorandum.* C. C. Umbi thria naht, *circiter tres noctes.* C. C. Hiet thuo thria mid im thegnos gangan, *juſſit tres diſcipulos ſecum ire.* C. C. Uuonata Maria mit ſiu thri manoda, *manſit Maria cum illa* [apud illam] *tres menſes.* Tat. IV, 9. Tri in zuei, in zuei in tri, *tres in duos, & duo in tres.* Tat. XLIV, 23. Zuei mez odo thriu, *metretas binas vel ternas.* XLV, 4. Thri taga inti thriro naht, *tres dies, & tres noctes.* LVII, 3. After thrin tagon, *poſt triduum.* Tat. XII, 4. An then thrin dugathen *fide, ſpe, charitate.* w, Thuo uppan thena berg giuuet ſundar mid them geſithon ſalig barn Godes mid them thegnon thrim, *tum aſcendit montem privatim cum diſcipulis beatus filius dei, cum tribus dilectis.* C. C. Uuard tho after thrin tagon, *& factum eſt poſt triduum.* Tatian.

Ther thridda, thritta, thrita, thritto, *tertius.* Endi Eliaſe thridda. Vide ſupra. An them thriddeon dage, *tertio die.* C. C. An thriddien dage. ib. On thritten tage, *in die tertio.* Tat. XIV. 1. Unzan thin thritan tag, *in diem tertium.* Tat. CCXV, 3. Thritto dag iſt hiutu, *tertia dies eſt hodie.* Tat. CCXXV, 3.

IV. Fiuuar, fiari, fiori, fioru, fyower, *quatuor.* Fiuuar naht endi dagos, *quatuor dies & noctes.* C. C. Thuo uuas ſiu vuidua after thiu fiuuar endi ahtoda uuintro, *poſthac vidua manſit octoginta & quatuor annos.* Neuan that ſia fiori te thio thuru craft Godas gecorana uurðun, *niſi quod hi quatuor ad hoc per potentiam divinam electi fuerint.* C. C. Than vuarun fiori gicorana te thiu that ſie than *evangelium* enan ſceldan an buok ſcriban. C. C. Thuo giuuet im thie vualdandes ſuno mid thiem fiuuarun, *tum Dei filius diſceſſit, cum iis quatuor.* C. C. Unzan fioru, inti ahtuzug jaro, *uſque ad annos octaginta quatuor.* Tat. VII, 9. Diſſe fyower beeden weren in eenre taefla, *hæc quatuor mandata erant in una tabula.* Ep. decal.

Fiorða, *quartus.* Thia fiorða tid, *quarta hora.* C. C.

V. Fif, fiui, finfe, fimf, fineui, *quinque.* Thuo ſprac Andreas, ſagda that ſia an iro giſithie than mer garoes ni habdin nouan gerſtin bruod fiui endi fiſcos tuena, *tum reſpondit Andreas, & dixit quod non haberent in ſuo comitatu plus in promptu, quam quinque panes hordeaceos, & duos piſces.* C. C. Hie and thar uuas ano vuiþ endi kind, vueros atſamna fif thuſendig, *nam ibi ſimul erant mulierum, puſillorum, & hominum quinque millia.* C. C. Du hebitos her finfe, *quinque enim habuiſti* [*viros.*] fragm. diſp. Inti tamgihta ſih fimf manoda, *& occultabat ſe menſibus quinque.* Tat. II, 11. Fon hinane ſint fineui ziteilte in einemo huſe, *erunt ex hoc quinque in domo unâ diviſi.* Tat. XLIV, 23.

Ther fifta, *quintus.* Thuo giuuet im thie vualdandes ſuno mid thiem fiuuarum forth, endi

im thuo ena fiftan gicos, *tum diſceſſit Dei filius cum hiſce quatuor, & quintum ſibi elegit. C. C.* Thar finfta: ut, In themo finfta-zehenten jare, *anno quinto decimo.* Tat. XIII. 1.

VI. Sehs, ſehſi, *ſex.* Stodun thar ſten-fatu ſehſi, *ibi erant hydriæ lapideæ ſex. C. C.* Giuuet im thuo that barn Godes innan Bethaniu ſehs nahton, er than thiu ſamnanga vuerthan ſcoldi, *tum profectus eſt Dei filius in Bethaniam ſex dies* (noctes) *antequam ſenatus conveniret. C. C.* Ther ſehſta, *ſextus.* Ther ſehſto manod, *menſis ſextus.* Tat. III. 8. Fon thero ſehſtun ziti, *à ſexta horâ.* Tat. CCVII. Samoſo ſehſta zit, *quaſi hora ſexta,* Tat. CXCLVIII, 3.

VII. Sibun, ſibun, ſebun, ſebun, ſibin, *ſeptem*: Thuo fragoda Petrus allaro thegno beſt thiodon ſinan, huo oft ſcal ik them mannon thia vuid mi habbeat leth uuerc giduan liebo drohtin, ſcal ik im ſebun ſithon iro ſundea latan vurethero uuerco, er ik is eniga vuraca frummea lethes te lone? Thuo ſprak eft thie landes uuard angegin thie Godes ſuno guodo thegne, ne ſeggiu ik thi fan ſibunin, ſo thu ſelbo ſprikis, mahlis mid thinu muthu, ik duon thi mera thar tuo ſibun ſithon ſibontig. ſo ſcalt thu ſundea gihuem lethes alatan, *tum Petrus thanorum princeps regem ſuum rogavit inquiens, chariſſime Domine, quoties illi, qui mihi malum fecit, quoties, inquam, illius peccata & injurias dimiſero, ante quam mutuò vindicem ejus injurias? Tum reſpondit optimus Dei filius, terræ cuſtos, bone thane, non dico tibi ſepties, ſicut tu dicis, & loqueris tuo ore, ſed ego amplius addo ſeptuagies ſepties, ſic cuique peccata & injurias remittes. C. C.* Siben bete churchi ſin diſe, *hæ ſunt ſeptem petitiones eccleſiæ.* Otfr. apud *Lamb.* Inti nimit ſibun geiſte andere, *& aſſumit ſeptem alios ſpiritus.* Tat. LVII. 8. Ih bin eind thero ſibino thero Gotes drut-botono, *ego ſum unus ſeptem Dei dilectorum nuntiorum.* Otf.

Ther ſibuntha, *ſeptimus,* vel ſibunta: zi thero ſibuntin ziti, *horâ ſeptimâ.* Tat. LV, 7.

VIII. Ahto, ahtho, *octo.* So habda thuo vualdand Criſt for them erlon thar ahto gitalda ſalda, giſagda mid them ſcal ſimbla gihuie himil-rice gihalon, ef hie it hebbean vuili, *ſic dominus Chriſtus coram auditoribus numeravit, & pronuntiavit octo beatitudines, quibuſcum quiſque regnum cæleſte aſſequuturus eſt, ſi ejus fruendi animus illi foret. C. C.* After thiu tho argangena uuarun ahtho tago, *& poſtquam conſummati ſunt dies octo.* Tat. VII. 1.

Ahtoda, ahtoda, *octavus.* An them ahtoden dage, *in octavo die. C. C.* In themo ahtoda tage. Tatian. IV. 11.

IX. Niguni, *novem.* Thuo habda thero gumuno thar thie neriendo Criſt niguni gitalda treuhafta man, *quum hominum redemptor Chriſtus novem numeraßet fideles. C. C.*

Nigunda, niguda, niunta, *nonus.* An thia nigunda tid an thena vuingardon vuirkean quamun, *venerunt ad operandum in vineâ, horâ nonâ. C. C.* Sum quam thar te nonu, thuo vuas thui niguda tid. *C. C.* Inti umbi thie niuntun zit, *& circa horam nonam.* Tatian. CCVIII, 2.

X. Zehen, tyaen, tehan, *decem.* So huie ſo thar an theſaro uuaroldi giduot that hie thuru mina minnea mago giſidli liob forlatit, thes ſcal hie her lon niman tehan ſithon tehanfold, ef hie it mid treuon duot, *quiſquis ita aget in hoc ſæculo, ut mei gratiâ ſanguine propinquos, & habitaculum lubens dimiſerit, decuplam ille remunerationem decies recipiet. C. C.* Dit ſint dae tyaen wird, *hæc ſunt decem verba.* Ep. decal.

Zehenta, *decimus*: In themo finfta-zehenten jare, *anno quinto decimo.* Tat. XIII. 1. Thò uuas thir zehenta zit thes tages, *hora autem diei erat decima.* Tat. XVI, 2.

XI. Ellifu, *undecim.* Einliui, einlif, *undecim?* Sagetun theſiu alliu then einliuin uuofenten, *nunciaverunt hæc omnia illis undecim lugentibus.* Tat. CCXXII. 4. Inti fundun giſamonote thie einliui, *& invenerunt congregatos undecim.* CCXXIX. 2. Einlif jungeron giengun, *undecim diſcipuli abierunt.* CCXLI, 1.

Ellifta, *undecimus*: ſum thar oc ſithor quam an thia ellıftun tid, *quidam eò ſerius venit horâ undecimâ.* C. C.

XII. Tueliui, tuelifi, zuelif, tuaelif, zuelui, zuueliui, *duodecim.* Thuo hie jar-talu tueliui habda, *quum duodecim annos natus eßet,* vel, *quum numerum duodecim annorum aſſecutus eſſet.* C. C. Endi im ſelbo gicos tueliui, *& ſibi ipſe elegit duodecim.* C. C. Thuo gengun is geſithos tueliui gumon te thes Godes barne, *tum Dei filium adierunt diſcipuli ejus duodecim egregii viri.* C. C. Nu ſeggiu ik ju te vuaron hier that vuili juuuer tuelifio enn treuon giſuican, *nunc vobis hìc verè dico, quod unus è duodecim vobis veracem proditurus eſt.* C. C. Huilican hie thero tuelifio te thiu tellian vuoldi, *quem ex duodecim ad hoc nominaret.* C. C. Thiu her uuard tuaelif jaro, *cum factus eßet annorum duodecim.* Tat. XII. 2. Inti teta thaz uuarun zueliui mit imo, *& fecit ut eſſent XII cum illo.* Tat. XX. 5. Gibiotenti zueliuen ſinen jungiron, *præcipiens XII. diſcipulis ſuis.* XLIV. 30. Thar bluotes fluz tholeta zuelif jar, *quæ ſanguinis fluxum patiebatur XII annos.* LX. 3. Thomas einar fon then zuuueliuin, *Thomas unus ex duodecim.* Tat. CCXXXIII. 1. Uuas iu alt zuelif jaro, *erat autem annos duodecim nata.* Tat. Inti gihaloten zuelif jungiron, *& convocatis XII diſcipulis.* XLIV, 2. Tuelifta, *duodecimus.*

XIII.

XIV. Fiorzehen, *quatuordecim.* Uuarun fiorzehen giburti, *erant quatuordecim generationes.* T. V. 6.

XV. XVI. XVII. XVIII. XIX.

XX. Tuentig, zueinzug, *viginti.* Huand vuit habdun aldres er efno tuentig vuintro an uncro vueroldi, er than quami that vuib ti mi, *nam viginti annos nati eramus vitæ noſtræ, antequam ad me mulier ducta eßet.* C. C Mit zueinzug thuſuntin, *cum viginti millibus.* Tat.

XXI.

XXI. Thrittig, thriti, thrizug, *triginta.* Gihiet im thaz gumſcipi ſilobor ſcatto thritig, *promiſerunt illi iſti homines triginta nummos argenteos. C. C.* Nam im thuo thaz is ſiluber an hand thriti ſcatto, *tum in manum recepit argentum ſuum, triginta nummos. C. C.* Thrittig habda vuintro, *triginta annos natus erat. C. C.* In ther ſelbo Heilant uuas ingonnenti ſamo ſo thrizug iaro, *& ipſe Jeſus erat incipiens, quaſi annorum XXX.* Tat. XIV, 1. Andarum thrizugfalto, *aliud triceſimum.* LXXI, 5.

XXII. Fiuuartig, fiortig, fiorzug, *quadraginta.* Ant thaz thaz fridu barn Godes fiuuartig habda dago endi nahto, *uſque dum pacificus Dei filius quadraginta dies & noctes natus eſſet. C. C.* Vuas im thie landes vuard an faſtunnea fiortig nahto, *jejunans fuit terræ dominus quadraginta dies.* C. C. Inti mit thiu her tho faſteta fiorzug dago, *& cum jejunaſſet quadraginta diebus.* Tatian. XV. 2.

XXIII. Fiftig, fiuitig, finfzug, *quinquaginta*: Zihenzug, inti finzug, inti thriu, *CLIII.* T. CCXXXVII, 2.

XXIV. Seſzogh, ſehzug, ſehſzug, *ſexaginta.* Thaz umbegeen ſeſzogh bitherua knehta, *quod circundant ſexaginta fortes.* W. Seſzogh ſint therro cuninginnan, *ſexaginta ſunt reginæ.* W. Stadiono zehenzug inti ſehzug, *ſtadiorum CLX.* Tat. CCXXIV, 1.

XXV. Sibontig, ſibunzug, *ſeptuaginta.* Sibun ſithon ſibontig, *ſeptuagies ſepties.* C. C. After thiu gizeichinota truhtin andere zuene in ſibunzug, *poſt hæc deſignavit dominus alios ſeptuaginta duos.* Tat. LXVII. 1. Andara ſehſzug falto, *aliud ſexageſimum.* LXXI. 5.

Sibonta, ſibunta, *ſeptimus*, & in C. C. ſiounta. Than uuarun uuit nu at ſamne at ſiounta uuintro gibenkeon endi gibeddeon, *tum convixeramus ad ſeptuageſimum annum ad thorum & menſam.* Sed litura in SIOUNTA ſuadet vocem mendoſe eſſe ſcriptam pro SIBUNTA, eraſa forte ſuperiori parte literæ B.

XXVI. Achtzogh, achtzogh, ahtuzug, *octoginta.* Achtzog ſint thero keueſe, *octoginta ſunt concubinæ.* W. Unzan fioru inti ahtuzug jaro, *uſque ad annos octoginta quatuor.* Tat. VII, 9.

Ahtoda, ahtoda, *octogeſimus.* Thuo vuas ſiu vuidua after thiu an them fridu vuihu fiuuar endi ahtoda vuintro, *tum poſthac vidua manſit in pace templi ad octogeſimum quartum annum* vel *octoginta, & quatuor annos.* C. C. Sed ſuſpicor AHTODA mendoſe hic eſſe ſcriptum à librario linguæ *Francicæ* planè haud gnaro pro ahtoteoda, vel ahtothoda.

XXVII. Niguntig, *nonaginta.*

XXVIII. Zehenzogh, zehenzug, zihenzug, hunt, *centum.* Zuie zehenzogh pheningo, *bis centeni denarii.* W. So uuas es zihenzug phunto, *quaſi libras centum.* Tat. CCXII, 6. Oh ſo zuuei hunt ſlinono uuas, *ſed quaſi cubitis.* C. C. Tat. CCXXXVI, 7. Inti gabun uuhſmon zehenzug falto, *& dabant fructum centeſimum.* LXXI. 5.

Tuehund, *ducenti, æ, a.* C. C.

XXIX. Thuſent, thuſant, tuſent, *mille.* An thero were hangent thuſent ſchilde, *in propugnaculo ſuſpenduntur mille clypei.* W. Bi then thuſent ſchilden hanget ouch allerſlachte wige-waphene, *juxta mille clypeos etiam pendent omne genus arma militaria.* W. Min win is erwelet vone manigon thuſendon, *dilectus meus eſt electus ex multis millenis.* W. Ther man ther giuet thuſent ſiluerinero phenningo thaz her thes windemodes muoze gebruchan, *homo, qui dabit mille argenteos nummos, ut vindemiâ fruatur.* W. Daz er tuſent boshæit begat, *ut mille nequitias invenerit. Strich.* Carm. Zua thuſanta, *duo millia.* Tat. LIII. 10. Oba her magi mit zehen thuſuntin themo ingegin faran ther mit zueinzug thuſuntin, quam zi imo, *ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe.* Tat. LXVII. 14. Mer thanne zuelif thuſunta, *pluſquam XII millia.* CLXXXV. 5. Hiſce addas wie vilo, *quot?* ſo wie vilo ſo, *quotquot.* So wie vilo ſo hiro ſi, *quotquot eorum ſint.* W.

CAPUT SEPTIMUM.

De verbis auxiliaribus, ſive *inſtrumentalibus.*

I. VERBA auxiliaria ſive inſtrumentalia ea voco, quæ circumſcribendis modis & modorum temporibus ſerviunt, aut quorum ope vox paſſiva periphraſtice formatur.

II. Verba autem auxiliaria, quæ modos & tempora circumſcribunt, ſunt ſex. Scilicet ich hauon vel haben, ich willon, ich ſcal, ich mag vel magh, ich kan, ich muſs vel muoz. Quæ vero vocem paſſivam formant duo ſunt, ſiin ſive ſin vel weſan *eſſe*, & werthan vel gewerthan, *fieri.* Horum igitur omnium inflexiones præmittendas cenſeo, quod verborum inflectiones in *Franciſcâ* linguâ abſque iis rite intellectis explicari non poſſunt.

III. *Conjugatio verbi auxiliaris*, ich hauon vel haben.

Modus Indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & futurum.	* Ich hauon, an, en, hauo, a, u, haben, an, on, habo, a, u, habbiu, haƀon, o.	Wir hauon, an, en, hauemes, habon, an, en, habemes. haƀon, an, en, haƀemes.
	Thu hauoſt, eſt, is, habeſt, habis, es, haƀis.	Ir hauet, habet, haƀet, ed.
	Her havet, habet, ed, haƀet, it, id, & habbiat.	Sie hauont, habont, haƀont, ent, on, an, en, emes.

IV. Notandum tamen eſt in Codice *Cott.* numerum pluralem formari ſecundum normam *Saxonicam*: ut, uuir hebbiat, ſie habbiat vel hebbeat.

Exempla.

Thicco hauon ic gewiſet, *ſæpe viſi*? Ich hauo mine fuoze gethuagan, *lavi pedes meos.* w. Vone thiu hauon ich thich an allon haluon bewaret, *quare te ex omni parte cuſtodivi.* w. An thero were hangen thuſent ſcilde, thie ich thir ze ſcirmo ande ze warningham hauo geſcaphot, *in propugnaculo ſuſpenduntur mille clypei, quos tibi in tutelam cuſtodiamque formavi.* w. Than late ik thi brukan uuell allas thieſes oduuelon thes ik thi hebbiu giogid hier, *tum permittam te frui omnibus hiſce divitiis, quas tibi hic oſtendi.* C. C. Thie genatha the thu mir hauoſt geheyzan, *gratia, quam mihi promiſiſti.* w. Geſeeret haueſtu mir min herza, *vulneraſti mihi cor meum.* w. Ther hauet mich gefreuuet mith *vino reſurrectionis.* Haued her mich gewiſed, thaz ich him ſeluon minne *ex toto corde.* Willeramus. Thia liudi forla hebbiat vualdandes vuord, *populus rejecit verbum dei.* C. C. Wir hauon van thir vernoman thie *qualitatem ſponſi tui.* w. Bi then dugathen thie ir ana juch ſeluon hauet, *per virtutes, quas in vobiſmet ipſis habetis.* w. Thi ther hauent *ſenſum ſapientiæ.* w. Wanda ſie beithe ſint *abluti baptiſmo*, ande allen wereldlichen rihduom willigo hinan hauan gewerfan. w. *Nam & baptiſmo abluti ſunt, & omnibus mundanis divitiis lubenter renuntiaverunt.* Huo oft ſcal ik them mannon thia uuid mi hebbeat lethuuerc giduan iro ſundea laten, *quoties ego hominibus, qui in me flagitia commiſerunt, peccata ſua dimiſi. C. C.* Uuir ni habemus cuning, niſi then keiſare, *non habemus regem, niſi Cæſarem.* Tat. CXCVIII, 4.

V.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præteritum imperfectum, perfectum, pluſquam perfect.	Ich hafda, haƀda, hauda, habeta, habta, habda.	Wir hafdon, an, en, un, in, habeton, an, en, un, in, haƀdon, habton, habdon, an, en, in, un, haberemes, tames, tomes.
	Thu hafdeſt, oſt, hafdos, es, haƀdeſt, habteſt, habdeſt, habetoſt, eſt, habetos, tes.	Ir hafdet, haƀdet, habetet, habtet, habit, ot, ed, id, od.
	Her hafda, haƀda, hauda, hebeta, habta, habda.	Sie hafdon, an, en, un, in, habeton, an, en, un, in, &c. ut in prima perſ. plur.

Exempla.

Gihugi thu an thinemo herten, quat hie, huat thu habdes ju vuelono on vueroldi, *cogita, inquit, in animo tuo, quantum divitiarum habuiſti olim in mundo* [i. e. mundanarum.] *C. C.* Habda methmo filo uuelono giuuunnan, *acquiſiverat multos theſauros divitiaſque. C. C.* Vuiti tholoda Lazarus an them leohte, habda thar lethes filo, *dum vixit Lazarus, toleravit multas pœnas & injurias. C. C.* Habda ina thia ſmala thiod thuru is ſuotiun vuord vuerodu biuuorpan, that ina vuiderſacon under them folcſcipe fahan ne gidurſton, *plebs illum propter dulcem delectantem ſermonem ejus circumdederat, adeo ut inimici ejus inter populum* [*è populo*] *illum apprehendere non auderent. C. C.* Sie haƀda iro drohtine vuell githionod, *domino ſuo probe ſervierat. C. C.* So haƀda thuo vualdend Criſt thar ahto gitalda ſalda, *ſic dominus Chriſtus octo beatitudines numeravit.* Ein habeta in imo diuula, *unus habebat dæmonia.* Tat. LIII, 3. Gelpmuoda Judeon ſpracun galp mikil, habdun it im te hoſce, *arrogantes Judæi multa ſuperbè locuti ſunt, id enim ſibi convitio vertebant. C. C.*

VI. Futurum etiam circumſcribitur per auxiliaria: ut, ich willon, ſcal, mag hauan, *habebo.*

---

* Occidentales *Angli*, præcipue agri *Dorſætenſis* incolæ, hodie aiunt, **Ich have done**, *ego feci.*

Impe-

VII. *Imperativus modus.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Habe, haue, hebbe, haƀe ich *habeam.* Habe, haue, hebbe, haƀe, a, o thu, *habe.* Habe, haue, hebbe, haƀe, a, o, *habeat.*	Hauon, habon, hebbon, haƀon, an, en, un uuir, *habeamus.* Hauet, habet, hebbet, haƀet, it, ed, id ir, *habete.* Hauon ſie, *&c. habeant.*
Temp. fut.	Ich ſcal, Thu ſcalt, Her ſcal, } hauan. { *habuero. habeto. habeto.*	Wir ſculan, Ir ſculed, Sie ſculan, } havan. { *habuerimus. habete. habento.*

Tametſi hoc verbum auxiliare, quatenus tale, imperativum non habet, utpote quod præteriti temporis circumſtantiam tantùm deſignat; hic tamen imperativi paradeigma ponendum cenſui, ne tyroni *Philo-Teutoni*, qui integrum forſan, quam truncatum exemplar malit, in aliquo deeſſe viderer.

VIII. *Modus optativus, conjunctivus & potentialis.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & fut.	Ich habo, haƀo, hauo, hebbo, a, e, *habeam.* Thu habes, haues, hauis, hebbes, *habeas.* Her habo, *&c. habeat.*	Wir habon, hauon, haƀon, hebbion, an, en, *habeamus.* Ir habet, hauet, haƀet, hebbiat, habit, ed, id, *habeatis.* Sie habon, *&c. habeant.*

Exempla.

Thogh ich mine *eccleſiam* bevolan haue *prophetis.* w. Wanda thu unſih umbe-hin ſo beſuaran haues. w. That her *in vineâ domini* niet *mercenarius* ne ſi, ther in themo *vindemia* nein deil ne hauet, ſunder *Agricola*, ther beithe ſinemo herren uuirche, and her ſeluo an themo deil haue, *ut in vinea domini non mercenarius ſit, qui in vindemia nullam partem habet, ſed Agricola, qui quum domino ſuo laboret, tum partem etiam in fructu cum illo ipſe habeat.* w.

IX.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Tempus præter. imperf. perf. pluſquam perf.	Ich hafdi, haƀdi, haudi, habeti, habti, habdi, de, *haberem, habuerim, habuiſſem.* Thu hafdes, habetes, *&c. haberes,* &c. Her hafdi, *&c. haberet,* &c.	Wir hafden, habiten, ton, tan, tun, don, dan, dun, *&c. haberemus,* &c. Ir hafdet, habibet, habtet, tit, det, dit, *&c haberetis,* &c. Sie hafden, *&c, haberent,* &c.

Occurrit etiam hadde vel haddi, pro hafde vel hafdi: ut, wanda thaz ich mit *obedientia prædicationis*, ande mit *caſtigatione corporis* mich himo hadde genachat, *propterea quod cum obedientia prædicationis, & caſtigatione corporis ad illum appropinquaſſem.* w.

X. Futurum etiam circumſcribitur per wille, ſcule, ſule, muga, kunne: ut, thogh ich ſcule hauan beuolan, *quamvis commiſero*, vel *commiſſurus fuero.*

Quinimo adeo officioſum eſt hoc verbum auxiliare, ut ipſe ſibi famuletur, & ſua tempora circumſcribat: ut, ich haue gehauod, *habui*; ich hafde gehauod, *habueram*; thogh ich haue gehauod, *quamvis habuerim*, &c.

Modus infinitivus.

XI. Hic modus vel eſt * *purus*, ſive primitivus ſine præpoſitione: ut hauen, haben, on, an; & in *C. C.* habbean, hebbian, *habere.* vel *derivativus* cum præpoſitione, ze, zi, te, ti: ut, ze hauenne, zi habenne, te hebbianne, *ad habendum.*

Participium præſentis temporis, hauandi, endi, ondi, hauande, ende, onte, hauanti, enti, onti, hauante, ente, onte, habenti, habente, endi, ende, habbenti, hebbendi, ente, ende, *habens.*

Participium præteriti temporis, gehauod, gehafod, gehabod, ad, ed, ot, at, et, *habitus.*

---

* Vide Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* caput VIII, 3. & infra, caput IX, 11.

XII. *Conjugatio verbi auxiliaris*, ich willon.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich willon, o, a, *volo.* Thu wilt, vuilld. Her will.	Wir willon. Ir willet, willed. Sie willont, on, ant, an, ent, en.

Exempla in numero ſingulari.

Willon ich himo thancan, *illi gratias agam.* So ich ſume wiila geruowet bim *à perſecutione*, ſo willon ich thes te meer bitherue skunan thurgh thinan willan *in contemplatione*, *Poſtquam aliquantiſper acquievero à perſecutione, fortiorem me oſtendam tui gratiâ in contemplatione.* w. Nu willon ich ufsteen, ande willo hine ſuochen, *nunc ſurgam, & quæram illum.* w. Nu willon ich hine ze mer neman, and willo hine *amplecti omni devotione, Nunc illum magis comprehendam, & omni devotione amplectar.* Ich willa varan ze themo mirrheberge, ande ze themo wirouch huuele, *vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* w.

Be thiu verſteen ich thaz thu niet ne wilt *vagari.* w. Mit thero thu all thie wereld gerno wilt *peragrare.* w. Thu ne wilt niet *fortis* weſan *ad terrena,* noh ne wilt neheine *ſpem* hauan in *caducis præmiis.* w. Ef thu vuilld ſo gileſtian thin vuord, *ſi promiſſum ita præſtabis.*

Exempla in numero plurali.

Wir ne willon niet vergezzan, *non obliviſcemur.* w. Nu vernim *ô ſponſa* weliche hals zirethe ich, ande min *doctores* thir willan machan, *nunc intelligo, ô ſponſa, qualia monilia ego & doctores mei tibi fecerimus.* w.

Thie ther al thaz ſie hauent thurgh minan willan willant verleſan, *qui omnia ſua mei gratiâ relinquent.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imp.	Ich wolda, welda. Thu woldeſt, weldeſt. Her wolda, welda.	Wir woldan, en, on, un, weldan, on, en, un. Ir woldet, ed, weldet. Sie woldan, on, en, weldan, on, en, un.

Exempla.

Thu woldeſt gerno allizana *in lecto contemplationis* ruowan, *Semper in lecto contemplationis lubenter acquieſceres.* w. Thes ne wolda her niet verneizan, *hoc non vellet intelligere.* w. Thaz her thiu bitterheyd thes dothes thurg mich wolda lithan, *quod mei gratiâ mortem pateretur.* w. Wanda her geboran wolda werthen van ærmon vortheron, *quod naſci vellet ex pauperibus parentibus.* w. Huand hie liudeo barn loſian wolda, halon fan helliu an himilriki, *quod mortales redimeret, & ab inferno tolleret in cœlum. C. C.*. Thie ther beithe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter obſervare.* Thie ther *creatorem per creaturam* woldan bekennan. w. Mi thuukit mikil uunder, quat hie, ef gi mi lethes uueht leſtian vueldun, hui gi mi than ni fengin than ik under jûuuon folce ſtuod an themo uuihe innan; than vuas ſunnun ſcin diurlic dages lioht, than ni uueldun gi mi duon io uuiht lethes, *mirum mihi videtur, inquit ille, ſi mihi malum faciendi animus vobis fuiſſet, cur me non apprehendiſtis, dum in templo inter populum veſtrum verſarer, tum enim ſolis ſplendor, & diei lux grata oculos reficiebat, tunc vero noluiſtis mihi quid mali facere. C. C.*

Optativus, conjunctivus & potentialis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich wille, welle, wile, wele, wolle, a. Thu willes, welles, vuellies, wiles, weles, wolles. Her wille, welle, wile, wele, wolle, a,	Wir willan, wellan, wilan, welan, wollan, on, en. Ir willet, wellet, wilet, welet, wollet, ed. Sie willan, wellan, wilan, welan, wollan, on, en.

Exempla.

In hira *conventicula* ne welle ich niet cuman. w. Wille ich jemer gehugan thero ſinero micholen genathon, *ſemper memor fuero magnæ illius gratiæ.* w. Iof thu thine wathlicheyt neit

ne

ne willes behauan *intra conſcientiam.* w. Ich beſueron juch, thaz ir mine winian ne weched unzen ſiu ſelua wolle. w. Thiu ther werelde thurgh minan willan inſlaphan ſi, ande okkeret wolle *vacare contemplationi, Quæ mundo mei gratia velit dormire, & contemplationi tantùm vacare.* w. Thaz ſie ſi ne wecchan er ſiu ſelua wolla, *ne illam excitent, antequam lubeat.* w. Her is mir ſo hold, thaz her niet tholan ne wela, thaz mich jeman ſiner minnon irre, *adeo mihi amicus fidelis eſt, ut non paſſus fuerit quenquam me ab illius amore abducere.* w. Wanda ich an allon minon werchon neheinem *humanum favorem* ne wille *expetere.* w. Oc mag ik ju thellian, ef gi thar thuo wellean† huggean, endi horean, *vobis etiam id dicam, ſi ei attenderitis, & auſcultaveritis.* C.C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich wolde, welde, i.	Wir, wolden, welden, in.
	Thu woldes, weldes, is.	Ir woldet, weldet, ed.
	Her wolde, welde, i.	Sie wolden, welden, in.

Infinitivus purus willon, an, en, *velle.* Infinitivus derivativus ze willene, *ad volendum.*

Participium præſentis, willande, *volens.*

XIII. *Conjugatio verbi auxiliaris,* ik ſcal.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich ſcal.	Wir ſculan, en, on,
	Thu ſcalt.	Ir ſculet, ed.
	Her ſcal.	Sie ſculan, en, on.

Exempla.

Ich bim uze minen rockche geſlophan wie ſcal ich hine withere anegeduon? *exui tunicam meam, quomodo iterum illam induam?* Filo ſcal ik thar githolian hoskes gihorian endi harm ſpreki biſmarſpraca, *ibi paſſurus ſum multum convitii, & auditurus opprobria, & blaſphemias, C.C.* Ich hauo mine fuote gethuagan, ſcal ic ſie auor bewollan? *lavi meos pedes, num illos inquinabo.* w. Scal ich *officium prædicatoris repetere?* w. Thu ne ſcalt niet geran, thaz thu mine *divinitatem* in thirro werelde jeht *perfectè* mugas *intueri.* Thu thurg natigh ſcalt ſin an then thrin dugathen *fide, ſpe, charitate.* w. Duo thar thu duon ſcalt, *quod facturus es, fac. C. C.* Is an them euue geſcriban thaz man ſcal is fiond hatan, *in lege ſcribitur, quod homo odio habebit ſuum inimicum. C. C.* Thero allero jegelich ne ſcal ſin ſuerd van ſinemo thihe niet lazan, *quorum nullus à femore gladium ſuum ponet.* w. Thiu ſteyga tha man ze themo diſche uph ſcal gaan thiu is ruod, *gradus, per quem ad menſam aſcenditur, ruber eſt.* w. Therro dugathen allero anaginna ſcal ſin *aſſidua commemoratio gratiæ cœleſtis..* w. Ande thie ſculan erwelet ſin *ex fortiſſimis* Iſrael, *Et eligendi ſunt ex,* &c. Ande thaz ſculon ſie duon *propter timores nocturnos.* w.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich ſcolda, ſcolta.	Wir ſculden, ſculten, an, on, un.
	Thu ſcoldeſt, ſcolteſt.	Ir ſculdet, ſcultet, ed.
	Her ſcolda, ſcolta.	Sie ſculden, an, on, un.

Exempla.

Thiz ich ti chirichun ni quam ſo ih mit rehtu ſcolta, mina faſtun ni beheilt ſo ih mit rehtu ſcolta, *quod eccleſiam non frequentaverim, prout officium poſtulavit, jejunia non obſervaverim, prout officium poſtularet.* F. V. C. Thie ther *reliquam gentem* ſcolden *erudire.* w.

Modus optativus, potentialis, & conjunctivus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich ſcule, ſule.	Wir ſculen, ſulen, an, on.
	Thu ſcules, ſules.	Ir ſculet, ſulet, ed.
	Her ſcule, ſule.	Sie ſculen, ſulen, an, on.

Exempla.

Wie ich thanne ſcule zuiflan einegar flachten arbeid thugh ſinan willan lithan, *cur ego tum dubitarem alicujus generis ærumnam illius ergô pati.* w. Ande wiſda mich wie ich hina min-

nan ſule, *& inſtruxit me quomodo illum amarem.* w. Than ſculid ir *congaudere* *** ande mit, *jucunditate* ſculed ir allizana *eſurire, & ſitire juſtitiam.* w. Thar zuo raden ich ju *meo exemplo*, wie ir juch himo ſculet gelivan, *præterea conſilium do vobis meo exemplo, quomodo in illum credatis.* w. Nu is ouch thiu tid, thaz thie *prædicatores* mith *falcaſtro exhortationis* ſulen *amputare ſuperflua vitiorum.* Wanda alſo thie bittere figon vorecundent, thaz thie riphen, ande thie ſuozen nach ſulen cuman, *nam ut amaræ præmonſtrant coctas & dulces ficus brevi adventuras.* w.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich ſcolde, ſcolte. Thu ſcoldes, ſcoltes. Her ſcolde, ſcolte.	Wir ſcolden, ſcolten, in. Ir ſcoldet, ſcoltet, ed. Sie ſcolden, ſcolten, in.

Exempla.

Tho ich zuifleda of ich ſcolde fure kuman *ad publicum prædicationis, Tum dubitabam, an procederem ad publicum prædicationis.* w. Ich ſco de gebruchan, *fruerer.* w. Er in zalta wie is allat weſan ſcolta, *iis dicebat, quomodo id omne fieri deberet.* Tat. Thaz ſint *prophetæ & apoſtoli*, thie einon ſagodon hiz cumftig welich ſin gebare ſcolde ſin *in humanitate. Hi ſunt prophetæ, & apoſtoli, qui ſoli declaraverunt epiphaniam, qualis illius geſtus (partus) eſſet in humanitate.* w. Hie im thuo bethion bifalah te giſeggeanne ſinon vuordon huo man himilriki gihalon ſcoldi widbredan vuelon, *tum ambobus illis dedit dicere ſuis verbis, quomodo regnum cœleſte, & ingentes ejus opes caperentur. C. C.* Endi mid iro handon ſcriban huo ſia ſcoldin is gibodſcip frummian firiho barn, *& manibus ſuis ſcribere, quomodo mortales mandata ejus exequerentur. C. C.*

XIV. *Conjugatio verbi auxiliaris*, ich magh.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich magh, mag. Thu magt, maht. Her magh, mag.	Wir mugan, en, on, un. Ir muget, ed, ad. Sie mugan, en, on, un.

Exempla.

Ik mag ju thuo gitellian, *vobis autem dicam*, vel *dicturus ſum. C. C.* Ik mag ju tellian, *idem.* Huar maht thu guot man neman quecprunnan, *unde potes tu, vir bone, habere aquam vivam*; fragm. diſp. Samo maght thu, of thu thin gethinga an mich ſezzeſt geneſan mith then *angelicis præſidiis, Sic *poſſis tu liberari* vel *ſervari, ſi in me ſpem collocas, angelicis præſidiis.* w. Thiu duua mag geneſan vore themo haueko, *columba †poteſt ſervari* vel *eripi ab accipitre.* w. Wie magh her je ze meeron ruowan cuman, thanne thaz her volle cume ad fontem *totius boni, ** Quomodo poteſt venire ad majorem quietem, quàm perveniendo ad fontem totius boni.* w. Thaz ſie nehein *acies humanæ mentis* ne magh *perfectè intueri.* w. Thaz ne magh niemer gewarthan, *non amplius hoc factum erit.* w. Nogh ne mugan ſie van thero ſtadigheyd thes gelouuon *concutere, Neque illos poterunt à conſtantiâ fidei concutere.* w. Ex hiſce exemplis patet auxiliare magh futuri temporis adjacentiam in ſermone *Francico* indicare.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich moghta, mochta, mohta, magta, mahta. Thu moghteſt, mochteſt, mohteſt, magteſt, mahteſt, as. Her moghta, mochta, mohta, magta, mahta.	Wir moghtan, mochtan, mohtan, magtan, mahtan, en, on, un. Ir moghtet, mochtet, ed, *&c.* & moghtan, un, more *Saxonico.* Sie moghtan, mochtan, mohtan, magtan, mahtan, en, on, un.

Exempla.

Je nogh ne mochta ich hino vindan, *neque potui illum invenire.* w. Selig biſt thu ſuno Jonaſe ne mahtas thu that ſelbo gihuggian, *beatus es, fili Jonæ, Tu ipſe non poteras hoc excogitare. C. C.* Thes ne moghta niet ſin, *hoc non potuit eße.* w. Hui mohta that giuuirthan ſo, *quomodo id fieri poſſit. C. C.* Heuige wazzare ni moghtan erleſcan thie minna, nogh thie aha berinnent ſie, *multæ aquæ non poterant extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* w. Ande ſo wie liſtliche hiro blandimenta wara, ſie ne moghtan jethogh an minen halden thaz fiur, and

---

* Vel *liberabere.* † *Eripietur* vel *eripienda eſt.* ** Vel *quomodo eventurus eſt.*

thaz

thaz ernoſt minero minnon erleſcan, *quam amœna cunque fuerunt illorum blandimenta, non poterant tamen extinguere ignem, & (vehementiam) zelum meæ charitatis.* Willeramus.

Optativus, potentialis & conjunctivus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich muga, e. Thu mugas, es. Her muga, e.	Wir mugan, on, en, un. Ir muget, ed, ad. & mugan, un, more *Saxonico.* Sie mugan, on, en, un, a.

Exempla.

Iof ich eynech ſinro ſpore muga vindan, *ſi aliquod ejus veſtigiorum poſſem indagare.* w. Thu gebiudeſt mir, *ô ſponſe,* thaz ich thin *evangelium* cundeghe allen then ich muge, *jubes mihi, ô ſponſe, omnibus, quibus poſſim, evangelium tuum prædicare.* w. Thu ne ſcalt niet geran thaz thu mine *divinitatem* in thirro werelde jeht *perfectè* mugas *intucri, Non cupies meam divinam naturam in hâc vitâ perfectè intelligere.* w. Wir thie ſo gethigan niet ne ſiin, thaz uns other *martyrium,* other chein *perfecta juſtitia* muga *commendare, Non eò uſque provecti ſumus, ut nos vel martyrium, vel aliqua perfecta juſtitia poſſit commendare,* vel *commendet.* Mit then man thie *adverſarias poteſtates* muga witherdriuan van minero burgh, *quibus adverſariæ poteſtates expellantur ab urbe meâ.* w. Ni biſt thu theſaro burghudeo, quathun ſia, that mugun vui *an thinon vuordon endi an thinero vuiſun, that thu thieſes vuerodes ni biſt, *non es hujus civitatis, inquiebant illi, hoc enim ex tuo ſermone & geſtu poſſimus diſcernere, quod non ſis unus hujus catervæ. C. C.* Mit newetheremo mugad ir hiro gederan, *neutro duorum poſſitis illi nocere.* w. Hui vuellhat gi ſo ſlapan; ni mugun ſamad mid mi vuacon ena tid, *cur adeo dormire vultis, non poſſitis mecum vigilare vel unam horam? C. C.* Wanda thiu *corda credentium* necheinen *fructum boni operis* bringan ni mugan, *ſine gratiâ ſpiritûs ſancti.* w. So mugan ſie *triticum boni operis in patientiâ afferre.* w. Ze thiu thaz ſie mit *fortitudine fidei* cunnen, ande mugan hiro *auditores* beſchirman *contra hæreticos.* w. Thaz thie *volucres cœli* niet ne muga *tollere ſemen verbi.* w. Ze thiu thaz thiu wiif ſamfto ze themo diſche uph getredan muga, *eò ut mulieres facile aſcendant ad menſam.* w. Wanda thu neheine lukkon ne lazes then *malignis ſpiritibus,* thaz ſie *aditum deceptionis* muga vindan. w. So beginnent ſie getuan van hiro herzan *infidelitatis lolium,* thaz ſie muga *germinare perfectæ fidei triticum.* w. Ze thiu thaz ſie thar mide *ſordes peccatorum* ſamo garewa von him werphan muga. Willeramus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. perf.	Ich moghte, mochte, mohte, muote, muoze, i, a. Thu moghtes, mochtes, mohtes, muotes, muozes, is, as. Her moghte, i, a, *&c.* & magti.	Wir moghten, mochten, mohten, muoten, muozen, in. Ir moghtet, ed, *&c.* & moghtin, an, *vel* un, more *Saxonico.* Sie moghten, mochten, in, *&c.*

Exempla.

Minen eygenen wingardon ne mochte ich behoodan, *meam propriam vineam non potui cuſtodire.* w. Mit hiro wiisheide ne moghte ich hine vindan, *illorum ſapientiâ non poßem illum invenire.* w. So ich thich *fontem ſummi boni* muozes anne ſehan, *adeo ut te fontem ſummi boni viderem.* Ze thiu thaz ich *liberius* moghta *ſuſpirare ad præſentiam ſponſi.* w. Meſtar thie guodo, quat hie, huat skal ik mines duan, that ik hebanriki hebbean muoti, *bone magiſter, inquit ille, quid ex proprio faciam, ut regnum cœleſte habeam. C. C.* Thuo bigan ina Criſt ſehan an mid is ogun, en iſt thar noh nu, quat hio, vuan thero vuerco, ef thu is vuilhon hab is that thu thionon muoti herron thinon, *tum cœpit Chriſtus illum oculis intueri; & unum, inquit, ex operibus tuis deeſt, ſi id eò cupias, ut ſervire poſſis domino tuo. C. C.* Ther man ther giuet thuſent ſiluerinero phenningo, thaz her thes windemode muoze gebruchan. w. Thanan mohta hie thena guodon ſcauuon Habrahame giſehan, *inde poßet bonum Abrahamum aſpicere & videre. C. C.* Hie it magti undar thenkian vuel that im thar unhold man after ſaida fiond fecni crud, *hoc poßet facile intelligere, quod inimicus homo, & hoſtis poſtea ſevit malas herbas. C. C.* Kere wither, kere wither verhundeta, thaz wir thich anaſihen muozen, *revertere, revertere captiva, ut te videamus.* w. Than ik ſittean cumu an thia mikilun maht an them mariun dage thar ik allon ſcall irmin theodon duomos adelean, than muotun gi mid juuuon drohtine thar ſelbon ſittean, endi muotun thera ſaca vualdan, muotun gi Iſrahelo edili folcon adelean after

* Hic deeſſe videtur kennan vel antkennan, niſi phraſis potius ſit elliptica ſecundum regulas III, & VIII. capitis VIII. Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ.*

iro dadeon, ſo muotun gi thar gidiurida vueſan, *cùm venero ad ſedendum in multâ majeſtate, in magno illo die, in quo judicavero miſeras gentes, tum poteritis ipſi cum domino veſtro ſedere, & cauſas dijudicare; præclarum Iſraeliticum populum ſecundum illorum facta judicaveritis, & ſic glorificari poteritis.* w. Thaz ſie lighto ze themo diſce uph getredan moghtan, *ut levi greſſu aſcenderent ad menſam.* w. Them blindon thuo bethion uurđun ogun giopanod, that ſia ertha, endi himil thuru craft Godes antkennian mohtun hioht, endi liudi, *tum ambobus cæcis oculi erant aperti, ut terram & cœlum, lumen & populum per potentiam divinam viderent. C. C.*

Infinitivus Maghan, *poſſe.*

XV. *Conjugatio verbi auxiliaris,* ich kan.

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*		*Singulariter.*	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich kan. Thu kanſt. Her kan.	Wir kunnen, an, on. Ir kunnet, ed. Sie kunnen, an, on.	Temp. præt.	Ich kunda. Thu kundeſt. Her kunda.	Wir kunden, an, on. Ir kundet, ed. Sie kunden, an, on.

Modus optativus, potentialis, & *conjunctivus.*

IX.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præt.	Ich kunne. Thu kunnes. Her kunne.	Wir kunnan, en, on. Ir kunnet, ed. Sie kunnan, en, on.

Exempla.

Ze thiu thaz ſie cunnen hiro *auditores* beſchirman contra hæreticos, *eò ut defendant illorum* &c. w. Sin auor eineghe andere thie ther niet ne ſin *profundæ ſapientiæ*, ande ſie jethogh hiro auditores mit ſimplici doctrinâ cunnon imbuere, *ſunt aliqui alii, qui non ſunt profundæ ſapientiæ, & qui tamen ſuos auditores poſſint imbuere ſimplici doctrinâ.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imp.	Ich kunde. Thu kundes. Her kunde.	Wir kunden, in. Ir kunden, ed. Sie kunden.

Exempla.

Eyn luzzel thar nach tho ich alle thurgſtreych was iro aller egelich mer vane himo kunde geſagan, tho vand ich minen wino, *paululum cùm pertranſiſſem eos omnes, ad inquirendum quid illorum quiſque de illo poſſet amplius dicere, tum inveni dilectum meum.* Willeramus.

XVI. *Conjugatio verbi auxiliaris,* ich muſs.

	Sing.	*Plur.*	*Sing.*	*Plur.*
Temp. præſ.	Ich muſs. Thu muſt. Her muſs.	Wir muſſen, an, on, in. Ir muſſet, ed. Sie muſſen, an, on, in.	Ich muoſte, a. Thu muoſtes, as. Her muoſte, a.	Wir muoſten, in. Ir muoſted, et. * Sie muoſten, in.

Exempla.

Endi giuuald forgaf, that hie umbi is craft mikil coſton muoſta, *& illi dedit poteſtatem patiendi per ſuam potentiam multas tentationes. C. C.* Ubi notandum eſt *muoſta*, ut antea *mugun*, uſurpari ἐλλειπτικῶς, ſive verbo principale. Apud nos, *Herefordenſes*, precantes ut quid cuique bene ſuccedat, dicunt, **well muſt ye**, i. e. **well may ye do, well may ye ſuccæd.** Et in evangeliis *Gothicis*, ΓΛMΧSTЄÀПN pariter ἐλλειπτικῶς uſurpatur † abſque verbo principali, *Marc.* II, 2. Vuas im vuille mikil that ſea mid them Godes barne gangan muoſtin ſamad an is geſithie, *animus iis erat, ut cum dei filio proficiſcerentur ſimul in illius comitatu,* i. e. *animus iis erat concomitandi filium Dei. C. C.* Hie im giuuald forgaf that ſia muoſtin helıean

* Et more *Saxonico* muoſton. † Vide ſupra in muga. & Gram. *Anglo-Sax.* cap. VII. 3, & 8.

helta

helta, endi blinda, *dedit illis poteſtatem ſanandi claudos & cæcos. C. C.* Sia badun ina helagna that hie im iro ogun opana gidedi that ſia liudio drom ſuigli ſunnan ſcin giſehan muoſtin, *rogaverunt ſanctum illum, ut iis oculos aperiret, ut hominum gaudium* (delicias) *ſolarem ſplendorem viderent. C. C.*

Infinitivus muſſen *vel* muoſſen, *poße, oportere.*

Participium apud *Germanos* gemuſt.

XVII. Hiſce addas laz vel laaz *ſine*, & lazat vel laazat, ſive latat, *ſinite*, à lazan vel laazan *ſinere*, quæ in linguâ *Francicâ* primam & tertiam perſonam præſentis imperativi in utroque numero circumſcribunt: ut, laz that gewerthan, *fiat hoc.* w. Lazat juua leoht mikil ſcinan, *magnopere luceat lux veſtra. C. C.*

CAPUT OCTAVUM

De verbis, quorum ope vox paſſiva formatur apud Franco-Theotiſcos.

I. DUo ſunt verba auxiliaria, quorum ope vox paſſiva in linguâ *Francicâ* formatur, ſcilicet ſiin ſive ſin vel weſan, *eße*, & werthan vel gewerthan, *fieri.*

II. *Conjugatio verborum* ſiin, *&* weſan *per omnes modos & tempora.*

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & fut.	Ich bim, pim, bion, bin, biun, bium, *ſum.*	* Wir ſiin, ſin, *ſumus.*
	Thu biſt, es, *ſis, es.*	* Ir ſiit, ſit, ſind, ſin, *eſtis.*
	Her is, iſt, eſt, ſi, *eſt.*	Sie ſint, ſin, ſind, ſindun, *ſunt.*

Exempla.

Ich bim ſalo ſamo thie hereberga Cedar, ande ich bin auor wathelich ſamo thiu gezheit *Solomonis.* w. Ih bin Gabriel, *ego ſum Gabriel.* Tat. II, 9. Ih bin ſtemma ruofentes, *ſum vox clamantis.* Tat. XIII, 21. Nu ik ſus gigamolod bion, *nunc adeo annoſus ſum. C. C.* Ik thes vuirdig ni bium, quat hie, herro thie guodo, that thu an min hus cumes, ſuokies mine ſelda, huand ik biun ſo ſundigman, *Domine bone, non ſum dignus, inquit ille, ut tu ad meam domum venias, vel meum tabernaculum petas, quippe tam magnus ſum peccator. C. C.* Ik is engel biun, Gabriel biun ik hetan. *C. C.* Az pim, *adſum.* Kero. At henti pim, *præſto ſum.* Gloſſ. Fater unſer guato biſt thu drohtin thu gimuato. *Otfr.* Thu Druhtin eino es aller beſt, *Tu Domine ſolus es omnium optimus. C. C.* Giſegenot ſis thu in uuiben, *benedicta tu in mulieribus.* Tat. III, 2. Miniſto iſt giheizan in himilo rihhi, *minimus vocabitur in regno cœlorum.* Tat. XXVI. 6. Ni ſit thanne ſoſo thie lihhizaru, *non eritis ſicut hypocritæ.* Tat. XXXIV, 1. Thiu ſuoze thinere *gratiæ* is bezzera, than thiu skarphe thero *legis.* w. Thin hals ther iſt ſamo ſmitheſcirethe, *collum tuum, quod eſt ſicut monilia.* w. Rebeſnites tiid is hie, *tempus amputandi vineas venit.* w. So wenan ſo ich cuſſe, ther iſt iz, fahet inan, *quemcunque oſculatus fuero, ille eſt, apprehendite eum.* Tat. Vuirdig iſt thie vuarihtio, that man ina vuel fuodie, *dignus eſt operarius ſuſtentatu. C. C.* Iſt thanne ther jungiſto irrido wirſero themo eriren, *erit tunc noviſſimus error pejor priore.* Tat. Thi that ginennit ſi thiſemo namon, *qui vocatur hoc nomine.* Tat. Gotes barn ſint ginennit, *filii Dei vocabuntur.* Tat. XX, 14. Ik giſiho that gi ſind edili gi-

---

* Leguntur etiam birumes, birut, *ſumus, eſtis*: that ſie ſin ein, ſoſo uuir birumes, *ut ſint unum, ſicut & nos ſumus.* Tat. CLXXVIII, 3. Iterum, CLXXIX. 2. So ſo uuir ein birumes, *ſicut nos unum ſumus.* Salige birut ir mit thiu ju fluohhont, *beati eſtis cum maledixerint vobis*, XXII. 16. Uue thie thar biſatote birut, *væ vobis, qui ſaturati eſtis*, XXIII, 2. Ir birut ſalz erda, *vos eſtis ſal terræ*, Tatianus XXIV, 1. Ir birut mittlegartes lioht, *vos eſtis lux mundi*, Tatianus XXV. 1. Ziu birut ir fortale, *quid timidi eſtis?* Tatianus LII, 5.

burdeon cunnies fan cnuoſle guodon, *diſcerno vos eſſe nobiles, ex regiâ proſapiâ oriundas.* C. C. Gi ſculon mi te uuaron ſeggian bi hui gi ſin te theſan lande cuman, *mihi vero dicetis, cur in hanc terram veniſtis?* C. C. Bezzere ſint thine ſpune themo wine. w. Her uuas Iſmahelis ſun, van then Iſmaelitæ cuman ſint. w. Thin huffelo ſin ſamo turtulduuan. w. Sin eineghe? *ſuntne aliqui?* Ne ſindon eniga geba betteron. C. C. Mendit thiu meniga, ſindun an iro muode fraha, *gaudet multitudo, ſunt animo eorum læti.* C. C. So huat ſo gi dedun an Godes era them mannon thia hier min niſtun ſindun, *quicquid feciſtis Dei gratiâ illis, qui mei proximi* (mihi chariſſimi) *ſunt.* C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Tempus imperfectum & perfectum.	Ich was. Thu waſt. Her was.	Wir waran, en, on, un. Ir waret, ed, od, ud, ot, ut. Sie waran, en, on, un. & uuarunes. vid. infra, c.x.

Exempla.

Thero ſlachta was thiu ſalua thar mide Maria Magdalena ſaluado *pedes Domini, Id genus erat unguentum quocum M. M. unxit,* &c. w. Ne was im thiu fruma gibithig that ſia heban riki hebbian muoſtin, *non iis datum erat cœleſte regnum habere.* C. C. Tho waron ſumeliche *proceres ſynagogæ.* w. Thie ſuule ther the disk upha lag thie waran ſiluerin. So warun thia man hetana, *ſic vocati erant homines.* C. C. Than vuarun vuit at ſamne at ſiounta vuintro gibenkeon endi gibeddeon ſithor ik ſea mi te brudi gicos, *præterea convixeramus ad menſam ac thorum ſeptuaginta annos, ex quo ſponſam mihi illam elegi.* C. C. Thie thas gihorente uuarunes gifehente, *qui hoc audientes gaviſi ſunt.* Tat. CLIV. Uuanta ir fon anaginne mit mir uuarut, *quia ab initio mecum fuiſtis.* CLXXI, 2.

Tempus perfectum circumſcriptum. Ich hauon geweſen, *fui,* &c.
Tempus pluſquam perfectum circumſcriptum. Ich hafda geweſen, *fueram,* &c.
Futurum circumſcriptum. Ich magh, willon, ſcal ſiin, weſan, *ero,* vel *futurus ſum,* &c.

Exemplum.

Thie ſculan ſiin *in ſexagenario numero,* w.

Imperativus.

Singulariter.	*Pluraliter.*
Sii ł ſi ich, *ſim.*	Siin wir, ſin wir.
Siis, ſis, wis, wiſs thu, wes thu.	Sii, ſiit, ſit, uueſet, weſat ir, gi.
Sii, ſi her. uueſe her.	Siin ſie.

Exempla promiſcue poſita.

Wiſs geliic thero reion, *ſimilis eſto capreæ.* Heil uuis the gebono follu, *ave gratia plena.* Tat. III. 2. Uuis gihengig thinemo uuidaruuorton, *eſto conſentiens adverſario tuo.* cap. XXVII. 2. Uueſet miltherze, *eſtote miſericordes.* Tat. XXII, 9. Ni ſit forgfolle jûuares ferahes, *ne ſitis ſolliciti animæ veſtræ.* Tat. Fruget thanne uuer in there uuirdig ſi, *interrogate quis in eo dignus ſit.* Tat. After juuaremo gilouben uueſe ju, *ſecundùm fidem veſtram fiat vobis.* Tat. LXI, 3. Uuis us mid thinon dadeon mildi, *eſto nobis miſericors in tuis factis.* C. C. Wes mi than ginathig, *tunc eſto mihi gratioſus.* So huilik ſo juuuer ano ſi ſlithia ſundiun, ſo gango iro ſelbo tuo endi ſia at eriſt erl mid is handon ſten auuerpe, *quiſquis veſtrî expers ſit peccatorum, accedat ipſe ad eam, & primus ſuis manibus lapidem jactet.* C. C. Thann vueſat gi an juuuon dadon dubon gelica, *ſimiles eſtote columbis in veſtris actionibus.* C. C. Vueſe mir after thinemo uuorte, *fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Tat. III, 8. Inti ſit giuago, *& contenti eſtote.* Tatian. XIII, 18. Notandum quoque eſt à diſcentibus, quod imperativus etiam in præſenti tempore circumſcribitur per laz & lazat, & præſens infinitivi: ut laz mich weſan, laz ina ſiin, lazat uns ſiin.

Futurum imperativi cum futuro indicativi coincidit.

III. *Modus optativus potentialis & conjunctivus.*

Temp. præſ. & fut.	Ze thiu, thaz, wanda, thogh, thaz, &c.	Ich ſii, ſi, *ſim.* Thu ſiſt, ſis. Her ſii, ſi, uueſe.	Wir ſiin, ſint, ſin. Ir ſiit, ſit, ſint, ſin. Sie ſiin, ſint, ſin.

Auor thac ſo wie ſo ich mith *perſecutionibus* gequelet ſi, *quantum vero cunque perſecutionibus ſim vexatus.* w. Thu quithes thaz ich ſcona ſi. w. Endi quithis thaz ich thin herro ni ſi. C. C.

Ande

Ande ſo wie thu ze himole ſiſt geſtigan, *& quamvis ad cœlum aſcenderis.* w. Dazh du ſin ſun ſiſt, *ut tu ejus ſol ſis. Otfr.* apud *Lamb.* Thogh thu ſis *parvula numero,* w. Saga us huaz thu manno ſis, *dic nobis qualis homo* [*quis*] *ſis. C. C.* Sum ſagiz thaz thu Iohannes ſis, *quidam dicit te eſſe Johannem. C. C.* Giuuihit ſi truhtin Got, *benedictus ſit dominus Deus.* Tat. IV, 14. That her *in vineâ domini* niet *mercenarius* ne ſi. Thaz al thin gethanko ſi ze thero werelde. w. Thie ſich anazucchon thaz ſi thin geſellon ſin, *qui ſibi arrogant ſe eſſe tui comites.* w. Thaz vuir fon fianton irloſte unforahtenti ſin imo thiononti, *ut erepti ab inimicis, illi ſine timore ſerviamus,* vel *ſimus ſervientes.* Otfr. Thaz ir kind ſint juuuares fater, *ut ſitis filii patris veſtri.* Tat. XXII. 3. Thaz thar ih bin, thar ir ſit, *ut ubi ſum ego, ibi & vos ſitis.* CLXII, 1. Thaz ſie alle ein ſin, *ut omnes unum ſint.* Tatianus CLXXIX, 1.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf.	Ich wara, e, i, *eſſem.* Thu wares, is. Her wara, e, i.	Wir waren, in. Ir waret, ed, *& Saxonicè* waren, in. Sie waren, in.

Exempla.

Ir fragodet mih welich thar ware *dilectus meus.* w. Ir fragodet mih war min drut wara. w. Endi ſume mid vuordun ſprakun huilic thaz ſo mahtigro manno uuari, *& quidam loquentes dixerunt, qualis ex potentibus eßet. C. C.* Eiſgota ſon in uuar Chriſt giboran uuari, *ſciſcitabatur ab iis, ubi Chriſtus naſceretur.* Tat. VIII, 2.

Imperfectum etiam circumſcribitur per wolde, ſcolde, moghte, kunde, & muoſte, & præſens infinitivi ſiin vel weſan: ut, thaz ich ſcolde ſiin, *&c. ut eſſem, forem.* Hiez thaz ik thi thoh ſagdi thaz iz ſcoldi giſith vueſan heban cuninges, *juſſit me tibi dicere, quod diſcipulus foret cœleſtis regis. C. C.*

Tempus perfectum. Thaz, thogh, wanda, *&c.* ich haue geweſen, *&c. fuerim.*

Tempus pluſquam perfectum. Thaz, thogh, *&c.* ich hafde, vel hadde geweſen, *fuiſſem.*

Tempus futurum circumſcribitur per muga, kunne, wille, ſcule, ſule: ut thogh ich wille weſan, thogh ich ſcule ſiin, thogh ich ſule ſiin, *quamvis fuero.*

Infinitivus purus, ſiin, ſin, weſan, en, on, & nonnunquam woſan, *eſſe.*

Andera heyligon ne mugan himo geliic ſin. w. Uuio mah thas ſin, *quomodo fiet iſtud.* Tat. *In ſeculari actione,* thiu aana ſunda weſan ni magh. Willeramus.

Infinitivus derivativus, ze vueſanne, & woſanne, *ad exiſtendum.*

Guod iſt hier ze vueſanne, *bonum eſt eſſe hic. C. C.*

Part. præſ. Temp. weſende, *exiſtens.*

Part. præt. Temp. geweſen, *factus.*

IV. *Conjugatio verbi* werthan, uuerden, *fieri.*

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & fut.	Ic werthe, uuerde, wirthe, *fio.*	Wir werthon, uuerdon, uuirdun, an, en, werthat.
	Thu wertheſt, uuerdeſt, es, is.	Ir werthet, uuerdet, uuirdet, at, ed, werthat, *Saxonice.*
	Her werthet, uuerdet, wirthet, wirdit, vuerdat, wirt.	Sie werthent, uuerdent, end, en, uuirdun, ant, an, ont, on, werthat.

Exempla.

Thu wertheſt gezieret van thero ſpizzon thero hohen bergo Amana, *decoraberis de vertice alti montis Amana.* w. Thar vuirdit all gileſtid ſo gifrumit under them folke, ſo iz an furn dagon vuiſa man bi mi vuordon giſprakun, *ibi nihil non complebitur, ſicut inter populum in antiquis temporibus de me prophetæ dixerunt. C, C.* Thar vuer thaz mina hendi gibundan, fathmos vuer thaz mi thar gifaſtnod, *ibi vinctæ erunt meæ manus, palmæ mihi ibi erunt clavis fixæ. C. C.* Dauithes namo wirthet geantfriſtet armſtrangigh, *Davidis nomen exponitur manufortis.* w. Engaddi wirt geantfriſtot *fons hædi.* Vone thannan thiu thin *dextra* wirthet vone mir gezieret mit *palmâ victoriæ. Quare dextra tua à me coronatur,* &c. w. Fader vuez im eno helag an himile, elcor is iz biholon allon quicon endi dodon huan is cumi vuerthaz, *pater ſolus ſanctus cœleſtis hoc ſcit; alias, quando venturus eſt, omnes vivos & mortuos latet. C. C.* Er than thi

magu vuirđit fan thinero aldero idis erla fuodit kind jung giboran, *priuſquam mas puerilis, & tener infans ab uxore tuâ ſene partus, natus fuerit. C. C.* Wanda ſie in thero douphe gereynat werthent, *propterea quod in baptiſmo purificentur.* w. Vuirthit an themo manen ſcin iac an thero ſunnun ſo ſamo giſuercat, ſiu bithiu mid finiſtriu vuerthend bifangan, *ſplendor lunæ, ac ſolis pariter obfuſcabitur, ambo cum tenebris obruti erunt. C. C.* So her thes innena werthed, thaz mich thero werelde verthruzed, *ſi hoc reſciverit, quod me mundi tædet.* w. So einemo wirthet gegivan *ſermo ſapientiæ, Sic uni datur ſermo ſapientiæ.* w. Ik mag ju tellian, quat hie, that noh vuirđit thiu tid cuman, that is afstandan ni ſcal ſten oðar oðron ac it fellit te foldu, endi fiur nimit gradag logna, thuo it nu ſo guodlic ſi, ſo vuiſlico giuuarabt, *nunc vobis dicam, inquit ille, quod tempus venturum eſt, quum alter illius lapis ſuper alterum non extiterit, ſed in terram proſternabitur, Et ignis voraxque flamma illud occupabit, quam ſpecioſum nunc cunque videatur, quam eleganter cunque fabricatum ſit. C. C.* So wether ſo ſie gefremet werthent *per prælatos*, other *per ſubditos.* w. *Tabernacula* thiu werthen ex *pellibus mortuorum.* w. Thie uuerdent gifluobrit, *conſolabuntur.* Tat. Werthen ſie liumhaftig godero wercho, *bonorum operum famâ inclyti ſunt.* w. Ande an then allerſlahta dugatha vunden werthent, *& in quibus omne genus virtutes inventæ ſunt.* w. Ik mag ju thoh gitellian huilic err tecan biforan giuuerthat uundarlic er than hie an theſa uueruld cume an them marian dage, *dicam autem vobis qualia ſigna mirabilia præextitura ſint, antequam in hunc mundum venturus eſt in die magno. C. C.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf. & perfect.	Ich warth, uuard. Thu wartheſt, uuardeſt. Her warth, uuard.	Wir wurthan, uurdan, uurđan, uuurđan, on, en, un. Ir wurthed, et. Sie wurthan, uurđan, uuurđan, on, en, un.

Exempla haud ordine poſita.

Plebs Iſraelitica warth mith manigen zeichnen gelathod van *Ægypto ad terram promiſſionis.* w. Alſo min wino ze mer ſprach, tho warth min ſela zerennet, *ut locutus mihi eſt meus dilectus, anima mea liquefacta eſt.* w. Auor thiu *eccleſia de gentibus* ilet ſiu zo himo mith then dugathan, thie thar gebodan wurthan *in lege.* w. Tho wurthan maniga *incrementa virtutum per totum mundum.* Uurthan im is uuanga leohta blicandi, *genæ ejus erant ſplendidè micantes. C. C.* Thes uurđun thar vuiſa man ſuitho an ſorogon, *quapropter ſapientes valde doluerunt. C. C.* Tho gifrang ik that thar te Criſte cumana uurđun bodon fan Bethanin, *tum reſcivi nuntios ex Bethaniâ ad Chriſtum veniſſe. C. C.* Vuurđun alla an forohton, fragon ni gidurſton er than thuo gibocnida bar vuurdig Gumo *Petrus, Terrefacti omnes fuere, nec auſi ſunt quid ſciſcitari, antequam dignisſimus baro, & vir Petrus ſignum daret. C. C.*

Tempus perfect. circumſcriptum, ich bim geworthan. *factus fui.* ex. gr. Alſo ſcona ſo thu biſt worthan in thero douphe, *ut pulchra facta fuiſti in baptiſmate.* Willeramus.
Tempus futurum circumſcriptum ich ſcal, willon, magh werthon.

Waz duo wir hiro nu, ſo ſiu hiro rades ſcal gegruozet werthan, *quid nunc illi faciemus, quum compellabitur de conſilii ſui ratione.* w.

Modus imperativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Warthe, werthe, uuerde, uuarde ich. Werthes, uuerdes, thu. Warthe, werthe, uuerde, uuarde her.	Werthen, uuerden, an, on wir. Werthet, uuerdet, ed ir. Werthen, uuerden ſie.

Vue vuarth thi Hieruſalem, *væ tibi Hieruſalem. C. C. Anglice* in dialecto Boreali, **wa wurth thæ o Jeruſalem.** Uuerthe thin vuilleo oðar theſa vuerold alla ſo ſamo an erthu ſo thar uppe iſt an them hohen himilo rikie, *fiat omnis voluntas tua, ſicut in terrâ per hunc mundum, ſic in eo, quod ſupra eſt, alto regno cœlorum. C. C.* Thine namo uuerde gihiligot, *ſanctificetur nomen tuum.* Otfridus. Soſo their uuarde, *ſic tibi fiat.* Tatian. cap. XLVII, 8.

Tempus futurum. Ik ſcal, thu ſcalt werthan, *&c.*

Modus optativus potentialis & conjunctivus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	Ich wertha, o, e, & wirtha. Thu werthes, is, as. Her wertha, o, e.	Wir werthen, an, on, un. Ir werthet, ed. Sie werthen, an, on, un.

Exempla.

Exempla.

In hira *conventicula* ne wille ich niet cuman, thaz ich thar niet beſuican ni wertha mith *perversâ doctrinâ*. w. So ich mith *gloriâ reſurrectionis*, ande mit *palmâ victoriæ* wirtho *à patre coronatus*. w. Thaz duont ſie alſo lango unzhin ther dagh uphge, thaz is, thanne ſo ich im werthe *revelatus facie ad faciem, Hoc continuò faciunt uſque dum dies ſurgat, hoc eſt, uſque dum illi revelatus fuero*, &c. Nieman ne magh *intrare portam cæleſtis regni*, her ne werthe *per doctores baptizatus*. w. Ande thar nah geleget in thie *canales* thar ſiu mit *ſanguine conchyliorum* genezzet wirthe, *& poſtea in canales injicitur, ubi ſanguini conchyliorum humectata ſit*. Willeramus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf. & perf.	Ich wurthe, uurdi, uurde, vuurđi, uuirde.	Wir wurthan, uurden, in.
	Thu wurthes, is, uurdes, is.	Ir wurthet, uurdet, ed.
	Her wurthe, uurdi, vuurđi, uuirde.	Sie wurthen, uurden, in.

Exempla.

Jungron Criſtes badun iro herron, thaz hie an is hugie mildi vurdi ze them vuiđa, *diſcipuli Chriſti rogaverunt ſuum dominum, ut mulieri foret propitius. C. C.* Bad thaz vuif iro vualdand Criſt an is muod ſeđon mildi vurdi, *rogavit mulier, ut dominus Chriſtus illi miſericors affectu foret.* Than vuet hie thaz ze vuaron, thaz im vuari ođer thing bettera mikilu thaz hi giboran ni vuurđi libbiande ze theſon liohte, than hie thaz lon nimid, *tunc verè hoc intelliget, quod melius illi cederet, non vivum fuiſſe natum in hac luce, quam quod mercedem iſtam reciperet. C. C.* Thaz giſcribin uuirde, *ut deſcriberetur.* Tat. v. 11.

Circumſcribitur etiam hoc tempus per wolde, ſcolde, mochte, kunde, werthan: ut, thaz ich ſcolde werthan, *ut factus eßem.* ex. gr. Her quam uns jethogh *cum humilitate*, wanda her geboran wolda werthen van armon vortheron, *venit tamen nobis cum humilitate, quippe naſci vellet ex pauperibus proavis.* w. Hiet thaz ik thi gicutdi, thaz thi kind giboran ſcoldi vuerthan, *juſſit mihi tibi notum facere, quod tibi filius natus eſſet.*

Futurum etiam circumſcribitur per muga, kunne, wille, ſcule, ſule: ut, ze thiu thaz ich ne wille werthan, *adeo ut non factus fuero.* Thogh ich ſcule werthan, *tametſi factus fuero*, &c. Thaz ich muga werthan, *ut factus ſim*, &c.

Infinitivus purus werthan, gewerthan, uuerdan, en, on, *fieri.* Ex. gr. Ni muoſta im erbi vuard an iro juguthedi gibithig vuerthan, *non poßet hæres iis in eorum juventute dari*, vel *iis dum juvenes eſſent, non dandus erat hæres. C. C.* Thes is unſih niud ſo hiz je er gewerthan magh, *quod nobis gratum eſt, ſi tamen citius fieri poſſit.* w. Ne lath unſih gichorit uuerden nah unſeren ſunden, *ne ſinas nos in tentationem induci à peccatis noſtris. Otfridus* apud *Lambecium.* Gruotta ina thie gerfiund, ef thu ſis Godes ſuno, quat hie, bihui ni hetis thu than vuerthan brod of theſon ſtenon, *tum illum allocutus eſt diabolus, inquiens, ſi filius dei es, cur non jubes panem fieri ex his lapidibus. C. C.*

Infinitivus derivativus, ze werthene: ut, thaz iſt ſamſt ze werthene, *hoc facile factu eſt.*

Participium præt. temp. Worthan, geworthan, giuuorthen, uuordan, uuortan, en, in, *factus, a, um.* lile ze mer min gemahela mit *dealbatione baptiſmatis* thaz thu thich alſo ſcona behaldes, alſo ſcona ſo thu biſt worthan in thero douphe, *feſtina ad me mea ſponſa cum candore baptiſmatis, ut tu te tam pulchram aſpicias, quàm pulchra facta eris in baptiſmate.* w. Da uuir dih giſehen ſculen, unde den engilen giliche uuortine libane tot haben ſculen, *ubi te videbimus, & angelis ſimiles facti una cum illis convixerimus. Otfr.* apud *Lamb.*

Hæc eſt officioſa auxiliarium verborum cohors, ad famulandum reliquis verbis apud *Franco-Theotiſcos* nata, quæ non ſolum ſibi invicem ſæpe famulantur, ſed & reliquis verbis. Quorum uſum clarius, & diſtinctius intellecturus eſt ſtudioſus lector ex ſequenti capite, in quo de verbis & eorum conjugationibus in utraque voce per omnes modos & modorum tempora tractaturus ſum.

CAPUT NONUM.

De verbo, & iis, quæ verbo accidunt.

I. VERBUM eſt pars orationis attributum de ſubjecto affirmans.

II. Convenit hæc definitio primariò verbo ſubſtantivo, ac proinde aliis verbis, quatenus verbum ſubſtantivum in ſe implicitè continent; ſic *lego* idem valet, ac *ego ſum legens*; *doces*, ac *tu es docens*; *audit*, ac *ille eſt audiens*.

III. Verbo accidunt quatuor, viz. Perſona, Numerus, Tempus, Modus.

IV. Perſona triplex eſt; prima, ut quando quis de ſeipſo quid affirmat; ſecunda, ut quando quis de alio, ad quem loquitur, aliquid affirmat; tertia, ut quando quis, de alio, ad quem non loquitur, quid affirmat. Notandum autem eſt apud grammaticos perſonam, quamvis rem aut ſuppoſitum ſignificare.

V. Numerus itidem triplex eſt; *ſingularis*, quandò ab unâ aliquâ perſonâ, vel de unâ quid affirmatur vel enuntiatur; *dualis*, quando à duabus perſonis, vel de duabus quid affirmatur vel enuntiatur; *pluralis*, quando à pluribus perſonis vel de pluribus quid affirmatur vel enuntiatur. Dualis autem in linguâ *Francicâ*, ut in *Saxonicâ* & *Iſlandicâ*, ſolo pronomine diſtinguitur à plurali, quamvis in matrici *Gothicâ*, peculiari terminatione gaudeat, ut grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, & *Mæſo-Gothicæ* caput VIII. luculente oſtendit.

VI. Tempus idcirco verbo accidit, quòd attributum nunquam non de prædicato affirmetur in circumſtantia aliquâ temporis, præſentis, præteriti vel futuri. Sed quoniam homines in ſuos conceptus reflectentes obſervârint ſe de præterito nunc ut imperfecte, nunc ut perfectè, nunc vero ut pluſquam perfecte præterito loqui ſolere, ideo pro triplici hâc differentiâ triplicem verborum inflectionem invenere ad animi ſui ſenſa exprimenda; unde in linguâ *Latinâ* quinque orta ſunt tempora, præſens, futurum, & tria præterita. Totidem ſunt in *Anglicanâ*. aſt in *Francicâ* ſunt octo tempora; præſens; duo præterita imperfecta; duo perfecta, ut apud *Gallos Francorum* poſteros; unum pluſquam perfectum; & duo futura. Oritur autem hæc diverſitas temporum à bifariâ imperfecti, perfecti, & futuri formatione, omnia enim hæc tempora vel ſimpliciter formantur per inflexiones ſibi proprias, vel per verba auxiliaria. quæ inflexionum ope, ſive terminationibus ſolis formantur, *ſimplicia* voco tempora; at *circumſcriptiva* vel circumſcripta ea voco, quæ auxiliarium ope circumſcribuntur.

VII. Modus denique verbo accidit, quum quod attributum de ſubjecto diverſimodè affirmetur, tum quod homines de rebus loquentes haud raro neceſſe habeant, non ſolum quid de iis judicent enuntiare, ſed etiam quantum eas affectent, & deſiderent exprimere, aut quid de iis ſtatutum velint, aliis ſignificare. Inde orti ſunt quatuor vel forſan quinque modi dicendi; quando enim res de re pure & abſolutè dicitur, iſte modus dicendi à Grammaticis *indicativus* vocatur; quando vero res de re dicitur conditionaliter, vel cum particulis, quæ faciunt orationem eſſe *adverſativam*, *exceptivam*, *&c.* tum modus iſte dicendi *ſubjunctivus*, vel *conjunctivus* vocatur. Denuo modus loquendi, quo quis ſe vello rem in aliena poteſtate ſitam exprimat, dicitur *optativus*; & *imperativus* dicitur iſte modus, quo quis rem in ſua poteſtate ſitam fieri jubeat vel permittat; *potentialis* vulgo dictus à modorum numero, me judice, amandandus eſt; & viderint critici, an modus *infinitivus* dictus, ſiccine dicendus jure ſit, an potius *thema* verbi, ut aliqui contendunt. Equidem in modorum collegium grammaticorum communi ſuffragio cooptatum haud temerè expellendum cenſeo.

VIII. Verbum, ſecundum receptam partitionem, dividitur in *Activum*, *Paſſivum*, & *Neutrum*. Activum eſt quod actionem realem, ut *verbero*; vel intentionalem, ut *cognoſco*, *video*, ſignificat. Paſſivum, quod paſſionem ſignificat, ut *verberor*, *cognoſcor*, *videor*. Neutrum autem duplex eſt, vel quod actionem ſignificat, vel quod rem aliquam ſine actione ſignificat. Iſtud Neutro-activum dici poteſt, propterea quod actio, quam ſignificat, terminatur ab ipſo agente, & in illo recipitur, hujuſmodi ſunt *prandeo*, *cæno*, *curro*, & ſimilia, quæ diſtinguuntur ab activis, ſimpliciter dictis, quæ actionem ſignificant tranſeuntis naturæ, in alio ſubjecto, vel objecto terminatam.

IX. Neutra actionem non ſignificantia ſunt quæ qualitatem, ut *albet*, *viret*, *friget*, *tabet*, *valet*; vel ſitum, ut *ſedet*, *ſtat*, *jacet*; vel relationem ab locum, ut *adeſt*, *abeſt*; vel denique eſſentiam, exiſtentiam, aut ſtatum rei ſignificant, ut *eſt*, *exiſtit*, *quieſcit*, *ſilet*, *excellit*, *præeſt*.

Hæc eſt communis verborum diviſio, quam admittendam & à nobis eſſe duximus, tametſi lingua *Francica* non agnoſcat verbum paſſivum, utpote in quâ vox paſſiva non peculiari inflexione formatur, ut apud *Græcos*, & *Latinos*; ſed circumſcribitur in modis omnibus & modorum temporibus per participium præteriti temporis, & auxiliaria *weſen* & *werthen*, ut infra docetur.

CAP-

CAPUT DECIMUM.

De conjugationibus verborum apud Francos.

I. VERBO etiam accidit conjugatio; conjugationes autem verborum in *Franco-Theotiscâ* sunt tres.

II. Prima conjugatio est verborum, quæ formant præteritum indicativi mutando ultimam syllabam præsentis in *ada, oda, eda, ida,* vel in *ata, ota, eta, ita,* ut sequens paradigma ostendit.

III. *Paradigma primæ conjugationis.*

Modus indicativus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præs. & futur.	Ich machon, an, en, un, o, u, iu, *facio, faciam.* Thu machost, est, ist, os, es, is, us. Her machot, at, et, it, ad, ed, id.	Wir machon, an, en, un, & machomes, ames, emes, umes. Ir machot, et, it, od, ad, id. Sie machont, on, ant, an, ent, en, machomes, ames, emes, umes.

Exempla numeri singularis.

1. Vana thiu thencon ich, thaz her mer ouch volbringa *ad contemplationem suæ divinitatis.* w. Machon ich *tabernaculum deo.* w. Ne seent thiz niet ana weliches laythes ich levon, *non vident in quali acerbitate vivo.* w. Seent thaz ana thaz ich thar-umbe mich nie ne gelouuon minere *virtuosæ constantiæ* mith thero ich behaldon mine *interiorem pulchritudinem.* w. Ich slaphon, ande min herza wachot. w. Ich besueron juch jungfrouwan, ... ich biddon juh guode sielan. w. Ich schenkan thich gepimentadon win, *dabo tibi vinum aromaticum.* w. Samo loosen ich thi *per baptismum à diabolicâ servitute,* ande volbringan thich *in terram viventium.* w. Er ich hino withero bringon in minero muoder hus, *donec illum introducam in matris meæ domum.* w. Ih tuon juuih uuesan manno fiscara, *faciam vos fieri piscatores hominum.* Tat. XIX, 2. Inti ih inan seliun ju, *& ego vobis eum tradam.* CLIV. 1. Ich bekenno min unkraft, *agnosco imbecillitatem meam.* w. Er ich gestiigan uphen then palmboum, ich meino an thaz *cruce, Donec palmam scandam, intelligo crucem.* w. Kunde mir, *ô sponse,* then ich mith allon crafton minno, *indica mihi, ô sponse, quem totis viribus amo.* Ich sentu giheizi mines fater in iuuih, *ego mittam promissum patris mei in vos.* Tat. Ni trincku ich fon nu, *non bibam amodò.* Tat. Ik hier garu stándu, *hic paratus sto. C. C.* Duot so ik ju leriu, *facite, sicut ego vos doceo. C. C.* Than uuilliu ik ju seggean, *tum verbis dicam. C. C.* Allen zellu ih iu thaz, *hoc vobis omnibus dico. Otfr.* apud *Lamb.*

2. Mit then thu machost *ex peccatoribus justos, Quibus ex peccatoribus justos facis.* Uuaz tousist thu thanne, *quid ergo baptizas.* Tat. XIII, 22. Inti nennus thu sinan naman, *& vocabis nomen ejus.* Tat. II, 5. Ther win then thu meinost ther zimet minemo drute ze drinchene, *vinum quod intelligis est dignum dilecto meo ad potandum.* w. *O sponse* thu mich heizest ufsteen *de lecto contemplationis.* w. Wanda thu in thinero *prædicatione* nieht ne meynest aana mina eera, *nam in tuâ prædicatione nihil intendis nisi meum honorem.* w. Thu seamest thich thaz thu jeht skandlikes duost. w. Thu in hiran hertan thir hereberga machost, ande sie beskiermes *ab omni fervore tentationis, Tentoria tibi facis in illorum cordibus, illosque defendis ab,* &c. Thu quithes thaz ich scona si. w. Min duua thu the ther nisteles in steinlochoron, *mea columba, quæ nidificas in foraminibus petræ.* w. Sage mir wine min war thu thine scaph weythenes, war thu rouwes umbe middendach, *indica mihi, mi sponse, ubi pascas oves tuas, ubi quiescas in meridie.* w. Thu ni costos truhtin God thinan, *non tentabis dominum deum tuum.* Tat. XV. 4. Oba thu nidarfallenti betos mih, *si cadens adoraveris me.* Tat. XV. 5. Inti imo einemo thionos, *& illi soli servies.* ibid. Giloubes, *credis.* Tat. XVI. 6.

3. Also auor thiu uzera rinda *ejusdem pomi* in wine drunchan dualm machot, *quemadmodum vero exterior cortex ejusdem pomi causat stuporem.* w. Also thaz *pomum mandragoræ* machot thie slaaphlosen *dormire.* w. Thich ne minnot nieman. w. Min hersa wachot. w. Thie bluom machot suozen stank. w. Wanda siu hiro werch bilethot nah Godes willan, *nam opera sua conformat ad dei voluntatem.* w. Ther hals ther dragat thaz ezzan in then buch, ande dragat auor thiu stemma uz. w. Also ther hals ze samene vogat thaz hoiuet, ande then lichamo. w. Hero nehein laazat sin suerd van sinemo thihe. w. Thaz bezeychenet thie hoghen ande thie

incomprehenſibilem naturam Chriſti. w. Sino war her ſeluo ſted hinder unſer wande, ande ſihet uz then venſtron, ande wardet van then linebergon, *en ubi ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, & deſpicit per feneſtras proſpiciens per cancellos.* w. Her skeynet ſine *divinitatem per miracula*, her neyget ſich nan uns *per humanitatis confeſſionem.* w. Her weythenet under lilion unze ther dagh cume. w. Than is imo ſo them ſalte them man te vuarpit than it te vuihti ni dog, *tunc illi erit perinde ac ſali qui abjicitur, quamprimum ſuam virtutem amittit, C. C.* In minemo herzan thaz enzuiſchan minan bruſtan ligad. w. Wer is thiuſa thiu thar uphferit. w. Wie eerhaft is thiu *eccleſia*, thiu ther ſamo thrado iled *ad terram viventium.* w. Alſo thaz veld ungeerit, thie bluomen berit. w. Sino ther min wine verid al in ſprungen, *ecce dilectus meus venit ſaliens.* w.

Exempla pluralis numeri.

1. Odo anteres beitomes, *en alium expectamus.* Tat. LXIV. 1. Inti zi imo comemes, *& ad eum veniemus.* Tat. CLXV. 2. Wahe goltchetenon in lampreythewiſe machon wir thir in wurmwiſe, *flexiles catenulas aureas tibi in murenularum formam vermiculatas fabricamus.* w. Louphen wir in themo ſtanke thinere ſaluon, *curremus in odore unguentorum tuorum.* w. Thiu giloubemes, *in hoc credimus.* Tat. Wer vreuwen uns ana thich, *lætabimur in te.* w. Then heizen wir Heilant, *quem vocamus Jeſum.* Otfrid. Uuir habemes fater Abraham, *patrem habemus Abraham.* Tat. XIII, 14. Uuaz tuomes uuir, *quid faciemus.* Tat. XIII, 17. in 18 autem, uuas tuon uuir; in 16 vero, uuas ſculun uuir tuom. Biſt thu ther zuo uuert is, odo anteres beitomes, *Tu is, qui venturus, an alium expectamus.* Tat. LXIV. 1.

Sic in *hymno magno Eccleſiæ*, quem hic integrum diſcentium gratia ponimus.

HYMNUS.

1. Thih cot lopemes — *Te Deum laudamus,*
Thih truhtinan gehemes, — *Te Dominum confitemur,*
Thih euuigan fater — *Te æternum patrem*
Eokiuuelih erda uuirdit. [eret.] — *Omnis terra veneratur.*

2. Thir alle engila, thir himila — *Tibi omnes angeli, tibi cœli*
Inti allo kiuualtido, — *Et univerſæ poteſtates,*
Thir Cherubim inti Seraphim — *Tibi Cherubim & Seraphim*
Unbilibanlicheru ſtimmo foraharent. — *Inceſſabili voce proclamant.*

3. Uuiher uuiher uuiher — *Sanctus ſanctus ſanctus*
Truhtin cot herro. — *Dominus Deus Sabaoth.*
Folliu ſint himila inti erda — *Pleni ſunt cœli & terra*
Thera meginchrefti tiurda thinera. — *Majeſtate gloriæ tuæ.*

4. Thih tiurlichar potono cart, — *Te glorioſus Apoſtolorum chorus,*
Thih uuizagono loplichiu ruaua, — *Te Prophetarum laudabilis numerus,*
Thih urchundono kaſconnot — *Te martyrum candidatus*
Lobot heri. — *Laudat exercitus.*

5. Thih thurah umbiuurſt erdono — *Te per orbem terrarum*
Uuihiu gihit ſamanunga, — *Sancta confitetur eccleſia,*
Fater ungimezenera meginchrefti, — *Patrem immenſæ majeſtatis,*
Erhaftan thinan uuaran einagu ſun, — *Venerandum tuum verum unicum filium,*
Uuihan auh troſt atum. — *Sanctum quoque paraclitum ſpiritum.*

6. Thu chuninc thera tiurido Chriſt, — *Tu rex gloriæ Chriſtus,*
Thu fateres ſimbliger piſt ſun, — *Tu patris ſempiternus es filius,*
Thu za arloſanne anfingi mannan. — *Tu ad liberandum ſuſcepiſti hominem,*
Ni leithlichetos thera magidi ref. — *Nec horruiſti virginis uterum.*

7. Thu kerihtemo [ubaruunnomo] — *Tu devicto*
Todes angul, — *Mortis aculeo,*
Int tati calaupentem — *Aperuiſti credentibus*
Richi himilo. — *Regna cœlorum.*

8. Thu za zeſuuûn cotes ſizis — *Tu ad dexteram Dei ſedes*
In tiuridu fateres. [ſtiger. — *In gloriâ patris.*
Suanari kelaupanne piſt uueſan chum- — *Judex crederis eſſe venturus.*

9. Thih

9. Thih auûr pittemes — *Te ergo quæſumus*
Thinen ſchalchun hilf — *Tuis famulis ſubveni*
Thea tiuremo pluate archauftes. — *Quos pretioſo ſanguine redemiſti,*

10. Euuigero tua mit uuihen thinen — *Æternâ fac cum ſanctis tuis*
Tiurida lonot uueſan. — *Gloriâ remunerari.*

11. Kehaltan tua folch [liut] thinaz truhtin — *Salvum fac populum tuum Domine*
Inti uuihi erbe thinemu, — *Et benedic ereditati tuæ,*
Inti rihti ſie inti erheui ſie — *Et rege eos & extolle illos*
Unzi in euuin. — *Uſque in æternum.*

[thih,
12. Thurah einluze taga uuelaquhedemes — *Per ſingulos dies benedicimus te,*
Inti lobomes namun thinan — *Et laudamus nomen tuum*
In uueralti inti in uueralti uueralti. — *In ſæculum & in ſæculum ſæculi.*

13. Kiuuerdo truhtin tage deſamo — *Dignare Domine die iſto*
Ana ſunta unſih kihaltan. — *Sine peccato nos cuſtodire.*

14. * Milti unſer truhtin, — *Miſerere noſtri Domine,*
* Milti unſar. — *Miſerere noſtri.*

15. Si * miltida thiniu ubar unſih — *Fiat miſericordia tua ſuper nos*
Thiu mezu uuantumes in thih. — *Quemadmodum ſperavimus in te.*

16. In thih truhtin uuanta, — *In te Domine ſperavi,*
Ni ſi kiſcentit in euun. — *Non confundar in æternum.*

2. Sunder thar mide machod ir ſie liumhaftig ſtadigare dugatha, *redditis eam aſſiduarum virtutum famâ inclytam.* w. Geet uz er jungfrouwan, ir tha bouwet in Syon. w. Ich beſueron juch guode ſielan ir ther drephed ad ſupernam Hieruſalem. w. E tamen aliquando additur: ut, quemit zi mir alle thie giarbitite, *venite ad me omnes, qui laboratis.* Tat, LXVII, 9.

3. Thie ther cunnon *diſcernere inter bonum, & malum.* w. Minnon thich thie jungfrouwan. w. Thie hiro herza an themo thinga geueſtenont. w. Thie ther himo gewinnont geiſtliche kind *ex ſemine verbi.* w. Thie machont ſie dormire. w. Samo duont thie *doctores,* ſie ambechtant themo liude *cibum vitæ.* w. Inti tatunes thinc, *& concilium fecerunt.* Tat. CLIII, 4. Thie thas gihorente uuarunes gifehente, *qui audientes gaviſi ſunt,* CLIV. Wanda ſie Gott thes ze verror minnont. w. Thie ther thurgh thaz ewiga erueguod wirchont. w. Thine *doctores,* thie hiro *ſubjectis iter ſalutis* ougant. w. Ande ne ſcament ſich nieht mines *crucis,* ande minero martero ſunder ſie guodlichant ana, w. Her was Iſmaelis ſun van then Iſmaelitæ cuman ſin, the ther huſe ne hauan. w. Ande gehaue thich *ad hæreticos,* the niet ne herdan minero ſcaphe. w. Thine *doctores* thie kundent themo liude thie rode mines bluodes, thar mide ich ſie verlooſda. w. *In Cypro* thar ſint ethelo reuon thar ther anawaſſen thie meyſton thruuo. w. Engaddi is auor ein ſted thar ther waſſent *arbuſculæ balſamum deſudantes.* w. Samo duont *doctores tui, ô ſponſa,* ſie ambechtent themo liude *cibum vitæ,* ande ophenent himo thie doychene thero geſcriphte. w. Thie wingardon bluoyent. w. Wanda geſtarchent thie *hæretici* in hiron *perverſis dogmatibus.* w. Wanda bezzere ſint thine ſpune themo bezzeſton wine, ſie ſtinchent mit then bezzeſton ſaluon. w. P.kinnant, *incipiunt.* in gloſſa *Hrabani Mauri* apud. *Lamb.*

IV. *Obſervationes in tempus præſens & futurum indicativi.*

Tempus futurum ſimplex formari ut præſens in *Francicâ,* haud ſecus ac in matrici *Gothicâ,* ac ſorore *Anglo-Saxonicâ,* planius ac uberius demonſtrant ſequentia exempla: Thar giuon ich thir min wine mine ſpune, *ibi dabo tibi, ô ſponſe, ubera mea.* w. Ich gegriphon thich, *apprehendam te.* w. Ich ſchenchan thich, *dabo tibi poculum.* w. Saliga mih quedent alliu cunniu, *beatam me dicent omnes generationes.* Tat. Gibirit thir ſun, *pariet tibi filium.* Tat. Juueran cuning hahu? *veſtrum regem crucifigam?* Tat. Er ich thir wolle wardon, *priuſquam te perduxero.* Mit thiu fluohhon jûuuih man, *cum maledixerint vobis homines.* Tat. Fallaþ ſteorron huiþ heƀan ƀunglas endi hriſiþ ertha, biƀoþ thiu breda uueruld, uuirðiþ ſuliceto bocno filo, grimmid thie groto ſeu, vuirkit thie gebanes ſtrom ugiſon mid is uthion erthbuandeon, *cadent ſtellæ albicantes aſtra cœleſtia, horrebit terra, tremet latus mundus, multa talia ſigna facta erunt: ingens mare iraſcetur, & æſtus illius funeſtus terrorem incutiet ſuis fluctibus incolis telluris.* C. C. Ik

* In alio quodam codice reperitur *Kinade.* * Codex alius *Kinade.* * Codex alius *Kinada,*

gangu im at eriſt tuo, quat hie, cuſſiu ina, endi queddiu that iſt Criſt ſelbo, *ego primus illum adibo, inquit ille, oſculabor illum, & dicam, quod hic ipſe eſt Chriſtus. C. C.*

Quando pronomen THU verbo ſecundæ perſonæ ſingularis numeri poſtponitur, abjectâ TH, cum verbo coaleſcit: ut in biſtu: ſino ſcona Biſtu. w. Haveſtu: geſeeret haueſtu mir min herzo ſueſter min gemahela. w. Siheſtu: ne ſiheſtu anderes nieht neware thaz thu ne geſiheſt in thinen *conventiculis*. Heyzeſtu: vone thannan heyzeſtu *filia principis*. w. Gewinnoſtu: ſamo gewinnoſtu mir, *ô ſponſa, ſpiritualem prolem*. w. Pronomen etiam tertiæ perſonæ HER, cum verbo coaleſcit, abjectâ h, ut gehieter, pro gehiet her, vel gehiet er. ICH etiam, & IR, verbis poſtpoſiti, cum iis coaleſcunt: ut, in woldich, pro wolde ich; mugadir pro mugad ir; machodir pro machodir; quod tyronibus obſervandum eſt.

Tertia ſingularis in *C. C.* Per epentheſin τῦ E, & τῦ I, deſinit in eat, & iat, ut in auuerdiat, felleat, pro auuerdat, fellat. Douch, *valet*, excisâ T finali, fit a doucht, per contractionem à douchet, quod à douchan, *valere*; *Saxonicè* dugan, unde dog pro douch in *C. C.* Prima pluralis legitur producta etiam in es: ut in iſto *Otfridi*; wir lazemes uns lichan man then filu richan, *ſinimus nos delectari viro valde divite*. Tenet hæc obſervatio & in aliis temporibus: ut, ſerentes ſuochtumes thich, *quæſivimus te dolentes*. Tat. Peculiare eſt iſtud, wir gehugega. w. p. 6. pro wir gehugan, *recordamur*.

Notandum denique eſt numerum pluralem in *C. C.* formari ut apud *Anglo-Saxones* in T: ut, Wir machat, ot. Ir machat, ot. Sie machat, ot. Prima ſcilicet & tertia perſona inflectuntur ut ſecunda in at, vel ot, & per epentheſin in iat, eat, iot, eot. En exempla: thuo ſpracun im eſt thia liudi angegin vuretha vuidarſacon, ne vui it bi thinon vuercon ni duot, quathun ſia, that uui thi aldres tuo ahtian vuelliat, ac vui duot it bi thinon vuordun, *tum reſpondit illi populus, & crudeles inimici, non eſt propter opera tua, quod te occidere velimus, inquierunt, ſed propter verba tua.* Giuuerthat oc ſaligh, quat hie, thes ju ſaca biodat liudi after theſon lande, endi leth ſprecat, hebbeat ju te hoske, endi harmes filo giuuirkeat an theſaro vueroldi, endi vuiti gifrummat, felgeat ju firinſpraca, endi fiondſcepi, logneat juuûa lera, duot ju lethes filo harmes thuru juuuaron herren, *facti eritis & felices, inquit ille, idcirco quod perſequetur vos populus in hâc terrâ, blaſphemantes vos, & opprobrio habentes; & in hoc ſeculo injurias vobis inferentes, & ſupplicio afficientes, & maledictis & inimicitiis vos inſequentes, & de doctrinâ veſtrâ falſum loquentes, & multas offenſas & injurias in vos committentes, domini veſtri gratiâ.*

V.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperfectum ſimplex.	* Ich machoda, machada, eda, ida, do. machota, ata, eta, ita, to, ti, te. Thu machodeſt, oſt, teſt, toſt, des, dos, tes, tos. Her machoda, ada, eda, ida, do. machota, tta, eta, ita, to, ti, te.	Wir machodan, en, on, un. & machodames, demes, domes, dumes. *& aliquando more Gothico,* machodidan. *&c.* Ir machodot, et, it, od, ed, id. *& more Gothico,* machodidet. *&c.* Sie machodan, en, on, un. *& more Gothico,* machodidan. *&c. & per appoſitionem* o *paragogici,* machodidano, eno, ono, uno.

Quære exempla in temp. perf. ſimplici.

	Singulariter	*Pluraliter.*
Temp. imperf. & perf. circumſcrip.	Ich was Thu waſt } machande. Her was	Wir waron Ir waret } machande. Sie waron.

Exempla temp. præt. circumſcripti.

Buenti warun, *habitabant*. Otfrid. Thiu zuhi vuas vuahſenti in druthines henti, *crevit puer in manu domini*. Otfr. Inti uuarun imo folgente, *& ſecuti ſunt eum*. Tatianus XVI. 3.

	Singulariter	*Pluraliter.*
Temp. perf. ſimplex.	Ich machoda, &c. Thu † machodeſt, &c. Her machoda, &c.	Wir machodan, &c. *&* machodames, &c. Ir machodot, &c. Sie machodan, &c.

* Hic autem notandum eſt, præteritum tempus haud raro euphoniæ gratiâ contractionem pati, in quo nonnunquam tenues & mediæ in aſperas mutantur: ut in hafda, pro hauida; mochta, pro mogida; kunda pro kundida; ſcankta, pro ſcankida; vuegda, pro vuegida; brachta, pro bragda, à brangida; ſuochta, pro ſuochida; wiſda & wiſta, pro wiſida. † Tat. CCVII. 2. Legitur forlieza, *dereliquiſti*: Got min, Got min, bi thiu forlieza thu mih.

Exempla

Exempla ſing. num.

1. Thes naghtes an minimo beddo vortheroda ich minen wine, ich vortheroda hine, ande ne vand ſin niet, *noctu in lectulo meo quæſivi meum dilectum, quæſivi illum, & non inveni.* w. Wanda ich ſuleche, arbeyd ande ſuleche *perſecutiones* nu ne lithon, ſo ich er thes *in initio fidei* tholeda. w. Alſo ich *plebem Iſraeliticam per mare rubrum* wiſda *in terram promiſſionis.* w. Thurgh thinan willan thol do ich thie wundan *clavorum & lanceæ.* w. So uuaz ſo ih uuidar Gotes willan gilati, odo mir iz thuruh min kinthiſgi giburiti, odo thuruh ubartruncani, odo thuruh min ſelbes giſpenſti, odo thuruh anderes mannes giſpenſti girida. F. V. C. Ik thuruh Got iz dati ſoſo man mih bati, *cum deo ita feci, ut juſſus eram. Otfr.* apud *Lamb.*

2. Themo thu gewizſcaf ſagetos, *cui tu teſtimonium perhibuiſti.* Tat. Giſahun mine ougan thinan heilant, then thu giantwurtitos fora annuzze allero folco, *viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod parâſti ante faciem omnium populorum.* Inti minnotos, ſo thu mih minnotos, *& dilexiſti eos, ſicut me dilexiſti.* Tat. CLXXIX, 2.

3. Ther cuning machoda himo ſelvemo einan disk. w. Tho begunda min ſalfwurz meer, ande meer ze ſtinchene, wanda ſich Got van himole hare ze erthan gebrachta thurgh minon willon. w. Thiu mich eriſt ze gelouuan brachta. w. Ande thero thorninan Coronan, thie himo Judaica Gens uphſazta. w. Min wino rachta ſina hand in ze mer, and min wamba erbeveda ze ſinemo angripho, *dilectus meus miſit manum ſuam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus.* w. Thaz her muotheda, thaz her dodon erquikkeda, allarſlacta ſiechudom heileda thaz draph *ad divinitatem, Quòd fatigatus fuerit, quòd mortuos reſuſcitavit, & omne genus morbos ſanavit,* &c. w. Ther kuning leydoda mich in ſinan winkelnere. w. Thero ſlachta was thiu ſalua thar mide *Maria Magdalena* ſaluado *pedes domini.* Under themo aphalderbouma erquichto ih thich. w. Ther cuning leydede mer in ſine genathema. w. Nu vernimet wanan ſich thaz leythe geburede, *nunc intelligite, unde hæc acerbitas provenerit.* w. Samo thiu *plebs Iſraelitica* ilede van *Ægypto ad terram promiſſionis.* w. En adales man an is acker ſaidi hluttar hren corni handon ſinon. *C. C.* Unhold man ſaida. *C. C.* Sageta gewizneſſe, *perhibuit teſtimonium.* Tat. Gioffonota, *aperuit*; nahlihito, *appropinquavit.* Tat. Kiſalota, *offuſcavit.* gloſſ. Er irbleicheta, *palluit.* Otfr. Non raro ſyncopantur præterita: ut in Salta, pro ſalita, *tradidit.* Santa, pro ſantita, *miſit.* Satanas geroto juuuer, *Satanas expetivit vos.* Tatian.

Exempla pluralis numeri.

1. Uuir giſahumes ſinan ſterron in oſtarlante, inti quamumes inan zi betonne, *vidimus ſtellam ejus in oriente, & venimus adorare eum.* Tat. VIII. 1. Ih inti thin fater ſuohtumes thih, *ego & pater tuus quærebamus te.* Tat. XII, 6. Uuir alle intphahemes, *nos omnes accepimus.* Tat. XIII. 9. Uuir fundumes Meſſiam, *invenimus meſſiam.* Tat. XVI, 4. Uuir gihugitumes, *recordati ſumus.* CCXV, 2.

2. O *ſanctæ animæ* ir fragodot welich min *ſponſus* ſi *in humanitate.* w. Ir heyliga ſelan, ir thar drephet *ad viſionem pacis æternæ*, ir fragodet mich welich thar ware *dilectus meus.* w.

3. Wanda *Apoſtoli*, ande *martyres*, thie ther mith hires ſelues bluode himelriche arnodan. w. Sie ſeredan mich, w. Mine hande dropheden mirron. w. An then thie ruode mines bluodes mit *effuſione ſui ſanguinis* biletheden. w. Thie gauon mir thiu andewarde. w. Sie ſlogun ſin houbit, *percutiebant caput ejus.* w. Ni namun ſi gouma, *non advertebant animum.* Otfridus. Suahtun ina heizo, *quæſierunt eum diligenter.* Riafun filu heizo, *vociferati ſunt ardentiſſime.* Otfr. Thie man thoh thie thar ſcanktun, iz filu wola irkantun, the iz wazar luteraz waz, tho ſi vultun thiu vaz, *verum miniſtrantes, hoc bene noverunt aquam fuiſſe puram, dum vaſa implerent.* Otfrid. Giengum tho zuo Gotes engila inti ambahtinuno imo, *accedebant tunc angeli dei, & miniſtrabant ei.* Tat. XV. 6.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
Tem. perfectum. circumſcriptum.	1. Ich hauon 2. Thu hauoſt 3. Her hauet	gemochod.	1. Wir hauon 2. Ir hauet 3. Sie hauont	gemachod.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
Temp. pluſquam perf. circumſcrip.	1. Ich hafda 2. Thu hafdeſt. 3. Her hafda	gemachod.	1. Wir hafdon 2. Ir hafdet 3. Sie hafdon	gemachod.

Temp. futurum circumſcriptum. Ich willon, ſcal, machan, *&c.*

Modus imperativus.

Prima & tertia perſona utriuſque numeri in præſenti tempore modi imperativi circumſcribitur per ſecundam perſonam imperativi verbi lazan vel laazan, *finere*: & infinitivum verbi principalis;

cipalis; ut laz thaz gewerthan *fiat hoc.* w. Laz mih thine ſtemma vernemen, *fac ut vocem tuam percipiam.* w. Latat jûuua leohт mikıl ſcınan, *luceat magnopere lux veſtra.* C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ.	1. Mache, i, a, o, ich. *vel* laz mich machan.	1. Machen, machames, machomes, machemes, mache wir, vel laz, latuns machan.
	2. Mache, i, a, o, thu.	2. Machet, it, ot, ut, machent, ir.
	3. Mache, a, o, her. *vel* laz hina machan.	3. Machont, ent, on, en, ſie. *vel* laz ſie machan.

Notetur hic obiter, tres perſonas pluralis numeri tam in præſenti indicativi, quam imperativi & optativi, terminari non raro ut prima perſona ſingularis, quando pronomina iis poſtponuntur: ut, ghie wir anne then akker; weſe wir alle wile an then thorpon; ſtie wir fruo uph ze then wingardon; do wir thes wara of thie wingardo bluoie, *egrediamur in agrum; commoremur in villis; mane ſurgamus ad vineas; videamus ſi floret vinea.* w. vid. Gram. *A. Sax.* cap. VIII. R. I.

Exempla ſingularis numeri.

1. Mache ich thaz, *ô, ut faciam iſtud.* 2. Mache ſie *conſtantes, Fac eos conſtantes.* w. Sage mir win min. w. Kunde mir *ô ſponſe.* w. Iile ze mir min gemahela. Wende thin ougan vone mir, w. skeythe opheno van mir. w. In thinero *prædicatione* gehuge aller thickeſt min. w. Kere withere ze mer mino win. w. Gehuge ouch minero wundon. w. Gehuga thaz ich thie *angelica præſidia* hauon geſcaphat. w. Zoiga mer thin anluzza. w. Nu ſaga uns ouch welich her ſi *in naturâ humanitatis.* w. Untduo mir min ſueſter, *aperi mihi mea ſoror.* Scirmi, *defende,* Otfrid. Kaſcrimi, *defende,* idem. Loſi uns, *libera nos,* Kero. Stiuri dina ſchalcha, *guberna tuos famulos.* Hymn. Neri thich fan thero nodi, endi ni thes atuomi. C. C. Gifeſtino thine bruoder, *confirma fratres tuos.* Tat.

3. Cuſſe her mich, *oſculetur me.* w. Nu cume her ſeluo, ande cuſſe mich mit themo ſuoze ſines *evangelii.* w. Hahe, hahe man inan, *ſuſpendatur,* Tat. Liuhte juwar lioht, *luceat lux veſtra.* Tat. Thin ſtemma skella in minon oron, *reſonet vox tua in auribus meis.* Willeramus.

Exempla numeri pluralis.

1. Si ſiu mura, wirche wir uphe thie ſiluerine were, ſi ſiu dura vougen wir thie dura ze ſamene mit cedrinon tauelon, *ſi murus eſt illa, ædificemus ſuper eam propugnacula argentea; ſi oſtium eſt, compingamus oſtium tabulis cedrinis.* w. Ghie wir anne then akker, weſe wir alle wile in then thorpon, ſtie wir fruo uph ze then wingardon, do wir thes wara, *egrediamur in agrum, commoremur in villis, mane ſurgamus ad vineas, videamus,* w. Nu helphe wir hiro thus .... then ophene wir *ſcientiam ſanctarum ſcripturarum.* w. Farames zi Bethlehem inti giſehemes, *tranſeamus in Bethlehem, & videamus.* Tat. VI. 4.

2. Ezzet mine friunde, drinket, and werthet drunkan, mine lieveſton. w. Get in alle uueralt, predigot *evangelium* allera giſcefti, inti leret alle thiota toufenti ſie in naman fater, inti ſunes, inti thes heilagen geiſtes, *ite in mundum univerſum, prædicate evangelium omni creaturæ, & docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine patris, & filii, & ſpiritus ſancti.* Tat. CCXLII, 2. Nu vernimet wanan ſich thaz leythe geburede. w. Ir *doctores eccleſiæ* duot wara war ſich thie *hæreſes* aller eriſt buren. Minot juwera fianta. Tat. Underleged mich mid bluomen, umbeleged mich mid ephon. w. Stiured mich mid juwan goodan bilethen. w. Erot gı arman man, deleat juuuon odwelon, ne ruokeat ....ac hugeat. C. C. Gihuggeat gı, quat hie hund ju iſt that dad cuman. C. C. Ne duont thes niet wara, *nolite conſiderare.* w. Ne ſeent thaz niet. w. Fahent uns thie luzzelon vohon. w. Gihuggent gı ſimla hu ık ju hier gibiudı. C. C. Kumet gı, quithit hie, thia thar gicorana ſindun, endi antfahent thit craftiga rıkı thit guoda that hier gigeruuid ſtendit, that thar vuarth gumono barnon givuaraht fan theſaro vueroldes endie. Marient thit for thero menigı. C. C.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Tempus futurum.	Ich ſcal / Thu ſcalt / Her ſcal } machan.	Wir ſculan / Ir ſculed / Sie ſculan } machan.

VI. *Modus optativus potentialis conjunctivus.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. præſ. & futurum.	1. Ich mache, i, o, a.	1. Wir machon, an, en. & machomes, machames, machemes.
	2. Thu maches, is, os, as.	2. Ir mached, et, it, id.
	3. Her mache, i, o, a.	3. Sie machon, an, en. & mache, a.

Exempla

Exempla numeri ſingularis.

1. Haued her mich gewiſed, thaz ich himſeluon minne. w. Wer weret mich thes thaz ich thich ſehe, ande cuſſan muoze? w. Thes biddon ich ze thiu thaz ich newanne ne kume *in conventicula hæreticorum.* w. Ich ſtuont uph thaz ich minemo wino untdade. w. Sie riede en mir ouch thaz ich *mundiales curas* hinan worphe. w. Ich hauo mich geeinot thaz ich uphen then palmboum ze ſtigene thaz ich zidech ouaz thar nema. w. That ic waldand mer drohtin diurie eftho derbi thing firin were fellie, eftho fiundo nithſtrid widerſtande, *ut deum jam glorificem dominum meum, neque quid malignum aut facinoroſum perpetrem, & ut inimici* [diaboli] *invidiæ reſiſtem.*

2. Thaz thu forſtantes, *ut cognoſcas.* Tat. procem. 4. Wer weret mich thes thaz thu menifco werthes, ande alle thiu *officia humanæ naturæ* an thir haues, ande thanne mith rechte min bruother heizes. w. Ande ſcalt allero thinero wordo, ande allero thinero wercho *intentionem* an mich keran, thaz thu niet anderes thar mide ne meinas newara mina minna. w. Thar gethingon ich thaz thu mir nah thich bringos, ande mir thar geleidos *in omnem veritatem.* w. Niete mer ne mugan thich geirren newether *pagani*, noch *mali Chriſtiani*, thu ne bluoyes allizana *in virtutibus.* w. Oba thu thar gihugis, *ſi ibi* vel *ejus recordatus fueris.* Tat.

3. Sunder Agricola, ther beithe ſinemo herron wirche, ande her ſeluo an themo deil haue. Wer weret mich thes thaz mich hinne fure nieman ne vorkuze. w. *Nu* beſueret her auor *filias Hieruſalem* umbe ſine *ſponſam* ſo wanne ſo ſiu ſlaaphe. w. Unze ther dagh uphge, ande thar naght ſcada hinan wieche. Min drut is neither gigangan ze ſinemo gardon, thaz her weythene in then gardon, ande her thie lilion ze ſamene leſe. w. Thu ſcames thich thaz thu jet ſcandlikes duoſt, ande thaz mir miſlicho. w. Thu niet ſcandliches ne duoſt, thaz minan ougan miſliche. w. Thaz her ſeluo zaller eriſt ſin *evangelium* ande thiu *myſteria regni cæleſtis* furebringa. Vana thiu thencon ich thaz her mer ouch volbringa *ad contemplationem ſuæ divinitatis.* w. Alſo is thaz *ſummum bonum*, thaz man an Godes anwarde cuma. w.

Exempla numeri pluralis.

1. Thaz uzzan forhta arloſte fon hentin unſero fianto thionomes him, *ut ſine timore de manu inimicorum noſtrorum liberati ſerviamus illi.* Tat. IV. 15. Thionomes imo, *ſerviamus illi.* Tat. IV. 16.

2. Ich beſueron juch, thaz ir mine winian ni wecchet. w. Ich beſueron juch, thaz ir mine winian ni weched. w. Thaz ir mir leiſtit huldi, *ut mihi præſtetis obſequium fidele.* w.

3. Thaz ſie hiro *auditores* machon zaller eriſt *in fide florere.* w. Unze ther dagh cume, ande thie nacht-ſcadan hinan wiechen. w. Thaz ſie ılen *intrare ad vitam.* w. Thaz ſie beithe hin ſeluon jogh hiro *auditoribus* ſezzen fure ze bilethene *virtutes, & exempla priorum patrum.* Unzen ſie *paulatim* volle cuman *ad ſolidum cibum divini verbi.* The thornan ne mugan thie lilian behudan, ſiu ne waffen ande bluoye under him. Willeramus.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Temp. imperf. perfect. ſimplex.	Ich machode, i, machote, i.	Wir machodan, tan, en, on, un, & machodidan, en, on, *more Gothico.*
	Thu machodes, tes, tis.	Ir machodet, tet, ed. & machodidet, *more Gothico.*
	Her machode, i, machote, i.	Sie machodan, tan, en, on, in. & machodidan, en, on, *more Gothico. & per appoſitionem paragogici* o machodideno, *&c.*

Exempla numeris ſingularis.

Tho ſagode ich ſine *qualitatem. Quum dicerem vobis illius qualitatem.* w. Ih vuirdu Gote Almahtigen bigihtig thes ik unrehtes giſahi, unrahtes gihorti, unrehtes githanki. F. V. C. Ni quam zi thiu thaz ih giladoti rehte, *non veni ad vocandos juſtos.* Tat.

Nu vernimet wanan ſich thaz leyth geburede. w. Hiet engil Godes that fruod gumo foroht ni wari, hiet that hie im ni andriede. Batun man in iz zoigoti. *Otf.* Denne ſih karati za peranne, *quum ſe pararet ad pariendum.* gloſſ. Gruotta hie thuo Iohannes an thiet hie iru fulgengu vuell minniodi. *C. C.* Quat that ına thurſtidi. *C. C.*

Exempla numeri pluralis.

That ſie giantwurtiten inan Gote, *ut ſiſterent eum deo.* Tat. Ni uuiſtun uuat ſie imo ant-uurtiten, *ignorabant quid reſponderent ei.* Tat. CXCII. 5. Thaz ſie ſich warnotin, *ut caverent ſibi.* Otfr. Ac bigan that folc undar ım rincos radan huo ſia thena rikion Criſt vuegdın te uundron. *C. C.* Thiu heri Iudeono habdun thuo thia ara man alla giſpanana that ſia themo landſcathen lif abadın, githingodın them thiobe thie oft an thiuſtria naht uuam giuuarahta, endi vualdand Criſt zuelidın an crucie. *C. C.*

VII. Tempus imperfectum circumſcribitur etiam per auxiliaria wolde, ſcolde, mochte, kunde; & infinitivum verbi principalis: ut, huo ſia ſcoldın ıs gebodſcıp frummian, *quomodo mandata ejus exequerentur. C. C.*

VIII. Tempus perfectum circumſcribitur etiam per auxiliare have & participium verbi principalis. Exempla quæras ſupra in cap. VII.

IX. Tempus pluſquàm perfectum circumſcribitur per auxiliare hafde vel hadde, & participium verbi principalis. Exempla quærenda ſunt in cap. VII.

X. Tempus futurum etiam circumſcribitur per auxiliaria ſcule, ſule, muge, kunne, wille, wolle, & infinitivum verbi principalis; ut plurimis exemplis ſupra oſtenditur in cap. VII.

Modus infinitivus.

XI. Modus infinitivus duplex eſt in linguâ *Franco-Theotiſcâ*, haud ſecus ac in *Anglo-Saxonicâ*; ſimplex & derivativus. Simplex, qui perinde ſignificat ac præſens infinitivi apud *Latinos*, terminatur in an, en, in, on, un, ut machan, machen, machin, machon, machun, *facere*. & aliquando N finale vertitur in M, ut in tuom, *facere*. Aliquando etiam finali N abjecta, terminatur in A ut apud *Cimbros*. Sic in epitome quâdam decalogi, quam lectoris gratia hic integram appono.

Dit ſynt dae tyaen wird.

Iſrahel dyn God is een weer God, him ſcheltu TIENIA, ende ſynera mit nene fraemde goden MENZIA. Iſrael dyn god ſcheltu neen byld MAKIA fan alle da creatura der bi data himel fliucht, jefta op der eerde ſwerft, ende in da wettere ſuomt. want ick mine ontanck wreek al tyda fyarda, ende myne tanck laenie al toe da tyenda. Iſrahel dyn gödes nama ſcheltu naet FORSWERA, ner to nene idelniſſe op-tyaen ſonder need. Iſrahel dis ſonnendeis fira ſcheltu naet FORJIETA.

Diſſe fyower boeden weren in eenre taefla, ende diſſe ſex hyr ney folgiet weren in een ander taefla.

Iſrahel era dyn fader, ende dyn moder, hoe du lange libbe op der eerda. Hoed di uan hoerdom. Hoed di uan manſlachta. Hoed di fan tyeſta. Hoed di fan falſch tiuch. Hoed di uan onetter bijeringe alle der tingena deer dyn neeſta ægh mit mara riucht dan du.

Hæc autem potius inter *Semi-Francica* versùs hodiernam *Theotiſcam* vergentia, quàm inter *Francica* vetera numeranda judicamus. So uuas iro uuiſa than that ſia thar thıa helagun tıd haldun ſcoldun. *C. C.* Ob willit bekennin, *ſi ſcire velitis.* S. Ann. Arabeiti lidin, *ærumnas ferre.* Terminatur etiam in *C. C.* per epentheſin poëticam in ean, ian, oian, ut in hebean, pro hebban; leſian, pro leſan; duoian pro duan; haloian, pro halan; & iſtiuſmodi haud paucis. Terminatur etiam infinitivus purus aliquando in *igean*, more *Saxonico*, ut conjicere par eſt ex verbo vuendigie, in Cod. *Cott.* Thes vuilleon nı habıt that hie ına aloſie, vuendigie fan theſaro vueroldı. *C. C.*

XII. Infinitivus derivativus, qui vim ſupinorum, gerundiorum, ac participii in *dus* habet, terminatur in *ene*, *enne*, *ane*, *anne*, præpoſitâ præpoſitione ze, zi, zo: ut, ze machene, ze machenne, ze machane, vel ze machanne. Exempla ſequuntur. So ſie ſint unſemſte ze verwinnene, *adeo difficiles ſunt victu*, vel *obtentu*. Thaz eyno is ze merchene, *hoc unum notandum eſt*. Wanda ſiu is liht ze vernemene, *quia eſt facilis perceptu*. Quamun zi biſnidonne thas kind, *venerunt ad circumcidendum puerum*. Tat. IV. 11. Wanda ſiu is unſemfte ze vernemene, *nam is eſt difficilis intellectu*. Wanda mir lief, ande luſtlich is thine ſtemma ze vernemene, *nam vox tua mihi eſt delectabilis, ac jucunda auditu*. Niedſam ſint ana ze ſohene, *ſunt jucunda viſu*. Thu ther fliz haueſt allizana ze phlanzene in thinen *auditoribus virtutum germina, Tu qui ſtudium habes plantandi virtutum germina in tuis auditoribus*. Allmahtig truthin forgib uns mahti, inti giuuizi thinan vuillon zi giuuarcanne, inti zi gifremene, *domine omnipotens, concedas nobis potentiam & facultatem operandi & adimplendi voluntatem tuam*. F. V. C. Ih quam man zi ſcheidanne widar ſinan fater, *veni ad ſeparandum hominem adverſus patrem ſuum*. Tat.

XIII. Infinitivus derivativus, qui & gerundivus, ſupinalis, ac participialis à nobis dicitur in Grammaticâ *Anglo-Saxonicâ*, terminatus etiam occurrit per proſtheſin poeticam in *ea*: ut, nu iſt thie helago Criſt cuman to aloſannea thıa liude, *nunc venit ſanctus Chriſtus ad redimendum populum. C. C.*

XIV. Participium præſentis temporis terminatur in *de*, *te*, *di*, *ti*: ut, machande, machante, machandi, machanti, *faciens*. Miskenti, *miſcens*. Tat. Toufenti, doufenti, *baptizans*. idem. Stantenti, *ſtans*, ſehenti, *videns*. Tat. II. 4. Wieenti God, *benedicens Deum*. IV. 11.

XV. Participium præteriti temporis formatur in *at*, *et*, *ot*, *ad*, *ed*, *od*, præpoſito ſyllabico augmento, *ge*, *gi*, *ke*, *ki*, *ka*: ut, gemachat, gemachet, gemachot, gemachad, gemached, gemachod, *factus*, *a*, *um*. Syllabicum augmentum *ge* liqueſcit aliquando in *je*: ut in jegivan, pro gegivan *datus*, *a*, *um*. Et præterea notandum à tyronibus eſt, quod omnia verba non formantia præteritum indicativi in *oda*, *ada*, *eda*, *ida*, vel *ota*, *ata*, *eta*, *ita*, terminant participium præteriti temporis in *an*, vel *en*; ut in geboren, gefunden, à beran *ferre*, *parere*, findan *invenire*.

CAP.

CAPUT UNDECIMUM.

De ſecunda conjugatione verborum in lingua Francicâ.

I. CONJUGATIO ſecunda eſt verborum, quæ formant præteritum abjiciendo terminationem præſentis indicativi, & mutando vocalem vel diphthongum penultimæ ſyllabæ in aliam vocalem vel diphthongum. Sunt autem iſtiuſmodi verba duplicis generis, vel enim habent I vel E breve in penultimâ infinitivi; aut I vel E longum. Habentia I vel E breve in penultimâ infinitivi formant præteritum mutando iſtud I vel E breve in penultimâ præſentis indicativi in A: ſic à nemo, vel nemon, *capio*, formatur nam; à bero vel beron, *fero*, bar; à bido vel bidon, *peto*, bad; à ſpreco vel ſprecon, *loquor*, ſprac; à findon, *invenio*, fand; à brehhan, *frangere*, brah; à geban, *dare*, gab.

II. Habentia autem I vel E longum in penultimâ infinitivi formant præteritum mutando iſtud I vel E longum in penultima præſentis indicativi in diphthongum. Sic à litho vel lithon, *tolero*, formatur leith; à hefo vel hefon, *levo*, hoof; à klyfo vel klyfon, *findo*, klauf. Et cætera omnia, quæ ad hæc duo paradigmata non poſſunt reduci, merito pro anomalis habenda ſunt.

III. Quædam duplici præterito gaudent: Sic à geſchehan, *fieri*, formatur geskieda, & geſcagh; à ſaian, *ſerere*, ſaida & ſeu. En adales man an is acker ſaidi hluttar then corni handon ſinon, thuo geng thar is fiond after thuru dernian hugi, endi it all mid durthu obar ſeu mid vueodo vuiriſton. *C. C.*

CAPUT DUODECIMUM.

De verbo paſſivo apud Franco-Theotiſcos.

I. VERBUM paſſivum propriè loquendo in linguâ *Francicâ* nullum eſt, ſed vox paſſiva in in eâ formatur adminiculo verborum auxiliarium ſiin vel weſan, *eſſe*, & werthan vel gewerthan, *fieri*, de quibus ſupra in capite VII.

En paradeigma per omnes modos.

Modus indicativus.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præſ.	Ich bin *vel* werthe *vel* uuerde Thu biſt *vel* wertheſt Her is *vel* werthet	gemachod.	Wir ſiin *vel* werthen Ir ſiit *vel* werthet Sie ſint *vel* werthent	gemachod.
	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. imp.	Ich was *vel* warth *vel* uuard Thu waſt *vel* wartheſt Her was *vel* warth	gemachot.	Wir waran *vel* wurthan Ir waret *vel* wurthed Sie waran *vel* wurthan	gemachot.
	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præt.	Ich bin gemachot Thu biſt gemachot Her is gemachot	worthan.	Wir ſiin gemachot Ir ſiit gemachot Sie ſint gemachot	worthan.
	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. pluſ. perf.	Ich was gemachot Thu was gemachot Her was gemachot	worthan.	Wir waran gemachot Ir waret gemachot Sie waran gemachot	worthan.

Singulariter.

Tempus futurum. { Ich ſcal, *vel* willon gemachot / Thu ſcalt, *vel* willet gemachot / Her ſcall, *vel* will gemachot } ſiin, *vel* werthan.

Pluraliter.

Tempus futurum. { Wir ſculan, *vel* willon gemachot / Ir ſculet, *vel* willet gemachot / Sie ſculan, *vel* willont gemachot } ſiin, *vel* werthan.

Modus imperativus.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præſ.	* Thaz ich ſii, *vel* werthe / Sii, *vel* wis, *vel* werthes thu / † Sii, *vel* werthe her	gemachod.	‡ Siin, *vel* werthin wir / Sii *vel* weſat, *vel* werthet ir / ** Siin *vel* werthent ſie	gemachod.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. fut.	Ich ſcal gemachod / Thu ſcalt gemachod / Her ſcal gemachod	ſiin, *vel* werthan.	Wir ſculan gemachod / Ir ſculet gemachod / Sie ſculan gemachod	ſiin, *vel* werthan.

Modus optativus potentialis conjunctivus.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. præſ.	Ich ſii *vel* wertha / Thu ſis *vel* werthes / Her ſii *vel* wertha	gemachot.	Wir ſiin *vel* werthen / Ir ſiit *vel* werthet / Sie ſiin *vel* werthen	gemachot.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. imp. ſimplex.	Ich wara *vel* wurthe / Thu waros *vel* wurthes / Her wara *vel* wurthet	gemachod.	Wir waran, *vel* wurthen / Ir waret *vel* wurthet / Sie waren *vel* wurthen	gemachot.

Tempus imperf. circumſcriptum. Ich wolde, ſcolde, mochte, kunde gemachot ſiin *vel* werthan.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
T. perf.	Ich ſii gemachot / Thu ſis gemachot / Her ſii gemachot	worthan.	Wir ſiin gemachot / Ir ſiit gemachot / Sie ſiin gemachot	worthan.

Singulariter.

T. pluſquam perfectum. { Ich wara, *vel* wurthe gemachot / Thu wares, *vel* wurthes gemachot / Her wara, *vel* wurthet gemachot } geweſen *vel* werthan.

Pluraliter.

T. pluſquam perfectum. { Wir waren, *vel* wurthen gemachot / Ir waret *vel* wurthet gemachot / Sie waren, *vel* wurthen gemachot } geweſen *vel* werthan.

Circumſcriptivè. Ich wolte, ſcolte, *&c.* gemachot ſiin, werthan.

T. futurum. Ich wille, ſcule, ſule, muge, kunne gemachot ſiin, werthan, *&c.*

---

* Vel, laz mich gemachod werthan. † Vel, gemachot werthan. ** Vel, laaza ſie gemachot lat hinan gemachot werthan. ‡ Vel, laazat uns werthan. *Auxilio verbi* lazan, *ſinere.*

Modus

Modus infinitivus.

II. Præſens, & imperfectum. Gemachot werthan, *fieri.*

III. Perfectum, & pluſquam perfectum. Siin gemachot worthan, *factum eſſe*, vel *fuiſſe.*

IV. Participium, ex quo vox paſſiva formatur. Gemachot, od, et, ed, *factus, a, um.*

V. Adjectiva & participia omnia tam activa præſentis temporis, quam paſſiva præteriti, cùm adduntur ſubſtantivis cum articulo indefinito EIN, vel poſt copulam iis poſtponuntur in oratione, moventur non raro tribus terminationibus, & tunc maſculinum definit in ER, fœmininum in E, & neutrum in EZ, AZ. ut, ein goter fader, eine moder, eine gotez hoiued. Eadem eſt ratio cum pronomina poſſeſſiva iis præponuntur. ut, min goter fader. Sed cum in oratione prædicati locum *naturalem obtinent, tum participia in conſonantem definunt; ſcilicet participium præſentis temporis in AND, vel ANT, & præteriti in OT, OD, ET, ED, EN, vel AN, in omni genere: ut, min fader is machand, mine muoder is machand, minaz hoiued is machand. Sed, ni fallor, tenet maximè hæc regula in citerioris antiquitatis auctoribus; locum enim non obtinet in omnium antiquiſſimo codice *Cottoniano*, in quo ne unum quidem aut participium, aut adjectivum in ER productum animadvertimus.

Præterea participia in eo adjectivorum moribus obſequuntur, quod emphaticè & demonſtrativè poſita poſt articulos terminentur in omni genere recti ſingularis in A, vel O, ut ſupra docuimus de adjectivis, cap. IV.

CAPUT TERTIUMDECIMUM.

De verbo imperſonali.

I. IMPERSONALIA dicuntur, quibus non præponitur certa perſona ich, thu, her, *&c.* Sed nomen MAN & pronomen HIZ: ut, man ſaged, *dicitur, dicunt*; hiz regnet, *pluit.*

II. Fiunt autem imperſonalia ab omnibus verbis, & quæ in *Latina* efferuntur verbis paſſivis, his præponitur nomen MAN: ut, ni duit man untar mannum, *non fit inter homines*, vel *ab hominibus*. Otfr. Hahe, hahe man inan, *ſuſpendatur.* Tat.

III. Quæ vero apud *Latinos* activis verbis redduntur, illis præponitur pronomen HIZ: ut, hiz ne verid nu ſo niet, ſo hiz eer deda, *non adeo nunc ſuccedit res, ut prius.* w.

IV. Nota tamen, quod HIZ omittitur, quando accuſativus vel dativus nominis vel pronominis perſonalis præmittitur, & nulla alia dictio præcedit: ut, mich ne luſtet niewehtes *niſi tantum diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* w. That himo hungreda, ande thurſta. w. Thuo fan them vuolcne quam helag ſtemna Godes, endi them helithon thar ſelbo ſagda that that is ſuno libbendero hioboſt an them mi licod an minon hugiſceftion. *C. C.* Thes brotes in ni briſtet. Si vero alia dictio præcedit, tum retinetur HIZ: ich weiz thaz hiz briſtet in thes wines. Meinet ir thaz hiz mich luſtet thus.

CAPUT QUARTUMDECIMUM.

De verbis reflexivis.

I. VERBA *reflexiva, ſeu reciproca fuerunt in uſu apud *Franco-Theotiſcos*, ut antea apud *Gothos*, & nunc apud *Franco-Gallos*: ut, wer vereuwen uns, *lætamur*; Gallicè, *nous nous rejouiſſons.* Thie ſich anazucchon, *qui ſibi arrogant*; Gallicè, *qui ſe vantent.* Balg ſih harto, *iratus eſt valde*; Gallicè, *il ſe fâche fort.* Nahit ſih himilo richi, *appropinquat regnum cælorum*; Gallice, *le royaume des cieux s' approche.* Wanda ſich Got van himole hare ze erthan gebrachta, *etenim Deus de cœlo ad terram deſcendit*; Gallice, *parceque Dieu s'eſt conduit du ciel à la terre.* Bure thigh northwind, *ſurge aquilo*; *leve toy, vent du nort.* Tho richt ich mich uph ze guodan werchon, *tum erexi me ad bona opera*; *alors je me ſuis levé aux bonnes oeuvres.*

---

* Participium vel adjectivum tum dicitur obtinere locum ſuum naturalem prædicati, quum ſubſtantivum præcedit copulam in oratione, & adjectivum vel participium, de eo prædicatum, copulam ſequatur. † Vide Grammaticam *Anglo-Saxonicam*, cap. XVI. regul. 6.

O Synagoga thu wunderoſt thich, O *ſynagoga tu miraris*; *Tu t'étonnes, O Synagogue.* Therro ne magh ich mih nu volle wunderan; *je ne puis pas m'y aſſez étonner.* Thine *prædicatores* flizent ſich thie ze ſchenchene hiro *auditoribus*, *Student tui prædicatores hæc diſpenſare ſuis auditoribus*; *vos prædicateurs ſe piquent à diſpenſer cettes choſes à leurs auditeurs.* Ich hauo mich geeinot, *ſtatui*; *Je me ſuis reſolu.* Thar bewal ſich thin muoder, *ibi corrupta eſt mater tua*; *vôtre mere s'eſt corrumpue là.* Ef thu ſis Criſt Godes ſuno gang thi than fan them cruce, nitherſtopi thi fan them ſimon, *ſi tu es Criſtus filius Dei veni de cruce, deſcende de patibulo*; *ſi tu es Chriſt le fils de dieu, va t'en donc de la croix, fai toy deſcendre icy bas de la potence.* C. C. Alia exempla ſunt, ubi verba reflexiva poſt ſe habent dativum: ut, ne forhti thu thir Zacharias, *ne timeas Zacharia.* Tat. II. 5. Legitur tamen cap. v, 8. ni curi thu forhtan, *noli tamere.* & cap. VI. 2. ni curet ju fortari, *nolite timere.* verum cap. XI. 3. her forhta imo, *timuit.*

II. Reflexiva ſequuntur formam activorum, addendo ſemper accuſativum pronominis perſonalis, in omni perſona utriuſque numeri, de qua verbum uſurpatur, ut in ſequenti paradigmate obſervari poteſt.

Modus indicativus.

Tem. præſ. & fut. Ich wunderon mich, *miror.* Thu wunderoſt thich. Her wunderot ſich, *&c.*
Tempus imperfectum. Ich wunderoda mich. Thu wunderodeſt thich, *&c.*
Tempus perfectum. Ich hauon mich gewunderod, *&c.*
Tempus pluſquamperfectum. Ich hafda mich gewundrod, *&c.*
Tempus futurum circumſcriptum. Ich willon, ſcal mich wunderan.

Modus imperativus.

Tempus præſens. Thaz ich mich wundere. Wundere thich. Her wundere ſich, *&c.*
Tempus futurum. Ich ſcal mich wunderan. Thu ſcalt thich wunderan, *&c.*

Modus optativus potentialis conjunctivus.

Tempus præſens & futurum. Ich wundere mich. Thu wunderes thich, *&c.*
Tempus imperfectum, perfectum. Ich wunderoda mich, *&c.*
Tempus imperfectum circumſcriptum. Ich wolde, ſcolde mich wunderan.
Tempus perfectum circumſcriptum. Ich haue mich gewunderod, *&c.*
Tempus pluſquam perfectum. Ich hafde, vel hadde mich gewunderod, *&c.*
Tempus futurum. Ich, ih, ſcule, ſule, uuolle, kunne mich uunderan, *&c.*

Modus infinitivus.

Tempus præſens & imperfectum. Sich, ſih uuunderan, *mirari.*
Tempus perfectum, & pluſquamperfectum. Sich gewunderot havon, *miratum eſſe*, vel *fuiße.*
Participium. Sich uuunderandi, *mirans.*

III. Verum in *C. C.* & *Tat.* Wunderan vel uuonteran ſimpliciter & abſolute uſurpatur: ſia wundrodun alla huo io ſo kindiſc man ſulicha quidi, mahti gimahlean mid is muđu, *mirati ſunt omnes quomodo puer talia poßet loqui, & ſermocinari cum ore ſuo.* Bidun allan dag that uuerod for them uuihe endi uuundrodun alla bihui hie thar ſo lang frahen ſinan theonon thurfti, *expectabat multitudo per totum diem ante templum, & mirabantur omnes, quamobrem ille* [Zacharias] *ibi tam diu domino ſuo miniſtraret.* In *Tatiano*; inti uunterotun thaz her lazzſta in temple, *mirabantur quod tardabat in templo.* Vide quod de reciproco loquendi idiomate ſcripſimus Gram. *Anglo-Sax.* cap. XVI. reg. 6.

CAPUT QUINTUMDECIMUM.

De verbis anomalis, ſive *irregularibus.*

I. MULTA ſunt verba in lingua *Franco-Theotiſca*, quæ à paradeigmatis primæ & ſecundæ conjugationis deflectentia pro anomalis habenda ſunt.

Hujuſmodi ſunt tuon, *facere*; quod in præt. facit teta, tata: ut, uuizzet ir uua ih ju teta, *ſcitis quid fecerim vobis.* Ob ih uuerc ni tati in in, *ſi opera non feciſſem in iis.* Tat. Uuaſgan, *lavare*, quod facit uuoſc: ut, after thiu her uuoſc iro fuozzi, *poſtquam lavit pedes eorum.* Tat. Fiengan vel fengan, & giengan vel gengan, quæ cum compoſitis faciunt fieng, & gieng in præteritis: Inti intheng ſin giuuati, *& accepit veſtimenta ſua.* Tat. Tho giengun ſin jungiron, *& abierunt diſcipuli ejus.* Tat. Sie ſtentan, ſtantan, *ſtare*, cum compoſitis faciunt ſtuont: ut, tho forſtuont ther Heilant, *tunc cognovit Jeſus.* niſi potius ad 2. R. c. XI. ſpectare videantur.

CAP-

CAPUT SEXTUMDECIMUM.

De adverbiis

Adverbia loci, ſitûs, diſtantiæ.

I. WAR, *ubi.* Mannes ſunt ni habet uuar her ſin huobit inthelde, *filius hominis non habet, ubi caput reclinet.* Tat. LI, 12. Jefthes war, *alicŭbi, in quibuſdam locis.* An thir is *ſcientia veritatis*, thiu ther *in ſacrâ ſcripturâ* jefthes war alſo ophenis, *ſermo* ther flezende bruno, wanda ſiu is light ze vernemene: jefthes war is ſiu alſo thiu puzza, thar uz man thaz wazzar mid arbeide ſcephet, wanda ſiu unſemfte is ze vernemene. w. Thar, *ubi.* Giuuet im an thena ſith thanan, vuenda an is vuilleon thar hie vuelon ehta bu, endi bodlos, *profectus eſt illinc, & eo tendebat ubi opes, oppida, & ædificia poſſideret. C. C.* Thar ther, *ubi.* Engaddi is em ſtad thar ther waſſent *arbuſcula.* w. Ich guode ſielan ir tha drephet *ad ſupernam Hieruſalem* thar ther is *viſio pacis æternæ.* w. Hiar, *hic*: ut, that uuill ih hiar gizellen--- ſo vuir nu hiar beginnen. Otfr. Heimortes, *domum verſus.* Thaz menigi thes liutes filari heimortes, *adeo ut multitudo populi domum verſus tenderet.* Otfr. Obana, ouana, oban̄a, oban̄a, *ſurſum*: Alſo auor ther *acervus tritici* nithana breid is, ande ouana ſmal. Slitun thena ſeli oban̄a. *C. C.* Oban̄, *ſupra, in ſublimi.* Liet ina thuo ledean thana that hie an Hieruſalem te them Godes vuihe alles oban̄ vuardan uppan giſetta. *C. C.* Bioban̄, *ſupra.* Lag thar en ſelis bioban̄, *ibi poſitus erat lapis ſupra.* Fon obana, *deſurſus*: thie thar fon obana quam, *qui deſurſum venit.* Tatian. XX, 7. Iogiuuanan, *undique*: Quamun zi imo iogiuuanan, *conveniebant ad eum undique,* XLVI, 5. So uuara ſo, *quocunque*: So uuara ſo thu ges, *quocunque iveris.* LI. 1. Ferranu, *à longe*: giſehenti tho then Heilent ferranu, *videns autem Jeſum à longe.* LIII, 6. Ferro, *longe, procul.* Uuas thar nalles ferro fon in, *erat non longe ab iis.* LIII, 9. Uuara, *quo?* tharo, *quo*: Truhtin uuara ueris? Tharo ih faru ni maht mir nu folgen, *domine, quo vadis? quo ego vado, non potes me modo ſequi.* Tat. CLXI. 1. Uuidarortes, *retrorſum*, giongun uuitarortes, *abierunt retrorſum.* CLXXXIV. 3. Nithana, *deorſum.* Nidine, *infra*: Her zoigit uns hi nidine welich lebin ſi in himole, *oſtendit nobis hic infra viventibus, qualis ſit vita in cœlo.* S. Ann. Nither, *deorſum*: min drut is nither gegangan ze ſinemo gardon, *dilectus meus deſcendit in hortum ſuum.* w. Wanan, vannana, *unde*: nu vernimet wanan ſich thaz leyth geburede. Vannana iſt iz fromin? *unde eſt domine?* Otfr. Thanan, thanana, *inde, illinc.* Thes dages fuarun thanana. Otf. Thana, *inde*: liet ina thuo ledean thana. *C. C.* Hinan, hinana. *hinc.* Oſtan, oſtana, *ab oriente*: oſtano quamun, *ab oriente venerunt.* Uueſtan, vueſtane, *ab occidente.* Hi, *hic.* Er iſt giuueltig filu fram, ioh hera in worolt uns quam vuuntarlichen thingon hera vntar menniſgon. Otfr. Fram, *prorſum, antrorſum.* Hera, *hic, huc.* Herod, *hic, huc.* An herod, *huc.* Huarod, *alicubi*: ik for Gode ſtandu for them alovualden, ne ſi that hie mi an is arundi huared ſendean vuillie. *C. C.* Uze, uz, uzzi, *extra, foris.* Then liut ther ginada thar uze beitota, *tum multus populus ibi foris expectabat,* Otfr. Hiutar, *huc*: quam tho harto Gotes euuarto, *tum huc diligenter venit dei ſacerdos,* Otfrid. Uzzi, *foris, extra*: uzzi betenti, *foris orans,* Tat. II, 3. Oba, *ſupra*: ſtuont oba thar thie kneht uuas, *ſtabant ſupra, ubi erat puer.* Tatian. VIII. 5. Inuuertes, *intrinſecus*: inuuertes ſint ſie raze uuolua, *intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Tat. XLI. 1. Uzzi betonti, *foris orans.* Tat. I. 3. Tharuze, *foris.* So war ſo, *ubicunque.* Forth, *extra, foras.* Eleganter verbis poſtponitur: ut, thuo quamun than at lezten forth an thena huarf vueros vuarloſa man tuena. *C. C.* Giuuitun im forth thanan fan them grabe. *C. C.* Saldun im ſine manag te thiu that ſia it ni ſagdin forth. *C. C.*

Adverbia temporis.

II. Er, eer, *antea, prius, olim.* Er than, *priuſquam, potius.* Er thes, *antehâc.* Allan langan dag, *per totum diem, Anglice,* **all the day long.** Uuas thar folc umbi allan langan dag. Waldand lerda allan langan dag liudi managa. *C. C.* Te naht, *hâc nocte*: thu thines thiodnes te naht thriuuo farlognis, *hâc nocte ter dominum tuum negabis. C. C.* An handon, *præſto, Ang.* **at hand.** Mi iſt an handon vuiti, endi vuunder quala thia ik for theſon vuerode ſcal tholon. *C. C.* Emmizigen, *jugiter, aſſiduè, protinus*: ſunta thia uuir thenken, ioh emmizigen uuirken. Otfr. Thara uuir zua io gingen, ioh emmizigen thingen, *ad quod jam tendimus, & quod jugiter ſperamus.* Otf. Unzan, unz, uns, uns thaz. Ant, ant that, *donec, uſque dum*; ant im is libes cumit aldres aban̄d ---- ant that im is aban̄d nahit is aldres, *C. C.* Uns thaz thuz giſches ala vuar, *uſque dum tibi hoc omne fiat.* Otfr. Than, thann, *tunc, tum.* Er thann,

ante id tempus, antequam & potius quam. Than than, *quum*: than gi vuilleon, quat hie, vueros mid juuuon vuordon vualdand gruotteon allaro cuningo craftigoſton, than quethat gi ſo ik ju leriu. *C. C.* Vuanom, *illico, confeſtim*; vuanom upparas Lazarus. Thuo gengun eft thiu kumbal forth vuanum under thiu vuolcan. Thuo vuarth morgan cuman vuanum te theſaro vueroldi. Bilibe, *protinus, confeſtim*; thuo ſprak eft thet barn Godes, ef gi ſia amerriat, quat hie, that hier ni muotun manno barn vualdandes craft vuordon diurian, than ſculun it hropan thoh hardo ſtenos for theſon folcſcipie feliſos ſtarca er than it io bilibe ni man is lofe ſpreke vuido after theſaro vueroldo, *tum iterum locutus eſt* [reſpondit] *filius Dei; ſi vos prohibetis, inquit ille, quo minus Dei potentia hic glorificetur, duri lapides illam proclamabunt coram populo, Saxa rigida longè lateque per totum mundum, potius quam nemo laudes illius jam confeſtim eloquatur. C. C.* Thuo, tho, do, du, *tunc, tum, quum.* Tho ther kuning geſaz tho begunda min ſælfwerz ze ſtinchene. w. So adam teta, do er dero chanun rates volgeta. Uuenda ina thuo ludas fan them vuerode. Hreopun thuo alla ſamad hludero ſtemnu, hietun flitlico ferahes ahtian Criſt mid qualmu endi an cruce ſlahan, vuegian te vundron. *C. C.* Du her ſini troue ſagiti, *quum ſomnia ſua referret.* Tat. Zin Duringen du dir ſiddi was, *Thuringis tunc moris erat.* S. Ann. Tho auor, *tunc vero.* Nu, *nunc.* Jemer, *ſemper.* Simbulum, *ſemper.* Tat. CLXXXVII. 2. So wanne ſo, *quandocunque.* So wanne ſo ſiu ſlaaphe, *quandocunque illa dormitaverit.* Lango, *diu.* Alſo lango, *tam diu.* So lango ſo, *dum.* Ein wiila, *pauliſper.* Allizana, *ſemper, omnino*: Ande ouch allizana *ſuſpirat ad viſionem pacis.* Wie hoogh ſiu is, ande wie ſiu allizana thihet, *de virtute in virtutem.* Unzen, unzin, unze, *uſque quo, quoaduſque.* Unze ther dagh uphge; unzin ther dagh uphge, *quoaduſque dies aſcendat.* w. So wen ſo, ſo wanne ſo, *quamprimum*: ſo wen ſo min *dilectio perfectè inflammat*, ſiu machot hin *contemptorem* alles erthiſcan guodes. w. Sumeſtund, *interdum.* Nun, *nunc.* Van then ſtunden, *ex quo.* Sum wiila, *aliquantiſper.* Thar nach ſo, *quum, poſtquam.* So thar nach ſo ich hiro geſcriphta thurgh ſuoghta. w. Eyn luzzel thar nach ſo ich ſie allo thurg ſtreych, *parum poſtquam omnes pertranſiſſem.* w. Githewanne, *nunc, ſubinde, aliquando*; ande thie man gitthewanne geſihet, *& illos aliquando homines vident.* w. Er thanne, *donec:* er thanne zifare himil inti erda, *donec tranſeat cœlum, & terra.* Er thanne ſiu elliu uuerdent, *donec hæc omnia fiant.* Tat. XXVI. 5. Er thanne thu gittis then jungiſton ſcat, *donec reddas noviſſimum quadrantem.* Tat. XXVII, 3. Noh nu, *nondum*: noh nu quam min zit, *nondum venit tempus meum.* Tat. XLV, 2. Simbulun, ſimblun, *ſemper:* inti ſimbulun nahtes inti tages, *& ſemper nocte & die.* LIII, 5. Ih ſimblun lerta in Samonunga, *ego ſemper docui in Synagoga.* Tat. Geſteron, *heri*: geſteron zi thero ſibuntin ziti forliet inan thas fiebar, *heri horâ ſeptimâ reliquit eum febris.* LV, 7. So largo, *quamdiu*: eno mugun thiu kind thero bruttoufti, ſo largo ther brutigumo mit in iſt, faſten, *nunquid poſſunt filii nuptiarum, quamdiu ſponſus eſt cum illis, jejunare?* Tat. LVI. 6. Sprato, *ſero*; mit thiu iz ſprato uuas, *cum eſſet ſero.* Tat. CCXXX, 1. Jogiuuar, *ubique*, predigotun iogiuuar, *prædicaverunt ubique.* CCXLIV. After thizin, *poſtea*: thu uueiſt iz after thizin, *ſcies autem poſtea.* CLIII. 3. Uuanne, *aliquando:* inti thu ſih uuanne giuuentit, *& tu aliquando converſus.* Tat. CLX, 4. After thiu, *poſtea*: thu falges mir after thiu, *ſequeris autem poſtea.* Tat. Nûua, *modo*: ih quidu ju nûua, *dico vobis modò.* Tat. After thiu, *poſtquam*: after thiu ih arſtantu, *poſtquam reſurrexero.* Tat. Gitato, *quotidie*: gitato uuas ih mit ju lerenti in themo temple, *quotidie apud vos eram docens in templo.* Tat. Mit thiu, *cum.* Mit thiu ſie juuih ziskeident, *cum vos ſeparaverint.* Tat. * Giu, gio, *jam, nunc*: giu dera naht ſcato farlazzan iſt, *jam noctis umbra linquitur.* Otfr. Iu, & io, & eo, *jam, nunc.* Aliquando tamen eleganter redundant in oratione, ut particulæ expletivæ apud *Græcos.* † San, ſane, ſano, *cito, illico, confeſtim.* Hie vuarth garo ſane. *C. C.* Sia ſpracun im ſan angegin. *C. C.* Agleto, Agaleizo, *indefinenter, aſſidue, protinus, continenter*: Agleto bad that vuib mid iro vuordon that iro vualdand Criſt mildi an is muodſebon uurdi. *C. C.* Framort, *amodò*: inti gerno buos ziu framort, *& amodò ſerio pœnitentiam agam.* Nu forth, *deinceps*: oc mag ik ju ſeggean giſithos mina that gi theſſaro weroldes nuforth ſculun lioht vueſan. *C. C.* Huilon, *dum*: huilon unmet het ſcinandia ſunna. *C. C.* After thius, *poſthac.* Umbi that an thia, *uſque dum*: ſo deda thie drohtines ſuno umbi that an thia is miklun maht thiu mer ni gilobdun. *C. C.* Furthor, *ulterius.* ‡ Io, *ſemper*: ut, ſint io ſtantenti, *ſemper ſtant. C. C.* Thar blyent thir io lilia inti roſæ, *ibi ſemper tibi ſpirant* [*florent*] *lilia, & roſæ. Otf.* apud Lamb. Sithor, *ſerius, poſtea.* Hiudu, *hodie.* Hiutu, huitu & huit, *idem.* Mergana, *cras.* Zi mergane, *in craſtino.* Nio ſith, *nunquam.* Ac gan thu hel hinan lat thi an thinon hugie that thu nio ſith after thius ſo ſundig ni vuerthes. *C. C.* Forn, furn, *olim.* An furn dagon, *antiquitus.* Huand, huana, huan, ut wanne, *quando*: Godes Engilos ni ſeggian ni mugan huand it giuuerthan ſculi. *C. C.* So huand ſo, *quandocunque.* Huand ſo huand, *quandocunque.* Moragan, *mane*: er than thius thiuſtre naht liude farliete, endi eft lioht cume moragan te mannon. *C. C.* Alalungan, *continuo*; All along: Ni vueldi gihuggean that ina mahti God ſo alalungan ſo hie fan eriſt vuas ſelbo giuuerkian ef hie ſo vueldi, *non animadverteret quòd Deus ipſe, ſi modo vellet, poterat illum mundum continuò creaſſe, prout à principio exti-*

---

* *Gothicum* autem adverbium, gh: † *Gothice*, sins: ‡ *Gothice*, aiy: *Anglice*, ay.

tit.

tit. C. C. Sniumo, *propediem, protinus.* Hie that gibod leſtu ſniumo. *C. C.* Thicco *ſæpè.* Aller thiccoſt, *ſæpiſſimè.* Fon inan, *ex hinc, ex hoc tempore, in futurum.* Fon danan, *exinde, ex eo tempore.* Noh thanne ni, *nondum*: noh thanne ni uuas giſentit, *nondum enim miſſus fuerat.* Tat. XX. 2.

Adverbia modi & qualitatis.

III. Wie, wio, huo, *quomodo.* Welicho, *qualiter.* Sulicho, ſulicu, *taliter.* Vuel, *bene.* Mit rechte, *rectè.* Ana ruahi, *temerè, ſine curâ.* An vuilleon, vel an vuillion, *lubenter*: quam im thar te gegnes filo vuerodes an vuileon. *C. C.* Endi lof-ſang ahuof that vuerod an vuillion. *C. C.* Thankes vel mines thankes, thines thankes, ſines thankes, *lubenter, gratis.* Ik gab ju mines thankes, *dedi vobis gratis.* Unthankes, *invitò*: er unthankes im zalda, *invitus iis dicebat.* Mines unthankes, *me invito*: ſines unthankes, *ipſo invito*: thaz ni uuarth alliz niet ſines unthankes, noven nah ſinemo willan, *hoc non factum eſt omnino ipſo invito, ſed ſecundum ejus voluntatem.* w. Taugno, touchno, vel douchno, vel tougelo, *clam.* Stillo, *clam.* Einfaltlicho, *ſimpliciter.* Ein muatlicho, *ſincerè, ſimpliciter.* Eerlicho, erlicho, erliche, *honorificè, honeſtè.* Eerhaftoſt, *honeſtiſſime.* Ruahchaloſo, *negligenter.* Liutzorahto, *publicè.* Samftero, *facilius.* Unſamfto, *difficulter.* Uaſſo, *acriter, acutè.* Suodlico, *verè.* Craftlico, *potenter.* Darnungo, *clam, clanculum.* Farungo, *ſubitò, inopinatò.* So farungo vuarth that fiur cuman. *C. C.* That hie ju ſlapanda farungo ni bifahe. *C. C.* Sniumo, *Goth.* SNIUMUNDA, *ſubito, cito*: ſliumo, *propere, cito, ſubito, leviter.* Ofstlicho, *properè, feſtinanter.* Gegnungo, *plane, prorſus, omnino, certe.* Fulgengi vuel, *optime*: grotte hie thuo lohannes, anthiet that hie iru fulgengi vuel minniodi. *C. C.* Mit ernuſti, *ſedulo.* Ze ernuſti, *omnino.* Ze flize, *certatim.* Ernuſtlicho, *ſtrenuè.* Zithuruhflachti, *omnino*: zithuruhflachti ni ſuere man, *omnino ne juretur.* Otfr. Filu wola, *optimè.* Filu uaſſo, *acerrimè, acutiſſime.* Gernlicho, *diligenter.* Et omnia adverbia cum filu, aller, zaller, ſignificant in ſupremo gradu. Emmi zigeſto, *inſtantiſſime.* M. Anderwiis, *aliter, Anglice,* otherwiſe. Anderuuis ni giloubit ir, *aliter non creditis.* Tat. LV, 3. Alles, *alioquin*; Alles brehhit niuuo uuin thie belgi, *alioqui rumpit vinum novum utres.* LVI, 8. Uuioſe, *quomodo*: inti uuioſe inan fuorſtuonun, *& quomodo cognoverunt eum.* Tat. CCXXIX, 3. Zi uueliheru uuiſan, *quemadmodum*; zi uueliheru uuiſun ſiu ſliumo giheilit uuant, *quemadmodum confeſtim ſanata eſt.* Tatian. Nibi halt, *alioqui*: nibi halt imo noh thanne ferro farentemo, *alioquin adhuc illo longe agente.* Tat. LXVII, 14.

Adverbia quantitatis, & diſtantiæ.

IV. Verro, *longè*, verror, *ulterius.* Ferran, *longè, procul.* At hendi, *propè*: nu is hiro dod at hendi. *C. C.* Nah, *prope*, nahor, *propius.* Mit alla, *integrè, omnino.* Mit alla biſtu ſcona, *tota pulchra es.* w. Vide adverbia loci.

Adverbia ordinis, & confuſionis.

Ze eriſt, aller eriſt, zaller eriſt, *primum.* At eriſt, in eriſt, *imprimis.* Hinnefure, *deinceps.* thar nah, *poſtea, dein, deinde*: kunde ze eriſt *per temet ipſum*, thar nah *per doctores* thin *evangelium.* w. Ze eriſt nah him, an then thie ruode mines bluodes mit *effuſione ſui ſanguinis* biletheden, thar nah an then *conventiculis fidelium.* w. After thiu, *deinde, poſtea.* Sithon *tum, poſtea.* Obar that, *præterea, adhæc.* Sithor, *poſtquam, poſteaquam.* So duot im noh liudio barn vuido after theſaro vueroldi ſithor im vualdand Criſt geliuhta mid is lerun. *C. C.* After thius, *poſthac*: that thu after thius ſo ſundig ni vuerthes. *C. C.* Reht ſo ſo, *ubi primum*: Reht ſo hie thuo is Drohtin giſah holdan herron, ſo vuarth im is hugi blithi, thes im thie vuillo giſtuod, endi ſprak im thuo mid is vuordon to. Alezten, *denique*: thuo quamun thar alezten forth an thena huarf vuero warloſa man tuena. *Tum denique in turbam prodierunt duo homines mendaces. C. C.* Ze eriſten, *primum.*

Adverbia ſimilitudinis.

V. So, *ſicut*: ſo Adam teta, *ſicut Adamus fecit. Otfr.* apud *Lamb.* Samo, *ſicut, veluti*: thine lephan ſint ſamo eine tuodobinda. w. So ſamo ſo, *tam quam*: ſie ſint ſo ſamo chuani ſelb ſo thie *Romani*, in felde, joh in walde, ſo ſint ſie ſamo balde. Otfr. Samon ſo, *haud ſecus ac.* Alſo ſamo, *quemadmodum, ſic*: alſo thaz veld ungeer id thie bluomen berid, ſamo bin ich *ſine virili ſemine* geboran man thero magath. Alſo ſamon ſo, *quemadmodum, ſic*: alſo thiu Apheldera ſconer is, than ander waldholz, ſamon ſo hauet min *ſponſus* ſunderlich ſcone *præ cæteris electis.* w. Samo ſo, *æque ac, ſimiliter, ſicut, tam quam*: min minno is ſamo ſtarc ſo ther dooth ingegin thich, is auor thin nith ſamo ſtrang ſo thiu helle ingegen mich. w. Samo ſo natrum, *ſicut ſerpentes.* So, *adeo, tam.* Thus, ſus, ſos, *ſic, ſicut, ita*: ſi vuillo thin hiar nidare, ſos er iſt ufan himile, *ſic ſit voluntas hic infra, ſicut ſupra eſt in cælo.* Sos ih juuih minnota, *ſicut ego dilexi vos.* Tatian. Sus duent thie io alle thes guaten uuillon fulle, *ſic faciunt ſemper bonæ voluntatis pleni. Otfr.* apud *Lamb.* Sus quedanti, *ſic dicens.* paſſim in Tatiano. So ſelf, *pariter.* Herro thie guodo, quat hie, us is thinera huldi tharf te giuuirkeanne thinan

vuilleon, endı thınero vuordo ſo ſelf. *C. C.* Alles aᴛ aftan, *prorſus ut, omnino, perinde ac* endı mid ıs vuordon gibod thaᴛ man them mannon ıro meidı forgulda alles aᴛ aftan them thar quamun aᴛ eriſt. *C. C.* So ſi, *quemadmodum*: ſo ſi Adam teta do er Got uuolta uuerden, *quemadmodum fecit Adamus, cum Deus fieri vellet. Otfr.* apud *Lamb.* So ne dihent ſi, *non ſic creſcunt.* idem.

Adverbia intentionis & remiſſionis.

VI. Huc ſpectant fere omnia adverbia qualitatis, ſiquidem qualitates intendantur & remittantur per gradus: ut, erneſthafto, *ſedulo.* Mit ernuſti, *ſedulò.* Za ernuſti, *omnino.* Ernuſtlicho *ſtrenuè.* Filu, *valde*: uuarun ſin bediu Gote filu drudiu, *erant ambo dei valde timentes.* Otfr. Harto, hardo, *valde*: nu thu thaz arunti ſo harto biſt firmonanti, *quandoquidem tu valde diffidis huic mandato.* Otfr. Zui ther ewarto dualeti ſo harto, *cur ſacerdos tam diu ibi manſit. C. C.* Gernlicho, *diligenter.* Gernlicho lerneta ſon in, *diligenter didicit ab iis.* Tat. VIII. 2. Zi flize, *certatim.* Zi thuruh ſlachti, *omnino.* Flizlichor *ſtudioſiùs.* Vilo wola, filu wola, *optimè, egregiè.* Mer ande mer, *magis magiſque.* Gerno, *ſedulo.* Suitho, *valde.* Fel, *multum.* Wola, *bene, valde.* Wole, *idem.* Ze, zi, *nimis*: vuas ım thiu vuanamı ᴛe ſᴛrang, ᴛe ſuiᴛhi ᴛe ſehanne, *ſplendor erat fortior & validior, quam qui ſpectari poſſet. C. C.* Meer, *magis*: ſo willon ich thes ze meer bitherue ſcunan thurgh thinan willan, *ſic eo magis excellens videbor tui gratiâ.* w. Ilego, *illico*, ab ilan, *feſtinare.* Thicco, *ſæpe.* Aller thiccoſt, *ſæpiſſimè.* Thrado, thrato, *vehementer, valde.* Thie ther ſamo thrado iled *ad terram promiſſionis.* w. Sifahun thrato, *gaviſi ſunt valde.* Tat. Ze thrader, vilo thrado, *vehementiſſime, fortiſſimè.* Jeht, *paulum, paullatim*: So ſie jeht *robuſtiores ſenſibus* wirthent. w. Sar, *omnino, integrè, valde, ſine defectu.* Was ſi after thiu mit iru far thri monodo thar, *manſit cum illâ tribus integris menſibus.* Otfr. Thes fater namon in min vuar, then firſagen ih ju far, *patris nomen profecto vobis valde interdico.* Otfr. Ein luzzel, *puſillum.* Zi thuruh ſlahti, *omnino*: thaz man zi thuruh ſlahti ni ſuere, *non jurare omnino.* Tat. XXX. 2. Mer, *magis, plus*: ouch mer uuirs habeta, *ſed deterius habebat.* Tat.

Adverbia affirmandi & jurandi.

VII. Te vuaron, *verè*: Habda ᴛho ᴛe vuaron vualdandes ſunu gılerıᴛ thıa lıudı. *C. C.* *Sinnon, ſinmon, ſinmen, *profecto*: thoh thı all thaᴛ helıᴛho folc geſuıcan thına geſıᴛhos thoh ık ſinnon mid thı tholoıan vuılliu, ık bıun garo ſinnon, ef mı God laᴛıᴛh, thaᴛ ık an thınon fulleſᴛıe faſᴛo gıſᴛande. *C. C.* Hı ſagda ſimnen thaᴛ hı ſcoldı fan doᴅe aſtandan an thriddıon dage. *C. C.* †Ia, *etiam*, nen, *non*: Ef man huena ſaca ſuokıe, hıe ſeggıe thaᴛ vuord, queᴅe ja, ef ıᴛ ſi gehe thes thar vuar ıſᴛ, queᴅe nen ef ıᴛ nıſᴛ. Te ſuothen, *quidem ſanè.* Gegnungo, *certe.* Thıs ıs gegnungo jungro Criſᴛes, ıs ſelƀes geſıth. *Certe hic eſt Chriſti diſcipulus, illius ipſius comes. C. C.* Uuâr, *certe, vere*: uuar quidu ih ju, *amen dico vobis.* Tat. Uuarlicho, uuarliho, *vere:* ſus quedente thaz trohtin arſtuont uuarliho, *ſic dicentes, quod ſurrexit dominus vere.* Tat. Ziſperiu, *etiam*: Simon Iohannis minnoſtu mih mer theſon? Quad imo ziſperiu trohtin, *Simon Johannis diligis me plus his? dicit ei, etiam Domine.* Tat. CCXXXVIII. Giuueſſo, *etiam, profecto, utique*: giloubet ir thaz ih ju thas tuom mugi? quadun ſie imo giuueſſo trohtin; *creditis quod poſſum hoc facere vobis? dicunt ei, utique domine.* LXI, 2. Giuueſſo quimit in juuih Gotes rihhi, *profecto pervenit in vos regnum dei.* LXII, 5.

Adverbia negandi.

VIII. Niet, *ne*, ne niet ł ni niet, *non.* Etenim apud *Francos*, ut apud **Anglo-Saxones*, duplici negativo negatur: ut, wir ne willon niet forgezzan, *non obliviſcemur.* Iof thu niet ne willes, thich ne minnot nieman. Ne nio, ni nio, nio ne, nio ni, *non*: Hıe ſuigondı ſᴛuod thuru oᴅmuodı ne anᴛuuordıda nıo. *C. C.* Nıo hıer ſulic nı vuarᴛh an theſan mıddılgard man. *C. C.* Ni ſuerie nio man enigan eth. Els, *non.* Wer uns vreuwen an thich, els an uns ſelvon. w. Nalles, *non.* Nie ne, *neutiquam, nequaquam*, unde *Franco-Gallorum, nenny.* Ne wanne, *nunquam*: thaz ich newanne ne kume. Niette meer, nietzemeer, nıetmeer, nejetemer, *non amplius, non magis.* Simplici etiam negativo nonnunquam negatur: ut, minen eygenen wingardon ne mochte ich behoodan. w. Noch no, *neque.* Noch wachan no do, *neque excitetis.* w. Ni huergin, *non.* Ni huerigin, *non.* Ni huerigni, *non, nihil omnino*: ut, ıs nı vuas forleƀıᴛ vuihᴛ huergın an them huſe. *C. C.* Thuo ſprakeſᴛ vualdand Criſᴛ thıe gomo vuıd ıs jungron; quaᴛ thaᴛ hıe an Iudeon huerigni under Iſraeles auaron nı fundı gımachon theſes mannes. *C. C.* Vel potius dicendum eſt huergin eſſe pronomen, ut, ni wiht huergin, *nihil quodcunque* [omnino.] ni funda gimachon huerigni *non invenit* [omnino] *quemcunque æqualem.* vid. cap. v. r. 30. in

---

**Goth.* ᔕᚢᚾᚷᛇ, *veritas.* ᛒᛁᔕᚢᚾᚷᛇᚾ᛫, *vere.* †ᔕᛇ, ᔕᛇᛁ, *ſic, certe, ſane, ita eſt. Anglo-Sax.* ᚷea, ᚷæ, ıa, ab ıa autem *Cimbricum* ᛇᛇᛁᛇ, & *Francicum* jahen, an, *affirmare, confiteri.* Grammatica certe *Ælfrici*, ubi de adverbio agitur, vim particulæ ıa proponit his verbis. *etiam*, ıa, *manducaſti hodie*, æᴛe ᵽu ᴛo ᴅæᚷe. *etiam feci*, ıa ıc ᴅẏᴅe. ** Vid. Gramm. *A. Sax.* voce

voce *eynig*. Ni elcor, *non*: ut, ni menda ik elcor vuiht te bidernianne dadio minero wordo, ef tho worco. *C. C.* So duot fia megin fundiun an them mannes hugie thia Godes lera, ef hie is ni gomit vuel elcor. *C. C.* That it elcor fo vuanlik vuer than ni mahti. *C. C.* Nio in altere, *nequaquam*: Anlingota tho fin muoter, inti quad, nio in altere, *reſpondit tum mater ejus & dixit, nequaquam.* Tat. IV, 11. Nio in altere biſt thu miniſta, *nequaquam minima es.* Tat. VIII, 3. Nein, *non*: inti her antlingota, nein, *& reſpondit, non.* Tat. XIII, 20.

Adverbia interrogandi.

IX. Umbe waz, *quare*? wie, *quàm*? wie eerhaft is thiu eccleſia? wie, wio, *quomodo*? war, *ubi*? hui, *cur*? hueder, hueđer, *utrum*? *an*? fia fragodon hueder fia quelidin? *interrogaverunt, an illam occiderent*? biuuaz, *quare, quomodo*: biuuaz keroft thu got man daz ih thir giba trincan, *quomodo tu, vir bone, ut ego tibi potum miniſtrem, poſcis.* Fragm. diſp. Enoni, *nonne*? enoni birut ir furiron thanne fie fim, *nonne vos pluris eſtis illis*? Tat. XXXVIII, 2. Ziu, *quid*? ziu forget, *quid ſolliciti eſtis*? ziu birut ir forgfolle, *quid ſolliciti eſtis*? ibid. 3. Zihiu, *quid, quare*? zihiu gifehis thu thie fefun, *quid vides feſtucam*? Tat. Scribitur & diviſim, zi hiu. Tat. LVI, 1. Eno, *nunquid.* Eno mugun thiu kind, *nunquid poßunt filii*? Tatian.

Adverbia demonſtrandi.

X. Seno, fino, finu, fenonu, *ecce enim*, & *ecce, en, ecce.* Sinu huo thu nu gifaftnod ftes fuitho giferid. *C. C.* Sino thaz bedde thes Cuninges Solamonis. w. Diuritha finu, quathun fia, drohtine felbon an thiem hohoften himile rikea, endi frithu an erthu firio barnon, guod vuilligon gumon thie thia God ankenneat, *ecce gloria, inquiebant illi, Domino ipſi in excelſiſſimo cœlorum regno, & pax in terrâ mortalibus, bonæ voluntatis hominibus, qui Deum agnoſcunt.* Senonu fo fliumo fo ftemma vard, *ecce enim, ut facta eſt vox.* Tat. IV. 4. Seno nu Elizabeth thin magin, *& ecce Elizabeth cognota tua.* Tat. III. 8. Seno nu thiorna in reue habet, *ecce virgo in utero habet.* Tat. V. 9. Girada, *ecce*, girado Gotes engil araugta, *ecce angelus dei apparuit.* Tat.

Adverbia iterandi.

XI. Withero, withere, *iterum*: ut, er ich hino withero bringon in minero muoder hus. Kere withere, kere withere, *revertere, revertere.* w. Eft, *iterum*: ut, than fprekit im eft that vuerod angegin. *C. C.* Mer, *denuo, amplius*: ut, Criſt ſelbo gibod, that hie ni fpreki thero vuordo than mer. *C. C.* Abur, *iterum*, inti gieng abur in Galilæam, *& iit iterum in Galilæam.* Tat. XX. 10. Ofto, *ſæpe.* Ofto gibintan, *ſæpe vinctus.* Tatian. LIII, 4.

Adverbia congregandi.

XII. Ze famene, *ſimul*: ut, that her thie lilian ze famene lefe. w. At famna *ſimul*: ut, thar vuas gumono gitald ano vuib, endi kind vueros at famna fif thufendig. *C. C.* Samod, *ſimul*: ut, endi fia famod bethia gangon. *C. C.* At famne, *ſimul*: ut, hie fand thar managa man at famne. *C. C.* Untar in zuifgene, *ad invicem*: tho fprachun thie hirta untar in zuifgene, *tum paſtores loquebantur ad invicem.* Tat. VI. 4. Untar zuifgen, *ad invicem*: quadun untar zuifgen, *dicebant ad invicem.* CCXVI, 3. Saman, *ſimul*: thie thar faman uuarun, *qui ſimul aderant.* CCXL. 3.

Adverbia ſeparandi.

XIII. Sundar, *ſeorſim*: ut, thuo uppan thena berg givuet fundar mid them gefithon falig barn Godes. *C. C.* An tue, *in duas partes, bifariam*: ut, than after them vuordon te ferid that vuerod an tue, thia guodun, endi thia ubilun. *poſt hæc verba* [his dictis] *dividitur in duas partes multitudo*, fcil. *in bonos, & malos. C. C.* Suntrigon, *ſeparatim*: oh funtrigon biuuntan, *ſed ſeparatim involutum.* Tatian. cap. CCXX, 4.

Adverbia dubitandi.

XIV. Min odo uuan, *ne forte*: min odo uuan thih fele thin uuidaruuorto themo thuomen, *ne forte te tradat adverſarius tuus judici.* Tat. XXVII, 2. Min odo uuan, *ne forte conculcent eas.* Tat. XXXIX, 8.1 Ja ni, *nunquid*? ja ni gibit her imo ftein, *nunquid lapidem porriget illi*? Tat. XL, 6.

Adverbia tranſitionis & concludendi.

XV. Ziſperi, *porro*: ziſperi oba ih iu Gotes fingere uuirphu diuuala, *porro ſi ego in dei digito ejicio dæmonia.* Tat. LXII, 5. Giuueſſo, *ſiquidem*: giuueſſo fon themo uuahſmon ther boum uuirdit furftantun, *ſiquidem ex fructibus arbor cognoſcitur.* ibid. 9. Thouuar, *veruntamen*: thouuar fagen ih ju, *veruntamen dico vobis.* Tatian.

Adverbia excipiendi.

XVI. Okkeret, *tantum.* Sunder okkeret, *ſed tantum.* Ne ware, ne wara, ne ware thaz, *niſi.* Thu giuuald oƀar mik hebbean ni mohtis ne vuare that it thi helag God ſelƀo forgavi. *C. C.* Mich niewehtes ne luſtet, neware ſinero anſiunne. w. Ne ſiheſtu anderes nieht neware thaz thu ne geſiheſt in thinen *conventiculis.* w. Elcor, *alioquin, alias*: ut, fader vuet im eno helagan himile, elcor is it beholan allon quicon, endi dodon, huann is cumi vuerthat. *C. C.* Neuan, neƀa, nouen, *niſi, præterquam, quin.* Hiet that ſiu vuihtes than er ni gerodi for them gumſcipie, neuan that man iro Iohannes an thero hallu innan hoƀid gaƀi aloſit fan is lichamen, *nihil petebat illa coram populo,* [convivis,] *præterquam quod caput Johannis ab ejus corpore ſolutum* [truncatum] *illi in cœnaculum adferretur. C. C.* Endi is fader gruotta mid is vuordon, ef it nu vuefan ni mag, quat hie, inari drohtin neƀa it for thit manno folc thiod quala tholoie, ik an thinan ſcal vuillen vuonian. *C. C.* Ni vuas im hugi tuifli neba hie it thuru oƀmuodi all githoloda. *C. C.* Thuo ſprac Andreas, ſagda that ſia an iro giſithie than mer garoes ni habdin nouan girſtin bruod fiui, endi fiſcos tuena. *C. C.* Botan, *niſi*: hie ſted hier vuammeſlos, allaro ſundiono ſicur, ſo hie ſelƀo gio firina ni gifrumida, botan that hie thuru theſes falkes nith vuillendi an theſaro vueruldi vuiti antfahid. Nis that gumono enig botan thie eno thie ther all giſuop. Ni ſi, ni ſi that, *niſi:* ni ſi thaz ginuhtſame jûuar riht mer thanne thero ſcribaro, *niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam ſcribarum.* Tat. xxv, 7. Ef nu uuerthan ni mag mancunni generid ni ſi that ik minun giƀe lioƀan, *ſi vero genus humanum redimi non poteſt, niſi ego tradam meam vitam. C. C.* Noba, *niſi*: noba imo iz gigeban uuerde fan himile, *niſi fuerit ei datum à cælo.* Tat. xx, 5. Skorodo, *tantum*: skorodo in namen thes jungiren, *tantum in nomine diſcipuli.* xliv, 29. Ekkorodo, *tantum*: quid ekkorodo mit uuurtu, *tantum dic verbo.* xlvii, 4. Ekorodo, *tantum*: giloubi ekorodo, *crede tantum.* Tat. Nibi, *niſi*: inti ni liez einigan imo folgen nibi Petrum inti Jacobum, *& non permiſit quenquam ſequi ſe, niſi petrum, & Jacobum.* Tat.

Adverbia numerandi.

XVII. Thriuuo, *ter.* Zuuei, zuueio, *bis.* Thrittun ſtuont, *tertio*: In thiu jû thrittun ſtuont giougozorohtot was ther Heilant, *hoc jam tertio manifeſtatus eſt Jeſus.* Tat. ccxxxvii. 6. Alias, thritten ſtunt, ccxxxviii, 2. Thrie ſtund, *ter.* Triio ſtunt, *idem*: er thanne hano ſinge triio ſtunt forſehhis mir, *antequam Gallus cantat, ter me negabis.* Tatian.

Caput Septimumdecimum.

De conjunctionibus.

I. Conjunctiones copulativæ. Ande, [*Goth.* ᚨᚾᛞ.] and, endi, end, inte, inti, unte, unde, unti, ind, *&*: ut, min wine verid al in ſprungen, ande an bergen, ande her ouerſpringet thie huuelc. w. Unde unſere ſculde belgzh uns, *& dimitte nobis peccata noſtra. Otfr.* apud *Lamb.* Helta, endi blinda. *C. C.* Mid vuordum endi mid vuercun. *C. C.* Simon Petrus vuarp an thena ſeo innan angel an uthion, end up gitoh fisk af fluode. *C. C.* Dages inte nachtes. Otfr. Truog thas gimis mirrum inti aloes. Tat. Ih vuirdu Gote almahtigen bigihtig, inti allen Gotes heylagon. F. V. C. Die ſterrin geberent uroſt unte hizze. Lif unti vuertſam, *charus, & venerabilis.* S. Ann. Michil unti vortſam, *magnus & terribilis.* S. Ann. Ande ouch, *ac etiam.* Joh, *&*, [ᚷᚣᚺ:] ut, want er iſt ſelƀo brunno, ioh alles guates wunno. Otfr. *nam ipſe eſt fons, & omnis boni oblectamentum.* Bethiu eleganter connectitur cum endi: Oc iſt im that vuerc gilik that man an ſeo innan ſegina vuerpit, fisknet an fluot, endi fahit be thiu ubila, endi guoda. *Ang.* **both good and bad.** In Godes minna, ind durh Chriſtianes folches, ind unſer bedhero gehalfniſſi, fon theſemo dage frammordes, ſo fram ſo mir God gewizei, indi mahd fargibit, ſo hald ih teſan minan bruoder ..... ſo ſo man mit rehtu ſinan bruoder ſcal. Quæ pro genio ſuo ſic Latine verti poſſunt. *Propter Dei amorem, & pro Chriſtiani populi, & noſtri amborum ſalute, ab hoc die deinceps, in quantum Deus mihi ſapere & poſſe dederit, in tantum fidelis ero huic meo fratri ..... quatenus homo jure fratri ſuo fidelis eſſe debet.* Ex juramento, quod *Carolus Ludovico* fratri *Theotiſce* præſtitit A. D. 842. Bethiu etiam eleganter conjungit cum ge, ge: ut, thuo ſagda Criſt, that hie ſelƀo vuas ſuno drohtines, bethiu ge lioht, ge liƀ liudio barnon. *C. C.* Ge, gie, *&*. Thuo hie Lazaruſe hreop ſtarkero ſtemnun, endi hiet ina uppſtandan, ge fan them graƀe gengan. *C. C.* Ge, ge, *&*, *&*. That oƀarbrin-

nendi

nendi fiur gie land, gie liudi logna farterida, *ignis ille, & flamma vehementer urens deſtruxit, & terram, & populum. C. C.* * Ja, *&*. Bethiu etiam ponitur eleganter in oratione cum ja: ut, hie im thuo bethiu bifalah te giſeggeanne ſinon vuordon huo man himilriki gihalon ſcoldi vuidbredan vuelon, ja hie im givuald forgaf that ſia muoſtin heliean helta. *C. C.* Ouch, *etiam*, ouh, *etiam:* ouh in grebion, *ſed in monumentis.* Tatian. LIII. 1. Ouh quad imo, *ſed dixit ei.* LIII, 13.

II. Disjunctivæ. So wether ſo, *ſive*; other, oder, *ſive, aut, vel*: ut, ſo wether ſo ſie gefremet werthent per *prælatos*, oder per *ſubditos.* w. Er ſi ubel oder guot, *ſive malus ſit ſive bonus.* Strich. Carm. Newether, nogh, noch, noh, *neque*: ut, nietmer ne mugan thich geirran newether *pagani* noc *mali Chriſtiani.* Noh an dero ſuntigen uuege ne ſtuont, *neque in viâ peccatorum ſtant. Otfr.* apud *Lamb.* Inti uuin noh cidari trinhhit, *nec vinum, nec ciceram bibet.* Tat. II. 6. Noh ne, *neque*: noh ne wilt neheine *ſpem* hauan *in caducis præmiis, & laudibus.* Nec, *neque*: thie ni habda enigan gimacon huergin err., nec after. *C. C.* Nec enig firio barno ne ſuerie bi is ſelbes hobde. *C. C.* So, *ſive, aut*: ut, mi hebbiat theſa liudi fargeban vuerod Judeono that ik giuualdan muot ſo thik te ſpindianne an ſperes orde, ſo ti quellianne an crucium, ſo quican latan, ſo hueder ſo mi ſelbon ſuotera thunkit te gifrumianne. *C. C.* Ni ofte, *neque*: ni it ofte ni cunnon Godes engilos. *C. C.* Eftha, eftho, *aut, vel, ſive*: ut, than ik bi thuingian vuas thurſtu endi hungru, froſtu bifangan, ef tha ik feteron lag beclemmid an *carcere. C. C.* Odo, odo, edo, *vel, aut, ſive*: ut, ſo waz ſo ih widar Gotes willen gitati meinero eido, ubilero fluocho, liogannes, ſtelannes, huores, manſlahti, unrehtes girates, odo mir iz thuru min kinchiſci giburiti, odo thuru ubartruncani, odo thuru min ſelbes giſpenſti, *quicquid contra voluntatem divinam feci, per mea juramenta, malas execrationes, mendacia, furta, adulteria, homicidium, vel mala conſilia, ſive id mihi accidit, per meam pueritiam, ſive per ebrietatem, ſive per mei ipſius incitamentum*, hoc eſt, *per propriam meam cupidinem.* F. V. C. Zua gimachun turtulutubun, edo zuei tubielin, *par turturum, aut duos pullos columbarum.* Tat. VII, 3.

III. Conditionales. Iof, of, ef, oba, ob, *ſi.* Ef thu nu biſt that barn Godes, biſt thu than thoh Elias. *C. C.* Ob ir willit bekennan der burge anaginne, *ſi ſcire vultis urbis primordia.* S. Ann. Oba, *ſi, quod ſi*: ut, oba thu **thar** gihugis, *ſi hujus meminiſti.* Tat. Oba thu Chriſt ni bis noh Helias, noh uuizago, *ſi tu non es Chriſtus, neque Helias, neque propheta.* Tat. XIII, 22. Oba Karl then eid, then er ſinemo bruodher Ludhuuuig geſuor geleiſtit, inde Ludhuuuig min herro then er imo geſuor forbrechit, ob ih ina nes arwendin ne mag imo * ce follufti widhar Karle ne † Wirdhit. Locus eſt corruptus, qui quatenus aſſequor, ſic vertendus eſt; *Si Carolus Sacramentum, quod ſuo fratri Ludovico juravit, conſervat; & Ludovicus dominus meus, violaverit id, quod ei juravit; non auxiliabor illum contra Carolum, ſi illum, ut revertatur, non poßum facere.* Pars Sacramenti, quod populus *Theotiſce* præſtitit, cum *Ludovicus* & *Carolus* fœdus mutuo percuſſerint. An. Dom. DCCC.XL.II. Oba Chriſtus ſi namo thin, *ſi Chriſtus ſit nomen tuum.* Otfrid. Oba thas ſalt aritalet, *quod ſi evanuerit ſal.* Tat. XXIV, 2. Oba thu bringis thina geba, *ſi offers munus tuum.* Tat. XXVII, 1. Oba, *quod ſi*: oba thin zeſuna ouga, *quod ſi oculus tuus dexter.* Tat. XXVIII.

IV. Cauſales vel illativæ. Vano thiu, vana thiu, *quamobrem, quapropter.* Vane then, *quare.* Vone thannan, *quapropter, ideo, quamobrem.* Be thiu, pediu, *ideo.* Pediu ne irſtent die argon ze dero urteile, *quare non reſurgunt impii in judicio. Otfr.* apud *Lamb.* Bithiu wanta, *quoniam, quoniam quidem, quia.* Bithiu wanta manage zilotun, *quoniam quidem multi conati ſunt.* Tat. procem. 1. Wanda huanda, wand huand, want huant, *nam, enim, etenim, quippe, quod, ſiquidem.* Bithiu, *propterea.* Bihui, *cur, quapropter, idcirco, quamobrem.* Thes, *eo quod, propterea quod, quod*: ut, thes ſcal ſiu geld niman ſuitho langſam lon thes ſiu ſulicon globon habit. *C. C.* Thuo ſagdun ſia lof Gode, diuridun is dadi thes ſia dages liohtes brucan muoſtun. *C. C.* Vue vuarth thi Hieruſalem thes thu te vuaron ni vueſt thia vuurd giſcapu thia thi noh giuuerthan ſculan. Thaz, *quòd, ut.* Ze thiu thaz, *eò ut.* So huie ſo that, *adeo ut.* Ze thiu daz, ze thiu thaz, ze diu dazh, *ut, ideo ut*; ne irſten ze diu dazh ſi irteilet uuerden, *non ideo reſurgunt, ut judicentur. Otfr.* apud *Lamb.* Ni quam zi thiu thaz ih giladoti rehto, *non veni ut vocarem juſtos.* Tat. LVI, 4. Uuarliho, *ergo*: *Judæi* uuarlicho uuant iz ** frigetag uuas, *Judæi ergo, quoniam paraſceve erat.* CCXI. 1. Giuueſſo, *quidem, enim*: uuas giuueſſo mihhil Sambaztag, *erat enim magnus ille dies Sabbati.* ibid. Inti thes eriſten giuueſſo brahun gibeini, *& primi quidem fregerunt crura.* ibid. 2.

V. Adverſativæ. Suntir, *ſed*: ut, ſuntir irloſe unſih fona demo ubile, *ſed libera nos à malo. Otfr.* apud *Lamb.* Suntir ſi zeuarent alſo daz ſtuppe dero erdo, *ſed prætereunt ſane, ut pulvis terræ.* ibid. Auor, auur, afur, in principio ſententiæ *ſed, verum, verum quoad*: ut, auor thiu *concordia utriuſque populi* thiu cumet vone thero gauo minero hande. w. Auor thiu *vox prædicantium* thiu is geliich themo bezzeſton wino. w. In proceſſu autem ſententiæ, auor ſignificat, *etiam, quoque.* Auor thach ſo wie ſo, *ſed quamvis*: ut, auor thach ſo wie ſo ich mith *perſecutionibus* van him gequelit ſi, ich hauo thach wathlicho *in virtutibus.* w. Alſo auor,

* Ze. † Uuirdhi lege. ** *Anglice* **friday.**

quemadmodum vero. Uzan, *ſed*: uzan ſin namo ſcal ſin Johannes, *ſed nomen ejus erit Johannes.* Tat. IV. 11. Uzouh, *ſed*, uzouh ther thie mih ſanta zi toufenne, *ſed qui miſit me baptizare.* Tatian. XIV, 6. Uzuh, *ſed*, *temen*, *attamen.* Tatian. VII, 5. Than, thanne, thanna, *quam*: ut, niet ze mer thanna, *non magis quam.* Niet ze einero nodo, *vel* niet ze einer genodo, *non tantum.* Noven joch, *vel* ſunder joch, *verum etiam*: ut, niet ze einero node an then thie thar nagh *anguſtam viam*, nouen jogh an then thie thar nogh geent *latas vias hujus ſæculi.* w. Thu ne biſt nieht ze einer genodo ſcona an then *doctoribus*, *& virginibus*, ſunder joh an then *continentibus & conjugatis.* w. Nouen, *ſed.* Sunder, *ſed.* Thoch, thogh, thoh, *quamvis*, *tametſi.* Iethoch, *nihilominus*, *tamen*: ut, thoch her ſi *circundatus fragilitate noſtræ carnis*, her skeynet jethoch ſine *divinitatem per miracula.* w. Thogh thu ſis *parvula numero*, thu biſt jethogh *primitiva eccleſia.* w. Beythe joh, joh, *quum tum*, *tam quam*: ut, tho waron ſumeliche *proceres ſynagogæ*, thie ther beythe woldan joh *in me credere*, joh *legem carnaliter obſervare.* w. Tho uuidaro, *quanquam*, *veruntamen.* Nibi, *ſed*: thoh uuidaro ther Heilant ni toufti, nibi ſine jungiren, *quanquam Jeſus non baptizaret*, *ſed diſcipuli ejus.* Tat. XX, 9. Thoh uuidaro uue ju otagon, *veruntamen*, *væ nobis divitibus.* Tat. XXIII, 1. Mer thanno, *plus quam*; ni ſi thaz ginuhtſame jûuar riht mer thanne thero ſcribaro, *niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam ſcribarum.* Tat. XXV, 7. Halt thanne, *potius quam*: halt thanne al thin lihhamo ſi giſentit in hellu fuir, *potius quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Tat. XXVIII, 3. Thanne, thanna, *autem*: thanne ih quida ju, & thanna ih quidu ju, *ego autem vobis dico.* Tatian, Min edo uuan, *alioqui*: min edo uuan lon ni habet, *alioqui mercedem non habebitis.* Tatian. XXXIII. 1. Halt mer, *potius*: ouh halt mer faret zi then ſcafon, *ſed potius ite ad oves.* Tat. XLI. 3. Halt, *potius*: ouh halt then, *ſed potius eum.* Tat. XLIV, 20. Uuarliho, *autem*: ſume uuarliho thar ſtantente, *quidam autem illic ſtantes.* CCVII. 3. Giuueſſo, *quidem.* vid. R. 4. Giuuiſſo, *vero*: Inan giuuiſſo ni fundun, *ipſum vero non invenerunt.* Tatian. CCXXVI, 2. Abur, ut auor, *vero:* ther thar abur ni giloubit, *qui vero non crediderit.* CCXLIII. 4. Ziſperi obe, *etiamſi*: ziſperi oba mir gilimphit mit thir ziſterbanne, *etiamſi oportuerit me mori tecum.* CLXI. 5. Ouch *etiam.* So wie ſo, *quamvis*, *tametſi*: ut, ſo wie ſo ich ne muga *altitudinem divinitatis ejus intueri*, ich bim jethogh van ſiner manungo an minemo herzen erwarmed. w. So auor, *ſed quum.* Thoh thoh, *quamvis tamen*: ut, thoh thit helithо folc giſuican thina giſithos, thoh ik sinnon mid thi tholoian vuilliu. *C. C.* Ac, *ſed.* Ac ſcudeat it fon juuuon foton, *ſed excutite illud à pedibus veſtris. C. C.* Ac ſia ſimla mer, endi mer hludo hreopun, *ſed canorè magis*, *magiſque clamabant continuò.* C. C. Ja, ja, *tam*, *quam*: ut, ja land, ja liudi. Ge, ge, *tam*, *quam*: thuo vuahſon ſia bethiu ge that corn, ge that crud. C C. Samo ſo, *tam quam*, *æque ac*: ut, min minna is ſamo ſtarc ſo ther dooth ingegen thich. Alſo ſamo, *tam quam*, *æque ac*: ut, alſo harde, ande alſo ungenathelick is ſamo ther *inferus*, ther nie manne ne kan *parcere.* w. So wie, *&* ſo wie ſo, *quamvis*, *tametſi*; ut, ſo wie min *ſponſus* nogh niet erskinan per *humanam naturam*, ich weiz thogh wola, thaz her menniſco wila werthan, *pro ſalute hominum.* w.

CAPUT DUODEVIGESIMUM.

De præpoſitionibus in conſtructione.

I. PRÆPOSITIONES regunt vel Accuſativum vel Ablativum ſive Dativum.

II. Præpoſitiones, quæ regunt Accuſativum, ſequuntur. Aana, aane, ana, ano, *præter*, *ſine*, *abſque*: ut, wanda thu in thinero *prædicatione* nieht ne meyneſt aana mina eera, ande *fraternam utilitatem*, *Etenim in prædicatione tua nihil intendis*, *præter honorem meum & fraternam utilitatem.* w. Thiu aana ſunda weſan ni magh, *quæ ſine peccato vivere nequit.* Aane thaz ſangleich thero gezelda, *præter choros caſtrorum.* w. Huand thar was gumono gitald ano vuib endi kind vueros at ſamna fif thuſendig, *etenim quinque mille hominum ibi numerati erant præter mulieres & infantes.* C. C. Thuo hie te them vuerode ſprac te allon them erlon ſo huilic ſo juuuer ano ſi, quat hie ſlithia ſundiun ſo gangan iro ſelbo tuo, endi ſia at eriſt erl mid is handon ſten auuerpe, *tum locutus eſt ad multitudinem*, *& ad omnes homines*, *quiſquis veſtrûm*, *inquiebat ille ſine gravibus peccatis*, [*vel* expers gravium peccatorum] *ſit*, *accedat ipſe ad illam*, *& primus in illam projiciat lapidem.* C. C. Liet ina gicunnan huilica craft habit thie menniſco muod ano thiu maht Godes, *fecit illum intelligere quantillam virtutem humana mens habeat ſine potentiâ divinâ.* C. C.

Ze, zi, zuo, zo, to, tuo, ſignificans rem ad locum vel perſonam ferendam: ut, thie liſet her ze ſich, *hos ad ſe colligit.* w. Ande gelocchet manigara menniſcon ze ſich, *& allicit ad ſe multos homines.* w. Behui ledis thu mi theſa liudi tuo. C. C. Nu lediat mi juuuera liudi tuo. C. C.

Nah,

Nah, *ad, a, ab*: ut, gethingon ich thaz thu mir nah thich bringos, *ſpero te me ad te ducturum.* w.

Ana, an, anne, *in, ad, in*: kume min wine ghie wir anne then akker, *veni dilecte mi, egrediamur in agrum.* Willeramus. Fingar thinan dua ana mund minan, *pone digitum tuum in os meum.* Otfr. Er ich geſtigan uphen then palmboum ich meino an thaz cruce, *antequam aſcendero in palmam, hoc eſt, in crucem.* w. Seent thaz ana, *ad id ſpectant.* w. Ana thich, *in te.* Wither, widar, widir, wider, *contra, adverſus, trans, propter*, poſt verba emendi & vendendi: Iudæi vuchtan ſo erneſthafto wither the Criſtenen, *tam acriter pugnârunt Judæi contra Chriſtianos*: Uuidar Iordanem, *trans Jordanem.* w. Ih quam zi ſcheidanne man widar ſinan fater, *veni ad ſeparandum hominem adverſus patrem ſuum.* Tat. Sie lertin ſie widir ſunde vehtin, *docuerunt illos contra peccatum pugnare.* S. Ann. Nu ſeggiu ik ju, thaz juuuer enn vuili mi farcopan under thit cunni Iudeono, wili giſellian wider ſilubre, *nunc vobis dico, quod unus ex vobis me vendet, & tradet Judæis propter argentum.*

Umbe, umbi, unbi, *circa, circiter, circum, de, per*: umbe middendach, *circiter meridiem.* w. Nu beſueret her *filias* Hieruſalem umbe ſinan *ſponſam, Nunc adjurat filias Hieroſolymitanas de ſponsâ ſuâ.* Umbi thena alah, *circa templum.* C. C. Thea liudi ſtuodun unbi thaz helaga hus, *populus circumſtetit domum ſanctam.* C. C.

Thurgh, thurg, durch, thuruh, thuru, duruh, *ob, propter, erga, per*: ut, that her thiu bitterheyd thes dothes thurgh mich wolda lithan, *quòd mei gratiâ amaritudinem mortis pati vellet.* w. Thie ther thurgh thaz ewiga erueguod wirchont, *quæ propter æternam hæreditatem operantur.* w. Sie alla hiro werch duont thurgh wereldlichon ruom, ande thurgh ertheſco gefuore, *omnia opera ſua faciunt ob mundanas quæſturas, & terrenas commoditates.* w. Thuruh Eſaiam then uuizagen, *per Iſaiam prophetam.* Tat. Durch daz, *per iſtud. Strich.* Carm. Thuruh Gotes minna, *propter Dei amorem.* Otfr. That hie umbi is craft mikil coſton muoſta, *ut pro ſuâ magnâ potentia tentare poſſet*, vel *per ſuam magnam potentiam.* C. C. Uui thuruh jungerduom egan all lietun, *nos, propterea quod tui diſcipuli ſumus, omnia reliquimus.* C. C.

Entuiſcan, entuiſchan, *inter, in medio*: ut, in minemo herzan, thaz entuiſcan minan bruſtan ligad, *in corde meo inter ubera mea jacente.* w.

Tuiſc, *inter*: ut, tuiſc erthu, endi himil, *inter cœlum & terram.* C. C.

Upha, uffa, upho, uphen, uppan, *ſuper*: ich hauo mich geeinot uphen then palboum ze ſtigene, *ſuper palmam ſtatui aſcendere.* w.

Furi, fora, *ante*: ut, her ferit for inan, *ipſe præcedet ante eum.* Tat. II. 7. Furi inan, *pro eo.* Tat. VII. 5. Fora fuor ſie, *antecedebat eos.* Tat. VIII. 5. Ouga furi ouga, inti zan furi zan, *oculum pro oculo, & dentem pro dente.* Tat. XXXI. 1.

Unzan, unzen, inne, unt, *ad, uſque ad, uſque ad.* Ande wolle folgan thich unzen inne minero muoder hus, *& ſequar te uſque ad domum matris meæ.* w. Unt aband, *uſque ad veſperam.* C. C.

Unzan Davidem, *ad Davidem.* Tatian. Unzan utfart, *ad tranſmigrationem.* Tatian.

Ant, *ad, uſque ad*: ut, mid thiu is aldar ant thena endi cumit, *dum vita ejus ad finem perveniat.* C. C.

Ouer, obar, ubar, *trans, ſupra, ſuper, præ, per, poſt*: ut, ubar Iordanem, *trans Jordanem.* Tat. XX, 4. Unzan hiutlichan tag, *uſque ad hodiernum diem.* Tat. CCXXII, 4. Fiel ubar inan, *irruit ſuper eum.* Tat, II, 4.

Unzan anan, *uſque in*: unzan anan then hof thes heteſton biſcofo, *uſque in atrium principis ſacerdotum.* Tat. CLXXXVI, 1. Macche mich thir ze einemo inſighela ouer thin herza, and ouer thinen arm, *pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, & brachium tuum.* w. Wir gihugega thinere ſpune ouer then win, *memores ſumus uberum tuorum præ vino.* w. Mugan gi it marian obar middelgard, *promulgabitis id per terrarum orbem.* C. C. Obar tua naht, *poſt duas noctes.* C. C. Ubar allaz ſinaz richi, ubar allo uuorolti, *per totum ſuum regnum, per totum orbem. Otf.* apud *Lamb.* Inti forhtana fiel ubar inan, *& timor irruit ſuper eum.* Tat. II. 4. Gefeſtinot ubar ſtein, *fundata ſuper petram.* Tat.

Ingegen, *verſus, adverſus, in, ex adverſo*: ut, min minno is ſamo ſtarc ſo ther dooth ingegen thich, *amor meus verſus te* [vel *in te*] *eſt fortis, ut mors.*

With, vuid, *contra, adverſus*: ut, thie the Chriſtanheyd cunnan beskirman with thene diuuel, *qui Chriſtianam religionem norunt defendere contra diabolum.* Ef enig gumono vuid ju ſundia giuuirkie, *ſi quis in vos peccet.* C. C.

Bi, pi, be, *juxta, apud, propter, præ, pro*: ut, bi unſich, *apud nos*, bi ſich, *apud ipſum*, pi libes arnungu, *pro vitæ merito.* Hi ſtuod im thuo bi enes vuateres ſtade, *tum ſtetit juxta cujuſdam aquæ littus.* C. C. Bi ungres githingue, *præ famis gravitate.* C. C.

Fon, *de*: fon inan, *de illo.* Tatian. VII, 7.

Botan, *præter*: thar enig gumo ne ginas botan Loth eno, *ibi nemo evaſit præter Lothum unum.* C. C. Hinder, *poſt*: ut, ſino war her ſeluo ſted hinder unſer wand, *ecce ubi ſtat ipſe poſt parietem.* w.

Under, untar, undar, *inter, ſub, in*: nu skal ic ju ſendan after theſon landskipie ſo lamb under vuluos. C. C. Inti ſezzent iz untar mutti, noh untar betti, noh untar giborgana ſtebi, noh untar faz, *& ponunt eam ſub modio, neque ſub lecto, neque in abſcondito loco, neque ſub vaſe.* Tat. XXV, 2. Thaz trinkan teilet untar ju, *potum diſtribuite inter vos.* Otfr. apud *Lambec.*

Mid, mit, *cum*: endi ſia fragn huena ſiu mid thiu geſithu ſuokian quamin. *C. C.* Kunning niſt in uuorolti ni ſi imo thiononti, noh keiſar untar manne, nimo geba bringe, *non erit rex in mundo, quin illi ſerviturus eſt, neque imperator inter homines, quin illi dona obtulerit.* Otfr. Uuonata Maria mit ſiu, *manſit Maria cum illa.* Tatian. IV. 9. Uuone mit uns, *mane nobiſcum.* Tat. CCXXVIII. 1.

In, *eis, in*: dua ouh hant thina in thia zungun mina, *pone etiam manum tuam in linguam meam.* Otfrid. In managa taga, *in diebus multis.* Tat. VII, 9. verum, Tat. II. 2. In iron tagun. So ſie in ira huſs giang, *ſic in domum ejus ibat.* Otfr.

Innan, *intra*: thaz ſelba muater ſin giangi innan huſs min, *ut ipſa ejus mater in domum meam veniret.* Otfrid.

Uzzan, *ſine*: thanne ih juuih ſanta uzzan ſeckil, inti burdref, inti giſcuoh, *quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis.* Tat. CLXVI. 1. Uzzan mih ni mugut ir no uuiht duon, *ſine me nihil poteſtis facere*, CLXVII, 4. Uzzan hin, *ſine ipſo.* Tat. 1, 2. Uzzan laſter, *ſine querela.* II. 2.

Præpoſitiones regentes ablativum vel dativum.

III. Nah, *juxta, ſecundum, a, ab*: ut, nah thinemo gebode, *ſecundum tuum mandatum.* Zich mich nah thir, *trahe me poſt te*, w. Nah minemo raada, *ſecundum meum conſilium.* w. Ne lazh unſih gichorit uuerden nah unſeren ſunden, *ne patere nos in tentationem induci à peccatis noſtris. Otfr.* apud *Lamb.* Gangenti nah themo ſeuu Galileæ, *ambulans juxta mare Galilææ.* Tat. XIX. 1. Stuont her nah themo uuage, *ſtabat ipſe juxta ſtagnum.* XIX, 4.

Ze, zi, zo, zua, to, tuo, *ad*: Primo; in ſenſu acquiſitivo: thie ich thir ze ſcirmo, and ze warningan hauo geſcaphot, *quæ ego tibit utelæ, & munumento ordinavi.* w Macche mich thir ze einemo inſighela ouer thin hertan, *pone me tibi ut ſignaculum ſuper cor tuum.* w, Secundo; quando ſignificat cauſam paſſionis: ut, min wamba erbeueda ze ſinemo angripho, *venter meus intremuit ad tactum ejus.* w. Tertio; quando ſignificat objectum cogitationis: ut, thaz al thin gethanko ſi ze therro wereld, *omnes cogitationes tuæ ſunt de hoc mundo.* w. Quarto; quando ſignificat motum per medium: ut, min wino rahta ſina hand in ze mir ze einemo venſtre, *dilectus meus mihi immiſit manum ſuam per feneſtram.* w. Quinto; quando ſignificat perſonam in loco commorantem, vel motum ad perſonam, vel rem, vel locum: ut, jungfrouwan ze Hieruſalem, *filiæ Hieroſolymitanæ.* w. Thin ougan ſint ſamo wiare ze Eſebon, *oculi tui ſunt ſicut piſcinæ Eſebonis.* w. Angil floug zi himile, zi ſelbe druthine, *angelus in cœlum ad dominum volavit.* Otfr. Thie ereſtan *eccleſiam* thie ze Hieruſalem geplanto warth, *primitivam eccleſiam, quæ plantata fuit Hieroſolymis.* w. Min drut is nither gigangan ze ſinemo gardon, *dilectus meus deſcendit in hortum ſuum.* w. That ſie lighto ze themo diske uphgetredan moghtan, *ut facile ad menſam aſcenderent.* w. Ich wille varan ze themo mirrhebergo, ande ze themo wirouch huuele, *vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* w. Sexto; quando eſt particula caſualis: ut, therro ein ze anderen *mutua charitate cohærent.* w. Ther engil imo zua ſprac, *angelus locutus eſt ad eum.* Otfrid.

Under, untar, *ſub, inter*: ut, ich ſaz under ſinemo ſcada, *ſedebam ſub umbra ejus.* Sin winſtra is under minemo hoiueda, *ſiniſtra ejus ſub capite meo.* w. Alſo thiu lilia is under then thornan, ſamo biſtu under anderen dochteren, *ſicut lilium inter ſpinos, ſic es tu inter alias virgines.* w. Min ſponſus is houch under anderen heyligon, her is erwelet under anderen menniſcon. w. Untar worolt menigi, *inter mundi turbam.* Otfr. Ni duit man untar mannum, *non fit inter homines.* Otfr. Untar themo loube, *ſub folio.* Otfr. Untar mitten, *inter, in medio*: untar mitten then lerarim, *in medio doctorum.* Tatian.

Van, vano, vane, von, vone, fone, fan, fona, fon, *à, ab, ex, de.* Wanda thurg mich quam her van himole *in virginis uterum*; van thero magathe wambon in the cribbon; van thero cribbon ze thero doupha; van thero douphe ze themo cruce; van themo cruce ze then graua; van themo graua ze himolo, *etenim mei gratiâ venit de cœlo in virginis uterum, de virginis utero in præſepe, à præſepi ad baptiſmum, à baptiſmo ad crucem.* w. Fon thero ginuhtit thes herzen ſprihhit ther mund, *ex abundantia cordis os loquitur.* Tat. Fon jungendi, *à juventute.* Otf. Fon henti unſero fianto, *à manu noſtrorum inimicorum.* Tat. Fona Romu, *à Roma.* Otfrid. In erda fone menniſgen alſo in himile fone den engilen, *in terra ab hominibus, ſicut in cœlo ab angelis. Otfrid.* apud *Lamb.*

Ana, an, anne, ane, *in.* Thin einvualdlicheyt skinet an allon thinon werkon, *ſimplicitas tua oſtenditur in omnibus tuis operibus.* w. Scona biſtu an reynon gethankon. Thu wunderoſt thich thero *virtutum* thie thu ane mir ſcouweſt. Ande alle thiu *officia humanæ naturæ* anne thir haues. w. Hie ſelbo an theſaro middelgard menniskı antfeng flesk endı lichamon. *C. C.* That n'iſt bi werkon minon, ſundar rehto in uuaru bi thineru genadu, *hoc non fit per opera mea, ſed profecto per tuam gratiam*: Otfr.

Wither, vuider, *contra, adverſus*: ut, ther mit mir niſt, ther iſt uuidar mir, *qui non eſt mecum, contra me eſt.* Vone thiu hauon ich thich bewaret *angelicis præſidiis* werher themo diwel. w. Min muother kind vuchtan wither mir. w. Ik fullıſtıu ju vuider them fionde. *C. C.*

Bi, *juxta, prope, ad, in, per*: ut, withene thine zigan bi them Herebergen thero herdon, *paſce*

hædos

hædos tuos juxta tabernacula paſtorum. w. Bi himile them habon. *C. C.* Bi Noes tideon, *in temporibus Noæ.* Ni ſuerie nio man.

After, *per*, *in*, *ſecundum*: after juuaremo gilouben uueſe ju, *ſecundum fidem veſtram fiat vobis.* Tat. After geuuonu, *ſecundum conſuetudinem.* Tat. 1. 3. Nu willo ich hind ſuochan after thero burg, *nunc quæram illum per urbem.* w. After them vuihe, *per templum*, vel *in templo. C C.* Nu ſcal ik ju ſendan after theſon landskipie ſo lamb under vuluos, *nunc mittam vos per hanc terram* vel *regionem, ſicut agnos inter lupos. C. C.* Muotun gi Iſrahelo edili folcon adelean after iro dadeon, *vos judicabitis nobilem* [peculiarem] *populum Iſraeliticum ſecundum ſua facta. C. C.*

Uffa, upha, upho, uppan, *ſupra*, *ſuper*: ut, thie ther geſezzet ſint upha guldinon fuozon. w, Thin vahs is ſamo geize corter thaz ther geet upho themo bergo Galaad. w. Uppan enon berage them hohon. *C. C.* Vide infra *oba.*

Uz, uze, uzen, uzzen, vuzan, *ex*, *extra*: ut, ſihet uz then uenſtron. w. Ich bim uze minen roche geſlophan. w. Uzen then ſeluon wordon driuphet thiu mirra. w. Ich ſchenkan thich moſt uzzen ruoduon ephelon. Uzan thero landsheffi, *extra regionem.* Tat.

Fore, vore, fora, furi, *præ*: ut, min *ſponſus* is hough under anderen heyligon, ſamo hough Libanus is fore anderen bergon. w. Thu ſcalt furi allon weſan vuibou giuuihid. *C. C.* Fore, vore, fora, ſignificant etiam *ante*: ut, vore thero porte, *ante portam.* Er ferit fora Chriſte, *præcedet ante Chriſtum.* Otfr. Significant quoque *a*, *ab*, *de*: ut, ſamo thie duuan in then luzzeron wazzeron cunnon *prævidere adventum accipitris.* And ſich vore himo bewaran. w.

For, *a*, *ab*, *de*: ut, bithiu ſculun gi thar lethes filo for vuerold cuningon vuities antfahan. *C. C.* Sia bigunnun ſprecan under him huo ſia mohtun ſo craftigna for enan cliſe vuûrpin. *C. C.* For etiam ſignificat *coram*: ut, ſo huie ſo imi thon forlognit liudio barno helithо for theſaro heri, ſo duon ik an himile ſo ſelf thar upp for them alvualdon. *C. C.* For thero mikilun menigi. Wolan ina for ogun Criſtes bringan. *C. C.* Fora allemo folke, *coram omni populo.* Tat.

Teforan, *coram*: ut, ni ſculun gi ſuinon teforan juuue merigriotun macon. *C. C.*

Af, aua, aue, *à*, *ab*, *abs*, *de*, *è*, *ex*: ut, gihui ni hetis thu vuerthan af theſon ſtenon brod. *C. C.* Vuarpan thena ſeo innan angôl an uthion enni upp giton fisk af fluode, *jecerunt hamum intra mare in fluctibus, & levarunt piſcem ex aqua.* C. C.

Vuid, *à*, *abs*: ut, dribun vuid ſelbun thena ſuno drohtanes. *C. C.* Cum verbo Vendendi aut emendi ſignificat *pro*, vel *propter*: ut, nam im thuo that is ſiluber an hand thriti ſcatto that man im er vuid is thiodne gaf, *tum in manum accepit triginta nummos, qui ei traditi ſunt pro ſuo rege.* C. C.

Tegegnes, *contra*: ut, thuo habda eſt is vuord garo engil thes alvandes thero idiſi tegegnes. *C. C.* Thuo hiet ina mohtig Criſt gangan im tegegnes. *C. C.*

At, *à*, *ab*, *inter*, *in*, *apud*, *ad*: ut, hie im ſelbo gibod that ſia at enigon inan meda ni namin diuria methmos, *illic ipſe præcepit illis, ne à quoquam mercedem, aut probroſa munera acciperent.* C. C. Geng im thuo Godes egan bern an them gaſt ſeli; hie im oc at them gomon vuas, iac hie thar gicudda that hie habda thar craft Godes. *C. C.* Quat that ſimla allara erlo gihuilic eriſt ſcoldi geban at is gomon that beſta lith .... hetis for thit man no folc alles thines vuines that vuiriſta thina ambahtman eriſt bringan at thinon gomon. *C. C.*

Mid, midi, med, mit, met, *cum*: ut, Andradan diop vuater thuo hie dribon giſah thena vueg met windu, *metuebant à profundo, cum viderent fluctum vento agitatum.* Thiedo drohtin antfeng ina mid is fadmon. *C. C.* Mit then ſaligon ſelon, *cum beatis animis.* Otfrid.

In, *in*: ut, in thinemo gardon is *mirrah* mit allen then hereſton ſaluon. w. In dagon eines kuninges. *Otfr.*

Innan, *intra*: innan mir. *Otfr.* So ſliumo ſo ich gehorta thia ſtimmun thina, ſo blidta ſih ingegin thir, thaz min kind innan mir, *quam primum audivi vocem tuam infans meus intra me de te lætatus eſt.* Otfr.

Ir, ur, *ex.* Tho quam boto fona Gote engil ir himile, *tum nuncius à Deo venit angelus ex cælo.* Otfridus.

Ingeging, ingegin, *adverſus*, *contra*: al thiu burg gieng ingeging themo Heilante, *tota civitas exiit obviam Jeſu.* Tat. cap. LIII, 10. Scalca liofun ingegin imo, *ſervi occurrerunt ei.* LV, 6.

Obo, *ſupra*: giſah thas ſueizt lachan, thas dar uuas oba ſinemo haubit, *& vidit ſudarium, quod fuerat ſupra caput ejus.* Tat. CCXX, 4.

Untar, zuiſgen, *ad invicem*: tho quadun ſume fon ſinen jungiron untar in zuiſgen, *dixerunt ergo quidam ex diſcipulis ſuis inter ſe invicem.* Tat.

Fram, *à*, *ab*: ut, framgengit from themo fater, *procedit à patre.* Tatian. CLXXI. 1.

CAPUT UNDEVIGESIMUM.

De præpoſitionibus in compoſitione, quæ extra compoſitionem raro, aut omnino non leguntur.

I. PRÆPOSITIONES in compoſitione ſunt, quæ ſequuntur: at, un, * int, unt, and, ant, er, ir, it, itu, ita, uolle, ful, far, ord, ord, mis, fram.

At, az, *ad:* at, az, in compoſitione reſpondet Latino *ad*: ut, atſtantu fora Gote, *aſto ante Deum.* Tat. II. 9. Sic atſtantenti, *adſiſtens.* CLXXXVII. 4. Atqueme richi dinaz, *adveniat regnum tuum.* At-pim, *præſto ſum.* Gloſſ. B. 36. alias, at henti pim, *præſto ſum. Anglice,* I am at hand. Az iſt heitarer tagaſtern, *adeſt clarus Lucifer.* Hymn. IV. 2. Az uuis uns truhtin, *adeſto nobis domine,* Hymn. XVI. 6.

† Un: ut in unkuſti, *incaſtus.* unholda, *perfidus,* emphaticè *diabolus.* unſamft, *difficilis.* uneben, *inæqualis, aſper.* unbarig, unberenti, *ſterilis, infœcundus.* unreht, *iniquus.* unbewollen, *immaculatus.*

Int, unt: ut, intſperran, *reſerare.* Intuan, untduan, *aperire.* Untduo mir min ſueſter, *aperi mihi ſoror mea.* Intteta then buoh, *revolvit librum.* Antworte intphanganemo, *reſponſo accepto.* Intluchan, *pandere.* Intbindan, *ſolvere.* Untfingan, *recipere.* Untwichan, *declinare, decedere.* Andlucan, *aperire.* Antfengan *prehendere.* Anthebban, *ſuſtinere, ſupportare.* Antlingan, *reſpondere.*

‡ Er, ir, ar: ut, erkoren, *electus.* Erqueccan, *vivificare.* Ercumen, *obſtupeſcere.* Ich mich erquam, *obſtupui,* erquam er, *obſtupefactus eſt,* irquam ir, *obſtupuit,* arquamun alle, *ſtupuerunt omnes.* Erhugan, *recordari* Erwelen, *eligere.* Erhahen, *crucifigere.* Erougan, *oſtendere.* Irfulter, *impletus.* Irloſta, *redemit.* Arfirren, *auferre.* Arrofen, *exclamare.* Arloſan, *liberare.* Arferan, *diſcedere.* Arſtandan, *exurgere.* Arſtarban, *mori.* Arrekan, *interpretari.* Arfuoran, *diſcedere.* Argangan, *conſumere.*

And, ant, v. int, unt.

1 It, ita, itu, in compoſitione valent, ut RE *Latinorum*: ut, itaruchen, itruchen, *ruminare.* Itlones dag, *dies retributionis.* Tat. Itporan, *renatus*: ut, itporan wird, *renaſcitur.* Hymn. *Anglo-Saxones* autem loco it, adhibent eb in compoſitione: ut, in ebnipan, *renovare.* Ebgylban, *remunerare.* Ebiæcan, *repetere.* Aliquando tamen ſimplicis adauget ſignificationem: ut in itmalen, *ſolennis*; in itmalemo tage oſtronon, *in die ſolenni paſchæ.* Tat. XI. 2. Inde, itmalen tag. *dies feſtus.* After thero giuuonu thes itmalen tages, *ſecundum conſuetudinem diei feſtæ.* ibid.

Uolle, ful: ut in uollecuman, *pervenire.* Uollewarden, *perducere.* Fulgangan, *perficere.*

Ord, ord: ordfrumo, ordfrumo, *æternus, carens principio.*

2 Far: ut in farloran, *perdere.* Farluſt, *perditio, mors.* Farſtandan, *reſiſtere.*

3 Mis in compoſitione errorem vel defectum denotat: ut in miſſichan *diſplicere.* Forſan deducenda eſt hæc præpoſitio à verbo, miſſen, *carere aliquâ re, per negligentiam erroremve à ſcopo ſuo aberrare, rem propoſitam non aſſequi, vel quæſitam non invenire*: ut, miſtun thes kindes, *non invenerunt puerum.* Otfr. Hinc *mis,* vel *miſſi* plurimum in compoſitione ſignificat naturalem, vel moralem aliquem defectum, vel errorem, aut aliquid ſemper deeſſe: ut in miſſidat, *peccatum*; miſſifiangen, *errare in judicando, aut eligendo*; miſſigiangen, *à rectâ viâ aberrare*; miſſitruwan, *diffidere.* Ab hoc *mis* vel *miſſi Franco-Theotiſcorum,* provenit *Franco-Gallorum* MES: ut in mécontent, mépris, médire, pro meſcontent, meſpris, meſdire, *&c.*

Fram: ſolet illud fram ſive adverbium, ſive præpoſitio ſit, ſive conjunctum cum verbo, ſive ab eo ſeparatum, idem valere, ac Latinum *pro* in compoſitione: ut, framquam gibot, *prodiit edictum.* Tat. V. 2. Framgengit fram themo fuater, *procedit à patre.* Tat. CLXXI. 1. Framſazta in andera ratiſſa, *propoſuit illis aliam parabolam.* LXXIII. 1. Giang *Pilatus* zi in tho fram, *proceſſit tunc Pilatus ad eos.* Otfr. IV. 24, 21. ut, Framdihen, *proſperari.* Unde, framdihet elliu dei der boum bringet, *& omnia, quæ arbor illa fert, proſperabuntur. Otfr.* apud *Lamb.* Fram autem, quod in compoſitione progreſſum & incrementum denotat, videtur derivatum potius ab adverbio fram, quod, ut apud *Cimbros, prorſum, antrorſum,* ſignificat: ut, thiu gigieng fram in managa taga, *hæc proceſſerat in diebus multis.* Tat. VII, 9. verum cap. II, 2. Inti beidu framgigiengun in iro tagun, *& ambo proceſſiſſent in diebus ſuis.* Hiſce addas eban, eben, quod in compoſitione *con, co, cor,* Latinorum ſignificat: ut, in eban uuircen, *cooperari.*

---

* *Goth.* ᚨᚾᛞ, ᚾᚾᛞ, *Sax.* and: NN. *Sax.* on: † *Gothice* mir. Vide Grammat. *Anglo-Sax.* cap. XIV. r. 30.
‡ *Cimbrice,* or vel ur. 1 *Sax.* eb: 2 *Goth.* ᚠᚨᚾᚴ. *Sax.* for: 3 *Goth.* MIS. *Sax.*

CAP-

CAPUT VIGESIMUM.

De interjectionibus.

INTERJECTIONES *execrantis*, vue, vuah, *væ*: ut, vue vuarth thi Hieruſalem, *væ tibi Hieruſalem. C. C.* Boreales *Angli* dicunt, **wa wurth thee**, *væ tibi.* Vuah vuarth theſaro vueroldi, quat hie, ef thu iro ſcoldis giuuald egan, *væ mundo, inquiit ille, ſi tu illum gubernares. C. C.*

Demonſtrantis. Vide adverbia *demonſtrandi.* Ut in aliis linguis, ita in *Franco-Theotiſca* colligantur in ordinem interjectiones Admirantis, Lætantis, Dolentis, Abominantis, Ridentis & Deridentis, Vocantis & Silentii, Jubentis, Exclamantis, Minantis, *&c.* quas brevitati conſulens omitto.

CAPUT VIGESIMUMPRIMUM.

Continens regulas quaſdam Syntaxeos, & nonnullas obſervationes Linguæ Francicæ *genium & ingenium amplius explicantes.*

I. COMPARATIO in Linguâ *Franco-Theotiſcâ* duobus modis exprimitur, ut apud *Latinos*; vel per conjunctionem *than* vel *thanne*, quæ *quàm* ſignificat; vel per ablativum nominis rem minorem in comparatione ſignificantis: ut, thiu ſuoze thinere *gratiæ* is betera, than thiu skarphe thero *legis.* w. Thiu genatho thines *evangelii* ſuozer is than thiu *auſteritas* thero ewo. w. So mikilu is hie bettera than ik, *tanto me præſtantior eſt. C. C.* Wanda alſo thaz gold diurer is thanne eynig ander geſmithe, *nam quemadmodum aurum charius eſt ullo alio metallo.* w. Bezzere is thiu ſuoze mines *evangelii*, thanne thero aldon ewon *aſperitas.* w: Bettere ſint thine ſpune, than ther win. w. Wanda bezzere ſint thine ſpune themo wine. Willeramus.

II. Adjectiva Superlativi gradûs in conſtructione poſita regunt genitivum: ut, thuo vuas endigo allaro manno thes vuiſoſten, *tum vitam finivit omnium hominum ſapientiſſimus. C. C.* That is egeſlicoſt allaro thingo forohlicoſt firio barnon, *id omnium eſt maxime terribile, & metuendum hominibus. C. C.* That hus Godes allaro vuiho vuunſamoſt, *Domus illa dei omnium ſacrorum maxime delectabile. C. C.* Sic legitur, cuningo craftigoſt. Vuiuo ſconeſta; gumono beſta; Barno rikioſt. *C. C.* Adam thero gomono vuas manno eriſto. *Otfr.*

III. Nomina diſtributiva & partitiva, & diſtributivè & partitivè poſita regunt genitivum: ut, ſo war ſo ir joh eynega juwera geluchon vinded, *ubicunque aliquam veſtrarum ſodalium inveneritis.* w. Was hiro aller egelich mer vane himo kunde geſagan, *quid quiſquam illorum* (vel *unuſquiſque illorum*) *mihi de illo poſſet indicare.* w. Her allero jegelich hauet ſin ſuerd an handon, *illorum omnium quilibet tenet gladium ſuum manu.* And hero neheyn ni lazat ſin ſuerd van ſinemo thihe, *& illorum nemo dimittit* [*ſolvit*] *gladium à femore.* w. Ande ſie negheyn gethinga ne hauon an him ſeluon thurgh eynega hiro woledada, *& nullam fiduciam in ſeipſis reponunt propter ullum ſuorum bonorum operum.* w. Hiro nehein ne is unbarigh, *earum nulla eſt infœcunda.* w. In einemo thinero ougan, *in uno oculorum tuorum.* w. Thaz leith ich thurgh einan jegelichan thinero *doctorum*, *Hoc paſſus ſum gratiâ uniuſcujuſque tuorum doctorum.* w. Seſzogh ſint therro cuninginnan, aghtzogh ſint thero keueſe, *ſexaginta ſunt reginæ & octoginta concubinæ.* w. Ih bin ein thero ſibino thero Gotes drut botono, thie in ſineru giſihti ſint jo ſtantenti, *ego ſum unus ſeptem dei nuntiorum qui in conſpectu ejus ſemper ſtant.* Otfr. Ther man ther giuet thuſent ſiluerinero penningo, *homo, qui dabit mille nummos.* w. Therro ther ein ze anderen *mutuâ charitate cohærent.* Sagda ſuothlico huo iro ſuno ſcolda obar theſan middulgard managon vuerthan ſumon te fulle ſumon te frobro firio barno, *ſane prædixit, ut illius filius quibuſdam hominum offendiculo, quibuſdum vero conſolationi futurus eſſet per hunc terrarum orbem. C. C.* So duat liudeo ſo huilic ſo thes herren vueli huld githienan, *ſic omnis facit,* [vel *ſinguli ſic faciunt*] *qui domino fideliter ſervire velit. C. C.* Allaro barno gihuilic, *hominum unuſquiſque. C. C.* That hie unreht gimet odrum manne, *ut injuſtum faciat aliis hominibus. C. C.* Than fuorun im ok fan Hieruſalem thero jungrono tuena, *tum ab Hieroſolymâ ad illum profecti*

ſunt duo diſcipuli. C. C. Quat that hie vuari giſendid tharod that hie thar gimanodi manno gihuilican thero hobid ſcatto, *dixit ſe eò miſſum fuiſſe, ut à ſingulis peteret pro capite nummum. C. C.* Andreas endi Petrus farlietan all ſamod ſo huat ſo ſea bi thero aho habdun giuuûnnanes, *Andreas & Petrus nihil non facultatum, quas acquiſiverant, juxta mare prorſus reliquerunt. C. C.* That ſia bi thes vuateres ſtadе iro aldan fader farlietun, endi all that ſia thar fehes ehtun, *ut patrem ſuum ſenem, & quicquid bonorum poſſiderent, juxta lacus oram relinquerent. C. C.* Endi ni latat thes melmes vuiht folgon an juuuon foton, ac ſcuddeat it fan juuuon ſcohon, *& ne ſinite quid pulveris veſtris pedibus adhærere, ſed excutite illud à calceis veſtris. C. C.* Endi harmes filo giuuirkeat, *& multum mali facit. C. C.* Filu theſſes liutes in abuh irrentes iſt er ze Gotes henti vuola therenti, *multos ex hoc populo in iniquitate errantes bene ad manum Dei reducet.* Otfr.

IV. Multa adjectiva, ut quæ reatum, meritum, plenitudinem, *&c.* ſignificant, genitivo gaudent: ut huat vuilleat gi Iudeon thes adelian te duome ef hie dodes nu vuirdig bi ſulicon uuordon; that vuerod all giſprac folc Iudeono that hie vuari thes ferahes ſcolo, vuities ſo vuirdig, *quid? vultis ne, ô Judæi, hunc condemnare, ſi modo ob talia verba mortis dignus ſit: omnis multitudo, & populus Judæorum reſpondit, quod mortis reus, & ſupplicii dignus eſſet. C. C.* Antfahat ina than eft under juuua folcſcepi, ef hie ſi is ferahes ſcolo, im ſo adeliat ef hie ſi dodes vuerth, *tum ſi mortis eſt reus, recipite illum inter vos, & condemnate illum ſi mortis dignus eſt. C. C.* Nu ik mid theſon liudon ni mag findan mid thius folku that hie is ferahes ſi furi theſaro ſcolu ſculdig, *jam vero non poſſum invenire cum hoc populo, & plebe, quod coram hâc multitudine* (vel *conventu*) *mortis reus ſit. C. C.* Guate thegana Gote thiononte, joh vuiſ domes folle, *boni ſervi deo ſervientes, & pleni ſapientiæ.* Otfrid.

Adjectivum abſolute poſitum fit ſubſtantivum, & ut tale, regit genitivum. Sic Tat. 1. 2, Uzzan ſin ni uuas uuiht gitanes, *ſine ipſo factum eſt nihil.*

V. Verba recordandi, & obliviſcendi, expectandi, precandi, tentandi, curandi, cognitionis, & ſensûs, admirandi, cuſtodiendi, fruendi, & gaudendi, liberandi, & dimittendi, inveniendi, & percupiendi, implendi, regunt per elleipſim genitivum; ut ſequentia docent.

Verba recordandi & obliviſcendi: wir gehugon thinere ſpune, *memores ſumus uberum tuorum.* w. Wille ich jemer gehugan thero ſinero micholon genathon, *ſemper recordabor magnæ illius gratiæ.* Gehuge aller thickeſt min, gehuge ouch minero wundora. w. Wollent ſie erhugan *propriæ fragilitatis.* w. Min niet vergezzanne haueſt, *non oblitus es mei.* w.

Precandi: thes bidden ich, *hoc rogo.*

Tentandi: ſo is oc an buokon geſcriban, quat hie, that thu ni ſcalt herren thines fandon thines frahon, *pariter ſcriptum eſt, inquiebat ille, quod Herum, & dominum tuum non tentabis. C. C.* Te hui vuarlogan, quat hie, fandot min, *hypocritæ, inquit ille, cur me tentatis? C. C.*

Curandi: wanda thu veychenes, ande gelichniſſes niet ne ruocheſt, *quia fraudem, & ſimulationem non curas.* w. Min ruocheſt, *me curas.* w.

Cognitionis & ſensûs: iof thu thines ſelues niet bekennes wiuo ſconeſta, *ſi te ignoras, mulierum pulcherrima.* Ich ne warth niet innena thero *donorum*, thie thir thin *ſponſus* hauet *collata, Non percepi dona, quæ in te contulit ſponſus tuus.* w. Nu werthet her thes wola innane, *nunc rectè percepit hoc.* w. So her thes innena werthet, *ſi reſciverit hoc.* Her thes innen is worthan, *reſcivit hoc.* Vuas im thie landes vuard an faſtunnea fiortig nahto manno drohtin ſo hie thar muoſes ni anbet, *cuſtos terræ hominumque Dominus jejunaverat quadraginta dies, adeo ut ne quidem cibum guſtaret. C. C.* Nu ic ju ſcal ſeggean, that ic an theſaro vueroldi ni mot mid mannon mer muoſes anbitan furthor mid firihon, er than gifullid vuir thit himilo riki, *nunc vobis dicam me non amplius in hâc vita cum hominibus cibum guſtaturum, donec regnum cœlorum completum fuerit. C. C.* Thine friunde horechent gerno thinero ſtemma, *amici tui avidè audiunt vocem tuam. C. C.* Thie ni vuoldun Criſtes gerno gihorian, *qui non voluerunt Chriſtum ſtudiosè audire.* Do wir thes wara, *videamus hoc.* w. Dot wara thes cuninges, *videte regem.* w.

Admirandi: thu vuundereſt thich thero *virtutum.* thie thu ane mir ſcouweſt. w. *Eccleſiam Chriſti* thie ich er *deteſtabar* therro ne magh ich mih nu volle wunderan. w. Thu wundereſt thich thero genathan thiu mir geſchehan is. w.

Cuſtodiendi: Thie thes wingardon huodent, *qui vineam cuſtodiunt.* w. Thes Criſtes grabes huaten, *Chriſti ſepulchrum cuſtodire.* Tat. Huatta des kindes, *cuſtodivit puerum.* Tat. Ich duon ſin ſeluo allizana wara, *illam ſemper ipſe obſervo.* w.

Fruendi & gaudendi: Agleto bad that wib Criſt, that ſiu iro barnes forthbrucan muoſti, *ſtatim mulier petiit Chriſtum, ut natâ ſuâ frueretur. C. C.* That vuib faginoda thes that ſiu iro barnes forthbrucan muoſti, *mulier in hoc gaviſa eſt, quod filiâ ſuâ fruitura eſſet. C. C.* So nu thes thinges mugun mendean mancunni, *hoc nunc gaudendum eſt humano generi. C. C.*

Liberandi & dimittendi: That ſia drohtin ſundeono tomie, *ut Dominus illam à peccatis liberet. C. C.* That thu ſia af ſulicon ſuhteon atomies, *ut illam tu liberes à talibus affectibus. C. C.* That ju vualdand God lethes alate, *ut Deus vobis peccatum dimittat. C. C.* Ef gi than vuelliat alatan liudio gihuilicon thero ſundiono thia ſia vuid ju ſelbon hier vuretha giuuirkeat, *ſi vultis ſingulis peccata dimittere, quæ in vos ipſi irati faciunt. C. C.* Endi alat us hebanes vuard menegaro mennſculdio, *id eſt,* FIRIN VUERC managaro mennſculdio. *nam paulo poſt*

ſequitur.

ſequitur. Ef gi than vuellıat allatan liudeo gihuilicon thero ſacono endi thero ſundiono, than alatıt ju vualdand God fader alomahtig FIRIN VUERC MIKIL managero mennſculdio. C. C.

Inveniendi: ich ſuoghta hin and ne vand ſin niet, *quæſivi illum, ſed illum non inveni.* w. Legitur tamen, fundan mich thie waghtara; &, of ir minen wino vindet. w.

Percupiendi: Ef hie latıt ina is muod ſpanan, that hie ir beginne thera gernean, *ſinet ſe in id adeo affectum eſſe, ut illud percupiat, vel percupere incipiat.* C. C. Thuo vuiſda ſia after iro vuilleon, hiet that ſiu vuihtes than er ni gerodi for them gumſcipie neuan that man iro Johannes an thero hallu hobid gabi aloſit fan is lichamon, *tum direxit illam ſecundum ſuam mentem, jubens ut nihil tunc efflagitaret coram omnibus, quin ut ſibi in aulam* (vel *cœnaculum*) *adferretur caput Johannis à corpore truncatum.* C. C.

Implendi: ni fullit er ſih vuines, ouh lides nih eines, *non implet ſe vino, neque cicerâ.* Otfr.

VI. Verbum etiam adſciſcit genitivum per elleipſin, quando pars ſignificatur nomine totius: ut, huem ik hier gebe mines muoſes, *cui hic daturus ſim de edulio meo.* C. C. Nam hie after thiu thes muoſes for them mannon, endi gaf is themo menſcathen Iudaſe an hand, *poſtea de edulio ſumpſit in conſpectu omnium, & fruſtum tradidit ſceleſto latroni Judæ. Franco-Galli* maximè adhuc affectant hoc loquendi genus: ut, donnez moy du pain; voulez vous boire du vin; au quell je bailleray icy de ce que je mange; apres il priſt de ce qu'il mangoit en preſence du monde qu'il y étoit, & en donna au mechant traitre Iudas.

Hiſce addas verbum Ahtean, cujus ſignificationem ſimplicem extra Syntaxim nondum ſatis aſſecutus ſum: ut, mi ſculun Iudeono noh unſcildigna erlos bindan.... ahtean mines aldres eggion ſcarpon, *Judæi me innocuum vincturi ſunt, & occiſuri mucronibus acutis. C. C.* Sagda im an ſuefna ſlapandion on naht bodo drohtines that that barn Godes ſlidmuod cunning ſuokean vuolda ahtean is aldres, *noctu angelus Domini illi dormienti & ſomnienti dixit, quod Rex crudelis infantem quæreret ad illum occidendum. C. C.* Nu habit thit leoht ageban, quat hie, Herodes ſe cuning, hie vuelda is ahtean. *Herodes, qui voluit eum occidere, nunc mortuus eſt, inquiit ille. C. C.*

VII. Verba acquiſitivè poſita, ut & verba indicandi, dandi, fidendi, gratias agendi, promittendi, auxiliandi, & id genus plurima, regunt Dativum: ut, thu thir Hereberga machoſt, *tu tibi tabernacula facis.* Ther cuning Salomon machoda himo ſeluemo eynan disk thes holzes van libano, *menſam ſibi fecit rex Salomon de ligno Libani.* w. Ich ſtuont uph thaz ich minemo wino untdade, *ſurrexi, ut aperirem dilecto meo.* w. Thir ſinemo herren wirchde, *qui domino ſuo operando acquirat.* w. Kunde mir, ſage mir, *indica mihi, dic mihi.* w. Thie ich thir giuon, *quæ tibi dabo.* w. Ne gelounon ich minere *virtuoſæ conſtantiæ.* w. Willon ich himo thancan, *gratias illi agam.* w. Thicco gehiez her mir ſine cuomſt *per prophetas, Sæpe adventum ſuum mihi promiſit per prophetas.* w. Nu helphe wir hiro thus, *nunc illi ſic auxiliemur.* w.

VIII. Verba docendi duplicem accuſativum amant: ut, thar lernoſtu mich Drohtines gebode, *ibi me doces mandata dei.* w.

IX. Verbum vuerthan, haud ſecus ac verbum ſubſtantivum apud *Latinos,* duplici dativo gaudet: ut, mah hie mid is lerun vuerthan helithon te helpu, *eruditione ſuâ poteſt eſſe hominibus adjumento,* vel *commodo. C. C.*

X. Ut in veteribus linguis ſeptentrionalibus à nominibus primitivis alia ejuſdem ſignificationis deducuntur peculiari terminatione formata, (ut ſupra cap. III. r. 16 oſtendimus;) ſic obſervandum eſt idgenus nomina, maxime in auctoribus poëticis, inter legendum occurrere, præſertim in codice Cottoniano: ubi legere eſt, mundburd, à mund, *protectio, patrocinium*: ut, liudſcepi, à liud, *gens, turba, populus*: ut, that vuarth thuo all mid vuordon Godas faſto bifangan, endi gifrimid, after thiu huilic than liudſcepi landes ſcoldi vuidoſt giuualdan.

Folcſcepi, à folc, *populus*: ut, vuas im vuilleo mikil, that hie ſulic folcſcepi frummean muoſti, that ſia ſimla gerno Gode thionodin. Antfahat ina than, under juuua folcſcepi im ſo adeliat.

Erlſcepi, ab erl, poetice *homo, vir*: Thuo thiu magat habde ge thionnot ti thanke thiodcuninge endi allon them erlſcipie, &c.

Gumſcepi, à gum, *homo*: Hiet that ſia vuihtes than er ni gerodi for them gumſcipie neuan that man iro Iohannes an thero hallu hobid gabi aloſit fan is lichamon. Gruotta ſia for them gumſcipie. Thar ſcoldi, fan Bethlehem cumen riki thi rihtan ſcal Iudeono gumſcepi.

Heriſcipi, à heri, *exercitus*, & poeticè *multitudo, turba*: thuo reop all ſaman heriſcipi Iudeono, thiu mikili menigi.

Landſcepi, à land, *regio, plaga:* nu vuelliu ik te vuaron hier marian huat ik menda that gi mina hiubat ouer all thit landskepi lera forſtandan.

Bodſcepi, à bod, *præceptum, mandatum*; thuo vuarth fan Rumuburg rikeas mannes ober all theſa irmin theod Octauianes ban endi bodſcepi ober thia is bredan givuald cuman.

Hugiſceft, à hugi, *cogitatio*: that gi vuitan muotun an juuuon hugiſceftion that mikil giruni.

XI. Obſervandus eſt elegans uſus, in linguâ *Francicâ*, verbi duon, *facere*, haud multum diſcrepans ab iſto verbi doen, *vel* don, apud * *Anglo-Saxones*; & Dꝺ apud *Anglos*; cujus ope evi-

* Vide Gammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, caput XVI. regul. 26.

tatur ejuſdem verbi in una ſententia repetitio, quâ aures offenduntur: ut, ther hals, ther dragat thaz ezzan in then buch, ande dragat auor thie ſtemma uz, ſamo duont doctores tui, ſie ambectent themo liude *cibum vitæ*, and ophenent himo the doychene thero geſchriphte; *Ang* **the neck drawes the meat into the belly, and alſo drawes the voice out, as thy doctours DO, who miniſter the meat of life unto the people, and open unto them the myſteries of the ſcriptures.** *Crocus* liesket thaz brinnende fiever, ſamo duot *charitas* ſiu liesket multitudinem peccatorum: **Crocus quencheth the heat of a feaver, ſo DOTH Charity, which extinguiſheth a multitude of ſins.** Alſo thiu *lana, quæ vertenda eſt in purpureum colorem*, zaller eriſt ze ſamene gebunden wirthet, ande thar nah geleget in thie *canales*, thar ſiu genezzet wirthe, ſamo duont thine *filii, configunt timore meo carnes ſuas* and nitherent ſich in *canalibus humilitatis*: **As wooll, which is to be dyed into a pourple colour, is firſt of all bound together, and then laid in chanells, where it is moiſtned; ſo DO thy ſons, they unite themſelves together in my fear, and then debaſe themſelves in the chanells of humility. it doth not go now ſo ill as it DID formerly.** Sihes thu wie hir tha ouene ſted ze then linebergon, ſo her ſprechan wila ze then, thie nithana ſint, and ſih nah hin neygent? alſo deda unſer drohtin *per viſcera miſericordiæ ſuæ viſitavit nos oriens ex alto*: **Seeſt thu how he ſtands above at the railes, and ſpeakes to thoſe, who are below, and bowes unto them? So DID our Lord, riſing on high out of the bowells of his mercy, viſit us below.** Ande wie hough is *eccleſia de gentibus*, thiu ther er was *deſerta*, ande *derelicta adeo per idololatriam*, ande nu ilet *virtutum greſſibus de deſerto infidelitatis* alſo *plebs Iſraelitica* deda *per deſertum ad terram promiſſionis*: **And how high is the Church of the Gentiles, which was deſerted, and relinquiſhed by God for Idolatry, and now haſtens from the wilderneſſe of infidelity with virtuous paces, as the people of Iſrael DID through the deſert to the land of promiſe.** Bidun allan dag that vuerod for them vuihe, vundrodun alla bihui hie thar ſo lango lot ſaligman ſuitho fruod gumo frahon ſinan theonon thorfti, ſo thar er enig theſno ni deda; **The multitude waited all the day before the temple, and all wundered that the bleſſed, and very wiſe man ſhould have occaſion to ſerve his Lord ſo long, as never any man DID before.** Endi alat us managaro mennſculdio alſo vui odron mannon duan: **And forgive us our manifold ſins, as we DO to other men.** Vui quamun hier an moragan, nu ni gibis thu us ſcatte, than mer thie thu them odron duos; **We came hither in the morning, but thu wilt give us no more money, than thu doſt to others.** Than ſcedit hie that farduanun mann thia farvuarahtun vueros an thia vuinſtrun hand, ſo duot hie oc thia ſaligun an thia ſuidrun half: **Then he will ſeparate the loſt and ſinfull men on the left hand, as he will DO the bleſſed on the right.** Supra diximus haud diſſimilem uſum obtinuiſſe verbi don apud. *Anglo-Sax.* extat exemplum *Marc.* VIII. 6. *Et dabat diſcipulis, ut apponerent, & appoſuerunt turbæ*: and ꝛealde hiꝛ leoꝓninȝcnihtum ꝥ hiȝ toꝛꝓan him aꝛetton, ⁊ hiȝ ꝛꝓa dydon: **and he gave to his diſciples, that they ſhould ſet before them [the multitude] and they DID ſo.** Peculiaris etiam videtur iſta phraſis DUON WARA, *obſervare, conſiderare, videre.* Ne duont thes niet wara *nolite hoc conſiderare.* Duo wara, *obſervate.* Duot wara thes cuninges, *videte, aſpicite regem.* Thaz ich wara dada of ther wingarda an bluothe wara, *ut viderem ſi floreret vinea.* Do wir thes wara, *videamus.* Ich duon ſin wara, *ego eam obſervo.* Hactenus de peculiari uſu verbi duon apud *Franco-Theotiſcos*; ſed an more *Anglorum* iſtud præponunt aliis verbis ad circumſcribendum tempus indicativi præſens, imperfectum & perfectum, ut in ſequentibus, **DO you love me,** *amaſne* (vel *amatiſne*) *me.* **DID you ſay it,** *dixiſtine hoc?* **I DID ſtrike him, while he was a writing,** *feriebam illum, dum ſcriberet*; vel *ſcribentem percuſſi*; nondum ſatis compertum habeo.

XII. Sequentem modum loquendi à *Franco-Theotiſcis* deductum retinent adhuc *Franco-Galli.* Thiu *concordia utriuſque populi in unâ fide*, thiu cumet van themo gaue minero hande; *L'accord de deux peuples dans une foy, il vient du don de ma main.* Thiu ſteiga tha man ze themo diſche uph ſcal gaan, thiu is ruod, *le chemin qu'on doit paſſer pour aller à la table, il eſt rouge.* w. Thie ſuulc thar the disk upha lagh, thie waran ſilverin, auor thiu lineberga, thiu was guldin: *les colonnes ſur les quelles la table eſt appuyée, elles etoient d'argent, mais les baluſtrades, elles étoient d'or.* Alle thiu genatha thie ich thir hauan beheizan, thiu ne wirthet er nieht vollighlico geleiſtet, er ich geſtygan uphan then palmboum, ich meino an that cruce: *toutes les graces, que je vous ay promiſées, ne ſeront pas accomplies entierement, devant que je monte ſur le palmier, c'eſt à dire, ſur la croix.*

Quinimo ut phraſin *Theotiſcam* in multis retinent *Galli-Francorum*, & *Normannorum* nobiliſſima progenies, ita verborum *Theotiſcorum* haud exiguus numerus in linguâ *Gallicâ*, ut & in *Italicâ* quamvis tot tantaſque mutationes ſubiit, adhuc ſuperſunt. En nonnulla, utriuſque linguæ, quæ originem *Theotiſcam* manifeſtè præ ſe ferunt.

VOCABULA nonnulla GALLICA, & ITALICA,

Quæ ab antiquis Lingg. *Septentrionalibus* accerſita Alphabetico ordine diſponuntur.

ADdobber, antiquum *Gallicum*. *Ital.* addobbare, *ornare*, *adornare*; proprie de veſtium ornatu; *Iſland. Scand. Saxon.* at dubba, dubban, *equitem creare*, vel *ad honorem equitis aliquem ſolenniter provehere*. Inde, quod equitem creatum veſtimentis & armis ſplendidis ornare ſolebant, *addobbare* in ſpeciali ſenſu, *adornare*. *Addobbare* autem ſic deducit pro more ſuo *Menagius*, *duplex*, *duplus*, *dupus*, *dobo*, *dobbo*, *dobbare*, ADDOBBARE.

Aggrappare, grappare. *Ital. unguibus* vel *uncis arripere*. olim apud *Franco-Gallos* grapir, unde grapin, *harpago*, *uncus*, à veteri Septentrionali gripan, *Sax.* ȝripan, *Francicè* gripan, *Cimbrice* at grypa, *rapere*, *arripere*; & non ut *Menagius*: Da *adrepere*, *repere*, *grepere*, *grapare*, *adgrapare*, quo nihil tanti viri amplitudine indignius.

Airain, *Gall. æs*, *Franco-Theotiſce* ar, *æs*; aren vel æren, *æneus*.

Aiſceau, *petit hache*; *Franco-Theotiſcè* acas, *ſecuris*; *Allamanicè* acus; *Gothice* ᚫᚢᛁᛋᛁ: *Anglice* ax.

Alabarda, *Ital.* Hallebarde, *Gall.* Halbard, *Ang.* Hallebard, *Germ.* vox manifeſte compoſita ex vetuſtis Septentrionalibus, quorum prius ſcribitur *Goth.* ᚫᛚᚺ. *Cimbrice*, haul, holl. *Sax.* healh, halh, heal, hæl. *Latino barbare* halla, *aula*, & bard vel barda, *ſecuris*, *bipennis*.

Aleſne, alene, *Gall. ſubula*; *German.* aelſene, elſene. *Anglo-Sax.* ale. *Ang.* awl; & borealibus *Ang.* elſen.

Aleu, *Gall.* aleu franc, vel franc aleu, à *Latino-barbaro allodium* vel *alodium*, quod ab adjectivo *Theotiſco* all, quod in compoſitione *perfectionem*, *plenitudinem* & *præſtantiam* denotat, & *Scando-Gothico* lod vel lood, quod *fundi proventum* & *fructum territorii annuum* cum uſufructu ſignificat. ef madur ſitr a otekenne jordu þa a landr drottin lod alla, *ſequis retinet illocatum prædium*, *ad dominum terræ pertinet omnis proventus*. ex cod. legum cit. à *Gudmundo Andreæ*, in Lexico ſuo *Iſlandico*. Hafa ad heimela lodhalfa, *dimidia pars uſus fructus coloni eſt*. Froſtaþings lagen, cap. 2, 3, cit. ab *Olao Verelio*, in indice ſuo veteris linguæ *Gothicæ*. Ex hiſce conſtat lod vel lood eſſe vocem forenſem *Gothicam*, *fundi fructum* vel *uſum fructum* ſignificantem, & denotare *lodium* duplicis generis; 1°. vel præſtantiſſimum omnium, quod *allalod* facit, & comprehendit *prædium liberum*, cujus poſſeſſor dominium directum cum utili habet, & *uſumfructum* cum proprietate conjunctum, & ab omni reditu & ſervitio immunem. unde lood à *Runolpho* in grammatica ſua *Iſlandica*, κατ' ἐξοχὴν vertitur *proprietaria ſoli poſſeſſio*; 2°. vel minus præſtans, aut minus perfectum, quando quis terram tenet non pleno, perfecto, & directo dominio, ſed ut *uſufructuarius*, vel *beneficiarius*, vel *feoditarius*, qui halfa lod, *dimidium lodii*, vel aliquam aliam ejus partem ſuperiori domino, nomine reditus, ſolvit; aut, ut tractu temporis accidit, vice reditus, fructuum cenſum, vectigal, aut penſionom pendit; vel ſervitium nobile ſive ignobile præſtat, ut conditionem tenendi terram vel prædium. Prius *lodium*, dicitur *allodium*; & prædia ab omni redditu, cenſu & ſervitio libera, *terræ allodiales* vocantur. Poſterius propriè conſtituit fœdum aut beneficium reditui, cenſui aut ſervitio ſubjectum. Hæc, pace maximorum virorum *Somneri* & *Bradæi* dicta velim, qui *allodium* ex *all*, & *had* derivandum cenſent, ut infra videbit lector.

Alte vel halte, *Gall.* Alto, *Ital.* vox caſtrenſis, qua milites *gradum ſiſtere* jubentur. *Germ.* halt vel halt ſtill. *Angl.* hold vel hold ſtill. A *Francico* holden. *Germ.* halten. *Sax.* healban, *tenere*, *retinere*. Faire alte, *gradum ſupprimere*; faire faire alte, *jubere agmen ſubſiſtere*.

Ammutinare, ammutinarſi, *ſeditionem facere*. *Gall.* mutiner. Non à motu, ut *Octavius Ferrarius*, ſed à vetere *Septentrionali* mot, *Sax.* mot & ȝemot, *conventus*, *concurſus*; quod forſan à veteri *Gothico* moti, *contra*, *adverſum*; quod convenire ſolent homines maxima ex parte ad aliquid mali opponendum vel impugnandum. Vel potius mot eſt verbale, à metan, *concurrere*; à mot denuo motan idem ac metan, *concurrere*, inde *mutinare*, & cum præpoſitione *ad*, ammutinare, *concurrere*; & in ſpeciali ſenſu, *ſeditionis cauſâ concurrere* vel *ad ſeditionem faciendam convenire*.

Angoiſe, *Gall.* Angoſcia, *Ital. angor*, *anxietas*. *Sax.* anȝrumian, *angere*, *contriſtare*. Anȝrum, *triſtis*, *ſollicitus*. *Germ.* angſt. *anxietas*, *animi anguſtia*. *Cimbrice*, angr, *dolor*, *mœror*. angiſt, *anguſtia*. at angra, *angere*. at angraſt, *triſtari*.

Aringo, *Ital. locus certaminis*. Primario *circus* ſive *ſtadium* in quo equites haſtis concurrunt, & per tralationem *forum*, ſive *certamen oratorum*, in quo ingenio, & orationibus contenditur. Hinc verbum *rengare*, & *arengare*, & *aringare*, *orationibus in foro*, *comitiis*, *& ſenatu contendere*; *Gallice* haranguer, unde harangue *concio*, *oratio*; *Anglice* an harangue. A *rengare* etiam non tantum *locus concionis*, ſed *pulpitum*, ſive *ſuggeſtus*, renga & aringo & ringhiera appellatur. Quia etiam congreſſuri in ſtadio, & in foro dicturi, in ordinem, & ſeriem diſponebantur, *Galli* formarunt nomen rang, quod *perſonarum* & *rerum ordinem*, & *rectam diſpoſitionem* ſignificat; & verbum ranger, *ſuo quæque loco diſponere*. *Angl.* a rank, to range. *Aringo* autem, *Angl.* a ring, cum verbis *rengare* & *arengare*, omnia accerſen-

da ſunt à veteri *Gothico* ring vel hring. *Saxonice* hpinȝ, hpincȝ, & pinȝ; *Cimbrice* *hringr, & ringr, quod non tantum *annulum*, ſed *Gyrum*, *circum*, *circulum*, ſpecialiter *circulum hominum*, ſive *ſpectatorum* & *auditorum coronam* ſignificat; quod in Edda, manhring appellatur. Hinc commune dictum, a Þing oc a ring, de *cauſa*, quæ agitur in foro coram judice; & †ſlaa ring, aliquem *pugnaturum*, *concionaturum*, vel *vitâ privandum circulo includere*. Quam perperam autem de notatione vocis *Aringo*, *Octavius Ferrarius* & *Egidius Menagius*, videat lector linguarum veterum Septentrionalium qui fautor & patronus eſſe velit.

Arneſe, *Ital.* Harnois, *Gall. armatura*. *Cimbrice*, harneskia; *Francice*, harniſch, arniſch. Forſan in primario ſenſu pro *armatura capitis* vel *cranii*, quod *Gothice* eſt ⊙ΛIKNS; *Cimbrice*, hiarne; *Francice*, hirn.

Arreſtare, *Ital.* arreſter, *Gall. ſiſtere*, *morari*, *retinere*, *detinere*, & in ſenſu forenſi ſecundario *capere*, *comprehendere*, à præpoſitione Lat. *ad*, quæ Italis in compoſitione vocum uſitatiſſima eſt, & à veteri Septentrionali reſtan, *Francice*. pertan, *Sax. quieſcere*, *requieſcere*; unde verbale reſt. *Sax.* peꝛt, *quies*.

Attaccare, *Ital.* attacher, *Gall.* attachiare, *Latino-barbarè*. in ſenſu forenſi, qui primarius eſt, *per lictores apprehendere*; & quia per lictores apprehenſi ligari, & vinciri ſolent, dein in ſenſu ſecundario civili, *ligare*, *vincire*. *Attacare* autem neque ab *adaptare*, *addattare*, *attacare*, ut fruſtra ludere ſolet *Menagius*; neque ab *affigitare*, ut *Ferrarius*; ſed à *Latina* præpoſitione *ad*, & veteri Septentrionali tacan, quod *Sax.* tæcan, *Cimbrice* taka. & takia ſcribitur, & *capere*, *levare*, *ſumere*, *accipere*, *tollere*, *auferre*, ſignificat. Inde apud veteres *Danos* tekia, *captura*, & tak, in plurali tøk, *luctantium prenſationes*, & *arreptationes*: ut, efre tok, nedre tok, lauſa tok, pro *modo luctæ*.

Auberge, *Gall.* hereberga. *Ital. hoſpitium*; à *Francico* hereberg, *tentorium*, *hoſpitium*; unde herebergan, *hoſpitio excipere*.

Aviſare, Ital. *monere*, *advertere*, etiam *monere quenquam ut advertat*; inde in ſenſu haud multum abſimili Gallicum adviſer, nunc aviſer, *deliberare*, *conſultare*, & reflexive, s'aviſer; *Italice*, aviſarſi, *advertere*, *animadvertere*. Aviſare autem olim adviſare, accerſendum eſt à *Latinâ* præpoſitione *ad*, & veteri Septentrionali *wiſan*, quod *Saxonice* piran, & *Cimbrice* viſa ſcriptum, ſignificat *monſtrare*, *docere*, *inſtruere*.

Aune, aulne, *Gall. Italice*, alna, *ulna*. *Saxonice*, eln, ælne. *Alam.* ele, elin.

B.

Bague, *Gall. annulus*. à *Francico* boug. *Gothice* baug. *Cimbrice* bagua. *Saxon.* beaȝ, beȝ, (quæ liquido ſatis derivanda ſunt à bigan, bugan, *flectere*,) *monile*, *armilla*, *gemma*, *ſertum*, *corona*.

Banc, *Gall. Ital.* banco, *ſcamnum*, *ſubſellium*; à *Franco-Theotiſco* benc vel banc. *Sax.* banc, *ſcamnum*, *ſedile*. inde bancquier, *Ital.* banchiero, *menſarius*, *argentarius*. Banc ergo non ab *abaco*, ut *Ger. Voſſius* & *Menagius*.

Bara, *Ital.* biere, *Gall. feretrum*. non à *vara*, neque à *Latino*, *ferendo*; ut *Menagius*; ſed à veteri Septentrionali, quod *Saxon.* eſt bæꝛ, bæꝛe; *Cimbrice* ber, & berur; *Francice* bara; quæ ſunt omnia verbalia à beran; *Sax.* bæran, beran. *Cimbrice* at bera, *ferre*, *portare*, *bajulare*, *offerre*; unde qui mortuos efferunt apud *Anglos* vocantur the bearers. ut *feretrum* a bier.

Baratta, *Ital. pugna*, *contentio*; *Iſlandice* & *Scand.* baratta, *prælium*, *pugna*, *contentio*; baratto madr, *pugnax*, *litigioſus*. barda fuller menn og fuſer til barattu, *pugnaces viri ad prælia liteſve ſunt prompti*. Inde barrater, & barratry, voces forenſes *Anglorum*, à *Normannis* deductæ.

Baron, *Ital.* Barone; *Hiſpan.* varon; *Angl.* baron, *inter nobiles inſignis*; *à proceribus* vel *primoribus regni*; *Latino-barbarè*, *baro*, à veteri *Theotiſco* bar, baro; *Goth.* ΥΛIK; *Saxon.* peꝛ, *vir*, *mas*, *homo*; unde *proceres* regni *barones* dicuntur, utpote quod *homines* principis eſſent, quibus *feoda* vel *terræ* ab eo dabantur, ut illi in bello ſervirent, ad tuendum regnum, vel ut aliquod caſtrum vel oppidum armis defenderent. *Gallis* etiam & *Anglo-Normannis*, *baro* eſt vox forenſis *maritum* ſignificans, ab eodem themate. *Baro* autem à *Germanis* accitum *Hirtius Panſa*, lib. 1. de bello *Alexandrino*, civitate *Romana* donavit: *concurritur ad Caſſium defendendum*, *ſemper enim barones*, *complureſque evocatos cum telis ſecum* (more ſcilicet *Germanorum* principum) *habere conſueverat*.

Bateau, *ſcapha*, *navis*. à *Franco-Theotiſco* Bat.

Bec, nomen monaſterii quod in *Normandia* ſuper rivum quendam ſitum eſt. Vulgo *Abbayie de Bec*. *Bec* autem ad *Gallos* à *Nort-mannis* profectus eſt, haud ſecus ac à *Danis* ad *Anglos* boreales, apud quos beck, *torrentem* & *rivulum* denotat. *Iſlandice* & *Norvegice* beckur ſcribitur, de quo ſic *Gudmundus Andreæ*, in Lexico ſuo: Beckur, *rivus*, *torrens*, à πηγη. *Kiliano* ſcribitur beke. A Bec vero vel Beke multa nomina rivorum, & oppidorum quæ ſuper, vel juxta rivos in *Normannia* ſitum habent, ut Caudebec, oppidum galerorum opificio celebre, Latino-barbare *Caldum beccum*, à permeante rivo ſic vocatum. *Caldum beccum* vero ſignificat *rivum gelidum*. *Nort-mannice* kaldur beckur, & abjectis terminationibus *Cimbricis*, kald beck, vel kalde beck; unde L pro more *Gallorum* in U liqueſcente, Caudebec. Huc referenda ſunt Orbec, Robec, & id genus alia, in provinciis *Galliæ*, quorum *Nortmanni*, vel *Anglo-Nortmanni* domini fuerunt. Vide Menagii *Dictionaire Etymologique* in BEC.

---

* Vide vocem in *Lexico Iſlandico Gudmundi Andreæ*, & in *Olai Verelii* indice Linguæ veteris *Scytho-Scandicæ*, ſive *Gothicæ*. † *Anglicè*, ta make a ring, in eodem ſenſu.

Beſace,

Beſace, *Gall. mantica*; à *Franco-Theotiſco* bedelſac, betelſac, *mantica mendici*; inde *Gallorum, reduit à la beſace*, de *redacto ad paupertatem.*

Bidello, *Italice*, *apparitor*; Bedeau, *Gallice.* ſpeciatim *ſcholarum* & *profeſſorum miniſter.* ut, *bedeau de l' univerſite, academiæ bedellus.* Bidello autem non à *bedellus*, quaſi *pedellus*, à *pedo*, ſive *baculo*, quem geſtat; nec quod ſit alteri *à pedibus*, quaſi *pedarius*, ut *Voſſius* de vitiis ſermonis, lib. II, 3, & lib. III, 2. Sed tam *Bidello*, quam *bedellus*, à veteri Septentrionali *bidel* vel *bidele*, quod *Saxonice* ſcribitur bydel, bydele, derivandum eſt. *Saxonicum* vero bydel vel bydele, *præconem*, *nuntium*, & *exactorem* ſignificat, ſive *apparitorem minorem*, cujus erat, officia minus honeſta exequi. Vide Ducangii gloſſarium in voce *bedellus.*

Biever, *Gall. fiber, caſtor ponticus*; *Ital.* bivaro; *A.S.* beꝼeꝛ; *Angl.* **bever**; *Theotiſcè* bever.

Blanc, *albus*; *Iſland.* blacr, *ſubalbus, glaucus*; extrito N more gentium *Scandicarum*, qui N exterminant ante CK. ut in **rekur**, *vir. Saxon.* ꝼenc. **beckr**, *ſcamnum*; *Saxonice* benc. **drecka**, *bibo*; *Saxonicc* dꝼence. &c.

Blé vel bled, *frumentum*; *Latino-barbaré bladum. Sax.* bled vel blæd.

Blond, *Ital.* (L in I, pro more gentis, mutata) biond, *flavus*; & biondello, *flavicomus, auricomus. Saxonice* blonden, *flavus, rutilus.* blonden-ꝼeax, *flavicomus.*

Bloquer, *undique circumcludere*; à veteri *Theotiſco* belocan, quod ex be, & loc, *ſera*, *clauſura*, componitur.

Bord, *crepido, ora, ripa, margo*; & bord, *caſa mobilis*, *prædium* vel *tugurium beneficiarium*, *Franco-Theotiſcè* bord, *margo, ora, domus*; *Saxon.* innan boꝛd and ut, *intra limitem & extra*, vel *intra domum & extra.*

Bote, *ocrea*; *Saxon.* bytta, *lagena coriacea*, unde butte, *poculum, dolium.*

Botega, *Ital.* boutique, *Gall. taberna, officina, apotheca, caupona.* Botega mihi videtur eſſe *Goth.* originis, à **bud**, **buda**, *taberna, tentorium, tabernaculum*; unde **tollbud**, *telonium*; ſed alii ab *apotheca, potheca, poteca, botega*, ut *Salmaſius* & *Menagius* accerſendum eſſe putant. Ego potius à **Bud**, **buding**, **budig**, **budiga**; ut à *Saxonico*, hepe, hepiȝ, hepiȝa, venit hepȝa, *exercitus.*

Botte, *Ital. dolium. Lat. barb.* butta; *Græco-barbarè* βάτις, βάτης, βάτιον. Omnia à veteri Septentrionali butte. *Sax.* butte, bytte. *Cimbrice* **bytta**, *dolium, orca, lagena, Anglice* **a butt**, *dolium.*

Bouc, *hircus.* à *Francico* buk, buka; *Saxon.* bucca. *Germanice* **bock.** unde bukelare, *ſcutum*, per metonymiam materiæ, quaſi à bukeſleder; *Flandrice* bockanleder, *hirci corium.* Bouclier, à *Francico* bukelare; Kiliano **bokelar. bockenlier.**

Bourg, *oppidum.* à *Francico* burg, *Sax.* bupȝ, bupȝe. *Germanice* **burg.**

Bout, *finis, terminus*; *Saxon.* onbutan, abutan, *in confiniis alicujus loci* vel *urbis, circa locum.*

Bozzo, antiquum *Italicum*, quod *nothum*, vel *inhoneſta matre procreatum* ſignificat. Multa de hac voce *Menagius* & *ferrarius*; ſed *Gothicis* **bæſingr**, & **buſta** originem ſuam videtur accepta referre Bozzo; de quibus ſic *Gudmundus Andreæ*: *In antiquo legum codice* **Bæſingr heiter barn, er kona elur vid manne ſinum er ſekur er ordinn, skogar, og er ecki arfgeingt, dotter er kallud Buſta.** *Bæſingr & buſta, vocantur nati, quos uxor, viro exule facto, parit, nec enim in Legitimorum loco habentur, quibus parentum bona hæreditario jure competunt.* A **buſta** autem & **ar** *principium*, quod ſcribitur etiam **or**, & **ord**, **Baſtard**, quaſi **Buſta-ord**, vel **Buſtord**, *origine* vel *ortu non legitimus*, forſan accerſendum eſt. Peti etiam non inepte poteſt **Baſtard** nobis, *Franco-Germanis, Franco-Gallis*, & *Gotho-Italis* commune, à **buſta**, & **art** vel **ard**, quod *naturam* & *indolem* ſignificat, quaſi diceres *natus vel natura non legitimus.* **Bæſingr** autem & **buſta**, *Franc.* boes, boeſe, boeſt, *pravus, a, um.*

Brando, *enſis*; **brandr** apud *Skaldros*, *enſis.* i. e. *titio, torris.* Sic dictus, ut alibi oſtendimus, à flammea ſpecie, & igneo ſplendore. Fruſtra in hujus vocis etymol. *Menagius* & *Ferrarius* laborant?

Brandon, *torris, titio, fax*; *Iſland.* **Brandur**; *Fran.* & *Saxon.* Bpand; *German.* **brandt.**

Breche, *fractura*; ut, faire breche à la muraille, *murum perfringere.* Planè à *Theotiſco* brecan vel breccan *frangere.*

Brida, *Ital.* bride, *Gall.* **bridell**, *Angl. Frænum, habena.* In hujus vocabuli origine laborat *Ferrarius*, in Septentrionalibus literis hoſpes, quam tamen manifeſtè habes in *Saxonico*, & *Francico* bpidel, bpydel, bpidel, *frænum.*

Bronzo, *Ital.* bronze, *Gall. æs.* A veteri Septentrionali brand; *Sax.* bpand; *Francice*, brand, brando; *Cimbrice* **brandr**, *pruna, titio, torris.* quæ ſunt omnia verbalia à brennan, bpennan; *Cimbrice* **brenna**, *urere, ardere.* Brand autem in plurali facit Brands; unde *Veneti prunas* bronze vocant. *Germ.* **brantz**, & **bruntz**; unde à prunarum colore, bronzo, *æs, orichalcum.*

Bufet, *Gall. abacus, in quo pocula & alia ad menſam reponuntur.* Compoſitum eſt ex *Francicis*, vel *Sax.* beod, *menſa*; & fat, vel vat; *Sax.* ꝼæt ꝼat, *vas.*

Buſte, *Ital.* buſto, *effigies hominis uſque ad humeros* vel *pectus*; à *Theotiſco* bruſta, *pectus.*

C.

Cito, *Ital. puer, puella.* non ut aliqui, à *Græco* πτῶς, neque ut *Ferrarius*, à Latino *ſcitus*; ſed exterminato N ante D, à *Franco-Theotiſco* neutri generis kind, kindo, ejuſdem ſignificationis. A Cito autem diminuta Citello, Citella, *puer, puella.* Vulgus *Inſubrum* etiam *puerum bene nutritum* ſchiatto & ſchiatello vocant. A *Cito* etiam quod pronuntiatur, ut *chito* apud *Anglos*, fit *Anglicum* **chit**, quod *puerum protervum*, & *moleſtum*, & per tralationem *miſellum hominem* denotat. *Scoti* etiam inſanabili macie, & languore laborantem, luridique oris puerulum, ſpectroque pene ſimilem appellant **a ſchit**, & **a fairy-ſchit**, ac ſi puer tam tabidus, & mali aſpectus, lemurum ſive larvarum potius, quam hominum fœtus eſſet habendus.

Cloche, *Gall. campana. Fra. Theotiſcè* clugga; *Germ.* **clock**; *Belg.* **klokke**; *L. barbare* clocarium.

Coc vel coq, *gallus gallinaceus*; A *Franco-Theotiſco* coc.

Compagnon, *Gall. Italice*, compagno, *ſodalis, ſocius, æqualis, victor*; manifeſtè à *Scandico* vel *Iſlandico* kompan ejuſdem ſignificationis; kompanskip, *ſocietas, conſortium*; Vide *Olai Verelii* Lexicon, quod *indicem* vocat Linguæ *Scytho-Scandicæ* & *Gothicæ*. Fruſtra in hujus vocis etymologia *Menagius*, & *Ferrarius*.

Crier, *Gall. clamare, clamitare, acclamare, vociferari, vocare. Italicè* gridare. *Hiſpanis* gridor. *Gothicè* ᚴᚱᛖᛁᛏᚨᚾ, *flere*.

D.

Drudo, *Ital.* Latino-barbare *drudus*, duo ſignificat. Primo, *fidelem vaſſallum*. Secundo, *Amatorem, Amaſiam, Concubinam*. Omnia forſan à veteri Septentrionali, quod *Cimbrice* ſcribitur truadr; *Francice* treowad, truad; *Saxonice* ᵹeoᵹaᵭ, *fidelis, fide ſtrictus*, quia non tantum vaſſalli dominis, ſed amantes amaſiis fidem dare ſolent. Drudo etiam *vaßallus* peti poteſt à *Goth.* drott, *familia, plebs, turba*, quod domini vaſſallis & clientibus in magno numero ſtipati incedere ſolebant. *Amatorem* vero & *Amaſiam* ſignificans deduci forſan haud inepte poteſt in ſecundaria ſignificatione à drotten, *dominus*, & drotta, *domina*, perinde ac apud *Anglos*, *Amaſia* vocatur a miſtres, & apud Gallos *une maîtreſſe*.

E.

Elmo, *Ital. galea. Saxonice* & *Francice* helm. *Cimbrice*, hialmr.

Eſcrimer, *Gall. digladiari.* eſcrimeur, *laniſta.* à *Francico* ſcriman, *defendere.*

Eperon, eſperon, *calcar.* Vide ſperone.

Eſtafilade, *ictus baculi*; à *Franco-Theotiſco* ſtaff; *Sax.* ᵹtæᵹ; *Germ.* ſtaf, *baculus, ſcipio, fuſtis, virga.*

Eſtafier, *pedißequus*; à ſtap, ſtip, *Sax.* ᵹtæp, ᵹtapa, *paßus, greſſus, veſtigium, inceßus.*

F.

Falda, *veſtis ruga, plica, veſtis extrema pars, ora, fimbria.* Non à *farciendo*, unde *fartum*, & leniore litera *faldum*, & *falda*, quod oræ goſſipion aut lana farciri ſolet, ut *Menagius & Ferrarius*; ſed à veteri Septentrionali, quod *Francice* fald; *Gothice* ᚠᚨᛚᚦ; *Saxonice* ᵹealᵭ; *Cimbrice* faldur ſcribitur, & *plicam* ſignificat. Unde *Francicum* faldan; *Sax.* ᵹealᵭan, *plicare, complicare.* Inde numeralia in ᵹᚨᛚᚦ, ᵹalᵭ, ᵹealᵭ, quæ *Latine* in *plex* & *plus* exeunt.

Falo, *Ital. feſtus ignis, pyra, lignorum ſtrues lætitiæ cauſâ accenſa*; B in U, & U denuo in F mutato, manifeſte à *Gothico* bal; *Sax.* bal, bæl; *Francice* bal, balo, *rogus, flamma vehemens, pyra.* Inde etiam *Franco-Gallicum* Falot: de quo ſic *Academici*: FALOT, eſpece de grande lanterne, que l' on porte ordinairement au bout d' un bâton. *Allumer un falot.* On appelle, FALOT, dans la maiſon du Roy, des Princes, un grand vaſe qu' on emplit de ſuif, de poixreſine, & d'autres matieres combuſtibles, pour eclairer dans les cours.

Fante, *Italice, ſervus, ſerva*; inde etiam *milites qui pedibus ſtipendium mœrent*, fanti & infanteria. *Gallice*, l' infanterie, *peditatus.* Omnia à *Scandico* fantur, *ſatelles, famulus*; fanter, *ſatellites, famuli.*

Fel, *crudelis*: ut, fort fier & fel; *Anglo-Saxonicè*, ᵹelle. *Angl.* fell, *crudelis*; occurrit etiam in MS. quod penes me habeo, *felon* in eadem ſignificatione. *qui ſont vers lui* [viz. *le roi Richart.*] *ſi felons & crueux.* & poſtea; *& ne conſentez nieque je perde mon pais ne ma vie par ces felons traitres plains denuſe.* Inde forſan *Gallis* felon; *Italis* fellone; *Anglis* felon, & *felo de ſe*, qui adeo in ſe *crudelis* eſt, ut mortem ſibi conſciſcat. Et *felonia*, ut accipitur quum pro omni *capitali delicto*, tum ſpecialius pro *delicto vaſſalli* in dominum, propter quod amittit feudum. *Crudelitas* enim noxius & pernicioſus eſt animi affectus, à quo omnia maleficia, præſertim majorum gentium, ut latrocinia, raptus, incendia, homicidia, & iſtiuſmodi procedunt. à fel ergo primogeniâ voce, *Latino-barbarum felo*; A *felo*, felon & fellone; & à felon denique *felonia*; prorſus ut à bar, *homo, Latino-barbarum baro*; A *baro*, baron; A baron, *baronia, Anglice*, a barony.

ᚠᚱᚨᚴ. *Saxon.* ᵹoddeᵹ, *theca*, Ælfr. Gloſſ. *Latino-barbare, fotrum, fodrum, Gallice fourreau.*

Fol, *Gall. ſtultus, delirus, fatuus, inſanus, rationis expers.* Folie, *ſtultitia. Cimbrice* fol, *ferox, iracundus, fatuus, inſipiens. Anglice* fool. *Cimb.* follska, *ſtultitia. Ang.* folly. Þu fol talar ſem ein ſnapr, *impudenter loqueris fatue.* Þu er fol mikill, *ſtultiſſimus es.* Cod. *Orm.* hefr þat verit mikill folkska, *magna hæc fuit ſtultitia. Edda.* A fol quoque forſan *Italicum*, fola, *ineptiæ, nugæ, quid vanum, fatuum, fabuloſum*, ſtultorum *garrulitas*, & *loquacitas.* Inde verbum folare, *ineptias* aut *ſtultas* & *inanes fabulas recitare, nugas venditare. Menagius* autem, & *Ferrarius*, pro more ſuo, ſic *fola* deducunt. Da *fabula, faula, favola, faola, fola*, ut à *parabola, paraola, parola.* Penes lectorem ſit judicium.

Foudre *Gallice, fulmen*; & foudroyer, *fulmen vibrare, emittere, Cimbrice* fudr, *calor, celer motus*; At fudra, *efflagrare, moveri more fulminis.*

Foule, *Gall. turba, caterva*, folla, *Ital. multitudo hominum.* A *Francico* geƀula [i. e. gefula.] thar giſamnod uuarth megin folc mihil managero theodo, thoh ſia thar alla gilico geƀula ni quamun uueros thuru enan vuilleon, *congregata eo fuit ingens hominum multitudo ex multis regionibus, quamvis omnis caterva & homines* (i. e. *omnis caterva hominum*) *non propter eandem cauſam, eademve intentione, convenerant. C. C.* gefula autem aliquam affinitatem habet cum *Saxonico* ᵹela, *multi, multæ, multa. Francice*, filo. *Cimbricum* fiol, in verbis compoſitis notat *copiam*, & *multitudinem*; ut in fiolfindi, *multiſcientia*; fiolmæli, *omnium ſermone vulgatum.* fiolmenni, *multitudo, plebs, turba.* Hinc apud *Cimbros* at fiolga, *multiplicare*; fiolgaſt, *multi-*

multiplicari, augeri. Omnia plane a *Goth.* ᚦᛁᛚᚨᚾ *multus multum.* Quam ridicula igitur ista *Menagii*: Folla, *moltitudine.* dal lat. inusitato *falla*, originato da *fullus*, detto per *fullo, fullonis.*

Fourage, *commeatus*, quasi fodrage; A *Latino-barbaro, fodrum, pabulum*; quod à *Theotisco* foder; *Saxon.* ꝼoðꝛe. *Ang.* **fodder.**

Fourbir *Franco-Gallice*; *Francice* furben, gifurben, *mundare, polire*: Findit mit bisemen gifurbit, *invenit scopis mandatam.* Tat. LVII, 7. *Angl.* **to furbish**, *renovare, reparare, sarcire.*

Fra, præpositio *Ital. inter.* ut *Menagius*, & omnes alii, per aphæresin pro *infra*, quod pro *intra*: ut, *infra octavum*, pro *intra octavum. Infra se* pro *intra se*; *Gallice*, à part soi, en soiméme. Ego vero censeo istud *infra* infimæ Latinitatis potius conflatum esse ex *Gothicis*, præpositione **in**, *Saxonice, Francice*, in; & ᚠᚱᚨ, *Cimbrice* **fra**, *de, è, ex*; & ab hâc præpositione ᚠᚱᚨ, **fra**, *Italicum* fra, accersendum esse. Conjecturæ nostræ favent istiusmodi phrases, *fra me, fra me stesso*, quod idem est, ac *fra di me, fra di me stesso, de meipso.* Fra che e poco, *brevi*; verbatim, *ex hoc breve est.* Præterea *fra* apud *Italos* usurpatur in compositione ad augendam simplicis significationem, perinde ac ᚠᚱᚨ, *fra*, apud *Mæso-Gothos* & *Cimbro-Gothos*: ut in fracassare, *destruere, ingenti fragore evertere*, vel *labefactare*, ex *fra*, & *cassare*, quod est à *Latino quaßare.* Sic apud *Mæso Gothos* ᚠᚱᚨᛁᛚᚨᚾ, *reddere*; ᚠᚱᚨᛚᚨᛁᚾᛊᚨᚾ, *perdere*: ᚠᚱᚨᚨᚷᛏᚨᚾ, *remittere, dimittere*; aliaque id genus, ut **frabar**, *excellens, præcox, &c.* Destruit etiam significationem simplicis, ut apud *Mæso-Gothos*, & *Cimbro-Gothos*: ut, fraintendere, *male capere* aut *intelligere*; sic apud *Mæso-Gothos* ᚠᚱᚨᚣᚨᚾᚴᚴᚷᚨᚾ, *peccare*; sic apud *Cimbro-Gothos* **frasnuen**, *perversus*, &c.

G.

Gagner, *Gall. acquirere, lucrari, vincere, prævalere.* In Lexico *Runico Olai Wormii*, Geingi exponitur *præstantia, secunda fortuna. Anglo-Saxonicè* ᵹenᵹe beon est *prævalere, succedere*; ut, ᚦᛖᚱ cynᵹeᚱ bene mid ᚦᚱihᵹne ᵹenᵹe þeþe, *preces regis apud deum valebant.* Unc ᵹeᵹenᵹe ne þeᚱ, *non nobis commodum erit.* Unᵹenᵹe, *nullius virtutis, ineptum, irritum.* Ge unᵹenᵹe ðýðon bebod ᵹoðeᚱ, *irritum fecistis mandatum Dei. Island.* geingur, *procedit, succedit.* Þa friette David huersu bardagin geinge, *tum quæsivit David quomodo bellum succederet.* Aff horne þesse þyker vel drucked eff i einum dryck geingcr, enn sumer specka aff i tuimur, en eingenn er suo litel pickiumadur ad ei gange aff i Þreimur, *bene videtur bibere, qui uno hausto hoc cornu exinaniverit, quidam binis exhauriunt*, &c. *Goth.* ᚴᚨᚱᛖᛁᚴᚨᚾ, *lucrari, acquirere*, quasi ᚴᚨᚱᛖᛁᚴᚾᚨᚾ:

Ganyf, *cultellus. Cimbrice*, ᚴᚾᚨᚠ, gnyf, *culter, Angl.* knife.

Garder, *Ital.* guardare, *servare, conservare, custodire, defendere*; & garde, *conservatio, custodia, præsidium, cura, observatio*; à *Francico* uuarden, *prospicere, intueri, observare, custodire*; nam *Galli* & *Itali* carentes w, ejus loco adhibent g vel gu.

Gaspiller, *Gall. dispenser en debauche, bona male consumere*; *Island.* spilla; *Saxonice* ᵹeᚹpillan, *consumere, vitiare, corrumpere*; & ᵹoð-ᚹpillan, *bona consumere.*

Gerbe, *Gall. fasciculus, manipulus spicarum.* Faire des gerbes, *spicas* vel *segetem in fasciculos componere.* Gerbier, *acervus frugum.* Gerbe autem *Picardis* est garbi. Occitanis garbo. *Latino-barbare* garba, *spicarum manipulus*; & garbagium, *præstatio gerbarum.* omnia à *Theotisco* Ripan, *metere*; rip, *messis*; rip, *seges*, cum præfixa otiosa particula gi, vel ge, vel ga. Unde in glossis *Lipsianis*, garivon, *Alemannis* gerven, *manipulus*; à garipan, *metere. Anglo-Saxonice* ꝛipan est *demetere segetes.* In *Francorum* lege *Salica, reffare segetem*, est *spicas vellere.* ꝛip & ᵹeꝛip, *seges.*

Ghirlanda, *Ital. Corona, sertum. Cimbro-Gothice* **gardland.** *Anglice* **garland.** Gard autem in **gardland** verbale videtur à veteri Septentrionali verbo gyrdan vel girdan, *Cimbrice* **giorda** vel **girda**, *Saxonicè* ᵹýꝛðan, *cingere, nectere*; unde **giord**, *cingulum, cinctorium*; *Sax.* ᵹýꝛðel, ᵹýꝛðel. *Ghirlanda*, igitur videtur dictum, quasi girdlhanda, ut *gardlanda*, quasi gardel-handa, i. e. *sertum manu curiosè* vel *affabre textum.* Hæc saltem Septentrionalium literarum gnaris vero magis similia videbuntur, quam cum *Menagio* sic vocem derivare: *gyrus, girus, girulus, girulare, girlare, ghirlare, ghirlandus, ghirlanda.*

Gramo, *Ital. mœstus, tristis*; & secundo sensu, *miser.* Non à Latino *gramiæ*, ut *Ferrarius*, & *Menagius*; sed potius à veteri Septentrionali gram, *Cimbrice* **gramur**, *Sax.* ᵹꝛam, *Francicè* gram, gramo; *Germ.* **grahm**, *iratus, iracundus, furiosus, molestus.* Quia vero *irati* & *molesti, mœsti* & *tristioris vultûs*, sive *melancholici* semper & sunt, & videntur, translata ab *Italis* fuit vox ad *mœstum* significandum, unde verbum Gramare, *mœstum facere, contristare.*

Gross, *Gall. magnus, crassus, densus.* à *Francico* gruoz vel groz, *magnus.*

H.

Hanter, *Gall. frequentare locum aliquem, in aliquo loco versari*, vel *frequentare aliquam personam*, vel *cum aliqua persona versari*; à *Theotisco* handelen, (quod à handele, *conversatio, negotium, actio,*) *consuescere, negotiari, versari*; ut, **handelen ende wandelen met jemanden**, *alicui consuescere, cum aliquo versari.* KILIAN.

Harde, troupeau de bétes; *Francice* horda; *Saxon.* heoꝛða, heoꝛð, *grex*, *Dan.* **hirde**; *Goth.* ᚺᛁᚱᛞᛁ:

Herdes, *Gall. sarcina*; à *Theotisco* hord, *Goth.* ᚺᛁᚾᚴᛞ, *Thesaurus, gazophylacium, armarium, abditorium, repositorium.*

Hardi, *Gall. fortis, audax.* per Metaphoram à *Cimbrico* & *Franco-Theotisco* hard. *Gothice* ᚺᛁᚱᛞᚨᛊ. *Ang. Saxon.* heaꝛð, *durus.* Unde *Theotisce* hardo, harto, *valde, fortiter, diligenter*;

Unde *valde laborare*, *Anglicè* dicitur **to labour hard**; *& fortiter contendere*, **to ſtrive hard.**

Hrnois, vide Arneſe.

Haro, harou, ſeu clamor *de haro*, qui apud *Normannos* potiſſimum obtinuit, & inclamari ſolet dum crimen aliquod capitale perpetratur, ut *furtum*, *incendium*, *homicidium*. Haro vero, vel harou, non quaſi *ha Roul*, i. e. *O Rollo*, ut *Galli* ſcribunt; ac ſi clamor iſte ab inclamantibus primum edebatur tanquam *Rollonis* ducis auxilium implorantibus, cui hujus clamoris origo adſcribitur; ſed, ut ego puto, à *Cimbrico* **hier**, *Goth.* **hAIRNS**, **hairus**, *gladius*, quod, perſecutio malefactorum, contra quos inclamari ſolebat *haro*, vocata erat SPADA, i. e. *gladius*, nempe quia *gladio*, & *armis* erant reprimendi, ut conſtat ex cap. LIV. *de clamore qui dicitur haro* in libro de juribus & conſuetudinibus, quibus regitur ducatus *Normanniæ*. verba ſunt: *Ad hunc autem clamorem omnes debent exire, qui illum audierint, & ſi maleficium vitæ, vel membrorum periculum viderint, vel latrocinium propter quod malefactor pœnam deberet reportare amiſſionis vitæ, vel membrorum, ipſum debent retinere, vel clamorem poſt ipſum increſcere ſupradictum. Aliter enim tenerentur principi emendare, vel dereſnare, quod clamorem non audierint ſupradictum, ſi ſuper hoc fuerint accuſati. Si autem malefactorem detinuerint, eum juſtitiario reddere tenebuntur, nec eum apud ſe, niſi propter imminens periculum, niſi per unam noctem, poterunt detinere. Omnes quos Juſtitiarius requiſierit ſibi ad malefactores hujus conſervandos, vel ad eos ad carcerem deducendos auxilium impartiri in villa in qua ſunt reſidentes per unam noctem, vel per unum eos diem deducendo ad carcerem debent ſubſidium proprii corporis, vel ſufficientis pro ipſis exhibere, & hujus placitum* **ſpade** *dicitur, eo quod in hujus querelis malefactores ſpada, gladio, & armis ſunt reprimendi, vinculiſque carceribus mancipandi. Gallice*, & ce eſt appelle le plet de l'eſpee. Car tels malfaicteurs doiuent eſtre refrenez à l'eſpee & aux armes, & doiuent eſtre mis en priſon, & lyez.

Harpe, *Gall.* Arpa, *Ital. cithara.* non à gente *Arporum*, ut fruſtra *Octavius Ferrarius*; ſed à veteri Septentrionali, quod *Saxonice* ſcribitur heappa, *Cimbrice* **harpa**, cithara.

Havre, *portus. Angl.* **Haven.** *Sax.* **haxene.** *Iſland.* **havn** vel **hofn.** *Danice* **haffn.** Unde haure liqueſcente N in R. ut in *Londre*, à *London*, *Londinum*, urbs.

I.

Ja, *jam nunc*; in cod. MS. ut, ne vous haſtez ja, ſi de vous partiz. *Francice*, giu, gio, ju, jo, *jam*, *modo*, *nunc*.

Jardin, *Gall.* giardino, *Ital.* **garden**, *Angl. hortus. Gothice* **ANKTIRAKAS.** *Anglo-Sax.* **ortze-zapd**; unde *Angl.* **orchard**, quod ex Latino *hortus* & **RAKAS**, vel **zapd**; vel *Gothico* **ANKTZA**, *colonus*, & **RAKAS**; *Saxon.* **zeapd.** *Cimbrice* **gardr.** *Francice* gard, gardo, primario *ſepes*, *agger*; ſecundario autem locus ſepe cinctus, & munitus, ut *cors*, *area*, *domus*, *arboretum*, *fundus ruſticus* ædificiis neceſſariis circumſeptus, etiam *urbs*, ſed maxime *hortus*, quod horti in frugum conſervationem ſepibus obduci ſolent. Ich bin cuman in minon gardon, *veni in hortum meum.* Willerami paraphr. Inde wingardo *vinea.* Quam fruſtra igitur *Menagius.* Giardino orto ἀπὸ τῦ ἰαρδύειν, quod eſt *irrigare.* Lo cava il *Monoſini* ſiccome il Franceſe *jardin* dal redeſco **garten**, che vale lo ſteſſo. Crede il Sr. *Ferrari* che'l Tedeſco **garten** derivi da *hortus.* Owero da *viretum.*

L.

Laiſſer, *ſinere*; *Francice* laazen, laaten; *Germ.* **laſſen**; *Sax.* lætan; *Flandrice* **laeten.**

Lation, *Hiſpan.* laton; (*Vandali* enim *Gothorum* gens erant *Hiſpaniæ* domini,) *ſpecies metalli, aurichalcum*; *Anglice* **Latten**, *ferrum ſtanno obductum.* Omnia à *Cimbrico* Latun, *aurichalcum*, quaſi gladtun, *à nitore ſplendido.* ut *Gudmundus Andreæ.*

Le mien, le tien, le ſien, *meus*, *tuus*, *ſuus*; *Franco-Theotiſce*, min, thin, ſin.

M.

Maint, vetus *Gallicum*: ut, maint buiſſon, *pluſieurs buiſſons*; maint amant, *pluſieurs amants*; maint chevaliers, *pluſieurs chevaliers*; maint perdus, *pluſieurs perdus.* Maint eſt à *Franco-Theotiſco* manigt, *multùm.* Occurrit centies hæc vox in MS. codice veteri, quem penes me habeo, cui titulus; *Hiſtoire du roi d' Angleterre Richard, traitant particulierement de la rebellion de ſes ſubjects, & prinſe de ſa perſonne, compoſee par un gentilhomme Francois, qui fuit à la ſuit du dict roy.* Extat etiam adhuc hæc vox in *maintez fois.* In MS. *maintefois*, quod *pluſieurs fois* ſignificat. In quibuſdam autem locis occurrit ſcriptum main't, cum ſigno contractionis, quaſi à manigt fuiſſe contractum denotante. Leguntur etiam mainte trompette, *pluſieurs trompettes*; & manis tonneaulx, *pluſieurs tonneaulx*; Ubi in voce manis manifeſta veſtigia *Gothici* **MANAR.** *Saxon.* manize. *Alam.* manige. *Anglicè* **many.**

Mano, *copia*, *multitudo*, *Ital.* non à *Lat. manu*, ut *Ferrarius*; nam mano à manu, Italice *ſcripturam* & *chirographum* denotat; ſed à *Gothico* **MANAIGI**; *Saxonice* & *Francice* manio mænio, menio, *multitudo*, *turba. Ang.* **a many.**

Manteau, *Gall.* mantello, *Ital. ſaccus*, *ſacculus*; *Latino-barbarum* mantellum; *Scandice* **mattul** vel **mottul**, *pallium*, more Septentrionalium *Gothorum*, qui ab N ante T vel D abhorrent. ut in **madur** pro **mandur**, *homo*; **vatt**, à **vinde**, *glomero*; **bat** à **binde**, *ligo*, &c.

Mareſchal, *caſtrorum Gallicorum præfectus*; à mare, *magnus*, *illuſtris*, *inſignis*; & ſcalc, *ſervus.* Mareſchal, *ſoliarum æquinarum faber*; à *Theotiſco* mare, *equus*, & ſcalc, *ſervus.*

Marque, *ſignum*, *nota*, *character*; & marquer, *ſignare*,

ſignare, notare; à *Theotiſco* mearca vel marca, *ſignum, nota*; & mearcan vel marcan, *ſignare, notare*. Marca etiam per Metonymiam ſignificat *limitem* vel *terminum*; hinc *Latino-barbarum* marca vel marcha pro *limite regni* vel alicujus *regionis*; unde *Gallorum* marchir, *conterminum eſſe*; & Marquis, à *Latino-barbaro marchio, qui eſt limitum cuſtos*.

Maſt, *malus navis*; *Theotiſcè* maſt.

Mignon, mignonne, *amaſius, amaſia*; à *Francico* minnon, *amare*; minno, *amor*.

N.

Namps, vox forenſis *Normannica, animalia ablata & diſtricta* ſignificans. Scribitur etiam nans & nams in veteri conſuetudine *Normanniæ*. Nam etiam in legibus *Anglo-Saxon.* ſignificat, quid *diſtrictum*. Omnia autem à veteri Septentrionali, quod *Gothice* NIMAN. *Francice* & *Saxonice* niman, neman; *Cimbrice* nema ſcribitur; & ut alibi oſtendimus, ſignificat *capere, auferre*.

Ne ja, *nunquam*; ut, n' en doubtez ja. in MS. codice ſupra dicto. *Gothice* NI AIY, *nunquam*, Franc. ni vel ne jo.

O.

Orlet, *Ital.* orlo, *limbus, inſtita in extrema parte veſtium*. Inde orler apud *Gallo-Francos, limbum facere* vel *conſuere*; omnia à *Scandico* hurle, (ex *Scandia* enim *Gothi Italorum* domini,) *ora, limbus, faſcia*, præſertim *pilei* opere Phrygionico. Quam perperam igitur *Menagius*.

Orlo, *Eſtrimita*. Da *ora* Latino. *Ora, orula*. & per metaplaſmum, *orulum, orlum, orlo*.

P.

Parc, ut, *parc de bêtes ſauvages*; *parc des brebis, parc ou bocage de murailles*. *Sax.* Pappuc, peappuc, *ſeptum ferarum, ſaltus*. *Anguſtiores* & *minores clauſuræ* apud *Anglos* boreales vocantur Parruck's

Piece, *Gall.* pezza, *Ital. pars, portio, particula, membrum*. *Francice* blezza, plezza. Nioman blezza nauuas duoches nauuit, *nemo aſſumentum panni rudis aſſuit*. Tat. LVI, 7.

Place, *locus*, & κατ' ἐξοχὴν *forum*. A *Franco-Theotiſco* platz, inde *Latino-barbara* vox *placitare*, [platzitare,] *in foro contendere*.

Pleige, *fide-juſſor, vadimonium*: pleger, *pro aliquo ſpondere*; pleigment, *fide-juſſio, ſponſio pro alio*; *Saxon.* plihtan, eſt *ſpondere*, *Belgice* plechten vel plichten.

Poche, *ſaccus*; *Saxonice*, & *Franco-Theotiſce*, pocca, poccha, poha.

Pour, *pro*; à *Francico* fore, vore, furi. *Saxon.* for; *Germ.* vur.

R.

Robber, deſrobber. *Ital.* Robbare, rubbare, *ſpoliare*; *Saxonicè*, pippan & puprian; *Gothice*, RANBGAN; *Anglicè* to robb.

Robba, robbe, roba, *Ital.* Robe, *Gall. veſtis, toga*; vox proculdubio *Teutonicæ* originis, ut conſtat ex *Saxonico* peaf, pief, pæf, ejuſdem ſignificationis. *Matth.* IX. 16. ne ðoð pitoðlice nan man nipeſ claþeſ ſcýſ on ealð peaf. he ðobpýcþ hýſ ſtede on þam peafe:.

Rocca, *Ital. colus*. Neque à *Latino colus, cola*, & per metatheſin *loca, roc, rocca*; neque à *colucus, corucus, coruca, ruca, roca, rocca*, ut Menagius; neque à diminutivis *colicula, colucula, lucula, rucula, ruca, rocca*, ut *Ferrarius*; ſed à veteri Septentrionali Rocc, & Rocca, *colus*, omnibus Septentrionis gentibus communi; unde quoque *Græco-barbarum* ῥόκκα, *colus*.

Rotir, roſtir, *Franco-Gallice* un roti, roſti, *Francice* roſten, giroſtan, *aßare, torrere*: ſie tho brahtun imo furi deil giroſtites fiſges, *at illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi*. Tat. CCXXI, 2.

Route, *via, iter*; *Iſland.* at rata, *viam noſcere, viam tenere*.

S.

Sale, *cœnaculum, aula, curia*. *Francicè* ſal & ſeli. *Iſlandice* & *Cimbricè* ſalur, & ſal. *Germ.* ſaal. & notet hic lector *Gallus*, legem *Salicam* ita dictam eſſe, non à flumine *Sala*, ſed à *Theotiſco* nomine ſal, propterea quid in regum & principum *palatiis* & *aulis* leges ferri ſolebant.

Sale, *ſordidus, ſpurcus, fœdus*. à *Francico* ſal, ſalo, *niger, fuſcus*.

Samedy, *Franco-Gallice, dies Saturni*; *Francice* ſambaz-tag: Uuanta iz frige-tag uuas that ni bilibin in themo cruce thie lichamon in ſambaz-tag. uuas giuueſſo mihhil ther ſambaz-tag, *quoniam paraſceue erat, ut non remanerent in cruce corpora Sabbato*; *erat enim magnus ille dies Sabbati*. Tat. CCXI, 1.

Seier, *ſerra ſecare*. A *Theotiſco* ſawen, *ſerrare*.

Seneſchal vel ſenéchal. *Gall.* ſiniſcalco; olim ſeſcalco *Ital.* Latino barbare, *ſeneſcalcus, ſeneſcallus*, etiam *ſineſcalcus, ſineſcallus, ſiniſcallus*. Imprimis *oeconomum*, vel *officialem* in aulis regum, vel procerum; atque adeo etiam privatorum, cui domûs cura incumbebat, ſignificat. Præterea *adminiſtratores* redituum totius fiſci dominici, *ſeneſcalci* ſunt nominati; ut & *dapiferi*, qui principibus à menſa, & dapibus erant, ſive *Regiæ menſæ præpoſiti*. *Seneſcalli* etiam dici ſolebant, quorum erat *jus reddere principis ſubditis, & curiis ſive majorum ſive minorum gentium præſidere*. *Equitatûs* etiam *caſtrenſis*, & dein *civilis præfecti, ſeneſcalci* vocabantur; unde *Turnebus* adverſariorum lib. XXVIII. cap. 11, *ſeneſcalcos* dictos putat, quaſi *Senes Caballi*, id eſt *equitatus*; ſed perperam: etenim de altera parte compoſiti, nempe *ſcalcus*, nemo jam dubitat, quin à *Franco-Theatiſco* ſcalc, quod *miniſtrum* vel *ſervum* ſignificat, derivanda eſt. Quod vero priorem attinet, *Voſſius* de vitiis ſermonis, *Lindenbrogium* ſequens, eam derivandam cenſet de *Alamanicis* ſon, ſenneſte, vel ſente, quæ *armentum* ſignificare dicit; ac ſi *ſeneſcalcus* primitùs *armentorum cuſtodem*; ut *Mareſcalcus, equorum*, ſignificaret: fruſtra vero & hic; cum tam vilem ſordidumque miniſtrum, ac *gregi* vel *ar-*

mento præfectum, ſeneſcalcum dictum unquam fuiſſe, nemo poſſit oſtendere. *Seneſcalcus* enim nomen honoris, & dignitatis erat; & inter officiales dominorum, ſive ii reges, ſive principes, ſive barones eſſent, ſemper primas *ſeneſcalli* tenebant. Aliqui aiunt conflatam eſſe vocem ex *ſen*, veteri verbo quod *juſtitiam* ſignificat, & *ſcalcus*, quaſi *juſtitiæ præfectus, ſeneſcalcus* eſſet. ſed neque conſtat de veteri iſta *ſen*; neque juri adminiſtrando dicundove præfecti erant omnes, qui dicebantur *ſeneſcalci*. Deridendi planè ſunt, qui *ſeneſcalcum* dictum volunt, quaſi *ſenum* ἀρχὴν, vel *coenarchen*, ex κοινὸν, *commune*, id eſt, *reſpublica*, & ἀρχὴ vel ἀρχός. Non dignæ quidem fuerunt, quæ à *Menagio* vel citarentur iſtæ Etymologiſtrorum ineptiæ. Doctiſſimus *Dufreſnius*, cujus gloſſario origines ſuas linguæ *Gallicæ* in altera editione auctas & emendatas, magna ex parte acceptas retuliſſe debuit *Menagius*, doctiſſimus, inquam, ille & in originibus vocum exquirendis, ſagaciſſimus, de hujus fonte nihil habet, incertæ adeo, aut obſcuræ ſignificationis priorem partem *ſine* vel *ſene* eſſe cenſuerit. Ego vero jamdudum opinatus ſum, *ſine* in *ſineſcalcus* accerſendum eſſe vel à veteri Septentrionali SINN, quod *vicem* vel *vices*; vel à pronomine SIN, quod *ſui* & *ſuus*, τὰ ἴδια ſignificat. Secundum priorem notationem, *ſeneſcalcus* idem eſt ac *miniſter domini vicarius*, vel *miniſter in aliquo munere* vel *officio, domini vices gerens*, vel *locum tenens*, ſive *miniſter*, cui à domino alicujus rei vel negotii cura commiſſa eſt: ſecundum quam quidem explicationem & aulis, & fiſcis, & menſis, & curiis, & equitatui, ſive caſtrenſi ſive civili, à regibus & principibus, & aliis miniſteriis, ab aliis dominis præpoſiti, eandem ab rationem *ſineſcalci* vocantur. Quod vero SINN *vicem* denotat, non ſolum Lexicographorum teſtimonia, ſed uſus vocis in probatis auctoribus oſtendit: at Þeſſu ſinne, *hâc vice*. Þriſuar ſinnum, *tribus vicibus*. Sic in Evang. *Iſland.* Jodru ſinne, *altera vice*. rurſum, *Joh.* IX. 24. ǽg Þo hann briote ſio ſinnum, *ſi ſepties (ſeptem vicibus) in die peccaverit*. Luc. XVII, 1, ſinn autem formatur à ſind, quod à *Gothico* SINΨ. Unde etiam abjecto N, *Anglo-Saxonicum* ᚹᛁᚦ, *vicem* ſignificat; haud ſecus ac à *Gothico* MINΨS, fit *Franco-Theotiſcum* mund, *Cimbricum* munne vel mỳne; & *Anglo-Saxonicum* muᚦ, *os*. Secundum poſteriorem derivationem, *ſeneſcalcus* appoſitè ſignificat, Primario *ſuorum præfectum* vel miniſtrum à domino *ſuis præfectum*, i. e. *oeconomum*, ſive *miniſtrum cui à domino domeſticorum*, τῶν ἰδίων, *cura commiſſa eſt*; & dein quia *oeconomo* aliarum rerum cura acceſſit, *ſeneſcalus* etiam ad ſignificandos *adminiſtratores redituum, dapiferos, curiarum præfectos*, & *aliis muneribus præpoſitos* tranſlatum eſt.

Senno, *Ital. judicium, ſapientia*; neque à *ſenio*, ut vult Menagius, quod ſenes juvenes ſapientia, & judicio ſuperant; neque à *ſenſu, ſenſo, ſenno*, ut *Ferrarius*; ſed à *Gothico* ſinne, *mens, affectus, ſenſus*. Unde affinna, ut apud *Italos*, forſennato, *mente captus, amens*; ſinniſveikia, *inſipientia, mentis alienatio*; At haſa i ſinne, *animo pervolvere, concipere, meditari*: ut, han hefur illi i ſinne, *concipit iniquitatem*.

Sillon, *ſulcus*. & ſillonner une terre, *ſulcare, ſulcos ducere in arvo*. *Sax.* ᚹỳl, ᚹul, ᚹỳlh, ᚹulh, *aratrum*; ᚹulunᚷ ł ᚹulinᚷ, *aratrum terræ*, tanta nimirum fundi portio, quanta unico per annum aratro arari poterat. In veteri charta regis *Offæ*: *In nomine Jeſu*, &c. *Ego Offa rex*, &c. *Concedo Daniberht Archiepiſcopo aliquam partem trium aratrorum, quod Cantianis dicitur* three ſulinge.

Sire, ſieur, ſir, non ex *ſenior*, unde *Ital. ſignore*, & *Gallicum, ſeigneur*; ſed à *Goth.* SIHᛉR, *ſihor, dominus*. *Arme ſihor, miſerere domine*, barbarâ ſuâ linguâ, ut obſervavit *S. Auguſtinus*, *Gothici Chriſtiani* captæ *Romæ* dicere ſolebant. Sihor autem fit ex ᚹigoᚹ, *triumphus, triumphator*, quod a ᚹigᴇ, *victoria*, ut autumat *F. Junius*. Et origo hujus vocis ᚼIR her, inquit *Wormius*, non uſque adeo magnam præ ſe fert antiquitatem, ſiquidem ejus loco HIR, ſir, vel HIAR, ſiar, poſitum in antiquioribus invenio. Vide *F. Junii* gloſſarium *Gothic.* in voce ᚨRMᚨN:

Snello, iſnello, *Ital.* unde vetus *Gallicum* iſnel, *velox, celer, agilis*. Non ut *Ariſtarchus* Italicus *Caſtelvetro*, ab *anello*; neque proprie à *Germanicô* ſnell vel ſchnell, ejuſdem ſignificationis, ut *Ferrarius*, & *Menagius*; ſed utrumque pariter petendum eſt, a *Franco-Theotiſco* ſnell, vel ſnello; *Saxonice* ᚹnel, *celer, pernix, acer, alacer, velox, citus*; unde verbum ᚹnellian, *accelerare, feſtinare*. *I* autem in *iſnello*, & *iſnel*, fit ab incæptivo ge, gi, ghe, ghi: *Saxonicè* ᚷe: *Gothice* ᚴᚨ: quod in I, vel Y, liqueſcere ſolet.

Sonder, *ſcrutari, exquirere, tentare*; ut ſonder la riviere, ſonder une playe, ſonder le deſſein de queſqu'un; à *Theotiſco* ſonderen, *diſtinguere, diſcernere*, vel potius à ſondan, *explorare maris profunditatem*; *Sax.* ᚹonᵭline, eſt *bolis*.

Souhait, *votum*; ſouhaiter, *voto poſcere, optare*; olim ſoubshait, & ſoubshaiter. vox *hybrida*, comp. ex ruſtico *ſoubs* & *haiter*; & *Teutonibus* priſcis heitan eſt *vovere*; heiting, *votum*, *Goth.* autem HᚨITᚨN. *Angl-Sax.* haᵭan, ᚷehaᵭan eſt *rogare, poſtulare, poſcere*.

Soupe, *Gall. juſculum, panis jurulentus, ſorbillum, pulmentum*; *Cimbrice* ſoup, ſupa, ſappa, ſoppa. quæ omnia ſunt verbalia ab at ſupa, *ſorbere*; quod in præterito facit ſaup. Sic *Saxonice* ᚹỳpe eſt, *ſorbillum*; & ᚹupan, *ſorbere, ſorbillare*.

Spanna, *Ital.* olim eſpan; nunc empan, *Gall.* Spithama, *palmus major*, ſive quantum eſt ſpatii inter ſummum pollicem, & longiſſimum digitum expanſos, vel extenſos; *Francicè* ſpan, ſpanna, *Sax.* ᚹpan. *Kiliano* ſpanne; *Cimbrice* ſpan, vel ſpon. *Germ.* ſpann. A verbo ſpanna, *Sax.* ᚹpannan, *extendere, diſtendere*; & ſecundario ſenſu *ſpithamâ metiri*. Quam perperam ergo *Menagius*, qui ſpanna à *Germanico* ſpann; & *Germ.* ſpann, à *Latino expalmus, expannus, expammus, exſpannus, ſpannus, ſpann, ſpanna* derivat. Sed ita in etymologiis ſuis ludere ſolet vir magnus, in Septentrionali literatura (eheu!) non verſatus.

Spe-

Sperone, *Ital.* eſperon, eperon, *calcar. Franc.* ſpor, ſpora, ſporro, ſporo. *Saxonice* ꝛpop, ꝛpopa; *Kiliano* ſpore; *Angl.* a ſpurre. *Germ.* ſporen.

Stanga, ſtaggia, ſtaggo; *Ital. fuſtis, contus, vectis, trabs tranſverſa*; omnia etiam hæc ſignificat ſtanga, ſtang vel ſtong, *Scand.* & *Iſland.*

Stocco, *Ital.* eſtoc, *Gall.* a tuck, *Angl. gladius longus* & *anguſtius, punctim feriens*; verbale à *Gothico*, STIꝛꝛAN *ferire, pungere*; unde STIK vel STIKS, *punctum.* Sic à *Sax.* ꝛtɪcan, *pungere*, *Angl.* to ſtick, ꝛtɪce, *punctio.* A ſtocco etiam ſtoccado; *Gall.* eſtoccade, *coup d'eſtoc, punctim inflicta plaga, cuſpide vulnus illatum.* Fruſtra igitur *Ferrarius* ſtocco à *ſtipe, ſtipicum, ſtoccum* petit.

Strale, *Ital. ſagitta.* Non à *trahere, traho, tractus, tragula, tragulis, extragulis, ſtragulis, ſtragule, ſtrale*; vel à *Germanico* ſtraal, quod *radium ſolis*, ſignificat, ut vult *Menagius*, petendum eſt; ſed à *Gothico* vel *Francico*,, ſtral, ſtrala, *ſagitta, telum, ſpiculum, jaculum*; *Saxonice* ꝛtꝛæla, ꝛtꝛæl, unde ꝛtꝛæl-boꝛa, *ſagittarius*; ꝛtꝛælian *ſagittare, jaculari*; & in metaphorica ſignificatione, *Germ.* ſtraal, *radius ſolis.*

Suite, *comitatus*, & *comitum cœtus*; *Scandice* ſueit, *multitudo, comitatus, ſatellitium, cohors, ſocietas*; og med honum mikel ſueit, *& cum eo multa turba*, Marc. XIV, 43. var Þar hia einglenum mang-folde himneskra her ſueiti, *erat ibi cum angelis multitudo militiæ cœleſtis*, Luc. II, 13.

T.

Teton, *mamillæ*, *Ital.* & *Hiſpanice* tetta; *Anglice* teate; *Saxon.* ꝛɪꝛꝛ. *Gothice* ΔΛΔ:

Toccare, *Ital.* toucher, *Gall. tangere.* Non à *tangere, tango, tago, taco, tacco, taccare, toccare*, ut *Menagius*; ſed à veteri *Goth.* ΤΕΚΑΝ. *Sax.* ꝛacan, ꝛæcan; *Cimbrice* taka, & takia, *tangere*; unde atekt, *tactus.*

Tomare, *Ital.* tomber, *Gall. Cadere.* non à *titubare, tubare, tumare, tomare*: ut *Menagius*; neque a *tumba*, veluti *in tumbam cadere*, ut *Ferrarius*; ſed a *Gothico*, vel *Cimbrico* tumba, *cadere, ruere, procumbere*: ut, han tumbar af heſtinum, *ex equo cadit.*

Tornare, *Ital. revertere*; *Scandice* & *Iſlandice* at turna, *convertere, circumagere*; inde turnreid vel turniment, idem quod *Italorum* torneamento, *ludus equeſtris*, vel *certamen equeſtre ludicrum*, Kong. *Sag.* Ridum i turnreid, *haſta certemus equeſtres. Wilk. Sag.* eingi riddari i ollu Vilkinalandi i turniment, *in tota Sueonia non reperitur eques, qui in ludis equeſtribus certare potuit.*

Touaille, *mantile, linteum manuale.* A *Francico* tuele, duele, duuahila, *mappa, mappula, linteum.*

Touer, *ducere, trahere*; ut *touer un vaiſeau*; à *Francico* ziohan. *Saxonice*, ꝛeohan, *trahere, ducere.*

Tourbe, *Gall.* turba, *Ital. gleba*, vel *ceſpes foſſilis*; *Angl.* turf. *Francice* zurb, zurf. *Latino-Theotiſce* *zurba, & turba; *Belgice* torfe; *Iſlandice, Scandice*, torf, *ima arvi gleba eruta ad alendum focum*; unde torfa, *ceſpes*; torf voler, *ſuggundia domus.*

Treves, *Ital.* tregua; *Angl.* truce. Pro quo treague habet *Spencerus*; *Latino-barbarè treuga.* Manifeſte deſumpta ſunt omnia à *Gothico* ΤRIꝛꝛYR, *pactum, fœdus. Cimbrice* trugth; *Iſland.* trigd, *fidelitas. Goth.* quoque ΤRIꝛΛ, *fidelis.* Huc etiam referendum eſt *Gallorum* intrigue, quod *ſecretum commercium, ſecretè actum, pactum*, & *fidei commißum* ſignificat.

V.

Varech, werech, vox forenſis *Gallo-Normannica*, Latino-barbare *wreccum, res è naufragio in terram adductas* denotans; *Latino-barbarum wrecchum. Angl.* wrack. A *Saxonico* ꝑræcce vel ꝑræcca, *advena, peregrinus, exul, miſer*, quod bona è naufragiis ad littus à mari appulſa advenarum, peregrinorum & miſerorum, qui naufragio perierunt, bona ſunt.

Vaſſus, Latino-barbarè *cliens, fiduciarius, miniſter domino ſuo fide & ſacramento adſtrictus.* Unde τὸ *vaßus* aliqui quaſi *faſtus*, T in S facile mutato, non ſine ratione dictum putant. *Faſtus* autem & dein *faßus, vaſſus*, à veteri *Theotiſco*, faſt, & fæſt, *Saxonice* ꝼæꝛt, quod eſt *firmus, fixus, ſtabilis, conſtans*, accitum dicunt. Ego vero Latino-barbarum *Vaßus* à *Gothico* ÞΛΔS, *fads*, quod in † compoſitione reperitur, & ſignificat totius *rei*, vel *negotii procurationem*, & *curam*, accerſendum judicio. ÞΛΔS igitur à priſco aliquo verbo, quod reſpondet *Anglo-Saxonico* ꝼaðian, *ordinare, diſpenſare, diſponere*, profluxiſſe putat *Franciſcus Junius, F. F.* Certe *Orcadum præpoſitus*, quæ *Danorum* olim imperio ſubjectæ erant, faud, vel faad dicitur, & in legibus barbaris urbium, & regionum *præfecti*, qui è miniſtris imperatorum, & principum eligi ſolebant, *Thiufadi* appellantur, quaſi *thiu fadi*, i. e. οἱ ἄρχοντες, *fads* in *fadus* verſo. Quoniam igitur miniſtris, & famulis Regum, & principum, munera fere omnia, & officia, ob quorum fidelem procurationem Beneficia (quæ poſtea feuda appellabantur) accipiebant, commiſſa erant; ideo à regibus, & principibus ad aliquod munus obeundum, vel officium fungendum conſtituti *fadſi*, & dein *faſſi*, & *vaſſi*, quod nomen dignitatis eſſet, appellati ſunt. *Baſſus* etiam pro *vaſſus* legitur; & fides, quam domino *vaſſus* præſtat, *vaſſaticum* dictum eſt; & quod apud *Anglo-Saxones Thanus*, id apud *Gothos, Francos*, & *Franco-Gallos* FADS, Latino-barbare *vaßus*, à *fadſus*, fuiſſe videtur. Porro, qui *vaſſi* vel *vaſſi dominici* dicuntur, nullo diſcrimine *vaßalli* vel *vaſalli* dominici appellan-

---

* Nota, quod z & ꝛ in multis invicem permutantur, & indifferenter uſurpantur apud *Francos*. ut ſupra oſtendimus. † Ut in HNNΔΛ-ÞΛΔS *centurio*, ΨNSNNΔI-ÞΛΔS *Chiliarcha.* SYNΛIRXIΛ-ÞΛΔS, *Archi-Synagogus.* ΒKNΨ-ÞΛΔS, *ſponſus.*

tur. *Vaſallus* autem, vel *vaſſallus*, unde *vaſſal*, *Ital.* & *vaſſall*, *Gall.* & noſtrum **vaſſall**, non eſt diminutivum à *vaſſus*, ſed compoſitum à fads & *Francico* ſcalc, *miniſter*; unde Latino-barbare *vaſſallus*, quaſi *fads-ſcalcus*, plane ut *Mareſchallus*, quaſi *Mareſcalcus*. Hoc ex eo conſtat, quod idem fere ſemper ſignificant, paremque dignitatem denotant *vaſſus* & *vaſſallus*, ut innumeris exemplis oſtendit in ſuo gloſſario *Dufreſnius*, gloſſographorum poſt *Spelmannum* noſtrum facile princeps; ubi etiam notat *vaſſos*, ſive *vaſſallos* primitus fuiſſe regum vel principum *domeſticos miniſtros*, & *clientes*, quibus *negotia*, & *rerum gerendarum curam* mandabant. præterea *vaſſorum*, vel *vaßallorum* filii, *vaſletti*, quaſi *vaſſalletti* dicti ſunt, & dein, *valeti*, *valecti*. A *valetto* ergo, *valetto Italicum*, & Gallicum *valet*, olim *valecto*, *valect*; quod in antiquis noſtris corrupte **varlett** legitur, recte derivat *Ferrarius*. An vero à *vaſſis*, *valvaſores*, *vaſvaßores*, & *vavaſores* petenda ſunt, ut cenſet *Dufreſnius*, nondum mihi conſtat. *Vaſvaßor* pro quo *valvaſſor*, & dein *vavaſor*, forſan decompoſitum eſt, ex faſt, fads, & ſior, *dominus*; unde *vaſvaſſor*, quaſi faſt-fads-ſior, *domini fidelis miniſter, illius locum tenens*, vel *domino fide ſtrictus miniſter, & in aliquo munere ejus locum ſupplens*.

XIII. Apud poetas, qui metrice ſcribunt, I, E, & OI, ante alias vocales tum in nominibus, quum verbis, interponitur: ut in rikioſt, pro rikoſt; bruodier, pro bruoder; vuoſtiun, pro uuoſtun; wiceon pro wicon; dadeon, pro dadon; thriddeon, pro thriddon; vualdandies, pro vualdandes; felleat pro fellat; auuardiaᴛ, pro auuardaᴛ; hebbian, pro hebban; hebbie, pro hebbe; duoian, pro duan; haloian, pro halan; & alia ſexcenta in codice *Cottoniano*.

XIV. Poeticè etiam A additur in fine vocis ad eam producendam: ut in vuoſtunnia, pro vuoſtunni, vel vuoſtunne; aloſannea, pro aloſanne; forliggerniſſia, pro forliggerniſſi, vel forliggerniſſe; & alia haud pauca in codice *Cottoniano*.

XV. Apud *Otfridum* etiam occurrit frequens duarum vocum in unam coalitio vel contractio: ut in nu'ſt, pro nu iſt; ſi'uns, pro ſia uns; thu'z, pro thu iz; nu'b, pro nu ob; z'uru, pro zuo iru; vuas'mo, pro was imo; ni'mo, pro ni imo; er'nan, pro er inan; er'mo, pro er imo; n'ales, pro ni ales; man'nan, pro man inan; z'en, pro ze en; z'in pro ze in; z'imo, pro zi imo; er zeinen brunnen kiſaz, *ſedit apud fontem*. fragm. diſp. Haud diſſimiles vocum contractiones occurrunt, nonnunquam & apud alios: ut, uuidar ſanta'nan, pro uuidar ſanta inan, *remiſit eum*. Tatianus CXCVI. 7. In lingua etiam Alamannica communes ſunt iſtiuſmodi vocum craſes: ut inam, pro an dem; auffm, pro auff dem; auffs, pro auff das; im, pro in dem; ins, pro in das; vom, pro von dem; z'um, pro ze dem; z'ur, pro ze der. Etiam in *Belgicâ*: ut in 'tis, pro het is; 't volk, pro het volk; 'k hebbe, pro ik hebbe; 'ter, pro te der; ten, pro te den.

XIV. Vocum ſyncope etiam haud raro occurrit apud *Otfridum*, qui non tantum metricè, ſed rythmicè etiam ſcribit: ſic irk'natin, legitur pro irkenatin.

Ad exercendum lectoris Philo-Teutonis *ingenium, obiter huic capiti adjiciam hymnum matutinum veteris eccleſiæ, è ſchedis* Junianis *exſcriptum.*

1. Scinantes ortfrumo himiles	*Fulgentis auctor ætheris*
Du der manun leoht nahtim	*Qui Lunam lumen noctibus*
Sunnun tago lauſtim	*Solem dierum curſibus*
Kauuiſſemu kaſtudnos ſade.	*Certo fundaſti tramite.*
2. Naht ſuuarziu giu furtripan uuirdit	*Nox atra jam depellitur,*
Uueralti ſconidiz itporan uuirdit,	*Mundi nitor renaſcitur,*
Niuuer ioh giu muates uuahſmo	*Novuſque jam mentis vigor*
Suazze in tati arrichtit.	*Dulces in actus erigit.*
3. Lop lutten giu dinu	*Laudes ſonare jam tuas*
Tak auûrprunganer motit,	*Dies relatus admonet,*
Antluzz ioh himiles ſlectera	*Vultuſque cœli blandior*
Unſaro heitarit pruſti.	*Noſtra ſerenat pectora.*
4. Midem eogalicha ſleffari,	*Vitemus omne lubricum,*
Kanige abahiu atum keiſt,	*Declinet prava ſpiritus,*
Lip kitati ni unreinnen,	*Vitam facta non inquinent,*
Zunga ſunta ni inkifalde.	*Linguam culpa non implicet.*
5. Uzzan ſunna tak denne kituat,	*Sed ſol diem dum conficit,*
Kilauba tiuſiu ſtrede,	*Fides profunda ferveat,*
Uuan za keheizzam cacruaze,	*Spes ad promiſſa provocet,*
Criſte kafuage minna.	*Chriſto conjungat caritas.*

CAP-

CAPUT VIGESIMUMSECUNDUM.

De Poetica veterum Francorum

I. QUI poëticam *Francorum* veterum ſcire velit, carminumque genera, quæ apud illos in uſu fuerunt, in Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ* capite XXIII. quæ ſcripſimus, ei imprimis legenda ſunt. Etenim in iſto capite de metro, de rhythmo carminum *Anglo-Saxonicorum*, & de eis etiam, quæ *Anglo-Saxonum* carminibus accidunt, fuſe tractavimus. Quibus omnibus, poëticam *Francorum* qui diſcere cupiunt, eamque recte intelligere, tanquam neceſſariis quibuſdam, quæ præcognoſcenda ſunt, ut diligenter ſtudeant, illis auctor eſſe velim. Præſertim quæ in capitis iſtius r. IX, & X. de metro, rhythmo, & pſeudo-rhythmo tradidimus, iis animos intendant poëtices *Francorum* ſtudioſi. Poemata enim veterum *Francorum* vel *rhythmica* ſunt, vel *pſeudo-rhythmica*. Rhythmica dico, in quibus non tantum quantitas & menſura ſyllabarum, quæ pedes faciunt, carminaque à proſâ ſcriptis diſtinguunt, habetur; ſed in quibus etiam eſt apta pedum conſtitutio, & proportio, cum numerorum, & temporum harmonia, quæ venuſtum, & concinnum carmen reddunt, ejuſque inceſſum adeo decorum etiam faciunt, ut carmen eſſe, vel non prænoſcentibus eſſe carmen, ſtatim ac legitur, ex venuſta partium ſymmetriâ, & concinno ejus motu ſentiatur. Ex adverſo pſeudo-rhythmica ſunt, in quibus certus, & definitus ſyllabarum numerus ſine ſyllabarum quantitate obſervatur, & in quibus etiam rhythmi defectus ὁμοιοτελεύτων ſimiliter deſinentibus ſonis, quos *rimas* Angli appellant, quodam modo, ſuppletur & reſarcitur. Prioris generis carmina omnia ea ſunt, quæ in Gramm. *Anglo-Sax.* cap. XXIII. ex Geneſeos paraphraſi, fragmento *Judith*, Verſibus *Boethii* ab *Aluredo* rege metrice verſis, & libro Bibliothecæ *Cottonianæ*, cujus nota *Caligula*, A. VII. I. in quo res à *Jeſu Chriſto* geſtæ in lingua *Francica* metrice deſcribuntur, ut alia præteream, quæ in iſto capite aliunde in doctorum conſpectum producuntur. Poſterioris autem generis ſunt univerſa, quæ ex bibliothecis noſtris *Semi-Saxonice*, & *Dano-Saxonice* ſcripta in ejuſdem Grammatices capite XXIV proferuntur, quæ poematum *Francicorum* genium, verſuumque, ex quibus conſtant, ſtructuram, & ſtrophas inveſtigare ſtudentibus, tanquam ea quæ maxime profutura ſunt, ut commendarem etiam faciendum mihi putavi.

II. A *Philo-Teutone* etiam, quæ *de dialecto poetica* capite XXI. traduntur, diligenter legenda ſunt, ut carminum *Francicorum*, eorum maxime, quæ *rhythmice* conduntur, doctrinam & intelligentiam facilius aſſequatur. Quibus tandem munitus arduum iſtud poematum rhythmicorum genus, eorumque difficultates, quibus in poëtica dialecto conflictandum erit, cum minori multo operâ ſuperabit, & perrumpet.

III. Unicum autem, quod ſcio, poema rhythmicum *Francicè* ſcriptum extat, nempe aureum iſtud Bibliothecæ *Cottonianæ*, in quo quaſi in evangelio harmonico, res à *Jeſu* Salvatore geſtæ traduntur. Hujus poematis nonnulla Latine à nobis tranſlata dedimus Grammaticæ *Anglo-Saxonicæ*, cap. XXIII. Et ne vel inſtituto noſtro, vel antiquiſſimæ & nobiliſſimæ *Germanorum* Genti, è qua maxima ex parte oriundi noſtri ſunt, deeſſe videar, alia ex eo *Latine* etiam verſa ſine punctis tamen metricis, quibus in continuæ ſcripturæ poematis verſus diſtingui ſolent, in hoc capite danda cenſemus. Eheu, inquam, ſine punctis metricis, quibus exemplar tameſi *Anglo-Saxonis* alicujus manu, ut videtur, deſcriptum, carens, cauſa eſt, quòd poeſeos ratio, quæ verſibus interpunctione metrica diviſis maxime ſe oſtendit, in iis quæ ſubſequuntur, non exhibetur.

Lucæ Cap. I. *Fuit autem in diebus Herodis Regis Judææ ſacerdos quidam nomine Zacharias*, &c.

1. Than uuaſ thar en ᵹiᵹamalod mann, that uuaſ fruod ᵹomo, habda ferehtan huᵹi. pas fan them liudeon Leuiaſ Cunnas Iacobaſ ſumeaſ ᵹuodero thiedo, Zachariaſ uuaſ hie hetan, that uuaſ ſo faliᵹ man, huand hie ſimblon ᵹerno ᵹode theonoda, uuarahta æfter is uuilleon. deda iſ uuiþ ſo ſelu, uuaſ iru ᵹialdrod idiſ. ni muoſta im erbiuuard an iro luᵹuthedi ᵹibithiᵹ uuerthan. libdun im far uter laſter uuaruhtun loſ ᵹoda, uuarun ſo ᵹihoriᵹa heban cuninᵹe, diuridan uſan drohtin, ni uueldun derbeaſ uuiht under mancunnie meneſ ᵹifrumean, ne ſacane ſundea.

1. *In illo tempore quidam ſenex erat qui fuit vir ſapiens, habens mentem religioſam. Erat ex populi Leuitico tribu* (i. e. *ſacerdos*) *& ex cujuſdam Jacobi honeſta gente, Zacharias vocatus erat, & beatiſſimus fuit, ut qui ſemper deo diligenter ſerviens, mandata ejus faciebat. Beata ejus uxor ita etiam faciebat, valde annoſa mulier. Dum autem Juvenes eſſent, non aſſequi potuerunt hæredem, etſi ſine labe coluerunt deum, & cælorum regi tam obedientes fuerunt, & glorificarunt dominum noſtrum, nolentes inter homines, quid piaculi, vel quicquam quo accuſari poſſent, perpetrare.*

2. Uuaſim tho an ſorogon hugi, that ſea erbiuuarð egan ni muoſtun. Ac uuarun im barnolos.

3. Than ſcolda hie gibod godeſ thar an Hieruſalem, ſo oft ſo if gigengi giſtuod that ina torohtlico tidi gimanodun, ſo ſcolda hie at them uuihe ualdandeſ gelð helag bihuereban heban cuningeſ. godeſ Jungerſcepi gern uuas hie Suitho that hie thuru ferahtan hugi frem-mean muoſti.

4. Thuo uuarth thiu tið cuman, the thar gitalð habdun uuiſa man mið uuordun, that ſcolda thena uuih godaſ Zacharias biſehan. thuo uarth thar giſamnað filo thar ti Hieruſalem Iudeo Liudo uuerodes te them uuihe thar ſea ualdand god ſuithe, thiulica thiggean ſcoldun her on if huldi, that ſea heban cuning lethas alieti.

5. The liudi ſtuodun unbi that helaga huſ, endi gieng im thie gierodo man an thena uuih innan. that uuerod oðer bed umbi thena alah utan Hebreo liudi, huan er thie fruodo man gifrumið habdi ualdandes uuilleon. So hie thuo thena uuirog drog alð after them alahe, endi umbi thena altari gieng mið if rokfaton rikeon theonon frumida ferehtlico frohon ſinas godes Iungerſcipi gerno Suitho midi hlutro hugiu, ſo man herren ſcal georno fulgangan: grurio quamun im egiſon an them alahe, hie giſah thar after thiu enna Engil godeſ an them uuihe innan hie ſprak him mið if uuordon tuo. hiet that fruod gumo foroht ni uuari; hiet that hie him ni andriede. thina dadi ſind, quat hie, ualdande uuertha, endi thin uuord ſo ſelf. thin theonoſt is im anthanke, that thu ſulica githaht habes an if eneſ craft. ik if engil beon. Gabriel biun ik hetan thie io for Gode ſtandu anduuard for them alouualden, neſi that hie me an if arundi huarod ſendean uuillie.

6. Nu hiet hi mi an theſan fið faran. Hiet that ik thi thoh gicutdi that thi kind giboran fan thinera aldera idif odan ſcoldi uuerthan an theſaro uueroldi, uuordon ſpahi, that ni ſcal an if liðe gio lithes abitan uuines an if uueroldi. ſo habit im urd giſcapu metod gimarcod, endi maht godeſ. hiet that ik thi thoh ſagdi that it ſcoldi giſith uueſan beban Cuningeſ; hiet that gi it hieldin uuel tugin thuru treuua. Quað that hie im tyreas ſo filo an godes rikea forgeban uuoldi.

6. Hie quat that thie guodo gumo Johanneſ te Naman hebbean ſcoldi. gibud that gyt hietin ſo that kind, than it quami. quað that it Criſtes geſith an thiſero uuidun uuerold uuerthan ſcolde if ſelbeſ ſunieſ, endi quað, that ſea ſniumo herod an if gibodſcipe bethia quamin.

7. Zachariaſ thuo gimalda, endi uuid ſelba ſprak drohtineſ Engil, endi im thero dadio bigan uundron thero uuordo. huo mag that giuuerthan ſo, quat hie, after an aldre. it if unc al ti lat ſo te giuuinnanne ſo thu midi thinon uuordon ſprikiſ, huanæ uuit habdun aldreſ er ef no tuentig uuintro an uncro uueroldi, er than quami that uuið ti mi. than uuarun uuit nu at ſamne at ſiounta uuintro gibenkeon endi gibeddeon, ſi thor ik ſea mite brudi gicoſ.

2. *Sed animis contriſtati erant, quòd hæredem adipiſci non potuerunt, ſed liberorum orbi fuerunt.*

3. *Quoties vero cunque requireret ordo vicis ſuæ, quam tempora fulgentia (calendarii nempe rubricæ) deſignabant, toties ſecundum ſtatutum divinum ad Sanctuarium Dei, Templum Sacrum Hieroſolymitanum, illi proficiſcendum erat, qui valde ſtudioſus erat, ut cum religioſa mente dei miniſterio fungeretur.*

4. *Cum vero ventum eſſet tempus iſtud in quo prophetæ prædixerant à Zacharia templum dei videndum eſſe, tum Hieroſolymis in Sanctuario convenerunt Judæorum ingens multitudo, ut Domino Deo humillimè pro miſericordia ſua ſupplicarent, ut ille Rex cœlorum peccata eorum dimitteret.*

5. *Populo autem circumſtante domum ſacram, templum intrabat reverendus ille vir. Coetus etiam ille populi Hebræi extrà circa templum uſque expectabat, dum quod præceptum à deo erat, ſenex eſſet executus. Dum autem thure templum fumigaret vetulus, aramque circuiret thuribulum, vas pretioſum geſtans, puraque cum mente religioſus dei domini ſui miniſterium tam diligenter functus quam quis mortalium hero ſuo ſervire poſſit, horror in Baſilica eum invadit protinus ut vidit angelum dei infra templum, qui eum voce ſua allocutus, ſic dixit.* Scilicet, *juſſit ne paveret, aut ab illo metueret. Quæ locutus es, inquit, pariter, ac quæ feciſti,* officio tuo fungens, *deo digna ſunt. Miniſterium tuum illi gratum eſt, propterea quod ſpem talem reponis in ejus ſolius virtute. Ego ſum angelus ejus, qui* Gabriel *ſum vocatus, quique ſemper adſto coram Deo, in ipſius omnipotentis conſpectu, niſi me interdum mandata ejus perferentem aliquò mittere placeat.*

6. *Modo mihi imperavit hoc iter ſuſcipere, in mandatis dans, ut tibi dicerem quod à vetula tua conjuge pariendus tibi filius eſſet, & in hoc mundo educandus, & ut verbis nuntiarem illum, dum viveret, neque ſiceram guſtaturum, neque vinum in mundo hoc bibiturum. Et enim ſic immutabile decretum,* inquit, *ſic creator omnium, ſic potentia dei ſtatuerunt. Juſſit etiam ut tibi enuntiarem illum fore Cœli regis Comitem, quod, etiam juſſit, ut vera fide valentes credaretis, aiens, ſe illi in regno dei tantam dominationem daturum.*

6. *Dixit etiam* inquit *quod bonus ille vir Johannem nomen haberet & ambobus veſtri mandat puerum iſtum, quam primum natus fuerit, ſic vocare. Præterea dixit, quod Meſſiæ, ſuiipſius filii per latum hunc terrarum orbem ſocius foret, & quod eorum ambo ad ejus mandata exequenda, huc brevi venirent.*

7. *Tum Zacharias locutus eſt, & domini Angelo ipſi reſpondit. Quomodo hoc poſſibile, ait, poſtquam in ſenectâ proceſſimus. Id quidem obtinere, quod tu verbis tuis ſic locutus es, nobis ambobus plane per annos non jam licet, ſiquidem* XX *annos nos ambo pares habuerimus, ante quam à me ducta erat illa mulier. Et ex eo tempore quo mihi eam elegi ſponſam per Septuaginta integros annos menſa & thoro conviximus.*

8. So

8. So uuit an uncro iuguthi gigernean ni mahtun, that uuit erbiuuardigan muostin fuodan an uncon fletttea: nu uuit sus gefruodat sind; habit unc eldi binoman ellean dadi; that uuit sind an unero siuni gisflekit, endi an unkon sidon lat flesk is unc afallan, fel unsconi, is unca lud gelithan, lik gidrusi. not sind unca anddari, odar-licron muod endi megin-craft, so uuit iu so managan dag uuarun an thesaro uueroldi: so mi thes uundur thunkit, hu it so giuuerthan mugi, so thu mid thinon uuordon sprikis.

8. *Quamobrem cum in noſtra juventute promereri non potuerimus nos duo ut filium in thalamo noſtro procrearemus, jam nunc cùm in ætate tam provecti ambo ſumus; cùm nobis* (liberis operam dandi) *virtutem adeo abſtulit ſenectus, ut nobis genæ depreſſæ, & complanatæ ſint; cùm in lateribus utriuſque noſtri* [ſucculenta, quæ pridem extabat] *ſerotina caro lapſa ſit; cutiſque facta deformis; cùm vox utriuſque noſtri langueat; & corpora labaſcant; cùm noſtrî neutri, qui in hoc mundo tam diu ſumus verſati, neque fœcunditas neque appetitus, virtuſve ad ſuſcipiendos liberos utilis, ullus eſt, de hoc, quod voce tua dixiſti, non poſſum quin mirer, quo modo nempe fieri poteſt.*

9. Thuo uuarth that heban Cuningas bodon harm an is muode, that hie is giuuerkes so uundran scolda, endi that ni uuelda gihuggean, that ina mahti god, so ala lungan so hie san erist uuas selbo, giuuerkean ef hie so uueldi.

9. *Tum Cœleſtis Regis legatus animo contriſtatus de hoc erat, quod Zacharias de illo ejus negotio dubitans adeo miraretur, & quod cum animo ſuo reputare nollet deum, qui idem erat, qui ab initio ſemper fuit, id, ſi vellet, poſſe facere.*

10. Scerida him thuo te uuitie that hie ni mahta enig uuord gisprekean gimahlean mid is muthu, er than thi magu uuirdit san thinero aldero idis erl afuodit, kind iung giboran Cunneas guodes uuanom te thesaro uueroldi.

10. *Quamobrem hoc in eum* [incredulitatis] *ſupplicium inflixit*: nempe, *quod non prius verbum aliquod polleret dicere, & cum ore ſuo ſermocinari, quam à vetula ejus uxore decreto pareretur ille puerulus, & infantulus ille nobilis proſapiæ, hunc in mundum naſceretur.*

Angelus Gabriel miſſus ad B. Virginem Mariam Joſepho deſponſatam.

1. Thuo ni uuas lang after thiu ne it allso gilestid uuarth, so hie mancunnea managa huila god almahti forgeban habda, that hie is himilisk barn herod ti uuoroldi is selbes suno sendean uuolda, te thiu that hie hier alosdi alliud stamna uuerod son uuitie.

1. *Ab hoc non diu erat, antequam Deo omnipotenti placuit, prorſus ut humano generi ſæpe fidem dederat, Cœleſtem infantem ſui ipſius filium in hunc mundum mittere, ut hic omnem, qui ſermonis uſum habet, cœtum* [omnem humanam gentem] *à ſupplicio redimeret.*

2. Uuarth is uuis-bodo an Galilea land Gabriel cuman, engil thes aluualdan, thar hie ena idis uuissa munelica magat, Maria uuas sou hetan.

2. *Venit igitur ſcientiſſimus ejus nuntius, omnipotentis angelus Gabriel in regionem Galilæam, ubi fœminam, quæ Maria dicta erat, monialem* [i. e. puram] *Virginem viſit.*

3. Uuas iro thiorna githigan, sia en thegan habda Ioseph gimahlid guodes cunneas man thia dauides dohtor, that uuas diurlic uuib idis andheti.

3. *Erat ea virgo adulta, quam nobilis quidam Joſephus nobilis generis vir deſponſaverat, ut quæ Davidis filia eſset, mulier illuſtris, & fœmina devota.*

4. Thar sia the engil Godes a Nazareth burg bi namen selbo gruotta gegin uuardi, endi sia san Gode quedda. Hel uuis thu Maria. quat hie, thu bist thinon herron lief uualdandi uuirthig, huand thu giuuit habil idis enstio ful. thu scealt furi allon uuesan uuibon giuuihid. ni habi uuekean hug ni forohti thu thinon ferahe. ni quam ik thi te enigon fresan derod. Ne dragu ik eni drugi thing. thu scealt uses drihtnes uuesan modor mid mannon, endi scalt thena magu fuodean, thes hohem himil cuningesuno, thie scal Heland te naman egan mid eldion, endi ni cumid thes uuiden rikies giuuad, thes hi giuualdan scal mari thiodan.

4. *Hanc in urbe, quæ vocatur Nazareth, ex adverſo ſtans ipſe Dei Angelus ſalutabat, & ad eam, deo auctore, ſic dixit, inquiens, Aue Maria, tu es domino tuo dilecta, domino dominantium digna, quoniam ſapiens es. Tu, ô virgo gratiæ plena! præ omnibus mulieribus benedicta eris. Ne ſis jam infirmo animo, neque de vita tua paveas; non enim tibi adventus meus alicui nocumento erit, neque fero ego nuntium ullum mœſtum. Tu enim domini noſtri inter homines mater eris. Tu paries puerum illum excelſum Cœlorum Regis filium, qui Jeſus ab hominibus vocabitur, & imperii ejus ampliſſimi, cujus illuſtris dominus erit, non venturus eſt finis.*

5. Thuo sprak im thiu magat angegin uuib thena Engil, Godes idiseo sconiost, ellero uuibo uulitigost. huo mag that giuuerthan so, quat siu, that ik magu fuodie, ne ik gio mannes ni uuarth uuis an minero uuerold.

5. *Tum Angelo Dei reſpondit virginum formoſiſſima, omnium mulierum maxime ſpecioſa, dicens, quomodo poteſt fieri, ut ego puerum pariam, quæ nondum virum cognovi?*

6. Thuo habda eft his uuord garo engil thes aluualden thero idesi tegegnes. An thi scal helag gast san hebanuuange cuman thuru craft Godes. tha nan scal thi kind odan uuerthan an

6. *Tum* [reſponſum paratum habens omnipotentis angelus, *ad virginem replicuit. Spiritus ſanctus ab æthereis campis in te per potentiam divinam ſuperveniet, cujus ope infans tibi natus*

theſaro uuerolði. ualðanðeſ craft ſcal thi fan them hohoſton heðan cuninge ſcaðoian mið Scithem mon, ni uuarth ſconera giburð ni ſo mari mið mannon, huanð ſiu cumit thuru maht Goðeſ an theſan uuiðun uuerolð.

7. Thuo uuarth thoſ uuiðeſ hugi after them arunðie all gihuorban an Goðeſ uuilleon. than ik hier garu ſtandu, quat ſiu, te ſulicon ambahtſcipie ſo he mi egan uuili thiuuaa biun ik thieð-Goðeſ, nu ik thoſ thingeſ getruon. uuerthe mi after thinon uuorðon, allſo iſ uuilleoſi herren mineſ. Niſ mi hugi tuifli ne uuorð ne uuiſa. ſo gifragn ik that that uuiþ antfieng that Goðeſ arunðe gerno ſuitho miðleohtu hugi, endi mið loþon guoðon, endi mið hluttron treuon.

erit. Domini virtus ab altiſſimo Cælo hic te cum ſplendore inumbravit, neque inter homines partus fuit, aut pulchrior, aut illuſtrior, ut qui per virtutem dei in hunc mundum venturus eſt.

7. *Tum mentem in ea, quæ in Dei nomine dicta erant, convertens mulier ſic dicit: ad exequendum tale munus, & miniſterium, quale me exequi vult Deus parata hic ſto, quæ Dei patrii ancilla ſum. Jam enim quod nuntiaſti, credo, fiatque mihi ſecundum verbum tuum, atque prorſus ut domino meo placet. Non enim amplius mihi dubitat animus ſive de re, ſive de modo. Sic tandem, ut reſcivi, mulier illa dei nuntium valde amplexa eſt cum mente clara, bona cum fide, & cum dubitationis pura fiducia.*

Johannes Baptizat Chriſtum.

1. Bethania barn Iſraheles. quamun thar ti Manag ſamnoða thar ti lohaneſe cuninge geſithoſ liuði ti lerun, endi iro giloþon anthiengun. hie þopiða ſia þago gihuilikeſ endi im iro þaði luog uurethero uuilleon, endi loþoða im uuorð Goðeſ herran ſineſ heðan-rikes.

2. Uuirthit, quat hie, garo gumono ſohuem ſo ti gode thenkit, endi an thena uuili hluttro giloþean leſtean iſ lera.

3. Thuo ni uuas lang ti thiu that him fan Galilea giuuet Goðeſ egan barn, þiurlic þrohtineſ ſunu þopi ſuokean. Uuas im thuo an iſ uuaſtme ualðanðeſ barn allſo hie miþ thero thieðo thritig haþði uuintro an iſ uuerolði.

4. Thuo hie an iſ uuilleon, thar Iohanneſ an Iorðana-ſtrome allan langan þag liuði managa þopti þiurlico, Reht ſo thuo iſ þrohtin gilah holðan herron ſo uuarth im iſ hugi bliði.

5. Theſ im thie uuillo giſtuoð, end ſprak im thuo miþ iſ uuorðon to ſuitho guoð gumo Iohanneſ te Criſte. Nu cumiſ thu te minero þopi þrohtin fromin thieð-gumo beſt, ſo ſcolða ik te thinero þuan, huanð thu biſt allero Cuninго craftigoſt.

6. Criſt ſelþo giboð ualðanð uuarlico that hie ni ſpraki thero uuorðo than mer. uueſt thu that uſ giriſit, quat hie, allaro rehto gi huilik ti gifullanne for uuerðeſ nu on goðeſ uuillon. Iohanneſ ſtuoð þopta allan þag þruht folc mikil uueroð an uuatere, endi oc ualðanð Criſt herren heðan Cuning hanðon ſinon an allero bethuo them beſton, endi im thar te bedu gihneg an kneo.

7. Craftig Criſt up giuuet fagar fan them flode friðu barn Goðeſ, liof liuðeo uuarð. So hie thuo that land of ſtuop, ſo anthliðun thuo himileſ þuru, endi quam the helog geſt fan them aluualðan oþona te Criſte. uual im angelicneſſe Iungraſ fugleſ þiurlicaro þuſun, endi ſat im uppan uſſeſ þrohtineſ ahſla, uuonoða im oþer them ualðanðeſ barne, after quam thar uuorð fan himile hluð fan them hohon raðore endi gruotta thena helend ſelþon Criſt allaro Cuninго beſton, quat that hie ina gicorana haþði ſelði fan ſinon rikea;

1. *Multi iſtûc in Bethania convenerunt filii Iſraelis, multi regum comites, multi è populo, ut inſtituerentur, ad Johannem venerunt, quos fidem ſuam confeſſos, quotidie baptizabat, & ab eorum facinoribus purgabat, dominique ſui, Cælorum Regis verbum commendabat.*

2. *Paratus enim, inquit, ille eſt omni homini, qui de deo cogitat, in eumque vult ſincere credere, & doctrinam ejus implere.*

3. Quibus utique dictis, *non diu erat, cùm ad baptiſmum petendum è Galilæa profectus eſt proprius dei filius, glorioſus domini gnatus, qui tum in ſtatura ſua adeo profectus erat, ut prorſus popularibus dominantis ille filius triginta annos ætatis habere videretur.*

4. *Tunc vero Johannes illius gratia multum populum per totum diem in flumine Jordano illuſtriſſimus baptizans quàm primum vidit herum ſuum dominum ſupremum gaviſus eſt animo.*

5. *Eum enim deſiderabat vir bonus Johannes, & voce ſua magnopere ſic ad Chriſtum locutus eſt. Honorande domine, hominum præſtantiſſime, tu baptizandus ad me venis, qui à te omnium regum potentiſſimo baptizari debeo.*

6. *Tum quidem Chriſtus ipſe dominus imperabat ei ne his verbis utens amplius loqueretur. Noſtin', inquit ille, quod nos jam decet, dei cauſa, omnem juſtitiam prompte implere? Johannes ergo in aqua manens ingentem turbam, hominunque Coetum, & eorum omnium optimum dominum Chriſtum, qui Cælorum rex erat, cùm manibus ſuis baptizabat, & baptizatum genu flectens ibidem adorabat.*

7. *Tum pacificus dei filius, colenduſque hominum cuſtos, omnipotens Chriſtus, ut ex flumine venuſtus aſcendit & in ripa pedem poſuit, Cæli fores apertæ ſunt, & ſanctus ſpiritus ab univerſitatis rerum domino ſuperne miſſus in Chriſtum deſcendit. Similis ille erat juveni pullo nitentis columbæ, & ſedens ſuper domini noſtri humeros morabatur ſuper eum, qui Cæli terræque gubernator erat. Dein vox canora è Cælis auditur veniens è ſublimi æthere, quæ Salvatorem ipſum Jeſum, regum omnium præſtantiſſimum ſalutabat dicens, ſcilicet, quod is erat, quem è regno ſuo elegerat,*

Quat

Quot that im thie ſuno licobe beſt allero gi boranero manno; Quat that hie im uuari allero barno leobоſt.

8. That muoſti Johannas allſo it guob uuellda giſahan endi gihorean. hie gibeda it ſan after thiu mannon mari that ſia thar mahtina herron habbun. that iſ, quat hie, heban-cuninges ſuno. En alouualban theſes uuilleo ik urkunbeo uueſan an theſaro uueroldi.

9. Huanb it ſagba mi uuorb Gobeſ brohtineſ ſtemna, thuo hie mi bopian hiet uueroſ an uuatere, ſo huar ſo ik giſauui uuarlico thena helagna geſt ſan heban-uuange an theſan middilgard enigan man uuaron cuman mid craftu, that, quat, ſcoldi Criſt uueſan biurlic brohtineſ ſuno, hie bopian ſcal an thena helagan geſt, endi helean manago manno men-badi. hie habit tha maht ſan Gobe that he alatan mah liubeo gihuilicon ſaca, endi ſunbea. thit iſ ſelbo Criſt Gobeſ egan barn gumono beſta fridu uuid fionbon.

10. Uuela that iu theſ mag frah muob-hugi uueſan an theſaro uueroldi, theſ iu thie uuillo geſtuob that gi ſo libbeandi thena landeſ uuarb ſelbon giſahun.

11. Nu muot ſniumo ſunbeono loſ manag geſt faran an Gobeſ uuilleon tionon atomid, the mid treuuon uuili uuid iſ uuini uuirkean, endi anuualband Criſt faſto gilobean, that ſcalt te frume uuerthan Gumono ſo huilicon ſo that gerno buot.

quod filius ejus erat, quo, præ omnibus qui nati eſſent, maxime delectatus erat, & quod ei etiam eſſet filiorum omnium chariſſimus.

8. *Hæc oportebat Johannem, ſicut deus voluit, videre, & audire. Dein protinus hominibus, qui omnipotenti domino ibi præſenti gaudebant, ea explanavit dicens. Hic eſt regis Cælorum filius, quem, domino dominorum auctore, mundo notum facio.*

9. *Etenim dei verbum, domini vox, cum me homines baptizare in aqua juberet, hoc mihi dixit: nimirum, quandocunque revera viderem ſpiritum ſanctum de Cœlo cum potentia in aliquem hujus terrarum orbis hominem certo deſcendere, quod eum opporteret eſſe Chriſtum glorioſum Dei filium, qui baptizabit cum ſpiritu ſancto, & medebitur multorum peccatis. Ille enim potentiam à deo habet conceſſam omnibus hominibus dimittendi crimina, & peccata. Hic profecto Chriſtus ipſe eſt, proprius dei filius, hominum excellentiſſimus, qui pacifici animi erga inimicos eſt.*

10. *Utinam vobis erga illum amicus hic animus eſſet, erga illum cujus voluntas fuit, ut vos ipſum patriæ fautorem (ſervatorem) viventes videretis.*

11. *Jam multi ſpiritus, per dei voluntatem peccatis abſoluti, & ſupplicio liberati poſſunt diſcedere, nempe eorum, qui cum amicis fidem ſervabant, & in dominum Chriſtum firmiter credere. Ea enim omnibus proderunt, qui ſtudioſe ea faciunt.*

In carminum rhythmicorum tribus his Speciminibus non tantum voces in exemplari continuo ſcriptas dividere, ſed orationem rhythmicam, quæ etiam abſque omni membrorum diſtinctione ſcripta eſt, commatis, colis, & periodis ſeparare viſum eſt, tum quod orationis contextum diſtinctionibus notatum commodius poſſem interpretari; tum etiam ut poëseos ſtylum aſyndetis, appoſitione nominum, & verbis participiorum officio fungentibus perturbatum lector magis perſpectum haberet.

IV. A rhythmicis jam ad pſeudo-rhythmica tranſeamus, quæ certum & definitum numerum ſine quantitate ſyllabarum obſervantes *finalium ſimiliter ſonantium timitu* aures delectant, atque eo modo veri metri rhythmique abſentium vices quaſi ſupplent, defectumque pro viribus ſuis compenſant. *Otfridus* Monachus *Weißenburgenſis*, *Rhabani Mauri* Abbatis *Fuldenſis* auditor & diſcipulus, volumen quinque librorum in id genus carminibus conſcriptum, quibus evangelicam hiſtoriam poëtice deſcripſit, ante annum Chriſti DCCCLXXVI compoſuit. Volumen iſtud evangeliorum pſeudo-rythmicum à *Flacio Illyrico* mendoſe editum Baſileæ, Anno MDLXXI. Verſione Latina, variis lectionibus, notiſque illuſtratum, & mendis omnibus purgatum denuo publicandum in ſe ſuſcepit, in *Francicis*, *Gothicis*, *Cimbricis*, *Anglo-Saxonicis*, & *Longobardicis* verſatiſſimus *Jo. Schilterus* Argentoratenſis. hujus operis ſpecimen ante biennium in publicum emiſit, nempe *Otfridi* ad Ludovicum I regem Franciæ Orientalis, voluminis ſui evangeliorum dedicationem; quod Lectori *Philo-Teutoni*, quoniam poëſeos pſeudo-rhythmicæ vetuſtiſſimum ſimul, ac aptiſſimum exemplum eſt, hic ponendum exiſtimo. Eſt autem hoc poema adeo artificioſe compoſitum, ut cujuſque tetraſtichi *prima* & *ultima litera* ſit eadem, principiumque ac finis omnium tetraſtichorum eundem infra-ſcriptum titulum in utroque carminis deſcendentis latere exhibeant.

LUDOVVICO ORIENTALIUM REGNORUM REGI SIT SALUS ÆTERNA.

1. Ludouuig ther ſnéllo
thes uuiſduames follo.
er Oſtarrichi rihtit al
ſo Francono Kuning ſcaL

Ludovicus alacer,
Sapientiâ plenus,
Is Orientale regnum (Francicæ) regit omne
Ut Francorum Regi decet.

2. Vbar frankono Lant gizalt
ſo gengit ellu ſin giuualt
thaz rihtit, ſo ih thir zellu,
thiu ſin giuualt ellV.

Super Francorum regionem inclutam
Progreditur omnis ejus poteſtas.
Hoc regit, quod ego tibi recenſeo,
Omnis ſua poteſtas.

3 Themo ſi jamer heili
joh ſalida gimeini
druhtin [a] hohemo thaz guat
joh [b] freuuemo [c] emmizen thaz muaT

Huic ſit ſemper ſalus
Atque Felicitas publica.
Dominus accumulet ipſi Bonum
Atque exhilaret ipſi jugiter animum

4 [d] Hohemo gimuato
jo allo ziti guato,
er allo ſtunta freuue ſih.
thes thigge io [e] mannogiliH.

Accumulet ipſi gratiam
Atque omnia tempora bona (felicia)
Is omnibus horis gaudeat.
Hoc voveat unuſquiſque.

5 Oba ih thaz iruuellu
[f] theih ſinaz lob zellu
zi thiu due ſtunta mino
theih ſcribe dati ſinO.

Etſi ego hoc proponerem,
ut ipſius laudes recenſerem,
(&) ad hoc collocarem horas meas
ut ſcriberem facta ejus.

6 Vbar mino mahti
ſo iſt al thaz gidrahti.
hoh ſint ſo ih thir zellu
thiu ſinu thinkan ellV.

Supra meas vires
utique eßet omne hoc intentum,
Grandia ſunt quæ ego tibi narro
Ejus facta omnia.

7 Vuanta er iſt edil Franko
vuiſero githanko.
vuiſera redinu
thaz duit er al mit ebinV.

Namque ipſe eſt nobilis Francus
Sapientum cogitationum.
Sapientum ſermonum
Idque facit is omne cum æquanimitate.

8 In ſines ſelbes bruſti
iſt herza filu feſti.
Managfalto guati.
bi thiu is ſinen er gimuatI.

In ſuo ipſius pectore
eſt cor multum ſtrenuum,
multiplex benignitas:
ideoque eſt ſuis gratioſus.

9 Cleinero githanko
ſo iſt ther ſelbo Franco.
ſo iſt ther ſelbo edelinc,
ther heizeit auur LudouuiC.

Subtilium cogitationum
Sic eſt ille ipſe Francus.
Sic eſt ille ipſe nobilis,
Qui appellatur rurſus Ludovicus.

10 Offto in noti er uuas inuuar
thaz bivuankota er ſar.
mit Gotes ſcirmu ſcioro
joh harto filu ziorO.

[g] Sæpe in neceſſitatibus is fuit revera,
Eas ſuperavit illico,
Per DEI protectionem certè, (commodè)
Et maximo cum decore.

11 Oba iz uuard uuanne
in not zi fehtanne.
ſo uuas er io thero redino
mit Gotes krefftin oborO.

Etſi fiebat aliquando
In anguſtiis ut dimicaretur,
Tamen erat is ea in cauſa
per DEI potentiam ſuperior.

12 Riat Gott imo offto in notin
in ſuaren arabeitin.
gigiang er in zala [h] uuergin thar
druhtin halff imo ſaR

Conſuluit ipſi DEUS ſæpe in neceſſitatibus
In gravibus laboribus.
[i] (Si) Verſabatur is in periculis fortè,
DOMINUS juvabat ipſum illico.

13 In notlichen uuerken,
thes ſcal er Gotte thanckon.
thaz thancke ouh ſin gidigini
joh [k] unſus mah uuidI,

In anguſtis rebus.
Propterea debet DEO gratias agere.
De hoc etiam gratias agat ejus comitatus,
Atque noſtri fratres conſecrati.

---

a Per poeticam craſim, pro *hohe imo.* *b* Pro *freue imo.* *c* Pro *emmizigen.* *d* Pro *hohe imo.* *e* Pro *manno gibuilih.* *f* Pro *the ih.* *g* Strophen ſic potius vertendam cenſeo:

Sæpe quidem in neceſſitatibus fuit,
quas magnopere ſuperavit,
per Dei illuſtrem protectionem,
& audaciam maxime decoram, (laudandam.)

h Rectius legendum eſſe *uuegin* cenſet *Schilterus.* *i* Reddo hos duos verſus paullò aliter:

Superavit pericula
in quibus dominus ipſum valde juvabat.

k Rectius videtur legendum *unſere*, vel *unſe mahe.*

14 Er uns ginadon ſine uualt.
thaz ſulichan Kunic uns * ghidalt
then ſpar er nu zi libe.
uns allen io zi liab*E*.

Qui (DEUS) nobis gratioſè ſervet ipſius potentiam,
ut talem Regem nobis ſalvum ſervet.
Hunc conſervet in vita
nobis omnibus ad favorem.

15 Nu niazen uuir dio guati
joh fridoſamo ziti.
ſines ſelbes uuerkon.
thes ſcullun vvir Gotte tancko*N*.

Nunc fruimur his bonis
& pacatis temporibus.
Ejus ipſius factis (operibus)
de hoc debemus DEO gratias agere.

16 Thas mannilich nu gerno
ginada ſina fergo
von Gott er muazi haben munt,
jo uueſan lange giſun*T*.

Quo quilibet nunc lubenter
gratiam ejus ambiat.
A DEO is obtineat protectionem
Et ſit diu incolumis.

17 Allo citi guato
ſo leb er io gimuato.
joh bimide io zala
thero fianto fal*A*.

Omnibus temporibus bonus (felix) ſemper Auguſtus
Vivat hic gratioſus
Et evitet pericula
Inimicorum inſidias.

18 Lango Liobo, druhtin min,
laz imo thie daga ſin.
ſuaz imo ſin lib al
ſo manᵹ er emo ſca*L*.

Longam vitam, Domine mi,
Fac ei dies ſuos.
Edulca ipſi ſuam vitam omnem
quàm varia (ea) debeat (eſſe)

19 In imo irhugg ih thrato
Dauides ſelber dato.
er ſelb thulta ouh in noti
jo manago arabeit*I*.

In ipſo recordor valdè
Davidis ipſius factorum.
Ipſe quoque toleravit in neceſſitatibus
& variis laboribus.

20 Vuant er uuolta man ſin,
thaz uuard ſid filu ſcin
thegan ſin in uuaru
in manigeru zal*V*.

Namque volebat vir eſſe, (virum ſe præſtitit,)
hoc fiebat mox in magnum exemplum
Militi ſuo revera
in magnis periculis.

21 Manag leid er tulta
umm thaz to Got gihanta
ubaruuuant er ſid ſar fram
ſo Gottes thegane giza*M*.

Multiplicem mœrorem toleravit
eò quod DEUS permiſerat,
Superavit tamen poſtea admodum longè,
ſicut DEI miniſtrum decebat.

22 Riat imo io gimuato
ſelbo druhtin guato.
thaz ſagen ih thir in ala uuar
ſelbo maht iz leſan tha*R*.

Conſuluit ipſi benignè
ipſe Dominus bonus.
Hoc dico tibi revera
Ipſe poteris id legere ibi.

23 Eigun uuir thia gnati
gilicha thegan rihti.
in theſes ſelben muate
zi managemo guat*E*.

Habemus (&) nos hanc gratiam,
Similem Heroem rectum,
In illius animoſitate
ad varii generis bonum.

24 Giuuiſſo thaz ni hiluh thich,
thultate er ſommolih,
arabeito ginuag
mit tulti iamer ouh firdrua*G*.

Certè non celabo te,
toleravit ille ſimiliter
Laborum ſatis,
cum patientia ſemper quoque pertulit.

25 Ni liaz er imo thuruh thaz
in themo muate then haz,
er mit thulti, ſo er bigan
al thie fiantha uberuua*N*.

Nec ſinebat ſibi propterea
in mente odium,
Ipſe tolerantiâ, quoties aggreſſus,
omnes hoſtes vincebat.

26 Oba es iaman bigan
thaz er uuidar imo uuan

Etſi quis auſus
ut contra Ipſum ſentiret,

* Mendoſe ſcriptum certè pro *gihalt* quod obſervavit in ſpecimine ſuo *Schilterus*.

Scirmta imo io gilicho
druhtin liohlichO.
Protexit tamen eum ſtatim
Dominus amicabiliter (gratioſe.)

27 Riat im io in notin,
ſuarin arabeitin.
gilitha imo ellu ſinu jar
thiu nan thuhtun filu ſuaR.
Auxiliatus ipſi in neceſſitatibus,
Gravibus laboribus.
Traduxit ipſi omnes ſuos annos
qui ipſi videbantur multum graves.

28 Vnz * er 'nan gilereta
ſin rih imo gibreita.
† bithiu mag er ſo analitun
thera Davides ſclahoV.
Uſque dum ipſum docuerat,
Ejus regnum ipſi ampliaverat.
Propterea poteſt ſic inducere
Davidis prælia.

29 Mit ſo ſammeliche
ſo quam er ouch zi riche.
uuas Gottes druter filu fram
ſo uuard ouh therer ſo gizaM
Æquali ratione
Pervenit quoque ad Regnum.
Erat DEI fidelis maximè (David)
ſic erat etiam hic ipſe prout decebat.

30 Rhitagener ſcono
thiu Gotes liuti in frono.
ſo thuit ouh therer ubar jar
ſo in Gotes zimet, thaz iſt uuaR.
Gubernabat Ille pulchrè
DEI populum in publico.
Sic facit & hic per annos,
Prout in DEO decet, hoc verum eſt.

31 Emmizen ziu guate,
joh heilemo muate
fon jare zi jare.
thaz ſagen ih thir zi uuarE.
Aſſiduus ad ſalutem
Et ſalutari animo,
De anno in annum,
Hoc dico tibi vere.

32 Gihialt Dauid turuh not
thaz imo druhtin gibot.
jo gifaſta ſinu ting,
ouh ſelb thaz rihi al umbi rinG.
Obſervabat David cum cura
quod Dominus ipſi mandabat.
Atque ſtabiliebat ſua judicia,
ac ipſum regnum undiquaque.

Hujuſmodi quoque poemata duo; unum nempe ad *Solomonem* Epiſcopum Conſtantienſem, & alterum at *Hartmuatum* atque *Werinberthum* monachos *S. Galli*, ab *Otfrido* in tetraſtichis compoſita ſunt. Horum hoc editum etiam videre eſt in *Patri Lambecii* Comment. de Bibliothecâ *Cæſar.* lib. II. cap. 5. Ubi ultima duo tetraſticha in Editione *Illyrici*, quæ eodem artificio, quo præcedentia compoſita eſſe falſo credidit, valde corrupta, beneficio MSi. Codicis *Cæſarei* reformata edidit *Lambecius* in his verbis, quæ *Latina* fecimus.

** Xriſt halte Hartmuatan,
Io Werinbrihtan guatan,
Mit †† in ſi ouh mir gimeini,
Thiu Euuiniga heili.
Chriſtus conſervet Hartmuatum,
Et Werinberthum bonum,
Cum illis mihi etiam ſit communis
Æterna ſalus.

Io allen io zigamene,
Themo heilagen giſamene,
Thie dages ioh nahtes thuruh Not,
Thar Sancte Gallon thionont.
Et omni quoque conventui,
Sacræ illi congregationi,
Quæ die nocteque in neceſſitate (paupertate)
Sancto Gallo ſerviunt.

Digna ſunt etiam quæ hæc ſequantur, tetraſticha, quibus *Otfridus* orationem dominicam pſeudo-rhythmicè tranſtulit.

Pater noſter, &c.	*Adveniat regnum tuum*, &c.
Fater unſer guato,	Biqueme uns thinas richi,
Biſt druhtin thu gimuato,	That hoha himilrichi,
In himilo io hoher,	Thara uuir zua io gingen,
Uuih ſi namo thiner.	Ioh emmizigen thingen.

---

* Pro *er inan.* † Legendum forſan in hoc loco paullò aliter quam in impreſſis antea:
Bithiu mag er ſona liton
Thera Davides ſclahon.
Propterea poteſt citò tranſire (tranſcendere)
Davidis victorias.
** X in hâc voce non eſt *Latinum* X. ſed x *Græcorum*, quod uſurpatur pro *Ch.* †† Pro *im.*
Fiat

Fiat voluntas tua, &c
Si uuillo thin hiar nidare,
So ſer iſt ufan himile,
In erdu, hilf uns hiare,
So thu engilon duiſt nu thare.

Panem noſtrum, &c.
Thia dagalichun zuhti,
Gib hiut uns mit ginuhti,
Ioh follon ouh the iſt mera,
Thines ſelbes lera.

Dimitte nobis, &c.
Sculd bilaz uns allen,
So uuir ouh duan uuollen,
Sunta thia uuir thenken,
Ioh emmizigen uuirken.

Ne nos inducas, &c.
Ni firlaze uns thin uuara,
In thes uuidar uuerten fara,
Thaz uuir ni miſſigangen,
Thara ana ni gifallen.

Sed libera nos, &c.
Loſi unſih io thanana,
Thaz uuir ſin thine thegana,
Ioh mit ginadon thinon,
Then uueuuon io bimiden.

Hæc ex *Otfridi* voluminis evangeliorum libri ſecundi cap. XXI. quibus addamus ex cap. X. lib. IV. ſacræ coenæ deſcriptionem in his verbis.

Et accipiens panem, &c.
Nam er tho ſelbo thaz brot,
Boteniz giſegenot,
Gibot thaz ſi es azin,
Allſo ſie thar ſazin.

Ir ezet, quad er, ana uuan,
Lichamon minan,
Allen zellu ih iu thaz,
Thaz eigit ir giuuiſſaz.

Similiter & calicem, &c.
Nemet then kelih ouh nu zi iu,
That drinkan deilet untar iu,
Thar trinket ir thaz minaz bluat,
Thaz iu in euuon uuola duat.

Iz heilit liuto uuunta
Ioh managera ſunta
Iz iſt managfaltaz thing
Yrloſit theſan uuorult ring.

His etiam quod adjungatur, dignum eſt poema de rebus geſtis *Caroli M.* & *Rulandi* antiquis pſeudo-rythmis *Germanicis* conditum, cujus auctor ipſe ſe *Stricherum* appellat. *Petrus Lambecius*, cum veneratione ab antiquorum cultoribus ſemper nominandus, principium ejus & finem exhibuit in Biblioth. *Cæſar.* lib. II. cap. v. quo mitto curioſum lectorem.

Denique *Annonis* Archiepiſcopi *Colonienſis* vita poëtice conſcripta, ut hic commemoretur à nobis jure poſtulat, utpote quæ *pſeudorythmorum veterum Germanicorum* ob delectum vocum, ſtyli nitorem, & ſuavem verſuum diverſitatem in quibus ſcribitur, citra omnem controverſiam princeps eſt. Quamobrem de hoc poemate, ut ut rerum ignorantia fabuliſque pleno, plane quod nobiliſſimum antiquioris pſeudo-rhythmicæ poeſeos ſpecimen, & exemplum eſt, in hoc capite, recudendo iterum iterumque cogitavi. Sed id quo minus facerem, heu ſumptus in eo recudendo faciendus prohibuit.

Quoad numerum ſyllabarum ex quibus verſus ejus conſtant, carmen quidem varium eſt. Alii enim *quinquiſyllabi* ſunt: ut, uon alten dingen. Da ſach her inne mort; roub, unti brant. Alii *Sex Syllabarum*: ut, Durch den ſinin uuillen. Den grauuin uualthundin. Alii *Hepta-Syllabi:* ut, Criſt dir unſer herro Gut. Da uuir jemer ſulin ſin. Die Troianiſchen Franken. Nu iſt zit das uuir denken. Alii *Octo-Syllabi*: ut, uuir horten ic dikke ſingen. Daz die gidouftin lichamin. Alii *Ennea-Syllabi*: ut, Da bi uuir uns ſulin beuuarin. Uan kerlingen unzan ungerin. Alii *Deka-Syllabi*: ut, uon den zuein ein uuerch daz der menniſch iſ. Diſſi zuei dine harti ſi uuarin gelich. Alii *Hendeka-Syllabi* ſunt: ut, diu ſpehin uuerch geſcuph ſo manigualt. Zden ſelben erin uuard Adam geſcaphin. Alſo geuuegete ſeint Anno diſin man. Alii vero *Dodeka-Syllabi* ſunt: ut, Daz her getiez ſich ziz uiantis trûuuin. Alii ſunt tredecim Syllabarum: ut, der hauite ein in uogit man hiez uolprecht. Zi demi gruaui da ſini uolt in doht hauin. Nonnulli quatuordecim: ut, in ſenti petiris ȝibote mit un zi urankin gan. Nonnulli etiam quatuordecim Syllabarum numerum excedunt: ut, her ni uuûrde mit geuueſinin uze dir burg uirtribin. O uui herro uuat tir erin unti genadin uolgit. Verum nullo certo ordine, aut ſerie obſervavi eſſe diſpoſitos hujus carminis, ex quotiſcunque Syllabis conſtent, verſus; ſed abſque omni arte & conſilio nunc per parium, nunc pauciorum Syllabarum verſus. Ii qui plures habent, præeunt, aut ſequuntur. Nondum, ut par eſt credere, in veteri Theotonica poeſi tam varia carminum, ac ſtropharum genera erant, quam nunc ſunt apud *Germanos*, eave rhythmorum, quos pſeudo-rhythmos voco, diverſitas, & tot eos in carminibus formandi locandique modi. Verum ex his rudimentis, & imperfectis initiis per varios gradus proceſſuſque cœpit, adolevit, & quaſi ad juventæ florem pervenit hodierna poeſis *Germanorum*. Quam qui ſcire velit, ei diligenter legendus de poetica *Germanica* liber quartus operis, quod *Juſtus Georgius Schottelius de Lingua Germanica* edidit An. M.DCLXIII. Partitur quartus iſte liber *de Poetica Germanica* in tres libel-

los. Quorum primo tractatur de quantitate Syllabarum. In ſecundò de ſcanſione, & iis, quæ ſcanſioni accidunt, ut & de rhythmis, ſcilicet *iis pſeudo-rhythmicis*, & rhythmificatione. Tractatur etiam in eo de genere carminum, & ratione pedum. Et in tertio de carminum generibus variis, ratione ſtropharum, rhythmorum, & materiæ. Tale quidem opus de lingua *Anglicana* & in eo de poëtica *Anglorum* qui ſcribat, ut è noſtris quis, *Anglo-Saxonicis* eruditus, tandem aliquando ſurgat, optandum quidem ab omnibus *Anglis*, imo ſperandum, ſi non expectandum eſt.

Coronidis loco unum atque alterum hymnum adjungam.

HYMN. AD NOCT. DOMINICIS DIEBUS.

1 Mittera nahti zite — *Mediæ noctis tempore*
Uuizaelichiu ſtimma manot — *Prophetica vox admonet*
Chuuedem lop truhtine — *Dicamus laudes Domino*
Fatere ſimbulum joh ſune, — *Patri ſemper ac Filio,*

2 Uuihemu ouh atume. — *Sancto quoque ſpiritui.*
Duruh nohtiu kauuiſſo driuuiſſa — *Perfecta enim Trinitas*
Joh dera einun capurti — *Uniuſque ſubſtantiæ*
Za lobone uns ſimbulum iſt. — *Laudanda nobis ſemper eſt.*

3 Egiſon zit daz hebit — *Terrorem tempus hoc habet*
Demu do uuaſtio poto chundo — *Quo cum vaſtator Angelus*
Egypte toda anaprahta — *Ægypto mortes intulit*
Fareneit eriſt poraniu. — *Deletis primogenitis.*

4 Diſiu uuila ſtunta rehtem heili iſt, — *Hæc hora juſtis ſalus eſt,*
Dea dare do poto — *Quos ibidem tunc Angelus*
Katurſtic ſclahan uuizinon ni uuas — *Auſus punire non erat*
Zeicha furihtanti pluates. — *Signum formidans ſanguinis.*

5 Egyptus uueinota ſtarchlicho — *Egyptus flebat fortiter*
Chindo chrimmiu reuuir. — *Natorum dira funera.*
Eino mandata — *Solus gaudebat Iſrael*
Lambes kaſcirmter pluata. — *Agni protectus ſanguine.*

6 Uuir auûr Iſrahel liut pirum — *Nos verò Iſrahel ſumus*
Frauuoem in dir truhtin — *Lætemur in te Domine*
Fiant farmanente inti ubil — *Hoſtem ſpernentes & malum*
Chriſtes kaſcirmte pluate. — *Chriſti defenſi ſanguine.*

7 Selbaz kiuuiſſo zit iſt — *Ipſum profecto tempus eſt*
Demu ſtimmi euangeliſceru — *Quo voce evangelicâ*
Chumſtiger prutigomo calaupit iſt — *Venturus ſponſus creditur*
Riches himiliſces felaho ſcheffo. — *Regni cœleſtis conditor.*

8 Inkagan louffant uuiho magadi — *Occurrunt ſanctæ virgines*
Cagan denne chumſti — *Obviam tunc adventui*
Tragente heitariu liot faz — *Geſtantes claras lampadas*
Mihileru froonte mendi. — *Magno lætantes gaudio.*

9 Tuliſco auûr pilibant — *Stultæ verò remanent*
Deo arlaſctiu eigun leot kar — *Quæ extinctas habent lampadas*
Aruûn hlochonte turi — *Fruſtra pulſantes januam*
Pilochaneru giu riches turiportun. — *Clausâ jam regni regiâ.*

10 Duruch uuacheem triulicho — *Pervigilemus ſobriè*
Tragante muat heitariu — *Geſtantes mentes ſplendidas*
Chuementemu daz heilante — *Advenienti ut Jheſu*
Uuirdige kakan lauffem kagani. — *Digni occurramus obviam.*

11 Joh dera naht mittera zite — *Noctiſque mediæ tempore*
Paul auh inti Sileas — *Paulus quoque & Sileas*
Criſt kabuntane in charchare — *Chriſtum vincti in carcere*
Samant lobonte intpuntan uurtun. — *Conlaudantes ſoluti ſunt.*

12 Uns deiſu uueralt charchari eſt. *Nobis hic mundus carcer eſt.*
Dih lobomes Chriſt Cot, *Te laudamus Chriſte Deus,*
Intpint pentir ſuntono *Solve vincula peccatorum*
In dih Chriſt kalaupantero. *In te Chriſte credentium.*

13 Uuirdige unſih tua chunine uuiho *Dignos nos fac Rex agie*
Chumſtiges riches tiurida *Venturi regni gloria*
Euuigem daz kafrehtohem *Æternis ut mereamur*
Dih lobum ſaman ſingan. *Te laudibus concinere.*

HYMNUS ALTER.

1 Euuiges leohtes ſceffento *Æternæ lucis conditor*
Leoht er ſelbo aller inti tak *Lux ipſe totus & dies*
Naht noc einiga intfindanter *Noctem nec ullam ſentiens*
Kapurt leohtes emazziges. *Natura lucis perpete.*

2 Giu intlazit pleichenti nahemu *Jam cedet pallens proximo*
Tage naht chumfti *Diei nox adventui*
Kagan pliuuanti leoht himil zeichano *Obtundens lumen ſiderum*
Az iſt inti heitarer tagaſtern. *Adeſt & clarus lucifer.*

3 Giu ſtroe frouue arſtames *Jam ſtrato læti ſurgimus*
Dancha ſingante inti dine *Grates canentes & tuas*
Daz plinta naht karihti [ſunna tak. *Quod cœcam noctem vicerit*
Auuar traganti [ł uuidarfuarinti] auûr *Revectans rurſus Sol diem.*

4 Dich nu noc fleiſges mendi *Te, nunc nec carnis gaudia*
Sclechtem untarſliufen hizzom, *Blandis ſubrepant æſtibus,*
Fizusheitim noh henge uueralta *Dolis nec cedat ſæculi*
Muat unſar uuiho pittames. *Mens noſtra ſancta, quæſumus.*

5 Kapuluht noc paga kakruuazze, *Iram nec rixa provocet,*
Kitagi noh uuamba kaanazze, *Gulam nec verter incitet,*
Ehteo piſturze noh hungar, *Opum pervertat nec fames,*
Unchuſger noc fluſc pifahe. *Turpis nec luxus occupet.*

6 Uzzan feſtemu muate urtructe *Sed firmâ mente ſobrii*
Cadiganemu uueſante lichamin *Caſto manentes corpore*
Allan kalaubigemu atume *Totum fideli ſpiritu*
Chriſte leittem deſan tak. *Chriſto ducamus hunc diem.*

Finitis jam tandem inſtitutionibus noſtris Gramm. Franco-Theotiſcæ, *inſtitutiones Gramm.* Iſlandicæ *ab* Runolpho Jona *compoſitas, & noſtris obſervationibus amplificatas lectori proximo loco exhibemus.*

Linguarum Vett.

SEPTENTRIONALIUM

THESAURI

GRAMMATICO-CRITICI

ET

ARCHÆOLOGICI

PARS TERTIA:

SEU

Grammaticæ *Islandicæ* Rudimenta

PER

RUNOLPHUM JONAM Islandum,

CUM

GEORGII HICKESII

ADDITAMENTIS AUCTA ET ILLUSTRATA.

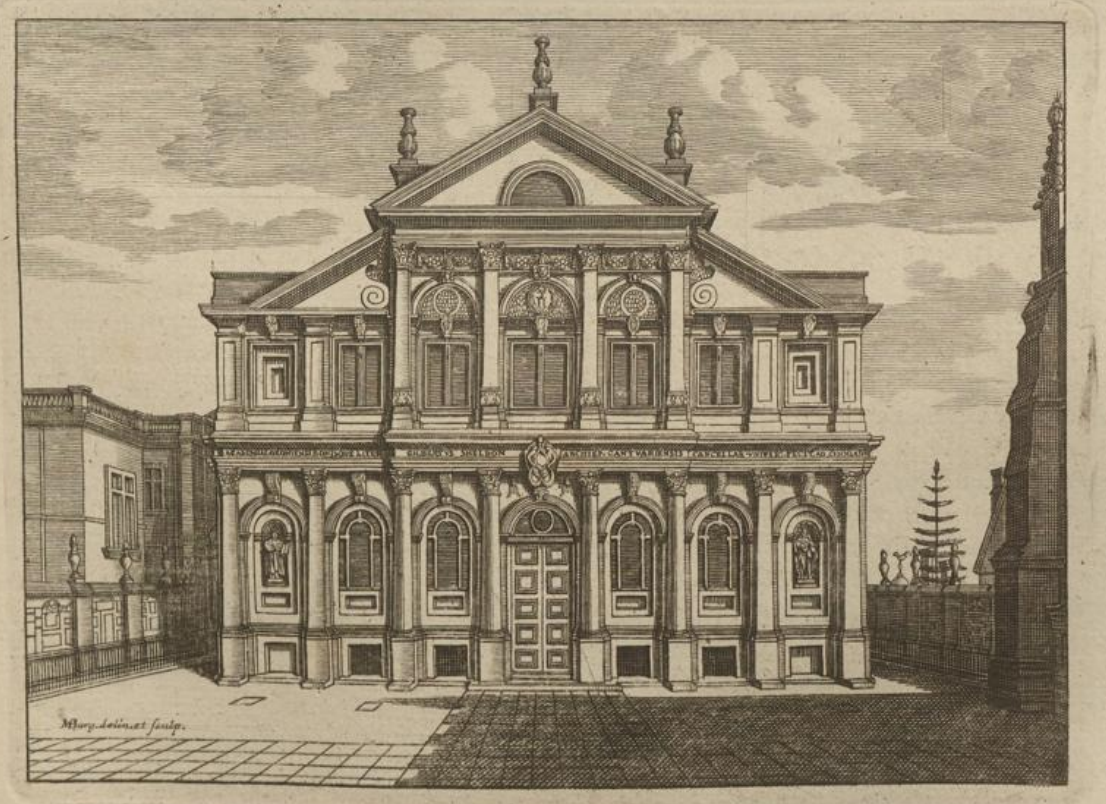

OXONIÆ,

E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCIII.

AD

Ornatiſſimum Virum

ROGERUM SHELDON

Armigerum,

GEORGII HICKESII

De hac Secunda Sua Grammaticæ *Iſlandicæ* Editione

PRÆFATIO.

CUM ſæpe multa jucundè & ſcienter mecum diſputares, *Colendiſſime Sheldone*, de Linguis Vetuſtis Septentrionis, non tantum egregie commodeque dicere ſolebas, quibus me in edendis his libris, qui illarum vim totam & præſtantiam exponunt, confirmaſti; ſed ea etiam ſciſcitari, quibus ipſe Tibi ſingularum ingenia optume poſſem reſpondens explicare. Maximè autem memini, cum unà domi Tuæ eſſemus, multa de Linguâ dicta RUNICA Te à me diligenter quæſiviſſe. Cui reddens dixi linguam veterem, quam alii *Danicam*, alii *Cimbricam*, alii vero *Scandicam* nuncupant, *Runicæ* tandem nomen eſſe ſortitam à RUNIS, hoc eſt, ab antiquiſſimis *literis*, quas Saxeis ſuis monumentis incidere, & quibuſcum Codices ſuos veteres Scandiæ populi, & ab iis oriundæ gentes, potiſſimum *Iſlandi*, ſcribere ſolebant. Dixi etiam continuo ſpiritu me propterea *Runolphi Jonæ* Grammaticam *Iſlandicam* cum meis excudiſſe, quod *Iſlandi*, ad quos raro Mercatores commeant, eodem fere vetere & genuino ſermone jamdudum utuntur, quo ante annos fere octingentos locuti ſunt, * cum, patria ſua *Norvegia* ob *Haraldi Pulchricomi* tyrannidem relicta, ſibi ſuiſque conſulentes in *Iſlandiam*, montibus, nivibus & ſylvis conſpicuam, navigare cœperint. Longum eſſet omnia referre quæ in ſermone iſto, quem de hac lingua habuimus, tum dicta ſunt. Tibi vero fuiſſe jucunda, quæ dicebam; atque *Runolphi* Grammaticam ita à me in hac altera noſtra editione comparatam eſſe, ut *Runæ*, quæ à recepta fide *Chriſtiana* exoleſcere cœperant, facile diſcerentur, Te gaudere, & verbis & vultu commonſtrabas. En igitur, *doctiſſime vir*, quæ omnibus Tuis de Sermone *Runico* tunc interrogatis pleniſſimè reſpondebit, Grammaticam *Iſlando-Scandicam* multis tabellis *Runicis* & obſervationibus noſtris auctam & illuſtratam. In quâ, ne quod noſtrum eſt *Runolpho* attribuere velle, aut quod *Runolphi* eſt nobis arrogare videar, ſcire Te velim maximam noſtrorum partem me in margine ponendam curaſſe. Quæ vero in textu addere oportebat, ea cum *lunulis notata*, diſcriminis cauſa, fecimus excudi. Cætera *Runolphi Jonæ* poſt *Arngrimum* Arctoï orbis fulgentiſſimi ſyderis univerſa ſunt. Cujus venerandis manibus ne injurius forem confundendo quæ ille tradidit, cum iis quæ adjecimus, hoc ut noſceres, imprimis faciendum mihi putavi.

Hæc apud Te Lectoris vices obeuntem præfari viſum eſt, qui forſan ſenex diſces *Runicas literas*; quemadmodum ſuperior ille *Cato*, cum Te ætate multo grandior eſſet, *Græcas* avidè didiciſſe fertur, doctrinæ juvenili cupiditate flagrans. Quidni igitur Tu, *Catonis* exemplum ſecutus, ad delectationem Tuam idem faceres, cum *Græcis* & *Latinis*, quorum ſcientiâ excellis, Runica conjungendo, ut humaniorum & barbararum quas durius vocant, literarum doctrinâ par eſſe poſſis? Senem quidem anni & imbecillum corpus Te fecerunt: ſed Juvenili robuſtoque animo frueris, quem in iis lectitandis, quæ Tibi placeant, facile poſſis exercere.

Verum Tuo etiam colendiſſimo mihi Nomine præfationem eſſe inſcriptam volui, ut in nullo non loco, ad quem pervenerint hi libri, amicitiam noſtram, Tuorumque erga me meritorum magnitudinem notam poſteritati facerem. Etiam crede mihi, *Sheldone*, Te habere amicum, virum

* Crymogææ *Arngrimi Jonæ* lib. I. cap. II.

ſtudio, doctrinâ, moribuſque ſapientem, qui id ſolum, quod honeſtum, bonum judicas, gloriæ mihi duco. Te, inquam, habere amicum non poſſum non gloriari; quem aſſecutum eſſe, quantum homo poteſt, naturam optimam rectè vivendi ducem, quibuſcum in florentiſſimo illo Collegio per quadraginta annos conjunctior vixiſti, ad unum omnes fatentur. Te laudant, quoties de Te loquuntur, ut tranquille, purè, & honeſtè actæ vitæ perfectum exemplum. Te, qui veritatis, & juſtitiæ cultor es; qui non Tibi, ſed aliis vivis; qui ad gravitatem humanitatem, ad morum ſanctitatem comitatem & facilitatem ita adjunxiſti, ut omnibus percharus ſis; qui denique animo magno res humanas deſpiciens omnia Tua in Te poſita eſſe ducis, humanoſque caſus virtute inferiores putas; meliorem prudentioremve virum aut fuiſſe quenquam, aut eſſe, aut fore negant. Ego qui multorum annorum conſuetudine & familiaritate præclara hæc in Te eſſe cognovi, nequeo mihi temperare, quin ea quaſi pleniore ore jam de Te prædicem: etſi ea dicta eſſe, multoque magis in publicum ſcripta prodire, pro verecundiâ Tuâ Te gravius ferre & laturum eſſe certo ſcio. Sed ignoſcas, quæſo, quod hoc mihi aſſumpſerim, ut clam Te hæc ſcriberem, atque cum maximo Tuo rubore etiam publicarem. Condona mihi hanc unam injuriam, quæ quidem amoris, ſtudii, & benevolentiæ injuria eſt: imo cujus mihi auctrix eſt juſtitia ipſa, quæ jubet, ut ſuum cuique tribuatur. Unam hanc noxam igitur mihi virtutibus Tuis provocato remitte, & ſi aliam unquam ullam admiſero, occidito, hoc eſt, mihi adimito omnem amorem Tuum, ſine quo vita mihi nequit eſſe dulcis. Reſtat porro, ut D. O. M. ſuppliciter rogem, ut Tibi det in leni, placidâ, & longæva ſenectute, bene, beateque vivere; & cum tandem excellens & humana contemnens animus Tuus è corpore exceſſerit, ut facilis illi pateat ad Cœlum aſcenſus. Sic pro Te quotidie precatur

Londini VIII Calend. Maias.
A. D. M DCC iii.

Tuus *GEORGIUS HICKESIUS.*

Index *Capp.* Grammaticæ *Iſlandicæ.*

Cap. I. *De Literis.* Pag. 3.
Cap. II. *De Declinationibus Nominum Simplicium.* p. 8.
Cap. III. *De Declinationibus Compoſitis.* p. 26.
Cap. IV. *De Motione Nominum Adjectivorum.* p. 28.
Cap. V. *De Heteroclitis,* ſeu *Anomalis,* item *Defectivis.* p. 38.
Cap. VI. *De Genere, Specie, Figura, Numero & Caſu.* p. 40.
Cap. VII. *De Pronomine.* p. 44.
Cap. VIII. *De Verbo.* p. 47.
Cap. IX. *De Participio.* p. 67.
Cap. X. *De Adverbio.* p. 68.
Cap. XI. *De Conjunctione.* p. 70.
Cap. XII. *De Præpoſitione,* p. 70.

CAPUT

GRAMMATICÆ ISLANDICÆ *RUDIMENTA.*

BENIGNO LECTORI SALUTEM.

UM ante biennium in ludo literario patriæ Borealis Linguarum Latinæ & Græcæ initiis, quæ Grammaticalia in Scholis dicuntur, juventutem patriam imbuerem, ibidemque pro juniorum captu, Scriptores Romanos, *Ciceronem, Terent. Virg. Horat.* alioſque vernacula lingua exponerem, verum eſſe deprehendi quod vulgò dici ſolet; *Nos docendo diſcere.* Etenim cum crebrò dictio Romana in noſtram, noſtraque viciſſim in Romanam vertenda eſſet, mox mira quædam linguæ maternæ ubertas & elegantia, antè mihi non obſervata, eluxit. Sumus enim plerunque eorum, quæ à natura ipsâ hauſimus, incurioſiores: nec cauſas rerum rationêſve ſcitamur, quæ ab ineunte ætate, unâ cum lacte materno nobiſcum quaſi coaluere. Habet enim maximæ evidentiæ inſtar inſitum naturæ dictamen. Hac verò occaſione cum tàm accuratas concinnaſque vocum inflexiones, tam elegantes conſtructionum modos, tam exquiſitos verborum delectus, tam miram ſententiarum varietatem, tam denique inſignem figurarum vim ac ſplendorem in lingua patria animadverterem, ut neutri illarum gravitate, neutri venuſtate cedere videretur; cœpi vehementiùs mirari, quî factum ſit, quod è tot præſtantibus ingenio & eruditione viris in hac lingua & natis & egregiè verſatis, nemo de eâ quicquam inſigne literis prodidiſſet: cum & vaſtiſſimum hujus materiæ copia ſufficiat oceanum, per quem judicii pariter ingeniique velis latiſſimè vehi potuiſſent, & nihil commendatius habere debuiſſent, quàm ut linguam patriam illuſtrandam ſuſciperent. At verò videre mihi videor tantis viris ab ingenio & arte paratis quid obſtiterit, quo minus & commodo patriæ hac in parte deſervierint & gloriæ. Nimirum prævidiſſe credo oleum operamque perditum iri. Paucos enim præſertim inter exteros fore, qui ejuſmodi lucubrationibus delectarentur; ac proinde famæ ſuæ nominiſque celebritati haud parum derogaturam Lectorum paucitatem. Mihi verò diligentiùs rem penſitanti, iſta excuſatio ad ne-

gandum ornandæ patriæ officium haudquaquam ſufficere videtur. Quanquam enim maximum fructum laborumque velut ſolatium ex eo capiant eruditi, quod ſua ſcripta à multis & legi & probari intelligant, pœniteatque induſtriæ, quoties diverſum evenerit; nihil tamen peræquè curandum exiſtimavi, ac ne noſtra culpa occidant, quibus æternitas debetur. Si qua alia, certè hæc noſtra lingua talis eſt, quæ ſua majeſtate meruit ab interitu vindicari. Nihil enim copioſius, nihil elegantius, nihil accuratius vidi. Quibus ego motus quod non ſolum in Hebræa, Græca, Latina dudum viri docti; ſed recens etiam in Germanica, Italica, Gallica, Anglica, &c. præſtiterunt, id in vernaculâ, licet impari ſucceſſu, tentavi. Voces magno & indigeſto numero in unum collectas ſigillatim examinavi. Quæ ſimilis erant inflexionis, ad unam declinationem retuli, anomalias exceptionibus reſervavi. Et quia quadruplicem inflexionum differentiam eſſe deprehendi, quatuor mihi natæ ſunt nominum declinationes. Erant tamen hæc adhuc omnia valdè imperfecta, rudia, inconcinna, ut ſolent præformari pictorum prima lineamenta. Verùm hoc inceptum variæ occupationes interruperunt, & in primis neceſſitas quædam mihi tum fortè injungebatur Academiam hanc regiam Hafnienſem, Athenas illas Danorum, reviſendi. Quæ res meum inſtitutum adeo perturbavit, ut omnes de eo cogitationes antè ſuſceptas animo abjicerem. Intereà loci non defuerunt magni nominis & auctoritatis viri, inter quos, quod honor & mirita eorum poſtulant, primo loco mihi nominandi ſunt Viri admodum reverendi, clariſſimi & excellentiſſimi, DN. D. *Olaus Wormius*, Facultatis Medicæ in alma Hafnienſium academia P. P. & DN. M. *Thomas Bangius* Sanctæ linguæ ibidem P. P. Viri in omni antiquitate verſatiſſimi, qui huic meo conatui album adjicebant calculum, monebantque ut in propoſito ſtrenuè progrederer, quodque ſtudioſo animo inchoaviſſem, conſtanti & magno abſolverem. Quid facerem? Avolarant priores conceptus, eoque minus ſui reliquerant, quo minores egerant in mente radices. Novum igitur & anteà non tentatum aggreſſurus videbar. Sed quia tantis viris tam honeſta jubentibus non parere ſummæ inhumanitatis & inertiæ videri poterat, ſuſcepi tandem hanc provinciam, & ad recolligenda, quæ antè in chartas diſſolutas ſparſim conjeceram, me applicui, adjectivorum motionibus, verborum conjugationibus auxi, reliquas etiam orationis partes ſtrictim perſecutus, ne quid etymologiæ ad ſui integritatem deeſſet. Quæ nunc omnia Tibi, lector candide, his pagellis exhibemus, illaborata quidem & impolita, utpote quibus ultimam limam adhibere feſtinatio non eſt paſſa; ſed (ut ſpero) talia, quæ alios longo hactenus otio indormientes excitare poterunt. Nec mihi metus eſt ne paucos aut fortè nullos habiturus ſim lectores. Nam hos forſitan aliquos, quanquam non materiæ, tamen novitatis gratia dabit. Nunc quid in hac editione obſervari à Te velim, lector humaniſſime, paucis accipe. Ac in primis quidem humanitatem tuam latere non debet, quod litera Alphabeti noſtri ultima, olim *thuſs* hodiè *thorn* appellata, in Typographia, qua in hoc opuſculo excudenda uſi ſumus, non extiterit, ideoque loco ejus *th* Danicum vel Germanicum uſurpare neceſſe habuerimus.

Deindè cave heîc expectes accuratam vocum Iſlandicarum interpretationem, quarum non exiguum numerum ideò paſſim inſeruimus, ut in promptu eſſent exempla, in quibus inflectendis & ad regulas applicandis linguæ noſtræ ſtudioſus ſe exerceret. Reperiuntur enim inter eas permultæ, quæ plurimas admittunt ſignificationes. Quarum unam aliquam, plerumque tamen propriam & primariam adduxiſſe ſatis putavi. Neque enim dictionarium ſcribere animus erat.

Ad extremum per candorem Tuum, mi lector, perque Chriſtianam, quam Tibi cordi eſſe nullus dubito, charitatem Te rogo, ſicubi in hoc proclaſmate à me peccatum eſſe deprehenderis, velis hoc non tàm incuriæ meæ quam imbecillitati humanæ imputare. Neque enim omnia ad hanc vel illam regulam ſpectantia primo intuitu circumſpicere potui, utpote nullis præviis veſtigiis adjutus, quorum ductu hæc avia & deſerta confragoſa eluctarer. Quô factum, ut δευτέραι φροντίδες ſæpè ea ſuggererent, quæ priori loco fuiſſent ponenda. Quod ſi quis ſe hiſce vilibus & imperfectis multo elaboratiora præſtare poſſe aut potuiſſe contenderit, ei non multùm refragabor, contentus, ſi his columbulis noſtris inter aquilas ſuas conceſſerit pennas. Bene vale, lector candide, & mihi in ſpem gratiæ Tuæ omnia honeſta aggredi parato, favere perge. *Hafniæ*, pridiè nonas decemb. An. 1651.

RUNOLPHUS JONAS *Iſlandus.*

CAPUT PRIMUM.

De Literis.

LITERAS lingua *Islandica* duplices habet: Veteres & Novas. Veteres *Runer* dictas fælici succeſſu ac immortali cum nominis ſui gloria ab interitu & oblivione jamdudum vindicavit Celeberrimus *Wormius*, opere, cui titulum fecit, LITERATURA RUNICA; "Quarum communiores, maximeque receptas figuras, *Latino* ordine diſpoſitas hic, lector, tibi exhibeo.

"Aar.	ᚨ.	A.	"Jis.	ᛁ.	I.	"Ridhr.	ᚱ vel ᛏ.	R.
"Biarkan.	ᛒ.	B.	"Kaun.	ᚴ.	K.	"Sol.	ᛋ.	S.
"Kneſol.	ᚴ.	C.	"Lagur.	ᛚ.	L.	"Tyr.	ᛏ vel ᚨ.	T.
"Duſs.	ᚦ vel ᛏ.	D.	"Madur.	ᛘ.	M.	"Ur.	ᚢ.	U.
"Stungen jis.	ᛇ.	E.	"Naud.	ᚾ.	N.	"Stungen fie.	ᚠ.	V & W.
"Fie.	ᚠ.	F.	"Oys.	ᚬ.	O.	"	ᛯᚼ	X.
"Stungen kaun.	ᚠ.	G.	"Stungen Birk.	ᛒ.	P.	"Stungen ur.	ᚢ.	Y.
"Hagl.	ᚼ.	H.	"ᚠ. & ᚠᚢ.		Q.	"Stungen duſs.	ᚦ.	TH.

"Genuina tamen ſeries *Runarum* apud veteres *Septentrionales* hæc fuit.

"ᚠ. ᚢ. ᚦ. ᚬ. ᚱ. ᚠ. ᚼ. ᚴ. ᛁ. ᚨ. ᚼ. ᛏ. ᛒ. ᛚ. ᛘ. ᚦ.

"In hoc Alphabeto, elementum v, vii, xv, xxi, xxii, xxiii. Stungen, i. e. *punctata* vocantur, "quod punctis ab aliis ejudem formæ & ductûs diſtinguuntur. Et inter alia monumenta *Runica*, "quæ in communibus ejus *runis* exarata ſunt, haud multis poſtponendum eſt Saxum iſtud, quod "cum altero, temporis dentibus exeſo, ſtans ſpecioſum in Atrio *Muſæi Oxonienſis*, ut in libro "noſtro locum haberet, me fixis oculis perluſtrantem, per venerabilem ſuam antiquitatem, & "pro mea in almam matrem Academiam pietate, quaſi oravit, & obteſtatum eſt.

Fig: 1.

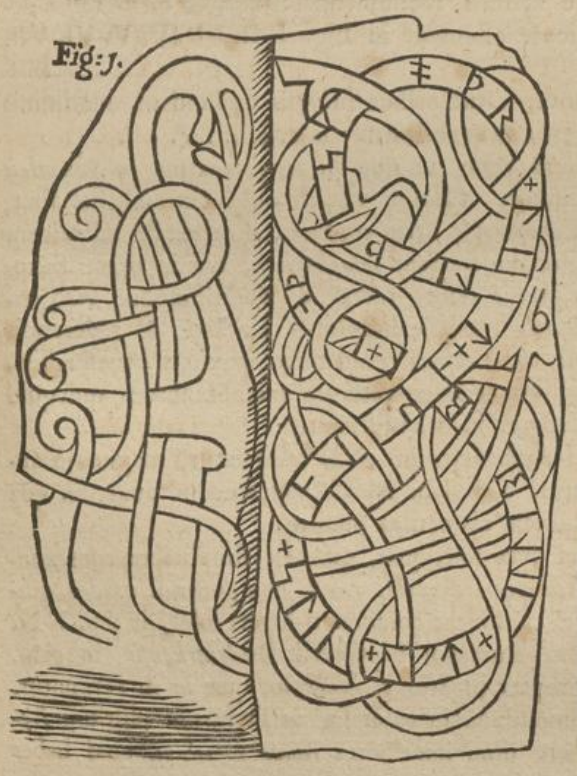

Fig: 2

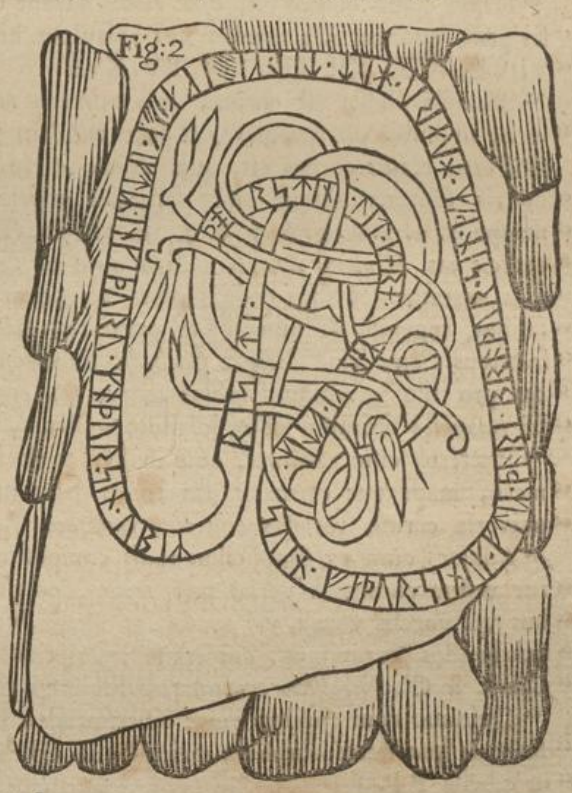

"Fig. I.

"ᛘᚠᚼᛉᚱ. ᛘᛏ. ᛦᚠᚢᚨ. ᚼᛏᛁᚴ. ᚢᚠᛏᛁ. ᛁᚢᛘᛒᛁᚱᚴ. ᚠᚨᚦ.

"Lithſmother lit akua ſtin aufti Julibirn Fath.

"*Lithſmotherus incidi fecit ſaxum in memoriam Julibirni Patris.*

"Fig. II.

"ᚦᚨᚱᚼᛏᛁᚴ.ᛘᛏ. ᚠᛁᚱᚬ.ᛉᛁᚱᚠᛁ.ᚠᛏᛁᛉ. ᚼᚢᛁᚴ. ᚠᚨᚦᚢᚱ. ᚼᛁᚴ. ᚢᚠ. ᚠᚨᛁᚱ. ᚦᚨᚱᛁ. ᛒᚱᚨᚦᚱ. ᚼᛁᚴ.
"ᚼᛁᚱ. ᛯᚢᚨᚱᚢ. ᛯᚢᛏ. ᛏᛁᚴ. ᚠᚦ :: ᛁᚠᚨ. ᚢᚠ. ᛁᛉᛏᛁᚭ. ᛁᚴᚠᛁᚦᚢᚱᚢ. ᛉᚨᚦᚢᚱ. ᚼᛁᚴ. ᚢᛒᛁᚱ. ᚱᛁᚼᛏᛁ.

"Thorſtin lit gera merki ſtir Suin fathur ſin. uk ſtir Thori brothur ſin.
"Thir huaru hut til Gr꞉꞉ika. ug iſtir Ingithuru mothur ſin. Ubir riſti.

"*Thorſtinus notas fieri fecit in memoriam Suini patris ſui. & in memoriam Thori fratris ſui.*
"*Iſti profecti ſunt in Græciam. & in memoriam Ingithuru matris ſuæ. Ubir incidit.*

"In his autem monumentis, ut & in id genus fere omnibus, inſcriptionum *runæ* in *nodis*, ſive "*gyris nodorum* inſculptæ leguntur, propterea quod apud veteres Septentrionales gentes *nodus* "amoris, fidei, amicitiæ ſymbolum fuiſſe videtur, ut quod inſolubilem pietatis & affectus nexum "ſignificavit. Hinc apud Boreales *Anglos*, *Scotos*que, qui *Danorum* veterum tum ſermonem, "tum mores magna ex parte adhuc retinent, *nodus* in gyros curioſe ductus, fidei & promiſſio- "nis, quam *Amaſius* & *Amaſia* dare ſolent invicem, ſymbolum ſervatur, quodque ideo vocant "**a trulobeknot**, à veteri *Danico* **tru**, *fides*, & **at** **loſa**, *promittere*, unde compoſitum **at tru-** "**loſa**, *fidem dare*, **trulóſa**, *fidem do*; ut in evang. *Iſland.* **til einrar meyar er trulofad var einum** "**manne**, *ad virginem*, *cujus fides data erat*, vel *deſponſata erat viro*. Hinc etiam apud *Anglos* "*Scotosque* conſuetudo reportandi capitalia donata curioſe in gyros nodoſque torta à ſolennibus "nuptiis plane quaſi ſymbola inſolubilis fidei, & affectus, quæ ſponſum inter & ſponſam eſſe "debent. Quinimo ſodalitia hominum, qui mutua fide arctè vinciuntur, ſive probi ii, ſive "ſceleſti ſint, apud nos vocantur **knots**: ut, **a knot of fellows, a knot of thieves**, &c. "Et ita ſociati, & fide vincti dicuntur *Anglice* **to be in a knot.** Notandum quoque eſt *no-* "*dos*, qui ad denotandum inſolubile fidei & affectus vinculum, in monumentis *runicis* incidi ſo- "lent, ſæpiſſime *anguiformes* eſſe, quod ex omnibus ſerpentum duntaxat genus in *nodos*, & gy- "ros ſe torquere ſolet; & quum *nodus* anguiformis cernitur, tum caput lecturo primum inter "gyros exquirendum, utpote à quo *runarum* deſcriptio inchoanda eſt. Quum igitur apud ve- "teres *Danos* & *Norvegos*, *nodus*, aut in *nodum* gyratus anguis inſolubilis fidei & amoris ſymbo- "lum eſſet, non mirandum eſt regum ſui temporis maximum, qui *Angliam*, *Daniam*, & *Nor-* "*vegiam* in ſua poteſtate tenuit, ſe NODUM vocaſſe; id enim CNUTUS, *Danice* **knutur**, ſi- "gnificat. Ob eandem forſan rationem, apud iſtas gentes olim tot ſibi **Ormi**, vel **Orms**, in nom. "**ormur**, quod *ſerpentem* denotat, nomen ſibi aſcivere, quod in cognomen celeberrimæ apud "*Danos Wormiorum* gentis jamdudum tranſiit.

"Quum vero Alphabeta alia haud in exiguo numero extent, quorum *runæ*, cum ſuperioris "Alphabeti elementis ejuſdem nominis & valoris, aut fere univerſæ, aut earum magna pars, "aut ſaltem nonnullæ ſecus ductæ formatæque ſunt, ea quoque in trinam claſſem diſtributa hic "quoque exhibenda tui gratia, lector, cenſemus.

"Prima claſſis eorum eſt, quæ *runas* habent è vetuſtis monumentis Saxeis & membranis de- "ſcriptas, quorum illa tabellis XVI inſculpta hic ſe oſtentant in Fig. I. II. III. IV. V. VI. VII. "VIII. IX. X. XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI.

"Secunda claſſis eſt eorum, quæ numero novem, auctoribus privatis quibuſdam doctiſſimis "viris, in publicum prodiere, & hæc totidem tabellis exhibentur. α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. ι.

"Tertia claſſis eorum eſt, quæ *Nuda Alphabeta* voco, ut quæ in MSS, maxime in *Saxonicis* "noſtris ſolitaria abſque omni ſcriptura reperiuntur. Horum autem duodecim tabellæ ſunt, "nempe 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. Tabella (5) tria continet, quæ extant ad calcem "codicis MS. *Hrabani Mauri*, de computo ad dilectum fratrem *Macharium*, qui in manu Saxo- "nica exaratur. Hujus codicis uſum acceptum gratus refero reverendo doctiſſimoque viro na- "talibus, ingenio, & humanitate præclaro, *Ricardo Anneſly* digniſſimo Decano, & reverendis "fratribus Canonicis *Eccleſiæ Cathedr. Exonienſis*, & *Leofrici* fundatoris maximis ornamentis, "qui pro ſuo in antiquas literas amore, ex archivis eccleſiæ veterum membranorum quicquid "ibi *Saxonice* ſcriptum eſſet, in uſum noſtrum, rogati faciles miſerunt.

"Præterea cùm *runarum*, quæ in hâc triplici Alphabetorum claſſe ordinantur, magno in nu- "mero, magnaque etiam in diverſitate habeantur, Tabulam MM. adjiciendam duxi, in quâ "univerſa earum varietas collecta, *runarum* ſtudioſis ob oculos ponitur.

"Adhæc, cùm ex ſimplicibus *runis* compoſitæ ortæ ſint, quas, quia ex ſimplicibus contexun- "tur **veſiur** vocant, à verbo **veff**, *texo*; ideo præcipuos diverſas *runas* componendi modos, qui- "bus vel vocalis vocali, vel conſonans vocali, vel conſonans conſonanti jugari ſolet, in tab. NN. "exhibendos curavimus, cui etiam inſcriptionem Runicam baptiſterii *Bridekirkenſis*, in com. "*Cumb.* à Cl. *Nicolſono* emendatam ſubjunxi, propter jugationes *runarum*, quæ in ea cernuntur.

"Quinimo cum ejuſdem *runæ* diverſus adeo nonnunquam valor ſit, ut literarum plurium *La-* "*tinarum* poteſtates obtineat, mei quoque exhibere duxi famoſiores *runas* πολυσήμους, quas habes "in tabella PP.

"Porro ne quid ad inſtituendum tyronem *runarum* ſtudioſum, *Runolphi* noſtri Grammaticæ "deeſſet, in Tab. T. diphthongos, duplices, & ſyllabarum ac vocum quarundam notas plane "ut neceſſarias Alphabetorum appendiculas adjungere viſum eſt.

"Aliquid etiam ad origines *Runarum* dilucidandas ut adderem, ſi non tua expectatio, lector, "certe inſtituti noſtri ratio flagitare videtur. Quapropter *runicorum* ſtemmatum tabulam (Z) "delineatam volui, in qua ſingulas *Runarum* tribus claſſeſve, ſub *Latinis Græcis*que literis, tan- "quam ſub ſuis quaſque principibus, in ordinem redactas te cernere forſan delectabit. In qui- "bus quidem claſſibus, *Runæ*, quæ primum vel ſummum locum habent, à literis *Latinis Græ-* "*cis*ve, ductus & lineaturas mutando, ſcilicet rectos in obliquos, circulos in angulos vertendo, "ut & lineolas demendo, addendove, aliquando etiam diſtorquendo & invertendo, ortum pro- "ximè ducunt. Quæ in ſecundo loco, vel ordine ponuntur, ab iis, quæ in primo ſtant, iiſdem "modis, præſertim mutando ſitus literarum, earumque facies, quæ dextram ſpectant vertendo

"in

TABELLA I.

Alphabetum Runicum, ex muro Viburgico. I.

A. B. C. D. E. F. G. I. K. L. M. N. O. R. S. T.

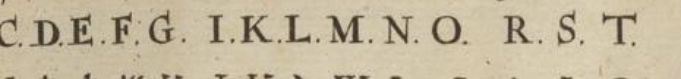

Alphabetum Runicum, ex monumentis Scanicis. II.

A. B. D. E. F. G. H. I. L. M. N. O. P. R. S. T. V.

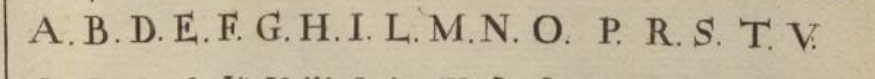

Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Bergens.ᵇ III.

A. B. D. E. F. G. H. I. L. M. N. O. R. S. T. V.

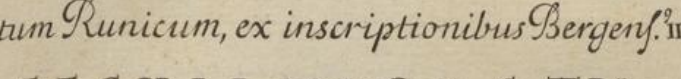

Alphabetum Runicum, ex monumento Ripensi. IV.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. R. S. T. V.

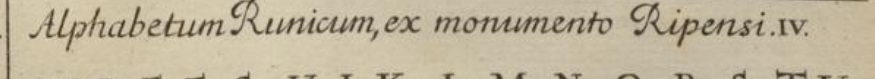

Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Asloensib.ᵇ V.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Y.

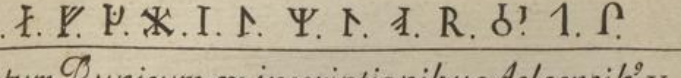

Alphabetum Runicum, ex inscriptione Islandica. VI.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. R. S. T. V.

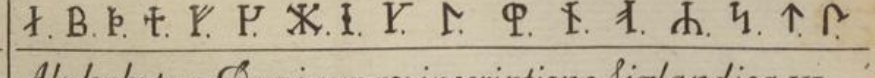

Alphabetum Runicum, ex lapide Fionico. VII.

A. B. D. E. F. H. I. K. L. O. R. T. V.

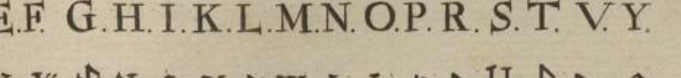

Alphabetum Runicum è Saxis Alburgensibus. VIII.

A. E. F. G. I. K. M. N. O. R. S. T. Y.

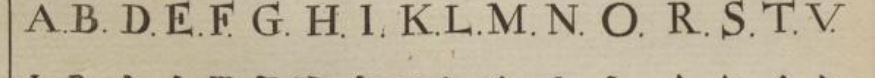

Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Arhusiensib.ᵇ IX.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. O. R. S. T. V. Y.

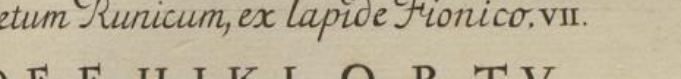

Alphabetum Runicum, ex inscriptionibus Nidrosiens.ᶠ X.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. R. S. T. V. Y.

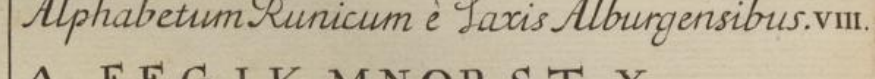

Litteræ quædam Runicæ, ex inscription. Stavangriensib.ᵇ XI.

A. D. E. F. G. I. L. N. O. R. S. T. V.

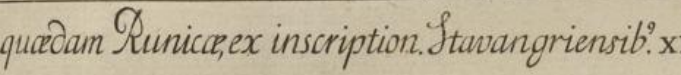

Alphabetum Runicum, ex incriptionibus Gothlandic. XII.

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Y.

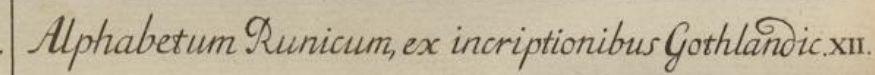

Alphabetum Runicum, ex Norvegia. XIII.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

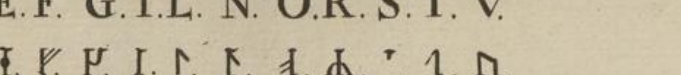

Alphabetum Runicum ex antiquis monum. Island.ᵈ XIV.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

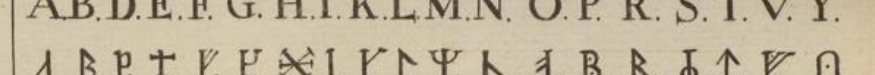

A. *Alphabetum ex ms. Calendario Runico desumptum.* v. Worm. de Lit. Run. p. 53.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X.

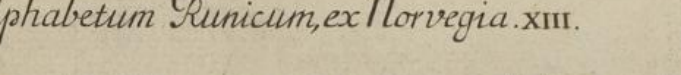

B. *Alphabetum Runicum, ex Legibus Scaniæ MS.*

A. B. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Y. Z.

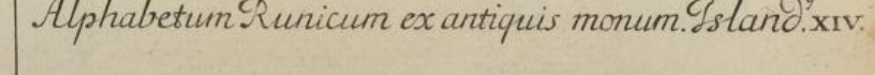

α. *Alphabetum Runicum Angrimi Jonæ.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. R. S. T. V. Y. Z. *oi.*

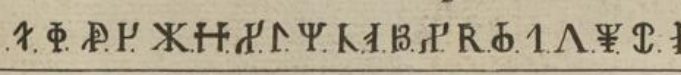

β. *Alphabeta bina, per Bonaventuram Vulcanium edita.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. *&c.*

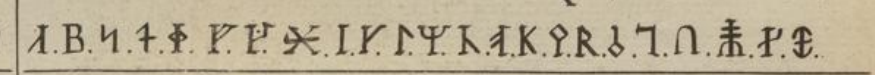

γ. *Alphabeta bina, per Christianum Johannis, Wormio transmissa.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

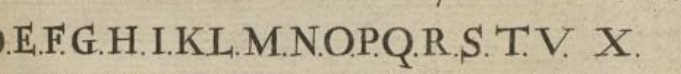

δ. *Alphabetum Runicum Haraldi Huitfeldij. Worm. Lit. Run. p. 99.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. *&.*

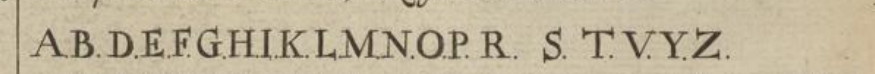

ε. *Alphabeti Runici pars, ex Wulfgango Lazio.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. æ.

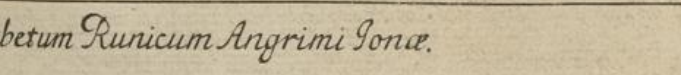

ζ. *Alphabetum Runicum Petri Lindebergij.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. *ei.*

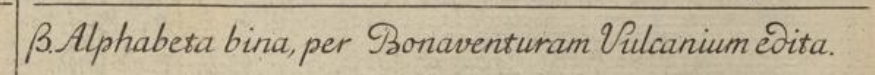

η. *Alphabetum Runicum, quo utebatur Nicolaus Petri.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

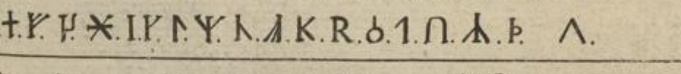

Θ. *Alphabetum Ulfilæ secundùm Theodorum de Bry.*

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. *äö.*

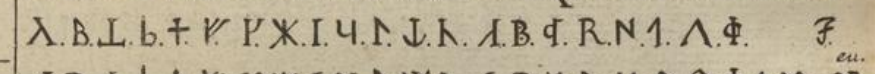

ι. *Alphabeta 4. ex Johanne Hepburno, scil. 1. Gothicum. 2. Geticum. 3. Scythicum. 4. Massageticum.*

	A.	B.	C.	D.	E.	F.	G.	H.	I.	K.	L.	M.	N.	O.	P.	Q.	R.	S.	T.	V.	X.	Y.	Z.
1.	ᚨ.	ᛒ.	ᚳ.	ᛏ.	ᚷ.	ᚹ.	ᚠ.	ᚺ.	ᛁ.	ᚠ.	ᛋ.	ᛘ.	ᚾ.	ᛟ.	ᚱ.	ᛩ.	ᚱ.	ᛋ.	ᛏ.	ᚩ.	ᛝ.	ᚣ.	ᛇ.
2.	ᚨ.	B.	ᚴ.	ᛞ.	ᛈ.	ᚠ.	ᚵ.	H.	ᛉᛁ.	K.	ᚢ.	M.	N.	ᛊ.	ᚿ.	ᚳ.	ᚱ.	S.	ᛐ.	ᚢᛖ.	X.	ᚤ.	Z.
3.	ᚢ.	B.	ᚳ.	ᚦ.	ᛏ.	ᚠ.	ᚠ.	ᚺ.	I.	ᚻ.	ᚿ.	ᛜ.	ᚴ.	ᚨ.	B.	ᛩ.	R.	ᚿ.	ᚤ.	ᚢ.	Φ.		
4.	ᛏ.	B.	ᛇ.	ᚦ.	ᛏ.	ᚠ.	ᚠ.	ᚺ.	I.	ᚠ.	ᚿ.	Φ.	ᚴ.	ᛇ.	B.	ᛩ.	R.	ᚤ.	ᛐ.	ᚢ.			

MBurg. sculpt. Uni. Ox.

TABELLA II.

Gram. Island. p. 4.

1 Alphabetum Anglicum, è Cod. MS. (Bibl. Bodleianæ) qui nuncupatur Ormulum, Jun. 1.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X.

henc. he. ho. hethe. has. be. che. and.

2 Alphabetum Runicum, è Cod. MS. Cottoniano Domitian. A. 9.

A B C D E. F G. H. I K L. M N O P Q R T Ð V. W X Y Z.

eo. oe. æ. io. gæ. ing. ear. z. scst. et. g. calc.

3 Alphabeta 3 quæ habentur ad calcem libri Hrabani Mauri de Computo, in antiquo Cod. MS. Exoniensis Ecclesiæ.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

PAX VOBISCVM ET SALVS PAX. supersunt istæ.

4 Alphabetum Runicum, è Cod. MS. Coll. D. J. Baptistæ Oxon. C. 27.

A. B C D D E. G. G G H I K L M N P Q. S. T.

W. X. Y. IV. OE. EA. OE. INC. SVNT. VVLT. ET.

5 Alphabetum Runicum è Cod. MS. Bibliothecæ Coll. D. J. Baptistæ Oxon. C. 27.

A B. C D E F G H I K L M N O. P Q R. S. T V.

Y Z. &. eu. au. ei. hic. ego. ecce.

6 Alphabetum Normannorum secundum Bedam, ex Wormio p. 49.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Tugationes Runarum Magis Communes ex Olai Worm. Lit. Run. p. 120.

	ᚠ	ᚢ	ᚦ	ᚨ	ᚱ	ᚲ	ᚷ	ᚹ	ᚺ	ᚾ	ᛁ	ᛃ	ᛇ	ᛈ	ᛉ	ᛊ
ᚠ					ᛈ											ᛋ
ᚢ					ᛉ			ᚢ		ᚢ						
ᚨ	ᛋ			ᛒ			ᛏ	ᛒ					ᛏ			
ᚱ		ᚲ			ᚲ			ᚲ								ᛋ
ᚲ		ᚷ		ᛋ												
ᚷ	ᛋ	ᚢ	ᛒ		ᛒ			ᛒ	ᚺ		ᛁ	ᛒ	ᛏ	ᛋ		ᛏ
ᚹ		ᛉ		ᛋ	ᛒ											ᛏ
ᚺ		ᛋ		ᛋ				ᛋ								ᛋ
ᚾ	ᛏ	ᚱ	ᛒ	ᛋ	ᛒ	ᛏ	ᛏ	ᚲ			ᛏ	ᛒ	ᛏ	ᛋ		

Runæ πολύσημοι.

ᚨ. a. o.
ᚪ. a. e.
ᚫ. a. e. o.
ᚬ. a. n.
ᚭ. c. m.
ᚮ. c. z.
ᚯ. a. k.
ᚰ. c. n. s. t. be.
ᚱ. c. g. k. q.
ᚲ. c. s.
ᚳ. c. g. k. q.
ᚴ. c. n.
ᚵ. c. p.
ᚶ. c. v.

ᚠ. d. e.
ᚡ. d. m. dd.
ᚢ. d. m.
ᚣ. e. i. et.
ᚤ. c. æ.
ᚥ. e. i.
ᚦ. e. g. m. x. gæ.
ᚧ. e. g. gg. gæ. æ.
ᚨ. e. m.
ᚩ. e. g. h.
ᚪ. e. æ. e.
ᚫ. e. s.
ᚬ. e. m.
ᚷ. g. h. k. y. æ. io.

ᚸ. g. h. io.
ᚹ. g. che.
ᚺ. i. k. m. x. y.
ᚻ. i. t.
ᚼ. k. q. s. l.
ᚽ. k. z.
ᚾ. m. x. iv. ing.
ᚿ. l. n. oi. q.
ᛀ. n. o.
ᛁ. n. ho.
ᛂ. o. x.
ᛃ. h. he.
ᛄ. o. oe.
ᛅ. k. p.

ᛆ. q. r. y. z. o.
ᛇ. q. ear. x
ᛈ. s. c.
ᛉ. l. s.
ᛊ. s. z.
ᛋ. t. z.
ᛌ. v. y.
ᛍ. z. st. se. svnt.
ᛎ. ea. ear.
ᛏ. d. p.
ᛐ. d. z. th.

2 Alphabetum Runicum, è Cod. MS. Bibliothecæ Cottonianæ, Otho. B. 10.

A B C D E. F G. H. I L M N O P Q R. S. T. Ð. V. W. Y. Z.

eo. oe. ae. io. gæ. ing. ear. z.

4 Alphabeta Runica duo, è Bibliotheca Gottorpiensi.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S. T V X Y. Z.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

6 Alphabetum Runicum è, Cod. MS. Coll. D. J. B. Oxon. C. 27.

A. B. C. E. F. H. I. L. M. N. R. S. T. Ð. V.

7 Alphabetum Runicum è Cod. MS. Coll. D. J. B. apud Oxon. C. 27.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. L. M. N. O. P. R. S. T. Ð. V. W. Y. &.

8 Alphabetum Runicum, è Cod. MS. Coll. D. J. Bapt. Oxon. N.° 27.
NB. in Cod. litterarum pote ffate desiderantur.

A. B. C. D. E. F. G. H. K. L. M. N. O. Q. R. S. T. V. X.

Y. Z. æ. oe. th. w. ing. (et.) (et.)

10 Alphabetum Runicum è Cod. MS. Coll. D. J. Bapt. apud Oxon. N.° C. 27.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q.

R. S. T. Ð. V. X. Y. Z. oe. ear. ing.

MM. Litterarum Runicarum varietas universa collecta.

Inscriptio Baptisterii Bridekirkensis.

Er Ekard han men egrocten, and to dis men red wer Taner men brogten.
Hic Ekardus erat Converſus, et ad hujus hominis exemplum erant Dani adducti.

M Burgh. sculpt. Univ. Oxon.

TABELLA III.

Gram. Island. p. 4.

I. Diphthongi.

æ
aıı
ea
eı
eo
eu
œ
oı

II. Duplices literæ.

ıu
ıo
DD
GG
TH
W

III. Syllabarum et vocum quá rundam Notæ.

&c
ſt
be
che
ear
ing
gæ
has

he
henc
hethe
ho
ego
ecce
ıhc̄

ſunt
vult
calc

Z — Litterarum Runicarum deductio ex litteris Latinis & Græcis.

A

B

pron. ut V

pron. ut P

C

pron. ut G. pron. ut H. pron. ut K. pron. ut S. pron. ut T.

Gothic. D dd aut dh. Dut T.

E

F

Goth. Gut. K. G Gh.

H

I

I Iyem. I pro E. I pro V.

I pro. Y.

Π sive P.

K

L sive Λ Gr.

M

N

dupl.

O

pro A.

utH O utK Q q

Ku, aut qu

pro C S pro ts

R

T

V

FF sive V

pro V

X

hs

pro s

Z

y

ds ts

Alphabetum Runicum è Cod MS, unà cum nominibus literarum.

e Cod. Cottoniano, Otho C. 5. p. 41.

MBurg. ſculp.

TABELLA, IIII.

MONVMENTVM RVNICVM.

Gram. Island. p. 4.

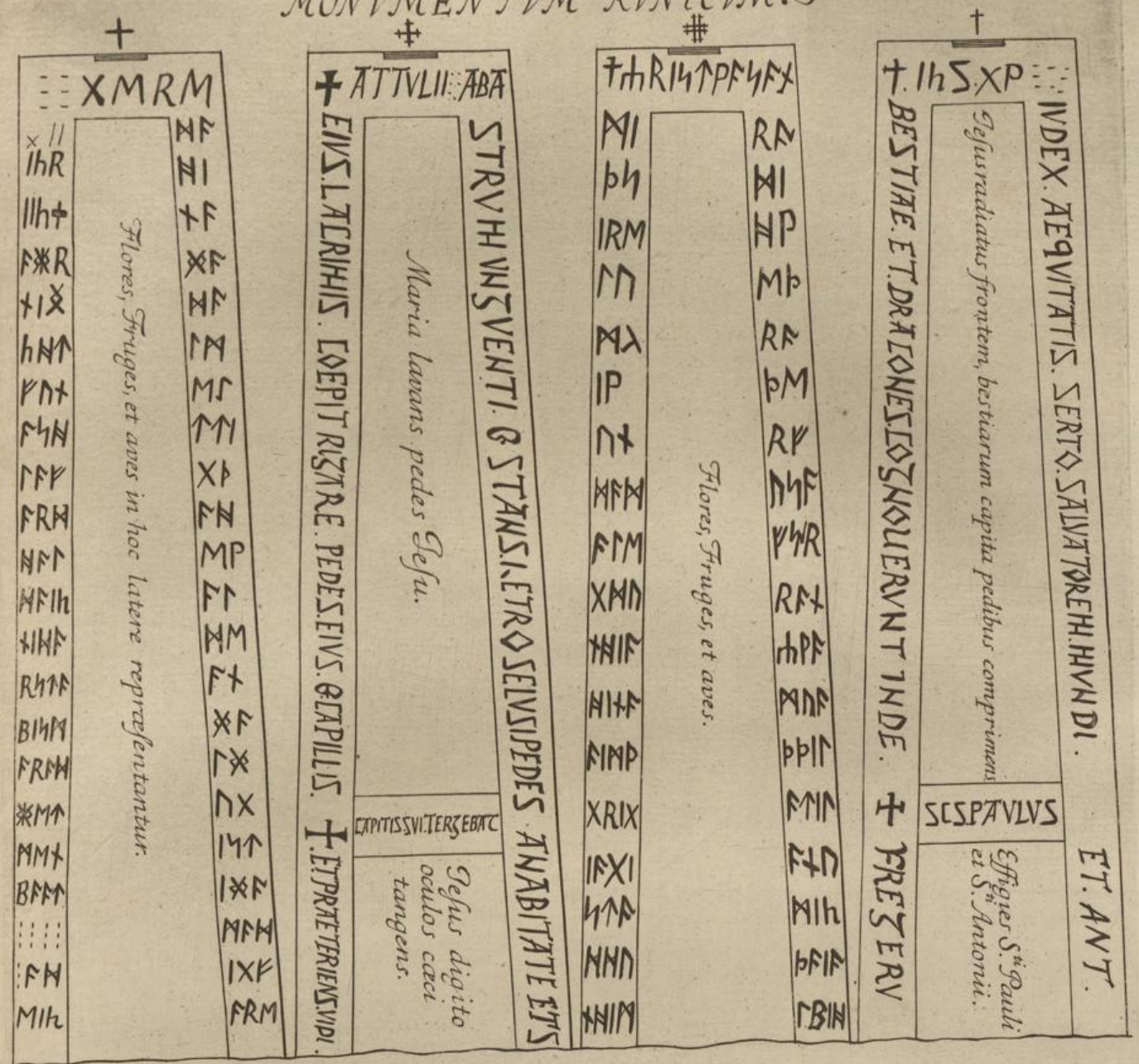

SPECIMEN

è Cod. MS. EXONIENSI.

C.

Dom̃ hꝑ cyned englа
þeoda þe-ic nehwelc tæla ſme-hælſtu min onbocum bibead
lchaſ bliſgan ſceal gerſon ſ̄n ſnare haſ þe-ic ſod talge hæſ
monig bead ongemot læedad ſope onſ̄ne eſt ofman þõn
·h· cpacad· gehyſied cyning mæd lan·ſodſta ſiſhtend·ſpæs
can ne þe-ſopro þam þe-lifiað eſ̄ in-ſpoſulde pace-hýſtoon þæſ
dan · A · N · ỳ haſt mæhtan ſtroſſe ſendan haſ ſceal
ſopht monig on ſã̄ pong ſæde þuſ bidan lifiæt-lifiað eſ̄
eſ̄ dæðum ofman ſille ſna hſa ſtan bibbe · ſ · ſæcch
englan ſtuetra · N · haſ longe · T · ſlodum bilocen lif
pyrma dæl · F · onfoldan þõn ſtuetre ſculon byſnan on
bæle——— &c.

MBurg. ſculp.

TABELLA V.

Gram. Island. p. 4.

SPECIMEN è Cod. MS. EXONIENSI.

D.

þon mege dælad deopaſt ealra
ribbe torlitad rin hiprin tu micle mod lufan munceal orlice
papul onridfæt nat ic rælfa hpioh eapoh uncyd þu orfceal
ic þi rrum recan ofenne dæge pyhtum gongan tu dæ dum
gemon hpeopfed ·h·m·ȝ·t· cynung bid nehe rigora rælland
þon pinnum rah ·M·p·ll· acle bidad hpæt him æfter dæ
dum delnan pille lifer tolætne ·l·r· beorad rewnad rorȝ
clupȝ rar tal gemon pinna punde heic rib ofre dæ gepoh
te hypoplde ric popȝ rcel tæpum machan _____ &c.

E.

Ic ræh ·ᚹᚱᚠᚾ· hyge plonene hæfod beophtne rpiſ
ne ofer rælpong rpiſe hnagan hafde himon hyrcge
hilde hry he ·t ᚠᚾ· nagled ne rad ᚠᚷᛖᚹ pidlaſt fe
nede pyne folong on rade nofne ·h ᚠᚨ ᚾ ᚾ· ronfær
hy beophtre rprecra rib fæt raga hpæt ic hatte: ȝ &c.

F.

Ic eom pundor licu pilt pnæfne mine fæfne hpilum
beornce ſpalund ·hpilū blacte ſpa gat. hpilum ȝnæde ſpa
gor· hpilū gielle ſpa haroc· hpilū ic on hyngc bone harpan
ſtan ȝud fuȝle hleoſor ·hpilum ȝlidan neorde nube
ȝtnehe ·hpilum mærſ rong ſcnic ȝlado rittе ·x· mec
rænnad ſpylce ·ᚨ·ȝ·ᚱ·ᚠ· fullęrted ·ᚾ·ȝ·l· nu ic hatch eom &c.

F F.

Ic pilt ȝerah onȝeȝ ſhnan rco ſcr ppætlice pundpum
ȝeȝihped hafde reopfne · fet undi pombe ȝelrcupe
monn ·h· p·ᚷᚷ· puf· ꝯ·x·l· hf pf hops: q·x·s· upon onhpyc
ge hafde tupihnu ȝpelf eagan ȝrig hnif ou raga hpæt hu
ſcne ſonrlod pegar nefcr ſ napigul ana· acſcr ſcr æg
hpylcr æmra ge licnr hopyrr ȝmonnr hundr ȝfuglr
ȝelc pirr plite hupaſt ȝirhu conſt togere ȝinne ſ pe
rod pican hu ſcne pihte pipe gongе :ȝ _____ &c.

Tranſcrip. MBurg. ſculpt. Univ. Oxon.

TABELLA, VI.

Gram. Island. p. 4.

G.

H.

Inscriptio Runica è Cottonianae bibliothecae cód. MS. qui inscribitur CALIGVLA · A. 15, *& quidem fol. 122 & 123, descripta.*

Inscriptio Latinè litteris Runicis, ex ejusdem bibliothecae Cod. MS. GALBA. A. 2.

Ego dixi domine converte re ocli domine confiteantur sacerdotes, domine salvum fac regem, salvum

fac populum tuum dñe.

Alphabetum Runicum, ibidem.

Alphabeta Runica ex eodem Codice MS. GALBA · A · 2.

Alphab. Run. ex MS. GALBA A 3.

Sutton Nicholls sculp.

"in dextram, pariter quæ ſurſum ponuntur deorſum vertendo, & quæ deorſum, ſurſum, ut & "apertos ductus claudendo, clauſos aperiendo, lineaſque parallelas decuſſando, aliquando etiam "duplicando literam vel dimidiando, & dein dimidiatæ quid addendo, formatæ ſunt. Iiſdem "quoque modis, artibuſve ſcriptorum ſculptorumque, quæ tertio loco, ſeu ordine cernuntur, "ab iis, quæ in ſecundo delineantur ortum ſuum duxerunt, ut attentus lector facile dignoſcet.

"Denique infra poſui in quatuor tabellis. +. ‡. ✠. †. æri inſculptum nobiliſſimum monumen- "tum *Runicum*, quod à ſe *Ruthwelli*, vulgo *Revelli* apud Scotos, deſcriptum ad me miſit in "Septentrionali literatura, præſertim in *Runica*, ſingulariter eruditus, Reverendus *Wilhelmus Ni-* "*colſonus*, Archidiaconus *Carleolenſis*; qui, ut inter *Runica* noſtra prodiret rogatus, humaniſſime "conſentiit, in libro, *Northymbria vetus* inſcribendo, quem literato orbi daturus eſt, idem per- "fectius cum verſione & notis editurus. Id vero, ut hic publicandum rogarem, duo quidem "moverunt: primum, quod *Chriſtianum* monumentum cum ſit, ad ea debet accedere, quæ "*runas* apud Septentrionales gentes, poſt receptam ab iis Chriſtianam religionem, in uſu aliquan- "diu fuiſſe oſtendunt; dein quod præter *Communiores* primi Alphabeti *runas*, in quibus integrum "exaratur monumentum ſupra deſcriptum, haud exiguus numerus *runarum minus communium*, "quæ ſecus ac *magis communes* delineantur, in eo reperiuntur. Quæ in oblongo ſaxi ambitu, "tabb. ‡. †. Latinè ſcripta cernuntur, quod facile legi poſſunt, nec interpretem requirunt, nec "monitionem, niſi quod in tabb. ‡ quod SELVSI ſcriptum videtur, debet legi SECVS. In "legendis vero tabb. + & ✠ omnis eſt ſita difficultas, non quod ipſæ *Runæ* ſunt adeo ignotæ, "aut incertæ, ſed quod modus ſcribendi, & conſequenter legendi ordo involuta & incerta ſunt. "Doctiſſimus *Nicolſonus* Lectiones quidem ſuas non nobis invidus negavit, ſed pro modeſtia ſua "ante publicari noluit, quam cum exteris *runarum* peritiſſimis eas communicaſſet. Quamobrem "cum monumento à ſe deſcripto lectiones, verſionem, & notas ſuas ad magnos viros *Perinski-* "*oldum* Suecum, & *Windingum* Danum miſit, ut iis, quicquid de ſuo ſinguli poſſunt, cum illo "communicantibus, perfectiſſimum tandem, & rep. literaria digniſſimum prodeat monumentum, "non ſuas tantum *runas*, ſed earum deſcriptorem interpretemque æternitati conſecraturum.

"Monumentum *Ruthwellenſe* merito ſequuntur rhythmi quidam *Saxonicè* ſcripti in tabellis "C. D. E. F. FF. G. H. quos delineandos curavi è MS. quodam Carminum miſcellaneo, cujus "copiam mihi fecerunt, qui mihi cum honore ſemper nominandi ſunt, Decanus, & Canonici Ec- "cleſiæ *Exonienſis*; & ut inter *Runica* noſtra locum obtinerent fecere quidem quum literæ, tum "voces verè *runicæ*, hoc eſt [1] *myſticæ*, & occultæ, quas iis interſcriptas lectori *runarum* ſtudio- "ſo tam gratas fore arbitror, quam quod gratiſſimum.

"In Tab. C deſcribitur concluſio ſeculi, & adventus Chriſti ad judicium. Tab. D continet "perſonæ pœnitentiam agentis ſoliloquium de ſeparatione animæ & corporis. Tab. E quan- "dam, ſive rem, ſive perſonam, quaſi quid monſtri volantis, ænigmatice deſcribit. Tab. F "etiam rem aliquam, ſive perſonam tanquam monſtrum deſcribit, cujus nomen in *runis* ænigma- "ticè ponitur. Tab. FF quid, ut monſtrum multipes, quod ſex oculos, duodecim pedes, & "duas alas habens, partim homo, partim equus, partim canis, & partim volucris erat, ænigma- "tice deſcribit. Tab. G rem aliquam vel perſonam viſam myſticè deſcribit. Tab. H perſo- "nam celeri greſſu feſtinare viſam, fœminamque ſolitarie ſedentem deſcribit.

"Qui vero hæc omnia præſertim tot à ſe viſa adeo myſticè deſcribit, dramatis perſona eſt, "quæ de ſe etiam multa ænigmaticè dicit: ut, Mec ȝeſette ꝺoð ſiȝoꝑa ꝑalbenꝺ Lꝓiſt to "compe ..... Ic þuꝑh muð ſꝑꝑæce monȝum ꝓeoꝑꝺum ꝑꝑencum ſinȝe ..... hꝑæȝl iſ min "haꝛo �abȝ hẏꝑſte beoꝑhte ꝓeaꝺe. ȝ ſciꝑe on ꝓeaꝛe. ic ꝺẏſȝe ꝺpelle ȝ ꝺole hꝑette. unꝑæꝺ "ſiþaſ oþþum ſtẏꝑe ..... halſ iſ min hꝑit ȝ heaꝛoꝺ ꝛealo ſiꝺan ſꝑa ſome ſꝑiꝛt ic eom "onꝛeþe beaꝺo pæpen beꝑe me on bæce ſtanꝺaþ heꝑe ſꝑẏlce ſꝑe on leoꝑum hliꝛiaþ tu eaꝑan "oꝛeꝑ eaȝum oꝑꝺum ic ſteppe in ȝꝑenne ȝꝑæſ me biꝺ ȝẏꝑn pitoꝺ ȝiꝛ mec onhælean on- "ꝛindeþ. pælȝꝑim piȝa ðæꝑ ic pic buȝe bloꝺ miꝺ beaꝑnum ..... ic eom munꝺboꝑa minꝑe "heoꝑꝺe eoꝺoꝑ piꝑum ꝛæſt..... ic eom peoꝑþ peꝑum piꝺe ꝛunꝺen bꝑunȝen oꝛ beaꝑnum ȝ oꝛ "buꝑȝhleoþum oꝛ ꝺenum ȝ oꝛ ꝺunum ꝺæȝeſ mec pæȝun ꝛeþꝑe on liſte ꝛeꝑeꝺon miꝺ liſte "unꝺeꝑ hꝑoꝛeſ hleo hæleð mec ſiððon baþeꝺan in bẏꝺenne. *Me ad bellum, & certamina* "*ordinavit Chriſtus verè invicti ſſimus dominus. Ego eloquens multis linguis loquor, multis modis* "*pſallo. Veſtimentum meum eſt raucum, variegatum, ſplendidum, rubrum; & clare veſtibus* "*ſtultos, deſipientes, & tardi ingenii homines acuo, in ſtultitiæ ſemitis alios corrigo. Collum meum* "*eſt candidum; & capita multa ampla habeo eáque decora; alacer, & celer ſum, arma fero,* "*quæ mihi à tergo ſunt. Mihi etiam in genis eminent duæ aures. Per medios mucrones in vi-* "*reta gradior. Valde mihi gratum eſt cùm quis crudelis tyrannus ſuo cum cruento ſatellitio me, ubi* "*domum poſui, invenit. Ego gregi meo ſum patronus, ſepes myrtis contexta. Ego dignis viris* "*longe latéque inventa ſum, proficiſcor ex nemoribus, ex urbibus, ex vallibus, ex montibus; alæ* "*diei me in æthera ſublimem tollunt, méque in tecta ſua lubenter ferunt homines quam primum* "*in dolio* [i. e. baptiſterio] *lavantur.* Ex quibus conſtat perſonam, quæ in hoc dramate *Saxo-* "*nico* loquitur, eſſe *Eccleſiam*; nam alii quæ ſupra vertuntur me judice, convenire non poſſunt.

---

[1] Vide *H Spelmanni* literas de origine vocis run, in pl. runer. *Olai Wormii* literaturæ *Runicæ* c. 1.

Jam de novis quæ cum tota ferè Europa *Iſlandis* communes ſunt: multorum tamen ſeculorum decurſu ab iiſdem uſurpatæ; adeò ut non ſatis conſtet, quandò earum uſus primùm invaluerit. Numerantur autem XXII. a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, r, ſ, t, u, x, y, z, Þ.

Ex his XVII ſunt conſonantes, b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, r, ſ, t, x, z, Þ. Quarum enunciatio *Iſlandis* eadem eſt, quæ cæteris Europæ populis: excepta ultima Þ, quam ex *Runico* Alphabeto in hodiernum tranſtulerunt. Hæc enim duplicem habet ſonum. Nam in fine dictionis poſita, vel poſt vocalem in eadem ſyllaba, valet d; ex. gr. naaþ, naad, *gratia*: maþur, madur, *homo*. In initio autem dictionum collocata valere videtur Hebræorum *Thau*. Sonat enim non prorſus *Th*, ſed quiddam craſſius cum ſibilo quodam quaſi *Tsh*. Quæ pronunciandi ratio *Britannis* & *Gallis* hodieque non infrequens eſt. Nomen olim habuit Þuß / nunc þorn appellatur, "& ſæpiſſime in *Snorronis Sturlonidis* R R. Septentrionalium hiſtoriâ, quæ heims-kringla inſcri-"bitur, pro d ſcribitur, ut in eÞur, *ſive*; kolloÞo, *appellarunt*; aſgarÞ, pro aſgard, *nomen urbis*; "kallaÞur, *vocatus*; raÞa, *regere*; truÞo, *credebant*; OÞinn, *Odinus*; gerÞo, *fecerunt*.

De litera ſeu potius aſpiratione h notandum, quod eo nuſquam niſi in dictionum initiis *Iſlandi* utantur: niſi vox ſit compoſita, ut upphaf, *principium*, vel *initium*. Inveniuntur quidem in quibuſdam manuſcriptis *Norvegicis* conſonæ in medio vocum aſpiratæ. Ex. gr. in L. Parent. Þath er upphaf lagha varrha / id eſt, *hoc eſt initium legum noſtrarum*. Verum hanc ſcribendi rationem corruptius ſeculum introduxiſſe videtur. Cujuſmodi citato L. plura leguntur à puriore antiquitate aliena. Veteres, more Græcorum, tantum vocales aſpirârunt, ut haugur, *tumulus*, hugur, *animus*, &c. Moderni autem prætereà conſonis l, n, r, præponunt h, ut, hlaatur, *riſus*; hnottur, *globus*; hroſun, *commendatio*. Sic lutur, *res*; rutur, *aries*, item proprium Viri, veteribus abſque aſpiratione pingebantur: at modernis cum aſpiratione, hlutur & hrutur. Quarta conſonans apud *Iſlandos* biformis eſt, f, v. Poſterior figura ubique in antiquiſſimis codicibus obvia eſt: prior novitatem ſapit. Variant etiam, in pingendo, aliarum formas; ſed more, ut exiſtimo, ab exteris deſumpto.

Duplas x & z aliundè in *Literaturam Iſlandorum* irrepſiſſe exiſtimo: Earum enim poteſtatem diſtinctis literis gs & ß, fuiſſe expreſſam notatamque ex vetuſtiſſimis noſtratium manuſcriptis colligere licet.

Vocales ſunt quinque: a, e, i, o, u.

Ex his, e, ſimplicem unicúmque habet ſonum, qualem e *Germanorum*, *Danorumque*. A, i, u, duplicem; longum & brevem. A longum prorſus ac Latinorum dypthongus au effertur, ut haad, *irriſio*. Breve ut *Latinorum* vel etiam *Danorum* & *Germanorum* a, ut matur, *cibus*. Sic i longum eſt in voce frydur, *elegans*: Breve in fridur, *pax*. O longo conſtat vox fue, *putredo*: Brevi hlutur, *res* vel *portio*, & hoc mixtum quendam ex u communi & y ſonum obtinet. O triplex eſt: longum, breve, & breviſſimum. O longum in vocula goodur, *bonus*, legendum: Breve in forn, *vetuſtus*: Breviſſimum medio quodam tenore inter a & u enunciandum, ut Ond, *anima*.

Quamvis autem in pingendo, nullum inter vocalem longam & brevem diſcrimen vulgò faciant, cùm natura & conſtructio vocum ſuopte ingenio id ſuppeditet; nos tamen, vitandæ confuſionis ergo, in tradendis Linguæ *Iſlandicæ* rudimentis, longam à brevi geminata vocali diſtinguemus, hoc modo: aa, ij, oo, uu, longas denotabunt: a, i, o, u, breves. Verum o breviſſimum virgula tranſverſa (o) à reliquis ſecernet. Obiter heîc notandum, quod vocales longæ nunquam in fine vocum ponantur, niſi voces ſint monoſyllabæ, aut ex monoſyllabis compoſitæ. "Notandum etiam u breve in o breve ſæpiſſime mutari, ut in kolloÞo pro kolludu; logÞo pro "logdu; gerÞo pro gerÞu, vel gerdu.

Ex vocalibus inter ſe junctis fiunt Dyphthongi.

Dyphthongos *Iſlandi* proprias agnoſcunt tres, æ, au, & ei. Impropriam unam y. æ & au ita efferunt, ut utriuſque vocalis dyphthongum conſtituentis ſonus audiri poſſit: Ex. gr. ædur, *vena*, ſecus quam faciunt hodiè *Dani*, qui dypthongum æ per e exprimunt. Sic †au non ut *Latini*, ſed ut *Danorum* modernorum o *Iſlandi* efferunt, ut naud, *calamitas*. Ei vero & y communem conſuetudinem ſequuntur, ut neid, *calamitas*, ydur, *viſcera*.

"Hactenus doctiſſimus *Runolphus*, qui brevitati nimium ſtudens, haud pauca de literis lectu "ſimul jucunda, & utilia præteriit, quæ *Cimbricarum* literarum ſtudioſi maxime intereſt ſcire. "Iſtiuſmodi præſertim ſunt, quæ doctiſſimus *Gudmundus Andreæ Iſlandus* tradidit in Lexico ſuo "*Iſlandico*, quod *Hauniæ* non ita pridem neſcio quo fato mendoſe ſatis impreſſum, utinam quis "*Cimbricæ* literaturæ patronus correctius, & ſi ita viſum fuerit etiam & auctius denuo eden-"dum curaret. Iſtiuſmodi quoque ſunt, quæ Cl. *Chriſtianus Wormius*, *Olai Nepos* in literis ſuis, "dum *Oxonii Aræ Schedis* edendis ſudaret, ad nos datis ſcribere haud dedignatus eſt, & no-"biſcum pro humanitate ſuâ communicare, quippe quod eum certiorem feceram me jam tum

---

† Diphthong. au quandoque brevis eſt apud *Iſlandos*, utpote poſitum pro o, vel a breviſſimo: ut docet etiam *Gudmundus Andreas Iſlandus* in Lexico *Iſlandico*.

"in

"in eo pene totum esse, ut *Gramm.* Septentrionalium alteram, eamque longe perfectiorem editionem "literato orbi darem. ——Præterire (*inquit*) tamen non possum nonnullas prælo *Sheldoniano* deesse "literas, quas ut suppleret aliquis optarem. Id genus sunt diphthongi ǫ, ę, Æ, quarum ne "vola quidem aut vestigium hic apparet, cum tamen adeo sint necessariæ, ut nihil supra. Prima "fateor fronte videntur cum ø oe coincidere; sed alia in prioribus latet emphasis, quam po- "steriores nesciunt exprimere. Quod unico saltem hic illustrare exemplo libet in *Ara*, quem "publici juris hic facimus. Est autem Byscopom ǫrum. Deerat hic litera; cujus vice, quam "credis me usurpasse? Certe non ø, quod neutiquam in hac voce locum habet; sed duas li- "teras vǫ, ut adeo excudi fecerim vǫrum, & verterim *Episcopis nostris*; quæ vox licet cum "sensu auctoris plane conveniat, si pronuntiationem consideres, longe alia est ab eâ, quam nos "dedisse *Aram* credimus, cujus sonus delicatissimus, ni fallimur, fuerat, medium sibi inter ø & vǫ "locum vendicans. Posterior diphthongus non ejusdem cum priori est momenti; in MSS. ta- "men occurrit frequentissima, ut in ętlon, in *Ara* nostro, pro quo tamen ætlon, & satis quidem "appositè, ni fallimur, impressum.

"Quod ad consonantes attinet, nec illas omni plane numero absolutas habetis. Deest plane "communissima illa inter f simplex, & duplex media, ut taceam eandem omnino literam "variis haud raro modis scribi. Ita illam *K* in MSS. antiquissimis, & optime Notæ expres- "sam videbis, ut alias taceam, quarum ductus, pro temporum diversitate toto ab hodiernis cœlo "distant, easque nisi quis ex MSS. aliquando eruerit, & in lucem protraxerit, difficillimum erit "tyronibus MSS. cujuscunque generis evolvere.

"Optarem præterea esset Grammaticæ *Islandicæ* adjectum singulare quoddam de abbreviatio- "nibus, & literarum inter se permutationibus caput, incredibili certe futurum usui. Ad prio- "res pertinet kungr pro konungr; mirþr pro myrðtur, & id genus aliæ numero tantum non in- "numeræ. Quod ad posteriores attinet, in unica voce nacquart, a, vocalem, cum o, & u; qp "cum k permutatas vides; legendum enim nockurt. in voce cairte, a cum e, i cum y, c cum k, "quod posterius frequentissimum est; ita & o cum u: haud raro permutatum observare licet, "præsertim in fine vocum; ut in scyllþo, quomo, pro scyldu, komu. Nihil autem frequentius, "quam ð cum t, & þ permutari: ut, in þat, dauþur, pro það, dauður. Est & alia non con- "temnenda, ut mihi videtur observatio ad grammaticam suo jure pertinens, totalem nonnulla- "rum literarum omissionem explicans, quæ ejus est naturæ, ut ad abbreviationes referri vix "possit: ita litera u frequentissime eliditur; ut, Nockrt pro Nockurt. Haud raro etiam litera n "abjicitur, præsertim in fine vocum, ut, han, man, pro hann, mann: aliquando etiam in medio: "ita madur pro mandur, *homo*. Et si quid de literarum in vocibus nonnullis pleonasmo. De "syllabarum præter necessitatem, præsertim in fine vocum, adjectionibus generaliores quædam "ex natura vocum elicerentur regulæ. Illæ sane ad etymologiam vocum felicius tradendam "haud parum conferrent. Hactenus pro acumine suo *Wormius* noster, cujus præceptiones ad "regulas quatuor reduci possunt, quarum singulas exemplis, quæ inter legendum occurrunt, "amplius illustrare nostri fore censemus.

I. "Primo igitur, in lingua *Islandicâ*, literæ invicem permutantur: sic gortha pro giorde, *feci*. "bæþi vel bæthi, pro bæde, *tum, cum, quoque*. meth, pro med. et, pro ed. tith, pro tíð. sogo, "pro sogu. ollom, pro ollum. father, pro fader, & fauder. veithi, veide, *venatio*. ero, eru, voro, "voru. scrifatha, scrifade, *scripsi*. bygthi, bygde, *habitabat*. dogom, dogum, *diebus*. mioc, miog. "amithli, amilli, *in medio, inter*. hafthi, haffde. mathr, madr. honum, honom. orthit, ordit, vrdit, "*jactus, a, um*. thottor, dotter, *filia*. borthost, bordust, *pugnabant*. conor, konur, *uxores*. unz, uns, "*donec*. haustho, hefdu, *habebant*. æske, & æste, *opto*. at Vskia, vel Vsta, *optare*. hovom, hofum. "monom, munum. pave, pafe, *papa*. hatith, holith, pro hatyd, *festum*. lanns, pro lands. lyrt, "pro lykst, *clauditur*. yrkia, *metrificare*, facit in præt. orte.

II. "Secundo, omittuntur, & earum omissione voces abbreviantur: ens, pro hins, fadr, fau- "thr, faudr, pro fader, *&c.* Hvorke, & hvarki, pro hvoruge. sonr, pro sonur. sem, ex sama. "veisla, pro veitsla, *convivium*. suerleic, pro suerd-leik, *bellicosus ludus*. i. e. *bellum*. Rausteg- "giadur, *rubram barbam habens*, pro Raud-steggiadur.

III. "Tertio, nonnunquam in vocibus redundant: ut in Agaztur, ageztr, pro agiætr, vel ægætr; "si non pro Agæleistr, & tum cadit sub regula II. lanndi, pro landi. hollt, pro holt. stoll, pro "stol. sia, pro sa, *hic*. Huc referenda sunt, quæ duplices consonantes habent per simplices re- "ctius scribendæ: ut, scylldu, hilldur.

IV. "Quartò, redundant aliquando syllabæ, præsertim in fine vocum: sic legitur i brottu, pro "i brot, per metathesin pro i burt, quod verbis adjunctum significat *ex, trans, ab, dis*. Item "*longe, peregre*; aliquando vero occurrit burt absque i: ut, burt fara, *abire*. burt reka, *expellere*.

V. "Hisce addatur quinta de metathesi, sive transpositione literarum.

CAPUT SECUNDUM.

De Declinationibus Nominum Simplicium.

PARTES Orationis apud *Iſlandos* ſunt octo. Quatuor Declinabiles: Nomen, Pronomen, Verbũ, Participium. Indeclinabiles itidem quatuor: Adverbium, Conjunctio, Præpoſitio & Interjectio.

Nomen eſt duplex: Adjectivum & Subſtantivum. Circa utrumque conſideranda veniunt: Declinatio, genus, ſpecies, figura, numerus & caſus.

De Nominibus autem tam Adjectivis, quàm Subſtantivis notandum, quod pro ſententiarum diverſitate, diverſimodè declinentur. *Nam cum certam & ſingularem aliquam rem quaſi digito demonſtratam volumus, vocem ſimpliciter inflectimus, præpoſito articulo vel pronomine demonſtrativo, ut, Sa madur, *iſte homo*, Þeſſ mans, *illius hominis*. Quoties autem de re aliqua in communi ſermo eſt, non præmiſſo, ſed poſtpoſito Articulo voces declinamus, & quidem ita, ut Articulus cum ipſa voce, cui poſtponitur, in unam dictionem coaleſcat, ut, maduren er ſtilnings hluttakare, *homo eſt rationis particeps*. Heic ad Nominativi ſimplicis terminationem, madur, adjicitur Pronomen demonſtrativum hann, madurenn quaſi madur hann. Sic genit. manſens, quaſi mans Þeſſ, vel mans hans.

Hinc duplex naſcitur Nominum Declinatio: Simplex ſive Nominum Simplicium, & Compoſita ſeu Nominum Compoſitorum.

Declinationem ſimplicem voco, juxta quam voces non adjecto in fine articulo declinantur, ut, ſa penne, *calamus*, Þeſſ penna, *calami*. Compoſitam dico, ad cujus leges inflectuntur voces Articulo in fine auctæ, ut Pennenn, pennans; Madurenn, manſens.

De Declinationibus autem Nominum Simplicium, notanda ſunt: 1. Articulus præponendus. 2. Ipſa Nominum inflexio.

Articulos, quibus *Iſlandi* partim ad deſignanda Nominum genera, partim ad certitudinem aliquam rei, excellentiamque denotandam utuntur, è copioſiſſimo, quod poſtea patebit, Pronominum penuario mutuantur. Undè nos hic †unum depromemus, quod in ſequentibus Nominum Declinationibus noſtro inſerviturum eſt uſui. Eſtque ſa, ſu, Þad, *is, ea, id*. Declinatur autem hunc in modum:

	Singulariter.						*Pluraliter.*					
	Nom.	Gen.	Dat.	Acc.	Voc.	Abl.	Nom.	Gen.	Dat.	Acc.	Voc.	Abl.
M.	‡Sa.	Þeſſ.	Þeim.	Þann.		Þeim.	M. Þeir.			Þaa.		
F.	Su.	Þeirrar.	Þeirre.	Þaa.	Þu.	Þeirre.	F. Þair.	Þeirra.	Þeim.	Þær.	Þier.	Þeim.
N.	Þad.	Þeſſ.	Þui.	Þad.		Þui.	N. Þaug.			**Þaug.		

---

* Verum non adeo accuratè hic diſtinguit doctiſſimus Grammaticus inter uſum *præpoſiti articuli*, qui cum nomine non componitur, & *poſtpoſiti*, qui cum nomine in unam vocem, ſive nomen compoſitum coaleſcit. Etenim poſtpoſitus articulus in fine nominum per omnes caſus utriuſque numeri facit ea *demonſtrativè*, ac *emphatice* ſignificare, imo *rem ſingularem* etiam non minus deſignat, quam præpoſitus articulus: ut, konan, SX UINX, Matth. IX, 22. Folked, SX MANAIGI, *v.* 25. Stulkan, SX MAVI, *v.* 24. Sic huſenu, Matth. VII, 25. *Domum certam*, ac *ſingularem* æque deſignat, ac að Þui huſe. *v.* 27. Idem dicendum eſt de i gieſta herbergenu, Luc. II, 7. Et og barnid liggia i jøtunne, *v.* 12. Si quis plura deſiderat, conſulat *Luc.* XX, 1, 24, 25. *Joh.* VIII, 12, 36, 44. *Joh.* VI, 11, 35, 40, 44, 46, 51, 57, 59, 63. *Joh.* X, 10, 23. XI, 28, 31, 38. XIII, 16, 18. XIV, 6, 8, 26. † Pronomen hinn, hin, hitt, vel hid, haud rarius fere induit naturam articuli, ac ſa, ſu, Þad: ut, hinn ſiuke, *Marc.* II, 4. til hins iktſiuka, *v.* 5, 9, 10. hiner ſtriftlardu, *v.* 16. og ſagde til manſins, *Marc.* III, 5. hiner ſtriftlardu. *v.* 22. hann tok i hand hins blinda. *Marc.* VIII, 23. og hann kom til ſinna lareſuina. *Marc.* IX, 14. af Þeim hinum litlu, *ex his puſillis*, *v.* 42. Þeir kolludu a hinn blinda, *& vocabant cæcum*, Marc. X, 49. hinn blinde ſagde honum, *cæcus ei dixit*, v. 51. hinn ſkriftlardi, *Marc.* XII, 32. ortu Chriſtur ſonur hins bleſſada, *tu es Chriſtus filius Benedicti*. Marc. XIV, 61. Vide *Marc.* XV, 40. *Luc.* I, 32. Af Þui hinu nya, *ex vetere*. Luc. V, 36. VI, 6. o Þu hinn vantruade kynſlod, *ô generatio infidelis*! Luc. IX, 41. *v.* XIV, 18. Sic hid gamla teſtamented, *vetus teſtamentum*. hid nyia teſtamented, *novum teſtamentum*. Ubi obiter nota Articulum apud *Iſlandos* ob majorem emphaſin, & ad denotandam majorem excellentiam, ſive in bono, ſive in malo ſenſu, non raro etiam præponi nominibus compoſitis.

‡ Pro ſa legitur ſia: ut, her lyxt ſia boc, *hic liber iſte deſinit*. *Araæ* Sched. cap. X. Notandum etiam quod ſa aliquando, perinde ac ȝe *A.Sax.* præponitur nominibus propriis: ut ſa Lazarus, *Joh.* XI. 2. Pro ſa occurrit Þann; exempla vide cap. II. reg. 10. Gramm. *Anglo-Sax.* pro Þann accul. occurrit Þennan: ut, thennan hafr Gud uppreiſtan, *quem Deus ſuſcitavit*. Act. II, 22. vid. quoque verſum 32, 36. ** Scribitur etiam Þau, & Þav, pro Þs. Male autem effertur, & ſcribitur Þaug ſecundum *Gudmundum Andreæ Iſlandum*, *Decli-*

Declinationes Nominum ſunt quatuor.

Prima Declinatio Simplex

Eſt nominum fœmininorum in a exeuntium, exceptis monoſyllabis in a longum finitis; cujus genitivus ſingularis ſemper terminatur in * u breve: ut kuinna, *fœmina*, genit. kuinnu, *fœminæ*.

Paradigma primæ declinationis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom.	Su kuinna.	Þær † kuinnur.
Gen.	Þeirrar kuinnu.	Þeirra kuenna.
Dat.	Þeirre kuinnu.	Þeim kuinnum.
Acc.	Þaa kuinnu.	Þær kuinnur.
Voc.	Þu kuinna.	Þier kuinnur.
Abl.	Af Þeirre kuinnu.	Af Þeim kuinnum.

Sic declinantur reliqua fœminina omnia in a.

Aska *Cinis.*
bida *vas oblongum, ſupernè acuminatum.*
biſſa *ſclopetum bellicum.*
bladra *tenuis membranula, Spiritu incluſo tumida.*
boola *furunculus*, item *bulla.*
bringa *pectus.*
Dingia *acervus.*
dufa *columba.*
dryfa *nivis deſcenſus.*
dyrfska *audacia.*
Elska *amor.*
eyga *poſſeſſio.*
elia *pellex.* [*ignitus.*
eyſa *Cinis ſcintillans*, ſive
eynnyria *idem.*
Fata *hydria.*
freya *rana.*
flaska *lagena.*
frilla *concubina.*
fyffa *lana pratenſis.*
Gnypa *ſummitas rupis*, vel *montis.*
giæfta *benignitas.*
græfta *malignitas.*
giæra *pellis ovilla.*
giota *ſcrobs.*
gridka *ancilla.*
gaata *ænigma.*
gata *via.*
gidia *dea.*
grenlæggia *vulpes.*
geimsla *cuſtodia.*
grima *capiſtrum.*
glyma *lucta.*
giæfa *bona fortuna.*
Hamingia *idem.*
hafa *mentum.*
hella *petra.*
hetta *capitis tegmen.*
helia *interitus.*
hilla *abacus.*
hoora *meretrix.*
hæna *gallina.*
hæru *cani.*
huida *impetus.*
hola *ſpecus.*
hryfa *raſtrum.*
Idia *labor, ſedulitas.*
ida *vortex aquæ.*
Kaapa *pallium.*
kueiſa *febris.*
kalda *idem.*
kartapyppa *candelabrum.*
kiſta *ciſta.*
kuerra *alea.*
kuedia *ſalutis nuncium.*
kiſa *felis.*
kiæna *navicula.*
kiæra *fœmina.*
Ladia *lutum.*
ligna *ſtagnans aqua.*
Migla *ſitus.*
myla *milliare.*
Negla *ſtipamen navis.*
Orka *vires.*
Pypa *fiſtula.*
pitla *ahenum exiguum.*
pylſa *farcimen.*
pyla *jacula.*
plaaga *calamitas.*
puta *ſcortum.*
peyſa *indutium.*
Reka *ligo.*
reckia *lectus.*
ræna *ratio.*
reinsla *experientia.*
riſa *rima.*
riupa *perdix.*
reyſa *iter.*
ræda *oratio.*
rooa *cauda.*
Soolskyfa *Horologium ſolare.*
skirta *interula.*
ſtulka *puella.*
ſtada *ſtatio.*
ſteffna *dica.*
ſtiarna *ſtella.*
Tooffa *vulpes.*
threya *thorax.*
Vinaatta *amicitia.*
veitsla *convivium.*
villa *error.*
vgla *noctua.*
veria *armamentum.*
versla *aqua quæ non congelatur.*
yſtra *abdomen.*
Þoka *caligo.*
Þootta *tranſtrum.*
Þuffa *tumor terræ.*

Et id genus alia.

---

in Lexico ſuo *Iſlandico*, & in expoſitionibus vocum ad *Volu-ſpæ*, Stroph. I. Non raro ſcribitur etiam Þa, ut apud *Anglo-Saxones*. * Et u in o. verſo in ø breve: ut, Thorvaldr ſonr hans vas at Brenno Þorkels Blunketils ſonar, *Thorvaldus ejus filius una aderat, cum combureretur Thorkellus Blunketilli filius. Aræ* ſchedarum cap. 5. Poſtea autem nomen compoſitum uſurpatur: oc fleira their at brennunni vǫro, *& plures, qui combuſtioni aſſiſterent.* † Et o in u mutato, kuinnor: ut, nema conor etha their mennes hann nemi fra, *præter uxores & viros, quos ille exceperat.* Aræ ſchedarum cap. II. Conor autem à nom. ſing. cona, kona, *mulier, uxor.*

Observationes in primam Declinationem.

I. Si in penultima Nominativi Singularis Syllaba fuerit a breve, mutatur in o breviſſimum in omnibus obliquis ſingularis Numeri, & tam in obliquis quam rectis *Pl. Num.* excepto genit. qui a nominativi *Sing.* retinet, ut, Kanna, *cantharus*, gen. konnu, dat. konnu, &c. nom. *Plur.* Konnur, gen. kanna, dat. konnum, &c. Sic Amma, *avia*, gen. Ommu. Aliter ſe res habet cum aa longo in penult. quippè quod invariatum in reliquis Caſibus ubique manet, ut Gaata, *ænigma*, gen. gaatu.

II. Genitivus Pluralis in nonnullis interſerit n ante a finale Nominativi Sing. ut, Duſa, *columba*, gen. *Pl.* dufna. Excipiuntur deſinentia in na, ut, Vlunna, *Virgo veſtalis*, gen. *Pl.* Vlunna. Lina, *linea*, gen. *Pl.* lina. Et quædam in ia, ut, Gryſia, *fovea*, gen. *Plur.* Þeirra griſia. Feria, *navis vectoria*, gen. *Plur.* feria: quædam autem pro i recipiunt n, ut, Bilgia, *procella*, gen. bilgna. Silgia, *ornamentum muliebre*, ſilgna.

III. Peculiare hoc habet nomen kuinna, quod i penultimum nom. *Singul.* in gen. *Plur.* mutet in e, velut ex præmiſſo paradigmate liquet. Quam mutationem in reliquis nuſquam obſervavimus. Non enim dicimus keſtna à nom. *Singul.* kiſta, *arca*; Sed, retenta eadem vocali, kiſtna. Sic Skridna non ſkredna, *à* ſkrida, *ruina montis*, vel *rupis*. Kona, quod idem eſt ac kuinna, in utroque Num. regulariter flectitur, niſi quod genit. *Pl.* à cognato nomine kuinna, mutuetur kuenna.

Secunda Declinatio Simplex

Eſt Nominum fœmininorum Singularem in ar formantium: Complectiturque quindecim literas terminales: B, d, f, g, k, l, m, n, o, p, r, ſ, t, u, y, & monoſyllaba in a cum compoſitis; ut, vomb, *venter*, vambar in genit. Sing. Vlaad, *gratia*, naadar. Toff, *mora*, taffar. Borg, *civitas*, borgar. Skaak, *luſus latronum*, ſkaakar. Saal, *anima*, ſaalar. Skomm, *ignominia*, ſkammar. Baun, *faba*, baunar. Kloo, *unguis*, klooar. Greip, *ſinus digitorum*, greipar. Vor, *labrum*, varar. Droos, *fœmina*, drooſar. Ambaatt, *ancilla*, ambattar. Tru, *fides*, truar. Mey, *virgo*, meyar; & Aa, *amnis*, aar.

Paradigmata ſecundæ Declinationis.

I. in b.	*Sing.*	*Plur.*
Nom.	Su Vomb	Þær vamber,
Gen.	Þeirrar vambar.	Þeirra vamba.
Dat.	Þeirre vomb.	Þeim vombum.
Acc.	Þaa vomb.	Þær vamber.
Voc.	Þu vomb.	Þier vamber.
Abl.	Af Þeirre vomb.	Af Þeim vombum.

Sic declinatur Þomb alicujus rei extenſio, *&c.*

II. in d.	*Sing.*	*Plur.*
Nom.	Su Vlaad	Þær Vlaader.
Gen.	Þeirrar naadar.	Þeirra naada.
Dat.	Þeirre naad.	Þeim naadum.
Acc.	Þaa naad.	Þær naader.
Voc.	Þu naad.	Þier naader.
Abl.	Af Þeirre naad.	Af Þeim naadum.

Sic declinantur reliqua in d, ut

Aſynd	*Aſpectus.*
agyrnd	*avaritia.*
anaud	*ærumna.*
Bygd	*habitatio.*
bidlund	*expectatio.*
Dyrd	*gloria.*
dygd	*virtus.*
deilld	*lis.*
daad	*virtus.*
dælld	*terra ſubſidens.*
digurd	*craſſities.*
Eimd	*miſeria.*
Flærd	*falſitas.*
frygd	*libido.*
frægd	*heroica virtus.*
framkuæmd	*executio.*
ferd	*iter.*
fremd	*res laude digna.*
folld	Poet. *terra.*
fylgd	*comitatus.*
fegurd	*amœnitas.*
Giord	*opus*, item *cingulum.*
grund	*terra, fundus.*
girnd	*cupido.*
grimd	*furor.*
Hrigd	*triſtitia.*
hurd	*janua.*
hæd	*altitudo.*
hægd	*facilitas.*
hind	*cerva.*
Kird	*tranquillitas.*
Lygd	*mendacium.*
leyd	*via.* [*riens.*
lind	*Aqua fontana ſcatu-*
linkind	*commiſeratio.*
lood	*Proprietaria ſoli poſſeſſio.*
Mærd	*eloquentia.*
mynd	*imago.*
molld	*pulvis.*
mergd	*multitudo.*
megurd	*macies.*
Nægd	*copia.*
neid	*anguſtia.*
naud	*malum.*
Ofund	*invidia.*
ölld	*ſeculum.*
Reyd	*equitandi actus.*
ryffd	*liberalitas.*
Saad	*granum.*
ſigd	*falx.*
ſloed	*via in nive trita.*
ſteid	*cocleare.*
ſnylld	*elegantia.*
ſtund	*hora.*
ſylld	*halec.*
ſtrond	*ora maris.*
ſtod	*columna.*
ſkaud	*res nihili.*
ſtigd	*offenſio.*
Trigd	*virtus, fidelitas.*
Villd	*voluntas.*
vareigd	*cautio, prudentia.*
vard	*jucunda quies.*
vegſemd	*honor.*
veſolld	*miſeria, calamitas.*
Þackargiord	*gratiarum actio.*
Þingd	*gravitas.*
Þægd.	*beneplacitum.*

Sing-

	Singulariter.	*Pluraliter.*
III. in f.	Nom. Su Toff.	Nom. Þær Taffer.
	Gen. Þeirrar taffar.	Gen. Þeirra taffa.
	Dat. Þeirre toff.	Dat. Þeim toffum.
	Acc. Þaa toff.	Acc. Þær taffer.
	Voc. Þu toff.	Voc. Þier taffer.
	Abl. Af Þeirre toff.	Abl. Af Þeim toffum.

Sic declinantur Gioff, *donatio*: groſ, *ſepulcrum*: grooſ, *lacuna terræ*: leyf, *reliquum*: sleyf, *cocleare*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
IV. in g.	Nom. Su Borg.	Nom. Þær Borger.
	Gen. Þeirrar borgar.	Gen. Þeirra borga.
	Dat. Þeirre borg.	Dat. Þeim borgum.
	Acc. Þaa borg.	Acc. Þær borger.
	Voc. Þu borg.	Voc. Þier borger.
	Abl. Af Þeirre borg.	Abl. Af Þeim borgum.

Sic declinatur Biorg, *adjumentum*: dogg, *pluvia*: laug, *balneum*: laag, *vallis*: taug, *funiculus*: taag, *vimen*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
V. in k.	Nom. Su Skaak.	Nom. Þær skaaker.
	Gen. Þeirrar skaakar.	Gen. Þeirra skaaka.
	Dat. Þeirre skaak.	Dat. Þeim skaakum.
	Acc. Þaa skaak.	Acc. Þær skaaker.
	Voc. Þu skaak.	Voc. Þier skaaker.
	Abl. Af Þeirre skaak.	Abl. Af Þeim skaakum.

Sic declinantur Block, *truncus ligneus*: haunk, *funiculus in formam circuli colligatus*: kneik, *prima cereviſiæ materia*: dosk, *votum*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
VI. in l.	Nom. Su Saal.	Nom. Þær Saaler.
	Gen. Þeirrar ſaalar.	Gen. Þeirra ſaalna.
	Dat. Þeirre ſal, vel ſaalu.	Dat. Þeim ſaalum.
	Acc. Þaa ſaal.	Acc. Þær ſaaler.
	Voc. Þu ſaal.	Voc. Þier ſaler.
	Abl. Af Þeirre ſaal, ł ſaalu.	Abl. Af Þeim ſaalum.

Sic declinatur Suol, *mora*: fiol, *aſſer*: holl, *aula*: kuisl, *particula fluvii*, vel *amnis ſcaturiens*: mol, *ſpatium ſoli lapillis*, & *ſcrupulis obſitum*: miöll, *candida*, & *recens nix nondum condenſata*: ppsl, *paſſio*: skaal, *phyala*: vll, *lana*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
VII. in m.	Nom. Su Skomm.	Nom. Þær Skammer.
	Gen. Þeirrar skammar.	Gen. Þeirra skamma.
	Dat. Þeirre skomm.	Dat. Þeim skommum.
	Acc. Þaa skomm.	Acc. Þær skammer.
	Voc. Þu skomm.	Voc. Þier skammer.
	Abl. Af Þeirre skomm.	Abl. Af Þeim skommum.

Sic flectuntur Domm, *nævus, dedecus*: skalm, *genus enſis*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
VIII. in n.	Nom. Su Baun.	Nom. Þær Bauner.
	Gen. Þeirrar baunar.	Gen. Þeirra bauna.
	Dat. Þeirre baun.	Dat. Þeim baunum.
	Acc. Þaa baun.	Acc. Þær bauner.
	Voc. Þu baun.	Voc. Þier bauner.
	Abl. Af Þeirre baun.	Abl. Af Þeim baunum.

Sic declinantur Boon & bæn, *oratio, preces*: brun, *extremitas alicujus rei*: eign, *poſſeſſio*: ſonn, *nix condenſata*: grein, *ramus*, item *ſententia*: gron, *labrum bovis ſuperius*: huon, *flos Angelicæ*: hæffn, *portus*: lauſn, *redemptio*: *ſolutio*: oogn, *terror vehementiſſimus*: onn, *mica*: orn, *aquila*: kaun, *experientia*, item *adverſitas*: ſogn, *fama*, & *rumor vulgi*: ſponn, *ſpithama*: tonn, *dens*: tiorn, *ſtagnum*, ſeu *lacus*: von, *ſpes*: vorn, *defenſio, munitio*: Run, *Runa*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
IX. in o.	Nom. Su Kloo.	Nom. Þær Klær.
	Gen. Þeirrar klooar.	Gen. Þeirra klooa.
	Dat. Þeirre kloo.	Dat. Þeim kloom.
	Acc. Þaa kloo.	Acc. Þær klær.
	Voc. Þu kloo.	Voc. Þier klær.
	Abl. Af Þeirre kloo.	Abl. Af Þeim kloom.

Sic flectuntur floc, *pulex*: loo *tormentum*, &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
X. in p.	Nom. Su Greip.	Nom. Þær Greipar.
	Gen. Þeirrar greipar.	Gen. Þeirra greipa.
	Dat. Þeirre greip.	Dat. Þeim greipum.
	Acc. Þaa greip.	Acc. Þær greipar.
	Voc. Þu greip.	Voc. Þier greipar.
	Abl. Af Þeirre greip.	Abl. Af Þeim greipum.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XI. in r.	Nom. Su Vor.	Nom. Þær varer.
	Gen. Þeirrar varar.	Gen. Þeirra vara.
	Dat. Þeirre vor.	Dat. Þeim vorum.
	Acc. Þaa vor.	Acc. Þær varer.
	Voc. Þu vor.	Voc. Þier varer.
	Abl. Af Þeirre vor.	Abl. Af Þeim vorum.

Sic declinantur For, *inter*: cor, *decubatio*: skor, *scabellum*: stor, *juncus*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XII. in s.	Nom. Su Droos.	Nom. Þær. Drooser.
	Gen. Þeirrar droosar.	Gen. Þeirra droosa.
	Dat. Þeirre droos.	Dat. Þeim droosum.
	Acc. Þaa droos.	Acc. Þær drooser.
	Voc. Þu droos.	Voc. Þier drooser.
	Abl. Af Þeirre dros.	Abl. Af Þeim droosum.

Sic declinantur Gaas, *anser*: kraas, *epulum delicatum*: krnus, *culullus*, vel *fidelia*: nos, *nasus*: raas, *discursitatio*: roos, *rosa*: Þioos, *portio*, vel *ceti*, vel *alterius cadaveris partiti*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XIII. in t.	Nom. Su Ambaatt.	Nom. Þær Ambaatter.
	Gen. Þeirrar ambaattar.	Gen. Þeirra ambaatta.
	Dat. Þeirre ambaatt.	Dat. Þeim ambattum.
	Acc. Þaa ambaat.	Acc. Þær ambaatter.
	Voc. Þu ambaatt.	Voc. Þier ambaattez.
	Abl. Af Þeirre ambaat.	Abl. Af Þeim ambattum.

Sic declinantur Aast, *amor*: braut, *via*: droott, *populus*: magt, *potentia*: naudpurfft, *necessitas*: kist, *crater*: soott, *morbus*: suoot, *mulier*: sueit, *populus*, item *provincia*: ætt, *stemma*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XIV. in u.	Nom. Su Truu.	Nom. Þær Truur.
	Gen. Þeirrar truar.	Gen. Þeirra truua.
	Dat. Þeirre truu.	Dat. Þeirre truu.
	Acc. Þaa truu.	Acc. Þaa truu.
	Voc. Þu truu.	Voc. Þier truur.
	Abl. Af Þeirre truu.	Abl. Af Þeim truum.

Sic declinantur Brun, *pons*: frun, *matrona*.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XV. in y.	Nom. Su Mey.	Nom. Þær meyar.
	Gen. Þeirrar meyar.	Gen. Þeirra meyia.
	Dat. Þeirre mey.	Dat. Þeim meyium.
	Acc. Þaa mey.	Acc. Þær meyiar.
	Voc. Þu mey.	Voc. Þier meyiar.
	Abl. Af Þeirre mey.	Abl. Af Þeim meyium.

Para-

Paradigma monoſyllaborum in a.

Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom. Su Aa.	Nom. Þær Aar.
Gen. Þeirrar aa.	Gen. ſimplici caret.
Dat. Þeirre aa.	Dat. Þeim aam.
Acc. Þaa aa.	Acc. Þær aar.
Voc. Þu aa.	Voc. Þier aar.
Abl. Af Þeirre aa.	Abl. Af Þeim aam.

Sic declinantur Giaa, *hiatus terræ*: flaa, *mephytis*: raa, *antenna*, item *locus hypocauſti telæ textoriæ deſtinatus*.

Obſervationes in Secundam Declinationem.

I. Quoties ö breviſſ. in ultima Nom. Sing. occurrerit, mutatur in Genit. Sing. & Nom. Gen. Ac. & Vocat. Plur. N. in a breve, id quod è Parad. hujus Declin. III. liquidum evadit: nom. Sing. Töff, g. tafar. nom. plur. Täffer, g. tafa, ac. taffer & v. tafer. Sic Önd, *anima*, andar in g. Sing. & ander in nom. Pl. Excipe ör, *telum*, quæ ö in omnibus utriuſque num. Caſib. retinet. Sed de hac vocula vide plura Obſervatione VII. Fiödur, *calamus*, præter hanc mutationem ö penultimi in a, etiam r anteponit terminationibus, ar, er, a, & um, ut g. Sing. fiadrar non fiadar, (habet etiam invariatè fiödur) nom. Plur. fiadrer, g. fiadra, d. fiödrum, *&c.*

II. Quoties Dyphthongus au præcedit terminationem ng, mutatur in aa longum in gen. tam Sing. quàm Plur. ut, Staung, *haſta*, gen. S. ſtaangan, gen. Pl. ſtaanga. Spaung, *lamina*, ſpaangar, ſpaanga. Taung, *forceps*, taangar, taanga. Eadem in nom. acc. & voc. Plur. mutatur vel in aa nt ſpaanger, vel in ei ut ſpeingur, teingur, ſteingar. Utrumque enim in uſu eſt. Vide de his plura Obſervat. VIII.

III. Æ ante l mutatur in genit. Sing. & nom. gen. & voc. Plur. in a breve, ut, Þiel, *lima*, Þialar: Þialer, Þiala, Þialer.

IV. Oo longum ante k, t, tranſit in diphthongum æ in nom. acc. voc. Plur. ut, Book, *liber*, bækur. Brook, *bracca*, brækur. Root, *radix*, rætur. Noot, *rete*, nætur. His adde glood, *favilla*, glædur. Item Mooder, *mater*, & Dootter, *filia*, quæ dyphthongum æ etiam in genit. Pl. retinent, Mædra, Dætra. Excipe deſinentia in *geminum* t, ut, ſoott, *morbus*, droott, *populus*, in quibus oo invariatum in omnibus utriuſque numeri tam rectis quàm obliquis manet. Idem eandem in fine, nulla ſequente conſona, mutationem ibidem ſuſtinet, ut, floo, *pulex*, flær. kloo, *unguis*, klær. Excipe kroo, *taberna cereviſiaria*, & ſtoo, *focus*, quæ nom. acc. voc. Pl. formant adjiciendo ad oo finale nominativi ſingularis r: ut, Kroor, ſtoor. Id quod etiam monoſyllabis in aa longum ſolemne eſt, ut, flaa, *mephytis*, flaar. giaa, *hiatus terræ*, giaar. raa, *locus*, vel *angulus hypocauſti telæ textoriæ deſtinatus*, raar. loo, *floccus*, & roo, *quies*, carent Plurali Num.

V. Tria hæc: Önd, *anas*, örn, *aquila*, & hönd, *manus*, mutant ö in e in nom. acc. & voc. Plur. ut Endur, ernur, hendur, quanquam etiam höndur in uſu eſt. In reliquis primæ obſervationis ductum ſequuntur. Örn antiquis maſculini generis habebatur.

VI. Deſinentia in an breve, terminationem un b. etiam admittunt, & vice versâ, ut, Andvarpan, vel andvorpun, *ſuſpirium*, (ubi nota quoque mutationem à penult. in ö) bodan, *nuncius*, vel bodun. predikan vel predikun, *concio*. ſaurgan vel ſaurgun, *inquinatio* ylffran vel ylffrun, *ejulatio*. vingan vel vingun, *amicitia, favor*. skiemtan vel skemtun, *oblectamentum*. A priore terminatione, an, formantur nom. gen. acc. & voc. Plur. ut, Andvarpaner, andvarpana, andvarpaner, andvarpaner. A poſteriore un, dativus & abl. Plur. ut andvorpunum. Ab utraque omnes obliqui ſingulares, ut gen. andvarpanar vel andvorpunar, dat. andvarpan vel andvorpun, acc. voc. abl. idem. Genitivus tamen Singularis elegantius in unar finitur.

VII. Finita in ing, ung, & y formant nom. acc. & voc. Plur. in ar, breve, ut freiſting, *tentatio*, freiſtingar; hormung, *ærumna*, hormungar: Mey, *Virgo*, Meyar. His adde reim, *ligula*, reimar: naal, *acus*, naalar: dol, *funiculus coreaceus*, dolar: aar, *remus*, aarar. Egg, *acies*, dregg, *fex*, naudſyn, *neceſſitas*, præterquam quod eoſdem tres caſus in ar faciunt, etiam i anteponunt terminationibus ar, a, & um, ut genit. Sing. & nom. acc. & voc. Plur. Eggiar, gen. Pl. eggia, dat. & ab. Pl. eggium. Sic dreggiar, dreggia, dreggium: Naudſiniar, naudſinia, naudſinium. Ör, *jaculum*, ibidem v ponit Örvar, örva. Lifur, *jecur*, heic r interſerit, lifrar, lifra, lifrum. Sic Mædra, mædrum: Dætra, dætrium: Syſtra, ſyſtrum, à nom. Sing. Mooder, Dotter, Syſter. De quarum vocum gen. S. ut & nom Pl. vide Obſ. ſeq. ad num. 4.

Sequentia formant Nom. Acc. Voc. Plurales in ur:

VIII. 1. Quæ dyphthongos æ & au ante terminationem ng habent, ut Sæng, *lectus*, ſængur; ſtaung, ſteingur: ſpaung, ſpeingur: taung, teingur.

2. Habentia oo longum antè finales nd, k, & t, ut, hönd, höndur, vel hendur: önd, *anas*, endur: kind, *creatura*, kindur: book, bækur: brook, *bracca*, brækur: root, rætur; not, nætur. Noott,

nox, habet in genit. Sing. nætur, vel naattar: dat. noott vel noottu, vel naatt: acc. nóott, voc. noott, abl. noott, noottu, vel naatt. Nom. Pl. nætur, gen. naatta, dat. noottum, acc. nætur, voc. nætur, abl. noottum. Net, *rete*, habet nom. acc. & voc. Plur. communes cum noott: aliàs regulariter formatur. Ab hac Regula iterum excipiuntur in t *geminum* terminata, ut, Drott, ſkott, iprott, quæ analogiam ſequuntur.

3. Quæ Dyphthongum ei vel ii longum habent ante k, finale, ut Eik, *arbor*, eikur: ſteik, *aßum*, ſteikur: Bryk, *ſponda*, brykur: tyk, *canicula*, tykur: byk, *ſinus terræ*, bykur: flyk, *lacera veſtis*, flykur. His adde Seir, *capra*, ſeitur.

4. Cognationis Vocabula: Mooder, Dotter, Syſter: Mædur, Dætur, Syſtur. Et hæc gen. Sing. etiam in ur anomalõs faciunt, Dottur, Moodur, Syſtur. Id quod etiam in Mioolk, *lac*, mioolkur in gen. Sing. uſus approbavit. Sed hæc vox uti apud Latinos, ita *Iſlandos* caret Plurali numero.

IX. Anomala ſunt: ær, *agna*: kyr, *vacca*, quæ ſic declinantur: nom. ær, gen. ærennar vel aannar, quod utrumque compoſitionem ſapit. Cæteros caſus Sing. à vocula aa *amnis* mutatur, ut dat. acc. & abl. aa. nom. & acc. Pl. ær, gen. aanna, dat. & abl. aam, itidem compoſitè. Sic Kyr, gen. kuar, dat. acc. & abl. kuu. Nom. acc. & voc. Plur. kyr, gen. kuua, dat. & abl. kuum.

X. Monoſyllaba in u nom. ac. & voc. Plur. formant adjiciendo ad terminationem nom. Sing. r. Fruu, *matrona*, facit Fruur: bruu, *pons*, bruur: truu, *fides*, truur.

XI. Muus, *mus*, & Lus, *pediculus*, nom. acc. & voc. Plur. formant in ys, Mys, Lys. Brun, *palpebra*, ibidem facit bryr. Reliqua quæ his Obſervationibus non comprehenduntur, præmiſſorum Paradigmatum amuſſim ſequuntur.

Tertia Declinatio Simplex

Eſt Nominum Maſculinorum & Neutrorum in d, l, n, r, ſ, x, & Neutrorum ſaltem in b, e, f, g, i, k, m, o, p, t, u finitorum. Hujus Genitivus Singularis regulariter terminatur in ſ, ut, Sa GUD, *DEUS*, Guds: Þad blad, *folium*, blads: ſa Fugl, *avis*, fugls: Þad hiol, *rota*, hiols: ſa hraffn, *corvus*, hraffns: Þad bein, *os*, beins: ſa heſtur, *equus*, heſts: Þad haar, *crinis*, haars: ſa bas, *ſtabulum boum*, bæß: Þad glas, *vitrum*, glaß: ſa lax, *ſalmo*, laxs: Þad fax, *juba*, faxs. Sic Þad lamb, *agnus*, lambs: ſæde, *ſemen*, ſædis: haff, *pelagus*, haffs: trog, *linter*, trogs: hey, *fænum*, heys: bak, *tergum*, baks: kaam, *macula*, kaams: hroo, *lacera res*. hroos: skip, *navis*, skips: ſpiot, *haſta*, ſpiotß: bu, *res familiaris*, buß.

Paradigmata Tertiæ Declinationis.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
I. in d *Maſculinum.*	Nom.	Sa Gud.	Þeir Guder.
	Gen.	Þeß Guds.	Þeirra Guda.
	Dat.	Þeim Gude.	Þeim Gudum.
	Acc.	Þaun Gud.	Þaa Gude.
	Voc.	Þu Gud.	Þier Guder.
	Abl.	Af Þeim Gude.	Af Þeim Gudum.
II. in d *Neutrum.*	Nom.	Þad Blad.	Nom. Þaug Blod.
	Gen.	Þeß blads.	Gen. Þeirra blada.
	Dat.	Þui blade.	Dat. Þeim blodum.
	Acc.	Þad blad.	Acc. Þaug blod.
	Voc.	Þu blad.	Voc. Þier blod.
	Abl.	Af Þui blade.	Abl. Af Þeim blodum.

Ad hunc fermè modum declinantur reliqua Neutra in d.

Bad	*Balneum.*	halld	*manubrium.*	Skaalld	*Poeta.*
band	*ligamen.*	hlad	*platea.*	ſpad	*opſonium.*
bard	*extremitas rei.*	hliood	*vox, ſonus.*	ſpialld	*tabula.*
blood	*ſanguis.*	hoffud	*caput.*	ſprund	*fœmina.*
bod	*nuncius.*	Jood	*fœtus.*	ſod	*jus culinare.*
bragd	*deceptio.*	Keralld	*vas.*	ſtood	*Equi admiſſarii, & equæ quæ ad faciendum genus aluntur.*
braud	*panis.*	Land	*terra.*		
flagd	*monſtrum.*	laad	*ſolum.*		
fliood	*mulier*, Poët.	lood	*glans.*		
flood	*Aquarum inundatio, acceſſus maris.*	Mord	*cædes clandeſtina.*	ſtryd	*bellum.*
		Nyd	*Rejectanea, contumelia.*	ſverd	*enſis.*
Graad	*maculæ.*			Tad	*Excrementum aridum.*
Haad	*irriſio.*	Ord	*verbum.*		
hafalld	*filum groſſum.*	Rod	*cuticula piſcium.*	Vad	*vadum.*

Singu-

		Singulariter.	*Pluraliter.*
III. in l	*Maſcul.*	Nom. Sa Fugl.	Nom. Þeir Fuglar.
		Gen. Þeß fugls.	Gen. Þeirra fugla.
		Dat. Þeim fugle.	Dat. Þeim fuglum.
		Acc. Þann fugl.	Acc. Þaa fugla.
		Voc. Þu fugl.	Voc. Þier fuglar.
		Abl. Af Þeim fugle.	Abl. Af Þeim fuglum.

Sic declinantur aſl, *fornaas*: gabl, *terminus*: iaxl, *dens molaris*: vagl, *trabs*, &c.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
IV. in l	*Neutrum.*	Nom. Þad Hiool.	Nom. Þaug hiool.
		Gen. Þeß hiols.	Gen. Þeirra hioola.
		Dat. Þui hioole.	Dat. Þeim hioolum.
		Acc. Þad hiool.	Acc. Þaug hiool.
		Voc. Þu hiool.	Voc. Þier hiool.
		Abl. Af Þui hioole.	Abl. Af Þeim hioolum.

Sic declinantur:

Baal	*Incendium.*	gil	*hiatus montium.*	skrimsl	*monſtrum.*
beisl	*frænum.*	gool	*ululatus.*	sel	*mappalia.*
briaal	*affectatio.*	Hagl	*grando.*	svingl	*vertigo.*
brixl	*exprobratio.*	hel	*lethum.*	spil	*luſus.*
Drægsl	*novitia.*	Jel	*nimbus.*	Tagl	*cauda equina.*
Fall.	*caſus.*	Kall	*vocatio, clamor.*	taal	*deceptio.*
fiall	*mons.*	kol	*carbo.*	troll	*gigas.*
fifl	*demens.*	Miol	*far.*	tungl	*luna.*
fool	*iracundus.*	maal	*ſermo, loquela.*	Viel	*cauda avis.*
fell	*acclivitas.*	Ol	*cereviſia.*	Þil	*ſponſa.*
Gall	*fel.*	Ragl	*lentum iter.*	Þol	*patientia, tolerantia.*
gagl	*mulier nauci & nihili.*	Skil	*diſtinctio, cognitio.*		

		Singulariter.	*Pluraliter.*
V. in n	*Maſcul.*	Nom. Sa Hrafn.	Nom. Þeir Hrafnar.
		Gen. Þeß hrafns.	Gen. Þeirra hrafna.
		Dat. Þeim hrafne.	Dat. Þeim hrofnum.
		Acc. Þann hrafn.	Acc. Þaa hrafna.
		Voc. Þu hrafn.	Voc. Þier hrafnar.
		Abl. Af Þeim hrafne.	Abl. Af Þeim hrofnum.

Sic declinantur:

Aan	*Defectus.*	Offn	*fornax.*	Teirn	*lamina.*
Daun	*odor.*	Sveinn	*puer, miniſter.*	turn	*turris.*
daan	*ſervus.*	ſteirn	*lapis.*	Vagn	*currus.*
Rom-paan	*ſodalis.*	ſveffn	*ſomnus.*	Þorn	*fibula.*
		ſtafn	*prora*, vel *puppis.*		

		Singulariter.	*Pluraliter.*
VI. in n	*Neutrum.*	Nom. Þad Bein.	Nom. Þaug Bein.
		Gen. Þeß beins.	Gen. Þeirra beina.
		Dat. Þui beine.	Dat. Þeim beinum.
		Acc. Þad bein.	Acc. Þaug bein.
		Voc. Þu bein.	Voc. Þier bein.
		Abl. Af Þui beine.	Abl. Af Þeim beinum.

Sic declinantur:

Aakarn	*Acus --ris.*	Kaun	*ulcus*	Raan	*ſolium.*
Bann	*damnum, excommunicatio.*	korn	*fruges.*	ragn	*maledicentia.*
		kotun	*goſſypium.*	regn	*pluvia.*
barn	*infans puer, l puella.*	Laan	*mutuum, fortuna.*	Safn	*collectio.*
Fen.	*puteus.*	laatun	*æs.*	skinn	*pellis.*
Gagn	*utilitas.*	loon	*ſtagnum.*	skryn	*ſcrinium.*
Horn.	*cornu, angulus.*	Magn	*vires, robur.*	Talfn	*branchiæ cetorum.*
Jaarn	*ferrum.*	Nafn	*nomen.*	Vopn	*arma.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
VII. in r *Maſcul.*	Nom. Sa Heſtur.	Nom. Þeir Heſtar.
	Gen. Þeß heſts.	Gen. Þeirra heſta.
	Dat. Þeim heſte.	Dat. Þeim heſtum.
	Acc. Þann heſt.	Acc. Þaa heſta.
	Voc. Þu heſtur.	Voc. Þier heſtar.
	Abl. Af Þeim heſte.	Abl. Af Þeim heſtum.

Sic declinantur:

Arngeir *Lancea.*
askur *vaſculum.*
arfur *hæreditas.*
attungur *Species menſuræ.*
Baklingur *libellus.*
brandur *titio*, item *gladius*, Poët.
haukur. *lagena.*
Dagur *dies.*
dalur *vallis.*
domur *judicium.*
duergur *pumilio, nanus.*
draugur *ſpectrum.*
dreingur *famulus.*
draumur *ſomnium.*
dinckur *fragor.*
Elldur *ignis.*
Fiskur *piſcis.*
floor *cloaca.*
fauskur *lignum aridum.*
fontur *baptiſterium.*
fiordungur *quadrans*, vel *quarta pars.*
faakur *equus* Poët.
farleikur *jumentum.*
froodleikur *eruditio.*
fleigur *cuneus.*
Gridungur *taurus.*
gomur *palatum.*
gripur *armentum.*
gieſtur *hoſpes.*
glerungur *ſolum glacie rigens.*
glæpur *ſcelus.*
gickur *ſcurra.*
gardur *agger.*
glopur *ſtultus.*
gammur *draco.*
gaddur *clavus ingens.*
Halmur *paleæ.*
hattur *pileus.*
hagur *conditio.*
hvalur *balæna, cetus.*
hundur *canis.*
hamur *exuviæ.*
hrutur *aries.*
hvolpur *parvulus canis.*
hnyffur *culter.*
hialmur *galea.*
haaleiſtur *ſoccus.*
hoffrungur *delphinus.*
hriggur *dorſum.*
haugur *tumulus.*
hooffur *ungula equina.*
Jalkur *quod groſſum eſt.*
Kuedlingur *rythmus.*
kalffur *vitulus*, vel *vitula.*
kambur *pecten.*
klettur *rupes, cautes.*
kaleikur *calix.*
koppur *matula.*
kongur *rex.*
kroppur *corpus.*
kidlingur *hædus.*
kolffur *crotalus.*
kiafftur *os*, de beſtiis dicitur.
kueikur *lychamus.*
Latungur *homo ſuperbiens.*
laupur *ſcrinium, quo lanifices lanam ſervant.*
leikur *ludus.*
liuflingur *dæmon ſubterraneus*
Maagur *affinis.* [*mitis.*
muunur *os, ris.*
madkur *vermis.*
Nyflungur *rex* Poët.
nidur *ſuſurrus.*
Oddur *mucro.*
Pilltur *puer.*
pittur *puteus.*
preſtur *paſtor.*
peningur *pecunia.*
punctur *punctum.*
pſalmur *pſalmus.*
Riffur *lignum tranſverſum, cui telam textores appendunt.*
roſtungur *aper marinus.*
reffur *vulpes.*
reidingur *ephippium, dorſuale.*
reikur *fumus.*
reikaffur *fornax.*
reikningur *rationes.*
reitur *ſpatium ſoli.*
rafftur. *lupus, furioſus.*
Strypur *nudus homo.*
skutur *puppis.*
ſylungur *trutta.*
slopper *album.*
ſtormur *tempeſtas.*
Tarffur *taurus.*
titlingur *avicula.*
Vargur *furioſus.*
Vlffur *lupus.*
Þioffur *fur.*
Þroſkulldur *limen*, &c.

Quibus tamen ſi qua ineſt varietas, obſervationibus monebitur.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
VIII. in r *Neutrum.*	Nom. Þad Haar.	Nom. Þaug Haar.
	Gen. Þeß haars.	Gen. Þeirra haara.
	Dat. Þui haare.	Dat. Þeim haarum.
	Acc. Þad haar.	Acc. Þoug haar.
	Voc. Þu haar.	Voc. Þaug haar.
	Abl. Af Þui haare.	Abl. Af Þeim haarum.

Sic declinantur:

Aar *Annus.*
Bor *bacca.*
bur *promptuarium.*
Dyr *animal brutum.*
Faar *periculum, inſania.*
far *itio*, item *navis* Poët.
flauſtur *navis* Poët.
Gler *vitrum.*
Haar *crinis.*
hreidur *nidus.*
Ilffur *ejulatio.*
Kier. *vas.*
kuer *libellus.*
Lær *femur.*
ledur *corium.*
Nollur *murmur.*
Par *par.*
Skier *ſcopulus.*
ſpor *veſtigium.*
ſumar *æſtus.*
Vor *ver.*
Þor *audacia.*

Singu-

		Singulariter.	*Pluraliter.*
IX. in ſ Maſcul.	Nom.	Saa Baas.	Þeir Baaſar.
	Gen.	Þeß baaß.	Þeirra baaſar.
	Dat.	Þeim baas.	Þeim baaſum.
	Acc.	Þann baaß.	Þaa baaſa.
	Voc.	Þu baas.	Þier baaſar.
	Abl.	Af Þeim baas.	Af Þeim baaſum.

Sic declinantur:

Aas	*Lignum oblongum.*	Haus	*caput.*	Meis	*inſtrumentum ligneum quo fænum portatur.*
Dans	*choreæ.*	hnaus	*ceſpes.*		
daus	*clunis.*	hals	*collum.*	Os	*oſtium fluviorum.*
Fans	*impedimenta.*	Krans	*corolla.*	Raß	*culus.*
foß	*cataracta.*	koß	*oſculum.*	Is	*glacies.*
Grys	*ſucula.*	kroß	*crux.*	Þuß	*gigas.*
glans	*ſplendor.*	Laas	*ſera.*		

		Singulariter.	*Pluraliter.*
X. in ſ Neutrum.	Nom.	Þad Glas.	Þaug Glas.
	Gen.	Þeß glaß.	Þeirra glaſa.
	Dat.	Þui glaſe.	Þeim gloſum.
	Acc.	Þad glas.	Þaug glos.
	Voc.	Þu glas.	Þier glos.
	Abl.	Af Þui glaſe.	Af Þeim gloſum.

Sic declinantur:

Æß	*Veredus* Poët.	flis	*cachinnatio.*	Liods	*lux.*
Fios	*bovile.*	Glis	*levis.*	Pils	*veſtis muliebris.*
flangs	*inſultatio.*	gras	*gramen.*	Skaß	*mulier impudica.*
flas	*præcipitatio.*	Huus	*domus.*	Vos	*puſtula.*

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XI. in ƿ Maſcul.	Nom.	Sa Lax.	Þeir Laxar.
	Gen.	Þeß laxs.	Þeirra laxa.
	Dat.	Þeim laxe.	Þeim loxum.
	Acc.	Þann lax.	Þaa laxa.
	Voc.	Þu lax.	Þier laxar.
	Abl.	Af Þeim laxe.	Af theim loxum.

XII. in ƿ Neutrum.	Nom.	Þad Fax.	Þaug Fox.
	Gen.	Þeß faxs.	Þeirra faxa.
	Dat.	Þui faxe.	Þeim foxum.
	Acc.	Þad fax.	Þaug fox.
	Voc.	Þu fax.	Þier fox.
	Abl.	Af Þui faxe.	Af Þeim foxum.

Sic declinantur: Fox, *vulpes*: Vax, *cera*, &c.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XIII. in b Neutr.	Nom.	Þad Lamb.	Þaug Lomb.
	Gen.	Þeß lambs.	Þeirra lamba.
	Dat.	Þui lambe.	Þeim lombum.
	Acc.	Þad lamb.	Þaug lomb.
	Voc.	Þu lamb.	Þier lomb.
	Abl.	Af Þui lambe.	Af Þeim lombum.

Sic declinantur: Drabb, *nugæ*: dramb, *ſuperbia*: Kvabb, *frequens & tædioſa petitio*: Rabb, *nugamentum*: Þamb, *tentigo*, &c.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XIV. in e Neutrum.	Nom.	Þad Sæde.	Þaug Sæde.
	Gen.	Þeß ſædis.	Þeirra ſæda.
	Dat.	Þui ſæde.	Þeim ſædum.
	Acc.	Þad ſæde.	Þaug ſæde.
	Voc.	Þu ſæde.	Þier ſæde.
	Abl.	Af Þui ſæde.	Af Þeim ſædum.

Sic declinantur:

æde	*Mus.*	Innſigle	*ſigillum.*	ſinne	*affectus.*
Bæle	*lectus, recubatio.*	Keyre	*lorum.*	Trie	*lignum.*
bræde	*furor.*	klæde	*veſtis.*	trine	*roſtrum.*
brine	*cos.*	knie	*genu.*	trippe	*equula.*
Dæle	*vallis.*	kuæde	*cantilena.*	Vie	*ſacramentum, juſtitium.*
Efne	*materia.*	Liene	*lamina.*		
eple	*pomum.*	Mitte	*medium hominis.*	Hann Giordiſt Vargur i Vies Ðm/ Kialneſinga Saga/ *Violavit*, ſeu *exuit ſacramentum.*	
enne	*frons.* [*ſus.*	millte	*ſplen.*		
erende	*negotium*, item *ver-*	merke	*ſignum.*		
einge	*pratum.*	Miſte	*ornatus muliebris.*		
Fæde	*pabulum.*	Rikte	*fama.*	vielinde	*gula.*
fære	*funis.*	ræſe	*cunicula*, ſeu *incile.*	vige	*munimentum.*
fræde	*informatio.*			veske	*ſcrinium, pixis.*
Gillde	*convivium, pretium.*	Sæte	*ſedes.*	virke	*vallum.*
Hneppe	*quantum brachiorum amplexu includi poteſt.*	ſpie	*ludibrium.*	vellde	*potentia.*
		ſnære	*reſtis.*	Þiſe.	*furtum.*
		skiæde	*materia calcei.*	Þuætte	*lotio.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XV. in f *Neutrum.* Nom.	Þad Haf.	Þaug Hof.
Gen.	Þeß hafs.	Þeirra hafa.
Dat.	Þui hafe.	Þeim hofum.
Acc.	Þad haf.	Þaug hof.
Voc.	Þu haf.	Þier hof.
Abl.	Af Þui hafe.	Af Þeim hofum.

Sic declinantur:

Bref	*Literæ.*	klof	*femorum intercapedo.*	skrof	*glacies rara & tenuis.*
Ef	*dubium.*	Laf	*ora veſtis.*	ſtef	*verſus intercalaris.*
Golf	*pavimentum.*	lof	*laus.*	Vif	*fœmina.*
Hvolff	*lacunar.*	Vef	*naſus.*	vaf	*involutio.*
Vif	*contentio.*	Rif	*coſta.*	Þooff	*condenſatio.*
klof	*corpus.*	Skref	*paſſus.*	Þrif.	*nutritio.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XVI. in g *Neutrum.* Nom.	Þad Treg.	Þaug Treg.
Gen.	Þeß trags.	Þeirra troga.
Dat.	Þui troge.	Þeim trogum.
Acc.	Þad treg.	Þaug treg.
Voc.	Þu treg.	Þier treg.
Abl.	Af Þui troge.	Af Þeim trogum.

Sic declinantur.

Biarg	*ſaxum.*	flagg	*vexillum navium.*	Vlagg	*rixa.*
berg	*idem.*	Grugg	*fex.*	Plagg	*ſupellex.*
Egg	*ovum.*	Hregg	*imber.*	Sigg	*callus.*
Faang	*ſinus.*	Lag	*modus, tonus.*	Vyg	*cædes.*
farg	*preßura.*	leg	*cubatio.*	Þang	*alga.*

Þing *forum, res.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XVII. in y *Neut.* Nom.	Þad Hey.	Þaug Hey.
Gen.	Þeß heys.	Þeirra heya.
Dat.	Þui heye.	Þeim heyum.
Acc.	Þad hey.	Þaug hey.
Voc.	Þu hey.	Þier hey.
Abl.	Af Þui heye.	Af Þeim heyum.

Sic declinantur: By, *apis*; bly, *plumbum*: Dy, *puteus*: Grey, *canis*: My, *muſcæ*: Ny, *novilunium*: Sly, *ſtuppa*: sky, *nubes*: Þy, *mancipium*: Hræi, *cadaver*, &c.

Singu-

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XVIII. in k *Neut.*	Nom.	Þad Bak.	Nom. Þaug Bok.
	Gen.	Þeß baks.	Gen. Þeirra baka.
	Dat.	Þui bake.	Dat. Þeim bokum.
	Acc.	Þad bak.	Acc. Þaug bok.
	Voc.	Þu bak.	Voc. Þier bok.
	Abl.	Af Þui bake.	Abl. Af Þeim bokum.

Sic declinantur:

Bik	*pix.*	Lok	*operculum.*	ſuack	*tumultus, ſuſurrus.*
Dik	*curſus.*	lyk	*funus.*	ſuck	*lucta.*
Fiuk	*tempeſtas nivoſa.*	Mak	*maceratio, tranquillitas.*	ſlok	*heluatio.*
folk	*populus.*		Inde Omak *moleſtia.*	Tak	*ictus.*
Hak	*uncinnus.*	mauk	*mixtio.*	tack	*clamor opilionum.*
hnauk	*labor.*	Ok	*jugum.*		Inde ad tacka *clamoribus gregem pellere.*
hrak	*res contemta.*	Rak	*ellychnium.*	Verk	*opus.*
hvik	*inconſtantia.*	rik	*pulvis.*	vik	*ſinus.*
Juck	*jus.*	Sparlak	*aulæum.*	Þak	*tectum.*
Vuak	*garritus.*				

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XIX. in m *Neut.*	Nom.	Þad Vaam.	Nom. Þaug Vaam.
	Gen.	Þeß kaams.	Gen. Þeirra kaama.
	Dat.	Þui kaame.	Dat. Þeim kaamum.
	Acc.	Þad kam.	Acc. Þaug kaam.
	Voc.	Þu kaam.	Voc. Þier kaam.
	Abl.	Af Þui kaame.	Abl. Af Þeim kaamum.

Sic declinantur: Fum, *feſtinatio*: Hrym, *pruina, ærugo*: Prym, *novilunium*: Vlaam, *obſcænus ſermo*: Rym, *calendarium*: rum, *lectus*: Skrum, *jactantia*: skuum, *ſpuma*: ſtam, *balbuties*, &c.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XX. in o *Neutrum.*	Nom.	Þad Hroo.	Nom. Þaug Hroo.
	Gen.	Þeß hroos.	Gen. Þeirre hroa.
	Dat.	Þui hrooe.	Dat. Þeim hrooum.
	Acc.	Þad hroo.	Acc. Þaug hroo.
	Voc.	Þu hroo.	Voc. Þier hroo.
	Abl.	Af Þui hrooe.	Abl. Af Þeim hrooum.

Sic declinatur Þioo, *femur*, &c.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XXI. *in* p *Neut.*	Nom.	Þad Skip.	Nom. Þaug Skip.
	Gen.	Þeß skips.	Gen. Þeirra skipa.
	Dat.	Þui skipe.	Dat. Þeim skipum.
	Acc.	Þad skip.	Acc. Þaug skip.
	Voc.	Þu skip.	Voc. Þier skip.
	Abl.	Af Þui skipe.	Abl. Af Þeim skipum.

Sic declinantur:

Draap	*Nex.*	hroop	*clamor, probrum.*	Saup	*ſorbillum.*
Geip	*jactatio, exaggeratio.*	Krap	*ejulatio.*	ſtaup	*poculum.*
grip	*rapina.*	Oop	*aqua nive mixta.*	ſorp	*quiſquiliæ.*
Hrip	*dolium.*	Reip	*reſtis.*	Varp.	*ora calcei, pullatio.*
hlaup	*curſus, ſaltus, coagulum.*	raup	*jactantia.*	Þrep.	*pars parietis prominens.*

		Singulariter.	*Pluraliter.*
XXII. *in* t *Neut.*	Nom.	Þad Spioot.	Nom. Þaug Spioot.
	Gen.	Þeß ſpioots.	Gen. Þeirra ſpiota.
	Dat.	Þui ſpioote.	Dat. Þeim ſpiootum.
	Acc.	Þad ſpioot.	Acc. Þaug ſpioot.
	Voc.	Þu ſpioot.	Voc. Þier ſpioot.
	Abl.	Af Þui ſpoote.	Abl. Af Þeim ſpiootum.

Sic declinantur:

Aat	*Esus, comestio.*	Kast	*jactus*, item *vestis muliebris.*	rollt	*vagatio.*
andlit / auglit	*vultus, facies.*	kiot	*caro.*	roſt	*cerevisia.*
aflaat	*indulgentiæ.*	kot	*thorax, prædiolum.*	Slot	*arx.*
Bit	*morsus.*	Laſt	*vituperutio.*	ſpott	*ludibrium.*
brot	*delictum, fractio.*	lierept	*linum.*	skafft	*manubrium, scapus.*
Drit	*excrementum.*	lofft	*aer, camera.*	skart / skraut	*ornamentum, mundus.*
Fat	*vestis, patina.*	laat	*gestus, obitus.*	skaut	*peplum, sinus.*
fet	*pes* mensurâ.	Maat	*exitium, exitus.*	skot	*jaculatio, angulus.*
flet	*lectisternium.*	mallt	*polenta.*	Þrot	*defectus*, item *vocula juris mendicis egenisque aplicari solita, qui proximorum bonis alendi sunt.*
flot	*liquamen.*	munngaat	*zythus.*		
frost	*gelu.*	Naut	*bos.*		
Gat	*foramen.*	naust	*statio navium.*		
Hafft	*compes.*	nollt	*cursitatio.*		
hollt	*salebræ, glabretum.*	Pluut	*supellex.*	Vit	*ratio, scientia.*
hauſt	*autumnus.*	Rit	*scriptio, nictatio.*		
hret	*aeris in pejus mutatio*	rot	*ictus, putredo.*		

	Singulariter.	*Pluraliter.*
XXIII. *in* u *Neut.*	Nom. Það Buu.	Nom. Þaug Buu.
	Gen. Þeß buuß.	Gen. Þeirra buua.
	Dat. Þui bue.	Dat. Þeim buum.
	Acc. Það bu.	Acc. Þaug buu.
	Voc. Þu buu.	Voc. Þier buu.
	Abl. Af Þui bue.	Abl. Af Þeim buum.

Sid declinantur: Hiuu, *famulitium*: Huu, *Cæsaries*, &c.

Observationes in Tertium Declinationem.

Inflexio nominum Masculinorum Neutrorumque præsertim in ur exeuntium immane quantas habeat difficultates. Quanquam enim Regula illa generalis de terminatione *Secundi Casus* frequentissimâ in ſ initio tradita non usque adeo incerta est; tanti tamen tamque perplexi variationum labyrinthi heîc occurrunt, ut quid certò statuendum sit, præceptionum multitudine vix decerni queat. Sunt enim alia, quæ rejecta terminatione Nominativi ur Genitivum formant, additâ ad penult. Syllabam literâ s, ut Hestur, *equus*, Hests in Gen. Heste in dat. *&c.* Alia quæ ad Nominativi terminationem adjiciunt s, nulla rejectâ, quæ in recto casu fuit, literâ, verbi causâ foodur, *pabulum*, foodurs; GUÐ, *Deus*, GUÐS; ſvar, *responsum*, ſuars; Hus, *domus*, Huß; gat, *foramen*, gats, *&c.* Sunt denique haud pauca, quæ in formando secundo Casu ur in ar mutant contra hujus Declinationis Analogiam; adeoque in Naturam Nominum Fœmininorum Secundæ Declinationis degenerare videntur. Quæ res eo minus mira cuiquam accidere debet, quo pluribus perspectum est, ne Latinos quidem hanc ἐπεράκλισιν ignorare. Quippe qui easdem voces nunc ad formam primæ, nunc secundæ, nunc etiam secundæ & tertiæ Declinationis variare vitio sibi haud vertunt. Porro in Plurali hujus Declinationis Nominativo nihilo faciliores dissimilium formationum ac observationum Mæandri sese offerunt. Quædam enim in ar Analogas exeunt, ut Hestar: quædam in er, ut guder. Nec desunt quæ terminationem Nominat. Pluralis ur è primâ Declinatione mutuentur, ut, fætur à footur, *pes*. Ut ad stupendas illas variationes in præsenti conniveam, quæ penultimæ syllabæ in hoc Casu haud rarò contingunt: Veluti cum ponitur æ pro o, a pro u. Item e & o loco a *&c.* Hasce & hoc genus difficultates, si non in solidum tollere, saltem lectori Linguæ nostræ curioso aperire summa ope nitemur. Quo conatu si non aliud obtinuerimus, certè aliis qualemcunque occasionem elaboratiora in hac materia tentandi edendique præbebimus, qui fracta cortice ad nucleum faciliori negocio penetrare poterunt. Esto igitur de Genitivo Singulari.

Reg. 1. Desinentia in b, d, e, f, g, i, k, m, n, o, p, ar, aar, ær, aur, er, eir, yr, or, oor, & monosyllaba in ur cum compositis, sic in ſ Simplex, t, & u, Genitivum formant adjecta ad Nominativi terminationem literâ s, ut, Lamb Lambs, haad haads, klæde klædes, haf hafs, hregg hreggs, ny nyß, pak paks, kaam kaams, dun duns, hroo hrooß, skip, skips, far, *ponto*, fars, haar haars, lær lærs, aur aurs, einer, *juniperus*, einers, reir, *arundo*, reirs, pappyr pappyrs, hor hors, foor foorß, skur skuurs, hus huß, fat fats, buu buuß, Hæc autem Regula ut multa continet membra, ita exceptiones admittit plurimas. Nos, quod poterimus, adferemus veniam præfati, si minus voto omne punctum feramus, qui primi fragilem ingenii ratem huic tam vasto turbulentoque oceano committimus.

Exci-

Excipiuntur:

1. Diſſyllaba in e, quæ ut duplicem habent Nominativum in e & i breve, ut æde & ædi; Ita duplicem etiam admittunt Genitivum in eſs & iſs, ædeſs & ædiſs. Poſterior tamen Genitivi terminatio in is frequentior eſt. Verum Monoſyllaba unam tantum terminationem Nom. in e agnoſcunt, ac proinde in es ſolummodo genitivum formant, ut, ſpie ſpies, trie tries, hlie hlies. Fie habet fiaar.

2. Liaar, *falx*; naar, *cadaveris pallor*; skiaar, *feneſtra*; ſaar, *vas*, in quibus r finale in genit. Sing. mutatur in s, ut, liaas, naas, skiaas, ſaas, non ſaars, ut diſtinguatur à neutro ſaar, *vulnus*, quod Regulariter flectitur, ſaars.

3. Bær, *habitaculum* vel *villa*, quod facit bæjer in Gen. Sing. Eſtque partim Heteroclitum: Genitivum enim Sing. format more fœmininorum Secundæ Decl. ut jam liquet; partim Anomalum, quia Dativum, Accuſ. & Ablat. Sing. facit in æ, ut dat. Þeim bæ, acc. Þann bæ, abl. Af Þeim bæ. Blær, *aura*, facit blæs.

4. Fader, *pater*, fodur: broder, *frater*, brodur, quorum peculiaris motio inter Heteroclyta tradetur.

5. Freir, *Deus Ethnicorum*, freis in Gen. non freirs.

6. Byr, *urbs*, byſs: ſnyr, *ſuſurrus*, ſnyſs: Tyr, *Deus Aſianorum*, Tyſs.

7. Hoor, *climacter*, hoos in Genitivo: skoor, *calceus*, skooſs: noor, *inſtrumentum fabrile, in quo aqua ad indurandum ferrum candens ſervatur*, nooſs: moor, *loca terræ muſcoſa*, mooſs: Þioor, *bos caſtratus*, Þioosſs: ſioor, *mare*, ſioosſs: ſnioor, *nix*, ſnioosſs. Sed poſtremæ duæ voces multiformes ſunt, de quibus videantur Heteroclita.

Reg. 2. Maſculina in ll rejiciunt poſterius l in obliquis Singularis Num. & omnibus Plur. Num. ut Nom. Þræll, *ſervus*, gen. Þræls, dat. Þræle, acc. Þræl, voc. Þræll, abl. Þræle. Nom. Plur. Þrælar, gen. Þræla, dat. Þrælum, acc. Þræla, voc. Þrælar, abl. Þrælum. Sic fyll, *elephas*, fylls: kyll, *puteus*, kylls: Þaall, *viri nomen*, Þaalls, *&c.* Excipe kall, *ſenex*, kalls, cum compoſitis ut ſtafkall, *ſenex qui baculo nititur*; kotkall, *pauperculus ſenex, qui rus colit*; rækall, *vetus Calumniator*, uſurpatur pro Sathana; jaarnkall, *vectis ferreus*, & Jall, *Baro*, Jalls in Genit. quod tamen ut & prius kall, rectius per rl ſcribitur, karl, Jarl. Neutra vero in geminum l deſinentia nuſquam l rejiciunt, ut, gull, *aurum*, gulls; troll, *gigas*, trolls; fiall, *mons*, fialls, *&c.*

3. Deſinentia in ir breve, Genitivum formant in iar, ut, bir, *ventus ſecundus*, biriar (hodie etiam birs,) ſtir, *bellum*, ſtiriar; hir, *ignis*, hiriar, *&c.*

4. Omnia *Neutra* diſſyllaba & Polyſyllaba in ur Genitivum formant in urs, ut, fiður, *pluma*, fiðurs; hreiður, *nidus*, hreiðurs; leður, *corium*, leðurs; veður, *aer, ventus*, veðurs, *&c.* Sic Norðr, Suður, Auſtur, Veſtur, id eſt, *Septentrio, Meridies, Oriens, Occidens.*

Horum genium imitantur hæc Maſculina:

Alldur	*ætas.*	Galldur	*magia.*	Mogur	*filius.*
akur	*ager.*	golkur	*abdomen.*	Nadur	*coluber.*
affur	*faſtus, odium.*	gißur	*Prop. nom. viri.*	nikur	*bellua aquatica.*
ardur	*aratrum.*	Hafur	*caper.*	Ogur	*fretum.*
Balldur	*Prop. nomen Dei cujuſdam Ethnicorum.*	heidur	*honor.*	Oſſur	*Prop. nom. viri.*
		hlaatur	*riſus.*	otur	*lutra.*
		Joffur	*rex* Poët.	Sigur	*victoria.*
bakſtur	*panificium.*	Legur	*caſtra.*	ſaaldur	*cribrum.*
biſur	*appetitus.*	leſtur	*lectio, lectura.*	Toffur	*magia.*
Fingur	*digitus.*	ludur	*tuba.*	Vigur	*enſis.*

Quatuor hæc: Groður, *viriditas*: hroður, *verſificatio, carmen:* roður, *remigium*: veður, *hiems*, præter id, quod Genitivum more jam recenſitorum in urs faciunt, etiam eundem in rar aliquando formant ut groðurs vel groðrar, hroðurs vel hroðrar, roðurs vel roðrar, veðurs vel veðrar.

Reg. 5. Diſſyllaba & Polyſyllaba *Maſculina* in ur Genitivum formant, mutando Nominativi terminationem ur in s, ut, Baatur, *Cymba*, Baats: bæcklingur, *libellus*, bæcklings: dagur, *dies*, dags: eiður, *juramentum*, eiðs: lyður, *populus*, lyðs: liður, *articulus*, liðs, *&c.*

Excipiuntur:

1. Finita in aður, vrður, skapur, quibus Genitivum Singularem in ar formare ſolemne eſt, more fœmininorum, ut, hagnaður, *commoditas*, hagnaðar in genit. lagnaður, *fatum*, lagnaðar: roſtnaður, *ſumptus*, roſtnaðar: jafnaður, *æqualitas*, jafnaðar: ſafnaður, *cætus* vel *congregatio*, ſafnaðar: fagnaður, *lætitia*, fagnaðar: Maanaður, *Menſis*, Maanaðar: ſtaður, *urbs*, ſtaðar. Excipe maður, *homo*, quod anomalãs inflectitur mans in genit. Sic atburður, *eventus*, atburðar: viðburður idem, viðburðar: vtburður, *expoſititium quid*, vtburðar: vitniſsburður, *teſtimonium*, vitniſsburðar: vrskurður, *cenſura, judicium, ſententia lata*, vrskurðar. Sic klookskapur, *calliditas*, ſtraaksкapur, *nequitia*, dvinskapur, *inimicitia*, vinskapur, *amicitia*, klookskapar, ſtraaksкapar, dvinskapar, vinskapr. His & alia ſed pauca veniunt annumeranda, ut, ſonur, *filius*, ſonar: vinur, *amicus*, vinar, *&c.*

2. Quæ o breviſſ. habent in penult. Hæc enim o *penultimæ* in a *breve*, & ur *finale* in ar mutant, ut, fiorður, *ſinus maris*, fiarðar in genit. hiortur, *cervus*, hiartar: hnottur, *globus*, hnattar: riolur, *carina*, rialar: logur, *humor*, lagar: vondur, *virga*, vandar. His adde Monoſyllaba cum compoſitis, quæ o conſtant, ut, biorn, *urſus*, biarnar: ſtirbiorn, *bellicoſus urſus*, ſtirbiarnar: Orn, *aquila*, arnar. Excipe jofur & tofur de quibus ſupra. Fiotur habet fiatrar, *vinculum, compes.*

Reg. 6. Quædam utrumqne Genitivum admittunt, tam in s quam in ar finitum, cujus generis hæc ferè ſunt:

Audur	*opulentia.*	Kundur	*filius.*	Tugur.	*numerus vicenarius.*
Blundur	*ſomnus.*	krafftur	*virtus.*	Vegur	*via.*
bragur	*rythmus.*	Lavardur	*dominus.*	vindur	*ventus.*
Fridur	*pax.*	Oedur	*Poema.*	vogur.	*fretum.*
fundur.	*inventum.*	oddur	*mucro.*	verdur	*prandium.*
Gaukur	*cuculus.*	Saudur	*ovis.*	vidur	*arbor, lignum.*
Haukur	*accipiter.*	skoogur	*ſylva.*	Þrosulldur	*limen.*

Notetur autem quod horum genitivus in ar antiquis in uſu fuerit; in s autem à modernis additis.

Reg. 7. Quæ vel geminum, g, vel ck habent ante terminationem ur, præterquam quod duplicem admittunt Genitivum in s & ar, etiam terminationi ar, i præponunt, ut, beckur, *ſcamnum*, becks beckiar: drickur, *potus*, dricks drickiar: fleckur, *macula*, flecks fleckiar: gliggur, *flatus*, gliggs gliggiar: hriggur, *dorſum*, hriggs hriggiar: iggur, *metus*, iggs iggiar: leggur, *crus*, leggs leggiar: ſteckur, *caula*, ſtecks ſteckiar: veggur, *paries*, veggs veggiar. His adnumera lækur, *torrens*: reikur, *fumus*: rifur, *liciatorium*: vefur, *tela textoria.*

8. Deſinentia vel in duplum vel in geminum s Genitivum ſimilem Nominativo habent, ut lax, *ſalmo*, lax in Genit. quanquam nos diſtinctionis gratia s adjecimus in paradigmatis. fax, *juba*, fax, in Gen. hlaß, *onus*, hlaß: traaß, *obſtinatio*, traaß, &c. Hactenus Genitivus fuit: Sequuntur de Dativo obſervanda.

De Dativo.

Reg. 1. Dativus Singularis formatur à Nominativo Sing. addendo ad Nominativi terminationem e. Quam Analogiam ſequuntur:

1. Omnia Neutra, ut, Lamb Lambe, haad haade, haf hafe, hregg hregge. Excipiuntur quæ in Nominat. in e deſinunt; ut klæde, *veſtis* vel *pannus*, fræde, *doctrina*, *informatio*: Hæc enim Dativum faciunt Similem Nominativo, klæde, fræde.

2. Maſculina (exceptis diſyllabis & polyſyllabis in ur) ita tamen ut abſque finali e in Dativo proferri etiam ſoleant, ut, Gude vel gud, fugle vel fugl, hrafne vel hrafn, reire vel reir, geyre vel geyr, baaſe vel baas, aaſe vel aas, laxe vel lax.

Reg. 2. Diſyllaba & Polyſyllaba in ur Dativum formant mutando Nominativi terminationem ur in e, ut, heſtur heſte, preſtur preſte, geſtur geſte:

Excipiuntur:

Quædam finita in dur, fur, gur, kur, lur, tur, & skapur, efinale Dativi non admittentia, ut, ſtadr, *urbs*: vadur, *funis*: ſidur, *mos*: hugur, *animus*: bugur, *curvatura*: dugur, *audacia*: veggur, *paries*: dukur, *mappa*: ſtraakr, *nebulo*: Munkur, *Monachus*: beckur, *ſcamnum*: reckur, *homo*: refur, *vulpes*: vefur, *tela*: Þiofur, *fur*: Þefur, *odor*: alur, *terebellum*: ſelur, *phoca*: melur, *ſalebræ*: marur, *cibus*: grautur, *puls*: vinskapur, *amicitia*: ſtrakſtapur, *&c.* In Dat. ſtad, vad, ſid, hug, bug, dug, vegg, duk, vef, Þef, Þioof, &c.

Ab hac exceptione iterum excipiuntur, quæ conſonantem habent ante finale dur, ut, lundur, *lucus*: blundur, *ſomnus*: fundur, *inventum*: brandur, *titio* vel *enſis*: ſandur, *arena*: burdur, *nativitas*, *portatio*: ſturdur, *ſectio.* Hæc enim inſtar ſuperiorum duplicem admittunt Dativum, Lunde vel lund, blunde vel blund, funde vel fund, brande vel brand, &c. His & alia complura veniunt adnumeranda, ut lidur, *articulus*: vidur, *frutex* vel *arbor*: Sodur, *Poema*: fridur *pax*, &c.

Reg. 3. Quæ Ð habent ſive in penultima ſive ultima Nominativi mutant illud in e in Dativo, ut, vondur vende, Orn erne, hnottur hnette, rottur rette, vollur velle. Quod ſi ante o fuerit j conſonans, ſaltem abjicitur o in Dativo, ut, biorn birne, hiortur hirte, fiordur firde, miodur mide, &c.

4. Maſculina in aar, ær, oor & iir, formant Dativum abjiciendo r Nominativi, ut, skiaar, *tranſenna*, skiaa: bær, *habitaculum*, bæ: glær, *mare*, glæ: ſioor idem, ſioo: ſnioor, *nix*, ſnioo: joor, *equus*, joo: Tyr, *Mars* vel *Mercurius*, Ty: Freyr, *Liber pater*, frey.

5. Finita in er, v conſonans Dativo inſerunt, ut, fier, *vita*, fierve: hier, *gladius*, hierve: her, *linum rude*, herve: Vier, Prop. nom. viri, Vierve.

6. Habentia a longum ante terminationem ttur mutant illud in Dat. Sing. in æ, ut, haattur, *modus*, hætte: maattur, *vires*, mætte: draattur, *tractio*, dræte, &c. Sic Spoonn, *Coclear*, ſpæne.

7. Quotque Genitivum Sing. formant in urs, Dativum vel Nominativo Similem faciunt, ut, allduR, galldur, roodur, hroodur; vel in e, ita tamen ut ante e inſerant r, ut, alldre, galldre, roodre, hroodre. Sagur habet deige, ſonur, ſine.

8. Finita in geminum l vocales relictum l (vide Reg. 2. Gen.) præcedentes abjiciunt in Dativo

tivo & Ablativo ſingularibus & omnibus Plural. Numeri, ut, ſpeigell, *ſpeculum*, dat. & abl. Sing. ſpeigle non ſpeigele: Nom. Plur. ſpeiglar, g. ſpeigla, d. ſpeiglum, ac. ſpeigla, v. ſpeiglar, ab. ſpeiglum. Sic adall, *nobilitas*, adle: skutull, *miſſile telum*, skutle, skutlar, skutla, skutlum. Þeingell, *Rex* Poëtice. Hæc imitantur deſinentia in an, en & un, ut, drottenn. *dominus*, drottne, drottnar drottna drottnum: himenn, *cælum*, himne, himnar himna himnum: morgun, *mane diei*, morgne, morgnar morgna morgnum: jotun, *gigas*, jotne, jatnar jotna jotnum. Sic gaman, *jocus*, gamne.

De Accuſativo.

Reg. 1. Omnia Neutra hujus declinationis, ut & Maſculina in d, l ſimplex, n, r monoſyllabum, s & x Accuſativum ſimilem faciunt Nominativo, nom. Þad naut, acc. Þad naut. n. ſa gud, ac. Þann gud. n. ſaa fugl, ac. Þann fugl. n. ſaa himen, ac. Þann himen. n. ſaa geir, ac. Þann geir. nom. ſaa aas, acc. Þann aas. n. ſaa lax, ac. Þann lax.

Excipiuntur:

Maſculina in aar, ar, oor & iir, quæ Accuſativum cum Dativo unum & eundem habent, skiaa/ bæ/ ſioo/ ſnioo/ Ty/ frey. Vide Regulam de formando Dativo caſu quartam.

2. Maſculina in geminum l finita, rejecto altero l formant Accuſativum, ut, Eingell: Þeingill, Þeingil, &c. Id quod Reg. 2. Genit. ſupra monuimus.

3. Diſyllaba & Polyſyllaba in ur, rejecto finali ur formant Accuſativum, ut heſtur in nom. heſt acc. *Excipe* quæ urs in genit. habent, ut, alldur, groodur, roodur, hroodur, hæc enim Nominativi terminationem invariatam in Accuſ. retinent, nom. alldur, acc. Þann alldur: n. groodur, ac. itidem groodur. Sic Roodur & hroodur.

Hæc de tribus Singularis Numeri Caſibus Obliquis, quibus variatio ineſſe deprehenſa eſt, obſervanda notavimus. Cæterorum admodum facilis eſt formatio. Vocativus enim Nominativo ubique ſimilis eſt, ut & Ablativus Dativo. Nunc igitur ad Nominativum Plur. pedem promovemus.

De Nominativo Plurali.

Reg. 1. A Genitivo Singulari in s formatur Nominativus Pluralis in ar, ut, heſtur heſts heſtar, Þreſtur Þreſts Þreſtar, armur arms armar, dagur dags dagar, likill likils liklar, himin himins himnar, &c. Saungur facit ſaunguar in nom. Plur. à dat. Sing. ſaungue.

Excipiuntur:

1. Finita in dur, quæ Nominativum Pluralem in er finiunt, ut, lydur lyds lyder, ſidur ſids ſider, lidur lids lider. His adde, Gud, guds guder, hængur, *piſcis genus*, hænger, geſtur geſts geſter, liaar, liaas liaaer, & Adjectiva in aar, ut, haar, *altus*, haaer/ Smaar, *parvus*, Smaaer/ de quibus infra.

2. Omnia in lur, ut, Dalur dals daler, ſalur, ſals ſaler, alur als aler, valur vals valer, halur hals haler, hualur hualer, bolur bols boler. Duo inſerunt i ante er finale nom. Pl. hilur, *gurges*, hils hilier: bilur, *turbo* vel *tempeſtas repentina*, bils bilier.

2. A Genitivo Singulari in ar vel iar fit Nominativus Pluralis in er, ut, vidur vidar vider, fundur fundar funder, veggur veggiar vegger, leggur leggiar legger, bir biriar birer, bær bæiar bæier. Excipe Grautur, cujus nominativus Plur. cum genit. Sing. plenè coincidit grautar. A footur footar eſt fætur.

3. A genitivo Sing. in urs formatur nominativus Plur. in rar. Idque quia dativus Sing. deſinit in re, ad quem etiam in formando nom. Plur. attendendum eſt: ut ab alldur alldurs in genit. & alldre in dat. fit alldrar in nom. Plur. Sic galldur galldurs, galldre galldrar: akur akurs, akre akrar. Excipe vetur & fingur, quæ non per vetrar aut fingrar, ſed vetur & fingur, hic ut in Singulari efferuntur. A Fader eſt Fedur, à Brooder Brædur.

4. Diſyllaba in ar & er nominativum Pluralem formant in rar, ut, hamar hamrar, kamar kamrar, heller hellrar, hirder hirdrar.

5. Vocalis quæ in penultima dativi Singularis fuit, in nom. Pl. invariata retinetur, ut ab hætte hætter, mætte mætter, erne erner, vende vender, birne birner, gallte gallter, hirte hirter, ſine ſiner, vine viner, à fæte fætur. At à deige dagar in uſu eſt. Atque hæc in Maſculinis locum habent, nunc quæ de Neutris animadvertenda ſunt, breviter indicabimus.

6. Neutra habent nom. Pl. ſimilem Singulari, ut raad, nom. Pl. Þaug raad: hliood, Þaug hliood.

Excipiuntur:

1. Quæ a longum habent ante terminationem ng; quippe quod heic in dyphthongum au mutatur, ut, faang, *acquiſitio*, item *ſinus brachiorum*, faung in nom. Pl. Þaang, *alga*, Þaung.

2. Quæ a breve habent ante quamlibet terminationem. Hæc enim id ipſum in o breviſſ. mutant, ut, nafn nofn, land lond, &c.

De Genitivo Plurali.

Reg. 1. Genitivus Pluralis formatur à Nominativo Plurali, mutando nominativi terminationes ar, er & ur in a, ut, heſtar heſta, alldrar alldra, galldrar galldra, ſaunguar ſaungua, geſter geſta, viner vina, bæjer bæja. A vollur fit vallna.

2. Quoties geminum g vel ck præcedit nom. Plur. terminationem er, ante a finale gen. ponitur i, ut, veggr veggia, leggr leggia, seggr seggia, beckr beckia, steckr steckia. Horum naturam sequuntur finita in ingur & angur, ut, streingur streingia, Þueingur Þueingia, vangur vangia, hangur hangia. Quibus adde ber, *bacca:* bed, *lectus*: egg, *ovum*: fen, *puteus*: gil, *fissura montis*: her, *exercitus*: kyn, *genus*: lif, *colustrum*: nef, *nasus*: sel, *mappalia*: skegg, *barba*, stef, *versus intercalaris*: rif, *costa*: sker, *saxum*: Þil, *sponda*. Item belgur, & kueikur, *follis*, *elychnium*: hogg facit hoggua. Aliter se habent, quæ nominativum in ar terminant, ut, Reckar recka, sockar socka, stockar stocka.

3. Vocalis penultimæ Syllabæ, quæ in genitivo Singulari fuit, in gen. Plurali resumitur, ut, haattar haatta, lands landa, vandar vanda, footar foota, &c. Exceptis broodurs brædra, & fodurs fedra.

4. Quorum nominativus Plur. definit in ur, ea r anteponunt terminationi genitivi a, ut, veturr vetra, ledur ledra. Excipe fætur foota.

De Dativo Plur.

Reg. 1. Dativus Pluralis formatur à genitivo Plurali, mutando a finale in um, ut, Alfa aalfum, laatra laatrum, beckia beckium, recka reckum, foota footum, saungua saunguum, haatra haattum, brædra brædrum, sona sonum, fedra fedrum.

2. Quæ habent a breve sive in ultima, sive penultima nominativi Singularis, mutant illud in o in dativo Plurali, ut, Askur oskum, dalur dolum, barn bornum, kerald kerolldum. Quod si o fuerit in nominativo Singulari, heic non mutatur, quamvis in aliis Casibus mutetur, ut vollur vollum. Excipe orn ornum, biorn birnum.

De Accusativo Plurali.

Reg. 1. Omnia Neutra, ut in Singulari, ita in Pl. Num. Accusativum similem formant nominativo, ut, nom. Þaug raad, acc. Þaug raad. Sic nofn, kierolld, &c.

2. Accusativus Pluralis Masculinorum formatur à nominativo Plurali, rejecto r finali, ut ab hestar est hesta, ab himnar himna, ab alldrar alldra. Sic à daler dale, hvaler hvale, saler sale, vellir velle, &c.

3. Quæ in ur faciunt nom. Pl. invariata manent in acc. Plur. ut, fingur, veturr, fætur, fedur, brædr.

Atque ita, Deo Benedicente, Tertiæ Declinationis difficultates, si non omnes, certe quamplurimas expedivimus. Nunc ut ad IV. Nominum declinationem tandem deveniamus, tempus monet.

Quarta Declinatio Simplex

Est Nominum Masculinorum & Fœmininorum * in e, & Neutrorum in a breve; cujus genitivus in Masculinis & Neutris definit in a, ut, Saa krabbe, Þess krabba: Þad auga, Þess auga. In fœmininis in e, ut, Su bræde, Þeirrar bræde. Fœminina vero ut & Neutra hujus Declinationis, eandem cum nominativo terminationem obtinent in omnibus casibus Singularis Numeri, qui ideo solis Articulis vel Augmento finali dignoscuntur.

Paradigmata Quartæ Declinationis.

	Singulariter.		*Pluraliter.*	
I. in e Masculinum.	Nom.	Saa Krabbe.	Nom.	Þeir Krabbar.
	Gen.	Þess krabba.	Gen.	Þeirra krabba.
	Dat.	Þeim krabba.	Dat.	Þeim krobbum.
	Acc.	Þann krabba.	Acc.	Þaa krabba.
	Voc.	Þu krabbe.	Voc.	Þier krabbar.
	Abl.	Af Þeim krabba.	Abl.	Af Þeim krobbum.

Sic declinantur:

Afe	*avus.*	backe	*ripa.*	breistleike	*imbecillitas.*
ande	*spiritus.*	bakare	*pistor.*	brudgume	*sponsus.*
andskote	*adversarius.*	barke	*guttur.*	bruggare	*cerevisiarius.*
ape	*simius.*	bekre	*aries.*	brune	*æstus, ustio.*
almuge	*vulgus.*	bialke	*trabs.*	buste	*muscarium setaceum.*
asne	*asinus.*	bite	*bolus.*	bure	*colonus.*
Bage	*damnum.*	blome	*flosculus.*	Daare	*temerarius.*
bagge	*sarcina.*	boge	*arcus.*	daude	*mors.*
bane	*cædes.*	brite	*partitor.*	doomare	*judex.*

* Etiam in a, ut, herra, *dominus*, *herus*, in comp. declinatione herran.

Ende

Ende *finis.*
Faalke *circus.*
fiande *hostis.*
fielage *socius.*
flooe *solum uliginosum*, seu *palustre.*
frame *promotio.*
fue *putredo.*
Galle *vitium, nævus.*
galge *patibulum.*
gallte *porcus.*
gante *scurra.*
glugge *fenestra.*
granne *vicinus.*
Hage *pascuum.*
hale *cauda.*
hegre *ardea.*
heile *cerebrum.*
hite *calor.*
hixte *singultus.*
hnacke *occiput.*
hooste *tussis.*
hraake *sputum.*
Jonkiære *juvenis.*
Kappe *athleta.*
kiærleike *charitas.*
klefe *conclave.*
klifbere *clitellum.*
klofe *fissura.*
kofe *domuncula.*
kodde *pulvillus.*
kuse *vitulus.*
kulde *frigus.*
kuarde *ulna*, mensura.
Lampe *lampas.*
lausnare *redemptor.*
læknare *medicus.*
linde *lemniscus.*
loge *flamma.*
lunde *avis species.*
Mage *venter.*
mose *muscus.*
moskue *plaga.*
Nagle *clavus.*
nable *umbilicus.*
naunge *proximus.*
naare *femorum sinus.*
nebbe *nasus.*
nioole *flos angelicæ.*
Okle *talus.*
Penne *calamus.*
poke *saccus.*
prakkare *mendicus.*
puke *spiritus malus.*
Racke *vulpes.*
ramballde *rota campanæ.*
raudmage *piscuti species.*
raupare *jactator.*
ræningie *latro.*
regnboge *iris.*
riddare *eques.*
rise *gigas.*
ropé *ructus.*
roskleike *fortitudo.*
runne *saltus*, Silv.
Sioole *rex.*
smale *upilio.*
soome *honor.*
skade *damnum.*
skrifare *scriba.*
skuule *Prop. Nom. viri.*
skugge. *umbra.*
skiootleike } *celeritas.*
skindugleke }
sætleike *dulcedo.*
spade *liguncula.*
spooe *avis species.*
spore *calcar.*
sope *haustus.*
stabbe *acervus.*
stedie *incus.*
stiake *contus.*
Tappe *stipamen.*
tuinne *filum lineum.*
Varme *calor.*
vase *funda.*
ude *imber.*
unge *pullus.*
vode *periculum.*
vodve *coxa.*
uxe *bos castratus.*
Þare *alga.*
Þoofe *dorsuale.*
Þuerfare *ascia.*

Singulariter.

II. in e *Fœminin.*

Nom.	Su Bræde.	Acc.	Þaa bræde.
Gen.	Þeirrar brædе.	Voc.	Þu brædе.
Dat.	Þeirre brædе.	Abl.	Af Þeirre brædе.

Sic declinantur:

Agirne. *avaritia.*
Beidne *petitio.*
Elle *senium.*
Fiolkinge *artes magicæ.*
Gestrisne *hospitalitas.*
giætue *attentio.*
goodgirne *benevolentia.*
hædne *ludibrium.*
hæse *raucitas.*
hille *favor.*
hlidne *obedientia.*
Jdne *diligentia.*
Kiæte *hilaritas.*
Leste *segnities.*
lostaseme *libido.*
Mildde *clementia.*
mistunseme *misericordia.*
Reide *ira.*
Snille *elegantia.*
syke *morbus.*
Tilsaatseme *indulgentia.*
Þrætne *contentio.*

III. in a *Neutrum.*

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom.	Þad Auga.	Þaug Augu.
Gen.	Þess auga.	Þeirra augna.
Dat.	Þui auga.	Þeim augum.
Acc.	Þad auga.	Þaug augu.
Voc.	Þu auga.	Þier augu.
Abl.	Af Þui auga.	Af Þeim augum.

Sic declinantur: Eyra, *auris*: eiska, *testiculus*: Hiarta, *cor*: Lunga, *pulmo*: Nyra, *ren*, &c.

Observationes in Quartam Declinationem.

Obs. I. Nominativus Pluralis Masculinorum Quartæ Declinationis semper terminatur in ar, ut è præmisso Paradigmate liquet: Exceptis frænde, *cognatus*, frændur frænda frændum frændur, & fiande, *hostis*, fianda fiendum fiendur, &c.

II. A penult. nominat. Singul. heic ut in III Declinatione mutatur in o in dativo & ablativo Plur. ut, Krabbar krobbum, asnar osnum. In Neutris etiam in nominativo & accusativo,

ut hiarta hiortu, in nom. & acc. Plur. & hiorttum in dat. & abl. Unum Neutrum Monosyllabum in a longum Tertiæ Declinationis est, straa straas in genit. Reliqua omnia Analogica sunt.

III. Fœminina hujus Declinationis carent Plurali Numero: exceptis tribus oxe, mere & myre, quæ (forte quia antiquitus aliter terminabantur) in utroque numero juxta tertiam Declinationem variantur hunc in modum:

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	Oxe.	Mere	Myre	Axer	Meraz	Myraz
Gen.	axar.	meraz	myraz	axa	mera	myra
Dat.	oxe.	mere	myre	oxum	merum	myrum
Acc.	oxe.	mere	myre	axer	meraz	myraz
Voc.	oxe	mere	myre	axer	meraz	myraz
Abl.	oxe.	mere.	myre.	Af oxum.	merum.	myrum.

Atque ita Declinationes Simplices absolvimus, sequuntur Compositæ.

CAPUT TERTIUM.

De Declinationibus Compositis, seu *Nominum Compositorum.*

DIximus supra unumquodque Nomen bifariam efferri & variari; vel absque Articulo in fine affixo, quod in quatuor Superioribus Declinationibus jam demonstratum dedimus; vel cum affixo in fine Articulo, quod nunc ostensum ibimus. Sunt igitur Compositorum Nominum totidem, quot simplicium, id est, QUATUOR Declinationes, quarum Genitivi Plurales communiter exeunt in nna, Dativi & Abl. Plur. in num. Vocativi autem in utroque numero omnem in fine respuunt Compositionem.

PRIMA DECLINATIO COMP.

Est Nominum Fœmininorum in a exeuntium, exceptis Monosyllabis in a longum finitis, quæ ad rectum Singularem adjiciunt nn, ad genit. nnar, ad dat. & ablat. nne, ad acc. na. Ad nom. & acc. Plur. nar, ut Kuinnann, kuinnunnar, &c.

Paradigma primæ Declinationis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom.	Kuinnann.	Kuinnurnar.
Gen.	kuinnunnar.	kuennanna.
Dat.	kuinnunne.	kuinnunum.
Acc.	kuinnuna.	kuinnurnar.
Voc	kuinna.	kuinnur.
Abl.	Af kuinnunne.	Af kuinnunum.

Sic declinantur: Askann oskunnar/ bidann bidunnar/ bissan bissunnar/ dingiann dingiunnar/ &c.

SECUNDA DECLINATIO COMP.

Est Nominum Fœmininorum in b, d, f, g, k, l, m, n, o, p, r, s, t, u, y, & Monosyllaborum in a finitorum; quæ ad nominat. Singularis terminationem addunt enn, ad genit. ennar, ad dat. & ablat. enne, ad accusat. ena. Nominativum vero & accusativum Plurales, cum prima Declinatione habet communes in nar, ut Vombenn vambarennar/ &c.

Paradigma Secundæ Declinationis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
Nom.	Vombenn.	Vambernar.
Gen.	vambarennar.	vambanna.
Dat.	vombenne.	vombunum.
Acc.	vombena.	vambernar.
Voc.	vomb.	vamber.
Abl.	Af vombenne.	Af vombunum.

Sic

Sic declinantur: Naadenn naadarennar/ tofenn tafarennaz/ borgenn borgarennaz/ skaakenn skaakarennaz/ saalenn saalarennaz/ skommenn skammarennaz/ baunenn baunarennaz/ klooend klooarennaz/ greipenn greiparennaz/ vorenn vararennaz/ drooſen drooſarennaz/ ambaatten ambaattarennaz/ truuenn truuarennaz/ meyenn meyarennaz/ aaenn aarennaz/ &c.

Tertia Declinatio Comp.

Eſt Nominum Maſculinorum & Neutrorum in d, l, n, r, ſ, x, & Neutrorum ſaltem in b, c, f, g, i, k, m, o, p, t, u finitorum, quæ ad nominativum Singularem Maſculinorum adjiciunt in fine enn, Neutrorum ed, ad genit. utrorumque ens, ad dativ. & abl. Maſc. num, Neut. *nu, ad acc. Maſc. enu, Neut. ed. Ad nom. Plur. Maſc. ner, Neut. enn, acc. Maſc. na, Neutrum enn ut in nom. ut, Gudenn gudſens/ bladed bladſens.

Paradigmata Tertiæ Declinationis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
I. Maſculinum.	Nom. Gudenn.	Nom. Guderner.
	Gen. gudſens.	Gen. gudanna.
	Dat. gudenum.	Dat. gudunom.
	Acc. gudenn.	Acc. gudena.
	Voc. gud.	Voc. guder.
	Abl. Af gudenum.	Abl. Af gudunom.

Sic declinantur: Fuglenn fuglſens/ hrafnenn hrafnſens/ heſturenn heſtſens/ baſenn baaſſenß/ laxenn laxſens/ &c.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
II. Neutrum.	Nom. Bladed.	Nom. Bloðenn.
	Gen. bladſens.	Gen. bladanna.
	Dat. bladenu.	Dat. bloðunum.
	Acc. bladed.	Acc. bloðenn.
	Voc. blad.	Voc. bloð.
	Abl. Af bladenu.	Abl. Af bloðunum.

Sic declinantur: Hiooled hioolſens/ beineð beinſens/ haared haarſens/ glaſed glaſſens/ faxid faxſens/ lambed lambſins/ ſædid ſædißins/ hafid hafsens/ troged trogſens/ heyed heyſens/ baked bakſens/ kaamed kaamſens/ hrooed hrooſens/ skipid skipſens/ ſpiooted ſpiootſens/ buved buuſens/ &c.

Quarta Declinatio Comp.

Eſt Nominum Maſculinorum & Fœmininorum in e, & Neutrorum in a breve. Quæ ad terminationem nominativi Sing. Maſculini affigunt nn, Neutri d, ad genit. utriuſque ns, ad dat. & abl. Maſc. num, Neut. nu, ad acc. Maſc. nn, Neut. d. Nominativus & accuſ. Plurales Maſculinorum eadem cum Maſculinis tertiæ Declinationis recipiunt in fine augmenta, ner & na. Neutra vero heic n affigunt fini. At fœminina hujus Declinationis idem recipiunt Augmentum cum Nominibus primæ Declinationis. Subjiciemus Singulorum Paradigma.

Paradigmata Quartæ Declinationis.

	Singulariter.	*Pluraliter.*
I. Maſculinum.	Nom. Krabbenn.	Nom. Krabbarner.
	Gen. krabbans.	Gen. krabbanna.
	Dat. krabbanum.	Dat. krobbunum.
	Acc. krabbann.	Acc. krabbana.
	Voc. krabbe.	Voc. krabbar.
	Abl. Af krabbanum.	Abl. Af krobbunum.

Sic declinantur: Afenn afans/ andenn andans/ barkenn barkans/ daudenn daudans/ &c.

Singulariter.

II. Fœmininum.	Nom. Brædenn.	Acc. brædena.
	Gen. brædennar.	Voc. bræde.
	Dat. brædenne.	Abl. Af brædenne.

In Plurali non uſurpatur.

---

* Et u in o verſo NO: ut, hann gaf nafn landino, oc kalladi Grænland, *ille dedit nomen regioni & vocavit Grænlandiam.* Aræ Schedarum caput VI.

		Singulariter.	*Pluraliter.*
III. Neutrum.	Nom.	Augad.	Augun.
	Gen.	augans.	augnanna.
	Dat.	auganu.	augunum.
	Acc.	augad	augun.
	Voc.	auga.	augu.
	Abl.	Af auganu.	Af augunum.

Sic declinantur: Eirad eyrans/ hiartad hiartans/ nyrad nyrans/ lungad lungans/ &c.

Atque hæc eſt variatio Affixarum in omnibus Nominum Declinationibus: quibus, cum de re aliqua in communi ſermo eſt, uti *Iſlandi* ſolent, ut ſupra dictum. Alias eodem plane modo, ac in ſuperioribus Declinationibus monitum eſt, voces declinantur: Id quod è jam datis paradigmatibus nequit non patere. Quomodo autem augmenta illa finalia in ſingulis Declinationibus ſe habeant, ſubjecta exhibebit Tabella.

SCHEMA.

Literarum affixarum, ſeu Augmentorum finalium in quatuor Nominum Declinationibus, Declinatio.

Affigit ad terminationem		I.	II.	III. Maſc.	III. Neut.	IV. Maſc.	IV. Neut.
Singulariter.							
	Nom.	nn	enn	enn	eð	nu	ð
	Gen.	nnar	ennar	ens		ns	
	Dat. & Abl.	nne	enne	num	nu	num	nu
	Acc.	na	ena	enn	eð	nn	ð
Pluraliter.							
	Nom.	nar		ner	enn	ner	n
	Gen.			nna			
	Dat. & Abl.			nu ante m finale communiter.			
	Acc.	nar		na	enn	na	n.

Fœminina hujus Declinationis idem recipiunt Augmentum cum Nominibus I. D.

CAPUT QUARTUM,

De motione Nominum Adjectivorum.

ADJECTIVORUM terminationes ſunt quatuor, l, n, r, s: ut, haall, *lubricus*: ſeinn, *tardus*: blydur, *blandus*: vys, *ſapiens*.

In l finita trium ſunt terminationum. In Maſculino terminantur in geminum l, ut hvikull, *inſtabilis*, *fallax*, in fœminino in l ſimplex, ut hvikul, in Neutro in lt, ut hvikult. Duo Adjectiva in l, litell & mikell, *parvus* & *magnus*, formant Neutrum in ð, liteð, mikeð.

Finita in n itidem trium ſunt terminationum. Nam in Maſculino terminantur in geminum n, ut galenn, fynn, in Fœminino in n ſimplex, ut galen, fyn, in Neutro vel in ð, ut diſſyllaba, galeð, valeð, broteð, vel in t, ut Monoſyllaba fynt, ſeynt, *&c.* Eynn, *unus*, ein in Fœminino, facit eitt in Neutro. Sic neyrn, *aliquis*, nein, neitt. At eingenn, (olim einge communiter) eingen, eckert. Excipe in gn communia, quæ dant Neutrum per nt, ut megn, *validus* & *valida*, megnt. Agiarn, *avarus*, agiorn, agiarnt.

In r finita in duplici ſunt differentia. Alia namque ſunt diſſyllaba & polyſyllaba in ur, eaque plurima, ut, blydur, *blandus*: goodur, *bonus*: feitur, *pinguis*: alia monoſyllaba tam in ur, quam ar, er, ir, or, ut, truur, *fidus*: klaar, *clarus*: ber, *nudus*: skyr, *perſpicuus*: ſtoor, *magnus*.

Diſſyllaba & Polyſyllaba in ur, ut goodur, in Fœminino abjiciunt ur, ut good, in Neutro ad terminationem Fœminini adjiciunt t, ut godt. Sic blydur blyd blydt/ frydur fryd frydt/ feitur feit feitt/ *&c.*

Exci-

Excipiuntur:

1. Habentia a breve ante terminationem gur, quæ in Maſculino & Fœminino eandem obtinent terminationem, a penult. in ö mutato, ſed in Neutro ad finem addunt t, ut, fagur fögur fagurt, *amœnus*, *na*, *num*: magur, *macer*, mögur magurt: Horum naturam imitantur duo in pur, dapur, *extreme affectus*, döpur dapurt, apur, *acris*, öpur apurt. Item digur, *craßus* & *craſſa*, digurt. Hagur, *artifex*, regulare eſt, hög hagt.

2. In ttur terminata Fœmininum habent ſimile Neutro, ut, rettur, *rectus*, rett rett: ſtuttur, *brevis*, ſtutt ſtutt: ſkiottur, *diſcolor*, ſkiött ſkiött: ſmellttur, *colliquatus*, ſmellt ſmellt, *&c.*

3. Polyſyllaba in adur, abjecta terminatione Maſculini ur, forment Fœmininum & Neutrum; ſed inter Fœmininum & Neutrum hoc intereſt, quod in Fœminino tam penultimum quam antepenultimum a mutetur in ö vel u, in Neutro non mutetur, ut, bleſſadur, *benedictus*, bleſſöd vel bleſſud bleſſad: alldradur öldrud alldrad: vopnadur vopnud vopnad. Ejuſdem indolis eſt annar, *ſecundus*, önnur annad.

Monoſyllaba in ar, or & ur formant Fœmininum abjecto finali r, Neutrum vero additis ad Fœminini terminationem tt, ut, ſmaar, *parvus*, ſmaa ſmaatt: haar, *altus*, haa haatt: blaar, *flavus*, blaa blaatt: mioor, *tenuis*, mioo mioott: ſlioor, *habes*, ſlioo ſliott: trur truutt. Excipe klaar & ſtöor communia, hann & hun klaar, Þad klaart: hann & hun ſtoor, Þad ſtoört.

Reliqua monoſyllaba in r duarum ſunt terminationum: ut, hann & hun ſkiær, Þad ſkiært: hann & hun dyr, Þad dyrt: hann & hun kyrr, Þad kyrt: hann & hun ber, Þad bert: hann & hun var, Þad vart. Excipe nyr, *novus*, ny nytt, & hlyr hly hlytt.

Notanda de Adjectivis.

I. Ubicunque a breve in maſculinis fuerit, in fœmininis mutatur in ö, ut halltur, *claudus*, höllt hallt/ bakadur bököd bakad/ gamall gömul gamallt/ ſniall ſnioll ſniallt.

Excipiuntur:

1. Si in penultima maſculini non fuerit a, quod eſt in antepenultima non mutatur, ut digdarykur, *virtutibus inſtructus*, digdaryk digdarykt/ ſkiallegur, *diſertus*, ſkialleg ſkiallegt.

2. Terminata in ſamur a antepenultimum non mutant, ut digdaſamur, *virtutibus cumulatus*, digdaſöm digdaſamt/ heffndarſamur, *ultionis avidus*, hefndarſöm hefndarſamt.

3. Finita in enn, a penult. non mutant, ut, galen, *inſanus*: valenn, *electus*: nakenn, *nudus*: vafenn, *implicatus*.

II. A longum præcedens terminationem ngur, mutatur in dyphthongum au in fœminino, ut, laangur, *longus*, laung langt/ ſtraangur, *durus*, *aſper*, ſtraung ſtraangt.

III. Omnia Adjectiva in omni genere bifariam terminantur, vel ut jam recenſuimus; vel in e & a; in *e maſculina, in a fœminina & neutra. De his terminationibus formandis ſequentes obſervandæ regulæ.

1. A Diſſyllabis & Polyſyllabis in ur fit maſculinum in e, mutata terminatione ur in e, ut à blydur fit blyde: fœmininum vero & neutrum, eâdem mutata in a, ut ſu & Þad blyda.

2. Quædam, exempto u, ad finem addunt e & a, ut, ſaa magre/ ſu & Þad magra à magur/ fagre fagra à fagur/ ſnotre ſnotra à ſnotur *velox*, dapre dapra à dapur/ digre digra à digur.

3. In ggur & ckur finita r finale in e & a mutant, & u præcedens in vau, ut, ſa Þickve/ ſu & Þad Þickva à Þickur/ dockve & dockva à dockur. Gloggve & gloggva à gloggur.

4. Monoſyllaba in aar, oor & ur fœmininis adjiciunt e & a terminales; ut ab hun ſmaa fit ſaa ſmaae/ ſuu vel Þad ſmaa: ab hun haa fit ſaa haae/ ſuu vel Þad haaa: ab hun mioo fit ſaa miooe/ ſu vel Þad miooa: ab hun truu fit ſaa truue/ hun vel Þad trua. Sic à ny/ ſa nye/ ſu vel Þad nya.

5. Reliqua Adjectiva in r, terminationi r, addunt e & a, ut à ſkiær/ ſaa ſkiære/ ſu & Þad ſkiæra: à ber/ ſa bere/ ſu & Þad bera: allur & annar uniformia ſunt, neque hanc variationem ſuſcipiunt.

6. Monoſyllaba in ll & nn poſterius l & n in e & a mutant, ut à ſæll fit ſaa ſæle/ ſu & Þad ſæla: ab haall/ ſa haale/ ſu & Þad haala.

7. Diſſyllaba vero & Polyſyll. in ll & nn, præter hanc poſterioris l & n mutationem in e vel a, etiam vocalem l & n finalia præcedentem abjiciunt, ut, gamle & gamla à gamall/ mikle & mikla à mikell/ litle & litla & litell.

Excipe deſinentia in aall, all & ull, ut, forſiall/ odall/ ſvikull/ ab his enim fiunt: Forſiaale forſiaala/ odale odala/ ſuikule ſvikula. Antiqui tamen Þogle dixerunt, quod à Þogull, *taciturnus*. Eingenn uniforme eſt: neque enim eingne aut eingene dicimus.

8. Quæ conſonantem aliam quam n ante n finale habent, ſive monoſyllaba ſive diſſyllaba

---

* Vel i. Nam facile invicem mutantur duæ iſtæ vocales: hinc Eireckr enn rauthi, pro Eireckr hinn raude, *Ericus ille rufus*, & iſtiuſmodi multa in Aræ Schedis.

aut polyſyllaba fuerint, ſaltem ad finem adjiciunt e & a, ut, ern, *annoſus*, ſa erne & ſu & Þad erna: agiarn, *avarus*, ſaa agiarne/ ſu & Þad agiarna.

9. E dyphthongo ei præcedente terminationem genn rejicitur i, in formando fœminino primæ, & maſculino & neutro quartæ declinationis, ut à feigenn fit fegne fegna, *lætus*: à Þueigenn, *lotus*, Þuegne Þuegna, *&c.*

10. Adjectiva in s fini ſaltem adjiciunt e & a, ut, vyſe & vyſa à vys/ fuſe & fuſa à fus/ liooſe & liooſa à lioos/ *&c.*

IV. Hæc Adjectivorum in omni genere duplex terminatio, duplicem cujuſvis generis producit Declinationem. Nam maſculina in l, n, r, s finita Declinationem maſculinorum Subſtantivorum ita finitorum, id eſt, tertiam Simplicium imitantur: In e vero quartam. Sic fœminina à variis maſculinorum terminationibus varie formata, ſecundam Declin. Simplicium ſequuntur; at omnia a finita primam. Eadem neutrorum ratio eſt. Quotquot enim in t deſinunt, juxta tertiæ Declinationis regulas flectuntur, cum talis neutrorum terminatio eò ſpectet. Cum vero in a formata fuerint, ea ad quartam pertinere terminatio indicat. Omnia vero Adjectiva, cum juxta quartam Declinationem inflectuntur, in Plur. in u deſinunt, ibidemque invariata in omnibus generibus manent, ut è ſequentibus Paradigmatis patebit.

V. Adjectiva in ſecunda & tertia Declinatione abſque Articulo variantur, ut goodur gods/ good goodrar/ godt godts/ in prima vero & quarta cum Articulo, ut ſaa goode Þeß gooda/ ſuu goda Þeirrar goodu/ Þad gooda Þeß goda. Ita ut prior motio ſit Adjectivis inſtar Compoſitæ Declinationis; poſterior Simplicis. Exemplis Singula declarabimus.

Adjectiva Monoſyllaba in ll.

Parad. I.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom.	Sæll	ſæl	ſælt	Sæler	ſælar	ſæl
Gen.	ſæls	ſællrar	ſæls		{ſællra	
Dat. & abl.	ſælum	ſallre	ſælu		{ſælum	
Acc.	ſælann	ſæla	ſælt	ſæla	ſælar	ſæl

Vel ſic

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom.	Saa Sæle	Su Sæla	Þad Sæla	Þeir Sælu	Þær Sælu	Þaug ſælu
Gen.	Þeß fæle	Þeirrar ſælu	Þeß ſæla		{Þeira ſælu	
Dat.	Þeim ſæle	Þeirre ſælu	Þui ſæla		{Þeim ſælu	
Acc.	Þann ſæla	Þaa ſælu	Þad ſæla	Þaa ſælu	Þær ſælu	Þaug ſælu.
Voc.	Þu ſæle	Þaa ſælu	Þad ſæla		Þier ſælu	
Abl.	Af Þeim ſæla	Þeirre ſælu	Þui ſæla			

Sic declinantur: Haall haal haalt/ veill veil veilt/ heill heil heilt/ *&c.* Saa haale/ ſu haala/ Þad haala: veile veila: heile heila.

Diſſyllaba in ll.

Parad. II.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom.	Gamall	Gomul	Gamallt	Gamler	Gamlar	Gomul
Gen.	gamalls	gamallrar	gamalls		{gamallra	
Dat. & abl.	gomlum	gamallre	gomlu		{gomlum	
Acc.	gamlann	gamla	gamallt.	gamla	gamlar	gomul.

Sic declinantur: Mikell, *magnus*: litill, *parvus*, &c.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc.	Sa & Þu Gamle	Su Gamla	Þad	gamla.
Gen.	Þeß gamla	Þeirrar	Þeß	
Dat. & abl.	Þeim gamla	Þeirre gomlu	Þui	
Acc.	Þann gamla	Þaa	Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug Gomlu/ *&c.*

Sic declinantur & reliqua in ll, ut, Vinſæll, *amicitia pollens*, ſaa vinſæle/ ſu & Þad vinſæla: roſull, *ſternax*, roſule roſula: ſannſogull, *verax*, ſannſogule ſannſogula: huikull, *inconſtans*, *fallax*, huikule huikula: vydforull, *qui paſſim peregrinatur*: forſiaall, *prudens*: ſpurull, *avidus quærendi*: vndeforull, *faldus animi.*

Mono-

Monoſyllaba in nn.

Par. III.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom.	Vann	væn	væne	væner	vænar	væn
Gen.	væns	vænnrar	væns	Gen.	{vænnra}	
Dat. & abl.	vænum	vænnre	vænu	Dat. & abl.	{vænum}	
Acc.	vænann	væna	væne.	Acc. væna	vænar	væn.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc.	Sa & Þu	væne	Su	væna	Þad	
Gen.	Þeß		Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl.	Þeim	væna	Þeirre	vænu	Þui	væna.
Acc.	Þann		Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug Vænu.

Sic declinantur: Beinn, *rectus*: grænn, *viridis*: hreinn, *purus*: hiænn, *calidus*: ſeinn, *tardus*: ſinn, *bonus*: ſic Ærn/ erne erna.

Diſſyllaba in nn.

Par. IV.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom.	Druckenn	Drucken	Drucked	Nom. Druckner	Drucknar	Drucken
Gen	druckens	drucknrar	druckens	Gen.	{drucknra}	
Dat. & abl.	drucknum	drucknre	drucknu	Dat. & abl.	{drucknum}	
Acc.	druckenn	druckna	drucked	Acc. druckna	drucknar	drucken.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc.	Sa & Þu	Druckne	Su	Druckna	Þad	
Gen.	Þeß		Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl.	Þeim	druckna	Þeirre	drucknu	Þui	druckna.
Acc.	Þann		Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug Drucknu, *&c.*

Sic declinantur: Barenn, *cæſus*: bogenn, *curvus*: valenn, *lectus*: galenn, *veſanus*: fredenn, *gelu peruſtus*: fuinn, *putrefactus*: luenn, *feſſus*, &c. Item Agiarn agiorn agiarnt/ & ſa agiarne ſu agiarna Þad agiarna. Sic frammgiarn/ deilugiarn/ *&c.*

Notandum etiam quod finita in eigenn/ i penultimum ſubtrahunt, cum in quarta Declinatione formantur, ut feigenn fegne/ sleigenn slegne.

Monoſyllaba in aar.

Par. V.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom.	Haar	Haa	Haatt	Nom. Haaer	Haaar	Haa
Gen.	haas	haarrar	haas	Gen.	{haarra}	
Dat. & abl.	haaum	haarre	haau	Dat. & abl.	{haaum}	
Acc.	haaann	haaa	haatt.	Acc. haaa	haaar	haa

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc.	Sa & Þu	Haae	Su	Haaa	Þad	
Gen.	Þeß		Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl.	Þeim	haaa	Þeirre	haau	Þui	haaa.
Acc.	Þann		Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug Haau, &c.

Sic declinantur: Mioor mioo mioott/ trunr trun trunt/ &c.

Monoſyllaba reliqua in r.

Par. VI.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. Skiær	skiær	skiært		Nom. skiærer	skiærar	skiær
Gen. skiærs	skiærrar	skiærs		Gen.	skiærra / skiærum	
Dat. & abl. skiærum	skiærre	skiæru		Dat. & abl.		
Acc. skiærann	skiæra	skiært.		Acc.	skiærar	skiær.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu skiære		Su skiæra	Þad	skiæra.
Gen. Þeß	skiæra	Þeirrar	Þeß	
Dat. & abl. Þeim		Þeirre	Þui	
Acc. Þann		Þaa	Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug skiæru, &c.

Sic declinantur: Klaar/ ær/ ſtoor/ ryr/ dyr/ kyrr/ fær/ skyr/ kiær/ ber/ var/ id eſt, *clarus, demens, magnus, rarus, pretioſus, tranquillus, fortis, perſpicuus, charus, nudus, cautus.*

Diſſyllaba in r.

Par. VII.

	Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. Blydur	blyd	blydt		Nom. blyder	blydar	blyd
Gen. blyds	blydrar	blydts		Gen.	blydra / blydum	
Dat. & abl. blydum	blydre	blydu		Dat. & abl.		
Acc. blydann	blyda	blydt.		Acc. blyda	blydar	blyd.

Vel ſic

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu blyde		Su blyda	Þad	blyda.
Gen. Þeß	blyda	Þeirrar	Þeß	
Dat. & abl. Þeim		Þeirre	Þui	
Acc. Þann		Þaa	Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. *&c.* Þeir Þær Þaug blydu, &c.

Sic declinantur:

Agiætur *Benignus.*
alldradur *ſenex.*
armur *piger.*
argur *idem.*
aumur *miſer.*
audur *vacuus.*
Braadur *feſtinus.*
bagur *malevolus.*
beiskur *acerbus.*
blaudur *fœmineus.*
blindur *cæcus.*
biartur *clarus.*
brattur *arduus.*
breidur *latus.*
blautur *mollis.*
breittur *mutatus, variatus.*
Dæſtur *anhelus, curſu conſumptus.*
diarfur *audax.*
daudur *mortuus.*
dramblaatur *ſuperbus.*
digur *craſſus.*
Dapur *ægre affectus.*
dælskur *qui magna ſibi pollicetur ab aliquo.*
daufur *ſurdus.*
dockur *ſubniger.*
dimmur *obſcurus.*
duglegur *valens.*
Einfalldur *ſimplex.*
einraadur *qui aliorum conſilia reſpuit.*
Falskur *aſtutus.*
falur *venalis.*
fallegur *pulcher.*
fatækur *pauper.*
feitur *pinguis.*
ferskeittur *quadratus.*
feigur *moribundus.*
flatur *planus.*
fleigur *volatilis.*
fliotur *velox.*
fölur *pallidus.*
fimur *alacer.*
frydur *venuſtus.*
froodur *eruditus.*
froomur *probus.*
framur *audaculus, naſutulus.*
fullur *plenus.*
Galladur *vitioſus.*
gelldur *caſtratus.*
gloggur *attentus.*
greidur *celer.*
gilldur *æquivalens.*
grettur *homo rugoſæ frontis.*
grædugur *eſuriens.*
giæddur *ornatus, donatus.*
gryttur [lur *lapidibus obſitus.*
gleimſkuſul- *oblivioſus.*
grimmur *ferox.*
gulur *fulvus, buxeus.*
Hardradur *durus.*
hamingiuſa- *fortunatus.*
mur
halltur *claudus.*
hæfur *aptus.*
hagur *artifex.*
hættur *periculoſus.*
hærdur *canus.*

himne-

himneskur *cæleſtis.*
hirndur *cornutus.*
helviskur *infernalis.*
heitur *calidus.*
heidrykur *ſerenus.*
heidridur *ſanctitatem præferens*
heilagur *ſanctus.*
hoffmodugur *faſtuoſus.*
holur *cavus.*
hollur *utilis, opportunus.*
hoskur *eximius.*
hoſtugur *præceps.*
hraklegur *vitioſus.*
hreckioottur *fallax.*
hræddur *timidus.*
hriggur *triſtis.*
hrumur *viribus confectus.*
hunskur *ſordidus.*
huatur *Maſculini ſexus Epitheton.*
huomleidur *ingratus.*
Illur *malus.*
Kallmannle= *virilis.*
kalldur *frigidus.*
kirlatur *modeſtus.*
klookur *callidus.*
klumnalegur *craſſus, inconcinnus.*
kollottur *qui caret cornibus.*
korunglegur *purus.*
kramur *mollis, colliquatus.*
kringloottur *rotundus.*
kuenskur *mulieroſus, effœminatus.*
kuennelſkur
Latur *piger.*
lagur *humilis.*
langur *longus.*
langſamur *tardus, lentus.*
liſtugur *hilaris, facetus.*
liufur *humanus, humilis.*
leidur *res cujus ſatietas eſt.*
litelatur *humilis.*
liettur *levis.*
loflegur *laudabilis.*
loſtugur *pronus.*
Maadur *obliteratus.*
mattugur *potens.*
margur *multus.*
markadur *ſignatus.*
mæddur *defatigatus.*
mettur *ſatur.*
meinlegur *incommodus.*
Nadugur *gratioſus.*
naumur *parcus.*
nydlegur *abjectus.*
noturlegur *pannis obſitus.*
Oærlegur *improbus.*
odur *inſanus, celer.*
oflugur *robuſtus.*
ordugur *arduus.*
oruggur *viribus & diligentia pollens.*
Ramur *robuſtus.*
rammer *acerbus.*
raudur *ruber.*
rakur *humidus.*
ryfur *liberalis.*
rykur *dives.*
roskur *fortis.*
rambiggile= *bene munitus.*
riettur *rectus.*
Sannur *verus, indubitatus.*
ſannarlegur
ſaddur *ſaturatus.*
ſivalur *teres.*
ſætur *dulcis.*
ſiukur *ægre habens.*
skeifur *valgus.*
skiallegur *diſertus, diſtinctus.*
skoruglegur *ſerius.*
skemdur *depravatus.*
slakur *remiſſus.*
slæmur *malus.*
sliettur *planus.*
slingur *verſutus.*
snotur *alacer.*
snoggur *celer.*
snaudur *vacuus.*
sodulbaka= dur *qui dorſo curvato & velut adunco eſt:* dicitur de equis.
stefnlegur *modeſtus.*
sterkur *fortis.*
stifur *validus.*
stifarlegur
stiggur *qui ſe capi non patitur.*
stodugur *ſtabilis.*
stollttur *ſuperbus, elegans.*
strækoottur *nequitioſus.*
straangur *rigidus, rigoroſus.*
streittur *arduus, rebellis.*
strydur *intenſus.*
stuttur *brevis.*
suangur *eſuriens.*
suartur *niger.*
suanhvitur *candidus inſtar cygni.*
suefnugur *ſomnolentus.*
suinnur *prudens, honeſtus; item, parcus, attentus ad rem.*
siergodur *philautos.*
sierlegur *ſui ſenſus, ſingularis.*
Tamur *aſſuetus.*
tidugur *tempeſtivus.*
tyndur *perditus.*
tolugur *loquax, diſertus.*
tomur *vacuus.*
traudur *invitus.*
Varordur *prudens & parcus.*
vallttur *verborum vacillans, fallax.*
valennkunnur *perſpectæ fidei & integritatis homo.*
vanmegnugur *imbecillis.*
veglegur
vegſamlegur *inſignis, glorioſus.*
veikur *infirmus, languidus.*
vydur *amplus.*
villttur *errore captus.*
vindur *curvus.*
vitur *ſapiens.*
vndarlegur *mirus, alienus.*
vngur *juvenilis.*
vpphriggiadur *qui eſt tumenti gibboſo dorſo, inſtar Elephanti.*
vondur *malus.*
vopnadur *armatus.*
ypparlegur *præſtans.*
Þægmælskur *taciturnus.*
Þægur *gratus.*
Þickur *craſſus.*
Þydur *egelidus.*
Þiettur *denſus.*
Þraungur *anguſtus.*
Þræslegur *ſervilis.*
Þreittur *feſſus.*
Þunnur *tenuis.*
Þungur *gravis.*

Paulò aliter quod ſequitur.

Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. Magur	mogur	magurt	Nom. magrer	magrar	mogur
Gen. magurs	magrar	magurs.	Gen.	magra	
Dat. & abl. mogrum	magre	mogru	Dat. & abl.	mogrum	
Acc. magrann	magra	magurt	Acc. magra	magrar	mogur.

Et ſic

Singulariter.

Nom. Sa & Þu Magre		ſu magra		Þad	
Gen. Þeß		Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl. Þeim	magra	Þeirre	mogru	Þui	magra.
Acc. Þann		Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þær Þaug &c. mogru.

Sic declinantur: Fagur fogur fagurt/ apur epur apurt/ digur digur digurt.

Par. VIII. in s.

Singulariter.			*Pluraliter.*		
Nom. Vys	vys	vyst	Nom. vyser	vysar	vys
Gen. vys	vysrar	vyß	Gen.	{vysra}	
Dat. & abl. vysum	vysre	vysu	Dat. & abl.	{vysum}	
Acc. vysann	vysa	vyst.	Acc. vysa	vysar	vys.

Vel sic:

Singulariter.

Nom. voc. Sa & Þu Vyse		su vysa		Þad	
Gen. Þeß		Þeirrar		Þeß	
Dat. & abl. Þeim	vysa	Þeirre	vysu	Þui	vysa.
Acc. Þann		Þaa		Þad	

Pluraliter.

Nom. Gen. Dat. Acc. *&c.* Þeir Þar Þaug &c. vysu.

Sic declinantur etiam Composita, ut hreckvis & prettviß *fallax, dolosus*: rettvyß, *justus*: sundvyß, *qui perdita facile invenit.* Item reliqua in s, ut, haas, *raucus*: laus, *solutus, liber*: lioos, *lucidus, clarus*: fuus, *libens*, &c.

VI. Vocativum è quarta Declinatione Adjectiva desumunt, ut Þu Blyde/ Þu fegne/ *&c.*

VII. Hoc præ substantivis singulare habent Adjectiva, quod per gradus Comparationis pleraque variari possint. *Est autem Comparatio vel Regularis vel Irregularis.*

Regularis est, quæ ab Adjectivo fœminino primæ declinationis format Comparativum & Superl. illum, addito re, hunc, stur, ut ab haala fit haalare haalastur: ab huikula/ huikulare huikulastur: à beina/ beinare beinastur: à druckna/ drucknare drucknastur: à vara/ varare varastur: à trua/ truare truastur: à blyda/ blydare blydastur: à vysa/ vysare vysastur.

Notandum tamen est, quod quædam Adjectiva, licet Regulariter sua Natura comparantur, frequentius tamen Syncopticâs usurpentur. Cujus generis in primis sunt Monosyllaba in n, & tam Monosyllaba quam Dissyllaba in l, item omnia in gur finita, ut, Beinn beinnre & beinne beinstur/ pro beinare beinastur, vænn vænnre vel vænne vænstur/ pro vænare vænastur: Sic haall hallre vel haalle haalastur/ huikull huikullre vel huikulle/ suikull suikullre vel suikulle/ pro haalare/ suikulare/ huikulare. *Item* fallegur fallegre in Comp. skiallegur skiallegre/ pro fallegare skiallegare. Sed in l & gur in Comparativo saltem Syncopam admittunt. Ejusdem indolis sunt Mioor mioorre mioostur pro miooare miooastur: slioor slioorre slioostur pro slioffre/ *&c.*

"Notandum quoque est nomen idoli Tyr vel Týr adjectivis præpositum eorum significationem "maxime adaugere apud *Cimbros* & in gradu superlativo collocare: ut, in Tyrhraustur, *fortis*, &c. "Vide Gramm. *Anglo-Sax.* cap. IV. reg. 7.

Irregularis est, quæ in Comparativo & Superlativo radicalem Positivi vocalem amittit, ut, Stoor stærre stærstur/ haar hærre hærstur/ noogur nægre nægstur/ gamall elldre/ lytill minne minstur/ *&c.*

Paradigmata Comparationis Regularis.

Parad. I. in l.

	Singulariter.		
Nom.	Haal vel haale/	Haalare vel haallre/	Haalastur vel haalaste/
	haal vel haala/	haalare vel haallre/	haalust vel haalasta/
	haalt vel haala/	haalara vel haalla/	haalast vel haalasta/
Gen.	haals vel haala	haalara vel hallra/	haalasts vel haalasta/
	haallrar vel haalu/	haalare vel haallre/	haalastrar vel haalustu/
	haals vel haala/	haalara vel haallra	haalasts vel haalasta/
Dat. & abl.	haalum vel haala/	haalara vel haallra/	haalustum vel haalasta/
	haallre vel haalu/	haalare vel haalle/	haalastre vel haalustu/
	haalu vel haala/	haalara vel haallra/	haalustu vel haalasta/
	haalann vel haala/	haalara vel halla/	haalastann vel haalasta/
Acc.	haala vel haalu/	haalare vel haallre/	haalasta vel haalustu/
	haallrr vel haala/	haalara vel haallra/	haalast vel haalasta/
	haale/	haalare vel haallre/	haalaste/
Voc.	haala/	haalare vel haallre/	haalasta/
	haala/	haalara vel haallra/	haalasta/

Plura-

Pluraliter.

Nom.	Haaler				Haalaſter		
	haalar				haalaſtar		
	haal				haaluſt		
Gen.	haallra				haalaſtra		
d. ab.	haalum	vel	haalu, Haalare vel haallre,		haaluſtum	vel	haaluſtu.
	haala				haalaſta		
Acc.	haal				haalaſtar		
	haal				haal		
Voc.	haalu				haaluſtu		

Sic comparantur: Sæll vel sæle, sælare vel sælle, sælaſtur vel sælaſte: hvikull vel hvikulle, hvikvlare vel hvikulle, hvikulaſtur vel hvikulaſte: ſuikull vel ſuikule, ſuikulare vel ſuikulle, ſuikulaſtur vel ſuikulaſte. Sic Monoſyllaba in n: Beinn vel beine, beinare vel beinne, beinaſtur beinaſte, vel beinſtur beinſte: vænn vel væne, vænare vel vænne, vænaſtur vænaſte, vel vænſtur vænſte, &c. Hæc enim tam in Comparativo, quam Superlativo Syncopam admittunt.

Parad. II. in n *Diſſyllabum.*

Parad. II. *Singulariter.*

Nom.	Druckenn		druckne/	Drucknare/	Drucknaſtur		drucknaſte/
	drucken		druckne/	drucknare/	drucknuſt		drucknaſta/
	drucked		druckna/	drucknara/	drucknaſt		drucknaſta/
	druckens		druckna		drucknaſts		drucknaſta/
Gen.	drucknrar		drucknu		drucknaſtar		drucknuſtu/
	druckens		druckna		drucknaſts		drucknaſta/
	drucknum		druckna	drucknara	drucknuſtom		drucknaſta/
Dat. Abl.	drucknre	vel	drucknu	drucknare	drucknaſtre	vel	drucknuſtu/
	druckna		druckna	drucknara	drucknuſtu		druckna ſta/
	druckenn		druckna		druckna ſtann		druckna ſta/
	druckna		drucknu		drucknaſta		drucknuſtu/
Acc.	drucked		druckna		drucknaſt		druckna ſta.
	druckne			drucknare	drucknaſte		
Voc.	druckna			drucknare	drucknaſta		
	druckna			drucknara	drucknaſta		

Pluraliter.

Nom.	Druckner				Drucknaſter		
	drucknar				drucknaſtar		
	drucken				drucknuſt		
Gen.	drucknra				druckna ſtra		
d. ab.	drucknum	vel	drucknu, Drucknare/		drucknuſtum	vel	drucknuſtu.
	druckna				druckna ſta		
Acc.	drucknar				drucknaſtar		
	drucken				drucknuſt		
Voc.	drucknu				drucknuſtu		

Sic Comparantur Bogenn vel bogne, bognare/ bognaſtur vel bognaſte: valenn vel valde/ valdare, valdaſtur vel valdaſte: galenn vel galde, galdare, galdaſtur vel galdaſte: licet hæc duo & ſimilia in alen anomaliam quandam præ ſe ferant, fredenn vel fredne, frednare, frednaſtur vel frednaſte: fuenn vel fune, funare, funaſtur vel funaſte, &c. Item feigenn vel fegne, fegnare, fegnaſtur vel fegnaſte, &c.

Parad. III. in r *Monoſyllab.*

Parad. III. *Singulariter.*

Nom.	Skiær		skiære	Skiærare vel skiærre	Skiæraſtur		skiæraſta/
	skiær		skiæra		skiæruſt		skiæraſta/
	skiært		skiæra	skiærara vel skiærra	skiæraſt		skiæraſta/
Gen.	skiors		skiæra		skiæraſts		skiæraſta/
	skiærrar		skiæru		skiæraſtrar		skiæruſtu/
	skiærs		skiæra		skiæraſts		skiæraſta/
Dat. Abl.	skiærum		skiæra	skiærara vel skiærr	skiæruſtum		skiæraſta/
	skiærre	vel	skiæru	skiærare vel skiærre	skiæraſtre	vel	skiæruſtu/
	skiæru		skiæra		skiæruſtu		skiæraſta/

Acc.	skiærann	skiæra skiæru skiæra	skiærara vel skiærra	skiæraſtann skiæraſta skiæraſt	skiæraſtā/ skiæruſtu/ skiæraſta/
Voc.	skiære skiæra skiæra		skiærara vel skiærre skiærare vel skiærra	skiærſte skiæraſta skiæraſta.	

Pluraliter.

Nom.	Skiærer skiærar skiær			Skiæraſter skiæraſtar skiæruſt		
Gen.	skiærra			skiæraſtra		
d. ab.	skiærum	vel	skiæru, Skiærare vel skiærre,	skiæruſtum	vel	skiæruſtu.
Acc.	skiæra skiærar skiær			skiæraſta skiæraſtar skiæruſt		
Voc.	skiæru			skiæruſtu		

Sic comparantur reliqua Monoſyllaba in r, ut, dyr vel dyre, dyrare vel dyrre, dyraſtur vel dyraſte, item dyrſtur vel dyrſte. Skyr vel skyre, skyrare vel skyrre, skyraſtur vel skyraſte, *&c.*

Parad. IV. in r *Diſsyllabum.*

Parad. IV.

Singulariter.

Nom.	Blydur blyd blydr	blyde blyda blyda	Blydare blydara	Blydaſtur blyduſt blydaſt	blydaſte blydaſta blydaſta
Gen.	blyds blydrar blyds	blyda blydu blyda		blydaſts blydaſtrar blydaſts	blydaſta blyduſtu blydaſta
Dat. Abl.	blydum blydre blydu	blyda blydu blyda	blydara blydare blydara	blyduſtum blydaſtre blyduſtu	blydaſta blyduſtu blydaſta
Acc.	blydann blyda blydr	blyda blydu blyda		blydaſtann blydaſta blydaſt	blydaſta blyduſtu blydaſta.
Voc.	blyde blyda blyda	blydare blydara		blydaſte blydaſta blydaſta.	

Pluraliter.

Nom.	Blyder blydar blyd			Blydaſter blydaſtar blyduſt		
Gen.	blydra			blydaſtra		
d. ab.	blydum blyda	vel	blydu, Blydare,	blyduſtum blydaſta	vel	blyduſtu.
Acc.	blydar blyd			blydaſtar blyduſt		
Voc.	blydu			blyduſtu		

Sic Comparantur Agiætur agiætare agiætaſtur/ armur armare armaſtur/ braadur braadare braadaſtur/ baagur baagare baagaſtur/ &c.

Paradigm V. in s.

Singulariter.

Nom.	Vis vis vist	viſe viſa viſa	viſare viſare viſara	viſaſtur viſuſt viſaſt	viſaſte viſaſta viſaſta
Gen.	viß viſrar viß	viſa viſu viſa		viſaſts viſaſtrar viſaſts	viſaſta viſuſtu viſaſta
Dat. Abl.	viſum viſre	viſa viſu	viſara viſare	viſuſtum viſaſtre	viſaſta viſuſtu

viſu

	viſu		viſa		viſara		viſuſtu	viſaſta
Acc.	viſann		viſa				viſaſtann	viſaſta
	viſa		viſu				viſaſta	viſuſtu
	viſt		viſa				viſaſt	viſaſta.
Voc.	viſe				viſare		viſaſte	
	viſa				viſare		viſaſta	
	viſa				viſara		viſaſta.	
				Pluraliter.				
Nom.	Viſer						Viſaſter	
	viſar						viſaſtar	
	vis						viſuſt	
Gen.	viſra						viſaſtra	
d. ab.	viſum	vel			viſu, viſare,		viſuſtum	vel viſuſtu.
Acc.	viſa						viſaſta	
	viſar						viſaſtar	
	vis						viſuſt	
Voc.	viſu						viſuſtu	

Sic Comparantur Haas vel haaſe/ haaſare/ haaſaſtur vel haaſaſte: laus vel lauſe/ lauſare/ lauſaſtur vel lauſaſte: lioos vel lioose/ liooſare/ liooſaſtur vel liooſaſte: fuus vel fuuſe/ fuuſare/ fuuſaſtur vel fuuſaſte/ &c.

IRREGULARITER Comparantur ſequentia.

1.	Mikell vel mikle/	Meire/	Meſtur vel meſte
	mikel vel mikla/	meire/	meſt vel meſta
	miked vel mikla	meira/	meſt vel meſta/ &c.
2.	Litill vel litle/	Minne/	Minſtur vel minſte
	litil vel litla/	minne/	minſt vel minſta
	litid vel litla/	minna/	minſt vel minſta, &c.
3.	Gamall vel gamle/	Ellðre/	Ellſtur vel ellſte
	gomul vel gamla/	elldre/	ellſt vel ellſta
	gamalt vel gamla/	elldra/	ellſt vel ellſta/ &c.
4.	Goodur vel goode/	Betre/	Beſtur vel beſte
	good vel gooda/	betre/	beſt vel beſta
	gott vel goda/	betra/	beſt vel beſta/ &c.
5.	Illur	Verre/	Veſtur
	ill	verre/	veſt
	illtt	verra	veſt/ &c.
6.	Langur	Leingre/	Leingſtur
	laung	leingre/	leingſt
	langt	leingra/	leingſt/ &c.
7.	Þraungur	Þreingre vel Þraungvare/	Þreingſtur vel Þraungvaſtur
	Þraung	Þreingre vel Þraungvare/	Þreingſt vel Þrauguſt
	Þraungt	Þreingra vel Þraungvara/	Þreingſt vel Þraungvaſt/ &c.
8.	Laagur	Lægre/	Lægſtur
	laag	lægre/	lægſt
	lagt	lægra/	lægſt/ &c.
9.	Fagur	fegre	fegurſtur
	fogur	fegre	fegurſt
	fagurt	fegra	fegurſt/ &c.
10.	Magur	megre	megurſtur
	mogur	megre	megurſt
	magurt	megra	megurſt/&c.
11.	Stoor	ſtærre	ſtærſtur
	ſtoor	ſtærre	ſtærſt
	ſtoort	ſtærra	ſtærſt/ &c.
12.	Haar	hærre	hæſtur
	haa	hærre	hæſt
	haatt	hærra	hæſt/ &c.
13.	Smaar	ſmærre	ſmæſtur
	ſmaa	ſmærre	ſmæſt
	ſmaatt	ſmærra	ſmæſt
Sic	Ungur	ingre	ingſtur
	ſtuttur	ſtytire	ſtyttſtur/ &c.

14. His adde quæ vel r vel u anteponunt terminationibus Comparativi, & Superlativi, ut' Vitur vitrare vitraſtur/ ſtiggur ſtigguare ſtigguaſtur/ drapur draprare drapaſtur/ & ſi quæ ſunt alia, ab amuſſi Analogorum declinantia, quæ rectius uſus docebit.

Deficiunt ſequentia Poſitiva.

1.	Æffrè	Æffstur	*Superior*	*Supremus*
	effre	effst	*ſuperior*	*ſuprema*
	effra	effest	*ſuperius*	*ſupremum*
2.	Nedre	Nedſtur	*Inferior*	*Inſimus*
	nedre	nedſt	*inferior*	*inſima*
	nedra	nedſt	*inferius*	*inſimum*
3.	Ytre	Ytſtur	*Exterior*	*Extremus*
	ytre	ytſt	*exterior*	*extrema*
	ytra	ytſt	*exterius*	*extremum*
4.	Innre	Inſtur	*Interior*	*Intimus*
	innre	inſt	*interior*	*intima*
	innra	innſt	*interius*	*intimum*
5.	Sydre	Sydſtur	*Poſterior*	*Poſtremus*
	ſydre	ſydſt	*poſterior*	*poſtrema*
	ſydara vel ſydare	ſydſt í ſydaſtur, &c.	*poſterius*	*poſtremum.*

Comparativo & Superlativo in Maſculino & Fœminino Singul. deficit

Margur			*Multus*
morg			*multa*
margt	fleyra	fleſt	*multum, plus, plurimum.*

Non Comparantur

Alldradur/ ſinnadur/ audur/ daudur/ &c. quæ uſus & Lexicorum diligens lectio rectius docebunt.

CAPUT QUINTUM.

De Heteroclytis ſeu Anomalis, item *Defectivis.*

HEteroclyta Declinatione ſunt, I. quæ partim juxta tertiam, partim primam Declinationem variantur, ut:

Singulariter.

Nom. Voc.	Fader	Broder	Footur	Vetur	Fingur
Gen.	fodurs	broodurs	footar	vetrar	fingurs
Dat. & Abl.	fodur	broodur	fæte	vetre	fingre
Acc.	fodur	broodur	foot	vetur	fingur.

Pluraliter.

Nom. Voc.	Feder	Brædur	Fætur	Vetur	Fingur
Gen.	fedra	brædra	foota	vetra	fingra
Dat. & Abl.	fedrum	brædrum	footum	vetrum	fingrum
Acc.	fedur	brædur	fætur	vetur	fingur.

Hæc enim in ſingulari in tertia Declinatione, licet non ſine quadam anomalia, flectuntur; At in plurali, primæ Declinationis genium ſequuntur, cujus proprium eſt, nom. & acc. Plur. in ur formare, ut kuinnur.

II. Quæ partim juxta ſecundam Nominum Declinationem, partim primam variantur, cujus cenſus ſunt omnia, quæ Obſervat. VIII. ad ſecundam Simpl. commemoravimus, quibus addatur tonn, *dens*, tennur in nom. Plur. & ſi quæ ſunt ejus generis alia.

Heteroclyta genere ſunt, I. quæ in diverſis numeris diverſis etiam generibus Declinantur, ut, Saa Goode in Singulari, Þaug giæde in Plur. Þad Æinge, *pratum*, Þær eingiar.

II. Quæ in eodem etiam numero diverſa ſumunt genera ut Bullt, & ſu bulltan, Þeß bullts vel Þeirrar bullttunar. Sa Gaangur vel ſu gaanga/ Þaug gaung vel Þær gaungur/ &c.

Heteroclyta genere & Declinatione ſunt, quæ tam generibus, quam declinationibus diverſis variantur, ut Þad gaar/ Þær giætur/ &c.

Ano-

Anomala ſunt, quæ in formandis quibuſdam caſibus à communi aliorum uſu & indole in ſolidum diſtant: qualia ſunt kloo & floo/ quæ Nominativum & Accuſ. Pluralem non in er aut ar, ſicut Regularia, ſed in ær finiunt, klær/ flær. Sic taa tær/ &c. Sic à communi conſuetudine multum abeunt ſioor ſiooffar vel ſiaafar/ vel ſæfar vel ſioos/ & ſnioor ſniooar vel ſnioos. Sed de his & ſimilibus Lexica conſulantur.

Defectiva ſunt quæ vel numerorum aliquo vel caſuum deficiunt.

Deficiunt Plurali.

Maſculina

Aſmur	*Amor.*	blundur	*ſomnus.*	ſilker	*rex.*
afftan	*veſper.*	burdur	*portatio.*	feingur	*res parta*
almuge	*populus.*	Daude	*mors*, quanquam hoc etiam abl. ſeu dat. pluralem habet daudum.	fridur	*pax.*
audur	*divitiæ.*			fognudur	*gaudium.*
arffur	*hæreditas.*			Glaumur	*lætitia.*
agreiningur	*diſſenſio.*			graatur	*triſtitia.*
adgangur	*acceſſus.*			gramur	*rex.*
almenningur	*communitas.*	doffe	*ſtupor.*	Hixte	*ſingultus.*
adall	*nobilitas.*	duun	*pluma.*	hooſte	*tuſſis.*
Bane	*exitium.*	daun	*odor.*	hor	*mucor.*
blome	*flos.*	dunur	*fremitus.*	hoor	*adulterium.*
bioor	*ceresviſia.*	Einer	*juniperus.*	hilmer	*rex.*
blær	*aura.*	Fue	*putredo.*	Jaffne	*herba lutea.*
bakſtur	*panificium.*	frame	*promotio.*	Darme	*calor*, &c.

His addantur deſinentia in leikur/ skapur & adur/ ut, ſannleikur/ ſtraakskapur/ skilnadur. Et ſimilia quæ ſolo uſu & exercitio dignoſci poterunt.

Fœminina

Quæ aliquid virtutis vel vitii, vel aliquem animi affectum ſignificant, ut, æra, *honos*: blyda, *blandities*: dyrfska, *audacia*: elska, *amor*: efterlangan, *deſiderium*: flærd, *verſutia*: giæska, *benignitas*: ligd, *mendacium*: ræna, *ratio*: roo, *quies*: ſuinna, *probitas prudentia*: ſneipa, *ignominia*: vinatta, *amicitia*: Addantur quæ IV. Declinatione Simplicium ad Parad. II. recenſuimus. Quibus & alia complura veniunt adnumeranda, ut, Aska, *cinis*: digurd, *craſſities*: eyſa, *favillæ igneæ*: fyſa, *lana pratenſis*: fiæfa, *fortuna*: græska, *malignitas*: ileinging, *laborum tolerantia*: linkind, *commiſeratio*: migla, *ſitus*: mioolk, *lac*: mær, *fœmina*: Þorfnun, *abſtinentia*, &c.

Neutra.

Aaform	*Propoſitum.*	fie	*pecunia.*	laan	*fortuna.*
afl	*vires, robur.*	forraad	*res quæ in promptu eſt.*	laſt	*vituperatio.*
aat	*comeſtio.*			lyſe	*garum.*
at	*maculatio.*	foolk	*populus.*	linde	*animus, mens.*
æde	*mores.*	fum	*feſtinatio.*	lym	*gluten.*
Babb	*murmuratio inconcinna & vana.*	Garn	*filum.*	lyf	*vita.*
		gool	*ululatus.*	lof	*laus.* [*quid.*
bar	*frons (dis.)*	grioot	*lapides.*	Mas	*garritus, ſuperfluum*
bit	*morſus.*	Haad	*irriſio.*	maas	*anhelorum reſpiratio.*
bol	*adverſitas.*	hial	*vaniloquentia.*	mallt	*Polenta, Byne.*
bolff	*maledictum.*	hland	*lotium.*	megn	*vires, potentia.*
blak	*verber.*	hool	*commendatio.*	my	*muſcæ.*
blek	*atramentum.*	hrim	*uredo.*	miol	*far.*
bloot	*maledictum.*	hroop	*clamor.*	miaalm	*felium vox.*
brak	*fremitus.*	Inde	*delectatio.*	Priaal.	*ornatus.*
briaal	*affectatio.*	jafnræde	*æqualis.*	Omak	*moleſtia*
Drabb	*geſtus incurioſus & inconcinnus.*	Kaal	*olus.*	Ongl	*inſomnia, patientium ejulatus.*
		kalk	*calx.*	Ol	*cereviſia.*
dramb	*faſtus.*	kapp	*ſedulitas.*	Rabb	*garritus.*
draap	*internecio.*	kiot	*caro.*	raf	*erratio.*
Eitur	*venenum.*	kuabb	*frequens poſtulatio.*	ragl	*idem.*
Farg	*preſſura.*	kuak	*murmur*, ut *avium.*	raup	*jactantia.* [*tas.*
faalm	*palpitatio.*	kuef	*catarrus.*	raus	*verborum prodigali-*
fargan	*vitæ inſtitutio.*	kuol	*cruciatus.*	regn	*pluvia.*
fas	*conſpectus.*	Laad	*ſolum.*		

rot	*deliquium animi.*	ſtraff	*garritus.*	ſpott	*ludibrium.*
rit	*ſcriptio.*	ſtry	*ſtria.*	Taal	*deceptio.*
rool	*evagatio.*	ſtriaal	*rarum quid.*	tal	*numerus.*
rugl	*nugæ.*	skrum	*jactatio.*	torff	*ceſpes.*
Salltt	*ſal.*	skarn	*ſtercus.*	Vyngl	*vertigo.*
ſaffn	*congregatio.*	ſtym	*colluctatio.*	vyn	*vinum.*
ſpad	*juſculum.*	skin	*fulgor.*	vit	*ſcientia, ratio.*
ſod	*idem.*	skaalldur	*garritus.*	Þamb	*extenſio.*
ſmyde	*fabricatio.*	skrollt	*vagatio.*	Þaang	*alga.*
ſpie	*illuſio.*	ſoot	*fuligo.*	Þy	*famulitium.*

Numero Singulari deficiunt.

Maſculina.

Fedgar dicitur de parte & filio, & langfedgar, *majorum ſeries*, qui ſunt in linea recta deſcendente, mioolkar, *lactes*. Huc referantur Poëtica bragnar, itar, firdar, *&c.*

Fœminina.

Flauter, *lacticiniorum genus*, quod fit coacto lacte, & deinceps ventilato, aaer, *lac* quod ſegregato Butyro reliquum eſt: abriſter, *coluſtra*: herdar, *humeri*: byfur, *pedes*: eriur, *lites*: fretter, *rumores*: dyr, *fores*, *&c.*

Neutra.

Bid, *expectatio*, *mora*: grid, *induciæ*: grioon, *fruges*: læte, *geſtus*: tidinde, *rumores*: skipte, *diviſiones*: lif, *coagulum*: leg, *leges*: ſuik, *inſidiæ*: ſuil, *lactes*: mek, *converſatio*: Jol, *Saturnalia*: ſol, *alga eſculenta*: ſpioll, *vitium*: ſpenſl, *fibulæ*: laun, *præmia*: skop, *pudenda*: kior, *conditiones*: hoot, *geſtus*: not, *uſus*: skol, *vappa*: skil, *redditio*: viel, *fallacia*, *&c.*

Caput Sextum

De Genere, Specie, Figura, Numero & Caſu.

Genera ſunt Tria: Maſculinum, Fœmininum & Neutrum.
Maſculinum, Fader/ Fœmininum ut Moder/ Neutrum, ut Barn, Jood.
Maſculina ſunt, Deſinentia in ur & e, ut heſtur & heile.

Fœminina, in a & ur ſeu or natura brevius, ceu Græca in ος Fœminina. Item an, un, gd, fd, rd, *&c.*

Neutra, quæ in t & r (urs in Genit.) exeunt, & pleraque Monoſyllaba. Sed de his omnibus conſulantur Dictionaria. Omnia enim & ſingula, quæ eò faciunt, præceptis comprehendere, nimis non tam longum quam arduum foret.

Regulariter etiam omnia virorum & officiorum virilium nomina Maſculina ſunt, ut, Hogne/ helge ſnorre/ aſmundur egmundur/ erlendur: Sic Logmadur/ ſislumadur/ foovite/ logrettumadur/ preſtur/ Þaaffe/ &c.

Mulierum autem & muliebrium Offic. Fœminina, ut, Gudrun/ Þorgerdur/ erny. Radskona/ vinnukona/ veftarkona/ &c.

Notandum tamen, quod dentur quædam Neutra, viros ſignificantia, ut, hrak/ gerpe/ hræ grey. Inveniantur etiam, Neutra & Maſculina, Fœminas denotantia, ut, Vyf/ ſpracke/ ſuanne/ ſuarre.

Maſculini & Fœminini generis ſunt, quæ communia vulgo appellant, vor/ kiær, fær/ &c.

Trium generum, adjectiva, quæ tribus gaudent terminationibus, ut Lærdur lærd lærdt/ vulgo omnis generis.

Multa quoque ſunt animantium nomina, in primis avium & piſcium, quæ ſub uno genere utrumque ſexum comprehendunt; eoque nomine ab authoribus επικοινὰ vocantur: ut, Hrafn/ loa/ Þoskvr/ *&c.*

Species eſt duplex.

Primitiva ut Fader/ jord/ ged. Derivativa ut Faderne/ jardan/ gedia.

Patronymica ſunt.

Quæ à patris, avi vel atavi nomine deſcendunt, ut Soglingar/ à dag: skiolldungar à skiolld/ *&c.*

Gentilia

Gentilia.

Quæ gentem denotant, ut Gudingar, corruptè Gidingar à Gud: Sansker à San: Roomversker & Romveriaz à Rom. Sic Þiskez, Spanskez, Færeysker, Gudureyskez ab ey: Item Enskez, Eingelskez. Austveriar, Averiaz, Austfirsker, Vaßdæler, Laxdælez, Ruumdælez, Naumdælez, Jamtar, Þrændr, &c.

Possessiva.

Quæ possessionem significant: Sed hæc apud Islandos non dantur. Nam loco possessivorum ponitur Genitivus cum nomine, ut Grettißtak, Balldursbraa, Eyhreiste, &c.

Denominativa.

Quæ rem denominant, Drottenlegur & drottenleg à drotten, nadugur & naadug à naad, sinnadur & sinnud à sinne, &c.

Diminutiva.

Quæ diminutionem sui primitivi significant. Eaque vel in ull desinunt, ut à Bagge per diminutionem fit boggull. Vel ad primitivum nomen addunt in fine korn, ut bagge baggakorn, hey heykorn, &c.

Verbalia.

Quæ à verbis descendunt, ut Burdur, borur, bere, bære à berz: vog, vikt, vætt, vyg, vogun à veg, &c.

Numeralia vel sunt *Cardinalia*; ut:

Nom.	* Eyrn	eyn	eitt,	Tueir	tuær	tuo
Gen.	eyns	eyrnrar	eins.		tueggia	
Dat. Abl.	eynum	eyrnre	eynu.		tueimur.	
Acc.	einn	eyna	eitt.	tuo	tuær	tuo

Sic

Nom.	Þryr	Þriar	Þriu.	Fioorer	fiooraz	fiogur.
Gen.		Þriggia			fiegra	
Dat. Abl.		Þremur			fioorum	
Acc.	Þriaa	Þriaar	Þriu.	Fioora	fiooraz	fiogur.

Reliqua usque ad centum sunt indeclinabilia, ut, Fimm, sex, sio, aatta, nyu, tyu, ellefu, toolf, Þrettan, fioortan, &c. Tuttugu, Þriatyu, fiorutyu, fimmtyu, sextyu, siotyu, attatyu, nyutyu, Tiutyu vel Hundrad, gen. hundrads, dat. hundrade, acc. hundrad, voc. hundrad, abl. hundrade: *Plur.* nom. hundrud, gen. hundrada, dat. & abl. hundrudum, acc. hundrud. Sic Composita tuo hundrud, tueggia hundrada, &c. Þriu hundrud, Þriggia hundrada, &c. Fiogur hundrud, fiegra hundrada, &c. Hic enim utrumque declinatur. At in reliquis saltem posterius, cum prius sua natura sit Indeclinabile, ut fimm hundrud, fimm hundrada, &c. Sic sex hundrud, sio hundrud, aatta hundrud, nyu hundrud/ sex hundrada, sio hundrada, &c. †Þusund, gen. Þusundar, dat. abl. Þusund, acc. Þusund: *Plur.* nom. Þusunder, gen. Þusunda, dat. Þusundum, &c. Sic eyn Þusund, eynraz Þusundaz, tuaz Þusundez, tueggia Þusunda, &c. Planè ut de hundrade dictum est.

Vel *ORDINALIA*; ut:

Singul.

Nom.	Firstur vel firste	First vel firsta	First vel firsta
Gen.	firsta	firstraz vel firstu	firsta
Dat. Abl.	firstum vel firsta	firstre vel firstu	firstu vel firsta
Acc.	firstann vel firsta	firsta vel firstu	first vel firsta
Voc.	firste	firsta	firsta.

Pluraliter.

Nom. Voc.	Firster	vel	firstu	Firstaz	vel	firstu	First vel firstu
Gen.				firstra			
Dat. Abl.				firstum			
Acc.	Firsta			firstaz			first

* Quemadmodum *unus, na, num* apud *Latinos*: sic apud *Islandos*, Eyrn vel einn legitur pluraliter conjunctum cum nominibus singulari carentibus: ut, Og Þaz voru einaz dyz, *& erant unæ fores.* III. lib. reg. VI. 8. dyz enim est plur. fœm. gen. etsi dyre sit neut. gen. sing. ut & dvr, *janua.* Legitur etiam plur. in sensu indefinito, ut *sum* apud *A. Sax.* & *aliquis* apud *Latinos*: ut, eniz Cristnu menn, oc eniz heithno, *aliqui Christiani, & aliqui ethnici.* Þa botho enir cristni menn hall a sitho, *tum rogarunt aliqui Christiani Hallum Sidanensem.* *Aræ* Sched. caput VII. †Nonnunquam pro hoc numerali utuntur x hundrud: ut, foz hann aptur til danmerkur, oc hafde hann Þa x hundrut herskipa, *Dein Daniam profectus est, & ibi mille navibus bellatoriis instructus est.* hist. *Styrbiornonis* in Commentar. Christian. *Wormii* ad *Aræ* sui Schedas.

Annar.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*		
Nom.	* Annar	Önnur	Annad	Adrer	Adrar	Önnur
Gen.	annars	annarar	annars		annara	
Dat. Ab.	ödrum	annare	ödru		ödrum	
Acc.	annann	adra	annad/	adra	adrar	önnur.

Þridie.	*Singulariter.*			*Pluraliter.*	
Nom.	Þridie	Þridia	Þridia	Nom. Gen. Dat. Abl. Acc.	Þridiu.
Gen.	Þridia	Þridiu	Þridia		
Dat. Abl.	Þridia	Þridiu	Þridia		
Acc.	Þridia	Þridiu	Þridia		

Sic declinantur Fioorde, fimtte, ſiotte, ſiounde, aatunde, nyunde, tiunde, elleffte, toolffte, Þretztande, fioortande, fimtande, ſextande, &c. Item Tuttugaſte, Þritugaſte, fertugaſte, fimtugaſte, ſertugaſte, ſiotugaſte, attatugaſte, nytugaſte, Hundradaſte, &c.

Vel *MULTIPLICATIVA.*

ut Singulariter.

Nom.	Einfalldur vel eynfallde,	einfolld vel eynfalda,	einfallt vel eynfallda,
Gen.	Eynfallds vel eynfallda,	einfalldra/ vel einfolldu,	einfallds vel einfallda,
Dat. Abl.	Einfolldum vel einfallda,	einfalldre vel einfolldu,	einfolldu vel einfallda,
Acc.	Einfalldan vel einfallda,	einfallda vel einfolldu,	einfalldt vel einfallda,
Voc.	Einfallde,	einfallda,	einfallda.

Pluraliter.

Nom. Voc. Einfallder / Gen. / Dat. Abl. / Acc. einfallda } vel { einfolldu, Einfalldar / einfalldra / einfolldum / einfalldar } vel { einfolldu, Einfolld / einfolld } vel { einfolldu.

Sic variantur Tuefalldur, Þrefalldur, Fiorfalldur, Fimmfalldur, ſexfalldur, ſiofalldur, Hundradfalldur, &c.

Vel *DISTRIBUTIVA.*

Nom. Voc.	Einer	Tuenner	Þrennur	Fernur
Gen.	einnra	tuennra	Þrennra	fernra
Dat. Abl.	einum	tuennum	Þrennum	fernum
Acc.	eina	tuenna	Þrenna	ferna.

"Notandum autem hic eſt veteres *Cimbros*, numerandi rationem per *Runas* priſcum ordinem "ſervantes ſic expreſſiſſe:

"1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.
"ᚠ. ᚢ. ᚦ. ᚨ. ᚱ. ᚲ. ᚷ. ᚺ. ᛁ. ᛅ. ᛋ. ᛏ. ᛒ. ᛚ. ᛘ. ᛦ. ᚴ. ᛠ. ᚽ.

"Nota etiam quod adjectivum numerale halfur, *ſemi*, *dimidius*, non bipartit numerum, cui ap-"ponitur, ſed ab eo demendum docet dimidium: ut, hun skal vera half Þridiu alnar ad leingd, og "halfrar annarar alnar a breid, *habebit* [Arca teſtimonii] *longitudinem duorum cubitorum & di-"midii, & unius cubiti ac dimidii latitudinem.* Exod. xxv, 10. Þeim Biskopsdom halft fiorda "hundrad kyrkna, *in hâc dioceſi CCCL. parochiæ.* Þu skallt og giøra einn Naaderſtol af skýra "Gulle halfrar Þridiu aalnar langan, og halfrar annarar aalnar breidan, *& facies propitiatorium ex "auro mundo, duorum cubitorum & dimidii erit longitudo ejus, & cubiti ac dimidii latitudo ejus.* "Exod. xxv. 17. Hic etiam non abs re fore arbitror oſtendere numeralia quibus *Iſlandi* annos, "quot quiſque natus eſt, exprimunt: ut, fertugr vel fertogr, *quadragenarius* vel *quadraginta anno-"rum.* Sextugr, vel ſextogr, *ſexagenarius* vel *ſexaginta annorum.* Quibus præmiſſa vox halfr,

---

* Nota quod adjectivum numerale Annar per omnes numeros & caſus conjunctum occurrit nominibus ſubſtantivis poſt conjunctionem *ſimilitudinis* ſem, haud ſecus ac *un* apud *Gallos*, & apud *Anglos* a, & an: ut, eg villda frammſeigia honum Þat ſem annar høfdinge, *vellem ſicut princeps id illi offerre.* villda Eg ſpena honum i kring vm mig ſem annare koranu, *vellem cum illo ſicut coronâ me circumcingere.* Minn kuidur er liķa ſem annad nytt wīn, *venter meus eſt quaſi muſtum.* Sem annad sky, *quaſi nubes.* Suo ſem i ödrum reifum, *quaſi in pannis.*

"neque

"neque bipartiendum docet ſequentem numerum, neque dimidium ab eo ſimpliciter eſſe de-
"mendum, ſed ultimæ duntaxat in eo *decadis* dimidium eſſe auferendum. Sic III. Reg. XXII.
"hann vard half fertugr Þa hann vard kongr, *triginta quinque annorum erat cum regnare cæpiſ-*
"*ſet*. Occurrit eadem phraſis in Ol. Sag. præf. teſte *Verelio*. Et in *Aræ* Schedis cap. X.
"tha vas hann vetri mithur en half fertogr, *tum erat triginta quinque annos, & ſex menſes na-*
"*tus*, & non *annos* 39 *& ſex menſes natus*, ut *Wormius* noſter in notis ad locum, falsò etiam
"verſum. Ratio autem regulæ in eo conſiſtit, quod quadragenarius habet quater decem annos,
"vel quatuor decades, annorum, unde half fertugr, idem valet ac halft fiorda tiu, i. e. XXXV.
"quemadmodum halft fiorda hundrad eſt CCCL, & halft fiorda Þuſand, MMM.D.

"Notetur etiam *Norvegis*, & *Iſlandis* peculiarem numerandi rationem in uſu eſſe per additio-
"nem vocum [1] tolfrædr, tolfræd, vel tolfrat quæ decem ſignificare faciunt *duodecim*; *Centum*,
"*centum & viginti*; *mille*, *mille* & CC, &c. Cauſa iſtius computationis hæc eſt, quod apud iſtas
"gentes duplex eſt *decas*, nempe minor cæteris nationibus communis *decem* continens *unitates*;
"& major continens XII i. e. tolf, *unitates*. Inde addita voce tolfrædr, vel tolfræd, centuria non
"decies decem, ſed decies duodecim i. e. CXX continet, & chilias non decies centum, ſed decies
"CXX, i. e. Mille & CC. continet. En quæſo exempla: Þar var meir enn [2] cc vætra tolfræd er
"Ꝟſland var bygt, adr menn toko her ſaugur at rita, *elapſi ſunt* CCXL *anni ab inhabitata Iſlandiâ*,
"*antequam cæperunt hic homines hiſtorias ſcribere*. præfat. Olafs Saga. Oc hefur ſolin Þa fyldat
"allar raſer ſinar, bædi at uppſtigningu oc nidrſtigningu [3] ccc daga tolfræd, oc fim dagar, oc VI
"ſtunder: oc verdur Þat Þa a hinu fiorda hueriu are CCC daga tolfræd oc VI daga, oc heitr Þat
"hlaupars dagr, Þuiad Þa er deigi floira i tolf manudum enn fyr: Þuiad Þæi ſtunder VI faſtnaſt
"til tueggia dægra nætur oc dags, *implevitque tum ſol omnem curſum ſuum, tam aſcendendo,*
"*quam retrocedendo trecentis ſexaginta & V diebus, & VI horis, ſed quarto quolibet anno* CCCLX
"*& VI diebus, vocaturque ſextus ille dies intercalaris, quod plures ſunt dies in XII menſibus, quam*
"*antea, ſex illis horis congregatis duos dies* [naturales] i. e. [4] *diem & noctem efficientibus*. Bu-
"nadar balk. cap. 23. p. 32. Ef ei er leingra fra annars landmerki, enn tuo hundrad fadma
"tolfræd, *niſi aliter ab alterius limitibus diſtent ſexcentis ulnis*. ibid. pag. 31, 32, 57. Hæc lu-
"culentius & ſuccinctius ex notis doctiſſimi *Olai Verelii* in cap. XVIII. Harvarar Saga. Ubi
"multa alia lectu utilia, ac jucunda de hac computandi ratione per *majores decades, centurias,*
"*& chiliades*, per tolfræd ſignificari ſolitas. Hæc autem *tolfrædica* ſive duodena computandi
"ratio per majores decades, quæ duodecim unitates continent, apud nos etiamnum uſurpatur in
"computandis certis rebus per duodenum numerum, quem dozen, *Suecice* [5] duſin, *Gallice* douzain,
"vocamus; quinimo in numeris, ponderibus, & menſuris multarum rerum, ut ex mercatoribus,
"& vehicularibus accepi, centuria apud nos etiamnum ſemper præſumitur ſignificare majorem ſive
"*tolfrædicam* illam centuriam, quæ ex *decies* XII conflatur, ſcilicet CXX. Sic *Arngrim. Jonas* in
"crymogæa ſive rerum *Iſland*. lib. I. cap. VIII. Hundrad, *centum* ſonat, ſed quadam conſuetu-
"dine plus continet nempe 120. Inde etiamnum apud nos vetus iſtud de centenario numero:
"five ſcore of men, money, pins: fix ſcore of all other things. Sic *Arngrimus Jo-*
"*nas* in *Crymogææ* ſuæ lib. I. cap. VIII. pag. 85. Centuſſem *Iſlandorum* ita deſcribit: hund-
"rad, *centum* ſonat, ſed quadam conſuetudine plus continet, nempe 120. Hoc nomen per
"*aſſem* Iſlandicum vertemus, cujus nota I^c. Hujus aſſis partes ſunt:

"Uncia.	X.	Quincunx.	L.	Dodrans.	LXL.
"Sextans.	XX.	Semis.	LX.	Dextans.	LL.
"Quadrans.	XXX.	Septunx.	LXX.	Deunx.	LLX.
"Triens.	XL.	Bes.	LXXX.	As. LLXX vel CXX.	

"Quæ voces, & aſſis ſpecies, licet de ponderibus ſæpius uſurpentur, tamen cum etiam *as* de
"diviſione ſolidi, ut loquuntur, ut hæreditatis fundi, & aliorum bonorum rectiſſime dicatur,
"*aſſis* partes huc quoque accommodare non dubitavi.

Numerus

Duplex eſt, ſingularis cum de uno agitur, ut Gud, *Deus*: Pluralis cum de pluribus, ut Guder, *Dii*. Pronomina tamen primæ & ſecundæ perſonæ etiam Dualem habent, ut mox patebit.

Caſus

Ut apud Græcos, ita apud Iſlandos tantum quinque ſunt; Nominativus, Genitivus, Dativus, Accuſativus, Vocativus. Ablativus enim cum Dativo in utroque numero ſemper coincidit: quanquam nos Latinos ſecuti in Declinationibus Ablativum poſuimus, ut loquendi conſuetudinem apud nos oſtenderemus. Sed & Vocativus idem eſt cum Nominativo, ſi Adjectiva excipias, quæ cujuſcunque in Nominativo terminationis fuerint, Vocativum tamen ſemper faciunt in e, ut è præmiſſis Paradigmatibus conſtat: licet & hic cum Nominativo quartæ Declinationis conveniat.

---

1 Id eſt, *duodena ratio*. 2 Verbum verbo, *ducenti anni* tolfræd. 3 Verbatim, *trecentis quinque diebus* tolfræd. 4 Nempe *diem unum civilem*. 5 Alias tolft, Male, full.

CAPUT SEPTIMUM.

De Pronomine.

PRONOMINA numero & ſignificatione Latinis ferè reſpondentia hæc ſunt:

		Nom.	Gen.	Dat. Abl.	Acc.	Voc.
Ego	*Singul.*	Æg	myn	mier	mig	caret.
	Dual.	Vid	ockar	ockur	ockur	
	Plural.	Vier vel vær	vorra	oß	oß	
Tu	*Singul.*	Þu	Þijn	Þier	Þig	Þu
	Dual.	Þid	yckar	yckur	yckur	Þid
	Plural.	Þier	ydar	ydur	ydur	Þier
Sui	*Singul.*	caret	syn	sier	sig	caret.
	Plural.		syn	sier	sig	
Ille	*Singul.*	Hann	hanns	honum	hann	caret.
		hun	hannar	henne	hana	
		†Þad	Þeß	Þui	Þad	
	Plural.	Þeyr	Þeirra	Þeim	Þaa	
		Þær			Þær	
		Þaug			Þaug	
Iſte	*Singul.*	*Hinn	††hins	hinum	*hinn	
		hin			hina	
		hitt vel hid			hitt vel hid	
	Plural.	Hiner	hinna	hinum	hina	caret.
		hinar			hinar	
		hin			hin	
Ipſe	*Singul.*	Siaalfur	ſialfs	ſialfum	ſialfann	
		ſiaalf	ſialfrar	ſialfre	ſialfa	
		ſialft	ſialfs	ſialfu	ſialft	
	Plural.	Sialfer	ſialfra	ſialfum	ſialfer	
		ſialfar			ſialfar	
		ſialf			ſialf.	

Sa, ſu, Þad, *hic, hæc, hoc*, vel *is, ea, id* ſuperius declinatum heic ſcientes prætermittimus.

†Pro neutro ſingulari Þad, & plurali Þaug, Þau, Þo, frequenter occurrunt Þetta, & Þotta: ut, huiliki quediu er Þetta, *qualis eſt hæc ſalutatio.* Luc. 1, 29. Og huadan kiemur mier Þetta, *& unde hoc mihi venit. v.* 43. huor grunnar Þig ad Þetta barn verde, *quis putas puer iſte erit? v.* 66. Þetta gaf eg ydur til epterdæmis, *hoc dedi vobis in exemplum.* Joh. XIII, 15. Ef Þier vitid Þetta, *ſi hæc ſcitis. v.* 17. Æg em ſendur ad eg bode Þier Þotta, *miſſus ſum hæc tibi evangelizare*, Luc. 1, 29. Til Þeß daga Þa Þatta mun framkoma, *uſque in diem, quo hæc fiant*, vel *hoc fiat. v.* 20. Pro Þad etiam legitur Þadſama: Æg vill ſetia ovinskap amille Þins ſædis, og hennar ſædis Þadſama skal i ſundur meria Þitt hofud og Þu skallt bijta hann i hælen, *inimicitiam ponam inter ſemen tuum, & ſemen illius, ipſum conculcabit tibi caput, & tu mordebis illi calcaneum*, Gen. III, 15. Nota autem quod Þadſama vel Þatſama ſignificat *idipſum* vel *idem ipſum*, Gothice ψΛΤΛSΛΜΩ, *Anglice* **that ſame**, *hoc ipſum*, vel *illud ipſum.* Legitur etiam & hijdſama, Luc. III, 11. In *Ara* etſama, edſama. Legitur quoque aliis pronominibus poſt-poſitum: ut, hinnſama, Þannſama: hinnſama atburdur gerdiſt, *geſta erat hæc res*; Enn Þann ſama dag drap Beorn Aka, *eodem autem die occidit Bearno Akan.* Hiſt. *Styrbiornonis.* in Commentar. pereruditi viri Chriſt. *Wormii* in *Aræ* Schedas. Inde conſtat à pronomine ſame, ſama, quod *Saxones* ignorabant, majores noſtros à *Danis* olim *Angliæ* dominis in ſuam vernaculam tranſtuliſſe. Nota etiam quod à pluralibus Þeyr, Þær, venit *Anglorum Borealium* **thur**, vel **ther**, pro **theſe**, *hi, hæ, hæc, illi, illæ, illa.* Sic in libro Satyrarum inſcripto, **the viſion of Peirce Plowman.** fol. XII. a. **Ther cunning clarkes.** Pro Þann quoque accuſ. ſing. Þennan bis legitur. Act. II. 32, 36. ** Pro hinn etiam legitur fere ſemper enn, in *Aræ* Schedis. pro hitt vel hid etiam occurrit es, ed, et, præſertim in *Aræ* Schedis. ††Pro hins nunquam fere non ſcribitur ens, in *Aræ* Schedis de *Iſlandia*: ut, ens ſvarta; ens millda; ens Harfagra.

Nom.

		Nom.	Gen.	Dat. Abl.	Acc.
Quis	*Singul.*	Huer	huers	huorium	huorn
		huor	huorrar	huorre	huoria
		huort	huers	huoru	huert
	Plural.	Huorier	huorra	huorium	huoria
		huoriar			huoriar
		huor			huor.

A Pronominibus primæ & ſecundæ Perſonæ formantur adjectiva pronominalia:

A Genit. Singul. Myn *formatur*

		Nom. Voc.	Gen.	Dat. Abl.	Acc.
Meus	*Singul.*	Minn	myns	mynum	minn
		myn	minnar	minne	myna
		mitt	myns	mynu	mitt
	Plural.	Miner	minna	mynum	myna
		mynar			mynar
		myn.			myn.

A Genit. Dual. Ockar *fit,*
Hic & hæc Ockar & hoc ockart/ *noſter* de duobus, aliàs vix declinabile.

A Plur. Vorra *deſcendit.*

		Nom.	Gen.	Dat. Abl.	Acc.
Noſter	*Singul.*	Vor	vors	vorum	vorn
		vor	vorrar	vorre	vora
		vort	vors	voru	vort
	Plural.	Vorer	vorra	vorum	vora
		vorar			vorar
		vor			vor.

A Genitivo Singul. Þyn *derivatur*

Tuus	*Singul.*	Þinn	Þyns	Þynum	Þinn
		Þyn	Þinnar	Þinne	Þyna
		Þitt	Þyns	Þynu	Þitt
	Plural.	Þyner	Þanna	Þynum	Þyna
		Þynar			Þynar
		Þyn			Þyn.

A Duali yckar

Veſter de duobus	*Singul.*	yckar	yckars	yckrum	yckarn
		yckar	yckrar	yckare	yckra
		yckart	yckars	yckru	yckart
	Plural.	yckret	yckara	yckrum	yckra
		yckar			yckar
		yckar			yckar.

A Plurali ydar

Veſter	*Singul.*	ydar	ydars	ydur	ydarn
		ydar	ydrar	ydare	ydra
		ydart	ydars	ydru	ydart
	Plural.	ydrer	ydara	ydrum	ydra
		ydrar			ydrar
		ydur			ydar.

Magna etiam Compoſitorum Pronominum Copia eſt, è quorum numero ſunt:

Saa * enn/ ſu enn/ qui *relativum*, vel ſaa er/ ſu er/ Þad er. "Plural. Þeir enn, Þær enn, Þo "enn, vel Þa enn; Þeir er, Þær er, Þo er vel Þa er, *qui, quæ, quæ.* er autem aliquando poſt- "ponitur: ut, hann var allra manna vitraſtur er Þa voru i ſviavellde, *is omnium ſapientiſſimus,*

* Enn videtur fieri per abbreviationem ab hinn; ed eodem modo ab hid; & er à *Franco-Theotiſco* er, *ille, qui.* Nota etiam quod pro ed in *Aræ* Schedis frequenter ſcribitur es, et.

" *qui in Suecia vixere.* Styrbiornonis hiſtor. à *Chriſt. Wormio* in Comment. ad *Araæ* Schedas edita ". Hver er vel hver ed / huor er vel huor ed/ hvad er vel hvad ed. Item Sa * ſem/ ſiu ſem/ Þad ſem declinantur ut Saa/ ſu/ Þad/ particula poſtpoſita immota manente. Aliquando ex utraque particula Componuntur: ut hann ſem er/ hun ſem er/ Þad ſem er. Sic hver ſem er vel ed/ huor ſem er vel ed/ huad ſem er vel ed/ ſic ſaa ſem er/ hinn ſem er/ &c. Horum naturam ſequuntur huor helſt/ *ecquis, qui,* huor ſem helſt/ *quicunque*: in his enim ſaltem Pronomen movetur, particula manente. " Saa, er, Sem, ed, etiam abſolutè, & ſimpliciter uſurpantur in ſenſu re- " lativo. Vide *Luc.* I,45. *Marc.* III, 8, 23. XIV, 47. II, 4. *Act.* II, 39. *Matth.* VI, 23. IX, 20. " *Marc.* III, 34. IV, 24. VI, 2. Legitur Þes ſem, *qui*, *Marc.* III, 3. &, huer helſt ed, *qui*, *Act.* " II, 39. Hiſce addantur hvør ed, *qui, quæ,* hvorke ed, pro quo hvarki es in Ara, *quod.* Nota " autem quod hvorke, & hvarki Syncoptice fiunt à neutro hvoruge. Leguntur etiam in *Araæ* " Schedis, ſa es, ſu es, thad es, *qui, quæ, quod,* pro ſa ed, ſu ed, Þad ed. Theß er, *qui*: theß " er kallathr var Tunguoddr, *qui vocatus erat Tunguoddus.* Araæ Schedarum cap. v. Thvi ed, " *quod*: enn their voro ſotter a thingi thvi ed var i Borgarfirdi, *illi vero accuſati erant in foro,* " *quod tum erat Bargafiordi.* Araæ Sched. cap. v. Es, *qui* quæ *quod,* i theim ſtath es ſithan es " kallat Thingneſſe, *in loco, qui poſtea vocatus eſt Thingneſs.* ibid. that voro tha log at vigſakar " eckyldi ſækia a thvi thingi es neſt vas vett vangr, *hoc tum erat lex, ut de homicidio ageretur in* " *campo Cædi proximo, ibid.* es ſialfr vas thar, *qui ipſe ibi erat.* cap. VII. Thann er, *qui*: hann " ſendi hingat til lands preſt thann er het Thangbrandur, oc her kendi monnom Criſtni oc ſcirthi " tha alla es vith trutoco, *is miſit huc in terram ſacerdotem, qui vocabatur Thangbrandus, & præ-* " *dicabat religionem Chriſtianam, & omnes qui fidem ſuſceperunt, baptizabat*, Araæ Sched. cap. " VII. In hoc exemplo es ſignificat pluraliter *qui.* Unde es af, *à quibus*: oc quomo tha i veſt- " manna eyiar es x vicur voro af ſumri, *& venerunt ad Weſtmannenſes inſulas, à quibus per de-* " *cem ſeptimanas æſtivas abfuiſſent.* cap. VII. Enn at Þinge redu bændur mann til af litlum " ſtigum Þann er Birne varnade kongdoms, *in foro autem ruſtici hominem præparabant, qui Bior-* " *nonem à regno prohiberet.* Hiſt. *Styrbiornonis* in Comment. *Chriſt. Wormii* ad *Araæ* Schedas. " Þeir es, ut Þeir er, *qui*, plur. Iſleifr vas myklo nyttri en athrer kenne menn, Þeir es a thviſa " landi voro, *Ileifus multo utilior erat, quam reliqui ſacerdotes, qui in hac regione erant.* Araæ Sched. c.IX.

Aliter vero ſe habent huereyrn/ *unuſquiſque*, & hvortueggie/ *uterque*, in his enim utrumque variatur: ut,

Singulariter

Huereyrn.	Nom.	† Huereyrn	huoreyn	huorteyrt
	Gen.	huerſeyns	huorrareyrnar	huorseyns
	Dat. Abl.	huoriumeynum	huorreeyrne	huorieynu
	Acc.	huorneyrn	huoriaeyna	huorteyrt/

Pluraliter

Nom.	Huoriereyner	huoriareynar	huoreyn
Gen.	huorraeynna	Junctim ut diviſim ſupra.	

Singulariter

Huortueggie	Nom.	Huortueggie	huortueggia	huortueggia
	Gen.	huorstueggia	huorrartueggiu	huorstueggia
	Dat. Abl.	huorumtueggium	huorretueggiu	huorutueggiu
	Acc.	huorntueggia	huorutueggiu	huorttueggia/

Pluraliter

Nom.	Huorertueggiu	huorutueggiu	huorutueggiu
Gen.		huorutueggia	
Dat. Abl.		huorutueggium	
Acc.	huorutueggiu	huorutueggiu	huorutueggiu.

Nonnunquam nomina in Compoſitione præponuntur Pronominibus, ut Einhuer/ *aliquis*, eyrthuort/ *aliquid*, & annarhuer/ *alteruter*, annadhuort/ *alterutrum*: declinantur conjuncta, ut ſuperius disjuncta.

Ipſa etiam Pronomina inter ſe quandoque componuntur, ut Eg Sialffur/ myn ſialffs/ *ego ipſe, mei ipſius*, Þu ſialfur/ *tu ipſe*, Þyn ſialfs/ *tui ipſius*, hann ſialfur/ hans ſialffs/ *ille ipſe*, &c. Sic ſinn huor/ ſyn huor/ ſit huort/ *diverſus*, ſyns huers/ ſinnar huorrar/ ſynum huers/ &c.

---

* Sem plane videtur factum à ſama, de quo ſupra in Þadſama, & hidſama, hinc in *Araæ* Schedis, er ſama relativum: ut, tha ſcrifatha ec theſſa of er ſama far fyrutan ættartolo oc kunga ævi, *tum hoc ſcripſi, quod prætergreditur genealogias, & regum vitas.* Sama autem unde *ſem*, à Gothico SAMR. † Vel hvor einn vel hvart einn.

Non

Non declinantur:

Huers kyns vel huers konar	*Cujuſmodi*
Þeß kyns vel Þeß konar	*Ejuſmodi.*

Þeſſe,	*Singulariter*			*Pluraliter*		
Hicce. nom.	Þeſſe	Þeſſe	Þetta	nom. Þeſſer	Þeſſar	Þeſſe
gen.	Þeß/ Þeſſa.	Þeſſarar	Þeß/ Þeſſa.	gen.	Þeſſara	
dat. ab.	Þeim	Þeirre	Þui	dat. ab.	Þeſſum	
acc.	Þann	Þaa	Þad.	acc. Þeſſa	Þeſſar	Þeſſe.

Nockur,	*Singulariter*			*Pluraliter.*			
Quidam. nom.	Nockur	nockur	nockurt	nom. Nockrer	nockrar	nockur	
gen.	nockurs	nockrar	nockurs	gen.	nockra		
dat. ab.	nockrum	nockre	nockru	dat. ab.	nockrum		
acc.	nockurn	nockra	nockurt.	Acc. nockra	nockrar	nockur.	

"Hiſce addantur, Interrogativum huad, *quid*? ut, huad ſculum vier Þa giora, *quid ergo fa-*
"*ciemus*? Luc. III, 10, 12, 14. huad, pro quo, & huada, legitur etiam indefinite pro huer
"ed: Enn hanns lærøſueinar ſpurdu hann ad og ſøgdu, huada Epterlÿkinga Þetta ad vera,
"*interrogabant autem eum diſcipuli ejus dicentes, quæ eſſet iſta parabola.* Luc. VIII, 9. Ex ver-
"ſione collegii Antiquitatum *Upſaliæ.* Vetus Einge vel Engi, hodie Einginn, Eingin, Eckart,
"*nemo, nihil,* quaſi Ein eige, *non unus,* ut *nemo,* quaſi *ne homo.* Mange, in gen. Manskis,
"*nemo,* ex mann & einge: liod Þau eg kann er kannat Þiodans kona og manskis, mogur: vide
"Gudm. *Andreæ* notas de capite *Runico.* Þat licathi ollom, oc mellſi Þui mange i gegn, *hoc pla-*
"*cuit omnibus, nemoque contradicebat. Aræ* Sched. cap. x. Onguu. & onguo *nihil nemo*: vera
"ad onguu, *deficere, ad nihilum redigi.* Manſins hialp er ad onguu nyt, *vana eſt ſalus homi-*
"*nis.* Jeſus ſuarade onguu, *Jeſus nihil reſpondit.* Og onguum, *& nemini,* vel *nullis*: ut, on-
"guum manne, *nullis hominibus.* Og til øngra ſa ydur ſem hefur tuo kyrtla, hann giefe Þeim
"er onguan hefur, *qui habet duas tunicas, det nullam habenti,* i. e. *non habenti.* Luc. III. 11.
"Þeirra var Elias sendur, *& ad nullum earum miſſus eſt Elias.* Luc. IV. 26. Invariabile ſod-
"dan etiam ad adjectiva pronominalia reduci poteſt, ſignificat enim *hic, hæc, hoc, hujuſmodi,*
"*iſtiuſmodi, talis, ſimilis,* per omnes caſus, & genera: med ſoddan hliode, *cum tali voce.* Þeir
"tala ſoddan ord, *talia verba loquuntur*; og margt ſoddan Þa giore Þier, *& ſimilia facitis multa.*
"Marc. VII, 1. ex verſione Coll. Antiqu. *Upſal.* In Bibliis autem *Iſlandicis Thorlackſonii* red-
"ditur locus, og margt annad Þeſſu lÿkt Þa giore Þier. hann ſagde ſoddann epterlÿking, *dixit*
"*autem parabolam iſtam.* Luc. XVIII. 9. Ex verſione Coll. ant. *Upſal.* In bibliis autem *Iſlan-*
"*dicis*; Þeſſa Epterlÿking.

CAPUT OCTAVUM.

De Verbo.

VERBUM eſt duplex, Perſonale, ut eg elska/ Þu elskar/ hann elskar: Et Impersonale, ut Þad vinnſt/ Þad teckſt/ *&c.*

Verbis accidunt, Genus, Species, Figura, Numerus, Perſona, Modus, Tempus, Conjugatio.

Genera Perſonalium ſunt IV. Activum, ut eg dæme/ *judico*; Paſſivum, ut eg dæmeſt/ *judicor*; Neutrum, ut eg græt/ *ploro,* ſef/ *dormio*; Deponens, ut eg andaſt/ *morior,* aſnaſt/ *ſerviliter laboro,* aulaſt/ ſtaulaſt/ *&c.*

Alia verborum ſunt Primitivæ ſpeciei, ut eg nyt/ bryt: alia Derivatæ, ut eg nytka/ brotna.

Alia Simplicis figuræ eg eyk/ vyk; alia Compoſitæ ut eg videyk/ hiaavyk.

Numerus triplex eſt, Singularis ut eg elska/ Dualis ut vid elskum/ Pluralis ut vær elskum. Dualis autem à Plurali ſolo pronomine diſtinguitur.

Perſonæ tres: eg elska/ Þu elskar/ hann elskar.

Modi quatuor: Indicativus, ut eg elska: Imperativus, ut elska Þu: Conjunctivus, ut ad eg elske: Infinitivus, ad elska.

Temporum alia peculiarem habent formam; alia circumſcriptam.

Peculiarem habent formam Præſens & Præteritum Indicativi, Præſens Imperativi, Præſens & Præteritum Imperfectum Conjunctivi, Præſens Infinitivi, Participium præſens Activum & Participium præteritum Paſſivum.

Circumſcribuntur reliqua omnia omnium modorum tempora, idque præcipue per ſequentia verba Anomala: Eg er, *ſum*, eg hefe (quod verbum quanquam habendi ſignificationem obtinet, ut eg hef bookena, id eſt, *habeo librum*; In verborum tamen modis & temporibus circumſcribendis quoties adhibetur, nihil aliud, quam Præteriti temporis circumſtantiam deſignat) eg vil, *volo*; eg aa, *debeo, incumbit mihi*; eg maa, *licet mihi*: Item duo defectiva eg ſkal & eg mun, quæ ſola nihil ſignificant; ſed in conſtructione cum aliis verbis futuri temporis adjacentiam indicant, efficiuntque orationis ſtructuram non abſimilem illi, quam habet Græcorum μέλλω, ut eg ſkal giora vel eg mun giora/ *faciam* vel *facturus ſum*, cum ipſa verba, ſine eorum ope, futuro tempori denotando inidonea ſint. Horum igitur anomalas inflexiones præmittendas cenſuimus, cum ſequentibus Verborum Analogorum conjugationibus neceſſariò inſerviant.

Conjugatio Verbi Eg er vel em.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg er	Þu ert	Hann [a] er
Pl. & Dual.	Vier, vid erum,	Þier, Þid erud,	Þeir [b] eru.

Perfectus.

Sing.	Eg var	Þu varſt	hann var
Pl. & Dual.	vier, vid vorum,	Þier, Þid vorud,	Þeir [c] voru.

Imperativus Præſens.

Sing.	Vere eg,	ver Þu (per Syncop. vertu)	[d] vere hann
Dual. Plur.	verum vid, vier,	vere Þid, Þier,	vere Þeyer.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Sie	ad Þu ſiert,	ad Þann ſie
Dual. Plur.	ad vid, vier ſieum,	ad Þid Þier ſieud,	ad Þeir ſieu.

Imperfectus.

Sing.	Ad eg være	Þu være	hann være
Dual. Plur.	vid, vier værum	Þid, Þier værud,	Þeir være.

Infinitivus Præſens Ad [e] vera.
Participium Præſens Verande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg verd, *fio*,	Þu verdur,	Hann verdur
Dual. Plur.	vid, vier verdum,	Þid, Þier verdid,	Þeir verda.

Præteritus.

Sing.	Eg vard	Þu vardſt	hann vard
Dual. Plur.	vid, vier vrdum,	Þid Þier vrdud,	Þeir [f] vrdu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Verde eg	verder Þu	verde hann
Dual. Plur.	verdum, vid, vier,	verde Þid, Þier,	verde Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg verde	ad Þu verder	ad hann verde
Dual. Plur.	ad vid, vier verdum,	ad Þid, Þier verded,	ad Þeir verde.

Imperfectus.

Sing.	Ad eg yrde	Þu yrder	hann yrde
Dual. Plur.	vier, vid yrdum,	Þier Þid yrdud,	Þeir yrde.

Infinitivus Præſens Ad Verda.
Participium Præteritum Vordenn.

Conjugatia Verbi Eg Heffe.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Heffe	Þu heffur	hann heffur
Dual. Plur.	vier vid hoffum,	Þier Þid haffed,	Þeir haffa.

---

a Et in *Aræ* Schedis eſt. *b* In *Aræ* Schedis ero u in o mutato. *c* Et voro. *d* Et aliquando Sie: ut, fierre ſie Þui, *abſit*. Luc. xx, 16. *e* Et Veſa. Enn quomo her athriz v. Þeir er biſcopar quothuſt veſa, *venerunt vero huc alii* v. *qui Epiſcopos ſe jactabant*. Aræ Sched. cap. viii. At ſva ſcal veſa methan Islandes byet, *ut ita eſſet dum Iſlandia habitaretur*. cap. x. At ſtoll byſcops Þeſſer a Islandi veri, ſcylldi i Scalaholti veſa, *ut Epiſcopi ſedes, quæ in Iſlandia erat, Scalaholti eſſet*. ibidem. *f* Vrtho, & urdo, u in o mutato.

Perfectus.

Perfectus.

Sing.	Eg Heffe	Þu hafder	hann haffde
Dual. Plur.	vier, vid hofdum,	Þeir, Þid hofdud,	Þeir hoffdu

Imperativus Præsens.

Sing.	Haffe eg	haf Þu, vel hafdu contr.	hafe hann
Dual. Plur.	hofum vid, vier,	hafe Þid, Þier,	hafe Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg hafe	ad Þu hafer	ad hann haffe
Dual. Plur.	ad vid, vier hofum	ad Þid, Þier hafed,	ad Þeir haffe.

Imperfectus.

Sing.	Jeg hefde	Þu hefder	hann hefde
Dual. Plur.	vier, vid hefdum,	Þier, Þid hefdud,	Þeir hefde.

Infinitivus Præsens Ad hafa.
Participium Præsens Hafande.
Passivæ vocis solum Participium præteritum Haffdur in usu est.

Conjugatio Verbi Eg Vil.

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Vil	Þu villt	hann vill
Dual. Plur.	vier, vid vilium,	Þier, Þid vilied	Þeir vilia.

Præteritus.

Sing.	Eg villde	Þu villder	hann villde
Dual. Plur.	vier, vid villdum,	Þier, Þid villdud,	Þeir villdu.

Imperativo caret.
Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg vilie	ad Þu vilier	ad hann vilie
Dual. Plur.	ad vid, vier vilium,	ad Þid, Þier vilied,	ad Þeir vilie.

Imperfectus.

Sing.	Eg Villde	Þu villder	hann villde
Dual. Plur.	vier, vid villdum,	Þier, Þid villdud,	Þeir villde.

Infinitivus Præsens Ad Vilia.
Participium Præsens Viliande.

Conjugatio Verbi Eg Maa.

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Maa	Þu maatt	hann maa
Dual. Plur.	vier, vid meigum,	Þier, Þid meigid,	Þeir meiga.

Præteritus.

Sing.	Eg maatte	Þu maatter	hann maatte
Dual. Plur.	vier, vid mattum,	Þier, Þid mattud,	Þeir maatu.

Imperativo caret.
Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg meige	Þu meiger	hann meige
Dual. Plur.	ad vier, vid meigum,	Þeir, Þid meiged,	Þeir meige.

Imperfectus.

Sing.	Eg mætte	Þu mætter	hann mætte
Dual. Plur.	vier mættum,	Þier mættud,	Þeir mætte.

Infinitivus Præsens Ad Meiga.
Participium Præsens Meigande.

Conjugatio Verbi Eg Aa.

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Aa	Þu aatt	hann aa
Dual. Plur.	vier, vid eigum,	Þier, Þid eiged,	Þeir eiga.

Præteritus.

Sing.	Eg aaatte	Þu aatter	hann aatte
Dual. Plur.	vier, vid aattum,	Þier, Þid attud,	Þeir aattu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Eige eg	eig Þu vel eigdu,	eige hann
Dual. Plur.	eigum vier, vid,	eige Þier, Þid,	eige Þeyr.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg eige	Þu eiger	hann eige
Dual. Plur.	ad vier eigum,	Þier, Þid eigid,	Þeir eige.

Imperfectus.

Sing.	Eg atte	Þu attez	hann atte
Dual. Plur.	vier, vid attum,	Þiez, Þid attud,	Þeir atte.

Infinitivus præſens Ad eiga.
Participium præſens eigande.

Conjugatio Verbi Eg skal.
Indicativus præſens.

Sing.	Eg Skal	Þu skalltt	hann skal
Dual. Plur.	viez, vid skulum	Þier, Þid skulud,	Þeir skulu.

Conjunctivi præſens vel futurum.

Sing.	Ad eg skule	ad Þu skuler	ad hann skule
Dual. Plur.	ad viez, vid skulum,	Þiez, Þid skuled,	Þeir skule.

Imperfectum.

Sing.	Eg skilde	Þu skildez	hann skilde
Dual. Plur.	vier, vid skildum,	Þier, Þid skildud,	Þeir skilde.

Conjugatio Verbi Eg Mun.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Mun	Þu muntt	hann mun
Dual. Plur.	vier, vid munum,	Þier, Þid munud,	Þeir munu.

Conjunctivi Præſens.

Sing.	Ad eg mune	Þu muner	hann mune
Dual. Plur.	vier, vid munum,	Þiez, Þid muned.	Þeir mune.

Imperfectum.

Sing.	Eg munde	Þu munder	hann munde
Dual. Plur.	vier, vid mundum,	Þier, Þid mundud,	Þeir mundu.

Infinitivus futurus Ad Mune.

His non immerito accenſeri poſſet Eg *ætla, *deſtino, certum mihi eſt*, quo ad exprimendam futuri temporis circumſtantiam haud raro utimur, ut eg ætla ad giora Þad, *ego faciam vel facturus ſum hoc*, vel *certum mihi eſt hoc facere.* Sed hoc verbum juxta primam conjugationem Analogorum variatur, ut non ſit opus ejus motionem ſigillatim tradere. Sunt & aliæ temporum deſcriptiones, quibus enumerandis non ſuperſedemus.

Exempli cauſa has Poëticas Præteriti Periphraſes apponere libuit:

Eg Nam/	Þu namſt/	hann nam	}	Giora, id eſt, *feci, &c.*
eg Ried/	Þu riedſt/	hann ried		
eg Vann/	Þu vanſt/	hann vann		

Et hæc eſt officioſa illa Anomalorum cohors ad famulandum reliquis verbis nata. Nam Imperfectum Indicativi circumſcribitur per Eg var, & vel Infinitivum ipſius verbi, ut in activa voce, Eg var ad elska; vel Participium paſſivum, ut in paſſiva, eg var elskadur. Sic eg var ad brenna/ eg var brendur: eg var ad ſnua/ eg var ſnuenn: eg var ad gefa/ eg var gefenn: eg var ad leſa/ eg var leſenn/ *&c.*

Plusquamperfectum per Eg haffde, & vel Participium paſſ. Neutrum, ut in activo; vel Maſculinum, ut in paſſivo, interjecta voce Vered: ut eg hafde elskad/ eg hafde vered elskadur: eg haffde brendt/ eg haffde vered brendur: eg haffde ſnued/ eg haffde vered ſnuenn: eg hafde gefed/ eg haffde vered gefenn: eg hafde leſed/ eg hafde vered leſenn.

---

* Eſt hoc verbum etiamnum in uſu apud Boreales *Anglos*, & *Scotos*, & frequens occurrit in verſione Æneidos *Douglaſſiana*: ut, This Goddes ettillit gif werdes were not contrare. .... hoc .... Dea gentibus eſſe, ſiqua fata ſinant ...

† Futu-

† FUTURUM ACTIVUM per unum verborum: eg skal/ mun/ maa/ vil/ aa/ ætla/ & infinitivum verbi, exempta particula, að, ut, eg skal elska/ brenna/ snua/ gefa/ lesa/ &c. Passivum autem per eadem verba, prætereaque particulam verda, & Participium passivum, ut eg skal verda elskadur/ brenduz/ snuenn/ gefenn/ lesenn.

PERFECTUM & PLUSQUAMPERFECTUM Conjunctivi circumscribuntur per verbum Ég hefe ejusdem modi & temporis, & Particip. pass. Neut. in Activa voce; Masculinum autem in passiva, semper inserta vocula vered, ut, Ég haffe elskad/ brent/ snued/ gefed/ lesed; eg hafe vered elskadur/ brenduz/ snuenn/ gefenn/ lesenn: Sic eg hefde elskad/ brent/ &c. Et eg hefde vered elskaduz/ brenduz/ &c.

FUTURUM circumscribitur per Verbum Ég skal vel mun ejusdem modi & temporis, & vel Infinitivum præsentem, adempto pronomine, ut, eg skule vel mune elska/ brenna/ snua/ gefa/ lesa; vel Participium, passivum præposito verda, ut, eg mune vel skule verda elskadur/ brendur/ snuuen/ gefenn/ lesenn.

PRÆTERITUM Infinitivi per Infinitivum Verbi eg hef circumscribitur, & vel particip. pass. Neutrum, in Activa voce, ut Að hafa elskad/ brennt/ snued/ gefed/ lesed; Vel particip. itidem passivum, sed Masculinum in voce passiva, inserta, suo more, vocula vered: ut að hafa vered elskadur, brendur, snuenn, gefenn, lesenn.

FUTURUM tandem exprimitur beneficio horum verborum, eg mun, eg skal, eg aa, eg maa, assumpto, vel ipsius verbi Infinitivo & dempta Præpositione, ut in Activa voce, að mune *vel* skule elska, brenna, snua, gefa, lesa: vel Participio passivo, vocula verda interposita; að mune verda elskaduz, brendur, snuenn, lesenn, gefenn, &c.

"Notandum autem est in *Islandica*, *Cimbrica*, vel veteri *Scandica*, quemadmodum in *Anglo-*
"*Saxonicâ*, & *Franco-Theotiscâ*, verba auxiliaria haud raro usurpari cum elleipsi verbi principalis,
"cujus tempora circumscribunt: ut, Enn Groa vard so feingenn að hun munde Ongua Galldra,
"*Groa tanto perfusa est gaudio, ut nullis incantationibus amplius usa esset*; pro munde gala Ongua
"galldra, ut supra in eadem mythol. hun gol galldra sijna yffer Thor. *Edda Sturl.* mythol. LVI.

Præmonenda heic duo: I. Quorundam verborum hanc esse naturam, ut in præsenti & perfecto passivo non circumscriptis, diversam suscipiant significationem ab ea, quam in Activa voce habuerunt: ideoque & heic circumscribenda esse, ne mutetur significatio: Exemp. gr. Ég elskast, *vel* vier elskustum & eg elskadest, non tantum significat *me amari*; sed aliquid infert amplius, nimirum me ita ab aliquo *amari*, ut eum vicissim pari studio *amem*. Adeoque nova quædam significatio ex utraque voce conflata heic oriri videtur, eaque haud absimilis illi, quam *Mediam* Græci appellant. Sed cum dico: Ég er *vel* var elskadur, id solum dico, quod Activæ vocis significatui passive correspondet, me videlicet *amari* & *amatum esse*. Simile judicium est de verbo Ég Kenne, & eg Kennest, &c. "Operæ pretium me facturum spero, & à Grammaticis
"institutionibus haud alienum, si in hoc capite de verborum modis, & temporibus circumscri-
"bendis, ut *Islandi* etiam significationem Latini *possum*, vel *potis sum* circumscribunt, & designent
"auxilio verborum at Gæta, & at fa Tyronum gratia non gravatus fuero aliquot exemplis
"ostendere, istiusmodi autem sunt, in infinitivo, at gæta talad, *posse loqui*; at gæta lesid, *legere*
"*posse*. In aliis modis; so að Þeir gatu eige mattast firi Þui, *adeo ut non possent manducare*, Marc.
"III. 20. Þeir gatu Þat eige, *non potuerunt*. Marc. IX, 18. Ef Þu gietur truad, *si potes credere*,
"*v.* 23. Þui gatum vær ei drifad hann vt, *quare non potuimus ejicere eum*? Haud secus per at fa:
"ut, at fa gietnad, *concipere*, vel *concipere posse*; at fa hondlat, *capere posse*, vel *capere*; huor fær
"Þa hialpast, *quis potest esse Salvus*, vel *quis Salvabitur*? Ottudest æser að Þeir mundu ei fa bunded,
"ullsin afftur, *metuebant Asæ ne lupum denuo possent ligare*. En eff hann ei feinge slited Þetta
"band, *sin nequiverit rumpere istud vinculum*; Eff Þier binded mig so ieg fæ mig ecke leist, *si*
"*adeo me ligaveritis, ut ipse me expedire nequeam*; eff Þu villt Þa fær Þu mig vel hreinsad, *si vis*,
"*potes me mundare*; huornen fær eirn Satan annan utrekid, *quomodo potest Satanas Satanan ejicere*?
"epter Þui sem Þeir Þad heyrt gatu, *prout poterant audire*. At fanga etiam eodem modo usur-
"patur: ut, hieldu rad huornen hellst að Þeir feinge tortynt honum, *concilium faciebant, quomo-*
"*do eum perderent*. Hæc autem perlectis VIII, & IX capitibus, faciliora intellectu erunt.

II. In Interrogando postponi Verbis pronomina, ut Elskar Þu? Villtu? Skriffar Þu? &c.

CONJUGATIONES VERBORUM SUNT QUINQUE.

PRIMA CONJUGATIO

Est Verborum in a desinentium, quæ personas Singularis Numeri secundam & tertiam Indicativi præsentis Activi terminant in ar, ut Ég elska, Þu elskar, hann elskar, *amo, amas, amat.*

---

† Nota etiam quod futurum aliquando circumscribitur per Ég fær: ut, Drotten huer fær að bua i Þinne Tialbud, *domine, quis habitabit in tabernaculo tuo*? Psalm. XV, 1. Vide at fa.

Paradigma Primæ Conjugationis.

Indicativus Præſens.

Sing.	[a] Ég elska	Þu elskar	hann elskar
Dual. Plur.	vier, vid elskum,	Þier, Þid elsked,	Þeir elska.

Præteritum Imperfectum.

Sing.	Ég var ad elska	Þu varſt ad elska	hann var ad elska
Dual. Plur.	vier, vid vorum ad elska,	Þier, Þid vorud ad elska,	Þeir voru ad elska.

Præteritum perfectum.

Sing.	Ég [b] elskade	Þu elskader	hann elskade
Dual. Plur.	vier, vid elskudum,	Þier, Þid elskudud,	Þeir [c] elskudu.

Circumſcribitur per hefe, ut eg hefe elskad, Þu hefur elskad, han hefur elskad, vier hofum elskad, *&c.*

Præteritum pluſquamperfectum.

Sing.	Ég hafde elskad	Þu hafder elskad	hann hafde elskad
Dual. Plur.	vier, vid hofdum elskad,	Þier, Þid hofdud elskad,	Þier hofdu elskad.

Futurum.

Sing.	Ég skal elska	Þu skallt elska	hann skal elska
Dual. Plur.	vier, vid skulum elska,	Þier, Þid skulud elska,	Þeir skulu elska.

Sic eg mun elska, eg vil elska, eg aa ad elska, eg maa elska, eg ætla ad elska, *&c.*

Imperativus Præſens.

Sing.	Elske eg	elska Þu, elskadu per Syncop.	elske hann
Dual. Plur.	elskum vier, vid,	elske Þier Þid,	elske Þeir,

Futurum Imperativi cum Futuro Conjunctivi coincidit, niſi quod pronomen poſtponatur hoc modo:

Sing.	Elska skal eg	elska skallttu	elska skal hann
Dual. Plur.	elska skulum vid, vier,	elska skulu Þid, Þier,	elska skulu Þeir.

Sic Elska muntu, elska villttu, elska aattu, elska maattu, *&c.*

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg elske	Þu elsker	hann elske
Dual. Plur.	vier vid elskum,	Þier, Þid elsked,	Þeir elske.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg elskade	Þu elskader	hann elskade
Dual. Plur.	ad vier, vid elskudum,	Þeir, Þid elskudud,	Þeir elskudu.

Perfectum.

Sing.	Ad eg hafe elskad	Þu hafer elskad	hann haffe elskad
Pl. & Dual.	ad vid, vier hofum elſkad,	Þid, Þier hafed elskad,	Þeir hafe elskad.

Pluſquamperfectum.

Sing.	Ad eg hefde elskad	Þu hefder elskad,	hann hefde elſkad
Plur. Dual.	vier, vid hefdum elſkad,	Þier, Þid hefdud elskad,	Þeir hefde elſkad.

Futurum.

Sing.	Ad eg skule elſka	Þu ſkuler elska	hann skule elſka
Dual. Plur.	vier, vid skulum elſka,	Þier, Þid skulud elſka,	Þeir skule elska.

Sic Ad eg mune elska, ad eg eige vel meige elska, *&c.*

Infinitivus.

Præſens, Ad elska.

Præteritum, Ad hafa elskad.

Futurum, Ad mune vel skule elska.

Participium.

Præſens, Elskande: Circumſcript. Verande ad elska.

---

a Indicativus præſens non raro circumſcribitur per auxiliare verbum er, & participium præſentis temporis: ut, fyrſtu er Ég Þeß oſtande af ollu hiarta, *primum hoc ex corde precor.* Framar meir er Ég og ſo vmmbidiande alla mijna medbræder i Guds Orde, *præterea peto ab omnibus confratribus meis divini ſermonis miniſtris.* Gudbrand. *Thorluckſon.* Til leſarans in fine Bibliorum *Iſlandicorum.* *b* Præt. perfect, in *Aræ* Schedis terminatur in a: ut ſcrifatha, *ſcripſi.* & in i: ut, hannathi, *expulit, extorrem egit.* *c* In *Aræ* Schedis & *Snorronis Sturlonidis* hiſtoria *R. R.* Septentrionalium, pro u finali fere nunquam non legitur o breve in tertia plurali præt. imperfecti: ut in urÞo pro urdu; hofÞo pro hofdu; feingo pro feingu; flyÞo, pro flydu; giorÞo pro giordu; ſato, pro ſatu; heyrÞo, pro heyrdu. cum multis aliis

Vocis

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg elskaſt	Þu elskaſt	hann elskaſt
Dual. Plur.	vier vid elskunſt,	Þier Þid elskeſt,	Þeir elskaſt.

Sed in hac forma verbum eg elskaſt potius deponentalis ſignificationis eſt, quam paſſivæ, dicimus enim, Þeir elskaſt, non pro eo, quod Latini, *amantur*; ſed pro, *amant ſe invicem*, veluti ſupra monuimus. Nos tamen analogiam inflexionis oſtendendam cenſuimus. Alias hoc tempus ita circumſcribunt Iſlandi: Eg er elskadur/ Þu ert elskadur/ hann er elskadur/ vier vel vid erum elskader/ Þier vel Þid erud elskader/ Þeir eru elskader.

Imperfectum.

Sing.	Jeg var elskadur	Þu varſt elskadur	hann var elskadur
Dual. Plur.	vier, vid vorum elskader,	Þier, Þid vorud elskader,	Þeir voru elskader.

Perfectum.

Sing.	Eg elskadeſt	Þu elskadeſt	hann elskadeſt
Dual. Plur.	vier, vid elskuduſtum,	Þeir, Þid elskuduſt,	Þeir elskuduſt.

Sed & hoc tempus cum præſenti ſignificatione concurrit. Rectius enim in paſſiva ſignificat. dicimus;

Sing.	Eg hefe vered	Þu hefur vered	hann hefur vered } elskadur
Dual. Plur.	vier, vid hofum vered,	Þier, Þid hafed vered,	Þeir hafa vered } elskader.

Pluſquam perfectum.

	Singul.		*Dual. Plural.*	
1. Perſ.	Eg haffde vered	elskadur	Vier vel vid hofdum vered	elskader.
2.	Þu hafder vered		Þier vel Þid hofdud vered	
3.	hann hafde vered		Þeir hoffdu vered	

Futurum.

	Singul.		*Dual. Plural.*	
1.	Eg mun verda	elskadur	vier vel vid munum verda	elſkader.
2.	Þu munt verda		Þier vel Þid munud verda	
3.	hann mun verda		Þeir munu verda	

Imperativus Præſens.

	Singul.		*Dual. Plural.*	
1.	vere vel ſie eg	elſkadur	verum vel ſieum Vid vel vier	elſkader.
2.	vertu vel ſiertu		verde vel ſieu Þidr vel Þid	
3.	vere vel ſie hann		værde vel ſieu Þeir	

Futurum.

1.	Eg ſkall verda	elskadur	vier, vid ſkulum verda	elſkader.
2.	Þu ſkallt verda		Þier, Þid ſkulud verda	
3.	hann ſkal verda		Þeir ſkulu verda	

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg elskeſt	ad Þu elskeſt	ad hann elskeſt
Dual. Plur.	ad vier, vid elskuſtum,	Þier, Þid elskeſt,	Þeir elskeſt.

Circumſcribitur autem uſitatius ita:

	Singul.		*Dual. Plur.*	
1.	Ad eg ſie	elskadur	vier vel vid ſieum	elſkader.
2.	ad Þu ſiert		Þier vel Þid ſieud	
3.	ad hann ſie		Þeir ſieu	

Imperfectum.

	Singul.		*Dual. Plur.*	
1.	Ad eg være	elskadur	vier vel vid værum	elſkader.
2.	ad Þu værer		Þier vel Þid værud	
3.	ad hann være		Þeir være	

Perfectum,

1.	Ad eg hafe vered	elskadur	vier vel vid hofum vered	elſkader.
2.	ad Þu hafer vered		Þier vel Þid hafed vered	
3.	ad hann hafe vered		Þeir hafe vered	

Pluſquam perfectum.

	Singul.		*Dual. Plural.*	
1.	Ad eg hefde vered	elskadur	vier vel vid hefdum vered	elſkader.
2.	ad Þu hefder vered		Þier vel Þid hefdud vered	
3.	ad hann hefde vered		Þeir hefdu vered	

Futurum.

1.	Ad eg mune vel skule	verda	elskadur	vier vel vid munum vel skulum	verda elſkader.
2.	ad Þu muner vel kuler			Þeir, Þid munud, skulud	
3.	ad hann mune vel skule			Þeir mune vel skule	

Infinitivus.

Præſens, Ad elskaſt: rectius ad verda vel vera elskadur.
Præteritus, Ad hafa vered elskadur.
Futurus, Ad mune verda elskadur.
Participium præteritum, elskadur.

Et hæc eſt inflexio Verborum primæ Conjugationis. Ad hunc modum conjugantur reliqua omnia in a, ut, Eg Aſla, *lucror* vel *venor*, Þu aflar, hann aflar, aflade in præterito: Eg baka, *pinſo*, bakade: Eg dyrka, *glorifico*, dyrkade: Eg efa, *dubito*, efade: eg grunda, *meditor*, grundade: eg hugga, *conſolor*, huggade: eg jaata, *confiteor*, jaatade: eg klaga, *accuſo*, klagade: eg lofa, *promitto*, *permitto*, *laudo*, lofade: eg marka, *ſigno*, markade: eg naga, *rodo*, nagade: eg offra, *offero*, offrade: eg prenta, *typis excudo*, eg prentade: eg rata, *viam teneo*, item *incurro*, ratade: eg ſyndga, *pecco*, ſyndgade: eg tala, *loquor*, talade: eg vintna, *teſtor*, vitnade: eg ykia, *exaggero*, ykiade: eg Þacka, *gratias ago*, Þackade: eg ætla, *opinor*, ætlade, & infinita alia.

Regula de præteritis Verborum primæ Conjugationis.

Omnia Verba primæ Conjugationis formant Præteritum adjecta ad primam perſonam præſentis Indicativi ſyllaba de, ut eg elska in præſenti, in præterito eg elskade: eg hata, *odi*, eg hatade. Excipiuntur pauca, ut eg tapa tapte, eg skapa skoop vel skapte, eg geya eg goo, *&c.*

Secunda Conjugatio

Eſt Verborum in e deſinentium, quæ Perſonas Singularis Numeri, ſecundam & tertiam Præſentis Indicativi Activi terminant in er, ut Eg Brenne, Þu brenner, hann brenner, *uro*, *uris*, *urit*.

Paradigma Secundæ Conjugationis.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Brenne	Þu brenner	hann brenner
Dual. Plur.	vid, vier brennum,	Þid, Þier brenned,	Þeir brenna.

Præteritum Imperfectum.

Circumſc. Eg var ad brenna, *&c.* ut in 1. Conj.

Præteritum perfectum.

Sing.	Eg brende	Þu brender	hann brende
Dual. Plur.	vid, vier brendum,	Þid, Þier brendud,	Þeir brendu.

Circumſc. per Hefe, ut eg hefe brent, Þu hefur brentt, *&c.*
Præteritum pluſquam perfectum, Eg haffde brentt, *&c.*
Futurum, Eg skal brenna, *&c.* Sic eg mun brenna, eg vil brenna, eg aa ad brenna, *&c.* omnia ut in 1. Conj.

Imperativus Præſens.

Sing.	Brenne eg	brenn Þu, brendu,	brenne hann
Dual. Plur.	brennum vid, vier, var,	brene Þid, Þier,	breme Þeir.

Futurum, brenna skal eg, skalltu, skal hann, *&c.*
Sic Brenna munttu, villtu, aattu, maattu, *&c.*

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg brenne	Þu brenner	hann brenne
Dual. Plur.	ad vid, vier brennum,	Þid, Þier brenned,	Þeir brenne.

Imper-

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Brende	Þu brender	hann brende
Dual. Plur.	ad vier, vid brendum,	Þier, Þid brendud,	Þeir brendu.

Perfectum, Ad eg haffe brent, *&c.*
Pluſquam perfectum, Ad eg hefde brent, *&c.*
Futurum, Ad eg skule vel mune, vel eige vel meige brenna, *&c.*
Infinitivus præſens, Ad brenna.
Præteritum, Ad haffa brent.
Futurum, Ad mune vel skule brenna.
Participium præſens, brennande: Circumſc. verande ad brenna.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Brenneſt	Þu brenneſt	hann brenneſt
Dual. Plur.	vid, vier brennuſtum,	Þid Þier brenneſt,	Þeir brennaſt.

Circumſc. uſit. Eg er brendur, vel verd brendur, &c.
Imperfectum Circumſc. Eg var brendur.

Perfectum.

Sing.	Eg brendeſt	Þu brendeſt	hann brendeſt
Dual. Plur.	vid, vier brendunſt,	Þid Þier brenduſt,	Þeir brenduſt.

Uſitatius ita Eg hefe verid brendur, &c.
Pluſquamperfect. Circumſc. Eg haffde verid brendur, &c.
Futurum Circumſcript. Eg mun verda brendur, &c.

Imperativus Præſens.

Sing.	Brenneſt eg	brenneſt Þu	brenneſt hann
Dual. Plur.	brennunſt vid, vier,	brenniſt Þid, Þier,	brenniſt Þeir.

Uſitat. Sie vel vere eg brendur, ſie vel vere hann brendur, &c.
Futurum Ciſcumſc. Eg skal verda brendur, &c.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg brenneſt	ad Þu brenneſt	ad hann brenneſt
Dual. Plur.	ad vid, vier brennuſtum,	ad Þid, Þier brenneſt,	ad Þeir brenneſt.

Circumſc. Ad eg ſie vel verde brendur, &c.
Imperfectum Circumſc. Ad eg være brendur, &c. Vel ſic,

Sing.	Ad eg brendeſt	ad Þu brendiſt	ad hann brendiſt
Dual. Plur.	ad vid, vier brennuſtum,	ad Þid, Þier brenduſt,	ad Þeir brendeſt.

Perfectum Circumſc. Ad eg hafe vered
Pluſquamperfectum Circumſc. Ad eg hefde vered } brendur.
Futurum Circumſc. Ad eg mune vel skule vera

Infinitivus.

Præſens, Ad brennaſt, Circumſc. ad verda brendur.
Præteritum, Ad haffa verid
Futurum, Ad mune vel skule verda } brendur.
Participium præteritum, brendur.

Sic Conjugantur Eg bende, *Vieo*, Þu bendez, hann bender, bendte in præterito: eg deide, *occido*, deidde: eg eide, *abſumo*, eidde: eg filge, *comitor*, filgde: eg gaae, *attendo* vel *animadverto*, gaade: eg hefne, *ulciſcor*, heffnde: eg irkie, *carmen facio*, item *colo*, ſc. *terram*, irkte: eg kaupee *emo*, keipte: eg leife, *permitto*, leifde: eg mæle, *metior*, mælltte: eg nefne, *nomino*, nefnde: eg olle, *in cauſa ſum*, olle: eg pyne, *crucio*, pynde: eg ryke, *regno*, rykte: eg ſaae, *ſero*, ſaade: eg tyne, *perdo*, tynde: eg veide, *venor*, veidde: eg yle, *ejulo*, ylde: eg ade, *furo*, adde, *&c.*

Regulæ de præteritis Verborum Secundæ Conjugationis.

Reg. I. Verba omnia, quæ unam harum literarum a, b, d, f, g, l, m, n, r, (quas doctrinæ causâ Characteriſticas nuncupamus) ante finale e habent, formant ſua Præterita, interſerendo, inter Characteriſticam & e terminale, literam d, ut, eg gaae, *animadverto*, eg gaade in præt. ſaae, *ſero*, ſaade: eg kembe, *pecto*, kembde: eg hlyde, *obedio*, hlydde: eg kiæfe, *ſuffoco*, kiæfde: eg leinge, *prolongo*, leingde: eg hæle, *commendo*, hælde: eg hremme, *unguibus rapio*, hremde: eg ſyne, *monſtro*, ſynde: eg fære, *loco moveo*, færde.

Excipiuntur:

1. Si Characteriſticam d aliæ præcedant conſonæ, non interſeritur d, ſed t, ut, eg bende, *vieo*, *flecto*, aut *innuo*, eg bendte: eg ellde, *igni coquo*, eg elldte: eg gellde, *exſeco*, eg gelldte: herde, *induro*, herte. Hinc tamen excipe eg vende, *verto*, eg ſende, *mitto*, quæ præteritum ſimile habent cum præ-

ſenti, eg vende *verti*, eg ſende *miſi*. Singularis formæ eſt eg hrinde, *pello*, eg hratt in præt. Þu hrattſt/ hann hratt/ vier/ vid hrundum/ Þier/ Þid hrundud, Þeir hrundu. Millde/ *mitigo*, facit eg milldade.

2. Geminnm l, præcedens terminationem e, adſciſcit t, ut, eg gille, *inauro*, gillte: eg helle, *fundo*, helltte: eg ſtille, *tempero*, ſtilltte: eg ſpille, *corrumpo*, eg ſpilltte, *&c.* Tria tamen inveni quæ Analogiam ſervant, eg hrelle, *mærorem affero*, hrellde: eg tolle, *hæreo*, tollde (eg trille, trillde.) At eg olle ſimile præſenti facit præteritum olle.

3. Ad eundem modum formantur, quæ geminum n pro Characteriſtica ſortita ſunt, ut eg brynne, *adaquo*, bryntte: eg kinne, *notum facio*, kynntte, *&c.*

4. Quæ habent geminum r ante e finale, etiam in Præterito deſinunt in te, eg fyrre, *privo*, *fruſtror*, fyrtte: eg ſperre, *exporrigo*, eg ſperte.

5. Nonnulla alia ſed pauca, quæ ſuo modo formant præterita, ut, eg mæle, *metior*, eg mælltte: eg ſtæle, *animum addo*, eg ſtælltte: eg Þeige, *taceo*, eg Þagde: eg ſeige/ eg ſagde/ *dico*: eg kuyde/ *ægre habeo*, eg kueid: eg kiore/ *eligo*, eg kiore: eg bale/ *vigeo*, facit balade: eg gale, *vociferor*, galade: eg haange, *pendeo*, duplex facit præteritum, unum Analogum eg haangde; alterum anomalum ſed uſitatius eg hieck.

Reg. II. Habentia k, p, ſ, t ante e finale in Indic. Præſenti, aſſumunt in Præt. literam Characteriſticam t, ut, eg kueike, *accendo*, kueikte: eg gape, *hio*, eg gapte: eg lyſe, *lucernam præfero*, eg lyſte: eg reyte, *deglubo*, eg reytte. Hic tamen notabis, ſi vel t geminetur in præſenti ante e, vel etiam aliam conſonam immediate præcedentem habeat, idem erit præteritum cum præſenti indicativo; ut, eg friette, *fama accepi*, in præt. eg friette: eg giſte, *divertor*, giſte: eg helltte, *claudum facio*, helltte: eg ſlette, *explano*, ſlette: eg ſækie, *adfero*, facit eg ſookte: eg heite quando ſignificat *vocor* vel *voveo*, facit præter. eg hiet/ Þu hieſt/ hann hiet; ſed quando denotat *calefacio*, analogice formatur eg heytte.

Reg. III. Deſinentia in ye faciunt ude in præterito, eg hlye hlude/ kniie knude/ eg rye rude: At Þreye facit Þreide vel Þraade: eg ſockue/ *mergo*, facit ſokte: eg æe, eg aade.

Tertia Conjugatio

Eſt Verborum in i exeuntium quorum perſonæ ſingulares ſecunda & tertia præſentis Indicativi Activi deſinunt in ir, ut, eg ſny/ Þu ſnyr/ hann ſnyr/ *verto*, *vertis*, *vertit*.

Paradigma Tertiæ Conjugationis.

Indicativus Præſens.

Sing.	Eg Sny	Þu ſnyr	hann ſnyr
Dual. Plur.	vier, vid ſnuum.	Þier, Þid ſnued,	Þeir ſnua.

Imperfectum, Eg var ad ſnua, &c.

Perfectum.

Sing.	Eg Snere	Þu ſnere	hann ſnere
Dual. Plur.	vier vid ſnerum/	Þier Þid ſnerud/	Þeir ſneru.

Pluſquamperfectum, Eg haffde ſnued/ &c.
Futurum, Eg skal/ mun/ vil/ &c. ſnua.

Imperativus Præſens.

Sing.	Snue eg	Snu Þu/ ſnuudu/	Snuue hann
Dual. Plur.	ſnuum vid/ vier/	ſnued Þid Þier/	ſnue Þeir.

Futurum, Snuua skalttu/ Snuua skal hann/ &c.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg ſnuue	ad Þu ſnuver	ad hann ſnuue
Dual. Plur.	ad vid/ vier ſnuum/	ad Þid/ Þier ſnued/	ad Þeir ſnuue.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg ſnere	Þu ſnerer	hann ſnere
Dual. Plur.	ad vid/ vier ſnerum/	Þid Þier ſnerud/	Þeir ſnere.

Perfectum, Ad eg haffe ſnued/ &c.
Pluſquam perfectum, Ad eg hefde ſnued/ &c.
Futurum, Ad eg munde/ skillde ſnua/ &c.

Infinitivus.

Præſens, Ad Snua.
Præteritum, Ad haffa Snued.
Futurum, Ad mune Snuua.
Participium præſens, Snuande.

Vocis

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Ęg Snyſt	Þu ſnyſt	hann ſnyſt
Dual. Plur.	vier vid ſnuuſtum/	Þier Þid ſnueſt/	Þeir ſnuuaſt.

Imperfectum, Ęg var ſnuuen vel var ad ſnuaſt/ item Mier var ſnuved.

Perfectum.

Sing.	Ęg ſnereſt	Þu ſnereſt	hann ſnereſt
Dual. Plur.	vier vid ſneruſtum/	Þier Þid ſneruſt/	Þeir ſneruſt.

Pluſquam perfectum, Ęg haffde ſnueſt vel vered ſnuvenn/ &c.

Futurum, Ęg skall ſnuaſt, mun verda ſnuvenn, *&c.*

Imperativus Præſens.

Singulariter.		*Dual. & Plur.*	
1. Sie vel vere eg	Snuenn	Sieum vel verum vier	Snuunet.
2. ſiertu vel vertu		ſieud vel vered Þid Þier	
3. ſie vel vere hann		ſie vel vere Þeir	

Futurum, Suaſt skalltu, Þu skallt verda ſnuenn, *&c.*

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Snueſt	Þu ſnuueſt	hann ſnuueſt
Dual. Plur.	ad, vid, vier ſnuunſt	Þid Þier ſnuueſt,	Þeir ſnueſt.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Snereſt	Þu ſnereſt	hann ſnereſt
Dual. Plur.	ad vid vier ſnerunſt,	Þid Þier ſneruſt	Þeir ſnereſt.

Perfectum, Ad eg hafe vered ſnuvenn.

Pluſquam perfectum, ad eg hefde vered ſnuenn.

Futurum, ad eg munde vel skillde verda ſnuenn.

Infinitivus.

Præſens, Ad Snuvaſt vel verda ſnuuenn Circ.

Præteritum, ad haffa vered ſnuuenn.

Futurum, ad mune verda ſnuenn.

Participium Præteritum, Snuenn.

Sic Conjugantur Ęg Bỳ/ Þu byr/ hann byr/ *&c.* bioo in præt. Ęg ſly/ *fugio*, fluude: eg ny/ *urgeo*, eg nere/ *&c.*

Regula de præteritis Verborum Tertiæ Conjugationis.

Verba hujus Conjugationis pauca ſunt: præter illud, quod Paradigmatis loco poſitum eſt, hæc ſaltem occurrunt:

Ęg	Bỳ/ *habito*,	In Præterito.	bioo.
	Dy/ *quaſſo*,		dude.
	Fly/ *fugio*,		flude.
	Ny/ *urgeo*,		nere.
	Dey/ *morior*,		doo.
	Spy/ *vomo*,		ſpioo.

Quarta Conjugatio

Eſt Verborum in b, d, f, g, k, l, m, n, p, t, deſinentium, quorum perſonæ ſingulares ſecunda & tertia præſentis Indicativi Activi terminantur in ur, ut, eg hverb/ *evaneſco*, Þu hverbur/ hann huerbur: eg bid/ *precor*, Þu bidur/ hann bidur: eg gef/ *dono*, Þu gefur/ hann gefur: eg ligg/ *cubo*, Þu liggur/ hann liggur: eg vijk/ *cedo*, Þu vijkur/ hann viikur: eg fel/ *occulto*, Þu felur/ hann felur: eg tem/ *domo*, Þu temur/ hann temur: eg finn/ *invenio*, Þu finnur/ hann finnur: eg kryp/ *curvus incedo*, Þu krypur/ hann krypur: eg et/ *comedo*, Þu etur/ hann etur.

Paradigmata Quartæ Conjugationis.

I. in b.

Indicativus Præſens.

Sing.	Ęg Hverb	Þu hverbur	hann hverbur
Dual. Plur.	vier, vid hverbom,	Þier Þid hverbed,	Þeir hverba.

Perfectum.

Sing.	Ęg hvarb	Þu hvarbſt	hann hvarb
Dual. Plur.	vier vid hvorbum,	Þier Þid hverbud,	Þeir hvurbu.

Imperativus.

Sing.	Hverbe eg	hverb Þu	hverbe hann
Dual. Plur.	hverbum vier, vid,	hverbe Þier Þid,	hverbe Þeir.

Conjunctivus præsens.

Sing.	Ad eg hverbe	Þu hverber	hann hverbe
Dual. Plur.	ad vier vid hverbum,	Þier Þid hverbed,	Þeir hverbe.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg hvirbe	Þu hvirber	hann hvirbe
Dual. Plur.	ad vier, vid hvirbum,	Þier, Þid hvirbud.	Þeir hvirbe.

Infinitivus præsens, Ad hverba.

Participium { *præsens*, Hverbadde. / *præteritum*, Horfenn.

Reliqua tempora omnium modorum, more superiorum, Circumscribuntur.

II. in d.

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Bid	Þu bidur	hann bidur
Dual. Plur.	vier, vid bidium,	Þier, Þid bidied,	Þeir bidia.

Perfectum.

Sing.	Eg bad	Þu badst	hann bad
Dual. Plur.	vier vid baadum,	Þid Þier baadud,	Þeir baadu.

Imperativus Præsens.

Sing.	Bidie eg	bid Þu, bittu,	bidie hann
Dual. Plur.	bidium vid vier,	bidie Þid Þier,	bidie Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg bidie	Þu bidier	hann bidie
Dual. Plur.	ad vid vier bidium,	Þid Þier bidied,	Þeir bidie.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg bæde	Þu bæder	hann bæde
Dual. Plur.	ad vid, vier bædum,	Þid, Þier, bædud,	Þeir bæde.

Infinitivus.

Præsens, Ad Bidia.

Participium { *præsens*, Bidiande. / *præteritum*, bedenn.

Ab hoc verbo descendit deponens, **Eg Bidst**, quod per se nihil significat, sed postposita præpositione **fyrer**, in adverbium mutata, ut **eg Bidst fyrer** significat, precationibus invigilo & insto, preces coram numine fundo, in præterito **Eg Badst fyrer**, Infinitiv. **Ad Bidiast fyrer**.

Passiva vox Verbi **Eg bid** omnia omnium modorum tempora habet Circumscripta, per verba **Eg er/ verd/ mun/ skal/ hefe/** & participium præteritum **bedenn.**

III. in f.

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Gef	Þu gefur	hann gefur
Dual. Plur.	vid, vier gefum/	Þid Þier gefed/	Þeir gefa.

Perfectum.

Sing.	Eg Gaf	Þu gaffst	hann gaff
Dual. Plur.	vid vier gefum/	Þid Þier gefed/	Þeir gefa.

Imperativus Præsens.

Sing.	Gefe eg	gef Þu/ gefdu	gefe hann
Dual. Plur.	gefum vid vier/	gefe Þid/ Þier/	gefe Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg giefe	Þu gefer	hann gefe
Dual. Plur.	ad vid vier gefum/	Þid Þier gefed/	Þeir gefe.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg giæfe	Þu giæfer	hann giæfe
Dual. Plur.	ad vid vier giæfum/	Þid/ Þier giæfud/	Þeir giæfe.

Infinitivus Præsens, Ad Gefa.

Participium Præsens, Gefande.

Vocis Passivæ

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Gefst	Þu gefst	hann gefst
Dual. Plur.	vid vier gefunst/	Þid/ Þier gefest/	Þeir gefast.

Per-

Perfectum.

Sing.	Ég gafſt	Þu gafſt	hann gafſt
Dual. Plur.	vid vier gaafunſt/	Þid/ Þier gafuſt/	Þeir gaafuſt

Utrumque tempus eleganter etiam circumſcribitur Ég er vel verd gefenn/ eg var vel vard/ vel hefe vered gefenn.

Imperativus Præſens.

Sing.	Giefeſt eg	Þu	hann
Dual. Plur.	giefunſt/ vid/ vier/	giefeſt Þid/ Þier/	giefeſt Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Giefeſt	Þu giefeſt	hann giefeſt,
Dual. Plur.	ad vid vier giefunſt,	Þid, Þier giefeſt,	Þeir gefeſt.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Giæfeſt	Þu giæfeſt	hann giæfeſt
Dual. Plur.	ad vid vier giæfunſt,	Þid Þier giæfiſt	Þeir giæfeſt.

Infinitivus Præſens, Ad Gefaſt.
Participium paſſivum, Giefenn.

IV. in g. *Indicativus Præſens.*

Sing.	Ég Ligg	Þu liggur	hann liggur
Dual. Plur.	vid vier liggium,	Þid Þier ligged,	Þeir liggia.

Perfectum.

Sing.	Ég Laa	Þu laaſt	hann laa
Dual. Plur.	vid, vier laaum,	Þid Þir laaud,	Þeir laau.

Imperativus præſens.

Sing.	Ligge eg	ligg Þu	ligge hann
Dual. Plur.	liggium vid vier,	ligge Þid Þier,	ligge Þeir.

Conjunctivus præſens.

Sing.	Ad eg ligge	Þu ligger	hann ligge
Dual. Plur.	ad vid vier liggium.	Þid Þier ligged,	Þeir ligge.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg læge	Þu læger	hann læge
Dual. Plur.	ad vid vier lægium,	Þid Þier lægiud,	Þeir læge.

Infinitivus Præſens, Ad Liggia.
Participium Præſens, Liggiande. C. P.

V. in k. *Indicativus Præſens.*

Sing.	Ég Vyk	Þu vykur	hann vykur
Dual. Plur.	vid vier vykium,	Þid Þier vyked,	Þeir vykia.

Perfectum,

Sing.	Ég viek	Þu viekſt	hann viek
Dual. Plur.	vid, vier vikum,	Þid Þier vikud,	Þeir viku.

Imperativus Præſens.

Sing.	Vyke eg	vyk Þu, vykttu	vyke hann
Dual. Plur.	vykium vier, vid,	vikie Þier, Þid,	vyke Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg vyke	Þu vyker	hann vyke
Dual. Plur.	ad vid, vier vykium,	Þid, Þier vyked,	Þeir vike.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg vieke	Þu vieker	hann vieke
Dual. Plur.	ad vid vier viekum.	Þid Þier viekud,	Þeir vieke.

Infinitivus præſens, Ad Vykia.
Participium Præſens, Vykiande.

Paſſivæ vocis tempora per Participium præteritum Vikenn, & verba ſuperius tradita circumſcribi ſolent.

VI. in l. *Indicativus præſens.*

Sing.	Ég Fel	Þu Felur	hann Felur
Dual. Plur.	vid vier felum,	Þid Þier feled,	Þeir fela.

Perfectum.

Sing.	Ég Falde	Þu Falder	hann Falde
Dual. Plur.	vid vier foldum,	Þid Þier foldud,	Þeir foldu.

Imperativus præſens.

Sing.	Fele eg	ſel Þu, feldu	fele hann
Dual. Plur.	felum vid vier,	fele Þid Þier,	fele Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Að eg Fele	Þu feler	hann fele
Dual. Plur.	að vid vier felum/	Þid Þier feled/	Þeir fele.

Imperfectum.

Sing.	Að eg Fæle	Þu fæler	hann fæle
Dual. Plur.	að vid vier fælum/	Þid Þier fælud/	Þeir fæle.

Infinitivus Præſens, Að Fela.
Participium Præſens, Felande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Felſt	Þu felſt	hann felſt
Dual. Plur.	vid/ vier felunſt/	Þier Þid feleſt/	Þeir felaſt.

Perfectum.

Sing.	Æg Faldeſt	Þu faldeſt	hann faldeſt
Dual. Plur.	vid vier foldunſt/	Þid Þier folduſt/	Þeir folduſt.

Imperativus Præſens.

Sing.	Feleſt eg	felſtu	feleſt hann
Dual. Plur.	felunſt vid vier/	feleſt Þid/ Þier/	feleſt Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Að eg Feleſt	Þu feleſt	hann feleſt
Dual. Plur.	að vid vier felunſt/	Þid Þier feleſt/	Þeir feleſt.

Imperfectum.

Sing.	Að eg Fæleſt	Þu	hann
Dual. Plur.	að vid vier fælunſt/	Þid Þier fæleſt/	Þeir fæleſt.

Sed hæc omnia elegantius circumſcribuntur ſicut ſuperiora.

Infinitivus præſens, Að Felaſt.
Participium præteritum, Falenn.

VII. in m.

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Tem	Þu temur	hann temur
Dual. Plur.	vid/ vier temium/	Þid Þier temied/	Þeir temia.

Perfectum.

Sing.	Æg tamde	Þu tamder	hann tamde
Dual. Plur.	vid vier tomdum/	Þid Þier tomdud/	Þeir tomdu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Temie eg	tem Þu	temie hann
Dual. Plur.	temium vid vier/	temie Þid Þier/	temie Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Að eg Temie	Þu temier	hann temie
Dual. Plur.	að vid vier temium/	Þid Þier temied/	Þeir temie.

Imperfectum.

Sing.	Að eg Temde	Þu temder	hann temde
Dual. Plur.	að vid vier temdum/	Þid Þier temdud/	Þeir temde.

Infinitivus Præſens, Að Temia.
Participium Præſens, Temiande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens.

Sing.	Æg Temſt	Þu temſt	hann temſt
Dual. Plur.	vid vier temiunſt/	Þid Þier temieſt/	Þeir temiaſt.

Perfectum.

Sing.	Æg Tamdiſt	Þu tamdiſt	hann tamdiſt
Dual. Plur.	vid vier tomdunſt/	Þid Þier tomduſt/	Þeir tomduſt.

Circumſc. Æg var vel vard Tamen. Et eg hefe vered Tamen/ *&c.*

Imperativus Præſens.

Sing.	Temieſt eg	temieſt Þu	temieſt hann
Dual. Plur.	temiunſt vid vier/	temieſt Þid Þier/	temieſt Þeir.

Rectius verttu vel ſiertu Tamenn/ *&c.*

Con-

Conjunctivus præsens.

Sing.	Ad eg Temiest	ad Þu temiest	ad hann temiest
Dual. Plur.	ad vid vier temiunst/	ad Þid Þier temiest/	ad Þeir temiest.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg	Þu	hann Temdest
Dual. Plur.	ad vid vier temdunst/	Þid Þier temdest/	Þeir temdest.

Infinitivus, Ad Temiast.
Participium, Tamenn.

VIII. in n. *Indicativus Præsens.*

Sing.	Eg Finn	Þu finnur	hann finnur
Dual. Plur.	vid/ vier finnum/	Þid Þier finned/	Þeir finna.

Perfectum.

Sing.	Eg Fann	Þu fanst	hann fann
Dual. Plur.	vid vier fundum/	Þid Þier fundud/	Þeir fundu.

Imperativus Præsens.

Sing.	Finne eg	finn Þu, finndu	finne hann
Dual. Plur.	finnum vid/ vier/	finne Þid/ Þier/	finne Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg Finne	Þu finner	hann finne
Dual. Plur.	ad vid vier finnum/	Þid/ Þier finned/	Þeir finne.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Finde	Þu finder	hann finnde
Dual. Plur.	ad vid vier findum/	Þid Þier findud/	Þeir finde.

Infinitivus præsens, Ad Finna.
Participium præsens, Finnande.

Vocis Passivæ
Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Finnst	Þu finnst	hann finnst
Dual. Plur.	vid vier finnunst/	Þid Þier finnest/	Þeir finnast.

Perfectum.

Sing.	Eg Fanst	Þu fanst	hann fanst
Dual. Plur.	vid vier fundunst/	Þid Þier fundust/	Þeir fundust.

Imperativus Præsens.

Sing.	Finnest eg	finnstu	finnest hann
Dual. Plur.	finnunst vid vier,	finnest Þid Þier,	finnest Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg finnest	Þu finnest	hann finnest
Dual. Plur.	ad, vid, vier finnunst,	Þid Þier finnest,	Þeir finnest.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Findest	Þu findest	hann findest
Dual. Plur.	ad vid vier findunst	Þid Þier findest,	Þeir findest,

Infinitivus præsens, Ad Finnast.
Participium præteritum, Fundenn.

IX. in p. *Indicativus Præsens.*

Sing.	Eg Gryp	Þu grypur	hann grypur
Dual. Plur.	vid vier grypum,	Þid Þier gryped	Þeir grypa.

Plusquam perfectum.

Sing.	Eg Greip	Þu greipst	hann greip
Dual. Plur.	vid, vier gripum,	Þid Þier gripud,	Þeir gripu.

Imperativus præsens.

Sing.	Grype eg	gryp Þu (gryptu)	grype hann
Dual. Plur.	grypum vid vier,	grype Þid Þier,	grype Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Ad eg Greype	Þu gryper	hann grype
Dual. Plur.	ad vid vier grypum,	Þid Þier gryped,	Þeir grype.

P. Imperfectum.

Sing.	Ad eg Gripe (i breve)	Þu griper	hann gripe
Dual. Plur.	að við vier gripum,	Þið Þier gripuð,	Þeir gripe.

Infinitivus præsens, Að Grypa.
Participium præsens, Grypande.

Passivæ vocis solum Participium præteritum Gripenn, in usu est, per quod reliqua tempora & modi circumscribuntur.

X. int.

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Et	Þu etur	hann etur
Dual. Plur.	við vier etum,	Þið Þier eted,	Þeir eta.

Plusquam perfectum.

Sing.	Eg Aat	Þu aatst	hann aat
Dual. Plur.	við, vier aatum,	Þið Þier aatuð,	Þeir aatu.

Imperativus præsens.

Sing.	Ete eg	et Þu	ete hann
Dual. Plur.	etum vier, við,	ete Þier, Þið,	ete Þeir.

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Að eg Ete	Þu eter	hann ete
Dual. Plur.	að við, vier etum,	Þið, Þier eted,	Þeir ete

Præt. Imperfectum.

Sing.	Að eg æte	Þu æter	hann æte
Dual. Plur.	að við vier ætum,	Þið Þier ætuð,	Þeir æte.

Infinitivus præsens, Að Eta.
Participium præsens, Etande.

Vocis Passivæ

Indicativus Præsens.

Sing.	Eg Etst	Þu etst	hann etst
Dual. Plur.	við vier etunst,	Þið, Þier etest,	Þeir etast.

Plusquam perfectum.

Sing.	Eg Aatst	Þu aatst	hann aatst
Dual. Plur.	við vier aatunst,	Þið, Þier aatust.	Þeir aatust.

Usitatius autem circumscribuntur Eg er vel verð etenn & eg var vel hefe vered etenn, *&c.*

Imperativus Præsens.

Sing.	Eteſt eg	ettstu	eteſt hann
Dual. Plur.	etunſt við vier,	eteſt Þið, Þier,	eteſt Þeir.

Elegantius Vertu vel sjerttu etenn, *&c.*

Conjunctivus Præsens.

Sing.	Að eg	Þu	hann eteſt
Dual. Plur.	að við vier etunſt,	Þið Þier eteſt,	Þeir eteſt.

Usitat. Að eg Sie etenn, *&c.*

Imperfectum.

Sing.	Að eg æteſt	Þu æteſt	hann æteſt
Dual. Plur.	að við vier ætunſt,	Þið Þier ætust,	Þeir ætuſt.

Infinitivus Præsens, Að Etaſt.
Participium Præteritum, Etenn.

Sic Conjugantnr eg Sverb, *limo*: byð, *expecto*: gref, *fodio*: dreg, *traho*: eik, *augeo*: duel, *moror*: kem, *venio*: kann, *scio*: drep, *occido*: sit, *sedeo*, *&c.* Excipiuntur quædam Anomala, quæ Personas Indicativi Præs. Act. S. N. anomalas formant: cujus generis sunt eg ann, *amo*, *faveo*, Þu annst, hann ann: eg man, *recordor*, Þu manst, hann man: eg kann, Þu kant, hann kann, *scio*: eg duyn, *cesso*, *deficio*, Þu duynar, hann duynar: eg hryn, *vocem extollo*, Þu hryn, hann hryn: eg skyn, *fulgeo*, Þu skyn, hann skyn: eg gyn, *hio*, Þu gyn, hann gyn: Sed hæc tria postrema genium sequentis Conjugationis sequi videntur.

Regulæ de Præteritis Verborum Quartæ Conjugationis.

Reg. I. Habentia e vel i breve ante terminationes b & ð, mutant illas in a in Præterito, ut, eg hverb, hvarb: sverb, *limo*, svarb: tred, *tero*, trad: kued, *cano*, kvad: velld, *levando oneri sum*, vallð: verð, *cogor*, varð: bið, bað, *&c.* Excipiuntur: Kued, *valedico*, kuadde: gled, *lætifico*, gladde: sed, *satio*, sadde: gelld, *solvo debitum*, galltt: held, *teneo*, hielltt: stend, *sto*, stood: ved, *vado*, vod: brid, *confringo dentibus*, brudde: stid, *fulcio*, studde: Rid, *eruo*, Rudde. Quod si n proxime præcedat finale ð, præteritum exit in att, ut, eg Bind/ *ligo*, batt: vind/ *glomero*, vatt.

Reg. II.

Reg. II. Habentia í longum ante terminationem ð mutant illud in dyphthongum eí in præterito, ut, eg lyð, *patior*, leið: rið, *equito*, reið. Excipiuntur: byð, *offero*, bauð: ſyð, *coquo*, ſauð.

III. Finita in ſ faciunt Præterit. vel in aſ, ut eg gef, gaf: vel in vaſ, ſef, *dormio*, ſvaf: vel in aſðe, ut, eg hef, haſðe: kref, *expoſtulo*, krafðe: vef, *circumvolvo*, vaſðe: vel in aſðe, ut eg kef, kiæfðe, *ſuffoco*: vel in oof, ut, eg gref, *fodio*, groof: hef, *elevo*, hoof: vef, *telam texo*, vof: vel in auf, ut eg klyf, *ſcindo*, klauf: vel in eif, cujus generis ſunt pleraque in yf finita, ut, eg blyf, *maneo*, bleif: ryf, *lacero*, reif: dryf, *jactor*, dreif, &c.

IV. Finita in g formant Præt. vel in a, ut eg ligg laa/ Þig *accipio* Þaa: vel in agðe, ut egg legg *pono* lagðe: vel in aug, ut eg flyg *volo* (avi) flaug/ lyg *mentior* laug/ ſmyg *anguſtias penetro* ſmaug: vel in ack, ut ſtyng *pungo* ſtack/ ſpryng *rumpor*, vel *inſanio* ſprack: vel in aung, ut ſyng *cano* ſaung: vel in eck, geing *ambulo* gieck: vel in ei & eig, ut eg Myg *Mejo* Mié & Meig/ hnig *decido* hnie & hneig/ ſyg *deorſum feror* ſie & ſeig/ ſtyg *pede premo* ſtie & ſteig: vel in o long. ut dreg *traho* droo/ hogg *verbero* hioo: vel in o breve, ut veg *trutino*, vel *interimo*, vo: vel in ugðe, ut tigg *mando* (dentibus) tugðe.

V. Deſinentia in k formant Præt. vel in ak. ut eg lek *ſtillo* lak/ rek *pello*, vel *pellor*, rak: vel in akte, ut hrek *jacto* hrakte/ vek *excito* vakte: vel in ack, ut dreck *bibo* drack: vel in auk, ut fyk *vento feror* fauk/ lyk *aperio*, vel *abſumo*, item *abſolvo*, lauk/ ryk *defumo* rauk/ ſtryk *ito* ſtrauk: vel in eik, ut ſuyk *fallo* ſveyk/ vyk *cedo* veik, vel viek: vel in ook, ut eg ek *curru trahor*, vel *vehor*, eik, *augeo* jook/ tek *ſumo* took/ skek *quaſſo* skook. Quæ vero terminantur in ock habent Præterit. ſimile Præſenti, ut eg hrock *cum impetu quodam moveor* hrock in Præt. ſock *mergor* ſock/ ſtock *ſalto* ſtock/ slock autem facit slockte *extinguo*.

VI. In l ſimplex terminata formant Præt. vel in al, ut eg Stel *furor* ſtal: vel in alðe, ut duel *moror* dualðe/ fel *occulto* falðe/ kuel *crucio* kualðe/ mel *minutim tundo* malðe/ tel *numero* talðe/ Vel *Eligo* Valðe: vel in elðe, ut ſel *vendo* ſelðe: vel ílðe, ut skil *intelligo*, *diſtinguo* skilðe: vel ool, ut eg el *alo* ool: vel ulðe, ut díl dulðe *cælo*, híl *oculo*, *tego* hulðe/ mil *in minutas particulas divido* mulðe/ Þíl *confuſe recito* Þulðe.

VII. In ſ gemium finita faciunt Præterit. in all, ut eg giell *vociferor* gall/ ſmell *cum ſono claudor* vel *collidor* ſmall/ skell idem skall/ vell *ebullio* vall/ &c. Excipe fell *cado* fiell, & kiell *gelu aduror* kooll.

VIII. In m exeuntia formant Præt. vel in amðe, ut eg frem *uſurpo* framðe/ hem *cicuro*, *contineo* hamðe/ krem kramðe/ lem *cædo* lamðe/ ſem *lites dirimo* ſamðe, tem *domo* tamðe: vel in umðe, ut eg rym *ſubmiſſam & raucam vocem edo* rumðe, Þrym *ſub onere duro* Þrumðe. At kem *venio* facit eg kom, nem *capio* nam.

IX. Terminata in n formant Præt. vel in ann, ut eg brenn *uror* brann, finn *invenio* fann, renn *lubrico* rann, ſpinn *filum traho* ſpann, vinn *laboro* vann: vel in ande, ut ven *aſſuefacio* vande, Þen *extendo* Þande: vel in ein, ut hrein *exclamo* hrein, skyn *fulgeo* skeyn, gyn *hio* geyn: vel in unne, ut ann *faveo* unne, kann *ſcio* kunne: vel unde, dryn *boo* drunde, hryn *ruo* hrunde, dyn *tono* dunde, man *recordor* munde, styn *doleo* ſtunde. Duyn facit eg duynaðe.

X. Finita in p faciunt Præt. vel in ap, ut eg drep *interficio* drap, slepp, *evado* slapp: vel in apte, ut ſep *lingo* lapte: vel in aup, ut dryp *guttatim deſtillo* draup, kryp kraup, ſyp *ſorbeo* ſaup: vel in eip, ut gryp *prehendo*, *rapio* greip, klyp kleip: vel in iop, ut hleyp *curro* hlioop.

XI. In t ſimplex deſinentia formant Præt. vel in aat, ut eg et *edo* aat: vel in at, ut get *conjecto*, *valeo* gat, ſit *ſedeo* ſat: vel in atte, ut et *incito* atte, flet *explano*, *exentero* flatte, hvet *incito* hvatte, let *pigrum facio* latte, met *æſtimo* matte: vel in aut, omnia ſc. in yt finita ut, bryt *frango* braut, gyt *furtim conjicio* gaut, hlyt *ſortior* hlaut, hryt *cum impetu feror aliquò* hraut, hnyt *pedem offendo* hnaut, flyt *fluo* flaut, lyt *deorſum me incurvo* laut, nyt *utor* naut. Excipe byt *mordeo* beit, dryt dreit: vel in ette, ut ſet *pono* ſette: vel in utte, ut flit *veho* flutte, krit *decerpo* krutte. Ég læt *pono*, *ſimulo*, *me gero*, facit eg liet.

XII. Quæ vel deſinunt in geminum t, vel alias conſonas ante t finale habent, ſaltem mutant vocalem Præſentis in a in Præt. ut eg ſprett *germino*, *erumpo* ſpratt, dett *cado* datt, ſuellt *eſurio* ſualltt, vellt *volvor* vallt.

Quinta Conjugatio

Eſt Verborum in r & s finitorum, in quibus omnes Perſonæ Singulares Indicat. Præſ. Activi ſimiles ſunt, ut eg ber *porto* Þu ber, hann ber: eg les *lego* Þu les, hann les.

Paradigmata Quintæ Conjugationis.

I. in r.

Indicativus Præſens.

Sing.	Ég Ber	Þu ber	hann ber
Dual. Plur.	við vier berum/	Þið Þier bered/	Þeir bera.

P. Perfectum.

Sing.	Ég bar	Þu barſt	hann bar
Dual. Plur.	við vier bárum/	Þið Þier barud/	Þeir baru.

Imperativus Præſens.

Sing.	Bere eg	ber Þu/ berdu	bere hann
Dual. Plur.	berum vid vier/	bere Þid Þier/	bere Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg bere	Þu berer	hann bere
Dual. Plur.	ad vier vid berum/	Þier Þid bered/	Þeir bere.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg bære	Þu bærer	hann bære
Dual. Plur.	ad vid vier bærum/	Þid/ Þier bærud/	Þeir bære.

Infinitivus præſens, Ad Bera.
Participium Præſens, Berande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus Præſens circumſcriptus.
Þu berſt.
Ég er vel verd boren in uſu eſt.
Præt. Ég var vel hefe vered borenn. In Plurali etiam Þeir baruſt dicitur. Reliqua Circumſc.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg	Þu	hann bereſt
Dual. Plur.	ad vid/ vier/ berunſt/	Þid/ Þier bereſt/	Þeir bereſt.

Uſitatius Ad eg ſie borenn.

Imperfectum.
Ad eg Þu hann bæreſt/ &c. Uſitatius eg være borenn.
Infinitivus præſens Ad Beraſt.
Participium Præteritum Borenn.

II. in s. *Indicativus Præſens.*

Sing.	Ég Les	Þu les	hann les
Dual. Plur.	vid vier leſum/	Þid Þier leſed/	Þeir leſa.

P. Perfectum.

Sing.	Ég Las	Þu laſt/	hann las
Dual. Plur.	vid vier läſum/	Þid Þier laſud/	Þeir laaſu.

Imperativus Præſens.

Sing.	Leſe eg	leſe Þu (leſtu)	leſe hann
Dual. Plur.	leſum vid vier/	leſe Þid Þier/	leſe Þeir.

Conjunctivus Præſens.

Sing.	Ad eg Leſe	Þu leſer	hann leſe
Dual. Plur.	ad vid vier leſum/	Þid Þier leſed/	Þeir leſe.

Imperfectum.

Sing.	Ad eg Læſe	Þu læſer	hann læſe
Dual. Plur.	ad vid vier læſum/	Þid/ Þier/ læſud/	Þeir læſe.

Infinitivus præſens Ad Leſa.
Participium præſens Leſande.

Vocis Paſſivæ

Indicativus præſens Ég er vel verd leſenn in uſu eſt.
Præteritum uti reliqua tempora etiam heic Circumſcrib. Ég var, &c. leſenn.
Imperat. præſens vertu vel ſiertu leſenn/ &c.
Conjunctivus præſens ad eg Þu hann leſeſt/ uſitatius ad eg ſie leſenn.
Imperfectum P. ad eg Þu hann leſeſt/ uſitatius eg være leſenn.
Infinitivus præſens ad leſaſt.
Participium præteritum leſenn.

Sic Conjugantur Ég fer *eo*, ſver *juro*, ſpir *quæro*, eis *haurio*, kys *eligo*, blæs *flo*. &c.

Regulæ de Præteritis Verborum Quintæ Conjugationis.

Reg. I. Finita in r formant Præterit. vel in ar, ut Ég ber bar/ sker skar: vel in arde, ut eg ber *pulſo* barde/ mer *minutim diſſipo* marde/ ver *defendo* varde: vel in iade, ut eg er *aro* eriade: vel in oor, ut fer *eo* foor/ ſver *juro* ſoor: vel in urde, ut eg ir *eruo* urde/ mir *mordeo* murde/ ſmyr *ungo* ſmurde/ ſpir *interrogo* ſpurde.

II. Deſinentia in s faciunt Præterit. vel in as, ut eg les las: vel in aus, ut eg gys *impetuoſe fundor* gaus/ frys *frigeo* fraus/ kys *eligo* kaus: vel in ies, ut eg blæs *flo* blies: vel in eis, ut eg rys reis/ *ſurgo:* vel in os, ut eg eis *haurio* ioos: vel in uſte, ut eg flis *deſquamo*, vel, *quod extimum eſt detraho* fluſte/ Þis Þuſte/ *feſtinanter & tumultuoſe incedo.*

Atque

Atque ita quinque Verborum Conjugationes abſolvimus, Indicatis Præteritorum formationibus, & demonſtrata ratione tempora Circumſcribendi. Nunc quomodo Imperativi, Conjunctivi & Infinitivi Præſentia formari debeant, quæ ſunt veluti primaria & radicalia tempora, unde cætera deducuntur, paucis monendum erit. Ab Infinitivo igitur exordiemur.

De Infinitivo Activo.

Reg. I. Infinitivus Activorum & Neutrorum ſemper definit in a & ante ſe habet præpoſitionem ad, ut ad elska/ ad brenna/ ad ſnua/ ad gefa/ ad leſa.

II. In prima Conjugatione cum Præſenti Indicativi plane coincidit: niſi quod loco Pronominis ponatur particula ad, ut ab eg elska eſt ad elska.

III. In ſecunda Conjugatione mutatur e finale Indicativi in a, ut à kenne fit kenna. Obſervandum autem 1. ſi á longum præcedat e finale Indicativi, quod tum ſaltem abjiciatur e, ut à ſáae *ſero* fit ſáa/ à ſmáae *temno* ſmáa. 2. Quod nonnulla inter e finale & Characteriſticam interſerant i, ut ab heinge fit heingia/ ab heige heigia/ &c.

IV. Tertiæ, Quartæ & Quintæ Conjugationis Infinitivi formantur, adjiciendo ad terminationem Indicativi, literam a, ut à dey fit deya, à byd byda, à ber bera, &c.

Excipiuntur:

1. Tertiæ Conjugationis verba tria, by bua, ny nua, ſny ſnua.
2. Quædam Quartæ & Quintæ, quæ e penultimum vel medium indicativi mutant vel in á breve, ut à ſtend fit ſtanda, à ved vada, helld hallda, gielld giallda, velld vallda, gref grafa, hef *habeo* hafa, dreg draga, ek aka, tek taka, skek skaka, fell falla, el ala, kell kala, fer fara, quæ imitatur eg geing ad ganga: vel in o breve, ut tred troda, ſef ſofa, kem koma.

Reg. V. Ei præcedens terminalem mutatur in au, ut ab eyk fit auka, ab eys ausa, hleip hlaupa. Excipe leyk *ludo* ad leyka, eg geing facit ad ganga.

VI. A breve ſive in media ſive in penultima fuerit, mutatur hic in u, ut ab Ann fit vnna, à kann kunna.

VII. Quæ habent dyphthongum æ ante literam finalem, mutant illam in a, ut à Blæs fit blaaſa, græt graata, læt lata.

VIII. Si vel i breve vel e non mutatum præceſſerit literas terminales, interſeritur i ante a Infinitivi, ut à bid fit bidia/ ſed ſedia/ hef hefia/ hrek hrekia/ duel duelia/ &c.

Excipiuntur:

1. Quæ duas conſonas in fine habent, ut bind binda/ verd verda: Niſi ſint duo g, in his enim valet Regula, ut ligg liggia/ tigg tiggia/ Þigg Þiggia. His adde eg ſing ad ſingia: Item ſuyk ſuykia/ vyk vykia.
2. Sequentia: kued *cano* kueda in Inf. ut diſtinguatur à kued *valedico*, quod juxta Regulam facit kuedia/ gef gefa, vef *texo* vefa/ veg vega/ lek leka/ rek reka/ fel fela/ ſtel ſtela/ nem nema/ drep drepa/ ber *porto* bera/ sker skera/ les leſa/ et *comedo* eta, get geta/ met meta.

IX. Quæ habent i longum ante finales g, k, p, Infinitivo inſerunt u long. ut à flyg fit fliuga, à lyg liuga, ſmyg ſmiuga, ſyg *ſorbeo* ſiuga, fyk fiuka, lyk liuka, ryk riuka, ſtryk ſtryuka, kryp kriupa, ſyp ſiupa, adde klyf klyufa. Excipe myg myga, ſyg *deorſum feror* ſyga, ſtyg ſtyga, hnyg hnyga, ſuyk ſuykia, vyk vykia, gryp grypa, klyp klypa.

X. Quæ i long. habent ante ſ vel t, o longum Infinitivo inſerunt, ut à gys fit giooſa, frys frioſa, kys kioſa, bryt brioota, skyt skioota, gyt gioota, hlyt hlioota, hryt hrioota, hnyt hnioota, flyt flioota, nyt nioota: quibus cognatum eſt ſyd ſioda. Excipe rys quod facit ad rysa, byt ad byta, dryt ad dryta, & lyt ad luta.

XI. Finita in ogg & ock, u ante a finale interſerunt, ut eg Hogg hoggua, ſtock ad ſtockua.

Regula de Præſentibus Imperativi & Conjunctivi.

Ab Infinitivo formantur Præſens Imperativi & Præſens Conjunctivi, a mutato in e, ut ab elska fit elske, brenna brenne, ſnua ſnue, gefa gefe, leſa leſe. Quodnam vero ſit diſcrimen inter

Imperat. & Conjunct. & quomodo particulæ adjunctæ varientur ac tranſponantur, Paradigmata Conjugationum modo exhibita oſtendere poterunt.

Regula de P. Imperfecto Conjunctivi.

In Verbis Primæ & Secundæ Conjugationis Imperfectum Conjunctivi idem eſt cum Perfecto Indicativi, ut elſkade, brende, ſnædde, &c. Excipiuntur tamen aliquot, è quorum numero ſunt ſeige & Þeige, quæ in Perf. Indic. habent ſagde & Þagde; ſed in Imperf. Conj. ſegde & Þegde, &c.

In reliquis autem Conjugationibus mutantur vocales mediæ ſive penultimæ Præteriti Indicativi vel in e, ut hvatte *acuit*, hvette *acueret*; vel in i, ut à rann fit rinne, à kunne fit kinne; vel in æ, ut à bar fit bære, skar skiære. Quandoque etiam, ut in duab. primis Conjugationibus, concurrunt, ut ſette, mette, &c. Sed hæc omnia uſu quam præceptis rectius & facilius diſcuntur.

Vocis porro *Paſſivæ* tempora ab Activis formantur, ubique additis in fine ſt, ut ab elska fit elskaſt, ab elskade elskadeſt, ab elſte, elſteſt, à bære bæreſt. De Participii formatione vide dicenda ſuo loco.

Obſervationes de verbis deponentibus.

Deponentia terminantur vel in aſt, ut Andaſt *morior*, aſnaſt, aulaſt, ſtaulaſt; vel in iſt, ut eg dirfiſt, gletteſt, Þreitiſt, &c. Terminata in aſt Præteritum formant more Paſſivorum primæ Conjugationis, ut eg andaſt andadeſt, aſnaſt aſnadeſt, aulaſt auladiſt, ſtaulaſt ſtauladiſt. In iſt vero finita ſequuntur Regulas de Præteritis Verborum ſecundæ Conjugationis traditas, ut eg reidiſt facit in præterito reiddiſt, inſerendo literam d, tanquam à reide reidde, eg veikiſt facit veiktiſt, tanquam à veike veikte, eg ſlæpiſt ſlæptiſt, tanquam à ſlæpe ſlæpte. Æg drittiſt ſimile facit Præteritum Præſenti, juxta Reg. 2. p. 74. Æg Þikeſt anomalos format Præteritum eg Þoottiſt. Inveniuntur etiam pauca aliter terminata, cujus generis ſunt, eg bidſt badſt, eg bindſt banſt, eg legſt lagdiſt, eg kemſt komſt.

In Genere notandum, quod a breve in penultima Verborum, mutetur in o in perſonis primis Numeri pluralis, ut eg afla, vier oflum, eg aflade, vid vel vier ofludum; Sic eg andaſt, vier ondunſt, &c.

A Communi Regula variant finita in æ, quæ ſecundam & tertiam Sing. Indic. Præſ. formant addendo ad primam r, ut eg fæ, *accipio*, Þu fær, hann fær: eg liæ, *accommodo*, Þu liær, hann liær, &c.

Sunt autem numero undecim:

Æg	Fæ *Accipio*,	fieck in Præt.	að faa in Inf.
	Flæ *Cutem detraho*,	floo	að flaa
	Græ *Germino*,	grere	að grooa
	Hlæ *Rideo*,	hloo	að hlæia
	Klæ *Frico*,	kloo	að klaa
	Næ *Apprehendo*,	naade	að naa
	Liæ *Commodo*,	liede	lia
	Ræ *Remigo*,	rere	rooa
	Slæ *verbero*,	sloo	slaa
	Tæ *Lanam carpo*,	taade	tæia
	Þuæ *Lavo*,	Þuode	Þuo.

Impersonalia *vel ſunt* Activa, *vel* Paſſiva.

Activa, vel regunt Accuſativum Pronominis 1. perſ. ut mig angrar, *male me habet*: mig aumkar, *miſeret me*; vel Dativum, ut mier baggar, *obeſt mihi*: mier biriaz, *oportet me*, &c. Sunt autem hæc in duplici differentia. Alia enim à Perſonalibus deſcendunt, & tertiam Perſonam ſingularis Numeri in temporibus primariis invariatam habent, qualia Grammatici ex accidenti Imperſonalia vocant: ut mier dygier, *ſufficit*, à verbo Perſonali eg dyge, Þu dyger, hann dyger: mier batnar, *revaleo*, à Perſonali eg batna, Þu batnar, hann batnar: mig gledur, *gaudio mihi eſt*, ab eg gled, Þu gledur, hann gledur. Alia originem Perſonalibus non debent, ideoque proprie & per ſe nomen *Imperſonalium* merentur, ut mig firnar, furdar *in admirationem rapior*, mier hoſtar *juvat*, idraz *pœnitet*, liſter *delectat*, Þiſter *ſitio*, &c.

Paſſiva cum Dativo ſolummodo conſtruuntur, accito Pronomine Neutro 3. Perſ. ut mier tekſt Þad, mier leikſt Þad, mier vinſt Þad, *effici poteſt à me*. Et hæc pleraque, ſi non omnia, ex accidenti *Imperſonalia* ſunt.

Præterita *Imperſonalium* è Regulis Perſo alium petantur.

Ad

Ad naturam *Impersonalium* quodammodo accedit id verborum genus, quorum actio in nostra potestate non est: ideoque à Grammaticis *exemptæ actionis Verba* dici solent: Talia vero cum suis Præteritis hæc fere sunt:

	Birter	te	*Lucescit.*
	bregdur	raa	*vesperascit.*
	brimar	ade	*æstuat.*
	Dagar	ade	*diescit.*
	dimmer	de	*tenebræ oboriuntur.*
	dogguar	ade	*pluit.*
	dryfur	reif	*ningit.*
	dunar	ade	*tonat.*
	fykur	auk	*ningit vehementer.*
	frister	iste	*gelascit.*
	Graanar	ade	*primis nivium flocculis terra canescit.*
	Hardnar	ade	*indurescit.*
	haustar	ade	*æstas adolescit, autumnus ingruit, qu. au-*
	hielar	ade	*pruina tegitur* scil. *terra.* [*tumnascit.*
	haglar	ade	*grandinat.*
	hlaanar	ade	*nix resolvitur.*
	huessez	ste	*ventis sæviri incipit.*
	hitnar	ade	*incalescit.*
Þad	Jelgar	ade	*ningit.*
	Kirrer	rde	*tempestates cessant.*
	koolnar	ade	*frigescit.*
	kuolldar	ade	*advesperascit.*
	Leggur	lagde	*aquæ constringuntur gelu.*
	lydur	leyde	*labitur* sc. *tempus.*
	Mynkar	ade	*minuitur.*
	morgnar	ade	*diluculescit.*
	Rigner	gnde	*pluit.*
	rockuar	ade	*crepusculum incipit.*
	Sniooar	ade	*ningit.*
	sumrar	rade	*æstas ingruit.*
	syler	lde	*gelu & pruina condensatur Solum.*
	Vetrar	rade	*hiemascit.*
	vdar	ade	*continui imbres descendunt.*
	voknar	nade	*humescit.*
	volnar	nade	*incalescit.*
	voraz	rade	*ver incipit.*
	Þidnar	nade.	*quod gelu rigidum erat, resolvitur.*

Tantum de verbis.

CAPUT NONUM.

De Participio.

CIRCA *Participium* consideranda 1. Terminatio, 2. Tempus, 3. Formatio, 4. Genus, 5. Declinatio.

Terminationes Participiorum tres sunt: **ande, ur, enn.**

In **ande** terminantur Activa & Neutra à verbis Activis & Neutralibus omnium Conjugationum formata, ut **Elskande, brennande, snuande, hverbande, bidiande, gefande, dragande, akande, dueliande, fremiande, vemiande, drepande, etande, berande, ausande, vagsande,** &c.

In **ur** omnia à Passivis primæ & secundæ Conjugationis formata, nt **Elskadur, brendur.**

In **enn** omnia à Passivis trium posteriorum Conjugationum descendentia, **snuenn, horbenn, bedenn, gefenn dreigenn, hrakenn, falenn, framenn, sunden, drepenn, etenn, borenn, lesenn,** &c. Hinc tamen excipias Participia ab illis verbis descendentia, quæ in **de** aut **te** more secundæ Conjugationis terminant præterita. Hæc enim verba, ut in præteritorum, ita in Participiorum terminationibus in **ur** formandis Verba primæ & secundæ Conjugationis imitantur, ut **brudur** à **brudde** præterito verbi **eg brid, kuaddur** à **kuadde, studdur** à **studde, vasdur** à **vasde, lagdur** à **lagde,**

vaktur à vakte, þandur à þande, flattur à flatte. His accedunt & nonnulla alia, ut hrockтur, ſocktur, slocktur, þiadur, &c. Multa etiam utramque terminationem admittunt, aliam tamen plerunque alia uſitatiorem, ut krafenn vel krafdur, vafenn vel vafdur, tuggenn vel tugdur, ſamenn vel ſamdur, tamenn vel tamdur, hulenn vel huldur, &c.

Præſentis temporis ſunt omnia in ande deſinentia: In enn & ur *Præteriti.*

Participia præſentis temporis in ande formantur ab Infinitivo, adjiciendo ad a finale terminationem nde, ut ab elska fit elskande, à brenna brennande, à ſnuua ſnuuande, à hverba hverbande, à bidia bidiande, à draga dragande, à ſiuga ſiugande, ab hoggua hogguande, ab auka aukande, à riuka riukande, à ſtockua ſtockuande, à duelia dueliande, à koma komande, ab vnna vnnande, à kriupa kriupande, ab ausa ausande.

In ur formantur à præterito Indicativi Activi, e finali in ur mutato, ut ab elskade fit elskadur, à bakade bakadur, à brende brendur, à bendte bendtur, à kueykte kueyktur, à brudde brudur, &c.

In enn formantur à Præſenti Indicativi Activi, affigendo terminationi geminum n, & vocales Verbi medias, penultimas & ultimas varie immutando, ut à fly fit fluuenn, à ny nuuenn, à dey daaen, à hverb horbenn, à bid bedenn, à byd bodenn, à bind bundenn, à lyd lidenn, à tred trodenn, à gref grafenn, à klyf klofenn, à dryf drifenn, à dreg dreigenn, à flyg flogenn, à ſpryng ſpruungenn, à dreck druckenn, à fel falenn, à ſtel ſtolenn, à frem framenn, à kem komenn, à renn runnenn, à ſpinn ſpunnenn, à klyp klipenn, à kryp kropenn, à slepp sloppen, à byt bitenn, à brát brotenn, à ber borenn, à fer farenn, *ab* eys ausenn, *a* kys kosenn, à rys risen, à blæs blaaſenn, à vegs vagſenn, & ſimilia, quæ è dictionariis faciliori negotio petuntur.

In quibuſdam non mutatur vocalis radicalis, ſed ſaltem adjicitur fini enn, ut gefenn à gef: hnygenn à hnyg, hoggуenn *ab* hogg, ekenn *ab* ek, rekenn, tekenn, drepenn, etenn, &c.

Anomalia in æ faciunt Participia præterita in genn, ut fæ feingenn, flæ fleigenn, hlæ hleigenn, slæ sleigenn, þuæ þueigenn: Excipe græ grooen, ræ rooenn, tæ taaen: Item næ naadur, liæ liedur.

Participia in ande ſub una terminatione *omnis generis* ſunt, ut hann, huun, þad elskande, brennande, ſnuuande, gefande, leſande.

In ur ſub tribus terminationibus etiam *omne genus* agnoſcunt, ut hann ſnuuenn, gefenn, leſenn, hun ſnuuen gefen leſen, þad ſnued gefed leſed, &c.

Declinantur Participia ut Adjectiva Nominalia. Nam finita in ande ſunt quartæ Declinationis ſimplicium; Sed in plurali Indeclinabilia. In ur & enn tertiæ & ſecundæ: Item quartæ & primæ, ſi articulus præponatur, ut ſaa elskade, ſu & þad elskada: ſaa brende, ſuu & þad brenda: ſaa ſnuune, ſuu & þad ſnuna: ſaa gefne, ſu & þad gefna, &c.

Reliqua Accidentia cum Nominibus communia ſunt. Participium futuri temporis non habet lingua *Iſlandorum*: pro quo utuntur præſenti, præcedente aliqua particula futurum tempus denotante, ut hann er komande, *venturus eſt*, thilkomande, *futurus*.

Et hæ ſunt Partes Etymologiæ Declinabiles: ſequuntur Indeclinabiles.

CAPUT DECIMUM.

De Adverbio.

DE Adverbio quotuor ſunt conſideranda, 1. Significatio, 2. Species, 3. Figura, 4. Comparatio.

Significatio Adverbiorum multiplex eſt;

I. Loci: & hæc ſunt quadruplicia.

1. *In loco*, ut hvar/ hvar hellſi/ hier/ hierna/ þar/ þarna/ hiedra/ þadra/ einhvorſtadar/ allſtadar/ inne/ vte/ vppe/ nidre; mideð/ vyda/ Eiſtra/ firer Auſtann/ Sydra/ firer Sunnan/ Vyrdra/ firer Nordan/ Veſtra/ firer Veſtan/ Nærre/ fiærre.

2. *Ad locum*, ut huort? hingad/ þangad/ inn/ vt/ vpp/ Nidur/ Sudur/ Veſtur/ Nordur/ Auſtur.

3. *De loco*, huadann? hiedann/ þadann/ ad innan/ ad vtann/ ad Sunnan/ ad Auſtan/ ad Nordan/ ad Veſtan: Vel vtanad/ Sunnanad/ Veſtanad/ Nordanad, &c. particula (ad) poſtpoſita, langtad/ skamtad/ langt till/ skamt til.

4. *Per locum*, framm/ aframm/ afftur: item Vm̃/ yfer/ & effter cum ſuis compoſitis, ut Sudurumm/ Veſturumm/ Auſturumm/ Nordurumm/ þaryfer/ hieryfer/ vppefftur/ nidurefftur/ ofanneffter/ Sudurefftur/ Nordureffter/ Veſturefftur/ Auſturefftur.

II. Tem-

II. Temporis, Hvonær? Nær? nu/ þaa/ idag/ igiær/ amorgun/ aarla/ sydla/ snemma/ aadann/ fordum/ eynhvorntyma/ nockurntyma/ senn/ seint/ snart/ fliott/ einatt/ skiott/ braatt/ beintt/ æ/ ætid/ aavalltt/ jafnan/ sifelldt/ alldrei/ þegar, sirr, sydar, stundum, laungum, & similia. "Huors "daglega, *semper*, Þa ad, & Þa ed, *cum*. Á medan, *donec*. Allt jafnt, *semper*, *continuo*. med jaf= "nade, *semper*, *continuo*, *perpetuo*. Ad sinne, *nunc*, *modo*.

III. Numeri, Einusinne, tuisuar tuisuarsinnum, Þrisuar Þrisuarsinnum, fioorumsinnum, simmsin= num, sexsinnum, siosinnum, aattasinnum, nyusinnum, tyusinnum, ellefusinnum, &c. Tuttugusin= num, Þriaatyusinnum, Hundradsinnum, morgumsinnum, offt, sialldan, afftur, huadofft, hvorsuofft, soofft, iAnnadsinn, odrusinne, Þridiasinn, iÞridiasinne, &c.

IV. Quantitatis vel Copiæ, Noog, nooglega, huad miked? so miked, diupt, vydt, breidt.

V. Qualitatis, Huornen, Þannen, sesona, so, odruvijs, vel, illa, & plurima ab Adjectivis orta, ut fallega, hæfelega, matulega, diggilega, daglega.

VI. Similitudinis, Eyns, eynsog, alyka, apektt, abordvid, sosem, Þara vid, hieravid, huylykt, Þuilykt. "So sem ad, *sicut*. Þanne, *eo modo*.

VII. Intendendi, Miog, huorsu, harla Þeßmeyr, olldungis, alldeilis.

VIII. Remittendi, Valla, sinam, sinamsaman, hofft, hartnær, næsta, nær, Þui, Þuinær, sonær, næsta, Þuy.

IX. Minuendi sive *Excludendi*, Alleina, alleinasta, eynema, minst, eynast.

X. Comparandi, meir, midur, minst, sydst, helldur, hellst.

XI. Elevandi, Gemsie, sem er.

XII. Dubitandi, Kannskie, maaskie, kannvera, maavera, huort huortad, ef enneſ.

XIII. Interrogandi, Huarsire? Þui Þa? huorsu? huornen? Þuiecke?

XIV. Affirmandi, Jaa, jurjor, vyst, sannlega, visselega, &c. "Ad sonnu, *verè*.

XV. Negandi, Nei, ecke, ecky, nie, aunguanneigen, hvorcke.

XVI. Demonstrandi, See! hana! Þana!

XVII. Respondendi, Aa.

XVIII. Precandi, Kiære, kiæreminn!

XIX. Hortandi Verttad, flyttier, komdu hier.

XX. Concedendi, Hana Þa! Nuu!

XXI. *Corrigendi*, Edahvad, hitt helldur Þoo.

XXII. *Eligendi*, Helldur, hellst, veldst, eynkum, sierlega.

XXIII. *Separandi & distribuendi*, Sierilægie, sierdeilis, heimuglega, Í odrulagie/ margvisle= ga/ eynfalldlega/ tuefalldlega/ Þrefalldlega/ &c.

XXIV. *Congregandi* & *Comitandi*, Fiolment/ alment/ i eynu/ vndereyns/ asamt/ samann/ sa= mannvid/ thill samans.

XXV. *EVENTUS*, Gefens/ forgesis/ thill onytis/ voveisis.

XXVI. *Ordinis*, Adur/ sirre/ seyrna.

Species Adverbiorum est Duplex:

Primitiva, ut Aar/ syd: Derivativa, ut Aarla/ sydla: Item fallega/ matulega à nominibus fallegur & maate.

Figura Triplex.

Simplex, ut so, hingad: Composita, ut so sem, hingad efter: Decomposita, ut hitt helldur Þoo, thil onytis.

Comparantur Adverbia ab Adjectivis Comparabilibus orta,

Idque vel *Regulariter*, ut	Leing	leingur	leingst,
	Dægilega	dægilegar	dægilegast,
	Fliott	fliotara	fliotast.

Ad horum modum comparantur etiam alia Adverbia, licet ab Adjectivis non sint orta, ut Sialldan, sialldnar, sialldnast, sunnan, sunnar, sidst vel sunnast, *&c.*

Vel *Irregulariter*, ut	Vel	betur	best,
	Illa	verr	vest,
	Lytt	midur	minst,
	Seintt	sydar	sydst, *&c.*

Deficiunt quædam

1. *Positivo*, ut	Firre	first,	Helldur	hellst,
	Nær	næst,	Fiær	fiærst.
	Skemur	skemst,	Et multa alia.	

2. *Positivo* & *Comparativo*, ut Vellst, *&c.*

3. *Superlativo*, ut Hiedann hiedar, *&c.*

NOTA. Adjectiva Neutra absolutè posita, & Præpositiones cum amittunt Casum fiunt Ad= verbia, ut Skamtt, langt, firer, nærre, vid, *&c.*

CAPUT UNDECIMUM.

De Conjunctione

UT Conjunctiones diſtincte & tradantur, & intelligantur, Tria conſideranda veniunt: 1. Earum ſignificatio, ſeu Poteſtas, 2. Figura, & 3. Ordo.

Significationes Conjunctionum variæ ſunt:

Hæ tamen præcipuæ:

Copulativa, ut Og, ogſo, lyka, eyrnen, aſamt, lykamed, lykaeyrnen & aliquando nun. "Legi- "tur & *enda*: ut, Þad vard at ſætt vid daneat, hann geck at eiga Þyri dottr harallds Gormſo- "nar, enda skilldu Þeir fa honum hundrat skipa, *cum Danis conventum eſt, ut duceret Thyram,* "*filiam Haraldi Gormßonii, & ut ſuppeditarent ei centum naves.* Hiſtor. *Styrbiornonis*, in Com- "ment. *Chriſtiani Wormii* ad *Aræ* Schedas.

Disjunctiva, ut eda, edur, ella, ellegar.

Conceſſiva, ut Þoad, enn Þoo, enn Þoad, ſamtt ſem adur. Þott, Þott ad, *etiamſi.*

Adverſativa, ut Enn, Þoo, Þa er, *cum.*

Conditionalis, ut Nema, enneſ, ſo framt, med Þui moote.

Concluſiva ſeu *Ratiocinativa*, ut Þaa, Þeßvegna, Þarfyrer, huarfyrer, hvorſvegna, Þuy. "Af "Þui ad, *quoniam.* Sottum Þeß, *quia, quandoquidem.*

Continuativa ſeu *Ordinis*, ut Effteraa, effter Þad, effterad, Þareffter, longuefter: Sydann, ſy- dar, ſydaſt, ad ſyduſtu, frammveigis, vnmframm, auk, ad auke, Þar ad auk, hier ad auk, ofan- naa Þarofannaa, hier ofann aa.

Cauſalis, ut Þuiad, firer Þui, af Þui, af Þuiad, vppaa Þad, ſo ad, ad ey & quandoque ſimplex ad.

Explanativa ſeu *Completiva*, ut Ad ſonnu, ſem er, *&c.*

Nam ad harum ſignificationum aliquam, omnes, quotquot ſunt, Conjunctiones reduci poſſunt. Sunt autem quædam Significationes adeo tum ſibi invicem, tum Adverbiis, addo etiam Præpo- ſitionibus aliquando vicinæ, ut nunc huc, nunc illuc referri poſſint. Nec raro contingit, ut eædem Conjunctiones, pro varia Orationis conſtructione, varias admittant ſignificationes. Id quod nec Latinis inſolens eſt.

Figura Conjunctionum Triplex:

Simplex, ut Þui, auk, Þo, aadur.

Compoſita, ut Af Þui, ad auk, enn Þo, ſem adur.

Decompoſita, ut Af Þuiad, hieradauk, enn Þoad, ſamt ſem adur.

Ordinem vero Conjunctionum quod attinet, pleræque earum in Oratione præponi amant, ut Af Þui Þu giorder Þad, *eo quod hoc faceres*: Nema Þu giorer Þad, *niſi hoc præſtes.* Non enim recte diceretur, Þu af Þui, vel Þu nema.

Sunt tamen nonnullæ indifferentis ordinis, ut lyka, eyrnen ogſe, *&c.* Poëtæ vero pro ratione diſponendarum in metro ſyllabarum, ut in aliis, ita & heic plurimum licentiæ ſibi ſumunt.

CAPUT DUODECIMUM.

De Præpoſitione.

DUO de *Præpoſitionibus* notanda ſunt: Caſus & Figura.

Genitivum adſciſcunt:

Til, Þeſſumeigenn, hinumeigenn, badumeigenn, mille, millum, vtann, *ſine.* i millum, in- nann, vegna, ſaker, miß, aan. "Ad, vel At, *apud*: ut, at hvers, at logmans, at Syſlumans, "*domi, apud magiſtratum, legiſtam, vel præfectum.* vmmfram, *ſuper, ſupra*: ut hann haffde Þa "ſpecke vmmfram adra men, *ſapientiam habuit ſupra alios homines.* Hann hefur og vmmfram "Sijna ſynd gudlaſtar, *qui ſuper peccata ſua blaſphemiam addit.*

Dativum

Dativum vel Ablativum:

"Á in: ut, á himne, *in cælo.* á þinge, *in foro.* á þeim daugum komo morgir menn till Olafs "Kongs; *in illis diebus venerunt præſtantes viri ad R. Olaum.* Saga *Olai Trygwaſonii.* c. xxxv. "Í, *in*: ut í Sueþiodu, *in Suecia*, í Noreg, *in Norvegia.*

Hiaa, gegn, gegnt, mote, þuert, gagnvart, jafnſydis, nærre, fyrr, fiærre, framar, uns, af, * fraa, ur, alaun, nedanvert, vndann. "i fra, *à ab ex.* i hia, *in apud.* Vtaf, *ex.* uppyfar, hans "da acquiſitivæ ſignificationis: ut han liett og taka annan ſtol handa ſinne modur, *ponendum quo-* "*que juſſit alterum thronum matri ſuæ.* Vier hofum ecke meira epter handa herranum, *nihil re-* "*liqui habemus, pro domino.* Þeir fluttu og hafur og hey til fodurs handa heſtunum og mulunum, "*Avenas quoque, & fœnum equis, & mulis in pabulum deferebant.* Á *verſus, pone, tenus,* "*uſque*: ut, Þad horfer á manne, *quod verſus virum ſpectat*, á koma á manne, *venire ad ho-* "*minem*; á hælum, *calce tenus*; á ælyfu, *uſque in æternum.* Vnder, *ſub*: Gialldurs under rau- "skillde, *ſub Bellonæ rubro ſcuto.* Hiſt. *Styrbiorn.*

Accuſativum:

Framan, hiedann, handan, kring, kryngumm, vmkring, ikryng, vmmhverſſs, vmm, vtann, ne- dann, vmmframm, ofann, Sunnann, Auſcan, Nordann, Veſtann. "i bland, *inter, in.* Á, *in*: ut "á Gud, *in Deum.* á iord, *in terram*, vid, *erga, verſus, tenus.*

Dativum & Genitivum ſola á*d.*
Dativum & Accuſativum regunt:

Vid, vidur, fyrer, effter, aa, í, med, medur, vnder, yfer, vppá.

Figura Præpoſitionum duplex:

Simplex, ut Ofann, nedann, kring, millum.

Compoſita, ut Fyrerofann, ofannfyrer, fyrer nedann, nedannfyrer, i kring, i millum, i fra, ihia, vttaf, uppyfer, i bland, vmmkringi, vmmfram, &c.

Obſervandum autem quod Conjunctiones aliquando in Compoſitione mutant Caſus, ut firer ofann hann & ofannfirer ann vel honum, firer nedann & nedannfyrer hann vel honum.

Nec ignorat Lingua noſtra Conjunctiones *Inſeparabiles*, quæ apud nos in duplici ſunt diſcrimine. Aliæ enim cum Præpoſitionibus Separabilibus ita componuntur, ut ab iis ſeparatæ nihil ſignificent: Cujus generis ſunt meigenn/ & vert/ Þeſſumeigen/ hiedann vert.

Aliæ cum Nominibus & Verbis in unam vocem, & quidem ab initio, ita coaleſcunt, ut ab iis disjunctæ nihilo plus ſignificent, quam illæ Latinorum *di, dis, re, ſe, an, con.* Hujus generis tres reperio: † ſam/ o/ & ſundur/ ut ſamlynde *conſenſus*, ſamteinge *conjungo*, obedenn *non rogatus*, oſiet *nefas*, ſundurlinde *diſſenſio*, ſundurbryt *diffringo.* Poſtrema vero aliquando poſtpon. ut eg bryt ſundur.

---

* Uſurpatur præpoſitio Fra maxime in indiculis & ſyllabis capitum librorum: u Fra Gamla Kongi, *de Rege Gamlone.* Cap. xxv. partes iii. Hiſtor. *Snorronis Sturl.* Fra Þui er Sigvaldi tok Svein Kong, *de Suenone R. à Sigualdo Capto.* Hiſtor. vel Saga *Olai Trygwaſonii.* cap. xxx. † Quibus Þor vel Tor adjungi haud immerito debet, ſiquidem in compoſitis denotat difficultatem, arduitatem, & quid efficiendi moleſtiam, peſſundans ſignificationem vocis cui præponitur: ut, in Tor-ære, *annonæ difficultas*, & *charitas.* Tor-færa, *iter difficile, & impeditum.* Tor-feinginn, *acquiſitu difficilis.* Tor-gætur, *rarus nactu, inventu difficilis.* Tor-kennaſt, *difficulter agnoſci.* Tor-leide, *iter arduum.* Tor-nemur, *quod difficulter diſcitur, captu difficilis.* Tor-ſynt, *quod facile diſcerni non poteſt.* Tor-take, *per errorem acceptum.* Tor-virki, *opus arduum.* Tor-tryggia, *diffidere, fidem detrahere.* Ex quibus conſtat, ut nomen deaſtri Tyr, veterum Septentrionalium *Mercurii*, in compoſitione, *gloriam, laudem*, & *excellentiam* denotat: ſic nomen idoli Þor vel Thor, euphonice Tor, eorum *Jovis*, & *Herculis*, qui cum malleo ſuo omnia domuit & ſuperavit, in compoſitione ſignificat & inſinuat *difficultatem* quaſi *Herculeam*, vel *rem adeo arduam, & difficilem, ut* Thori *opem poſceret, quâ ſuperari quiret.* Hinc in rebus arduis, & difficilibus (quod doctiſſimus *Chriſtianus Wormius* mecum communicavit) Cimbri *Thorum* vel *Thoronem* invocare ſolebant: ut in [Olafs Tryggraſonar ſogu] *Olai Tryggraſonii hiſtoriâ*: Þa toku menn Þat til raþs ad heita á Þetta hit rauda skegg til fultings. quod ſic reddo, *tum cæperunt homines ſaluti ſuæ conſulentes invocare barbam illam rubicundam*, ſcil. *barbam rufam habentem Thoronem.* Vide *Olai Verelii Indicem linguæ veteris Scytho-Scandicæ*, in vocabulo Tor.

CAPUT TERTIUMDECIMUM.

De Interjectione.

INTERJECTIONI accidit Sola *Significatio.* Aliæ autem ſunt,

Admirantis, Hua: aa: hvadalaatum!
Approbantis, Jaavel!
Comminantis, Biby!
Concedentis, Vunu! Soſo!
Dolentis, Auvi! æ! æejeje!
Metuentis, Þei Þei!
Indignantis, Svey! Fuy! Vei!
Gaudentis, Hohoo!
Ridentis, Hahaa! Hihy!
Exclamantis, O.
Inſtigantis vel *Impellentis*, rirr/ tack/ truttihoho/ hoo.

Atque hæ ſunt illæ octo Orationis Partes, in quas Etymologia à Grammaticis diſtingui ſolet, leviter & curſim à nobis, pro inſtituti noſtri ratione, pertractatæ. Quibus vocum conſtructio ſive *Syntaxis* eſſet ſubjungenda, ut Grammatica Linguæ Septentrionalis ſuis numeris abſoluta haberi poſſet. Verum quia *Syntaxeos* ſcribendæ tradendæque ratio plurimum lectionis, obſervationum ac otii requirit, nobiſque propoſitum fuit, lectori linguæ noſtræ curioſo vocum ſaltem inflexiones hoc ſcripto ob oculos ponere, alioſque hujus idiomatis peritos, viſa jam pedum qualicunque via, ad perfectiora concinnanda inſtigare, nos pluribus in præſenti ſuperſedemus. Quod ſi DEUS vitam ac valetudinem porro indulſerit, & laborem hunc noſtrum non ingratum fore animadvertimus, *Syntaxin* ex antiquis noſtræ linguæ Scriptoribus collectam cum progreſſu temporis adjungemus. Nunc autem manum de tabula.

DICTIONARIOLUM ISLANDICUM

Ex Vocabulis, quæ in Grammatica Islandica *leguntur, Alphabetico ordine digestis, Conflatum.*

MONITIO AD LECTOREM.

CUM primum R. Jonæ *Grammaticam recudendam statuerim, cognationem Linguarum Gothicæ, Saxonicæ, & Anglicæ, cum Islandica, notis marginalibus ostendere, instituti nostri fore credebam. Verum attentius rem considerans, quum nitori operis, tum harmoniæ quatuor Linguarum melius consultum iri judicabam, si vocibus, in usum Lectoris, Alphabetice dispositis glossas, prout ansa glossandi daretur, hic illic apponerem.* Vale.

A.

Aa, *amnis*. G. ᚨᛟᚾ. Matth. 7. 25, & 27. *Sax.* ea, *aqua*.

eg aa, *debeo, incumbit mihi*, Angli Austr. **to owe**; Bor. **to awe**.

aaer, *Lac. quod segregato butyro reliquum est*.

aaform, *propositum*.

aakarn, *acus, aceris*.

aan, *defectus*. G. ᚢᚨᚾ significat *defectus*, & *indigentiam*, Marc. 10. 21. *Sax.* pan, vel pana est *deficiens*, & panian *minuere, decrescere, deficere*: *Ang.* **to want**. *Est opus habere, indigere*. *Ang.* etiam *defectus lunæ* dicitur, **the wane of the moon**. & **wan** est *pallidus*, nimirum cum color faciei deficit. Nota hic *Islandos* à multis abjicere ᚢ. & þ. ut in **ørd**, *verbum*, **orm**, *vermis*. *Goth.* & *Saxonicum* ᚢᚨᚾᚱᛞ, popp. ᚢᚨᚾᚱᛗ, popm, & pypm. *Ang.* **word, worm**.

aar, *remus*, **aarer**, *remi*. *Sax.* ape. *Ang.* **oar**.

aas, *lignum oblongum*.

aast, *amor*. *Goth.* ᚨᚾᛋᛏᛋ, *amor, gratia*, Luc. 2. 40. & 3. 30.

aat, *comestio*.

aatt, *comedi*. Est præteritum perfectum ab **eg et**, *edo*, ἔδω, G. ᛖᛏᚨᚾ, ïᛏᚨᚾ, *comedere*. *S.* etan. *A.* **to eat**.

aatta, *octo*, **eight**.

aattunde, *octavus*.

attatyn, *octoginta*.

attatugasta, *octuagesimus*. vide Gramm. nostræ. Cap. 6.

abrister, *columstra*.

adall, *nobilitas*. *Sax.* æþel. *nobilis*.

adgangur, *accessus*.

ade, *mos*, ἔθος.

ade, *mos*, ἔθη.

eg ade, *juro*, **adde** in præt. *Sax.* aþ, *juramentum*, & juratio.

adur, *vena*. *Sax.* æddpe.

ær, *demens*.

ær, *agna*.

æra, *honos*. *Sax.* ape.

eg ætla, *opinor*.

eg ætla, *destino, certum mihi est*. **eg ætla ad giora þad**, *ego faciam* vel *facturus sum hoc, certum mihi est hoc facere*.

af þui þu giorder þad, *eo quod hoc faceres*.

afe, *avus*.

afftan, *vesper*.

affur, *fastus, odium*.

afl, *vires, robur*.

afl, *fornax*.

eg afla, *lucror* vel *venor*.

aflaar, *Indulgentiæ*.

afmur, *amor*.

agiætur, *benignus*.

agiarn, *avarus*: **agiorn**, *avara*: **agiarnt**. *avarum*. *Goth.* ᚴᛚᚨᛁᚴᚾᚨᚾ, *vehementer cupere*, *Luc.* 15. 16. *S.* ȝypnan, ȝipnepre, *cupiditas*.

agyrnd, *avaritia*.

agirnt, *avaritia*.

agreiningur, *dissensio*.

akur, *ager*. *S.* æcep, *A.* **aker** est *jugerum*

alldredur, *senex*.

alldur, *ætas*. *S.* elb, *Angli* Boreales **auld**, *senex*.

almenningur, *communitas*.

almuge, *populus*.

almuge, *vulgus*.

alur, *terebellum*. *S.* ale. *Ang.* **awle**, *subula*.

ambaatt, *ancilla*. vid. ᚨᚾᛞᚨᛒᛚᚻᛏᛋ in gl. *Goth.*

amma, *avia*.

anaud, *ærumna*.

eg andast, *morior*.

ande, *Spiritus*. *Ang.* Bor. **the eande**.

andlit, *vultus, facies*. G. ᚨᚾᛞᚨᛚᚤᛚᛖᛁᛉ, *facies*, *Luc.* 17. 16. & ᚤᛚᛁᛏᛋ, *Job* 11. 44. à ᚤᛚᛁᛏᚨᚾ, *circumspicere*. *Sax.* anbplita, & anbplite, *vultus*.

andskote, *adversarius*.

andvarpan vel **andvorpun**, *suspirium*.

mig angrar, *male me habet*.

eg ann, *amo, faveo*: **unna**, *favere*:

unnande, *favens*. *Saxonicè* unnan, *ex gratia dare, donare*.
annar, *ſecundus*. vid. Gramm. noſtræ Cap. 6.
annar/ onnur/ annad, *ſecundus, ſecunda, ſecundum*. per omnes utriuſque Numeri Caſus declinatur.
annarhuer, *alteruter*.
ape, *Simius*. *S*. apa. *A*. ape.
apur, *hic acris*: epur, *hæc acris*: apurt, *hoc acre*.
ardur, *aratrum*.
arffur, *hæreditas*. G. ᚫᚱᛒᚷᚫ, *hæres*: ᚫᚱᛒᛁ, *hæreditas*. *S*. yrfe, *hæreditas*.
argur, *piger*, ἀεργός.
armur, *piger*.
arnyer, *lancea*.
aſynd, *aſpectus*. *S*. ſean, vel ſeon, *videre, cernere*. *Anglice* to ſee.
aska, *cinis*. G. ᚫᛋᚴᚱ. *S*. aſce. ahſe, axan, axſa, aſca. *Ang*. aſhes. *Ang*. Bor. aſſe.
askur, *vaſculum*.
aſnaſt. eg aſnaſt, *ſerviliter laboro*. G. ᚫᛋᚾᚷᛁᛋ, *mercenarius*. *Sax*. eſne, vel æſne, *ſervus*.
aſne, *aſinus*.
at, *maculatio*.
atburdur, *eventus*.
att, *ſterna*.
atte, *incitavi*, eſt Præt. perfectum ab eg et, *incito*.
attungur, *ſpecies menſuræ*.
audur, *vacuus*. *Angl*. void.
audur, *opulentia*. vid. gl. *Goth*. in ᚫᚾᛞᚫᚱᛋ.
auga, *oculus*. declin. ibidem. G. ᚫᚾᚷᚱ. *S*. eage. *A*. eye.
auglit, *vultus, facies*. ab ᚫᚾᚷᚱ, *oculus*, & ᛉᚳᛁᛏᚫᚾ, *circumſpicere*.
auka, *augere*: eik, *augeo*: aukande, *augens*. *Goth*. ᚫᚾᚴᚫᚾ. *S*. ecan, æcan, eacan, ican. *Angl*. to eke.
mig aumkar, *miſeret me*.
aumur, *miſer*: eimd, *miſeria*.
ausa, *haurire*: eys, *haurio*.
auſtur, *Oriens*.

B.

Baal, *Incendium*. vid. gl. G. in ᛒᚫᛚᚷᚫᚾ. *S*. bæl. & bælfyr, (per mutationem literarum ejuſdem organi bæn-fyr, unde eſt noſtrum bone-fire) *rogus*.
baas vide bas.
baatur, *Cymba*. *S*. bat. *A*. boat.
babb, *murmuratio inconcinna & vana*, βάϐαξ, *Heſychio, eſt* μώμπιος, λάλος, φλυαρός.
back, *tergum*. *S*. bæc. *A*. back.
backe, *Ripa*. *Angl*. a bank.
bad, *balneum*. *S*. bæþian, baþian, *lavare*. *Ang*. to bath. Hinc Baþ, Bathe, celeberrima thermarum urbs in Agro Somerſetenſi.
bæclingur, *libellus*.
bæle, *Lectus, Recubatio*.
bæn & boon, *preces*. *Sax*. bene, *petitio*: bena, *qui petit*. *Angli* dicunt to beg a boon.
bær, *Habitaculum* vel *Villa*. vide by.
bage, *damnum*. mier baggar, *obeſt mihi*.
bagge, *ſarcina*. *Ang*. bagge, and baggage.
bagur, *malevolus*.
bakare, *piſtor*: bakſtur, *panificium*: eg baka, *pinſo*: bakade, *pinſui*. *S*. bacan, *pinſere*. *A*. to bake.
bale, *vigeo*: balade, *vigui*.
balldur, *proprium nomen Dei cujuſdam Ethnicorum*.
band, *ligamen*. G. ᛒᛁᚾᛞᚫᚾ. *ligare*: ᛒᚫᚾᛞᛁ, *vinculum*. *S*. bindan, banda. *A*. to bind. bond. *Angli* Bor. band.
bane, *cædes, exitium*. *A*. bane. *S*. bana, *interfector*.
bann, *damnum, excommunicatio*. *Ang*. Bor. to bann, *execrari*.
bar, *frons, frondis*.
bard, *extremitas rei*.
barenn, *cæſus*.
barke, *guttur*. *Sax*. beorcan. *A*. to barke, *latrare*.
barn, *Infans, puer* vel *puella*. G. ᛒᚫᚱᚾ. *S*. bearn, à ᛒᚫᛁᚱᚴᚫᚾ. bepan, *ferre, gignere, procreare*. *Ang*. Borealibus, ac *Scotis* Bairn.
bas, *ſtabulum boum*. *Ang*. Bor. a beouſe.
baukur, *lagena*. *Ang*. beaker.
baun, *faba*. *Ang*. bean.
mier batnar, *revaleo*. *Angli* B. dicunt to battn, vel batten, *vires acquirere*, & proprie dicitur de infante vires poſt nativitatem acquirente.
beckur, *ſcamnum*.
bed, *lectus*. *S*. bedd. *A*. bed.
beidne, *petitio*.
bein, *os, oſſis*. *S*. ban. *A*. bone.
beinn, *rectus*.
beiskur, *acerbus*.
beiſe, *frænum*.
bekre, *aries*.
belgur, *follis*. *Ang*. bellows.
bende, *vieo*: eg bendte in præt. *S*. bendan. *A*. to bend.
bende, *vieo, flecto*, item *innuo*, habent ſimiliter bendte in præterito.
ber, *bacca*. *Ang*. berry.
ber, *nudus*. *S*. bare. *A*. bare.
ber, *pulſo*: barde, *pulſavi*. unde forſan *Ang*. Bor. to berry, i. e. to threſh.
ber, *porto*. A. to bear.
berg vel biarg, *ſaxum*. *Goth*. ᛒᚫᛁᚱᚷ, *mons*. S. beorg, beorg, byrg.
biartur, *clarus*. G. ᛒᚫᛁᚱᚻᛏ. *S*. beorht. *A*. bright,
bid, *precor*: bidia, *precari*. G. ᛒᛁᛞᚷᚫᚾ. *S*. biddan. *A*. Bor. to bid, adhuc uſurpant pro *precari*; ut bid God bleſs me, *ora deum, ut mihi benedicat*.
bid, *expectatio, mora*: bidia, *expectare*. *Anglis* Bor. to bide. *Goth*. ᛒᛖᛁᛞᚫᚾ. *S*. bidan, abidan. *A*. abide. bidiande, *expectans*. bidlund, *expectatio*.
bida, *vas oblongum ſuperne acuminatum*.
biſur, *appetitus*.
by, *apis*. *Sax*. beo. *Ang*. bee.
by, *habito*: eg bioo, *habitavi*: bua, *habitare*. G. ᛒᚫᚾᚫᚾ. *S*. buan, & buan. bygd, *habitatio*. Bye, apud *Anglos* frequens eſt in locorum nominibus.
byd, *expecto*: byda, *expectare*.
byd, *offero*: baud, *obtuli*. *Angli* dicunt to bid money, i. e. *pretium offerre*.
byfur, *pedes*.
bygd, *habitatio*. A. Bor. to byg, *ædificare*.
byr, *urbs*. G. ᛒᚫᚾᚴᚱᛋ. S. byrig, burug, burg, burh. A. burrough.
byt, *mordeo*: beit, *momordi*: að byta, *mordere*. *S*. bitan. A. to bite. bit, *morſus*. A. bit. bite, *bolus*.
bik, *pix*.
bilgia, *procella*.
bilur, *turbo*, vel *tempeſtas repentina*: bilier, *turbines*.
bind, *ligo*: batt, *ligavi*: binda, *ligare*. A. to bind.
bioor, *ceresiſia*. *Sax*. beap, vel beor. Ang beer.
biorg, *adjumentum*. *S*. biorg, *propugnaculum*.
biorn, *urſus*: ſtir-biorn, *bellicoſus* vel *pugnarum urſus*.
bir, *ventus ſecundus*.
mier biriar, *oportet me*. Sax. me

me bỳþıaðˇ, vel ȝebỳþıaðˇ.
Þad birtez, *luceſcit.*
biſſa, *ſclopetum bellicum.*
blaar/ blaa/ blaatt, *flavus, flava, flavum.* A. Bor. **blea.**
blaaſa, *flare*: vide blæs.
blad, *folium.* A. **a blade.**
bladra, *tenuis membranula ſpiritu incluſo tumida. S.* blæðr, *puſtula, tubercula*, & *veſica. Ang.* **bladder.**
blær, *aura.*
blæs, *flo*: bliæs, *flavi*: að blaaſa, *flare.* S. blæran, *flare*: blært, *flatus.* A. **blaſt.**
blak, *verber.*
blaudur, *fœmineus.*
blautur, *mollis.*
blek, *atramentum.* S. blæc, *i. e.* blac. *Ang.* Bor. **to blecken,** i. e. **to make black.**
bleſſadur, *benedictus*: bleſſed vel bleſſud, *benedicta*: bleſſad, *benedictum. S.* bletrian, *benedicere*: bletrode, *benedictus. A.* **to bleſſe, bleſſed.**
bly, *plumbum.*
blijda, *blandities.*
blydur, *blandus.* S. bliðe, *lætus, jucundus. Ang.* **blithe.**
blyf, *maneo*: bleif, *manſi.*
blindur, *cæcus. G.* ΒΛΙΝΔS. S. blind. A. **blind.**
bleck, *truncus ligneus.* A. **block.**
bloma, *flos. G.* ΒΛΧΜΛ. S. blorm, blorma. *A.* **bloom, bloſſom.**
blood, *ſanguis. Goth.* ΒΛΧΨ. S. blod. A. **blood.**
bloot, *maledictum.*
blundur, *ſomnus.*
bod, *nuncius.* S. bode.
bodan vel bodun, *nuncius.* Sax. bodian, *nunciare. Angl.* **to bode.**
boge, *arcus,* S. boȝa. A. **bow.**
bogenn, *curvus.*
bol, *adverſitas.*
bolff, *maledictum.*
book, *liber*: bækur, *libri.* bækling ur, *libellus. Goth.* ΒΧΚ vel ΒΧΚS. S. boc. *Ang.* **book.**
boola, *furunculus*: item *Bulla.*
boon & bæn, *oratio, preces.*
borg, *civitas.* vid. byr.
braaduz, *feſtinus.*
bræde, *furor.*
bragd, *deceptio.*
braguz, *rhythmus.*
brak, *fremitus.*
brandur, *titio*, item *gladius* Poëtice. S. brand. *A.* **brand.** *Goth.* ΒRINNAN, *ardere.* Sax. bỳrnan.
brattur, *arduus.*
braud, *panis.* Ang. **bread.**
braut, *via.*
bref, *literæ.* Ang. **a breif.**
Þad bregdur, *veſperaſcit.*
breidur, *latus.* S. brad. *Angl.* **broad.**
breittur, *mutatus, variatus.*
breiskleike, *imbecillitas.*
brenne, *uror*: eg brann, *uſtus ſum.* vide brandur.
brenne, *uro.*
brial, *affectatio.*
brid, *confringo dentibus.*
bryk, *ſponda.*
brynne, *adaquo*: bryntte in Præterito. G. ΒRNNΛ, *fons,* S. born, brunna, burna. *A.* **burn.** à brynne, *adaquo,* venit Anglicum **brine.**
briota, *frangere.* S. brytan. A. Bor. **to britten beef,** *i.e.* **to break the bones of beef.** bryt/braut, *frango, fregi.*
brim, *extremitas alicujus rei.* A. **brim.** eſt *ora,* vel *margo patinæ.*
Þad brimaz, *æſtuat.* Fortaſſe bruniaz legendum ab illo brune, *æſtus, uſtio,* quod mox ſequitur.
brine, *cos.*
bringa, *pectus.*
brite, *partitor.*
brixl, *exprobratio.*
brook, *bracca*: bræku, *braccæ.* A. Bor. **breeks.**
brot, *delictum, fractio.*
brudgume. *ſponſus,* G. ΒRNΨ. S. bryð. A. **bride** eſt *ſponſa.* S. brudȝuma. Ang. **bride-groom,** *ſponſus.*
bruggare, *cereviſiarius.* S. brupan. A. **to brew,** *coquere cereviſiam.* brun, *palpebra*: bryz, *palpebræ. Scotice* **brun.** A. Bor. **the eye-brees.**
brune, *æſtus, uſtio.*
brun, *pons*: bruuz, *pontes.*
bu, *res familiaris.* Scribitur & buu, atque ita per omnes utriuſque numeri Caſus declinatur.
bua, *habitare.* vid. by.
bugur, *curvatura.* A. Bor. **to bue,** *curvare.*
bur, *promptuarium.* Ang. Bor. **boor.**
burdur, *nativitas.*
burdur, *portatio.* S. beorð. A. **birth.**
bure, *colonus.* S. ȝebure. Ang. **bore.** Hinc videatur *Anglicum* **gaffer** deduci, niſi potius trahatur à ȝefæpa, *comes,* ut exiſtimat *Junius* in MS. notis ad *Tatianum.*
buſke, *muſcarium ſetaceum.*
buu, vide bu, *res familiaris.*

D.

Daad, *virtus.*
daan, *ſervus.* S. þeȝen, vel þen, *miniſter.* A. olim **tane.**
daare, *temerarius.* A. **to dare.** *audere.*
dæle, *vallis.* S. dæl. A. **dale.**
dælld, *terra ſubſidens,*
dælſtur, *qui magna ſibi pollicetur ab aliquo.*
eg dæme, *judico*: eg dæmeſt, *judicor. G.* ΔXMϚΛN. S. deman, *judicare.* Angl. **to doom.**
dæſtur, *anhelus, curſu conſumptus.*
dagur, *dies. G.* ΔΛrS. Sax. dæȝ. A. **day.** Þad dagar, *dieſcit.*
dalur, *vallis.* A. **dale.**
dans, *choreæ.* A. **a dance.**
dapur, *ægre affectus*: dapur/ depur/ dapurt, *extreme affectus, a, um*: dapur/ draprare/ drapraſtur.
daude, *mors*: daudur, *mortuus. Goth.* ΔΛNΨS, *mortuus*: ΔΛNΨNS, *mors.* A. **dead. death.**
daufur, *ſurdus.* S. deaf. A. **deaf.**
dann, *ardor.*
daus, *clunis.*
deide, *occido*: deidde, *occidi.*
dey, *morior*: doo, *mortuus ſum*: deya, *mori.* Ang. **to dy.**
deilld, *lis.*
dett, *cado*: datt, *cecidi.*
diarfur, *audax.*
digur, *craſſus,* & *craſſa*: digurt, *craſſum.* Sax. þicce, *craſſus, denſus,* digurd, *craſſities.*
dij, *puteus.*
dy, *quaſſo*: dude, *quaſſavi.*
duge, mier dygier, *ſufficit*: dygd, *virtus.* S. duȝuð. digdaryſkur, *virtutibus inſtructus*: digdaſamur, *virtutibus cumulatus.*
dyn, *tono*: dunde, *tonui*: Þad dunar, *tonat.* S. þunnan, & þunnan, *tonare*: þunoŋ, þuneŋ & þunder, *tonitru.* A. **thunder.** Angli Bor. **to make a dyn,** i. e. **a noiſe.**
dyr, *fores. G.* ΔΛNK. S. dur, vel dura. A. **door.**
dyr, *animal brutum.* S. deor. A. **deer** ſignificat *damas,* vel *cervos.*
dyr, *pretioſus.* S. dyre. A. **dear.**

dyrd, *gloria*: dyrka, *glorifico*: dyrkade, *glorificavi*.
dyrfska, *audacia*: ita paulo ante diarfur eſt *audax*.
dik, *curſus*.
dil, *celo*: dulde, *celavi*.
dimmur, *obſcurus*. *S*. dim, dimzend. Ang. dim. Þad dimmur, *tenebræ oboriuntur*.
dinckur, *fragor*.
dingia, *acervus*.
dockur, *ſubniger*.
doffe, *ſtupor*.
diogg, *pluvia*, item *ros*; unde *A*. dew. Þad dogguar, *pluit*.
domur, *judicium*. *A*. doom, vid. dæme.
doomare, *judex*.
dooter, *filia*. G. ΔΑΥΗΤΑΡ, Sax. dohtep, dohtop, dohtup. *Ang*. daughter.
draap, *nex*.
draap, *internecio*.
draattur, *tractio*.
drabb, *nugæ*.
drabb, *geſtus incurioſus* & *inconcinnus*. Apud *Angl*. dicitur *mulier inconcinna* a drabb.
dræsl, *novitia*.
draga, *trahere*. vid. dreg, *traho*.
dramb, *ſuperbia*.
dramb, *factus*.
dramblaatur, *ſuperbus*.
draugur, *ſpectrum*,
draumur, *ſomnium*. *A*. dream.
dreck, *bibo*: drack. *bibi*. *Goth*. ΔΡΙΓΚΑΝ, *bibere*. *S*. dpincan. *A*. to drink.
dreg, *traho*: drog, *traxi*: draga, *trahere*. *S*. dpazan. *A*. to draw, or dragg. dragande, *trahens*.
dregg, *fex*: dreggiar, *feces*. *A*. the dregs.
dreingur, *famulus*.
drep, *interficio*, *occido*: drap, *occidi*. Infinitivus eſt drepa.
drickur, *potus*. *Ang*. drink.
dryf, *jactor*: dreif, *jactatus ſum*. huic affine G. ΔΡΕΙΒΑΝ, *agere*, & *Sax*. dpæfan, dpifan. dryfa, *nivis deſcenſus*. Þad dryfur, *ningit*.
dryn, *boo*: drunde, *boavi*.
dryp, *guttatim ſtillo*: draup, *guttatim ſtillavi*. *Sax*. dpipan, *ſtillare*, & dpopa, *gutta*. *Ang*. to dripe. a drop.
dryt/ dreit, *caco*, *cacavi*: dryta, *cacare*: drit, *excrementum*. *Ang*. dirt.
droos, *fœmina*.
droot, *populus*.
drotten, *dominus*. *Sax*. dpiht, dpihten.
drucken, Adjectivum Diſſyllabum.
duel, *moror*: dualde, *moratus ſum*. *A*. to dwell. *commorari*. duelia, *morari*: dnol, *mora*.
duergur, *pumilio*, *nanus*. *Ang*. a durgin, or dwarf. *S*. dpeapz, dpeaph, dpepz:.
dufa, *columba*. G. ΔΥΒΖ. *A*. dove. *Sax*. duua.
duglegur, *valens*. *S*. duzan. *valere*.
dugur, *audacia*.
duyn, *ceſſo*, *deficio*: duynade, *ceſſavi*, *defeci*. *Ang*. Bor. to dwine away, i. e. *gradatim perire*.
dukur, *mappa*.
dunur, *fremitus*: Þad dunar, *tonat*. vid. dyn.
duun, *pluma*. *A*. doun ſignificat *plumas lanuginoſas*, & iſtiuſmodi, ut, *flocculos carduorum areſcentium*. Et a doun bed, eſt *culcitra plumea*, *plumulis lanuginoſis farcta*.

E.

Ef, *dubium*: efa, *dubito*: efade, *dubitavi*.
effre/ effſtur, *ſuperior*, *ſupremus*: effre/ effſt, *ſuperior*, *ſuprema*: effra/ effſt, *ſuperius*, *ſupremum*. *S*. opep, *ſuper*, *ſupra*. *Ang*. Bor. over.
efterlangan, *deſiderium*. *S*. langian, vel lænzian eſt *percupere*, & *deſiderare*. *A*. to long after, vel for a thing, *quid vehementer cupere*, & *appetere*.
efne, *materia*.
eg, *ego*: eg ſialfur, *ego ipſe*. vid. Gramm. noſtræ Cap. 5. *nec non* Matth. 5. 17.
egg, *ovum*. *S*. æz. *A*. egg.
egg, *acies*: eggiar, in plurali. *S*. ecze. *Ang*. edge.
eide, *abſumo*: eidde, *abſumpſi*.
eidur, *juramentum*.
eiga, *habere*, *poſſidere*: eigande, *habens*: eign, *poſſeſſio*. *Goth*. ΑΙΓΑΝ, *habere*. *S*. azan. Hinc ΑΙΓΙΝ. azen. *Ang*. awn, & own, *proprius*, quod quiſque poſſidet.
ey, *inſula*.
eyga, *poſſeſſio*.
eynmyria, *cinis ignitus*, ſive *ſcintillans*. *A*. embers,
eyn/ ein/ eitt, *unus*, *a*, *um*. vide Gramm. noſtræ Cap. 6. eyrn/ ein/ eitt, *unus*, *a*, *um*.
eyra, *auris*. *Sax*. eape. *A*. ear.
eyſa, *cinis ignitus* ſive *ſcintillans*. vide aska. A. Bor. iſles.
eytthuort, *aliquid*.
eik, *arbor*: eikur, *arbores*.
eik, *augeo*: jook, *auxi*: auka, *augere*: vide auka.
eimd, *miſeria*: aumur, *miſer*.
ein, *una*: Fœmin. ab eyn, *unus*.
einer, *juniperus*.
einfalldur, *ſimplex*. *Sax*. anfeald.
einge, *pratum*. *Sax*. ing. Anglis Borealibus inge: forſan à *Goth*. ΥΙΝΖΑ, *paſcuum*. Cædmoni panz, vel ponz eſt *campus*.
Eingel, *Angelus*. A. Angel.
eingenn, *uniforme*.
einhuer, *aliquis*.
einraadur, *qui aliorum conſilia repudiat*.
eis, *haurio*: joos, *hauſi*: auſa, *haurire*.
eiſta, *teſticulus*.
eitur, *venenum*. *Sax*. atep, vel atop.
ek, *curru trahor* vel *vehor*. Infinitivus eſt aka.
el, *alo*: ool, *alui*: ala, *alere*.
elia, *pellex*.
elldur, *ignis*: ellde, *igne coquo*: eg ellde, *igne coxi*. *S*. æled, & eld, *ignis*: ælan, *accendere*. Elding *Anglis* Borealibus eſt *cremium*, *pabulum ignis*.
elle, *ſenium*.
ellefu, *undecim*. vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
elska, *amor*: eg elska, *amo*,
em vel er, *ſum*. G. ÏM. *Sax*. eom. Ang. am.
ende, *finis*. G. ΑΝΔΕΙ. *Sax*. end. Ang. end.
endur, *anates*: end, *anas*.
enne, *frons*.
eple, *pomum*. *Sax*. æpl, æppel. Ang. apple.
er vel em, *ſum*.
er, *aro*: eriade, *aravi*. *S*. epian, *arare*.
erende, *negotium*, item *verſus*. G. ΑΙΡΝ, *nuntii*. *S*. æpend. *nuntium*, *mandatum*, *legatio*. Ang. errand.
eriur, *lites*.
ern, *annoſus*.
ernur, *aquilæ*: orn, *aquila*. *S*. eapn. *Scot*. an ern, eſt *grande genus accipitrum*.
eß, *veredus*, Poëtice.
et, *comedo*. Ang. to eat.
et, *incito*: atte, *incitavi*.

F.

Faa, *accipere*: fæ, *accipio*. *Sax.* ꝥon, *accipere*.
faakur, *equus*, Poëtice.
faalke, *circus*.
faalm, *palpitatio*.
faang, *ſinus*.
faang, *acquiſitio*: item *ſinus brachiorum*: faung, in plurali. Ang. Bor. the fange of a dog.
faar, *periculum*: item *inſania*.
fader, *pater*. *S.* ꝥæðeꝩ. *Angl.* father.
fæ, *accipio*: fieck, *accepi*: að faa, *accipere*.
fæde, *pabulum*. G. ꝥϧaλN. *S.* ꝥeðan, vel ꝥoeðan. *Ang.* to feed, *paſcere*, & food, *eſculentum*.
fær, *fortis*.
fære, *funis*.
fære, *loco moveo*: færde, *loco movi*. *Sax.* ꝥaꝩan, *ire*. *Ang.* a way-faring-man.
færeikur, *jumentum*.
fagnadur, *lætitia*. *Goth.* ꝥλrNϧN. *S.* ꝥægnian, *gaudere*. Hinc *Ang.* fain.
fagur/ fogar/ fagart, *amœnus, a, um*. *Ang.* fair. feguro, *amœnitas*.
fall, *caſus*: falla, *cadere*: fell, *cado*. *S.* ꝥeallan, *cadere*, *A.* to fall. Fall, *caſus*.
fallegur, *pulcher*.
falskur, *aſtutus*. *Ang.* falſe.
falur. Belg. veyl.
fans, *impedimenta*.
far, *itio*: item *navis*, Poëtice.
far, *ponto*.
farg, *preſſura*.
fargan, *vitæ inſtitutio*.
fas, *conſpectus*.
fat, *veſtis*: item *patina*.
fata, *hydria*. *S.* ꝥat, ꝥata, *vas*. *Ang.* a fat.
fatækur, *pauper*.
fauskur, *lignum aridum*.
fax, *juba*. *S.* ꝥeax, *coma*.
fedga, dicitur de patre & filio: inde langfedgar, *majorum ſeries*, eorum qui ſunt in recta linea deſcendente.
feguro, *amænitas*.
feigenn/ feyne/ fegna, *lætus*. v. fagnadur.
feigur, *moribundus*,
feingur, *res parta*. vid. faang.
feitur, *pinguis*. *S.* ꝥæt. *A.* fat. feitur/ feit/ feitt, *hic & hæc pinguis & hoc pingue*.
fel, *occulto*. *Ang.* Bor. to feal.
fell, *acclivitas*. *A.* Bor. a fell, *mons*.
fell, *cado*: fiell, *cecidi*; falla, *cadere*. vide fall.
fen, *puteus*. *Ang.* a fenn.
fer, *eo*: foor, *ivi*.
fara, *ire*. *S.* ꝥaꝩan.
ferd, *iter*.
feria, *navis vectoria*. *A.* a ferry-boat.
ferskeittur, *quadratus*. *S.* ꝥceat, *angulus*.
fet, *pes, menſuræ genus*. *S.* ꝥæt. *Ang.* a foot.
fiall, *mons*. vide fell.
fiande, *hoſtis*. *Goth.* ꝥIϧλN, *odiſſe*: ꝥIλNd, *inimicus*. *S.* ꝥeond, vel ꝥynd. *A.* fiend.
fiður, *pluma*. *S.* ꝥeꝩer. *Angl.* a fether.
fie, *pecunia*. G. ꝥλIhN, *opes*. *Sax.* ꝥeoh, *pecunia*, & *pecus*. *Ang.* to give a fee.
fielage, *ſocius*. *A.* fellow. *S.* ꝥylgian, *ſequi*.
fifl, *demens*.
fyffa, *lana pratenſis*.
fyk, *vento feror*: fauk, *vento abreptus ſum*: fiuka, *vento ferri*: Það fykur, *ningit vehementer*.
upp að fylla, *implere*.
fylgd, *comitatus*. vide frelage.
fyll, *elephas*.
fyrre, *privo, fruſtror*: habet in præt. fyrrte.
filge, *comitor*: filgde in præt. fylgd, *comitatus*. *S.* ꝥylgian, *ſequi*. *Ang.* to follow.
filker, *rex*.
fimm, *quinque*. vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
fimur, *alacer*.
fingur, *digitus*. *S.* ꝥinger. *A.* finger.
finn, *invenio*. *S.* ꝥindan. *A.* to find, *invenire*.
fiodur, *calamus*. *A.* a feather.
fiol, *aßer*.
fiolkinge, *artes magicæ*.
fioorer, *quatuor*. vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
fior, *vita*. *Sax.* ꝥeoꝩh.
fiordungur, *quadrans* vel *quarta pars*. *Ang.* a farthing.
fiordur, *ſinus maris*.
fios, *bovile*.
fiotur, *vinculum, compes*. *Ang.* a fetter.
firn, *bonus*.
firſtur, *primus*. vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
fiskur, *piſcis*. G. ꝥISK. *Sax.* ꝥiſc. *Ang.* fiſh.
fiuk, *tempeſtas nivoſa*.

fiuka, *vento ferri*. vide fyk.
flaa, *mephitis*.
flæ, *cutem detraho*: floo, *cutem detraxi*: að flaa, *cutem detrahere*. *S.* ꝥlean. *A.* to flea.
flærd, *falſitas*.
flærd, *verſutia*.
flagd, *monſtrum*.
flagg, *vexillum navium*. *Ang.* flagg.
flangs, *inſultatio*.
flas, *præcipitatio*.
flaska, *lagena*. Hinc *A.* flask.
flatur, *planus*. Hinc *A.* flat.
flauſtur, *navis*, Poëtice.
flauter, *lacticiniorum genus quod fit coacto lacte & deinceps ventilato*.
fleckur, *macula*. Hinc *A.* fleck-ed, vel flekt, *maculis*, vel *labeculis diſcoloribus interſperſus*.
fleigur, *cuneus*.
fleigur, *volatilis*. vide gl. *G.* in voce ꝥNrλRS. Eboracenſes vocant pullos avium volatiles fliggurs.
fleyra, *plus*: fleſt, *plurimum*.
flet, *exentero*.
flet, *explano*: flatte, *explanavi*. *Ang.* flat.
flet, *lectiſternium*.
fly, *fugio*: flunde, *fugi*. *S.* ꝥleon. *fugere*. *Ang.* to fly.
flyg, *volo*: flaug, *volavi*: fliuga, *volare*.
flyk, *lacera veſtis*: flykur, *veſtes laceræ*.
flyt, *fluo*: flaut, *fluxi*: fliota, *fluere*. Ang. to float.
fliood, *mulier*, Poëtice.
fliotur, *velox*. Ang. fleet.
flis, *cachinnatio*.
flis, *deſquamo* vel *detrabo quod extimum eſt*: fluſte, *deſquamavi*.
flit, *vebo*: flutte, *vexi*.
floo, *pulex*: flær, *pulices*. Ang. a flea.
flood, *acceßus maris, inundatio*. Ang. flood.
flooe, *ſolum uliginoſum* ſeu *paluſtre*.
floor, *cloaca*.
flot, *liquamen*.
fognudur, *gaudium*. vide fagnadur.
folk, *populus*. *Sax.* ꝥolc. Angl. folk.
folld, *terra*, Poëtice. Sæpius occurrit in *Cædmone* ꝥold.
folur, *pallidus*.
fonn, *nix condenſata*.
fontur, *baptiſterium*. Angl. the font.

foodr, *pabulum.* vid. fade. *A.* fodder.
fool, *iracundus.*
foolk, *populus.*
footur, *pes*: fætur, *pedes. Sax.* ꝼoꝺ. *A.* foot. fet, *pes*, quatenus eſt menſura.
for, *iter.*
forn, *vetuſtus. G.* ᚠᛅᛁᚴᚿᚴᛁ, *vetus*, Luc. 5. 39.
forraad, *res quæ in promptu eſt.*
forſiall, *prudens.*
foß, *cataracta.*
foꝛ, *vulpes. G.* ᚠᛅᚢᚼᛦᚿ. *S.* ꝼoxa. *A.* foꝛ. *A.* Bor. aliquando fawꝑ.
frade, *informatio, doctrina*: frooꝺur, *eruditus. G.* ᚠᚱᛅᚦᛅᛚ, *ſapiens*: unde Abrahamus dicitur ꝼꝛoꝺ apud *Cædmonem.*
fræg, *heroica virtus.*
fræn̄de, *cognatus. S.* ꝼꝛeonꝺ. *G.* ᚠᚱᛁᚴᚱᚿᛅᛋ, *amicus*, à ᚠᚱᛁᚴᚱᚿ, *amare.*
fræm̄e, *promotio.*
fræm̄fuæmd, *executio.*
framur, *audaculus, naſutulus.*
fredenn, *gelu peruſtus.*
freya, *rana. Sax.* ꝼꝛocca, & ꝼꝛocx. *A.* frogg. *A.* Bor. a froſk.
freyr, *Liber pater*: freir, *deus Ethnicorum.*
freiſting, *tentatio*: freiſtingar, *tentationes. G.* ᚠᚱᛅᛁᛋᛏᛅᚿ, *tentare*: ᚠᚱᛅᛁᛋᛏᚢᚿᚴᛅ, *tentatio. S.* ꝼꝛæꝛɪgan, *tentare.*
frem, *uſurpo*: framde, *uſurpavi.*
fremd, *res laude digna.*
fridur, *pax. S.* ꝼꝛiꝺ.
friette, *fama accepi*: fretter, *rumores.*
frydur, *elegans.*
frydur/ fryd/ frydt, *venuſtus, venuſta, venuſtum.*
frygd, *libido.*
frys, *frigeo, frigore congelo*: frans, *gelavi*: froſt, *gelu. S.* ꝼoꝛꝛt. *A.* froſt. frioosa, *gelare. A.* to freeze. Þad friſter, *gelaſcit.*
frilla, *concubina.*
froodleikur, *eruditio.* froodur, *eruditus.* vide frade.
froomur, *probus.*
froſt, *gelu.* vide frys.
fruu, *matrona. G.* ᚠᚱᛅᚢᚴᛅ. *S.* ꝼꝛeah. *dominus, na.* fruur, *matronæ.*
fve, *putredo.* fuinn, *putrefactus. S.* ꝼẏnɪgean, *muceſcere*: ꝼẏnɪg, *mucidus. Angl.* vinny.
fugl, *avis.* v. gl. *Goth.* in ᚠᚢᚵᛚᛅᚱᛋ. *A.* Auſt. fowl. *A.* Bor. fule.
fullur, *plenus. Goth.* ᚠᚢᛚᛚᛅᛋ. *Sax.* ꝼull. *Ang.* full.
fum, *feſtinatio.*
fundur, *inventum. A.* found.
fundvyꝑ, *qui perdita facile invenit.*
fuus, *libens.*

G.

Ég Gaae, *attendo* vel *animadverto*: eg gaade, *attendi* vel *animadverti.*
gaas, *anſer. Sax.* ʒoꝛ. *Angl.* a gooſe.
gaata, *ænigma.*
gabl, *terminus. G.* ᚵᛁᛒᛚ. *Belgice* gevel. *A.* gabell eſt *ſtructuræ totius extremitas*, ſive *cacumen.*
gaddur, *clavus ingens.*
gagl, *mulier nauci & nihili.*
gagn, *utilitas. Goth.* ᚵᛚᚵᛁᚿᚵᛚᛅᚿ. *lucrari. Ang.* gain, *lucrum.*
gale, *vociferor*: galade, præt. *Ang.* yaul.
galen, *veſanus, inſanus.*
galge, *patibulum. Goth.* ᚵᛚᛚᚵᛚ. *Sax.* ʒalʒa. *A.* gallowes.
gall, *fel. Ang.* gall.
galldur, *magia. S.* ʒalꝺeꝛ, *incantator*: ʒalꝺoꝛ, *incantatio.*
galle, *vitium, nævus*: galladur, *vitioſus. S.* ʒal, *libidinoſus.*
gallte, *porcus. S.* ʒylte, *ſuilla.* Boreales vocant *ſuculos*, & *ſuculas*, galts, and gilts.
gamall, *annoſus, ſenex.*
gaman, *jocus. S.* ʒamene, *jocus, ludus.* Inde vox *Ang.* back-gamen. ʒemiꝛʒ, *luſus*: *A.* gaming. ʒamian, *jocare, ludere*: *Ang.* to game.
gammur, *draco.*
ganga, *ire*: eg geinge, *eo. Goth.* ᚵᛚᚵᛚᛅᚿ. *Sax.* ʒanʒan. *A.* Bor. to gang.
gante, *ſcurra.*
gape, *hio*: gapte, *hiavi. Ang.* gape.
garduꝛ, *agger.*
garn, *filum. Ang.* Auſtralibus yarn. *Ang.* Bor. garn.
gat, *foramen.*
gata, *via. Sax.* ʒate, *porta. A.* gate, yate.
gaukur, *cuculus. Ang.* Bor. the gowk.
gef, *dono. G.* ᚵᛁᛒᛅᚿ, *dare. S.* ʒẏꝼan. *A.* to give.
geimſla, *cuſtodia.*
geip, *jactatio, exaggeratio. Sax.* ʒiꝑ, *jactantia, arrogantia.*
geit, *capra*: geitur, *capræ. G.* ᚵᛅᛏᛁᚿᛋ, *hædus, Luc.* 15. 29. *S.* ʒæt, vel ʒat eſt *capra. Ang.* Auſtr. goat. *A.* Bor. gait.
gelld, *ſolvo debitum*: gallt, *ſolvi. Goth.* ᚵᛁᛚᛅ, *tributum*, proculdubio à ᚵᛁᛚᛅᛚᚿ. *Sax.* ʒilꝺan, *ſolvere.* Occurrunt ᚿᛋᚵᛁᛚᛅᛚᚿ, & ᚠᚴᛅᚵᛁᛚᛅᛚᚿ, *reddere, retribuere, Luc.* 14. 12. & 19. 8. *A.* Bor. nowt-geld, i. e. *tributum pro pecore ſolutum.*
gellde, *exſeco*: gellte, *exſecavi*: gelldur, *caſtratus. Ang.* to geld, *caſtrare.*
geſtriſne, *hoſpitalitas*: gietur, *hoſpes. S.* ʒeꝛt. *A.* gueſt, *hoſpes*: gueſtning, *hoſpitium.*
get, *conjecto, valeo*: gat, *in* Præt. geta, in Infinitivo.
giaa, *hiatus terræ*: habet hiaar in plurali.
giæddur, *ornatus, donatus.*
giæfa, *bona fortuna.*
giæra, *pellis ovilla.*
giæſka, *benignitas.*
giætna, *attentio.*
gidia, *dea. G.* ᚵᛁᚦᛅᛚ, *dii*: ᚵᚢᚦ, *deus. S.* ʒoꝺ. *Ang.* god.
giekur, *ſcurra.*
giell, *vociferor*: gall, *vociferatus ſum. Ang.* Bor. to yell. vide gale.
gyn, *hio*: geyn, *hiavi. S.* ʒanian. *A.* to yawn, *oſcitare.*
gyt, *furtim conjicio*: gaut, *furtim conjeci*: giota, in Infinitivo.
gys, *impetuoſe fundor*: gaus in præterito: giooſa, in Infinitivo.
gil, *hiatus montium.* } *A.* Bor. a
gil, *fiſſura montis.* } gill.
gillde, *convivium*, item *pretium.*
gilldur, *equivalens.*
gille, *inauro*: gillte, *inauravi. S.* ʒylꝺan. A. to gild, *inaurare*: gilt, *inauratus.*
gioff, *donatio. S.* ʒiꝑt, *donum, munus*: ʒiꝑe, *gratia, donum.* Ang. gift, *donum.*
giora, *facere*: eg ſkal giora, vel eg num giora, *faciam* vel *facturus ſum.* Anglis Borealibus & *Scotis* to gar eſt *facere.*
giord, *opus*, item *cingulum. S.* ʒẏrꝺan, *cingere*: ʒẏrꝺl, A. girdle, *cingulum.*
giota, *ſcrobs.*
girnd, *cupido. G.* ᚵᛁᛁᚴᚿᛅᚿ. *S.* ʒẏrnan, *cupere, deſiderare.*

giſte,

giſte, *divertor*: giſte, *diverti.*
glæpur, *ſcelus.*
glær, *mare.*
glans, *ſplendor.*
glas, *vitrum.* *Sax.* glæſ. *Ang.* glaſſe.
glaumur, *lætitia.*
gled, *lætifico*: gladde, *lætificavi.* mig glædur, *gaudio mihi eſt.* *Sax.* glæd. *Ang.* glad, *lætus.*
gleimskufullur, *oblivioſus.*
gler, *vitrum.*
glerungur, *ſolum glacie rigens.*
gliggur, *ſtatus.*
glyma, *lucta.*
glis, *levis.*
gloggur, *attentus.*
glood, *favilla*: glædur, *favillæ.* *Ang.* Bor. to glow, i. e. to be hot.
glopur, *ſtultus.*
glugge, *feneſtra.*
gnypa, *S.* cnæp. *ſummitas rupis* vel *montis.* *A.* Bor. a nabb.
gnyr, *ſuſurrus.*
golf, *pavimentum.*
gollur, *abdomen.*
gomur, *palatum.* *S.* goma, *gingiva, palatum.* *A.* goom.
goodur/ good/ godt, *bonus, a, um.* *S.* god. *A.* god.
goodgirne, *benevolentia.*
gool, *ululatus.* *Ang.* Auſtr. to houle: Bor. to poule eſt *ululare.*
graad, *maculæ.*
Þad graanar, *primis nivium flocculis terra caneſcit.*
graata, *plorare*: grætr, *ploro*: grætur, *triſtitia.* *Goth.* ᚵᚱᛖᛁᛏᚨᚾ, *flere.* *Ang.* Septentr. to greet: Auſtral. to crie.
gradugur, *eſuriens.* *G.* ᚵᚱᛖᛞᚨᚱᛋ, *eſuriens.* *Sax.* græding, *vorax.* *A.* grædy.
græ, *germino*: að grooa, *germinare.*
grænn, *viridis.* *S.* græne. *A.* græn.
græska, *malignitas.*
grætr, *ploro.* vid. graata.
grafa, *fodere*: gref, *fodio.* *Goth.* ᚵᚱᚨᛒᚨᚾ, *fodere.* *A.* to grub. ᚵᚱᛟᛒᚨ, *fovea.* *S.* græf, *ſepulchrum.* *Anglicè* grave.
gramur, *rex.*
granne, *vicinus.*
gras, *gramen.* *G.* ᚵᚱᚨᛋ. *Sax.* gæſ, & græſ. *A.* graſſe, & gers.
grautur, *puls.*
gref, *fodio*: grooſ, *fodi.* vide grafe.
greidur, *celer.*
grey, *canis.* Extat in noſtro greyhund. Comp. ex grey, & hunta, *venator.*
grein, *ramus*: item *ſententia.*
greip, *ſinus digitorum.* *S.* gripan, *capere, arripere*: gripe, *manipulus.* *A.* to gripe eſt *manu conſtringere.* Gripe *Scotis* eſt *manuum prehenſio*, & *conſtrictio.*
grenlægia, *vulpes.*
grettur, *homo rugoſæ frontis.*
grid, *induciæ.* *S.* grid, *pax*: gridian, *pacificare.*
gredka, *ancilla.*
gridungur, *taurus.*
gryfia, *fovea.* *Goth.* ᚵᚱᛟᛒᚨ. vide grafa.
gryp, *prehendo*: greip, *prehendi.* vide greip.
grys, *ſucula.* *Ang.* a griſe.
gryttur, *lapidibus obſitus.*
grima, *capiſtrum.*
grimmur, *ferox.* *A.* grimme.
grioon, *fruges.* A. grain.
grioot, *lapides.*
grip, *rapina.*
gripur, *armentum.*
grof, *ſepulchrum.* vide grafa.
gron, *labrum bovis ſuperius.* Anglis Borealibus grun.
grooa, *germinare*: græ, *germino.* *S.* gropan, *germinare.* Ang. to grow.
groodur, *viriditas.* A. growth.
groof, *lacuna terræ.* vide grafa.
grugg, *fex.*
grund, *terra, fundus.* *S.* grund. Ang. ground.
grunda, *meditor*: grundade, *meditatus ſum.*
Gud, *Deus.* *G.* ᚵᚢᚦ. *S.* God. Ang. God.
gull, *aurum.* *S.* gold. A. gold.
gulur, *fulvus, buxeus.* *S.* geolepe. Ang. yellow.

H.

Haad, *irriſio.*
haall, *lubricus.*
haaleiſtur, *ſocius.*
haange, *pendeo*: haangde vel hieck, *pependi.* *S.* hangan. A. to hang, *pendere.*
haar, *crinis.* *S.* hær. A. hair.
haar, *altus*: haar/ haa/ haatt, *altus, alta, altum.*
haattur, *modus.* *S.* hab, habe, *ſtatus, qualitas.*
hæd, *altitudo.* Ang. height.
hædne, *ludibrium.*
hæfur, *aptus.*
hægd, *facilitas.*

hæle, *commendo*: hælde, *commendavi.*
hæne, *gallina.* *Goth.* ᚻᚨᚾᚨ. *gallus.* *S.* hana, han vel hæn, *gallina.* Ang. hen.
hængur, *piſcis genus.*
hæra, *cani*: hærdur, *canus.* Sax. hap. Ang. hoary.
hæſe, *raucitas.* A. Bor. heaſy, *raucus.*
hættur, *periculoſus.*
hafa, *habere*: eg hef, *habeo.* *G.* ᚻᚨᛒᚨᚾ, *tenere.* *S.* habban, hæbban, *habere.* Ang. to have.
hafalld, *filum craſſum.*
haff, *pelagus.*
hafft, *compes.* *S.* hæftad, *captivus*: hæftnede, *captivitas.*
hafur, *caper.*
hage, *paſcuum.*
hagl, *grando.* *S.* hægele, hægle, hagol. A. hail. Þad haglar, *grandinat.*
hagnadur, *commoditas.*
hagur, *artifex.*
hagur, *conditio.*
hak, *uncinnus.* A. hook, *uncus.*
haka, *mentum.*
hale, *cauda.*
halld, *manubrium.* A. a hilt.
hallda, *tenere.* held, *teneo.* *S.* healdan. *tenere.* A. to hold.
halmur, *paleæ.*
hals, *collum.* *S.* half.
hallttur/ hellt/ hallt, *claudus, a, um.* *G.* ᚻᚨᛚᛏᛋ. *Sax.* healte, *claudus*: healtan, *claudicare.* Ang. to halte. *claudicare.*
hamingia, *bona fortuna*: haminguſamur, *fortunatus.*
hamur, *exuviæ.*
hann, *ille.*
hardradur, *durus.* *Sax.* heard. Ang. hard. Þad hardnar, *indureſcit.*
eg hata, *odi.* *Sax.* hatan, *odiſſe.* Ang. to hate.
hattur, *pileus.* Ang. hat.
haugur, *tumulus.*
haukur, *accipiter.* *S.* hafoc. A. hawk.
haunk, *funiculus in forma circuli colligatus.* Ang. a hank.
haus, *caput.*
hauſt, *autumnus*: Þad hauſtar, *æſtas adoleſcit*; *autumnus ingruit*; q. d. *autumneſcit.*
hef, *elevo*: hoof, *elevavi*: hefia, *elevare.* *Goth.* ᚻᚨᚠᛃᚨᚾ, *elevare.* *S.* heofen, *elevatus*, & hafen. A. Bor. to heave, *elevare.*
hef, *habeo*: hafa, *habere*: eg hefe, *habeo:*

habeo: eg hef bokena, *habeo librum.* vide hafa.
heffne, *ulciſcor*: heffnde, *ultus ſum*: heffndarſamur/ heffndarſom/ heffndarſamt, *ultionis avidus, a, um.*
hegre, *ardea.*
heidyrdur, *ſanctitatem præferens.*
heidrykur, *ſerenus.*
heidur, *honor.*
hey, *fœnum.* G. hAVI, *fœnum.* *S.* heȝ. *Ang.* hay.
heilagur, *ſanctus.* *S.* haliȝ. *A.* holy.
heile, *cerebrum.*
heite, *calefacio*: heytte, *calefeci*: heitur, *calidus.* *Sax.* hætu, *calor.* *A.* heat.
heite, *vocor* vel *voveo*: eg hiet, *vocatus ſum*, vel *vovi.* *Sax.* hatan, *vocare* & *vocari.* *A.* hight, *vocatus.*
hel, *lethum.* At G. hALGE. *S.* helle. *A.* hell eſt *inferiorum ſedes, tartarus, barathrum.*
hella, *petra*: holl, *tumulus, collis.* *S.* hil & hul, *mons.* Ang. hill.
helia, *interitus.*
helld, *teneo*: hielltr, *tenui*: hallda, *tenere.* vide hallda.
helle/ hellte, *fundo, fudi.* *Ang.* Bor. to helle water, *effundere aquam.*
hellte, *claudum facio.* v. hallttur.
helviskur, *infernalis.*
hem, *cicuro, contineo*: hamde, *continui.* *Ang.* to hemm a garment.
hendur, eſt plurale à hond, *manus.* G. hANDS. *Sax.* hand. *A.* hand, *manus.*
her, *exercitus.* *S.* here.
herdar, *humeri.*
herde, *induro*: herdte, *induravi.* vide hardradur.
hestur, *equus.*
hetta, *capitis tegmen.* vid. hattur.
hial, *vaniloquentia.*
hialmur, *galea.* *S.* helm. *Ang.* helmet.
hiarta, *cor.* G. hAIRTA. *S.* heorte. *Ang.* heart.
hid vel hitt, *iſtud.* *Goth.* ITA. *Ang.* it.
Þad hielur, *pruina tegitur terra.* *Ang.* hail.
hil, *tego*: hulde, *texi.* G. hILAGAN. *S.* helan. *A.* Mediterr. to hele eſt *tegere*: Boreal. to hull: item, the hulls of corne, *id eſt*, the husks. & a Swine-hull, *i. e.* the Swine-ſtie.
hilla, *abacus.*
hille, *favor.*
hilmer, *rex.*
hilur, *gurges*: hilier, *gurgites.*
himenn, *cœlum.* G. hIMINS.
himneskur, *cœleſtis.*
hind, *cerva.* *S.* hinde. *Anglicè* hinde.
hinn/ hin/ hitt vel hid, *iſte, a, ud.*
hiool, *rota.*
hior, *gladius.* G. hAIRNS.
hiortur, *cervus.* *A.* hart.
hir, *ignis.*
hirndur, *cornutus.*
hite, *calor*: Þad hetnar, *incaleſcit.*
hiuu, *famulitium.* G. hEIVA. *S.* hipe, *familia*: hipan, *familiares.*
hixte, *ſingultus.* *Ang.* hiccock.
Þad hlaanar, *nix reſolvitur.*
hlaatur, *riſus*: hlæ, *rideo.* *Goth.* hAIhGAN. *Sax.* hlhhan. *Ang.* to laugh, *ridere.*
hlad, *platea.*
hlæ, *rideo*: hloo, *riſi*: ad hlæja, *ridere.*
hland, *lotium.* *Ang.* lant.
hlaß, *onus.*
hlaup, *curſus, ſaltus, coagulum.* G. hALAPAN. *S.* hleapan. *Ang.* to leap, *ſaltare.* *S.* ceȝe-hlp, *coagulum.* *A.* Bor. cheeſlop.
hleyp, *curro*: hlioop, *cucurri.* hlaupa, *currere.* *A.* Bor. to lowp, eſt *ſaltare.*
hlyde, *obedio*: hlydde, *obedivi*: hlidne, *obedientia.*
hlyt, *ſortior*: hlaut, *ſortitus ſum*: hliota, *ſortiri.* *S.* hleotan, *ſortiri.* *Ang.* lot, *ſors.*
hliood, *vox, ſonus.* *S.* hlud, *ſonorus.* *A.* loud. *S.* hleoðrian, *ſonare.*
hluttakare skilnings, *particeps rationis.*
hlutur, *res* vel *portio.*
hnacke, *occiput.*
hnauk, *labor.*
hnans, *ceſpes.*
hneppe, *quantum brachiorum amplexu includi poteſt.*
hnig, *decido*: hnie & hneig, *decidi*: hnyga, *decidere.* *Goth.* hNEIVAN, *declinare.* *Sax.* hnigan, & hnigian, *inclinare caput, proſternere ſe.*
hnyffur, *culter.* *Ang.* knife.
hnyt, *pedem offendo*: hnaut, *pedem offendi*: hniota, *pedem offendere.*
hnottur, *globus.* inde *Ang.* a knott, *nodus.*
hoffmodugur, *faſtuoſus, Saxonicè* mod, *mens, animus.*
hoffn, *portus.* *Ang.* haven.
hoffrungur, *delphinus.*
hoffud, *caput.* G. hAVBID. *S.* heafod, ud, hæfd, Angl. head.
hogg, *verbero*: hioo, *verberavi*: ad hoggua, *percutere*: hogguande, *verberans.*
hola, *ſpecus.* *S.* hola. A. hole.
holl, *aula.* *S.* healle. A. hall.
holltt, *ſalebræ, glabretum.* *Sax.* holt, holte, *ſylva.*
hollur, *utilis, opportunus.*
holur, *cavus.* *S.* hola. inde holian, *excavare.* A. hollow.
hond, *manus*: hendur, in plurali; etiam, hondur. v. hendur.
hooffur, *ungula equina.* *S.* hof. A. hoof.
hool, *commendatio.*
hoor, *climacter.*
hoor, *adulterium.* G. hORA, *adulter*: hORINGN, *mœchari.* *Sax.* hor. A. whore, *meretrix.*
hoora, *meretrix.*
hooſte, *tuſſis.* *S.* hoſta. Ang. Septentrional. hauſte.
hoot, *geſtus*
hor, *mucor.* *Sax.* har, *mucidus.* Ang. hoary.
hor, *linum rude.*
hormung, *ærumna*: hormungar, *ærumnæ.*
horn, *cornu*: item *angulus.* G. hANRN. *Sax.* horn, vel hyrn, *cornu.* A. horn. *S.* hyrn eſt etiam *angulus.*
hoskur, *eximius*: mier hoskar, *juvat me.*
hoſtugur, *præceps.*
hraake, *ſputum.* *Sax.* hræcan, *ſcreare*: hraca, *fauces, tuſſis.* Ang. Sept. a whreak.
braddur, *timidus.*
hræi, *cadaver.*
hrafn, *corvus* *S.* hrafen & ræfen. A. raven.
hrak, *res contempta.*
braklegur, *vitioſus.*
hreck, *jacto*: hrackte, *jactavi*: hrekia, *jactare.* A. to crack, *jactare.*
hreckjootur, *fallax.*
hreckvis, *fallax.*
hregg, *imber.* *A.* Bor. a ragg.
hreidur, *nidus.*
hreinn, *purus.* G. hRAINS, *purus*: hRAINGAN, *mundare.* A. to reuſe.
hrelle, *mœrorem affero*: hrellde in præt.
hremme, *unguibus rapio*: hremde in præt. *S.* hremm & hremn. *corvus.*

corvus. A. Bor. **to ream,** *manum ad aliquid capiendum exporrigere.*
hret, *aërις in pejus mutatio.*
hriggur, *triſtis*: hrigd, *triſtitia.*
hriggur, *dorſum. S.* hpicze. *A.* Auſtralibus **ridge.** Borial. **a rigg.**
hryſa, *roſtrum.*
hrym, *pruina, ærugo. S.* hpime. *Ang.* **rime.**
hryn, *vocem extollo.*
hryn, *exclamo*: hreyn, *exclamavi.*
hryn, *ruo*: hrunde, *rui.*
hryt, *cum impetu feror aliquo*: hraut in præt. hrioota, in Inf.
hrim, *uredo.*
hrinde, *pello*: hratt, *pepuli.*
hrip, *dolium.*
hrock, *cum impetu quodam moveor*: in præt. quoque hrock habet. A. **to rock a cradle.**
hroo, *lacera res.*
hrooduz, *verſificatio, carmen.*
hroop, *clamor, probrum. Goth.* hKRПGAN, *clamare. A.* **outrouper,** *præco.*
hrooſun, *commendatio.* A. Bor. **to reouſe,** eſt *commendare.*
hrumuz, *viribus confectus.*
hrutuz, *aries.*
hvalur, *balæna, cetus. S.* hpæl. *Ang.* **whale.**
hvatte, *acuit*: hvette, *acueret. Ang.* **to whet.**
hvatur, *epitheton ſexus maſculini.* q. d. *incitatus, promptus, fervidus. Sax.* hpæt, hpate, *alacer, acutus, fortis, bellicoſus.*
hver, *qui.*
hvereyrn, *unuſquiſque.*
hverb, *evaneſco.*
hverskyns vel **hverskonar,** *cujuſmodi.*
ath hueſſer, *ventus ſævire incipit.*
hvet, *incito*: hvatte, *incitavi.*
hugga, *conſolor*: huggade, *conſolatus ſum. Ang.* **to hugg.** *amplecti.*
hugur, *animus. S.* hÿge, *mens, animus. Goth.* HNIGAN, *cogitare.*
hvida, *impetus.*
hvik, *inconſtantia.*
hvikull, *inſtabilis, inconſtans, fallax*: maſc. eſt hvikull: fœm. hvikul: neutrum hvikult.
hun, *illa*: fœm. ab hann, *ille.*
hundrad in plur. vid. Gramm. noſtræ Cap. 6.
hundur, *canis.* G. HNAZ. *Sax.* hunda. *Ang.* **hound,** *canis vanaticus.*
hunskur, *ſordidus.*
hvolff, *lacunar.*
hvolpur, *catellus. S.* hpelp. A. **whelp.**
hvomleidur, *ingratus.*
hvonn, *flos angelicæ.*
hvor helſt, *ecquis*: hvor ſem helſt, *quicunque.*
hurd, *janua.* G. HAKAL. *oſtium.*
hus, huus, *domus.* G. HS. *S.* huſ. A. **houſe.**

I.

Iaarn, *ferrum.* G. ISARN, *ferrum. S.* ıpepn, ıpen, ıpen. Ang. **iron.**
iaarnkall, & rectius **iaarnkarl,** *vectis ferreus.*
iaata, *confiteor*: iaatade, *confeſſus ſum. Goth.* ANDAHAITA, *confiteri. Sax.* andettan.
iaffne, *lutea, herba.*
iafnadur, *æqualitas. Sax.* epen, *æqualis. A.* **even.** iafnrede, *æqualis.*
ialkur, *quod groſſum eſt.*
iall, rectius **iarl,** *Baro.*
iaxl, *dens molaris.* Angl. Bor. **axeltooth.**
ida, *vortex aquæ. S.* ÿþa, *fluctus, undæ, æſtus marinus.* Ang. **eddy.**
idia, *labor, ſedulitas.*
idne, *diligentia.*
mier idrar, *pœnitet me. Goth.* IDREITS MIK, *Luc.* 17. 4.
iel, *nimbus.*
Þad ielgar, *ningit.*
iggur, *metus.* G. ÞAN, *metuere*: AIS, *metus. Sax.* oga, egenÿr.
yckar, *veſter,* de duobus. vide Gramm. noſtræ Cap. 5.
ydar, *veſter,* de pluribus.
ydur, *viſcera.*
ykia, *exaggero. A.* **to eke.**
yle, *ejulo*: ylde, *ejulavi. Ang.* Bor. **to yell, yowl.** ylffran vel ylffrun, *ejulatio.*
ytre/ ytſtur, *exterior, extremus*: ytre/ ytſt, *exterior, extrema*: ytra/ ytſt, *exterius, extremum. S.* uttep, top, tup. *Ang.* **outer, utter.**
ilcinging, *laborum tolerantia.*
ilfur, *ejulatio.*
illa / verr / veſt, *malus, pejor, peſſimus. Ang.* **ill,** *malus.*
illur, *malus.* illur/ verre/ veſtur, *malus, pejor, peſſimus*: ill/ varra/ veſt, *mala, pejor, peſſima*: illt/ verra/ veſt, *malum, pejus, peſſimum.*
inde, *delectatio.*
ingre, *junior*: ingſtur, *maxime juvenis. G.* ÇNRRA, *juvenis*: ÇNHIZA, *junior. S.* zeonz, zeonzpe. *A.* **young, younger.**
innre/ inſtur, *interior, intimus. A.* **inner.** innre/ inſt, *interior, intima*: innra/ inſt, *interius, intimum.*
innſigle, *ſigillum. Gothice* SIRAGJAN, *ſigillare. S.* rizel, inrizel, *ſigillum. A.* **ſeal.**
ioffur, *rex,* Poëtice.
iol, *ſaturnalia. S.* zehul, zeol, *natalis domini. Ang.* Boreal. **yule, youle.**
jonkiære, *juvenis.* vide ingre.
jood, *fœtus.*
joor, *equus.* Eboracenſ. **yaud.** yaud autem alias deducitur. Nam apud *Iſlandos* jalkur eſt *equus* XII. *annorum,* aut ultra, *Senex,* à jad ſeu jada, *detrimentum dentium.* Hinc jalkur quaſi jadlkur, jode, n. g. & iodla eſt *edentuli more manducare.* Nota Himenjodÿr in *Volu-ſpa equos ſolis* ſignificare.
jotun, *gigas.*
ir, *eruo*: irde, *erui.*
irkie, *carmen facio,* item *colo terram*: habet irkte in præt. *S.* ÿrpcan vel peorpcan, *laborare, fabricare, operari.*
is, *glacies. S.* ıſ, ıſa. *A.* **ice.**
iuck, *jus.*
ypparlegur, *præſtans.*
yſtra, *abdomen.*

K.

Kaal, *olus. Ang.* **kale.**
kaam, *macula.*
keapa, *pallium. A.* **the cape of a cloak.**
kalda, *febris.*
kaleikur, *calix. Sax.* calic. *Ang.* **chalice.**
kalffur, *vitulus* vel *vitula. S.* calf. *A.* **calf.**
kalk, *calx. S.* cealc. *A.* **chalk.**
kall, *vocatio, clamor. Ang.* **to call,** *vocare.*
kall, *ſenex.* Compoſita ſunt: ſtafkall, *ſenex qui baculo nititur*: kotkall, *pauperculus ſenex qui rus colit*: rækall, *vetus calumniator,* uſurpatur & pro *Satana*: jaarnkall, *vectis ferreus*: pro hoc interim kall, rectius ſcribas karl, *A.* **a karl,** *maſculus,* ut, **a karl-cat.**

kalldur,

kalldur, *frigidus*. *S.* ceald. *Ang.* cold & cald.
kallmannlegur, *virilis*.
kambur, *pectен*. *S.* camb. *Ang.* Auſt. comb, Bor. camb.
kann, *ſcio*: kunne, *ſcivi*: kunna, *ſcire*. *Sax.* cunnan. *Ang.* to ken.
kanna, *cantharus*. *A.* kan.
kapp, *ſedulitas*.
kappe, *athleta*.
karl, *ſenex*. vide kall.
kaſt, *jactus*. *Ang.* caſt.
kaſt, *veſtis muliebris*.
kaun, *ulcus*.
kaupe, *emo*: keipte, *emi*. *Goth.* KAUPAN. *S.* ceapa, *pretium*: ceapan, *emere*, *vendere*. *Ang.* Bor. to kowp, *mutare*.
kef, *ſuffoco*: kiæfde, *ſuffocavi*.
keyre, *lorum*.
kell, *voco*, *clamo*: kala, *vocare*. vide kall.
kem, *venio*: eg kom, *veni*. hann er komande, *venturus eſt*: thil komande, *futurus*. *Goth.* QIMAN. *S.* cuman. *Ang.* to come, *venire*.
kembe, *pectо*: kemde, *pexui*. vide kembur.
keralld, *vas*.
kertappya, *candelabrum*.
kiæfe, *ſuffoco*: kiæfde, *ſuffocavi*.
kiæna, *navicula*.
kiænn, *callidus*.
kiær, *charus*: kiærleikie, *charitas*.
kiæra, *fœmina*.
kiærte, *hilaritas*.
kiafftur, *os*, proprie beſtiarum. *Ang.* Bor. the chafts.
kidlingur, *hœdus*, *hœdulus*. *A.* a kid.
kiell, *gelu aduror*: kooll, *gelu aduſtus ſum*. *A.* cool, *frigidus*.
kier, *vas*. *G.* KAS. *A.* a caſe.
kif, *contentio*.
kyl, *puteus*.
kyn, *genus*. *G.* KYN, in comp. KYNDS. *Sax.* cynne, ȝecynd. *Ang.* kind.
kyr, *vacca*. declin. Gramm. Iſl. inde deducas *A.* cow.
kyrr, *tranquillus*.
kys, *eligo*: kaus, *elegi*: kioosa, *eligere*. *S.* ceoſan. *Ang.* to chooſe.
kind, *creatura*: kindur, *creaturæ*.
kinne, *notum facio*: kynntte, *notum feci*. vide kann.
kiolur, *carina*. *A.* a keel. *Sax.* ceola.
kior, *conditiones*.
kior, *eligo*: eg kiord, *elegi*. *Sax.* ȝecoren, *electus*.
kiot, *caro*.
kird, *tranquillitas*.
kirlatur, *modeſtus*.
Þad kirer, *tempeſtates ceſſant*.
kisa, *felis*.
kista, *ciſta*. *S.* cyrte. *A.* kiſte, cheſt.
klaam, *obſcænus ſermo*.
klaar, *clarus*. *A.* clear.
klæ, *frico*: kloo, *fricavi*: ad klaa, *fricare*. *Sax.* clapu. *Anglicè* claws, *ungues*: & clapan, *A.* to claw, *ſcabere*.
klæde, *veſtis*.
klæde, *veſtis* vel *pannus*. *Sax.* clæð. *Ang.* cloth, *pannus*: cloaths, *veſtes*. *Ang.* Bor. cled, *veſtitus*, *a*, *um*.
klaga, *accuſo*: klagade, *accuſavi*.
klefe, *conclave*, *S.* clyſa, *cubile*: bedclyſa, *conclave*.
klettur, *rupes*, *cautes*.
klifbere, *clitellum*.
klyf, *ſcindo*: klauf, *ſcidi*: klyufa, *ſcindere*, *findere*. *S.* cleaſan, cleoſan, clyſan. *Anglicè* to cleave.
klof, *corpus*.
klof, *femorum intercapedo*.
klofe, *fiſſura*.
kloo, *unguis*. vide klæ.
klookskapur, *calliditas*: klookur, *callidus*.
klunnalegur, *craſſus*, *inconcinnus*. *Ang.* clown.
knie, *genu*. *G.* KNIV. *S.* cneop. *Ang.* knee.
kodde, *pulvillus*. *S.* codde, *pera*, *marſupium*, *teſticulorum ſaculus*. Inde codd, *pulvillus*, *Anglis* Auſtralibus vero *teſticulorum marſupium*.
kofe, *domuncula*. *S.* coſa, *conclave*, *cavea*.
kol, *carbo*. *A.* coal.
kolffur, *crotalus*.
kollottur, *qui caret cornibus*.
kompaan, *ſodalis*. *Ang.* companion.
kona, *fœmina*. *G.* QINX, *mulier*, *uxor*: QENS, QEINS, *uxor*. *S.* cpen, & quena, *mulier*, *uxor*. Hinc in ſenſu bene diverſo, quæn κατ' ἐξοχὴν *regis uxor*, *regina*: & quean, *ſcrapta*.
kongur, *rex*. *S.* cyng, cyning. *Ang.* king.
Þad koolnar, *frigeſcit*.
koppur, *matula*.
kor, *decubatio*.
korn, *fruges*. *G.* KAURNS. *S.* copn. *Ang.* corn.
kornglegur, *purus*.
koss, *oſculum*. *G.* KUSAN. *S.* cyrran. *A.* to kiſſe. *oſculari*: & corre, kiſſe, *oſculum*.
koſtnadur, *ſumptus*. *A.* coſt.
kot, *thorax*.
kot, *prædiolum*. *S.* cote. *Ang.* cote, & cottage, *caſa*.
kotkall, *pauperculus ſenex*, *qui rus colit*.
kotun, *goſſypium*. *Ang.* cotton.
kraas, *epulum delicatum*.
krabbe, Declinatur. Gramm. *Iſl.*
krafftur, *virtus*.
kramur, *mollis*, *colliquatus*.
krans, *coralla*.
krap, *aqua nive mixta*.
kref, *poſtulo*: krafde, *poſtulavi*. *S.* cpaſian. *A.* to crave, *rogare*.
kryp, *curvus incedo*: habet kraup in præt. kriupa in Infinitivo. Ang. to cræp: &, a cripple, *claudipes*.
kringloottur, *rotundus*.
krit, *decerpo*: krutte, *decerpſi*.
kroo, *taberna cereviſiaria*: kroar, *tabernæ*.
kroppur, *corpus*.
kross, *crux*. *Ang.* croſs.
kruus, *culullus* vel *fidelia*.
kuabb, *frequens & tædioſa poſtulatio*.
kuæde, *cantilena*.
kuak, *garritus*.
kuarde, *ulna*, menſura.
kuat, *murmur*, ut avium.
kued, *cano*: kuad, *cecini*.
kued, *valedico*: quadde, *valedixi*. habet kuedia in Infinitivo, ut diſtinguatur à kueda Infinitivo à kued, *cano*.
kuedia, *ſalutis nuntium*.
kuedlingur, *rythmus*.
kuef, *catarrus*.
kueik, *prima cereviſiæ materia*. *Ang.* Bor. the quickening diſh.
kueike, *accendo*: kuekite, *accendi*.
kueikur, *lychnus*.
kueikur, *follis*, *elychnium*.
kueiſa, *febris*.
kuel, *crucio*: kualde, *cruciavi*. *S.* cuellan, vel cpellan. *A.* to cwell, kill, *occidere*.
kuennelskur/ kuenskur, *muliero-ſus*, *effœminatus*.
kuer, *libellus*.
kuyde, *ægre habeo*: kueid, *ægre habui*.
kuinna, *fœmina*. vide kona.
kuiſl, *particula amnis* vel *fluvii ſcaturiens*.
kulde, *frigus*. *Sax.* caald. *Ang.* cold.

kundur,

kundur, *filius.*
kuol, *cruciatus.*
Þad kuolldar, *adveſperaſcit.*
kuotra, *alea.*
kuſe, *vitulus.*

L.

Laad, *ſolum.*
laag, *vallis.*
laan, *mutuum*, *fortuna. Goth.* ΛΛΠΝ, *merces, remuneratio. Sax.* lean. *A.* Auſtr. loan. Bor. lean, eſt *mutuum, ſtipendium*: to lend, *mutuum dare, accommodare.*
laangur/ laung/ langt, *longus, a, um. S.* lanȝ. *A.* Auſt. long, Bor. lang.
laas, *ſera.*
laat, *geſtus, obitus*; forſ. *habitus.*
laatun, *æs.*
lækare, *medicus.* G. ΛΕΙΚ, ΛΕΚ, *medicus. S.* læc: & lacnian, vel lækniar, *curare, ſanare. Goth.* ΛΕΙΚΙΝΩΝ. Majoribus noſtris leach erat *medicus.*
lækur, *torrens.*
lær, *femur.*
lærdur/ lærd/ lærdt, *doctus. Sax.* læpan, *docere*: *A.* to learn, *docere.* læpe, *doctrina.*
læt, *pono, ſimulo, me gero*: in præt. facit eg liet: Infinitivus eſt læta. A. Bor. to læten ſimulare, ſe gerere. *Goth.* ΛΙΝΤΕΙ, *dolus.* ΛΙΝΤΛ, *hypocrita. Sax.* lyȝiȝ, *vafer, doloſus.*
læte, *geſtus.*
laf, *ora veſtis.*
lag, *modus, tonus.*
lagnadur, *fatum.*
lagur, *humilis.* laagur, Comparatur.
lamb, *agnus. Goth.* ΛΛΜΒΛ, *oves. S.* lamb. Ang. lamb, *agnus.*
lampe, *lampas.* Ang. a lamp.
land, *terra. S.* land. A. land.
langfedgar, *majorum ſeries qui ſunt in linea recta deſcendente.* fedgar, dicitur de patre & filio.
langſamur, *tardus, lentus.* Ang. longſum.
langur, *longus.*
langur/ leingre/ leingſtur, *longus, longior, longiſſimus*: laung/ leingre/ leingſt, *longa, longior, longiſſima*: langt/ leingra/ leinſt, *longum, longius, longiſſimum.* Hinc A. to linger, *prolongare, cunctari.*
laſt, *vituperatio.*
latungur, *homo ſuperbiens.*
latur, *piger.* Ang. late, *ſerus.*
lavardaz, *dominus.*
laug, *balneum.*
laun, *præmia.*
laupur, *ſcrinium quo lanifices linum ſervant.*
laus, *ſolutus, liber.*
lauſn, *redemptio, ſolutio*: lauſnare, *redemptor.*
lax, *ſalmo.*
ledia, *lutum.*
ledur, *corium. Ang.* leather.
leg, *cubatio. Ang.* Sept to lig, *cubare.*
legg, *pono*: lagde, *poſui.* ligg, *cubo*, habet laa in præterito. *A.* to lay, *ponere.*
leggur, *crus. Ang.* leg.
Þad leggur, *aquæ conſtringuntur gelu.*
legur, *caſtra.* Inde *Anglicè* a leaguer.
leyd, *via.*
leidur, *res cujus ſatietas eſt.*
leife, *permitto*: leifde, *permiſi.* A. leave, *permiſſio, venia.*
leiff, *reliquum. S.* laf, *ſuperſtes.* laſe, *relicta, vidua.* Ang. to leave *relinquere*; left, *relictus.*
leikur, *ludus*: leik, *ludo*: ad leyka, *ludere.*
leinge, *prolongo*: leingde, *prolongavi.*
lek, *ſtillo*: lak, *ſtillavi*: leka, *ſtillare. A.* Bor. to lek. *Ang.* Auſtr. to leak.
lem, *cædo*: lamde in præterito. *Ang.* Bor. to lamme.
les, *lego.*
leſte, *ſegnities.*
leſtur, *lectio, lectura.*
let, *pigrum facio*: latte, *pigrum reddidi. Ang.* to let, *retardare, impedire.*
liaar, *falx.*
liæ, *commodo*: liede, *commodavi*: lia, *commodare.*
lidur, *articulus. Sax.* liþ.
lient, *lamina.*
lierept, *linum.*
liettur, *levis. Ang.* light.
lif, *coluſtrum.*
lif, *coagulum.*
lifur, *jecur*: lifrar, *jecinora. S.* lifepe. *A.* liver.
ligd, *mendacium. S.* leoȝan, *mentiri. Ang.* to ly.
ligg, *cubo. S.* licȝan, liggan, *jacere, cubare. Ang.* Bor. to ligg: Auſtr. to lie.
ligna, *ſtagnans aqua.*
lyd, *patior*: leid, *paſſus ſum.*
lydur, *populus.*

Þad lydur, *labitur tempus.*
lyf, *vita. Goth.* ΛΙΒΛΝ. *S.* libban, lyfian. *A.* to live, *vivere.* ΛΙΒΛΙΝS, *vita.* lif. life.
lyg, *mentior*: laug, *mentitus ſum*: lygd, *mendacium.* liuga, *mentiri.* vide ligd.
lyk, *funus. G.* ΛΕΙΚ. *S.* lic, *cadaver.*
lyk, *aperio* vel *abſumo*, item *abſolvo*: habet lauk in præterito. linka, *aperire.*
lym, *gluten. A.* bird-lime.
lyſe, *garum.*
lyſe, *lucernam præfero*: habet lyſte in præterito.
lyt, *incurvo me deorſum*: habet laut, in præt. ad luta, *incurvare ſe. A.* Bor. to lowt. *Sax.* hlutan.
lytt/ midur/ minſt, *parvus, minor, minimus. S.* lytel. *Ang.* little.
lina, *linea.*
lind, *aqua fontana ſcaturiens.*
linde, *lemniſcus.*
lidde, *animus, mens.*
linkind, *commiſeratio.*
lioos, *lux.*
lioos, *lucidus, clarus. G.* ΛΙΝhΛΔ, ΛΙΝhΛΦ. *Sax.* leoht. *A.* light, *lux.*
mier liſter, *delectat me.*
liſtugur, *hilaris, facetus.*
liteð, *parvum.*
litell, *parvus.* vide lytt.
litil vel litle, Comparantur.
litelatur, *humilis.*
liuflingur, *dæmon ſubterraneus mitis.*
liufur, *humanus, humilis.*
lof, *laus. S.* lofe.
lofa, *laudo, promitto, permitto. S.* lofian, *laudare.*
loflegur, *laudabilis.*
lofft, *aër, camera. S.* lyft, *aër. A.* loft eſt *tabulatum*: tokloft, *tabulatum ſuperius.*
log. *leges. S.* laȝa. *Ang.* law, *lex.*
loge, *flamma. S.* leȝe. *Eboracenſes* dicunt the fire lows, i. e. *ignis flammat.*
logur, *humor.*
lok, *operculum.*
loo, *floccus.*
lood, *glans.*
lood, *proprietaria ſoli poſſeſſio.*
loon, *ſtagnum.*
loſtaſeme, *libido. Ang.* luſt.
loſtugur, *pronus.*
ludur, *tuba.*
luenn, *feſſus.*
luude, *avis ſpecies. avis marina*

inſulas

insulas & scopulos maris amans, rubeo rostro magno armata. Hinc forsan ex hâc voce & sar, *mare*, in obliquis sæ fit sæl; unde *anser marinus*, quem *Scoti* vocant a solan-goose.

lundur, *lucus*.

lunga, *pulmo*. *S.* lunzena, *pulmones*. *A.* the lungs.

lus, *pediculus*: lys, *pediculi*. *S.* lus. *A.* lowse, lyce, *pediculus, li*.

lutur, *res*.

M.

Maa, *possum*: eg maa, *licet mihi*. *S.* mæz. *Ang.* may.

maadur, *obliteratus*.

maagur, *affinis*. *S.* mæz, *propinquus*.

maal, *sermo, loquela*. *Gothice* MAΨAGAN. *S.* mæþlan, *loqui*: & mæþel, *sermo*.

maanadur, *mensis*. *Goth.* MENAΨ. *S.* monað. *Anglicè* monthy.

maas, *anhelorum respiratio*.

maat, *exitium, exitus*.

maatur, *vires*.

madkur, *vermis*. *G.* MAΨA. *S.* maþa. *A.* moth.

madur, *homo*. inflectitur ἀνομαλῶς· habet enim mans in genitivo.

mæddur, *defatigatus*.

mæle, *metior*; mælte in præt. G. MITAAS. *S.* zemete, & mete, *mensura*.

mær, *fæmina*.

mærd, *eloquentia*.

mage, *venter*. *S.* maza, *stomachus*. *Ang.* maw.

magn, *vires, robur*. *S.* mæzen. *A.* dicunt with might and main, i. e. *totis viribus*.

magt, *potentia*. *Sax.* mæzð, mæht.

magur/ megur/ magurt, *macer, macra, macrum*. *A.* meagre, *macilentus*.

mak, *maceratio*.

mak, *tranquillitas*: inde omak, *molestia*.

mallt, *polenta*. *A.* malt.

man, *recordor*: munde, *recordatus sum*. *S.* zemunan, *reminisci*. *A.* to mind.

marguz, *multus*: morg, *multa*: margt/ fleyra/ flest, *multum, plus, plurimum*.

marka, *signo*: markaduz, *signatus*. *Sax.* meapc, *signum*: meapcan, *signare, notare*. *Anglicè*. a mark, to mark.

mas, *garritus, superfluum quid*.

matur, *cibus*. *G.* MATS. *S.* mæte, mete. *Ang.* meat. MATGAN, *edere*, *Marc.* 3. 20.

mattugur, *potens*.

mauk, *mixtio*.

megn, *validus, da*: megnt, *validum*.

megn, *vires, potentia*. v. magn.

megurd, *macies*. vid. magur.

meigande, *potens*: ad meiga, *posse*: eg maa, *possum*. *Sax.* mazan, *posse*.

mey, *virgo*. meyar, *virgines*. *G.* MAIAΨ. *Sax.* mæzden, mæden. *A.* maiden. *Sax.* mæzþe-hade. *A.* maiden-head, *virginitas*.

meinlegur, *incommodus*.

meis, *instrumentum ligneum quo fœnum portatur*.

mel, *minutim tundo*: malde, *tundendo confregi*. *Ang.* Bor. a mell, Austr. mall est *tudes, malleus*. *Sax.* MEL est *crux; quæ ad formam mallei fabricata est*.

melur, *salebræ*.

mer, *minutim dissipo*: marde *dissipavi*.

mergd, *multitudo*.

merke, *signum*. vid. marka.

met, *æstimo*: matte, *æstimavi*.

mettur, *satur*.

mialm, *felium vox*.

migla, *situs*.

my, *muscæ*.

myg, *meio*: mie & meig, *minxi*: myga, *mejere*.

myla, *milliare*. *S.* mila. *Ang.* a mile.

mynd, *imago*.

Þad mynkar, *minuitur*.

miked, *magnum*: mikel, *magnus*. *S.* micel. *Ang.* Aquilonar. & *Scot.* mikel. mikell vel mikle.

mil, *in minutas particulas divido*: habet præteritum mulde. Unde a mill, & to mull.

millde, *clementia*. *S.* mildre.

millde, *mitigo*: mildade, *mitigavi*. *S.* milde. *A.* mild.

milltte, *splen*. *S.* milt. *A.* the milt.

minn/ myn/ mitt, *meus, a, um*. vide Cap. 5. Gramm. nostræ.

miol, *far*. *Sax.* mealeape. *Ang.* meale, *farina*.

miol, *candida & recens nix nondum condensata*.

mioolk, *lac*. *Sax.* meolc. *Ang.* milk.

mioolkar, *lactes*.

mioor/ mioo, *hic & hæc tenuis*: mioott, *tenue*.

mir, *mordeo*: murde, *momordi*.

miskunseme, *misericordia*.

mitte, *medium hominis*.

megur, *filius*.

mok, *conversatio*.

mol, *spatium soli lapillis & scrupulis obsitum*.

molld, *pulvis*. *G.* MHLDA. *S.* mold, *humus, pulvis*. *Ang.* mould.

mooder, *mater*. *S.* moder. *A.* mother.

moor, *loca terræ muscosa*. *Ang.* moor.

mord, *cædes clandestina*. *Goth.* MAIKΨK. *Sax.* morð, þor, ur. *A.* murder.

morgun, *mane diei*: Þad morgnar, *diluescit*. *G.* MAIKINS, *mane, aurora*: AT-MAIKINN, *mane*. *Sax.* mæzen, marzen, *aurora*: on morzen, *mane*: to morzen, *cras*. *A.* to morrow.

mose, *muscus*. *Ang.* mosse.

moskne, *plaga*.

mun, Verbum Defectivum, de quo Gr. nostr. & *Island*.

munkur, *Monachus*. *S.* munec, uc. *Ang.* monk.

munugaat, *zythus*.

munnur, *os, oris*. *G.* MINΨS. *S.* eliso N. muð. *A.* mouth. *Ang.* Bor. the mumm.

mus, *mus*: mys, *mures*. *Sax.* mur, *mus*. *A.* mouse, myce, *mus, mures*.

N.

Naad, *gratia*: naadugur, *gratiosus*.

naal, *acus*: naalar in plur. *G.* NEΨAS. *S.* nædl, nedl. *A.* needle.

naar, *cadaveris pallor*.

naare, *femorum sinus*.

nable, *umbilicus*. *S.* napel. *A.* nabell.

nadur, *coluber*. *S.* nædre. *A.* Bor. a nedder.

næ, *apprehendo*: naade, *apprehendi*.

nægd, *copia*.

nafn, *nomen*. *G.* NAMR. *S.* nama. *A.* name.

naga, *rodo*: nagade, *rosi*. *A* to gnaw, *rodere*.

nagg, *rixa*.

nayle, *clavus*. *S.* nægl. A. nail.

nakenn, *nudus*. *G.* NAUAΨS, *nudus*. *Saxonicè* nacod. Ang. naked.

naud.

naud, *malum.*
naudfyn, *neceſſitas*: naudthurfft, *neceſſitas.*
naumur, *parcus.*
naunge, *proximus.*
nauſte, *ſtatio navium.*
naut, *bos.* S. neat, *jumentum*: niten, nitenu, *pecora.* Extat vox in **neat-heard**, *bubulcus*: **neats tongue**, *lingua bovina*, &c. *A.* Bor. **nowt.**
nebbe, *naſus.* S. nebbe. *Eboracenſibus* **nebbe**, *roſtrum.* Bor. *naſus.*
nedre/ nedſtur, *inferior, infimus*: nedre/ nedſt, *inferior, infima*: nedra/ nedſt, *inferius, infimum.* S. niþep, *infra.* *Ang.* **the nedder** floor. *A.* Auſtr. **nether.**
nef. *naſus.*
nefne, *nomino*: nefnde, *nominavi.* vide nafn.
negla, *ſtipamen navis.*
neid, *anguſtia.* vide naud.
neyrn/ nein/ neitt, *aliquis, aliqua, aliquid.*
nem, *capio*: nam, *cepi.*
nema, *capere.* G. NIMAN. S. niman. *A.* **to nim.**
nema, *niſi*: nema thu giorer thad, *niſi hoc præſtes.*
nidur, *ſuſurrus.*
ny, *novilunium.*
ny, *urgeo*: nere, *urſi.* nua, *urgere.*
nyd, *rejectanea, contumelia.*
nydlegur, *abjectus.*
nyflungur, *rex*, Poëtice.
nyr/ ny/ nitt, *novus.* G. NIUR. S. neop. *A.* **new.**
nyra, *ren.*
nyt, *utor*: naut, *uſus ſum.* *Sax.* nytlic, *utilis*: nytnerre, *utilitas.*
nyu, *novem*, &c. vide Cap. 6. Gramm. noſtræ.
nikur, *bellua aquatica.*
nioole, *flos angelicæ.*
nioota, *uti*: nyt, *utor.*
niſte, *ornatus muliebris.*
nockur, *quidam*: nockur, *quædam*: nockurt, *quoddam.*
nolldur, *murmur.*
nollt, *curſitatio.*
noor, *inſtrumentum fabrile in quo ſervatur aqua ad indurandum candens ferrum.*
noot, *rete*: nætur, *retia.* *Goth.* NAT, *rete.* *Sax.* net, nyt. *A.* **nett.**
noot, *nox*: nætur, *noctes.* *Goth.* NAHTS. *Sax.* niht. *Ang.* **night.**
nordur, *Septentrio.* S. Nopð. *Ang.* **North.**
nos, *naſus.* S. nære, nore, noru. *A.* **noſe.**
not. *uſus.* vide nyt.
noturlegur, *pannis obſitus.*
nunna, *Virgo veſtalis, Monialis*, S. Nun. *A.* **Nunn.**

O.

Oærlegur, *improbus.*
obedenn, *non rogatus.* *A.* **unbidden.** vide Gramm. *Sax.* Cap. XIV. Reg. 30, in marg.
ockar & ockart, *noſter*, de duobus. vide Gramm. noſtræ Cap. 5.
oddur, *mucro.* In Danico exegetico od exponitur *acumen, cuſpis, mucro*, atque in Gloſſario *Alamannico Juniano.* MS. D. 14, *mucro, non gladius ſed acumen eſt gladii*; *ſicuti & cuſpis eſt cujuſque teli* ort. **ord** *Chaucero eſt mucro, cuſpis*: **He ſticketh him upon his ſpeares orde.**
odur, *inſanus, celer.*
offn, *fornax.* G. AHN. *Sax.* open. *A.* **oven.**
offra, *offero*: offrade, *obtuli.* S. offrian, offrigean. *Ang.* **to offer.**
offund, *invidia.*
oflugur, *robuſtus.*
oyn, *mica.*
ogur, *fretum.*
ok, *jugum.* *Goth.* JUGK, GNKA. *Sax.* zeoc. *Ang.* **yoke.**
okle, *talus.*
ol, *cereviſia.* *A.* **ale.**
olld, *ſæculum.* S. ald. *A.* **old.** *ſenex.*
olle, *in cauſa ſum.*
omak, *moleſtia.*
ond, *anima*: in plurali ander. vide ande.
ond, *anas*: endur, *anates.*
ongl, *inſomnia, patientium ejulatus.*
onn, *occupatio.*
ood, *ivi*, eſt præteritum à ved, *vado.* G. IADAGA. S. eode, *ivi.* *A.* Bor. **eod.**
oodur, *poema.*
ooff, *texui*: eſt præt. ab eg vef, *telam texo.* S. peopan. *Ang.* **to weave**, *texere.* **woof**, *trama.*
oogn, *terror vehementiſſimus.* G. AGAN, *metuere.* *Sax.* oga. *terror.*
ool, *alui*: eſt præt. ab eg el, *alo.*
oop, *ejulatio.* S. peopan. *A.* **to wæp**, *flere*: pop, **wæping**, *fletus.*

P.

Par, *par.* *Ang.* **pair.**
peyſa, *induſium.*
peningur, *pecunia.* S. peniz. *A.* **penny.**
penne, *calamus*: penna, *calami.* *Ang.* **pen.**
piel, *lima.*
pyla, *jaculum.*
pylſa, *farcimen.*
pyne, *crucio*: pynde, *cruciavi.* *Ang.* **to pine.**
pypa, *fiſtula.* *A.* **pipe.**
pyſl, *paſſio.*
pills, *veſtis muliebris.*
pilltur, *puer.*
pitla, *ahenum exiguum.*
pittur, *puteus.* S. pit. *A.* **pitt.**
plaaga, *calamitas.* *A.* **plague.**
plunt, *ſupellex.*
poke, *ſaccus.* S. pocca. *A.* **poke.**
prakkare, *mendicus.*
predikan vel predikun, *concio.*
prenta, *typis excudo.* *Ang.* **to print**, *typis excudere.* *Ang.* Bor. **to prent.**
preſtur, *paſtor.*
prettviß, *fallax.*
prym, *ſub onere duro*: habet prunde in præt.
prym, *novilunium.*
pſalmur, *pſalmus.* *A.* **pſalm.**
puke, *ſpiritus malus.*
punctur, *punctum.*
puta, *ſcortum.* vide Gramm. *Iſland.*

R.

Raa, *antenna.*
raa, *locus vel angulus hypocauſti telæ textoriæ deſtinatus.*
raan, *ſpolium.*
raas, *diſcurſitatio.*
rabb, *nugamentum, garritus.*
racke, *vulpes.*
ræ, *remigo*: rere, *remigavi*: roa, *remigare.* *Ang.* **to row.**
ræda, *oratio.*

ræna,

ræna, *oratio.*
ræninge, *latro.*
ræſe, *cuniculus ſive incile.*
raf, *erratio.*
rafftur, *lupus furioſus.*
ragl, *lentum iter.*
ragl, *erratio.*
ragn, *maledicentia.*
rak, *ellychnium.*
rakur, *humidus.*
ramballde, *rota campanæ.*
rambiggilegur, *bene munitus.*
rammur, *acerbus.* *Ang.* Bor. ramme.
ramur, *robuſtus.*
raß, *culus.* *A.* per metatheſin.
rata, *incurro*: item *viam teneo.*
raudmage, *piſciculi ſpecies.*
rauduz, *ruber.* *Sax.* peaꝺ. *Ang.* red.
raun, *experientia*: item *adverſitas.*
raup, *jactantia.*
raupare, *jactator.*
raus, *verborum prodigalitas.*
reckia, *lectus.*
reckur, *homo.*
reffur, *vulpes.*
refur, *vulpes.*
regn, *pluvia.* G. ᚱᛁᚴᚾ. *Sax.* pez̄n, pen. *A.* rain. regnboge, *iris.* A. rainbow. Þad rigner, *pluit.*
reide, *ira.* *S.* pe̋ꝺe, *ſævus.* A. wroth.
reidinguz, *ephippium, dorſuale.*
reyk, *equitandi actus.*
reyſa, *iter.*
reyte, *deglubo*: reytte in præterito. A. Bor. to ritt.
reikaffur, *fornax.*
reikninguz, *rationes.* *S.* peccan, *ſupputare.* A. to reckon.
reikur, *fumus.* *S.* pec. A. Aquilonar. & *Scotis* ræk.
reim, *ligula*: reimaz, *ligulæ.*
reinsla, *experientia.*
reip, *reſtis.* *S.* pape. A. rope.
reiz, *arundo.* *Goth.* ᚱᚨᚾᛋ.
reitur, *ſpatium ſoli.*
rek, *pello* vel *pellor*: habet rak in præterito: reka in Infinitivo.
reka, *ligo.*
renn, *lubrico*: habet rann in præt.
rettuz, *rectus*: rett, *recta*: rett, *rectum.* *S.* pihꝺ. *A.* right.
rettvys, *juſtus.* *Sax.* pihꝺ-pipe. *Ang.* righteous.
rið, *eruo*: rudde, *erui.*
riddare, *eques.* *A.* a rider.
riettur, *rectus.*
rif, *coſta.* *Sax.* pibbe. *Anglicè* rib.
rifa, *rima.*
riffuz, *lignum tranſverſum cui telam textores appendunt.*
rifur, *liciatorium.*
ryð, *equito*: reið, *equitavi.* *S.* piꝺan, *equitare.* *A.* to ride.
ryf, *lacero*: reif, *laceravi.* *A.* to rive.
ryfð, *liberalitas*: ryfur, *liberalis.*
ryk, *fumo*: rauk, *fumavi*: riuka, *fumare*: riukande, *fumans.* vide reikur.
ryke, *regno*: rykte, *regnavi.* *G.* ᚱᛖᛁᚴᛋ, *principes*: ᚱᛖᛁᚴᛁᚾᚹᚾ, *regnare.* *S.* pica, *princeps*: pice, *regnum*: pecan, peccan, pixian, *regnare.*
rykuz, *dives.* *S.* pica, *egregie dives, potens.* *A.* rich.
rym, *calendarium.* *S.* pime, *numerus.*
rym, *ſubmiſſam & raucam vocem edo*: rumde in præt.
rys, *ſurgo*: reis, *ſurrexi*: ad rysa, *ſurgere.* *S.* apiran. *Ang.* to rise.
rik, *pulvis.*
riſe, *gigas.*
riſt, *crater.*
rit, *ſcriptio, nictatio.* *S.* ppitan. *A.* to write, *ſcribere.*
ritte, *fama.*
riupa, *perdix.*
Þad rockuar, *crepuſculum incipit.*
rod, *cuticula piſcium.*
rollt, *vagatio.*
roo, *quies.*
rooa, *cauda.*
roodur, *remigium.* *A.* rudder.
rool, *evagatio.*
roos, *roſa.*
root, *radix*: rætur, *radices.* *A.* root, *radix.*
rope, *ructus.*
roskungur, *aper marinus.*
roskuz, *fortis.*
roſt, *ceruviſia.*
roſull, *ſternax.*
rot, *ictus, putredo.* *A.* to rott, *putreſcere.*
rot, *deliquium animi.*
rugl, *nugæ.*
rum, *lectus.*
run, *runa.*
runne, *ſaltus ſylvæ.*
rutur, *aries.*
ruu, *cæſaries.*

S.

Sa/ ſa/ Þad, *is, ea, id*: Articulus Præpoſitivus. v. Gramm. noſtræ, pag. 104.
ſaa en/ ſu en vel ſaa er/ ſu er/ Þad er, *qui, quæ, quod*, &c.
ſaa, *ſerere.* G. ᛋᚨᛁᚨᚾ. *Sax.* ſapan. *A.* Auſtr. to ſowe. Bor. to ſawe.
ſaad, *granum.*
ſaae, *ſero*: ſaade, *ſevi.*
ſaal, *anima.* G. ᛋᚨᛁᚠᚨᚨᚾ. *S.* ſapel, ſapl, ſaul. *A.* Auſtr. ſoul. Bor. ſaule.
ſaaldur, *cribrum.*
ſaar, *vas.*
ſaar, *vulnus.* *S.* ſap, *ulcus, ſcabies.* *A.* Auſtr. a ſore. Bor. ſear.
ſaddur, *ſaturatus.* *A.* Bor. ſadd.
ſeð, *ſatio*: ſadde, *ſatiavi.* *G.* ᛋᚨᚦ ᚨᚾᛋ, *ſaturi*: ᛋᚨᚠᚾᚨᚾ, *ſaturari*: ᚴᚨᛋᚱᚠᚷᚨᚾ, *ſaturare*: ᛋᚨᚦ ï-ᛏᚨᚾ, *implere ventrem.* *A.* I am ſaded, *repletus ſum.*
ſæde, *ſemen.*
ſækie, *adfero*: ſookte, *attuli.*
ſæll, Declinatur.
ſæng, *lectus*: ſængur, *lecti.*
ſæte, *ſedes.* vide ſit.
ſætur, *dulcis.* *Sax.* ſpæt. *Ang.* ſwæt.
ſætleike, *dulcedo.*
ſaffn, *congregatio.*
ſafn, *collectio.*
ſafnadur, *cætus, congregatio.*
ſallt, *ſal.* G. ᛋᚨᚨᛏ. *S.* ſealt. *Ang.* ſalt.
ſamlynde, *conſenſus.*
ſamteinge, *conjungo.*
ſandur, *arena.* *Sax.* ſanꝺ. *A.* ſand.
ſannſogull, *verax*: ſannarlegur/ ſannur, *verus, indubitatus.* G. ᛋᚾᚾᚷᚨ, *veritas*: ᛋᚾᚾᚷᛖᛁᚾᛋ, *verus.*
ſauder, *ovis.*
ſaup, *ſorbillum*, a ſoup. *Sax.* ſupan, *A.* to ſup, *ſorbere.*
ſaurgan vel ſaurgun, *inquinatio.*
ſeð, *ſatio*: ſadde, *ſatiavi*: ſaddur, *ſaturatus*: ſeðia, *ſatiare.* vide ſeð, ſupra.
ſef, *dormio*: ſvaf, *dormivi*: ſofa, *dormire.* *S.* ſpefen, *ſomnium*: ſpefan, *ſopire.*
ſeige, *dico*: ſagde, *dixi.* *S.* ſecgan. *A.* to ſay, *dicere.*
ſeinn, *tardus.*
ſeirn, *tardus.*
ſel, *mappalia.*
ſel, *vendo*: ſelde, *vendidi.* *S.* ᵹeſyllan. *A.* to ſell, *vendere.*
ſelur, *phoca.* *A.* a ſeal.
ſem, *lites dirimo*: habet ſamde in præterito. *S.* ſeman, *reconciliare*: ſema, *ſequeſter.*
ſende, *mitto.* *S.* ſenꝺan, *mittere.* A. to ſend.
ſet, *pono*: ſette, *poſui.* *Saxonicè*

cè ſettan, *ponere.* Ang. **to ſett.**
ſex, *ſex*, &c.
ſiaalfur, *ipſe.* Ang. **ſelf.**
ſidur, *mos.*
ſiergoduz, *philautos.*
ſierleguz, *ſui ſenſus, ſingularis.*
ſigd, *falx.* *Sax.* ꝛıþe. Angl. **ſithe.**
ſigg, *callus.*
ſigur, *victoria.* *S.* ꝛıȝe, *victoria:* ꝛıȝop, *triumphus.*
ſyd, *coquo:* ſaud, *coxi:* ſioda, *coquere.* A. **to ſæth,** *coquere:* **ſodden,** *coctus.*
ſydre/ ſydſtur, *poſterior, poſtremus:* ſydre/ ſydſt, *poſterior, poſtrema:* ſydſt, *poſterius, poſtremum.* pro eo dicunt & ſidare, ibid. *Sax.* ꝛıþþan, *poſt, poſtea.*
ſyg, *deorſum feror:* habet in præterito ſie & ſeig.
ſyga, *deorſum ferri.*
ſyg, *ſorbeo:* ſiuga, *ſorbere:* ſiugande, *ſorbens.*
ſyke, *morbus.* *G.* SIUKS, *infirmus.* *S.* ꝛeoc. A. **ſick.**
ſylld, *halec.*
Þad ſyler, *gelu & pruina condenſatur ſolum.*
ſylungur, *trutta.*
ſyn, *ſui.*
ſyndga, *pecco:* ſyndgade, *peccavi.* *S.* ꝛınȝıan, *peccare:* ꝛınne, *peccatum.* Ang. **to ſinn, ſinn.**
ſyne, *monſtro:* ſynde, *monſtravi.*
ſyng, *cano:* ſaunge, *cecini:* ad ſingia, *canere.* *Goth.* SIGGVAN. *S.* ꝛınȝan. Ang. **to ſing.**
ſyp, *ſorbeo:* ſaup, *ſorbui:* ſiupa, *ſorbere.* vide ſaup.
ſyſter, *ſoror.* *G.* SVISTAR. *S.* ꝛpeoꝛꝛep, ꝛpuꝛꝛep, ꝛuꝛꝛep. A. **ſiſter.**
ſilgia, *ornamentum muliebre.*
ſinn huor/ ſyn huoꝛ/ ſitt huort, *diverſus, a, um.*
ſinne, *affectus.*
ſio, *ſeptem*, &c.
ſioole, *rex.*
ſioor, *mare.* *G.* SAIV. *S.* ꝛæ, Ang. **ſea.**
ſit, *ſedeo:* ſat, *ſedi.* *G.* SITAN. *S.* ꝛıttan. A. **to ſit,** *ſedere.* *G.* SITAL. *S.* ꝛetol. Ang. **ſeat, ſettle,** *ſedes, cathedra.*
ſivalur, *teres.*
ſiukuz, *ægre habens.* vide ſyke.
skaak, *ludus latronum.*
skaal, *phiala.*
skaallð, *poëta.*
skade, *damnum.*
skafft, *manubrium, ſcaptus.* A. **ſhafft.**
skal, *debeo.* vide Gramm. noſtræ pag. 48, 49.
skalm, *genus enſis.*
skapa, *facio:* skoop vel skapte, *feci, formavi.* *Sax.* ꝛceapan. A. **to ſhape.**
skarn, *ſtercus.* Ang. Bor. **cow-skarn.**
skart, *ornamentum, mundus.*
skaß, *mulier impudica.*
skaud, *res nihili.*
skaut, *peplum, ſinus.*
skegg, *barba.*
skeid, *cochleare.*
skeifuz, *vulgus.*
skek, *quaßo:* skook, *quaßavi:* skaka, *quaßare.* *S.* ꝛceacan. A. **to ſhake.**
skell, *cum ſono collidor:* habet in præterito skall.
skendur, *depravatus.*
skemtun, *oblectamentum.*
sker, *ſeco, tondeo:* skera, *tondere.* *S.* ꝛceaꝛan. A. **to ſhær.**
sker, *ſaxum.*
skiaaz, *feneſtra.*
skiaaz, *tranſenna.*
skiæde, *materia calcei.*
skiaz, Adjectivum.
skiallegur/ skialleg/ skiallegt, *diſertus, a, um.*
skialleguz, *diſertus, diſtinctus.*
skiemtan, *oblectamentum.*
skiez, *ſcopulus.*
sky, *nubes.* A. **ſky,** *æther.*
skyn, *fulgeo:* skeyn, *fulſi.* *Goth.* SKEINAN. *S.* ꝛcınan. A. **to ſhine,** *fulgere, coruſcare.*
skyr, *perſpicuus.* *S.* ꝛcıꝛe. Ang. **ſheer.**
skil, *redditio.*
skil, *diſtinctio, cognitio.* Ang. **skill.**
skil, *intelligo, diſtinguo:* habet skilde in præterito.
skin, *fulgor.* vide skyn.
skindugleike, *celeritas.*
skinn, *pellis.* A. **ſkin.**
skiootleike, *celeritas.*
skiottur, *diſcolor.*
skip, *navis.* *G.* SKIP. *Sax.* ꝛcıp. A. **ſhip.**
skipte, *diviſiones.*
skirta, *interula.* A. **a ſhirt.**
skol, *vappa.*
skomm, *ignominia.*
skoogur, *ſylva.*
skoor, *calceus.* *G.* SKOH. *S.* ꝛceo, ꝛco, ꝛcoe. A. **ſhoe.**
skop, *pudenda.*
skor, *ſcabellum.*
skoruglegur, *ſerius.*
skot, *jaculatio,* item *angulus.* *S.* ꝛceoꝛan, *jaculari.* *Ang.* **to ſhoot.** ꝛceaꝛ, *angulus.*
skraut, *ornamentum, mundus.*
skref, *paſſus.*
skrida, *ruina montis vel rupis.* *A.* Bor. dicunt **a skræd of cloath,** i. e. *pars panni minutula è toto diſſecta.*
skrifare, *ſcriba.*
skryn, *ſcrtuium.* *A.* **ſhrine.**
skrimſl, *monſtrum.*
skref, *glacies rara & tenuis.*
skrollt, *vagatio.*
skrum, *jactantia.*
skualleduz, *garritus.*
skugge, *umbra.*
skurduz, *ſectio.*
skutull, *miſſile telum.* *Anglice* **a ſhuttle.**
skutur, *puppis.*
skuum, *ſpuma.* *A.* **ſcum.**
slæ, *verbero:* sloo, *verberavi:* slaa, *verberare.* *G.* SLAHAN. *S.* ꝛlean: inde *Ang.* **to ſlay,** *occidere.*
slæmur, *malus.*
slakur, *remiſſus.* *A.* **ſlack.**
sleyf, *cochleare.*
slepp, *evado:* slapp, *evaſi.* *A.* **to ſlip away,** *evadere.*
slette, *explano:* in præt. slette.
slieter, *planus.*
sly, *ſtuppa.*
slingur, *verſutus.*
slior/ slioo/ sliott, *hic & hæc & hoc hebes.* *A.* **ſlow.**
slock, *helluatio.*
slock, *extinguo:* slockte, *extixi.* *Ang.* Bor. **to ſlocken.** Auſtr. **to ſlake.**
slood, *via in nive trita.*
sloppuz, *album.*
slot, *arx.*
smaa, *temnere, contemnere:* eg smaae, *temno.*
smaar/ smaa/ smaatt, *parus, a, um,* smaar/ smærre/ smæſtur: smaa/ smærre/ smæſt: smaatt/ smærra/ smæſt.
smala, *upilio.*
smell, *cum ſono claudor vel collidor:* habet small in præt.
smelltur, *colliquatus.*
smyde, *fabricatio.*
smyg, *auguſtias penetro:* habet smaug in præterito. smiuga in Infinitivo.
smyr, *ungo:* habet smurde in præt. *A.* **to ſmear,** & **beſmear,** *ungere, illinere.*
snære, *reſtis.*
snaudur, *vacuus.*
sneipa, *ignominia.*
sny, *verto:* eg snere, *verti:* að snua, *vertere.*

ſnylld, *elegantia.*
ſnille, *elegantia.*
ſnioor, *nix.* *S.* ꝛnap, ꝛnau. *A.* ſnow, ſnaw. ꝛnapan, *ningere*: to ſnow, to ſnaw. Þad ſniooar, *ningit.*
ſnoggur, *celer.*
ſnoot, *mulier.*
ſnotur, *velox.*
ſnotur, *alacer.*
ſock, *mergor.* *A.* to ſoak, *macerare*; apud *A.* Bor. ſignificat, *aquis diu mergere.*
ſockue, *mergo*: ſockte, *merſi.*
ſod, *juſculum.*
ſodulbakadur, *qui dorſo curvato & veluti aduncо eſt*: dicitur de equis quibus ephippium commodiſſime poteſt inſterni. *A.* Bor. ſaddle-back'd.
ſogn, *fama & rumor vulgi.* v. ſeige.
ſol, *alga eſculenta.*
ſonur, *filius.* *G.* ᛋᚢᚾᚾᛋ. *S.* ꝛuna, nu, ne. *A.* ſon,
ſoolskyfa, *horologium ſolare.*
ſoome, *honor.*
ſoot, *fuligo.* *A.* ſoot.
ſoott, *morbus.* *G.* ᛋᚮᚾᚺᛏᛁᚾᛋ, acc. pl. *infirmitates.* Apud *A.* Bor. morbus quidam oves infeſtans dicitur the ſowt.
ſope, *hauſtus.* *A.* Bor. dicunt a ſope of milk, drink, *&c.*
ſorp, *quiſquiliæ.*
ſpad, *juſculum.*
ſpad, *opſonium.*
ſpade, *liguncula.* *S.* ꝛpaðu. *A.* ſpade.
ſparlak, *aulæum.*
ſpaung, *lamina*: ſpeingur, ſpaanger, *laminæ.* *A.* ſpangle.
ſpeigell, *ſpeculum.*
ſpensl, *fibulæ.*
ſperre, *exporrigo*: ſperte, *exporrexi.*
ſpialld, *tabula.* *Goth.* ᛋᛗᛁᛚᚨᚾᚱᚾ. *S.* ꝛpellan, *narrare.*
ſpie, *ludibrium.*
ſpie, *illuſio.*
ſpy, *vomo*: ſpioo, *vomui.* *A.* to ſpue.
ſpil, *luſus.*
ſpille, *corrumpo*: ſpilltte, *corrupi.* *Sax.* ꝛpillan, *vitiare, corrumpere.* *Ang.* to ſpoil, to ſpill.
ſpinn, *neo*: ſpann, *nevi.* *Goth.* ᛋᛗᛁᚾᚾᚨᚾ. *Sax.* ꝛpinnan. A. to ſpin.
ſpioll, *vitium.* vide ſpille.
ſpioot, *haſta.* *Sax.* ꝛpitu, *veru, obelus.* A. a ſpit.
ſpir, *interrogo*: ſpurde, *interrogavi.* *S.* ꝛpyꝛian, *explorare, exquirere, ſcrutari.* Dicunt *Scoti*, to ſpær at him, *interrogare illum*, vel *quærere ex illo.* ad ſpyria han ad, *Marc.* 9. 32. Ang. Bor. to ſpeer after news.
ſponn, *ſpithama.* *S.* ꝛpan, Ang. ſpan.
ſpooe, *avis ſpecies.*
ſpoonn, *cochleare.* A. ſpoon.
ſpor, *veſtigium.* *S.* ꝛpoꝛ.
ſpore, *calcar.* *S.* ꝛpoꝛa, ꝛpuꝛ. A. ſpurre.
ſpott, *ludibrium.* A. ſport, *ludibrium.*
ſpryng, *rumpor vel inſanio*: habet ſprack in præt.
ſprund, *fœmina.*
ſpurull, *avidus quærendi.* vide ſpyr.
ſtabbe, *acervus.*
ſtada, *ſtatio.* *Sax.* ꝛtaþa. *Ang.* ſtathe, *ſtatio navium.* *Ang.* Bor. dicunt ſteathel hay, i.e. *fœnum fundamento ſtratum.*
ſtadur, *urbs.* *Goth.* ᛋᛏᚨᚦᛋ, ᛋᛏᚨᛞᛋ. *Sax.* ꝛted. *Ang.* ſtead, *locus.*
ſtæle, *animum addo*: ſtolltte, *animum addidi.*
ſtafn, *prora vel puppis.*
ſtam, *balbuties.* *G.* ᛋᛏᚨᛗᛋ, *mutus, ſurdus.* *S.* ꝛtameꝛ,up. *balbus, blæſus.* *A.* to ſtammer *balbutire.*
ſtaung, *haſta*: ſteingur, *haſtæ.* Stang *Eboracenſibus* eſt *lignum oblongum, contus bajulorum.*
ſtaup, *poculum.*
ſteckur, *caula.*
ſtedie, *incus.* *Eboracenſ.* ſteddy.
ſtef, *verſus intercalaris.* *Ang.* ſtaffe, ſtave.
ſteffna, *dica.*
ſtefnlegur, *modeſtus.*
ſteik, *aſſum*: ſteikur in plur. *A.* ſteaks. Niſi potius derivanda eſt vox à ſtycke. n. g. fruſtum, tomus; quod ab ad ſtyckia in fruſta diſſecare.
ſteirn, *lapis.* *G.* ᛋᛏᚨᛁᚾᛋ. *S.* ꝛtan. *A.* ſtone, ſtane.
ſtel, *furor*: habet ſtal in præt.
ſtela, *furari.*
ſtend, *ſto*: ſtood, *ſteti*: ſtanda, *ſtare.* *G.* ᛋᛏᚨᚾᛞᚨᚾ. *S.* ꝛtandan. *A.* to ſtand.
ſterkur, *fortis.* *A.* ſtark, *rigidus, flexu difficilis.*
ſtiake, *contus.* *A.* ſtake.
ſtiarna, *ſtella.* *Goth.* ᛋᛏᚨᛁᚱᚾᚱᚾᛋ, *ſtellæ, Marc.* 13.25. *S.* ꝛteoꝛꝛa. *A.* a ſtar, *ſtella.* *A.* Bor. a ſtarne. *Scoticum* ſterne occurrit in præfatione Æneidos *Douglaſianæ*, ubi *Virgilius* in hunc modum laudatur:

Choſin charbunkill, cheif ſloure, and cedir tre,
Lanterne, lade ſterne, myrrour, and A per ſe.

in eadem præfatione ſic *Douglaſius* deum invocat:

I mene, tho king of kings, lord eterne,
Thou be my muſe, my gidare, and lade ſterne.

ſtid, *fulcio*: ſtudde, *fulcivi.*
ſtifur/ ſtifarleguꝛ, *validus.*
ſtigd, *offenſio.*
ſtiggur, *qui ſe capi non patitur*: ſtiggur/ ſtigguare/ ſtiggua-ſtur.
ſtyg, *pede premo*: habet ſtie vel ſteig in præterito: ſtyga, in Infinitivo. *G.* ᛋᛏᛁᚷᚨᚾ. *S.* ꝛtiꝛgan, *ire.*
ſtyn, *doleo*: ſtunde, *dolui.* *Ang.* Boreal. dicunt, it ſtounds, *dolet.*
ſtyng, *pungo*: ſtack, *pupugi.* *S.* ꝛtinꝛan. *A.* to ſting.
ſtynt, *colluctatio.*
ſtille, *tempero*: habet ſtilltte in præt. *Sax.* ꝛtille. *A.* ſtill, *tranquillus, quietus.*
ſtir, *bellum.* *S.* ꝛtyꝛian, *movere, turbare, irritare.* *A.* to ſtirre.
ſtirbiorn, *bellicoſus urſus.*
ſtock, *ſalto*: ad ſtockna, *ſaltare*: ſtocknande, *ſaltans.*
ſtod, *columna.* *S.* ꝛtuðu, ꝛtuþe, ꝛtuþu. *A.* ſtud, *fulcrum.*
ſtodugur, *ſtabilis.*
ſtollttur, *ſuperbus, elegans.*
ſtoo, *focus*: ſtoor, *foci.*
ſtood, *equi admiſſarii*: & *equæ quando ad generationem ſeptis includuntur atque aluntur.* Inde *Ang.* ſtead.
ſtoor, *magnus.*
ſtoor/ ſtærre/ ſtærſtur, *magnus, major, maximus*: ſtoor/ ſtærre/ ſtærſt, *magna, major, maxima*: ſtoort/ ſtærra/ ſtærſt, *magnum, majus, maximum.*
ſtor, *juncus.*
ſtormuꝛ, *tempeſtas.* *S* ꝛtoꝛm. *A.* ſtorm.
ſtraakoottuꝛ, *nequitioſus.*
ſtraakskapuꝛ, *nequitia.*
ſtraakuꝛ, *nebulo.*
ſtraanguꝛ, *rigidus.* *Ang* Auſt. ſtrong, Bor. ſtrang.

ſtraanguꝛ/

ſtraangur/ ſtraung/ ſtraangt, *aſper, durus, a, um.*
ſtraff, *garritus.*
ſtreittur, *arduus, rebellis.*
ſtriaal, *rarum quid.*
ſtry, *ſtria.*
ſtryd, *bellum.*
ſtrydur, *intenſus.*
ſtryk, *ito*: habet ſtrauk in præterito perfecto: ſtryka, in Infinitivo.
ſtrypur, *nudus homo.* *Ang.* to ſtrip, & ſtript, eſt *veſtes alicui detrahere*; *exutus, nudatus.*
ſtrond, *ora maris.* *S.* ꝛtꝛeond, ꝛtꝛand. *A.* ſtrand.
ſtulka, *puella.*
ſtund, *hora.*
ſtuttur, *brevis.* *Ang.* Bor. to ſtutter. ſtuttur/ ſtyttre/ ſtyttſtur, *brevis, brevior, breviſſimus.*
ſvack, *tumultus ſuſurrantium.*
ſuangur, *eſuriens.*
ſuanhuitur, *candidus inſtar cygni.*
ſvar, *reſponſum.* *S.* anꝺꝛꝑapian. *A.* to anſwer, *reſpondere.*
ſuartur, *niger.* G. SVART. *S.* ꝛꝑeapꝛ. *A.* ſwearthy.
ſuck, *lucta.*
ſudur, *meridies.* *S.* ꝛuꝺ. *Ang.* the ſouth.
ſveffn, *ſomnus.* *S.* ꝛuefen.
ſuefungur, *ſomnolentus.*
ſveinn, *puer, miniſter.*
ſueit, *populus*; item *provincia.*
ſuellit, *eſurio*: ſuallit, *eſurivi.*
ſver, *juro*: ſoor, *juravi.* *Goth.* SVARAN. *S.* ꝛꝑepian. *A.* to ſwear, *jurare.*
ſverb, *limo*: ſvarb, *limavi.*
ſverd, *enſis.* *S.* ꝛꝑeoꝛꝺ. *Ang.* ſword.
ſvyk, *fallo*: ſveyk, *fefelli*: ſvykia, *fallere.* *S.* ꝛꝑican, *prodere, decipere*: ꝛꝑica, *deceptor, proditor.*
ſvik, *inſidiæ.*
ſvil, *lactes.*
ſvingl, *vertigo.*
ſuinna, *probitas, prudentia.*
ſuinnur, *prudens, honeſtus*; item *parcus, ad rem attentior.* Inde forſan celebre Regum *Danorum* nomen Suin.
ſumar, *æſtas.* *Sax.* ꝛumeꝛ, op. *Ang.* ſummer. Það ſumraz, *æſtas ingruit.*
ſundurbryt, *diffringo.*
ſundurlinde, *diſſenſio.*

T.

Taag, *vimen.* *S.* ꝛꝛiz, ꝛꝛiza. *Ang.* twig.
taal, *deceptio.*
tack, *clamor opilionum*: inde að tacka, *clamoribus gregem compellere.*
tað, *excrementum aridum.*
tæ, *lanam carpo*: in præt. taade, in Infinitivo tæia.
tagl, *cauda equina.* G. TAGL, *capillus.* Inde *S.* tægl, *cauda.* *A.* tail.
tak, *ictus.*
tal, *numerus.* *A.* tale. *S.* talian, *æſtimare.*
tala, *loquor*: talade, *locutus ſum.* *S.* talu. *A.* tales, *fabulæ*; à tellan, to tell, *loqui, dicere narrare.*
tamur, *aßuetus, manſuetus.* *S.* tam, tame. *A.* tame.
tappe, *ſtipamen.*
tarffur, *taurus.*
taug, *funiculus*; à toga, *attrahere.* *A.* to tow.
taung, *forceps*: teingur, *forcipes.* *A.* tonges.
tek, *ſumo*: took, *ſumpſi*: taka, *ſumere.* *A.* to take.
teirn, *lamina.*
tel, *numero*: talde, *numeravi.* *A.* to tell.
tem, *domo*: tamde, *domui.* *S.* tamian. *A.* to tame.
tennur, *dentes*: tonn, *dens.* G. TANDS. *S.* eliſo N, toð. *Ang.* tooth.
tidinde, *rumores.* *A.* tidings.
tidugur, *tempeſtivus.* *Sax.* tiꝺ. *tempus, hora.*
tigg, *mando dentibus*: tugde in præt. tiggia, in Infinit.
tyk, *canis canicula*: tykur in plur. *A.* Bor. a tyke, *canis.*
tyne, *perdo*: tynde, *perdidi*: tyndur, *perditus.*
tyr, *Deus Aſianorum.*
tyr, *Mars vel Mercurius.*
tyu, *decem*, &c. vide Gramm. noſtræ Cap. 6.
tillaatſeme, *indulgentia.*
tiorn, *ſtagnum ſeu lacus.* *Ang.* Bor. a tarn.
titlingur, *avicula.* *Ang.* a tit, *parus.*
toff, *mora.*
toffur, *magia.*
tolle, *hæreo*: tollde, *hæſi.*
tolungur, *loquax, diſertus.* *Sax.* tellan, *dicere, loqui, narrare.* A. to tell.
tomur, *vacuus.* *Anglis* Aquilonaribus tum, teum.
tonn, *dens.* vide tennur.
tooffa, *vulpes.*
toolff, *duodecim.* vide Cap. 6. Gramm. noſtræ.
torff, *ceſpes.* *S.* tuꝛꝛe. A. turfe.

traaß, *obſtinatio.*
traudur, *invitus.*
tred, *tero*: trad, *trivi*: troda, *terere.* *S.* tꝛeꝺan. Anglicè to tread.
trie, *lignum.* G. TRIN. *Sax.* tꝛeop, tꝛyꝺ. A. træ.
trigd, *virtus, fidelitas.*
trine, *roſtrum.*
trippe, *equula.*
trog, *linter.* *Sax.* tꝛoz. Angl. trough, *alveus.*
troll, *gigas.*
trur/ truu/ truutt, *fidus, a, um.* Ang. true. truu, *fides.* *Sax.* tꝛeope.
tueir, *duo.*
tugur, *numerus vicenarius.*
tuinne, *filum lineum.* *S.* tꝛin. A. twine, *filum retortum*: à tꝛinan, *conduplicare.* Ang. to twine.
tungl, *luna.* *S.* ſtella, *aſtrum.*
turn, *turris.* *S.* top. A. tower.
tuttugu, *viginti.* vide Cap. 6. Gramm. noſtræ.

Þ.

Þaang, *alga.*
Þacka, *gratias ago*: Þackade, *gratias egi.* *Sax.* þancaꝛ. Ang. thanks, *gratiæ*: & þancian, to thank, *gratias agere.* Þackargiord, *gratiarum actio.*
Þad, *hoc vel illud.*
Þægd, *beneplacitum.*
Þægmælſtur, *taciturnus.*
Þægur, *gratus.*
Þær, *illæ*: plurale ab hun, *illa.*
Þamb, *tentigo.*
Þamb, *extenſio.*
Þang *alga.*
Þare, *alga.*
Þaug, *illa*, plurale à Þad, *illud.*
Þefur, *odor.*
Þeyr, *illi*, plurale ab hann, *ille.*
Þeingell, *rex*, Poëtice.
Þeige, *taceo*: Þayde, *tacui.* *G.* ÞAGAN, *tacere.*
Þen, *extendo*: Þande, *extendi.*
Þeſſe, *hicce.* v. Cap. 5. Gramm. noſtræ. Þeß kyns, vel Þeß konar, ejuſmodi.
Þickur, *craßus.* *S.* þiccol. Ang. thick.
Þid, *vos*: dualis à Þu, *tu.*
Þad Þidnar, *quod gelu rigidum erat, reſolvitur.* A. to thaw, *regelare.*
Þiez, *vos*: plur. à Þu, *tu.*
Þiettur, *denſus.*
Þiſe, *furtum.* *Sax.* þeoꝛ. Ang. thæf, *fur.*
Þigg, *accipio*: Þaa, *accepi*: Þiggia,

Þiggia, *accipere.* *Sax.* þicgean.
Þy, *mancipium.* *S.* þeop.
Þy, *famulitium.*
Þydur, *egelidus.*
Þil, *ſponda.*
Þil, *confuſe recito*: habet Þulde in præterito.
Þing, *forum, res.* *S.* þinz, *res, cauſa.* Inde **the huſtings**, *Iſlandicè* Þinghuſe. *Marc.* xv, 16. *John.* xviii, 28, 33. *domus cauſarum*, vel *forum Londinenſe.* Anglicè **thing**, *res.*
Þingd, *gravitas.*
Þinn, *tuus*: Þyn, *tua*: Þitt, *tuum.* vide Cap. 5. Gramm. *Angl. Sax.*
Þioffur, *fur.* vide Þiſe.
Þioo, *femur.* *A.* **thigh.**
Þioor, *bos caſtratus.*
Þioos, *portio vel ceti*, vel *alterius cadaveris partiti.*
Þis, *feſtinanter & tumultuoſe incedo*: habet Þuſte in præt.
mier Þiſter, *ſitio.* *A.* **to thirſt.**
Þogull, *taciturnus.* vide Þeige.
Þoka, *caligo.*
Þol, *patientia, tolerantia.* *Goth.* ᚦᛗᛚᚨᚾ, *pati*: ᚦᛗᛚᛞᛁᚾᛚ, *patientia*, *Sax.* þolian, *pati.*
Þomb, *alicujus rei extenſio.*
Þooff, *condenſatio.*
Þooſe, *dorſuale.*
Þootta, *tranſtrum.*
Þor, *audacia.* *S.* þeappan. *A.* **to dare**, *audere.*
Þorfnun, *abſtinentia.*
Þorn, *fibula.*
Þræll, *ſervus.* *Sax.* þpæl. *Ang.* **thrall**; & **thraldome**, *ſervitus.*
Þrælſlegur, *ſervilis.*
Þrætne, *contentio.*
Þraunguz, *anguſtus.* *A.* **throng.**
Þreya, *thorax.*
Þreittur, *feſſus.*
Þrep, *parietis pars prominens.*
Þridia/ Þridia/ Þridta, *tertius, tertia, tertium.*
Þrif, *nutritio.* *A.* **to thrive**, *augeri, nutriri.*
Þrym, *ſub onere duro*: habet in præt. Þrumde.
Þryz, *tres.*
Þroskulldur, *limen.* *S.* þæppc-pald. *A.* **threſhold.**
Þrot, *defectus*; item, *vocula juris mendicis egeniſque applicari ſolita, qui proximorum bonis alendi ſunt.*
Þu, *tu.*
Þuæ, *lavo*: Þuode, *lavi*: Þua, *lavare.* G. ᚦᚹᚨᚺᚨᚾ. *S.* þpehan, þean. Þuætte, *lotio*: Þueigenn, *lotus.*
Þuerfare, *aſcia.*
Þuffa, *tumor terræ.*
Þungur, *gravis.*
Þunnur, *tenuis.* *S.* þinne, *tenuis.* *A.* **thin.**
Þuß, *gigas.*
Þuſund, *mille*: Þuſunder, *millia.* vide Cap. 6. Gramm. *Angl. Sax.*

u.

ude, *imber*: Þad udar, *continui imbres deſcendunt.*
ugla, *noctua.* *A.* **owle.**
ulffur, *lupus.* G. ᚢᛚᚠᛋ. *S.* pulf. *A.* **wolf.**
ull, *lana.* *S.* pulle. *A.* **wooll.**
undarlegur, *mirus, alienus.* *S.* pondop. *A.* **wonder**, *miraculum.*
undeforull, *faldus animi.*
unge, *pullus.* *S.* ionz, *juvenis.*
ungur, *juvenis.*
ungur/ ingre/ ingſtur, *juvenis, junior, maxime juvenis.* *S.* ionzpe. *A.* **younger.**
unna, *favere*: unnande, *favens*: unne *favi*, ab ann *faveo.* *S.* unnan, zeunnan, *indulgere, ex mera gratia dare.*
upphaf, *initium, principium.*
upphriggiadur, *qui eſt tumenti gibboſoque dorſo, inſtar elephanti.* *Sax.* hpicze, *dorſum.* *A.* Bor. **rigg.**
urde, *erui*; ab ir, *eruo.*
urskurdur, *cenſura, judicium, ſententia lata.*
utburdur, *expoſititium quid.*
uxe, *bos caſtratus.* *S.* oxa. *Ang.* **ox**, *bos.*

v.

Vad, *vadum.* *S.* paban, *vadare, vadum tranſire*: pad, *vadum.* *Eboracenſibus* **a wath.**
vadur, *funis.*
vær vel vier, *nos*; plur. ab eg, *ego.* v. Gr. *A. S.* Cap. 5.
vard, *jucunda quies.*
vaf, *involutio.*
vafenn, *implicatus.*
vagl, *trabs.*
vagn, *currus.* *S.* pæzen. *Ang.* **wain**; **or waggon.**
valenn, *electus.* G. ᚠᚨᛚᚷᚨᚾ, *eligere*: ᚷᚨᚠᚨᛚᛚᛁᛞᚨᚾᛋ, *electos, Luc.* 18. 7. *A.* Bor. **to weal**, *eligere.*
valennkunnur, *perſpectæ fidei & integritatis homo.*
vallttur, *vacillans in verbis & ſermone fallax.* *A.* **to falter**, in verbis vacillare.
vanmegnuguz, *imbecillis.* ᚠᚨᚾ, & pana, ut antea notavimus, denotant *defectum.*
var, *cautus.* *Sax.* pæpe, *cautio.* *A.* **wary**, *cautus*: **beware**, *cave.*
vareigd, *cautio, prudentia.*
vargur, *furioſus*: vann giordiſt varguz i vie, *violavit vel exuit ſacramentum.*
varme, *calor.* G. ᚠᚨᚱᛗᚷᚨᚾ, *calefacere.* *S.* pæpmian, pyp-man. *A.* **to warme.**
varorduz, *prudens & parcus.* G. ᚠᚱᛟᚨᚾ, *ſapiens.*
varp, *ora calcei, pullatio.*
vaſe, *funda.*
vax, *cera* *S.* pæx. *A.* **wax.**
ved, *vado*: habet ood in præterito. vada, *vadere.* v. ood.
vedur, *aër, ventus.* *Sax.* peden. *Anglicè* **wether**, *tempeſtas, cælum.*
vef, *circumvolvo*: habet vafde in præt.
vef, *telam texo*: habet oof in præt. vefa, *texere.* *S.* peo-pan. *A.* **weave.**
vefur, *tela textoria.* *S.* pexta. *A.* **the weft**, *ſubtegmen.*
veg, *trutino vel interimo*: habet vo in præt. vega, *trutinare.* *S.* pæzan. *A.* **to weigh.**
veggur, *paries.*
veglegur, *inſignis, glorioſus.*
vegſamlegur, *inſignis, glorioſus.*
vegſemd, *honor.*
vegur, *via.* G. ᚹᛁᚱᛋ. *S.* pæz, pez, *via.* *A.* **way.**
veide, *venor*: habet in præt. veidde.
veikur, *infirmus, languidus.* *S.* pac, pace. A **weak.**
veitsla, *convivium.*
vek, *excito*: vakte, *excitavi.* *S.* pacian, *excitare.* Angl. **to waken, awaken.**
vel, *eligo*: valde, *elegi.* vide valenn.
vell, *ebullio*: vall, *ebullii.* *S.* pe-allan, *fervere, æſtuare. Droitwicenſibus* **to wall.**
velld, *levando oneri ſum*: habet valld in præt. Infinitivus eſt vallda.
vellde, *potentia.* *Goth.* ᚹᚨᛚᛞᚨᚾ. *S.* pealdan, *dominari, poteſtatem habere.* Þald, *potentia*: pealdan etiam ſignificat *regere, gubernare.* Inde apud nos **to weild the ſcepter, to weild the ſword,**

ſword, *ſceptrum, gladium regere.*

vellt, *volvor*: habet vallt in præt. A. Bor. to wellt a tart, i. e. *evertere.* *Goth.* ᚢᚨᛚᚢᚷᚨᚾ. *S.* palpian. A. to wallow.

ven, *aſſuefacio*: vande, *aßuefeci.* *Sax.* ᚷepunian, *aſſueſcere.* A. to wont.

vende, *verto.* G. ᚢᚨᚾᛞᚨᚷᚨᚾ. *S.* penban, *vertere.* Ang. to wind.

ver, *defendo*: varde, *defendi.* *S.* pepian, *defendere.* Angl. to ward.

ad vera, *eſſe*; Infinitivus ab eg er vel em, *ſum*; in ſecunda Perſona Imperativi vertu, unde Ang. Boreal. dicunt war thou by, i. e. be thou by, or ſtand out of the way.

verd, *cogor*: habet in præt. vard.

ad verda, *fieri*; ab eg verd, *fio.* vide Gramm. Angl.Sax. c. 7.

verdur, *prandium.*

veria, *armamentum.*

verk, *opus.* *S.* peopcan, *operari.* Ang. to work.

verola, *aqua quæ non congelatur.*

veske, *ſcrinium, pyxis.* Angl. deske.

veſolld, *miſeria, calamitas*

veſtur, *occidens.*

vetur, *hyems.* G. ᚢᛁᚾᛏᚱᚾᛋ. *S.* pintep. A. winter,

Þad vetraz, *hyemeſcit*; unde A. Bor. dicunt it weathers, *tempeſtas ſævit.*

vid, *nos*, de duobus.

vidburdur, *eventus.*

vidur, *arbor, lignum.*

vidur, *frutex ve arbor.*

vie, *ſacramentum juſtitium.* G. ᚢᛖᛁᚺᚴ, vel ᚢᛖᛁᚺᛋ, *ſanctus.*

viel, *cauda avis.*

viel, *fallacia.*

vielinde, *gula.*

vier vel vær, *nos.*

vif, *fœmina.* *S.* pif. A. wife.

vige, *munimentum.*

vigur, *enſis.*

vydforall, *qui longe lateque peregrinatur.* vydur, *amplus.* *S.* pid, pide. A. wide.

vyg, *cædes.* *S.* pig, *bellum.*

vyk, *ſinus terræ*; etiam vik. *S.* pic, pÿce, *ſinus, ripa, littus ſinuoſum.*

vyk, *cedo*: veik vel viek, *ceſſi*: vykia, *cedere.*

vyn, *vinum.* G. ᚢᛖᛁᚾ. *S.* pin. Ang. wine.

vyngl, *vertigo.*

vys, *ſapiens.* *S.* pif. A. wiſe.

vil, *volo.*

villa, *error.* *S.* ᚦpolian, *errare.*

villtur, *errore captus.*

villd, *voluntas.* *S.* pilla. A. the will.

vinatta, *amicitia.* *Sax.* pine, *dilectus.*

vind, *glomero*: vatt, *glomeravi.* Ang. to wind.

vindur, *curvus.*

vindur, *ventus.* G. ᚢᛁᚾᛞᚨᛋ. *S.* pind. A. wind.

vingan, *amicitia, favor.*

vinn, *laboro*: vann, *laboravi.* G. ᚢᛁᚾᚾᚨᚾ, *tolerare.* *S.* pinnan, *laborare.*

vinſæll, *amicitia pollens.*

vinskapur, *amicitia.* *Sax.* pineſcip, *fraternitas.* ovinskapur, *inimicitia.*

vinur, *amicus.*

virke, *vallum.* *S.* pepc, peopc. A. a work, vel bullwork.

vit, *ratio, ſcientia.* G. ᚢᛁᛏᚨᚾ, *ſcire.* *S.* pitan. A. I wot, *ſcio*: pitt, wit, *ingenium.*

vitna, *teſtor*: vitnade in præt. G. ᚢᛖᛁᛏᚢᚱᚴᚨᚾ, *teſtari.* *S.* ᚷepita, *teſtis*: pitneſſe, ᚷepÿtniſ, *teſtimonium.* A. witneſſe.

vitnißburdur, *teſtimonium.*

vitur, *ſapiens.* *Sax.* pita. vitur/ vitrare/ vitraſtur.

vode, *periculum.*

vodve, *coxa.*

vogur, *fretum.*

Þad voknar, *humeſcit.*

Þad volnar, *incaleſcit.* v. vell.

vomb, *venter.* G. ᚢᚨᛚᛗᛒᚨ. *S.* pamb. A. womb. *Scot.* wamb.

vomm, *nævus, dedecus.* *S.* pem, & pemme. A. wem.

von, *ſpes.*

vøndur, *virga.* A. a wand.

vopn, *arma.* *Sax.* pæpen. Ang. weapons.

vopnadur, *armatus.* *Saxonicè* pæpned.

vor, *noſter & noſtra*: vort, *noſtrum.*

vor, *labrum.*

vor, *ver.*

Þad voraz, *ver incipit.*

vorn, *defenſio, munitio.* v. ver.

vos, *poſtula.*

SPECIMEN Iſlandiæ *Hiſtoricum & magna ex parte Chronographicum*, per Arngrimum Jonam, *Iſlandum*, *Amſtelodami*, 1648.

Biildur, notat *Uncum quo in venæ ſectione Chirurgi utuntur.*

Blanda, eſt *ſerum lactis, à miſcendo, quòd non niſi aqua mixtum bibatur.* *A.* Bor. to blend, *miſcere.*

Hængur, ſic *piſcem marem* vocant.

Hogg, eſt *verber.* Storhoggue, *magna verbera infligens.*

Onundur, liom, *ſplendor, à venuſtate formæ.*

Knappe, *velox.*

Kikropp, *querno corpore præditus.*

Belgur, *uter, bulga.*

Mioffee, *gracilis.*

Ormerus, hin orve, i. e. *liberalis, munificus.*

Helga fel, *ſacer mons.*

Siup, audga, *prædives.*

Thranderus, nuðbeinn dictus, à *crurum gracilitate.*

Stenulfus, hin lagir, dictus à *ſtatura puſilla.*

Kialke, *maxilla.*

Quiia vel kuiia, eſt *ſtabulum æſtivum agnis mulgendis ſub dio deſtinatum.*

Skutull, *ſagitta.*

Ogiæffa, *infortunium.*

Snæffioll, *montes nivoſi.*

Huiith sky, *alba nubes.*

Fagra brecka, *amœnus clivus.*

Faer eru friidare, foſtre po peir, skiæle ſig, *pauci ſunt, mi nutritie, qui ſi ringant faciem, formoſiores appareant.*

Skammhendiguꝛ, *qui curtum habet brachium.*
Thorderus, hræda, quaſi dicas, *timor* vel *terror.*
Quærnbyrur, *molam præmordens.*
Liot, *turpis.*
Gil, *montis cujuſdam ruptura.*
Thorbrandus, orrekur, *quaſi acriter impellens.*
Staffuꝛ, denotat *ſcriptionem.*
Beckur eſt *rivus & ſcamnum.*
Helgo, hin magre, *macilentus.*
Kroppe, *corpus vel cadaver.*
Thoralfus, hin ſtarke, *fortis.*
Odinus, rotenn ſive *calvaſter.*
Thever aa, eſt *rivus qui vallem, non per longitudinem, ſed qui è montibus ruens, eandem tranſverſim interluit.*
Fiskelækur, *piſcoſus rivus.*
Lundur, *lucus.*
Ormerus, Tosku-bakur, à *portata tergo mantica* dictus eſt.
Gnupar, vocantur *altiora montium cacumina.*
Skard, eſt *ruptura, defectus, hiatus.*
Skratta fel, *mons dæmonum.*
Þeianda dal, *ſilens vallis, vallis rivi ſine murmure decurrentis.*
Thorkillus, hinn haffve, i. e. *procerus.*
Gunulfus, kreppa, i. e. *anguſtia.*
Hoka neff, *roſtrum accipitris.*
Hialme, appellant Iſlandi *Boves capite albos, reliquo vero corpore conſpiciendo, quovis colore ſimplici præter album.*
Thyckva-bœ *conferta habitatio.*
Digre, *craſſus, corpulentus.*
Raffnerus, Haffnar-lykill, cognominatus eſt à *portu & clavi, quòd, cum inſignis fuerit pirata, portum ubique commodum tamen inveniret & aperiret.*
Biorno, offlate, i. e. *ornatui deditus.* Idem etiam hin audar cognomen habuit, i. e. *opulentus.* Audur, *vernacula, nomen eſt ſingulare collectivum, plurali defectivum: notat omnis generis opes & divitias.*
Kvolld, *veſpera.*
Oarga, *animoſus & audax, confidentia leonina præditus.* Leonem certe appellant *Iſlandi* dyr-red oarga, *quod metuere neſciat.*
Hliid, denotat *lætus, mentis cujuſvis.*
Thornkillus, kernamule, *quaſi os vel mentum hordeaceum.*
Breidbolſtad, *latifundium.*
Olverus, Barna-kall, ſic dictus *quia piraticam more ſui ſeculi exercens, pueris & infantibus parceret, contra piratarum conſuetudinem.*
Thorbernus, farlakappe, i. e. *Baronum pugil.*
Raffnerus, hinn-hermske, i. e. *ſtolidus.*
Hoſtmyrcuꝛ, *Autumnales tenebræ.*
Sleggia, *majus mallium.*
Aatfanes, *Cygnorum Iſthmus.*
Hauka-dal, *accipitrum vallis.*
Kirckus, hinn raude, i. e. *rufus.*
Germundus, heliar-skinn, à *furvo colore dictus.*
Thorarinus, hrokur, i. e. *uncus.*
Hafturs-fell, *Hircorum mons.*
Thorgerus, floskubakur, dictus à *gibboſitate.*
Kutafiord, *ſinus arietum.*
Kolſven, hinn rame, dictus à *robore.*
Gallte, *Suem marem & adultum*; Griis, *Succulum* exponimus.
Myvatn, *Stagnum majus in* Iſlandia, dictum à my & vatn, *propter muſcas miſere ſtagnum illud infeſtantes.*
Chetellus, piſtill, à *tributis.*

GEORGII HICKESII

S. T. P.

DE ANTIQUÆ LITTERATURÆ SEPTENTRIONALIS UTILITATE,

SIVE

De Linguarum Veterum Septentrionalium Usu

DISSERTATIO EPISTOLARIS,

AD

Bartholomæum Showere,

EQUITEM AURATUM,

Non ita pridem Jurisconsultum apud *Anglos*, & Causarum Patronum Celeberrimum.

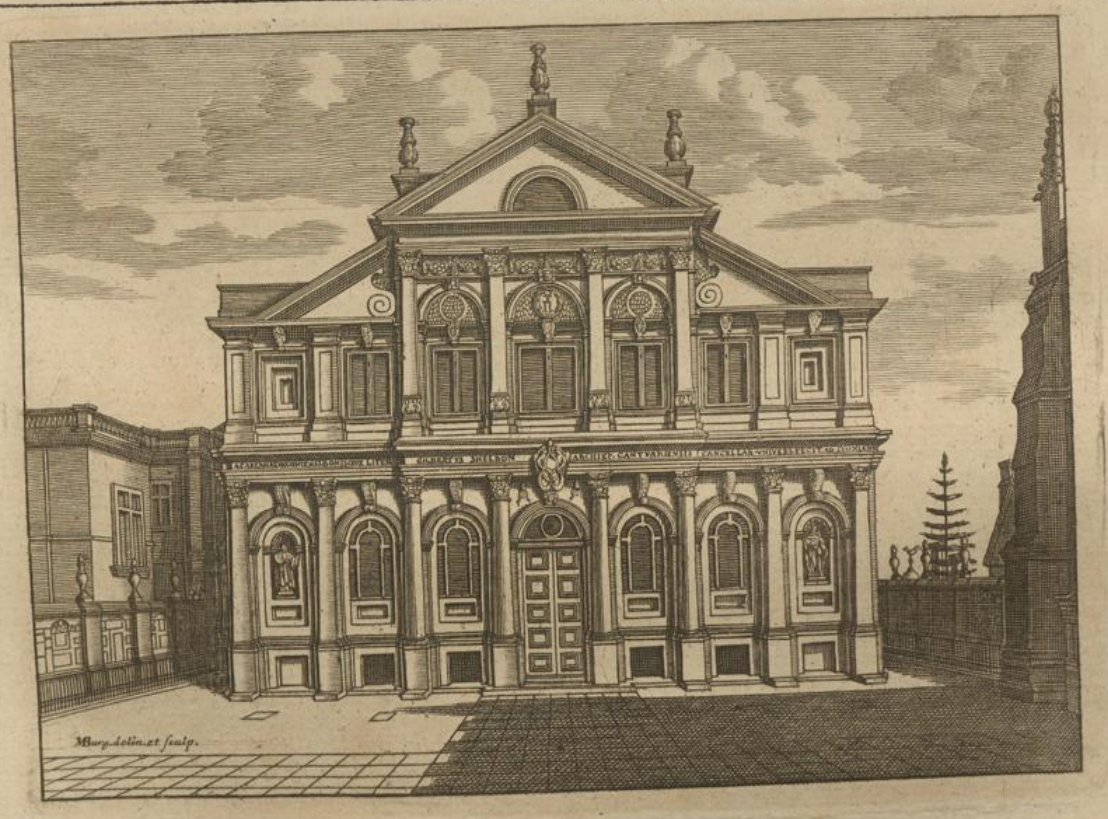

OXONIÆ,

E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCIII.

CHARLWOODO LAWTON,

ARMIGERO, JURIS-CONSULTO,

Et Foris in Juridicis litigantium Patrono,

GEORGIUS HICKESIUS, S.P.D.

DE Linguarum Veterum *Septentrionalium* Uſu & Dignitate ad *Bartholomæum Showere*, quas ſcripſi, Litteras, ad Te legendas mitto, *Charl. Lawtone*, quo interveniente, mecum amicitiam Is iniit, initamque ita colere & fovere voluit, ut Illi, quam qui maxime, familiaris & conjunctus eſſem. Meminiſſe jam juvat de variis argumentis ſermones, quos nunc in *prædio* Ejus *urbano*, nunc in *ruſtico* habuimus. Speciatim eos recolere delectat, quos mecum ferebat de fontibus Juris Civilis *Anglicani*; de Sacerdotio & Regno, ſive de Rep. Eccleſiaſtica & Civili; de Patria, pro qua nemo bonus dubitet mortem oppetere, ſi ei ſit profuturus; & de Patriæ vero amore; de cauſis & ſignis cadentis Imperii; de Exiſtimatione populari; de Veri Juſtique arcanis viribus; de Principiis Boni & Mali, ad quæ Humana & Chriſtiana Vita inſtituenda eſt; & de Inhoneſto iſto Vitæ genere, quod licentioſi homines Reip. tam Civilis quam Eccleſiaſticæ peſtes vivunt, principiis illis ſoluti, ad quorum normam ſe ſuoſque mores fingere & componere & Philoſophia & Theologia docet. De his & hujuſmodi materiis, quum ſuo more (quem noſti) ſolide & acute diſputans animi ſui ſenſa exponeret, equidem neſcio an majoris judicii, an ingenii Hominem ſe eſſe oſtendebat. Crede mihi, *Lawtone*, cum delectatione ſemper, & non raro cum admiratione, eum in *Quieto* dicendi genere ſermocinantem audivi; In *Contentioſo* vero & *Forenſi*, quam dicendi peritus, quam fervidus & nervoſus orator, denique quam fauſtus & fortunatus cauſarum propugnator erat, norunt Tecum, qui Forum frequentant, univerſi; præſertim Clientes ejus, qui tantum non omnes, Eo Defenſore, Victores à judicio abire ſoliti, id maximo ſuo commodo ſenſerunt. Quam juris etiam peritus erat, quos ſcriptos vivus edidit, libri monſtrant; & quos ſcripturus etiam erat, itidem demonſtraſſent, ſi D. O. M. qui ſuum cuique vitæ terminum definit, longiorem Illi vitam indulſiſſet. Noſti enim conſilium quod nobis aperuit, de edenda altera parte Libri ſui, quem inſcripſit **Cases in Parliament**; & de ſcribendo Tractatu *De*

Jure Criminali, quod Forenſes noſtri *Jus Coronæ* vocant. Ad quem quidem condendum tractatum, quæ opus eſſent, colligere cœperat, Defenſionum laboribus, & Senatoriis muneribus tandem (quod optabat) liberatus, id operis *Architectonica* manu auſpicaturus. Mitto dicere quam charus Amicis, & quam gratus Concivibus ſuis Exonienſibus erat, qui jam tertio, cum in extremis ageret, eum Procuratorem eligebant, qui in Senatu populi *Anglicani*, quem *Domum Comm.* nominamus, vices ſuas gereret. Quod Te attinet, *Lawtone*, ob eas rationes propter quas Ille Te, Tu Illum unice amaſti, nempe ob ingenium, morum ſuavitatem, honeſtatem vitæ, humanitatem cum beneficentia junctam, &, qui ſplendentium virtutum fere omnium parens eſt, divitiarum, quas maxime liberali manu non diſpenſavit dicam, ſed honeſtiſſime diſſipavit, contemptum vere *Chriſtianum*. Quapropter per *Showeri* noſtri ſemper chariſſimos Tibi manes, perque amicitiam quæ Tibi Illique communis fuit, oro Te, obſecroque, *Lawtone*, ut *Diſſertationem* hanc noſtram, qualis qualis eſt, non tamen ut noſtram, ſed ut Illius potius, æquo & benevolo animo accipias: ut illius, inquam; quia quemadmodum imago non amplius pingentis, ſed ejus, qui pingitur, eſſe dicitur; ſic ea Epiſtolarum & Epiſtolarium Librorum eſt natura, ut conſuetudine, quæ & in rep. literaria vim legis habet, non tam ſcribentium, quam eorum, ad quos ſcribuntur, eſſe habeantur. Præterea, Illo auctore, ſcripta eſt hæc *Diſſertatio*, ſiquidem ejus argumentis expugnatus, quibus id genus tractatum ſcribi oportere, Te audiente, contendebat, eam in me ſcribendam ſuſcepi. Quam jam prælo proditurum Omnibus qui civem in Eo bonum, & bonarum litterarum egregium fautorem ſibi patriæque ereptum dolent; Tibique imprimis, apud quem magnum Sui deſiderium reliquit, mærens dat, dicat, dedicatque Tuus *Georgius Hickeſius*. Vale.

Dabam Londini
xix.Cal.Jan.MDCCII.

IN-

INDICIUM
HUJUS
Dissertationis.

I. INTRODUCTIO, in qua Auctor declarat se in *Dissertatione* sua de *Linguarum Vett. Septentrionalium* usu, jucundum ab utili non secernere. Codices in lingua *Anglo-Saxonica* MSS. quid à Majoribus dictum, quid actum, quid doctum, quid constitutum; qui eorum mores, & consuetudines, quæ virtutes, quæ vitia; denique qui fuit apud eos *Reipub.* & *Ecclesiæ* status, ostendunt, pag. 1, 2.

II. Inchoat Auctor *Dissertationem* suam ab iis, quæ acta sunt apud *Anglo-Saxones* in *Comitiis* sive *Curiis Comitatuum*, utpote quæ primordia sunt, ex quibus jus nostrum *Civile*, & Consuetudines *Forenses* nascuntur. Commentarius sive *Recordum* Curiæ Comitatus *Herefordensis*, Saxonicè. pag. 2. idem Latinè versus. p. 3.

III. Undecim animadversiones in Acta *Curiæ* Com. *Herefordensis*. pag. 3. Regis negotia in *Comitiis Comm.* tractari, & geri solebant. Id amplius probatur ex *Causa*, quæ acta fuit *Saxonice* inter *Winflædam* & *Leofwinum* in *Comitiis Com.* pag. 4, 5. Acta *Comitiorum* istorum *Latinè* versa, ubi *Dissertatio* in Margine de *Signis* & *Sigillis*, & nonnullæ chartæ Sax. Ecclesiæ *Exonienſis* fictitiæ esse evincuntur. pag. 5, 6, 7. Chartæ apud *Anglo-Saxones* bipartiri & tripartiri haud secus, ac apud nos membranarum INDENTURÆ per dimidiatos characteres majusculos solebant, pag. 8. ubi in Margine de *Forensi* nostro EXONIO, Anglicè Essoin. An *Brevia* originalia dari solebant è Curiis *Anglo-Saxonum.* pag. 8. Causæ apud *Anglo-Saxones* summariè & simplici modo agi solitæ. pag. 8.

IV. Mos erat apud *Anglo-Saxones* in libros qui in Cœnobiorum Bibliothecis asservati erant, tanquam in tabulas publicas, acta Curiarum *Comm.* referre; ut & emptiones, venditiones, donationes, *&c.* Id amplius probatur ex instrumento emptionis & venditionis contractæ inter *Leofwinum* & *Ædricum*, &c. pag. 9. ubi in margine de Feodo *Restricto*, seu conditionali, apud *Anglo-Saxones*. Instrumentum, sive emptionis contractus, quo *quidam* Se, & Suos à servitute redemit in Curia Urbis *Bathonensis*, è Bibl. *C. C. C. C.* descriptum. pag. 10. ubi sequuntur multa id genus alia *Saxonicè*. Donatio *Ealburgæ Saxonice*. pag. 10. Conventio *Eldredi Lifingesunii* cum *Wulfrico* Abbate, *Saxonicè*, *ibidem.*

Commentarius sive *Recordum* terrarum cujusdam *Gilebeardi*, *Saxonice*. *Ibid.* De celeberrimo codice Evangeliorum MS. Ecclesiæ *Lichfieldensis*, qui vulgo vocatur *Liber* S. *Ceadæ*: & de S. *Teliao*, *Landavensis Ecclesiæ* patrono. pag. 11, 12.

V. In membranis liturgicis contractus suos scribendi mos apud *Anglo-Saxones* fuit. pag. 12. id probatur ex *Manumissionibus servorum*, pro quibus redimendis contractum erat in publicis *Comitiis*, ut & *Curiis Urbium*, & *Hundredorum.* Quarum *Manumissionum* & *redemptionum* servorum formulæ multæ habentur notatu dignæ. pag. 13, 14, 15. inter quas notanda maxime est illa *Willelmi*, Episcopi Exonienſis, quæ ansam Auctori dedit exhibendi Chartam, ut putat, Commentitiam, Ecclesiæ *Exonienſis*, in quâ dicitur *S. Eadwardus* R. *Leofricum* Episcopum per dextrum brachium ducens, & *Eadgytha* ejus Regina per sinistrum, in novæ sedis Cathedra Episcopali illum constitisse. pag. 16, 17. in marg.

VI. *Recordum* Curiæ *Normanno-Saxonice*, quæ habita erat in *Exonienſi* Civitate, *Portreva Alwardo* præsidente. pag. 18. *Recordum* privilegii *Normanno-Sax.* quo *Osburnus Exonienſis* Episcopus indulsit monachis *S. Nicolai*, ut pulsarent Campanas ad horas suas die nocteque significandas. pag. 18. *Sodalitia* sive *Fraternitates*, quas Episcopus & Canonici *Exonienſes*, cum aliis, piis Laicis, instituerunt ad conservandam charitatem & pietatem promovendam. pag. 18, 19. *Sodalitium* institutum à *Wulfstano* Episcopo *Wigorn.* cum Præfectis, & Fratribus VII Monasteriorum, quo stipulati sunt se Deo obedientes, & Regi fideles fore, & multa alia charitatis & pietatis officia se præstituros, *Saxonicè*, è Bibl. *C. C. C. C.* pag. 19, 20. *Sodalitium Cantabrigiæ* institutum; ubi refutatur *G. Somnerus*, qui in Dictionario suo *Anglo-Saxonico* transfert þeȝena ȝild, Gentlemen-hall. pag. 20. *Sodalitium Exonienſe.* pag. 21, 22. sequuntur *manumissiones* Servorum, & Servarum, in urbe *Bathonenſi*, cum conventione inter Priorem & monachos *Bathonenses*, & quendam *Sæwium*, & uxorem ejus *Theodgifam* de domo & terris eorum. pag. 22, 23. Auctor rationes dicit, propter quas tot *Manumissiones* Servorum ex

vetuſtis MSS. deſcripſit. pag. 23. ubi rationes etiam declarat, quibus inductus nomina teſtium & fere ſemper cognomina omnia, quæ actis ſubſcripta cernuntur, tam diligenter deſcripſit. ubi etiam diſſertatiuncula de cognominibus, quæ in gentilia ſunt converſa, & de tempore in quo primum prænominibus addi cœperunt. pag. 23, 24, 25, 26, 27, 28. ubi in margine nonnulla *Anglo-Saxonice* è MS. quodam Bibl. *Cottonianæ* proferuntur, quæ prima facie probare videntur nomina gentilia apud *Anglo-Saxones*, in uſu fuiſſe, quod tamen non reipſa probant.

VII. Duo Inſtrumenta *Saxonicè*, quæ demonſtrant ea perfectam & pleniſſimam firmitatem habuiſſe apud *Anglo-Saxones*, quæ in Curiis acta & teſtata erant. pag. 29.

VIII. De *Curiæ Comitatus* dignitate, amplitudine, & auctoritate apud *Anglo-Saxones* & *Anglo-Normannos*. pag. 30. *Willelmus* I. *Anglicum* regnum bello conquiſivit. pag. 31. in marg. & 32. in marg. Placitum apud *Pinendenam*. *Placitum* in *Com. Cantwarenſis* Curia inter *Roffenſem* Epiſcopum, & *vicecomitem*. pag. 31, 32, 33.

IX. Incipit Diſſertatio de *Cauſarum Duodecimvirali judicio*, & ejus origine. pag. 33. Mos iſte audiendi & finiendi cauſas non erat in uſu apud *Anglo-Saxones*. p. 33. reſpondetur illorum objectionibus, qui ſecus ſentiunt. pag. 34. per Duodecim Viros juratos judicandi ratio non ſtatim obtinuit, ac incepta eſt apud *Anglo-Normannos*. pag. 35, 36. Inſtituta tandem erat ab *Henrico* II. ad tollendam impiam per DUELLUM cauſas terminandi conſuetudinem. ibid. Ejus origo è *Scania*, unde *Nortmanni*, qui eam in *Angliam* induxerunt. pag. 37, 38, 39, 40, 41. Reſpondetur Juriſperitorum Argumentis, qui eam ab *Anglo-Saxonibus* petendam contendunt. pag. 42, 43, 44, 45, 46. de Curiæ *Cancellariæ*, & *Reſcriptorum Forenſium*, quæ *Brevia originalia* dicuntur, origine apud *Anglo-Normannos*. pag. 46, 47, 48, 49, 50.

X. *De Re Teſtamentariâ Anglo-Saxonum*. pag. 50. *Byrhtrici* & *Ælfswithæ* uxoris ejus *Teſtamentum*, *Saxonice* & *Latine*. pag. 51, 52. ubi in *nota* ad verbum *Regina*, multa de *Anglo-Saxonico* Hlafdia, in quibus defenditur R. *Bradeius*, qui verba *W. Malmsburienſis*, *Si eam* (Matildam) *in Dominam reciperet*, Anglice reddidit, **If he would receive her as Queen.** Teſtamentum *Wulfari*, *Saxonice*. p. 54. ubi in marg. oſtenditur, *Anglo-Saxones* ſervorum & ſervarum *prædialium* nomina mandaſſe literis, ut bonorum ſuorum partem, quæ cum prædiis legare fas eſſet. *Badanothi Beoltingi* teſtamentum Saxonice. pag. 54. *Abbæ* vicecomitis Teſtamentum, *Saxonice*, qui terras ſuas Relictæ ſuæ fruendas dedit, dum Vidua manens à ſecundis nuptiis abſtineret. pag. 55. permiſſum erat marito & uxori, ut conjunctim Teſtamentum facerent apud *Anglo-Saxones*. pag. 56. Lex nulla *Anglo-Saxonum* requirebat, ut Annus, quo teſtamenta facta erant, à tabellionibus notaretur. pag. 56. Tempus, ex quo *Teſtamentorum* uſus apud eos receptus erat. ibid. Quis apud eos legitimus Teſtium numerus, quibus coram Teſtatore uno eodemque tempore ſubſcribentibus & conſignantibus Teſtamentum erat jure factum. pag. 56, 57. Auctoris ea de re ſententia, ubi probat teſtium numerum eum fuiſſe, quem *Jus Civile Romanum* ſtatuit, ita tamen ut in extrema vitæ lucta agens, uno adhibito, eoque gravi, & optimæ fidei teſte, recte teſtaretur. pag. 57. Id probatur ex MS. Narratione Teſtamenti cujuſdam *Ælfegi*, qui moribundus teſtamentum ſuum fecit, ſingulari Teſte adhibito, *S. Dunſtano* Archiepiſcopo *Cantwarenſi*, quod in lite de eo mota, *Comitatus Curiæ* nihilominus jure factum eſſe videbatur. ibid. Apud *Anglo-Saxones*, quemadmodum apud *Romanos*, quis unum Teſtamentum pluribus Codicibus conficere potuit. ibid. non apud eos mos erat inſtituendi hæredes fideicommiſſarios, quos Practici EXECUTORES vocant: id ex eo veniſſe Auctor putat, quod CURIA pro hærede gereret, vel ſaltem aliquem è Legatariis loco hæredis fideicommiſſarii conſtitueret, cui Bonorum poſſeſſionem dabat, ut ea quæ relinqueret, & quibus reliquerat, Teſtator ſecundum Teſtamenti tenorem reſtitueret. pag. 57, 58. Hoc ut credat, facit narratio MS. de Teſtamento *Ælfegi* compoſita, in qua graviter taxatur *Leofsunius* quidam, qui ducta *Ælfegi* Relicta, & teſtamentum ejus, ut non jure factum, cauſans, terras occupabat BUTAN VITENA DOME, *ſine conſilio & judicio ſapientum*. pag. 57, 58. ubi multa, de poteſtate quam in cauſis teſtamentariis habuit Curia Com. apud *Anglo-Saxones*. Quomodo ab *Anglo-Normannis* de rebus & cauſis Teſtamentariis jus comparatum eſt, Civili & Eccleſiaſtico foro diviſis. pag. 58. Quomodo Auctor credit jus iſtud ſe prius habuiſſe, quàm diviſa fora erant. ibid. ſequitur narratio de Teſtamento *Ælfegi*, & controverſia de eo mota è textu *Roffenſi*, *Saxonice* & *Latine*, in qua traditur S. *Dunſtanum* mille Sacramentalium juramentis honeſtatum, non victorem tantum, ſed triumphatorem maximum ex litis iſtius judicio diſceſſiſſe. pag. 58, 59, 60. *Wulfſigus* presbyter Curiæ præpoſitus erat, cum in controverſia iſta juramento ſe adigeret *Dunſtanus*. ibid. Jurans S. *Dunſtanus* Codicem SS. Canonum in altera manu tenebat; Qui forte ille Codex MS. Canonum eſt, cui in Bibliotheca Bodleyana jam nunc extanti vetuſta manu in dorſo inſcribitur CODEX S. DUNSTANI. pag. 60. Codicem SS. Canonum, ut officii ſui inſigne, in Curiis præſto habebat Epiſcopus apud *Anglo-Saxones*. ibid. Codice iſto, & Canonibus ipſis nihil ſanctius populo *Anglo-Saxonico*, apud quem in publicis regni Comitiis nihil unquam contra Canones Eccleſiæ ſtatutum erat. ibid. Teſtatorum apud *Anglo-Saxones* aliis Conſenſus Regius, quo Teſtamenta ſua rata habita eſſent, impetrandus erat; aliis non. pag. 60, 61. Unde hujus diſcriminis ratio petenda eſt. ibid. Ubi de beneficiis, ſive terris beneficiariis, & feudalibus, apud *Anglo Saxones*. Teſtamentum *Ælfrici* Archiepiſcopi *Cantwarenſis*, *Saxonice* & *Latine*. pag. 62. Ubi oſtenditur in margine

gine navium habendarum facultatem, & ab omni Vectigali, vel portorio ſolvendo immunitatem Archiepiſcopis Cantwarenſis olim, & Epiſcopis Roffenſis Eccleſiæ indulgere ſolitos eſſe RR. *Anglo-Saxonum.* De *re Teſtamentaria* Anglo-Saxonum deſideratur juſtum volumen. Id nonniſi à literarum *Anglo-Saxonicarum* peritiſſimo accurate ſcribendum eſſe, quod quidem quam utilis reipub. literariæ Linguarum Vett. *Septentrionalium* eſt ſcientia, manifeſte docet. pag. 63.

XI. Deſideratur etiam de Donationibus *Anglo-Saxonum* juſtus tractatus, pag. 63. Quo autem ordine, & qua diligentia ſcribendus eſt hujuſmodi tractatus, oſtendit Auctor. In eo ſcribendo nihil quis præclari præſtare poteſt, niſi literaturæ *Anglo-Saxonicæ* qui ſcientiſſimus eſt. Talis tractatus, opus ſingulare eſſe poteſt, vel pars Prolegomenon, quæ Chartulario *Anglo-Saxonico*, & *Normanno-Saxonico* præmittenda ſunt. Chartularium *Anglo-Saxonicum* & *Normanno-Saxonicum*, & Regios ſumptus & Collectorem in literis *Septentrionalibus* verſatiſſimum poſtulat. Huic quæ evolvenda ſunt, & quæ ab eo præmittenda in ampliſſima talis operis præfatione oſtendit Auctor. De generibus Chartarum, quæ primo dividuntur in *Autographas* & *Apographas*. De veterum *Manuum* diſcrimine & *Manuum* diſtinguendarum peritia. Chartæ veteres, quas Auctor ex Manibus, quibus exaratæ ſunt, falſas eſſe, ſtatim ac eas inſpexit, cognoſcebat. Chartarum aliæ in Majuſculis, aliæ in Minuſculis, aliæ autem in Intermediis quibuſdam literis à majuſculis declinantibus exarantur. Exempla earum, quæ in Majuſculis ſcriptæ, rariores ſunt. In Majuſculis tum ſcribi ſolebant Chartæ, cum in iis Codices ſcribi ſolebant apud *Anglo-Saxones*, in quibus Inſtrumentis fori, vel Diplomatis ſcribendis, nulla ante S. *Eadwardi* II. tempora, qui innovator fuit, propria unquam Scriptura fuit. Exemplum Chartæ, quæ in Intermediis litteris ſcripta eſt. De ſermonibus & eorum dialectis, in quibus Chartæ apud *Anglo-Saxones* ſcribebantur. In legendis Chartis etiam animadvertendum eſt, an voces, & phraſes, quæ in iis occurrunt, iſtorum temporum fuerunt, in quibus ſcriptæ eſſe dicuntur. Nonnullæ Chartæ quum autographæ, tum apographæ, per voces ſuas & phraſes, falſitatis evictæ. Modus conficiendi Chartas apud *Anglo-Saxones*. An Chartæ apud eos *Non-traditæ* perfectum robur habebant? Sine *Inſinuatione* etiam Chartæ apud eos valebant. Quibus tamen nihil antiquius, quam in Monaſteriorum libris ſacris, tanquam in tabulis publicis, eas Inſinuare. Modus ille communis conficiendi Chartas ſuprà memoratas non adeo obtinuit, quin ab eo aliquando receſſum erat. Signa, quæ Chartis præponi apud *Anglo-Saxones* ſolebant. De differentia, quæ eſt inter *Crucis* ſigna, quæ *Angli* ante *Conquæſtum*, & poſt *Conquæſtum Anglo-Normanni* facere ſolebant. Tres tabulæ rem iſtam elucidantes. Sigillorum appendentium ante S. *Eadwardi* II tempora nullus *Anglo-Saxonibus* uſus. Ubi de *Monogrammatis*, & eorum uſu in Signandis literis *Patentibus*. Iis uſus eſt aliquando *Willelmus* I. Chartas tam Saxonico more ſignis Crucis factis, quam *Normannico*, ſigillo appendente, confirmandi mos erat apud *Anglo-Normannos*. Non adeo tamen obtinuit ille mos, quin ab eo, quoad multa, receſſum eſſet, quod Chartæ multæ oſtendunt. Secunda differentia inter factionem Chartarum *Anglo-Saxonicam*, & *Anglo-Normannicam*, quæ ex Chartis etiam citatis conſtat. Mos erat *Anglo-Saxonibus* unam eandemque Chartam in pluribus tabulis, ſive exemplaribus conficere. Id pluribus exemplis monſtratur. *Willelmus* I. etſi in Chartis conficiendis innovator, nonnullas tamen, *Saxonico* ritu, abſque ſigillo adpendente confecit. Id Chartæ Eccleſiæ *Exonienſis* exemplo docetur. Quæ graviter à Chartarum ſtudioſo exploranda ſunt, ut Veras à Fictis diſtinguat. De tempore, in quo Chartæ ab *Anglo-Saxonibus* primum factæ ſunt. De Æris, quibus in *Anglo-Saxonum* donationibus tempora deſignari ſolebant. In ſeptimo ſeculo annus incarn. Chriſti, ſed ſæpius annus Indictionis ſolus ad deſignanda Chartarum tempora, uſurpatus erat. Octavo ſæculo haud multum progreſſo ad annum *Indictionis* annus *Chriſti incarnati* ante *Caroli* Magni tempora in deſignandis Chartarum temporibus frequentiſſime acceſſit. Originalis *Commentarius*, ſive *Recordum* eorum, quæ acta ſunt in Synodo Pan-Anglicâ, quæ *Cloveshouſi* in Regno *Merciorum* convenit, *Saxonice*. In qua Synodo Rex, Aldermannus, & Sapientes cum Clero conſederunt. In notandis Chartarum temporibus ad annum Indictionis & Chriſti, acceſſit etiam non raro annus Regni. Quinetiam quemadmodum tempus, ſic etiam locum non raro notarunt *Anglo-Saxones*, in quo Chartas conficiebant. Tempus confectæ Chartæ aliquando in principio, ſæpiſſime in medio, nonnunquam etiam, ſed rariſſime, in Chartæ fine notatur. Chartæ *Anglo-Saxonum* nominibus confectæ, quæ rubris aureiſve literis, aut rubris aureiſve Crucis ſignis ſplendent, falſitatis ſuſpiciendæ ſemper ſunt. Id multis exemplis docetur. à pag. 63, ad pag. 83.

XII. De generibus Donationum apud *Anglo-Saxones*. pag. 83. Donationes ſunt vel *ſine Scriptis* ſive *Verbales*, vel *cum Scriptis* ſive *Codicillares*. Utræque ſunt vel Simplices, vel Solennes. Præterea Donationes reſpectu donorum ſunt vel rerum *Mobilium*, vel *Immobilium*. Quid ad perficiendas rerum mobilium Donationes requiſitum erat. Prædia & quæ ad prædiorum exemplum dabantur apud *Anglo-Saxones* quemadmodum *cum Scriptis*, ſic *ſine Scriptis* ſolenni more conferri ſolebant. Id probatur exemplis. Donationes etiam per ſcripturam ritibus maxime ſolennibus non raro celebrari ſolebant apud *Anglo-Saxones*. Id probatur exemplis. Donantes ad Eccleſias profecti non raro Chartas ſuas ſolenni more ſuper altaria ponebant. *Ranulphus* Dunelmenſis Epiſcopus Annulum cum Charta ſuper altare ponebat. Ubi in margine de *Inveſtitura* dicta Eccleſiarum per Annulum & Baculum. De *Ceſpitis* traditione ſolenni

apud *Anglo-Saxones*. Donationes ſine ea perfectæ apud illos fuerunt. Ab ea ortus videtur ſolennis ille ritus *Anglo-Normannorum*, quem Forenſes noſtri vocant **Livery and Seizin**, ſine quo terrarum Venditio & Emptio inſtrumentalis, vel pretio numerato, olim non conſtabat. Donationes *Anglo-Saxonum* ſcriptis confectæ conſiderantur quoad jus, quod donans donatario in prœdiis conferebat. Quot Chartulario *Anglo-Saxonico* & *Nortmanno-Saxonico* poſtponenda cenſet auctor. Chartæ R. *Eadgari* de OSWALDESLAWE examinatio & cenſura. à pag. 83, ad pag. 87.

XIII. Legum *Saxonicarum* deſideratur editio nova prioribus auctior & emendatior, quæ à nemine niſi à *Saxonicæ* Linguæ & antiquitatis peritiſſimo expectanda eſt. Quæ in nova Legum iſtarum editione præſtanda ſunt. Leges *Saxonicæ Æthelberhti* I, *Hlotharii*, & *Eadrici*, regum *Cantiæ* cum Verſione *Latina Joh. de Laet*, Antwerpenſis, in locis nonnullis ab Auctore emendatâ, qui rationes dicit, quibus inductus leges illas antea non editas in libro ſuo edendas exiſtimat. à pag. 87, ad pag. 98.

XIV. Deſideratur *Homilarium Saxonicum*, ſeu *homiliarum Saxonicarum* ſelectior Sylloge. Quid in eo opere præſtandum auctor cenſet. Id autem nemo niſi Linguæ, & hiſtoriæ *Anglo-Saxonicæ* peritus literario orbi dare poteſt. Sermo *Lupi* Epiſcopi in die ſolenni indicti jejunii ad populum habitus, *Saxonice*, cum *Dani Angliam* terra marique maxime affligerent. Rationes dicit Auctor propter quas ſermonem iſtum Latine verſum edendum in libro ſuo putat. à pag. 98, ad pag. 108.

XV. Deſideratur liber, qui CENTO SAXONICVS inſcribi poteſt, in quo fragmenta multa *Saxonica*, incertorum auctorum opuſcula varia, rerumque deſcriptiones collectæ edi debent, ne æternis tenebris damnentur. Id genus nonnulla pretioſa fragmenta ab auctore deſcripta *Speciminis* nomine imprimuntur. In hoc Capitulo de *Nummorum Saxonicorum* generibus, ut de *Stica*, de *Helfingo*, de *Peningo*, de *Sceatta*, de *Thrimſa*, de *Scyllingo*, de *Mancuſſa* vel *Marca*, de *Ora*, & de *Punda* Diſſertatum eſt. *Juramentorum* formulæ ſolennes apud *Anglo-Saxones*. perſonarum jurantium æſtimatio. de finibus intra quos *Pax Palatina* ſancte ſervanda erat. Hiſtoriola Cauſæ, quæ determinata erat in Curia Publica per *Eadgarum* R. in tribunali ſedentem. Ratio propter quam Auctor iſtius cauſæ determinationem exhibuit. De Sanctis in *Anglia* Sepultis, *Saxonice*. cum verſione *Latina*, à pag. 108, ad pag. 121.

XVI. Literaturæ & Antiquitatis *Saxonicæ* utilitas ex eo oſtenditur, quod nemo, niſi qui illis inſtructus, *Britanniæ Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ* Topographiam, quam literatus Orbis maxime deſiderat, publico dare poteſt. Quid per topographiam iſtam intelligit Auctor. Quo in libro, & quo ordine regiones, provincias, urbes, *&c.* quæ in *Saxonum* aut *Danorum* imperio, ſive in *Anglia*, ſive in *Scotia* ſitæ erant, deſcribendas cenſet, & quid in opere iſto Topographico præſtandum à Linguæ *Saxonicæ* perito proponit. pag. 121, 122.

XVII. Danda doctis viris eſt opera, ut *Arctoi* Orbis Linguas omnes antiquas intelligant. In iis omnibus ſcriptos eſſe libros auctor oſtendit, qui illorum operam compenſabit. *Hialmari* R. *Biarmlandiæ* hiſtoria, *Runice*. à pag. 123, ad pag. 148.

XVIII. Linguarum Veterum *Septentrionalium* Scientiam non tantum utilem ſed quodammodo neceſſariam oſtendit auctor ex erroribus, quibus lapſi ſunt præſtantiſſimi Viri, Lexico-graphi, Gloſſo-graphi, & Archæologi, qui Linguarum iſtarum aut nullos, aut non omnes intellexerunt; aut ſi aliquam forte intellexerint, ejus tamen perfectam ſcientiam non adepti ſunt. *ibid.*

De *F. Junii* F. F. Linguæ *Anglicanæ* Etymologico. doctiſſimi cujuſdam *Sueci* de eo judicium. quæ in eo deſiderantur. *Anglis* omnibus, Scotiſque, qui aut Vetuſtos ſuos ſcriptores, aut ſermonis ſui provinciales Dialectos recte ſcire velint, Linguarum Veterum Septentrionis ſcientiam Auctor oſtendit eſſe neceſſariam. pag. 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155.

XIX. Illarum notitia illi neceſſaria eſt, qui unius alicujus earum gloſſarium recte velit ſcribere; ut & illi, qui Borealium gentium Nomina Propria recte velit explicare. Quid docti in hac re tentarunt. *Gothici* etiam Orbis doctis viris neceſſaria eſt illarum linguarum ſcientia, quotquot de patriæ ſuæ ſermonum hodiernorum origine & progreſſu recte velint ſcribere, aut penitiores eorundem receſſus perſcrutari. Neceſſaria etiam iis eſt illarum ſcientia, qui patriarum linguarum grammaticas *ratiocinativas*, vel *ſcientificas* (detur verbo venia) ſcribere velint; & utilis omnibus, qui accuratiſſimam, quæ acquiri poteſt, multarum aliarum linguarum ſcientiam adipiſci cupiunt. pag. 157, 158.

XX. Linguis Vetuſtis *Septentrionis* qui eruditus eſt, bonos quoſdam auctores præſertim hiſtoricos, qui de *Gothorum* Origine rebuſque geſtis ſcripſerunt, majori non tantum cum delectatione, ſed uberiori etiam cum fructu lecturus eſt. Iis etiam, qui eas intelligunt, non adeo neceſſe erit Lexica & Gloſſaria *Latino-Barbara* verſare. Diſſertationem claudunt *Andreæ Fountaine* Equitis aurati numiſmata *Saxonica*. pag. 158, 159.

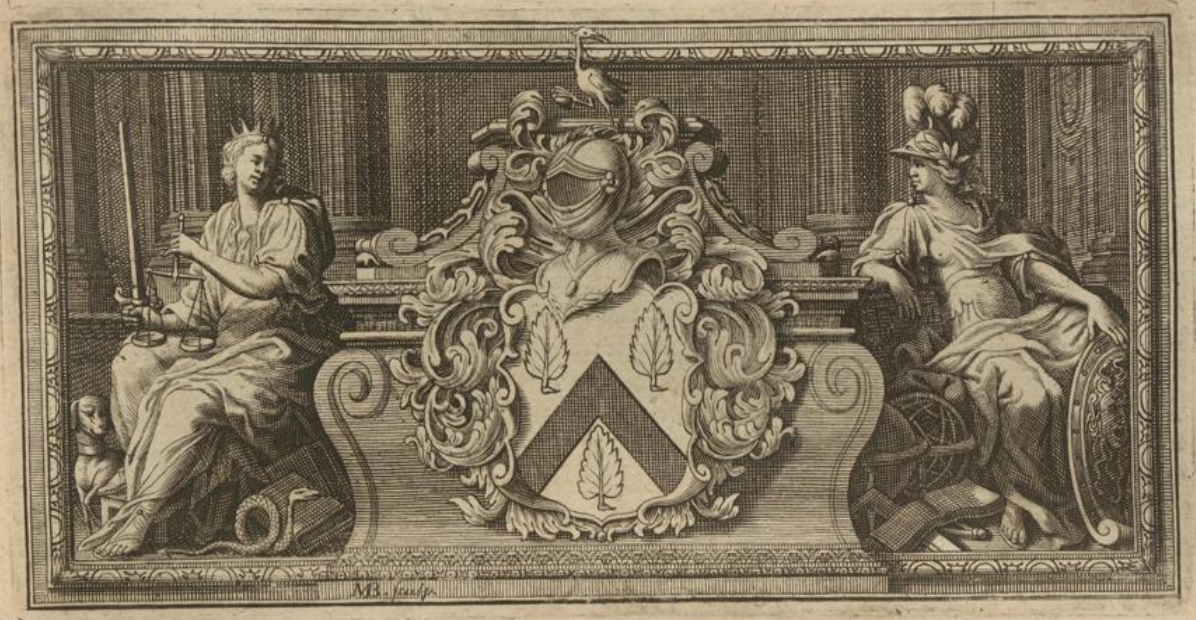

BARTHOLOMÆO SHOWER,

GEORGIUS HICKESIUS

S. P. D.

UM ante ſeſquiannum, Clariſſime SHOWERE, *Grammaticas* noſtras *inſtitutiones* recudendi conſilium Tibi omne meum exponerem, & tecum deinde complures horas, nullis in aliis, niſi de literatura *Septentrionali*, ſermonibus verſatus ſim, multis argumentis contendebas de linguarum veterum *Septentrionalium* dignitate & uſu *diſſertationem*, ſaltem *diſſertatiunculam* aliquam, me oportere ſcribere, qua, è doctorum numero qui venerabilem antiquitatem colerent, ad earum ſtudium accenderentur. Immo etiam continuis verbis iterum iterumque rogaſti, ne id facere prætermitterem, quod non modo honos *Grammatici* noſtri operis, ſed *auctoris* exiſtimatio poſtulare videbatur. Ego auctoritate tua graviſſima motus, id me facturum non tardavi promittere, tum quod maxime mihi faciendum exiſtimabas, tum etiam quod factum cum eſſet, tibi pergratum fore perſpiciebam, tum denique, ut tibi morem gerendo non tantum oſtenderem quanti ſemper apud me ponderis eſt judicium tuum; ſed ut meum ſtudium erga Te, & officium, quod tibi cognitum eſſe ſpero, & magnitudinem tuorum erga me meritorum, publice declararem. Præterea id operis, etſi laboris & moleſtiæ pleni, ſub tuis libentius auſpiciis moliri volui, quòd alii à me, ut idem facerem, petierunt, quum *noſtrates*, tum *exteri* ſummæ eruditionis viri, qui ad ſuam utilitatem *Græcis* & *Latinis Gothica* & *Saxonica* conjungere volentes, illi *Cimbricos* veteres & *Franco-Theotiſcos* Codd. hi *Anglo-Saxonicos*, quibus ſe exercerent, integros ad *Theſauri* noſtri finem, ut appendicis nomine adderem, non tantum plurimis verbis ſcribentes rogaverunt, ſed crebris etiam nuntiis, ut quod petierant, impetrarent, vehementer ſe expectare, ut intelligerem, fecerunt. Quamobrem cum *arctôas* veteres linguas nihilo magis ornari, aut uſum earum oſtendi, quam codicibus editis poſſe conſtat, noſtri eſſe cenſeo quod explicitis illi verbis, Tu implicitis rogaſti, uno eodemque opere dare, propterea quod non diverſum ſed unum idemque ambo poſtulâſtis, tametſi non iiſdem verbis; illi nempe qui MSS. tractatus in ſuum uſum è tenebris in lucem, me obſtetricante, miſſos deſiderant; & Tu qui diſſertationem de earundam linguarum uſu & dignitate requiris, quæ abſque publicatis MSS. pro merito ſuo non poſſunt ſatis declarari.

Hoc igitur, quicquid erit operis, tibi cum illis commune aggreſſurus, duo præcipue, VIR mihi ſemper colende, habeo in optatis; Primum, ut Deus Opt. Max. quod, te auctore, ſuſcepimus, adprobet & fortunet, vireſque quum animi tum corporis, quibus illud tandem ad finem feliciter perducam, pro infinita ſua bonitate largiatur; deinde ut Te nihil non, quod ſcripturus ſum, delectet, tametſi ea non poſſum eloquentia ſcribere, qua Tu cauſas coram tribunalibus tam in foro, quam in utroque Senatu, agis: Tu, cui quidem vel nondum *quadragenario*, ſi idem apud

nos in uſu mos eſſet, ob partas in contentione forenſi qui erat apud Romanos olim ob reportatas bello victorias, dici vix poſſet, quot decernendi eſſent triumphi, vel quoties imperator eſſes appellandus. Quinetiam non minus ſcribendo, quam dicendo eloquentia illa tua divina nota & illuſtris eſt. Etenim vernaculo ſermone ſcripſiſti libros, qui mirificè omnibus placent, & laudi ſuo auctori ſempiternæ erunt, præſertim quem togatis plaudentibus in forenſi dicendi genere nuper *a* edidiſti, ille de litibus & controverſiis coram ſupremi Senatus tribunali diſceptatis, & in eo judicatis, in quibus quidem in librum texendis tam pura, propria & ſuavi oratione adeo famam tuam, & dignitatem amplificaſti, ut Tibi ad eloquentiæ gloriam nihil addi poſſe videatur.

Hæc apud Te, Ornatiſſime vir, præfanda, mihi duxi, ne te dignam tuæve ſimilem orationem expectares in hac diſſertatione, quam, ut ad Te ſcriberem in Epiſtolâ, quamprimum de eâ ſcribenda inter nos conveniret, Tu qui rogatus, nihil mihi negare ſoles, cum eam ſcribendi conditionem interponerem, permittere non gravatus es. At vero quamvis mihi aliqua ſive dicendi, ſive ſcribendi foret, quam nullam eſſe ſcio, facultas, haud ullus plane in his, quæ mihi tradenda ſunt, ei locus eſſe poteſt. Nam *grammaticalia*, nam intacta, nam inculta, quæ ut barbara delicatuli noſtri in faſtidio habent, & tardum, ipſis judicibus, ingenium requirunt, mihi ſcribenda ſunt. Quinimo in epiſtolarum eo genere mihi ſcribendum eſt, cui, ut *Tullius* Tuus docet, non ultra plebeium ſermonem eſt aſſurgendum. Quapropter ſi Tu ea, ſummus qui ſis tum in dicendo, tum in ſcribendo orator, quæ neque per meum ornari queunt ingenium, neque ſuâ naturâ ornanda ſunt, quo tamen animo ornate & non vulgari dicendi genere ſcripta amplecteris, voles accipere, eo candore tuo, & humanitate, quàm muſis noſtris *Septentrionalibus*, imò quàm nobis ſis amicus, teſtificaberis, meamque tibi exiſtimationem chariſſimam eſſe, facies ut exteri pariter ac noſtri ſciant.

Præterea cum in hoc libro imprimis laborandum ſit, ut ea ſcribam, quæ bonarum literarum ſtudioſos inducant, ut linguis antiquis *Septentrionalibus* cum maximo ſuo commodo, haud ſecus ac *Latinæ* & *Græcæ* operam gnaviter dent; id quoque præmittendum exiſtimo, me à jucundo utile non ſecernere, ſed quod vere doctos & ſapientes cognitum delectet, iiſque *jucundum* ſit, id etiam omne iis *utile* exiſtimamus, propterea quod animi delectatio magnum doctrinæ beneficium eſt, opibus, honoribus & iſtiuſmodi vitæ commodis æquiparandum ſaltem, ſi non longe anteponendum.

Te certè, qui Tui *Ciceronis* æmulus, juriſprudentiæ & eloquentiæ ſtudium cum illo Philoſophiæ cohoneſtas, & quem aliter in multis ac vulgus non hominum tantum, ſed doctorum ſapientia docuit ſentire: Te certe, inquam, in hac re mecum idem ſentire ſcio. Etenim nihil tibi dulcius, niſi miſeros cives vafris & nequam hominibus oppreſſos coram tribunalibus defendere, quàm, ſiquando otii quid nactus fueris, bonos libros pervolvere. Imo non raro latebras & ſeceſſus quæris, in quibus ab hominum frequentia remotus libris Te totum dedas, quorum delectum quotidie facis, & è quibus nulli tibi magis in deliciis ſunt, quam qui de rebus, quæ ad majorum tempora ſpectant, tractant; & ex eis, quid ab iis dictum, quid actum, quid doctum, quid conſtitutum, qui fuerunt eorum mores & conſuetudines, quæ virtutes, quæ vitia denique, qui fuit apud eos Reip. & Eccleſiæ ſtatus, optime potes cognoſcere. Quocirca, CL. SHOWERE, cùm MSS. codices, è quibus linguarum veterum *Septentrionalium* uſum & commoditatem notum, ſi non illuſtrem, facere velim, id genus ſint, diſſertationem hanc noſtram, cujus magna pars ſunt, non tibi ſolum, ſed omnibus *arctoarum antiquitatum* cultoribus voluptati fore magna mihi ſpes eſt.

Ab *Anglo-Saxonibus* igitur inchoans, à quibus *Anglo* inchoandum eſt, ea in fronte colloco, quæ tibi juris peritiſſimo, & primordiorum juris indagatori ſummo non poſſunt non eſſe grata, utpote quæ ipſa primordia ſunt, vel primordiis proxima, ex quibus jus noſtrum civile, & conſuetudines *forenſes* naſcuntur.

Inter hæc autem merito primum locum vendicat cauſæ ſive litis cujuſdam in comitiis ſeu curia comitatus *Herefordenſis* auditæ, diſceptatæ & determinatæ, & deinde in tabulas publicas relatæ apographum *Saxonicum* recenti manu, non ſine mendis plurimis, & lacunis deſcriptum; cui, ut medicam manum adhiberem, rogavit, cum propter ſummum ingenium ejus, ſummamque doctrinam, tum propter modeſtiam ſingularem honorificè ſemper appellandus *Robertus Harleyus* noſter, qui, exemplari eheu perdito, mecum tranſcriptum communicare voluit, quod in his verbis ſcriptum legitur.

Hep ꝼputelaƀ on ðiꝼꝼum ȝeppite ꝑ an ꝼcip-ȝemot ꝼæt æt *b* Æȝelnoðeꝼ-ꝼtane be Cnuteꝼ ðæȝe Linȝeꝼ:· Ðæꝑ ꝼæt on *c* Æðelꝼtan ƀ. ȝ Ranig Ealdoꝑman. ȝ Eðpine þæꝼ ealdoꝑmaneꝼ. ȝ Leoꝼꝑine Ꝼulꝼigeꝼ ꝼunu. ȝ Ðupcil Hpita. ȝ Toꝼig Ꝑnuda com þæꝑ on þæꝼ Linȝeꝼ æpende. ȝ þæꝑ pæꝼ Bꝑynnȝ ꝼcip-ȝepeꝼa. ȝ Æȝelpeaꝑð æt *d* Fꝑome. ȝ Leoꝼ-pine æt Fꝑome. ȝ Loðꝑic æt *e* Ꝺtoce ȝ ealle þa þeȝnaꝼ on Hepeꝼoꝑð-ꝼcipe:· Ða com þæꝑ ꝼapende to þam

---

a Libri titulus hic eſt: **Caſes in Parliament reſolved and adjudged upon Petitions and Writs of Errour.** fol. **London.** MDCXCVIII *b* Nunc **Aylſton** & **Aylton.** *c* Hic fuit Epiſcopus XXV *Herefordenſis.* *d* Quinque hujus nominis vici ſunt in pago *Hereford.* omnes ut videtur à cognomine fluvio ſic vocati: nempe Birh-Fꝑome i. e. **Biſhops-frome.** Canfrome i. e. **Canons-frome**, **Caſtle-frome**, **Little-frome**, & qui viculus eſt, **Frome** ſimpliciter vocatus. *e* Quatuor hujus nominis vici ſunt in Com. *Hereford.* **Stoke-Idy**, **Stoke-Lacy**, **Stoke-bliſſe**, **Stoke-prior**, quorum primus jam dominus eſt *Paulus Foley* armiger, inferioris Senatus quem *domum communium* vocant, non ita pridem bis Prolocutor.

ȝemote Eoꝑine Enneapneꝛ ſunu. ⁊ ſpæc þæꝛ on hiꝛ aȝene modoꝛ æꝛꝛteꝛ ſumon dæle Landeꝛ. ꝧ pæꝛ Ꝛeolintun. ⁊ [f] Lẏndeꝛleah. Đa acſode þe biꝛceop. hpa ſceolde and-ſpeꝛian ꝛoꝛ hiꝛ modoꝛ:. Đa and-ſpeoꝛode Đuncil Hpita. ⁊ ſæde ꝧ he ſceolde. ȝif he þa talu cuđe. þa he þa talu nane cuđe:. Đa ſceoꝛode man þneo þeȝnaꝛ oꝛ þam ȝemote þæꝛ đæꝛ heo pæꝛ. ⁊ þæt pæꝛ æt [g] Fæliȝlæh. þæt pæꝛ Leoꝛꝑine æt Fꝛome. ⁊ Æȝelꝛiȝ þe Readа. ⁊ Đinꝛiȝ Stæȝđman. ⁊ þa þa heo to hiꝛe comon þa acſođon heo hpẏlce talu heo hæꝛde ymbe þa land þe hiꝛe ſunu æꝛꝛteꝛ ſpæc:. Đa ſæde heo ꝧ heo nan land hæꝛde þe him aht to ȝebẏnede. ⁊ ȝebealh heo ſpiđe eoꝛlice piđ hiꝛe ſunu. ⁊ ȝecleopade đa Leoꝛlæde hiꝛe maȝan to hiꝛe Đuncilleꝛ piꝛ. ⁊ beꝛoꝛan heom to hiꝛe þuꝛ cpæđ. heꝛ ſit Leoꝛlæde min mæȝe þe ic ȝeann æȝđeꝛ ȝe mineꝛ landeꝛ. ȝe mineꝛ ȝoldeꝛ. ȝe pæȝlæꝛ. ȝe neaꝛeꝛ. ȝe ealleꝛ þe ic ah æꝛꝛteꝛ minon dæȝe. ⁊ heo ſẏđđan to þam þeȝnon cpæþ. đođ þeȝnlice. ⁊ pel abeodađ mine æꝛende to þam ȝemote beꝛoꝛan eallum þam ȝodan mannum. ⁊ cẏđaþ heom hpæm ic mineꝛ landeꝛ ȝeunnen hæbbe. ⁊ ealne minne æhte. ⁊ minan aȝenan ſunu næꝛꝛe nan þinȝ. ⁊ bidđađ heom beon þiꝛꝛeꝛ to ȝepitneꝛꝛe:. And heo þa ſpæ đẏđon. nidon to þam ȝemote. ⁊ cẏđđon eallon þam ȝodan mannum hpæt heo on heom ȝeled hæꝛde. Đa aꝛtod Đuncil hpita up on þam ȝemote. ⁊ bæd ealle þa þæȝnaꝛ ſẏllan hiꝛ piꝛe þa landeꝛ clæne. þe hiꝛe maȝe hiꝛe ȝe-uđe. ⁊ heo ſpa đẏđon. ⁊ [h] Đuncill nađ đa to ſcē Æþelbeꝛhteꝛ mẏnſtꝛe be ealleꝛ þæꝛ ꝛolceꝛ leaꝛe. ⁊ ȝepitneꝛꝛe. ⁊ let ſettan on ane Lpiſteꝛ boc.

VERSIO.

In hoc ſcripto oſtenditur, Comitatus conventum quendam habitum fuiſſe *Ægelnothes-ſtan*[i] Rege Canuto regnante. In quo quidem conventu conſidebant *Æthelſtanus* Epiſcopus, & *Ranigus* comes, & *Edwinus* comitis & *Leofwinus Wulſigei* filius. Eò etiam convenerunt ad negotia regis gerenda *Thurcilus* cui *Albus*, & *Toſigus* cui *comptus*, cognomen erat, cum *Bryningo* vicecomite, *Ægelweardo Fromenſi*, *Goodrico Stocenſi*, & omnibus pagi *Herefordenſis* liberis hominibus. Tum ad conventum profectus *Edwinus Enneawnes* filius, [i]agebat contra matrem de quorundam prædiorum jure, quibus nomina erant *Weolintun*, & *Cradeſleah*. Controverſiâ autem ab illo motâ, rogavit Epiſcopus, quiſnam reſponſurus eſſet pro matre *Edwini*, cui ſtatim *Thurcilus Albus* ſe pro illa reſponſurum ait, ſi cauſam, unde actio deſcenderet, ſciret, cujus nullam eſſe ſciebat. Tum conſpecti erant in conventu tres liberi homines, nempe *Leofwinus Fromenſis*, *Ægelſigus Rufus*, & *Thinſigus Stægthmannus*, qui erant è vico *Fæligleahenſi*, ubi mater *Edwini* habitabat. Hi à curia mandati erant, ut ad eam profecti rogarent, de jure quod haberet ad terras, de quibus filius ejus controverſiam moviſſet. His autem illa reſpondens dixit ſe nullas terras habere, quas ille aliquo juris prætextu vendicare poſſet, & dein heroica quadam indignatione in ſuum filium vehementer excandeſcens, & *Leofledam* propinquam ſuam *Thurcili* uxorem advocans, ſic coram illis prope ſe ſedentem eam allocuta eſt. Ecce *Leofledam* propinquam meam, cui Ego cum prædia mea, tum aurum, tum etiam veſtes & indumenta, tum denique omnia, quæ habeo, me mortuâ, fruenda concedo. His dictis, dein liberos homines à curia miſſos ſic adfatur. Eja agite, ut liberos homines decet, & diligenter perferte mandata mea ad Curiam, fideliter declarantes coram omnibus [k]probis hominibus, cui terras meas omnes, & univerſa bona eâ intentione dedi, ut filium meum exhæredem facerem, & rogate eos, ut huic donationi teſtes eſſe velint. Illi protinus, quod petierat, præſtiterunt. Equis enim conſcenſis, ad conventum remeant, & coram probis hominibus univerſis, quod ſe præſentibus *Enneawne* ſe defendens protulerat, declaraverunt. Quibus quidem declaratis, ſurgens in foro *Thurcilus Albus* ab omnibus liberis hominibus poſtulabat, ut uxori ſuæ terras a lite immunes adjudicarent, quas illi propinqua ejus donaverat. Hi vero ita fecerunt, prout rogaverat *Thurcilus*, qui ſtatim conſentientibus univerſis, qui conventui intereſſent, cum omnium teſtimoniis, equo conſcenſo, ad Sancti [l]*Æthelberhti* monaſterium tendit, ad quod profectus, quod actum erat in quendam Evangeliorum codicem referri curavit.

In his actis Curiæ Com. *Hereford.* haud pauca ſunt, SHOWERE, animadverſione digna, quæ Te perſpicaciſſimi, quidni cum *Cicerone* tuo dicam, divini ingenii hominem fugere non poſſunt. *Primo* autem ſe oſtendit ſive antiqua [m] *Anglo-Saxonum Lex*, ſive ante legem latam, legis vigorem

---

f Nunc **Cradely.** *g* Nunc **Fawley** Viculus. diſtat v mille paſſus ab **Aylſton.** *h* Đuncil vel Đuncill, per contractionem, ut videtur, à Đuncetil, pro Đunketil, vel Đurcẏtel, de quo infra. Fuerunt apud *Anglo-Danos* multi præclari hujus nominis viri, præſertim ille totius *Angliæ* ſub *Canuto R.* tetrarcha, qui orientali *Angliæ* præfectus erat. Ab aliquo hujus nominis magnate Vicus **Thurkilby** in *Septentrionali* præfectura *Com. Ebor.* prope oppidum *Thrusk*, *Threisk* vel *Thursk*, nomen ſuum ſortitus, in dominio prænobilis & perantiquæ FRANKLANDORUM Gentis, jam diu ſe manſiſſe jactat. *i* Placitum movebat. *k* Id eſt, legalibus. *l* Monaſterium hoc in loco edito amæniſſimo juxta *Wigam* fluvium, qui præterlabitur *Herefordiam*, ſitum olim erat. *m* LL. *Edgari* politicæ, c. v. Be Lemotum. Sece man hundpeð ȝemote ſpa hit æꝛ ȝeꝛette pæꝛ:. And hæbbe mon þpipa on ȝeaꝛe bupȝ-ȝemote. ⁊ tpa ſcipe-ȝemote. ⁊ þæꝛ beo on þæꝛe Scipe-ȝemote Biꝛceop. ⁊ ꝛe Ealdoꝛ-man. ⁊ þæꝛ æȝþeꝛ tæcan ȝe ȝodeꝛ nihte ȝe peoꝛulđ-nihte:. Vide etiam LL. *Canuti* politicas, cap. XVII.

habens *consuetudo*, quâ constitutum erat, ut Episcopus cum Comite vel ejus Vicecomite in curia comitatûs considens, primam obtineret sedem, & parem cum illo in dicundo jure haberet potestatem. Duravit hujus consessûs usus usque ad tempora *Conquæstoris*, qui Ecclesiæ cum suis *Nortmannis* semper infestus, [n] statuit circa annum imperii XVII. ut Sacerdotio in omnibus pagis suum à regno sejunctum tribunal habente, Causæ civiles & Ecclesiasticæ diversis in foris agerentur. *Secundo*, consessus Episcopi cum Comite, vel Ealdormanno, in comitatûs curia in memoriam facile revocat potestatem, quam veterum *Germanorum*, è quibus *Anglo-Saxones* oriundi sunt, sacerdotes olim habuerunt, sine quibus, ut [o] *Tacitus* tradit, *ducibus in bello neque animadvertere, neque vincire, neque verberare quidem nisi sacerdotibus permissum, non quasi in pœnam, nec ducis jußu, sed veluti* * *deo imperante, quem adesse bellantibus credunt.* In consiliis etiam magnis, ubi armati considentes eligebant [p] principes, qui jura per pagos vicosque redderent, *silentium sacerdotes, quibus tum & coercendi jus, imperare solebant.* Quocirca ut gentes omnes, quàm primum ad religionem *Christianam* conversæ essent, maximi *Christianos* faciebant sacerdotes: hoc *Germanis*, ut facerent, maxime pronum erat, utpote apud quos ad fidem nondum conversos sacerdotum auctoritas tanta erat, ut sine eis nihil in consiliis sive *castrensibus*, sive *civilibus* agi rite posse credebant. *Tertio*, notandum est, Comite præsente *Gerefam*, qui vices ejus gerebat, communem cum cæteris *Thanis* sive liberis hominibus, sedem & potestatem in comitatûs conventù tantum habuisse. *Quarto*, constat omnibus comitatûs *Thanis*, ut conventui interessent, patrio jure non indultum solum fuisse, sed [q] gravissimis pœnis etiam cautum legimus, ne quis ter eo abesset. *Quinto*, *Thanorum* omnium, qui in conventu com. præsentes erant, par mihi videtur fuisse potestas, omniaque in eo communibus omnium vel majoris numeri suffragiis acta, decreta & definita fuisse: mihi quoque persuasum est; propterea quod nondum legi certum quendam hominum numerum ex iis unquam electum fuisse, quibus res forenses, ut ante multa sæcula apud nos majorum & minorum gentium causæ *duodeno* quos vocant *juratorum* numero, speciali jure committerentur. *Sexto*, puto *Thanos* in comitatus sui comitiis conventos in ea quasi subsellariorum judicum munus obiisse, & Episcopo & Comiti, tanquam pedaneos vel inferioris ordinis assessores fuisse, quibus, ut *Taciti* verbis utar, consilio potius, quam imperio præerant, officio superiorum judicum auctoritate suadendi, & arguendi magis fungentes, quam coercendi jure, & jubendi potestate. *Septimo*, hujus conventûs sive Curiæ vel maximam fuisse potestatem ex eo constat, quod à curiis centenarum, quas *hundredos* vocant, & [r] *Trithingis*, quæ plures complectebatur *centenas*, jus appellandi ad eam erat; ex ea vero appellare ad [s] solum regem liceret. Præterea ipsius Regis negotia in hac Curia tractari & geri ex eo constat, quod duo magni nominis *Thani* Com. *Herefordensis* ad eam erant mandati, ut negotia Regis curarent. Quod etiam ulterius observare poteris, SHOWERE, ex apographo actorum curiæ cujusdam comitatûs, quod ex autographo [t] *Cottoniano* descriptum hic infra & à nobis *Latio* donatum, antiquorum amatoribus & TIBI præcipue, quâ par est observantia, exhibeo.

[u] Þeꝑ cyþ on þyꝛum ȝeꝑꝑıte hu pynꝛlæd ȝe-lædde hyꝑe ȝeꝑıtneꝛꝛe æt pulꝛameꝑe beꝛꝑan æþelneꝺe cyninȝe. ⁊ pæꝛ þon ꝛıȝeꝑıc apcebıꝛcop. ⁊ oꝑꝺbyꝑht bıꝛcop. ⁊ ælꝛꝑıc ealꝺeꝑman ⁊ ælꝛþꝑyþ þæꝛ cyninȝeꝛ moꝺoꝑ. ⁊ hı pæꝑon ealle to ȝeꝑıtneꝛꝛe þæt ælꝛꝑıc ꝛealꝺe pyꝑꝛlaꝺe ⁊ lanꝺ æt haccebuꝑnan. ⁊ æt bꝑaꝺanꝛelꝺa onȝean ⁊ lanꝺ æt ꝺeccet. þa ꝛenꝺe ꝛe cy-

---

[n] Vid. *Joh. Seldeni* ad *Eadmerum* not. & Spicileg. p. 167, 168. [o] De mor. *Germanorum.* * Deo vel Deastro, quem *Germani* bellantibus adesse credebant; nomen fuit *Odinus.* Sax. Ꝩoden. [p] Ꝺeꝑeꝺoȝaꝛ & ȝeꝑeꝛaꝛ, Ealdoꝑmen, qui per provincias, pagos & vicos dicebant jus, vocabant *Anglo-Saxones.* [q] *Æthelstani* R. L. 20. leges *Hen. I.* cap. XXIX. [r] De Trithingis recte in legibus, quas vocant, *Edovardi* R. 34. *Erant etiam & aliæ potestates super Wapentachia, quas vocabant Trithingas, quòd erat tertia pars provinciæ. Qui vero super eas dominabantur, vocabantur Trithingerefas. Ad hos deferebantur causæ, quæ non poterant definiri in Wapentachiis. Sicque, quod Angli vocabant Hundredum, isti Wapentachium; & quod Anglice vocabant* III *vel* IV *Hundreda, isti vocabant trithingas. In quibusdam vero provinciis Anglice vocabantur* leꝺ, *quod isti dicunt Trithinga. Quod autem in Trithinga definiri non potuit, ferebatur ad Scyram. Trithing* vero origine Cimbrica, vel Cimbro-Danica vox est ex þꝛiu, *tres*, & þinȝ, *forum, conventus, comitiæ*; occurrit enim vox in historia R. R. *Septentrionalium à Snorrone Sturlonide* conscripta, cap. CIX. cujus Epigraphe **Fra Brusa Jarli, oc Þorfinni Jarli. Þa er Þeir bræÞer komo vestur til Orkneya Þorfinnur oc Brusi Þa tok Brusi tuo luti landi til forraÞa enn Þorfinnur ÞriÞiung**; quæ sic optimè vertuntur à doctissimo *Joh. Peringskioldo*, cui librum illum aureum, cum multis aliis, literatus orbis refert acceptum: *Quamprimum in Orcades delati essent Brusо atque Thorfinnus, duarum regionis partium administrationem sibi adscivit Brusо, Thorfinnus vero unius tantum*: quod aliter reddi potest, *tertiæ vero Thorfinnus.* Hinc tertia quæque pars provinciæ nostræ *Eboracensis*, in qua natus eram, vocatur adhuc *Riding*, corruptè pro *Trithing*: ut, **the North-riding, the Eastriding, the Westriding**, hoc est, **the North-trithing, the East-trithing, the West-trithing.** [s] LL. *Edgari*, 2. Ne ȝeꝛece nan man þone cynȝ ꝛoꝛ nanꝑe ꝛꝑꝑæce. butan he æt ham ꝑıhteꝛ pynꝛ beon ne moꝛe. oꝺꝺe ꝑıht abıꝺꝺan ne mæȝe:. Liꝛ þæt ꝑıhte to heꝛıȝ ꝛy. ꝛece ꝛyþþan þa lihtunȝ. to þæm cynȝe:. [t] In collectione Chartarum. N. 13.

ninȝ

ninȝ þæp nihte be þam aꝑcebiꝛcop. ⁊ be þam þe þæp mid him to ȝepitneꝛꝛe pæꝛon to leoꝼpine ⁊ cýðdon him þiꝛ: Ða noldе he butan hit man ꝛceote to ꝛcipe ȝemote. þa ðýde man ꝛpa. þa ꝛende ꝛe cýninȝ be æluepe abbude hiꝛ inꝛeȝel to þam ȝemote æt cpicelmeȝ-hlæpe. ⁊ ȝnette ealle þa pitan þe þæp ȝeꝛomnode pæꝛon. ꝺ pæꝛe æþelꝛiȝe biꝛcop. ⁊ æꝛcpiȝ biꝛcop. ⁊ ælꝼpic abbud. ⁊ eal ꝛio ꝛcip. ⁊ bæd ⁊ hæt ꝺ hi ꝛciolden pýnꝼlæde ⁊ leoꝼpine ꝛpa nihtlice ȝeꝛeman ꝛpa hi æꝼꝛe nihtlicoꝛt þuhte. ⁊ ꝛiȝepic aꝑcebiꝛcop ꝛende hiꝛ ꝛputelunȝa þæꝛto. ⁊ oꝑðýꝛht biꝛcop hiꝛ. þa ȝetæhte man pýnꝼlæde ꝺ hio moꝛte hit hýꝛe ȝeahnian. þa ȝelæde hio þa ahnunȝa mid ælꝼꝛýþe "ꝼultume þæꝛ cýninȝeꝛ modoꝛ. ꝺ iꝛ þonn æꝛeꝛt pulꝼȝaꝛ abbud. ⁊ pulꝼꝛtan pꝛioꝛt. ⁊ æꝼic þaꝛa æþelinȝa biꝛcꝛten. ⁊ eaðpine. ⁊ eaðelm. ⁊ ælꝼelm. ⁊ ælꝼpine. ⁊ ælꝼpeaꝛd. ⁊ eaðpold. ⁊ eaðꝛic. ⁊ ælꝼȝaꝛ. ⁊ eaðȝýꝼu abbudiꝛꝛe. ⁊ hioꝼþun abbudiꝛꝛe. ⁊ æþelhild. ⁊ eaðȝiꝼu æt leoꝼecan-oꝛan. ⁊ hýꝛe ꝛpuꝛtoꝛ. ⁊ hýꝛe ðohtoꝛ. ⁊ ælꝼȝý (ꝼu ⁊ hýꝛ) e ðohtoꝛ. ⁊ pulꝼꝛýn. ⁊ æþelȝýꝼu. ⁊ ælꝼꝛaꝛu. ⁊ ælꝼȝýꝼu. ⁊ æþelꝼlæd. ⁊ meniȝ ȝod þeȝen. ⁊ ȝod piꝼ þe pe ealle atellon ne maȝon. þæt þæꝛ ꝼoꝛþ come ealle ꝛe ꝼulla ȝe on peꝛum. ȝe on piꝼum. þa cpæðon þa pitan þe þæꝛ pæꝛon. ꝺ betepe pæꝛe ꝺ man þene aþ apeȝ lete þonn hine man realde. ꝼoꝛ þan þæꝛ ꝛýððan nan ꝼpeondꝛcipe næꝛe. ⁊ man polde bidðan þæꝛ neaꝼlaceꝛ ꝺ he hit ꝛciolde aȝýꝼan ⁊ ꝛoꝛȝylðan. ⁊ þam cýninȝe hiꝛ pep þa let he þone aþ apeȝ. ⁊ realde æþelꝛiȝe biꝛcope unbeꝛacen land on hand ꝺ he þanonꝼoꝛþ ꝛýþþan pæꝛon ne ꝛpnæce. þa tæhte man hýꝛe ꝺ hio ꝛciolde bꝛinȝan hiꝛ ꝼæðep ȝold. ⁊ ꝛiolꝼoꝛ eal ꝺ hio hæꝼde. ða ðýde hio ꝛpa hio ðoꝛꝛte hýꝛe aþe ȝebioꝛȝan. þa næꝛ he þa ȝýt on þam ȝehealden butan hio ꝛceolde ꝛpeꝛian. ꝺ hiꝛ æhta þæꝛ ealle pæꝛon. þa cpæþ hio ꝺ hio ne mihte hýꝛe dæleꝛ. ne he hiꝛ. ⁊ þýꝛeꝛ pæꝛ ælꝼȝaꝛ þæꝛ cýninȝeꝛ ȝeneꝼa to ȝepitneꝛꝛe. ⁊ býꝛhtꝛic. ⁊ leoꝼꝛic æt hpite cýꝛcan. ⁊ meniȝ ȝod man to eacan him :.

VERSIO.

Præſenti hac ſcriptura notificatur *Wynflædam* coram Rege *Æthelredo* teſtes ſuos *Wulfameræ* ſtitiſſe. Hi autem erant *Sigericus* Archiepiſcopus, & *Ordbyrhtus* Epiſcopus, & *Ælfricus* Comes & *Ælfthritha*, Regis mater, qui omnes teſtabantur *Ælfricum* dediſſe [vendidiſſe] *Wynflædæ* prædium iſtud, quod eſt apud *Hacceburnam*, & iſtud quod eſt apud *Bradanfeldam* è regione terræ, quæ eſt apud *Deccettam*. Tum protinus miſit eos Rex ad *Leofwinum*, qui ei id annunciarent, quod Archiepiſcopus, & qui cum illo conteſtes erant, coram illo declaraſſent. Ille vero cedere noluit, niſi comitatus conventus ad controverſiam cognoſcendam cogeretur, quod proinde, ut voluerat, factum erat. Conventu autem in *Cwicelmoshlæwa* acto, † Rex ad eum, per Abbatem *Ælverum*,

---

u Fultum, ut ego credo, idem ac aðꝼultum. LL. Eccleſ. *Canuti*, R. 5. Scilicet *juramentum*, quo quis conſacramentalis in gratiam alterius una cum illo jurat. † Saxonicum in-ȝeȝl reddendum duxi, *Showere*, per SIGNUM, vel SIGNACULUM, potius quam per SIGILLUM, quod pro adpendentibus *cereis impreſſionibus*, quibus chartæ & chirographa, ab adventu *Nortmannorum* apud nos corroborari ſolebant, & in noſtris & in exteris ſcriptoribus ſumptum eſt. Hujus autem diſtinctionis primus apud nos auctor fuit *Ingulphus* in monaſterii *Croyland.* hiſtoria, ubi ſic ſcribit: *nam chirographorum confectionem Anglicanam, quæ antea uſque ad* EADWEARDI *regis tempora fidelium præſentium ſubſcriptionibus cum crucibus aureis aliiſque* SIGNACULIS *firma fuerunt, Normanni condemnantes chirographa* CHARTAS *vocabant, & chartatarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale* SIGILLUM *ſub inſtillatione trium vel quatuor teſtium aſtantium conficere conſtituebant.* Sic monogrammata IMPP. occidentis, SIGNA vocat *Octavius de Strada* in libro, cui titulus VITÆ IMPP. CÆSARUMQUE ROM. Ut enim *crucibus aureis* chartas ſuas, ita etiam tum literas, tum aliquando etiam *teſtamenta* & *chartas* monogrammatis, quæ Galli *Chifres*, nos Cifers vocamus, ſignare ſolebant IMPP. & RR. atque hoc R. *Æthelredi* inꝛeȝl, *monogramma* ejus fuiſſe, ut vero ſimile eſt, ita per SIGNUM vel SIGNACULUM, vertendum eſſe cenſemus. Occurrit vox in SNORRONIS STURLONIDIS hiſtoria veterum RR. *Septentrionalium*, nunc innſigli, nunc inſigli exarata, quam doctiſſimus editor & interpres *Johan. Perinskiold* haud recte vertit SIGILLUM, ut in cap. CXL. p. 612. Knutur enn riki ſendi menn veſtan of Englande til Noregs, oc var Þeirra ferÞ, buinn allvegleg haufÞu Þeir bref oc inſigli Englands kongs Knutur. *Canutus dives legatos ex Anglia in Norvegiam miſit cum magnifico apparatu literiſque creditivis Angliæ ſui regni* SIGILLO *munitis.* Ita ille. ego vero locum ſic reddendum exiſtimo: *Canutus dives legatos ex Anglia in Norvegiam miſit, ad quorum iter omnibus magnifice paratis, iis dedit Rex Angliæ Canutus literas ſuo* SIGNO *munitas.* Sic cap. CLVIII. p. 677. Siþann bar iarl framm bref oc incigle Knuta kongs, *regias inſuper literas ſigillo regio munitas in medium produxit Iarlus.* Enn i Þeſſari raÞagionÞ hafÞi verit upphafs maÞur Emma drotning haf Þi hun latit giora bref Þeſsi, oc latit incigla, hafÞi hun med brogÞum naÞ incigli kongs en hann ſialfur var ſevnder Þeſſo auſſo, *horum vero conſiliorum arbitra erat Regina Emma, quæ literas conſcribi, atque* SIGILLO *obſignari curaverat, ſublato per dolum* REGIO ANNULO, *inſcioque horum omnium Rege.* Ita ille pro more recentiorum temporum; ſed, *Canuto* regnante, morem non fuiſſe apud *Anglos* chartas literaſve SIGILLIS ſive SIGILLORUM cereis appendentibus impreſſionibus firmare; ut credam,

dam, facit non ſolum *Ingulphi* auctoritas, ſed quod omnes ejus chartæ, quas mihi contigit inſpicere, crucis ſignis, ut mos tum obtinuit apud *Anglos*, corroborantur. Hujus etiam diſtinctionis, quæ inolevit inter *Signum* & *Sigillum*, ignarus prorſus falſarius quidam Eccleſiæ veſtræ *Exonienſis*, SHOWERE, duas regis chartas cum eadem temporis deſignatione, iiſdem maxima ex parte teſtibus, & in eadem manu *Normanno-Saxonica* ſcriptas, ſub *Æthelſtani* R. nomine, neſcio majori an impudentia, an imperitia, orbi obtrudens, ſignum Sanctæ Crucis, *Sigillum* vocavit. Chartas vero, ut quæ egregia doli & impoſturæ exempla ſunt, ambas infra ponendas cenſeo.

✠ Anno ab incarnatione dominica dclxx. indict̄. xi. Ego æðelſtan rex Anglorum dabo p̄ eterna retributione animæ meæ quinque Larratos ubi incolæ uocitant Culumſtoce. dō et rcē mariæ nec ñ et rcō petro principi apoſtolorum ab monaſterium qđ ab incolis nominatur Exanceaſter ut habeat quā diu fider catholica in gente anglorum maneat. precipimus q°q. et obſecramus in dī omnipotis nōie et in rcē trinitatis honore. ut nullus homo in aliq° tempore. unquam hanc n̄ram donationem infringere aut rit. reb ſtabilis rit conā dō et hominbꝫ urque in rclm. Si quis autem hoc in aliq°. frangere i minuere temptaverit. rciat re in ętna dāmnatione puniri. n̄. hic celebrit̄ emendet. huius agri terminī hæc ſt̄. æreſt on hacapenn forepeard adun on recgpyll. þanon on Lnaduce. þonne anlang ſtreamer on culumforð. of þæm forde to þornpylle. þanon to brydpylle. þanon to þære ænlipan æc. þanon anlang herepoþer on hean hangran middepeardne. þanon on hpitan beorh. þanon on gerihtne on fengel. þanon on gerihtne to þam ealdan gepeorc. þanon to bypichangran. þon up on gyrantorn. þanon on þone hpyrfel. þanon on þone þorn. þanon on peon-mynet eartepard þanon on gerihte on þa lace adun on culum. up of culum on þam ealdan lace on burhgeardes-porð. þanon on gerihtne to rancumb þanon pert on gerihtne be ecge on hacapenn forepeardne.

Ego æðelſtan rex Anglorum hanc meam donationē cum SIGILLO ðcē crucis imp̄ri. Ego Eadmund indolis Lito confirmi. Ego pulfhelm Archiep̄ victaui. Ego ælfeah Epſ̄. adquieui. Ego æðelgar Epſ̄. Notaui. Ego brithelm Epſ̄. faui. Ego pynſige Epſ̄ Concluſi. pulfgar dux. æðelſtan dux. odda mī. ælfheah mī. æðelferð mī. pihtgar mī.

✠ Anno dōmicæ incarnationis dclxx. indic̄ xi. Ego æðelſtan rex Anglorum dabo p̄ eterna remuneratione et p̄ expiatione animæ meæ Sex perticas ubi incolis uocitatur hocarſtoc dō et rcē mariæ ad monaſterium, qđ incolis uocitatur Exaceaſter &c. huius agelluli terminī hæc ſt̄. æreſt of rulfords eaſt anlang heppoðer on Lulum. þanon eaſt pihte to longanford. þanon ruð anlang ſtreamer oð Lulum lace. anlang lace. of þære lace up to þære ealdan dic. anlang þære dice on Leaggan-cum þanon on Linggorrloh. þanon anlang

pægeſ to þæm mezen ſtane. þanon ruð þæt þa pegaſ to-licgað. þanon on þone Norð-myrtan hnicpeg anlang hpýcgeſ to þære eorð-burh midde peardne. þanon on bryðenapill. þanon ut on exan up anlang exan oð repæpanlegeſ lace ⁊ rcræpanlegeſ þæpto. þænne fram æðelſtaneſ hammer forda on rulfords and feopeſ æceaſ beteſten Exan-forn agean eð-ferðeſ ealð landæ.

Ego æðelſtan rex Anglorum meū donū cum ſigillo rcē crucis concluſi. Ego Eadmund indolis clito confirmaui. Ego pulfhelm Archi-epſ̄ ad-quieui. Ego þeodred Epſ̄ coadunaui. Ego brihthelm Epſ̄ rubricpipi. Ego ælfeah Epſ̄ faui. Ego æðelgar Epſ̄. confirmaui. æðelſtan dux. ælfhere dux. Eadmund dux. odda mī. pihtbord mī. heremod mī. pihtlaf mī. ælfhere mī.

Tempus quo has chartas confeciſſe dicitur *R. Æthelſtanus*, qui in regem electus eſt an. dcccclxxv, eſt an. dclxx. adeo non peritus chartarum fabricator fuit hic Falſarius, ut maxime ſtolidus & doctrinæ temporum imperitus eſſet, qui chartas *Æthelſtani R.* nomine commentus, eas regem confeciſſe prætendit ante cclv annos, quam Rex eſſet creatus. Præterea quod *Æthelgarus* Epiſcopus utrique chartæ teſtis ſubſcripſiſſe legitur. Unus fuit iſtius nominis Epiſcopus, ille nempe qui factus eſt Abbas novi monaſterii *Wintonienſis*, anno dcccclxiv, ut Chron. *Sax.* deinde factus eſt Epiſcopus *Seleſienſis*, ut *Malmsburienſis*, denique Archiepiſcopus *Catwarenſis*, anno dcccclxxxviii. Secundum quem computum Epiſcopus factus erat poſt mortem *Æthelſtani R.* qui diem obiit vi Kal. *Novembis*, an. dccccxli. Verum ut commentitias eſſe chartas has anachroniſmi probant; ſic abſque iis phraſis illa ſubſignandi *cum ſigillo crucis* utrique communis eas merito ſuſpectas reddunt. Ob eandem rationem aliam etiam chartam Eccleſiæ *Exonienſis*, quâ *Eadgarus R.* cuidam, nomine Wulfnoð, tres terræ manſas dicitur dediſſe, ſuſpectam habui, quippe quæ ſic concluditur: *Ego Eadgar gratiâ dei totius Britanniæ telluris Rex meum donum proprio* SIGILLO *confirmavi.* Sic enim *ſignum crucis*, quod nomini Regis præponitur, vocat Falſarius; qui chartam etiam cum anathemate finali univerſam præter nomina propria in manu *Normannica*; deſcriptionem terrarum manu *Normanno-Saxonica*, quam literarum apices bicornes oſtendunt; nomina vero teſtium, uno excepto, nempe illius, qui poſtremus ſubſcribit, omnia cum ſex primis chartæ vocibus manu *majuſcularum* deſcribit; quæ HEN. primo regnante in uſu erant, deſcripſit, ut autographon, cujus hic apographon habes, cum ipſis mendis deſcriptum, inſpicienti conſtabit.

Regnante in perpetuum Dnō nr̄ō ihū xr̄ō cunctis ſophiæ ſtudium ferme primantib: ſtabili notum conſtat ratione quod præſentiſ eſſentia periculiſ incubantib. et cupiſ evanescentium rerum inopinate crebreſcentib. humana mortalium rerum cognitio quaſi roſ minuendo elabitur et oblivioni tantundem trahitur niſi aliqua certi ratione prænotetur

quia

Ælverum, ſignum mittens ſuum omnibus ſapientibus, qui in eo convenerant, ſalutem dicebat. Hi autem erant *Æthelſigus* Epiſcopus, & *Æſcwigus* Epiſcopus, & *Ælfricus* Abbas, cum univerſo comitatu, quibus mandabat & jubebat, ut *Winflædam* & *Leofwinum*, prout ſibi æquiſſimum videretur, conciliarent. *Sigericus* quoque Epiſcopus miſit ſuum teſtimonium, ſuumque *Ordbyrhtus* etiam Epiſcopus. Quibus lectis teſtimoniis, oſtendebant *Wynflædæ*, quod illius erat rem in controverſia poſitam petere ſive vindicare. Illa igitur terras, quarum dominam ſe eſſe dixerat, conſacramentalem habens *Ælfthrytham* regis matrem, his teſtibus vendicabat; videlicet *Wulfgaro* Abbate, qui primus erat, & *Wulfſtano* presbytero, & *Æfico* regis filiorum (*Clitonum*) dapifero, & *Edwino*, & *Eadelmo*, & *Ælfwino*, & *Ælfweardo*, & *Eadwoldo*, & *Eadrico*, & *Ælfgaro*, & *Eadgifa* Abbatiſſa, & *Liofruna* Abbatiſſa, & *Æthilhilda*. & *Eadgyfa Leofecanoranenſi*, & ejus ſorore & filiâ, & *Ælfgyfa* filiaque ejus, & *Wulfwina*, & *Æthelgyfa*, & *Ælfwara*, & *Ælfgyfa*, & *Æthalflæda*, cum multis aliis probis Thanis, & fœminis, quos non poſſumus facilè numerare, adeo ut celebritas maxima eſſet quum virorum, tum mulierum. Dein, qui curiæ intererant, ſapientes dicebant melius & conſultius fore, omittere, quam deferre juramentum. Siquidem jurejurando interpoſito, nulla amplius amicitia inter partes litigantes foret, propterea quod reus × juramento obſtrictus, ſi cauſa caderet, bona ʏ rapta non ſolum reddere, ſed juſtum inſuper eorum pretium ſolvere deberet, & regi præterea *Weram* ſuam, ſive capitis æſtimationem dependere. Tum ille, omiſſo juramento terras tradebat in manus epiſcopo quietas & controverſiæ immunes, ut exinde de iis nulla lis moveretur. Dein illam de hac re docent, nempe, quod ille etiam deberet producere patris ſui aurum & argentum & quicquid bonorum haberet, quod proinde fecit ac ſi auderet jurando ei ſatis dare. Verum his non adeo contenta erat, niſi etiam omnia ſua bona ſe produxiſſe juraret; ſed reſpondet, neque ſe in partem paternorum bonorum quæ illius, neque illam in partem quæ ſui erat, poteſtatem habere. Hujus autem rei teſtis erat *Ælfgarus* regis Vice-comes, & *Byrhtricus*, & *Leofricus Whitecircenſis*, atque inſuper multi probi homines, qui in conventu aderant.

Sic *Wynflæda*, ut videtur, terras quas petebat, evictas ac acquietas recepit, ſcyræ vel comitatus teſtimonio ſecundum *Canuti* legem 76, qua ſtatuitur, ut quiſquis terram comitatus teſtimonio protectam haberet, eâ ab omni lite liberâ & tutâ, dum viveret, frueretur, & cui voluerit

---

quia non ſunt æterna quæ conſumentur hic ſed terrena. Ibō Ego Eadgar rex Anglorum tellurīſ gubernator et rector uni meo fideli vaſallo nomine Wulfnōð rumancant aliquā terræ portionem ıð eſt III. manſaſ concedo liberalıter ın æternam poſſeſſionem. ın loco ubi vulgarıter vocıtatur Leſmanaoc et pennarð ut illo p̄ dicto terrıtorıo voti compoſ vita perfruatur comite et poſt obitum eiuſ cuicunque uolverıt heredi derelinquat tam ın minimiſ quam ın magnıſ. campiſ. paſcuiſ. pratiſ. ſilviſ. piſcarıüſque: ımmunem ab omnı ſervitio careat præter expedıtionem. pontiſ et arcıſ munimen.

Diſ iſ þapa III. hiða Landgemæru æt Leſmanaoc. æreſt up of þurðalap andlang riðe agean ſtream to hnyt erelt. þon̄ ruð ȝ lang riðe to crouſprah þon̄ forð to ceſtell-merıt. fram ceſtellmerıt to crucou-mereðen. þon̄ eaſt agenıht to lembrom. þon̄ to nyht catpallon. þon aðun andlang cendeſrıon oð þa lıtlan riðe: þon up andlang riðe to frontongen. fram frontongen ȝ lang ðiceſcoram herepaðe. þanon a ðan lytlan-ðic to þan miclan ðic. þon̄ forð on þa ðic to fornocedu. þon aðun ȝ lang riðe eſt toperð alau. þon̄ iſ þiſ þæſ aneſ aceper landgemæru æt pennarð. æreſt fra̅ ſæ ȝ land-ðic to þa riðe þon andlang riðe eſt on ſæ. Dominicæ incarnationiſ Anno DCCCCLXVII. mei imperii VII° Anno ſcripta eſt hæc ſyngrafa hiſ teſtib: conſentientib: quorum nomina eſſe uidetur. Ego Eadgar gra̅ dī totiuſ britanniæ telluriſ rex meum donum prıo rigillo confirmavi. Ego Dunſtanus archipreſul Agiæ ſcē cruciſ impreſſi. Ego Ælfſtanuſ Epſ̄. conſecroſ. Ego Byrhtelmuſ Epſ̄. adquievi. Ego Ælfpolðuſ Epſ̄. annui. Ego Wulfrie Epſ̄. hanc chartulam dictantiſ Rege ſuiſque præcipientib: ꝑſcribere iuſſi. Ego Ælfhere ðux. t̄. Ego Ælfhean ðux t̄. Ego Æþelſtan ðux. t̄. *&c.*

Siquiſ vero hominum hanc meam donationem cum ſtultitiæ temeritate jactitando infringere centaverit. ſit ipſe gravıb: ꝑ colla derreſſuſ catenıſ inter flammivomaſ terroſum dæmonum catervaſ. niſi prius ıprigruiſ penitentiæ gemituſ. et pura ſatiſfactione emendaverit.

Præter ea, quæ ſuprà obſervata ſunt, vox feudalis ſive forenſis *Vaſallus*, quam *Nortmanni* à *Franco-Gallis*, à *Nortmannis Angli* habuerunt, chartam hanc poſt introitum *Nortmannorum* confectam eſſe docet. Quinetiam Falſarius ille ſui propoſiti oblitus *Gallicam* vel *Nortmannicam* præpoſitionem A, bis pro Saxonica TO in deſcribendis terris uſurpavit. In averſa facie pergamenæ, in qua hæc charta *Eadgari* ſine adſcripto tempore deſcribitur, altera ejuſdem regis, ſed ejuſdem plane furfuris, exaratur, quæ annum & indictionem habet conſignatum; ſcil. annum ab incarnato Xpō D.CCCC.LIX. & indictionem XII. ſed eam etiam eſſe fictam manus pariter oſtendunt.

× De periurii pœnis vide LL. *Aluredi*, cap. 1. *Eadwardi*, cap. 3. *Æthelſtani*, cap. 25. *Canuti*, 33. ʏ Vid. LL. *Inæ*. be reaflace, *de rapina*. cap. 10. & *Canuti* cap. 60. in his verbis. gif hra reaflac gerȳnce agife. ȝ forgilde. ȝ beo hiſ reſter ſcyldig piþ ðone cyninge;.

poſt mortem dandi poteſtatem etiam haberet. Se þe land ȝepeorð hæbbe be rcyne-ȝepitnerre hebbe he unberacen on dæȝe. ⁊ æfter dæȝe to rỳllenne þam þe him leofart rỳ. Porro, SHOWERE, in ima membrana, unde hæc deſcripſimus, novemdecim majuſculi characteres dimidiati, & ultimæ chartæ lineæ paralleli cernuntur exarati, qui haud ſecus ac membranarum INDENTURÆ, ut vocantur, quæ in uſu apud nos ante multa ſæcula fuerunt, alterum exemplar hujus inſtrumenti cum eo par, & unà confectum fuiſſe docent, Bipartitæ vero per medias literas membranæ partem alteram penes *Wynflædam*, alteram penes *Leofwinum* fuiſſe, vero ſimillimum eſſe videtur. *Octavo*, notandum eſt Curiæ Comitatus ingens in eo beneficium & commoditas, quòd per cauſam *Sonticam*, quam vos, SHOWERE, * *Soinum* & *eſſonium* vocatis, cùm reus ad forum, actore litem movente, venire non poterat, à Curia ad eum mandarentur probi homines, qui, iis, quæ in ſe defendendo proferret, auditis reverterentur diligenter a Curiam, & quæ dicta eſſent Epiſcopo, Comiti & liberis hominibus conſidentibus fideliter renunciarent. *Nono*, obſervandum hoc præcipue eſt, ut donationes, emptiones, venditiones terrarum, & aliorum quæ inter bona numerantur, & omne genus ſtipulationes conventionales in his curiis ſolenni more tranſigi ſolebant, ut & teſtamenta, perinde ac apud *Romanos* in *Calatis Comitiis*, fieri, vel facta declarari, ut earum auctoritate, & in eis conſidentium teſtimoniis ſcriptis & adhibitis, rata omnia firmaque, & apud poſteros inconcuſſa haberentur. Sic *Enneauune*, *Edwini* actoris mater, à tribus *Thanis*, ad eam à Curia miſſis petebat, ut reverſi coram omnibus liberis hominibus, cui terras & bona ſua dediſſet, declararent; & ut donationi ejus teſtes eſſe velint, rogarent. *Decimo*, à tribus liberis hominibus, qui ad *Edwini* actoris ſive petentis matrem à Curia comitatûs Herefordenſis miſſi erant, probabile videtur *Summonitionum* ſcriptarum ſolennes iſtas formulas, quas † *Brevia*, SHOWERE, vos appellatis, apud *Anglo-Saxones* aut raras hactenus, aut plane nullas fuiſſe, quibus mos potius fuiſſe videtur reos in jus vocare, ſive ad centuriæ vel comitatûs Curias per nuntios citare. Certè, SHOWERE, cum *Glanvillæ* veſtri tractatum de legibus, & conſuetudinibus Angliæ legerem, non poſſem non credere quin *brevium* uſus tum primum iniret, cum majorum gentium cauſæ, tam *civiles*, quam *criminales*, à curiis Comitatûs, ad curiam domini Regis primum traherentur. Tunc enim, ut videtur, ſummus Regis Juſtitiarius in omnes partes Angliæ ſua *brevia* expedire ſatageret, quibus non opus eſſet, dum in comitatibus omne genus cauſas agere & determinare mos apud *Anglos* eſſet.

Præterea, SHOWERE, quatenus ex iis, quæ ſupra protulimus conjectare fas eſt, cauſæ agi, cognoſci, diſceptari, atque tandem penitus decerni apud *Anglo-Saxones* ſolebant ſummarie, planoque & ſimplici modo, quo quidem homines in cauſis judicandis procedere liceret, apud quos juris peritiâ nondum in artem vel diſciplinam adulta, quiſque cauſam ſuam ſine ſolennioribus juris formulis vel ipſe agebat, vel cauſidicum & patronum ſibi adſcivit, quem amicitia, quem propinquitas, quem charitas, aut benevolentia, vel denique quem ſors ipſa nonnunquam obtulerit.

---

* Aliàs *Exonium*, *Exonia*, *Sonia*, *Sonnis*, *Sunnis*, *Sunnia*, *Soinus*, *Sonius*, quæ in LL. veterum *Germanorum* & *Wiſi-Gothorum*, nunc *impedimentum*, nunc etiam *excuſatio*, Latinè transferuntur; quùm quis in jus vocatus, per alium mittit, cauſam oſtendens quâ impeditus ad Curiam non poterat venire. De *eßoniorum* autem variis generibus vide *Glanvillæ* tractatum de LL. & conſuetudinibus Angliæ lib. 2. c. 6, 7, 8, &c. ad libri finem. vide etiam *Dufreſnii* Gloſſ. in voce SUNNIS. Deducuntur autem *Sunnia*, *Sunnis*, &c. à veteri *Mæſo-Gothico* ᛋᚢᚾᚾᚷᛁᛅ, Sunia, *veritas*, vel ᛋᚢᚾᚾᚷᛁᛖᚾᛋ, Suniens, *Cimbricè*, Sannur, *verus*. Nempe quod *impedimentum*, quo quis ad Curiam ſummonitus ſe *Eſſoniari* vel *excuſari* in foro curabat, *verificari*, vel *verum eſſe* probari, non tantum *Eſſoniatoris* ſeu illius qui vice ejus reſpondebat, ſed ſui ipſius & conſacramentalis aliquando juramento, cum tandem ad Curiam veniret, probandum erat. Hinc etiam Latino-barbarum *Eſſoniare* quàm aptiſſime reſpondet *Mæſo-Gothico* verbo ᛋᚢᚾᚷᛁᛅᚾ, Sunian, *Cimbro-Gothice* at Sanna, *probare verum*, *verificare*, *jure-jurando confirmare*, unde quoque *Eßoniator* is propre dictus, qui excuſationem abſentis nomine factam, & impedimentum ſive cauſam, à quâ ſumpta excuſatio eſt, ſive nudè affirmando, ſive jure-jurando, confirmabat. Huic concinit etiam quod *Sunnium* vel *ESSONIUM*, *cauſam veram* vel *rationabilem*, quâ quis impeditus ad forum venire non poteſt, Juris periti definiunt. Vetus conſuetudo *Normanniæ* ait *Exoine* eſſe *ung delay qui Monſtre cauſe pourquoy cil qui eſt ſemons ne vient à court.* Monſtrare autem cauſam idem ſonat ac ᛋᚢᚾᚾᚷᛁᛅᚾ, *Sunian*, apud *Mæſo-Gothos*, & apud *Cimbro-Gothos* at Sanna, quod modo obſervatum eſt. † Vel BREVIA ORIGINALIA, quibus apud nos reus ad comparendum, & actioni reſpondendum, & nomine regio & auctoritate compellitur. de his autem *brevibus*, ſive *reſcriptis regiis* plura infra, ubi de *duodecimvirali* cauſarum audientiâ & judicio tractatur. Interim nota forenſem vocem *breve* derivatam eſſe à veteri *Danico* vel *Norvegico* bref, brief, quod *epiſtolam* vel *literas* ſignificat. unde verbum at briefa, *exſcribere*, *literis mandare*. Bibl. *Iſland.* Act. Apoſt. cap. XXIII. 25. Skrifade brief Þeſſarar meiningar. *ſcripſit epiſtolam hæc continentem.* At *civili* ſignificatione vocis in *forenſem* converſâ, reſcripta regia *brevia* à *Nortmannis Norvegorum* & *Danorum* poſteris, dicta ſunt. Literæ etiam Regiæ, quibus in miſerorum ſubſidium collectas fieri mandat Rex *Angliæ*, etiamnum in hunc uſque diem appellantur the kings brief.

Ultimo

Ultimo, notandum eſt, SHOWERE, acta Curiæ Comitatûs liberis hominibus permittentibus, ob majorem eorum celebritatem,& perenniter manſuram memoriam,in libros qui in Coenobiorum bibliothecis aſſervati erant, maxime in libros ſacros, tanquam in tabulas publicas, referri ſolere. Sic quod actum & definitum erat in cauſa *Enneaunes* à curia Com. *Herefordenſis*, in quodam Evangeliorum codice, qui Sancti Æthelberti Monaſterii erat, quum ſolenni pompa, tum formula, ad conſervandam ejus memoriam, ſcriptum erat; unde non dubito, quin exemplar mendoſiſſimum, quod intervenientibus neſcio quot tranſcriptis, ſine mendis publico dedi, deſcriptum eſſet. Ex eodem Evangeliorum libro, vel alio conſimili deſcriptum fuit inſtrumentum emptionis & venditionis contractæ inter *Leofwinum* & *Ædricum*, in conventu quodam Com. *Herefordenſis*, qui *Herefordiæ* ſedebat, præſidente *Æthelſtano* Epiſcopo & *Ulfcetelo* vice-comite.

Hep ꝛputelaþ on þiꝛꝛum ȝeppite. þ leoꝼꝛine leoꝼlæþeꝛ bꝛoþoꝛ hæꝼþ ȝeboht healꝼe hiþe lanþeꝛ æt Malveꝛ-hỳlle. æt Æþꝛice hiꝛ mæȝe. uꝛiceꝛ ꝛuna. miþ healꝼ mapce ȝolþeꝛ. ȝ miþ ane punþe ꝛeolꝼꝛeꝛ. ȝ tpeȝan oꝛan. æꝼꝛe in hiꝛ cỳnn to ꝛane. ȝ to ꝛỳllanne þam þe him æꝼꝛe leoꝼoꝛt beo. on ðpeȝneꝛ eoꝛleꝛ ȝepitneꝛꝛe. ȝ Æþelꝛtaneꝛ biꝛceopeꝛ. ȝ Ðunceleꝛ hpitan. ȝ ⁊ Ulꝼceteleꝛ ꝛcipe-ȝeneꝼan. ȝ ealna þana þeȝna on heneꝼopþ-ꝛcipe. ȝ þana tpeȝna hineþa æt ꝛcē Æþelbehteꝛ mỳnꝛtne. ȝ ꝛcē Luþlaceꝛ.

VERSIO.

In hoc ſcripto declaratur, quod *Leofwinus*, *Leofledi* frater, dimidio marcæ auri, una libra argenti, & duabus oris emit ab *Ædrico* propinquo ſuo, *Uſici* filio, dimidium hidæ terræ, quæ eſt *Malves-hyllæ*, ea quidem conditione, ut poteſtatem ſemper haberet illam dandi cuilibet, qui illi maxime charus eſſet è gente ſuâ, [b] in quâ illam deſcendere ſemper oportet. Teſtibus *Suuegeno* Comite, & *Æthelſtano* Epiſcopo, & *Thurcilo Albo*, & *Ulfcetelo* vice-comite, & duobus illis Coenobiis S. *Æthelberhti* & S. *Guthlaci*.

Sic in MS. quodam quod extat in Celeberrima bibliotheca *C. C. C. C.* folium membranaceum eſt, quod olim erat pars alicujus codicis Evangeliorum, in quo breviter *Saxonicè* memorantur emptiones & venditiones, quæ ſubſequuntur.

[c] Hep ꝛputelaþ on þiꝛꝛe cpiꝛteꝛ bec þ Leoxenoþ Æȝelnoþeꝛ ꝛuna æt koꝛꝛtune hæꝼþ ȝeboht hine. ȝ hiꝛ oꝼꝼꝛþinȝ ut æt Ælꝼꝛiȝe abb. ȝ æt hineþe on baþon. miþ ꝼiꝼ oꝛan ȝ miþ xii heaxþon ꝛceapa, on keaꝛcilleꝛ ȝepitneꝛꝛe poꝛtȝeneꝼan ȝ on ealne þæne buhpane on Baþon. Lpiꝛt hine ablenþe þe hiꝛ æꝼꝛe apenþe.

Hic oſtenditur in hoc Evangelio, Leofenothum [d] *Korſtunenſem, Ægelnothi filium, quinque oris, & XII ovibus, ſe & ſuos ab Ælffigo Abbate & omnibus monachis Bathoniæ redemiſſe. Teſtibus Keaſcillo urbis præpoſito, & univerſis civibus Bathonenſibus. Chriſtus eum excæcet, qui hoc obliteraverit.* Celebratus fuit hic emptionis contractus inter Leofenothum Coenobii Bathonenſis cum ſuis ſervum, & dominos ſuos in urbis curia ſive Comitiis. Ut enim Comes, ſive Ealdormannus ha-

---

a Lỳtel, apud veteres *Danos* Ketil, quod à *Goth.* ΓΛΤΙΛS *bonus, opportunus*, cum compoſitis proprium hominibus erat apud *Danos* veteres & *Dano-Saxones*. Hinc in *Aræ multiſcii Schedis* occurrunt Ketil; ketilſſon; ketil-biorn. Et in *Anglo-Saxonicis* Lỳtel. Oꝛcỳtel. Lpimcỳtel. Ulꝼcỳtel. Thuncỳtel. *&c.* Hinc quoque propria locorum, ut Lỳtelbỳ, corruptè Kettelby. Lỳtelpell. corrupte, Kettelwell, à quo in cognomen gentis converſo, Gens *Kettelwellorum* in agro *Eboracenſi*: è qua ſummus ille Theologus & ſanctiſſimus vir *Joh. Kettelwell* noſter, Eccleſiæ *Anglicanæ* eheu deſiderium, ſed immortale decus, oriundus eſt. [b] Addidi: *in qua illam ſemper deſcendere oportet*: & ut id adderem, tanquam Paraphraſtes, induxit lex *Aluredi* R. 37. cujus verba hæc ſunt: Se mon ꝛe þe boclanþe hæbbe. ȝ him hiꝛ maȝaꝛ læxþon. þonne ꝛetton pe þ he hit ne moꝛte ꝛỳllan oꝼ hiꝛ mæȝe boꝛh. ȝiꝼ ðæn biþ ȝepꝛit. oþþe ȝepitneꝛꝛe. þ hit þæna manna ꝼoꝛþoþ pæne þe hit on ꝛꝛuman ȝeꝛtpinþon. ȝ ðæna þe hit him ꝛealþon. þ he ꝛpa ne mote. ȝ þ þonne on cininȝeꝛ. ȝ on biꝛcopeꝛ ȝepitneꝛꝛe ȝepecce beꝼoꝛan hiꝛ maȝum. Hæc autem ſic vertimus: *Statuimus ne quis terram aliquam, vel prædium codicillare à majoribus ſibi relictum, à cognatione vel familia ſua alienet, ſi ſcripto vel teſtimonio aliquo probari poteſt, eum, qui primus terram iſtam adeptus eſt illamque familiæ dedit, ne alienaretur prohibuiſſe, & prohibitionem ſuam Rege & Epiſcopo teſtibus confirmatam coram cognatis declaraſſe.* Secundum hujus legis tenorem propinquus propinquo, vel cognatus cognato (& non alieno) dimidium hidæ terræ vendidit; & qui emit, poteſtatem tantum habuit terram illam dandi vendendive cuilibet è cognatione ſuâ. Quale autem jus, vel dominium dominus talis prædii habuit per juris feudalis, præſertim Anglicani terminos, arduum eſt explicare. cum feudo *antiquo*, quod & *paternum* dictum eſt, in hoc convenit, quod terra, alienatione interdicta, familiæ conceſſa ſit, & ad naturam feudi ſimplicis, quod poſſidendi genus omnium maximum & ampliſſimum eſt, in eo accedit, quod terras ab illo, qui eas primus acquiſivit, chartâ ita datas quis ſimplici & perpetuo jure, interdicta tantum alienatione, ſibi & hæredibus ſuis teneret. Quidni igitur jus, quod quis in tali terra habuit, *feudum ſimplex reſtrictum* vel *conditionale* vocemus, quod alienandi conditioni, per donantis prohibitionem & legem hanc prohibitionem donantis corroborantem, non obnoxium fuerit? *c* Id eſt, In hac pagina hujus Evangelii. *d* Id eſt, *Colonum Korſtunenſis glebæ adſcriptitium.*

bebat, qui vices ſuas gerebant ad jus dicendum in pago & vicis; ſic in majoris nominis oppidis & urbibus, ubi religionis aut mercaturæ cauſa hominum frequentia erat, habebat etiam ſuos *Gerefas*, qui idem munus obirent, & *Port-Gerefæ*, vel *Tun-Gerefæ* vocarentur. Hep ꝑputelaƀ on þiꝑꝑe Cꝑiꝑtep bec þ Godpiȝ ꝛe bucca hæfƀ ȝeboht Leofȝife ðæȝean æt Nopðꝑtolce. ⁊ hÿꝑe ofꝑꝑꝓinȝ mið halfan punde æt Ælfꝑiȝe abb to ecan ꝑpeote. on ealleꝑ þæꝛ hiꝑedeꝑ ȝepitneꝑꝑe on Bathon. Cꝑiꝑt hine ablende þe þiꝛ æfꝑe apende. *Hic notificatur in hoc Evangeliorum libro Godwigum Buccam dimidio libræ Leofgifam ſervam Northſtolcenſis glebæ adſcriptitiam cum ſuis ab Ælfſigo Abbate in perpetuam libertatem redemiſſe. Teſtibus totius Coenobii fratribus, qui Bathoniæ ſunt. Chriſtus eum excæcet, qui hoc obliteraverit.*

Hep ꝑputelaƀ on þiꝑꝑe Cꝑiꝑtep bec. þ Æȝelꝛiȝe æt Linnecume hæfƀ ȝeboht Pilꝛiȝe hiꝛ ꝑunu ut æt Ælfꝑiȝe Abb on Baðon. ⁊ æt eallon hiꝑede to eccan ꝑpeote.

Hep ꝑputelaƀ on cꝑiꝑtep bec þ Æȝelꝛiȝe Bÿtticeꝑ ꝑunu hæfƀ ȝeboht hilðeꝛiȝe hiꝛ ꝑunu æt Ælfꝑiȝe abb. on Bathon. ⁊ æt eallon hiꝑede mið ꝛixteȝon peneȝon to ecean ꝑpeote.

Hep ꝑputelaƀ on cꝑiꝑtep bec. þ Ælfꝑiȝe abb. heꝑƀ ȝefꝑeoð Godpine Bace æt Stantune ꝑop tune. ⁊ ꝑop ealne þone hiꝑeð on Baðon. on Sæmanneꝑ ȝepitneꝑꝑe. ⁊ Pulꝛiȝeꝑ æt Pniꝑetun. ⁊ Ælfꝑiceꝑ ceꝑmeꝑ. Sic in codice IV Evangeliorum, qui majuſculis ſcriptus aſſervatur in eadem Bibliotheca; ad finem Evangelii S. *Matthæi* ſcripta legitur conſtitutio & donatio cujuſdam nobilis fœminæ Ealbuþh vocatæ, qua ex prædio ſuo *Bradanburnenſi* certos redditus & proventus annuos præſtari voluit ad alendos & ſuſtentandos Abbatem & monachos coenobii *S. Auguſtini*, quod *Cantuariæ* erat.

In nomine Domini Ealbuþh haꝑaƀ ȝeꝛet mÿð hÿꝑe ꝑpeonda þeahtunȝa þ man ælce ȝeape aȝÿꝑe þam hÿpum to ꝛcē Aȝuꝑtine oꝑ þam landе æt Bnadenbuꝑnan XL. ambꝑa mealteꝑ. ⁊ ealð hꝑÿðeꝑ. ⁊ IIII Peþeꝑaꝑ. ⁊ XL. ⁊ cc. hlaꝑeꝑ. ⁊ ane Pæȝe ꝛpiceꝑ. ⁊ cÿceꝑ. ⁊ IIII ꝓoþꝑo puðeꝑ. ⁊ XX hen-fuȝla. *&c.* Ante Evangelium *S. Marci* ſequitur conventio vel concordia *Wulfrici* Abbatis cum *Eldredo*, *Lifingi* filio, in his verbis: In nomine domini Jeſu Chriſti. Hep ꝑputelaƀ on þiꝛum ȝeȝnite hu pulfꝑic. abb. and Ealðed liꝛinȝeꝑ ꝑunu þæꝛ þeȝneꝑ pæꝑon ꝑammæle ymbe þ land æt cliꝛe. þæt he ȝebeh ꝓop Lodeꝑ eȝe. and ꝓop Scs̄ Auȝuꝑtinuꝑ. ⁊ ꝓop hiꝛ ꝑpeonda mÿneȝunȝe. mið landе into S. Auȝuꝑtine. ⁊ ælce ȝeape ꝛÿlð on Scs̄, Auȝuꝑtineꝑ mæꝛꝛe-ðæȝ i. pð̄ to ȝeꝑputelunȝa. ⁊ æfteꝑ hiꝛ ðeȝe ȝanȝe þ land, into S. Auȝuꝑtine ꝛpa ȝepeꝑuð. ꝛpa hit þonne bÿð. þiꝛeꝑ iꝛ to ȝepitneꝑꝑe ꝛe hiꝑeð æt Scē Auȝuꝑtine. ⁊ ꝛe æt cꝑiꝑteꝑ cÿncean. ⁊ liꝛinȝ hiꝛ ꝓadeꝑ. ⁊ Sipeaꝑð. ⁊ Sipeð hiꝛ bꝑoðoꝑ. ⁊ Pulfꝑtan æt realt-puda. ⁊ oðeꝑ Pulfꝑtan. ⁊ þiꝛ ꝛÿ ȝeðon. ꝓop Sipeꝑð. ⁊ ꝓop hiꝛ oꝑꝑꝑꝓinȝ. to hÿꝛa ꝛaple-ðeaꝑfe. á butan enðe. amen. Sic in membranis Evangelicis MSS. biblioth. *Bodleyanæ* ſcriptum cernitur, in quo recenſentur prædia, ornamenta & veſtimenta ſacra cum libris, quos *Leofricus*, Epiſcopus olim veſter, dedit S. *Petri* monaſterio, quod tum erat *Exoniæ*, Weſt-Saxonum olim gloriæ; quæ ſe jam Te peperiſſe jactat, SHOWERE, cujuſque populus fruſtra renitente Tui æmulo, & in ambitu competitore gnavo, impigroque viro, Te procuratorem elegerunt, qui civitatis ſuæ perſonam in inferiori *Anglorum* Senatu ſuſtineres, cum prænobili & ampliſſimo viro *Edwardo Seymour* Baronetto, qui non ita pridem regnante *Carolo* II. binis vicibus, nemine reluctante, ejuſdem prolocutor fuit electus, licet altera vice Regiæ Majeſtati morem gerens de ſuo jure ceſſit. Scriptum vero iſtud ſic incipit:

Hep ꝑputelaƀ on ðiꝛꝛepe Cꝑiꝑteꝑ bec hpæt leoꝑꝑic B. hæfƀ ȝeðon into ꝛancte petꝛeꝑ mÿnꝛtꝛe on Cxeanceaꝛtꝛe: & cætera, prout ſequuntur in Monaſtico Anglicano Gulielmi Dugdalii noſtri, immortalis memoriæ viri, qui de regno & de Eccleſia Anglicanâ, ſi quis alius, optimè meritus eſt. Sic ad finem codicis Evang. in Bibl. Bodl. cujus nota NE. B. 2. 9. Gilebeardi cujuſdam recenſentur terræ in ſcripto quod ſubſequitur: Hep ꝛeiþ hu micel landeꝑ Lilebeaꝛð hæfþ on Stiþꝑoꝛð þ iꝛ on noꝛþ healfe þam bꝑoce XXX æceꝑaꝑ. ⁊ þa mæð þæꝛto. ⁊ XII on ꝛuð healf þa bꝑoce æt þa ꝛtane XXX æceꝑe. ⁊ ꝓopeꝑ. ⁊ XX peneȝe ælce ȝeape. þæꝛto iꝛ ȝepitneꝑꝑe. Sigeꝑ. Siꝑoꝛð. Ægelnoð. Ægelꝑini. Ælfꝑtan. Lodꝑine on peaꝛlea. Sælide. Palðꝑine. Hubeaꝛð. Ælfꝑed Nuzpeoz. Ledbeaꝛð.

Scriptum hoc ſequitur aliud, quod morem hunc in pergamenis Evangelicis acta publica ſcribendi, etiam poſt adventum *Nortmannorum*, duraſſe oſtendit.

[a] Cyrographum.

Hoc [b] teſtamentum fieri juſſum eſt à domina Abbatiſſa *Ælfgiva* de decima, quam optulit filius *Leomari* de *Cochefelda* Eccleſiæ Sanctæ *Mariæ* in [c] *Berchingis* die nativitatis Sancti *Johannis* Baptiſtæ, ſic dicens: Ego *Adam* una cum matre meâ *Sagivâ* offero domino & Sanctæ *Æthelburgæ*

---

a Hæc vox proculdubio in dimidiatis majuſculis, ut bipartitæ ſyngraphes ſignum, in tranſcripti hujus exemplari exarata erat. *b* Id eſt, *publicæ atteſtationis inſtrumentum.* *c* De hoc monaſterio ſic *Beda*, Hiſt. Eccl. lib. IV. cap. VI. *Earconwaldum Epiſcopum conſtituit in civitate Londonia. Hic ſane, priuſquam Epiſcopus factus eßet, duo præclara monaſteria, unum ſibi, alterum ſorori ſuæ Æthilburgæ conſtruxerat; ſibi quidem in regione Suthrioæ juxta fluvium Tamyſam, in loco qui vocatur Ceorteſei; ſorori autem in orientalium Saxonum provincia, in loco qui nuncupatur in Bercingum, in quo ipſa Deo devotarum mater ac nutrix poſſet exiſtere fœminarum.*

ſuper

ſuper hoc altare in perpetuam poſſeſſionem pro ſorore mea *Edgitha* duas partes decimæ omnium illarum rerum, quæ decimari debent de terra quam teneo *Adlaleſeie* de quocunque illam teneam. Et ut ratum permaneat quod offero ſucceſſorum meorum venturis temporibus, hos quos præſentes hic video teſtes adhibeo, qui ſunt *Willelmus* monachus de Sancto *Eadmund*. *Godricus*, *Wilfricus*, *Rogerus* frater *Rodberti* vitrici mei. *Fulco* & *Rogerus* fratres mei de matre mea. *Wluardus* de *Hueletham*. *Godricus* presbyter de *Sexham*. *Walterus* de *Riſeby*. *Siuuardus* de *Ginga*. *Sigarus* dapifer. *Maximus* Presbyter. *Leveſtunus* Presbyter. *Sabernus* præpoſitus. *Ailmarus* filius ejus. In æternum Amen.

Sic etiam in celeberrimo codice Evangeliorum *Lychfeildenſi*, qui grandioribus literis exaratus, mille annorum antiquitatem præ ſe fert, (vulgo liber S. *Ceaddæ* vocatur) reperiuntur ſcripta in diverſarum paginarum marginibus, quæ infra ponuntur.

1. Ner ꝛputelaƀ an ƀæt Godpine Eappiger ſunu hæfƀ ȝelæd ſulle labe æt þan unꝑiht piſe þe leofȝar ƀ hyne tiht. ⁊ þ pær læd æt Licitfelda; *hic declaratur, quod Godwinus Earwigi filius ſe publico & plene purgavit de fornicationis ſuſpicione, in quam vocatus erat à Leofgaro Epiſcopo, & quod hæc ejus purgatio facta erat Licitfeldæ.*

2. Oꝛtendit ſe hic quod emit ✠ ȝelhi ✠ ſiliuſ apihtiuƀ hoc euanȝelium ƀe cinȝal et ƀedit illi ꝑ illo equm optimum et ƀedit ꝓo anima ſua iꝛtum euanȝelium dō et ſc̄ teliaui ſupeꝛ altaꝛe. ✠ ȝelhi ✠ ſiliuſ apihtiuƀ et ✠ cincenu ✠ ſiliuſ ȝꝛiꝑiuƀ.

3. Ɓuſexit ſutbulc ſiliuſ liuit haȝeneꝛ tutꝛi ƀieꝛchm tiꝛtelih haioiƀ ilau elcu ſiliuſ ȝelinȝ haluiƀt iuȝuſet amȝucant pel cantanndi hoƀiu et ƀiꝛꝓotant ȝeneꝛ tutꝛi o ȝiuſ imȝuoƀant iꝛƀeȝ ion ȝuꝛaȝun taȝc ꝓoƀetit elcu ȝuetiȝ eq; tꝛeꝛ uache. tꝛeꝛ uache nouiƀliȝi naȝiꝛ nibe caꝛ iȝ ſtiƀu ƀimeƀichat ȝuetiȝ bit ƀiƀ bꝛant ȝꝛeꝛiat ȝuetiȝ niſ minn tutbulc hai cencaĩoiſ oiꝛouƀ.

ʌ ⁊ Ω

4. Aƀulf. Ælfheh. æ pulfmeꝛ pulfȝeatim pulfꝛic. ƀñe. ō. ꝛic̄ uiſ ⁊ ꝛciſ ꝛic ſac. [a] ōq mhᵖ ΔocvervƤt. ⁊ ō qui meis ĩΔiiꝛniſ c̄pcibuſ ſm cōmenΔauerunt. qⁱ c̄ſeꝛi ſunt et qui baptiſmū acceꝑunt.

5. ƑvlƟyn. pulfeꝛƀ. puſƀꝛẏƀ. pulfƀꝛẏƀ pihtimunƀ. BhrhtƟlhᴀ paᵵ eiȝ hehꝑẏn. ÆlƟflhᴀ. LecƟʰʰⁱ pẏnꝛiȝe. pulfic. æƀelfleƀ. elfehene. pulfꝑꝛn. pulfilƀ. hehfleƀ. ƀ. el. æ. æ. ſ. pulfmæꝛ. p. l. b.

[b] 6. ✠ teliau t̄ tuꝛȝint t̄ Linhilinn t̄ ꝛꝑ̄ t̄ ↄ tota familia teliaui, ƀe Laiciſ numin m̄ aiƀan t̄ ꝛiȝnou m̄ iacou t̄ beꝛthutiꝛ t̄ cinƀa t̄ q̄ⁱc̄q; cuꝛtoƀieꝛit ƀeneƀictuſ eꝛ̄ q̄ⁱc̄q; ſꝛanȝeꝛit malaƀictuſ eꝛ̄ ȝ , , -

7. Oꝛtenƀit iꝛta conſcꝛipꝛio nobilitatem munauꝛ meƀ ƀiminih et menſuꝛam [c]ə apᵖ huenƀĩc ȝuiƀ maun ƀitolƀaꝛ ĩȝuo iliut clunƀiꝛit cellꝛin ƀilih o mouꝛ ƀibiꝛ main.....

Pag. 8. ...oc e̅ e̅ ꝛ.. pene liꝛ.. iiii. ſi...leƀꝛi. ȝu... nȝiꝛn.... Ueh. et...ci....aꝛthiuƀ...eunt li... utemble... ſilio ſul... et ſemini... inſempi... num ꝓp̄...[d] tq hꝛ...ꝛ q; ƀeƀit... lib̄ta ...i. qᵘtuoꝛ ... aſ etoc ... inciaſ ... ā. iƀoneiſ ... eꝛtibuſ ƀe ...iſ. Riȝuo...n ſiliuſ... inc. ȝuen... ſiliuſ ...ꝑ ȝuoluic... eƀan. ou... [e] ſ. ȝuuꝑ... um. meꝑ... an. ſ. ſaluſ. aꝛthan. p. cimuleh. iuƀꝛi ſ. iuƀneꝛth. ƀe cleꝛicis veꝛo nobiſ epiſcopuſ teilhau ....uꝑnȝuiƀ ſaceꝛƀoꝛ teilhau ƀubꝛino et cuhelm. ꝛilig eꝛ̄ſ. Ɓaṫnbiu cam ibiau. et ſulȝen... laſtic̄ȝ qⁱ h̄ ſiƀelitep ſcꝛipꝛit. qⁱ cuꝛtoƀieꝛit [f] h' ƀecꝛetum libeꝛtatiꝛ bleiƀiuƀ ⁊ ꝑliꝛ ə ꝛit... ctȝ. qⁱ h' n̄ cuꝛtoƀieꝛit. ꝛit maleƀictȝ á ƀō et á teilhau in cꝛ̄ evanȝelio ſcꝛipꝑ. ꝛ. et...at omniꝛ plꝛ̄ ſiat ſiat..,

9. Oꝛtenƀit iꝛta ſcꝛipꝛio quoƀ ƀeƀeꝛt. ꝑiſ. et luith ȝꝛethi. tꝛeƀ ȝuiƀauc i malitiƀuch cimaꝑȝuich.... eꝛt h' ꝯ cenſuꝛ ə ƀoceint toꝛth. hamahaꝑuin. ĩ iꝛham. ha ƀeucemt toꝛth. ĩ iꝛȝaem. hahuch.... uceint mannuƀenn ƀeo ⁊ ſcō eliuƀo ℊ ƀꝛ̄ t̄. ꝛatuꝑnnȝuiƀ. t̄. nobiꝛ t̄. ȝuuꝑci t̄. cutulf t̄. ƀelaicꝛ cinȝueꝑnn t̄. collbiu t̄. cohoiȝet t̄. eꝑmin t̄. houꝑoƀ t̄. qⁱcunque cuꝛtoƀieꝛit ƀƀictuꝛ eꝑit. ⁊ qⁱ ꝑanxeꝑit maleƀictuꝛ eꝑit a ƀō.

10. Oꝛtenƀit iꝛta ſcꝛipꝛio. quoƀ.... ꝑunc. ꝑiꝛ. na.....cibꝑacina. behet hiꝑmaĩ ȝuiƀauc. oꝓoiƀ celli iꝑlath. behet camƀubꝑ. iꝛem hichet tꝑiuceint toꝛth.... ꝑum. ha ȝuoꝑ thoueiꝑ emeninn... [h] ƀꝛ̄ oĩpō. t̄. ꝛatuꝑnȝuiƀ. ꝛaceꝑ t̄. Nobiꝛ t̄. ȝuꝑci t̄. cutulf t̄. ƀe Laicis cinȝueꝑn... t̄. cohoꝑȝet... eꝑmin. t̄.....bieꝑit.... bictu.... qⁱ ꝑꝑai..... et. in..... tuꝑ ei ...

Ex his autem, quæ ſupra ex cod. Evangeliorum *Decani* & Capituli *Liccitfeldenſis* deſcripta ſunt, conſtat eum *Landavenſis* monaſterii, cujus inſignis erat patronus *Teliaus*, alias *Eliud* dictus, prius in bonis fuiſſe, quam ad Eccleſiam *Liccitfeldenſem* S. *Ceadæ* ſacram, neſcio quo ducente fato, tranſlatus eſſet. De Sancto autem *Teliao* vel *Teliavo* Landafenſi Epiſcopo multa habet Uſſerius Armachanus in Britannicarum Eccleſiarum antiquitatibus, cap. v. XIII. & XIV. quæ ex vitæ ejus ſcriptoribus, & *Davidis Menevenſis* vita à *Giraldo Cambrenſi* deſcripta, excerpta congeſſit. Qui vero vitam ejus ſcripſerunt, ſunt [i] *Galfridus Landavenſis*, *Johan. Tinmu-*

---

a Omnes qui. *b* In hac ſcriptura t̄ eſt *Teſtis* ↄ eſt *cum*. m̄. forſan eſt *miniſter*. *c* Nota *ejus*. *d* Hoc eſt. *e* ꝑ. eſt *Filius*. *f* Hoc. *g Deus teſtis*. *h Deus omnipotens teſtis*. *i* Vita *S. Teliavi*, à *Galfrido Landavenſi* deſcripta, edita eſt ab *Hen. Whartono* in *Angliæ* ſuæ Sacræ Tom. II.

thenſis, ejuſque excerptor *Capgravius*. Haud pauca etiam de eo reperiuntur in regeſto *Landavenſis* Eccleſiæ, præſertim apud auctorem vitæ *Oudocei*. Memoratur etiam frequens in Synodis *Landavenſibus*, quas ex vetuſto illo MS. deſcripſit non niſi honorifice nominandus *Henricus Spelmannus*, Concil. lib. I. pag. 62, 63, 64. 381, 382, 383, 384, 385, 386. Verum, SHOWERE, ne de tam celebri apud *Britannos* tum Epiſcopo, tum ſcriptore, qui in Sanctorum numerum relatus eſt, nihil amplius ſcribendo, negligentia arguar, hæc paucis accipe.

Fuit *Enciſi* viri nobilis ex ſorore *Davidis Menevenſis* filius, in loco Eccluis Gunniau appellato natus; in ſcripturis ſanctis à *Dubricio* primum, deinde à *Paulino*, ſimul cum *Davide Menevenſi* eruditus, tandemque Presbyter, & dein Archiepiſcopus *Landavenſis* factus, & à peſte in *Armoricam* fugiens à *k Samſone Dolenſis* Eccleſiæ tum Archiepiſcopo rogatus erat, ut cum illo habitaret.

Illius precibus ſe dedens cum illo multum temporis commoratus eſt, quo quidem non tantum ab Archiepiſcopo, ſed etiam Rege Armoricano, ſive is *Budicus*, ſive *Hoëlus* fuit, plurimi factus erat.

Sedata peſte, tandem abiturum Rex & Archiepiſcopus eum detinuerunt, & in Archiepiſcopatum *Dolenſem* provehere voluerunt. Ille vero poſt ſeptem annos totidemque menſes in *Armorica* peractos, ad ſedem ſuam *Landavenſem* redire voluit, in qua *Dubricio* ſucceſſit, & dein *Kinoco* vel *Cenauco* Davidis ſucceſſore mortuo, ad *Legionenſem* Archi-epiſcopatum promotus eſt. Hiſce addere viſum eſt quæ ex *Joh. Lelandi* libro MS. de viris illuſtribus *Britanniæ* excerpta ad me mittere dignatus eſt vir doctiſſimus & in antiquitatibus noſtris longe verſatiſſimus *Th. Tannerus*, Coll. Omnium Animarum *Oxon.* Socius digniſſimus.

Theliaus qui & Eliud inter Britanniæ proceres Eccleſiæ conſpicuus erat, & quoties de rebus agebatur literariis aut Eccleſiaſticis, judicium illius apud congregationem in pretio ſtetit magno. Contigit ut Dubricius Lantavanæ proto-Epiſcopus ſedis, autoritate Synodi Archiepiſcopus urbi legionum ad Iſcæ *fluenta deſignaretur; non diu caruit gubernatore Lantava, nam Theliaus à patribus continuo ſurrogatus. Ille vero muneri ſollicite invigilans egregium ſe paſtorem exhibuit, ac bonis artibus Eccleſiæ miniſtros erudiendos anxiè curavit. Hic talem peperit ſibi famam, qualem nulla certe unquam auferet dies. Longa ætas, quæ & ipſa morbus eſt*, Theliaum *è medio rapuit. Succeſſit Odoceus monachus doctrinæ & pietatis nobile planè exemplar.*

Hæc breviter de Sancto *Theliauo*, cui donatus olim erat codex Evangeliorum *Latinus*, ante multa ſæcula Eccleſiæ *Liccitfeldenſis* peculium. *Cingal* ille *Britannus*, à quo emptus erat, gliſcentibus bellis, eum forſan ex aliquo monaſterio *Angliæ*, quod *Cambriæ* vicinum erat, cum aliis direptum vendidit *Gelbi* filio *Arithtiudi*, qui eum *S. Teliauo* dedit, è cujus Eccleſia, gliſcentibus iterum bellis, forſan etiam direptâ, aliquis *Anglus* eum abſtulit, & *S. Ceadæ* conſecravit. Verum quo modo cunque res iſta ſe habeat, ex eo multa deſcripſi, SHOWERE, à quibus haud abſimilia multa *Britannice* ſcripta cernere eſt in *Monaſtici Anglicani*, vol. III. p. 188, *&c.* quæ ex *Landavenſis* Eccleſiæ MS. regeſto congeſſit immortalis *Gul. Dugdalius.*

Denique codicem hunc Evangeliorum è quo tot deſcribere operæ pretium mihi viſum eſt, ad me auro magis pretioſum perferendum dedit non ſolum de divinis, ſed etiam humanioribus literis & rep. Eccleſiaſtica præclarè meritus *Lancelotus Addiſon* Eccleſiæ Cathedralis *Liccitfeldenſis* Decanus digniſſimus, & venerandæ antiquitatis cultor & patronus.

Sic etiam ad initium codicis Evangeliorum Sax. qui extat in Bibl. Coll. *D. Joan. Bapt. Oxon.* deſcripta cernitur in recentiori manu tam *Latinè*, quam *Normanno-Saxonice* charta illa fictitia *Ægelredi* Regis, quâ terras quaſdam ſui juris Eccleſiæ Chriſti *Dorobernenſi* ad ſuſtentationem Monachorum dediſſe dicitur. Quam quidem chartam, ut ſpeciem veritatis præ ſe ferret, membranis codicis evangelici inſcribendam curârunt, qui eam commenti ſunt, monachi; ut terras iſtas, quas veræ alicujus chartæ, quam perdiderant, titulo peſſidebant, à *Normannis* chartas requirentibus ſalvas & intactas conſervarent.

Quinimmo non membranis Evangelicis ſolum, ſed liturgicis, ut quæ ad eas in ſanctitate proxime accederent, contractus ſuos inſcribendi mos apud *Anglo-Saxones* fuit.

Sic in miſſali quodam pulcherrime ſcripto *Bibl. Bodl. Th. M.* 12. 12. quod *Leofricus Epiſcopus* Eccleſiæ Sancti *Petri* in *Exonia* veſtra, ſucceſſoribus ſuis utendum dedit, tam ad initium, quam ad finem quidem reperiuntur ſervorum quorundam manumiſſiones, pro quibus redimendis contractum erat in Curia urbis, vel *Hundredi*, ut ex ſubſcriptis formulis conſtat.

Halpun Noce on Execeſtre ſpeode hagel hire piman þi hy *l* bocte. ⁊ tilde ſop hire ſapuale Cpiſt. ⁊ Scē Petep. ⁊ alle Cpiſtep halga. hi puꝛðe ppað þe hi hæſne gebyrie. Amen.

Haluuuna Noce Exonienſis manumiſit Hagelam ſervam ſuam domeſticam, quam in regiſtrum liberæ nomine relatam pro anima ſua dedit Chriſto & Sancto Petro, & omnibus Chriſti Sanctis, quos iratos habeat, qui illam, in meliorem ſortem elevatam, in ſervitutem redegerit. Amen.

Hep kyð on þyſſe bec þ ælgyuu gode alyſde hig and ðunna and heopa oſſpſing æt mangode to XIII. mancſon and æignulf *m* poſt-gepeſa. and Godſuc gupa namon ðæt

---

k Dol. urbs *Britanniæ* minoris Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo *Turonenſi*, *Neodunum* veteribus dicta. *l* Id eſt, bocade. *m* Vid. legem *Æthelſtani*, 12. infra in margine citatum.

[n] toll. on manlefer gepitnerre. and on leoperdef healta. and on leorinef hir bro'dor. and on ælfricef maphapper. and on rpeigner rcýldpirhta. and hæbbe he godef cunr þe þir æfre undo á on ecnýrre. Amen.

In hoc libro hic oſtenditur, quod Ælgiuua Hygonem & Dunnam, & eorum progeniem à Mangodo XIII. *Mancuſſis deo à ſervitute redemit, & quod Ægnulfus præpoſitus, & Godſucus Gupa cenſus nummos receperunt. Teſtibus Manlefo, Leowеardo Healta, & fratre ejus Leowino, & Ælfrico Maphappo, & Suuigeno [o] Scutario; qui vero hoc irritum fecerit, æternam Dei maledictionem habeto. Amen.*

Þer kýð on ðýr bec þ eorþý beorngegef runu lýrde hine and hir pif and hir cild on eorþerdef dæge cýngef æt Þunepine hega runa ut of topperhamm lande. akinrtaner gepitnýrre pr. and aleofruna gepitnirre apunforda. and on ælfricef hpita. and on Picingef [p] batrpegener. and on ræpinef lufarunu. and on leofrief and on ælfrief.

In hoc libro hic notificatur Edwinum Beornigi filium Edweardo regnante, ſe, uxorem ſuam, & liberos ab Hunewino Hegaſonio redemiſſe ex terris Toppeshammenſibus, ubi coloni & ſervi prædiales fuerunt. Teſtibus Akinſtano presbytero, & Awunforda Aleofsunio, & Ælfrico Whito, & Picingo Præpoſito remigum, & Sæwino Lufaſonio, & Leofsio & Ælfsio.

Þer kýð on þirrere bec þ godpine blaca bohte rýlfne ⁊ hir pýf. ⁊ hir offppring æt pillelme horethe mid xv. rcill. on edmæref gepitner ⁊ on ælpief ⁊ on duningef ⁊ on ræmæref ⁊ on ælmæref ⁊ on ealler þær hundrederef on cuic-lande ⁊ ælfric harl nā þæt toll for þær kýngef hand. ⁊ hæbbe he godef cunre þe hit æfre un-do. amen.

In hoc libro hic notificatur Godwinum Blacan ſe, conjugem, & ſobolem ſuam à Willelmo Hoſetho à ſervitute XV *ſcillingis redemiſſe. Teſtibus Edmæro, & Ælwigo, & Dunningo, & Sæmero, & univerſa centena Cuuiclandenſi, & Ælfrico Haſel, qui pro rege cenſus nummos recepit. Qui vero hoc caſſum reddiderit divinam maledictionem in æternum habeto.*

Þer kýð on birrere bec þæt edriuuu ræuugeler laf bohte gladu æt colepine pýð healfe punde to cepe ⁊ to tolle. ⁊ ælpord [q] porht-gerefa nā þ toll. ⁊ þær to par gepitnirre leopine leoporder brodor ⁊ ælpi blaca. ⁊ ælpine re cýng ⁊ Land-býrihт ⁊ Alca. ⁊ Sæperd. ⁊ hæbbe he goder cunr þe þir æfre undo on ecnirre. Amen.

In hoc libro hic declaratur Ediwam Sæuugili relictam, Gladum à Colewino pretio [r] dimidiæ libræ, & dimidia libra cenſûs nomine numerata, quam Ælwordus præpoſitus recepit, redemiſſe. Hujus teſtes erant Leowinus Leowordi frater, & Ælwigus Blaca, & Ælwinus Cyng, & Landbirihtus, & Alca, & Sæwardus. Qui vero hoc abrogaverit, æternam Dei maledictionem habeto.

In fine Miſſalis.

Þer cýð on þirre bec þ brihtmær æt hola-cumbe hæfð geboht hine ⁊ ælfgifu hir pif ⁊ hira cild. ⁊ hira offpprinг æt rocgere derendig to tpā pundum æfre to fneolre. on dudemanner gepitnirre pneofter on exancerrre. ⁊ on leofpiner pr̄ on hpita-rtane ⁊ on ælfgæfer porт-gerefa ⁊ ælfperder portgerefa þe þ toll namon for þær cýngef hand. ⁊ leofpæfder hir brodor. ⁊ edriner leofede runa. ⁊ oterer dýrlingef runa. ⁊ ælfgæfer ælfricef runa. ⁊ blakemanef ⁊ leofricef ræpinef runa. ⁊ dunrtaner repinef runa. ⁊ randolfer. ⁊ albalder. ⁊ rmepinef on hola-cumbe. ⁊ ægilpærde. ælfrief runa. ⁊ ælfmær cýngef runa. ⁊ ælfrigef mid þā berde. ⁊ edpine leofricef runa. ⁊ edpine edmæref runa. ⁊ edric on hnēnahricge. ⁊ on ealler þær hundrederef gepitnirre on holacumbe. ⁊ hæbbe he cpirter cunr ⁊ rcā marian. ⁊ rcs̄ petrur þe þir æfre undo. ⁊ on ealler þær hundrederef gepitnirre on exancerrre.

In hoc libro hic oſtenditur Brihtmærum Halacumbenſem ſe, conjugem, liberos & nepotes in perpetuam libertatem à Rocgero Derendigo duabus libris redemiſſe. Cujus rei teſtes ſunt Dudemannus Presbyter Exonienſis, Leofwinus Presbyter Whitaſtanenſis, Ælfgarus Præpoſitus, Ælfwærdus Præpoſitus, qui cenſum pro Rege recepit, Leofwærdus ejus frater, Edwinus Leofediſonus, Oterus Dirlingſonus, Alfgærus Ælfriciſonus, Blakemannus, Leofricus Sæwiniſonus, Dunſtanus Sæwiniſonus, Randolfus, Alboldus, Smewinus Holacumbenſis, Ægilwardus Ælfsiſonus, Ælfmærus Cyngiſonus, & Ælfsigus à barba, & Edwinus Leofriciſonus, Edwinus Edmæriſonus, & Edricus Rennabricgenſis, & univerſitas hundredi Holacumbenſis. Qui vero hoc caſſaverit, maledictus ſit à Chriſto, Sancta Maria, & Sancto Petro. Teſtis quoque eſt univerſum in Exonia hundredum.

---

n Quemadmodum emptiones & venditiones ſervorum, haud ſecus ac pecudum, & aliarum mercium, publice & coram teſtibus per leges *Anglo-Saxonum* & *Normannorum* contrahendæ erant. ita perinde eorum emptione & venditione confectâ, cenſus, quem adhuc **Toll** dicimus, ſolvendus erat.. *o* De ſcutariis lex lata eſt. II. Æthelſt. cap. 15. be rcýld pýphtum. in his verbis. Þe cpæden þ nan rcýldpirhta na lecge nan rceaper felle on rcýld ⁊ gif he hit do gýlde xxx. rcýll. *p* Inde noſtrum **Boſon** corrupte; a **Boatswain.** *q* L. *Æthelſtan.* 12. pe cpæden be þon þ mon nænne ceape ne ceapige butan porte ofer xx peninga. Ac ceapige þær binnon on þær porтgerefan gepitnerre. odde oþerer ungeligener manner. odde eft on þæna gerefena gepitnerre on folc mote. *r* Alias forſan & rectius: *pro pretio & cenſu, quem Ælwordus præpoſitus recepit, dimidio libræ penſo, redemiſſe.*

Superiores formulas manumittendi & redimendi ſervos, quæ in membranis iſtis Liturgicis reperiuntur, vel paulo ante, vel haud multo poſt *Conquæſtum* ſcriptas fuiſſe conſtat, partim ex quibuſdam nominibus, & agnominibus teſtium, partim ex earum ſermone qui dialectum *Semi-Saxonicam*, vel *Normanno-Saxonicam* ſapit. Ad eas autem rite intelligendas conſulendæ ſunt à curioſo lectore leges *Inæ* XXIV. XXXIX. *Eaduuardi.* I. *Æthelſtani* XII. *Æthelredi* IV. *Canut.* XXII. *Gulielmi* I. XXXIII. XLIII. cum charta ejuſdem cap. LX. LXI. *Henrici* I. Lex LXXVIII.

Diverſi etiam generis, & ſcripturæ acta, ſive rerum geſtarum commentarii, haud pauci in membranis nonnullis cernuntur, quæ quorundam codicum ſacrorum, ſive evangelia, ſive miſſalia ii fuerunt, olim folia, jam extant compactæ cum nobiliſſimo carminum *Saxonicorum* miſcellaneo, quem mihi tradendum ad Te miſerunt Reverendus Vir natalibus, ingenio & humanitate præclarus *Richardus Anneſly* Vicecomes de Altham, Eccleſiæ Cathedralis *Exon.* Decanus, & ejuſdem cum illo magna ornamenta confratres ejus Canonici. Quibus Te, SHOWERE, nihil charius, nihil optatius, ut qui apud Schiſmaticos doctus & inſtitutus, à Conventiculis in Eccleſiam propria indole, Deique ſimul ſpiritu ducente, tum admodum adoleſcens Te recepiſti. Ex his igitur membranis nonnulla, quæ in *Exonia* veſtra, aut circa eam acta, Te *Exonienſem* non poſſunt non delectare, præſertim *Normanno-Saxonica* depromta, Epiſcopo & clero *Exonienſi* quo par eſt cultu & reverentia; Tibi qua par eſt obſervantia; tuiſque concivibus debito cum honore, quotquot *Philo-Saxones* eſtis, hic *Latine* verſa offero.

Horum autem actorum agmen ducit iſtud, quod *Saxonice* recenſet prædia, ornamenta, & veſtimenta ſacra, cum libris quos *Leofricus* Epiſcopus dedit S. *Petri* monaſterio *Exonienſi.* Deſcriptum vero videtur poſt *Conquæſtum* ex exemplari, quod eſt in MS. Codice Evangeliorum Bibl. *Bodl.* Monaſterii *Exonienſis* non ita pridem peculio, unde illud in regeſtum ſuum olim retulerunt monachi *Exonienſes.* Nam regeſti cujuſdam folia fuiſſe in quibus tranſcriptum reperitur iſtud exemplar, ex eo conſtat, quod initium nempe, hep ꝛputelaƀ on ƀiꝛꝛepe cꝛiꝛtep bec, prætermiſſo ſancto nomine cꝛiꝛtep, ſic ſcriptum legitur: hep ꝛputelaƀ on ƀiꝛꝛepe bec. Præterea tranſcriptum iſtud continuo ſequuntur alia *Latine* in *Normannica* manu plane ſcripta; & perinde prætermiſſa voce cꝛiꝛtep, ut par eſt credere, ex foliis ſacris in regeſtum tranſcripta quorum primum ſic incipit: *Leowinus Presbyter & Canonicus Exonienſis pro Dei amore & pro anima OSBERTI Epiſcopi.* Secundum ſic: *Quum quidem à divæ recordationis imperatoribus, vel ab aliis orthodoxis Eccleſiis fundandis vel honorandis donata ſunt literarum memoriæ commendare conſuevit Eccleſia, &c.* Verſus autem finem occurrit forenſe Normannicum *ſaiſiretur* in hoc membro, *nulla autem terra de qua prædicta Eccleſia ſaiſiretur.*

Tertium verò, quod formulam manumittendi ſervum ſive villanum ſolennem ante DCLVII annos *Latinè* factam exhibeat, integrum ponere placet eorum gratia apud juris noſtri peritos, qui originem illius & progreſſum, perinde ac Tu, SHOWERE, ſcire amant, ejuſve ſolenniores formulas legere, publica luce *Marculfi* iſtis, quas edidit *Frid. Lindenbrogius*, multo magis dignas. "Capitulum beati Petri Exonienſis Eccleſiæ omnibus Eccleſiæ filiis, clericis & laicis in Chriſto "Salutem. Quod ad multorum notitiam pervenire decrevimus, id literarum monumentis con- "ſervare, & conſervando ad memoriam reducere tam præſentibus quam futuris dignum duxi- "mus. Noverit igitur præſens ætas omniumque poſteritas quod RANƋ Auenƌ in Dei nomine "pro remedio animæ ſuæ & parentum ſuorum, coram juſtitia Regis in Hundred civium "Exoniæ hunc Edricum filium Leowini de Alfintonia, ejuſque liberos ab omni vinculo ſervi- "tutis emancipavit, ita ut ab hac die, & deinceps ingenuus ſit, & ingenuus permaneat, tam- "que ſi ab ingenuis parentibus procreatus fuiſſet, eam partem pergat, vel remaneat, quam ma- "luerit. Nulli autem hæredum ſuorum vel prohæredum, nec cuique perſonæ aliæ quicquam "debeat ſervitutis, vel libertatis obſequium niſi ſoli deo, cui omnia ſubjecta ſunt. Siquis vero, "quod futurum eſſe non credo, de hæredibus ſuis, vel quælibet oppoſita perſona hanc abſolu- "tionem ingenuitatis infringere, vel infirmare voluerit, divino ſubjaceat judicio, à corpore San- "ctæ Dei Eccleſiæ diviſus efficiatur alienus. Facta eſt autem hæc abſolutio anno milleſimo cen- "teſimo quadrageſimo tertio incarnationis domini noſtri, regnante Stephano Rege & Rodƀ exi- "ſtente Epiſcopo, ſubannotatis teſtibus, Galtero Archidiacono, & Wiłł Archƌ. & Hugƀ. Arch. "& Raƌ. Arch. & Rodƀ. Albo, & Galt. Iocelini filio, & Aluredo, Centiſque aliis.

Conſimilis alia formula non minus ſolennis manumiſſionis ſervorum reperitur ſcripta in iiſdem pergamenis, & in his verbis; in qua tamen, ut in ſuperiori, neque annus Chriſti, neque Rex Regnans deſignatur.

Capitulum Beati Petri Exoniæ omnibus fidelibus Eccleſiæ in Chriſto. Noverint omnes tam futuri quam præſentes, quod Will. Debur conſenſu uxoris, & Johannis filii, ejuſque pro æterna retributione, coram juſtitia Exoniæ Edwine Spileman ab omni ſervitute abſolvit, & abſolutum provida deliberatione ſub præſentia Will. Epiſcopi & nobilium, tam clericorum, quam Laicorum Eccleſiæ præſentavit, ut præſens ingenuitas tantorum aſtipulatione roborata omni tempore maneat inconvulſa.

Si quis hanc abſolutionem infeſtare tentaverit, ipſe, & ipſius factores ſubjaceant anatemati. Hujus rei teſtes, ſunt Odo arch. Ernold. arch. Heimgus presb. Rodb. Albus. Wal. presb. Alvricus Pater. Teocbal. Radul. fil. Teodb. Algarus fil. Feoſted. Osb. filius Havoc. Are. presb. Notb. de Streete. Rodb. Leopes. Walt. fil. Are. Ricard fil. Odonis. Siward Letodore. Galfrid. Uedel. Alwine fil. Ueg. Rogerus Not. Pain rolboet. Turca.

Huc

Huc ſpectant in iiſdem membranis de ſervis manumiſſis teſtimonia *Normanno-Saxonice* deſcripta, qualia ſunt quæ infra ponuntur.

Hep kÿð on þiſſepe bec þ Gepfpæg ſeala ſune ȝeboht Gidið Edpiȝef doctep æt Alpſta on punfopda. ⁊ æt Hpælepincenne to x ſcill. ſpeoh ⁊ racleſ. ut oſ punfopda. ⁊ Gÿldebepð popꝛȝepefa nam þ toll ſop þaſ cÿnȝef hand. ⁊ ðiſ iſ ſeo ȝepitneſſe. Gedmep on cuike. ⁊ ſæȝæp pꝑ. on Hefatpipe. ⁊ Randolf de haȝe. ⁊ Roȝȝepe on Pinnoc. ⁊ Mopin at Gepꝛȝete. Riceapð Alpꝛtaneſ ſune. ⁊ Wlfpopð hÿſ bpoðep. Godpine Leopineſ ſune. ⁊ Goda hiſ bpoðep. ⁊ Geda. ⁊ Sæȝæp. Riceapð Kÿke-beap. ⁊ Edmæp Nopðmaneſ ſune. ⁊ ſe þe þiſſ undo. hæbbe he Godeſ cupſ. ⁊ Sc̄a Mapia. ⁊ Sc̄ſ Petpeſ. ⁊ ealle Gpiſteſ halȝena á butan ende. Amen.

Præſenti hoc ſcripto declaratur, quod Gesfrægus Fealaſunus x *ſolidis redemit Giditham Edwigi filiam ab Alpſta domino Wunfordæ, & à Hrælepincennâ, ut libera & ſecura foret à ſervitio Wunfordæ, ubi ſerva prædialis fuit. Teſtibus*, &c.

Hep kÿð on þiſſepe bec þ Waltepe Wulfopdeſ ſune upeode Aþelune inna Sceſ̄ Petpeſ mÿnſtpe ouep hiſ fadeplic. hiſ fadep ſaule to aliſeoniſſe. ⁊ hiſ. on viuienef ȝepitneſſe. ⁊ mepꝛtpe Odo. ⁊ mepꝛtpe Leopineſ. ⁊ Godpineſ p. ⁊ Edpakepeſ. ⁊ hiſ ſune. ⁊ aȝealſa. þaſa hadeda. ⁊ lepeda þe þaſ ıȝȝe pepe. ⁊ ſe þiſſ undo habbe he Godeſ cupſ ⁊ þepe hlefdıa Sc̄e Mapıa. ⁊ Sceſ̄ Petpeſ ⁊ ȝealle Gpiſteſ halȝa. á butan ende. Amen.

*Præſenti hac ſcriptura notificatur Walterum Wulfordiſunum in Sancti Petri * Eccleſia pro redemptione animæ ſuæ & patris ſui animæ, ſuper patris corpus* [*ſepulchrum*] *Athelunen è ſervitute liberaße. Teſtibus*, &c.

Hep kið on þiſſepe bec þ Sepine Finca boht hine relfne to x ſcill. at Willelme on Edmæpeſ ȝepitneſſe pꝑ. ⁊ on Edpineſ. ⁊ on Tailifepeſ. ⁊ on Rodbeſ. ⁊ on ealleſ þaſ hundpedeſ on cuicu. ⁊ Alfnic halſ nam þ toll. ⁊ habbe he Godeſ cupſ þe hit æfne undo. Amen.

Hep kÿð on þiſſepe bec þ Teollinȝ ȝebohte Ælwopð Stameſa ⁊ Edpine hiſ bpoðop æt Golupine to vii Mancpon to cepe. ⁊ to tolle. ⁊ Ælfpopð popꝛȝepefa nam þ toll. ⁊ hepto iſ ȝepitneſſe Uiðel columtune. ⁊ ſæpulf. ⁊ Uitula. ⁊ Edmund p̄. ⁊ ſnellinȝ tullinȝeſ ſunu. ⁊ Leopine Leopepdeſ bpoðop. ⁊ Ælfȝap hellebula. ⁊ hæbbe he ȝodeſ cupſ þe þiſ æfne undo á on ecniſſe. Amen.

In iiſdem etiam membranis leguntur formulæ; quibus quis alterum liberat, abſolvit & quietum reddit, vel ab omni, vel ab aliqua actione, in rem vel perſonam; vel quibus quis renuntiat juri alicui quietè & pacifice, quod habet, vel habere poteſt, vel prætendit habere perſequendi alterum in foro, propter id quod ſibi debetur. Hoc vos, Showere, *quietam clamantiam* vel *clamationem* dicitis, formulaſque quibus quis alterum quietum clamat, *acquietantias*, Anglicè **Acquittances** vocatis, quarum infra ſequuntur nonnullæ formulæ ſolennes & legitimæ conceptis verbis *Normanno-Saxonicè* ſcriptæ.

Acquietantiæ generales.

Hep kÿð on þiſſepe bec þ Aðelice Ricapdeſ ſpuſtef ſcinneua cpæð Sepieſſune an Alfintune ſaccleſ of elcne † cpauiȝȝe. Dap to iſ ıpitniſ Ricapð ſe popꝛpeua. ⁊ Willelm Lambp̄. Dunniȝ. Eoplapine. Reinep. Alupic Spot. Rotðð Puddiȝ. Fiȝȝepe. Dalfin. Gotſelin Goppettil. Leȝȝefot..... Oſðn ceaca. Rotðn Sceanca. Bpihtpic. Ailpopð Alȝap ſunu. Ricapð Tpencapð. Iopdan ſe pꝑð. ⁊ eall þ hundped of Alfintun. Se þe þiſ undo. habbe he ȝodeſ cupſe. ⁊ Sc̄e Mapie. ⁊ ealle cpiſteſ halȝena. á butan ende. Amen.

Hac præſenti ſcriptura notificatum eſt Athelicen Ricardi vice-comitis ſororem quietum, & ſecurum clamaſſe Hrodolfum Sewieſunum Alfintunenſem ab omni actione. Teſtibus, &c.

Hep kÿð on þiſſepe bec þ Willelm de la Bpuȝepe cpæð Saccleſ ſulpæpð þane pebba inna tune. and ut of tune of elce cnafiȝȝe. ⁊ þapto iſ ıpitniſ Rau Teoðð ſune. ⁊ Teoðð hiſ ſune. ⁊ Acrum ſe hpita hpoðolf Alcaſ'. Heinen Lutakiȝ. Philippe ſafeneſc. Ricapð Alkaſ. Lefſpei Hoel. hepðð ⁊ Golein. Ailpepð Abec. ⁊ hiſ bpoðop. Rau de ſalcei. hepſapine. Bpihtmep uidic. Se þiſ mape undo. habbe he Gpiſteſ cupſ ⁊ Sc̄e Mapia. ⁊ ealle Gpiſteſ halȝena. a butan ende. Amen.

Hep kÿd on þiſſepe bec þ Rotbepð ‡ A Polðnaham cpæð ſaccleſ Willhellm hiſ bpoðop ſune of Polðnaham lande ⁊ of elcne Gnauſiȝȝe. þap to iſ ıpitniſ Reinald ppeoſt. ⁊ Dunniȝ. ⁊ Dalfin. ⁊ Seuapa. ⁊ Sepi. ⁊ Giſapð. ⁊ Willelm Mapeſcalð. ⁊ Ricapð á cuic. ⁊ Fulfpic piȝ. ⁊ Rau Sculduſ. ⁊ Ricapð Gildulefc. ⁊ Hepbapð. ⁊ Seȝap. ⁊ Alȝef innabuſc. ⁊ Al-

---

* Qui ſervum ſuum liberat in Eccleſia, & mercato, vel comitatu, vel Hundredo coram teſtibus, & palam faciat, & liberas ei vias, & portas conſcribat apertas, & lanceum, & gladium, vel, quæ liberorum arma ſunt, in manibus ei ponat. *leges. Hen.* I. cap. lxxviii. † Gnauiȝȝe pro cnafinȝe, infra cnaufiȝȝe, *petitio forenſis*, vel *actio*, qua quis in foro quid petit. à veteri *Normannico* Krafa, *peremptorie poſtulare* vel *in judicio petere*. Krafa autem *Saxonice* cnafian, vel cnafiȝean, & f in u verſo cnaviȝean, unde cnafinȝe & cnaviȝȝe pro cnafinȝe, in acquietantiis *Anglo-Normannicis*, *actio*, *clameum forenſe*, vel *forenſis poſtulatio*. Practici noſtri in curiis adhuc dicunt, **we crave**. ‡ A Polðnaham *i. e.* in Polðnaham.

ȝep ꝑe ꝓebba. Roȝep ꝑe ꝑtipepꝺ. ⁊ Rotbepꝺ ꝓianapꝺ. ⁊ Ricapꝺ oꝛannaꝛꝛ. ⁊ Semep Sꝑetleꝺep. ⁊ Iohel uppatote. ⁊ Aꝛcetill. ⁊ Rotbepꝺ Epiep mæȝ:. Se ꝓiꝛꝛ eupe unꝺo habbe he Lobep cupꝛ. ⁊ Sc̄a Mapia. ⁊ ealle Lpiꝛtep ȝecopena a butan enꝺe. Amen.

Hep kẏꝺ on ꝓiꝛꝛepe bec ꝓ otep ⁊ hiꝛ cild cpeꝺe ꝛaccleꝛ Alupic ꝓane peꝺa ⁊ hiꝛ oꝛꝛpꝓinȝ. ⁊ Sap to ꝛ ipitnip Alpopꝺ pꝛ̄. ⁊ Waltepe ꝛe Lan̄. ⁊ Theoꝺbalꝺ. ⁊ Semep Lipꝛponep ꝛune. ⁊ Waltepe ꝛe ꝑleminȝ. ⁊ Lepꝑnei Hoel. ⁊ Ranꝺolꝑ ꝛe copꝺepan̄. ⁊ Alpine Modi. ⁊ Alpi Kẏa. anꝺ Alȝep Oxapamb. ⁊ Ailpapꝺ. ⁊ Iopꝺan. ⁊ mapꝛin. ⁊ Oꝛbepn havoc. ⁊ ꝓillemoꝛ quikevoꝛ. ⁊ Ricapꝺ ꝛe ꝑleminȝ nam ꝑeop penigap to tolle. Se ꝓiꝛꝛ mape unꝺo habbe he Lobep cupꝛ. ⁊ Sc̄a Mapia anꝺ ealle chiꝛtep ȝecopena. a butan enꝺe. Amen.

Acquietantia Specialis.

Hep kẏꝺ on ꝓiꝛꝛepe becc ꝓ Willelm biꝛceop oꝑ Execepꝛpe cpæꝺ ꝓulꝑnic piȝ ꝑneoh ⁊ ꝛaccleꝛ oꝑ ꝓa lanꝺe a'Teiȝtune a ꝓane ꝺæȝ ꝓe * ma ꝺiꝺe Oꝛbepn Biꝛceop. ⁊ Leoꝑꝑic Biꝛceop oꝑ ꝓa † ȝealla minꝛtpe inna ꝓ Nipe. ⁊ hine ꝑneoꝺe ꝑop Lobep luue. ⁊ Sc̄e Mapie. ⁊ ealle cpiꝛtep halȝena. ⁊ ꝑop ꝓapa biꝛceopa Saule. ⁊ ꝑop hiꝛ Saule to aliꝛeꝺnepꝛe. Ðap to ꝛ ipitnepꝛ. Alȝap ꝛe biꝛceop oꝑ conꝛtance. ⁊ ꝛe ꝓpiop oꝑ plimtun. ⁊ ꝛe ꝓpiop oꝑ tantune. ⁊ ꝛe ꝓpiop oꝑ Scep Nichoł. minꝛtep. anꝺ ꝛe ꝓpiop oꝑ Sceꝛ Anꝺpeaꝛ. ⁊ leopine ꝛe Lanon. ⁊ paltepe p. ⁊ Willm. p. ⁊ Roꝺbepꝺ ꝛe blunꝺ. ⁊ Alupic p. ⁊ oꝛ̄n ꝛe kapeł. Willmo ⁊ oꝛ̄n ꝛ. Willm ⁊ Bapꝛthol. Oꝺo. ⁊ Hugo Ou. Lauꝑnegep. ⁊ Hugo Oc. Willm Epiꝛ'. Alȝep liꝛꝑiꝛ' ⁊ Iopꝺan hiꝛ'. Ranꝺolꝑ ⁊ Rau Mahtilleꝛ'. Waltepe Dan. Oꝛbepn hauoc. Aꝛcetil butapeit. Sepapa ꝛalepaꝛ'. Dunnig. Rau. Theoꝺb. teoꝺbalꝺ. Willm Selipieꝛ' ⁊ ꝑela oꝺ̄na ꝓe ma nemna ne meȝ. Se ꝓe ꝓiꝛ epꝛne unꝺo habbe he Lobep cupꝛ ⁊ Sc̄a mapia. ⁊ ealle cpiꝛtep ȝecopena. a butan enꝺe. Amen.

Verſio:

Præſenti hac ſcriptura notificatum eſt, *Willelmum* Epiſcopum *Exonienſem* in die tranſlationis Epiſcoporum ** *Osberni* & †† *Leofrici* à veteri in novum monaſterium, declarâſſe *Wulfricum Piigum*

* Ma pro man, ut cpaꝑiȝȝe vel cpauiȝȝe, pro cpaꝑinȝe. † Lealla pro ȝealꝺa vel ȝealꝺa: ut infra Sunneue pro Sunꝺæȝe, vel Sunꝺei. ** De hoc *Osberno* ſic *Malmsburienſis: Succeſſit Leofrico Osbernus Regis Willelmi tempore, natione Normannus, frater Willelmi præcellentiſſimi comitis, in Anglia ſub Edwardo liberaliter & domeſticè converſatus, quippe qui cognationem regiam attingeret gradu. Unde in victualibus, & cæteris rebus ad anglicos mores pronior parum Normannorum pompam ſuſpiciebat, conſuetudines domini ſui Regis Edwardi efferens, ...pro more antiquorum temporum veteribus contentus ædificiis, liberalis animo & caſtus habebatur corpore. Vixit ad quartum annum Regis Henrici imminente ſenio non paucis annis lumine captus.* De *Leofrico* vero ſic: *Huic [Livingo] tempore Regis Edwardi ſucceſſit Leofricus apud Lotharingos altus & doctus, qui ſedem Epiſcopatûs tranſtulit in civitatem, quæ propter fluvium Exam, qui muros lapſu ſuo allambit, vocatur Exceſter,* &c. †† Scilicet à *Cridienſi* in *Exonienſe* monaſterium. Quemadmodum enim *Livingus* defuncto avunculo ſuo *Brihtwoldo* Epiſcopo *Cornubienſi*, ambos Epiſcopatus, *Devonienſem* ſcilicet & *Cornubienſem*, arbitratu ſuo adunavit: ſic *Leofricus*, conſentiente *Edwardo* Rege ſedem Epiſcopalem à *Cridia*, olim *Cridenton*, nunc **Kirton**, *Deveneſcyræ* villula, in *Exonienſem* urbem tranſtulit; vel Rex potius, auctore *Leofrico*, cathedram Epiſcopalem huc illinc transferendam curavit, ſi fides adhibenda ſit fictitio chirographo, ſive chartæ *Edwardi* Regis, quam à falſario aliquo, confectam ex archivis ſuis mihi ſemper cum honore ſummo nominandi honorabilis admodum Decanus & Canonici *Exonienſes* ad me miſerunt. In dorſo autem membranæ *Saxonicè* legitur hæc inſcriptio:

Ðiꝛ ꝛ ꝛe ꝑneolꝛ to ꝓam ꝺ. ꝓice on ꝺeꝑenanſcipe. ⁊ on pealan ꝺe Eaꝺpeapꝺ Lẏninȝe ꝺihte ⁊ ȝeꝛette miꝺ hiꝛ pitena ꝓæꝺe. ꝑop hiꝛ ꝛaple alẏꝛeꝺniꝛꝛe. into ꝓam biſceopſtole on Exanceaſtpe Leoꝑꝑice ꝺe. ⁊ hiꝛ æꝑtepȝenȝean on æce ẏꝑꝑe:. Charta vero, quam cum ſuis membrorum diſtinctorum notis, abbreviationibus, & mendis exhibeo, ſic ſe habet: IGITUR CUM UNIVERSA IN SAPIENTIA A DEO BENE CONDITA SUNT, videlicet cœlum, arvum, & quæ in eis continentur. dignum quippe æquumque dignoſcitur fore, quanquam impoſſibilitas ægræ humanitatis humanos actus plurimis calamitatibus conturbet, quo nos qui rectores hominum à ꝺo conſtituti dicimur inſtinctu ſupernæ Clementiæ. juxta modulum N̄ræ cenſuræ, prudenter æquitatem civilis exquirere ſtudeamus ſcientiæ, atque præcipue res eccleſiaſticæ. benigne diſcutiendo tractare. & ea quæ cernuntur nr̄s non æqua optatib:. rectius conſtituere. ſicque ſancita ad ꝑfectum innocentiæ. ſive utriuſque vitæ corroborando gubernare; equidem glorioſum eſt nimiumque laudabile deſtructas ſedes ſc̄orum locorum ad divinum adminiculum expoſcendum re-edificare, ſacraque altaria venuſtis velis cum nitore pii cordis velare. & unamquamque nocturnam ſive diurnam ſinaxim armoniacis moduliſ reſonare. Quapropter Ego EADWEARDUS dei gratia Anglorum Rex conſilio imbutuſ bonæ voluntatiſ. q^m. ꝓuiſum eſt mihi. juxta quod precipitur in divinis decretis. cathedram pontificalem conſolidare Exoniæ civitatis, in monaſterio beati Petri apl̄orū principis quod eſt ſitum infra moenia ejuſdem urbis. auctoritate ſuperni Regis. Meaque meæque conjugis EADGYDE. ac univerſorum Epiſcoporum. ducumque meorum. ꝑ hoc

privi-

privilegium teſtamenti. atque Cauctione Cyrographi. in ꝑpetuo tempore. conſtituo preſulem. LEOFRICUM. ut ſit ibi pontifex. & poſt illum cæteri adfuturi. ad laudem. & gloriam ſcē & individuæ trinitatis. Patris et filu. et ſpſſcī. et ad honorem ſcī petri apłi. Dono etiam omn̄ſ poſſeſſiones ad eundem locum pertinentes quæcunque ſint tam in rurib:· quam in paſcuiſ. pratiſ. Silviſ. aquiſ. liberiſ. ſerviſ. ancillıſ. legibuſ. Cenſu. pagiſ. deo ſcōq; petro. frībuſque Canonicıſ ibi famulantib: ut habeat jugiter ſubſidium hubertim corporiſ. quo valeant Xpō militare ſine ulla moleſtia animi. hoc tamen notum. Papæ domino in primiſ LEONI facio. Ipſiuſq; adteſtatione confirmo. deincepſq; cunctiſ anglorum magnatib:· quod Cornubienſem dioceſim. quæ olim in beati germani memoria. atque Petroci veneratione epiſcopali ſolio aſſignata fuerat. ipſam cum omnib: ſibi adjacentib: parochiiſ. terriſ. villiſ. opibuſ. beneficiiſ. ſcō petro in exonia civitate trado. ſcilicet ut una ſit ſedeſ Epiſcopaliſ. unumq; pontificium. et una eccleſiaſtica regula. ꝑpter paucitatem atq: devaſtationem bonorum. et populorum. qm̄ piratici Cornubienſem. ac Cridinienſem aeccleſias devaſtare poterant. ac ꝑ hoc in civitate exonia tutiorem munitionem adverſus hoſtes habere viſum eſt. et ideo ibi ſedem eſſe volo. hoc eſt ut Cornubia cum ſuis aeccleſiis. et Devenonia cum ſuis ſimul in uno epiſcopatu ſint. et ab uno epiſcopo regantur. Itaq: hoc privilegium ego EADWARDUS rex. manu mea ſup altare Scī Petri pono. et preſulem LEOFRICUM. ꝑ dexterum brachium ducens. meaq: regina. ЄADGYTHA ꝑ Siniſtrum. in cathedra epiſcopali conſiſto. preſentib: meis ducibus. et conſanguineis nobilibus. nec non Capellanis. et affirmantib: laudantibusq: Archiepīſ. ЄADSINO. et ALFRICO. cum cæteriſ aliis. quorum nomina deſcribentur in meta hujus cautionis. Єnimvero ſi quis hoc teſtamentum privilegii affirmare poſt meum vitæ tranſitum. et bona aeccleſiæ augere tuendo voluerit. adaugeat omn̄ſ deus dies vitae ejus atq: centuplicato fructu nono decimo. coronet eum aeterno premio in gaudio aethereo. Si autem quod abſit aliquis compilator fraudis. vel cavillator fautoriſ. nevo fomitatuſ iniquæ cupidiniſ. hanc cauctionem ſeu decretum huiuſ epiſcopii. deſtituere. aut ꝑmutare contempnendo preſumpſerit. vel eiuſdem minuere. et ſubtrahere ſubſtantiam tēptaverit. aeterniſ mancipatuſ habeniſ cum diabolo. eiuſq; miniſtriſ ſit ſeparatuſ a Xpo. ipſiuſq: ſanctiſ. diſegregatione ꝑpetuæ anathematis ſiat. Anno igitur incarnationis dominicæ. Mill. L. INDICTIONE III. Єpacteq: XXV. et Concurr̄ VII. hæc cautio ſcripta eſt Єdictione ſolida. karacterata karacteribus teſtium. Iubente puſſimo Rege anglorum ЄADWARDO gubernante eodem feliciter totiuſ monarchiam majoris Britanniæ.

Єgo ЄADWARDUS REX hoc donum cautione hac affirmo. Єgo ЄADSINUS ARCHIEP̄S manu mea ſubſcripſi. Єgo ÆLFRICUS ARCHIEP̄S eboracenſis eccłæ conſolidavi. Єgo STEGANDUS EP̄S dignum duxi. Єgo HERIMANUS EP̄S corroboravi. Єgo ЄALDREDUS EP̄S. conſenſi. Єgo ÆGELPERDUS ABB. adjuvavi. Єgo ÆFLPINUS ABB. adjuvavi. Єgo SIHTRICUS AB̄B. adjuvavi. Єgo RÆINBALDUS ꝑb laudavi. Єgo GODMANNUS ꝑb laudavi. Єgo GODPINUS ꝑb laudavi. Єgo GODPINUS dux. Єgo LEOFRICUS dux. Єgo SIPERDUS dux. Єgo SPEGEN dux. Єgo Hapalbur dux. Єgo RADULFUS dux. Єgo Tofti Nobił. Єgo ODDA nobil. Єgo bypihtpic nobil. Єgo ORDGARUS min̄ Єgo ælfapur min̄. Єgo tpuinur min̄ Єgo paðpulfur min̄. Єgo dodda min̄. Єgo eadulfur min̄. Єgo opdulfur min̄. Єgo Oſmæpur min̄. Єgo Ecgulfuſ min̄.

Cautionem autem vel chartam hanc falſarii cujuſdam eſſe commentum, præter manum, quæ *Henrici I.* temporibus recentior eſt, monſtrant 1. Subſcriptio nominis Archiepiſcopi *Cantwarenſis*, qui non niſi recentioribus ſcriptoribus vocatur *Eadſinus*. A *Florentio* autem Wigorn. & aliis, qui *Eadwardi R.* temporibus viciniores floruerunt, vocatur *Eadſius* pro *Eadſigus* à *Saxonico* Eadpin, Ꝥ pro more iſtius ſeculi in Y liqueſcente. II. Deſignatio temporis, nempe Annus *Mill. L.* cum ſecundum chron. Sax. Robertus Gemeticenſis Archiepiſcopus Cantwarenſis eſſet ut qui in Archiepiſcopum conſecratus erat, An. M.XL.VIII. in quadrageſima, quæ ſecuta eſt mortem *Eadſigi*, qui obiit IV. Kal. *Novembris*. Anno M.XL.VII. *Gervaſius Dorobernenſis* monachus ſic de obitu Eadſini ſcribit. *Eadſinus cum annis* XI *optimè rexiſſet pontificatum, & eidem Eccleſiæ nonnulla contuliſſet beneficia* V. *Kal. Novembris defunctus eſt. Eadſini* anteceſſor fuit *Ægelnothus*, qui conſentientibus ſcriptoribus univerſis, diem obiit ſupremum III Kal. Novembris Anno MXXXVIII. in quo ipſo anno ſedem ejus capeſſit *Eadſinus*.

Secundum igitur computum *Gervaſii Eadſinus* mortuus eſt V. Kal. *Novembris*, Anno XLIX. (ſi literæ numerales XI recto ordine ponuntur,) anno ſcilicet antequam charta *Eadweardi* confecta eſſet. Si vero literas numerales XI ſive ſcriptoris, ſive typographi errore præpoſtere poni contigit pro IX. tum tempus mortis *Eadſini* erat IV. ut chron. *Sax.* vel V. Kal. *Novembris*, ut *Gervaſius*, Anni M.XLVII. quo ipſo anno *Eadſinum* diem ſupremum clauſiſſe affirmat chronicon *Saxonicum*. Præterea tradunt omnes ſcriptores *Eadſinum* ob ſuam corporis infirmitatem, vel incurabilem morbum ut ſcribit *Malmsbur.* archiepiſcopatum ſuum dimiſiſſe, in eumque *Siwardum* Abbatem *Abbendunenſem* conſecrâſſe, Anno MXLIII. poſt quem Archiepiſcopi titulum ſibi arrogâſſe haud vero ſimile eſt; quamvis ad annum M.L. miſeram vitam protraxiſſet, in quo eum obiiſſe ſcribit *Florentius Wigornienſis*, & qui eum ſequuntur, ut *Simeon Dunelmenſis*. *Matthæus Florilegus* quum *Eadſigum* tum *Siwardum*, quem volens ſucceſſorem ſibi adſcivit, anno ML. obiiſſe ſcribit, ſed prius obiiſſe *Siwardum*. Falſarius autem, qui chartam hanc *Eadwardi R.* commentus eſt, menſem anni ML. non deſignare auſus eſt, ne ficta eſſe deprehenderetur. III. Chartam hanc fictitiam eſſe ex eo conſtat,

Piigum liberum, & abſolutum à ſervitute fundi *Teigtunenſis* ubi glebæ adſcriptitius fuit, eumque manumiſſiſſe propter dei, Sanctæ *Mariæ*, & omnium *Chriſti* Sanctorum amorem, & ad redemptionem animæ ſuæ, & animarum Epiſcoporum. Teſtibus *Algaro* Epiſcopo *Conſtantienſi*, Priore monaſterii *Plimtunenſis*, priore monaſterii *Tantanenſis*, & priore monaſterii *S. Nicolai*, & priore monaſterii *Sancti Andreæ*, & *Leowino* canonico, & *Waltero* presbytero, & *Willelmo* presb. & *Roberto Blundo*, & *Alurico* presb. & *Osberno* Capellano, *Willelmo*, & *Osberno* $\overline{t}$. *Willelmo* & *Bartholomæo Odone*, & *Hugone* Ou. *Gaufrego* Eſ. & *Hugone* Oc. *Willelmo Edwiſono*. *Algæro Littlſonio*, & *Jordano Hiſſonio*, (forſan *illius filio*) *Randolpho* & *Rollone Mahtilleſonio*. *Waltero Dan*. *Osberno Havoc*. *Aſcetillo Butapeit*. *Sewara Salewaſonio*. *Dunnigo*. *Rollone*. *Theodberto*. *Teodbaldo*. *Willelmo Seliwieſonio*, & multis aliis quos nominare non poſſumus. Quiſquis autem hoc caſſum reddit, maledictus ſit à *Deo* & Sancta *Maria*, & omnibus *Chriſti* electis, in ſecula ſeculorum. Amen.

In iis etiam membranis reperitur actum curiæ *Exonienſis* authenticum, quod practici noſtri *recordum* vocant, quo declaratur *Hubertum* quendam ſervam ſuam cum ejus progenie perdidiſſe propterea quod eam liberam antea factam injuſte vendicaverat.

Þeſ kÿð on þirſeſe bec þ hubeſð on Lirt cnæfede anne pifman þe Ebit hatte Liuegeſef Wif. foſ þam Liuegeſ hig alirde ut at Lorfneige birceope ealfra man fceolde fneohne pifman. ⁊ alfra hit hpiht pæf on þam dagum æcne fneohne man pið xxx ^{a} p^{s}. ⁊ Hubeſð pæf leoferde þæſe pifmanne fan hif unpiht Lnæfingeþa ⁊ æfſe m... hig ⁊ eal hiſe offpping. ⁊ þæſ to if gepitnef Willm. de buhut. ⁊ Ruold fe cniht. ⁊ orbeſn fadefa. ⁊ unfneig de tettaboſna. ⁊ Alpoſð poſteſeua. ⁊ Iohan fe cniht. ⁊ Rau folcaſð. ^{b}⁊ þeof fpæc pæf innan Willmef bufe de buhut on Excefte gefpæce.

Reperitur quoque *recordum* privilegii, quo *Osbernus Exonienſis* Epiſcopus monachis *S. Nicholai* pulſando Campanas horas ſuas die noctéque ſignificandi facultatem dedit.

Fita þa þe nu beoð. ⁊ þa te cumene fý. þat ýc orbeſn Excefteſ birfop gef leaua þam munche on Scē Nichlauf minſte to hpingende hýſe týde be dage. ⁊ be nihte hpanne hi æfſe pillat fpa belimpað to hiſe andebefniſſe. bute an cpiſteſ paffeniht. ⁊ gieſteſ funneue. ⁊ Scē petſeſ. ⁊ pauleſ maſſedæg. ⁊ þeof leaua þuſh hiſe Abbod Henſi. ⁊ tofoſan him. ⁊ hif munchun. ⁊ tofoſan eallum mýnum chanunche innan minum capitule of mýne. ⁊ hiſe ealſe helf fpa fattlice if ýfett. þ nan man afteſ þýf ðaf ýfettinge undon ne mæge. And foſ þýre leaua. tpýgif elce gefe þat if an palmſunnendeg. ⁊ Lpiſteſ upſtigandeg to pſoceſſiun mid þam Lhanunche hý gan fceale.

Denique membranæ iſtæ nobis conſervarunt memoriam ſodalitiorum, ſive fraternitatum quarundam, quas Epiſcopus & Canonici *Exonienſes* communes inſtituerunt cum aliis piis hominibus ad conſervandam charitatem & pietatem promovendam.

On cpiſteſ naman. ⁊ Scs̄ Petſuſ Apoſtolus and gildſcipe if gegadepod on Fudeburg-lande. ⁊ fe þ Oſðn. ⁊ þa canonicaf innan Scs̄ petſuſ minſtre on Excefte habað undenfangen þone ilcan gefenfcipe on bpoðoſ næfenne gemænelice foſð mid oðfum gebpoðfum. Nu doð hig æt ælcum heoſðe to gecnapniſſe þam Canonicon anne penig to Eaſtſon ælce geape. ⁊ ealfra æt ælcum foſðfapenum gilðan æt ælcum heoſðe ænne penig to ſapul-ſceote. ſe hit bonda. ſe hit pif þe on þam gilðſcipe finðon. ⁊ þat ſapul-gefceot fceulon þa canonicaf habban. ⁊ ſpilce þenifce ðon foſ hig ſpilce hig agon to ðonne. ⁊ Ðiſ ſindon heofna nama þe beoþ on þam gilðſcipe. Bnihtſi. Wilnoð. Ealðpine. Leofnic. Bnihtmæſ. Alfnic. Ebmæſ. Ebpine. Algaſ. Ebſi. Wlpoſð. Alpoſð. Ebpine. Lodſi. Oſgod. Aðeleoue. Bnihtmæſ. Lodſic.

In Chriſti, Sancti Petri Apoſtoli nomine, ſodalitium unum inſtitutum eſt ^{c} *in Wudeburglande, &*

---

quod neque crucis ſignis, neque aliquo ſigillo ceræ impreſſo confirmatur. Quinimo neque ſignorum, neque ſigilli ulla mentio fit, quorum alterutro *Eadweardi* chartæ omnes corroborari ſolebant. Adde quod ſine ſignis vel ſigillis nulla charta confici poteſt, ut enim charta donum ſic chartam ſigna vel ſigillum confirmat. Huic vero chartæ ſubſcriptum inſulſe legitur nomen Regis nudum abſque ullo ſive ſigno ſive ſigillo his in verbis. *Ego Eadweardus Rex hoc donum cautione* [*i. e.* charta] *hac affirmo.* IV. Fictitiam eſſe ut eam crederem, facit altum ſcriptorum de hac celebritate apud *Exoniam* ſilentium, cum in cathedram ſuam, brachium ejus dextrum Rege, Regina vero ſiniſtrum prehendente, inductus *Leofricus* eſſet. V. In charta ipſa ne una quidem litera, quæ non eſt *Normannica* ſive *Romana*, ſpectatur; quamvis manus *Saxonica* diu ab *Edweardo* denato, & adventu *Normannorum* apud *Anglos*, ut inſtrumenta, regeſta, & alia MSS. vetuſta oſtendunt, in uſu erat. Denique charta hæc falſarii commentum eſſe oſtenditur ex eo quod annus Xti. ML. coincidit cum indictione III. & Epacta VI.

Ejuſdem etiam furfuris ſunt quæ de ſede Epiſcopali *Exoniæ*, & inthronizatione *Leofrici*, leguntur in MS. (quod olim fuit Eccleſiæ *Exon.*) Bibl. *Bodl.* Med. 76. quæ in monaſtici ſui *Anglicani*, p. 220, 221. publicavit *Gulielmus Dugdalius*, qui chartas à *Rogero Dodſworth* incredibilis diligentiæ viro congeſtas, abſque fere omni ſive diſcriminis ſive cenſuræ nota univerſas, heu! in *Sax.* minus verſatus monaſtico ſuo publicavit.

a Peningaf. *b* Id eſt, *Et hæc acta erat cauſa in Curia Exoniæ civitatis, quæ apud Willelmum de Buhut convocata eſt.* *c* Vel *in Wudaburgenſi prædio.*

Epiſcopus

Episcopus Osbernus cum canonicis Sancti Petri monasterii & aliis fratribus eandem sociëtatem in communi charitate fraternâ inierunt. Præterea fratres stipulati sunt se annuatim ad Pascha Canonicis unum denarium domatim exsoluturos. Quinetiam quoties diem obierit aliquis sodalis, sive maritus sit, sive uxor, promiserunt se omnes pro demortui anima domatim collaturos unum denarium, quos quidem denarios mortuales habebunt canonici, ut ea ministeria mortuis persolvant, quæ persolvere debent. Hæc autem nomina sunt sodalium, Brihtwius, &c.

On Pudebuncge-lande ir eac anoðer gildscipe gegaderod cristre. ⁊ Scē petre. ⁊ hig dod to Martinus mærran of ælcum heorðe anne penig into scr̄ petrus minstre þam Canonicon. ⁊ ælc sapul-gerceot ealra. æt ælcum heorðe ænne penig. and Dir rint þæra manna nama. Kytel. Deodepic. Dunnord. Ailnoð. Ailmer. pulmer. Ailric. Alfgær. Sepine. Alpine. Edric. Alpi. Alpord. Hierdinc. Edmær. Lodpine. Lolspein. Brihtric. Edpine. Ælpord p̄. Soemer.

Of clifctuner gildscipe. Isaac p̄. Almær. Lodpine. Alpine. Brihtric. Beorninc. Hierdinc. Deodric Edpin. Lladpine. Alupi. Leopine. Sæpor. Toui. Hemminc. Sæuue. Ailric. Alpine. Edrun. Ailpord. ⁊ Lifgiue. Edpine. Alfric. ⁊ Alfric. Edpine. Edgive. Wlfric. pada. Lodpine. Ailhild. Aluid. Edgiue. Lifgiue. Edgive.

Of Lolutuner gildscipe. ordric p̄. Almer. Ailpine. Alpord. Atherta. Lodric. Algær. Alfric. Osmær. Hiademær. Sigric. pulpord. Ailric. Edric. Alfrid. Almær. *dein sequitur:* Her kyþ on þisrere bec þ Ledmær Sperenægler sune hefð alired Leofilade his mega ut of topperhamme-lande mid IIII ⁊ xx penuge æt Leolnice. Heordinger gerefa Eadnoþor sune. ⁊ þærto ir geritner. Alpine preort. ⁊ Ailford pudding. ⁊ Heordinc. ⁊ his brodrar. ⁊ pulford at Iacober cincan. ⁊ huga se præda. ⁊ eall þ hundred at topperhamme ⁊ re þir undo hæbbe he Lober cunr. ⁊ Scā Maria erre butan ende.

Of Alpiner Gildscipe on pudebirig. Alrtan. Leapine. Ailpine. Aðelhild. Ailric. Dunepord. Algær. Sigær. Aluið. Edmær. Alpord. Æpæpine. Diplinc. Leopi. Lodpine. Edpine. Brihtpine. Ordric. Brungær. Alpin. Særic. Lodpine. Algær. Hierdinc. Algær. Edpihe. Vivet. Alpine. Edgive.

Of Bridaforder gildscipe. Edpine. Wlfric. Sæpine. Sæmær. Edpine. ⁊ Edpine. Alfric. Leopine. Ailric. Leofric. Alpine. Edmær.

Of Lliftpike. Waltere p̄. Edmær. Leopine. Sæno. Spein. Kinc. Ailpord. Algær. Særic. Edpi. Edpine. ⁊ Edpine. Edpi. Sipord. Edpine. Ailmær. Dunninc. Lodpine. Snellinc. Dippine. Lodpine. Sæpine. Edric. Bruninc. Sæpi. Selepi. Ordgiue. Edgiue.

Of þam gildscipe on lege. Ailpi p̄. Tyrri p̄. Willm. Alfred. Lorfpæc. Ailpord. Edpine. Osgæð. Osford. Lodric. Brihtric. Lola. Punric. Ailri. Alpord. Alno. Algær. Edpine. Leorric. Diplinc. Brihtric. Bilebald. Lifgiue. Estmær. Limmær. Ailpine. Lod.... Sexman. Rocgere. Sipord.

Of Hnutpille. Lodric. Alpine. Edpine. Lodpine. Lodric. Wlfric. Alfric. Leofric. Dunepine. Algep. Edpine. Edgið.

Of Lolatune. Alpine. Tpeddasunu. Lodric. Ailric. ⁊ Beorn. Brihtmær. Almær. Ordric. Dirpine. purima. Dunninc. Sirord. Alfric.

Of Sidemuða. Algar. Ailric. Wlpine. Wnkinc. Ailmær. Edri. Brihtric. Alfric. Alpric. Alpi. Ludupine. Kinsta. Wlfric. Ailric. Kippinc. Edpine. Alfgiue. Edgið. Alfgiue. Edpine. Orpord. Alfric. Alpi. Alpine. Leopine. Almær. Sceott. Leopine.

Of Hallfordа. Ilberd p̄. Edpine. Alpine. Wlford. Limmær. Ailmær. Leofric. Edpine. Edpi. ⁊ Edpi. Edpine. Leopine. Fugel. Edpine. Ealdpine. Ailpord. Ordulf. Sæpord. Algar. and Limmær.

Of Hpitastane. Edzi. Lodric. Edpine. Leopine. Alupic. Ealdpine. Alpine. Sæpi. Sægar. Wlpi. Algar. Edpi. Kapi. Wikinc. Wnninc. Sirord. Alpord. Ailpine. Leopine.

Of Examutha. Lodgið. Erfar. Edpid. Ailpard. Ailpine. Leopine. Sæno. Pikinc. Herman. Edpord. Sceggi. Athi. Sæpord. Rotbd. Sirord.

Sodalitia hæc *clericorum* sive *Sacerdotum* cum *laicis* instituta in memoriam mihi revocant, Showere, Societates sacerdotum cum sacerdotibus olim etiam iniri solitas; cujus rei exemplum quoque exhibet ms. bibl. *C. C. C. C.* quod inscribitur *Miscellan.* G. p. 55. Etenim ibi extat transcriptum sodalitii instituti à *Wulstano* cum præfectis, & fratribus septem monasteriorum; scilicet Monasterii *Eoveshamensis, Ceortisigensis, Bathensis, Persorensis, Wincelcumbensis, Glocestriensis,* & *Wigornensis,* cujus stipulati sunt sodales se Deo obedientes & Regi fideles fore & multa alia fraternæ charitatis & pietatis officia se præstituros, plane *quasi,* sicut scriptum est, *cor unum & anima una,* essent.

On dihtner naman hælender cnihter. ir þ Pulrtan b. on dihtner naman hæfð genæddd pið hir leofan gebroðra þe him getreope rýnd fop gode ⁊ fop porulde. Dæt ir þonne æreft Ægelric abb. on Eoferham. ⁊ pulfpold abb. on Leoptirige. ⁊ Ælfric abb. on baðan ⁊ þa gebroðra. ⁊ Eadmund abb. on pefrcopan. ⁊ Rapulf abb. on Pincelcumbe. ⁊ Sæple abb. on Lilepeceartre. ⁊ Ælfran decanur on Pigracearthe. Dæt ir. þ pe pillað geopne gehýpfume beon Lode. ⁊ Scā Mariam. ⁊ Scē Benedicte. ⁊ ur rýlfe gerihtlæcan rfa neah rfa pe nýhrt maron to þam rihte. ⁊ beon rfa hit appiten ir, *Quasi cor unum, & Anima una:* ⁊ pe pillað upum porulð-hlafordе Willelme cyninge. ⁊ Mahchilde þære hlæfdian hold

beon for Gode. ⁊ for populde:. ⁊ habbe pe ur gepæd betpeonan to upe raule-þeapfe· ⁊ to ealra þara gebrodra þe ur undep-þeodde rynd. þe munuc habep rynd. þ ir. þ pe pilla∂ beon. an annerre. rylce ealle þar vii. mynrtpar ryn an mynrtep. ⁊ beon rpa hit hep beforan appiten ir. Quaſi cor unum, et anima una. ∂ir þ pe ælcepe pucan ringan ii. mærran on ælcum mynrtre, rynderlice for eallum gebro∂rum. Monan-dæge. ⁊ fripgedæge. ⁊ pite re bro∂or þe capitula mærre puca bi∂. þ þar mærran gefor∂rige. for þa gebro∂ra. þe libbende rynd. ⁊ for ælcan for∂fapenan bro∂or· ælc þæra þinga forepon rpilce hig ealle ætgedepe on anum mynrtron pæpon:. ⁊ nu ir þara aboda cpy∂dædenne þ hig pilla∂ beon Gode gehyrume. ⁊ heora birrope to heora gemænelicum þeapfe. þ ir. þ heora ælc rceal don an C. mærran. ⁊ for hir agenra handa gebycge. ⁊ an C. þeapfendra manna geba∂ige. ⁊ þa fedan. ⁊ ealle þa gercygean. ⁊ ælc ringe himrylf vii mærran. and him forepon xxx. nihta hir mete beforan him. ⁊ ænne pænig on uppan þam mete:. God ur gefultumige. þ pe hit þur motan gelærtan. ⁊ mid ruman Gode ge-eacnian. ∂ic fiat.

∂ir rynt þara gebrodra naman on Goferham. þ ir æperт Ægelpig abb. ⁊ Godric abb. ⁊ Ægelpine decaner. ⁊ Orbmær. ⁊ Godefrid. ⁊ ∂eodræd. Regnold. ⁊ Eadric. Ælfpine. ⁊ Eadrig. Collinig. ⁊ Leofpine. Ælfric. ⁊ Pulfpine. Sired. ⁊ Bruning. Ælmær. ⁊ Ælfpine. Ægelric. ⁊ Ægelpyrd. Dunning. Sægeat. Uhtræd. ⁊ Eadpeard. Eadmund. Ulf. Brihtric. Pulfrige. Sexa. Ælfpine. Wlmær. Ægelpig. ∂ir ryndon þara gebro∂ra naman on Leofrigige. þ ir æperт pulfpold abb. ⁊ Ælfpard. ⁊ rælaf. Oter. ⁊ Godpine. Æþerтan. ⁊ Eadgar. Eadmær. ⁊ Godpine. Ælfpine. ⁊ Benedict. Sipine. ⁊ Alfpold. Brihnno∂. and Ælfric. Godric. ⁊ Ælfric. Orpald. ⁊ Ælfric. ⁊ Pulfpard. ⁊ Pulfric. ∂ir ryn∂ þara gebro∂ra naman on ba∂an. þ ir. æperт Ælfrige Abb. ⁊ Ælfric. Leorpig. ⁊ hie∂epulf. Ælfpig. ⁊ Ægelmær. Eadpig. ⁊ Godpine. Ægelpine. ⁊ Orpold. Ælmær. ⁊ ∂eodpold. Eadric. Ægelmær. Sæpulf. ∂uned. Ægelric. ⁊ Hæplepine. ⁊ Godric munuc on Malmerbyrig. ealra upe an. ⁊ ealra pulfend Picer bro∂or on tantune.

Verum è Cod. ms. Cotton. Bibl. Vitellius E. 18. fol. 8. conſtat Monaſteriorum Sodalitates ad majorem numerum in citerioribus ſæculis creviſſe. *Iſtæ ſunt Conventiones in iſta eccleſia, Burch. Wigornienſ. Gloceſtrie. Redinge. Teokesb. Certeſie, * Bertonio. Helienſ. Abendon. Glaſton. Scſ. Pancraci. Scſ. Albani. Scſ. Cuthbert. Scſ. Marie de Merton. Malmesbiri. Scſ. Edmundi. Scſ. Petri Weſtmonaſterii. Werecciaelle, Romeſie. Becci. De Bello.* Vide etiam Bibl. Cott. Domitian. A. 7. fol. 33. b. & fol. 45, &c. Veſpaſian. B. 24. fol. 11, &c. Veſpaſian. A. 6. fol. 63. Titus D. fol. penult. Sodalitium ſacerdotum cum ſacerdotibus ſequatur Laicorum nobilium cum ſuæ conditionis Laicis Sodalitium Cantabrigiæ inſtitutum, quod Latine verti propterea quod docti aliqui viri non ita pridem in *Saxonicis* minùs verſati in eo ſibi perſpexiſſe videbantur nonnulla quæ bonarum literarum Academiam, Academiæ ſaltem incunabula, ante tempora Nortmannorum apud *Cantabrigienſes* fuiſſe demonſtrant. Hinc in Dictionario *Gulielmi Somneri* ſub vocibus gild & ∂egen, ∂egena gild on Grantabrycge *Anglice* transfertur **Gentleman-Hall in Cambridge.** Cujus (*inquit*) mentio in charta quadam imperfecta in Bibliotheca *Cottoniana.* Hæc *Somnerus*, non à ſe inſpecta charta illa *Cottoniana*, quæ imperfecta eſſe dicitur, ſed alterius cujuſdam Lexico-graphi proculdubio verba deſcribens, qui Sodalitium hoc quo nobiles cum nobilibus Cantabrigiæ Societatem inibant, *Saxonicarum* literarum non adeo gnarus, *chartam*, eamque imperfectam eſſe cenſebat. E cod. *Cottoniano*, qui inſcribitur, *Tib.* E. 5. fol. 75.

Hep ir on þir Leprite riu gerpitelung þære genædnirre þe þiur gefenpræden genæd hæfþ on þegna Gilde on Granta-brycge. þ ir ponne æperт þ ælc oþrum aþ on haligdome realde roþre heldræddenne for Gode ⁊ for porulde. ⁊ eal gefenpræden þæm á rylrte þe nihtorт hæfde; Gif hpilc gegilda forþfære gebringe hine ealgegildrcipe þæp he to pilnie. ⁊ re þe þæpto ne cume gylde dyrtep hunigep. ⁊ re Gildrcipe hynfe be healfre feorme of þone forfarenedan. ⁊ ælc rceote tpegen Pænegar to þære ælmerran. ⁊ man þæp ogebrynge þ gepire æt rcē Æþeldryde; ⁊ gif þonne hpylcum gylban þeapf ri hir gefenena fultumef. ⁊ hit gecyd pyrþe þær Gilban nihrtan Gepefan butun re gilda rylf neah ri. and re gepefa hit forgymeleari gegylbean pund. gif re hlafopd hit forgymelearie gylbean pund. buton he on Hlafordef neode beo. oþþe legep-bæda; ⁊ gyf hpa Gylban ofrtlea. ne ri nan oþer butun eahta pund to bote. gif re Stlaga þonne þa bote ofenhogie. ppece eal Gildrcipe þone Gilban. ⁊ ealle bepan. Gif hit þonne an do bepan ealle gelice; ⁊ gif ænig Gilda hpilcne man ofrtlea. ⁊ he neadppaca ri. ⁊ hir birmep bete. ⁊ re ofrtlagana tpelf hende ry fylrte ælc Gegylda healf meanc to fylrte gyf re Ofrtlagena ceopl ry tpegen opan. gif he pylirc ri anne opan; Gif re Gilda þonne hpænne mid dyrie ⁊ myd dole rtlea. bepe rylf þ he pophte; ⁊ gif Gegilda hir Gegildan þurh hir agen dyri ofrtlea bepe rylf pið magar þ he bræc. ⁊ hir gegilde eft mid eahta pundum gebycge oþþe he þolie á gefenef ⁊ fpeondrciper; ⁊ gif Gegilda myd þæm ete oþþe drince þe hir Gegildan rtlog. butun hit beforan Cyninge. oð∂e Leod Birceope. oð∂e Ealdormen beo. gilde an pund. butun he ætracan mæge mid hir tpam gefetlun þ he hine nyrte; Gyf hpilc gegilda oþepne mirgpete. gylde anne Syrtep hunigef. ⁊ gif hpa oþepne mirgpete gylde anne Syrtep hunigef butun he hine mid hir tpam gefetlun geladie; Gif cnihт pæpn bpede. gild re hlafopd an pund. ⁊ hæbbe re hlafopd æt þ he mæge. ⁊ him eal Gildrcipe gefylrte þ he hir feoh of hæbbe;

⁊

ȝ ȝif Cniht oþþne ȝeþúnðie þþece hit hlafopð ȝ eal Cýlðfcipe on an fece þæt ð..... he fece þ he þeoph nebbe; ȝ ȝif Cniht binnan fciȝ fittte. ȝýlðe anne ðýfcep huniȝef. ȝ ȝif hpa þot-fetlan hæbbe ðo þ ýlce; ȝ ȝif hpilce Ceȝilða ut of lande þopðþeþe oððe beo ȝefýcleð. ȝefeccan hine hif Ceȝilðan. ȝ hine ȝebpinȝan ðeaðne oððe cucene. þæp he to pilnie. be þæm ýlcan pite þe hit ȝecpeðen if. ȝif he æt ham þopðþepð ȝ Ceȝilða þ hic ne ȝefæcð; ȝ fe Ceȝilða þe ne ȝefece hif mopȝen fpæce. ȝilðe hif Sýfcep huniȝef.

VERSIO.

In hoc ſcripto continetur narratio inſtitutionis, quam Socii ſodalitatis nobilium in Cantabrigiâ ſanxerunt. Primo inſtitutum eſt quod omnes Socii, tactis S. reliquiis, jurabunt ſe ſyncere fideles fore ſuis ſingulis conſociis, tam in iis quæ deum, quàm quæ mundum ſpectant, & quod univerſa Societas eum ſemper adjuvabit, qui juſtiorem cauſam habet. Si quis Socius moriatur ab univerſa Sodalitate efferetur in Sepulturæ, quem elegerit, locum, & quiſquis ad eum efferendum non venerit Sextarium [1] *mellis ſolvet, & Sodalitas alteram partem ſumptuum accommodabit, quæ ad juſta ſolvenda in ſilicernio, ſeu epulatione funebri impendentur, & ſinguli inſuper ſodales duos denarios Eleemoſynes nomine erogabunt, ex qua, quantum convenit, vel oportet, ad Sanctæ* [2] Etheldrythæ *Eccleſiam perferetur. Et ſi cui ſodalium, ſuorum conſodalium auxilio opus ſit, id denuntiabitur* [3] Gereſæ, *qui ſodali illi maxime erit vicinus, niſi ſodalis ille in proximo ei ſit. Et ſi* Gerefa *eum adjuvare neglexerit, libram ſolvito. Pariter ſi præſes Sodalitatis ei in ſubſidium venire neglexerit libram ſolvito, niſi per domini negotia illi non licet,* [*vel domino in ære gravi obſtrictus ſit*] *aut valde ægrotetur. Si quis Socium occidat, non amplius quam octo libras ſatisfactionis gratia ſolvito. Si vero, qui occidit, ſatisfacere contumaciter recuſaverit, univerſa ſodalitas Socium vindicabit, & omnes in id ſumptus dabunt. Verum ſi unus quis id faciat, omnes in impenſis erunt pares. Si quis autem Socius qui egenus eſt quenquam occidat, & ei compenſatio facienda eſt, tum ſi* [4] *occiſus valeat* M.CC. *Solidos, unuſquiſque Socius dimidiam marcam conferet. Sed ſi occiſus, colonus ſit, contribuet quiſque Socius duas oras; ſi vero Wallus, duntaxat unam. Si aliquis Socius quenquam temere & petulanter occidat, ipſe compenſato. Siquis vero Socius petulantia ſua actus Socium occidat, conſanguineis ejus ipſe ſatisfaciat, & præterea conſocium ſuum octo libris redimat, aut Sodalitii, & fraternitatis jus perdito. Et ſiquis Socius cum eo, qui conſocium ſuum occidit, niſi in præſentia regis, Epiſcopi vel comitis, comedat, aut compotet, libram pendito, ni cum duobus conſacramentalibus inficiari poteſt ſe illum non noviſſe. Si quis Socius alterum durius & illiberaliter appellet, Sextarium mellis pendito; ſi vero quenquam alium inciviliter & aſperius appellet, Sextarium mellis etiam ſolvito, niſi ſe cum duobus conſacramentalibus poterit purgare. Si famulus* [*armiger*] *gladium ſtringat, dominus ejus unam libram pendito, quam quibus poterit cunque modis ab eo repetito, & in eâ repetendâ univerſa ſodalitas illum adjuvabit. Et ſi famulum famulus vulneret, id vulnerati dominus cum univerſa ſodalitate vindicabit..... & petat, quod vitâ non fruatur.* [5] *Si famulus in via cuiquam inſidietur, Sextarium mellis ſolvito, & ſi tendiculam, ſive decipulam ponat tantundem pendito. Si quis Socius apud exteros moriatur aut æger ſit, conſocii eum accerſunto, ferantque ſive vivum, ſive mortuum ad quemcunque voluerit locum; aut pœnas dent, quæ conſtituuntur. Siquis vero domi moriatur, & Socius qui ad petendum ejus corpus non iverit, & Socius qui* [6] ne ȝefece hif mopȝen-fpæce, *Sextarium mellis Solvito.*

Fraternam hanc ſodalitatem *Cantabrigiæ* factam poſtremo excipiat altera, SHOWERE, quæ *Exoniæ* veſtræ conflata erat. Hanc autem ex ejuſdem Cod. fol. 76. deſcriptam, & *Latio* donatam Tibi & *Exonienſibus* tot quot antiquorum cultores ſunt, lubens, & honoris cauſa offero.

Ðeof ȝefamnunȝ if ȝefamnoð on Exanceaftre fop ȝoðef lufun. ȝ fop uffe faule þeapfe. æȝþep ȝe be uffef lifef ȝefunðfulneffe ȝe eac be þæm æftepan ðæȝum þe pe to ȝoðef ðome fop uf fýlfe beon pillaþ. þonne habbaþ pe ȝecpeðen þæt ufe Mýttinȝ fie þpipa on. xii. monðum. ane to fcē Michaeleſ mæffan oðfe fiðe to fcē Mapian mæffan offe Miðne Vinteſ. þpiððan fiþe on eall Hæliȝna Mæffe-ðæȝ ofep Eaftþon. ȝ hæbbe ælc Ceȝilða. II.

---

[1] *Mel* in maximo pretio erat apud *Septentrionales* gentes, utpote quas hydromeli, vel mulſum maxime delectabat, iiſque in vini loco erat. [2] De *S. Etheldrytha* vid. *Bedæ* hiſt. Eccleſiaſt. lib. IV. cap. XIX, XX. [3] Gepefa, *vicecomitem, præpoſitum urbis* vel *portus*, tunȝepefam & popt-ȝepefam dictum, item ȝepefam *hundredi*, vel *Trithingæ*, ut & *decurionem* ſignificat, quorum, ut videtur, plures hujus ſodalitatis Socii fuerunt. [4] Vide ad finem LL. *Æthelſtani* R. quæ de *Weris* ſeu *capitum æſtimatione* dicuntur. [5] Vel forſan, *ſi famulus in loco dominis deſtinato ſederit, Sextarium mellis Solvito, & ſi ſcabello uti præſumpſerit, tantundem pendito.* [6] Hæc verba forſan ſic reddenda ſunt: *qui exequiis ejus*, vel *concioni funebri, quæ pro eo habetur, non interfuerit.* Ut enim antipherna, ſeu bona, quæ viciſſim loco dotis à marito in matrimonium adferuntur, vel donatio propter nuptias, *Anglo-Saxonice* vocantur Mopȝen-ȝifte, vel Mopȝen-ȝifu, quòd maritus ea uxori ſuæ erogat die nuptiarum ante nuptiale convivium: ſic funebris oratio Mopȝen-ſpæce dicta eſſe videtur, quod ante convivium funebre haberi ſolebat.

ðeꝛtepaꝛ Mealtep. ⁊ ælc cnihꝺ anne. ⁊ ꝛceat hunigep. and ꝛe Mæꝛꝛe-ꝑꝛeoꝛt á ꝛingꝺ tꝛa Mæꝛꝛan oþꝛe ꝛoꝛ þa lẏꝛigenꝺan ꝛꝑẏnꝺ. oþꝛe ꝛoꝛ þa ꝛoꝛðgeꝛapenan æt ælcepe Mittingꝺ. ⁊ ælc gemæneꝛ haꝺeꝛ bꝛoðuꝛ tpegen ðaltepaꝛ-ðealma. oðepne ꝛoꝛ þa lẏꝛigenꝺan ꝛꝑẏnꝺ. oþepne ꝛoꝛ þa ꝛoꝛð-geꝛapenan ⁊ eꝛt ꝛoꝛð-ꝛiðe ælc monn. vi. mæꝛꝛan oððe vi. ðealtepaꝛ ðealma. ✠ ⁊ æt ꝛuþ-ꝛoꝛe ælc mon. v. peningaꝛ. ⁊ æt huꝛ-bꝛẏne ælc mon anne pen. ⁊ gif hꝛẏlc man þone an-ꝺagan ꝛoꝛgemeleaꝛigꝺ. æt ꝛoꝛman cẏꝛꝛe. iii. Meꝛꝛan. æt oþepum cẏꝛꝛe. v. æt ꝑꝛihꝺan cẏꝛꝛe ne ꝛcipe hiꝛ nan man butun hit ꝛie ꝛoꝛ mettꝛumneꝛꝛe. oððe ꝛoꝛ hlaꝛoꝛꝺeꝛ neoꝺꝺe. ⁊ gif hꝛẏlc monn þone anꝺagan oꝛep-hebbe æt hiꝛ geꝛceote bete be tpiꝛealꝺun ⁊ gief hꝛẏlc monn oꝛ þiꝛ Legepꝛcipe oþepne miꝛgnete gebete mið xxx. peningum. þonne biꝺꝺaþ pe ꝛoꝛ goꝺeꝛ luꝛun. þ ælc mann þæꝛ Lemittinge mið ꝑihte healꝺe. ꝛpa pe hit mið ꝑihte gepædoð habbað. Loꝺ uꝛ to þæm gefultumige.

VERSIO.

*Agitur hic conventus in urbe Exonienſi, Dei & animarum noſtrarum gratia, ut ea ſtatuamus tam quæ ad Salutem & ſecuritatem noſtram in hac vita ſpectant, quam in diebus futuris, quos ipſi coram Deo judice nobiſmet optamus. In hoc igitur conventu coacti decrevimus, ut tribus vicibus annuatim comitia haberentur: prima in feſto S. Michaelis Archangeli, ſecunda in feſto S. Mariæ proxime ſequente Solſtitium brumale, & tertia * in omnium Sanctorum feſto, quod poſt paſcha celebratur. In ſingulis autem comitiis quiſque Socius præſtabit duos Sextarios polentæ, & quiſque famulus unum cum ſuo Symbolo mellis. Sacerdos etiam in iis duas miſſas cantabit, alteram pro vivis, alteram pro mortuis amicis. Quiſque etiam Laicus frater cantabit duos Pſalmos, alterum pro amicis, qui inter vivos ſunt; & alterum pro iis, qui ſunt mortui. Porro quiſque † vice ſua ſex miſſas, aut* VI *Pſalmos cantandos ſuis ſumptibus curabit. Et cum Socius aliquis peregre profecturus eſt, conſocius quiſque quinque denarios; & cum domus alicujus conflagraverit, unum denarium quiſque etiam contribuet. Si vero quiſquam condicta comitiorum tempora neglexerit, prima vice, in tres celebrandas miſſas, impenſas faciat; ſecunda, quinque miſſarum impenſis multetur; ſi vero tertia monitus abfuerit non pugabitur, niſi ægritudine aliqua laboret, vel domini negotiis impeditus fuerit. Condicta etiam conveniendi tempora ſi quis forte prætermittat, duplicetur illius Symbolum. Si vero quis ex hac ſodalitate conſocium ‡ ſuum inciviliter eo durius appellaverit, cum triginta denariis id compenſato. Denique dei gratia quemque obſecramus, ut quæ in hoc conventu decernuntur, rite obſervet, quemadmodum rite à nobis inſtituuntur. Deus autem in iis ſervandis nos adjuvet.*

Vide etiam Sodalitatis aliud exemplar, *Saxonice*, bibl. *Cott. Titus*, D. fol. penult. Verum, Showere, ut commentarium hunc noſtrum, jam plus ſatis longum, de uſu, qui erat apud *Anglo-Saxones*, acta curiarum contractûs, & id genus res civiles apud ſe geſtas, monaſteriorum inſcribendi libris concludam; ultimo loco ſequantur, quæ ſcripta reperiuntur *Normanno-Saxonicè*, in initio Codicis ms. Evangeliorum *Saxonicorum*, qui eſt in bibliotheca C. C. C. *Cantab.*

Þeꝛ ꝛuteleð on þiꝛꝛepe cꝛiꝛteꝛ bec þ Ælfꝑiġ ꝛe ꝑeð hæfð geboht ꝛilfne ut æt Ælfꝑiġe abb. ⁊ eallen hiꝑeꝺe mið anon punꝺe. þaꝛ iꝛ to gepitneꝛ eall ꝛe hiꝑeð on baðan. Lꝑiꝛt hine ablenꝺe. þe þiꝛ gepꝑit apenꝺe.

Þeꝛ ꝛputeleð on þiꝛꝛe cꝛiꝛteꝛ bec þ Eꝺꝑic æt ꝛoꝛꝺan hæfð geboht ꝛegifu hiꝛ ꝺohtoꝛ æt Ælfꝑiġe Abb. ⁊ æt þam hiꝑeꝺe on baðan to ecum fꝑeoꝛe. ⁊ ealle biꝛe oꝛꝛꝑꝑing.

Þeꝛ ꝛputeleð on þiꝛꝛe cꝛiꝛteꝛ bec þ Ælfic ꝛcoꝛ. ⁊ Æġelꝑic ꝛcoꝛ ꝛẏnð gefꝑeoð ꝛoꝛ Ælfꝑiġeꝛ Abboꝺeꝛ ꝛaple to ecan fꝑeoꝛe þiꝛ iꝛ geꝺon on ealleꝛ hiꝑeꝺeꝛ gepitneꝛꝛ.

Þeꝛ ꝛputeleð on þiꝛꝛepe cꝛiꝛteꝛ bec þæt Sipine Leoꝛꝑieꝛ ꝛunu æt Lincumbe haꝛuð geboht ꝛẏðeꝛlæꝺe ut nu fiꝛ Scẏllingan. poneġan æt Iohanne þam biꝛceope. ⁊ æt eallon þæm hiꝑeꝺe on baðon to ecum fꝑeoꝛe. ⁊ hepto iꝛ gepitneꝛꝛe Loꝺꝑic Laꝺꝺa. ⁊ Sæpolꝺ. ⁊ hiꝛ tpeġan ꝛunan Scipepolꝺ. ⁊ Bꝑihtpolꝺ.

Þeꝛ ꝛputeleð on þiꝛꝛe cꝛiꝛteꝛ bec þ Iohann hæfð geboht Lunnilꝺe þuꝑkilleꝛ ꝺohtoꝛ æt Loꝺe Leoꝛenaꝺeꝛ laꝛe to healꝛan punꝺe on ealleꝛ hiꝑeꝺeꝛ gepẏtniꝛꝛe. Lꝑiꝛt hine ablenꝺe. þe þiꝛ ꝑꝑit apenꝺe. ⁊ he heꝛð hi betæht cꝛiꝛte. ⁊ Sc̄ Petꝛe ꝛoꝛ hiꝛ moꝺeꝛ ꝛaple.

Þeꝛ ꝛputeleð on þiꝛꝛepe bec þ Sæꝑi haġġ æt ꝑiꝺecumbe hæfð geꝺon ut hiꝛ tpeġen ꝛunu æt Ælfꝑiġe abbuꝺe on ealleꝛ hiꝑeꝺeꝛ gepitneꝛꝛe.

Þeꝛ ꝛputeleð on ðiꝛꝛe cꝛiꝛteꝛ bec. þa ꝛoꝛepaꝛꝺan þe þe ꝑꝛioꝛ on baðan. ⁊ ealle þa gebꝛoðꝛan habbað gemakeꝺ ꝑið Sæꝑi. ⁊ ꝑiþ þeoꝺgifu hiꝛ ꝑiꝛ. þ iꝛ. þ þe habbað heom geunnen oꝛ Loꝺeꝛ healꝛ. ⁊ oꝛ S. Maꝛ. ⁊ oꝛ S. Petꝛeꝛ. ⁊ oꝛ upe þa bꝛoþeꝛꝛæðenne. ⁊ þa beꝺꝛæðenne ꝛoꝛ liꝛe. ⁊ ꝛoꝛ ðeþe. ⁊ gelænꝺ heom þ lanꝺ oꝛ þæꝛe ꝛtꝛæte þe upe pæꝛ. heoꝛe huꝛ on to ꝛẏmenꝺe. þa hꝛile þe hi libbeþ. ⁊ hi uꝛ þaꝛ toġeneꝛ gifeð. þ hi uꝛ to hẏꝛꝛumien ꝑẏlleð. ⁊ holꝺe beon. mið eallon þam þe hi maġon. ⁊ cunnen. ⁊ æftefꝛ heoꝛe tpeiꝛe ðæie. Sæꝑieꝛ ⁊ Ðeoðgifꝛe hi gefeþ heoꝛe huꝛ. ⁊ heoꝛe lanꝺ ⁊ upe cꝛiꝛte. ⁊ S. Petꝛe. to þam þat ** me hi fæġeꝛe unꝺefꝛo. ⁊ holꝺlice ꝛoꝛ heoꝛe ꝛapla beo. heꝛ iꝛ to gepitneꝛꝛe.

---

* Id eſt, Calendis Maii. vid. librum H. Leſtrangei, cui titulus, **The alliance of Divine offices.** Prim. Edit. p. 158. Secund. Edit. p. 148. † Forſan *poſt mortem ſuam*, vel *in obitum Socii*. ‡ *Vel* male tractaverit. ** *Me* pro *men*, ut ſupra *ma* pro *man*.

Orꝑaꝺ

Orpanð ppeopt. ⁊ Wiłłm ðe clepece. ⁊ huga þe popthgepeꝼe. ⁊ Beopninȝ. ⁊ Leoꝼpic. anð Neoþepulꝼ. ⁊ Bupehanð. ⁊ Pỳlpi. ⁊ Leoꝼpæi. ⁊ Ælꝼpopð þe rmiþ. ⁊ Eadpỳ rcpeðep rune. ⁊ Rodd. þe Fpencirce.

Nep rutelaðð on þirrepe cpirtep bec. þ Æȝỳlmæp bohte ræþpỳþe æt repolde abbuðe mið III. maxan [*i. e.* mancurran] on ealler hinepep ȝepitnỳrre. ⁊ opep hir dæȝ. ⁊ hir pixep dæȝ beo re man ꝼneoh. cpirt hine ablende. þe þir ȝeppit apende.

Nep rputelaðð on þirrepe cpirtep bec. þ Pulpine hanebepð bohte æt ælpiȝe abbuðe ælꝼȝỳþe mið healꝼan punde. on ealler hinepep ȝepitnerre. ⁊ cpirt hine ablend. þe þir ȝeppit apende.

Nep rputelaðð on þirrepe bec. þ Æȝỳlriȝe bohte pynric æt Ælpiȝe abbuðe mið anon ỳre [*i. e.* ore.] ȝolðep. þỳrrep ir to ȝepitnỳrre Ælꝼpiðð popthȝeneua. ⁊ eal re hined on baðon. cpirt hine ablende. þe þir ȝeppit apende.

Ex his emptionibus & venditionibus ſervorum, quæ ad conſervandam earum memoriam *Anglo-Nortmannicè* ſcriptæ ſunt ante Evangelia in codice bibl. *C. C. C. C.* conſtat & illas, quas ſupra deſcripſimus ex folio alterius MS. codicis, ejuſdem bibliothecæ, ex hoc vel alio libro Evangeliorum, qui monaſterii *Bathonienſis* olim fuit, deſumptas fuiſſe.

Sed quæres forſan, SHOWERE, ſi tamen id quærere Tu potes, quibus inductus rationibus, tot manumiſſiones ſervorum ex vetuſtis membranis deſcripſerim, quas quidem varias ob cauſas mihi deſcribendas arbitratus ſum; quum quod ſervorum manumiſſionis ſpecies, tum quod fines, propter quas, ſervi manumiſſi eſſent; tum etiam quod ſpecies nummorum & pretia, quibus empti eſſent, oſtendunt; tum denique, quod modis, quibus manumiſſio apud majores noſtros procedebat, docent. Primo igitur manumiſſionis ſervorum ſpecies oſtendunt; ut qui vel *libertate donati* ab iis, in quorum poteſtate erant, vel *redempti* erant. Libertate donati perinde duplicis generis ſunt: vel qui *donatione*, quam appellant *inter vivos*; vel donatione à *defunctis* relicta, & ab hæredibus præſtanda, quam *legatum* vocant, juſtam libertatem aſſequuntur; Quorum utriuſque exempla in ſuperioribus habentur. *Redempti* pariter duplicis generis ſunt, vel à ſe redempti, vel ab aliis. A ſe vero redempti, vel ſe ſolos, vel ſe cum ſuis redimebant. Hæc autem *ſui*, & multo magis *ſui* & *ſuorum* redemptio, ſervitutem apud majores noſtros humanam, imo vere Chriſtianam fuiſſe probat, utpote apud quos ſervi non ſemper dominis, ſed ſibi aliquando acquirebant, & peculia ſua habebant, & quibus etiam dare & legare non inutiliter quis poſſet. Secundo ſervorum, quas deſcripſimus, manumiſſiones oſtendunt fines, propter quas libertate donati, vel redempti eſſent. Hæ autem variæ fuerunt. Nunc enim quis redimit ſervum, vel ſervam, ſolam, vel cum ſuis, propter naturalem, nunc propter conjugalem affectum, nunc propter amorem Dei, & ſuam, vel aliorum, ſive qui in vivis, ſive qui mortui eſſent, ſalutem; nunc etiam ob majorem rerum, quæ gerendæ erant, ſolennitatem, ut tranſlationum ſanctorum, nuptiarum, & id genus rerum celebritatem; nunc denique ſervos ſervaſque piis hominibus redimere placuit, ut eos è ſervitute redemptos ſervitio Domini Dei perpetuo addicaret. Tertio, ſervorum manumiſſiones, quas exhibuimus, non ſolum pretia, quibus ſervi ſive ſoli, ſive cum ſuis redimi ſolebant, ſed nummorum, & ſummarum ſpecies & nomina oſtendunt, quos *peningas*, *pundas*, *oras*, *mancuſſas*, & *marcas*, tum auri, tum argenti vocabant, quibus in redemptionum, quæ produximus, tabulis diligenter invicem collatis, non ſolum quantum ſinguli valebant, ſed quota pars majorum minores erant, à curioſis forſan poteſt etiamnum cum majore certitudine, quam antea exquiri. Denique oſtendunt modos, quibus à majoribus noſtris ſervi manumitti ſolebant; ut à defunctis teſtamento; à vivis in curiis comitatûs, Hundredi; in Eccleſiis & venalium foris, palam & coram teſtibus, iiſque *portas apertas, & vias liberas denuntiando.* Quæ ſi de *Græcorum* & *Romanorum* moribus ſcire omnia juvat, & operæ pretium à doctis putatum eſt; Eadem certe de majorum noſtrorum ritibus digna eſſe, quæ à doctis, præſertim antiquorum ſtudioſis, ſcirentur, nemo niſi difficilis & inſolentis ingenii ſemidoctus auſus erit negare.

Forſan etiam rationes ſcire velis, propter quas nomina teſtium & cognomina fere ſemper omnia, quæ actis ſuperioribus ſubſcripta ſunt, tam diligenter deſcripſerim, quæ profecto multa ſunt. Nam primo *nomina* teſtium, præſertim eorum, qui Reges, magnates, aut ampliſſimæ dignitatis homines fuerunt, non ſolum obſcuros hiſtoriarum locos quandoque elucidant, & incertos extra dubium omne ponunt, falſoſque corrigunt & emendant; ſed defectus etiam aliquando ſupplent, & quis cui coætaneus fuit, oſtendunt in actis genuinis, & in fictitiis & ſpuriis falſitatem evincunt. Dein quoad *cognomina*, quæ diverſi generis ſunt, maxime curioſorum intereſt & ea quoque ſcire, quippe quæ Gentilium nominum, quibus familiæ & tribus apud nos diſtinguuntur, primordia ſunt, & quodammodo nobis non ſine magna voluptate origines noſtras referunt. Eorum quæ in ſuperioribus occurrunt, alia à *loco*, alia ab *affectionibus animi* vel *corporis*, alia denique à *parentum nominibus*, ſumuntur, quæ à Grammaticis *patronymica* vocantur.

Quæ à loco ſumuntur, exprimuntur vel cum præpoſitionibus *Anglo-Saxonibus* æt, on, in, vel inna; vel *Dano-Normannicâ* a quæ ſignificat *in*; vel *Gallo-Normannicâ* de. Primi generis ſunt in ſuperioribus * æt ꝼpome, æt hpitaſtane, æt STOCE, æt hpitecirican, æt priſetun, æt bup-

* Frome. Whitſton. Stoke. Whitchurch. Preſton. Burn. Holcombe. Murley. Heftrey. Quick. Pinnoc. Buſh. Kinſtan, & Kinneſtan. Bec.

nan, æt holcumbe; on paplea, on hexatpipe, on cuicu, on cuike, on pinnoc, inna buſc. Secundi generis ſunt à pulðpaham, à punxoncða, à kinſtane, à cuike, à bec. Tertii generis ſunt de Salci, [a] de hage, de ðalep. Quæ ab affectibus animi vel corporis ſumuntur, ea exprimuntur cum articulo, vel ſine articulo, & in ſuperioribus hæc ſunt, [b] hpita, ꝛe neða, næðe, healta, modig, ꝛe blunð, ꝛe blaca. Patronymica vero duplicis generis ſunt, vel quæ terminantur more veteri in ing, vel quæ circumſcribuntur, ope nominis ſuna, vel ſunu, vel ſune, pro quo in *Normanno-Saxonicis* non raro per abbreviationem ſcribitur ſ. Prioris generis in ſuperioribus ſunt Puðding, vel puttinc, *Puttæ filius*. Bpýninc, *Brynæ filius*. Dýplinc, *Dyrli filius*. Teollinc, *Teollæ filius*. Beopninc, *Beorni filius*. Dunninc, *Dunni filius*. ðnellinc, *Snelli filius*. Tullinc, *Tulli filius*. Brunincg, *Brunæ filius*. Hiepðinc, *Hierdi filius*. Hiendinc, *Hiendi filius*. Kippinc, *Cippi filius*. De hujus autem formæ Patronymicis, ſic *Ælfricus* Grammaticus in præfatione de partibus orationis: ðume [Naman] ꝛýnðon patꝛonýmica ꝥ ꝛýnð ꝼæðeplice naman. æꝼtep ȝpeciꝛcum ꝥeape. ac ꝛeo leðen ꝛppæce næꝼað ꝥa naman. hi ꝛýnt ꝛpa ðeah on Enȝliꝛcre ꝛppæce. Penða. ⁊ oꝼ ꝥam [c] Pendincg & Pendincaꝛ. Lpicelm. ⁊ oꝼ ꝥam Lpicelmincaꝛ. ⁊ ꝼela oðꝛe. De his autem patronymicis tria, Showere, obſervanda ſunt; primo quod nonnulla propria hominum in inc terminata accerſenda ſunt à *Dano-Saxonico* ing, quod *pratum* denotat, (ut Sceaping, à quo *Ang.* Shipping,) quæ inter propria à loco formata accenſenda ſunt. Secundo, quod inc patronymicum deducitur ab inge veterum *Septentrionalium*, quod *Juvenem* & *Junium*, *Juventutis deum* ſignificat; adeo ut Pendinc idem eſt, ac *juvenis Penda*, vel *Penda Junior*, &c. Tertio, quod *Anglo-Normannicè* ing mutatur in ig, exterminato vl. & ig denuo in y vel i. Sic in ſuperioribus legitur [d] Dunninc & Dunnic. Puttinc & Puttic. Sic à Tullinc fit Tullic, & à Tullic, Tully. à Teollinc Teollic, & à Teollic, Teolly, vel Tolly; quorum utrumque jam ſunt nomina gentilia apud *Anglos*. Sic à patronymico Pendinc fit Pennincg, & deinde gentile Anglicum Penning, & Penny. Porro notandum eſt hujus formæ patronymica veteres *Anglo-Saxones* in deſcribendis genealogiis maximè uſos eſſe: ut Chron. *Sax.* Gibſ. An. dlx. Ælle ꝼenc to Noꝛðan-hýmbpan pice. iðan ꝼoꝛðȝeꝼaꝛenum. ⁊ ꝥ heolð xxx pintep. Ælle pæꝛ Yꝼꝛinc. Yꝼꝼe Uꝛcꝼꝛeainc. Uꝛcꝼꝛea Pilȝiꝛinc. Pilȝiꝛ ꝥertepꝼaleninc. ꝥertepꝼalena ðæxuȝlinc. ðæxuȝl ðæbalðinc. ðæbalð ðiȝeȝeatinc. ðiȝeȝeat ðpæꝛðæȝinc. ðpæꝛðæc ðꝛȝeȝeapinc. ðiȝeȝeaꝛ Pæȝðæinc. Pæȝðæc ꝥoðeninc. ꝥoðen ꝼpiðopulꝼinc. Veruntamen in genealogia *Christi* Salvatoris noſtri, *Luc.* cap. iii. 23. *Heliæ filius* vertitur per patronymicum periphraſticum Helieꝛ ꝛunu. Cujus formæ multa occurrunt in exſcriptis hic à nobis membranis: ut ðnellinc Tullincaꝛ ꝛunu. Lopꝛine Leopineꝛ ꝛuna. Ebmæꝛ Noꝛðmaneꝛ ꝛune. &c. Occurrunt etiam non pauca ſcripta abbreviatim cum apocopes notâ: ut Ricaꝛð Alcaſ'. Hꝛoðolꝼ Alcaſ'. Ricaꝛð Oſannaſ'. Wiłłm Ebꝛiſ'. ðilpieſ'.

Ab antiquis autem hominum propriis patronymicè formata cognomina, quæ olim diſtinguendis ejuſdem nominis perſonis tantum ſerviebant, jamdiu ad diſtinguendas familias & gentes, quod ſupra dictum eſt, non apud nos ſolum, ſed etiam apud *Germanos*, *Danos*, *Suecos*, *Norvegos* & *Iſlandos*, imo & apud *Belgas* uſurpata ſunt. Sic à proprio *Normannico* [e] Hugo, vel Haugo, quod in pergamenis noſtris ſcribitur quoque *Hygo* & *Hyga*, & *animum* vel *mentem* denotat, fit gentile Hux pro Hucs, g in c mutato; ut & Hygs, vel Hygges; & g in c verſo Noſtrum Hics, quod nunc ſcribitur Hicks, Hickes. Sic à *Nortmannico* Rou, quod in ſuperioribus toties pro Roll *Gallonormannicè* occurrit, formatur gentile Rous. Sic etiam à *Saxonico* ðæmæꝛ, quod in ſuperioribus occurrit etiam ſcriptum ðemeꝛ, ðæmeꝛ, & *Normanno-Saxonice* ðeomeꝛ, & Ille Magnus, Clarus, Illustris ſignificat, fit nomen gentis, Somers, quæ ſe jam jactat *Angliæ* dediſſe virum, ſecundum nominis notationem, *Maximum* & *Clariſſimum*, in quo uno ea ſane omnia conveniunt, quæ olim potuit in prætore Roma, & in Summo Cancellariæ præfecto jam nunc *Anglia* poteſt optare; ſcilicet cum Summa juris peritia, Summaque amplitudine & auctoritate, non minor ſapientia; & in cognoſcendis, ac definiendis litigantium cauſis, ſuum cuique tribuendi conſtans & perpetua voluntas.

Inter cognomina, quæ à loco ſumuntur, merito etiam numerantur iſta, quæ in iꝛc vel iꝛce formantur: ut Fꝛenciꝛce, Lonðeniꝛe, quæ in ſuperioribus etiam leguntur. Quæ etiam effectus animi vel corporis ſignificant, aliquando ſubſtantivè in tralatitia ſignificatione exprimuntur: ut Lopwiꝛ ꝛe bucca, forſan *ob impudicos mores* ita appellatus. Osbern Hauoc, quod *rapinæ deditus* eſſet, forſan ita dictus. Sic Ælpin ꝛe cinc, id cognominis forſan habuit, *à regio animo*; ut *à piceo colore*, Pulꝼnic Pic, unde gentile noſtrum Pike. Adjectiva etiam affectus corporis vel animi ſignificantia non raro in ſubſtantiva tranſeunt, compoſita cum ſubſtantivo, veluti man, ꝼoꝛ,

---

a Ang. Haye. Heller. *b* Ang. White. Read. Holt, quod etiam inter localia numerari jure poteſt, utpote derivatum ab holt, *Lucus*, *Sylva*. Woody. Blunt. Blake. A cognomine autem *Holt*, Gentile nomen *Holtorum*, quorum ingens decus, & patriæ ornamentum, prænobilis vir Carolus Holt de *Aſton* in Comit. *Warwic.* Baronettus. *c* Corrupte pro pendinc. quod habet codex Coll. divi *Johan. Oxon.* *d* Dunning, & Downing. *e* Enn er thialffa Þreitte ras vid Þann er Huge hiet Þad var hugur min, *Sed Hugo ille cum quo in ſtadio Thialfus contendit animus meus fuit.* Eddæ *Iſlandicæ* Mythol. xli.

&

& ſimilibus, ut Blaceman, quod idem ac Blaca denotat, ſcilicet *ſubalbum* vel *pallidi vultûs hominem*; quikuoτ, πόδας ὠκὺς, &c. Cognomina ſubſtantiva quoque non raro munus vel magiſtratum, quem quis gerebat, vel artem, quam quis exercebat, denotabant: ut Ruolb ſe [a] cniht, *Ruoldus eques*. Sweigen Scýldwirhta, *Sweinus Scutarius*. Alger ſe Webbas, *Algerus Textor*. Roger ſe Stiparð, *Rogerus Oeconomus*. Osbern ſe Capellen, *Osbernus Capellanus*. Leoword þe Smith, *Leowordus faber-ferrarius*. Wicceng Baſtwægen, *Wiccingus Scapharius*, vel *remigum præpoſitus*. Oſward preoſt, *Oſward presbyter*. Willm clerec, *Wilhelmus clericus*. Wulfſige cynges gerefa, *Wulfſigus comes regius*. Heorðing gerefa, *Heordingus vice-comes*. Leowine ſe canon, *Leowinus canonicus*. Se Prior, ſe Abboð, & conſimilia multa.

Ubi notandum eſt eos, qui cœlibes à ſacris muneribus cognomina ſortiti ſunt, illa in agnatos ſuos, quos hæredes inſtituebant, derivâſſe; ut Gentilia **Preiſt, Clerc, Prior, Frier,** [b] **Munk** vel **Monk, Canon, Biſhop**, hodiè monſtrant.

Præterea in antiquis membranis cognomina multa reperiuntur ſubſtantive, & cum & ſine articulo formata, quæ ab aliqua parte vel nota corporis, ob quam quis notabilis erat, deſumpta ſunt: ut Alfric Hals, *Alfricus à collo dictus*, Aluric ſpot, *Alfricus à nævo*. Osbern [c] Ceaca, *Osbernus à bucca* vel urceo. —— Sceanca, —— *à cruribus*. Ælfric miþ tham berde, *Ælfricus à longa barba*, & alia quæ in membranis noſtris cernuntur; ut Algar Oxawamb, *Algarus ab immani ventre*; Alwi kya, *Alwigus à vaccis*, vel *Alwigus ab ovium mulgendarum ſtabulo*. Porro ab *arboribus* & *floribus* majores noſtri cognomina ſumſerunt: ut Ælwi [d] Haſel, *Ælwigus Corylus*. Sewin [e] Pinca, *Sewinus Cariophyllus*. Denique nonnulla cognomina in vetuſtis actis leguntur, quæ aut nullam ſignificationem habent, aut quorum ſignificationes in obſcuro latent: ut Semer Spetlether; Ricard Kykebeau: Ælfgar Hellebula; Aſcytil Butapeit: Ricard [f] Trencard; Ægelric Bygga; quæ omnia caſu potius quam conſilio data videntur, niſi quod Bygga verbale à *Saxonico* bycgan, *ædificatorem*; & Trencard *Dano-Normannice* dreng-hard, & drenc-hard; *ſtrenuum militem*, vel *ſtrenuum potatorem* denotat. Nam apud veteres *Danos* & *Norvegos*, è quibus *Nortmanni* oriundi ſunt, in compotationibus haud ſecus ac in prælio durare & prævalere, magnum quidem ſemper facinus & laude dignum, exiſtimatum erat. Hæc pro occaſione data, SHOWERE, de majorum noſtrorum cognominibus; quæ apud poſteros ſuos in gentilia tranſierunt.

Jam, ſi placeat, de tempore, in quo primum prænominibus cognomina addi cœperunt, paucis inquirendum eſt. Apud ulterioris ævi *Anglo-Saxones*, raro *binomines* in legendis *Saxonicis* occurrunt, ſi illos excipias qui, data occaſione, ſibi cognomina patronymica adſciverunt, aut quibus ab aliis data ſunt, ut ab ejuſdem nominis perſonis, eorum ope, diſtinguerentur. Sic ante adventum *Danorum*, *Eadbrihtus Northymbrorum R.* vocatur Eating, *Eatæ filius*; & Eata, Leodpalding, *Leodwaldi filius*: Chron. *Sax. Gibſ.* DCCXXXVIII. Sic regnante *Æthelwulfo Weſt-Saxonum R.* quidam nobilis Badanoð, teſtamentum ſolemne faciens, per cognomen Beotting, ab aliis ejuſdem nominis, & forſan à Badanoð quodam, qui ſubſcripſit teſtamento, ſe diſcriminari intendens, deſignari voluit. Ic Badanoð Beotting cýðo, ⁊ ppitan hato hu min pilla ir. Cætera, SHOWERE, infra te expectare jubeo, cum de *Anglo-Saxonum* teſtamentis tractaverimus. Sic etiam longe ante *Danorum* ingreſſum, *Æthelbryhtus Cantwarorum R.* cognominatur Eormenpicef punu, *Eormenrici filius*: Chron. *Sax. Gibſ.* DLII. & *Oſredus Northymbrorum R.* ut multos alios prætream, Alchpedef punu, *Alcredi filius*, appellatur: DCCLXXXIX. Primus autem *Anglo-Saxonum*, quem ego cognomine non patronymico notabilem animadverti, eſt *Offa*, Abbas ille *Medeshamſtedenſis*, qui *Beonne appellatus*: Chron. *Sax. Gibſ.* Anno DCCLXXV. ſcil. XVIII annos ante appulſum *Danorum*: on þar kingef dagum Offa pær an Abbot of Medeshamſtede Beonne gehaten. Se ilca Beonne, *&c.* Sic etiam *Eadbrihtus* ille *Cantiorum R.* ſed nondum rex factus, ante invaſam à *Danis Angliam*, & longe antequam domini cum moribus ſuis apud *Anglos Dani* prævalerent, cognomento Ppæn inſignitus eſt: Chron. *Sax. Gibſ.* An. *Chriſti* DCCXCIV. anð þý ilcan geare Eadbryht on-feng pice on Cent. þam pær oðer nama nemneð Ppæn, *eodem anno Eadbryhtus capeſſit regnum in Cantio, cui cognomen fuit* Ppæn. ſic an. MDCCXCVI. Anð her Lenulf Mercna cyning ofereheregade Cantpara oð merc. ⁊ gefeng Eadbyht Ppæn heopa cyning, *Hoc etiam anno Cenwulfus Merciorum R. devaſtavit Cantwarorum terram*

---

a Hinc gentilia noſtra, **Knight, Steward,** & regiæ familiæ divinum cognomen **Stuart,** ut & **Chaplain**; ac **Smith,** multis viris magnis clarum, ſed in nemine clarius, quam in noſtro *Thoma Smitho*, S. T. P. per totum literarum orbem ſuis operibus maxime noto: **Boſon, Preiſt,** & **Preiſtman. Clerk, Prior**; **Congreve**, *Theocrito Anglo* clarum. **Greave. Greaves**, *Gravio* non ita pridem *Oxonienſi*, & *Grævio Urtra-jectino* profeſſore glorioſum cognomen. *b* Immortale cognomen illius Præclari *Weſt-Saxonis Georgii* **Monk,** non ita pridem Ducis *Albemarlenſis*, & Regni *Anglicani* inſtauratoris. MDC.LX. *c* Unde gentile noſtrum **Cheok,** *Johanne* iſtius cognominis equite aurato, ob doctrinam & mores præclaro, notiſſimum. *d* Nunc etiam **Haſell.** *e* Nunc **Pink**; & forſan **Fynch** vel **Finche**, quo inter gentilia nihil ornatius, præſertim in honorabili viro *Hennageo*, *Henn. M. Cancellarii* filio, gentis ſuæ & togæ forenſis maximo ornamento. *f* Nunc **Trenchard,** quod antiquæ & prænobilis familiæ apud occidentales *Anglos*, *W. Saxonum* poſteros, gentile etiamnum cognomen eſt.

uſque ad Mariſcum, & cepit Eadbryhtum Pꝛæn, *illorum regem.* In legibus, quæ in textu *Roffenſi, Saxonice* ſcriptæ, judicia civitatis *Lundoniæ* inſcribuntur, duo binomines memorantur; nempe lege x. in *Saxonico* exemplari, quæ verſionis Bromptonianæ XVII eſt. hiſt. *Angl. Antiq. Script.* Col. 855.

Teoꝺe ꝑ ꝥa ꝥitan ealle ꝛealꝺon heoꝛa peꝺꝺ ealle toꝛæꝺeꝛe ꝥam aꝛceb æt ꝥunꝛeꝛꝛelꝺa. ꝥa ælꝛeah ſcẏbb. ⁊ bꝛihtnoꝺ oꝺꝺan ꝛunu coman toꝛeaneꝛ ꝥam ꝛemote ꝥæꝛ Lingeꝛ poꝛꝺe: Quæ ſic verto: *Decimo omnes optimates una dabunt vadium ſuum Archiepiſcopo apud Thundreſfeldam, quum* Ælfeah Scybb, & Brihtnoth Oddan-Sunu *ad conventum juſſu Regis venerint. Bromptonus* autem, qui in *Saxonicis* ſciolus fuit, malè diſtinguit inter *Ælfeagum*, & *Scybbum* (ac ſi duo viri eſſent) in ſua verſione; quæ hæc eſt: *Item quod ſapientes omnes dederunt vadium ſuum inſimul Archiepiſcopo apud Thundresfeldam, quando Ealfeagus, Scybb, & Bribtnodus, Odonis filius, venerunt ad concilium ex ore Regis.*

In *Danicis* autem & *Flandricis* ſcriptoribus, qui antiquorum temporum res geſtas tradunt, nuſquam non occurrunt *Binomines* heroes ſuis conſpicui cognominibus: ſic antiquiſſimus ille omnium *Deorum Odinus*, ut cæteros intactos præteream, innumera cognomina habuit: ut Alfaðer, Aldfaðer, Herra, Hnikari, Ome, Oske, Suidor, & ſimilia perplurima, quæ videre eſt in *Eddæ Iſlandorum* prima parte, fabulâ III. & in ſecunda parte, de variis appellationibus inter nomina *Odini*. Sic in *Saxonis Grammatici* hiſtoria *Danica*, binomines Reges & duces multi memorantur; ut Dan *Fridlevus* cognomento *Celer*. Iſtiuſmodi quoque ſunt Rati *Fionicus*, Scalk *Scanicus*, Alf Aggi *filius*, Olvir *Latus*, Gnepia *vetulus*, Bo *Brami filius*. Orin *Anglicus*, Vbbo *Freſicus*, Ary *altero caſſus lumine*; Roe, quem barbæ prolixitas cognomento inſignem fecit, *Brandmicæ* cognomen habens, Sle *oppido*, cum *Hacone genam ſciſſo*. p. 143. Editionis *Soræ* M.DC.XL.IV. Id genus haud pauca alia alibi dedimus, ex ſpecimine *Iſlandiæ* hiſtorico, per *Arngrimum Ionam Iſlandum*, arctoi orbis ſidus fulgentiſſimum edito, *Amſtælodami*, 1648. Ut, *Thranderus*, Vuobein dictus, à *crurum gracilitate. Thorderus* Hræda. *Thorbrandus* Orrekur. *Thoralfus* Hin ſtarke. *Ormerus* Tosku-bakur. *Thorkillus* Hin haffve. *Gunulfus* Kreppa. *Biorno* Oflate. *Thornkillus* Kernamule. *Olverus* Barna-kall. *Thorbernus* Farla-kappe. *Raffenerus* Hin-hermske. *Kircus* Hinn raude. *Thorarinus* Krokur. *Thorgerus* Floskubakur. *Kolſven* Hin rame.

In *Crymogæâ* ſuâ, multos etiam præclaros *Iſlandiæ* viros, qui cognomentis gaudebant, æternitati cum ſuis cognominibus conſecravit: ut *Barderum*, qui dictus eſt Snæfelſas; *Heraldum*, qui harfagra, *pulchricomus*; & Dofra-foſtre dictus eſt, quod à *Dofrane enutritus*; *Haquinum*, qui *Adelſtenius*; *Cetillum*, qui haurdakare; & *Torleifum*, qui Hinn-ſpake, *ſapiens* appellatus erat. Quibus etiam adde *Wemnadum*, cui Jordlokar; *Egillum*, cui Skallagrimus; *Atlantem*, cui skamme; *Biornonem*, cui Buna; *Theodorum*, cui Skeggi; *Helgonem*, cui Biota; & ne Fœminæ choro deſint; *Iorunem*, cui Manvitzbrec; & *Thorunam*, cui Hyrna cognomen erat. Hiſce etiam accedunt *Thorerus*, cognomento Yrnathorer; *Haraldus* Gulskeg; *Scuta* Darskegg; *Siguardus*, à prudentia, ϑφιώδης; *Thorſteinus Rufus*; *Haraldus Crudelis*; *Olaus Manſuetus*; *Magnus Nudipes*; *Olaus Sanctus*; *Magnus Clemens*, Rex Norvegiæ, *Eiperus*, à *legum ſcientia* Logoider; *Ormerus Robuſtus*; *Snorro* Gode; *Thorſteinus* Thorſcabyr; & *Ulfo* cognomine Skialge.

Sic in hiſtoriis RR. Septentrionalium *Snorronis Sturlonidis*, quas ex MSS. codd. edidit, & verſione gemina notiſque illuſtravit *Johan. Perinskiold*, cognomentis ſuis, non minus quam nominibus illuſtres, Reges & heroes ad poſterorum notitiam, ſuo quiſque ordine & ævo deſcenderunt. In prima parte, quæ primævorum RR. res geſtas tradit, *Odinus* Aſa, i. e. *Aſiaticus*, appellatur. *Dagus* Spaca, i. e. *Sapiens*. *Ottarus* Wendilkraka; *Rolfus* kraka, *Cornix*; *Solvo* Jupa; *Ingialldus* illraþa, *malitioſus*; *Ivarus* Viþfadma; *Olaus* Tretelgio; *Halfdanus* huitbein; *Gudreidus* Beiþi, *venator*; *Olaus* Geirſtaþa Alfi; *Ragnvalldus* herþum harra, *altos humeros habens*, cognomenta habent. In parte ſeptima, quæ continet hiſtoriam *Olaui R.* qui helga, *Sanctus*, cognominatus eſt; rex *Angliæ Canutus*, in noſtris ſemper uninominis, Hinn riki, *dives*; & filius ejus à noſtris *Hardacnutus*, haurþa vel horþa, *durus* appellatur. Sic etiam ſimul ac aliqua pars *Angliæ* in binominum *Danorum* poteſtatem redacta fuerit, uſque obtinere in ea cœpit cognomentorum uſus, dum progreſſu temporis ad totius *Angliæ* imperium *Canuto* provecto, non tantum aulam, ſed ab aula maxime remotas plagas cognomina perſonarent. Sic *Thani* fere omnes, quorum mentio facta eſt in actis illis curiæ comitatus *Herefordenſis* ſupra deſcriptis, quæ, *Canuto* regnante, *Aegelnotheſtani* habita erat, ſuis cognominibus ad prænominum quodam modo magnificentiam inſigniti commemorantur. Ðupcil hpita; Toꝛꝛ ꝑꝛuda; Æꝛelpeaꝛd æt ꝛꝑome; Lodpic æt Stoce; Ðinꝛꝛ Stæꝛðman; Æꝛelꝛꝛ þe Reada; Omnes, O lepidi! novo ritu binomines, quam vos glorioſos ad curiam cognominibus veſtris crepantes proficiſci mihi videre videor. *Edwardo* verò, qui *apud Nortmannos enutritus*, *in Nortmannum*, ut *Ingulphus* loquitur, *pene tranſiit*, regnum adepto, amplius crevit binominum numerus. Etenim ille non tantum *Anglicos* ritus dimittere, & *Gallo-Normannicos* introducere contentus eſt; ſed *Nortmannos*, quorum ingentem numerum ſecum ex *Gallia* adduxit, ad magiſtratûs honores & munera publica, tam regni, quam ſacerdotii evexit. Hinc, eo regnante, legimus de Osgod Llapa, de Grymkytel, *i. e. Danicè* Kytel grima vel Kytel hin grime; de *Rodberto Gemiticenſi*, & binominibus aliis haud paucis, quorum favori *Angli* velificari volentes, cognomina proculdubio ſibi ſumpſerunt: ut Ælfric hpita, & alii quos ſuperiores chartæ nonnullæ oſtendunt. Regno ad *Wilhelmum*, Normanniæ ducem, tranſlato, *Angli* in *Normannicos* mores ruentes, *Normannorum* more,

cogno-

cognomina ſibi quum patronymica, tum aliunde petita, à *prædiis*, *ſilvis*, *villis*, *oppidis*, ab *animi corporisque dotibus* & *affectibus*, ab *officio*, *magiſtratu*, *negotiis*, *rebus geſtis*, ab *artibus* tum honeſtis, tum ſordidis, & fere ex omni rerum genere adſciverunt. Hoc abunde, SHOWERE, quæ ex Eccleſiæ veſtræ *Exonienſis* archivis, in publicum protulimus, cognomina demonſtrant. Tum enim, quum eſſe *Anglicus* eques, loqui *Anglice*, *Anglorum* more chartas conficere, quinetiam quum eſſe *Anglus* dedecori eſſet; eſſe uninominis, *Anglicano* ritu, non turpe ſolum & opprobrii quid plenum, ſed grave & moleſtum fuiſſe nemini dubium eſſe poteſt; præſertim ei, ad quem *Anglo-Normannæ* illius nobilis fama pervenit, *Roberto* Henrici I. ex Concubina filio quæ nupta eſſe noluit, quod *binis nominibus* nondum honeſtaretur. Ea autem erat MABILA, filia unica, hæreſque ROBERTI FITZHAIM, Domini de *Gloceſter*, inter quam, & regem, proxenetæ partes agentem, ut virginis animum filio ſuo conciliaret, extat dialogus à *Roberto Gloceſtrenſi*, anteriorum temporum celebri Poetâ, rythmicè contextus, quem hic infra habes, non ex exemplari, quod in Bibl. *Bodl.* aſſervatum conſulere *Londini* non poſſum, ſed ex *Seldeni* libro, qui inſcribitur **Titles of Honour.** p. 11. cap. v. deſcriptum.

.....he ſeold is ſone to her ſpouſing abonge,
This maid was ther agen, and with-ſaid it long.
The king of-ſought her ſuith ynon, ſo that atten ende
MABILE him anſwered, as gode maid, and hende.
Sir, heo ſede, wel I chot that your herte ope me is,
More vor mine heritage, than for my ſulve I wis.
So bair eritage, as ich habbe, it were me grete ſhame,
Uor to habbe an loverd, bote he had an to-name.
Sir ROBERD LE FITZHAIM my faders name was
And that ne might nought be his that of his kunne nought nas.
Therefore, Sir, vor Godes love, ne let me no mon owe
Bote he habbe an two-name war thorou he be iknowe.
Damoyſele, quoth the king, thou ſeiſt well in this caſe
Sir Roberd le Fitzhaim thy fader two-name was
And as bair two-name he ſhall habbe, gif me him may biſe.
Sire ROBERD LE FITZREY is name ſhall be.
Sire, quoth this maid tho, that is a bair name.
As who ſeith all, his life, and of great fame,
Ac what ſholde his ſonne hote thanne, and hi that of him cowe.
So ne mighte hii hote whereof nameth gone.
The king underſtood, that the maid ne ſaid no outrage
And that Glouceſtre was cheif of ire heritage.
Dameſeile he ſaid tho, thi loverd ſhall have a name.
Uor him, and vor his heires bair without blame.
Uor ROBERD EARLE of Glouceſtre his name ſhall be, and his,
Uor he ſhall be Earle of Glouceſtre, and his heirs I wis.
Sire, quoth this maid tho, well liketh me this
In this forme I chole that all my Gode be his.
Thus was Earle of Glouceſtre firſt imade there
Ac his Roberd of all thulke that long biuore were;
This was Endleue hundred yere and in the ninth yere right
After that ure Loverd was in his moder ahight.

Gulielmus invictiſſimus *Angliæ* conquiſitor, & *Gulielmus* ejus filius & in regno ſucceſſor, quibus nullum quidem gentile cognomentum; ille *Nothi*, ſive *Baſtardi*, quod patri ex concubinâ natus; hic vero à rutila cæſarie, *Ruſi* cognomen ſortitus eſt. His, inquam, principibus nullum gentile cognomen; imo genti è qua orti ſunt, *Rodlonis* ſcilicet, vel *Rollonis* ſtirpi, quæ ſi antea initium neſcivit originis, *Rollonidum* vel *Rollungorum* progenies dici poterat, nomen quidem nullum fuit. Equidem, hoc me mirari aliquoties ſubiit, SHOWERE, propterea quod veterum RR. *Septentrionalium* gentes, patronymica, quibus ab invicem diſtinguerentur, ſua quæque habuerunt.

Hanc obſervationem acceptam referimus SNORRONI STURLONIDI in ſecunda *Eddæ Iſlandorum* parte, ubi in Sectione cui titulus **Vpprune nockra konga heita**, ſic ſcribit de *Halfdani* R. qui uxorem duxit *Algivam* ſapientem, novem filiis, à quorum ſingulorum nominibus ſuis familiis gentile cognomen patronymicum inditum eſt. I. **Hillder er hilldingar eru frakomner**, *Hillder à quo Hilldingi.* II. **Neffer er Niflunger eru frakomner**, *Neffer à quo Niflungi.* III. **Aude er Audlingar eru frakomner**, *Aude à quo Audlingi.* IV. **Yngui er ynlingar eru frakomner**, *Yngui à quo ynglingi.* V. **Dagur er Daglingar eru frakomner**, *Dagur à quo Daglingi.* VI. **Brage er Bragningar eru frakomner**, *Bragi à quo Bragningar.* VII. **Bodle er Budlingar eru frakomner**, *Bodle à quo Budlingi.* VIII. **Lofdi er Loffdungar eru frakomner**, *Lofdi, à quo Loffdungi.* IX. **Sigar, Þadan eru Siklingar komer**, *Sigar, à quo Siklingi.* Sic etiam pergit: **fra-**

skyllde i DANMARCK eru Skioldungar komner, *à Skioldo Rege Daniæ dicti sunt Skioldungi.* Fra volsunge i Franklande eru volsungar komner, *à Volsungo Rege Franciæ Volsungi.* Skelffer hiet eirn herkongur, og hans ætt kallast skelvingar, su kinslod er i Austurvegum, *A Skelfero Rege Skelfingi dicti sunt, cujus prosapia in oriente est. Skylldum* illum sive *Skiolldum*, à quo gens regia *Daniæ Skiolldungi* appellati sunt, *Odini* filium fuisse dicit *Eddæ* scriptor. Prolegom. cap. III. Sem odenn hafde skipt Þui lande med sonum synum, Þa byrlade hann ferd syna nordur, og kom i Þad land er Þeir kalla Reid Gotaland, og eignadest i Þiu lande alt Þad er hann villde, og sette Þar till landrada son sina er skioldur hiet, hanns son var fridleifur, Þadan ær su ætt komenn er SKIOLDVNGAR heita Þad eru dana kongar, oc Þad heiter nu Jotland er Þa var kallad REIDGOTALAND, *Ubi primum Odinus terram istam* (Saxonicam) *inter filios distribuisset, profectus est versus Septentrionem, & in aliam migravit terram, quæ tunc REIDAGOTALANDIA dicta erat, ubi pro arbitrio quicquid voluit, vendicavit. Huic terræ præfecit filium suum SKIOLDUM, ex hoc Fridleifus genitus est, ex cujus stirpe SKIOLDIADÆ appellati, Daniæ RR. descenderunt. ista vero Reidogotalandia, nunc Jutlandia vocatur.*

Ynlinga saga, sive *Ynlingorum historia*, scripta est à *Snorrone Sturlonide*, quæ primam partem facit historiæ RR. *Septentrionalium.* Verum ex *Ynglorum* stirpe regiâ, neque aliqua ex alia, oriundus quisquam vett. RR. *Septentrionalium*, gentis suæ nomen in historiis *Septentrionalibus* sibi in cognomen sumpsit. Idem observat de majoribus nostris, tam *Danis*, quam *Saxonibus*, *Henricus Spelmannus*, in literis, quas ad *Ptolæmonem Rosecrantzium*, Danorum Regis apud *Anglos* legatum, dedit; in quibus sic scribit: *Certe apud historicos nostros, qui de Danis copiosius tractarunt, quam ipsi Dani; nullus, quod sciam, occurrit Saxo vel Danus, gentili fretus cognomine. Neque ejusmodi quempiam repperi inter Gallos veteres apud Gregorium Turonensem, nec sub mediis seculis apud Aimoinum, nec inter Longobardos apud Paulum Warnefredum, seu Diaconum.*

Fateor tamen in historiis nostris, ut & aliarum gentium, deprehendi, interdum alium atque alium bino compellatum nomine, neutro tamen gentili.

* Certum est igitur majores nostros sive *Anglo-Saxones*, sive *Anglo-Danos*, quum cognomento-

---

* Nonnulla tamen occurrunt *Anglo-Saxonice* scripta in Codice *Cottoniano*, qui inscribitur *Tiberius*, B. 5. fol. 76. b. ad finem Evang. *Joh.* post verba; *Capere eos qui scribendi sunt libros*; quæ primo intuitu gentem quandam, HATTEORUM nomine insignitam, in comitatu *Hartfordæ* vel *Heortfordæ* olim floruisse, probare videntur. Quod quidem concedendum est, si vox HATTE, quæ pro HATEN, *dictus, vocatus*, sæpissime usurpatur, Gentis nomen proprium, ut prima facie videtur, esse statuatur. Ego participium esse judico. Verum vetustatis *Anglo-Saxonicæ* studiosi, ut liberam de hac re ferant sententiam, en iis iterum iterumque legendum, considerandum, quod ibi scriptum est integrum exhibeo.

Dudda pær gebun into Hæðfelda. ⁊ he hæfde þreo dohtor. an hatte Deorþyn. oþer Deorþrið. þridde Golde. ⁊ pullaf on Hæðfelda hæfð Deorþynne to pife. ⁊ Ælfrtan æt tæccingapyndde Deorþride to pife. and Ealhrtan Ælfrtaner broðar hæfð Golban to pife:. Hpita HATTE pær beocepe into Hæðfelda. ⁊ Tate HATTE hif dohtor pær Pulfriger modor Scyttan. ⁊ Lulle HATTE Pulfriger rpeortor Nehrtan hæfð to pife on peala-dene:. Pifur ⁊ Dunne ⁊ Seoloce rýndan inbýrde to Hæðfelda. Dubung HATTE pifureprunu rit on pealadene. Leolmund HATTE Dunnan runu rit eac on peala-dene. and Æðeleah HATTE Seolecan runu rit on pealadene. ⁊ Tate HATTE Lenpalder rpeortor Mæg hæfð to pife on pelgan. ⁊ Ealdelm hýre þrýðe runu hæfð Tatan dohtor to pife:. Pæplaf HATTE pæprtaner fæder pær piht æht to hæðfelda. heold þa gnegan rþýn:. Broda HATTE pær gebun to Hæðfelda. ⁊ Hpite HATTE þær Broðan pif pær gebuner dohtor to Hæðfelda. reo Hpite pær pæprtaner. ⁊ pærðrýðe. ⁊ Pynhungе þriddе modor. ⁊ rpæprtan rit æt padtune hæfþ pinner rpeortor to pife. ⁊ Pine hæfð pærðrýðe to pife. ⁊ Dunne ræt on padtune pær inbýrde to Hæðfelda. ⁊ Deorþrýn HATTE hire dohtor hæfð cynepald on Munddene to pife. ⁊ Deornað HATTE hire broðar bið mid Lynepalde. and Dudde HATTE Pifure dohter rit æt pilmunderlea:. Lynelm HATTE Lenpalder fæder pær gebun into Hæðfelda. ⁊ Manna HATTE Lenpalder runu rit æt Padtune under Eadpolde:. Buhe HATTE pær Dnýhtlafer moddrige pær afaren ut of Hæðfelda into Erlingadene. ⁊ Æþelþýn ⁊ Eadugu ⁊ Æþelgýð heo peran ðreo gerpeortna. ⁊ tilepine. ⁊ Duda pæron ealle þæpe bugebeanh. ⁊ Ealrtan Tilepine runu. ⁊ ⁊ pulfrige Eadugu runu. ⁊ Leolem Æþelgýðerunu. ⁊ Leolrtan. ⁊ Manpine:. Ðir cyn com of Felda. Deopapulf Lynebupherunu. ⁊ hir tpa rpeortna. ⁊ Lynnic æt Llæfrinz ir heopa Eam. þar men rýnd TATAN magar æt Hæðfelda þær Lebuner.

In descriptione hac quarundam Gentium, sive familiarum, quæ ex *Hæthfelda*, sive *Hatfelda* comitatus *Heortfordensis* & olim & nunc insigni oppido ortæ sunt, constat vocem HATTE in omnibus perinde ac in primo, quo occurrit, loco esse nomen participiale, quo familiarum descriptores familiariter, si dicam, usi sunt. Secundo constat non unam sed plures hic esse descriptas familias, in quarum stirpibus & capitibus recensendis participium HATTE, à verbo hatan quod *vocare*, *appellare* significat, deductum pariter omnibus in participiale significatione usurpatur.

rum

rum uſus obtinere cœperit, *Gentili* non uſos eſſe cognomine, ut mos jamdudum apud nos fuit; ex quo utentium quaſi conſenſu, Nomen ad deſignandam perſonam, & cognomen ad gentem denotandam, ex qua quiſque oriundus eſt, uſurpatum & veluti inſtitutum eſt. Quoad tempus autem in quo cognomina perſonalia in Gentilia primum abire cœperunt, id quidem, SHOWERE, ut ego puto, fuit cum gentes, ſive tribus, & familiæ, inſignibus quæque ſuis, quæ nos Gallice *Armes* vocamus, deſignari ſolebant. Inſignium vero uſus ad diſtinguendas gentes & familias ex eo ortum ſuum duxit, quod gentium & familiarum principes, ſigno crucis recepto, ex omni natione Chriſtiani nominis ad bellum, quod ſacrum dici ſolet, cum ſuis proficiſcentes teſſeris typiſque, in ſcutis & vexillis depictis, ſinguli voluerunt inſigniri; quæ progreſſu temporis ſenſim in Symbola illa ſcutaria ſive gentilitia ſcuta converſa ſunt, quibus gentes à gentibus, & à familiis familiæ internoſcuntur. Inſignium igitur gentilitiorum iſto uſu progreſſu temporis robur & auctoritatem accipiente, gentilia etiam nomina in cognomina tranſierunt, quibus utique auditis lectiſque, magis commode quàm inſignibus cognoſci poterat ad quam gentem familiamve quiſque ſpectaret, & unde oriundus eſſet. Inſignium autem & cognominum gentilitiorum uſus haud multo forſan ante obtinuit, quam eorum cognitio excoli cœpit, & in artis, quam ab *Heraldis*, nos Heraldry vocamus, dignitatem aſſurgere.

Cujus quidem artis incunabula *Galliam* fuiſſe termini artis, qui omnes *Gallici* ſunt, oſtendunt. In *Gallia*, inquam, artis fœcialis hodiernæ prima rudimenta poſita ſunt, aliquandiu poſt introitum in *Angliam Nortmannorum*, quorum poſteri forſan ſub ipſa tempora Henrici II. *Heraldicam* à *Gallis* ad nos tranſtulerunt. Ea circiter tempora, ut ego conjecto, *Anglorum* & *Anglo-Normannorum* cognomina perſonalia in gentilia abire cœperunt, ut melioris conditionis homines, quibus tribus familiæve ſuæ inſignia geſtandi jus eſſet, cognominibus à tribu vel gente ſua ductis etiam inſignirentur. Quinetiam inferioris ſortis plebeii quibus ad inſignia ſuæ gentis aſpirare non licuit, cognomine tamen gentili honeſtari, ut in votis habebant, ita iis à principe gentis indultum ſemper erat. Sic cognomina perſonalia ſive à patribus, ſive aliunde ducta, gentilia tandem facta familiis, & tribubus communia facta ſunt.

Sic illuſtris *Weſt-Saxo* aliquis, SHOWERE, qui à patre Sepaper vel Sepæper vel Sæpeper vel Seopæper, per Aphæreſin pro Seopeper ſuna appellatus eſt, genti ſuæ, ſive poſteris, ex quorum aliquo Tu deſcendiſti, cognomen commune, quod Tu majoribus virtute prælucens multo notius & illuſtrius reddidiſti, reliquit.

Weſt-Saxo, inquam, aliquis, quippe quod nomen Sepæp, & Emphaticè Sepæpa, mutatis vocalibus pro more temporis, variè ſcriptum in Pargamenis Exonienſis MS. è quo tot ſupra deſcripſi, haud raro in teſtium numero reperitur. Nomen autem ex appellativo proprium perſonale, & ex proprio perſonali dein patronymicum, & ex patronymico gentile tandem factum, *cautum, prudentem*, & *ſolertis ingenii virum*, ſcilicet *Catonem* Emphaticè ſignificat. Verum quemadmodum patronymicum Seopæper ſuna, per Aphæreſin factum eſt Seopæper; ſic per Apocopen finalis (r) denuo factum eſt Seopæpe. Sic leguntur apud nos *Edwins* & *Edwin*; & *Geoffrys*, *Geofry*: *Hickes*, & *Hick*; *Cookes* & *Cook*, & id genus multa. Porro, quemadmodum *Nortmanni* pro ſibilanti aſperaque ſuâ pronuntiatione, pronomen *Saxonicum* Seo, *Semi-Saxonicè* Se, *illa*, Scæ & Schæ, unde noſtrum She, corruptè ſcripſerunt: Sic cognominis Veſtri primam ſyllabam *Seo* vel *Se*, Scæ & Sco, quæ tum ſonabat ut Schæ & Scho, ſibilanter & aſpere pronuntiantes fecerunt, ut Seopæper in Schopeper, unde *Anglice* Showers & Shower, ſcribendo mutaretur.

Hæc, SHOWERE, de uſu referendi in * codd. præſertim codd. ſacros monaſteriorum, quæ acta & geſta erant in conventibus ſive curiis *Anglo-Saxonum*. Jam autem unum atque alterum inſtrumentum producamus, quæ illa, quæ curiarum apud ipſos teſtimoniis corroborata eſſent, perfectam & pleniſſimam firmitatem habuiſſe, ſive donationes eæ eſſent, ſive obligationes ex contractu, demonſtrant. Prioris generis eſt donatio terræ cujuſdam teſtamentaria, quam *Thurſtanus* Eccleſiæ Chriſti *Dorobernenſi* dedit chirographo, quod ſubſequitur.

† Þeſ cyð on þyran ȝeppite þ þuþrtan ȝean þæſ landeſ æt Fimbiſt into Xpẽſ cyrceean foſ hiſ ſaule ⁊ foſ leoſſpaſe. ⁊ foſ æðelȝyðe þam hiſede to foſtre. æfteſ Ðunſtaneeſ dæȝe. ⁊ æfteſ æþelȝyðe. buton tpam hiðan. ⁊ ȝelæſte ſe hiſeð æt Xpẽſ cyrceon foſ Ðunſtaneſ ſaule ⁊ foſ æþelȝyðe þam hiſede unto ſcẽ auȝuſtine. tpelf punð be ȝetale þiſ ſyndon þa ȝepitnyſſe þæſ cpyðeſ. Eaðpeſð kyncȝ. ⁊ ælfȝyfu reo hlæfdiȝe. ⁊ eaðriȝe aſcebiſcop. ⁊ ælfric aſceb. ⁊ ȝoðrine eoſl. ⁊ leoſſric eoſl. ⁊ ælȝaſ þeſ eoſlleſ rune. ⁊ ælfþæſð b on Lundene. ⁊ ælfrine b on rincealtre. ⁊ Stiȝand p̄. ⁊ Eaðpolð p̄. ⁊ leoſcilð ſciſȝeneſa. ⁊ oſulf ſila. ⁊ uſic. ⁊ ælfrine pulfſteðeſ runu. ⁊ ælfric pihtȝaſeſ runu. and ealle ða ðeȝenaſ on eaſt ſexan. and beon heoſa menn friȝe æfteſ heoſa beina dæȝe. and na ſtinȝe nan mann æfteſ heoſa dæȝe on ðæt land buton ſe hyneð æt Xpẽſ cyn-

* Apud *Anglo-Saxones* etiam mos erat leges RR. latas in codd. Monaſteriorum tanquam in tabulas publicas referendi. Hoc oſtendit *Textus* ille *Roffenſis*, in quo ſcriptæ extant leges non *Anglo-Saxonicæ* tantum plurimæ, ſed pro more *Anglo-Saxon. Anglo-Normannicæ* quoq; nonnullæ. Hunc morem ſequutus *Ingulphus* Abbas *Croylandenſis*, ſecum attulit ex *Londino* in ſuum monaſterium adſervandas & deſcribendas leges R. *Edwardi*, quas *Willelmus* I. Anglis obſervandas dedit. *Ingulphi* Hiſt. *Croyland*. Edit. *Oxon.* p. 88.

† E collectione chartarum *Cotton.* 31.

‡ H cean.

cean. ⁊ ẏnꝼan hi ꝼpa hi pẏnde pitan. ⁊ þiꝛꝛepa ȝeppita ſindan þꝑeo. an iſ æt Xpẽſ cẏꝑcean. oðeꝑ æt ꝼce * Auȝuſtine. þꝑidde mid heom ꝼẏlꝼan.

Hac præſenti ſcripturâ notificatum eſt Thurſtanum animæ ſuæ, & Leofwares, & Æthelgithes cauſa, prædium iſtud quod Wymbiſtæ eſt, duabus hydis exceptis, Eccleſiæ Chriſti, (Dorobernenſi,) *ſe & Æthelgytha mortuis, fruendum conceſſiſſe ad religioſæ familiæ victum & proventum, & ut religioſa illa familia Eccleſiæ Chriſti pro animis Thurſtani, & Æthelgythæ ſolvat cœnobio Sancti Auguſtini* XII *libras numeratæ pecuniæ. Hujus teſtamenti hi teſtes ſunt: Edwardus Rex, & Ælfgifa Regina, & Eadſigus Archiepiſcopus, & Ælfricus Archiepiſcopus, & Godwinus comes, & Leofric comes, & Ælgarus comitis illius filius, & Ælfwærdus Epiſcopus Londinenſis, & Ælfwinus Epiſcopus Wintonienſis, & Stigandus presbyter, & Eadwoldus presbyter, & Leofcyldus vicecomes, & Oſwulfa filia, & Uficus, & Ælfwinus Wulfrediſonus, & Ælfricus Wihtegariſonus, & † omnes Eßexiæ THANI, ſive liberi homines. Horum igitur libera, & immunis ſit poſſeſſio poſt utriuſque* (*ſcil. Thurſtani, & Æthelgythæ*) *obitum, à quo nemo, præter familiam Eccleſiæ Chriſti, in fundum iſtum ſe immittat, & poſſideat hæc, ſicut illi teſtificati ſunt. Hujus vero ſcripti tres partes ſunt, quarum una eſt in Eccleſia Chriſti, altera in Cœnobio Sancti Auguſtini, tertia vero remanet cum ipſis donatoribus.*

Poſterioris generis eſt membrana collectionis chartarum bibliothecæ *Cottonianæ*, 32. in qua oſtenditur non ſolum emptionis & venditionis contractum in com. Curia celebratum eſſe, ſed & inſtrumenti, quo utriuſque memoria ad poſteros tranſmitteretur, triplex exemplar in tripartita membrana confectum fuiſſe; cujus una pars in Eccleſiæ Chriſti *Cantwarenſis* monaſterio, altera in Cœnobio Sancti *Auguſtini*, tertia autem in *Godrici* emptoris manibus repoſita, & cuſtodita erat; ut ex hoc tranſcripto conſtat; in cujus autographi imâ paginâ CYROGRAPHUM biſectis majuſculis exaratum, & ultimæ lineæ parallelum, ſectæ in partes pergamenæ ut ſupra obſervavimus ſignum, ſe videndum præbet.

Ðeꝑ ſpuꝛelaðˇ on þiꝛum ȝeppite hu ȝoðꝛic æt buꝛnan beȝeat þ land æt oꝼꝼaham þ iꝛ donne þ he realde eaðȝẏuan hiꝛ ſpeoſtoꝛ ane maꝛc ȝolðeꝛ ⁊ xiii. pð. ⁊ lxiii. penꝯ. on ȝeceopoðne ceap to ȝẏꝼanne ⁊ to ꝛẏllanne on ðæȝe ⁊ æꝼteꝛ ðæȝe þam þe him leoꝼuꝛt ꝛẏ. þeꝛ ceap pæꝛ ȝeceapoð on pii ætꝼoꝛan ealna ꝛcẏne þiꝛeꝛ iꝛ to ȝepitncꝛꝛe eaðꝛiȝe apceþ. ⁊ ꝛipaꝛð þ. ⁊ ȝoðꝛic ðecanuꝛ. ⁊ eall ꝛe hiꝛeð æt cpiꝛteꝛ cẏꝛican. ⁊ pulꝼꝛic abb. ⁊ ꝛe hiꝛeð æt ſce auȝuſtine ⁊ æȝelꝛic bẏȝȝa ⁊ þuꝛȝaꝛ ælꝼȝaneꝛ ꝛunu. ⁊ Ɛaðꝛic ælꝼꝛicer ꝛunu. ⁊ oꝛpeaꝛð æt heꝛȝeaꝛðeꝛ ham. ⁊ leoꝼꝛine ꝑꝑeoꝛt. ⁊ ȝoðꝛic poꝛt-ȝeꝛeꝼa. ⁊ pulꝼꝛiȝe þæꝛ cẏnȝeꝛ ȝeꝛeꝼa. ⁊ maniȝ ȝoð mann þaꝛ to. Nu ꝛẏnð þiꝛꝛa ȝeppita þꝑeo an iꝛ æt cpiꝛteꝛ cẏꝛicean. ⁊ oþeꝛ æt ꝛcẽ auȝuꝛtine. ⁊ þꝑidde hæꝼð ȝoðꝛic mid him.

Hâc præſenti ſcripturâ declaratur, quomodo Godricus Burnenſis *acquiſivit fundum iſtum* Offahamenſem: *ſcilicet pro eo dedit ſoreri ſuæ* Eadgivæ *conſtitutum pretium, unam marcam auri,* XIII *libras &* LXIII *denarios, ut eum daret & concederet, quibus vellet, ſe vivente vel mortuo fruendum. Emptio & venditio hæc contracta & celebrata erat in* VII *coram univerſo comitatu. Cujus rei teſtes ſunt Eadſigus Archiep. & Siward Ep. & Godric Decanus, & univerſa familia religioſa Eccleſiæ Chriſti, & Wulfricus Abbas, cum Cœnobio Sancti Auguſtini, & Ægelricus Bygga, & Thurgar Ælfgariſonus, & Eadric Ælfriciſonus & Osweardus Hergeardeshamenſis, & Leofwine preſbyter. Et Godricus præpoſitus, & Wulfsigeus regius vice-comes, & præterea multi probi homines. Triplex autem eſt hoc ſcriptum, cujus una pars eſt repoſita in Eccleſia Chriſti, altera apud monachos Sancti Auguſtini, tertiam vero Godricus penes ſe habet.*

Ex his, SHOWERE, & ſuperioribus conſtat, quanta fuit dignitas & auctoritas Curiæ Comitatus apud *Anglo-Saxones*, utpote ad quam non ſolum teſtimonia ſua mittere ſolebant Reges, Reginæ, Archiepiſcopi, & Comites, quemadmodum in cauſa, qua *Winflæda* cum *Leofwino* egit; ſed cui teſtes intereſſe non gravati ſunt, ſuâque præſentia eam honeſtare.

Nortmannis etiam dominis, amplitudinem & auctoritatem ſuam aliquandiu defendit, & indelibatam conſervavit Curia Comitatus; Id oſtendit præceptum [a] illud, quo *Willelmus* conquæſtor mandavit *W. de Curtello* vicecomiti *Somerſætenſi*, ut denarios *Romanos* à populo *Somerſætenſi* ſolvendos curaret in curia comitatus, quæ in proximo S. *Michaelis* feſto tenenda erat.

Maximè autem id probat celeberrimum iſtud, ut barbare inſcribitur, *placitum* apud *Pinendenam* in Comitatu *Cant.* quod *Gulielmus Dugdalius* in libro cui titulus *origines judiciales* ad fidem [b] MS. veteris *Cottoniani*; & *Henricus Whartonus* ad fidem perfectioris exemplaris in [c] textu *Roffenſi* deſcriptum poſt [d] *Seldenum* edidit, in libro qui inſcribitur *Anglia-Sacra.* In textu autem *Roffenſi*, quem jam ſcribens inſpicio, inſcriptio hujus placiti rubris exarata ſic ſe habet. De placito apˇ ðinendenam inꝯ Lanꝼꝛancũ apchiepm eꝯ odonem baiocenſẽ epm̃.

Inſcriptionem continuo ſequitur placitum, è quo nonnulla hic, quæ ad forenſia *Anglo-Saxonum* ulterius explicanda ſpectant, deſcribenda mihi exiſtimo.

---

* In exemplari auȝuꝛtine tantum non eraſo ſuperſcribitur albane. † Mentio vicecomitis, & omnium *Thanorum* probat hoc teſtamentum in Com. *Eſſexienſis* conventu, ubi tum Rex & Regina præſentes erant, factum fuiſſe. *a Grammaticæ Anglo-Sax.* cap. XXII. p. 164, 165. *b Veſpaſian.* A. 22. fol. 120. a. *c* P. 108. *d* In notis & Spicileg. ad *Eadmerum.* p. 197.

"Tempore

"Tempore Magni regis Willelmi, qui Anglicum regnum * armis conquiſivit, & ſuis dictionibus "ſubjugavit, contigit Odonem, *&c.* ..... præcepit ergo Rex comitatum totum abſque mora "conſidere, & homines comitatus omnes Francigenas & præcipue Anglos, in antiquis legibus "& conſuetudinibus peritos, in unum convenire; qui cum convenerunt apud Pinendenam con- "ſiderunt..... eâ causâ *totus comitatus* per tres dies fuit ibi detentus. In illis tribus diebus di- "racionavit Lanfrancus plures terras..... & *ab omnibus illis probis, & ſapientibus* hominibus, "qui

* Sic in prima Charta, qua *Gulielm. Conquæſtor*, Anno M.LX.VI. quinque Marcas argenti, duas Marcas auri, pretioſum pallium, cum certis quibuſdam prediis & decimis, donavit Eccleſiæ Weſtmon. *IN NOMINE S. & individuæ Trinitatis, Anno dominicæ incarnationis* M°.LX°.VI°. EGO WILLELMUS *dei gratia Dux Normannorum per miſericordiam divinam, & auxilium Beatiſſimi Apoſtoli Petri pii fautoris noſtri, favente juſto Dei judicio, Angliam venimus, in ore gladii regnum adeptus ſum Anglorum, devicto Haraldo rege cum complicibus ſuis, qui mihi regnum providentia dei deſtinatum, & cognati mei R. glorioſi* EDWARDI *Conceſſum, conati ſunt auferre, &c.* quæ habentur in *Sulcardi* hiſt. Eccleſ. *Weſtmon.* Bibl. *Cott. Fauſtina.* A. 3. In eadem *Sulcardi* hiſt. Eccleſ. *Weſtmon.* fol. 27. habetur Charta R. JOHANNIS, in qua leguntur hæc verba: *CARTÆ beati regis Edwardi, & Willelmi Anglorum debellatoris.* Sic in charta qua Willelmus iſte *Anglorum debellator* certa quædam privilegia Eccleſiæ *S. Martini de* BELLO à ſe fundatæ conceſſit: WILLELMVS *dei gratia rex Anglorum tam Clericis, quam Laicis Salutem. Notum ſit vobis me conceſſiſſe.... ut Eccleſia S. Martini de Bello, quam fundavi ex voto ob Victoriam, quam mihi Deus in eodem loco contulit, libera ſit & quieta,* &c. *Et conſuetudinibus regalibus, quaſi ei Regali auctoritate conceſſi.* De charta hac ſic *I. Seldenus* in Notis & Spicilegio ad *Eadmerum*: *Coenobio, quod à Bello, in quo vicit Haraldum, ad littus Suſſexianum, denominari voluit, plurima privilegia..... ſtylo perquam imperioſo conceſſit.* Habetur etiam hæc charta in *Spelmanni* Concil. Vol. II. fol. 14. & in *Roberti Bradeii* appendice ad librum ſuum, cui titulus: **a compleat Hiſtory of England.** N. 12. Sic quoque in charta Eccleſiæ *Exonienſis*, qua *Wilhelmus* ille bello victor ſeptem manſos *Leofrico* Epiſcopo *Exonienſi* dedit: *Ego Wilhelmus, victorioſus Anglorum Baſileus conceſſi.* Sic in Epigraphe legum, quas victorioſus ille rex *Anglo-Normannice* editas, & promulgatas Anglis devictis conceſſit, hæc leguntur: *Ce ſont les leis qui li Reis William grantut à tut le peuple de Engleterre apres le Conqueſte de la terre*, poſt ſubactam terram, ut locum reddit *Joh. Seldenus.* In eodem *Conquæſtus*, ſeu *Conquiſitionis* ſenſu, nempe *Conquæſtus per bellum*, quo perſequuntur reges, quod ſibi vendicant, *Gulielmus*, ſuperatis *Anglis*, ſe *Conquæſtoris* titulo inſignivit in monogrammate, quod ſubſignavit chartæ, quâ monaſterio novo *Wintonienſi* terras quaſdam apud BUTERMÆRAM dedit. Gramm. *Anglo-Sax.* cap. XXII. p. 137. Sic ſcriptores *Anglici*, qui eo regnante, aut paulo poſt floruerunt, de eo, ut de *Anglorum domitore*, ſive *Angliæ Expugnatore* loquuntur. Sic Chron. *Sax. Gibſ.* p. 172. Willelm þiſ lanð ȝeoðe, inquit *monachus Petroburgenſis*; i. e. *Willelmus hanc terram ſubjugavit.* Sic p. 182. Ða æfter þam þe pillelm cyning ȝepan Enȝlalanðe; *poſt quam autem W. R. ſubjugâſſet Angliam.* Utitur alibi Chronologus iiſdem phraſibus in deſcribendis gentium & urbium expugnationibus. p. I. l. 23. p. II. l. 28. p. VII. l. 23. p. CLXXXV. l. 41. p. C.XCI. l. 6. p. C.LXXXII. l. 3. p. CXCIV. l. 42. Sic apud, *Latinè* qui ſcripſerunt, hiſtoricos, ut *Eadmerum* in ſuæ *Hiſtoriæ Novorum* p. 6. *Uſus ergo, atque leges, quas patres ſui, & ipſe in Normannia habere ſolebant, in Anglia ſervare volens, de hujuſmodi perſonis Epiſcopos, Abbates, & alios principes per totam terram inſtituit, de quibus indignum judicaretur, ſi per omnia ſuis legibus, poſtpoſita omni alia conſideratione, non obedirent, & ſi ullus eorum pro quavis terreni honoris potentia caput contra eum levare auderet; ſcientibus cunctis unde, qui, ad quid aſſumpti fuerint. Cuncta ergo divina ſimul, ac humana nutum ejus expectabant. Quæ cuncta, ut paucis animadvertantur, quædam de iis, quæ Nova per Angliam ſervari conſtituit, ponam.* Sic in brevi relatione de Willelmo I. quem *Silas Taylor* ad finem libri, quem ſcripſit de GAVELKIND, edidit. p. 193. *Poſtea vero rex Anglorum Abbatiam conſtrui præcepit ob memoriam hujus victoriæ, & abſolutionem peccatorum omnium illorum, qui ibi interfecti ſunt. Victis vero Anglis, ad Caſtra ſua Willelmus Comes rediit, maximas omnipotenti Deo gratias reddit, qui ei per miſericordiam ſuam victoriam conceſſit de inimicis ſuis.* Sic *Ingulphus* in hiſt. ſua *Croylan.* Edita Oxoniæ, MDCLXXXVI. *Victorioſiſſimus Comes Willelmus obtenta palma... ovanterque rex conclamatus... regale ſolium conſcendit. ipſe vero Angliam ſibi ſubjiciens. porro contra victorioſiſſimum Willelmum novum regem plurimi principes terræ aliquandiu reluctati, ſed poſtea fracti viribus ejus, & ſuperati tandem ſe Normannorum nutui ſubmiſerunt. Joh. Seldenus*, in libro cujus Epigraphe, JANUS ANGLORUM. L. II. cap. I. *probe tametſi dixeris everſum, ſecundum quod diſputant I. Cti, Anglicum imperium.* Cap. I. *Gulielmus dux Normanniæ inauguratus commilitonibus terras Anglorum, & poſſeſſiones affluentiori manu contulit. Illud parvum quod remanſerat* (ita Matthæus Paris) *ſub jugo poſuit perpetuæ ſervitutis.* Ex quo, cis *Normannorum* adventum, præter ipſum regem non fuit in Anglia is, qui Allodii, ut loquuntur, jure fundum poſſederit, cum ſcilicet aliis ad unum omnes fiduciarios probe dixeris dominos ſuperiorem inveſtituræ auctorem, interpoſita fide, perpetuo agnoſcentes. *Epiſcopatus & Abbatias omnes* (auctor eſt, quem dixi, *Matthæus*) *quæ baronias*

"qui affuerunt, fuit ibi diracionatum; & etiam *à toto Comitatu* concordatum atque judicatum, "quod ..... Huic placito interfuerunt *Goisfridus* Epiſcopus *Conſtantienſis*, qui in loco Regis "fuit, & juſtitiam illam tenuit. *Lanfrancus* Archiepiſcopus, qui, ut dictum eſt, placitavit; & "totum diracionavit. Comes *Cantiæ*, videlicet prædictus *Odo Baiocenſis* Epiſcopus, & noſter "Epiſcopus de *Hroveceſtra*. *Agelricus* Epiſcopus de *Ciceſtra*, vir antiquiſſimus, & legum terræ "ſapientiſſimus, qui ex præcepto Regis adductus fuit ad ipſas antiquas legum conſuetudines di- "ſcutiendas, & edocendas. in una quadriga, *Ricardus* de *Tunebrigge*, *Hugo* de *Monte forti*, *Will.* "*Dearces*, *Hamo* vicecomes, & alii multi Barones Regis, & Archiepiſcopi, atque illorum Epi- "ſcoporum homines multi, & alii aliorum comitatuum homines, etiam cum toto iſto comitatu "multæ & magnæ auctoritatis viri, *Francigenæ* ſcilicet & *Angli*. In horum omnium præſentia, "multis & aptiſſimis rationibus demonſtratum fuit, quod *Rex Anglorum* nullas conſuetudines "habet in omnibus terris *Cantuarienſis Eccleſiæ*, niſi ſolummodo tres..... hujus placiti multis "teſtibus, multiſque rationibus determinatum finem poſtquam Rex audivit, laudabat, laudans cum "conſenſu omnium principum ſuorum confirmavit, & ut deinceps perſeveraret firmiter præce- "pit. Quod propterea ſcriptum eſt hic, ut & futuræ in æternum memoriæ proficiat, & ipſi "futuri ejuſdem Eccleſiæ Chriſti *Cantuarberie* ſucceſſores ſciant quæ & quanta in dignitatibus "ipſius Eccleſiæ adeo tenere atque à Regibus & principibus hujus regni æterno jure debeant "exigere.

Veterem etiam dignitatem ſuam, *Nortmannis* imperantibus, Comitatus Curiam apud *Anglos* retinuiſſe, oſtendit cauſa iſta, quæ in Comitatus *Cantwarenſis* curiâ, inter *Gundulphum Hrofenſem* Epiſcopum, qui *actor*, vel *querelans* erat; & *Pichot* vice-comitem, qui erat *reus*, vel *querelatus*, diſceptata, & determinata fuit, Gulielmo Conqueſtore imperante. Hujus etiam

---

nias tenebant, & eatenus ab omni ſervitute ſeculari libertatem habuerant, ſub ſervitute ſtatuit militari, inrotulans ſingulos Epiſcopatus, & Abbatias pro voluntate ſuâ, quot milites ſibi, & ſucceſſoribus ſuis hoſtilitatis tempore à Singulis exhiberi. Agraria ad eam formulam lege lata *decrevit ſubjectum ſibi populum* (copiam facit *Gervaſius Tilburienſis*) *jure ſcripto legibuſque ſubjicere; propoſitis etiam legibus Anglicanis, ſecundum tripartitam earundem diſtinctionem, hoc eſt Merchenlage, Weſt-Saxonlage, Danlage, quaſdam* reprobavit, *quaſdam autem approbans illis* tranſmarinas Neuſtriæ, *quæ ad regni pacem efficaciſſime tuendam videbantur, adjecit. Ordericus vitalis.* lib. IV. p. 505. *Anglia* tunc *Haraldi* ſævitia perjurioque polluta *corruit*, & genuinis hæredibus orbata *externis prædonibus* Gulielmo *Victori* faventibus ſubjacuit, unde *flebile thema de ſua ruina* piis hiſtoriographis ad dictamen tribuit..... poſtquam bello peracto fortiter hoſtes ſubegit, & diadema regium apud Lundoniam ſuſcepit. p. 523. Euſtachius ... aliique comites, & optimates, quos ſingillatim nominare nequeo, magnos redditus, & honores in Anglia receperunt à R. Guilhelmo. Sic extranei divitiis Angliæ ditabantur, pro quibus filii ejus nequiter interficiebantur, vel extorres per extera regna irremeabiliter fugabantur. Ipſi vero regi, ut fertur, *mille & ſexaginta libræ Sterilenſis monetæ Solidique triginta, & tres oboli ex juſtis redditibus Angliæ per ſingulos dies redduntur, exceptis muneribus regiis, & reatuum redemptionibus, Aliiſque multiplicibus negotiis, quæ regis ærarium quotidie adaugent.* ..... Terras autem militibus ita diſtribuit, & eorum ordines ita diſpoſuit, ut Angliæ regnum *ſexaginta millia* militum indefinenter haberet, ac ad imperium Regis, prout ratio popoſcerit, celeriter exhiberet. Adeptis itaque *nimiis opibus*, quas alii aggregarant, Normanni furentes immoderate tumebant, & indigenas divino verbere percuſſos mactabant. Nobiles puellæ deſpicabilium ludibrio armigerorum patebant, & ab immundis nebulonibus oppreſſæ dedecus ſuum deplorabant. Matronæ vero elegantia, & ingenuitate ſpectabiles, deſolatæ gemebant, maritorum, & omnium pene Amicorum ſolatio deſtitutæ magis mori, quam vivere optabant.

Hiſce adjiciam è Cod. MS. Bibl. *Cottonianæ* quæ *Gervaſius Tilburienſis* ſcribit libro primo de neceſſariis obſervantiis Scaccarii. *Cum inſignis ille ſubactor Angliæ R. Willelmus ejuſdem pontificis ſanguine propinquus ulteriores Inſulæ fines ſuo ſubjugaſſet imperio, decrevit ſubjectum ſibi populum*, &c. ut ſupra à *J. Seldeno* citata. Sic in vita MS. S. *Wulſtani*, quam *Saxonicè* à *Colemanno* monacho *Wigornienſi* ſcriptam, *Latinam* fecit *Willelmus* ejuſdem Eccleſiæ monachus, Bibl. *Cotton. Claudius.* A. 5. fol. 170. ſcribitur: *Interea Willelmus Normanniæ Comes, Angliam veniens, Congreſſus prælio cum Haraldo, Cæde ipſius, & Anglorum ſtrage, regnum ditioni ſuæ aſſeruit, ubi ſicut præfatus ſum claruit prophetiæ veritas quod tanti fuit miſerorum provincialium imbecillitas, ut poſt primam pugnam nunquam communi umbone, ad libertatem temptarint aſſurgere, quaſi cum Haraldo robur omne deciderit patriæ.* Huc etiam ſpectant, quæ *Saxonice* leguntur de oppreſſis contra jus monaſteriis, ab *Anglorum* ſubactore *Willelmo*, Bibl. *Cotton. Tiberius*, A. 13. fol. 182.

Ðuſ myċel ıſ ȝeȝolden oſ þæne cyńıcean W. cyńınȝe ſýððan he þıſ land ahte. pıþutan þam hıd-ȝelde. þe nan man pıðutan ȝode anum atellan ne mæȝ:· Ðæt ıſ æſteſt oſ þam Æſcene þe ıſ oðſne namon Þnýȝilebuc ȝecleopaþ x. punð. ȝ oſ þam vı hnoðan vı. manc. ȝ oſ þam oðſnan Æſcene. ȝ oſ þam hlæſle. ȝ oſ þæne Lnucan. ȝ oſ þam hnæppe xı. manc. ȝ oſ þæne hlanȝan ðcıne vıı. punð. ȝ oſ þam ıı. hoſnan ıı. manc. ȝ oſ þam Lanðel-ſtæſe x. punð. ȝ oſ þæne hæcce xxxıı. manca. ȝ þæſ to ecan xl. marca. ȝ ſıxte halſ marc Lolðeſ:·

contro-

controverſiæ commentarius extat in *textu Roffenſi*, quem antehac ab *Henrico Whartono* unde deſcriptum, hic iterum ad exemplaris fidem mihi deſcribendum arbitror; quippe quod non tantum omnium veterum ſcriptorum, in quibus acta Curiæ comitatus leguntur, ſed omnium etiam quæ ubi ubi fide digna, quod ſcimus, ſuperſunt, primum eſt, SHOWERE, in quo duodecim virorum, quos *juratos* vocamus, mentio clara & perſpicua habetur.

"Tempore Willelmi Regis Anglorum magni, patris Willelmi Regis ejuſdem gentis, fuit quæ-
"dam contentio inter Gundulfum Hrofenſem Epiſcopum, & Pichot vice-comitem de Gronde-
"burge pro quadam terra, quæ erat de frachenham, & jacebat in Giſelham, quam quidam re-
"gis ſerviens *Olchete* nomine, vicecomite dante, præſumpſerat occupare. Hanc enim viceco-
"mes, Regis terram eſſe dicebat, ſed Epiſcopus eandem beati *Andreæ* potius eſſe affirmabat.
"Quare ante Regem venerunt. Rex vero præcepit, ut omnes illius comitatûs homines con-
"gregarentur, & eorum judicio cujus terra deberet rectius eſſe probaretur. Illi autem congre-
"gati terram illam Regis eſſe, potius quam beati Andreæ timore vicecomitis affirmaverunt. Sed
"cum eis Bajocenſis Epiſcopus, qui placito illi præerat, non bene crederet, præcepit, ut ſi ve-
"rum eſſe, quod dicebant, ſcirent, ex ſeipſis DUODECIM eligerent, qui quod omnes dixerant,
"jurejurando confirmarent. Illi autem cum ad conſilium ſeceſſiſſent, & inibi à vicecomite con-
"territi fuiſſent, revertentes, verum eſſe quod dixerant, juraverunt. Hi autem fuerunt: *Ead-*
"*uuardus de Cipenham*; *Heraldus*, & *Leofuuine Exninge*; *Eadric de Giſelham*; *Wlfuuine de Land-*
"*uuade*; *Ordmer de Berlingeham*, & alii ſex de *melioribus* Comitatus. Quo facto terra in manu
"Regis remanſit. Eodem vero anno monachus quidam *Grim* nomine, quaſi à domino miſſus
"Epiſcopum venit. Qui cum audiret hoc, quod illi juraverunt, nimium admirans, & eos de-
"teſtans, omnes eſſe perjuros affirmavit. Ipſe enim monachus diu præpoſitus de *Frachenham*
"extiterat, & ex eadem terra ſervitia & Coſtumas, ut de aliis terris de Frachenham ſuſceperat,
"& † unus ex eiſdem qui juraverunt in eodem manerio ſub ſe habuerat. Quod poſtquam Epiſco-
"pus Hrofencis audivit, ad Epiſcopum Baiocenſem venit, & monachi verba per ordinem nar-
"ravit. Quæ ut Epiſcopus audivit, monachum ad ſe venire fecit, & ab ipſo illa eadem didicit.
"Poſt hæc vero unum ex illis qui juraverant ad ſe fecit venire, qui ſtatim ad ejus pedes pro-
"cidens, confeſſus eſt ſe perjurum eſſe. Hinc autem cum * illum, qui prius juraverat, ad ſe
"venire feciſſet, requiſitus ſe perjurum eſſe ſimiliter confeſſus eſt. Denique mandavit vice-
"comiti, ut reliquos obviam ſibi Londoniam mitteret, & [a] alios DUODECIM de *melioribus* ejuſ-
"dem comitatus, qui quod illi juraverunt, verum eſſe confirmaverant. Illuc quoque fecit [b] venire
"multos ex melioribus totius Angliæ Baronibus. Quibus omnibus Londoniæ congregatis ju-
"dicatum eſt, tam à *Francis*, quam ab *Anglis*, illos omnes periuros eſſe, quandoquidem [c] ille,
"poſtquam alii juraverant, ſe periurum eſſe fatebatur. Quibus tali judicio condemnatis, Epiſco-
"pus Hrofenſis terram ſuam, ut juſtum erat, habuit. [d] Alii autem DUODECIM cum vellent af-
"firmare iis, qui juraverant, ſe non conſenſiſſe, Baiocenſis Epiſcopus dixit, ut *hoc* ipſum judi-
"cio ferri probarent. Quod quia ſe facturos promiſerunt, & facere non potuerunt, cum [e] alii
"ſui Comitatus hominibus trecentas libras Regi dederunt.

Ex narratione hujus cauſæ, conſtat nondum per univerſos Comitatûs probos & legales homines melioris notæ, in Curia congregatos, cauſas cognoſcendi & determinandi morem avitum apud *Anglos* exoleviſſe. Etenim nominandi XII homines ex univerſis Curiæ ſectatoribus, penes quos facta aut deferre aut judicare eſſet, adeo adhuc non inoleverat conſuetudo, ut non inchoata erat. Nondum, ut ex ſuperioribus videtur, in forenſibus cauſis, ſive criminalibus, ſive civilibus, de ſumma litis, quoad factum decernere ſolebant è cæteris electi *duodecim Jurati*, antequam præſes curiæ ſententiam ſuam ferret. De iſto *duo-decemviratûs juratorum* numero nihil, SHOWERE, in actis curiarum, quæ ſupra dedimus ex *Saxonicis*, neque in controverſia iſta, quæ, conquæſtore mandante, apud *Pinendenam* diſceptata & determinata fuit. Jam tum adeo ad *Duodenos* duntaxat *Juratos* res forenſes non redactæ erant, ut abſque omni reſtrictione de iis per *omnes comitatûs probos homines* liberior multo judicandi ritus eſſet. Quare ad cognoſcendam cauſam quæ agenda erat inter *Lanfrancum* & *Odonem*, Rex præcepit *Comitatum totum* conſidere, & *homines comitatûs omnes*, *Francigenas*, & præcipue *Anglos*, in antiquis legibus & conſuetudinibus peritos, in unum convenire, qui cum convenerunt apud *Pinendenam*, omnes pariter conſederunt. Et ab *omnibus illis probis* & ſapientibus hominibus, qui affuerunt, fuit ibi diracionatum, & etiam *à toto comitatu* concordatum & judicatum, quod ſicut Rex tenet ſuas terras liberas & quietas in ſuo dominico, ita Archiepiſcopus *Cantuarberie* tenet ſuas terras liberas & quietas in dominico ſuo.

Equidem ſcio, SHOWERE, non defuiſſe, neque jam nunc deeſſe doctos viros, qui ab altiori origine, nempe à tempore *Anglo-Saxonum*, *Juratorum* ſive *Sacramentalium Duodecemvira-*

---

† L. *unum*. * L. *alium*. *a* Scilicit *liberos homines*, *qui non jurati erant*, *ſed quod jurati affirmaverant*, *confirmabant*. *b Venire fecit*, *ut par eſt credere*, *Barones*, *vel liberos* homines viginti quatuor. Quia mos ante multa ſecula fuit duplicandi JURATORUM numerum. quando duodecim viri JURATÆ JUDICIARIÆ falſi ſacramenti, ſive perjurii, arguendi forent. *c* Id eſt, DUODECIM JURATORUM, quem nunc appellamus, **the foreman of the Jury**. *d* Duodecim qui non jurati erant. *e* L. Aliis.

tum iſtum petendum exiſtimant. In iſto numero ſunt, vir in juris *Anglicani* ſcientia maximus, *Edwardus Cokus*, &, in antiquorum ſive rerum primordiorum ſcientiâ *Coko* major, *Henricus Spelmannus*. Argumenta quibus ſtabilitum [a] hic it ſuam ſententiam accerſuntur è LL. R. *Ethelredi* apud *Venetyngum* latis, c. 4. ex ejuſdem ſenatûs conſilio de *Monticolis Walliæ*, cap. 3. & ex fœdere *Ælfredi* & *Guthruni R. R.* cap. 3. Quoad primum, notandum eſt legem illam *Ethelredi* ſic à *Bromtono* eſſe verſam: *Et habeantur placita in ſingulis Wapentachiis, ut exeant ſeniores* XII *Thayni, & præpoſitus cum iis, & jurent ſuper Sanctuarium, quod eis dabitur in manus, quod neminem innocentem velint accuſare, vel noxium concelare.*

Latiniùs autem transfertur [b] apud *Henricum Spelmannum* his in verbis: *In ſingulis centuriis comitia ſunto, atque liberæ conditionis viri duodeni una cum præpoſito ſacra tenentes, jurento ſe adeo virum aliquem innocentem haud damnaturos ſontemve abſoluturos. Saxonicè* autem ſic ſe habet lex: ⁊ þat man hæbbe ȝemot on ælcum [c] ƿæpenhace. ⁊ ȝan ut þa yldeſtan xii þeȝnaſ. ⁊ re ȝeneꝛa mid. ⁊ rpeꝛian on þam halıȝdome þe heom man on hande ſylle. þ hiȝ nellon nænne ſacleaſan man ꝓonſecȝean. ne nænne ſacne ꝓonhelan. Quæ ſic *Latio* donanda ſunt: *Conſtituitur, ut in ſingulis centuriis comitia habeantur, & ut præpoſitus & duodecim ætate grandiores Thayni prodeuntes ſuper ſacras reliquias, quæ ipſis in manus tradentur, jurabunt ſe neminem innocentem damnaturos, ſontemve protecturos.*

Qua quidem lege, Showere, cautum eſt primò, ut centuriarum ſenatus, qui, ut par eſt credere, jam tum in deſuetudinem abire coeperant, frequentes cogerentur: Secundò, ut iis coactis præpoſitus cum xii. ob ætatem maximæ auctoritatis *Thanis*, prodeuntes jurarent, &c.

Ex quibus ſatis conſtat duodenos iſtos ſeniores *Thanos* eaſdem fuiſſe in omnibus curiis centuriæ perſonas. Eaſdem (inquam) fuiſſe perſonas, & non de novo conſcriptos toties juratores, quoties in centuriæ curiis, aut de delictis & delinquentibus inquirendum; aut de cauſis quoad factum, decernendum erat. Contrà, per hanc *Ethelredi* legem ætate ſtatuti & definiti erant duodecim *Thani*, qui pares quaſi cum præpoſito ad jurandum prodibant, & cum illo in omnibus centuriæ conſeſſibus cognitores, & collegæ ſemper iidem confidebant; quorum conſilio & auctoritate fretus, facilius inferiorum, & juniorum Friburgorum vulgus reprimeret, cum ſtudio partium praviſque ducti affectibus, aut innocentes damnare, aut ſontes abſolvere, contra jus & fas irent. Imò forſan non niſi collectis *duodecim ſeniorum* ſententiis, ferenda ei erat de jure ſententia. Sic vir in antiquis verſatiſſimus, & patriarum legum & conſuetudinum feliciſſimus indagator, [d] *Robertus Bradeius* noſter, ſeniores iſtos *duodecim* viros, eoſdem fuiſſe ſentit apud *Anglo-Saxones*, quod *Scabini* & *Rachinburgii* apud veteres *Germanos*, qui comitibus plane aſſeſſores, & in dicundo jure adjutores & ſocii tribunalis erant.

Dufreſnius quoque, maximæ auctoritatis ſcriptor, idem quod *Bradeius* de xii iſtis ſenioribus *Thanis* opinatur; Gloſſarii Tom. II. p. 167. col. a. ubi lege iſta *Ethelredi*, prout à *Bromptono* vertitur, recitata, *hæc*, inquit, *ad Judicum potius numerum videntur ſpectare.*

Præterea quamvis apud *Anglo-Saxones*, majorum natu *Thanorum* ob gravitatem & ſapientiam, quam eorum qui minores erant, [e] major ſemper, ut par erat, auctoritas eſſet; nullibi tamen legimus ex iis certum aliquem & definitum duntaxat numerum, in Comitatus curia, Epiſcopo, Comiti, vel Vicecomiti Judices conſediſſe; quibus, ut ſupra obſervavimus, *liberi homines* ſive *Thani* pariter omnes in ſubſelliis, quod probabile eſt, ſedentes, in cognoſcendis cauſis & dicundo jure adjutores & adſeſſores fuere.

Hactenus de LL. *Æthelredi*, quas apud *Venetyngum* tulit, cap. 4. Jam progrediamur ad Senatus conſultum, quod cum conſiliariis *Walliæ* de monticolis fecit, cap. 3. ubi ſic ſcriptum eſt: xii lahmen rcylon mihт tæcean ƿealan ⁊ Æncglan. vi Encglirce. ⁊ vi ƿylirce; *duodeni juriconſulti, quorum Sex Angli & Sex Walli erant, Anglis, & Wallis jus dicunto.* Sed hos etiam fuiſſe Judices in dicundo jure pares vel collegas & conſeſſores ejuſdem tribunalis, qui eædem ſemper perſonæ erant, & non juratores, qui pro conſeſſuum vel cauſarum numero mutari, & de novo conſcribi ſolebant, ex verbis ipſis conſtat, ut *Bradeius* in loco ſupra citato obſervavit. Fœderis inter *Aluredum*, & *Guthrunum* RR. icti cap. 3. ſic ſe habet:

Liꝼ mon cynincȝeꝛ þeȝn manrlihteꝛ beteo. ȝiꝼ he hine labian dyꝛꝛe do he þat mid xii cynincȝeꝛ deȝnum:. Liꝼ mon þonne deȝn betyhþ. þe bid lærꝛa maȝa donne re cynincȝeꝛ. laiȝe he hine mid xi hiꝛ ȝelicena. ⁊ mid anum cynincȝeꝛ þeȝne:. Quæ ſic *Latinè* transferenda ſunt: *Thanus Regis, ſiquando homicidii incuſetur, liberet & compurget ſe ab illatâ accuſatione juramento* xii *Regis Thanorum conſacramentalium, ſi id facere audeat. Verum ſiquis Thanus, qui Regis Thano ſit inferior, accuſetur; cumpurget ſe cum Sacramento undecim parium ſuorum, & unius Thanorum Regis.*

Ex quibus conſtat in hac lege ſtatutum eſſe de compurgatorum numero, quorum Sacramen-

---

a Joannes Seldenus in cap. iv. lib. ii. opuſculi ſui, quod inſcribitur *Janus Anglorum*, ita etiam ſentit, ut ex verbis ejus conſtat: *primos jam inducit Polydorus Vicecomites, Officiarios, duodecimviralis Judicii incunabula, lapſus in utroque. Hoc vincet Ethelredi Lex Lambardi, verborum in explicationibus, & quæ à CL. V. D. Edw. Coke Equ. aur. decretoria feruntur arma.* *b Gloſſar.* Edit. ii. p. 328. col. b. *c* Mendoſe pro pæpentace. *d* In libro cui titulus, **a compleat History of England.** p. 76. *e* Vide LL. *Æthelſtani.* cap. 20.

tis

tis quis *Thanus*, ſive Regis *Thanus*, ſive mediocris, homicidii accuſatus, ſe à crimine diluere debebat. Hoc autem, *vadium legis* appellant Practici noſtri, quod ut jam diu apud *Anglos* fere in deſuetudinem abiit; ſic à diſceptatione cauſarum per *duodecim juratos*, quæ etiamnum adeo in uſu eſt, ut ſine ea nec fora *Anglicana* conſiſtere poſſunt, toto cœlo differt. Præterea non tantum diverſa juris nomina, diverſique cauſas determinandi ritus ſunt *Compurgatio* & *de ſumma litis*, quoad factum XII *juratorum*; ſed in eo etiam maximè differunt, quod numerus compurgatorum incertus erat, ut qui augeri ſolebat, pro rei vel cauſæ, quæ agebatur, momento; & pro numero conſacramentalium qui jurabant, compurgatio majus vel minus ſacramentum dictum eſt. Jurare dicebatur accuſatus *ſua manu*; cum ſolus jurabat, nec habebat conſacramentales; cum unum habebat conſacramentalem, dicebatur jurare *unica manu*; & ſic pro numero conſacramentalium in compurgatione, de qua ſolum agitur in hoc fœdere, jurari ſolebat ab una manu uſque ad centeſimam. Imo purgatio erat apud *Cambrobritannos* * ASSATH dicta, quâ res *trecenteſima manu* jurandum erat, ut *Henricus Spelmannus* teſtatur. At numerus juratorum, ad quos ſpectat cauſas tam civiles quam criminales cognoſcere, *duodenus* ſemper erat, & jam nunc eſt; niſi quando accidit numerum duplicari, ob duodecim viros Perjurii arguendos. Quod vero compurgatorum numerus, quo Thanos homicidii poſtulatos, ſtatuentibus *Aluredo* & *Guthruno* regibus, ſe oportebat purgare, duodenus eſſet; non conſuetudini, quæ vigorem legis obtinuerat; non vetuſto alicui mori majorum vel inſtituto, quod Reges oporteret obſervare; ſed libero illorum arbitrio caſuique tribuendum eſt.

Hactenus, SHOWERE, de argumentis, quibus aliqui noſtrorum *duodecim-virale* cauſarum examen ab *Anglo-Saxonibus* eſſe petendum contendunt. Quibus tamen argumentis tantum abfuit, ut ipſe *Spelmannus* perſuaderetur, ut plane dubius, incertus, & tantum non ſibi diſcors ſic de eo ſcribit in *Gloſſario* ſuo: *Rarum nihilominus fuit duodecem-virale examen ſub illis ſeculis, & quod inter multas aliorum decadas, (ne dicam centurias,) haud ſemel reperies. ..... Morem igitur ſive è Normannia ductum, ſive apud Anglos jam tum repertum, cito eſt amplexus Gulielmus conquæſtor. Sic enim in prooemio confirmationis LL. Divi Edouardi, quam ipſe fecit Anno regni ſui quarto.* "*Electi igitur de ſingulis totius patriæ comitatibus viri duodecem, jurejurando coram Rege primum* "*confirmaverunt, ut, quoad poſſent, recto tramite incedentes, nec ad dextram nec ad ſiniſtram di-* "*vertentes, legum ſuarum & conſuetudinum ſancita patefacerent, nihil prætermittentes, nihil ad-* "*dentes, nihil prævaricando mutantes*". *Juramenti formula non ab hodierna diſſona. Danda itaque Polydoro venia, duodecem virorum judicium (quod terribile nuncupat) à Gulielmo conqueſtore illatum aſſerenti. Antea enim ſatis videtur delituiſſe, poſteaque haud inſigniter floruiße; donec ad duelli caſum (inquit Glanvilla, ſed rectius impietatem) declinandum, ab Henrico ſecundo inducere-tur. Vide Glanvillæ* lib. II. cap. 7.

Danda (inquit *Spelmannus*) *Polydoro* venia. Imo non excuſandus, SHOWERE, ſed † laudandus eo nomine eſt *Polydorus*, quod *duodecem virorum* juratorum originem à *Nortmannis* accerſivit. Etenim ſententia ejus confirmatur ab eo; tum quod in placito ſupra memorato apud *Pinendenam* inter *Lanfrancum* Archiepiſcopum, & *Odonem Baiocenſem* Epiſcopum, ab *omnibus* probis & ſapientibus hominibus, qui Curiæ Comitatus interfuerunt, controverſia definita erat; tum etiam quod in lite quam *Gundulfus Hroffenſis* Epiſcopus cum Vicecomite *Pichot* habuit; Comes *Odo*, poſtquam *omnes* liberi homines comitatus, more *Anglo-Saxonum*, judicium ferentes terram Epiſcopi Regis eſſe affirmaſſent, iis non credens præcepit, ut ſi verum eſſe, quod dicebant, ſcirent, ex ſeipſis *duodecem* eligerent qui quod omnes dixerant, *jurejurando* confirmarent. Notandum igitur eſt, *duodecem* iſtos juratores, è comitatûs liberis hominibus, non à vicecomite, vel ab eo qui illius munere fungeretur, nominatos fuiſſe.

Quin vero neque ipſe Comes *Odo* eos nominare jam tum audebat, ſed peregrinum dirimendi lites ritum, nondumque inductum de cauſis decernendis morem, ſed ſenſim introducendum ordiens, in foro *Anglorum Nortmannus* conſultius putavit ita ſibi faciendum, ut *Anglis* ipſis conſentientibus, & tantum non auctoribus, primordium ſumeret jam tum novum *Duodecem-virale juratorum* inſtitutum.

Verum non ſtatim obtinuit ac incepta eſt, SHOWERE, de cauſis per *duodecem* viros juratos

---

* Quaſi ANDSACE-ATH. à *Saxonico* andſace *negatio, abnegatio, excuſatio*, & aθ *juramentum, ſacramentum*. ASSATH ergo *Juramentum* eſt, quo quis obſtrictus crimen ſolenniter abnegat, cujus accuſatus eſt; & *conſacramentalium* etiam juramentis, ſiquando requiruntur, ſe ab eo purgat. † *Polydorum* tamen perperam ſtringit *Gulielm. Lambardus*, in ſua rerum & verborum explicatione, ubi in verbo *Centuria* ſic ſcribit: *modus autem judicandi quis fuerit, Ethelredus Rex, legum, quas frequenti apud Vanatingum ſenatu ſancivit*, cap. IV. *his fere verbis exponit: In ſingulis centuriis comitia ſunto, atque liberæ conditionis viri duodeni ætate ſuperiores, una cum præpoſito ſacra tenentes, juranto ſe adeo virum aliquem innocentem haud damnaturos, ſontemve abſoluturos.* Huic etiam non diſſimile eſt illud *duodecim virorum judicium*, quod *Angliæ Walliæque* ſapientum conſilio (quodque nos hodie per *medietatem Linguæ* appellamus) reperitur fol. 91. *Quæ cum ita ſint omnia, viri intelligentes judicent, quam diligenter omnia veterum monumenta ſcrutatus eſt Polydorus, qui libro Anglic. hiſt. nono ex centum hominibus electos fuiſſe Decemviros, adeoque Gulielmum R. terribile illud (ita enim loquitur) duodecimvirorum judicium introduxiſſe contendit, verum danda erat homini juris neſcienti venia.*

forenſibus judicandi ratio, donec ad tollendam impiam illam duelli conſuetudinem ab Henrico ſecundo inſtitueretur. Hoc planè in loco ſupra citato affirmat Glanvilla, teſtis in hac re maxime idoneus.

Eſt (inquit) *magna aſſiſa regale quoddam beneficium clementia principis de concilio procerum populis indultum, quo vitæ hominum, & ſtatûs integritati tam ſalubriter conſulitur, ut in jure, quod quis in libero ſoli tenemento poſſidet retinendo, duelli caſum declinare poſſunt homines ambiguum. Ac per hoc contingit inſperantis & præmaturæ mortis ultimum evadere ſupplicium, vel ſaltem perennis infamiæ opprobrium illius infeſti & inverecundi verbi, quod in ore victi turpiter ſonat, conſecutivum. Ex æquitate autem maxima prodita eſt legalis illa inſtitutio. Jus enim, quod poſt multas & longas dilationes vix evincitur per duellum, per beneficium iſtius conſtitutionis commodius & acceleratius expeditur.* Ex quibus etiam *Glanvillæ* verbis conſtat, *Henricum* ſecundum conſenſu procerum totius regni *duodecemvirale judicium* lege lata inſtituiſſe, quod prius conſenſu *Omnium* liberalium & ſapientum hominum Curiæ comitatus in placito inter *Gundulfum Hrofenſem* Epiſcopum, & Vicecomitem *Pichot*, Comes *Odo* pro vice iſta ſtatuiſſet.

Quæ quidem quid novum, & non antea apud *Anglos* uſitatum, quod ita ſtatutum & tandem inſtitutum erat, oſtendunt. Præterea quemadmodum Comes *Odo*, omnibus liberis hominibus, penes quos in curia comitatus congregatos, de cauſis judicare erat, præcepit, ut ex ſeipſis *duodecem juratos* eligerent: Sic Regali *Henrici ſecundi* inſtituto cautum erat, ut quatuor legales milites de Comitatu, & de vicineto eligerent *duodecem* viros iſtos, qui *jurati* inter partes litigantes de ſumma litis, quoad factum, judicarent, ut conſtat ex *Glanvillæ* libro II. cap. 10, 16. A *Nortmannis* igitur *Anglorum* dominis *Juratæ duodecimviralis* ſive *Delatoriæ* ſive *Judiciariæ* quum civilis, tum criminalis inſtitutum accerſendum, ut credam, facit, SHOWERE, non tantum in *Saxonicis*, quæ ſuperſunt, altum de eo ſilentium; ſed quod poſt ingreſſum *Nortmannorum* conſuetudinis, ſive legis vigorem non ante *Henrici ſecundi* tempora id habuiſſe conſtat. Hinc in lite, quam, *Gulielmo ſecundo* regnante, * monaſterium *Croilandenſe* contra *Evonem Talbois* in conſeſſu comitatûs, quæ *Spaldingi* fuit, habuit, nulla *Duodecimvirorum Juratorum* mentio. Hinc etiam, *Stephano* regnante, lis, quæ orta eſt de quodam fundo inter monachos *Eccleſ. Chriſti Cant.* & *Radulfum Picot* vicecomitem, definita erat, per judicium *totius* comitatus, ut conſtat ex actis curiæ, quæ extant in Bibl. *Cott. Fauſtina*, A 3. II, 31.

"Ælwardintune eſt terra monachorum aeccleſiæ Chriſti Cant. & de menſa eorum, Iſta ter-
"ra dat 4 lib & 10 ſol ad victum eorum, & 3 ſol ad altare Chriſti pro omnibus ſervitiis &
"conſuetudinibus quæ ad terram pertinent. De iſta eadem terra, quidam Vicecomes Radulfus
"Picot nomine, *Scottum* & *Denegeldum*, & de *Murthra* & cætera quæ de terris reddi ſolent, exi-
"gebat injuſte. Tandem autem poſt multos ſermones, & placita inde habita, ventum eſt in
"*Comitatum*, quod idem Radulfus apud Caſtainers tenuit. Et ibi per judicium *totius comita-*
"*tus* oſtenſum & diratiocinatum eſt à Juſticiis vel miniſtris Regis, vel ab alio aliquo nichil omnino
"de praedictis exigi vel accipi debere, nec aliquam poteſtatem ſuper eandem terram habere, præ-
"ter monachos aeccleſiæ Chriſti Cant. quia Dominica terra eorum eſt. Iſti nominatim prae-
"ſentes fuere in comitatu ubi hoc diratiocinatum fuit. Actum eſt autem hoc tempore Regis
"STEPHANI, & Archiepiſcopi THEOBALDI ſub praedicto Vicecomite apud Caſtaners, An-
"no ab incarnatione domini noſtri IHV Chriſti M°.C°.L.III°. Radulfus Picot, Aſcketinus de Ret-
"linga, Ricardus Caſtel, Thomas de Sancta Margareta, Malgierus, Willelmus de Ticheſei, Re-
"ginaldus dapifer, Willelmus filius Ansfridi, & Radulfus frater ſuus, Hunfridus de Wotringe-
"burgh, Philippus de Tanga, Rogerus Folet, Turſtanus dapifer Epiſcopi, Gerardus de Hardes,
"Rodbertus le Vethel, Petrus de Otteham, Hugo Brutin, Thomas de Ledeſinge, Heielnoth
"praepoſitus de Hollinga, Florent de Boſentune, Alanus de Retlinga, Remberd, Hugo filius,
"Thomas de Bockynga, Rodbertus le Arbleſtir, Rodbertus Pel de Lu, Æielwinus de Cliva.

In his actis nomina omnium liberorum hominum, quorum judicio cauſa determinata eſt, nulla facta de *duodecemviris iuratis* mentione, leguntur. Quinetiam quod maxime obſervandum eſt in LL. & conſtitutionibus *Gallo-Nortmannicè* † promulgatis, quas victor *Nortmannus Anglis* avita jura petentibus dedit, nullum *duodecemviralis* inſtituti veſtigium, quod me judice, in LL. *Anglicanarum*, ſi dicam, *deuteronomio*, non potuit non deſiderari, ſi in uſu non dicam quotidiano, ſed aliquo, apud *Anglos* fuiſſet. *Duodecim-virorum iudicium*, inquit *Spelmannus*, antea (i. e. ante *Normannorum* tempora) delituiſſe videtur, poſteaque haud inſigniter floruiſſe, donec ab *Henrico* II. induceretur. *Maxime Spelmanne*, antea delituit, quia nullum plane antea fuit, ut quod à *Nortmannis* novatoribus initium ſumpſit apud *Anglos*, quibus per *totius* comitatus liberos homines cauſas determinandi mos ab antiquo erat.

Præterea inter ‡ avitas conſuetudines & leges, quas in *Anglia* obſervari voluerunt *Nortmanni*, *duodecimvirale* judicium recenſendum eſſe ex eo arguitur, quòd ab antiquo obtinuit apud *Scanos*,

---

* Hiſt. *Ingulphi*, Edit. *Oxon.* p. 707. † Vid. *Ingulphi Croil. Oxon.* Edit. p. 8. & *Archaionomiam Lamberti Cantabrigiæ Editam.* M.DC.XLIV. & Notas *Seldeni* ad *Eadmerum.* p. 171. ‡ Uſus ergo atque leges quas patres ſui & ipſe in *Normannia* habere ſolebat, in *Anglia* ſervare volens, —— —— *Eadmeri hiſtoria Novorum.* pagina 6.

&

& quæ è *Scania* vel *Scandia* profectæ ſunt gentes à quibus *Nortmanni* oriundi ſunt, ejuſdem uſus. Hinc apud veteres *Danos*, *Suecos*, & *Norvegos* multa de hoc inſtituto, quod **namð** vel **næmð**, nunc **nembð** vocant, leguntur. **Namð** autem i. e. *Nominatio*, vocatur apud eos *duodecim-viralis juratorum numerus*, quod illorum ſex quidem ab actore, & totidem à reo nominarentur. Sic apud *Scotos* à **paginella**, in qua nomina *duodecim* juratorum ſcribi olim ſolebant, Jurata vocatur **The pannell**, & apud nos *impannellari*, hoc eſt *impaginellari*, jurata dicitur, quod in paginellis, ſive codicillis, juratorum nomina à vicecomite jam, vel ab eo qui ejus locum tenet, ſolenniter inſcribuntur. **Næmð**, inquit doctiſſimus * *Olaus Verelius*, *ubique in legibus judicium ordinarium duodecim aſſeſſoribus conſtans*; *dicitur à* **nemna**, *denominare, eligere, quod à litigantibus denominabantur, ſex ab actore, & totidem à reo, qui rem controverſam inſpicere, & ſententia terminare debebant cum ſuo judice, ſive* HÆRÆÐZ-HOFÐING, i. e. *judice territorii*. Idem in notis ad Hervarar Sagæ cap. XIV. in hæc verba: HAN HIELT MEÐ SIER TOLF SPÆRING A.

"Jam inde ab ultimis retro temporibus moris fuit, apud majores noſtros, in omnibus controverſiis dijudicandis, tam in infimo foro, quam intermedio & ſummo, præter præſidem, qui in iſto "HÆRÐSHOFÐING, in illo ſagman, in hoc *Rex* ipſe erat, *duodecim* ſelectos & optimæ "fidei viros adhiberi: quorum conſeſſus **Nembð** hodieque dicitur, ab ſelectis ſcilicet illis judici"bus, qui ab utraque litigantium parte nominabantur, inde in LL. uſitata formula, **Radi half** "**nembð huar.** Poſtea deprehenſum, magis ex uſu eſſe, non requiſita litigantium nominatione, "*duodecim* hos judices auctoritate conſtitui publicâ, non in cauſas ſingulas, ſed omnes judi"candas: ita tamen, ut litigantibus integrum eſſet, contra hunc vel illum, ex hoc ordine, ex"cipere quem partium ſtudio teneri exiſtimabant. Ita etiam *duodenarium* hunc numerum nego"tiis & cauſis omnibus ſufficere arbitrabantur, ut ne in Regium quidem Senatum plures ſimul "adhibiti ſint quam *duodecim*.

Tantundem enim in cauſis expediundis *duodecim* valere putabant, quantum duodecies duodecim. **Olafs Saga**, cap. 90. de *Olao* **Skautkonung**: **Let han kalla til ſin ſpekinga ſinna. Olafur konungr hafdi jafnan med ſer XII. enu vitruſtu menn; Þeir ſatu yfer domum med honum, oc rædu um vandamal. Enn Þat var ey vandalauſt: Þui at kongi likadi illa, ef domi var hallat fra retto; en ey hlyddi at mæla moti honom.** h. e. *advocavit ſapientes ſuos, habuit autem Olaus Rex quotidie circa ſe duodecim ſapientiſſimos viros, qui in judiciis ſedebant, cum ipſo, & de rebus graviſſimis conſultabant; Quod tamen perquam difficile illis fuit: Quia nolebat Rex à juſto declinare ſententiam, & tamen non ferebat alios contra ſe ſentire.* Iſte inquam *duodenarius* numerus à primis temporibus ad noſtram memoriam duravit. Nam & *duodecim*, hodie ut olim, **Nembdam** in judicio conſtituunt; neque plures ſimul in ſenatum legit *Guſtavus Adolphus*.

Quod idem in *Daniæ* regno obſervatum fuiſſe videmus. Ut autem amplior jam hic numerus ſit, negotiorum multitudo & gravitas exigere viſa eſt. Eodem tendunt, quæ Johannes Loccenius I. C. apud *Suecos* longè celeberrimus, ſcripſit in Lexico ſuo Juris *Sueo-Gothici* ad vocem **Namd**, de quo in LL. *Dalecar.* per *Johan. Hudorphium*, *Stockholmiæ*, in folio editis, 1676. p. 33. capite ſcilicet de judicio, N. 8. *Judex* **Nempdam** nominabit pleno utriuſque partis litigantis cum conſenſu. Sic in antiquiſſimis LL. urbanicis vetuſtæ *Sueonum* Metropoleos *Biorco*, ab eodem doctiſſimo *Hudorphio, Stockholmiæ* editis, cap. XI. N. 1. "Qui animo irato in vicini "domum pertranſierit, & ipſum plagis percuſſerit, ſi ſex adfuerint teſtes, mulctetur tanquam pro "integro [a] **Kungs-Edſore** XL. ſcilicet marcas, Regi ſoli, & XL. etiam in [b] tres partes dividen"das. Si nulli adfuerint teſtes, **Nempdæ**, ſive XII virorum judicio res committatur. Sic in LL. "W-Gothicarum libro, quam è *Gothico* in *Latinum* convertit idem ille *Loccenius*, notis illuſtravit "*Carolus Lundius*, ediditque vir in Septentrionali literatura longe maximus *Ol. Rudbeckius*, ti"tuloque *de Judicio territoriali*, multa de *nemdâ* & *nemdariis* leguntur: ut cap. II. ut nullus qui "ſervit, *Nemdarius* eſſe debet, ni cum colonorum & præfecti territorii conſenſu; hoc eſt, Nul"lus miniſter, nimirum alii fidem & obſequium debens, *Nemdarius* eſſe debet, niſi cum præſidis "territorii & litigatorum etiam conſenſu. cap. III. Si ad judicia non veniat *Nemdarius*, octo tri"entibus mulctabitur. Si vicini domi deſideant, nec habeant *Nemdarios*, nec proferant excuſa"tiones ob neceſſaria impedimenta, omnes vicini mulctabuntur tribus marcis; ſi juſtas excuſatio"nes proferant, impune habebunt: hoc eſt, ſi tota vicinia domi deſideat, ita ut deſint ex qui"bus quis in *Nemdam* eligi poſſit, nec juſtas abſentiæ cauſas proferat, &c. cap. VI. Si territorii "præfectus id apponat *Nemdæ*, quod ei non debet apponi, ſex marcis tripartiendis inter actorem, "Judicem provincialem, & Regem. cap. VII. Si territorii *Nemda* ſe ultro offerat ad abſolvendam "aliquam cauſam, quum juſtam eſſe putat, præfectus territorii ab ea non divertet [c] illam. Si

---

* In indice linguæ veteris Scytho-Scandicæ, ſive Gothicæ. *a* **Edſore** vel **Edzore**, ab **Eed**, *juramentum*, & **ſoria**, nunc **ſwaria** *jurare*: Eſt autem **Edſore** de pace publica vel privata, ſacra vel profana tuenda jusjurandum; & **Kungs-Edſore** vel **Konungs-Edſore**, *jusjurandum*, quo *populus Regi jurat ſuam fidem & obedientiam*, & quod omne jus regium pro viribus firmare velit. Qui ergo pacem & fidem juratam violat, & per ipſam ſtat, quo minus ſecuritas publica vel domeſtica ſervetur, ille **Edſore** vel *juramentum regium* violare dicitur. *b* Tres hæ partes dividendæ erant inter Regem, Judicem, & actorem cui injuria fuit illata. *c Supple*: ſed ſecundum eam judicabit.

"*Nemda* * revocetur, vel ab illa appelletur quilibet *Nemdarius*, mulctabitur tribus marcis, & "inde Episcopus capiet tres marcas. Si *nemdarius* velit absolvere id, quod ante condemnavit; "vel condemnare, quod antea absolvit, purgabit se cum duodecem virorum juramento, & duo- "rum virorum testimonio, qui in [a] juramento persistunt, ac jurant in judicio. cap. VIII. Si ter- "ritorii *Nemda* injustè procedat, vel cum alia territorii *Nemda* faciat, judex provincialis nomi- "nabit *duodecim* sapientes viros ex provincia in judicio provinciali ad videndum, quid veri sub- "sit; & [b] ille, quem facto juramento damnant, ejus damnatio retractabitur. Ubi una *Nemda* "aliquem damnat, ibi altera absolvere potest, & ibi *Nemdæ* sententia locum habebit, ubi ter- "ra sita est, vel facinus commissum est. Si *Nemda* iniquam sententiam ferat, [c] tribus marcis "mulctabitur tripartiendis, inter actorem, Regem, & territorium. Si colonus prætendat se non "esse legitime damnatum, *Nemda* vero dicat se justè eum damnasse, ejus assertione stabitur, qui "plus testimonii accipit à vicinis cum duodecim virorum juramento. Cap. IX, & X, recitant ca- "sus, in quibus *nemdæ examini*, vel *inspectorum de Nemda cognitioni* standum erat.

Auctorem autem hujus institutionis apud *Norvegos* & *Danos* fuisse R. *Regnerum*, **Lodbrog** dictum, putat O. *Wormius*; De eo enim *Saxo Grammaticus*, Historiæ *Danicæ* lib. IX. scribit in his verbis. *Præterea, ut omnis controversiarum lis semotis actionum instrumentis, nec accusantis impetitione, nec rei defensione admissa*, Duodecim patrum approbatorum *judicio mandaretur, instituit. Cujus legis beneficio temeraria litium contractione summotâ, improborum calumniæ sufficienter obviatum existimans, arma in Britanniam erexit.* Vixit ille *Regnerus* circa annum Christi DCCCXX. Verum ex his *Saxonis* verbis non adeo constat, an duodecim isti patres adprobati, quibus causarum cognitio, Jubente Regnero commissa est, judices fuerunt tribunalis collegæ, an *nemdarii*: verum maxime est probabile eos fuisse Patres familiarum, quos veteres *Dani* & *Scani* BONDOS vocabant, è quibus vel à judice, vel à litigantibus, in omni provincia & territorio, duodecim nominati omnes controversias cognoscebant, & de iis quoad factum judicabant. At cujus fuerunt cunque conditionis *Regneri duodecim patres*, quorum judicio & sententiæ litigantibus standum erat, lex ista, quâ instituti erant, ut observat [d] *Olaus Wormius*, non adeo obtinuit, quin per duellum causas terminandi morem ab ea lata diu constet viguisse. Tandem vero [e] *Waldemarus* I Rex *Danorum*, per *ordalium* modum finiendi causas apud *Danos* & *Scanos* abrogandum censens duodecimvirale per *Namdam* judicium instituit, Anno Christi MCLXIII. Cujus de hac re decretum, SHOWERE, cum *Petrus Resenius*, apud *Danos* Juris-consultus doctissimus, secum à Cl. *Wilhelmo Wormio* communicatum, in notis suis ad *Canuti* II. jus Aulicum edere operæ pretium existimaverit; visum est etiam mihi, ut bene non de te solo, sed de omnibus juris *Anglicani* studiosis & professoribus mererer, hic † *Latine* denuo descriptum exhibere.

"Waldemarus Dei gratia, Danorum Sclavorumque Rex, Schaniam inhabitantibus Salutem & "gratiam. Quia Dominus Apostolicus examinationem candentis ferri inhibuit conversis, qui "Christiano censentur nomine, nos nec volumus, nec potuimus excipere nos ab hac generalitate, "unde cum meliorum consilio diu multumque deliberavimus, quam legem universitati magis to- "lerabilem, quàm candentis ferri sententia, traderemus. Tandem post multam deliberationem "decrevimus statuentes, quod si quis de furto trahitur in causam, se defendat per nominatos de "provincia in hunc modum. Primo reus trahatur in causa in provinciali placito. In secundo "actor nominet viros XV. de provincia, quorum tres reus tantum debet excipere, & cum XII. "residuis post quindecim dies à secundo placito se purgato sub hac forma; quod præfati XII. ju- "ramento suo asserant quod de causa rei nihil cognoverint, verius quam quomodo jurant. Isti "XII. debent reum vel convincere jurando vel purgare, & hoc de dimidia materia & amplius. "Si vero actor reum de majori, quam jurando accipiat, incusaverit, ipsi XII. jurabunt quod non "sit furatus tantum, & ita actor propter suam cupiditatem carebit rebus suis furtim ablatis. Sed "de furto convictus furtum legitimè restituet, & duplo tantum, & jus nostrum (**Kongens Ret.**) "Si autem XII. contra sese juraverint, & sex alii aliud, alii sex nominandi sunt, & sic ratum "habebitur quod juraverint plures; sed si illi sex contra sese juraverint, tres nominandi sunt, "& quod postea plures jurabunt ratum est habendum. Præterea quicunque tribus vicibus super "furto juramento legitimè convincitur, poterit suspendio adjudicari. Omni tempore anni con- "tra fures agendum est, præterquam Dominica palmarum usque ad octavam Paschæ, & præter "hebdomadam Pentecostes, & præterquam à nativitate Domini usque ad Epiphaniam. De vul- "nere quidem in provinciali placito sicut & de furto agendum est, excepto quod in primo duo- "rum testimonium adhibendum est, & juraturi de parochia sunt nominandi. De homicidio ante "istud statuimus, ut reus in generali placito trahatur in causam, & secundo placito actor nomi-

---

* *i. e.* Si causa retractatâ sententiâ istâ infirmetur. *a Lege.* qui quidem jusjurandum solenni formula dabunt in judicio. *b* Nempe ut illa quam præstito juramento damnant, sententia retractetur. *c Id est*, quilibet *Nemdarius* tribus bessibus mulctabitur tripartitò distribuendis. *d Mon. Dan.* lib. I. p. 72. *e* Vide O. *Worm. Mon. Dan.* p. 85. collat. cum pag. 7. additament. ad *mon. Dan.* & *Petri Resenii* notas in *Canuti* II. Jus aulicum, quod est ad finem libri, qui Hird-skra inscriptus, editus est *Hafniæ*, MDCLXXIII. † *Danice* extat hoc *decretum*, ut ex LL. antiquis *Scanicis* describitur, in ejusdem *Resenii* notis. pagina 724.

"ner

"net XV. de provincia rei, de quibus illi concedimus tres excipere, & XII. reſidui poſt XV. dies "à ſecundo placito jurabunt, vel quod ille pace privari meruit, quod occiderit innocentem, vel "quod ſatisfacere debeat, eò quod ob vindictam debitam occidit illum, vel juramento ſuo eum "penitus excuſabunt. Si autem primo incuſatus fuerit excuſatus, & actor alium incuſaverit, "ille juramento XII. cognatorum ſuorum ſe purgabit; ſimiliter & tertius ſi incuſatus fuerit ſe "purgabit; ſed plures quam tres ſuper uno eodemque non debet incuſari, ſed tribus purgato- "rum in actorem homicidii proferri debet ſententia excommunicationis. De Bervercki quod "fit in raptu fœminarum iſtud decrevimus, quod reus juramento XII cognatorum ſe purget. Si "vero ſuper cauſis terminatorum in placito contradictio, & contentio orta fuerit, exactor no- "ſter nominabit XII qui erant in eodem placito, qui illud dubium terminent juramento ſuo. "Sed ſi cauſa exactoris fuit, ſuper qua oritur contradictio, aliquis de *melioribus bondonibus nomi-* "*nabit* XII. de placito ad terminandam illam contradictionem.

Ab his non aliena ſunt, quæ idem *Reſenius* ex vetuſtis LL. *Scandicis* profert in Notis ſuis ad *Canuti* II. jus aulicum, p. 636. "Accuſatus de furto, ſi compareat primo die juridico, vel "ſecundo, & pro ſe offerat per jurisjurandi religionem defenſionem *virorum duodecim*, quos actor "voluerit de tota provincia nominare; oportebit actorem juri acquieſcere nominationis, & cum "*duodecim-viri* fuerint nominati, licebit reo tantum tres viros inimicitiæ cauſa ſibi ſuſpectos re- "cuſare de nominatis *duodecim*, in quorum locum actor tres alios ſtatim nominabit. Quo fa- "cto vel eodem die ſi omnes præſentes fuerint, & in hoc omnes conſenſerint, vel proximo die "juridico nominati *duodecim*, ab injuncto negotio ſe abſolvent. Et ſi omnes liberum juraverint, "accuſatus conſequenter innocens comparebit. Sin autem vel unus jurare noluerit, reus habe- "bitur pro convicto, niſi candentis ferri judicio ſe committat, in quo caſu tamen non debet acto- "ris exigi juramentum, ſicut exigeretur, ſi ſtatim ab exordio ferri judicio conſenſiſſet. Quan- "do vero ad conſequentem diem juridicum nominatorum defenſio prorogatur; ſi ſtatuto die tan- "tum tres viros [a] *nominatorum* numero deeſſe contingat, uniuſcujuſque trium vel duorum teſti- "monio de numero *nominatorum* reus abſentiam excuſabit, & tunc actor alios in locum abſentium "nominabit. Licet autem reus prius conſenſerit, ſi tribus diebus vel duobus ante præfixum "diem [b] *nominationi* renunciet, audietur; ut actoris præcedente juramento, per igniti ferri judi- "cium ſe defendat, quod *Trygſiern*, in lingua patria nominatur. Hæc eſt forma juramenti, quod "candentis ferri judicium antecedit, ut affirmet actor ſub jurisjurandi religione, quod non odii "cauſa, non lucri gratia reo impoſuerit furti crimen, ſed quia ſcit eum veraciter rem ad minus "valentem dimidiam marcam nummorum, ſibi furti vitium ſubtraxiſſe.

Hæc de *Namda*, ſive *duodecim-virali* examine, & judicio, quod ante multa ſecula inſtitutum erat apud veteres *Scandiæ*, & quæ ſunt ex *Scandia* ortæ, gentes. Verum, Showere, non deſunt docti viri, qui altioris eſſe originis exiſtimant *duodecim-virale* juratorum inſtitutum, id ab Odino ipſo Aſarum duce, & regnorum *Septentrionalium* fundatore accerſentes. Inter hos numerandus venit vir doctiſſimus *Carolus Lundius Suecus*, in libro ſuo, cui ΖΑΜΟΛΞΙΣ titulus, ex cujus cap. III. nonnulla, quæ de *duodecim-virali* judicio excerptu digna cenſui, hic non potui, quin adjicerem.

"Verum enim vero ne qualiſcunque inductionis de numero iſtos XII adſeſſorum, uberioris cum "detrimento materiæ, quæ ſub manibus eſt obliti videamur, ad *Odini* quoque tempora, & ſiqua "Tibi, Lector, remotiora velis monſtrari, oculum, animumque vertamus. Hic certe *Odi-* "*nus* omen ipſe fecit in *Sueoniam* adveniens civitati novæ, quam ſuo de nomine [c] Sigi, *Sigtu-* "*nam* appellavit, præfectis eidem XII, qui more utique priſco, Trojæque inveterato, res ex æquo "& bono dijudicarent. Id enim verba volunt præfationis [d] *Eddæ*. Skipaþe þar haufþingiar "i þa liking ſem i troia voru ſetir XII haufþingiar at domina Landzlag. —— Nota igitur in "more fuiſſe genti veteri *Sueonum*, *Gothorum* & *Trojanis* ſtirpis utpote *Gothicæ*, poſtmodum una cum "ſacris legibus ſcriptis recepto, ut iſthæc judicii forma religioſiſſimè ſervaretur. Quem etiam "confirmant hiſtoria legeſque longè vetuſtiſſimæ. Fragm. vet. Viu war þat ſwa at oþin aff thim "tolf war domarin: &c. [e] *Jamque in hoc collegio erat Odinus ipſeque judex.* De *duodecim* etiam "aſſeſſoribus Barvarar Saga. Þan hielt þa með ſier tolff ſpekinga, þa er ſiþa skyldu yfer ollum "vandmalum. Duodecim tum etiam (Rex *Heidricus*) circa ſe habuit viros ſapientiſſimos, [f] qui "in cauſas graviſſimas inquirerent. In verſione notiſque *cl. Verelii* minus propriè iidem appel- "lantur judices. Olafs Saga. Olafr Kuungr hafdi lafnan með ſier XII enu vitruſtu men,

---

a Id eſt, *Nemdariorum*. *b* Id eſt, *Nemd* vel *Namd*. *c* Id eſt, *victoria*. *d* In *Edda Iſlandorum* à *Reſenio* edita ſic ſe habet locus: Odenn skipade thar hoffdingium i þa liking ſem vered haffde i troia, ſetle tolff hofudmenn i ſtadnum ad dæma landſlog. Og þa skipade hann Riettum ollum ſemfyrr hoffdu vered i troia, og tyrkiar voru vaner. *Ibi Odinus principes quemadmodum in Troja conſtituit, duodecim præfectos ſtatuens in urbe* (Sigtunenſi,) *qui jus dicerent. Dein omnes leges Trojæ ratas eſſe juſſit, & conſuetudines Teucrorum.* Hiſce conſonant, quæ in Heimskringla leguntur partis primæ cap. II. *e Lege potius*, jam autem ita conſtitutum erat ut *Odinus* decemviratus judex (arbiter) eſſet. *f* Qui de cauſis arduis & difficilibus judicarent. *vel*, Qui cauſis arduis diſceptandis præſiderent.

"Þeir ſatu yfer domum med honum, oc radu um vandamal; *Olaus Rex* XII *ſemper adſeſſores ha-*
"*buit ſecum prudentiſſimos*, [a] *qui in judiciis de rebus difficillimis conſultarent.* Ex ultima vetuſta-
"tis memoria, legum repetita fragmenta: Kunungr a nembd med ſier ſatia tolffman: [b] *Rex ad-*
"*ſeſſores habeat viros* XII. Konungar skal nembd firi ſik ſatia, oc logmadur a Þingi; *duodecim*
"*Regi, & totidem judici etiam provinciæ adſidento.* Qui numerus ſimiliter in judicio cujuſlibet
"regionis, nec non territorii minoris (vulgo herad, ſeu hundari, quum hodieque centum pagis
"habitetur) jam inde ab antiquo conſtanter obſervatus, ut ex capitibus liquet bene multis ju-
"ris *O. Gothorum.* vide conſimilia loca cæterorum codicum, atque ipſius etiam magni *Erici* Re-
"gis, ut ita legum cernatur omnium univerſi juris noſtri patrii conſenſus. Sed *aſſeſſores* tan-
"tum non judices vocati. —— Nobis Namd & Namdamann, à namna, quod eſt *nominare*, ad-
"ſeſſores, inquam, vocati, quorum officii erat ut ſupra innuebam inquirere, non judicare, [c] ſen-
"tentiis primis damnare, aut abſolvere, non illis, quæ iterum legibus ferri debebant. [d] falla el-
"ler friia, oc ei domma. Judicibus namque vere ſic dictis, & judicio præfectis facultas compe-
"tebat cognitam plane cauſam, & diſcuſſam, prævio ſacramento, dijudicandi. —— Aliud igitur
"quæſtione probè examinata [e] ſimpliciter damnare, aut abſolvere: legibus item ferre ſententiam,
"ſive jus ſcienter applicare longe aliud. —— hven Þeſſe tolff eller ſiu af Þem falla, vari faſtur,
"*quem duodecim iſti, aut ſeptem ex illis condemnant, damnas eſto.* Quid ergo ſi pares ſunt ſen-
"tentiæ damnantium & liberantium. —— Ad mentem omnino juris patrii antiquiſſimi: Nu
"an ſier Willia veria oc ſiex falla, Þa aſu Þeir vitzord ſum varia Willia, *ſex abſolventibus, item-*
"*que ſex condemnantibus, ſententia vincit liberantium.* Quod deinde inſertum LL. *O. Gothicis*
"etiamnunc in omnibus judiciis per univerſum *Sueoniæ* regnum obſervatur. —— de jurejuran-
"do in ejuſmodi ſententiis ferendis parum abeſt, quin infinitis locis LL. Noſtrarum, tam anti-
"quorum quam recentiorum tractetur, ubi ſequentes formulæ: MEÐ ÆÐ ÞERA:
"MEÐ ÆÐ: ÆÐ TOLFMANNA: ÆÐ SIV MANNA; & aliæ ſimiles
"occurrunt. In profanæ quoque religionis ſuperſtitione pertinaciſſime hærentibus ſeculis factum
"eſſe in patria noſtra jusjurandum per *Neptunum*, ſive *Attinem*; *Jovem*, ſive *Thorum*; & *Ce-*
"*rerem*, ſive *Frejam*, legum docent fragmenta, & hiſtoriæ. Formula antiquiſſima hunc in mo-
"dum, aut ſimilem concepta: Hialpi mier ſua Freia, Thor, oc [f] hin almathi As, *ita me Freia,*
"*Thorus, & Attin maximus adjuvent.*

Eorum, quæ dicta ſunt, ſumma, SHOWERE, hæc eſt. I. ſcilicet *Gothis* in *Scandia* vel *Scania* imperium nactis, ſemper eam politiæ rationem fuiſſe, Judici, vel fori præpoſito, ſive is Rex eſſet, ſive Judex provincialis, qui Regis vicem gerebat, ſive denique territorii judex, qui à Judice provinciali conſtitutus erat, ſemper adfuiſſe *duodecim viros* adſeſſores juratos, quibus facultas erat de ſumma omnis controverſiæ, quoad factum, judicare; & ſpeciatim in cauſis criminalibus accuſatum damnare; vel liberare ſontem; vel non ſontem in foro declarare. II. Quod in ea politiæ forma, quam ex *Aſia* ſecum in *Arctoas* terras *Gothi* invexerunt, Rex in antiquiſſimis temporibus, vel Judex, qui Curiæ præfectus erat, *duodecim-viros* iſtos adſeſſores eligere, vel nominare ſolebat. III. Quod progreſſu temporis, & rogante, ut videtur, populo, litigantibus indulta erat *duodecim virorum* adſeſſorum nominatio. IV. Quod mos iſte avitus *Gothorum* cognoſcendi & finiendi forenſes lites tam civiles quam criminales, prævalentibus ordalio, duello, & compurgatione, in deſuetudinem abire cœpit. V. Quod morem iſtum tandem quaſi obſoletum & tantum non extinctum Rex *Regnerus*, cognomento Lodbrog, abrogato duello primus de novo inſtituit, ac redintegravit circa annum DCCCXX. De novo autem ita inſtitutus vim ſuam, ac robur non niſi in [g] levioribus litibus, & minoris momenti cauſis diu conſervavit. VI. Quod eundem morem avitum, qui apud magnates de majorum gentium cauſis decertantes in deſuetudinem iterum abierat, ad ordalium abrogandum renovavit, reſtituit, & ab orco quaſi revocavit *Scandiæ* & *Daniæ* Rex *Waldemarus* primus, An. Ch. MCLXIII. centum fere poſt annos, quam *Angliam* ſubegerat *Gulielmus Nortmannus*; & circa idem tempus, quo Nepos ejus *Henricus* II. ad evitanda duelli incommoda conſilio procerum, populo Angliæ id indulſit privilegii, quo in omni controverſia, quam ſingulari certamine terminare liceret, penes reum eſſet [h] eligere, utrum duello ſe defendere velit adverſus actorem, an per ſententiam *duodecim* juratorum, quos [i] *magnam aſſiſam* domini Regis noſtri vocant, litem cognoſci & finiri mallet.

Maxima ergo ratione, SHOWERE, duodecemvirale juratorum inſtitutum à *Nortmannis* accerſen-

---

a Qui cum illo in judiciis una conſidebant, & in cauſis arduis conſilium dederunt. *b* Rex habeat *Nemdarios* XII, qui ſecum conſideant. *c* Ut *Angli* dicunt, **to pronounce Guilty or not Guilty**; in cauſis criminalibus. *d* Duodecim viri (Namd) damnant, vel abſolvunt, ſed non judicant, vel ut nos dicimus, penes eos eſt facti probatio, vel improbatio, vel in cauſa omni quoad factum decernunt, & ex eorum judicio, quod *veredictum* dicimus, Judex, vel Judices ſententiam ſuam proferunt, & de jure pronuntiant. *e* Id eſt, ſontem vel non ſontem denuntiare in cauſis criminalibus. *f* Per hin almhthi As, Ego *Odinum* intelligendum eſſe exiſtimo. *g Ol. Wormii* mon. *Dan.* lib. I. p. 72. *h Glanvilla*, de LL. & conſuet. *Angliæ.* lib. 2. *i* Juratores vel jurata domini Regis Aſſiſa dicuntur, quod eorum numerus decreto regis tunc primum *aſſiſus*, i. e. *definitus* fuit.

dum

dum videtur, qui, ut par eſt credere, è *Scandia* ſub *Rollone*, viro apud *Norvegos* potentiſſimo, in *Neuſtriam* profecti, ut primam illius quietam poſſeſſionem obtinuerint, antiquam illam, quam à majoribus accepiſſent traditam forenſis politiæ rationem inſtituerunt; & dein in *Angliam* induxerunt; ubi, ut in ſuperioribus oſtendimus, quum antè tum poſt Nortmannorum appulſum, non per *duodenos* nominatos viros; ſed per omnes comitatus liberos homines cauſæ univerſæ examinari, cognoſci, & terminari ſolebant.

Huc etiam accedit, quod *Nortmanni* è *Scandia* diſceſſerunt [a] quinquaginta circiter annos poſt renovatum *duodecim-virale* cauſarum judicium; ſcilicet poſt legem latam à *Regnero*, cognomento Lodbrog, qua cautum erat, ut ad tollendum duellum, *duodecim* patrum judicio lites omnes more majorum terminandæ mandarentur. Itidem in libro cui titulus *le grant cuſtumier du pais & duche de Normandie*, ſæpe [b] legitur de *duodecim-virali* juratorum inſtituto. Itidem quoque ut ſupra obſervatum eſt, *Gulielmus* I. quarto ab *Anglia* acquiſitâ anno dicitur elegiſſe ex ſingulis comitatibus *duodecim Anglos*, qui jurati leges & conſuetudines ſuas ei declararent. Itidem ejus frater *Odo* Epiſcopus Baiocenſis, cum coram eo cauſa ageretur inter *Gundulphum* Hrofenſem Epiſcopum, & *Pichot* vicecomitem in curia Com. *Cant.* præcepit liberis hominibus, ut ex ſeipſis *duodecim* eligerent, qui quod omnes dixerant jurejurando confirmarent. Itidem denique *Henricus* II. ut modo dictum eſt, vitæ famæque ſuorum conſulere volens, quaſi in remedium duelli, optionem eligendi Reo dedit, an ſingulari certamine experiri vellet, an litem finitam mallet per judicium *duodecim-virorum juratorum*; qui *jurata* ſimpliciter, *jurata viceneti*, & *jurata patriæ*, imo & *vicenetum*, & *patria*, non raro in *codd.* LL. noſtrarum, haud ſecus ac in corpore juris *Normannici* vocantur.

Hæc, SHOWERE, de origine & primordiis *duodecimviralis judicii* apud *Anglos*, quod à *Nortmannis* è *Scandia* potius quam à *Saxonibus* è *Germania* profectis accerſendum puto; apud quos more majorum per omnes liberos homines ſive comitatus, ſive trithingæ, ſive denique centuriæ, cauſas cognoſcere & terminare mos erat. [c] Sic in veterum *Germanorum*, è quibus oriundi ſunt, comitiis ſive conſiliis, quibus Rex, vel princeps præſidebat, & in quibus licebat acculare, & capitis diſcrimen intendere, omnia liberis omnium ſuffragiis agebantur. In iiſdem conſiliis eligi ſolebant principes, qui jura per pagos vicoſque redderent; ſed non niſi [d] cum ingenti comitum numero, ſine quorum conſilio & auctoritate, cauſas cognoſcere & determinare iis non liceret. Sic in lege Lombardorum, lib. III. Tit. VIII. qua ab imperatore *Conrado* cautum eſt, ut nullus miles, (apud nos *liber homo*) ſuum beneficium perdat, niſi *parium judicio*; duodeni juratorum numeri nulla mentio facta eſt. Itidem in ejuſdem legis lib. II. tit. LI. de teſtibus, per quos juratos proprie ſic dictos, qui cauſarum cognitores eſſent, intelligendos contendit noſter *Bradeius*, altum eſt de *duodecimviris* ſilentium; pariter ac in conſuetudinibus *feudalibus*, quarum præcipua erat *judicium parium*, cum ſcilicet *convaſſalli*, qui etiam pares *curiæ* vel *curtis* dicebantur, de cauſis cognoſcebant; quorumque Judicium, *laudamentum parium* appellatur.

[f] Sic etiam in placito iſto, quod quidem nomine *Hrothelmus* movit in publico mallo, de Manſo quodam à ſe ablato, coram *Humfredo Rhetiæ* comite, convocavit comes omnes teſtes, qui de pago erant, in quo manſum ſitum eſt; & interrogavit eos per ipſam fidem & ſacramentum quod domino noſtro dederant, ut veritatem dicerent. Hi autem numero *quindecim* erant, & ſi jurata propriè ſic dicta erant, quod ſentit *Bradeius*, ſcilicet, qui de lite quoad factum judicarent, tum ut liberi homines ejuſdem pagi, conditione, munere, & dignitate pares, omnes pariter de cauſa cognoſcebant. Ego vero, SHOWERE, teſtes ſolum fuiſſe *quindecim* eos, adducor, ut credam; propterea quod nobiles in magno numero cum comite & ſcabinis adfuiſſe dicuntur, quos plane quaſi liberos comitatus homines, ſive *Barones* curiæ pares, comes cum teſtibus miſit ad viſendas terras, & earum terminos; de quibus controverſia, & prodita actio à *Hrothelmo* erat.

---

a Flor. *Wigorn.* ſcribit *Rollonem* in *Neuſtriam* penetrâſſe anno. 876. hoc eſt poſt legem à *Regnero* de *duodecim-virali* judicio latam circa annum 820. circiter quinquaginta & ſex annos. Alii vero ſcribunt *Rollonem* cum ſuis in *Neuſtriam* veniſſe, non ante annum 895, hoc eſt circiter ſeptuaginta quinque annos poſt legem iſtam à *Regnero* latam. *b* Cap. LXXXXIII. de inquiſitione. cap. CXV. de brevi de ſtabilia, & recognitione. quibus conferenda ſunt. cap. IX, de judicio. & LXIX de juratoribus. *c* Ut turbæ placuit, conſidunt armati. Silentium per Sacerdotes, quibus tum & coercendi jus eſt, imperatur. Mox Rex vel princeps, prout ætas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia eſt, audiuntur, auctoritate ſuadendi magis, quam jubendi poteſtate. Si diſplicuit ſententia, fremitu aſpernantur; ſin placuit, frameas concutiunt. Honoratiſſimum aſſenſûs genus eſt armis laudare. Licet apud concilium accuſare quoque, & diſcrimen capitis intendere. ——— Eliguntur in iiſdem conciliis & principes, qui jura per pagos vicoſque reddunt. *Tacitus.* *d* Centeni ſingulis ex plebe comites, conſilium ſimul & auctoritas, adſunt. *Tacitus. Hoc eſt* (inquit *Lipſius* in notis) *quod in lege Alamannorum priſca lego: Conventus autem ſecundum conſuetudinem aliquam fiat in omni centena coram comite, aut ſuo miſſo, & coram centenario ipſum placitum fiat.* *e* In libro qui inſcribitur: **A compleat Hiſtory of England.** p. 78. *f* Antiquitates *Alaman.* Tom II. fol. III. & in Appendice qui eſt ad *Roberti Bradeii* librum, cui titulus, **A compleat Hiſtory of England.**

Terminata autem causa hæc est, (ut verbis actorum Curiæ utar,) ad campos [a]mallo publico, Anno VII imperii *Caroli Augusti*, & XXXVII regni ejus in *Francia*, & XXXIV in *Italia*. Dat. VII. id. Feb. sub *Humfredo* comite feliciter. Et ut haud olim apud *Germanos* duodecemvirali judicio causæ in mallis cognitæ & finitæ erant; ita neque jam nunc, quod à *Germanis* accepi, id apud eos in usu est. Unde neque cuiquam mirum esse debet, *Saxones* è *Germania* in *Angliam* profectos *duodecimvirales* controversiarum forensium Judiciarios, ut aliqui contendunt, habuisse. *Duodecemvirales*, inquam, *Judiciarios*. [b]Ita enim eos appellat *vetus consuet. Normanniæ*, eosque isto nomine à *Justitiario*, sive curiæ præposito, distinguit. cap. IX. Verum, SHOWERE, ne quis nimis suspicax malevolusve hæc in remp. *Anglicanam*, & in *duodecemvirale* juratorum institutum, politiæ forensis simul, ac libertatis *Anglorum* ingens robur, & secundum parliamenta firmamentum maximum existimet, me scripsisse, notatum mecum à te velim *duodecimvirales* causarum, apud nos, Judiciarios quinque modis considerandos esse. Scilicet quatenus sunt pares; quatenus sunt pares à vicineto conscripti; quatenus sunt judices litis quoad factum; quatenus jurati judices; denique respectu numeri personarum, quatenus *duodeni* sunt. Quo solo quidem respectu duodecimvirale judicium petendum à *Nortmannis* contendo; qui cognitionem causarum ab omnibus partibus, vel liberis hominibus qui jus suffragii in Curiis habuerunt, ad *duodenos* paulatim contraxerunt. Præterea, ut ingenuè dicam, SHOWERE, persuasum mihi est, liberos homines curiarum olim apud *Anglos* sectatores non juratos ad cognoscendas causas easque terminandas processisse. Ratio quâ, ut hoc credam, inductus sum, ex eo petitur; quod in actis curiarum, quæ supra descripsimus, non solum nihil reperitur, ex quo eos prævio aliquo sacramento adactos ad cognoscendas causas processisse constat; sed quod in placito, quod erat inter *Gundulphum Hrofensem Episcopum* & *Pichot* vicecomitem, liberi homines, non jurati, de terris, de quibus controversia mota erat, sententiam ferebant, eas Regis esse affirmantes: unde quidem *Episcopus Baiocensis*, Curiæ præfectus, præcepit iis, ut ex seipsis *duodecim* eligerent, qui quod omnes dixerant, jurejurando affirmarent. Verum tametsi non in ea opinione sum, liberos homines ante institutum *duodecimvirale judicium*, quoties ad causas cognoscendas convenerint, toties juramento adstrictos fuisse; singulatim tamen unumquemque eorum, cùm primum in curiam admitteretur, data fide vel jurejurando, se causas omnes vere & fideliter examinaturum, cogniturum, & sententiam dein laturum, obstrinxisse, si quis affirmare placeat, tametsi de hoc quoque altum in antiquis silentium, equidem non adversabor. Vero tamen, me judice, magis simile est, *Thanos* in *trithingis* & *comitatûs* comitiis, *Friburgos* in *Centuriæ* curiis, & *cives* in *Burgemotis*; haud secus ac majorum gentium *Barones*, sive *optimates*, qui *pares regni* dicuntur, jam nunc apud nos in causis capitis, absque præmisso juramento; de causis omnibus cognovisse.

Jam tandem de *duodecimvirale* causarum judicio, quæ animo mihi diu insiderunt, omnes, SHOWERE, Tibi explicavi cogitationes meas. Quas vestræ professionis homines secum communicatas objectis rationibus oppugnare solent; quibus, quia forsan Tibi quoque in mentem venerint, ut facerem satis, muneris mei esse existimo. Primo igitur objiciunt quæ temporibus *Edwardi primi* scripta sunt ab *Andræa Horne*, in libro cui titulus *MIRROIR des justices*, cap. v. sect. I. de *Aelfredo* Rege, de quo sic scribit: *Patibulo suspendit Cadwinum, qui Hacwyum morte multavit, sine suffragiis omnium juratorum. Hic enim cum se duodecimvirorum judicio submisisset, quorum tres eum absolvere contra novem alios voluerunt, Cadwinus tres alios eorum loco substituit, quibus se non submisit. Patibulo suspendit Markesium, qui Duringum condemnavit suffragiis duodecimvirorum non juratorum. Suspendio multavit Thurstonum, qui Thurguerum damnavit veredicto juratorum, ex officio conscriptorum, cum iis ipse non submisisset. Suspendit Frebernum, qui Harpinum capitis damnavit, cum duodecimviri de sententia ferenda ambigerent. In dubiis enim liberare potius, quam damnare oportet.*

Ex his *Horni* vestri, si quam vim haberent, plane constat Regnante *Ælfredo* magno, criminosos apud *Anglo-Saxones* sententia *duodecim-virorum* liberatos aut damnatos fuisse. Cui cum contrarium robustissimis argumentis probavimus, quæ ex vetustissimis optimæ fidei ac maximi ponderis monumentis petuntur, imprimis Tibi ad examen revocanda sunt, tam quæ scripsimus, quam quæ contra ex *Horno* proferuntur. Quod sive Tu, sive quis alius, quasi libripendens, æquâ manu fecerit, non dubito quin auctoritas veterum scriptorum, quos sententiæ nostræ testes appellavimus, præponderabit uni *Horno*, quem contra nos testem singularem producunt. Certe non numero solum, sed antiquitate, sed pondere, sed auctoritate scriptorum superior sum, quæ in controversiis testimonio determinandis semper præferenda sunt. Verum ne testimoniis

---

a Ab *Alamanico* Mahal, Mahl, *curia*. Quod à *Gothico* ΜΑΨΑS, *Forum*. *Marc*. VII. 4. *Forum* autem *Gothis* ΜΑΨΑS, à ΜΑΨΑGIAN, *loqui*, *sermonem habere*. Quam ob causam quoque forum ab *Anglo-Saxonibus* dicebatur Sppæce, à Sppecan, *loqui*. Itidem apud *Islandos*, At mœla vel mala, est *loqui*; & mal, *Sermo*. Unde malefna, *causa*; & malafert, *judicium*. Frustra igitur *Bradeius*, cum honore semper nominandus, ab alio deceptus, *Mallum*, à Mahl, quod est *Saxonicè*, ut ait, *signum*, deducit. *b* Judiciarii autem sunt discretæ personæ, & auctenticæ, qui judicium proferunt de auditis. Si vero Justitiarius Judiciarios in Judicio faciendo ignorantia vel malitia errare perceperit, licet omnes consenserint, illud debet ad alias assisias prorogari.

nostris

noſtris aut numerus aut pondus deeſſe videatur, mantiſſæ nomine in libræ ſcutellum jaciam etiam alterum actorum Curiæ Comitatus commentarium, qui ſolus omnia, quæ ex *Horno* pro *duodecim-virale* Cauſarum determinatione apud *Anglo-Saxones* citari ſolent, falſitatis arguet.

E Textu Roffenſi. pag. 155.

Hep cÿð on ðÿrrum ȝeppite hu Lodpine birceop on hpofeceartre. ⁊ Leofpine Ælfeaȝer runu ſuþðon ȝerÿbrumode ymbe þ Land æt Snoddunȝlande on Lantpapabÿriȝ.

Ða ða re birceop Lodpine com to þam birceoprtole þurh hære hir Lÿnehlafordef Lÿnȝef æfter Ælfrtaner forðriþe ƀ. þa ȝemæte he on ðam mÿnrtre þa ılcan rputelunȝa þe hir fopeȝenȝa hæfde. ⁊ þærmið on þat land rpæc: Onȝan ða to rpecenne on þæt Land. ⁊ eller fop Lodef eȝe ne dopfte. oððæt reo rpþæc peapð þam Lÿnȝe cuð: Ða him reo talu cuð pær. þa rend he ȝeppit. ⁊ hir ınfeȝl to þam Apcebircope Ælfpice. ⁊ bead him þ he hÿr þeȝenar on Ear-Lent. ⁊ on Ferr-Lent hÿ on riht ȝerembon be on tale be of tale: Ða þ pær þ re birceop Lodpine com to Lantpapabÿriȝ to þam apcebircope: Ða com ðiðep re rcipeſman Leofric. ⁊ mid him Alfun Abb. ⁊ þeȝenef æȝðep ȝe of Ear-Lent ȝe of Pert-Lent eal reo duȝuð. ⁊ hÿ þæp þa rpþæce rpa lanȝe handlebon. rÿððon re birceop hir rputelunȝe ȝeeopod hæfde. oð hy ealle bædon þone birceop eaðmodlice. þ he ȝeunnan rcolde þ he morte mid blætrunȝa þær lander bnucan æt Snoddinȝ-lande hir dæȝ. ⁊ re birceop þa pær ȝetiðode on Ealra þæra pitena þanc þe þær ȝeromnode pæran: And he behet þær tpupan þ land æfter hir dæȝe unbefacen: Code eft into þære rtope þe hit ut alæned par. ⁊ aȝeaf þa rputelunȝa þe he to þam Lande hæfde þe æp of þære rtope ȝeutod pær. ⁊ þa haȝan ealle þe he be pertan þære Lÿncan hæfde into þære halȝan rtope. ⁊ birer locer æpendpacan pæran Ælfun Abbod. ⁊ Fulfric Abbod. ⁊ Leofric rcipeſman. ⁊ Sipeapd. ⁊ Fulfrtan æt Sealtpuda. ⁊ Ælfælm Opdelmer runu: Donne ir hepe reo ȝepitnerre þe æt þirum loce pær. þ ir æperr re apcebircop Ælfric. ⁊ re birceop Lodpine. ⁊ Fulfric abb. ⁊ Ælfun Abb. ⁊ Ælfnoð æt Oppedinȝtune. ⁊ re hiped æt Lpirter Lÿncan. ⁊ re hiped æt Scē Auȝurtine. ⁊ ro burhparu on Lantpapebÿriȝ. ⁊ Leofric Sciperman. and Lifniȝ æt Meallinȝan. ⁊ Sipeapd. ⁊ Siped hir bro'ðor. ⁊ Leofrtan æt Mæprcham. ⁊ Lodpine Fulfeaȝer runu. ⁊ purtan æt Sealtpuda. ⁊ Fulrtan lunȝa. ⁊ Leofpine æt Dictune. ⁊ Leofric Ealdpeder runu. ⁊ Sidepine æt Fealer pÿrðe. ⁊ pæpelm. ⁊ Æthelped porȝ-ȝefefa on bÿriȝ. ⁊ Luðpolð: Lif hpa þir þence to apendenne. ⁊ þer forepord to abrecenne. apende him Lod fram hir anrÿne on þam miclan dome. rpa þ he ri arcired fram heofener ricer mÿrhðe.

Horſum etiam tendunt, quæ traduntur in narratione litis quam intendit *Wulfſtanus* Epiſcopus contra *Walterum* Abbatem *Eoveshamenſem*, & ad quam determinandum convenerunt Comitiæ plurium comitatuum. Quæ narratio habetur in MS. Bibl. *Cotton.* Cujus nota, *Tiberius* A. 13. fol. 37, Cui titulus, *Commemoratio placiti, quod fuit inter Wulfſtanum Epm̄. & Walterum Abbatem de Eovesham.* In hujus placiti Commemoratione nulla mentio fit *Duodecimvirorum*, aut alicujus definiti numeri hominum, qui controverſiæ iſtius judices quoad factum nominati erant. Verum numerus *Baronum*, qui huic placito intererant, indefinite exprimitur, ut in ſequentibus obſervare eſt. *Conventus magnus factus eſt in Wireceſtria vicinorum Comitatuum, & Baronum* [i. e. liberorum hominum] *ante Gosfridum Epiſcopum, & diſcuſſa fuit cauſa audita diverſis diebus.... JUSTITIÆ & baronum, qui interfuerunt placito.* —— *Ex præcepto JUSTITIÆ regis, & decreto baronum itum eſt ad judicium, & quia Abbas dixit ſe teſtes non habere contra Epiſcopum, judicatum eſt ab optimatibus quod Epiſcopus teſtes ſuos nominaret, & die conſtituta adduceret, & Abbas, quaſcunque vellet, reliquias afferret. Venit dies ſtatuta, Venit Epiſcopus Wulfſtanus, & Abbas Walterus, & ex præcepto Gosfridi Epiſcopi affuerunt Barones, qui interfuerunt priori placito, ſed Walterus Ceſſit.*

Miſſis autem ſcriptoribus, quos hactenus conteſtatus ſum, liceat mihi etiam ad *Hornum* redarguendum quaſi in auctarium ponderis adjicere leges *Edwardi* R. non fictitias eas *Latine* ſcriptas, quas falſarius aliquis *Horno* non abſimilis interpolavit; ſed quas *Gallicè* exaratas, ad monaſterium ſuum in Archivis, ut authenticas adſervandas ſecum à Londino tulit *Ingulphus* Abbas *Croylandenſis*. In hiſce LL. *duodecemviralis judicii* nulla mentio, nullum plane veſtigium; quod tamen non potuit non populo *Angliæ* imprimis concedi, ſi inter leges & conſuetudines antiquas *Anglorum* locum habuiſſet. Certe *Anglos*, qui leges & conſuetudines paternas à *Conquæſtore* iterum atque iterum rogaſſe dicuntur, non conceſſa hac de *Duodecimvirale* audientia, & judicio contentos, & placidos poſſe fuiſſe nemo, rerum æquus arbiter, vel animo fingere poteſt. Quamobrem, SHOWERE, inter falſarios ſeculi, qui commenta ſua orbi obtruſerunt, ut *Hornum* veſtrum numerandum exiſtimem, faciunt non ea tantum Ælfredo regnante de *Duodecimviris* fabulæ, ſed ejuſdem furfuris alia multa, quæ nullum teſtem appellans in eodem capite, ſe auctore, tradit. Iſtiuſmodi ſunt quæ ſcribit de ſuſpendio LXIV *Juſtitiariorum*, quos tanquam homicidas morte multaſſe Ælfredum ſcribit propter falſa eorum judicia; cum tamen *Aſſerius*, qui acta *Ælfredi* ſcripſit,

de his ſuſpendiis nihil tradiderit, neque quales cujuſve ordinis *Juſtitiarii* illi fuerunt, * Epiſcopi ſcilicet, an *Ealdormanni*, an denique *Gerefæ*: & ſi *Gerefæ*; an *Scyrerefæ*, an *portrefæ*: ipſe qui fabulam commentus eſt, generali nomine tutus dicit. Iſtiuſmodi quoque ſunt, quæ de *Athulfo* judice ſcribit, quem *Ælfredum* ſuſpendiſſe dicit, quod *Coppingum* quendam ipſe ſuſpendit, antequum XXI annos natus eſſet; plane quaſi, non dico ſolum apud *Anglo-Saxones*, qui pueros † Decennes, & duodecennes furti arguebant; ſed apud quemvis populum legibus cautum & ſancitum eſſet, non niſi XXI annis majores Capitali ſupplicio fore plectendos. Sic ſcribit *Ælfredum*, *Bermondum* quendam patibulo damnaſſe, quia *Garboltum* decollaverat propter crimen, cujus gratia in *Hibernia* exlex factus eſt; plane ac ſi Ælfredus *dominus* fuiſſet *Hiberniæ*, pariter ac *Edwardus* II. erat, quo regnante, *Hornus Speculum* fallax ſuum traditur ſcripſiſſe. Accedunt quæ de BREVIBUS Regis de coronatoris inquiſitione; & commentariis, de chartis in cancellario irrotulatis ſcribit: prorſus quaſi non ſolum eadem nomina forenſia, ſed curiarum idem numerus, eademque fori conſtitutio apud *Anglo-Saxones* fuiſſet; ac, illo ſcribente, apud *Anglo-Normannos* eſſet, quo nihil ineptius. Dicit etiam *Ælfredo* ſtatuente, cauſam obtinenti licuiſſe placitum ſuum *ſigillo* Judicis vel adverſarii munitum ſecum auferre, quod non poteſt non eſſe fictitium; Præterea quod apud *Anglo-Saxones*, ante *Edwardi* S. tempora, ſigilla in uſu recepta non fuiſſe certum eſt, ex iis, quæ de hac re ſupra differuimus. Quinetiam in cap. I. ſect. III. multa fabuloſa, & fictitia tradit de R. *Ælfredo*, quæ *Aſſerius*, qui de vita ejus, & rebus geſtis ſcripſit, non memorat. Dicit enim eum in frequenti comitum ſenatu ſtatuiſſe, ut bis anno *Londini* convenirent, ‡ *ad parliamentandum* de gubernatione populi, &c. Cum tamen neque de comitiis regni bis in anno edicendis, neque de hoc procerum conventu, in quo id ſtatuit Ælfredus, quicquam tradit *Aſſerius*, qui tamen id, ſi revera ſtatutum eſſet, non potuit non memoraſſe, utpote qui res longe minoris momenti magno cum apparatu deſcripſit.

Alterum argumentum, quo ſententia noſtra oppugnatur, ſumptum eſt ab iis, quæ ſcripſit *Guillermus de Rouille* Alenconienſis, in LL. licentiatus, in deſcriptione *Normanniæ*, quæ habetur inter repertorium & prologum libri, qui inſcribitur LE GRANT COUSTUMJER DU PAIS ET DUCHE DE NORMENDIE. Verba ejus ſunt: *at hujuſce NORMANNICÆ CONSUETUDINIS latorem ſive datorem, Sanctum Edwardum Angliæ Regem, teſtatur vulgaris illa chronica, quæ chronica chronicarum intitulatur, ubi de Guillermo Baſtardo Normannorum duce, ac Angliæ Rege loquitur, dicens, quod cum prædictus ſanctus Edwardus ex ſe nullos liberos hæredes haberet, Guillermum hæredem regni inſtituit. Qui Guillermus de victo & mortuo Araldo regni uſurpatore hac conditione regno libere potitus eſt, ut ſcilicet leges patriæ à præfato Edwardo latas inviolatas ſervaret. Qui quidem Edwardus etiam Normannis leges dederat, cum in Normannia diu fuiſſet enutritus. Hæc præfata cronica. Adverte tamen, quod etiam præfatus Guillermus erat Regni Angliæ primior hæres ex Matilda* alias *Mahault conjuge ſua filia Balduini Flandriæ comitis neptis ejuſdem Regis Angliæ Sancti Edoardi, ut teſtatur chronica Britanniæ fol.* LXXV. Et quod Edoardus Sanctus Angliæ Rex fecerit dictas conſuetudines Angliæ, & Normanniæ ſatis patet ex conformitate dictarum conſuetudinum, de qua habetur in GLO. in C. UNIC 9. *porro ne moniales*, in verbo *partibus* de *ſtat. regul.* LI. VI. Et quæ not. per. *panor*, & *Decium* in cap. I. de *Appella*, ubi loquuntur *de conſuetudine Angliæ ad probandum aliquid* PER CREDENTIAM XII HOMINUM VICINORUM *quæ etiam viget. in Northmania, de quibus dixi poſt eoſdem* in GLO. *conſuetu.* Cenomaniæ in *rub.* GLO II. G. & facit GLO. illa vulgaris in ca. *Moiſes.* in verbo *inſicco* XXXII. q. II. *quæ Normannos, & Anglicos veluti in complexionibus, & conſuetudinibus pares invitat ad fortiter bibendum.*

Hæc *le Rouille* Gallus, qui *conſuetud. Normanniæ* edidit, anno MDXXXIV. Quibus tamen ea, quæ ſententiam noſtram propugnant, & argumentorum pondere, & ſcriptorum quum numero, tum auctoritate longè ſuperantia quovis pendente, ad examen revocata maximo momento præponderabunt. Quid enim ſingularis illa *chronica chronicarum* ab obſcuro aliquo, eoque extero incerti ſeculi homine, ſcripta contra fidem & auctoritatem tot noſtrorum, quos ſupra appellavimus, ut qui in rebus noſtris maximè idonei teſtes ſunt?

Verum, SHOWERE, ne contra *Rouillium* tergi-verſari videar, eaque præterire velle, quibus reponere non poſſum, ad ſingula ab eo dicta mihi dicendum eſt. Primo igitur nihil eo abſurdius, aut ineptius, quod, teſte *chronica chronicarum*, de *S. Edoardo* R. dicit, nempe eum *Normannicæ conſuetudinis*, ** (iſtius ſcilicet quem *Rouillius* edidit) auctorem fuiſſe. Quo nihil inquam abſurdius, aut ineptius fingi poteſt, utpote in quo non ſolum multa, quæ *Edoardi* temporibus non conveniunt, ut charta *Philippi* Regis, & prælatorum *Normanniæ* literæ, cap. CXII, CXIII. ſed quamplurima etiam, quæ *Edoardum Normannis* dediſſe, quòd, ipſo regnante, in *Anglia* non uſitata

---

* And þ ilce ȝeþo eac ðа biſcopaſ heoſna ȝeðpilcna. ⁊ eac mine Ealðoꝛmanna. ⁊ ȝeneaꝛa ⁊ ic pille þ mine biſcopaſ. ⁊ ȝeneaꝛa ðæſ ðemaþ eallum ðe hio ȝehẏꝛꝛumian ȝebẏnaþ. *Quæ omnia, quum Epiſcopi, tum Ealdormanni, & Gerefæ noſtri faciunto. præterea volo ut Epiſcopi, & Gerefæ noſtri ex hoc omnes, judicent, qui eorum juriſdictionibus ſubjecti ſunt.* † LL. *Inæ.* c. VII. LL. *Æthelſt.* c. I. be ðeoꝛum. ‡ *Pur Parliamenter.* ** Verba ejus ſunt: *hujuſce Normannicæ conſuetudinis latorem ſive datorem.*

fuerint,

fuerint, impoſſibile eſt. Hujuſmodi ſunt omnia quorum neque in *Edoardi* legibus, quas *Anglis* à ſe emendatas dedit *Gulielmus* I. neque aliorum Regum legibus & conſtitutionibus, quæ etiamnum ſuperſunt, ullum veſtigium repertum eſt.

Præterea *conſuetudines iſtas Normanniæ*, ut ipſe non abſurde minus ſcribit, *Angliæ* S. *Edoardum* dediſſe, nemo iſtius temporis ſcriptorum, aut eorum qui ad id proximè ſcripſerunt, ſive apud *Anglos*, ſive *Normannos* tam ſtultus fuit, qui affirmare auſus eſt. [a] Contrà enim leges *Anglorum* & *Normannorum*, adeo neque eædem eundem auctorem habuerunt, neque adeo conſimiles in iſtis temporibus fuere, ut maxime fuerint diverſæ. Hoc monſtrant communitatis *Anglorum* preces, qui *Wilhelmum Angliæ* expugnatorem ſupplices rogaverunt, ut leges & conſuetudines patrias, leges *R. Edwardi* ipſis daret, in quibus patres eorum nati & enutriti erant.

Quod ſi *Edoardus* utrique genti leges adeo conformes dediſſet, cur ut ſuis legibus regerentur, *Gulielmum* rogaverunt *Angli*; aut cur ex ſingulis comitatibus *Gulielmus* earum ignarus, duodecim ſapientes eligeret, qui quæ eſſent leges iſtæ & conſuetudines, jurejurando obſtricti ei fideliter declararent? Quinetiam, ſi ſcriptoribus noſtris fides adhibenda, tantum abeſt ut Regnante *Edoardo S.* leges *Angliæ* cum iis *Normanniæ* convenirent, ut planè ſibi ipſis non eſſent conformes. Hoc probat nota iſta diſtincto inter *provincias* ſive *diſtrictus Danorum*, *Merciorum*, & *Weſt-Saxonum*, quæ non ſolum in LL. *Canuti* politicis, ſed in LL. *Edoardi* à *Gulielmo* conceſſis, & [b] emendatis, Danelaga, Myrcenalaga, & *Weſt-Saxenelaga* dicuntur. In illis enim juris-ditionibus non tantum diverſæ fuerunt leges [c] *Norfolcenſium*, *Suffolcenſium*, & *Northymbrorum* qui ex Dania & Norvegia oriundi ſunt; ſed etiam *Merciorum* & Weſt-Saxonum, qui ambo *Saxones* fuerunt, leges in multis differebant.

Apage igitur fabulam iſtam quam ex *cronica cronicarum* ſumptam appellat ſcriptorum noſtrorum ignarus *Rouilleus*, qui leges & conſuetudines *Normanniæ* ſuæ, ut ab *Edoardo Sancto* auctore quaſi inſtitutas venditaret, ſententiam ſuam ex eo firmare voluit, quod conformes eſſent cum *Angliæ* legibus; & ſpeciatim ex eo quod conſuetudo *Angliæ* ad probandum aliquid per *credentiam* XII *hominum* in uſu foret apud *Normannos*. Quo quidem nihil futilius. Etenim conformitas illa legum & conſuetudinum, quæ *Anglis* & *Normannis* communes erant, aliunde, quam à *S. Edoardo* & peti poteſt, & petenda quidem eſt. Nam primo *Gulielmus* ipſe conquæſtor, ut tradit *Eadmerus*, *uſus & leges, quas patres ejus, & ipſe in Normannia habere ſolebant, in Anglia ſervare volens, de hujuſmodi perſonis, Epiſcopos, Abbates, & alios principes per totam terram inſtituit, de quibus indignum judicaretur, ſi per omnia ſuis legibus poſtpoſita omni alia conſideratione non obedirent.* Secundo, à communi aliqua origine leges & conſuetudines nonnullas quum *Angli* tum *Normanni* derivare potuerunt, nempe à veteribus *Norvegis* & *Danis*, à quibus tam *Normanni*, quam *Dani*, qui *Anglis* leges dabant, oriundi ſunt. Hujuſmodi videtur eſſe lex illa *de Namio* à *Canuto* R. lata. c. 18. & inde integre ſumpta & tranſlata ad leges à *Gulielmo* I. *Anglis* datas. c. XLII. ut infra patet.

And ne nime nan man nane name. ne innan ſcýpan. ne ut of ðcýpe. æþ man habbe ðþýpa on hundþrebe hiſ þihteſ ȝebeðan; Liſ he æt ðam þþiddan cýne nan þiht nabbe. þan ſaſe he æt ðam ſeoþþan ſýðe to ſcýne ȝemote. ⁊ ſeo ſcýne him ſette þonne ſeoþðan andaȝan; Liſ ſe ðonne beþſte nime ðonne ȝeleaſe ȝe heonen ȝe ðanon. þ he mote hentan æftep hiſ aȝenan;

Ne prenge hum [d] nammil en conte ne [e] de fors d' ici quil eit tresfois [f] demand dreit el hundred u el conte, e ſil a la tiers fice ne pot dreit aver, alt à conte, é le cunte len a Sete le quart [g] jura, e ſe cili [h] de-fait de ki il ſe claime [i] dunt prenge conge qui il [k] puſſe nam prendre pur le ſon [l] lum e pref.

Nemo [m] *Namium, vel in comitatu, vel extra capito, niſi prius vel in centuria* (vel *comitatu*) *ter rectum petierit. & ſi tertia vice rectum non poteſt habere, quartâ adeat curiam comitatus, quæ quartum diem ei aſſignabit. Verum ſi ab illo deficiat, quod ſibi vindicabat, tum licentiam habeat capiendi Namium ubicunque poteſt ad ſuum uſum & commodum.* De Namiis itidem in LL. *Hen.*

---

a Chron. *Lichfeldenſe*. Archæonomia. edit. *Cantabr.* M.DCXLIV. p.158. *b Lagam* Eduuardi Regis vobis reddo cum illis emendationibus, quibus pater meus eam emendavit conſilio Baronum ſuorum. Inſtit. Hen. R. in text. *Roffenſi*, & in *Matth. Pariſ.* p. 55. *c* Chron. *Lichfeld.* LL. Hen. I. VI. IX. Quibus accedunt LL. *Edoardi Latinæ*. cap. 12. 37. & quæ ſcripta ſunt à *Gervaſio Tilburienſi* de *Scacc.* cap. 32. *propoſitis etiam legibus Anglicanis, ſecundum tripartitam earundem diſtinctionem, hoc eſt Merchenlage, Danlage, Weſt-Saxenlage, quaſdam reprobavit, quaſdam autem approbans illis tranſmarinas Neuſtriæ, quæ ad regni pacem efficaciſſime tuendam videbantur, adjecit.* Hæc *Gervaſii* noſtri, *Rovilleo Gallo-Normanno* plane contradicant. & quis, quæſo, præferendus eſt, noſter, an exterus? Noſtrorum gnarus, vel ignarus? ſcriptor antiquus, vel modernus? *d* Nam nul. *e* Dehors. *Sax.* ut oþ. *f* Demande dreit. *g* Jur *vel* jurn. *h Forſan* defaut. *i* Dunc. *k* Puiſſe. *l* Vox *Gallo-Francica*, vel *Franco-Gallica*. *Sax.* Luma, anluma, ȝeloma, *utenſile, utendum quid, quod uſui noſtro neceſſarium eſt.* *m* Id eſt, res omnes, præſertim animatæ, ut homo, pecus, ob debitum vel delictum diſtrictæ. vid. Gram. *Sax.* p. 164. in marg. & Horni *Myrroir des juſtices*, cap. II. ſect. XXVI. *Naam n' eſt autre choſe, que reſonable diſtreſſe. deux manieres ſont de Naams: Naam mort, ſicome des blees, vine & autres tielx chatelx; & Naam vief, ſicome de home, beſte, & tielx vife choſes.*

cap. XXIX. Bracton. l. 3. Tract, 2. cap. 37. *Myrroir de justices*, ut in margine. De Namiis multa etiam in *consuet. veteri Normanniæ*, speciatim cap. VII. quod inscribitur *de liberatione Namptorum*. ut & antiquis *Scotiæ* legibus. Quod tamen non probat *Normannicarum* legum *Edwardum* S. latorem fuisse; sed quum *Normannis Norvegorum* & *Danorum* posteris; tum *Anglis* sive *Dano-Saxonibus*, qui *Danos* dominos & legis latores habuerunt; tum denique *Scotis*, qui *Norvegis* & *Danis* olim succubuerunt, multasque olim de *Namiis* aliisque rebus consuetudines cum *Anglis* & *Nortmannis* consimiles habuerunt; à *Norvegis* & *Danis* suas de *Namiis* accersendas esse leges, in quorum antiquarum legum * codicibus, de *Namiis*, & pecoribus *Namii* nomine captis, quæ *Namfæ* dicuntur, multa quoque leguntur. Denique, fidem omnem superat *Nortmannos* à *Rollone* ad *Gulielmum Bastardum*, scilicet per centum & quinquaginta annos, sine suis legibus & institutis in *Neustria* vixisse, aut quibus tam diu more majorum usi essent rejectis, novas & alienas ab extero principe recepisse. Quorum alterutrum necesse est is dicat, qui in *Rouillei* sententiam pedibus euns *S. Edwardum Normannicæ* consuetudinis latorem & auctorem ausus fuerit affirmare.

Tertium argumentum, quo de origine *duodecemviralis* judicii sententia nostra impugnatur, sumptum est ex [a] libro *Assisarum*, An. XXVI. pl. 24. quod *Gallicè* sic scribitur. En Assise *de no dis.* deuant *Thorpe* monstre fuit per labbe, [b] de B. que ses predcēs. aver Conis. de plees, *&c.* d' aver orig. hors de court, *&c.* per usage, *&c.* en temps de Saint Edmund roies, *&c.* & que le Roy Hen. le prim. per chrē. confirm. *&c.* toutz lez usagez, *&c.* & quils avoient conis dez toutz manners des ples issint q̄. Iustic̄. dun bank, & daūt. ne Iustic. al assis prēd. ne mellassent rien, *&c.*

Hic est *clameus recti*, sive petitio Abbatis *Burienſis*, seu *Edmundiburgenſis*; ex quo constat eum in *rescripto Assisæ*, ut loquuntur forenses, sibi vendicasse actionum sive causarum cognitionem, atque determinationem, ut & rescripta, tam *Assisæ*, quam originalia alia, è curiis Regis data, idque ex usu, & præscriptione ducta à temporibus *S. Edmundi*, & *S. Edwardi Confessoris*, quorum uterque R. Angliæ prius extitit, quam à *Normanno Duce* vinceretur. Ad hanc rem probandam Abbas præterea varias ostendit [c] *Allocationes*, atque quod *Henricus I.* consuetudines istas confirmasset, & nominatim illam de causarum & quæstionum decisione, adeo ut neutrius [d] Banci, sive tribunalis, Justitiariis liceret se miscere, aut auctoritatem suam interponere.

Ex his, SHOWERE, quatuor colligit Regii tribunalis non ita pridem capitalis justitiarius, qui *juris oraculum* apud Anglos dici meruit, [e] *Edwardus Cokus* miles *Palatinus*. Primo vicecomites apud *Anglos* ante *Conquæstum*, quod dicunt, extitisse, quandoquidem Abbas *Burienſis* rescripta *Assisæ*, ut & alia singula rescripta originalia, utpote quibus prædecessores illius à temporibus *S. Edmundi*, *S. Edwardi* RR. gaudebant, vendicabat. Quæ vicecomiti semper inscripta ad eum solum mittuntur, nec ad alium quenquam mitti possunt, nisi forte ad [f] *Coronatorem*, ut appellant, idque in speciali aliqua causa vel negotio, quando is vicecomitis locum obtinet.

Secundo in antiquis istis ante conquæstum temporibus, in quibus *Brevia*, vel rescripta *assisæ* prædecessores Abbatis Burienſis ad vicecomitem mittebant, causas fuisse cognitas & definitas *fide & judicio duodecim hominum juratorum*, quippe quod *brevium* istorum solennia verba hæc sunt.

[g] REX VICECOMITI SALUTEM, *&c.* ET INTERIM FACIAS DUODECIM LIBEROS, ET LEGALES HOMINES DE VICINETO ILLO VIDERE, *&c.* vel [h] *hunc summone per bonos summonitores duodecim liberos, & legales homines de vicineto.*

Tertio, jus *Anglicanum*, *commune* dictum, idem prorsus, ac immutatum post conquæstum, quod ante eum fuit, perennâsse; propterea quod in antiquis istis *Anglo-Saxonum* temporibus rescripta *Assisæ*, aliaque rescripta originalia in curias Regias relegari ac remitti solebant.

Quarto, in istis etiam temporibus Curiam fuisse, quam *cancellariam* dicimus, utpote ex qua sola, neque aliunde petita prodeunt originalia rescripta universa.

Hæc & hujusmodi legens in *Coki* vestri scriptis, Cl. SHOWERE, tantum quum jurisconsultum, tum Judicem, in patriæ suæ antiquis consuetudinibus & constitutionibus avitis tam hospitem fuisse, equidem non possum non dolere. Etenim ut ab eo, quod ultimo loco quasi probatum venditat, incipiam; tantum abfuit, ut in temporibus ante *conquæstum* à quibus *Clameum* suum orditur *Abbas Burienſis*, curia, quam [i] *Cancellariam* dicimus, extiterit, ut sub ipso ingressu *Normannorum*, *Cancellarii* neque nomen neque dignitatem, ut postea, claruisse constat.

Apud *Anglo-Saxones*, qui cancellarii postea dicti erant apud *Anglo-Normannos*, BOCERAS appellati sunt: id est, SCRIBÆ, NOTARII, qui Regibus duntaxat ab epistolis & chartis fuerunt, in quibus scribendis, & forsan aliquando dictandis, operam navârunt.

---

* Vide *Loccenii* Lexicon juris *Sueo-Gothici*, in voce *Nam* & *Namfæ*, in *Verelii* Indice ling. vet. *Scytho-Scandicæ*. *a* Vide etiam *Fitzherberts* graunde abridgement. fol. 219. pl. 57. & *Brooks* graunde abridgement. p. 173. pl. 40. *b* Id est, *de Bury*. *c* *Allocatio* in nostro jure est rei ut veræ & probatæ receptio & admissio. *d* Intellige Bancum Regium, & Bancum communem, in quo tractantur *placita* communia. *e* In præfat. ad lectorem, quæ est ante lib. cui titulus *La tierce part des reports*. *f* De coronatore apud *Anglos* vide *Spelmanni* vel *Dufrensii* glossaria. *g* *Bracton.* lib. IV. cap. XVI. *h* *Glanvill.* lib. XIII. cap. 34. *i* Vide quæ in voce CANCELLARIUS scripsit *Hen. Spelmannus*: speciatim de cancellario apud *Anglo-Saxones* & *A. Normannos*.

Apud

Apud *Anglo-Normannos* pariter non ea fuit cancellarii dignitas & auctoritas, neque pro amplitudine muneris is locus, ad quem in ſequentibus temporibus ex parvis quidem initiis per varios quaſi gradus à cancellariis perventum eſt. Nam in vetuſtis iſtorum temporum chartis in loco inferiori utique ſubſcribit cancellarius pro Eccleſiaſtico ſuo ſtatu ac ordine, & non pro muneris ſui, quæ quidem parva jam tum fuit, dignitate. Sic in charta quadam *Gulielmi* II. qua abbatiam S. *Petri Bathoniæ*, *Johannei* Epiſcopo *Sumerſetenſi* ad ampliandos Epiſcopatûs redditus donat, *Rodbertus* cancellarius inter Regis capellanos æquales ſuos ſubſcribit.

Chartam iſtam dignam eſſe, quæ hic locum habeat, exiſtimo propter varias rationes. Primo, quod tum more *Anglo-Saxonico* cum crucis ſignis, tum Anglo-Normannico cum ſigillo Regis corroboratur.

Secundo, quod tot tempore æqualium virorum præſertim Eccleſiaſticorum, qui magni nominis fuerunt, illuſtris redditur. Denique quod Rotbertus iſte Cancellarius videtur is fuiſſe, qui in ſerie Cancellariorum Angliæ à *Spelmanno* in gloſſ. ſuo edita Robertus *Bluet* vel *Bloet* vocatur.

In ꝑpetuũ dĩcolıſ omnĩb; tam futurıſ ꝙ preſentıb:· Qıñ dõ omnıtenente tẽpora ſcıorum ordınante. & hıſ prout placuerıt finẽ ımponente celũ & terra. & omĩa que ın eıſ ſ̃t ſuo fine tranſıb̃t. & uıta nrã que ad temp⁹ floret. & cıto tãquã flos foenı decıdıt. uıdetur eſſe momentanea. ıdcırco cunctıſ agendũ. ut hıc bonıſ actıb; future beatıtudınıs mercemur gaudia abſq; omĩ ımmutatıone ꝑnnı̃t manſura, Quo cırca ego Wıllelm⁹ Wıllelmı regıs fılı⁹. dĩ dıſpoſıtıone monarcheſ brıtannıe promeæ meıq; patrıſ remedıo anıme. & regnı proſꝑıtate. & popl̃ı á dnõ mıhı collatı ſalute. acceſſi Johanni epõ abbatıã Scĩ petrı bathonıe. cũ omnıb⁹ apenditus tam ın uıllıſ quã ın cıuıtate & ınconſuetudınıb;. ıllıs vıdelic& quıb⁹ ſaıſıta erat ea dıe qua regnũ ſuſcepı. Dedı ınquã adſumerſetenſis epıſcopat⁹ augmentatıonẽ eoten⁹ preſertım ut ınıbı ınſtıtuat preſuleã ſedem. Anno dnĩce ıncarnatıonıſ. Mıll. xc. Regnı uero meı. iiii. Indıctıone. xiii. vi. kl̃. Febr. Luna. iii. pepigı ıd ın eorum optımatũ meorum preſentıa. ✠ quorum Nõıa ſubt̃ ſ̃t annexa. & ut perpoſtĩtateſ ſuccedenteſ apud quoſq; hoĩeſ ueritatıſ amatores ꝑſeueret ratũ. mee regıe auctorıtatıſ annecto ſigillum. ſed & propria manu mea depingo crucıſ dnĩce ſignum. Lanfranco archĩpſule machınante ¦Wıntonıe factũ ẽ donũ huı⁹ beneficıı. Mıll. lxxxviii. anno abĩcarnatıone dnĩ. Scdo uero anno regnı regıſ Wıllı fılıı prıorıſ. Will. Confirmatıo aut̃ huıus charte facta ẽ apud douerſã. eo tẽpore qd̃ ſupı⁹ determınatũ eſt;

✠ Ego Thomaſ archıẽpſ eboracenſıſ laudauı.
Ego Maurıcı⁹ londonıenſıſ ẽpſ corroborauı.
✠ Ego Walchelm⁹ wıntonıenſıs ẽpſ aptauı.
Ego Oſmund⁹ ſarbıenſıſ ẽpſ conſolıdauı.
Ego Osb̃n⁹ exonıenſıs ẽpſ confirmauı.
Ego Remıgı⁹ lıncolıenſıs ẽpſ aſtruxı.
Ego Rotb̃t⁹ herefordenſıs ẽpſ audıuı.
Ego Rotb̃t⁹ ceſtrenſıs ẽpſ conſpexı.
✠ Ego Cunnulf⁹ rouerceſtrenſıſ epſ annuı.
Ego Woleſtann⁹ wıgreceſtrenſıs epſ acceſſi.
Ego Radulf⁹ cıceſtrenſıſ epſ uıdı.
Ego Herb̃t⁹ tetfordenſıſ epſ audıuı.
Ego Goıffrıd⁹ conſtantıenſıſ hoc exquıſıuı.
✠ Ego Ego Hoell⁹ cenomannenſıſ epſ ınterfuı.
✠ Ego Wıdo abb̃aſ Scĩ Auguſtını cantuarıı.
✠ Ego Gıſleb̃t⁹ ab̃b̃ S petrı weſtmonaſterıı.
Ego Turſtın⁹ abbaſ gleſtonıenſıſ.
Ego Sỳmeon abbas de elı.
Ego Balduın⁹ abbaſ ſcĩ eadmundı.
Ego Ragınald⁹ abbaſ de abendona.
Ego Rotb̃t⁹ ab̃b̃ S Petrı wıntonıe.
Ego Walter⁹ abbaſ de euesham.
Ego Pauluſ ab̃b̃. ſcĩ albanı.
Ego Odo abbaſ de certıſeıo.
Ego Godefrıd⁹ ab̃b̃. de malmesb̃ıa.
Ego Goısb̃t⁹ abbaſ de bello.
Ego Serlo abbaſ de gloeceſtra.
Ego Goısfrıd⁹ mala terra.
✠ Ego Roger⁹ comeſ.
Ego Rotb̃t⁹ comeſ.
✠ Ego Sỳmon comeſ.
Ego Hugo comeſ.
✠ Ego Alan⁹ comeſ.

Ego Henrıc⁹ comeſ.
Ego Walter⁹ comeſ.
Ego Wıllm⁹ comeſ.
Ego Rotb̃t⁹ fılı⁹ hannonıſ.
Ego Phılıpp⁹ capellan⁹.
✠ Ego Rotb̃t⁹ cancelları⁹.
Ego Samſon capellan⁹.
✠ Egg Turgıſ⁹ capellan⁹.
✠ Ego Gerald⁹ capellan⁹.
Ego Anſger⁹ capellan⁹.
Ego Herb̃t⁹ capellan⁹.
✠ Ego Wıllelm⁹ capellan⁹.
✠ Ego En rān⁹ capellan⁹.
✠ Ego Ranulf⁹ capellan⁹.
✠ Ego Petr⁹ capellan⁹.
✠ Ego Tuſald⁹ capellan⁹.
Ego Eudo dapıfer.
Ego Juo dapıfer.
Ego Hanno dapıfer.
Ego Roger⁹ dapıfer.
Ego Wıllm⁹ dapıfer.
Ego Rotb̃t⁹ de oılı.
Ego Vrſo de abetot.
Rotb̃t⁹ dıſpenſator.
Hugo de portu.
Roger⁹ de buſleıo.
Rannulf⁹ peuerelluſ.
Wıllm⁹ peuerell⁹.
✠ Aıulfus uicecomeſ.
✠ Aluerad⁹ de lıncola.
✠ Ernulf⁹ de hefdıng.
✠ Folco crıſpın⁹.

Sigillum ſimul cum cera periit, ſericâ tamen appendiculâ, quæ ceram tenuit, remanente.

Sic in charta quadam Henrici primi qua manerium de *Thorp* Eccleſiæ Norwicenſi dedit An. MCI. Rogerus Cancellarius, Abbatibus omnibus & Epiſcopis poſtpoſitus inter capellanos ſubſignat.

Nondum ad forum juris communis, nondum ad prætorii dignitatem ſurrexiſſet, ut Spelmannus, qui ſic ſcribit: conſtat hodie cancellaria tribus partibus, è collegio ſcribarum regiorum, è foro juris communis, è prætorio boni & Æqui. His omnibus ſolus præeſt cancellarius, collegio nempe miniſter principalis: foro judex canone circumſcriptus: prætorio arbiter honorarius à Rege datus. Miniſterium ejus antiquæ eſt originis; poteſtas forenſis mediæ; prætoria recentioris.

Sed licèt in eo falſus eſt *Cokus*, quod in antiquis iſtis temporibus curiam extitiſſe affirmat, quam *Cancellariam* appellamus, tamen qui Cokum propugnare velit aliquis forſan reſpondebit, Antiquæ eſſe originis eam partem Cancellariæ, nempe Collegium iſtud ſcribarum, ſive officina brevium & Chartarum regiarum, Cui Cancellarius præeſt, & è quo petita dantur brevia, ſeu reſcripta illa originalia, ſpeciatim reſcripta *aſſiſæ*, quæ longo uſu, & præſcriptione ducta à temporibus S. Edmundi, & S. Edwardi ſibi vendicabat Abbas Burienſis. Antiquæ eſſe originis eam partem *Cancellariæ* fateor, ut quæ *Scaccarii* primo pars fuit, quod curiarum omnium regiarum apud Anglo-Normannos antiquiſſima eſt. Veruntamen non tam altæ eſt originis, quam eſſe contendendum eſt ab iis, qui *Coki* ſententiam velint defendere. Etenim nullum tale fuiſſe ſcribarum forenſium Collegium in Anglo-Saxonum temporibus, Cui Cancellarius præfuit, ex iis conſtat: Primo quod Regis ſcriba à Normannis ſcriptoribus *Cancellarius* dictus, in aula, non in foro, officio ſuo functus eſt. Secundo, quod conſtitutio, vel politia forenſis apud Anglo-Saxones longe alia fuit, ut ſupra oſtendi, quum quæ talem *brevium* officinam requiret, utpote apud quos cauſæ omnes, liteſque * *domi* cognitæ, & determinatæ eſſent, in ſingulis Centuriis, trithingis, comitatibus, urbibus, & curiis Dominorum, quorum jus audiendi, & finiendi cauſas, *Sac* & *Soc* eſt appellatum. *Domi*, inquam, audiri, & finiri Cauſæ ſolebant apud Anglo-Saxones, eo tamen ordine, ut à † Centuriis ad trithingas deferebantur cauſæ, à trithingis imo & curiis dominorum ad comitatus curias, in [a] quibus ſi quis jus impetrare non poterat, Regem licebat appellare. Nondum enim majorum Gentium Cauſæ (ſeu *placita*) à curiis comitatuum ad curiam domini Regis tractæ erant. Contrà ab ingreſſu Normannorum curiæ comitatuum dignitatem ſuam priſtinam, ut ſupra oſtendi, aliquandiu retinuerunt, uſque ad *Henrici* II. tempora, cum Juſtitiarii Regis non amplius in comitatus ad audiendas cauſas legati eſſent, quemadmodum in [b] placito de *Pinendenam*, in quo *Goisfridus* Epiſcopus Conſtantienſis *loco Regis fuit*, ut & in [c] contentione iſta inter *Gundulfum*, & *Pichot*, cui præerat Regis Juſtitiarius Odo Epiſcopus Bajocenſis: ſed cauſæ, quæ in *Scyris* vel Comitiis placitari, & terminari ſolebant coram comite, vel ejus vicecomite, ante adventum *Normannorum*, & poſtea à Regis Juſtitiariis, tum primum ab iis ad [d] curiam Regis, coram Juſtitiario ejus audiendæ, tractæ & ablatæ erant. Cauſis autem à *Scyris* ad curiam Regis ſic tractis, creſcebat indies *querelantium* numerus, qui ad Dominum R. vel juſtitiarios ejus de injuriis factis clamarent. Delatis vero ab omnibus regni partibus ad curiam R. querelis, Cancellarius, qui ab Epiſtolis, chartis & reſcriptis Regi erat, ex aulico duntaxat miniſtro factus curiæ Regis *Officialis*, augere numerum ſcribarum neceſſe habuit, & Collegium quaſi ſub ſe inſtituere, in quo, tanquam in communi regni officina, reſcripta forenſia, à noſtris dicta *brevia originalia*, quod iis inchoantur omnes lites, formarentur, & ſolennibus fori verbis formatæ in omnes regni partes mitterentur. Hic ortus, hæc origo fuit Cancellarii, ut Magiſtratus forenſis, qui in Scaccario à ſiniſtra Juſtitiarii regii, paulum procedente tempore, adſeſſor ſedere ſolebat; adeo ut in eo ſine illius conſenſu, & conſilio, haud longo à primis iſtis *Cancellariæ* initiis, nihil magni momenti factum eſſet.

Hic etiam ortus, & origo fuit *reſcriptorum forenſium*, ſive brevium originalium, quæ in omnes comitatus ad vicecomites è *Cancellaria*, ſive potius è ſuprema Scaccarii curia, cujus Cancellaria pars erat, tum primum expediri, & mitti ſolebant. Et Speciatim, quoad *Aſſiſarum reſcripta*, *Magna aſſiſa* ipſa, à qua denominantur, antiquiora eſſe non poſſunt. Magnam autem Aſſiſam, ut ingens populo beneficium inſtituiſſe *Henricum* II. teſtatur *Glanvillus* lib. II. cap. VII. Obtinente ergo nova hac forenſi conſtitutione, quæ teſte Glanvillo tollendi duelli gratia ab *Henrico* II. inventa eſt, Juſtitiarius regis omnes liberos Comitatus homines, ut coram ipſo ſe ſiſterent, non ſine graviſſimo & populi & Curiæ incommodo citari cum diſcerneret, magis commodum, idoneum, & opportunum, & è re etiam publica magis fore judicabat, certum & definitum eorundem numerum datis ad vicecomitem reſcriptis regis nomine citare; & cum definitus ex iis numerus ciendus, & arceſſendus eſſet, quem, quæſo, magis aptum gratumve *Normannigenæ*, qui de eo Conſulerent, comprobarent, quam, qui apud eorum majores tam in *Scandia*, quam in Normannia ab antiquiſſimis temporibus in uſu fuiſſet, DUODENARIUM? Is quidem numerus fuit liberorum hominum totius Com. Cant. quem eligi præcepit Odo Normannus Bajocenſis Epiſcopus, cum curiæ præſideret, in qua diſceptata erat lis, quæ orta erat inter Gundulfum R. Epiſcopum, & *Pichot* V. comitem.

---

* *Sax.* æt hæm. LL. Edgari R. c. 3. † Edoardi R. c. 34. [a] LL. Edgari R. c. 3. [b] Text. *Roff.* fol. 108. a. [c] Text. *Roff.* fol. 145. b. [d] Vide *Glanvillum*, lib. I. cap. 1, 2, 3, 4.

Apage

Apage igitur, SHOWERE, concluſiones iſtas *Coki* omnes de *reſcriptis aſſiſæ* ante conquæſtum ad vicecomitem miſſis; de cauſis tum cognitis, & definitis *fide, & judicio duodecim virorum*; de reſcriptis Aſſiſæ jam olim, ut nunc in curias Regis remiſſis; denique de Cancellaria, quam curiam tum fuiſſe, quæ nunc eſt, fruſtra contendit, quod ex ea ſola reſcripta originalia univerſa jam nunc petuntur, & ante aliquot ſecula non aliunde petita fuerunt.

Hæc omnia contra fidem, & auctoritatem teſtium maxime idoneorum, quos ex *Codd.* editis, & nondum editis ad partes noſtras vocavimus. His auctoribus, contrà atque *Cokus* animo finxit, omnia conſtant; nimirum vicecomites in *Anglo-Saxonum* temporibus non regis miniſtros, ſed *Ealdermannorum* fuiſſe vicarios, cauſaſque apud eos *domi* tum audiri ſolitas per omnes liberos homines, quibus *Curiæ* ſupra nominatæ frequentandæ erant, & non per definitum aliquem eorum numerum. His, inquam, auctoribus ea tunc fuit Anglorum *politiæ forenſis* conſtitutio, qua quidem immutata manente neque reſcriptis regiis, præſertim *aſſiſæ* reſcriptis, neque officina *Cancellariæ*, ex qua formata reſcripta illa prodirent, iis opus eſſe potuit. Quinetiam manente integra forenſi iſta conſtitutione, curiæ regis, in quas reſcripta illa remiſſa fuiſſe ſibi perſuadet *Cokus*, nondum inſtitutæ erant.

Apage iterum concluſiones iſtas omnes inanes, falſas, & celebri ſuo nomine plane indignas, quas *Cokus* in re forenſi antiqua minus verſatus elicuit ex placito Abbatis *Burienſis*, in quo vendicabat jura & privilegia habendi reſcripta *Aſſiſæ*, & originalia reſcripta alia à curiis regis petita, idque longo uſu à temporibus S. *Edmundi*, & S. *Edwardi* RR. quo nihil quidem abſurdius dici potuit. Nam S. *Edmundus* Rex, & Martyr, qui paſſus eſt, An. DCCCLXX. Cœnobii nomine ſuo poſt multorum intervallum annorum inſigniti neque fundator eſſe potuit, neque privilegiorum auctor, quæ longo uſu ab illius temporibus, hoc eſt, ante conſtructam in honorem S. Edmundi Eccleſiam, Abbas *Edmundiburgenſis* ſibi jure arrogabat. Primus, qui Eccleſiam, ad quam Corpus S. Edmundi R. tranſlatum erat, terris dotavit, Edmundus Rex fuit in Anno DCCCCXLV. Sed non admodum floruit ante Canuti magni tempora, qui, ut *Sueni* patris Sacrilegam in hanc Eccleſiam impietatem expiaret, novo opere inſtauravit, coronam ſuam S. Martyri obtulit, monachos cum abbate induxit, prædia multa, & magna, & inter alia ipſum oppidum integrum donavit. Cui ipſi monachi per ſenaſcallum ſuum præfuerunt, & jus dixerunt. Verum neque in * chartis, quæ ſuperſunt, ſive *Edmundi* R. ſive *Canuti* M. ſive *Harda-Canuti*, ſive *Wilhelmi* I. neque denique in privilegiis & exemptionibus cœnobii *Edmundiburgenſis*, quæ ſane multa, & magna in monaſtico Anglicano recenſentur, de vindicato illo jure, habendi reſcripta originalia, ſpeciatim reſcripta *aſſiſæ* è curia regis petita, quicquam aut diſerte dictum eſt, aut ita deſcriptum ex quo inferri poteſt. Quamobrem, SHOWERE, inter commenta monachorum numerandus eſt iſte, Abbatis Edmundi-Burgenſis prætextus; inter commenta, inquam, monachorum, *qui*, ut loquitur † *Johannes Marshamus* noſter, *nimium faciles fuerunt in iis tradendis, quæ ad ſuarum Eccleſiarum gloriam conferre putarunt, & in contexendis hiſtoriolis, referciendiſque cœnobiorum monumentis audacem nimis navarunt operam.* Inter hiſtoriolas illas digna omnino eſt, quæ recenſeatur, [a] fabula illa de S. *Edmundi* R. Corpore, quod licet telis, & ſagittis confoſſum, flagris laceratum, capite denique truncatum, incorruptum tamen, integrum, illæſum, & ſpiranti ſimillimum, abſque cicatricibus, abſque omni vulneris ſigno, in ſepulchro repertum eſt. Ejuſdem etiam furfuris ſunt, quæ Abbas iſte *Edmundiburgenſis* à temporibus S. *Edmundi* in placito ſuo ſibi vendicabat, ut & eorum *allocationes*, quas memorat, & confirmationes *Henrici* primi, quo regnante, ut verbis [b] legis ab illo ferri dictæ utar, in *ſcyres motis*, vel comitatuum curiis, *agebantur primo debita veræ Chriſtianitatis jura*; *ſecundo regis placita*; poſtremo *cauſæ ſingulorum dignis ſatisfactionibus explebantur.* Imo lege iſta non tantum de *Scyres motis*, ſed *Burgimotis*, & Hundredis duodecies in anno congregandis ſancitum eſt; & de transferendis cauſis in *trithingas* cum penuria judicum in *hundredis* foret. Quinetiam & de multis aliis, quæ monſtrant *cauſas* nondum ab iſtis curiis ad curiam Regis eſſe tractas, neque querelas populi ad Regem aut Juſtitiarium ejus tum deferri eſſe ſolitas, & conſequenter neque *reſcripta forenſia*, quæ ad vicecomites miſſa ab iis in curias regis remiſſa ſunt, adhuc in uſu fuiſſe.

Supra obſervavi, SHOWERE, apud *Nortmannos*, & eorum majores, *duodecimviralem* cauſarum audientiam ab antiquis temporibus uſitatam fuiſſe; ac proinde cùm, Henrico II. regnante, è liberis comitatus hominibus certus & definitus numerus ad eam rem ſtatuendus eſſet, qui ad curias Regis citarentur, *Duodenarium* placuiſſe. *Anglo-Normanni* enim *Normannorum*, ut *Normanni Norvegorum*, quorum nepotes erant, exempla moreſque ſecuti ſunt. Poſteri ſcilicet majorum, quibus, [c] pro numero Deorum Dearumque, *duodenario* nihil ſanctius, nihil antiquius fuit; ac ſi in ipſo hoc numero ſecreta quædam eſſet religio, ut inquit *Henricus Spelmannus*. Hinc dum [d] *Odinus Aſgardi*, quæ metropolis fuit *Aſaheimi*, vel *Aſalandiæ*, *Tanai* ad ortum conterminæ, princeps fuit, mos obtinuiſſe dicitur, ut duodecim præfecti cæteris eminentiores, DIAR ſeu DROT-

---

* Monaſt. Anglican. Vol. I. † In propylæo ad Monaſt. Anglican. *a* Monaſt. *Anglican.* Vol. I. *b* LL. Hen. I. cap. VII. *c* Tolff eru Aeſer godkunigir, *duodecim ſunt Aſæ divinis afficiendi honoribus.* Edd. *Iſland.* Mythol. XIX. Totidem *Deæ*, ſeu *Aſyniæ* enumerantur. Myth. XXX. *d* Heims kringla, ſive *Hiſt. Reg. Sept.* à *Snor. Sturl.* conſcript. *Stockholmiæ*, M.DC.XC.VII. cap. II.

NAR dicti curam gererent ſacrorum, & populo jus dicerent. Sic duodecim virorum magna quondam auctoritas, & uſus in R. R. eligendis, & majoris momenti negotiis. Duodecim viri è qualibet præfectura nominati *Sverrum* in foro Oirenſi elegerunt in Regem. Chron. *Norv.* 504. XII viri *Haquinum Haquini* è Schola Nidroſienſi adductum, in Regem eligerunt. p. 600. XII viri magno *Haquino* homagium præſtiterunt in foro *Egeroenſi.* p. 762. Unde hodie è qualibet *Norvegiæ* præfectura, XII viri conſcribuntur, qui Regi *Daniæ* homagium præſtituri ſunt. In * libro cui **hirdskraa** titulus ante trecentos plus minus annos *Norvegicè* ſcripto, de jure aulico antiquo *Norvegico*, legimus fuiſſe ſancitum, ut ſiquando eo deventum foret, ut nemo è ſtirpe regia *Norvegiæ* ſupereſſet, qui in Regem crearetur, tum nominandos eſſe duodecim ſapientia & prudentia præſtantiſſimos homines, qui, durante interregno, ad pacem tuendam, & conſervandam continuo per regnum diſcurſitarent. Sic adhiberi olim ſolebant duodecim igniti vomeres in vulgari per *Ordaliam* purgatione; & *Gulielmus* I. acquiſita *Anglia*, duodeno pro more majorum gaudens numero, duodecim viros ex ſingulis comitatibus elegit, qui jurati leges ſuas & conſuetudines illi patefacerent. De duodenaria numerandi ratione, quæ *tolfræd* apud Septentrionales populos appellatur, tractavimus in Gram. *Iſlandicæ*, cap. VI. & ne nimius in hac re forem, non dubitandum, SHOWERE, me judice, eſt, quin *Namdariorum* priſcus ille in cognoſcendis cauſis uſus, qui apud veteres *Scandiæ* incolas olim ab utraque litigantium parte nominabantur, poſtea ex auctoritate publica conſtituti, & *Aſſeſſores* dicti, ex *duodenarii numeri* religione ortum ſuum habuerit, quæ ab antiquiſſimis temporibus, Septentrionalium Gentium animis alte fixa erat.

Miraberis hic forſan, SHOWERE, me Dom. *Johannis Spelmanni* H. F. ſententiam hic ſiluiſſe, qui in *Ælfredi* ſui vitâ tradit regem illum *duodecimvirale* cauſarum judicium primum inſtituiſſe. Ea fateor non ſolum Joh. *Spelmanni*, ſed doctiſſ. etiam *Ob. Walkeri*, qui vitam *Ælfredi* à *Spelmanno* ſcriptam annotationibus illuſtravit, ſententia eſt. Sed eorum neque auctoritatem moror, neque ſententiam à me ad examen revocandam arbitror; quod omnia argumenta ſive teſtimonia, quibus eam adſtruere conantur, in ſuperioribus à me infirmata & diluta ſunt. Ambo legem *Ælfredi*, quæ in fœdere quod cum *Guthruno* tertia eſt, de compurgatione *Thani regii* per duodecem conſacramentales, latam de *duodecim virali Cauſarum judicio*, ut quam plurimi alii, male intelligunt. *Hornum* præterea, quo nihil mendacius, ad partes ſuas advocant, cum imprimis *Aſſerius* diligentiſſimus *Ælfredi* vitæ ſcriptor citandus iis teſtis foret, ſi de hoc *Ælfredi* inſtituto quid ſcripſiſſet; ut eum maxime opporteret ſcribere, ſi *Ælfredus*, illius auctor extitiſſet.

Hactenus, SHOWERE, *antiquorum amantiſſime*, de Actis Curiarum *Scyrenſium* ſive comitatuum apud *Anglos*, & de earum priſtina dignitate, auctoritateque, qua fuit quum ante, tum poſt debellatam à *Normannis Angliam*. In quibus reſuſcitandis, dum ſtrenue navarem operam, ex cauſa maxime notabili, quæ diſceptata erat inter Epiſcopum *Roffenſem*, & vicecomitem *Cantiæ*, de duodecimviralis cauſarum examinis & judicii initiis, diſſertatiunculam componendi occaſio mihi data eſt. Quæ ſi tibi æque in legendo, ac in ſcribendo mihi, placuerit, beatum me ſentiam, & oleum meum operamque omnem in ea ſcribenda bene impendiſſe.

Jam vero cum Deo O. M. progrediamur ad ea proferenda, quæ ſecundo loco, quam utilis ſimul & jucunda ſit Lingg. Vett. *Septentrionalium* ſcientia; & quanti doctis, præſertim Antiquarum conſuetudinum ſtudioſis, habenda ſit, cum iis, quæ ſupra traduntur, commonſtrant. E tenebris ergo ſuis in theatrum tandem prodeant majorum nonnulla *teſtamenta*. Quibus in lucem evocandis me de doctis non male meriturum ſperabo, ſiquidem qui edidit *Vett.* teſtamentorum fragmenta aliqua & formulas, quæ *Græci* olim & *Romani*, fecerunt, de rep. literaria optime meruiſſe judicatur *Barn. Briſſonius*, ut & *Janus Gruterus*, *Aldus*que *Ciceronis* operum editor, qui ſpurium & ſuppoſititium idem teſtamentum ambo ediderunt, quod id genuinorum ſolennibus verbis falſarius condidiſſet.

In primam autem ſcenam producatur, quod fecerunt *Brihtricus*, *Ælfrici* cujuſdam magnatis *Thanus*, & conjux ejus *Ælfſwitha*, teſtamentum. Hoc ante centum annos demptis quatuor publicum fecit, plaudentibus venerandæ antiquitatis cultoribus, ex hoſpitio *Lincolnienſi*, *Gulielmus Lambardus* inter legum conſultos, † *Jocelino* teſte, domeſtici juris peritiſſimus, è Codice, MS. Eccleſiæ *Roffenſis*, cui epigraphe *Textus Roffenſis.* fol. 144. Idem quoque dignum judicamus, quod recuſum choream ducat teſtamentorum, quæ infra *Philo-Saxonibus* ſpectanda exhibemus; præſertim juris *Anglicani* ſtudioſis, qui rei teſtamentariæ, & ſolennium verborum, quibus utebantur teſtamenta facientes *Anglo-Saxones*, notitiam aliquam habere cupiunt.

---

* Editus erat hic liber *Hafniæ*, curis & ſumptibus *Joh. Reſenii*, An. M. DC. LXXIII. † In præfatione *ante Ælfredi* res geſtas ab *Aſſerio* ſcriptas, & in *Saxonicis* literis à *Dayo* excuſas.

TESTA-

Testamentum Byrhtrici & Ælfswythæ Uxoris ejus Saxonice & Latine.

Ðiſ iſ bẏſhtſnicef ⁊ ælf-ſpẏðe hiſ piſef nihſta cpiðe. ðe hi cpæðon on meapaham on heoſna maȝa ȝepitneſſe. þ pæſ pulfſtan ucca. ⁊ pulfſie hiſ bſoðoſ. ⁊ ſiſeð ælfſneðef ſuna. ⁊ pulfſie ſe blaca. ⁊ pine pſeoſt. ⁊ ælfȝaſ on meapaham. ⁊ pulfeh oſ-beȝef ſuna. ⁊ ælfeh hiſ bſoðoſ. ⁊ bẏſhtſapa ælfſnicef laf. ⁊ bſẏhtſic hiſæ mæȝ. ⁊ ælfſtan biſceoſ æſeſt hiſ kẏne-hlafoſðe ænne beah. on hunð eahtotiȝan mancẏſan ȝolðef. ⁊ an hanð-ſecſ. on eal ſpa miclan. ⁊ feoſef hoſſ. tpa ȝe-pæðeðe. ⁊ tpa ſpeoſð ȝefetelſoðe. ⁊ tpeȝen hafocaſ. ⁊ ealle hiſ heaðoſ-hunðaſ. ⁊ ðæſe hlæfðian ænne beah on ðſittiȝan mancẏſan ȝolðef. ⁊ ænne ſteðan. to foſe-ſpſæce. þ ſe cpẏðe. ſtanðan moſte. ⁊ foſ hiſ ſaple ⁊ hiſ ẏlðſena. into ſcē anðſeæ. tpa ſulunȝ æt ðene-tune. anð hio foſ hiſe ſaple ⁊ hiſe ẏlðſena. tpa æt lanȝan-felða. ⁊ þiðeſ in foſ hẏ. ðſittiȝ mancẏſ ȝolðef:· Anð ænne ſpeoſbeah. on xl. mancẏſan. ⁊ ane cuppan ſeolfſnene. ⁊ healfne bænð ȝẏlðenne. ⁊ ælce ȝeaſe to þeoſa ȝe-mẏnðe. tpeȝſa ðaȝa feoſ me. of hæſlholte. ⁊ ii. of poðſinȝa-beſan. ⁊ ii. of bæplinȝan. ⁊ ii. of hæſiȝeaſðef-hamme. ⁊ to cpiſteſ ciſcan. lx. mancẏſ ȝolðef. xxx. ðam biſcope. xxx. ðam hiſoðe. ⁊ ænne ſpeoſ-beah. on. lxxx. mancẏſ. ⁊ tpa cuppan ſeolfſnene. ⁊ ðæt land æt meapaham. ⁊ to ſcē auȝuſtine. ðſittiȝ mancẏſ ȝolðef ⁊ tpa cuppan ſeolfſnene. ⁊ healfne bænð ȝẏlðenne.

Anð þ land æt bæſnæntan. bẏſhſapa hiſe bæȝ. ⁊ æfteſ hiſe bæȝe into ſcē anðſee. foſ unc. ⁊ uncſe ẏlðſan. ⁊ bæplinȝaſ pulfehe. ⁊ he ſelle. x. hunð pæneȝa. into ſcē anðſee foſ unc ⁊ uncſe ẏlðſan; ⁊ pulfſie poðſinȝa-bẏſaſ. innon þ ȝecẏnðe; ⁊ ſiſeðe. hæſlholt. innon þ ȝecẏnðe; ⁊ pulfeȝe ⁊ elfeȝe hiſ bſeðeſ hefiȝeaſðef-hamme. innon þ ȝecẏnðe. pulfeȝe þ inland. ⁊ ælfeȝe þ ut-land.

Anð pulfſtane uccan. polcneſ-ſteðe. innon þ ȝecẏnðe. ⁊ an hanð ſecſ. on ðſim punðan. ⁊ ða tẏn hẏða on ſtſæt-tune. into þæm mẏnſtſe. to polcneſ-ſteðe; ⁊ þ land æt fealcna-ham. æfteſ bẏſhtſapa ðæȝe. into ſcē anðſee. foſ ælfſic hiſe hlafoſð ⁊ hiſ ẏlðſan. ſpa heoſa cpẏðe pæſ. ⁊ bſomleah. æfteſ bſihtſapa ðæȝe. into ſcē anðſea. ſpa ælfſic hiſe hlafoſð hit becpæð. foſ hine ⁊ hiſ ẏlðſan. ⁊ ſnoðinȝc-land eac. into ſcē anðſea. æfteſ hiſe ðæȝe. ſpa ælfeſe hit be-cpæð ælfſiceſ fæðeſ. ⁊ he ſeoððan. on ȝepitneſſe. eaðȝife ðæſe hlæfðian. ⁊ oðan anceopiſceoſeſ. ⁊ ælfeȝeſ ælfſtaneſ ſuna. ⁊ ælfſiceſ hiſ bſoðoſ. ⁊ ælfnoþeſ pilian. ⁊ ȝoðſineſ æt fecham. ⁊ eaðſiceſ æt ho. ⁊ ælfſieſ ſpeoſteſ on cnoȝðæne; ⁊ pulfſane. lx. mancoſ ȝolðef to ðælanne foſ unc ⁊ uncſe ẏlðſan. ⁊ oðeſ ſpilc pulfſiȝe to ðælanne. ⁊ hæbban heom pið ȝoð ȝemæne ȝif hẏ hit ne ðon; ⁊ pulfſiȝe. tẏðiceſeȝ. ⁊ ða boc. innon þ ȝe-cẏnðe. ⁊ ii. ſpuſan. on iii. punðan. ⁊ ic biðde foſ ȝoðef lufan minne leofan hlafoſð þ he ne ðafiȝe þ æniȝ man unceſne cpiðe apænðe. ⁊ ic biðde ealle ȝoðef ſfeonð þ hi ðaſto ſilſtan. hæbbe pið ȝoð ȝemæne þe hit bſiece. ⁊ ȝoð him ſẏ ſẏmle milðe þe hit healðan pille.

Sequitur Verſio per monachos Roffenſes, *Latinè.*

Hæc eſt ultima commendatio ſive rerum ſuarum pro deo diſtributio, quam fecerunt ſimul *Brihtricus* & *Ælfsuuitha* uxor ejus, appropinquante die mortis eorum in villa quæ vocatur *Meapeham*, teſtibus his præſentibus de propriis *parentibus* ſuis, videlicet *Uulfſtano* cognomine *Ucca*, & *Uulfſio* fratre ejus, & *Siredo* filio *Ælfredi*, & *Uulfsio* cognomine *Blaca*, & *Wine* presbytero,

& *Ælfgaro* in *Meapaham* & *Wulfego* filio *Ordegi*, & *Ælfego* fratre ejus, & *Brihtwara Ælfrici* relicta, & *Brythrico* ejus conſanguineo, & Ælfſtano epiſcopo. Primum naturali domino ſuo *regi* armillam auream quæ habebat octoginta mancas auri, & unum handſeax tantundem auri habentem, & quatuor equos, duos ex eis optime ſaleratos, & duos gladios optime adornatos, & duos accipitres, & omnes canes ſuos venaticos. Et * dominæ ſuæ * *Reginæ* armillam unam quæ habebat triginta mancas auri; & unum equum emiſſarium, eo pacto ut adjuvaret eum apud Regem, quatenus

** Ita, SHOWERE, reddit interpres *Saxonica* ðæne hlæfdian. Quamvis enim apud veteres *Francos*, fœmininum à kuning deductum, nempe kuninginna *reginam* denotabat, *Anglo-Saxones* tamen, quibus à ſuo cyning vel cyng, fœmininum non formare licuit, duobus aliis vocabulis ad REGINAM ſignificandam uſi ſunt, LFEN & DLÆFDIA, quorum iſtud UXOREM hoc DOMINAM primo denotabat. Uſu vero obtinente, utrumque REGINAM, quum *conjugem*, tum *relictam* in ſenſu relativo; tum denique in abſoluto ſenſu REGINAM, quæ ſummo jure imperabat, deſignabant.

Quoad primum ſcilicet Lpen, REGINAN *conjugem*, ſive Regis conſortem ſignificat, Chron. *Sax. Gibſ.* DCC.XXI. Dep Æþelburh Lpen topeapp tantun, *hoc anno Æthelburga REGINA* (Inæ R) *caſtrum tantunenſe deſtruxit. Bed.* Eccleſ. Hiſt. L. IV. c. 19. Ecgfriþ ſe cyning him gehet ge lond ge mycel feoh to gefyllanne. gif he þa Lpene gefpannian. ⁊ gelæran mihte þ heo bpucan polde hif gefynfcipef, *Ecgfridus promiſit, ſe ei terras ac pecunias multas eße donaturum, ſi* REGINÆ *poſſit perſuadere ejus uti connubio.* REGINAM regis relictam ſignificat in verſionis *Saxonicæ* MS. *Oroſii*, lib. I. cap. VII, quod *Lat.* Codicis eſt IV. Æfter hif deaðe Sameþamif hif Lpen fenge æghef ge to þam gepinne ge to þam pice. Seo ilce Lpen Sameþamif fyðþan þat pice pæf on hyne gepealde. Sic etiam vocantur *Tomyris* iſtius verſionis cap. IV. lib. II. & *Cleopatra*, *Julii Cæſaris* relicta, lib. VI. verſionis cap. XIII. and he him het to pife gefeccean Cleopatpan þa Lpene þa hæfde Iuliuf æf. Cleopatpa hif Lpen peaf ðgefylmeð. REGINAM etiam, quæ ſupremo jure imperat, ſignificat, *Matth.* XII. 42. Suðdæleg Lpen apift on dome, *regina auſtri ſurget in judicio.* Sic in *Oroſii* lib. I. cap. XV. verſionis MS. X. *Amazonum* REGINÆ hac voce denotantur: heopa Lpena Mapperia. ⁊ Lampida pæpan hatene. Ðæf pæf Mapperia feo Lpen ofslagen. Ðæf pæpon tpa Lpena þ pæpan gefpeoftpa Antiopa. ⁊ Opithia.

Quemadmodum etiam τὸ Lpen emphaticè uſurpârunt *Anglo-Saxones* ad deſignandam in triplici illo ſenſu REGINAM; ſic etiam citerioris ævi, præſertim apud eos ſcriptores, in trina illa ſignificatione τῆς hlæfdia, quod alias hlæfdiga, hlævdia, hlæfdig, hlævdig & hlafdia, ſcribitur, uſi ſunt. REGINAM regis conjugem hic in *Brythrici*, & Ælfſwithes teſtamento τὸ hlæfdia ſignificat, ut & in Chron. *Sax. Gibſ.* An. M.LII. And fe Cyng gaf þæpe hlæfdian eall þ heo æf ahte, *& rex* (Eadwardus) *reſtituit reginæ, quicquid prius habuerat.* REGINAM regis relictam ſignificat ejuſdem *Chronici* p. 183. ⁊ Eadgiþ ſeo hlafdig forðferde on pinceaſtre, *& Eadgitha regina* (R. Eadwardi relicta) *deceſſit in urbe Winceſtrienſi.* REGINAM denique, cui ſummi imperii jus ac poteſtas erat, ſignificat ejuſdem etiam Chronici pagg. 103, 104, 106, 107. ubi *Æthelfleda* de cujus rebus geſtis liber erat ſcriptus, qui in Catalogo vet. libb. in prima pag. MS. ad Eccl. *Dunelmenſ.* pertinentis videndo, *Elfledes boc* vocatur, & quæ, mortuo marito *Ætheredo* duce Merciorum, ſummo imperio eos gubernabat, vocatur hlæfdig: ut, her com Æþelflæd Myrcna hlæfdige. —þy heo Myrcna anpealð mið mihte hlafordome healdende pær, *quo ea Merciorum imperium juſtâ dominatione tenuit.* Ut enim hlaford DOMINUS emphatice poſitum *Regem* ſæpe denotat: Sic hlafordome hic *regiam dominationem* ſignificare contendendum eſt, quòd Æthelfleda plane REGINA, ſive ſuprema *Merciorum* domina erat. Nam, ut *Joh. Brompton* Abbas *Jorvallenſis* in Chronico ſuo Col. 834. 26. *tantæ potentiæ fertur fuiſſe, ut à quibuſdam non ſolum* DOMINA *vel* REGINA, *verum etiam* REX *ad laudem & excellentiam vocaretur.* Ex quibus *Jorvallenſis* verbis conſtat hlafdia vel hlæfdia DOMINAM, ut DOMINA *reginam* aliquando denotat, ſignificare. Hinc tandem *Ælfledam* REGINAM vocat *H. Huntingdon* in ſuo de ejus laude Carmine: *Tu* REGINA *potens* REX*que trophæa parans.* Hinc etiam *Matildam* imperatricem *Hen. I.* filiam, cui totius *Angliæ* proceres ſacramentum fidelitatis & homagium fecerant, *Angli* pro vernaculo ſuæ linguæ idiomate DLÆFDIÆ, *i. e.* DOMINÆ, nomine receperunt, eamque appellatione illa à *Matilda* R. *Stephani* uxore, quæ Lingef cpen vocatur, Chron. *Sax. Gibſ.* p. 242. recte diſtinxerunt. Sic continuat. ad *Florentium*, p. 677. *Interpellavit* DOMINAM (hlæfdian) *Anglorum Regina pro domino ſuo rege capto.* Quapropter, me judice, redarguendus eſt diligentiſſimus & luculentiſſimus hiſtoriæ *Anglicanæ* ſcriptor, *Jacobus Tyrrellus*, qui in *R. Bradeium*, ſuum in hiſtoria *Anglicana* ducem, ſemper obliquus, candorem, ſi non fidem in illo requirit, propterea quod in libro ſuo, cujus Epigraphe, **A compleat Hiſtory of England**, p. 283. iſta, & iſtiuſmodi dicta *Malmesburienſis*; (SI IN DOMINAM RECIPERET. —NEC DUBITAVIT EPISCOPUS IMPERATRICEM IN DOMINAM ANGLIÆ RECIPERE.) *Anglice* reddebat: **if he would receive her, as Queen. —The Biſhop then acknowledged her Queen of England.** Verum ſcriptorum, qui ante *Tyrrellum* extiterunt, quem vidi, nemo, *Anglos Matildam* in *reginam* ſub DOMINÆ appellatione recepiſſe negavit. Etenim & ipſa, & immor-

quatinus iſta commendatio ſive diſtributio rerum ſuarum firma & ſtabilis eſſet poſt mortem ſuam, Et pro anima ſua & omnium antiquorum ſuorum dedit æccleſiæ Sancti Andreæ duas ſullingas terræ in danituna, & ipſa *Ælfsuuitha* ſimiliter dedit eidem aeccleſiæ Sancti Andreæ pro anima ſua & omnium parentum ſuorum duas ſullingas terræ quæ vocantur *Langafelda*, & præter hæc dedit eidem aeccleſiæ xxx mancas auri & unam torquem auream de XL mancis auri, & unam cupam argenteam, & dimidiam vittam capitis auream. Et omni anno in diebus anniuerſariorum ſuorum ordinaverunt ſervitoribus aeccleſiæ Sancti Andreæ firmam duorum dierum de terra illa quæ vocatur *Hæſleholt*, & duorum dierum de *Uuotringeberia*, & duorum dierum de *Bærlinges*, & duorum dierum de *Herigetes-ham*. Et aeccleſiæ Xpī. Cantuariæ dederunt ſexaginta mancas auri. xxx. archiepiſcopo. xxx. conventui fratrum, & unam torquem auream, quæ habebat octoginta mancas auri, & duas cuppas argenteas, & terram illam quæ vocatur *Meapeham*. Et aeccleſiæ Sancti Auguſtini dederunt xxx. mancas auri, & duas cuppas argenteas, & dimidiam vittam auream. Et terram illam quæ vocatur Dærente dederunt *Brihtwaræ* in diebus vitæ ejus tantum, & poſt mortem ejus aeccleſiæ Sancti Andreæ pro ſe & anteceſſoribus ſuis. Et *Berlinges* dederunt cuidam nomine *Wulfego* tali pacto, ut ipſe daret inde omni anno decies centum denarios pro ſe, & pro anteceſſoribus ſuis, aeccleſiæ Sancti Andreæ. Et cuidam *Wulfſio* dederunt uuoꝺrynʒebyri, ſibi & ſuæ progeniei in hereditatem futuram. & *Siredo* hæſel-holt, & *Wulfego* & *Ælfego* fratri ſuo hergeteſ-ham, in hereditatem futuram, & cuidam *Wulfſtano* cognomine *Ucca* terram quæ vocatur *Wolcneſtede*. & illas x. hydas terræ quæ ſunt in ſtrættuna, dederunt monaſterio de Wolcneſteda. Et poſt mortem *Bryhtwaræ* terram de Falcheham dederunt aeccleſiæ Sancti Andreæ, & *Bromlegam* ſimiliter poſt mortem ejus, ſicut *Ælfricus* dominus ejus dederat eam eidem aeccleſiæ. ſimiliter dederunt & *Snodilande* eidem aeccleſiæ poſt mortem *Brihtwaræ*, ſicut *Ælferus* filius *Ælfrici* eam prius dederat ipſi aeccleſiæ, & ipſe poſtea per teſtimonium *Æadgivæ* reginæ, & *Odonis* archiepiſcopi, & *Ælfegi* filii *Ælfſtani*, & *Ælfrici* fratris ejus, & *Ælfnodi* cognomine *Pilia*, & *Goduuini* de Fecham, & *Eadrici* de ho, & *Ælfſii* prbri de Croindene. Et cuidam *Wulfſtano* dederunt LX. mancas auri dividere pauperibus: pro animabus ſuis, & cuidam Wulffio tantundem dividere pro animabus eorum, & cum deo agant judi-

---

immortalis memoriæ frater ejus *Gloceſtrienſis Comes*, cum *Anglis* egerunt, ut ipſam tanquam *Hen. I.* filiam & hæredem, cui omnis *Anglia* & *Normannia* jurata eſſet, in REGNUM reciperent, *W. Malmeſ.* p. 106. 51. Homagium etiam & fidelitatem, qui eam in DOMINAM recipiebant, ut *reginæ* dederunt. *Traditur* (inquit *continuat.* ad *Florentium* p. 676.) *ejus imperio urbs nobiliſſima Wintoniæ, datur ejus* DOMINIO CORONA *regni Angliæ.* Et paulo poſt; *venit illa, totiuſque civitatis & circumjacentis Regionis ſuſcepit* DOMINIUM *atque* HOMINIUM. In *Reginam* ergo *Matildam* receperunt, qui ab ejus partibus ſteterunt. Nec de eo dubitavit SHOWERE, veſter *Eadwardus Cokus* juris *Anglicani* oraculum, in libro qui inſcribitur, **the firſt part of the Inſtitutes**, p. 7. ubi de appellationibus regum agens, ſic de *Matilda* loquitur: **Maud the ſole daughter and heir of Hen. I. wrote** *Matildis imperatrix Hen. Regis filia, & Anglorum* DOMINA, **divers of whoſe creations and grants I have ſeen.** Dein pergit ad recenſendos RR. *Angliæ*, qui ſe *dominos Hiberniæ*, tum cum illius reges eſſent, appellari voluerunt. *Johan.* etiam *Seldenus*, in libro cui titulus, **Titles of Honour**, *Matildam* etiam REGINAM agnoſcit, p. 36. ubi ſic ſcribit: **and as Kings with their ſubjects of the greater name have been ever ſtyled by it** DOMINUS; **ſo Queens have had, and uſed the name of** DOMINA, **as Lady Maud called herſelf,** *Imperatrix Hen. Regis filia, & Anglorum* DOMINA. Sed objicit vir clariſſ. *Matildam* in ſigilli ſui epigraphe, ſe REGINAM *Romanorum, &* DOMINAM *Anglorum* appellaſſe, quod (inquit) haud oportebat eam facere, ſi utriuſque populi ſe *reginam* pariter credidiſſet: verum id ut faceret maxime oportebat, quod in Aula *Cæſarea, Regina Romanorum* appellaretur, apud Anglos vero vernaculo DOMINÆ nomine, in regnum admitteretur: præterea, inquit, *Henricus* Epiſcopus *Wintonienſis* eam DOMINAM *Andegavenſium* vocavit, quæ ſecundum *Bradeyi* verſionem reddenda ſunt **Queen of the Aniobins.** Minime vero, quoniam ANDEGAVIA non regnum erat, ſed ducatus; & Matilda illius domina, domina tantum conſors, ſive conjugalis, non autem ſuprema, quæ *Andegavis* ſummo jure imperabat; *Anglorum* vero domina ſuprema *Matilda* erat, qui fidelitatem ei ut patris ſui hæredi juraverant, & apud quos regio jure & poteſtate, quoad potuit, utebatur. Accedit, quod loco *regii* nominis, **konungur**, veteres reges *Scanorum*, i. e. veteres RR. *Norvegiæ*, *Daniæ*, & *Sueoniæ*, appellatione **rꝛ drotten**, quod *dominum* ſignificat in antiquis ſcriptoribus inſigniri ſolent. Et ut **drotten**, olim erat *Rex*: ſic **drotta**, *domina*, poſtea **drottning**, & in compoſita declinatione **drotningen**, hodie corruptè **dronning** erat *Regina*: ut in Bibliis *Islandicis*, lib. *Regum*, cap. x. 1, 4, 10, 13. *Nehem.* xi, 6. *Eſther.* i. 9. *Matth.* xii. 42. Vide etiam **heims kringla**, ſive *hiſtoriam R.R. Septentrionalium à Snorrone Sturlonide conſcriptam*, quam in ingens orbis literarii beneficium nuper editam, verſione gemina & notis illuſtravit *Joh. Peringskiold.* cap. CXLVIII. Quamobrem, Cl. SHOWERE, ſi non ab errore & lapſu, nam labi & errare humanum eſt; ſaltem à doli crimine vindicandus eſt Hiſtoriæ *Angl.* pater *Bradeijus*; cujus Manibus, ut qui à morte erat abreptus tum quum ad ſui defenſionem accinctus eſſet, has inferias conſecro.

cium niſi fideliter fecerint. Ego *Brihtricus* pro Dei amore rogo dominum meum dulciſſimum, ut iſta noſtra donatio inviolabilis permaneat, nec eam à quoquam violari permittat, ſimiliter rogamus & petimus omnes amicos Dei, quatenus nobis in hac re adjutores exiſtant. Et quicunque eam aliquatenus violare præſumpſerint, ab ipſo domino Xto. judice, æternum recipiant Judicium, & qui eam inviolabilem conſervaverint, dominum ſibi ſentiant affore propicium.

Teſtamentum Wulfari, *è Regeſto* Abbatiæ *S.* Petri *de* Bath. *p.* 88. *Chart.* 22. *In Bibl. C. C. C. C.*

Ic pulfaru bidde minne leofan hlafordd æþelred kyning to ælmyrran þ ic mote beon miner cyðer pynde. Ic kyðe þe leof on ðirum geppite hpær ic geann into baðum to Scē Petper mynrtre. for mine eapman raple. ⁊ for minra yldrena þe me min ar afcom. ⁊ mine æhta. þ ir þonne þ ic geann ðæden into ðære halgan rtope aner beager ir on rextigum mancurrum golder. ⁊ anre blede ir on þriddan healfon punde. ⁊ tpegea gyldenra roda. ⁊ aner mærreneafer mid eallum þam ðe ðæto gebyred. ⁊ aner hpicg-hpægler þær relertan þe ic hæbbe. ⁊ aner beddneafer mid pahdyfte. ⁊ mid hoppycytan. ⁊ mid eallum þam þe þæto gebyred. And ic geann Ælfene abbode þær lander æt fenrcer-forda mid mete. ⁊ mid * mannum. ⁊ mid ealne tyl'de. rpa ðæto getilod bið. And ic geann pulfmæne minum yldran runa þær lander æt clatfordtune mid mete. ⁊ mid mennum. ⁊ mid ealne tilþe. ⁊ ðælon hi þ heafodbotl him betpeonan rpa rihte rpa hi rihtlicort magon. þ heora æghper hir gelice micel habbon. And ælfpine minum gyngran runa ic geann þer lander æt leage. mid mete. ⁊ mid mannum. ⁊ mid eallne til'de. And þer lander æt healhtune. mid mete. ⁊ mid mannum. ⁊ mid eallne til'de. And þer lander æt hocgertune. mid mete. ⁊ mid mannum. ⁊ mid eallne til'de. ⁊ ðrittiga mancurra golder. And ic geann godan minre yldran dehter þer lander æt punfnod. mid mete. ⁊ mid mannum. ⁊ mid eallne til'de. ⁊ tpegea cuppena on feoper pundum. ⁊ aner bender on ðritigum mancurrum golder. ⁊ tpegea pneonar. ⁊ aner pifrcruder ealler. And alfpare minre gyntran dehter ic geann ealler þær pifrcruder þe þenro lafe bið. And pulfmæne minum runa. ⁊ ælfpine minum oþrum runa. ⁊ alfpare minre dehter heora ðreoðra ælcum ic geann tpegea cuppena on godum feo. And ic gean pulfmæne minum runa aner heallpahpifter. ⁊ aner beddneafer. ælfpine minum oþrum runa ic geann aner heall-neafer. ⁊ aner burneafer. mid beod-neafe. ⁊ mid eallum hpæglum rpa ðenro gebyred. And ic geann minum feoper cnihtum. ælmære. ⁊ ælfpende. ⁊ pulfpice. ⁊ pulfrtane aner bender on tpentigum mancurrum golder. Ac ic geann eallum minum hired pifmannum to gemanum aner goder carteneper pel gepenoder. And ic pylle þ þa þe to minre are for þ hi ridon tpentig fneot manna. tyne be eartan ⁊ tyne be pertan. And æfre ælce geare ealle gemænelice ane feorme into Baðum rpa gode rpa hi bette þurhteon magon to rpylcre tide rpælce heom eallum þince þ hi bett ⁊ gepirenlicort hi forð bringan magon. rpylce heora rpylce þir gelærte. hæbbe he goder milte ⁊ mine. and rpylce heora rpylce þir gelærtan nelle. hæbbe he hit him pið ðone hehrtan gemæne. þ ir re roða god. þe ealle gercearta gerceop ⁊ gepophte.

Badanothi Beottingi Testamentum.
E Bibl. Cott. Auguſtus. II.

Ic badonoð beottinг cyðo ⁊ pritan hato hu min pilla ir ðet min æfre-lond fere þe. ic et, aeðeluulfe cyninge begæt ⁊ gebohte mid fullum friodome on æce æfre æfter minum dege ⁊ minra æfre-pearda ðet ir miner pifer ⁊ minra bearna, ic pille æprt me reolfne gode allmehtigum forgeofan to ðere rtope æt cnirter cirican ⁊ min bearn ðær lifferr gedoan ⁊ prib ⁊ cild ðæm hlafordde ⁊ higum ⁊ ðære rtope befertan ober minne dei to fri'de ⁊ to mundbyrde. ⁊ to hlafordddome on ðæm dingum ðe him ðearf rie ⁊ hie brucen londer hiora dei ⁊ higon gefeorhmien to minre tide rpæ hie roelert. ðurhtion megen ⁊ higon ur mid heora godcundum godum rpæ gemynen rpæ ur aplic ⁊ him ælmerlic

---

* *Anglo-Saxones*, quibus ſervitus in uſu erat, nomina ſervorum & ſervarum ſuarum prædialium, cum eorum liberis glebæ etiam adſcriptiis, mandare literis ſolebant, quaſi bonorum ſuorum partem: ut conſtat è text. *Roffenſis* fol. 162.a.. ðir pæpon ða æhtemen into pulda. ham ⁊ heora offrinc. ðar man dyde ðiden of Æ. gleffolda. tottel ⁊ eadrig hir brodðor. and heora oftream. ⁊ totteler ruften ⁊ hine cild. ⁊ hir ruften dohtor. ⁊ hine tpa cild. ðar comon ruðan of cincer tune. æþelflede ⁊ hine cild. ⁊ of æglefforda rigburh. ⁊ hine cild. ⁊ garrig ⁊ hir pif. ⁊ boia ⁊ hir pif. ⁊ heora oftream. ⁊ þar comon of cealce. bunel ⁊ hir pif. ⁊ hidda ⁊ hir pif. ⁊ nobbald ⁊ hir pif. ⁊ heora oftream:. Ða gebohte ælfrtan þ land ælfeher fader æt eadmunde cince mid eallum þam þe ðar ontod on ece yrfe mid hund tpelftigan mancer an golder. ⁊ mid þritti-gan pundan:.

ꝛiæ ȝ ðonne oꝑeꝛ hioꝛa ðei piꝑeꝛ ȝ cilda. Ic bebeode on ȝodeꝛ noman ðæt mon aȝeꝑe ðæt land inn niȝum to heoꝛa beode him to bꝛuccanne on ece æꝛꝑe. ꝛꝑæ him leoꝑaꝛt ꝛie. ȝ ic bidde hiȝon ꝑoꝛ ȝodeꝛ luꝑe ðæt ꝛe monn ꝛe hiȝon londeꝛ unnen to bꝛucanne ða ilcan pi-ꝛan leꝛte on ꝛꝑæꝛendum to minꝛe tide ȝ ða ȝodcundan lean minꝛe ꝛaule mid ȝeꝛece ꝛꝑæ hit mine æꝛꝑe numan æꝛ on-ꝛtellen. ðonne iꝛ min pilla ðæt ðiꝛꝛa ȝeꝛꝛiota ꝛien tꝛa ȝelice. oðeꝛ habben hiȝon mid boecum oðeꝛ mine æꝛꝑe-peaꝛdaꝛ heoꝛa dei ðonne iꝛ ðæꝛ landeꝛ ðe ic hiȝum ꝛelle, xvi. ȝioc æꝛðæ londeꝛ ȝ medꝛe..... all on æce æꝛꝑe to bꝛucanne ȝeminne de ...e æꝛꝑeꝛ ꝛꝑæ to ationne ꝛꝑæ me meꝛt ꝛeð ȝ hioꝑaꝛt ꝛie.

✠ Leolnoð aꝛc̄ epiꝛc̄ ðiꝛ ꝑꝛito ȝ ꝑeꝛtniæ mid cꝛiꝛteꝛ ꝛode-tacne.
✠ Alcheꝛe dux ðiꝛꝛ ꝑꝛito ȝ ðeaꝑiæ.
✠ Bæȝmund ꝑꝛb̄ aþ̄ þiꝛꝛ ꝑꝛito ȝ þeaꝑiæ
✠ Ðyrenoð ꝑꝛ̄ ðiꝛꝛ ꝑꝛito ȝ þeaꝑiæ.
✠ Þiȝmund ꝑꝛ̄.
✠ Baðenoð ꝑꝛ̄.
✠ Oꝛmund ꝑꝛ̄.
✠ Suiþbeꝛht biāc.
✠ Ðyðel.
✠ Lichuꝛ.
✠ Siȝemund.
✠ Eðelpulꝑ.
✠ Tile.
✠ Lynebeꝛht.
✠ Æðelꝛeð
✠ Baðanoð.

Abbæ Vicecomitis Testamentum,
E Bibl. Cott. Auguſtus. A. 2.

✠ Ic abba ȝeꝛoeꝑa cyðe ȝ ꝑꝛitan hate hu min pilla iꝛ þæt mon ymb min æꝛꝑe ȝeðoe æꝑteꝛ minū dæȝe. æꝛeꝛt ymb min lond þe ic hæbbe ȝ me ȝod lah. ȝ ic æt minum hlaꝑoꝛdum be-ȝæt. iꝛ min pilla ȝiꝑ me ȝod beaꝛneꝛ unnan pille. ðæt hit ꝑoe to londe æꝑteꝛ me ȝ hiꝛ bꝛuce mid minū ȝemeccan ȝ ꝛioððan ꝛꝑæ ꝑoꝛð min cynn ða hꝛile þe ȝod pille ðæt deaꝛa æniȝ ꝛie. þe londeꝛ peoꝛðe ꝛie. ȝ land ȝehalðan cunne. ȝiꝑ me ðonne ȝiꝑeðe ꝛie ðæt ic beaꝛn beȝeotanne meȝe. þonne iꝛ min pilla þæt hit hæbbe min *puꝑ ða hꝛile ðe hia hit mid clenniꝛꝛe ȝehalðan pile. ȝ min bꝛoðaꝛ alchheꝛe hiꝛe ꝑultume ȝ þæt lond hiꝛe nytt ȝe-doe, ȝ him man ꝛelle an halꝑ ꝛpulunȝ and ciollan-dene to habbanne ȝ to bꝛucanne piððan ðe he ðy ȝeoꝛnliocaꝛ hiꝛe ðeaꝛꝑa be-ȝa ȝ be-ꝑiotiȝe. ȝ mon ꝛelle him to ðæm londe. iiii oxan, and ii cy, and l ꝛcepa ȝ ænne hoꝛn, ȝiꝑ man puꝑ ðonne hia nylle mid clenniꝛꝛe ꝛꝑæ ȝe-halðan. ȝ hiꝛe lioꝑꝛe ꝛie oðeꝛ hemed to niomanne. ðonne ꝑeon mine meȝaꝛ to ðen londe. ȝ hiꝛe aȝeꝑen hiꝛe aȝen. ȝiꝑ hiꝛe ðonne leoꝑꝛe ꝛie almynꝛteꝛ to ȝanȝan ne oðða ꝛuð to ꝑoꝛanne ðonne aȝeꝑen hie tpeȝen mine meȝaꝛ alchheꝛe ȝ aeðelpalð hiꝛe tꝛa ðuꝛenda ȝ ꝑon him to ðen londe, ȝ aȝeꝑe mon to limiȝe l, eapa, and v cy, ꝑoꝛe me, ȝ mon ꝛelle to ꝑolcanꝛtant pin mid minū lice. x oxan. and x cy. and c, eapa. and c, ꝛpina, and hiȝum an ꝛundꝛan, d, pendinȝaꝛ piððan ðe min puꝑ þeꝛ be nuȝe inȝanȝeꝛ ꝛꝑæ mid minū lice ꝛꝑæ ꝛioððan yꝑeꝛꝛan doȝꝛe ꝛꝑæ hꝛæðeꝛ ꝛꝑæ hiꝛe lioꝑꝛe ꝛie. ȝiꝑ hiȝan ðonne oððe hlaꝑoꝛð þæt nylle hiꝛe mynꝛteꝛ-liꝑeꝛ ȝeunnan. oðða hia ꝛiolꝑ̄ nylle. ȝ hiꝛe oðeꝛ ðinȝ lioꝑꝛe ꝛie, þonne aȝeꝑe mon ten hund pendinȝaꝛ inn mid minū lice me piðð leȝeꝛꝛtope ȝ hiȝum an ꝛundꝛan ꝑiꝑ hund pendinȝaꝛ, ꝑoꝛe mine ꝛaple, ȝ ic bidde ȝ bebeode ꝛꝑælc mon ꝛe ðæt min lond hebbe ðæt he ælce ȝeꝛe aȝeꝑe ðen hiȝum æt ꝑolcanꝛtop l. ambꝛa maltez and vi. ambꝛa ȝnuta and iii. peȝa ꝛpiceꝛ ȝ ane ceꝛeꝛ. and cccc. hlaꝑa ȝ an hꝛiðꝛ and vi. ꝛcep, ȝ ꝛꝑælc monn ꝛe ðe to minum æꝛꝑe ꝑoe ðonne ȝe-dele he ælcum meꝛꝛeꝑpeoꝛtum binnan cent mancuꝛ ȝolðeꝛ. ȝ ælcum ȝodeꝛ ðiope pendinȝaꝛ, ȝ to ꝛcē petꝛe min pæꝛ ȝelð tꝛa ðuꝛenda ȝ ꝑneoðomund ꝑoe to minū ꝛpeoꝛð ȝ aȝeꝑe ðeꝛ æt ꝑeoꝑeꝛ ðuꝛenda ȝ him mon ꝑoꝛȝeꝑe ðeꝛ an ðꝛeotene hund pendinȝaꝛ. ȝ ȝiꝑ mine bꝛoðaꝛ æꝛꝑepeaꝛð ȝeꝛtꝛionen ðe londeꝛ peoꝛþe ꝛie þonne ann ic ðem londeꝛ. ȝiꝑ hie ne ȝeꝛtꝛionen deð ðe him ꝛylꝑū ælleꝛ hꝛæt ꝛele æꝑteꝛ hioꝛa deȝe. ann ic hiꝛ ꝑneoðomunde ȝiꝑ he ðonne liꝑeꝛ biþ. ȝiꝑ him elleꝛ hꝛæt ꝛæleþ ðonne ann ic hiꝛ minꝛa ꝛꝑæꝛteꝛ ꝛuna ꝛꝑælcum ꝛe hit ȝeðian pile ȝ him ȝiꝑeþe biþ, ȝ ȝiꝑ þæt ȝeꝛele þæt mine cynn to ðan clane ȝeꝛite þæt ðeꝛ þeaꝛa nan ne ꝛie ðe londeꝛ peoꝛþe. ꝛie þonne ꝑoe ꝛe hlaꝑoꝛð to and þa hiȝon æt knihteꝛ ciꝛican ȝ hit minum ȝaꝛte nytt ȝeðoen. an þaꝛ neðenne ic hit ðiðeꝛ ꝛelle ðe ꝛe monn ꝛe þe knihteꝛ ciꝛican hlaꝑoꝛð ꝛie ꝛe min ȝ minꝛa eꝑꝑe-peaꝛða ꝑoꝛe-ꝛꝑneoca ȝ mundboꝛa ȝ an hiꝛ hlaꝑoꝛðdome pe bian moten.

✠ Ic Leolnoþ mid ȝodeꝛ ȝeꝑe æꝛcebiꝛcop þiꝛ ꝑꝛite ȝ ðeaꝑie ȝ mid cꝛiꝛteꝛ ꝛoð-tacne hit ꝑeꝛtin.
✠ Ic Beaȝmund ꝑꝛ̄ aþ̄ þiꝛ þeaꝑie ȝ ꝑꝛite.
✠ Ic Þæꝛ-haꝛd ꝑꝛ̄ aþ̄ þiꝛ þeaꝑie ȝ ꝑꝛite.
✠ Ic Aeþelhun ꝑꝛ̄ þiꝛ þeaꝑie ȝ ꝑꝛite.
✠ Ic Abba ꝑꝛ̄ þiꝛ þeaꝑie ȝ ꝑꝛite.
✠ Ic Þiȝmund ꝑꝛ̄ þiꝛ þeaꝑie ȝ ꝑꝛite.
✠ Ic Loꝑ ꝑꝛ̄ þiꝛ þeaꝑie ȝ ꝑꝛite.
✠ Ic Oꝛmund ꝑꝛ̄ þiꝛ þeaꝑie ȝ ꝑꝛite
✠ Ic Þealheꝛe biāc̄ þiꝛ ꝑꝛite ȝ þeaꝑie.
✠ Ic Baðanoð biāc̄ þiꝛ ꝑꝛite ȝ ðeaꝑie.
✠ Ic Abba ȝe-peoꝛa þiꝛ ꝑꝛite ȝ ꝑeꝛtnie mid Kniꝛteꝛ ꝛode-tacne.
✠ Ic Deabeꝛh biāc̄ þiꝛ ꝑꝛite ȝ þeaꝑie.
✠ Ic Noþꝑulꝑ ꝛubbiāc̄ þiꝛ ꝑꝛite ȝ þeaꝑie.
✠ Ic Þeolheꝛe ꝛubbiāc̄ þiꝛ ꝑꝛite ȝ þeaꝑie.
✠ Ic Liolpulꝑ ꝛubbiāc̄ þiꝛ ꝑꝛite ȝ þeaꝑie.

* Id eſt. Dum vidua manens à ſecundis nuptiis abſtineret.

Teſtamentum *Byrhtrici* & *Ælfswithæ* ante centum & quatuor annos à *Will. Lambardo* in itinerario ſuo *Cantiæ* editum, denuo in doctorum gratiam publicandum cenſui, SHOWERE, quum quod à cl. viris * *Joh. Seldeno*, & † *Hen. Spelmanno* citatur: tum etiam quod antiquam illam conſtitutionem *Impp. Theodoſii* & *Valentiniani* oſtendit; qua permiſſum erat marito & uxori ut conjunctim teſtamentum facerent, quo alter alteri ſuperſtes, & dein ambobus defunctis, hæredes & legatarii, quos eſſe voluerunt, in bonorum poſſeſſione ſuccederent. Id genus teſtamenti *formula* ſolennis, quæ quidem digna eſt ut à Te conſulatur, SHOWERE, extat apud *Marculfum*, cap. LXXI.

Quoad tempus in quo *Byrhtricus* fecit teſtamentum ſuum, id quidem cognoſci non poteſt; quod in quo ſcriptum erat neque annus, neque menſis, neque dies deſignatur. Neque enim jus civile Romanum, quo conſtitutum erat, ut uno eodemque tempore ſeptem teſtibus adhibitis, & ſubſcriptione teſtium, ſignacula teſtamentis imponerentur, requirebat, ut annus, quo facta à quoquam teſtamenta erant, à tabellionibus notaretur. Seculum, in quo *Byrthricus* vixit, noſcitur ex eo, in quo floruit patronus ejus *Ælfricus*, quod fuit poſt annum DCCCC.LXXXIII. regnante *Æthelredo*, quando [a] dux *Merciæ* factus erat, uſque ad annum M.XVI. in quo interfectus fuit. Aliquo igitur intermedio viventis *Ælfrici* Ducis anno, cliens ejus ſive *Thanus*, iſque opulentiſſimus, *Byrthricus* teſtamentum ſuum fecit; in quo etiam tradit *Ælfherum*, *Ælfrici* patrem, qui floruit regnantibus *Edgaro* & *Edweardo* martyre, de bonis ſuis ſolenniter etiam teſtatum fuiſſe. Sed ante hæc tempora, teſtamentorum factionem apud *Anglo-Saxones* obtinuiſſe, luculente probat *Ælfredi* R. lex 37, quæ, ut exiſtimat *H. Spelmannus*, de teſtamento datis & legatis intelligenda eſt, & non de donationibus, quas INTER VIVOS jus civile appellat, quod ſine ulla mortis cogitatione factæ, non omnino comparantur legatis. Imo R. ipſe *Ælfredus* teſtamentum etiam condidit in publicis regni comitiis, in quo etiam *Æthelwulfum* R. patrem ſuum teſtamento terras ſuas legaſſe dicit. *Badanothus Beottingus* teſtatus eſt, regnante *Ecgbertho Æthelwulfi* patre. Quin etiam regnante INA R. qui *Ceadwellæ* ſucceſſit, An. DCLXXXVIII. & *Romæ* mortuus eſt, An. DCCXXVIII. teſtamentorum ſolennem factionem apud *Anglo-Saxones* in uſu fuiſſe, teſtamentum probat, quod [c] HEAN fundator, & primus Abbas cœnobii *Abbendonenſis* feciſſe dicitur, in *Abbendonenſis* Eccleſiæ hiſtoria, bibl. *Cotton.* cujus nota eſt *Claudius*, c. 9, 10. Porro, teſtamentorum uſum apud *Anglo-Saxones* inoleviſſe ex quo, regibus ad fidem converſis, regna *Saxonica* cum ſacerdotio & eccleſia in unum corpus coaluerunt, me judice, non dubitandum eſt. Verum ante id tempus iis teſtamentorum uſus penitus fuit ignotus, majorum mores & inſtituta ſecutis, de quibus ſic *Tacitus* in libro ſuo de moribus *Germanorum*: *Hæredes tamen ſucceſſoreſque ſui cuique liberi, &* NULLUM TESTAMENTUM. *Si liberi non ſunt, proximus gradus in poſſeſſione, fratres, patrui, avunculi.*

Quis autem apud eos legitimus teſtium fuit numerus, quibus coram teſtatore eodem tempore ſubſcribentibus & conſignantibus valebat teſtamentum, ex numero quidem teſtium, qui ſuperioribus teſtamentorum exemplaribus ſubſcripſerunt, eaque ſignarunt, haud facile dici poteſt. *Byrthricus* cum conjuge ſua Ælfswitha teſtati ſunt præſentibus uno eodemque tempore XI teſtibus, quorum una mulier erat, quæ jure civili *Romano* teſtis adhiberi non potuit. Teſtamenti, quod *Wulfarus* ordinavit, tranſcriptum caret nominibus teſtium, qui ſubſcriptionibus & ſignaculis ſuis ad id firmandum adhibiti erant. *Badanothus Beottingus* teſtatus eſt adhibitis uno eodemque tempore ſexdecim teſtibus. *Abbæ* vicecomitis teſtamentum, teſtatoris ipſius & XIV inſuper teſtium ſubſcriptionibus & appoſitis ſignaculis confirmatur. *Ælfricus* autem in teſtamento *Byrthrici* & *Ælfswithæ*, adhibitis tantum VIII. teſtibus, quorum prima *Eadgyva* regina, ſecundus vero *Odo* Archiepiſcopus erat, recte teſtatus eſſe dicitur. Sic teſtamentum *Wolgithæ*, quod eſt in *Gul. Somneri* libro, qui inſcribitur, **Of Gavelkind**, præter cœnobium S. *Auguſtini Cantwar.* & regis conſiliarios, decem etiam teſtium nominibus, inſignitur. Certus igitur & jure definitus teſtium numerus, quo in ordinandis teſtamentis major non erat adhibendus, apud *Anglo-Saxones* nullus erat. Quo vero minor non adhibendus erat in faciendis teſtamentis, propter eorum ſinceritatem, certus proculdubio apud eos teſtium numerus, conſtitutionibus regni & eccleſiæ ſancitus & definitus erat. Quis vero is fuit in tanta heu *vett.* monumentorum jactura & defectu nihil certi dici poteſt. probabile tamen eſt, jure regni & eccleſiæ, de ordinandis teſtamentis in unam conſonantiam apud *Anglo-Saxones* tandem juncto, eos conſtitutionem *Romanam* cum fide & moribus *Chriſtianis* recepiſſe, qua cautum erat, ut, *uno eodemque tempore ſeptem teſtibus & ſubſcriptione teſtium adhibitis, ſignacula etiam teſtamentis, quæ jure facta ſunt, imponerentur.* Jus hoc de ſeptem ſaltem adhibendis teſtibus, quorum ſi unus defuerit, jure deficit teſtamentum, cum ipſo teſta-

---

* In tractatu Anglice ſcripto, qui inſcribitur, **The originall of Eccleſiaſticall Jurisdiction of teſtaments.** † In reliquiis Spelmannianis. p. 130. *a* Vid. Chron. *Sax. Gibſ.* *b* Hujus teſtamenti verſio *Latino-Normannica* habetur in *Ang. Norm.* p. 22. & in *Ælfredi* magni vita, *Oxonii* impreſſa, M.DCLXXVIII. Append. II. Verſio inquam *Latino-Normannica*, in qua leguntur multi termini phraſeſque *feudales*, quos *Anglo-Sax.* penitus ignorarunt, ut *Conqueſti* ſumus. *Sei. Seina. feodum. Armiger. Seiſinare. Valettus*, &c. *c* De *Heano*, qui nepos fuit cujuſdam reguli *Cyßæ*, vide librum Bibliothecæ *Cottonianæ*, cujus nota, *Vitellius*. A. 13. 6.

mentorum

mentorum uſu; à *Romanis* ad majores noſtros veniſſe, ut rem vero ſimillimam, & Te, SHOWERE, & omnes, qui, æque ac Tu, juris ſcientes ſunt, amplexuros certe quidem ſcio; quamvis in extrema vitæ lucta, ut animam afflaturus uno adhibito præſertim gravi & optimæ fidei teſte recte de bonis teſtaretur, ut credam, facit narratio illa, quæ infra ſequitur de teſtamento, quod *Ælfegus* moribundus fecit, accerſito *S. Dunſtano* Archiepiſcopo *Cantwarenſi*, qui teſtis ſingularis vocatus & adhibitus, & dein controverſia de illius teſtimonio & teſtamento, cui teſtimonium præſtabat, in comitiis comitatus motâ, non victor tantum, ſed mille ſacramentalium juramentis honeſtatus triumphator maximus à lite determinatâ diſceſſit. Morientibus ergo apud *Anglo-Saxones*, haud ſecus ac militantibus apud *Romanos* diligens illa & formalis dicta in ordinandis teſtamentis obſervatio, propter anguſtiam temporis, conſtitutionibus regni & Eccleſiæ remiſſa eſſe videtur; Adeo ut ii, quamvis neque legitimum numerum teſtium adhibuerint, neque aliam teſtamentorum ſolemnitatem obſervaverint, recte nihilominus teſtarentur, videlicet cum in ultimo vitæ diſcrimine poſiti cum morte luctarentur. Si igitur moriens apud majores noſtros, vocato ad hoc ſingulari homine, ut voluntatem ejus teſtaretur, ita locutus eſſet, ut declararet, cui bona ſua daret, voluntas ejus ſive ſcripta, ſive ſine ſcriptura, rata habita eſſe videtur. Aliter enim ſi fuiſſet, cur ſuprema *Ælfegi* voluntate coram *Dunſtano* Archiepiſcopo, ad hoc ſolo accito, declarata, teſtamentum ejus valeret, ne quidem animo cogitare poſſum. Etenim quod ſingulare illius teſtimonium ſufficeret, id non alicui privilegio, quo ut Archiepiſcopus gaudebat, attribuendum eſſe ex hoc probatur, quod *Badanothus Beottingus*, & *Abbas Gerefa* cum Archiepiſcopo *Cantwarenſi*, *Ceolnotho*, cum teſtarentur, etiam alios multos teſtes adhibebant.

Præterea notandum etiam id eſt, SHOWERE, quod apud *Anglo-Saxones*, perinde ac apud *Romanos*, quis unum teſtamentum pluribus Codicibus conficere potuit. Quod ut [a] *Juſtinianus* imp. ait, neceſſarium eſt propter innumerabiles cauſas, quæ humanis neceſſitatibus imminent. Sic *Badanothus B.* voluit, ut teſtamentum ſuum duobus codicibus conficeretur, quorum alter Monachis Eccleſiæ Chriſti *Cantuarienſi*; alter hæredibus ſuis tradendus erat. Sic [b] *Edſigus* presbyter, cum teſtatus eſſet, teſtamentum ſuum tribus exemplaribus confectum eſſe voluit, quorum alterum *Cœnobio* Eccleſiæ *Chriſti*, alterum *Cœnobio* S. *Auguſtini Cantwar.* cuſtodiendum dedit, tertiumque *ipſe* apud ſe ſervavit. Sic etiam [c] *Siwerthus Dunelmenſis*, cum forte ægrotans *Lindani* in Inſula *Elienſi* ſupremam ſuam voluntatem declararet, in tribus Membranis teſtamentum fieri juſſit; quorum alteram dedit Abbati *Elienſi*; alteram miſit ad *Ailwinum* comitatus *Aldermannum*; tertiam autem apud *ſe* retinuit.

Obſervare etiam non potes non, SHOWERE, in ordinandis teſtamentis morem iſtum inſtituendi *hæredes* fidei commiſſarios, quos practici noſtri *executores* vocant, qui *legata* vel donationes à defuncto relictas *legatariis* præſtarent, *Anglo-Saxonibus* non fuiſſe. Nullum, quod animadverti, hujus inſtitutionis in eorum teſtamentis veſtigium; quod ex eo veniſſe videtur, quòd [d] *Curia* pro hærede, vel exequendi teſtamenti curatore gereret, rebus in teſtamento defuncti ordinatis tanquam hæres utens, & bonorum poſſeſſionem dans, prout quiſque de iis, quoquo modo, vel re, vel verbo, ſcripto, vel ſine ſcripto, arbitrium ſuum ſupremum declarabat. *Curia*, inquam, pro defuncti hærede gerebat apud *Anglo-Saxones*, vel ſaltem aliquem è legatariis, quemadmodum in quibuſdam caſibus Prætor *Romanus*, loco hæredis conſtituit, cui teſtati bonorum poſſeſſionem dabat, ut ea quæ reliquerat, & quibus reliquerat, ſive immobilia, ſive mobilia ſecundum teſtamenti tenorem reſtitueret. Horum alterutrum faciendi poteſtatem habuiſſe curiam apud *Anglo-Saxones* id maxime mihi ſuadet, quod in modo citata *Ælfegi* teſtamenti narratione, eo nomine graviter arguitur *Leoffunius*, qui *Ælfigi* relictam in uxorem acceperat, quod ſingulare teſtimonium Archiepiſcopi *Dunſtani* aſpernans, & teſtamentum *Ælfigi*, ut non jure factum, infirmare volens, terras occuparet Butan Witena Dome, *ſine concilio & judicio ſapientum*; à quibus an *Ælfegus* jure teſtatus eſſet non ſolum judicandum erat; ſed quibus etiam inconſultis, nemo bonis defuncti ſe immiſcere debebat, quod ab illis, ut videtur, eorum poſſeſſio petenda; dein petentibus danda erat, antequam jure adipiſcenda foret. Huc etiam ſpectant verba *Æthelſtani* Clitonis, *Æthelredi* R. filii, qui in teſtamento ſuo infra citato rogat omnes SAPIENTES, quum Clericos, tùm Laicos, coram quibus legendum erat; ut, iis adjuvantibus, teſtamentum quod facerat, ratum haberetur, ſiquidem, conſentiente patre, id feciſſet. Nu bidde ic alle þe WITEN þe mine quyde gehiren neode eyðer gehoðede ȝ lefede. Þ hi ben on vultume. Þ my cpiðe ſtonden mote. riþe minef uaden ȝeliauu on mine quyde ſtent. Per Sapientes autem ſive *Curiam*, intelligo non tantum *Curiam* comitatus ejuſque ſapientes, quibus cum *Ealdormanno*, vel Scir-gereafâ, illius vicario, Epiſcopus præſidebat; ſed Curias etiam urbanas, quibus præpoſitus *Tungereafa* dictus, moderari ſolebat. Quinetiam & Curias dominorum, quibus haud mul-

---

[a] *Juſtit.* lib. II. Tit. X. [b] In Appendice ad G. *Somneri* librum, cui titulus **Of Gavelkinde**, p. 216. [c] Vid. *J. Seldeni* tract. cui titulus, **Of the Originall of Eccleſiaſticall Jurisdiction of Teſtaments.** pag. 5. [d] *Johannes Seldenus* putat conſanguineos defuncti, executorum officiis functos eſſe apud *Anglo-Saxones*, ut apud *Anglo-Normannos*; quum teſtator nullum, qui voluntatem ejus exequeretur, in teſtamento ſuo nominaret. vid. *Glanvill.* de legg. & conſuetud. *Angliæ*, lib. VII. cap. 6.

tum diſparius erat apud *Anglo-Saxones* in colonos ſuos, ac tungereafis in civitatibus, ac Epiſcopo & *Ealdormanno* in comitatu erat.

Poteſtatem autem quam in cauſis teſtamentariis habuit olim Curia comitatus apud *Anglo-Saxones* manifeſte oſtendit controverſia illa de *Ælfegi* ſuprema voluntate, quæ in comitiis comitatus *Cantwarenſis*, præſidente *Wulfsigo* presbytero *Scirmanno*, vel *Scir-gereafâ*, audita & determinata erat. In qua ſuperior factus Archiepiſcopus *Cantwarenſis* omnes terras illas *Eccleſiæ Andreanæ Hrofenſi* ab *Ælfego* ſupremis tabulis relictas, quas *Leofsunius* ſine curiæ judicio occupaverat, in hæreditatem æternam ab ejus calumniis vindicavit.

Poſtea vero, quàm eccleſiaſtica juriſdictione à Civili ſeparatâ, Epiſcopus & *Ealdormannus*, ſive princeps, * *Gulielmo* I. id ſtatuente, in diviſis foris jura dabant, de rebus cauſiſque teſtamentariis jus à majoribus noſtris *Anglo-Normannis* ita comparatum erat, ut ultimæ defunctorum voluntates in foro Eccleſiaſtico, coram Epiſcopo ejuſve vicario publicarentur; penes quem de teſtamentis, an jure facta; & ſi jure facta, an rupta irritave eſſent, judicare erat. De legatis etiam eatenus, an ea quæ legari dicebantur, vere & recte legata eſſent judicabant epiſcopi ſive forum Eccleſiaſticum: ſi vero teſtamentorum executores, vel quos teſtator nominaverat, vel quos lex dedit, ea quæ legata erant, præſtare recuſarent; tum à legatariis petendum erat forum civile, quibus petentibus *reſcriptum divale*, ſive breve regium vicecomiti inſcriptum in hac verborum forma dabatur. † *Rex Vicecomiti Salutem; præcipio tibi, quod juſte & ſine dilatatione facias ſtare rationabiliter* [a] *DIVISAM N. ſicut rationabiliter monſtrari poterit, quod eam fecerit, & quod ipſa ſtare debeat.* Ita in Re teſtamentaria jus *Anglicanum* in diverſis foris ſe habuiſſe teſtantur ea quæ ſequuntur *R. Glanvilli.* lib. VII. cap. 8. *Si quis autem authoritate hujus brevis conventus aliquid dixerit contra teſtamentum, ſcilicet, quod non fuit rationabiliter factum, vel quod res petita, non fuerit ita, ut dicitur, legata; tunc quidem placitum illud in curia Chriſtianitatis audiri debet, & terminari. Quia placitum de teſtamentis coram judice Eccleſiaſtico fieri debet; & per illorum, qui teſtamento interfuerunt, teſtimonia ſecundum juris ordinem terminari.*

Probabile etiam mihi videtur, SHOWERE, rei teſtamentariæ jus eodem, vel haud multum diſpari, modo adminiſtratum fuiſſe apud *Anglo-Saxones*, dum in una eademque curia comitatus conſidentes Epiſcopus & Princeps jura ſimul dicerent. Quid enim convenientius indiviſo foro, vel animo fingi poteſt, quam, ut Epiſcopo teſtamentum jure factum, & firmum eſſe decernente, Princeps omnia, quæ in eo, & quatenus in eo ordinata eſſent, omnia & ſuâ, & curiæ conſentientis auctoritate exequenda juberet? Eodem etiam, ut videtur, modo, & in aliis curiis jus dici ſolebat in re teſtamentaria apud *Anglo-Saxones*. In aliis, inquam, curiis, in quibus aut ipſum, aut ipſo abſente, vicarium ejus Diaconum conſediſſe ſemper, non poſſum, SHOWERE, non ſentire. In curiis *Hundredorum*, Epiſcopum aut Archidiaconum ſuum Cauſas audiviſſe & determinaſſe extra omne dubium ponit reſcriptum illud *Gulielmi* primi toties in ſuperioribus citatum, quod ad *Remigium* antiſtitem *Lincolnienſem* miſit, anno regni ſui XVIII, ut putat [b] *Henricus Spelmannus*. Hujus reſcripti nobiliſſimum exemplar extat in libro *Rad.* de *Diceto*, qui in Archivis eccleſiæ *Paulinæ Londinenſis* adſervatur. quod à *Jo. Seldeno*, cum illud publici juris fecerit, non eſt viſum.

Quocirca, SHOWERE, cum in centuriæ curiis conſidendi jus Epiſcopos & eorum vicarios habuiſſe apud *Anglo-Saxones* conſtet, quidni & in curiis urbanis, imò & in *Dominorum* curiis, aut eos, aut qui eorum vices gererent, conſediſſe credamus? Equidem, de hac re quamvis mihi fere dubium non eſt, Tibi tamen, & omnibus vetuſtatis cultoribus, liberum judicium relinquo.

In ſuperioribus pluries citavi narrationem teſtamenti à quodam *Ælfego* facti; quod, etſi ſolo teſtimonio Archiepiſcopi *Cantwarenſis* munitum, jure tamen factum *Curiæ Comitatus* eſſe videbatur. Hanc igitur, ut pretioſiſſimum monumentum tam *Latine*, quam *Saxonicè*, è *Textu Roffenſi* deſcriptum, præmiſſâ epigraphe, quæ *Saxonicè* in rubricis exaratur, & Tibi, & omnibus juris *Anglicani* ſcientiſſimis, quâ par eſt obſervantiâ, offero.

Ðuſ þæþon ða ꝛeox ꝛulunȝ æt Ꝼulðaham Scē Andþea ȝeꝛealð into hþoþeceaꝛtþe.

Æðelbꝛýht Linc hit ȝebocaðe þam Aple on ece ýꝛꝛe. ⁊ betæhte hit þam biꝛcope Eaꝛðulꝛe to bepitenne. ⁊ hiꝛ æꝛtenȝæncan:. Ða betꝛeonam þam peaꝛð hit ute. ⁊ hæꝛðon hit Lýneȝaꝛ oð Eaðmunð cinc:. Ða ȝebohte hit [c] Æꝛꝛtan Ðeahꝛtaninc æt þæm Lince miþ hunð tpelꝛtiȝan manceꝛan ȝolðeꝛ. ⁊ ðꝛitteȝan punðan. ⁊ ðæt him ꝛealðe mæꝛt eal Ælꝛæh hiꝛ ꝛunu:. Æꝛtep Eaðmunðe Lincȝe. Ða ȝebocaðe hit Eaðpeð Linc Ælꝛꝛtane on ece ýꝛꝛe:. Ða æꝛtep Ælꝛꝛtaneꝛ ðæȝe pæꝛ Ælꝛeh hiꝛ ꝛunu hiꝛ ýꝛꝛepæꝛð. ⁊ þæt he leac on halꝛe tunȝon. ⁊ oꝛteah Ælꝛꝛice hiꝛ bꝛeðeꝛ landeꝛ. ⁊ æhta butan he hpæt æt him ȝeeaꝛnode:. Ða ꝛoꝛ þæꝛe bꝛoðoꝛ-ꝛibbe ȝeuðe he him Eaꝛhiðeꝛ. ⁊ Lꝛæȝan. ⁊ Ænerꝛoꝛðeꝛ. ⁊ Ꝼulðahameꝛ hiꝛ ðæȝ:. Ða oꝛeꝛbað Ælꝛeh ðæne bꝛoðoꝛ ⁊ ꝛenȝ to hiꝛ [d] Læne:. Ða hæꝛde

---

* Vide *Seldeni* notas ad *Eadmerum*. pag. 167. ejuſdem JANUM ANGLORUM. p. 87. Reliquias *Spelmannian*. p. 131. † *Glanvill.* de legg. & conſuet. *Angliæ*, lib. VII. cap. 7. *a* Id eſt, *Legatum*. *b* Reliquiæ *Spelman*. p. 131. *c* *Lege* Ælꝛꝛtan. *d* Læne, quod in ſenſu vulgari *commodatum* ſignificat, hic in ſenſu forenſi *allodium*, vel prædium denotat, quod alicui ad vitam tantum utendum datur. Alias Landeꝛ Læn, quod in gl. R. *precarium* redditur, & in verſione quæ ſequitur mon. Roffenſ. *præſtitum*. de *precario* vero vel *præſtito*. vid. cl. *Dufreſnii* gloſſarium.

Ælꝛꝛic

Ælfric suna Eadric hatte. ⁊ Ælfeh nænne:. Da geude Ælfeh þam Eadrice Eaphiðef. ⁊ Lpæzan. ⁊ Fulbahamef, ⁊ hæfde himryllf Æneffopd:. Da zepat Eadric æp Ælfeh [a] Lpideleaf. ⁊ Ælfeh fenz to hif læne:. Da hæfde Eadric Laxe. ⁊ nan beapn:. Da zeuþe Ælfeh hiþe hiþe mopzengifre æt Lpæzan. ⁊ rtob Eaphið. ⁊ Fulbaham. ⁊ Litlanbpoc on hif Læne:. Da him eft zeþuhte ða nam he hif feopme on Fulbaham. ⁊ on þam oðþan polde. ac hine zeýflade. ⁊ he ða rende to þam Apcebiscope DUNSTANE. ⁊ he com to Sczlfe to him. ⁊ he [b] cpæð hif Lpide befopan him. ⁊ he fette ænne Lpide to Lpiftef Lýpican. ⁊ oðepne to Scē Andpea. ⁊ þane ðpiddan fealde hif Laxe. Da bpæc fýðdan Leoffunu ðuph þ pif ðe he nam Eadpicef Laxe ðæne cpide. ⁊ [c] he pepade" þæf Apcebiscopef zepitnesse:. Rad ða innon ða Land mid þam pixe BUTAN FITENA DOME:. Da man þæt þam [d] biscope cidde. þa zelædde fe [e] biscop ahunza ealle Ælfehef cpidef to Eaphiðe on zepitnesse Ælffranef biscopef on Lundene. ⁊ ealle þæf hinedef. ⁊ þæf æt Lpiftef Lýpican. ⁊ þæf biscopef Ælffranef on hpoffefceaftre. ⁊ Fulffrief Pheoftef þæf fcipizmannef. ⁊ Bpihtpaldef on Mæpepeopðe. ⁊ ealna Eaft-Lantpapena. ⁊ Feft-Lantpapena:. And hit pæf zecnæpe on Suðfeaxan ⁊ on peftfeaxan. ⁊ on Middelfeaxan. ⁊ on Eaftfeaxan. þ fe Apcebiscope mid hif felxef aðe zeahnode Lode. ⁊ Scē Andpea mid þam bocan on Lpiftef [f] hpode ða land þe Leoffunu him toteah. ⁊ þæne að nam Fulffi[g]e fe fcipiz-man þa he nolde to þæf Linzef handa. ⁊ þæp pæf zod eaca ten hundan mannan [g] ðe þane að realdan.

[b] Isto tali ordine fuerunt illæ vi fulingæ quæ vocantur *Uuldeham* primum uenditæ Ecclıæ Scī Andreæ Apostoli de Hrofeceſtra, & postea extractæ, ac iterum emptæ ipsi Eccleſiæ, ac tandem þ beatum Dunstanum Archiēpm iuramento mille uirorum eidem Ecclıæ acquisitæ, & iure hereditario in æternum relictæ.

Sequitur Verſio per Monachos Roffenſes.

Rex Æthelberhtus primum heridetaverat de *Uuldaham* Aplm Scm̄ Andream, & Eccliam ſuam in Hrofeceſtra æterno jure, & commiſit illud manerium Eardulfo Epō Hrofenſi ad cuſtodiendum, & ejus ſucceſſoribus. Igitur in manibus ſucceſſorum ablatum eſt iterum aplo, & eccliæ ſuæ in manus regum, ita quod plures reges unus poſt alterum habuerunt illud poſtea uſque ad tempus regis Eadmundi. Tunc quidam probus homo nomine Ælfſtanus *Heahſtaninc* emit illud à rege Eadmundo, & dedit illi pro eo [i] *Centum duodecim* mancas auri, & xxx libras denariorum. Hujus pecuniæ majorem partem dedit poſtea ipſi regi *Ælfegus* filius ipſius Ælfſtani. Poſtea mortuo rege Eadmundo, *Eadredus* rex hereditavit inde predictum Ælfſtanum in æternam hæreditatem. Itaque poſt mortem hujus Ælfſtani, præfatus Ælfegus, qui regi Eadmundo dederat majorem partem pecuniæ pro patre ſuo propter *Uuldeham*, ſucceſſit huic Ælfſtano in hereditatem. Qui ſtatim concluſit, & omnino confirmavit totum quod pater ſuus in vita ſua fecerat. Hic autem fratri ſuo Ælfrico & terras, atque pecunias patris ſui ita plene ſubtraxit, quod ipſe Ælfricus nichil omnino inde poterat habere, niſi ſervitio illud ab eo promeruiſſet, quemadmodum quilibet extraneus. Tamen præcogitatus tandem Ælfegus propter Conſanguinitatis fraternitatem conceſſit illi *Earhetham*, & *Cræiam*, & *Æinesfordam* & *Uuldeham* in diebus vitæ ſuæ tantum, in *præſtito* ſolummodo. Itaque mortuo Ælfrico; Ælfegus ſtatim accepit omnia *præſtita* ſua, quæ fratri ſuo viventi præſtiterat. Ælfricus autem habuit filium nomine Eadricum. Ælfegus vero non habuit. Et [k] idō Ælfegus conceſſit illi Eadrico *Earhetham* & *Cræiam* & *Uuldeham*, & retinuit in manu ſua *Æinesford*. Mortuus eſt autem ipſe Eadricus abſque commendatione vel diſtributione rerum ſuarum; tunc iterum Ælfegus accepit *præſtita* ſua omnia. Habebat etiam ipſe Eadricus uxorem, & non liberos. Hac de cauſa conceſſit Ælfegus illi viduæ donum dotis ſuæ tantum, quod ei dederat Eadricus, quando eam primum accepit uxorem, in *Cræia*. Et tunc remanſit *Litelbroc* & *Uuldeham* in *præſtito* ſuo. Poſtea quando ei viſum, ac placitum fuit, accepit firmam ſuam in *Uuldeham*, & in aliis volebat ſimiliter facere, ſed iterum infirmatus eſt, & quia infirmatus eſt valde, miſit ilico ad Archiepiſcopum *Dunſtanum*; ut veniret ad eum. Qui abſque mora venit ad eum, & locutus eſt illi in loco illo, qui vocatur *Scelfa*. Ibi coram Archiepiſcopo fecit Ælfegus commendationem ſive diſtributionem omnium rerum ſuarum, & conſtituit unam partem Eccliæ Chriſti Cantuariæ, & alteram partem Eccliæ Scī Andreæ, & terciam partem uxori ſuæ. Poſtea fuit quidam *Leofſunu*, qui uxorem Eadrici nepotis Ælfegi relictam accepit ſibi in uxorem, & per ipſam mulierem incepit frangere conſtitutiones Ælfegi, quas fecerat coram Archiepiſcopo, & vituperare Archiepiſcopum, & teſtimonium ejus irritum facere. Tandem multa ſtimulatus cupidine cum illâ muliere ſua, quaſi quadam ſecuritate illius uxoris ſuæ inductus intravit in terras illas [l] ABSQUE CONCILIO ET JUDICIO SAPIENTUM VIRORUM. Quod ubi Ar-

a Id eſt, *inteſtatus*. *b* Id eſt, *teſtamentum ſuum fecit coram illo*. *c* *Aſpernabatur*, *contemnebat*, *nihili faciebat*. *d* *Lege* þam Arcebiscope. *e* *Lege* Arcebiscop. *f* *Lege* þode. *g* id eſt, *qui ſacramentales vel conjuratores cum Archiepiſcopo eum in veritate juraſſe conjurabant*. *h* Quæ ſequuntur in rubris literis ſcripta ſunt. *i* Id eſt, *duodecies centum*, *vel mille & ducentas mancas auri*. *k* Ideo. *l* Id eſt, *abſque concilio*, *& judicio ſapientum virorum*, ſive pitena, qui in curia comitatus convenire ſolebant.

chiepiſcopus audivit, ſine omni mora induxit ſtatim calumniam proprietatis in omnem diſtributionem Ælfegi, cui ipſemet affuit, & quæ per eum facta fuerat. * Diem ergo placiti hujus rei conſtituit Archiepiſcopus apud *Erbetham* per teſtimonium Ælfſtani Epiſcopi *Lundoniæ*, & Ælfſtani Epī *Hrofeſceſtre*, & totius conventus Canonicorum Lundoniæ, totius conventus Eccleſiæ Chriſti Cantuariæ, & omnium Orientalium & Occidentalium Cantiæ, & Uulffii presbyteri, qui tum vocatus eſt *Scirman*, id eſt, Judex Comitatus, & †Brihtuualdi de *Mæreuurtha*. Ad ultimum ita notificatum eſt in *Suthſeaxa*, & in *Weſtſeaxa*, & in *Middelſeaxa*, & in *Eaſtſeaxa*, quod Archiepiſcopus *Dunſtanus* cum libris Eccleſiaſtici juris, & ſigno crucis Chriſti, quam ſuis manibus tenebat, *ſui ſolius juramento* adquiſivit in æternam hereditatem Deo, & Scō Andreæ Aplo omnes terras illas, quas *Leofſunu* ſibi uſurpabat. Ipſum vero juramentum Archiepiſcopi accepit *Uulffi* [a] SCIRMAN. id eſt, *judex provinciæ*, ad opus regis, quandoquidem ipſe Leofsunu illud ſuſcipere nolebat. Inſuper ad hoc perficiendum fuit hoc quoque maximum adjumentum temporibuſque futuris maximum ſecuritatis probamentum, quod decies centum viri electiſſimi ex omnibus illis ſupradictis comitatibus juraverunt poſt [b] Archiepiſcopum in ipſa cruce Chriſti, ratum, & æternæ memoriæ ſtabile fore ſacramentum, quod Archiepiſcopus juraverat.

Præter ea, Doctiſſime Vir, quæ in hac narratione obſervavi, id etiam maxime notandum eſt, quòd Dunſtanus Archiepiſcopus, dum in curia comitatus, cui præſidere ſolebat, ſacramentum coram Scirmanno, quatenus *teſtis*, diceret, judicis tamen Eccleſiaſtici perſonam ſibi ſuſtinendam putavit. Etenim jurans in altera manu crucem, in altera *Eccleſiaſtici Juris librum*, i. e. Sacrorum canonum codicem tenebat, quem, Epiſcopi in curiis ſedentes, non tantum ut eum conſulerent, ſed plane quaſi muneris ſui inſigne, ut præſto haberent, mos antiquus erat. Scilicet, ut par eſt credere, Ealdormannum, ejuſque vicarium, codicem legum, quem *Anglo-Saxones* DOM-BOC vocabant, ut magiſtratus ſui indicium in curia ſemper habuiſſe: ſic in dicendo jure collega ejus Epiſcopus *codicem Canonum*, muneris ſui ſignum in curia ſemper etiam habuit, quem aliquod ſolenniter acturus dicturuſve in manum ſumebat. Inter Codd. MSS. *Hattonianos* Bibliothecæ *Bodleyanæ* extat nobiliſſimus Codex SS. canonum, cui in dorſo vetuſta manu inſcribitur CODEX S. DUNSTANI. qui forſan ille ipſe liber eſt, quem juramentum ſuum in curia de Ælfegi teſtamento deferens in manibus tenebat. Codex ergo SS. Canonum, ex quo jura Eccleſiaſtica ad populum recitanda erant, perinde in curiis comitatus, & urbanis, dum cum principe, & præpoſitis conſideret Epiſcopus; ac in Synodis, & conciliis locum ſemper habuit, quamvis ſine eo, ut ſacrarum conſtitutionum qui pandecta erat, clero *Anglo-Saxonicæ* Eccleſiæ non coeundum erat, quemadmodum de habendo concilio provinciali oſtendit egregium illud MS. Bibliothecæ *Cottonianæ* qui notatur, *Tiberius*, C. I. quod tractatum ſic in rubris inſcriptum habet, *Incipit ordo qualiter agatur concilium provinciale*. In hoc tractatu ſymbolum Nicenum à diacono legendum ſubſequitur hæc rubrica. *Tunc Diaconus Alba indutus* CODICEM CANONUM *in medio proferens capitula de conciliis agendis pronuntiet*. Codice ergo canonum in comitiis *Anglo-Saxonum*, ubi de rebus Eccleſiæ ſimul atque regni agi ſolebat, non ſacerdoti tantum dico, ſed populo nihil ſanctius fuit; Populo, inquam, *Anglo-Saxonico*, codice Canonum, imo ipſis Canonibus nihil ſanctius, nihil antiquius; utpote in cujus conciliis generalibus à R.R. ſuis vocatis nihil unquam contra Canones eorumve præjudicium, vel Eccleſiaſtici juris diminutionem, erat ſtatutum. Quinimo in legibus à RR. *Anglo-Saxonum* in publicis regni comitiis latis, de nullo magis ſedulò cavetur, quàm de libertatibus & privilegiis Eccleſiaſticis; neque unquam, quod ſcio, auditum eſt, Sacerdotium adverſus aliquem regum *Anglo-Saxonum* querimonias liteſve de hac re moviſſe. Neque hoc mirum, SHOWERE, cum Epiſcopi, quemadmodum legiſti, ſemper fuerint præcipui, tum in legibus ferendis conſiliarii, tum in iis interpretandis exequendiſque judices, qui in foris indiviſis cum comitatuum urbiumque præpoſitis populo jura dabant.

Porro obſervandum eſt teſtatorum alios apud *Anglo-Saxones* regium conſenſum, quo teſtamenta ſua rata eſſent habita, ſolenniter rogâſſe; alios vero non, etſi teſtamenta ſua haud minus ſolenniter quam illi ordinarent. Ratio hujus diſcriminis ex eo petenda eſt, quod hi teſtamentis legabant terras illas *Codicillares*, quæ apud *Saxones* boc-land vocabantur, & *Latine* redduntur *Terræ Allodiales*, quod prædia immunia eſſent ab omni præſtatione, & onere, & à quolibet ſervitio, quum reali, tum perſonali libera, præter *trinodam*, quam dicunt, *neceſſitatem*; ſcilicet *expeditionem*, *pontis*, & *arcis* extructionem; quibus ſolis præſtandis obnoxia erant. De his terris liberum cuique erat teſtari, eaſque ſupremis tabulis dare pro arbitrio, ſine conſenſu regis, aut

---

* Hic notandum eſt Archiepiſcopum, & pari ratione Epiſcopos in ſuis juriſdictionibus poteſtatem habuiſſe edicendi comitia comitatuum apud *Anglo-Saxones*. † Hic forſan quis fuit ob legum peritiam, Juſtitiæ amorem, & morum gravitatem maximi à Cantianis factus, iiſque chariſſimus. *a* Hic Scipman, & in exemplari *Saxonico* Scipiȝman, idem eſt ac Scip-ȝepeſa. *b* Ita ſcilicet tunc temporis Archiepiſcopos, & Epiſcopos colebant Laici, ut ex illis vel præcipui certatim prodirent ad conjurandum cum eis, ſe, quæ jurati affirmaverant, vera eſſe credere. Quo quidem S. Antiſtitum non tantum ad tuendam, ſed augendam dignitatem, exiſtimationem, & reverentiam, nihil magis idoneum ab eorum gregibus, quidni dicam vel deo magis gratum, aut fieri, aut excogitari potuit.

alîus alterius domini, quatenus liceret per LL. *Aluredi* R. cap 37. quo cautum eſt, *ne quis terram aliquam codicillarem aliquibus, qui è gente ſua non erant, daret legaretve; modo teſtimonio vel ſcriptura probari poſſet, quum illum, qui primus eam acquiſivit, tum qui eam illi dedit venditve, coram Rege & Epiſcopo, & propinquis declarâſſe ſuam de eâ non alienandâ voluntatem.* In hoc ſolummodo caſu teſtatores in dandis legandiſque terris ſuis *Allodialibus* limitati & reſtricti, in cæteris omnibus ut liberi eſſent, neceſſe erat per regulam juris, quæ docet nihil non permiſſum eſſe, quod non prohibetur.

Illi vero, quibus, ut teſtamenta ſua valerent, conſenſu regio opus eſſet; illi, inquam, legabant terras, quæ primitus *beneficia* appellantur, poſtmodum *feudorum* nomen acceperunt. Beneficia autem appellata ſunt, quod ex mero Regis vel principis beneficio ac liberalitate, is cui dabantur, vel pro libitu domini, vel ad vitam ſuam poſſidebat. Principio autem duplicis generis *beneficia* fuerunt; *Eccleſiaſtica*, & Secularia. Secularia qui poſſidebant, eorum ratione *Servitia* quæ dicunt *Nobilia*, ut palatina, forenſia, militaria Regi præſtabant; & quum in temporibus priſcis ad vitam poſſeſſoris dabantur, ad poſteros tranſire non poterant, niſi principis interveniente conſenſu. Hinc *Nithardus*, lib. 3. de *Bernardo* Duce *Septimaniæ*: *Victoriam ut Caroli eſſe didicit, filium ſuum Willelmum ad illum direxit, & ſi honores, quos idem in Burgundia habuit, eidem donare vellet, ut ſe illi commendaret, præcepit.* Regin. an. 940. *Uto comes obiit, qui permiſſu regis, quicquid beneficii, aut præfecturarum habuit, quaſi hæreditatem inter filios diviſit.* Atque inde origo conſenſus dominorum (inquit *Dufreſnius*) in feudis vaſallorum adhibiti, cum ea ad poſteros tranſeunt, qui vulgo *Laudimii*, interdum *conſenſus* & *concilii* nomine donatus legitur. Haud diſſimili modo *Wulfarus* teſtatus ultimam ſuam voluntatem in limine teſtamenti, ut id ratum haberetur, à R. *Æthelredo* ſuppliciter petiit. Et *Byrthricus* pariter, cum teſtaretur, dominæ ſuæ reginæ pretioſiſſimam armillam, & equum gradarium reliquit, ut eâ auctrice, regio conſenſu teſtamentum illius firmaretur, abſque quo neque teſtamentum, neque legata valere potuerunt. Sic etiam * *Æthelſtanus* Ætheling, R. *Æthelredi* filius, bis in teſtamento ſuo declarat ſe patris conſenſum impetraſſe, quo teſtamentum ſuum faceret.

Badanothus vero *Beottingus*, & *Abba* vicecomes, quum teſtamenta facerent, conſenſum regium non rogabant, quod terras liberas & hæreditarias ſuas legarunt, quas pro arbitrio ſuo utiliter legare potuerunt. Ic Baðanoð, *inquit ille*, cyðo, ⁊ ꝑꝑıtan haꝺo hu mın ꝑılla ıꝛ ðeꝺ mın æꝑꝑelonꝺ ꝑeꝑe, ðe ıc beȝæt. ⁊ ȝebohte mıꝺ ꝑullum ꝑꝛıoꝺome on ece æꝑꝑe. Et, Ic Abba ȝeꝑoeꝑa (*inquit hic*) cyðe. ⁊ ꝑꝑıtan haꝺo hu mın ꝑılla ıꝛ. ꝑ mon ẏmbe mın æꝑꝑe ȝeꝺo æꝑteꝛ minum ꝺæȝe. Quamobrem, præclare Showere, quum hi, quibus regio conſenſu, ut recte teſtarentur, non opus erat, terras ſuas codicillares & hæreditarias utiliter ſine eo rogato legabant, tantum non conſtare mihi inde videtur *Wulfarum*, *Byrthricum*, & *Æthelſtanum* clitonem, ut teſtamenta, & legata ſua valerent, regium conſenſum petere propterea oportuiſſe, quod terras legarunt, quas, ſine ſcripto ad vitæ terminum ſolummodo à RR. ſibi beneficiario jure datas, non niſi interveniente regio conſenſu, ſive ſuis, ſive alienis utiliter legare potuerunt.

De terris his beneficiariis, quæ ob libera præſtanda ſervitia à regibus dari proceribus ſuis ſolebant, altum eſſe fateor in *Anglo-Saxonibus* ſilentium, tum propter ingentem monumentorum, quæ perduntur, eheu defectum, tum quod ſine ſcripto dari ſolebant. Id genus autem fuiſſe maximam partem provinciarum, quas *Ealdormannis*, ſive *Heretochis*, qui & *Eorli* dicti ſunt, RR. *Anglo-Saxonum* dabant, mihi perſuaſiſſimum eſt, quod nulla de iis chirographa RR. extant. Id genus etiam fuiſſe nihil non prædiorum regiæ donationis, quod Thanis & comitibus ſuis dare ſolebant RR. ut affirmetur neceſſe eſt; vel eos niſi per chirographa nihil terrarum donaſſe, omneſque proinde *Angliæ* terras, quas nobiles habebant, codicillares, ſive Bocland, fuiſſe, ſtupide aſſerendum eſt.

De jure ordinandi teſtamenta apud *Anglo-Saxones*, nonnulliſque aliis eorum patriis conſuetudinibus hæc ad Te, juris peritiſſime Showere, qui *jura regni & magiſtratus Anglicani, conſuetudineſque fori, quas in cauſis capitis uſus approbavit*, contra maledicentiſſimum hominum genus, in † libro pluries edito adeo propugnaſti, ut adverſariis tui, & veritatis, qui jam per decennium victi quieverunt, omnis repugnandi adempta ſit facultas. Plura quidem in hac uberrima dicendi materia à me apud Te diſſertari poſſunt. Sed ne nimius pro ſuſcepti ratione eſſe videar, hic mihi ſiſtendum exiſtimo in teſtamento *Ælfrici* Archiepiſcopi *Cantwarenſis*, quod eorum gratia adjiciendum putavi *Saxonice* & *Latine*, qui antiquitatis ſtudioſi, inveſtigatores aut veri ejus amatores ſunt.

---

* Vide ejus teſtamentum *Saxonice*, in libro G. *Somneri*, qui inſcribitur Of Gavelkind. p. 198. †Qui inſcribitur The Magiſtracy, and Government of England vindicated in three parts. Containing, &c.

Teſtamentum Ælfrici Archiepiſcopi Saxonice, *è Cod. Bibl. Cotton. qui notatur,* Claudius, B. 6.

[a] Her ſutelaþ hu Alfric Arcebiſceop hiſ Cpiðe ȝeðihte. þ iſ æreſt him to [b] Saul-ſceate he becpæþ into Xpeſ Cyrcan þ land æt Fyllan ⁊ æt Burnan. ⁊ Riſenbeorȝaſ:· And he becpað hiſ Laforðe hiſ beſte Scip ⁊ þa Seȝel-ȝereða þarto. ⁊ lx. healma. ⁊ lx. [c] beornena:· And he pilnode ȝif hit hiſ Laforðeſ pilla pære þ he ȝefreſtnode into Scē Albane þ land æt Cyngesbyriȝ. ⁊ fenȝe ſylf piþ þam eft to Eadulfingtune:· And he becpæð þ land æt Dumeltun into Abbandune. ⁊ Ælfnoðe þarof. iii. hiða hiſ Dæȝ. ⁊ ſuððan to þan oþaran to Abbandune. ⁊ x. Oxan. ⁊ ii. Men. he him becpæð. ⁊ filȝan hi him Laforðſcype þe he þ land to hyre:· And he cpæð þæt land æt Wealingaforda þe he ȝebohte Celepærde. ⁊ hofer hiſ Dæȝ into Ceoleſiȝe:· And he becpæð into Scē Albane þ land æt Ripan. ⁊ ſtandan þa forporð betpeonan þan Abbe ⁊ Ceolrice ðe ær piþ ðæne Arcebiſceop ȝeforpyrð pæran. þ iſ þ Ceolric habbe ðæne deel þæſ landeſ þe he hæfþ hiſ Dæg. ⁊ eac þæne dæl þe ſe Arceb forð hiſ Sceatte him to-let. þ pæſ ehtoðe healf hið pið. v. Pundun. ⁊ l. Mancuſum Coldeſ. ⁊ ȝa hit ofer hiſ Dæȝ eall to ȝæðere into Scē Albæne. ⁊ heora forepyrð pæron þ Oſaniȝ æfter Ceolriceſ Dæȝe ȝanȝe eac þyðer in. ⁊ þ land on Lundene þe he mid hiſ Feo ȝebohte. he becpæð into Scē Albæne. ⁊ hiſ Bec ealle becpæð eac þyðer in. ⁊ hiſ Cetelð:· And he becpæð þ man fenȝe on þe Feoh þe man hæfde. ⁊ æreſt ælcne Borh aȝulde. ⁊ ſuððan tilode to hiſ Nerȝeatpæn þæſ ðe man habban ſceolde:· And Scipeſ he ȝeuþe þam Folce to Cent and oþreſ to Filtunſcire. and elleſ on oðrum ðinȝum ȝif þæſ hpæt pære. Ne bæd þ Wlfȝtan Biſceop. ⁊ Leofric Abbud dihton ſpa heom beſt þuhte:· And þe land be Feſtan æt Sittinȝtune. ⁊ æt Nipantune he becpæþ hiſ Spæoſtrum ⁊ heora Beornum. ⁊ Ælfheaȝeſ land Eſneſ Suna ȝa á on hiſ Cyn:· And he becpað Wlfſtane Ærcebiſceope ane ſpeor Rode. ⁊ ane Rinȝ. ⁊ anne Pſaltere. ⁊ Alfheaȝe Biſceope anne Rode:· And he forȝeaf on Codeſ eſt Centinȝan þæne Borh þe hý him ſceolðan. ⁊ Middel-Sexon. ⁊ Suðrion þ feoh þ heom foreſceat:· And he pyle þ man freo ȝe æfter hiſ Dæȝe ælcne pitefæſtne man. þe on hiȝ timen forȝylt pære:· Cif hpa þiſ apende. hæbbe him piþ Cod maene. Amen.

Verſio Latina *è Cod. Bibl.* Cott. *qui notatur,* Claudius, *c.* 9. 10. *Nota autem, lector, nos verſionem hanc cum mendis ſuis omnibus exſcriptam prælo dediſſe.*

Hic notificatur quomodo Ælfricus Archiepiſcopus ſuarum rerum teſtamentum in extremo condidit. In primo Eccleſiæ Chriſti Cantuariæ terram apud Wellam, & apud Burnam, & Brisen Burgam contulit. Domino ſuo meliorum [d] navium ſuarum unam cum ſibi pertinentibus armamentis, & lx. galeas cum totidem loricis, & hoc apud ipſum dominum ſuum erat interveniens, ut concederet loco Scī. *Albani* terram apud Chingesbiri, & ipſe in commutationem reciperet Kadulfingtun. Abbendonenſi Eccleſiæ terram apud Dumeltun, ubi Alfnodo cuidam iii. hidas conceſſit tenere tantum ſuis diebus, & poſtea rediret cum reliqua terra Abbendonenſis Eccleſiæ poteſtati; Inſuper & decem boves cum duobus hominibus. Cuidam quoque viro Celewardo, terram quam emerat apud Walingaford, ut quam diu viveret poſſideret & poſt ejus diſceſſum Eccłia de Ceolſiga ipſius dominatu terræ potiretur. Eccłiæ Scī. Albani terram apud Tiwan, & Osanig cum terra de Lundonia, quam emerat idem Archiepiſcopus. Quæ omnia quidem Ceolricus tunc tenebat, ſed ſecundum quod Archiepiſcopo in conventione habebat poſt vitæ illius viri finem ad prædictam Eccłiam Martyris univerſa redirent. Libros etiam ſuos univerſos illic delegavit; præcepitque, ut de ſuis propriis expenſis quicquid in mutuo ab aliquo acceptum erat, reſtitueretur, & cætera in ejus exequiis expenderentur. Populo Cantiæ unam navem, & alteram Genti Wiltiſcire juſſit largiri. Reliqua univerſa, quæ ſua videbantur eſſe dominum Wlfſtanum Epiſcopum, & Leofricum Abbatem rogavit quatenus ſua

---

a In teſtamenti ms. exemplari xvi elementum Alphabeti *Anglo-Saxonici,* ſcilicet ꝛ, pingitur *Gallo-Romano* more, ut r. ſecundum ea, quæ docuimus Gramm. *Anglo-Saxonicæ,* cap. xxii de dialecto *Normanno-Sax.* pag. 144, 145. *b* Quod Sacerdotibus datum vel legatum olim erat, ut pro defunctorum animabus ſolennes ſupplicationes haberent, id omne apud *Anglo-Saxones* Saulȝeat vocari ſolebat. Tranſlator autem *Normannus* vocem hanc, quam non intellexit, præterire voluit. *c* Vox *Dano-Saxonica,* à *Scano-Gothico,* vel *Cimbrico* brynia, *Lorica, Thorax ferreus.* *d* Navium habendarum facultatem, & ab omni vectigali *portorii* nomine poſtulando immunitatem Archiepiſcopo *Cant.* & Epiſcopo *Roffenſi* concedere ſolitos eſſe RR. *Anglo-Saxonum* ex hoc teſtamento, & charta *Æthelbaldi* R. quæ in textu *Roffenſi* legitur ſub rubrica *de unius Navis libertate* collatis, tantum non conſtat: verba iſtius chartæ hæc ſunt: *Quamobrem ego Ethilbaldus rex Merciorum præſentibus literis indico me dediſſe pro anima mea Alduulfo epō. Eccliæque B. Andreæ apti. quam gubernat, unius navis, ſive illa proprie ipſius ſive cujuſlibet alterius hominis ſit, INCENSUM, id eſt vectigal, mihi & anteceſſoribus meis jure regio in portu Lundoniæ uſque hactenus competentem.*

provi-

providentia, quo melius consulerent, dispartirent. Sororibus suis, & earum filiis terram de Fittinctune, & Niwentune contulit, & terram, quæ erat ALFEAGI filii ESNI restituit iis, quibus proprie pertinuerat habere. Domino WLFSTANO Archiepiscopo I. *phylacterium cum uno annulo, & Codice psalterii, sed & Alfheago Episcopo unam crucem in suam memoriam dedit. Debita quæ sibi debebantur à multis passim condonavit. Si quis vero secundum patriæ Angliæ morem in aliquam incurrisset servitutem tempore suæ potestatis, libertate sibi penitus contributa, relaxatus ejus jussu est. De his, qui aliter, quam dicta sunt, perverterit, inde cum deo concertamen habeat. Amen.

Cum testamento hoc tractatum de testamentis jam satis longum, & satis, ut sperare velim, jucundum claudo, præstantissime SHOWERE, rogans D. O. M. ut aliquis tandem exurgat literarum *Saxonicarum* peritissimus, qui de *re testamentaria Anglo-Saxonum*, cui nobis non licet immorari, justum volumen condat. Literarum, inquam, *Saxonicarum* peritissimus; nam talis debet esse is, cui istud argumentum, quemadmodum docti desiderant, enucleandum, & ornandum est. Earum autem sive penitus rudis, sive mediocriter tantum gnarus, in hoc, & hujusmodi operibus præstare nihil præclari potest. Quod quidem, reip. literariæ quam utilis & necessaria sit literaturæ Septentrionalis scientia, manifeste probat.

Desideratur etiam, SHOWERE, de *donationibus* Anglo-Saxonum justus tractatus, in quo quidem de omnibus donationum generibus diligenter & accurate differtandum est. Talis autem tractatus aut opus singulare esse potest aut pars prolegomenωn, quæ † *Chartulario Anglo-Saxonico*, & *Anglo-Normannico*, siquando editum id fuerit, præmittenda sunt. *Chartulario*, inquam, *Anglo-Saxonico* & *Normanno-Saxonico*, ut ut regios sumptus, qui in eo edendo ponentur: ita in literis Septentrionalibus virum versatissimum, qui id pro sua dignitate publicet, requirit. Illi enim in unum *Corpus*, Herculeo pene labore, & diligentia summa colligendum est, quicquid uspiam [a] Chartarum, sive in libris editis, sive in MSS. haberi potest. Inchoandum autem illi est à chartis AUTOGRAPHIS, quæ primum sibi locum vendicant; sive vere exemplares sint, sive spuriæ & fictæ, quæ tamen inter vere exemplares numerantur. Harum vero quædam [b] *Latine*, quædam *Saxonice*, quædam *Semi-Saxonice* & *Normanno-Saxonice*, & diversis in manibus, pro temporibus, in quibus confectæ sunt, scribuntur. Chartæ autem, quas jam nunc scribens *autographas* esse scio, eæ tantum non omnes sunt, quæ cernuntur in collectione chartarum Bibl. *Cott.* quæ inscribitur, *Augustus*, 2. Eæ etiam, quæ ibidem reponuntur in cistis ductilibus, fere omnes etiam *autographæ* sunt. Id genus etiam tredecim ecclesia *Exonienſis*, totidemque sed *Normanno-Latinas*, aut coætaneas & consimiles *Scoto-Latinas* omnes Ecclesia *Dunelmenſis* ad me utendas miserunt. Quarum quidem omnium maxime mihi placuit *Willelmi* I. illa, quæ tam *Saxonico* ritu, cum signis crucis à testibus ipsis factis; quam *Normannico*, cum sigillo appendente munita est, qua dat Scō CUTHBERTO, *regium suum manerium* de *Heminburch*, cum terra de *Brachenholm*, &c. Id genus etiam non ita pridem fuerunt in Archivis Ecclesiæ *Wigornienſis* [c] XCII. quarum eheu XV jam nunc in iis supersunt. Id genus etiam, una atque altera excepta, XXIV mihi utendas dedit operis nostri fautor maximus honorabilis dominus *Johannes Dominus* SOMERS, baro *Eoveshamenſis*, nulli in omne genus literaturæ scientia secundus. Multas etiam autographas chartas,

---

* Id est, *Arca*, *theca*, vel aliquod aliud *vasculum* pretiosum, in quo Sanctorum reliquiæ, vel cineres reconduntur, & servantur εἰς φυλακτήριον. † Per chartularium *Anglo-Sax.* & *Anglo-Norm.* hic intelligo collectionem Chartarum, quæ in *Anglo-Saxonum*, & *Anglo-Normannorum* temporibus confectæ sunt. [a] Instrumenta donationum à temporibus *Conquæstus Normannici* vulgo *Chartæ* fuerunt vocatæ; ante eum tamen aliis appellationibus gaudebant: quales sunt *Chyrographum*, *Kartula*, *Syngrapha*, *Polipticon*, i. e. πολύπτυχον. *Cautio*, *testamentum*, *pagina*, *libellus*, *donatio*, *literæ*, *scedula*, *arratum*, *aratum*, id est, *exaratum*, *&c.* Quinimo & in temporibus, quæ victoriam *Normannicam* præcesserunt, *Chartæ* etiam vocabantur. Sic in Cod. MS. Bibl. *Cott.* cujus nota Tiberius, A. 13. fol. 153. Sub rubrica de *Mearnan-cliffe* hæc leguntur: *In nomine domini Jesu Christi Æthelred, deo adjuvante, Merciorum dux, hanc* Chartam *Euthulfo ministro regis pro illa terra* Marnancliffe, *i.e. X Manentium fieri concessit.* Et donatio *Æthelredi* R. *Anglorum*, Textus *Roffens.* fol. 158. b. *Carta* etiam nuncupatur: *scripta est hæc* CARTA, *&c.* Hæc animadvertere placuit corrigendi *Ingulphi* gratiâ, qui scribit *Normannos*, *Anglo-Saxonum* chirographa, *Chartas* vocasse, plane quasi ea vox in usu non fuisset apud *Anglo-Saxones*, qui instrumentum donationis in vernacula scribentes semper vocabant Boc aut Leppite. Pari fide scribit etiam *Ingulphus*, *Ælfredum* R. totius *Angliæ* pagos & provincias in *Comitatus* primum omnium commutasse; Comitatus in Centurias, i. e. *Hundredas*; & in *decimas*, i. e. in *trithingas* divisisse. Quod quam falsum est ostenderunt *Joh. Seldenus* in libro cui titulus, **Titles of Honour**, & R. *Bradeijus* in opere suo, qui inscribitur, **A compleat History**, &c. p. 84. Notandum præterea est, quam absurde *Ingulphus*, *Decimas* cum *trithingis* confundit, quod nescio, an à quoquam antea observatum est. [b] Quædam etiam, sed eæ raræ, partim *Latine*, & partim etiam *Saxonice* scribuntur. [c] Vide Catalogum Libb. Septentrionalium ad finem *Institutionum Grammaticarum Anglo-Saxonicæ & Mæso-Gothicæ*, pagina 169. quæ, me auctore, prodierunt *Oxoniæ*, è Theatro *Sheldoniano*, MDC.LXXX.IX.

ſive veras, ſive quæ ad verarum exempla finguntur, multi alii poſſident. Penes me habeo unam CEONWULFI R. Merciorum, quam *Thomas Guidot* M. P. urbis *Bathonenſis* Æſculapius mihi dono dedit: unam etiam poſſidet *aureis* crucibus ſpectabilem, ſed plane commentitiam, ſcilicet *Æthelbaldi* R. chartam fundationis Monaſterii *Croilandenſis*, quæ excuſa habetur in *Ingulphi* hiſtoriæ *Croilandenſis* p. 2, 3. Edit. *Oxon.* & Monaſtici *Anglicani* Vol. I. p. 164. Nonnullas etiam autographas, eaſque vetuſtiſſimas chartas extare dicunt in Archivis Eccleſiæ *Cantuarienſis*, quas nondum vidi. In archivis Eccleſiæ *Weſtmonaſt.* extat charta *Saxonica* S. *Eadwardi Conf. Saxonico* ritu confecta, qua cœnobio *Weſtmonaſt.* certa prædia dat, cum altera charta literarum patentium ejuſdem R. *Saxonice* etiam ſcripta, & *Normannico* ritu ſigillo regio adpendente munita, qua abbati, & monachis *Weſtmon.* certas terras in *Eſſexia* ſe dediſſe *Ælfwardo* Epō, & vicecomiti notificat. Chartæ etiam duæ *Willelmi Conqu.* quarum altera breviuſcula eſt literarum patentium ad Epm̄ *Lond.* & *Gaufrid.* de *Magn.* cum tribus teſtibus, & ſigillo regio adpendente munita, quâ coenobio *Weſtmon.* manerium de *Winantune* confirmat. Altera autem in oblonga membranâ ſcripta auguſtiorem ſpeciem præ ſe fert, ut quæ confecta erat in communi concilio regni in die pentecoſtes convocato, An. Dom. Incarnat. M.LXX. & ejus regni anno IIII. XI. Kal. Junii. Sigillatur hæc charta ſigillo regio adpendente, *Normannico* ritu; & more *Saxonico* etiam, teſtimonio multorum, quorum nominibus ſigna crucis anteponuntur, confirmatur. Harum autem originalium chartarum copia mihi facta eſt, jubente Reverendo admodum patre *Thomâ* Epō *Roffenſi*, & Eccleſiæ *Weſtmon.* Decano digniſſimo, ob humanitatem exemplarem, & literarum tum divinarum, tum humanarum ſcientiam præclaro. Neque dubito, quin aliæ haud paucæ in aliis locis habentur, quæ à Chartularii *Anglo-Saxonici*, & *Anglo-Normannici* conditore diligentiſſime exquirendæ ſunt. Collectis, quæ undique conquiri poſſunt, *autographis* chartis, colligendæ dein ab auctore noſtro, & pro temporum ſerie diſponendæ ſunt chartæ *apographæ*, quæ non unius generis ſunt. Quædam enim ex *autographis* vere deſcriptæ ſunt, aut deſcriptæ eſſe creduntur. Id genus multæ ſunt, quæ in chartulariis MSS. monaſteriorum, & hiſtoriis eorum reperiuntur; ut iſtæ quæ ſunt in *Sulcardi* chartulario Eccleſiæ *Weſtmon.* Biblioth. *Cotton. Fauſtina*, A. 3. In *textu Roffenſi*, in Monaſterii *Wigornienſis* chartulario, quod in Bibl. *Cott.* notatur, *Tiberius*, A, 13. Cujus maxima pars ab *Hemingo* monacho *Wigornienſi*, rogante *Wulfſtano* Epiſcopo, ex autographis chartis deſcripta & collecta eſt. Id genus etiam multæ continentur in hiſtoria MSS. Eccleſiæ *Abbendonenſis*, Bibl. *Cott. Claudius*, C. 9. Et nonnullæ in hiſtoriis Eccleſiæ *Elienſis*, *Otho*, E. 5. *Veſpaſian.* A. 19. Titus, A. 1. quas ex vetuſtis *Codd. Oxoniæ* edidit. *Th. Gale*, T. P. nunc Eccleſiæ *Cath. Eboracenſis* Decanus. Habentur etiam hujus generis chartæ in veteri regeſto coenobii S. *Auguſtini Cantuarienſis*, quod in Bibliotheca Aulæ *S. Trinitatis* extat apud *Cantabrigienſes*; ut & in chartulario, ſive regeſto monaſterii *Edmundiburgenſis*, in quo *autographæ* chartæ haud paucæ, tam *Latinæ*, quam *Saxonicæ*, & *Semi-Saxonicæ* deſcriptæ leguntur. Hujus chartularii & aliorum *Codd.* rariorum uſum acceptum gratus refero reverendo patri ac domino Domino *Johanni More*, quo è præſulibus *Angliæ* nemo antiquitatum *Anglicorum* magis ſciens, aut venerandæ vetuſtatis eſt major fautor & patronus. Ad *apographarum* etiam chartarum claſſem reducendæ ſunt, quæ eduntur omnes; quarum exemplaria perduntur. Id genus ſunt ingens earum numerus, quæ in *Monaſtici Anglicani* tribus voluminibus; R. P. *Clementis Reyneri* opere, quod inſcribitur *Apoſtolatus Benedictinorum in Anglia*, & *Duaci* prodiit 1626, publicantur. In hac etiam claſſe cenſendæ ſunt chartarum, quæ *Saxonice*, *Semi-Saxonice* vel *Normanno-Saxonice* confectæ erant, verſiones Latinæ; quales nonnullæ forſan occurrunt in vetuſtis chartulariis, regeſtis, & hiſtoriis, quas, ante victoriam *Normannicam* confectas eſſe viſas, voces phraſeſque *Normanno-Latinæ* aut mera monachorum *commenta*, aut verarum chartarum tranſlationes eſſe demonſtrant. Inter chartas etiam *Cottonianas*, & *Somerſianas* nonnullæ, eæque vetuſtæ *apographæ* extant, quas Catalogus oſtendit.

Inter chartas etiam *apographas* recenſendæ ſunt *Latinæ*, *Saxonicæ*, & *Semi-Saxonicæ* illæ, quæ in aliis chartis quas confirmationes vocant ſive *autographis* ſive *apographis*, per ſolennem formulam vocis INSPEXIMUS, aut id genus ſolennia verba, recitatæ, ab interitu conſervantur. Hujuſmodi haud paucæ leguntur in veterum RR. *Angliæ*, qui poſt conquæſtum floruerunt, chartis. Quinimo ante id tempus anteriorum regum donationes in * Chartis S. *Eadwardi Conf.* ſolenni iſta formula recitatas & confirmatas legimus; ut falſam iſtam *Canuti* R. quæ ſic incipit: *In nomine poliarchis Jeſu Chriſti*, &c. Sic in charta † *Edwardi* III. recitata confirmatur per INSPEXIMUS charta Æthelberhti I. Regis *Cant.* mihi ob *æram Chriſti*, qua notatur, merito pro ſuſpecta habita. In charta confirmationis *Richardi* II. quæ eſt in collectione *Cottoniana* de Monaſterio *Thorneyenſi*, deſcripta legitur charta *Eadgari* R. Ejuſdem regis charta altera deſcripta extat in charta confirmationis *Henrici* V. vel VI. quæ in eadem collectione aſſervatur. Charta Latina modo citata *Canuti* R. quæ incipit ab his verbis: IN NOMINE *Poliarchis Jeſu Chriſti*, cum alia, comite ejus, *Saxonice* vel potius *Normanno-Saxonice*, confecta, quæ ſic incipit: On almıȝhtı ðrıȝthes name, leguntur deſcriptæ in charta *Henrici* IV. qua Monaſterio S. *Edmundi* certas libertates Abbati & conventui conceſſas confirmat, præmiſſis, quæ ſequuntur, ſolennibus

---

* Monaſtici *Anglicani* I. Vol. pag. 287. † Ibid. pag. 24.

verbis:

verbis: INSPEXIMUS *chartam, quam bonæ memoriæ Kanutus quondam rex Anglorum progenitor noster fecit in hæc verba,* IN NOMINE, *&c.* Dein præmissis ejusdem formulæ solennibus verbis in eo continuo sequuntur plures chartæ *S. Edwardi* II. Regis, *Semi-Saxonice* factæ; quarum prima, quæ sigillo regis dicitur esse munita, sic incipit: ic Eadward kinȝ kiᵹhe on þissum ȝewrite alle leafulle men. In MS. autem registro vel chartulario monasterii *Eadmundiburgensis*, quod pro summa humanitate sua utendum mihi dedit paulo supra laudatus φιλαρχαῖος Antistites, Ic Eadward kinȝ kiᵹhe on þise write alle lefful menne. Secunda sic incipit, Eᵹward kinȝ ȝret Aylmer. Tertia sic, Eᵹward kinȝ ȝret Aylmer b. ȝ Alfȝar. Quarta autem sic, Eᵹward kinȝ ȝret Grymkitel. Quæ quidem omnes, cum aliis nonnullis Sancti *Eadwardi* II. chartis in eodem chartulario extant. *Chartæ autem *Henrici* IV. è qua hæc deprompsimus, notitiam humaniſſimo viro *Carolo Battely* officinæ *rememoratoris* Thesaurarii in Scaccario uni scribarum, monumentorum antiquitatis *Anglicanæ* scientissimo, qui nobiscum id genus plura communicaturus est, gratus acceptam refero.

Verum è Chartis apographis, SHOWERE, id imprimis notandum est, nempe quod earum nonnullæ, quarum exemplaria in puriori *Saxonico* non potuerunt non scribi, *Semi-Saxonice* à librariis pro sermone sui temporis excribuntur. Id quod etiam in homiliarum *Saxonicarum* descriptione aliquando accidisse observavi, quæ in MSS. *Codd.* anteriorum temporum, ut ut in puriori *Saxonico* scriptæ, in citeriorum tamen temporum membranis *Semi-Saxonice*, vel *Normanno-Saxonice*, à transcribentibus describuntur. Quamobrem, SHOWERE, etsi istiusmodi chartæ, quæ pro *autographis* anteriorum temporum, in quibus Saxonicus sermo nondum, aut non omnino, aut non multum labefactatus erat, venditantur; in superiorum, & male simulatarum numero habendæ sunt; de *Apographis* autem, quas post *Normannicam* victoriam vel in vetustis regestis, vel in diplomatis RR. descriptas legimus, idem decernere, crede mihi, non adeo tutum est. In regestis etiam occurrunt chartæ *apographæ*, *Anglo-Normannice* plane descriptæ; quarum tamen exemplaria ante victoriam *Normannicam*, imo ante *S. Eadwardi Conf.* tempora confecta esse dicuntur cum lingua *Saxonica*, etiamsi à se multum mutata, in *Anglo-Normannicam* tamen barbariem nondum degeneraverat. Id genus est charta illa *Canuti* R. quoad sermonem plane *Anglo-Normannica*, quam *Latinæ* ejusdem R. chartæ principali fuisse insertam falsè testatur citatum modo cœnobii *Eadmundiburgensis* chartularium. In almichten ᵭrichtineȝ name. Ic Enut kinȝ kiᵹhe alle manne þe beᵭ þat ic miᵭ mine reᵭȝmen reᵭ habbe for mine saule þearfe ȝ for alle mine þeᵭschippal sendfulnesse þat is þat ic an ece fredomes þan halegen kinȝe seint Eadmund so forth so he firmest hauede into þere stowe þat he onrestеth ȝ so wille ic þat se fredom stonde on his welde unawendᵭ buton ælches biscopes anwælde þere schire ekelik fre ȝ so fele siche so men ȝildith here-ȝeld oþer to schipȝelde. ȝelde se tunschipe so oþere men ᵭon to þere monekenede þe þer binnen schulen for hus þewien ȝ we curan þat ic nefre ne schulde ani man wendеn to oþre ȝoᵭeȝ manne buten he walde bon aschireᵭ from ȝoᵭis manne ȝ alle hise halegen. ȝ ic an þo monekes to fode al þat fischnoth þat Uulfketel aichte at welle. ȝ min ȝovel-fisch þe me arist be se londe. ȝ min quen Ælfgive an þen halegen four þusend Ele miᵭ hire looc þe þer to-birid at lakinȝheth ȝ ic an hem alle here tunesᵭene of alle here lonᵭ þe he nu habben ȝ ȝet bigeten schulen on ȝodes efte.

Hanc vero chartam *Anglo-Normannicè* descriptam, sive potius scriptam, evincit literarum patentium charta *Willelmi* Conquæstoris in eadem plane dialecto scripta, quæ in eodem codice sic se habet: William kyng ȝret ayl̃mer bischop anᵭ Rauf erl ȝ Norman anᵭ alle mine þeynes on Suffik frenᵭlike, anᵭ hic kiᵹhe ou þat ic wille þat þe sokne þas Nigend halfhundredes lige into þen halege minstre at seynt Eamundesbiri so ful anᵭ so forth so ic alfrich withgares sone bi wiste ȝ Orger siþen ymme þere quene to hanᵭe Eadwardes moᵭer kynges mine meyes anᵭ he self þiᵭer in unnen hauede on alle þe þinge þat is on firᵭwite anᵭ on fichtwite ȝ on †eberechef anᵭ on griᵭbreche ȝ on forstal ȝ on ham sokne. Nu forbeᵭe ic alle manne þat sokne him to hanᵭe to-tene eiþer engliſſce or franſſchiſſen or ᵭenisscen buten seynt Eadmũᵭ ȝ þen abbote. Anᵭ gif wo henne forth þis withquenchen wille: ic wille piten þanne wat he be.

Tali chartarum, quæ ante regnum *Stephani*, sive in *Anglo-Saxonum*, sive *Dano-Saxonum*, sive denique *Normanno-Saxonum* temporibus scriptæ, vel exscriptæ fuerint, collectione à chartularii nostri conditore tandem absolutâ, amplissima ab eo operi suo prolegomena præmittenda sunt. Imprimis enim instituendus ab eo Lector est in scientia manuum, quibus in omni tempore, quatenus fieri potest, chartæ *autographæ* exaratæ sunt. Hanc autem manuum scientiam facillime lectorem docebit inspectione tabellarum, quibus differentia *manuum* specimina à peritissimo sculptore incisa discentibus ob oculos ponenda sunt. Triplex autem fuit *Manus*, seu scriptura apud *Anglo-Sax.* Una quæ exarata in grandioribus vel majusculis literis cernitur in antiquissimis lib. MSS. & aliquibus vetustissimis chartis, ut *Hlotharii* R. *Cant.* & *Sebbi* Orientalium *Saxonum* R. quæ infra citantur. Altera, quæ scribentibus commodior amplis satis characteribus, rotundioris

---

*In memorandis Scaccarii inter communia de termino S. *Trinitatis* ex parte rememoratoris thesaurarii rotulus septimus. †ȝ. in hac voce videtur mendose scriptum: quo ablato restat ebereche, id est, epbryce vel æpbryce, *adulterium*.

formulæ, ſed in quâ majuſculæ minoribus in MSS. quum libb. tum chartis immixtæ ſunt, exarata legitur. Tertia, quæ ſcribentibus promptiſſime ſcribere volentibus commodiſſima, duplex fuit; altera quæ in uſu erat ante *Ælfredi* R. tempora; altera, quæ eo auctore, inolevit. Præſertim autem ab auctore chartularii docendum eſt diſcrimen hujus ab illa manu; nempe manûs, qua *Anglo-Saxones* promptiſſime ſcribentes uſi ſunt ante *Ælfredi* tempora, ab illa, quam Rex iſte *Romanorum* & *Gallorum* elegantiori ſcriptura inſtitutus ab exteris reduxit *Anglos* ſuos docuit. De Differentia harum manuum, quarum illam κατ' ἐξοχὴν, *Saxonicam*; hanc *Gallicanam*, *Ingulphus* vocat; nos haud pauca, SHOWERE, in Gramm. noſtræ *Anglo-Sax.* & *Mæſo-Goth.* cap. XXII. tradidimus; quibus in præfatione ad opus ſuum à chartularii auctore multa addi poſſunt, ex quibus lector maximum fructum capturus eſt. Harum manuum differentia ab eo oſtenſa, ad illam dein oſtendendam procedendum eſt, quæ fuit inter manum *Saxonicam* ab *Ælfredo* reformatam, quæ *Anglo-Saxonica* vulgo dicitur, & *Normanno-Saxonicam* vel *Anglo-Normannicam*, quam *Gallo-Normanni* ſcriptores in *Angliam* induxerunt. De qua nos etiam in dicto capite nonnulla ſcripſimus, quæ ab auctore noſtro, cui neque chartæ, neque ſumptui parcendum eſt, in tabellis amplificanda, ornanda, & magis elucidanda ſunt.

Etenim crede mihi, SHOWERE, manuum diſtinguendarum peritia neceſſariò ab illo acquirenda eſt, qui è vetuſtis chartis autographis, veras à falſis & ſpuriis recte velit diſtinguere. Hanc manuum ſcientiam chartarum obſervatione mediocrem ipſe adeptus, chartam Originalem *Æthelbaldi* R. Merciorum eſſe dictam, & non ita pridem, ut fertur, in curiis veſtris quaſi genuinam & veram probatam, multum & laudatam, ſtatim ac conſpexi, falſam eam, ac fictam eſſe diſcernebam. Chartam autem hanc ementiri neceſſe habuit coenobium *Croilandenſe*, qua terras ſuas ſine charta datas, aut quarum chartas perdiderant, ſervarent à *Nortmannis*, qui nullam fere juſtam poſſidendi prædia caûſam, præter chartas, Monaſteriis indulgebant.

Id inſtrumentum, eo nomine, quod fictitium eſt, ſi non dominus ejus, ſaltem antiquarius pluris quidem facere debet; quamvis eſſe fictam neque hiſtoriæ *Croilandenſis*, in cujus 2. pagina exhibetur, Editor *Oxonienſis*, neque ipſe *Dugdalius* cognoverunt. Sic etiam chartam * *Wulferi* R. *Merciorum*, quæ in collectione *Cottoniana* [4.] eſt, cui diſcrimen manuum notum eſt, is facillime deprehendet eſſe commentitiam, ut & illam quæ in eadem collectione chartarum eſt [91.] qua *Cædualla* R. *Uulfrido* Epiſcopo certa quædam prædia & privilegia dediſſe dicitur. Haud diſſimilem falſitatis ſpeciem præ ſe fert ejuſdem collectionis charta, figura numerali [95.] notata, qua *Offa* R. *Anglorum* donaſſe fingitur *Iaenberto* Archiepiſcopo terram apud *Hebham* v. aratrorum. Denique charta collectionis *Cott.* cui numeralis nota [7.] ſuperſcribitur, ejuſdem eſſe furfuris ex manu facile cognoſcitur. Hæc autem ea ipſa charta originalis eſſe fingitur R. *Canuti*, qua monaſterio quod dicitur † Badrices purðe conceſſit, ut ab omni dominatione omnium Epiſcoporum comitatus liberum eſſet, & Monaſterio *Edmundiburgenſi*, ut fundo, in quo requieſcit S. *Edmundus* R. libere frueretur. Infra hanc chartam, quemadmodum in chartularii *Edmundiburgenſis* apographo, ſubſcriptum etiam extat privilegium Monaſterii *Edmundiburgenſis* in *Anglo-Normannicâ* quum dialecto, tum manu, male pariter exaratum. Ex his, quæ dicta ſunt, falſitatis etiam manifeſtæ arguenda eſt charta S. *Eadwardi* II. qua confirmaſſe dicitur hanc *Canuti* R. Chartam commentitiam, ut ex illius verbis liquet. *Rex Archiepiſcopo*, &c. *Salutem.* INSPEXIMUS *chartam, quam bonæ memoriæ Knutus quondam Rex Angliæ progenitor noſter fecit in hæc verba*: IN NOMINE POLIARCHIS JESU CHRISTI.

Ex manu etiam falſa eſſe conſtat charta illa ſplendidiſſima *Eadgari* Regis in Eccleſiæ *Weſtmonaſt.* Archivis extans, quæ ſic incipit: *Regnante dnō nrō ihū xpō in perpetuum* ᴬ.. Ut & altera ejuſdem Eccleſiæ non minus ſplendida S. *Dunſtani*, qua declarat *Eadgarum* regem Monaſteria ab omni Epiſcoporum poteſtate & juriſdictione exemiſſe. Quarum quidem chartarum copiam mihi factam gratus acceptam refero reverendo admodum patri *Thomæ* Epō. *Roffenſi*, & Eccleſiæ *Weſtmon.* decano, ob humanitatem ſimul & doctrinam maximam colendo, cui immortales gratias ago. Ex manu quoque, ficta eſſe conſtat charta, quæ *Æluredus* R. dediſſe dicitur *Burrico* Epō Hrobi, & eccleſiæ *Roffenſi* terram ſuam in oppido de *Frekeham*, &c. Anno incarnationis dominicæ DCCC.XCV. Hæc charta una illarum eſt, quæ in capſis ductilibus bibl. *Cott.* jam adſervantur. Maxime autem omnium falſitatis vel primo intuitu damnanda ob manum eſt charta *Eadgari* R. qua Deo, Scō Petro, monachiſque veteris coenobii ª Ÿentanæ Civitatis, quandam telluris particulam, v. videlicet Manſas cum quindecim hydis in perpetuam poſſeſſionem donat. ſcripta eſſe fingitur hæc charta, Anno dom. incarnationis DCCCCLXXV. Sed manus eam non ante ducentos annos ſcriptam eſſe oſtendit. Una etiam earum eſt, quæ nondum in bibliothecæ *Cottonianæ* catalogum relatæ, in capſis ductilibus etiamnum reponuntur. Præterea ab auctore noſtro de chartis docendus eſt in ſua præfatione lector, ſcilicet alias in Majuſculis, alias in Minuſculis, alias etiam in intermediis literis eſſe exaratas. In majuſculis ſcribuntur, quæ extant *Latinæ* duæ in prima pagina collectionis *Cottonianæ*, quæ inſcribitur, *Auguſtus* 2. Quarum altera eſt *Hlotharii* R. *Cantuariorum*, cujus duæ quaſi partes ſunt; altera qua *Bercualdo* & ejus monaſterio terram in ᵇ TENED donat,

---

* In hâc charta *Wulferus* dicitur *S. Petro* & monaſterio de *Medeshamſted* certa *tenementa* contuliſſe & confirmaſſe. † *Saxon.* Beaþpiceʒ puþþe. ª Sic MS. pro Ÿentanæ. ᵇ Nunc Thanet.

quæ

quæ vocatur WESTANAE: altera, qua cum conſenſu Archiepiſcopi *Theodori* dat eidem monaſterio terram in STURIA. Confecta fuit hæc charta in Civitate [a] *Recewulf*, menſe Maio, Indictione Septima. Nam in eo ſeculo annum redemptionis in chartis notare uſu nondum erat receptum.

Altera eſt charta *Æthelbaldi* R. Auſtralium *Saxonum*, qua donat terram x caſſatorum juxta *Stur* fluvium comiti ſuo *Cyneberto* ad conſtruendum coemeterium. Conſtat vero ex [b] hiſtoria, & Synopſi Bibl. *Cottonianæ*, quam in ingens reip. literariæ beneficium edidit amplificandis bonis literis natus doctiſſimus *Thomas Smithus* noſter, & indiculo Pſalterii *Latini* in majuſculis ſcripti cum verſione *Saxonica* interlineari, quod notatur *Veſpaſian.* A. I. chartam hanc ex iſto MS. exſciſſam eſſe. Quod etiam illius quum menſura, quæ cum foliis illius MS. quadrat, tum etiam manus in utroque prorſus eadem, tum denique locus MSS. unde ſciſſa eſt, inter folia X. & XI. codicem vertentibns oſtendit. Etenim, SHOWERE, in *Libb.* Evangeliorum & Pſalmorum, chartas originales tanquam in tabulis, ſive regeſtis publicis, inſinuare ſolere *Anglo-Saxones*, præter illa, quæ in ſuperioribus à nobis traduntur, oſtendunt verba [c] chartæ *Alhwini* Epiſcopi *Wigornienſis*, quæ in veteri manu *Saxonica* ſcripta *Æthulwulpho* duci deſcriptæ cernuntur. Aliquando etiam ſed rariſſime, *Latine* deſcribuntur metæ: ut in charta vetuſta *Uhtredi* ſubreguli *Offæ* R. *Merciorum. Eſt rus illud in auſtrali parte montis qui nominatur* Breodun. *In aquilonari plaga rivuli, qui vocatur* Carent, *protendens à flumine illo* Carent *aſcendens uſque ad ſummitatem montis ſupradicti* Breodun. *In cujus cacumine urbs eſt antiquo nomine* Baeningesburg. *Ibi eſt terminus agri illius ſurſum in monte, & à meridie*, &c.

Monachi vero *Anglo-Normanni* in chartis autographis tranſcribendis metas non raro prætereunt, quas tamen omnes collectas in alieno ſeorſim chartularii loco aliquando ponunt. Sic in hiſtoria Eccleſiæ *Abbendonenſis*, quæ in Bibl. *Cottoniana* notatur, *Claudius* C. 9. metæ hidarum *Saxonice* deſcriptæ ad finem codicis ſeorſim rejiciuntur. Sic metæ terrarum nonnullæ monaſterii *Wigornienſis* cernuntur ſeorſim deſcriptæ in fol. 162. MS. ejuſdem bibliothecæ, cui nota, *Tiberius*, A. 13. ut & in fol. 130 MS. cujus nota, *Nero*, E. I. ubi metæ *Widiandunenſis* prædii, *Saxonice* ſolæ abſque charta ſcribuntur. Monachi etiam in autographis exſcribendis ſæpe metas *Saxonicas* contemnunt, quas tamen aliquando *Latine* deſcriptas ſervant, quemadmodum in charta textus *Roffenſis*, fol. 128. qua *Egebertus* Rex *Cantiæ* poſſidendam conceſſit Epō *Dioran*, & Eccleſiæ ejus, in honorem *S. Andreæ* conſecratæ, terram X aratrorum *Hallingas* dictam. *Termini autem ſunt à loco, qui vocatur* Hroſesbreta, *uſque in arborem,* [d] *qui vocatur* Curues ac *& inde via recta per medium campum,* [d] quæ *appellatur* Hiuæmhanſtedi *uſque in locum, qui dicitur* Halleſmeri, *& inde circumit per locum, qui vocatur* Heortleagu *in flumen* medeuuæge.

De his etiam oportebit auctorem noſtrum monere lectorem, utpote quibus inter *Latinas* chartas, autographas ab apographis; originales *Saxonicas* ab earum verſionibus; indubitatas à ſuſpectis; & veras à falſis melius poterit diſcernere.

De manibus, ſermonibus & ſermonum dialectis in quibus chartæ ſcriptæ ſunt, illa præfatus auctor noſter, quæ à lectore chartularii ſui præcognoſcenda ſunt, eum dein moneat, ut legens chartas id præſertim animadvertat, an chartarum, quo ſermone, vel dialecto cunque ſcriptæ ſint, voces & phraſes iſtorum fuerunt temporum, in quibus ſcriptæ eſſe dicuntur. Hoc imprimis ſpectandum eſt in chartis, quæ pro originalibus aut originalium tranſcriptis venditantur, quales ſunt in hiſtoria *Croilandenſi* regum *Saxonicorum* omnes. E quibus univerſæ, aut tantum non univerſæ, ex eo fictæ eſſe noſcuntur, quod voces & phraſes *Gallo-Normannicas* contineant multas, quæ ante adventum *Normannorum*, aut ſaltem in temporibus, quibus confectæ eſſe finguntur, adeo in uſu non erant apud *Anglo-Saxones*, ut *Anglia* aut eas, aut earum uſum jam tum penitus ignoraret. Sic in charta *Æthelbaldi* R. ſupra damnatâ, occurrunt UNAM LEUCAM. DUAS LEUCAS, TRES LEUCAS, *&c.* Per *leucas* autem computandi rationem introduxiſſe *Normannos* conſtat, ex [e] charta *Willelmi* Conquæſtoris, qua Eccleſiæ *S. Martini de Bello*, à ſe ob victoriam de *Haraldo* reportatam fundatæ, certa privilegia dedit. In illa enim charta hæc habentur verba: *Quatenus Eccleſia illa cum* Leuga *circumquaque adjacente libera ſit ab omni*, &c. *Normannica* etiam ſunt, quæ ſequuntur: *Chirographo patenti. Communis Sewera. Omnibus* [f] *Seiſonis: Centum libras legalis monetæ.* Maxime vero commentitiam eſſe hanc chartam probat iſta locutio: *ad fundationem monaſterii* NIGRORUM MONACHORUM *ſub norma* S. BENEDICTI. Nondum enim *Æthelbaldo* regnante, an. DCCXVI. monachorum familiæ ab indumentis ſuis nuncupabantur, neque per ea diſcriminati erant. Hoc conſtat ex [g] *Concil. Clovesh.* cap. 19. Quo tantum cautum eſt, *Ne Monachi & nunnones pompaticis, & quæ ad inanem gloriam more ſæcularium utatur indumentis; ſed ut ſimplici propoſitoque congruenti eorum veſtiantur habitu.* [h] Nondum

---

a Nunc *Reculver*. vid. hiſt. *Anglicanæ* X Scriptores, col. 2207. ubi hæc charta facta eſſe dicitur An. Dom. DC.LXXIX. *b* P. XXXV. *c* Hæc eſt una XXIV chartarum, quarum uſum acceptum gratus ſupra retuli *Johanni* Domino *Somers* Bar. *Eoveshamenſi*. *d* Ita MS. *e* Vid. Append. ad librum R. *Bradeyi*, cui titulus, **A compleat History**. p. 15. *f* Id eſt, omni tempeſtate, à *Gallico Saiſon*, quod *Latino-barbare Seiſo*, *Soiſonum*. *g Spelmanni* Concil. Vol. I. pag. 256. *h* Vid. *Marshami* propylæum ante Monaſt. *Anglicani* Vol. I.

in Angliam noſtram ignota adhuc *Benedicti* regula inducta erat, nondum in familias abierat ſimplex adhuc monachatus inſtitutio, neque tunc temporis *Benedictinæ* regulæ tenaciores erant, qui à *Benedicto* nuncupari cœperant. Denique *Benedictinorum* ordo ipſe nondum per familias aut veſtimenta diſtinctus fuit. Sed hæc omnia poſteriora tempora olent, (ſcilicet *Edgari* R.) & triumviratum iſtum *Dunſtanum*, *Æthelwoldum*, & *Oſwaldum*. Imo *Benedictini* ordinis, *Nigri* qui dicti erant, monachi nulli adhuc erant, aut eſſe, me judice, potuerunt ante reformatum *Benedicti* ordinem à *Romualdo* monacho *Caſſinenſi*, circiter annum MXX. à quo familia *Camaldunenſium* monachorum, qui ab * *albis* tunicis & caputiis, *albi* dicti erant; aut *Carthuſianos* à *Brunone* ortos, An. MLXXX. qui † *albis* veſtimentis induti ſunt. Undecimo igitur ſeculo, diſtinctionis gratia, cæteri *Benedictini* ordinis monachi, quibus *Niger* amictus in uſu erat, primum NIGRI denominari cœperunt.

Ob eandem rationem pariter damnanda eſt *Eadredi* regis charta, *Hiſt. Croiland.* Oxon. Edit. p. 32. Ubi quoque *Cœnobium nigrorum monachorum ordinis S. Benedicti à nobili rege Merciorum Ethelbaldo fundatum.* Cætera *Normannorum* mores & tempora olentia, brevis eſſe volens, prætereo. Sic in *Wulferi* charta ſupra etiam falſitatis evicta leguntur, *certa tenementa, longitudine XX Leugiarum*, quæ præter manum *Normannicam*, à falſario Monaſterii *Petroburgenſis* fictam eam eſſe probat. Sic quoque phraſis iſta, BARONIBUS MEIS, in charta Weſtmonaſterienſi *Eadgari* R. ſupra ob manum damnata, eam à falſario aliquo fictam eſſe oſtendit. Sic in charta *S. Dunſtani*, quæ etiam in Eccleſiæ Weſtmonaſterienſis archivis extat, *Anglo-Normannica* iſta, PARROCHIANO SUO PRESBYTERO. TOTIUS ANGLIÆ DECANUS. falſarii eam opus eſſe demonſtrant. Denique *Gallo-Normannica* iſta, *Sexdecim* VILLANIS. *Decem* BORDIS. PASTURA *unius* LEUCI. LEUCI *Latitudine*. *Liberum* MERCATUM. *In* PURAM & PERPETUAM *elemoſinam*. *Uſque* LA DROUE. DE LA DROUE. iſta, inquam, *Gallo-Normannica* chartam *Cottonianam Eadgari* R. in ſuperioribus manus gratia quoque damnatam, ut de crucis forma illi præpoſita, de CYROGRAPHO integris in majuſculis abſurde exarato, cui ſubjicitur E R, hoc eſt, *Eadgarus Rex*, nihil hic dicam, falſarii commentum eſſe evincunt. Denique ab auctore noſtro maxime opera danda eſt, ut quæ oportet, præfetur de modo conficiendi chartas, ſive perficiendi donationum, teſtamentorum, ut & emptionum & venditionum inſtrumenta, apud veteres *Anglos*. Is autem, SHOWERE, pro temporum ſerie & viciſſitudine alius & alius apud eos fuit. Ante S. *Eadwardi* II. tempora, chartas conficiendi mos hic fuit. Donator, ſive quis alius inſtrumenti auctor, chartam ſuam in aliqua plerunque celebritate à tabellione paratam & prælectam, cum crucis ſigno ante nomen ſuum à tabellione ſemper ſubſcriptum à ſe facto fere ſemper ſignabat. *Fere ſemper*, inquam, ſignabat, quippe quod tabellio, ſive notarius, illius vice, illoque jubente, cum crucis ſigno ſua manu facto non raro etiam chartam ſignabat. Dein qui præſentes erant, vel eorum ſaltem haud exiguus numerus, ſuo quiſque ordine, & eodem loco & tempore ſignis crucis à ſe, vel ſe jubentibus, à notario factis chartam conſignabant. Formæ autem conſignandi chartas diverſæ erant.

Nunc enim conſignabant teſtes in prima perſona, hoc pacto, quod omnium uſitatiſſimum eſt:

✠. Ego Dunſtanus archipreſul confirmavi. ✠. Ego Alfpolvus Epſ. annui.
✠. Ego Æþelpolvus Epſ. conſervos. ✠. Ego Wulfrie Epſ. ſubſcripſi.

Nunc in tertia, hoc modo, præmiſſis id genus ſolennibus verbis: *Scripta eſt hæc charta his teſtibus conſentientibus.* Et, *Hii ſunt teſtes, quorum infra nomina notantur.* Et, *His teſtibus quorum nomina ſubſequuntur conſcribentibus.* Et, And me ealdan heora hondgetene þiſſe gewædniſſe. þaða noman heþ beneoðan awriten ſtondað:.

✠. Oda Archiepiſ. ✠. Wulfgar Epiſcop. ✠. Wulfrige pontif. ✠. Hopæl þegulus.

Nunc vero hac in forma:

✠. ſignum Man. N. ✠. ſignum Man. B. ✠. ſignum Man. G.

Nunc denique modi iſti conſignandi chartas conjuncti cernuntur: ut in charta quadam *Offæ* regis *Merciorum* SOMERSIANA:

✠. Ego Offa. *&c.*
✠. Ego Eadbeahtus. *&c.*
✠. Ego Leolulfus. *&c.*
✠. Ego Tilhetus. *&c.*
✠. Ego Aldbehtus. *&c.*
✠. Signum manus Botuinni. Abb.
✠. Signum manus Folcbehti. Abb.
✠. Signum manus Brordani prinçi. *&c.*

---

* Non baſta à S. Romualdo rifformare, è ridurre à perfettione i monachi, ma nell'eſtremo di ſua vita fermò novo eremita con molti digiuni, & aſprezza di vita, va raſo il capo con uno breve tonica di panno bianco col ſcapolare dello ſteſſo colore attacato alla tonica, e di ſopra una coccella dello ſteſſo. *Briefve hiſtoire de l'inſtitution de toutes les religions auec leur habits gravez.* par *Odoard Fialetti.* A Paris, 1658.

† In circa veſtono queſti tutti di bianco. fuor che la cappa nera. *idem.*

Charta

Charta *Ubtredi* reguli *Huicciorum* SOMERSIANA ſic etiam conſignatur. Chartaque *Biornwulfi* R. *Merciorum*, quæ etiam *Somerſianarum* una eſt, conſignatur hunc in modum:

✠. ꝺıgnum manꝰ. Bıoꝛnꝺulfı ꝓ̄ꝯ. Mepc̄. ✠. Oeþelpalꝺ Epıꝛc̄. &c.
✠. ſulfꝛeꝺ Aꝛc̄ Epıꝛc̄. &c. ✠. Dꝛæꝺhun Epıꝛc̄. &c.

Notandum autem hic eſt, SHOWERE, in medio vocis *ſignum*, ſignum crucis aliquando in chartis conſignatis hoc pacto eſſe factum ꝺıg✠num, ut in charta vetuſtiſſima *Sebbi* R. *Cottoniana*, quam ſupra citavimus. Quinetiam ſupra vocem *Crucis*, crucis ſignum cernitur aliquando poſitum, ut in charta *Eadgari* R. *Cottoniana* in capſis ductilibus viſenda, cui an. DCCCCLV. confectæ, ſic Rex ſubſcribit: ✠. Ego Eaꝺgaꝛ ꝛex Anglopum ſub ſıgillo ſcꝰ cꝛucıſ copꝛoboꝛaui. Chartam etiam ſuam, quæ in collectionis *Cottonianæ* libro notatur numerali charactere [40] eodem modo ſignabat *Eadredus* R. an. DCCCC.LXIV. Aliis etiam modis reperitur aliquando factum crucis ſignum in conſignatis *Anglo-Saxonum* inſtrumentis: ut in *Eadwigi* R. charta, quæ collectionis *Cottonianæ* eſt [38.] ꝺcꝰ ✠ cꝛucıſ. & in ejuſdem collectionis charta [51] crucis ſignum ſic cernitur poſitum: ꝺcꝰ cꝛucıſ ✠ ꝺıgno.

Præterea conſignantium teſtium nomina nunc in ſingulari columna à ſummo ad imum legenda ſubſcribuntur: ut in charta *Æthelredi* R. *Somerſiana*, quæ ſic incipit: Apoꝛꝛoluꝰ Pauluꝰ ꝺe extꝛemo ıuꝺıcıo ꝺnı manıfeꝛtıſſıme loquenꝛ; &c. Nunc in bini ordinis columnis eodem modo legenda cernuntur: ut in charta *Uuerfrithi* Epiſcopi *Somerſiana, Saxonice* confecta. Aliæ in trini ordinis columnis ſubſcripta teſtium nomina oſtendunt eodem modo legenda, ut charta quædam *Hardicnuti* R. *Somerſiana*. Aliæ vero quaternarii ordinis columnis conſignantium teſtium nomina eo etiam modo legenda exhibent: ut charta *Oſualdi* Epī *Somerſiana*, an. DCCCC.LXXX.IIII. ſcripta. Aliæ quinarii ordinis columnis illa eo quoque modo legenda oſtentant: ut charta *Eadgari* R. *Somerſiana*, cui rex ſic ſubſcribit. ✠. Ego Eaꝺgaꝛ ꝛex anglopum conꝛenꝛu ꝺoctoꝛum meoꝛum cum ſıgno ſcꝰ cꝛucıſ noboꝛaui. Charta *Æthelſtani* R. *Cottoniana*, qua fideli ſuo miniſtro, quandam ruris particulam novem caſſatorum tribuit, in loco quem ſolicolæ æt hamme vocitant, conſignantium ſex columnas habet. Aliæ denique in iſtiuſmodi conſignantium teſtium columnellis ad majores numeros adſurgunt: ut alia *Eadgari* R. charta *Somerſiana*, cui, præmiſſo dimidiatæ crucis ſigno, vox CYROGRAPHUM bipartitis majuſculis ſcripta ſuperponitur. Hac enim in charta in octoni ordinis columnellis conſignantium teſtium nomina à ſummo ad imum etiam legenda poſuit notarius. Verum modus iſte diſponendi teſtium nomina in columnis à ſummo ad imum legenda, etſi maxime in uſu erat apud *Anglo-Saxones*, in nonnullis tamen conficiendis chartis tabellioni non placuit. Nam in charta *Burgredi* regis Merciorum *Somerſianâ*, nomen regis & quæ id ſequuntur, conſignantium nomina in perpetua ſcriptura, præmiſſis crucis ſignis, ſcribitur. Sic ſcribuntur etiam charta apographa *Cenulfi* regis & *Cenegithæ* uxoris ejus, cui ſubſcribit *Theodorus* Archiepiſcopus, collect. *Cotton.* Auguſt. 2. [91] Et charta S. *Eadwardi Conf.* quæ in eadem collectione notatur [51] & ſic explicit: Ego ſıgillo etiam ſcꝰ cꝛucıſ ✠ ſıgno hoc pꝛıuılegıum. noꝛtꝛæ ımaginıſ ſıgillo ınſupeꝛ affıgnaꝛı ıuſſimuſ. ✠ Ego buꝛgꝛeꝺ rex Mepc̄. hanc meã ꝺonatıonem cũ ſıgno ſcꝰ cꝛucıſ xpī ꝓꝛmabo. ✠ Ego æꝺelſꝛıꝺ peꝛgına ꝺr̄ ⁊ ſ̄ꝺ. ✠ Ego Leolpeoꝛo cr̄ ⁊ ſ̄ꝺ. ✠ Ego ſulfꝛıg epıſc ꝺr̄ ⁊ ſ̄ꝺ. ✠ Ego eaꝺbalꝺ epıſc ꝺr̄ ⁊ ſ̄ꝺ. ✠ Ego ceoꝛeꝺ ep̄ ꝺr̄. ✠ Ego alhhun ep ꝺr̄. ✠ Ego ꝺeoꝛlaf ꝺr̄ ⁊ ſ̄ꝺ. ✠ Ego alꝺꝛeꝺ aꝺ. Dumbeꝛht ꝺux. beoꝛnoꝺ ꝺux. beoꝛnaꝛꝺ ꝺux. eambeꝛht ꝺux. mucel ꝺux. Ego æꝺelpulf ꝺux. æꝺelheaꝛꝺ. beꝛhtfeꝛꝺ. æꝺelꝛeꝺ. beꝛhtꝛıc. ceolmunꝺ. bolꝺꝛeꝺ. eaꝺgaꝛ. mucel. Sic in charta originali *Cottoniana Ecgbearhti* R. *Cantiæ*, cujus tranſcriptum eſt in textu *Roffenſi*, nomen regis cum conſignantium nominibus in trini quidem ordinis columnis, ſed à ſiniſtra ad dextram, legenda ponuntur:

Aꝺıectıꝰ quattuoꝛ ꝺenꝺeꝛıꝰ. hꝑetonꝛteꝺe. heahꝺen heꝛe. helman-hẏꝛꝛt.

✠. Ecbeꝛht ꝛex. ✠. Eꝺeluulf ꝛex. ✠. Lıalnoꝺ. aꝓhı epſc̄.
✠. Beoꝛnmoꝺ epſc̄. ✠. Ealhꝛtan epſc̄. ✠. Eaꝺhun. epſc̄.
✠. Lẏnꝛeꝺ epſc̄. ✠. Leolbeoꝛht epſc̄. ✠. Uulfheaꝛꝺ ꝺux.
✠. Eꝺeluulf ꝺux. ✠. Eanulf ꝺux. ✠. Heꝛebeaꝛht. ꝺux.

Et in oꝛıente cıuıtatıꝰ hꝛouı unum uıculum.

A ſiniſtra, inquam, ad dextram legenda ſunt ſecundum ordinem ſtatus & dignitatis, quo cujuſque nomen, antepoſita cruce, ſubſcribitur. In iſto enim ordine teſtium nomina, & appellationes ſive Eccleſiaſticas, ſive civiles, chartis ſubſcribebant *Anglo-Saxonum* notarii; qui etiam diverſos conſignantium ordines totidem diverſis crucis ſignis ſolebant nonnunquam notare, & diſtinguere: ut in charta *Cottoniana*, quæ ſic incipit: Anno heꝛꝺıcæ ıncaꝛnatıonıꝰ DCCCCLVI. ınꝺıct. XIV. Chartæ etiam aliquando occurrunt, in quibus ſigna crucis prorſus deſiderantur, tametſi earum auctores & teſtium nonnulli crucis ſigna ſuis manibus feciſſe dicuntur. De chartis hujus generis, quid ſentio, libere dicam. Scilicet aut apographas eſſe omnes, in quibus deſcribendis crucis ſigna à librario

prætermittuntur; aut exemplares, quæ à notario paratæ, nunquam perfectæ & munitæ erant, vel quod earum auctores consilium forte mutantes signare; vel quod testes designati, quorum nomina subscripserat notarius, eas prælectas non probantes consignari noluerunt. In quibusdam quoque chartis nonnullorum testium nomina sine præpositis crucis signis subscripta cernuntur; ut *Æthelwoldi* diaconi, & *Wulfnothi* diaconi; quorum nomina subscripta sunt chartæ SOMERSIANÆ *Oswaldi* Archiepiscopi *Eboracensis*, quæ confecta erat An. Dom. DCCCC.LXXX.III. Accedat charta *Edwigi* regis, quæ confecta erat an. DCCCC.LVI. cujusque nota numeralis in collectione *Cottoniana*, Augustus, 2. est [38.] cum illa *Eadredi* R. à *Dunstano* dictata, composita, & scripta esse dicta, cujus in eadem collectione nota numeralis est [52.] Hoc autem ex eo accidisse autumo, vel quod diaconi isti cum conficeretur charta forte præsentes non erant, vel si præsentes tum cum cæteris essent, quod eam ipsis displicentem neque à se, neque à notario sua vice consignari voluerunt.

Chartæ autem, SHOWERE, signatæ à donationis auctore, ac à testibus consignatæ, etsi *non traditæ*, ut opinor, apud *Anglo-Saxones* perfectum robur habebant. Sine *traditione*, inquam, plenum & perfectum robur habebant. Quippe quod nulla lege, nulla constitutione, nullave denique consuetudine vim legis habente, quam scio, *traditionis* necessitas terrarum donatori, vel venditori apud *Anglo-Saxones* incumbebat. Sine *insinuatione* etiam, ut ego autumo, chartæ apud eos valebant. Verum quamvis forsan *insinuationem* penitus fieri minime desiderabant eorum chartæ, sive *donationum simplicium*, sive *conventionis* & *contractus*, sive *literarum patentium*, sive *testamentorum*, sive denique eorum quæ in litibus determinandis in foris eorum acta erant; iis tamen, SHOWERE, nihil antiquius fuisse, quam ob majorem solennitatem, & ad conservandam rerum gestarum memoriam, chartas omne genus in *libb.* monasteriorum, tanquam in tabulis publicis insinuare, supra demonstravi.

Præterea modus iste conficiendi chartas, quem descripsi, etsi maxime usitatus apud veteres *Anglos*, non adeo tamen obtinuit, aut lege aliqua necessarius fuit, quin ab eo chartæ auctor recedere posset, & aliquando recessum esset. Etenim in nonnullis chartis tantum recitantur nomina testium, coram quibus charta erat confecta: ut in charta conventionis, quæ facta fuit inter *Wulfricum* quendam, qui sororem Archiepiscopi *Wulfstani* duxerat, ipsumque Archiepiscopum, & quæ *Saxonice* clauditur in his verbis: Nu pæꝛ þýꝛeꝛ to ȝepitneꝛꝛe Ꝩulfꝛtan Aꝛceb. ⁊ Leoꝛꝛine Ealdoꝛman. ⁊ Æþelꝛtan b. ⁊ Ælꝛpeꝛd abb. ⁊ Bꝛiteh Munuc. ⁊ maniȝ ȝod man to eacan hem. Sic charta quædam Ealdredi Episcopi, quâ terras *Wulfgeato* donavit eodem modo concluditur: ⁊ þiꝛꝛeꝛ iꝛ to ȝepitneꝛꝛe ealle ꝛe hiꝛeb on Ꝩiȝeꝛa ceaꝛtꝛe. ⁊ ꝛe hiꝛeb on Eoꝛeꝛ hamme. ⁊ ꝛe hiꝛeb on Peꝛꝛceoꝛan. ⁊ Leoꝛꝛiic eoꝛl. ⁊ Odda eoꝛl. ⁊ hiꝛ bꝛoðoꝛ. ⁊ Beꝛhtꝛiic Ælꝛꝛtaneꝛ ꝛunu. ⁊ Oꝛine. ⁊ Ꝩaȝan. ⁊ Æȝelꝛiic þæꝛ b. bꝛoðoꝛ. ⁊ Leolmæꝛ. ⁊ Atꝛuꝛ. ⁊ Eꝛebeaꝛn. ⁊ Oꝛoꝛiȝ. ⁊ Æþeꝛtan ꝛætta. ⁊ Ælꝛpaꝛd æt Laȝaðune. ⁊ ealle þa ýlðeꝛtan þeȝnaꝛ on Ꝩiȝeꝛa-Leaꝛtꝛeꝛciꝛe. Deniꝛce. ⁊ Enȝliꝛce:.

Chartæ hujus formæ sine consignatione testium factæ nihilominus plenissimum robur habuerunt; propterea, ut ego judico, quod in maxima hominum celebritate à notario testium nomina scribebantur. Imo nonnunquam, SHOWERE, chartæ non modo sine consignatione testium, sed sine testibus nominatis factæ, in Archivis reperiuntur. De quibus tamen non dubitari potest, quin valerent, & jure factæ essent. Id genus esse videtur * Charta *Oswaldi* præsulis, quam confecit, annuente R. *Eadgaro*, An. Dom. DCCCC.LXII.

De chartis consignatis etiam ab auctore nostro monendus est lector *Chirographorum* studiosus, eas in dorso membranæ non raro esse consignatas. Id genus est charta *Werfrithi* Epi. *Anglo-Saxonice* confecta, qua tres *hidas* telluris dat cuidam *Cyneswitho*, quæ etiam earum una est, quas ab honorabili viro *Johanne* Dom. *Somers* utendas accepi. Hanc formam etiam sequitur charta illa apographa valde lata ex eodem numero ab *Eadgaro* R. confecta esse dicta. in cujus dorso hæc leguntur: Anno Dom̄ce incarnationis DCCCCLXXII scripta est huius munificentiæ syngrapha his testibus consentientibus quorum inferius nomina secundum uniuſ cuiuſque dignitatem utriuſque ordinis decuſatim Dor——Ci——No——diSpoNe——Nte caraxAnt—— ur. In dorso etiam consignatur charta illa *Eadgari* regis, metis suis *Saxonicè* descriptis ampliſſima, quæ in collectione *Cotton.* cum figura numerali [5] notata est.

Monendus quoque est chartarum lector, eis semper à veteribus *Anglis* præponi aut signum crucis simplex, aut vexillare *Christi* monogramma, 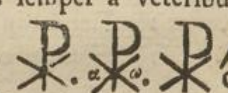 & aliquando ut in *Eadgari* charta modo citata quæ in collectione *Cottoniana* cum numerali nota [5] designata est.

Curandum etiam est auctori nostro, ut lectorem instituat in differentia, quæ est inter signa crucis, quæ *Angli* ante *conquæstum*, & post eum *Anglo-Normanni* facere solebant. Ante conquæstum ab *Anglis* consignantibus facta cernuntur cum mero atramento signa crucis simplicia, perpendicularia, rectangula, aut obliquangula rectangulis proxime accedentia, quorum lineæ transſ-

---

* Charta hæc cum quatuor illis, quæ noviſſime à nobis citantur, è numero est earum, quas grato animo acceptas supra retuli præclaro in omne genus eruditione, & ampliſſimo viro *Johanni* Domino *Somers*, Baroni de *Eovesham*.

verſæ

ethernaliter. Firmatum est hoc cirographum meum in anno ab Incarnacione xpi Septingentesimo Sexto de
cimo. quod et huius probabilibus testibus sancte crucis indicio subnotatur. Ego Athelbaldus Rex Mercionum
gratuito consensu confirmavi. Ego Bruthwaldus Dorovernensis Archiepus ratificavi. Ego Wynfrid
Mercionum Epus approbavi. Ego Ingwaldus Londonensis Epus meris consensi. Ego Aldewinus Lichefeld
episcopus adoptavi. Ego Tobias Roffensis Epus collaudavi. Ego Athelredus Abbas de Bardeneu multum
affectavi. Ego Aegbaldus Abbas de Medeshamstede istud fieri devote rogavi. Egga Comes Lindcollis
consilium dedi. Ego Maricus Comes Leucestris assensum prebui. Ego Saxulphus filius Saxulphi Comi
tis corroboravi. Ego Ingulphus presbiter et humilis ministri vocatus audivi.

Ego Athelbaldus licet indignus paciencia tamen divina regni Mercionum gerio gubernacula summa
cum fiducia auctori meo xpo humiliter redeo de qui oppheticis scribitur in psalmo misericordiae
eius super omnia opera eius. Eius dem pietati me totum submitto et sancte matris ecclesie precibus be
neficiisque spiritualibus commendo.

Sutton Nicholls sculp.

TABULA · C.

B.

In Carta Æthilredi Regis Merciorum, Oftforo Wigorn. Episc. Facta circa Ann. D. 690.

In Carta Aldredi Subreguli Hwicciorum, Fithero Wigorn. Episc. Facta circa A. D. 780.

In Carta Burgredi Regis Merciorum. A. D. 866.

Carta Egcberhti Regis confecta Diorano Hrofenſis Eccleſiæ Epō. A. D. 778. (Cotton.)

Carta Hlotharij Regis Cantiæ. A. D. 679. (Cotton.)

Carta Eadwigi Regis Anglorum. A. D. 956. (Cotton.)

Carta Wihtredi Regis Cantiæ, Apographa. (Cotton.)

Carta Æthilberhti II Regis Cantuariorum. Ann. Regni 7. Indict. 15. (Cotton.)

Carta Ejusdem Regis. A. D. 741. (Cotton.)

In nomine patris & filiū & ſpūs ſcī Amē. Ego Wallm Rex Anglor hereditario iure factus. do & concedo. & pſenti Carta confirmo deo & ſcō Cuthbto & pōi & monachis ibidē deo ſeruientib⁹ in perpetuam & puā elemosinā hoc regiū maneriū meū videlicet Villam de bēmīgburch cū omī terra de brachenholm. & cū omīb⁹ t̄ris adiacentib⁹ eī eccl̄ie ville pdicte & cunctis reb⁹ eidē ſpectantib⁹. i bosco & plano. Osers de pto. i ſiluis & paludib⁹. dñi. molendinis. duc stagnis. cū osere. & mere. & sac. & socne. & tol. & team. & infangenetheof & omīb⁹ rectis diuisis ei⁹ ita bene & recte & libere. cū rectitudinib⁹ & omīb⁹ ſuetudinib⁹. ſicut unq̄m ſēs Cuthbt dlīal t̄ras suas melī & ḡcī habuit. cum omīb⁹ ſuetudinib⁹ regiis & libertatib⁹ q̄s ego habui ipso dū illud post victoriā Anglie in manu pria tenui. p eas dē diuisas quib⁹ ego ipse. seu ante me Comites Tosti⁹ uel Siwardꝰ ipsum maneriū tenuim⁹. Qđ si ḡs in posteriū hanc donationē meā infringere ꝓsumpserit. a dīn ihū xpō separetur. & cond̄pnatione extremi iudicii cū diabolo & angelis eius in ꝑpetuum feriatur. Amē. Et ut hec donatio mea firma sit in ꝑpetuum. manu pria pſentem cartam signo sancte crucis impressi & confirmau. Signū Willelmi regis anglie. Signū Thome Sign̄ Willm Dunelmēsis epi. Sign̄ Johannis bathoniensis epi. Signū Osmundi Saleſbiensis epi. Sign̄ Arnoldi de pecco. Sign̄ Ricardi de carcio. Sign̄ Rodb̄ti de cuerio. Sign̄ Rodb̄ti de redueriis. Sign̄ Rodb̄ti dispensatoris. Sign̄ Rodb̄ti de redueriis. Sign̄ Rannulfi elerici regis. Signū Osmundi cappellani. Signū Rodb̄ti de hulmes. Sign̄ Hugonis com̄ de cestre. Sign̄ Rogēri com̄ Sign̄ Willm filii regis Sign̄ Rodb̄ti com̄ mitis northymbror Signū Rodb̄ti capellani. Signū Philippi filii com̄is de cestre. Sign̄ Philippi filii Rogēri com̄is. Sign̄ Rodb̄ti de redueriis. Sign̄ Rodb̄ti bloet. Sign̄ dlami de liconia. Sign̄ Ricardi d'bundulla. Sign̄ Baldesami abb'is sci= = l'admundi. Sign̄ ebor archiepi. Sign̄ osberti vicecomitis. Sign̄ b'ardonis abbis.

Dissertatio Epistolaris Pag. 71.

Sutton Nicholls sculp.

verſæ rectas ſecabant aut in parte ſuperiori, ut cernere eſt in tabella B. aut non infra medium punctum. Verum poſt *Conquæſtum* ſigna crucis magis ſplendentia ex lineis rubris, & aureis formata, quum perpendicularia, tum à perpendiculo declinantia, atque obliquangula, quorum lineæ tranſverſæ rectas infra medium punctum ſecabant, faciendi mos *Anglo-Normannis* erat. Imo lineam rectam duabus aliquando tranſverſis ſecabant, aliquando etiam tranſverſam ipſam aliis duabus brevibus tranſverſis ſecabant, iſtam crucis formam facientes, quæ in feciali arte heraldorum *crux cruciculata* vocatur, *Anglice* **a croſſe-croſlett.** Decuſſatim etiam crucis ſigna facere ſolebant *Anglo-Normanni.* Circulis etiam, & quadrangulis incluſa crucis ſigna formabant variis quidem modis, iiſque ſatis phantaſticis, qui à ſimplicitate *Saxonica* immane quantum abeuntes, melius inſpectione tabularum C. D. quam verbis, intelligi poſſunt.

Illa Tabula chartam Willelmi *Conqu.* exhibet, quæ tam *Saxonico*, quam *Normannico* more; nempe tam ſignis crucis, quam ſigillo vel imagine cerea appendente, cujus nullus *Anglo-Saxonibus* uſus erat, corroboratur. Cujus, inquam, nullus *Anglo-Saxonibus* uſus erat, ſcilicet ante S. *Eadwardi Conf.* tempora; in quibus tamen ſigilla iſta adpendentia inoleviſſe vix dici poſſunt. Quamobrem, SHOWERE, *Eadgari* R. & S. *Dunſtani* chartæ *Weſtmonaſterienſes*, quæ ſupra non uno in loco fictæ eſſe oſtenduntur; hoc etiam nomine falſitatis damnandæ ſunt, quod ambæ pariter, SIGILLIS (ſic enim cereas laminas & impreſſiones vocamus) adpendentibus munitæ eſſe finguntur. *Eadgari* quidem charta ſigillum ſuum perditum non oſtentat; ſed locus membranæ, è quo per retinaculum pendebat, etiamnum cernitur; & ſigillum penſile olim habuiſſe, hæc ejus verba monſtrant: *Manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubtus eam decrevimus roborare, & de ſigillo noſtro* (quæ phraſis eſt *Gallo-Normannica*, De notre ſeau) *juſſimus ſigillare.* E charta autem *Dunſtani* ſigillum adhuc ritu *Normannico* dependet, in cujus obverſa facie impreſſa cernitur *Dunſtani* effigies, ſcabello pedibus ſuppoſito ſedentis, dextraque pedum paſtorale, ſiniſtra vero librum tenentis, in quo, PAX VOBIS. cum epigraphe, quæ in perimetro hæc eſt: SIGILLUM DUNST. EPĪ. LUND. In averſa autem facie cernitur icuncula impreſſa, circa quam inſcriptio hæc: DUNSTAN ЄPC̄. ƿIGORN. Hæc, inquam, ritu *Gallo-Normannico.* Nam apud *Normannos* noſtros mos hic erat conficiendi chartas; ut auctor donationis, qui duobus honorificis titulis gauderet, in utraque ſigilli adpendentis facie, qua chartam muniebat, ſui diverſam effigiem exhiberet. Sic nobilis illa charta *Cottoniana*, Latine & Saxonice, confecta ab *Odone Baiocenſi* Epō & Comite *Cantiæ*, qua eccleſiæ *Cantuarienſi* quatuor DENNAS, *&c.* dat, adpendens ſigillum habet; in cujus obverſa fronte *Odo* veſtimentis *Pontificis*; in adverſa vero *Comitis* amictu indutus exhibetur.

Ob eandem etiam rationem, aut fraudis, aut inſcitiæ ſaltem arguendus eſt *Godefridus* ille Archidiaconus *Wigornienſis*; qui ſummum pontificem *Alexandrum* tertium certiorem faciens de charta quadam *Edgari* regis, quam, ut certiſſimæ auctoritatis fideique ſcriptum, commendatam eſſe voluit, ſic ad eum ſcribit: *Reverendiſſimo domino, & patri A. ſummo Pontifici minimus ſanctitatis ſuæ ſervus * Godefridus dictus Archidiaconus Wigornienſis. —— Noverit itaque Sanctitas veſtra verum eſſe, quod contraſcripti hujus ſcriptum originale in virtute Scǣ Trinitatis ſigilla tria trium perſonarum autenticarum ad veritatem triplici confirmatione commendant. Eſt autem ſigillum primum illuſtris Regis Eadgari. Secundum S. Dunſtani Archiepiſcopi Cantuarienſis. Tertium Alferi ducis Merciorum.* Hæ *Godefridi* literæ ad ſummum pontificem datæ, ſub charta ampliſſima *Eadgari* R. qua Monaſterio *Perſcorenſi* libertates & privilegia confirmat, agglutinatæ cernuntur in collectione *Cottoniana*, quæ inſcribitur, Auguſtus, 2. Charta illa habet ſupra ſcriptam notam numeralem [5] eamque ipſam eſſe putat † *Joh. Seldenus*, & qui illum citat ** *Edvardus Stillingfletus*, decanus *Londinenſis*, honorifice ſemper ob maximam eruditionem ſuam nominandus, quam *Godefridus* in literis ſuis ad ſummum pontificem ſcriptis, veram, ut quam tribus ſigillis munitam vidiſſet, atteſtatus eſt. Eam autem ipſam eſſe id propter exiſtimant, quod tres inciſuras totidem ſigillorum adpendentium indicia oſtentat. Verum charta illa, cui in collectione *Cottoniana*, *Godefridi* literæ ſuffixæ cernuntur, non tres, (quod pace *Seldeni* dictum velim) ſed quinque, quales ille memorat, inciſuras habet, caſu forſan factas. Quod ſi conſilio factæ fuerint, id fraudi monachorum tribuendum eſt; qui de fallendis *Normannis* conſultantes, qui chartas antiquas ſigillis non munitas in dubium non raro vocare ſolebant, iis aliquando ſigilla pendula apponebant. Sic chartæ forſan iſtæ *Cottonianæ*, ſive illa eadem, ſive alia eſt, de qua ad ſummum pontificem ſcripſit *Godefridus*, ſigilla adpoſuerunt monachi, ut *Normannis* illam non ſigillatam damnaturis palpum obtruderunt. Nam ſigillationem chartarum cum pendulis ſigillis in uſu non fuiſſe apud *Anglos* ante S. *Edwardi* II. tempora, non *Ingulphus* tantum affirmat, cujus verba in alienum ſenſum diſtorquet Cl. noſter ** *Stillingfletus*: ſed poſt eorum uſum ab illo rege introductum mos non erat ſimplicium donationum chartas pluribus ſigillis muniendi; ſed tantum *conventionales* chartas, quibus perſonæ, quotquot erant, contrahentes, ſigilla ſua ordine adponebant.

Quinimo ſigillorum cujuſvis generis rarior erat uſus apud *Anglo-Saxones.* Quorum quidem

---

* Hic erat archidiaconus *Wigorn.* ab an. 1148. ad annum 1167. † Of the office of Lord Chancellour. *ch.* 2. ** In egregio opere ſuo *Anglice* ſcripto, cui titulus, *Origines Britannicæ.*

règes quandoque legimus iis literas ſuas muniviſſe. Sed ad * chartas, vel diplomata ſua, obſignandas iis uſos eſſe ne unius quidem chartæ exemplo, quod ſcio, conſtat. Sic in ſuperioribus oſtendi *Æthelredum* R. per *Ælverum* Abbatem, ſigillum ſuum, *Saxonice* hiꝛ inꝛeȝl, hoc eſt *literas ſuas*, quas *brevia* vos, SHOWERE, vocatis, ſigillo vel ſigno ſuo ſignatas ad ſapientes curiæ Comitatus miſiſſe, omnibus, qui in ea convenerant ſalutem dicentem. *Saxonicum* vero inꝛeȝl per *ſignum* in iſto loco tranſtuli, propterea quod ſigilla iſta, quæ ad literas ſuas obſignandas adhibuerunt *Anglo-Saxonum* R.R. id genus me judice fuerunt, quæ MONOGRAMMATA dicuntur, quòd nomina principum certarum literarum implexionibus compendio deſcripta exhibebant. Sigilla hæc, quibus monogrammata erant inciſa, atramento illita vel immerſa, chartæ vel membranæ, in qua patentes literæ ſcriptæ erant, imprimi ſolebant; rariuſque, ni fallor, ceræ molli vel ſolutæ imponebantur. Quinetiam calamo aliquando monogrammata ſua faciebant literarum patentium auctores; aut iis jubentibus, conſentientibusve, qui iis ab epiſtolis erant ſcribæ vel librarii. Sic monogrammate ſuo membranæ impreſſo literas patentes, quas Gramm. *Anglo-Sax.* & *Mæſo-Goth.* p. 137. exhibuimus, ſignatas eſſe voluit *Gulielmus* I. Quas quidem patentes literas, chartæ nomine, citavimus; quod iis *Conquæſtor* terras aliquas ſe dediſſe notificat veteri monaſterio *Wintonienſi*, eaſque *Sigillo appendente* etiam corroboratas eſſe, neſcio quo errore memoriæ lapſus, de quo monitum hic lectorem velim, temere affirmavi. De monogrammatis hoc in loco ſcripta, ad illa quæ de iis ſupra in margine diximus, referenda ſunt. Qui vero varia eorum genera, figuraſque delineatas videre cupit, conſulat imprimis velim *Vitas Imperatorum*, &c. cura *Octavii* de *Strada*, *Francofurti* editas, M.DC.XXIX. & *Mabillonium* in opere ſuo præſtantiſſimo de *re diplomatica*, & Dufreſnii gloſſarium in voce *Monogramma*; ut & Doctiſſimum *Perinskioldum Suecum* in Annotationibus ſuis ad *Vitam Theodorici* R. p. 579. Ubi veteres quoque *Sueo-Gothicorum* R.R. monogrammatis uſos eſſe oſtendit.

Hæc obiter, SHOWERE, de charta *Willelmi Baſtardi* Conquæſtoris. in qua hæreditario jure ſe regem factum jactat; neque tamen victoriam, qua fractam, & plane ſubactam Angliam ſibi ſuiſque conquiſivit, reticere voluit; jus ad regnum *Angliæ* non uno titulo ſibi vendicans. Charta hæc earum una eſt, quarum copiam mihi fecerunt cum honore & obſervantia mihi ſemper nominandi *Decanus* & *Capitulum* eccleſiæ *Cath. Dunelmenſis*, operis noſtri fautores maximi. Atque ut ob manum *Gallo-Normannicam*, ſignorum crucis *Normannicam* factionem, & *Normannorum* teſtium nomina notabilis eſt: ita ob id præcipue ſculpendam eam curavimus, quod tam *Anglico*, quam *Normannico* more corroborata eſt. Eodem plane ritu confecta eſt, charta illa ampliſſima nobiliſſimaque ejuſdem regis *Cottoniana*, facta anno dom. incarnationis M.LX.VII. in qua regnum *Anglorum*, favente juſto dei judicio, ſe *ore gladii* adeptum dicit devicto *Haraldo* rege, *&c.* Etenim ad chartæ hujus confirmationem, qua innumera, eaque pretioſiſſima dona eccleſiæ *S. eſtmonaſterienſi* donabat, una cum conſignantium teſtium illuſtriſſimi generis aut dignitatis quatuor columnis, quorum nomina ſubſcripta ſunt, ſigillum regis magnum adhibetur. Eo etiam ritu confecta erat charta *Willelmi* II. cujus apographum habetur in textu *Roffenſi*, fol. 212. ſubter rubricam *de Hedenham.* Quinetiam charta illa nobilis oblonga *Henrici* I. *Cottoniana*, quæ præmiſſo crucis ſigno, ſic incipit; SERVIRE DEO. & ſic explicit; *Hanc donationem confirmo ego Henricus rex, & aſtipulatione S. Crucis, & appoſitione ſigilli mei.* Ad quam etiam chartam diplomaticâ quadam manu ſcriptam adhibentur communi manu ſcripta: ✠. *Signum ipſius regis Henrici.* ✠. *Signum Mathildis reginæ.* ✠. *Signum Rogerii Salesberie Epī.* ✠. *Signum Willelmi Bigoti.* ✠. *Signum Radulfi filii Godrici.* Accedat triplex iſtud inſtrumentum modò citati *Textus Roffenſis* fol. 218. quod ab eodem *Henrico* rege, *Anſelmo* Archiepiſcopo *Cant.* & *Gundulpho Roffenſi Epō.* Cantuarbiæ factum eſt nonas martias, An. dom. M.CIII. de quo ſic rex: *Hanc confirmationem meam pro ſalute*, &c. *Stabilio, & ſtabilitate ſigni S. Crucis dnī noſtri Ihū Xpī propria manu & ſigillo meo conſigno.* Gemino etiam iſto ritu confecta eſt charta *Herberti* Epī *Nor-*

---

* Hic, lector, non moror, quæ in chartulario coenobii Scī *Auguſtini Cantuarenſis*, Aulæ S. Trinitatis *Cantabr.* depoſito, in ſequentibus verbis leguntur: *Nec moveat aliquem quod nec rex* Æthelbertus, *nec etiam alii reges de gente illa in* chartis ſuis, *prout mos inolevit modernis temporibus*, ſigilla cerea *imprimebant: cum tam rudis ac barbarus populus ad Chriſti fidem à perfidia converſus* ſignum crucis *in teſtimonium ſuæ converſionis omnibus ſuffeciße credebat. Non enim uſque poſt conquæſtum à tempore fundationis hujus monaſterii, exceptis* (illis) *Regis* Cnuti, *qui fuit* alienigena *&* conquæſtor, *aliqua in munimentis reperimus* ſigilla cerea; *ſed ſolummodo* crucis ſigna. *Poſt adventum vero Normannorum in Angliam, tam reges, quam alii domini & magnates laminas cereas membranis apponebant chartarum, crucis ſignum in laminis cereis imprimentes, de capillis capitum vel barbarum in eadem cerâ aliquam portionem pro ſigno poſteris relinquentes.* Hæc, inquam, de ſigillis cereis Regis *Canuti* non moror, quod ejuſdem furfuris eſſe videntur cum iis quæ dicta ſunt in iſto codice, *de bullâ plumbeâ S. Auguſtini*, quam commentum monachorum eſſe demonſtrat *H. Spelmannus*, Concil. Vol. I. p. 122, 123, 124, 125. ubi quoque tres chartas *Æthelberti* regis, quæ in chartulario iſto deſcribuntur, à monachis coenobii Scī *Auguſtini* fictas eſſe probat. Neque dubito, quin chartas iſtas *Canuti* R. ad examen vocatas, ſiquæ tales uſpiam cereis ſigillis munitæ extent, facile foret falſitatis evincere.

wicenſis,

wicenſis, regnante *Henrico* II. qua *Norwicenſem* matrem Eccleſiam in honore & nomine Sanctæ & individuæ trinitatis à ſe conſtructam dotavit. Nam in membrana originali, quam ob auctoris pœnitentiam, & conſignantes teſtes notandam, ſæpius inſpexi, reſtat adhuc videnda pargamenacei retinaculi pars, appendentis olim Epiſcopalis ſigilli nota & indicium. Eodem modo charta literarum patentium * *Stephani* R. *Cottoniana*, qua *Deo, & Eccleſiæ SS. Apoſtolorum*, Petri *&* Pauli, *&* Scī Swithuni *in* Wintonia, *Manerium Sudtone*, &c. *pro eſcambio manerii ſui de Mordona donat*, confecta & munita erat, An. incarn. dom. M.CXXX.VI. & regni ſui primo; nempe cum quatuor conſignantium teſtium nominibus in quaterno ordine diſpoſitis, & ſigillo regis adpendente. Verum an conjunctus iſte ritus faciendi chartas tam *Saxonico*, quam *Normannico* more, ultra hæc tempora manebat in uſu, ego, cui in chartis exquirendis non ulterius progrediendum eſt, haud queo dicere.

Verum ut eò redeam, SHOWERE, unde digreſſus ſum, tabella D. exhibet partem chartæ toties ſupra damnatæ *Ethelbaldi* R. monaſterii *Croilandenſis* fundatoris, cum ſignis crucis, quæ in exemplari chirographo aurea ſplendent, ab aliquo *Croilandenſi* falſario, forſan *Ingulpho* ipſo auctore, factis. Hanc chartam, qua *Willelmo* ſuo palpum obtruſit ille veterator, non manus tantum, voceſque, & phraſes, *Æthelbaldi* temporibus *Anglis* penitus ignotæ, ſignaque crucis aurea phantaſtico, ſi dicam, more facta, verum etiam teſtium nomina fictam eſſe oſtendunt. Nam, ut in libro ſuo aureo de epiſcopis *Londinenſibus* animadvertit *H. Whartonus*, falſam eam eſſe nomina *Winfridi Merciorum* Epiſcopi, & *Aldewini Lichefeldenſis* Epiſcopi demonſtrant. Chartas etiam alias hiſtoriæ *Croilandenſis* ex nominibus teſtium fictas eſſe in eodem libro evicit ille nunquam ſatis laudandus auctor. Sic chartam *Witlafii* R. an. DCCC.XXX.III. confectam eſſe dictam, quam *Oſmundus Lundonienſis* epiſcopus conſignat, *Godwini* epiſcopi *Roffenſis* nomen ſpuriam eſſe oſtendit. Sic etiam chartæ *Bertulphi* R. *Merciorum* anno DCCC.LI. ſubſcripſiſſe dicitur *Swithulphus*. falſam ergo eam eſſe *Godwini* epiſcopi *Roffenſis* nomen, illo auctore, monſtrat. Denique, ut ille, *Elſtanus* chartam *Beorredi* R. conſignaſſe dicitur anno DCCC.LX. Eam ergo fictam eſſe nomen *Alwini* epiſcopi *Wintonienſis* probat. Has tamen aliaſque ejuſdem furfuris chartas Regi ſuo, & conſilio illius confirmandas attulit è monaſterio ſuo *Croilandenſis* Abbas, qui eas à domino ſuo & magnatibus, qui illi à conſilio erant, *Saxonicarum* rerum imperitis *examinatas*, *acceptas*, & *collaudatas* eſſe ſcribit.

Verum, SHOWERE, ut iterum in viam redeam, è qua detegendi *Ingulphi* gratia digreſſus ſum, teſtes, quos *Normanni* ad confirmandas donationes ſuas adhibere ſolebant, adeo non ſemper crucis ſignis conſignabant chartas, ut multo ſæpius teſtium nomina iis tertia in perſonâ ſubſcripta cernuntur, quibus ſigna crucis ritu *Saxonico* non præponuntur. Sic in charta nobiliſſima *Willelmi* Epī *Dunelmenſis* recitata leguntur teſtium nomina ſine ſignis crucis antepoſitis, in iis quæ ſequuntur: *facta ſunt hæc omnia in concilio Lundonienſi coram Dnō Guillō rege anno ab incarnatione domini* M. octogeſimo II. his teſtibus: Lanfranco primate totius Angliæ, Dorobernenſis Eccłæ Archipræſule. Et Thoma Eboracenſi Epiſcopo. Et Odone fratre Regis, Bajocenſi Epō. Et Gosfrido Epō. Conſtantienſi. Et Willelmo Lundonienſi Epō. Et Walkelmo Wintonienſi Epō. Et Heremanno Sireburnenſi Epō. Et Walſtano Wireceſtrenſi Epō. Et Walterio Herefordenſi Epō. Et Giſono Wellenſi Epō. Et Remigio Dorcēſi, vel Licoln̄. Epō. Et Herfaſto Hemanienſi Epō. vel Norwicēſi. Et Stigando Selengenſi Epō. Et Osberno Exonienſi Epō. Et Petro Licetfeldenſi Epō. Et Turſtino Abbate Glaſtoniæ. Et Scolando Abbate Scī Auguſtini. Et Ælſio Abbate Bathonenſi. Et Eadmundo Abbate Perſorenſi. Et Witali Abbate Weſtmonaſterii. Et Ægelwino Abbate Eoueshamenſi. Et Paulo Abbate Scī Albani. Et Turoldo Abbe Burgenſi. Et Roberto Comite Moritunenſi. Et Rogero Scrobbesberienſi Comite. Et Roberto Comite Northumbrenſi. Et Rogero Bidod. Et Urſone Vice-Comite d' Abetot. Et Ricardo de Curceio. Et Wiłło de Redueriis. Et Roberto diſpenſatore. Et Haimone dapifero. Et Roberto de Monteforti. Et Roberto filio Giraldi. Et Turald de Papeleon. Et Morkaro. Et Rogero. Et Siwardo cognomento Barn. Et Wlnoto Haroldi regis germano. & Alani de Lincolnia. Et Capellanis regis Mauricio, & Wiłło, & Roƀto. Sic in charta illa oblonga WULSTANI *Cottoniana*, quæ ſic incipit:

✠ Ego Wlſtanus ɡrā dī. uuiɡorniensis ecclıæ pontıfex, *&c.* Sic legitur: ✠ Ego Wlſtanus Epc̄. hanc meam ɒonatıonem propria manu firmaui et ſiɡillo corroboraui hiſ teſtibuſ. Thomas Prior cum omni conɡreɡatione wiɡorniensis ecclıæ. Aɡelricuſ Archiɒiaconus. Colemannuſ monachuſ et cancellarius Epī. Frithericuſ capellanuſ eiuſ cum omnibuſ clericiſ epī. Urſo vicecomeſ cum omnibuſ militibuſ vicecomitat. eiuſ. Orɒricuſ ɒapifer cum omni curia epī. Alwinuſ ſimiliter ɒapifer epī. Orɒricuſ præpoſituſ ipſius uillæ et plurimarum uillarum epī. facta erat hæc charta M.LXXX.VIII. indictione XI. regni vero Willelmi junioris tertio, Epiſcopatus vero ſui XXVII. Ingreſſionis ſuæ in novum monaſterium, quod conſtruxit primo die Scō pentecoſtes. Nota vero, quod *Wulſtani* ſigillum furis alicujus improbi manus ab hac charta abſcidit.

---

* Extat etiam charta *Stephani*, ante quam regnum *Angliæ* invaderet, ab eo facta tam *Anglico*, quam *Normanico* ritu, in Bibl. *Cotton.* quæ ſic incipit: IN NOMINE PATRIS, &c. *Ego Stephanus Comes Bolonii*, &c. Confecta erat hæc charta An. M.C.XXVII. indictione quinta. Epacta XVII. In perimetro ſigilli: SIGILLUM STEPHANI COMITIS BOLONIÆ ET MORITONII.

Hujus quoque formæ eſt charta literarum patentium *Henrici* I. quibus priori & conventui *Dunelmenſi* omnes ſuos honores, dignitates, & libertates confirmat. Quæ quidem charta, ut & illa Willelmi Epiſcopi proxime citata, ex earum numero ſunt, quas RR. *Decanus*, & *Capit. Dunelm.* pro ſuo in bonas literas amore, ad me utendas miſerunt. Eodem etiam modo confecta, & confirmata eſt charta *Willelmi* Archiepiſcopi *Cantwarenſis* ſedis apoſtolicæ *Legati*; qua *Johanni* Epiſcopo *Roffenſi* omnia jura Epiſcopalia conceſſit, & confirmavit, ut ex ejus apographo conſtat, quod deſcriptum habetur, *Text. Roff.* fol. 203.

Hujus etiam factionis chartam, quum ob manum, tum ob ſigillum, tum etiam ob brevitatem, & perſpicuum ſolennemque orationis formulam, quantivis, SHOWERE, æſtimandam dono mihi dedit vir integerrimus, antiquitatis fautor Maximus, & officinæ Cancellariæ ornamentum, dominus *Richardus Snow*, quam, cum veſtræ profeſſionis hominibus, qui pariter ac Tu, vetuſtatem colunt, gratiam inire cupiens, infra deſcriptam exhibeo.

"Sciant præſentes, & futuri quod Ego *Philippus de Albiniaco* dedi & conceſſi, & hâc pre-
"ſenti charta mea confirmavi *Radulfo de Nevilla* nepoti meo totum manerium meum *de* [a]*En-*
"*dredsby* cum [b]*brulio*, & cum omnibus pertinentiis ſuis, in plano, in boſco, in viis, in ſemi-
"tis, in paſturis, in pannagio, in herbagio, in paſtione, in molendinis, in aquis, in pratis, pro
"homagio, & ſervitio ſuo, habendum & tenendum, ſibi & heredibus ſuis, de me & heredibus
"meis, libere, integre, honorifice, hereditarie per ſervitium quartæ partis feodi unius militis pro
"omni ſervitio, conſuetudine, & exactione. Et ego & heredes mei warrantizabimus dicto *Ra-*
"*dulfo* & heredibus ſuis, dictum manerium cum omnibus dictis pertinentiis per prædictum ſer-
"vitium, in perpetuum, contra omnes gentes. Et in hujus rei teſtimonium huic chartæ meæ
"[c] *Sigillum* meum appoſui. Hiis teſtibus. Rogero de Quenei. Ricardo de Gray. Rogero de la
"Zuche. Bertrande Garelip. Willo de Percy. Oliverio de Scō Georgio. Willo de Cnapwell.
"Eueraddo de Trumpintona. Willō de Waltham. & multis A——L——I——I——S.

Verum, SHOWERE, quamvis *Normanni* in conficiendis chartis ſuis pro majore ſolennitate teſtes ſæpe adhibuerunt, id tamen ex juris neceſſitate iis non incumbebat; utpote apud quos donationes ſolis ſigillis adpendentibus munitæ plenam firmitatem habuerunt. Hujus generis eſt charta literarum patentium Willelmi *Conq.* quâ magno [d] Sigillo adpendente tantum munita, Eccleſiæ *Dunelmenſi* terras in *Lodeneio Scotiæ* confirmat, quas *Eadgarus* rex, filius *Malcolmi R. Scotorum*, illi prius donaverat. Ejuſdem etiam factionis eſt illa literarum patentium charta *Eadgari* R. *Scotorum*, quam etiam poſſidet eccleſia *Dunelmenſis*; ut & charta *Rodberti* Scī *Andreæ* Epī. cujus teſtimonio declarat ſe confirmaſſe Eccleſiæ *Dunelmenſi*, & monachis deo ibidem ſervientibus, donum certorum prædiorum, quæ GOSPATRIC frater *Dolfini* iis dederat. Hujus quoque formæ ſunt chartæ nonnullæ in loculis ductilibus Bibl. *Cottonianæ*: ut literæ patentes *Willelmi* R. ad *Goisfredum* vicecomitem datæ, è quibus in *dextro latere* membranæ Sigillum regium pendet. Literæ patentes regis in his verbis: W. rex Anglorum h. de portu et omnibuſ fidelibuſ ſuiſ Francigeniſ et Angliciſ ſalutem. ſciatis me dediſſe Scō Petro de Weſtmonaſterio decimam de Sotelanda. Et tu h. de portu inde eum ſaiſias. E charta vero hâc ſigillum regis ab ima membrana pendet. Hujus quoque formæ ſunt literæ patentes *Henrici* I. *Latine* & *Saxonice* ſcriptæ, è quibus etiam in dextro latere membranæ ſigillum regium dependet. Progrediente etiam tempore, obtinuiſſe videtur chartarum id genus factio, quam luculente exhibet charta *Roberti* de *Neyuile qua ſe *Feofeffaviße* notificat *Ricardum* filium ſuum de toto manerio ſuo de [e] *Endirdeby*, &c. Et quæ his verbis finitur. *In cujus rei teſtimonium has literas meas prædicto Ricardo fieri feci patentes. Dat. Londoniis die Jovis proxima poſt feſtum Sancti Leonardi*, ſcilicet *in Craſtino prædicti feſti anno regni Regis Edwardi fil. regis Henrici.* Huic autem chartæ, quam mihi etiam dedit à me honorifice ſemper appellandus *Ricardus Snow*, adpendit rotundum ſigillum affabre impreſſum, in quo roſa cinctum videtur Nevillorum ſcutum gentilitium, & in perimetro roſæ hæc inſcriptio SIGILLUM ROBERTI DE NEUILLE.

Ex iis, quæ de hujus factionis chartis dicta ſunt, corrigendus eſt iterum *Ingulphus*, qui in hiſtoria *Croilandenſi* Oxon. edita, p. 70. ſic ſcribit: *Normanni chartarum firmitatem cum cerea impreſſione per uniuſcujuſque ſpeciale ſigillum ſub ſ inſtillatione trium vel quatuor teſtium adſtantium conficere conſtituebant.* Quod quidem adeo non eſt verum, ut charta literarum patentium *Henrici* I. qua confirmat donum *Mathildis* reginæ Scō *Cuthberto* & monachis ſuis, ſingulari adhibita teſte ipſa Mathilda regina, magno illius ſigillo munita, in archivis eccleſiæ *Dunelmenſis* adſerva-

---

a Nunc **Kinderby** ni fallor, in Com. *Ebor.* *b* *Alias* brolium, broilum, briulum, brolius, broilus, brogilus, brogilum, brulum, brollum, bruillus, brullium; Gallice *breil*, *breuil*, *breuille*, *Nemus*, *ſilva*, *ſaltus*, in quo ferarum venatio exercetur; maxime vero *ſilva muris*, *ſepibuſve cincta*, unde nominis etymon à *Græco* περίβολιον, *Anglice* **a park**. *V. Dufreſnii* gloſſar. in voce BROLIUM. *c* Sigillum hoc eſt rotundum, in quo ex viridis coloris cera facto, circum inſignia gentilitia ſcribitur in majuſculis SIGILLUM PHILIPPI DE ALBINIACO. *d* Inſcriptio hujus ſigilli in utraque facie eadem eſt: nempe, WILLELMUS DĪ. GRA. REX ANGLORUM. * In ſuperiori charta de *Neuilla*. *e* In ſuperiori charta *Endredeby*. *f* Intitulatione.

tur.

tur. Sic charta ejuſdem eccleſiæ, quod præceptum eſt R. *Stephani*, ad *Rain̄*. de *Muſcampis*, de reddenda *Sc̄o Cuthberto* terra de *Hadereslawe*, ſingularem teſtem habet W. MARK. Sic etiam charta literarum patentium *Willelmi Conq.* qua conceſſit, & confirmavit donum *Rogeri Bigot*, quod dederat eccleſiæ *S. Andreæ* de *Roueceſtra*, unicum teſtem habet, *Eudonem Dapiferum*; ut ejus apographum teſtatur, *Text. Roffenſ.* fol. 182. Chartam hanc alia etiam id genus ſequitur in eadem folii pagina, quæ duos ſolummodo teſtes oſtendit, *Rogerum Bigot*, & *Haimonem Vicecomitem*. Id genus quoque eſt charta breviuſcula præcepti ſive literarum patentium *Willelmi* I. *Text. Roff.* fol. 175. a. qua ſuis TEIGNIS in Epiſcopatu *Rofenſi* ſalutem mittens, iis mandat ac præcipit, conſuetudines omnes exolvere, quas Eccleſia *Rofenſis* habuit tempore *Edmundi* regis. Id etiam genus eſt literarum patentium charta ejuſdem regis tam *Latine* quam *Saxonice* facta ſub *rubrica* de *Frachenham*, *Text Roffenſ.* fol. 170 b. & 171 a. his in verbis: Willelmus grā dī rex Anglorum Epō Erfaſti. Balduino Abbi. Picoto et Roberto Malet uicecomitibuſ. et cæteriſ fidelibuſ meiſ ſalutem. Sciatiſ quod ego conceſſi Archiepō Lanfranco manerium qui uocatur frachenham. ſicuti heroldus tenebat ea die quando mare tranſiui. et ſicuti turbertuſ et gotinuſ ab ipſo herolbo tenebant. in omnibuſ terriſ. pratiſ. paſchuiſ. ſÿluiſ. ruſticiſ et ſochemanniſ. Will̄m kinḡ gret Eꝑaſtḃ. ⁊ Baldpine abb. ⁊ Picot ſciꝛgepeꝑen. ⁊ Robbæꝛt Malet ⁊ ealle þa þegenaſ þæꝛ þiſ gepꝛit tocÿmð ꝑpeondlice. ⁊ ic kÿðe eop þ ic an Lanꝑpance Archeb. þ land æt Fꝛachenham ſpa ꝑull ⁊ ſpa ꝑopð ſpa Hapolb hit ꝑÿꝛmeſt hæꝑde þæſ dagef þe ic ꝑÿꝛmeſt ꝑꝛam oꝑeꝛ ſæ com. ⁊ ſpa ſpa þuꝛbeaꝛn ⁊ goti oꝑ Hapolde heolden on eallan landan. ⁊ mæde. ⁊ læſe. ⁊ peode. ⁊ geneataſ. ⁊ ſocnmen. ⁊ ealle þinḡ þe þæꝛto gebÿꝛað. Sed hæ forte è chartularum, ſive breviorum literarum patentium genere erant, quas Rex ſigillo, quaſi haud ſemper dignas monogrammate ſuo, tanquam manuali ſigno nonnunquam ſatis haberet munire.

Præterea, SHOWERE, chartæ *Anglo-Saxonum*, & *Anglo-Normannorum*, quoad earum factionem, in duobus quidem aliis differunt, quorum ambo à vetuſtatis ſtudioſo obſervanda ſunt. Primo enim chartis *Anglo-Normannorum* æra Chriſtiana fere ſemper deeſt, quæ in illis *Anglo-Saxonum*, (ſi paucas illas excipias, quæ ſuperſunt, ſeptimi ſeculi, & nonnullas octavi,) raro ſola, ſæpius cum anno indictionis, & ſæpiſſime cum epacta, quibus menſis haud raro additur, plerunque notatur.

Sic XIII. chartarum *Normanno-Latinarum*, quas ad me miſerunt RR. *Decanus* & *Canonici Dunelmenſes*, in duabus tantum anni deſignantur, in quibus confectæ erant. Nempe iſtæ *Willelmi* Epī *Dunelm.* & *Rodberti Andreenſis* Epī. quarum hæc non annum ſolum, ſed menſem, & menſis diem ſic in fine notat: octaua Kl. Nouembris anno ab incarnatione dn̄i M.C. Sic nobili chartæ *Brientii* vel *Brienni* de *Brantona*, & *Margaretæ* uxoris ejus, qua partem ſuam terrarum de *Humeltono*, priori & monachis *Wigorn.* dederunt, annus deeſt, quo confectus erat. Sed eam non citra *Henrici* II. tempora eſſe ſcriptam manus plane docet. Chartæ hujus copiam mihi fecit vir à doctis nunquam ſatis celebrandus ROBERTUS HARLEY Armiger de *Branton*, vulgo *Brampton*, pagi *Herefordenſis* vico, ob caſtrum vetus & familiam antiquam *Harleyorum* inſigni, quæ per hæredes femellas ab illo *Brienno* vel *Briano* genus ducit. A quo, & à cujus, ejuſdem nominis, majoribus cognomen etiam ſortitus *Brampton*, jam ante multa ſecula **Brampton-Brian** nuncupari cœpit. Charta vero hæc factionis id genus eſt, quod, quibus præſentibus facta erat dicit, eorum, ut teſtium, nomina enumerans in his, quæ ſequuntur, verbis: His teſtib; Will̄o de Bellocampo. Randulfo filio Rogi̅. Robto de [a]Penedoc. Simone et Johē H'edib; Brienni. Will̄o [b]Rupa. Walt'o del Manſ. Helia le paumer. Henrico de brektuna. Bñdicto de [c]Lindengḡ. Colebrando. Iordano. ⁊ Edgaro ſac'dotib; Magiſtro Godefrido. Walt'o. prepoſito. Willo de Paleſ. Æthello de Weſt. Simone abbo. Osb. de Stokel. Sic in charta *Cottoniana Ebrardi* Epī *Norwicenſis*, qua conventui monachorum *Norwicenſis* eccleſiæ privilegia confirmat, deſideratur temporis notatio, in quo confecta eſt.

Chartæ pariter omnes *Anſelmi*, *Radulfi*, & *Willelmi*, Archiepiſcoporum *Cant.* & *Willelmi* II. regis nulla temporis nota, in quo confectæ ſunt, conſignantur. Sed [d] chartæ *Willelmi* I, qua Eccleſiæ *Edmundiburgenſi* donationes R.R. *Anglorum* ſua confirmatione roborabat, non tantum *annus dom.* ſed *indictionis*, & *regni*, cum *die menſis*, adjicitur his in verbis: [e] *Data pridie Kalendis Junii anno* XV. *regnante Willelmo rege glorioſiſſimo, ab incarnatione autem Domini* M.LXXXI. *Indidictione* IIII. *Actum apud Wintoniam in Palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.*

Sed chartam hanc commentitiæ in illa memoratæ privilegiorum chartæ faciunt, ut & illam commentitiam eſſe credam. Charta autem *Willelmi Conq.* confecta feſto Pentecoſtes, de qua dubitari non poteſt, quin genuina, & vera ſit, & quam ſupra ut veram citavi, oſtendit non ſolum

---

a Nunc **Penduc.** *b* Nunc **the Rock.** membrum manerii de **Lindridge.** *c* Nunc ni fallor **Lindridge**, manerium Decani & cap. Eccleſiæ Cath. *Wigornienſis*. *d* Chartæ hujus tranſcriptum habetur in ſupracitato chartulario MS. Monaſterii *Edmundiburgenſis*. & monaſtici *Anglicani* p.p. 288, 289. Vol. I. *e* In chartulario *Burgenſi* Hæc conſignantium teſtium nominibus, quibus aureæ, & cæruleæ cruces præponuntur, continuo adſcripta ſunt: ipſique chartæ præmittuntur hæc verba: *Willelmus Dux Normannorum, qui Angliam armis adquiſivit.* Et, *Willelmus R. Anglorum, qui Angliam manu adquiſivit Bellica.*

annum Domini, & regni, ſed diem menſis, in quo confecta eſt. Quemadmodum & charta illa ampliſſima *Cottoniana Willelmi* I. ſupra citata, quæ tam *Saxonico*, quam *Normannico* ritu confecta eſt M.LX.VII. Ut & illa *Wulſtani* Epī *Wigorn.* paulo ante citata, quæ non tantum Anno æræ Chriſtianæ, & indictionis, ſed anno regni, illiuſque Epiſcopatus, imo ac ingreſſionis in monaſterium, quod conſtruxerat, denique ac die feſto notata eſt. Sed chartas *Anglo Saxonum*, vel quæ ab *Anglo-Saxonibus* poſt adventum *Normannorum* dictatæ vel ſcriptæ ſunt, tempora, in quibus confectæ ſunt, conſignata habere, non adeo mirum eſſe debet, quamvis in iſtis à *Normannis* factis rarius notantur.

Secundo, SHOWERE, factio chartarum apud *Anglo-Saxones* ab illa, quæ in uſu erat apud Normannos, in hoc diſcrepabat, quod hi ſingulas ſuas donationes perficiebant ſemper in ſingulari charta; illi vero unius ejuſdemque donationis plures chartas exemplares facere ſolebant; quarum una uni, altera alteri eorum, quorum intereſſet ea ſervare, tradebatur. Hoc autem maxime obtinuit in chartis contractûs, ſive conventionalibus; ut ex hac, quæ ſequitur, conſtat: * Hep ꝛputelaƀ on ƀiꝛum ȝeppite ymb þa ꝓoppeꝑa þe ſulꝼꝛic ⁊ ꝛe Aꝛcebiꝛceop ȝepoꝛhtan þa he beȝeat þæꝛ Aꝛceƀ ꝛpuꝛteꝛ him to piꝼe. ꝑ iꝛ þæt he behet hÿꝛe ꝑ lanƀ æt Ealꝛetune. anƀ æt Ribbeƀ-ꝓoꝛƀa hiꝛe ƀæȝ. ⁊ behet hiꝛe ꝑ lanƀ æt Cnihte-picaꝛ. ꝑ he polƀe hit hiꝛe beȝÿtan þꝛeopa manna ƀæȝ. æt þam hiꝛeƀe on ſincelcumbe. ⁊ realƀe hÿꝛe ꝑ lanƀ æt Eanulꝼin-tune to ȝÿꝼenne ⁊ to ꝛÿllenne þam þe hiꝛe leoꝼeꝛt pæꝛe on ƀæȝe anƀ æꝼteꝛ ƀæȝe. þæꝛ hiꝛe leoꝼeꝛt pæꝛe. ⁊ behæt hiꝛe L. mancep ȝolƀep. ⁊ xxx manna. ⁊ xxx hoꝛꝛa:. Nu pæꝛ þÿꝛeꝛ to ȝepitneꝛꝛe ſulꝼꝛtan aꝛceƀ. ⁊ Leoꝼpine ealƀoꝛman. ⁊ Æþelꝛtan ƀ. ⁊ Ælꝼꝓoꝛƀ Aƀƀ. ⁊ Bꝛiteh munuc. ⁊ maniȝ ȝoƀ man to eacan heom. æȝþeꝛ ȝe haƀoƀe ȝe leapeƀe. þæt þaꝛ ꝓoꝛepeaꝛƀa þuꝛ ȝepoꝛhte pæꝛan:. Nu ꝛÿnƀon to þÿꝛam ꝓoꝛepoꝛƀan tꝛa ȝeppita. oƀeꝛ miƀ þam Aꝛceƀ. on ſiȝepe-ceaꝛtꝛe. ⁊ oƀeꝛ miƀ Æþelꝛtane biꝛceop on Hepꝓoꝛƀa:.

Hujus chartæ duo exemplaria fuerunt, ut ex verbis conſtat: Nu ꝛÿnƀon to þÿꝛam ꝓoꝛepoꝛƀan tꝛa ȝeppita. At in charta conventionis, quæ facta fuit inter *Ægelricum* & *Eadſigum* Archiepiſcopum *Cantwarenſem*, quæ eſt (65.) in collectione *Cottoniana*, tria facta ſunt exemplaria, ut hæc verba oſtendunt: Nu ꝛÿnt þiꝛꝛa ȝeppita þꝛeo. an iꝛ innan Cꝛiꝛteꝛ cÿꝛicean. ⁊ oþeꝛ æt Sc̄e Auȝuꝛtine. ⁊ ꝑ þꝛiƀƀe hæꝼƀ Æȝelꝛic miƀ him ꝛÿlꝼan.

Una autem eademque charta in pluribus tabulis, ſive exemplaribus confecta erat, SHOWERE, hunc in modum: ſi in duobus exemplaribus ſcribenda erat charta, tum bis; ſi vero tribus, tum ter in eadem pergamena deſcribebatur; & qua parte, vel quibus partibus ſecanda, aut dividenda erat membrana, exarabatur plerunque CHIROGRAPHVM, CHYROGRAPHVM vel CYROGRAPHVM, ſigno crucis aliquando præmiſſo, in majuſculis characteribus, per quorum medium ſecabatur pergamena; idque fiebat, SHOWERE, perinde ac in ſyngraphis conventionalibus, quas vos vocatis INDENTVRAS, ad vitandam falſitatem. Quippe ut charta eſſe vera probaretur literæ vocis iſtius bipartitæ conferebantur. Quanto etiam chartæ in latitudinem magis extenſæ erant, tanto in ora pergamenæ majoribus literis, majorique intervallo diſſitis exarabatur CHIROGRAPHVM. Et in immanis Latitudinis chartis, quarum haud paucæ occurrunt, in uncialibus literis & unciali fere intervallo ab invicem poſitis, exaratum non raro id vocabulum cernitur. Cum in ſumma, vel ima tantum pergamenæ ora, cernitur dimidiatis majuſculis ſcriptum, id bipartitæ membranæ ſignum eſt; cum vero & in ſumma, & in ima ſic ſcriptum conſpicitur, id in tribus tabulis chartam confectam eſſe monſtrat. In nonnullis chartarum oris poſt CHYROGRAPHVM additur etiam donatoris, & aliquando donatarii nomen in biſectis literis cernendum, ut: in vetuſta charta *Alhwini* epī. *Wigorn.* qui certas terras apud CODES-WELLE, & STURE *Æthelwulpho* duci dedit. Confecta fuit hæc charta, An. Dom. DCCC.LV. & in ſuperiori ejus ora, in grandioris & quadratæ formæ literis exaratum eſt CYROGRAPHVM ALHPINI ET ÆTHELPULFI DUCIS. Hæc charta una earum eſt, quas *Johannes* dominus *Somers* mecum communicare voluit. In nonnullis quoque, ſed rarius, alia vocabula bipartitis literis diſcernenda ſunt: ut in charta mutila *Cottoniana Æthelredi Merciorum* R. facta Anno DCCCCI. in cujus ima ora dimidiatis in majuſculis legendum eſt, [SIGNU]M CRUCIS.

In aliquibus etiam conficiendis chartis apud *Anglo-Saxones*, grandiores alphabeti literas, quas forte voluerat, notarius in pergamena, qua parte ſecanda erat, deſcribebat; ex quibus biſectis ne quidem in membranis vetuſtis verſatiſſimus aliquid *vocis* elicere poteſt. Hujuſmodi characteres,

---

* Tria in hoc contractus inſtrumento obſervatu maxime digna ſunt: I. De quàm immani dotario convenit inter Archiepiſcopum & ſororis ejus ſponſum *Wulfricum*. II. Tria genera dominii, quibus dotales terras ſponſæ ſuæ poſſidendas dedit *Wulfricus*: ſcilicet duo prædia, ſive maneria *Ealretunenſia* & *Ribbedfordenſia* ſponſæ ſuæ, durante ejus vitâ, poſſidenda conceſſit. Jus autem vel dominium prædii *Cnihtwicenſis*, durantibus trium hominum vitis, illi ſe daturum ſtipulatus eſt. Verum prædii *Eanulfintunenſis* perpetuum dominium, ſive hæreditatem, quod practici noſtri *feodum ſimplex* vocant, in iſtorum temporum ſolennibus verbis dedit. III. Conventio hæc pro ſolenni more *Anglo-Saxonum*, quem in ſuperioribus oſtendimus, facta erat in comitiis com. *Herefordenſis*, quibus præſidebant *Ealdormannus* & *Epiſcopus*, qui in inſtrumento contractus teſtes adhibentur.

me

me judice iſti ſunt, qui ſcribuntur in ima ora chartæ actorum curiæ comitatus à nobis ſupra exhibitæ, quæ in collectione *Cottoniana* eſt [13.] ad quam mitto curioſum Lectorem. Mos hic autem ſecandi & dividendi chartarum membranas per medium vocabulorum vel literarum Alphabeti, quæ in majuſculis exaratæ erant, diu, SHOWERE, poſt ingreſſum *Normannorum*, ante quàm in deſuetudinem abiit, durabat. Extat enim in Bibliotheca *Cottoniana*, charta *Conventionis*, quæ facta eſt, * Anno ab incarnatione dni. noſtri Ihū Xpī M.C.XL. & in cujus ima ora CYROGRAPHUM, more *Anglo-Saxonico*, linea recta bipartitum, diviſæ membranæ indicium, cernitur. Procedente vero tempore cœpit & inolevit ritus biſecandi CYROGRAPHUM, majuſculaſve Alphabeti literas in linea curva ſerrata, ſive dentiformi, quemadmodum in charta quadam conventionali STEPHANI Archiepiſcopi *Cant.* quæ in Eccleſiæ *Weſtmonaſterienſis* chartophylacio adſervatur. Etenim in chartæ illius ſuprema ora CYROGRAPHUM, quod in continuæ ſcripturæ quaternis characteribus, iiſque maxime proceris exaratum eſt, non tantum in linea *dentiformi* bipartitum cernitur, ſed chartam ſuam Archiepiſcopus ad *Chirographi Saxonici* exemplum factam fuiſſe, in verbis, quæ ſequuntur, declarat: *ut autem hæc noſtra ordinatio firmum & perpetuum robur obtineat, eam ſub forma Cyrographi duximus annotandam, ita quod parti Epī. & capituli memorati, Abbatis & conventus ſigilla; & parti Abbatis memorati & conventus, Epiſcopi & capituli ſigilla pariter cum ſigillis noſtris apponantur.* Sic charta contractûs *Cottoniana*, quæ facta fuit *inter* ROBERTUM.... *ex una parte*, & JOHANNEM DE RIPES *ex altera, die Sabbati proximi poſt feſtum aſſumptionis beatæ virginis Mariæ, Anno regni Regis* Edwardi *quarto decimo.* in ſuprema ora ſua oſtendit CYROGRAPHUM per medias literas in linea dentiformi diviſas. Chartaque *Cottoniana* R. Epiſcopi *Londonienſis*, duos margines dentiformes habet, ſcilicet alteram in ora membranæ quæ verſus dextram eſt; & alteram in ſuprema ora: in quibus Alphabeti literæ à prima incipientes ad decimam quintam; hoc eſt, ab A. quod in ima parte marginis, qui ad dextram eſt, locum habet, ad P. quod in ſiniſtro extremo ſupremæ oræ extat, bipartitæ conſpiciuntur. Progrediente autem tempore chartæ conventionales, SHOWERE, confici cœperunt cum dentiformibus inciſuris puris, in quibus neque CYROGRAPHUM, neque aliud aliquod vocabulum, neque denique dimidiatæ Alphabeti literæ exaratæ cernuntur. Id genus eſt charta *Cottoniana* nobiliſſima, quæ ſic incipit: *hæc charta* indentata *facta inter magnificum principem Dnm.* Edwardum *regem Angliæ & Franciæ, & cariſſimum filium ſuum* Johannem *regem* Caſtellæ & Legionis, *& ducem Lancaſtriæ illuſtrem, teſtatur.* Verba, quibus chartæ confectæ tempus notatur, hæc ſunt: *dat. apud Weſtmonaſterium viceſimo quinto die Junii. Anno regni dicti domini regis Angliæ quadrageſimo ſexto, regni vero ſui Franciæ triceſimo tertio.* E membrana ima pendet ſigillum regis magnum.

Hæc, SHOWERE, de geneſi & ortu chartarum conventionalium, quas vos INDENTURAS vocatis, à me dicta ſunt, ut ab antiquitatis ſtudioſis & magiſtris, gratiam inirem; præſertim ab iis, qui togæ forenſis tecum decus, & honeſtamenta ſunt.

Hæc autem velut in compendio de factione chartarum, quam aliam apud *Anglos*, aliam apud *Normannos* fuiſſe oſtendi. *Willelmus* vero *Normannus*, etſi cum ſuis in *re diplomatica* maximus innovator fuit, *Anglico* tamen ritu chartas nonnunquam confeciſſe, illa, quam, ut exemplum ſui generis rarum infra poſui, cùm manu, tum dicendi genere, tum etiam crucis ſignis, & præmiſſo vexillari Chriſti ſigno, abſque ſigillo adpendente, demonſtrat.

℣ MUNDO ACCRESCENTIA MALA. MINANTUR ETIAM MUNDI APPROPINQUARE EXIDIA. ET BEATIUS EST HOMINEM mortalem illuc mentiſ paſſib: tendere. ubi poſt finem huiuſ uitę beatiſ datur ꝑenniter uiuere. Hoc enim uiuere beatiſſimum oportet regem Xp̄ianum om̄ mentiſ conamine ſibi alacriter emere. quia miſerabile ē. regem hoc ſcl̄o coronari. & in futuro ętern̄iſ pęniſ manciparı. Haec uero uigili mente intuenſ. hiſ quoq: ne ſuccumbam precauenſ. EGO WILHELMUS uictorioſuſ anglorum baſileuſ conceſſi fidelem meū LEOFRICUM epm̄ ſeptem manſoſ terrę in priuatiſ locis. hoc eſt apud BEMTUN. & ESTUN. & CEOMMANYG. Ac HOLACYMB ęcclę̄ PETRI aplī in exonia ubi eiuſ epiſcopaliſ ſedeſ eſt donare. & canonicorū eiuſdem ęcclę̄ uictum ampliare hereditario iure. tam in magniſ quam in modiciſ reb: ad ſe rite ꝑtinentib: uidelicet agriſ. ſiluiſ. pratiſ. paſcuiſ. cultiſ. & incultiſ exitib: & reditib: eo tenore ac conceſſu. ut prefata terra ab om̄ cenſu ſit libera excepta expeditione. pontiſ ac urbiſ conſtructione & reſtauratione. Siquis autē qđ abſit diabolo inſtigante meum regalem conceſſum p̄ſumat euertere. & beneficia predictę ęccl'ę et canonicıſ data detrahere. uel in aliquo minuere niſi conuerſuſ reddendo & dupliciter reſtituendo ſcę̄ dī ęcclę̄ ſatisfaciat. in reſurrectione beato℔. diuina uoce damnatuſ fiat ſociuſ omiūm demoniorum.

Anno dominicę incarnationiſ MILLESIMO LXVIIII. conſentiente WILHELMO rege data eſt hęc terra ęcclę̄ ſcī PETRI apli in exonia ciuitate a uenerabili LEOFRICO ſub teſtimonio eorum qui ſubſcripti ſunt.

---

* Ita incipit hæc charta. explicit autem: huiuſ conuentionıſ teſteſ ſunt Rabulfus decanuſ. Willelmus Archidiacō. Walteruſ huiꝰ frater. Ricarduſ Ruffuſ Archī. Ricarduſ de Bealm Archī. &c.

Ðiſ ſýnð þa landgemæro þoeſ landeſ þe eaðpig cýning aganf þam halgan peþe æt bemtune. ⁊ þam hýneðe. ⁊ riððan leoſpic b. be pillhelmeſ cyngeſ unnan. let gebocýan into rcē peteſ mýnſtþe on exanceſtþe. Aneſt þæp ceoman lace ut rcýtt. andlang ceoman lace þ hit cýmeþ on temeſe. anlang temeſe peſtpaþ. ſpa peſtſexena gemæne iſ and mýncena. þ hit cýmeð up to ðam gemýðan. þonne pent hit on þa nopðeſan ea. þ hit cýmeð to anſe lace. betpix bephtulfing ýge. ⁊ hpiſýge þ on ða nopð ea. þ anlang þæſe ea. þ hit cýmeþ eſt to ceoman lace. ⁊ þ land æt cyngbnýcge nopð andlang bpoceſ. þ hit cýmeð ðæſ holanbpoc ut rcýtt. andlang bpoceſ up to þam pege be nopþan cýnſtaneſ tpeope. andlang peger to fulan bpoceſ heafðon. andlang bpoceſ on þa ſtanbpicge. of þeſe ſtanbpicge andlang peger on bupgðýc. andlang ðýc on þone bpoc. andlang bpoceſ eſt on cýnbnýcge. a on ecniſſe into rcē peteſ mýnſtþe on exanceſtþe. ⁊ ealle þa teoðunga þæſ cýningeſ. þiſ ſýnð þa langemæro þæſe anſe hýðe ⁊ þæſe oðeſ healfan gyndе æt holacumbe þe lag into boſliſc. þe leoſpic b. let gebocýan foſ hiſ raple into rcē peteſ mýnſtþe on exanceſtþe. Æneſt on cnampanſteopt. of cnampanſteopte on floſa heafðo. and of floſa heafðo up on þone peg be peſta ðæſe cýncan up to þa fennga. of þam fennga to þam ðunnaſtane. of ðam ðunnaſtane up to þæſe ðýc. ⁊ ſpa eaſt andlang þæſe ðýc to ðam pæteſe. of þam pæteſe nopð on þæſ cnohteſ heafoð ⁊ ſpa nopþ on ſmala paðe. ſpa on ðun to þæſe þpiſſðic. ⁊ ſpa to ðofolicſeſ land ſcoſe aðun to apieteſ ſtane ⁊ ſpa andlang to cnampanſteopte.

✠ Ego Wılhelmus dī grā rex anglorum hanc donatıonem ppetuę memorię mandaui.
✠ Ego Mathılda regına adiuui.
✠ Ego Stıganduſ archiep̄ſ xpī ęcclę confirmaui.
✠ Ego Odo ēpſ conſolidaui.
✠ Ego Hermannuſ ēpſ corroboraui.
✠ Ego Leofricuſ ēpſ conceſſi & ſubſcripſi.
✠ Ego Gosfreduſ ēpſ conſenſi.
✠ Ego Gıſo ēpſ aſſenſum prebui.
✠ Ego Wılhelmuſ ēpſ confortaui.
✠ Ego Balwınuſ abbaſ dıgnū duxi.
✠ Ego Robertuſ comeſ.
✠ Ego Wıllhelmuſ.
✠ Ego Brıent comeſ.
✠ Ego Eduuınuſ comeſ.
✠ Ego Morkerıuſ comeſ.
✠ Ego Raulfuſ comeſ.
✠ Ego Arfaſtus cancelları⁹.
✠ Ego Ingetrıcuſ pbr.
✠ Ego Wılhelmuſ uıcecomeſ.
✠ Ego Rodbertuſ uıcecomeſ.
✠ Ego Rocgerıuſ uıcecomeſ.
✠ Ego Leofnoðuſ mınıſter.
✠ Ego Rıcarduſ mınıſter.
✠ Ego Folco mın̄.
✠ Ego Hugo mın̄.
✠ Ego Raulfuſ mın̄.

Ad hujus chartæ exemplum, facta eſt *Saxonice* altera charta ejuſdem regis, quæ in *Cottoniana* collectione notatur [21] qua Abbatiam S. *Eadmundi* ab *Arfaſti* Epiſcopi omniumque ſuccedentium Epiſcoporum dominatione vult exemptam, ut ex ejus verbis patet. Ic Wıllelm of Goder gıfe Engla kýnge bebeaþ þiſ gepnıte to pnıtene. ⁊ gepnıten ıc hıt gemeanſcoþe to tpýmmıngе mıð tacne ðnıhtenlıcan noðe. Charta autem *Latina*, qua idem privilegium dat, ſigillo ejus magno inſuper munita erat, ut conſtat his ex verbis: Manus noſtræ ſubſcriptione cartam hanc decreuimuſ roborare et ſigılli nrī firmare. Chartæ autem penultimæ & aliarum duodecim copiam mihi fecerunt *Decanus* & *Canonici* Eccleſiæ Cath. *Exonienſis*, & in membranæ dorſo duæ leguntur inſcriptiones; quarum altera eſt *Saxonica*, altera *Latina*. Illa in *Saxonicâ*, iſtius temporis manu ſcripta ſic incipit: Ðiſ iſ ðæpa ſýx hýða Landboc on Oxenafonðrcýne æt bemtune, *&c.* Hæc autem in *Normannicis* literis exarata, quæ non niſi ſculptæ poſſunt delineari, ſic incipit: Confirmatio Reg̃. Wılł. de vı hıdıſ de bētū, *&c.*

Verum, Showere, etiamſi chartæ hæ *Willelmi Saxonicæ* factionis veræ & indubitatæ ſint, damnanda tamen eſt eo nomine charta regis *Stephani*, quæ in Archivis Eccleſiæ *Weſtmonaſt.* adſervatur, quod abſque ſigillo adpendente regio, præmiſſo ✠, *Saxonico* prorſus ritu, cum ſignis crucis factis & ſubſcriptis teſtium nominibus confecta eſſe dicitur *anno incarnationis dominicæ* M.CXXXVIII. pontificatus autem D. papæ *Innocentis* IX. regni vero mei anno III. Præterea, hanc *Stephani* R. chartam, damnatam ſupra illam *Eadgari* R. eundem habuiſſe falſarium auctorem eadem ſolennia verba oſtendunt. ſcilicet; *& ut hæc noſtra auctoritas noſtris, & futuris temporibus circa ipſum ſanctum locum perenniter firma & inviolata permaneat, vel per omnia tempora cuſtodiatur illæſa, atque conſervetur, & ab omnibus optimatibus noſtris, & judicibus publicis, & privatis melius, ac certius credatur, manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubtus eam decrevimus roborare.*

De his omnibus, quorum ego tantum quaſi ichnographiam deſcripſi, Showere, auctori noſtro in operis ſui præfatione ampliſſime differendum eſt. In qua etiam monendus eſt lector, qui chartas veteres cum fructu, & ſine erroris periculo, legere flagitat, ut tempus in quo inſtrumentum conficitur, ſi in illo id deſignatur, diligenter animadvertat. Verum ſi confecti inſtrumenti tempus in eo non notatur, tum lectori imprimis incumbet, ut id diligenter exquirat. Cum tempus ſcripti inſtrumenti in eo editur, tum lectori imprimis inquirendum eſt, in chartis purarum donationum, an donatores; in chartis conventionalibus, an perſonæ contrahentes; & in literis patentibus, an principes & epiſcopi, quorum in nominibus ſcriptæ leguntur, iis in temporibus vixerunt, aut floruerunt, quæ in chartis deſignantur. De quibus etiam diligenter inquirendum eſt, an in temporibus viventes, quæ in chartis ſuis exprimuntur, titulis quoque & appellationibus

pellationibus jam tum gaudebant, quibus illos & illorum nomina inſtrumento ornant, & diſtinguunt. Ea ipſa etiam de iis, qui teſtes adhibentur, inquirenda ſunt: ſcilicet an in illis temporibus, vel ea circiter vixerunt, quæ in chartis deſignantur; an titulis, appellationibusve quæ nominibus ſuis adduntur, jam tum inſigniti erant; & an chartarum auctoribus, quæ iis teſtibus factæ eſſe dicuntur, coævi fuerunt.

Quod ſi inſtrumentum ſine deſignato tempore confectum eſt, tum ſtudioſe inquirendum eſt de tempore, in quo vixit, floruitque ejus auctor, vel aliquis è numero teſtium notabilis. Quo invento, dein an teſtes auctori, & mutuo ſibi ipſis in aliqua vitæ parte coætanei fuerint, diligenter indagandum eſt. Hæc gnaviter explorando chartarum veterum ſtudioſus multa inſtrumenta, ob manum utique vel ſermonem, vel forſan ob ſermonis voces, phraſeſque, falſitatis poſtulata, abſque omni calumniæ, & calliditatis ſuſpicione, de falſitate manifeſta poterit condemnare. Imo chartas cætera irreprehenſibiles, quæ veritatis ſpeciem maximam præ ſe ferunt, hoc quidem pacto fictas & falſas eſſe nonnunquam evincet.

Præterea, SHOWERE, Chartulario ſuo ab auctore noſtro aliquid etiam lectoris præparandi gratia præmittendum eſt de tempore, in quo primum ab *Anglo-Saxonibus* chartæ factæ ſunt. Id autem *Septimum Seculum* erat; ante quod, ut videtur, prædia, &, quæ ad prædiorum exemplum dabantur, privilegia, & libertates, ſine *ſcriptis*, *baculo*, *haſta*, *cornu*, *ſagitta*, *ceſpite*, & id genus donationum ſymbolis, dari apud *Anglo-Saxones* ſolebant. *Septimum*, inquam, erat *Seculum*, in quo chartæ ab *Anglo-Saxonibus* primum fieri cœperunt. Nam in *Sexto Seculo* antequam ad fidem converſi eſſent, quæ confectæ fuerunt, chartæ nullæ aut extant, aut tum ab eorum aliquo factæ fuiſſe, quovis auctore, traduntur. Extant vero, quæ VII ſeculo inito, & deinceps confectæ erant, *vetuſtiſſimæ*. Scilicet charta *Æthelberti* I. regis *Cantwarorum*, omnium antiquiſſima, quam concilio *Laurentii* Epī. & omnium principum ſuorum confecit, cujuſque apographum extat in *textus Roffenſis* folio 119. a. Idem ille terras primus *ſcriptis* dedit, qui, auctore **Beda*, primus etiam leges conſcriptas promulgavit. Ab his legibus deſcriptis inchoat auro omni pretioſior codex ille MS. *Textus Roffenſis*, cujus uſum R.R. & doctiſſimis viris, *Decano* & *Canonicis* Eccliæ Cathedralis *Roffenſis* magnis ornamentis grato maximè animo acceptum fero. De quibus legibus, & de quo codice, ſic in primæ paginæ margine ſua manu forenſis togæ immortale decus GUL. LAMBERTUS: *Beda lib. Eccleſ. Hiſtoriæ 2. cap. 9. has ipſas leges ſua memoria viguiſſe refert. Harum autem exemplar haud ſcio an aliud uſquam extat. Ac propterea hunc librum magni facito, quiſquis es, qui eum nactus fueris. W. L. 1573. in gratiam antiquitatis.* Extant etiam in Bibl. *Cotton.* Auguſtus 2. in grandioribus literis hujus ſeculi finem verſus ſcriptæ chartæ SEBBI regis *Orientalium Anglorum*, qui floruit an. dom. DC.LXXX. & *Lotharii* regis *Cant.* qui chartam *Reculvenſis* monaſterii confecit, An. dom. DCLXXIX. quas in ſuperioribus citavi. Exeunte etiam hoc ſeculo, ſcilicet An. dom. DCLXXXX.IV [a] chartam fecit *Witheredus* R. *Cant.* in concilio *Becanceldenſi*. [b] Alteram etiam fecit, An. dom. DC.XCV. [c] Tertiam etiam in primæ tenorem confecit, An. dom. DCC. Harum autem primam chartarum, quæ in *Anglia* factæ ſunt, omnium abſolute primam [d] *H. Spelmannus*, illumque ſecutus [e] *Edwardus Stillingfletus* affirmant; quos tamen errore lapſos fuiſſe, *Lotharii*, *Sebbi*que chartæ, abſque *Æthelberhti* illa, quæ omnimodam veritatis ſpeciem præ ſe fert, manifeſte evincunt. Verſus ſeculi hujus finem etiam *æra Chriſtiana* in deſignandis chartarum temporibus uſurpari cœpit, ſi fides adhibenda eſt OSHERI regis chartæ, quæ in MS. *Cottoniani*, cujus nota, *Tiberius*, A. 13. fol. 20.b. ſic ſcripta legitur: *Regnante in perpetuum, ac gubernante dnō noſtro Saluatore ſecula univerſa Anno* RECAPITULATIONIS DIONISI. i.e. *ab incarnatione Xpī.* Sexcenteſſimo Octuageſſimo. *indictione* SEXTA *revoluta.... Ego* OSHERE *rex*, &c. Hic quidem, SHOWERE, fatendum eſt anno Chriſti DCCC.LXXX. non convenire indictionem ſextam, ſed octavam; quam ob cauſam chartam hanc ſuſpectam habeo. Cætera tamen vero ſimilem, & in bonæ fidei chartulario deſcriptam non damno; propterea quod tabellionis forſan errori imputandum eſt, quod anno Chriſti indictionis annus non exacte reſpondeat. Quod ſi vera habeatur hæc charta, facta in ea mentio nominis *Dionyſii* monachi oſtendit, circa id tempus, nimirum verſus *ſeculi ſeptimi* finem, annum *Chriſti incarnati* ad notanda inſtrumentorum tempora in *Anglia* uſurpari cœpiſſe. Quapropter, SHOWERE, chartulario etiam ſuo ab auctore noſtro aliquid de ÆRIS præmittendum eſt, quibus in *Anglo-Saxonum* chartis donationum, actorumque aliorum tempora notari & ſignari ſolebant. In *ſeptimo ſeculo* annus *indictionis* aut ſolus, aut tantum non ſemper ſolus, adhibitus erat, ad indicanda omne genus chartarum tempora: ut in charta *Hlotharii* vel *Lotharii* toties antea citata, quæ facta eſſe notatur menſe Maio, Indictione Septima. i. e. Anno Chriſti DC.LXIX. ut obſervatur in *Evident.* Eccl. Chriſti *Cant.* x. Script. Col. 2207. Sic charta *Æthelberhti* I. regis *Cant.* ſupra è textu *Roff.* citata, confecta eſſe dicitur *Menſe Aprilio ſub die* IIII *Kl. Maias*,

---

* Qui inter cætera bona, quæ genti ſuæ conſulendo conferebat, etiam decreta illa judiciorum juxta exempla *Romanorum* cum conſilio ſapientium conſtituit: quæ conſcripta *Anglorum Sermone* hactenus habentur & obſervantur: *Bed.* E. H. cap. 5. Edit. *Cantabr.* [a] *Spelman.* concil. Vol. I. p. 191. [b] p. 192. [c] p. 198. [d] Ibid. pag. 125, & in *Reliquiis Spelmannianis*, p. 8. [e] *Origines Britannicæ.* pagin. 18, & 22.

indictione ſeptima. i. e. Anno Chriſti DC.XIX. quo anno *Laurentius* Epiſcopus (nondum enim *Cantwarenſes* præſules *Archiepiſcopi* vocabantur) etiam mortuus eſt. Quod ſi codici MS fundationis monaſterii *S. Auguſtini Cantuarienſis*, qui bibliothecæ *Aulæ S. Trinitatis Cantab.* depoſitum eſt, credendum eſſet; *æra Chriſtiana* ab ineunte pene Septimo ſeculo in uſu fuiſſe apud *Anglo-Saxones* ſtatuenda eſt. * Nam prima & ſecunda chartæ iſtius codicis, quæ *Æthelberhti* I. regis nomine factæ ſunt, confectæ eſſe dicuntur *Anno ab incarnatione Chriſti* DCV. indictione octava. Verum chartas iſtas non modo non *liberas* eſſe *à ſuſpicione*, ut pro modeſtiâ loquitur [a] *Spelmannus*; ſed plane falſas, illius argumenta, quibus [b] alia addi poſſunt, oſtendunt. Quamobrem *annum Chriſti incarnati* ad annum *indictionis*, ineunte, aut provecto *ſeptimo ſeculo*, chartis acceſſiſſe tantum abeſt, ut conſtet; ut de eo maxime incertum eſt. Verum inito *octavo ſeculo*, eove haud multum promoto, in deſignandis chartarum temporibus ad annum *indictionis* annus dominicæ incarnationis frequentius jam tum uſitatus acceſſit: ut in charta *Æthelbaldi* regis in ſuperioribus è MS. *Cotton. Auguſtus*, 2. citata, quæ ſcripta eſſe notatur, *Anno ab incarnatione dñi nri Ihu Xpi ſeptincentiſſimo triceſſimo ſexto.* Sic charta *Alduulfi* Epi. textûs *Roffenſis* folio 120. b. confecta eſſe notatur, *menſe Aprili, indictione* VI. *Anno ab incarnatione Chriſti* DCC.XXXVIII. charta *Sigeraedi* R. *Cantiæ*, Textus *Roffenſis* folio 122. conſignata erat, *indictione* XV. *anno dom. incarn.* DCC.LXII. Charta *Earduulfi* R. Cantiæ ejuſdem Cod. fol. 123. confecta etiam erat *Anno ab incarnatione Chriſti* DCC.LXII. *indictione* XV.

Hæc à Te, SHOWERE, obſervata eſſe velim, propterea quod docti multi, iique primi ordinis ſcriptores, (quales [c] *H. Spelmannus* & [d] *Joh. Marshamus*) affirmant *æram Chriſtianam* quæ tamen à *Beda* uſitata eſt, vix tandem à *Caroli Magni* temporibus uſu apud *Anglos* receptum fuiſſe. qui tamen factus eſt *Francorum* Rex non ante annum DCC.LXIX. & Anno DCCC. factus erat imperator, mortuuſque eſt anno DCCCXII. Quinetiam, ut alibi obſervavi, ſolus *æræ Chriſtianæ* annus iis in temporibus non raro adhibitus erat ad deſignanda chartarum tempora. Sic in [e] charta *Æthelberhti* regis *occidentalium Saxonum*: *Scripta eſt hæc charta anno dominicæ incarnationis* DCC.XC. Sic in [f] charta *Offæ* regis *Merciorum*: *Actum Anno dominicæ incarnationis* DCC.LXXX.VIII. Sic in [g] charta *Æthelberhti* II. regis *Cant.* --- *Actum* (anno) *dominicæ incarnationis* DCC.LXXXI. Sic etiam in [h] charta *Ecgberhti* R. *Cant.* --- *Actum anno dominicæ incarnationis* DCC.LXV. qui fuit quartus, antequam *Carolus* in regem *Francorum* unctus erat. Accedat charta autographa *Somerſiana* quam anno Chriſti DCCC.XXV. & indictione ſecunda notatam, integram exhibeo, quum quod in antiquo *Saxonico* ſcripta eſt; tum quod nonnullorum, quæ ſolenniter acta ſunt in concilio, vel ſynodo apud *Clouesbous* originalis commentarius eſt; quem quia *Latine* verſum in *H. Spelmanni* concil. Vol. I. p. 334, 335. hic *Latio* donare ſupervacaneum exiſtimamus.

✠ In nomine þrino diuino qui eſt deus benedictus in ſæcula amen. Đý ǯere þe pær ſþom Epirter ǯeburde aǯæn. eahta hund ſintep. ⁊ xxv. [i] ⁊ aſteppe indictio pær in þime. ⁊ pær Beorhtpulfer rice Mercna cyninǯer. þa pær rindlic ǯemot on þære mepan rtope đe mon hatep Cloferhour on þam re riolfa Cyninǯ Biorhtpulf. ⁊ hir birtopar. ⁊ hir aldorpmen. ⁊ alle þa riotan þirre þiode þær ǯeromnade peron. þa pær tiolo micel rpec ymb pudulerpe to Sudtune onǯæǯum ſerт on Sciphylte. paldon þa [k] rpanǯeperan þa lerpe forđun ǯedriſan ⁊ þone pudu ǯeþioǯan. þonne hit ald ǯenyhta peron. [l] þonne cuæđ re birtop. and þapa hira riotan þæt hio him nepen mapan ondeta þonne hit apæded pær on Æþelbalder dæǯe þrim hunde rpina mært. ⁊ re birtop ⁊ đa hiǯen ahten tpæde pær pudu ⁊ þær mærter:. Đa ǯenæhte Fulfred arcebirtop. ⁊ alle þa riotan þet re birtop ⁊ þa hiǯen morton mid abe ǯecyþan þet hit rua apæden pere on Æþelbalder daǯe. ⁊ him mare to ne rohte:. And he þa rona re birtop bepæddade Eadpulfe đæm aldorpmen þær aþer birforan allum þæm riotum. ⁊ him mon þone ǯelædde ymb xxx næhta to þæm birtop-rtole æt Fizoerna-Learthe:. In þa tuđ pær Dama Suanǯerefa to ruđtune. ⁊ he næd đæt he pær æt Learthe. and þone

---

* Prima charta editur in Monaſtico *Angl.* p. 23. ſecunda cum tertia in chron. *W. Thorn.* x Scriptorum. col. 1761. & *Spelman.* concil. p. 118, 119, 120. *a* Ibid. p. 125. *b* Sic voces Gallo-Norm. *Armilcaiſia*, *Camiſia*, tertiam; & ſolennia illa verba in chartis *Normannorum* uſitata, *Notum ſit omnibus, tam præſentibus, quam futuris*, ſecundam falſitatis arguunt. *c* Concil. Vol. I. *d* In propylæo ad monaſticon *Anglicanum.* *e* Text. *Roffenſ.* f. 134. b. *f* Fol. 132. a. *g* Fol 131. a. *h* Fol. 127. a. *i* Hoc eſt, *& ſecunda indictio erat in calendario, rege Merciorum* Beorhtuulfo. *k* Lepera compoſitum non raro occurrit: ut rcirǯepera, tunǯepera, ǯaſolǯepera, portǯepera, picǯepera, *&c.* Sed rpanǯepera, *vel* ruanǯepera jam primum à me legitur; neque, quid ruan iſtud extra compoſitionem ſignificat, ſcio. Sed ruanǯepera hac in charta denotare videtur *eum qui regis ſylvis & foreſtis ab Aldormanno præpoſitus erat.* *l* Tum Epiſcopus (*Wigornenſis*) ejuſque domeſticorum *ſapientes* dicebant ſe ab illo non plus vendicare, quam jus paſcendi trecentos porcos, & quod epiſcopus & monaſterium ſylvæ, glandiumque duas tertias partes proprio jure poſſidebant.

aaƀ geræh. ⁊ ȝerceapaƀe ſua hine hiſ alƀoꝛmon heht Eaƀpulf. ⁊ he hine hþeþþe ne ȝnette. hii ſunt *nomina et uocabula qui in ſýnoƀali concilio ſuerunt conȝnegati.

✠ ƀiȝnum manⁿ. bioꝛnpulfi neȝiſ Mepc.
✠ Pulfpeƀ apc epiſcⁿ. oꝛenⁿ. hanc ꝺicionem.
✠ Oeƀelpalƀ epiſcⁿ oꝛenⁿ.
✠ Hpæƀhun epiſcⁿ oꝛenⁿ.
✠ Heabeþht epiſcⁿ oꝛenⁿ.
✠ Bionna epiſc. oꝛenⁿ.
✠ Eaƀpulf epiſc. oꝛenⁿ.
✠ þilfpeƀ epiſcⁿ. cꝛenⁿ.
✠ Piȝƀeȝn epiſcⁿ. oꝛenⁿ.
✠ Alhꝛtan epiſcⁿ. oꝛenⁿ.
✠ Humbeþht epiſcⁿ oꝛen.
✠ Leolbeþht epiſcⁿ.
✠ Lýnneƀ epiſc.
✠ Toþhthelm ꝑꝓ̄.
✠ Eanmunƀ abb.
✠ Pihtꝛeƀ abb.
✠ Luƀpulf abb.
✠ Eanmunƀ abb.
✠ Eaƀbeþht ƀux.
✠ Bioꝛnoƀ ƀux.
✠ ƀiȝꝛeƀ ƀux.
✠ Luƀꝛeƀ ƀux.
✠ Eaƀpulf ƀux.
✠ Mucel ƀux.
✠ Uhtꝛeƀ ƀux.
✠ Alhheanƀ ƀux.
✠ Bolam ✠ býnna.
✠ Alƀꝛeƀ. ✠ piȝhelm.
✠ Heahbeþht. epiſcⁿ.
✠ Eaƀȝaꝛ ꝑꝓ̄.
✠ Wiȝbeþht ꝑꝓ̄.
✠ Heahꝛtæf ꝑꝓ̄.
✠ Bꝛaƀa ꝑꝓ̄.
✠ Luƀbalƀ ꝑꝓ̄.
✠ Reȝnȝaꝛ ꝑꝓ̄.
✠ Luƀbeþht ꝑꝓ̄.
✠ Ecȝmunƀ ꝑꝓ̄.
✠ Ecmunƀ ꝑꝓ̄.
✠ Heahfeþhƀ ƀiāc.
✠ piȝhelm ƀiāc.
✠ Epnebeþht ƀiāc.

Onƀ alne oƀeþꝛa ꝑꝓioꝛꝛa butan þiſſum mæſſe-ꝑꝓioꝛtum efen lx.

Progrediente etiam tempore ad annum Chriſti & *indictionem*, acceſſit *epacta* plerumque ſola, nonnunquam cum *concurrente*: ut in ms. codice *Cottoniano*, cujus nota, *Tiberius*, A. 13. tempus confectæ chartæ *Æthelſtani* R. qua certas terras dedit eccleſiæ *Wigornienſi*, ſic notatur: Anno dom. incarnationis ꝺccc.xxx. regni vero mihi commiſſi vi. indictione vii. epacta iii. concurrente ii. ſeptimis Junii idibus. Luna xxi. in civitate omnibus nota, quæ Londinia dicitur.

Ex charta *Æthelſtani* etiam conſtat ad annum Chriſti & indictionem, acceſſiſſe etiam non raro *annum regni* apud *Anglo-Saxones*. Sic in charta ms. codicis *Cotton. Nero.* E. i. 130. quæ eſt *recordum* decreti, ſive eorum quæ acta ſunt in concilio, in terminanda lite quæ orta erat inter *Heahthoredum* Epm̄. & Wulfherdum filium *Cuſſan*, hæc leguntur verba: ---- *in conciliabulo, in loco, qui dicitur* celhýƀ, *præſidentibus duobus Archiepiſcopis, Iamberto & Higeberto, mediante quoque* Oſſan *rege cum univerſis principibus ſuis. dat. anno dom. incarn.* ꝺcc.lxxx.viii. *indictione vero* xii. *qui eſt annus regni mei* xxxi. Sic chartæ *Oſuualdi* Archiepiſcopi *Eboracenſis*, quæ ex earum numero eſt, quas penes ſe habet mihi muſiſque *Arctôis* ſemper colendus, honorabilis vir *Johannes* dominus *Somers*, hoc exordium eſt: ✠ *Regnante dnō nrō Ihū Xpō anno ejuſdem dnī incarnationis* ꝺcccc.lxxx.iv. *regni vero noſtri R. Æthelredi anno quinto, &c.*

Quinetiam, Showere, quemadmodum tempus, ſic ex decreto concilii paulo ante citati conſtat, locum etiam non raro notâſſe *Anglo-Saxones*, in quo chartas conſignabant. Sic charta *Alhwini* Epī. *Wigorn.* quam in ſuperioribus citavi, confecta eſſe dicitur, An. incarn. Chriſti, ꝺccc. ⁊ lv. indictione iii. in metropole, quæ nominatur peȝꝓionancæſtoꝛ. In charta *Bertulphi* R. *Merciorum*, Bibl. *Cott.* Nero, E. i. 130, cujus exemplar eſt inter chartas *Somerſianas*, ſic legitur: *Hæc autem charta Karaxata eſt an. dom. incarn.* ꝺccc.xli. *indictione* iiii. *in die natalis domini in celebri vico* tompeoꝛƀin:. In charta ejuſdem codicis *Burrhedi* R. *Merciorum*, ſic legitur: *Geſta eſt hujus chartæ libertas anno dom. incarn.* ꝺccc.lv. *indictione* iii. *in vico, qui* tompeoꝛƀin *nuncupatur.* Sic in charta Oſſæ Regis; Text. *Roffenſis* fol. 132. b. *Actum Anno dom. incarn.* ꝺcc.lxxxix *in loco ubi dicitur* Lelchýƀ. In charta *Ecgbearthi* R. ejuſdem cod. fol. 138. b. *Scripta eſt hæc chartula in* [a] bica regali, *quæ dicitur* ſſneꝓicbuſſna. ıſ teſtibus, *&c.*

Notandum quoque eſt, tempus aliquando, ſed rarius in principio chartarum eſſe notatum: ut in charta *Æthelberhti* R. *Cant.* quam ſupra citavi; in charta autographa recordi comitiorum regni *Merciæ*, quam integram ſupradedi. Ut & in charta *Alhwini* Epī. *Wigorn.* toties in ſuperioribus citata. Quinetiam in charta antecitata *Oſuualdi* Archiep. *Eboracenſis*, quibus addas exordium chartæ noviſſime citatæ *Ecgbearhti* R. In nomine domini nrī Ihū Xpī Salvatoris mundi, Anno dom. incarn. ꝺccc.xxx.viii.

Sæpiſſime vero notatum cernitur tempus in media charta, idque plerunque ante teſtium conſignantium nomina. Nonnunquam etiam, ſed rariſſime in earum fine: ut in [b] charta *Ætheredi* R. occidentalium *Saxonum* & *Cant. Actum eſt autem anno ab incarnatione dnī. nrī. Ihū Xpī* ꝺccc.lxvii. Sic in fine [c] chartæ *Ceonuulfi* R. *Scripta eſt autem hæc kartula anno dom. incarn.* ꝺccc.xi. *indictione* iiii. [d] *his teſtibus conſentientibus & ſubſcribentibus.* Hæc autem de tempore in fine chartarum notato ſcripſi, Showere, quòd quidam vir doctus, iſque in chartis verſandis exercitatus, à me ſciſcitatus eſt, an in chartarum *Saxonicarum* extremis partibus unquam videram notatum. Denique nonnunquam, ſed rariſſime quidem, tempus confectæ chartæ bis

---

* Conferenda nomina hæc ſunt cum iis, quæ leguntur *H. Spelman.* concil. Vol. I. p. 335. ubi quoque, to Peſtmýnſtre, errore ponitur pro to Pizoeꝛnaceaſtre, ut in hac charta. *a Sax.* Pic. *b* Text. *Roff.* f. 141. b. *c* Ib. f. 137. a. *d* Scil. teſtibus, quorum nomina in charta ſuprà exarantur.

in ea notatur: ut in charta *Eadredi* R. *Somerſiana*, cujus tam in principio, quam in medio, notatur annus dominicæ incarnationis DCCCC.XLVI. Contra etiam, quod ſupra animadverti, chartarum, quæ *Anglo-Saxonibus* auctoribus factæ ſunt, haud exiguus numerus nulla temporis nota diſtinguuntur: ut in *Textu Roffenſi*, ubi quarta circiter pars chartarum nullo anno notantur. Chartarumque *Somerſianarum* in tertia fere parte notatio temporum, quibus conſignatæ ſunt, penitus deſideratur.

Denique, SHOWERE, auctorem, quiſquis ille futurus eſt, lectorem ſuum oportebit præmonere, ut nunquam non * falſitatis ſuſpectas chartas habeat, quotquot *Anglo-Saxonum* nominibus ſeu Latine, ſeu Saxonice confectæ *rubris aureiſve* literis, aut *rubris aureiſve* crucis ſignis, quæ quidem auratura evaneſcente non raro rubra fiunt; vel denique, quæ *aureis* crucibus iconibuſque in ſumma vel ima membrana depictis ſplendent, ſplendoreque ſuo inſciorum oculos perſtringunt dicam, an magis delectant. Equidem id genus omnes, ſaltem quæ ante S. *Eadwardi* II. tempora confectæ eſſe dicuntur, vel primo intuitu damnandas propterea cenſeo, quum quod chartam, quam *Anglo-Saxonem* habuiſſe auctorem, aut certum, aut probabile eſt, nondum aliquam vidi, cui ex pigmentis iſtiuſmodi, cultus aut ſplendor accerſitus erat; tum etiam, quod chartarum, quas in ſuperioribus falſitatis damnavi, maxime famoſæ pigmentis iſtis claræ ſunt.

Prima earum eſt iſta *Æthelbaldi* R. *Merciorum*, coenobii *Croilandenſis* fundatoris, quæ non tantum ſignis crucis aureis exotico more factis, verum etiam crucibus aureis grandioribus in ſumma, & infima membrana graphicè deſcriptis, magnum ſibi nomen fecit. Hæc tamen charta eſt, quam tot nominibus à nobis damnatam in partes ſuas advocat R. P. *Clemens Reynerus*, ad probandam antiquitatem ordinis & congregationis *Benedictinorum* in *Anglia*, libri ſui ſectionis primæ §. 18. ubi quidem perperam omnia ſcripſit.

Secunda eſt *Cottoniana* iſta *Wulferi* R. *Merciorum*, quæ non tantum ſignis crucis aureis conſpicua eſt, ſed in ſupremo margine aurea regis imagine [quæ ad dextram crucem florentem auream cum ſceptro, & ad ſiniſtram crucem florentem auream cum aureo gladio habet] ad ſpeciem comparata, tres grandiores cruces pariter aureas [a] *Florentes, acutas*, in imo margine oſtentat.

Tertia eſt *Weſtmonaſterienſis* iſta *Eadgari* regis quæ aureis ſignis crucis, maxime verò tribus hoc pacto ⸭ ⸭ ⸭ factis notabilis eſt. Hæc tamen charta eſt, quam *Rogerus Owen* eques auratus, in MS ſuo [b] codice, ut veram & indubitatam citat, vir quidem doctus, ſcriptorque diligentiſſimus; ſed qui linguæ, & antiquitatis *Saxonicæ* minus gnarus, *Saxonicas* neque *manus*, neque dictiones phraſeſque, neque denique conſuetudines à *Normannicis* rite potuit dignoſcere. Hunc autem MS. codicem ab ampliſſimo viro *Joh. Trevor* equite aurato, & [c] *rotulorum* magnæ Cancellariæ regni *Angliæ* cuſtode, per manus R. & doctiſſimi viri *Franciſci Atterbury* Archidiaconi *Totneſenſis* digniſſimi, utendum me accepiſſe gratus agnoſco.

Quarta eſt *Weſtmonaſterienſis* etiam iſta *Dunſtani* Epī. eidem *Rogero* minime ſuſpecta, quæ non tantum præpoſito vexillari Chriſti ſigno aureo ſpecioſa eſt, verum etiam ſigno crucis *Eadgari* R. aureo ⸭ ſignique crucis peregrino more, tam poſt, quam ante conſignantium teſtium nomina poſitis; quorum quæ poſtponuntur aurea ſunt; denique & retinaculo ſigilli adpendentis ſerico aurei coloris inſcios in ſui admirationem rapit. Hiſce, SHOWERE, ſinas ut accedant duæ aliæ chartæ *Eadgari* R. nomine, à falſario quodam poſt adventum *Normannorum* ſimulatæ, quæ grandioribus characteribus aureis ſcriptæ extant in cod. MS. bibl. *Cotton.* cui nota *Veſpaſian.* A. 8. Et crede mihi multos magni nominis doctos, ſed literaturæ & vetuſtatis *Saxonicæ* imperitos, ſuo nitore deceperunt. Harum altera *monaſticarum conſtitutionum* charta eſt, quæ ſic incipit: OMNIPOTENS TOTIUS MACHINÆ CONDITOR. quam etiam ſignis crucis aureis inſignem, *capitula* etiam conſtitutionum à condendis *Anglo-Saxonum* chartis maxime aliena falſam eſſe oſtendunt. Altera donationis charta eſt, duobus exemplaribus ſcripta, qua *Eadgarus* Novo *Wintonienſi* monaſterio terras nonnullas dediſſe fingitur, & ſic incipit: ANNUENTE ALTITHRONI MODERATORIS IMPERIO. Eamque falſitatis arguunt non ſolum aurea crucis ſigna, duoque exemplaria, ſed charta altera *Henrici* II. intra duo exemplaria iſta in eadem aurearum literarum grandiori ſcriptura exarata, qua pariter novo illi S. *Trinitatis* monaſterio certas terras & privilegia dicitur dediſſe *Henricus*. Hanc tamen *Eadgari* R. chartam vel iſtâ *Henrici* II. ſpuriam eſſe dignoſcendam, prorſus ut veram bis citavit in libro ſuo, cui titulus, **Titles of Honour**, *Joh. Seldenus*, vir ſane maximi nominis, ſed qui in hoc tamen infelix, & ſe quaſi minor videbatur, quod cum *Orientalis*, *Græcæ* & *Latinæ* literaturæ, quæ in illo erat ſum-

---

* Eo nomine haud injuria in ſuſpicionem vocanda eſt charta *Edmundi* R. Anglorum apud *Will. Malmesb.* de geſtis R. A. cap. VII. qua Eccl. *Glaſtonienſem* prædiis magnis, & honorificis privilegiis donaſſe dicitur; quia *ſcripta eſt literis aureis in libro evangeliorum, quem* (rex ille) *eidem Eccleſiæ obtulit eleganti ſatis opere compoſitum.* [a] Ut *Heraldi* dicunt, *des croix fleuries, fichees.* [b] Cui titulus eſt: **Of the Antiquity, Ampleneſſe, and Excellency of the Common Lawes of England.** [c] Sic tabulas publicas, è quibus acta & decreta Magnæ cancellariæ recitantur, *Angli* vocant.

ma

ma ſcientia, *Septentrionalis*, & præſertim *Saxonicæ* linguæ notitiam perfectam nec habuit, nec forſan tanti putavit habere conjunctam.

Hoc dictum velim, SHOWERE, non quod tanti viri gloriæ aliquid detrectandum putem, ſed ut oſtendem noſtris ut ut maximis viris, qui cum foras aquilæ ſunt domi talpæ non eſſe debent, *Saxonicam* literaturam, ſi antiquitatem patriam ſcire cupiunt, non admodum utilem tantum fore, ſed quodammodo neceſſariam.

Hoc auctori noſtro, SHOWERE, in chartularii ſui prolegomenis de chartis præfato, progrediendum recta eſt ad ſcribendam de *donationibus Anglo-Saxonum* diſſertationem, quatenus de iis ex *Saxonicæ* antiquitatis penu dicere illi fas erit.

Inprimis autem illi differendum eſt de generibus *donationum*, quæ perinde ac apud alias gentes, apud *Anglo-Saxones* duo fuerunt; nempe quæ * *ſine ſcriptis*, & quæ *ſcriptis* perficiebantur. In *illis* donator vel *verbis*, vel, ſi fandi facultas ei non eſſet, *ſignis*; in *his* vero voluntatem ſuam *ſcriptis* manifeſtabat. Illæ autem, quibus donator voluntatem ſuam *verbis* declarabat, *verbales*: quibus autem *ſcriptis* illam declarabat, hæ *inſtrumentales*, vel *codicillares* donationes recte dicuntur. Utræque vero vel *Simplices* ſunt, vel *ſolennes*. *Simplices* dico, quæ nullo accedente ſolenni ritu vel ceremonia, abſque omni apparatu, aut pompa, ſola vi verborum, quæ dicta vel ſcripta ſunt, perficiuntur; & forſan aliquando rei datæ traditione, quæ, ſi lege aliqua, vel conſuetudine vim legis habente neceſſaria eſt, ſolennis ritus non dicendus eſt, quod donatio ſine ea perfici non poteſt; contrà donationes *ſolennes* ſunt, quæ ſymbolis donationum ſolenni ritu à dantibus traditis aut aliqua alia ceremonia accedente celebrantur. Præterea donationes reſpectu *donorum* in duo genera dividuntur. Etenim vel rerum *mobilium* ſunt, vel *immobilium*. Ad perficiendas rerum *mobilium* donationes, præſertim earum, quæ verbis datæ ſunt, *rei datæ*, ſi ſingularis eſt; ſin vero in numero, pondere vel menſura conſiſtit, ſaltem *partis ejus*, totius nomine, *traditio*, quemadmodum apud omnes fere gentes, ſic apud veteres *Anglos*, neceſſaria fuiſſe videtur. Verum de donationibus rerum *mobilium* præſertim earum, quæ ſine *ſcriptura* perficiuntur, nihil plane expectandum eſt ab auctore noſtro; cui de donationibus *prædiorum ruſticorum*, & *urbanorum*, & *libertatum*, *privilegiorum*que quæ ad exemplum prædiorum dantur, tantum ſcribendum eſt. Prædia autem apud *Anglo-Saxones*, ut *ſcriptis*, ſic *ſine ſcriptis* ſolenni more dari ſolebant, teſte *Ingulpho*, qui hiſtoriæ *Croilandenſis* Oxoniæ editæ p. 70. hæc ſcribit: *conferebantur etiam primo multa prædia nudo verbo, abſque ſcripto, vel chartâ, tantum cum domini gladio, vel galea, vel cornu, vel cratera, & plurima tenementa cum calcari, cum ſtrigili, cum arcu; & nonnulla cum ſagitta.* Hunc autem ſolennem *ſine ſcripto* donandi modum, auctore eodem *Ingulpho*, *Willelmus* Conquæſtor à ſe initio regni ſui obſervatum, *poſterioribus annis immutavit*, ſecum, ut par eſt credere, ſtatuens, donationes terrarum, & eorum, quæ terris exequantur, non niſi inſtrumentis ſcriptis dare, aut ab aliis data confirmare. Donationum autem prædiorum, & eorum, quæ ad exemplum prædiorum *abſque ſcriptura*, cum ſolenni gladiorum, & id genus ſymbolorum traditione, celebrari ſolebant, duo exempla è temporibus, quæ victoriam *Normannicam*

---

* Morem donandi terras *ſine ſcriptis* quum apud *Anglo-Saxones*, tum apud *Anglo-Normannos* fuiſſe receptum oſtendunt hæc quæ ex vetuſto chartulario monaſterii *Edmundiburgenſis*, quod ſupra citavimus, deſcripta hic continuo ſequuntur. [Habemus præterea plures terras, & tenementa, de quibus nulla apud nos reſtant munimenta. Aut enim *ſimplici freti veritate nulla fecerunt*, aut ſi fecerint per cuſtodum incuriam perierunt. Aliquorum tamen, qui nobis beneficia ſua contulerunt, tantum nomina retinemus. Aliquorum vero nec memoriæ cujuſlibet veſtigia potuerunt inveniri, nomina ſiquidem eorum, quæ apud nos inveniuntur, ſunt hæc. *Hedredus* Epſ dedit Scō *Eadmundo* unam partem de Bertone; *Eadwinus* aliam partem, *Brichtricus* præpoſitus tertiam partem adquiſivit, ſed penitus *nulla eſt charta*. *Willelmus* rex dedit *Brokrum* cum pertinentiis, cujus carta nuſquam reperitur: invenimus tamen ſcriptum, quod cartam inde fecerit. *Matildis* regina uxor ejus dedit *Werketon* ipſius aſſenſu, & voluntate, ſed nullam penitus cartam habemus. *Oſulphus le Syre*, & domina *Leneruna* uxor ejus dederunt Scō. *Eadmundo* Briſingham, ſed *ſine carta*. *Lefgina* tempore Regis *Willelmi*, & *Baldewini* abbatis pro *Siredo* nepote ſuo, & ſuo victu, dedit Scō. *Edmundo Blumham*; ſet *ſine charta*. *Alfricus* filius *Withgari* dedit *Meleford*, & Eccleſiam Scī *Johannis* Baptiſtæ apud *Claram* conſtruxit, & clericos ibidem collocavit, & manerium eidem Eccleſiæ dedit, & Scō *Eadmundo*, & *Lefſtano* abbati dominium ejuſdem tradidit in perpetuum, & *Withgarum* filium ſuum eidem concedere compulit, ſet totum *ſine carta*. Fuit autem idem *Alfricus* temporibus *Aethelredi*, *Canuti*, *Haroldi*, *Hardecanuti*, & Scī *Eadwardi*, regum *Angliæ*. Quidam *Langardus* apud *Stapelford* pro ſanitatis gratia recuperata dedit illud manerium, ſet *ſine carta*. *Manning Swartinges ſune* dèdit Chebenhall, ſet *ſine charta*. *Leofſtanus* dapifer *Lefſtani* abbatis, & *Stannardus* cognatus ejus dederunt Wolnetham, Geneſtede, & Bochinge. *Siwardus* Monachus procuravit Tifteshalle à parentibus ſuis, ſet *ſine charta*. *Edricus* præpoſitus adquiſivit Hemegreth, ſet *ſine charta*. *Reginaldus Scanceber* dedit Lidgate, ſet *ſine carta*. *Ulfricus* dedit Heſingwell, ſet *ſine carta*. *Godricus Clarke* cum filio ſuo dedit ſuam partem in Neutone, ſet *ſine carta*. *Robertus* le *Manaunt* dedit tertiam partem de Horninggish, ſet *ſine carta*. *Eadwinus* rex dedit Beccles, ſet *ſine carta*.] Chartularii fol. 50. a. b.

præceſſerunt, à ſcriptoribus proferuntur. Alterum eſt *Eadgari* regis, de quo ſic *Willielmus Malmsburienſis*, lib. II. cap. 8. *Eadgarus rex monaſterii Glaſtonienſis patronus maximus, ubi generali aßenſu pontificum, abbatum, optimatumque ſuorum hæc privilegia ipſi loco conferre diſpoſuit,* LITUUM *proprium ebore decentiſſime formatum, atque decoratum, ſuper altare Scæ deæ genetricis poſuit, ac ſuis monachis ea perpetualiter poſſidenda attribuit. Eundemque* LITUUM *mox in ſui præſentia fecit ſecari in medium, ne eum cuiquam dare, vel vendere poſſet quilibet abbatum ſequentium, præcipiens partem illius ſervari in* LOCA *ad jam dictæ donationis teſtimonium.* Sic *R. Canutum* prædium *Puſeyenſe* dediſſe cum ſolenni *cornu* traditione, Antiquarius noſter præſtantiſſimus **Gul. Camdenus* his in verbis tradit: *Ocke ille fluvius, quem dixi, deinde interlabitur inter* Puſey, *quod illi, qui* de Puſey *nominati adhuc tenent per* Cornu *à majoribus, olim à rege Canuto Danico datum, & juxta unum, & alterum* DENCHEWORTH. Idem [a] *Camdenus*, ex veteri libro, de *Ulpho, Thoraldi* filio, ſic ſcribit: *dominabatur* Ulphius *ille in occidentali parte* DEIRÆ, *& propter altercationem filiorum ſuorum, ſenioris & junioris, ſuper dominiis poſt mortem, mox omnes fecit æque pares. Nam indilato* Eboracum *divertit, &* Cornu, *quo bibere conſuevit, vino replevit, & coram altari, Deo & beato Petro Apoſtolorum principi omnes terras & redditus flexis genubus propinavit.* Cornu iſtud, vel potius *Corniforme* poculum eburneum, *Camdeno* ſcribente amiſſum, nunc in Eccleſiâ *S. Petri Eboracenſi* extare, ante aliquod tempus repertum, accepi. Sic reverendus, & doctiſſimus vir, *Whitus Kenettus*, de vetuſta omne genus literatura præclare meritus, in illo antiquitatis penu, libro ſuo, qui inſcribitur [b] **Parochial Antiquities**, ex veteri chartulario *Borſtalienſi*, tradit S. *Eadwardum* confeſſorem dictum, ob vægrandem occiſum aprum, dediſſe præfecturam ſaltus, ſive Sylvæ, cui **Brenwode** nomen, in pago *Buckinghamenſi*, cum una *hida* terræ, præclaro *Cynegetæ*, NIGEL vocato, & hæredibus ejus, *ab iis tenenda per unum cornu, quod eſt Charta prædictæ foreſtæ.* NIGEL ille ex *Cynegeta* gregario, *Cynegatarum*, ſive *venatorum* regiorum tribunus factus erat, *Cornu*que venatorium iſtud quod apud *Sedis Borſtalienſis* dominum vidit *Kenettus*, non tantum ut donationis, ſed ut *Cornicinis* officii Symbolum, *Nigello* datum eſſe videtur.

E donationibus autem *per ſcripturam* perfectis, illæ prædiorum, & eorum, quæ ad prædiorum exemplum, Eccleſiis, Eccleſiaſticorumque collegiis, & ſodalitatibus dabantur, maxima cum ceremoniarum pompa celebrari & honeſtari ſolebant. Donantes enim non raro ad Eccleſias à ſe terris privilegiiſve donatas profecti, chartas ſuper altaria ritu maxime ſolenni ponebant. Sic *Eadgarus* R. chartam, quam à *Johanne* papa, *Octaviani* in eccleſia *Romana* ſucceſſore, ad corroborandа privilegia, quæ eccleſiæ *Glaſtonienſi* conceſſerat, impetraverat, [c] *ſuper aram beatiſſimæ Dei genetricis* Mariæ *ad perpetuale poſuit monumentum, jubens diligenter aßervari in poſterum ad notitiam quorumque ſequentium.* Sic *Eadredus* R. chartam, qua Eccleſiæ *Wellenſis* monaſterio villam PUCELANCYRCAN dabat, An. Dom. DCCCL. [d] *propria manu* (verba chartæ ſunt) *ſuper altare dñi. in vetuſta baſilica S. Dī genetricis Mariæ poſuit, deprecans dominum noſtrum, ut ſi quis tam inflatus, Philargyriæ ſeductus amentia, quod non optabat, ſuam munificentiæ largitatem auſu temerario confringere temptaret, ut ipſe eſſet alienatus à conſortio Scæ dī Eccleſiæ, &c.* Sic in charta *Henrici* I. *Anglo-Normannorum* regis, quæ etiamnum extat in Eccleſiæ *Dunelmenſis* archivis, *Ranulphus* iſte Epiſcopus Dunelmenſis, monaſterii ſimul ac regni ſpoliator, pœnitentiâ ductus, dicitur omnes terras, quas abſtulerat à monaſterio, per unum [e] annulum, & per chartam ſuam, ſpontanea voluntate ſuper altare *B. Cuthberti* reddidiſſe. Sic Wulſtanus Epiſcopus Wigorn. in charta ſua, quam in ſuperioribus citavi: conſilio ergo inito cum optimatibuſ meiſ terram quandam xv hidarum quæ ALFESTVN ab incolis nominatur. multo tempore à quibuſdam potentibuſ hominibuſ iniuſte poſſeſſam maximo labore et peccuniæ donatione a rege Willelmo ſeniore adquiſiui. adquiſitam uero ad uictum eorundem ꝑm in eodem monaſterio dō ſeruientium dedi eamque ſuper altare ſcē dī genetricif mariæ pro remedio animæ meæ atque eiuſdem regiſ filiique ſui Willelmi ſimilit̄ regiſ in teſtimonio tam optimatum eiuſ et meorum quam etiam totiuſ populi deuote optuli, anno, *&c.*

Cum *f* CESPITIS etiam traditione, quaſi cum ſolenni ritu, celebratæ quandoque fuerunt donationes terrarum *inſtrumentales*, apud *Anglo-Saxones*. Sic cum *Sigeridus* rex dimidiæ partis provinciæ *Cantuariorum*, terram aratrorum viginti, quæ vocabatur ÆSLINGAHAM *Earduulfo*

---

* In Britannia ſua *Londini* edita. M.DC.VII. p. 203. *a* Pag. 573. *b* Pag. 52. *c Willielmus Malmesb.* lib. II. cap. VIII. de geſtis regum *Anglorum.* *d* Chartæ hujus apographum elegantiſſime & graphice deſcriptum, acceptum gratus refero doctiſſimo viro *R. Healy* LL. D. & *Wellenſis* eccleſiæ oeconomo, & chartophylaci digniſſimo. *e* Traditione *annuli*, ut donationis Symbolo, prædiorum, ac dignitatem dominium datum, & tranſlatum fuiſſe oſtendit *Dufreſnius*, Gloſſarii col. 109. in voce INVESTITURA. *Baculus* etiam in dandis transferendiſve prædiorum & dignitatum dominiis tradi ſolitum eſſe idem oſtendit, Gloſſarii col. 107. Inde inveſtitura eccleſiarum per *annulum*, & *baculum*, quæ Chriſtianum orbem diu afflixit & conturbavit. *f Ceſpitem* nude, *ramum* & *ceſpitem*, *herbam* & *ceſpitem*, quod *Guaſo*, vel *Waſo* vocabatur ab antiquis *Germanis*, ex ipſo agro, prædiove dato deſumptum, in manus illius, cui donabatur, tradere ſolebant veteres. Quo tanquam donationis ſymbolo, fundi proprietas prorſus in donatarium tranſlata eſſe ſignificabatur. *Dufreſnii* Gloſſ. in voce INVESTITURA.

Epō

Epō *Roffenſi* dedit, chartam ab eo confectam *ceſpitis* terræ etiam traditione ſolenni celebrabat, ut ex verbis Apographi, quod habetur in *Textu Roffenſi*, fol. 125. b. conſtat: *ſane quia cavendum eſt, ne hodiernam donationem noſtram futuri temporis abnegare valeat, & in ambiguum devocare præſumptio, placuit mihi hanc* PAGINAM *condere, & una cum* CESPITE *terræ prædictæ tradere Tibi, per quam non ſolum omnibus meis ſucceſſoribus regum, ſive principum, ſed etiam mihi ipſi penitus interdico, ne aliter, quam nunc à me conſtitutum eſt ullo tempore de eadem terra, quippiam agere audeant.* Ab hac ſolenni *ceſpitis* traditione *Rogerus Owen*, eques auratus, in MS. ſuo & qui [a] illum citat ..... *Whitlockius* in commentariis ſuis *Anglice* editis, ortam putant conſuetudinem *Anglicanam* tradendi, venditi prædii nomine, cum ſolenni verborum formula, in emptoris vel ejus procuratoris manus à vendente vel ejus procuratore, *ceſpitem* ex tellure amputatum. Abſque hoc ſolenni ritu, quem vos, SHOWERE, à *Gallo-Normannis* dominis, LIVERY, & SEISIN, (vel *Seizin,*) vocatis, prædiorum ruſticorum, ſive terrarum emptio, & venditio *inſtrumentalis*, pretio etiam numerato, olim non conſtabat. Sed jam aliquandiu mos iſte non adeo obtinuit, imo tantum non exolevit, propterea quod in contractibus de terris à domino in dominum transferendis cum tempore multum innovatum eſt. Verum ut ad *ceſpitis* traditionem redeam, SHOWERE, in actis concilii provincialis, quod convenit apud [b] *Clovesho*, *rex Merciorum Æthelbaldus* dicitur *Monaſterium Cotham Eccleſiæ Dorobernenſi Salvatoris dediſſe, utque illius donatio perſeverantior fieret, ex eadem terra* ceſpitem *& cunctos* libellos *præmemorati coenobii per venerabilem virum* Cuthberhtum *Archiepiſcopum miſiſſe, & ſuper Altare ſalvatoris pro perpetua ſua ſalute poni præcepiſſe.*

Præterea, SHOWERE, donationes ſcriptæ apud *Anglo-Saxones* ab auctore noſtro conſiderandæ ſunt quoad *jus*, quod donans donatario in prædiis; vel in iis, quæ ad prædiorum exemplum dari ſolebant, conferebat. Aliæ enim *jus* tantummodo *terminatum* in prædiis conferebant, aliæ *perpetuum* jus in prædio. *Terminatum* id erat, quod pro donationis forma donatarius accipiebat, vel durante tantum donantis beneplacito, vel durante certo & definito temporis ſpatio, vel denique durante vita, ſive ſuâ ſolâ, ſive durantibus, & ſua, & alius, vel aliorum vitis, *dominio* dati prædii tantiſper manente, vel in donante, vel in aliqua alia ſive ſingulari perſona, ſive ſocietate, in quam, completo donationis termino, *dominium* transferendum erat. Donationes prædiorum, quæ donantis arbitrio, vel definito temporis ſpatio, puta definito annorum numero terminabantur, neſcio an apud *Anglo-Saxones* in uſu erant. Quæ autem vitis ſive donatarii, ſive aliorum, ſive denique quum donatarii, tum aliorum finitis terminabantur, uſitatiſſimas eas fuiſſe ex illorum chartis tam *Latine*, quam *Saxonice* confectis conſtat. Donationes autem quæ terminum habituræ terminatum jus tantum conferebant, vel *abſolutæ* erant, vel *conditionales*. Abſolutas dico, quæ ad terminum donatæ jus in prædiis dabant nulla interpoſita lege, vel conditione. Conditionales autem, quæ jus illud ea lege dabant, ut certas quaſdam conditiones præſtaret donatarius, qui in prædio jus terminatum habens, uſufructuarius erat, ad quem dati prædii dominium non pertinebat.

Jus in prædio perpetuum erat, cujus dominium alicui ſive ſingulari perſonæ, ſive Societati in perpetuam, & æternam hæreditatem ita dabatur, ut donatario alii ſive vivens, ſive moriens id dare liceret. Jus vero iſtud duplex erat, vel *ſimplex*, vel *reſtrictum*. Simplex id erat, quod vos hæreditatem vocatis, & quo donatarius fretus prædium datum cui hominum cunque vellet, donandi, vel legandi poteſtatem habebat. Ius hoc apud *Anglo-Saxones* cum eo, quod vos *feudum ſimplex* appellatis, prorſus convenire videtur, niſi quod terræ ſcriptis datæ apud *Anglo-Saxones* omnes *allodiales* erant, nec ſuperiorem donatario agnoſcebant dominum.

Jus autem perpetuum, quod *reſtrictum* dico, apud *Anglo-Saxones*, id erat, quo donatarius fretus prædium datum cui vellet è familia donantis vel ſua dandi, vel relinquendi, tantum habebat poteſtatem, propterea quod donans id ea lege daret, aut relinqueret, ut in ſua familia vel donatarii perpetuo maneret. Hoc vero jus quamvis reſtrictum, nullam tamen fere ſimilitudinem habet cum illo, quod *feudum talliatum* vos dicitis, neque juris veſtri nomen ſcio, SHOWERE, quo id rite nuncupare poſſum. Hæc de donationum generibus reſpectu juris, quod in datis prædiis conferebant. Quæ omnia ab auctore noſtro in *ſolennibus* ſuarum chartarum *verbis* ampliſſime tradenda, & explicanda ſunt. Quinetiam illi in ſubſidium advocanda ſunt *emptionis* & *venditionis* inſtrumenta, ut & *teſtamenta* Anglo-Saxonum, ſeu *Saxonice*, ſeu *Latine* facta, utpote ex quibus etiam *ſolennia illa verba*, haud ſecus ac è donationum chartis, depromenda ſunt, quæ jus, quod in prædiis habebant *Anglo-Saxones*, omniaque ejus genera, recte, & in terminis fori *Saxonici* receptis oſtendunt. Horum quidem utriuſque, quæ donationis quodammodo genera ſunt, exempla in ſuperioribus haud pauca exhibuimus, quibus accedere poſſunt, [c] teſtamentorum *Saxonice* factorum circiter viginti & tria apographa, quæ continuo ſcripta leguntur in chartulario, ſive regeſto ſacriſtæ monaſterii Sancti *Eadmundi*, quod toties ſupra citavimus, à fol. XLV. ad fol. LI.

Hactenus de iis, præſtantiſſime SHOWERE, quæ ab Auctore noſtro operi ſuo præmittenda exiſtimamus. Cui etiam tres perfectos indices, alterum nominum hominum, alterum locorum,

---

a In anno M.DCL. *b H. Spelm.* concil. Vol. I. p. 319. *c* Teſtamentorum horum nonnulla facta ſunt tempore *Canuti* R. nonnulla tempore *Eadgari* R. nonnulla deniq; regnante S. *Eadwardo* II.

tertium rerum memorabilium, cum gloſſario, quod nomina propria, & vocabula *fori*, ſive *juris Saxonici*, à ſuis fontibus derivata rite explicet, lectoris inſtruendi & delectandi gratia poſtponendos etiam cenſemus.

Dum hæc ſcriberem, SHOWERE, ampliſſimus & honorabilis vir ROBERTUS HARLEY armiger, *Senatus Anglicani*, quem domum COMMUNIUM vocamus, diu, quod noſti, magnum decus, & plaudente *Anglia*, nuper electus PROLOCUTOR, mecum communicare voluit, pro ſuo in *antiquitatem* amore, exemplar *Latinum* quod eſſe fertur, chartæ, quæ vulgo dicitur *charta Eadgari* R. de OSWALDESLAWE, & quæ chartarum omnium vetuſtatem *Saxonicam* præ ſe ferentium maxima quidem veneratione à ſcriptoribus noſtris citatur. Teſtis enim producitur à [a] WILLELMO PURCHASIO, [b] JOHANNE SELDENO, & [c] JOH. DEE, ad probandum RR. Saxonicorum *marinum imperium*. Citatur etiam à [d] JACOBO USSERIO ARMACHANO, & integra, ac abſque omni fraudis ſuſpicione à GULIEMO DUGDALIO exhibetur, *Monaſtici Anglicani* Vol. I. p. 140. Editur etiam ab H. SPELMANNO, concil. Vol. I. p. 434. ubi ſic de illa ſcribit: *obvenerunt mihi chartæ hujus duo exemplaria, ſed utrumque mutilum. Tranſiit enim in priori ſcriba prædiorum cum deſcriptis libertatibus ceſſionem, quam è ſecundo exemplari typis hic italicis nos adjecimus, ut & alia quædam his intercluſa characteribus †. ‡. In cæteris vero ſat conveniunt donec ad datum, & ſubſcriptiones ſit perventum, quæ in ſecundo quidem deſiderantur.*

Duorum autem exemplarium, quæ deſcribit *Spelmannus*, prius iſtud finitur in his verbis: *quamdiu fides Chriſtiana in Anglia duraverit*, &c. Ut & iſta quæ publicaverunt *Armachanus*, *Purchaſius* & [e] *Edwardus Cokus* maximi nominis juriſconſultus, & non ita pridem Capitalis Angliæ Juſtitiarius. [f] MS. autem exemplar HARLEYANUM, omne id, quod duo *Spelmanni* exemplaria habent, complectitur, & præterea paragraphen *Saxonice* ſcriptam, quam poſt verba, IN NATALE DOMINI FESTIVITATE SS. INNOCENTIUM FERIA IIII. ſic incipientem: Ðiꝛ ꝛindon þa ȝepiꝛneſſe þe pæꝛon æꝛȝebeꝛan. claudunt hæc: eꝛꝛ on cleꝛican hanð geꝛẏnnað. In exemplari etiam HARLEYANO, teſtium conſignantium nomina in majori numero habentur, quàm in iis quæ exſcripta ediderunt *Uſſerius*, *Purchaſius*, *Cocus*, & vel ipſe *Seldenus*, qui illius exordium ex rot. pat. I. Ed. 4. deſcriptum citat. *Gulielmus Dugdalius* etiam in verbis chartæ 9. E. 3. N. 49. & chart. 4. Ed. 4. memb. 13. deſcriptam eam exhibet, quæ tamen in omnibus, exceptis quibuſdam variantibus lectionibus, ſeu potius librarii & typographi erroribus, & nonnullorum [g] teſtium nominibus, quæ in eo deſiderantur, cum HARLEYANO exemplari convenit, quod tamen poſt *Eadgari* R. tempora fuiſſe ſcriptum perpetua ipſa ſcriptura, quæ plane *Anglo-Normannica* eſt, uſuſque *Anglo-Normannici* vu. pro Saxonico ꝧ. in ſcribenda voce vueꝛnabꝛeoðun, plus ſatis evincunt. Signa etiam crucis non *Anglo-Saxonico*, ſed *Anglo-Normannico* ritu facta, id poſt victoriam *Normannicam* ſcriptum, & à falſario quodam fictum eſſe demonſtrant. Phraſes etiam *Normannicæ* idem luculente teſtantur. Id genus eſt *Latina* illa, *cum Eccleſiaſtici beneficii diſpendio*; ut etiam illa, *cuncta quæ illi* [*clerici*] DE ECCLESIA *poſſidebant*----TAM MOBILIA, QUAM IMMOBILIA ----*poſſidenda trado.* Verbum etiam iſtud *Normanno-Saxonicum* ȝeẏnnað, quod fecit falſarius à *Gallo-Normannico* [h] *Turner*, [nunc *Tourner*] in clauſula, eꝛꝛ on cleꝛican hanð ȝeẏnnað, chartam Eadgari *Harleyanam* falſitatis arguit. Adde quod in hoc diplomate, Oꝛpalðeꝛlap, & pulꝛeꝛeꝛlap *Anglo-Normannico* more ſcribuntur, pro Oꝛpalðeꝛlaȝa & ꝧulꝛeꝛeꝛlaȝa, quæ ſecundum *Saxonicam* orthographiam ſcribere oportebat. Sic pro ꝧẏnꝛiȝ & Æꝛcꝛiȝ, ꝧẏnꝛi & Æꝛcꝛi *Anglo-Normannicè* ſcribuntur. Præterea in eo fingitur *Eadgarus* jactaſſe ſe *maximam partem Hiberniæ cum ſua nobiliſſima civitate* Dublinia *Anglorum regno ſubjugâſſe*, quod hiſtoricorum, qui de illo tamen, quæ fidem ſuperant, ſcribere ſolent, *nemo hercule, nemo* tradit. Se etiam *quadraginta & ſeptem monaſteria cum monachis, & ſanctimonialibus, conſtituiſſe* dicit rex; de quo tamen dubitandum eſt, cum [i] *Ethelredus* Abbas *Rievallenſis*, diligens rerum *Saxonicarum* ſcrutator, de illo ſic ſcribit: *denique per regnum Anglorum quadraginta conſtrui fecit monaſteria*: Et [k] *Joh. Brompton Ethelredo* poſterior *Eadgarum* ſuo tempore *pluſquam quadraginta monaſteria monachorum, & monialium* conſtruxiſſe, & reparaſſe ſcribit. Porro chartam *Harleyanum* poſt victoriam *Normannicam* ſcriptam fuiſſe, me judice, oſtendunt iſta, in quibus rex fingitur dicere ſe ſubjugaſſe *omnia regna inſularum oceani uſque Norregiam*, quam *Normannicorum* temporum phraſin, ne dicam quod *Normannicorum* temporum commentum eſſe interpolata illa in legibus S. *Eadwardi* II. [quas pſeudonymas infra eſſe probavi] tantum non evincunt; ſcilicet, [l] *inſulæ omnes uſque Norregiam, & uſque Daciam* pertinent ad coronam domini regis. Denique charta hæc, quæ videtur [m] 24ta. in chartarum Ec-

---

a PERIGRINANTIUM *Anglice* editorum part. 3. lib. 3. cap. 19. p. 619. *b* MARE CLAUSUM. cap. XII. p. 178. *c* MONACH. BRITANN. p. 58. 60. *d* EPIST. HIBERICARUM SYLL. p. 121. 163. *e* In præfat. ad commentariorum juris lib. 4. *f* Quod tabulâ expreſſum ad finem hujus diſſertationis ſpectare eſt. *g* Ut *Wynſigi* & *Wulfrici* Epiſcoporum. *h* *Turner* ab Italico *tornare*, legitur in vita S. *Margaretæ*, quæ *Normanno-Saxonice* deſcribitur Grammat. *Anglo-Saxonicæ* p. 224, &c. *i* X Script. col. 359. 55. *k* X Script. col. 868. 23. *l* Cap. 17. *m* Vide Catalogum librorum Septentrionalium qui eſt ad finem inſtitutionum Grammaticarum quas Edidi Oxoniæ in Quarto MDCLXXXIX.

cleſiæ

cleſiæ *Wigornienſis* catalogo, quem ante LX annos texuit *G. Dugdalius*, eo nomine in ſuſpicionem venit, quod *libertatum, & privilegiorum* inſtrumentum eſt, quo non tantum contra *expulſos conjugatos* clericos, & omne eorum perſequendi jus monachi *Wigornienſes* muniti erant; ſed etiam quo omnia, quæ tum monaſterium, tum ejus bona & regimen ſpectabant, *poſita eſſent in ſola manu, & poteſtate præpoſiti & monachorum*, quibus ab ipſo Epiſcopo, & contra ipſum, ad Regem & Archiepiſcopum appellandi jus per hoc diploma datum eſt. Quinetiam hac in charta *prior & Conventus Wigornienſis* conceſſas habuiſſe dicuntur eaſdem libertates, eademque jura omnia in tertia parte *Hundredi*, quod ab *Oſwaldo* Oſwaldeſlaw [a] nuncupatum rex dicit, quas rex in iſto hundredo ipſi *Oſwaldo*, & ſucceſſoribus Epiſcopis conceſſerat, i. e. *omnia, quæ rex ipſe habuit.* cujus tamen rei nulla plane mentio in *indiciis* libertatum, & deſcriptionibus terrarum, *Hundredi de Oſwaldeſlawe*, quæ leguntur in libro cenſuali *Angliæ*, qui vocatur **Domesdaybook**; aut in codice *Cott.* qui inſcribitur *Tiberius* A. 13. in quo quadruplex iſtius *hundredi* notitia habetur; ſcilicet fol. 33. b. 140. a. 142. a. & 144. b. Quibus omnibus in locis integra *Oſwaldi* centuria, quæ ex ccc *hidis terræ* conſtabat, nulla parte excepta, cum juribus univerſis ad eam ſpectantibus abſque omni prorſus monachorum mentione, ut Epiſcopi ſolius eſſe deſcribuntur. Quapropter, SHOWERE, charta hæc, quam tanti fecerunt tot docti, qui linguæ, & antiquitatis *Saxonicæ* aut nullam, aut modicam tantum ſcientiam aſſecuti ſunt, in commentis numeranda eſt, quæ, de Eadgaro monaſticæ inſtitutionis patrono, monachi ipſi ſcripſerunt. Id genus ſunt [b] fabellæ illæ de *latratu catulorum*, quem audivit rex in alvo matris incluſorum; de *vocibus* iſtis ex *colliſione duorum pomorum* ortis, quas etiam à latratu continuo audivit, **well is thee**; denique de *urceo majori*, quem minorem aquis, quibus repletus erat, à ſe uſque, & uſque recedentem implere non potuit, quamvis ad id efficiendum totis viribus eum in gurgite perſequeretur. Accedant fabulæ de S. [c] *Eltuco* regi Eadgaro apparente, & ablatam nolam reperente; de [d] *Corpore* ejus poſt multos annos incorrupto, è quo ſanguis emanabat. Denique accedat, ne plura memorem, [e] *ſermo* ejus ille fictus ad Archiepiſcopum, & Epiſcopos, in quo conjugatos clericos ejiciendos decernit, & introducendos monachos: de quo ſic [f] *H. Spelmannus*: *Interea non eſt prætereundum, vel ſcriptorem vel typographum valde hic erraſſe. Regem enim Eadgarum proavum ſuum atque abavum principes celeberrimos, quis neſciviſſe crediderit?* proavus, *inquit*, meus *Eadwardus*, ut ſcitis, omnem terram ſuam Eccleſiis decimavit. *Certe Eadwardus non proavus Eadgari fuit, ſed avus. Nec hic terram ſuam Eccleſiis decimavit, ſed avus ejus Æthelwulfus Eadgari abavus. --- & ubi ait*, ſanctæ memoriæ atavus meus Aluredus, *in hoc etiam errat. Nam Aluredus proavus ejus fuit, non Atavus.*

Hæc, SHOWERE, de charta *Eadgari* R. exemplari, quæ ampliſſimi ſui domini ſumptibus æri inſculpta, ad finem hujus diſſertationis exhibetur.

Præterea, SHOWERE, legum *Saxonicarum* deſideratur editio tertia, quæ prioribus longe emendatior, auctior, variiſque lectionibus ornata, & annotationibus illuſtrata, à nemine, niſi *Saxonicæ* linguæ & antiquitatis ſcientiſſimo, quem cæterarum linguarum Septentrionalium etiam peritum eſſe oportet, expectanda eſt. Legum *Saxonice* conditarum primam editionem *Gulielmo Lambardo*, Maximo forenſis togæ ornamento, debet orbis noſter literarius. De quo *M. Parkerus* Archiep. *Cant.* in prefatione ad lectorem, quam *Ælfredi* R. rebus geſtis à ſe in literis *Saxonicæ* formæ editis præmiſit, ſic ſcribit: "quibus de rebus, ſi quis forte deguſtare concupiverit, "*Gulielmi Lambardi* (viri ſane eruditi, & in hoſpitio *Lincolnienſi* inter legum conſultos dome- "ſtici juris peritiſſimi) præfationem perlegat, & expendat, quam libro de veteribus *Saxonum* "legibus præfixit, quas nuper *Latinis* literis eleganter expreſſit. Ibi etenim nonnulla de in- "ſtituti ſui ratione, atque conſilio prudenter præfatus, demum (ut eſt in iſtiuſmodi rebus per- "ſcrutandis ſagaci certe ingenio & peracri) quorundam verborum vim, ac naturas ſubtiliter per- "ſecutus eſt. Quo in libro ſi ſe ſtudioſius exercuerint ii, qui aut hujus linguæ notitiam, aut "vetuſtarum legum (quas reges antiqui ſanxerunt) ſcientiam habere deſiderant, ſapienter meo "judicio facient, & inde non mediocre ſibi ad eas quoque res percipiendas inſtrumentum, fa- "cultatemque comparabunt.

Leges *Saxonicæ* [ſive APXAIONOMIA *Lambardi*] denuò editæ, Cantabrigiæ, caſtigatiores prodierunt, an. M.DC.XLIV. cura, & opera *Abrahami Wheloci*, qui librum *Lambardi* ipſius manu plurimis in locis emendatum pro exemplari uſus eſt, Verum de priſcis *Anglorum* legibus, *Lambardi* librum non adeo emendatum edidit *Whelocus*, quin mendæ multæ in eo reſtent, quibus in tertia editione purgandus eſt. Imo nonnullis in locis mendas habet, qui in *Lambardi* codice ſine mendis imprimuntur: ut in p. 55. linea 39. ubi pro Leopl legitur Leonte. Hæc obiter, SHOWERE, de legum *Saxonicarum* editionibus, quæ prodierunt, ut iter mihi aperirem ad ea dicenda, quæ in editione tertia tandem aliquando, quod ſperandum, proditura ab aliquo Editore

---

[a] *In loco, quem ob ejus memoriam* Oſpaldeſpſlap *deinceps appellari placuit*: cum tamen non ob Oſwaldi memoriam, ſed ab Oſwaldi *juriſdictione*, quæ *Saxonice* laȝa dicitur, appellatum eſt hundredum iſtud Oſwaldeſlawe. [b] *Willelm. Malmſburienſis* de geſtis RR. *Angl.* fol. 32. b. & x ſcript. 135, 136. [c] X. ſcript. 870, 7. [d] X. ſcript. 870, 5. 2313, 28. [e] X. ſcript. 360. [f] Concil. Vol. I. pag. 478.

præſtanda ſunt, qui eam talem publico dabit, qualem optat quidem literarius orbis, & ab eo expectaturus eſt.

Primo igitur codicis *Lambardi* textus *Saxonicus* cum [a] MSS. exemplaribus omnibus, quorum unius tantum fidem ſecutus eſt *Lambardus*, diligentiſſime ab editore noſtro ob quatuor cauſas conferendus eſt; quum ut correctiſſimum eum emittat; tum ut variarum lectionum additione eum muniat & ornet; tum etiam ut verum ejus ſenſum, & verborum vim felicius in nova Latina verſione aperiat; tum denique, ut illorum omnium additione, eum perfectum reddat, quæ in prioribus deſiderantur.

De correcta iſtius libri denuo recudenda editione, variiſque in ea lectionibus addendis, non opus eſt, ut quid amplius dicam. Verum quoad novam *Latinam* verſionem, quam LL. *Saxonicæ* tertio imprimendæ requirunt, cenſura, qua veterem notat in præfatione ſua *Abrahamus Whelocus*, novæ illius, quam optamus, ſine noſtra animadverſione magnam doctorum omnium expectationem SHOWERE non poteſt non commovere. Illi vero, qui LL. *Saxonicarum* in *Latinam* linguam converſionem novam præclare moliri & perficere cupit, danda imprimis opera eſt, ut, iis iterum iterumque lectis, fori, juriſque *Saxonici* vocabula propria, ſolemneſque formulas recte intelligat, recteque intellecta in idoneis verbis juris ſeu *Romani*, quod Civile; ſeu *Feudalis*, quod *barbarum* vocant, reddat. Id etiam illi quoad poteſt, in reddendis magiſtratuum, hominumque omnis ordinis nominibus obſervandum eſt; & de rebus eccleſiæ, perſoniſque eccleſiaſticis ſicubi agatur, ibi juris canonici, & receptæ eccleſiæ dictiones ab illo ſtudioſe utendæ ſunt. Ad umbilicum tandem perducta nova hæc verſio, textuſque LL. *Saxonicus* in parallelis columnis, altera è regione alterius per totum librum ob oculos opponenda ſunt. Quibus, ſubducta lineola, in inferiori parte paginæ, barbaræ iſtarum LL. verſiones, quotquot in *Johan. Bromptoni* Chronico imprimuntur, ſubjiciendæ ſunt, ut quæ ad earum ſenſum aſſequendum non raro conducunt.

Quæ autem additionum nomine ad amplificandam novam hanc editionem acceſſura ſunt, ea ex LL. *Saxonicarum* exemplaribus MSS. editor optime cognoſcet. Quibus uſus eſt exemplaribus *Lambardus* ex ejus præfatione dici haud facile poteſt. *Primum* enim ait, *Laurentium Noëlum priſcas Anglorum Leges Saxonum Lingua, & literis conſcriptas illi obtuliſſe, atque ut Latinas faceret flagitaſſe. Dein magna fide, & religione profitetur ex vetuſtiſſimis exemplaribus eas eſſe deſumptas, quorum pleraque in R. D. Matthæi Cant. Archiepiſcopi bibliotheca, alia aliorum in Librariis viſenda ſupereſſe.* Quibus vero, aut quot exemplaribus cunque uſus eſt, ab illo tamen aut caſu omiſſa, aut conſilio præterita nonnulla fuiſſe unus TEXTUS ROFFENSIS demonſtrat. Codicem iſtum, cum in edendis LL. *Saxonicarum* tabulis operam navaret, An. M.D.LX.VIII. eum non vidiſſe, ex illis, [b] quæ in primæ paginæ margine ſcripſit an. M.D.LXXIII. certum eſt. Id etiam conſtat ex *itinerario* ejus *Cantiæ*, cui epigraphe **A Perambulation of Kent**, ab eo non ante AN. M.D.L.XX. ſcripto, & dein primum edito An. M.D.LXXVI. In hoc enim libro nonnulla è *Textu Roffenſi* [c] citat, quæ illum conſulto præteriiſſe in APXAIONOMIA ſua non poſſum induci, ut credam. Id genus ſunt vetuſtiſſimæ omnium *Æthelberhti* R. qui S. *Auguſtini* in Chriſto è RR. numero primogenitus fuit, *tabulæ* LL. *Saxonicæ*, quas veras, & genuinas eſſe, aut verarum ſaltem compendium, nemo non, me judice, qui earum initium, quod *Latine* verſum publicavit [d] *Hen. Spelmannus*, cum iis contulerit, quæ ſcripſit *Beda* Hiſt. Eccl. lib. II. cap. 5. lata quaſi ſententia pronuntiare debet. Id genus etiam ſunt *Hlotharii* & *Eadrici* Regum Cantiæ leges, fol. 3. b. quas, cum iſtis *Æthelberhti* l. à celeberrimo ſui temporis viro *Joh. de Laet* Antwerpenſi *Latine* converſas, edendas hic cenſui, quum propter earum vetuſtatem, tum etiam quod nondum editæ ſunt, tum denique ut noſtros ad ſtudium *Anglo-Saxonicæ* linguæ provocarem, quam externus, iſque ob eruditionem inſigniſſimus, & in controverſia de origine gentium *Americanarum* H. Grotio ſuperior, miratus, perinde ac *Græcam* & *Latinam* dicere non gravatus eſt. Harum legum ipſum autographum *Laetianum* mecum communicavit operis noſtri fautor maximus *Ed. Gibſon.*

Nobiliſſimo Ampliſſimo atque Doctiſſimo Viro, D. Henrico Spelmanno, *equiti, I. de Laet S. P. D.*

NE diutius inſtitutum tuum, vir ampliſſime, morarer, omnibus aliis ſepoſitis, leges illas Æthelberhti & Hlotharii, *&c.* Regum ſum agreſſus explicare: minime mihi mirum videtur doctiſſimum virum D. Lambardum ab eis edendis & vertendis deterritum; ſunt enim in iis quædam haud dubio ſcriptorum ignorantia aut negligentia perverſa atque corrupta, de quibus ſine MSS. codicum ope ſtatuere difficile eſt: occurrunt & verba, quæ nondum alibi obſervavi, & quorum verſionem conjectura aſſequi non potui: paucis ergo in medio relictis novam illis verſionem adjeci; & præterea obſervationes aliquot, quæ rationem reddunt verſionis, & obſcuriora quædam explicant. voluiſſem ſane ipſum MS. codicem Roffenſem videre. Quæſo ut hanc operam noſtram boni conſulas, & utere illa prout placuerit; neque enim ea ſum confidentiâ, ut me vidiſſe putem

---

a De quibus Catalogum conſulat curioſus lector. *b* Hæc ſupra citavimus. *c* Editionis ſecundæ p. 500. *d* Concil. Vol. I. p. 127. *e* Verſionem iſtam *Johannis de Laet* nonnullis in locis, quos uncis notavimus, ſupplevimus, & emendavimus.

quæ

quæ tuos & aliorum oculos præterierunt. Mea autem opinione, hiſce legibus nondum ſatis expeditis, lux major afferri poſſet, ſi denuo ſumma cura è MS. Roffenſi deſcriberentur: & impreſſionem earum differres in poſteriorem locum. nam inter ruminandum, aliorum Regum leges haud dubio occurrent quæ ad harum priorum explicationem faciant, quæ nunc non veniunt in mentem: ſin melius judicas ſuo ordine haſce, id eſt primo loco ponere, non difficile erit in obſervationibus ad alias leges hiſce quoque mederi: Maximopere autem te hortor atque obſecro, ne editionem differas; bene enim de patriæ antiquitatibus mereberis. Quanquam autem de Lambardi diligentia nolim dubitare, tamen non puto præter rem fore adhuc diligentius inquirere in leges Offæ Merciorum Regis: aliaque fragmenta hiſce legibus addere, quæ Jus ſpectant illorum temporum, qualia memini quædam in ſcedis tuis vidiſſe è Bibliotheca Cantabrigienſi deſcripta. Cæterum T. A. cum filiis ſuis & amicis plurimum ſalvere jubeo; deumque precor ut te adhuc dudum incolumem & florentem ſervet.

Si bene memini, vidi aliquando mentionem fieri Eirenarchæ à D. Lambardo editæ; illam ſi haberi poteſt equidem videre vellem.

Lugd. Batav. CIↃIↃCXL. *Calend. Auguſt. Gregor.*

Ðiſ ſynðon þa Domaſ ðe Æþelbiſhт cyninг aſeттe on Aгuſтinuſ dæge:.

Hæc ſunt Judicia quæ Æthelbertus rex conſtituit Auguſtini diebus.

1. Loðeſ ƿeoh ȝ ciſicean XII ȝylðe. Biſcopeſ ƿeoh, XI ȝylðe. Pɲeoſт ƿeoh IX ȝylðe. Diaconeſ ƿeoh VI ȝylðe. Leɲiceſ ƿeoh III ȝylðe. Liſic-ƿiſh II ȝylðe * ϖ ..... ƿiſh II ȝilðe.

Dei peculium & Eccleſiæ duodecies emendetur. Epiſcopi peculium undecies emendetur. Sacerdotis peculium novies emendetur. Diaconi peculium ſexies emendetur. Clerici peculium ter emendetur. Eccleſiæ pax bis emendetur. Monaſterii pax duplici emendatione emendetur.

2. Liſ cyninг hiſ leoðe to him ȝehateþ. ȝ heom mon þæɲ yƿel ȝeðo. II boте. ȝ cyninг L ſcillinga.

Si Rex populum ad ſe mandaverit [vocaverit] & ipſis ibi quis malefecerit, duplex emendatio, & Regi L ſolidi.

3. Liſ cyninг æт manneſ ham ðɲincaeþ ȝ þæɲ man lyſƿæſ phaet ȝeðo ƿi boте ȝebeте.

Si Rex in alicujus domo convivetur & ibi aliquis [a] damni quid fecerit, duplici emendatione emendet.

4. Liſ ƿiſman cyninge ſтele IX ȝylðe ƿoſȝylðe.

Si liber homo Regi furto auferat, [b] novena emendatione compenſet.

5. Liſ in cyninȝeſ тune man mannan oſſleah L ſcill. ȝebeте.

Si in Regis villa quis aliquem occiderit L ſolid. emendetur.

6. Liſ man ƿiſne mannan oſſleaþ cyninг L ſcill to [c] ðɲihтin beaȝe.

Si quis liber aliquem occiderit, Rex L ſolid. pro dominio habeat vel recipiat.

7. Liſ cyninȝeſ ambiht-ɾmiþ oþþe [d] laaðɲincmannan oſſlehþ [e] ..ðuman leoð-ȝelðe ƿoſȝelðe.

Si Regii præfecti fabrorum aut pincernæ famulos occiderit moderatam, [f] popularem mulctam ſolvat.

8. Cynинȝeſ munðbyɲð L ſcill.

Regis patrocinium violatum, L ſolid.

9. Liſ ƿiſman ƿneum ſтelþ III ȝebeте ȝ cyninг aȝe þ pite ȝ ealle þa æhтan.

Si liber libero quid furto ſubducat, triplo emendet, & Rex habeat multam & omnia illius bona.

10. Liſ man piþ cyninȝeſ maeȝðen-man ȝelicȝeþ L ſcill ȝebeте.

Si quis cum Regis virgine ancilla concubuerit, L ſolid. emendetur.

11. Liſ hio ȝɲinðende þeopa ɾie XXV ſcill. ȝebeте. ɾio þɲiðde XII ſcill.

Si ea molens ſerva fuerit, XXV ſolid. emendetur. ſi tertiæ ſortis, XII ſolid.

12. Cynинȝaſ ƿeðeɾl XX ſcill. ƿoſȝilðe.

Regis fidicina [obſonatrix] XX ſolid. compenſetur.

13. Liſ on Eoɲleſ тune man mannan oſſleaþ XII ſcill. ȝebeте.

Si in patricii villa quis aliquem occiderit, XII ſolid. emendetur.

14. Liſ piþ Eoɲleſ biɲele man ȝelicȝeþ XI ſcill. ȝebeте.

Si cum patricii bajula [pocillatrice] quis concubmat, XII ſolid. emendetur.

15. Leoɲleſ munðbyɲð VI ſcillinȝaſ.

Plebeii patrocinium violatum, VI ſolid.

16. Liſ piþ ceoɲleſ biɲelan man ȝeliȝeð VI ſcill. ȝebeте þæɲe oþeɲe þeopan L ſcætта, æт þæɲe þɲiðdan XXX ſcætта.

Si quis cum plebeii pocillatrice concumbat, VI ſolid. emendetur. altera ſerva L ſcættas, de tertia XXX ſcættas.

17. Liſ man in manneſ тun æɲeſт ȝeiɲneð VI ſcill. ȝebeте. ɾe þe æſтeɲ iɲneþ III ſcill. ɾiþþan ȝehƿylc ſcillinȝ.

Si quis in alicujus villam primus ingrediatur, VI ſolid. emendetur. qui ſecundus ingreditur III ſolid. deinceps unuſquiſque ſolidum.

---

* Lege Munſтeɲeſ ł Mynſтeɲeſ. [a] *Vel* illegitimi, *aut* quod redimi poſſit. [b] Leges *Burgund.* dicerent; *in Novigildo reddat.* Tit. VIII. [c] Quia cum liber dominium non habeat, quod dominus capturus eſſet, rex accipit. [d] Quaſi lað-ɲinc, convivii miniſter. [e] Meðuman, ut 21. [f] Id eſt, non talem quaſi in Regem ipſum peccaſſet.

18. Gif man mannum þæpnum bebÿrieþ þær [a] ceaſ þeorð ⁊ man nænig ÿfel ne geðeð VI ſcill. gebete.
19. Gif þeg-reaf ſÿ geðon VI ſcill. gebete.
20. Gif man þon man ofſleþ XX ſcill. gebete.
21. Gif man mannan ofſleð meðume leoðgelð C ſcill. gebete.
22. Gif man mannan ofſleþ æt openum grræfe XX ſcill. forgelðe ⁊ in XL nihta ealne leoðe forgelðe.
23. Gif bana of lande geþiteþ ða magaſ halfne leoð forgelðen.
24. Gif man frigne man gebindeð XX ſcill. gebete.
25. Gif man ceorleſ hlæf ætan ofſlæþ VI ſcill. gebete.
26. Gif [b] læt ofſlæþ þone ſeleſtan LXXX ſcill. forgelðe.
27. Gif þane oþerne ofſlæþ LX ſcill. forgelðe. þane þriddan XL ſcill. forgelðe.
28. Gif friman eðor-brecþe geðeþ VI ſcill. gebete.
29. Gif man inne-feoh genimmeþ ſe man III gelðe gebete.
30. Gif friman eðor geganged IV ſcill. gebete.
31. Gif man mannan ofſleaþ agene ſcætte ⁊ unfacne feo gephilc gelðe.
32. Gif friman þiþ friеſ manneſ þif geligeð hiſ þere gelðe abuge ⁊ oþer þif hiſ agenum ſcætte begete ⁊ þæm oþrum [c] æt þam gebrenge.
33. Gif man [d] riht] [e] ham ſcÿlð þurh ſtingþ mið þeorþe forgelðe.
34. Gif feax fang geþeorþ L ſcætte to bote.
35. Gif baneſ blice þeorðeþ III ſcill. gebete.
36. Gif baneſ bite þeorþ IIII ſcill. gebete.
37. Gif ſio uterre hion gebrocen þeorðeþ X ſcill. gebete.
38. Gif butu ſien XX ſcill. gebete.
39. Gif eaxle gelameð þeorþeþ XX ſcill. gebet.
40. Gif oðer eare naþiht geherеð XXV ſcill. gebete.
41. Gif eare of þeorþ aſlagen XII. ſcill. geb.
42. Gif eare þÿrel þeorðeþ III ſcill. gebete.
43. Gif eare ſceard þeorðeð VI ſcill. gebete.
44. Gif eage of [f] þe orþ L ſcill. gebete.
45. Gif muð oð eage þoh þeorðeð XII ſcill. gebete.
46. Gif naſu þirel þeorþ IX ſcill. gebete.
47. Gif hit ſio on hleore III ſcill. gebete.
48. Gif butu þirelle ſien VI. ſcill. gebete.
49. Gif naſu [g] ælcor ſceard þeorð gehþilc VI ſcill. gebete.

Si quis alicui arma accommodet, ubi rixa eſt, & nihil mali patretur, VI ſolidis emendet.
Si in via publica rixa excitetur, VI ſolid. emend.
Si quis aliquem occidat, XX ſolid. emendet.
Si quis aliquem occidat, [ordinaria mulcta] C ſolidis emendet.
Si quis aliquem occiderit, [apud apertum ſepulchrum] XX ſolid. compenſet. Et intra XL noctes omnis compenſatio ſolvatur.
Si homicida patria exierit, cognati ejus mediam compenſationem ſolvant.
Si quis ingenuum mercetur [vinxerit,] XX ſolid. emendet.
Si quis plebæi [convictorem] occidat, VI ſolidis emendet.
Si ..... occiderit optimum, LXXX ſolidis compenſet.
Si proximum occiderit, LX ſolid. compenſetur. tertium autem, XL ſolid. compenſet.
Si liber oſtii aut ſepis aperturam fecerit, VI ſolidis emendet.
Si quis intus rem abſtulerit, is triplici compenſatione emendetur.
Si liber [ſeptum ſuperaverit,] IV ſolidis emendet.
Si quis aliquem occiderit, proprio cenſu & proba pecunia quiſque compenſet.
Si liber homo cum liberi hominis uxore cubuerit, ejus capital redimat, & aliam fœminam ſuo proprio cenſu comparet, & illi alteri adducat, *vel* alterum ad ipſam inducat.
Si quis ..... tranſpunxerit, ſuo pretio compenſet.
Si comæ prehenſio aut vulſio fiat, L ſcattæ ad emendationem.
Si [os appareat,] III ſolidis emendetur.
Si lædatur, IV ſolidis emendetur.
Si id penitus ei rumpatur, X ſolidis emendetur.
Si utrumque ſit, XX ſolidis emendetur.
Si auris mancata fuerit, XX ſolidis emendetur.
Si altera auris nihil audit, XXV ſolidis emendetur.
Si auris abſcindatur, XII ſolidis emendetur.
Si auris perforetur, III ſolidis emendetur.
Si auris mutiletur aut attondeatur, [ſecetur,] VI ſolidis emendetur.
Si oculus erutus ſit, L ſolidis emendetur.
Si os aut oculus damno afficiatur, XII ſolidis emendetur.
Si natus perforetur, IX ſolidis emendetur.
Si ſit tantum una membrana, III ſolid. emend.
Si ambæ perforatæ ſint, VI ſolid. emendetur.
Si nares ſingulæ attondeantur, unaquæque VI ſolidis emendetur.

---

a Lege ceaſt. *b* Forſan *Homicida*, nam Lat *Cimbricè* eſt *exitium*, *interitus*, à verbo at lata, *perdere*. inde at lata lifid, *perdere vitam*. *c* Corruptè forſan pro æt ham. *d* Riht. ita Textus *Roffenſis*, ſed in evaneſcentibus literis, & ut videtur, à librario, errorem ſuum corrigente, tantum non obliteratis. locus autem ſic forſan reſtituendus eſt: gif man handſcÿlð þurſtingð, *ſi quis ſcutum tranſpunxerit*. *e* Ham ſcÿlð autem retineri poteſt, quod ſignificat *ſcutum coriaceum*; hama enim vel ham, *Cimbrice* hamur, *corium*, *cutem*, *exuvias*, & ſecundario *tegmen* denotat. *f* Lege þeorþ. *g* Lege, ælce orſceared :.

50 Gif

50. Gif þipel peorþ VI. ſcill. ȝebete.

51. Se þe cin-ban ſor-ſlæþ mid XX ſcill. ſorȝelde.

52. Æt þam ſeoſeſ toþum ſýneſtum æt ȝehpilcum VI ſcill. ſe toþ ſe þanne birtandeþ IV ſcill. ſe þe þonne bi þam ſtandeþ III ſcill. ⁊ þonne riþþan ȝehpilc ſcill. ȝif ſpneac apirð peorþ XII ſcill. ȝif pido-ban ȝebrocen peorðeþ VI ſcill. ȝebete.

53. Se þe earm þurh ſtinȝþ VI ſcill. ȝebete. Gif earm ſorbrocen peorþ VI ſcill. ȝebete.

54. Gif þuman of arlæþ XX ſcill. Gif þuman nægl of peorðeþ III ſcill. ȝebete. ȝif man ſcýte-ſinȝeſ of arlæþ VIII ſcill. ȝebete. ȝif man middle-ſinȝeſ of arlæþ IV ſcill. ȝebete. ȝif man ȝold-ſinȝeſ of arlæþ VI ſcill. ȝebete. ȝif man þon litlan-ſinȝeſ of arlæþ XI ſcill. ȝebete.

55. Æt þam neȝlum ȝehýlcum ſcill.

56. Æt þam [b] læneſtan plite-pamme III ſcill. ⁊ æt þam manan VI ſcill.

57. Gif man oþeſne mid ſýſt in naſo ſlæþ III ſcill.

58. Gif býnt ſie ſcill. ȝif he heahne handbýnteſ onſeh ſcill. ſorȝelde.

59. Gif býnt ſpeant ſie buton pædum XXX ſcætte ȝebete, ȝif hit ſie binnan ȝehpilc XX ſcætta ȝebete.

60. Gif hpif pund peorðeþ XII ſcill. ȝebete. ȝif he þurh þipell peorðeþ XX ſcill. ȝebete.

61. Gif man ȝeȝemed peorðeþ XXX ſcill. ȝebete.

62. Gif man ceaſ pund ſie III ſcill. ȝebete.

63. * Gif man ȝekýndelice lim apirðeþ þým leud ȝeldum hine man ſorȝelde. ȝif he þurh ſtinþ VI. ſcill. ȝebete. ȝif man in beſtinð VI ſcill. ȝebete.

64. Gif þeoh ȝebrocen peorðeþ XII ſcill. ȝebete. ȝif he healt peorþ þæſ motan ſneond ſeman.

65. Gif nib ſorbrocen peorþ III ſcill. ȝebete.

66. * Gif man þeoh þurh-ſtinȝþ ſtice ȝeþpilc VI ſcill. ȝif oſeſ ýnce ſcilling. æt tpam ýncum tpeȝen. oſeſ þrý III ſcill.

67. Gif pælt pund peorðeþ III. ſcill. ȝebete.

68. Gif ſot of peorðeþ L ſcill. ſorȝelde.

69. Gif ſeo micle ta of peorðeþ X ſcill. ſorȝelde.

70. Æt þam oþrum taum ȝehpilcum healf ȝelde. alrpa æt þam ſinȝrum ir cpiden.

71. Gif þape mýcclan taan nægl of peorðeþ XXX ſcætta to bote, at þam oþrum ȝehpilcum X ſcættaſ ȝebete.

72. Gif ſni pif loc bope † leſpæſ þpæt ȝeðeþ XXX ſcill. ȝebete.

73. Mæȝþ bote rý rpa ſniȝeſ manneſ.

74. Mund þape betſtan piduan eoplecunðne L ſcill. ȝebete. þape oþne XX ſcill. þape þnidðan XII ſcill. þape ſeorþan VI ſcill.

Si perforentur, VI ſolidis emendetur.

Qui menti os abſciderit, XX ſolidis compenſet.

Pro quatuor dentibus prioribus, pro ſingulis VI ſolidis; [a] dente qui tunc proximus eſt, IV ſolidis; pro eo qui tunc juxta ſtat, III ſolidis; & deinceps ſingulis ſolid. ſi elocutio deterior fiat, XII ſolidis; ſi maxilla fracta fuerit, VI ſolidis emendetur.

Qui brachium pertundit, VI ſolidis emendet. ſi brachium fractum fuerit, VI ſolid. emendetur.

Si pollex abſcindatur, XX ſolidis; ſi pollicis unguis abſcindatur, III ſolidis emendetur. ſi quis ſagittarium digitum abſcidit, VIII ſolidis emendetur. ſi cui medius digitus præſcindatur, IV ſolidis emendetur. ſi cui annularis digitus præciſus, VI ſolid. emendetur. ſi cui minimus digitus præcidatur, XI ſolidis emendetur.

Pro unguibus ſingulis ſolid.

Pro minima formæ deformatione III ſolid. & pro majore VI ſolid.

Si quis alteri pugno naſum verberet, III ſolidis.

Si plaga [vibex] ſit, ſolid. ſi elata manu plagam exceperit, ſolid. compenſetur.

Si plaga [vibex] nigra ſit extra veſtes, XXX ſcættis emendetur. ſin ſit intra veſtes ſimilibus XXX ſcættis emendetur.

Si diaphragma vulneretur, XII ſolid. emendet. ſin autem perforatum fuerit, XX. ſol. componatur.

Si quis ..... fuerit, XXX ſolidis emendetur.

Si quis .... vulneratus ſit, III ſolid. emendetur.

Si cui genitale membrum corrumpatur, [lædatur,] triplici æſtimatione populari illi compenſetur. ſi pertuſum ſit, VI ſolid. emendetur. ſin quis circumciderit, [inciderit,] VI ſolid. emendetur.

Si femur ruptum fuerit, XII ſolidis emendetur. ſi claudus fiat, debent amici arbitrari.

Si coſta rumpatur, III ſolidis emendetur.

Si cujus femur omnino pertundatur, pro unoquoque vulneris orificio, VI ſolid. ſi ſupra pollicem penetret, ſold. pro duobus pollicibus duos. ſupra tres, III ſolid.

Si [vertebra] vulneretur, III ſolid. emendetur.

Si pes amputetur, L ſolid. compenſator.

Si major digitus pedis amputetur, X ſolidis compenſator.

Pro cæteris digitis pedis ſingulis dimidium pretii, ſicuti de digitis manus dictum fuit.

Si majoris digiti pedis unguis amputetur, XXX ſcætt. ad emendationem. pro ſingulis aliis, X ſcætt. emendetur.

Si liberæ fœminæ capillatæ inhoneſti quid fecerit, XXX ſolidis emendet.

Virginis aut virginitatis compenſatio ſit ut liberi hominis.

Patrocinium violatum potioris viduæ patritiæ ſortis, L ſolid. emendetur. ſecundariæ, XX ſolid. tertiæ ſortis, XII ſolid. quartæ ſortis VI ſolid.

---

a Pro dente vero qui proximus eſt. pro eo vero qui juxta ſtat. *b* Lege læſtan. * Vid. leg. Aluredi 40. * Vid. leg. Aluredi XL. † Vid. legem III.

75. Gif man piduan unagne genimeð II geld seo mund sii.

Si vir viduam non sui juris capiat, is compenset patrocinium violatum.

76. Gif man mægþ gebigeþ ceæpi geceapod sẏ. gif hit unfacne is. gif þonne facne is ef þæn æt ham gebrenge ⁊ him man his scæt agefe.

Si vir virginem mercatus sit, pretio emta sit, si sine dolo factum sit. Sin autem dolus subest, postea domum reducitor & illi suum peculiũ reddatur.

77. Gif heo cuic bearn gebẏreþ. healfne scæt age. gif ceorle æn spiltеþ.

Si ipsa vivum fœtum pepererit, medietatem bonorum habeat, si vir ante moriatur.

78. Gif mid bearnum bugan pille. hælfne scæt age.

Si cum liberis recedere velit, dimidiam partem facultatum habeat.

79. Gif ceorl agan pile. spa an bearn.

Sin maritus habere velit [liberos,] sicuti unus liberorum.

80. Gif hio bearn ne gebẏreþ. * fædering fioh agan ⁊ morgan-gẏfe.

Si ipsa prolem non pepererit, alimenta habeant & dotem nuptiarum causa datam.

81. Gif man mægþ man nede genimeþ. þam agende L scill. ⁊ æft æt þam agende sinne pillan æt gebicge.

Si quis virginem per vim ceperit, possessori L solid. & post tamen secundum possessoris voluntatem, redimat eam.

82. Gif hio oþrum men in sceat [a] bepẏddod sẏ XX scill. gebete.

Si illa alteri viro ..... desponsata sit, XX solid. emendet.

83. Gif gængan geporideþ. XXXV scill. ⁊ cẏning XV scill.

Si ..... fiat, XXXV solid. & Regi XV solid.

84. Gif man mid esnes cpẏnan gelicgeþ. becpicum ceorle. II gebete.

Si quis cum servi [uxore] concubuerit, vivente marito, duplo emendet.

85 Gif esne oþerne ofslea unsẏnnigne ealne peorþ forgelde.

Si seruus alterum occiderit innocentem, omnibus facultatibus compensato.

86. Gif esnes eage ⁊ foot of peorideþ aslagen. ealne peorþ hine forgelde.

Si servi oculus eruatur, aut pes amputetur, omni valore compensator.

87. Gif man mannes esne gebindeþ VI scill. gebete.

Si quis alicujus servum vinciat, VI solidis emendet.

88. [b] Ðeopæs peg-reaf se III scill.

Servi in via rapina sit, III solid.

89. Gif þeop steleþ II gelde gebete.

Si servus furetur, duplo emendent.

This sẏndon þa domas þe Hloþhære ⁊ Eadric Cantparo-cẏningas asetton.

Hæc sunt judiciorum decreta, quæ Hlotharius & Eadricus, Cantuariorum Reges, statuerunt.

Hloþhære ⁊ Eadric Cantpara cẏningas asetton þa æ þa þe heora aldoras æn geporhton þẏssum domum þe hẏn eften segeþ.

Hlotharius & Edricus Cantuariorum Reges statuerunt leges has, quas ipsorum seniores ante statuerant, eorũ judiciorũ quæ post hæc edicũtur.

1. Gif mannes esne eorlcundre mannan ofslæþ. þane þe sio þreom hundum scill. gẏlde. se agend þone banan agefe. ⁊ do þæn þrio man pẏrþ to.

Si cujusquam servus patritiæ sortis virum occidat, tunc sit CCC solid. compensatio, & dominus homicidam tradat, & præstet trium hominum valorem.

2. Gif se bana oþbẏrste feorþe manpẏrþ he to gedo. ⁊ hine [c] gecenne mid godum æpdum ꝥ he þane banan begeten ne mihte.

Si Homicida evaserit, quartum viri valorem adjiciat, & ipsi manifestet probis juramentis quod homicidam tenere non potuerit.

3. Gif mannes esne frigne mannan ofslæþ þane þe sie hund scill. gelde. se agend þone banan agefe. ⁊ oþer manpẏrþ þærto.

Si alicujus servus liberum hominem occidat, tunc sit C solid. compensatio. Dominus homicidam tradat, & viri pretium adjiciat.

4. Gif bana oþbẏrste. tpam manpẏrþum hine man forgelde. ⁊ hine gecænne mid godum æpdum ꝥ he þan banan begeten ne mihte.

Si homicida evadat, duplex viri pretium persolvatur, & ei manifestet probis juramentis, quod homicidam tenere non potuerit.

5. Gif frigman mannan forstele. gif he eft cuma [d] æn melda secge an andpeardne. gecænne hine gif he mæge. hæbbe þare [e] freora rim ærda manna. ⁊ ænne mid maþe. æghpilc man æt þam tune þe he to hẏre. gif he ꝥ ne mæg gelde spa he [f] gono hage.

Si ingenuus hominem furetur, si postea venerit antequam accusator poscat responsum, purget sese si possit: habeat ibi quatuor consacramentales, & unum conjuratorem: quenque in villa ad quam pertinet. si hoc non possit, luat sicut [in ejus potestate est.]

6. Gif ceorl acpẏle be libbendum pife and bearne. riht is ꝥ hit ꝥ bearn modder folgige.

Si vir moriatur viventibus uxore & prole: jus est ut proles matrem sequatur: & uni suo-

---

* Leg. foedering. *a* Id est, bepeddod. *b* Leg. þeopes. *c* Vel *purget se*. *d* Sten in textu *Roffens.* hinc forsan sterrmelda, quasi stẏrmelda, *qui in lite orta criminis accusatum persequitur*. *e* Leg. feora. *f* Leg. geonhage, *in ejus potestate est*.

⁊

ȝ him man an hiꝛ ꝼæðeꝛingꝫ maꝫum ꝓilꝛumne, beꝛiꝫean [a] ꝫeꝛelle hiꝛ ꝼeoh to healðenne oþ þ he x ꝑintꝛa ꝛie.

7. Liꝼ man oþꝛum man ꝼeoh ꝼoꝛꝛtele. ȝ ꝛe aꝫenð hit eꝛt ætꝛo. ꝫeteme to cyniꝫeꝛ ꝛele ꝫiꝼ he mæꝫe. ȝ þane æt ꝫebꝛinꝫe þe him ꝛealðe. ꝫiꝼ he þæt ne mæꝫe læte an .anð ꝼo ꝛe aꝫenð to.

8. Liꝼ man oþeꝛne ꝛace tihte. ȝ he þane mannan mote [e] anmeðle oþþe anþinꝫe, ꝛymble ꝛe man þam oþꝛum biꝛiꝫean ꝫeꝛeHe. ȝ þan niht apyꝛce þe to hiom cantwaꝛa ðeman ꝫeꝛcniꝼen.

9. Liꝼ he þanne biꝛiꝫan ꝼoꝛþæꝛne xii. ꝛcill. aꝫyldе þam cyniꝫe. ȝ ꝛio ꝛe ꝛace ꝛꝑa open ꝛꝑa hio æꝛ paꝛ.

10. Liꝼ man oþeꝛne tihte ꝛiþþan he him biꝛiꝫan ꝫeꝛealðne hæbbe. ȝ þonne ymb ȝ niht ꝫeꝛæcen him ꝛæmenð. buton þam uꝼoꝛ leoꝼꝛe ꝛio þe þa tihtlan aꝫe. ꝛiþþan þan ꝛio race ꝫeꝛemeð ꝛio. an ꝛeoꝼan nihtum ꝛe man þam oþꝛum niht ꝫeðo. [d] ꝫecꝛince an ꝼeo oþþe an aþe. ꝛꝑa hꝑæðeꝛ ꝛꝑa him leoꝼꝛe ꝛio. ꝫiꝼ he þonne þ nylle. ꝫelðe þonne c. buton aþe. ꝛiþþan ane neaht oꝼeꝛ þ ꝫeꝛem bie.

11. Liꝼ man mannan an oþneꝛ [e] ꝼlette manꝛꝑaꝑa haꝼeþ oþ hine mið biꝛmæꝛ poꝛðum ꝛcanðlice ꝫnæte. ꝛcill. aꝫelðe þam þe þ ꝼlette aꝫe. ȝ vi ꝛcill. þam þe he þ poꝛð to ꝫecpæð. ȝ cyniꝫ xii ꝛcill. ꝼoꝛꝫelðe.

12. Liꝼ mon oþꝛum ꝛteoꝛ aꝛette. þæꝛ men ðꝛincen buton ꝛcyldе an ealðꝛiht. ꝛcill. aꝫelðe þam þe þ ꝼlet aꝫe. ȝ vi ꝛcill. þam þe man þon ꝛteaꝛ aꝛette. ȝ cyniꝫ xii ꝛcill.

13. Liꝼ man pæpen abꝛeꝫðe þæꝛ man ðꝛincen. ȝ þæꝛ man nan yꝼel neðeþ. ꝛcill. þan þe þ ꝼlet aꝫe. ȝ cyniꝫ xii ꝛcill.

14. Liꝼ þ ꝼlet ꝫebloðꝫeð pyꝛþe. ꝼoꝛꝫilðe þem man hiꝛ munðbyꝛð. ȝ cyniꝫ l ꝛcill.

15. Liꝼ man cuman ꝼeoꝛmeþ iii niht an hiꝛ aꝫenum hame. cepeman oþþe oþeꝛne þe ꝛio oꝼeꝛ meaꝛce cuman. ȝ hine þon hiꝛ mete ꝼeðe. ȝ he þon ænigum man yꝼelꝫoðe. ꝛe man þan oþeꝛne æt nihte ꝫebꝛinꝫe. oþ niht ꝼoꝛe-pyꝛce.

16. Liꝼ Lantꝑaꝑa ænig in Lunðen pic ꝼeoh ꝫebicꝫe. hæbbe him þon tꝛeꝫen oþ þneo unꝼacne ceoꝛleꝛ to ꝫeꝑitneꝛꝛe. oþ cyniꝫeꝛ pic ꝫeꝛeꝼan. ꝫiꝼ hit man eꝛt æt þam man in cænt at ꝼo. þon tæme hi to pic to cyniꝫeꝛ ꝛele to þam man þe him ꝛealðe. ꝫiꝼ he þane pite ȝ æt þam teame ꝫebꝛenꝫen mæꝫe. ꝫiꝼ he þ ne mæꝫe. ꝫecyþe þanne in pioꝼoðe mið þiꝛ ꝫeꝑitena ænum, oþe mið cyniꝫeꝛ pic ꝫeꝛeꝼað. þ he þ ꝼeo unðeoꝛnunꝫa hiꝛ cuþan ceape in pic ꝫeboht e. ȝ him man þan hiꝛ peoꝛþ aꝫeꝼe. Liꝼ he þanne þ ne mæꝫe ꝫecyþan mið niht ꝛꝑe canne. læte þonne an. ȝ ꝛe aꝫenð to ꝼo.

rum paternorum cognatorum voluntario [b] fide jubeatur ejus bona ſervatum iri, donec decennis fuerit.

Si quis alterius viri bona furetur, & proprietarius id poſtea arripiat, vadiet ad Regis tribunal ſi poteſt, & ibidem adducat illum qui ipſi tradidit. ſi hic non poſſit [protinus cedat, & proprietarius vel dominus accipiat.]

Si quis alterum criminis poſtulet, & tunc ipſum ad conventum vocet aut citet: continuo is alteri fidejuſſores det, & tunc rectum faciat quod ipſi Cantuarii judices imponent,

Si autem fidejuſſores dare negligat, xii ſolid. luat Regi; & ſit lis integra, uti ante fuit.

Si quis alterum violenter perſequatur poſtquã illi fidejuſſores dedit, & hunc intra iii noctes requirat ſibi arbitrum: ſine quo ſuperior potius erit ille, qui accuſatur. poſtquam ergo lis compromiſſa eſt, poſt ſeptem noctes ipſe alteri rectum faciat. Placet illum in pecunia aut juramento, utrum ipſi magis placuerit, ſin autem id nolit, ſolvat tunc [c] ſine juramento, poſtquam una non ſupra condictum fuerit.

Si quis aliquem in alterius area per virum vocet, aut ipſum ignominioſis verbis inhoneſte compellet, ſolid. ſolvat ei qui aream poſſidet: & vi ſolid. ei in quem hoc verbum dixit, & Regi xii ſolid. perſolvat.

Si quis alterum ſupplantet ubi homines potant, ſine culpa antiqui juris, ſolid. perſolvat ei cujus area eſt, & vi ſolid. ei qui ſupplantatus eſt, & Regi xii ſolid.

Si arma deſtringat, ubi homines potant, & ibi nihil malefaciat, ſolid. ei cujus area eſt, & Regi xii ſolid.

Si area cruentetur, perſolvat viro illi ſuam pacem violatam, & Regi l ſolid.

Si quis advenam hoſpitio accipiat iii noctibus propria ſua domo, mercatorem aut alium, qui extra limites advenerit, & eum ibi ſuo cibo alat, & is tum alicui malefecerit, is alterum judicio ſiſtat, aut rectum pro ipſo faciat.

Si Cantiorum quis in Londinenſi urbe quid rerum emat. habeat ſibi tunc duos aut tres probos plebeios teſtes, aut Regis urbis præfectum. ſi id poſtea apud ipſum in cantio capiatur, tunc provocet in urbe ad Regis ſalam eum qui ipſi id tradidit. modo eum noverit & ad provocationem adducere poſſet. ſi autem hoc non poſſet, profiteatur tunc coram altari cum ſuorum teſtium uno, aut cum Regis urbano præfecto, quod rem illam *[f] ſine noxa ſuo ſenſu* pretio in urbe emerit, & ei tunc pretium reddatur. Sin autem id non poteſt profiteri bona conſcientia, cedat tunc eam, & verus proprietarius accipiat.

Ad has leges accedere ordine debent illæ *Withredi* R. quas è Textu *Roffenſi. Latio* donatas edidit *H. ſpelmannus*, concil. Vol. I. p. 194. Accedere etiam poſſunt, quæ *Withredi* Leges ſequuntur in iſtius codicis fol. 7. ab his verbis * Seoꝛonꝼealðe ꝫyꝼa: ad iſta, þam ꝫeꝼæꝛꝛcipe:

---

a Lege ꝫeꝛelle. *b Aut* fidejuſſores det. *c Latino-barbare* admallet. *d* Lecpime in textu *Roffenſi*. *e Conclave, cœnaculum, cubiculum, interior pars domus. f Palam, illo conſcio.* * Vide *Hen. Spelmannum*, Concil. Vol. I. pag. 406, 407.

Deſiderantur etiam in impreſſis *Inæ* R. legibus, *Codicis Roffenſis* cap. CXXI. quod fol. 31. b. ſic incipit: pe cpæðon be þam blaſfeþum, *&c.* Et ſic explicit, fol. 32. b. ⁊ ƿeopeþtiȝ ƿulboþenþa þeȝena:· In impreſſis quoque *Æthelſtani* R. Legibus deſiderantur haud pauca, quæ ſupplenda ſunt ex hujus codicis fol. 38. ab iis quæ ſequuntur verbum ȝeaþnian, ad finem fol. 39. b. In impreſſis *Æthelredi* R. Legibus deſunt illæ, quas WANETINGI tulit; habentur autem *Saxonicè* hujus cod. fol. 48, *&c.* & *Latino-barbare* in *Chronico Joh. Brompton, X Script.* col. 695. Neque prætereunda eſt, me judice, à LL. *Saxonicarum*, quiſquis hic erit, editore, vetus illa *Latina* verſio LL. *Canuti* R. quæ habentur in hujus cod. fol. 58. & deinceps. Neque quæ leguntur à fol. 63. ad rubricam in fol. 80. Quamvis iis ſimilia in *Canuti* R. Legibus politicis quæ editæ ſunt, leguntur.

Ad locupletandam etiam Legum *Saxonicarum* novam editionem accedere maxime debent JUDICIA CIVITATIS LUNDONIÆ, quæ *Saxonice* leguntur in ejuſdem cod. fol. 88. & *Latino-barbare* in chron. *Joh. Brompton* X Script. col. 852. Accedant etiam quæ *Saxonice* † ſcripta ſunt de antiqua quadam lege, & conſuetudine *Anglorum*, fol. 93. a. Cum antiqua eorum *Latina* tranſlatione, fol. 79. b. quæ conferenda eſt cum alia verſione *Latino-barbara*, quam è regio codice deſcriptam edidit *H. Spelmannus*, concil. Vol. I. p. 406. Denique neque prætermittendæ ſunt inſtitutiones illæ, ſeu Leges *Willelmi I.* R. quæ habentur in hujus cod. fol. 87. ſub rubrica, *Willelmus* cyninȝeȝ aȝetnyȝȝe; quas *Latinas* factas publicavit *Abrahamus Wheloc.* in ſua ARCHÆONOMIÆ editione, p. 172. Maxime etiam ad amplificandam ornandamque legum *Saxonicarum* editionem accedere debent * Leges, quas *Gulielmus* I. *Gallo-Normannice* latas promulgavit, propterea, SHOWERE, quod è Regum *Anglo-Saxonicorum* legibus maxima ex parte collectæ, ac deſumptæ ſunt. Maxima, inquam, ex parte; quòd quædam novæ eſſe videntur, ut XIX. *de muliere vi compreſſa.* XXXVII. *de adultera à patre deprehenſa.* XL. *de relevio eorum, qui fundum ad cenſum tenent.* Quædam etiam ſunt, quarum nulla plane veſtigia, in Legibus *Saxonicis*, quæ ad nos ſuperſtites venerunt, diſcerni poſſunt; ut XXXVIII. *de jactu mercium è navi ob juſtum mortis metum.* Quæ tamen Lex, ut & id genus aliæ, novæ non niſi temere dicendæ ſunt, quod Legum *Saxonicarum*, quas, jubente *Willelmo*, *ſapientes Angliæ* recognoverunt, haud exigua forſan pars partim *Anglo-Normannorum* incuria, quibus *Saxonica* contemptui fuerunt; partimque Bibliothecarum interitu perdita, & conſumpta eſt. *Hen. Spelmannum* rogavit *Joh. de Laet*, ut in Leges *Offæ* R. *Merciorum* diligentius inquirere vellet; quem rogare etiam fruſtra poſſet, ut in Bibliothecis quæreret codicem *S. Edwardi* R. & Confeſſoris, in quo tanquam in pandectis omne jus *Anglorum* antiquum collectum eſſe traditur. E legibus autem *Angliæ*, quas *Willelmus* expugnatis *Anglis* conceſſit, quaſdam immutatas, quaſdam vero magis minuſve mutatas, & emendatas pro arbitrio ſuo dedit. Prioris generis ſunt XLVI. & XLVII. *de hoſpitibus, & famulis*; quæ ex cap. 25 LL. Politicarum *Canuti* R. ſumptæ ſunt; ut & XLII. *de namio capiendo*, quæ invariata legitur in cap. 3. LL. Pol. *Canuti* R. quod in ſuperioribus obſervavimus.

Poſterioris generis ſunt, I. *de pace Eccleſiæ*, quæ cum LL. *Inæ* R. cap. 5. LL. *Aluredi* R. cap. 2. LL. Pol. *Canuti* R. conferenda eſt. III. *de pacis publicæ violatoribus*, in aliquibus convenit cum cap. 12, 13, 14. LL. pol. *Canuti* R. XII. *de vulneribus*, & *plagis*; & XIII. *de membrorum præciſorum æſtimatione*, in multis cum cap. 40. LL. *Aluredi, de vulneribus*, conſentiunt. XV. *de corrupto judice*, tantum quoad pœnam ſtatutam differt à tertio cap. LL. *Eadgari, De judicio iniquo.* In XVIII, & XX. *de denario S. Petri*, cum emendationibus denuo quaſi promulgatur. LL. *Eadgari* R. cap. 4. be þon heoþþ-peninȝe:· XXII. XXIII. XXIV. & XXIX. *de Comitis, Baronis, Valvaſoris & villani relevio*, eadem pene ſtatuunt, ac cap. 69 LL. politicarum *Canuti* R. *de hereotis.* In XLI. *de judiciis*, eadem fere ſanciuntur, ac in 2, & 5, capp. LL. *Eadweardi* R. quorum *illud* inſcribitur, Be þone þe oþþum niht̄eȝ þýnnð:· *hoc*, Be ȝeþeȝan þe mið niht̄e ne amaniȝe:· XLIII. *de re non emenda ſine teſtibus*, plane compendium eſt cap. 22 LL. Pol. *Canuti* R. *de rebus ſine teſtimonio non emendis.* XLIV. pariter idem ſtatuit, ac in iiſdem verbis, ac iſtius capitis quæ finem verſus ſic incipiunt: ⁊ uȝ ne þýnȝeð nan niht̄:· XLVIII *de latronibus*, in compendium redegit, quæ in cap. 28. LL. Pol. *Canuti* R. pluribus verbis ſtatuuntur.

Qui Legum *Saxonicarum Codd.* vel feſtinanter percurrere velit, illi hæc obſervare obviam erit. Qui vero legibus *Angliæ* vetuſtis denuo publicandis operam feliciter navare cupit, ab eo Leges *Normannicæ Willelmi* C. cum *Saxonicis* ſumma cum diligentia conferendæ ſunt; quod illarum depravati librariorum incuria, inſcitiaque, & obſcuri facti loci, quos ſe non aſſecutum eſſe potuiſſe confeſſus eſt vir maximus *Joh. Seldenus*, non niſi harum accedente luce intelligendi, & *Latino* ſermone transferendi ſunt.

Præterea ob dictam rationem Legibus *Saxonicis* adjiciendas puto *Pſeudonymas* iſtas *Latine* ſcriptas

---

† Eduntur hæc *Saxonice* cum *Anglicana* verſione à *Gulielm. Lambardo* in *itinerarii* ſui *Cantiæ* ed. ſecund. p. 500. & in p. 519. Vol. I. libri cui titulus; **The treaſury of ancient and modern times.** * Editæ ſunt hæ leges cum *Latina* verſione à *Joh. Seldeno*, in notis ſuis ad *Eadmerum*, p. 173. dein earum ſpecimen edere voluit *H. Spelmannus*, concil. Vol. I. pag. 624. Eas poſtea cum verſione *Latina Seldeni* recudit *Abrahamus Whelocus*, in ſuâ *Archæonomiæ Cantabrigienſi* editione. Denique abſque verſione eas edidit Hiſt. *Croilandenſis* editor Oxonienſis, p. 88.

Eadwardi

Eadwardi R. *Confeſſoris* nuncupati, quas à *Sapientibus Angliæ* recenſitas, & ſelectas, *Anglis* ſuppliciter petentibus dediſſe fertur victor *Willelmus* I, *Pſeudonymas* dico, tum quod neque leges ſunt, neque leges *Eadwardi*, neque leges quas *ſapientes Angliæ* ſelegerunt, neque denique leges, quas debellatis *Anglis Willelmus* conceſſit. Primo enim non leges eas eſſe conſtat, ſed *Inſtitutiones*, vel *commentarios* juris *Anglo-Normannici*, quos * aliquis juris, quod poſt victoriam *Normannicam* obtinuit, peritus *Latino-barbare* ſcripſit, ſeu in ſuum privatum, ſeu in publicum eorum uſum, qui iis in temporibus ad ſtudium juris animos appellebant. Id oſtendunt haud pauca capitula, quæ more *commentariorum* prorſus ſcribuntur: ut & XVI. *de inventione murdri.* XX. *de Friburgis.* XXXIII. *de hundredis, & wapentachiis.* XXXIV. *de trithingis, & ledis.* XXXV. quod inſcribitur *de greve*, in paragrapha, cui epigraphe, *Lex Noricorum & Danorum in Britannia*, editionis *Cantabrigienſis* p. 149. In his capitulis non modo termini juris explicantur pro commentariorum more, ſed multæ res geſtæ regum, plane ut in commentariis, traduntur. Secundo non leges eas *Eadwardi* eſſe conſtat, quòd immane quantum à legibus illis *Normannice* conſcriptis differunt, quæ leges, & conſuetudines *Eadwardi* R. eſſe dicuntur. Tertio neque leges eſſe poſſunt, quas, ut epigraphe præ ſe fert, *Sapientes Angliæ* ſuis legibus eruditi *Willelmo* R. patefecerunt. Id plus ſatis probant falſæ illæ, & ridiculæ vocabulorum forenſium juris *Saxonici* explicationes, quæ à ſapientibus, & juriſperitis *Anglorum*, qui regnante *Willelmo* forte floruerunt, plane abjudicandæ ſunt. Iſtiuſmodi eſt notatio WAPPENTACHII, cap. 33. *Anglice enim ARMA* ƿÆPNU, *& TACCARE confirmare, quaſi ARMORUM CONFIRMATIO, vel ut magis expreſſe ſecundum linguam Anglicam* WAPPENTAC *ARMORUM TACTUS EST,* ƿÆPNU *enim ARMA ſonant*; TAC *TACTUS EST.* Sic cap. †35, *Videtur etiam quibuſdam* GREVE *vocabulum eſſe nomen compoſitum ex Anglico* GRIÐ, *&* VÆ *Latino.* GRIÐ *enim PAX eſt.* VÆ *MISERIA, domino atteſtante, qui dicit VÆ TIBI BETHSAIDA.* GREVE *igitur ideo dicitur, quod jure debebat* GRIÐ, *i.e. pacem ex illis facere, qui patriæ inferunt* VÆ, *id eſt, miſeriam, vel malum.* Hæccine autem *Anglorum* quiſquam *ſapiens* ut ſcriberet, adeo ſtultus eſſe potuit? Sic in paragrapha, quæ inſcribitur LEX NORICORUM: *rex Eadwardus Eadgarum filium eorum ſecum retinuit, & pro filio nutrivit, & quia cogitavit ipſum hæredem facere, nominavit* ÆTHELINGE *quod nos dicimus* DOMICELLUM. i.e. DOMICELL. *ſed nos indiſcrete de pluribus dicimus, quia Baronum filios vocamus* DOMICELLOS, *Angli vero nullos niſi natos regum. Quod ſi expreſſius volumus dicere, in quadam regione Saxoniæ* LING. *IMAGO dicitur,* ATHEL *Anglicæ NOBILIS eſt, quæ conjuncta ſonant NOBILIS IMAGO.* Hæc autem, SHOWERE, pro ſolertia tua dic an *Anglo-Saxone* quoquam ſapiente, vel *Anglo-Normanno* quodam *Saxonicæ* linguæ, & antiquitatis maxime ignaro auctore ſcripta eſſe potuerunt? Denique neque has *leges* eſſe, quas *Willelmus Anglis*, victor ſcilicet victis, conceſſit, ex his conſtat, quæ in cap. 11. leguntur: *Et hanc libertatem tenuit Anglorum Eccleſia uſque ad tempus Willelmi regis junioris.* Poſt tempora ergo *Willelmi* II. floruit, quiſquis ille fuit, qui has pſeudonymas leges collegit, digeſſit, & paraphraſtice explicationibus & hiſtoriolis explanatas edidit. Quas tamen, SHOWERE, juſtitiarius quidam *Angliæ*, haud vulgaris ingenii, nec obſcuri nominis vir, cui tecum anonymo non ita pridem controverſia fuit, ad *Duodecimviros*, quos *grandem juratam*, vel *inqueſtam magnam* vocamus, in publicis *Aſſizarum* comitiis Wigorniæ de tribunali pro more dicens, ut veras, & genuinas *Eadwardi* R. leges, quas *Willelmus Anglis* à ſapientibus eorum collectas dedit, citavit; ex cap. 17. probare pro virili ſuo niſus priſcis *Anglis* reges ſuos de ſtatu regio dejicere licuiſſe, quotquot poteſtate regia, in ſubvertendis populi libertatibus, pro arbitrio agentes contra jus faſque abuterentur. Itidem anonymus quidam auctor, egregio quidem à natura inſtructus ingenio, qui ante aliquot annos librum edidit, cui titulus **the Calends of May**, ex pſeudonymis iſtis *Eadwardi* R. legibus, quas vetuſtatis ignarus veras eſſe credidit, perperam contendit in publicis regni comitiis, quæ veteres *Angli*, ut in iſtis legibus falſe traditur, FOLCMOT vocabant, ſemel quotannis in *Calendis Maiis*, tanquam in annuo parliamento convenire eſſe ſolitum populum *Angliæ*, ſcilicet regni principes, epiſcopos, magiſtratus, liberoſque homines, ad conſulendum de communi ſalute, de pace, de bello, & utilitate publica promovenda. In libro etiam ſuo multa ridicule ſcripſit de FOLCMOTE *Anglo-Saxonum*, & de campanis iſtis commentitiis, quas MOT-BELLE vocabant, iis deceptus (ut videtur) quæ in cap. 35 leguntur in Italicis, quos vocant, characteribus tam in *Cantabrigienſi*, quam *Daiiana* editione deſcripta, ut interpolatoris additamenta eſſe conſtaret. Hæc obiter obſervanda duxi, SHOWERE, ut non uno exemplo certior ſcires linguæ & antiquitatis *Saxonicæ* notitiam omnibus *Anglis*, ut ut eruditione, & ingenio præſtantibus, utilem eſſe, juriſque præſertim ſtudioſis quodammodo neceſſariam, ne *Angliæ* antiqui juris primordia ignorantes, quæ gravitate juriſconſultorum, quidni dicam, quæ honorabili toga forenſi, imo quæ tribunali ipſo & purpura judicum haud digna ſunt, aliquando ſcribant, aut loquantur.

---

* R. *Houeden* in Annal. part. poſter. fol. 342.b. leges iſtas, quas *Pſeudonymas* voco, à *Ranulpho de Glanvilla*, quem *Henricus* II. *ſummum Juſtitiarium* totius *Angliæ* conſtituit, conditas fuiſſe tradit. † In hoc etiam cap. *Grevam* confundit cum *Ealdormanno*, quod plane oſtendit, ſapientibus Anglis auctoribus, has dictas leges conditas non fuiſſe.

Ob eandem etiam rationem legibus *Saxonicis* accedere debent leges *Henrici* I. per quas, SHOWERE, intelligo non tantum genuinas illas, quas inaugurationis die corona redimitum in forma *chartæ*, ſive literarum patentium, illum populo conceſſiſſe tradit *M. Pariſius*; ſed pſeudonymas iſtas leges ejus eſſe dictas, quas è *codice rubro Schaccarii* deſcriptas edidit Angliæ decus *Rogerus Twyſden*, eques auratus, ad finem libri legum *Saxonicarum*, qui *Cantabrigiæ* prodiit, M.DC.LXIV. *Pſeudonymas* & illas leges voco, tum quod à tertio capite ad finem, non leges eſſe conſtat, ſed inſtitutiones, & commentarios juris poſt *Henrici* I. mortem, quæ incidit in annum 1135, juriſperito quodam auctore, ſcriptos, & in XCIV capita diſtributos. Hoc ex eo conſtat, quod auctor, quiſquis ille fuit, in quinto capite *Gregorii decreta* citat, quæ à *Gratiano* monacho *Benedictino* non compilata fuere ante annum 1151. In ambobus vero hiſce juris *Anglicani* commentariis nonnulla ſunt, SHOWERE, quæ leges & conſuetudines *Anglo-Saxonum* explanant, tum etiam haud pauca, quæ ab illis rite explicanda ſunt. Quam quidem ob cauſam vetuſtas illas *Anglicani* juris inſtitutiones cum RR. *Saxonicorum* legibus denuo publicandas cenſeo.

Collectis, ordineque digeſtis *Anglo-Saxonicis*, & *Anglo-Normannicis* legibus, annotationes etiam ab editore addendæ ſunt, quibus eas ornet & illuſtret. Annotationes autem cum dico, intelligo præcipue obſervationes è locis conſimilibus legum petendas; ſive ii ſint, quibus leges *Saxonicæ* & *Normannicæ* diligenter collatæ ſe mutuo explicent; ſive quibus è legibus antiquis gentium *Septentrionalium* exterarum, quæ cum noſtris majoribus *Gothicæ* erant originis, ab editore depromptis, leges *Saxonicæ* & *Normannicæ* uberiorem lucem accipiant. Id genus obſervationes priſci juris *Anglicani* ſtudioſos non delectabunt tantum, ſed facient etiam, ut clariorem legum veterum notitiam facilius adipiſcantur. Hanc ob cauſam codices legum barbararum, quæ à *Gothicæ* ſtirpis gentibus exteris latæ ſunt, ab editore noſtro diligenter perlecti, cum priſcis noſtris legum codicibus conferendi ſunt. Præcipue vero codex LL. antiquarum *Wiſigothorum*, &c. quem *Francofurti* duobus voluminibus edidit vir quidem maximus, ſed linguarum veterum *Septentrionalium* ſcientia ad id operis haud ſatis inſtructus *Fridericus Lindenbrogius* I. C. Anno M.DC XIII. ab eo pervolvendus eſt. Qui ab eo etiam perlegantur digni maxime ſunt * codices legum veterum *Scanicarum*, *Norvagicarum*, *Sueo-Gothicarum*, *Danicarum*, ſive *Cimbricarum*, quorum haud pauci, multis tamen nondum editis, opera, & ſtudio Cl. virorum prodierunt.

Sueciæ regni leges provinciales in linguam *Latinam* traductæ notiſque illuſtratæ à *Johanne Loccenio*, *Londini Scanorum* prodierunt, M.DC.LXXV. Legum *Weſtro-Gothicarum* in *Sueonia* latarum librum è *Gothico* in *Latinum* ab eodem Cl. *Loccenio* converſum, & notis à *Carolo Lundio* illuſtratum, edidit Upſalis omni laude major *Olaus Rudbeckius*. Leges veteres *Dalorum*, *Scanorum*, *Gothlandorum*, urbiumque in *Suecia*, cum antiquis R.R. ſtatutis, diverſis in libris, temporibuſque, omnes tamen in vernaculo ſermone ſcriptas, ſemiſſibus foliis *Stockholmiæ* edidit *Joh. Hadorphius Oſtro-Gothus*, primum Academiæ *Upſalienſis*, dein regii Archivi ſecretarius, & per *Hadorphium* Oſtro-Gothiæ judex *territorialis*. Horum librorum copiam factam laudato ſuper Epiſcopo, magnam illi gratiam habens, refero acceptam. qui bibliothecam ſuam, quæ ampliſſima eſt, non in proprium magis quam in Reipublicæ literariæ communem uſum ſervatam, partis undicunque bonis libris indies amplificat. Cui vero plures id genus libros cognoſcendi, comparandique animus eſt, *Petri Joh. Reſenii* Bibliothecæ, Hafniæ, M.DC.LXXXV. editæ, *capſam* VI conſulat, qua perlecta, notitiam eorum, quam vellet, aſſequetur. Ex libris autem legum veterum *Septentrionalium* petenda ſunt, quibus, legibus *Saxonicis*, *Anglo-Normannicis*que à ſe editis ornamentum ſimul & lucem quis afferat, ſecutus exemplum *J. de Laet* Antwerpenſis, qui leges R.R. *Cantiæ* à ſe *Latio* donatas ſimilibus locis è legibus barbaris depromptis paſſim locupletavit ſimul, & elucidavit. Sic in obſervationibus ſuis ad LL. R. *Æthelberhti*: Ad *legem* 34. ſimilem, *inquit*, legem habes in *Saxonum* legibus cap. 1. de vulneribus §. 7. Si per capillos alium comprehenderit, ſol. CXX. componat, *&c.*

Ad legem 35. baneƿ bite idem videtur, quod in prædicta §. leg. *Bavariorum*, *Si os fregerit, & pellem non fregit*: aut quod in legg. *Friſonum*, Tit. 22. §. 6. *Si os perforatum fuerit.* Ita ut antecedens lex de oſſe quidem tecto, non autem læſo; hæc de læſo.

Ad leg. 36. quid ſit baneƿ blice, nondum capio; dubito legendum eſſe ƿite, *laceratio*, id eſt, ſi cutis & caro ita laceretur, ut os appareat. In legg. *Bavariorum*, Tit. 3. §. 4. *in capite teſta appareat.* Et legg. *Friſonum*, l. 22. §. 5.

Ad leg. 41. Similem plane legem habes *Friſon.* Tit. 22. §. IX. *Si quis alteri aurem abſciderit*, XII *ſol. componat.*

Ad leg. 43. Vult legiſlator id quod lex *Alaman.* Tit 60. §. 3. *Si autem medietatem auris abſciderit, quod Alamanni ORSCARDI dicunt, cum* VI *ſol. componat.* Ubi & ipſum verbum occurrit. OR enim EARE; & SCARDI à SCARAN.

Ad leg. 46. Similem habes Alaman. *Si naſus tranſpunctus fuerit*, &c.

Ad leg. 47. An hleoƿe, † accipio pro liƿe *membrana.* lex convenit cum lege LXIV. in additione ad leges *Friſonum*: *ſi unam parietem tranſpunxerit.*

---

* Præcipue liber de jure Sueonum veteri, Auctore Cl. *Stiernhookio.* † Sed in hoc hallucinatus eſt doctiſſ. *Annotator.*

Ad

Ad leg. 52. De dentium excuſſione habes leg. *Boiariorum* Tit. 3. cap. 1. §. 24. & Tit. 5. §. 13, 14. *Friſionum* addit. Tit. 3. §. 36, 37, 38. *Longobard.* lib. 1. Tit. 7. §. 6. *&c.*

Ad leg. 56. Agitur de faciei deformatione: ſimilem legem habes in additione III. ad leges *Friſion.* §. 16. *Si ex percuſſione deformitas faciei illata fuerit, quæ de duodecim pedum longitudine poſſit agnoſci, quod* WULITIVAM *dicunt*, &c. *Wulitiva* corrupte pro *Wlituwama.*

Ad leg. 60. Eandem legem habes apud *Alured.* titulo 40, ubi agitur *de vulneribus.* Ubi *Lambardus* hnif vertit *alvum*, ſed malim *diaphragma* vertere. Medicus MS. vocat ufenne hnif. *Belgæ*, middel riff. Similis lex *Friſionum*, Tit. 22. §. 50. Si membranam qua jecur, & ſplen pendent, quod MITHRIDI dicunt, *&c.* Ubi facile videre MITHRIDI corruptum ex Mibhnif.

Ad leg. 63. Addit. ad leg. *Friſionum*, §. LVI. *Si veretrum quis* [a] *alium abſciderit Werigildum ſuum componat.*

Ad leg. 66. rtice zehpilc paulo operoſius vertimus. Mens enim legiſlatoris eſt; *Si vulnus fuerit, quod femur tranſadigat, ita ut vulnus penetret ad alterum latus, pro utraque apertura*, ut ita dicam, *ſolvendum eſſe---.* Quod *Alured.* leg. 40 dicit æt æghpum muþe; ad verbum, *pro utroque ore.*

Ad leg. 72. * Locbore verti *capillatam.* Capillus enim ingenuitatis ſignum erat. Hinc in leg. *Burgundionum*, Tit. 6. §. 4. *Capillum ſervo facere.* id eſt, *Capillum ei alere, ut ingenuus videatur.* Et in leg. *Longobard.* lib. 2. Tit. 14. & alibi, *Filiam in caſa in capillo habere.* & *capillatorum* crebra mentio in *Gothicarum* rerum ſcriptoribus. † Tondere autem invito *Capillum* inter crimina numeratur. Loc, & Locca, *capillus.* Bore à verbo beran, *geſtare.*

Ad legem 75. Unazne verti *non ſui juris.* Non enim hic agitur de *raptu.* Quid autem ſit MUNDIUM pluribus locis videre eſt in legg. veterum: ut *Allaman.* LIV. & *Longobard.* paſſim.

Ad leg. 80. Pro fæderinz lezo foederinz. Credo enim hujus hanc eſſe ſententiam: *ſi mulier illa, de qua ante liberos non peperit, & maritus ante eam moriatur, defuncti agnati bona illius habeant, ipſa tantum donum, quod à marito mane poſt nuptias accepit, & alimenta, quanquam forte & aliter accipi poſſit.* Quod hic morgan gyfe, in legg. *Burgund.* Tit. 42. dicitur MORGANGEBA. Quod gloſſar. vet. ita exponit: Morgan *Germanice ſignificat mane*, & Gab, *donatio. donatio ſc. facta mane, quando eam ducit.*

Ad legg. *Hlotharii* & *Eadrici* RR.

Ad leg. 5. De purgandi ſe per ſacramentum modis alia occaſione melius dicetur. þim æþa manna vertimus CONSACRAMENTALES, quemadmodum in vett. leg. *Burgund. Alamann.* & aliarum nationum dicuntur. Tales autem aſſumebantur, aut dabantur à judice: alii tantum manum ſupponebant principali juratori; quidam & una conceptis verbis jurabant; illos þim æþa manna puto dictos, quia magis numerabantur, quam ponderabantur. Sic habes apud *Æthelſtan.* leg. 9. þimaþe. Hos miðmaþe, qui in conceptis verbis una jurabant. Sed de his alias. Pro fneopa ſubſtituimus feopa, ſenſu ſic exigente.

Ad leg. 16. Jure *Romano* obtinebant in venditionibus *confirmatores venditionis*, qui Juriſconſultis, qui *Græcè* ſcripſerunt, dicuntur βεβαιωταὶ, & hinc βεβαιώσεως δίκη. Verum in *Athenienſium* repub. (ut nos docet *Cl. Salmaſius* Tom. 2. de uſurarum modis) βεβαιώσεως δίκη erat quæ dabatur emtori adverſus venditorem, ſi ei re emta contraverſiam tertius moveret. Emtor enim, qui nolebat actionem excipere, & litigare cum eo, qui rem venditam vindicabat, monſtrabat illi venditorem, hoc eſt, *auctorem ſuum*, ut cum eo potius, quàm ſecum experiretur. *Galli* dicunt *appeller ſon garant.* Quod ſi, qui venditorem ſuum indicaverat, & eum auctorem allegaverat, victus eſſet, res controverſa adjudicabatur victori. Emtor autem victus pretium recipiebat à venditore. vid. LL. *Ripuar.* Tit. 31.

Hæc, ut exemplum, LL. *Saxonicarum* editori, quod in ſuis annotationibus imitetur, propoſui. A quo etiam faciendum eſt gloſſarium, vel Lexicon *Anglo-Saxonici*, & *Anglo-Normannici* juris, ad exemplum illius, quod *Joh. Loccenius* juris *Sueo-Gothici* edidit in uncialibus foliis, Holmiæ, 1674. Vel quale in explicatione terminorum juridicorum ex legg. *Norvagicis* edidit *Joh. Bielke* eques auratus, & regni *Norvegiæ* Cancellarius.

Deſideratur etiam, Cl. SHOWERE, *Saxonicum* HOMILARIUM, ſeu *concionum*, quas ad populum habuerunt Eccleſiæ *Saxonicæ* ſacerdotes, *delectus*, quem nemo rite facere, riteve factum rectè edere poteſt, niſi Theologus, aut Theologiæ peritus, qui perfectam linguæ *Saxonicæ* ſcientiam aſſecutus eſt. Ab hoc qui talis ſit, in archivis *Angliæ*, ſive publicis, ſive privatis, quicquid uſpiam homiliarum *Saxonice* ſcriptarum extet, diligenter ſcrutandum, & perlegendum eſt. E quarum exemplaribus ſtudioſe collatis deſcriptiſque, quæ notatu dignæ ſunt, diſcrepantibus Lectionibus, ſeligendi ſunt ſermones, qui, quæ doctrina diſciplinave Eccleſiæ, quæ controverſiæ

---

[a] Lege *alii.* * † Vide §. XXIII, XXIV. Comment. *Jo. Schilteri* in ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ Rhythmo *Teutonico* LUDOVICO R. acclamatum. Ubi præclare multa dicta ſunt in vocabulum HARANSCARA, de poena ignominioſa & ſervili tonſuræ capillorum. Prodiit autem ΕΠΙΝΙΚΙΟΝ iſtud *Argentorati*, An. Dom. M.DC.XCVI. cum interpretatione ejuſdem viri doctiſſimi.

in ea ortæ, qui mores cleri vel populi, quæ divinæ iræ in terris indicia, denique quæ Episcoporum & presbyterorum auctoritas, & in instituendis gregibus suis Pastoralis cura, & diligentia fuit, docent & declarant. Accedant etiam qui sanctorum vitas, & res ab iis gestas describunt, cum aliorum quidem plurimorum excerptis, qui ut integri excudantur, forsan non merentur. Id genus sermonum, quorum delectum faciendum, & imprimendum esse censeo, duo tantum prodierunt, SHOWERE; Scilicet egregia illa *Homilia Paschalis*, quam à *Foxio*, dein à *Matthæo Parkero* Archiepiscopo *Cant.* demum à *Gulielmo Lisleo*, [sive *ab insulis*] nostrati editam, quarto cum *Latina* versione excudit in suis ad *Bedæ* Hist. Eccl. animadversionibus *Abrahamus Whelocus*. & sermo *de fide Catholica*, quem in suis ad *Bedæ Hist. Eccl.* observationibus etiam edidit *Abrahamus Whelocus*. Quibus ego hic in gratiam *Philo-Saxonum* tertium addo, quem ad populum in die jejunii pœnitentiam solenni more agentem habuit *Lupus* quidam Episcopus, cum *Dani* terra marique *Angliam* devastando populum quasi ad internecionem ab infenso numine deditum maxime afflixerunt. Hunc ad fidem apographi *Juniani* diligenter descriptum, me etiam atque etiam rogante, *Latinum* fecit in literatura & antiquitate Septentrionali præclare eruditus *Willelmus Elstob* Collegii Universitatis apud Oxonienses Socius dignissimus, *Ælfredi* R. qui Collegium fundavit, versionem OROSII libri Historiarum, qui & ORMESTA dicitur, deo sospitante, literario orbi aliquando etiam daturus.

GEORGIO HICKESIO
GULIELMUS ELSTOBIUS,

S. D.

VIris summis placere velle, etsi officio istud minus consequamur, exiguam sane, nonnullam tamen laudem forte mereatur. Quæ causa est, Vir Eruditissime, ut has meas in avita Lingua excolenda primitias, tum ut quale sit meum erga te studium, etsi non sine timore aliquo, majori tamen verecundia ego jam certe proferam libentius. Mitto enim ad Te, Sermonem Lupi Anglo-Saxonicum, *tuo nutu, Latine conversum. Eam tamen versionem non, quæ digna sit ut præclaro tuo judicio sese commendet, politam & accuratam: sed Saxonismis haud paucis quasi obsoletam, & qualem ego pro tenuitate mea offerre possum, simplicem & inornatam; à Te vero, nisi id jam nimis esset tibi molestum, limandam expoliendamque; ab omnibus, in hisce linguis antiquis Septentrionalibus transferendis exercitatis, aliqua saltem ratione excusandam.* De Lupo, *Auctore isthoc nostro, ego vix certi quidquam habeo, nec ab eruditis nostris familiaribus possum adhuc fieri certior. Fuisse quidem in dignitate summa Episcopali constitutum, sedes ejus quamvis sit ignota,* [a] Parkerus, *&* F. Junius. FF. *cum indice cujusdam codicis* Homiliarum, [b] Hattoniani *fortassis, uno ore affirmant. Eundem tamen fuisse cum* [c] Ulfo Dorcestrensi *isto, qui in Concilio* Vercellensi *tantam prodidit inscitiam, ut de eo ab Episcopali munere amovendo Leo Papa cogitaret, nec sermo hujus pius & eruditus, nec ratio temporis persuadent. Nam* Orationem *hanc sublimem & eruditam, & perelegantem quicunque semel inspexerit, & perlegerit, & quemadmodum ævi sui scelera ac flagitia perstringit, diligenter animadverterit; agnoscet hominem, cum in rebus Ecclesiasticis & Civilibus versatissimum, & qui cum sacrarum literarum scientia, juris patrii peritiam habuerit conjunctam; tum concionatorem sane egregium, & sanctitate morum, & gravitate auctoritateque summa spectabilem. Quæ Ego dum transferendo planius perceperim, atque arctam illam inter Jus Civile & Ecclesiasticum, cognationem quasi, & necessitudinem, quæ ea tempestate viguit, diligentius observarem; nonnulla etiam inter legendum occurrerent, dilucidandæ huic rei accommodata. Visum est mihi, ex Antiquis nostris Historicis, tum ex libris de legibus & Conciliis; quos* cll. Lambardus *&* Spelmannus *evulgarunt, brevissimas quasdam notas subjungere, quæ & lumen aliquod huic nostræ versioni imperfectæ afferre possint, & sua novitate delectare. Ac Tibi in primis Ego has non ingratas fore arbitror, quas dum percurreres, & voluptatem dicis Te cepisse, & dignas esse judicaris, quæ cum ipsa versione locum habeant in* Dissertatione tua Epistolari, *quam ad* SHOWERUM *Tuum, multiplici quidem & diffusa doctrina, sed admiranda plane & incredibili diligentia conscripsisti. Ad* SHOWERUM *Tuum, qui non tantum sua juris peritia singulari, sed bonarum artium scientia, & dicendi facultate magnam nominis existimationem consecutus, dignus erat, qui argumentum daret ad scribendum, novum quidem illud, & inauditum; sed & Tibi gratum, & utile Reipublicæ literariæ.* Vale.

Oxoniæ è Collegio Universitatis. V. Id. *Aug.* Anno MDCCI.

---

a Antiquit. Britan. Edit. *Hanov.* p. 89. *b* Verisimile est librum istum *Hattonianum* cujus lectiones variantes apographo suo *Junius* adjecit, eundem esse qui inter codices *Junii* membranaceus nu. 99. reperitur. *c* Vide *Spelman.* Concil. Tom. I. p. 571.

SERMO

SERMO LVPI AD ANGLOS QVANDO DANI MAXIME PERSECVTI SVNT EOS: *QVOD FVIT ANNO MLO XIV AB INCARNATIONE DNI NRI IHV XPI.

I. Leoꝼan men. ȝe cnapaꝺ ꝥ ꝛoꝺ ıꝛ :· Ðeoꝛ poꝛolꝺ ıꝛ on oꝼꝛte. ȝ hıt nealæcꝺ ꝺam enꝺe. ȝ ꝺẏ hıt ıꝛ on poꝛolꝺe a a ꝛpa lenȝ ꝛpa ꝑẏꝛre. anꝺ ꝛpa hıt ꝛceal nẏꝺe. ꝼoꝛ ꝼolceꝛ ꝛẏnnan. [1 ꝼꝛam ꝺæȝe to ꝺæȝe".] æꝛ anꝛecpıꝛꝛeꝛ to cẏme. ẏꝼelıan ꝛpẏꝺe. ȝ huꝑu hıt pẏꝛꝺ [2 ꝺænne] eȝeꝛlıc ȝ ȝꝛımlıc pıꝺe on poꝛulꝺe; [3 Ðıꝛ pæꝛ on Æꝺelꝛeꝺeꝛ cẏnıȝeꝛ ꝺaȝum ȝeꝺıhꝛ. ꝼeoꝑeꝛ ȝeaꝛa ꝼæce æꝛ he ꝼoꝛꝺꝼeꝛꝺe ; Lẏme ꝛe ꝺe pılle. hu hıt ꝺa pæꝛe. ȝ hpæt ꝛıꝺꝺan ȝepuꝛꝺe;]

II. Unꝺeꝛꝛtanꝺaꝺ eac ȝeoꝛne ꝥ ꝺeoꝼol ꝺaꝛ ꝺeoꝺe nu ꝼela ȝeaꝛa ꝺpelꝺe to ꝛpẏꝺe. ȝ ꝥ lẏꝺle 4 ȝeꝺꝛeopꝺa" pæꝛon mıꝺ mannum. ꝺeah hẏ pel ꝛppæcon. ȝ unꝑıhꝺa to ꝼela ꝑıcꝛoꝺe on lanꝺe. ȝ næꝛ na ꝼela manna ꝺe 5 ꝛmeaꝺe" ẏmbe ꝺa boꝺe ꝛpa ȝeoꝛne ꝛpa man ꝛcolꝺe. ac ꝺæȝhpamlıce man ıhꝺe ẏꝼel æꝼꝛeꝛ oꝺꝛum. ȝ unꝑıhꝺ pæꝛꝺe. ȝ unlaȝa maneȝa ealleꝛ to pıꝺe. 6 ȝẏnꝺe" ealle ꝺaꝛ ꝺeoꝺe; Anꝺ pe eac ꝼoꝛꝺam habbaꝺ ꝼela bẏꝛꝛta ȝ bẏꝛmꝑa ȝeꝺıꝺen. ȝ ȝıꝼ pe æniȝe boꝺe ȝeꝺıꝺan ꝛcẏlon. ꝺonne moꝺe pe ꝺæꝛ to Lode eaꝛnıan beꝺ ꝺone pe æꝛ 7 ꝺẏꝛan ꝺẏꝺon ;

III. Foꝛꝺam mıꝺ 8 mıclum eaꝛnunȝum pe ȝeeaꝛnoꝺon ꝺa ẏꝛmꝺa ꝺe uꝛ onꝛıttaꝺ. ȝ mıꝺ ꝛpẏꝺe mıccLan eaꝛnunȝan pe ꝺa boꝺe moꝺan æꝺ Lode ȝeꝛæcan. ȝıꝼ hıt ꝛceal heonan ꝼoꝛꝺ 9 ȝoꝺıȝenꝺe peoꝛꝺan; La hpæt pe pıꝺan ꝼul ȝeoꝛne ꝥ to mıclan bꝛẏce ꝛceal mıcel boꝺ nẏꝺe. ȝ to 10 mıclan bꝛẏne pæꝺeꝛ unlẏꝺel. ȝẏꝼ man ꝥ ꝼẏꝛ ꝛceal to ahꝺe acpencan. ȝ mıcel ıꝛ nẏꝺꝺeaꝛꝼ [11 eac] manna ȝehꝑılcum ꝥ he Loꝺeꝛ laȝe ȝẏme heonan ꝼoꝛꝺ ȝeoꝛne. [12 beꝺ ꝺonne he æꝛ ꝺẏꝺe.] ȝ Loꝺeꝛ ȝeꝑıhꝺa mıꝺ ꝑıhꝺe ȝelæꝛꝺe :·

Fratres dilecti, noſtis id quod verum eſt, iſthoc ſeculum feſtinat, & appropinquat ad finem. Propterea ea ſemper eſt hujus Univerſitatis conditio, ut quanto ætate provectior, tanto etiam fiat deterior. Oportebit autem in hunc modum propter hominum peccata & flagitia, priuſquam advenerit Antichriſtus, malum de die in diem abundare, quo ſaltem tempore horror immanis & crudelitas erunt longe lateque per orbem terrarū diſſeminata. *a* In diebus Æthelredi Regis fuit hæc oratio inſtituta, quarto ante ejus obitum anno. cui lubet, iſtud animadvertat, quænam tum res *b* geſtæ fuerunt, & poſtea quid evenerit.

Illud etiam vobis manifeſto eſt compertum & exploratum, diabolum per quamplures annos, hunc populum vehementer ſeduxiſſe, & paululum fidei reperiri inter homines, honeſta quamvis ſint loquuti. Injuriæ item in terra plurimæ regnabant. Neque ingens erat illorum hominum multitudo, qui, quantopere fieri oportebat, de vera poenitentia, tantopere erant ipſi ſolliciti. Ac malum malo viri quotidie accumularunt: *c* iniquitatem præterea exſuſcitarunt, & legibus multa adverſantia, ea etiam nimium prorſus crebra & vulgaria per Gentem hanc ipſam Univerſam. Quamobrem & multas nos contumelias, atque calamitates ſumus perpeſſi. Et ſi quid jam remedii ſit ſperandum, iſtud ſane nobis curandum eſt, ut melius quam hucuſque fieri contigit, de bono Deo promereamur.

Nam cumulata flagitiorum mercede dolores noſmet ipſi meritavimus, quibus etiamnum conflictamur; multis etiam ac præclaris benemeritis, à Deo medela eſt petenda, ſiqua olim reparatio ſalutaris ſit futura. Sed proh dolor! ſatis id compertum eſt nobis, immanis ubi facta eſt ruptura, ibi opus eſſe, ut large reſarciatur; nec minimam ſufficere vim aquarum, ad vaſtum quoddam incendium, aliquo ſaltem gradu extinguendum; eſt autem cuilibet homini id ſummopere neceſſarium, Divinæ legi ut attendat poſthac diligentius, & mandata Dei ſtudioſius, quam antea, per juſtitiam ut impleat & conficiat.

---

* Sic habet *Cottonianus* codex. *Hattonianus* verò, QVOD FVIT IN DIE S. ÆTHELREDI REGIS. at *Benedictinus*, QVOD FVIT ANNO MLO VIIII. 1 Deeſt *Hatt.* 2 deeſt *Hatt.* 3 deeſt *Ben.* 4 ȝeꝺꝛẏꝑꝺa *Hatt.* 5 hoȝoꝺe *Ben.* 6 ȝeonꝺ *Ben.* ȝẏnꝺ *Hatt.* 7 ꝺẏꝛum *Ben.* ꝺıꝛon *Hatt.* 8 mıclan eaꝛnunȝan *Ben.* 9 ȝoꝺıenꝺe *Hatt.* 10 mıclum *Hatt.* 11 deeſt *Hatt.* 12 deeſt *Hatt.*

Conſummationem ſeculi docet inſtare, enumeratis flagitiis ævi ſui juxta *Matthæi* notam iſtam finis rerum deſcriptionem, c. 24. v. 3, & 14. item c. 28. v. 20. *a* Mortuus eſt *Æthelredus* anno MXVI. he ȝeenꝺoꝺe hıꝛ ꝺaȝaꝛ on ꝛcꝛ Leoꝑȝıuꝛ mæꝛꝛe-ꝺæȝe æꝼꝛeꝑ mıclum ȝeꝛpınce. ȝ eaꝑꝼoꝺnıꝛꝛum hıꝛ lıꝼeꝛ, *deceſſit in die feſto S. Georgii poſt multos dolores & miſerias vitæ ſuæ*; Chron. Sax. p. 148. Vide *Fl. Wigorn. Matth. Weſtm. Ingulphum*, &c. Quare ſcripta fuiſſe hæc Oratio videtur anno MXII. non autem anno MXIV. ut titulus *Cottonianus*; neque MVIIII. ut *Benedictinus* perhibet. *b* Iſtius ævi calamitatibus & miſeriis pleni ſunt Hiſtoricorum libri. Leges etiam RR. *Eadgari, Eadwardi, Æthelredi*, ita perſtringunt vitia in hoc ſermone commemorata, quaſi leges ad ſermonem conformatæ eſſent, aut ad leges iſthæc Oratio accommodata. Ex quibus facile dignoſci poteſt, qualem tum Epiſcopi morem & Auctoritatem obtinuerunt, tum in legibus firmandis, tum in prædicando evangelio. *c* De Juſtitia efferenda. *Concil. Spelm.* p. 552.

IV. On hæðenum ðeoðum ne ðeaꝩ man ꝩoꝩhealðan [1] lỳtel ne micel ðæꝩ þe [*] ȝehalȝoð ıꝩ to ȝeðpolȝoða peoꝩðunȝe. ⁊ þe ꝩoꝩhealðað æȝhpæꝩ Ꝩoðeꝩ ȝeꝩıhta ealleꝩ to ȝelome; And ne ðeaꝩ man ȝepanıan on hæðenum ınne ne ute æniȝ ðæꝩa ðinȝa þe ȝeðpolȝoðan [3] bꝩoht bið ⁊ to lacum betæht biþ. ⁊ þe habbað Ꝩoðeꝩ huꝩ ınne ⁊ ute clæne beꝩỳte. [[4] eac] Ꝩoðeꝩ ðeoꝩaꝩ ꝩỳnðon mæðe ⁊ munðe ȝepel hpæꝩ bebelðe; And [[5] ꝩume men ꝩecȝað þæt] ȝeðpolȝoðan þenan ne ðeaꝩ man mıꝩbeoðan on æniȝe piꝩan mıð hæðenum leoðum. ꝩa ꝩa man Ꝩoðeꝩ ðeoꝩum nu ðeð to piðe. þæꝩ Xpe̅ne ꝩcolðan Ꝩoðeꝩ laȝe healðan ⁊ Ꝩoðeꝩ ðeoꝩaꝩ ȝnıðian;

V. Ac ꝩoð ıꝩ þ ıc ꝩecȝe. ðeaꝩꝩ ıꝩ ðæꝩe bote. ꝩoꝩðam Ꝩoðeꝩ ȝeꝩıhta * panoðan to lanȝe ınnan [6] þỳꝩꝩe ðeoðe" on æȝhpỳlcum enðe. ⁊ ꝩolclaȝa pỳꝩꝩeðon ealleꝩ to ꝩpỳðe. [[7] ꝩỳððan Eaðȝaꝩ ȝeendoðe.] ⁊ haliȝneꝩꝩa ꝩỳnðon to ȝnıðleaꝩe piðe. ⁊ Ꝩoðeꝩ huꝩ ꝩỳnðon to clæne beꝩỳꝩte [8] ealðꝩa ȝeꝩıhta ⁊ ınnan [9] beꝩtꝩỳꝩte ælcꝩa ȝeꝩỳꝩena. [⁊ ȝoðcunðe haðaꝩ pæꝩon nu lanȝe ꝩnıðe ꝩoꝩꝩapene.] ⁊ pỳðepan ꝩỳnðon [[10] piðe] ꝩoꝩ nỳðde on unꝩıht to ceople. ⁊ to mæniȝe ꝩoꝩỳꝩmðe ⁊ ȝehỳneðe ꝩpỳðe. ⁊ eaꝩme men ꝩỳnðon ꝩaꝩe beꝩpicene ⁊ hꝩeoplice beꝩỳꝩpðe ⁊ ut oꝩ [11] þỳꝩum eaꝩðe piðe ȝeꝩealðe ꝩpỳþe unꝩoꝩꝩoꝩhte ꝩꝩemðum to ȝepealðe. and cꝩaðolcılð ȝeðeoꝩoðe þuꝩh pælhꝩeoꝩe unlaȝa ꝩoꝩ lỳtelꝩe ðỳꝩðe piðe ȝỳnð ðaꝩ þeoðe. ⁊ ꝩꝩeo piꝩt ꝩoꝩnumene. ⁊ ðꝩælꝩıht [12] ȝenỳꝩꝩðe. and ælmeꝩꝩıht ȝepanoðe:.

VI. [[13] Fꝩıȝe men ne moꝩan peolðan heoꝩa ꝩỳlꝩꝩa ne ꝩaꝩan þæꝩ hı pılla ð. ne aꝩeon heoꝩa aȝen ꝩꝩa ꝩꝩa hı pılla ð. ne ðꝩælaꝩ ne moꝩon habban þæꝩ hı aȝon on aȝenan hꝩılan mıð eaꝩꝩpe ðan ȝepunnen. Ne þ heom on Ꝩoðeꝩ eꝩt ȝoðe men ȝeu ðon. ⁊ to ælmeꝩȝıꝩe ꝩoꝩ Ꝩoðeꝩ luꝩan ꝩealðon. ac æȝhpılc ælmeꝩ-

* Apud Gentiles nemo quidem auſus eſt earum rerum quæ idolorum cultui conſecrata erant ſeu magnum aliquod, ſeu minimum auferre, at nos deo quæ ſacra ſunt, ſæpiſſime detrahimus. Neque auſus erat quiſpiam è paganis, eorum quidquam comminuere, quæ vel in parte ædium interiore, vel extra templi parietes, Deorum ſimulacris allata fuerant, & oblatione commendata. Nos vero Eccleſiæ Dei internam faciem, externam etiam prorſus ſpoliavimus; ſacerdotes autem ſunt reverentia & pace undique deſtituti. fertur præterea ethnicorum nemini licuiſſe, idolorum miniſtros ullo modo ignominioſe tractare; quemadmodum Dei ſervis fieri, longe lateque etiamnum accidit, ubi æquum eſſet chriſtianis, Dei legem ut adſervarent, atque illius miniſtros ut tuerentur.

Ego tamen quod dicturus ſũ verum eſt, ſcilicet compenſatione opus eſſe: Divina enim jura intra hanc Gentem nimium diu ex omni parte ſunt imminuta, & [a] jus humanum ab Eadgari Regis interitu graviſſime quidem eſt labefactatum, & carent ſuo ſanctiſſima quæque propugnatore, Templa enim Dei ſpoliantur omnibus ſuis privilegiis, & commoditatibus introrſum penitus denudantur. ſed & ſacri ordines peſſime jam diu audiverunt. [b] Viduæ item crebro injuſte ad nuptias trahuntur, & plurimæ ſunt redactæ ad miſeriam, & vehementer oppreſſæ. Pauperes autem & egeni, graviſſime quidem ſeducuntur, & circumventi ſunt crudeliter per inſidias, & è Terra [c] venales miſſi ſunt longe in exilium, deditique in ditionem alienam, & infantes è cunabulis, minimo furti pretio plerumque per hanc Gentem, ac ſæviſſime contra leges ſunt mancipati. Et jus libertatis eſt abreptum, & jus mancipii coanguſtatum, & jus [d] Eleemoſynæ imminutum.

Liberis eſſe ſui juris non eſt permiſſum, neque quo velint commigrare, neque facultates ſuas, quemadmodum ipſi cupiunt, licet diſponere: Mancipiis vero, quæ diuturna ſui temporis uſura, laborioſe ac difficulter ſint conſecuti, iis frui plane non permiſſum eſt, neque vero iis quæ probi ſanctique homines religioſiſſime donarunt, & in

---

1 Micel ne litel *Ben.* 2 ȝelaȝoð *Hatt.* 3 ȝebꝩohꝑ *Ben.* 4 deeſt *Hatt.* 5 deeſt *Hatt.* * paneban *Hatt.* 6 þỳꝩan eaꝩðe *Hatt.* 7 deeſt *Hatt.* 8 ealꝩa *Ben.* 9 beꝩỳꝩte *Hatt.* pỳꝩena. 10 deeſt *Ben.* 11 *Hatt.* 12 þỳꝩan *Hatt.* 13 deeſt in exemplari inter codices Junii membran. nu. 99.

* Ad Paragraph. 4. Lector conſulat leges Regis *Æthelredi*, de multiplici pace eccleſiæ, de debitis Deo perſolvendis. apud *Spelm.* in *Concil. Ænhamenſi Generali* latas anno 1009 pag. 517. Inſpiciendæ ſunt etiam *Canuti* leges, quæ etſi poſt ſcriptam hanc Orationem latæ fuerint, tamen cum eodem fere ſtylo utuntur atque eadem damnant ſcelera ac flagitia, ad res geſtas, quæ paulo antea contigerint, illuſtrandas poſſint quidem nonnihil conducere: tales ſunt apud eundem Cl. *Spelmannum* Leges iſtæ, *de mulcta pro dignitate Eccleſiæ conferenda*: *de reverentia ſacerdotibus præſtanda*: p. 540, & 541. *de ordinatum vinciente aut verberante*; p. 555. *Eccleſiæ & Miniſtri ut ſint immunes*; inter Synodalia Decreta, *Concil. Ænham.* p. 527. *a* De Juſtitia efferenda, *Concil. Spelm.* ann. 1032. p. 552. Obiit *Eadgarus* anno DCCCCLXXV. *Chron. Sax. Rog. Hoved. Ingulfus, M. Weſt.* &c. *b Ut viduæ ſint per annum innubæ*, LL. *Æthelredi*, p. 519. item *de Conjugiis prohibitis*, LL. *Canuti* R. p. 543. Quæ deſumpta videtur ex ea lege quæ in *Concil. Ænhamenſi*, tempore R. *Æthelredi*, lata fuit, *de gradibus matrimonium prohibentibus*, cap. 8. pag. 516. vid. exhort. tum ad Eccl. tum ad ſecul. p. 523. *ut Dei pauperes foveant & paſcant.* *c* Ut *nemo vendatur extra Patriam*, LL. *Æthelr.* p. 515. in exhortatione prius memorata; þ hı þỳðepan ⁊ ꝩꝩeopcılð to oꝩt ne ahpænan. *ne viduam & orphanum ſæpius cædant.* p. 523. *d De debitis Deo reddendis*, LL. *Æthelredi* Regis pag. 517.

ꝩoꝩðam

ꝑihꝺ ꝥe man on Lonꝺeꝛ eꝛꝺ ꝛceolꝺe miꝺ ꝑihꝺe ȝeoꝛne ȝelæꝛꝺan. ælc man ȝelitlaꝺ oꝺꝺe ꝑoꝛhealꝺeꝥ. ꝑoꝛꝺam unꝑihꝺ iꝛ ꝺo ꝑiꝺe mannum ȝemæne ⁊ unlaȝa leoꝑe;] And hꝑæꝺoꝛꝺ iꝛ ꝺo cpeꝺenne. Lonꝺeꝛ laȝa laꝺe ⁊ laꝑa ꝑoꝛꝛepene. ⁊ ꝥæꝛ ꝥe habbaꝺ ealle ꝺuꝑh Lonꝺeꝛ ẏꝑꝑe bẏꝛmoꝛ ȝelome. ȝecnape ꝛe ꝺe cunne. and ꝛe [1] bẏꝑꝛꝺ ꝑẏꝑꝺ ȝemæne. [2]ꝺe man ꝛꝑa ne pene. ealꝑe ꝺẏꝛꝛe ꝥeoꝺe. buꝺon Lonꝺ beoꝑȝe:.

VII. ꝑoꝛꝺam hiꝺ iꝛ on uꝛ eallum ꝛꝑuꝺol ⁊ ȝeꝛene. ꝑ ꝥe æꝛ ꝺẏꝛan oꝑꝺoꝛ bꝑæꝺon ꝑonne ꝥe beꝺꝺon. and ꝺẏ iꝛ ꝺẏꝛꝛe ꝺeoꝺe ꝑela onꝛæȝe; Ne ꝺohꝺe hiꝺ nu lanȝe inne ne uꝺe. ac ꝥæꝛ heꝑe ⁊ hunȝeꝛ. bꝑẏne ⁊ bloꝺȝẏꝺe on ȝepel [3] hꝑẏlcum enꝺe oꝑꝺ ⁊ ȝelome. and uꝛ ꝛꝺalu ⁊ cpalu. ꝛꝺꝛic ⁊ ꝛꝺeoꝑꝑa. oꝑꝑcpealm ⁊ uncoꝺu. hol ⁊ heꝺe ⁊ ꝑẏpeꝑa ꝥeaꝑlac ꝺeꝑeꝺe ꝛꝑẏꝺe ꝺeaꝑle. and uꝛ unȝẏlꝺa ꝛꝑẏꝺe ȝeꝺꝑehꝺon. ⁊ uꝛ unpeꝺeꝑa ꝑoꝑoꝑꝺ peolꝺan unꝥæꝛꝺma. ꝑoꝛꝺam on [4]ꝺẏꝛum eaꝑꝺe ꝥæꝛ. ꝛꝑa hiꝺ ꝺincan mæȝ. nu ꝑæla ȝeaꝑa unꝑihꝺa ꝑela. ⁊ ꝺealꝺe [5]ȝeꝺꝑẏꝑꝺ æȝhꝥæꝛ miꝺ mannum:.

VIII. Ne beaꝑh nu ꝑoꝑoꝑꝺ ȝeꝛibb ȝeꝛibban ꝥe ma ꝥe ꝛꝑemꝺan. ne ꝑæꝺeꝛ hiꝛ beaꝑne. ne [6]hꝑilum beaꝑn hiꝛ aȝenum ꝑæꝺeꝛ. ne bꝑoꝺoꝑ oꝺꝺum:. Ne uꝑe æniȝ hiꝛ liꝑ ne ꝑaꝺoꝺe ꝛꝑa ꝛꝑa he ꝛceolꝺe. ne ȝehaꝺoꝺe ꝥeȝollice. ne læꝥeꝺe lahlice. ac poꝑhtan luꝛꝺ uꝛ ꝺo laȝe ealleꝛ ꝺo ȝelome. and naꝺoꝑ ne heolꝺan ne laꝑe ne laȝe Lonꝺeꝛ ne manna ꝛꝑa ꝛꝑa ꝥe ꝛceolꝺan. ne æniȝ piꝺ oꝺꝺeꝑne ȝeꝺꝑẏꝑlice ꝺohꝺe ꝛꝑa ꝑihꝺe ꝛꝑa he ꝛcolꝺe. ac mæꝛꝺ ælc ꝛꝑicoꝺe and oꝺꝺum ꝺeꝑeꝺe poꝑꝺeꝛ and ꝺæꝺe. [7] ⁊ huꝑu unꝑihꝺlice mæꝛꝺ ælc oꝺꝺeꝑne æꝑꝺan heapeꝥ miꝺ ꝛceanꝺlican [[8] ⁊ miꝺ ꝑꝑohꝺlican] onꝛcẏꝺan. ⁊ ꝺo maꝑe ȝiꝑ he mæȝe:.

donũ eleemoſynæ conceſſerunt,quolibet ferme homine id aut diminuente, aut detinente, quod Dei cauſa juſte,& ſtudioſe iis debet præſtare. [a] Nam injuſtitia commune hominum peccatum eſt, & iniquitas eorum deliciæ; deniq; ut breviſſime dicam, [b] Dei leges odio,& inſtructiones cõtemptui habentur. Atque omnia hæc convitia nobis, Dei ira, evenire ſciat, is qui ſapiens eſt. Quinetiam niſi Deus id tempeſtive avertat, calamitas hæc,quamvis homines aliter ſentiant, univerſas totius hujus nationis partes percellet, & proſternet.

[c] Nobis enim omnibus clarum eſt & manifeſtum; ſæpius nos antehac peccâſſe quam pœnitentiam egiſſe. Adeo ut de natione in proverbiũ dici merito poteſt, Ne ꝺohꝺe hiꝺ nu lanȝe inne ne uꝺe. quod, *boni nihil in ea jam diu eſt repertum.* ſed, [d] Exercitus, & [e] fames, [f] incendium, & ſanguinis effuſio in omni parte jam creberrime verſantur. Furta etiam & neces, [g] Plaga & Peſtilentia, [h] lues & morbi, ignominia, & odium, & prædatorum rapinæ, lædunt nos vehementer. ſumus etiam inimicitiis graviter oppreſſi. Intemperies vero & ſterilitas nobis perſæpe dominãtur. Nam in his regionibus (quod animadvertendum eſt in promptu) jam plures annos multiplex injuria eſt pervagata, & ſincera fides undequaque ab hominibus calumniata.

[i] Neque jam cognatis quiſquam favet magis, quam peregrinis. neque pater filio ſuo, nec filius ejus parenti, neque frater fratri. [k] Nemo quidem è nobis vitam ita inſtituit, ut oportet. Nam neque ex norma ſua & præſcripto vivunt Eccleſiaſtici, nec laici ex mandato legis; ſed libido plerunque legis & juſtitiæ nomen atque locum invaſit. Nulli enim [l] diſciplinæ aut decreto ſive humano, ſive divino, uti par erat, obtemperavimus. Neque homines jam diutius ingenua mente inter ſeſe, ac fideli animo verſantur. At unuſquiſque adverſus alios fraudem ſuſcipit, [m] dictis interim plerique invicem laceſſunt atque factis. Abſentem ſaltem adoriuntur impetu quodã probroſo & accuſatorio,cupientes etiam(ſi poſſint)pergere ulterius.

---

1 Beꝛꝛꝺ *Ben.* 2 ꝺeah *Ben.* & *Hatt.* 3 hꝑẏlcon *Hatt.* 4 ꝺẏꝛan *Hatt.* 5 ȝeꝺꝑiꝑꝑa *Ben.* & *Hatt.* 6 hꝑẏlc *Ben.* 7 ⁊ unꝥeȝenlice *Ben.* 8 deeſt *Hatt.* ꝑꝑohꝺlacan.

a In juſtitia abolenda. *Spelm.* Conc. p. 519. *b* Deum, verbum, fidem colant in exhort. tam ad Eccleſ. tam ad ſæcul. LL. *Æthelredi, Conc. Ænham.* p. 522. Item LL. *Can.* ad Deum ex intimis colendum & fidem. *c* Omnia mala quæ huic genti incubuerunt, deducit ab *Eadgari* exitu,& ſane permulta ſunt & luctuoſa, quæ in ſublimi iſto atque eleganti carmine facta commemorantur. *Chron. Sax.* ann. DCCCCLXXV. Quod carmen præclarum, & numeris, ſi ita dixerim pace tua,Lector,quaſi Anacreonticis conſcriptum, cum in Grammat. *Saxonicæ* p. 185, & 186. ſit expreſſum, non recenſeo. *d Danorum* Exercitus *Anglis* infenſiſſimus. *e* Paſſim ſævit fames. *Chron. Sax.* ann. DCCCCLXXV, & DCCCCLXXVI, & MV. *f* Agros *Pagani* depopulabantur, villaſque incendebant, *Chron. Sax.* ann. MI. item MIV. Quo tempore *Swanus* urbem *Northwic* devaſtavit penitus & combuſſit, & id genus exempla quamplurima occurrunt, quæ à tempore mortis *Eadgari* R. ad annum, quo hæc habita fuit Oratio & deinceps, tum in Chronico tum in cæteris, qui res geſtas iſtius ævi deſcribunt, à curioſo obſervari poſſunt. *g* ꝛꝺꝛic. etſi vox iſthæc in Gloſſariis non reperitur, cum Plagam & Peſtilentiam in Litania Anglicana noſtra conjunctas viderem, opinabar ſtatim ꝛꝺꝛic idem Anglice ſonare, cum priore; cujus loco hodie vocem **Plague** à Latina deductam uſurpamus. *h* DCCCCLXXXVI. hoc anno primum ſæviit magna Animalium lues in Anglica natione. *Chron. Sax. Flor.* p. 987, &c. *i* Nota eſt perfidia *Alfledæ* novercæ Regis *Edwardi*, cujus fraude & inſidiis fuit Rex ſanctiſſimus interfectus. *k* Vid. Exhort. tum ad Eccl. tum ad Sæc. *Spelm. Conc.* p. 522. *l* Ut Deum, fidem, verbum colant. ibid. item LL. *Can.* de Doctrina Chriſtiana. *m* de verbis & operibus curandis LL. *Æthelr. Conc. Ænham.* p. 519.

IX. Forðam hes ỳnd on lande ungetỳpða micle for Gode ⁊ for poplde. ⁊ eac hes ỳnd on eapde [*on mirtlice piran] hlaforðrican maneȝe. ⁊ ealra mæst hlaforðrice se bið on poplde þ man hir hlaforðes saule berpice ⁊ ful mycel hlaforðapice eac bið on peplde. þ man hir hlaford of life forpræde. [1] oððon of lande lifiendne dpife; And æȝðes is ȝeporden on ðỳrum eapde. Eadpeard man forpræde. ⁊ rỳðdan acpealde. ⁊ æfter þam forbærnde:.

X. And ȝodribbar and ȝodbearn to fela man forpyrlde pide [2]ȝỳnd ðar þeode. [3] to eacan oðran ealles to manezan ðe man uncỳlðiȝe forfor ealles to pide.] ⁊ ealles to mænege haleȝe rtopa [4] pide forpundon. þurh þ man rume men [5] æf ðam ȝeloȝode rpa man nane rcolde. ȝif man on Godes ȝpiðe mæþe pitan polde. ⁊ Cpistenes folces to fela man ȝerealde ut of [6] ðỳran eapde nu ealle hpile. ⁊ [7] eal þ is Gode lað. ȝelỳfe se ðe pille:.

XI. And rcandlic is to rpecenne þ ȝeporden is to pide. ⁊ eȝerlic is to pitanne þ oft doð to maneȝe þe dreoȝað þa ỳrmðe þæt rceotað toȝædere ⁊ ane cpenan ȝemænum ceape bicȝað ȝemæne. ⁊ pið ða ane fỳlðe adreoȝað an æfter anum ⁊ ælc æfter oðrum. hundum [8] ȝeliceart. þe for fỳlðe ne rcrifað. ⁊ rỳðdan pið peorðe rỳlað of lande [9] feondum to ȝepealde. Godes ȝerceafte ⁊ his aȝene ceap. þe he deore ȝebohte:. Eac pe pitan full ȝeorne hpæf reo ỳrmð ȝepeaðð þæt fæder ȝerealde his bearn pið peorðe. ⁊ bearn his modor. ⁊ bropor realde oðerne fremdum to ȝepealde ut of ðirre ðeode. ⁊ eal þ rỳndan micle ⁊ eȝerlice dæda; Undeprtande se þe pille:.

XII. And ȝỳt hit is mare ⁊ eac [10] mæniȝfealdre þæt dere ðỳrre ðeode. Mæniȝe rỳnd forfyrnene and rpỳðe forloȝene. ⁊ þeð rỳnd tobrocene oft ⁊ ȝelome. ⁊ þ is ȝerỳne on ðỳrre ðeode þæt us Godes ỳrre hetelice onrit; Gecnare se þe cunne:.

In terra enim noſtra multiplex tam erga Deum quam erga homines eſt Perfidia, & proditionum varia genera, præcipue vero ea † erga dominum infidelitas apud nos in uſu eſt, qua contra vitam ejus inſidiæ ſtruantur. Quinetiam id proditionis genus maxime apud nos auditur, quo quis perdendæ domini animæ conſilium ineat; aut è patria [a] vivum ejicit. Utrumque vero horum in hac gente fieri contigit. † Eadwardus enim pravo conſilio proditus occiſus eſt, & poſtea combuſtus. ** *& Æthelredus ejus frater è regno fugatus.*

Et ſuſceptores luſtrici, & infantes à ſacro fonte ſuſcepti, complures ſunt interfecti; quorum numero etiam alii, qui nimis multi inſontes perierunt, poſſunt adjungi. [b] loci etiam ſacri quamplurimi longe lateque devaſtantur. Atque ea plane ratione quod ab aliis fuiſſent poſiti, & conſecrati. Quod ab hominibus fieri nullo modo oportuit. Si in pace Dei modum quendam agnoſcerent. Et permulti ex hac regione venum dantur Chriſtiani. Quæ quidem res Deo omnino ſunt ingratæ. credat idem, qui velit.

[c] Et dictu quidem, quod ſæpe fit, turpiſſimum eſt: ſed & horret animus, meminiſſe quod plerique faciunt, dum calamitatem iſtam patiuntur, quâ ſymbolum una conferentes, communi pretio meretricem plures mercantur. cum qua ſinguli rem habent nequiſſimam, alter in alterius huic ſceleri vicem ſuccedentes, canibus ipſis ſimillimi, qui ſpurcitiem ſuam impune exercent. Deinde vero Dei, ſummi ipſius Creatoris peculium, & proprium ejus mercimonium, è terra in exterorum poteſtatem atque inimicorum, vili pretio [d] transferendum concedunt. Præterea illud certo cognovimus, ubi ea tanta calamitas invaſerit, ut pater filium, filius ejus matrem, & frater fratrem hoſtibus mercede quadam accepta vendiderit; immania quidem hæc omnia atque horrenda plane facinora. ſciat id, qui velit.

Sed ærumnis hiſce, quibus hæc gens miſera conflictatur, dantur plura & diverſa. permulti enim ſunt [e] perjuri & mendaces, pacta autem, creberrime diſſolvuntur, ideoque compertū eſt intra hanc gentem iracundiam Dei in nos graviter exardeſcere. qui poſſit, iſtud intelligat.

---

* Deeſt *Hatt.* 1 oððe *Ben.* 2 ȝeond *Ben.* 3 deeſt *Hatt.* 4 eac ða *Ben.* 5 æf rpa *Ben.* 6 ðam *Hatt.* 7 eac *Ben.* 8 ȝelicoft *Hatt.* 9 fnembum *Hatt.* 10 maniȝe fleaðre *Hatt.*

† *Edwardi* R. corpus non igne conſumptum, ſed ſepultum fuiſſe omnes Hiſtorici tradunt. ** Hic in Sermone Sax. lacuna eſſe videtur, in qua *Lupus Æthelredum Eadwardi* fratrem è regno ſuo expulſum, proditionis alterius generis exemplū, ut par eſt credere, adjecit. Ad fidelitatem erga Dominos LL. *Canuti* p. 548. de vitæ Regis Inſidiatore, p. 521. LL. *Æthelredi.* Nemo Patribus noſtris deteſtabilior olim, aut ſceleratior habebatur, quam qui Dominum ſuum hoſtibus proditum in diſcrimen capitis adducebat, atque ideo qui nefas iſtiuſmodi habebant impunitum, non uni tantum domui vel Domino nefarium putabatur indicere bellum, ſed omnia vitæ, ſalutiſque communis atque etiam humanitatis jura violare. Tanta etenim ſervorum corruptela impunita, nulli parietes (ut inquit *Cicero* pro R. *Deiotaro*) noſtram ſalutem, nullæ leges, nulla jura cuſtodient. Ubi enim id quod intus eſt atque noſtrum impune evolare poteſt, contraque pugnare, fit in dominatu ſervitus, fit in ſervitute Dominatus. *Junius* in voce hlaforðrica. *a Æthelredus* ad *Richardum* D. *Normanniæ* transfretat, ibique commoratur uſque ad *Swani* obitum. *Chron. Sax.* an. MXIII. p. 144. De *Ædrico* Duce vid. Hiſtoriam *Ingulfi Croylandenſis*, *Florilegi*, & *Chron. Sax.* Qui patriæ proditor & publicus hoſtis ſub *Cnuto* tandem fraudium finem ſortitus eſt. *b Ælferus* Dux mandavit deſtrui multa Monaſteria quæ *Eadgarus* antea juſſerat Sanctum Epiſcopum *Æthelwoldum* reſtaurare. *Chron. Sax.* an. DCCCCLXXV. *c* Vide LL. *Canuti* de Adulterio p. 557, & 558. *d* LL. *Æthelredi* p. 515. *e* LL. *Æthel.* R. K. 21. fidem pactam tenendam, & K. 25.

XIII. And

XIII. And la hu mæg mape ꝛcamu ðuph Godeꝛ ỳnne mannum gelimpan þonne uꝛ deþ gelome ꝛoꝛ agenum gepỳnhðum :· Ðeh þnæla hpỳlc hlaꝛonde æthleape and oꝛ Cnihtendome to picinge peonde. ⁊ hit æꝛtendæm eꝛt gepeonde þ pæpngeppixl peonde gemæne þegene ⁊ ðnæle. gif ðnæl ðæne ðegen ꝛullice aꝛỳlle. licge ægỳlde ealne hiꝛ mægðe; ⁊ gif ꝛe þegen ðæne ðnæl þe he æn ahte ꝛullice aꝛỳlle. gỳlde þegen gỳlde; Ful [1] eanhlice laga and ꝛcandlice nyðgỳld ðuph Godeꝛ ỳnne uꝛ ỳn gemæne. ⁊ ꝛela ungelimpa gelimpð ðỳꝛꝛe ðeode oꝛt and gelome; Undeꝛꝛtande ꝛe þe cunne :·

XIV. Ne ðohte hit nu lange inne ne ute. ac pæꝛ hepe and hete on gepel hpỳlcan ende oꝛt ⁊ gelome. ⁊ Engla nu lange eal ꝛigeleaꝛe and to ꝛpỳðe [2] geỳnge ðuph Godeꝛ ỳnne. ⁊ ꝛlotmen ꝛpa ꝛtpange ðuph Godeꝛ þaꝛunge. þ oꝛt on geꝛeohte an [3] ꝛepeð tỳne. ⁊ hpilum læꝛ. hpilum ma eal ꝛoꝛ unum ỳnnum; And oꝛt tỳne oððe tpelfe. ælc aꝛteꝛ oðnum ꝛcendað [4 ⁊ tapiað] to birmope [4 micclum] ðæꝛ ðegeneꝛ cpenan. and hpilum hiꝛ ðohtoꝛ oððe nyð magan. þæꝛ he onlocað þa læte hine ỳlꝛne pancne ⁊ pincne and genoh godne æn þ gepunðe :· And oꝛt þnæl ðæne ðegen. ðe æn pæꝛ hiꝛ hlaꝛoꝛð. cnỳt ꝛpỳðe ꝛæꝛte ⁊ pỳncð him to þnæle. ðuph Godeꝛ ỳnne :·

XV. Ꝑa la ðæne ỳnmðe. and pa la ðæne popolð ꝛcame þe nu habbað Engla eal [5] þuph Godeꝛ ỳnne :· Oꝛt tpegen ꝛæmen oððe ðnỳ hpilum ðniꝛað ða ðnaꝛe Cnihtenna manna ꝛnam ꝛæ to ꝛæ ut ðuph ðaꝛ ðeode [6] gepelede togædene. uꝛ eallum to popolð ꝛcame. gif pe on eopnoꝛt ænige ꝛcame cuðon [7] oþþe a polðan apiht undeꝛꝛtandan :· Ac ealne þæne bỳꝛmope. ðe pe oꝛt ðoliað. pe gỳlðað mið peoꝛðꝛcỳpe ðam ðe uꝛ ꝛcendað; þe hỳm gỳlðað ꝛingallice. and hỳ uꝛ hỳnað dæghpamlice. hỳ hepgiað and [8] hỳ bænnað. ꝑỳpað and neaꝛiað ⁊ to ꝛcipe læðað; And la hpæt iꝛ ænig oðeꝛ on eallum ðam gelimpum. buton Godeꝛ ỳnne oꝛeꝛ ðaꝛ ðeode [9] ꝛputol and geꝛæne :·

Eheu conditionem hujus temporis! num majus opprobrium Deo irato & offenſo nobis accidere potuit, quam illud ipſum, quod noſtris meritis contraximus? [a] A Domino ſuo ſervus ſi quis aufugerit, adjungens ſemet piratis ac paganis, [b] & bella forſan deinceps fuerint concitata inter Dominum atque ſervum, ſi ſervus ipſius dominum prælio ſtraverit, inultus jaceat ſine compenſatione totius ſuæ dignitatis: ſi dominus autem, ſervum iſtum, qui ad ſe jure olim pertinuerat, interfecerit, ſolvat dominus vectigal. Leges enim iniquiſſimæ, & [c] tributa prorſus inhoneſta, accenſo divino numine nobis ubique ſunt infenſa, & gens ipſa plurimis ſæpe urgetur difficultatibus & incommodis. qui vult ſapere, iſtud intelligat.

Nec malorum remedium quidquam alicunde apparet. ſed exercitus atque odium in omni parte ſæpius graſſantur. Et Anglia jam diu ſine Victoria, & iracundia Dei perculſa admodum & proſtrata. Piratæ etiam Dei præſidio ita ſtrenui evadunt, ut in pugna unus ſæpe decem [d] in fugam egerit, nunc plures, nunc vero fortaſſe pauciores. Creberrime autem decem aut duodecim alternis vicibus uxorem Thayni vitiant, & cum ejuſdem filia, aut cognata, graviſſima contumelia eam afficiunt. ſpectatore quidem ipſo, nec prohibente, qui animoſus & ditiſſimus, atque olim ſatis viſus eſſet ſtrenuus. ſervus etiam ſæpenumero, qui ipſius quondam herus fuerat Thaynum arcte perſtringit, & ad ſervitutem offenſo Deo, miſerum adigit.

Eheu miſeriam, & eheu dedecus & opprobriũ! quib[9] etiamnum ex ira Dei Anglia tota eſt afflicta, ſæpe etenim duo treſve è piratis, Chriſtianorum agmen congregatũ regionem univerſam tranſcurrentes, à mari uſque ad mare compellunt, quod ad noſtram infamiam fædum eſſet omnino, & turpiſſimum; ſi ignominiam aliquam perſentiſcere, aut poſſimus unquam, aut recte percipere velimus. Omnes autem iſtas quibus nunc vexamur contumelias, cum eorum honore ac dignitate ſumus perpeſſi, qui ſummis nos injuriis proſequuntur. Nos indeſinenter tribuimus iis & concedimus; ipſi interea graviter & inhumanè opprimunt nos quotidie; devaſtant & comburunt, prædantur & diripiunt, & [e] ad navigia perducunt; & eheu quid aliud, ex hac multiplici adverſæ fortunæ diverſitate, quã ſeverã Dei indignationẽ adverſus hunc populũ commotam, eſſe apertam, & manifeſtam.

---

1 Eapmlice *Hatt.* 2 geỳnde *Hatt.* 3 aꝛealleð tỳne. and tpegen oꝛt tpentig. *Ben.* 4 deeſt *Ben.* 5 ꝛoꝛ *Ben.* 6 gepỳlede *Ben.* 7 oððon pe polðan *Hatt.* 8 heapað. bændað ⁊ birmpiað. pipað ⁊ *Ben.* 9 ꝛpỳtol gerỳne *Hatt.*

a Vide LL. *Canuti* R. de fidelit. ad Dominos p. 548. *b* De *Edrico* conſulas Hiſtoricos. *c* Anno DCCCCXCI. Tributum, x nempe millia Librarum *Danis* ſolvitur. *Chron. Sax.* & *M. Weſtm.* An. MII. vectigal. XXIV mill. librarum. An. MVII XXX mill. librarum, *Chron. Saxon, Floril.* &c. *d* Anno DCCCCXCVIII fugati ubicunque *Angli. Chron. Sax.* & *Math. Weſtmonaſt.* *e* *Chron. Sax.* An. MXI. hi ða þæꝛ genaman þone Apceb. Ælꝛeah. ⁊ Ælꝛpoꝛð þeꝛ cỳngeꝛ geneꝛan. &c. Tunc ibi ceperunt Archiepiſcopum *Ælfeagum*, & *Ælfwordum* R. Præfectum, & *Leofwinum* Abbatem, & *Godwinum* Epiſcopum, *Ælmærum* autem Abbatem dimiſerunt. In ea autem ceperunt omnes conſecratos homines, viros & fœminas (inenarrabile verò cuiquam quantum populi prehenderetur,) & in Civitate (Cantuarienſi ſc.) poſtea manſerunt quam diu vellent. quamprimum totã urbem exploraſſent, reverſi ſunt ad naves, & ſecum deduxerunt Archiepiſcopum. Fuit tum Captivus, qui antea fuit Anglicæ Gentis & Chriſtianiſmi Caput.

XVI. Nis eac nan punðon ðeah us mislimpe. forðam pe pitan ful geornne þæt nu fela geara men na ne pohton for oft hpæt hy porhtan porðer oððe dæda. ac pearð ðer ðeodscipe. spa hit ðincan mæg. spyðe forspyngod ðurh mænigfealde synna ⁊ ðurh fela misdæda. ðurh morðdæda ⁊ ðurh mandæda. ðurh gitsunga and ðurh gifernessa. ðurh stala and ðurh [1] stsudunga. ðurh mannsylena and ðurh hæðena unsida. ðurh spicdomas ⁊ ðurh seara cræftas. ðurh labspýcas ⁊ ðurh bysýcas ⁊ ðurh [2] æsspicas. ðurh mægnæras ⁊ ðurh manslihtas. ðurh hadbrycas ⁊ þurh] æðbrýcas. ðurh siblegeru ⁊ ðurh misdlice forligru:.

XVII. And eac sýndon pide. spa pe æs cræðon. ðurh aðbrýcas ⁊ þurh peðbrýcas and þurh misdlice learunga forloren ⁊ forlogen ma þonne sceolde. ⁊ freolsbrucas ⁊ fæstenbrýcas pide geporhte oft ⁊ gelome:. And eac hes sýn on earðe [3 a Godes piðesacan] aportatan abroðene. ⁊ cýsichatan hetole. ⁊ leoðhatan grimme. ealles to manege. ⁊ ofershogan pide godcunðra rihtlaga ⁊ Cristenra ðeara. and hocorðýrde ðysig æghæs on ðeode. oftost [4] of ða ðing þe Godes boðan beoðaþ. ⁊ sceðorst on þa ðing þe [5] æsse to Godes lage gebýsiað mid rihte:.

XVIII. And ðý is nu gepornen pide and side to ful ýfelan gepunan. þ menn sceðorn scamað nu for [6] god ðæðan þonne for misdæðan. forðam to oft man mid hocere god dæda hýrreð ⁊ god-fýrhte leahtras ealles to sceðe. ⁊ sceðerst man tæleð ⁊ mid olle gegnetað ealles to gelome þa þe riht lufiaþ ⁊ Godes ege habbað [7 ⁊ sýn dæda eargiaþ] be ænigum dæle:. And ðurh þæt ðe man sca ðeð. þ man eal hýrrað þ man sceolde [8] henegian. and toforð laðeð þ man sceolde lufian. ðurh þæt man gebringeð ealles to manege on ýfelan geðance ⁊ on undæde. sca þ [9] hyne scamað na [10] þeh hý sýngian sceðe. ⁊ wið God sylfne forspyrcan hý mid ealle. ac for idelan onscýtan hý scamað þ hý betan heora misdeda sca sca bec tæcan. gelice ðam ðræran ðe for heora [11] sprýtan lete nellað beorgan. æs hý na ne magan. [12] ðe hý eall sillan:.

XIX. Ner sýndan ðurh sýnleapa. sca hit ðincan mæg. sare gelepede to manege on earðe:. Ner sýndan [13 sca pe æs sædon] mannslagan ⁊ mægslagan ⁊ [14 mærsseppeorta banan ⁊ mýnsteshatan [15 ⁊ hlafordðrycan ⁊

Neque cuiquam mirum esse debet, in hunc modum res nobis male vertere. certo enim scimus, hos plures annos parum id fuisse cautum ab hominibus, [a] quid dicerent agerentve. Isthæc autem natio (quod intellectu quidem est haud difficile) peccatis suis quam plurimis, & innumeris suis pravis flagitiis est perditissima. homicidiis, & sceleribus nefandis, ingluvie atque avaritia, furtis & rapinis, donis impuris & ethnicis impudicitiis, seditionibus,& machinationibus insidiarum, legibus violatis & elusis, parricidis, & homicidis, & sacris ordinibus violatis, adulteriis, & incestu, & variis fornicationibus.

Sunt præterea, quod à nobis prius dictum fuit, propter perjurias, & propter pactiones intercisas, & propter mendaciorum multiplicem varietatem, perditi permulti & mendaces. Festa item ac jejunia vulgo facta sunt profana. Ad hæc, sunt etiam in terra, à Deo misere deficientes, degeneres Apostatæ, & Ecclesiæ magnopere infensi, populoque inimicissimi. Dei etiam sacra jura, & Christiani ritus, vulgo & passim despiciuntur. Contumeliæ vero stultæ, & opprobria in omni regione contorquentur. Earum rerum presertim contemtiones fiunt & despicientiæ, quæ Divina efflagitant mandata & concionatores; tum earū maxime quæ ad legem Divinā jure pertinent.

Ideoque ea jam longe lateque consuetudo seleratissima invasit obtinuitque,ut homines, hâc tempestate bonorum operum magis pudeat, quam malorum. nam bona opera plerumque conscindunt ignominiis, & Dei cultus publice, ac frequentius deridetur. Gravissime tamen obtrectant iis, & summis eos vexant opprobriis & injuriis; qui justitiam colunt, & Deum pie venerantur & peccati vim atque potestatem quavis ratione frangere & debilitare conantur. Quamobrem cū res illuc perducta est, ut istud spreverint homines quod laudarent; & quod amarent, illud oderint. eo deinceps pervenerunt, ut sint parati, cum ad cogitandum male, tum inhonestè faciendū. Quo factum est, ut gravissime peccantes, minime tamen erubescant, è divina tutela & præsidio, à semetipsis cum omnibus suis ejecti & exterminati. Fit autem per inanes contumelias, ut pudeat eos quæ libri docent fieri minime oportere, eadem emendare & corrigere. Fatuorum instar, qui superbam cavere licentiam nolunt, nisi cum omnibus cupientibus, nemini liceat.

A peccati autem fraude & illecebris quod facillime quidem credendum est, plurimi sunt hic in terra misere seducti. sunt etiam, quod ipsi prius animadvertimus, homicidæ, & parricidæ, [b] & interfectores sacerdotum, & inimicissimi monaste-

---

1 ðrutunga *Ben.* 2 deest *Ben.* & *Hatt.* 3 deest *Hatt.* 4 on *Hatt.* 5 geornost *Hatt.* 6 godan *Ben.* 7 deest *Ben.* 8 henian *Hatt.* 9 himne *Ben.* 10 þeah *Hatt.* 11 sare *Ben.* 12 ðeah *Hatt.* 13 deest *Hatt.* 14 sacerðbanan *Hatt.* 15 deest *Hatt.*

a Vide LL. *Æthelr.* de verbis & operibus curandis, *Spelm. Conc.* pag. 519. Sufficiat semel hic Lectorem monuisse quæ immania flagitia à Concionatore nostro etiamnum memorantur, eadem planè omnes fere Historicos enarrare. Leges autem *Eadgari*, *Eadwardi*, & *Æthelredi* graviter & eodem fere ordine ea perstringunt. *b* Vid. LL. R. *Can.* de Sacrum ordinem violante. p. 557.

æbere

æbere apoſtſtatan] ⁊ heꝛ ſýnban man ſpoꝛan ⁊ moꝛðoꝛꝛan ⁊ moꝛðoꝛ þýhtan. [1 ⁊ heꝛ ſýnban habbꝛecan ⁊ æþꝛecan ⁊ ðuꝛh ꝛiblicgeꝛu ⁊ ðuꝛh miꝛtlice ꝓoꝛligeꝛu ꝓoꝛꝛýngoðe ſpýðe.] ⁊ heꝛ ſýnban mýltſeꝛtꝛan ⁊ beaꝛnmýꝛðꝛan ⁊ ꝓule ꝓoꝛlegene hoꝛingaꝛ manege. ⁊ heꝛ ſýnban piccan ⁊ [2 pælcýꝛian. ⁊ heꝛ ſýnban þýꝛeꝛaꝛ ⁊ neaꝛeꝛaꝛ ⁊ ꝓoꝛolð ſtꝛuðeꝛaꝛ [and ðeoꝛaꝛ ⁊ ðeoðꝛca ðan ⁊ þebloꝛgan ⁊ pæꝛloꝛgan.] ⁊ hꝛæðeꝛt iꝛ to cpeðennne. mana ⁊ miꝛðæða ungeꝛim ealꝛa:.

XX. And ðæꝛ uꝛ ne ſcamað na. ac [3 ðaꝛ] uꝛ ſcamað ſpýðe þ̄ pe bote agınnan ſpa ſpa bec tæcan. ⁊ þ̄ iꝛ geꝛýne on ðýſſe eaꝛman ꝓoꝛꝛýngoðan ðeoðe:. Eala micel maꝛon maneꝛa gýt heꝛ to eacan ⁊ eaðe beðencan ðæꝛ þe an man ne mihte on hꝛæðingе [4 ꝓullice] aꝛmeaꝛgan hu eaꝛmlice hit geꝛaꝛen iꝛ nu eal le hꝛile piðe gýnð ðaꝛ ðeoðe. ⁊ ſmeaꝛe huꝛu geoꝛne gehꝛa hine ſýlfne. ⁊ ðæꝛ na ne 5 latiꝛe ealleꝛ to lanꝛe:. Ac nu on Loðeꝛ naman. uton ðon ſpa uꝛ neoð iꝛ. beoꝛꝛan uꝛ ſýlfum ſpa pe geoꝛnoꝛt maꝛon. þe læꝛ pe æt ꝛæðeꝛe ealle ꝓoꝛꝛeoꝛðan:.

XXI. An ðeoðꝛita pæꝛ on Bꝛýtta tiðum. Lilbaꝛ hatte. ſe appat be heoꝛa miꝛðæðum. hu hý mið heoꝛa ſýnnum ſpa openlice ſpýþe Loð ꝛeꝛꝛæmeðan. þ̄ he let æt nýhꝛtan Engla heꝛe heoꝛa eaꝛð geꝛinnan. ⁊ Bꝛýtta ðuꝛge ðe ꝓoꝛðon mið ealle. and þ̄ pæꝛ geꝛoꝛðen ðeꝛ þe he ꝛæðe [6 ðuꝛh ꝛelæꝛeðꝛa neꝛolbꝛýce ⁊ ðuꝛh læꝛeðꝛa lahbꝛýce.] ðuꝛh ꝛicꝛa neaꝛlac ⁊ ðuꝛh ꝛitꝛunge poh ꝛeꝛtꝛeona. ðuꝛh leoðe unlaꝛa ⁊ ðuꝛh pohðomaꝛ. ðuꝛh biꝛcopa aꝛolcenneꝛꝛe [7 ⁊ unꝛnotoꝛneꝛꝛe.] ⁊ ðuꝛh lýðꝛe ýꝛhðe Loðeꝛ býðela. þe ꝛoðeꝛ ꝛeꝛꝛuꝛeðan ealleꝛ to ꝛelome. ⁊ clumeðan mið ceaꝛlum þæꝛ hý ꝛcolðan clýꝛian. ðuꝛh ꝓulne eac ꝓolceꝛ ꝛælꝛan ⁊ ðuꝛh oꝛeꝛꝛýlla ⁊ mæniꝛgꝛealðe ſynna heoꝛa eaꝛð hý ꝓoꝛꝛoꝛhtan ⁊ ꝛelꝛe hý ꝓoꝛꝛunðan:.

XXII. Ac 8 putan ðon ſpa uꝛ ðeaꝛꝛ iꝛ. paꝛnian uꝛ be ſpilcan; And ꝛoð iꝛ þ̄ ic ꝛecge. pýꝛꝛan ðæða pe pitan mið Enꝛlum [9 ſume ꝛeꝛoꝛðene] þonne pe mið Bꝛittan ahꝛaꝛ ꝛehýꝛðan. ⁊ þý uꝛ iꝛ ðeaꝛꝛ micel þ̄ pe uꝛ be ðencan ⁊ pið Loð ſýlꝛne ðinꝛian ꝛeoꝛne:. And utan ðon ſpa uꝛ ðeaꝛꝛ iꝛ. ꝛebuꝛan to ꝓihte. ⁊ be ſuman ðæle unꝓiht [10 aꝛcunian ⁊] ꝓoꝛlætan. ⁊ betan ſpiðe ꝛeoꝛne þæt pe æꝛ bꝛæcan:. And utan Loð luꝛian ⁊ Loðeꝛ laꝛum ꝛýlꝛean ⁊ ꝛelæꝛtan ſpýðe ꝛeoꝛne þ̄ þæt pe behetan þa pe ꝓulluht unðeꝛꝛenꝛon. 11 oððon ða þe æt ꝓulluhte upe ꝓoꝛeꝛpecan pæꝛon:. And utan poꝛð ⁊ peoꝛc ꝓihtlice ꝛaðian.

riis. proditores etiam dominorum, notique Apoſtatæ, ac manifeſti; ad hæc perjuriæ, & homicidia atque ſicarii. violatores etiam ordinum ſacrorum, & adulteri; imo inceſtu, variiſque impudicitiis profligatiſſimi. dantur etiam lupinaria, & infantium neces, multæque *a* meretrices, fœdæ, ac adulteræ. Sagæ porro, & Veneficæ, prædones direptoreſque, & graſſatores publici. & fures & latrones, & mendici & mendaces. & breviſſime ut dicam, ſcelera atque flagitia, quæ enumerari nunquam poſſunt, omnia.

Atque harum rerum, è nobis ne unum quenquam pudeat omnino. nos vero pudet vehementer, libris pulchre admonitos ſtatim incipere poenitentiam. quod in hac gente miſera, peccatrice, apertum eſt & vulgatum. Atque hei mihi! multa his ſunt annumeranda, & revocanda in memoriam, quæ ſinguli vix unquam poſſint legendo plenè inveſtigare. Quanta ſcilicet infortunia, ac miſeriæ univerſam gentem quotidie vexant, & perturbant. ac diligenter unuſquiſque ſemet examinet, nec iſtud nimium diu procraſtinet. ſed in nomine Dei agamus illud quod nobis eſt maximopere neceſſarium, quam diligentiſſime poſſimus, caveamus nobiſmetipſis, ne una omnes pereamus.

Temporibus Britannorum, doctus quidam erat atque ſapiens, cui nomen Gildas; qui res eorum male geſtas ſcriptis ſuis commemoravit. Eoſdem nempe peccatis ſuis Deum tam aperte graviterque laceſſiſſe, ut Anglorum exercitum tandem permitteret victorem terra potiri: Britannorum autem virtutem atque gloriam expugnare, & prorſus extinguere. Factum eſt autem id, quod ipſe prius monuerat, fracta regula doctiorum, & laicorum violata lege. ob divitum rapinas, & uſurarum injuſtarum cupiditatem; propter leges Gentis iniquas, & iniqua judicia; propter Epiſcoporum deſidiam, & imprudentiam; & nunciorum Dei laborem ingratum, qui veritatem prorſus occultarant, & muſſitaverunt faucibus, ubi vehementius eſſet inclamandum; propter populi luxum conſummatum; propter crapulam & ingluviem, variaque ac multiplicia peccata; patriam ſuam amiſerunt, ipſi autem omnes perierunt.

Agite vero, quod opus eſt nobis perficiamus, hujuſce modi commonefacti ſimus exemplis, veritatem enim ego plane enuntio; deteriora quædam flagitia Anglis fuiſſe nota, & perpetrata, quam Britannis olim fuiſſent unquam audita. Quamobrem nobis eſt id ſummopere neceſſarium, hæc ut animo nobiſcum iterum iterumque reputemus. & Deum nobis ut conciliemus. Agite ergo jam fiat quod nobis eſt perneceſſarium, ad juſtitiam noſmet convertamus, & nefas aliquo ſaltem modo devitemus relinquamuſque. reſarciamus autem illud ſedulo quod perfregimus. Agite porro, amemus Deum, & legibus divinis obſequamur, iſtud etiam omni diligentia perficiamus, quod bapti-

---

1 Deeſt *Hatt.* 2 pælcepian *Hatt.* 3 deeſt *Hatt.* 4 deeſt *Ben.* 5 ꝛelatiꝛe *Ben.* 6 deeſt *Hatt.* 7 deeſt *Hatt.* 8 utan *Hatt.* 9 deeſt *Hatt.* 10 deeſt *Ben.* 11 oððe *Ben.*

a LL. *Æthel. Concil. Ænham.* ut ſagæ incantatores & egregiæ meretrices exulant pag. 515. Furta autem & Latrocinia omnia funditus abſiſtant. pag. 528.

and uſe inȝeðanc clænſian ȝeoſne. ȝ að ȝ [1]þeo þæſlice healdan. ȝ ſume ȝetynſðe habban uſ betpeonan. butan uncpæſtan:. And uton ȝelome unbeſtandan ðone miclan dom þe pe ealle to ſculon. ȝ beoſȝan uſ ȝeoſne pið þone peallendā bryne helle piteſ. ȝ ȝecaſnia uſ ða mæſða ȝ ða myrhta þe God hæfþ ȝeȝearroð ðā þe hiſ pillan on poſolde ȝefyſcaðˑ:*

zandi, profeſſi ſumus olim atque polliciti. ſive id quod ſponſores noſtri pro nobis baptizandis ſuſceperunt. Agite jam tandem dicta atque facta rite inſtituamus. cogitationes vero diligenter noſtras expurgemus. jusjurandum etiam & pactum caute ſemper conſervemus, & fidem aliquam inter noſmetipſos amota omni fraude tueamur, Agite nunc demum ſupremum iſtud judicium, ad quod perventuri ſumus omnes, ſæpiſſimè in mentem revocemus, nobiſmet vero caveamus ab luctuoſo iſto infernæ pœnæ incendio; comparemus autem nobis gloriam & beatitudinem, quas repoſuit iis Deus, qui in mundo illius voluntati obſequuntur.

GOD URE HELPE. AMEN. DEUS NOS ADJUVET. AMEN.

† Præcipui articuli Sermonis ad Anglos habiti ab Lupo Epiſcopo.

I. Hujus univerſitatis finem inſtare docuit, quoniam peccatum exuberat; idque ita prædictum in S. Scripturis, ante adventum Antichriſti futurum, eaque mala oſtenſa palam quatuor annis ante Ethelredi Regis obitum.

II. Gentes cum Chriſtianis conferens, eas antetulit, planeque oſtendit quod in illo impio divino cultu falſaque religione, multò ſint juſtiores, ferventiores, & obſervantiores quàm Chriſtiani, quorum vita indies fit ſceleratior. Nam Eccleſiæ vaſtantur, ſanctitas è vita tollitur, ordo clericalis ludibrio habetur & contemptui, viduitas ad ſecundas nuptias adigitur invita, imo plebs proditorie è regno ſumpto pretio venumdatur, infantes ab ipſis incunabulis ad miſeram ſervitutem ſumpti, & redacti ſunt, omniſque benignitas & eleemoſyna periit, ipſi denique liberi avitâ libertate & ingenuitate frui, & in ſervili conditione conſtituti bonis labore ſuo partis uti prohibentur.

III. Aliaque illorum temporum vitia commemorat multa. Parentum, liberorum, conjugum, amicorum, propinquorum, agnatorumque non eſſe Chriſtianis aut hominibus dignam amoris & officii inter ſe retributionem & viciſſitudinem. Clericos, amuſſi regulaque ſuâ arctiore contemptâ, & laicos communi humanâ lege ſpretâ vivere. Quæcunque mala ubique jam eſſe diffuſa atque diſſipata, eaque quæ ad Rempublicam labefactandam atque evertendam ſumma ſunt, Proditionem nempe, atque falſum in ipſos dominos atque heros teſtimonium. Cujus fuit indicium Edwardi Regis ipſis hoſtibus traditio, parentumque ac filiorum impietas, quòd illi liberos hi matres pecuniâ concedebant. Oſtendit ex hac Chriſtianæ vitæ & integritatis deterioratione perveniſſe ad hanc gentem; ignominiam & infamiam; deinde bellum, famem, incendia, homicidium undique gentem delere.

IV. Furtum autem, egeſtatem, peſtem, latrocinia, & rapinas eſſe gentis propria atque inteſtina mala. Quibus præter ſolitum acceſſere divinitus cœli atque aëris intemperies & ſterilitas agrorum.

V. Alia cum his punienda in regno frequentia obtinere oſtendit vitia; perjuria nimirum, mendacia, nec non fœderum atque pignorum fractiones & violationes.

VI. Piratas ipſa divinâ irâ ac vindictâ in hanc gentem prævaluiſſe; ita ut ab iſtis invaſionibus ſæpè decem aut viginti unà mulctatæ conjuges, atque filiæ inſpectantibus parentibus & maritis ſtupratæ; Domini ipſis ſervire coacti. Chriſtiani inſtar pecudum agminibus unà abducti & vinculis copulati in pelagos varios acti; dum ipſi interim eos qui vinculis, infamia, rapinâ, contumeliis ac ſceleribus omnibus ſe male tractabant atque in navigia cogebant, honoribus proſequebantur.

VII. Has omnes dicebat calamitates regno invectas, incenſo numine divino, quia hæc gens multifariam multiſque modis deliquit homicidio, avaritia, gulâ, furto, profuſione, pace ac induciis inſidioſe conſtructis, barbariſmo, proditione atque technis vaferrimis, legum religioniſque contemptu, fraude atque deſertione, propinquorum oppreſſione, ordinum deſpectu, & maculato conjugio, inceſtu atque adulterio; juramenti, fœderis, promiſſi, fidei, jejuniorum atque feriarum crebrâ fractione, mendaciis, orationiſque vanitate. Ineſſe præterea in ordine clericali Apoſtatas & deficientes atque renunciantes fidei; permultos quoque exiſtere inter Laicos, qui ſummo odio Clerum proſequuntur, legemque divinam & Chriſti imperium contemnunt: eorum exemplo qui ex famâ populari magis quàm ex divinâ aut humanâ Lege pendebant, quique ex facinoribus quàm ex rectè geſtis gloriam atque commodum quærunt.

VIII. Ad extremum, pœnitentiam, prioris vitæ emendationem atque novitatem, omniſque malæ vitationem ſuadens peroravit.

---

1 Vebb *Hatt.* * In marginalibus notis huic fermoni ſubjunctis, quoties legitur DEEST HATT. notandum eſt lectori, eas voces, quæ in *Hattoniano deeſſe* notantur, inſertas eſſe in textum hunc ex codice *Hattoniano.* † Hos articulos deſumpſit Cl. *F. Junius* F. F. ex *M. Parkeri* Antiq. Brit. Edit. Hanov. pag. 89.

Cum

Cum Lupi Episcopi Sermone ad Anglos, ob quandam materiæ affinitatem, non malè forte subjungentur quæ, de Variis casibus, ex Hattonianâ *Bibliothecâ deprompsimus; quemadmodum & quæ, Hostili exercitu impressionem in terras nostras faciente, publicè legenda proponit volumen* 248 *Collegii Sancti Benedicti.*

*ÞE MISTLICAN GELIMPAN.

I. Gyf hit gepeorðe þ on ðeodrcype [a] becume healic ungelimp for manna gepyhtan: hefe [b] oððon hungep. byne oððon blodgyte. unpærtm oððon [c] unpedep. opfcpealm oððon mancpealm [d] ðuph fæplice uncoðan. ðonne rece man ða bote a a to Gode rylfum:· Ealna ðinga [e] æfert ga man to rcrifte. ⁊ gebuge man to rihte. ⁊ [f ælc] unriht foplæte. hupu heafodmen ⁊ gehadode men. ⁊ þonne do man rýððan [g geopne] rpa rpa dyde Dauid ⁊ eac mænig oðep. geomerigendum mode clypige mon to Crifte. ⁊ ealfpa [h] Niniuete [i rpa þ folc agylt hæfde] gif man þ gefæde. gold ⁊ [k] glenga alecge man þa hpile. ⁊ ælce pig-pæpna. ⁊ ælce idele penca. ⁊ æghpylce populð raca læte man rtille. ⁊ nime man hæfan [l] ob-þon pyllen to lice. ⁊ fæfte rpyðe geopne. ⁊ ælmerfan dæle:· God ir rpyðe milde:·

II. Niniuete pæpon fopfyngode rpyðe. ac hy dydon rpa heom [m to donne] ðeafp pæf-gependon to rihte fram eallum unrihte. ⁊ [n] fengan on fæften. ⁊ ðingedon geopne geom-rigendum mode [o rið God. ⁊ God ælmihtig þa heom allum gemildode ðuph ðæt rtrange fæften ⁊ behreopringe þe hi dydon.] ⁊ ðæt mæg to byrne:· [p] Utan don eac rpa rpa opt rpa ðær neod fy- [q ealfpa nu ir micel neod opep eal ðirne eaðd.] beode mann rona ðreo-pa daga fæften [r to befenan hlafe. to fealte. ⁊ to genan pyntan. ⁊ to opete. ⁊ hpilum læf. hpilum ma. be ðam ðe reo neod fy.] ⁊ rece gehpa hir rcrift rpyðe [s] geopne. and [t] unrcodum fotum geopne Godef cyrican dæged ⁊ nihtef. ⁊ ga man mid [u] peliquium ut ⁊ mid [x] letanian. ⁊ rceote man ælmerfan be ðæm þe man þonne to ðeafre gefæde. rpa æt heafde peninc. rpa æt heorð peninc. rpa æt [y] rulhgange peninc. rpa æt falðgange pening. rpa gefyfleone hlaf. gæf man ðæt gefæde. æt [z] hreocendum heorðe. rpa elleg hpæt þing-a be ðam þe pitan þonne to ðeafre gefædan [a for ealleg folceg neode.] hpilum peaxge-rcot. hpilum mealt gefcot. hpilum melo gefcot. hpilum ælmeg bæð. and hpilum ðeafrena fotþpeal. ⁊ elleg ælmeg gedal. ⁊ hpilum be teoðunge. hpilum be manneg efenpihte. hpilum be frneot men. hpilum be healf frneon. ⁊ hpilum an. ⁊ hpilum oðeg:·

III. pitan rcylon pædan folce to ðeafre. and [b] racenda gehpilc do rpa hit ðeafr ir on hir mærfefangum. rona rpyðe geopne clypige to Crifte:· To æghpælcne neode man hæfþ on cynicbocum mærran gefette. ⁊ tilige man geopne mid ðam ⁊ mid halgum gebedum a a þonne ðeafr ry:· And þ ir hpene betepe þonne man to piccan ⁊ to pigglepan tilunge rece æt ænigre neode:· And ealle Godeg ðeopar don rpa hit neod ir. mid [c] realmfangum ðingian geopne for ealle ðag ðeode. ⁊ æt [d] ælcum tidfange. aðenedum limum. rumne realm fin-gan. ppecef ⁊ col. ⁊ geopnlice bidðan ape ⁊ miltre ealne ðyrre ðeode:· And Godeg ðeaf-fan. myngie man gelome. þ hy eac to Crifte clypian rpyðe geopne. ⁊ anfældlice gebiddan for ða þe heom on Godeg eft ælmerran ryllan. ⁊ for ealle ðag ðeode ðingian hy geopne:·

IV. And ælcef manneg ðeopetlingag ealle ða ðry dagar. þe þ fæften aboden ry. [e ælcef] peoncef beon [f] gefreode pið cynicrocne ⁊ pið ðam þe hy ðæt fæften þe lurtlicor [g] ge-fæften ⁊ pyncen heom rylfum [h] þ þ hy pillen. ⁊ clypien to Crifte eac rpyðe geopne:· And gyf hi ðonne ðæt fæften nihtlice ne [i] gefæftan. ðolian [k hi] ðæne hyde. oððon hyð-gyldag:· And gyf frigman rpa fpæc ry þ he ðæt fæften [l] abnece. oððon hir ælmerran nihtlice [m] ne gelærte rpa rpa hit gelagod ry. [n] gebete þæt rpa rcipe pitan rylfe geceoran. [o rpa þ oðre manega beon gertypde be ðam.] [p] oððon þur gyf hit beon mæge. bonda mid ðrittiga penigan. þegen mid xxx rcyll. gyf man rpa gepæde. and rpa hpar rpa þ feoh upapire. dæle man on Godeg eft æghpylcne penig:· And manna gehpylc dæle on Godeg eft geopne Godeg ðeafum [q] ðæne rylfan mete ðe he polde bpucan. gif him ðæt fæften rpa geboden næpe:· And hupu ir mæft ðeafr þ man fram unrihte gebuge to rihte ⁊ yfeleg gerpice ⁊ Godeg lage healde ⁊ godcunde lare gyme rpyðe geopne ⁊ rihtlice gelærte call þ man behate on Godeg eft to donne:· GOD US GEHEALDE:·

---

*ÞE MISLICUM GELIMPUM *Ben.* & *Hatt.* *a* cume *Ben.* & *Cott.* *b* oððe *Ben.* & *Cott.* paſſim. *c* anpideg *Ben.* ungelimp-lice gepideru *Cott.* *d* oððe fæplic coða. oð-ðe fæplic deað. *Cott.* *e* æfroft *Ben.* *f Cott.* *g Cott.* *h* Niniuite *Ben.* & *Cott.* *i Cott.* *k* glæn-ca *Ben.* *l* ⁊ *Ben.* & *Cott.* *m Cott.* *n* fæftan ðrý dagar on ann. *Cott.* *o Cott.* *p* Uton *Ben.* & *Cott.* *q Cott.* *r Cott.* *s* geopnlice *Ben.* *t* unrceodum *Cott.* *u* haligdome *Cott.* *x* halig pæterne *Cott.* *y* rulh pænig oððe pænigef pupþ *Ben.* *z* peocendum *Ben.* & *Cott.* *a Cott.* *b* mærrepreoprta *Cott.* *c* realmfang *Cott.* fan-gum *Ben.* *d* æghpilcum tidfangum *Ben.* & *Cott.* *e Cott.* *f* frigge *Cott.* *g* gefæftan ⁊ pyncan *Ben.* & *Cott.* *h* rpa hpæt rpa hi pillan. ⁊ clypian *Ben.* & *Cott.* *i* healdan *Cott.* *k Cott.* *l* todpiece oððe *Cott.* *m* na *Cott.* *n* bete þ rpa re rcip þ ⁊ ealle rcippitan nihtlicor ðeman *Cott.* *o Cott.* *p* oððe *B.* & *C.* *q* ðone *Ben.*

Hattonianum *hunc de Variis caſibus tractatulum contulimus cum ſupra memorato volumine collegii Sancti Benedicti; nec non cum Cottoniano MS. qui inſcribitur* TIBERIUS. A. 3. *Ac minime quidem videntur omittenda quæ codex ille Cottonianus in fine opuſculi addit.*

V. Na ꝛiꝛ nan ꝛehaboð man to þam ðýꝛꝛtiꝛ. ꝥ he æꝛꝛe liꝛe æniꝛan men ðiꝛ ꝛæꝛten to abꝛecenne. ⁊ ꝛiꝛ hit æniꝛ manneð. þonne mæiꝛ he penan him ꝛýlꝛan ꝥ him Loðeꝛ ꝛþama ꝛullice on becume:· Uton niman uꝛ nu ealle býꝛne be Saule ðam cýninᵹe. ðe Loð hine ꝛende into anum leoðꝛcýꝛe. ⁊ ꝛceolde eall ꝛoꝛðon ðæt on ðam eaꝛde pæꝛe. þa buðon hiꝛ pitan eallan ðam ꝛolce ðꝛeoꝛa daᵹa ꝛæꝛten. ꝥ hi ꝛiᵹe moꝛtan habban æt Loðe oꝛeꝛ heꝛa ꝛeondon:· Ða nýꝛte na Ionathaꝛ ðæꝛ cinᵹeꝛ ꝛunu ꝥ hit ꝛꝛa ᵹeboden pæꝛ eallan ðam ꝛolce. ah abýꝛiᵹde þa on ðam landе aneꝛ ðꝛopan huniᵹeꝛ. ⁊ þa ðuꝛh ðýꝛne ᵹýlt na mihte næꝛꝛe ꝥ Iꝛꝛaeliꝛce ꝛolc habban ꝛiᵹe oꝛeꝛ heoꝛa ꝛeondan. ah peaꝛð ꝛeala ðuꝛenda manna oꝛꝛlaᵹen oꝛ Sauleꝛ ꝛolce ðuꝛh ðiꝛne ýlcan ᵹilt:· Nu maᵹon pe ealle niman ꝛþiþe ꝛoðe býꝛne be ðýꝛan ýlcan ⁊ be maneᵹan oðꝛum ðinᵹum. þe men noldan Loðeꝛ beboda healdan ꝛꝛa ꝛꝛa hi ꝛcoldan ⁊ ꝛꝛa ꝛꝛa heom ᵹeboden pæꝛ ꝛþam heoꝛa laneope. ꝥ ꝛeala ðuꝛenda ꝛoꝛꝛýnðað oꝛ ðuꝛh aneꝛ manneꝛ ᵹilt. þonne hiꝛ bið ᵹeboden ꝛæꝛteꝛ ꝛoꝛealleꝛ ꝛolceꝛ neode. ⁊ ꝛum man hit þonne tobꝛýcð ðuꝛh hiꝛ ᵹiꝛeꝛneꝛꝛe. þonne hæꝛð eall ꝛolc. ꝛe ꝛcýldiᵹa ⁊ ꝛe unꝛcýldiᵹa micele ꝛþaðe æt Loðe ðuꝛh hiꝛ ænne ᵹilt. þe he nolde healdan þa ðinᵹ þe heam ꝛoꝛ ꝛolceꝛ neode ᵹeboden pæꝛ:· Ac uton pe nu ᵹecýnnan to Lniꝛte mið inpeꝛnde heoꝛtan. ⁊ heonan ꝛoꝛð ælceꝛ ýꝛeleꝛ ᵹeꝛꝛican ⁊ ꝛihtlæcan uꝛ ꝛýlꝛe on eallan ðinᵹan ðæꝛ þe pe don maᵹon. ⁊ biddan Loð ælmihtiᵹ ꝥ he uꝛ ᵹemiltꝛiᵹe æt eallum uꝛum ꝛennan. ⁊ ꝥ he uꝛ ahꝛæddе oꝛ ðæꝛe miclan ancꝛumneꝛꝛe þe pe nu on ꝛýndon:· Dꝛihten hlaꝛoꝛd Lniꝛt alýꝛ uꝛ ealle ðuꝛh ðine micclan milðheoꝛtneꝛꝛe. ⁊ ꝥ pe moton ðinne pillan ᵹepýꝛcan æꝛ pe oꝛ ðiꝛan liꝛe ᵹeꝛitan:· Haliᵹ Dꝛihten ᵹemiltꝛie uꝛ eallan:· AMEN:·

ÐIS MAN LEREDDE ÐA SE MILELE HERE LOM TO LANDE:·

Ealle pe beðuꝛꝛan ꝥ pe ᵹeoꝛnlice eaꝛnian ꝥ pe Loðeꝛ miltꝛe ⁊ hiꝛ milðheoꝛtneꝛꝛe habban moton. ⁊ ꝥ pe ðuꝛh hiꝛ ꝛultum maᵹon ꝛeondum piðꝛtanðan:· Nu pille pe ꝥ eall ꝛolc † —— to ᵹemænliᵹe ðæðbote ðniᵹ daᵹaꝛ be hlaꝛe ⁊ pýꝛtum ⁊ pæteꝛe. ꝥ iꝛ on monandæᵹ. ⁊ on tiꝛeꝛdæᵹ. ⁊ on poðneꝛdæᵹe æꝛ Michaeleꝛ mæꝛꝛan. ⁊ cume manna ᵹehpilc bæneꝛot to ciꝛcan buton ᵹolde ⁊ ᵹlænᵹum. ⁊ ᵹa man to ꝛcniꝛte. ⁊ ᵹan ealle ut mið haliᵹdome. ⁊ clýꝛian inpeaꝛdꝛe heoꝛtan ᵹeoꝛne to Lniꝛte. ⁊ ꝛceote man æᵹhpilce hiðepæniᵹ oððe pæniᵹeꝛ peoꝛð. ⁊ ᵹebꝛinᵹe man ꝥ to cýꝛican. ⁊ ꝛýððan on ðneo dæle be *Lniꝛteꝛ ⁊ be tuneꝛ ᵹeneꝛan ᵹeꝛitneꝛꝛe:· Anð ᵹiꝛ hꝛa ðiꝛ ne ᵹelæꝛte. þonne ᵹebete he ꝥ ꝛꝛa ꝛꝛa hit ᵹelaᵹoð iꝛ. bunda mið xxx pen̄. ðnæl mið hiꝛ hýðe. þeᵹn mið xxx ꝛcill. Anð ꝛꝛa hꝛaꝛ ꝥ ꝛeoh upaꝛiꝛe. dæle man on Loðeꝛ eꝛt æᵹhpilcne pæniᵹ. ⁊ ealꝛꝛa ðone mete þe ᵹehꝛa bꝛucan polde ᵹiꝛ him ꝥ ꝛæꝛten ꝛꝛa ᵹeboden næꝛe:· Deale mon on Loðeꝛ eꝛt ᵹeoꝛne æꝛteꝛ ðam ꝛæꝛtene eallum ðeaꝛꝛiᵹendum mannum ⁊ bedꝛiðan ⁊ ꝛꝛa ᵹebꝛocedum mannum þe ꝛꝛa ꝛæꝛtan ne maᵹon. oððe hiꝛ hlaꝛoꝛd ꝛoꝛ hine. buton he ꝛylꝛ hæbbe. ⁊ heoꝛod men teoðian. ⁊ ðeoꝛ men þa ðꝛiᵹ daᵹaꝛ beon peoꝛceꝛ ᵹeꝛꝛneoðe. pið ciꝛicꝛocne. anð pið ðam þe hi ꝥ ꝛæꝛten þe luꝛtliᵹoꝛ ᵹeꝛæꝛtan:· Anð on on ᵹehpýlcan mýnꝛtꝛe ꝛinᵹe eal ᵹeꝛæpnæðen æt ᵹæðeꝛe heoꝛa ꝛaltеꝛe þa ðꝛý daᵹaꝛ. ⁊ ælc mæꝛꝛepꝑ mæꝛꝛiᵹe ꝛoꝛ uꝛne hlaꝛoꝛd ⁊ ꝛoꝛ ealle hiꝛ ðeoðe. ⁊ ðaꝛ to eacan mæꝛꝛiᵹe man æᵹhpýlce dæᵹe on ælcan mýnꝛtꝛe ane mæꝛꝛan ꝛýndeplice ꝛoꝛ ðaꝛe neode þe uꝛ nu on handa ꝛtent. oð ꝥ hit beteꝛe puꝛde. ⁊ æt ælcan tiðꝛanᵹe eall hiꝛeð aþenedum limum ætꝛoꝛan Loðeꝛ peoꝛoðe ꝛinᵹe ðone ꝛealm Domine quid multiplicati ꝛunt. ⁊ pꝛecеꝛ ⁊ collꝛ. ⁊ ealle ᵹemænelice ᵹehade ⁊ læpede buᵹan to Loðe ᵹeoꝛne ⁊ ᵹeeaꝛnian hiꝛ milðꝛe· ⁊ æᵹhpýlce ᵹeaꝛe heononꝛoꝛð ᵹelæꝛte man Loðeꝛ ᵹeꝛihta huꝛu ꝛihtlice. pið ðam þe uꝛ Loð ælmihtiᵹ ᵹemiltꝛiᵹe anð uꝛ ᵹeunne ꝥ þe uꝛe ꝛýnð oꝛeꝛꝛinnan motan:·

LOD URE HELPE. AMEN.

Quinetiam, SHOWERE, quemadmodum è terræ fodinis eruuntur, quæ in iis natæ deliteſcebant, maximi pretii gemmæ, ex quibus levigatis, & ordine diſpoſitis, quæ omnes non delectant tantum, ſed in ſui admirationem convertunt, ornamenta concinnantur: ſic è MSS. Saxonicis, imo ex iis non raro, quæ in nulla fere ratione habentur, effodi, ſi dicam, multa præclara, multa pretioſa poſſunt, quæ à gnaro homine ſua de rubigine terſa, & in librum compoſita, docti quidem, ut ego judico, quibus vetuſtas placet, univerſi, non modo cum voluptate, ſed cum admiratione perlecturi ſunt.

Talem librum, qui tanquam *Cento*, ex variis & diverſi coloris pannis conſuendus eſt, quiſquis *Saxonicos* MSS. verſavit, SHOWERE, non poteſt non deſiderare, quippe quod pretioſa multa

† Hoc in loco videtur ꝛæꝛte, aut ſimile quid, inſerendum. * Forte legendum ꝛcniꝛteꝛ.

frag-

fragmenta, tractatuli, rerumque descriptiones *Saxonice* scriptæ, nisi in tali libro collectæ in lucem proferantur, æternis tenebris damnabuntur. Tali ergo libro quemadmodum opus esse dico, SHOWERE: sic operæ pretium me facturum spero, si excerpta quædam *Saxonica* hic exhibuero, ex quibus cum multis id genus aliis contexendum eum esse censeo.

Id genus esse duco fragmentum illud *gromaticum*, quo quis geodætes *Anglo-Saxonicus*, ACRARUM, HIDARUM, & FURLANGARUM dimensiones in usum colonorum descripsit in cod. *Cott.* qui inscribitur, *Otho*, B. II. fol. 350. b.

To anes æceres bræde on healfstillinge. ⁊ to þæse þæse gebinnead xvi. hida. gif ælc hid bið be anum men gemannod þonne mæg man gerettan ælce gyrde mid feoper mannum: Đonne gebýrned to tpentigan gyrdan on healfstillinge hundeahta hida. ⁊ to þam fuflange gebýrgead oþer healf hund hida. ⁊ x. hida be þam ýlcan getæle þe ic here bebuxan tealde: to tpam fuflangum gebýrad xx. hida. ⁊ þreo hund hida: To þrim fuflangum hundeahtig hida. ⁊ cccc. hida: Đonne gebýrigead to IIII. fuflangum xl. hida. ⁊ vi hund hida: To fif fuflangum gebýrned ymbeganger eahta hunda hida on healfstýllinge: To six fuflangum gebýrned rextig hida. ⁊ nigan hund hida: To vii. fuflangum xx. hida. ⁊ xi hund hida: To eahta fuflangum ymbeganger healfstýllinge hund eahtig hida. ⁊ xii hund hida: To xi. fuflangum gebýrned. lx. hida. ⁊ xvii hund hida: To xii. fuflangum ymbeganger healfstýllinge gebýrned xx. hida. ⁊ nigantýne hund hida: Gif ymbegange mapa bið. þonne mæg man eaþe þone oferheacan geþencan of ðirre tale, forþon ealnig to anum fuflange gebýrned sixtig manna. ⁊ c. þon bið ælc gyrd mid feoper mannum geret:

Id genus etiam sunt, quæ ad explicandam rem NUMMARIAM *Anglo-Saxonum* conducunt, & ad illam rite intelligendam conferunt. Vocabula autem quibus rem *nummariam* denotabant *Anglo-Saxones*, vel sunt quibus *monetam percussam*, vel quibus certas *pecuniæ summulas*, seu auri argentive quid, certo quodam pondere aut valore constans, indicabant. Monetæ percussæ argenteæ unum, ut videtur, apud eos genus fuit, nempe argenteus ille nummus, quem penning, pennig, penninc, & cum simplici N. pening, penig, peninc, penic, & peneg, vocabant. Penning autem, qui à nobis PENNINGUS Latino-barbare nuncupabitur, cusum nummulum argenteum, quem hodie dicimus **a threepence**, i. e. tres denarios *Esterlingos*, quod trutina probat, pondere, & valore æquabat. Quinque *penningi* pecuniæ argenteæ summulam, quam ænne scyllig, i. e. *unum scyllingum*; & triginta *penningi*, summulam pecuniæ argenteæ, quam ænne Mancus, vel ænne Manc, i.e. *unum* [a] *Mancusam* vocabant, constituebant. Hæc, auctore *Ælfrico*, SHOWERE, qui in Grammaticæ suæ *Saxonicæ* fine sic scribit: Libra on leden is pund on Englisc. [b] fif peneg[a]r gemacia[ð] ænne scyllig. ⁊ þritti[g] [c] peneg[a] ænne Mancus: Quemadmodum ergo *unus penningus* Anglo-*Saxonum*, tres nostros continebat: Sic unus *scyllingus* eorum ex quinque *penningis* constans, quindecim nostros *penningos* complectebatur, unumque *Scyllingum* nostrum quinta parte excedebat. Mancusa pariter argentea, quæ xxx penningos tales continebat, nonaginta nostros valebat penningos, seu tres excusos patriæ nostræ nummos argenteos, quos vocamus **halfcrowns**. *Mancusa* vero, vel *Marca* auri decies valebat *Mancusam* argenti, secundum valorem quo aurum argentum superabat apud *Græcos* & *Romanos*.

Dimidium *peningi* apud *Anglo-Saxones* vocabatur helfling, ut videtur ex *Lucæ* cap. XII. 6. Ne becýpa[ð] hi fif spearpan to helfling, *nonne quinque passerculi veneunt minutis assibus duobus*? Quadrans autem *peningi* dicebatur feorðling: ut videtur ex *Matth.* cap. v. 26. æs þu agylde þone ýtemestan feorðling, *usque dum reddideris ultimum quadrantem.* & *Luc.* XXI. 2. þa gesah he eapme pudepan brinan tpegen feorðlinga, *vidit autem viduam quandam pauperem mittentem æra minuta duo.*

Erant in usu etiam apud *Anglo-Saxones* æreæ monetæ percussæ, eæque valde minutæ, quas STYCAS vocabant, quarum una semiquadrantem; quadrantem duæ; quatuor helflingum; & octo denarium eorum argenteum, seu *peningum* valebant. Hoc constare videtur ex *Marci* cap. XII. 42. ða com an eapme pudupe. ⁊ peapp tpegen stycas. þ is feorðung peninges. *& venit quædam vidua pauper, misitque minuta duo, quod est quadrans.* Quemadmodum enim denarium Romanum [d] per suum *penning*; sic dimidium ejus sive semissem, per suum helfling; quadrantem per suum feorðling; & minuta æra, quorum certus quidam numerus denarium valebat apud *Romanos*, in transferendis evangeliis per *stycas* suas reddebant. Præterea notandum est, SHOWERE, inter penningos *Saxonicos*, & penningorum fragmenta, scilicet penningorum partes dimidias, & quartas, non raro reperiri, quod ita erat comparatus, sive is fusus, sive excusus fuit

---

a Vel *unam marcam*. Mearc enim, seu Marc, apud *Anglo-Saxones* idem argenti pondus, ac Mancus, significabat. *b* Ita non solum liber excusus, sed MSS. nempe is, quem penes me habeo, & ille bibl. Coll. *D. Joh. Bapt.* apud *Oxonienses*. Hoc observatum à Lectore velim, quippe quod sunt, qui contendunt *Scillingum* Anglo-Sax. ex quatuor *penningis* constitisse. *c* Lege peneg[a]r. *d Matth.* XX. 2. gepodenne gecpydpædenne þam pynhtum. he realde ælcon ænne penig pið hir dæges peorce, *conventione autem facta cum operariis*, &c.

penningus argenteus *Anglo-Saxonum*, ut ipſe in ſemiſſes, & ſemiſſes ipſius dein in quadrantes facile diſcindi, aut diſrumpi poſſent.

Merciæ Saxones etiam pecuniam argenteam per ſummulas numerabant, quas ſceata vel ſceatas vocabant. *Textus Roffenſis* fol. 38. b. Leoplef pefgylb if Myrcnalage cc. ſcill. Degenef fefgylb if six ſpa micel. þ byð xii. hundred ſcill. Ðonne bið cyningef anfealb fefgild six þegena fefgild be Myrcnalage þ if xxx ðuſend ſceata. þ bið ealler cxx punda. ſpa micel if þæf fefgylbef on. ⁊ fop þam cynebome gebyrað oðef ſpilc to bote on cynegylde. Se pef gebyrað magum. ⁊ ſe cynebot þam Leodum. Quæ ſic à [a] *Johanne Bromton* reddunt: Ceorles Weregildum *eſt in Mercenorum laga* C. C. S. Thayni Weregildum *eſt Sexies tantum, id eſt, duodecies* C. S. *Regis ſimplum* Weregildum *eſt Sex* Thaynorum Weregildum *in Mercenorum laga, hoc eſt* xxx *millia Sceata, id eſt totaliter* cxx.l. *Tantum eſt de* Weregildo, *ſed pro dignitate regni debet addi tantundem in* Cynegilde. *Ipſam* Weram *debent habere* [b] Parentes *ejus, & regni emendationem ipſius terræ populus.* In *Lambardi* vero *Archæonomiâ*, hæc Æthelſtani R. lex ſic ſe habet: Leoplef pefegylb on Mercnalanb bið cc. ſcill. þegnef ſyxfealb þam þ if m.cc. ſcill. Cyngef anfealb pefegild bið ſyx m. ðegna pefegildа. þ if þryttig ſceataf. ⁊ ſpa micel bið ſe pefegylb:. Ac fop þæf picef cynebote bið to þirum genumen eft ſpa micel on Cynegild:. Ðam pefe habbaþ ða mægaf. ⁊ ðam Cynebot ſe land Leod; *Ruſticum Mercii* cc. *ſolidis æſtimant. Thanum autem, cujus æſtimatio ſexies major, mille & ducentis ſolidis æſtimant. Regis æſtimatio ſimplex, ſex millium Thunorum æſtimationi æqua eſt*, i. e. triginta ſceatis. *Tanta eſt regis æſtimatio. Cui etiam tantundem mulctæ, vel compenſationis nomine addi debet, quo regnum ſatisfactionem recipiat. Occiſi regis æſtimationem, ſeu pretium cognati ejus habeant. Mulctam autem populus habere debet.*

Maxime inter ſe diſcrepant hujus Æthelſtani legis duæ iſtæ lectiones, ſc. *Textus Roffenſis* illa, quam [c] firmat verſio *Bromtoni*, atque altera codicis quem ſecutus eſt *Lambardus*. Secundum *illam* ſceat, vel ſceata fuit ſummula ſolido *Saxonico* multo minor, ſcilicet decem *ſticarum*, ſeu *peningi* cum quadrante ſummula, quæ eſt *ſcillingi* quarta pars, ut ſupputando conſtat. Secundum *hanc* vero, quam rejiciendam eſſe judico, ingens argenti ſumma fuit, nempe cc.xl. mille *Scyllingorum*, qui faciunt monetæ *Anglo-Saxonicæ* quater mille libras, quas *pundas* vocabant. Rejiciendam (inquam) judico codicis, quem *Lambardus* eſt ſecutus, Lectionem, quod errore librarii m. nota numeralis *Saxonici* ſuſpenð ſcriptum eſſe videtur ante þegna, quod inter þpittig, & ſceataf ab eo erat ſcribendum. Hanc Conjecturam noſtram, qua vera loci lectio, legiſque verus etiam ſenſus reſtituitur, ſuſtentat verſio *Latino-barbara* Cod. ms. *Cott.* qui inſcribitur, *Titus*, A. 27. his in verbis: *Ceorles Weregildum eſt in Myrcenorum laga* cc. *ſol. Taini Weregildum eſt ſexies tantum.* i. e. *duodecies* c. *ſol. Regis ſimplum Weregildum eſt* vi.m. *Tainorum Weregildum eſt in Myrcenorum Laga, hoc eſt*, xxx Milia Sceatta. *i. e.* Totaliter cxx Libræ. *Tantum eſt de Weregildo*, &c. In qua quidem verſione verba iſta, *hoc eſt*, xxx *milia Sceatta*, i. e. *totaliter* cxx *libræ*, exacte reſpondent *Saxonicis* iſtis *Textus Roffenſis*, þ if xxx ðuſend ſceata. þ bið ealler cxx. punda:.

Ðpimſa etiam ſummulæ genus eſt, qua Orientales, Auſtrales, & Occidentales *Angliæ Saxones* in numerandis ſuis pecuniis utebantur. De hac etiam in Lege Æthelſtani R. Be pefum:. Ðæf cyningef pefegylb ſie mid Engla cynne on folcpiht ðpittig ſuſend ðpimſa. ⁊ ðæſa xv.m. ſien ðæf pefef. ⁊ oðſa xv.m. ðæf cynebomef:. Se pæſe belimpaþ to þam mægþe. ⁊ þ cynebot to þam Landleod:. Quæ ſic vertuntur in cod. ms. *Cott. Claudius*, D. 2. *Regis Weregildus eſt cum Anglis in publico recto tringinta millia thrimſa.* [d] *id trium quindecim milia ſunt de wera, & quindecim milia cynedomes.* i. e. *regiæ dignitatis. Ipſum natalis ejus pretium pertinet cognationi. & Kynebot ipſius terræ nationi.* In ms. autem *Cott. Titus*, A. 27. tranſferuntur his in verbis: *Regis Weregildum eſt cum Anglis in jure publico* xxx. *milia* þrimſa. [e] i. e. *trium* xv *milia ſunt de were. & quindecim milia cynedomas.* i. e. *regiæ cenſuræ. Ipſum natalis ejus pretium pertinet cognationi. & cynebot ipſius terræ nationi.*

Sic legem *Æthelſtani*, Showere, tranſtulerunt *Anglo-Normanni*, *Saxonicæ* linguæ & antiquitatis fere prorſus ignari, quæ tamen ſic verti debet: *Apud Anglos communi jure rex triginta mille Thrimſis æſtimatur, quarum quindecim millia regii capitis pretium ſunt, & quindecim millia, quibus regno ſatisfiat, mulctæ nomine ſolvenda ſunt. Regii capitis pretium ejus cognatorum eſt, mulcta vero populi Anglicani.*

De Thrimſa autem ſic *Lambardus*: *Thriſma* à ðpeo, *quod* tria *ſonat efficium. Eſt igitur Thrimſa trium Solidorum nummus.* Thrimſa vero, Showere, non à ðpeo, ſed à Tremissis, ut

---

a X. Script. col. 846. & *Spelman*, concil. Vol. I. pag. 406. *b* Gallice *parents*. i.e. *agnati, cognati*, ſanguine propinqui. *c* Textus *Roffenſis* lectionem etiam corroborat verſio cod. ms. *Cott. Claudius*, D. 2. *Cheorles Weregildum eſt in Mercenorum Laga* cc. *ſolid. Thaini Weregildum* [*ſexies*] *tantum*, i. e. *duodecim hunshillinges. Regis ſimplum Weregildum eſt ſex Thainorum Weregildum in Mytenorum Laga. hoc eſt triginta* milia ſceatta. hoc eſt, *totaliter centum viginti libr. Sed pro regni emendatione debet tantundem addi in cenegildo. Ipſam weram debent habere parentes ejus, & regalem emendationem ipſius terræ populus.* *d* Lege *& iſtorum.* *e* Lege *& iſtorum.*

recte

recte *R. Bradijus* noſter, derivandum eſt. *Tremiſſis* autem in legibus antiquis fuit ſumma ſolido minor: ut [a] *Wiſigoth.* 7. Tit. 2. l. 11. *Si quis tintinnabulum involaverit de jumento, vel bove, ſolidum reddat. de vacca tremiſſes duos. De berbicibus tremiſſes ſingulos cogatur exſolvere.* Sic 8. Tit. 3. l. 10. *pro caballis, aut bubus, per ſingula capita ſingulos* ſolidos *reddat, per minora vero capita ſingulos tremiſſes.* Sic *Burgund.* Tit. 4. 3. *pro porco ſol.* 1. *pro ove ſol.* 1. *pro capra tremiſſem. Tremiſſis* ergo non nummus trium ſolidorum, ſed denariorum ſumma fuit ſolido minor, ſcilicet *quatuor* denariorum ſummula, ut conſtat ex Lege *Rip.* XXIII. *de ictu ſervorum: ſed tamen propter pacis ſtudium* tremiſſem, *id eſt*, IIII. den. *componat.* Quemadmodum enim in aſſis *Romani*, qui ex XII unciis conſtabat, tertia pars, *Triens* dicta, quatuor unciarum pondus fuit: ſic, ut ego autumo, *tremiſſis*, qui apud *Germanas* gentes IV. denariorum ſumma erat, tertia pars fuit veteris ſolidi *Germanorum*, quem ex tribus tremiſſibus, vel XII. denariis conſtitiſſe analogiæ ratio jubet credere.

Quamobrem, SHOWERE, *Thrimſa* vel pro numero IV. denariorum, quos tremiſſis Germanorum continebat; vel pro ratione, quæ fuit inter tremiſſem iſtum, & ſolidum, cujus *tertia pars* erat, æſtimanda eſt. Secundum priorem æſtimationem *Thrimſa* quatuor denariorum *Anglo-Saxonicorum*, qui *penningi* vocabantur, ſumma erat. Verum ſecundum poſteriorem, continebat *Thrimſa ſcyllingi*, ſive ſolidi *Anglo-Saxonici*, tertiam duntaxat partem, hoc eſt *peningum* integrum, quinque *ſticas*, *ſticæque* tertiam partem, cujus nulla denominatio eſt. Priorem *Thrimſæ* æſtimationem poſteriori præpono, SHOWERE, quum quod rotunda ſumma eſt, & computantibus *fractâ* multo commodior; tum quod prope accedit ad *Thrimſæ* valorem, qui legitur in Lege *Æthelſtani* R. in *Textu Roff.* Leoplej pepezÿlb ıſ cc. ⁊ VI. ⁊ LX. ðpımꝑa. ꝓ bıð tpa hunð ꝛcÿllınga be Mÿncna Laga. *Villani Weregildum eſt* CCLXVI *Thrimſæ*, h. e. *ducenti ſolidi Merciorum Lege.* Ut enim quatuor denarii, ſive *peningi*, ex quibus *Thrimſam* conſtitiſſe arbitror, ſe habent ad *ſcyllingum*: ſic CCL. ðpımꝑa, quæ vera forſan lectio eſt, ſe habent ad cc. *ſcillingos.*

Hactenus de *Thrimſa*, ſeu tremiſſe *Anglo-Saxonico*, jam reſtat, ut de *punda* ſive libra *Anglo-Saxonica* dicamus. Quæ, ut ex ſuperioribus conſtat, LX *Scyllingorum* ſumma fuit. Nam eadem ratio eſt ſingularis *pundæ* ad LX. *ſcyllingos*, quæ eſt CXX pundarum ad XXX millia *Sceatta*, quæ conſtituunt ſepties mille & ducentos *Scyllingos.*

Verum, SHOWERE, ut omnia in compendium redacta in uberiore luce tibi ob oculos ponam, paucis accipe: octo *ſticæ*, vel duo *helflingi* conſtituebant denarium, ſeu *penningum* Anglo-Saxonum, qui tribus argenti denariis noſtris, quos **pennies**, & per contractionem **pence**, vocamus, pondere & valore par etiamnum eſt. Penningus cum quadrante, vel duabus ſticis, conſtituebat *unam ſceatam*; quatuor *penningi* conſtituebant *Thrimſam*; quinque penningi, vel quatuor ſceatæ conſtituebant *ſcyllingum*, qui quindecim denariis noſtris, ſive *ſhillingo* noſtro, & tribus noſtris denariis, valore æqualis eſt. Sex ſcyllingi, ſive triginta penningi, unam *mancuſam*, vel *marcam* conſtituebant. Decem mancuſæ, ſive ſexaginta ſcyllingi, qui ſhillingorum noſtrorum ſeptuaginta & quinque valebant, conſtituebant *pundam*, quæ argenti tres *noſtras* pundas, & XV ſhillingos noſtros continebant, ideoque XV unciarum argenti pondo, vel libra fuit.

Quinetiam monetæ *Anglo-Saxonicæ* genus, ſive id nummus ſignatus, ſive pecuniæ pondus vel ſumma fuit, ORE, vel ORA erat, cujus uſum *Dani*, quæ mea eſt opinio, in *Angliam* induxerunt. *Ora*, autem vel *ore* fit à veteri *Cimbrico*, vel *Norvagico* Aur, vel Auri, *Iſlandice* eyrir, quibus *plural. communis* Aurar. *Latino-barbare* ÆREUS. de quo ſic *Ol. Verelius* in ſuo Linguæ veteris *Sueo-Gothicæ* indice: Auri *eſt octava pars Marcæ.* Sic *Gudmundus Andreæ* in Lexico ſuo *Iſlandico*: Mork, *Marca duplex, una ponderis, altera menſuræ. Marca ponderis continet octo Æreos.* Sic *Arngrimus Jonas Iſlandus*, Crymogææ lib. I. cap. VIII. p. 85. *Marca porro in rerum taxatione octies* eyrir. *Hanc ſimpliciter Marcam Iſlandicam appellaturi ſumus. Valebat unciam argenti defæcati cum* [b] *duella.* dein p. 86. *Etenim marca auri puri, & argenti defæcati* VIII *unciarum pondus habuit: ubi etiam uncia* eyrir *nobis dicta eſt.* ORA ergo, ſive *Æreus* argenteus, quamvis in rerum taxatione apud *Iſlandos* valebat *unciam argenti*, & *duellam*, duntaxat tamen pendebat unciam, adeoque viginti penningos veteres *Anglo-Saxonum*, & *Anglo-Normannorum*, id eſt, ſexaginta noſtros penningos, ſive nummum percuſſum, quem vocamus **a crown**, pondere & valore æquabat. *G. Somnerus* in gloſſario ſuo de ora ſic ſcribit: ora *autem* i. e. *ut dixi* uncia, *in re nummariâ duplex reperitur*, major *ſc. &* minor: *hæc* XVI *continens argenti* denarios, illa XX. *Quarum poſterior in libro cenſuali Anglorum ubique fere obvia. In regeſto monaſterii* Burton, (*obſervante Cl.* Camdeno *in Wiltonia*) XX *oræ dicuntur valere duas argenti Marcas. Hoc ut verum ſit, per* Marcam *hic intelligenda* Marca *temporum poſteriorum*, XIII. *valens argenti ſolidos, &* IV *denarios*; *ut per* Oram, Ora *minor*, XVI *ſc. denariorum. Hac enim computandi ratione* XX. Oræ *duas faciunt argenti* Marcas, *viz.* XXVI S. & VIII. d. Hæc ille de du-

---

a Codex legum antiquarum ex bibliotheca *Frid. Lindebrogii. Francofurti*, M.DCXIII. *b* Id eſt, cum tertia unciæ parte. de ORA etiam ſic *Skeneus* de verb. ſignificatione. ORA, **ane auld Saxon word, and ſignifies metall, ſike as braſſe, or Gold; and mairober in auld times it was ane peice of Cunzied ſilver, or gold. for,** *tres oræ aureæ* **are the price of ane Cowe.** *Stat. Alex.* lib. 4. c. *Sciendum* 63. *c Britan.* Londini edit. in fol. M.DC.VII. p. 186.

plici *Ora*, regesti *Burtonensis* auctoritate fretus; ubi etiam XXVI. s. & VIII. d. ex quibus *Marcâ* constitisse dicitur, de solidis & denariis, qui nostros ter valore & pondere superabant, intelligendi sunt.

Oræ autem argenteæ viginti veterum denariorum pondus & valorem habentis frequens mentio est, Showere, in rerum & servorum emptionibus & venditionibus, quas supra ex monumentis *Dano-Saxonicis* & *Normanno-Saxonicis* descripsimus. Id genus sunt: Leofpine ȝeboht healf hide landes æt Æbpice hif mæȝe Uricef funa mid healfe Mance ȝolder. ȝ mid ane pund feolfpef. ȝ tpeȝan opan, *Leofwinus emit ab Ædrico, propinquo suo, Usices filio, dimidium hidæ telluris cum dimidio Marcæ auri, una libra argenti, & duabus oris.* Leofenoð ȝeboht hine. ȝ hif offppinȝ ut æt Ælffiȝe mid fif opan. ȝ mid tpelf heafdon fceapa, *Leofenothus se & suos redemit ab Ælffigo, quinque oris, & duodecim ovibus.* In legendis etiam vetustis *codd.* non raro occurrunt rerum & servorum pretia, quæ per *oram auri* exprimuntur: ut, Ægelfiȝe bohte Fynnic æt Ælpiȝe abbude mid anon ȳfe ȝolder, *Ægelsigus emit Wynricum ab Ælwigo abbate cum ora auri.* Ora auri autem secundum proportionem, qua aurum valore superabat argentum apud Græcos & Romanos, Oram argenti decies non potuit non valere.

Hæc paucis & obiter, Showere, de re nummaria *Anglo-Saxonum*, quæ plenius & ornatius dici possunt ab eo, quisquis ille φιλαιχαίων nostrorum fuerit, qui *Centonem Saxonicum* scripturus est. Ad quem etiam, tanquam opus *Phrygionicum* intexendum, accedere debent juramentorum solennes formulæ, quæ habentur *Text. Roffen.* fol. 38. b. ibique inscribuntur:

ÞU ÐE MAN ÐLEAL [a]ÐFERIE.

I. [b] On ðone dihten þe þef haliȝdom if foffehaliȝ ic pille beon N. hold. ȝ ȝetpipe. ȝ eal lufian ðæt he lufað. ȝ ealle afcunian ðæt he afcunað æftef Godef pihte. ȝ æftef polud ȝefȳfnum. ȝ næfne pillef ne ȝefealdef. pofdef ne feofcef opiht don ðæf him laðne bið. pið þam ðe he me healde fpa ic eafnian pille. ȝ eall ðæt [c] læfte ðæt uncef fofmæl pæf þa ic to him ȝebeah. ȝ hif pillan ȝeceaf:.

II. [d] On þone dihten þe ðef haliȝdome if foffehaliȝ fua ic fpæce dipfe mid fullan folcpihte butan bnæde. ȝ butan fpice. ȝ butan æȝhpylcum facne. fpa me fofftolen pæf þæt opf N. ðæt ic onfpæce. ȝ þæt ic mid N. ȝefenȝen hæbbe:.

III. [e] On ðone dihten næf ic æt pæde. ne æt dæde. ne ȝepita. ne ȝepȳhta ðæft man mid unpihte N. opfe ætfeped:. Ac fpa ic opfe hæbbe fpa ic hit mid pihte beȝeat. ȝ fpa ic hit tȳme fpa hit me fealde ðe ic nu on hand fette. ȝ fpa ic opfe hæbbe [*f* fpa ic opfe hæbbe] fpa hit me fealde ðe hit to fyllanne aȝte. ȝ fpa ic opfe hæbbe fpa hit of minum aȝnum þinȝum com. ȝ fpa hit on folcpiht min aȝen æht if. ȝ min infoftef:.

IV. [g] On ðone dihten ne teo ic N. ne fof hete. ne fof hele. ne fof unpihtfe feoh ȝȳnnefre. Ne ic nan foðfe nat bute fpa min fecȝa me fæde. and ic fylfe to foðe taliȝe þæt he minef opfef þeof pæfe:.

V. [h] On ðone dihten ic eom unfcyldiȝ æȝðef ȝe dæde ȝe dihtef æt þæfe tihtlan ðe N. me tihð:.

VI. [i] On ðone dihten. fe að if clæne. ȝ unmæne. ðe N. fpofe:.

VII. [k] On almihtiȝef Godef naman þu be hete hal. ȝ clæne þæt þæt þu me fealdeft. ȝ fulle pafe pith æftef fpfæce on þa ȝepitenefre þe unc þa mid pæf N.:.

VIII. [l] On almihtiȝef Goban naman fpa ic hef N. on foðfe ȝepitnefre ftande unabeden.

---

a Dano-Saxonice pro fpefnan. *b* Videtur ex solenni formula fidelitatis jusjurandum esse quo vel servus, vel cliens, utpote Thanus, vel Drengus, domino se adstringebat. *c Dano-Saxonice* pro læftan. *d* Conceptis verbis jusjurandum, quo quis pecus in alius possessione inventum vendicans, à se furto surreptum jurabat. *e* Solennibus, & legitimis verbis jusjurandum, quo is, in cujus possessione pecus vendicatum inventum est, jurabat se furti nullo modo conscium fuisse, sed id pecoris jure acquisitum possidere, ut quod illi vel datum, vel venditum, vel ab illo altum esset. *f* Sic MS. repetita vero scriptio librarii culpa est. *g* Juramentum calumniæ, quo actor jurabat se reum furti accusatum non animo calumniandi in judicium vocasse. *h* Juramentum calumniæ, quo reus criminis furti, cujus accusatur ab actore, se immunem esse jurat. *i* Jusjurandum sacramentalis conjuratoris, seu compurgatoris esse videtur. *k* Monitio, ut videtur, solennis ad testem jurejurando adigendum. *l* Jusjurandum, quo testis, quæ de re aliqua testimonio dixerat, corroborat, vel vera esse jurat.

ȝ unȝeboht to ſpa ic hit mid minum eȝum oſepſeah. ȝ minum eaſum oſephẏſde ðæt ðæt ic him mid ſæcȝe:.

IX. [a] On almihtiȝer Ȝodan naman. nẏrte ic on þam þinȝum þe þu ẏmb ſpecſt ſul.ne ſacn. ne ſacne pom. to þæſe ðæi tẏde ðe ic hit þe realde. ac hit æȝðer pæſ ȝe hal ȝe clæne butan ælcne ſacne:.

X. [b] On liſienðer Ȝoðer naman ſpa ic ſeoſ bidde ſpa ic ȝẏpanan hæbbe þæſ þe me N. behet ða ic him min realde:.

XI. [c] On liſienðer Ȝoðer naman. ne ðeaſſ ic N. ſceat ne ſcẏllinȝ. ne peninȝ. ne peniȝer peoſð. ac ealle ic hit ȝelærte þæt þæt ic him ſcolde ſpaſoſð ſpa uncſe poſð ȝecpẏðu ſẏſmeſt pæſon:.

Æſtimatio juramentorum pro ſtatu, & gradu perſonarum jurantium.

Mærre ſpeoſter að. ȝ poſulð þeȝener að iſ on Enȝla-laȝe ȝetealð eſen ðẏne. ȝ ſoſ þam ſeoſan cẏnic haðan þe ſe mærre-ſpeoſt þuſh Ȝoðer ȝiſe ȝeþeah þ he hæſde he biþ þeȝen pihter puſðe.

Tpelfhinðer man að ſoſſtent vi. Leoſla að. ſoſ þam ȝiſ man þone tpelfhinðan man ſpecan ſceolde. he bið full ſpecen on ſẏx Leoſlan. ȝ hiſ peſeȝẏlð biþ. vi. Leoſla peſeȝẏlð:.

Formulis juramentorum hiſce antiquis adjiciatur etiam vetuſtiſſima illa Sacramenti, quo mos erat RR. *Anglo-Saxonum* ſe in ſolenni tempore conſecrationis obſtringere. Sed quia id in præfatione, quæ eſt ante *Inſtitutiones Grammaticas Anglo-Saxonicas*, quas *Oxoniæ* edidimus 1689, exhibuimus, eo remittimus Lectorem.

Dignum etiam eſt, quod, tanquam panniculus pretioſus, *Centonis Saxonici* pars ſit, [d] iſtud *Textus Roff.* fol. 93. a. b. Be leoðe ȝeðincðum. ȝ laȝe. hoc eſt, *de populi, ſeu civium cenſu, & conditione ſecundum uniuſcujuſque bonorum æſtimationem.*

Hit pæſ hpilum on Enȝlalaȝum þ leoð. ȝ laȝa ſoſ be ȝeðincðum. and ða pæſon leoðpitan peoſðrciper pẏſðe ælc be hiſ mæðe. Eoſl. ȝ Leoſl. þeȝen. ȝ þeoðen:. And ȝiſ Leoſl ȝeþeah þ he hæſde ſullice ſiſ hida aȝener landeſ. cẏſecan. ȝ kẏcenan. bellhuſ. and buſhȝeat. ſetl. ȝ ſunðeſſnote on cẏnȝeſ healle. þonne pæſ he ðanonſoſð ðeȝen pihteſ ſeoſðe:. And ȝiſ þeȝen ȝeþeah þ he þenoðe. ȝ hiſ naðrteſne nað on hiſ hiſeðe. ȝiſ ſe þon hæſde þeȝen þe him ſiliȝðe þe to Linȝeſ utſaſe ſiſ hida hæſde. on cẏnȝeſ ſele hiſ hlaſoſðe þenoðe. and þnipa mid hiſ æſenðe ȝeſoſe to cinȝe. ſe moſte ſiððan mid hiſ ſoſaðe hiſ hlaſoſð aſpelian æt miſtlican neoðan. ȝ on hiſ onſpæce ȝeſæcan mid ſihte. ſpa hpæſ ſpa he ſceolde. ȝ ſe þe ſpa [e] ȝeþoȝenne ſoſſẏþhtan næſðe. ſpoſe ſoſſẏlſne æſteſ hiſ ſihte. oððe hiſ þolode. ȝ ȝiſ þeȝen ȝeþeah þ he peaſþ to eoſle. þonne pæſ he ſẏððan eoſl ſihteſ peoſðe:. ȝ ȝiſ maſſeſe ȝþeeah þ he ſeſðe þniȝe oſeſ pið ſæ be hiſ aȝenum cnæſte. ſe pæſ þonne ſẏððan þeȝen ſihteſ peoſðe:. And ȝiſ leoſneſe ȝeþeh þuſh laſe þ he hað hæſðe. ȝ þenoðe Xpē. ſe pæſ þonne ſẏððan mæðe. ȝ munðe ſpa micelſe pẏſðe. ſpa þæſto ȝebẏneðe. buton he ſoſſoſhte þ he þæſe hað-note notian ne muſte. ȝ ȝiſ hit ȝepuſðe þ man ȝehaðeðum oððe ælþeoðiȝum ahpeaſ ȝeðeſoðe poſðeſ oððe peoſceſ. þonne ȝebẏneðe Linȝe. ȝ biſceope þæt hiȝ þæt bettan. ſpa hiȝ naðoſt mihton:.

Hæc Latino-barbare verſa extant *Tex. Roff.* fol. 79. b. Ea autem ſic in Latinum convertimus:

"Legibus olim Angliæ conſtitutum erat, ut populus, & eorum conditio pro facultatibus, quas "quiſque habebat, in honore haberetur. Etenim tum ſapientes nationis pro ſua quiſque conditio-"ne, ſive is Comes, ſive Colonus, ſive Thanus, ſive Subthanus, honore digni cenſebantur. "Nam ſi colonus eo profecerat, ut [f] quinque propiæ telluris Hidas, Eccleſiam, Coquinam, & "portam cum clocario haberet, & ſede, & peculiari officio in Aula regis gauderet, tum quidem, "qui Thano æqualis haberetur, deinceps dignus habebatur. Et ſi Thanus eo profecerat, ut regi "miniſtraret, & in regis ſatillitio, (exercitu) ſua vice iter equo faceret, ſub ſe etiam habens "inferiorem Thanum, qui illi famularetur, & qui quinque hidas terræ ea conditione tenebat

---

a Jusjurandum ſolenne, quo venditor rem venditam integram, & indiminutam bona fide emptori tradidiſſe jurabat. *b* Jurisjurandi formula, quo emptor jurat ſe rem venditam diminutam, & cum defectu à venditore accepiſſe. *c* Jusjurandum quo debitor rem creditori ſolviſſe jurabat. *d* Extat etiam è cod. regio Latino-barbare deſcriptum in *Spelmanni* concil. Vol. I. p. 406. In libro, cui titulus, **The Treaſury of Ancient, and Modern Times.** Vol. I. p. 519. *Lambardi* itinerar. Cantiæ pag. 500. & *Joh. Seldeni*, Libro, cui titulus **Titles of Honour.** *e* Leȝe ȝetoȝen. *f* Sic in LL. *Æthelſtani* à *Lambardo* editis: ȝiſ ceoſl ſie ȝepeleȝoð to þam þ he aȝe v. hida landeſ. ȝ mon hine oſſlea. ȝẏlde hine mon mid ii. m. ðſimſa. ȝ ȝiſ he beȝẏtaþ þæt he hæbbe bẏſne. ȝ helm. ȝ oſenȝẏldene ſpeoſð. ðeah ðe he landе næbbe. he bið ſiþcund. ȝ ȝiſ hiſ ſunu. *&c.*

"ut regem proficiſcentem comitaretur, & qui regis in cœnaculo domino ſuo miniſtraret, ter-
"que regem illius nomine nuntius adiiſſet; hic poſſet præjuratus [a] domini ſui variis in negotiis
"vices gerere, &, quemadmodum ille, alii actionem intendere, qui ſic accuſatus, ſi culpæ reus non
"foret, purgandus erat tot conſacramentalium juramentis, quot lex à ſui ordinis homine poſce-
"ret, aut pœna danda ab eo eſſet. Verum ſi Thanus eo profecerat, ut comes factus eſſet, ex
"eo tempore comitis juribus, & dignitate plane gaudebat. Et ſi mercator adeo in opibus cre-
"verat, ut ter *Altum* ſuis facultatibus trajiceret, tum Thano par jure cenſebatur. Et ſi Scho-
"laris in eruditione adeo progreſſus erat, ut in ſacris ordinibus inſtitutus Chriſto ſerviret, hic
"omni illa reverentia & patrocinio dignus habebatur, quam ejus ordo & conditio requirebat.
"Denique ſi ita aliquando contingebat, ut quis ſacris ordinibus inſtitutum, aut peregrinum, ſive
"verbis, ſive facto læderet, tum ut reum cogerent noxam ſuam quamprimum emendare, regi
"& Epiſcopo incumbebat,

Hæc à te forte ante triennium in verſione *Anglicana* cum ſumma voluptate lecta, ut Latio donata cum nova delectatione relegeres, volui cl. SHOWERE; propterea quod oſtendunt immutatos Almæ noſtræ Angliæ mores, in qua hominibus vel infimæ ſortis, in quibus cum ingenio diligentia conjuncta erat, olim, ut nunc, ad honores aditum facilem patuiſſe conſtat. Colonos, & mercatores *Thani* divitiæ; & bonarum literarum ſtudioſum divitiis omnibus præferendus presbyteratus ordo *Thano* exæquabant. Quod cum primum ſcires, tibi non miror placuiſſe, qui orphanus relictus è re anguſta domi diligentia & ingenio adeo deo adjuvante emicuiſti, ut inter illos jam diu habitus fueris, quorum dignitas & amplitudo poſtulat, ut *Thanis*, qui nunc *Barones* appellantur, pares cenſeantur.

Dignum etiam judicabis, quod *Centoni Saxonico* immittatur iſtud *text. Roff.* fol. 38. a. de ſervanda pace palatina propter regis honorem.

Ðuſ ƿeoƿ ſceal beon Cinɣeſ ɣrið. ƿam hiſ buphɣeate ðæƿ he ıſ ſittenðe on ƿeopeƿ half [b] hiſ. ðæt ıſ III. mila. ⁊ III. furlanɣ. ⁊ III. æceƿa bꝛæðe. ⁊ IX. ƿota. ⁊ IX. ſcæftamunða. ⁊ IX. beƿe coꝛna:.

Intra hos fines pax Regis ſervanda eſt. ſcil. à porta domus in qua manet, uſque ad intervallum trium . . . . . cum dimidio, hoc eſt, uſque ad diſtantiam trium milliarium, trium furlangorum, trium acrarum, novem pedum, novem palmorum, & novem granorum hordeaceorum.

Pax autem ſive protectio regis, SHOWERE, [c] multiplex fuit apud veteres *Anglos*. Alia enim [d] manu data fuit, quam *Anglo-Saxones* vocabant Cyningeſ hanð-ɣrið. de qua ſic in foed. Edv. & Guthr. 1. þ ıſ þonon æꝛeſt þ hiɣ cꝛæðon. þ cyþic ɣrið binnan paɣum. ⁊ Cyninɣeſ hanð-ɣriþ ſtande eꝛne unpemmeð. Alia data fuit tempore Coronationis, per octo dies ſcilicet continuos. Alia feſtorum gratia data eſt: ut in natale domini data eſt pax octo dierum, totidemque in paſchate, & pentecoſte. Alia data fuit quatuor *Cheminis*, ſive viis publicis, *Watlingſtrete, Foſſe, Hikenildſtrete*, & *Ermingſtrete*. Alia fuit fluviorum, quorum navigiis victualia deferebantur ad civitates, vel burgos. Sacratiſſima vero omnium fuit pax palatii, quod ob honorem regiæ majeſtatis ſemper aſyli jure gaudebat, & ad magnam uſque diſtantiam defenſionis, immunitatis & tutelæ locus erat. De hac pace ſanctè, & inviolate ſervandâ latæ ſunt Leges *Aluredi* R. 7. & Pol. *Canuti* 56. quas tu cum otio conſule. Digna etiam eſt, quæ ad *Centonem Saxonicum* contexendum accedat Relatio cauſæ *Saxonicè* ſcripta, quæ ſolenni more determinata fuit, R. *Edgaro* in tribunali præſidente. Cujus equidem cauſæ notitiam exhibere placuit contra *monarchomachos* noſtros, quibus nihil antiquius eſt, quam aſſerere Regi Angliæ, quem jus ipſum Anglicanum *juſtitiæ fontem, & originem* etiamnum vocat, in tribunali ſedere, & cauſas judicare non licere.

Text. Roffen. fol. 162. a. & 163. a. b.

De ƿalcheham ⁊ Bꝛomleaɣe.

Ðiſ pæꝛon þa land. æt Bꝛomleaɣe. ⁊ æt Fealcnaham. þam cinɣe Eaðɣaꝛe ɣeꝛeht. on Lundenbyꝛiɣ. ðuꝛh ꝛnoðinɣlandeƿ land-bec. ðaþa ꝑꝛeoꝛtaꝛ ƿoꝛꝛtælon þam biꝛcope on Noꝛƿeɣceaꝛtꝛe. ⁊ ɣeꝛealdan heo ælfꝛnice æꝛcþynne ꝛunu. þið ƿeo ðeaꝛnunɣa. ⁊ heo æꝛcþyn ælfꝛnicef moðoꝛ ꝛealde heo æꝛ ðiðeꝛ in. ða ɣeacꝛode ꝛe biꝛcop þ þa becc ƿoꝛꝛtolene pæꝛon. bæð þaꝛa boca ða ɣeoꝛnlice. unðeꝛ þam þa ɣepatt ælfꝛnic. ⁊ he bæð þa laƿe ꝛyðdan. oð man ɣeꝛehte on cinɣeƿ þeninɣ manna ɣemote ðæꝛe ꝛtope ⁊ þam biꝛcope ða ƿoꝛꝛtolenan becc ꝛnoðiɣlandeƿ. ⁊ bote æt þæꝛe þyfðe þ pæƿ on Lundene. þæꝛ pæƿ ꝛe cinɣ Eaðɣaꝛ. ⁊ ꝛe aꝛcebiꝛcop Dunꝛtan. ⁊ Aðelpolð biꝛcop. ⁊ Ælfꝛtan biꝛcop. ⁊ oðeꝛ Ælfꝛtan. ⁊ Ælfeꝛe ealdoꝛman. ⁊ ƿela cyninɣeƿ pitena. ⁊ man aɣæf ða into ðæꝛe ꝛtope ðam biꝛcope þa becc. þa ꝛtoð þaꝛa þyðepan aꝛe. on þæƿ cyninɣeƿ handa. ða polde Fulfꝛtan ꝛe ɣeneꝛa niman þa aꝛe to ðæƿ cyninɣeƿ handa. bꝛomleah. ⁊ ƿealcnaham. ða ɣeꝛohte ꝛeo þyðepe ða halɣan ꝛtope. ⁊ ðane biꝛcop. ⁊ aɣæf þam cinɣ Bꝛomleaɣeƿ boc. ⁊ Fealcnahameƿ. ⁊ ꝛe byꝛcop ɣebohte þa becc ⁊ þa land æt ðam cinɣe on ɣodeƿ pille. mid fiftiɣan manceꝛan ɣoldeƿ. ⁊ hund teontiɣan. ⁊ þꝛit-

---

a Scil. *Regis*. *b* Significatio hujus vocis, quam male à librario ſcriptam judico, me plane latet. *c* LL. Edv. Conf. cap. 12, 30, 31. *d* Id eſt, litteris regiis.

tiɣum

tigum punbum. þuph foperppæce. ⁊ corcnunge. into rcē Anbrea. rið̄an þa lerde re birceop ðare pýbepan. ðara lande bryceſ. unbeſ þam þa gepatt re cing. Ongan ða rýðdan Býrhtric ðare pýbepan mæg. ⁊ heo to ðam genedde þ hý brucan ðara landa on neaxlace. gerohtan ða ðane ealdorman Eadpine. ⁊ þ folc ðe pær godeſ anrpreca. ⁊ genedðan þane birceop be ealne hir are agiftef ðara boca. ne morte he beon þara ðreora namef pýrðe ðe eallum leodrcipe gerealð pær on pedðetale. ne teamef. ne ahnunga.

Ðir ir reo gepitnerre ðær ceaper. Eadgar cing. ⁊ Dunrtan arceb. ⁊ Orpalð arceb. and Aþelpolð b. Æþelgar b. ⁊ Ærcpi b. ⁊ Ælfrtan. b. ⁊ oðer Ælfrtan. b. ⁊ Sideman. b. and ðær cingef modor Ælfðrýð. ⁊ Orgar ab. ⁊ Ælfere Ealdorman. ⁊ pulfrtan on Dælham. ⁊ Ælfric on Ebberham. ⁊ reo ðuguð folcef on pertan cænt. þær þæt land. ⁊ þæt læð to liþ:.

Huc ſpectat lex Edgari politica 2. Be ðone þe mon cyngе gerece. Illaque, quæ ſcripſit Bractonus lib. III. *de actionibus*, cap. 9,10. "Ideo videndum erit de iis, quæ pertinent ad regnum, "quis *primo*, & *principaliter poſſit*, *& debeat judicare.* & ſciendum quod *ipſe rex*, *& non alius*, "*ſi ſolus ad hoc ſufficere poſſit*, cum ad hoc per virtutem Sacramenti teneatur adſtrictus. Et ſi "ipſe dominus rex ad ſingulas cauſas terminandas non ſufficiat, ut levior ſit illi Labor, in plu- "res perſonas partito onere, eligere debet de regno ſuo viros ſapientes, & timentes deum—— "& ex illis *conſtituere juſtitiarios.*

Nimius forem, SHOWERE, ſi, quæ *Centonem Saxonicum* ſpectant, & quæ illi contexendo idoneam materiam ſuppeditare poſſunt, omnia pergerem deſcribere.

Quapropter inſtitutum noſtrum tanquam ſuis finibus terminabo cum iis, quæ ab incerto quodam auctore *Saxonice* ſcripta ſunt de *Sanctis in Anglia Sepultis*; & quæ, me rogante, verſione *Latina*, notiſque ſuis illuſtravit collega noſter, & amicus chariſſimus, *Gulielmus Hopkinſius* S. T. P. Eccleſiæ Cath. *Wigornienſis* non ita pridem præbendarius, & ſi quis alius, à jactis ejus fundamentis, maximum ornamentum. Qui neſcio an omne genus eruditione, morumve ſanctitate ſimul, & ſuavitate, præſertim candore, modeſtia, & humanitate clarior, præpropera morte nuper abreptus eſt, qua reſp. Literaria & Eccleſiaſtica ingens detrimentum cepit haud poſteris ſeculis ferme reſarciendum.

Incertus Auctor de Sanctis in Anglia *ſepultis, deſcriptus à* D. Junio *cl. ex* MS. *Collegii* Corporis Chriſti, *alias* Benedicti, *quod eſt* Cantabrigiæ; inveniturque pagina 147 voluminis 284.

Ner cýð ymbe ða halgan ðe on Angelcynne perta ð. on uper þrihtner naman Hælender Cpirter:.

Scr Agurtinur gefullode Æthelbrihtlantpapena cynninge ⁊ all hir ðeode:.

Ðonne pær Eadbald Æthelbrihter runu cynger. ⁊ Birihtan hatte hir cpen. ⁊ Æthelburh hatte heopa dohtor. ⁊ oðre nama Tate. heo pær forgifen Eadpine Nor ðhymbra cyninge to cpene. ⁊ rcr Paulinur re mæpa birceop for mid hine ⁊ gefullode ðone cyninge ⁊ ealle hir þeoda. ⁊ heo þa æfter Eadpiner dæge gerohte Lantpapabýrig. ⁊ hine bro ðor Eadbald pær Lantpapa cyninge. ⁊ he hine þa forgeaf þ land on Limene. ⁊ heo ða þ mynrter getýmbrode. ⁊ þar nu perte ð. ⁊ rcā Eadburh mid hine:.

Ðonne pær Ymme. Eadbalder cpen. Franca cyningер dohtor. ⁊ hig begeaton rcē Eanrpiþe. ðe æt folcanrtane perta ð. ⁊ Eapcanbrihт Lantpapa cyninge. ⁊ Eormenred ð. Ælðelinge. ⁊ Eormenburg. ⁊ rcē Eormengi ð. ⁊ rcē Æþelred. and rcē Æþelbrihт. ðir pæron Eormenræder beapn. ⁊ or Lafe hir cpene:.

Ðonne pær Ecgbrihт cyninge. ⁊ Hloþere cyninge. ⁊ rcā Eormenhilð. ⁊ rcā Ercengota pæ ð Eapcanbrihter beapn. ⁊ Sexburge hir cpene:.

Hic [incipit] Narratio de *Sanctis* qui in [a] *Anglorum* regione quieſcunt. In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Sanctus Auguſtinus baptizavit *Æthelbertum* Regem *Cantiorum* cum gente univerſa.

Erant tunc temporis *Æthelberto* regi *Æadbaldus* filius, & Regina nomine *Bertha*, nec non filia cui nomen *Æthelburga*, cognomen vero *Tata*. Hæc *Eadwino Northymbrorum* Regi in uxorem tradita erat, eamque Scūs *Paulinus* Archiepiſcopus comitatus eſt, qui baptizavit Regem populumque univerſum. Defuncto autem *Eadwino Cantuariam* rediit *Æthelburga*, *Cantiorum* regnum obtinente *Eadbaldo* fratre, qui dedit illi terram in [b] *Limene* ubi Eccleſiam condidit, ibidemq; una cum *Sancta* [c] *Eadburga* requieſcit.

Eadbaldus in uxorem habuit *Emmam*, Regis *Francorum* filiam. his prognati ſunt Scā *Eanſwitha*, quæ *Folceſtonæ* requieſcit, & *Ercombertus* Rex *Cantiorum* & *Eormenredus Clito*: *Eormenburga* vero & Scā *Eormengitha* cum [d] Scō *Æthelredo* & [d] Scō *Æthelbrihto* liberi erant *Eormenredi* ex * *Oslava* conjuge.

Ecbertus Rex, & *Lotharius* Rex, una cum Scā *Eormenilda* & Scā *Ercongota* procreati ſunt ab *Eorcanberto* & *Sexburga* Regina.

---

a In *Anglia* tantum, non de *Sanctis* in *Wallia*, *Scotia* vel *Hibernia*; S. *Columcyllam* ſi excipias. *b* Hodie LIMINGE. *c* Plures hujus nominis *Virgines Sanctæ* Angliam olim ornarunt; tres in his catalogis memorantur, inter quas hæc noſtra erat longe celeberrima. *d d* S. *Æthelredus*, & *Æthelbrihtus* fratres S. *Eormenburgæ*, quos occiſos juſſu *Ecberti* Regis infra legimus. * Mendoſe or Lafe hir cpen, legendum Orlafe. & ſic *Capgravius*.

Ðonne pæꝛ ꝛcē Eoꝛmenbuꝛge oðeꝛ nama Domne Eue. heo pæꝛ ꝓoꝛgifen Meꝛꝓale. Penðan ꝛunu cyngeꝛ. ⁊ þaꝛ hi beꝛeaton ꝛcē Milðan buꝛge. ⁊ ꝛcē Milðriðe. ⁊ ꝛcē Milðgiðe. anð ꝛcē Meꝛꝓynn. hig ða ꝓoꝛ Lonꝺeꝛ toðælðon be heom libbenðum eal þ hi ahton. ⁊ heo þa Domne Eue ꝓoꝛ eꝛt to Lantlanðe. ⁊ hyꝛe bꝛoðꝛa peꝛgildeꝛ onꝓengе innon Tænetlanðe æt Ecgbꝛihte ðam cyninge. þe hig æꝛ acpellan het:· Ðunoꝛ hatte hiꝛ gefeꝛa ðe hig acpellan het. ⁊ he hig bebiꝛigðe undeꝛ þæꝛ cyngeꝛ heahꝛetle on Eaꝛtꝛege innon hiꝛ healle. ⁊ hi ða puꝛðon ðuꝛh Lonꝺeꝛ naman punðoꝛlice gecyðde. ꝛpa þ ðuꝛh Lonꝺeꝛ mihte ꝛe Leoma aꝛtoð ymbe miðdeꝛniht up ðuꝛh ðæꝛe healle hꝛoꝛ. ꝛpilce ðaꝛ ꝛunne ꝛcine. ⁊ ðæt ꝛe cyninge him ꝛylf gefeah. ⁊ he pæꝛ ꝛpiðe aꝛꝓynht. ⁊ he ða be ðam piꝛte þ he hæꝓðe ðam Wælanðe abolgen.

Anð he þa het heoꝛa ꝛpuꝛtoꝛ Domne Eue him to geꝓeccan. þæt heo heoꝛa peꝛgilðe onꝓon mihte. ⁊ heo ꝛpa ðyðe. þ iꝛ ðonne hunð eahtati ꝛulunga lanðeꝛ. þæt hig þ mynꝛteꝛ on aꝓæꝛðon. ðam ꝛaulum to gebꝛæðenne. þe hit heoꝛa peꝛgild pæꝛ. ⁊ ꝛe cyninge hiꝛe ðaꝛ to pel ꝓylꝛte. ⁊ heo ða ꝛcē Milðriðe hiꝛe ðohtoꝛ oꝓeꝛ ꝛæ ꝛende. þ heo ðone piꝛðom þaꝛ geleoꝛnoðe ðe man on ðam mynꝛtꝛe healðan ꝛceolde. ⁊ heo ða ꝛpa ðyðe. ⁊ þaꝛ micelne haligðom begeat. ðe man nu git to ðag ꝛceapian mæg. ⁊ heo ða ꝛcē Milðryð eꝛt to hyꝛe meðdeꝛ ham com. ⁊ heo hepe ða þat mynꝛteꝛ ꝓoꝛgeaꝓ ða hit geꝛtaðelod pæꝛ:· Anð heo ða ꝛcē Milðrið halig piꝛte ongenge æt Theoðoꝛe aꝛcebiꝛceope. ⁊ hunð ꝛeoꝓontig mæðena mið hiꝛe. þe ꝛe cyninge ⁊ hiꝛe moðoꝛ begiten hæꝓðon ⁊ gelæꝓeð þ hig æt ðaꝛe ꝛtope nytte beon mihton. ⁊ heo ða þaꝛ Lonꝺe to pillan ge.ðeah ⁊ þ ece liꝛ geeaꝛnoðe. ⁊ ꝛpa oꝓt ꝛiððan heoꝛa mihta cuþe ꝛyndon:· Anð ꝛcē Eoꝛmengið hyꝛe moðoꝛige mið hyꝛe punoðe oþ hiꝛe liꝓeꝛ ende. ⁊ heo ꝛylꝛ ðaꝛ hyꝛe licꝛeꝛte geceaꝛ be hiꝛe libbenðꝛe. þ iꝛ ðonne an mil be eaꝛton ꝛcē Milðryðe myꝛtꝛe. ⁊ hyꝛe mihta ðaꝛ oꝓt pæꝛon cuðe ⁊ git ꝛyndon:· Anð ꝛcē Eaðburh ða to ðam myꝛtꝛe ꝓengе æꝓðeꝛ ꝛcē Mylðryðe. ⁊ heo ðaꝛ cirican gefette þe heoꝛa lichaman nu on ꝛeꝛteð:·

Ðonne pæꝛ Sexburh Lantꝛaꝛena cꝛen. heo gefta þelode ꝛcā Maꝛian myꝛtteꝛ on Sceapege. ⁊ ða Lonꝺeꝛ ðeoꝛaꝛ ðaꝛ to gefette:· Hꝛæt þa Loþheꝛe cyninge. hyꝛe ꝛunu. heom ðaꝛe lanðaꝛe geuðe þe hig git big libbað. ⁊ heo þa gebeð pæðene þaꝛ aꝓæꝛðon:·

Scā *Eormenburga*, cui [a] cognomen erat *Domneva*, nupſit *Merwaldo* filio *Pendæ* Regis, qui progenuerunt Scam̄ *Milburgam*, & Scam̄ *Mildredam*, & Scam̄ *Mildgitham*, & Scum̄ *Mervinum*. Omnes hi adhuc viventes pro Dei amore patrimonium totum diſtribuerunt [in pios uſus.]

Domneva autem in *Cantium* poſtea profecta eſt, ad recipiendam [b] *Weregildam* fratrum *Egberto* Rege (qui eos interfici juſſerat) in inſula *Thanetæ*. *Thunor* erat Comitis nomen, cui cædem eorum demandaverat. Hic eos ſepeliverat ſub ſolio Regis intra Aulam ſuam [c] *Eſtregiæ*; ſed [corpora eorum] in Dei nomine miraculoſe revelata erunt; quippe circa mediam noctem, virtute divina, columna lucis Solaribus radiis æqualis aſcendit per tectum Aulæ Regiæ: hanc Rex ipſe conſpexit & valde perterritus erat; inde enim novit ſe Jeſum ſibi infenſum reddidiſſe.

Mandavit ideo *Domnevam* ſororem eorum accerſi ad Weregildam pro eis accipiendam; qua recepta, videlicet [d] octoginta carucatis terræ, [*Domneva*] ibi Monaſterium ædificavit, ut [e] preces fierent in eodem pro animabus eorum, in quorum Weregildam [terra iſta data erat.] Rex præterea plurimum eam adjuvit. Ipſa autem *Mildredam* filiam ſuam in partes [f] tranſmarinas miſit erudiendam in diſciplinis monaſticis, quas edocta ibidem, plurimum in ſanctimonia profecit, ut etiam nunc obſervari poteſt. *Mildredæ*, cum redierat, Mater Monaſterium quod conſtruxerat [regendum] commiſit. Scā ergo *Mildreda* ſacrum velum ſuſcepit à *Theodoro* Archiepiſcopo una cum ſeptuaginta virginibus, quas Rex & Mater ejus congregaverant, & inſtitutis utilibus monaſterio imbuerant. Illa autem ibi juxta voluntatem Dei [pietate] profecit, vitam æternam promeruit, & poſtea crebris miraculis inclaruit.

Materteram Scam̄ *Ermengitham* ad ſupremum diem convictorem habuit, quæ adhuc vivens ſepulturæ locum ſibi deſignavit ad primum lapidem à Monaſterio Scǣ *Mildredæ* Orientem verſus; cujus Virtutes olim frequentes innotuerunt, imò & hodie celebrantur. *Mildreda* vero in regimine monaſterii ſucceſſit Scā *Eadburga*, quæ Eccleſiam ibi fundavit, in qua corpus ejus nunc requieſcit.

Sexburga etiam *Cantiorum* Regina fundavit Monaſterium Scǣ *Mariæ* in Scapea Inſula, & in eodem moniales conſtituit, quibus in victum prædia contulit filius ejus *Lotharius* Rex, unde adhuc aluntur. Ipſa vero [g] Oratorium ibi condidit.

---

a Oðeꝛ nama, *Prænomen Somnero.* mallem *Cognomen*, ut *Lucæ* XXII, 3. Judam ꝛe pæꝛ oþꝓe naman Scaꝓioð. Utcunque fuerit, *Capgravius* perperam haud ſemel *Eormenburgam* & *Domnevam* diſtinguit, fol. 142, & alibi. *b Weregilda*, ut wera, *æſtimatio capitis occiſi propinquis ſolvenda*, de qua vide Leges *Æthelſtani* & *Edmundi* ex editione Whelocii, pag. 55, 56. & pag. 58, 59. nec non Gloſſarium *Somneri*. *c* Hodie Estrie, Vide *Capgravium* in vita *S. Æthelredi* & *S. Æthelbricti*. *d Quadraginta aratrorum*, Capgravius fol. 143. 48 *aratrorum*, Monaſticon *Angl.* Tom. I. pag. 84. *e* To gebeðꝓæðenne, hic ſignificat *ipſas preces* ſive *orationes*. aliquando vero *locum orationis*; ut paullo infra. *f* Cum pauca aut nulla tunc temporis extiterunt in *Anglia* Monaſteria, multi Religionis amore aut eruditionis gratia in *Galliam* tranſierunt, Teſte *Beda*, Hiſt. Eccleſ. III, 8. *g* Lebeðꝓæðenne þaꝛ aꝓæꝛðon corrige aꝓæꝛeð. Hic gebeðꝓæðenne, *ora-*

Ðonne

Ðonne pæꝛ ꝛcē Sexburh. ⁊ ꝛcā Æþelþryþ, ⁊ ꝛcā Ꝓihtburh. Annan bohtꝛa eaꝛtengla cyninge ꝛeꝛ:· Ðonne pæꝛ ꝛcē Æþelþryþ ꝛoꝛgifen Ecgfryþe Noꝛþhymbꝛa cyninge to cpene. ⁊ heo hpæðeꝛe hyꝛe mægþhaþ geheolþ oþ hyꝛe liꝿeꝛ ende. ⁊ heo þa hiꝛe licneꝛte geceaꝛ on Elig bi-ꝛig on þam mæꝛan mynꝛtepe. ⁊ þaꝛ hyꝛe mihta oꝿ cuðe ꝛyndon. ⁊ ꝛcā Ꝓihtburh hiꝛe ꝛpuꝛtoꝛ mid hiꝛe nu neꝛtað:·

Ðonne pæꝛ ꝛcā Eoꝛmenhilð. Ercenbꝛihteꝛ bohtoꝛ ⁊ Sexburge. ꝛoꝛgifen Ꝓulfheꝛe cyninge to cpene. he pæꝛ Penðan ꝛunu Mýꝛcna cyn-geꝛ. ⁊ on heoꝛa ðagum Mýꝛcna ðeoð onꝿenġ ꝿulꝓihte. ⁊ þaꝛ hi beġeatun ꝛcā Ꝓæꝛburge. þa halgan ꝿæmnan. ⁊ heo peaꝛð bebýꝛġeð on þam mynꝛtꝛe þe iꝛ ġenemnoð Beanburh. heo peaꝛþ eꝿt up a ðon. ⁊ nu neꝛteþ on Leġeceaꝛtꝛe þæꝛe býꝛig:·

Ðonne neꝛteð ꝛcē Eoꝛmenhilð on Elig býꝛig mid hiꝛe medðeꝛ ⁊ mid hiꝛe modꝛian ꝛcē Æþelþryðe. ⁊ hýꝛe mihꝛ þaꝛ oꝿꝛ cuþe ꝛyndon:·

Ðonne pæꝛ ꝛcē Ercengota heoꝛa ꝛpuꝛtoꝛ ġe-ꝛent oꝿeꝛ ꝛæ to laꝛe to hiꝛe modꝛian ꝛcē Æ-ðelburge. þaꝛ heo pæꝛ abbodeꝛꝛe. ⁊ heo ða Lode to pillan geðeah. ⁊ þaꝛ hiꝛe liꝿ ġeen-dode. ⁊ hýꝛe mihꝛa ðaꝛ ꝛona cuþe pæꝛon:·

Ðonne pæꝛ Ꝓihꝛteð cyninge. Ecgbꝛihteꝛ ꝛu-nu cyninġeꝛ. ⁊ he apæꝛde þ mynꝛtep on Doꝿe-naꝛ. ⁊ hiꝛ ġehalgode ꝛcē Maꝛtine to puꝛþunge. ⁊ ꝛcē Maꝛtinuꝛ him ꝛýlꝿ æꝛ þa ꝛtope ġetacno-da þ he hiꝛ mynꝛtep þaꝛ habban polde. ⁊ he þa ꝛpa dýde. ⁊ þa Lodeꝛ ðeoꝛaꝛ ðaꝛ to ġeꝛette mid ðaꝛe landaꝛe þe he heom ðaꝛ to ġeuþe þ hiġ ġit biġ labbað oð þiꝛne andpeaꝛdan dæġ. ⁊ he neꝛteð hine æt ꝛcē Aġuꝛtine innon ðam poꝛtice on ꝛuþhealfe ꝛcā Maꝛian cipcan. þe hiꝛ ðꝛidda ꝿæðeꝛ Eaðbold cyninge het aꝛettan Lode to loꝿe ⁊ ꝛcā Maꝛian:·

Sca *Saxburga*, Sca *Ætheldrida* & Sca *Withburga* filiæ erant *Annæ* Regis *Anglorum* Orientalium. Sca *Ætheldryda* nuptui collocata eſt *Ecfritho Northymbrorum* Regi; quæ nihilominus virginitatem coluit quoad vixit. Hæc ſibi ſepulturæ locum elegit in Eccleſia majori civitatis *Elienſis*, ubi miraculis inclaruit. Ibidem etiam requieſcit ſoror ejus Sca *Withburga*.

Sca *Eormenilda* filia *Ercomberti* & *Sexburgæ* nupſit *Wulfero* Regi, *Pendæ Merciorum* Regis filio, quo regnante gens *Merciorum* baptiſmum ſuſcepit. Illis prognata eſt Sca [a] *Werburga* Virgo ſacra quæ ſepulta in monaſterio dicto *Heanburh*, poſtmodum exhumata, nunc [b] *Legaceſtriæ* requieſcit.

Sca *Ermenilda* vero in Burgo *Elienſi* requieſcit cum matre & matertera ſua Sca *Ætheldryda*, ubi ob crebra miracula celebratur.

Sca *Ercengota* ſoror ejus trans mare miſſa eſt ad materteram ſuam [c] Scam *Æthelburgam*, loci Abbatiſſam, erudienda; ibique juxta Dei voluntatem [in pietate] profecit, & vitam finivit ibidem, brevique miraculis inclaruit.

Withredus Rex, filius *Ecberti* Regis, monaſterium conſtruxit *Doveræ*, quod in honorem Scī *Martini* conſecravit. Ipſe autem S. *Martinus* locum deſignavit in quo Monaſterium ſuum fundari voluit, quod ſubinde factum eſt. Monachos etiam ibidem conſtituit collatis prædiis, unde in hunc uſque diem iiſdem victus ſuppetit. Requieſcit [*Withredus*] juxta Scum *Auguſtinum* intra porticum ex parte auſtrali eccleſiæ Scæ *Mariæ*, quam *Eadbaldus* Rex, proavus ejus, ædificaverat in laudem Dei & Scæ *Mariæ*.

Mox ejuſdem voluminis pag. 149.

Neꝛ onġinneð ꝛecġan be ðam Lodeꝛ ꝛcm̄ þe on Engla lande neꝛton:·

Scī Albanuꝛ æꝿoꝛt maꝛtýꝛ on Bꝛeotone. ꝛe neꝛteð neah Ꝓæclinga ceaꝛtꝛe be ðea ea þe iꝛ ġenemnod pæplame:·

Ðonne neꝛteð Lolumcýlle on ðaꝛe ꝛtope þe iꝛ ġenemnod ðuncachan. neah ðaꝛe ea þe iꝛ ġenemnod tau:·

Hic incipit Narratio de Sanctis Dei qui in *Anglia* requieſcunt.

Sanctus *Albanus* Protomartyr *Britanniæ* requieſcit juxta Civitatem [d] *Wæclingam*, ad aquam dictam *Werlame*.

Sanctus [e] *Columcylle* requieſcit in loco dicto *Duncahan* juxta fluvium *Tau*.

---

torium ſignificat; unde fortaſſe venit nomen Bedwardine inditum duabus Parochiis juxta civitatem *Wigorniæ*, & forte aliis alibi; *S. Michaelis* & *S. Joannis* in *Bedwardine*, i. e. infra ditionem Monaſterii, ut hodie de facto manent.

a Vide *Capgravium* in vita S. *Wereburgæ*, fol. 299. ubi de morte ejus, ſepultura & tranſlatione. *Heanburh* Eccleſia, ut videtur, non procul à *Stanfordia*, vel *Croylandia*, vel *Tretinghamia*, ubi depoſitum dicitur corpus S. *Wereburgæ*, & *Hanburgenſibus* vi ablatum. de *Trekingam* vide *Ingulfum* ad annum 870. *b* *Legaceſtriæ*, hodie *Ceſtriæ*. Leicester. A. S. Liġepaceꝛtꝛe. *c* De S. *Ercongota* vide *Bedam*, III, 8. & de S. *Æthelburga*, quæ diverſa eſt ab illa *Berkingæ* ſepulta. Noſtra erat filia *Annæ* Regis *Saxonum Orientalium*, ſoror Sexburgæ. Vide *Capgravium* in vita S. Sexburgæ, ex Beda. *d* *Verolamium*, *Bedæ* Ꝑeꝛlameceaꝛtep, Regius Interpres, 1, 7. *e* S. *Columba* dictus Columcylle à multitudine cellarum, quarum fundator extitit. vide *Uſſer. Antiq.* Eccleſ. *Britan.* c. 15. De corpore & ſepultura hujus Sancti contendunt *Glaſtonienſes*, Monachi Inſulæ Joniæ, & *Dunenſes* in *Hibernia*. *Uſſerium* adi operis ſupra laudati p. 460, 461, &c. *Dunenſibus Hagiologus* noſter favere videtur, *Duncahan* non longe abludit à Down; neſcio an in vicino habeat rivulum ſic dictum.

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝰ Cuðbeꝑht. on ðaꝑe ꝛtope ðe men hatað Dunholm:.

Ðonne ıꝛ ꝛcē Oꝛꝑolðeꝛ heaꝑoð cyninʒeꝛ mið ꝛcē Cuþbeꝑtuꝛ lichaman. ⁊ hıꝛ ꝛꝑıþe eaꝑm ıꝛ on Bebbanbyꝛıʒ. ⁊ ꝛe oðeꝛ ðæl ıꝛ on Cilepeaꝛtꝛe on nıꝑan mynꝛtꝛe:.

Ðonne ꝑerteþ ꝛcꝰ Iohanneꝛ bıꝛcop on ðaꝑe ꝛtope Beꝛeꝑlıc. neah ðaꝑe ea Hul:.

Ðonne ꝑerteþ ꝛcē Ecʒbꝑıht. ⁊ ꝛcē Pılꝛeꝑþ bıꝛceop. ⁊ ꝛcē þıhtbuꝑh on þā mynꝛtꝛe þe ıꝛ ʒenēnoð æt Rıopum. neah ðeꝑe ea þe hatte Eaꝑp:.

Ðonne ꝑerteþ ꝛcē Leaðða. ⁊ ꝛcē Leðde. and ꝛcē Leatta on þam mynꝛtꝛe þe ıꝛ ʒenemneð Licetꝛelð. neah þaꝑe ea ðe ıꝛ ʒenemnoð Oncel:.

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Æþelꝑeð ꝛe cyninʒe. ⁊ ꝛcē Oꝛtꝑyþ. ꝛcē Oꝛꝑolðeꝛ ꝛꝑuꝛtoꝑ cyneʒeꝛ. on ðam mynꝛtꝛe ðe ıꝛ ʒenemnoð Baꝑðaneʒe. neah ðaꝑe ea ðe ıꝛ ʒehaten Pıðma:.

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Eaðbuꝑh ın Suðꝑıllum neah ðaꝑe ea Tꝑeonte:.

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Luþlac on þaꝑe ꝛtope ðe ıꝛ ʒenemnoð Cꝑulanð. ꝑ mynꝛteꝑ ıꝛ on mıðan Lıꝑꝑan ꝑænne:.

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Ealhmunð on Noꝑþꝑoꝑðıʒ. neah ðaꝑe ea Deoꝑꝑentan:.

Ðonne ꝑæꝛ ꝛcē Botulꝛ bebyꝛʒeð on ðam mynꝛtꝛe ðe ıꝛ ʒenemnoð Meðeꝛhamꝛtede. ꝑ ıꝛ neah ðæꝑe ea Nen:.

Ðonne ꝑerteþ ꝛcē Æðelbꝑıht æt þam bıꝛcoꝑtole æt Hepeꝛoꝑða. neah þaꝑe ea pæʒe:.

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Lett on ðam mynꝛtꝛe þe ıꝛ ʒenemnoð Unðola. neah þaꝑe ea Nen:.

Ðonne ꝑerteþ ꝛcē Pınbuꝑh on þam mynꝛtꝛe Penlocan. neah þaꝑe ea þe mon Sæꝛeꝑn hateð:.

Ðonne ꝑerteþ ꝛcē Pynꝛtan on þam mynꝛtꝛe Hneopeðune. neah ðaꝑe ea Tꝑeonte:.

Ðonne ꝑerteþ ꝛcē Dıanıa on þaꝑe ꝛtope þe ıꝛ ʒenemnoð Leoꝑlınʒebuꝑh. neah þaꝑe ea Penꝑıꝛc:.

Ðonne ꝑeꝛt ꝛcē Eaðʒıð on ðaꝑe ꝛtope þe ıꝛ ʒehaten Polleꝛꝑyꝑþ. nea þaꝑe ea Onceꝑ:.

Sanctus *Cuthbertus*, *Dunelmi*.

Caput Sancti *Oſwaldi* Regis eſt cum corpore Sancti *Cuthberti*; Brachium dextrum, *Bamburgæ*; reliquum vero corpus, in [a] novo monaſterio *Gloceſtriæ*.

Sanctus *Joannes* Epiſcopus *Beverlaci* quieſcit juxta rivulum *Hullam*.

In monaſterio *Riponenſi* juxta fluvium *Earwe* requieſcunt *Sanctus* [b] *Ecbertus*, & Scus *Wilfridus* Epiſcopus, & Scā *Withburga*.

In Eccleſia *Lichfeldenſi*, prope aquam, *Oncel* dictam, jacent Scūs [c] *Ceadda*, Scūs *Cedda*, & Scūs *Ceatta*.

[d] Sanctus *Æthelredus* Rex & Scā *Oſtrytha* Soror Scī *Oſwaldi* Regis quieſcunt in Monaſterio *Bardneyenſi*, juxta fluvium *Wightam*.

Scā [e] *Eadburga* requieſcit *Suthwellæ* ad *Trentam* fluvium.

Scūs *Guthlacus*, *Crolandiæ*; quod monaſterium ſitum eſt in medio paludis [f] *Girwiæ*.

Scūs [g] *Alkmundus* apud *Northworthig*, ad fluvium *Derwentam*.

In monaſterio *Medeshamſtediæ*, juxta fluvium Nen, ſepultus eſt Scūs [h] *Botulfus*.

Herefordiæ, in Eccleſia *Cathedrali*, ad fluvium *Vagam*, requieſcit Scūs [i] *Æthelbertus*.

Scūs [k] *Cet*, in monaſterio dicto *Undola*, ad aquam Nen.

Scā [l] *Winburga*, in Monaſterio *Wenlocæ*, ad *Sabrinam*.

[m] Scūs *Winſtanus*, in monaſterio *Repedunæ*, ad *Trentam*.

Scā [n] *Dionia*, in loco dicto *Ceorlingburga*, ad rivulum *Wenriſcum*.

Scā [o] *Eadgitha* requieſcit *Polleſworthæ*, juxta fluvium *Oncer*.

---

a Novum monaſterium *Gloceſtriæ* ab *Aldredo* Epiſcopo dedicatum erat, A. D. 1058. vide monaſt. Tom. I. p. 108, & 110. *b* Monachus, (ni fallor,) cujus vita extat apud *Capgravium*, fol. 121. S. *Wilfridus* Archiepiſ. fundator monaſterii de *Rippon*. S. *Withburga Annæ* Regis *Anglorum* Orientalium filia moriens, Derhamiæ ſepulta eſt, atque inde in Monaſterium *Elienſe* tranſlata, teſte *Capgravio* in Vita S. *Withburgæ*. *c* Quatuor germani fratres *Cedd* & *Cinebil* & *Celm* & *Ceadda*, (quod raro invenitur) omnes Sacerdotes Domini fuere præclari; & duo ex eis ſummi ſacerdotis gradu functi ſunt. *Beda*. Hiſt. E. XIII, 23. *d* S. *Ethelredus* Rex, loci fundator, vide Monaſt. Tom. I. p. 142. filius *Pendæ*, quondam Rex *Merciorum*, poſtea Abbas *Bardonienſis*, ut *Florentius* & *Annales Sax.* A. D. 716. S. *Oſtrytha* Uxor *Ethelredi*, *Ecgfridi* [non Oſwaldi] Soror. Chron. *Sax.* A. D. 697. *e* Tres hujus nominis Virgines Sanctæ in hoc opuſculo memorantur; inter quas celeberrima *Eadburga*, *Æthelberti* R. *Cantii* filia, Limenæ Sepulta. *f* GIRWIÆ, à *Saxonico* ʒyꝛꝛan, *ſtagna*, *paludes*. *g* **Northworthig**, *Derbeia*, ubi Eccleſia eſt S. *Ælkmundo* dedicata. *h* Neſcio an duo *Botulfi* ſint ſtatuendi, an potius pars aliqua corporis S. *Bothulfi Medeshamiæ* obtigit. *i* *Æthelbertus Anglorum* Orientalium Rex. Vide *Capgravium*, fol. 136. *k* De S. *Cet*, nil compertum habeo. *Undola* hodie OUNDLE, *Northamptoniæ*. *l* Mendoſe pro *Milburga*. Vide Capgrav. fol. 232. *m* S. *Winſtanus* Rex *Merciorum* & Martyr. vide Capg. fol. 313. *Reptoniæ* ſepultus, *Eveshamiam* autem poſtea tranſlatus. *n* *Sancta Dionia* penitus mihi ignota eſt; forte legendum S. *Diuma*, qui primus erat *Merciorum* Epiſcopus. de loco etiam ſepulturæ hæret mihi aqua. fluviolus *Winrush* rigat partem Occidentalem agri *Oxonienſis*, à cujus ripa quinque milliaribus diſtat **Charlebury**. Obiit S. *Diuma* apud *Mediterraneos Anglos*. Tho. de *Cheſterfeild* de Epiſcopis *Lichefeldenſibus* in *Anglia* ſacra. Tom. I. *o* Soror *Edgari* Regis. vide *Capgravium*. fol. 102. altera *Edgari* filia, *Wiltoniæ* ſepulta, infra memoratur.

Ðonne

Ðonne ꝑerteþ ꝟc̄e Rumpolð on þaꝑe ꝟtope þe ıꝟ ȝehaten Buccẏnȝaham neah ðæꝑe ea Uꝟan :.

Ðonne ꝑerteð ꝟc̄e Æþelꝑeð æt Leomẏnꝟtꝛe. neah ðæꝑe ea Lucȝe :.

Ðonne ꝑerteð ꝟc̄e Eadmund cẏmıngе æt Beaðꝛıceꝟ pẏꝛðe on Eaꝛtenglum :.

Ðonne ꝑerteð ꝟc̄e Oꝛgıð on Lıce neah ðaꝑe ꝟæ on ꝟce Peꝛꝑeꝛ mẏnꝛtꝛe :.

Ðonne ꝑerteð ꝟca̅ Æðelbuꝑh on þam mẏnꝛtꝛe æt Beoꝑcıngan. neah Temeꝛe :.

Ðonne ꝑerteð ꝟc̄e Eꝛconpalð ꝛe bıꝛceop. on Lunden bıꝑıȝ :.

Ðonne ꝑerteð ꝟc̄e Neot Mæꝛꝛe-ꝑꝑeoꝛt æt EanulꝽeꝛ bıꝑıȝ.

Ðonne ꝑerteð æt Rameꝛıȝe ꝟc̄e Iua. ȝ ꝟc̄e Æðelꝑeð. ȝ ꝟc̄e Æðelbꝑıht :.

Ðonne ꝑerteþ on Buꝑh ꝟc̄ꝛ Floꝑentıuꝛ maꝑtıꝑ. ȝ ꝟc̄e Lẏneꝛpeoð. ȝ ꝟc̄e Lẏnebuꝑh. ȝ monıȝe oðꝛe. þeah hıȝ mannum bıȝle ꝛẏnð. Ᵹoꝛþon ne pẏꝛca̅ ealle halıȝe men punðꝛa :.

Ðonne ꝑerteð on Ðoꝛnıȝe ꝟc̄e BotulꝽ. ȝ ꝟc̄e AþulꝽ. ȝ ꝟce Huna. ȝ ꝟce Ðancꝑeð. ȝ ꝟc̄e Toꝛhtꝑeð. ȝ ꝟc̄e HeꝑeꝽeꝛð. ȝ ꝟc̄e Lıꝛꝛa. anð ꝟc̄ꝛ Benedıctuꝛ. ȝ ꝟc̄e Toua :.

Ðonne ꝑerteð on Abbanðune ꝟc̄ꝛ Vıncentıuꝛ maꝑtıꝑ :.

Ðonne ꝑerteð ꝟc̄ꝛ Dunꝛtanuꝛ Aꝛcebıꝛceop. ȝ ꝟc̄ꝛ Aȝuꝛtınuꝛ æt Lantꝑaꝑa bẏꝛıȝ. ȝ Ᵹela oðꝛa ꝟca̅ mıð heoman :.

Ðonne ꝑerteþ ꝟc̄ꝛ Paulınuꝛ on RoꝽeceaꝛtꝛe :.

Ðonne ꝑerteð ꝟc̄ꝛ Bıꝑınuꝛ ꝛe Romanıꝛca bıꝛceop on Ꝟınceaꝛtꝛe. on ealðan mẏnꝛtꝛe. ȝ ꝟcæ Hedda. ȝ ꝟce Sꝛıðun. ȝ ꝟc̄e Aðelpolð. ȝ ꝟc̄e AlꝽheah. ȝ ꝟc̄e Bıꝑnꝛtan. ȝ ꝟc̄e Fꝛıþeꝛtan. ȝ ꝟc̄e Iuꝛtuꝛ maꝑtıꝑ. ȝ Ᵹela oðꝛe halȝa mıð heom :.

Ðonne ꝑertað on nıꝑan mẏnꝛtꝛe ꝟc̄ꝛ Iuðocuꝛ ȝ ꝟc̄ꝛ Lꝛımbalðuꝛ :.

Scūs *Romualdus*, *Buckinghamiæ*, ad *Uſam*.

Scus̄ *Æthelredus*, apud *Leominſtre*, ad aquam *Lucgum*.

Scus̄ *Edmundus* Rex, apud * *Beadriceſworth*, in Orientali *Anglia*.

† Sca̅ *Oſgytha* apud *Cice*, in Eccleſia *S. Petri*, juxta mare.

Sca̅ *Æthelburga*, in monaſterio *Berkingæ*, ad *Thameſin*.

Scus̄ *Erconwaldus* Epiſcopus requieſcit *Londini*.

Scus̄ *Neotus* Presbyter, *a Einulfesburiæ*.

Rameſeiæ requieſcunt *b* Scus̄ *Ivo*, Scus̄ *Æthelredus* & Scus̄ *Æthelbertus*.

In burgo Scī *Petri*, *c* Scus̄ *Florentius* Martyr, & Sca̅ *Kyneſuitha*, & Sca̅ *Kyneburga*, cum multis aliis licet hodie ignotis. Non omnes enim *Sancti* miracula operantur.

d Thorneiæ requieſcunt 1 Scus̄ *Botulfus*, & 2. Scus̄ *Athulfus*, & 3. Scus̄ *Huna*, & 4. Scus̄ *Thancredus*, & 4. Scus̄ *Torhtredus*, & 5. Scus̄ *Herefærthus*, & 6. Scus̄ *Ciſſa*, & 7. Scus̄ *Benedictus*, & 8. Sca̅ *Toua*.

Abendoniæ, *e* Scus̄ *Vincentius* Martyr.

Cantuariæ, *f* Scus̄ *Dunſtanus*, & Scus̄ *Auguſtinus*, cum plurimis aliis *Sanctis*.

Scus̄ *g Paulinus*, *Roſeceſtriæ*.

Wintoniæ in veteri Monaſterio requieſcunt Scus̄ *Birinus* Epiſcopus *h Romanus*, & Scus̄ *Hedda*, & Scus̄ *Swithinus*, & Scus̄ *Æthelwoldus*, & Scus̄ *Ælfeagus*, & *S. Birſtanus*, & *S. Frithestanus*, & *S. Juſtus* Martyr, cum multis aliis *Sanctis*.

In novo Monaſterio quieſcunt *S. Jodocus*, & *S. Grimbaldus*.

---

* Bedricesworth, hodie *S. Edmundi* Burgus, à Martyre ſic dictus. † *S. Oſgitha*, vel *Oſyth. Cice*, hodie S. Olythes, prope *Colceſtriam* in *Eſſexia*. *a* Hodie à Sancto vocatur *S. Neots*, in Comitatu *Huntingdoniæ*. *b S. Ivo*, à villa dicta Slepe, hodie S. Ives in Comitatu *Huntingdoniæ*, Ramſeyam An. Dom. 1001. tranſlatus. *Æthelredus* & *Æthelbertus* fratres *Domnevæ*, à loco dicto Wakering, Ramſeiam etiam tranſlati erant, regnante *Æthelredo*. vide Capgravium. fol. 143. *c S. Florentini* corpus totum, præter caput, emit *Ædſigus* Abbas ab Abbate & Monachis *Bonævallis*. Vide Chronicon Saxon. ad Annum 1013. *Kyneburgæ*, *Kyneſwithæ*, nec non *S. Tibbæ* corpora *Petroburgum* tranſlata, A. D. 1005 docet *Capgravius*. fol. 213. *d Thorneia*, olim Angarig. i. e. *Inſula Anachoretarum*, Comitatu *Cantabrigienſi*. 1. *Botulfus* Abbas de *Ikanho*, ni falſor, hodie Boſton. 2 *Athulfus* Epiſcopus *Trajectenſis*; de quorum tranſlatione, juſſu *Ethelwaldi*, vide *Capgravium*. fol. 42. 3. *Huna* Presbyter. vide Monaſt. Tom. I. p. 91. in Inſula *Huneia* ſepultus erat, ſed oſſa furtim Thorneiam delata ſunt. 4. *Thancred* & *Torhtred* fratres Antiſtites, qui vitam hic loci egerunt ſolitariam. Monaſt. Tom. I. p. 243. 5. *Hereferthus*, forte Epiſcopus *Wintonienſis*, à *Danis* in prœlio ad *Carrum* occiſus. vide Chron. Saxon. A. D. 833. & Antiquitates Britannicas, in vita *Celnothi*. 6. *S. Ciſſa* Presbyter & Anachoreta. *Ingulfus*. A. D. 870. 7 *Benedictus*, Biſcop dictus, Abbas *Weremuthenſis*, cujus etiam oſſa, juſſu *Æthelwoldi*, huc tranſlata tradit Capgravius. fol. 42. 8. *S. Toua*, perperam *Tona* in Monaſtico. *SS. Tancredi* & *Torhtredi* ſoror. *beata Virgo Chriſti* Toua *incluſa fuerat*. Capgravius. fol. 42. *e* De *S. Vincentio* nil liquet. *f Glaſtonienſes* ſibi vendicant Corpus *S. Dunſtani*. Monaſt. Tom. I. p. 4, Ibidem etiam requieſcit *S. Dunſtanus* Archiepiſcopus, & *Glaſtonienſium* pater magnificus. *g Paulinus*, primo *Northymbrorum* Epiſcopus, in *Cantium* reverſus, *Roffenſi* Eccleſiæ præfuit. *h* Epiſcopus *Romanus*, quia *Romæ* educatus, ordinatus, & in *Angliam* ab *Honorio* Papa miſſus. Vide *Bedam*. H.E. III, 7. Reliqui omnes Epiſcopi *Wintonienſes* erant, *S. Juſto Martyre* excepto, de quo nil certi habeo. *Æthelſtanus* Rex dedit Eccleſiæ *Wintonienſi* caput *S. Juſti* Martyris: Annales *Winton*. in *Anglia* ſacra. Tom. I. Anno, 924.

Ðonne ꝑerteð ꝛcā Eadburh on nunnan mynꝛtre:·

Ðonne ꝑerteð on Rumerige ꝛcā Meppin. ꝑær ꝛeo ꝓopme abbodeꝛꝛe ðær mynꝛtreꝛ. and ꝛcā Balthild ꝑegina. ⁊ ꝛcā Æþelꝓlæd. ⁊ ꝓela oðꝛe halgan:·

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Ipi birceop. ⁊ ꝛcē Eadgið on pihtune:·

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Eadpeapd cyninge. ⁊ ꝛcā Ælꝓgiua on Sceaꝓtreꝛ byriġ:·

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝭ Aidanuꝛ. ⁊ ꝛcꝭ Patriciuꝛ on Llæꝛtinga byriġ. ⁊ ꝓela oðꝛa ꝛcā:·

Ðonne ꝑertað ꝛcꝭ Longaꝛuꝛ conꝓeꝛꝛoꝛ on Lunġꝛeꝛ byriġ:·

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Siþeꝓulle ꝓæmne pihutan Exanceaꝛtre:·

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝭ Romanuꝛ birceop on Tæuiꝛtoce:·

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝭ Petꝛocuꝛ on ꝑeꝛtpealum be ðæꝑe ꝛe. neah ðam ꝓleote ðe man clypað Dæġlæmuða:·

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝭ Mæilbun. ⁊ ꝛcꝭ Albelmuꝛ. ⁊ Iohanneꝛ ꝛe pira on Eabelmeꝛ biriġ:·

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝭ Oꝛꝓalduꝛ Apcebiꝛcop on piġꝑaceaꝛtre. ⁊ ꝓela oþꝑe haliġꝑa biꝛcopa mið him:·

Ðonne ꝑerteð ꝛcꝭ Ecġpinuꝛ biꝛcop on Eoueꝛham. neah ðaꝑe ea Auene:·

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Kenelm cynebeapn on ꝑincheꝛcumbe:·

Ðonne ꝑerteð ꝛcē Luðburh ⁊ Lꝑenburh on ſinburnan mynꝛtre. ðe æꝑeꝛt þ minecena liꝛ ⁊ ðeapaꝛ apæꝑðe ðe man ġit on ðam mynꝛtre hylt:·

Ðonne ꝑerteþ ꝛcē Fniþerpeoþ on Oxenaꝓorda:·

Ðonne iꝛ on Middeltune ꝛcē Bꝛanġpalato-

In Eccleſia Sanctimonialium vero [a] *S. Eadburga.*

[b] *Rumeſeiæ*, *Sancta Mæruuina*, prima loci Abbatiſſa, & [b] Scā *Bathildis* Regina, & Scā [b] *Æthelfleda*, cum plurimis aliis *Sanctis.*

Wiltunæ, [c] Scus *Iwius* Epiſcopus, & Scā *Eadgytha.*

Scafroniæ, Scus *Edwinns* Rex, & [d] Scā *Elfgiva.*

Glaſtoniæ, [e] Scus *Aidanus*, & Scus *Patricius*, & complures alii *Sancti.*

[f] *Congresburiæ*, Scus *Congarus.*

[g] Scā Siðeꝓulla virgo juxta *Exoniam.*

[h] Scus *Romanus* Epiſcopus, *Taveſtociæ.*

Scus *Petrocus* inter [i] *Wallos* Occidentales ad maris æſtuarium, dictum *Hailemutha.*

In [k] Burgo *Adelmi* requieſcunt Scus *Mæildunus*, & S. *Adelmus*, & *S. Joannes* ſapiens.

Wyreceſtriæ, Scus *Oſwaldus* Archiepiſcopus, & cum eodem plurimi alii *Sancti* Epiſcopi.

Eveshamiæ juxta fluvium *Avonam*, [l] *S. Ecgwinus* Epiſc.

Wincelcumbæ, [m] Scus *Kenelmus* Regius Puerulus.

In Monaſterio Wimburnæ requieſcunt [n] Scā *Cuthburga*, & S. *Quenburga*, quarum prior inſtituit iſtam vitæ & diſciplinæ monialium rationem quæ hodie ibidem viget.

Oxoniæ requieſcit [o] Scā *Fritheſweoda.*

[p] *Middletoniæ*, habentur Caput *S. Brangwa-*

---

a S. Edburga, filia *R. Edwardi* ſenioris. *b* In comitatu *Hamtonienſi*. *b* Forte pars aliqua corporis. *b Ethelfleda*, vel *Elfleda*, Abbatiſſa tertia, cujus vitam adi apud *Capgravium*. fol. 126. *c S. Iwius*, *S. Cuthberti* alumnus. in *Britannia Armorica* obiit; vide *Capgravium*. fol. 201. De Epiſcopatu ejus ſilet Biographus. *S. Edgitha*, alias *Editha*, filia *Eadgari* Regis ex *Wilftruda*. *d S. Edwinus*, potius *S. Edwardus* Rex, quem ibi ſepultum tradit *Malmesburienſis*, in Monaſteriis ſubditis Epiſcopo *Schirburnenſi*. *d Elfgifa*, uxor *Edmundi*, qui fuit pronepos hujus *Alfredi*. G. Malmesb. ibidem. *e S. Aidani* reliquias, &c. *Glaſtoniam* attulit *Tiđa* Abbas, Teſte *Capgravio*, fol. 264. In *Dunenſi* civitate ſepultum *S. Patricium* longe ſimilius vero. *f* Inter *Somerſetenſes*. à Confeſſore nomen ducit. fingitur *Cungarus* Imperatoris *Conſtantinopolitani* filius, & hæres, qui mundum & Regnum fugiens, eremum petiit. Vide Vitam apud *Capgravium*, *g* De *S. Sithefulla* nil compertum habeo. *h* In Monaſtico, necnon à *Malmesburienſi*, hic *Sanctus Rumonus* appellatur. de quo nil præter nudum nomen, 500 retro annis, relictum erat. *Malmsb* in Epiſ. *Cridienſibus*. *i* Id eſt, *Cornwallos*. ex hoc loco primum didici (quod fugit diligentiam Cl. *Somneri*) *Weſtwallos* eſſe *Cornwallos*, quod à *Florentio Wigorn.* plus ſemel confirmatum vide in explicatione Nominum locorum, ad finem *Chronici Saxonici*, p. 48. *k Malmesburia. S. Mæildunus*, fortè *Maildulphus*. *S. Adelmus* Epiſcopus *Scireburnenſis*, ſeculo octavo ineunte. *Joannes Æthelingenſienſis* Abbas, vulgo *Joannes Sapiens* dictus, olim idem cum *Joanne Scoto Erigena* habebatur. & ſæculo noſtro animoſe contendunt multi longe diverſos fuiſſe; argumenta qui cupit expendere, adeat *Natalis Alexandri* Hiſt. Eccl. Sec. 9. Differt. 14. *l Ecguinus* Epiſc. *Wicciorum* tertius, fundator Monaſterii *Eveshamienſis*. *m Kenelm* cinebeapn, Martyrologus; ſed *Florentius* per aliquot menſes Regem *Merciorum* fuiſſe palam affirmat, A. D. 819. *n* Sorores *Kenredi*, *Merciorum* Regis; ſorores *Inæ*, Capgrav. fol. 79, 80. *o* Adi *Fritheſweodæ* Vitam apud Capgr. fol. 152. *p Midletunenſe* Monaſterium in Agro *Dorſettenſi*, perinde ac *Virnburnenſe*. de Epiſcopo *Branwalatore* nil ſupereſt præter nomen, ex cujus terminatione haud temere conjicio illum natione fuiſſe *Cambro-Britannum*. In Monaſt. Tom. I. 196. non *Caput*, ſed *Brachium Sancti Branwaladri* extare dicitur. *Samſon Dolenſis*. *Brachium* & plura *Oſſa S. Samſonis*. Monaſt. T. I. p. 195. De reliquiis vel de ſtrage Monachorum *Certeſeienſium* nil mihi uſpiam inter legendum adhuc occurrit.

ꝑiꝛ heaꝛoð biꝛcopeꝛ. ⁊ ꝛce̅ Samꝛoneꝛ eaꝛm biꝛcopeꝛ. ⁊ hiꝛ cꝛice:.

Ðonne ꝓeꝛteð ꝛce̅ Luðman æt Stæninȝum on Suðꝛeaxum. neah ðaꝛe ea Bꝛæmbꝛe:.

Ðonne ꝓeꝛteþ ꝛce̅ Beocca abbod. ⁊ Eþoꝛ mæꝛꝛe ꝓꝛeoꝛt on Lẏꝛteꝛ iȝe þam mẏnꝛtꝛe. ⁊ þaꝛ man oꝓꝛloh hund eahtantiȝ muneca mid him:. Si loꝛ ⁊ ꝓulðoꝛ Ꝑælendum Lꝛiꝛte hiꝛ ȝodneꝛꝛa in ealꝛa ꝓoꝓulða ꝓoꝓuld on ecnẏꝛꝛe

Amen:.

latoris Episcopi, & Brachium *Sancti Samsonis* Episcopi, necnon ejusdem baculus Pastoralis.

Stæningæ ad fluvium *Bræmberum* inter *Saxones* Australes requiescit Scus̄ *Cuthmannus*.

Scus̄ *Beoeca* Abbas, & Scus̄ *Ethor* Presbyter requiescunt in Monasterio *Certesieiensi*, ubi etiam octoginta cum iisdem erant trucidati.

Sit Laus & Gloria Jesu Christo ob benignitatem suam per omnia sæcula in æternum.

Amen.

Præterea, Showere, literaturæ, & antiquitatis *Saxonicæ* quam utilis scientia est, ex eo ostenditur, quod nemo, nisi qui illis instructus, *Angliæ*, seu potius *Britanniæ Saxonicæ* topographiam, quam literatus orbis desiderat, dare potest.

Cum vero *Britanniæ Saxonicæ topographiam* dico, *Britanniæ*, tam *Dano-Saxonicæ*, quam *Anglo-Saxonicæ* descriptionem intelligo, in qua quicquid uspiam regionum, provinciarum, urbium, oppidorum, vicorum, villarum, castellorum, montium, fluviorum, aliorumque omnium, quæ topographiæ nomine comprehenduntur, sive in *Anglia*, sive in *Scotia*, aut in *Saxonum*, aut *Danorum* imperio sita illa essent, in uno libro, si tam egregio operi unus sufficit, illustranda sunt. Ab eo autem, qui tam utile opus topographicum aggressurus est, prælegenda sunt omnia sive *Latine*, sive *Saxonice* scripta, ex quibus locorum nomina, quum *Anglo-Saxonica*, & *Dano-Saxonica*, tum *Anglo-Britannica*, & *Dano-Britannica* describi & excerpi possunt. Id genus imprimis habendi sunt libri omnes historici, qui scripti sunt à temporibus conversæ ad fidem *Christianam Angliæ*, usque ad tempora *Henrici* II. quo regnante veterum locorum vestigia evanescere cæperunt. Chartæ etiam antiquæ, chartasque antiquas, tam *Latinas*, quam *Anglo-Saxonicas*, *Dano-Saxonicas*, & *Anglo-Normannicas* complectentia vetusta chartularia & regesta, diligenter ab eo pervolvendæ sunt; utpote in quibus ingens numerus oppidorum, vicorum, villarum, agrorum, prædiorum, montium, & fluviorum, quorum appellationes, quamvis mutilæ, truncatæ, contractæ, variisque modis mutatæ, etiam nunc restant, perquam accuratè describuntur.

Nomina locorum è *Codd.* Mss. & impressis diligenter exscripta & collecta, in *Britanniæ Saxonicæ topographia* alphabetico ordine disponenda sunt. Quibus primo, ut licet, explicatis, dein locorum ipsorum situs, si noti sunt, exacte describendi sunt. Situ cujusve loci descripto, tum dicendum est, quo prælio, cladeve; quo concilio, seu civili, seu Ecclesiastico; quo domino, qua arce, vel præsidio; quibus ædibus, sive Regis, sive principis; quibus regum, principumve, vel virorum illustrium natalibus, vel sepulchris; vel denique quibus terræ motibus, vel portentis in antiquis temporibus clarus fuit. Si vero loci alicujus, puta *urbis* vel *oppidi*, incertus & obscurus situs sit, tum cujus provinciæ, vel *Sciræ* urbs, vel oppidum fuit, declarandum est. Verum si neque id constat, tum danda est opera à *Britanniæ Saxonicæ* topographo nostro, ut quo regno heptarchiæ *Saxonicæ*, urbs ista, vel oppidum, sita fuit, exquirat. Illi etiam incumbet, ut de fundatoribus, & fundationibus urbium, arcium, episcopatuum, Ecclesiarum, & monasteriorum, siquid de iis certi sciat, dicat; etiam ut curet, quæ locorum *Romana* & *Britannica*, ante *Saxonum* ingressum, nomina fuerint, nunquam non dicere; utpote quod operis sui magnificentiam simul augebit, & lectori id tam gratum, quam quod gratissimum, reddet. Quinetiam eo pacto faciet, ut liber suus non tam *Britanniæ Saxonicæ*, quam *Britanniæ Romano-Saxonicæ topographia*, inscribi mereatur. En unum atque alterum exemplum.

Baþanceaꝛtep; i. e. *urbs balneorum*. & à *valetudinariorum* ad thermas *concursu*, Acemanneꝛceaꝛtep, i. e. *ægrotantium hominum urbs*. Britannis, *yr Ennaint twymin*, & *Caer Badon*. *Ptol.* Ὕδατα θέρμα. i. e. *aquæ calidæ*. Antonin. *Aquæ Solis*. Stephano, *Badiza*. vulgo *Latinorum*, Bathonia; nobis hodie **Bath**, urbs *Angliæ* occidentalis, in agro *Sumersætensi*, in limite comitatus *Wiltoniæ* ad *Avonam* fluvium, qua per planitiem non ita magnam collibus obvallatam ad *Bristolium* tendit, sita, aquis suis calidis, sive thermis clara. Ubi jam Ecclesia Cathedralis, antiquitus templum *Minervæ* sacrum, extitisse fama refert. Unde & *Britanni*, *Caer Palladur*, i. e. *urbs Palladiæ aquæ*, sua lingua dixerunt. *Offa R.* alterum templum extruxit, quod *Dani* destruxerunt, è cujus ruinis postea templum erectum est, B. *Petro* Sacrum; in quo *Eadgarus* in regem inauguratus est, in Pentecostes festo, v. id. Maii, An. DCCCC.LXX.III. Thermarum inventionem referunt fabulæ nostræ ad *Britannorum* regem Bleyden Cloyth. i. e. *Bleyden Magus*.

Ꝓiȝoꝛna-ceaꝛtꝛe, Ꝓioȝeꝛena-ceaꝛtꝛe, Ꝓeoȝoꝛena-ceaꝛteꝛ, Ꝓeoȝoꝛna-ceaꝛteꝛ, Ꝓiȝuꝛna-ceaꝛteꝛ. Ꝓiȝeꝛa-ceaꝛteꝛ. Ꝓiȝꝛa-ceaꝛteꝛ. Ꝓeȝeoꝛna-ceaꝛteꝛ. *Britannis*, *Caer wrangen*; *Ninii* Catalogo, *Caer guorangen*; *Anton. Branonium*; Ptol. *Branogenium*; Latine vulgo *Wigornia*; nobis hodie **Worcester**; contractum ex Ꝓeoȝoꝛa-ceaꝛteꝛ. Urbs vetusta, opulenta, & Episcopali sua sede, quam ibi constituit Æthelredus Merciorum rex, Anno DCLXXX. clara; in comitatu, cujus caput est, ad *Sabrinam* flumen sita. † *Gulielmus Hopkinsius*, nunquam non mihi cum ho-

† Vid. cl. *Edm. Gibsoni* nominum locorum explicationem ad finem sui Chron. *Sax.* pag. 48.

nore memorandus, Wigopa-ceaster ductum, dictumque putabat, à Pic-papa-ceaster, i. e. *civitas Wicciorum,* qui partes *Sabrinæ* vicinas incolebant. Cætera autem quæ ad hiſtoriam hujus celeberrimæ urbis, Eccleſiæ Cath. coenobiique, è quo presbyteros conjugatos expulit *Oſwaldus* Epiſcopus, monachos inducturus, cum aliis multis ad *Wigorniam* antiquitus ſpectantibus, à topographo noſtro ex antiquis ſcriptoribus addenda ſunt.

Supra dixi, SHOWERE, vetuſtas chartas, & regeſta in quibus vetuſtæ illæ chartæ deſcriptæ ſunt, auctori noſtro ad opus ſuum topographicum fore maxime utilia. Addo quod topographus ille noſter, quo veteres locos ex ſuis nominibus facilius, & felicius exquirat, operam dare debet, ut unum atque alterum antiquitatis topographicæ ſtudioſum in qualibet *Britanniæ Saxonicæ* provincia adinveniat; à quo, locorum, qui in vetuſtis chartis deſcribuntur, notitiam aſſequatur. Sic longo rerum uſu, & experientia perfectam comitatus *Wigornienſis* cognitionem topographicam non ita pridem conſecutus, locos ferme omnes, ut oppida non ſolum majorum gentium, ſed viculos, prædia, agros, montes, fluvioſque, quæ in vetuſtis chartis & regeſtis Eccleſiæ *Wigornienſis* deſcribuntur, non ſine magno ſtudio, multave opera inveſtigatos aliis, quos forte Comites itineris haberem, ante tredecim annos, oſtendere ſolebam, decanatu Wigornienſi non tum exutus. Tum autem maxime me delectabat obſervaſſe, quod Epomba erat **Crome**; Hyðmæpleȝe, **Rydmarlege, Redmarly**; Pitleaȝe, **Witlaege, Witley**; Beonetleaȝe, **Bently**; Salapeappa, **Salwearp**, rivulus; Heoptlanbyriȝ, **Hartlebury**; Bpadinȝcota, **Bredicott**; Hpitintun, **Whitington**; Tameða, **Temd**, fluvius; Tyrðebiȝa, **Tarbeck**; Loðanhyȝȝe, in antiquioribus membranis **Coddaryege, Cotheridge**; Salðer ford, **Salford**; Oddingleaȝe, in vetuſtioribus membranis **Ddungalea**, nunc **Ddingley**; Himeltun, **Himbleton**; Ludelea, **Cudley**; Pulfpintun, **Wulverton**; Penedoc, & Peonedoc, **Penduc**; Teodintune, **Teddington**; Ufepabyriȝ, **Dverbury**; Scipenac, **Shurnock**; Fepretnatun, Fepinton, **Phepston**; Epimanleaȝe, **Grimley**; Ðornðun, **Thornton**; Eanulfestun, **Alston**; Lapepn, **Lawern**; Heanbyriȝ, **Hanbury**; Halleȝe, nunc **Hollow**. Hepteforðtun, juxta *Avon* fluvium, nunc **Harbington**; Wulfeperleaȝe, **Wulverley**; & id genus innumera alia.

Quæ hactenus ſcripſi, SHOWERE, quam fructuoſa erit doctis, præſertim illis, qui juris noſtri ſtudioſi ſunt, Linguæ Anglo-Saxonicæ Scientia, duntaxat oſtendunt. Verum nec minorem fructum ex cæteris *Arctôi* orbis antiquis Linguis percepturi (crede mihi) illi ſunt, qui graviter dabunt operam, ut eas omnes perfecte, ſaltem quoad fieri poteſt, intelligant. *Mæſo-Gothicæ* Studium, quæ omnium vetuſtiſſima eſt, Evangeliorum ULPHILANA verſio, quanquam mutila, maxime compenſabit. Illis, qui *Franco-Theotiſcæ* ſtudebunt, ut de *Willerami* cantico, & *Otfridi* evangeliis, quæ *Argentinæ* ornamentum cl. *Schilterus* recuſurus eſt, nihil dicam; *Tatiani* harmonia Francica, quam *Fr. Junius* F.F. prælo à ſe paratam almæ matri noſtræ, Univerſitati *Oxonienſi*, ſupremis tabulis legavit; & MS. Cod. Cottonianus, qui inſcribitur, *Caligula* A. 7. & in quo res geſtæ à *Jeſu Chriſto* in ſermone *Francico* vetuſtiſſimo rythmicè deſcribuntur, abſque aliis, qui in bibliothecis deliteſcunt, ampliſſima quidem merces erunt. Antiquæ *Scandicæ* linguæ, quam ſæpius *Cimbricam* vocavimus, innumeri *Codd.* tam in literis antiquis, quas RUNAS vocant; quam in novis ſcripti, ingentem uſum declarant. Horum non exiguam copiam * doctiſſimi viri, quum in *Dania*, tum præſertim in *Sueonia*, in magnum reip. literariæ beneficium, ſuique ſempiternam gloriam, ediderunt, & indies † edituri ſunt. Quorum unum, ſcilicet *Hialmari* R. *Biarmlandiæ* atque *Thulemarkiæ* hiſtoriam, *Runici* MS. fragmentum, *runis*que ſculptis *Stockholmiæ* nuper expreſſum, & à ſe gemina verſione illuſtratum, ad me pro humanitate ſua miſit omni laude major *Joh. Peringskioldus*. Quem in noſtrorum gratiam, qui *Runicæ* literaturæ ſtudio ſe exercere cupiunt, tam in antiquis, quam in novis characteribus recuſum *Peringſtioldi* Latina verſione, Tibi, SHOWERE, omnibuſque noſtris, quibus *Arctôa* antiquitas placet, offero, ſi per ſumptus liceret, *Cottonianum* Codicem. qui res geſtas à Salvatore noſtro in rythmis *Francicis* deſcribit, in hæc diſſertatione etiam editurus.

---

* Vide Joh. Schefferi *Sueciam litteratam*, à *Joh. Mollero* editam, *Hamburgi.* M.DC.XCVIII. & *Petri Joh. Reſenii* Bibliothecam, *Hafniæ* editam M.DC.LXXXV. & Bibliothecam Septentrionis eruditi à *Joh. Mollero Lipſiæ editam*, M.DC.XC.IX.

† Vide *Johannis Peringskioldi* ep. ded. ante *Vitam Theodorici* R. denuo à ſe editam, *Stockholmiæ*, M.DC.XCIX.

*HISTORIA HIALMARI REGIS BIARMLANDIÆ Atque THULEMARKIÆ,

AB

Anonymo Roduri Filio, in gentiliſmo ante ſecula octo, Lingua & *Runis Sueo-Gothorum* antiquis in membrana conſcripta; quam, ex Fragmento Runici Manuſcripti vetuſtiſſimi accuratiſſime delineatam, ac Literis recentioribus deſcriptam, cum verſione illuſtravit

JOHAN. PERINGSKIOLD.

---

* De hac hiſtoria ſic editor in epiſt. dedicatoria, quam Vitæ THEODORICI regis à ſe nuper editæ præmiſit: *Hiſtoria* HIALMARI *regis, charactere Runico, cum gemina verſione noſtra, & annotationibus, ſub prelo ſudat. Luculentum hæcce præbebit teſtimonium de uſu ac ratione veteris ſcripturæ Runicæ, vigente per orbem paganiſmo, maximopere uſitatæ.*

rakur mi	multi in fugam conjecti
Hramr va	Hramurus erat inter omnes
kappa ma	pugiles fortiſſimus,
Heidi vik	Heido retroceſſit
fliotur m	fugam intendit
hiolt var	ſubſtitit
ſem ſvom	qui natabat
fuſdi their	properabant
ath er frekn	ut qui validiores
Heidi tha hi	Heido, tum
berſadi	inſequebatur
nokri me	aliquot viros
bland iæri	mixtio facta
ſig ſemi	ſibi conveniens
ath han ein	ut ille ſolus
mik	magn
ol	omn

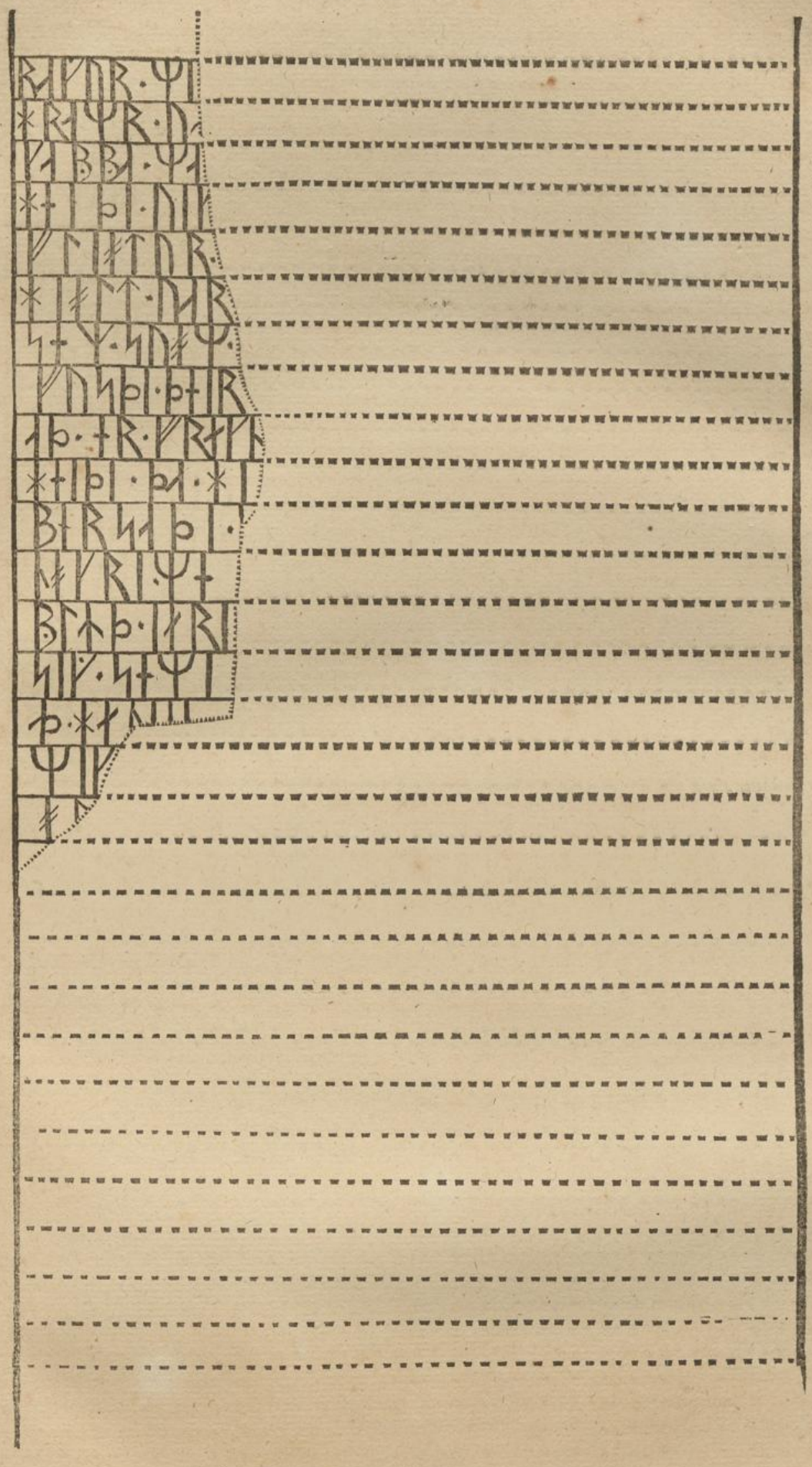

MS. Runici Folium III. primo & ſecundo penitus deperditis.

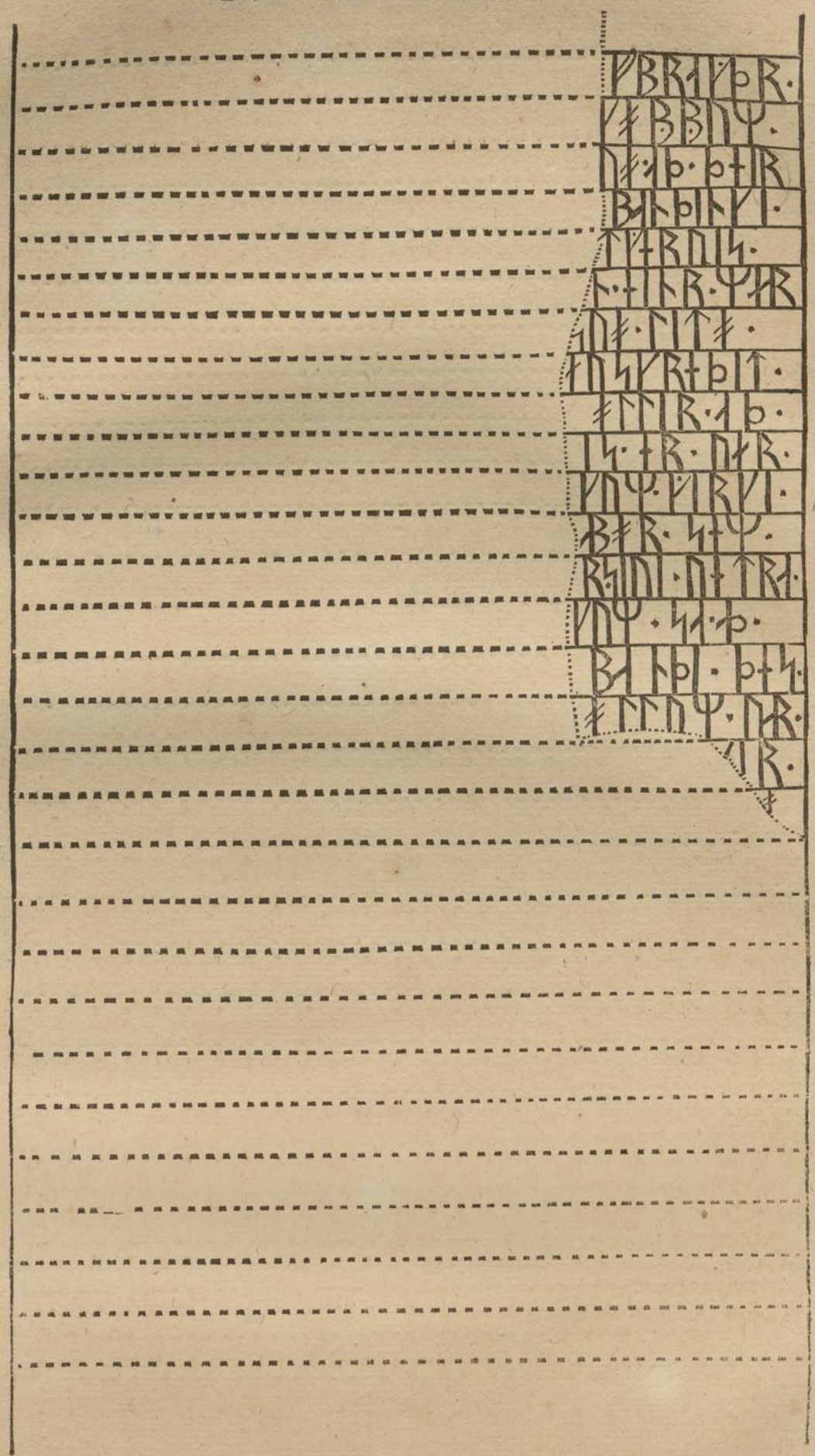

. . . . . afbragdr . . . . . præſtantiſſimus,

. . . . . koppum / . . . . . heroes,

. . . . . vo ath their . . . . . ita ut illi

. . . . . bandingi . . . . . vinculis conſtrictus,

. . . . . tgervis . . . . . induſtrius vir

. . . . . n einr mar . . . . . At virgo quædam

. . . . . ſvo lito . . . . . ita reliquerant

. . . . . auskredit . . . . . itineri expeditum

. . . . . ollir ath . . . . . omnes, ut

. . . . . is er var . . . . . qui erat

. . . . . kum Girki . . . . . venit Græcus,

. . . . . Abor'ſem . . . . . Abaris qui

. . . . . r ſiui vetra . . . . . ſeptem hyemes,

. . . . . kum ſa ath . . . . . factum tandem, ut

. . . . . bandi theß . . . . . vinculum, quod

. . . . . ollum var . . . . . omnibus erat

. . . . . gir . . . . . deſiderab

. . . . . o

fra Girkia kumi Abor auk Samolis / meth margi agietum mannum / vori thegar vinsele / theiris gridmathur vart Herse a Glisisvollir.

Ex Græcia advenerunt Abaris & Samolis, cum pluribus eximiis viris, qui mox grati acceptique sunt. Ac horum quidem assiduus famulus factus est Hersius Glysisvallensis.

Einr Kongr hit Hialmar svo er sirir ollum Kongum af siaum uferettis ithrottum aug fabarum afreksverk var agietastr auk hirden guder thiagn. Han hafdi rikis stiornr a Biarmlanthi / er sir kuadum vier / thath ligr amilli Thule markn aug Gandvik / siri austan kioln. Kiarlatur var nu theira adr en han setteſt i bu / for han optliga i hernad ath han giordist svo afbragd a vikinge / ath i ollum frasogum framaverkiom han giordist kienastr. Barst vith einr gang ath vardagi / vorf han i burt meth Hramr sesse sin / aug hildur lid ath Biarmlathum meth sim Skip / tha theim ghaf burd. Er their komu a lanth / brendu their olt / svo ath vith tha olli bloskrathi.

INclutus ea tempestate erat Hialmarus rex, qui ante reges quoscunque alios propter egregiam indolem virtutesque heroicas eminebat, optimusque, aulicis suis præfectus erat. Ipse Biarmlandiæ imperium adeptus fuerat, sicut in superioribus diximus; quod regnum situm est inter Thulemarkiam atque Gandvikiam, ultra orientale latus jugi montium. Nimirum paludosa initio cum suis incolebat loca, antequam sedes fixas sibi eligeret. Cæterum crebro in piraticas expeditiones profectus, nominis sui gloriam in tantum auxit, ut in omnibus annalibus, quibus rerum gestarum memoriæ describebantur, laudari meruerit. Forte is vernali quodam tempore, comitante sodali Hramuro, iter ingressus, versus Biarmlandiam cursum direxit cum classe navium quinque, quæ ferentibus à puppi ventis, celeriter pervecta est. Facta mox exscensione, omnia flammis devastabant, adeo ut multum consternarentur civium animi. Hic prædæ actæ magnæ, occupataque loca plurima, antequam Wagmarus Biarmlandensium rex taliũ quidquam rescisceret. Ille allato sibi nuncio, tubicines ad tubarum sonum milites convocare jussit, ac perarmatos ad prælium prodire. Tum vero atrox incruduit pugna, cæsique sunt plurimi à partib⁹ Wagmari, impetũ strenue faciente Hialmaro. Interim fortiter vim propulsare cõabatur Wagmarus, egregia suorum fortitudine confisus. Verum selectissima militum cohorte instructo Hialmaro,

Giora nu their herverke hith mesti aug baldu olt / adr Baghmar B: Kongr thath friettr; han kallar skindlika ludrsveinr sin aug malti blasa saman lid / auk kvath ath taka vopn sina / aug bua til orosto; varth tha barthagi hin manskiedast / fil margt manna af Baghmar / thvi Hialmar sokti hart at honum / en han varthist threinglliga meth lidi sinu / thvi han hadi fraknra manna; en ath Hialmar hadi argiorum lid [meth frakustu

MS. Runici Folium IV.

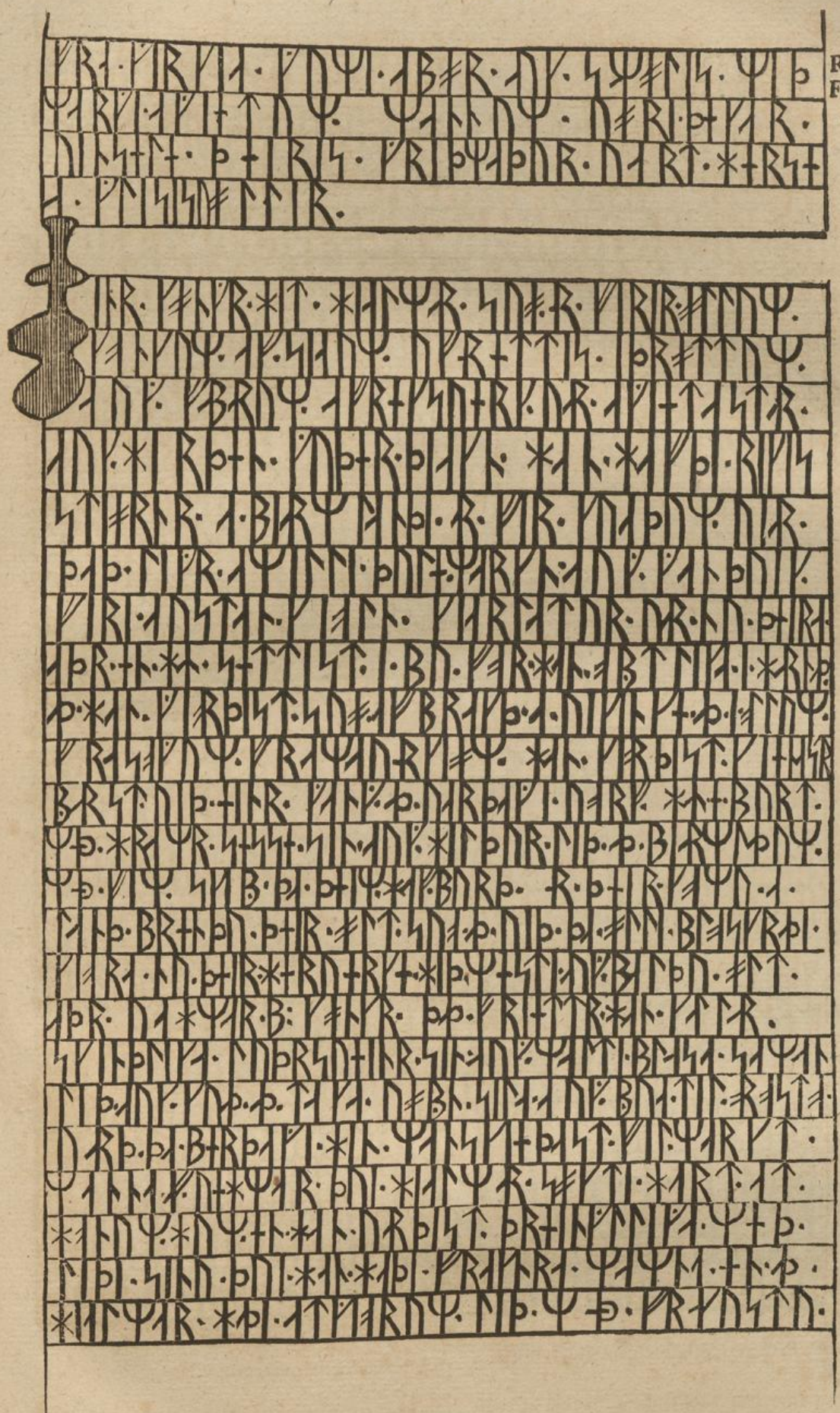

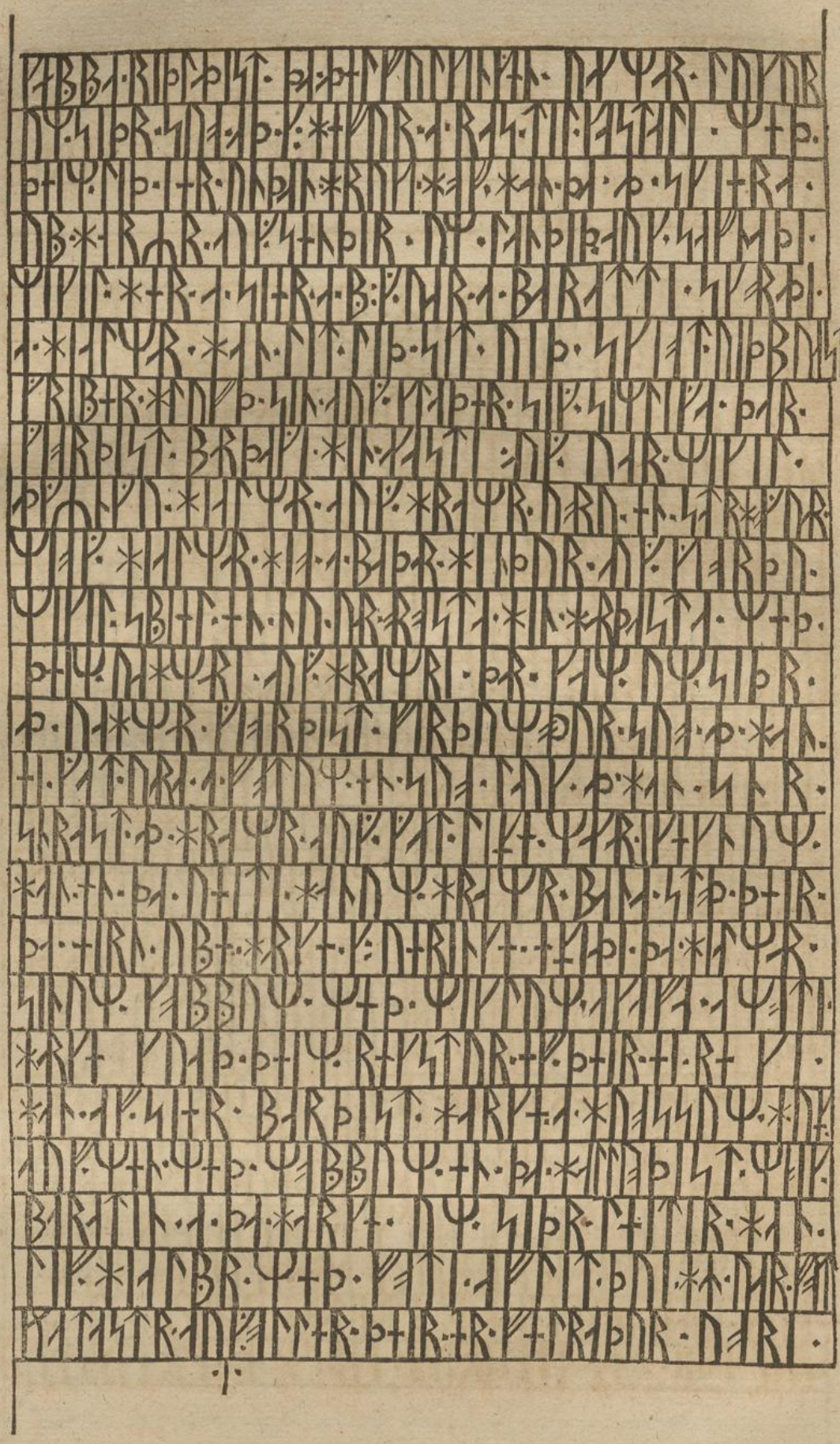

Käppa/ ridladiſt tha athelfulkingen Bagmar/lukur um ſithr ſvo/ ath K: hefur a ras til kaſtali meth theim lid ier undan hruki; hof han tha ath skiera up heror/ aug ſendir um lanthith/ aug ſafnadi mikil her a ſier a B: K. var a baratti/ skoradi a Hialmar/ han lit lid ſit vith skiot vithbuaſt/ griper hluſd ſin aug klader ſig ſimliga/ thar giordiſt barthagi hin akaſti auk var mikil athgöngu. Hialmr auk Hramr voru en ſatrhogver miog/ Hialmar hio a bathar hinthur aug giordu mikil ſpiel/ en nu var oroſta hin hardaſta meth theim Baghmari aug Hramri/ thar kam um ſithr/ ath Bagmar giordiſt firdumodur/ ſvo ath han ei gath vara a fotum; en ſvo lauk ath han ſner ſnaraſt ath Hramr/ aug gat ligge maker igegnum han/ en tha veiti hanum Hramr bana; Stod their tha eirn upe Harke K: veringe/ eggiadi tha Hialmar

ſinum koppum meth miklum akafa amoti Harke/ kvad theim rekſtur ef their ei reki han af ſier; barthiſt Harke a hvoſſum hugg auk men meth moppum/ en tha halludiſt miok baratin a tha Harke; um ſithr leiter han lif/ hialpr meth foti aflit/ thvi han var fot vatafir/ aug oller their er felradur vori

laxati ſunt ordines Vagmari, rege tandem ipſo ad propugnaculum ſeſe recipere coacto, cum reliquis, qui fuga evadere poterant. Igitur feciali teſſera protinus per provincias emiſſa, ingentem exercitum in Biarmiam convocavit. Et vero rex pugnæ avidus, Hialmarum ad certamen provocavit, qui, juſſis militibus confeſtim arma capeſſere, acceptoque clypeo ſuo, ad bellum ſe accinxit. Tunc cruenta pugna vehementi impetu commiſſa fuit; Hialmaro atque Hramuro ferocius irruentibus. Hialmarus ambabus manibus ictus feriendo, multam ſtragem edidit, acrius interim oborto certamine inter Vagmarum atque Hramurum, donec viribus tandem deſtitutus Vagmarus, pedibus conſiſtere nequiret: itaque ſubito impetu contra Hramurum proſiliens, gladio ipſum confodere tentabat, ſimulque tum lethali vulnere à Hramuro percuſſus eſt. Perſtabat vero adhuc dum regiorum ſatellitum unus Harko nomine. Igitur contra hunc pugiles ſuos multa vehementia incitavit Hialmarus, eos imbelles ac ignavos merito vocandos eſſe dicens, niſi hominem propellere audeant. Harko vero acrius gladio armiſque contra irruentes ſe tuebatur; cum ingruente tandem pugnæ violentia, fuga ſalutem ſibi quærere coactus eſt, pedum imprimis velocitate adjutus, qua plurimum pollebat, intra propugnaculum ſe recepturus, exemplum ejus imitantibus etiam aliis, qui necem evitare cupiebant.

til borgarinar. Á vige voro attiki vigra
men/ en tha Hialmar lid komu ath/ giordhu their
svo hardh hrid/ ath their hristu giatur/ en
er hord var a kiate/ ridladist verir; um
sithr vart ofur lide bornt aug hanteckian/
auk settir i morka stofu i starkum
pitslum/ en their um nottina / for han
til Balhal ath gista Odian/ thvi hafdi Hr:
reit honum blodir a baki i barati. um
morgin a ar gar Hialmar up a vige/
tha sa han thottr Konkr vana ath aliti/
sem var einr hoska man imimilli sini
skiemu miar; theirar gik han ath eiga til
astkona/ thvi hun var skorungr mikil/
aug nu roskin/ a thve houm var biffur
mikl/ thvi lit han buast til brudveitslu/
um apton uru their leid in eerna rekium;
takast svo meth theirm gothar astr; ei miklu
tidr getr Hialmar sveinbarn vith konu
sini/ er Troma hit/ thath var frudht / sedist
thar up meth miklu virdinki aug agietasta meth
hird saudur sin. K: veiti honum eirn firedi mathr/
theira er fregasti var thar northur ollum tha
iafnaldra; han veiti honum allan ridarskab
auk ithrottum ther/ sem vaskir men auk
konseirnom theim hafdi ath nâma/ thvi vart
han bradgior a ollum throtska.

Aderant intra propugnaculum octoginta viri robustissimi; Ingruentibus autem Hialmari militibus, tanta illi vehementia impellebant, ut portis dejicerentur omnes, adapertisque portis, procul dissiparentur satellites. Tandem tribunus militum captus in vincula carceremque conjectus est. Qui post tormentorum cruciatus, nocte proxima Valhalliam ad Odinum migravit, accepto in prælio lethali vulnere, quod à tergo ei inflixerat Hramurus. Matutino tempore intra propugnaculum progressus Hialmarus, regis filiam eximiæ pulcritudinis fœminam, inter puellarum greges adsidentem conspexit: Hanc ipse conjugio sibi jungi petiit, quod formæ inprimis venustate commendabilis, annisque jam maturior, mire ipsi placebat. Itaque confestim pro nuptiarum solennitate apparatis omnibus, circa vesperam in thorum conjugalem deducti sunt ambo. Ita vero in posterum illorum crevit amor, cum interjecto tempore, prolem masculam ex conjuge sua suscepit Hialmarus, impositum est puero Thromonis nomen; qui cum eximiæ esset formæ, multa sollicitaque cura in aula regia paterna educabatur. Hunc suum filium magistro informandum tradidit rex, qui omnium inter boreales præstantissimus eo tempore habebatur. Is regium puerum omnibus heroicis virtutibus atque exercitiis imbuebat, quæ ingenuum atque regali fastigio editum adolescentem nosse fas erat. Unde etiam his suffultus præsidiis magna indies incrementa fecit.

MS. Runici Folium V.

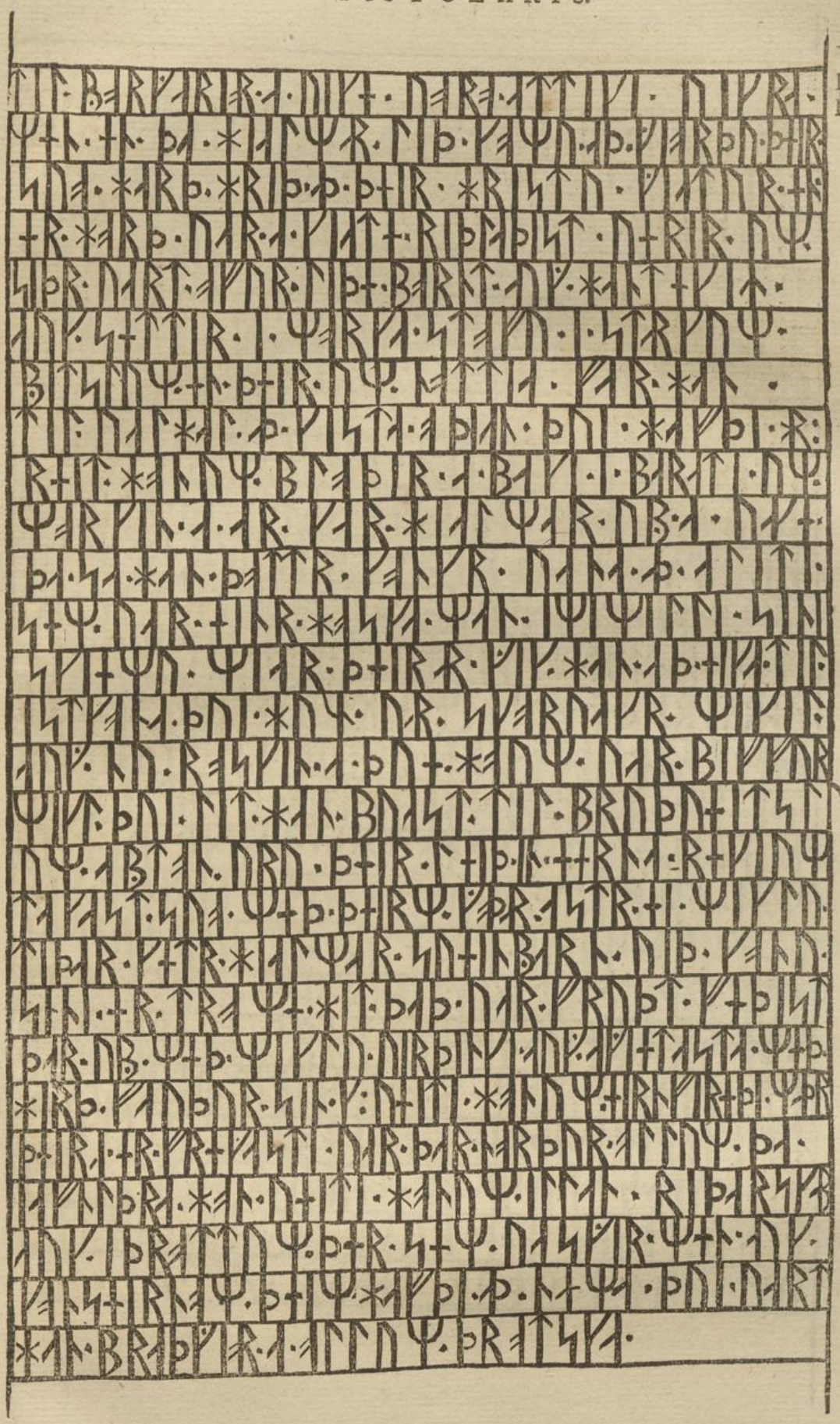

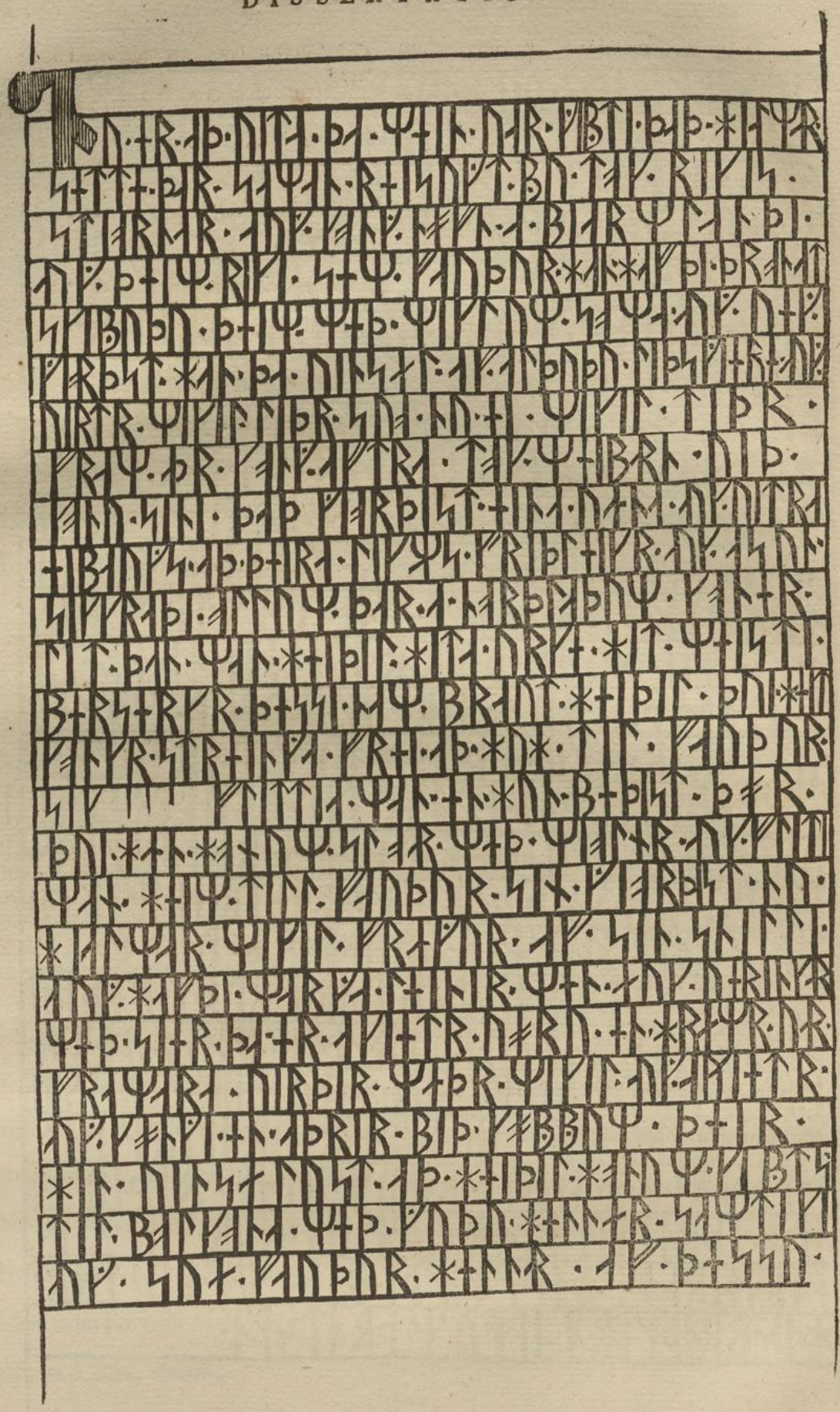

Nu er ath vita tha Mein var gipti / thath Bialmar
ſette thar ſaman reiſugt bu / tok rikis
ſtiornar aug Kong nofn a Biarmlanthi
aug theim Riki ſem faudur han hafdi thronat /
skipudu theim meth miklum ſoma aug veg ;
giordiſt han tha vinsæhl af althudu lidsgiere aug
virtr mikil. Lidr ſvo nu ei mikil tidr
fram / adr Kong aftra tok meibarn vith
konu ſini / thath giordiſt eina væna aug vitra
eibaugs / ath theira likams fridleikr auk aſun
ſikkradi ollum thar a nordlathum ; Koner
lit than man Heidil hita. Vtke hit meiſti
Berſerkr / theſſi nam braut Heidil / thvi heit
Kongr ſtreinga Frei ath hun til faudur
ſin matti flittia man / en him bediſt Thor
thvi han honum ſloar meth Miolner / auk fliti
man heim till faudur ſin. Giordiſt nu
Hialmar mikil frægur af ſin ſnilli /
aug hafdi marga Leinir men auk Beringar
meth ſier / tha er egietur voru ; en Hramr var
framara virdir mathr mikil aug agietr /
aug Kongi en adrir bith koppum their
hin vinsæluſt / ath Heidil honum giptis
til bolkona / meth guthuh ennar ſamtiki /
aug ſva faudur hennar. Af theſſu

Cæterum ſcire convenit, quod ducta in matrimonium regia puella, mox eximium palatium ſibi exſtrui curavit Hialmarus, ſuſcepta etiam regiminis cura omni, regium titulum per Biarmiam, provinciaſque, quas pridem tenuerat pater ejus, ſibi vindicavit. His ſane multa cum æquitate atque lenitate imperitavit ; quam etiam ob cauſam magno civium amore proſequutus, magnique habitus fuit. Et vero tranſacto tempore nonnullo, prolem fœminam enixa eſt regia coniux, quæ formæ venuſtate indoliſque præſtantia omnes in boreali tractu viventes longe ſuperabat. Hanc pater Heidilam vocari voluit. Ipſam vero hanc puellam per vim rapiebat Urkius pugil robuſtiſſimus. Hanc ob cauſam votum Frejæ nuncupavit rex, ut ipſa lubens volens puellam patri rurſus reſtituendam curaret. Ipſa igitur Thoronem obſecrando, id effecit, ut malleo ejus Miolnero percuſſo pugile, puella ad patrem ſuum reduceretur. Interim Hialmarus propter inſignem ſapientiam plurimum celebrabatur, alebatque apud ſe eximios quoſque militiæ duces atque athletas, domi foriſque inclutos. Ante illos tamen omnes dignitate auctoritateq; præſtantiſſimus habebatur Hramurus, præcipuo etiã in honore apud regem charus, adeo ut illi nuptũ data ſit Heidilis, aſſenſum filiæ ſuæ una adprobante patre. Hanc ob

vart einr adr mikil mathr Vlf harda odur / sem aug bedith hennr ganga vith sier / en han vart frakosnin / thvi hun thotti sier ei i hum i allan matti vara fulkosta / thvi kvadst hefna skildi a Hramri / aug bidur han til holmgaungu / aug kvädr honum vera hvors koppes nidingur ef gingr fra fir han hafdi beriast. Af thessu ath K: skildi skildi sáma theim mal milli / giefr han honum mikit i gulli aug silfri auk morgi hnossirum. Ath thessum dura gripum var it agietr hurn / o ther voru skoradi mindr af rauda gulli / til THGR OTHJN FREJ virdin. Lit nu Kongr bredas til brudkaup hin vänsamlikastr / auk burdr olli Lenthir men af Riki sinu; thruku allr saman katr meth blidri vingan aug gothu fahed; giptis nu mei Hramri / aug K: gief honum Jarls riki a eium vith Th: han nam auk marga hnossir af Kongi i fästar fä / veiti aug honim K: tveim men i menagripum / einra thrumu meth theim han kina spa. Af thessum hafdi thagr men mindum af rauda gulli telgdi / aug thuing simtän punri pundr. Jarlen tog vid

causam animo valde commotus est procerum alius, nomine Ulfo, qui regiæ puellæ antehac sibi sollicitaverat nuptias; sed repulsa rejectus, fastiditusque fuerat propter inæquales animi dotes; cujus illatæ sibi injuriæ vindictam in Hramurum ulturus, ipsum ad singulare certamen provocavit. Quin & conviciis æmulum lacessens, omnium vilissimum appellandum dicebat, si ante discessum suum certamen secum inire detrectarit. Proinde horũ dissidio componendo satagebat rex, largitus Ulfoni auri argentiq; plurimũ, simulq; pretiosam supellectilem, ac inprimis cornu eximiæ raritatis, cui insculptæ erant imagines auro cælatæ, in honorem THORONIS, ODINI atque FREJÆ. Postea nuptiarum apparatum multa cum lautitie instrui curavit rex, vocatis ad solennitatem omnibus regni sui proceribus. Et vero multa compotatione genio libatum fuit. summa cum lætitia atque festivationibus, nuptumque collocata est regia puella Hramuro, cui etiam Jarli dignitatem ac munus supra insulas Thulemarkiæ assignavit rex, cum insigni dote nuptiali, addito etiam munere gemino, eoque præstantissimo, tympano videlicet, quo res futuras præsagire poterat. Huic imagines ex puro auro incrustatæ èrant, pondere quindecim librarum. Jarlus acceptis

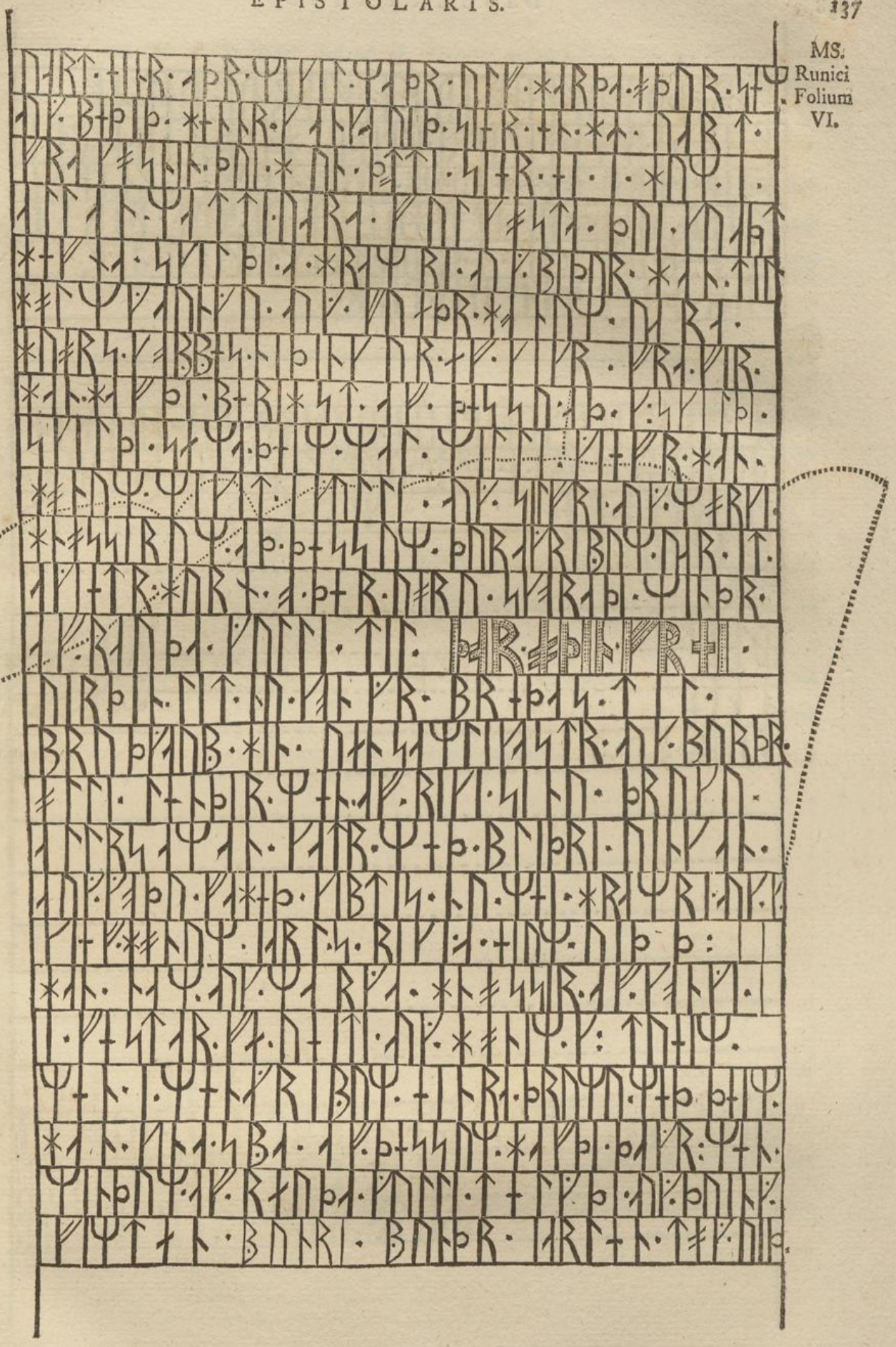

MS. Runici Folium VI.

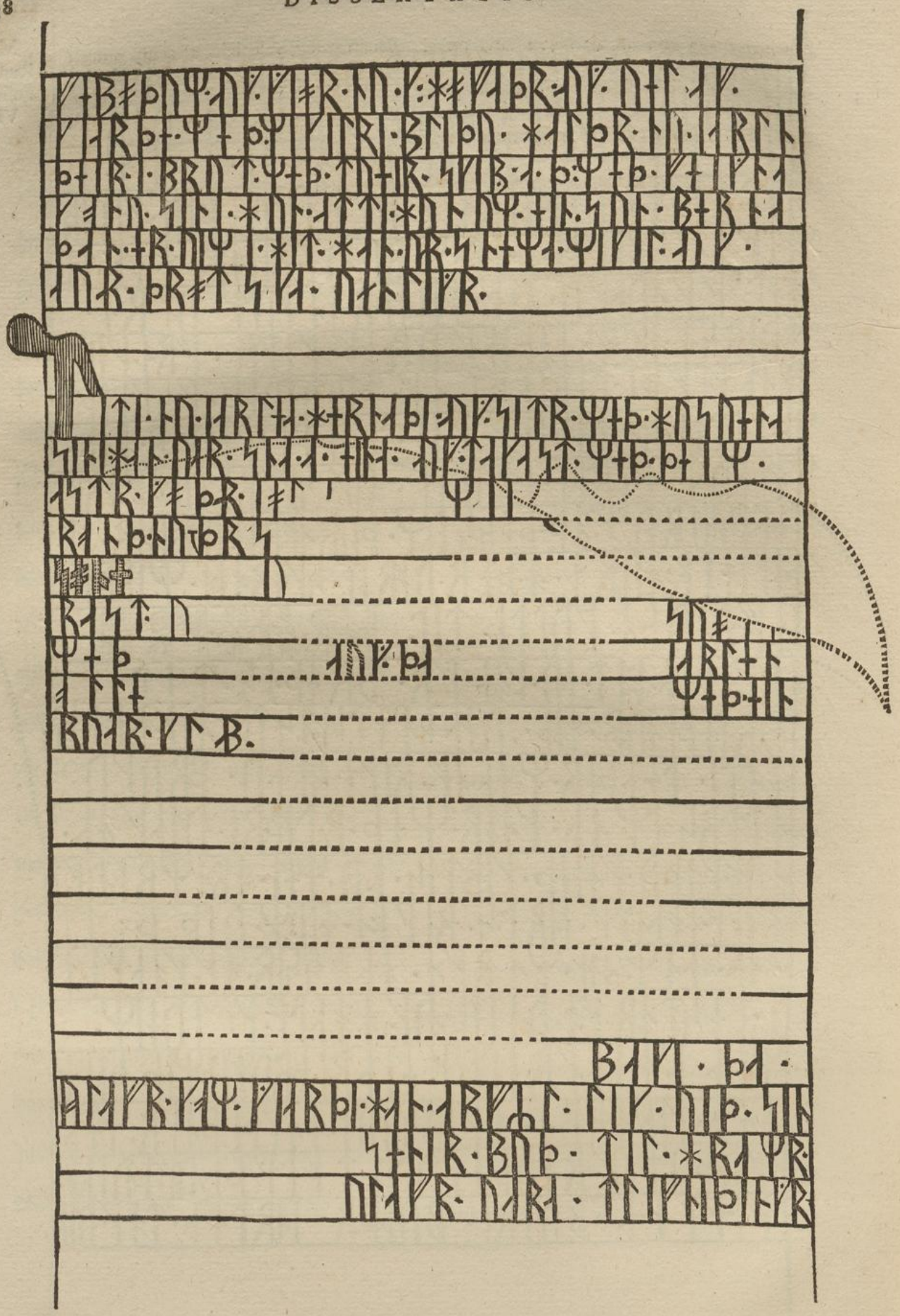

febothum / aug gior nu K: hofadr aug vel af giarde meth mikilri blidu. Haldr nu Jarln their i brut meth tveir Skip / a Th: meth feigna konu sini; Hun atti hunum ein sun barna than er Bimi hit; han var snema mikil aug avar throtska vånligr.

donariis, regi valedixit, actis pro munere ac beneficio gratiis ampliſſimis. Mox ex Biarmlandia diſcedens Jarlus cum duabus navibus, dilectam ſuam ſponſam una in Thulemarkiam ducebat. Hæc filium poſtea enixa eſt, cui Vimi nomen impoſitum fuit. Is mature crevit, corporisque robore ac venuſtate obfirmatus eſt.

Liti nu Jarlen hernadi / ang sitr med Husvena

sini / han var sna a eina / auk takast meth theim

astr godar / Ja . . . . . .

rond nu th r s . . . . . .

Sone . . . u . . . . . .

rast . . . . . svo . .

med . . . . aug tha . . . Jarlen

olle . . . . . meth ein

Ruar klab . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . t . . . baki / tha

Olafr kom / giardi han arföl lik vid sin

. . . . . senir bud til Hramr

. . . . . Olafr vara tlisnidingr

JAm expeditionum militarium pertæſus Jarlus, domeſticam vitam cum conjuge ſua exegit. Commorabatur autem perpetuo in inſula, in conjugali interim amore perſeverantibus utriſque Jarlus . . . . . .

. . . . . .

filium . . . . . .

. . . . . .

cum . . . . & dum . . . . Jarlus

omnes . . . . . cum

Runico tigno . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . ex equi dorſo, cum

Olavus adveniret, exequias uxori ſuæ faciebat, . . . nuncium miſit ad Hramurum, qui Olavum hominum viliſſimum fore dicebat.

viors mans. Tha nu Vlafr Hramr ſpurthi kuis / hielt han vid skioth meth nokrum Skip til ein / aug gik ei nokr niaſn ſiri honum their; tha han kom vid lanth um nottina / tok han their vige a Jarlen auk ſlo ildi i; Hramr ſof i borgen vid konu ſia / en er umſidr a fotum var / flithi hina nethr leid a skogi meth nakrum hraustum Koppum; en Vlafr brendi Kaſtali auk lid thath er enni var; Jarlens husfrei vart hertakin. Med theſſum friettum giordiſt Jarlen gandalfar til K: a B: tha han han hafdi bata / braſt han hardla reitr ſama tima; ad Vlafr ei skildi ovart fara ad K: / nam han ſin belſek / a hvem han haf ath bulra / aug gol ſmum galdurum / aug mälti ſvo: Samar ſnegda meth rinno auk thnor ſem Jotum ſiui / Narnir trape . . . inortis Bergriſar margi / aug Jotu . . . . lae / hriſtis ſtormur ili . . . . . itar ſtin . . . . . .

Igitur Ulafus cognitis Hramuri opprobriis, magna feſtinatione cum navibus nonnullis ad inſulam properavit, ut famam ſui adventus anteverteret. Noctu autem ad terram delatus, aulam Jarli circumcingebat, injectiſque flammis aduſſit. Hramurus intra munimentum apud conjugem ſuam dormiebat, unde lecto mox exſurgens perque occultum oſtium elapſus, in ſylvam aufugit, comitantibus ipſum eximiis quibuſdam athletis. Cæterum Ulafus munimentum igne delevit, omneſque qui intro manſerunt homines, ſervata Jarli conjuge, quæ captiva abducta fuit. Hujus rei nuncium perlaturus Jarlus, ſupra baculum ſuum magicum Runicis characteribus inciſum, ad regem in Biarmlandiam devectus eſt. Ac vero expoſito negotio, ira valde excanduit rex eodem momento. Ne vero regem ex improviſo adoriretur Ulafus, admoto ſacculo ſuo, eundem quatere cœpit, carmen ſimul magicum obmurmurans, hac verborum formulâ: Duriter increpetur cum tonitru; ſtringant Cyclopia tela; Injiciant manum Parcæ; . . . acriter excipient monticolæ genii plurimi, atque Gigantes . . contundent; quatient; procellæ . . . . , difrumpent lapides navigium ejus, ...

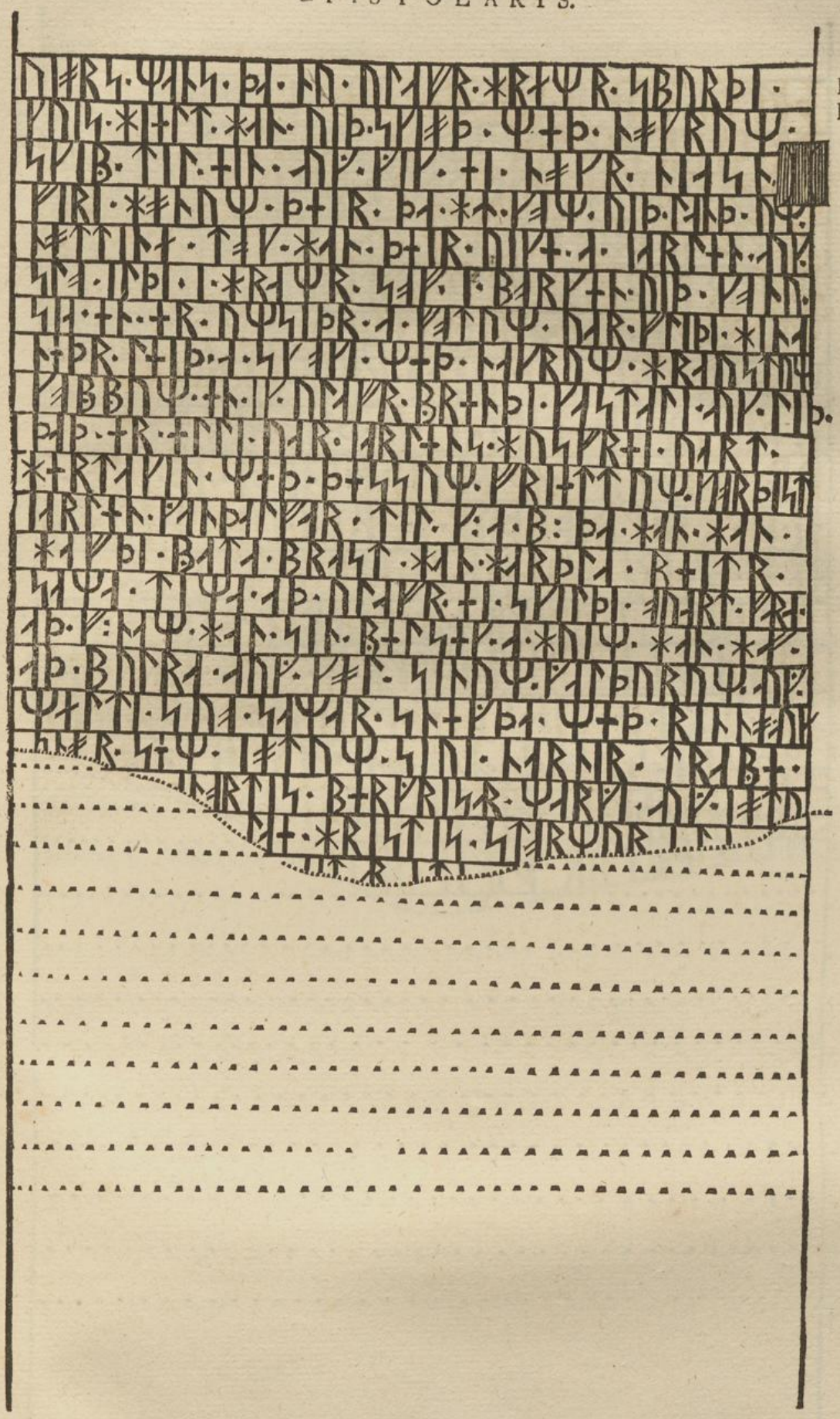

MS. Runici Folium VII.

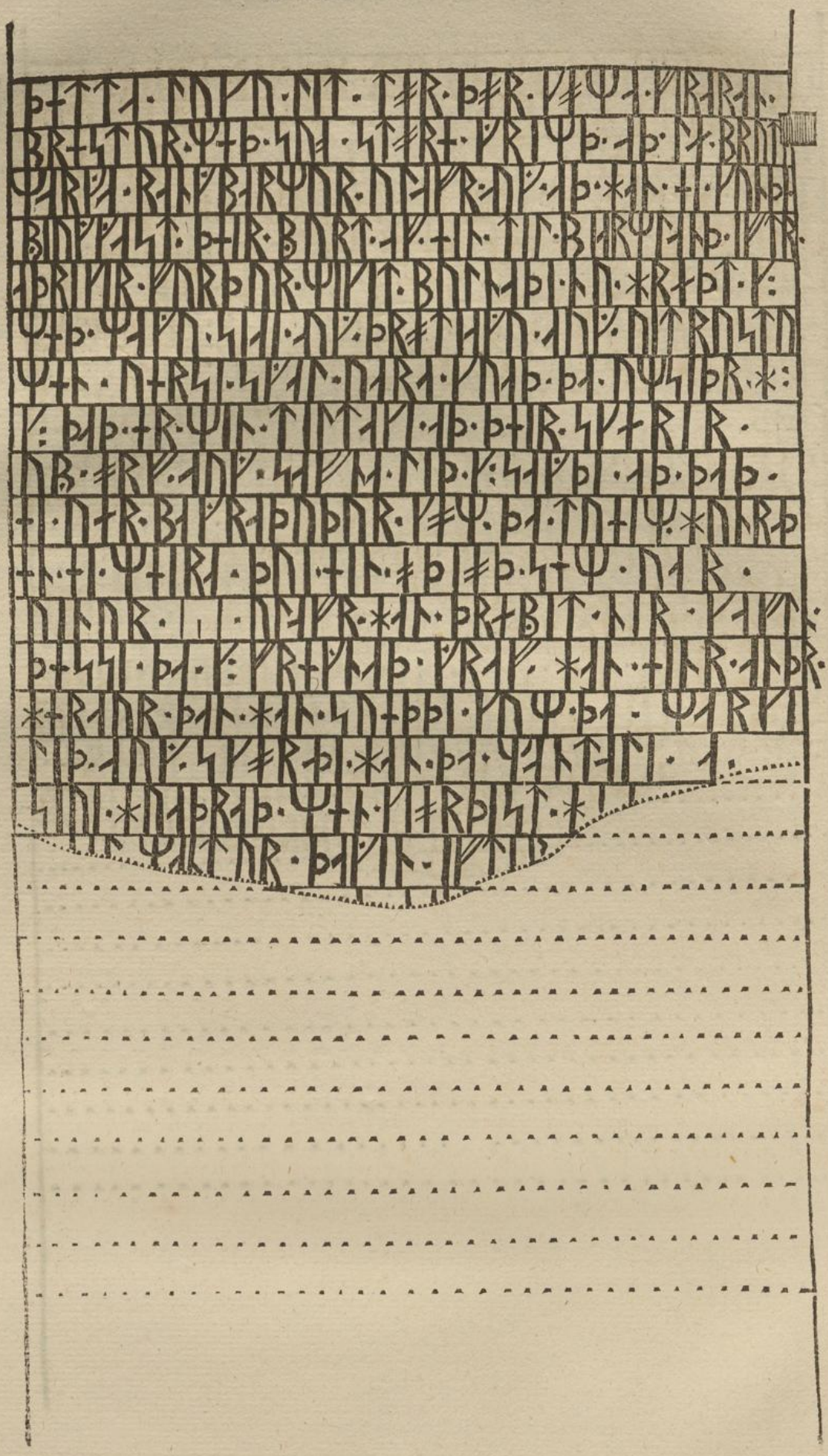

Thetta lukv lit Thor koma ſiraran
breſtur / meth ſvo ſtore grimd ath la bruti
marga rangbarmur Vlafr/ aug ath han ei kundi
biuggaſt their purt af eine til Biarmlanth/ iftr
ath rikir furdur mikit bulnathi. Nv hradt K:
meth magu ſini aug Drotingu aug vitruſtu
men verſi ſkal vara. Kvath tha umſithr H:
K: thath er min tiltaki / ath their ſkærir
up orf aug ſafna lid/ K: ſagdi ath thad
ei var bakradudur. Kom tha tveim hunrath
en ei meira / thvi ein othiod ſem var
vinur meth Vlafr han thrapit nir kaſin.
Theſſi tha K. fregnad/ graf han einr andr
heraur / than han ſveddi / kum tha margi
lid / aug ſkoradi han tha mantali a
ſiui hundrath men / giorthiſt han . . . .
ſiolmantur. Dagin iftir . . . . . .

Hoc prolato carmine, vehementem tempeſtatem immiſit Thoro, ſævo mixtam turbine, ut ex navibus Ulafi plurimæ frangerentur, ipſe quoque ab inſula in Biarmiam movere nequiret, propter fluctus ingenti tumore impellentes. At vero rex habito conſilio cum genero ſuo, regina conjuge, ſapientioribusque viris, quid facto opus eſſet deliberabat. Ubi tandem ad regem converſus Hramurus, hoc ſe conſilii ſuggerere dixit, ut inciſa teſſera feciali, militem colligere conetur. Ad quæ viciſſim rex; Idipſum haud contemnendum ſibi videri conſilium. At vero ducenti haud amplius convenerunt milites; quippe aſtu nebulonis cujuſdam, qui Ulafo amicus erat, detenta fuit alicubi locorum teſſera. Hoc cum regi cognitum fuiſſet, aliam ipſe apparavit teſſeram, cui certe inuſſit ſigna. Tunc frequens hominum multitudo in unum congregata eſt, quorum inito numero reperti ſunt ſeptingenti viri. Hoc ſupplemento copias ſuas auxit. Die inſequente

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

gat banna us meth ollum ath bleſſa minthi / aug åſna iſtir faudurum ſin arſi / kvath hin thegar tha lidrekur / ef ier ei vardiſt Gudirni aug rekn af ier than kaksnavargur; ſem iheir hirdi theſſi urd K: vard thegar ſvo odir / ath their viſi trôt hvath their skildi ath hafaſt; blotdi their tha Thur / aug var thath tuska ad Drotir toki einr heſt / er alen var / aug tha er kum fram / logdi K: iſir kiannur hans / aug ſtrengiu heit / ef er thuttir ſin kumi heim / skildi han åſla blot Frei. Tha foradi Druttirni heſtin / aug flathit / brutiadi their Konkr / aug Herſum; ſithin beiti han ollum ſinum koppum vobnaſt aug ka um burdi; for tha K: a ſiorden meth attiki Skip aug ſiui Birdinkr. Tha Vlafr thatti ſa / litiadi honum margi ath halda til oroſto vith han / thui han skildi lita men ſina thar / i ſvom anvidri aug fiol. K: akedi / verdum vith rosklika / aug lati ongvan bilbug a us ſia; ſithan biugaſt aug reru from firi Ein meth ſimtan skip / aug ſiks fertugſeſſor. Bâr nu ei bil mikit milli Skipin / adr en opti thegar herop; tokſt tha hardar bardagi.

omnino prohibere conatur; ne libationes nuncupemus, nec epulas ferales in memoriam defunctorum parentum inſtituamus. Proinde rex omnium ignaviſſimos eos habendos eſſe ait, niſi numinum ſuorum tutelam ſuſcipiant, ac latronem illum procul ſemoveant. Illi audito regis ſermone, ira ſubito excanduerunt, in diverſa ruentes præ animi impotentia. Enimvero Thoroni ferale ſacrum faciebant; quippe prout ſolennis erat moris, ſacrificuli acceptum equum ſaginatum in medium producebant, cujus capiti manus imponens rex, votum nuncupavit, ſua ſi redux advenerit filia, victimam in honorem Frejæ ſe ſacrificaturum. Mox jugulato equo, adipem coram rege atque Herſiis apponebant. His peractis, arma pugiles ſuos omnes accipere rex juſſit, inque naves prodire. Ita cum navibus octoginta ac ſeptem onerariis mari ſe commiſit rex. Jam in conſpectum venerant Ulafi, cum plurimi eum diſuadere conabantur, à pugna ineunda, ne forte ſuorum jacturam faceret, ingruente pariter tempeſtate hoſtiumque multitudine. Contra rex ſuos animabat, ad fortiter dimicandum hortans, ne ullis imbellis animi indiciis proderentur. Itaque ad pugnam accincti, ante inſulam provecti ſunt cum quindecim navibus, itemque ſex triremibus quadraginta omnino remigum. Jam modico exiſtente inter claſſes intervallo, ſublatus fuit clamor militaris: concurſum mox, acri ſane pugna.

MS. Runici Folium VIII.

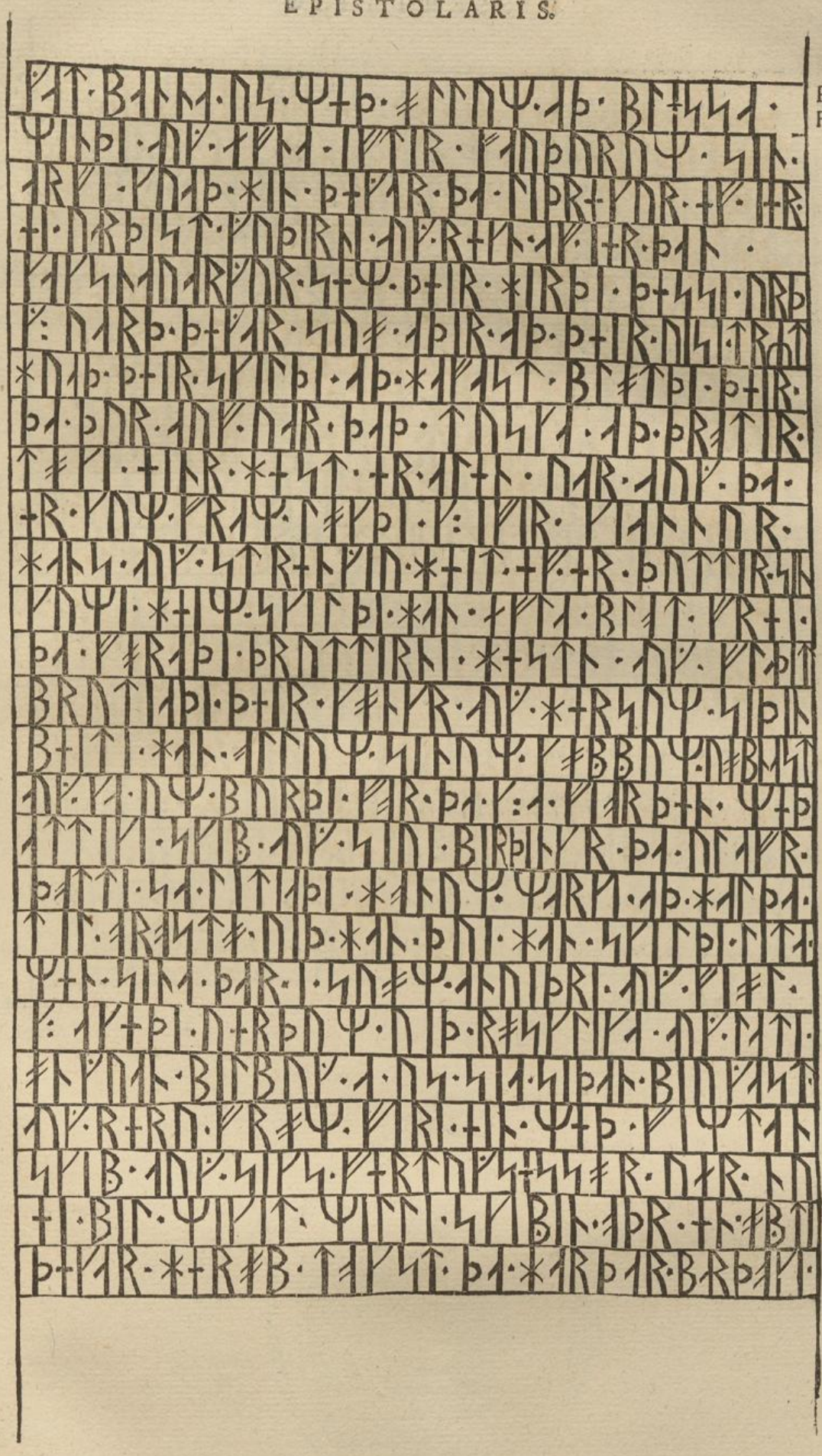

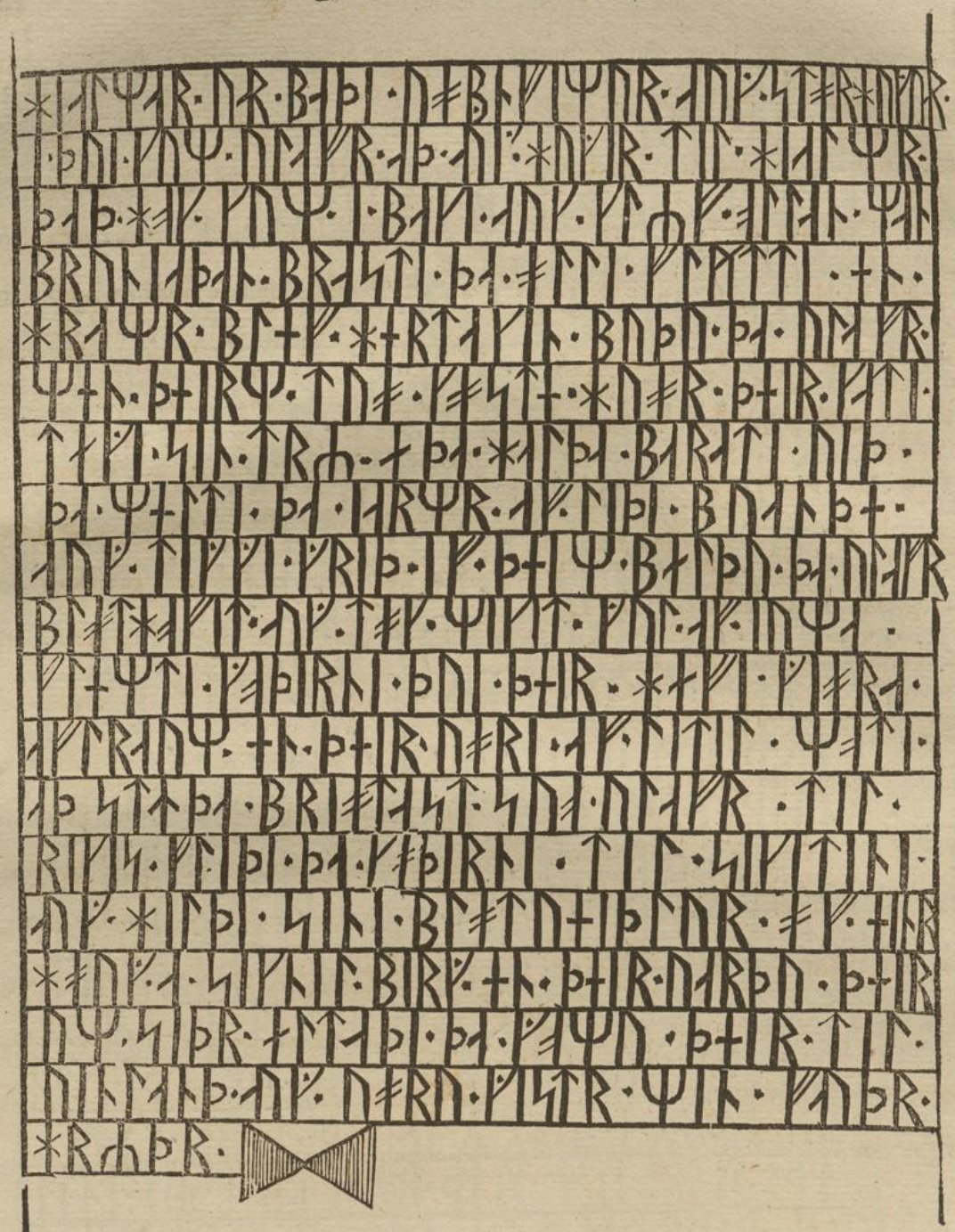

Hialmar var badi vopnfimur aug ſtorhugver i thvi kum Vlafr ath aug hugir til Hialmr / thath hog kum i baki / aug klöf ollan man bruniadan; braſti tha olli flutti / en Hramr blef hertakin. Budu tha Vlafr men theirm tvo koſte / hvor their gati tägi ſin trö / äda halda barati vith tha; mälti tha Jarmr af lidi buande / aug tiggi grid af theim. Bäldu tha Vlafr blot hofit aug tok mikit gul af Juma / flemti Godirni / thvi their häfi giora aſtraum / en their vori af litil moti ath ſtanda; briotaſt ſvo Vlafr til rikis / flidi tha Godirni til Sigitini / aug hildi ſini blotveidlur of einr houg a Signil birg; en their varthu their um ſithr ältadi / tha komu their til Vinland / aug voru giſtr min faudr Hrödr,

Hialmarus arma ſua agiliter ferociusque vibrabat, animi intrepidus. Irruens autem Ulafus ictum contra Hialmarum intentavit; ac contra dorſum adacto ferro, medium eum, quamvis loricatum, ſecabat. Hinc in fugam conjecti ſunt omnes, captus autem Hramurus. Tunc binas conditiones ipſis propoſuit Olafus, ut nimirum ſuæ religionis acceptarent ſacra, aut novo prælio ſecum decernerent. Ibi totius cœtus nomine perorabat Iarmurus, vitæ veniam pacemque poſcens. Mox fanum exſpoliatus Ulafus, plurimũ auri idolo Juma detraxit, deturbatis ſacrificulis, qui acceſſu eum prohibere conati ſunt; ſed debiliores viribus, regi diutius reſiſtere nequibant. Ita quidem armata manu regnum illud occupavit Ulafus, Sacrificulis Sigtunium uſque profligatis, ubi prope collem de Signilæ nomine nuncupatum, mactationes ſuas peragebant. Tandem etiam hinc expulſi, in Vinlandiam ſe receperunt, ubi hoſpitio apud patrem meũ Hraudurum accepti ſunt.

Præterea, SHOWERE, cùm omnibus omnium gentium hominibus à natura ita comparatum ſit, ut linguas patrias diligant, eaſque à ſuis originibus repetere ſtudeant; verborumque, quæ diu tentata tandem loqui didicerunt, etyma indagare: nullius non nationis *Lexicographis*, quæ Arctoa eſt, aut quæ Arctoos dominos olim habuit, Linguarum veterum Septentrionalium ſcientia non tantum utilis, ſed neceſſaria eſt; utpote ſine qua, neque ſermonum, qui ipſis vernaculi ſunt, primordia cognoſcere; neque etymologica eorum rite conſcribere poſſunt. Quinimo ſine iſtarum Linguarum mediocri ſaltem ſcientia, in rimandis verborum cauſis, & texendis Etymologicis, fruſtra laboravit, perperamque omnia ſcripturus eſt, quiſquis linguarum, quibus Septentrionales gentes hodie utuntur, etymologiſta, vel gloſſographus eſſe velit. Sic MINSHÆUS noſter, qui in *Saxonicis* hoſpes, Linguæ *Anglicanæ* vocabula ex *Hebræis*, *Græcis*, *Latinis*que fontibus arceſſere tentavit, miſere operam luſit, & inepte fere omnia ſcripſit. Sic etiam, SHOWERE, Juriſperitorum ille princeps *COCUS*, regii tribunalis olim magnum decus, quamvis vocabula juris *Anglicani* à ſuis originibus petere & explicare, in inſtitutionibus ſuis, operam navabat; linguæ tamen *Saxonicæ*, & *Dano-Saxonicæ*, ut de *Gallo-Normannica* nihil dicam, prorſus rudis, operam iſtam fere omnem perdidit, in etymis ſuis tantum non ſemper hallucinatus. Quinetiam, ut multa juris vocabula inepte derivavit, maleque explicavit: ſic etiam multa intacta præterire neceſſe habuit, quæ ſi in linguis iſtis mediocriter fuiſſet verſatus, facile deduxiſſe poterat, & feliciter explanaſſe. Sic etiam *R. Verſteganus* noſter [in libro ſuo, cui titulus, **A reſtitution of decayed intelligence in Antiquities**,] quamvis, temporis habita ratione, in quo floruit, præclare ſcripſit, & de *Anglia* noſtra bene meritus eſt; literis tamen *Saxonicis* cum leviter imbutus eſſet, multa inepte dixit, præſertim in etymologicis, quæ, ſi jam redivivus eſſet, cum rubore emendaret. Idem ſane haud injuria dicendum etiam eſt de *Carolo Butler*, qui librum *Oxoniæ* edidit, anno M.DC.LXIII. quem inſcripſit, **The Engliſh Grammar**. in quo quidem libro, præſertim in indice vocabulorum, quem vocat, **An index of words like and unlike**, auctor in literatura *Saxonica* haud verſatus, quædam perperam, nonnulla ſatis inepte, aliaque ridicule, in reddendis vocum rationibus proponit.

Accedat *Stephani Skinneri*, M.D. *Etymologicum Linguæ Anglicanæ* Londini *Editum*, M.DC.LXXI. egregium quidem opus, & reip. literariæ utile; ſed quod adeo non perfectum eſt in ſuo genere, ut vocabula perquam multa, quæ à veteribus Septentrionis linguis accerſenda ſunt, in eo deſiderantur. In eo quoque pluries vir doctiſſimus lapſus eſt, quod *Saxonicæ* literaturæ levem ſolummodo conſecutus ſcientiam, non ſolum aliorum errores in vocibus explicandis deſcripſit; ſed ipſe perquam multas non rite derivatas male explicavit.

In quibus quoque lapſi ſunt *Ægidius Menagius*, & *Octavius Ferrarius*; Hic Linguæ *Italicæ*, Ille *Italicæ* & *Gallicæ* Etymologus, qui in priſcis Septentrionis linguis hoſpites fuerunt: de iis nonnulla diximus in fine capitis XXI. *Grammaticæ Franco-Theotiſcæ.*

Accedat clariſſimus * Scriptor *Hiſpanicus*, De origine, & primordiis Linguæ *Caſtellanæ* vel *Hiſpanicæ*, doctor *Bernardus Aldrete*, Eccleſiæ *Cordubenſis* canonicus, qui in patrii ſui Sermonis originibus indagandis nihil præclari iis in † capitibus præſtare potuit, in quibus de Sermone *Gothico* ſcribit reliquiiſque illius, quæ in lingua *Hiſpanica* jam nunc ſuperſunt; nihil, inquam, præclari dedit ipſe, qui nec *Ulphilo-Gothicam*, nec *Scano-Gothicam*, vel primis, quod aiunt, labris guſtaverat. Imprimis igitur veteris *Gothicæ*, perinde ut *Græcæ*, *Romanæ*, & *Arabicæ* peritiſſimus ille eſſe debet, qui *Hiſpanicæ* linguæ origines etymaque cum ſucceſſu invenire cupit. Id ex indice vocabulorum *Hiſpanicorum* oſtendere Tibi conſtitueram, SHOWERE. Eam ab cauſam vocabularium *Hiſpanicum*, me rogante, deſcripſit humanitatis & eruditionis nomine clarus IOH. CHAMBERLAINE, *Edwardi Chamberlaine*, ob *Angliæ* notitiam toties à ſe editam præclari, filius natu maximus; qui linguarum *Hiſpanicæ*, *Gallicæ*, *Germanicæ*, & *Danicæ* ſcientiſſimus eſt. Eo conſilio etiam vocabularium *Italicum*, mei gratia, cum incredibili diligentia deſcripſit. Verum cum ſtatutos ſibi fines diſſertatio noſtra jam nunc ſupergreſſa eſt, tum tempus, tum ſane & ſumptus, quibus mihi parcendum eſt, jubent, ut quod mecum hac in re ſtatueram faciendum, intactum prorſus præterirem.

Quam utilis ac neceſſaria etiam non etymologica tantum, ſed & gloſſaria ſcripturis linguarum veterum Septentrionis, ac præſertim *Anglo-Saxonicæ* ſcientia eſt, oſtendit unus *Gulielmi Somneri* codex MS. quem mihi utendum per aliquas horas ante decennium dedit, cum in urbe Cantuarienſi forte verſarer, *Johannes Battely*, eccleſiæ *Cantuarienſis* Canonicus, & archidiaconus digniſſimus. Eo in codice, qui archivorum Decani & Capituli *Cantwarenſis* cimelium eſt, eo, inquam, in codice, cujus inſcriptionis ſum oblitus, auctor linguæ & literaturæ *Saxonicæ* peritiſſimus, non ſolum errores, in quos per linguæ *Anglo-Saxonicæ* ignorantiam lapſus eſt in gloſſario ſuo vocum *Semibarbararum*, quod ad finem operum *Matthæi Paris*, adjecit *Willielmus Wats*; ſed eos etiam, in quos per imperfectam illius ſcientiam *G. I. Voſſius*, in libro ſuo de *vitiis ſermonis*, & *H. Spelmannus*, in gloſſario ſuo archæologico inducti ſunt, notavit, & correxit; voceſque *Latino-barbaras*, quas Illi male; Hic à ſuis originibus petitas recte explicavit.

---

* *Del origen y principio de la lengua Caſtellana o Romance, que oi ſe uſa en Eſpana. En Roma, en el anno del Senior*, M.DC.VI.

† Lib. II. cap. XVIII. lib. III. cap. XIV.

Quinimo

Quinimo ipſe etiam *Somnerus* in eo ſolum infelix, quod linguæ *Anglo-Saxonicæ* perfectam notitiam cum *Scano-Gothicæ* & *Franco-Theotiſcæ* ſcientia non conjunxit, in dictionario ſuo *Saxonico-Latino-Anglico*, perperam aliquando ſcripſit. Nonnullos illius errores & defectus, haud tamen diſerte notatos, correximus & ſupplevimus in *Gramm. noſtræ Anglo-Saxonicæ* cap. XXI. Eſt etiam ubi impegit in Gloſſario ſuo, in quo x. *Scriptorum* voces barbaras, quatenus per *Anglo-Saxonicæ* literaturæ peritiam liceret, ad origines ſuas revocavit. Ubi vero vocum originationi *Saxonicæ* literæ non ſufficerent, ibi in erroribus verſatus eſt de nobis, de patria, de veneranda antiquitate optime meritus literaturæ Saxonicæ pater: ut in voce ORDALIUM, quod divinum illud judicii, ſive examinis genus ſignificat, quod in criminibus explorandis apud veteres *Septentrionis* gentes in uſu erat. Quod vocis originationem attinet, puram putam *Anglo-Saxonicam* exiſtimat *Somnerus*, nec aliunde accerſendam. Eam igitur à *Saxonico* Oþ, quod in compoſitione negationis & privationis particula eſt, & ðale, quod quomodo ðoðale & ȝeðale, diſtinctionem ſive differentiam ſignat, petit. Quaſi dicas *judicium ſine differentia*; ſemota ſcilicet partium, ac perſonarum diſtinctione vel acceptione; & ſic Oþðal, oþðæl idem ac *judicium æquum, juſtum, indifferens*, neutri partium plus juſto favens. Hæc (*inquit*) mihi dictabam, cum in hujus decantatiſſimæ vocis enodatione aliquandiu hæſiſſem.

Verum, SHOWERE, quoad vocis originem in eo allucinatus eſt *Somnerus*, quod puram putam *Anglo-Saxonicam* putabat. Occurrit enim in cap. XVII rythmici codicis *Cottoniani*, Caligula, A. 7. in quo, tanquam in Evangeliorum harmonico libro, res geſtæ *Servatoris* noſtri *Francice* deſcribuntur: Ende iſt theſ ferahef ſcolo all ſulicef URDELES ſo thie anðer waſ, *Mortiſque reus, eidem prorſus judicio, perinde ac alter, erit obnoxius.* In eodem capite Aðelian, *judicare, judicium ferre*, ſignificat: Them ſculun liuðio barn ðuoð aðelian, *hic reus mortis judicabitur.* Sic in cap. XX. Ne ſculun ȝi eniȝon man unrehteſ uuihð ðereðaſ aðelian, *in neminem iniquum judicium feretis.* Sic cap. XLI. Muotun ȝi Iſrahelo Ebili folcon aðelian after iro ðaðeon, *judicabitis electum populum Iſraeliticum ſecundum opera eorum.* Sic cap. LXI. Iuðeo liuði ſuno ðrohtineſ ſunðia loſan aðelðun te ðoðe, *Judæi filium dei peccati immunem ad mortem judicabant.* Legitur etiam cum nomine DUOM conjunctum: ut in cap. XLI. Thaȝ ik allon ſcal irmin theoðon ðuomoſ aðelean, *tum omne humanum genus judicabo.* Sic in cap. LXIII. Thaȝ hie ðuomoſ aðelði, *ut judicaret*, vel *judex eſſet.* In eodem etiam libro, Aðelian te ðuome, *pro tribunali judicare*, ſignificat. Ex his conſtat Adelian, [in ſoluta oratione adelan] *judicare* apud veteres *Francos* ſignificaſſe; ut ȝeðælan in *Cædmonis* paraphraſi, p. VII. l. 21. Ða hiȝ ȝe allpalða. eall ȝehẏnðe. þ hiȝ Engel onȝan. oþeþ meðe micel. ahebban piþ hiȝ heapþan. ⁊ ȝþþæc healic poþð. ðollice piþ ðpihten ȝinne. ȝceolðe he þa ðæð onȝildan. Foþe þæȝ ȝepinneȝ ȝeðælan. ⁊ ȝceolðe hiȝ piȝe hebban: Urðel igitur, *Saxonice* oþðal, verbale eſt à veteri *Franco*, vel *Teutonico* Urðela, *judicare.* Quemadmodum enim leguntur compoſita Aðelan, Leðælan: ſic omni proculdubio & Urðelan, à quo Urðel [nunc Urteil] in uſu olim erat. Ur enim, quod alias ſcribitur Ar, Er, Ir, in veteri lingua *Francica*, perinde ac A, & Le, in compoſitione, uſitatur, & ſimplicem vocem facit cum effectu ſignificare. ORDALIUM igitur, ut *Francicum* urðel, generatim *judicium* in primo ſenſu denotabat. Uſu vero obtinente, ſpecialius ad judicium iſtud divinum denotandum, quo crimina apud antiquas ſeptentrionis gentes purgabantur, κατ' ἐξοχὴν uſurpatum eſt. Contra quod *Somnerus*, qui vocem apud *Teutones* veteres aut eſſe repertam, aut *judicium* generatim ſignaſſe negat.

Ingens mihi foret volumen condendum, SHOWERE, ſi in quibus hæſerunt, defecerunt, aut aberrarunt viri, cæteroquin doctiſſimi, qui veteres *Septentrionis* linguas aut plane nullas, aut non omnes; & ſi forte aliquam, eam tamen non bene, intellexerunt, omnia recenſerem. *Henricus Spelmannus*, quid [a] Onþtinȝ, quid [b] Rænca, quid [c] Foþþteal, quid [d] Lepim, quid denique [d] Antẏmbeþ ſignificat, neſcivit. *Edwardus Gibſonus* non, dum chronicon *Saxonicum* verteret, in *Francica* lingua inſtitutus, quæ vocis [e] Tenſepie ſignificatio eſſet, prorſus ignoravit.

In *Hebræis*, *Græcis*, & *Latinis* Doctiſſimus *Thomas Smithus*, literarum *Saxonicarum* haud tamen ſatis peritus, teſtamentum *Abbæ Vicecomitis*, [f] Charta *Abbatis de Roſa*, inſcribendum exiſtimavit, eo quod non norit, in IC ABBA GEREFA, quam longe, & quoad orthographiam *Saxonicam*, & quoad ſenſum inter ſe differebant Abba, & Abboð vel Abbað; ac Lepoeþa appellativum *Vicecomitis*, & urbis *Roffenſis* proprium nomen, Hpoþ-ceaþtep vel Hpoþep-ceaþtep.

Ad *Smithum*, *Smitho* qui non impar eſt, accedat *Henricus Savile*, qui literarum *Saxonicarum* forte prorſus rudis, variantes Lectiones haud paucas, ſuo quidem nomine & eruditione indignas, ut quæ inſulſæ ſunt, paſſim adnotavit in marginibus ſingularis voluminis, in quo *rerum Anglicarum Scriptores poſt* Bedam, Londini publicavit, M,D.XCVI. Sic in marg. pag. 42. obſervat *Curcſcet*, quod mendoſe ſcribitur in textu pro Cyric-ſceaȝ, aliter ſcriptum eſſe *chireſeth*; nomenque R. *Edwardi*, ſcriptum aliter eſſe *Edpardi.*

Abrahamus Whelocus, cui Linguæ *Saxonicæ* adita non patefacta ſunt, in ſua Chronologiæ

---

[a] Concil. Vol. I. p. 165 [b] P. 474. [c] P. 512, 522. [d] 577. [e] Vide Gramm. noſtræ *Anglo-Sax.* pag. 146, 147. [f] Bibliothecæ *Cottonianæ* Catal. *Auguſtus*, II. 59. p. 17.

Saxonicæ editione pluries lapſus eſt: ut in anno DCCCCLI. ubi [a] vocis numeralis healfe in numerando uſum neſciens, And þý ilcan ȝeare cpom ƿeoþþe halfe hund ſcipe on Temeȝe muðan, reddidit, *eodemque anno* quinquaginta *naves od oſtium Tameſis appulerunt.* Quæ tamen vertenda ſunt: *eodemque anno* ter centum, *&* quinquaginta *naves ad oſtium*, &c.

Gulielmi Lambardi Legum *Saxonicarum* verſionem *Latinam* medica manu indigere in ſuperioribus oſtendi: & quod *Skenæum* attinet, regium in *Scotia* non ita pridem chartophylacem, in quibus ille Linguarum veteris *Danicæ*, & *Anglo-Saxonicæ* ignarus defecit, infra annotavi.

Itidem in omnibus *Juris veſtri*, SHOWERE, ſive dictionariis, ſive gloſſariis *Anglice* hactenus ſcriptis, errores multos, nec defectus pauciores, quibus enumerandis immorari non licet, deprehendere fas eſt; qui à nemine, niſi Linguæ *Saxonicæ*, ejuſque dialectorum perito corrigendi & ſupplendi ſunt.

Idem de mirifico illo opere, gloſſario ad ſcriptores mediæ & infimæ Latinitatis *Caroli du Freſne* dicendum eſt. Qui, ſi *Septentrionis* linguas veteres bene intellexiſſet, barbara, & exotica vocabula non pauca rectius ad origines ſuas revocata felicius explicaſſet.

Nathaniel Bacon, in libro cui titulus, **An hiſtoricall, and politicall diſcourſe of the Laws and Government of England**, exſcriptor quidem diligentiſſimus, ſcil qui *Saxonica* à *Normannicis* in plurimis ſecernere non potens, ficta multa ex *Horni ſpeculo*, *Pſeudonymis S. Eadwardi Legibus*, *chartis commentitiis*, & id genus monumentis tradidit, ut in cap. XXIII, XXIX, XXX, XXXI, XXXVI, XXXVIII, XLI. quæ ferme omnia in ſuperioribus à nobis redarguta ſunt.

F. *Junius* F. F. *Saxonicæ* Linguæ peritiſſimus, in innumeris locis caſtigavit, emendavitque verſionem *Anglicanam*, qua *Ælfrici* Abbatis *De veteri teſtamento* Codicem *Saxonice* ſcriptum illuſtravit *Gulielmus Liſlæus*, qui perfectam Linguæ *Saxonicæ* ſcientiam non adeptus eſt.

Itidem *Jacobus Tyrrellus*, errores eorum ſecutus, quos *Anglo Normannici* Scriptores, de rebus *Saxonicis* qui inepte ſcripſerunt, in errores induxerunt, non ſolum in multis hallucinatus eſt ipſe in INTRODUCTIONE, quam generalis ſuæ hiſtoriæ Vol. I. præmiſit; ſed commiſit etiam ut alii, illo auctore, labi poſſent, & errare. Sic ad probandum quem vocant ORIGINALEM CONTRACTVM, p. LXX, citat ex pſeudonymis *S. Eadwardi* II. legibus verba iſta decantata toties de officio Regis cap. 17. à primordio capitis uſque ad iſta: *quod niſi fecerit, nec regis nomen in eo conſtabit.* Ubi quoque non poſſum, quin obſervem, ab illo, ſive conſilio, ſive caſu non dicam, prætermiſſa fuiſſe, quæ integrum ſenſum faciunt; nempe, *Verum teſtante Papa Johanne nomen regis perdit.* Eorundem etiam legum exemplo *Tribing*, pro Trithing ſemper ſcribit; & p. LXXII, *Saxonicum* ÆTHELING, ab Æthel, *nobilis*, & ING, quod *regio Sanguine natum* ſignificare ait, male deducit. Ejuſdem furfuris ſunt, quæ de *Heretochiis Anglo-Saxonum* ſcribit, p. LXXV, ex interpolata parte iſtarum legum, quæ adeo non eſt alicujus auctoritatis, ut antiquitatis periti illam nihili faciant. *Thegen* etiam & contra Grammaticæ analogiam, & contra rei, quam ſignificat, naturam, à *Theowian*, *Servire*, inſulſe ibi deducit; & p. LXXXIII, tritam illam fabulam de campanis, motbel dictis, cum alia de juramento fidelitatis, quo omnes proceres, milites, & liberi homines regni, ab interpolatore fingebantur ſe RR. *Angliæ Saxonicæ* in curia comitatuum ſtrinxiſſe.

Adde quod p. CXXIII, *duodecim-virale* cauſarum criminalium examen ab *Anglo-Saxonibus* accerſit, quod nos aliunde petendum in hac diſſertatione oſtendimus.

Pag. XCV, probatum it ex duabus chartis, quarum [b] alteram *Kenwulfus* R. *Merciorum*, anno dom. DCCCXI, [c] alteram vero *Æthelſtanus*, anno DCCCC.XXXI, dicitur confeciſſe, urbes *Angliæ Saxonicæ*, majorumque gentium Oppida, in Parliamentis, quæ *Witena-gemotas* dicebant, *Procuratores* habuiſſe, qui populi vices gererent, & civitatum ſingularum perſonas ſuſtinerent. Verba, quæ ex priori charta citat, hæc ſunt: *Merciorum optimates, Epiſcopos, principes, Comites*, procuratores, *meoſque propinquos*; *nec non Cuthredum regem Cantuariorum, atque* [d] *Suthredum Regem Orientalium Saxonum, cum omnibus, qui teſtes noſtris Synodalibus conciliabulis aderant.* Poſteriores autem hæc ſunt verba: *Hæc charta in villa regali, quæ* Ætwelope *nuncupatur, epiſcopis, abbatibus, ducibus*, Patriæ Procuratoribus, *regia dapſilitate ovantibus, perſcripta eſt.* Verum, quoad harum chartarum primam, quæ à *Kenwulfo* R. *Merciæ*, confecta eſſe dicitur anno dom. DCCC.XI, cum alias fraudis ſuſpecta, tum ex eo ficta eſſe conſtat, quod *Cuthredus Cantuariorum* R. qui huic chartæ teſtis adfuiſſe dicitur, [e] mortuus eſt anno dom. DCCCV. unde ſuæ fraudis conſcius ſibi falſarius ſic ſcribit: *ſi quis literas ſupra ſcriptas ob ſcripturæ novitatem parvi penderit, cartam vetuſtam ſtudioſe revolvat, & idem inveniet.*

Præterea conventus iſte in quo *Kenulphus* R. chartam hanc confeciſſe fingitur, non concilium id genus fuit, in quo *Sapientes*, tanquam in *Parliamento*, de rebus regni & eccleſiæ *Merciorum* tractabant; ſed panegyris, quæ, *Kenulpho* invitante, convenerat in encæniis eccleſiæ *Wincelcumbenſis*, ad celebrandam cum ſolenni pompa, feſtoque ritu, eccleſiæ iſtius dedicationem. Audi Chartam ipſam: "Eccleſiam, quæ in pulcherrimo clareſcit Schemate jam nempe præparata enituit;

---

a Vide Gramm. *Anglo-Sax.* cap. VI. pag. 33.
b Biblioth. *Cotton.* Tiberius, E.4. in Annal. Wincel. *c* Bibl. *Cotton. Claudius*, B.6. fol. 21. col. 2.
d MS. habet *Sigredum.* *e* Vide Chron. *Sax.* & *Chronol.* Auguſt. Cant. X. ſcript. 2238.

"ibi

"ibi *Wulfredus* quoque præſul Cantuariæ in honorem Ieſu Chriſti, beatæque Mariæ genetricis "dei - - - - - - dedicavit. Ibi quoque meum in domino Corpus pauſare decrevi. Complacuit "autem mihi *Kenulpho* accerſiſſe *Merciorum optimates*, epiſcopos, principes, comites, PROCU- "RATORES, *meoſque propinquos.* nec non & *Cuthredum regem Cantuariorum*, atque *Sigredum* "*regem orientalium Saxonum*, cum omnibus, qui teſtes noſtris Sinodalibus conciliabulis ade- "rant.

De hac quoque ſolennitate audi *Willelm. Malmesburienſem*: "Nam apud Winchelcumbam, ubi "Eccleſiam, quæ adhuc ſupereſt, deo (*Kenulphus*) exædificaverat, ipſa dedicationis die regem "captivum ad altare manumittens libertate palpavit, memorabile clementiæ ſuæ ſpectaculum ex- "hibens. Aderat ibidem regiæ munificentiæ applauſor *Cuthredus*, quem ille Cantuaritis regem "præfecerat; Sonabat baſilica plauſibus, platea fremebat diſcurſibus, eo quod ibi in conventu "tredecim Epiſcoporum, decem ducum, nullus largitatis pateretur repulſam, omnes ſuffarcinatis "marſupiis abirent. Nam præter illa *Xenia*, quæ magnates ſuſceperant, inæſtimabilis ſcilicet "pretii & numeri, in utenſilibus, veſtibus, equis electiſſimis, omnibus, qui agros non habebant, libram "argenti, presbyteris marcam auri, monachis ſolidum unum, poſtremo toti populo multa ero- "gavit.

Quicquid igitur per PROCURATORES intelligendum veniat in *Kenulphi* charta *Winchelcumbenſi*, certum eſt, conventum, in quo ſignaſſe illam dicitur, non fuiſſe *Merciæ Parliamentum*, neque quenquam ad eum accitum fuiſſe ad reip. negotia gerenda; ſed tantum ad celebrandam eccleſiæ *Winchelcumbenſis* dedicationem, cui adſtiterunt & aliorum regnorum Epiſcopi, duces, *&c.* qui *Parliamenti* Merciorum *membra* (ut vulgo loquimur) eſſe non potuerunt. Præterea ne *gry* quidem *Malmesburienſis* de charta, ſive hac, ſive alia quavis, in celebritate iſta à *Kenulpho* R. confecta; ſed ſtatim addit: *idem cum monaſterium magnis redditibus, quantum hoc tempore incredibile videatur, ampliaſſet,* XXIV *anno regni funere ſuo honoravit.* Scilicet dicit tantùm regem eccleſiam à ſe conditam prædiis ampliaſſe; ſed quo tempore, quove modo, an cum ſcriptis, vel ſine ſcriptis illam terris donavit, non dicit. Verum de charta hac, qua *privilegium Apoſtolicum*, quo S. *Leo* Papa monachos *Wincelcumbenſes ab omni jugo, & ſervitio ſeculari exemerat*, rex confirmaſſe dicitur in encœniis Eccleſiæ, nihil ille, nec, quem ſcio, quiſquam alius ſcriptorum noſtrorum aliquam mentionem fecit. Itidem quoad *Æthelſtani* R. chartam, quæ confecta eſſe dicitur Anno Dom. DCCCCXXXI. regni VII. indict. IV. in villa regali, quæ æt Pellope nuncupatur, Epiſcopis, Abbatibus, ducibus, PATRIÆ PROCURATORIBUS, regia dapſilitate ovantibus, neque etiam de ea conſtat, quod conventus, in quo facta eſſe dicitur, fuit *Witena-gemotum* proprie ſic dictum, in quo, tanquam in *Parliamento*, ſapientes totius regni ad negotia civilia & eccleſiaſtica tractanda convenerant; an qui vocatus coiverat in feſtivo aliquo tempore coetus optimatum non omnium, ſed illorum, qui ex vicinis provinciis ad *Wellopam* profecti ſunt, ubi rex quaſi compitalia convivia agitabat.

Demus autem *Tyrrello* utramque veram eſſe, & indubitatam chartam; conventuſque, in quibus factæ ſunt, fuiſſe *Witena-gemota* proprie, & ſpeciatim ſic dicta, an igitur ex hoc ſequetur *Procuratores*, & *Procuratores patriæ* ſignificare in hodierno ſenſu legatos, & vicarios, quos urbium, & oppidorum populi ad vices ſuas in parliamento obeundas eligunt, & conſtituunt? nihil minus. Etenim *Tyrrellus* ipſe, de id genus *procuratoribus* altum eſſe in aliis monumentis Saxonicis ſilentium fatetur. Quæ igitur *Procuratorum*, & *Patriæ procuratorum* aptior explicatio eſſe poteſt? Reſpondeo 1°. Cum procuratores ſunt, qui aliorum negotia curant, & procurant, optimates regni, apud Anglo-Saxones *Sapientes* dicti, qui in conciliis publicis populi res & negotia procurabant, proprie *procuratores*, & procuratores regni, patriæ, populive dici poſſent. In quo quidem ſenſu ſe pupuli *Dunelmenſis* in Parliamento procuratorem, & vicarium fuiſſe, non ita pridem in ſuperiori domo Parliamenti concionem habens, iterum, iterumque jure contendebat *Joh. Coſins* Eccleſiæ Dunelmenſis Epiſcopus, nunquam ad hoc à populo conſtitutus. Sic †*Guido* Epiſcopus Ambianenſis, *præſul, & procurator reipublicæ Ambianenſis* inſcribitur in charta. anno M.LXX.III. Ut & *Garinus* ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus in alia charta. An. M.C.XXX.III. II° **Procurator* judicem aliquem, vel magiſtratum publicum denotat, ut in charta *Caroli* III. imp. in hiſtoria Pergamenſi, tom. 3. p. 399. *Nemo ſuperioris, aut inferioris reip. procurator ad cauſas judiciario more audiendas conventum facere, vel freda exigere*, &c. III° ††*Procuratores* etiam dicebantur, qui neceſſaria ad victum regium procurabant. Ii apud *Anglo-Saxones* erant GEREFÆ, ſcilicet comitatuum, & urbium *præpoſiti*, ut conſtat ex Lege pol. Canuti R. 67. qua conſtitutum erat, ut GEREFÆ, quæ regi ad menſam & ejus apparatum neceſſaria forent, ex prædiis regiis procurarent. Ob eandem etiam rationem, *Seneſcalli*, ſeu dapiferi regii, quorum munus erat circa menſam regiam, ejuſque apparatum, *procuratores* dicti ſunt. per *procuratores* igitur, & *procuratores patriæ* intelligi poſſunt officiales, & miniſtri, ſive provinciarum, ſive aulæ, ſive utriuſque, qui in feſtivis iſtis temporibus, cum *Kenulphus* & *Æthelſtanus* genialiter feſtum agerent, convivia, cum congiariis, & aliis donativis procurabant, & apparabant. ** *Villici* etiam, qui res dominicales in villis, & maneriis procurabant, *procuratores* olim vocabantur. Adeo quidem ut *procuratores* & *procuratores patriæ*, non ſine ratione pro *villicis regis* his in chartis ſumi poſſunt, qui magni nominis miniſtri fuerunt. Hactenus quidem de ſignificatio-

† Du *Freſnii* gloſſar. * Ibid. †† Ibid. ** *Hen. Spelmanni* gloſſ.

nibus, quarum quavis, dictiones *procuratores*, & *patriæ procuratores* multo aptius explicari poſſunt, quam ea in ſignificatione, qua illas temere vult acceptas *Jacobus Tyrrellus*. Qui etiam monendus eſt, *patriam* non ſolum ſignificare in ampliſſimo ſenſu integram alicujus reip. vel regni, in quo nati ſumus, terram; ſed in arctiori etiam ſenſu ſæpe denotare pagum aliquem ſingularem; vel provinciam, quæ plures pagos; vel denique regionem, quæ plures regni provincias complectitur.

Johannes Skene Scotus, *regeſti Regii* cuſtos, librum Scotice ſcripſit *de verborum ſignificatione*, verborum ſcilicet *forenſium*, quorum ſignificationis cauſas prorſus ignoravit, non tantum mediæ & infimæ Latinitatis pene rudis, ſed *Anglo-Saxonici*, & *Cimbro-Gothici* ſermonis, quibus inſtructum eſſe eum oportebat, tam neſcius, quam qui illos maxime neſciret. Hujus cenſuræ ſive potius infortunii notam, *Skeneum* meruiſſe Archæologi omnes, qui in verbis infra poſitis librum ejus conſulent, facile agnoſcent; mecumque ſortem hominis, alioquin ſcientiſſimi, humaniſſime miſerabuntur, quem in iis temporibus naſci, & florere contigit, in quibus linguæ iſtæ è ſuis tenebris nondum evocatæ erant. Verba autem ſunt: *Baſtardus. Borgh. Bothna, Bothena, Buthna. Burlaw, Byrlaw. Campiones. Clep. Creffera. Arga.* p. 50. *Farand-man. Feodum, Feudum. Forthocht. Garba. Gilda. Haimſuken. Haim-haldarf. Herrez-elda. Infang-thefe. Ligeantia, Ligium. Murthrum. Pedellus. Placitum. Reif. Schaffa. Schireffe. Thanus. Theme.* Quorum quidem nulla *Skeneus* ab originibus ſuis repetere potuit, ut qui linguas veteres *Septentrionis*, unde accerſenda ſunt, nullatenus intelligeret.

Robertus Bradyus etiam, quamvis *Saxonicæ* hiſtoriæ & antiquitatis ſagaciſſimus ſcriptor, ex eo tamen nonnunquam, cum etymologi partes ageret, lapſus eſt, quòd iſtas linguas parum ſciret. Hujus probationes ſunt, quæ de MALLO ſcribit, *completæ ſuæ hiſtoriæ* p. 74. Itidem quæ de voce GRAVEN ſcribit, p. 81. & de nonnullis aliis, ut PORT-REVE, tractatus ſui *de urbibus & & Burghis* p. 16.

Denique, SHOWERE, Laudatus toties *Edwardus Cocus*, qui non linguæ tantum, ſed antiquitatis *Saxonicæ* propemodum ignarus fuit, haud ſolum ut *Etymologus* in quærendis vocum forenſium originibus; ſed ut *Archæologus*, in iis præſertim quæ res juris, earumque origines ſpectant, ſæpe aberravit. Sic in præfatione quartæ partis *Commentar. Juris*, commentitiam *Edgari* R. chartam, quam in ſuperioribus damnavimus, deſcribit, & ut *pietatis, virtutum, fortitudinis, atque victoriarum regum ac principum hujus imperii* exemplum ſingulare laudat. Ex ea etiam in *imperii Anglicani amplitudinem*, & *Hiberniæ primam ſubjugationem* animadvertit, ut quæ diu ante tempora regis *Henrici* ſecundi ab *Anglis* ſubacta fuerit. In præfatione, quæ eſt ante ſextam partem *Commentar. Juris*, probatum it jus municipale *Angliæ* in hoc ſe habuiſſe ante victoriam *Normannicam*, ut hodie ſe habet; *quod Regina regis conſors perſona tum fuit, quæ in jus vocare, & vocari poſſet; & quæ per ſe daret, & acciperet, Regis conſenſu non adhibito. Ad hoc probandum chartam producit *Æthelſwithæ* reginæ *Merciorum* qua terram xv manentium vendidit miniſtro ſuo *Cuthwulfo*. Verum pace tanti viri liceat mihi dicere terram iſtam, quam in tam ſolenni Cœtu vendidit regina *Merciorum*, ſuum *peculium*, ſuique juris fuiſſe, ut ex his verbis conſtat: *Concedens donabo Cuthwulfo aliquam telluris partem meæ propriæ poteſtatis.* Nam tabulis nuptialibus apud Anglo-Saxones ſponſus ſponſæ prædia dare ſolebat, cum poteſtate illa pro libitu cuilibet dandi, vel vendendi. Id conſtat ex charta conventionali inter *Wulfricum*, & Archiepiſcopum, quam exhibui hujus diſſertationis p. 76. Illa enim charta Wulfricus ante nuptias, quas cum Archiepiſcopi ſorore contracturus erat, prædium illi dedit cum libertate iſtud alienandi, ut verba Chartæ oſtendunt: ⁊ realde hiꝑe ꝑ land æt Eanulfintune to ȝyfenne. ⁊ to ryllenne ꝑam ꝑe hiꝑe leofeſt pæꝑe on dæȝe ⁊ æftep dæȝe. ꝑæp hiꝑe leofeſt pæꝑe. Inde conſtat privilegium dandi, vendendive terras ſibi tabulis nuptialibus abſolute, & ut *feodum ſimplex*, datas conjugibus omnium apud Anglo-Saxones, reginæque regis conſorti commune fuiſſe. Perperam igitur ex *Æthelſwithæ* Charta colligit juriſconſultorum princeps reginam Regis conſortem apud Anglo-Saxones perſonam fuiſſe, quæ, regis conſenſu non adhibito, alios in jus vocare, & ab aliis in jus vocari poſſet, & quæ per ſe daret, & acciperet. In præfatione, quam nonæ parti commentariorum ſuorum juris præpoſuit, multa de *antiquitate juris communis*, auctore *Horno*, ſubleſtæ fidei ſcriptore, tradit. Cujus quoque *ſpeculum juſtitiariorum* diu ante adventum *Normannorum* maxima ex parte ſcriptum abſurde affirmat in præfatione, qua commentariorum juris decimam partem munivit. In præfatione quoque nonæ partis aliorum errorem ſecutus dicit *Ælfredum* R. primum omnium *Angliam* in *Scyras*, ſeu comitatus diviſiſſe. Quo nihil falſius *Johan. Seldenus*, *R. Bradyus*, iiſque præeuntibus, *Jacobus Tyrrellus* eſſe demonſtravit. Ejuſdem furfuris ſunt quæ ſcripſit de antiquitate tractatûs, qui inſcribitur *modus tenendi Parliamentum*, inſtit. parte II. p. 7, & parte IV. p. 12. ubi tractatum iſtum, quem dudum poſt ingreſſum *Nortmannorum* ſcriptum eſſe conſtat, epigraphe ejus deceptus, ante id tempus ſcriptum, & à *Willelmo* I. approbatum non ſine ** maximo ſuo errore declarat. Adhæc: in prælectione ſua prima in legem

---

* Anglice, **That a quæn being wife to a king regnant was a perſon ſole by the common Law to ſue, and to be ſued; to gibe, and to take, &c. ſolely without the king.** ** V. Lib. *Will. Prinne*, cui tit. **Breif Animadverſions on the fourth part of the inſtitutes of the Laws of Engl.** &c. Quod Lond. publici juris fecit auctor, An. 1669.

29. E. quæ à forenſibus dicitur STATVTVM *de finibus levatis*, duodecimvirale judicium ante *victoriam Normannicam* apud *Anglos* in uſu fuiſſe fruſtra it probatum ex ſive rotulo cenſuali, **Dooms-day-book** vocato, quem, imperante *S. Edwardo, Confeſſore* dicto, factum fuiſſe contra fidem hiſtoricorum contendit.

Verum, SHOWERE, ut à noſtris ad exteros tranſeam, linguarum veterum Septentrionalium ſcientia in nemine magis aut deſideratur, aut earum ignorantia in aliquo doctorum magis deploranda eſt, quam in viro maximo *Friderico Lindenbrogio*, qui *codicem legum antiquarum* edidit, cum *Marculphi formulis ſolennibus*; in quorum fine *Gloſſarium rerum vocumque difficilium* adjecit, in quo incœpto ſuo fere nunquam non in hoc deeſt, aut quod voces *barbaras* haud omnino explicat; aut, ſi forte explicat, quod ad origines ſuas raro eas revocat. Alterius exempla ſunt. SAIO quod alias ſcribitur SAGIO, *apparitor, diſtrictor, exactor*, qui magiſtratui, ad ejus ſemper mandata exequenda miniſter præſto erat; & THIUPHADUS vel *Tyuphadus, poteſtatis* quum *civilis*, tum *caſtrenſis* appellatio apud *Wiſigothos*, de qua infra. Horum prius, nempe SAGIO, unde SAIO, mihi videtur dictum quaſi *Sakio*, à Scano-Gothico **SAKAN**, in forenſi ſenſu *accuſare, perſequi*. Unde ſoc in genitivo ſakar, *cauſa, culpa*. ſokn, *actio, exactio rei judicatæ*, vel *mulctæ*. Socnare, *executor litis, quæſitor, inquiſitor*: ut in, konungs ſoknare, biskops ſoknare, *litium regis* & *epiſcopi exactor* vel *executor*. *Hiſpanis* etiam nunc in uſu *el Sayo*, quo nomine *ſpiculatorem*, ſive *carnificem* denotant. Poſterius autem, nempe *Thiuphadus, Tyuphadus*, vel *Tiuphadus*, accerſendum, me judice, eſt à *Francico* articulo *Thiu, thie, Diu, die*, &c. & *fads*, quod *Gothice* ſcribitur **FADS**, à Fadian, *ordinare, diſpenſare*; & in compoſitione legitur in Evangeliis Gothicis: ut in **HUNDAFADS**, *centurio*, &c. quemadmodum diximus in voce *Vaſſus*, Gramm. *Franco-Theotiſcæ* p. 99. Magiſtratus autem fuit tam civilis, quam caſtrenſis præpoſitus apud *Wiſi-Gothos*; Hiſp. *Thiuphædus*, cui millenarii, quingentenarii, centenarii, decani, exercitus etiam compulſores, annonarii, defenſores, numerarii ſuberant, quemadmodum ipſe duci, comiti, comitis vicario, & forſan gardingo, erat ſubjectus. Civilem vero rerum adminiſtrationem ſub comite, ejuſque vicecomite, in *Thiuphadia* ſua habuiſſe *Thiuphadum* oſtendunt *Wis.* 2. *Tit. I.* L. XV. "Cum cæteris negotiis criminalium etiam cauſarum Tiuphadis etiam judicandi conceſſa "licentia ſit. - - - qui *Tiuphadi* tales eligant, quibus viciſſitudines ſuas audiendas injungant, ut "ipſis abſentibus, illi cauſas & temperatè diſcutiant, & juſtè diſcernant". *Sic* L. XXIII. "Si "quis judicem, vel comitem, aut vicarium comitis, ſeu *Tyuphadum* ſuſpectos ſe habere dixerit - - - "*Sic* L. XXVI. quoniam negotiorum remedia multimodæ diverſitatis compendio gaudent, ideo "dux, comes, vicarius, * pacis aſſertor, *Tyuphadus*, millenarius, quingentenarius, centenarius, de- "canus, defenſor, numerarius & qui ex regis juſſione, aut etiam ex conſenſu partium, judices in "negotiis eliguntur. *Sic Tit.* V. L. VI. "Si hæredes fundatores eccleſiæ adſunt, ipſi talia proſe- "quantur. Si autem non fuerint, aut etiam ſi ſint, cauſare noluerint, tunc ducibus, vel comi- "tibus, Tyuphadis, atque vicariis, ſive quibuſcunque perſonis, quos cognitio hujus rei attigerit, "& aditus accuſandi, & licentia attribuitur exequendi.

Caſtrenſem etiam miniſtrum fuiſſe *Tyuphadum* probant Wis. 9. Tit. II. L. 1. "Si *Thyuphadus* "ab aliquo de *Thyuphadia* ſua fuit beneficio corruptus, ut eum ad domum ſuam redire per- "mitteret, quod acceperat in novecuplum, reddat comiti civitatis in cujus eſt territorio conſtitutus. Et "ſi ab eo nullam mercedem acceperit, ſed ſic eum, dum ſanus eſt, ad domum dimiſerit, vel "de domo in exercitum exire non compulerit, reddat ſolidos XX. quingentenarius vero XV. & cen- "tenarius X. Si certe decanus fuerit, V. ſolidos reddere compellatur. L. III. "Si quis cente- "narius dimittens centenam in hoſtem ad domum ſuam refugerit, capitali ſupplicio ſubjacebit. "- - - - ipſe autem poſtmodum centenarius nullo modo præponatur, ſed ſit ſicut unus ex de- "canis - - - - *dein* L. IV. "Si decanus relinquens decaniam ſuam de hoſte ad domum ſuam re- "fugerit, aut de domo ſua, cum ſanus eſt, exire, & ad expeditionem proficiſci noluerit; det "comiti civitatis ſolidos X. Quod ſi alicui forte mercedes dederit, reddet ſolidos V. comiti ci- "vitatis, in cujus territorio eſt conſtitutus: & ipſe comes civitatis notum nobis faciat, ut cum "noſtra juſſione dividantur inter eos in quorum centena fuerit adſcriptus. Quod ſi aliquis qui "in *Thyuphadia* ſua numeratus ſine permiſſu *Thyuphadi* ſui, vel quingentenarii, aut centenarii, "vel decani ſui, de hoſte ad domum ſuam refugerit, aut de domo ſua in hoſtem proficiſci no- "luerit, in conventu merentium publice centena flagella ſuſcipiat, & reddat ſolidos X. *Item* in L. V. "Thyuphadus vero quærat per centenarios ſuos, & centenarii per decanos, & ſi potuerit cogno- "ſcere, quia per precem, aut per redemptionem ad domum ſuam confugerint, aut de domo ad "hoſtem proficiſci noluerint, tunc *Thyuphadus* Præpoſito comitis civitatis notum faciat, & ſcri- "bat comiti civitatis, in cujus eſt territorio conſtitutus, ut comes civitatis vindictam, quæ in lege "poſita eſt, de his, qui pro ſe rogant, aut qui ſe redimunt à *Thyuphadis*, vel centenariis, aut de- "canis, vel ſervis dominicis, omnia ad integrum implere non differat. *In* L. VIII. "Ideo præ- "ſenti ſanctione decernimus, ut à die legis hujus prænotato, vel tempore, ſi quælibet adverſi-

---

* De quo magiſtratu ſic in LL. Wiſ. Tit. 1. L. 16. pacis autem aſſertores non alias dirimant cauſas, niſi quas illis regia deputaverit ordinandi poteſtas, pacis autem aſſertores ſunt, qui ſola faciendæ pacis intentione regali ſola deſtinantur auctoritate.

"tas inimicorum contra partem noſtram commota extiterit, ſeu ſit epiſcopus, ſive etiam in quo-
"cunque Eccleſiaſtico ordine conſtitutus; ſeu ſit dux, aut comes, *Thyuphadus*, aut vicarius, gar-
"dingus, vel quælibet perſona - - - - ſtatim ubi neceſſitas emerſerit, mox à duce ſeu comite, *Thyu-*
"*phado* vel vicario, aut à quolibet fuerit admonitus - - - . *In* L. IX. "Si majoris loci perſona fu-
"erit, id eſt, dux, comes, ſive etiam gardingus, à bonis pro his ex toto privatus, exilii relega-
"tione juſſu regio mancipetur, ita ut quod principalis ſublimitas de rebus ejus judicare elegerit,
"in ſuæ perſiſtat poteſtatis arbitrio. Inferiores ſane vilioriſque perſonæ, Thyuphadi ſcilicet,
"omniſque exercitus compulſores, vel hi, qui compelluntur, ſi aut in exercitum venire diſtule-
"rint, aut in loco, vel tempore conſtituto minime occurrerint, vel proficiſci neglexerint, ſeu
"de expeditione publica quocunque fraudis commento effugiendo ſe ſubſtraxerint, non ſolum
"ducentis ictibus flagellorum verberati, ſed & turpi decalvatione fœdati, ſingulas inſuper libras auri
"cogantur exolvere, quas principalis poteſtas, cui largiri decreverit, ſui maneat incunctanter arbitrii.

Ex his conſtat *Thyuphadi* muneris fuiſſe provinciales ſuos, ſeu regios ſubditos, qui ex ſua *Thiu-phadia* erant, in bellum educere, & cum millenariis, quingentenariis, centenariis, & decanis, cæteriſque, qui ſub eo militiæ præfecti erant, in hoſtem proficiſci compellere. Hoc genus hominum *Anglo-Saxones* Sıþcunðmen, ȝeriþcunðmen, riþcunðan, Latino barbare, *ſithcundos homines*, etiam & ȝeriþaf, à Sıþian, ȝeriþian, *proficiſci, iter facere*, vocabant. Id manifeſtum eſt ex lege R. *Inæ* 52. Cui epigraphe Be þon ȝeriþcunðman þe ƿýnð ƿoppıtte, *de præpoſito militari, qui exercitum reliquerit.* Lıf re riþcunð-man land aȝende ƿýnðe ƿoppıtte ȝeƿylle hunðtpelƿtıȝ Scıll. ⁊ þoliȝe hıf Landeƿ:. Unland aȝende ƿýxtıȝ rcıll. Leoplıfc ðpıttıȝ rcıll; *ſi præpoſitus militaris, qui prædia habet, exercitum reliquerit, centum & viginti ſolidos pendat, prædiiſque ſuis mulctetur. Qui vero non habet prædia, Sexaginta ſolidos ſolvat. Ruſticus autem triginta ſolidis mulctetur.* Vide etiam leges R. *Inæ* 51, & 55. ex quibus patet *Sithcundum hominem* è claſſe nobilium fuiſſe, quòd ruſtico vel plebeio ſemper opponitur. In lege Æthelſtani de *Weris*, poſteri filiorum & nepotum plebeii hominis, loricam, galeam, & enſem auratum habentis, qui eo divitiarum creverant, ut quinque hydas terræ poſſiderent, Sıþcunða-cynneƿ. *i. e.* iis, qui Sıþcunðmen, vel ȝeriþaf dicti ſunt, dignitate, & honore æquales eſſe decernebantur. ex illa etiam lege Sıþcunða-cynneƿ hominem, *Sithcundlicæ conditionis* hominem, aliter Sıþcunðlice man dictum, Thano parem fuiſſe ſatis liquet, quod utriuſque eorum eadem eſt *Wera*, ſive capitis æſtimatio, *viz.* MM. *Thrimſæ*: proinde neque minoris dignitatis, vel inferioris gradûs Sıþcunða cynneƿ, *i. e.* Sithcundlicæ conditionis homine *Sithcundus* homo eſſe potuit.

Poſterioris exempla ſunt LEUDES, & MALLUM; quorum iſtud à Franco-Theotiſco *liud*, *liut*, *leud*, Saxonice leoð, *populus*; hoc à Francico *Mahal*, Gothice ΜΛΨΛS, derivandum eſt.

Adrianus Scrieckius Rodornius Originum Rerumque *Celticarum* & *Belgicarum* volumen unum XXIII libros complectens, *Hyprıs* tanquam *abortivum* edidit, M.DC.XIV. In quo libro, tametſi quæ placent & delectant multa ſcripſit auctor, plurima tamen falſa, & à mente ſua ficta, quæ riſum ſimul & miſerationem linguarum veterum Septentrionis gnaro commovebunt, tradidit vir nobilis, & doctiſſimus; cujus vicem in hoc uno non poſſum non dolere, quod tum ſcriberet, cum ad iſtarum Linguarum ſcientiam nemo iter aperuiſſet.

Idem de *Joanne Goropio Becano*, quamvis divini ingenii homine, dicendum eſt. Qui duos libros ſcripſit de gentium originibus lectu quidem jucundos, quos tamen maxima ex parte perperam & inepte eſſe ſcriptos, nemo eſt, ſi linguas Aquilonis antiquas calleat, quin mecum facile affirmabit. Horum alteri, qui editus fuit *Antwerpiæ*, anno M.DC.LXIX, titulus eſt, JOAN. GOROPII BECANI ORIGINES ANTWERPIANÆ. Alter autem *Antwerpiæ* editus, anno M.DC.LXXX. ſic inſcribitur: OPERA JOAN. GOROPII BECANI, hactenus in Lucem non edita, HERMATHENA, *&c.*

Quinimo, SHOWERE, integrum, idque immane volumen conſcribendum mihi foret, ſi in quibus defecerunt & lapſi ſunt *Belgici* & *Germanici* ſcriptores, quotquot linguas Septentrionis veteres non ſciverunt, diligenter pergerem notare. *Sueciæ*, etiam & *Daniæ* doctiſſimi ſcriptores, veteris *Scano-Gothicæ* & *Mæſo-Gothicæ* quantumvis ſcientiſſimi, ex eo tamen nonnunquam falluntur, quod *Anglo-Saxonicæ* & *Franco-Theotiſcæ* aut omnino ignari, aut non perfectè gnari ſunt. Hoc ſine omni invidentia, cujus cauſas procul habeo, ob id tantum dixi, quod iſtarum nationum ſummis viris auctor eſſe velim, ut cum matricis ſuæ communis SCANOGOTHICÆ ſcientia cæterarum ſeptentrionis matricum linguarum notitiam conjungant, exemplum habentes quod ſequantur F. *Junium* F. F. qui linguarum *Anglo-Saxonicæ* & *Franco-Theotiſcæ* in primis gnarus, ad *Scano-Gothicæ*, & *Mæſo-Gothicæ* ſtudium adpulit animum; quibus omnibus præclare eruditus, erat ſane idoneus, qui ad Linguæ *Anglicanæ* etymologicum conſcribendum lingua Anglicana dignum accederet. In quo opere quidem id genus omnium longe præſtantiſſimo, vocum noſtrarum etyma è propriis ſuis fontibus, ſcilicet *Anglo-Saxonicis*, *Dano-Saxonicis*, & *Normanno-Saxonicis*, tam perite & perſpicue hauſit, ut non tam *Etymologicum* linguæ *Anglicanæ*, quam ejus *ex cauſis* ſcientifica notitia dici mereatur. Illius MS. Codicem à ſe in Bibliotheca *Bodleyana* diligenter verſatum adeo miratus eſt Doctiſſimus quidam *Suecus*, ut dictionarium MENAGII Etymologicum, quem adeo Galli prædicant, ne comparandum quidem ad præſtantiſſimum illud opus F. *Junii* vocem tollens dixerit. Sententiam, quam de *Junii* etymologico, quaſi arbitrum agens, pronuntiavit ille *Suecus*, ut, me auctore, ſciret literarius orbis, propterea volui, quòd *Gallus* ille,

ille, qui præfationem, quæ eſt ante MENAGII dictionarium Lutetiæ Pariſiorum nuper editum, antiquitatum noſtrarum prorſus ignarus ſcribit, nos jam nunc præter *Bedæ* hiſtoriam in linguam *Saxonicam* converſam, non niſi pauca quædam *Saxonice* ſcripta habere monumenta. * Quam ob cauſam (inquit) etymologis *Anglis* moleſtum eſt de ſui ſermonis cauſis ſcribere, quippe quod iis ad id recte faciendum lingua *Gallica* opus eſt. Imo quidem linguæ *Anglicanæ* etymologicum ſcribenti *Gallica* nonnunquam, ſed rarius utenda eſt. *Rarius*, inquam, quia ſermonis noſtri inita proportione, perpauca vocabula ad origines *Gallicas* revocanda ſunt. Inter quas, ac origines *Anglo-Saxonicas*, *Dano-Saxonicaſque*, ea in Syſtemate linguæ *Anglicanæ* ratio eſſe videtur, quæ eſt inter tibiam alteram, brachiumve, cæteraque membra, quæ corpus humanum conſtituunt.

Hæc obiter, SHOWERE, de linguæ *Anglicanæ* etymologico *Juniano*, quod auctor celeberrimæ totius terrarum orbis univerſitati Oxonienſi noſtræ ſupremo teſtamento dedit. In cujus bibliotheca publica adſervatum expectat, dum ab aliquo, qui *Junio* in linguarum ſeptentrionis veterum ſcientia par eſt, editum, *è Theatro Sheldoniano*, ad ſui, ad auctoris, ad academiæ, imo ad *Angliæ* gloriam ſempiternam prodeat. Verum cum F. *Junius* in opere ſuo id maxime agitaret, ut etyma vocum daret, quæ à communi ſermone utentibus, præſertim in ſcribendis libris, vulgo receptæ erant, etymologici *Juniani* editori danda inprimis opera erit, ut appendicem etymologicam adjiciat, in qua voces à communi uſu abhorrentes è ſuis fontibus petitas recte interpretetur. Id genus ſunt vocabula quæ vetuſtate obſoleta, non niſi in antiquis ſcriptoribus noſtris occurrunt; ut & ea quæ *topica* vocamus, quod communis uſus cum non amplius ſint, in certis tamen locis à ruſticis & ruſtice loquentibus, ut in *Scotiæ* auſtralibus, *Angliæque* borealibus partibus, ut & in *Norfolcia*, *Eſſexia*, *Devonia*, & in agro *Sumerſætenſi*, *Glouceſtrienſi*, *Herefordenſi*, *Salopienſi*, &, ut verbo dicam, in pleriſque *Magnæ Britanniæ* provinciis uſurpantur. Horum generum ad ſuas origines revocatas, id rogante cl. viro *Whito Kenetto*, archidiacono *Huntingtonenſi*, aliquot centenas, ſupra mille, voces explicavi, quarum non exiguus numerus ex iis ſumptus eſt, quas in libello collectas *Londini* edidit *Joh. Ray*, herbarum peritia clariſſimus; Anno M.DC.LXXIV.

Ex his quæ dicta ſunt, SHOWERE, facile in meam ſententiam te pedibus in hoc iturum credo, quod linguarum veterum ſeptentrionis ſcientia *Anglis* omnibus, *Scotis*que neceſſaria eſt, qui vetuſtos ſuos ſcriptores, ſuive ſermonis provinciales dialectos recte ſcire volunt. Equidem qui in comitatus *Eboracenſis*, *borealis trithingæ* vico, *Rogeri Aſchami* natalibus præclaro, quem Kirby-Wiſk vocant, natus eram, eo ſolo conſilio pene quinquagenarius ad iſtas diſcendas linguas animum appuli, ut *Doriſmorum*, ſi dicam, quibus *mei* in loquendo utuntur cauſas tandem notas haberem; quamvis linguarum iſtarum ea *utilitas* & *præſtantia* eſt, ut ſtudiorum meorum, quorum me haud pœnitet, ampliorem multo fructum & mercedem acceperim.

Iſtarum etiam linguarum omnium, quidni dicam, perfecta Scientia illi neceſſaria ſit, qui unius alicujus earum gloſſarium recte velit ſcribere. Id conſtat ex gloſſarum *Alamannicarum* Theſauro *Juniano*, cujus ſpecimen *Edwardus Thwaites*, exteris quibuſdam cl. viris id ab eo rogantibus, humaniſſime *typis Junianis curavit* imprimendum.

Anima, ſala. *Animæ*, ſelu. *Animarum*, ſelono. *Animas*, ſelo.] ſela fram hello kihalota, *Necromantia*; gl. C, 7. *Exanimis*, urſeller; gl. B, 18. mihhiloſot min ſela Truhtin, *Magnificat anima mea Dominum*; Tatianus IV, 5. thie ſela arſlahen, *Animam occidere*; Idem XLIV, 20. gitruobit iſt min ſela unzin tot, *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*; Idem CLXXX, 5. erfurahtit eocalih ſela, *Paveſcit omnis anima*; Hymn. XXIV, 5. uuarth min ſela zerennet, *Liquefacta eſt anima mea*; Willeramus V, 6. Angloſaxones diverſimodè ſcribunt ꝛapel. ꝛapul. ꝛapl. ꝛaul. Iſlandis ſaal. Danis ſiel. Anglis ſoule. Belgis ſiele. Argenteus codex magis integrè ϚΛΙΨΛΛΛ ſcribit: atque adeò cuivis quoque primo ſtatim intuitu liquere poteſt, reliqua paullatim ex hoc Gothico per corruptionem deflexa. Ipſum verò ϚΛΙΨΛΛΛ, peculiari quadam elegantiſſimæ Græco-Gothicæ compoſitionis ratione, *Vitæ fontem* denotare videtur: tanquam ſit à ζάω, *Vivo*: & pala, *Fons*. prorſus ut *Radicem* non abſimili, ſed merè Angloſaxonicâ compoſitione Patres noſtri dixere ꝑẏꝛꝑala, q. d. Herbæ fons vel origo: quòd Herba exurgat ex radice, tanquam ex fonte; nam ꝑẏꝛ eſt *Herba*. pala verò *Fons* vel *Scaturigo*.

Balnearum, pado.] bad, *Lavacrum*. badon, *Lavare*, occurrunt apud Otfridum lib. III, cap. 4. *Balneum*, bæþ; gr. Ælfrici, cap. 13. *Balnearium vel Thermarium*, bæþhuſ, gl. R, 109. *Thermas*, bæþhuſ ł bæþꝛtop; gl. R. 109. *Thermas vel gymnaſium*, bæþꝛtede. *Apodyterium*, baþienþna manna huſ. i. *domus qua veſtimenta balneantium ponuntur*. Ðæꝑ hi hi unꝛcneþaþ inne; gl. R. 55. baþ, *Balneum*; Beda I, 1. baþian, *Lavare*; Beda IV, 19. Oroſius III, 9. bebaþoþ beon, *Ablui*; Beda I, 27, reſp. 8. liꝛeſ bæþ, *Lavacrum vitæ*; Beda II, 5. on beþe hine Ðpean, *Balneo ſe lavare*; Somn. 30. Cottoniano interlineati codicis gloſſatori Johannes præcurſor Domini dicitur bætzepe ł ꝛuluhtepe, Matth. III, 1. at Rushworthiano idem Baptiſta aliquando bæðzepe, aliàs verò bezepa nuncupatur. Iſlandis bad eſt *Balneum*. Danis bad/

* Les monumens de la langue Saxone, que l'on a pris de l'Hiſtoire du venerable Bede, & de quelques autres . . . , tout ce qui fâche les Etymologiſtes Anglois, c'eſt que pour rendre raiſon du ſyſtéme de leur langue, il faille avoir beſoin de la langue Francoiſe.

badſtue. Angis bath. Belgis bad/ badſtove. quòrum poſtremum planiſſimè reſpondet Angloſaxonico baþrtop. Suſpicabar olim Angloſaxonicum baþ abſciſſum à βάθος, quod frequenter Remotum ſepoſitúmque locum denotat; ſiquidem Balnea olim in penitiore atque intimâ ædium parte conſtruere ſolebant antiqui. Nunc verò bad rectiùs crediderim poſſe derivari à baden, *Aquæ immergere ſe, abluere.* Ipſum verò baden à waden, *vadare, vado tranſire.* Angloſaxones paban dicunt. Cædmon 20, 22; Deah me on ſæ paban hete heoþoneſ Iob. *Licet cœli dominus injungeret mihi ut mare vado pertranſirem.* Oroſius lib. II, cap. 4; piþmen mihton þæſ ea be heoþa cneope oþeþþaban, *Flumen erat permeabile fœminis vix genua tingentibus.*

Bibere, trinchan] *Bibere & panem*, trinchan enti prot; App. gloſſarii C. *Dedit ei bibere*; gab imo trincken; Tatianus CCVIII, 3. *Primitus diſcunt bibere*, ſie ze eriſt lernan drinkan; Willeramus V, 12. *Potus*, tranh; Kero. *Potio*, dranc; gl. D, 36. *Potator*, drinkere. *Ebrius*, drunken; gl. D, 28. *Temulentam, vinolentam*, trunchena; gl. B, 53. *Temulentum*, ubartrunchini; gl. C, 19. *Vinolentum*, uuintrunchaz; Kero. fardruncon, *Crapulatus*; gl. Lapſii. *Ebrietas*, ubartrunchanii; Kero. *Vini potator*, uuintrinko; Tatianus LXIV, 14. Gothis ᚩᚱᛁᚾᚴᚨᚾ eſt *Bibere*. Angloſaxonibus ðpincan, ðpican. ðpycian. Cimbris ᚦᚱᛁᚦᚨ. ᚦᚱᛁᚦᚦᚨ. ᚦᚱᚨᚦᚨ. Danis dricke, Iſlandis drecka. Anglis drink. Belgis drinken. Deduxi aliquando, per epentheſin rr vel n, ex πτειζίνω, quod eſt à τείζω *Strido*; ut verbo dederit originem inamabilis aſperitas illius ſtridoris quem edit guttur avidè ſe ingurgitantium. Alias interim de verbi origine conjecturas habet gloſſarium noſtrum Gothicum in ᚩᚱᛁᚾᚴᚨᚾ:

Cantat, ſinkit. *Cantante*, ſingantemu. *Cantor*, ſangari. *Canticum*, ſanc.] *Modulatis*, kiſungenen; App. gloſſarii C. *Precinebat*, foraſanc; gl. B, 39. *Melodia*, ſuazzaz ſanc; gl. A, 21. *Choris*, kartſangun; gl. B, 10. *Jubilo*, hohſange; gl. B, 27. *Cantor*, ſengere. *Choraula, idem*; gl. D, 20. ni tuo trumbon ſingan fora thir, *Noli tubâ canere ante te*; Tatianus XXXIII, 2. uuir ſungun ju, *Cecinimus vobis*; Idem LXIV, 12. nu ſingemes alle, *Canamus nunc omnes*; Otfridus I, 6, 29, thir lop ſingemes, *Tibi ymnum canimus*; Hymn. XXIV, 12. Angloſaxonibus ſingan eſt *Cantare, pſallere.* Iſlandis ſingia. Danis ſiunge. Anglis ſing. Belgis ſingen. Origo verbi videtur peti poſſe ex συγχεῖν, *Confundere, confundendo miſcere*; quòd ſcitè modulateque concinentes varias tantummodo voces variè permiſcere videantur. *Non vides*, inquit Seneca epiſtolâ LXXXIV. *quam multorum vocibus chorus conſtet? unus tamen ex omnibus ſonus redditur: aliqua illic acuta vox eſt, aliqua gravis, aliqua media: accedunt viris feminæ, interponuntur tibiæ: ſingulorum illic latent voces, omnium apparent. fit concentus ex diſſonis.* Olim interim ſubdubitare cœpi an non priſca gens mortalium, longiſſimè adhuc à laſcivientium delitiis remota atque etiamnum expers artium quæ ad aures detinendas excoluntur, leni apum ſuſurro pertentatum aëra mulcente, putaverit inter auras canere Sirenum concordiam: id ſi non procul à vero abire judicabimus, videri quoque poterunt majores noſtri ſuum illud ſingan à canoro bombylantium apum murmure, qui ζίγγος dicebatur, derivâſſe. Ζίγγος enim Heſychio eſt ὁ τῶν Μελισσῶν ἢ τῶν ὀμφίων ἦχος, *Sonus quem apes & ſimilia inſecta reddunt.* Videbarque mihi non abſimilem etymologiæ rationem obſervare in Teutonico ſwarm, *Examen, globus apum in ramo aut loco quocunque ſuſpenſus*, Cenſebamque fieri potuiſſe ut hujuſmodi Uva conglobati examinis primò ſarm, ac poſtea ſwarm diceretur: primâ illâ voce detruncatâ ab ἁρμονία, *concentus, harmonia*: propter gravius murmur, quo perſtrepit apum populus, quotieſcunque ex alveariibus prorumpit ac grande aliquod uber, ſuſpendens ſe, imitatur. Ab hac denique hujus verbi origine accidiſſe credebam, quòd ſingan olim quoque uſurpatum ſit de iis qui aliquid veluti ſubmurmurantes legunt aut recitant: unde erſingan exponitur *Recitare* in App. gloſſarii C. Argenteo quoque codici ᛋᛁᚴᚴᚤᚨᚾ eſt *Legere*: quâ de re vide Gothicum gloſſarium. Omnino itaque ſingan Patribus noſtris, ob canorum ſubmiſsè legentium murmur, pro *Legere* uſurpatum eſſe fatebimur; vel dicendum erit à veteribus id factum imitatione antiquiſſimorum Græcorum, quibus (ut egregiè docet Strabo libro Primo) τὸ ᾄδειν ἀντὶ τοῦ φράζειν τίθεται. Verba nobilis Geographi, ſi cui libeat ea ponderare, magnam lucem afferent iis quæ jam nunc diximus. Allegatum locum invenies paginâ 18 editionis Caſaubonianæ anni 1620.

Dominus, truhtin. *Domini*, truhtines. *Domino*, truhtine. *Dominum*, truhtinan. *Dominicum*, truhtinlihhun. *Dominicis*, truhtinlihhem. *Dominico die*, truhtinlichemu tage.] drohtin ł druhtin ł druſtin, *Dominus*, druſtene, *Domine*; gl. Lipſii. Cum noſtratibus Deus opt. max. receptiſſimâ conſuetudine dicatur onſen lieven Heer; mihi quoque libuit aliquando ſuſpicari, vocabulum druhtin ł truhtin deſumptum ex illo drut, *Carus, dilectus, fidelis*, de quo non nihil Spelmannus in *Druchte* & *Drudes*, & nos aliquid ad Willerami paginam 14 diximus: unde & Theotiſcis truhtine olim dictus eſt *Paranymphus*; gl. B, 37. in *Pronuba*. Nunc tamen ambigo an non verior ſit illa vocabuli truhtin etymologia, quam attingit Kilianus in drutin & trutin. Angloſaxonibus profectò Deus opt. max. peculiariter olim dictus videtur ðnihten vel ðnyhten, quamvis eadem vox ſequioris poſtmodum ſæcli adulatione traſlata quoque ſit ad Reges & quoſvis alios homines cujuſcunque dominii jure conſpicuos. Primò tamen modeſtiùs & cum quadam limitatione manðnihten dixerunt. Cædmon 49, 5. 78, 14. 88, 23. donec tandem adulatione magis magiſque gliſcente abſolutè ðnihten vel ðnyhten dictus eſt quilibet Dominus. Simile quid in Romano quoque aliquamdiu obtinuiſſe imperio, egregiè nos docet nobiliſſ. Henr. Spelmannus in *Dominus*. Quod verò vocabulum ðnihten vel ðnyhten attinet, *Kyrie eleiſon* certè regularum Benedicti interlineatarum cap. 17. exponitur

exponitur ᵹpihten ꝛi mid uꝛ. & in perantiquâ Cædmonis paraphraſi Deus paſſim dicitur ᵹpihtna ᵹpihten, *Dominorum dominus*, engla ᵹpihten, *Angelorum dominus*, peꝑoda ᵹpihten, *Exercituum dominus*. ꝛiᵹopa ᵹpihten, *Victoriarum dominus*. ᵹumena ᵹpihten, *Hominum dominus*. &c. Ab eodem ᵹpihten eſt ᵹpihtenlic, *Dominicus*. unde ᵹpihtenlica mennÿꝛcneꝛ eſt *Dominica incarnatio*; Beda I, 6. ᵹpihtenlica hand, *Dominica manus*; Beda V, 4. ᵹpihtenlica dæᵹ, *Dominica dies*; Beda V, 9 ᵹpihtenlice ᵹebed, *Dominica oratio*; Regula Bened. cap. 17. Antiquioribus Cimbris ᛏᚱᚢᛁᚴ vel ᛏᚱᛅᛁᚴ dicebatur, *Deus*. Primum habes Danicorum monument. p. 230; ᚠᚢᚦ ᛏᚱᚢᛁᚴ ᛋᛁᚾᛒᛁ ᛋᚨᚴᚢ ᚨᚴᛅ (fortè ᚨᚱᛅ) ᚨᚢᚠ ᚺᛁᚾᛅ ᚠᛁᚴᚨ. *Bone Deus juva ejus ſpiritum & animam meam.* Ubi doctiſſ. Wormius: ᛏᚱᚢᛁᚴ Dominum aut Deum notat; vox olim apud nos frequens, ſed ejus loco jam Germanico Herre utimur. Iſlandi tamen priſcâ noſtrâ adhuc gaudentes linguâ, eam non reſpuunt, ſed *drotten* ſcribunt. nobis quoque etiamnum hodie familiare eſt *jord drot*, Terræ dominus. Alterum verò eorundem monumentorum pag. 462; ᚠᚨᚦ ᛏᚱᛅᛁᚴ ᛋᛁᚾᚦᛁ ᚺᚨᚾᛅ ᚠᛅᛁᚾᛅ. *Bone Deus ſerva animam Ketilli.* ubi rurſus Wormius: ᛏᚱᛅᛁᚴ priſcâ linguâ Deum & Dominum notat, unde eſt ᛏᚱᛅᚾᛁᚱᚠ, quod nobis etiamnum ſignificat *Reginam*. Eorundem denique Danicorum monumentorum paginâ 199 occurrit etiam priſca vox ᛏᚱᚢᚠ, *Fidus, fidelis*, à quâ manifeſtè ſatis deſumta ſunt Alamannorum drut & truhtin. Angloſaxonum ᵹpihten. & Cimbrorum ᛏᚱᚢᛁᚴ. quòd verus Deus gloriam Fidelitatis peculiari quodam jure ſibi vindicet Deuteron. VII, 9. quo etiam pertinet illud toties in novo fœdere iteratum, *πιστὸς ὁ θεὸς, Fidelis eſt Deus*; 1 Cor. I, 9. & X, 13. 2 Cor. I, 18. 1 Theſſ. V, 24. 2 Theſſ. III, 3. Hebr. X, 23. 1 Petr. IV, 19. De origine interim Cimbrici ᛏᚱᚢᚠ vide à nobis annotata ad Keronem in *Suſpicio*. Quòd verò diem cultui divino deſtinatum *Dominicum* potius quàm *Solis diem* dixerint, evincunt melioris notæ ſcriptores Francici. Aimoinus monachus Floriacenſis hiſtoriæ Francorum libro II, cap. 11; *Imperat Dominus ut adveniente die Solis (ſic enim barbari diem vocant Dominicam) tale paret convivium, quod venturi ad eum amici habeant admiratui.* Greg. Turonenſis lib. III, cap. 15; *Ecce dies adeſt: ſic enim barbaries diem Dominicum vocitare conſueta eſt.* Vide quoque eundem Turonenſem Gregorium libro X, cap. 30.

Neceſſaria etiam illi eſt, qui borealium gentium propria nomina collecta, & in Alphabetico ordine diſpoſita recte velit explicare. Hac in re aliqui non ita pridem tentarunt noſtri, *Camdenus*, & *Verſteganus*. *Pontius Heuterus Delfius* in opere ſuo de veterum ac ſui ſeculi Belgio *Antuerpiæ* edito anno MDC. etyma variorum nominum utriuſque ſexus hominum Germanicæ originis publicavit, in quibus tamen per errorem ſæpe ex eo lapſus eſt, quod Linguam Franco-Theotiſcam neſciret. *Hugo Grotius* ad finem hiſtoriæ Gothorum, *&c.* quam Amſtelodami edidit M DC.LV. nomina propria cum appellativis *Gothica*, *Vandalica*, & *Longo-bardica*, quæ illa in hiſtoria reperiuntur, alphabetica ſerie cum explicatione dedit. ſed, quod origines parum intellexit, multa male is quoque interpretatus eſt. *Olaus Verelius* in indice verborum, notiſque, quibus *Herrauds Sögu* illuſtravit ex inſcriptionibus *Lapidum Runicorum* tabulam ſubjunxit in magno ſatis numero nominum viris fœminiſque propriorum, *quibus* (inquit) *ſi cui animus, & otium foret lapides, qui per totum regnum reperiuntur, exſcribere, nominaque, quæ in illis leguntur, addere, numerus decuplo major confici poteſt.* *Gulielmus Elſtobus Collegii Univerſ.* apud Oxonienſes Socius, tantis viris præeuntibus, ingentem numerum nominum propriorum, quæ apud veteres Septentrionis gentes in uſu erant, eo conſilio diligenter collegit, & ordine Alphabetico digeſſit, ut ea è fontibus ſuis recte derivata, & Latine explicata in libro ſingulari ederet. Quem utinam, cum *Oroſii* hiſtoriarum verſione *regiâ*, quam literario orbi daturus eſt, me auctore, publicaret.

Præterea ſi quis *Gothici*, ſi dicam, *orbis* incola de patrii ſui ſermonis origine, & progreſſu recte ſcribere velit, ad id operis *Matricum* Linguarum, & *antiquitatum* Septentrionalium doctrina inſtitutus accedere debet, utpote ſine quâ nihil in illo præſtare poterit, quod aut doctorum expectationi, aut votis ſuis reſpondeat. Hanc igitur ſcribendi materiam ſi quis ſibi ſumat, ſive is Anglus, Scotuſve, ſive Belga, aut Germanus, ſive denique Danus, Suecuſve, vel Norvægus ſit, id imprimis curet, ut omnibus iis in Linguis & eorum dialectis egregie ſit inſtructus, quippe quod niſi illarum ſcientia bene ſit munitus *vernaculum ſuum* ab avitis ſuis originibus petere non poterit, aut penitiores ejus receſſus rimari. Etenim *Anglica*, *Scotica*, *Friſica*, *Weſtphalica*, *inferior Saxonica*, & quicquid Platt-Teutſch vulgo audit, & ex parte *Belgica* à Mœſo-Gothica, & Anglo-Saxonica deducendæ ſunt. *Germanica* Hoch-Teutſch vocata, & in parte Belgica ex Mœſo-Gothica, & Francica tanquam ex fontibus derivandæ ſunt. *Iſlandicæ*, *Norvagicæ*, *Suecicæ*, & *Danicæ* primordia in veteri Scano-Gothico ſunt quærenda, ut & *Anglicæ* in parte, quæ Dano-Saxonicæ haud fere minus, quam Anglo-Saxonicæ progenies eſt. Quin eam ob cauſam iis etiam quibus harum linguarum inſtitutiones Grammaticas, quemadmodum *Scientiarum* ſcriptoribus, cum ratiocinio tradere mens eſt, *Matricum*, ex quibus per varias mutationes ad hodiernum ſtatum pervenerunt, cognitio neceſſaria eſt. Excitet ergo aliquem tandem bonus deus *matricum* omnium peritiſſimum, qui ad linguæ Anglicanæ Grammaticam raciocinativam, & ſi dicam, *Scientificam* ſcribendam, quæ etiamnum deſideratur ſe accingat. Fruſtra enim id tentarunt omnes cæteroquin doctiſſimi homines, qui linguæ noſtræ Grammaticas antehac ſcripſerunt, adeo ut,

quiſquis in matricibus Linguis egregie eruditus in eo operam bene poſiturus ſit, non tantum quod omnibus ſuis gratum faciet, ſed & ſibi, & patriæ ingentem gloriam comparabit.

Ad aliarum linguarum accuratam quoque ſcientiam adipiſcendam utilis eſt linguarum veterum Septentrionis notitia, Speciatim *Medo-Perſicæ*, cujus cum his *in communitate multarum vocum*; *in forma comparativi, qui deſinit utrobique in* R; *in forma infinitivi, qui utrobique* (ſi Scano-Gothicam excipias) *deſinit in* N; *in compoſitionibus duorum, pluriumve ſubſtantivorum*; *denique*, ſi unam Mœſo-Gothicam excipias, *in illo vehementius negandi modo per duas negationes*, eam docti perſpicient convenientiam, quæ illos mirifice delectabit, & quam fortuitam eſſe ut credant, nunquam adducentur.

Græcæ etiam Linguæ cum his in multorum vocabulorum communitate; *in terminatione modi infinitivi*; *in dualium numerorum uſu*, qui adhuc cernitur in Mœſo-Gothica, Francica, & Anglo-Saxonica; *denique & in compoſitione nominum* magna convenientia eſt, de qua, qui omnes forte noverit, facile poſſet non contemnendum opuſculum ſcribere.

Quinetiam Latinæ Linguæ & antiquis Septentrionalibus multa vocabula communia ſunt. Veruntamen neque de *Medo-Perſicæ*, neque de *Græcæ*, neque de *Latinæ* cum his convenientia quiſquam adhuc, quod ſcio, ex conſulto ſcripſit, tametſi nuper extitit, qui de *Germanicæ*, & *Belgicæ*, quæ veterum Septentrionalium nepotes linguæ ſunt, cum Medo-Perſicâ, convenientia exercitationem ſcripſit, *Andreas Mullerus* præpoſitus, & paſtor Eccleſiæ Lutheranæ Berilonenſis orientalium linguarum notitia Celebris. De linguæ Anglicanæ cum Perſica convenientia ad me etiam unas literas eruditionis plenas dedit *Thomas Hyde* Ædis Chriſti apud Oxonienſes Canonicus, & Hebr. & Arab. Linguarum Profeſſor, cum aliarum orientalium, tum præcipue Perſicæ & Armeniacæ linguæ ſcientia præclarus. Ex illis literis veteres Septentrionales linguas cum Medo-Perſica in multis convenire ex eo perſpexi, quod vocibus, quæ illi, & linguæ noſtræ communes ſunt, veteres *Gothi*, *Saxones*, & *Franci* communiter utebantur. Ex iis etiam nonnullas cum Græcis, aut Latinis, aut cum utriſque habebant, communes: ut Dû, *duo*. Tû, *tu*. Nau, *novus*. Pader, *pater*. Mâder, *mater*. Brader, *frater*. Stara, *aſtrum*. Lab, *labium*. Mûsh, *mus*. Nam, *nomen*. Iûg, *iugum*. Ne, *non*. Dend, Gothicè ᚦᚢᚾᚦᛋ, *dens*. quas cum aliis omnibus Septentrionalis originis, quæ in Linguam Perſicam irrepſerunt, Parthi Medique Scythis vicini in ſubactam Perſiam induxerunt.

De *Græcæ*, & *Latinæ*, ut & de *Perſicæ* linguæ cum Belgica ſua convenientia tractavit *Abraham Vander Milius* in libro ſuo cui titulus Lingva Belgica, *ſive de linguæ illius Communitate tum cum pleriſque aliis, tum præſertim cum Latina, Græca, Perſica, deque Communitatis illius cauſis*. In quo quidem libro non tantum catalogum vocabulorum *Belgus*, & *Perſis* Communium, ſed eorum etiam Specimina, quæ Belgis, Græcis, & Latinis ſunt Communia, exhibuit. Indiculum etiam dedit ex A. G. *Busbequii* Epiſt. iv. dictionum *Procopenſibus*, vel *Tauricis*, & *Belgis* Angliſque Communium, quas è Gothico fonte derivavimus in præfatione ad inſtitutiones Grammaticas Anglo-Saxonicas à nobis *Oxonii* editas Anno m.dc,lxxxix. Oſtendit etiam linguam Germano-Belgicam habere multa vocabula cum hodierna Italica, Gallica, & Hiſpanica Communia; verum matricum linguarum Septentrionis ignarus in multis defecit, & hallucinatus eſt vir acutiſſimus; cujus exemplum ſecutus, utinam earum omnium qui peritus eſt, ad ſcribendum de earum latiſſima per terrarum orbem diffuſione, & cum aliis linguis antiquis communitate, deq; communitatis illius cauſis, ſive noſtrorum, ſive exterorum aliquis tandem ſe accingat.

Porro, Showere, linguarum veterum Septentrionalium ſcientia & alias ob rationes utilis eſt, quas ad finem properans leviter tantum pertingam. Earum enim peritus bonos auctores, præſertim hiſtoricos quoſdam veteres, ut *C. Julii Cæſaris* commentarios, *Taciti* de moribus Germanorum librum, *Procopii Cæſareenſis* hiſtorias *Vandalicas* & *Gothicas*, ejuſque quaſi continuatoris *Agathiæ*, ut nihil dicam de libris, & librorum capitibus aliorum ſcriptorum, qui *Gothorum* res pace, bellove geſtas tradiderunt, non tantum majori cum delectatione, ſed etiam majori cum fructu lecturus eſt. Mitto dicere de *Jornande* Epiſcopo *Ravennate*, qui de *Gothorum* origine, rebuſque geſtis ſcripſit, ut & de *Iſidoro* Archiepiſcopo *Hiſpalenſi*, qui rerum à *Gothis* & *Vandalis* in *Hiſpania* geſtarum chronicon ſcripſit; aliiſque rerum *Gothicarum*, *Vandalicarum*, & *Longobardicarum* recentioribus ſcriptoribus.

Illarum etiam uſus non contemnendus iis eſt, quibus auctores, qui *Græco-barbare* ſcripſerunt, aut qui *Græcè* ſcribentes barbaras, & exoticas voces quamvis ob cauſam uſurpant, perlegendi ſunt. Id, Showere, hanc ad Te Epiſtolam auſpicaturus in peculiari capite oſtendere conſtitueram; ſed jam ut à propoſito diſcedam multa quidem cogunt, quæ tibi multo promptius eſt conjectura aſſequi, quam mihi verbis dicere. Statueram quoque monſtrare illarum & iis ingentem fore uſum, quibus auctores, qui *Latino-Barbare* ſcripſerunt, pervolvendi ſunt; ſed quo minus, quod in hac re animo molitus fueram, aggrediar, operis quidem ipſius foecunditas & magnitudo obſtant. Hoc tantum, ut pace tua dicam, rogo, ſcilicet ut omnibus aliis, ſic præſertim juris noſtri peritis, qui linguarum iſtarum ſcientiam aſſecuti fuerint, non adeo neceſſe fore lexica & gloſſaria, præcipue lexica & gloſſaria juris ſive *Latino-Barbara* ſive *Anglica* verſare, ut qui origines, unde tot vocabula juris orta ſunt, ſcientes, ipſi ſibi Lexica & gloſſaria ſunt.

Denique, Showere, ad oſtendendum linguarum veterum aquilonarium, præſertim *Anglo-Saxonicæ* ingentem uſum, cumulo accedunt, ſed in longe majori, quam antehac, numero *numiſ-*

mata

mata Saxonica, quæ undique comparata diligenti manu collegit, commodiſſima ſerie diſpoſuit, propriiſque tandem ſumptibus æreis tabulis inciſa, in literas, & antiquitates patriæ Saxonicas, ut ut amoris ſui teſtimonium, erudito orbi in hoc opere noſtro dare voluit Prænobilis, & Ampliſſimus vir *Andreas Fountaine*, Eques auratus Ædis Chriſti apud Oxonienſes Alumnus & ingens decus, cum humaniorum literarum omnium, tum præcipue *veterum nummorum* ſcientia celebris, Studiorumque noſtrorum in primis fautor; Cui Tecum, SHOWERE, cunctiſque vetuſtæ literaturæ cultoribus, & patronis, res proſperas, vitamque longævam, & incolumem in hoc ſeculo, & in futuro ſalutem æternam ſupplex precatur tuus

GEORGIUS HICKESIUS.

Dabam Londini, idibus menſis *Auguſti*. An. Dom. M.DCC.I.

Multis Ille bonis flebilis occidit;
Nulli flebilior quam Mihi. ——

✝ Altonantis dī largiflua clementiaq; est rex regū & dns dnantiū Ego Eadgar⁹ anglor⁹ basileus· omniumq; regū insularū oceani que brytanniā
circūiacent· cunctarūq; nationū que infra eā includunē imperator & dns· gratias ago ipsi dō omnipotenti regi meo· qui mei imperii
uti & exaltauit sup regnū patris meor⁹; Qui licet monarchiā totī anglie adepti sint a tēpore Æthelstani qui pm̄ regū anglor⁹ omīs natio-
nes que brytanniā incolunt sibi armis subegit· nullus tam eor⁹ ultrā eius fines imperium suum dilatare aggressus· est· Ipse autem
concessit ppitia diuinitas cū anglor⁹ imperio omnia regna insularū oceani cū suis ferocissimis regib; usq; Hyperboream· maximamq;
partē hibernie cū sua nobilissima ciuitate Dublina anglor⁹ regno subiugare· quos etiā omīs mei⁹ impiis colla subdere dī fauente grā coegi·
Quapp̄ & ego xpi gratiam & laudē in regno meo exaltare· & ei seruitutē amplificare deuotus disposui· & p meos fideles fautores Dun-
stanum udelicet archiepiscopū· & Æthelwoldū ac Oswaldum epos· quos in patres spiritales & consiliatores elegi· magna ex parte secundū dō
disposui perfeci· Eodem tēporib; antecessor⁹ meor⁹ regum anglor⁹ monasteria tā monachor⁹ quam uirginum destructa· & penitus
neglecta in tota anglia erant· que ego ad dī laudē p remedio animē mee reparare· & seruor⁹ & ancillarum dī numerum
multiplicare deuoui· & ipsis supdictis meis coopatorib; strenue annitentib;· iam· xl· & vii· monasteria cū monachis & sēmo-
nalib; constitui· & si xp̄c⁹ mihi tādiu uitā concesserit· usq; ad quinquagesimū remissionis numerū mee deuotē dō munificentie oblationē
p tendē decreui· Vnde nūc in psenti monasterium qd̄ pdict⁹ reuerend⁹ epc̄ Oswald in sede epali peosteceastre in honore sce dī genitricis
Mariē amplificauit & eluminatis clericor⁹ nenijs· & spurcis lasciuis· religiosis dī seruis monachis meo consensu & fauore suffulti
locauit ego ipsis monastice religionis uiris regali ductor⁹tate confirmo· & consilio & stipulatione pncipū & optimatū meor⁹ corro-
boro & consigno· ita ut iam ampli⁹ non sit fas neq; ullis clericis reclamandi deinde· quippe q magis elegerunt cū suo ordinis periculo
& ecclīastici beneficij dispendio suis uxoribus adhererē· quā dō caste & canonice seruire· Et ideo cuncta que illi de ecclīa possedant
cū ipsa ecclīa· siue ecclīastica siue secularia tā mobilia quā immobilia ipsis dī seruis monachis ab hac die ppetualit̄ regie munificen-
tie princeps possidenda trado & consigno· ita firmiter· ut nullus [illegible] principum nec etiā ullus epo succedenti fas sit aut licitum quicquā
inde subtrahere aut priuare aut ab eor⁹ potestate surripere· [illegible] seruos uis regū traducere· quandiu fides xp̄iana in [illegible]glia perstat
uerit· Sed & dimidiū centuriatū qd̄ anglice uocatur cudburiges [illegible] sundred· ad q̄ iacent· L· hidē in Choppedonne [illegible] Ossa rex
mei⁹ quōdā familie in peosetecestre donauit· libas ab omni regali exactione ego ipsis dī seruis cū eadem libertate tra[illegible]
scribo· Insup etiā ad supplendum ipsū centuriatū id̄· hundred ut ex meo dono illud pleniū habeant· terras ipsi⁹ ecclīe que hactenus
regie exactioni subiacebant· ab hac die in ppetuū liberabo· & libeas eē concedo & p̄cipio· eas uidelicet que sē ultra auene flumen·
que anglice dr̄ Ofericsapnesse· & Hyltune· Secgesbeorge· & in monte Piceisca· Nordpica·
Copenland· Aerclasford· Norene· Ceacumb· in ripa Sture fluminis Scepperscurun· ibi iuxta eā Blacpolle· & occidentali parte Sa
brine Bumanlace cū pertinentijs· & Cuthrapice· Thalleze cū sibi pertinentib;· & tre hidefordtun iuxta auene p supplendo ut supdictum cen
turiatū id̄· hundred dō & sce dī genitrici ofarie adusus seruos ei monachos scilicet libas dono· & getas eē p̄cipio· deinceps· In ppetuū
ab omnib; sclārū regū onerib; duris & leuib;· & ab omī seruitute· & exactionib; fiscalib; magnis & modicis· notis & ignotis tam regis
qua principis· & ministror⁹ atq; exactor⁹ eor⁹· exceptis pontis & arcis construct̄one & expeditione contra hostem· Habeatq; pr̄in fin⁹
reuerend⁹ sacerdos que ipse epc̄ Oswald me fauente & auctoritate regia p̄stante in sede epali monachis ppositus· quōdiu ipse uixerit
omisq; p eū sin⁹ successores q eid̄ congregationi p̄posita fuerint ipsum hundred cū omnib; debitis que rex antea in eo habuit· & nus &
potestatē eatund̄ possessionū cum tolle & teame· Saca & Soene· & in faurgene heop· & p̄ris uris debitū transgressionis· & penam delicti
que anglice dr̄ ofersapnesse· & Hyltune· nec sit fas aut potestas cuiquam ppositor⁹ sed exactor⁹ uel ministror⁹ meor⁹· nec alicui
principi· uel ex succedentium numero pontifici hanc mee munificentie libertatem & concessionis firmitatem in aliq minuere & infirm-
are· uel quoquo modo mutare· aut priuare· aut quinq; in genio ipsos monachos dī seruos in quietando perturbare· ut aliqua fraudulenta
occasione eorum in clericos aut ipsius epi ppium transeant uis· ab ipsis⁹ potestate quor⁹ usui ista concessi & donaui· Quidi etiam
cautele studio ut hec libertas firmi eis posset̄ perdurare· ne cum regis munificis aut eius centuriatus id̄· hundred exactoribus; nauachie
expeditione que extra anglia regi ingenie fiebant· sed cū suo strenuo reductore indelicet epō qui eos defendere & pregere debet ab omī pur-

quā principis & ministrorū aut; exactorū eorū. exceptis pontis & arcis construccione ⁊ expeditione contra hostem. habeatq; p̄m fin
reuerend̄ sacerdos quē ipse epc̄ Ospald me fauente & auctoritate regia p̄stante in sede epāli monachis p̄posuit. q̄ndiu ipse uixerit
omnisq; p̄ eū sui successores q eid̄ congregationi p̄posita fuerint ipsum hundred cū omīb; debitis quę rex antea in eo habuit. & uis &
potestatē eārund̄ possessionū cum tolle ⁊ teame. saca ⁊ socne. & in sanguine eor. & p̄cipuis uyis debitū transgressionis. & penam delicti
quę anglice dr ofersæpnesse. ⁊ sylt wyrhte. nec sit fas aut potestas cuiquam p̄positor seu exactor uel ministror meor. nec alicui
principi. uel ex succedentium numero pontifici hanc meę munificentię libertatem & concessionis firmitatem in aliq minuere. l' in fin-
gere. uel quoquo modo mutare. aut suadere. aut q̄cunq; ingenio ipsos monachos di seruos in quetando p̄turbare. ut aliqua fraudulenta
occasione regum inclitorū aut ipsius epi p̄cipuum transeant uis. ab ipsor potestate quor uisu ista concessi & donau. Quidi etiam
cautelę studio ut hęc libertas firmi eis posset p̄durare. ne cum regis ministris aut eius centuriatus id ē hundred exactorib; nauyachię
expeditionē quę extota anglia regi inuenit faciant. sed cū suo archiductore uidelicet epo qui eos defendere ⁊ p̄tegere debet ab omī p̄tur-
batione ⁊ inquietudine. Et quia id̄ reuerend̄ antistes Ospald p̄ suos amicos & meos consiliarios sup nominatos uidelicet Dunstanū
archiepm & Athelpoldū [illegible] cym & uirū magnificū Byrhtnodum comitē me requisiuit & impetrauit ut ad confirmanda ecclāsti-
carum possessionum libertate sui epātus ad centuriatum qui pulfepesl dr quē ipsa ecclā antiquit libere possidebat ei conce[illegible]rem alterū
hundredum facere libertate donata de terris ecclę quę adhuc hactenus regus exactionib; subiacebant uidelicet Brodune. Bliccelea. Lyft
dunaue. quatin̄ posset ipse cū monachis suis unam naucuplectionē sd anglice Scypfyllēd dr p̄sē habere placuit in hoc ei annuere.
tā p̄ eius religiosa ciuitate. quā p̄ ipsos legatos reuerentia ⁊ dilectione. Quā ppter ego Eadgar anglor rex & basileus do & sce di genitrici
Ogrię eiusq; ministro Ospaldo meo fideli epo libens annuo & dono huius libertatis p̄uilegiū sicut ab ipsis rogat sum. scilicet ut ipse
epc̄ cū monachis suis de istis tribus centuriatibus id ē hundredis uidelicet pulfepes lap ⁊ p̄inburge quope. & tertio monachos qd dr
Cudburgelape. constituant una naucuplectionē qd anglice dr Scypfyllēd oppe scypsocne in loco quē ob eius memoriā Ospaldes lap
dein cepit appellari placuit. ubi querelarum causę sedm morē patrię legum uyra uisie discernanē habeatq; ipse epc̄ omnisq; sui successores
ibi ad uis ecclāsticū debita transgressionū & penā delictor quę nos dimisimus ofersæpnesse. ⁊ sylt wyrhte. & omnia quecunq; rex in suis hundre-
dis habet. ita tam̄ ne ipsi qui ibi do seruiunt monachi de suo iure aut libertate quā ad suum hundred eis concessi quicquā p̄dant. sed ha-
beant ipsi ibi omnia quę ad suū uis id ē ad tertiū centuriatū p̄tinent eque integra. ac si ipse separatim essent. uidelicet debita transgressionū
& penam delictor. & cetera quę supi comprehensa sunt. quę eis libere & quiete p̄petualiter tenenda concessi. sunt q; hęc omnia &
quecunq; illor sunt sub ei mundiburdio & potestate qui ipsis in monastici ordinis regimine sub epo p̄positi fuerit. Quisi se uiderint
inuiste grauari uel in oppm. fas sit eis ad regię maiestatis & arcipi examen & tutelā si tamen necesse fuerit confugere. qui ppter dm
equitatem & clementē defensionē eis impendant. Seruantib; hec. uita eterna tribuat a dno mcelestib;. Quicunq; il' imminuerit. uel
impedimento subtraxerit eis quicquā de iis sit pars eius cum dathan & abyron. & cū iuda traditore dni. & iuliano apostata ecclāsticū di
oppressore & p̄secutore. etno anathemate ligat cū diabolo & anglis ei infernalib; ignib; p̄petuo cruciand. nisi resipiscat & emender.
amen. amn. amn. fiat. fiat. fiat. facta sūt hec anno dnicę natiuitatis. Dccc. Lxvij. Indictione. viij. regnū Eadgari anglor regis. vi. in regia
urbe quę ab incolis Scapecestre nominat in natle dni. festiuitate scor Innocentiū feria. iiij. Dis syndon þa
[illegible] þ[illegible] ymdon [illegible] up is allum ⁊ tō fæstnodon uppon allum dam þe þis undōd ofþe
sticiað oddę ⁊e þemniað [illegible]e of pæne mundbeorh an þalde eft on cleasican hand ⁊e tyniað. ⁊ Ego Eadgar basileus anglor
& imperator regū gentiū cū consensu p̄nelpū & archiepōr meor hanc meā munificentiā signo crucis xp̄i corroboro.
⁊ Ego Elfþryd regina consensi. & signo crucis confirmau. ⁊ Ego Dunstan archiepc̄ dorouuernensis ecclę xp̄i consensi & subscripsi.
⁊ Ego Oscytel archiepc̄ eboracensis ecclę consensi & subscripsi.

⁊ Ego Elfstan epc̄	conf.	⁊ Ego Æscpi abb.	⁊ Ego Elfere dux.	⁊ Ego Byhtfeard.	mi.	⁊ Ego þulfstan.	mi.
⁊ Ego Athelpold epc̄.	conf.	⁊ Ego Oscytel abb.	⁊ Ego Byhtnod dux.	⁊ Ego Elfgine.	mi	⁊ Ego Leofgine.	mi.
⁊ Ego Ospald epc̄.	c.	⁊ Ego Elfstan abb.	⁊ Ego Ordgar dux.	⁊ Ego Athelgard.	mi.	⁊ Ego Elfgard.	vi.
⁊ Ego Osulf epc̄.	conf.	⁊ Ego Athelgar abb.	⁊ Ego Elfric dux.	⁊ Ego þulfstan.	mi.	⁊ Ego Athelmund.	mi.
⁊ Ego Wynsi epc̄.	cf.	⁊ Ego Elfgine abb.	⁊ Ego Athelpold dux.	⁊ Ego Eadulf.	mi.	⁊ Ego Osgard.	mi.
⁊ Ego þulfgine epc̄.	cf.	⁊ Ego Kinegard abb.	⁊ Ego Athelgine dux.	⁊ Ego Osulf.	mi.	⁊ Ego Leofgine.	mi.

Amplis. et Illustrissimo Viro Roberto Harley Armigero,
DOM. COMM. III *Præsidi, Tab. hanc*
grato cum animo D.D. Georgius Hickesius.

In fine dissertationis Epistolaris ad Barth. Shower.

NUMISMATA

Anglo-Saxonica & Anglo-Danica

BREVITER ILLUSTRATA

A B

ANDREA FOUNTAINE, Eq. Aur.

Et Ædis Christi OXON. Alumno.

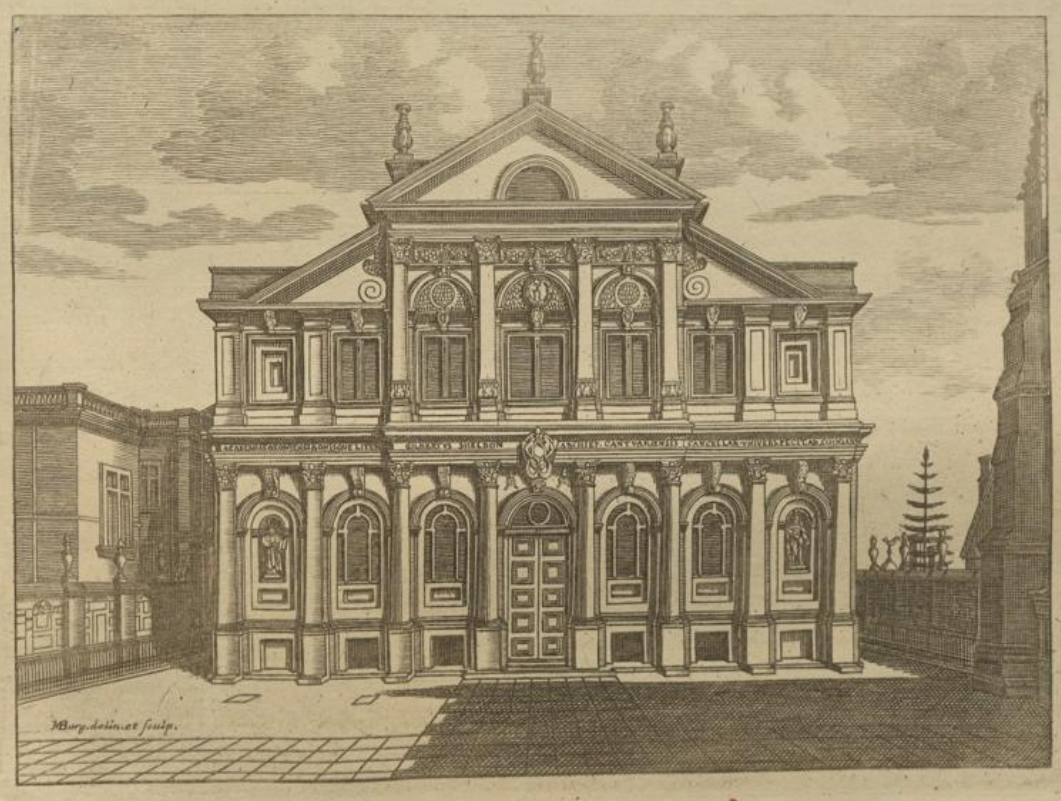

OXONIÆ,

E THEATRO SHELDONIANO, *An. Dom.* MDCCV.

AD

Illuſtriſſimum & Honoratiſſimum Dominum

THOMAM Dom. *HERBERT*

Comitem de *Pembroke* & *Montgomery*,

Sereniſſimæ ANNÆ REGINÆ Sanct. Con. Præſidem, &c.

ANDREÆ FOUNTAINE

De Numiſmatibus *Anglo-Saxonicis* & *Anglo-Danicis* Diſſertatio Epiſtolaris.

Eritis Tuis, Honoratiſſime Comes, & officio meo admodum defuiſſe viderer, niſi Tabulas Nummorum *Anglo-Saxonicorum* & *Anglo-Danicorum* à me nunc editas Dignitati Tuæ dicarem; qui cum in omni alio Literaturæ genere, tum in eo, quod ad antiqua ſpectat numiſmata, non tantum habearis, verum etiam ſis, verſatiſſimus. Hanc ob cauſam Te laborum meorum Judicem habere minime in votis eſſet, niſi conſtaret etiam, quod Solis ad inſtar, quo magis in intima rerum Ipſe penetras, eo candidiore ſoleas interim effulgere vultu. Spes certe eſt, Te pluſquam ſolito ac paterno quodam affectu in hunc rapi Fœtum, cui Tu (Numen quaſi Literarium) non tantum vitam dediſti, ſed & (ſiqua inſint) Corporis robur & Formæ elegantiam. Lubens enim fateor, immo fateri me poſſe ſuperbio, quicquid in hac Diſſertatione occurrit notatu dignum, id non tam meo deberi ſive ingenio ſive judicio, quam (quibus me ſæpius es dignatus) Conſuetudini Tuæ & Gazophylacio nummario; in Illa quidem utenda fas eſt felicius & majore cum fructu pauculas collocare horas, quam in evolvendis libris annos integros; in Hoc autem explorando facile quis reperiat gemmas iſtas pretioſiores, quas fruſtra quæret alibi, aut in Procerum ædificiis, aut etiam in Principum curiis. Inter alios quippe eſt admodum rarus, qui tantam exhibere valet veterum numiſmatum Copiam; nemo prorſus, qui talem Delectum: Illa nimirum amplas Fortunæ, Hic egregias indicat Animi Tui dotes. Quid memorem *Deorum Dearum*que omnium apud priſcos Ethnicos celebrium Imagines? Græcarum *Regionum*, *Coloniarum*, *Civitatum*que nummos? *Familias* Romanas numiſmatibus inſignitas? aut antiquorum Romanorum *Pondera* pœne univerſa? Pars hæc exigua eſt Theſauri Tui Nummarii, in quo licet etiam videre numiſmata *Antiochorum Syrorum*, *Ptolomæorum Ægyptiorum*, & *Regum* ceterorum fere omnium, quotquot olim *Alexandro* magno ſucceſſerunt in variis Imperii Macedonici Provinciis; item numiſmata *Herodum*, & Romanorum *Imperatorum* à *Julio Cæſare* uſq; ad *Heraclium* omnino omnium. Adeo ſplendida, adeo auguſta Tibi, (Hon. Dom.) Supellex nummaria; quæ interim adeo copioſa eſt, ut omnia memoratu digna ſigillatim memorare immenſus labor evaderet. Prætereo itaque numiſmata illa quamplurima, quorum alia conquiſita ſunt ad ſtabiliendas Epochas cognitu difficiliores; alia ad confirmandas Veterum Hiſtoricorum

narrationes, quarum veritas à nonnullis in dubium vocatur; alia ad dilucidanda eorundem ſcriptorum loca obſcura, & proinde luce carentia; alia denique ad redarguendam nuperorum quorundam Autorum ignorantiam, ipſorumque corrigendos errores. Prætereo etiam numiſmatum Fictitiorum varia genera non alium in finem conſervata, quam ut inde ediſcant in ſcientia Nummaria Tyrones, numiſmata Archetypa ſeu vere antiqua, ab Ectypis ſive vafrorum hominum arte confictis dignoſcere. At vero tandem haud prætereunda reſtant Numiſmata illa, quæ ad hanc noſtram gentem ſpectant, omnibus ſanè numeris perfecta & abſoluta, & quæ noſtro huic inſtituto quammaxime inſerviebant; ſpeciatim ſelecta illa numiſmata *Regum Saxonicorum*, quotquot ſive durante Heptarchia *Egbertum* anteceſſerunt, ſive eundem ordine exceperunt ad *Gulielmum* uſque cognomento *Victorem*. De hiſce ſcilicet numiſmatibus, una cum aliis eodem ſpectantibus & aliunde à me collectis, in ſequenti Tractatu fuſius & pro modulo meo ſum acturus.

Walkerus in Diſſertatione illa, quæ edita eſt in Britanniæ *Camdenianæ* Editione *Gibſoniana*, aſſerit nummos *Saxonicos* ex ære factos multo rariores eſſe, quam qui ex auro vel argento conſtant. Quibus verbis innuere videtur, iſtiuſmodi nummos aureos haud perquam eſſe raros, aut ſaltem extare nonnullos. At vero mihi haud diffitendum eſt, ne unum quidem aut à me unquam fuiſſe viſum, aut inter legendum mihi occurriſſe, niſi in Diſſertatione illa *Walkeriana* & Hiſtoria naturali Comitatus *Oxonienſis* à Doctore *Plot* conſcripta. Hic quidem ſcriptor, eumque ſecutus *Walkerus*, nummum 40um in Tabula 8va (quam videre eſt in prædicta editione Britanniæ *Camdenianæ*) autumant eſſe *Saxonicum*, & qualem ad curandam Scrophulam *Edvardus* Cognomento *Confeſſor* hominibus morbo illo laborantibus elargiri ſolitus eſt. Sed ratiociniis adeo infirmis innixa eſt hæc opinio, ut in Tabulis noſtris Monetæ *Saxonicæ* nummus iſte nullum obtinuerit locum. Veruntamen Iconem ejus infra apponere viſum eſt, ut inde judices, Hon. Comes, quam valido argumento contendat *Walkerus* nummum hominibus Scrophula affectis elargiendum, Monachæ quam Angeli (uti nunc dierum in more poſitum eſt) imagine rectius eſſe ſignandum.

Porro ex verbis iſtis *Walkeri* ſupra citatis facile quis (in numiſmatum ſcientia Tyro) induci poteſt, ut credat extare nummorum *Saxonicorum* majorem copiam ex auro, quam ex ære conflatam; quod quidem à vero tantum abeſt, ut in abacis nummorum ferè univerſis conſpiciendi ſint ænei nonnulli; immo plurimi in abacis Reverendi maxime Patris *Johannis* Archiepiſcopi *Eboracenſis*, & Reverendi admodum Patris *Gulielmi* Epiſcopi *Carleolenſis*, necnon in abaco Viri ſpectabilis *Radulphi Thoresby* de *Leeds* in Agro *Eboracenſi*: ſed interim, (quantum memini) ne unum quidem aureum, ſive in nummorum abacis modo memoratis, ſive in quibuſvis aliis, fas mihi erat unquam vidiſſe. Quod ad argenteos nummos, quibus *Anglo-Saxones* utebantur, ſpectat, plurimi quidem etiamnum ſuperſunt, ut ex tabulis ſequentibus conſtabit; nempe hæ, ſi æreorum minoris moduli nummorum unam excipias, ex argenteis nummis conficiuntur omnes.

De nummis autem *Saxonicis* eo modo & ordine, quem vides, recudendis tum primum cogitabam, cum Doctiſſimi *Hickeſii* Linguarum vett. *Septentrionalium*, & imprimis *Saxonicæ*, Grammaticas ſub prœlo Academiæ noſtræ longe florentiſſimæ ſudantes viderem. Tunc enim multum dolebam, Avitæ Linguæ Grammatico-Criticum & Poeticum opus una cum Catalogo codicum omnium in ea ſcriptorum (ſtudio aut ſaltem auſpicio Viri iſtius Doctiſſimi) in lucem eſſe proditurum ſine numiſmatibus *Saxonicis*. De quo cum *Hickeſium* admonerem, me rogabat, ut Theſauro Suo, & *Humphredi Wanleii* Codicum *Saxonice* Scriptorum Catalogo, etiam numiſmata *Saxonica* tabulis exhibita ipſe adjungerem: nihil enim aliud deeſſe operi iſti, ut

omnibus

omnibus numeris abſolutum reddatur, ſe ſentire ajebat. Hoc autem animum ad idem aggrediendum quammaxime incendebat, quod conatus noſtros in nummis *Saxonicis* meliori, quam antea, forma edendis, Tu, Vir Illuſtriſſime, comprobaveris. Unde ſpes haud levis eſt, hoſce meos qualeſcunque conatus Reip. Literariæ non omnino ingratos fore, cum Tibi, Vir Honoratiſſime, jam fuerint grati; cumque in pretio ſint apud viros literatos opera fere omnia de nummis antiquis conſcripta, ſpeciatim bina illa, quorum alterum contexuit *Du Cangius* de *Familiis Byzantinis*; alterum *Le Blanc* de monetis *Francicis*. Fateor equidem mihi deeſſe tam egregias & ingenii & doctrinæ vires, ut inde valeam è nummis noſtris tantam eruditionis copiam eruere, quantam doctiſſimi autores modo laudati eruerunt, è nummis *Byzantinis* alter, alter è *Francicis*. Sed nullus interim dubito, quin ſi quis me peritior hanc ſuſciperet provinciam, facile commoſtraret Regum *Anglo-Saxonicorum* & *Anglo-Danicorum* numiſmata non minus inſervire Literis promovendis, quam illa alia ſive Imperatorum *Conſtantinopolitanorum* ſive Regum *Francicorum*; & quo melius hac de re judicet lector, ſingularum gentium numiſma aliquod heic loci affigendum eſſe curavi.

Si quis monetam, qua uſi ſint Majores noſtri ſub variis *Saxonum* ac *Danorum* ditionibus, monetæ aliarum (tum temporis) gentium conferat, conſtabit noſtram illam, aut majore aut ſaltem non minore arte elaboratam fuiſſe, quam aliam quamcunque. Et quamvis non ſit interim denegandum, nummos illos antiquos quoad formæ elegantiam longe exuperari à nummis aliquot poſt *Gulielmum* cognomento *Victorem*, & à nummis univerſis poſt *Henricum* VII. excuſis, tamen operæ pretium eſt eorundem ſeriem (quantum licet) colligere: quippe qui veterum noſtrorum Regum imagines exhibent utut minus elegantes; atque etiam aperte teſtantur, iſtorum ſeculorum homines Artis tam Pictoriæ quam Sculptoriæ fuiſſe admodum rudes.

Verum & aliis multis nominibus magnus eſt veterum noſtrorum numiſmatum uſus, propter quem docti non tantum non aſpernari illa, ſed in pretio habere debent. Etenim primo Inſcriptionibus ſuis, quæ antiquas literas ex Alphabeto *Runico* deſumptas oſtendunt, ad dignoſcendam codicum in *Anglia* ſcriptorum ante nongentos annos antiquitatem quammaxime conducunt. Nam ante id Tempus priſtinæ illæ Literæ, tam in ſcribendis libris quam in ſignandis nummis, Majoribus noſtris in uſu erant, & Alphabeti illius antiqui, ſed minus elegantis, pars fuerunt, quod (ut ſcribit *Ingulphus*) Rex *Ælfredus* in novam & elegantiorem ſcribendi formam convertit, quæ exeunte nono ſeculo, cum Rex ille principatum obtineret, *Romanis* literis in vetuſtarum loco ſubſtitutis, inoleſcere apud *Anglos* cœpit. De omnibus igitur MSS. codicibus, in quibus priſtinæ illæ Literæ cernuntur, quod ante id Tempus exarati eſſent, pronunciandum eſt. Id genus eſt Codex ille Evangeliorum *Lychfeildenſis*, quem librum S. *Ceadæ* vocant; cujus ſpecimen in uncialis formæ literis deſcriptum nobis *Hickeſius* in Grammaticæ ſuæ Franco-Theotiſcæ Cap. I. exhibuit. Præterea in ſeculo undecimo, præſertim regnante *Edweardo* Confeſſore dicto, ut Orthographica ſcribendi ratio apud *Anglos* variari ſeu potius vitiari cœpit, iſtius Temporis numiſmata oſtendunt. Hinc occurrunt in iſtius ſeculi nummis EDƿARD, LEFƿINE, &c. pro quibus antea ſcribi ſolebant EADƿEARD, LEOFƿINE, &c. Plura enim hujuſmodi exempla afferre licet, non obſcurum nobis lumen præbentia, quo innoteſcant varia codicum noſtrorum MSS. ſecula.

Secundo, Veteres noſtri nummi ab antiquitatis ſtudioſis magni ſunt faciendi, quod in partibus ſuis averſis varia nobis etiamnum exhibeant virorum Illuſtrium nomina, quorum nonnulla aliter oblivione prorſus eſſent obruta. Equidem heic loci depingendum curavi numiſma quoddam *Ceolwulfi* Merciorum regis, cujus in averſa parte videre eſt Proſapiæ Tuæ, Comes Illuſtriſſime, nomen; barbaro quidem modo iſtius ſeculi deſcriptum, ſed quod ſatis indicat nongentis fere abhinc annis inclaruiſſe Genus Tuum. Et ſane ex ipſius vocis origine licet idem colligere,

cum HEREBERHT ſeu HEREBRYHT *Saxonice* tantundem valet ac *Clarus in armis*, & *Dano-Saxonice* ſignificet *Dominum Illuſtrem.*

In Chronico *Saxonico*, quod duodecim abhinc annis *Oxonii* eruditiſſimus edidit *Edmundus Gibſonius*, memorantur hujuſce nominis Viri Illuſtres haud pauci; ſpeciatim in anno Dom. DCCCCXXXVIII ſic legitur; HER HEREBRYHT EALDORMON ÞÆS OFSLEGEN FROM HÆÐENUM MONNUM AND MONIGE MENN MID HIM ON MERSC-ÞARUM; *hoc anno Herebryhtus Dux fuit occiſus à Paganis, & complures cum Illo in Merſcwaris.* Quæ clades cum acciderit anno tantum XVII° poſtquam *Ceolwulfus* eſſet regno ſuo privatus, veriſimile eſt Ducem hunc *Herebryhtum* non diverſum fuiſſe ab *Herebryhto* ſeu *Hereberhto* illo, cujus mentio fit in prædicto *Ceolwulfi* nummo.

Tertio, Quemadmodum multorum Hominum illuſtrium, ſic & Locorum, præſertim Regionum, Oppidorum & Villarum nomina poſteris prodiderunt veteres noſtri nummi, qui eo nomine adeo non ſunt contemnendi à rei nummariæ ſtudioſis, ut multum ab illis æſtimandi ſint. Hinc Topographiæ *Anglo-Saxonicæ* ſeu *Britanno-Saxonicæ* Studioſo non poſſunt non eſſe maximi uſus, cum non ſolum urbium & oppidorum nomina, ſed pro Temporibus in quibus impreſſi erant, receptam ſcribendi rationem in averſis ſuis partibus oſtendunt. Quamobrem ad *Britanniæ* ſeu *Anglo-Saxonicæ* ſeu *Dano-Saxonicæ* topographiam conficiendam maxime utiles ſunt, quam quidem deſiderari animadvertit *Hickeſius* noſter Diſſertationis ſuæ Epiſtolaris pag. 121, & ad quod opus aggrediendum è *Saxonicæ* Literaturæ peritis aliquem vehementer exhortatur. Hic nummorum noſtrorum veterum uſus ſatis patebit ex Tabulis ſequentibus, adeo ut nullum aliud heic loci adjiciam hujuſce rei exemplum præter nummum aliquem *Edweardi* Confeſſoris, qui peculiari quodam modo ad Te, (Honoratiſſime Comes) ſpectat, WILTONII Tui ſcilicet excuſus, uti teſtatur ipſius pars averſa. De quo etiam nummo fortaſſe non abs re erit adnotari, unicum eſſe in quo mihi adhuc occurrit WILTONII mentio; necnon nomen *THVRGIL*, quod erat nomen Præfecto Nummorum excuſorum, aut ſaltem Oppidi Domino, etiamnum ſupereſſe (uti prædicant) in loci iſtius vicinia.

Hactenus de uſu nummorum veterum noſtrorum: è quibus qui ex argento conflantur, utplurimum eximiæ tenuitatis ſunt, adeo ut eoſdem imitari minus in promptu ſit; eorumque omnes, quos mihi contigit intueri, habebantur pro diverſis ſuis ætatibus PENINGI ſive denarii, quorum plerique accedunt prope ad valorem trium Denariorum juxta hodiernam monetæ noſtræ rationem. Quod enim attinet ad diverſitatem tam ponderis quam magnitudinis, quæ in denariis illis *Anglo-Saxonicis* & *Anglo-Danicis* facile conſpicitur, eandem opinor ortam eſſe partim à diverſo Argenti valore juxta majorem minoremque ipſius copiam, partim à diverſo ſtatu, quo res Principum ſeſe habuerunt. Eandem diverſitatem in nummis aliarum Gentium conſpicere licet; nec Te fugit, Domine rei nummariæ ſcientiſſime, cum pondere tum magnitudine ſæpius immutatum eſſe Denarium Romanum. Non alium nummum Argenteum præter Peningum ſive Denarium à *Saxonibus* fuiſſe excuſum haud aſſero; ſed mirari interim ſubit, nullum alium Antiquariis noſtris aliquando occurriſſe, ſi quis alius olim extiterit.

Ex Æneis *Saxonum* nummis nonnulli adhuc ſuperſunt, eoſque id genus monetæ *Hickeſius* eſſe exiſtimat, quod STYC vel STYCA ab antiquis *Anglis* vocabatur.

Occurrit

Occurrit vox in Evangeliis Saxonicis Marc. XII, 42. ubi verba Latinæ verſionis [*Cum veniſſet autem una vidua pauper, miſit duo Minuta quod eſt quadrans*] ſic *Saxonice* redduntur: ÐA COM AN EARM ƿUDUƿE AND ƿEARP TƿEGEN STYCAS. THÆT IS FEORTHUNG PENINGES. at Luc. XXI. 2. [*Vidit autem & quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo*] ſic redduntur: ÐA GESEAH HE SUME EARME ƿUDEƿAN BRINGAN TƿEGEN FEORÐLINGAS. Ex quibus conſtat STYCAM & quadrantem Denarii FEORÐUNG PENINGES, ſeu FEORÐLING apud *Anglo-Saxones* idem valuiſſe; adeo ut earum octo exæquarent olim valorem unius tantum Denarii *Saxonici*: ſed nè hanc quidem rationem hodie obtinent reſpectu Monetæ *Anglicanæ*. Quamvis enim Denarius *Saxonicus* intrinſeco valore nunc exæquet tres Denarios *Anglicanos*, tamen octo nummuli prædicti non exæquant Semidenarium ſive obolum noſtrum hodiernum; unde colligi poſſe videtur nummos hoſce æreos nunc dierum repertos non eſſe veteres STYCAS *Saxonicas*, ſed aliud monetæ genus Northanhymbris proprium, & alio (ut par eſt credere) nomine appellatum.

Præter Peningum & STYCAM, occurrunt apud Hiſtoriographos aliorum nummorum (aut potius ſummarum nummariarum) variæ denominationes, cujuſmodi ſunt HELFLING ſeu Saxonicus Semidenarius; FEORÐLING ſeu Quadrans Denarii Saxonici; SCYLLING, qui continebat V Denarios; MANCUS, qui continebat XXX Scyllingos; SCEAT, cujus valor nondum conſtat; THRIMSA, incerti pariter valoris, niſi quod Scyllingi pars aliquota videtur fuiſſe; PUND qui continebat LX Scyllingos. His addi poteſt ORA, nummus vel computandi ratio à Danis mutuatus; item MARC ſeu MARCA ſumma vel nummus ex VIII Oris conſtans; denique *Siclus* in Latinis Saxonum ſcriptis memoratus. Ex nummis prædictis plurimos, ſi denarium excipias, opinor fuiſſe mere nominales, quales hodie ſunt apud nos Pound, Mark, Noble. Sed de illis nihil aliud adjiciam, cum de iiſdem copioſe & accurate agatur ab *Hickeſio* noſtro pag. 109. 110. 111. 112 Diſſertationis ſuæ Epiſtolaris ad *Bartholomæum Showerum*.

Verum enimvero, Celeberrime Domine, numiſmatum omnium quæ aut Anglo-Saxonibus aut Anglo-Danis in uſu fuiſſe videntur, nullum notatu dignius eſt quam id literis Runicis inſcriptum, quod poſſidet vir genere & ingenio clarus *Radulphus Thoresbeius* Leodienſis. In nupera verſione *Britanniæ Camdenianæ* Inſcriptio ejus ita legitur & explicatur; *Thur Gut Luetis*, hoc eſt, juxta Interpretis iſtius mentem *Thoris Dei Facies* ſeu *Effigies*. Opinatur enim Interpres Ille Figuram nummo impreſſam repræſentare Deum Thorem, eoque modo quo coli ſolebat, flamma ſcilicet ad ſolis inſtar ambiente caput & Dextra geſtante ſceptrum ſeu aureum malleum. At vero *Hickeſius* Literaturæ Septentrionalis inſtaurator amice me docuit, Lectionem prædictam, *Thur Gut Luetis* (modo vera fuerit) non reddendam eſſe *Thoris Dei Facies*, ſed *Thor Deus Populi*, vel *Thor Deus Patrius*; quippe ſingula hæc vocabula *Liut*, ſeu *Luit*, ſeu *Luet* (in Genitivo caſu *Luetis*) idem valent ac *Populus*.

Eſt autem & alia Interpretatio inſcriptionis, de qua nunc agitur, ab Erudito *Nicolao Kedero* (Regii Antiquitatum Collegii, quod Holmiæ eſt, Aſſeſſore) excogitata & Lipſiæ nuperrime in lucem edita, quam ad me tranſmittendam curavit Illuſtriſſimus *Leibnitius*, multis nominibus Reipublicæ Literariæ, præſertim vero mihi, quam maxime æſtimandus. Autumat Kederus figura prædicta repræſentari non Thorem ſeu Thoris Idolum, ſed Dominum Salvatorem noſtrum, Literaſque inſcriptas hunc ad modum eſſe legendas, *Thurgut Luntis*; & Lectionem hanc ita reddendam *Thurgut Londinenſis*. Vult nimirum *Thurgut* eſſe nomen Monetarii, & *Luntis* ſeu *Lundis* non aliud eſſe quam Londinum, ubi nummus excuſus eſt. Nec certe deſunt argumenta ſatis valida, quibus vir doctiſſimus hanc ſuam firmare voluit ſententiam; niſi quod inſcriptio videatur rectius reddi

poſſe *Thurgut Lincolnienſis* quam *Londinenſis*. A *Lyndo* enim ſeu *Lindo* veteri Lincolnienſis urbis appellatione, Saxones fecerunt LYND ſeu LIND, cujus Genitivus cernitur in vocibus LYNDIS-EGE *Lyndſeia*; LYNDIS-ƿARA *Lincolnienſes*. At vero tandem quid obſtat, quo minus excudi potuerit nummus hic in urbe illa *Scaniæ* in *Suecia*, quæ ab antiquis omnibus *Lundis* dicta eſt, hodie dici ſolet *Londinum Scanorum*; maxime cum Literæ Runicæ tam apud *Scanos* in uſu eſſent, quam apud *Jutas*, *Anglos*, eorumque poſteros in hac noſtra terra?

Tanto demum in pretio habentur Veteres noſtri nummi, ut eoſdem comparare Antiquarii etiam Exteri minime dedignentur. Juvat heic memorare præclaram illam gazam Illuſtriſſimi Comitis Schwartzburgici, quam Humaniſſimus *Morellus* mihi haud ita pridem *Arnſtadiæ* verſanti commonſtravit, monetis tam Anglo-Saxonicis quam aliis pene innumeris locupletatam, adeo ut egregiis Antiquitatis reliquiis ibidem perluſtrandis totum triduum impendere minime gravatus ſim. E noſtratibus plurimi ſunt, qui magno ſtudio magnoque ſumptu nummorum Anglo-Saxonicorum & Anglo-Danicorum amplam ſibi compararunt copiam. Ex his ſilentio minime prætereundi ſunt ii, quorum beneficio (præſertim vero Tuo, Comes Illuſtriſſime) debetur monetarum ſeries ampliſſima Tabulis ſubſequentibus conſpicienda. Oportet gratias referre quam maximas Reverendiſſimo Domino Archiepiſcopo *Eboracenſi*, magno Infulæ ornamento, qui non modo Monetas ſuas fidei meæ mandavit, verum etiam difficilia quædam in iiſdem occurrentia pro more ſuo candide enucleavit. Egregius ille Antiquarius, Reverendus admodum Epiſcopus *Carleolenſis* amice mihi impertiit nummos haud paucos, cum ex ære tum ex argento conflatos. Pari modo de me cæteriſque omnibus rei nummariæ ſtudioſis bene promeriti ſunt, Vir Honoratiſſimus Dominus *Finch* de Wye iu Comitatu Cantii; Reverendus *Hickeſius*, à quo accepi nummos fere omnes *Burgredi* in Tabula tertia reperiendos; Inclytus Vir & Literis promovendis natus Dominus *Sloane*, M. D. Reverendus *Gul. Lloyd* Eruditiſſimi Epiſcopi Wigornienſis filius, Dominus *Chicheley*, Dominus *Robertus Cotton* Bibliothecæ Cottonianæ Fundatoris clariſſimi pronepos digniſſimus, Dominus *Brown Willis*, Dominus *Brome*, Singuli Antiquitatis apprime Studioſi; necnon Reverendus Magiſter *Elſtob*, qui pro eximia ſua humanitate mihi communicavit Iconas nummorum, quos ipſe habet Saxonicorum, & quidem rariſſimorum: atque etiam copiam mihi fecit nummorum, quos poſſidet Reverendus *C. Batteley* Archidiaconus *Cantuarienſis*. Sed dolendum eſt, hoſce omnes ad me haud prius delatos eſſe, quam exſculptæ fuerint Tabulæ: nec interim licere eoſdem commode Tabulis inſerere; cum fuerint omnes nummi Regis *Ethelredi*, modo unum excipias qui erat *Ethelſtani*; & quatuor qui erant *Edmundi*. At vero tandem maximo mihi erat adjumento in Tabulis conficiendis nummarius plane Theſaurus Domini *Thoresby* de *Leeds* in Agro *Eboracenſi*, qui mihi in manus tradidit plures quam 100 nummos Anglo-Saxonicos & Anglo-Danicos, quorum ope data eſt mihi copia emendandi Iconas non paucas, quæ extant in Britannia Camdeniana: quas vero (deſideratis Archetypis) neceſſe erat ſine omni emendatione à Tabulis *Walkerianis* deſumere, iis apponitur Litera W. Denique Tabulæ Chronologicæ Regum Anglo-Saxonicorum & Anglo-Danicorum huic operi annexæ ſumuntur ex Hiſtoria Anglicana ab Erudito *Jacobo Tyrrell* Armigero nuperrime conſcripta.

In delineandis Tabulis noſtris ipſiſſimum modulum nummorum, quotquot in manus meas pervenerunt, accurate obſervatum eſſe ſummopere curavi; cæterorum autem Iconas è Tabulis *Walkerianis* deſcriptas paululum imminuere haud dubitavi, compertum habens ipſorum nummorum magnitudinem ab Iconibus iſtis eſſe exuperatam; quamvis non adeo facile ſit augurari, cur prædictas Iconas ita dilatare viſum eſſet *Walkero*, tam in vita Regis *Ælfredi* quam in nupera Editione *Britanniæ Camdenianæ*. Et ſpes eſt haſce Tabulas Tibi, Vir Honoratiſſime, gratas fore, propterea quod nummos *Anglo-Saxonicos* & *Anglo-Danicos* triplo plures exhibent, quam Tabulæ quævis antehac Editæ: atque etiam id mihi curæ fuerit, ut quoad omnia nummi hi Ectypi accurate reſponderent ſuis Archetypis. Quem in finem nummos utplurimum ipſiſſimos non modo diligenter inſpexi, verum etiam manibus iterum iterumque verſavi. Ubi mihi non data fuit copia videndi Archetypos, numiſmatum iſtorum Icones tanquam minus accura-

tæ

tæ fortaſſe haberi poſſunt, quales ſunt Icones è Tabulis *Walkerianis* deſumptæ, in quibus idcirco ſi quæ occurrant mendæ, mihi vitio minime vertendæ ſunt. Et quamvis verear interim Opuſculum hoc meum omnimodæ maculæ non adeo purum eſſe, ut nullos inibi errores detegat Lector in hiſce ſtudiis mediocriter verſatus, multo minus verſatiſſimus, hoc eſt, Tui (Comes Honoratiſſime) ſimilis; nullus tamen dubito, quin ſi Tuo pariter Candore ſit ornatus, quæcunque invenerit, facile condonarit ſphalmata. Id quidem unicum eſt quod me anxium habet, nè Publicæ Saluti videar injurius, dum haſce meas nugas Tibi (Illuſtriſſime Domine) evolvendas auſus ſim obtrudere, qui tanto cum Honore, tanto cum fructu, & Horas Tuas & ipſum Te Publico impendis commodo.

Honoratiſſime COMES,

Tibi addictiſſimus

& obſequentiſſimus

ANDREAS FOUNTAINE.

Alphabetum è Numismatibus Anglo-Saxonicis *et* Anglo-Danicis *desumptum.*

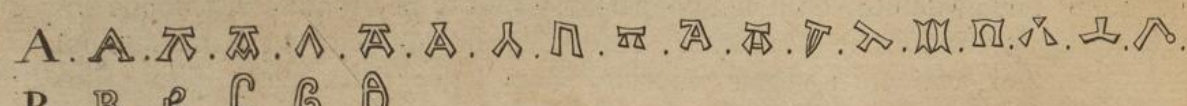

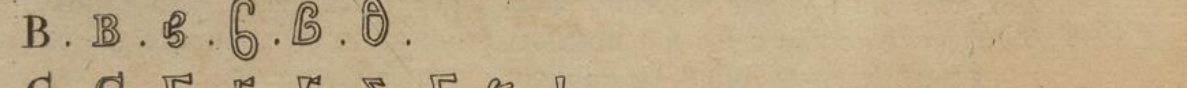

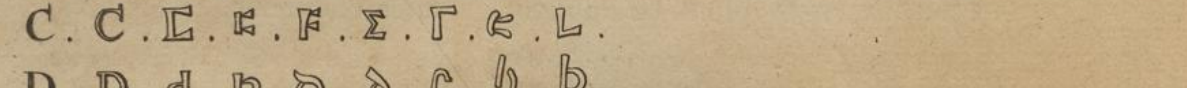

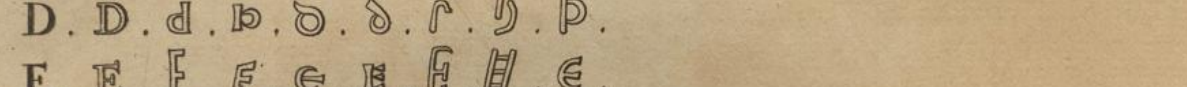

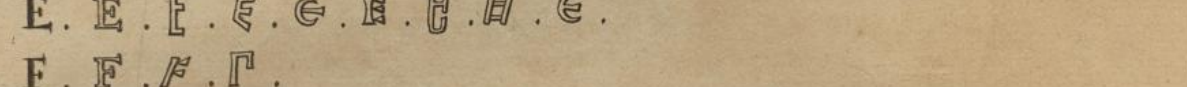

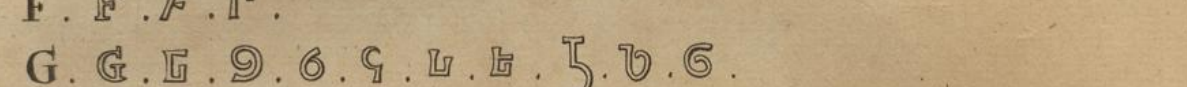

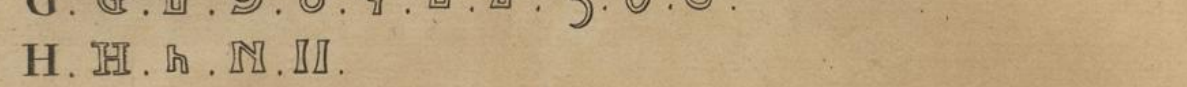

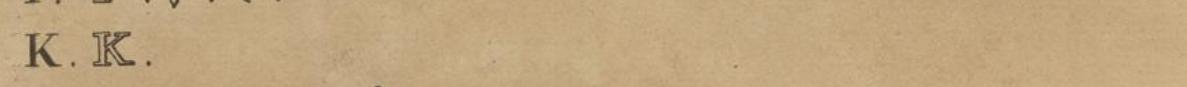

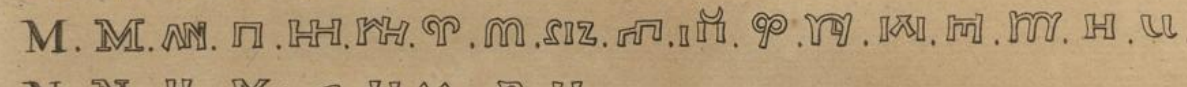

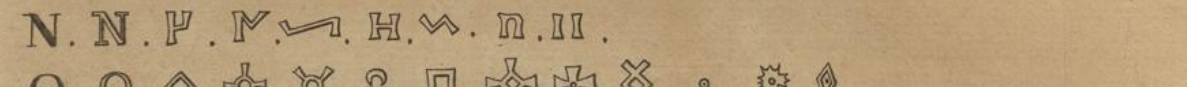

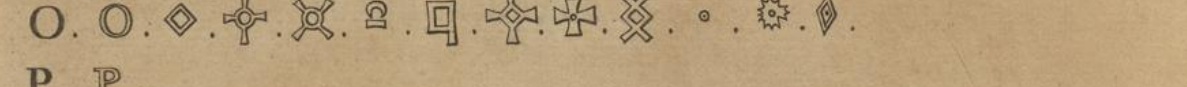

A. A. A. A. A. A. A. A. A. A. A. A. A. A. A. A. A. A.
B. B. B. B. B. B.
C. C. C. C. C. C. C. C. C.
D. D. D. D. D. D. D. D. D.
E. E. E. E. E. E. E. E. E.
F. F. F. F.
G. G. G. G. G. G. G. G. G. G.
H. H. H. H. H.
I. I. I. I.
K. K.
L. L. L. L. L. L.
M. M. M. M. M. M. M. M. M. M. M. M. M. M. M. M. M. M.
N. N. N. N. N. N. N. N. N.
O. O. O. O. O. O. O. O. O. O. O. O. O.
P. P.
R. R. R. R. R. R. R. R. R. R.
S. S. S. S. S. S. S. S. S.
T. T. T. T.
V. V. V. V. V. V. V. V.
W. W. W. W. W. W. W. W. W.
X. X. X. X. X. X. X. X. X.
Y. Y. Y. Y. Y. Y.
Z. Z.

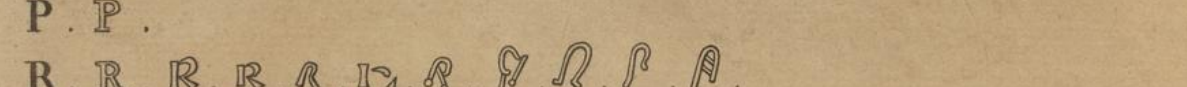

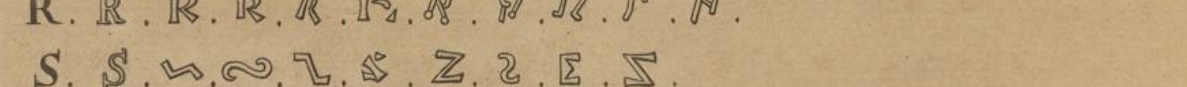

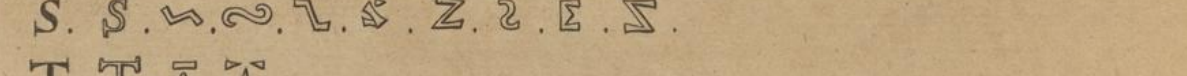

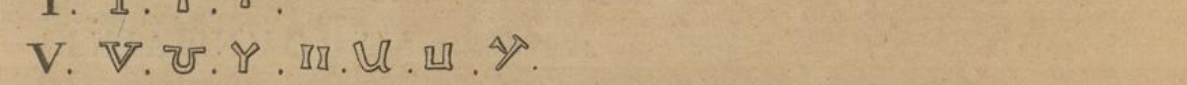

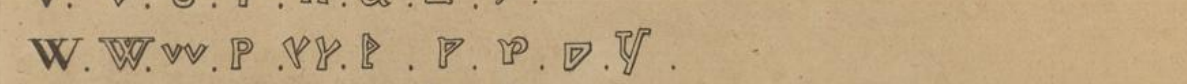

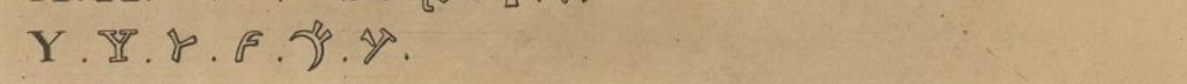

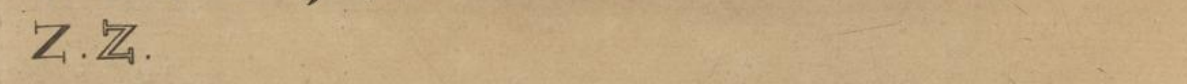

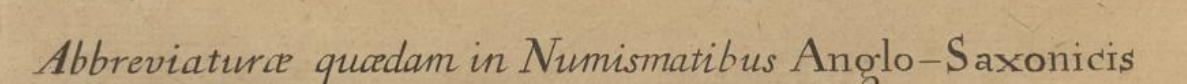

Abbreviaturæ quædam in Numismatibus Anglo-Saxonicis *et* Anglo-Danicis *occurrentes.*

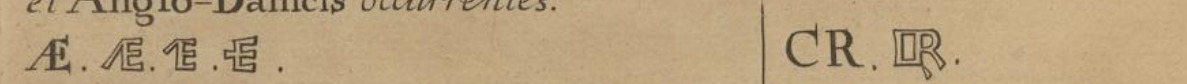

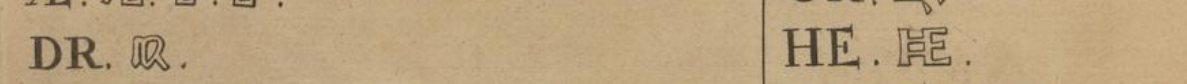

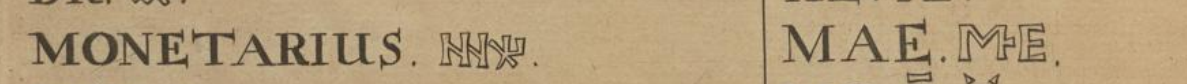

Æ. Æ. Æ. Æ.
DR. DR.
MONETARIUS. MONETARIUS.
REX. REX.
RUM. RUM.
TH. TH. TH. TH. TH. TH. TH. TH. TH.
THB. THB.

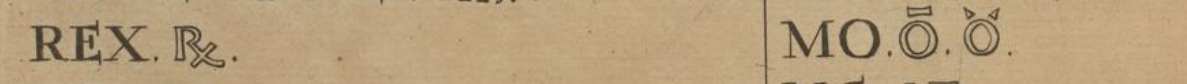

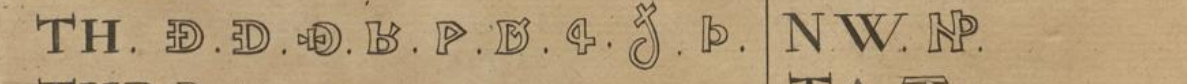

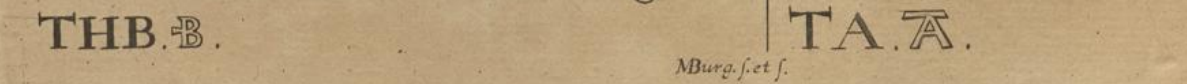

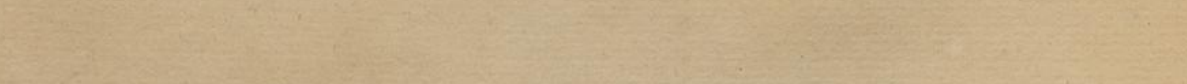

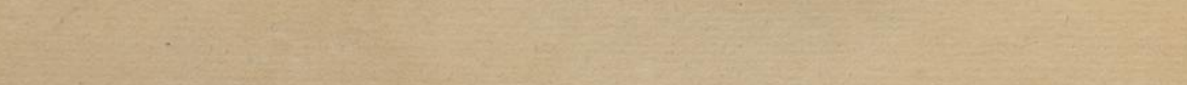

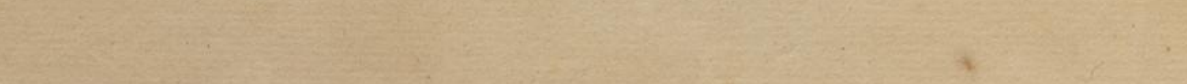

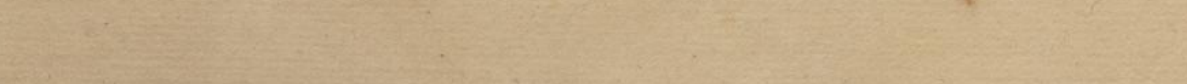

CR. CR.
HE. HE.
MAE. MAE.
MO. MO. MO.
NG. NG.
NW. NW.
TA. TA.

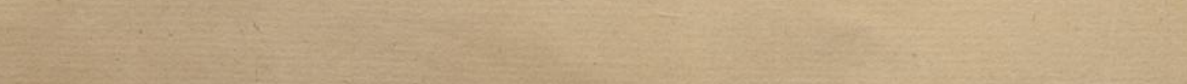

MBurg. s. et s.

TAB. I.

Dissert. Epist. pag. 168.

ÆLFRED.

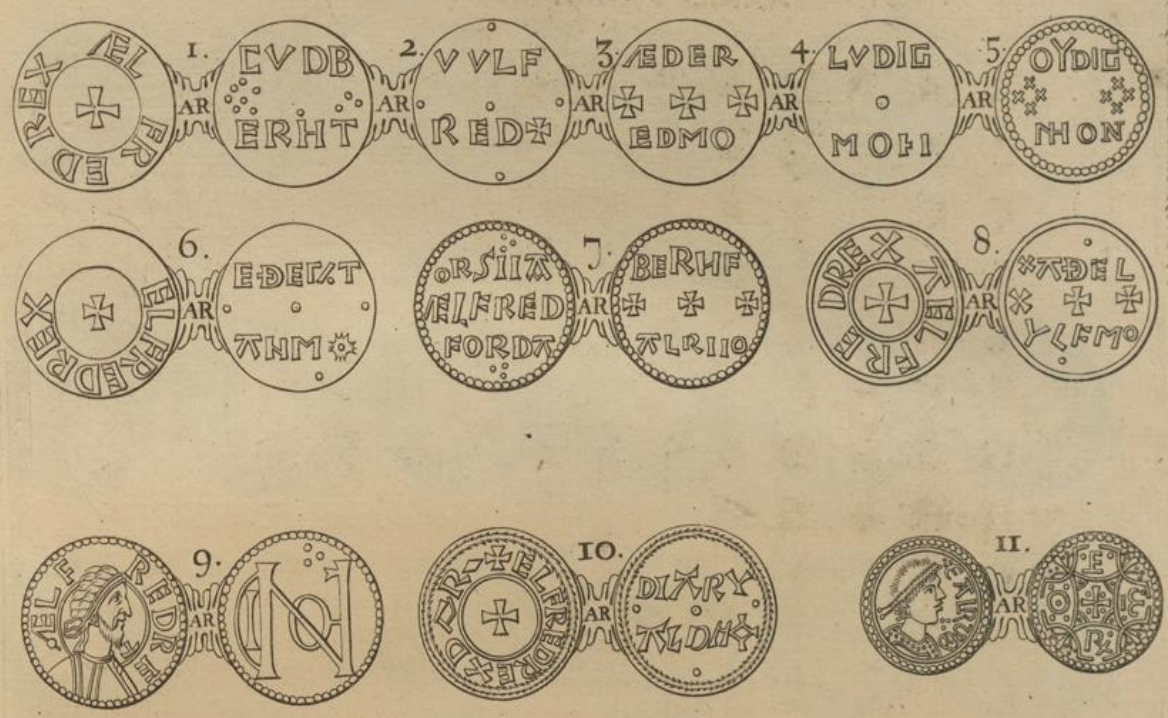

ÆTHELRED.

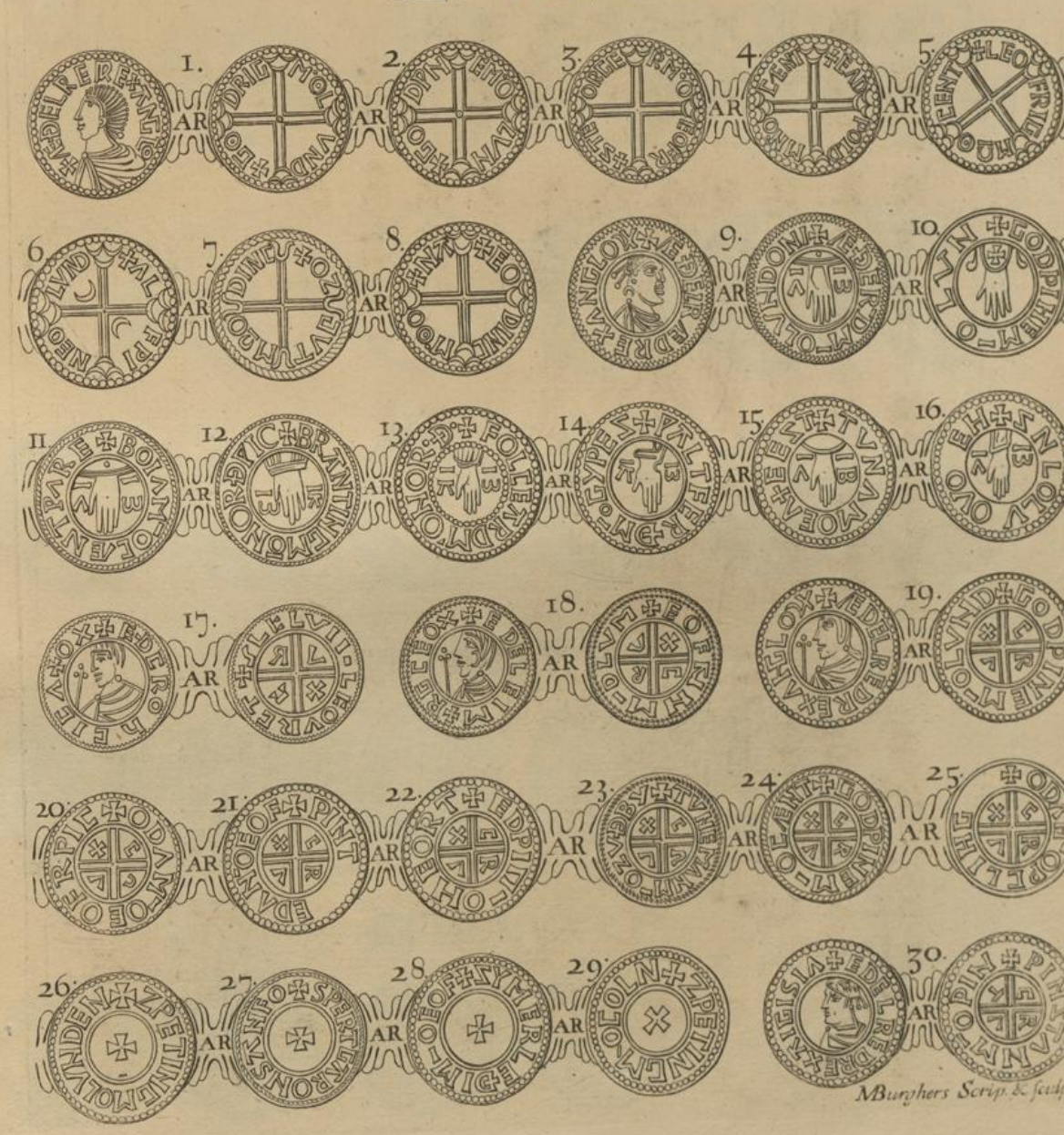

MBurghers Script. & sculp.

TAB. II.

Dissert. Epist. pag. 168.

ÆTHELRED.

ÆTHELSTAN.

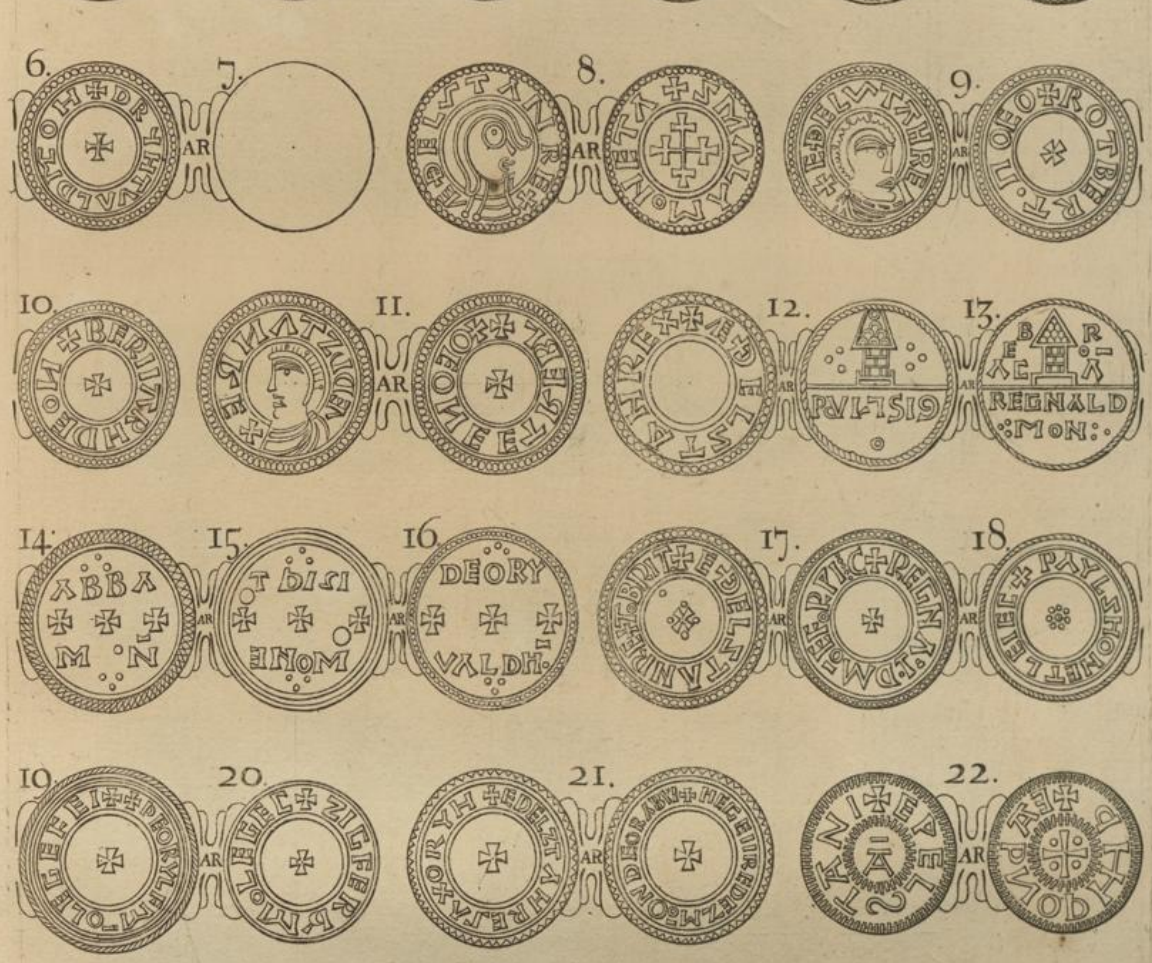

ÆTHELWEARD.

ÆTHELVVLF.

MB.

TAB. III.

Dissert. Epist. pag. 168.

ANLAF.

1. AR

2. AR

3. AR

AUDULFIUS.

1. AR

2.

BEORMIRIC.

1. AR

2.

BEORNWULF.

1. AR

BERHTULF.

1. AR

BURGRED.

1. AR

2. AR

3. AR

4. AR

5. AR

6. AR

7. AR

8. AR

9. AR

10. AR

11. AR

12. AR

13. AR

14. AR

15. AR

16. AR

17. AR

18. AR

19. AR

20. AR

21. AR

CYNEÐRYÐ

1. AR

22. AR

23.

REGINA.

2. AR

CEOLNOTH ARCHIEPISCOPUS.

1. AR

2. AR

TAB. IV.

Dissert. Epist. pag. 168.

CNUT.

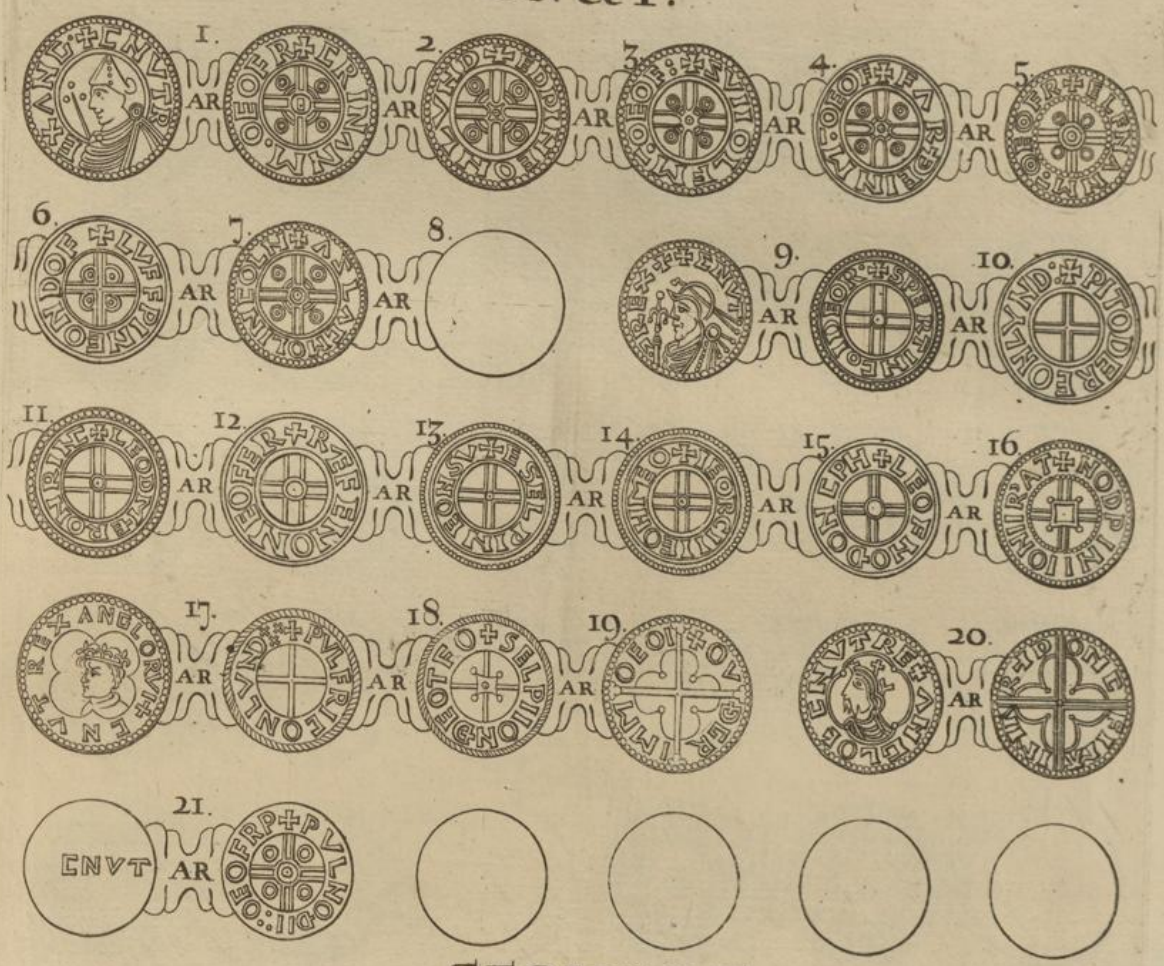

CEOLVVLF.

COENVVLF.

CUTHRED.

MB.

TAB. V.

EADGAR.

Diſsert. Epist. pag. 168.

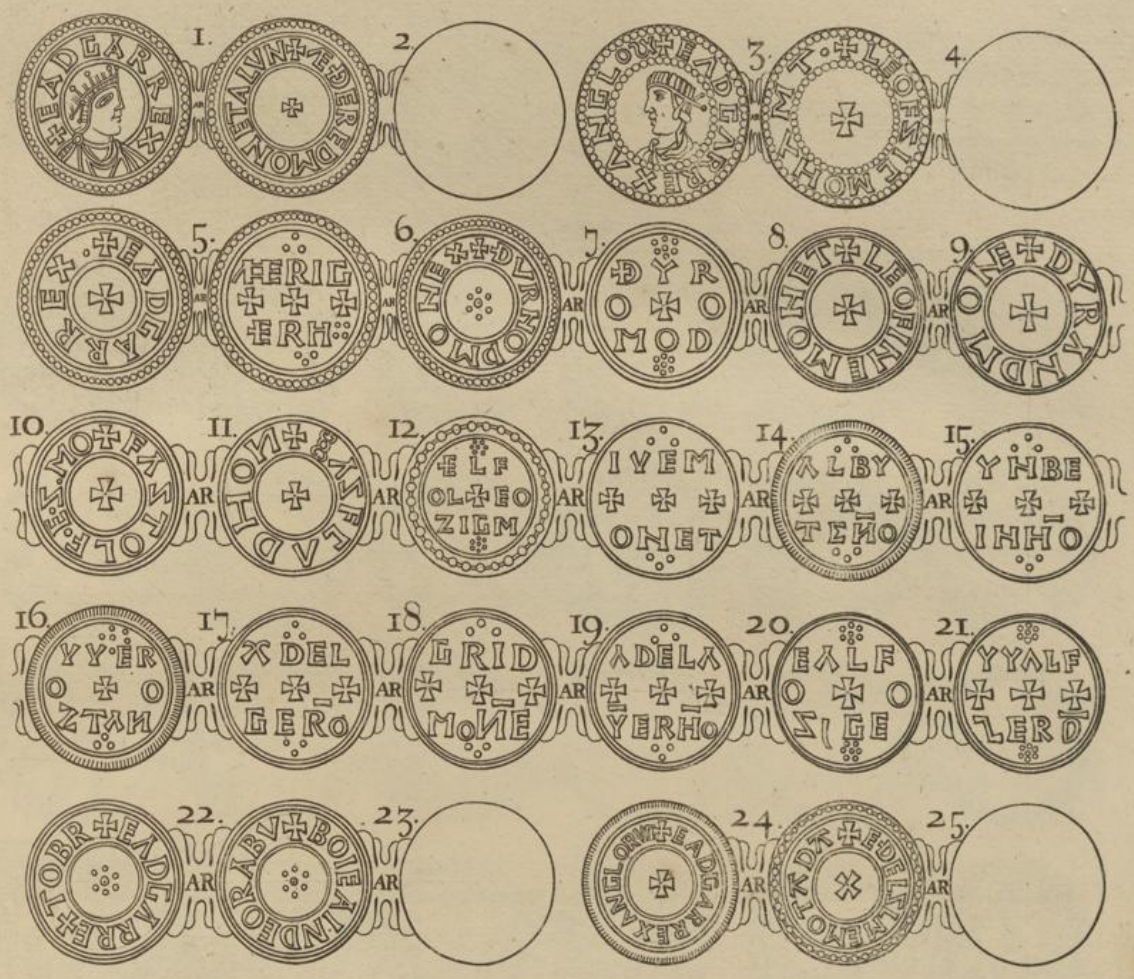

EADMUND.

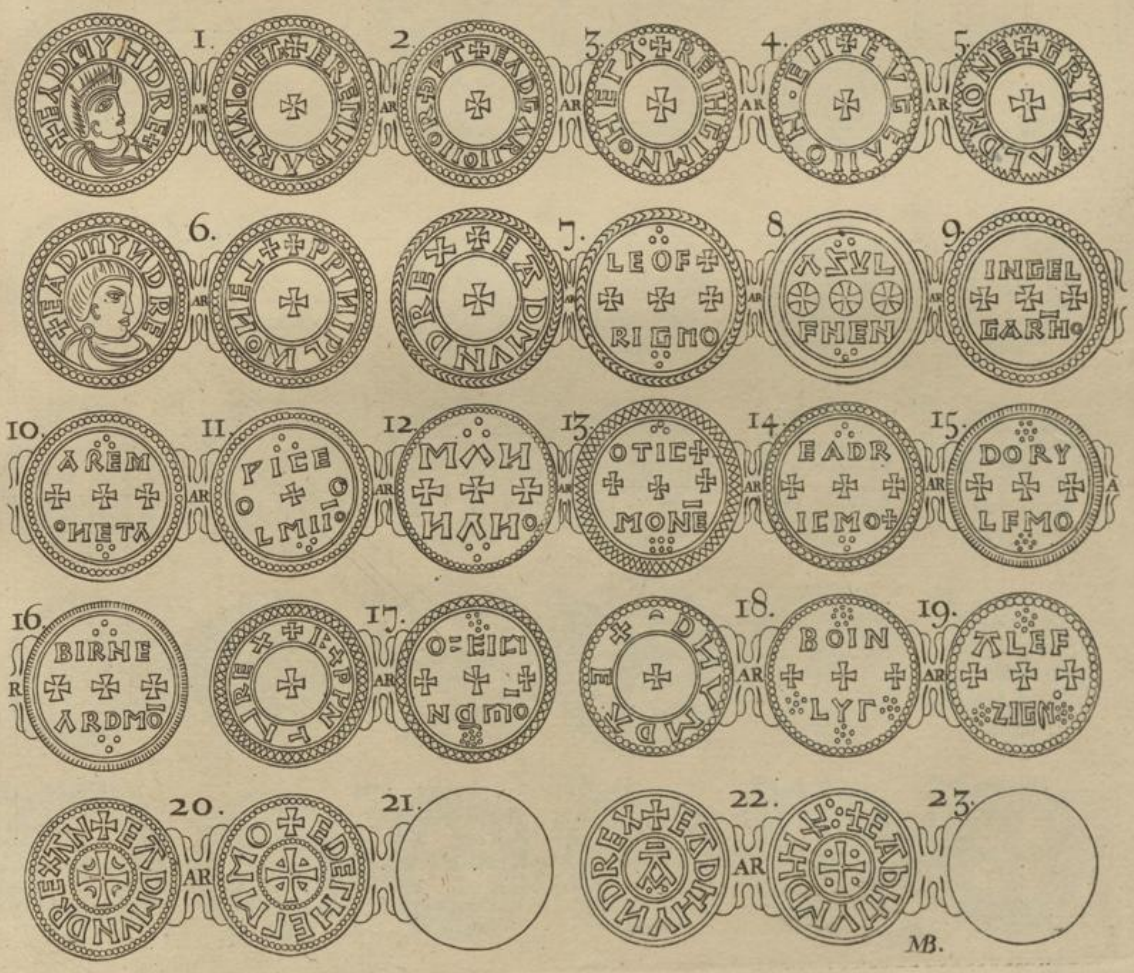

TAB. VI.

Dissert. Epist. pag. 168.

EADMUND.

EADRED.

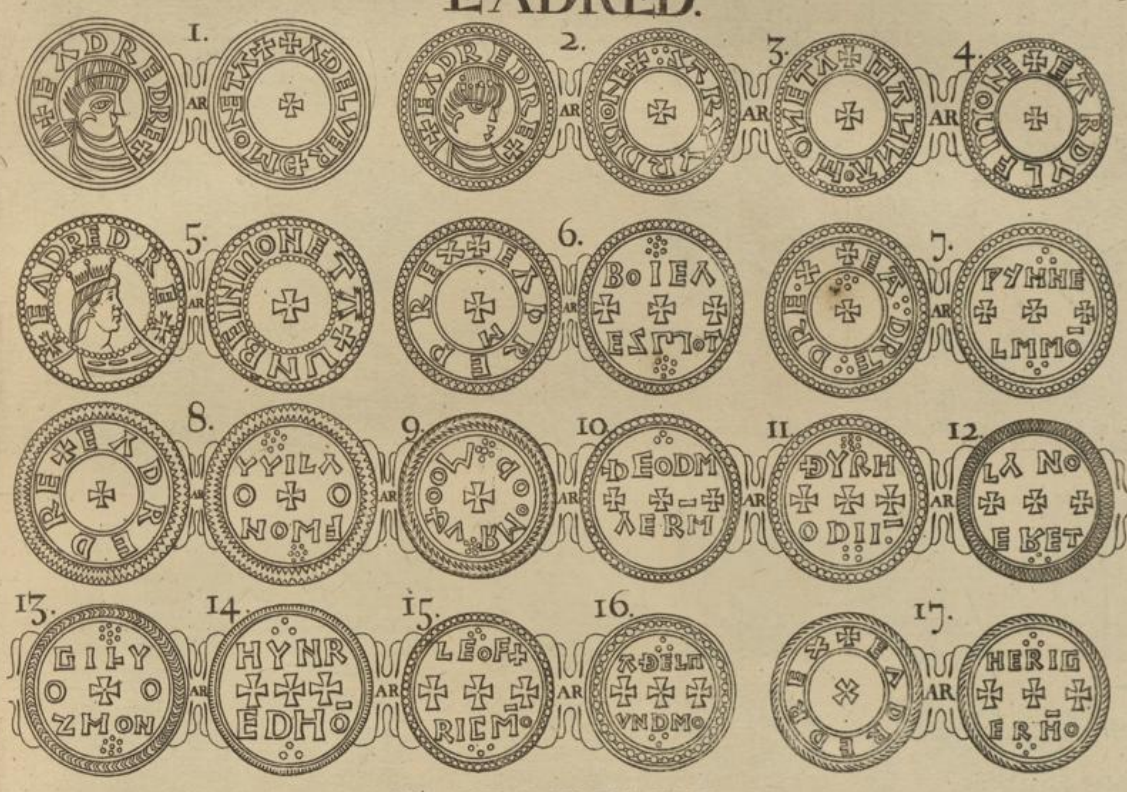

EADVVARD.

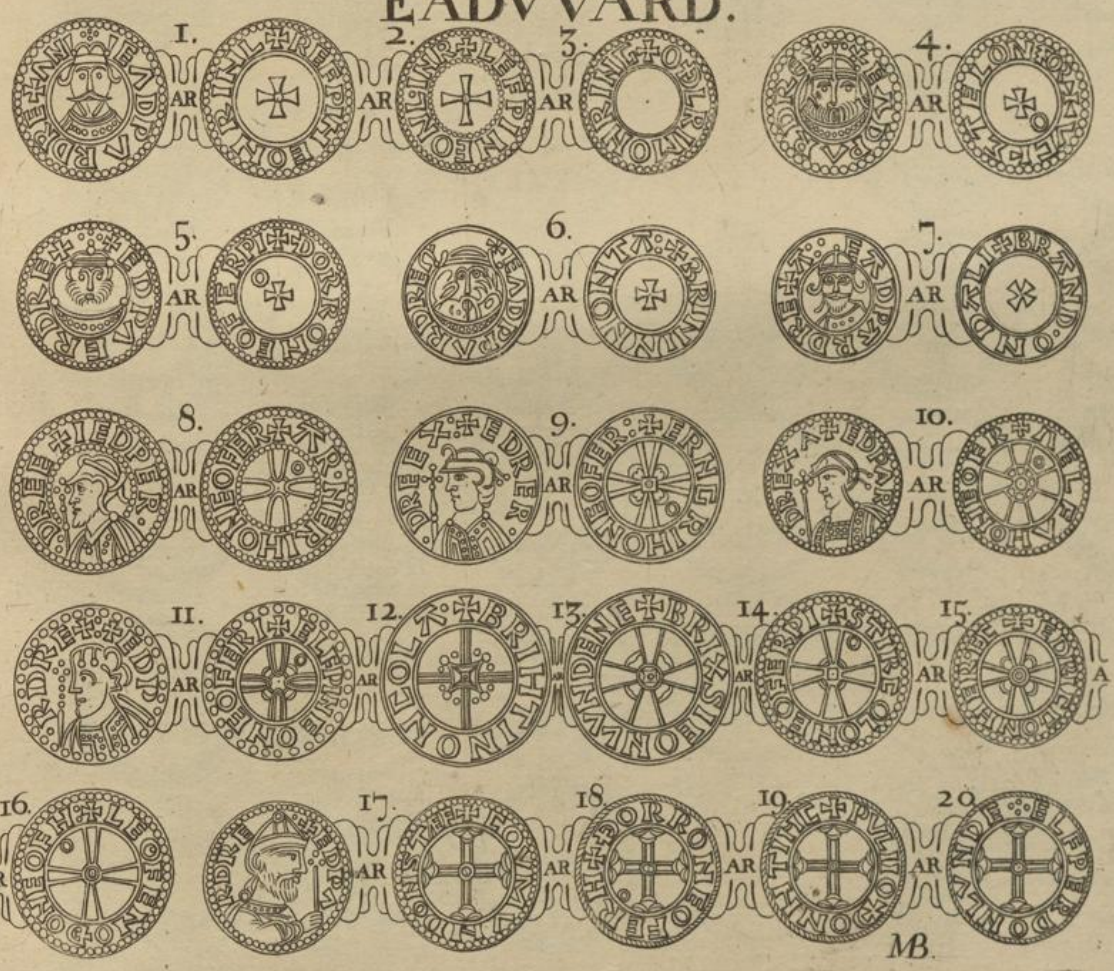

MB.

TAB. VII.

EADVVEARD.

* Dissert. Epist. pag. 168.

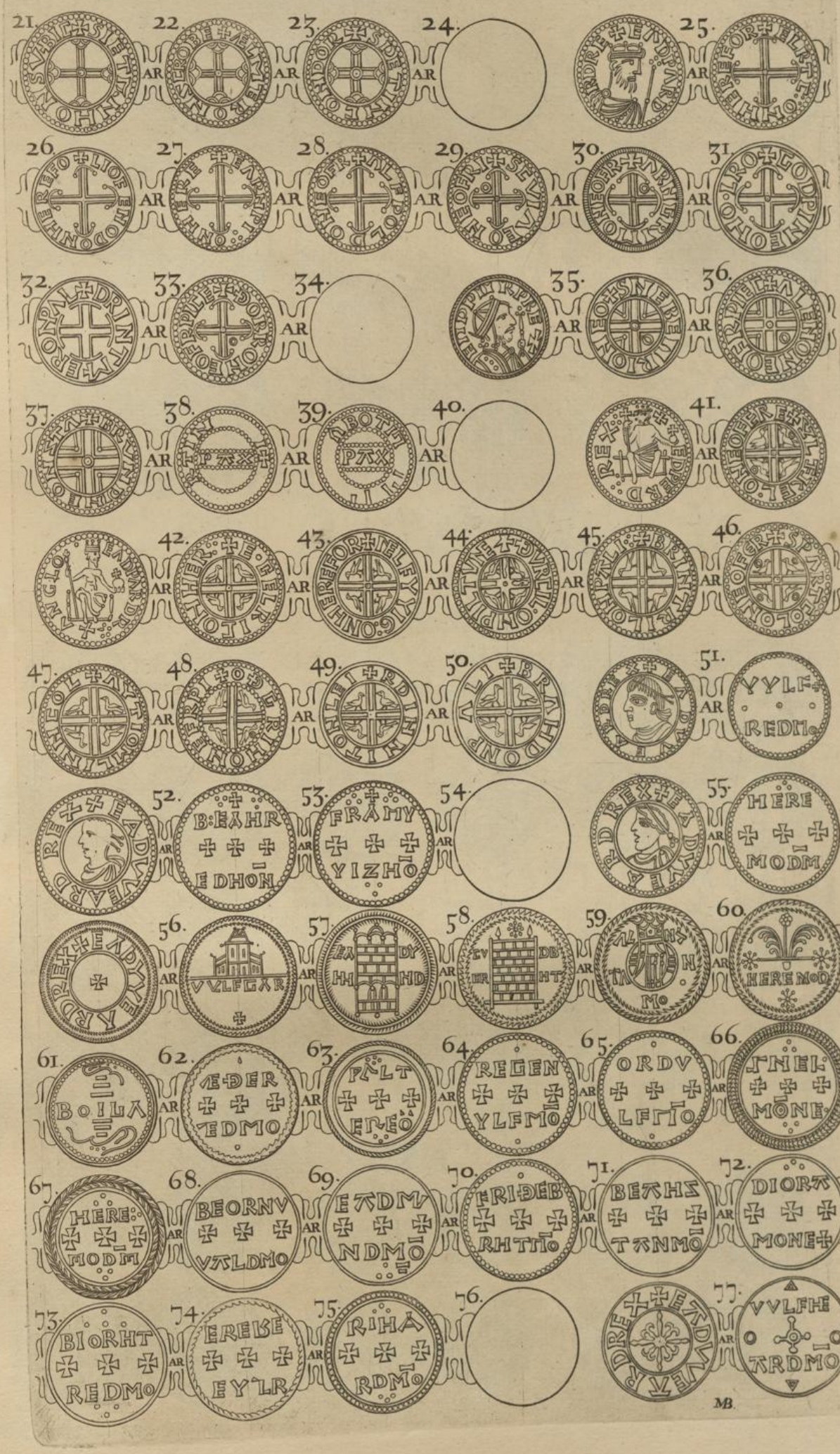

MB.

TAB. VIII.

Dissert. Epist. pag. 168.

EADVIG.

EANRED.

ECGBERHT.

EDWIN.

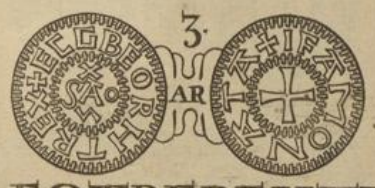

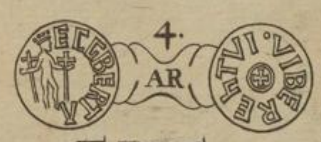

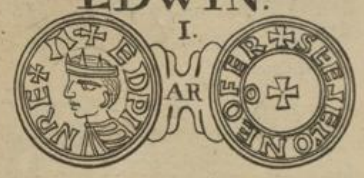

EOTBEREHTVS.

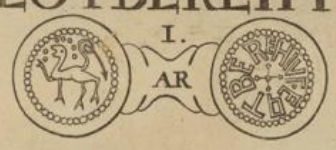

ERIC.

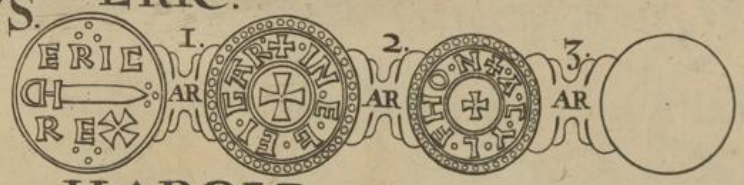

HAROLD.

HARTHACNUT.

LUDICA.

OFFA.

MB.

TAB. IX.

OFFA.

Dissert. Epist. pag. 168.

7. AR

8. AR

9. AR

10

11. AR

12. AR

13. AR

S.TI PETRI MONETA.

1. AR

2. A

3. AR

4. AR

5. AR

6. AR

PLEGMUND ARCHIEPISCOPUS.

7. AR

1. AR

2. AR

SIHTRIC.

1. AR

2. AR

SYCFRED.

1. AR

WIGLAF

NVMISMATA INCERTA.

1. AR

1. AR

2. AR

3. AR

4. AR

5. AR

6. AR

7. AR

8. AR

9. AR

10. AR

11. AR

MB.

TAB. X.

Dissert. Epist. pag. 168.

ALLA, 1.

ALLA, 2.

ALLA, 3.

ALRED, 1.

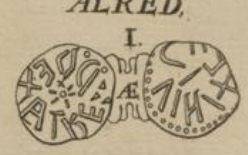

ALRED, 2.

ALRED, 3.

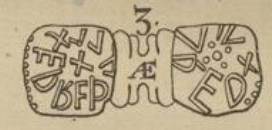

ALRED, 4.

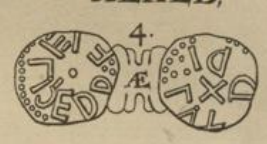

ANLAF, 1.

ANLAF, 2.

CUTHRED, 1.

EANRED, 1.

EANRED, 2.

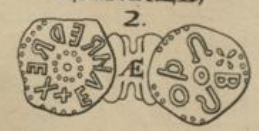

EANRED, 3.

EANRED, 4.

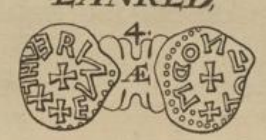

EANRED, 5.

EANRED, 6.

EARDWVLF, 1.

EARDWVLF, 2.

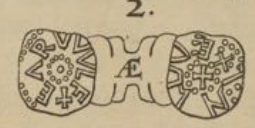

EARDWVLF, 3.

EARDWVLF, 4.

EARDWVLF, 5.

ETHELBERT, 1.

ETHELHELM, 1.

ETHELHELM, 2.

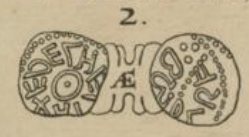

ETHELRED, 1.

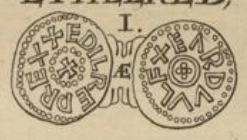

ETHELRED, 2.

ETHELRED, 3.

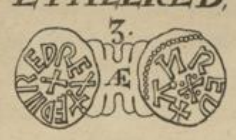

ETHELRED, 4.

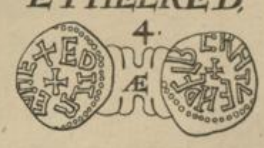

ETHELRED, 5.

ETHELRED, 6.

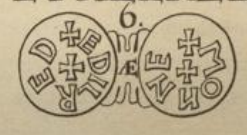

ETHELRED, 7.

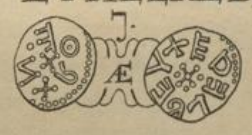

OSBRIGHT, 1.

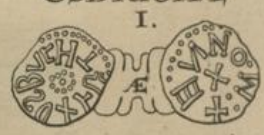

OSBRIGHT, 2.

OSBRIGHT, 3.

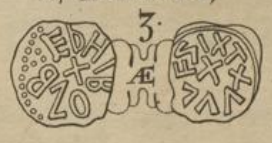

OSBRIGHT, 4.

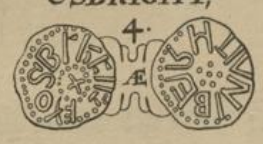

OSBRIGHT, 5.

WVLFRED, 1.

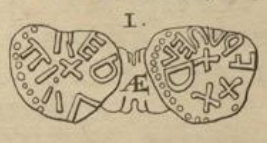

WVLFRED, 2.

INCERTVM, 1.

INCERTVM, 2.

TABULA I.

ÆLFRED.

1. ÆLFRED REX. *in averſa parte*, CVDBERHT. non mihi placet ſententia *Walkeriana*, nummum hunc in honorem Sancti *Cuthberti* eſſe excuſum; opinor potius illud fuiſſe nomen cujuſdam magnatis aut monetarii. Quamvis interim non ſit denegandum ſummo in honore apud *Ælfredum* Regem fuiſſe Sanctum *Cuthbertum*, uti ſatis ex eo conſtat, quod prædictus Rex Eccleſiæ in honorem Sancti *Cuthberti* dedicatæ donarit provinciam, quæ hodie dicitur *Epiſcopatus Dunelmenſis*; nimirum gratitudinis cauſa (ut aiunt) quippe Sanctus ille Regi apparuit, pollicitus egregiam victoriam, quam de hoſtibus ſuis mox reportavit. W.

2. VVLFRED. nomen cujuſdam nobilis. W.

3. ÆDERED MOnetarius. W.

4. LVDIG MONetarius. W.

5. OYDIG MONetarius. W.

6. ELFRED REX. *in averſa parte*, EÐELSTAN MOnetarius. W.

7. ORSNA ÆLFRED FORDA. Neſcio quid Literæ ſupra & infra Regis nomen poſitæ denotent, niſi *Oxonium* ſeu vulgo Oxford: oppidum enim illud tum temporis ſcribi ſolitum eſt OXNAFORDA. Quod attinet ad literas RS, erratum haberi poſſint opificis pro X. *in averſa parte*, BERNFALD MOnetarius.

8. AELFRED REX. *in averſa parte*, AÐELVLF MOnetarius.

Octo hi nummi ſpectant omnes ad Ælfredum *Magnum.*

9. AELFRED REx. Creditur hunc nummum pertinere ad *Ælfredum Northumbriæ* Regem. Monogramma in parte ejus averſa explicare non valeo. W.

10. ELFRED REX DOR. Ultimas literas quidam legunt NOR, ac proinde nummum referunt ad *Ælfredum Northumbricum*. Sed nummo accuratius ſpectato, legendum mihi videtur (non NOR ſed) DOR, vel DORo, hoc eſt, uti auguror, *Dorobernium* (ſeu vulgo Canterbury) ubi excuſus eſt hic nummus, & ad *Ælfredum* Magnum referendus. *in averſa parte*, DIARVALD MOnetarius.

11. EALRVED. Hic nummus locum ſibi aſſignatum obtinuit perſuaſu viri cujuſdam Eruditi, qui eundem ad *Ælfredum* ſeu *Alvredum* ſpectare opinatus eſt. Mihi autem uiſus eſt nummus accurate inſpectus ad *Offam* potius pertinere; quam quidem ſententiam meam haud parum confirmant Literæ iſtæ in parte averſa, *viz.* O. R. M. (hoc eſt juxta interpretationem meam *Offa Rex Merciorum*) necnon ipſa nummi fabrica, atque etiam ejuſdem collatio cum nummo primo Tabulæ nonæ. *Ealrued* erat unus è magnatibus, ſicut & *Eoba* in nummo jam dicto.

ÆTHELRED.

1. AEÐELRED REX ANGLOrum. *in averſa parte*, GODRIG MOneta (vel MOnetarius) LVNDinenſis.

2. GODPiNE MOneta (vel MOnetarius) LVNdinenſis.

3. STEORGER MOneta (vel MOnetarius) de EOFeRwic, hodie York.

4. EADPOLD MoNeta (vel MoNetarius) On (de) CÆNT-wara-byrig, hodie Canterbury.

5. LEOFRIG MOneta (vel MOnetarius) On (de) CENT-wara-byrig, hodie Canterbury.

6. ALFPINE On (de) LVNDene, hodie London.

7. OSGVT MOneta (vel MOnetarius) On (de) ƿINCeaſter, hodie Winchester.

8. EODING MOneta (vel MOnetarius) de OXNAforda, hodie Oxford.

Hi nummi referendi ſunt ad Ætheredum *ſeu* Æthelredum *Regem, Filium* 3^tium Æthelvulphi.

9. ÆÐELRÆD REX ANGLOrum. *in averſa parte,* ÆÐERED MOneta (vel MOnetarius) LVNDONI.

10. GODƿINE MOneta (vel MOnetarius) LVNdinenſis.

11. BOIA MOneta (vel MOnetarius) de CÆNTƿARE-byrig, hodie Canterbury.

12. BRANTING MOneta (vel MOnetarius) de NORÐƿIC, hodie Norwich.

13. FOLCEARD MOneta (vel MOnetarius) de NORÐwic, hodie Norwich. W.

14 WALTFERÐ MOneta (vel MOnetarius) de GYPESwic, hodie Ipſwich.

15, 16. Opinor in hoc nummo binas partes averſas ſive inſcitia ſive incuria Monetarii perperam eſſe conjunctas, quas interim ex ipſarum Fabrica colligo ad *Æthelredum* ſpectare. Nummum hunc excuſum eſſe apud *Exe* ſeu *Exan-ceaſter* (hodie Exeter) ex priori conſtat. Poſterior omnino me latet. W.

17, 18. *Æthelredi* eſt nummus uterque 17us & 18us, opus Monetarii alicujus adeo ignari, ut nec Regis nec ſui nominis Orthographiam calleret. Uterque videtur *Londini* fuiſſe excuſus.

19. ÆÐELRED REX ANGLOrum. *in averſa parte,* GODƿINE MOneta (vel MOnetarius) de LVNDene, hodie London.

20. ODA MOneta (vel MOnetarius) de EOFeRƿIC, hodie York.

21. ƿINT------ED MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York.

22. EDƿIN On (de) HEORTford, hodie Hartford.

23. TVNEMAN MOneta (vel MOnetarius) de SVÐBYri, hodie Sudbury.

24. GODƿINE MOneta (vel MOnetarius) de CÆNTwarabyrig, hodie Canterbury. W.

25. ODA MOneta (vel MOnetarius) de ƿELINGford, hodie Wallingford. W.

26. SƿETING MOneta (vel MOnetarius) de LVNDEN, hodie London.

27. SƿERTGAR ON (de) STANFOrd in Agro *Lincolnienſi.*

28. SYMERLEÐI MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York.

29. SƿETING MOneta (vel MOnetarius) de COLNeceaſter, hodie Colcheſter.

30. EDELRED REX AIGISIA. Proculdubio conſtat haſce literas perperam deſignatas eſſe in Tabulis *Walkerianis.* Siquis enim eaſdem conferet cum literis nummi 19^mi, inde intelliget literas rectius deſignandas eſſe ANGLORVM. W.

Numiſmata omnia à 9°. *uſque ad finem Tabulæ attinent ad* Æthelredum *filium* Eadgari. Quæ de hujuſce Regis impietate narrant iſtius ſeculi Scriptores videntur minus congruere partibus averſis nummorum ad Eum ſpectantium; extant enim in plurimis pietatis ſuæ, ni fallor, veſtigia; *viz.* manus inter Ā Ω̄, ſignum Fiduciæ in Divina Providentia; & CRVX, ſignum Fiduciæ in Salvatore Crucifixo.

TABULA II.

ÆTHELRED.

31. EÐELRED REX ANGLOrum. *in averſa parte,* LEOFAT MOneta (vel MOnetarius) de NOrth-wic, hodie Norwich.

Nummus hic pertinere videtur ad Æthelredum Æthelvulphi *Filium.*

32. AEDELRED REX. *pars averſa,* ELBERE MONETArius.

33. EÐEL-

33. EÐELRED MONETArius.
Bina hæc numiſmata conflata ſunt ex Argento minus puro, quam alia quævis Saxonica à me unquam conſpecta. *Ad* Æthelredum *Northumbricum*, *Filium* Eanredi *iſta pertinere auguror.*

34.

ÆTHELSTAN.

1. ÆÐELSTAN REX. *pars averſa*, VVLFHEARD MOneta (vel MOnetarius) VVINtoniæ CIvitatis
2. GRIMALD MOneta (vel MOnetarius) LONDini CIvitatis.
3. ÆLFƿALD MOneta (vel MOnetarius) LONDini CIVItatis.
4. BIORNEARD MOneta (vel MOnetarius) LONDini CIvitatis.
5. BARBE MOneta (vel MOnetarius) de NORÐƿIC, hodie Norwich.
6. DRYNTVALD MONetarius.
7. *Hi nummi attinent ad* Æthelſtanum *Regem Filium* Eadwardi *Senioris.*
8. ÆÐELSTAN REX. *in averſa parte*, SMALA MONETArius.
Hic nummus referendus eſt ad Æthelſtanum *Cantii Regem ultimum.*
9. EÐELSTAN REX. *pars averſa*, ROTBERT MOneta (vel MOnetarius) de EOfer-wic, hodie York.
10. BERNARHDE ON (de) - - - - - - - Nomen civitatis in hoc nummo omiſſum eſt.
11. ÆDelSTAN REX. *in averſa ejus parte*, ABERTEE MOneta (vel MOnetarius) de EOferwic, hodie York.
Numiſmata 9um, 10um, *&* 11um *pertinent omnia* (*uti auguror*) *ad* Æthelſtanum *Filium* Eadwardi *Senioris.*
12. ÆÐELSTAN REX. *pars averſa*, ƿVLLSIG, nomen magnatis vel Monetarii.
13. REGNALD MONetarius. In hoc nummo circa ædificium legitur EBORACA, unde conſtat Eundem *Eboraci* fuiſſe excuſum: & probabile quidem eſt, ejuſdem urbis Eccleſiam Cathedralem haud melius deſignari potuiſſe iſto ſeculo.
14. ABBA MONetarius.
15. RIDT MONETARIVS. In inſcriptione literæ modo inverſo ſeſe habent.
16. DEORYVALD MOnetarius.
17. EÐELSTAN REX TOtius BRITanniæ. *pars averſa*, REGNALD MOneta (vel MOnetarius) de EFORƿIC, hodie York.
18. PAVLS MONETa (vel MONETarius) de LEGECeaſter, hodie Cheſter.
19. DEORVLF MOneta (vel MOnetarius) de LEGECEaſter, hodie Cheſter.
20. SIGFERÐ MOneta (vel MOnetarius) de LEGECeaſter hodie Cheſter.
21. EDELSTAN REX AXORVM pro ANGLORVM. *in averſa parte*, HEGENREDES MOneta (vel MOnetarius) ON (de) DEORABYI, hodie Darby.
Omnia hæc Æthelſtani *filii* Eadwardi *Senioris fuerunt numiſmata.*
22. EÐELSTANI. *pars averſa*, EADNODMD pro EADMOND.
Nummum hunc pertinere credo ad Guthrun *Danum. Baptizatus fuit tempore* Ælfredi *Magni & nominatus* Æthelſtanus.

ÆTHELWEARD.

1. AEÐELVVEARD REX. *in averſa parte*, ENNEBE Moneta (vel Monetarius) RAE. Harum trium literarum ſignificatio me latet.
2. EADMVND monetarius.

3. EÐELVARD REX. *in averſa parte*, AEÐELHELM unus è magnatibus vel monetariis.

4.

Hi nummi ſpectant omnes ad Æthelweardum *ſeu* Æthelheardum *regem Occidentalium Saxonum & Succeſſorem* Inæ.

ÆTHELVVLF.

1. AEÐELVVLF REX. *pars averſa*, DVNN MONETArius.
2. AEÐELVVLF REX. *in averſa parte*, BRIÐ MONETArius. W.
3.

4.

Numiſmata hæc pertinent ad Æthelwulphum *Regem, Filium* Egberti *Regis.*

TABULA III.

ANLAF.

1. ANLAF REX TOD, ultimas tres literas non intelligo. *in averſa parte*, RADVLEF. monetarius vel unus è magnatibus.

2. ANLAF CYNYNG. *i. e.* Rex. *pars averſa*, FARNAN MONETArius. W.

Neſcio quid indicent Icones ex utraque parte hujus numiſmatis. Haud mihi videtur Icon partis averſæ repræſentare faciem ſeu Frontiſpicium cujuſdam Eccleſiæ, ſicuti *Walkerus* opinatus eſt.

3. ANLAF CYNYNG, *i.e.* Rex. *in averſa parte*, AÐELFERD MINETRIL. forſan Monetarius. W.

Aquila (vel alia quæcunque ſit avis) huic Nummo impreſſa videtur fuiſſe ſignum ſeu vexillum *Anlafi* ad inſtar Aquilæ Romanæ. *Hi nummi referendi ſunt ad* Anlafum *filium* Sihtrici *& Regem Northan-Hymbrorum.*

AUDULFIVS.

1. AVDVLFIVS PRISIN. *in averſa parte* VICTVRIA ADVLFO. W.

Quid PRISIN ſignificet, me latet; niſi nomen ſit alicujus Magnatis vel monetarii, ſiquidem nullus in parte averſa relictus ſit locus utrumvis nomen inſcribendo idoneus. Videtur autem pars averſa fieri ad inſtar Labari cum hac inſcriptione (*in hoc ſigno victor eris*) qualis nimirum extat in monetis ad Conſtantini magni Filios ſpectantibus.

Hæc moneta pertinet ad Adulfum *ſeu* Aldwulfum *Anglorum Orientalium Regem Pietate inſignem.*

2.

BEORMIRIC.

1. BEORMIRIC REX. *in averſa parte.* EELHFARD. monetarius vel nobilis. W.

Hic nummus eſt Beormirici *qui &* Brihtricus *dicitur ab Hiſtoriographis; eratque cognatus & ſucceſſor* Coenwulfi *Saxonum occidentalium Regis.*

2.

BEORN-

BEORNVVLF.

1. BEORNVVLF REX. *pars averſa*, MOHN. hæ literæ denotant monetarium. W.

Nummus hic pertinet ad Beornwulfum *Regem Merciorum & ſucceſſorem* Ceolwulfi.

BERHTVLF.

1. BERHTVLF REX. *in averſa parte*, BYRNVVALD unus è magnatibus vel monetariis.

2. BERHTVLF REX. *in averſa parte*, VIILEHEAH. haſce literas non intelligo. W.

Nummi hi attinent ad Bertwulfum *Regem Merciorum.*

BVRGRED.

1. BVRGRED REX. *pars averſa*, CEALLA MONETArius.
2. CENRED MONETArius.
3. CVNEHEL MONETArius.
4. TATA MONETArius.
5. FRAMRI MONETArius.
6. ICCDVD MONETArius.
7. BERHRED MONETArius.
8. BVRGRED REX Merciorum. *in averſa parte*, EANRED MONETArius.
9. DVDDA MONETArius.
10. DIA MONETArius.
11. DVDVINI MONETArius.
12. BERNEA MONETArius.
13. BEAGNA MONETArius.
14. DYDECI MONETArius.
15. EANARL MONETArius.
16. ELFEAR MONETArius.
17. BVRGRED REX. *in averſa parte*, DVDA MONETArius.
18. OSMVND MONETArius.
19. VVINE MONETArius.
20. EÐELVL MONETArius.
21. DIARVLF MONETArius.
22. VVLFEAR MONETArius.
23. HVSSA MONETArius.

Hi nummi referendi ſunt omnes ad Burgredum *ſeu* Burhedum *Regem Merciorum.*

CYNETHRYTH REGINA.

1. EOBA. *in averſa parte*, CYNEÐRYÐ REGINa.
2. EOBA. *in averſa parte*, CYNEÐRYÐ REGINA.

Opinor *Cynedredam* hanc fuiſſe *Offæ Merciorum* Regis uxorem; tam hujus etenim regis quam illius nummis inſcribitur EOBA. Caput primo impreſſum, eſſe *Offæ*, indicio (ni fallor) eſt diadema. Caput ſecundo impreſſum poteſt eſſe ipſius *Cynedredæ*; eſt enim muliebre caput, ſed adeo rudi Minerva ductum in Tabulis *Walkerianis* ut ab illo Autore habeatur tanquam caput virile.

CEOLNOTH ARCHIEPISCOPUS.

1. CEOLNOÐ ARCHIEPiſcopus. *pars averſa*, DIALA MONETA (vel MONETArius) DOROberniæ. W.

2. CVLNOÐ ARCHEPIScopus. *in averſa parte*, YVYNIMRE MONETArius.

Hæc duo numiſmata ſpectant ad Ceolnothum, *qui cognominatus erat Bonus Epiſcopus*; Conſecratus *Archiep. Cantuar.* Anno Dom. 830; Pallium accepit A. D. 831. Erant tum temporis Cantuariæ præla Monetaria 7, quorum 4 pertinebant ad Regem, 2 ad Archiepiſcopum & unum ad Abbatem. Iſtis nimirum ſeculis multis Epiſcopis & proceribus jus conceſſum erat cudendi nummos. *in averſa parte* ultimi numiſmatis eſt (X. P.) monogramma Chriſti.

TABULA IV.

CNUT.

1. CNVT REX ANGlorum. *in averſa parte*, CRINAN MOneta (vel MOnetarius) de EOFeR-wic, hodie York.
2. EDꟻINE ON (de) LVNDen, hodie London.
3. SVNOLF MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York.
4. FARÐEIN MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York.
5. ELFNAN MOneta (vel MOnetarius) de EOFeRwic, hodie York.
6. LVFFꟻINE ON (de) DOFre, hodie Dover. W.
7. ASLAC MOneta (vel MOnetarius) LINCOLNienſis.
8.

9. CNVT REX. *pars averſa*, SꟻERTING ON (de) DEORaby, hodie Darby.
10. ꟻITODERE ON (de) LVNDene, hodie London.
11. LEODMÆR ON (de) RINCofa, forſan pro RVNCofa, hodie Runkhorne.
12. RÆFEN ON (de) EOFERwic, hodie York.
13. ESELꟻINE ON (de) SVthberi, hodie Sudbury.
14. IEORCINE ON (de) MEO.
15. LEOFNOÐ ON (de) CPH.
16. NODꟻIN MONeta (vel MONetarius) IIRAT. W.

Ultimas literas Num. 14, 15, 16. explicare non poſſum.

17. CNVT REX ANGLORVM. *in averſa parte*, ꟻVLFRIC ON (de) LVNDene, hodie London. W.
18. SELꟻiN ON (de) ÐEOTFOrd, hodie Thetford.
19. OVÐGRIM MOneta (vel MOnetarius) de EOFerwic, hodie York. W.
20. CNVT REX ANGLOrum. *partem averſam* non intelligo.
21. CNVT. *pars averſa*, ꟻVLNOÐ MOneta (vel MOnetarius) de EOFeRꟻic, hodie York. W.

Hi nummi referendi ſunt ad Canutum *Magnum.*

CEOLVVLF.

1. CEOLVVLF REX Merciorum. *in averſa parte*, HEREBERHT unus è magnatibus.
2. CIOLVVLF REX Merciorum. *pars averſa*, EANVVLF MONETarius.
3. CIOLVVLF REX MERCIorum. *in centro* CRVX. *in parte averſa*, CEOLHARD MONeTarius.

Numiſmata hæc attinent ad Ceolwulfum *Regem Merciorum*, *ſucceſſorem* Kenelmi.

COENVVLF.

1. COENVVLF REX Merciorum. *in averſa parte*, LVL. nomen forſan Monetarii. W.

2. COEN-

2. COENVVLF REX. *pars aversa*, POOEL unus è magnatibus vel monetarius.

3. COENVVLF REX Merciorum. *pars aversa*, CEOLHEARD Monetarius. W.

4. COENVVLF REX Merciorum. *in aversa parte*, DVN MONETArius.

5. OBA MONETArius.

6. COENVVLF REX. *pars aversa*, VVIGHARD monetarius vel unus è magnatibus.

7. CIOLHARD monetarius.

8. CENVVLF REX Merciorum. *in aversa parte*, DIOLA nobilis quidam vel monetarius.

Hi nummi spectant ad Kenwulfum *Merciorum Regem & Successorem* Egferthi.

CVTHRED.

1. CVÐRED REX CANTii. *in aversa parte*, HEREMOÐ MONETArius.

2. VERHEARDI MONETArius.

3. EABA MONETArius. W.

4. CVÐRED REX. *pars aversa*, VERHEARD monetarius vel unus è magnatibus.

5. EABA monetarius.

Numismata hæc referenda sunt ad Cuthbertum *Regem Cantii & successorem* Eadberti.

6. CVÐRED REX. *in aversa parte*, SIGEBERHT, satrapas vel monetarius vel forsan *Sigebertus* successor *Cuthredi* in regno Occidentalium Saxonum: nummum enim hunc pertinere credo ad *Cuthredum* regem Occident. Saxon. & Successorem *Æthelheardi* seu *Æthelweardi*.

TABULA V.

EADGAR.

1. EADGAR REX. *in aversa parte*, ÆÐERED MONETA (vel MONETArius) de LVNdene, hodie London.

2.

3. EADGAR REX ANGLOrum. *in aversa parte*, LEOFSIG MOneta (vel MOnetarius) de HAMTun, hodie vel Southamton vel Northamton; Antiquis enim uterque vocabatur *Hamtun*. W.

4.

5. EADGAR REX. *pars aversa*, HÆRIGÆR Monetarius.

6. ÐVRNOÐ MONEtarius.

7. ÐVRMOD monetarius.

8. LEOFINE MONETarius.

9. DVRAND MONEtarius.

10. FASTOLFES MOnetarius.

11. ASFCAD MONetarius.

12. ÆLFSIG Monetarius. literas OL EO explicare non possum; nisi forsan denotant nummum *Eboraci* fuisse excusum.

13. IVE MONETarius.

14. ALBYTS MOnetarius.

15. VNBEIN MOnetarius.

16. VVERSTAN monetarius vel unus è magnatibus.

17. AÐELGER mOnetarius.

18. GRID MONEtarius.

19. AÐELAVER MOnetarius.

20. EALFSIGE monetarius vel unus è proceribus.
21. VVALFSER mOnetarius.
22. EADGAR REX TOtius BRitanniæ. *in aversa parte*, BOIEA Moneta (vel Monetarius) de DEORABY, hodie Darby.
23.

24. EADGAR REX ANGLORVM. *partem aversam* non intelligo.
25.
Hi Nummi pertinent ad Eadgarum *Regem & successorem* Eadwigi.

EADMVND.

1. EADMVND REX. *in aversa parte*, EREMHBART MONETArius.
2. EADGAR MOneta (vel MOnetarius) de NORÐVIC, hodie Norwich.
3. REINGIM MONETArius. W.
4. Nummum hunc explicare non valeo. W.
5. GRIMVALD MONEtarius.
6. EADMVND REX. *in aversa parte*, VVINIVL MONETarius.
Hi nummi referendi sunt ad Eadmundum *Fratrem & successorem* Æthelstani.
7. EADMVND REX. *pars aversa*, LEOFRIG MOnetarius.
8. ASVLFNEN monetarius vel unus è magnatibus.
9. INGELGAR MOnetarius.
10. ARE MONETArius.
11. VICELM MOnetarius.
12. MANNA MOnetarius.
13. OTIC MONEtarius.
14. EADRIC MOnetarius.
15. DORVLF MOnetarius.
16. BIRNEARD MOnetarius.
17. EADMVND REX. *partem aversam* non intelligo.
18. EADMVND. *in aversa parte*, BOINLVC monetarius vel nobilis quidam. W.
19. ALEFSIG Monetarius.
Hæc sunt, uti auguror, Numismata Edmundi *Martyris, Regis Orientalium Anglorum.*
20. EADMVND REX ANglorum. *in aversa parte*, EÐELHELM MOnetarius.
21.

22. EADMVND REX. *pars aversa*, EADMVND Monetarius.
23.

Bina hæc numismata pertinere credo ad Eadmundum *successorem* Æthelstani.

TABULA VI.

EADMVND.

24. SC (sanctus) EADMVND. *in aversa parte*, VVNER Monetarius.
25. SC (sanctus) EADMVND REX. *in aversa parte*, VVINIFeR MONETARius. W.
26. ODO MONEta (vel MONEtarius) de RLIA hasce ultimas literas haud intelligo. W.
27. IOMA Monetarius ME FECIT. W.
Hæc quatuor ultima numismata excusa sunt in honorem Sancti Eadmundi *Martyris; sed jussu cujusnam Regis incertum est; alicujus certe qui erat ejusdem sive nominis sive prosapiæ.*

EADRED

EADRED.

1. EADRED REX. *pars aversa*, AÐELVERÐ MONETArius.
2. EADRED REX. *in aversa parte*, SARYYRD MONEtarius.
3. MANNA MONETArius.
4. EARDVLF MONEtarius.
5. EADRED REX. *in aversa parte*, VNBEIN MONETArius. W.
6. EADRED REX. *pars aversa*, BOIEAES MONETarius.
7. EADRÆD REX. *in aversa parte*, ƑYHNELM MOnetarius.
8. EADRED REX. *in aversa parte*, VVILAF MONetarius.
9. ÐVRMOD MOnetarius.
10. ÐEODMAER Monetarius.
11. ÐVRMOD Monetarius.
12. TERELA MOnetarius.
13. GILYS MONetarius.
14. MYNRED MOnetarius.
15. LEOFRIC MOnetarius.
16. AÐELMVND MOnetarius.
17. EADRED REX. *in aversa parte*, HERIGER MOnetarius.

Numismata hæc omnia pertinent ad Edredum *Fratrem & successorem* Edmundi.

EADWARD.

1. EADƑARD REX ANGlorum. *in aversa parte*, REFƑINE ON (de) RINCofa, hodie Kunckhorne.
2. LEFƑINE ON (de) LINR. pro LINDcolne, hodie Lincoln. W.
3. OÐeLRIc MONeta (vel MONetarius) de RINGofa, hodie Kunckhorne. W.
4. EADƑARD REX. *in aversa parte*, VCESTEL ON (de) EOferwic, hodie York.
5. EDƑAERD REX. *pars aversa*, ÐORR ON (de) EOFERƑIc, hodie York.
6. EADƑƑARD REX. *in aversa parte*, BRININ MONeTArius.
7. EADƑARD REX Anglorum. *in aversa parte*, BRAND ON (de) ƑALIngeford, hodie Wallingford.
8. IEDƑERD REEX. *pars aversa*, ARNERIM ON (de) EOFERwic, hodie York. W.
9. EDRERD REEX. *in aversa parte*, ERNGRIM ON (de) EOFERwic, hodie York.
10. EDƑARD REX Anglorum. *pars aversa*, AELFAN ON (de) EOFeRwic, hodie York.
11. EDƑaRD REX. *in aversa parte*, ELFƑINE ON (de) EOFERƑic, hodie York.
12. BRINTIN ON (de) COLNAceaster, hodie Colchester.
13. BRIXSIE ON (de) LVNDENE, hodie London.
14. STIRCOL ON (de) EOFERƑIc, hodie York.
15. EDRICG ON (de) HEREFord, hodie Hereford.
16. LEOFENOÐ ON (de) EOFHerwic, hodie York.
17. EDƑARD REX. *in aversa parte*, COVMVND ON (de) STÆFford, hodie Stafford.
18. ÐORR ON (de) EOFERHwic, hodie York.
19. ƑVLNOÐ ON (de) NTIMC. ultimas Literas explicare non valeo.
20. ELFƑERD ON (LVNDEne, hodie London.

Hi nummi referendi sunt omnes ad Eadwardum *Confessorem.*

TABULA VII.

EADWEARD.

21. SIETMaN MONetarius de SVÐBIC forſan pro SVÐBERI, hodie Sudbury.
22. ÆLMÆR ON (de) SCROBEsbyrig, hodie Shrewsbury.
23. SƑETINC ON (de) DOR ceſceaſter, hodie Dorcheſter. vel DOR witceaſter, hodie Canterbury.
24.

25. EADƑARD RD REX. *in averſa parte*, ELRIC ON (de) HEREFORd.
26. LIOFENOÐ ON (de) HEREFOrd.
27. EARNƑI ON (de) HEREford.
28. ALFƑOLD ON (de) EOFeRwic, hodie York.
29. SCVIAE ON (de) EOFeRƑic, hodie York.
30. ARNGRIM ON (de) EOFeRwic, hodie York.
31. GODƑINE ON (de) OLRO. has literas non intelligo.
32. DRINTMER ON (de) ƑALingeford, hodie Wallingford.
33. ÐORR ON (de) EOFRƑICe, hodie York.
34.

35. EADƑARD REX. *in averſa parte*, SNEBENRY ON (de) EOferwic, hodie York.
36. ALEN ON (de) EOFeRƑIEC, hodie York.
37. BRVNDINE ON (de) STAnford, hodie Stamford.
38. } Hæc numiſmata explicare non poſſum.
39 W. }
40.

41. EDƑERD REX. *in averſa parte*, VLFKEL ON (de) EOFERwic hodie York.
42. EADƑARD REX ANGLOrum. *pars averſa*, EGELRIC ON (de) HEReford.
43. NELFVVIG ON (de) HEREFORd.
44. ÐVRCIL ON (de) ƑILTVNE, hodie Wilton.
45. BRINTRIL ON (de) ƑALIngeford, hodie Wallingford.
46. SƑARTCOL ON (de) EOFERwic, hodie York.
47. AVTI ON (de) LINNCOLn, hodie Lincoln.
48. OÐGRIM ON (de) EFeRƑIc, hodie York. W
49. RDINNIT ON (de) LEIceſtre, hodie Leiceſter.
50. BRAND ON (de) ƑALIngeford, hodie Wallingford.
Numiſmata hæc omnia ſpectant ad Eadwardum *Confeſſorem.*
51. EADVVEARD REX. *in averſa parte*, VVLFRED MOnetarius.
52. EADVVEARD REX. *in averſa parte*, BEANRED MONetarius.
53. FRAMVVIS MOnetarius.
54.

55. EADVVEARD REX. *pars averſa*, HEREMOD Monetarius.
56. EADVVEARD REX. *in averſa parte*, VVLFGAR unus è magnatibus vel monetariis.
57. EADMVND monetarius vel nobilis.
58. CUÐBERHT monetarius vel unus è magnatibus.

Quænam ſint ædificia in tribus nummis præcedentibus pronuntiare non poſſum. Credebam aliquando primum deſignare Templum *Weſtmonaſterienſe*; ſecundum Eccleſiam

cleſiam magnam in oppido vulgo dicto St. *Edmonds Bury*; & tertium Eccleſiam Cathedralem *Dunelmenſem*: ſed cum hæ conjecturæ nullis certis fundamentis innixæ ſint, Iconas illas aliis explicandas relinquo.

59. ALNSTAN MOnetarius.
60. HEREMOD monetarius.
61. BOIGA unus è magnatibus vel monetariis.
62. ÆÐERÆD MOnetarius.
63. FALTERE mOnetarius.
64. REGENVLF MOnetarius.
65. ORDVLF MOnetarius.
66. SNEL MONEtarius.
67. HEREMOD Monetarius.
68. BEORNVVALD MOnetarius. W.
69. EADMVND MOnetarius. W.
70. FRIÐEBRHT MOnetarius.
71. BEANSTAN MOnetarius. W.
72. DIORA MONEtarius. W.
73. BIORHTRED MOnetarius.
74. ERE REEVLR. haſce literas explicare non valeo.
75. RINARD MOnetarius.
76.

77. EADVVEARD REX. *in averſa parte*, VVLFHEARD MOnetarius. W.

Numiſmata hæc referenda ſunt omnia ad Eadweardum *ſeniorem.*

TABULA VIII.

EADVIG.

1. EADVIG REX. *in averſa parte*, HERIGER MOnetarius. W.
2. BOIGA MONETArius de BEDAnford, hodie Bedford.
3. VVÆRIN MOnetarius.
4. VVILSIG MONeta (vel MONetarius) de EOferwic, hodie York.
5. ERI Monetarius.

Hi nummi pertinent ad EAdwigum *fratrem & ſucceſſorem* Eadredi.

EANRED.

1. EANRED REX. *in averſa parte*, EADVINI unus è magnatibus, vel forſan monetarius. W.

Nummus hic attinet ad Eanredum *Regem Northymbrorum & ſucceſſorem* Ælfwoldi.

ECGBERHT.

1. ECGBERHT REX. *in averſa parte*, OBA MONETArius. Monogramma in centro non intelligo.
2. ECGBEARHT REX. *in averſa parte*, DEBLS MONETArius. W.
3. ECGBEORHT REX. *in centro*, SAXONum. *in averſa parte*, IFA MONATArius.

Pertinent hæc numiſmata ad Ecgbertum *Occident. Saxon. Regem, qui, pluribus Heptarchiæ Regnis in unum Imperium unitis, habetur primus omnium Monarcharum Saxonicorum; deditque nomen Angliæ Imperio ſuo.*

4. ECGBERT A. *in averſa parte*, VIBEREHTVS nomen vel ſatrapæ vel monetarii. W.

Nummum hunc ex ipſius fabrica pertinere judico ad Egbertum *regem Northumbrorum & ſucceſſorem* Ællæ.

EDWIN.

1. EDƿIN REX. *in averſa parte*, SEEVEL ON (de) EOFERwic, hodie York.

Cenſet Walkerus hunc nummum ſpectare ad Edwinum *Northumbriæ Regem; quod ſi verum ſit, Saxonicorum omnium nummorum, quos novimus, antiquiſſimus eſt. Vid. Num.* 38. *Tab.* 8va. *in Britannia Camdeniana.*

EOTBEREHTVS.

1. EOTBEREHTVS. Draco in averſa parte; vexillum, uti auguror, iſtius Regis.

Hoc numiſma referendum eſt ad Eadberhtum *Regem Northymbriæ & ſucceſſorem* Ceolwulfi.

ERIC.

1. ERIC REX. in centro, gladius. *pars averſa*, INEGEIGAR monetarius vel unus è magnatibus.

2. ACVLF MONetarius.

3.

Hi nummi pertinent ad Eoricum *ſeu* Ericum *Regem Orientalium Anglorum & ſucceſſorem* Guthruni.

HAROLD.

1. HAROLD REX ANGLorum. *in averſa parte*, LEOFƿINE ON (de) BRIcgſtow, hodie Briſtoll.

2. HAROLD REX ANGLorum. *in averſa parte*, ƿNLFGENT ON (de) GLEawan-ceaſter, hodie Gloceſter.

3. BRINTRIL ON (de) TVNebricge, hodie Tunbridge.

4. BRINTNÆR ON (de) ƿALingeford, hodie Wallingford.

5. GOÐRIC ON (de) ÐEOTFord, hodie Thetford.

6. ƿILLEM ON (de) OXENFord, hodie Oxford.

GODƿINE ON (de) SCEaftesbyri, hodie Shaftesbury.

Hi nummi ſpectant ad Haroldum *Filium & ſucceſſorem* Canuti *Magni.*

8. HAROLD REX. *in averſa parte*, BRVNNSTAN ON (de) ÐEOTFord, hodie Thetford.

9. HERRA ON (de) EGLESCbyrig, hodie Ailesbury.

10. SƿAFA ON (de) LINCOLN. W.

Numiſmata hæc attinent ad Haroldum *ſucceſſorem* Eadwardi *Confeſſoris.*

11. HAROLD REEX Anglorum. *in averſa parte*, SLEƿINE ON (de) ÐEODford, hodie Thetford.

Eſt Moneta Haroldi *ſucceſſoris* Canuti *Magni.*

HARTHACNVT.

1. HARÐACNVT. *in averſa parte*, LEOFSAN ON (de) LVNDene, hodie London.

2. ƿOLSIG ON (de) BAÐEnceaſter, hodie Bathe.

3. HARÐACNVT REX. *in averſa parte*, ELƿINE ON ƿIGEraceaſter, hodie Worceſter. W.

4.

Hi nummi referendi ſunt ad Hardacnutum *fratrem & ſucceſſorem* Haroldi.

LVDICA

LVDICA.

1. LVDICA REX MERciorum. *pars averſa*, ƿERBALD MONEtarius.
2.

Nummus hic attinet ad Ludicanum *Regem Merciorum ſucceſſorem* Beornwulfi.

OFFA.

1. OFFA REX MERCIORVm. *pars averſa*, EALMVND monetarius vel unus è magnatibus.
2. OFFA REX. *pars averſa*, LVLLA monetarius vel nobilis.
3. OFFA REX. *in averſa parte*, IBBA unus è magnatibus vel monetariis.
4. OFFA REX. *in averſa parte*, LVLLA, ut ſupra.
5. OFFA REX. *in averſa parte*, EOPPA ſatrapas.
6. OFFA REX. *pars averſa*, CIOLHARD ſatrapas vel monetarius.

Numiſmata hæc omnia referenda ſunt ad Offam *regem Merciorum ſucceſſorem* Beornredi.

TABULA IX.

OFFA.

7. EOBA. Caput, uti auguror, Regis, etſi nomen EOBA ſit unius è magnatibus. *in averſa parte*, OFFA REX.
8. OFFA REX Merciorum. *in averſa parte*, LVL pro LVLla ut ſupra.
9. EÐELMOD. monetarius vel unus è magnatibus.
10.
11. OFFA REX. *partem averſam explicare non poſſum.*
12. OFFA REX. *in averſa parte*, EÐELVALD unus è magnatibus vel monetariis.
13. OFFA REX. *in averſa parte*, EOBA unus è proceribus. W.

Hi nummi etiam ſpectant ad Offam *Regem Merciorum ſucceſſorem* Beornredi.

Sti. PETRI MONETA.

1. SCI (Sancti) PETRI MOneta. *partem averſam non intelligo.*
2. SCI PETRI MOneta. *in averſa parte*, ERIVIITM. has literas explicare non poſſum.
3. SCI PETRI MOneta. *in averſa parte*, EBORAcenſis CIVitas.
4. SCI. PETRI MOneta. *pars averſa*, EBORACEnſis CIVitas. W.
5. SCI PETRI Moneta. *in averſa parte*, EBORACEnſis CIVitas. W.
6. SCI PETRI MOneta. *pars ejus averſa*, EBORACEnſis CIvitas. W.
7. SC PETrI MOneta. *in averſa parte*, EBORACEnſis CIvitas. W.

Videntur Numiſmata præcedentia potius juſſu ſeu Authoritate Archiep. *Eboracenſis* (ad quem etiam pertinebat jus cudendi monetam) cuſa eſſe in uſum communem, quam in Tributum Papæ ſolvendum. Nam ex hac ſuppoſitione ſequitur pluſquam probabile eſſe ut numiſmata hujuſce generis nonnulla in ditione Papali eſſent reperienda, cum res ita ſeſe non habeat. Numiſmatis 2di. pars averſa exhibere videtur nomen alicujus Monetarii: & 7um. ejuſdem generis plane eſt cum reliquis; quamvis Walkerus legit Sc. *Neglino* pro Sc. *Petri Moneta.* Hæc omnia diſcrepant quoad Iconas (ideoque heic loci una collocantur) ſed interim quoad inſcriptiones fere conveniunt.

PLEGMUND ARCHIEPISCOPUS.

1. PLEGMVND ARCHIEPiſcopus. *in averſa parte*, ÆÐELVLF MOnetarius. W.

2. PLEGMVND ArCHIEPiſcopus. *pars averſa*, EICMVND MOnetarius. W.

Hi nummi pertinent ad Plegmundum *qui electus fuit ad Archiepiſcopatum Cantuarienſem.* An. Dom. 890.

SIHTRIC.

1. SIHTRIc REX DHGH ultimas has literas non intelligo. *in averſa parte*, COLBRAND PIODH nomen loci me latet. W.

2. SITRIC CVNYNG, *i.e.* Rex. *in averſa parte*, ASCOLY MONETArius. Vid. num. 2. Tab. 3.

Numiſmata hæc referenda ſunt ad Sihtricum *Regem Northymbrorum ſucceſſorem* Reginaldi & Nieli.

SYCFRED.

1. SYCFReD NII. *in averſa parte*, EVVRA MONetarius. W.

Hic Nummus attinet ad Sycfredum *ſeu* Sigebertum *Regem Saxonum Occidentalium ſucceſſorem* Cuthredi.

WIGLAF.

1. VVIGLAF REX Merciorum. *in averſa parte*, REDVAD Monetarius.

Attinet hic nummus ad Wiglafum *Regem Merciorum ſucceſſorem* Ludicani.

NVMISMATA INCERTA.

Numiſmata hæc omnia ſunt *Anglo-Saxonica* vel *Anglo-Danica*; ad quem vero Regem ſingula ſpectent, non liquet: liquet autem 4um. incuria Monetarii conſtare ex binis partibus averſis perperam conjunctis, EÐELNOÐ ON (de) SNOTENGEHAM, hodie Nottingham. Item 5um. cum eandem ex utraque parte habet inſcriptionem, non patet ad quem regem ſit referendum. 6^ti^. inſcriptio eſt CVNING MONETA. i.e. *Moneta Regis*; in averſa parte, DOROBERNIA CIVITAS, hodie Canterbury: ſed ad quem regem ſpectat me latet. De reliquis nihil certum habeo quod dicam; quorum itaque explicatio ab aliis in hac ſcientia melius verſatis expetenda eſt.

TABULA X.

Numiſmata omnia in hac Tabula ex ære conflata ſunt, & ſpectant ad Reges ſive Satrapas *Northumbriæ*; & cum ſingula nomina ſingulis nummis ſint ad verticem appoſita, ulteriori explicatione non opus eſſe videtur; præſertim cum in partibus averſis inſcriptiones fere omnes temporis injuria adeo ſunt deletæ, & tam rudi Minerva primum fabricatæ, ut ex nominibus Magnatum vel Monetariorum admodum pauca intelligi queant; &, quantum mihi licet colligere, nullius oppidi mentio in iiſdem occurrat.

In Illuſtrationibus præcedentibus Nummorum *Anglo-Saxonicorum* & *Anglo-Danicorum* id mihi ſolum curæ erat nummos ſingulos ſuis Regibus vel magnatibus aſſignare, nomina in partibus averſis pro viribus meis explicare, necnon urbes ſive oppida ibidem memorata. Quod vero atttinet ad Hiſtoriam Regum, Magnatum vel oppidorum, quorum mentio fit in numiſmatibus prædictis, eandem ſuis locis apponere ſupervacaneum duxi; ſiquidem ea colligi poſſit ex iſtorum ſeculorum Hiſtoriographis. Viſum erat numiſmata ordine Alphabetico collocare, quo facilius pro re nata numiſma aliquod reperiat Lector, conſulatque. Siquem autem juvat nummos Saxonicos in ſuo Abaco diſponere juxta ſeriem Temporum, in promptu eſt idem efficere ope Tabularum Chronologicarum ſubſequentium, quæ licet ſint non omnibus numeris abſolutæ, tamen omnium, quæ extant, accuratiſſimæ haberi poſſunt.

TAB-

TABULÆ CHRONOLOGICÆ.

Ex Hiſtoria Anglicana Erudit. JAC. TYRRELLI Armigeri.

REGES CANTII.

Anno Dom.	
457	*Hengiſtus* regnavit annos 31.
488	*Æskius*, ſeu *Oricus*, filius ejus, annos 24.
512	*Otha*, ſeu *Oiſcus*, filius ejus, annos 20.
532	*Ermenricus*, filius ejus, ann. 29.
560	*Ethelbertus*, filius ejus, ann. 56.
616	*Eadbaldus*, ſeu *Ethelbaldus*, filius ejus, ann. 24.
640	*Ercombertus*, filius ejus, ann. 24.
664	*Egbrithus*, filius ejus, ann. 9.
673	*Lotharius*, frater ejus, ann. 12.
685	*Eadricus*, Regio ſtemmati alienus.
686	*Wittredus* & *Wæbberdus* regnum uſurparunt, (alieni etiam ſtemmati Regio) & ſimul renarunt.
694	*Wightredus* Regiam familiam reſtauravit, & moriens reliquit tres filios, qui regnabant ſucceſſive, *viz.*
727	*Ethelbertum*, qui regnavit ann. 22.
749	*Eadbertum*, qui ann. 11.
760	*Alricum*; in quo defecit Regia familia, & exinde peregrini ſunt Reges facti, *viz.*
764	*Heahbertus* & *Sigaredus*, regnabant ſimul, & Regnum inter ſe diviſerunt.
778	*Egfertus*, hic etiam regnum uſurpavit.
786	*Eadbertus* ſeu *Ethelbertus*, cognomine *Prænus*, captus à *Kenwulfo* Rege *Merciorum*, qui regnum *Eadberti* dono dedit
794	*Cuthredo*, Tributario ſuo, ann. 8.
805	*Baldredus*, ann. 18. Ultimus hic *Cantii* Rex, ab *Egberto* Rege exauctoratus.
838	*Athelſtanus* R. *Ethelwolfi* filius illegitimus, à Patre creatus *Cantii*, *Eſſexiæ* & *Surriæ* Rex. Moriebatur ſine proſe; Regno ejus ad *Ethelwolfum* relabente.

REGES SAXONUM MERIDIONALIUM.

Anno Dom	
491	*Ælla* regnavit annos 24.
515	*Ciſſa* quot annos regnavit non innoteſcit. ſucceſſio regum hujus Proviciæ mirum in modum dehiſcit.
618	*Ethelwalchium* ſeu *Athelwaldum* in prælio occidit *Ceadwalla*, qui regnum ejus proprio adjunxit, uſque dum à *Bertuno* & *Autuno* duobus R. *Ethelwalchii* Ducibus expulſus eſt: hi Regnum inter ſe diviſerunt, quibus ſucceſſerunt multi reges, quorum omnium nomina nobis non innoteſcunt, excepto
725	*Aldwino*. Hunc occidit *Ina* Rex *Saxonum Occidentalium*, illiuſque Regnum proprio adjunxit.

REGES SAXONUM OCCIDENTALIUM.

Anno Dom.	
519	*Cerdicus* regnavit ann. 15.
534	*Cynricus*, filius ejus, 26 ann.
560	*Ceawlinus*, filius ejus, 31 ann.
591	*Ceolricus*, affinis ejus, 5 ann.
597	*Ceolwulfus*, 14 ann.
611	*Cynegilſus* &
613	*Cwichelmus*, filius ejus, regnarunt 32 ann.
643	*Kenewalcus*, filius ejus.
672	*Sexburgia*, Regina *Kenewalchi*.
674	*Æskwinus*, *Kenewalchi* Conſobrinus, ann. 2.
676	*Centwinus*, *Cynegilſi* filius, ann. 9.
685	*Ceadwalla*, an. 3 & dim.
688	*Ina*, Conſobrinus ejus, 39 ann.
728	*Æthelheardus*, affinis ejus, ann. 14. & dim.
741	*Cuthredus*, conſobrinus ejus.
754	*Sigebertus*, conſobrinus ejus, ann. 13.
755	*Cynewulfus*, 29 ann.
784	*Brihtricus*, conſobrinus ejus, 18 ann.
802	*Egbertus*, affinitate aliqua *Brihtrico* conjunctus.

REGES SAXONUM ORIENTALIUM.

Anno Dom.	
527	*Erkenwinus* ſeu *Eſcwinus*.
...	*Sigebertus*.
535	*Swithelmus*.
587	*Sledda*, ann. 9.
596	*Seabertus*, ann. 47.
617	*Sexredus*, *Sewardus* & *Sigebertus*, tres fratres, an. 6.
623	*Sigebertus* Parvus, dictorum conſobrinus, an. 25.
648	*Sigebertus* Bonus.
661	*Swithelmus*, ejus frater, ann. 2.
663	*Sigherus* & *Sebba*, conſobrini; horum prior non niſi ad parvum tempus regnabat; poſterior ann. 30.
693	*Sigehardus* & *Swenfredus*, ann. 7.
700	*Offa*. ann. 9.
709	*Selredus*, illius conſobrinus, ann 37 & dim.
746	*Swithredus*.

Poſt hujus obitum (ut tradit *Florentius*) pauci fuerunt *Saxonum Orientalium* Reges; eodem enim anno, quo *Saxones Auſtrales* & *Cantii Incolæ* R. *Egberto* ſe ſubdiderunt, *Saxones* etiam *Orientales* ſeſe pariter ſubmittebant.

NORTHUMBRIÆ REGES, in Provinciis.

Anno Dom.	[BERNICIA.]	Anno Dom.	[DEIRA.]
547	*Ida*, *Eoppæ* Filius, regnavit 12 ann. utroque regno eidem ſubjecto.		
559	*Adda* ſeu *Odda*, Filius ejus, 5 ann.	559	*Ælla*, *Yffi* Filius, 30 fere ann.
564	*Clappa* 7 ann.		
571	*Theodwulfus*, 1 an.		
572	*Freothwulfus*, 7 an.		
579	*Theodoricus*, 7 ann.		
588	*Æthelricus* 2 ann.		
	Hi duo ultimi, erant *Idæ* Filii, & in hac provincia regnaverunt, *Ællâ* in *Deira* regnante.	589	*Edwinus*, dicti filius, brevi expulſus ab *Æthelfrido Berniciæ* Rege, qui, utroque Regno ſibi ſubjecto, regnavit 14 ann. donec *Edwinus* reſtauratus erat.
	Æthelricus utriuſque Regni adeptus eſt Imperium, morientе *Ællâ*, & regnavit 5. ann.		
593	*Æthelfridus* regnavit 24 ann. utroque ſibi ſoli regno ſubjugato.		
617	*Edwinus*, etiam *Ællæ* fil. 17 ann. utroque ſibi quoque regno ſubjecto: Edwino occiſo, ſuum imperium in duo abiit; etenim tunc temporis in		

Anno Dom.	[DEIRA]	Anno Dom.	[BERNICIA.
634	*Oſricus*, *Alfredi* filius, regnavit, 1 an.	634	*Eanfredus Ethelfridi* non ita pridem Regis filius etiam an. . . .

Anno Dom.	His vero in eodem an. occisis.
634	*Oswaldus Eanfridi* frater regnavit 9 ann. in utraque provincia, quo etiam occiso
642	*Oswieus Oswaldi* frater 9 ann. in *Bernicia* regnavit.
A. D 644	*Oswinus, Osrici* filius, in *Deira*, regnavit donec septenni regno finito, occisus erat ab
651	*Oswieo*, novissime dicto, qui ambo regna tunc iniit, quæ ab illo tempore unita manserunt. Regnavit 28 ann.
670	*Egfridus* seu *Egfertus*, Oswiei Fil. 15 ann.
685	*Alfredus*, frater ejus, 20 ann.
705	*Osredus, Alfridi* Fil. 11 ann.
716	*Kenredus, Cuthelmi* Fil. 2 ann.
718	*Osricus, Kenredi* Frater, 11 ann.
789	*Ceolwulfus, Kenredi* Germanus, 8 ann.
737	*Eadbertus*, 21 ann.
758	*Osulfus*, Fil. ejus. 1 annum.
759	*Ethelwaldus*, cognomine *Mollus*, 6 ann.
765	*Alhredus Idæ* pronepos, 16 ann.
774	*Ethelredus* seu *Ethelbertus, Molli* Fil. 4 ann.
778	*Alfwoldus* 11 ann,
789	*Osredus* Nepos ejus, *Alredi* Fil. 1 annum.
790	*Ethelredus* seu *Ethelbertus* restauratus, 4 ann.
795	*Osbaldus* 27 dies, deinde exauctoratus.
795	*Eardulfus* 10 ann.
	Eardulfus è regno pulsus An. Dom. 806. Huic succesit
806	*Ælfwoldus*, Qui regnavit 2 ann.
808	*Eanredus, Eardulfi* Fil. 32 ann.
840	*Ethelredus*, Fil. ejus, 9 ann.
849	*Osbertus*, 13 ann. è solio deturbatus ab
862	*Ælla* Usurpatore. Ambo hi reges à *Danis* occisi, qui præfecerunt
866	*Egbertum* Regem, ab iisdem non multo post expulsum; deinde subrogarunt
	Ricsigum Danum qui regnavit 10 ann. deinde
872	*Egbertus* alter in Regem ab iisdem electus est, quo moriente, *Dani* & *Northumbri* sine rege vixerunt donec
883	*Guthredus*, Verna egenus in Regem electus erat. *Brigantes* huic subjecti sunt, 11 ann. deinde
194	*Alfredus* Rex partem istius Regni occupavit, *Osberto Dano* in locis magis Borealibus regnante, qui regno suo tandem expulsus erat.
902	*Ricsigus*, alter è *Danis* Rex cui occiso succesierunt
903	*Reginaldus* & *Nielus*, ambo *Dani*, qui simul regnarunt, totum imperium post Alfredi obitum occupantes: at *Nielo* occiso
914	*Sihtricus* frater, Nieli Vice fungebatur.
919	*Ingualdus* alter è *Danis* Rex circa hoc tempus regnavit, sicut etiam
926	*Guthferdus, Sihtrici* Filius. ab *Athelstano* rege hic expulsus est. post illum *Anlafus Norvegiæ* Rex hoc regnum in tempus occupavit, sed à Northumbris è solio turbatus.
	Anlafus, secundus Sihtricus Fil. in Regem electus est, ab *Edmundo* Rege expulsus: in duos
944	vero annos restauratus est; & denuo ab *Ed-
945	redo* Rege exauctoratus. *Northumbri* tamen
947	*Ericum* è *Danorum* stirpe in Regem eligebant.
948	idem à *Northumbris* abdicatus, qui *Edredo* Regi rursus præstant fidem. is hac adductus ratione hoc proprio adjecit regno.
952	*Northumbriæ* Regibus abhinc exspirantibus, jam usque ab illo tempore regnabant Comites,
953	*Oswulfo* Comite ab *Edredo* Rege primùm præfecto. at vero *Edgarus* Rex in duos Comitatus regnum dividi voluit.

Anno Dom.	REGES ANGLORUM ORIETALIUM.
. . .	*Uffa* regnavit, quamdiu vero incertum est.
578	*Titylus* seu *Tytila* Fil. ejus, regnavit, quamdiu vero incertum etiam est.
593	*Redwaldus* Filius ejus.
599	*Eorpwaldus* seu *Earpenwaldus*.
636	*Sigebertus* Magnus.
638	*Egricus*, Germanus ejus.
643	*Anna, Redwaldi* Nepos.
654	*Ethelthersus*, Frater ejus.
656	*Æthelwaldus*, Germanus ejus.
664	*Aldwulfus, Ethelthersi* filius.
683	*Ælfwoldus*, Frater ejus.
690	*Beorne*, ex altera dom ooriundus.
	NB. quod sub Anno 749. *Sim. Dunelmensis*, & Chronicon de *Mailross*, *Hunbeanum* & *Albertum Ælfwoldo* Succesisse referunt, & regnum divisisse. Sed quum *Matth. Westmonast.* Illos *Beornam* & *Athelbertum* nominari voluit, hunc *Hunbeanum* non alium arbitror quam *Beornem* nuper dictum, nec *Athelbertum* alium quam
749	*Ethelredum, Æthelwaldi* Filium; Qui post *Beornæ* obitum solus regnavit: quo temporis spatio licet, haud satis constat.
	Æthelbertus, Ethelredi Filius, ab *Offa* Rege in-
793	terfectus, qui regnum ejus occupavit. Post quem quamplurimi succesierunt Reguli, durante 61 annorum spatio, usque ad
859	Sanctum *Edmundum* qui regnavit 11 annos, à
870	Danis tandem martyrio coronatus. Obtinuit interregnum usque dum
878	*Guthrumus* Danus, *Alfredi* Regis permissu, coronaretur. regnavit 12 ann
890	*Eoricus* Danus, *Guthrumi* Dicti ope, succesit: Quo moriente, Rex *Edvardus* senior, Danis subditis, hoc proprio adjecit Regno.

Anno Dom.	REGES MERCIÆ.
585	*Crida* seu *Creoda*, quamdiu regnavit is, parum constat.
. . .	*Wippa* sive Pybba, dicti filius, quamdiu regnavit incertum est.
	Ceorlii ibidem regnantis tempus incertum.
627	*Penda*, regali prosapia oriundus, an. 30 regnavit.
655	*Peada, Pendæ* filius, regnum per 1 an. administravit, cui succesit
656	*Oswius, Northumbriæ* rex. per 3 ann. regnum occupavit. Cui expulso
659	*Wulferus, Pendæ* fil. in regnum fraternū succedit.
675	*Ethelredus*, frater *Wulferi*, 39 ann. regnavit.
704	*Kenredus, Ethelredi* consobrinus, 5 ann.
709	*Ceolredus, Ethelredi* filius, 9 ann.
719	*Ethelbaldus, Superbus* cognominatus, Ceolredi necessarius, 36 ann.
755	*Beornredus*, regnum vi vel dolo occupatum per semestre spatium tenuit.
756	*Offa, Ethelbaldi* nepos, 40 ann. regnavit.
796	*Egfertus, Offæ* filius, vix per semestre spatium regnavit.
796	*Kenwulfus* Regali prosapiæ quodammodo affinis, 24 ann.
819	*Kenelmus, Cenwulfi* filius, adhuc infans, ab amita *Quendrida* è vita sublatus est. eique succesit
820	*Ceolwulfus* patruus, qui 1 an. regnavit.
821	*Beornwulfus*, 3 ann.
824	*Ludicanus*, an. unum, & 6 menses.
825	*Wiglafius*, 14 ann.
839	*Bertwulfus*, 13 ann.
	Hi 4 ultimi *Saxonum* Occidentalium Regibus vectigal solvebant, sicut &
852	*Burhedus*, qui 22 ann. regnavit. quem *Dani* regno exuerunt; dederuntque
874	*Ceolwulfo*; ab quo brevi post *Dani* regnum iterum abstulerunt. quos expulit *Edwardus Senior*, regnumque *Ethelredo* (sub titulo Comitis) gubernandum reliquit, qui *Ethelfledam Edwardi* sororem matrimonio duxit; quæ defuncti mariti regnum administravit. cujus post
920	mortem *Edvardus* hoc regnum vi occupans suo adjecit.
956	*Edgarus*, Regis *Edwi* frater, rex *Merciæ* & *Northumbriæ* cooptatus. ibidem ante fratris obitum ann. 1 regnavit.

REGES

Anno Dom	REGES ANGLIÆ.
802	*Ecgbertus* regnavit 36 ann.
837	*Ethelwolfus*, Filius ejus, 18 ann. & ſeſquian.
857	*Ethelbaldus*, Filius ejus, 2 ann. & ſeſquian.
860	*Ethelbertus*, frater ejus, 5 ann. & ſeſquian.
866	*Etheredus*, frater ejus, 5 ann.
871	*Alfredus*, frater ejus, 29 ann. & ſeſquian.
901	*Edvardus*, filius ejus, cognomine *Senior*, 24 ann.
925	*Athelſtanus*, filius ejus, 16 ann.
941	*Edmundus*, frater ejus, 5 ann.
946	*Edredus*, frater ejus, 9 ann.
955	*Edwius*, *Edmondi* filius, 2 ann.
957	*Edgarus*, frater ejus, 16 ann.
973	*Edwardus*, filius ejus, cognomento *Martyr*, 5 an.
978	*Ethelredus*, frater ejus, 38 ann.
1016	*Edmundus*, cognomento **Iron-Side**, 9 menſes.
1017	*Cnutus*, *Daniæ* Rex, 19 ann.
1036	*Haroldus*, filius ejus, 3 ann.
1039	*Hardecnutus*, frater ejus, 2 ann. & ſeſquian.
1042	*Edvardus Confeſſor*, 24 ann.
1066	*Haroldus*, comitis *Godwini* filius, 9 menſes.

Superficies Convexa.

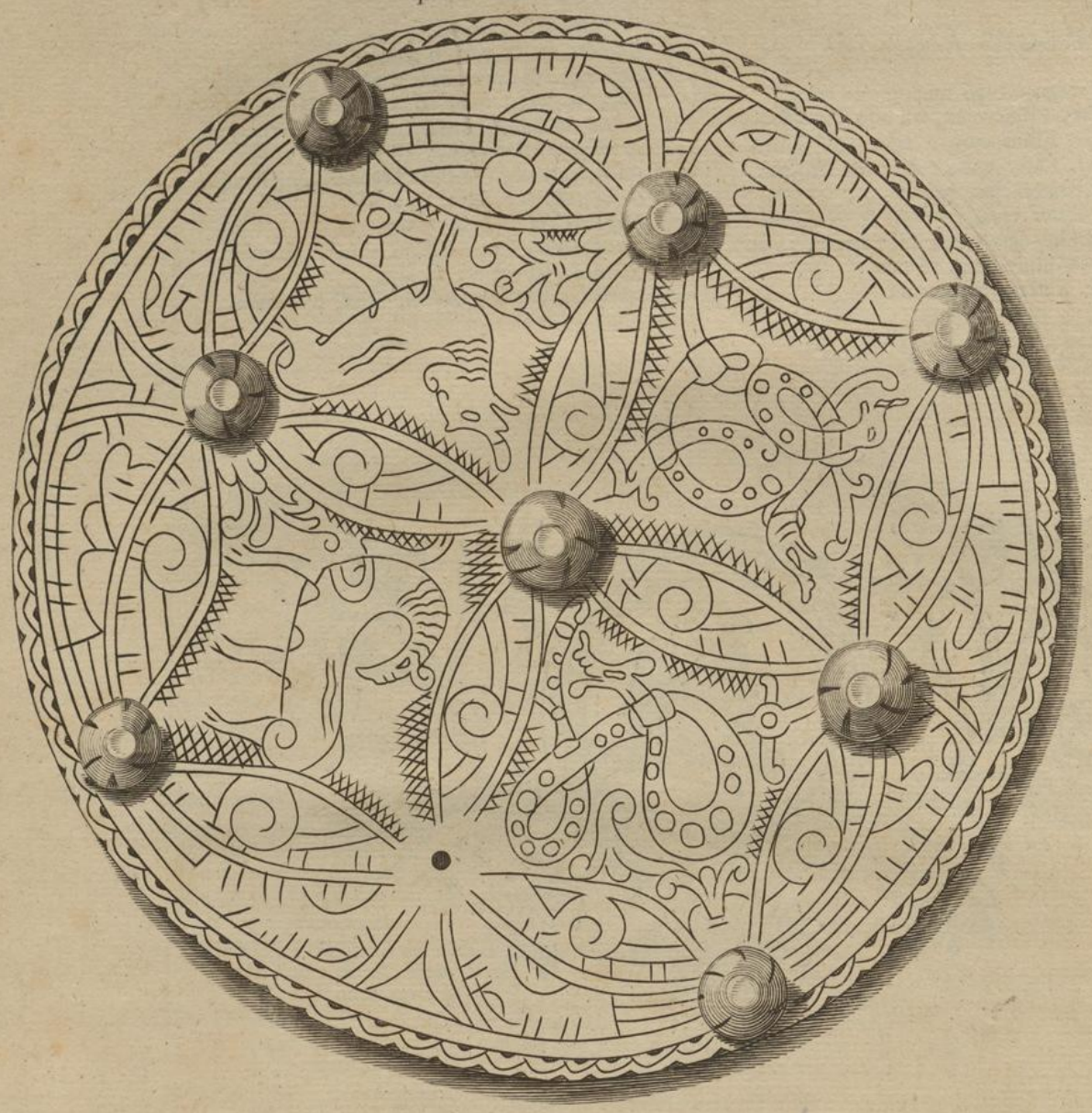

Superficies Concava.

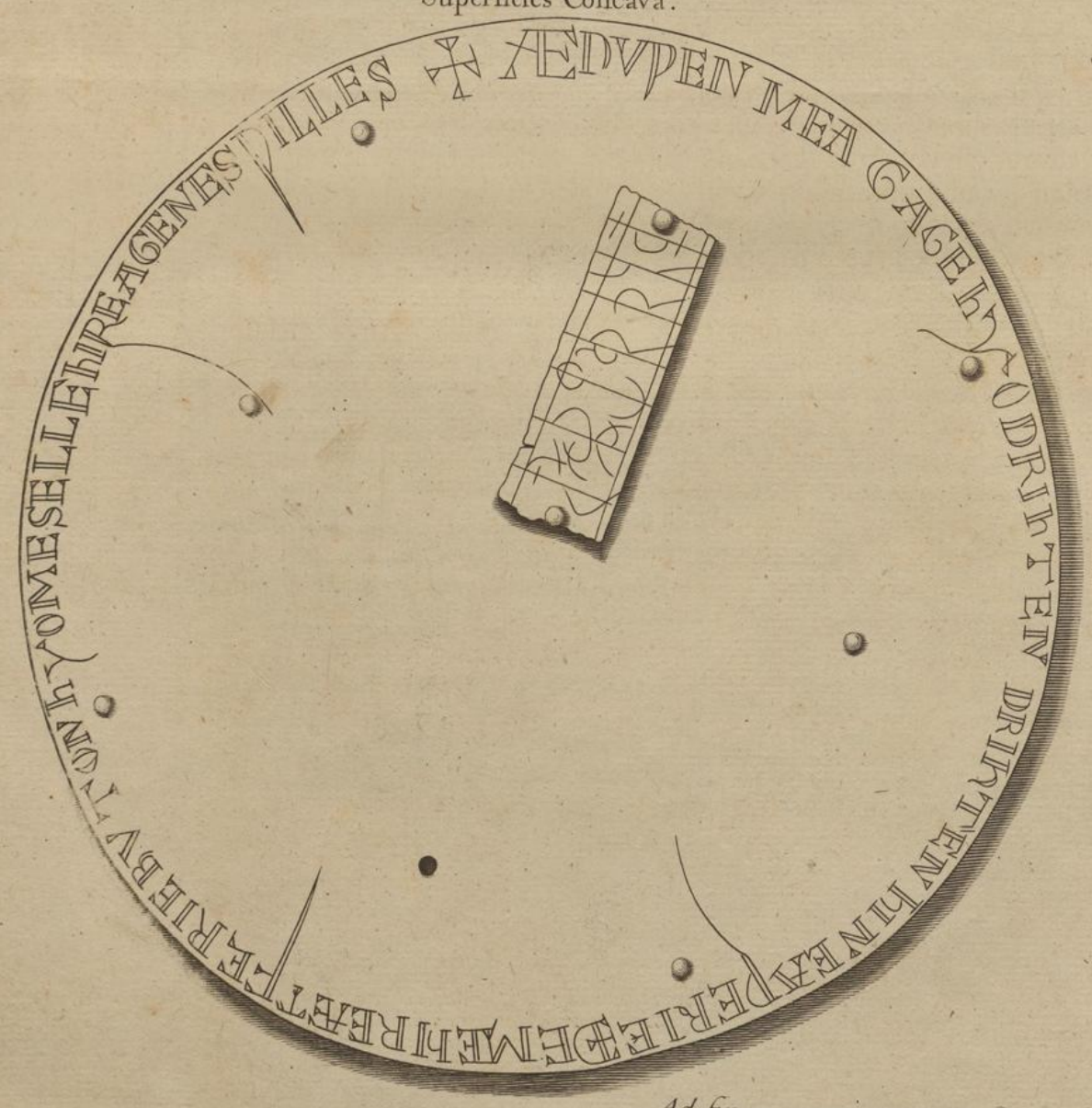

Ad finem numismatum Saxonicorum.

CLARISSIMO VIRO

ANDREÆ FOUNTAINE

EQUITI AURATO

GEORGIUS HICKESIUS

S. P. D.

DUM ſub prælo eſſet de Numiſmatibus Saxonicis & Dano-Saxonicis diſſertatio Tua, *vir doctiſſime*, ad me miſit Clypeum argenteum ejuſdem peripheriæ, quam in icone illius ex adverſo vides, Reverendus & pereruditus *Johan. Taylor* Eccleſiæ paroch. de *Harlow* in Com. *Eſſex.* Vicarius, & Eccleſiæ Cathedr. *Petroburgenſis* Canonicus. Repertus erat ante x annos à Colono quodam, qui illum forte cum terra vertebat, dum aratro proſcinderet agrum quendam quì juxta *Sutton* jacet, *Inſulæ*, quam vocant, *Elienſis* oppidum. In lamina plumbi, cum quinque magni ponderis & pretii aureis annulis, centum Nummis argenteis, *Wilhelmo Conqueſtore* regnante percuſſis, catinoque argenteo, cui nihil inſcriptum erat, ipſe qui in ora ſuperficiei concavæ inſcriptionem Dano-Saxonicam præ ſe ferebat, affabre erat coagmentatus. Hunc igitur, qui inter Antiquitates Saxonicas locum ſibi vendicare videbatur, ne in opere noſtro ſculptum collocare gravarer, monebant quidam φιλαρχαῖοι, præſertim in litteris ad me datis vir præclarus *Johannes Covell* Collegio Chriſti apud *Cantabrigienſes* præfectus. Res etiam ipſa monebat, ut à quo conſumendo tempus omnium edax forte temperaſſet, id publici juris faciendo, poſteris & æternitati donarem. Quamobrem, cum de loco illi deſtinando mecum cogitarem, nullus alius antiquæ Literaturæ Septentrionalis duobus in libris magis idoneus viſus eſt, quam is, qui Numiſmata Tua continuò ſequeretur. tum quod à re nummaria non prorſus alienum cum foret, cum Tuis id connecti Te non moleſte laturum crederem; tum etiam maxime, quod in fine Numiſmatum à Te explicatorum locum opportunum nactus eſſe viderer, in quo gratum ac beneficiorum memorem animum in Te meum oblato hoc munuſculo declararem; qui cum magni laboris, majoris ſumptus, & maximi quidem ingenii ac doctrinæ libello Tuo opus meum ornare, ac amplificare voluiſti. Accipe igitur, pro ſumma humanitate Tua *Tabellam* hanc, quam perinde officii in Te mei, ac antiquorum temporum Monumentum in duabus faciebus exhibeo; quarum ambæ prototypum clypeum ad magicum uſum eſſe fabrefactum ſuadent. Id ut credam faciunt, Primo, *Gyri Runici* qui in ſuperficie convexa cernuntur, quamvis *Runarum* expertes. Secundo, *Runæ* ſive potius *Runarum* jugationes, ut opinor, *Magicæ*, quas cœlatas in fragmento anſæ argenteæ illi clavis umbellatis fixæ (qua quis prehenſum tenebat Clypeum) ſuperficies Concava oſtendit. Tertio, ipſa Inſcriptio, quam Incantamenti genus eſſe conſtat; quo quiſquis Clypeum in prœlio portabat, à metu Mortis ſecurus factus, ſe invulnerabilem eſſe putabat. Sic autem à ſigno Crucis diſtinctis verbis Inſcriptio legenda eſt.

✠ ÆDVƿEN MEA GAGEHY O DRIHTEN DRIHTEN HINE A ƿÆRIE ÐE ME HIRE ÆT FERIE BVTON HYOM SELLE HIRE AGENES ƿILLES.

Ut vero magis & incantatoribus, iiſve qui ſe tales fingunt, ſuum arcani ſermonis genus ſemper eſt, quo in ſuperſtitioſorum animis fidem & reverentiam crea-

ent: ſic iſta, quæ ſuppoſitis punctis notavi, ex Magico iſto & occulto verborum genere eſſe cenſeo, utpote quæ nihil, quod ſcio, ſignificant; aut ſi quid forte ſignificent, illorum ſenſum me prorſus latere fateor. Reliqua autem Inſcriptionis pars, ſic, ni fallor, Latinè interpretari fas eſt:

O DOMINE DOMINE! ILLVM SEMPER DEFENDE QVI MÈ SECVM CIRCVMGESTAVERIT; ILLI VOTA SVA CONCEDE.

Hæc precationis formula adeo conſecratos & quaſi munitos Clypeos, ἀπτροπαίους eſſe factos ignari credulique cujuſvis ordinis homines exiſtimabant. Adeo ut qui id genus ullum contra plagas quaſi Amuletum in prælio geſtaret, ſecurus à metu Vulnerum pugnabat.

Supra dixi Clypeum hic exhibitum in agro quodam *Inſulæ Elienſis* eſſe inventum. Quæ paluſtris Regio, eaque maxima, cum olim eſſet, loci ingenio freti Proceres quidam Angli contra Gulielmum Conqueſtorem arma illic movebant. Hinc vero ſimile eſſe puto illum cum Gaza quæ cum eo applumbata erat reperta, Magnatis alicujus fuiſſe peculium, qui cum aliis Normannici jugi impatientibus in paludoſa terra iſta Natura adeo munita à Normannis novis Dominis ſe ſuoſque cum armis tutari voluit. Hæc, ad Te raptim, verbis tantum non extemporalibus ſcripſi, *celeberrime Fountaini.* Quæ oratum candidum Lectorem velim uſque adeo ut accipiat, donec aut Tu, Tuuſve *Williſius* avo *Thoma* nepos digniſſimus, aut alius aliquis rei Antiquariæ ſcientia vobis par, rei tam ſpiſſa Nocte obvolutæ uberiorem Lucem accerſat. Vale. Dabam pridie Kalend. Octobris. A. D. M.DCC.IV.

VOLUMINIS PRIMI

FINIS.

Grauskala #13
C
Y
M
B.I.G.
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
Inches
Centimetres
Farbkarte #13
B.I.G.
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black